

PARIS — IMPRIMERIE DIEKHE L. A. OUSK

4A HUB KOTF«r»MK DrB-CIUUPI, 49

SUPPLEMENTUM AD COMMENTARIA

SCRIPTURAM SACRAM

R. P. CORNELII A LAPIDE

E SOCIET VTE JESU

BALTHASARIS CORDERI

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB

QUIBUS ACCEDIT

NOVA TOTIUS LIBRI EX HEBRÆO VERSIO LATINA NOTIS ILLUSTRATA

AUCTORE AUGUSTINO CRAMPON

URP.CEMS ANUIAN. 1°RKMHTVRO

EDITIO NOVA

ACCURATE EXPURGATA MENDIS QI I; IX PRIOREM IRRF.PSERAXT

TOMUS TERTIUS

—*Libr ar y*—:

of lie s. tort>

pa r t ís ". '•

APUD LUDOVICUM VIVÈS, BIBLIOPOLAM EDITOREM

13, VIA VULGO MGTA PELAMIHIK, 13

M DGCCCLXXIV

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

Ne actum egisse videar, post tot illustres Jobi interpretes, hanc edens *Elucidatione* hoc in primis scias velim, minime mihi propositum esse, omnes quæ circa textum occurrunt difficultates, et variorum de iis sententias in medium adferre, casque examinare, refellere, aut censere; cum id a Pineda nostro luculenter et erudite facium sil : nec etiam ad textum originalem veluti lydium lapidem singula scrupulosius explorare ac revocare; in quo nullus est Bolducius nuper Parisiis editus : sed præmissa brevi (quæ mihi quidem maxime genuina videatur) ac dilucida lilleræ expositione, ubi Septuaginta, Symmachus, Aquila, Theodolion, aliique antiquissimi interpretes græci, singularem quempiam variantibus suis lectionibus sensum aperiunt, aut novam textui lucem adferrunt, paulo enucleatius quam hactenus a Jobi commentatoribus præstitum sit, exponere; atque ex omnibus, quoad materiae subjectae ratio patitur, spiritales doctrinas ascelicasque moribus formandis aptas institutiones elicere, ac selectis SS. Patrum sententiis illustrare; nec non in gratiam condonatorum, ubi id opportunum videbitur, easdem nonnihil etiam fusius subinde diducere, atque uberius explanare.

Dedi autem operam, non tam ut novas et curiosas ex ingenio aut cerebello meo comminiscerer explicationes, quam ut nihil non a SS. Patribus et optimis quibusque auctoribus probatum adferrem, quo sacer textus dilucide explicetur, et simul lectorum animi ad pietatem inflammentur. Hic unicus est scopus meus, quo tota mea collimai industria ; quem ut certiori via rationeque assequerem, præcipuorum Patrum, et ascelicorum, nec non interpretum clarissimorum lucubrationes diligenter pervolvi, ut Jobi loca singularia, pro oblata ex incidenti occasione, in operibus ipsorum illustrata, tanquam eximios flosculos colligerem, e quibus instar apis sedulo el argumentos spiritualia mella exprimerem, huic operi tanquam alveari proprio inserenda, etsuisquæque versibus ceu favi cellulis recondenda, ubi quibuslibet iis uti volentibus in promptu sint simul collecta, quæ alioquin in vastis Patrum aliorumque auctorum voluminibus dispersa, longissimo tempore ac maximo labore vix et forte nunquam invenirent. Cæterum qui ad hoc opus symbolam contulerint, sequens Elenchus declarabit.

ELENCHUS

AUCTORUM

QUI IN HOC OPERE CITANTUR.

A.

Abdhipropheta, Aben Co-
rion Rabbi, Abraham Aben-
Ezra R., Ado Trevirensis, Æ-
lianuKOphbh,Ælius Lampri-
dus, Æmilius Probu?, Æneas
Gaxjeu%Æsbylus poeta, Aga-
petus diaconus, Agatharcides
Gnidius, Agatharcidet Poly-
histor, Argæus propheta, Al-
bertus Magnus, Albinus seu
Alcumus Flaccus, Alemánus.
Alexander ab Alexandro, Ale-
xander Pellegnnus, Alex in-
der Trallianus, Almeon, Aloy-
sius Lippomanus, Aloysius No-
varrinus, Alpbonsus Ciaco-
nius, Alphonws Rodcriguez,
AlphonsUbSalmeron, Alphon-
sua Toililus Abulenús, Al-
pbraganus, Amadeus,Arubia-
nas, S. Ambrosius, Ambro-
sius Cilliarinns, Ammianus
Marceliñius, Amos propheta,
S. Anacletus papa, Anastasios
Bibliolhecarius, AnasUsiusNi-
cenus, Anastasios Sinalta,
Anaximander Milesius, An-
dreis Alcialus, Andreas Mi-
lonius, Andreas Schollus, An-
drcasTiraquellus, Annius Se-
neca, S. Anselmus, S. Antio-
chus, Antonius Agellius, An-
tonius Ferdinandex, Antonius
Sabellicus Apollinarius, Apo-
nías, Apulcius, Aquila Pon-
ticus, Archila! Tarentinus,
Arhlides, Aristotelea, Aris-
tippus, Ariston, Arnobius,
Arrisimi historicus , Artemi-
dorus, Asterias, S. Albana-
sub, Athenagoras, S. Augus-
tinus, Aulus Gellius, Auso-
nius.

B.

Barlholomrus Annulus, Ba-
rurb propheli, S. BuiliusíSa,
Nagnut,BasiliusScleudenils,
V, Dedi, Benedicius Arias
Monianns, Benedictus Ferii-
nandiui, Benedicius Juslinia-
nua, fi dUUil V.r. rius ,
B.rchortus, S. Bernardus,
B 49 philoanphus Bhiius Vc-
gas, Blondus,Boethius philo-
•opbu!, Brixianus, S. Bruno.

C.

Cæcilius, Caesar Baronins,
Cæsarius Arelatensis, Cajela-
nus, Callicratidas pyth igo-
ræus, Carolus ScnbaniiB. Cas-
siodorus, Calena in Joannem,
Catena in Job, Catena in Lu-
cam, Catena in Psalmos, Cato
philosophus, Cebes philoso-
phus, Cellensis Abbas, Celsus
Mincinus, Chaldæa Paraphra-
sis , Chrislophorus Clavius ,
Chromalm*,Chronicon Fran-
ascanorum, Cicero, Clau-
dianus pocla, Claudius Aqua-
viva, Clemens Alexandrinus,
S. Clemens Romanus, Cælius
fUiodiginus, CompluteiBia Bi-
blia , Concilium Lateranense,
Concilium Tndenlinum, Co-
nimbricenses philosophi, Co-
pernicus Torinensis astrolo-
gus, Cornelius a Lapide, Cor-
nelius Tacitus, Cydonius,
S. Cyprianus, Cyprianus Cis-
terciensis, S. Cyrillus Alexan-
drinus, 8. Cyrillus Hieroso-
lymitanus, Cyrilli Apologi.

D.

Daniel propheta,David pro-
pheta, David Kimchi R., De-
mocratius philosophus,S. Dia-
docu<, Didacus Bien, Dula-
cus de Celada, Didacus a Stu-
nica, Didymus, Dio Cbrysos-
lomus,Duxim us Siculus, Dio-
genes Laertius, 8. Dionysius
Areopagita, Dionysius Car-
thusianuj,Dionysius Halicar-
naseus, Diphilus, S. Doro-
theus, Durandus.

E.

Ecphanlus pylhagoræus,
Elios Cretensis, Emmanuel
Empedocles, S. Ennodius,
S. Epipbanius,Ilsaías propheta,
Esdras,Evagrius, rius, hidorus
Hispalensis, Isl-
ldorus Pelusiotas, Isidorus Si-
culus.
Bernardus, rieniis, Eusebius Nierember-
gilts » Eusebius Pamphilus,
Eulbymiui, Ezeccbiel prophe-

Ferdinandus do Salazar,
Fernelius, Festus Pompeius,
Festus Pomponius, Figue-
riiis, Florus historicus, Fores-
(erius, Fortunatus, Franciscas
Luras, Franciscas de Mendoza, Fran-
ciscos Suarez, Franciscos Ti-
telmannus, Franciscos Tole-
tos , Franciscos Valerius,
S. Fulgentius.

Gabriamythologus,Gabriel
Vasques, Galenus medi™*, Joannes
Ga.«par Sanctius, Gaudentius(Pierius ,
Brixianus, Ģehebrardus,IJoannes Poslc-
lius, Georgius Brun, Georgius Fa-
Scotus, Joannes Slobæus,
Joannes Tollenanus, Joannes
Gillibertns abbas, Gru-
lianus, S. Gregorius Ma-
gnus, S. Gregorius Nazian-
stata, Julius Capitolinus, Ja-
nus, S. Gregorius Thaunia-
turgus, Gregorius Turonen-
sis, Guericus abbas, Guido
Fabricius, Guillielmus Bu-
dæus, Gyraldus.

II.

Habacuc propheta, Haymo,
Hegesíppus, Heraclides Pon-
ticus, Heraclitus Tarentinus,
Hermes Trismegistus, Hero-
dotus, Hesiodus pocla, Hiere-
mias Drexellius, S. Hierony-
mus, Hieronymus do la Nuzar,
Hieronymus Platos, S. Ilita-
rius PiclaviOnsis, Hipparchus,
Hippocrates Cous, Homerus
poeta, Horatius Flaccus, Ho-
ratius Tursellinus, Horus
Apollo.

J.

S. Jacobui apostolus, Ja-
cobus Alvarez de Paz, Jaco-

bus Bolducius, Jacobus Bon-
frerius, JacobusTicinus, Jam-
hlicus, Jeremías propheta,
S. Joannes evangelista, Joan-
nes Antonius Velasquez, Joan-
nes a Jesn Maria, Joannes
Baptista Fulgosius, Joannes
Baptista Ignatius, Joannes
Biplisla Mantuanus, S. Joan-
nes Chrysostornus, Joannes
Cypuissiolus, S. Joannes Da-
mascenus, Joannes de Pinna,
Joannes de Sacro-Bosco, Joan-
nes Forcrius, Joannes Freiro,
Joannes Lorinus, Joannes
Maldonalus, Joannes Ma-
nana , Joannes Nauclerus,
Joannes Paludatius, Joannes
(Pierius , Joannes Pineda,
Joannes Poslcilius, Joannes
Scotus, Joannes Slobæus,
Joannes Tollenanus, Joannes
Vilalpandus, Joannes Zona-
ras, Josephus de In Cerda, Jo-
sephus Scaligeb, Julianus Apo-
stata, Julius Capitolinus, Ja-
nius Scaligcr, Julius Solinus,
Justinus martyr, Jus Ca-
nonicum, Jus Civile, Justus
Lipsius.

Lactantius Firmianus, Lau-
rentius Gaza,Laurentius Justi-
nianus, S. Leo papa, Leo Cas-
trius, Leonardus Lessiti?, Le-
vinus Lemnius, Liturgia* Græ-
cæ, Lucanus poeta, S. Lucas
cvttn/ c — S' L.,lc,a,,"S T™'
ityr Antiochenus, Lucius Cha-
rimis, Lucretius poeta, Ludo-
vkus Blosius, Ludovicus Cre-
sollius, Ludovicus do Ponto,
Ludovicus Legioneusis, Lu-
dovicus Vives, Lycurgus le-
gislator.

M.

Macarius Ægyplius, Macro-
bius, S. Malachias, Marcelli-
lus Ammianus, S. Marcus
evangelista, Marcianus, Maria-
nus Victorius, Marinus, Mar-
nimi Ficinus, Martialis poeta,
Marlynus del Rio, Marty-
nus Pulonus, Marlíous Roa,
S. Matthaus evangelista,
Mauroliaais, Maximus Tauri»
Maximus Tyrius, Me-

nander comicus, Merccrius Jlogus, PauMnias, S. Petrus Rondeletiu, Rufinu, Ruper-
Mercurius Trismegistus, Me- apostolus, Petrus Berchorius, I tus, Ruricius episcopus.
tliodiu*, Micbaas propheta, PetrusDlesensis, Petrus Cbry-
Michael Ayguanus, Minutius sologus, Petrus Crinitus, Pe- S.
Eelix, Moschus poeta. |Irus MaOteus , Petrus Soto,

N. Pherecidet Syrius, Philippus Salomon rex, Salvianus
abbas, Philippus diaconus, MaMiliensis, Santes Pagninus,
Philippus presbyter, PhiloJu- Sebastianas Barradas, Sedar

Nævius, Nahum propheta, Philoniratos, Ohm, Sedulius, Seneca tra-
 Nauclerus, Nectarius, NTmiiiv Pholius, Picolo-
 sianus, Nireus Syr.cu*anu*, minius, Pierius Valenanus, gicus, Septuaginta interpre-
 Nicetas, Nicephoros Cilisliis J Pmdanis pocli, Piside*, Plato tes Severianos, Severus, Si-
 Nicolaus do Lyra, S. Nilus JphdoMiphns, Plautus coml- bylle Carmina, Sidonius Apo-
 Nodous Marcellus, Nonnu> CUi> p, inius» Hotinns pbilo- linaris, Simeon Junior, Si-
 Marcellinus. |sopbus, Plularcbus, Polycar- meon Metapbrasles, Simon
 Majolus, Simonides, Silianus,
 S. Sixtus p, i> Salo, philo-

O.
 Odo Chiniacensis, Oleaster Jnus, Prosper Regiensis, Prui-
 Olyin Iodorus, Onuphrius Pa- dentius, Ptoloinæus, Pytha-
 nuinos, Opplanus, Orígenes Igoras.
 Adam intius, Orus Apollo, Or-
 pheus Tbracius, Ovidius poeta.

Q
 S. Sixtus p p 1, Solon p m-
 sophus, Socrates philosophus,
 Sophocles poeta, Sopbunias
 propheta, Sophronius, Sozo-
 menus, Spartianus, Speusip-
 pus, Slitius poeta, Strabo,
 Suetonius Tranquillus, Sui-
 do.* , Symmachus, Synesius.

P. Quinquarboreus, Quinti-
Hanus.

Palmcrius, Papyrius Fron-
It ie«*sphorus papa, Terlu-
 ianus, Thäie» Mileaius, Thai-

PROLEGOMENA IN JOBUM".

-----*LIBRARY*-----.

of tie Missionaries of *the S. Heart*»

bbri^úm cntuA.^hJrtium, structura et indoles.

I. Johns, virin terra Uz habitans, probitate sua el pietate in Deum conspicuus, sumina opulentia et felicitate quum vitam plurium annorum spatio (2) exegisset, subito, auctore Satana, Deo vero permittente, omnibus opibus suis liberisque orbatur, et in morbum teterrimum incidit. Pius illo vir, perpetuo ulcere contabescens, vilissimorum hominum insultibus, imo uxoris propri® exprobrationibus impetitus, minime tamen dejectus animo, in pietate sua manet. Mox sparsa longe latque calamitatis illius fama lres ex ejus amicis ad luctuosum spectaculum accivit. Cum primum venissent, ulceribus scatentem nacti, vix notum vultum agnoscere valent. Septem integros dies in silentio utrinque perseveratur, hærcntibns viris illis ad triste miserumque spectaculum. Tandem primus Jobus longum silentium abrumpens, acerbis eas vicissitudines alte indolet, diem suum natalem exsecratur mortemque optat. Tunc amici, quibus illud constitutum erat, neminem malo aliquo immeritum premi, viri pii gravissimas querelas velali animi humanum aliquid in tot malorum angustiis patientis habent, serioque hortantur, ut criminum poenitudine atque devoti animi subjectione inflictæ a Deo mala portaret : sciret enim, neminem nisi pro meritis puniri. Jobus vite a se acte probe conscius, et eo conscienti® su® testimonio securus, contendit omnia quibus premitur mala, graviora esse, quam pro meritis debuis>et; falli proinde amicos, si eas omnes, quas homines patiuntur, poenas pro meritis repensas crederent. Qu® cum plenus fiduci® disse-

ti) Conf. Albert. Schnltens, *Liber Jobi eum nota* wrifone *ad /ubertum fontem*, etc. Lugd. Batav. 1737; Dav. Renat. Boullier, *Observationes u.isceilaneir* ||| *librum Job*. etc. Ainstclod. 1758; Pareau, *De immortalitatis no-Ithi*»; Rosenmuller, *Prolegomena in Jobum*; Herbst cl Welle, *lhistorisch kritisthe Einieitung in die heilitj. Schrif-tm d. alt. T*»l*. ad h. 1.; Socket, *Das Buch lliob rhyih-»bc\ gegliedert*, etc.

(Î) Septuageniriunì fui^e Jobum, quum calamitates ei Ingruerent, lude colligitur, quod post restitutionem CXL annos misse dicitur cap. w i, 16. Nam quum cætenj omnibus, quorum jacturam fccer.it, duplo auctus fuenl, vit® ejus quoque annos duplo plures, quam antea vixisset, additos fuisse credibile est. Sunt autem CXLanm duplicati ex numero septuagenario. (Rosenmuller.)

reret, nihil so timore dixit, si coram divino tribunali vocatus causam suam diccre cogeretur. Dicto illo exacerbati amicorum animi, Jobum velulimpium et in Deum imperiosum durius reprehendunt. Paulatim per altercationem ad continuas infeslasqiie orationes provecti, summa utrinque contentione disceptatum de magna ill i, atque inter homines illius statis varie multuinque agitata quæstione, *quain Deus rationem teneat in hujus vita miseriis atque prosperitatibus dispensandis?* Homines tantum impios, quos inter Jobus jure meritoque censeatur, inflictis malis plecti, affirmant amici. Contra vero Jobus pluribus contendit, s®pe viros citam bonos malorum experimento a Deo probari, se autem nulla gravissimorum adeo criminum conscientia reprehendi, ut tam acerbe secum a Deo agi mereretur. Hanc controversiam tandem finire aggreditur primus Elihu, utrosque, et Jobum et adversarios, redarguendo; prorsus autem dirimit denique ipse Deus, c nube tonante spectandum se præbens. Is Jobi imprudenciores illas provocationes et gloriationes castigat quidem, ita tamen, ut viri innocentiam simul, simul probatam pietatem promulget, præmiisque amplissimis coronet. Statina enim a morbo reconvalescens Jobus, tum et pristinam sanitatem, cum cl duplo locupletiolem, quam olim potiebatur, gazam, tum et filios recepit, et, quod caput est, felici exitu vitam ille suam meritis plenam clausit.

H. Ad consilium cliincm, quo auctor talem scriptionem instituerit, quod attinet, nemini universam carminis seriem diligenter attendenti obscurum fore puto, illi propositum fuisse, ut doceret, falso hominibus fere persuasum esse, neminem nisi criminum suorum merito puniri, nihilqtic mali nobis contingere, nisi quod in nos antea criminibus provocaverimus; accidere enim interdum, ut homines etiam sincere probi malis plurimis iisquo gravissimis, Dei permissu, opprimantur. Tota igitur disputatio est de probitate et improbitate, do felicitate et infelicitate, earumque relatione mutua, seu *de inoratis providentia: legibus*. Difficillima autem hujus quæstionis solutio tum eruitur ex prologo, in quo sistitur Deus viros bonos calamitatibus probari permittens; tum a numine ipso affertur in splendida illa et oratione (cap. xxxvm-xLi), in qua docetur, quemadmodum rerum visibilium rationem homo ignorat, ita illi

ignotas esse leges, quibus stei mnndi hujus moralis invisibilisque ordo : quod si summa Dei sapientia in rebus visibilibus eniteat, camdem in invisibilibus quoque adesso credendum est; tum denique ex locis, in quibus de vita post inortem futura agitur : de quibus in Dissertat. II. Igitur auctorisdoctrina bæc est : *Fieri posse, ut hominibus probis calamitates infligantur, tamen propter has Deum injustitia et rationis in rebus humanis perversa: non esse arguendum, Deum enim justum et sapientem semper manere; imo potius causam illarum calamitatum in divina sapientia et providentia consiliis, qua a nemine investigari et explorari possint, esse positam ; itaque probos oportere calamitates patienter ferre, in virtute constanter permanere, summamque spein et fiduciam ponere in Deo, rerum humanarum moderatore justissimo et sapientissimo, qui calamitates probis immittens consilia optima sequatur, et proborum res ad felicem exitum perducturus sit.*

III. Liber tribus constat partibus. *Prima* pars est prologus seu exordium historicum, in quo calamitas, in quam Jobus, vir summa felicitate fruens et pietate singulari insignis, incidit, narratur, cap. i-ii, prosa oratione. *Secunda* pars triplici rursum constat sermocinatione, versa oratione, cap. iii-xli. a) Disceptionum Jobum inter et triumviros, eum invisentes, orbis ternarius, cap. ui-xxxi. Jobi orationem, qua diem natalem exsecratur, cap. nr, sequitur *Congressus primus*, cap. iv-xiv : cuñ Eliphaso : Eliphasi oratio cap. iv-v, Jobi responsio cap. vi-vii; cum Bildado : Bildadi oratio cap. vin, Jobi responsio cap. ix, x; cum Zopharo : Zophari oratio cap. xi, Jobi responsio cap. xii-xiv. *Congressus secundus*, cap. xv-xxi : cum Eliphaso : Eliphasi oratio cap. xv, Jobi responsio cap. xvt-XVII; cum Bildado : Bildadi oratio cap. xviii, Jobi responsio cap. xix; cum Zopharo : Zophari oratio cap. xx, Jobi responsio cap. xxi. *Congressus tertius*, cap. xxii-xxxi : cum Eliphaso : Eliphasi oratio cap. xxii, Jobi responsio cap. xxiii-xxiv; cum Bildado : Bildadi oratio cap. xxv, Jobi responsio cap. xxvi-xxxi. Zopharus nihil amplius habens, quod Jobo obloquatur, silentium tenet, b) Elihui judicium de illis disceptionibus, sermone tribus interjectis intervallis continuato, cap. xxxii-xxxvn. c) Dei oratio, qua omnem hanc litem dirimit, cap. xxxviii-xli. *Tertia* parsesi clausula historica, prosa oratione, cap. xi.ii.

IV. Parum mores trium amicorum inter se discriminantur; *affectuum* sane *gradationi*, quam morum diversilati impensius studetur. Quod si aliquam hac in parte varietatem desideret delicata et fastidiosa recenliorum critica, excusanda est nascentis poeticæ artis simplicitate, quæ tamen rerum gravitate et sententiarum pondere abunde compensatur. Maxime quidem poema versatur in vehementioribus afleclibus, dolore, iracundia, indignatione acerrimisquo concertationibus, ad terrorem concitandum potissimum comparatum, et sublimitatem in primis spirans. Nec tamen de-

sunt leviores animi motus, luctus et querimonie ad miserationem commovendam (veluti cap. xiv, 1, 2, 3, 6; xix, 2, .3, 21, 22, etc.). Quintum denique in rerum descriptionibus valeat hoc carmen, vel sola Dei oratio, rerum naturalium, animalium præsertim imagines, vividissimis colonbus designatas exhibens, ostendit.

De carminis materia historica et poetica.

L Num Jobus unquam exstiterit, et num ea, quæ in poemate de ejus pietate, calamitatibus, certaminibus et felicitate restituta narrantur, vere sint gesta, an omnia hæc ficta sint, quæritur. Fuerunt, qui omnes res, quæ in poemate commemorantur, vere factas esse putarunt; sed nulla et gravia sunt, quæ his adversantur. Tacita relinquo, quæ in libri exordio leguntur de Satana in Dei conspectum sese una cum Dei filiis sistente, instar ministri aut apparitoris coram rege adstanlis et ad ejus imperia exsequenda accincti, item de familiaribus ultro citroque Deum inter et Satmam habitis colloquiis, qua omnia tropice dicta fuisse nemo dubitat. Verum sunt alia plura, quæ eo modo, quo sunt narrata, vere accidisse vix est credibile. Primo enim tot numeri rotundi, atque etiam duplicati invite Jobi enarratione concurrunt, quod casu consistere non est opinabile. *Decem* ei liberi perierunt, liliis septem (in quibus sacrum Orientalium numerum est agnoscere), *tres* filiae; ad horum modum *septem* ovium millia, *Ires* camelorum, *mille* præterca boves, et perfecte dimidiato numero asinæ *quingenta*. Pro his redduntur *quatuordecun* ovium, *sex* camelorum, *duo* boum millia, ac *mille* asinæ, exacte duplicatis muneris, liberi totidem quot habuerat, *septem* filii, *tres* filiae. Annorum, quos post cladem felices agit Jobus, eadem ratio : duplicati sunt ex numero septuagenario. Hæc omnia artificem arguunt histoiæ conditorem, qui rotundos arripere numeros solet. Tum Jobi illa amicorumque colloquia, quæ longe maximam totius operis partem implent, vere habita et scripto fideliter mandata quis sibi persuadeat? Num tibi credibile fiat, miserum hominem, mæroro confectum, ac morbo superincumbente jam absumptum et seminecem, eum inquam, valut pro concione diceret, sermones adeo longos tanto apparatu, tanta copia, tot figurarum luminibus distinctos, quin et metri legibus adsrlictos, cura familiaribus habuisse? eos similiter amico respondentes pari tenore perorasse? Laudat quidem Schultensius (I) ut persuaderet, rem non adeo esse incredibilem, Arabum facultatem, carmina non meditata fundendi. Cui tamen recte Michaelis respondet : «Ut non negem, valde gentem poesistuduisse, ejusque etiam extemporalitati, nunquam tamen mihi persuadebo, perfecta adeo carmina, quibus nihil sublimius nihil-

(1) In *Commentar.* ad cap. ui, 1, p. 45.

que lugubrius uterque orbis audivit, colloquendo effusa esse. Ac vero ridiculie artis fuisset, in tanta rerum acerbitate facta adeo uti oratione, dirissimos dolores pulcherrimo carmine deplorare, et desperantem elaboratissimis solari versibus (1). » Insuper, si omnia infanda perpessus est Jobus, quæ ipse cap. xxx enarrat, ea ejusmodi sunt, quæ longius multo temporis spatium videntur postulare, quam a rerum cap. i narratarum initio ad amicorum adventum usque effluere potuit. Sed, etsi quadam sint in hoc libro, quæ ad ingenium auctoris poeticum perlinent, totum librum historiamque esse rem fictam, ut Berstein, de Wette, etc. volunt, perperam inde statueretur. Primum enim, olim vixisse Jobum aliquem, singulari pietate, virtute atque animi constantia inter varia et maxima fortune discrimina conspicuum, alia S. Scriptura loca docent, voluti *Ezech.* xiv, 13; *Tob.* n, 12; *Jacob.* v, 11. Ad liæc antiquissimi Patres eximium illum et sanctissimum heroem celebrant, et Christianis ceu palicniæ exemplar in adversis imitandum proponunt. Insuper si scriptor omnia, quæ de persona Jobi ejusque rebus narrantur, finxisset, cur in fingendo in res nimis alienas et remotas incidisset, non intelligeretur? Sic id mirum foret, quod auctor domicilium *Jobi* in terra *Uz*, regione satis incognita, collocavit, et quod eum affectum elephantiasi, qui morbus malum aliis malis rarius erat, depinxit. Omnia igitur quæ de lobo commemorantur, a scriptore excogitata esse demonstrari nequit. Neque ex significatione appellativa nominis *Jobi* personam ejus fidam esse conjicere licet : conf. nostras ad h. l. notas. Quæ vero poetæ ingenio, quæ vera historiæ sint deputanda, v. g. an trium Jobi amicorum nomina, *Eliphas*, *Bildad*, etc. a poeta fida sint, an a vera traditione desumpta, inquirere frustra nulli laborant; nam quidquid ratio poetica non necessario vindicat, ad historiam perlinere gratis omnino negaretur.

11. Scena historiæ ponitur in terra *Uz*. Quæ ubi quterenda sit, nullum varieque disputatum est. Sententia tum eorum, qui Usilidem Idumææ esse pariem existimant, tum eorum qui putant terram *Uz* esse vallem Damascenam, Arabibus hodie *al-Gut/ia* didam, idoneis rationibus confutata, hæc Roscnmullerus : « Superest, ait, tertia sententia, terram *Uz* in Arabia deserta, seu Scenilide silam fuisse. Quæ Arabia a Septentrione Mesopolamiæ parte et Euphrato fluvio, ab *Occidente* partibus Syriæ, Palæstinæ et Idumææ, vel Arabiæ Petrææ, a Mendie Arabiæ Felicis montanis, ab *Oriente* Chaldææ pariter et Babyloniciæ montanis terminatur. Sed quum hæc ipsa in immensam longitudinem et latitudinem per vastissimos eremos porti-

ti) IU jam Merceras : « Ncn credendum, inquit, in tanta rnorbi gravitate tantum fuisse otii Jobo, ut hæc ita cannine dicere potuerit. Aut pauciora, aut plura dixit. Sed hic est eorum, quæ dixit, sensus, redactus postea in in hanc verborum formulam a scriplore hujus libri. »

gatur, alii in parte ejus meridiali, alii in septentrionali parte, Euphrati ac Mesopolamiæ conligua, Usitidem censent collocandam. Quarum sententiarum posterior a Spanhemio (Efisl. JW, cap. iv) potissimum commendata, reliquis omnibus est verisimilior. » Ita quoque Bocharlus et Umbreit, ob rationes sequentes : «) ex loco *Gen.* xxii, 21, terram *Uz* Aramæam fuisse palet; b) sola ea pars Arabiæ Deserke omnium maximo est Chaldæis et Sabæis contermina, de quorum incursione agitur in ipso libri exordio; c) Jobus *Orientalis* appellatione designatur, quæ appellatio maxime Arabibus congruit. Alii tamen, ut Ilcrbst, Heiligsledt, Winer (in *Realwortcrbuch*) etc., priorem sequuntur sententiam juxta quam Jobus erat ditissimus *Emir* Arabiæ Felicis, habitans regiones olim fertiles illas, quæ jacent infra Mare Mortuum Orientem versus, Idumæam inter et Arabiam Pelrieam. Adversariis autem hæc reponunt : *Prima* ratio non valet, nam *Gen.* xxxv, 28 memoratur alter *Uz*, Sciris nepos; neque *secunda*, siquidem Chaldæorum et Sabæorum nomine auctor libri Job designat omnes *nomadum* tribus, Palæslinæ Idumææque orientales fines inter et Euphratem, lengo latcque excurrentes; neque *tertia*, nam Jobus in utraque opinione *Arabs* et *Orientalis*, seu CZHp-p merito appellatur.

111. a Qua vixerit ælate Jobus, res est in ambiguo. Sunt, qui coævum statuunt Patriarchis, et Mose vetustiore; sunt qui Mosi et servituti Ægyptiææ llebræorum supparem malunt; alii cum tempore itineris Israelitici per desertum, sive cum Judicum ælate componunt. Revocant alii ad Davidis et Salomonis tempora; alii ad usque exsilium Babylonicum, vel eo durante circiter. Vulgo tamen recepta opinio est, Jobum antea vixisse, quam Moses Israeliticam civitatem instituisset, legesque condidisset, ut historia Genesim inter Exodumque media sit collocanda. Verum quæ ad eam sententiam vindicandam qui eam defendunt potissimum urgent, nullam in universo libro legum Mosaicarum mentionem fieri, rituum, morum, rerum Israclilicarum speciem aut umbram reperiri plane nullam, hæc, inquam, nequaquam quod illi volunt, probant. Ne enim historiæ llebraicæ aut rerum Israelilicarum quicquam immisceretur, velabat fabulæ scena, quæ non intra Israeliticæ terra fines esset. Eodem perlinet, quod nullum cultus Levitici vestigium in hoc libro deprehenditur. Nam quum Jobus veri quidem Dei cultor sisteretur, sed non Israelita (2), nihil

12) « Quod nulla apud Jobum mentio sil Patriarcharum, quorum tamen fata ac res gestas scriptorem latere non potuisse, ex hebraico totius libri colore etliciendum existimem : hoc igitur silentium cum non fortuitum, sed de industria quæsitum sit, oportet ut causam habeat gravissimam, quæquo sapientissimo auctoro digna sit. Xc talem mihi reperisse videor in generali libri consilio, quod non modo ad Israelitas, sed ad alias etiam gentes quascumque spectaverit. Est scilicet carminis argumentum manifesto hujusmodi, ut quam latissimo pa-

eorum, quæ ad cultum Leviticum spectarent, commemorari licuit ; neque igitur id arguit, Jobum iis vixisse temporibus, quibus sacrificiorum usus nec ad certum locum, nec ad sacrorum ministros, sacerdotes, hosque a tribu Levi, nec ad certos ritus in Levitico descriptos, restrictus fuit. Alia vero, quæ non nisi remotissimo ævo congruere volunt, ut quod senum effata pro legibus (cap. vin, 8; XV, 10, 18), insomnia pro oraculis (iv, 12 seqq. XXXIII, 15), voces ad aures perlake pro monitis divinis habentur, et seriorum llebræorum cogitandi judicandique modo convenire, recte animadvertit Bernstein. Contra insunt huic libro ut idem vir doctissimus vere observat, plura, qua; lectori persuadeant, vixisse Jobum iis temporibus, quibus homines ævi patriarchalis simplicitatem jam dudum egressi essent. Et Jobum quidem ipsum vitam urbanam degisse, et, nisi princeps suæ urbis fuerit, certe tamen inter primores fuisse, testatur ipse in jucunda illa pristina suæ felicitatis pictura cap. xxix, hisce verbis vers. 7-9 :

Quando ad portam per urbem proficiscebar,
Aut in foro sedem meam parabam,
Videntes me juvenes abdebant sesc,
Senesque adsurgebanl et stabant;
Principes continebant verba,
Admota ad os manu.

»

Urbani strepitus fit mentio cap, xxxi, 7 (al. 10). Ad sententiam judicis scripto consignatam alludit cap. xiii, 26; ad tabulas signatas, quibus rei causa in judicio defenditur, cap. xxxi, 25; ad sor-

tent, quando quidem ab omni ævo el apud omnes gentes maxima semper fuit hominum ad carpendam Providenti® iniquitatem proclivius, atque prestantissimi!m divinumque poema ad harum reprehensionem perversitatem demonstrandam a scriptore procul dubio destinatum erat. Itaque prudenter noluit poeta eximius talia immiscere, quæ ad suam gentem unice pertinerent. Quanquam enim et ad peculiarem Israclitarum, et ad consuetudines ac notiones apud eos vel receptas, vel cognitatas, ipse Israelita quum esset, non alludere non potuit, nec cavere omnino, ut ad ævi rationem se componeret; israelitas nihilominus corumvo proavos nominarim commemorare, aut exempla ex horum vel illorum historia illustrandi caussa adjicere; hoc igitur velabat, ut puto, carminis indoles, cujus scena non apud Israelitas, sed in Idumæa collocaretur, quodque, etsi IsraeliUrum usibus imprimis Inserviens, non horum lamen in gratiam, sed longe generaliori consilio ad compescendas hominum qnorumcumque de divino regimine querelas componeretur. » Pareau in *Commentât. de ftn-mortahtatis notitiis*, p. It9seq.

« Üe ce que le livre do Job est conçu en dehors des idées que l'on désigne du nom de *mosaïques*, on ne saman donc conclure que ce livre soit antérieur à Moise. Uno brancho entière de la littérature hébraïque est dans le mémo cas, je veux parler de toute cette littérature do philosophie morale, dont le livre des *proverbes*, un grand (?) nombre do *Psaumes*, le *Cantique des* ('*antiques*, auquel nous croyons devoir attribuer une ass»x haute ancienneté, sont d'insignes monuments. Celte littérature, en général groupée autour do Salomon,

mones in libro litteris mandatos cap. xix, 23, et

24 ad morem publica monumenta plumbeis voluminibus inscribere, aut saxo insculpere. Quæ ævo patriarchal! haud magis congruunt, quam cap. XX, 24 commemoratio annatur® ferre®, aut equi bellici descriptio cap. xxxix, 31 seqq. Neque vilæ pastoritiæ, qualem patriarchas egisse constat, convenit illa Jobi contestatio cap. xxxi, 38, se non alienos fundos injusto modo occupasse, et possessoribus eripuisse. Neque antiquissimorum illorum temporum fuit, quod cap. ni, 13,14, mentio fit regum, qui urbes arcesque collapsas restaurabant, ut inde sibi gloriam immortalem pararent, quique palatia incredibili auri copia refertissima possidebant Homines Jobi aequales accumulandis auri, argenti, gemmarum, vestiumque pretiosarum thesauris, metallisque e terrae visceribus eruendis intentos fuisse, probant loca cap. XX, 15; xxm, 10; xxvn, IG, 17; xxvm, {-21. Sceleratos denique proceres et optimates eo quo vixit Jobus tempore in pauperes et imbelles superbia et violentia sæviisse, produnt quæ cap. XXIV, 2-16 leguntur. »

Quæ Roscnmulleri (i) verba si cum iis conferras xi quæ in § ultimo dicemus, ad hanc, ut opinor , facile adduceris sententiam, Jobum vixisse in hoc temporis intervallo, quod Josuam inter et Samuelem effluxit.

De libri integritate.

Sunt plores libri partes, quas auctori libri Jobi esse tribuendas hodierni non pauci interpretes ne-

n'est pis spécialement juive ; elle est, comme lo livre qui nous occupe, purement sémitique. Salomon, qui la cultiva avec tant de succès, était dans des relations intimes avec les pays voisins de la Palestine... Toute çon histoire nous le montre comme an paratoliste bien plus préoccupé de la sagesse profane des nations que du culte pur do Jéhovah. Ix*s tribus voisines de la Palestine, cl en particulier les *Beni Kcdem* ou *Orientaux*, chez lesquels se passe la scène du livre de Job, participaient a la mémo philosophie (I *Jleg.* v. 10; Vulg. III *neg.* iv, 30). La tribu idumécune de Théman, eu particulier, à laquelle appartient le principal des adversaires de Job, était célèbre par ses sages (*Jercm.* xlix, 7 ; *Obad.* 9; *Baruch.* tu, 22-23 ; conf. *Job.* xv, 10. 18, 19). Il est donc certain qu'il y eut IA un mode spécial do culture intellectuelle! une école, si l'on veut, dont le peupled'imidl nous a seul transmis le souvenir, mais qui ne lui était pas exclusivement propre. U est même probable que parmi les monuments de la sagesse hébraïque nous ont été conservés des fragments de la sagesse des tribus voisines. Ce roi Limito!, sous le nom duquel le compilateur du livre des *Proverbes* nous a conservé le début d'uu poème gnonüque (chap, xxxi, t-9) a été considéré par plusieurs critiques comme un roi arabe; et, en citet, si son nom n'est pas symbolique ou Actif, il faut certainement le chercher hors de la série des rois d'Israël. Le poème d'Agur (*Prov.* xxx), qui odre avec le précédent de grands traits de ressemblance pour le style et la manière, a peut-être une origine analogue. » Renan, *Le livre de Job* . etc, p. xxm seqq.

(!) *Prolegomena in Jobum*, p. 31 seqq.

on

garant. *Quæ* partes sunt I. Prologus cap. i-n, et epilogus cap. xi.ii, 7-17; II. Cap. xxvii, 7—28 et XXVIII, 3; III. Orationes Elihui cap. xxxn-xxxvn; IV. Cap. XL, 15—XLI, 26, quæ pars hippopotami et crocodili descriptionem continet. Hæc fragmenta auctori libri perperam abjudicari, paucis ostendamus.

I. Qui *prologum* et *epilogum* ab aliena manu additos esse censent (I), hæc argumenta attulerunt : a o) *Prologum* et *epilogum* prosa oratione esse conceptos, contra in reliquis auctorem *poetico* dicendi genere uti. At historiam prosa oratio decet, quæstionibus vero de divina rerum humanarum regendarum ratione philosophicis genus dicendi sublimius et poeticum convenit. 6) In *prologo* et *epilogo* Deum *Jora* appellari, contra in partibus libri poeticis *EI*, *Eloah* et *Shaddai*. At hujus rei causa in consilio scriptoris est posita. Is enim in partibus carminis poeticis *EI*, *Eloah* et *Shaddai* dicit, excepto cap. xn, 9, in quo poeta sibi non constitit; ubi autem scriptor loquitur narratoris personam sustinens, nomine Jota utitur, non solum in prologo et epilogo, sed etiam in parte poetica, cap. xxxvin, i; xl, 1, 3, G; xlu, 1, ita tamen, ut nonnunquam nomen *Elohim* ponat, cap. i, 5, 22; n, 9, iO, pariter at [uc ii scriptores historici, qui Deum nunc *Jova*, nunc *Elohim* nominani. Cæterum *Elohim* etiam in poemate ipso occurrit : cf. V, 8; XX, 29; xxviii, 23. c) lu prologo et *epilogo* mullum tribui sacrificiis, contra in ipso carmine nullam eorum mentionem fieri. Kccle; nam sacrificia tempore patriarcharum, cui lobi historia assignatur, in Dei cultu necessaria erant; sed a quæslionibus philosophicis eadem aliena sunt, d) Pugnare cap. j, 19 prologi cum cap. xix, 17 ipsius carminis, quum i, 19 liberi lobi ruina domus petiisse dicantur, xix, 17 vero Jobus se iisdem fastidio esse dicat. Sed de hac re vid. ad cap. xix, 17. e) Pugnare item cap. i, 21 seqq. ii, 10 cum cap. ni, 3 seqq. Sed id nihil miri habet, quod, qui primo calamitatem æquo animo tulit, postea, quum dolores manere et crescere sentiat, et amicos se velut impium suspiciose intueri opinetur, omnem patientiam exuit et ad desperationem adducitur, f) In epilogo, cap. xlu, 7 seqq. Deum Jobi sermones laudare; id vero pugnare cum eo, quod Jobus in poemate ipso adversus Deum impie locutus sit, cumque esse injustum esse contenderit. Sed hæc laus tantummodo ad id pertinet, quod Jobus de re, in quo totius poematis cardo vertitur, de causa calamitatis sibi inflicte, recte affirmaverat. Illecte enim Jobus mala sua sibi non merenti accidisse dixerat, g) In epilogo Jobum in pristinum statum cumque feliciorem, quam antea, restitui; cujus rei causa quum

secundum prologum et epilogum nonnisi in Jobi pietate ponenda sit, apparere eorum auctorem inveteratam opinionem tenere, quam Elijihaztis et socii ejus tueantur; contra scriptorem in carmine ipso eam impugnare, itaque prologum et epilogum alii atque carminis hujus auctori esso tribuendos. At vero poeta, qui sententiam suam per opinionum certamina expedire voluit, primo quidem lotam veterem opinionem impugnat, postea vero eo pervenit, ut illam opinionem, quatenus ea Deum in regendis rebus humanis semper esse justum dicit, teneat, sed id, quod illa calamitates semper pro peccatorum pœnis habendas esse censeat, falsum esse demonstret. Consilium igitur poche in eo erat positum, ut calamitates hominibus piis accidere posse, cansamque hujus rei non in eo, quod Deus pios injuste tractet, sed in consiliis sapienti® divin® inexplicabilibus quaerendam esse, hominibus autem piis cum fortuna adversa conflictantibus spem ponendam esso in Deo, qui eorum res ad felicem exitum perducturus sit, ostenderet. Quare id, quod Jobus a Deo in pristinum statum restituitur, a tine carminis nequaquam alienum est (2). » Ad hæc vix est quod moneamus, carmen Jobi, prologo et epilogo ab eo se junctis, esse opus imperfectum et mancum, apto initio et fine carens, neque tam perspicuitatem, quæ necessaria sit ut intelligatur, habere.

II. Ea quæ inde a cdp. xxvii, 7 usque ad caput xxvin, 28 leguntur a libri Jobi auctore profecta esse negavit Bernstein, censens id abhorere a carminis institutione et fine, quod a) in cap. xxvii, 7-23, Jobus amicos de sorte improborum recte dixisse concedat (3); et quod 6) in cap. xxvin ea, quæ Jobus de causis malorum suorum in sapientia divina inexplicabili quaerendis pro-

(2) Beiligstedt, *Commentar. (n Jobum.* p. xvi seqq. Proœmii. Ita et Ronan : « Quelle que soit la force de ces raisons, je ne les trouve point suffisantes pour séparer deux parties d'un ouvrage qui se tiennent aussi bien. *Zz poème est ininiilligible sans fe prologue et l'épilogue.* » Op. citato, p. XLVII.

(3) lire Renan : u C'est contrairement à toute vraisemblance que M. Bernstein rapporte le chap. xxvin (et la seconde partie du chap. xxvn), un des plus beaux développements du poème, à l'auteur du discours d'Eliphaz. » *Ibid* p. xlu. Ahi, ut Kennicott, Stuhlmann, etc., hanc pericopen Zopharu, qui hucusque non *ter.* ut duo socii, sed tñ tantum locutus sit, itaque secundum format poematis aequabilitatem ter loqui debeat, tribuendam esso censent. Sed Zopharum tertio non esse locutum intelligitur primum ex eo, quod Johns ei non respondet, deinde ex vinum ratione, qua amici in tertio certaminum orbe contra Jobum disputant. Quæ ratio aperte in eo constat, ut materia, quam amici ad disputandum habent, paulatim minuatur et evanescat, atque Jobus e certamine victor discedat. Primum igitur Eliphaz materiam sermonis se absumsisso eo ostendit, quod in extrema tertia oratione ad sententiam prima orationis redit; deinde Bildadus, quum ipse nihil ad respondendum habeat, pauca tantum ex sermonibus Eliphazi repetit. Inde Zopharum, Bildado etiam infirmiore, plane nihil ad dicendum habuisse itaque tacuisse sequitur.

(1) Cf. Disse, *Vermuthitngen üb. d. B. Iliob*; Stuhlmann, *fioft. ein rei. Gedicht aut d. Uebr. neu uberi.*, p. 23 seq.; Bernstein, *Veber d. Alter, d. Inhall. d. Zweck*, w. <l. oogenie. *Gettai, det B. Iliob*; Knobel, *De carminis Jobi argumento, fine ac dltpoiuione*, p. 31-39.

serat, ab animi habitu, quem is antea ostenderit, aliena sint. Sed caput xxvii quod attinet, non mirum est, ait lleiligsledt (I), « quod Jobus nunc, quum amici loqui desierunt, in sententiam ab iis do sorte imprtftorum propositam concedit. Nam antea, quum contra amicos disputaret, improbis calamitates infligi negabat, ne amici, quum quemque improbum in calamitates incidere pertinaciter affirmarent, coque quemque infelicem in culpa esse indicarent, ipsum calunitate afflictum peccasse putarent (id quod Jobus jure facere poterat, quia ipse illam rem inexplicabilem, quod improbi interdum in felicitate perpetua vivunt, viderat); nunc vero, quum se innocentem esse tanta vi declaravit, ut amici nihil contra moeant, eos de ratione, qua improborum sors constituatur, recte judicasse, et tantummodo de se ipso ex improborum sorte conjecturam falsam fecisse contendit. » Alii tantummodo cap. xxvin a carminis auctore abjudicant; at hoc caput scriptori libri Jobi tribuendum esse intelligitur a) ex eo, quod cap. xxvii et xxvin, arcte inter se cohercent, id quod etiam particula » in initio cap. xxvin posita indicatur; b) ex eo, quod adversariis superatis Jobus tranquilliozem animi habitum nactus, tum de hominum impiorum sorte, tum de calamitatis suæ causis aliter atque antea sentit; c) ex eo, quod hoc in carminis institutione est positum, ut Deus eo tempore ad Jobi causam dirimendam adveniat, quo hic, falsa opinione de calamitatis causis deposita, do iis recte sentire coeperit, idcoque animus ejus ad doctrinam a Deo percipiendam pateat.

III. Orationes Elihui ab aliena manu in librum Jobi esse insertas affirmant quidam (2), ex eo, o) quod verbosos quæsiteque nimis jactantiam redolent, carent autem sententiis; b) quod poematis tenorem interrumpant, atque artem rationemque, quibus est compositum turbant; ideoque Dei orationem anticipant, supervacaneamque reddunt; c) quod Elihu neque in prologo, neque in epilogo commemoratur, neque do ejus orationibus a Deo judicium fertur; d) ex peculiari dicendi genero, sermonis aramaici indole valde imbuto, peculiaribusque tum vocibus, tum vocum formis, tum locutionibus referto; e) quod Jobus ad has orationes non respondet; f) quod denique Elihu solus Jobum nomine affatur (xxxm, 1, 31; XXXVII, 14). Ad *primum* simul et secundum respondeo, orationes Elihui, non modo non sententiis carere, sed abundare, atque in his rectius et magis ad rem, quam in aliorum sermonibus, tum Jobi querelas castigari, tum quæstionem toto libro agitatam retractari atque ad veram solutionem propius adduci. Primo qui-

(t) *Commentar. in Jobum*, p. 187.

(2) Ut Eichhorn, Stuhlmann, Bernstein, de Wette, Ewald, Hind, Knobel, Kenan; cas e contra auctori libri Jobi adjudicant Schærccr, Staudlin, Berholdt, Jahu, Rosenmuller, Uinbreil, Araheitn, Welle, Stickci, etc.

dem, tres amicos reprehendit, quod asperiores in Jobum invecti, incertis suspicionibus eum vexassent et pro impio condemnarent, etsi nihil in eum, quo reum peragerent, afferre potuissent; deinde confutata jam adversariorum sententia, scii, probum neminem in hac vita calamitate affligi, ad Jobum ipsum conversus, ostendit cum non omnino immeritum pati, quia animo ita exacerbato, atque in Deum irreverenti dolores suos tulit, ut pateat ipsum illa carere patientia et obsequio, quæ virum perfecte pium decent. Deus calamitate plectit, non modo improbos, ut tres amici asserebant, sed pios et am, tum ut eos probet, tum ne serpat in illis aliquod peccati latentis contagium, cujus ne ipsi quidem sunt conscii, itaque cautius a malo recedant, plus in virtute teneant firmitatis et roboris. Poenis igitur hujus vite pii probantur, amplius purgantur, in virtute solidantur : quæ doctrina, quantum trium amicorum opinionibus praestet, nemo non videt. Jini vero excusationes, quibus Elihu in sermocinationis exordio utitur, non præfidentis animi fastum, sed potius modestiam, qualis decet juvenem, præ se ferunt. Primariam autem libri totius controversiam quod attinet, plures Elihu assignat causas cur justus *in genere* hac in vita patiat; *specialem* vero causam cur Jobus affligatur, indicare, hoc humanam sapientiam superat : ideo Elihu divinie providentiæ in hoc mundo gubernando potentiam sapientiamque pluribus describit, ut inde intelligatur, in hominibus quoque regendis Deum justissimum esse ac sapienlissimum. Ita Jovæ orationi panditur atque praeparatur via, neutiquam praeccluditur. Nam Dei increpatio non eo spectat, ut libri controversiam dirimat quæstionisque tam acriter Jobum inter ejusque amicos agitate adferat solutionem, sed potius ut vanam de re incomprehensibili humanæque sapienliæ captum superanti hominum curiositatem retundat atque compescat. In his enim divinis sermonibus nihil de Dei justitia in mundo gubernando, circa quam Elihui orationes versantur, tractatum reperire est. Igitur Elihu et Jova, ut bene animadvertit Shekel (3), in eo discrepant, quod ille ostendit Jobi querelas absque idonea ratione, hic, easdem cum impia temeritate atque audacia fundi. Itaque plane suscribimos sententiæ tum Staudlini (4), qui in hoc ipso, quo Elihu suis orationibus lectores veluti praeparat ad numinis apparitionem, quæ alias utique nimis repentina eventura esset, haud levo argumentum esse auctvnx; horum sermonum existimat; tum Boullicri (5), qui ait, « Elihui personam cum ad divini hujus poematis varietatem et decus conferre plurimum, tum ad intimam quoque ejus

(3) *Das Iluch Iliob*, p. 248.

(4) In Commentai, inserta Operi, cui titulum fecit *Hcytrage tur Philosophie u. Geschichte iter Religion u, Sitlenlehre*, P. U, p. 142.

(5) *Observaiones miscellanea »n librum Job*.

constitutionem valde pertinere, d c) Ad tertium respondeo, tum Elihui personam, a trium amicorum ita distinctam, aptissime in speciali prologo describi et in scenam adduci; tum Elihuum Jovæ reprehensionem effugisse, quod minus, quam cæteri, a vero aberrant, saniorcmque de divina providentia doctrinam attulerit, d) Ad quartum, argumenta ex hoc fonte desumpta ita infirma et manca esse ad libri cujusdam, aut etiam ejusdem libri fragmenti alicujus ætatem definiendam, ut ipsemet Renan conjiciat, Elihui orationes forsitan scriptas fuisse a cæterarum partium auctore', sed ad senectutem jam vergente (1). e) Ad quintum, Jobum non invenisse quid responderet, f) Ad sextum denique, Elihuum solum nomine Jobtum alloqui quia, cum utramque partem, scilicet Jobum et tres ejus amicos alternis vicibus increpct, hæc nominis indicatio ad sensum declarandum multum confert.

IV. Ewaldus fere solus (2) hippopotami et crocodili descriptionem cap. x1, 15-x11, 26, non a libri Jobi auctore esse profectam, sed ab alio scriptore, et quidem ab eo, qui orationes Elihui composuerit, esso interpositam censet. Sed si argumenta, quæ Ewaldus ad istam suam sententiam attulit, accurate considerantur et examinantur, hæc ad eam probandam nullo modo sufficere apparet. Cæterum, si lubeat, conf. caquæ Ewaldi sententiæ opposuerunt Umbreitius, *Theol. stud. u. Knt.*, 1831, p. 833 seq., et ilirzelius, *Comment, in Job.*, p. 248 seq. (3).

A quonam et quando scriptus sil Jobi liber?

Hæc Roscnmullcrus in *Prolc/jotnenis in Jobum* : « Ab Hebræo scriptum esse librum, etsi a quibusdam negari video, qui Edomiticæ potius, aut prise» Arabian sapienti» et doctrina monimentum judicare mallent (4), mihi tamen eo minus

(1) « Qui sait si l'auteur lui-même, reprenant son œuvre après un long intervalle, à une époque où il avait perdu sa verve et sa manière, n'a pas cru perfectionner son poème en y ajoutant ce morceau qui en réalité le dépasse. » *Ibid.* p. 1vii.

Titrai. Stud, und Krlt, 1829, p. 7GG seqq. *Cornil tutar, lu Job.* p. 320 seqq.

(3) Hæc quoque Renan: a L'opinion de M. Ewald, qui regante comme interpolées les descriptions de Béhénoih et de Léviathan, ne repose pas non plus sur de bien solides fondements.....le style de ce fragment est celui des meilleurs endroits du poème. Nulle part la coupe n'est plus vigoureuse, le parallélisme plus sonore : tout indique que ce singulier morceau est de la même main, mais non pas du même jet que le reste du discours de Jéhovah. » *Ibid.* p. xlix-l.

U) Idumæi et Arabes, et omnium maxime Themanilæ sapientes audiebant: vid. *Jerem.* xlix, 7 ; *Baruch.* ni, 23. Qui ab Arabo profectum librum statuunt, hoc potissimum argumento utuntur, quod plures in illo reponuntur dicti nes, loquendi modi, significationes et vocabulorum forma; ad Arabicam dialeclum vergentes, quæ in nullo alio V.T. libro. Quod Spanhemium movit,

est dubium, quæ plura in illo deprehendere milii videor, quæ hebræuin scriptorem haud obscure arguant. Multe enim in Jobo occurrunt notiones, sententia), opiniones, loquendi denique formæ, quæ Hebrans proprias sunt ac peculiare. Homo ex luto efformatus ad pulverem rediturus dicitur *Job.* X, 9, iisdem fere verbis, quæ *Genes.* m, 19 legimus. *Spiritus vitæ* homini a Deo inditus dicitur *Job.* XXVII, 3, ut *Genes.* n, 7; vu, 22. Imbecillitas fragilitasque humani generis describitur *Job.* XIV, 15, iisdem verbis, quibus *Is.* xi., 0, 7; *Ps.* xxvn, 2; xc, 6, 7; cn, 12; cui, 1B. Eluvio Noachica haud obscure designatur *Job.* xxii, 15, 16. Ab iisdem criminibus Johns se liberum ait, quod ut maximo detestanda iisdem pene verbis in lege Mosaica notantur, ab injuria potissimum, duritie, inhumanitate in egenos, peregrinos, viduas parentibusque orbatos, necnon ab astrorum adoratione (3). *Ante colles natum esse* occurrit *Job.* xv, 7 et *Pvov.* vii, 25. Summi numinis sedes in nubium caligine ponitur *Job.* xxii, 13, 14, plane ut *I Ilcg.* vii, 12 (conf. *Ps.* xvm, 12; xcvi, 2). Porro *compavere coram Dei furie cum jubilo*, *Job.* xxxiii, 2G, solemniss est formula, qua Hebraei significant *publicas gratias agere hostiis oblati* : vid. *Exod.* xxiii, 15; *Ps.* xxvn, 4; xcvi, 2. Confessionis peccatorum formula eadem *Job.* xxxiii, 27, quæ *Exod.* IX, 27; X, 16; Jos. vu, 20. Israclitam scriptorem etiam hoc arguit, quod cap. xi., 23 Jordanes in majoris fluvii exemplum adducitur. Denique innumeri pene Jobi sunt loci, loquendi formulis in Psalmis (6) et scriptis Salomonæis obviis consoni. Magna præsertim nostri libri cum Proverbiis deprehenditur sententiarum, vocum et locu-

ut carmen nostrum maxima ex parte ex arabico in hebræuin sermonem translatum crederet. Vid. *Itisi. Jobi.* cap. ivi, § 9, ubi pluribus argumentis suam de auctore libri sententiam adslruit. Ea fert, sermones, prout ultro citroque Ahabiti, fuisse rabicos, et arabico primum descriptos, in domeslicasque tabulas relatos, jam ante Mosen, ab ipso Jobo et amicis, post Letum diri casus exitum, amica inter colloquia, sua hæcce certamina recolentibus, et in posteritatis memoriam mittere gestientibus. Hinc scriptorem hebræum, non quidem Mosen, ut inulti tetenderunt, inter quos Huctius, non Salomonem, ut Grotius alique, vel alium aliquem, vel ante, vel circa tempora Salomonis, hebræa veste et civitate donasse hoc Jobæi casus monumentum, sub forma tragici carminis, ad archatypum arabicum fidelissimo expressi. Ac longe jam ante Spanhemium Aben-Esra ad cap. u, H, *librum Jobi ex alioidiomate in hebræum translalum, ideoque diffleuhatibus obsitum* esse consult. Verum non tarn ad Arabici, quam potius ad Aramaici seu Chaldaici sermonis naturam et indolem propius accedere libri Jobæi linguam, omnibus hodiernis interpretibus probatum est.

(5) Vid. *Job.* XXIV, 2-4, 6, 7, 9-11 ; xxxi, 32, 33 coll. *Exod.* xxii, 25, 2G ; *Deut.* xxtv, 0, 10 seqq. xxvn, 17, 19 ; *Lenit.* xix, 9, 10 ; xxv, 2-G ; *Job.* xxxi, 26, 27 coll. *Deui.* IV, 19 ; xvii, 3.

(6) Vid. *Ps.* cvn, 40 coll. *Job.* xii, 21, 24. *Ps.* cyii, 42 coll. *Job.* V, 16; xxu, 19. *Ps.* cxlvu, 8 coll. *Job.* v, 10; XXXVII, 6. *Ps.* cxlvu, 9 coll. *Job.* xxxvin, 41 (al. XXXIX, 3).

lionum consensus. Utrunque enim insigne sapientii® elogium textitur (*Job.* xxvin, 12 scqq., *Prov.* viti, 11); vera sapientia in eo constituitur, si timor in Deum teneatur, ejusdemquo sapienti® solus auctor heus ab auctore ulriusque operis asseritur *Prov.* i, 7; *Job.* xxvin, 28). Ad hæc, phrasium et vocum consensus utrinque summus (i). *Patere oculis Dei sepulcrum et infernum* habet Johns, habet et Salomon (Joft. xxvi, 6; *Prov.* xv, ii). *Bibere iniquitatem sicut aquam*, phrasis est ulriusque (*Job.* xv, IG; xxiv, 7; *Prov.* xxvi, 6). *Spiritus* seu *ventos appendere Deum*, utrinque legimus (*Job.* xxvin, 25; *Prov.* vm, 28, 29). Jobus ad amicos dicebat, ex eorum silentio, si nullam unquam vocem emisissent, iudicium de ipsorum sapientia capiendum fuisse; stultum silentem tanquam sapientem haberi, Salomon docuit (*Job.* XIII, 5; *Prov.* vm, 28). Manes in inferno collocat Jobus; cadum, sive locum manium infernum denominat Salomon (*Job.* xxvi, 5; *Prov.* u, 18; xxi, IG). Divitiis inique collectis nunquam juvari virum impium, sed illas in manus piorum dilabi, ait Jobus; ait et Salomon (*Job.* xxvn, IG, *il*; *Prov.* xxvin, 8). Tumidæ mentis audaciam humilitatem consequi plerumque, sæpius inculcat Salomon, quod ipsum et Jobus asseruit (*Job.* xxii, 29; *Prov.* XVI, 18 et alibi). De creatione teme marisque paria utrinque spectes (*Job.* xxxvin, 4, 8; *Prov.* vm, 2G, 29; XXX, 4). Perituum impium ejusque memoriam, futurum tandem ut male oleat, veluli dapes corrupt®, uterquo profitetur (*Job.* xx, 7; *Prov.* X, 7). Cujus consensus tam manifesti quænam sit causa? Ilauseritne Jobi scriptor ex Psalmis et Proverbiis? an vero carminum illorum et adagiorum auctores imitati sint Jobum; an originem debeant communi fonti, qui tum in Jobum, tum in Psalmos et Proverbia mauarit, nemo quidem sibi sumat, ut a se præcise definiri puse censeat. Jobcidos tamen auctorem ab alio quicquam mutuatum esse, quo suum opus exornaret, quis exspectabit a tali poeta, cujus omne reliquum carmen tot tantisque propriis virtutibus elucet, ut sunt argumenti dignitas, apta digerendi ratio, sententiarum sublimitas, eruditionis pompa, ingenii fœcundilas? Magis vero credibile est, derivata esso quædam a Jobo m Psalmos et Proverbia. Atque hujus quidem adagiorum sententiarumque collectionis partem priorem jam Hiski® temporibus exstitisse, quo ea retractata et ad aucta fuit, constat ex *Prov.* xxv, 1. Quod si igitur haud vana sil suspicio, lectum fuisse Jobi poema

(1) Velati fPSVi, sapientia, *Job.* v, <3; vi, 13; xi, 6; in, IG; xxvi, 3; xxx, 23, nonnisi in *Proctrb.* recan it, n, 7; ni, 21; vili, 14; xviii, 1. Item niH, calamitar, *Job.* vi, 2, 30; xxx, 13 et *Prov.* x, 3, etc. hem prudentia gubernandi consilia. *Job.* xxxvri, 12 cl *Prov.* 1, 5; xi, U, etc. item n/W, sbnptex, *Job.* v, 2 et *Proo.* xx, 19. jlem JTÎ3N, orcas, *Job.* xxvi, G, ote. et *Prov.* xv, II; xxvn, 20, nec non *Ps.* 1 u w u i, 12. Porro, profunda orci. *Job.* xi, 8 et *Prow* ix, IS.

antiquiorum Psalmorum auctoribus, et libri Proverbiorum compositoribus, nostrum librum saltem jam ante Hiski® tempora exstitisse necesse est. Sunt tamen» ut dicamus, quod res est, omnia illa loca, in quibus concordia quædam Jobi cum Psalmis et Proverbiis deprehenditur, ejusmodi, ut non tam imitatione ex illo expressa esse videantur, quam communem potius unius ejusdem ævi sermonem, scientiam, disciplinam, philosophandi rationem, communes denique opiniones atque notiones arguant. »

Qu® quum ita sint, nostrum poema si Salomonis inter et Hiski® tempora (2) scriptum statua-

li) Salomonis ævo Jobi librum assignarunt Spanhemius, *Hist. Jobi*, cap. xvi, § 40; Remanís, *Prolegom.*, cap. vii, § 3; Stæudlin, op. supra ciuto; Richter in Progr. *De celate libri Jobi definienda*; recentina autem Schlottmann.

Hiski® vero temporibus nostrum librum refert Renan, op. cit. p. xxxtvseqq., cujus argumenta quædam bic recitare opera pretium erit.

« Une preuve bien plus forte de l'existence du livre de Job dans le siècle qui précéda la captivité, se tire de divers passages de Jérémie, d'eù il semble résulter que Jérémie avait lu le livre en question et y avait fait des emprunts. Que l'on compare *Jçrçm.* xv, 14 seqq. avec *Job* ni. 3 seqq., X. 18, et on n'hésitera pas à dire lequel des deux auteurs a copié l'autre. La mollesse, la pesanteur, l'absence de timbre cl de parallélisme qui caractérisent la passage de Jérémie font toucher du doigt le changement qui s'était déjà opéré dans la langue et l'esprit poique de la nation à l'époque où ce prophète écrivait, c'est-à-dire dans la seconde moitié du vir siècle. Aussi n'est4l plus, je crois, un seul hebralsant qui ne place la composition du livre de Job cent ans au moins avant la captivité, c'est-à-dire vers l'an 700.

Ce qui empêche eu général les hebralsants de remonter au-delà, c'est le caractère de la langue du livre de Job, qui leur paraît moderne et sentant déjà le chaldisme des basses époques. Gesenius, surtout, a insisté sur cette considération (*Gcschichte d. hebr. Sprache*, p. 33 seqq.); mais il faut avouer que les observations de ce philologue, si savant et si judicieux, manquant ici de Gncsse. Parantous les idiotisme qu'il a recueillis, je n'eu vois aucun qui soit l'indice d'une langue affaiblie, et qu'on ne retrouve dans les écrits d'Amos, d'Osée, et dans le cantique do Ddbora, dont tout le inonde cependant reconnaît l'ancienneté. La langue du livre de Job est l'hébreu le plus limpide, le plus çerró, le plus classique. On y trouve toutes les qualités du style ancien, la concision, la tendance à l'énigme, un tour énergique et comme frappé au marteau, cette largeur de sens, éloignée de toute sécheresse, qui laisse à notre esprit quelque chose à deviner, ce timbre charmant qui semble celui d'un métal ferme et pur. Nulle part on nu se sent plus loin de cette facilité lâche, de celte platitude obligée d'une l-ngue qui a cessé d'être parlée et qu'est cultivée artificiellement. Le nombre des difficultés qui arrêtent le philologue est un criterium excellent, quand il s'agit de l'âge des écrits hébreux : or, les difficultéi se rencontrent dans le livre de J«/b presque à chaque pas; dans les morceaux des basses époques, au contraire, dans certains psaumes par exemple, on a devant soi une langue claire, prolix, n'offrant que très-peu d'obscurités. La grammaire est, sans contredit, un précieux secours dans les questions de cette nature; mais le goût doit aussi être entendu. Or, ici l'hébralsant homme de goût ne saurait hésiter. Doux ou trois vétilles grammaticales ne remporteront jamais dans son esprit

mus, non verendum nobis fuerit, a veritate aberremus. Ulterius progredi, et scriptoris nomen ex-

sor l'induction qui résulte du caractère général du poème, caractère si éloigné de toute décadence...

Après l'argument tiré de la grammaire, la plus forte des preuves par lesquelles on cherche à établir que la composition du livre de Job doit être placée vers l'époque de la captivité, se tire des grands développements qu'offre dans ce livre la théorie des anges et des démons. Mais au fond, cette partie de la théologie du livre de Job, si elle en excepte peut-être le discours d'Elihu, ne dépasse pas le cercle des croyances que nous trouvons chez les Hébreux avant leur contact avec l'Assyrie et la Perse.... Qu'on y réfléchisse d'ailleurs; la considération que je combats en ce moment amènerait à placer la rédaction du poème à l'époque des Achéménides... Or, la composition du livre de Job devient, à un âge aussi moderne, vraiment inexplicable...

Est-ce à dire qu'il soit permis de reculer la composition du livre de Job jusqu'à l'époque où de prime abord on voudrait la placer, je veux dire jusqu'à l'époque de Salomon? A cela s'opposent de graves difficultés. Pour n'en mentionner qu'une seule*, je montrerai bientôt qu'aucune raison décisive n'autorise à séparer le prologue et

piscari velle, vanam et nullius fructus operam judicamus.

l'épilogue du reste du poème; or, dans le prologue nous voyons figurer les Chaldéens (*Kasdim*) comme une population vivant de rapines. Les *Kasdim* n'apparaissent chez les Hébreux avec ce caractère, que vers l'époque d'Osias, roi de Juda, et de Ménahem, roi d'Israël, au temps d'Amos, d'Osée et d'Isaïe, vers 770 avant J. G. C'est à cette époque moyenne des royaumes de Juda et d'Israël, époque où l'ancien esprit nomade était loin d'être éteint... que j'aime à placer la composition du livre de Job. Le style vif et ciselé du siècle de Salomon n'avait pas encore fait place à la prédication larmoyante de l'époque de Jérémie. Le livre des Proverbes fut en partie compilé par les ordres d'Ezéchias (745-696 av. J.-C.), et nous voyons autour de ce prince une sorte d'académie occupée de poésie parabolique (*Prov.* xxv, 1). La cantique d'Ezéchias lui-même (*hai.* xxxviii, 10 seqq.) a beaucoup de rapports avec la poésie du livre de Job. Enfin plusieurs passages d'Isaïe (v. g. xa, 5 coll. cum *Job.* xiv, 11) rappellent tellement des passages du livre de Job, qu'on sent avec évidence que les deux auteurs ont puisé à ces lieux communs poétiques qui sont en quelque sorte dans l'air et appartiennent à tous, »

A. Campoux.

JOB ORACULUM DE CORPORUM RESURRECTIONE

(JOB. XIX, 23-27).

D. Hieronymus hæc scribebat ad Paulinum : a Job resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius vel cautius scripserit,» *Epist.* 53, al. 103, §8; et Joannem Hierosolymitanum refutans, § 30, hæc loquebatur : a Tonet Job tormentorum victor, et testa radens putrid® carnis saniem miserias suas resurrectionis spo et veritate soletur. *Quis mihi det*, inquit, *ut scribantur sermones mei?* etc... Quid hac prophetia manifestius? Nullus tam aperte post Christum, quam iste ante Christum, de resurrectione loquitur. » Verissimo hæc dicta esse, Jobum ab Hieronymo latine verum legentibus ad liquidum exploratum est; at non item iis, qui in ipsum exemplar hebraicum oculos obiter conjiciunt. Nostrarum itaque partium esse arbitramur hoc, quod vetustiores bibliorum paginæ communi omnium ælatum de hominum genere tandem revicturo sententiæ comperiendæ suppeditant, testimonium luculentissimum defendere atque illustrare.

Primum quidem, quod ad genuinam oraculi interpretationem non parum facit, summarium aliquod afferemus, quod operis materiam et argumentum, finemque, in quem Jobi atque amicorum sermones miscentur, exhibeat, præsertim ea quæ ante ipsum oraculum editum disceptata narrantur. Deinceps singula oraculi verba, quæ hoc magis indigent, expendemus atque illustrabimus. Tum , quo nonnulla occupemus, quibus recta oraculi interpretatio impeti solet, planiorremquo viam interpretationi ipsi sternamus, præcipuos quosdam hujus libri locos aperiemus, in quibus palam est vitam futuram, secus ac nonnulli contenderunt, Jsqux Jobo incompetum haudquaquam fuisse. Postremo ipsam oraculi interpretationem habebimus ac defendemus.

ARTICULUS I.

Summarium libri, ac Jobi affectuum ratio modusque.

Locus ille irotaOptar»; aliisque etiam bibliorum

(1) Hæc c Patrilii libro, cui titulus : *De Interpretatione Scripturarum sacrarum*, lib. II, Quxst. X, baud paucis tamen do nostro additis, nos hausisse, monemus Lectori.

scriptoribus tractatus (2). quibusnam de causis, quave ratione ac proportionem tum prospera tum adversa inter homines hanc vitam degentes, sive probi illi sint sive improbi, Deus distribuat, is est, in quo totius libri voluti cardo versatur, atque materies continetur. Vide quæ de hac re in præced. Dissertatione attulimus. Unum tamen est, quod præterire minime oportet, quippe quod plurimum conducat communi Catholicorum teque ac multorum Proteslantium etiam recenliorum sententi® de Jobi oraculo comprobandæ, opposite vero omnem adimat probabilitatem. Est autem illud ratio ac modus affectuum, quibus Jobum agi apparet in illa disceptatione.

Etenim mortalium aerumnosissimus, quot quantisque angeretur motibus animi, quum amici advenientes eum ingenti omnium miseriarum pondere pressum ac pene enectum conspexere, ipse illis ad diem septimum silentibus eumque commiserantibus lamentabili sermone declarat (cap. in). Expectaret jam amicos ipsum consolantes, quum contra omnes amicitia etque humanitatis sensus acerrimis castigationibus illos tanquam procellam insurgere atque irruere in se sentit, indeque arreptam desæviendi ansam, quo vel a feris commiserationem extorsisset, ex immi, inquam , ærumnarum ejus cumulo, dum bas voluti certum fucate probitatis indicium vitio cnlpteque ei vertere non dubitant. Primus omnium, sed solum oblique et eminus, id audet Eliphazus. Injuriam Jobus repulsare conatur, suamque sibi innocentiam asserere, quæ perferat, vividius obtendit, lamentatur immites amicos, jamque adeo usque dolor eum adigit, ut cum Deo expostulet, quod tali ratione ipsum habeat. Sed hinc acrior priore socio Bildadus Jobum impetere; Deoquo injurium iis, quæ dixerat, coarguere; plagas ipsi a Deo inflictas exprobrare apertius, ut quæ Oscxperù» Deique immemorem prodant, idque exemplis in filios ejus editis ob eorum iniquitatem , quod animum paternum immane quantum dilaceret, comprobare. Ilis auditis gravius in animo Jobi fluctus intumescunt, quos contra eluctata viri religiosissimi virtus, prius

(2) *Vid. Psaim.* l xiu; *Eccle.* vm, 14 seqq.; *Jcrein.xu*, i.

quidem ea ex ore exprimit, quibus se credere profiteatur jus omne Deo in homines esse, neque posse id homines detrectare ; at laxatis mox habenis, impotenti mœrori atque angori in amariore questus prorumpit, novamque cum Deo expostulationem facit variis ac vehementibus referatam ; quia vero non datur iudicio cum eo certare, saltem se immeritum ab eo plecti ipsummet testem sibi appellat. Quibus verbis quum irritata esset Sophari religio, isque prioribus duobus sociis sævior atque inhumanior in insontem amicum invectus eum longe infra merito castigari contenderet, Jobus exasperato voluti ulcere acerbius dolens, postquam Dei sapientiam potentiamque, quarum notitiam lres illi grandibus verbis ostentabant, plenius quam eis sibi perspectas esse demonslrasset, longius quoque progressus jam cum ipso numine, quæ demum cumque sors vitam maneat, disceptare avet, jam iudicio voluti contendit, jam divinum adversarium quid tandem criminis a se admissum, fidentius percunctatur, pluribus responsum provocans, utque illud sibi aperiat, efflagitans; fugacem demum hominis vitam caducamque conditionem obtendit haud dignam, quam Deus tam sollicite exagitet. « Hinc orbe primo certaminum evoluto, inquit Schultensius, ansa ministrata Eliphazo *sævisimo denuo* in caput innoxium detonandi, et.... non ea tantum, quæ prima aggressionem dixerat, confirmandi, sed iras dirasque coelestes directius quam ante Nostro, ut apertissime improbo, intentandi et ingerendi. Quid faceret miserrimus mortalis fulminibus maledictionum undique impetitus?... Horum gurgitum æstu saeviente circumactus, eas sortis suæ complorationes fundit et miscet, ut nihil unquam lamentabilius ardentiusque ab una parte, ab altera nihil fidentius animosiusque, humanum pathos vel concipere vel efferre valeat. Hæc fuit tertia lobi provocatio, qua a *Deo* immeritis plagis pium cultorem exscindente *ad Deum* ipsum *appellare* sustinuit.....Novo hinc torrento Bildadi obrutus,.....ac si.....meritissimus pateretur diras, et scelerum furiis vexaretur, ipse vicissim..... post iteratos planctus quæslusque, » sed flebiliore quodam animi sensu atque ad pro cantis modum devexo, ut qui ulterius ferendo impar sit, jam in clamores prorumpit, se ab omnibus derelictum, suis abominatum, putrescente corpore pene enectum, amare luget, sævientes in eum socios, ut ipsos saltem ejus misereat, iterum obsecrat ; tum vero tandem a solemnissimam illam suscipit contestationem, qua *ad judicii ultimi tribunal* a Deo hominibusque damnatam causam remittit, sepulcro interim suo insculpi postulans magnificum carmen, quo coronam justitia: *tibi* in illo die *despondet*, qui improbi atque impii nomine extirpatus infamatusque jacebat. »

Ex brevi hac rudiquo adumbratione facile apparet, ut utraque pars disceptando magis ac magis calore pergeret; utque. dum ex lobi responsis

jugiter vehementioribus ac fidentioribus causam amici captabant, quo sævius acerbiusquo eum castigarent, Jobi vicissim angor ac dolor talibus maledictis, execrationibus, calumniis, usque exacerbatus magis magisquo crudesceret; ut misere denique ac graviter mentem ejus animumque affectum esse oportuerit, quum oraculum edidit, de quo nobis quæstio est. Quibus positis, sicut ex uua parte fieri non poterat, quominus a viro tam grandi sapientia predito, adeoque vehementer ac varie affecto, ut Jobum tunc fuisse competimus, aliquid subinde proferretur insigne, mirum, inexpectatum, puta, quod calamitates sibi a Deo illatas cum Deo ipso expostularet, Deum ipsum in disceptationem voluti vocaret, seque contra Deum vel Deo ipso iudice causam victurum predicare! : ita quidquid friget, aut ab illis affectibus iliaque affectuum vehementiamore fluctuum magis atque magis exæsluante alienum est, ex totius libri, nedum illius oraculi, interpretatione exsulet, necesse est.

ARTICULUS II.

Verba ipsa hebraica explicantur.

Vers. 23. *Quis dabit ergo, ut scribantur verba mea; quis dabit, in libro ut exarentur?* — Particula IDN in interrogationibus semper commodissime vertitur *ergo*, atque ita hoc loco vertere eam suadent tum horum et priorum connexus, qualem flagitat ratio, ob quam Jobum hæc pronuntiasse demonstrat ille, quo tunc erat, animi cestus ; tum vis atque totp-pi», quam ex ea significatione concipit totus sermo. Illum autem connexum illamquo vim minus exprimunt sive *jam nunc* Schultensii, sive *tandem* Gesenii, sive *utinam* Rosenmullcri, sive *oh* (gall.) Renani. Pro *ut scribantur* ad litter, est, *et scribentur*, quæ verborum constructio hebraica est. *Verba mea*, puta oraculi, quod sequitur. *In libro ut exarentur*, propr. *in libro et exarabuntur*, pro *ut exarentur in libro*. Ordo verborum preposterat : conf. Gen. x1 , 9. Aliter tamen Renán, qui *ut scribantur* repetit in posteriori hemistichio jungitque cum in *libro*, hoc modo : *Qu'elles soient écrites dans un livre, qu'elles soient gravies*.

Horum Jobi verborum simulque priorum vim atque sententiam recte assecutus Schultensius hæc scripsit : « Suspikor autem ista occasione votum hocce a Nostro susceptum ut, quæ mox dicturus esset, non pugillaribus excepta manerent, sed monumentis ævum laturis consignarentur, atque ad posteritatis memoriam propagarentur. Eum in finem primo postulatio *librum* sibi dari, in quo *conscribantur* et *exarentur* ipsius verba, Inteligit librum publicum , in quo acta illustriora enotabantur a O'130 *scribis* civitatum in earumdem tabulariis reponenda. Eamdem vim recipit D3, quod commentarium *publicum* sæpe designat, ac proinde pono* hac ipsa potestate accommo-

dissime augebitur ad exemplum phrascos *Ezech.* XIII, 9 : *Et tn DfID commentario domus Israelis non 13D3> conscribentur.* In iprV *exarentur* consimilis residet emphasis; nam ppn tritum in iis, quæ publica auctoritate decernuntur et posteritati commendantur, vel ad memoriam et celebrationem, vel ad religiosam curam et observationem.»

Vers. 24. *Stylo ferreo et plumbo in æternum in saxo incidantur.* — Tò *ferreo* innuit, tum stylos scriptorios penes Jobi populares non semper ex ferro fuisse, sed ex alia quoquo materia; tum hujusmodi stylum peti non ad librum conscribendum, sed insculpendum insigne aliquod oraculum. *Plumbo*; quidam, *plumbi*, seu *plumbeo*, sed quam inconcinne. Duæ sunt de hoc plumbo sententiæ. *Una* est Salomonis Jarchi, et, ut videtur, interpretis Arabis, imo fortasse (neque enim difficile est illum huc cogere) Vulgati, putantium petere Jobum, ut litterarum formæ a stylo ferreo exarate plumbo impleantur, sive ut iis major addatur firmitas, sive ad eas oculis distinctius subjiciendas. Eavelsyntaxis; sed hoc imprimis obstat, quod potius hujusmodi moris nullum apud veteres exstat vestigium. *Altera* sententia est eorum, qui autumant eo nomino significari a Jobo laminam, sive tabellam, aut etiam librum, ex plumbo, in quo ejus verba exararentur, lavent Plinius, *Hist. Nat.* lib. XIII, cap. xi (al. xxt); Pausanias, lib. IX, cap. XXXI, et alii.

Si ambos versiculos ita interpunctos legas : *Quis dabit ergo, ut scribantur verba mea, quis dabit (inquam, ut scribantur) in libro! ut exarentur stylo ferreo in plumbo! in æternum in saxo incidantur!* preclara inde exsistat gradatio, unoquoque verbo unicuique rei opportunissime aptato, id est. *scribi in libro, exarari in plumbo, excidi in saxo.* Sed grammatica ratio non leviter obstat, nam præpositio *in* deest ante nomen *plumbo*, nec facile intelligitur.

Pro *in æternum* Hieronymus vertit *in perpetuum*: forsitan pro *laad* legit n^'D, quæ vox *scalpelum* significat, sed librarium. Alexandrinus legit *leed*, tt; ꝓxaprljicv, *in testimonium*.

Vers. 25. *Et ego novi quod redemptor meus vivit, et quod ille postremus super pulverem surget.* — *Et ego.* Audiatur Schultensius : « Expendatur hic affectus : *Et ego*, ego ille nunc traductus pro improbo, quem humana ac divina tela juxta configunt conficiuntque, *et ego* tamen conscius mihi meæ integritatis pro certo novi *redemptorem meum vivere, venturumque* tandem aliquando bonæ causæ et innocentini oppress® vindicem, qui mihi *coronam justitiæ* publice et solemniter imponat. Eam vim tñ *ego* nunc addere pressens Jobi conditio et calamitas jubent, quidquid tandem de præfixo l statuatur.

Quid hic sonet nomen Sñ J *redemptor*, juvat hominis protestante iudicium referre, Schultensii, inquam, qui, post enumeratas expensasque alios sententias, busque inter etiam cas, quæ protes-

tantibus hodiemissunt, concludit hanc esse vulgatissimam sententiam, « quæ nobilem huncce contextum applicat ad /Idem *in Messiam et spem beatæ resurrectionis.* Cæterum hfcU *redemptor* is potissimum dicebatur, qui consanguinitatis nomine alicujus cædezn ulcisci juraque vindicare debebat; ideoque patet, quam apte hæc appellatio Christo facta sit. bxi expresse dicitur de Deo Israelelem populum suum (*Ps.* xli, 14; xmii, 14), et singulos homines (*Ps.* xix, 15; *Prov.* xxm, 11) redimente et liberante. *Vivit*, exstat, et quidem talis, qualem in causa mea efficacem se præbiturum esse confidere possim.

Postremus super, etc. Loqui hic Jobum de postrema visitatione, quam faciet Christus homines omnes in vitam revocaturus sententiamque dicturus, credere suadent in primis rerum adjuncta. « Etenim sic solent, inquit Schultensius, quibus spes omnis in hac vita decolavit, ac praesertim qui sub calumniis injustissimis hinc demigrare coguntur, cogitationes suas in vitam futuram immittere, atque ad magnum et illustrem illum diem iudicii provocare, in quo improbitas omnis confundetur, virtusque et probitas tandem coronabuntur. » Huc autem Jobum redactum tandem fuisse acri illa disceptatione cum amicis habita, plane ea demonstrant, quæ de illa supra perstrinximus. Tum ipsa verba hanc interpretationem apposite suggerunt, pnnx *postremus* est qui omnium diutissime post me remanebit, et Arabibus quoque dicitur de iis, qui post aliquem erunt ad extremas usque ætates, ut *Sur.* xxvi, 84; xxxvu, 79, <09, 129. In Vet. Test, ipsum hoc pnFIK Deo tribuitur *Isai.* xli vii, 12, etc., notatque illum, qui vite nullum habebit finem, uti nullum initium habuit. Notabile est in primis illud Isaïæ : « Sic dicit Dominus, rex Israel et *redemptor* ejus..... Ego primus, et ego *postremus*, » *Isai.* xuv, 6 (conf. *Apoc.* i, 8; XXI, G; xxn, 13). Jam vero Jobi scopo melius convenire videtur, ut intelligatur de pulvere, in quem brevi redactum se iri Jobus expectabat; nam de mortuorum pulvere nomen illud sæpius in hoc libro dicitur. Denique verbum **Olp** hoc loco cum 5> constructum, eodem, quo Arabes et Syri hanc phrasim usurpant, sensu, *vistare rei et curam ejus gerere*, sumendum est : conf. *Veut.* xix, 15; xxv, 6; II Soni, xn, 17; II Parui. XXI, 4.

Vers. 26. EI *postea pelle mea circumdabuntur hæc, et de carne mea intuebor Deum meum.* — Mira in hoc versiculo explicando discrepantia eorum non minus, qui hæc de corporibus revicturis dieta credunt, quam cæterorum. Schultensius ita transtulit : *Et postquam cutem meam pertuderint ad hunc modum*; Gesenius ita : *Postquam destruxerunt hanc culem ineam*, id est, *quando destructum erit corpus meum*; Roscnmullerus ita : *Et postquam corpus meum, hoc, inquam, consumptum fuerit* (1); atque ita

U) Ita quoque Renan, opere citato, p. Si : *Quand cette peau sera tombée en lambeaux.*

XVI

quoque : *It* (*quamvis*) post *cutem meam... consumpserint... hoc*. Sed quædam horum nemini arbitror probatum iri.

Primum quidem nullo pacto feram solecismum, quem magno totinssententiæ detrimento illi adiserunt, dum particulam *ac*/ *iart* tanquam conjunctionem habentes verterunt *postquam*. Etenim id fleri vetat conjunctio *et* posterius hemistichium cum priore copulans, simulque docet particulam illam esse adverbium, quo expresse atque perspicue significatur, ea, quæ priore hoc hemistichio prodicuntur, futura fuisse *post illa*, quæ leguntur in versiculo superiore, totaque proinde hemistichii hujus interpretatio a tribus illis edita funditus subvertitur. Neque unquam, quod attinet ad pronomen *zoth*, Schultensio concedam illud significare posse *ad hunc modum*, quod nullo exemplo aut auctoritate constat. Sed neque Gesenio, conjungendum illud cum nomine *ἡ* *T*), atque utrumque simul esse casum accusat, constructum cum verbo *niqphon*, quod nec generis discrepantia patitur, neque durissimum hyperbaton ac plane confragosum, *cutem meam destruxerunt hanc*. Non denique Rosenmullero, dictum id *זת* *ἡ* *T*.y.civ, seu appositum esse nomini *ἡ* *T*ip; etsi enim frequens apud poetas hebreos appositorum usus, nunquam tamen usum hunc habent pronomina, saltem diverso genere, sed *cl* habere, præsertim verbo interjecto, vix possent, nisi invita *i-tV*.finatura, quæ, non clarioribus obscuriora, ut eo modo foret, sed obscurioribus clariora apponere jubet. Sed peccatum maximum in eo est, quod horum trium *fi*.*fa* *Xs* *Jfwv* interpretatio neque cum prioribus cohæreat, neque cum posterioribus. Quinam enim locus sive *pertundenda*, sive *consumenda*, sive *destruenda cuti* aut *corpori*, ubi Johns, prout fert quoque interpretatio prioris versiculi tum a Schultensio tum a Rosenmullero habita, sese jam resolutum in pulverem voluti descripserat? imo ubi, sicut etiam ide/u ipse Schultensius sentit, vindicem suum induxerat ipsius reliquias jamjam suscitaturum; ubi denique ea subdit continuo, quibus integra sententia foret hujusmodi : *Carne mea destructa in carne mea videbo Deum*.

Nunc levioris negotii erit nostram enarrationem defendere et confirmare. Huic pretor Hieronymum in sua bibliorum translatione astipulatur interpres græcus: Novi enim, *quod aternussit, qui me résoluturus est in terram ad resuscitandam pellem meam, qua pertulit hac*; vel, ut legimus in cod. Alexandr.....*terram; resuscitabit meum corpus, quod pertulit hæc*. Insuper series sermonis interpretationem hanc, nun solum comprobat, sed omnino flagitat. Modo enim prodixerat Jobus præsto esse, qui ipsius cineres resuscitaret. Nunc id pnedicit, quod simul expresse asseverat postea eventurum, post illa, inquam, quæ modo prædixerat. Protinus prædiclurus est, quomodo cineribus am suscitatis instauratoque corpore Deum

ipse sit visurus. Cumam porro rei inter primum postremuraquo medius voluti locus tribuatur, nisi ipsi *icariani* Atqui hanc sonant verba illa Jobi, ut a nobis versa sunt.

Quæ ex rationibus grammaticis contra proferri possunt, ea vel vera non sunt, vel alias quoque interpretationes attingunt. Nam, quod nostra interpretatione inter adverbium et verbum nomen interpositum foret, hoc prodicatorum quoque interpretationibus commune est, ac bene defendit Gesenius. Quod pro *Hljl* reddamus *pelle mea*, tanquam si esset nemo carpet, qui noverit propositionem a poetis præsertim non raro omitti. Accentuum ratio nullo modo a nobis negligitur, aut saltem longe minus, quam lres illi fecerint; minus quippe peccabis sic pro ratione accentuum interpungens sententiam : *Et postea pelle mea, circumdabuntur hac, quam : Et postquam pellem meam, consumpserint hanc*.

Verbo *niqphou*, a quo rei summa dependet, illam, quam ei tribuimus, non vero aliam, notionem subesse, multis possumus demonstrare. Ita enim sensit interpres Vulgatus, ita Syrus, tametsi totam sententiam aliter expresserit; ita sensisse videtur Chaldæus, qui profecto nec *contusionem*, nec *conurn*; *'ioncrn*, nec *estructiuncm*, hoc verbo significari credidit; reddidit enim: *Et postquam convaluerit jcellis mea*; sive, ut est in bibliis regiis, *et postquam crev.rit pellis mea*. Sed ipsam radicera verbi hebraici consideremus. Olim præter rationem duæ radices distinguebantur, qp» et qpj, priori *circumire*, *circumducere*, *circu ndare*, posteriori *cadere*, subjecta notione. Recentioribus vero una radix *na,aph*, quæ ulrumque significet probatur, idquo optima ratione, sicut discere est ex verbo *inqophou* (*Is. xxix, I*) et ex nomine *niqphah* [*ib. in, 2-1*] : his enim prior notio restituta nunc est, in quam alterum horum acceperant interpretes Græcus, Syrus et Arabs, utrumque vero Hieronymus; quod sane prodit duplicem verbi vim probe huic perspectam fuisse, idcoque nostram interpretationem, quod Hieronymum auctorem ea habeat, aliquo voluti prejudicio juvari. Si itaque cum superiorum ætatum grammaticis notionem, quam verbo huic asserimus, uni radici *iaqaph* subesse contendas, negare tamen nequibis posse idem verbum forma niphāl ex hac radice esso deductum. Sin autem unam radicem *naqaph* cum recentioribus agnoscas, attendas primo notionem illam longe frequentius radici huic subesse, quam alteram, quæ ter, non s-tpius, occurrit, nec nisi apud Isaiam (x, 34; xvn, 6; xxiv, 1.3); apud Jobum vero bis præterea legi verbum istud, adcoque hoc ipso in capite (t, 5; xix, 6), sed tantum priore significatu. Neque opponas verbum hoc forma niphāl nunquatn alias in hunc sensum usurpari; reponam enim nec forma pihcl sive in hunc, sive in alium. Quod enim legitur apud Isaiam (x, 3i), licet notio *cadere* ei sit, non taineu est forma pihcl, qua esse docent Rosenmullerus

et Gesenius, sed forma niphāl, ut demonstrant puncta vocalia, tum contextus sermonis, tum duplex parallelismus poeticus cum primo ac postremo quatuor membrorum institutus, tum translatio, quam interpretes greci et Hieronymus fecerunt; quod vero singulari numero ponatur, etsi nomen, quocum construitur, plurale sit, id, ut alias quoque ob causas fieri solet, in his tamen Isaiaē verbis, quod caute attenderunt iidem interpretes et Hieronymus verbum plurale reddentes, ad exquisitionem quamdam grammaticae regulam exactum est, quam ipse Gesenius tradit (*Lehrgeb.* § 187, 1), qui tamen eam ab Isaia hic servatam non animadvertit.

Neque graviorem affert difficultatem pronomē singulare feminino genere *zoth* constructum cum verbo plurali. Syrus quidem interpres contra fecit vertens, *circumvolutum est hic*. Sed et hāc enallage valde frequens in sermone hebr., ut quaedam nomina singularia, non tamen praeter certas leges, cum verbo plurali jungantur, puta, quae collectiva sunt, ut est in hac Jobi sententia pronomē istud *zoth*, quod exprimit *membra omnia, omnes corporis partes*, id est, *omnia*, quae cute conteguntur, ac veluti clauduntur (conf. *Job. XIX, 19*).

Ei de carne mea, etc. Qui negant Jobum loqui de vita futura, mire sese torquent, ut horum verborum sensum exponant: quorum diversa interpretatione referunt ac refellunt Schultensius et Rosenmullerus (1). Iis vero, qui sentiunt, sicut ipsi sentimus, *Jobum* his verbis certam spem praenii benefactis suis debiti, אַזְכָּרָאִי, inquam, vitaeque futurae, professum esse, nulla in verbis istis difficultas apparet, neque haerent, quominus subscribant Augustino ita scribenti: « Illud etiam quod ait Job, sicut in exemplaribus, quae ex hebraeo sunt, invenitur: *Et in carne mea videbo Deum*, resurrectionem quidem carnis sine dubio prophetavit; non tamen dixit: *Per carnem meam*; quod quidem si dixisset, posset Deus Christus intelligi, qui per carnem in carne videbitur; nunc vero potest et sic accipi in carne mea *videbo Deum*, ac si dixisset: *In carne mea ero, cum videbo Deum*, n. *Dc Civit.* lib. XXII, cap. xxix, 4.

Vers. 27. Quem ego intuebor mihi, et oculi mei videbunt, et non alius. — Expositionem in his habes profecto minime otiosam, sed affectu plenam locutionisque inde a Jobo concepta, quod jam, non aliorum fidei, sed suismet oculis Dei notitiam debiturus sit; quam emphasim pronomini *ani*, ego, accedentem ab hujus et verborum *velo zar, et non alius*, antithesi, plane expressit Hieronymus addens pronomini *ego* pronomē *ipse*. Alia quoque esse posset horum verborum sententia, ut pronomini *ego* eadem emphasis sit, ac superius est in vers. 25, illa vero *velo zar* de Deo dicta signifi-

(!) Renan: *Privé de ma chair, Je verrai Dieu*: quae interpretatio neque usui particulae *j'o*, neque rei, de qua agitur (conf. versiculum seq.) congrui.

ficent *et non alienum*, id est *contrarium, adversantem*, qualem tunc Job eum experiebatur. Sed in pimenti, dum is totus est in cogitanda vice beatissima, quae ipsum maneat, melius creditur, tantisper miseriarum suarum oblitus, laetitia, quae ejus mentem pertentat, unice indulgere. Huic priorem sententiam profero; quod illa quoque suadent, *et oculi mei videbunt*.

Consumpti sunt renes mei in sinu meo. Optime haec explicat Rosenmullerus: « *Consumuntur renes mei in sinu meo* praevahementi Deum videndi desiderio. » Refutatisque aliis commentationibus subdit: « Sed nostro loco exstat verbum *calah*, quod saepius usurpatur de vehementissime desiderio, quo quis consumitur quasi et deficit. Bene igitur Hieronymus verba nostra vertit: *Deposita est hac spes mea in sinu meo*. »

ARTICULUS III.

De iis, quae circa vitam futuram traduntur in libro Jobi.

Priusquam alia promamus ad comprobendam nostram hujus oraculi interpretationem, praestat illud diluere, quod quum positum quidam habeant, praedictum de illa factum *j'im* putant, *nondum homines illo, quo hic liber scriptus est, tempore talem, quam ex interpretatione a nobis adseita Jobi verba exprimunt, spem aluisse* (2). Neque vero hanc quæestionem, quoad ea patet, attingam, sed solum capita illa hujus libri, ut hebraico sunt, proponam atque illustrabo, tum quae faciunt sive immortalitati animarum sive corporum « vultu me asserendo; tum quae secus esse, etsi praeter rationem, creduntur. Qua tamen in re iniquius a nobis quis flagitaret argumenta perspicuiora, quam quae ad aha religionis nostrae documenta comprobanda exspectare est ex Vel. Testamento, in quo, nupote conscripto prius, quam Christianus doctrinae lux hominum mentibus affulgeret, nemo ignorat dogmata illa non ea perspicuitate proponi, quae in Novo Testamento, proposita sunt (3).

SECTIO I.

Argumenta vitae futurae ex libro Jobi deprompta.

Argumentum I. — *Locutiones quaedam.*

Sicut Hebraei, quum dicere volunt *auferre alicui vitam*, dicunt quandoque *colligere aliquem sive animam* aut *spiritum alicujus*, ita pro verbo *mori*, solummodo tamen ad piorum obitum significandum, solemnis est apud eos formula *colligi ad populos suos*, seu *ad pares suos*, ipsaque haec Uwing tunc etiam habetur, ubi justis et piis *colligi simpli-*

(i) Vid. Renan, op. cit. p. 101 seqq.

(3) Conf. Parean in *Commentât. de immortalitatis et vitae futurae notitiis ab antiquissimo Jobi scriptore in suos usus adhibitae*. Davenl. 1807.

AVI»

citer dicuntur, cauteque distinguenda est ab illa prorsus diversa *colligi ad sepulcra*, quæ etiam occurrit (Jlrem. vm, 2; xxv, 33). Hæ ergo locutiones et animam corpori superesse clare exprimunt, et solum ab iis usurpari potuerunt, qm hoc ipsum sentirent; *colligere* quippe *animam* eamque in *nihilum redigere*, non diversa modo, sed pugnantia sunt inter se; itemque loquendum de verbo passivo, de quo hæc Gesenius (in *The- sauro phil. criti*, ad v. t|DN): « Peculiaris locutio est.....de introitu in orcum, ubi llebræi majores suos jam congregatos esse credebant. Distinguitur ista *ad patres* seu *ad populum* congregatio tam a morte (quæ eam præcedit), quam a sepultura, *Gen.* xxv, 8; xxxv, 29; *IV Ileg.* xxn, 20. » Enim vero Deus Abrahamum, ei bonum quid voluti promittens, alloquebatur his verbis: « Ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona, » *Gen.* XV, 15; Jacob vero jamjam moriturus ita filios postremo jubebat : « Congregor ad populum meum; sepeliteme cum patribus meis, » *ibid.* xlix, 29. Perspicuum est ulrobique duo distinguere inter se, itum ad patres, quo animæ extinctio significari profecto nequit, et sepulturam, atque ita, ut pateat manifesto non in unam eamdemque rem utrumque convenire posse, ideoque sepulturam corpori, itum vero ad patres animæ tribui. Neque enim Abraham quidquam solaminis cepisset ex pollicitatione illa, qua, nisi nostra obtineat sententia, illud ipsi in memoriam revocabatur, quod brevi in nihilum ejus vitam redigi oporteret; neque alio, nisi eo sensu, quem defendimus, utpote qui procul a patria diem supremum obiturus procul etiam a patrum cineribus sepeliendus erat, dici potuisset Abraham ad patres suos esse rediturus. Idemque sensus Jacobi verbis inesse credendus est ob similes rationes. Deus regis Josiæ pietatem remuneraturus sic eum alloquitur : a Pro eo quod audisti verba volu- minis.....idcirco *colligam te ad patres tuos*, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus sum super locum istum (*IV Jteg.* xxn, 18, 20); » nisi vero *colligi ad patres* id sonaret, quod defendimus, hujus remunerationis summa hæc foret ; *Citius te in nihilum redigam*.

Quæ cum ita sint, judicet quisque, quid sonent ea verba, quæ in hebr. Jobi exemplari sic sunt : a Si Deus ponat ad eum (hominem) cor suum, spiritum ejus et animam ejus ad se colliget, exspirabit omnis caro simul, et homo super pulverem revertetur (cap. xxxiv, 11, 15), » m quibus vides hominem, id est, ejus corpus spiritu destitutum in pulverem reverti, ipsum vero spiritum a beo collectum, quo jam diversa utriusque rei sors post mortem futura aperte indicatur. Itemque alia baie : « Dives *factus homo* impius cubabit et non colligetur; oculos suos aperiet, et non ipse est amplius (xxvn, iJ). » Dicitur autem non *colligendus*, non quidem tn sepulcrum, quod falsum fo-

ret, nec responderet iis, quæ de ejus posteris paulo prius dicta sunt (*ib.* 15), sed *ad patres suos*, quod proborum solummodo proprium esse monuimus : nempe non *colligetur* idem est ac *projicietur*. Antithesis inter *cubare* seu *mori* et inter non *colligi*, aliaque inter *aperire oculos*, nempe animæ oculos, et inter non *esse*, discrimen inter animam et corpus eamque huic superstitem futuram aperte produnt. Neque illud te praetereat, quod, si homines pii ac probi, dum vita excedunt, *colligi* dicuntur, impii vero atque improbi non colligi, jam ex utraque locutione apparet discrimen esse oportere etiam inter utrorumque obitum; at nullum esse potest, si anima cum corpore intereat.

Mors in hoc libro *somnus* vocatur, pro verbo *mori* adhibetur verbum *dormire*, sæpe vero verbum 330 *cubare*, quod frequentissime in aliis bibliorum libris reperitili', et talem in his usum constanter habet, ex quo comperimus propriam ac primigeniam verbo notionem esse *cubare dormiendi gratiæ*. Quo autem pacto mors somno queat comparari, nisi in quantum anima post obitum adhuc vivere pergat, quin tamen corpore amplius utatur ad operandum, donec una cum corpore denuo victura veluti expergiscatur?

Argumentum II. — *Sedes animarum post mortem*.

Locus alter, unde argumenta promamus, est sedes animis post mortem tributa a scriptoribus sacris, quam Latini orcum, llebræi blXw seu jT73X vocare solent. Hanc his hebr. nominibus notionem subjectam esse, non autem *sepulcrum* (quod ")3p dicitur), ideoque eorum usu, qui est in libro Jobi, animas corporibus superstites Judæis creditas demonstrari facile vincimus (I).

1° NeguebINÚ *neque pn3t< sunt sepulcrum*.

llebræis *sepulcrum* dicitur 13p, idque unum nomen semper usurpatum invenimus, ubi certo constat de sepulcro absque metaphora sermonem haberi, nunquam vero nomen *sheol* aut *abaddon*-, ubi vero ipsa animarum sedes nominanda est, nullum hujusmodi nomen usquam comparet præter *sheol* et *abaddon*.

Sunt plurima bibliorum capita, in quibus nomina hæc nequeunt ullo modo significaro *sepulcrum*, puta illa Jacobi Josephum filium lugentis, quem a fera peregre discerptum credebat : « Descendam ad filium meum lugens in *sheol infernum*, » *Gen.* xxxvn, 33; illa Mosis, qui sic Deum loquentem inducit : « Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad *sheol inferni* novissima, » *Deut.* XXXII, 22; illa Psaltæ : « Si ascendero in ccelum, tu illic es; si descendero in *sheol infernum*, ades, » *Ps.* cxxxix, 8 (conf. *Amos*, ix, 2); illa Salomonis : a Semita vitæ super eruditum, ut declinet de *sheol inferno* novissimo, » *Prov.* xv, 24; iliaque : « Tu virga percuties eum (puerum), et animam ejus de *sheol inferno* liberabis, » *ib.* xxm, 14; itemque illa :

(1) Attendas nomen pi3X extra librum Jobi, in quo ter legitur, non reperiri nisi semel in Psalmis (Pj. lxxxviii, 12) et bis in Proverbiis (xv, 11 ; xxvn, 20).

« *Situi* el *abaddon* coram Domino : quanto magis corda filiorum hominum? » *ib.* xv, 11 ; illa Isaïæ : « Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum *shcol inferni*, sive in excelsum supra, » Is. vii, 11 ; illaque ab eo relata : « Percussimus fœdus cum morte, et cum *sheol inferno* fecimus pactum, » *ib.* XXVIII, H>, 18 ; illa Ezechiae, xxxvni, 10 : « In dimidio dierum meorum vadam ad portas *sheol inferi*, » etc.

Notabilis est locutio illa *descendere ad sheol* (*Gen.* xxxvn, 35, etc. *Is.* XIV, 11, 13, etc. *Ezech.* xxxi, 10, 10, 17, etc.). Cujus quidem origo repetenda est ex communi opinione, orcum in media inlimaque telluris parte silum esso (conf. *Ephes.* iv, 0) ; quominus autem putemus ea significari descensum in sepulcrum, obstat illud, quod, ubi sepulcrum proprie dictum nominari certum est, ac nomen *qebcr* usurpatur, dicunt Hebræi *venire ad sepulcrum, componi in sepulcro, colligi ad sepulcrum, duci ad sepulcrum*, contemplilo vero *projici in sepulcrum, ferre tamen sepeliri in sepulcro*, at nunquam dictum invenimus *descendere ad sepulcrum*.

Quid, quod Ezechiel, describens casum Pharaonis regnique / Egyptiorum (xxxn, 2-18), atque illius descensum cum suis in *sheol*, poetice fingit illic ordine disposita esse aliarum gentium *sepulcra* circa proprios reges? Quid, quod rex Babyloniorum ad *sheol* detractus narratur apud Isaïam (xiv, 9-20), cui tamen *sepultura* negata fuisse simul dicitur? Nonne hæc plane evincunt aliud esso sepulcrum, aliud *sheol*?

2° Tum *sheol* tum *abaddon sunt sedes animarum post mortem*.

Veterum interpretum auctoritas, Alexandrinorum, inquam, et Hieronymi, ad asserendum nomini *sheol* significationem, quam defendimus, aptissime facit. Non modo enim nunquam pro hoc nomine reddiderunt *sepulcrum*, sed, ubi codex hebr. illud habet, Alexandrini interpretes scripserunt אש*, Hieronymus *infernum* seu *inferos*; nisi quod hic semel (*Ose.* xiii, 14) scripserit *mortem*, illi bis Οὐνρεν (*Il lcg.* xxn, 6; *Prov.* xxm, 14), atque insuper bis totam sententiam omiserit (*Job.* xxn-, 19; *Ezech.* xxxn, 21), semel ipsum tantummodo nomen (*Is.* vu, 11), quod tamen neque Aquila, neque Symmachus, neque Theodolion omiserunt, sed scripserunt et ipsi. Nomen autem *abaddon* Hieronymus semper vertit *perditionem*, Alexandrini *ir.ûuw*, semel vero fortasse, verborum ordine immutato, isdliam (*Job.* xxxi, 12), quia hæc est propria hujus nominis significatio. Lege Apoc. ix, II.

Ipsam etymon nominis *sheol* huic rei suffragari videtur. Illud recte exposuit Winerus his verbis; « Multi sic dictum putant ab arab. *sidit, subsidii*, ut *sheol* sil *fundus* terne. Al vero non opus est ad Arabes confugere. *Orcus* haud inepte dici videtur a חך » *poscere*, quippe qui omnes sine discrimine homines insatiabili quadam cupiditate (*Prov.* xxvn, 20; xxx, 10; *Habac.* ii, 5) *poscat*. Undo *rapax*

vocatur poetis latini » (conf. Cattili, ir, 28, 29), græcis ἀφραξΤΤ^ (*Callim. ep.* n, 6); ac Syri eodem vocabulo de interno (nec non de limbo patrum) utuntur, o *Lexic. manual, hebr. chald.*

Attendas quoque carere hæc nomina forma plurali, adhiberi autem forma singulari etiam, ubi de integro populo loquuntur scriptores sacri (*I.* v, 14), imo ubi de pluribus gentibus (*ifc.* xiv, 0, 10; *Ezcch.* xxxn, 21, etc.), deque magna humani generis parte (*Ps.* xux, 15).

Uno verbo horum nominum usus is semper est, ut nunquam non possint, sæpe vero etiam nequeant non ipsis subesse vis ac notio, quas eis asserendas esse contendimus. Et revera cur ea non sint sedes animarum vel in his locis : *Gen.* XLii, 38 (cf. xi.iv, 29, 31 ; ill *Beg.* il, 6, 9) ; *I Sam.* ii, G; *Ps.* ix, 18; xxxi, 18; xux, 15, 16 (conf. LXXXIX, 49); LXXXVIII, 12; *Eccle.* ix, 18; *Prov.* xxvn, 20? Quid vero aliud, nisi sedem animarum post mortem, sonent illa nomina, quum manes illic degentes commorantur (*Prov.* ix, 18), quo pertinet pulcherrima orci prosopopœia, quæ est apud Isaïam (xiv, 9-20), ejusque descriptio apud Ezechielem (xxxn, 19-31); vel quum *sheol* tanquam animæ habitatio expresse exhibetur, puta *Ps.* xvi, 10; xxx, 4; lxxxvi, 13; quumque mortuorum in eum descensus narratur ita, ut nemo non videat de alio agi quam de corporum sepultura, ut *Gen.* xxxvn, 33; *Is.* v, 14; xxxvni, 10 (cf. *Ruth* iv, 1, 11; *Matth.* XVI, 18; *Ezech.* xxxi, 15-17, *IIab.* II, 5); vel denique quum peculiariter improbis vita defunctis locus illic datur (*Ps.* ix, 18; xxxi, 18; xux, 15; *Lv.* 16; *Prov.* ix, 18), ignis (*Deut.* xxxn, 22), dolores (*II Sam.* xxn, 6 coli. *Ps.* xviii, 6), angustia (*Ps.* cxvi, 3), cæteraque dura (*Cant.* viti, ti) ibidem toleranda, nominantur, idemque veluti meta peccatis statuta esse dicitur (*Prov.* v, 5; vu, 27), quam sola virtus vitare potest (*Prov.* xv, 2-1; xxm, 16)? Neque alia desunt, quæ ad prædictorum confirmationem afferri possunt (I). Quod si, ubi usurpantur illa *descendere in sheol*, non agitur de sepulcro, de sede animarum tunc quoquo agi manifestum est.

3° *Expenduntur momenta in contrariam partem prolata*.

Verba Jacobi *Gen.* xxxvn, 35, scribit Vollairius (2), lanlumdem valere atque aha hæc : *Ego monar, sicut fdius meus mortuus est*. Verum licet id daremus, robur tamen argumenti, quod ex illa loquendi ratione deprompsimus, integrum perstaret. Neque enim hominem gravi cura et dolore affectum novas metaphoras ac poeticas locutiones aucupari delectat. Usus itaque est Jacob locutione vulgari ac trita, quæ omnes in familiari sermone utebantur. Unde vero locutio hæc in vulgus ad mortem significandam inducta, ac metaphora petita? neque enim nisi ex rebus antea jam

(1) Vid. *Prov.* i, 18; *Is.* lvi, 9; *Ose.* xiii, 14 ; *Imos*, ix, 2.

(2) Mélanges, torn. 11, p. 399-400, edit Genève.

notis peti possunt métaphore; unde ergo, nisi ex notitia loci alicujus, in quem quisque mortuus descenderet, qui tamen locus alius foret *sepulcro*, quum *Aeo* id non significet, sed neque significare in illo Jacobi sermone possit?

At enim, quominus *sheoi orcum* esse credamus, aiunt illud obstare, quod legimus *Num.* xvi, 30, 33, Dathanem et Abironem *descendisse vivos in sheoi*, illudque huic simile *Ps.* lv, 16, illud denique improborum consilium in homines probos initum relatumque *Prov.* i, 12 : « Deglutiamuseum sicut *sheoi* viventem, et integrum quasi descendentem in lacum. » Quum enim nemo in orcum vivus descendat, horum sensus non alius esse videtur, quam *vivum sepeliri*, idcoque *sheoi* nil nisi *sepulcrum significare*. Attamen neque græcis interpretibus neque Hieronymo ita visum est, quorum primi *hades*, alter *infernus*, in his quoque tribus bibliorum capitibus nominari putarunt. Sic quoque putavit ipse Rosenmullerus, qui, quid h. l. valeat *viventes*, sic exponit : « *Viventes*, hoc est, non sentientes se mori, sed bene sani et incolumes. *Viventes* igitur mori dicuntur, qui nullo precedente morbo subito extinguuntur (Schol. in *Ps.* ad h. l.), » ut sententia sit illius gemina, quæ est apud Jobum (xxi, 13) : « In puncto ad *sheoi* descendant. »

Psalmes hæc canebat : a Quoniam non est in morte, qui memor sit tui, in *sheoi* autem quis confitebitur tibi? » *Ps.* vi, G, bisque similia *Ps.* cxv, 17, hebr. (conf. *Ps.* lxxxviii, 12; *Is.* xxxviii, 18) : quis autem neget in animarum vita defunctarum sede laudes Deo tribui ejusque memoriam superesse? Hæc tamen plane diluit Rosenmullerus : a Est autem hic (*Ps.* vi, 5), inquit, ut Dathius observat, descriptio poetica status *animarum* post mortem. *Sheoi* et *maveth* (mors) lue per metonymiam pro ipsis mortalibus, < qui vita excesserunt et cum *defunctis* agunt, sive potius pro integra defunctorum hominum multitudine et quasi *civitate* mortuorum *usurpantur*.... Verba *hodah* [*confiteri*, celebrare] et *hillel* (Ouniv, *cantu laudare*) de *celebratione publica et solemni* adhiberi notum est. Vid. I *Chron.* xvi, 4; II *Chron.* v, 12; xxxi, 2. »

Majorem difficultatem creare videntur illa Psalmata : « Dissipata sunt ossa nostra secus *sheoi*, » *Ps.* exii, 7 : ossa enim circa sepulcrum dissipari quidem possunt, non autem prope orcum. Cum primis tamen attendas, velim, ne hæc in sensum proprium accipiamus, nos ipsa re moneri : vivebat enim qui hæc canebat. Tum, ut fert communior opinio, Psalmum hunc Davidem habere auctorem, coque tempore fuisse ab eo compositum, quum Saulis insidiis peteretur; idcoque neque de sociis suis hæc a Davide dici proprio sensu potuisse, quorum neminem novimus a Saule peremptum, multoque minus tam magnum eorum numerum, quantum proderet proprius horum verborum sensus. Denique per ossa comperitum est vigorem ac robur non raro significari in

Scriptura: hinc *dissipare ossa* idem valere ac *robur auferre, debilem vel infirmum facere* (cf. *Ps.* liii, 6). Sensus igitur predictorum verborum est : *Tali premimur virium ac roboris defectu, quo jam ad orci fauces adigamur.*

4° *Sheoi et abaddon in libro Jobi sunt sedes animarum post mortem.*

a) Postquam Bildad tertio verba fecerat, ut scribit Boullier {*Observation. miscellan.* p. 239 seqq.}, ab illo « adumbratam divinæ excellentiæ uñt et uñt Twatv peritiori penicillo Jobus persequitur (cap. xxvi).... Eam Dei majestatem esse, quæ non cælos tantum et sidera impleat, sed quæ mundi universitatem a summo ad imum complectatur, ut prorsus nihil sit, quod ejus oculos fugiat, potestati non subsit, vimque omnipotentem et per abditissima penetrabilem non persentiscat. Hinc *orcum* et *tartara* (quæ vulgaris opimo in ipso telluris meditullio infra oceanum collocat) *manium* et *animarum sedem* oculo Numinis pervestigari et ad ejus presentimi! contremiscere. » Hanc esse ipsissimam Jobi sententiam, paulo attentius legentibus fit manifestum. Verba Jobi ex hebr. sic vertas : *Manes contremiscent, de sub aquis et habitatores earum; nudus sheoi coram eo* (Deo), *et non est operimentum rû abaddon*. Nomen *rephaim*, pro quo in hoc versu Alexandrini et Hieronymus *gigantes*, sicut et alias, reddiderunt, proprium quandoque est gentis cujusdam a Moyse aliisque commemorate; eodem tamen hoc nomine (utrum metaphora petita ab ea gente, an aliquam aliam ob causam, disputant interpretes) vocari *manes* certo comperimus aliis quoque bibliorum locis, idemque ipse Hieronymus semel illud transtulit *infernus*, Alexandrini vero τῶ οἴῃ para rwn, 18). Considera insuper ea, quæ duobus prædictis versiculis Job prætulit, ita inter se connexa esse, ut, quamvis utraque ad Dei sapientiam potentiamque demonstrandam pertineant, posteriora tamen priorum causam rationemque prodere. In prioribus enim, quibus demonstrationem illam Jobus exorditur, nulla Dei mentio est, nulla causa vel obiter indicata, cur manes contremiscere dicantur. Indicari eam oportebat. Indicat autem iis, quæ continuo subdit, quia, inquit, *nudus est infernus coram illo*. Hoc ergo, sicut quisque intelligit in auctore ideo contremiscere, quia ipsorum velati latibulum patet divino obtutui, ita certior fit *sheoi* et *abaddon* hic non aliud nisi *orcum* posse significare.

b) Jobus secundo sermonem conferens cum Eliphazo ita concludit : *Ad vectes* (alii, *ad solitudines*) Tcu *sheoi* *descendent*, scii, ejus spes, quibus frustratum se aiebat. Si attendas spem animis inesse, non corporibus, *vectes* τῶ *sheoi* idem valere ac apud Isaiaim (xxxviii, 10) *portas inferni* (conf. *portes inferi* Mattii, xvi, 18 : quisque enim sentit ne poetice quidem ea appellatione *sepulcrum* apte designari ; si item consideres *solitudines* esse tractus regionum, regioni autem *orcum*

recte assîmilnri, non vero *sepulcrum*, facile deprehendes, quid sit *sheoi* in hoc Jobi sermone. Quod confirmant ea quæ continuo sequuntur : ad verbum sonant, *si pariter super pulverem requies*; sensus autem est : *In orcum spe mea frustratus descendam, cl videbo, num meis reliquiis requies obtingat par ejus, quæ mihi nunc est* : dpovtxôc videlicet (I).

c) Ubi Jobus ita precatur: *a* Quis mihi hoc tribuat, ut in *sheoi* protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus (xiv, 13)? » *sheoi* esse *sepulcrum* neque ii accipere possunt, qui notitiam alterius vite post mortem futuræ Jobo fuisse negant. Quid enim? Optabalne Jobus se viventem adhuc in sepulcro abscondi, an e vita sublatum? si prius, quam inepte quamque insipienter perfugium ab ira Numinis in sepulcro sibi quæsivisset! Si alterum, sibi caveant adversarii, ne suo se gladio ipsi jugulent, quandoquidem, hoc allero semel posito, illa *et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei*, quæ Jobus continuo subjungit, non aliud sonabunt nisi vitam al) co tandem recuperandam. Quare hic quoque *sheoi orcus* sit oportet, quoniam ex tota hac disputatione jam quisque certo inferat nomine isto, si *sepulcrum* non significat, nihil aliud nisi *orcum* posse significari.

Conf. alia hujus libri capita, quæ huc quoque pertinent, v. g. *Job.* in, 13, 19; x, 21, 22; xxx, 23 hebr.

Argumentum III. — *Postremum Dei judicium.*

Tertium locum jam adeamus. Est autem ille, in quo non obscure prædicilur, aut indicatur, judicium, quod de cunctis hominibus sub finem omnium oetatum Deus factururus significari creditur.

a) Sophar enumerans adversa hominibus impiis impendentia ita concludit : *Patefaciant cadi iniquitatem ejus, et (erra insurgens in eum. Develabit Deus proventum domus ejus. Tracta liæc in die furoris ejus* (2). Aio hæc ad postremum Dei judicium spectare, idque, nisi pertinacius, negare neminem posse, qui ordinem ac seriem orationis habite a Sopharo non omnino aliud agens consideraverit. Initio quippe argumentum proponitur, quod laus impiorum brevis sil, et gaudium hypocrite adinstar puncti (vers. 5); tum aliquantum uberius expolitur (6-10); demum per partes demonstratur (11-21). Sequuntur continuo, quæ impios homines maneant, postquam perierint (vers. 26), caque mox referemus. Ultimo denique habentur illa : *Revelabunt cali*, etc. (3).

(I) Particula QK *si* idem hic valet ac *num*; •fflll idem ac *pariter*; *puteis* sunt corpori* reliquia?» ut rapo in hoc carmine, quarum propriam dicere mos est pacem cl quietem, animis verius attribuendam, sicut nos sepulcris inscribere solemus : *Hic quiescit in pace*; totus denique versiculus eam exhibet constructionem, quam grammatici *priegnantem* vocant.

(i) *Dei* scii. *Job.* XX, 28 hebr.

(3) Henan, cum nullis, ultimum vers, ex hebræo sic

b) Elihu Jobum redarguens (xxxv, U, 15), atque admonens, sic sermonem concludit: «*Judicium coram eo (Deo), exspecta illud*; nunc enim non inquit ira ejus, neque cognoscit de delicto valde. » Nomen *phash* vertimus *delictum* ita flagitante orationis serie et contextu, nec non auctoritate Alexandrinorum et Hieronymi, pro qua strenue propugnat Gesenius. Hæc itaque verba indicant manifesto judicium aliquod de nobis a Deo habendum, non tamen *nunc*, id est, dum vitam hanc vivimus. Causam enim, cur judicium hoc olim habendum sit, statuit Elihu, *quia* nunc non *inquit ira ejus*, etc. Eam vero ita edicit, ut quæ universale aliquod principium sit, non autem veluli si adversam tantummodo Jobi sortem ex illa epeteret: quid enim id foret, nisi ponas Jobo inferendas metiri gravitale scelerum, quorum eum socii insimulabant? quum tamen e contrario ea, quæ a Jobo admissa credebant, horumque numerum ac pondus ex pomis duntaxat Jobo in præsenli inflictis arguerent ac metirentur. Quamobrem illud nunc nequii aliud significare, nisi vitam, quam vivimus.

Argumentum IV. — *Pana improborum post mortem.*

) Nomen *sheoi*, non modo sedi animarum in universum, sed veluli proprium factum est loco illi, ad quem animo improborum damnantur; ex quo etiam intelligimus eundem hunc esse atque illum, quem Christus vocavit *locum tormentorum* (Luc. xvi, 28). Proinde clarius quoque per hoc fil, de pomis, quas impii post mortem daturi sunt, dicta a Jobo esse illa : *Ariditas et astus rapiunt aquas nivis, orcus cos, qui peccaverunt* (xxiv, 19).

) Quid porro, nisi hoc ipsum, sibi volunt ea Bildadi verba, quibus horribilem hominum malorum interitum enarrabat, quoque ex Rosenmulieri et Wineri sententia sic forent transferenda: *Comedet artus cutis ejus, comedet artus ejus primogenitus mortis.... et facies eum incedere ad regem terrorum* (xvni, 13, 14). Negat tamen Gesenius particulam b positam in hoc versu ante *mclek* valere ad, sed idem esse ac *sicut*, vertitque : *Persequen-*

verlil! *Les retenus ile sa maison seront dispersés, ils fonderont au Jour de ta colère (tirine.* Sed quam frigide, ait Patritius, post descriptum vivis adeo coloribus, ut iu hac Sophari oratione ili. impiorum exitum, supplicium ab his ferendum, cadum eos accusantem, terram iu cos insurgentem, quam frigide, inquam, quam prater rem, ex improviso proventuum deperditorum commemoratio huc foret inseria, pr.vscrtim quum prius jam suo loco (vers. 15, 18, 21) habita fuerit. Contra vero, apio nos verba *igei* cl *niggarolh* in eum sensum accepimus, in quem et Vulgatus interpret, el Syrus, et Arabs acceperunt. Quod allinei ad verbum *igei*, nil dubitationis rese potest, quominus illud valere idem putemus ac , *revelabit, reteget.* Verum vero *niggaroth* forma ipsa proditur esse participium passivum verbi *nayar*, cui notionem subjectam esso etiam *trahere* disces plano ex consonantia radicum imperfectarum lingua) hebr., cl ex iis. quæ de hoc verbo scripsit Gesenius in *Thesauro* suo ad h. v.

XXII

tureum instar regis... terrores. Priori interpretationi favet accentus et interpres Chaldæus, posteriori Hieronymus.

c) Pamas impiis post mortem constitutas perstringit Jobus illis quoquo verbis : *Cubabit* (moriatur) impius, *et non colligetur* anima ejus inter majores suos, id est, projicietur. *Oculos suos aperuit, et non ipse* est amplius. *Invadent eum*, scii, postquam mortuus fuerit, *sicut aqua terrores* (xxvu, 19, 20). Hæc eadem continuo per expolitionem diversæque verborum immutationes repetit : *Noctu furata est cum tempestas, sustollet eum ventus urens, et peribit. Et Deus turbine dejiciet eum de loco suo, et projiciet contra eum, et non parcat; de manu ejus fugiendo fugiet*, id est, fugere conabitur, ut annotavit Rosenmullerus. Quæ quidem omnia explanatione non indigent.

d) Apertiora etiam sunt hæc verba Sophari, quæ referimus, sicut ea latina fecit Rosenmullerus : « Perit impius. Super eum terrores. Omne tenebrarum genus pro thesauris ei repositum. Consumet eum ignis non sufflandus, » (cap. xx, 25, 20). His postremi judicii, cui impius sistetur, descriptio statini accedit.

Argumentum V. — *Spes atque expectatio rerum post mortem futurarum.*

a) Cap. XVII, IO, Jobus quietem sibi vita defuncto sperare profitetur. Ne vero quis suspicetur quietem hanc aliam non esse nisi eam, quam sepulcrum cuique præbet, finem, inquam, miseriarum et ærumnarum, quibus viventes premi solemus, obstat pia illa et religiosa dubitatio, quam voluti comitem spei suæ Jobus verbis illis præse ferat, quæque circa quietem in sepulcro inveniendam versari profecto nequit.

b) Spem eandem præfert quoque hoc Jobi votum : *Quis datat, ut veniat petitio mea, et exspectationem meam det Dominus? et velit Deus, et conterat me, solvat manum suam, et succidat me? Et crit xmc* QUOQUE consolatio mea, et *exsultabo in dolore meo, qui non parcat, quoniam non contradixi sermonibus Sancti.*

c) Illum ipsum sermonem Jobus concludit his verbis : *Ecquid non tolles peccatum meum, et auferes iniquitatem meam? Quoniam nunc in pulvere cubabo, et mane me gues, et non cgo* (vn, 21). Itaque sua peccata sibi remitti ideo optat, quia se mox diem supremum victurum credebat. Ast ecquid momenti ratio hæc habuisset, cur illud optaret, nisi unumquemque nostrum, quæ factis ac studiis suis in vita sua meritis est, ea post mortem manerent, idque ipsum Jobus haud dubius sperassct?

d) Denique, cum Jobus expresse neget impio ex hac vita decedenti spem ullam esse posse, hoc ipso ponit esse, quæ nobis post decessum futura speremus. En ipsa verba Jobi, prout ea verlit Gesenius : *Quænam spes est impio, ubi rapuit, si Deus extrahit, vel postulat animam ejus?* cap. xxvu, 8.

SECTIO n.

Quid valeant ea, quæ ex Jobo in contrarium proferuntur.

a) Aiunt Jobum inficiatum osso erodero se animas corporibus foro superstites, idque ubi hæc loquebatur : *Sicut abortivum absconditum non subsisterem* (cap. ni, 16); vđ hæc alia: *Fuissem, quasi non essem, de utero translatus ad tumulum* (x, 19); vel denique hæc : *Dives, cum dormierit* (mortuus fuerit),... *aperiet oculos suos, et non ipse*, videi, non est (xxvu, 19). Sed ista omnia prorsus explodit Rosenmullerus sic disserens : « *Non essem* in rerum natura, non viverem. *Esse* dicitur qui vivit, et contra *non esse*, qui mortuus est, ut *Jerem.* XXXI, 15 : *Rachel plorans filios suos quia non sunt, non sunt in vivis*; Gen. xlii, 13: *Et unus non ipse*, id est mortuus est, ut ipsi fratres Josephi loquuntur xlii, 20. Conf. Ps. em, 16. » Hæc confirmaro aut illustrare saltem poteris aliis nonnullis ipsius Jobi sermonibus (v. g. m, 9, 21), præsertim ubi de Deo sic loquitur : *Ecce ad orientem ibo, et non ipse* (xxin, 8), quibus nemo putabit negari Deum esse. Insuper, quod ad primum trium illorum testimoniorum, ejus sensum esso, quem diximus, docet nos addita *Mcrrfr.mz* : *vel, qui concepti, non viderunt lucem.* Alterum vim omnem, si quam haberet, amitteret propter particulam *quasi*; nam hebraico sic sonant: *Quasi non fuissem, essem.* Quod ad tertium, interrogamus, quomodo is qui nullo modo est, qui nihil est, animadvertere possit se non esse? quod tamen fieri dicitur. His præcognitis facile dilues alia hujusmodi.

b) *Dies mei... transierunt... et consumpti sunt absque ulla spe* (vn, 6), scii, revocandi tempus præteritum, et sanitatem recuperandi.

Ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus, ut videat bona... Qui descenderit ad inferos, non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus (vir, 7, 9, 10 : cf. X, 21 ; XVI, 23). Hic agi de vita denuo in orbo ducenda, contextus docet.

c) *Lignum habet spem, si proecisum fuerit, rursum virescit;... homo vero, cum mortuus fuerit, et nudatus atque consumptus, ubi queeso est? Quomodo si recedant aqua de mari, et pluviis vacuefactus arescat : sic homo cum dormierit, non resurget, donec atteratur talum, non vigilabit, nec consurget de somno suo.... Putasne, mortuus homo rursum vivat* (xiv, 7-14)? Audi hominem rationalistam, Rosenmullerum, impiam, qui ita scripsit: « Negat Jobus hoc loco, et similibus, supra vn, 7-10 ; x, 21; xvi, 22, hujus, quam in terris degimus, vitæ iterationem; unde tamen haud colligere est, illum nec aliquam vilæ, hac scilicet terrestri præstantioris, restitutionem credidisse, non nisi post præsentis rerum humanarum ordinis interitum expectandam..., Vere observat Parcau, in Commentât, de immortalitatis notitiis, etc., p. 144, non aliam vi-

tæ insfaurndæ spem a Jobo rejectam fuisse, nisi qualem et nos quoque, qui traditam a Christo de reditu ex morte doctrinam tenemus, rejicere decet. Tenuisse enim ea, qua Jobus floruit, ætate plures Orientis gentes, præsertim vicinos illi Arabes et Ægyptios, hanc spem, fore, ut post longam sæculorum seriem anima, quæ ex corpore egressa esset ad inferos, ex inferis ad corpus revertetur, utque tum redirent ad eandem hanc vitam terrestrem, ut in pristinum adeo statum, sed longe feliciorem, restituerentur, et cum amicis, consortibus, consanguincisque denuo versarentur sicut antea. Similem quamdam spem rudiolem haud paucis gentibus recens detectis communem repertam fuisse » Wd. notavit Parcau. Hanc igitur rudiolem ac falsam spem fuisse, quam rejiciendam esse merito judicaverit Jobus. Unde apparet, cur ad idem hoc argumentum sæpius reversus sit, ac tam studiose omnem talis a morte resurrectionis fidem a se removerit. » *Schol. in Job.* XIV, 12.

ARTICULUS IV.

Oraculi interpretatio proponitur et confirmatur.

Quæ nostram interpretationem oraculi a Jobo editi impedire poterant, de medio sublatis, definitaque prius vi ac notione singulorum verborum, atque argumentis non paucis nec levibus productis, quibus hæc confirmarentur, arbitror me præstitisso, quantum satis est, quo de interpretationis hujus veritate, non præjudicium, sed plane judicium jam factum putetur; ideoque licere jam integram illam proponere. Sic autem ea est :

Quis dabit ergo, ut scribantur verba mea?
quis dabit, in libro ut exarentur?
Stylo ferreo et plumbo
in æternum in saxo excidantur ?
Et ego novi *quod* redemptor meus vivit,
et *quod* ille postremus super pulverem surget.
Et postea pelle mea circumdabuntur hæc,
et de carne mea intuebor Deum meum :
Quem ego intuebor mihi,
et oculi mei videbunt, et non alius.
Consumpti sunt renes mei in sinu meo.

Est tamen operæ pretium hanc interpretationem mugis ac magis comprobare reliquis argumentis, qua: præsto sunt, ut peculiari ratione evincamus, non de alia re Jobum esso loculum, nisi de vita, ad quam æternam vivendam humanum genus a Deo sub finem mundi revocabitur.

Quicumque in diversa abeunt a proposita propositione, ad alterutrum horum ultimo omnes deveniunt, aut etiam ad utrumque simul : Jobum his verbis polliceri sibi, vel se in integrum restitutum iri, vel Deum ipsi in hac vita adhuc degenti visitationem facturum. Quare si neutrum horum accipi posse demonstraverimus, simul in-

terpretatio nostra indubitata evadet ac talks, quæ cordato cuique se probet, necesse sit.

a) Itaque, si diligenter consideres totam disputationem hucusque habitam Jobum inter ejusque amicos, animumque advertas ad affectus, quibus hactenus ille concaluit, ad horum rationem et modum, ad continua eorum incrementa, ad eum aestus gradum, quo jam pertigerunt, jam nullus exspectes fore, ut Jobus eo loci redactus certiolem se de sanilate una cum cæleris bonis sibi adeptis recuperanda factum esse narret, nec possis, quin sentias, quam narratio hæc post illa frigeret, quamque vere ita scripserit Schullensius : « Hanc spem in explicationes suas admittere et admiscere, est totum libri pathos minuire, subnervare, et magna ex parte delere; • etenim, sicut ille sapienter monet, « tam grandia -iOr, nec concipit, nec effert, nisi qui de *salute*, de jure *foderis gratia*, de *premio* sinceros Dei cultores post hanc vitam manente, deque corona *justitia* pugnat, *suamque partem in haredifate sanctorum in luce* omni animi contentione et ardore tutandam susceperit. » *Profat. in Job.* p. 13,22.

Mullo autem magis, ea re posita, omnia ex improviso congelaciare sentias, ubi videris narratiunculam illam, talis enim ea foret, haberi statini, ac Jobus animi sui commotione eo adactus esset, ut dolori atque angori, quo crudeles atque iniquæ sociorum castigationes eum affecerant, ferendo impar animosiolem refutationem in tenerrimas preces converteret, pietatemque et commiserationem imploraret eorum, qui tanta, ut illi, immanitate in ipsum sævicbant, ac ferociebant, et contra quos magno atque alacri ad id animo causam dixerat.

Age vero, grandibus illis verbis, quæ Job præfatus est, ipsam illius narratiunculæ sententiam subjungamus, totumque sermonem inde exstantem ausculta : Quis *ergo det, ut scribantur verba mea! quis det, ut in libro exarentur, ut stylo ferro et plumbo æternum duratura in saxo excidantur! Ego certo novi me pristina sanitati vilague conditioni esse restituendum.* Nonne huc aptum esset illud Horatii : a Quid dignum tanto feret hic promissor hiatus? » etc. Quid porro si *redemptoris* mentionem, quam omisimus, si redemptorem ipsum auctoritatem suam potentiamque in Jobi cineres exserentem suo loco inseras, ac reponas?

Præterea, ut calumnias a se repelleret, pluribus jam argumentis Jobus curaverat. Etenim se innocentem atque integrum iterum atque iterum professus ac testificatus fuerat. Demonstraverat rerumnas, quas patimur, nequaquam indicio esse posse, quo prave nos vitam agere arguamur; falsum quippe esso, quod socii vincere contendebant, impios solummodo, hosque nunquam non ærumnis illius modi premi, quum sæpissime videamus impiis prospere omnia cedere, contra ea vero in homines probos omnia ingruere adversa.

XXIV

Precatus fuerat, ut sibi jam liceret vita residuum recte ac feliciter vivere, quo iniquam amicorum opinionem, quam de ejus agendi ratione animo imbiberant, res ipsa refutaret. Deum ipsum sibi integritatis sua; testem jam tertio citaverat. Quum vero his rationibus pervincere non posset, ut socii ab inca-plo desisterent, aut quominus criminationibus jugiter acerbioribus in ipsum inveherentur, quid agendum Jobo tandem supererat? quid ultra ab eo erat exspectandum? Num ut certo pronuntiaret se restitutum iri in pristinum statum, quasi hoc uno tota lis dirimi posset, tametsi non modo nulla ei nec esset, nec esse posset, hujus rei certitudo, sed neque spes ulla foret, sed omnino illam desperaret? Ergo hoc unum agendum tunc Jobo supererat, hoc unum ab ipso tunc erat exspectandum? non autem unice illud, ut, refutationibus vehementioribus in teneriores querelas supplicis more mutatis, postremum Dei judicium speraret, redemptoremque appellaret, quem opperiebatur, quique de ejus innocentia esset pronuntiaturus, eamque præmiis æternis persolutis comprobaturus; ut sensus verborum, quibus Johns amicos alloquutus est, talis foret: « Itane vero nullo argumento nulla ratione adduci poteritis, ut noxarum, quas mihi aflingilis, me expertem credatis? Quis ergo mihi hoc tribuat, ut, quod certissimum habeo, perenni monumento consignatum omnibus omnium irtaluni hominibus innotescat! meum mihi redemptorem non defuturum, qui olim, me o meis cineribus excitatum æterna beatitale remunerans, meam integritatem proferet, ac patefaciet. » Neque putes rationem hanc nostram totam ex quadam rerum, ut vccanl, convenientia petitam esse, sed ipsa res, ipsa disceptationis illius series atque natura, ipse locus, quo Jobum' tunc fuisse comperimus, ad id tandem eum necessario redactum esse, nos credere cogunt.

Qui autumant Jobum his verbis sanitatem fortunamque suam integrandam sibi polliceri, utrum dicent, Jobum ea de re certum fuisse, an incertum? Si enim incerta solum integrationis hujus spe tenebatur, ecquid tam asseveranter, quam fecit, profatus est illud: *Et cjo novi*, tantoque verborum apparatu eam sibi certo futuram veluti est vaticinatus? Quod si certo id noverat, scilicet, prout Clericus alique comminiscuntur, quia a Deo ipso id didicerat, neque enim aliter poterat id certo nosse, qui factum est, ut srepius integrationem istam desperare se professus aperte sit? quod nec ipsum Clericum præteriit, de cujus cornui nto Schullensius ita scripsit: « Hoc enim vero est totam lentationem Jobi quodammodo eludere atque libri hujus universam oeconomiam ita conturbare, ut, quid sibi voluerit Jobus cum amarissimis suis querimoniis, nemo mortalium expedire possit, nisi simul inipalientissimum eum atque adeo ineptissimum facere velit disputatorem, quem nulla virtus, constantia, et magnani-

mitas, in adversis commendat. » *Praf.* p. 22.

Levi quoque negotio revincuntur Calvinus, Crinsozius, alique post hos, putantes prædicero Jobum fore, ut Deus ipsi in terris etiamnum versanti se præbrel conspiciendum, quod re ipsa factum esse narratur in hoc libro. Faciunt enim contra hanc eadem ferme argumenta, quæ contra priorem interpretationem facere modo vidimus. Neque enim spes visitationis hujus a Deo faciendæ res ejusmodi erat, quæ monumentis ætatem laturis foret committenda. Neque momentum ullum spei illi poterat inesse ad refellendas calumnias sociorum Jobi, qui vaticina hac ratione ad Jobi innocentiam agnoscendam non magis induci potuisse credendi sunt, quam rationibus aliis jam ab ipso prolatis. Neque demum rem illam potuisset Jobus sibi polliceri, nisi prius eam Deus ipsi fuisset pollicitus; cujus tamen pollicitationis nec vola nec vestigium apparet in hoc libro, quæque Crinsozius ex eo deprompsit, quibus sententiam suam comprobaret, ea nihil valere pro comperto est.

c) Sunt denique, qui nobis illud regerant, quod, a si de resurrectione futura hic loqueretur Jobus, non erant haud dubie id prætermisuri Hebræi, qui *ct* ipsi resurrectionem credunt; at ne unum quidem ex sex septemve Hebræorum commentatoribus invenies, qui eo referat (I).» Item, afuisse plures veteris Ecclesia; doctores, qui, ubi de resurrectione agunt, vel nostri loci nullam plano mentionem fecerint, vel illum interpretati sint de restitutione Jobi in pristinum felicem statum (2).»

Verum ex Judæis, qui Jobi librum explicaverint, neminem roperías ante sæculum undecimum; quo posito miraberis adversarios nostros in hujus oraculi interpretatione priscorum Patrum testimonium testimonio rcccnliorum Judæorum posthabere, voluti si warpsTrapsiJerc; oraculi intelligentiaa sua origine ad longissimam ætatem purior penes hos servata fuisset, quam penes illos, qui tamen apostolis ætatc fere suppare fuerant aut etiam æquales.

Nam, quod attinet ad Patres, non equidem negavero esse, qui, dmn libros, sive librorum partes, aut sermones, de resurrectione conscriberent, oraculi hujus neque meminerint, imo eorum unus Epliræinus hoc amplius Jobi librum enarrans hoc ipsum oraculum fere præteriit, Chrysostomus vero Jobo futuram «wraw notam fuisse etiam negavit, idque non semel (3). Nihil tamen hæc interpretationi nostræ otheere, nulloque modo suspicionem cuiquam præbere posse,

(t) Merceras, el post hnnnGrolius, Clericusalūque, apud Schultensium in *Job.* xtx, 25.

(2) Henke, *Narrat, crii. de interpretat, loci Job.* xix 25-27, in *antiqua Ecclesia*, ap. Rosenmulterum in *Job.* XIX, 26.

(3) in *Uatth.* horn, xxxm, al. xxxiv, § 6; cpist. 2 ad *Olympiad.* § 8.

ne forte priscis retatibus alia foret de oraculo hoe sententia, pro comperto habemus.

Primum enim ab illorum Patrum picrisque de resurrectione, non tam disceptando decertatum, quam secundum Christianorum doctrinas philosophatum est, aut etiam religioso; commentationes sunt habite; atque hujusmodi esse videas, quæ scripserunt Cyprianus *De Mortalitate*, iusebius Cæsariensis, Gregorius Nyssenus, Ephræmus, Joannes Chrysostomus. Quidam alii ab argumentis ex Scripturarum auctoritate pendendis consulto abstinuerunt, quod contra eos agerent, quibus auctoritas hæc nullius esset momenti> sicque se gessit Athenagoras, ac se gessisse videtur Lactantius, quorum prior in toto opere, alter in ea operis parte, qua de resurrectione disserit (1), vix unum aut alterum Scripturarum testimonium attulerunt. Cur Jobi verba non produxerit Tertullianus scribens de resurrectione carnis, discere est ex his, quæ ipse nos monet: « Evolverem prophetias, si Dominus ipse tacuisset; nisi quod et prophetice vox erant Domini. Sed plus est, quod illas suo ore consignat (2). » Methodii liber *De Resurrectione*, dimidia sui parte mutilus, et liber Hippolyti, cujus pauca tantum verba nobis servavit Anastasios Sinaila, an Jobi testimonium exhibuerint nec ne, incertum est. Alios autem Patres, ex vetustioribus saltem, quos nobis opponant, nescio an adversarii nostri sint repertori.

E contrario, quos illis opponamus, præsto nobis sunt Augustinus *De Civit.* lib. XXII, cap. xxix, §4; Hieronymus *Contr. Joan. Hierosolymit.* § 30; Marcus Diadochus *Contr. Arian.* § 1; CyriHus Hierosolymitanus *Cateck. win.* § 13; Orígenes *in Matth.* § 29; Clemens Romanus *Epist. ad Cor.* § 26: hi enim omnes, dempto fortasse Marco Diadocho, qui, non corpora olim revictura, sed vitam ©ternani nominat, cæteri ex verbis Jobi, quæ interpretati sumus, argumentum ad corporum áváarxavf defendendum deprompserunt. Hos inter Chrysostoinum numerarem, cujus verba exhibet *Catena Patrum græcorum* composita a Nicola, nisi, quominus Chrysostomi ea esse credam, illud me deterreret, quod Chrysostoinum de Jobo sensisse modo referebam.

Ne vero quis suspicetur me in hujus oraculi interpretatione habenda partium studio ductum

(i) *Divinar. Institut.* lib. VII, cap. xx, xxii, xxi; £> • tom. cap. l xii.

(i) *De resurrect. cant.* cap. xxu.

fuisse, noMrisque doctrinis voluisse velificari, juvat totam quæstioncm verbis hominis rationalistic concludere, Roscnmulleri, inquam, qui hæc scripsit: « Non est, cur negemus Jobum spem illam, *quam simplex verborum suorum sensus prodit*, apud se aluisse, mortis su® somnum non æternum fore, sed ab ipso Deo se aliquando expergefatum iri, et futurum esse, ut Deus mortuo ipsi advigilare non desinat, ipsum olim in vitam revocatum ut amicum amice recepturus. not. sup. ad cap. xiv, 12. Recte monet Parean l. l. p. 166, Jobum morti, ut opinabatur, proximum duplicem hoc loco spem testari voluisse, alteram de vindicia Dei in censores iniquos aliquando post suam mortem exercenda, alteram de favore Dei sibi una cum meliore vita restituendo.... Sunt præterea alia, quæ nos admonent, ut ad celsiorem illum conspectum Jobum oculos attollere statuamus. Primum enim eximium quid et singulare esse, quod hic prolietetur Jobus, proœmii illius, quo præfatur, evincit solemnitas..... Restitutio autem fortune et sanitatis non utique tanti momenti erat, ut illa ratione memoriam ejus ad posteros transferri optare debuisset. Deinde sublimiori illi spei, quæ vit® hujus terminos excedit, connexio cum iis, quæ præcedunt, egregie favet. In eo enim erat Jobus, ut innocentiam suam adversus criminationes amicorum vindicaret, qui eum traduxerant ut iniquum et talem, qui Deum fortem non agnoscat, xviii, 21. Tantum itaque abest, inquit, ut talis sim, (pialem me esse dicitis, ut contra spe piorum plenus et Deum noverim, et redemptorem meum, et majora ab ipso bona exspectem, quam quæ vil® hujus ambitu contineantur. Accedit, quod huc plurimum momenti addit, Jobum tam longea fortuna; sanilatisque restituendae spe abfuisse, ut potius mortem a se ardentem exoptatam certissime exspectaverit, et nihil prorsus habuerit, quod huic vite speraret. Id quod pluribus clarisque sermorum suorum locis... evicit l. A. Voigtlander in *Isagoge ad interpretationem Jobi*, cap. xix, 23-27, Dresdæ 1809 in octon., quam sequuta esi *Interpretatio* ipsa hujus loci. *Ibid.* 1810 in oct. Jam, quum hoc de Goele oraculum spem certissimam et inconcussam fiduciam prae .e feral, indo sic arguitur: Quando Jobus ærumnarum finem et requiem in his terris non exspectavit, et nihilo minus spem omnimoda; liberationis Goelis ope fovit indubiam, eum oportet de venturo judicio, corporum resurrectione ultima, et rerum omnium instauratione, cogitasse. » *Schol. in Job.* xix, 26.

JOBUS

Quidquid tragœdia vetus unquam Sophocleo vel Æscbylco molila est cothurno, Infra magnitudinem, gravitatem, ardorem, animositatem horum affectuum Infinitum quantum fubsldet.

Ai d. ScutLTUSS. *Prcofal. in Job,*

PROLOGUS.

(Cnp. i-ii)

Cap. i, vers. LVir erat in terra Vz, nomine Jobus, el eral hie vir integer et rectus, et timens Deum, et recedens a malo. 2. Et nati ei sunt septem filii, filiæque tres; 3. cratque peculium ejus septem millia ovium, et camelorum tria millia, et quingenta juga boum, et quingentæ asinæ, familia quoquo ampla admodum, cratque is vir major (opulentior) omnibus liliis Orientis.

4. Et ibant filii ejus, cl faciebant convivium in domo cujusque dic suo, et mittebant et vocabant tres sorores suas ad edendum bibendumque cum ipsis. 5. Et quando dies convivii circuivcrant, mittebat lobus (cos arcessebat), cosque lustrabat, et surgebat mane, et afferebat holocausta secundum numerum omnium illorum; nam dicebat

Cap. i, vers. 1. Terra Uz Idumææ et Arabia fines ad Jacuil. *Jobus* significat *infestatum, hostiliter tractatum*, a rad. : quod nomen ad res adversas, quas lobus perpressus est, refertur. Undo lobi personam a carminis auctoro esse fictam nequaquam conficere licet, sed haud dubio lobus nomen suum cum vitæ suæ rebus congruens codcrn modo accipere potuit, quo aliis personis, ut *Saulo, Davidi, Salomoni* nomina morum factorumque eorum qualitatem quamdam notantia tributa esse constat. Minus placet derivare *Jobum* a verbo **m x** in hebr. lingua non usitato, ut *rediens% resipiscens* significet. — Vers. 3. *Peculium*, vel *famulitium*. *Filii Orientis* intellig'ndi sunt populi illi miscellanei, Ægyptum inter et Euphratem habitantes, uno nomine *Arabes* Hebræis et veteribus dicti. — Vere. 4. *Ibant*, ire solebant. *Die suo*, eo die quo ad quemque mutuorum conviviorum ordo perveniebat. Rosenmullerns de *die natali* cogitat. Ad concordiam amicissimam familia* florentis cl beatæ declarandam hæc dicuntur. — Vere. 5. *Et quando*, etc. Benan, *et quand le cercle des festins était fini*. *Lustrabat* lotionibus aliisquo cæremoniis, ut si forte aliquid peccassent, sacrificiis rite casteque factis expiarentur. *Offe* Tfbat holocausta*, tanquam paterfamilias, more Patriarcharum. Verbum **T O** *bene precatus est*, non Solum do Convenientium, verum etiam de *digredientium* salutationibus usurpari constat. Quia autem *eos valere jubemus*, a quibus *digredimur*, discessus vero etiam *renuntiate societatif* indicium est, propterea **y e**, *valedixit*, n««irpafnr quoque quum quis aliquid *rejecit, seponit* paru ,i *curat*, Qun Mnsu et Virgilius, *Eclotji* vni i 58 j:

apud se Jobus: « Fortasse peccarunt filii mei, el valere jusserunt Dcmn in corde suo. » Sic faciebat Jobus omnes dies (semper).

6. Quodam autem die venerunt filii Dei (angeli), ut sisterent se coram Jova, venitque etiam Satan as in medio eorum. 7. Et dixit Jova Satanæ: « Unde venis? » Et respondit Jovæ Satan as et dixit: « A' discurrendo per terram et a circumeundo in ea. » 8. Et dixit Jova Satanæ: « Advertistine animum tuum ad servum meum, Jobum? nam non est ut ille in terra vir integer et rectus, timens Deum, et recedens a malo. » 9. Et respondit Satan as Jovæ et dixit: o An gratis timet Jobus Deum? 40. Nonne tu sepsisti *munimentum* circa eum, et circa domum ejus, et circa omnia, qure sunt ei, undique? Operi manuum ejus benedixisti, et greges ejUs per totam terram se diffundunt. 11. At enim vero, extende', quæso, manum tuam, et tange omnia *ejus bona*, ni in faciem tuam te valere jusserit. » 12. Et dixit Jova Satanæ: « En omnia quæ sunt ei, in manu tua *sint*; tamen ipsi manum ne inferas. » Et exiit Satan as a Jovæ conspectu.

13. Quodam dio, dum filii ejus ejusquo filiæ edebant et bibebant vinum in domo fratris eorum primogeniti, 14. nuntius venit ad Jobum el dixit: « Dum boves arabant et asinæ pascebant ad latus eorum, 15. irruerunt Sabæ i, et abstulerunt eos, et pueros (servos) percusserunt acie gladii, el tantum ego solus evasi, ut *hæc* tibi nuntiarem. » 10. Adhuc ille loquebatur, et alius advenit et dixit: « Ignis Dei cecidit de coelo, et arsit inter pecudes et pueros, et voravit eos, et tantum ego so-

fit Vivite, sylvæ. n tibi Servius: « *Patete*, non bene optantis, sed *renuntiantis*, n item Cicero, *De Nat. Dear.* lib. **i**, 6ul> finem: « Deinde si maxime talis est Deus, ut nulla gratia, nulla hominum charitate teneatur, valeat! » Item grec. yaijirw, -jaioli-» iàv, etc.— Vers. G. *Satanas* I, e. adversarius. — Vers. '8. *sertum*, cultorem. — Vers. 11. *In faciem tuam*, quasi in os tuum, palam. — Vers. 15. Sabaei, gens in Arabia Felici. — Vers. 17.

Ius evasi, ut *hac* tibi nuntiarem, » 17. Adhuc ille loquebatur, et alius advenit dixilque : « Chaldæi disposuerunt tria agmina, et irruerunt in camelos, et abstulerunt cos, et pueros percusserunt acie gladii, et tantum ego solus evasi, ut *hac* tibi nuntiarem. » 18. Adhuc ille loquebatur, et alius advenit dixilque: « Filii tui et filii filii luæ edebant et bibebant vinum in domo fratris tui primogeniti; 19. et ecce ventus ingens venit ab ulteriore regione deserti, corripuitque quatuor angulos domus, et ruit *domus* in liberos, et mortui sunt, et tantum ego solus evasi, ut *hac* tibi nuntiarem. » 20. Et surrexit Jobus, et discidit tunicam suam, et totondit caput suum, et procidit humi et *Deum* adoravit; 21. dixitque « Nudus egressus sum ex utero matris mere, et nudus eodem revertar. Jova dedit, Jova abstulit : sit nomen Jovæ benedictum! » 22. In his omnibus nihil peccavit Jobus, neque edidit stultum quid in Deum.

Cap. ii, vers. 1. Quodam autem die, quum venissent filii Dei, ut se sisterent coram Jova, venit etiam Satan as in medio eorum, ut se sisteret coram Jova. 2. Dixilque Jova Satanæ : « Undenam venis? » Et respondit Satan as Jovæ : « A discurrando per terram et a circumeundo in ea. » 3. Et dixit Jova Satanæ : a Adversaristine animum tuum ad servum meum, Jobum? Nam non est ut ille in terra vir integer et rectus, timens Deum et recedens a malo. Et adhuc inhæret integritati suæ, et incitasti me contra eum, ut perderem cum sine causa. » 4. Et respondit Satan as Jovæ, dixilque : « Pelle m pro pelle; et omnia, quæ *sunt* homini, dat pro vita sua. 5. Verum extende, quæso, manum, et tange ossa carnisque ejus, nisi in faciem tuam te valere jusserit. » G. Dixitque Jova Satanæ: «Ecce cum in manu tua *trado*, tantum vitam ejus serva. »

7. Et exiit Satan as e conspectu Jovæ, et percussit Jobum ulcere maligno a planta pedis ejus us-

Chatdad hic sunt ii. qui, sedibus suis primariis in montibus Kanluclilacis relictis, paulatim meridiem versus progrediebantur atque bu e et illuc vagabantur, antequam regno Babylonico condito firmas sedes tenerent. — Vers. 20. *Surrexit*, h. e. significatione *aggrediendi agendum* aliquid. *Tunicam*, vestem exterior em, non tamen pallium. — Vers. 2). *Eodem* : transit ad metaphoricam matris notionem. *Benedictum* : oppositio inter «copimi diaboli, qui erat, ut Jobus Deo malediceret, et eventum rei. — Vers. 11. *In Ids omnibus*, quæ contigerunt ei ; alii : quæ fecit et dixit. *Stultum*. vel potius *indecent*; propr. *fatuum* ; alii minus recte, *insipientiam*, *vitium* ; Ilenan, *aucun llaspldme*.

Cap. n, vers. 1. *Elohim* aliquando *angelos* denotat : bine *fitti Elohim* sunt angeli, sicut *bene haadani, filii hominis*, sunt homines. — Vers. 4. *Pellem*, scit alienam, puta pecorum et filiorum, pro salute sua dabit : ita Roseninullerus. Maurer : locutio proverbialis, quo significatur *dare par pro pari*, ut sensus sit : Homo a<l unum bonum servandum libenter dat aliud, quod priori par est ; Jobus igitur pro sui salute omnia facile dabit. — Vera. 7. *Vicere maligno*, opra qua' *nigra* dicitur. —

que ad verticem ejus; 8. et sumpsit sibi testam, ut se scaberet ea, idque sedens medio in cinere. 9. Tum dixit ei uxor ejus : « Adhucne inhæres integritati luæ? Valere jubeas Deum, et morere! » 10. [Et dixit ei : « L't loquitur stultarum aliqua, loqueris : itane vero bona accipiamus a Deo, mala non suscipiamus? » In his omnibus non peccavit Jobus labiis suis.

11. Quum autem tres Jobi amici audiissent omne hoc malum, quod ei supervenerat, profecti sunt singuli suis ex locis : Eliphaz Themanita, et Bildad Sucinta, et Zophar >aamathila, et convenerunt inter se, ut venirent ad condolendum ipsi, cumque consolandum. 12. Et quum sustulissent oculos suos e longinquo, non agnoverunt cum, et sustulerunt vocem suam, et fleverunt, et disciderunt quisque suam tunicam, et sparserunt pulverem in capita sua ccelum versus. 13. Et considerunt apud eum humi septem dies septemque noctes, nec quisquam loquebatur ad eum verbum : videbant quippe dolorem esse ingentem.

JOB I ORATIO, QUA DIEM NATALEM EXSECRATUR (cop. III).

Cap. ni, vers. 1. Postea aperuit Jobus os suum, et maledixit diei suo *natali*; 2. et exorsus est Jobus, et dixit :

3. Pereat dies, quo natus sum, et nox, quæ dixit : Conceptus est viri

4. Dies ille sit caligo, non curet cum Deus desuper, nec splendeat super eo lux!

5. Vindicent sibi cum tenebre et caligo, ei nubes incubet, terreant eum obscuraciones diei!

6. Hanc noctem occupet caligo *crassa*, ne gaudeat (numeretur) inter dies anni, in numerum mensium non veniat!

7. O sil nox illa sterilis, nec veniat jubilum in eam!

Vers. 8. *Cinere*. Cf. *Odyss.* H, 153, 160.—Vers. 9. *Fa. tere jubeas* ; alii, *benedic*, i. e. quantumvis Deum laudas, tamen tibi moriendum est. — Vers. 11. *Theman*, Esavi nepos, urbs et gens in Idumææ regione orientali. Theinanilarum magna sapientia celebratur *Jercm.* xux, 7 ; *Obad.* vili, 9 ; *Ear.* nt, 23. Sifchiantm gens ad Aquilonem terre U i habitabat. Tertii amici locus ubi silus fuerit, non comtal. — Vere. 12. *Ei sparserunt*, etc. Renan, *et ils lancèrent da poussière vers te ciel de manière à ce qu'elle retombât sur leur tete*. Cf. *Iliad.* 1, 32. — Vers. 13. Totidem dies solcmnis luctus cliim npud Hebr eos erant : cf. *Gen.* 1, 50 ; I *Sam.* xixi, 13 ; I *Parai*, x, 12; *Ecch.* 111, 15.

Cap. ni, vers. 2. *Exorsus est* : **flJP** noium est sæpe dici de eo, qui orditur sermonem, etiamsi nulla interrogatio precessori!. — Vere. 3. *Pereat dies*, utinam nunquam exstisset! Cf. Ovidii lib. IH *Tristium*, Eleg. 13 : *Ecce supervacuu*, etc.; et Episi. *ad Ibin* : *Xatus es infelix*, etc. — Vere. 4. *Curet*, illustret. — Vere. 5. *Undicint*, gall, *revendiquent* ; minus recte alii, *polluant*. *Caligo*, a rati, **obi**? ; ahi, *umbra mortis*. *Obscuraciones*, gall, *éclipses*, radicali, non scruti* — Vere. 6. *Occupet* ; Renan, *que cette nuit soit la proie d'une sombre horreur*. *Mensium*, propr. *lunarum*. — Vere. 7. *Sterilis*, prob* i-un omnis expere. *Jubilum*, ob infantem reccus

.mm

8. Eam exsecrentur, qui diei maledicunt, exercitatissimi quique, *illam* excitatricem Leviathanis!
9. Obscurentur (non oriantur) stellæ crepusculi *tvespertini* ejus, *deinde* exspectet lucem, nec sit, nec cernat auroræ palpebras!
10. Quod non conclusit fores uteri mei, nec occultavit ærumnas oculis meis.
11. Cur non ab utero mortuus sum, cur *non* ventre egressus sum et expiravi?
12. Quare obviam venerunt mihi genua, et cur mammæ, ut sugerem?
13. Nunc enim cubarem et quiescerem (quietus); dormirem, nunc quies milii esset:
11. Cum regibus et consiliariis terræ, qui ædificantsibi ruinas;

natum. Alii, *orba*, i. c. solitaria, ut in ea scii, homines non convenient lætaluri. — Vers. 8. *Dici maledicentes* sunt magi, quos imprecationibus suis diem atrum et infaustum reddero posse credebant veteres. *Exercitatissimi quique*, scii. magi. *Leviathan*, crocodilus, calamitatis maximæ symbolum. Renan cum multis, *qui savent à leur gré faire leter le dragon*, seu sidus draconis. Hunc draconem veteres solis et lunæ hostem habebant, qui ea sidera persequeretur ut voraret; quod vero ut draco faceret, magos suis imprecationibus efficere posse putabant. Cf. Horatii *Epod.* v, 45. — Vers. 9. Alii crepusculum *matutinum*, seu diluculum intelligent, nec subaudiunt *deinde*. Sophocles in *An/ig. 103-4*, *auroram* quoquo vocat *ittici* — Vers. 10. *Mei*, qui *me* concepit. — Vers. 11. Quum prohiberi non posset, quin nascerer. cur non, simul atque natus sum, slatini perii *l* — Vers. 11. *Genua* duo *patris*, qui infantem recens natum in genua suscipiebat, eoque suum agnoscebat: cf. latin- *tollere*, cl gall, *élever*. — Vers. 11. *Ruinas*: haud dubie sunt ædifleia splendida, quæ *ruinas* vocat Jobus, sive quia revera mox ruin® erunt, sive quia Jobo ita

415. Aut cum principibus quibus *est aurum*, qui replent domos suas argento;
16. Aut, ut abortus latens, non existlcrem, ut infantes *qui* non viderunt lucem.
17. Ibi improbi (oppressores) tumultu desistunt, et ibi quiescunt fatigati viribus.
18. Simul (omnes) captivi tranquille vivunt, non audiunt vocem exactoris.
19. Parvus et magnus ibi idem *est*, et servus liber a domino suo.
20. Cur datur ærumnoso *lux*, et vita iis, qui sunt tristi anima;
21. Qui exspectant mortem, et non ipsa *venit*, et fodiunt eam magis quam thesauros;
22. Qui lætantur usque ad exsultationem, gaudent, cum invenerint sepulcrum;
23. Viro, cujus via occultata est, et circa quem sepsit Deus?
24. Nam ad instar panis mei gemitus meus venit, et effundunt se ut aqua rugitus mei.
25. Nam pavorem paveo, et in me ingruit; et quod metuo, incursat mihi.
26. Nec tranquillus sum, nec quietus, nec in pace, et venit vexatio.

afficto omnes res van® videntur. Sintno autem *templa*. aut *mausolata*, aut *pyramides*, certo demonstrari nequit. — Vers. 17. *Ibi*, inter mortuos. — Vers. 19, *Ibi... idem*; Renan, *s'y rencontrent*. — Vers. 20. *Datur*, propr. *dat*, scii. Deus. — Vers. 23. Repete, *cur datur lux*, ei qui nescit miser quo se vertat, nec quo exitu o malis evadat. — Vers. 24. Pro *ad instar panis*, alii, *ante* quain comedam *panem meum*: minus recte. — Vers. 26. Renan recto: *Plus de sécurité, plus de repos, plus de paix l Sans cesse de nouveaux tourments l*

PRIMUS CERTAMINUM ORBIS.

(Cap. IV-XIV)

OBATIO ELIPUAZI (cap. IV-v).

- Cap. IV, vers. 1. Et respondit Eliphaz Themanita, et dixit:
2. Num, si proferamus verbum ad te, ægre feres? At cohibere verba quis valeat?
3. En! tu quidem monuisti (docuisti sapientiam) multos, et manus lassas confirmasti.
4. Vacillantem erexerunt sermones tui, et genua sese incurvantia roborasti.
5. At nunc, ut ad te ventum est *malum*, animo fatiscis! pertingit usque ad te, perturbaris!
6. Annon pietas tua erat fiducia tua; spes tua erat integritas viarum tuarum?
7. Recordare, quoeso, quis *unquam* justus periit, aut ubinam recti deleti sunt?

Cap. 4, vers. 2. *Proferamus*. nO3 pro N<53 posito. Maurer nD3 relinet, et pro 3 perf Pih. itnperson. habet, *si lentaverit aliquis verbum*; aliis est 3 peri. Niph. «' *tentatur verbum*, etc. — Vere. 6. Annon in tua pietate vitae-

8. Sicut *contra* vidi aratores nequitiae et seminatores molestia? (injustitia?) metere eam.
9. A flatu Dei pereunt, et a spiritu iræ ejus consumuntur.
10. Rugitus leonis et vox *leonis* rudentis (compescitur), et dentes leunculorum excutiuntur.
11. Leo perit inopia prædae, et filii leænæ disperguntur.
12. Porro ad me verbum furtim delatum est, et percepit auris mea susurrum de eo.
13. Inter cogitationes ex visionibus noctis, cum incidit sopor in homines,
14. Pavor accidit mihi, et tremor, et multitudinem ossium meorum tremefecit.
15. Et Spiritus ante faciem meam præteribat, horrebat pilus carnis meæ.

que integritate posita est fiducia et spes? Atqui spostila frustrata est, ergo pietas tua falsa. — Vers. 10. Persequitur rem ita, ut imagino utatur. Alii, *voxleamrr*; alii, *vox pardi*; alii, *vox leonis rudens*. — Vers. 13. *Cogitationes*.

1G. Et stetit, neque agnoscebam aspectum ejus; species *quadam* ante oculos meos *orat*, susurrum et vocem audiui :

17. «Num homo coram beo justus est? An coram creatore suo purus est vir?

18. En ! *tile* ne suis quidem famulis fidem habet, et in angelis suis invenit labem ;

19. Quanto magis apud lutearum domorum incolas, quorum fundamentum in pulvere *est*, quos conterunt velut tineam !

20. Amane ad vesperam excinduntur; nemine animadvertente (inopinato) in æteminn pereunt.

21. Nonne avellitur funiculus eorum in iis? moriuntur, nec cum sapientia (sapienliores facti).

Cap. v, vers. I. Voca, age! num sil qui respondeat tibi, atque ad quem sanctorum (angelorum) convertes te ?

2. Enimvero stultum enecat ira (animi ægritudo), et fatuum occidit indignatio.

3. Vidi ego stultum radices agentem (florentem), et exsecratus sum sedem ejus repente.

4. Procul absunt filii ejus a salute, conteruntur in porla, et nemo eripit.

5. Cujus messem famelicus comedit, et usque ex spinis rapit eam, et silibundi inhiant (captant) facultates ejus.

6. Non enim ex humo egreditur calamitas, neque c terra progerminat labor (gall, *la peine*).

7. *Ita* ut ad laborem homo nascatur, ut filii fulminis ad alle volandum.

propr. *ramos*, hinc imaginationes implexæ ac velati ramosæ, sibique invicem innexæ et mallifidæ.— Vers. ttí. *Susurrum et vocem*, verba susurrantia. Alii, pro *susurrum*, vertunt, *silentium*, i. e. gall. *au milieu du silence*; vel, *après un moment de silence*. — **Vm.il.** *Coram Deo*, ex sententia Dei. — Vers. 19. Alii, *quarum..t quas*. Ahi, *ut vestem tinca* exedit. — Vers. 21. *Nonne avellitur*, etc. : imago mortis, petita a tentorio quod revellitur. Funiculus, funes, quibus in figendo tentorio paxillis alligantur aulica. *In iis*, in eorum tentorio. Alii, *nonne* cum eis *avellitur* (evanescit) *quod superest iis*, puta eorum divitiæ; alii, *to excellens eorum*, eodem sensu.

Cap. v, vers. 1. Mira in nexa explicando sententiarum varietas. Mercerus : Voca angelorum aliquem, et eum in-clama, an vero eorum vel minimus libi respondebit ? Nullum sane reportes. Vides quantum a Deo distes, quum nc angeli quidem, longe Deo inferiores (iv, 18), te sint allocuturi, si ad eos clames, ob distantiam, quæ inter te est et illos. Rosenmullorus : Periculum fac, si lubet, novae cum Deo contentionis, atque advoca simul causæ tuæ defensores: non erit sano qui tibi respondeat, vel homo, vel angelus. Omnes Deum etiam in judiciis gravissimis, quæ exercet, infinito justum contestabuntur. Ita et llenan, qui vertit, *Appeltcs-cn de ton sort; csl-il quelqu'un qui te réponde ? Auquel des saints peux-tu recourir?* Alius sine ironia : *l'oca ergo aliquem, qui tibi respondeat, rute ad quem angelorum convertes te*, ut pro te apud Deum intercedat.— Vers. 3. *Exsecratus sum*, i. e. miserrimum mox inveni : cf. *Ps.* xxxvii, 35-36. — Vers. 4. Porta, Orientalium forum et judicii locus. — Vers. 5. *Ex spinis* ; bene llenan *enfonce sa haie et le dépouillé. Silibundi* ; Maurer, *laqueus*, i. c. perniciēs insidiosa; alius *taqueo* (gall, *d'un coup de filet*) *absorbet*, etc. — Vers. 7.

8. Verum ego (si tuo essem loco) ad Deum me converterem, eique proponerem negotium meum ;

9. Qui facit magna, neque est *eorum* investigatio; mirabilia usque eo, ut non sit numerus;

10. Qui dat (effundit) pluviam super faciem terme, et mittit aquas super faciem camporum ;

11. *Qui* ponit humiles in altum, et pullati (luggentes) ascendunt ad salutem;

12. Qui frangit cogitata callidorum, nec exsequuntur manus eorum consilium (suum);

13. Qui capit sapientes in sua ipsorum astutia, et consilium versutorum præceps (irritum) redditur :

14. Inlerdiu in tenebras offendunt, et tanquam noctu palpant meridie.

15. Et (sic) eripit e gladio oris (linguæ) eorum et a manu violenti pauperem.

1G. Tunc est (redit) tenui spes, et pravitas claudit os suum.

17. En beatum hominem quem Deus arguit! Neque *tu* castigationem Omnipotentis repudiaveris.

18. Nam is dolore afficit, et (vulnus) alligat, percutit, et manus ejus sonant.

19. Jn sex angustiis eruet tc, et in septem non tanget te malum.

20. In fame Uberabit te a morte, et in bello e manibus (potestate) gladii.

21. A flagello linguæ latebis (tutus eris), nec timebis a vastatione *qualicumque*, quando venerit.

22. Vastationem et famem ridebis, et a bestiis terræ non erit quod timeas.

23. Nam cum lapidibus agri fœdus tuum (tibi) erit, et bestiae agri pacate erunt sibi.

24. Et cognosces (senties) pacem (pacatum) tuum tentorium, et visitabis domum tuam (alii, *gregem*) › nec errabis.

25. Et cognosces multum esse semen tuum, et propagines tuas instar herbæ terræ.

Filii fulminis, aves rapaces, fulmini quasi cognate» fulminis celeritate volantes. Alii communius, *sed ad miseriam nascitur homo, et* (ut), etc. Shekel secundum membrum vertit, *et* tamen *scinhllx alte volant*, i. e. qui fervor ine ! qui furor!—Vers. 8. *Negotium*, causam, llenan, *ʔadresseserai ma parole au Tout-Puissant*. — Vers. 10. *Camporum*, propr. locorum quæ sunt *extra*, puta urbem. — Vers. 15. *Ohs*, propr. *ex ore*, quod Maurer servari vult, *c gladio, ex ore*, etc. — Vers. 23. *Lapidibus* : quidam *lapides terminales* significari putant, puta nunquam refigendos. Ahi opinantur respici ad scopelismuin, quem in Arabia obtinuisse memorat Ulpianus. Videlicet solebant mimici alicujus prædium ejus oxcKtkfljw, i. e. lapides ponere, indicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset, malo Ichtho esset periturus insidiis : quo fiebat, ut nemo ad eum agrum accedere auderet. Maurer: Sensus est, lapides Jobo non nocituros esse, vel quod eodem reddit, agrosejusliberosa lapidibus futurus esse. Vel Jobo promittitur, quod ipsi steriles lapides fructus copiosos allaturi sint. Simplicissima tamen Merceri explicatio, Schulleusio quoquo probata : *Nam* etiam *cum lapidibus*, etc., ne ad eos impingas aut offendas pedem tuum; cf. *Ps.* ici, 12. — Vers. 24. *Errabis*, aliquid desiderabis, tua spe frustraberis. Renan, *tu nʔy trouveras rien qui*

XXX

26. Intrabis in matura senectute in sepulcrum, sicut tollitur acervus mergitum suo tempore.

27. Ecce, hoc est, quod investigavimus; ita se res habet; audi illud, et animum tu adverte.

JOBİ RESPŦSİO (cap. VI-VII).

Cap. vi, vers. 1. Et respondit Jobus, dixitque :

2. Ulinarn ponderaretur ægriludo mea, et calamitas mea in balance attolleretur una !

3. Profecto esset hæc (calamitas) præ maris arena gravior : propterea verba mea modum excessere.

4. Nam sagiltæ Omnipotentis *sunt* apud me, earum venenum ebibit spiritum meum (vitalem), terrores Dei aciem contra me instruunt.

5. Num rudit onager ad herbam, aut mugit bos ad farraginem suam ?

6. Num comeditur insulsum quid absque sale, aut *invenitur* sapor m saliva (succo) portulaca : ?

7. *Talia* recusat tangere amina mea, hæc sunt quasi fastidium cibi mei.

8. Quis det *ut* veniat petitio mea, et expectationem meam concedat Deus :

9. Et velit Deus et conterat (conterere) me, la-xet manum suam et abscindat me !

10. Sit vero adhuc /wc solatium meum, et *ideo* exsultem in dolore, *in quo* non parcit *Deus*, quod non abnuerim dicta Sancti (Dei).

11. Quæ sunt vires meæ, ut exspectem *diutius* ? et quinam meus tinis, ut prolongem animum meum ?

12. An robur lapidum robur meum ? an caro mea tenea ?

13. An, *quando* nullum *est* auxilium meum in

manque. — Vers. 26. *belali*, a h Sd , *absolcerc*, hinc absolutis annis. — Vers. 27. Kenan : *t'oilà le fruit ile nos reflexions...* *l'rftef-y l'oreille cl fais-en tou profit.*

Cip. vi, vers. 1. Putant mulli, optare Jobum simul hæc appendi, et inter se conferri, indignationem seu querelam, cum sua miseria, *q. d.* Non excedit querela magnitudinem malorum. Ita Maurer et llenan. Sed potius comparatio fit utriusque, pula ægritudinis (gall. *pane*) et calamitatis Jobi, cum re quamluinvis gravi. *Calamitas...* *una*, omnia mea simul mala. — Vers. 3. *Modum excessere* : alius, *temeraria sunt.* — Vers. 4. Maurer, *quarum venenum bibit spiritus incus.* — Vers. 6. *Coon ditur* : Kenan, *sacoure-t-on.* Portulaca : Hebr. nomen est herbæ insipida, quæ aliis est *beta*, aliis *malea*, *portulaca* aliis, llosenmullcrus vertit, m *albo oti.* Qua imagine designantur, sive mala Jobi, sive insipida Eli-phasi verba, quibus non potest Jobus delectari. — Vere. 7. *Fastidium cibi*, fastidiosus cibus. Alii, quæ *abhorrebat anima mea tangere*, *Ea sunt instar panis mei* quotidiani : *detti leeliem*, ait Kosenmull., est *tusblantia* seu *res ipsa panis*, i. e. panis. — Vere. 9. Rouan, *qu'il latoe allerta main,el tranche le fil de macle!* — Vers. 10. Exiidiem, hoc mihi gaudium sil. Alius, *dum exsulto*, D'n Ixlilia, sed vi doloris, gall, *quand je tressaille sous Us coups de ta fureur.* — Vers. 11. *Exspeclcm* ; alu, *sperem.* *Finis t* gall, el *quelle est la durie de mes jours, pour que j'aie paliente* à i. e. quoniam mihi aliquando , imo cito mori necmi est, cur non statini monens a ca-

me, el exitus (gall, ressource) *omnis* aufugit me,

14. Afilêlo huic amicus ejus amorem *negat*) et timorem Omnipotentis deserit ?

15. Fratres mei perfide egerunt ut torrens, valut alveus (cursus) torrentium *qui* transeunt :

IG. Qui turbidi sunt a glacie, in cos se abscondit nix.

17. Tempore quo aduruntur, evanescunt; ubi incaluit, exstinguuntur e loco suo.

18. Innectunt se viæ cursus eorum; ascendunt vaporali in vacuum (acrem), et pereunt.

19. Aspexerunt (illos torrentes) caterva: Ibernane®, viatores Sabæi ad eos spem intenderant:

20. Pudefiunt, quod contisi sunt *his aquis*, veniunt eo, et erubescunt.

21. *Ita* profecto nunc et vos estis nihil mihi; vidistis terrorem et timuistis.

22. Num dixi : « Date mihi, et de opibus vestris pro me (redimendo) donate;

23. Et eripite me de manu hostis, et e manu violentorum liberate me ? »

24. Docete me, et silebo, et quid deliquerim, declarate mihi.

25. Quam dulcia sunt verba veritatis ! *sed* quid arguit arguere vestrum ?

lamilalibus tantis liberarer. — Vere. 13-14. Galli.: *De-vais-je, quand tout appui sur moi-même me manque, et que toute ressource m'est ôtée, trouver un ami sans pitié pour ma ruine, et infidèle à la crainte du Seigneur?* Kenan cum plerisque vers. 13 cum præcedentibus, vers. 14 autem cum seq. nectit, ita : *Ne suis-je pas dénué de toute aide ? Toute voie de salut ne m'esl-cllc pas fermée? Le malheureux a droit à la pitié de ses amis , même s'il abandonne la crainte du Tout-Puissant.* — Vers. 15. Comparatio elegantissima, a torrente pelila, qui, quoniam nunc ex fontibus, sed ex nivibus colligitur liquofactis, verno tempore salis habet aqua, mox autem in-gravescentibus æstalis caloribus decrescit el penitus sensim exarescit, ita ut viatorum recreationis causa advenientium spem fallat. — Vers. 16. /n *cos* nives liquefactas ex montibus et locis editis defluentes se immergunt. — Veis. 17. *Aduruntur* solis calore . *zarab* ut *tsarab* (*Ezech.* xxi, 3). Picnque, *decrescunt*, vel *coarctantur*, i. e. in ripas suas, super quas exundaverant antea, se recipiunt. SulUxum in *bechummo* neutraliler capiendum est : cf. Ewaldi *Grammat*, *Ampi.* §. 273. a; alii referunt ad *shemesh*, *sol*, quæ vox tacilo inlelligilur. — Vere. 18. Torrentes, ahis aquis huc, alus illuc dilabentibus, aliis in vaporem resolutis, evanescunt. Sunt qui pro *in vacuum*, ponunt *per deserla*. Alii minus recte do viatoribus hunc vers. accipiunt : *Inflectunt se semita via eorum* (viatorum), viatores suo ab itinere deflectunt. rivus illos quæ&ituri, *uscenduul in vastum desertum*, in vasta montium loca, ubi se inventurus esse sperant rivus magna aquarum copia repletos, *et pereunt* aiti : ita Maurer et llenan. — Vers. 19. *Aspexerunt* vel a longo, vel antea. Maurer, *spectant*, circumspiciunt, oculis quærunt torrentes sibi notos, llenan, *comptaient sur eux.* *Catervas*, gall, *caravanes.* — Vers. 2t. *Estis nihil*, nulli: galli, vomî m'avez *failli.* *Terrorem*, meam calamitatem ; alii, *periculum.* *Timuistis*, fugistis. — Vere. 22. El tamen nihil ardui a vobis postulaveram. — Vere. 25. *Dulcia* : Gescnius, *acria*, *valentia*, gall, *qu'd y a de force en des paroles équitables* I *Alais vous, sur quoi tomb*, (vol

26. Num arguere verba cogitatis? sed vento sunt (in ventum abeunt) veri*ja desperantis.*

27. Adeo super orphano jacitis *rete* (abi*sortem*), et foditis *foveam* amico vestro.

28. Et nunc (gall, *voyons*) placeat vobis intueri me, et in os vestrum (patebit) si (quod non) mentiar.

29. Dedite, quæso, modo absit pravitas (injuria); **ct** redite: adhuc justitia mea in eo *apparebit*.

30. Num est in lingua mea pravitas, an palatum meum non intelligit perniciosa.

Cap. vu, vers. i. Nonne militia est hominis super terram, et sicut dies mercenarii dies ejus?

2. Sicut servus inhiat umbram, et sicut mercenarius exspectat mercedam suam :

3. Sic lueres fieri mihi coactus sum mensium miseriæ, et noctes ærumnæ assignarunt mihi.

4. Si decumbo, dico : « Quando surgam? » et recedit nox (propr. *vespera*), et satior jactationibus usque ad crepusculum (vespertinum).

5. Induta est caro mea putredine et gleba pulveris, cutis mea corrugatur (propr. *redit*) et sanie diffluit.

6. Dies mei veloces sunt præ radio textoris, et evanescere sine spe.

7. *Deus*, memento halitum esso vitam meam; non rursus oculus meus videbit bonum.

8. Non me *jam* aspiciet oculus me nunc videntis, oculi tui in me *erunt*, et non ero.

9. Consumitur nubes et abit : sic is, qui descendit in orcum, non ascendit.

10. Non redibit ad domum suam, nec eum suus agnoscet locus.

11. Igitur non coercebo os meum, loquar in angustia spiritus mei, querar in amaritudine animæ meæ :

12. Num mare ego sum, an bellua (maris), ut posueris super me custodiam (vel *carcerem*) ?

13. Si dico : « Consolabitur me lectus meus, levabit querelam meam cubile meum : »

quorsum spectat) votre bldmc? — Veis. 26. Alius, et (tes paroles en l'air échappées au désespoir. — Vers. 27. Adeo : gall. Ah ! vous jeter, etc. Henan : Traîtres, vous joueriez au dé l'orphelin, vous trafiqueriez (negotiar) de vos amis. — Vers. 29. In co, in ca re scu causa Alii, in ta, pula vostra improbitate, gall, mon droit triomphera même de vos prétentions. — Vers. 30. Sensus : Num quæ bene, aul quæ male sint dicta, intelligoro nequeo?

Cap. vu, vers. f. *Militia* : alii, *tabar*. — Vers. 3. *Mihi*, pro mea parle. *Miseria*, propr. *vacuitatis*. — Vers. 4. *Recedit*, propr. *recessus* sive *fuga* (a Tp) *noctis*. Alii Henan cum nullis : *Et ta nuit se prolonge* (in longum extrahitur, diu durat vespera). *et je suis rassasié d'angoisse jusqu'au malin*. — Vers. 5. Corpus meum ulceribus putrescentibus (ex quibus vermes oriuntur) et squamis colore terræ predili* obtectum est. *Corrugatur* : alii, *redit*, sc. contrainit, consenescit, et rmsus, ele. *Sanie diffluit*. gall. *s'en va en lambeaux*. — Vers. 6. Alius, *s'ourdissent plus vite que (a trame*. — Vers. 8. *Oculi*, etc. Sensus : frustra me quæres, ait Maurer; lu ictu oculi, evanidus ero, aiunt alit

14. Terres me somniis, et visionibus me perturbas :

15. *Ita ut* eligat suffocationem anima mea, et mortem ex ossibus meis.

16. *fatisco*, non in æternum vivam; desiste a me, nam halitus sunt dies mei.

17. Quid est homo, ut eum tanti facias, et ut advertas ad cum animum tuum?

18. Et visites cum singulis matutinis, singulis momentis **probes** eum ?

19. Quamdiu non avertes oculos a me, non dimittes me usque ad glutiliem saliva».

20. Peccaverim, quid tibi faciam, o hominum custos? Cur me fecisti scopum tuum, et mihimet factus sum oneri ?

21. Aut cur non peccatum meum condonas, et *non* remittis culpam meam? Nam nunc ;mox) m pulverem recumbam (moriar); et mane me quæres, et non ero.

ORATIO BILDADI (rap. Vili).

Cap. vin, vers. i. Et exorsus Bildadus Suchila, dixit :

2. Quousque loqueris hæc, et ventus (turbo) vehemens verba oris tui *erunt*?

3. Num Deus inflectit jus? an Omnipotens justitiam subvertit?

4. Filii tui peccaverint, et dimiserint eos in manum (potestatem) peccati eorum :

5. Tu vero si ad Deum te converteris, et Omnipotenti supplicaveris;

6. Si purus et rectus tu *fu*eris, certe tunc vigilabit super te; et pacabit (prosperum faciei) habitaculum iustitiæ tuæ (justum tuum).

7. Et erit principium (status prior) tuum parvum, et finis tuus augebitur valde.

8. Nam interroga, quæso, ætatem pristinam, adverte *animum* ad investigationem patrum ejus.

9. Nam nos *quidem* hesterni sumus, nec scimus *quidquam* ; nam umbra *sunt* dies nostri super terra.

10. Nonne (certe) illi docebunt te, dicent tibi, et ex cordo (mente) suo proferent verba (sequentia) :

Vers. 15. *Ex ossibus meis*, intimo affecta. Alii, *mortem magis quam hac ossa tnea*. hanc vitam — Vers. 16. Gall. *je défailis, la vie m'échappe pour jamais: laisse-moi*, etc. — Vers. 19. *Ad glutitum saliver*, donce meam giuliani salivam : locutio proverb., quod nos diceremus, *re» prendre haleine*. Vers. 20. *Custos*, vel *observator* : alit ill bonam partem accipiunt, puta *pastoris* sensu ; sed plati que in malam, puta *rigidi observatoris et inspectons*, nimirum ob concitatio rem Jobi affectum : hinc Kenan, *d espion de l'homme ! Oneri*, impar ferendæ miseriae. —

Cap. vin, vers. 4. Kenan : *C'est parce que tes fils ont péché, qu'il (es a (ivres, etc.* — Vers. 6. *Vigilabit*, libi presidio erit. Alius : Qui nunc sopitus libi dormire videtur, evigilabit, cimano, i. e. cito, tuas exaudiet preces. — Vers. 7. Gall. *Et ta premure prospérité semblera vile, comparée aux grandeurs de la fin*. — Vers. 8. *Investigationem*, etc., ad id quod patres eju* investigarunt, puta

- H. « Num effert se papyrus sine palude (in sicco)? *Num* crescet juncus sine aqua?
12. Adhuc illud *est* in virore suo, nec succiditur, et (tamen) ante omne gramen exarescit.
13. Sic (laies) viæ (sors) omnium Dei immemor, et spes impii perit.
14. Confidentia ejus præcidilur, et fiducia ejus domus *est* arane®.
15. Innititur domui suæ, necea slat; apprehendit eam, nec consistit.
16. Viret ille, *ut arbor*, in conspectu solis, et super hortum suum surculi ejus exeunt (sesc extendunt).
17. Silicibus implicantur radices ejus, domum lapidum videt (sentit).
18. Quod si exstirpatus erit e loco suo, abnegat (locus) eum, *dicens* : Te nunquam vidi.
19. En, hoc est gaudium (fructus) viæ ejus, et ex pulvere (humo) alii (loco ejus) germinabunt. »
20. En igitur, Deus non reprobatur integrum, neque vero prehendit manum maleficorum.
21. Quin os tibi risu implebit, et labia tua jubilo.
22. Osores tui induent ignominiam, et tentorium improborum non erit.

jobi hespoxsio (cap. ix-x).

- Cap. IX, vers. 1. Respondit Jobus, et dixit :
2. Profecto scio ita esse; et quomodo justus sit homo coram Deo?
3. Si velit cum eo contendere, non respondere possit ei unum e mille.
4. Sapiens corde et firmus robore *ille est* : quis ei repugnabit, et salvus evasit?
5. Qui montes ex improvise transfert, subvertit eos in ira sua.
6. Qui efficit, ut moveatur terra e loco (sede) suo, *ita ut* columnæ ejus contremiscant.
7. Qui imperat soli, neque oritur, stellasque obsignat.
8. Qui expandit ccelum solus, et incedit super alta maris.
9. Qui fecit Ursam (maj.), Orionem, et Pleiades, et penetralia Austri.
10. Qui facit magna absque investigatione, et mirabilia absque numero.

ad sapientiam eorum. — Vers. 12. *Nec succiditur*, nondum maturum, antequam succidatur. *Exarescit*, aqua destitutum. — Vers. 13. Altera imago, *liret*, propr. *succosus esi*. — Vers. 17. Renan : Sm *racines sont entrelacées a Upierre, Utouche à la région du granit* : ejus firmitas daci-bitur.— Vers. 20. Vanum, ad illum sustentandum. — Vers. 21. (*Juin*, propr. *dum*, vel *adto* ut. *Implebit*, Implere potest. — Vers. 22. Aon *ehi* : Renan, *n'est déjà plus!*

Cap. n, vers. I. *Sapiens*, etc. Renan : *Habile et puisant adversaire!* Vers. 8. Renan : *Tout seul, il dresse le ciel comme tuie tente ; Il marche sur te sommet des vagues.* Vers. 9. *Penetralia*, sidera nobis abdita cœli australis. —

11. En ante mo præcrit, noque *cum* video; et transiit, neque eum animadverti. •
12. En, rapit, quis eum avertet? Quis dicat ei : « Quid facis? »
13. Deus non reducit (sedat) iram suam, sub eo incurvarunt se adjutores superbite :
14. Nedum ut ego cum eo disceptem, eligam verba mea cum eo.
15. Qui, *etiam* si justus essem, ei non responderem; *sed potius* judicis mei gratiam implorarem.
- tG. Si *cum in jus* vocarem, el mihi responderet (se sisteret), non crederem cum audivisse vocem meam :
17. *Quippe* qui me in turbine (procella) conterit, et multiplicat vulnera mea sine causa;
18. Non sinit me retrahere spiritum meum, sed me saliat amaritudinibus.
19. Si de viribus *agatur* : « Ecce, *ait*, *i* validus *ego!* » si de jure : « Quis mihi diem dicet? »
20. *Eliam* si justus essem, os meum me condemnaret; *etsi* integer ego *essem*, me perversum declararet.
21. Integer ego sum : non novi (curo) animam meam, sperno vitam meam.
22. Unum est! propterea dico : « Integrum et improbum Ille absumit. »
23. Si *saltem* (utinam) flagellum *Dei me* interimeret repente! sed lentalionem (gall, *preuves*) insontium ridet.
24. Terra data est in manum (potestatem) improbi; *Deus* operit faciem judicum ejus : si non ille, quis tandem est (qui hæc faciat) ?

Vers. II. Igitur plagæ, a tanto numine, quod videri ac sentiri nequit, inflicta), nulla ratione declinari possunt. — Vers. 12. *Rapit*, V. g. prædam, vel hominem morte subita. *Avertet*; alius, *revertere faciet, ut dicat ei*, etc. — Vers. 13. *Adjutores superbia**, legiones Satana) rebelles Deo. Maurer, *incurvant se adjutores feroces*, homines suo robore et potentia freti et inflati* Henan : *Sous tui s'incline ta milice du Dragon*, ut *rahah* sit nomen mythicum monstri marini ohm a Deo victi et, ut pœnas seditionis luerei, cado affixi, itaque *cali sidus* (balænam) significet. — Vers. 14. *Nedum ut ego*, gall, *et moi, je*, etc. *Eligam*, lectissimis utens verbis. — Vers. 17. *in turbine*, e turbine, ut solet, apparens. Aliis *turbine* est supplicii instrumentum. *Conterit*; llenan, *fond sur moi*, e turbine. — Vers. 19. Omnino fieri non potest, quin Jobus a consilio cum Deo litigandi deterreatur, quum Deus, sive de robore agitur, sive de jure, semper superior sit. Alius, *en appellerai-je à ia force?* etc. Aliter construit Maurer, *si secundum robur validi* : « *En* me! » Non male. — Vers. 21. Sensus: Innocentiam meam ingenue profiteor, etiamsi id mihi in crimine, quod capite mihi sit luen-dum, ponatur. Ita el llenan: *Oui, je suis innocent; peu m'importe l'existence» je ne tiens plus d la vie*. Alius cum precedent. nectit : *Quand je serais sans tache, m'ignorant moi-même, je répudierais le soin de me défendre*. — Vers. 22. *Unum est*, utrum vivam necne, gall. *il n'importe*; Henan, *tout se vaut*. Ille, Deus, quem Jobus indignabundus non nominat. — Vers. 23. *Repente*, gall, *d'un seul coup*. Alius : *S'il frappe celui-ci d'un seul coup, il se fait un jeu d'éprouver l'innocent*. Maurer : Non modo insontes repente interimit, sed etiam eorum calamitatem

25. Et dies mei velociores sunt cursore; fugerunt, nec viderunt bonum.

20. Perlransicrunl sicut rates arundincœ, sicut aquila fertur in prædam.

27. Si dico : « Oblivisci volo querelam meam, missum facere vultum meum (tristem), et reni-descere : »

28. Ilorrco omnes dolores meos (ne redeant), novi te non insontem me declaraturum :

29. *Jam* ego reus *judicatus* sum : quare tandem frustra laboro ?

30. Eliam si me laverò nivali aqua, et purgavero nitro manus meas :

31 Tamen in foveam immergeres me, et abominarentur inc vestes mcæ.

32. Nec enim *ille* homo est, ut ego, nl ei respondeam, ut iniremus una in disceptationem.

33. Non est inter nos arbiter, qui imponat manum (potentiam) suam utrique nostrum.

31. Removeat *Deus* a me virgam suam, nec terror ejus me perturbet :

35. *Tum* loquar, nec timebo eum (non timens), nam ita (ut cum timeam) ego *sum* apud me.

Cap. X, vers. 1. Tædct animam meam (me) vite mcæ : quare libere dimittam mihi querelam meam, loquar in amaritudine anima* mcæ.

2. Dico (vel *dicam*) Deo : Ne me condemnes; indica mihi cur litem mihi intendas.

3. Num volupe libi est opprimere, opus manuum tuarum repudiare, et super consilio impiorum splendere (cis favere)?

4. Num oculi carnei tibi *sunt*? an sicut homo videt, vides?

5. Num sicut dies hominis dies tui? an anni tui sicut dies viri?

G. Ut in meum crimen inquiras, et peccatum meum scruteris :

7. Quamvis scias, me non esse impium, nec esse, qui e manu tua eripere possit.

8. Tuæ me manus elaborarunt, et fecerunt una circum : et me perdere vis!

9. Memento, quæso, te me ut argillam fecisse, et ad pulverem *brevi* me redacturum.

10. Nonne sicut lac liquasti (gall, coufó) mo, et cascì ritu coagulasti me?

11. Cute et carne induisti me, et ossibus et nervis contexuisti me.

ridet. — Vers. 20. *Sicut naves*, propr. *cum navibus*. — Vers. 28. Alius : *Je tremble pour chacune de mes aut res, sachant que lts ne inc pardonneras rien*. — Vers 29. *Liboro*, ut me innocentem esse probem. — Vers. 30 *Miro* : cineres sunt oleo delibuti, quo smegmate ad lixivium llebrei utebantur.

Cap. X, vers. I. Non curo, quis dictorum meorum eventus esse possit. — Vers. 4. Num vides moro hominum , in judiciis suis errantium ? — Vers. 5. Spectat huc : Deus cum hit æternus, omnia nox it, nec vita* brevitate commovetur, ut Jobum cruciatibus ad culpæ confcsionôiu adigat.— Vers. 8. *Una circum*, lotum circumcirca. llenan, (*ormi au tour*. — Vers. 9. Aliter llenan : *Et tu veux*

12. Vitam et benignitatem fecisti mecum, et cura tua servavit spiritum meum.

13. Et hæc in corde tuo recondidisti, novi hoc esse tecum.

14. Si peccaverim, *tu* me observas, nec culpa mea me liberas.

15. Si sim nocens, va* mihi! cl si justus sim, non audeo attollere caput meum, satur ignominia cl videns (reniions) miseriam meam.

IG. Si extollat se (caput meum), sicut leo venaris me, cl iterum mirabilem (mire sævum) in mo te præbes.

17. Renovas (producis novos) testes tuos in me, et multiplicas furorem tuum conira me, vices et excrcilus mecum *multiplicas*.

18. Cur me *ergo* ex utero eduxisti? Exspirassem, nec oculus *cvjusguam* me vidisset.

19. Quasi non fuisset *unquam*, essem ; ex utero ad sepulcrum elatus fuisset.

20. Nonne parum quid sunt dies mei? Desistat Deus! ponat (avertat) a me *manum suam*, ut paulum exhilarer,

21. Antequam abeam, nec (ut non) redeam, ad terram tenebrarum cl umbras mortis,

22. Terrain obscuritatis, similis caligini umbræ mortis, et confusionis, cl splendet sicut nox.

ORATIO ZOPOARI (cap. XI).

Cap. xi, vers. 1. Respondit Zopbar Naamathila, cl dixit :

2. Num multitudo verborum responsam non accipiet, aut vir labiorum justificabitur?

3. *Num* vaniloquia tua homines tacere facient, et irridebis,quin sil qui *te* confundat?

4. Dixisti *Deo*: « Pura est doctrina mea, et mundus sum in oculis tuis. »

5. Verum enim vero quis dabit ut loquatur Deus, et labia sua aperiat tecum;

G. Et ostendat tibi secreta sapientia* *sutr*, quomodo duplum sint intelligenliaiua :cl scito (tunc scires) Deum tibi de culpa tua remittere.

7. Num investigationem Dei invenies, an ad perfectionem Omnipotentis pervenies?

8. Altitudines cadi *alæquat* : quid facies? profundior orco : quid scies?

me ramener à (a poussière!—Vers. 19. Uecum fecisti, mihi tribuisti, llenan : *Tu as ili prodigue pour moi de ne ci de grâce*. — Vers. IJ. Ad præcedentia refer : *Ces souvenirs. tu les tiens cachis dans ton cerar, car assurément ils n'y sont point effacée*. Hodiem lamen ad seq. relerunt; licúan : *Et voici ce que tu cachais dans ton coeur, voici le sort que tu me réservais*. — Vers. 17. *l'iccs et exercitus*, novus subindo exercitus. — Vers 20. *Desistati* llenan, *trêve!* Pio *desistat* cl *ponat* Kcri legit imperativos : *desiste, pone* : non male. — Vers. ĭĭ. *Et splen tel*, gall. *dont le jour même est une profonde nuit*.

Cap. xi, vers. 3. *Vaniloquia* : Renan, *ton radotage ; alii, jactantias tuas* — Vers 6. *Quomodo*, etc. llenan *les replis cachés de ses desseins*. — Vers. 7. Gall. *Tenses-tu sonder les profondeurs de Dieu ? Penses-tu atteindre*

9. Longior est quam terra quoad mensuram, et latior quam mare.

10. Si irruit (in reum), et concludit (vinculis, vel carcero), et convocat (judices), quis cum repellat (alii, *refutabit*) ?

11. Nam ille novit homines nequitiae, et videt secius, nec animum attendit.

12. Sic vir stultus (propr. cavus) fit cordatus, et pullus onager homo (sapiens) nascitur.

13. *Igitur* si tu direxeris cor tuum *ad Deum*, et tetenderis ad cum manus tuas *supplices*;

14. Si est scelus in manu tua, remove id, nec habitare sino in tentoriis tuis pravitatem.

15. Sane tunc attolles faciem tuam sino labe, et eris firmus, noe timebis.

16. Et tu miseriam oblivisceris, instar aquarum praeterlapsarum ejus memoria tibi erit.

17. Etprae meridie (splendens) surgetvita *tua*; *qui nunc* tenebrescis, sicut aurora eris.

18. Et confides, quia spes erit, et si erubueris, secure cubabis.

19. Procumbes (ad quietem), neque erit qui te exterreat; et blandientur multi faciem tuam.

20. Sed oculi impiorum conficientur (vana auxilii expectatione), et effugium peribit illis, et exspectatio eorum est exspiratio animae.

JOBİ RESPENSİO (cap. XII-XIV).

Cap. tu, vers. 1. Et respondit Jobus, dixitque :

2. Sane vero vos estis populus, et vobiscum morietur sapiential

3. Etiam mihi *est* cor (mens) sicut vobis, non cado (cedo) ego prae vobis, et apud quem non sunt talia?

4. Risus (risui) amico suo sum *homo*, qui clamarit ad Deum, et ille eum exaudiet; risus (risui) est justus, innocens.

5. Calamitati contemptio ! juxta cogitationes felicis (vel securi) ; parata est (contemptio) iis, quorum pedes vacillant.

Jusqu'il *set timites*? — Vers. 11. *fice animum attendit*, pula scelus, seu potius scelestus, gall, *il voit l'iniquité tan*» *qu'elle le soupçonne*. Maurer, puta Deus, i. e. facillime. Kenan, *où on ne le soupçonne pas*. — Vers. 12. Renan : *A cette vue, le fou même renaîtrait à l'intelligence*. etc. Asellus silvestris est imago hominis rudis et stupidi. — Vers. 11. Juxta alios non est hic apodosis, sed demum vers. 15 ; qui vertunt ila, *si vitiositatem, qua protidit es, removeris, ita ut non habitet*, etc. — Vers. 15 *Labe*, calamitate, quae Ignominia allicit, ultipote quae peccali poena est. — Vers. 17. *Et la nuit fera place a l'aurore*. Maurer, si *tenebrescet, erit ut inane*. — Vers. 18. firutucriti antea, spe frustratus. Maurer : Etsi Kevlat, ut spes aliqua te fallat, tamen, non de hac re sollicitus, secure cubabis. Ewaldus, *et si exploraveris* : ita et Renan, tu *regarderas tout autour de toi*. — Vers. 20. *çaptralio animer, le dernier souffle d'un mourant*.

Cap. xi!, vers.%. *Populus* universus. Renan, *le monde entier*. Alii, *homine*» *ingenui*, vel *nobiles*, solique sapientes. — Vers. 3. dpud quin, etc. i. e. et quis taha, quae

0, *E contra* pacifica sunt tentoria praedonum, et securitates iis qui Deum lacesunt (provocant), ei, qui fert Deum in manu sua.

7. At interroga, ago, et docebunt te, et aves coeli, et tibi indicabunt.

8. Aut alloquere terram, et te docebit, et enarrabunt tibi pisces maris.

9. Quis non novit in (ex) omnibus his *entibus*, manum Jovae fecisse haec (omnia, orbem);

10. Ejus in manu (potestate) *esse* animam omnis viventis, et spiritum omnis carnis hominis?

11. Nonne auris *est mihi, quae* verba discernat? et (vel *siati*) palatum, *quod* cibum gustet?

12. In senibus est sapientia, et longitudo dierum est intelligentia (eam dat).

13. Apud eum (Deum) sapientia *est* et potentia, ei *est* consilium atque prudentia.

14. En, diruit *quid*, nec *id* restaurari potest; claudit aliquem, nec potest exsolvi (vel *aperiri*).

15. En, coercet aquas, et exaescunt; et emittit eas, et subvertunt terram.

16. Apud cum est potentia atque sapientia, ejus (in potestate) *sunt* decipiens et deceptus.

17. Consiliarios abigit spoliatos, etjudices stultos reddit.

18. Daltcurn regum dissolvit, et alligat cingulum ad lumbos eorum.

19. Sacerdotes agit spoliatos (captivos), et firmos (optimates) dejicit.

20. Aufert labium fide dignis, et saporem (senum) adimit.

21. Ellundit contemptum in nobiles, et cingulum fortium laxat.

de providentia loqueris,ignorat?—Vers.C. *Ei*, cui manus sua Deus suus est. *Æncid.* X, 773 : a Dextra mihi Deus, u — Vere. 7. Cf. tertium hemistich, vers. -• *Interrogare bestias* esi animum ad cas attendere, caruniquenaturam perscrutari.— Vers. 8. *Terram*. Maurer, esse vult parva terrai animalia et intra eam repentia. — Vers. 9. Sensus: Quis animalium naturam considerans non mtelligit, etc. — Vers. 11-12. Sensus : *Mui seul n'ai-Je pas d'oreilles pour discerner les sons, ou de palais pour goûter les mets ? Aux cheveux blancs appartient la sagesse , et la prudence « mes vieux jours*. Paulo aliter Maurer : Eadem sapientia , quam vos solos habere opinamini, etiam ex veterum hominum et senum dictis facilliaie, et quidem accuratius et melius depromitur, modo quis audiendi sensu et cognoscendi facultate non prorsus careat! itaque etiam ego pariter atque vos ex velerum dictis ea, quae do Dei omnipotentia et sapientia me edocent, percepi, et vobis tradere possum : quod slatini facit Jobus vers. seqq. Ita et Renan, qui sic vertit : *C'est l'oreille qui discerne tes paroles, comme le palais saroure les mets. La sagesse doit être cherchée dans les vieillards, la raison est le fruit des longs jours*. — Vers. 14. *Claudit*, carcere, vel miseriis. — Vera. 17. *Spoliatus*, puta veste superiori, ei discalceatos, l. e. captivos (conf. *jsai.* xx, 4). Veterum plerique : *Spoliatus*, puta mente. —Vers. 18. *Balteam* : ita llenan. Alius, *les noeuds de l'autorité*. *Cingulum*, iron, pro servili fune. Maurer : Aliorum regum vincula solvit, alios in vincula conjicit. — Vers. 20. *Eide dignis*, gall, aux *guides les plus* «un. — Vers. 2t. *Et cingulum*, etc., i. e. cos enervat, et ad hostibus resistendum iuhabiles reddit. Orlen-

22. Abstrusa profert ex tenebris, et mortis umbram (caliginem) in lucem educiL
23. Magnas facit gentes, et easdem disperdit; expandit gentes (extra suos fines), casque reducit (intra).
24. Aufert cor (mentem) capitum populi teme, et errare facit eos in deserto invio.
25. Palpant tenebras, et non lucem, et ille errare facit cos sicut ebrium.

- Cap. xi», vers. 1. En omnia hæc vidit oculus meus, audivit auris mea et percepit ea.
2. Sicut (quæ) vos scitis, etiam ego scio : non cado præ vobis.
3. Verum cnimvero (ut ad me redeam) ad Omnipotentem loqui volo, cum Deo disceptare cupio.
4. Vos vero *estis* concinnatores mendacii, medici nihili (inutiles) omnes vos.
5. Ulinam prorsus tacuissetis! hoc esset vobis in sapientiam.
- G. Audite, quæso, demonstrationem (defensionem) meam, et ad contentiones (argumenta) labiorum ali- adite.
7. Num pro Deo (defendendo) iniqua loqui vultis, et pro eo (ejus causa) loqui fraudem (falsa)?
8. Vosno ejus persone rationem habebitis, et pro Deo causam agetis (ut advocati)?
9. Num *hoc* bonum *vobis erit*, si vos explorabit? An, sicut homines falluntur, eum fallere poteritis?
10. Profecto castigabit (vel *arguet* vos), si clam personam respexeritis.
11. Nonne (certe) majestas ejus perterrebit vos, et terror ejus irruet super vos?
12. Ucmorlæ veslræ *sunt* parabolæ pulveris, propugnacula lutea *sunt* propugnacula vestra.
13. Silete (et desistite) a me, ut loquar ego, eveniat mihi quod tandem cumque.
14. Quare feram carnem meam meismet dentibus, et animam meam ponam in manu mea (ut eam servem)?

tales enim, promissis utentes vestibus, nonnisi præcincti pugnabant. — Vers. S3. Pro *reducit*, alii *abducit*, puta in exsilium; vel *dissipat*, — Vers. SI. *Populi terree*, hominum terram inhabitantium. *Desertum invium*, hominis mente capti, consilii que inopis imago. — Vers. Î5. Alii, *neque est lux*. sino luco, luco destituti.

Cap. ini, vers. 1. Alius : *lodò les preuves que mon oreille a tout vu*, etc. — Vers. 3. Cf. xi, 5. — Vers. 5. Henan : *Cela eût passé pour de la sagesse*. Alius : *En cela du moins vous serie: sages*. — Vers. C. Maurer: *Demonstrationem*, puta eorum, do quibus vos reprehendo, reprehensionem meam ; *contentiones*, i. e. jurgia, castigationes, quas labia mea in vos proferent — Vers. 9. Honan : *Serait-il bon pour vous qu'il scrutât vos cours* ? Alius : *tous en saura l-il gré quand il viendra sonder vos coeurs* ? — Vers. Îi. *Memorar*, senti^{ti} memoriales, gall. *mémoires*, et argumenta, quibus me reum esso probaro studetis. *Propugnacula*, propr. *dorsa*, gall, *défenses*.^{ti} pro . — Vers. U. Sensus: Quai^{ti} in vita mea conservanda curam ponam? Ducta est prioris hemistichii imago a bestia rapace, quæ prædam, no tibi eripiat, denti-

- tll». En! me occidit (alii, *occid/it*), nihil spero; tantum vias meas in faciem ejus demonstrabo (defendam).
10. Illud etiam mihi saluti erit, quod non in conspectum ejus venit impius.
17. Audito sermonem meum, et declaratio mea *veniat* in aures vestras.
18. Videto, instruxi judicium (causam), scio me insontem fore.
19. Quis *est* ille qui litigabit meum? çano tunc (libenter) tacebo et moriar.
20. Tantum duo ne facias mecum; tunc a facie tua me non abscondam :
21. Manum luam (morbum) a me remove, nec terror tuus (quem præsens incutis) percellat me.
22. Et (deinde) voca *me in jus*, et ego respondebo; aut loquar *ego, citu* mihi respondeto.
23. Dic *mihi* quot mihi *sini* crimina et peccata; delictum meum et peccatum meum indica mihi.
24. Cur faciem (favorem) luam *mihi* occultas, et habes me pro hoste tuo?
25. Num folium *ventis* propulsum agitare juvat, et stipulam aridam persequi?
26. Quod scribas (decernas) contra me amara *supplicia*, et hæredem me facias peccatorum juventutis meæ;
27. Quod ponas in nervo pedes meos, et observes omnes vias meas, circa radices (plantas) pedum meorum scribas :
28. Et ille (quum jam ego) instar putredinis consumitur, instar vestis, quam tineam corrodit.

- Cap. XIV, vers. 1. Homo muliere natus, brevis est diebus, et saturatas vexatione (molestiis).
2. Floris instar oritur (germinat) et succiditur, et fugit instar umbræ, nec stat.

bus aufert et in tuto collocat. Quum *ponere animam in manu sua* vulgo [*Jud.* xii, 13; I Sam. xix, 5, **min**, 21; *Ps.* eviti, 109) significat *presentissimo periculo se objtcere*, hinc Maurerus secundum hemistichium sine interrogatione capit, sed atlinnalivc : *Et ponam*, etc. Henan : *Quoi qu'il arrive, j'ai pris ma chair entre mes dents, j'ai mis mon âme dans ma main*, locutiones proverbiales, quarum sensus : Mori paratus sum. Alius : *Pourquoi supporterai-je ces angoisses plus longtemps, et retiendrai-je mon ame prête à s'exhaler*? — Vers. 16. Alias : *Il sera lui même mon salut*. — Vers. 18. Renan : *Me voilà prêt, j'ai disposé ma cause*. — Vers. 19. *Litigabit*, et me reum agere potent. — Vers. Î3. Sequitur oratio adversus Deum. — Vers. \$1. *Circa radices*, etc., i. c. *que tu conserves l'empreinte de tous mes pas*, ut sensus sit : Fo indignum est, ut accuratissime annotes singula, in quibus peccem. Ahi communius, continualla allegoria, pro *observes* vertunt *custodias*, pula meos gressus ol>sesos et obstrictos, miseriis videlicet; et tertium liemislichium sic interpretantur : *Circa plantas pedum meorum tibi terminos*, (hies *incidis* (Renan, *tu traces un fossé*), i. e. pedes meos certis terminis et cancellis, extra quos egredi mihi non licet, circumscribis. — Vers. ç8. *Putredinis*, rei cariosas, v. g. ligni.

Cap. XIV, vers. 2. *Succiditur*, a rad. *mala!*. Maurero est imperi* Kal verbi *namal*, *abscidere*, hinc *abscissum*

SIIVI

3. Et super hunc oculos habes apertos, el me in iudicium tecum adducis!
4. Quis dabit (exire faciet) purum ex impuro? Nullus est (id efficiens; Maurer, *purus*)!
5. Si definiti sunt dies ejus, *si* numerus mensium ejus tecum (a tc definitus) est, si terminum ejus fecisti, quem non prætereat :
- G. Despico (oculos averte) ab eo, ut ferietur (ex miseriis), donec (ut saltem) delectetur, sicut mercenarius, die suo *absoluto*.
7. Nam est arbori spes (vitæ novae); si succisa fuerit, adhuc germinaro potest, nec surculus ejus non desinit.
8. Si senuerit in terra radix ejus, et in pulvere mortuus fuerit truncus ejus :
9. Ab odore aquæ repullulat, et facit ramos ut planta (gall, un *jeune plant*).
10. At vir moritur, et prostratus est (manet) ; et exspirat homo, et ubi est?
11. Efluunt e lacu aquæ, et fluvius exsiccatur et arescit :
12. Et (sic) homo occumbit, nec siirget ; donec non sint cadi, non expergefient (homines), nec e somno suo excitabuntur.
13. Utinam in orco me absconderes, me occultares donec ira tua rediret (retro), poneres mihi terminum, et (*eo elapso*) recordareris mei!
14. Sed, quum mortuus fuerit homo, num revit

tnarceseere. hinc omnino *marcescit*. — Vers. 4. Hæc affert, ut ex naturo suæ vitiositate Deum facilius pertrahat ad sibi veniam dandam. — Vers. 6. llenan, *jusqu'à ce qu'il goûte la fin de sa journée*; alius, *jusqu'à ce qu'il achève sa journée*, propr. *qu'il satisfasse à son jour*. — Vers. 11. Sensus : Aqua simul elapsa non redit. — Vere. 11. Cf. Dissert. II — Vers. 18. Intellige : si quod dicitur in vers. 13 non esset verum. — Vers. 14. *Altitiæ*,

- viscet? *Si hoc fieret*, per omnes dies militile mcæ exspectarem *patienter*, donec veniret immutatio mea.
15. Vocares *me* (ex orco), et tibi responderem, opus manuum tuarum desiderares.
16. At nunc gressus meos numeras, nonne (certe) peccata mea diligenter servas?
17. Obsignatum est in sacco (crumena) scelus meum, et concinnas super culpam meam.
18. At vero mons corruens dissolvitur, et rupes dimovetur a loco suo.
19. Lapides deterunt (cavant) aquæ, proluunt (auferunt) effusiones earum pulverem terræ : sic spem hominis perdis.
20. Vi opprimis (Maurer, *invadis*) eum in perpetuum, et abit; mutans (mutas) vultum ejus dimittis eum.
21. Honorati sint (tunc) filii ejus, nec novit (homo mortuus); et parvi (viles), nec id animadvertit.
22. Nonnisi de se caro (corpus) ejus dolet, et anima ejus de se luget.

gall, *station*; alius, *épreuve*. *Immutatio*, gall, *action de relever un soldat de son poste*.— Vers. 16. *Servas*, ita, ut nullum te fugiat. Aliter Maurer, *non attendis ad delirium meum*, quale sit, puta num tanto supplicio sil dignum. — Vers. 17. *Obsignatum*, etc. Renan: *Les lettres , les pièces officielles sont, en Orient, renfermées dans une bourse scellée*. *Scelus*, condemnatio. *Et concinnas*, etc., i. e. culpam meam falsis eliminationibus anges. Non male. Parean : *Et apponis*, propr. *Minis*, ceram puta, cui sigillum imprimitur, *mcæ iniquitati*; gall, *tu mets le cachet sur mes offenses*. — Vers. 19. *Proluunt* : Kenan, *le fleuve entraîne le sot dans ses rives*. — Vers. 20. Renan : *Tu l'écrases sans retour, cl il passe; tu le rends méconnaissable*, (ob lepram), *et tu te jettes en enfer*.

SECUNDUS CERTAMINUM ORBIS

OUATIO ELIPH IZI (<!Op. XV).

- Cap. xv, vers. 1. Et respondit Eliphazus Thematam, et dixit :
2. Nom sapiens respondet scientiam venti (vanam', et implet Euro (vento vehementi) venirem (pectus) suum,
3. Argumentando verbis, r/uæ nihil prosunt, et sermonibus, quibus nil proficitur?
4. Imo tu frangis pietatem in Deum, et inuis precationem coram Deo.
5. Profecto docet (revelat) culpam tuam os (sermones) tuum, ct eligis linguam (sermonem) astulorum.
- Cip. xv, ven. 4. Proprie, *frangis Del timorem, et detrahis de meditatione coram Deo*. Alius gall, vertit : *Secouant toute crainte . tu portes tes plaintes contre Dieu mime : detrahis e pectore querelam coram Deo*,— Vers. 5. *Eligis* Tilt *lu adoptes*; Maurer, et, L e. quamquam, *cli-*

6. Condemnat te os tuum, nec ego; et labia tua testantur in te.
7. Hominumne tu primus natus es, et ante colles ortus eras?
8. Num in consessu Dei auditor fuisti, et traxisti ad te sapientiam *totam*?
9. Quid scis, quod nesciamus? *quid* incelligis, quod non *sit* apud nos?
10. Eliam canus, etiam senex inter nos *est*, inultus præ patre luo diebus.
11. An parvi libi *sunt* solatia divina, et verba lenissime tecum *dicta*?
12. Quo te tuus rapit animus, et quid nictant (vehementer volvuntur) oculi tui?

gis, etc., gall, *quelque soit l'artifice de tes paroles*.— Vers. 7. Alluditur ad *Prov*. Vili, 21, 25.— Vers. 11. *Solatia divina* sunt verba consolatoria, quibus Deus Jobum per amicos recreabat. — Vers. 12. Renan : *El que veulent*

13. Quod reducas in Deum spiritum (iram) tuum, et educa ex ore tuo verba *temeraria in cum?*

14. Quid homo, ut purus sil? ut sit insonsmuliere natus?

15. En, sanctis (angelis) ne suis quidem credit *Deus*, nec cœli (cœliles) puri sunt in oculis ejus.

16. Quanto minus *homo* detestabilis et corruptus, vir, qui bibit nequitiam ut aquam!

17. Docere volo te, ausculta mihi; et quæ vidi, *ea* enarrabo;

18. Quæ *quidem* sapientes prodiderunt, nec celarunt a patribus suis *accepta*;

19. Quibus solis terra tradita est, et in quorum medium non transierat peregrinus :

20. «Omnibus improbi diebus ipse se excruciat, et numero annorum qui reposti (constituti) sunt violento.

21. Vox terrorum *est* in auribus ejus, in *ipsa* pace vastator supervenit ei.

22. Non sperat evasurum se tenebras (calamitates), et destinatus is est gladio.

23. Oberrat ad panem, ubi *sit inveniendus*, novit paratum esse ad manum suam (prope) diem tenebrarum (calamitatis).

24. Terrent eum vexatio et angustia», invadunt eum sicut rex paratus ad prælium :

25. Quia extendit adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem se fortem (insolentem) se præbuit.

26. Cucurrit (vel *currebat*) adversus illum cum collo *superbe erecto*, cum (sub) densitate dorsorum (umbonum) clypeorum suorum.

27. Nam obtexerat vultum suum pinguedine sua, et fecerat adipem super lumbo.

28. Ideo urbes inhabitat desolatas, domos, *quæ* non habitantur, quæ parate (devote) sunt ut fiant *ruinarum* acervi.

29. Non ditescet (divitias servabit), nec stabit robur (alii opes) ejus, nec extendent se in terram talium parta (possessio).

30. Non recedet e tenebris (calamitatem) cTu-

direces yeux hagards?— Vers. 13. *Reducas* imo ex pectore *spiritum*, quo deinde *educas*, ele. Henan cum mulus: *Pour que tu oses faire Dieu Coijet de ta colère, et lui tenir de tels discours.*— Vers. 19. Henan : *nace pure, qui seul* a habité sur sa terre* / ad doctrina» puritatem eo umendandam dictum.— Vers. 20. Alius, *et l'oppresser ne compta que peu d'années*; Cmbrcil, *numerus annorum absconditus est tyranno*,— Vers. 22. *Destinatus*, liobr. *tsaphou*, pro *tsaphoun*. vel *tsapkoui*, *prospectatus* ad gladium Renan : *li s'envisage comme réservé pour l'épée.*— Vers. 23. Renan : *Il se voit déjà errant*, etc. Juxta alios, non jam quæ timet improbus, sed quæ ipsi accidunt, lue narrantur. — Vers. 26. Sub densis (gall, *épais*) umbonibus, etc. lien in : *En formant une masse compacte du dos de ses boucliers*, i. c. ait Schultens, contumacissimum se gessit adversarium. — Vers. 28. Alius: *Il habitait des villes à présent ruinées, des maisons aujourd'hui désertes*, etc. — Vers. 29. Maurer, *non inclinant se ad terrain parla eorum*, i. c. non abundant vel augentur, imagine ducta ab arbore, cujus rami fructibus onusti *ad terram* feruntur. Alius, pro *parta* legens *miklam*, propr. *cauta*, *grex*, vertit *progen es eorum*. — Vers. 30. *l lamina*, i. o. fulmen,

gict), surculum ejus arefaciet flamma, auferetur flatu oris ejus (Dei).

31. Ne ergo vanitati fidat : decipitur! nam vanitas erit retributio ejus.

32. Ante diem suum implebitur (ejus vita), ejusque palmæ (surculi) non *jam* virescent.

33. Dejiciet (propr. *avellet*), vilis instar, uvas suas immaturas, et abjiciet, oleæ instar, florem suum.

34. Sane impio coetus (familia) est sterilis, et ignis absomit tentoria muneris.

35. Concepit dolorem (aliis inferendum), et peperit vanitatem, cl venter eorum (ejus) parat fraudem. »

JOB BBPOSSIO (cap, XYi, XVIj),

Cap. XVI, vers. 1. Et respondit Jobus dixitque :

2. Hujusmodi mulla audiivi; consolatores onerosi vos omnes estis.

3. Num finis erit verbis venti, aut quid te exacerbatur, ut respondeas ?

4. Ego quoque sicut vos loquerer *lubenter*, si esset anima vestra (vos) loco animæ meæ, scite conjungerem *verba* de vobis ore meo, et motitarem de vobis capite meo.

5. Firmarem (solarer) vos ore meo, et misericordia labiorum cohiberet (vestrum dolorem).

6. Sive loquor, non mitigatur dolor meus; sive desino (taceo), quid *doloris* a me abit?

7. Tantum nunc defatigavit me *dolor* (alii Deus); desolasti (o Deus) lotum coelum (familiam) meam.

8. *Quod* me *calamitatibus* constrinxisti, *hoc* testis factum est in *me*; et surgit contra me macies mea, ut in faciem meam (aperte) testetur *in me*.

vel solis aut venti ardor. — Vers. 31. *Vanitas* in priori membro est maleficium, in altero malum, quod alicui accidit. Rosenmuller» *vanitas* sunt res vauz mundi.— Vers. 33. *Dejiciet*, gall *il laissera tomber, il perara*. Sensus imaginis : similis viti et oleæ, quæ ante maturitatem fructus lloresve suos perdunt, improbus, licet initio prospere cessent, tamen inox sine ulla spe ad irritum cadit. — Vers. 34. *Tentoria muneris*, eorum pula, qui avaritia et rapacitate rem suam auxerunt, gall, *qui recèlent ics présents de ta corruption*. — Vers. 35. *Vanitatem* : consilia ejus irrita fuerunt, ail Maurer; pœna in mali auctores recidit, ail Rosenmullerus. Cf. *Ps.* vu, 15. Renan : *Ua conçu le mal et engendré le malheur. El venter, etc.*» gall. *scs entrailles lui préparent une amère déception*, sp. s cos fallit Renan : *Et son sein a couvé le mensonge*, quod bifariam intellige, et dolum quem aliis struere pararat. el dolum qui in ipsum recidit. Maurero et aliis *venter* est cor et animus, qui *venter* dicitur continuata metaphora.

Cap. ivi, vers. 3. Gall, *quel aiguillon te pique à toujours répondre?* — Vers. 4. *Motilare caput* est gestus commiserantis, cl h. l irridentis. — Vers. 5. *Ore... labiorum* tantum, non corde et factis. Pro *cohiberet*, alii *parceret* vobis. — Vers. 7. Alius ; *Hélas ' maintenant elle m'accable. O Dieu, tu as enlevé toute société d'auprès de moi.* — Vers. 8. Sensus : Ipsæ meæ calamitates pro culpæ meæ testibus habentur. Conf, x, 17 Rman : *Tu m'as saisi comme un criminel; ma maigreur est un témoin qui se lece contre moi cl me répond en face.* Alius : *Puis un témoin s'élève, et d'une tanguie pleine de mensonge il m'accuse en face : cacheshi, falsiloquus meus : meus, i. e.*

9. Ira ejus (Dei) discerpit et hostiliter persequitur me, frendet contra me dentibus suis, hostis meus in me suos acuit oculos.

<0. Diducunt contra me os suum, cum contumelia percutiunt genas meas, una contra me sese congregant.

U. Tradidit me Deus iniquo, et in manus impiorum me deiecit.

12. Tranquillus eram, et me concussit, et apprehendit cervicem meam et diffregit me, et statuit me sibi in scopum.

13. Circumvolant me sagittæ (alii, *sagittatores*) ejus, *his* transfigit lumbos meos, nec parcit (gall. *sans pitié*), humi fel meum profundit.

14. Perrumpit me ruptione super ruptionem, currit contra me herois instar.

15. Saccum consui super cutem meam, et imisi in pulverem cornu meum.

16. Fades mea vehementer rubuit (alii, *intumuit*) a fletu, et super palpebris meis est caligo.

17. Quidquam iniquitas non est in manibus meis, et preces meæ puræ sunt.

18. Terra, non tegas sanguinem meum, nevo meo scilicet locus clamori!

19. Etiam nunc, ecco, in coelo est testis meus (innocenti® meæ), et conscius incus *csil* in excelsis.

20. Irrisores (tantum, non consolatores) mei sunt amici mei: *ideo* ad Deum stillant lacrymæ meæ.

21. Jus dicat viro (mihi) cum Deo (seipso), et filio hominis cum socio suo (Jobi amicis).

22. Quandoquidem anni numerati (pauci) *mox* venient (transibunt), et viam, *qua* rediturus non sum, ingrediar.

Cap. xv», vers. 1. Spiritus meus deperditur, dies mei extincti sunt, sepulcrum mihi *aperitur*.

2. *Sallem* si non irrisiones (alii, *irrisores*) mecum *essent*, et si *non* in rû adversari eorum commoraretur oenius meus!

3. *Deus*, pone, quæso, *pignus* tuum; sponde pro

centra me. — Vers. 9. To *ejus* alitis refert ad *falsiloquus*. Ceterum in his versibus Johns, quasi mente conturbatus. Deum atque suos hostes simul incusat. To *hostis uttus* ad *Drum* quoquo Majurer refert: *hostis veluti intus*. — Vers. 10. Subjectum in hoc vers, eos Maurer esse vult, qui lu ver», seq. *Iniqui et impii* nppotlantur. Metaphorice tamen hæc opprobria possunt intelligi. *Seso congregant*, propr. *se complent*, pleno numero conveniunt, gali, *se liguent*; Renan, *se relèvent*. — Vers. II. un: *Il ouvre dans mon sein brèche sur brèche*, — Vers. II. *Cornu*, caput, frons. Rosenmullerus: *Cornu*, l. e. gloriam et dignitatem, metaphora a bobus potila. — Vm. 17. *Preces*, i. o. cultus, religio. — Vers. 18. *b< i m* quo lateat et inhibeat. — Vers. 19. *Conscius*, qui sitam meam novit. Renan, un *garant*.

Cap. vu, vers. I. *Sepulcrum*, propr. *sepulcro*, quod in loen, in quites mortui «pelluntur, *plura* aut *multa* sepulcra sunt. Similiter apud Grecos tx>ai de unios sepulcra dicitur Ct. Herod. 5, 03; Sopitoci *AJ.* t090.— Vers t. Dummodo ne semper viderem eos mihi obloqui et repugnare. — Vers. 3. Iterum Deus repr.i ûnta-

me nupud te: quis *alius erit, qui* in manum meam feriendo infigit *manum suam*?

4. Nam cor corion occultasti ab intelligentia: propterea non extolles cos.

5. *Homo* qui prredæ (hostibus et raptoribus) addicit amicos, hujus natorum oculi tabescant (vana auxilii spe et expectatione)!

6. Et me statuit *Deus* (Henan, *on*) in proverbium populorum, et talis, cui in faciem inspauatur.

7. *Ideo* hebetatus est præ mcerore oculus meus, et membra mea instar umbra? *sunt* cuncta.

8. Obstupescunt recti super hoc, et insons adversus impium tra se excitat.

9. Attamen en tenax csilpius viæ suæ, purusque manuum addit robur *suum*.

10. At vero vos omnes redite et venite, qua?so, nec inveniam inter vos sapientem.

11. Dies mei præterierunt, consilia mea abrupta sunt, hæreditules (dulcissimæ spes), *inquam*, cordis mei.

12. Noctem in diem convertunt amici, et lux propinqua (similis) est tenebris.

13. Si (quum) spem pono in orco, domo mea, *si* in tenebris sterno lectum meum;

14. *Si* putredini dixi: Dater meus tu, mater mea et soror mea vermibus:

15. Ubinam est spes mea? et spes mea, quis eam videbit?

10. Ad orci vectes (claustra) *ea* descendit; si *saltem omnibus* aequè super pulvere quies csil.

ORATIO DILDADI (cap. XVIII).

Cap. xviii, vers. 1. Et respondit Dildadus Scinta, et dixit:

2. Quousque *expectabimus ut* verbis finem

tur duplicem personam sustinens, adversarii, qui calamitatibus Jobo inflictis cum reum esso ostendit, et sponsoris, qui, sponsione apud judicem interposita, cum innocentem essa affirmat. Posterioris hemistichii sensus» Quis, prater te, dextra data fidem pro me interponet? gall, *quel autre voudrait s'engager d ma défense*? — Vers. 4. Alius, *ne permets donc pas qu'ils triomphent*. — Vers. G. Propr. *et res exspuenda in faciem factus*. — Vers. 9. *Addit robur*, sensu clhico, gall, *redouble de constance*. — Vers. 10. Gall, *quant à vous, tournez-vous et retournez vous* (in responsis vestris) *tant qu'il vous plaira*, Cto. Aliter Renan: *Or ça, revenez, je vous prie. Je vais vous prouver qu'il n'y a pas de sage parmi vous*, ita ut Jobus amicor, jam abeuntes revocet. — Vers. 12. *Conterumi* puta amici; vel imper inaliter pro *concertiti r*. Sensus: Ob dolores et curas noctem insomnem transigo, dies vero et lux brevissima est et nulla fere mihi prae tenebris malorum. Versuum II et 12 hunc sensum facit Maurer: Amici stultos so prae bent, quia, quamvis res meæ desperatae appareant, lamen me rursus felicem fore contendunt. Ita et Renan, qui vertit: *De la nuit vous faites le jour* (cum ad felicitatem me rediturum animali). *Ah! que votre jour ressemble aux ténèbres!* — Vers. 13. Alius: *Si j'espère, c'est l'enfer pour demeure; nec si* deinceps intelligit.

Cip. win vers. 2. *Quousque*, pro *ccquando*: nimirum

imponatis? infelligite, et *tum* loqucmur voMi.

3. Cur jiro bestiis habemur, obturati (animo) sumus in oculis vestris?

4. O (*u*, discernens animam (vitam) suam in Ira sua, num propter te deseretur (ab incolis) terra, et dimovebitur rupes a loco suo?

8. Utique lux improborum exstinguetur, nec splendet flamma ignis (foci) ejus.

6. Lux obscuratur in tentorio ejus, et lucerna ejus, *qua* super eo *pendet*, exstinguetur.

7. Coarclabuniur gressus roboris (firmi, vel superbi) ejus, cumque suum dejiciet consilium.

8. Nam immittetur in rete pedibus suis, ctsuper cassibus ambulabit.

9. Prehendet laqueus calcem ejus, ct fortiter eum tenebit nodus (vel *vinculum*).

10. Absconditus est humi funis ejus (quo capiatur), et decipula ejus super semita.

11. Undique percellunt cum timores, ct exagitant cum ad pedes ejus.

12. Est famelicum (fame confectum) robur ejus, ct exitium aptatum csl lateri ejus.

<3. Comedit membra culis (corporis) ejus, comedit membra ejus primogenitus mortis.

14. Avclletur (improbis) c tentorio suo, sua fiducia, et deducetur ad regem terrorum (mortem).

15. Habitabunt in tentorio ejus alieni, spargetur (pluet) super domicilium ejus sulphur.

16. Inferne radices ejus exarescunt, ct superne præciduntur rami ejus.

aliter sententiam absolvit, atque exorsus erat homo impatiens. *Loqucmur*, talia, qualia Jobus ab amicis requirebat. Aliter Maurer : *Quousque* (tu ct ii, qui tecum consentiunt) *ponetis laqueos verbis*, quamdiu verba venabimini ct sectabimini utut inania, ct in illis disputandi ct obloquendi occasionem quaeritis? *Sapiatis*, recta) rationi parcatis, *ct postea loquamur*, sermones conferamus ! llenan : *Quand seras-tu sage et nous laisseras-tu parler ?* — Vers. 3. Pro *obturati*, alius *immundi*, a NOD. — Vers. 4. Sensus : Niim tu. qui propter calamitatem a Deo tibi inflictam iratus to exercias, illum rerum ordinem a Deo constitutum, quo improbitas poena afficialnr, immutari ct everti vis, ne peccatorum tuorum pœnas luas?— Vera. 5. *Lux* et *ignis* felicitatis imagines. — Vers. 8. *Pedibus suis*, videlicet locum, in quo retia sunt posita, ingressus. Alius, *jactetur rete pedibus ejus*, propr. *jactetur cum reti*. — Vers. 11. *Ad pedes ejus* : llenan, *pas à pas*, vel *a tergo*. — Vers. 13. Orientalibus morbi sunt filiae vel filii mortis, hinc *primogenitus mortis* est morbus præ cæteris atrocitate sua insignis, ut elephantiasis. Alius : // *ronge les extrémités de sa chair, il dévore ses propres membres, fils aîné de fa mort*. — Vers. 14. *Sua fiducia* ast oppositio vocis *tentorio*, in quo scil. romper se tuto habitaturum esso putabat. *Deducetur*, propr. *deducet*, gall *on ramînera*: vel, *id* (sors ejus fatalis) *deducet* : feminin. in sensa generis neutrius; vel, *deduces*, o Deus. Alius: *Tous ses biens* fpropr. *fiducia ejus*) *seront enlevés de sa tente, les terreurs comme un roi* (5 cum vi comparationis) *le poursuivent*. — Vers. 15. *Alieni*, propr. *ex iis, quæ ci non sunt*, subjectum verbi *thisheon*, 3 fomit, sing. Alius: *Habitant terrores domicilium ejus desertum* (Hosenm. *in tabernaculo, non suo*). *Sulphur* : cf. *Gen.* xix, 24; *Ps.* xi, 6. — Vera. 16. *Præciduntur* s ahi, *marcescunt*»— Vers. 17.

17. Memoria ejus periit e terra, nec nomen ei est super facie campi.

18. Detrudunt eum ex luce in tenebras, et ex orbe terrarum exigunt eum.

19. Non proles ci est, nec soboles in populo ejus, nec superstes est *ullus* in ejus habitatione.

20. Super die *fatali* ejus obstupescunt posteri, ct majores prehendent terrorem.

21. Nonnisi hæ (tales) sunt habitationes impii, ct hic talis est Ircus ejus.

JOUI RESPOXSIO (cap. xix).

Cap. xix, vers. 1. Et respondit Jobus, dixitque :

2. Quousque affligetis animam meam (me), et contundetis (vulnerabitis) me verbis vestris?

3. Jam decies (compluries) ignominia me affecistis, nec pudet vos me obtundere (sermonibus).

4. Quod si revera erraverim, apud me *tantum* manet (me tangit) error (peccatum) meus.

5. Si revera adversus me fastuoso agere vultis, et exprobrare mihi (vel *coram me*) ignominiam meam :

6. Scitote, quæso, twain me incurrisse (jus meum pervertisse), et rete suum mihi circumjicisse.

7. En, clamo violentiam, nec exaudior; vociferor, nec jus (obtineo).

8. Viam meam circumscpsit (Deus), nec transire possum; ct in semitis meis tenebras posuit.

9. Gloriam meam mihi exuit, ct abstulit coronam capitis mei.

10. Destruxit me undique, pereoo! ct evulsit ut arborem spem meam.

11. Et exardescere fecit contra me iram suam, ct habuit me pro hostibus suis.

12. Turmæ (malorum) ejus irruere, ct complanaverunt *usque* ad me viam suam, et castra posuerunt crda tabernaculum meum.

13. Meos fratres a me removit, ct qui me noverunt (familiares mei) tantummodo (proreus) abalienati sunt a me.

14. Deliquerunt me propinqui mei, ct noli mei sunt mei obliti.

15. Mcæ domus inquilini et ancilke meæ pro alieno me habent, peregrinus factus sum oculis coiuni.

Campi, agrorum Rosenm. in *foro*. — Vers. 20. *yiajorts*, propr. *priores*, puta posterorum, i. o. qui cum improbo, vel pulo post vivunt. Schultenrio *posteri* sunt occidentales, *priores* vero Orientales : non male. — Vere. 21. Talia evenient impiorum domui

Cap. xix. vers. 3. Gall, *que vous m'assommez sans pitié*. — Vers. 5. *Sí reverá* : Renan, *de quel droit osez-vous me parler avec insolence?* Alius, *pourquoi donc*, etc. — Vers. 12. *Complanare*, vel *munire sibi viam*, i. e. patefacere aditum. — Vere. 14. *fieliquerunt* : Maurer, *desierunt*, puta venire ad me, mihi desunt. — Ver» 15. *Inquilini*, servi peregrini, qui in domum meam confugerunt ct in fidem meam sunt recepti : cl. *Peut, mu*

XL

16. Servum meum voco, nec respondet, vel quando ore meo ci supplico.

17. Animus meus (ego) alienus est uxori me®, et deprecor (deprecer oportet) ventris mei filios.

18. Etiam infantes spernunt me; si surgere volo (vel conor), loquuntur in me.

19. Abominantur me omnes viri familiaritatis me®, et quos diligebant, ii se vertunt in me.

20. Pelii me® et carni me® adhærent ossa mea, et evasi cum cute dentium meorum.

21. Miseremini mei, miseremini mei, vos amici mei! nam manus Dei me tetigit (calamitate affecit).

22. Cur me persequimini sicut Deus? et carne mea nunquamne satiabimini?

23. Quis dabit ergo, ut scribantur verba mea? quis dabit, in libro ut exarentur,

24. Stylo Cerreo et plumbo in æternum in saxo excidantur?

27. Nam ego novi quod redemptor meus vivit, et quod ille postremus (immortalis) super pulverem surget (vel stabil).

2G. Et postea pelle mea circumdabuntur hæc, et de carne mea intuebor Deum meum:

27. Quem ego intuebor mihi (cum voluptate); oculi mei videbunt, et non alius: hac spe consumuntur renes mei in sinu meo.

28. Quum (vclgui) vos dicitis: a Quomodo persequamur cum, cl quam radicem verbi (quodnam scelus) inveniemus in eo? »

29. Timete vobis a facie gladii (divini iudicis): nam fervor (ardentes) sunt pænæ gladii divini, ut sciatis esso iudicium!

ÍG. — Vers. 16. Renan, *j'ai été réduit à (c supplier de ma bouche*. — Vers. 17. Alienus: llenan, *Indifférent*. Aliter Maurer: *Halitus meus* fælens *alienus* (molestus) *est uxori meæ, et falco* (fælor meus, mei morbi, fastidio est) *liberis centris mei*. Pro *deprecor*, Gesenius vertit *preces mece*, vcl tð *deprecari meum*. *riliis*, etc. At vero liberi Jobi interierant (cap. i, 19); ideo hæc vox de liberis latiore sensu, i. e. de *nepotibus*, intelligentia. est. — Vers. 18. *Si surgere volo*, quod ob virium defectionem agre perago, irrident me. — Vers. 20. *Cute dentium*, gingiva; locutio proverb., cujus sensus: omnia perdidi. — Vers. 22 Kenan: *Etes-vous insatiables de ma chair?* quæ locutio significai *perdere, conficere aliquem*, vel potius *calumniari aliquem*. — Vers. 23 Fcqq. Vide supra Dissert. II. — Vers. 2G. *Et postea*, etc. Alius: *Je sais..... et que recouvert de ma peau, transpercée aujourd'hui par tant d'ulcères*, etc., propr. *et post pellem meam* iterum indutam, quam *perforarunt hac* ulcera. — Vers. 28. *hi eo*, ut legunt nulli codd. Insuper dici potest *bi* positum esse pro *bo*, quia ipse Jobus amicorum sermones *de se* refert. Bcuau: *Alors vous direz: a Pourquoi le poursuivions-nous?* » *El le bon droit se trouvera de mon côté*. Maurer: *El* si cogitatis *radicem rei*, veram calamitatum causam, i. c. culpam, *inventam esse in me*. — Vers. 29. Alii: pan *fervor* sunt (iram Dei accendunt) *iniquitates* gladio d/gutr. Rosenm.» unni *est senilia vestra crimen gladio dignum*. *Judicium*, ex Û relat. et *din*. Alii, *omnipotentem*, sive *shaddin* sit forma plur. pro *shaddai*, live legendum sil *shaddai*, Intera finali n per errorem addila*

oratio zornARi (cap. xx).

Cap. XX, vers. I. Et respondit Zopharus Naamalhila, dixitquo:

2. Idcirco cogitationes meæ mo huc illuc impellunt, et propterea festinatio mea in mo est.

3. Castigationem ignominia» meæ audio, sed spiritus ex intelligentia mea respondet mihi.

4. Nonne scis hoc, quod ab æterno, ex quo positus est homo in terris,

5. Quod, inquam, jubilum impiorum c propinquo (breve) est, et quod scelerati lætilia ad momentum (momentanea) est?

G. *Eliam* si ascenderit ad coelum elatio ejus, et caput ejus ad nubes ascenderit,

7. *Tamen* sicut stercus suum in perpetuum perit; qui eum adspectabant, dicunt: « Ubinamest? »

8. Veluli somnium avolat, nec inveniunt eum; et fugatur ut visum noctis.

9. Oculus conspexit eum, nec perget; nec rursus spectabit cum locus ejus.

10. Filii ejus gratiam pauperum (a patre spoliatorum) implorabunt, et manus ejus reddent robur (opes male partas) ejus.

11. Ossa ejus plena sunt peccatis occultis ejus, et cum eo in pulvere dormient (propr. *dormiet*).

12. Si (licet; Renan, *quia*) dulce fucrit in ore ejus malum, si occultaverit illud sub lingua sua,

13. Si pepercerit ei (in ore servans), neque dimiserit et retinuerit illud in medio palati sui:

14. *Ille* ejus cibus in visceribus ejus alteratur, fel viperarum *fit* in intimo (ventre) ejus.

15. Divitias (aliis crepias) absorpsit, et evomet eas, e ventre ejus eas expellet Deus.

16. Venenum aspidum suxit (alius, *suget*), interficiet cum viper® lingua.

Cap. xi, vers. 2. *idcirco*, quia iudicium existit; Maurer: quia *castigationem* eie. Ahi vertunt, *profecto huc illuc impellant*, propr. *me reducant*: alii, in scenam, ut deano loquar; ahi, *respondent mihi*, responsum mihi suggerunt. *Et propterva* vehementi animi fervore commoveor. *Propterea* respondet tñ *idcirco* in priori membro. — Vers. 3. Renan: *Je m'entends adresser de honteux reproches*. Maurer: Animi mei oftensi impetus mo incilat, nt pro intelligentia respondeam. Alius: *Mais mon esprit éclairé me suggère bien de quoi répondre*. — Vers. 7. *Stercus*: cui interpretationi obstare merito observant, quod imago indecora est, deinde quod stercus vcl lutum non *interire*, sed *conculcari* aut *everri* dicitur. Hinc Maurer vertit, *secundum magnitudinem luam*, pro magnitudine sua. Alius, *vainjouet des vents*, propr. *sicut volutatio ejus*, scii, nubis (in vers, præccd.), i. e. sicut nubes a vento exagitata. — Vers. 9. llenan: *L'ail l'a contemplé pour la dernière fois* — Vers. 10. *Cratiam* implorabunt, vcl *sibi conciliabunt* (a *ratsah*), bona erepta iis restituendo. Maurer, *filios ejus conterunt*, vexant, *tenues*, egeni, a *raisats*. — Vers. t1. Alii, *peccatis juvenutis ejus*. Subjectum verbi *dormient* est *ossa*, vel *peccata*» Aliter Maurer, *ossa ejus plena sunt juventute, et tamen cum eo in pulverem recumbunt*, i. c. improbus in hoc summo corporis sui robore juvenili mortem (pnematuram) occumbit. — Vers. 13. *Neque dimiserit*, servaverit; Maurer, *neque dimiserit* in ventriculum, neque id vora-

<7. No videat (videro sperai) rivos, fluenta torrentium mellis et lactis.

18. Reddet labore parta, nec abliguriet: *reddet* secundum vim (quantitatem) retributionis ejus, neque *de illis* lætabilur.

19. Nam confregit (confractos a se) deseruit pauperes, domos rapuit, et non ædificavit.

20.Namnon noverat tranquillitatem in ventre suo, nec cum desiderabili suo (re suacarlssima)evadet.

21.Nihil reliquum *fuit* vorationi ejus, propterea non durabit bonum ejus.

22. In plenitudine abundantias ejus *subito* angustum est ei; omnes plaga) ærumnosi *hominis* cum invadunt.

23. Sil, quo venter ejus impleatur! Mittet in cum *Deus* ardorem iræ suæ, et pluet super cos (cum) in cibum ejus.

24. Fugit armaturam ferream, trajicit eum arcus tenens (scii, sagittis missis).

25. Extrahit *improbis telum, quod* exit c corpore; fulgur (sagitta, vel gladius micans) ex felle (improbi) prodit : super eo terrores *mortis sunt*.

2G. Omne tenebrarum (calamitatum) genus reconditum est thesauris ejus; consumit cum (vel *cos*) ignis non afflatus (ab hominibus, divinus), depascit residuum in tentorio ejus.

27. Revelabunt cœli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum.

28. Migrabit (auferetur) proventus domus ejus, est res diffluens (diffluet) in dic iræ ejus (Dei).

29. Ilæc *est* pars hominis improbi a Deo *assignata*, et hæc *est* hæredilas dicti (jussi) ejus (ei ad dicta) ab Omnipotente. .

joni responsio (cap. xxi).

Cap. XXI, vers. L Et respondit Jobus, dixitquo :
2. Audite diligenter sermonem meum, el sil hoc consolatio vestra.

rerit. — Vers. 17. Absit, ut unquam se oblectaverit rivorum (aquæ, ait Maurer, quæ est Orientalibus felicitatis imago) ad?peciti.— Vers. 18. *Abliguriet* : Renan, *il rendra ce qu'il a pris et ne se gorgera plus*. Alius, *cl il nten accumulera plus autant qu'il doit*. *Secundum vim*, etc. i. o. quantum justa compensatio poscit, i. c. ex asso omnia : ila Renan cl Winer. Ahi aliter. — Vers. 19. Renan : *Il a saccagé des maisons et ne (es a pas rebâties*. Alius, *ct n'en a point rebâties*, ut affirmando et negando idem dicat. — Vers. 20. *Nam* aliam causam indicat : alius, *quia non... ideo nec eum. Non noverat*, etc., i. e. insatiabili habendi et fruendi cupid tale semper commovebatur ; Renan : *Les appétits de son ventre n'ont pas connu le repos*. — Vers. 21. *j'oratio* hic est *avariti#* imago. — Vers. 22. Renan, *tous les coups du malheur tondent sur lui*. Aliter Maurer cum inultis, *omnis manus arumn sorum*, etc., i. e. omnes pauperes, pnvscrilm ab eo spoliati, ei manum injiciunt.— Vers. 23. Alms, *mittat, pluat*. Renan, *elle* (ira Dei) *pleuvra sur hilen guise de pam*. Alius, *qu'il* (Deus) *lui verse ce pain à dévorer I* — Veis. 24. *l'agit* : Maurer, *si fuqit* ; alius, *fuqiat... trajiciat*. Pro *trajiciat*, alius *persequatur*.

Cap. xxi, vers. 2. *Consolatio vestra*, consolationum **io** trarum loco, hoc inibì solatio crii. don» scrmutdS rc-iii

3. Ferie me, ct (dum)ego loquar, et postquam locutus fuero, ridebis (si bibet).

4. Num, quod ad me allinei, dc hominibus *que*rela inca est? cur igitur non brevis (impatiens) ficrecl animus?

5. Adspicile me ct obstupescite, et ponile manum super os (obmutescite).

G. Et si cogito, perturbor, etprehendit caro mea horrorem.

7. Cur improbi vivunt, senescunt, etiam invalescunt robore?

8. Semen eorum firmum est coram iis, cum iis, ct propagines eorum in oculis eorum *integren manent*.

9. Domus eorum sunt pax (securæ) sine terrore, nec virga Dei super eos.

10. Ejus boves concipiunt, nec abjiciunt (abortu) *prolem* ; vacca ejus parit, nec abortum facit

11. Emittunt (gall, *ils minent*) ut gregem infantes suos *multos*, et pueri eorum circa eos saltant.

12. Tollunt *vocem* (canunt) cum tympano et cithara, etlætantur (gall, *se divertissent*) ad sonum fisululæ (gall, *hautbois*).

13. Teruni in bono dies suos, ct momento (morte facili) in orcum descendunt.

14. Et *tamen* dixerunt Dco : « Recede a nobis, et cognitione viarum tuarum non delectamur.

15. Quid est Omnipotens, ut serviamus **ei**,ct quid proficimus eo, quod precibus ci occurrimus? »

IG. En nonne præslo (ct cerio) est in manu eorum bonum? Absil a me consilium improborum !

17. Quoties lucerna improborum exstinguitur, et venit super eos perniciies eorum (cis debita)? *Quoties* funes in ira sua (portionem iræ suæ) tribuit íís *Deus*?

18. *Quoties* sunt ut palea coram vento, ct ut gluma, quam aufert turbo?

19. « *At, dicitis vos*, Deus reservat filiis ejus ca-

nil solatii habent. — Vers. 4. *De hominibus*, sed est de mira in implisct plis tractandis Dei providentia.— Vers. 6. *Cogito*, pula de improborum statu.— Vers. 7. *Robore*, viribus;alii,*opihuc*.— Vers. tO. *Concipiunt*, propr. *transue ad se faciunt*, puta semen virile. Renan cum mullis: *Taurus ejus transmittit* semen, imi, gravidam facit vaccam, *nec fastidit*, abjicit semen , ili ut non sit irritus coitus. Quibusdam *vacca* hic est uxori quod confirmant ex versu seq. — Vers. 13. *Descendunt*, hebr. *iechathou*, imperi, verbi *nariath*. Vulgo de improborum interpretantur; alius tamen jnielligli dc eorum *subitaci* inopinata morte, quisic vertit, *et soudain ils sont engloutis dans l'enfr* : *eux qui ont dit*, etc. — Vers. tG. Ahi ironice, *ecce! non in inanu/elc*. Alius sine ironia aut in-terrogatione : *l'oilti qu'ils ne sont pas maîtresde leur bonheur**, vel : bonum eorum non durat. — Vers. 17. *Quo-Des*, non affirmantis et agentis, sed negantis et minuentis ut veiii Renin: *Voíl-un luuveid séb jndre*, etc Mau-ler tertium membrum vertit, quoties Dous *in tra sua*, iralus, iis *t-daiil sortem*, qua digni sunt? Alius o contra: *Coffdaeii de foie on a vu*, etc. — Vers. 18. Duplici sensu et hic vers accipitur. — Vers. 19. Alius : Deus et filios

XUI

lamilatē ejus.» Ei ipsi (improbo) rependat Dm , et ipse experiatur!

20. Videant oculi ipsius exitium suum, et de ira Omnipotentis bibat.

21. Nam quæ est cura ejus de domo sua post se, et (si) numerus mensium ejus abscissus (exactus) est ?

22. Num Deum quis docebit scientiam (sapientiam), eum, qui excelsos judicat?

23. Moritur hic in vigore integritatis (felicitatis) suæ, totus ipse tranquillus et quietus (felix).

21. Vasa (mulctra) ejus plena erant lacte, et medulla ossium ejus irrigabatur.

25. Et alius moritur cum anima amara, nec comedit bonum.

20. Una super pulverem procumbunt, et putredo (vel vermes) operit eos una.

27. Ecce! novi cogitationes vestras, et cogitata (gall, opinions), quibus mihi injuriam infertis.

28. Nam dicitis : «Ubi est domus tyranni, et ubi est tentorium habitationum improborum?

29. Annon interrogastis prætercuntes vire, et signa (documenta) eorum ignoratis?

et ipsos puniet, et oculi ejus videbunt, etc. — Vers. 22. Excelsos. tum in orlo, tum in terris. Abrumpit disputationem, et se et socios admonens officii hominis in suspiendisac non definiendis Dei judiciis, seu qua ratione ei cum hominibus agendum sit. — Vers. 24. Alius post Gesenium : Latera. seu membra ejus plena erant adipe, legendo chateb pro chatab. irrigabatur, ne aresceret ; sensus : corpore vegeto et sano gaudebat. — Vers. 25. Gall, sans avoir goûté le bonheur. — Vers. 29. Viatores,

30. « Dic calamitatis, aiunt, parcitur malus, die irarum saW abducuntur (mali).

31. Quis indicat(exprobrare audent) in faciem ejus viam ejus, quodque patravit, quis rependit illi?

32. Et ille (improbus) ad sepulcra (sepulcrorum locum) cum pompa deducitur, et super tumulo (inausolæo) vigilat.

33. Dulces (leves) ei sunt glebre vallis (in qua sepultas est), et post se omnes homines trahit, etiam ante eum non est numerus. »

34. Quomodo igitur consolamini me inaniter? et responsiones vestras quod allinet, relinquitur (manet in iis) malitia (vel mendacium).

quia vident multa, rerum experientia valent.— Vers. 30. irarum, propr. exundationum , quod do aquarum inundationibus intelligunt quidam. Alius : Que l'impie est réservé pour les jours de la ruine, pour tes jours où la vengeance doit éclater. Jusqu'alors qui oserait lui reprocher. etc. — Vers. 31. Ejus, puta improbi. Maurer : l'îim ejus, i. e. Dei rationem agendi. Juxta Renan, viatores docent non modo quæ vers. 30, ut vult "Maurer, sed quæ vers. 30-33 continentur. — Vers. 32. Vigilat, quomodo? Scholtens : Tam amplo sepulcri monumento, memoria nominis ejus servatur, et quodammodo fit immortalis. Renan : vel ob statuam hominis erectam, vel ob sententias in laudem ejus monumento insculptas. — Vers. 33. Post se., ante eum, de tempore. Trahit in eandem viam, eosdemque mores, nempe quia felicem habuit exitum. Etiam, quemadmodum ante cum improbi innumerabiles fuerunt. Ita Maurer. Rosenmullerus : Mors non est peculiare impio malum. Sunt qui id intelligunt de hominum frequentia in pompa funebri. Alii aliter. — Vers. 34. Renan : Que signifient donc vos vains consolations? Au fond de toutes vos réponses il n'y a que méchanceté*

TERTIUS CERTAMINUM ORRIS

(Cap. XXH-3XVI1I).

OBATIO FUMASI (rap. XXII).

Cap. XXII, vers. 1. Et respondit Eliphasus The-manila, dixitque :

2. Num Deo quidquam proficiat vir? iremo vero sibi ipsi prodest intelligent (pius).

3. Num oblectamentum est Omnipotenti, quod justus fueris? num ci lucrum, quod inlegras reddideris vias luas?

4. Num præ reverentia (gall, égard) lui contendet tcium, tecum in judicio congregietur?

5. Annon malitia tua magna est, neque ullus finis (numerus) peccatis luis?

G. Nam pignora auferebas a fratribus luis gra-

Cap. nu, vers. 2. Alius secundum membrum vertit, num (pjí (Deo) proficit sapiens, gall. Dieu tircrait-il quelle recours du sage 9 — Vers. 3. Alius: Qu'importe nu Tout-Puissant ta justification, et que gagnera t-il a Capologie de tes voies ? — Ver?, t. Contendet, te reum ostendat. Aliter Renan post Maureruín : Crois-tu que c'est par crainte qu'il le punit, et qu'il entre en jugement avec toi? — Ven. G. Quæ sequuntur scelera , Eliphasus a Jobo commissa esse tantummodo suspicatur, utpole quæ ab

lis (præler jus), et vestes nudorum (pannosorum) exuebas.

7. Non aquam languescenti bibendam dabas, ol esurienti denegabas panem.

8. Et homo brachii (violentus), ei erat terra, et vir speciatus (auctoritate valens) in ea habitabat.

9. Viduas dimittebas vacuas, et brachia orphanorum conterebantur.

10. Proptórea circumdant te laquei, et perterret te terror repente.

11. Quin tenebrae, ut videre nequeas, et affluentia aquarum operit te.

12. Nonne Deus est altitudo cœlorum (tam altus, quam cœlum)? Et vide caput (cacumen)stellarum : quam altre sunt!

13. Et (tamen) dicebas : « Quid novit (curai) Deus? Num pone caliginem judicet?

14. Nubes ei sunt velamentum, ut videre nc-

hominibus opulentis committi solent. — Vers. 8. To judge hæc fiebant. —Vers. 9. Hrachia, forsán omne Jus et præsidium. — Vers. 11. Tenebrer, aqua, calamitatum imagines. — Vers 12. Nunc Jobum accusat, quod Deum

queat, ol fornicem cadi obambulat (non ter-ram). »

15. Num viam antiquitatis servas, quam *olim* ingressi sunt viri nequitiae,

16. Qui firmiter comprehensi (morte abrepti) sunt ante tempus? flumen (diluvium) *venit, et* effusum est fundamentum eorum.

17. Qui dicebant Deo : « Recede a nobis! et quid *boni* nobis faciat Omnipotens! »

18. Et (tamen) ille impleverat domos eorum bono.—Sed procul a me improbornm consilium!—

19. Videbunt justii *interitum eorum*, et lætantur, illosque deridet innocens, dicens :

20. « Profecto, deletus est adversarius (sensu etilico) noster, et residuum (opes) eorum comedit ignis cafesfts. »

21. Familiariter age cum eo (Deo), et pacatus esto (eris); per ea (ita) veniet tibi bonum.

22. Suscipe, quoeso, ex ore ejus doctrinam, et repone dicta ejus in corde tuo.

23. Si redieris ad Omnipotentem, ædifleaberis (instauraberis), si removeris nequitiam ex tabernaculo tuo.

24. Et pones (colliges) in pulvere auri frustum, et in (vel stetit) silicibus torrentium aurum ophirinum.

25. Erit Omnipotens auri frusta tua, et argentum altitudinum (in cumulos coacervatum) libi.

26. Tunc enim te Omnipotente delectabis, et attolles (libere) ad Deum vultum tuum.

27. Precaberis ad Deum et audiet te, et vota tua persolves (utpotc exauditus).

28. Et si decernis rem. consistet (rata erit) libi, et super viis tuis splendeat lux (felicitas).

29. Cum humiles fuerint (viae 10®), *mox* dices : « Elatio! » et dejectum oculis (humilem) juvabit *Deus*.

30. *Quin* non innocentem eripiet (Deus), et eripietur puritate mannum tuarum.

JODI RESPONSIO (cap. XXIII, XXIV).

Cap. XXIII, vers. 1. Et respondit Jobus, dixitque :

res, quæ in terra fiant, curare negaverit.—Vcr^ 17. *Lamo* forsan pro prima persona*, vel est mutatio person®, propr. *quid sibi facere posset*, aiebant. — Vers. 18 Verba, quibus Jobus ad improbos detestandos usus erat (xxi, 16), repetit, ut etiam se improbos detestari, idque majore juro quam Jobum, qui ipse improbus sit, facere posso declararet. — Vers. 21. *Familiariter*, seu *confidenter age*. gall. *rentre en grâces*» *Pacatus cris*, vel *fac pacem* cum illo. Perperam versiones veteres legunt *thebouathqa*. — Vers. 24. Rosenm. *repones argentum pra putrere* abundans, *et instar silicum*, etc. Alitor Renan post Ewaldum : *Jette (es lingots d'or dans ta poussière* (ut res inutiles), *te métal d'Ophir parmi tes cailloux du torrent*. — Vers. 25. *Altitudinum*, Maurer *splendorum*, i. e. splendidum.— Vers. 27. Cf. Virgil. *Eclog.* v, 80 : « Damnabit te quoque volis. » — Vers. 29. Kes tuæ, si mutantur in pejus, mox reficientur. — Vers. 80. Tanti pretii erit apud Deum intercessio tua !

2. Etiamnum amaritudo (amara) est querela mea, sed manus mea (plaga mihi inflicta) meo gemitu gravior *est*.

3. Quis dabit ut cognoscam *quomodo* inveniam eum (Deum), *ut* ad solium ejus accedam!

4. Instruerem coram eo iudicium (causam meam), et os meum implerem (plenum haberem) argumentis.

5. Scirem *quaenam* verba mihi responderet, et quid mihi diceret intelligerem.

6. Num copia roboris (summa sua potentia) contenderei mecum? minime; tantummodo ad me *benigne* attenderet.

7. Tunc rectus (probus) disceptaret cum eo, et evaderem in perpetuum (plane absolutus) a iudice meo.

8. En *vero*, sire orientem versus eam, non adest; sive occidentem versus eam, non animadverto eum.

9. In septentrione si agit (se dirigit), non specto *cum*; *si* se abdit in meridie, non video *cum*;

10. Nam novit viam meam; *si* me examinaverit, instar auri puri prodibo.

11. Gressum (præscriptum) ejus tenuit pes meus; viam ejus observavi, neque declinabam.

12. Præceptum labiorum ejus *quod attinet*, non recessi *ab eo*. Magis quam legem (voluntatem) meam asservavi (propr. *recondidi*) verba oris ejus.

13. Sed is unus est : quis eum retrahat? et *quod* anima ejus desiderat, *id* is facit.

14. Perficiet enim statutum meum (quod de me decrevi), et sicut hæc (mala alii eo in me decreta), *talia* multa *sunt* cum eo (apud cum).

15. Propter ob cum perterreo; attendo *id*, c' paveo ab eo.

16. Et Deus molle (sine viribus) reddidit cor meum, ac Omnipotens me perterrit.

Cip. xxm, vers. 2. Minus redo Kenan : *Encore une fois ma plainte est appelée revotte*. — Vers. 7. Maurer, ni/m velini ut *copia roboris litiget mecum ! Non, tantummodo is animum advertat ad me*. Aliter quoque Kenm : *Qu'au lieu de me combattre avec l'appareil de la force, il voulût bien me prêter un peu d'attention, il reconnaîtrait que c'est un juste qui se defend*, etc. — Vers. 7. *Reclus*, me Deus probum agnosceret. Alius : *Ibi* (coram eo) rectus (insons) *cum eo libere disceptare potest*, et suam causam defendere.— Vers. 9. *Agit* : Renan, *cxcrc-iit son pouvoir*, etc. — Vers. 10. Vani. Nexus: Qui innocens sum, ideo cupio cum Deo agere, coram ipso meum jus exponere. Aliter Kenan post Jarchium : Et si Deum diligentissime quæsherim, nusquam Union compirei : scit enim me innocentem esse, ideo se voluti subducit congressui, undo victor abiturus essem. — Vers. 12. *Magis quam legem meam* : alius, *ex lege mea*, quam mihi constitui, gall, *religieusement*. Vulgatus logit *bechouqqi, in sinu meo* : non malo. — Vers. 13. *Unus* Deus et omnium dominus. Renan, *ila un jdirty pns*, nuns est, immutabilis in sua sententia permanet. — Vers. 14. Kenan : *Et peut-être route-til en lui-même d'autres desseins*. Alius, post SchultcnMum : *Aujourd'hui il renverse mon droit, et ces exemples ne sont pas rares avec lui*. — Vers. 15. Renan : *C'est pourquoi je m'en suis troublé*

XLV

17. Nam non obmutesco (obstupesco) propter tenebras (calamitates meas), aut propter faciem meam, quam tegit caligo.

Cap. XXIV, vers. 1. Cur Omnipotenti non recondita sunt (latent) tempora ! et cur qui cum norunt (colunt) non vident dies ejus?

2. (Call. On voit des hommes qui) terminos dimovent, gregem rapiunt et (raptum) pascunt.

3. Asinum orphanorum agunt (abigunt), pro pignore auferunt taurum viduæ.

4. Declinant (detrudunt) pauperes de via (publica), una occultantur (occultari coguntur) in opes terræ (gall, du pays).

5. En, ut onagri in deserto sunt (cl vexati, gall. leurs victimes) : exeunt in (ad) laborem (opus) suum, puta quærentes cibum, regio deserta ipsis est panis (panem præbet) liberis eorum.

G. In campo farraginem suam metunt (colli-gunt), clin vinea improbi (oppressoris) fructus serotinos racemantur.

7. Nudi pernoctant sine veste, et sine tegumento in frigore.

8. Ab imbre montium madescunt, et defectu refugii amplectuntur rupem.

9. Sunt qui rapiunt a mamma orpbanum, et super pauperem pignora accipiunt.

10. Ih (pauperes) nudi abeunt sine vestibus, et esurientes portant manipulos oppressorum.

11. Intra muros eorum oleum faciunt; torcularia (uvæ) calcant, et sitiunt.

12. Ex urbe quoque morientes gemunt, clanima confessorum vociferatur ad Deum, nec Deus animum advertit ad hanc impietatem (injuriam).

13. Hi sunt inter eos, qui adversantur luci, non

devant sa face. — Vers. 17 Obmutesco : EwaldJns, succumbo, vires me deficient, /lut propter, etc., i.e. propter me, caligine opertum, i. c. propter caliginem (miseriam) quæ me operit. Aliter Kenan post Rosenmullerum : Car il nt m'a pas enlevé (excisus sum) avant les jours sombres, El il ne m'a pas préservé des ténèbres, et non a conspectu meo caliginem fecit, subduxit.

Cap Hiv, ven. 1. Cur hæc duo simul existunt? i. e. cur, cum Omnipotentem non latent tempora, servi ejus diem retributionis (tum piis, tum impiis) non vident ? Aliter llenan : Pourquoi j'Eternel ne dispose-t-il pas les temps ? puta judicii de improbis, ait Maurer. Postquam Jobus de radono inexplicabili qua Deus se tractaverit, disseruit, denuo ad hanc rem miram, quod improbi scelera gravissima impune perpetrant, transit, eamque latius exponit. — Ven. 5-8, istorum hominum ab impiis afflictorum miseria uberius exponitur. Juxta Rosenmullerum proponitur hic aliud sceleratorum hominum genus, qui nullis se putant teneri legibus, rneritoque comparantur onagns, qui nunquam mansuescunt : quodprapuccl. Ipsi, proprie ipsi, unicuique eorum. — Vers. 0. Farraginem. pabulum. Suam ; Maurer, ejus, puta improbi, R sentnuIL rjus, puta humilis et pauperis. Eructus serotinos racemantur : Renan, maraudent. — Vers. 9. Maurer, quæ super pauperem sunt, vestes pauperis, pro I ignore auferunt. — Vers. It. Alius, ils sou/freïit les ardeurs du ioidi dans leurs sillons.—Vers. 13. Hi, de quibus dicturus est, ait Renan : Il en est d'autres qui haïssent la

noverunt vias ejus, neque habitant in semitis ejus.

14. Ad lucem (pritna luce) surgit homicida, occidit pauperem et egenum, et noctu est (rodit) ut fur.

15. Et oculus adulteri observat crepusculum (vespertinum) dicens : « Non videbit me oculus ; » et velum injicit faciei.

10. Sunt qui perfodiunt domos in tenebris; interdiatobsignantsibi domos suas (in cis conclusi), non noverunt lucem.

17. Nam simul mane (tempus matutinum) iis est umbra mortis; nam (ubi id aspiciunt) sentiunt terrores umbræ mortis.

18. Levissimi (propr. levis, fagax ille), sicut in superficie aquæ, diris devovetur porlio (possessio) eorum (ejus) in terra, non se convertit ad viam vinearum.

19. /Eslus calorquo absorbent aquas nivis, sic orcus rapit peccantes.

20. Obliviscitur ejus (pro eorum) uterus (matris, sugit (cum voluptate) cum vermis, ultra non memoratur, et confringitur arboris instar pravitas (improbis) :

21. Ille improbus, inquam, qui depascebat (spoliabat) sterilem, quæ non pariebat, nec benefaciebat (et malefaciebat) viduæ.

22. Sed detrahit (e sede) vi sua validos Deus, qui ubi surgit, neque vitæ suæ confidunt.

23. Dat (Deus) iis quacumque ad securitatem pertinent, el huic innituntur, sed oculiejus sunt super vias eorum.

24. Aliquandiu elati fuerunt, et subito non sunt, corruunt sicut omnes (cæteri mortales, vel omnia mortalia), et sicut caput spicie absciduntur.

2?>. Quod si hac non ita sunt, quisnam me mentumire; de quibus dixit, ait alius : Ceux qui commettent ces crimes appartiennent à l'espèce d'hommes qui haïssent, etc. — Vers. 16. Obsignant sibi. Alius, mettent un sceau sur eux, se tiennent cachés — Vers. 17. Simul, omnino. Maurer ita jungit ; inane iis est simul caligo. Rosenmull. nom terrores mortis ipsis sunt familiares ; alius , s'ils soi-t reconnus, quelles mortelles alarmes ! — Vers. 18. Ils glissent légers comme sur la surface des pois, celerime furto admissio aufugiunt. Son se convertit unusquisque eorum. etc. Vineæ iu locis cultis sitæ sunt, non procul ab urbibus, q. d. Nunquam feratn illam aiquin indomitam in desertis vitam relinquunt, ut certos agros sedesque colant atque habitent. Schnurrerus hunc versum et omnem reliquam capitis partem pro imprecatione habet.—Vers 21. Sterilis mulier, liberis carens, qui ei sint presidio. — Vers. 22. Aliter Henan cum mullis : Slais Dieu ne les a pas moins soutenus (protraxit, servavit) par sa puissance ; ils se sont relevés (plur. in singul. transit) quand ils ne comptaient plus sur la tie.—Vers. 23. Super vias, etc. ut eos deinde puniat; Maurer vero : ut eas diligenter defendat ac tueatur. — Vers. 24. Sunf, propr. est unusquisque eorum. Corruunt, vel consumuntur, perfect, hopbal verbi macae. Aliter Renan post Maurorum : Ils disparaissent, mais au milieu de leur prospérité; Ils tombent, mais comme tombent tous les êtres; Ils sont coupés en leur temps, comme la tête de l'épi mûr. — Vers. 25. ante >Q vividiorum interrogationem reddit.

dacii arguet? et rediget ad nihilum verbum meum?

ORATIO BILDADI.

Cap. XXV, vers. 1. Et respondit Bildadus Sucinata, et dixit :

Dominatio et pavor apud Eum (Deum), qui facit pacem in excelsis (coelis) suis.

3. Num numerus *est* agminibus ejus, et super quem non surgit lux ejus?

4. Quid (quomodo) ergo justus esset homo apud Deum, et quid sil purus de muliere natus?

B. En adeo luna non splendet, nec stellæ puros sunt in oculis ejus.

6. Quanto minus homo, vermis (vel *putredo*), et illius hominis, lumbricus.

JOUI RESPONSIO.

Cap. XXVI, vers. 1. Et respondit Jobus, dixitque :

2. Quid (quam) adjuvisti imbecillitatem (imbecillum)! *Quam* auxiliatus es brachio invalido!

3. Quam *bene* consulis insipienti®, et *quomodo* intelligentiam copiose ostendisti!

4. Cui indicasti verba? et cujus spiritus exiit a te?

5. Manes (mortui in orco) contremiscunt sub aquis et habitatoribus earum.

6. Nudus est orcus coram eo, neque ullum tegumentum est infernis (abyssis).

7. Extendit Septentrionem super inane, suspendit terram super nihilum.

8. Colligat (colligit) aquas in nubibus suis (ut in utribus), nec funditur nubes sub iis (carum pondere).

9. Claudit faciem solii *sui*, expandit super id nubes suas.

10. Terminum circinavit super faciem aquarum,

Cap. XXV. Bildadus, quum nesciat, quid ad Jobi sermonem responderet, id tantum respicit, quod ille, ut coram Deo causam suam defendere sibi liceret, optaverat. Ostendit igitur, Jobum, qui talibus sermonibus utatur, magna pssso temeritate et aliquid moliri, quod ei perniciem afferre possit.

Cap. XXVI, vers. 3. Kenan : *Et (comme tu sais) faire coûter des flots de sagesse !* Alius, *et quels moyens de défense lu lui suggères!* — Vers. 4. Kenan : *A qui s'adressent tes parûtes ? Quel esprit a parlé par ta bouche ?* Alius : *Il qui fournis-tu des paroles, et sur qui répands-tu un souffle de oie?* — Vers. 5. Jobus aequo ac Bildadum Numinis potentiam et sapientiam nosse inquit, quam in orco, in terra et in cado manifestari ostendit. *Sub aquis* : orcus sub mari situs cogitabatur : ef. *Piaî. itili*, 5. Alius dispungit ila: *Manes contremiscunt subtus* (gall, *sous la terre*), contremiscunt *suis cum incolis aqua*. — Vers. 7. *SeptenIrionis* nomine significatur lotum hemisphærinm nostrum, quod sursum assurgit, nec tamen fulcrum habet, ut cortine expansae illo habent opus, ne decident. — Vers. 9. *Claudat*, sensu architectonico, cingit, velat ; alius, *obfirmat. Faciem*, latus externum. Vers. 10. Parcau, *ad lucis usque tenebrarumque confinia* Ita et Renan : *Au point où la lumière confine aux*

ad perfectionem (accuratissime) lucem tenebrasque *discriminavit*.

11. Column® coeli contremiscunt, et oblupescunt ab increpatione ejus.

12. Vi sua commovet (alius, *compescit*) mare, et sua intelligentia percellit ejus superbiam.

13. Spiritu suo codos ornavit, formavit manus ejus serpentem fugacem.

14. En, hæc sunt extremitates (extremæ quasi lineæ, umbræ) viarum (operum) ejus, et quam *tenuis est* susurrus verbi, quod audivimus; ejus autem potenti® tonitru quis intelliget?

JOBI TEROBATIO AD AMICOS (cap. XXH-XXXVI.

Jobi perorationis j^{Mi}'s prior (cap. xxvn, xxvm).

Cap. xxvn, vers. 1. Et perrexit Jobus efferre parabolam suam, et dixit :

2. Vivus *esi* Deus, qui removet (denegat) jus meum et vivus *est* Omnipotens, qui amaram facit animam meam.

3. *Juro* quod, quamdiu halitus meus in me erit, et spiritus (vitalis) Dei (a Deo datus) in naribus meis :

4. Non (propr. si) loquenlur labia mea pravitatem, nec lingua mea loquelur mendacium.

5. Absit a me ut a vobis jus stare pronuntiem! Donec expirem, non removebo (auferri non patiar) integritatem meam a me.

6. Amplexus sum justificationem meam, nec

lènèlres. Quod ut intelligatur, scias oportet, quam sibi orbis delineationem veteres fingerent : primum quidem, hemispliærium nostrum boreale solum lumine solis collustratum putaverunt, quæ horizonti subsunt omnia ternis tenebris damnantes ; deinde horizon mari undique circumsessa credebatur. — Vers. 15. Pro *superbiam*, Maurer, *monstra marina* ; Renan post Ewaldum vult *rahah* esse nomen mythicum monstri manni a Deo victi cœloque affixi, vertitque, *par sa sagesse il écrase le dragon*. — Vers. 13. *Ornarli*, hebr. cuoi n paragog., vel feniin. ob *rouach*. Maurer, *spiritu ejus coelum* fit *pulchritudo*, eod. sensu. Pro *formavit*, Maurer vertit *transfodit*, poel a *chata!*, puta no ab hoc dracone sol et luna obscurarentur, ut veterum erat opinio. *Serpentem*, Draconis sidus : conf. Virgil. *Georg. I, iit. Fugacem*, epitheton serpentis tum proprii, tum cœlcsiiis — Vers. 14. Renan: *A peine un léger bruit en est-il venu jusqu'à nous. Abus, et à peine un léger murmure de scs paroles*.

Cap. xxvii-xxxi. Desierunt loqui très socii. Nam tertius, Zophar, cujus ordo eral, ut nunc post Bildaduni loqueretur, prorsus tacet ; item et reliqui duo, nihil habentes ultra, quod adversus Jobum atierre possint... Tacentibus igitur illis, quum exspectassel aliquantum Jobus, num denuo sermonem instituere vellent, liberius Jam et amplius loquitur quinque quæ sequuntur capitibus, idque duabus orationibus, una quæ hoc cap. et proximo continetur, altera tribus a xnx ad vxt. Suam innocentiam, jus suum acerrime defendit, asserens se nunquam eorum sententi® accessurum, a quibus tam inhumaniter damnaretur ut impius et sceleratus.

Cap. xxvn, vers. 1. *Parabolam* t carmen ex sententiose dictis constans. — Vers. i. Gall. *Jen jure par le f)eu* ;

eam dimittam; non probris afficit (reprehendit) cor meum *ullum* ex diebus meis.

7. Sit sicut improbus hostis meus, et adversarius meus sicut pravus !

8. Nam quid erit spes impii, quando *Deus* abscindet (eum), quando extrahet (rapiet) animam ejus?

9. Num clamorem ejus audit Deus, quando ei supervenit angustia ?

10. Num Omnipotente (ejusque auxilio) sese potest oblectare, aut Deum invocare omni tempore?

11. Docebo vos de manu (agendi ratione) Dei, quo* sunt apud Omnipotentem (consilia et rationes) non celabo.

12. En, vos omnes *hoc* vidistis; cur igitur tam vana proloquimini?

13. Ilæc *est* porlio improbi apud Deum, et hæreditas violentorum, *quam* ab Omnipotente consequuntur.

14. Si augentur (multiplicantur) filii ejus, ad gladium *augeatur*; et propagines ejus non satiabuntur pane.

15. Superstites ejus morte (peste) sepelientur, et vidua eorum non flebunt.

1G. Si coacervaverit ut pulverem argentum, et ut lutum comparaverit vestes :

17. Comparavit *tantum*, et justus induet *vestes ejus*, et argentum partietur purus.

18. /Editicavit ut linea domum suam, et ut turgurium, quod fecit custos (vinçæ aut pecoris).

19. Dives *existent* cubitum it, nec pergit; oculos suos aperit, neque est (evanuit).

20. Assequuntur cum instar aquarum terrores, noctu eum aufert turbo.

21. Aufert eum Eurus, et perit; et turbine eum abripit c loco ejus.

22. Jaculatur (Deus) in eum *tela* (fulgur, vel grandinem), nec parcit; ex manu (potestate) ejus enixe fugit (fugero studet) improbus.

23. Complodent super eo tnanus suas, et exsibilabunt super eo ex loco suo.

Cap. xxvm, vers. i. Est quidem argento exitus (locus, ubi erui potest), et locus *est* auro, quod conflant (liquant).

2. Ferrum e terra sumitur (eruitur), et lapis funditur, *ut fiat* aes.

3. Finem tenebris homo posuit, et ad omnem

etc — Vers. 8-to. Sensus, juxta Maurer : ergo non sum impius, sed innocens; itaque hoc caput dividit ita: vers. 1-10, 11-23; Renan vero: vere. 1-6, 7-Î3; tandem alio- : vere. 1-7, 8-23. — Vere. 18. Tenuis tineæ tela (domus) ex vestis libris facta, scinditur, ubi primum excutitur vestis. — Vere. 19. *Nec pergit*, legendo *iosiph*, gall, er *c'est pour la demtire foie*. Ahi, *nec colligetur* in sepulcrum; unde Rosenmull. vertit, *jacet dites intumultus* — Ver». 13. Rosenm. *ex locorjus*, puta improbi, i. e. super eo, improbo, dejecto e loco suo. Ita cl Renan : Ou mlurra ra disparition *par des sifflets*.

Cap. xxvut, vers. t. Renan, *l'or a des endroits où on l'épure*. — Ven. 8. Gall, mû *fin aux ténèbres*, apertis seti.

consummationem (tenebrarum extremos limites infra terram) pervestigat, *ad* lapidem *usque* caliginis et umbris mortis.

4. Irrumpendo fodit cuniculum procul a comorante (in terra* superficie, vel *a peregrinante*), oblivioni traditi (scii, metallici, vel *traditum*) a pede; dependent *funibus metallici*, *procul* ab homine, vacillant (librantur).

5. Tellus, ex ea egreditur panis; et *tamen* sub ea (in visceribus) subvertitur ut igne.

6. Locus sapphiri *sunt* lapides (gall, *roches*) ejus (terræ), et glebæ auri ei (homini, puta inveniuntur in terra).

7. Via (ad illos thesauros), non novit eam avis rapax, nec vidit eam oculus vulturis.

8. Non ingressi sunt eam filii superbiae (feræ), non transiit eam leo.

9. In silicem (gall, *granit*) extendit *homo* (metallicus) manum suam, subvertita radice montes.

10. In rupibus flumina findit, et pretiosissima quæque aspicit oculus ejus.

11. A fletu (stillatione) rivus obligat (cohibet), et absconditum ad lucem educit.

12. At sapientia, unde invenitur (peti potest), et ubinam intelligentiæ locus est?

13. Non novit homo pretium ejus, nec ca in viventium terra invenitur.

14. Oceanus dicit : « Non in me ca *est*? » et mare dicit : « Non est apud me. »

15. Non datur aurum pretiosum pro ea, neque appenditur argentum ut pretium ejus.

1G. Non appenditur (compensatur) pro auro ophirco, non onyche pretioso, non sapphiro.

17. *Homo non* æquiparabit ei aurum et vitrum, et permutatio ejus non est vas aureum.

18. Coralia et crystallus memoranda non sunt, et possessio sapienliæ polior est margaritis.

19. *Homo* non æquiparabit ci Ælhiopiæ lopa- zium, pro auro puro non appenditur.

20. Unde igitur venit sapientia, et ubinam intelligentiæ locus est?

2t. *Ea vero* abscondita est ab oculis omnium viventium, et ab avibus cœli occultata est.

22. Infernus et mors dicunt : « Auribus nostris *tantum* audivimus famam ejus, n

23. Deus *solus* intlligit vias ejus (quibus sit ad-eunda), et is novit locum ejus.

terræ visceribus, non amplius caliginosa fuero loca subterranea. Exponitur hoc vere, et seqq. qua ratione hax metalla quæraut. — Vere. 4. Gall, *oublié du pial*, qui ;ædem ponere non potest; sic h. l. dicuntur metallici, qui de funibus in puteos metallicos so demittunt ; alius, *des sentiers inconnus au pied des voyageurs..... dont l'accès semble interdit aux hommes... qui se dérobent à ses pas*. — Vers. 10. *i lumina* h. l. cuniculos metallicorum esse vull Maurer.—Vcrs.lt. Aquas in puteis metallicis distillantes obturat. Ita el llenan : *Il sait arrêter le suintement des eaux*. Alius vero : *Il a arrêté le coure des fleuves* (in genere), *et mis à nu ce qui était caché*. — Vers. 12. *Sapientia* divina, qua mundus regitur et administratur. Cf. *Prov. vm*. — Vere. 17. *Filrum*, pretiosissima rea apud ve-

21. Nam is usque ad fines terræ prospicit, sub totum coelum videt.

25. Quum faceret (daret) venio pondus, et libraret aquas mensura.

20. Quum faceret pluviæ legem, et viam telo (fulguri) tonitruum :

27. Tunc vidit eam et *hominibus* declaravit, et condidit et quoque exploravit eam;

28. Et dixit homini : a En timor Domini (pictas) est sapientia, et recedere a malo est intelligentia.»

lobi perorationis pars posterior (cap. xxix-xxxi).

Cap. nix, vers. I. Et perrexit Jobus afferre parabolam suam, dixitque :

2. Quis dabit (reddet) mihi *menses* sicut menses pristinos, *dies* sicut dies, *quibus* Deus me custodiebat !

3. Quum splenderet lucerna ejus super capite meo, *quum* ad lucem ejus irem per tenebras;

4. Qualis eram diebus autumni mei, quum familiaritas Dei esset super tentorio meo;

5. *Quum* adhuc Omnipotens mecum (amicus) esset, quum circa me *essent* pueri mei;

6. Quum lavarentur gressus (pedes) mei in lacte (propr. butyro), et rupes funderet mecum (apud me) rivos olei;

7. Quum exirem (ex domo mea) ad portam (forum) *ascendens* ad urbem, in foro pararem (caperem) sedem meam :

8. Videbant me juvenes et se abdebant (retro cedebant), senesque adsurgebant et stabant (donec sedem cepissem).

9. Principes cohibebant verba, et manum imponebant ori suo.

10. Vox procerum se abscondebat (conticescebat), et liugua eorum palato eorum adbærcbat;

11. Quippe *qua me* (vel *de me*) audiebat auris, me felicem prædicabat, et *qui me* videbat oculus, testabatur pro me (mea felicitate aut gloria).

teres. — Vers. 27. *Condidit*, constituit mundi moderatricem; Rosenmull. *aptavit*, ut scit, res omnes illa aptarentur, ex qua sunt elegantia lloguræ el forma). *Exploravit*, puta opera ejus, ut videret num ea ad gubernandum mundum idonea esset; vel, ut Rosentn., ejus abditissimos et profundissimos sinus pertentatos a se cognitos habuit. — Vers. 28; Sensus : Illice est mea in mundo creando et gubernando sapientia; tu vero lu.un sapientiam in eo quærc, quod, quanquain divinæ sapientiæ rationem intelligere non poles, tamen eam semper recte agere confidas, et quod pietatem erga me observes et ab improbitate caveas.

Cap. XXIX, vers. 2. Rosenmull. *quis dabit* (ponet) *me sicut in mensibus*, etc. — Vers. 3. *Splenderet*, hebr. inlinit. kal verbi *halal*, cum suffixo ad nero pertinente. — Vers. 4. dumnrni, i. e. veris, nam llebrxi ab autumnno anni initium faciebant. Renan *autumnum* de *aiate virili* accipit. Maurero *autumnus*, in quo fruges colliguntur, summa- felicitatis et opulentiæ imago est. — Vers. 5. *Pueri*, liberi, alt Renan; famuli, ait alius cum mullis.— Vers. 7. Cogitandus est Jobus in agro habitaus (gall, un *bédouin*), unde in urbem vicinam, ut ibi conciouiibus

12. Nam vociferantem eripiebam miserum, et orphanurn, cui non erat adjutor.

13. Benedictio pereuntis (perituri) super me veniebat, et cor viduæ jubilaie faciebam.

14. Justitiam indui, et came induit (quasi veste contextit), ut tunica cl tiara æquitas mea erat.

15. Oculi cæco fui, et claudio ego pedes.

1G. Pater ego egenis eram, et litem *ejus, quem* non noveram, cura investigabam.

17. Et confringebam mordices (vel *caninos*) injusti, cl ex dentibus ejus extrahebam prædam.

18. Et dicebant : « In nido meo exspirabo, et sicut arenam multiplicabo dies.

19. Radix mea patet aquæ, et ros pernoctat (commoratur) in ramis meis.

20. Gloria mea nova *semper* est mecum, et arcus (pro robore) in manu mea revirescit. »

21. Me audiebant et exspectabant (meam sententiam), et silebant ad consilium meum.

22. Post meum verbum (sermonem) non iterabant (nil regerebant), et super eos stillabat (ut ros) sermo meus.

23. Et exspectabant tanquam pluviam me, et os suum aperiebant *tanquam* ad pluviam serotinam (vernam, ante messem).

24. Si arridebam iis, non (vix) credebant, nec lucem vultus mei cadere sinebant.

25. Si eligebam viam eorum (dignabar eos adire), sedebam caput (princeps, supremus), et habitabam (inter cos eram) ut rex in turma sua, ut ts qui lugentes consolatur.

Cap. XXX, vers. 1. At nunc derident me minores me diebus, quorum patres aversatus essem ponere cum canibus gregis mei.

2. Etiam vis manuum eorum ad quid mihi *fuisset utilis*, quibus perierat senectus (propr. *perfectio* ætalis) :

3. Inopia et fame aridi (macerati), qui arro- dunt terram aridam, vastitatem et vastationem Tw heri (jam dudum) :

4. Carpentés balimum ad frutices, et quorum panis radix genistarum est?

5. E medio *hominum* pelluntur, vociferantur super iis ut *super fure*.

6. Iu horridis vallium (vallibus) habitandum

populi cl actionibus forensibus intéressât, proficisci solebat. — Vers. 18. Maurer, *cum nido*, una cum tota mea familia adhuc existente, gall, *au seni de ma famille*. Sensus idem. Pro *arenam*. Maurer vertit, *sicut Phaníx*, quod et vidisse Alexandrinos, qui vertunt, <s:ùxje; ^ci-vix-ç, conjectat ipse. — Vers. 21. Redire videtur ail vers. 7-10. Renati: *Ils gardaient le silence jusqu'à ce que feusse opini*.— Vers. 24. Bene Renan: *tjuand je leur souriais, ils n'en revenaient pas; its recueillaient avidement (es rayons de mon visage, favoris met indicia*. — *Turma*, exercitu; Renan : satellitibus.

Cap. XXX. vers. 2. Renan, *incapables* (præ virium do- feclu) *d'atteindre l'ügç mûr*. RcuAn, *réduits à brouter te disert, la vieille terre du vide et du silence*. — Vers. 4. *Ualimns* arbustum, rhamno simile, ex quo fluui sepes, cu-

xLvm

- iw *at*, in foraminibus terræ ct rupium (vel rupibus).
7. Inter frutices rudunt (onagri esurientis instar), sub vepribus se volvunt :
8. Filii stultorum, filii ignobilium, verberati ' verberibus expulsi) ex terra *habitata*.
9. Et nunc carmen eorum factus sum, et factus sum iis sermo (fabula, diclerium).
10. Abominantur me, recedunt a me, neque a facie mea colnbent sputum.
11. Sane *quisque eorum* funem (habenam) solvit, et me affligit, et frenum coram me abji-ciunt.
12. Ad dextram *meam* progenies prava surgit, meos impellunt pedes, et aggerant *usque* ad me (veluti urbem) vias perniciiei suæ.
13. Diruunt semitam meam (qua auxilium mihi ferri potest, ad meum exitium proficiunt : quibus nullus unquam *sit* adjutor.
14. Velut ruptura lata (lato muri hiatu) veniunt, sub ruderibus *meis* se devolvunt *eorum agmina*,
15. Conversi sunt (ingruunt) in me terrores, fugant (auferunt) venti instar (cum impetu) nobilitatem meam. Et nubis instar prætcrit salus (gall, *bonheur*) mea.
16. Et (itaque) nunc super me se effundit (in querelas) anima mea,prehendunt me dies mi-
seri@.
17. Nox ossa mea perfodit (corrodit) a me, et qui me *dolores* arrodunt, non quiescunt.
18. Copia roboris (puta morbi) se occultat (sanie deturpatur) vestis mea (superior), instar tunicæ (interioris) cingit me (corpori arcte adhicret).

Jusque sommitatesa pauperibus comeduntur. — Vers. 7. Renan : *Ils se roulent* (vel *se couchent*.*Jpéte-m/t' sous les buissons*. Domines vers. 1-3 descriptos, non miseros et pravos in universum , sed certum et notum hominum genus fuisse, Ewaldus conjicit, pula aborigènes, qui a gente,a qua Jobi familia esset oriunda, jam dudum sub-acti et in hunc miserum statum adducti essent, ut ii, qui in servitute esse nollent, interrai latibula fugerent,ibiquo in summa miseria viverent,atque ex hominum societate, si quando auxilium quæsiluri in eam prodire auderent, ut homines vilissimi repellerentur. Tales aborigenes regionum, in quibus Johns vixisse dicitur, *llorilm* esse videntur, id quod cum nomine *lloritarum* homines *carernas habitantes, troglodytes*, significante congruit. Nec mirum istinsmodi homines ditissimo Jobo, nunc misero, insult.issc. — Vers, i l. Kcn, *funem mçuin*, quem iis inje-ceram, reverentiam mihi debitam. Alius, *robur meum*, gal), *parce que nicu m'énerve et m'humilie, ils mettent un fre n à ma bouche*. — Vers. 13. *Surgere atl dextram ah-cujus*, accusare aliquem; nam in judicio accusator ad dex-tram rti stare solebat. — Vers. 13. *Sil*; alii *est*. i. e. ho-mines nihili, ab omnibus contempti : cf. Schultensiutn ad h. 1. — Vers. 15. *Nobilitatem* : Roscmnull. *vigorem*; llenau, *prospérité*; Maurer, *dignitatem*; alius, *won dme*. — Vers. 16. Alius, mon cœur *s'épanche comme l'eau*. — Vers. 17. — A *me*, ita ut a me décidant, ut (Il in ele-phantiasi. — Vers. 18. Renan : *La douteur m'a rendu mé-connaissable; elle me serre comme ma tunique*. Alius: *Pur sa violence il (te mal) m'enveloppe comme un vilement, et il me presse comme une (unique*. Rosenmull. *vi ingenti in anteluni* meum (ulcera : cl. vn, 5) *st dolor mutavit*, me-

- XV. In luium me prostravit (Deus, an morbus?), et similis factus sum pulveri et cineri.
20. Ad te vociferor (o Deus), nec respondes; sto (coram lo auxilium exspectans), el me iralo (vel *cunctabundo*) vullu adspicis.
21. Mutaris (ex amico) in crudelem mihi, ro-bore manus tuæ hostiliter me persequeris.
22. Aufers me in (super) ventum, *super cum* equitare me facis, eldiillucicme facis *in* procella! fragore.
23. Novi enim quod ad mortem me abducis, in domum conventus omnium viventium.
24. Tantum nihil deprecatio *prodest!* Extendit (Deus) *in mc* manum, etsi in exitio ejus (ab eo il-lato iis (hominibus) *sit* clamor..
25. An non deflevi eum, cujus dies (vita) durus erat, tristis fuit anima mea de egeno?
26. Nam bonum speravi, et venii malum, et exspectavi lucem, et venit caligo.
27. Viscera mea æstuanl neque silent (indesi-nenter), occurrerunt mihi dies miseriae.
28. Niger incedo, non calore *solis* (sed morbo), surgo in concione, et vociferor (opem petens, vel *quiritor*).
29. Frater factus sum canibus feris (gall, *cha-cals*), ct socius struthionum (ob lugubres clamo-res meos).
30. Cutis mea nigrescit (el recedit) a me, et os (ossa) meum ardet præ ardore.
31. Et conversa est in luctum cithara mea, et fistula mea in vocem flentium (flebilem).

- Cap. XXXI, vers 1. Fædus pepigeram oculis meis, et quid oculos conjicerem in virginem?
2. Et quæ (mihi peccatori) porlio Dei (sors a Deo) *fuisset* desuper, et quæ hærcditas Omnipotentis ex locis altis (coelis)?
3. Nonne perniciēs impio, ct calamitas malefi-cis *parata est* ?
4. Nonne ille (Deus) videt vias meas, et omnes gressus meos numerat ?

que, ut os (superne angustum) *{unica, cingit*. — Vers. 20. Renan po?t Geseniuin negandi particulam ex priori he-mistichio in secundo repent, *et tu >ie ine regardes pas*.— Vers. 22. Metaphora desumpta videtur ex nube, quam ventus in altum sublatam el magnifico per aera circum-ductam, mox discutit, el in imbrem resolvit. Zn *procella fragore*, legendo *theshouvah*, vel *theshoitah* (Iteri alii ex-plicant, *dissolvis mihi salutem*). Alius, *lu me laisses tom-ber, et lu m'écrases*, propr. *in nihilum* redigis, legendo *theshaveh*, a NTJ *vanitas, nihilum*. — Vers. 24. Vi l cum Renan, *num in exitio ejus clamor Ulis* qtiidquam prodest? Maurer, *tantummodo* vero, *nonne* quis *in ruina* (exilio) *extendit* manum suam, opem petens? *Si* quis *in calami-tate sua est*, nonne *propterea* est *clamor*, imploratio? Alius : *Que du moins ta main ne s'étende plus sur des ruines, que dans sa perte l'homme trouve le saliti* (clamor auditus). — Vers. 25. An non : Renan , *que me sert-il d'avoir*, etc. Aims, *si je n'ai pas...* intelhgo : *que Dieu me punisse*. — Vers. 31. *Fistula*, gall, *hautbois*.

Cap. «xi, vers, t. *Et quid*, pro ui non, sed fortius so-

B. Si ambulavi cum nequitia (eam molitus sum),
Ct festinavit ad fraudem pes meus :

C. (Ponderet me libra jussiliæ et cognoscat Deus integritatem meam!)

7. Si declinavit gressus meus a via recta, et post oculos meos ivit cor meum, aut adhæsit manibus meis macula :

8. Suram et alius comedat, et propagines (vel fruges, vel liberi) meæ eradicentur.

9. Si seductum est cor meum ob mulierem, et ad ostium alterius insidiatus sum (donec exierat):

10. Molat alii uxor mea, eique incurvent (incubent) alii.

11. Nam hoc (adulterium) est scelus, et hoc est peccatum iudicum *pania dignum*.

12. Nam ignis hoc *est, qui* usque ad perditionem devorat, et in toto proventu meo radicassit.

13. Si spernebam (violabam) jus servi mei et ancillæ meæ, quum mecum contenderent'

14. Et quid facerem (aiebam), quumurgeret Deus, et quum puniret, quid ei responderem?

13. Nonne in utero (matris) is qui me creavit, illum *quoque* creavit, et paravit (condidit) nos in utero unus *idemque Deus?*

10. Si arcebam a desiderio pauperes, aut vi-
duos oculos confeci (expectatione vana),

17. El si edebam frustum meum (panis) solus, neque edebat orphanus de eo :

18. (Inimo vero quin) a juventute mea adolevit (orphanus) mihi sicut patri, et ab utero matris mea) ducebam (curabam) eam (viduam);

19. Si videbam pereuntem sine veste, neque ullum tegumentum esse pauperi;

20. Si non (gall, *sans que*) benedixerunt mihi lumbi ejus (ame vestiti), neque ex vellere agnorum meorum se calefaciebat;

21. Si agitavi (cum vi) contra orphanum manum meam, quod viderem in porta (foro) auxilium meum (me victurum) :

22. Scapula mea ex humero suo excidat, et brachium meum ex osse (humero) suo defringitur;

23. Nam terror (terrori) mihi *semper* fuit Dei perniciēs, et præ majestate ejus nihil me valere *constitui*.

24. Si feci aurum spem meam, et auro puro dixi : « Fiducia mea *tu es*; »

25. Si lætabar quod nullum erat robur meum, et quod nullum (ingens quid) invenerat (comparaverat) manus mea;

26. Si quum videbam lucem (solem) splendens, et lunam præclare incedentem :

nat. — Vers. 5. Vel: *si cum iniquis me adjunxi*. — Vers 6. Insertus est, ut res. quam Jobus de se nullinam, majorem fidem habeat, Renan, *et il reconnaîtra*. — Vers. 7. *Et post oculos*, ele. i. c. si res visas concupivi. Renan : *Si fai suiti, non fa loi de bleu, mais le jugement charnel des yeux de l'homme*. — Vers. 10. *Molat*, molam manuariam circumagat, abjectissimarum servarum negotium. Servæ simul pellices erant. — Vers. 12. *Perditionem*, intentum; alius, *ortum*. — Vers. 14. *Puniret*, in iudicium veniret — Vers. **ii**. *Brachium*, gall, *avant**

27. Clam se seduci passum est cor meum, et osculata est manus mea os meum :

28. (Etiam hoc est peccatum a iudicibus vindicandum, nam negassem Deum supra (supremum);

29. Si gaudebam osoris mei infortunio, et me excitabam (ad gaudium), quando eum attigit malum : ■

SO. Immo vero non concessi, ut palatum meum peccaret, ut posceret imprecatione animam ejus;

31. Sinon dixerunt homines tentorii mei: « tibi nam sit, qui came (epulis) ejus non sit saliatu? »

32. (Foris nunquam pernoctabat peregrinus, fores meas viatori aperiebam.)

33. Si celavi, ut homines *alii*, delicia mea, occultando in sinu meo *peccatum meum*,

31. Quia timebam multitudinem magnam (vulgus), et quia contemptum tribuum me terrebat, ita ut quietus essem (domi me tenerem), neque foras exirem.

33. (Quis mihi det aliquem,, qui me audiat! En signum meum! Omnipotens reddat mihi, et librum (libellum accusatorium) scribat vir litis meæ (adversarius).

36. Profecto super humerum meum eum tollam (ut honoris insigne), alligabo cum tanquam coronas mihi.

37. Numerum gressuum meorum indicabo ei (Deo iudici), ut princeps (libere) ad eum accedam).

38. Si contra me terra mea (injuste occupata) clamat, et una sulci ejus timent (suos dominos repelentes);

39. Si robur (fructus) ejus comedi sine argento (agri pretio non soluto), et animam domini ejus exspirare feci :

40. Pro tritico oriatur (in agro meo) vepres, et pro hordeo herba mala (v. g. carduus).

Finita sunt Jobi verba.

ORATIONES ELIIWI (cap. XXXII-XXXVII.)

Cap. XXXII, vers. 1. — El cessarunt tres viri illi respondere Jobo, quia is justus erat in oculis suis.

bras. — Vers. 31. Renan : *Si, n'osant paraître dans la grande assemblée, et redoutant le mépris des tribus, je me suis tenu renfermé, sans franchir le seuil de nia parte*. — Vers. 35. *Signum*, gall, *seing*, i. e. tabula*. in quibus notabantur quæ ad causam defendendam faciebant ; h» autem tabulæ re subseripilone, ant, si reus scribendi imperitus esset, littera ft crucis formam habento, signat® erant. — *Exspirare feci*, vexavi, donec agrum suum mihi concederet. Alius, *sifai consumé les forces de ceux qui la cultivaient, des mercenaires*.

Cap. xxxii-xxxvn. Tribus distinct® sunt intervallis Elihui orationes, quæ proprie quatuor sunt. Prima est hoc capito et seq., secunda cap. xxxiv, tertia cap. xxxv, postea cap. XXXVI et xxxvn.

Præmissa a libri scriptore brevi narratione de Elihuti persona (xxxii, 1-5), ipse dicere exorsus, longiore peroratione ulitur (6— xxxm, 1), qua ei silentii, quod adhuc tenuit, rationem indicat, et sermonis sui jam profiteri causas necessarias affert. Deinde (xxxiii, 8-12) re-

2. El exarsit ira Elihui, filii Baracheli, Bousitæ, c familia Rami; in Jobum exarsit ira ejus, quia in-
sonthem declaravit animam suam (seipsum) corain
Deo.3. Et in lres amicos ejus exarsit ira ejus prop-
terea, quod non invenerunt responsionem, et *ta-*
men sonthem declararunt Jobum. t.Elihuus autem
exspectaverat Jobum in verbis, nam illi (tres
amici) seniores ipso erant diebus. 5. Quum *autem*
videret Elilmus non esse responsionem in orc
trium virorum, tunc exarsit ira ejus. fl.Et exorsus
est Elihuus, filius Baracbeli, dixitque :

Elihui oratio prima (cap. xxxn, xxxm).

Equidem parvus ego sum diebus, et vos estis se-
nes : propterea timebam et verebar meam vobis
indicare scientiam (sententiam).

7. Dicebam (apud me) : a Dies (grandævi) lo-
quenlur, et ywlliludo annorum exseret sapien-
tiam. »

8. Verum spiritus *divinus* ipse *est* in homine,
el Omnipotentis adflalus (non grandaevitas) eos
intelligentes facit.

9. Non *semper* grandiores *natu* sapiunt, nec se-
niores jus intelligunt.

10. Propterea dico : « Audi me, meam quoque
ego indicabo scientiam (sententiam), *n*

11. En, exspectavi verba vestra, animum atten-
debam ad intelligcnlias (rationes) vestras, donec
scrutati essetis verba (ad Jobum refellendum ac-
commodata).

12. El ad vos animum adverti, sed en, nemo

petit quædam a Jobo minus reverenter in Deum dicta ,
quæ refutat; tum causam explicat, cur Deus non ad
omnia sua verba el acta homini respondeat, aut ei ra-
tionem reddat, etc.

Cap. xxiii, vers. 2. *Elihuus*, idem vocabulum, ac *Elijah*,
i. e. *Deus meus est Joca*. « Observatu dignum est, libri
hujus auctorem dihgcnliorem fuisse in describendo ge-
nere Elihui, quam aut Jobi, aut sociorum. Apud Jobum
no patris quidem nomen adjecerat, in cæteris patriam
tantum expressit, at in Ehbuo cl patrem et familiam
nominat. Quod data opera a libri auctore factum vide-
tur, credo, quod suum ipsius nomen hac ratione poste-
ritati tradere vellet. Similiter Persarum el Turearum
poetis more receptum est, ut in ultimo carminis versu,
vel saltem in eo, qui ultimum pncedit, poeta nomen
suum artiilclose intexat... Ehhuum esse hujus poematis
auctorem, amjecerat jam Lighlfootus... In Elihui ser-
monibus ipsius auctoris sententiam de quaestione in hoc
libro agitata, expressam esse, censet quoque Stæud-
lein. » Rosenmull. *Boiuita*, nomen gentili., ut videtur, a
Liouz, filio Nahoris, fratris Abrahami (*Gen. iiii* 21). —
Vers. 4. *In verbis*, i. e. dum Jobus fnem loquendi fe-
cisset — Vers. G. AHus minus recte.... *étaler ma science*
decant vous. — Vers. 8. Prioris hemistichii idem sensus
est, ac porterions, puta : *L'esprit de Dieu est mis dans*
l'Aoîime, et c*es(ui, non *les années, qui donnent l'intcl-*
ligence. Aliter Roseum. : *It propeto spiritus* (mens el
ratio) est quidem in *homine*, sed */latus*, etc.— Vers. 11.
l'erba vestra, i. c. dum vos loqueremini ; Rosenm. : ut
aliquid apte loqueremini. Donec, etc. llenan : *Jusqu'à co*
que io u e4iic: épuisé la discussion; alius, jusqu'à ta fin

est qui Jobum refellerit, qui responderit dictis
ejus, *nemo est* o vobis.

13. Ne dicatis : « Invenimus sapientiam (con-
troversiæ solutionem); Deus propellit eum, non
vir. »

44. Nec struxit (fecit) contramo verba, nec ver-
bis vestris (tali, quali usi vos estis, ratione) ei res-
pondebo.

15. Consternali sunt! non respondent amplius;
deficiunt eos verba.

16. Et exspectavi, dum non loquerentur, dum
subsisterent, nec responderent amplius.

17. Respondebo ego quoque partem meam,
afferam et ipse meam sententiam.

18. Nam plenus sum verbis, urget me spiritus
ventris (pectoris) mei.

19. En, venter (animus) meus est ut vinum,
quod non aperitur, ut utres novi (vino novo im-
pleti) disrumpitur (venter).

20. Eloquar, ut laxum fiat mihi (respirem), ape-
riam labia mea et respondebo.

21. Ne rationem habeam viri (alicujus), et ne-
mini blandiar.

22. Blandiri enim nescio : alioquin brevi me
auferret creator meus.

Cap. xxxm, vers. 1. Verumtamen audi,quæso,
Jobe, sermones meos, et ad omnia verba mea
attende.

2. En, ego meum os aperio, loquitur lingua
mea in palato.

3. Rectitudo cordis mei simi verba mea, et
scientiam (quod scio) labia mea pure eloquun-
tur.

4. Spiritus Dei fecit me, et afflatus Omnipoten-
tis vivificat me.

5. Si potes, responde mihi; strue *te* (vel *argu-*
menta) coram me, siste te.

G. En, ego sum sicut tu ad (gall, *devant*) Deum,
de luto decerptus (formatus) sum etiam ego.

7. En, terror meus non perturbabit te, neque
onus meum (majestatis meæ) tibi graviter in-
cumbet.

8. Sane dixisti in mois auribus, et vocem (so-
num) verborum audiui :

de vos débats. — Vers. 13. *Deus propellit*, etc., i. e. hoc
salis convincitur Jobus, qnod cum Deus exagitet el pro-
pellat, istis tam atrocibus afflictionibus declarans eum
plane improbum. Aliter Renan post Maurerum : *Cet*
homme est la sagesse en personne ; Dieu seul, et non
l'homme, peut venir à bout de lui. — Vers. 15. *Deficiunt*,
propr. *abstulerunt*, impers, positum, pro *ablata sunt*.—
Vers. IC. Maurer, *est-ce une raison pour moi d'attendre,*
qu'ils ne partent plus? de rester muet, qu'ils ont cessé
de repondre ? — Vers. 17. *Partem meam*, pro parle mea;
alius, à mon *tour*. — Vers, **ti**, Renan : *Si je le fais,*
que mon Créateur m'enlève sur-le-champ.

Cap. xxxm, vers. **i**. Semais : ad loquendum jam ag-
gredior — Vers. 4. Ergo nil falsi dicam. — Vers. 5.
siste te : Renan, Ctrnx-foi *prêt*; alius, sois *ferme*.— Vers. 7.
Id quod a Deo metuebat : cf. ix, 34 , xm, 21. — Vers. 8.

U

9. a Purus sum sine peccato, mundus sum, nec mihi culpa est.

10. En (tamen) inimicitias conira me invenit (Henan, guænt) *Deus*, habet me pro hoste suo.

11. Ponit in cippo pedes meos, custodit (observat) omnes vias meas. »

12. En, hoc non recte dicis, respondeo tibi, nam major est *Deus* homine.

13. Cur cum eo contendis? nam nulli ex factis suis rationem reddit (reddere debet).

11. Nam semel loquitur *Deus*, et secunda vice — sed nemo illud attendit.

15. *Primo*, in somnio, visione nocturna, cum incidit sopor in homines, in somnis (cum dormiunt) super cubili :

1G. Tunc aperit *Deus* aurem hominum, et admonitionem eorum obsignat,

17. Ut removeat *hominem* a facinore, et ut superbiam a viro occultet (arceat, vel *aufcral*)-,

18. Ut cohibeat (servet) animam ejus a sepulcro, et vitam ejus, ne transeat (incidat) in tela (puta mortis).

19. *Secundo*, etiam castigatur (admonetur homo a Deo) dolore in cubili, et lite ossium suorum perpetua.

20. Et fastidire facit cum vis vitalis (anima) ejus panem, et anima ejus cibum deliciarum.

21. Evanescit (præ macie) caro ejus ex aspectu, et nuditas (nuda) *sunt* ossa ejus, *quæ antea* non videbantur.

22. Appropinquat sepulcro anima ejus, et vita ejus perimentibus.

23. Si adsit pro eo angelus internuntius, unus ex mille (ingente angelorum numero), qui ostendat (propr. *ad indicandum*) homini rectitudinem (ollicium) ejus, *tum* miseretur *Deus* ejus (hominis), et dicit *angelo* : a Redime (libera) cum a descendendo in sepulcrum, inveni pretium redemptionis. »

23. Revirescit caro ejus præ (magis quam in) juventute, redit ad dies adolescente suæ.

26. Preces facit ad Deum, et is propitius ei est, et vultum ejus cum jubilo aspicit, et reddit *Deus* homini justitiam ejus.

Renan, *cl j'entends encore*, etc. — Vers. 14. Alius, *Dieu daigne parler une fois, à la seconde foison ne le voit plus*. — Vers. 16. Renan, et *j scelle* (lirmilcr includit) *ses avertissements*. — Vers. 19. *Lite* : Renan, *déchirement ; alii, agitatione*. Alius, et *lis... est valida*, gall. *scs os s'agitent avec violence*, — Vers. 20. *Fastidire facit cum*. vol *aversatur*. — Vers. 21. *Nudat*, carne Donicela. Ahus, *scs os amaigris ne paraissent presque plus*. — Vers. 22. *Perimentibus* alu iulelbgnnt <lo angelis mortis, quorum scii, ministerio calaniH. Ues hominibus *Deus* immittit; ahi de mortiferis omnibus, quæ homini mortem afferre possunt. *Appropinquat* : aims, *est au pouvoir*. — Vers. 24. Alius, *gui, touché de compassion, dise à Dieu* : « *Délivre de la mort, j'ai trouvé une expiation pourses crimes*, » ut apodosis demum sit vers. 25. — Vers. 26. *Aspicit*, puta homo. Maurer, et *Deus facit*, ut homo *videat faciem suam*, etc.: *vaiare* imperi, hiph. *Justitiam eius t* hominem, quem calamitato immissa in

27. Canit coram hominibus (palam), et dicit : a *Peccaveram*, et rectum curvum feceram, neque mihi æqnatum est (puta malum peccato).

28. Redemit (*Deus*) animam meam a transeundo in sepulcrum, et vila mea lumen aspicit o

29. En, omnia hæc facit *Deus* bis et ter cum viro,

30. Ut reducat animam ejus c sepulcro, ut illustretur luce viventium.

31. Attende, lobe, audi me; sile, et ego loquar.

32. *Vel*, si sunt verba *tibi*, responde mihi; loquere, nam *equidem* te insontem esse (vel *declrare*) cupio.

33. Sin minus, tu audi me; sile, et docebo te sapientiam.

Elihui oratio secunda (cap. xxxiv).

Cap. XXXIV, vers. 1. Et exorsus est Elihuus, et dixit :

2. Audite, sapientes, verba mea, et scientes, aures mihi præbebe.

3. Nam auris verba examinat, et (sicut) palatum gustat ad edendum.

4. Jus eligamus (exploremus) nobis (inter nos); sciamus (cognoscamus) inter nos; quid bonum sit.

5. Nam dixit *Jobus* : a *Justus* sum, *Deus* vero jus meum removit (denegat).

6. Non obstante jure meo, mentior (mendax a Deo habeor), ægra est sagitta mea (morbus a Deo immissus) sine peccato. »

7. Quis est vir, ut *Jobus*, qui bibit irrisionem (sermone impios) ut aquam?

8. El incedit (vel *incessit*) in societate (societatem init) cum maleficis, et ut ambulet (ambulat) cum hominibus improbitatis (impiis).

9. Nam dixit : a Nil prolicii vir, si delectatur *consuetudine* cum Deo. »

10. Propterea, viri cordis (sapientes), audite me. Absit a Deo improbitas, et ab Omnipotente pravitas !

11. Nam facinus hominis rependit ei, ctsecundum viam (agendi rationem) viri assequi facit cum.

12. Imo profecto (gall, *non, non*) *Deus* non improbe agit, neque Omnipotens jus flectit.

13. Quis terram (gubernandam) ei mandavit, et quis posuit (condidit) orbem terrarum totum?

culpa esse indicaverat, nunc a calamitato liberans rursus probum declarat : ita Maurer. Alius : suam gratiam et amorem *reddit Deus*.

Cap. xxxiv, vers. 4. *Jus*, quod rectum sit ; alius, *causam*. — Vers. 6. *Non obstante*, etc. Renan, *quand je proteste de mon droit., ma plaie est toujours saignante, etc.* — Vers. 7. *Quel homme en vérité que ce Job ! il boit le blasphème*, etc. — Vers. 9. *tdxtt*, non expressis verbis, sed ita eum senlire conjici ex eo poterai, quod improbos felices esse et prolx» malis allici contenderat. — Vers. 13. Qui omnia condidit el gubernat, non potest iniquo agere. *Posuit t* Renan, *curie qus commisti*. —

LU

14. Sî adverteret *tantum* ad se animum suum,
si spiritum suum cl habitum suum ad se colli-
geret;

15. Exspiraret omnis caro un i, c! homo ad pul-
verem (terræ) rediret.

16. Qtiōdsi (*ibi* intelligentia est, audi hoc, attende ad vocem verborum meorum.

17. Num etiam, qui jus odit, imperare potest?
et num w justum, praepotentem, condemnare libi
licci?

15. Quid dicit regi : « Homo nequam ! » « Improbe ! »
nobilibus;

19. Qui non rationem habet principum, nequo
novit divitem prae paupere : nam opus manua-
rum ejus omnes sunt.

20. Kcpento moriuntur (principes) vel media nocte, commoventur *quamvis* multi, transeunt (pereunt), et remouent (auferuntur) potentes non manu (humana, sed Dei nutu).

21. Nun oculi ejus (Dei) sunt super vias viri
(cujusque), et omnes gressus ejus videt.

22. Non *sunt* tenebra) neque caligo, ut se abscondant ibi malefici.

23. N un non ad virum attendit (necessc est ut attendat) iterum (bis), ut cat ad Deum in iudicium.

24. Conterit polentis sine *lunga* vestigatione, et
ponit alios in eorum locum.

25. Propterea (quod omnia scit) novit opera eorum, et subvertit eos noctu (inopinantes), et conteruntur.

26. Velul improbos castigat cos, in loco videntium (conspicuo).

27. Qui propterea (co consilio) recesserant ab
eo, neque ad omnes ejus vias attenderant,

28. Lt pervenire facerent ad cum clamorem pauperum, ut is clamorem uillictorum audiret.

29. Et (si) is (Deus) pacem dat (eis), quis eos opprimit? cl si abscondit faciem, quis eum spectabit? cl (sive id faciat) super populum, sive super hominem (omnem, vel *unicum*) una,

Vers. 14. Roschmull., *si panerei Deus ad eum* (hominem) cor*uuHitsi Deus accurate el rigide in hominis omnia cogitata, dicta et lacta inquirere vellet, *suumque spiritum cl flatum ad se reciperet*. Alius, legendo *iashib, s'il retirai' a lui la sagesse*. — Vers. 17. *Imperan* : llenan, *gouverner le monde*; Maurer, (*tin imperare*, firmo et constanti imperio; alius, *juger*. — Vers. 20. *Commoventur*, etc., gall *its chantellcnl malgré leur nombre el disparaissent* ; Rosentnull. *commoventur honnies* lu , ilia gens, etc. Renan : *Leurspruptrss'éieieilcn teii tumulte, errent ça et la*. — Vers. 13. Renan, pour *prononcer sur lui son jugement* ; aims, *pour l'emmener en jugement avec lui*; Maurer : *Ut eum reum et in iudicium vocandum esse cognoscat*. — Vers. 25. *Propterea* : Renan, *car*; alius, *donc il commit*, etc. — Vers. 2G. Velili : Ha Renan ; alii, *tn loco improborum, ubi sunt impii, ibi cos*, etc., *R*enm. propterea quod sunt impii*. — Vets. 27-28. Renan : *car, ei s'éloignant, ele... ils ucaicnt fan mo iter*, etc. *lilts*, etc.: alius, *et il entend*, etc. — Vers. 29. Henan : (*Jul Peut trouver à re lire, quand Dieu pardonne ? îlots aussi qui peut t'affronter quand il ciche son visage* (nova parans consilia) » *ur les nations et les particuliers ?* Rûseni i. *cog* *çuutim ebcui reddente, quis furba-*

30. *Efficiens*, no regnet homo impius, ne sit laquei populi (irretiat et opprimat populum).

31. Nam num *impius lue* Deo dixerat: « Pertuli
(primas lui), non *jam* prave agam.

32. l'ræler ca qu.r video (ea quæ nescio), tu indica mihi, si pravitatem feci, non porgam. »

33. Num ex te (tua sententia) rependet eam (tuam pravitatem puniet), tibi dicens : a Quod respuas, quod tibi placeat, *elige*, non ego, et quod scis, id loquere? »

34. Viri cordis (cordati) dicant (respondeant)
mihi, vir sapiens audiat me.

35. Jobus non cum scientia loquitur (vel *locutus est*), ct verba ejus non *sunt* cum prudentia.

36. Igitur exploratur Jobus in finem, propter
responsiones (quæ audiri solent) inter homines
improbitatis!

37. Nam addidit ad culpam suam peccatum
(impios sermones), inter nos manus complodit
(nos palam irridet), et multiplicat *verba sua* in
Deum.

Elihui oratio tertia (cap. xxxv)

Cap.XXXV, vers. 1.EtElihuus exorsus est, dixit-
que :

2. Num hoc (quod sequitur) habuisti (habes)
pro jure (te hoc recte dixisse), *quod* dixisti : « Jus-
titia mea est prae Deo? »

3. Quod dixisti : Quid mihi prosit (innocentia)?
quid magis prolicio, quam meo peccato (si pec-
caverim) ? »

4. Ego respondebo tibi verba, et amicis tuis
una tecum.

6. Suspice colos, et intuere; et specta nubes,
quam sint le sublimiores!

G. Si peccaveris, quid illi (Deo) officies? si nulla sunt peccata tua, quid ei facies?

7. Si jiblus fueris, quid das ci, aut quid ex manu tua accipit?

8. Homini tui simili improbitas tua *nocet*, et filio hominis tua *prodest* justitia.

9. *Equidem* præ multa violentia clainant oppressi,
vociferantur propter brachium potentino.

10. Nemo autem dixit : « Ubi est Deus, creator
meus, qui dat hymnos noctu (inopinato, vel in
calamitatibus)?

11. Qui nos bestiis terræ doctiores, et avibus
coeli nos sapientiores reddidit? »

bit? Eo faciem (gratiam cl favorem) subtrahente, quis eum gratius adspiciet! — Vers. 30. Efficiens : alii, efficit, absolute. Ve sil, etc.; vel, ne laquei in populum injiciantur — Vera. 31. Hic Jobuin indirecte tangit. — Vers. 32. Montre-moi ce que je ne sais pas voir. — Vers. 33. Renan : Dieu prendra-t-il ton avis pour punir un tel homme Te dira-t il ; « Sois son juge a ma place? Parle selon et que lu sais. » — Vers. 34-35. Maurer, dicent., vir sapiens, qui audit me, dicet: « Jobus non.» etc. — Vers. 36. Eh bien I que Job sod éprouvé jusqu'au bout I Slickelius et alu, voluntas mea est, ut exploretur, etc.

Cap. xxxv, vers. 2. Gall, *j'ai raison contre Dieu*. — Vers. 3. *Uihi*, ptopr. *libi*, de more oraliouis forma com-

12. Tunc (talcs) clamant, neque exaudit (Deus) cos. (clamant) propter malorum (violentorum) superbiam.

13. Solam vanitatem non audit Deus, neque Omnipotens respicit cos (vel *illud*).

14. Eliam quum dicis, eum non spectare (mortalium res), *jam* iudicium (causa) coram eo est, exspecta cum.

15. At nunc quia non est *aliquid, quod* punit (i. e. quia non punit) ira ejus, nec novit stultitiam (Jobi sermones scelestos) valde,

«6. Jobus vane (temero) aperit os suum, etsine «cientia (insipienter) multa verba facit.

Elihui oratio quarta (cap. xxxvi, xxxvn).

Cap. xxxvi, vers 1. Et Elihuus perrexit *loqui*, et dixit :

2. Exspecta (alius, *cinge te*) mihi paulisper, ut te deceam, nam adhuc pro Deo (Dei causa) verba *mihi sunt*.

3. Sumam scientiam (sententias) meam inde a longinquo, et creatori meo dabo justitiam.

4. Nam profecto non sunt mendacium verba mea, integer sententiis est tecum.

b. En, Deus magnus est, nec repudiat quemquam (cuique jus suum dat), magnus est robore cordis (mente acutissima).

6. Non vivificat (vivere, vel *florere* sinit) improbum, et aillictis (vel *inopibys*) jus tribuit.

7. Non detrahit a justo oculos suos (favorem suum), et cum regibus in soLo cos sedere facit, *ita* ut alti sint.

8. *Quod* si vincli catenis, implicatile funibus miscriü fuerint,

9. Indicium eis facit facinoris ipsorum, et peccatorum eorum, *ct hujus* quod fortes (superbos) se præbuerunt.

10. Et aperit aurem eorum disciplina? *suce*, et dicit (monel) ut recedant ab improbitate.

11. Si obediunt ac obsequuntur, transigunt dies suos in bono, cl annos suos in amœnis.

12. Sin minus obediunt, ense pereunt (propr. *telo transeunt*), et expirant in imprudentia.

mutatur. — Vers. 13. *Vanitatem*, clamores pietate vacuos Kenan, *la frivolité* — Vers. 14. Maurer, *quanto minus* Deus tuas querelas audit. *si dicis te eum non spectare*, te favore ejus carere! Tamen *iudicium*, etc.— Vers. 15. Sensus : « Quod te initus punivit, pene mini est ; exigua est ejus ira. qua* te alilixu, si ratiohibealur peccatorum tuorum, quibus longe graviora eras commeritus. Lenius te punivit, quasi non iiosset multitudinem tuorum peccatorum, » Rosenmull.

Cap. xxxvi, vers. 3. *inde a longinquo*, ex alto, subtiliter excogitati proferam. — Vers. 4. Kenan, *e'en un homme d'une science accomplie qui te parte: dius, nos enseignements sont purs ct sincères*. — Alius, *legendo veld* : *H est puissant en force cl en sagesse*. — Vers. 7. Alius, *et les roit sur le trône, c'est lui qui les affermit pour jamais, ct qui tes étècc*. — Vers. 12. *In ùnprudcnha* : Maurer, *propter suam imprudentiam* ; Hoscnin. tin* *prudentes* (item alius, *privés de sagesse*); Kenan, *sans*

13. Et (gall, *oui*) impii corde ponunt iram (iræ in Deum indulgent); non vociferantur (ad Deum), quando vincit eos (miseriis).

14. Moritur in juventute anima eorum, et vita eorum inter cinædos.

15. Inopem tero liberat (Deus) in miseria, et aperit in oppressione aurem ejus (eorum).

16. Te quoque educet ex ore angustie in spatium amplum, sub (in) quo non est coarctitio, et demissio (quod imponitur) mensæ tuæ plena erit pinguedine.

17. Sed si impleas iudicium impii, sententia (damnatio) et iudicium (pana) sibi cōhærebunt (se excipient).

18. Nam ira (Dei tibi imminet : time) ne te abjiciat (vel *c medio tollai*) cum percussione (violenter), et multitudo pretii non te declinare faciat a percussione (exilio).

19. Num (Deus) aestimabit (gall, *aura égard*) divitias tuas? Non aurum neque omnes vires roboris (opes) *magni fidet!*

20. Ne inhies (appetas) noctem (mortis), *qua e* vestigio tolluntur populi.

21. Cave ne te convertas ad scelus, nam hoc elegisti præ miseria.

22. En, Deus excelsus est in robore suo; quis est sicut ille dominus?

23. Quis mandavit ci viam ejus (agendi rationem)? ctquis dixit (dicere potest): a Fecisti pravitatem? »

21. Memento (potius cogita), ut magnifices opus (opera) ejus, quod canunt viri;

25. *Quod* omnes homines suspiciunt, *quod* mortales spectant c longinquo.

26. En, Deus magnus *est*, nec *magnitudinem ejus* novimus; numerum annorum ejus *quod attinet*, non est *ci* investigatio.

27. Nam allrahit(adse sursum)guttas aquæ, *quos*

s'être reconnus, inopinato. — Vers 14. *Cinrdoi*, scorta mascula veneri nefanda» sacrata m honorem numinis alicujus, ut non raro in Syria. — Vers. 15. Renan, *c'est par la souffrance qu'il lui donne ses avis*. — Vers. 16. *sub quo* : alius, *à sa pla+c*, angusuæ sell. — Neis. 17. *Sed si.* etc , i c si improbi sub (bgellis obturationem et pertinaciam imitaris; alius, *ma ssi tu condies tn mesure de Pimp e*. Kenan : *Th avais comité la mesure de crimes d'un méchant. tu en porteras (a sentence et la peine*. — Vers. 18. Kenan : *Vespere pas détourner la coltre de Dit u par une amende, (h r la confiance d'échapper par une grosse ronron ne t'égare pas [cheetah idem ac chcineah)*. Slickelius, *nam ne ira tua (ju Deutn) imprttat le ad irrisionem*. Kemn , *cette nuit où les peuples sont anéantis sur place*. Alins, *n'îmite pas ceux qui attendent impatiemment la nuit pour envoy r leurs brigands (propr. gens) au pillage*. — Vers. 21. Renan : *Garde-toi de revenir à ces pe.isers fuiortis) coupal les. Où tu as osé préférer la mort au malheur*. Maurer : *Aam hoc^ etc.*, i. e. scelus adinittero, quam luatn ini.vriain patienter et pio animo Ierre mavis. Alius, *garde-toi de te licrcr a l'ia/uh lice, car c'est á cause d'elle que tu (prouves le malheur*. — Vers. 22. Vuci *moreh* genuinum sensum servat Henan: *Qui sait comme lui donner des leçons ?* — Vers. 27. Pro vaporis, Maurer, *pluviam*, pula *vap.rem suum*, in nu-

liquant (effundunt) pluviam pro vaporis (nubis) sui copia :

28. Quam (pluviam, velaquam) effluunt nubes, *quam* stillant super homines multos (vel *copiose*).

29. Quanto minus *aliquis* intelliget expansiones nubium, fragores tentorii ejus (Dei tonitrua)?

30. En, nunc expandit super (circum) se lucem suam (fulgura), et (nunc) radices (ima) maris tegit *super se*.

31. Nam iis (rebus, puta pluvia, tonitru) *simul* judicat (punit) gentes, *et* dat cibum copiose.

32. Super manus suas tegit lucem (manus suas fulgure tegit), et præcipit ei (mittit eam) contra hostem (Dei, puta impium).

33. Nuntiat de eo (Deo adventante) tonitru ejus, grex etiam *nuntiat* de eo sorgente.

Cap. XXXVII, I. Sane, propter hoc trepidat cor meum, et subsilit e loco suo.

2. Audite audiendo strepitum vocis ejus, et murmur quod ex ore ejus prodit.

3. Sub lotum cælum emillit eam (vocem suam), et lucem suam (fulgur) super alas (extremas oras) terne.

4. Post eam (lucem fulguris) rugit vox (tonitru), tonat (Deus) voce sublimitatis suæ (sublimi), nec pone relinquit ea (fulgura), quum auditur vox ejus.

5. Intonat Deus voce sua mirifice ! Facit magna, nec scimus (quæ scire non possumus).

6. Nam nivi dicit : « Cade in terram ; » *idem dicit* et imbri pluviae (abundanti) et imbribus pluviarum roboris sui (imbribus vehementissimis).

7. Manum omnium hominum obsignat (ligat, pluviae vel hiemis tempore), ad cognitionem omnium hominum operis ejus.

8. Et intrant (se abducent) feræ in latibula, et in lustris suis quiescunt.

9. Ex conclavi venit turbo, et ex ventis borealibus frigus.

bibos densatum (S nota accusat.) ; Renan, *et forment ses tapeurs*; alius, in *nube sua*, per nubem suam — Vers. 29. *Comment surtout comprendre*, etc. *Expansiones*, quomodo nubes ad cælum tegendum expandantur; Renan, *tes déchirements* (distensiones) ; alius, *le balancement*. — Vers. 30. Aquis ex imo maris petitis, nubibus densis, se legit; vel nubes, ait Renan, mari nigro et alio bicomparantur. — Vers. 33. *Iliacum*, nuntiat de eo tonitru ejus gregi (gregibus), de eo, inquam, surgente ; alius, *son tonnerre l'annonce à toute créature* (quæ Dei possessio est), *quand il marche au combat*.

Cap. xixvii, vers. 1. *Propter hoc* : Renan, *dans ces moments/dà* ; vel, en *pensant à erta*. — Vers. V *A*cc pone*, etc., i. e. fulgura et tonitrua mutuo se excipiunt. Renan : *Quand on entend sa voix, le trait n'est déjà plus dans sa main. Allas, mais nul n'en peut suivre la trace malgré cette voix retentissante*. — Vers. 7. Ut omnes homines ab eo creati cum dominum agnoscant. Aliter Renan : *(fin que tous les hommes apprennent à connaître leur Créateur*, ita ut suffix. *sing.* in *oseho* referatur ad *col.*, et vertendum sit, ut *cognoscant omnes homines Creatorem* itrum; ita et Iliaci, *sel* præler necessitatem. — Ven. 9 *Conciaci*, ventorum promptuario, in modum

10. Ab halitu Dei datur (exsistit) glacies, et latitudo aquarum constringitur.

11. Etiam humore onerat (Deus) nubem, dispellit nubem lucis suæ (nubes fulgura parturientes).

12. Et illa (nubes) circumcirca se vertit per gubernationes ejus (Dei), ad facere carum (nubium, ut faciant) quidquid eis imperavit super orbem terrarum ;

13. Sive ad virgam (castigationem), si *hæc* terræ ejus (Dei) *destinata est*; sive ad gratiam illud obvenire faciat.

14. Hoc ausculta, Jobe; sta, et contemplare miracula Dei.

15. Scisne quomodo imponat (mandata det) Deus iis (miraculis, ea efficiat), et *quomodo* splendere faciat lucem nubium (fulgur) ejus?

16. Scisno librationem nubium (qua ratione in aere librentur), miracula ejus qui perfecti scienti est?

17. Quomodo vestes tuæ incalcescant, quum quiescit terra vento australi (flante)?

18. Num expandis cum illo nubes (firmamentum), quæ firmæ sunt instar speculi (æris) fusi?

19. Doce nos, quid dicamus ei; *sed potius* non struemus verba præ *ignorantia* tenebris.

20. Num quod loquar ei narrabitur? si faretur homo, sane absorberetur.

21. Et nunc aspicere non possunt *homines* lucem *solis*, quæ splendens est in nubibus, et (postquam) ventus transiit et purgavit illud (a nubibus).

22. A septentrione venit aureus splendor; *sed* super Deum *est splendor longe magis* admirandus.

23. Omnipotentem *quod attinet*, non *unquam*

speluncarum / Eoli — Vers. 10. *Latitudo aquarum*, latum æquor, aquæ antea diffusæ et laliorcs. Renan, *l'eau se contracte et se serre*; alius, *la surface des eaux se durcit*; alii, *multitudo aquarum*. — Vers. 11. *Dispellit* : Renan, *il pousse devant lui les nuages qui portent sa foudre*; alius, *il sème dans l'air les nues orageuses*; Rosenm. *ubilationem dissipai lumen ejus*. — Vers. 12. Maurer ponit comma post *imperavit*, jungitque *super omnem terram cum se vertit*. — Vers. 13. St : banc vocem nulli in hebr. deleni. *Terræ ejus*, orbis terrarum. *Illud obvenire faciat* : Maurer, *invenire locum, sese effundere, faciat eam*. — Vers. 17. *Quiescit*, vel *quiescere facit terram*, puta Deus. — Vers. 18. Renan : *Saurais tu comme lui battre les nues au marteau?* — Vers. 19. Renan : *JMü plutôt taisons nous, ignorants que nous sommes!* — Vers. 20. Renan : *De grâce, que mes discours ne lui soient point rapportés* ! *Jamais homme a-t-il désiré sa perte?* Jobus optaverat, ut sermones sui ante Dei thronum proponerentur. — Vers. 21. Sensus: Horno lucem solarem in cado puro intueri nequit, quanto minus ad Deum accederet! Renan: *4» moment où l'on ne voit pas le soleil, Où la lumière est cachée derrière les nuages, qu'un coup de vent passe, le ciel est pur* (ila nos quasi per nubes Numinis nonnisi radios videmus). — Vers. 22. Renan : *Un rayon d'or vient tout-à coup du septentrion, O admirable splendeur de Dieu!* Maurer : *A septentrione* (longinquo) *aurum venit*, id homines petunt, sed *super Deum est splendor maxime admirandus*; sensus : Inveniunt quidem homines res pretiosissimas, sed Deum omnipotentem explorare et cognoscere nequeunt *Splendor*, etc., propr. *admirandum splendoris*, i. e. splendor maxime admirandus. — Vers. 23«

eum Inveniemus (gall, *atteindrons*), magnum robor, et jure, et copia justitiæ, *qui* non opprimit.

24. Propterea liment (Renan, *timeant*) cum homines; non videt (curat) omnes sapientes corde.

usus et Jobus (cap. xxxviii-xi.ii, G).

Oratio Dei prima (cap. xxxviii-xl, 2).

Cap. XXXVIII, vers. i. Et respondit Jova Jobo e turbine, dicitque :

2. Quisnam est qui obscurat consilium verbis sino intelligentia?

3. Cinge, ut vir (heros), lumbos tuos, et interrogabo te, et doco me (responde mihi).

4. Ubinam cras, quum terram fundarem, indica *id*, si nosti (habes) intelligentiam.

5. Quis posuit mensuras ejus, nam *sane id* scis; aut quis extendit super eam funem mensorium?

G. Super quid immersa sunt fundamenta ejus, aut quis jecit lapidem angularem ejus,

7. Ovantibus una matutinis sideribus, omnibusque Dei filiis (angelis) jubilantibus?

8. Et *quis* sepsit foribus (in littora conclusit) mare, quum erumperet, *et* ex utero (terræ visceribus) prodiret;

9. Quum ponerem nubes vestimentum ejus, nubes densas fasciam ejus;

10. Et quum frangerem super eo terminum meum, et ponerem repagula et fores ;

11. Et dicerem : « Huc usque venies, neque ulterius procedes, et hic ponetur (vel *ponatur*) terminus contra superbiam fluctuum tuorum? »

12. Num indo a diebus tuis praecepisti matutino? suum locum auroram scire fecisti,

13. Ut apprehendat (momento occupet) alas (oras) terræ, et excutiantur improbi ex ea?

14. *Terra* (aurora illustrata) convertii se sicut argilla sigilli, et adstant *omnia* sicut vestimentum.

1a. Et subtrahitur ab improbis lux (puta nox)

Maurer. *Lux et copiam justitiis non opprimit*, non pervertit. Pro *non opprimit* alii, legentes *iaaneh*, vertunt, *non respondet*, nulli rationem reddit. — Vers. 24. Renan, *il n'honore pas d'un regard*, etc.; alius, *il voit comme un niant*, etc.

Cap. xxxviii, vers. i. *Jobo*, non Elihu. *K turbine*, a nube procellosa : ila loqui Deo solitum. — Vers. 2. *Consilium* : Renan, *la providence*; alius, *la sagesse*. — Vers. 7. Stellas *matutinas* nominal poela, quia terram prima luce, quum stellæ matutina) adhuc fulgerent, condi coeptam esso cogitat — Vers. 10. *Frangerem*, constituerem, refertur ad littora ruaris quasi fracta et abrupta : cf. græc. frqpN. — Vers. 12. *Scire fecisti* : Keri tenendum. — Vers. 13. Terra comparatur cum panno expanso, cujus lacinias aurora apprehendit, et improbos, qui per noctem in eo consederant, excutit. Sensus : Aurora orta improbi in sua latibula abdunt se. — Vers. 14. In terra, antea tenebris nocturnis obvoluta omnisque formai experte, nunc aurora illustrata, emergunt et cernuntur rerum variarum formae, siculi figura sigilli argille impressi. Renan : *L'univers se montre sous un riche vilement*. Alius : ... *parie du jour comme d'un*

comm, et brachium *ari scelus jam* sublatum (alius, *superbum*) frangitur.

16. Num venisti usque ad scaturigines maris, et in penetralibus oceani ambulasti?

17. Num revelate sunt tibi portæ mortis (orci), ac umbræ mortis (tetræ noctis) ostia vidisti?

18. *Num* vidisti usque ad latitudines terræ? Indica *hoc*, si nosti *hac* omnia.

19. Scû-ne, quænam est via *ad locum*, quo habitat lux (ad lucis sedem), et tenebras *quod allinet*, quinam est earum locus,

20. Ut sumas (et ducas) eas ad terminum earum, et intelligas semitas domus earum?

21. *Sane* nosti *hoc* (iron.); nam tunc jam natus eras, et ingens est dierum tuorum numerus.

22. Num venisti ad promptuaria nivis, et promptuaria grandinis vidisti,

23. Quas reservo tempori angustia, diei pttgnæ et belli?

24. Quæna-n est via, *qua* dividit se (diffunditur) lux, dispergit se Euris super terram?

25. Quis divisit imbri canales (gall, *rigoles*), et vias telo tonitruum :

26. Ad pluendum super terram sine homine (inhabitatam), *super* desertum, in quo non est homo;

27. Ad satiandum vastitatem et vastationem (loca maxime deserta), ad germinare faciendum exitum herbæ?

28. Num est pluviae pater? aut quis genuit (vel *gignit*) guttas roris?

29. Ex cujus utero prodit glacies, et pluviam cadi *quod attinet*, quis generavit eam?

30. Sicut lapide aquæ quæ non gelascunt) se abscondunt, et superficies abyssi *frigore* concrecit.

31. Num ligas vincula Pleiadum (quasi inter se colligatarum), aut funes Orionis solvis?

32. Num educis (in cælum) signa zodiaci tempore suo, et Ursam *majorem* cum liberis ejus (cauda), num ducis cos?

33. Num novisti leges cali (siderum), an ponis (constituas) imperium (gall, *influences*) ejus in terram?

34. Num tollis ad nubem vocem tuam, ut copi aquarum (inde demissa) te tegat?

35. Num mittis fulgura, ut eant, et dicant, a En nos? »

36. Quis posuit in phænomenis splendidis (alius,

manteau. — Vers. 17. *flevelatce*, i. o. apert. v, ail Maurer; Renan, *ostenscr*. — Vers. 18. Num universum terre spatium et ambitum perspectum habies? — Vers. 21. *Tunc*, eo tempore, quo lucem et tenebras creavi. — Vers. 23. *Diei*, quo improbos angustis prouam adversusque eos pugnem. — Vers. 27. *Exitum*, gali. *Ics pousse*; Maurer : locum, unde *exit herba*, herbe feracem. — Vers. 30. Alius, *sicut lapis aquæ abdunt sere*, quia supra nihil aquæ apparet. — Vers. 30. Renan : *Pourrais tu relâcher les chaînes du Giant l* Alius, *ou qui écartes (tiens un peu plus écartées) les étoiles d'Orion?* — Vers. 36. Quod sapientia phæuomeis et meteoris tribui-

LVI

dans l'orage) sapientiam, aut quis dedit meteoris prudentiam?

37. Quis numerat nubes cum sapientia, et urceos cœli quis inclinat (ad effundendum) ;

38. Quum (ita, ut fiat quod sequitur) pulvis se fundit in fusum (massam fusilem), et glebæ conglutinantur ?

39. Num venaris leænæ (casu dativ.) praedam, et vitam (appetitum) leunculorum imple;

40. Quum incurvant se (ct subsidunt) in habitaculis, *ct* sedent in tugurio ad insidias?

41. Quis suam corvo escam parat, quum pulli ejus ad Deum vociferantur (cibum postulantes), *dum* errant sine cibo?

Cap. ixxnc, vers. i. Num novisti tempus, quo pariunt ibices, aut parturilionem cervarum observas ?

2. Numerasti® menses, *quos* complent (gravidæ;), aut novisti tempus, quo pariunt?

3. Incurvant se (in genua), natos suos diffidunt (aperta matrice excludunt), dolores suos mittunt (facile ct celeriter deponunt).

4. Roborantur pulli eorum, crescunt in campo (sine humano auxilio); exeunt (in aperta), nec redeunt ad eas (maires suas).

5. Quis onagrum dimisit liberum (ut libere vagetur), et vincula asini silvestris quis solvit,

C. Cujus domum posui desertum, ct habitacula ejus terram salsam?

7. Ridet strepitum urbis, clamores exactoris (agasonis) non audit.

8. Pervestigatio montium est pascuum ejus, ct post omne viride quierit.

9. Num volet bubalus (gall, *hvfjie*) servire libi? an pernoctabit ad prasepe tuum?

10. Num alligabis bubalum ad sulcum fune ejus? an occabit valles post te?

11. Num ei confides, quia magnum est robur
tur, hoc eo spectat, quod ea (sicut sidera) res futuras portendere veteres credebait Henan, post mullos : *Qui a inis la sagesse dans lcs entrailles de l'homme* (in renibus).... ù *son tour.*’ cui interpretationi nexus sententiarum repugnat. — Vers. 37. *Cum sapientia* : llenan, *arce exactitude*; altus, *dans sa sagesse*; Maurer : Quis justum nubium modum sapienter constituit?— Vers. 39. Secundum alios cap. «lix hic incipit. — Vera. 40. *Tugurio* : llenan, *leurs taillis* ; alius, *leurs buissons*.

Cap. XXXIX, vera. 1. *Ilices*, vel rupicapras, propr. *ascensores rupis*, *Observas*, vel *custodis*, ad quam vocem I). Chrvs Momus : n Hecte autem dixit Cum enim h>c animalseinp-r sit in fuga, et metu, et formidine, semper saltai el subsultet, quomodo non patitur abortum, sed maturus fœtus editui ? — Vers. iï. *Complent* consumunt a conceptione usquo ad partum. — Vera, 3 *Illitu. et sont quittes «le leurs douteurs*. Aliis *dolores p rius* b. I. poetilel vocantur *fitus dolore in lucen* ’ milii, quomodo et a Graecorum Tragicis ùîbzç usurpatum : ct Euripid. Jan. 45 , Aísehyl. *Agamcmn. 1447*. — Vera. 8. Quo l in m mlibus pervestigando invenit, id pibuluin ejus est. Vulgatus legit *inthour, explorat montes, pmcuion suum*.— Vera. 10. /’osi *te*, te sequens, prout fert ratio occandi. Maurer tamen tlibi obtemperans, ita

ejus, et relinques (committes) ei laborem tuum?

12. Num confidis fore, ut reducat (in horrea) semen (fruges) tuum, et aream (frumentum) tuam colliget?

13. Ala struthionis exsultat (alacriter se agitat) : num est pinna pia et pluma ?

14. Iinmo vero relinquit humi ova sua, et super pulvero (arena) *ea* calefacit (calefacienda relinquit).

15. Et obliviscitur pedem (hominis aut fera) conterere posse ea, el bestias agri ea conculcaro.

IG. Duriter tractat pullos suos lanquam non suos; ne vanus sit labor ejus (in ovis pariendis) sine pavore est (non curat).

17. Nam oblivisci fecit cum Deus sapienti®, nec ci prudentiam impertivit.

18. Tempore, *quo* in altum se stringit (alarum plausu lanquam flagello), ridet equum ejusquo equitem.

19. Num (tune) das equo robur? Num vestis collum ejus treinore (juba tremebunda)?

20. Num trepidare (salire) facis cum instar locuste? Vigor (vehementia) ronchi ejus terror (terrori) est.

21. Fodit (ungula) in valle (campo, pugn® impatiens), et gaudet robore suo, exit obviam armatura (hostium armis).

22. Ridet pavorem, nec terretur, nec redit a conspectu gladii.

23. Super cum stridet pharetra (sagitta), flamma haste (hasta micans) ct jaculum.

21. Cum strepitu et fremila (strepit, fremit) sorbet terram (cilus currit), nec firmus consistit quando vox lubæ (*indila est*).

25. Secundum copiam lubæ (quoties, vel simul ac tuba inflatur) dicit : « Eia! » el e longinquo odoratur pugnam , tonitru (vocem tonantem) principara (ducum) et tumultum (militum clamores).

26. Num ex intelligenlia tua in altum assurgit accipiter, expandilquo alas suas (ad volandum) meridiem versus?

27. An secundum os tuum (te jubente) alte vo-

nt eat, quo tu cum ducis. — Vera. 13. Renan : *L'aile de l'avlruche lot sans cesse* (darn pedibus currit) , *ct pourtant est-ce une aile pieuse, oh infine une aile Î* Alius, r/lr *u'a ni la tendresse ui le vol de l'oiseau*. Voce *pia* alluditur *ciconia'*, quæ *chasidah, avis pia*, nominatur. Sensus: Mirabile id est, quod **strulhio**, qui cæteris avibus cluoniæpræsertitn, **similis est**, ab his eo **differt**, quod amore in **pullos**, imo volatu **carcat**. Maurer **negat**, hic cogitandum de *volatu*, sed de pietate tantum, et post *pluma* intelligil *pia*. « **Struthio**, ut peregrinatores certi narrant, pariter atque cælcræ aves ovis suis incubat. Tantummodo nonnulla ova a cæteris posita et ad pullos nutriendos de simata a struthione non foveuntur. Inde , quod t.dia ova in arena singulatim jacentia el calori solis exposita intC' nicbanlur, videtur factum essa , ut struthionem ova sua calori solis fovenda permittere putarent. » Maurer. — Vera. 19. *Tremore* : cf. græc. ç-Xr., *Juba* , a <?&<■;. — Vera. 93. *Pharetra*, non sui equilis, ut mulli volunt’, sed arma hosUutn. — Veis. 24, Virgli. *Georg, m, 83* si

lat aquila, et Aoc *fit*, quod altum facit nidum suum?

28. In rupe habitat, et pernoctat (commoratur) in dente (cacumine) scopuli et arcis.

29. Inde explorat cibum (pre Jam), eminus prospiciunt oculi ejus.

30. Et pulli *ejus* sorbent sanguinem, et ubi *sunt* confossi (cadavera), ibi illa adest.

Cap. XL, vers. 1. Et Jova exorsus est loqui ad Jobum, dixitque :

2. Num *diutius* contendere vult cum Omnipotente castigator (gall, *censeur*) Dei? *Num* reprehensor (accusator) Dei ad hæc respondere vult?

Jobi responsio (x1, 3-5).

3. Et respondit Jobus Jovæ, dixitque :

4. En vilis sum, quid respondeam tibi? manum meam impono ori meo.

B. Semel locus sum, neque *amplius* loqui exordiar; et bis (locutus sum), nec pergam.

Oratio Dei secunda.

6. Tunc Jova *iterum* loqui exorsus est Jobo ex turbine, dixitque :

7. Cinge, quaeso, ut vir *fòrti**, lumbos tuos; interrogabo te, et doce me (responde mihi).

8. Num etiam frangerò vis jus (justitiam, vel sententiam) meum, condemnare me ut justus sis?

9. An brachium ut Deo tibi est, et voce, ut ille (vel *illius*), tonas?

10. Orna, quaeso, te majestate et gloria, et splendorem et magnificentiam indue.

11. Sparge redundantiam (affunde fluctus) iræ ture (in improbos), et aspice omne altum idque humile redde.

12. Aspice omne altum, deprimò id et contero improbos sub se (gali, *sur piare*).

13. Absconde eos in pulvere una, faciem eorum liga in occulto (tenebris).

14. Si id feceris, et ego te laudabo, Aoe *agnoscens*, quod opitulari tibi potest dextera tua.

15. Ecce (vide) behemoth, quem feci tecum (pariter ac te): gramen bovis instar comedit.

16. Ecco vires ejus *sunt* in lumbis ejus, et robur ejus in nervis (gall, *muscles*) venins ejus.

qua sonum procul arma dederò, staro loco nescit» » — Vers 28. Jrc/s. i. e. montis præalli; Ream, *cl les créneaux des forteresses*. — Veis. 29. *Eminus*, propr. *ad* ea quæ *procul* sunt. Renan. *ses yeux percent dans le lointain*. Cf. Ilomcr. //, XVII. 671 scq.

Cap. x1, vers. 10. Ironice Jova Jobum jnbet, suscepta *nd* persona, iram suam in improbos effmidero — Veis. 13. Renan : *Couvre leur (ace d'unr ombre dcrnelle; alius, enferme-tes dans un obscur cachot*. — Vers. 15. Hippopotamus poetico describitur : behemoth cnim est i. q. -Egypt. *Pehcmouth. bus aquatilis*, componit. ex *p* articulo, *che bos*, et *moni aquatilis*. — Vers IG. Alius : *Quelle force*

17. Flectit caudam suam instar cedn, femorum ejus nervi *firmiter* perplexi sunt.

18. Ossa ejus sunt tubi ænei, artus (propr. *ossa*) ejus sunt sicut vectis ferreus.

19. Illeest principium (caput) viarum (operum) Dei, Creator ejus præbuiteĩ gladium (dentes acutos) ejus.

20. Nam proventum (pabulum) ejus montes ferunt ei, et omnes besliæ agri ludunt ibi (circacum).

21. Sub lotis cubat, in latibulo arundinis et paludis.

22. Texunt ei loti umbram ejus, cingunt eum salices rivi.

23. En, violentus est (exundat) fluvius, non trepidat (Behemoth); conludit, quum erumpit Jordanes *usque* ad os ejus.

24. *Num quis* in oculis ejus (vi aperta) capit cum, *qms* laqueis capto perforabit nasum?

25. *An tu* Leviathan (crocodilum) hamo trahes? aut fune (hami) linguam ejus deprimes.

26. Num pones juncum (capistrum c fune junceo) m naso ejus (capti), et unco (annido) perforabis maxillam ejus?

27. Num multiplicabit ad te supplicationes? an loquetur ad te molliter?

28. Num paret fœdus tecum (ut animal domesticum), sumes cum lanquam servum æternum?

29. Num ludes cum eo tanquam cum avicula (passere), et *filo* alligabis eum pro puellis luis?

30. Num empturient eum socii (mercatura)? num distribuent eum inter Cananæos (mercatores)?

31. Num implebis telis acutis pellem ejus, et jaculo piscium (gall, *harpon des pêcheurs*) capul ejus?

32. Pone *lanium* super eum manum tuam, recordari puguæ ne pergas!

Cap. xu, vers. 1. En, spes ejus mendacii argui-

dans scs reins! etc. — Vere. 19. Alius, *mats son Créateur (tinge son glaire*, facit ut herbam, non animalia devoret. — Vers 23. *Jordanes* pro miglio aliquo fluxio positus. — Vers. 21» \lius, *cependant on te pira I en face*. ele. — Vers. 25 *dut fune*, etc. i. c. fune, cui hamus alligatur, in aquam demerso linguam ejus arreptam extrahes, ui soles in aliU aquatilibus capiendis facere? Aliis, ut Docharto, est hypallige : *num funem*, i. e. huius fime appensum, *in lingua rus demerges*, defiges? — Vers. 26, Solent piscatores -Egyptii, referente Brucio, eiiaoinum piscibus, hamis aut retibus a se captis» annuum ferreum per maxillas transmittere, cui funis adaptatur, qui alligatur in ripa, ut hac ratione pisces in aqua vivi servantur, neque tamen possim effugere. — Vers. 19. Cf. Catuli. ii 1-L — Vers. 30. *Empluricnt*, gall. *en feront-ils mi objet de commerce!* Winerus et alii, *super eo* capto *epulabuntur*; alius cum Gesenio, *insidiis cum capient*. — Veis. 32. Renan» *et tu ne songeras pas à recommencer le combat*. Alius, *garde le souvenir de ce combat, et n'y reviens plus*.

Cap. x1», vers. 1. *Fjus*, puta alicujus, nempe Jobi,

LVJII

- tur! Nonne etiam ad conspectum ejus (crocodili) prosternetur (ille)?
2. Non est *homo tam* violentus (audax), ut excitet (laccessat) cum, et quis est ille, qui coram se sistat (ad resistendum) ?
3. Quis me *officiis* antevertit, ut ei *gratiam* rependam? *Quod* sub toto cœlo est, meum id *est*.
4. Non tacebo de membris ejus, viriumque ratione ac structuro? pulchritudine.
5. Quis retexit faciem (oram) vestis (gali, *cara-pace*) ejus? in duplicationem freni (in duplicem seriem dentium) quis est ingressus?
- G. Fores faciei (fauces) ejus quis aperuit? Circa dentes ejus terror *est*.
7. Superbia sunt laminæ (Renan, *les lignes*) clypeorum (squamarum) *ejus, sunt* clausum quid, sigillum angustum (firmum).
8. Unus (clypcus, seu squama) alteri junctus est, nec spiritus venit inter eos.
9. Alter alteri inhaeret, inter se cohærent, neque separantur.
10. Sternutatio ejus splendere facit lucem, et oculi ejus sunt ut palpebra? aurora.
11. Ex ore ejus faces (flamma) prodeunt, ignea? prosiliunt scintilla?.
12. Ex naribus ejus prodit fumus, tanquam essent (vel *tanquam ex*) olla sufflata, et alienum fervens.
13. Flatus ejus inflamat carbones, et flamma ex ore ejus prodit.
- 1-1. In collo ejus commoratur robur, et ante cum exsultat pavor.
15. Decidua carnis ejus (palearia, gall, *fanons*) coherent, *sunt* fusum (firmum, ut res fusum) *quid* super eum, *quod* non vacillat.
16. Cor ejus fusum (durum) est instar lapidis, et fusum (durum) est instar lapidis molaris inferioris.
17. Ab elatione ejus (quum surgit) liment fortes, præ terrore a via aberrant.
18. Si quis admoverit ei gladium, consistit *gladius, item* hasta, telum, lorica.
19. Habet pro stramine ferrum, pro ligno carici (carioso) res (arma renea).

pugnam cum crocodilo confrere audentis. *Nonne etiam*, etc. Aliter llenan : *Quot ! Ion aspect n'a pas suffi pour le terrasser!* — Vers. 7 Maurer, *elausum* est circa cos *s'gillum angustum*, eoq. sensu ; llosenm. *sunt clausum quid tanquam sigillo finno*. — Vers. 10. Ægyptii, leste llozo lib 1 *Hierogl.* cap. 1xv, ut auroram significarent, oculos crocodili pingebant. — Vers. 14. *Exsultat* : llenan. *bondit*; alius, *marche comme un géant*. — Vers. 15. *Coturrent*, non laxa pendent, ut in bobus aliisque animalibus — Vers. 10. Erant lapidum molarium duo, superior et mobilis, inferior et immobilis, qui h. l. propterea commemoratur, quod precipuam soliditatem et duritiam bibebat. — Vers. 17. Alius: *A son aspect imposant...; refroidi le fait défaillir*; llenan, *et s'enfuient*

20. Non fugat cum filius arcus (sagitta), in stipulam convertuntur ei lapides tundre.
21. Pro stipula habentur fustes (clava?), et ridei strepitum jaculi.
22. Sub co (ventre ejus) sunt aculissim® testo? (squama?), sternit tribulum super lutum.
23. Ebullire facit, ut ollam, abyssum, mare facit instar vasis unguentarii (calore spumantis).
24. Post se lucidam (ob spumam) facit semitam : haberet *aliquis* aquas pro canitie.
25. Non est super pulvere (in terra) imperium (dominus) in eum, eum, inquam, qui factus est ad animum impavidum.
26. Omne altum intuetur (in faciem interritus), ille est rex super omnes filios superbire (feras superbas, feroces).

JOB RESPOXSIO (cap. XLII, 1-6).

- Cap. XLII, vers. 1. Et respondit Jobus Jovre, dixitque :
2. Novi te omnia valere (perficere posse), nec prohiberi a te consilium.
3. Quisnam est, qui occultat (obtenebrat) sapientiam (divinam) sine intelligentia? Utique (gall, oui) dixi *quæ* non intelligebam, mirabilia mihi, *quæ* non sciebam.
4. Audi, quiesco, et ego loquar; interrogabo te, et doce me.
5. Ad auditum auris (ex auditione, fama tantum) *de* te audiveram; sed nunc te meus vidit oculus.
6. Propterea sperno (retracto) *temeraria verba mea*, et poenitentiam ago super pulvere et cinere *sedens*.

tout éperdus. — Vera. 22. Cr. codili in Iulo jacentis squamo acutæ in lutum impriginntur ila, ut tribulum super id tractum esse videatur. Henan, *et semble une herse étendue sur taboue*; alius : *Sous lui sont des têtes aigus; il se couche sur les pierres tranchantes comme sur la fange*. Vers. 21. Henan, *on dirait que l'abîme a des cheveux blancs*; alius, *on dirait la chevelure blanche d'un vieillard*. Cf. gr.tc. w Xvi *frb.aaax*, ac lat. *marc canum*, — Vers. 25. Alius, *nihil est in terra ei simile Ille, qui*, etc., gall. *créé qu'il est pour ne rien craindre*.

Cap. xi.li, vers. 3 et 4. *Sine intelligentia*, i. o. ipse non *intelligens*; Schullenstus, *quæ nosci nequit*. De primo versiculi 3 membro et loto vera. 4, quæ sunt verba Dei paulum immutata (Cap. xxxviii, vera. 2, 3), notat Henan, illa a Jobo attonito et quasi mente capto pronuntiari, ac ejus verbis interseri sine nexu. Ilgen vero : « Mira suavitas, ait, in Jobi responsione. Verba cariem adhibet, quæ Jova, ut ea quasi cum suspirio repetere videatur: *Proh dolor ! ille ego sum de quo dixisti: Quisnam... Audi, quaso*, etc. » De vera. 4 Hosenmullerus : Jobi verba, se jam totum Deo submittentis, et ei sese docendum tradentis, non sicut antea, quando cum illo disputare postulabat, quum dicerci (cap. XIII, 22) : *Audi, et rpo, etc.*; sed nunc summa cum animi demissione, etc.

EPILOGUS.

(Cnp. XUI, 7-17)

7. Et postquam locutus est Jova hæcad Jobum, dixit Jova Eliphaso Themanitæ : «Exarsit ira mea in te et duos amicos tuos; nam non locuti estis de me rectum sicut Jobus, servus meus. 8. Et nunc sumito vobis septem tauros et septem arietes, et ite ad servum (cultorem) incum Jobum, et offerte holocaustum *hoc* (vel *eos* in *holocaustum*) pro vobis *expiandis*; Jobus vero servus meus intercedat pro vobis. Ejus lanium rationem habebo ut non faciam (rependam) vobis pœnain slutiliæ : nam non loculi estis de me rectum sicut servus meus Jobus.» 9. Et iverunt Eliphasus Themanila, et Bildadus Snellita, cl Zopharus Naamalhita, el fecerunt quemadmodum locutus fuerat ad cos Jova, et habuit Jova rationem Jobi.

10. Jobi vero, quum is intercessisset pro amico suo, captivitatem reduxit Jova, el auxit Jova omnia, quæ Jobo fuerant, ad duplum. Et venerunt ad eum omnes fratres ejus, et omnes sororesejus, et omnes qui eum noverant antea, cl ederunteum eo panem in domo ejus, et commiserati sunt eum,

Vers. 7. *De me*, de mea rerum gerendarum ratione. Rosenm. *ati me*; alius, *devant moi*. — Vers. IO. *Reducere captivitatem alicujus*, i. e. eum in pristinam felicitatem restituere. *Quum intercessisset* : Renan, *pour récompenser Job d'avoir prié pour*, etc. *Amico*, puta Eliphazo, sociorum cæterorum vices tenente. — Vers. H. *tencrunt*, qui ai» eo miseriis aillicto se removerant. Ac-

et consolati sunt cum de omni malo, quod adduxerat Jova super eum, et dederunt ei quisque kesitam unam, et quisque annulum aureum unum.

12. Et Jova benedixit finem Jobi magis quam principium ejus, et *Jobus* habuit (possedit) quatuordecim millia pecudum (ovium), et camelorum millia sex, et mille boum paria, et mille asinas.

13. El habuit septem filios et lres filias. 14. Et nominavit unam Jeminam (columbam), et alteram Kcziam (aromatis genus cinnamomo simile), et tertiam Kercn-happucham (pyxidem fuci, seu stibii, quo mulieres orient des palpebras illinebant). 13. Neque inventai sunt mulieres (lam)pulchræ, ut (quam) filiæ Jobi in terra tota, et dedit iis pater earum hæredilatam in medio fratrum carum.

IG. Et vixit Jobus post hoc centum et quadraginta annos, et vidit filios suos et filios filiorum suorum per quatuor relates. 17. Et mortuus est Jobus senex cl saliatu diebus.

sita, propr. *appensum*, hinc certum auri argentine pondus, quod pariter atque siclus patriarcharum ætalo pro pecunia in usu erat. *Annutum*, vel aurium, vel nasi ornamentum. — Vers. 15. Filia; una cum filiis prater legis praeceptum (.Vum. xxvn,8 seqq.) partem in hæreditato habuerunt, ne unquam fili® a Alii' sejungerentur, et ni simul omnes concordissime viverent.

PRÆFATIO

IN

LIBRUM JOB.

- 0 ., ||. De Libri hujus auctore sunt admodum variæ diversorum discrepantesque senlentiæ : nonnulli enim a Jobi amicis, utpole calamitatis ejus ac patientiæ testibus, conscriptum volunt ; a Salomone alii, ob sententiarum quibus scatet gravitatem, ac styli cum sapientialibus ejus libris conformitatem, compositum asserunt ; alii ab aliquo ex Prophetis ; plures a Moyse, ad solatium filiorum Israel, durissima in Ægypto servitute oppressorum , concinnatum fuisse contendunt : sed communior longeque verior fert opinio, ab ipsomet Jobo, ut rerum suarum gnarissimo, primum syriace conscriptum, ac deinde in hebraicum sermonem a Moyse fuisse conversum ; unde adhuc quamplurimis, teste S. Hieronymo, syris et arabismis adpersus legitur. Opinionem vero hanc confirmat, quod et alios passim sacne Scripturæ codices, ut Judicum ab ipsismet judicibus, Prophetarum a prophetis, Esdram ab Esdra, Josué ab eodem Josué, cæterosque ab iisdem quorum insigniti sunt nominibus, compositos fuisse constet.
- (Mu b. Quis autem quanlusque vir fuerit beatus ille Job, et quo mundi sæculo vixerit, manifeste colligitur ex Appendice Editionis Septuaginta et Theodotionis, quam S. Augustinus, nl Ambrosius, Cbrysostomus, Polychronius, Olympiodorus, Julianus, Severus, Evagrius in Caten., ut legitimam historial partem amplectuntur; ideoque Bellarminus noster lib. I De Verb. Dei cap. iv, non immerito canonicam tertii ordinis censendam docet, ut quæ pro tali jam recepta sit, non publico quidem Ecclesia», sed plurium doctorum judicio : lubet autem ejus verba recitare, quæ sunt ejusmodi uv»; ifj«wj* Tai ù. t í; Xjjix x í; jlíSìxu huh -j'í »xt «xúv t í aú- «'ti?i Hi ref; íjég rí; l?cvy xtx; z.xi Ájxííx; • ?» í<cu.x luëàS XxCúv ?» -pnüxa ÁííCtunv, ynx vlv», <* ¿veux 'r.r.túv • í»?i aure: trarr.; uh Zapi íX t óp llni utúrt ð'¿.;, u.r.rj¿; ?» Berspja;' mit i eívat aúrw rríjxzrev iiA 'A*9x»|*. Kit wt 'i ct Paa0xí;tt°«nlr5aivtíhE^¿>x, í; *ii àure; r:Ç» yúpa;. tifiare; BxXix ó rcü Bt¿>a • xai ¿vcjia t í, ízúu aurei ArrraSx• utrx ?» Bi>a í xaX'.úuivcí l¿>6' jará ?» reirev Ác¿>u, é útráj/uv tfrpuwv íX t í; Oatua-'r.TtSc; yufif [ut ú ?» rcure» À?àS vii; l. px?, i íxx'fa.; Mx?;ájx hrçi tri?íu Muá6 * zat hrua t í, ~ouia&rcG r»6aiy* ct ?» ikíerr»; trpe; «irò» fûxi, ÈÀi^àt, -lñl llni vt .<, Gxtxxvwv {baüli; , Bx>. ?à? é Xxj¿«:u< ripxwe; , iticàp é Mt-jìxaiuù;. Ihc fertur ex syriaci codicis interpretatione in Ausitide habitasse in finibus Idumææ. et Arabile ; eratque illi nomen Jobab; cum autem accepisset uxorem Arabissam, generavit filium, cui nomen Ennon : erat porro ipse expatre quidem Zare de filiis Esau filius, matris vero Bosorræ ; ita ut ipse sil quintus ab Abraham. Et hi sunt reges qui re-gnaverunt in Edom, cujus regionis ipse quoque principatum tenuit : Primus Datae filius Meor ; ct nomen civitatis ejus Dcnnaba : post fíalac autem Jobab, qui vocatur Job : post hunc autem Asom, qui erat dux ex regione Thæmanitidc : post hunc autem Adad filius Parad, qui excidit Madiam in campo Moab ; et nomen civitatis ejus Gotham. Amiciporro qui ad cum venerunt, Eliphaz, de filiis Esau, Thæmanorum rex, Baldad tyrannus Sau-cheeorum, Sophar rex Minatorum.
- J - Ex quibus patet primo, Jobum familia genereque gentilem fuisse, non judæum; adeoque non ex Ilus filio Nachor fratris Abraham prognatum, ut Hebraei volunt, quos S. Hierony-

mus in *Quæst. in Gen.*, Rupertus et Rabanas in *Gen.* cap. xxxvi, et Philippus Presbyter et Lyranus in *Job.* cap. i sequuntur, sed ex Abrahamo et Esau, uti cum plerisque græcis Orígenes, et e latini» S. Gregorius, Sedulius, Giegorius Tnronensis, Volaterranus, Abulensis, Albertus Magnus, aliique docent, quos citai Pineda noster cap. i, vers. I, num. 32, secundum quos -lobi genealogia est isliusmodi : Abraham genuit Isaac : Isaac genuit Esau : Esau genuit Raguel : Raguel genuit Zare : Zare genuit Jobab, sive Job, uti palet ex *Gen.* XXXVI, ubi generationes Esau recensentur.

Patet *secundo*, hanc non esse fabulam quamdam aut parabolam ad patientiae tolerantiae- ui>rio-
que exemplar confictam, ad instar personati alicujus Cyri Xenophontis, ut nonnulli volunt wîî*
Ilebræorum, quos deinde secuti sunt hæretici anabaptistæ et lutherani; sed veram esse
hisloriam, utpote in qua Job et amici ejus propriis suis nominibus appellantur; quod in
parabolis nunquam servari solitum docent Irenæus lib. II, cap. vi, et Tertullianus lib. IV
Ado. Marc., aliique. Quin el regionum quoque, quas incoluerunt, et eliamnum hac ælate
nostra visuntur, nomina exprimuntur; nec non liberorum numerus, nativitas, locus habi-
tationis, ac mortis genus diserte recensetur; quique milites substantiam viri justī depra-
dati sint : quod in fidis et commentitiis historiis fieri non solet. Adde, quod his omnibus
majus momentum oblinet, alia quoque oracula divina Jobi nominatim meminisse, et iis
accensore qui certo exstiterunt, et de quorum vita nunquam ulla fuit dubitatio. Sic enim
ait Dominus *Ezcch.* xiv, 13 : «Terra cum peccaverit mihi, ut prævaricetur praevaricans,
extendam manum meam super eam, et conteram virgam panis ejus; et immittam in eam
famem, et interficiam de ea hominem, et jumentum. Et si fuerint lres viri isti in medio
ejus, Noe, Daniel, et Job; ipsi justitia sua liberabunt animas suas, etc.» Atqui nemo Chri-
stianorum judæorumve dubitavit unquam, quin Noe Danielque exstiterint; ergo neque
Jobi historia in dubium revocari a quoquam jure potest. Alibi etiam cum Tobia compara-
tur, et in exemplum tolerantiae proponitur his verbis *Tob.* u, 12 : «Hanc autem lentatio-
nem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patienliæ ejus, sicut
et sancti Job.» Quare sicut nec Judæi, nec Chaldaei, nec Græci, nec Latini, de historica
Tobia veritate unquam dubitarunt; sic nec de Jobi libro ulla superest ambigendi ratio.
Adde, quod et in Novo quoque Testamento expressa Jobi fiat mentio, et cum ipsomet
Christo Domino conferatur; et quidem ab eo qui frater Domini nuncupatur *Jac.* v, 11 :
«Ecce, inquit, beatificamus eos qui sustinuerunt : sufferentiam Job audistis, et finem Do-
mini vidistis, etc.)» Denique Spiritus ipse Sanctus, cujus instinctu et assistentia liber hic
conscriptus est, statini sub initium Jobi nomen et patriam expressit dicens : «Vir erat iu
terra Ilus nomine Job,» etc. Hisce omnibus probe diligenterque expensis, neminem fore Jobber
arbitror tam injustum rerum aestimatorem, qui canonicam libri hujus auctoritatem et his- nkiwo-
toncam ejus veritatem in quaestionem amplius adducere aut in dubium revocare audeat; ^{toriUUi.}
quandoquidem et prophetae, et apostoli ejusdem testimoniis sacra sua dogmata comprobent
slabiliantque, nec non in publicis etiam conventibus atque officiis ab Ecclesia universa hic
liber Jobi recitetur, legatur, exponatur, et a conciliis oecumenicis inter sacros Scriptural
libros annumeretur.

Patet *tertio*, Jobum inter Iduræos regem seu principem fuisse, uti Septuaginta loco su- Joboirtx
pra citato ex Genesi probant; et ipse de se innuit cap. xxix, 7, ubi inter aha : «Quando, w
inquit, procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram mihi, videbant
me juvenes, et abscondebantur; et senes assurgentes stabant : principes cessabant loqui, et

un

digitum superponebant ori suo. » Hæc certe in vulgarem hominem minime quadrant. Et paulo post subdit : « Si voluissem ire ad eos, sedebam primus : cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen moerentium consolator. » Ubi Olympiodorus in *Caten.* notat illud *quasi* non propter similitudinem adhiberi, ut vult Cajelanus, sed ut revera eum potevate regia viguisse inlelligamus. Imo regem maximum seu regem regum fuisse colligitur ex cap. i, 3, ubi dicitur : a Eratque vir ille magnus inter omnes orientales. » Pluribus hæc probat Pineda noster, ostendens regiam Jobi dignitatem non minus legibus fuisse quam armis munitam, atque omnibus virtutibus vere regiis ornatam. Sacerdotalem præterea dignitatem cum regia conjunxisse, ita ut ejus regale foret sacerdotium, ex ipso sacrificandi munere, quo cap. i, functus scribitur, manifeste comprobatur : nam ante certamina sua octavo quoque die pro filiis Deo sacrificium offerbat; et, ut D. Gregorius lib. IV *Jòral.* cap. iv annotavit, tunc simul mysterium resurrectionis relegebat. Post plagam vero et luculentam ejus de hostibus victoriam, Dei jussu etiam pro amicis obtulit sacrificia, ut in fine libri cap. xtu narratur. Ut bonus igitur sacerdos pro delictis primum suis (nam delicta filiorum sua reputabat) hostias offerebat ; deinde insuper amicorum delicta sacrificiis expiavit, cisque Deum reddidit propitium ac placatum, qui se Jobi faciem sponderat suscepturum.

ntrin-| Patriarcham insuper fuisse cognosces, si ejus et vivendi institutum consideraveris : si-
pro|be. quidem exstirpo Abrahæ, ex qua cæteri fere omnes patriarchæ posteriores, originem tra-
xit, eamque admodum propinquam, ulpote ex filiis Esau, fratris Jacob, duodecim patriarcharum parentis; ut non immerito quasi patriarcha populi Deum extra Israelitas colentis censeripotest, præsertim cum cæteris fere excellentius patriarchis Christi Domini typum exprimeret. Prophetam eum agnoscit prædicatque Gregorius lib. XVII *Moral.* cap. i, ubi de Jobo loquens : « Sanctus, inquit, per vulnera et verba sic loquatur sua, ut etiam nostra significet, et plerumque per prophetiæ spiritum ventura narret, præsentia transcendat. » Sanctus item Augustinus serm. 2 *De Nat.* non *prophetam* solum, sed *eximium propheta*rum* appellat dicens : « Similiter et Job prædicat eximius prophetarum : *Et in carne mea videbo Deum* : quod de illo tempore prophetavit, quando Christi deitas habitu nostra} carnis induta est. » Sed ut nemo illum *prophetam* appellaret, illud tamen oraculum, quod de resurrectione corporum admirabili claritate profudit, abunde satis est, ut summis etiam prophetis jure merito aggregetur. Unde D. Hieronymus ad Pammachium scribens adversus errores Joannis Hierosolymitani, post contextum illum Jobi recitatum : « Quid hac, inquit, prophetia manifestius? Nullus tam aperte post Christum, quam ipse ante Christum, de resurrectione loquitur. »

^u^er martyres quoque illum censeripotest cupit Chrysostomus hom. 5 *ad popid.* : « Nam etsi, « Tirgo. inquit, ante tribunal non fuit constitutus, nec judicis vocem audivit, non vidit carnificem; attamen nullis martyribus graviora passus est, » etc. Eadem fusius prosequitur hom. i in II *Corinth.* Tametsi ergo beati martyres plurima tormenta mirabili constantia pertulerunt, cujusmodi referuntur de camino Azariæ, Ananiæ et Misaelis, de lacu leonum Danielis, lapidatione Jeremiæ, Zachariæ et Slephani, sectione Isaiæ, de cruce Petri, Andreæ et Philippi, de excoriatione Bartholomæi, dolio ferventis olei Joannis, submersione Clementis, leonibus Ignatii, incendio Polycarpi, craticula Laurentii, etc. attamen longe acriora et diuturniora perpassus est Job, quando et corpore et animo, idque ab hoste visibili atque invisibili, imo et ab ipsomet Omnipotente excruciatu fuit : ait enim ap. xix,

vers. 22 : « Quare persequimini me sicut Deus? » item : « Manus Domini tetigit me; » et alibi cap. xm, vers. 21 : « Manum tuam longe fac a me, nete, id que nullis externis consolationibus hominum vel angelorum, quæ frequenter beatis martyribus concessæ fuerunt, subnixus. O quam durum longtimque martyrium ! quam infractum animi robur ! quanta opus fuit patientia ! Sed nec vita », sanctimonia et castitate sanctis confessoribus sacrisque virginibus ulla ex parte cedit: nam de seipso ait cap. xxxi, 1 : « Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine, » quibus verbis declarat se continentiae studiosissimum, carnis delicias nunquam sectatum fuisse; sed corde, ore, oculis, desideriis, totoque corpore et animo castissimum exstitisse. Id ipsum rursus declarat his verbis *ibid.* vers. 9 : « Si deceptum est cor meum super muliere, etc.; » rara profecto vitae puritas castitasque non dico in nobilibus, aulicis, principibus, sed etiam in sacris hominibus vix tanta perfectione reperienda. Ante legem praecepta legis servabat *Deut.* v, 21 : « Non concupisces uxorem proximi tui ; » et antequam mundo innotesceret evangelium, hoc evangelium tenehat *Matth.* v, 28 : « Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam moechatus est in corde suo. »

Quanta vero pietate, benevolentia et chántate pauperum omne genus complecteretur, JcMph- hæc ejus verba satis manifestant cap. xxxi, 16 : « Si negavi, inquit, quod volebant paupe- eiunu* ribus, et oculos viduæ exspectare feci ; si comedibuccellammeam solus, et non comedit pu- ' 7.J?'' pillus ex ea ; si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum, » etc. Et, ut paucis concludam, tantus fuit Job coram Deo, ut is etiam de illius pietate, innocentia atque justitia gloriclur in conspectu angelorum suorum ad Satanam dicens cap. i, vers. 8 : « Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit similis illi in terra? » etc. Nec erubescit S. Chrysoslomus hom. 1 *De Pat. Job.*, cum angelis parem predicare, et ab iisdem certaminum suorum spectatoribus plurima bravia consecutum esse. Angelorum certe pariem valde magnam princeps dæmonum facile seduxit, ac secum in perditionem attraxit sempiternam ; Jobum tamen nulla vi nullaque fallacia ut Deum blasphemaret inducere unquam potuit.

Nihil ergo mirum, si Jobus tot tantarumque virtutum ac dignitatum titulis illustris, Job Jesu Christi regum regis, patriarchae Novi Testamenti, prophetae potentis opere ac ser- tTpn. mone, martyrum coryphæi, confessorum speculi, virginum sponsi, pauperum patris, vi- **,,,,i duarum consolatoris ac pupillorum protectoris typum gesserit ; et rex in media gentilitate B?*- illum regem prefigurarci, cui dictum est *Psalm.* ii, 8 : « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditalem tuam, et possessionem tuam terminos terre. » Sed ad dignitatis atque virtutis similitudinem accessit cl nominis, non quidem ut nomen nomini Redemptoris ac Salvatoris, sed muneri responderet, uti pulchre S. Gregorius lib. VI *Moral.* cap. i, ostendit dicens : « Cunctis vera scientibus liquet, quod Redemptorem mundi totis suis allegationibus curat sancta Scriptura promittere; eumque per electos omnes, ut per ejus scilicet membra, studuit designare; unde et idem B. Job latino eloquio *dolens* dicitur, ut per ejus et nomen et vulnera Redemptoris nostri passio designetur, de qua propheta ait *Isai.* i.ni, 4 : *Vere linguos nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.* » Eam similitudinem ac parallelismum Pineda noster fusius et Tirinus succinctius suis in Jobum commentariis, nec non Sallianus in annalibus Veleris Testamenti ad ann. mundi 2544, adeo eleganter expresserunt, ut nihil iis habeam magnopere quod addam. Restat tantum, ut de libri hujus stylo et argumento pauca dicamus.

LXIV

m-rijob Quod ad stylum hujus libri atlinct, is semper ab omnibus habitus est et <liiTicilis et per-
ir.- obscurus, tum quod poetica phrasi utatur, verbis et locutionibus ab usitato loquendi
° modo discrepantibus, ac syriacas arabicasque voces quamphirimas hebræis intermisceat ;
tum quod dialecticis scalcai acuminibus ac tricis, quibus amici Jobum circumvenire et
convincere nituntur, captiosis non raro argutiis ac sophismatibus utentes, quæ ab ipsa veri-
tate et solida eruditione deflectant. Adde, quod ne quidem omnia, quæ ab ipsomet Jobo ad-
feruntur, ad exactam theosophiæ stateram examinata probentur, qualia sunt illa, quæ ip-
semet Deus sub finem disputationis in eo reprehendit, ipseque agnovit, et humiliter con-
fessus emendavit. Argumentum porro ipsum disputationis per se altum est ac sublime, ni-
pote in quo de divina disseritur providentia, qua res humanæ administrantur; quæque
apud mortales dum dubia habetur, et desideratur, aut abesse creditur, elucet nonnun-
quam ; et postquam injurias miseris illatas humanasque querimonias dissimulasse aut non
curasse visa esset, preclara interdum præsenliæ cura que suæ præbet documenta. Dispu-
tatur autem potissimum, an Deus viros justos, ac sanctitate sapientiaque conspicuos, abs-
que ulla interdum culpa eorum affligat; et utrum, si id fieret, cum divina foret æquitale
conjunctum. Pariem affirmantem luetur Jobus, quam amici plurimis oppugnant argu-
mentis, omnino falsa imbuti opinione, qua putabant solos peccatores in hac vita malis di-
vexari, et calamitatibus affici ; non item viros probos, qui nihil isliusmodi molestiarum
meruissent. Hanc controversiam nullis in utramque partem rationibus ventilatam tandem
diremit ipse Deus, et Jobo causam adjudicavit; unde verba tam Dei quam Jobi, quæ Deus
capite ultimo approbavit, infallibilem canonie® Scripturæ continent veritatem ; non item
verba amicorum ejus, uti cap. iv aperte declaratur; et S. Augustinus, Gregorius, Chry-
oslomus et Polycarpus in *Caten*, diserte docent. Ratio autem moralis, seu causa finalis
libri hujus conscribendi, secundum litteram fuisse videtur, ut omnibus, præsertim He-
braeis, durissima sub id tempusÆgyptiorum servitute attritis, vivum in Jobo exemplum
toleranti® præberetur, nec non pœnarum ac patienti® victricis, natura et gratiæ, dæmo-
nis ac Dei, vel potius Satanæ ac viri justii divina gratia corroborati duellum describere-
tur; uti pulchre Prosper lib. I *De Prora, ac Prædict. Dei* cap. xxn, et græci Patres in
Caten, cap. ix, et Prudentius in *Psychom.* ostendunt. Causa porro allegorica libri hujus
est, ut Christi, anagogica vero, ut cujuslibet viri justii patientis ac resurrecturi gloria de-
signaretur.

COMIENTARIUM IN LIBRUM JOB.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Job sanctus et dives pro filiis vicissim convivia celebrantibus Domino sacrificabat. Petenti Satanae Domina»
Jobi possessiones diripiendas tradit. Perdita itaque omni substantia interemptisque /diis, patiens Job
in laudes Dei prorumpit.*

1. Vir erat in terra Ilus, nomine Job, et erat vir ille simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo : 2. nati sunt ei septem filii, et tres filiae. 3. Et fuit pars sessio ejus, septem millia ovium, et tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, et quingentae asinae, ac familia multa nimis : eratque vir ille magnus inter omnes Orientales. 4. Et ibant filii ejus, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. 5. Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job, et sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim : Ne forte peccaverint filii mei, et benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus. 6. Quadam autem die, cum venissent filii Dei ut assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan. 7. Cui dixit Dominus : Unde venis? Qui respondens, ait : Circuivi terram, et perambulavi eam. 8. Dixitquo Dominus ad eum : Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo? 9. Cui respondens Satan, ait : Numquid Job frustra limet Deum? 10. Nonne tu aliiasti eum, ac domum ejus universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, et possessio ejus crevit in terra? 11. Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta quae possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. 12. Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce universa quae habet in manu tua sunt : tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Satan a facie Domini. 13. Cum autem quadam die filii et filiae ejus comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, 14. nuntius venit ad Job, qui diceret : Boves arabant, et asinae pascebantur juxta eos, 15. et irruerunt Sabaei, tuleruntque omnia, et pueros percusserunt gladio, et evasi ego solus ut nuntiarem tibi. 16. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, et dixit : Ignis Dei cecidit e caelo, et tactas oves puerosque consumpsit, et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. 17. Sed et illo adhuc loquente, venit alius, et dixit : Chaldaei fecerunt tres turmas, et invaserunt camelos, et tulerunt eos, necnon et pueros percusserunt gladio, et ego fugi solus ut nuntiarem tibi. 18. Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit, et dixit : Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, 19. repente ventus vehemens irruit a regione deserti, et concussit quatuor angulos domus, quae corruens oppressit liberos tuos, et mortui sunt, et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. 20. Tunc surrexit Job, et scidit vestimenta

sua, et tonso capite corruens in lenam adoravit ; 21. et dixit : Nudus egressus sum de ulero malris meæ , et nudus revertar illuc : Domrnis dedit, Dominus abstulit ; sicut Domino placuit, ila facium est : sit nomen Domini benedictum. 22. In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locus est.

v<rx i. 1. Vir erat. — Interpretes hic magnam vim Ltrpro- ponunt et mysterium in nomine isto «vir.» Ac < I'd lilino quidem Greci, quod Septuaginta non ávr?, rtnnMe- sed legant, substantiam seu naturam promhbiis prje ζenotari volunt, ac si diccret : Homo erat, tir et non angelus, quemadmodum Orígenes anno- Pnmo. lavit, et eleganter exponit S. Chrysoslomus in *Catena*, quam Comilolus noster interpretatus est, ubi rationem reddens, cur ita scriptor sacer exorsus sit : « Vitam, inquit, virtute illustrem explicaturus erat nostra vivendi ratione longe superiorem. Ne quis igitur, certaminum ac patieoli® spectata magnitudine incredibili, peregrina quadam et non humana eum natura peditum arbitraretur, naturam primo ponit in conspectu, ut ejus institutum mirare, quod homo cum esset unus e nullis, virtute tamen nullis antecelleret; communem naturam indicavit, ut quod propositi peculiare erat ostenderet; quoniam ejusdem eum caderis natone particeps, supra naturam etiam ea quæ homine majora sunt gessit. » Juxta Graecorum itaque expositionem, vox ζMpono;, id est *homo*, denotat hoc loco humanæ naturæ imbecillitatem : quo sensu etiam infra, cap. vu, dicitur : « Quid est homo, quia magnificas cum ? » Cui non absimile est istud Psalmist® : « Quid est homo, quod memor es ejus? » quasi miretur pius vates, quod cum nihil sil in homine, quod divini amoris vim excitare possit, ejus tamen continuo Deus meminerit. Frequens nimirum sacris scriptoribus et valde usitatus est istiuscemodi lequendi modus, ut dum difficile quidpiam et arduum, quod humanas vires superet, explicare satagunt, personam prius, a qua id perpetratum fuit, extenuent, quemadmodum pluribus Scripture locis et exemplis a Pineda nostro in hanc rem allatis confirmatur.

Secundo. *Secundo*, et contrario fere modo, plerique post Hieronymum et Bcdam Latini per nomen «vir» non substantiam aut naturam, sed qualitatem ac virtutem animi volunt denotari; ut Job significetur minime infirmus fuisse homuncio, sed vir vere fortis ac generosus, qui tam animose cum d®monc ipso certaverit, tam fortiter illi restiterit, vires ejus fregerit, et larlareum illum hostem generosissime profligaverit, ac gloriose tandem de eodem triumphari!. Atque h®c acceptio est Hebreo textui conformior, ubi non est vox Adam (qua ad naturam hominis corpoream), neque vox UTUS *Enos* (qua ad substantiam ejus spiritalem sive animam designandam, uti solent Hebraei), sed nomen isc/i, quod virile robur proprie connotât. Unde Eusebius, lib. XI *De Præparatione evangelica*, cap. vi, de recta nominum apud

Hebreos impositione agens, observat nomen vph *isrh*, ab ^N *csch*, quod ignem significat, derivari; eo quod vir igne®, id est activa?, efflcMis ac validi® naturio sil pr® femina. Quo sensu fere Herodotus in *Polyhymnia* dixit, « Homines quidem esse multos, sed viros perpauco».

Tertio, Pineda noster hoc loco nomen illud «vir.» Tertio, censet esse titulum honoris ac dignitatis, ita ut «vir» hic idem sit quod princeps aut rex. Hoc sensu Jacob tiliis suis in Ægyptum reversuris : «Deferte, inquit *Gen.xl iii*, ll, viro munera,» principem significans Joscphum, totius Ægypti prajfeclum. Plurimis Scriptum locis eodem modo hæc vox accipitur, ut *Numer.* cap. xxvn, 18 et *Actor*, cap. xvii, vers 31.

Cælerum, cum S. Job loto hpc libro nobis tan- Cnr Job quam absolulissimum solid® virtutis, rane sa- Vir (bo- pienti® forlissimæque constanti® spectaculum proponatur, magis mihi placet media illa sententia, quæ nomen « vir » de virili robore exponit, ut sic a feminis per fortitudinem, a pueris per sapientiam, et abrutis per rationem distinguatur. *Primo* enim masculam fortitudinem, ut habeant: Prime. necesse est, qui viri nomine gloriantur. Quapropter Jobus, cum fuerit inter plagas adamantinus, jure merito vir dicitur, ut ab uxore in blasphemias molliter resoluta distinguatur. Licet enim, ut Chrysoslomus ait hom. 23 in *Genesim*, similes essent in natura, dissimiles tamen erant in virtute. In eadem hac significatione nomen hoc inferius accipitur, ubi Deus ad Jobum loqupns cap. XXXVIII, 3, ait : « Accinge sicut vir lumbos tuos. » Ad quem locum D. Gregorius lib. XXVIII *Mural.* cap. IV : «Scriptura, inquit, sacra viros vocare consuevit, qui vias Domini fortibus, et non dissolutis, gressibus sequuntur. » Unde et Sapientia in *Proverb*, dicit cap. vnr, 4 : «O viri, ad vos clamito ; » ac si aperte diceret : Ego non feminis, sed viris loquor, quia qui fluxa mente sunt, mea verba percipere nequaquam possunt. Hac, ut opinor, de causa in Deuteronomio divina lege cautum erat, ne vir et mulier commutatis inter se vestibus uterentur, ne videlicet viri effeminentur : « Non induetur, inquit, cap. xxii, 5, mulier veste virili, nec vir veste feminea, » Quorsum enim ea prohibitio aliter speciet, nisi, ut recte D. Ambrosius, epist. l *ad frenatum*, exponit, « non tam de vestibus quam de moribus id dixerit. » Debet igitur, quisquis viri nomen gerit, virilem quoque animum gestare, nec in feminam turpi ac molli conversatione degenerare.

Dicitur *secundo* « vir, » ut a puerili stultitia procul abesse significetur. Puer enim est, quantavis celate provectus, qui puerili stultitia vivit:

COMMENTARIUM IN LIBRUM JOB, CAP. I	
quemadmodum vir dicendus est, quamvis infantiliter balbutiat, qui virili prudentia vitam suam moderatur. Unde D. Ambrosius, ad illa verba <i>Luca</i> i, 15 : <i>Erit magnus coram Domino</i> : « Est, inquit, parvitas animæ, et pueritia virtutis, qua scilicet tenentur illi qui apud <i>Isaiam</i> , I xv, 20, infantes dierum et pueri centum annorum appellantur.» Et paulo post: «Animæ, inquit, numerantur letatos non pro ratione temporis, sed pro qualitate virtutis, ut vir perfectus ille dicatur, qui careat errore pueritiæ, et lubricum adolescentiæ animæ maturitate non sentiat, n	
Teitio.	<i>Tertio</i> dicitur a vir,» ut a belluis rationis expertibus per rationem distinguatur; quæ videri non debet exigua commendatio. Nam qui sine rationis freno in sua desideria precipites feruntur, indigni plane sunt, qui viri nomine appellantur; unde in Scripturis beUuarum nomina istiusmodi hominibus accommodantur, quos viperas appellat Baptista, equos Jeremías, vulpeculas Salomon, jumenta David, lupos Christus, et sic de cæteris. Quæ loca D. Ambrosius, serm. 10 in <i>Psalm.</i> cxviii, prudenter expendens : « Scriptura* inquit, eum hominem dicit, qui estad imaginem et similitudinem Dei ; peccantem autem, non hominem, sed serpentem, aut equum hinnientem feminis, aut vulpeculam, aut jumentum vocare consuevit.» Et statim subdit : « Vide ne quod Deus tribuit amittas; postquam enim peccasti, aliud esse coepisti, et illud quod eras desiisti ; condemnaris autem in eo quod ipse mutatus es, ut fieres ex homine serpens, mulus, equus, vulpecula; his enim nominibus jam nos Scriptura damnavit, quia exuti cœlestis imaginis ornamento, etiam nomen hominis amittimus, qui gratiam hominis non tenemus. » Unde patet peccatores naturam humanam quodammodo abjecisse, et ab hominibus in jumenta degenerasse, ac solum justum viri nomen commereri. Nam, ut bene Philo Judæus, lib. <i>De Legibus non scriptis</i> : a Hominem, inquit, Scriptura non vulgari loquendi forma, sed per excellentiam vocat eum qui vere suo respondet nomini, ejectis ex animo immansuetis, rabidis ferinisque vitiorum affectibus; argumento est, quod post hominem (de Noe loquens) addit justus; quia nemo injustus est homo, sed potius bestia humana forma predila. In solum autem juslitiae sedatorem nomen hoc quadrat. » Job igitur cum ab omni muliebri mollitie alienissimus, et virili plane robore predilus, in adversis æque constans, atque in prosperis rebus moderatus, omnia de manu Domini acciperet, nec ullibi a recto virtutis tramite declinaret, jure optimo dignus erat, qui per excellentiam viri nomine insigniretur. Verum non satis fuit sacro historico in genere virum nominasse, nisi etiam ejus patriam indicasse! dicens : In tkr ra Ilus. — Septuaginta legunt, i* y.w?» rx Atartòt, in regione Ausitide, seu Ilutsitidc, quæ ab Ilus, filio Aram et nepote Sem ut in Genesi habetur, cap. X, 22, nomen accepit, d sila e*t inter
	montem Hermon acTraconilidem regionem. Unde nonnulli etiam Jobum vocant Idumæum, alii Arabem appellant, Idumææ scilicet vel Arabi® terminos extendendo. Exprimitur autem ejus patria Jnb p-regio profana, qualis erat Esau, qui eam incole- lrl> bat; «ut provinciam, inquit Chrysostomus hom. 2 De Patientia Job, ex qua lanus fructus floruit, brm vere mireris, qualisque rosa in spinarum medio pB< germinaverit. » Quemadmodum sane miraculum esset, in terra sterili aridaque felices segetes provenire, ita plane mirandum, in vitiosa regione virum probum et justum educari. Plerumque enim a pairia suos unusquisque mores haurit, adeo ut ipsa dici queat quasi altera natura, et miraculo simile sit, in mala patria bonum incolam reperiri. Hæc itaque prima Jobi commendatio miraculi loco non eximenda, quod nimirum ipse vir sanctissimus de terra sceleratissima et idololatriæ dedita nasceretur. Hoc ipsum argumentum D. Gregorius lib. I <i>Moral</i> , cap. i, verbis el exemplis illustrans : « Sanctus, inquit, vir ubi habitaverit dicitur, ut ejus meritum virtutis exprimatur, ut hoc ejus laudibus proficiat, quod bonus inter malos fuit. Neque enim valde laudabile est, bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim gravior s culpe est inter bonos bonum non esse ita immensi est præconii, bonum etiam inter m des extitisse. » Et confirmat exemplo ejusdem Jobi de se dicentis, cap. x\ x. 29 : « Frater fui draconum et socius struthionum, » hoc est : Inter homines belluis crudeliores meam non exui humanitatem; item exemplo Lol, de quo D. Petrus ait, <i>Epist.</i> II, cap. vin : «Aspectu el auditu justus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant. » « Nam iniquorum, inquit D. Gregorius, non delectando justus aures atque oculos, sed feriendo tangebatur. » Ubi recte observat Sanctius noster, non sine causa Lot aspectu audituque justum pronuntiari; quia nimirum hi duo sensus ab improborum societate venenum hauriunt, et valuti pestem quamdam eorum quæ viderunt aut audierunt formas ad animum transmittunt. Admirabile profecto est. et humanam excedens conditionem, u visis audilisque non tangi; anguem continuo audire sibilantem, videre basiliscum, aut a basilisco videri, et nullum ab angue aut basilisco pali detrimentum ; vel sic utraquo hæc animi ostia obserare, ut cum ubique passim occurrant, non tamen animum coinquent turpium imagines objectorum. Amplissima proinde laudo atque admiratione dignissimus est B. Job, qui loco tam lubrico steterit, neque lapsus sit, ubi erat periculum ruinæ manifestum, nempe in consuetudine hominum improbissimorum; inter quos dici vix potest, quam multa peccandi pericula occurrant, uti eleganter describit D. Cyprianus lib. <i>De Singularitate clcriCorttmi</i> dicens : < Mala conversatio corruptionem seminat, cupiditatem concipit, ignominiampant, rabiem concitat, por-
Qua regione oriundi»?	

ri rit furiam, lasciviam pascit, petulantiam nutrii, casus exaltat, ruinas ædificat, perditione gaudet, interitum fovet, confusionem mercatur, thesaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, accusationes infiammai, cl catervatim in fascem glomerans numerosas indagines captionum, per infinita dedecora simplices mortes invehit in perniciem perditorum.» Sic ille luculenter. Quis igitur in consortio hominum impiorum tam mullos laqueos tendentium, tam mullas insidias machinantium, liber et illæsus evadet? Quod si quispiam se nunquam implicari aut irretiri patiatur, magnam profecto laudem promeretur. Nam, ut recte S. Bernardus, *epist.* 24, ad Hugonem scribit : «luter bonos bonum esse, salutem habet; inter malos vero et laudem : illud lantæ facilitatis est, quante et securitatis; hoc tante virtutis, quante et difficultatis. Qualo nempe est illud : tangere picem, et non inquinari ex ea? in igne sine Lesione versari? et in tenebris absque caligine esse?» ubi alludit sanctus doctor ad illa tria Scripturæ loca, scilicet : «Qui tangit picem inquinabitur ab ea,» Bcc/i. xliiii, l ; itemad illud : «In medio ignis non sum æsluatus,» *EccH.* u, 6; denique ad istud : «Facte sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti tribus diebus; ubicumque autem habitabant filii Israel lux erat,» *Exod.* X, 22. Quasi scilicet non minoris difficultatis sit, in consortio peccatorum non peccare, quam in pice non infici, in igne non comburi, in tenebris non caligare. Et in eadem rem ponderat ibidem Bernardus hoc prodigium sanctitatis in tenebris collucentis et in Christo Domino et in Davide extitisse : Nam de Christo Domino dicitur *Joan.* i, 5 : «Lux in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt ; » quia nimirum inter tam mulla hominum peccata exlitit ávajiapuroc, hoc est, *absque peccato*. David autem de semetipso canit : «Habitavi cum habitantibus Cedar,» *Psal.* extx, 5, hoc est, cum habitantibus tenebras; ubi non dicit se habitasse tenebras, sed cum habitantibus tenebras, ac si aliis vitiorum tenebris occæcatis, ipsi soli divino» lucis radius affulsisset.

Eundem prorsus ob causam cæteri quoque Patriarchs tantam apud Deum gratiam invenerunt, Untamque benevolentiam sibi conciliarunt, quod nimirum etiam ipsi inter improbos probe vixissent, et inter peccatores a peccato abstinuissent. Id quod D. Chrysostoinus in *Psal.* xi, eleganter expendens : «Ideo, inquit, sunt vel maxime beati judicandi veteres, non quod recte se gesserint, sed quod tunc, cum magna esset virtutis sterilitas, tl nusquam apparerent qui se recte gererent.» Et rem ipsam exemplis illustrans addit : «Hoc significans Scriptura dicebat, Genes, vi, 9 : «Noe justus ia generatione sua. n Quasi non tam ipsa per se justitia quam justitia in generatione sua, hoc »>t, inter improbos homines, precipue commendetur, quemadmodum ibidem Chrysostoinus luculentius id exponens subjungit : «Propterea

admiramur Abraham, propterea Lot, propterea Moysen, quod voluti in profunda nocte stette apparebant, et tanquam rosæ inter spinas, et oves inter lupos innumerabiles.» Ecquid igitur mirum, si tam grati Deo acciderent, qui tantas pro eo difficultatum moles superarent, et se potius ab uno Deo ad pietatem duci, quam ab innumeris peccatoribus ad impietatem trahi paterentur.

Hic obiter notandum, non tantum inter Judæos, sed etiam inter gentes, jam inde ab initio Deum fideles et electos suos amicos habuisse, qui cum in medio gentis pravæ atque perversæ habitarent, summa tamen vitæ innocentia et in Deum pietate excellebant. Tales præler Jobum olim fuerunt Abimelech et Melchisedech, necnon Jethro in Madian, et alii in Mesopotamia, filii Amnion, et Moab ex Lot, /Ethiopes ex Celura, alique, quorum nomina sunt in libro vitæ. Postquam ergo scriptor sacer viri patriam indicavit, proprium quoque nomen ejus expressit.

Nomini Joh.—Quatuor omnino apud Interpre- **Quatuor**
tes invenio hujus nominis interpretationes : ac
prima quidem etymologiæ conformior et magis urpreu-
prbpria videtur, quam tradunt S. Gregorius, Phi- **tionet**
lippus Presbyter, Chrysostoinus, et S. Hieronymus, lib. *De Nominibus Hebraicis*, qui «gementem, dolentem, ululantem» interpretantur, a radice
3' *iabab*, quod verbum semel dunlaxat in Scriptura repetitur, scilicetJudic. quinio capite, ubi legitur cap.v, 28 : «Per fenestram aspiciens ululabat mater ejus,» vel, ut S. Hieronymus vertit, «eululabat.» Notant autem Hebraicæ linguæ professores, verbum illud proprie bellicum clamorem denotare; quod etiam in Jobi cum infernali hoste certamina optime quadrat. Aliam hujus nominis **Secunda,**
etymologiam tradii Orígenes horn. **J4** in cap. xi *Josué*, derivando illud a radice *aiab*, quod «inimicari,» seu «odio haberi,» significai; ila
ut «Job» in passiva significatione item sit quod «inimicatus,» sive «patiens inimicitias,» nipote qui dæmonis et amicorum insuper suorum inimicitias sane permolestas sustinuerit. Quod si primam etymologiam sequi volueris, 3VN *Job* idem nomen erit cum 331» *Jobab*, ascito tantum K, quod Ilcbræi, et praesertim Syri atque Arabes, teste Postelio in Arabica Grammatica, sæpissimo præfigunt. Sin secundam secutus fueris, tunc diversum erit nomen, el Job fuerit binomius. **Tertia ferti*,**
hujus nominis interpretatio est Didymi in Calena, cui Job idem est quod patiens; id quod cum virtute toleranIte, qua; in hoc sancio viro precipue eluxit, magis quam cum nominis ipsius etymologia congruit. Neque vero ad hoc comprobandum magnopere mihi laborandum censeo, cum hoc præ cæleris fere sanctis sit Jobi peculiare encomium, ut palienlissimus appelletur, adeo ut
per Jobum patiens iolelligatur, Jobique patientia jamprideni in proverbium abi-rit; ita ut virtns »Ua in ipso adeo excellucrit, ut

licet aliis etiam quam plurimis virtutum splendoribus effulgeret, ab hac tamen potissimum non accepit. *Quarta* denique hujus nominis interpretatio est I). Cypriani adversus Judaeos, ubi illud interpretatur, ac si idem sit quod «charissimus Deo,» quod quidem ex ipsa nominis sive Hobræi, sive Syriaci Arabicæ etymologia erui posse non immerito perquam difficile censet Pineda; hancce tamen interpretationem ipsi jure optimo congruere nemo prudens inficiabilur, quandoquidem ipsemet Deus de ipso aperte letetur, *Job* i, 8, «quod non sit ei similis in terra, homo simplex et rectus : » ita ut in *Jobo*, tanquam filio suo diarissimo, præ cæteris dilecto, sibi maxime Deus complacuerit, quemadmodum illa verba in talibus circumstantiis prolata manifeste declarant.

Ex quibus liquido patet quam apte omnes qualior Jûm altotæ nominis Jobi interpretationes in personam ejus quadrent; modo superest ut mystica historia quæ iisdem insinuantur, cum non minus nominis significatione quam dolorum similitudine Christi typum gesserit, expendamus. Ac primam quidem interpretationem, camque Hebraici nominis etymologiæ conformiorem, qua «Job dolens» significatur, Christo Domino tanquam vero Jobi archetypo imprimis congruere, nulli dubium esse potest, qui ipsum ab *Isaia*, lvi, 3, «virum dolorum, et scientem infirmitatem,» dici intellexerit, quoniam a vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit; et putavimus eum quad leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum. » Tantorum deinde causam dolorum reddens ibidem propheta subdit : a Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras; attritus est propter scelera nostra. » Quando nimirum ardentissimo salutis nostræ desiderio inflammatus, ut pro peccatis omnium cumulatissime Deo satisfaceret, innumeris sese opprobriis ac contumeliis, necnon acerbissimis gravissimisque tormentis sua sponte objecit, et in cruce tandem inter latrones summa cum ignominie nota pretiosum pro nobis sanguinem vitamque profudit, quemadmodum toto fere capite quinquagesimo tertio disertissime propheta descripsit, ut non immerito Christus per Jobum figuratus, ob tormentorum quod sustinuit magnitudinem, æque ac Job, imo magis primario «gemens» ac «dolens» dici debeat.

Eadem plane ratio est de reliquis quoque nominis «Job» significationibus, quæ «squali aut etiam potiori jure Christo quam Jobo congruunt. Quis enim tres capitales animæ nostræ hostes, diabolus dico, mundus et carne, vel adeo sibi infestos atque inimicos habuit, vel tam perfecto illos odio persecutus fuit ac Christus, qui bellum induciarum expers iis indixit, et fortissime illos superavit, aede viciis gloriosissime triumphavit? Quis item tam temerarius sit aut effrons, qui vel palmam patienti, vel divinæ prærogativam di-

lectionis a quoquam Christo præeripi unquam posse existimet, cum et ipse «Deus patientiæ sit,» *Rom.* XV, 5, et Filius ille dilectus, in quo cælestis sibi Pater complacuit, *Matth.* m, 17? Unde nullum superesse potest dubium, quin etiam dum illæ postremæ, scilicet «patientis ac Deo diarissimi,» nominis Job interpretationes præ Jobo excellentius ipsi Christo convenient. Hæc de Jobi nomine ejusdemque interpretatione dicta sufficiant; nunc ipsum quod sequitur tanti viri elogium consideremus.

Et erat vir ille simplex. — Prima viri justitiam simplicitatis est commendatio, de qua, prout virtus est, non satis inter sapientes et pios scriptores convenit. Hinc D. Thomas, II II, *Quæst.* III, art. 3, ad 3, subjicit illam virtuti veritatis, a qua vult ipsam sola ratione distingui, docetque simplicitatem nominari ex eo quod non tendat in diversa, neque aliud interius intendat quam præ-

tendat exterius; neque fucum ullum verbis moribusve admisceat : hausit nimirum illud ex oraculis divinis, quæ simplicitatem non raro pro veritate accipiunt, ut in *Proverbiis*, ubi Septuaginta legunt cap. xxviii, 6, ἡ ἀπλότης; *b* vādens in veritate, Vulgata reddit : «Ambulans in simplicitate,» et hoc ipso Jobi versiculo, ubi Interpretes noster legit, «simplex,» Greci habent, ὁ ἀληθής, *verax*, quasi omnino idem sint veritas et simplicitas.

Non pauci quoque Patres Greci «simplicitatem» pro iuvamento, sive *injuriarum oblivione* accipiunt, eamque referunt ad æquabilem illum animi statum, qui nullis valeat turbulentis affectionibus commoveri, aut ad injuriarum ultionem concitari. Hoc modo Magnus Basilius in *Regulis brevioribus*, interrogatione 245, exponit dictum illud Servatoris *Matth.* x, 16 : *Estote simplices sicut columba*, a Simplex sicut columba est, qui ne cogitat quidem de ulciscendo adversario, sed bene de illo mereri perseverat. » Eodem fere sensu S. Chrysostomus, homil. 2i in *Matth.*, eandem Christi Domini sententiam explicat; et S. Gregorius Nazianzenus, *orat.* 19, patrem suum ab hac potissimum virtute laudans, et cum B. Slepiano componens, describit simplicitatem, «mores doli expertes, atque injuriarum oblivionem. » Alii simplicitatem definiunt esse vitæ perfectionem; quod confirmant ex Hebreo textu, in quo *QJl tam*, hoc loco legitur; quod vox «perfectum, innocentem, integrum, immaculatum» significat. Unde in sacris Litteris simplicitas non raro innocentia perfectioque nuncupatur. Sic David de se confitebatur : «Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum,» *Psalms*, xxv, I, ubi pro innocentia vertit Aquila ἡ ἀσφάλεια, in *simplicitate*; quemadmodum etiam S. Hieronymus reddit : «Quia ego in simplicitate mea ambulavi.» Symmachus legit, *in puritate a maculis*; Cajetan vero, a in perfectione mea. » Sic in *Gen.* xxi, J, illud quod ad Abraham dicit Dominus : «Ambula co-

ram me, et esto perfectus,» in llebræo esi : a El esto simplex; » ut inelligamus simplicitatem, eximiam quamdam esse vita» rationem virtutibus omnibus absolutam, in conspectu Dei pretiosam, et animæ Deo placentis maximam perfectionem ; quam etiam uno verbo innocentiam appellamus, cum abest ab animo scelus, a moribus macula, et voluti in cithara, sic in monte ac voluntate est virtutum omnium suavissima symphonia, quæ Deo, angelis et hominibus summam afferat voluptatem. Hoc Septuaginta clarius expresserunt, dum sententiam modo allatam sic vertunt : *Eta-pimt húrte* ġluu, Mt yNcĵ auiazvc; Place in conspectu meo, et esto inculpabilis*; sive : *Complace coram me, et esto sine querela*; significantes candidam illam simplicitatem et inorum innocentiam Deo longe gratissimam accidere, atque in eadem sibi complacere; quam propterea Innocentius papa Vili (teste Onuphrio in Vila ejus) adeo adamavit, ut symboli loco Davidis illum versum *Psal.* xxv, 11, elegerit : « Ego «autem in innocentia mea ingressus sum,» vel, ut vertit Telesphorus item papa : «In simplicitate mea gradiar.» in hac ergo significatione a vir simplex » idem est ac integer, quasi e diverso vir duplex seu versutus homo integer non sit, sed defectivus et dimidiatus. Quod ænigmali non absimile videri potest, quomodo videlicet homo simplex integer homo sit, et homo duplex integer non sit; ac si additio rei rem ipsam minuat, et ablatio substantive substantiam augeat; et a simplicitate sit homo integer et complete homo, et a multiplicitate sit mutilus et dimidiatus. Verum homo acutus et multiplex integer homo non est, quia non satis homo est, sed quid monstro simile, et poetica vel dialectica chimæra. Deficit enim a substantia hominis, et desciscit a rationali cattura, qui vafritie et mendaci versutia se malitiose multiplicat, et ab incremento decrescit, a multiplicatione dimidiatur. Unde duplicitas et versutia est contumelia naturæ et dedecus humanitatis.

Voie or- Hæ Um vari» Patrum ac doctorum de simpli-
i* u « citate opiniones ort® videntur ex naturæ et ingenii columbæ consideratione, quam Christus in

Mg Evangelio vclut ejusdem hieroglyphicum et exemplar proponit. Omnibus quippe notum est columbam avem esse mansuetam simplicem, innoxiam, et, ut Greci Patres loquuntui, arhr.pw, *expertem pravitatis*. De qua loqueos Rupertos, lib. III in *Cantica*: «Simplicitas, inquit, columbarum septem habet insignii virtutum naturalium. Hoc namque avicula primum sine felle est, deinde nihil vivum comedit, pullos alienos nutrii, grana semper candidiora colligit,» etc. Quibus similia jam ante dixerat D. Cyprianus, lib. *De Unitate* nimirum columbam « simplex animi! et lælum, non felle amarum, non morsibus urvum, non unguum Laceratione violentum,» etc. Hæc et similia cum opud se divini Patres expenderent, in mansuetudine nullam ultionem

appetente, atque omni amarulentia carente, aut etiam in patientis animi æquabilitate omnis perturbationis experto, præcipuam simplicitatis laudem collocarunt. Hisce videtur favere nomen ipsum Hebneum nW *ionah*, id est, «columba,» quod a nr *ianah* derivatur, hoc est, a moerore affecit, affixit, oppressit.» Columbam autem sic dictam volunt, quod cum accipitrum et aliarum avium rapacium violentis unguibus exponatur, ipsa tamen nullis a natura armis instructa sit ad inferendam aut propulsandam injuriam. Hinc Tertullianus, lib. *De Baptismo*, cap. vni, columbam vocat « animal simplicitatis et innocentius, » censelque cum nonnullis scriptoribus, evangelica!» simplicitatem tantopere a Christo commendatam ipsam esse innocentiam, quam item lib. *De Cultu feminarum*; Græco verbo usus, nominat dbtoxix*. Pulchre autem Epiphanius, *Contra Colorbasios*, hærcsi 35, tria notat ob quæ Ecclesia in Cantico «columba» nuncupetur; scilicet Starð «mxev, ?ð Tuleev xxt xotapðv, ob innocentiam, mansuetudinem et puritatem; quæ communi uno nomine «simplicitas» appellantur. Ac de innocentia quidem ac mansuetudine patet ex jam dictis; de puritate vero animi quoque clarum est, illam in Scriptura cordis simplicitatem nuncupari, ut cum monet Sapiens a in simplicitate cordis» quærere Deum, Sap. i, i, quam S. Augustinus «munditiam» interpretatur, alii vero sinceritatem animi ab omni dolo ac fraude alieni; quam Deus xxcíu-pÓTrz;, id est affectuum ac cogitationum cordis cognitor, potissimum respicit ac requirit. Quare sapienter idem Salomon, I *Paral*, xxix, 17. «Scio, inquit, Deus meus, quod probes corda, et simplicitatem diligas; unde et ego in simplicitate cordis mei hetus obtuli universa hæc; » ubi «simplicitas cordis» pro liberali animo ac prompto affectu commode accipi potest, sic ut voluntas plena sit, nullo avariti® studio restricta, neque ulla intentione sinistra in transversum acta. Et quidem ab Apostolo simplicitas eo sensu sumi videtur, cum ait *Rom.* XII, 8 : « Qui tribuit in simplicitate, » id est, animo liberali, et quantum ratio ac facultates ferunt; quo sensu item, II *Cor.* ix, 13, commendat « simplicitatem communicationis, » hoc est, largam bonorum erogationem ad pauperum et egenorum inopiam sublevandam, ibidemque, vers. 11, optat ut abundant «in omnem simplicitatem,» id est, habeant unde copioso aliorum necessitatibus valeant subvenire. Eodem prorsus sensu S. Jacobus in canonica sua Epistola Dei munificentiam et effusam liberalitatem extollere volens, « Qui dat, inquit cap. i, 5, omnibus affluenter, » ubi in Græco est ġstô; proprie *simpliciter*, quemadmodum vertit Vatablus; divino tamen judicio Interpres noster posuit a affluenter, n ut simplicitatis abundantiam indicaret. Ex quibus omnibus abunde liquet, quam non otiose vox illa «simplex» in ipso narrationis exordio sit proposita, cum per cam minime vulgaris, sed præcipua quæ-

dnm animi virtus designetur, scilicet puritas, veritas, benignitas, liberalitas et innocentia, omnis falsitatis, simulationis et peccati expers atque impermixta, quæ virtutis hujus non vulgaris est laus, ob quam primo ipsam loco inter heroicas Jobi virtutes recenset Scriptura, qua sine reliquis non possint consistere. Unde Salomon, *Prov.* xi, 3: «Simplicitas, inquit, justorum diriget eos.» Nam si adsit fucus, tenebrosus erit qui justus videri vult, atque adeo in viis suis facile aberrabit. Rem hanc ipsemet Dominus noster, adema lux et veritas, in Evangelio *Luc.* xi, 34, perpulchra oculi simplicis metaphora illustrat, qui quidem instar lucernæ cujusdam sit corporis totius: «Si enim, inquit, oculus tuus fuerit simplex,» id est, nullis pravis humoribus permixtus, a totum corpus tuum lucidum erit;» hoc est, illuminabitur sic ut omnia membra rite suo munere funguntur, et in operatione sua, non secus atque accensa in domo lucerna omnes qui insrediuntur, ne alicubi impingant, dirigantur; «si autem nequam fuerit,» id est, vitiosis humoribus infectus, «ctiain corpus tuum tenebrosus erit,» membris reliquis non aliter quam in cæco suas functiones obire valentibus. Significat nempe Dominus hac metaphora, mente (quæ oculus animæ est) sana, et veritate undequaque instructa, nihilque fuci admixti habente, externas quoque hominis operationes esse rectas; illa vero errore aut pravis affectionibus occæcata, operationes quoque pravas et obliquas exislere. Atque hoc est quod Sapiens ait: «Simplicitas justorum dirigeteos;» quæ cum Jobi quoque laus prima fuerit, rectitudinem exinde illi apte adjungit dicens:

Quæ nimirum et simplicitas mira inter se consensione conspirant, ut prope-
 m0(Juin UQU(n et idem esse videantur, et in di-
 piiciat vinis paginis idem sit rectus qui simplex. Hinc
 four M? apud Salomonem in *Ecc/f.* cap. vu, 30, ubi noster
 Interpres legit: «Eecit hominem rectum,» Chal-
 daeus vertit, *innocentem*; Epiphanius, *hærcsi* 77,
 reddit: *ircfrai w avOpuzcv anXoEh xxi aunHv, fecit ho-*
minem simplicem et prudentem. Ad quem locum
 Thaumaturgus quoque Gregorius in Metaphrasi
 sua rectitudinem illam animi simplicitatem ex-
 ponit. Hinc Christum item Hominum, qui sim-
 plicitatis et innocentie laude omnes longe supe-
 ravit, ab Isaia a rectissimum » nuncupari existimo,
 cum ait cap. xiv, 2: «Noli limere, serve meus
 Jacob, et rectissime, quem elige;» ubi pro rec-
 tissimo Septuaginta reddunt, *et* in lle-
 bræo fonte est *YTzP icscurun*; quod «rectum,
 dilectum, videntem et canentem» significat. Quæ
 omnia in simplicem ac rectum animum optime
 quadrant, utpote qui viliorum et errorum ne-
 bulis detergis, in clarissima gratie ac veritatis
 luce versetur, ut jure merito «Israel, id est, a vi-
 dens Deum, appellari possit. Quæ simplicis et
 mundi cordis est prerogativa singularis, ex qua
 cum liquidissimum ac jure gaudium in animum

redundet, ad divinas quoque laudes jugiter de-
 cantandas excitatur. Sed ante omnia dilectus Deo
 est, et diligit Deum, quemadmodum in Cantico
 disertis verbis declaratur cap. i, 4: «Redi diligunt
 te;» vel, ut in llebræo est, a rectitudines diligunt
 te;» ut illam simplicem rectitudinem et rectam
 simplicitatem undique perfectam et amicam Deo
 inlelligamus, in qua omnis virtutum essentia et
 rectitudo consiluit, omni curvitate et iniquitate
 submota. Hæc igitur ut virtutem omnibus suis
 numeris absolutam et undequaque perfectam
 constituat, quinque potissimum in nobis recti-
 fied decesse est, scilicet judicium, intentionem,
 affectum, locutionem et opus ipsum, ne quid in
 iis mancum aut distortum reperiatur.

Ac prima quidem animi reditudo, quæ «judi-
 cii veritas» nuncupatur, sit i est in ejusdem cum
 eo quod verum est conformitale, absque ulla in
 id quod falsum aut erroneum vel temere pra-
 sumpluni sit deviatione. Quo spectat illa Davidis
 monitio dicentis *Psal.* lvn, 2: «Recta judicate,
 lilii hominum,» quod iterum Christus in novo
 Testamento inculcans, *Joan.* vu, 24: «Justum, in-
 quit, judicium judicate.»

Secunda rectitudo est «intentionis,» quæ in
 finem ultimum, qui Deus est, aut saltem in pro-
 ximu et proprium virtutis alicujus scopum
 recta dirigitur, neque alio usquam detorquetur.
 Nam ajustum, inquit Sapiens, cap. x, 10, deduxit
 Dominus per vias rectas, et ostendit illi regnum
 Dei;» ad quod scilicet via recta tendunt. Hanc
 Christus quoque nobis in Evangelio *Matth.* vi,
 12, per simplicem oculum lotum corpus illus-
 trantem designavit; quem Patres passim pro
 recta intentione accipiunt; cujus tantam docent
 esso necessitatem, ut sine illa nullum esse opus
 bonum, et cum illa nullum esse malum possit.

Tertia rectitudo est a affectus, » quo solum ve-
 rum bonum, quod honestum ac Deo gratum sit,
 desideratur; nec ad ullum bonum terrenum, hu-
 mile aut caducum, quantumcumque etiam sensi-
 bus amabile appareat, vitiose incurvatur. Atque
 hæc est quam David cordis rectitudinem appellat,
 et ubique commendat, nipote quæ nos intimos
 Dei amicos et præsidio illius tutos tllieiat, u
 salvos facit rectos corde, » *Psal.* vu, il. Quos
 S. Basilius, in hunc psalmum scribens, exponit
 esse illos qui animum relinent in neutram par-
 tem studio inaliti aut errore vergentem, sed ad
 virtutis medium continenter directum.

Quarta est rectitudo «locutionis,» quæ verbo-
 rum veritas vocatur, et in eorumdem cum ipsa
 mento conformilato consistit; hæc omnem falsi-
 latrili, dolum malum, mendacium, cavillationem
 cæteraquo lingule vilia, tanquam præsentissimas
 humanæ societatis pestes, penitus eliminat et
 excludit, ut non immerito Apostolus illam per-
 feci virtutis argumentum esse voluerit, dicens:
 «Si quis verbo non offendit, hic perfectus est
 vir,» *Jacob.* m, 2; unde etiam in fine capitis hu-

Qrjotn-
 PUX ree-
 Utndo
 pzfec-
 Um rir*
 tntzm
 COWti.
 tuU?

B
 do iot/ü-

U4<

; ' ! 'c'e

jus tanquam certum perfectionis testimonium , quo viUe ipsius probitas comprobetur, de Jobo dicitur cap. i, 22 :

c In omnibus hi» non peccant Job labiis suis.»

- n. *Quinta* denique est a operis » rectitudo , quæ nec ad dexteram nec ad sinistram declinat, neque in vitiorum extrema per excessum defectumve deflectit. Hæc est illa via sive semita, quæ in sacris Litteris recta nominatur, cum dicitur *Luc.* ni, 4 : « Rectas facile semitas ejus, » Omnem porro hanc rectitudinem in se continet et confert spiritus ille, quem sibi David exoptabat dicens *Psalm.* i, 12 : « Spiritum rectum innova in visceribus meis, » et quem Deus primis parentibus in felicissimo illo innocentiae statu benigne contulerat, de quo Ecclesiastes supra citatus, cap. vii, 30, ait, «quod fecerit Deus hominem rectum. »

Cum igitur Job simpliciter et absolute « rectus » nominetur, omnem omnino jam recensitam rectitudinem, et quidem in gradu perfecto, habuisse significatur. Omitto alias rectitudinis interpretationes , quas Pineda et Sanctius afferunt, qui hoc loco illam pro grata apud homines amabilitate et æquitate accipi posse putant : hic tantum moneo vocem illam *Júwuo*;, id est *justus*, quam Septuaginta pro redo vertunt, non de singulari illa virtute, qua unicuique quod suum est redditur, intelligendam esse, sed magis ample sumendam, pro virtute generali quæ justitiam universam et omnem simul honestatem complectitur. Quo sensu vox *ju>ti*» in Scripturis sæpenumero usurpatur, ut in illo Apostoli, *Rotti.* i, 17 : « Justus autem ex fido vivit. » Sapiens quoque simili sensu ait, cap. in, 1 : « Justorum animæ in manu Dei sunt. » Et alibi, cap. v, 16 : « Justi autem in perpetuum vivent. » Similiter vox *i)r,ôwb*;, id est verus seu *verax*, haudquaquam tam stricte sumenda est, ut ad eam quæ in solis dictis relucet veritatem significandam restringatur, sed amplissime sumenda, ut universam veritatem, scilicet justitiæ et vilæ complectatur. Eodem modo vox *átupunc*;, *irreprehensibilis*, *inculpatus*, *sine querela* ; item id est, in quo ne momus quidem ipse carpere aliquid possit, quam latissime accipi debet, ut omnem prorsus culpam , vilium et defectum neget et excludat (quoad scilicet humana conditio permittit) , omnimodam vero, quæ quidem cum divina gratia obtineri ac servari possit, connotet integritatem. Sed unde hæc tanta Jobo integritas? utique a timore Domini, qui est initium sapientiæ*. Quapropter additur :

- j u- Ac *TiMKXS Dbvm*. — Septuaginta vertunt *OasiSr*;, *co/em* Deum. Timor enim et horror, et similia (ut bene notat Sanctius noster) observantiam sæpe ac religionem significant, quam Deo rerum omnium conditori a Domino, a quo et prospera sperantur et adversa timentur, exhibemus. Indicat hoc *ip-um* < latriæ » vocabulum, quod soli Deo colendo a sanctis Patribus et eruditissimis theologis

attributum est (et idcirco hic per a timorem » intelligi docet Pineda), quod sacri cujusdam horroris magnitudinem significat, ut ex Græci verbi etymologica ratione patet. Est enim *rpifr*, *tremere*, cui adjungitur *i** particula, significationem augens; unde *karpia* nihil est aliud, nisi Dei cultus cum ingenti reverentis animi metu conjunctus. Hinc etiam « terror » apud Græcos Dei nomen invenit, quibus *Jio*; idem est quod *timor* ; unde natum sive *Deus*, ut *epist.* 2 Clemens Romanus observavit. Huc spectat quoque scholiast® Sixtinorum Bibliorum doctissimi hominis animadversio, qui ad versum nonum hujus capituli notat in Septuaginta, instinctu plane divino, *OuaiCuav*, id est *cultum Dei*, passim verti pro a timore ; » quod nimirum sacer ille limor praelautissimus quidam Dei cultus censeatur. Ex eo enim quod prestantissima® et incomparabilem illam majestatem revereamur, oritur in animo timor ille sanctus, et admiratione ac demissione plenissimus ; quo fit, ut neque oculos cum evangelico Publicano , *Luc.* xvm, 13, in coelum attollere, et vix affari Numen divinum audeamus, sed abjecti in terram prosternamur. Unde theologi Hebreorum « reverentiam » vocare solent *nXT iirah*, hoc est, « timorem. » Hinc quod Evangelista legit : a Deum tuum adorabis, » *Malth.* iv, 10, in *Deuteronomio*, vi, 13, juxta textum Hebraicum, legitur *timebis*, hoc est, revereberis. Ista nimirum timida reverentia probi ac religiosi animi nota est, Deum ut amabilissimum Dominum, et supra naturam omnem evectum venerantis atque adorantis, cujus præstantiam admirabilem vel ex eo licet colligere , quod perfectio legis illi tribuatur. Unde Ecclesiastes aureas suas monitiones brevi hac, sed gravissima sententia concludit cap. XU, 13, a Deum time; » cujus deinde rationem addit : « Hoc est enim omnis homo, » id est, in hoc uno tota hominis perfectio consistit. Quem locum S. Hieronymus exponens, ait intelligendum esse de timore omnibus virtutibus consummato; quem Salomon quidem « principium, » *Prov.* i, 7; vel, ut in Hebreo est, *reschit*, hoc est, « caput; » filius vero Sirach *Eccli.* xn, 13, « coronam sapienti® » nuncupavit, ad eximiam ejus dignitatem atque excellentiam declarandam. Hinc etiam Scriptura sacra, quando illustrium virorum laudes ac virtutes commemorat, sacrosanctum hunc Domini timorem postremo, et quasi coronidis loco imponere consuevit, quo lota virtutum fabrica splendidissime coronetur. Sic in Evangelio *Luc.* n, 25. senex ille Simeon morum non minus quam capillorum candore conspicuus, et in *Actis Apostolorum*, cap. x, vers. 2, Cornelius ille bellator Centurio , post amplissimas justitiæ ac religionis laudes, a timore Domini potissimum commendantur. Quin et Isaias Christi Domini ac Servatoris nostri prerogativas vaticinando enumerans, postquam futurum dixisset ut requiesceret super cum spiritus sapienti® et inle-

lectui, etc., ad extremum commutata oratione, tanquam aliquid majus grandiusque allaturus, cap. xi, vers. 3 : « Et replebit, inquit, eum spiritus timoris Domini; » ubi pro « replebit, » in llebræo est innn *haricho*, quod « odorari, » aut • olore, » vel « respiraro, » aut « spirare faciet, » interpretatur. Ut sit sensus : Odoriferum faciet illum spiritus timoris Domini, vel : Spiritus illum olere faciet timorem Domini, ita scilicet, ut longe lateque salutiferum timoris Domini odorem spargat, quo contra noxium peccati halitum præmuniamur, et suavissima virtutum omnium fragrantia perfundamur. Vel « respirare ejus erit in timore Domini ; » aut, « eum spirare faciet timorem Domini; » ita nimirum ut tota Christi vita nihil aliud quam continua quædain timoris Domini spiratio ac respiratio esse significetur. Sic igitur etiam hoc loco cum ab animi simplicitate ac morum rectitudine, quæ virtutes omnino sunt clarissimæ atque divinæ, Jobum commendasse!, illis deinde hanc veluti coronam adjicit, « ac timens Deum : » quasi a timore Domini splendorem omnem suum gratiamque hausisse insinuentur. Quantum porro Jobus in athleticis suis certaminibus a timore Domini robur et præsidium acceperit, toto deinceps libro luculenter declarabitur, e quo salis patebit ipsum spiritus timoris Domini haud leviter duntaxat tinctum aut affusum, sed penitus imbutum ac repletum fuisse; cujus odorem longe fragrantissimum ad salutem plurimum undique ditfundit. Ne igitur timorem istum Domini adeo celebratum in Jobo sterilem et sine fructu extitisse opineris, illico subjungit :

Et recedens a malo. — Septuaginta vertunt : *abstinens ab omni pravo opere*. Qui primus est justitiæ gradus, el timoris Domini effectus longe saluberrimus, si quidem religiosus ille Dei metus omnium est remora vitiorum, aculeus vero ad virtutem, quæ præcipuæ sunt partes justitiæ Christianæ. Quod autem a maleficio revocet est meo judicio notius quam ut ulla indigeat probatione; reprimit enim furiosum illum animi impetum, quo corrupte natura vitio ad omne scelus et flagitium incitatur, suggeritque vires ad insultus inimici caco-dæmonis fortiter retundendos, et insidiosas carnis illecebras, quibus plurimi male pereunt, prudenter evitandas. Unde regius Vates divino sano judicio timorem Domini vocat legislatorem, nipo-
pote nomolhetam sapientissimum omnia vitia prohibentem : « Constituo, inquit *Psal.* ix, 21, legislatorem super eos, » ubi S. Chrysostomus subtiliter animadvertit ab Aquila legi : 0-j. Kúpu, ç'.Sr.ua avTci;, *Pone, Domine, terrorem cis* : quomodo etiam vertit S. Hieronymus, nec multo aliter Theodotion : Karâanww, Kvpu, aùrectt, et alio in loco idem aureus ille doctor, hom. 2 ad *Populum Antiochenum*, timorem cumdeni appellei y.iAt-
id est *frenum*, quo scilicet impotentes animi affectiones coercentur, cl in gyrum rationis redi-

guntur. Quod sibi usui fuisse Job ipse fatetur, dicens cap. XXXI, 23 : « Semper quasi tumentes super me fluctus timui Dominum, » ubi Septuaginta vertunt, tâ., Kvpcv [¶« *Timor Domini continuavit me* : haud obscuro insinuans se timoris hujus beneficio ab omni malo declinasse, ac rectum virtutis iter tenuisse, hoc nempe veluti freno se regens, attonita semper erat pietate distentus, ne quid sibi excidere pateretur, quod amorem erga Deum suum reverentiamque dehonestaret; ad hunc tanquam ad sacram anchoram in cunctis tentationum tempestatibus confugiebat, ejusdemque presidio omnia penitus animi pericula incolumis evadebat. Nam, ut sapienter omnino D. Gregorius, lib. VI *Moralium*, cap. xxvii, pronuntiavit : a Anchora cordis est pondus timoris, » quod apte convenit cum oraculo Sapientis *Eccli.* i, 27 : « Timor Domini expellit peccatum. » Cum igitur Job, ut præcedenti versu demonstratum est, perfectissimo illo timoris Dei spiritu repletus fuerit, omnino consequens est ipsum quoque ab omni malo penitus recessisse, ac uni Deo, summo bono, indissolubili amoris nexu fuisse conjunctum.

Postquam igitur scriptor sacer illustres ejus animi doles brevi hic elogio complexus esset, corporis exinde bona prosequitur; inter quæ cum primas semper obtinuerit felix et fœcunda liberorum procreatio, quæ inter veleris Testamenti benedictiones haud minima habebatur, subjungit :

2. Natique sunt ei septem filii et tres filie. — ven. t. Tam in natura quum scripta lege olim maximi Sobote semper loco beneficii fuit habita soboles numerosa, quæ non nisi a propitio ac benevolo Numine concedi putabatur. Huc spectat solemnis illa Dei Abrahamo facta promissio, quæ inter Patriarcharum benedictiones jure meruit principatum : « Benedicam, inquit *Gen.* xxii, 17, tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, » quod in Græco textu ad majorem emphasim, et divini promissi certitudinem ac magnificentiam declarandam, eodem verbo bis geminato exprimitur : EùXi^ir» tùXvpfctt <<, xxItfXi^úvuv ttJt.0uvw t í srnpuu <<w, *Benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo semen tuum*, ubi notant Patres, in antiquo potissimum Testamento, copiosam liberorum multitudinem viris justis in premium virtutis a Deo dari consuevisse. Quo pertinet etiam illud *Psal. aan*, 3 : « Cum dederit dilectis suis somnum, ecce Ineruditas Domini filii; merces, fructus ventris. » Quo loco, juxta D. Basilium, Theodoretum et Euthymium, « filii » pro ingenti hæreditate, a fructus ventris » pro copiosa mercede ponuntur, quam mirifice extollit *Eccli.*, his verbis, cap. xliv, 11 : « Cum semine eorum permanent bona, hæreditas sancta nepotes eorum, et in testamentis stetit semen eorum, et filii eorum propter illos usque in æternum manent; semen eorum et gloria eorum non derelinquetur; » diserte docens

rimpiatti simul et probatu sobolcm pietati parentum tribui, ac soli Reo debere acceptam referri. Nini (ut Propheta regius verissime cecinit, *Psal.* cxxvi, 1 : « Nisi Dominus ædificavcrit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam; ») declarans frustra pro copiosa prole amplaue familia laborari, nisi Deus optimus maximus necessariam ad hoc induisent fœcundilatem. Hinc cum formosa Rachel cum manto suo Jacob de impotentia liberos generandi expostularet dicens, *Gen.* xxx, 2 : a Da mihi liberos, # prudenter omnino Patriarcha sanctus respondit ei : « Num pro Deo ego sum ? » non obscure insinuans filiorum procreationem non tam hũmame opus voluntatis ac potestatis, (piam supremi Numinis praecipuum quoddam munus existere, id quod alias item clare professus fuit, quando fratri suo Esau in itinere obviam factus, et de filiorum turba, quam secu in ducebat, « (pud sibi villani isti, *Gen.* cap. xxxv, 5, et an ad cum pertinerent, » interrogatus, respondit : a Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus servo tuo, » divin® illos beneficcuti® acceptos referens.

Fk H°c porro fœcunditatis donum voluti propriam ui pro- timentium Dominum benedictionem a Davide cc- u' lebrari video, dum ait *Psalms*, exi, 2 : « Beatus Deum vir qui limet Dominum, » et slatini addit : « Potens in terra erit semen ejus; generatio rectorum benedicelur, » etc. Similiter *Psalms*, cxxvii, 3, cum beatos pronuntiasset omnes qui timent Dominum, tanquam peculiarem hujus timoris fructum recensens : « Uxor tua, inquit, sicut vilis abundans in lateribus domus tuæ ; filii tui sicut novella* olivarum in circuitu meosæ tuæ. » Lique manifestius hoc quasi proprium timoris Dei premium esse declararet, immediate subjungit : a Ecce sic benedicetur homo, qui limet Dominum, n Cum igitur sanctus Job, ut antea demonstratum est, timore Domini praeditus fuerit prorsus singulari, hoc quoque timentium Dominum premio minime fraudatus, septem omnino filios, virtutis ac sapientias laude conspicuos, ac tres filias forma omncshonesla ac liberali, procreavit. Hunc autem Lam filiorum, quam filiarum numerum mysterio haudquaquam Garnisse Didymus in *Calena* pulchre ostendens : a Honestum, inquit, hoc loco catalogum filiorum affert Scriptura mysticis rationibus congruentem. Quis enim ignorat numerum septem esse septem charismatum indicem, sicut trium appellatio ad id quod est perfectius atque divinius referri solet? Nimirum ut sciamus Trinitatis fidem septem donorum opificem cœlestrarumque virtutum caput esse. » Simili fere sensu S. Gregorius, lib. I *Moral.*, cap. xxvui : a Septem, inquit, filii nobis nascuntur, cum per conceptionem bonæ cogitationis Sancti Spiritus septem in nobis virtutes oriuntur. Hanc namque internam prolem propbeta dinumerat, cum spiritus mentem fœcundat, dicens : a Requiescet super eum Spiritus Domini : Spiritus sapienti® cl intellectus; Spiritus consilii cl fortitudinis; Spiritus scienti e

et pietatis; et replebit cum Spiritus timoris Domini. Et tres filii®, lides, spes et chantas, quia quidquid virilo hi virtutum sensus faciunt, fidei, spei charitatieque conjungunt. Neque enim ad denarii perfectionem septem filii perveniunt, nisi in fide, spe et charilate fuerit omne quod agunt, n Alias hujus loci mysticas expositiones vide apud eundem D. Gregorium, lib. I *Moralium*, cap. xr, et lib. XI, cap. XU.

Quærit hic ulterius Pineda noster, cur scriptor p^n. sacer, cum præccdentem versiculum in recto*™ extulerit, hunc immutata oratione in obliquo ex- mSni^ presserit, dandi casu utens. Et acute respondet, insinua- lur* ideo consilio facium, ut parentum in filios dominium, et filiorum erga parentes debitum insinuaretur. Liberos enim inter utilia parentum bona censer, et eorundem dominio subesse, vel ipso natur® lumine salis per se notum est. Undo filii inter opes possessionesque paternas primo semper loco in Scripturis recensentur. Hinc prima nostra mater Eva, cum filium suum primogenitum peperisset, *Gen.* iv, 2 : a Possedi, inquit, hominem per Deum, » quibus verbis duo insinuari recte notat Chrysostomus, scilicet filium et parentis possessionem et Dei munus existere. Quin et interpretes ibidem observant, idem esse verbum possidendi atque gignendi, ac si filius nihilo a patris possessione distinguatur. Optimo igitur ordine etiam hoc loco scriptor sacer, postquam Jobi liberos numeravit, caderas quoque possessiones ejus recensuit, dicens :

3. Et flit possessio ejus septem millia ovium, Ve » 3; ET TRIA MILLIA CAMELOKUM, QUINGENTA QUOQUE JUGABOUM, et QUINGBNTÆ asín® (1). **Alleram hic bono-**

(1) Horum magna copia in Oriente, in Arabia, teste Plinio, lib. Vili, 18. Vide I *Paral.* 21, ubi 50 camelorum millia abducta sunt ab Agarici*, qui Idumæis vicini erant. Horum usus erat, turn in bello, lum ad onera portanda, tum maxime ad potum ; nam cùm ea regio arida sil, et aqua crassior, admixto cameli lacie potabilis fit, ut docet Aristoteles, *Hist. anhn.t* lib. VI, 26. Porro, lac multis pro potn fuisse discimus ex Homero, el ex *Jud.* iv, 19; *ha.* LV, 1; *Ezech.* xxv, 4; I *Cor.* m, 2. -Elhiopes etiam nunc lac camelorum bibunt. Deinde, m locis illis aridis perpetuus est camelorum usus, quod illi sitim diu ferant, quadri-duo scilicet, Arist, *Hisl.* lib. VIH, 18, nec aquam lutulentam fastidiunt, sed libentius bibunt. Cameli in Judæa vidnisqio locis frequentissimi erant. Hinc « Cameli sino numero, » *Jud.* vn, 12, et Arisi., *Hist.* lib. IX, 50 : « Nonnulli usque ad 3000 camelorum possident. » Hinc multi proverbia manarunt: « Camelus per foramen acus. Colunt culicem, et deglutiunt camelum. Pro camelo sarcina. Mulli cameli senes portant pelles juvenum camelorum, etc. Ex numero camelorum Arabes suas et aliorum divitias æstimani, » ait l>*o African, lib. IX.

Juga boum,—ad terram arandam. Vido vers. 14. Tantum ergo agrorum possedit, quantum tot jugis boum arari potest.

Asm e,—quarum ibi usus erat maximus. Nam aratra trahebant, onera ferebant, principes ellam portabant. Vide *Jud.* in, 10, et x, 4, el xu, 14. Sed ubi muli? Fortassis nondum inventi. Ubi equi? Bello illi idonei erant; liber autem virum pacificum describit. (Synopj/i)

rum temporalium benedictionem, quæ in v. teri quoque Testamento maximi flebat, et propitii Numinis argumentum credebatur, adjungit, quæ tunc temporis in agrorum possessione, et in pecorum armentorumquo copiosa multitudine ponitur. fissiinum consistebat. Hujusmodi autem divitias auro et argento minus noxias existere, neque ruo' rtfUOS possessores tam facile a regno coelorum excludere, sapienter advertit S. Chrysostomus, hom. ultimi 12 in epist. *ad Ttmoth.* ita scribens : a Quid ergo dicemus de Abraham? Quid item de Job, qui innocens, qui justus, qui verax, qui Dei cultor, qui a malis omnibus abstinens prædicatur? Opes illis non in auri argentique talentis, sed in pecoribus erant; quæ profecto divitiæ et innocuæ, et divinitus pennissæ sunt. » Non enim terræ fructus, licet uberrimi, tam potenter trahunt hominem ad peccatum sicut aurum; quod idcirco Dominus, qui cæteros plerosque terræ proventus obvios esse voluit, ab hominum oculis prudenter abscondit, atque intimis terra: visceribus addidit, ne tam illecebroso ad peccandum illicio seducerentur, (hire?) Licet itaque absque piaculo dare operam concessis a Deo terræ fructibus acquirendis; sed in auri argentique investigatione atque acquisitione hoc majus et evidentius periculum salutis invenitur, quod præcæteris divitiis amplius avaritiam foveat, ac vitiis omnibus pabulum subministret. Quamobrem Scripturæ sacra», ubi divitum justorum meminerunt, nullam fere auri unquam faciunt mentionem, sed pecorum et agrorum, atque istiusmodi bonorum, quæ dum profluis augmentis animos satiant, non tam offendunt aut impediunt salutem, quam eamdein promoveant, dum ipsa mel sua abundantia cogunt quodammodo etiam avarissimos quosque ad donandum. Solum vero aurum est quod nunquam affert saturitatem; quin potius habendi sitim semper accendit, fainemque generat rabidissimam, qua sui possessores in interitum trahat. Quapropterperacute Isaías, cap. ii, 8, postquam Judæos inhonestis voluptatibus aliisque vitiis deditos fuisse significasse!, ubi ad aurum et argentum ventum fuit, non ipsos, sed terram eorum argento atque auro repletam esse dixit, siquidem htec metalla ut orbem terrarum replerent, animum tamen hominis nunquam replere poterunt, sed nova semper illum siti ac plus habendi fame torquebunt. Id divine, uti solet, intellexit S. Cyprianus, *epist.* 2, auri « speciosa supplicia » nominans, dum ita scribit : « Nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia, auro se alligatum teneri, et possideri magis quam possidere divitias. » Sic etiam Diogenes in Epistola sua ad Chrysen, hominem avarum, qui congesta auri et argenti exquisita copia famem tamen et ægritudincin miser patiebatur, eleganter ipsum aiebat P;5/ct; óottip , *velati aureo fune strangulari*, dignum sane tanta vecordia supplicium, ut auro pereat qui deperii aurum. ITocul profecto ab hac auri sacra fame S. Job abfuit, qui,

ut ipsemet testatur cap. xxxi, 17, non comedebat buccellam suam solns, nisi simul etiam pupillus comederet ex ea. Quapropter ejus opes ac census in re pecuaria et rustica numerantur, quæ divitiarum ratio minus erat fraudibus ac periculis obnoxia, et humanis necessitatibus sublevandis magis opportuna. Nam qui ex usura et fmoro aut negotiatione compendia captant, mille se periculis injuriarum exponunt. Quare dum Jobi possessio in gregibus ovium, seu pecoribus et armentis camelorum, seu jumentis boumque jugis, seu agris, qui bobus istis arabantur, sita fuisse significatur, ab omni quoque injuriarum et injustorum contractuum periculo remotissima fuisse insinuat.

Postquam autem greges el armenia recensuit, famulorum illico mentionem facit, dicens :

Ac familia multa mmis (I),— ubi observandum est famulos post pecora et armenta commemorari, quo innuitur illos non ad aliud fuisse conductos, quam ut pecoribus et armentis prospicerent, ac rei rustiche operam navarent. Id quod clarius expresserunt Septuaginta dicentes : Kxl ûôtpiaiz ôcâat. azzípχ, xol *ípp. puf»xix-fr»* «Ût û izt r í; yz;. *Et ministerium multum valde, et opera magna erant ei super terram*; numerosa scilicet ministro- rum turba armentorum et agrorum fructibus respondebat, el juxta rei rustiere operam ac laboreó famulorum numerus mensurabatur, ne ullus esset desidiosus, qui proventibus augendis non incumberet. Similiter *Ecclcsiasl.* cap. it, 7 : « Possedi, inquit, servos et ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque el magnos

(I) Opulentia prisci ævi, homiuisque turn inter suos primani, qualis Abrahamus fu t. hodieque sunt Arabum Scenitarum principes regutive, *Emirorum* nomine noli, id est, *qui aliis prueest imperatque, dux, princeps*. Nomen pner hunc locum semel tantummodo, *Genes.* XXVI, 14, occurrit, alii « agricolationem, opus rusticum, » ex usu Verbi , « terram coluit, » *Genes*, iv, 1 (ut Gallicum *labourage*); alii « servitium , famulitium, familiam, » interpretantur, ex significato a serviendi, » quem itidem illud qny obtinet, unde servus. Utrmnque exhibet versioni* Alexandrine textus hodiernus : Kai iixtjxmχ aol Qq* urpKx í» t-t *Tr.;yr.:* Videntur duorum interpretum versiones conjuucUe esse, *Genes.* XXVI, 13. HTjy «pwryU in Alexandrina versione expressum legitur. Syrus et ibi et *Genes.* XXVI, 14, et Arabicus interpres reddidit, non tantum « supellectilem, sarcinas, impedimenta itineris, » verum el « asseclas famulasquen (Gali, *le train*). Ceteri veteres hoc loco m significaHone *famulitii* conveniunt. Aquila «ScuXfx, Symmachus cucirà. Vulgata vetus : *ministerium copiosum*; Hieronymus: *familia multa nimis*; Cbal- dæus *servitium ministerium* (Cibo Dathius vocem Chaldaicam *agricolationem* reddidit in not. a»i h. I.). quo eodem nomine el Onkelos Genoseos loco citato ad exprimendum ÍTT3V usus est. Knnchius nomen Hebr.vum ill /xxico *prmmliim terra* nOINfl 711^7) interpretatur, quem a *colenda* terra itu dictum putui. Similiter Lilini *culta* pro arvis, segetibus usurpant. Tutissimum tamen videtur, in *familier* notione acquiescere, veterum lautum non omnium auctoritate confirmata.

(*jlosenmulier.*)

ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante nie, » ubi adverte quo servorum et ancillarum referat multitudinem, gregum utique proventibus augendis, ne quis alios illi servos et ancillas fuisse suspicetur, nisi ex quibus tanta proventuum copia nasci potuisset, quantam nullus antea habuisset.

»4 Hinc disce non ad luxum, sed ad subsidium; non ad pompam et ostentationem, sed ad obsequium quum et utilitatem, servos ac famulos in familiam esse assumendos. Id ipsum Christus, *Luc.* xvn, 7, (hure T *n cvaDfcl,ca parabola non obscure insinuat, dum a revertente ex agro famulo debere mensam parari docet, quasi non sit alius cui possit tale munus demandari. Et sane quod comedant domini, a servis arantibus et laborantibus venit. Nam famuli otiosi et comptuli, ad fastum solum intenti, mensas dominorum evacuant, atque substantiam eorum funditus evertunt ac perdunt. Apposite de talibus *Nahum* in, 17 : « Custodes tui, inquit, quasi locusta. » Ministros principum et nobilium servos sic appellat, qui cis assistunt, et latera cingunt ad custodiam. Quo posito, pulcherrime legit editio Tigurina : « Comptuli tui locustas referunt, » Quo quid verius, sive morum ipsorum levitatem, sive calamitatem, quam copiosissimis etiam familiis afferunt, consideraveris? Servi sane aratores hi segetes ditissimas faciunt, quibus implentur horrea principum, implentur et mensa»; at comptuli isti prorsus otiosi, dominis solum ad pompam assistentes, leviculas verissime locustas referunt, quæ segetes absumant, et diram famem atque calamitatem regnis inferant. Fallar, si majus damnum a locustis venit segetibus, quam ab istis comptulis otiosis recipiant families univers®. Ceric non necessitas aut usus, sed luxus et vanitas otiosorum isliusmodi multitudinem famulorum invexit; nec a Deo venit, sed a vitio, quod aliqui (principes hic semper excipio) multis undique cincti famulis appareant, contra quos pulchre S. Chrysostomus in 1 *ad Corinthios*, homilia 40, sic ait : « Verum necessitate nec humanitate adducti plures servi sunt, sed fastu solo. Nam quo familiares tot aliis? Quemadmodum enim in vestibus, in vita necessitatem solam respicere oportet, sic in famulis. Quæ ergo necessitas est? Nulla sane. Herum unum uno servo contentum esse decebit, imo uno servo tres heros.» Merito etiam Seneca in isliusmodi inertem famulorum turbam invectus lib. VI, *epist.* 4-7 : « Superbissima, inquit, consuetudo cœnantem dominum stantium servorum turba circumdedit : alius sputa detergit, alius reliquias temulentorum colligit; alius pretiosas aves scindit, perpectus et clunes certis ductibus circumferens erudita manu frustra excutit. Infelix qui huic uni rei vivit, ut altilia decenter secet, nisi quod miserior est, qui hoc voluptatis cau-a docet, quam qui necessitatis discit. Alius vini minister, alius cui convivarum censura permissa est, expectat quos revocet in crastinum, » etc. Sic pergit sapiens

philosophus carpens famulorum multitudinem ignavorum, non ob aliud introductam quam ob superbissimam consuetudinem.

Ifaudquaquarn profecto tales erant famuli Job, Famili» tametsi esset illi a familia multa nimis; » sed Job _eD* omnes seduli, omnes laboriosi, omnes frugi, omnes suis jumentis et aratris ligonibusque juncti; nulli inertes, nulli desides, nulli pigri, nulli vino lasciviæque dediti, nulli frugibus perdendis aut consumendis, sed omnes iisdem congregandis et amplificandis intenti. O felicissimam familiam, in qua servi ac famuli non ad otiosum atque evanidum fastum, sed ad quæstum dominorum et verum adjumentum sunt! a Qui servat ficum, inquit Sapiens, Prov, xxvii, 18, comedet fructus ejus; et qui custos est Domini sui glorificabitur; » ubi herum cum ficu et servum cum fici cultore comparat, nec otiose cultorem agri jungit cum custode seu famulo domus, sed ut doceat, quarn hæc duo muncrasibi mutuo connexa esse debeant. Tunc enim domus et familia floret, quando famulus domini cohaerens lateri ab agri cultura non separatur; imo idem omnino est cultor agri et domino assistens famulus, quemadmodum Agalharcides Gnidius, lib. XXXVIII *Rerurn F.europæ*, apud Athenaeum scribit, ex Dardanis quemdam servos mille possedissee, non neminem etiam plures, et eorum unumquemque pacis tempore agros colere, bello vero ingruente mililiæ nomen dare consuevisse, suosque illis duces esse dominos. Quidni florerent Dardani, quibus nullus otiosus famulus, nullus comptulus, sed milleni erant in agris vel in bello, ubi opus eral, certantes?

Magni profecto momenti est delectus famulorum, ut illi tantum capiantur, qui domino utililati, gloriile et honori esse possint. Veterum ea in re diligentiam notat S. Chrysostomus, quos ait ad bonos probatosque servos comparandos non lanium prudentiam adhibuisse magnam ac diuturnam in experiundo, verum etiam ea causa siepe longum iter instituisse : «Tu, inquit homil.22 *ad Populum*, ut frugi servum compares et aurum dinumeras , et cum mercatoribus mullis, verba facis, et longas interdum peregrinationes suscipis. » Et lib. IV *De Sacerdotio* ait cos qui mancipium aliquod empturiunt tum ostendere illud medicis, tum sponsores emptionis postulare, tum interrogare quoque vicinos, et diuturnum aliquod tempus poscere, intra quod probare illud possint. Et jure quidem merito tantam adhibebant in delectu servorum diligentiam, quandoquidem sicut ex immorigero cl infideli gravissima damna et incommoda, sic e probo frugique servo multa existant in omnem modum opportunitates, non solum ad domesticam servitutem , verum etiam ad familiæ splendorem. Nam, ut præclare gravissimus auctor, Cassiodorus, lib. IV, *epist.* 3, ait: « De claritate servientium crescit fama dominorum.» Unde scriptor sacer, postquam Jobum a familiæ bene ordinate amplitudine cl a morigera

5hnl|
momenti
dHecto
famulo
rum.

famulantium multitudine commendasse!, quantus Itine illi splendor accesserit, subjungit :

Quo ita- ERATQUB VIR ILLE MAGNUS INTER OMNES ŪRIENTA-
gouiTM*- LES (*)• — Septuaginta vertunt : Kal r» i
ut,lr txiîvo; ciqtir.; Twv rÁlw áixTSÍÁw, *Et erat horno ille*
Job T *nobilisinter Orientales*; Symmachus reddit : Mfpar»c
r.iizbn TÜV ĸvxt o Aixúv, *Maximus omnium Orientalium*,
ubi notandum diversimode a diversis vocem hanc
a magnus » limitari et exponi.

Prino. *Primo* enim aliqui restringunt illam ad generis
claritudinem seu nobilitatem, ita ut o magnus n
idem sil quod «nobilis, clarus, illustris,n quem-

Secundo. admodum Septuaginta interpretantur. Secundo,
alii referunt ad fainæ nominisque celebritatem ac
gloriam; quasi dicant famam Jobi toto Oriente
fuisse celebratam, qua ratione dicitur in *Peg. vu*,
9 : « Feci libi nomen grande juxta nomen mag-
norum qui sunt in terra. » Atque ita D. Thomas

Tertio, d Lyranus accipiunt. *Tertio*, nonnulli id de ho-
nore ac reverentia quæ Jobo ab omnibus et præ
omnibus Orientalibus exhibebatur, exponunt.

Quieto. *Quarto*, aliqui hoc ad sapientiam ejus referunt,
qua cæteris eminebat, prout Ecclesiastes de semet-
ipsoait, cap. i, 16: a Ecce magnus effectus sum, et

Quinto, preccssi omnes sapientia. » *Quinto*, alii referunt id
ad Jobi divitias et amplissimas facultates paulo
ante numeratas, sicut Isaac el Nabal in sacris
Litteris magni, id est prædivites, nominantur.

S^{ito} *Sexto* denique, alii (et meo quidem judicio optime)
genuino, hanc vocem « magnus » quam amplissime su-
munt, ita ut simul omnes modo recensitas mag-
nitudinis formas complectatur, quemadmoduip
etiamSalomon propter nominis, sapientiæ, divitia-
rum et universæ suæ gloriæ celebritatem ac ma-
jestatem super omnes reges terne dicitur magni-
ficalos. Magis autem spcciatim censeo vocabulum
« magnus » esse voluti seu *sigillum eo-*
rum quæ dicta fuerunt, atque adeo cadere in
omnia quæ toto hocco Jobi elogio continentur, ut
scilicet Job peculiari quadam ratione magnus
significetur, *primo*, «virtutibus,» nominatiti! sim-
plicitate, rectitudine ac Domini timore; *secundo*,
«in generatione sua,» ob copiosæ sobolis felici-
tatem; *tertio*, «possessione,» propter agrorum
latifundia, pecorum greges, armenta jumentorum
ac familiæ totius amplitudinem, qua cæteris irvi
sui Orientalibus longe antecellebat. Quæ videtur
maxime propria et genuina loci hujus expositio.
Cum enim vox illa a magnus » totum quodam-
modo Jobi elogium concludat, par est ut omnia

(1) OTp"J3 *filiis Orientis*, id est Orientalibus. Intelli-
gendi |M>|uli illi miscellanei, Ægyptum inter et Euphra-
tem habitantes, qui *Jcrun*, xxv, 20, recensentur, jiolis-
jiintirn tamen Arabes, liccio Spanhernius, *Hist. Jobi*.
cap. IV, § 6. p. 81 : « Jobus Utzites *maximus* habitus in
/Iliis Orientis, non certa qua l ite plngæ orientales patere
poterant, sed in illis ipsis haliitatoribus Orientis, qui cx
Nachore. fratre Abraham!, ex quo etiam *Ut*: fuit,
lienes, xxu, 21, cum qui ex *Israele* lilio, quorum mentio
Genes. XXV, 13, 15, denique qui ex *Kctura* prognati,
Genes. XXV, 6. n (Rosenmuller.)

quæ in eo recensita sunt rimul afficiat et obsign I.

Allegorice autem in typum Christi Domini dici- Aikg>
tur Job a magnus inter omnes Orientales,» hoc rx*.

est, interprete Lyrano, inter Christianos, qui sicut
a Christo Christiani nominantur, ita etiam ab eo-
dem Christo, cujus nomon est «vir Oriens,» ZacA.
vi, 12, dici possunt Orientales. In quem sensum
fere Didymus in *Catena* ad hunc locum: «Genere,
inquit, clarus inter Orientales prædicatur, quo-
niam lucis Deique filii a lucidis actionibus nun-
cupantur, hi ad orientem solem perlinent. Neque
enim justus ab hominibus, sed a splendore Solis
justitiæ splendentem a««cquitur nobilitatem.»
Jactent igitur in stemmatibus suis facinorum no-
bilium signa homines sæculares, et aquilas, Ico-
nes, tigrides aliasque famosiores triumphorum
imagines ostentent; tu vero quisquis cupis veram
et splendentem assequi nobilitatem, Jobum
imitatus, aSolisjustitiæ splendoribus illamqu.Tre;
tunc enim supra nobilissimos quosque elevaberis,
cum te christinarum virtutum cinxerint splendo-
res. Sic elevatus fuit Isaac patriarcha ille magnus,
ille orbis deliciæ et risus, ille innocentiae viciima,
ille lypus Servatoris perfectionisque exemplar, de
quo in historia mundi ita scribitur, Gen. xxvi, 13.
« Ibat proficiens atque succrescens, donec mag-
nus vehementer effectus est. » Talis Joseph, *Genes.*
cap. XLix, 22, quem filium accrescentem honorato
vaticinio pater indigitavit. Tales denique omnes
viri sancti et justi, qui cum Jobo in Oriente, id
est lucis regione, habitant, quorum idcirco «se-
mita quasi lux splendens procedit, elcrescit usque
ad perfectam diem,» *Prov. iv, 18*. Tales utique
etiam ad instar Jobi filios lucis ac pacis progene-
rant, de cujus filiis subjungitur :

4. Et ibant filii ejes, Er faciebant conviviiis v»re.4.
per domos, unusquisque in die sLo. — Septuaginta 'n*
legunt : S'JU.ncpV3iu<» 5« el uiù aûrcû «f.; ðXXt a'j; j(,l) , >.
taticuv TT5TW xafi' txxiTT.v r.iúfx'i, Contentientes *autem* conbi.
filiis ejus ad invicem faciebant convivium per singu-
los dies; ubi expende illa verba, *convenientes ad*
invicem. Non enim hoc frustra dicitur, sed ad com-
mendationem mirabilis et inusitata; virtutis ex-
primitur. Unde Olympiodorus in *Calena* : «Sum-
ma', inquit, admirationis est quod de maribus
dixit : Convenientes inter se.» Id est: «Nullam ob
rem de principe loco erat illis contentio; maxi-
mum vero, quod quisque arbitrabatur adulterimi
properare.» Et merito quidem voluti rem sumniæ
admirationis extollit, quod vel fratres tanta inter
se animorum consensione conveniant, ut nulla
illos prolotionis cura sollicitet, nulla æmulationis
cogitatio inquietet, sed seso invicem et socios et
(equates aspiciant et honorent. Eequando similis
inventæ est vel inter gemellos uno eodemque pai tu
editos fratres concordia? Notissima est duorum
fratrum gemellorum E-au et Jacob historia, ut
adhuc iu utero materno existentes præliabantur,
quærens alter alterum procedere. Mirabatur et
ægre ferebat mater prodigiosam illam uteri sui

P igitur nam; perrexit itaque, ut, quidnam sibi hoc portentum veilit, oraculum consuleret. Cui Dominus respondit, Genes, xxv, 23 : a Dun* gentes sunt in utero luo*» Ecco tibi lotam istiusmodi pugnai causam : nimirum duo erant in utero; ubi enim duo sunt, licet fratres sint, licet uterini, licet gemelli, mirum et inauditum erit, si non sint de praelatione naxæ, et in bwreditatis sortitione discordile. Unde igitur tanta inter Jobi filios animorum concordia et consensio voluntatum? utique ex virtutis perfectione, sine qua nulla unquam pax firma vel stabilis esse concordia potest.

Propone tibi ob oculos duas domos, ambas • religiosis patribus familias gaudentes, ambas religione insignes, et filiis optime educatis clariores. Altera est domus Jacob, altera est domus Job. In Jacobi domo Joseph a parente tenere amabatur, Genes, xxxvn, 4 : «Videntes autem fratres ejus quod a patre plus cunctis filiis amantur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.» Ecce libi pacem et concordiam fratrum in domo religiosissimi Jacob perturbatam. At in domo Job quis non videt arctissimam fratrum concordiam, de quibus in symbolum sutnmæ conjunctionis animorum hic dicitur : « Ibant filii ejus, et faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. » Cur igitur inter Jobi filios tanta potuit unanimitas custodiri, quæ inter Jacobi filios minime servata fuit? Quia nimirum de Jobi filiis nihil non justum, nihil non sanctum inauditur; de Jacobi filiis plurima scelera narrantur. Dicilur enim Ruben cullile patris contaminasse, Simeon et Levi dolose Sichimilas interfecisse, Judas cum prostituta concubuisse. Hinc minime mirandum est, inter Jacobi filios tot sceleribus coinquinatos unanimatem et concordiam servari nequaquam potuisse, quæ inter Jobi filios omni scelere vacantes arctissima semper atque integerrima perseveravit; quandoquidem pax et concordia ibi solum fuma sit, ubi est virtus perfecta. Pulchre id ostendit Orígenes ad hunc locum ita scribens : a Fuerunt, inquit, Jobo septem filii et tres filiæ; numero decem, animo vero unus erant; numero plurimi erant, consensu ac concordia quasi unus, unanimitate ac dilectione quasi idem; non separabat cutim eos zelus, non dissociabat eos invidia, sicut pridem fratres Joseph. Quare? Quia non exorta et in eis prevaricano neque coinquinatio, sicut in Ruben, neque furor interficiens, sicut in Simeone et Levi; neque odium fraterna? maledictionis, sicut in reteris filiis Jacob; sed erant omnes unanimes in pietate, pacifici in justitia, atque in Dei timore concordēs. »

fundabatur nimirum hæc concordia et unanimitas in omnimoda virtute filiorum Job, atque idcirco firma stabilisque perseverabat, quam minime habuerunt filii Jacob, quia singuli eorum multis scatebant sceleribus et delictis. Pulchra est et vera sententia I). Ambrosii hb. Ill O/florum, cap. XVI : «Non potest homini amicus esse qui Deo

fuerit infidus.» In vanum scilicet speras concordiam et unanimitatem servare cum iis qui variis semetipsos sceleribus coinquant : require prius solidum proba? atque innocentis vitæ fundamentum. quod si adsit, firmissimam concordiam spera; sin desit, et lites et rixæ non deerunt. Illa igitur filiorum Jobi per orbem iterata convivia satis aperte probant quam optime inter illos convenisse, abfuisse invidentiam, intercessisse charitatem, quæ illorum facultates faciebat esse communes, et mutuis in dies officiis mirum in modum augebatur ac fovebatur.

Sed quomodo, dicet aliquis, hoc iis laudi datur, oio ne quod nullum agerent diem sine convivio, sine computatione? cum in *Deuteronomio*, cap. xxi, rni, u"|| 20, jubeantur parentes filium comessionibiis q^ii* vacantem deferre ad judicem, dicentes : « Filius noster iste protervus et contumax est; moniti nostra audire contemnit, comessionibiis vacat, et luxuriæ atque conviviis; lapidibus cum obruet populus civitatis, » etc.; quo in loco Philo, lib. *De Temulentia*, nihil meminit de injuria istius filii nequam, sed solum ait : a Conviviis vacat et computationibus.» Ecce tibi quantum crimen sil, conviviis ac computationibus vacare, ut propterea filius a parentibus traducid exitio tradi jubeatur. Quanam igitur ratione Jobus excusari poterit, qui filios suos per singulos dies conviviis atque computationibus vacare permittebat?

Ad quod respondendum, hoc loco convivium non pro temulenta et in luxum dissoluta comessionatione aut computatione sumi, qualis bacchantium ac prodigorum filiorum esse solet, de modum, qua citato *Deuteronomii* loco fit sermo; sed pro frugali, sobrio, casto et jucundo amicorum inter se convictu, quem «convivii» vocabulo proprie significari docet ipse Cicero, lib. IX, epist. *ad Papyrium Pratum*, ita scribens : «Extrajocum moneo te, ut cum viris bonis, jucundis, amantibus tui vivas; nihil est aptius vitæ, nihil ad bene vivendum accommodatius; nec id ad voluptatem refero, sed ad communitatem vitæ atque victus, remissionemque animorum, quæ maxime sermone allicitur familiari, qui est in conviviis dulcissimus, ut sapientius nostri quam Greci <ntx-ww> r, m Ji T M; id est, computationem aut carnationem, nos convivia vocamus, quod tum maxime simul vivatur.» Quod non vere minus quam eleganter ab ethnico viro dictum Minutius quoque Felix adirne magis illustrat, cujus hoc de Christianorum conviviis sacrosanctum est testimonium : «Convivia, inquit, non lanium pudica colimus, sed et sobria; nec enim indulgemus epulis, aut convivium mero ducimus, sed gravitale hilaritatem temperamus, casto sermone, corpore castiore. » Unde illud preciarum Cyrilli apophthegma, quod in Michææ v, hO, affert : |XX TÛ; igitur »u rp?h TQ fgp* TCÛ Ht.5, *Cibus (V deficit) sanctorum opus est Dei*. Talia autem filiorum Job convivia fuisse Origenis et aliorum Patrum testi-

moniis comprobatur, uti ox illorum ad hunc locum Commentariis et ex jam dictis sati» liquet, atque ex sequentibus evidentius apparebit. Undo facilis occurrit responsio conquerentibus, quod quotidiana istiusmodi comessationes ad nimium luxum et delicias potius referrentur, ac tanti patris filios dedecerent. Quasi vero fratres ac sorores ejusdem familiae quotidie simul vesci et pariter comedere ignominiosum sit. et non potius honorificum ac manifestum fraternae dilectionis indicium. Hoc enim consilio non invito, sed, ut opinor, auctore atque hortatore parente communia haec et quotidiana inire convivia, ut amorem, quem in sevit sanguinis communio, consuetudo aleret atque perficeret. Nec refert, quod eorum mensa fortassis etiam exquisitis et bene conditis dapibus instructa esset; talis enim mensa illorum statui, nipote principum filiis, erat conveniens, et pro eorum conditione frugaliter dici poterat, quae alioquin pauperibus aut plebei* esset nimis splendida, idcoque in illis damnanda.

Scendo. Porro in his conviviis non solum temperanti-
Onwd ne honestatis, sed etiam loci ac temporis (quod
nm in rebus istiusmodi ad hoc ut bene vel male fiant
quam maximi referi) exactam esse rationem habitam ista verba declarant : « Per domos unusquisque in die suo,» ubi notanda est prima loci circumstantia. Non dixit : Per popinas aut tabernaculorum ganeonum et lurconum, quae sunt theatra viliorum luxu et intemperantia dominante, furente Lyæo, et exultante Comi protervia, sed « per domos, » id est, in sacris religiosorum fratrum penetribus, in quibus non tam triclinium quam templum quoddam honoratum appareat, ubi temperantia consecratur atque praesideat, cum qua pictas, modestia, religio, prudentia, frugalitas et insignium chorus virtutum epuletur. Cui expositioni applaudit Orígenes, dicens : « Fratres ad convivium vocabant sorores suas, ut secum manducarent, et sic secum adorarent Deum, et gratias illi agerent : ob hoc convocabant illas, ut fierent omnes simul Ecclesia sanctorum, congregatio religiosorum, conventus immaculorum. Vide quae tanta sit virtus charitatis fraterna; ut ex convivio Ecclesiam faciat, religionem et conventum angelorum. » Ita Orígenes. Hanc autem loci rationem in conviviis diligenter observandam ipsemet Christus exemplo suo docuit, quando ultimam cenam suam in cenaculo magno strato apparari jussit, *Luc.* XXII, 12.

Tertio, Quoad alteram circumstantiam, quae est temporis, nolandum illud, a in die suo», non carere
Qrjoitl nlyg(crj0y SC(| corum probitatem atque temperantium plurimum commendare: ostendit enim illos haudquaquam noctis ac tenebrarum, sed dieilucisque filios exstitisse, atque ideo sicut in die honeste ambulasse; a non in comensationibus et ebrietatibus (quas Apostolus damnat), d *Rom.* xiii, 13, « non in cubilibus et impudiciis, non in contentione et æmulatione (quae noctis et tenebrarum

opera censentur). Fed in omni bonitate, et justitia, et veritate (quae ad fructus lucis pertinent), probantes quid sit beneplacitum Deo, » *Ephes.* v, 9. « Omnis enim, inquit Jesus, Joan, in, 20, qui male agit odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus; qui autem facit venialem veniam ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in beo sunt facta, » Sanctitas quippe lumen est, si Clementis Alexandrini Pedagogo fidem habemus, lib. V, cap. G, sic dicenti : a Quod sanctum est autem amicum est ei ex quo sanctum est; quod proprie appellatur lux.» Hinc etiam ibidem putat a veteribus Graecis hominem appellatum εἷς τὴν, quod lucem haberet sanctitatis atque virtutis. Et in libro VII *Stromatum* de homine loquens, qui in vitae perfectione colendoque beo tabernaculum vitae sure collocavisset, sic ait : « Non ignis participatione lucidus, sed vult totus esse lux, » hoc est, ut ego interpretor, undique sanctitudine collucet*. Cum igitur convivia filiorum Job « indic, » id est, luce ac sanctitate celebrarentur, nil mirum, quod sorores suas virgines purissimas, aut saltem matronas honestissimas ad eadem invitaverint.

Et mittentes vocabant tuas sorores stas, It Cnr 1A
COMEDERENT ET BIBEREM CUM EIS. — Hinc etiom ^0*
istiusmodi conviviorum sanctitas et honestas confirmatur. Quis enim pater adeo exlex, ut filias inimicilania ornatas pudicitia frequentare convivia per- Job ,d' mitteret, quae etiam masculis filiis, si immoderata finis, crimini dantur? Quo igitur fine honesto venerandos virgines fratrum computationibus assidere permittuntur? sane maximo id convivarum bono fiebat : nam virginalis pudor et honestissimarum modestia puellarum conviviis inserebatur, ne inter pocula inordinatus discumbentium affectus prosiliret; sed vel ipsamet intemperantia tantarum conspectum virginum vereretur. Eleganter rem hanc tractat I. Cbrysostomus, hom. 7^a *Job*, sic dicens : a Suscipiebant autem et tres sorores, ut comederent cum eis et biberent. Et quid ad utilitatem haec audienti? Quare sororum additum? ut ostendatur scilicet quod ad pudicitiam convivium agebatur; quodque ibi non risus intercedebat dissolutus, immodestiaque effusus, mensam injurians. Inducit ergo et comedentes virgines, quo speciem figuramque convivii ostendat ebrietate non deformatam. » Non itaque crimen, non dedecus erat, quod tantae virgines conviviis et computationibus adessent, quarum incredibili pudicitia etiam intemperantissimorum immodestia sopiretur, atque ipsa convivia temperantiam redolerent. Ita Christum quoque, virtutum omnium magistrum, in Evangelio legimus frequentem invitantium mensis adfuisse; quod sane summo virtutis exemplo faciebat. Decet enim conviviis interesse virum illum, cujus aspectu et observantia componi possint discumbentium omnium affectus. Quo spectabat Philonis monitum lib. *De Profugis*, ubi ait : « Tu contra cum omnibus dig-

nif communicabis honorem, securitatem parans bonis viris, reliquos admonendo corrigens. Quod si ad computationem aut sumptuosum convivium eundum crieris, ito cum fiducia, intemperantem pudefacturus tua dexteritate.» Cujus igitur tanta est fiducia sapienti®, quæ vel inter pocula stare possit, imo quæ inlemperantissimos quosque frenare atque intra regulas rationis coercere possit, is securus convivia adeat, et ulinam frequens sumptuosis etiam divilum mensis accumbat. Cæterum, cum in conviviis istis filiorum Job (quoniam ipsi salis per se temperantes, et ad omnem erant honestatem informati), minime opus esset isliusmodi Catone aliquo Censore, jucundissimam gravissimarum virginum sororum suarum prresentiam, voluti musicam suavissimam in convivio, ad majorem animorum symphoniam atque honestissimam mentis relaxationem adhibebant.

Xpiict. Mystice S. Gregorius, lib. I *Moralium*, cap. xv, convivium hoc filiorum Job exponit de convivio sapienti®, in quo septem dona Spiritus Sancti, per septem fratres significata, cum tribus virtutibus theologicis, lanquam sororibus spiritualiter epulantur, et mutua bonorum communicatione diem lætum ac festivum transigunt. De hoc convivio plura vide apud Patrem Salazar et Cornelium a Lapide, ad locum istum *Proverb*, cap. ix, 1, ubi «sapientia ædificavi! sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam.»

Ven. 5. S. Cinque in orbem transissent dies convivii. Vñ hic — Septuaginta vertunt : Kxt > ; ob avaxiXtoOnoav al ©rUidi- Cumque consummati essent dies con-

vivii. Quærunl interpretes quid sibi circularis ille conviviorum in orbem circuitus velit, qui hic dicitur consummatus, an nimirum toties iteratum istud convivium ita singulis institueretur conlinisque diebus, ut ubi septem fratres totidem hebdomad® dies convivando explessent, his transactis, sequentem iterum hebdomadam eodem orbe atque ordine repeterent; sic ut nulla toto anno septimana diesve convivio vacua periransiret.

Affirmant hoc nonnulli, in quibus sunt S. Thomas et Dionysius. Alii sunt qui idem subobs- cure insinuant. Aperte docet Pineda noster, quem Bolducus sequitur. Ego in re incerta, quæ probabilibus <luntaxat conjecturis et congruentiis nititur, magis inclino, quo Orígenes, Cajelanus, Eugubinus, Stunica et Sanctius noster, cum quibusdam Ilebræis, qui putant non omnium hebdomadarum diebus singulis, sed una vel pluribus in anno hebdomadis pro more ritumque geniis isliusmodi convivia inter fratres et propinquos celebrari consuevisse : v. g., eolemnioribus per annum festis, aut nalaliliis cujusque recurrentibus, quod ad testandam confirmandamque mutuam benevolentiam et ad amorem inter se fovendum abunde satis fuisse videtur. Nimis enim frequens el quotidianus epularum usus, prsterquam quod animo* laxet atque emolliat, corporis quoque va-

Ictudini non parum obesi, ac nauseam creat. Et esto Jobi filiorum, nipote probissimorum, convivis ia valde frugalia essent, atque ad omnem temperantiam honestatemque composita, ex benevola tamen urbanitate propter amici pñnsentiam inter maxime etiam temperantes natum est fieri» ut dum alter alterum liberaliori quodam haustu salutatur, facile aliquantulum a temperantia: meta deflectat, quod ut vitio minime dandum est, si rarius contingat, ita culpa non vacabit, si quotidiana consuetudine pravus habitus contrahatur, qui tam corpori quam spiritui grave temporis successu damnum, si non exilium, afferat. Transacto itaque septemdiiali conviviorum spatio.

Mittebat ad eos Job, et sanctificabat illos.— Cur Job filios lanctiâ* caveritT Septuaginta legunt : a Mittebat Job, el purificabat eos exurgens mane, et offerebat pro eis victimas secundum numerum eorum, et vitulum unum pro peccato pro animabuseorum; » ubi expende verbum illud, «mittebat.» Quid mitteret dicat Orígenes, «Orationes ad Deum, preces, gratiarum actiones;» Eugubinus, «ad templum hostias;» Chrysostomus, «munus sacerdotale.» Præ omnibus idem Orígenes : a Mittebat ad eos magistros, qui pietatis admonerent. » In hoc igitur vel maximo præclara Jobi in Deum pietas el de filiorum suorum salute sollicitudo elucet, quod peracto septemdiiali conviviorum circulo, ad spirituales quoque epulas, quibus animum reficerent, illos invitant; ideo nimirum, ut Valablus vertit, a misso nuntio eos accersçbat, et ad rem divinam præparabat, » id est, paratos esse jubebat ad sacrificium, solito expiandi ritu præinisso. Sacris enim non nisi omnino puri interesse poterant. Unde tritum illud :

Procul hinc, procul este, profani.

Quod Gentilibus usitatum, et per præconem proclamari solitum docetTerlullianus in Apologetico, pro quo inter Christianos (ut in Græcis lilurgiis est) clamabat diaconus : Tà à^ix relç á-pci; , *Sancta sanctis*, cujus formulæ meminit S. Dionysius Areopagita *Eccles. Hierarch*, cap. in. De Ilebræis autem res est nota, quam varias habuerint purificationes, ut sacris uti aut interesse possent; de quibus consule *Levit*, cap. xxn, et ibidem interpretes, qui fusius eas prosequuntur et exponunt. Sic etiam in *Exod.* .vix, 10 , ait Dominus ad Moysen : « Vade ad populum, el sanctifica illos hodie el cras, » etc.; similiter Samuel I *Beg.* xvi, 5 : « Sanctificavit Isai el filios ejus, et vocavit eos ad sacrificium.» Pleni sunt divini libri similibus testimoniis, quibus Deus et sanctum se appellat, et sanctitatem a populo suo postulat. Sanctum vero idem est quod purum ab omni prorsus contagione ac labe animum inficiente. Quaslibet nempe res ex deterioris immixtione sordescit, ut argentum ex immixtione plumbi, inquit S. Thomas, ll 11, *Quast.* LXXXI, ait. 8, additque : « Ideo mens humana inquinatur, ex eo quod inferioribus rebus conjungitur. »

Est igitur sanclimonîæ proprium, defæcare animum ab omni terrena colluvione, ut omnino purus et immaculatus coram Deo appareat. Urce res apud Græcos sanctimoniae nomen invenit, quibus id est, *sanctus*, quasi « absque terra, » vel « extra terram » significat, ut optime Orígenes, hoinil. 2 in *Levit.*, animadvertit : « Nam quicumque, inquit, sese Deo consecraverit, merito extra terram extraque mundum esse videbitur; p ubi etiam sanctitatem point in separatione a mundo, a sæcularibus negotiis, a concupiscentia carnis, et ab eo omni quod animum commaculare, et ad Deum aditum impedire solet.

Fructus porro hujus puritatis longe præstansimilis est, quod liberum ad divinum Numen accessum præbeat, qui impuris sordidisque negat. (ur. Præclare Chromatins : a Munditia, inquit, cordis et conscientiae puritas nullam nubem ad intuendum Deum patiuntur. » Hæc Moysen in cœlestem illam nubem introduxit, in qua facie ad faciem cum ipso Numine collocutus est; hac pii mystæ animam emaculant, ut sint tanto apud Deum sanctiores, quanto in omni vita castiores : nihil hac in re negligunt, sed in omnem partem oculos intendunt, ne vel minimam labeculam contrahant, memores illius dicti Aristotelis, cap. ii *De Insomniis* : Ὅρι (x&igt x /a0xpà xr.Xi-Jcât eu, *quod ea quæ mundissima sunt citissime maculantur*. Quaniobrem Job veritus ne castissimis alioquin filiorum suorum moribus ex tanta conviviorum frequentia vel tenuis aliqua fortassis intemperantiæ vel levitatis macula, quæ Deo displiceret, adhæsisset, salutarem singulis adhibet expiationem. « Vir quippe sanctus, inquit Gregorius, lib. I *Moralium*, cap. v, noverat quia celebrari convivia sine culpa vix possent; noverat quia magna purgatione sacrificiorum diluendo) sunt epulæ conviviorum. Nonnulla quippe sunt vilia, quæ a conviviiis separari vix possunt. Pene enim semper epulas comitatur voluptas ; nam cum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur, unde scriptum est, *Erod.* cap. xxxii G : Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Pene enim semper epulas loquacitas sequitur ; cumque venter reficitur, lingua defronntur. » Sic ille, et meo quidem iudicio præolaro. Est enim omnibus a natura insitus quidam amor voluptatis, qui se prodit atque emergit in vita, vixque ullius hominis industria convelli potest. Id quod magno prorsus iudicio avertit Aristoteles, lib. II *Ethic*, cap. ii : « Quoniam a teneris unguiculis ca nobis omnibus innutrita est, idcirco etiam dillicile est abstergere illam animi allectionem, qua veluti nativo quodam colore tincta et penitus imbuta est vita nostra. » Res profecto maxime ardua atque operosa est, tam insitam et inustam animis inclinationem exuere atque deponere. Quo facit dictum illud Heracliti : X«X»f»0rtpcv rAvp γxai/.<aCai r. dvuw, *difficilius est voluptati repugnare*

quam iræ. Et Aristoteles iterum, lib. X *Ethic*, cap. 1, de eodem argui c ito dfeputans ratam hanc pronuntiat sententiam, « omnes nimirum ea quæ jucunda sunt potissimum sequi, fugere vero illa quæ molestiam afferunt, » ac paulo post addit, » omnes propendere ad voluptatem. » Vis autem hujus affectionis ri unquam alibi, certe vel maxime in conviviiis sese exerit, atque etiam optimos quosque blanditiis suis delinito* non raro decipit, et m vitia transversos agit. Quod cum S. Job minime ignoraret, de salute liberorum merito sollicitus, nullam animo quietem concedebat, nisi rite illos expiassct, et divino Numini legitimis oblationibus ac sacrificiis concihossel. Unde sequitur :

CoxsuaGENSQCE diluculo, etc.; — ubi notanda Min Job ejus in propitiando Numme diligentia singularis, quod a diluculo » consurgeret; hoc est, in erepusculo matutino, cum appetit lux, sed nondum est, verum mediis e tenebris velut caput aurora suum efferre cœpit, id quod llebræa vox OWrt *hischim*, quod proprie *manicare*, vel *aurorare* significat, manifeste declarat. Unde merito cum Davide dicere posset, *Psalm.* civili, 117 : a Præveni in maturitate, » quod Pagninus vertit, *in crepusculo*; vetus Psalterium, *intempesta nocte*; Septuaginta, fr S. Ambrosius exponit, *ante horas, ante tempus*, nempe ante consuetum aliorum tempus atque legitimum; S. Augustinus, *in immaturitate*; quasi nondum vulgo tempus videatur esse maturum et tempestivum; Cyrillus autem Alexandrinus in *Isaiæ* cap. lix, « in profundis tenebris » interpretitur. lime S. Hieronymus pro : « Præveni in maturitate, » vertit : « Surgcbam adhuc m tenebris. » Sciebat quippe vir sanctus tempus illud antelucanum propitiando Numini esse maxime opportunum, el ad cœlestem benedictionem obtinendam aptissimum. Ita Jacob, *Genes*, xxxn, cum Deo luctans, in aurora illius benedictionem extorsit, qua deinde fretus omnium inimicorum suorum vim superavit. Sic Sapientia ipsa, *Prov.* vii, 17, denuntiat inventum iri se ab iis qui summo mane ip am quæsierint, hoc est, qui statini ut evigilant, primam ad Deum referunt cogitationem. Hoc igitur Job tam sollicite faciebat, ut Polychronius in *Catena* putet illum noctes duxisse insomnes, ut summo mane aris adslaret sacrificaturus, ubi iterum eximiam ejus pietatem expende, quoniam non qualecumqno obtulit sacrificium, sed primum el nobilissimum, quod dicitur *holocaustum* quo mens offerentis cum re ipsa quæ igne absumebatur seso velut in cinerem el nihilum redigebat, ad profitendam illam interminatam creantis ac dominantis Dei majestatem, cui vita morsque obsecundant; idque non unicum pro rimul omnibus, sed singula pro singulis seorsum liberis oflerebat. Quibus, ut Septuaginta testantur, insuper addebat a iud sacrificium, scilicet a vitulum pro peccato. » Quam liorrium ut in lui»

coniazione medicinam pro noxis filiorum offerebat, si quas forte inter convivandum contraxis-
sent, et ad mitigandam Numinis iracundiam, sicubi fortassis Deum offendisset.

s : Dicebat ex ii : Ne foete peccatebixt filii mq, et
li/irn.li* BIAEDIXERIYT Deo IX COBDIBL'S suis.— Valde sol-
licitus erat Jobus cum ejus filii reciprocis con-
viviis indulgerent. « Ne forte, inquit, benedixe-
rint Deo in cordibus suis. » Quorsum veretur
sanctus Patriarcha ut filii sui Deo benedicant?
idololatriam sapit hic metus, an delirium patris
senis? O quot expositionibus Interpretes fati-
gant hunc locum! Sed optime noster Maitinus
de Roa, lib. I *Locorum singular.* cap. ix, verbum
benedixerint, interpretatur, *tale dixerint*. Sic in
libro Genesis, cum Jacob patriarcha ingressus
fuisset ut Pharaoncm saluaret, *Genes.* cap. xlyii,
10, « benedicto rege egressus est foras, » id est,
« vale dicto. » Et sic videtur congrue expediri
hic Jobi locus et timor. Scilicet timet pius pater
ne ejus filii dum lauto convivantur, et opiparis
indulgent esculentis el poculentis, a Deo bene-
dicant, » id est, « valedicant. » Solent quippe
delicia? mensarum usque adeo hominem a Deo
avertere, ut illi vale dicat, et malit habere ven-
trem ut Deum quam verum Numen.

Vide quæ cura Jobum tangat : non apud 60
volvebat : Quanam ratione lres filias meas hones-
tis viris in matrimonium collocabo? Quanam ra-
tione filios meos divitiis augere, honoribus cu-
mulare potero? sed : Quanam ratione ab eis cri-
mina abigam, peccata excutiam? Hæc optimi pa-
rentis una cura erat, quanam ratione liberos ad
omnem virtutem effingeret; reliqua posthabebat,
uti pulchre S. Chrysoslomus, homil. 3 in cap. I
ad Philippenses, expendit dicens : « Pro liberis
suis sacrificavit Job, et a peccatis illos liberavit,
« ne quid, inquit, forte cogitaverint in cordibus
suis. » Non dicebat : Dabo illis gloriam ; non
dicebat : Emam illis agros ; sed quid ? a Ne forte
cogitaverint aliquid in cordibus suis. » Quæ nam-
que esso poterit eorum utilitas quæ in hac vita
sunt? Nulla. Regem, inquit, omnium, propitium
illis efficiam, et nihil erit amplius quod deside-
rari queat.» Expendendum hic in istis verbis Chry-
sostomi. quibus factum Jobi laudat, primum illud:
« Pro liberis suis sacrificavit Job, » ac sic dicat :
Mirum quod vir religiosus, et cui litare Numini
cordi erat, pro nullo alio sacra fecisse dicatur
nisi pro filiis; non pro pecorum sanitate, non
pro proventu agrorum, non pro propria in-
columitate. sed tantum pro pietate filiorum;
nam huc nihil debet esse patri antiquius, et hanc
uuaiu reliquis omnibus debet præferre. Deinde
etiam istud : « Et a peccatis illos liberavit, » quia
nimirum ha-c erga filios Jobi cura pios eos red-
didit et frugi fecit, et tanta benevolentia illos con-
junxit, ut mutuis inter se officiis certarent. Nihil
nim est quod magi* ad pietatem liberos for-
mel quam paterna cura in educatione liborum.

Septuaginta legunt : *Dicebat enim Job : Ne forte Plurimi
filii mei in mente sua cogitaverint mala contra J*^{4/1}*.*.*

Deum. O miram piissimi patris diligenti un, et dku
plenum solliciti timoris erga filios amorem ! In «UWtw
quo plurima notatu dignissima occurrunt, ac
imprimis verba ista : « No forte, et in mente
sua.» Do dubiis nimirum trepidat, quid fecisset
de certis? de occultis formidat, quid egisset do
manifestis? « Quomodo permetteret, inquit Orí-
genes, lib. I in cap. I *Job*, ut aliquid mali filiis
suis in verbis atque operibus evidentioribus eve-
niret, qui pro occultis el absconditis aut omnino
forsitan non existentibus ita nimium sollicitus
erat atque curam gerebat; unde metuens dice-
bat : « No forte, » etc. De peccatis incertis et oc-
cultis filiorum totus anxius et sollicitus illos ex-
piabat, piaculares pro iis hostias offerens atque
immolans holocausta. Quid amplius facero po-
tuisset si aperte peccassent, si publice deliquis-
sent, si infame aliquod scelus commisissent? Dis-
cant hinc parentes quantam salutis filiorum suo-
rum curam habere debeant; neque publica dun-
taxat eorum flagitia, sed incerta etiam el occulta
delicta ne forte adsint metuenda, ac salutaribus
monilis el sacrificiis expianda esse. « Vitulum
unum, inquit ibidem Orígenes, coram filiis suis
pro peccatis eorum jugulabat Job, ut videntes
ipsi fihimetuentes ac paventes ab omnibus pec-
catis, quæ animos perimunt, declinarent, el ju-
ventutis ignorantias a se depellerent. »

Notandum *secundo.* Jobum hoc fecisse quando
ejus filii erant jam adulti atque optimis moribus
imbuti, ut Orígenes loco citato expendens : « Ne
forte, inquit, filii mei, qui in disciplina nutriti
sunt, qui in eruditione creverunt, qui in Dei ti-
more exercitati sunt, in quibus vivis ego gaudeo
si ipsi vixerint Deo, si ipsi a creatore non reces-
serint. » De talibus nimirum ac tantis filiis, quos
publice peccasse nunquam viderat, quos pro-
bos, quos sancte educatos, quos una cum ma-
terno laete pietatem ac timorem Domini suxisse
noverat pius parens adhuc sollicitus, ne occulto
forsitan aliquid deliquissent, totus anxius me-
tuebat. Quanto utique poliori jure timendum sit
parentibus illis, qui sua culpa filios habent pes-
simis moribus institutos, immorigeros, dissolu-
tos, sceleribus inquinatos, flagitiis coopertos, ne
el ipsi simul cum filin tandem aliquando malo
pereant, justam divini Numinis vindiciam in so
provocantes. « Nam patees, inquit ibidem Orí-
genes, qui non erudiunt neque corripunt filios
suos, et ipsorum animas igni inextinguibili tra-
dunt, et semetipsos in furorem judicii demer-
gunt. Omnia enim quæ deliquerint lili de paren-
tibus requiruntur, qui non erudierint neque cor-
riperint filios suos. »

Tertio, notanda sunt illa verba Graeci textus : Tenir.®.
Ne forte filli mei cogitaverint mala in mente sua,
ubi lubet cum Origene exclamare : O sincerita-
tem patrist o dilectionem parentis ! o studium

Qnanfo
illkihir
luppli-
do in
edacin-
dii
filiis
negli,
gentil.

genitoris! quis unquam patrum tantam filiorum suorum curam habuit, ut non solum de operibus, verum etiam de cogitationibus illorum esset sollicitus; neque tantum curaret ut bene agerent, sed, quod amplius est, ut et probas haberent cogitationes. «Ne forte, inquit, cogitaverint mala.# De cogitationibus nimirum filiorum occultis sibi ignotis ac soli Deo perspectis sollicitus, si forte ntevuin alibi aut maculam contraxisissent, quantum quidem in se erat, piacularibus illas hostiis ac sacrificiis emaculare atque emendare satagebat. « Ne forte, inquit Orígenes, do impudicitia cogitaverint; ne folte ad impietatem declinaverint; ne forte illicita meditati fuerint; ne forte injusta concupierint; ne aliqua radix amaritudinis exorta in animis eorum ipsis nocuerit, o Quid ergo mirum, si ejus filii, sub tanti patris disciplina ad omnein pietatem ac virtutem instituti, omnigenam quoque a Deo benedictionem obtinuerint? Hinc nempe miranda atque ingentia illa bona, quibus Deus Jobum liberosque ejus et familiam universam legitur cumulasse. Sic do Amos quoque Isaiaë parente, qui religiosissime filium suum instituerat, refert Magnus Basilus in *Isaiaë* cap*. XIII : « Quoniam, inquit, ipsi (scilicet Isaiaë) prophetic quoque magister exstiterat, sedulo curans cum sanctiore simul ac puriore et præ cæteris eximio quodam doclrinto pabulo educari. Ob hoc Amos etiam tanquam consors ejusdem prophète adseribitur. » Contra vero videmus viros sacrosanctis alioqui muneribus addictos, insigni in Deum pietate atque erga proximum humanitate conspicuos, et in aliis probatos, quo l filiorum suorum probam educationem aut neglexissent, aut saltem non satis magno studio a diligencia curassent, ad æternum hominum documentum et exemplum divino judicio punitos, summis cladibus alleectos, funesto tandem fine vitam conclusisse. Talis fuit Iteli sacerdos, vir quidem in reliquis integer, a piotalo ac morum suavitate cumprimis commendatus, qui propter filiorum improbitatem incestosque mores, quos non tanta quanta par erat diligentia emendaro curaverat, divinam in so concitans ultionem, uno die, et pene uno temporis momento, vita, libens ao bonis omnibus spoliatus miserandum in modum occubuit. Erant enim filii lidi, ut diviato Scripture loquuntur, filii Belial, id est diaboli; tali nimirum nomine dignus censetur pator, qui filiorum suorum crimina non emendat. Ergono, inquires, lleli diabolus est, qui alias in sacris literis vir pius, probus ac sanctus fuisso perhibetur Yita profecto in quantum nempe filios flagitiis deditos pro officio paterno minime castigaverat, sed ad omne potius vitiorum genus licenti® frena illis relaxaverat. Licet, igitur, quoad personam propriam vite laudabiliter acte uc virtutum maximarum laudo floreret, respectu tamen filiorum suorum, ob neglectum muneris paterni, juro merito diabolus et Belial appellatur

« quod, » ul Origene» loquitur, « eorum uui.u s igni inextinguibili in interitum tradidisset; » quod proprium diaboli esso munus cognoscitur. Quid ergo mirum «i pater ille diabolus nuncupetur, qui non inclitis filios educaverat, et nimia sua indulgentia diabolo ad illorum animas perdendas fautor extiterat? Nam contra QLos jam adultos diabolus nequaquam praevaluisset, si ex mala consuetudine, quam jam inde a pueritia contraxerant, pater eos diabolo non subdidisset, uti pulchre S. Chrysostomus, homil. IOfn Genes., ostendit. Pro *filii lictial*, Pagninus vertit, *filii impii*; Septuaginta uUl Xotu.il , *filii pestilentes*. Quare Thcodoretus flagitio>am vite rationem iis attribuit, et Josephus eosdem omni scelere contaminatos fuisse scribit. Erant enim moribns tam abominandis, ut non sit mirum, si parens eorum clarissimus, et virtutum insignium ornamentis præditus, divino judicio poenas dependerit, quod in vilium precipites et lascivientes in dies magis, vi et auctoritate minime coercuisset. Non sic utique Job, non sic, cui non satis erat verbo et exemplo fí Los adhuc teneros ad omnem pietatem ac virtutem informasse, nisi etiam adultos pari cura sanctificaret, et quolidianis ipsos sacrificiis divino Numini conciliaret, quemadmodum verba sequentia manifeste declarant

Sic i-aciebat Job exseris diebus. — Hinc Pineda, Bolducus et Cavolus stabilire ac confirmare nituntur suam de quotidianis, nullo penitus anni die excepto, inter filios Jobi convivii sententiam; sed optimo quidem judicio Sanctius noster vocem illam, *cunctis*, ad dies illos quibus per septimanam integram die quisque suo septem fratres aliquoties in anno convivium celebrabant, restringendo, vim argumenti adversariorum infringit; malim tamen respondere, ut Jobi erga Deum pietati ac religioni concedamus, « cunctis diebus, » id est quotidie, ipsum sacrificia obtulisse; nequiquam t imen sequi, verba illa versiculi quarti, « in die unusquisque suo, » ad omnes et singulos, nullo penitus excepto, anni dies esse extendenda, cum preserlim vocolæ iste *cunctis dictus*, quæ ad sacrificia referuntur, mulio ampliorem, et quidem complexam habeant significationem, quam id quod superius de convivio dicitur a in die unusquisque suo, » pretrquam quod plurima sint quæ faveant jugi et quotidiana; sacrificiorum oblationi, quæ tamen militent contra tantam conviviorum frequentiam, quæ, uti antea demonstratum est, molestie plus quam voluptatis allatura videntur, et dissolvendis potius quam conglutinandis animis deserviret.

Ex iis quæ ad hunc versum dicta sunt pro corollario collige *primo*, solum peccatum omni sollicitudine atque cura cavendum, neque quidquam prefer ipsum magnopere timendum esse, cum nihil aliud preter ipsum vere malum ait, Jobi pietaa huc evasit, qui filii- suis

Omnfi
tellicilu-
diño
«uren-
dum
ix-cci-
lam.

epulantibus non ventum validum , non domus eversionem, non mortem ipsam metuebat, sed ne vel minima ipsis peccati labes e conviviiis adhnyisset, ad quam, si forsitan adfuisset, eluendam piaculares quotidie victimas pro singulis immolaro non dubitabat. « Dicebat enim : Ne forte peccaverint filii mei,» etc. Quæ verba oportune ad mentem nostram expendit Oleaster in cap. vin *haiæ*, ita scribens : « Bonus pater, qui non solum filiis mala timebat, neque solum expiabat peccata operis, vel locutionis, sed cordis, (l ut prudens magis illis convivia limet, quam mala quæ super eos venerunt. Cur, vir bone, illis non limes ventum validum angulos domus concuticntem, ædesque magnificas evertentem? Quia omnia hæc peccatorum collatione non sunt mala, flagella sunt, non peccata. » Sic ille. Quod si pro alienis peccatis adeo sollicitus erat vir justus, quantam, ne ipsemet delinqueret, sollicitudinem habuisse putandus est? Quam caute ac diligenter sibimelipsi attenderit, qui tantam filiis, ne peccarent, adhibuit cautionem? Dis-cant patres quid sibi, quid filiis timere debeant; intelligant universi, nullam adversitatem nullam-que calamitatem æque metuendam ut peccatam. Amplius dico, quæneumque adversitatem, quam-cumque calamitatem omnino nullam fore, si pec-catum absit. Istiusmodi enim, quæ vulgo dicun-tur mala, si cum iniquitate seu peccato compa-rentur, jam mala non sunt, bonitatis vestem induunt, imo et nomen. Sola igitur peccandi occa-sio cjnsgne periculum sollicitudinem nobis affe-rat, et incutiat metum.

Stella- Collige secundo, quam singulari Job in Deum re^K*one ûtqne admirabili charitate præditus fue- ligio et rit, qui studium quidem summum colendi Nu- la fili» minis quotidiana propemodum sacrificiorum in- novatione luculenter ostendit, charitatem vero prorsus admirandam in eo prodidit, quod de ditandis filiis agendaque illorum (meditate, quæ parentum fere prima esse cura solet; nequid- quam sollicitus, de immaculata duntaxat illo- rum vita cogitaret. Non timebat enim ne fortunas suas epulando dissiparent, sed ne Deum in convi- viis offnderent. Itaque non sibi filios procreabat ac nutriebat, sed Deo, cui soli illos potius accep- tos el gratos esso cupiebat quam sibi ; quin imo hoc solum nomine sibi charos putabat, si Deo ess nt. Admirabile profecto hic in Jobo paren- tibus omnibus ofllcii sui propositum est exem- plum, cx quo pnestabilissiinam filiorum edu- candorum rationem condiscant, el stultorum simul parentum illorum damnatur vecordia, qui- bo» nulla vel perexigua est de pietate ac morum probitate, sed longe maxima et fere tota est de liliorum hereditate procuranda et amplificanda sollicitudo.

Ha tenus lobum vidimus fortuna? bonis omni- bus circumfluentem, agris, pecoribus, armentis adusque terne (ructibus ac proventibus ita auc-

tum, ut in ipsum Pandura plenissimum copiae cornu totum effudisse videretur; amplissimo; in- super familiæ splendor, liberorum felicitas opti- morum, nominis ac famæ celebritas ita ipsum supra omnes Orientis principes extollebant, ut in ista regione nullus omnino illi æquiparari posset. Jam nunc videamus ipsum esumino isto, humanæ felicitatis fastigio ad imam usque mise- riarum et calamitatum abyssum ita depressum et dejectum, ut si hominum judicia consulas, nihil eo miserius, nihilque despectius aut abjectius ex- cogitari posse videatur. Ne quis vero tantum virum, adcoque supremo Numini gratum et ac- ceptum, in tantas misérias casu aliquo fortuito incidisse opinetur, consultatio quædam præmit- titur, in qua Deus ita quædam Salanæ in Jobum permittit, ut alia neget, ne quisquam Deum nul- lam omnino ejus curam gessisse, aut dæmoni pro suo libitu quidlibet in ipsum licuisse existi- maret. Hæc itaque consultatio in hunc modum describitur.

6. Quadam autem die cum venissent filii Dei Veri.5. UT ASSISTERENT CORAM DOMINO , ADFUIT INTER EOS ' 7? aneto- nlni sru- etiam Satan. — Variæ sunt auctorum de hac an- gelorum conventionem ac super Jobi rebus con- tentixd* sultatione, cui etiam Satan adfuisse scribitur, sen- hac an* tentiæ. Ac primo quidem nonnulli existimant peiorum coQren- hauc interlocutionem uon esso veram bistoriæ Bone, pariem, sed per modum parabolaë emblematicæ Pnuu' insertam , eo scilicet fine, ut hac ratione omni- scienlia Dei, divinaque circa res humanas consilia, nec non bonæ sanctorum angelorum ac pravæ cacodæmonum machinationes, valût in imagino nobis ob oculos ponerentur : quapropter censent bujusce narrationis verba non in sensu proprio, sed metaphorice accipienda esse. Verum cum (ut in Prefittone ostendimus) communiori Pa- trum consensu et Ecclesiæ decreto constet librum hunc non parabolam, sed veram historiam con- tinere, non est cur hanc interlocutionem ab his- torico ad parabolicum, et contra quam res et verba exigunt, a sensu proprio ad mclaphori- cum transferamus.

Secundo llebræi, quos Eusebius, Eugubinus, Scuojl. Hugo et Vatablus sequuntur, aiunt hanc fuisse visionem quamdam imaginariam Moysi aut cui- vis alteri hujus libri auctori a Deo exhibitam, qua de Jobi rebus in ordine ad libri hujus composi- tionem plenius instrueretur. Verum hæc expositio tametsi magis quam præcedens rationi consona videatur, cum ipso tamen contextu parum con- gruit. Narrat enim sacer textus Satanam non prius Jobi fortunas omnes evertisse, quam a Deo aut an- gelo Dei vicario, in colloquio isto, quod hic des- cribitur, istiusinodi cladem irrogandi facultatem accepisset; cumque Jobus lanquam invictus ath- leta primum illum diaboli insultum infracto ani- mo sustinuisset, in allero iterum conventu ange- lorum Satanam coinparuisse, ampliorem in ip- sum Jobi corpus grassandi potestatem postulasse

ntqun impetrasse; ac tum dernuni ulcere ipsum pessimo a vertice capitis usque ad pedes operuisse atque afflxisse. Cum autem Jobus non in visione duntaxat quapiam imaginaria, sed reapse fortunis omnibus exutus, et ulceribus opplctus fuerit, cur sermonem illum in congregatione angelorum inter Satanam et Deum, seu angelum Dei vicarium, ex quo tota hæc afflictio originem duxisse narratur, ut figmentum in sola visione imaginaria cuipiam objectum, et non potius re ipsa, miro quidem, sed vero ac spiritali, quo angelos decet modo, habitum fuisse credamus?

Terti*«t Tertio itaque, et optime, alii censent id quod c,'nD «“ hic narratur re ipsa vere, prout ad litteram verba sonant, contigisse, atque hæc est jam communior et verior Pinedre, Sanctii et passim aliorum sententia, quam olim S. Dionysius Areopagita, Orígenes, Cyprianus, Nazianzenus, Athanasius, Ambrosius et I). Thomas tenuerunt. Fuit enim hoc quasi *judicium* quoddam, ut Chaldæus interpretatur, aut consilium, cui sancti angeli, qui faciem Dei assiduo contemplantur, consiliariorum seu assessorum more, divini Numinis irradiationem, nutum ac voluntatem circa rerum humanarum gubernationem observantes, eidemque munerum atque ministeriorum suorum rationem reddentes, assistebant. Inter quos comparait et Satan, tanquam hominum calumniator et accusator, qui sanctis angelis eorundem tutelaribus, clientes suos defendentibus, seso opponebat ac resistebat. Ita nimirum sonat littera, quæ quando in sua proprietate explicari potest, nequaquam deserenda est. Quamobrem hanc expositionem præ aliis probo, ac genuinam censeo. Neque enim existimandum est, in Jobo ejusque liberis sive defendendis sive oppugnandis pugnam et luctam unquam defuisse inter angelos bonos illorum tutelares et cacodæmonas, quibus id a tenebrarum principe datum erat negotii, ut ipsorum vita» ac ruime insidiarentur, cosque, si possent, in exitium pertraherent sempiternum. In hunc fere sensum S. Athanasius in Quæst. ad Antiochum, de hoc Diabolicum angelis congressu, Qua st. XII, sic. interrogat : « Cum e coelo diabolus prolapsus sit, quomodo scriptum est in Job, quod ingressi sint angeli Dei et starent in conspectu Domini, et Diabolus in medio eorum? » Cui quæstioni respondet his verbis : a Non dicit Scriptura quod in coelo Diabolus venerit in medium angelorum : manifestum igitur est quod in terra. Etenim ubicumque sunt angeli, adslmt Deo. Verum sciendum est, quod per sanctum aliquem angelum Diabolo locutus sit Deus, quemadmodum etiam reges per hominem quempiam intermedium suum alloquuntur adversarium ; » ubi duo docet Athanasius, quæ ad scopum nostrum faciunt. *Primum*, scilicet hoc concilium non in cælo esso habitum, a quo exclusus est diabolus, sed in terra, uti verosimile est, in domo Jobi, aut fdinrum ejus, in qua Jobus una cum filiis

erant congregati, adeoque simul aderant eorum angeli tutelares, qui de salute clientum suorum inter se tractabant, inter quos medius adfuit et Sat in (rpio nomine fortassis appellabatur malus ille dæmon, qui a nativitate Jobi nunquam ab ejus latere discessisse dicitur), qui sicut Job inter filios suos medium ac digniorem locum occupabat, sic etiam inter angelos illorum tutelares, tanquam Jobo assiduus, medius quoque adfuisse memoratur. *Secundo*, exponit quomodo Satan non cum ipsomet Deo immediato collocutus sit, sed mediante aliquo angelo Dei internuntio seu interprete, qui hoc loco Deus appellatur, quia in hoc concilio Dei personam repræsentabat. istiusmodi autem angelum in veteri Testamento Deum nuncupari solitum docent D. Thomas in II° 2°, disL 8, *Quæst.* I, ari. 6; Suarez, lib. VI *De Angelis*, cap. xx; Vasquez, in I part, disput. 185, cap. n, et alii passim interpretes ac theologi.

Cæterum hoc loco per *filios Dei*, sanctos angelos intelligendos esse patet ex contextu Græco, fîj;« qui sic habet. *Et factum est sicut dies hæc, et ecce venerunt angeli Dei ut starent coram Domino, et Diabolus venit cum eis.* Licet autem in Scripturis homines æque ac angeli subinde filii Dei nuncupentur, ac revera per adoptionis gratiam tales esse significantur, pluribus tamen titulis ac prorogativi* angeli præ hominibus hoc nomen ac munus sibi quodammodo vindicare posse videntur, *pruno*, qui i sicut ante homines creati, et gratiis amplioribus ornati fuere, ita etiam ante illos hanc adoptionis dignitatem et filiationis hereditatem adiverunt; *secundo*, quia longe mijon ac ferventiori in Deum Patrem amore ac charitate flagrant; *tertio*, quia in divinis nutibus observandis vigilantiores, et in præceptis ejusdem exequendis mullo promptiores et expeditiores existunt. Tacco plurimas alias rationes el congruentias, ob quas præ hominibus (Christum unigenitum ac promogenitum Dei Patris semper excipio) excellentius angeli filiorum Dei nomen hæredilarint; quas pius contemplator ex eorundem natura et proprietatibus ac virtutibus, a S. Dionysio in libro *De Coelesti Hierarchia* luculenter descriptis, facile poterit assequi meditando.

Porro illa verba : a Cum venissent ut assisterent, » sublimiorem, quam primo aspectu apparent, continent eruditionem. Si enim venerint, consequens est ut priorem, in quo erant, locum mutarmi; undo Patres et theologi optime inferunt angelos localiter moveri, et cum omnibus in locis simul esso non possint, certum ac determinatum sibi a Deo præfixuu) habere spatium, quod occupent, modo scilicet spiritali sibique proprio, ita nimirum ut quilibet eorum totus sit in toto, (ofusque in singulis spatii seu sphaeræ suæ partibus ac punctis a quocumque assignabilibus, quod scholastici theologi vocabulo sibi proprio vocant definitive, et non circumscriptive

in spatio sive loco versari. Qu® hic operosius et accuratius discutere non est nostri instituti, sed scholasticorum, qui in materia de angelis prolixas et fusas hac de re movere solent quæstiones.

Qr t0. Hia quoque verba, *ut assistèrent*, de angelis prof | lata, multiplicem apud Patres et theologos sortiuntur significationem et expositionem, ac primo quidem, si *assistere* sumatur pro *faciem Dei contemplari*, sic assistunt omnes boni angeli, qui cono semper vident faciem Patris qui in cœlis est; *frwo-? arundo*, si *assistere* capiatur pro *laudare*, juxta illud *Isai.* cap. vi, l : « Vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et stantes Seraphim dicentes : Sanctus, sanctus, sanctus; » sic omnibus etiam beatis angelis convenit, nec ad hoc velut ad aliquid novum huc venisse dicendi sunt, cum semper id faciant; *tertio*, si *assistere* idem sit quod *immediatas a Deo illuminationes accipere*, solis id tribus primis ordinibus competit, qui supremam constituunt llierarchiam; quam S. Dionysius, cap. vu *Cœlest. Hierarch.*, ait : « Hoc ordinem nactam esse cæteris sublioriorom, quo in cam immediate Deo assistentem primævæ Dei apparitiones et initiationes tanquam in proximam principalius derivantur. » *Quarto*, si *assistere* stricte ac proprie accipiatur, quatenus *excludat omnem ad exteriora missionem*, sic, juxta S. Dionysium, *Cœlest. Hierar.* cap ix et xm, et S. Gregorium, lib. XVIil *Moral.* cap. ix, soli quatuor primi ordines, scilicet Seraphim, Throni ac Dominationes, Deo jugiter, ex proprio scilicet officio assistunt, nec ad hominum negotia curanda vel dirigenda foras mitti solent. Quare nec in isto sensu verbum assistendi hoc Io'o sumi potest. *Quinto*, si *assistere* significet idem ac *promptum esse et expeditum ad omnem Dei nutum*, quemadmodum milites duci suo presto sunt, ejusdemque imperia prompto animo excipiunt, cum id omnibus quoque angelis commino sit, qui semper ad omnem Dei voluntatem 'xcquendam parati inveniuntur; isliusmodi significatio non salis etiam huic loco congruere videtur. *Sexto*, *assistere* nonnimquam ponitur pro *consulere*; unde consiliarii, supremorum praesertim tribunalium, nominatim in imperiali camera Spirensi, assessores nuncupari solent. Sic etiam de legislatore lilebræorum in sacris libris legimus *Exui.* cap. xvm, 13 : « Sedit Moyses ut judicaret populum qui assistebat Moysi; » qui census verbi illius huic loco apprime congruit, in quo Deus una cum angelis suis consilium instituit, et suum de lobi innocentia ac probitate iudicium profert. *Septimo* denique *assistere* sumitur pro p : et sic angeli no Iri tutela s u m Deo proprie pro npbf assistunt, dum « ubi commissorum sive regnorum et rerum publicarum sive hominum pivatorum causam apud Deum agunt ac tuentur; quapropter nuncupantur; atque m gni- »

*? alione verbum bind hoc loco accipiendum

esse patet ex eo quod Satan, tanquam Jobi calumniator et accusator, simul adfuisse significetur, quemadmodum pulchro ad hunc locum exponit Orígenes dicens : « Cum venirent angeli gratias agere et confiteri pro sancto Job, venit et Diabolus, malignitate atquo inflatione repletus adversus memoratum Job. Venientibus videlicet angelis venit et Diabolus, ut staret ante Dominum. Angeli venerunt ut gratias agerent et laudarent; Diabolus vero venit ut accusaret atque culparet. » Maximum profecto nobisque prorsus necessarium benignissimus Deus in hoc mnniiH angelorum patrocínio præsidium conferro dignatus est, in quo gravissimi theologi claram angeli- ci illustrem divin» Providenti® partem constituunt. Id quod accurato prorsus iudicio penelrans et ingenue agnoscens Hilarius in *Matth.* cap. xvm, negat imbecillitatem nostram absque illis spiritalium adversariorum insultibus resistere ullo modo potuisse, ideoque nobis opus fuisse a natur® potioris auxilio. » Quod autem naturam potiozem illis attribuat, maximam eorum indicat dignitatem humana cuncta longo superantem. Sunt enim cœlostis aul® principes ac Palatini apud supremum totius universitatis Dominum ac Monarcham cum primis gratiosi, quibus dominans in nobis Deus ac summus imperator dedit hominum et omnium quæ sub cœlo sunt præfecturam atque curam, quam Justinus Martyr, *Apolog.* l, propriissimo vocabulo vocat rpivstav, id est, *providentiam*. Hanc autem angelorum providentiam in *Soliloquiis* suis, cap. xxvn, moro suo magna devotissimi animi significatione pie celebrat I). Augustinus, dum in hunc modum communem omnium parentem Deum affatur : a Grandis est eis cura de nobis; magnus est ciTectus dilectionis eorum erga nos; et hoc totum propter honorem tu® inestimabili* charitatis, qua diloxisti nos. » Et paulo post : « Beneficia tua, inquit, sunt hæc, quibus nos honorificanti. dans nobis angelos tuos spiritus in ministerium nostrum. » Hinc S. Hieronymus in *Matth.* cap. xvm, preclare probat singularem et eximiam quamdam esse dignitatem animarum, quod eximio beneficio Deus earumdem curam, institutionem, providentiam, tutelam, beatis spiritibus commendat : « Magna, inquit, dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu civitatis in custodiam sui angelum deputatum. » Rem hanc expendens magnus Antonius, cum suos invitaret ad immortalia Dei dona et beneficia memori mente celebranda, inter alia : a Virtutes, inquit, nobis ministrare præcepit, quas nunquam oculis corporis conspeximus, n Alludit nimirum ad locum Pauli, *Hebr.* i, H, in quo « administratorii spiritus » appellantur, quos S. Cyprianus « salutis nostre ministeriales » vocat; David vero *Psal.* en. 21. « ministro*, » Tertullianus, lib. H *Contra Mnrc.*, cap. vm, vertit « apparitores, n quod videlicet supremo totius universitatis dictatori

Deo semper appareant, et præslo sint ad obsequium. Alias idem lib. *De Anima*, cap. xxxvir, angelos a officia divina n nuncupat, verbo c jurisconsultorum perni deprompto, quos vulgo *officiales*, id est, administros, apellamus. Doctor gentium eosdem alibi, nempe *Gal.* iv,2; « actores » vocat, Græcc κκενρw;, quod S. Hieronymus « tutores; n Syrus, *procuratores* interpretatur. Pari quoque ratione Epictetus, ut Arianus, lib. I, cap. XIV, annotavit, custodes genios *tetrax* nominat, voluti legitimos ac fideles, patrimonii Dominici curatores, quod ipsum e sacris oraculis hausisse par est. A Philone Judæo, lib. *De Insomniis*, eleganter apellantur etiam ora xai Wxtyà, *ures ct oculi*, quo dicendi modo scite alludit ad regum Persarum consuetudinem, quisatrapasac familiares suos mittebant in provincias suo imperio subjectas exploratum omnia quæ in iis fierent aut dicerentur. Latini olim istinsmodi homines *auricularios* nominabant; Apulems. *otacustas* Jus civile, *curiosos et beneficiarios*; S. Gregorius Nazianzenus, *inspectores*; Zonaras. eodem sensu c^rx;; Tzetzes Chiliade septima it v ^ vx;;, *exploratores*: Aristides, xxwwcu;, *auscultatores*; Seneca, lib. III *De Beneficiis*, «vestigiatores:» Valentinianus *novella* 7, « discussores. » Vult nimirum Philo Deum, tanquam supremum totius universitatis Monarcham, e cadesti sua aula regia sanctos angelos, familiæ suce principes, tanquam fidos quosdam auricularios, et rerum omnium inspectores, in hunc orbem terrarum mittere, ut animarum salutem et Dei gloriam procurent ac promoveant. Illud est quod S. Augustinus in *Soliloquiis*, loco superius citato, manifeste declarat dicens: « Intrans ct exeunt nobi<cum, attento considerantes quam pie, quam honeste in medio prava' nationis conversemur, qnantoquo stud o et desiderio quæramus regnum tuum, » etc. Passim autem SS. Patres appellant illos hominem *pedagogos*; S. Basilius etiam id est *pastores*; Cyrillus apud Anastasium Nicænum, y.xTT.-|fcaç*x;, seu *duces populi*. Plores coronidem appellationes et officia vide apud S. Dionysium Areopagitam, lib. *De Cadesti Illicrar.*, ubi magnifice ac divine omnem eorum politiam exponit. E quibus omnibus liquido constat, quantam opem ad beatam vitam adipiscendam in eorum apud Deum gratia, quantumque præsidn in eorumdem tutela repositum habeamus.

Verumtamen no tam potenti tutelarium nostrorum presidio nimium praefidentes, ac de nobis ipsis noxie securi, salutarem omnino metum deponeremus, etiam Satan inter eos adfuisse describitur juratus animæ nostre inimicus, cum quo bellum, ut Greci dicunt, id est, fæderis ac induciarum expers, et irreconciliabile suscepimus. Subtilissima nimirum ingenii illius machinatio dolos semper struit ad circumveniendum opportunos, ct vim parat ad cos quoque debellandos atque superandos, qui virtute jam robusti

videbantur. Id divino plane spiritu pnrvidens Hnbaeuc, qui a lucto et certamine nomen invenit, ubi diram ac cruentam Satanæ piscationem prophetico penicillo depingit, cap. i, vers. 10: « Cibus ejus, inquit, electus. » Animas nempe cupit devorare, non plebefas; sed, ut ita dicam, patricias exquisitissimis cæli donis instructas, heroicas et divinas. Non est multum anxius aut sollicitus, si quis insigni aliquo scelere vel fiacrilio notatus occurrat, jam certo prope, colligit suam illam prodam esse futuram. ut non opus sit excogitato quopiam apparatu aut fraudibus ad fallendum ac perdendum eum qui sua sponte proruit in peccatum, ct in malum præcipitot Verum si quis objiciatur Jobo similis, vir virtutum omnium præsidiiis ct ornamentis instructus, atque singulari quodam Numinis amore inflammatus, qui omne vitium cl flagitium Vatiniano quodam odio prosequatur, neque sui duntoxat ipsius, sed aliorum insuper salutis desiderio summo teneatur, atque Dei gloriam omni studio promovere atque amplificare cupiat; hunc omnibus malitia viis insequitur, in hunc omnes nequitiae nervos intendit, in hunc mille *nocendi* artes excogitat, ct omnem movet lapidem ut ipsum a religioso vitæ proposito dejiciat, ct in vitiorum laqueos cipposque veteratosi artificii machinatione inductum, ac Dei tandem gratia virtutumqur presidio spoliatum in interitum secum trahat sempiternum. Hoc porro dæmonis pnecipuum in electos odium, ct indefessum iisdem nocendi studium, exemplo lobi fiet manifestum, cujus ardentissimo (quippe cibi *electissimi*) devorandi desiderio cum teneretur, ut voti compos fieret, in angelorum concilium callidus ille veterator irrepit, ad quem Deus, sive angelus concilii præses, locum Dei tenens, in hunc modum qui sequitur sermonem direxisse perhibetur:

7. Cui dixit Domixus: Unde vexis?—Septuaginta vertunt: *Et dixit Dominus diabolo: Cude ades?* Hebraeus textus hanc interrogationem effert in futuro: *Vndc venies?* quo modo etiam Regia legunt. Quod aliqui ab Hobnvis per tempus futurum exprimi putant. ad insatiabile daemonis erga nos odium ac nocendi studium explicandum: quippe qui quantumvis multo nobis mala irrogarit. a novis tamen semper damnis et molestiis inferendis nunquam cesset, sed non nemo fortassis movebit hic quæstionem, cur Deus cui, ut Apostolus ait, *Jlebr* cap. iv, 13, « non est ulla creatura invisibil s in conspectu ejus, omnia autem nuda et apta ta sunt oculis ejus, ab ipso Satonas dscitetur ac petat, per qu r loca. vol per quas vias illuc advenerit. Cui respondemus, hanc interrogandi formulam, qua Deus, seu angelus Dei vicarius, hoc loco umk scribitur, nequaquam es^edubit mtisaut ignorantis ^ed severi potius judicis pro tribunali sedentis, ac Satanam tanquam roum examinantis tacite quo perfidiam ac vecordiam illi suam exprobrantis, quod ordinem deseruisset, ac principatum suum

perdidisset. Quo sensu cliam iti Genesi Deus Adam postquam peccaverat interrogasse scribitur, *Gen.* m, 9 : « Adam, ubi es? » et Camum *Gen.* iv, « Ubi est frater tuus? » et in Evangelio villicum iniquitatis, *Luc.* xvi, 2 : « Quid hoc audio de te? » Sic et perfidis Judæis ait, *Doit*, xxxir, 37 : « Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? » ac Judæ proditori dixit *Matth.* xxvi, 50 : « Amice, ad quid venisti? » Omnes enim istiusmodi interrogationes non tam dubitationem aut ignorationem quam indignationem innuunt, et simul tacito insinuant jam criminis reos ita convictos teneri, ut vel inviti scelus suum faleri compellantur, ne ulterius illud excusare aut negare valeant. Non nihil aliter hunc locum accipit et exponit S. Gregorius, lib. II *Moralium*, cap. ni, dum in hac interrogatione reprobationis agnoscit mysterium dicens : « Quid est, quod venientibus angelis electis nequaquam dicitur : Unde venitis? Satan vero unde veniat percunctatur? Non enim requirimus nisi utique quæ nescimus* Nescire auleni Domini reprobari est. Unde quibusdam in fine dicturus est : *AVscioros unde sitis; discedite omnes operarii iniquitatis.* Sicut et nescire mentiri vir verax dicitur, qui labi per mendacium dedignatur; non quia si mentiri velit nesciat, sed quod falsa loqui veritatis amore contemnat. Quid est ergo dicere ad Salan: *Unde venis? nisi* vias illius quasi incognitas reprobare? Veritatis igitur lumen tenebras quas reprobare ignorat. Et Satana itinera quia judicans damnat, dignum est ut quasi nesciens requirat* » Hinc nimirum Deus passim in scripturis peccatorum viam nescire dicitur, quia dum peccant, intentionem suam cum Deo minime communicant, nec ejus consilium aut auxilium implorant. Quo spectat etiam illud quod improbis principibus apud Oream Dominus impropere dicens, *Oscæ* cap. vin, 4 : « Ipsi regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi. » Quod Septuaginta vertunt hoc modo : *Sibi metipsis regnaverunt, et non per me; principes exstiterunt, et non indicaverunt mihi.* Ab angelis ergo probis hoc Joco Deus unde venirent minime requirit, quod vias et itinera ipsorum exacte cognoscat et approbet, quandoquidem ipso inconsulto aut invito nihil aggrediuntur aut moliantur, sed nutum divina voluntatis ad beneplacitum in rebus omnibus diligentissime observant, et fidelissime ac promptissime exsequuntur.

Denique hæc interrogatio a Deo in hunc finem ad Satanam directa videtur, ut in laudes lobi fusius excurrere et deinceps quæ ad majorem suam gloriam de Jobo statui vellet exsequendi occasio præberetur. Quemadmodum igitur angeli dixerunt ad Abraham, Genes, xvni*9 : « Ubi est Sara uxor tua? » non quod ignorarent, sed ut deinde nuntiarent ei futurum, ut ex illa filium susciperet, et utique Deus etiam hoc loco diaboli unde veniret interrogat, ut de Jobo sermonem ingereret, et Satana licentiam dari ei ip-

surn affligendi, quo virtus ejus illustrior evaderet atque hoc modo omnia ad rationem loquendi et intelligendi nostram componerentur. Huic ergo interrogationi quid Salan responderit expendamus.

Qui respondens ait : Circuivi terram, et perambulavi eam. — Septuaginta vertunt: *Et respondens diabolus Domino dixit : Postquam circumivi terram, et perambulavi eam quæ sub calo, adsum.* D. Gregorius, lib. II *Moralium*, cap. iv, v et vi occasione hujus responsi Salame fusius exponit modum quo Deus cum angelis ac dæmonibus et bi vicissim cum Deo colloquantur; ait autem Deum, quando angelos alloquitur, novas quasdam ipsis indoro revelationes, quibus de Dei voluntate circa res a se agendas plenius instruantur, adeoque pro mandatis ac praeceptis inserviant; angelos contra tunc Deo loqui, quando ex visis exsurgunt in motum admirationis, vel cum affectiones suas ei repræsentant, quas tamen non latuisse Deum minimo dubitant. Unde subtiliter Div. Thomas, I part., *Quæst.* CVI!, art. 3, tradit hanc inter has locutiones differentiam, quod Deus loquens ordinetur ad angelum sicut agens illuminans et revelans; angelus vero loquens ad Deum, velut passivum ad agens, cognoscens et accipiens quidpiam ex Deo. Sed hæc scholasticis, qui hac de re n^o pon-
discutienda relinquo, et ad ipsam dæmonis responsionem expendendam me confero. Ac im-
mis ex eo quod terram se perambulasse dicat, haud obscure insinuat, se non gregarium quempiam de plebe dæmonum, sed inter suos principem, cui reliqui parerent, exstitisse, nec in unam duntaxat civitatem aut provinciam, quam infestaret, aut suis qualibuscumque legibus moderaretur, potestatem accepisse, sed in totum quam late patet orbem sublunarem, imperium tenuisse, idcirco quo universam, ut in Græco est, *ωύ-’cùwv*, *quæ sub calo est*, terram perambulasse ad instar imperatoris aut regis alicujus, qui fines imperii sui et passibus lustrare! imperio continet.

Non dixit autem se perambulasse rælum aut acrem, sed teiram. Coelum enim significat viros carios et puros omnique libidinis vitio immunes; hos autem non dicitur Satan perambulasse, quia hos timet, neque propius accedere audeat; a term obscura et tenebris obsita, symbolum est eorum qui luxuria fœdantur. Itaque Deus dicitur cælos perambulare, juxta illud *Job.* cap. xxii, 14 : a Circa cardines coeli perambulat, » diabolus vero terram. Cujus ratio est, quia Deus casiis et mundis adbæret, diabolus autem luxuriosus. Hoc ex S. Gregorio dixerim, lib. II *Moral.* cap. xxxu : « Circuivi, inquit, terram, et perambulavi eam. Et notandum, quod non transvolasse, sed perambulasse se asserit, quia nimirum quem tentat nequaquam velociter deserit, sed ubi molle cor invencrit, ibi pedem miserie persuasionis figit, ut immorando actionis pravæ vestigia im-
pendi-
tur-
hio
teilli-
lur?

mat, et ex sum iniquitatis similitudine quos valet reprobos reddat,» ubi premit verbum illud *perambulavi*, quod longiorem moram significat; *q. d.* Omnes quidem aggreditur diabolus, omnes pulsatur; verum viros cestitalo nitidos pervolat, neque longiorem moram trahit, dum eos tentât, sed dum ad homines libidine diffluentes et luxuria foetidos accedit, apud illos demoratur, in ipsis ambulat, et cum eis libenter ac suaviter conversatur.

Cum ergo terram dicat Salan se perambulasse, nil mirum si Jobum non calcaverit, non vicerit, qui in cœlo mente vivebat? Unde Evagrius in *Calena*, cap. ii : « Idcirco Jobum non perambulat, quia non est sub cœlo, cum in cœlo vitæ suæ positus habeat rationes: Jobum non perambulat, quia cœlestem erat politiam adeptus; » terra ipsa major, major mundo.

Notandum vero id quod Latinus interpretatur, in Hebraeo esse *UTOO meschut*, a verbo CTO *schut*; quod proprie significat *âltlenle discurrere, circumspicere, et explorare*; ut intelligamus dæmonem tanquam exploratorem omnia circumspicere, omnia considerare, omnia lustrare, atque imprimis hominum actiones, ipsasque animi propensiones curiosius perscrutari ac rimari, qua via invadere, qua parte aggredi et opprimere incautos possit. Ad hunc, sensum Chaldrons quoque paraphrastes istam dæmonis circuitiōnem flexit, dum ita vertit : *A discurrendo in terram, ut inquirerem opera filiorum hominum, et ambulando in ea*. Itaque circuit ut seducat, quinque ut flagellet. Nam ab eodem fonie Hebraico derivatur *schot*, quod *flagellum* significat, seu virgam qua quis eroditur et verberatur. Sed quid flagellum, inquires, ad circuitum? Docebit nos id Forcius. qui in cap. xlii (radit *flagellum*, Hebraico uTi' *schoth*, sic dictum, quod *circumpungat et circumagatur*, dum quis illo flagellatur. Quo quid aptius ad hoc propositum dici possit? Numquid enim Satanic circuitio a flagello abest, quoniam circuit ut nos decipiat, et deceptos flagellis crudelissime erodat? Itaque dum terram circuibat, circuitum istum in Jobi flagellum destinavit atque convertit, sed ad ejus palmam et coronam, quia nimirum forti et (equo animo flagella sustinuit athleta fortissimus et invictus.

Quam porro formidandus sit omnibus istiusmodi Satana: circuitus, quantaque vigilantia observandus, et quantum illudine atque constantia repellendus sit, ipsemet princeps Apostolorum diserte nos docuit ita monens, *epist. I*, cap. v, 8 : « Sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester Diabolus tanquam leo rugiens circuit quoruscumque quem devoret; cui resistite fortes in fide. » Neque enim in hac sua perniciosissima crudelissimaque circuitiōne moderationem aliquam adhibet aut quietem, vel pro defatigatione tanquam in clivo interjungit ut respiret; acer ubique ac vividus diu noctuque semper instat, nec somno eget, ut-

pole spiritus; quam ob causam angelas (cujus naturam retinuit) ab Hebraeis "vy *khir*, id est *vigil*, appellatur. Quamobrem Isidorus Pelusiota, lib. II. *epist.* 164, dromonem ait ad nos decipiendos semper *iy-fj-n i, insomnem esse*, et in perpetua quasi vigilia excubare; cumque celeritate sit incredibili, omnibus in momento locis adest; dunaque abibse putes, illico advolat, et celerius afflat pestilentem ignem quam fieri posse quisquam cogitasse!. Quam, ut opinor, ob causam Hebraei vocant ipsum *fpn resceph*, quod Aquila. *Jlabac*. cap. m, vers. 5, *volatile*. S. Hieronymus *diabolum* interpretatur. Significat autem illud vocabulum quidquid noxio et flammifero quodam impetu citissime pervolans, cladem, pestem, luctum et calamitatem circumfert, qualia sunt fulgura venenata ignitque sagitta, quæ subito visae subitoque tacta perniciem afferunt. Talis omnino est Satan, quem propter volaticam malitiam igneumque impetum animi decus inflammantem ac destruentem Dei Filius in Evangelio «fulgur de coelo cadens» nuncupavit, *Luc. x*, 18. Admirabili enim celeritate noxam ubique circumv. hit. vim omnem honestatis gratiroquo dona adurit, quantum saeva et pertinaci contentione potest, labefaciat. Hinc gentiles, ut opinor, c sacris, nt solent, libris occasione sumpta malitiam quamdam finxere deam, quam *Alen* vocant, hoc est *Iasionem*, quod, ut Homerus canit, *ssivrx iirai, omnes ladat*, et pestilens suum virus afflet mortalibus, quo quotquot lacti fuerint, intereant universi. At profecto nocentior est dromon infernalis, pessimus illo genius, cujus pestilentissimo afflatu et instinctu pereunt quotquot intereunt; ejus plane nemo, nisi divino munitus presidio, venenosum unquam halitum sine noxa excipere, aut igneos vibrantesque malleolos, nisi adamantino Dei scuto defensus. sine lethali vulnere effugere ullo modo potuit. Impia enim illa mens nunquam dormitat, sed semper in malum vigil, et stimulis invidiai ferox, tot saxulorum decursu jam inde ab initio ad fallendum et vexandutn crudita, strenue se in hoc opificio versat in xpolilque. Ilinc sicut Evro cupiditatem. Caino parricidium, filiis hominum libidinem et Numinis oblivionem instillavit; ita scelere et audacia perditos ad latrocinium, avaros ad aurum, sicarios ad ferrum, petulcos ad voluptatem, vanos ad ambitionem impellit. Quapropter divino prorsus judicio Tirtullianus, lib. *De l'atier.lta*, cap. i: a Lata, inquit, atque diffusa est operatio mali (hoc est dromonis) multiplicia spiritus incitamenta jaculantis; » jactilantem introducit inimicum, cor et vitalia trajicere molientem. Educit autem e pharetra sua grandi et abominanda « multiplicia incitamenta, » seu incentiva, fraudes exquisitas, scelerum modos prope infinitos, quos in animam ejaculatur; neque frustra. Innumerabiles enim sunt illius victorie, ob quas in medio filiorum Dei insolentissimo gloriatur dicens : « Circuivi terram. et

perambulavi ram. » Ad quem lorum præclare Orígenes: « Circuit, inquit, omnem terram non carnalibus vestigiis, sed circuitiionibus iniquitatis; non terrenis gressibus, sed spiritualibus seductionibus. Terram circuís, o diabole, ad desolandum et exterminandum. » Sic ille. Vide quantum nocere lentet isto circuitu; explorat nimirum et indagat hominum studia, ut unumquemque aptis machinis impetat, et armis opportunis expugnet. Denique tangit etiam hoc responsum immanem illam Diaboli superbiam. qua inflatus. cum ipromet Deo de terne dominio ac regno dimicare nudet, et imperium Dei labefactare, suumque statuere conatur. Nam *perambulare terram* idem est Hebræis, quod eam subigere, ac in potestatem redigere, quemadmodum in Psalmis suis David rex ait : « In Idumæam extendam calceamentum meum; mihi alienigena? subditi sunt, » *Psat.* l ix, 10. Unde etiam in *Deuter. xi,* % dicitur: « Omnis locus quem calcaverit pes vester, vester erit, » Est enim istiusmodi perambulatio et conculcatio signum quoddam dominii ac potestatis in rem quam quis perambulando conculcat. Hoc ipso igitur dæmon, quo se terram perambulasse jactat, totius quoque orbis quodammodo sibi arrogat principatum, et in omnes quotquot ejus ambitu continentur, tyrannicum usurpat imperium. In simili fero occasione, arrogantia non dissimili, coram Christo quoque postmodum de totius mundi dominatu superbe se jactasse fertur in Evangelio, ubi Dei Filio in montem evecto universa mundi regna ostendisse scribitur ac dixisse, *Matth.* nr, 8: a llæcomnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. »

Ad hanc igitur SaLanæ superbissimæ mentis elationem deprimendam et inanis ejus jactantia» fastum retundendum et illudendum divino prorsus consilio decrevit Deus non aliquem cœleslis exercitus ducem militemve, sed Jobum . virum humilem ac simplicem, cum insolentissimo tenebrarum principe in arenam introducere, ad singulare certamen cum ipso ineundum ; qua occasione hic de Jobo deinceps sermonem instituit.

* 8. Dixitque Dominus ad eum : Numquid considerasti SERVUM MEUM JOB, QUOD NON SIT EI SIMIUS IN TERRA, UOMO SIMPLEX ET RECTUS AC TIMENS DEUM. ET recedens a malo ? Septuaginta vertunt : *Et dixit ci Dominus : Attendisti mente tua super puerum meum Job ? quod non est juxta cum in terra ? homo sine crimine, verax, colens Deum, abstinens ab omni mala re?* Hebrosos pro *considerasti* habet : *Nunquid posuisti cor tuum super servum meum ?* Qui loquendi modus exactam mentis observationem et studiosam anitni attentionem designat, qivi nimirum id quod oculis exterioribus cernitur intimo mentis sinu excipitur, et pensiculatius consideratur atque minutim examinatur, quo sensu in l Ilcy. xxT , Î3, dicitur : « Ne ponat, oro, Dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum; » id est : Ne iniqui istius hominis ac-

tiones minutim et attento expendas nut examines. Hoc igitur loco similiter isla verba : « Numquid considerasti servum meum Job, » caindcm vim habent, ac si diceret : Quando terram perambulasti, et ad Jobum virum omni admiratione dignissimum pervenisti, numquid forsan leviter ipsum præteriisti, et quasi d< via per transennam obiter aspexisti? an vero illius te consideratio fixum et hærentcm tenuit, et sedulo ac minutim omnes ejus actiones quemadmodum ego perscrutatus es et admiratus? Tanta nimirum animæ virtutibus exornata? pulchritudo est fanlaquo amabilitas, ut non hominum duntaxat ad se oculos alliciat, verum etiam angelos, atque ipsummet, si dictu fas sit, Deum in sui rapiat admirationem. Id ipsum S. Paulus insinuare videtur cum ait: « Spectaculum facti sumus mundo ctangelis et hominibus,w I *Cor.* iv, 9, ubi pingit hunc mundum tanquam circum agonalem, palæstram aut pulverem Olympicum, in quem viri sancti, præsertim apostolici, velul pugiles animosi et athleta fortissimi ingredientes gratissimum superis spectaculum præbent, dum cum pammachis sævo ardore furentibus, cum pyctis malevolis et robustis (do'inonibus, inquam, infernalibus), in nomine Domini dimicantes, semper invicti et áxxOaúiTct *inexpugnabiles*, existant, et innumeras ab hoste palmas et victorias reportantes, coelestis totius theatri plausum concitant ad gratulationem. Solet nimirum Deus in viris sanctitate conspicuis sibi quam maxime complacere, quinimo et gloriari ; CJde apud Isaiam ,cap. x l ix, 3, ait : « Servus meus e* tu, braci, quia in te gloriabor, » et jure quidem meritissimo, cum viri sancti sint deliciæ, thesaurus et regnum Deo, imo et corona, quemadmodum testis locuples idem vates, cap. Lxn, 3, de viro justo aperle vaticinatur : «Et eris corona gloria? in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui; » quibus verbis ostendit piam animam decore onustam non modo a Deo coronari, verum etiam, ut aiebam, esse quodammodo ipsius Numinis diadema, coque velul ornamentitattari ac gloriari. Hanc igitur ob causam hoc etiam loco Deus, in Jobo viro integerrimo animaque sanctissima sibi complacens, in ejusfrm laudes et praeconia gloriabundus excurrit, dum virtutes ejus prorsus singulares ad omnium quidem imitationem et admirationem; diaboli vero invidiamet despectionem voluti tropica quaulam maxime illustria nobis ob oculos ponit, et amplissimi^ m cœhun laudibus extollit, dicens, « quod non sit ei similis in terra. De quo, dic, ainabo , Deus ita unquam antea locutus fuit? cui talepreconiuin unquam dedit? Magna profecto et vera laus est, quæ non quærilur, sed tenetur; nec « ex hominibus, sed ex Deo est, » Itom. u; quam solam S. Paulus jure merito magni faciendam et ambiendam docet , postquam inanes hominum laudes (ut S. Chrysostomus observat) m; SiivitaTw w.rOxv, *tanquam pestilentissimum*

vanrr gloria scopulum, velis remisquo vitandum
Falhx monuit. Laus onlm quæ ab hominibus procedit
âi< born^ Plcrâmquo fallax est et vana, præterquam quod

Vibo» admodum instabilis sil. ac plurimis mutationibus
precediti obnoxia; at laus quæ a Deo venit vera est et so-
a lida, et inconcussa, atque instar marmoris aut
leo to adamantis firma manet ac perennat, siquidem
laus Del vero efficit et confirmat id quod laudat,
quemadmodum eleganter D. Anselmos ad cita-
tum Pauli locum annotavit: « Non ex inani, in-
quit, vocabulo laudatur ab hominibus, sed ex
intima veritate a Deo, qui per suam gratiam
præstat ei unde laudari possit. » Sunt nempe
hominum laudes inania duntaxat vocabula, nec
quidquam rei continent aut conferre possunt.
At laus quæ a Deo est. præterquam quod, ut
Synesius epist. GS loquitur,

vera sit virtutis merces: insuper, ut Bion apud Sto-
bæum, semi. It. ait. xpttaovx

meliores efficit. Hinc quando quispiam a Deo lau-
datur, quidquid dicitur et vere dicitur, et reipsa
efficitur, atque in eo confirmatur: v. g., si quis
de constantia vel robore fide laudetur a Deo, tam
robustus illico officitur, et in veritate stabilitur,
nt ad instar cujusdam cautis ac dftrissimæ rupis
quantumvis tumentes et furentes persecutionum
fluctus atque procellas tranquillus omnino ac
securus irrideat.

fnmh *8,lur mirunb Jobi virtus in omni for-
iincqnæ h,na constans et inconcussa permanserit, cum
« i)co virtutes a Deo in homine laudate usque adeo
fst? confirmentur atque consolidentur, ut instar mar-
morum aut adamantis adversus omnem vim et
violentiam indurescant et illesa) permaneant?
Quamobrem divine omnino Chrysostomus in *Ca-
tena*: a A cunctis, inquit, hominibus omnique
terrarum orbe contemni quid tandem obfuerit, si
is qui angelorum Dominus est, nostrarum rerum
laudator ac præco fuerit? Contra, quid juverit
a terrarum et maris cunctis incolis prædicari, de
nostris laudibus Deo silente? Id igitur ipsi sem-
per spectemus, ut do nobis prædicet Deus; id
quod si nacti erimus quamvis in nos universa
quæ sensu hauriuntur mala seso effundant, cunctis
tamen erimus superiores. « Nulla enim omnino
mala, nullus quantumvis gravis hac violentus
calamitatum aut tentationum incursus unquam
prævalebil adversus virtutes quæ a Deo in nobis
laudate fuerint. Quapropter hoc satagamus, et in
hoc totis viribus incumbamus, ut frivolis et inani-
bus hominum plausibus ac laudibus contemptis,
solam quæ a Deo est veram laudem mereamur,
siquidem hæc, præter quam quod vera sil et so-
lida, ipsam in nobis otllcit ac stabilit veritatem.
Qiôtihi. Hanc profecto verissimam quæ a solo Deo est
I u Vi laudem insigni hac prerogativa consecutus est
to æn- lobus, a quod non sit ei similis in terra; » quia
cuius nimirum in omnibus virtutibus primas tulit, qui
nullum alium viderat imitandum. Undo S. Au-
gustinus ex utroquemixtmi *Quast.* CXVIII: « Non

est, inquit, Job similis in torris verus Dei cultor.
Quis tantum potuit promereri, cui tale Dominus
testimonium perhiberet, nisi hic, qui non imita-
tor invenitur, sed auctor rorum quæ gessit? »
Cum igitur ipse imprimis sibi Deum singulari
pietatis studio colendum ne venerandum propo-
suerit, neminem antea videns Dei enitorem, cu-
jus sequeretur exemplum, merito etiam inter
suos coætaneos, tanquam virtutum princeps, hanc
primam et præcipuam n Deo laudis adoream
est consecutus, o quod non rit ei similis in terra, »
id quod Orígenes expendens probat eum supra
onrnes in sanctitate excelluisse Patriarchas: « Ma-
gnus, inquit, erat in fide Abraham, sed excellit
illum Job in tolerantia. Magnus erat Jacob in
cordis munditia, sed non fuit minor illo Job in
misericordia; adversus crteros omnes priores et
novissimos non succubuit in virtutum studiis.
Omnia enim quæ fecerunt sancti, fecit etiam Job;
quod autem sustinuit cum gratiarum actionibus,
hoc nihilominus nullus alius sustinuit. » Quod
etsi verum, tamen dia erat peculiaris Jobi excel-
lencia (ut recte notat Pineda noster) cum tantis
opibus tantam conjungere pietatem. Et sane non
absque ratione hoc asseritur: nam non frustra
ante Dei commendationem, ante Jobi sanctitatis
cum Diabolo disceptationem, sic minutatim ejus
amplitudo rerum earumque magnificentia descri-
bitur, quasi quid innuens singuiare, unicum extra-
ordinarium pre ætcris, simul opes ac sanctita-
tem, pietatem, munditiam Deique timorem possi-
dere. liincquasi de re unica ac extraordinaria, glo-
riabatur Deus, « quod non sil ei similis in terra. »

Huic autem divino de Jobi virtutibus testimo-
nio non absimile e-t illud quod de sanctis pon-
tificibus canit Ecclesia: « Non est inventus simi-
lis illi, qui conservaret legem Excelsi, » quo ni-
hil aliud significatur quam eorum unumquem-
que suo sæculo insigni pietatis gloria floruisse
et præ ætcris exeelluisse; non enim singulos
cum sigulis aliis viris sanctissimis, sed cum suis
duntaxat æqualibus et coætaneis comparat

Cum igitur Job t inta esset præditus vite sane-
limonio, merito ipsum Deus tanquam panera-
tiastem quemdam et generosissimum pugilem in í pn-
circum agonalem et publicam aronam adversus I' B' l
Satonam introducit, ad insolentem superbissimi
cacod rmonis iir >gintiam retundendam, et ut cennir.
simul ostenderet, nequaquam viribus Diaboli ad
scribendum, quod plurimi homines in ipsius
potestatem redigantur, sed illud soli improborum
hominum impietati atque perfidia) imputandum
esso, quod cum facile divina opitulanto gratia
Diaboli conatibus possent resistere, vecordia sua
Deum deserentes, sponte ac volentes impiissime
et dirissima? ipsius seso mancipient servituti. Quare
risu et cachinno sibiloqua dignus videtur Diabo-
lus, dum sibi totius mundi arrogans principatum
insolenter eorum Deo so terram circuisse ac per-
ambulasse jactitat, cum Job, homo natura sim

imbecillis, in tantis opibus tot peccandi periculis expositus, tot voluptatum atque deliciarum illecebris ad peccatum suaviter invii.intibus undique circumdatus, pernicioso insuper perditissimorum hominum exemplo ad omne malum provocatus, millies a dæmono tentatila, nusquam tamen ab officio probi ac religiosi viri unquam desciverit, sed suam in dies virtutem gloriosissimis auxerit incrementis, et e pugna semper victor evaserit, innumeras referens palmas ac triumphos.

Indo cum Deus Diaboli, principis nequitiæ, ac scelerum omnium machinatoris, malitiam punire vellet, coram eo Jobi justitiam commendavit dicens : a Numquid considerasti servum meum Job ? » etc. Fuit hæc Jobi commendatio flagellum quoddam immane, quo Satan vulneratus in rabiem et invidiam exarsit, juxta illud Davidis, postquam justi virtutes extulerat, dicentis *Psal.* exi, 10:« Peccator videbit et irascitur, dentibus suis fremet et tabescet ; n ubi *irascetur* idem est quod *invidet*, prout Valabius exponit. Ea quippe invidi© natura est, ut alienis bonis crucietur. Satan igitur auditis Jobi laudibus statini iis tenebras effundere conatur.

9. **cn** respondens Satan ait : Numquid Jon í tmroií FnršTRA TnJEr Pegg 7 Septuaginta vertunt : *Num gratis Job colit Dominum?* Attende mecum hic pauliQxnnæ. li per ad malitiosam nequissimi veteratoris astutiam, et ut vaferrimum ejus calumniandi ingenium agnoscas, confer hoc ejus responsum cum verbis Domini præcedentibus. Quibus a simplicitate, a rectitudine, a timore divino, ab innocentia et eximia in his omnibus virtutibus singularitate Jobum commendabat : ait enim a quod non sil ci similis in terra , homo simplex et rectus. ac timens Deum, et recedens a malo. » Quid ad hne Satan? « Numquid, inquit, Job frustra timet Deum? » Non illustrem ipsius candidissimi pectoris simplicitatem, non morum vectiludinem, non vit© innocentiam, nec in his omnibus singularem ejus prerogativam commemorat, *sed* solum timorem in medium affert, utilium cavillilis impetat et traducat. « Verba profecto hæc Diaboli sunt, » id est, calumniatoris, *ul Graea: Catenm* Auctor hoc loco prudenter observavit. Non enim maligni sui spiritus artisque veteratori© manifestiora signa vel evidentiora dare potuit argumenti, quam quod c tanta viitutum segete tenuissimam duntaxat timoris servilis spicam eleve, d calumniis suis comminuendam ac discernendam designet. « Non fecerat Job malum (inquit Hugo Cardinalis) quod argueret Satan, bonum ejus diminuit. » Hoc nempe proprmtñ est Diaboli, cum sit virtutis inimicus, ac veno laudis invidus, ut id quod ex virtute fit vitio vertat, et in pejorem partem accipiat. Non est, inquit, is verus Dei timor, quem in Jobo tantopere collaudas ; non c*t sincerus amor, sed mercenarius, qui non te propter te, sed propter tua colit,

ut in eum prædivite cornu terrena bona conferas et collala conserves et amplifices. Occultissimam nimirum animi intentionem invidis oculis penetrabat, ni quæ deforis pulchra videbantur ex internis maculis, quas suspicabatur, corrupta judicaret, quemadmodum ad hunc locum in *Catena* optime annotavit Olympiodorus, ubi ait : « Animadvertite improbitatem ; cum ea quæ dicta erant incessere non posset, animi sententiam insectatur, et ad ea quæ latent se idcirco refert, quia quæ aperta et explorata sunt illi dabuntur. » Hoc nempe proprium est Diaboli ingenium, et solitum perfidi illius veteratoris artificium, cuncta vitiantis, et optima quæque calumniose traducantis. Human© quidem infirmitatis esso cognoscitur, ex primis ac levibus interdum indiciis dimonis sinistram do aliis opinionem concipere, et co-?letfl'rum facta (emero judicare, necnon ea quæ du-jn8fDani-bia sunt in pejorem partem interpretari ; verum fate illa quæ manifesto bona sunt absque ullo pravitatis indicio calumniari, atque ex occulta animi Lom intentione damnare, solius dæmonis est et filiorum ejus. Consultius proinde, multoquo requius et per omnem modum satius est, occulta quæ? « ka-nut non videmus ex externis recto factis , quæ nobis nota sunt, esse bona conjicere et interpretari, quam externa bona ex occultis, quæ ignoramus an forte adsint, pravis intentionibus præsumere condemnare. Hac quidem pregnante et quodammodo necessaria argumentatione Romanos magistratus malignitatis et injustitiæ arguebat et convincebat Tertullianus in *Apologet.*, cap. in, quod nimirum fideles, quos alias morum probitate atque innocentia vit© conspicuos nossent, ex solo nomine Christiano ipsis penitus ignoto peremptorio damnarent, cum multo æquius foret, ex iis quæ manifeste bona erant occulta probare, quam ex occultis manifesta damnare. Cum enim dixisset : « Quid, quod ita plerumque clausis oculis in bonum ejus impingunt, ut bonum alicui testimonium ferentes admisceant nominis exprobrationem. Bonus vir Caius Scius, sed malus tantum quod chrislianus; subdit : « Laudant quæ sciunt, vituperant quæ ignorant, et id quod sciunt ex eo quod ignorant corrumpunt, cum sit justius occulta de manifestis præjudicare, quam manifesta de occultis predamnare. » Ita Tertullianus. Hic Apostolus quoque priscorum vitia philosophorum perstringens hujusmodi diserte meminit malignitatis, dum illos ait « repletos omni iniquitate, etc., dolo indignitate, » Græci r.7xcT.0tíx;, Bom. i, 29, quod (ut recte ibidem annotat Justinianus noster) Aristoteli est vitium, quo omnia in deteriore pariem accipiuntur. Unde Syriacus interpres pro *malignitate* vertit, *pessimis cogitationibus*. De ipso autem Pauli saeculo hac luce infecto ita morum censor et Latinorum sopitus Seneca lib. De *Tranquillitate animi*, capito tertio, graviter pronuntiabat : a In hac tam insana hominum ambiliono, tot calumniatoribus in deterius

recti torquentibus, parum luta simplicitas est. » Nec crediderim levio- rem esse hodiernam hominum ambitionem, ut mitiores de proximis cogitationes habeant; imo vero quo ipsi in peccata proniores in dies sunt, eo ad actiones aliorum sinistre ac temerario judicio interpretandas procliviores feruntur, sive quia ipsi vitiis rediti ex suo animo omnes restimant, et proprio pede metiuntur; sive denique quia aliorum vituperationem suam esse inudem arbitrantur. Sic Pharisei invidi, ne Christi miraculis convincerentur, ipsum in Beelzebub principe demoniorum ejicere duumonia jactitabant, *Lue. xi, 15*; erant quippe filii Satane illius qui Jobi erga Deum officia non sine pretio benigna, sed mercede conducta esse petulanter criminabatur. Unde subdit :

•.io. 10. Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, ut possessio ejus crevit

Pergit in terra? — Malitiose prorsus demon hic con-
fitebatur quod praecedenti versu paulo ante
dixerat. » j., b. objecerat, nempe Jobum minime gratis aut ani-

mo ingenuo ac liberali, sed lucri causa ad instar mercenarii condicio quasi pretio Deum colere ac venerari; quapropter singularia quaedam Dei erga Jobum beneficia commemorari, quibus quodammodo ejus operam emisse aut conduxisse videretur. Quod dum agit, tam Deo quam Jobo plurimum detrahit : Deo quidem, quasi nullos veros ac sinceros, sed fictos duntaxat et imaginarios amicos haberet; Jobo autem, quod non virtutem coleret, sed mercaturam exerceret. Perfecta enim virtus et ratio postulat, ut Deum propter se, non tam compendii nostri quam ipsiusmet bonitatis et praestantiae causa observemus.

Cur Jobum? — Ceterum eleganti admodum metaphora unum videtur Satan se nihil adversus Jobum prevalere « ne unquam potuisse, eo quod simulari Dei ; Mercenarii? (ione tanquam vallo quodam validissimo circumdaretur : a Vallasti, inquit, eum. ac domum ejus universamque substantiam per circuitum; » quasi dicat : Tam tirino et polenti presidio ipsum et bona ejus cum interna tum externa munivisti, et in circuitu undique quasi muro quod adamantino cinxisti, ut omnis ad ipsum tentandum eloppugnandum aditus mihi hactenus plane fuerit occlusus. Deum enim electis suis murum, et quidem adamantinum incrementumque, existera sacri vates divinitus illuminati testantur, ac in primis *Amos vii. 7* : « Ecce, inquit, Dominus stabat super murum litum, quod Septuaginta significantius reddunt, *super murum adamantinum*. Non modo vehit moenia ex adamante se hostibus objicit, verum ipse in excubiis agit, « et in manu ejus adamas, » hoc est, clypeus adamantinus gladiusque. Arma omnia ex adamante, ut divini praesidii robur vimque invictam intelligamus. tunc etiam spectat quod Zachariae ore Deus ipso praenuntiat, cap. iii, vers. 5 : a Ego ero, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in

medio castris. » Quid igitur mirum si Job tutus omnino erat, quern adamantinus et igneus hic muni tegebat et custodiebat? Circumverat, ut ipse fatetur Satan, tanquam bovis regions lupusque famelicus terram universam, currens cibum aliquem electum, quo jejuni animi rabiem expleret; ubi autem ad Jobum, quem faucibus suis jam pridem desclimrat, pervenisset, adamantinum igneumque divinae protectionis murum sibi objectum vidit. Si oppugnare Jobum vellet, per medios ignes gradiendum erat, quorum aestu immenso afflabatur, et irriti conatus ejus in fumum (et cinerem) abibant. Dum ergo Satan frustra Jobum circumcirca et circumsonaret, ipse Deus in gloria erat in medio ejus, reddens praemium animam tranquillam, gloriosam, victricem, triumphantem, illoc igitur est quod Satan apud Deum gravissime conqueritur, nempe Jobum tot undique caelestibus juxta ac terrenis preventum ac repleturacum benedictionibus, tamque firmo divini praesidii vallo circumdari, ut nullum unquam hactenus accessum ad tentandum ipsuui aut oppugnandum invenire potuerit.

Verum hic non levis occurrit dubitatio, quomodo videlicet Satan conqueratur divitias el ter-
runarum rerum abundantiam obstaculo sibi ac
impedimento fuisse, quominus Jobum hactenus quam-
oppugnare valuisse, cum praesens alias maximum
ad hominem ad qua vis viti : et peccata pertra-
hondos adjumentum et momentum afferre vi-
deantur, utpote quae facilem ad omne scelus viam
sternant, et voluptatibus concupiscenti laqueum
fomitem ac pabulum subministrent? « Nam qui volunt divites irasci, inquit Apostolus I Timotheo (A. vi, incidunt in tentationem et laqueum Diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem. » El veritas ipsi dicit, *Matth. xix, 23* : a Quia dives difficile intrabit in regnum caelorum. Et item nunc dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum caelorum. » Item alio loco divitias spinis confert, quae semen verbi Dei suffocent, dicens *Lue. viii, 14* : u Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vitae cunctes suffocantur, et non referunt fructum. » E contra tibi divitias vel ipsiusmet Veritatis testimonio spinte sunt, ad vulnerandum acutissime, et ad perdendas animas aptissima Satanae instrumenta. cur ergo conqueritur eas sibi ad lentandum Jobum fuisse impedimento? Expende tantum ejus verba, quibus maximam inesse emphasis fatetur Pineda, et facilem invenies hujus dubii solutionem : u Vallasti, inquit, eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum. » Utique non in corde, non intimis precordiis inlaxa haerebant divitiarum; sed exterius pro vallo ac sopimento serviebant, et sic ipsum muniebant. Non intima foedabant aut lancinabant, sed exteriora coronabant, ac tali vallo circum-

r ugebuul, quod nulla b'ilu.i quantumvis icio ; perrumpere aut transilire ullo modo potuisset. Huc facit illud D. Augustini in *Psul.* ctn, concione 4, dicentis : « Repulsus est tentator, observatum est caput ejus, penetrale non potuit ad cor, muratam civitatem forinsecus oppugnavit, sed non expugnavit, n Jam, ut opinor, aliquo modo capis mysterium; sed hoc ut plenius intelligas, velim illud quod in spinis manifestissimum est oculis notes, quemadmodum videlicet spina.*, si in interioi i area frumento frugibusque permixtu.* nascantur et crescant; ipsa melle aream turpissime foedant, et universa semina suffocant; at si non ipsis arem visceribus excipiantur, sed de foris duntaxat illi circumponantur, ita ut eam undique cingant et coronent; tantum abest ut aream tunc ullo modo deturpent, aut frugibus offlcient, quin potius maximo tunc illi sint emolumento atque ornamento, dum pro vallo et sopimento serviunt, quæ aream ipsam muniunt, et sementem lutam ac fœcundam conservent. Pari modo ac ratione spinosa; diviti®, si intimis radices agant præcordiis, et in ipsomet animi sinu anxiiis vit® hujus sollicitudinibus et curis foveantur, vena sunt præsentissima, pestesque animorum nostrorum depopulatricæ, quæ quibuslibet spinis nocentius ac truculentius divini verbi semen in nobis penitus suffocent dissipentque; at si coram nequaquam excipiantur, nec affectus illis adhærescat, sed ad Dei gloriam, et in pauperum ac egenorum subsidium prudenter impendantur, tunc simul ornamento sunt ac munimento non secus atque agris sepes validissim®, quas nulla unquam bollita nocitura transiliet. Ex dictis facile colliges propositi dubii solutionem, et simul intelliges, cur diviti®, quæ laquei esse solent pedibus insipientium, S. Jobo (nipote sapienti) minime nocuerint, sed potius profuerint, juxta illud Eccles. cap. vii, 12 : « Utilior est sapientia cum divitiis, et magis predest videntibus solem. » Ut autem discas quonam pacto sapientia sibi utiles reddat divitias, ac facere possit ut res alioquin adeo exitiales proficui® ac salutes, audi Salomonem in *Proverbiis* dicentem, cap. xiv, 21 : « Corona: sapientum diviti® eorum, » id est, opes et facultates sapientibus coronas iminaccessibiles parant, quia dum eas pauperibus distribuunt, ex iis æternæ sibi ipsis glori® corollas plectunt. Non ergo mal® sunt diviti®, ut fanatici quidam hteretici olim docuerunt, sed mala et pestifera est earum cupiditas, quæ in avaro corde oritur, et suffocat sementem Dei. Si enim omnis inordinatus divitiarum affectus absit, nec ips® cordis intimo thesaurizentur, neque in urca occultentur, sed in pauperes prudenter ut liberaliter erogentur, nequaquam nocitur®, ead plurimas in omnem partem possessori suo ullalor® sunt commoditates, eique in hac vita contra malos omnes incursus munimento, et in futuro saxulo ei unum iwmptern® felicitatis coronamento. Quamobrem Apostolus supra citatus

non d'xit divites incidere in tentationem et laqueum Diaboli, sed eos « qui divites furi volunt, » hoc est, qui cordi infixum habent amorem divitiarum, de quibus Ecclesiasticus ait, cap. x, vers. 10 : « Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Hic enim et animam suam venalem habet, quoniam in vita sua projecit intima sua. » Cave igitur tibi, ne intima tua possideat cupiditas divitiarum : dum enim hæc intima cordis tui tenet, nullum bonum inde non projicit; nullum malum ibi non parturit. Verum ubi cordis intima non cupiditati immolantur, sed soli Deo consecrantur, diviti® nequaquam obsunt, sed nullas affeundi utilitates, quemadmodum Ecclesiastes ait, cap. v, vers. 18 : « Et omni homini, cui dedit Deus divitias atque substantiam, potest late inque ei tribuit, ut comedat ex eis, et fruatur parte sua, et lateatur de labore suo, hoc est donum Dei. Non enim salis recordabitur dierum vii® su®, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus. » Ecce tibi hominem prædivilem Dei beneficio bonorum omnium copiam circumfluentem, et ad invidiam usque opulentum ; quoniam tamen nulla penitus sollicit® et ærumnos® vit® spicula sentit, nec ullius unquam meminit maestitudinis aut animi anxietatis. Hoc enim indicant ista verba : « Non recordabitur dierum vit® su®, » in oppositionem istius divitis avari, qui insomnem ducens noctem aiebat, *Luc.* cap. xi, 17 : « Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit : Hoc faciam : Destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea ; et dicam anim® me® : Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, » etc. Confer modo divitem cum divite, et quanta inter illos intercedat differentia evidenter cognosces. Hic de numero annorum vit® su®, quibus bona, quæ reposita habebat plurima, sufficere possint, deque horreis cum destruendis tum instaurandis totus anxius et sollicitus, nullam neque die neque noctu quietis pariem capiebat; ille vero e contra omnis expertus sollicitudinis, omnique cura vacans, nihil de horreis, nihil de sartis telis aliis rebus sollicitus præ exuberanti animi tranquillitate nullas penitus sentit molestias, et vix recordatur dierum vil® su®. Cur igitur dum alter ita curis angitur, ut inter illas pereat, hic e diverso nulla divitiarum detrimenta pertimescit? Causam veram dat Ecclesiastes : « Eo quod Deus occupet deliciis cor ejus. » Scilicet non diviti®, sed Deus cor ejus occupabat, et idcirco nullam sollicitudinem, nullam animi molestiam aut perurbationem, etiam inter divitias, patiebatur; sed summa mentis tranquillitate, suumque letitia et jugi gaudio perfluebatur. Felix omnino ille cujus præcordia Deus occupati siquidem huic etiam immuns® diviti® aurique ingens copia non ut perditionem aut interitum, sed ad summam felicitatem animique beatitudinem conducant. Cum itaque Diabolus non ignoraret, quantum diviti® viro sapienti ad

virtutes maximas subsidium atterrent, hoc imprimis satagebat, ut tanto presidio Jobum spoliaret, quo facilius ipsum in maledicentia* crimen impelleret. Quapropter ad Deum nil :

Vers H. II. Si l) EXTENDE PAULULUM MANUM TUAM, CT TANGE Adonii» cuncta QUJB possidet. — Videbat inimicus Satan uij i. i. u- |H| unquam rebus rationibusqao Jobi b mis

adversum aut contrarium accidisse, sed ex voto, ut Sa- vel potius supra votum ita illi prospere fluxisse Un. omnia, ut ad beatitudinem et plenam hujus vita»

felicitatem nihil amplius desiderari posse videtur. Benefica enim munificentissimi Numinis manus ad b' nedicendum semper extenta prævenerat in benedictionibus dulcedinis, et plenum tam spiritualium gratiarum quam temporalium bonorum copia; cornu in ipsum liberalissime effuderat, neo ullum unquam flagellum adversitatis appropinquaverat tabernaculo ejus. Huic ergo tantæ Jobi in amplissimis divitiis san litati, tantopere ab ipso collaudato; invidens Diabolus, ut eam quemadmodum antea calumniatus fuerat, minime veram a solidam, sed fucatam duntaxat ac mercenariam fuisse comprobaret, rogat Deum, ut manum suam, quam hactenus ad benedictioni protenderat, modo conversam aliquantis per extendat ad flagella, quibus do illius in vera religione constantia periculum faciat. Felix namque status multa persæpo contegit vitia, quæ prodit ærumnosus : « Extende, iuquit. paululum manum tuam. » Propriis nimirum manibus non salis fidit, sed a Deo petitui sua Jobum manu flagellet, quia dæmonum manus noverat esse infirmas præ divinis, quemadmodum Didymus in Catena Graxa scite observavit, dicens : « Vide quam veteratorie quamque simulate non dicat : Mihi permitte, sed : *Tu facito*. Imbecillitatis enim suæ probe sibi conscius est; » ubi enim magni Dei potentissima vis non adest, prorsus infirma

et imbecillia sunt universa. Ex hac itaque dæmonis postulatione manifeste colligitur, ipsum nihil omnino cuiquam, nisi permissu Dei, nocere unquam posse, tanlumque carnificem esse, qui nemini, nisi de Judicis sententia, supplicium aut plagam ullam irrogare valeat. Quod magno viris probis solatio esse debet, quominus daunonem reformident, qui nullum ipsis, nisi de benignissimi milissimique Patris eorum voluntate inferro potest detrimentum. Quapropter in Apoca/, a Deo alligatus dicitur his verbis, cap. xx, 2 : « Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus et Satanas, et ligavit eum per annos mille; » ubi jure merito in vinculis retineri dicitur, quandoquidem nulli unquam vel in minimo nocere, neque quemquam aggredi, aut invadere, nisi Deo concedente, possit. Idem do omnibus etiam aliis nostris adversariis intelligendum est. Nam nec ulli homines, quantumvis flagitiosi ac malitiosi, detrimento esse cuiquam possunt, nisi a Deo licentiam quodammodo obtineant. Undo Laban cum Jacob fugientem persequeretur, *Gm.*

cap. xxxi, 14 : « Vidit incommnis dicentem sibi Deum Cave noquidqu'im aspere loquaris contra Jacob : » quæ re » non immerito viris probis in protectione Dei radi commorantibus, dum ab inimicis sub contumelias et injuria » patiuntur, maximre debet : essu consolationi. Cum igitur daemon satis sciret imo exploratum penitus haberet, se nihil omnino, nisi Deo permittente, adversus Jobum unquaapnevaliturum, hoc imprimis satagit, et omnibui quibus potest modis flagitat, ut nimirum Dei protectionis suæ manum a Jobi facultatibus non nihil retrahat, dicens : « Extende paululum manum tuam, et tange cuncta quæ possidet. » Es Aaimu quibus verbis aperte colligitur, quam parvi res P**** omnes flusæ ac caducæ vel nb ipsomet dæmone „„'1 ^ æstimentur, cum omnes Jobi divili.e, quantumvis amplissimo » ac plano regiæ, sub isto adverbio paululum, comprehendantur : « Extende, inquit, paululum manum tuam. » Ergo vero id demoni exiguum quid el paululum est, cum regi opulentissimo tot tantrque divilke ac delicia », charissimi pnelerea filii filiæque cum regno ipso, coque fiorentissimo, et, quod amplius est, una cum saluto corporis auferuntur et perduntur? Ita prorsus, quia nimirum id solum quod ad animam spectat demoni in prelio est; undo quodcumque corporis rerumque damnum externarum, quantum quantum illud sit, nauci floccique facit ac pro nihilo reputat, quemadmodum D. Gregorius, lib. 11 *Moral.*, cap. vi, nd hunc locum diserte testatur, dicens : a Neque enim Satan facero se aliquid multum putat, nisi cum in anima sauciat. » Quonmobrem hoc uice satagebat, ut Jobum tot tantisque afflictionibus ad impatientiam provocant atque ad blasphemandum Deum impelleret, quod nisi impetraret, cætera omniapro nihilo ducebat. Atque hoc est quod ait :

NISI IN FACIEM BEXLIIXLIUT TIBI, — id CSt, UÍSÍJ « ' | - palam et coram te impio simul et impudente ^ blasphemaverit; subaudi *dispeream*, vel *mentiar* » Hæc enim reticentia vitandi mali ominis et reli ccertf gionis causa fieri solet; quapropter ñ r.jxiauç; iç est l*)i<a ominalia, vocatur, in sacris Litteris noi infrequens, cum res odiosæ atque execrabiles honestis vocabulis vestiuntur atque occultantur. Ih Didymus hunc locum exponit in *Catena Graea* dicens : « Verbum adhibuit speciosius, ne Dean verbo asperiore figere videretur. » El Olympio donis ibidem : « Ne, inquit, Scriptura diceret Blasphemabit, honesto usa vocabulo dixit : *Benedicet* ; sicut de Naboth scriptum est III *Beg.* xutl) ; *Benedixit Deum et regem.* » Similiter D. Chrysostomus, hom. -i *Je Patientia Job* : « Benedixoit, iuquit, id est maledixerit. Etenim Scripturi benedictis maledicta velavit - » Quod statini ai inorum doctrinam transferens : « Et quare, inquit, htec scripta sunt? Ut tu fidelis discas, cum alieii mali turpia narraveris, eadem verborum honestate velaio, neque honestis turpibus uperan præbens, sed turpium locutionem fugiens, juxa

Qn *ñM
loe Ulio
turati
fiixi-u-

ii^o id Apostoli, *Colos. in, 9*: Deponite turpem
s.nnoncin de ore vestro, ¶ Similiter interpretatur
T dmannus, additque idem contigisse in aliis
qioque rebus detestandis, quales sunt morbi
p iviores ac terribiliores, *epidemia* et *apoplexia*;
e quibus illam *Dei donum*, hanc *regium morbum*
veteres appellabant, ne propriis rerum exsecrabi-
l ini nominibus uterentur. Quam interpretatio-
n m Pineda quoque noster ad hunc locum sequi-
tir. Nec satis c -pio, c<ir nostro Martino Roa, lib. l
Sngularium locorum, cap. ix, appendice i, cum
lue communi interpretatione (ut ipse loquitur)
ninimeconveniat, cum expositio per antiphra-
sn seu contrarium sensum nec insolens sit, nec
nfrequens in Scripturis. Sic etiam Hebræi Juxta
une loquendi formulam, mala quæ in adjura-
tionibus imprecabantur innuebant quidem, di-
centes : «Hæc faciat Deus, et hæc addat,n l *Peg. iv*,
14, non tamen exprimebant, aut nominabant,
ic mala fando male ominarentur, ut hinc etiam
’iscoinur inter loquendum ab infaustis verbis, et
nolestiam auditori allaturis, abstinere, atque
amnem incivilem et illotum sermonem ab huma-
ais ac seriis colloquiis amputare Juxta illud Pauli
Ephesios monentis, cap. iv, 29: a Omnis sermo
naius ex ore vestro non procedat. » in Græco
;sl, zi; h-p;,, proprie, *omnis senno putris*,
toc est obscœnus; atque in ea *re* tantam religio-
icm adhiberi cupit, ut non modo immunditia
minis et turpitude absit a corpore, sed « no uo-
ninclur quidem, sicut decet sanctos. » Itaque
) . Paulus lam verecundos esse cupit in sermone
Christianos, quos vocat sanctos, ut ne nominetur
piidem ab illis *turpitude*, id est, ut Syrus vertit,
òscanitas, seu dictum irnpurum. Tertullianus
ocal *spurciloquium* ; S. Hieronymus, *solacismum*
jagnum; scribens enim contra Helvidium : «Apud
Christianos, inquit, soloecismus magnus est et
vliutn, turpe quid narrare. »

Qua do At quam ob causam impudens dæmon, et ad
C4HU pvbra audacissimus, non ait *maledixerit*, sed
Si i i ? Num Diabolus quoque comis est et
voce ubanus erga inimicum Numen, nisi forte rcli-
bfnedi- g3<ior vult haberi, ut tutius feriat; quod arlili-
cimi nocendi est, et nequitia ingenium? Verum
p*st tot enumerata in Jobum beneficia noluit di-
cte *maledixerit* munificum benefactorem, sed 6c-
ndixcrit ; ne vel infamem ingratitudeini in verbo
tcius usurparet (sic in speciem vitat ingratitude-
ni ignominiam, ut se commendet apud homines);
sd specioso vocabulo fœdam ingratitudeinem no-
mnavit. Quasi vel ipso dæmone indignum facinus
si, ingratum verbum referre, ac si Diabolus de-
tinet rusticitatem hujus vitii, et impudentiam
ia;vatitudinis impudentissimus Satan exhorreat.
Tin exsecrabilis impietas ingratitude e>t, ut cui
gnla est exsecrabilior impietas impium judicet
vebo tenus ingratitudeini communicare. Et qui
nunquam vitiis satui- est, fastidit hoc vilium, et
cu impietas pro cocona est, ingratitudeinem re-

put d contum diam, nipote vilium vel Diabolo in-
decorum.

Plures alias aliorum interpretationes ad hunc
locum vide apud Pinednm et Sanctium, qui illas
accurate expendunt; quas brevitatis causa non
recenseo, ne actum agam, et ut lanio citius qui
Satana» postulationi Deus responderit, iutelliga-
inus.

12. Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce universa
QUÆ HADET IN MANU TUA (I) SUNT : TANTUM IN EUM NE
extendas manum tuam.— Petieral præcedenti versu
Satan a Deo ut munificam benedictionis suæ nia-
num a Jobo aliquantisper alistraheret, cl uni-
versa quæ larga profusione in ipsum bona con-
tulerat severiori aliquantulum tactu auferret. Et
^uareT

ecce postulationi ejus slatini annuit, imo plura
quam poliverat concedii; siquidem non levidonsa
tantum manu, ut optarat dæmon, Jobi bona te-
tigit, sed illa tanta quanta erant universa ipsimel
illico in manus tradidit, ac funditus destruenda
concessit, ne videlicet pro more suo postmodum
calumniator ille causari merito posset, aul ullo
modo praetexere, vel leviolem quam oportebat
in Jobi sanctitate probanda Dei manum exstitisse,
vel aliquem intervenisse dolum seu fascinum,
quo bonorum jacturam aut corporis cruciatus
perpeti quidem visus esset, rcipsa tamen neque
in corpore plagam ullam, neque in facultatibus
deliimenlum aliquod accepisset. Quamobrem
non sibi soli Deus Jobi probationem exercitalio-
nemque reservat, sed ipsummet Diabolum pa-
llenti® illius vexatorem atque perfecta virtutis
exploratorem constituit, quando ejus potestati
manibusque cuncta Jobi bona possessionesquo
permisit, ul easdem pro libitu perderci, des-
trueret ac dissiparet, ne charissimis quidem pi-
gnoribus, quorum interitus piissima patris vis-
cera maxime vellicabat, ab hac crudelissima la-
niena exemptis. Nam solum hac vice Jobi per-
sonam Satanae furori odioque Deus noluit esse
subjectam, quanquam et illam postea adhuc in

(1) Iti est in potestate tua. «Tantum in cuín ne, n etc.
Vide potentiam Satame limitatam esse. « Ad eum, » id
est vel corpus vel animam ejus. (Synopsis.)

Non soke inielliguntur possessiones agrorum et peco-
rum, veroni etiam lamilia universa servorum, filiorum, etc.
Un ie Scriptura narrat pueros, id est servos ejus parlim
gladio hostili percussos, panini igne cadesti consumptos;
imo filios et filias ruina domus oppressos. Neque tamen
umver-e Satan usus est hac potestate sibi data. Nam
uxori ejus pepercit ad hoc, ut per illam provocaretur ad
blasphemiam. Pepercit etiam nuntiis malorum, quæ in-
tulit sancto viro (quos cxistiman<him est de familia ejus
fuisse, id est servos ejus, quia aliorum interitum nun-
tiantes, dicunt se solos effugisse) ; pepercit, inquam, ad
hoc, ut essent certi et repentini nuntii malorum, quo sic
animus sancti viri de repente perturbatus factus, inclina-
retur ad impatientiam et bbisphemiam contra Deum.
N, que enim semper utitur Diabolus omni sua potestate
corporaliter nocendi sibi permisi, sed sæpe parcit in
corpore, ut gravius noceat in anima, vehit dum cessit a
maleficus maleficiorum interventu , aul signis amotis.

(EbIIUS.)

omnibus his quæ ad corpus spectant gravissime vexandam et torquendam permiserit, ut mox videbimos. Ex co autem quod tam cito bous peti- (joui dærnonis annuerit, non male colligit S, Augusünus, hauðquaquam certum propiti Numi- nis esse argumentum, si statim annuat postulatis, neque semper irati esse Dei evidens indicium, si quod non lineo præstet petita, quandoquidem non raro neget propitius quæ concedit iratus, quemad- modum tract. 6, et in Epist. Joannis, cap. i. his verbis et exemplo Jobi confirmat: « Diabolus, inquit, petiit Job, et accepit. Petiit Apostolus ut auferreiur ab eo stimulus carnis, et non accepit. Sed Apostolus magis exauditus est quam Diabolus. Apostolus enim exauditus est ad salutem, etsi non ad voluntatem; Diabolus exauditus est ad voluntatem, sed ad damnationem. Ideo enim concessus est iste lentandus, ut eo probato esset ille cruciandus, Optime item ex hoc loco S. Gregorius, lib. II Moralium, cap. vi, infertae probat, nil omnino dæmonem adversus hominem posse vel audere nisi Deo permittente, confirmatque exemplo legionis dannonum, quæ ne in porcos quidem intrare poterat sine Christi permissione: a Expellenda, inquit, de homine, legio dicebat, Luc. vin, 33: Si ejicis, mitte nos in porcos. Qui enim per semel ipsum ire in porcos nou poterat, quid mirum. si sine auctoris manu sancti Job domum contingere non valebat? » Sicilie. Porro ad hunc locum.

Pitra Notandum primo, Deum neque in Jobi facultate in porcos ipsos potestatem ullam dæmonis permisisse, nisi prius illam postulasse, ut nimirum intelligeremus voluntatem lentandi atfluc nocendi esse quidem in dæmone, permissionem autem a Deo. Siquidem dæmon est qui ad inailm semper instigat, et tot quot potest afferre hominibus detrimenta molitur; at Deus est, qui Primo, id justis nobisque utilibus de causis permittit, ut nimirum mens nostra semper in suo sit ad virtutem cursu honeslissimaque vigilia, no quando in languorem et desidiam et improbum ullum facinus delabatur. Tantalio enim homini diligenti aegnavoest cos virtutis, actionumque præstantissimarum vivus aculeus, quam proinde I. Chrysostomus in Psal. cxxm: et Xcaftocç, id est continuam philosophice exercitationem, jure merito appellat.

Notandum secundo, longe quidem alia intentione dæmones petere facultatem ad homines tentandos, alia vero intentione Deum hanc iis concedere; illi enim tentandi nos facultatem postulant, ut gravissime nobis noceant, et quanta possunt maxima inferant detrimenta, idque ex immani quodam odio ac pessima voluntate qua humanum genus prosequuntur. Permittit vero Deus id optimas honestissimasquo ob causas, nonnunquam quidem ex motivo justiliæ, ut pro delictis nos puniat, ut plurimum vero ex amore ac benevolentia prorsus singulari, ut nos erudiat, at-

que in omni genere virtutum illudrioreselficiat. Nam, ut prudenter sapiens filius Sirach ait, Eccli. cap. XXXIV, 9 »: Qui non est tenfalos, quid scit? » cui consentit pulcherrima D. Augustini sententia, serm. 72 De Temp., dicentis: a Nescit se homo, nisi in tentationediscat se. » Absque Raquis vigor sil animi, quis illustrium sit splendor facinorum, quæ gloriosa* victorine voluptas præminmqc næcilur. quemadmodum elegantissime Cassiodorus, lib. I, epiil 24, pronuntiavit: « Latet sub otio laudabilis fortitudo, et dum se probandi non habet spatium, occulta est lux tota meritorum, n

Notandum tertio, Deum nequaquam Diabolo Tertio, permittere, ut simul ac semel omnem quam posset ingerat tentationem, vi ac dolo homines seducendo et in pariem suam cogendo, sed valde limitatam et viribus nostris auxilio divino roboratis proportionatam lentandi concedere facultatem, juxta illud Apostoli, I Cor. x, 13: « Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. » Recte enim Abbas Serenus apud Cassianum, Collât. VII, cap. x, disputat ac docet, nullum aliis Sanctorum posse spiritalium nostrorum hostium sufferre nequitiam, insidiis occurrere, crudelitatem sustinere. si non certamini nostro clementissimus arbiter atque agonotheta præsidens Christus et exæquaret colluctantium vires, et immoderatos eorum repelleret ac refrænarel incursus. Deus itaque tanquam prudens agonotheta arbiterque æquifcsimus, priusquam nos cum Satana duello committat, ita ipsius arma hebetat viresque modificat, ut in ipsa pugna nostris impares non sint; nosiraiu vero imbecillitatem tam valido gratiæ subsidio instruit, tam solide potentia virgulis suæ corroborat, atque coelestium armorum panoplia adversus omnes insidias et furiosos inimici incursus præmunit, ut cum Apostolo, Ephths. vi, 11, a in omnibus sumentes scutum fidei, » in eo facile possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere, insultus sustinere, insidias declinare, violentiam repellere, ac gloriosam tandem victoriam reportare. Exemplo Jobi hoc fiet manifestum, in cujus oppugnatione cernimus ubique dærnonis potestatem cerlis semper limitibus circumscribi, quos transilire non possit. Primum enim dedit ei Deus potestatem in omnes Jobi facultates, sed vetuit no vel minimum ejus personæ corporive vulnus infligeret. Deinde postquam jam prioribus calamitatibus callum obduxisset, etiam corpus ejus pro libitu Diaboli affligendum tradidit, animam tamen semper excepit, uti mox intelligemus. Modo quid, line prima in Jobi facultates potestate impetrata, Diabolus gesserit considere-

Egiussusquælst Sataxa facie Domivi,— id est, ab eo concilio cui præernt angelus qui Domini personam sustinebat et vicarium Dei agebat. Diabo-

A belt
namini
Sa Un

P^{ri}» his cnini amplissima in omnes Jobi facultates po-
MiuL testite impetrata, extremam et omnimodam illis
rninam ac vastitatem illaturus, ab eo loco, in
quo divina presentia clarior apparebat, illico re-
cessit, tantam nimirum divini Numinis majesta-
tem locique sanctitatem ulterius ferro non susti-
nens, quasi ibi non auderet ullas adversus Jobum
insidias machinari, ne contra debitam tam sacro
senatui reverentiam impudentius peccasse vide-
retur. Idem ipsum Didymus Caino fratricida) ac
Judo» proditori usu venisse observavit ; quorum
illo quidem, innocentis ac Deo chari fratris sui
Abolis necem meditabundus, « egressus est a fa-
cie Domini, » Genes. iv, 16; hic vero, postquam
accepta buccella introiisset in cum Satanas, in-
fami et infanda Dominum proditione pessimis
Judrois traditurus, « exivit continuo, » *Joan*, xiii,
30, scilicet a cenaculo, in quo Christus cum cro-
teris Apostolis erat congregatus. Nec immerito,
inquit Olympiodorus in *Catena* : a Nullum enim
studium improbum habet cum Deo commer-
cium. » Quod si igitur Diabolus, pessimiquo ejus
filii Cain et Judas, in loco sancto coram Domino
vel angelico senatu suam prodigare modestiam
et reverentiam Deo Jocoque sacro debitam dene-
gare non sint ausi, quis, obsecro, tam perfricte
sil frontis et profligate audaci®, ut in conspectu
Domini protervire, et in loco sacro petulantius
se-o gerere non vereatur? Quamobrem hac in
pai to vel ipso dromone impudentiores juro meri-
to existimandi sunt, qui debitam in templis co-
ram Deo modestiam ac reverentiam minime ser-
vant.

creili Qualis porro ejuscemodi dromonis a facie Do-
ñ-'ít mini egressio fuerit, eleganter nobis descripsit
On8€DC6» Mb* ll <n bunc locum dicens :
a f>je * Exivit Diabolus a facie Domini, exivit tanquam
Dotisi? lupus rapiens, tanquam Ico rugiens, tanquam ur-
sus sanguinem appetens, tanquam malignus ser-
pens, tanquam vipera srova ac perniciosa. » Ex-
pende modo quot et qualia bestiarum nomina Sa-
tan® a sanctorum angelorum choro egredienti
attribuantur; interfuerat iniquus concilio justo-
rum, Jobi bona sibi permitti postulaverat, et acce-
perat postulata, cum quibus plane hetus et exulta-
bundns egrediebatur. Cur igitur idcirco lupus, cur
ursus, cur leo, cur serpens, cur vipera ab Origene
nominatur? Jure sane meritissimo. Nam omnium
bestiarum instar habendus est, qui bona sibi a Deo
illo duntaxat line petit permitti, ut ea dissipet, des-
truat et consumat, non in Dei obsequium, sed in
sui ipsius ac proximi maximum detrimentum.
Huc accedant mundiales isti homines, qui a Deo
bona fortunro postulant, quæ Deo minime red-
dant, sed voluptati potius ac vanitati immolent.
Horum enim orationes non tam orationes aut
prtb es sint, quam rugitus ferarum et Satan.ro ma-
chinationes. Egreditur quis e templo, surgit ab
oratione, ex animi sententia potitus est volis suis,
gaudet de finita et obtenta li»=« deque bonis sibi

adjudicatis exultât, sed cum illa non Deo red-
dere, at suis cupiditatibus litare statuât, egredi-
tur miser a facie Dei tanquam lupus rapiens, tan-
qiiam ursus sroviens, tmquam Ico rugiens,
tanquam Diabolus perditionem sitiens, siquidem
suis precationibus non quærit Dei obsequium,
sed perversum suum explero desiderium concu-
piscit.

Pulchre et acuto ad huno locum D. Gregorius,
lib. II *Moralium*, cap. vin, quærit et simul expo-
nit, quo sensu Satan a facie Domini cuncta vi-
dentis et implentis exivisse perhibeatur : « Quo,
inquit, ab eo exitur, qui dum per molem corpo-
ris nusquam est, per incircumscriptam substan-
tiam nusquam deest ? sed quamdiu Satan pres-
sus majestatis potentia appetitum sura maliliro
exercere non valuit, quasi ante faciem Domini
stetit; a facie autem Domini exiit, quia relaxatus
divinitus, ab inlernro retentionis angustia ad sui
desiderii effectum venit. » Ponit nimirum sanctus
doctor dromonem coram Deo quasi ligatum et
compeditum, quo minus nocere Jobo posset;
postquam autem licentiam obtinuerat libidinem
suavi explendi ac Jobi bona invadendi, quasi
vinculis solutum foras prorupisse, atque in Jobi
ficultates 6tatün involase. Simili fero modo ac
sensu apud Zachariam equi illi robustissimi,
qui Romanum designabant imperium, exiisse di-
cuntur, simul atque totum orbem terrarum vic-
toriis suis peragrandi licentiam impclrassent. Ex
quo intelligent illi, quorum perverso studio et
effrenate cupiditati Deus morern gerit, so jam a
facio Domini egressos esse, quod quam miserum
et calamitosum sil, satis explicari nequit, quan-
doquidem Deum ipsum bonorum omnium fon-
tem dereliquerint, ut post cupiditates suas abi-
rent. Quid porro Satan post hunc a facio Domini
egressum adversus Jobum machinatus sit audia-
mus.

13. Cum autem quadam die filii et fillis ejls vere u.
COMEDERENT, ET BIBERENT VINUM IN DOMO FRATRIS
sui primogeniti i. — Simul atque Satanæ Jobi opes jnbnm
ac familiam pro libitu grassandi facultas dita os-
set, haudquaquam sibi procrastinandum ratus, pr^{ra}
primo quoque tempore (et ut in Grroco est, í* ¿>
7/xipx aüm, *quasi eadem die*) quo in domo primo-
geniti convivium celebratur, inflammatus invidia
et furore rabidus, omnes nocendi artes adversus
Jobum oxpedit, ipsiinqiie aggreditur. Hoc nempe
tempus insidiis struendis peropportunum, et ad
Jobum superandum atque ad scelus aliquod im-
pellendum maximo accommodatum esse puta-
bat. Erat enim dies Irotilte et hilaritatis, quando
filii ejus ad festivas epulas convenerunt ; quo
tempori* homines negligenter ac remissiori esso
animo solent, minu<que de bello tam funesto et
atroci cogitaro. Ita nimirum plerumque fit, ut ira
et animadversio Dei eos repente opprimat, qui
magis sibi esse securi videbantur. « Risus enim,
inquit Sapiens, dolore miscebitur ; et extrema

gaudii luctus occupat,» Pro», xiv, 13. Accidit saepe etiam e contrario, ut io magna rerum desperatione Deus subito inexpectatum aliquod auxilium afferat, ab omni miseria vindicando et bonis omnibus cumulando. Sic Joseph derepente liberatus e carcere, et secundus ii rege factus est; cl e diverso Aman e primo a rege loco ad patibulum extemplo raptus, infami laqueo vitam finioiv. Qure magno san» Dei consilio fiunt, ut intelligamus, nihil esso in ha» vita tam securum aut tutum, quod corruere ac labefactari non posriuquied sit, et nullius tam desperatas esso res, quin cum còrrtifre divina opo corrigi ac resarciri facile queant, que-ll u madmodum sapienter Salomon in Eccles. cap. iv, 14, pronuntiavit : « Quod de carcero catenisque interdum quis ingrediatur ad regnum, et alius natus in regno inopia consumatur.» Longe autem miserrimus durissimusque censeatur casus illo, quo quis, uti Job, ex amplissimis fortunis ad extremam egestatem, ex summa felicitato ad maximam calamitatem, et ex lautissima beatissimaque vita ad ærumnosam miserrimamque derepenio atque inopinate redigitur. Cæterum quid tot accurrentes ad Jobum nuntii apportent novi lubet exploraro.

Ven. 14. 14. Nuntius venit ad Job qui diceret : Bovrs ARABANT, ET ASIN.H PASCEBANTUR JUXTA EOS;

Ven. 15. 15. ET IRRUERUNT SaB-El TULERUNTQIE OMNIA, ET PUEROS PERCUSSE-
Qn,^ runt GLADIO, ET EVASI EGO SOLUS UT

mm disputant auctores, variantque sententias. Ac S. nuú'ius» TJidein Chrysostomus, horn. 2 et 3 De laudibus S. Job, existimat ipsummet Diabolum in forma nuntii ad Jobum tam atroci narratione percellendum venisse ; id quod Polychronius et Olympiodorus in Catena similiter sensisse videntur. Orígenes vero putat fuisse hominem singulari dæmonis artificio subornatum, ejusdemque verbis, ad majorem animi perturbationem afflicto afferendam, compositis instructum, ut glomeratim dirissima qntrqtie nuntiando, et rerum jacturam maximarum immaniter exaggerando, Jobum vel a statu mentis dejiceret, vel saltem ad desperationem provocaret.

Terlia, caque verisimilior et communior recentiorum interpretum sententia est, tam hunc quam reliquos nuntios omnes fuisse ipsiusmet Jobi servos, quos ad hoc Diabolus cladi superstites esso voluerit, ut calamitatum et miseriarum tantarum participes et oculati testes carumdem denuntiationi deservirent. Quod cum Orígenes de tertio nuntio censeat, idem quoque Pineda noster de reliquis sentiendum existimat.

Cur Expendo modo quibus Satan primum adversus Jo^un' belli impetum commiserit: « Irruerunt, jdmtn inquit, Sabæi. » At cur non potius inferni furias snin ad certamen evocavit, et validas deinsonmn le- "òpèriT 6*oncs ,n campum eduxit? Cur humana usus est opera, cum diabolica non deessent præsidia, quibus et celerius et efflcacius totum hoc nego-

tium confici potuisset? Quia nimirum Diabolus nullum omnino habet solatium, ubi non intervenit hominum peccatum, unde nullam penitus ex innocentissimi sanctissimique Jobi vexatione jucunditatem, nullumque ex dirissima illalaniena gaudium, sed c contra potius immensum quoddam tormentum percepisset, nisi immania quoque hominum scelera et flagitia intercessissent. Quamobrem crudelem hanc tragoediam, vel potius tragicomoediam auspicaturus, primum excitat Sabaeos cmdibus ac latrociniis famosos, ut in Jobi armenta furibunde involent, et cuncta diripiant, mactent ac dispergant. Quemadmodum D. Zeno, serm. de Psal. cxvm, accurate observat, dicens : « Cum Diabolus potestatem Job tentandi postulassct, per direptionem substanti® ejus primum desæviturus. homines ad pastorum ca-des et ad direptionem pecudum excitavit, cosque in hanc voluntatem latrocinii accendit. » Hoc unum scilicet magni «-Estimât Diabolus, hoc unum sategit, atque omni artificio suo veteratorio adornat, ut quain fieri potest plurimis gravissimisque homines implied peccatis, cum hæc videt, tunc gaudet, tunc vivit, tunc exultât. Cum itaque Sabæi assiduis essent latrociniis addicti, et in iisdem admodum exercitati, hos Satan ad Jobum bonis suis omnibus spoliandum maxime aptoset opportuno* cenMiit, cum ob ingenii crudelitatem, tum ob loci vicinitatem, quandoquidem illam felicis Arabi® partein, quæ terne Ilus contermina erat, incoherent. Etsi autem Sabæi propter auri, thuris et gemmarum, quarum ista regio ferax est, copiam ditissimi essent, latrociniis nihilominus deditos, d prædas e vicinis colligere solitos, Plinius tradi» lib. VI. cap. XAVI», his verbis : a Mirum dictu, ex innumeris populis pars æqua in commerciis et latrociniis degit, in universum gentes ditissimæ, ut apud quas opes Romanorum et Parthorum subsidant, videntibus quæ ex mari aut silvis capiunt, nihil invicem redimentibus.» Hi igitur e regione propinqua in Jobi agros irruentes, eosdem fædc depopulati sunt, bobus et asinis abactis, et aratoribus ac pastoribus truculenter occisis, unico dunlaxal e tauta cede superstitute, qui dirum illud nuntium ad dominum perferret.

16. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter. v.«. »j- ET dixit : Ignis Dei cecidit e coelo, et tactas ovts PUEROSQUE CONSUMPSIT, ET EFFUGI EGO SOLUS UT NUNTIAREM tibi. — Vix primus illo calamitatis ac vas- G#r litatis nuntius pedem extulerat, cum ecce alius * male ominosus confestim advolat, qui non jam rtbibne-ab hominibus, sed ab ipsomet Deo bellum inferri «'»: denuntiet; cujus rei manifestum oves do cado 0 lactæ praeberent indicium. Miro id dæmonrs fiebat astu, quo Jobum ad maledicta in Deum eructanda impellere satagebat. Nam cum prima calamitas, eo quod ab hominibus, praesertim Sabads, rapini» latrocmioquo deditis illata fuerat, utcumque toleranda videretur, ideo priusquam alios homines, nempe Ch ddieos, adversus Jobum in-

atei, prima? et (ertine cladi alteram interserit, quæ non ab hominibus, sed quasi ab ipsomet immediate i>co immissa videatur. Sed cur oves coelesti igne lactas memorat? Quia nimirum ex iis placabiles Deo victimæ offerri solent. Ut ergo maximam Dei aversionem indignationemque declararet, confingit oves ipsas, id est victimas, quibus placari Deus debuerat, factas esso materiam diviate iræ atque indignationis. Quo quid horribilius, homini presortim Deum timenti, posset accidere? Hunc veternosum cacodæmonis astum eleganter expendens S. Chrysostomus in *Catena*, ait : « Pœnituit Diabolum primi nuntii, quod minus recte res gestas exposuerit : Male, inquit, jaculatus sum, haudquaquam collineavi, sagitta prorsus aberravit. Ab hominibus asinas et boves abactos esse dixi. Potest seenni Job ipse ratiocinari : Homines injuria me affecerunt, Deono possim isthæc adscribere? Ergo, ut ejus cogitatio ab hominibus ad Deum traducatur, ait : ignis decidit c cado (Aquila autem et Thcodotion *ignis Dei* dixerunt), hostes jam causari non potes, quasi illi e supernis locis ignem projecerint; inflige contumeliam ei qui tibi injuriam intulit, eum qui te oppugnavit maledictis incesse. Cur illi servis ? cur eum adoras, qui tuas opes evertit ? Noli putere ab hominibus tibi infligi vulnera, cum audis captivantes. E supernis regionibus atque adeo e cælo facit tibi bellum Deus. Id vero certo est argumento, quod ignis c cælo demissus oves consumpsit, » Sic ille. Etenim nullum plane certius argumentum esse potest miserrimi ac deplo-rali status hominis Deo summe exosi, quam quod permittatur eo per malitiam suam devenire, ut ipsæ mtejus victimæ, quibus Deum placari fas erat, fomenta fiant et pabula furoris divini. Hinc putavit perfidus, si tunc Deum in memoriam revocaret, ac ejus servitia ob^cquiaque, non ad patientiam, sed impatientiam impulsurum, et murmurationem atque blasphemiam. Id quod expendens Orígenes ad hunc locum : « Si, inquit, Job scisset, quia Diabolus cum illo hoc bellum faciebat, et quia malignus inimicus rem familiarem et filios ei abstulerat, omnino ad nihilum ipsas tenlationes deduceret, et in derisionem illum habens evidenter adversus hostem staret ; hoc celavit Diabolus, cum istos inferret labores; elementissimus autem Dominus in suspicione erat, et incusabatur his omnibus, » Ergo ob hoc tunc Deum in memoriam attulit, ut Dominus in suspensionem Jobo veniret, ac proinde incusaret,

ver., n. 17. Sed, et illo adhuc loquente, venit alius, et DIXIT : CHALDÆI FECERUNT TRES TURMAS, ET INVASERUNT CAMELOS, ET TULERUNT EOS, NECNON ET PUEROS ILRUSIERUNT GLADIO, ET EGO FUGI SOLUS IT NUNTIA-REM tibi. — Nondum secundus narrationi suæ fili in imposuerat, cum ecce tertius extemplo adest majorum adhuc damnorum bajulus, qui tres Ctuhb orum cuneos conglomeratis ad majorem impetum turmis, in camelorum greges irrupisse,

cosdemque dissipasse ac secum abduxisse de* nuntiat, servis interim et agasonibus camelorum profectis et custodibus, se prater ut tanteo jactura testis ac nuntius superesset, ad unum omnibus internecione deletis. Quod autem tertius hic Corum nuntius procedentis narrationem interruperit, non tam rusticitati aut mentis ex pavore perlur- nnuiui bationitribuendum esse censet Bolducius, quam secon-divime dispensationi, ad majorem hujus sancti ζ““umT probationem ita cuncta moderanti, ut antequam nir ipse ex procedenti nuntio infelici paululum respirare, animumque perculsum ad se revocare potuisset, aliud priore infelicius adveniret, ut hac nimirum ratione virtus ejus omnino singularis omni ex parte agitata, omni prorsus consolatione privata, nulla tamen perturbatione concussa, evidentius claresceret. Quemadmodum enim fortunæ bona, sic et pænre atque afflictionis mala prout vulgo appellantur, certa quadam mensura Deus ad salutem amicorum suorum probationem immittit. Cum igitur Jobi possessio longe amplissima ex bobus et asinis potissimum necnon ovibus camelisque constaret, atque in prima quidem vastitate boves et asinas una cum bubulcis et agasonibus, in secunda vero greges ovium simul cum pastoribus carumdem custodibus perdidisset, in hac tertia demum strage omnes ejus cameli abiguntur, omnesque servi camelorum profecti a vicinis Chaldreæ regionis prodonibus occiduntur. Cujus quidem atrocissimce cladis nuntium tanto magis Satan ad blasphemum quodpiam a Jobo verbum adversus Deum extorquendum valiturum sperabat, quanto hæc calamitas erat propinquior procedenti, quæ evidentius a Deo immissa cœlitus videbatur.

Porro hos Chaldæos æque ac Sabæos, Arabiæ Chal-dæos felici conterminos, præda victilasse, atque Idu-mæam suis excursionibus non raro infestasse tes-sabæos tantur histonæ. Ac de Sabæis quidem quid Pli-nius scribat paulo ante retulimus; de Chaldæis autem Xenophon, lib. III *Cyropædiæ*, tradit eos solis fere prodise vicinis regionibus frequenti ex-cursione politis vitam tolerare, quod ipsum e sacris quoque litteris confirmatur, quai Chaldæo-rum similiter latrunculorum meminerunt his verbis, IV *Hcg.* xxiy, 2 : « Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldaeorum, et latrunculos Syriæ, et latrunculos Moab, et latrunculos filiorum Am-mon; et immisit cos in Judam, ut disperderent eum juxta verbum Domini; » ac si videlicet omnes iste? nationes quasi certos prædoncs haberent constitutos, qui vicinas regiones excursionibus suis depopulari ac deprædari consuevissent.

18. Adhuc loquebatur ille, f.t ecce alius intra- Ver*, is* vit, LT dixit : Filiis tuis et filiabus vescentibus ET BIBENTIBUS VINUM IN DOMO FRATRIS SUI PRIMOGENITI.

19. REPÍNTE VENTUS VEHEMENS IRRUIT A REGIONE Veri. 19, DESERTI, ET CONCUSSIT QUATUOR ANGULOS DOMUS, QUÆ CORRUENS, OPPRESSIT LIBEROS TUOS, ET MORTUI

SUNT, ET EFFUGI EGO SOLUS UT NUNTIAREM TIBI. —

Omni Ultimus hic nuntius omnium durissimus funes-
«DoJo tam clarissimorum liberorum necem inopinatam
lum annuntiat, quam ad doloris ac moeroris ingens
incrementum postremo loco intulit. Nam si pri-
mum Jobus de filiorum morte nuntium accepis-
set, rerum utique jacturam cæterarum longe
lenius tulisset, cum non tam sibi quam liberis
opes congregasset, quos rebus omnibus ornatos
esse cupiebat. Temporis insuper loeique circum-
stantia haud parum quoque viri sancti lucium
adauxit, siquidem dies, quo tam funeste clades
accidisse ferebantur, proximus erat illi, m quo
pro filiis sacrificium et victimas placationis ob-
tulerat. Eo igitur tempore, quo piissimus parens
placato recentibus sacrificiis Numine securior
esse debuisset, tunc ei omnium plane bonorum
et simul liberorum omnium ruina cladesque
nuntiatur. Quod tempus eo potissimum consilio
impostor ille vaferrimus ad hasce clades inferen-
das sibi delegisse credendus est, ut hoc modo
facilius a Deo Jobi animum averteret, atque ad
blasphemum aliquod verbulum effutiendum im-
pelleret, quod se Deo penitus exosum, el sacri-
ficia sua lauquam nefanda forent ab eo despecta
cerneret. Loci quoque circumstantia illa non pa-
rum pii genitoris moerorem aggravabat, quod
hæc luctuosissima liberorum strages edita fuisset
in domo primogeniti, qui, ut Scriptor® loquun-
tur, lucerna patris et caput inter fratres jure me-
rito censebatur. Huc accedit, diem illam qua
hæc contigerant, fuisse primam hebdomad®,
quæ erat velut encæniorutn et renovationis fra-
ternos charilatis, quæ tunc solito vehementius et
ardentius accendi consueverat. Quanto igitur ma-
jor erat alacritas omnium fratrum ac sororum,
in domo fratris sui primogeniti epulantium,
quantoque suavior inter illos et jucundior ani-
morum tunc concordia existerat, t̃mto quoque
gravior tam inopinato ac funesto casu rerum
omnium confusio repente apparebat, tanloque
acerbiora piissimo parenti de tot simul dilectis-
simorum liberorum funeribus nuntia accidebant.

Cur non Sed hic fortasse non nemo percunclabilur, cur
" "'J0 non in ipsamet domo patris, quo non raro ad
Uo geniales epulas convenire solent, hæc ruina con-
ruba ligurit, præsertim cum adhuc pridie, quemadmo-
(jtim superius indicatum fuit, convivium in ea
fuisset celebratum ? Cur ergo præter morem tam
lenius ac segnis Diabolus non pridie simul junc-
tos in domo patris epulantes, et sicut novellas
olivarum in circuitu paternæ mensæ existentes
oppresserat? Cur procrastinavit, donec in domo
primogeniti convivium haberetur? Ad quod res-
pondetur, dæmonem tunc necdum in ipsammet
Jobi personam potestatem adhuc ullam habuisse,
ideoque parentem eadem cum filiis ruina invol-
vere aut opprimere nequivisse, præterquam
quod, uti sacer textus indicat, isto die pater fi-
lios sanctificassel, et nomen Domini super eos

invocasse!, domi suæ altare sacrum erexisset,
plurimisque sacrificiis replevisset Quamobrem
isto die nequaquam opprimi poterant, quin ne
vel m minimo quidem contristari quamdiu in
domo patris versabantur, in qua pro iis pius
parens Deum invocaverat, altare erexerat, victi-
mas pacificas immoterai. Siquidem inexpugna-
biles sunt diemoni parietes illi, intra quos nomen
Domini invocatur, et animarum negotia tractan-
tur, et æterna filiis bona providentur.

Verumtamen valde mirum esi, et inusitatum, Pacalo-
ac nunquam antea auditum, tanti viri filios, tot
ipsosmet virtutibus præditos, lo' præstanlissimis *t
Dei donis gratiisque munitos atque exornatos, a
furente dæmone sic unquam opprimi potuisse.
Numquid omnes nobiles, atque indolis optimas
adolescentes ac viri erant, virtutum undique mu-
nimine vallati? unde igitur sævienlis furor it>
moms tantum adversus ipsos prævaluit, ut tam
immani illos ruina obrueret? Hujus rei causam
præfata textus verba insinuant, quæ sic habent :
« Filiis tuis el filiabus vescentibus et bibentibus
vinum. » Inter pocula videlicet non potest quis
non patere dæmonum insidiis in ruinam el exi-
lium callide adornatis, quemadmodum Orígenes
in *Catena Graea* eleganter observavit, dicens : « Si
precantes eos Diabolus invenisset, nihil contra
cos efficere potuisset ; verum cum ei fuit oblata oc-
casio, tunc demum potuit. Sed quale tempus fuit
opportunum? qualisve opportunitas? Potus eraL»
Heu ! quam fallitur, quisquis gnlæ serviens se a
dæmonum insidiis el insultibus liberum fore pu-
tat ! Quæ comessatio modestior, quæ compotatio
temperantior esse possit, quam illa fuerit libero-
rum Job? quorum exteriora omnia sic erant ad
omnem honestatem temperantiamque composita,
ut ne sagacissimus quidem et oculatissimus in
mores suorum inquisitor et censor rigidissimus
Job quidquam in iis, quod jure carperet, habe-
ret ; sed si quid forte occulti, quod cum latebat,
in corde criminis, ut verebatur, recedisset, pro
iis quotidie Domino hostias placabiles et sacri-
ficia mane otLrebat. Nihilominus tamen quoniam
comessatio et compotatio erat, slatini illos dr-
inonum insultibus patere faciebat. Sic etiam Noe
virum sanctissimum, cujus involuntaria turpitu-
do apud omnes decanlatissima est, vinum dece-
pit, de quo eleganter S. Ephrem, tract. *De Vir-
ginitate*, sic loquitur : « Justus igitur hic Noe,
qui inundationes aquarum tempore universalis
diluvii vicerat, a modico vino vicius est dor-
miens; aquæ infinito? non potuerunt vincere ip-
sum, vinum autem vile inter dormiendum virum
justum nudavit. » Sic nempe potuit incauta gula,
el quidem involuntaria, virum justum impellere,
imo et dejicere. Unde patet omnibus manifesto,
quanto studio gula viris etiam sanctis el religiosis
vitanda sil et cavenda.

Cæterum, qnonam pacto ac modo funesta illa u oum
clades Jobi filiis illata sit consideremus. «Ventus. W(xlū

quin nec asino, cui insederat, viin ullam aut nio-
lestiam inferebat. Et cum innatum sit cunctis oni-
malibus ad leonis trepidare conspectum, et ad ru-
gitum ejus tolīs artubus contremiscere, solus asi-
nus (ut notai Enchorius) leoni junctus assistebat
intrepidus. Cur leo non incutiebat asino metum?
cur qui vivum hominem aggressus fueiat, non
devorabat occisum? I). Gregorius, lib. IV *Dialo-*
gorum, cap. XXIV, optimum hujus rei rationem
assignat, dicens : « Qui occidendi ausum habuit,
de occisi cadavere comedendi licentiam non ac-
cepit. » Nullum quippe malum, nec ullus timor
mali audet nos invadere, aut foras prosilire abs-
que Dei licentia seu permissione divina, q̄tin ne
pilus quidem capitis nostri, ut ipsa Veritas in
Evangelio, *Luc.* xxi, 18, testatur, vel in minimo
kedi aut perire potest, qui non sit antea designa-
tus et computatus inter ea quæ Deus lædt aut pe-
rrire permittit.

Quod cum Job minime ignoraret, sed firmi-
sime sibi persuaderet, nihil scilicet istiusmodi
pœnarum et calamitatum absque siogulaii Dei
permissione ac providentia contigisse, tantum
abfuit ut eas moleste ferret, quin potius æquo
animo cuncta toleraret, ac totum seso divino
committeret arbitrio, a quo in omnibus depen-
debat; unde fiebat ut tantis obrutus calamitatibus,
animo tamen nunquam dejiceretur, sed in Deo
magis in dies firmaretur, atque semetipso sem-
per gloriosior evaderet. Quod soleiter expendens
S. Chrysostomus, hom. 5 *De patientia Job*, sanc-
tissimum hunc virum in primo illo felici! ilis statu
plurimis bonis operibus vacantem, cum semet-
ipso in statu deinde miseriarum et ærumnarum
plurima visu horrida, auditu gravia, toleratu as-
pera, et uno verbo, quæcumque vulgo mala
nuncupantur, perpetuente, comparans atque com-
ponens, acute quærit, utro ex capite Jobi virtus
clarior et gloriosior apparuerit; nec dubitat asse-
rere, et tanquam ratum affirmare, Jobum ex
sua patientia longo quam ex beneficentia illus-
triorem evasisse, facilequo id ex sacro texta
probat, quandoquidem Diabolus de ipso in
florenti adhuc fortuna plurima bona patrante
male suspicatus est, dicens vers. 11 : « Tange
cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit
libi. » Nequaquam tamen de ipso usque ad finem
gravissima quæquo mala æquo, forti et constanti
animo tolerante quidquam istiusmodi ausus est
suspicari; ubi enim vidit invictam ejus toleran-
tiam jam esse consummatam, plano confusus
obmutuit, et nullas amplius adversus cum ca-
lumnias contingere præsumpsit, quemadmo-
dum ex sequentibus patebit, ac S. Chrysosto-
mus <l>ertissime his verbis expressit, dicens ;
a Ut disc is quoniam majorem Diabolo plagam in-
tulit, cum sublatis sibi bonis gratias egit, quam
cum possidens miserabatur pauperum audi. Cum
possidebat vel suspicionem Diabolus habuit,
quoniam non gratis (e colit Job; ubi veru uni-

versi surripuit, omnibmque nudavit eum, hic
vero eamdern Deo servavit mentem; tunc ob-
structum est tuipe illius os, nec tunc quid habuit
dicere. Clarior n̄ inique q̄ »r/n in prioribus justus
eiat; clarior quam in deliciis vivens, deenasy-
nasque pnebens. Sunepta enim bona generose
cl̄ cum gratiarum actione tolerare multo majus
est. Nam secundis quidem rebus gratias referre
Deo non admodum mirabile; porro cam multus
fuerit fluctus, cymbaque circumacta periclitatur,
tunc magna atque excellens est patientiæ atque
bonæ voluntatis ostensio. »

Idem in eadem homilía majoris claritatis gra-
tia latius ac fusius ġingula pietatis opera, quæ
Jobus obiverat, cum singulis patientem actibus
quos exercuerat, inter se comparando, hosque
illis preferendo recenset, dicens : a Quando fuit
illustrior? cum domum cunctis aperuit, aut cum
eadem cadente benedixit Deum, nulloque amaro
sermone locutus est? Quando alacrior fuit? cum
pro natis agebat sacrificium, atque concordiam
adducebat, aut quando ipsis contumulatis func-
tisque vita amarissimo mortis genere multa cum
philosophia casum tulit? Quando magis claruit
cum de velleribus agnorum suorum calefacti
sunt nudorum humeri, aut cum audiens de cælo
ignem descendisse, gregemque consumpsisse cum
pastoribus, non est turbatus, nec tumultuans
quid peregit, sed muasucte tulit calamitatem?
Quando major fuit? cum ad oppressorum defen-
sionem corporis sanitate utebatur, conterens
molares iniquorum, et e medio dentium eorum
prodam eripiens; an cum hoc ipsum corpus,
oppressoruinscutmn̄. consumi vermibus videbat,
sedensque in sterquilinio saniem radebat testam
accipiens? el̄ illa quidem omnia preclare gesta;
hæc autem patibula tormenteaque erant : sed ta-
men plus hæc quam illa Job clariorem ostende-
runt, siquidem cum illa fiebant, contradixit ta-
men Diabolus, dicens: *Nun quid frustra colit Deum*
Job? Ilis vero contingentibus se occultans terga
dedit. » Sio ille. Pulchrum sane et Deo dignum
spectaculum, in quo fortis vir cum Satana de-
certat. et omnes ejus insidias casso vulnere delu-
dit. Ovat, triumphat Jobus, et insuperabili patien-
tia munitus, tartáreos ictus valenter elidit, adver-
sarius semel iterumque victus pugnam frustra
instaurat; et ammosus virtutis pugil illustriorem
do tentatore triumphum iterum agit. Mæret au-
dax dæmon se ab hornino vinci erubescens,
nec extorsisse consensum in peccatum, quem
tot machinis intendebat. Firma quippe et incon-
cussa in his omnibus sua constitit Jobo constan-
tia, nec a solido virtutis quadro velad latum un-
guem deflexit. Vis nosse quid acerbius ferat Dia-
bolus, cum fructu tentaiionis frustratur? audi
Emibsenum, homilía *De S. Stephano*, de non absi-
mili casu sio oloquenter philosophantem : • Dein-
do, ait, ut autiquus illa religionis inimicus
(Diabolus, inquam) etiam auto judicium sentiat

ponam inaliti® sure, per quam se sanctorum glorio intelligit militasse. » Scilicet toto> invidio odiique nervos pugnacissimus dæmon contendit, ut tentationis aut subdola fraude aut exerlis machinis Jobi subruat virtutem, et sanctitatis gloriam funditus labefactet; cum vero tandem triumphatorem videt, et se victum dolet, et palmam victori invidet; et quo gravius excrucietur atrocioris invidire laniena, per kntationem illam se Jobi glorie intelligit militasse. Audi enim quam forti et condanti animo hanc quoque tam funestam et luctuosam filiorum suorum cladem invictus athleta sustinuerit.

Yen in 20. Tuxe SLiutEXiT Jon. — Magnam huic verbo, J^ i'mswrrexie, vim et energiam messe notant intermiro-' prêtes; ac imprimis Philippus Diaconus ait eo tan declarari magnam viri constantiam, et invictum animi robur, quo tantas calamitates **generose** sustinuit, siquidem haudquaquam iis **consternatu**; succubuit, neque fuit de numero illorum de quibus David ait, *Peal.* cxxxix, 17 : « In miseriis non subsistent; » sed « surrexit, » id est, infracto an mostetit, omnibus adversalibus superiore evasit. Surgendi prreterea verbo in Scripturis non raro designatur animus viri fortis ad bellum sese comparantis, ita ut surgere idem sit quod sese roborare; semetipsum erigere, et ad prrelium se paratum ostendere, promptum esse et expeditum ad insultum hostilem sustinendum, et inimici vires infringendas. Quo sensu David rex potens in prrelio, *Psa/. l. xvii, 2* : « Exsurgat, inquit, Deus, et dissipentur inimici ejus; » deque iis qui prrelium inituri erant dicitur II Bcg. n, 14 : « Surgant pueri, et ludant coram nobis. » Cum ergo Job ab ipso domone, jurato generis humani inimico, se ad pugnam haud obscuris signis provocari cerneret, haudquaquam fractus animo congressum refugit, neque terga inimico dedit, aut arenam demeruit; sed tinquam fortissimus athleta surrexil, duellum acceptavit, ad prrelium se accinxit. O miram infracti animi fortitudinem et inauditam generositatem! Cur non potius sedebat, aut jacebat, ut quietis aliquantulum indulgerei animo tot tantarumque calamitatum nuntiis recens exulcerato? Quomodo adhuc surgere potuit vir divinus laniis dolorum et tristitiarum spiculis sauciatus? Quomodo non magis illum molestanti discriminis opprimebat? Crediderim sane ad in indite suslmentire viri prresentiam ipsasmet, quantumvis alioquin per se gravissimas, leviores facias ess<* calamitates; quemadmodum pulcherrimo exemplo l). Badlius in *Catena Græca* declaravit, dicens : < Priori nuntio calamitatem narranti posterior interveniebat, qui acerbiorum rerum egritudinem mæroremque afferebat; calamitas e calamitate erat apta, atque rerumre undarum concursionem imitabantur; necdum prior lacryma desederat, cum recentis causa afferebatur : justus autem quasi scopulus consistebat, ac vim tempestatis excipiens, fluctuum vio-

Ioniam incursionem redigebat in spumam, nihilque eorum quæ contigerunt dignum lacrymis existimavit. Postquam vero nuntius venit, qui diceret in convivantes filios et filias violento flatu convivii domum irruisse, tunc communi sensu natura; patefacto vestem conscidit, ut ea re propensa; voluntatis sure erga liberos significationem daret. » Ita eleganter D. Basilios virum Justum cum scopulo comparans, qui, ut ipse firmior stat, sic quo durius ac violentius mole fluctuum verberatur, eo magis illos in spumeam redigit levitatem. Quemadmodum enim videro est densissimam undarum molem in scopulos impingentem, in eorundem firmitate confractam et illisam, totam illico in spumam abire, aut in nebulam resolvi; pari modo mundi hujus persecutiones, ac rabidissimre tyrannorum iræ, et quælibet adversitates, dum viri cujuspian foriis ac constantis marmoreum ac solidissima virtute firmatum pectus inveniunt, confestim mollescunt, et omnem quodammodo acrimoniam et acerbicatem perdunt, adeo ut quæ alias durissima videbantur flagra, spumarum lenitudines appareant. Pulchre ibidem Orígenes expendens illud verbum, *surrexit*, ait : « Primum surrexit, et ita demum se prostravit; surrexiladprrelium, prostravit se ad pacem; surrexit ad victori® perfectionem, prostravit se ad corona» perceptionem. Ergo non victori® perfectionem solummodo militem insurrexisse? cur non magis concertationi quam conatui victoria debetur? quia nimirum illud ipsum ferventer exsurgere ad pugnam quasi victoria est et operis consummatio. Sequitur :

Er scidit vestimenta sua. — Sed quorsum hæc Quid vestimentorum scissio spectabat? Sex quidem «piriuiat interpretationes ac rationes ejus exhibet Pineda noster, ad hunc locum explicandum valde accommodatas; verum illa mihi præ creteris videtur ad f,crH prresens institutum accommodatior, quam sexto %e>timen loco leviter attigit, et Orígenes, lib. I in *Job*, clarius torum et expressit dicens : « Conscidit vestimenta sua; sine mora semetipsum ad ipsas prreparans plagas : Ecce, inquit, corpus nudum; ecce corpus delectum; vos flagellate, inimici, tanquam Dei satellites, ego autem sufferam; vos verberate, ego autem sustinebo, dicens cum Jeremía : Dorsum meum *dedi in flagella*. » En ut innocentissimus Patriarcha non modo se ab inflictis pœnis non excuset illasve subterfugiat, verum etiam ad alias prioribus acerbiores promptum et paratum sese offerebat, quemadmodum ista vestimentorum conscissio manifeste declarat; quæ simul etiam ostendit ipsum artis luctatori® perilissimum, pugilemque fortissimum ac legum gymnicarum obsci vantissimum exstitisse. Nam luctatoribus, prresertim Syris, id oliin solemne fuisse constat, ut quando manus cum adversario conserendo; es* sent, vestibis sese exuerent, aut illas conscinderent, ac nudo pectore iu hostem insilirent. Ad quem luctandi et dimicandi morem alludens Apo-

Btolus, I *Cor.* ix, 25 : « Omnis, inquit, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere. » Quem locum illustrans D. Gregorius, homil. 32 in *Matth.*, et nobis omnibus accommodans, ait: « Qui ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus; nihil autem maligni spiritus proprium in hoc mundo possident. Nudi ergo cum nudis luctari debemus. » Hanc igitur potissimum ob causam Jobus tanquam athleta generosissimus ex lege gymnica vestem conscidisse putandus est, ut nudus cum dromone nudo manus consereret ac dimicaret. In quem finem quoque *tonso capite* in arenam descendisse memoratur; id quod antiquis similiter praelium inituris usitatum fuisse historiarum monumenta testantur. Unde Plutarchus narrat Magnum Alexandrum, priusquam praelium committeret, praecepisse militibus suis ut caput et barbam raderent, ne vel capillus quidem ipsis superesset, quo ab hoste in pugna prehendi aut teneri ullo modo possent. Hac insuper capitis tonsione, ut ibidem optime observat Origenes, non obscure Jobus insinuavit se paratum non ad fortunae duntaxat, quae jam perdiderat, bona dimittenda, sed ad corpus quoque ipsum Deo immolandum, et ad caput suum quibuscunque periculis pro ejusdem gloria fortiter objiciendum. Pulchra id similitudine seu metaphora Origenes illustrat his verbis : « Cum comam capitis totondisset, eam adversariis projecit : Ecce, inquit, tollite et hanc. Arbor sum fructifera, omnia a me superflua projicio, ut illibatus perfectum fructum offeram. Vitis sum bene macerata; abscindo a me universa supervacanea, ut incongruis omnibus dicar purgatus, ac justitia; proferam perfectum fructum. » Et ut ipsum ob priores plagas nequaquam animo concidisse aut praemoerore contabuisse, sed ad majores potius excipiendas promptum exstitisse, et praelætitia spiritus quodammodo exsultasse ostenderet, « totondit, inquit, comam capitis non ut lugens, sed ut luctum deponens atque projiciens, omnique luctu per tolerantiam superior existens; sicut Joseph, cum de carcere a Pharaone educeretur. » Ubi singularem Jobi tolerantiam expende; minus tamen ab antiqua gloria et pristino splendore ad novas poenas et ærumnas inauditas ferebatur, quam qui a carcere ad palatium educuntur; quemadmodum enim hi tondentur in signum lœlitiæ quod in libertatem asserantur, ita illo tondebatur, ut proderet animum gestientem, quo se majoribus pro Deo poenis libenter offerebat tolerantis.

Verum hæc omnia secundum superiorem hominis portionem esso dicta intellige, qua nimirum punis, cui nihil praeter Deum sapit, animus sese perfectissimo divini voluntati ac dispositioni in omnibus pari promptitudine. si non majori, in diversis æque ac prosperis accommodat cum liquidissimo spiritualis sensu voluptatis, quæ in summa etiam exterioris inferioris quo hominis

afflictione quasi per antiperistasim intendi vehementius et augeri in imitansum solet, dum anima pia omni prorsus humano ac temporali solatio destituta, totam quantam se in Deum sincerissime transfundit, et præter cum solum ejusque voluntatem nil penitus desiderare se intelligit; unde tantum in ea spiritale gaudium resultat, ut nesciam si post beatificum majus aliquod in terris dari possit.

Cum hoc tamen simul optime consistit, ut infirma pars hominis, quæ sensu potissimum ducitur, ea quæ sibi propria sunt et sentiat et gerat, nec non externis quoque signis, v. gr. singultibus, dolorem suum tristitiamque, honeste tamen ac moderate, prodatur, prout ipsemet Christus quoque Dominus noster in horto ac passione, et subito etiam alias in vita similes affectus prodidisse cognoscitur. Et sic ea quæ pro superiori parte animi prompti et expediti aut etiam gaudentis signa interpretati sumus, quam optime simul secundum inferiorem hominis portionem sumi possunt pro indicibus animi in summo moerore atque extremis angustiis constituti. Quare in hoc sensu, quod Job vestimenta sciderit, quod caput totonderit, et in terram pronus corruerit, significatio erant maximi doloris, quo secundum infimam hominis partem urgebatur. Nam in dolore vestimenta quondam scindi consuevisse tam sacra quam profana monumenta testantur; sic nimirum Jacob vestimenta sua scidisse scribitur, quando Josephum filium suum dilectissimum a bestia devoratum audiebat : « Scissisque vestibus indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore, » *Genes.* xxxv, 34. Similiter in libris Regum narratur David in funere Saulis præcepisse viris omnibus qui cum eo exequiis intererant, ut in signum doloris ipsum scissis vestimentis plangerent : « Et apprehendens David vestimenta sua scidit, omnesque viri qui erant cum eo. et plangerunt, et leverunt, » II *Regum.* i, 11 ; idem quoque alibi in morte Abner præcepit his verbis : « Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner, » II *Reg. in.* 31. Quod et fecerunt Ezechiae legati, lib. IV *Regum*, cap. i, 18, et ipsemet Ezechias, cap. xix, cum audissent quam impie adversus Deum Assyrii loquerentur, et quam ingens Hierosolymæ excidium immineret. Id ipsum inter externos, re a Mardonio infelicitè gesta, Lacedæmonios fecisse tradit Herodotus, lib. I. Ex qua consuetudine apud Virgilium quoque, lib. VI *Æneidos* :

U scissa veste Latinus
Conjugis attonitas fuit urbisque ruina.

Similem quoque ob causam olim capillos barbunquē tondere solitos accepimus eos qui rebus prosperis ac lretis comam alere consueverant. Quonobrem istiusmodi externa doloris indicia, Jobum in tanta liberorum suorum strage atque bonorum omnium direptione secundu ex-

-- (,riorem hominem ediderat, neque lerumnarmu
lr'r- acerbitas, neque animi calamitatibus fatigati im-
potentia, sed mos, ut jam ostendimus, nullis
reculis inveteratus expressit. Neque vero perfecta
virtus hoc a nobis postulat, ut in calamitatibus
mit icrumnis haudquaquam doleamus, quemad-
modum Zeno et Stoici opinabantur, sed ut nihil
inhonesti, nihil indecori nihilque effeminati do-
lore compulsi admittamus. Tantum autem abest,
ut prædicla doloris indicia contra virtutem aut
honestatem militarent, quin potius certissimum
vere paterni atque humanissimi affectus exstite-
rint argumentum, quæ si omisisset, in omnium
plane gentium reprehensionem jure merito in-
currisset. Atque hoc modo utraque de prædictis
signis sententia inter se quam optime conciliatur,
sl prima secundum superiorem, altera vero se-
cundum inferiorem hominis portionem expona-
tur. Tametsi enim animo prorsus heroico et in-
victo secundum spiritum in tantas se ærumuas
incidisse plurimum gauderet, et majoribus se pro
Deo periculis et difficultatibus lubens volensque
offerret, secundum infimam nihilominus pariem
hominis, quæ sensu afflieilur, et dolorem maxi-
mum percipiebat, et ingentia mœroris **signa præ**
se ferebat, decentia tamen, clin isliusmodi eala-
mitatibus viris etiam fortissimis usitata, qualia
tunceranl,clocosuosurgere,veslimentascindere,
capillos radere. Job igitur, tot funerum accepto
nuntio, scidit vestimenta sua, quo crudi filiorum
funeris,justa prout poterat, solvat et acerbi dolo-
ris signa edat. In quo illustrior Jobi pietas et as-
pectabilis virtus mirifico eluxit, uti pulchre in
Catena Cbrysostomus declarat : « Quod vestem
disciderit, comamque totonderit, haud minris;
pater enim erat, ac pater liberorum **amans**; na-
tura; condolentis sensus ostendendus **erat, ani-**
mique philosophia minimo occultanda. Nisi enim
illud fecisset, suspicatus forsitan quispiam esset
ejus philosophiam a communi sensu humanitatis
abhorrere. » Nempe in filiorum strage peracer-
bum doloris sensum vestium scissione Jobus pu-
blicat, ut dum mæslum angorem ostendit, arca-
nam virtutis philosophiam minime occultaret. A
communi sensu humanitatis non abhorret, ut
diam animi tranquillitatem obvelet, et dum do-
loris sensum acerbius ostendit, animi immobili-
tatem tectius dissimulet. Idcirco enim gravissimi
angoris documenta foris exhibet, ne humano fas-
tigio sublimior appareret. Quid porro ?

Corrllexs ix terram adoravit. — Gestus iste
a » D- corporis in terrain corruentis, partim lugentis,
l parlim adorantis esse cognoscitur, qucinadmo-
,u' dum et ipsa rei natura docere, et receptus jam
inde a prunis temporibus omnium fere nationum
usus approbare videtur. Angor enim et afflicti
pavidique cordis jactatio non modo ipsius animi,
>cd coipons quoque vires solet dejicere, sic ut
ta'iscat cl sua sponte collabatur. Quaniobrem hi,
quos ingens aliqua calamitas oppressit, ad sani-

mi mœroris ac doloris significationem huini pro-
cumbere, el pulvere ac cinere semetipsos asper-
gere consueverunt. Orantes vero isliusmodi cor-
poris in terram abjectionem adhibent, ad testan-
dam singularem animi reverentiam erga summi
Numinis majestatem, quam venerantur; hanc in
coelestibus quoque reperiri sacræ litleræ prodi-
derunt, et expressit eleganter Petrus Chrysologus,
serm. 5, dicens : « Pavent angeli, potestates me-
tuunt, in faciem proruunt corii seniores. » Ubi in
faciem proruere idem est quod prono capite ve-
hementer incurvari, aut sterni solo. Qua* species
orantium professionem continet indignitatis suæ
in conspectu magni Dei, estque evidens summæ
venerationis el profundas animi demissionis ar-
gumentum. Cum igitur Job et maxima, si quis
unquam calamitate premeretur, et cæteris vel ip-
sius Dei testimonio in terra hominibus pietate
præslaret, utramque simul ob causam, scilicet
ad rationabilem in tot adversitatibus cumque
moderatum luctum suum indicandum, et ad Nu-
minis benignissimi in tanta rerum suarum vasti-
tate, ac pene dixerim desperatione, opem oppor-
tune implorandam, in terram corruisse putaudtxs
est, praesertim quod isliusmodi orandi situs in
afflicta potissimum fortuna, et, ut Tertullianus,
lib. III *Contra Marcionem*, cap. xvni, loquitur, «in
rebus attonitis, » quales tunc Jobi erant, adhi-
beri plerumque soleat, ut idem ait, « facie humi
volutante, n nimirum ad miscricordissimi Dei in
tanta necessitate auxilium facilius exorandum et
impetrandum. Id enim nimium quantum ad com-
movendam miserationem valere sancti omnes
arbitrantur. Unde Justinus Martyr in *Dialogo con-*
tra Tryphonem, non veretur dicere, vw 0wv paúíá-
clo0zi t í N -fruù wiTzzJicit z.zi ii y/izai, id est : *Deum*
demulceri oratione quæ submisso in terram vultu et
flexis humi genibus funditur. Hac autem orandi
specie Jobus Christi quoque Domini ac Servatoris
nostri, quemadmodum aliis pluribus in rebus,
typum expressisse videtur, quando nimirum pos-
trema vilæ suæ nocte in æslu illo animi immenso
et Iristitiæ magnitudine, qua pene obruebatur,
cœlestem Patrem oraturus « procidit in faciem
suam, » sicut Evangelista testatur, *Matth.* xxvi, 39.

Porro hancee Jobi in terram prolapsionem in- Joi* in
genioso Sanctius noster, Origenetn secutus, ad ħ'"Ĥm
agonistica»! artem et industriam retulit, qua Jo- *e«.
bus singulare cum Diabolo certamen initurus, P,r1
ante omnia locum sibi maximo opportunum, et 1)llb_
ad pugnam cum tali hoste capessendam aptissi- lum uk
mum tutissimumque delegit. Talis autem locus
terra est, quippe homini in ea nato et ab humo
sic nuncupato, maxime proprius; ad illam ergo
se contulit, in illam se demisit, tanquam sapiens
luctator optime intelligens sese isliusmodi anta-
gonistic resistere non posse, si locum suum de-
sereret et non mordicus teneret. Quapropter ut
locum suum plenius apprehenderet et securius
relineret, pronus in terram corruit, unde omnes

Diaboli singiltas tarn feliciter enwit atquo vir< - infregit. Prudenter igitur se prostravit, sed minime obmutuit, nec præ dolore siluit; quin potius statini ad opem Numinis implorandam se convertit, et Deum adoravit. Quid ad li ec Diabolus hostem suum jam tum prostratum videns? Orígenes id optime exponit dicens : « Quem cum prostratum cerneret Diabolus, gavisus est; cum autem orantem atque adorantem audivit, obstupuit, atque expavit. » Dum sub verbere tacebat el humi sternebatur, gaudebat hostis, do silentio victoriam ominatus; at ubi orantem et Deum invocantem excepit, illico expavit. « Prostratus, pergit ibidem Orígenes, oravit Dournum Job; prostratus dejecit Diabolum, altum humiliavit, exaltatum supplantavit, confudit fortem, deformavit elatum. Super hæc autem omnia formam ostendit ejus qui de ccelo venit, qui ut granum tritici in terram cadens Diabolum dejecit, et fortem alligavit. » In spiritali enim pugna vincit qui sic sternitur, et qui premitur coronatur. Quare hic Jobi in terram lapsus haudquaquam fuit fracti animi signum, ECd peritissimi luctatoris artificium, et victoriam relaturi atque coronam accepturi indicium. Prostravit enim se, uttolcrantiæ corona tanquam victor a Deo donaretur. Huc spectavit Orígenes, lib. I, dum ait : « Imperatores, qui victores exstiterunt, non stantes, sed deorsum adorantes coronam accipiunt. Sic Job in primatentatione adoration m se prostravit, ut perfectas tolerantia) suæ a Deo acciperet coronas. » Sic ille. Nobilis profecto corona. quam adversitas nectit, et qua vir patiens redimitur. Adversitatibus premeris ? peteris contumeliis? Omnia æquo animo sustine, Jobi exemplo coronaberis, adversitas ipsa vertetur m coronam. Nam, ut S. Ambrosius, lib. II De *Abraham*, cap. tv, eleganter ait, « afflictiones viro forti coron® sunt, invalido infirmitates sunt. » Quo spectat etiam illa S. Nili in *Parentesi* monitio, KaiTipitTa; OXtyct; iv aurei; -jap -ci; ¿SXtúwav* cl ort'javu : *Perfer afflictiones ; nani in certantibus coronas sunt.*

Pricii- Cætorum, quia nunquam virtus ulla coronatur
 ¿bì'^in n's* Pt>r suffra8*um orationis, sapienter omnino
 Pigolo Job, ut illustrem toleranti® coronam sibi com-
 vkisiu. pararet, statini sub initium certaminis «corruens in terram adoravit, » nobis relinquens exemplum, ut vestigiis ejus insistamus, atque orationis suffragio virtutum omnium coronas impetremus. Quinimo si hanc Jobi adorationem exactius nonnihil expenderimus, vel illam ipsam haud vulgarem de Diabolo victoriam retulisse comperimus, siquidem calumniator ille jactaverat eo sc calamitatibus Jobum adacturum, ut Deo malediceret, et nefandum blasphemiar crimen incurreret. Quod tantum abfuit ut effleeret, quin potius o diverso ipsum ad Numen pio venerandum excitavit. Quæ victoria profecto minime parva ccivcri debet, cum tam Deo quam Jobo gloriam longe maximam peperoni : Deo quidem, quoniam ejus dc Jobi pietate judicium, quod dieuion

infirmare conabatur, minime falsum aut vanum, sed v< rum ac ratum, et Jobi cum Deo amicitiam nequaquam fictam aut mercenariam, sed sinceram el maxime gratuitam fuisse <omprobavit; Jobum vero gloriosissimum reddidit, dum virtutes ejus prestantísimas toto terrarum orbe conspicuas et sole ipso clariores apparere fecit. Nobis porro in hac victoria preclarissimum cum hoste callidissimo pugnandi exemplum est propositum, quo docemur, quonam pacto in adversitatibus et rebus jam profligatis cum Deo agere debeamus, el quam maxime tunc ipsum nobis demereri possimus, m videlicet, quando adversa nobis ingruunt, haudimquo et ægro illa animo feramus, neque inhoneste de Deo conqueramur, sed eum tum vel maxime revereamur sinceraque mente adoremus, Ilac enim ratione fiet, ut in omni adversitate preseas Dei auxilium ac præsidium, atque in afflictione maximum semper solatium simus experturi, quemadmodum Jobus luculenter satis expertus fuit; cujus propter adorationem uon modo Deus calamitates abstulit, sed duplo etiam pluribus eum bonis postmodum cumulavit, ut in decursu historiæ patebit. Nunc ejus in rebus asperis philosophiam expendamus.

21. Er dixit : Nudus egressus sim de hero ma- v.
 TRIS MIA£, ET NUDES REVERTAR ILLUC. — Sed nWU- yol

quid potest homo «in ventrem matris suæ it rato u t| introire, « quemadmodum rogabat Jesum Nicodemus, *Joan*, m, 4? Cur ergo Job ait sc nudum ***

illuc, scilicet in ventrem matris reversurum? Diversi diversimode locum hunc torquent et exponunt; mihi maxime placet illorum sententia, qui terram hic per m.itrem intelligunt, quæ communis est omuium mater, eodemquo nomine ab Ecclesiastico vocatur, dum ait : « Jugum grave super filios Adam a dio exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture in matrem omuium, » *Eoli*. cap. x1, 1. Eamdem quoque Plinius matrem nominat, lib. III *Naturalis Uistorvr*, cap. uuui : «Sequitur, inquit, terra, cui uni rerum nature parttum eximia propter merita cognomen indidimus materna) venerationis; nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos su.'inel semper, novissimo complexa gremio tu u maximo ut mater operiens, » etc. Idem etiam quod Job, dixit Ecclesiastes his verbis : « Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revert- tur, et nihil auferet seemn de labore suo, » E :~s. v, 14; et S. Paulus *ad Timotheum* : « Nihil ini 'limus in hunc mundum, haud dubium, quod ne'auferre quid possumus, » I *Timoth*. vi, 7. Nizi.mzenus quoque iu disticho carmine de hominis titemi vilitate loquons ait : al; ra^ «d <Ar?> ^ls *sepolti sunt qui vivunt in corruptione*: a tumui) enim tumulum petunt, id est, ab utero matris in sepulcrum tendunt. Antea enim uterum matris sepulcrum appellavo at jwiripx »£«», *matrem pro tumulo habí s*. Unde fero convenit jam inter Commeutalores rò *illuc*. intolligendi uu essa

dû sepulcro. Ita S. Hieronymus in epist *ad Tarasiam* , S. Prosper, part. 1 *De Predict.*, Gaudentius Brixianus suo tractntu *in Scripturam*, S. Cyprianus, orat. *De Mortalitate*, S. Gregorius hic, et vulgo recentiores.

Veruni statini animum pulsat difficultas, quomodo dixit *illuc*; qu® vox relativa est, siquidem sepulcrum quod referat non praecessit. Hunc nodum ingeniose sohit Celada noster in doctissimo suo Commentario *in Judith*, cap. xvi, § 36, dicens : Etsi non praecedit in Scriptura, nunquam tamen discedit a Jobi mente. Tam enim frequens erat Jobo memoria morlis ct sepultar®, ut cum absoluto dicit *illuc* intelligendum sit de sepulcro. Sicut Magdalena, qu® semper cogitabat Christum, dixit absolute hortulano, *Joan.* cap. xx, 15 : a bitu sustulisti cum, dicito mihi. » Quem vocat *cum*, cum nullius praecesserit mentio? *Eum* vocat qui solus est in mente, quem solum Jesum versat in memoria. Ita Jobus sic jugi memoria versabat mente sepulcrum, ut absolute dicens *illuc* interpretandus sit agere de sepultura. Quod igitur Job dixit ex utero in uterum, S. Gregorius dixit ex sepulcro in sepulcrum. Atque ita sicut uterus matris sepulcrum dicitur, ita sepulcrum dicitur uleros terrae. *In* sepulcro enim velati in utero terne usque ad iudicii tempus abscondemur, tunc demum ex illo velati nova quadam atque admirabili nativitate in lucem prodituri.

Cælerum hæc ratio, qua se vir sanctus consolam inid-batur, et eruditissima est et simul solidissima; / t w h- CUJUS vim omnem in eo esse sitam puto, ut de- ik> ku monstret extemas omnes facultates, et sæcuû divitias, nec non universa, quæ fortuna) bona niinquwdo” cupaülur, tandem a nobis auferenda et relinquentxibi* da esso, sicut aliquando, cum primum nascere-liât. Hsdem caruimus; quod si igitur auferenda rtûû et nfliquenda esse, sicut aliquando, cum primum nasceremur, iisdem caruimus; quod si igitur auferenda sint et dimittenda, quid refert utrum statim an paulo post illis privemur? Quæ ratio tanti profecto csl momenti, et tam praegnans, ut si mature illam expenderimus et profunde cordi nostro impresserimus, haudquaquam opibus magnop: re delectandi, nec earum jacturam minis graviter laturi simus. Quamobrem se quidam consolabatur dicens :

rf,; imiry 0* qxixv dmqu,
Kxi riikirrrt -par./ tó '
Conscendi nudus terram, nudusquo subibo;
Quid frustra sudo funera nuda videns?

Fkittda Plerique autem, quod plurimorum est vitium, l“ u,n knaciter fluxis et caducis hujus sæculi divi- b;u uu- His inhaerent, ita toti illis sunt addicti, ac si nun- Bii h ia quam eas deserturi.sed semper possessuri, atque ““““ sternum Un fratturi essent; quare non possunt non graviter earumdemamissione torqueri,quem- admodum dive*, ille evangelicus, quem S. Lucas animæ su® his verbis lætissim ’ gratulanlem intro-

ducit : a Anima, habes inulta bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare,» *Luc. xa*, 19. Ecco tibi hominem in incerto divitiarum sperantem, et animi consolationem omnem atque fiduciam in iisdem reponentem. Sed quam inanis, quam insana, quam fallax istinsmodi spes ac fiducia fuerit, ex verbis sequentibus manifeste cognoscitur : « Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte animam luam repetunt a te ; quæ autem parasti cujus erunt? » Irrisit nimirum fatui hominis levitatem Deus, cumque merito *stultum* vocat, ave, ut est in Græco , *vecordem*, sine mente, sine iudicio, insipientem ; quippe cum sibi perennes prope delicias et longissimæ vitæ amœnitatem polliceretur, illa ipsa nocte vita et opibus spoliatus fuit. Tum ore sacro ad suorum omnium documentum divinum hoc epiphonema subjungit : a Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. » Hoc est, stultus pariter et in nocte rapiendus , inquit Beda. Ut ergo simus in .v>n in Deum divites, nequaquam in incerto divitiarum, sed in solo Deo vivo sperare debemus, et in ipso rnfñ, totam nostram fidheiam collocare, qui dat omnibus affluenter; idque nobis penitus persuasum animisque nostr/s, ne decipiamur, alte infixum esse debet, divitias nempe ac reliquas hujus sæculi facultates non tam nobis datas, quam ad tempus dunt-ixatcommodatas esse, adeo ut quocumque die ac momento Deo visum fuerit, summo jure repeti a nobis possint. Atque hæc erat illa sublimissima Jobi philosophia dicentis : a Nudus egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illuc. » Quare sententiam sane auream ita dilatat et illustrat Orígenes : « Non lugeo, inquit, rei familiaris direptionem; ablatae namque sunt mihi cum peculio pariter et molestiæ atque curæ. Nihil habui cum venissem, nihil requiro cum iero. Nihil attuli natus, nihil hinc auferam sublatus. Nudus exivi de utero matris me®, non peculium nec filios habens, neque divitiis vel facultatibus indutus, nudus et ibo sub terram; nudus, inquit, peculio, sed et peccato; nudus divitiis, sed et impietatibus; nudus substantia, sed et injustitia. Sicut enim carnalibus facultatibus universis nudus effectus sum, ita et ab omnibus illicitis nudus ibo sub terram; nudus malis omnibus ibo, bonis vero omnibus indutus. *Nihil intulimus in hunc mundum; haud dubium quia nec auferre quid possumus.* Nudus exivi de utero matris meæ. Tanquam si diceret : Quod est mortale hoc indumentum, quæ est hæc supervacua gloria » qu® sunt Ierren® h® atque intid® diviti®, quæ sunt hodie, et crastina die non sunt, qu® hodie arrident isti, crastina vero die eunt ad alium? Furnus est deficiens, flos est transiens, herba c*tarescens.Et qui habent illas tanquam non habeant, quia diutius non habent; et qui non habent illas, tanquam nihil amiserint, quia non permanente rclmquntur.Qu® accepi,corpusscilicetutanim.im habeo, qu® attuli, non amisi; superflua omnia

derolinqncns nudus ibo illuc.» Sic ille eleganter et copiose.

Nudilo Qualis igitur hic affectus dicentis : « Nudus re-
pnmiv» Vfer(ar ;Huc? » Num fortassis affectus est hominis
F?rio"! vicem et calamitatem suam deplorantis ? absit,
nrcrei- quin potius exaltatio est hominis triumphantis,
ac triumphi sui gloriam exaggerantis, quod nimi-
nttacu- rum ad illustrem istam nuditatem pervenisset,
u ijnim qua primævæ possessores justilite in ipso paradi-
r — s0 quondam, aureo illo sæculo , beati et plane
r«ricnio- gloriosi apparebant, quemadmodum in epist. *ad*
m *Olympiadcm* S. Chrysostomus exponit, dicens: «A'n-
dus egressus sum de utero, et nudus revertar illuc. »

Sed cujus tandem uteri meminit? nempe primi
parentis opificium imitantis. Nudus e terra divi-
no munere conformatus sum, minim ! fucatus,
nulla re supervacanea oneratus; ergo nudus quo-
que revertar illuc. Quo? nempe ad locum plan-
gore liberum. » Ecce tibi in rerum nuditate con-
siderat vir justus primævi illius status sorlem
gloriosam planeque beatam, quando scilicet om-
nes in Adamo nudo conditi nudi fuimus; quam
nuditatem divino munere adepti, nulla re super-
vacanea onerabamur, nullo indigebamus amictu,
nullo secreto domus opus erat. O nuditas beata !
o nuditas, primorum hominum gloria et justitias
comes originalis! Unum peccatum secuti sunt
amicus, vestium splendor, magnificentia palatio-
rum, ingentes divitiæ ; quæ omnia peccati vulne-
ribus curandis quæsita sunt et inventa. Unde ele-
ganter Clemens Alexandrinus lib. II *Padagogi*,
cap. xx, de pretiosa veste dicit : O5r»

rl mfrtcev nap« rir» àW.î;< iaOr.Ta r, tð im'w : *Ncque*
ad tegumentum habet aliquid amplius nisi solum vi-
tuperium. Siquidem hominis vituperium est sic af-
fectum esse, ut tantis egeat adseitiliis ornamentis
ad suam turpitudinem contegendam. Tertullia-
nus similiter, lib. *De Pallio*, cap. m et iv, contra
luxum vestium agens, eleganter notavit ingenia
hominum, primum quidem tegendo corpori, qua
necessitas praecessit, deinde ornando, mox etiam
inflando, qua ambitio successit, varias indumen-
torum formas promulgasse. Cujus ambitionis et
inanissimæ gloriæ tanta est vis et potestas, ut for-
tissimorum hominum mentes aliquando infrege-
rit. Quam ob causam inter pompas Diaboli, qui-
bus in lavacro divino abrenuntiat Christi .nus,
merito sancti Patres vestium cultmn ornatumque
reponunt; et jam inde a prima Christian® vitæ
professione voluerunt, quantum fieri potest, af-
fectionem hanc aboleri, quæ intimo in animo illi-
gata est et vehementer infixæ. Trahuntur enim
omnes incredibili cupiditale elegantissimi ornatus
splendorisque vestium ; quem amorem S. Chry-
sostomus in epist. 2 *ad Olympiadem*, juro nominat
morbum animæ gravem et &wxTx-pivwr;v, *ad su-*
perandum difficilem, addit quo esse argumentum
magnum et apertissimum indicium -púpií SufOxp-
givr;, *corrupta: mentis*, læsi conturbat quo iudicii
aberrantis et delirantis rationis; illius sane conta-

gio (am late patet, dulci quadam licentia minium
et impune Icnocimnlc, ut ab ea vix immunis ni-
lus esse videatur, itaque S. lobus intelligens re-
rum omnium (Estimator, et afflatu coelesti plenus,
iis omnibus quæ ad peccati vulnera concurrunt,
divitiis, inquam, splendidis vestibus, tectis pictis,
gloriosis tabulatis cæterisque terrenis rebus se
penitus exutum videns, Lanium abfuit ut, cætero-
rum more hominum, hanc rerum externarum nu-
ditatem lugeret, quin potius quam maxime gau-
deret, se per eam assecutum esse spiritalem illam
ac mysticam, qua ad Deum angelosque proxime
accedimus, nuditatem, quam S. Dionysius, lib.
De Ccelsti Ilicrarchia, cap. xv. § 3, describit, t í
«ÇitTCVXai IU/UTW xxt ŁXIT» XXl Xxftzf«G» TT- Tírt ÍXT”
kjc o&t.xz; , zxf to «fie rrii xTí-irr.Ta tt.» óúxt> ó; teucrí,
«^iattura» : « virtutem illam abstractam et expe-
ditam et puram ab omni externo additamento,
quæ divinæ simplicitati quantum fas est assimi-
latur. »

Porro ex hac omnimoda sui ipsius ac rerum
omnium nuditate summa illa perfecta que animi
tranquillitas ac voluntatis absolutissima resigna-
tio existebat, qua se suaque omnia plenissime
Deo pro ejus arbitratu committebat, dicens :

Dominus dedit, Dominos abstulit : sicut Domino
PLACUIT, ITA FACTUM EST : SIT NOMEN DOMINI BENE-
DICTIONUM. — Considera hic mihi accuratissimam ifra
sanctissimi Jobi philosophiam, qua nihil carum Jnb' ”
rerum quas vel violenta prædonum manus abs-
tulerat, vel missus e cælo ignis absumpserat, vel tecu> >*-
rabiosus ille turbo dissiparat, esse suum existi-
mabat; adeoque nihil omnino sibi in tanto facul-
tatum omnium naufragio petiisse meditabatur.
Aliena quippe considerabat esse quæcumque hac-
tenus habuerat, et nunc tam repente sublata vi-
debat, claro cognoscens, se nihil eorum secum
in hunc mundum attulisse, sed nec auferre quid
posse. Quapropter nullam sibi rerum illarum
ablatione illatam esse putabat injuriam, quod
nimirum Dominus ea humanæ vitæ commoda,
quæ ad usum illi prius gratuito munere conces-
serat, jam pro libitu ac jure suo subtraxisset.
Tantum igitur Jobus abfuit, ut, quod maximo-
pere dæmon satagebat, propter istiusmodi rerum
dilationem Deo succenseret aut blasphemiam
impingeret, quin potius pro gratuito illarum usu
haefeuus sibi clementer induito quantas quidem
poteiat gratias ageret, ac Domino eas suo, a quo
prius acceperat, jam demum restitutas plurimum
gauderet. Quod autem Jobus fecit, id naturali
duntnxat lumine illustratus Seneca docuit, *ad Po-*
lybium, cap. XXIX, ita scribens: a Iniquus est, qui
muneris sui arbitrium danti non relinquit; avi-
dus, qui non lucri loco habet quod accepit, sed
damni, quod reddidit; ingratus est, qui injuriam
vocat finem voluptatis; stultus, qui nullum fruc-
tum esso putat bonorum nisi prresenlium, qui
non et in praeieritis acquiescit, et ea judicat cer-
tiora quæ abierunt, quia de illis no desinant non

est timendum. » I ! -, -uni, cap. xxx, adhuc amplius illustrans nil : « Si quis pecuniam redditam solvisse se molesta feral, eam praesertim cujus usum gratuitum receperat, nonno injustus vir habebitur ? Copila jucundissimum esse quod habuisti, humanum quod perdidisti. « Qu® ratio ad animum in rebus adversis componendum et tranquilludum, atque ad bonorum temporalium jacturam levius ferendam, momentum sane maximum habere debet, ex qua istiusmodi argumentum per modum dilemmatis formari potest : nam vel mtelligimus quaslibet opes ao rerum externarum facultates gratuito liberaliquo Dei munere nobis tributas esse, vel non. Si hoc, stultus sumus et impii, sin illud, jam ingrati erimus, si illas ®gro animo dimiserimus, quando Dei voluntate in inutile nobis subtract® fuerint. Cum ergo quilibit vir pius Deum pro patre colore ac venerari debet, ccrtoque credere nihil absque Numinis providentia in orba geri, qu® cura plusquam paterni paterna ipsum complectatur, hoc quoque sibi persuadeat n esse est, quascumque unquam patitur calamitates, haudquaquam a Deo tanquam inimico ipsum Itedere volente, sed tinquam benevolo patre filii sui commodis studente illatas esse < QUæ consideratio in adversa fortuna rebusque profligatis viio probo jure maximam adferre debet consolationem, quam O. Paulus Ilcbrans in tribulatione constitutis opportuno in memoriam revocat ita scribens, Zfeft. xu, li : « Obliti estis consolationis, qu® vobis tanquam filiis loquitur dicens : Fili mi. noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem cniin diligit Dominus castig.it; flagellat autem omnem filium quem recipit. » Ubi obiter notandum ab Apostolo flagellationem et castigationem vocari consolationem, juxta illud Psalmists : a Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. « Qu® sane consolatio quantumvis solidissima sil et maxima, nihil tamen aut certo parum in cerumnis levat eos qui non sunt praestanti quadam virtute præditi, adeo scilicet magnum stuporem non solum vitia flagitiaque, verum etiam non bene sedat® perturbationes mentibus afferunt. Quod cum Satan minime ignoraret, nihil æqtio satagebat, quam ut Jobo persuaderet calamitates istas, quas patiebatur, non tam a Deo quam a creaturis illatas esso ac promanasse. Quamobrem multiplex ille nuntius, qui Jobo clades suas denuntiabat, vix unquam eas Deo, sed vel Sabecis, vel Cbaldreis, vel turbini vehementi tribuebat, ut sic virum sanctum ad impatientiam provocaret, atque in animi perturbationem impelleret Nam qui ad Deum calamitates « nos minime refert, aequè ut ab ejus paterna manu profectas mansuete suscipit, facile ad impatientiam aut indignationem stimulatur. Verum vir sanelhsimus. long aliter de Dei providentia philosophatus, diviO® beneplacito voluntatis omnem laborum ac dolorum suorum acerbiter

mitigabat et leniebat, auream illam proferens sententiam : « Dominus dedit, Dominus abstulit, » etc. Scilicet non tortorem, sed judicem, non executorem, sed auctorem poenarum suarum attendebat, uti eleganter I). Chrysostoinus, hom. 3 in l *Spisi. ad Thcssalonicenscs*, annotavit. Hinc acerbitas cruciatuum illi a Diabolo inflicta in Deum tanquam auctorem primum et finem ultimum relata sanctissimo viro dulcescebat. Pari modo Joseph a fratribus quondam venditus, et in Ægyptum abductus, venditionem suam et exilium haudquaquam odio fraterno, sed divin® voluntatis beneplacito adseribebat : « Non vestro, inquit, consilio, sed Dei, voluntate huc missus sum, » *Genes*, xlv, 8. Quia igitur Deum exilii sui auctorem venerabatur, nec in fratres odio laborabat, neque servitutis molestias sentiebat. Similiter Deli quando pœn® illius intendebantur cum Deo minime expostulavit, sed potius humiliter concordavit, dicens l ilcg. i, 18 : « Dominus est : quod bonum est in oculis suis faciat; » in quo virtus ejus haud mediocriter enituit. Facile enim est coronanti Deo consentire, flagellanti difficillimum, nisi quis sibi ipsi jam perfecte mortuus soli Deo cum sanctis vivat, ejusque voluntati in omnibus se accomodet, quinimo Dei voluntatem pro sua habeat. Ita nimirum fecit Job quando ha® verba pronuntiavit : « Dominus dedit, Dominus abstulit : sicut Domino placuit, ila factum e4. » Quam sententiam plane auream ita pulchro dilatat Orígenes : « Quando voluit, inquit, dedit ut bonus ; et quando voluit, identidem ut habens potestatem abstulit. Dominus dedit, ct Dominus abstulit. Dedit sua, et iterum abstulit sua; ego nihil amisi, nullum passus sum detrimentum. Merito postquam usus sum, reddidi mutuanti mihi ea, gratias agens. Omne quod Deo placuerit, bonum et justum est. Placuit illi ut daret? bene placuit illi identidem ut auferret? juste placuit. Quamdiu illi placuit, habuimus; quando placuit ei, non habemus. Quando habuimus, non propria nostra habuimus, sed Domini; et cum perderemus omnia, non propria perdidimus, sed .distulit qu® sua erant Dominus. Sicut Domino placuit, ila factum est. Omne quod vult Dominus vita est, requies, .eterna bealitudo est. *Vita enim in voluntate ejus, et ira in indignatione ejus*, Psalm, xxxix. O. Quodcumque ergo placuit Domino, sive perculero, sive mulctare, sive ditaro, sive pauperem facere, omnia beatitudo est incorruptibilis. Sic oportet omnes Christianos dicere, et facere, et cogitare in omnibus qu® eos circumdederint atque eis occurrerint; sive pecunias perdant, sive paupertas incumbat, dicant m his omnibus cum sinceritate : Sicut *Domino planili, ita fartum cat* : nil *nomen Domini benedictum tn saxula.* n Sic illo.

Saluberrima, hoc Jobi philosophia, si unquam alias, nunc corte vel maxime necessaria est mendendis an<iuuum muibn. j>aue gruvusimis, qui

hisce calamitosis belli temporibus in tot civitatum ac provinciarum eversione ne vastitate cum maximo catholic® religionis detrimento, nec non plurimarum perditione animarum perniciosiss-
Tnbn» me grassantur. Tribus autem potissimum vir nc-
|U\$ considerationibus afflictum tot tantisque ca-
î'buL.' lnnilntilms animimi erigebat : *Prima* erat, quod
min» «-bona i th cc temporalia, qu® sibi jam sublata
j@!®,''' videbat, nequaquam homini propria et connatii-
SiU palia, sed aliena potius et peregrina ducen t,
quemadmodum clare significavit cum dixit : «Nudus egressus sum de utero matris me®, et nudus revertar illuc, n *Secunda*, quod illa Deus donaret et auferret; quapropter ait : «Dominus dedit, Dominus abstulit, n *Tertia*, quod in jstilismo li bonorum ablatione divin® beneplacitum voluntatis agnosceret dicens : « Sicut Domino placuit, ita factum est. » Juxta primam ergo Jobi considerationem ob isliusmodi bonorum dispendium externorum haudquaquam debet homo succumbere dolori vel tristitia consternari. Propter secundam vero ne queri quidem merito potest. Ob tertiam denique oportet etiam ut gaudeat, juxta illud S. Jacobi in *Epistola* sua *Canon|ca* monentis, cap. i, vers. 2 : « Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei veste® patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, Cni.H ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. » In viitutr › n.,H° Siine defecit Job, qui vere patienti i? forma jobi , i-ct perfect i* virtutis character fuit, cujus exemplum nobis omnibus ad imitandum proponit iiiiuiut. s. Antiochus, /iom»7.117, in adversis ®que ac pro-

speris ad gratiarum exhortons actionem, cum ait : « Sive quis animi jucunditate perfruatur, sive tribulatione, sive nubilo tegitur justiti®, afflictatur anxius, aut certo offenditur gaudio, debet nihilominus adbibere gratiarum actionem. Qualis non obscure fuit eximitis illo Job ; is enim perditis semel omnibus, domo insuper decem contignationibus fasligiosa ad equa a solo, sed t filijs interim, dum geniali epulo nvilant se et indulgent, ruina oppressis, quam Domino pro his rependit gratiarum actionem ? Nimirum accepto hoc nuntio dicebat: *Dominus dedit. Dominus abstulit : sicut Domino placuit, ita factum est : sit nomea Domini benedictum.* » O quam hro voces grat® Deoi quam suavis carum divinis auribus concentus accidit ! Vere Jobus tub® ductili assimilato, qu® dum tunditur et premitur, simul etiam producitur ac dilatatur, ut Dei laudes clarius resonet, quemadmodum 1). Augustinus in *Psalm.* xevii, ad illa verba, « in tubis ductilibus cl voce (ubai cornea*,» eleganter annotavit dicens : « Quid sibi volunt tub® ductiles et tub® corne® ? Ductiles tub® ®rc® sunt, tundendo producuntur; si tundendo, ergo vapulando. Erilis tub® ductiles ad laudem Dei product®, si, cum tribulamini, proficiatis. Tribulatio, tunsio, profectus productio est. Tuba ductilis erat Job, quando repente

percussus (antis damn's et orbitate filiorum, tunsione illa tanta* tribulationis factus tuha ductilis sonuit : *Dominus dedit, Dominus nh»!uh't : sicut Domino placuit, ita factum est* : « it nomen Domini benedictum. Quomodo sonuit? quam suavem sonum dedit ista ductilis tuba? » Sed quam hec gratiarum actio grata Deo, tam terribilis et ingrata Diabolo fuit! Potuit quidem Satan d** Jobi virtute dubitare, potuit ejus servitutis obsequium extenuare, dicens : « Numquid Job frustra timet D mm? » quando in prosperitate gratias agebat; sed ubi audivit tot calamitatibus pressnm dixisse : « Sit nomen Domini benedictum, ¶ non est ausus Jobi virtutem ac probitatem imminuere, aut in dubium tanquam minime firmam veraraque vocare, quemadmodum pulchre D. Chrysostomus sermone *De Job et Abraham* observavit, dicens : u Adversa fert, et gratias agit; magnitudo p r quam magn® mentis in tristibus apparet. Vides quod si in prosperitate gratias egeris, sycoph nta Diabolus factum tuum extenuat et dicit : *Numquid Job frustra colit Deum?* » Gratiis igitur Deo elam in adversis age, ne quidquam elidere a bono opere malignus invidusque hostis possit. Gratiarum actio in prosperitatis autumnno nata cito flaccescit, neque diu vernal; viget et solida est, qu® in calamitatis hiemo nascitur; et h®c grati simul et sapidissima palato Dei ; legitima est qu® flagellanti exhibetur, fucata, qu® blanditoti tantum, sicut recte S. Antiochus *homd.* 117 docet, his verbis nos admonens : « Sive ipsi consolamur, sive afflictat nos quTpiam tribulatio, et quocumque in statu consistimus, juxta apostolica® sententiam gratiarum actionem Deo exhibeamus. » Et nonnullis interjectis: « Hoc, inquit, insigni argumento internoscitur, qui nihil fucate gratus est, dum inter medias deprehensus calamitates toto pectore gratias agit Domino : contra, cognoscibile indicium viri male grati, si dum angitur quapiam tribulatione, tum sit querulus, si murmure interstrepit, si discrucietur ob hoc misere, si tueatur causam suam, et excuset innocentiam, et si qua his similia. » Sic illo. Nec dissimilia docet Chrysostomus in cap. nt *ad Coloss.*, homil. 8, sic scribens : « Gratias itaque agamus, inquit, in omnibus, quidquid fiat : hoc enim est gratum esse; >tenim rebus prosperis hoc facere nihil magni fuerit; nam ipsa rerum natura eo impellit. Quando vero in extremis existentes gratias agimus, tunc prreclarum est. Quando enim cæteri maledicunt et fastidiunt, nos gratias agimus. Vide quanta sit philosophia. Primum, Deum Letificas; alterum, Diabolum pudefacis; tertium, et quod male factum est nihil esse facis; nam et tu simul gratias agis, et Deus dolorem amputat, et Diabolus abscedit. Non potest etiam fieri ut afflictiones sentiat homo ille qui in afflictionibus gratias agit. Nihil hac lingua sanctius, qu® in adversis Deo gratias airit, » etc. Unde Joannes Avila forman..is mur b u mugier

optimus: a In ærumnis et doloribus, aiebat, plus valet unum Peo *gratias*, quam sex millia in rebus prosperis et bona valetudine. » Nam Deo gratias agere cum omnia fluunt ad votum, vix ullius est artificii : at vero cum variis ærumnis obruimur nihilominus velut pro beneficiis Deo se gratum sistere, hoc rara* artis, hoc magni est animi, hoc genuini est filii Dei. Ut igitur te legitimum Dei filium probes, flagellis caesus, et calamitatibus pressus, gratia* age exemplo Jobi, qui tanquam singulare Dei munus ac beneficium quamcumque adversitatem et afflictionem obviis resignatre voluntatis ulnis et dilatato gratitudinis sinu promptus excipiebat, ne verbum quidem ullum querulosum emittens. Quamobrem magnificum hoc et prorsus singulare a Deo meruit encomium, pcrfectissimæ virtutis eximiaeque sanctitatis certissimum argumentum.

Ven 11. 22. 1x 0MMBÜS IUS NOK PECCAVIT JOB LABIIS SUIS. —

lu Ilcbræo latius palet hæc oratio, ubi absolute absque ulla restrictione dicitur -xh DVK

NOH, id est : *In omnibus his non peccavit Job*. Nec apponuntur ista verba quæ Vulgatus transtulit, *labiis suis*, quæ nec in Greco textu ponuntur, qui sic habet : El t c?; olûtû cvSiv

r,aspTnfç£ tvxvrícr, TCO Kupícu : *In omnibus his qwr accidcrunt ei, nihil peccavit Job coram Nomino*, juxta

quam translationem omnes fere Patres Græci Jobum ab omni penitus etiam cogitationum peccato liberum fuisse asserunt. Vulgatus tamen interpres, cujus canonica est auctoritas, haud temero verba illa, *labiis suis*, addidisse putandus est; sed vel correcliorem (quod Sancti noster autumat) codicem habuisse, in quo ista verba in Ilcbræo etiam exprimebantur; aut celle maturo consilio, et Sancti Spiritus instinctu, explicationis gratia eadem adjunxisse aut transsumpsisse ex capitis secundi versu decimo, ubi diserte dicitur Jobus non peccasse labiis suis, ut nimirum apertius declaran t dæmonem frustra et irritò conatu Jobum ad blasphemandum impellere voluisse, cum nc verbum quidem inordinatum ab eo

Onnimç- dicere potuerit. Haiidquaquam itaque Vulgata d lectio llebruo textui, quem nunc habemus, aut mb- Grecre Septuaginta translationi ullo modo con- in» - 3 (radiai aut repugnat; sed paulo lanium clarius significat, longe aliter Sataure quam cogitaverat accidisse, dum pro maledictione, quam avidis auribus exspectabat, et tanto tentationum apparatu extorquere salageb.it, non nisi benedictionem et gratiarum actionem ex ore Jobi expressit. Quare ista verba, *labiis suis*, non ad virtutem Jobi restringendam, aut limitandam, quin potius ad eandem explanandam, et quodammodo amplificandam adjecta videntur, q. d. a In his omnibus non peccavit Job, ne quidem labiis suis. » Illoc autem quantae virtutis sit vel ex eo palet, quod linguam nullus hominum domare possit, ut frater Duimni Jacobus asseruit. Quæ quidem Apostoli monentis magna, ut decet, et gravissi-

ma auctoritas est. Ut tamen siluisset, vol ipsa Quanta certe experientia quotidiana satis inlelligeremus, nihil esse facilius quam ut lingua extra viam et üngna officii limites egrediatur, etin prrecipilium noxæ *dNbeoruat. Quamobrem acute D. Augustinus in *Psalm.* 01*

XXXVIII observavit non frustra « linguam in udo esse, » quia facile labitur, quod a Theophrasto videtur mutuatus, cujus illa verba leguntur apud Stobamm, semi. 37 : ó; tv 6ypó

quasi in udo est lingua; quo item sensu a Nysseno, homil. 1 in *Ecclcsiasten* : bypi ç xxi tuarpeçoe,

lingua húmida et versatilis nuncupatur. Quæ omnia prope incredibilem labendi facilitatem significant, quemadmodum qui in húmido lubricoque loco est titubante ac fallente vestigio ruit facile, et opinione citius prolabitur. Id quod S. Basilius prudenter animadvertens, homil. in *Psalm.* xxxm, linguæ peccatum « omnium maxime obvium et multimodum » nominavit. Et Agapetus Diaconus in sua ad Justinianum imperatorem *Institutione*, linguam a lubricum instrumentum » appellat. Quare cum tam facilis ac periculosus sit linguæ lapsus, jure merito prudentes omnes maximam illi cautelam et fidelem custodiam adhibendam esse cnsuerunt, quam regius Propheta, infirmitatis ex hac parte suæ conscius, a Deo sibi pqni postulabat dicens, *Psalm.* cxi : « Pone, Domine, custodiam ori meo et ostium circumstantia* labiis meis. » Quem locum D. Gregorius, lib. Vil *Moralium*, cap. ult., et III part. *Curæ pastoralis*, adinonil. IB, de servanda in loquendo ac silendo prudentia intelligit, rationemque hujus similitudinis assignans, ait : a Quia nimirum ostium et aperitur et clauditur; quia *ergo* inquit ori suo poni non obstaculum, sed ostium petiit, aperte docuit quod cl per disciplinam retineri lingua debeat, et ex necessitate laxari, quatenus os discretum et congruo tempore vox aperiatur, et rursus congruo taciturnitas claudat, n Eodem fere sensu S. Chrysostomus in suo ad prædictum psalmum Commentario locum istum exponit, addens elavem hujus ostii esse ipsam rationem : « Os ergo, inquit, nostrum perpetuo custodiamus, rationem ei tanquam elavem adhibentes. » Pulchre autem a Propheta *ostium circumstantia*: seu *circumstans* appellatur, quod nimirum prudentia in loquendo maxime necessaria sit, qua* circumstantiarum, præserlim loci, temporis ac personarum exactam habeat rationem, ut jure merito ostium circumstantia* dici possit, quod a discretione pro rerum exigentia modo claudatur, modo aperiatur. Neque satis fuit regio vati labiis suis ostium petivisse, nisi etiam ori custodiam postularet, hoc est, ut Septuaginta loquuntur, oAoxrv, cohortem privsidiariam, excubias militares, fidos satellites ad os luendum ac muniendam, ne quod ex eo verbum erumpat, quo lex divina et communis hominum societas violetur. Acute autem loco citato D. Chrysoslomus animadvertit, haud absque mysterio a Davide et ostii et custodire fieri men-

tionem; std ut intelligamus ostium istiusmodi neque semper nperlum, neque semper clausum esse oportere; sed interdum quidem claudendum, interdum vero aperiendum esse, juxta illi *Ecdesiasta* rap. in, vers. 7 : *Tempus tacendi, et tempus loquendi* : « Si enim, inquit, oporteret ora perpetuo patere, non fact® essent porte; si autem perpetuo clausa esse, non esset opus custodia. » Majorem adhuc in loquendo cautelam adhibendam esse censet auctor *Ecclesiastici* xxviii, 29, ita monens : a Verbis tuis facito stateram. » Vult nimirum nos tanta diligentia uti in loquendo et cu prudenti») animadversione, ut verba omnia voluti aurificis statera ponderanda et examinanda videantur. Quem locum more suo docte graviterque illustrans 1). Ambrosius : a Proferant, inquit, sermones ad mensuram libra examinatos justitiæ, ut sit gravitas in sensu, in sermone pondus, in verbis modus. » Similiter 1). Chrysostomus in *Psal.* cxl, cum dcin locum exponens, stateram et lancem linguæ faciendam docet, ut non solum verba quæ oportet efferamus, verum etiam illa ipsa qua par est cautione voluti ponderantes expendamus : « Si enim, inquit, hoc facimus in auro, multo magis faciendum est in verbis, ut nihil desit, nihil redundet. » Vult nimirum aurei oris doctor ut verba non statera loquacium dolosa et distorta, sed velati aurificis trutina expendantur, quæ modestia prudentiaque honest® mentis aurea et pretiosa efficiat, et raritas commendet : quasi vir sapiens, cujus os atque lingua hominum commendationem mereatur, pro sermone uniones et gemmas fundat. Et sane si rem ipsam consideremus, non mediocris est hominis laus, quin potius longe maxima, loqui verbum in tempore suo; adeo ut Salomon, sapientissimus rerum estimator, non vereatur verba opportune prolata rebus quibusque pretiosissimis comparare dicens, *Proverb.* xxv, il : « Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo ; » ubi per mala aurea intelligi debent globuli aurei perinsignes, quales in monilibus pretiosis poni consueverunt; quare Septuaginta vertunt: *Malum aureum in monili sardii sic dicere verbum*, quod Vulgatus vertit, *in lectis argenteis*; Symmachus et Theodolion transtulerunt, *in conspicuis argenti*, subaudi *theis*, aut *figuris*, vel quid simile; alii vertunt, *in calatis vasis argenteis*, vel *in cacaturis argenteis*. Quomodocumque vero sumamus, hoc salis constat Salomonem voluti in emblemate incredibilem quampiam pulchritudinem nostris oculis subjicere voluisse, ut quantum verba opportuno tempore ptoiata decori ac venustatis habeant intelligamus. Porro istiusmodi in sermonibus apte moderandis prudentia res adeo rara est, ut omnino vere idem Salomon pronuntiaverit hanc parœmiam, *Proverb.* xvii, 27 : « Pretiosi spiritus vir eruditus, » ubi pretiosus idem est quod rarus; spiritus autem pro sermone sumitur qui spiritu fit, quem spiramus, quemadmodum

apud Paulum, 1 Cor. xiv, 15, orare spiritu idem est quod sermone uti ad orandum. Significat nimirum virum eruditum ac divina sapientia proditum esmj pretiosi spiritus, sermonis videlicet rari et considerati, et quod inde sequitur, vere pretiosi et electi, plurimique æstimandi. Hinc S. Jacobus pretiosam illam linguæ continentiam proprium esse vult indicium viri perfecte sapientis, qui jam ad summum virtutis apicem conscenderit, dicen^, cap. iii, 2 : « Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir, » ex quo manifeste colligitur quante perfectionis necease sit fuisse Jobum, qui vel ipsiusmet Dei testimonio labiis suis non peccavit.

NEO! e Si ITCM QUID COXTRA DIUM LOCUTUS EST.— Qao va-lli llebr i o est, *ner. deait insulsum Deo*; quod Septuaginta reddunt; *et non dedit insipientiam Deo*; >la|U Olympiodorus, *non incusavit Deum*; Symmachus, couuz *neque insipienter se gessit erga Deum*, id est, nequaquam de Deo conquestus est, quod tantas sine ulla sua culpa calamitates pateretur; neque divi- n® quidquam providential detraxit, quasi minus sapienter aut ju>te res humanas gubernaret atque disponderet, sinendo probos opprimi et florescere perversos; quæ fere com̄munis miserorum esse querela solet Dei providentiam atque æquitatem incusantium, quemadmodum etiam rei aliqujus criminis condemnati, aut a iudice mulctati, sententiam velut minus justam et æqnam plerumque suggillare consueverunt. Atque hoc sensu S. Chrysostomus, id quod Hebreos textus ad sapientiam retulit, ipse refert ad justitiam, significans Jobum nullius injustiti® calumniam Deo impegisse. Orígenes vero hoc refert ad justitiam, significans Jobum nullius injustitiæ calumniam Deo impegisse. Orígenes vero hoc refert ad procédons Jobi elogium seu encomium quod Deus ei dederat, et reipsa Jobus sua in adversis constantia verum esse comprobat, talem se pro- stans qualem Deus eum predicaverat, adeo ut D?u< nullius insipientiæ levitatisque aut mendacii, quod contendebat dæmon, argui ullo modo jiosset : « Ea, inquit, quæ Deus ad diabolum loculus est, testimonium perhibendo Job, non fecit infirma succumbendo; sed fidelia illa atque tirina fecit cum gratiarum actione sufferendo cuncta sibi accidentia. Merito ergo dicit : *Non dedit insipientiam Deo*. Aon exstiterunt testimonia Dei de illo infirma, neque mendacia per illum, sed fide» lia, firma, vera Non neesse habuit Deus confirmeli de illis, per quæ velul fidei testimonium perhibuit illi Ostendit enim, sicut Deus dixerat, quod non propter pecuinam illum colebat.» Ita Orígenes.

Latinus denique interpres vocem *stultum* refert ad ipsummet Jobum, ex cujus parte illam consideravit, ut sit sensus ipsum nihil insulsi aut stulti scommatis in Deum effutivisse, nullam plane stultam querimoniam in lot afflictionibus emis- sisse, nec ullam denique ingrati aut indignantis animi sanctificationem edidisse. Qui sensus Pi-

nrdaē nostro turn fini proposito, turn verbis ipsis tepui, jurecongruentior videtur. Siquidem stultitia matrijt.j- xjlnē per ijngllttm se prodit ; quapropter Cicero,

III De *Oratore*, loquacitatem non dubitavit appellare stultitiam; et festive Theocritus dicit Anaximenis, hominis loquacis et inconsiderati, oratione, dixit illam « habere verborum quidem flumen, sed mentis guttam. » Nec minus argute Apuleius notat ita fere a natura comparatum esse, ut illi qui habent plus cordis, habeant linguæ paulo minus, significans viros insigniter cordatos ac prudentes plerumque esse taciturnos ac minime verbosos, stultos vero maxime loquaces et garrulos existere, ita et stultitia et loquacitas, sapientia et taciturnitas tam arcto inter se vinculo connecti videantur, ut omnis loquax stultus, et omnis tacens sapiens censerī merito possit, juxta illud paræmiæ Salomonis: « Os stultorum pascitur imperitia. Vir autem prudens tacebit. Stultus quoque sitacuerit, sapiens reputabitur. » Ex nulla quippe re alia tam certum de alicujus prudentia stultitiæ judicium formari potest quam ex loquela.

Siquidem lingua mentis index certissimus est ; et « pro signo sunt interioris hominis verba erumpentia, » ut ait S. Hieronymus, lib. li Super 12 DropMdJ. Quod ipsum externi quoque sapientes intellexerunt, inter quos apud Tullium, lib. V *Tusculanarum* : « Qualis cujusque animi allectus esset, talem esse hominem Socrates disserebat; qualis autem homo ipse esset, talem ejus esse orationem. » Cum itaque ipsiusmet ælernæ Veritatis testimonio, Jobi sermonem et ab omni peccati labe purum atque ab insipientia; nola prorsus immunem fuisse constet, ipsum (quoque sanctissimum simul ac prudentissimum existisse noceste est. Atque hic est primi finis certaminis, in quo Job de infernali hoste diabolo nobilissimam victoriæ palmam reportavit, et in conspectu orbis universi tanquam pancratiastes invictissimus, toto applaudente theatro, in virtutis inaudita) testimonium ad memoriam nominis sempiternam, hunc a Uco honoris titulum et veluti stylograph)am meruit : In omnibus his non peccavit Job labiis suis.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Satanas, impetrata a Deo facultate, percutit Job ulcere pessimo. Jobo insultat etiam uxor propria ; Ires vero ipsius amici eum adeuntes, septem diebus in terra cum eo taciti sedent.

i. Factum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, et starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos, et staret in conspectu ejus, 2. ut diceret Dominus ad Satan : Unde venis? Qui respondens ait : Circuivi terram, et perambulavi eam. 3. Et dixit Dominus ad Salan : Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? 'fu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. 4. Cui respondens Satan, ait : Pellem pro pelle, et cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua : . alioquin mitte manum tuam, et tange os ejus et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. 6. Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva. 7. Egressus igitur Satan a facie Domini, percussit Job ulcere pessimo, a planta pedis usque ad verticem ejus : 8. qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio. 9. Dixit autem illi uxor sua : Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic Deo et morere. 10. Qui ait ad illam : Quasi una de stultis mulieribus locuta es; si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? in omnibus his non peccavit Job labiis suis. 11. Igitur audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Subites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, et consolarentur. 12. Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibis sparserunt pulverem super caput suum in coelum. 13. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et uero loquebatur ei verbum : videbant enim dolorem esse vehementem.

Ven. i. 1. Tactum est altem, cum quadam die venissent
FILII DEI, LT STARENT COHAM DOMINO, VENISSET QUO-
QUE Satan inter eos, i. i starei in conspectu ejus;
v<m t 2. Ut diceret Dominus ad Saian : **Inde venis?**
Qui RESPONDENS AIT : CIRCUIVI TERRAM, i T PERAM-
DUCAVI iam. — Ili duo versiculi, capite pr<*ceden-
ti, versu sexto et séptimo sunt expo iti, ubi iis-
dem quibus hio veibis exprimuntur ; unde patet
hunc fuisse secundum super Jobi negotiis anu-
lorum conventum, cui iterum Salan interfuisse
memoratur. Quantum autem spatium l mporis
inter hunc et priorem illorum conventum inter-
cesserit, cum id ex Scripturis non condet, nil
certi habere possumus. Quare haud solido ni-
tuntur fundamento, qui ex variis, quas quibque
aibi pro ingenio suo lingit, congruentiis, partim
ex diaboli indole malitiosa et nocendi studiosa,
partim ex ejusdem jam primo præliu devicti con-
fusionem petitis, tempus hoc vel producunt, vel
contrahunt ; an item hac secunda vice, ut prius,
sponte sua comparuerit, ac sanctorum angelo-
rum congregationi impudenter sese ingesserit,
an vero ab iisdem citatus, ad instar rei aut capti
violenter adductus el attractus sil in iudicium
aut triumphum, æque incertum arbitror, quod
neutrum in sacro textu exprimatur, pie tam- n
Patres modo hoc, modo illud contemplantur.
Istud sane in hoc negotio certum el indubitatum
est, dæmonem, licet primo prælio victum, cum
victore tamen suo pugnam denuo resumere non
formidasse. Ex quo intelligitur, quanta sil hujus
deterrimi hostis contumacia, ut qui prostratitene
fusi ignomimoseque in fugam actus, majori
quam ante vi pugnam reintegrare non dubitet;
ita quoque postmodum bis a Christo victus ter-
tium prælium instauravit. Quam ob caudam
B. Macarius, *hom.* 27, vocat eum sinuo-
sum, nullis utentem involucris, id est versutis-
simum, et summa dissimulatione præditum. qui
habeat ixxfpa xxi *machinamenta* callido
artificio instructa, *et triplices velati fores*, quibus
effugiat et accedat ; quemadmodum fulgentius,
epist. 3 *ad Probam*, eleganter describit his verbis:
a Tanquam diversis, inquit, machinis, sic innu-
meris ulitur argumentis ; et cum ceitainiuo mani-
festo cedit, ad hoc se victum demonstrat, ut vin-
cat, ad hGH fugam simulat, ut persequentem
missis post tergum sagittis occidat,» etc. El pau-
lo post : « Armis, quibus eliditur, surgit : et vir-
tute, qua dejicitur, dejicit. » Nullius scilicet ho-
minis virtute et gotieulis animi fiducia a conatu
furioso et impressione revocatur ; imo vero tum
vel maxime, ut mirmillo in retiarium, sio in
hostem irruit, cum objectum videt fortem et
erectum animum, quem elatus victoria) spe ag-
grediatur. Vidit hoc Ennodius in IT/u S. *Antonii*,
el sic admonuit : « Acrius circa robustos diaboli
certamen est, et majoribus copiis illos aggredi-
tur. » Et D. Cyprianus martyr inclytus, *epist.* 6 :
« ForUorciu, inquit, quemque magis uggre-

ditor ; el acrior factus, hoc ipso quod victus est,
superant m superare conatur. » Similia quædam
mullo anlc gravissimus Tertullianus prodiderat ;
qui, cum dixisset pervicacissimum hostem nun-
quam molitum sme otium facere, subdit : « Atqui
tunc maxime wevit, cum hominem plene sentit
Uberatum ; lune plurimum accenditur, dum ex-
stinguitur. » Unde patet, quam male sibi consu-
lant ut imprudenter agant, qui post unam olte-
lamque victoriam ab ipso repoiLitam arma de-
ponunt, vigilas remittunt, et noxia seminate
iiLgligentes fiunt, cum scire debeant juratum
ili m anun/e no4ræ hostem nunquam dormire,
nuu piam quiescere, nuque victoria no tra fran-
gi ; sed potius initari, crudtoremque evadere ;
quod m forte bellum aliquantisper intermittat,
hoc astu facit, ut no> incautos ex insidiis aggre-
diatur, et inopinato, cum i l minime cogitamus,
sui nimium securos opprimat et exstinguat.

Quod autem *terram se circuire* dicat, m aigu-
in n lum infiammati cuju>dam ardori ac diligea-
tiæ in aditu undique explorando, quo penetrara
in anum arcem possit ad eam devastandam el
fundi us evertendam. Sagacissimus quippe ex-
plorator est, qui, ut divine S. Leo, semi. 7 *Di*
Nativitate, ait : < Novit cui adhibeat æatus cupi-
ditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui apponat
incitamentaluxuriæ, cui infundat virus invidie ;
novit quem mærore conturbet, quem gaudio
fallat. quem metu opprimat, quem admiratione
seducat ; omnium discutit consuetudinem, ven-
tilat curas, scrutatur affectus, el ibi causis quæ-
rit nocendi, ubi quemque viderit studiosius oc-
cupari. » Neque vero existimandum est huncce
Diaboli circuitum minus ferocem esse quam sa-
gacem, siquidem leoni rugienti et prædam de-
voranti comparatur. Vox enim *devorandi*, qui
S. Petrus, in hoc dæmonis circuitu describendo,
utitur, et ingens hominum periculum exprimit,
et crudam Salauæ cupiditatem, cujus hoc pal-
marum votum est omnibus hominibus vitam
gratae simul corporisque eripere, si quo modo
id consequatur. Et ut vere aiebat idem orbis ter-
ræ Pontifex Leo Magnus, *serm. Gm Epiphaniam* :
« Quorum obtinere non potest mortes, impetit
mores, » nullam omnino nocendi ansam, quam
non avidissime arripiat, sibi elabi permittens. Vel
devorare dixit, quod sceleratum illud monstrum
cupiat omnes homines in malitiosum et odiosam
Deo naturam suam transmutare, atque simillimos
sm efficere, quemadmodum scilicet in corporis
naturam ac conditionem cibi immutari solent.
Cum itaque slygius ille cerberus insatiabili plane
Jobum devorandi desiderio æsluaret, famem pa-
tiebatur ut canis, el cireuihat terram, sitienlissi-
mus innocentissimi cruoris, pnestolans illud tem-
pus quo salutem ejus devorare posset ac spe
omni felicitatis spoliare. Hac igitur de causa cum
solam Dei protectionum sibi obstaculo esse cer-
nurui, quouuuud labium bumum Jobi .sanguina

u
Uj

explere posset, iterum angelorum rætui se immiscet, amplion m, si forte impetraret, in ipsum Jobi corpus sœvicndi ac grassandi pro libitu pot-Litem petiturus.

Btimpu- Expende hic paulisper effrontem dæmonis impudentiun, quam jure mento Nazianzenus m Catena demiratur dicens : « O impudentiam ejus qui taha audeat ! jam inde a principio in paradisum ille contra figmentum irrepserat, nuncque inter angelos medius consistit. » Nihil veretur impudentísimos ille spiritus, dummodo horni- gfaifa nibus nocendi aditum inveniatur. Cur vereatur loca Sacra> Tl* *n ipromet coelo ausus fuit serere scandala et apostasiam predicare? Merito Paulus ait, gau- of- Ephes, vi, 12 : « Non est nobis colluctatio adverb- bnLÍT”sus carnem sanguinem, sed adversus principes

el potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia acquitte in coelestibus;» ubi S. Thomas legit, *adversus spirituales astutias in caelestibus*. Quippe is est inimicus noster, qui nulli loco parcat, nullius vereatur sanctitatem, siquidem in ipsomet cœlo astutias suas et laqueos dedicavit, quos senserunt coelestia non minima stellarum parte evacuata. Quis igitur non vigilet adversus hostem, qui in ipso mel beatitudinis penetrati laqueos tetendit, quibus multa secum millia asseclarum traxit in ruinam, qui templorum immunitatem noscit, atque in ipso sanctuario virus suum spargit? Certe Zacharias in ipsomet adyto sanctuarii, orationis tempore, incensum oblaturus, dum angelorum voces excipit, diaboliche tela perfidio) non evitavit; dicitur enim ipsi, Luc. i, 20 : « Ecco eris tacens, et non poteris loqui usque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis. » Id quod ponderans l). Chryso4omus, term. 88, ait : « Caro nusquam de sua conscientia est segura. Zacharias ipso placationis t mpore offendit, dum credit dubitat, dum postulata promeretur incurrit; condemnatur, munera ipsa cum suscipit. » Quo igitur loco erit segura caro quæ in agonali circo versatur, el luctam habet periculi plenam adversus principes tenebrarum, adversus spintales nequitias in caelestibus? Certe qui caelestia infestare non dubitavit, nullum plane locum vel sanctuarii vel paradisi reverebitur. Itaque vel in ipso sanctuario, inter angelica colloquia cave astum diaboli, qui si tantum absit, in mediis etiam tempestatibus liber ac securus eris. Propone libi ex una parte summam paradisi voluptatem, vitalium arborum amoenitatem, cœlestis anne serenitatem, el alia ex parte arcam Noemo fabricatam, leonibus gravem, tempestatibus agitatam, fluctuum rabie percussam ; attamen in in arca securus homo portum attigit, cum in paradiso, exitiali veneno percussus, mille mala incurrerit Inde hoc? Irrepserat nimirum diabolus in paradysum, cujus contagione lota illius k + sanctitas salubnta-que deperiit. Aberat vero ab arca Satan, quo absente, universas ridere

potuit tempestates. Pulchro l). Rasilius Seleuciensis, orat. 5, exclamat: «O arca paradiso firmior! illic namque cum aliis navigabat serpens, illic lignum mortis fuit instrumentum, hic lignum salutis fuit gubernaculum ; illic Adamuin praevaricari docebat, hic perfugio Noemum petit. » Quo nimirum serpens irrepit, omnia simul cum illo mala sese insinuant, quæ nullius loci sanctitate excluduntur; ubi vero aditus serpenti occluditur, facili quoque negotio antera mala superantur. Hunc utique aditum Jobus tartareo serpenti diligonfissime occluserat; quare nullum ex venenato ejus afflatu damnum percepit, sed primo aggressu inimici capite contrito, gloriosus plane victor evasit. Nihil sane homini gloriosius, quam prima diabolici furoris conamina repellere ; quo nomine B. Cyprianus, epist. 23, Christianos athletas maxime commendat, dicens : u Vos surgentes belli impetus primos immobili robore atque inconcussa stabilitate fregistis, inde initia pugnandi orta sunt, unde vincendi initia coeperunt. » Nihil enim animos hostium magis dejicit, eorumque vires adeo frangit, et attonitos in fugam agit, quam si primo se conflictu fortiter repulsos animadvertant. Exemplum hujus rei hic præ oculis habemus in celeberrimo illo cum diabolo certamine. Confluxerat nempe Numinis permissu cum viro innocentissimo Armón nequissimus, crebroque ictu adamantinum ejus pectus arietaverat, sed irritò plane conatu; nam optimus athleta tam valido patientiæ sculo erat undique circumdatus, ut primos cosque gravissimos hostis impetus facile retunderet atque infracto animo illæsus sustineret. Quid tunc egit Satan? quo victus abiit? Modo audistis e Scripture textu, quomodo iterum inter angelos co am Domino apparuerit. Sed cur angelica cinctus corona divino tribunali sistitur? An quia nupero prelio vicus, toto cœlo, ne ludibrio haberetur, aufugerat? Ita plane sentit Julianus in Catena Grava, dum ait : Venit in medium angelorum quasi captus, nam illum pudebat, fugamque meditabatur. Adeo nimirum pudebat illum ab homine, primo conflictu, superatum videri, ut præ confusione sese abderet, atque omnium aspectum subterfugeret, ne risum Cœlilibus propinaret. Unde patet quanti referat primis dæmonum conatibus forliler obsistere, quibus semel elisis facile in fugam aguntur ac superantur. Cælerum quid ad Salanam Dominus dixerit, audiamus.

3. Er dixit Dominus ad Satan : Numquid consi- Vers. s. DEIIASTt SEKVUM MELM JOB, QUOD NON SIT EI SIMILIS IN TERRA, VII SIMPLEX ET RECTUS, AC TIMENS DEUM, ET RECEDENS A MALO, ET ADUUC RETINENS INNOCENTIAM? TU AUTEM COMMOVISTI ME ADVERSUS EUM, UT AFFLIGEREM ELM FRUSTRA, — libi maxime UOlandU sunt illa verba : « Et adhuc retinens innocen- ru 4ob liain ; » admodum enim mirum erat, et ad instar c4131*10* prodigii merito censi poterat, virum innocentem el nullius plane criminis conscium, sub tam fuerit.

Uo(c,cfob
c primo
cum i.l.»-
UIODO
conflictu
victor
ovnil?

diris suppliciis non fatiscere, neque animo col-
labascere. hl quod I). Hieronymus, cpisl. 34 *ad*
Julianum, accurate observans : « Pulchre, inquit,
addidii : *Et adhuc persa crans in innocentia*, quia
difficile est pressam malis innocentiam non do-
lere, et hoc ipso fide non periclitari, quod se vi-
deat injuste sustinere quod patitur. » Vides ubi-
nam fides hominum periclitetur, scilicet ubi præ-
ter meritum injustas pamas patitur. Hoc enim
omnibus est commune solatium in poenis, si non
immerentibus infligantur, quo se tres illi pueri
ad atrocissimas fornacis Babyloniae flammās in-
victo animo subeundas comparabant, dicentes :
« Peccavimus, iniquitatem fecimus,» *Daniel*, in,
29. Verum ubi quis nullius sibi conscius peccati
pœnas dat, heu! quanto id ipsius fidei periculo
contingit! Mirum sane si sustineat, tantoque one-
ri non succumbat. Hoc jure merito lamentabun-
dus exaggerat Hugo de S. Victore, qui dum ex-
pendit illud S. Pauli *ad Galatas*, cap. vi, vers. 14:
« Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini
nostri Jesu Christi,» triplicem crucis differentiam
constituit, juxta numerum illorum qui una cum
Christo tribus in Calvari® loco crucibus suffixi
visebantur: «Dicunt, inquit, homines quando
pœnam sustinent : Si meruissemus, non erubes-
ceremus, nunc autem injuste pati ignominiosum
est nobis. Obloquium videtur : imo si pro culpa
pateris erubescere, si sine culpa, gloriare. Latro
magis esse vis quam Christus? » Tanta nimirum
est nostra vesania tantaque vecordia, ut Christi
Domini crucem latronis cruci postponamus. Lon-
ge alius profecto Jobi sensus erat, qui innocen-
tissime tot tantaque mala perpessus absque que-
rimonia, in his omnibus Domino ®quo ac in
prosperis benedicere non dubitavit. Calumniator
igitur Satan, cum, in priori isto angelorum con-
cessu amplissimis Jobi laudibus, quas a Deo in
prospera fortuna retulerat, invideret atque de-
traheret, asserens haudquaquam genuinam atque
gratuitam, sed fictam ac mercenariam esse islius-
modi pietatem, quæ, qualis quantaque omnino
exstitisset, divin® duntaxat contactu manus faci-
le omnibus fieret manifesta, non tantum levideu-
sa, ut Satanās postularat, manu Dominus ipse
Jobi bona tetigit, verum etiam tanta quanta erant
universa diabolic® tradidit potestati ad libitum
ejus discerpenda, dissipanda, devastanda; neque
tamen ex florente in calamitosum mutato rerum
statu quidquam immutatus est Jobi in Deum ani-
mus, quominus in adversis aque ac in prosperis
ei benediceret. Quamobrem jure merito Satanæ
insultat Dominus, quod a Jobo, quem jam spe
devoraverat, el a statu virtutis se dejecturum in-
solenter jactaverat. ipsemet vicius ac superatus
esset, neque tot tentationum machinis el adver-
sitatum tormentis constantiam ejus frangere aut
labefactare ullo modo potuisset. Hoc enim insi-
nuant dia verba: «Tu autem commovisti me ad-
versus eum, ut affligerem cum frustra;» Septua-

ginta vertunt : Xu dz?; Gxipyewrt aúrev **S t s** «fUiui
¿KoUcu : *Tu vero dixisti subdantiam ejus frustra*
perdere; ubi *frustra* in llebræo esID3neMimam, id
est *qralis*, absque causa, sine suo merito. Ita
D. Chryso*tomus, homil.5 *De patientia Job*, expo-
nit. *Vel frustra* idem est, *q. d. sine tuo commodo* quod
intendis. Quare Orígenes, Olympiodorus ac Do-
minicus Thomas hoc ad frustratas Satanæ spes
referunt, ac si Deus illi dicat : En fracte sunt vi-
res luæ, spes eius®, irriti conatus evanuerunt,
nec quidquam abs te tanta contentione perfectum
est. Stat adhuc Jobo pietas sua integra ad instar
turris finni>simæ, frequenti quidem ariete mura-
lique tormento vehementer verberat®, sed mini-
me concuss® aut conquassat®, vel instar rupis
in medio maris constitui®, ad quam saevientium
procell® tempestatum confracte atque illis® des-
pumant confusionem suam. En quo abiit inimica
tua rabies, qua lobi bona invasisti, evertisti, dis-
sipasti? Quis fructus tibi odii ac furoris lui? quor-
sum invidi® inflammat® faces? H®c scilicet et
plura istiusmodi continent pauca illa verba, qui-
bus humano modo Deus Satan® ambitiosos spi-
ritus et cassos conatus tacite deridet, quemadmo-
dum Patres passim in suis de Jobi patientia cons-
tantiaque orationibus luculenter exponunt. Unum
e multis adfero Chrysostoinum, qui vocem illam,
frustra, expendens, istiusmodi sensu Deum ad
Satan.un loqueulcm introducit: «Frustra, inquit,
ejus rei familiari invidisti; illius erga me pieta-
tem a bonorum possessione excitari aiebas; bo-
nis jam omnibus spoliatus est, pietate nequa-
quam; » ac si diceret : Vides nunc quam falso
servum meum Job haudquaquam gratuitum ac
genuinum arbitratus es, sed mercenarium ac tur-
pis lucri studiosum effinxisti, atque invidiose
traduxisti, cum jam bonis omnibus exutus pieta-
tem nequaquam minus quam ante colat? Itaque
acute simul et argute Dominus illud adverbium,
frustra, quo diabolus veteratorie superiori capite
usus est dicens : a Numquid Job frustra timet
Deum?» in dæmonem retorquendo, ait: «Tu
autem commovisti me adversus eum ut afflige-
rem eum frustra; n ostendens verissimam ao sin-
cerissimam numerisque omnibus absolutam Jobi
virtutem exstitisse, nipote qui germani more lilii
optimo parenti Deo nec mercedis intuitu, neque
supplicii limore, sed mer® chai itatis impulsu ob-
sequentis. adhuc bonis omnibus spoliatus, ®que
ac prius studiose pietatem excoluerit.

Quod igitur Deus ait : « Tu autem commovisti,» Co-
chApurcicto; id est humano more loquitur, ad
captum nostrum accommodate, ut bene S. Grego- umb
rius, hb. HI *Moralium*, cap. n, annotavit : « Quia
nos feiire nisi commoli nescimus, ipsa divina per- bnuVi-
cussio, commotio vocatur, et ad nostra veiba di- «ibarit?
vina voco descendit, ut ejus factum ab homine
utcumque capiatur. » Neque enim illa p issionis
commotio in Deum omnis prorsus passionis ac
motus expertem, cadit, sed quod hominibus .

dum quempiam feriunt, usu venire solet, Deo «YxiTaCinxó; per condescensionem aftribuitur, ut quorsum Jobus tantis calunitatibus affectus fuerit, intelligamus. Decreverat nimirum Deus in amico suo Jobo, cujus fidem et constantiam probe cognoverat, vivum quoddam virtutum omnium exemplar orbi universo spectandum atque imitandum proponere. Cum autem ad hoc magna viri justī probatione opus esset, qua illustres ejus virtutes magis magisque clarescerent, illud tempus, quo diabolus ei detraxerat, tanquamhuio rei maxime opportunum delegit Dominus, ideoque se a diabolo commotum fuisse dicit ad Jobum affligendum, quia tunc ad calumniam, quam Satan viro justo recens impegerat, abolendam, et sinceram Jobi erga Deum pietatem declarandam, plenam ipsi in omnes Jobi facultates pro libitu grassandi facultatem concesserat. Unde simul patet adverbium illud, *frustra*, nequaquam ad Deum nui ad Jobum referendum esso, quasi nimirum Deus scopo, et Jobus fructu per istiusmodi afflictionem intento frustrati fuerint, cum illum vel maxime sint consecuti; sed ad dæmonem referri, qui frustra tot (antisquo tentationibus Jobum ad impatientiam provocare atque ad blasphemandum impellere conatus est; tanhimquo abfuit ut virtutem ejus, quod unico satagebat, afflictionibus obscuravit, quinimo illam per eas longe clarissimam reddiderit, ad omnium admirationem et Dei gloriam ipsiusquo meritum ac memoriam nominis sempiternam. Nam, ut pulchre S. Gregorius, lib. III *Moralium*, cap. n, ait, « aperta aliis virtutum exempla non daret, si ipse sine tentatione permaneret. » Et paucis interjectis, quomodo frustra et non frustra tot afflictionibus exercitatus fuerit, eleganter exponit, dicens : « Beatus Job et non frustra percutitur, quia augetur meritum ; et tamen frustra percutitur, quia nullum punitur admissum. Frustra enim percussus est, cui culpa non reciditur; et non frustra percussus est, cui virtutis meritum cumulatur.» Simili fere sensu Orígenes, lib. II *in Job*, basee afflictiones uti Jobo perutiles, ita diabolo prorsus inutiles exstitisse asserens : « Diabolus, inquit, sine causa petivit (scilicet Jobum affligi), nihil enim peregit neque perfecit cum res ejus perdidit, nisi suam despectionem atque humilitatem ostendit ; Jobo vero hæc n s non sine causa provenit, sed ad ingentem gloriam et laudem hujus rei perditio provenit coram Deo et angelis ejus.» Cæterum Satan tam Illustr m Jobi vi< toriain a quo animo ferre non sustinens, sed præ invidia crepans, novas tanta luci calumniæ tenebras offundere conatur.

VtM. » Cut RESPONDENS SATAN AIT : PELLEM PRO PELLE, P, d fil n CUNCTA QUJB HABET HOMO DABIT PRO AND'A SUA — In p n n haeresponsione iterum manifeste prmlilso vetera- » ' | torium Satante ingenium extern i illa , quæ Jobo abstulerat bona, velut nimis parva extenuantis, quam ut ex iis solidum do virtute ipsius judi-

cium formavi possit, quandoquidem in periculo naufragii quilibet etiam sponte sua rerum isliusmodi jacturam facere, cumque levem, dummodo vitam servet, existimare soleat. Quampbrcm istam quam hactenus in rerum externarum amissione præ se tulerat animi æqnilatem, non tqn virtuti quam necessitati, vel potius philqu|æ vitio seu nimio proprio; culis amori, aut timori et ingènita omnibus vita cupiditati,tribuendam esse.

Putant hic aliqui « pellem pro pelle, » vel, ex Hebræo verti potest, *pellem sub pelle*, significare omnis generis opes, quæ per synecdochen *supellex* appellantur, quod olim sub pellibus plerumque asservari consuevissent, aut per mclonymiam , eo quod videlicet maximæ quondam divitiæ pellibus constarent, quandoquidem luno vestes, el alia utensilia domusque instrumenta et ornamenta, atque ipsamet adeo pecunia, quæ inter opes fere primas tenet, e pellibus. potissimum et corio conficerentur et cuderentur, ut videre est *Genes*, n :, 21, et *Levit*, xv, 17, et alibi. Qua* expositio acula quidem, sed non salis propria et huic loco accommodata videtur; quare magis placet vulgata lectio, et communis interpretum explicatio, quæ præpositionem *pro* in sua ordinir a significatione sumens, locum hunc sjc exponit, ut sit sensus : « Pellem, » scilicet alienam, puta boum, ovium, camelorum, famulorum el ipsorum etiam filiorum, quorum omnium Job jacturam fecerat, dabit quivis « pro pelle, » scilicet propria, quemadmodum verba sequentia manifeste explicant, ut sit idem cuna eo quod sequitur : « Et cuncta qua » habet homo dabit pro anima sua, » id est pro vita su i, quæ rebus externis omnibus potior exislit. Ubi præposilio *pro* commutationem significat, ut *Exodi* cap. xxii : « Reddet animam pro anima, » etc., et hoc sensu S. Gregorius, Apollinarius, Lyranus, Vatablus et plerique recentares locum hunc exponunt, ac præ casieri* elegantius et fusius Orígenes, vel quivis alius ejus nomine, lib. II ui *Job*, probans res viliores ac minoris momenti pro rebus pretiosi* maximisque exponendas esse : « (forum, inquit, pro corio, corium divitiarum pro corio corporis, corium bonorum pro corio ossium; rem familiarem et divitias exterius corium, interius vero corium corpus et ossa inclljigens, corium quod non valde doleat, rem familiarem, corium quod valde doleat, corium corpoyis; ao si diceret : Quid magnum passus est Job? exteriore corio decoriatus, hoc est, rem familiarem ablatam contempsit ; tange interius corium pju'i, hoc est, carnem ejus dolore alHce et contere; el apparebit constantia ejus; nunc facile feri dolorem leniorem pro vehementiore, pminam minorem pro graviore; immuta coria, hoc est dolorem; et continuo senties illum immutari. Hujus rei exemplum in nobis videmus; nam cum percutitur quilibet, vel cæditur, frequenter

manum pro toto porricit corpore, et dat corium manus pro corio corporis. Et hi qui in mari navigant, cum periculum passi fuerint, omnia quæ in navi habuerint, contemnunt atque in maro projiciunt, ut ipsi evadant. Et quicumque divitum, cum in corporis infirmitatem **inciderint**, omnem substantiam suam libenter offerunt, tantum ut corporis incolumitatem recipiant. Sic, inquit, et Job omnes divitias et omnem rem familiarem facile contemnit, ut dolores non contingant carnes ejus, n Sic ille, significans quaelibet tam naturæ quam fortunæ bona communi hominum judicio certum aliquem habere gradum æstimationis, secundum quem prudenter alia aliis proponantur, et viliora pro dignioribus facile dimittantur. Hinc apud Illebroos, ut in *Adagialibus sacris* Deirio noster annotavit, hæc sententia, «pellem pro pelle,» abiit in proverbium quo utebantur, quotiescumque c Urorum bonorum pro corpore, et etiam membrorum corporis minus nobilium pro iis a quibus vita dependet, periculum seu detrimentum erat subeundum.

Slim i- quomodo, inquires, dæmon objicere Deo
ou.nitms potuit Jobum procedentes omnes calamitates pro
•uhpft- vita tuenda æquo animo sustinuisse, cum ad illud
nrnLI- usque tempus nullam adhuc in corpus Jobi po-
testatem accepisset? Ad quod optime respondet Olympiodorus in *Catena*, dæmonem forte suspicatum fuisse Jobum idcirco nullum contra Deum irati aut blasphemii animi indicium prodidisse, quia nimirum metuebat, ne Dei ultio in corpus ejus cl vitam proserperet, quamobrem ne hoc fieret leviora illa tacitum pertulisse. Nam, uti subdit, «cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua,» pro qua tuonila quivis libenter exponit omnia temporalia, nec pensi habet divitias ut vitam servet, pro qua captera despicit ac nihili ducit. Prima igitur caque potissima cuilibet prudenti et cordato viro cura et sollicitudo esso debet salutis animæ suæ. «Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, ammæ vero suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?» ait ipsa Veritas in Evangelio, aperte docens nimiam rerum temporalium sollicitudinem et cupiditatem moderandam et coercendam, quinimo pro æterna salute animæ conservanda vitam ipsam et quidquid in ea chartim est negligendum, contemnendum et abjiciendum esse. Neque enim aliter homo in die judicii, die turbinis ac tempestatis, naufragium facile vitabit, nisi instar navis periclitantis omnia cupiditatum et divitiarum onera tempestivo dimiserit et a se ablegaverit. Quod sub obscura quidem, sed eleganti metaphora insinuas videtur Isaías, de die judicii loquen* his verbis, cap. ir, 12 : a Dies Domini exercituum super omnem superbum et excelsum, et super omnem arrogantem : et humiliabitur : et super omnes cedros Libani sublimes, et super omnes naves Tharsis, et super omne quod visu pulchrum

est. n Ubi minime mirandum est, homines peccatores, qui in die illa tremenda a Deo judicandi sunt, superbos et arrogantes aliisque Miusmodi nominibus **compellari** ; *cd illud plane mirum videtur, quod a sacro vate *naves Tharsis* nominentur. Cur igitur homines a Deo judicandos appellat naves? Utique ut simul ostendat, quam ratione ac via incolumes se conservare possent, et ad optatum æternæ salutis portum pervenire. Nam quisquis, instar navis, omnia divitiarum ac rerum sæcularium onera, quæ mentem deprimunt et in profundum mergunt, a se projecit, atque «ab omni similium cupiditate vacuus fuerit, indie turbinis et extreme calamitatis a naufragio tutus ac de salute securus erit. Ad hoc itaque nos adhortan* B. Nilus in *Acetica* : < Ne navis, inquit, pondere oppressa submergatur, eam sublevant, et pretiosissima quæque vel in profundum jaciunt ; cur non etiam nos propter vitam præstantiorem ea despiciamus quæ animam in profundum detrahunt ? Cur idem non possit Dei timor quod potent timor maris? » Sic ille. Quod si igitur vitam hanc mortalem et caducam, brevi finem habituram, tam sollicite conservare studemus, quanta cura studioque vitam gratte», nunquam, si volumus, interituram, sed perpetuo duraturam custodire deberemus? Si vitam hanc naturalem per se alias, nisi in quantum vite» spiritali subservit, non admodum pretiosam tanto amore complectimur; quanto utique majori dilectione prosequenda esset ip*am et vita spiritalis, quæ hoc rebus anti*tat universis, quod ejus gratia naturali* hæc vita ducitur! Si itaque sumptibus non parcimus, et omnes opes ac facultete* in vitam corporalem, quæ cum bestiis fere nobis communis est, libenter insumimus, et pro eadem conservanda genium nostrum defraudamus, et delicis ac voluptatibus valedicimus, nec laborem aut dolorem ullum recusamus aut subterfugimus, dummodo vitam hanc miseram non amitemus, quid non faciendum ut habeamus et servemus vitam spiritalem, nobis ac coelestibus spiritibus propriam? Quid non sustinendum ut spiriini sua sibi salus et valetudo integra constet? nullis sane laboribus et impensis, si sopimus, in hac, a qua omni* nostra felicitates et beatitudo dependet, tuenda parcemus, ne illam cum æterna? vite» discrimine aliquando perdamus. Corporis quidem valetudinem, si forte graviore quapiam ægritudine afficiatur, molestissimis etiam n inediis curare non nogligimus. quin etiam ferrum et ignem cum iis opus est, experiri minime dubitamus; salutem vero anima* variis (entationibus impugnata, gravissimis vitiorum morbis infestata omni presidio spiritali destituemus, nec ullam ei medicinam adhibebimus? *Certe si* utriusque vitæ par esset periculum, et corporis animæ quo mortem incurrendi zrquale discrimen instaret, æqualis saltem utriusque servanda» cura nos sollicitaro deberet, quanquam maxima» sit Impru-

denti®, non majorem luendæ salutis anirnæ quant vit® corporis custodiendæ sollicitudinem habere. Si enim prudens quilibet majori diligentia servet aurum gemmasque pretiosas quam plumbum aut rem aliam viliores, majori utique sollicitudine studioque diligenda et custodienda est vita anirnæ, « quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua ; et tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius, » *Sap.* vn, 9; vita vero corporis lutum seu « vapor est ad modicum parens ; et deinceps exterminabitur, » *Jarob.* IV, 11. Hicitaq; sic istiusmodi inter vitam corporalem ac spiritalem institute nobis comparationis fructus, ut pretiosorem, uti par est, impensius amemus, ac præstantiorem diligentius custodiamus.

VeccMn Certe non possum non detestari plurimorum
for™ hominum vecordiam, acerbissimis sane lacrymis
deplorandam, quod tam parvi vel potius nihili
Kiip 7t animam suam faciant, quam tanti æstimat inimi-
qoxtiinm cus noster diabolus, ut universa mundi regna
logrodi. sinul cum divitiis et gloria illorum polliceatur
et in premium proponat unius peccati, quo animam hominis elueretur : « Hæc omnia, inquit, tibi dabo, si cadens adoraveris me, » *Matth.* iv, 9. Omnia mundi regna promittit; quodnam majus esse possit premium? et omnem gloriam eorum ; quænam hisce plura majora quo proponi possunt voluptatum ac deliciarum irritamenta? Et nos quotidie pro vilissimo quocumque lucro, pro abjectis et minutis gaudiis animas ipsi nostras exponimus ac venditamus? o vecordiam! o caecitatem! vel ab ipsomet diabolo discamus nosmetipsos nostrasque animas magni facere, qui de Jobo, cujus opes omnes filiosque everterat, cum Deo loqueris ait : « Pellem pro pelle, et cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua, » ac si diceret : O Domine, opinione mea falsus sum, et nihimetipsi imposui, cum dixi Jobum propter temporalia duntaxat bona divino fuisse obsequio mancipatum et pietati addictum, iisque spoliatum ac nudatum, Deo statini maledicturum, neque ullam amplius rationem religionis aut anirnæ suæ curam habiturum. Verum enim vero quis est homo qui non pellem et pellem det pro anima sua, id est opes ac facultates omnes, adeoque liberos ipsos non libenter exponat ac perire sinat, ut incolumem servet animam suam? saltem ita ratio præscribit, et ipsemet faciendum judico. O rem stupendam, et omni admiratione, sed et luctu dignissimam ! quod nimirum diabolus animam hominis tanti æstimet, quam ipsemet homo nihili facit? et quod mercator rei quam emit pretium exaggeret, venditor autem deprimat et flocci pendat. a Scilicet, inquit Salvianus, lib. II *in zedenaitem*, dilectissimam esse animam homini etiam (b. ibolus non negavit; et quia avertere omnino cunctos ab affectu animarum suarum nititur, idem tamen cernissimas esse debere suas animas confitetur. » Conatur quidem modis omnibus

daemon persuadere hominibus ut animas suas vili pretio vendant; vi tamen veritatis convictus palam confitetur, nihil omnino pretiosius aut charius propria cuique anima sua esse oportere. « Quis igitur, proclamat idem Salvianus, furor est viles a nobis animas nostras haberi, quas etiam diabolus putat esse pretiosas? Quis furor est viles a nobis haberi, quas etiam ille charas nobis debere esse dicit, qui viles facere conatur? » Plane, si dictu fas sit, plus anima diabole quam ipsemet homini, cujus illa propria est, quodammodo debet, etsi enim uterque misellam capitali odio prosequatur, diabolus quidem emens, homo vero vendens illam in servitutem ac perditionem sempiternam; ille tamen magni, hic parvi eam æstimat, siquidem pro illa diabolus omnia regna mundi et gloriam illoium offert; homo vero etiam gratis illam profundit et obtrudit. Itaque, ut vir ille sapientissimus recte colligit, quicumque animas suas negligunt, etiam diabolo ipso minoris illas faciunt. Cælerum nunc quorsum hanc sententiam diabolus attulerit consideremus, et in causa venenum deprehendemus. Subdit enim :

5. ALIOQUIN MITTE MANUM TUAM, ET TANGE OS EJUS Veri. B.
ET CARNEM, ET TUNC VIDEBIS QUOD IN FACIEM BENEDICAT tibi. — His verbis hoc potissimum contentur, nt
dit et intendit adversarius, ut quantum Deus de foror
Jobo honorifice locutus est, tantum de eodem cl
male sentiat, et ut quem tanquam invictissimum athletam summis laudibus extulit, ipsum omnino mollem atque propri® carnis amantissimum experiatur. Ex quo responso iterum manifeste palet veteratorium diaboli ingenium, invidi® facibus inflammatum, pulcherrimas quasque virtutes detractionis atro quasi sepio inficientis et calumniose alio detorquentis. Nullmn enim erat Jobi tam egregium et singulare officii munus, quod a vera virtute profectum fateri vellet, sed in aliam semper causam referret longe diversam. Hunc calumniarum patrem et architectum imitantur omnes invidi, qui, ut frequenter usu venire cernimus, vix unquam officia muniaque, quæ ab aliis bene ac laudabiliter geruntur, virtuti adseribunt, sed aliis plerumque causis vitiosis attribuere assueverunt, et in deteriore partem accipere : sic eum, qui fortiter agit, temerarie egisse dictitant; qui vir sobrius ac frugi est, hunc parcum et tenacem sordidumque esso clamitant ; virum magnanimum ac generosum ambitionis et arrogantis incusant, et sic reliquas fere virtutes omnes ad vicina eorum vilia detorquent, ita ut licet omnem lapidem movearis, et in omnem te pariem converteris, nunquam hoc ab invidis hominibus impetraturus sis, ut eum, quem oderunt, virum probum et honestum faleri aut appellare sustineant : diaboli enim patris sui mores imitantur, a quo vel ipsemet Deus omnipotens patienti® atque innocenti® Jobi confessionem elicere nunquam potuit; nam, post tam

manifestum gratuiti in Deum animi argumentum, Jobi adhuc sane litati detrahare non destitit, quam etiamnum mercenariam esse contendit, quia licet externa omnia quæ possederat bona perdidisset, adhuc tamen aliquid habebat quod posset amitti, quodque homines vel omnium maxime servatum cupiunt, salutem, inquam, corporis ac vitam, quam rerum etiam omnium dispendio haud gravate redimunt. Adergo diabolus eo duplexât spectare illam Jobi benedictionem, el religionis, ut ipse interpretabatur, nudam speciem, non ut Deum veneraretur aut coleret, sed ut vitam, quæ sola illi ex tam diro et miserabili rerum omnium naufragio superstes erat, conservaret : quippe qui admodum metuebat, cum tam inopinato et luctuoso casu, momento quasi temporis, numerosam familiam penitus extinctam cerneret, nec se magis tutum fore judicaret. Hanc porro falsam fictinque religionis speciem soli sui ipsius viteque amoris innixam tunc demum se manifeste quasi detracta larva detecturum Satan impudenter jactitat, si quando ampliorem in ipsum etiam Jobi corpus saeviendi acciperet potestatem. «Manum enim Domini, ut exponit D. Augustinus lib. II (*juæsttonum ad Simplicianum*, appellabat permissam a Domino manum suam, id est, ipsam potestatem quam volebat accipere. * Et ecco Deus morem illi gessit concedendo quod petiit; sed hanc nefariam ejus voluntatem in ipsiusmet dæmonis perniciem et Jobi tutelam benignissime convertit. Dum enim Jobi tortor fieri voluit, Jobi custos factus est, et immortalem illi gloriâ coronam fabricavit.

7rn.e. G. Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce in manu
TUA EST, VERUMTAMEN ANIMAM ILLIUS SERVA. — IlisCO
iv'i rr verbis Deus iterum Satana* petitioni annuens pie-
runquj nani jlli in corpus Jobi tradidit potestatem, ut in
impti- jHud pro libitu sirviret, dummodo vitam ei non
eriperet, sed animam servaret, flagellandum igitur
prnen- Jobum Satana* permisit Deus; sed cur non
ranie, jpSe flagellavit? Ne videlicet Salan iterum calum-
J l l k' niarelur mitius in cum actum, calumniam ejus
antevertit, dum percutiendum ei Jobum tradit, uti
præelare S. Elu vio domus, homil. I *ad Populum Antiochenum* : « Non ipsum percussit Deus, ne rursum diabolus diceret : Pepercisti, et non tantam quantam oportebat intulisti laniationem; sed ipsi tradidit diabolo. » Huc acute el ingeniose S. Augustinus, episl. 120 *ad Honorium*, cap. xvi, refert dictum illud *Jobi* ix, 20 : « Terra tradita est in manu impii, » per nomen impii diabolum intelligens, qui tantum potest quantum illi Dominus permittit; permisit autem ei Dominus, ut terram tangeret, id est bona Jobi temporalia carnemquo devastaret, non vero ejus animam aut vitam auferret. Quis non videt fraudis artificem omnino sapienter a Deo fuisse illusum, et, ubi se victorem fore existimavit, vietum cecidisse? Quamobrem el ganter D. Ambrosius, lib. I *Dc Panitentia*, cal-
l to Nui : « Diabolus, inquit, S. Job magis arma-

vit postquam vulneravit; qui diris perfusus ulceribus diaboli quidem morsum pertulit, sed venena non sensit. * El paulo post subdit : « Qu nli i vis Christi, ut custodia hominis imperetur eliem ipsi diabolo, qui semper vult nocere. Imperante Christo et diabolus ipse fit prædæ suæ custos. » Sic apud S. Hieronymum, in *Vita Ildanonii*, non mullo ante medium, leges malum (temonem interrogatum cur in Gazensis emporii oppido virginem invasisset, bis verbis: < Quare ausus es ingredi puellam Dei? » respondisse : « It servarem eam virginem; » quod novum non videbitur consideranti hoc Dei oraculum in summa malo dæ-nioni concessa facultate vexandi Job : « Animam illius serva. » Credideram hujusmodi provinciam uni e cœli mentibus demandandam, ut servHur aniina, (temoni traditur custodienda. O summa Dei bonitas, cujus beneficio diabolus e nequis-simo praevaricatore iit vel invitus solertissima? procurator. Nec mirum a Deo diaboli consilium ludificari, cum etiam ab Apostolo illusum fuerit, quando, tanquam leo rugiens præd® avidissimus, involabat Satananas in eum quem divus Paulus ei tradiderat in carnis init ritum, putans cum corpore pariter et animam disperdere. Sed Apostolus vdutsapiens incantator ita diabolum elusit, ut dum corpus affligeret, animam servaret, I Cor. V, 5 : « Judicavi, inquit, tradere hujusmodi Sataric® in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. » In quem locum D. Ambrosius paulo ante citatus Apostoli el potentiam el prudentiam admiratur : « Magna, inquit, potestas, magna gralia, qua? imperai diabolo, ut se ipse destruat; m? enim destruit, cum hominem, quem tentando supplantare studet, ex infirmo fortiolem cilicii; quia dum carnem debilita, mentem ejus corroborat. Illuditur ergo diabolus. ut ipso mortis suæ vulnere contra se armcl, quem debilitandum putavit. » Et paulo post idem S. Doctor eleganter ostendit ipsasmel diaboli tentationes, quibus ad animas in interitura trahendas utitur, non raro plurimum conducere ad easdem saluti restituendas; dum nempe Deus ita rem totam suavi sua providentia temperat atipie disponit, ut homo a diabolo lentatus, ad instar pueri illius prophetici, *Isaia* xi, 8, « in cavernam ejus manum mittat, et de latebris erunt cum. et de veneno ejus faciat spirilu. de antidotum; ut quod venenum est medicamentum fiat; venenum ad interitum carnis; medicamentum ad salutem spiritus. »

Quando igitur permittit Deus ut hæc externa QamU bona nobis auferantur, d.vmonique illa in manus tradit, haudquaquam id iniquo erga nos animo uoott facere putandus est, sed amico et benevolo, ut nimirum servetur id in nobis quod majus est atque præstintius, salus scilicet anirnæ nostra', cui hac ratione prudenter consulit, quemadmodum hocco Jobi exemplo fit manifestum. Dominus enim Satan© Jobum ad ipsum affligendum exposcenti:

» í. re, inqñlt, In manu tua est. » Hoc autem concessit post dirutas domos, post agros vastatos pñ-t oves combustas, post armenta erepta, post l boros denique diarissimo*internecioni) deletos. Et ne ulla diabolo Jobum criminandi occasio reliqua supercsset, plenam etiam in corpus ejus pro libitu sæviendi potestatem accepit, sed sub hac conditione, ut ipsius animam servaret : « Vernm- tamen illius animam conserva. » Ecco fructum tante tribulationis, quæ est animæsalus. Pulchre S. Augustinus in *Psalm*, xxvr, dehao diaboli in corpus lobi potestate loquen*, ait : « Accipit potestatem in infimi*, et immisit maxima et summa; ipso expetiit ut perderet; Deus tribuit ut servaret; fictus ipsemet lopus custos ovis, qui ad devorandum accesserat, n Idcirco igitur tribulamur in corpore, ut salvemus animam, amittimus temporalia, ut accipiamus ætema. Quod eum optimo sciant viri sancti, quantumvis maximis afficiantur tormentis, nihil timent, nihil pavent, sed securi degunt, quia licet corpora eorum in manibus sint tyrannorum, tamen anima ip<orum in manu Bei sunt, quorum haud dubie eadem voxest cum Apostolo exclamantium, Jtom. vm, 35 : a Qui* nos separabit a charitate Christi? an tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? n Qua* verba Salviamo, lib. II *Ad E'des. cathol.*, religiosi viris pulcherrime accommodans, ait : a Non Apostolus solam pecuniam, nec solas deberi n nobis divitias Ileo dicit, sed et tribulationem, angustiam, famem, passionem, effusionem sanguinis, mortem denique omni poenarum genero sublimiter conditam. Unde iutelligant omnes religiosi non satis se Deo red Iere, etiamsi universas dederint facultates, quia licet sua cuncta dispendent, ipsos se tamen debent. » Nempe non lirn nostra quam nos ipsos Deus a nobis Unquam debitum exigit, nulloque illi gratius exhibetur spectaculum, quam cum cernit hominem patienti, constanti lætoquo animo pro Dei gloria et honore cum periculis et ærumnis omnisque generis calamitatibus fortiter decertantem. Quapropter Dominus admirabili patientia Jobi supra modum recreatus, tam grato sibi spectaculo diutius oculos suos pascere cupiebat, ideoquo no per mortem c medio tolleretur prohibebat, et cum Salina» plenam in omnes facultates, hberos, ipsumque corpus lobi potestatem tradidisset : « Verumtam n. inquit, animam illitis conserva,» ac si diceret : Ne J- bum mihi occidas, ne mihi tam egregium pancratiasten de medio tollas; si enim eum de medio sustuleris, theatrum nobis nou plaudet amplius, tolletur spectaculum, finietur tragicoma» dia, festum, lusus quo fruì diutius placet. N v mihi nihil gratius quam videre hominem carneum. luteum, fragilem, in ■ (ullis tamen crucial» Inis atque gravissimis dolutbu% patientia invietum, sanctitate conspicuum, ustres de dubolo victorias referentem.

Voluit itaque Deus diabolo quidem permittere

Jobum crudelissime torquendi facultatem, sed in- diiboio
ferficiendi negavit potestatem, quia postquam pa- Jf, b' rñ
tientia ejus satis tentata, et invicta virtus abunde (S fn'
probata, gloriosissimisque victoriis illustrata fo- pentót
ret, decreverat cum omnibus miseriis absolutum, ialc''), â'
gravissimisque laboribus perfunctum, condigno em
quoque praunio remunerari, et ea qua» illi sub-
blata fuerant bona duplicato fœnore restituere. Nam sicut Deus Jobum in inimici manus tradendo innumeris incommodis exposuerat, ita par erat ut eum iisdem liberando ad pristinum felicitatis statum postliminio reduceret, ut exemplo Jobi et infinita Dei erga illum benignitate posterius excitarentur ad similes, quando ingruerent, miseras æquo animo tolerandas, omnemque suam in Deo solo fiduciam collocandam. Hanc utique ob causam noluit Dominus Satana» Jobum occidendi facere potestatem, ne careret laude illa et gloria quam ex ipsius liberatione et in pristinam felicitatem restitutione potissimum intendebat. Viri enim probi, qui a malis et miseriis praesidio Dei vindicantur, mirum quantum benignissimi Numinis laudem gloriamque amplificent. Quod non ignorans David, hoc voluti potentissimo ad divinum subsidium impetrandum argumento utitur, dicens. *Psalta*, txxxvn, 11 : a Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt, et confitebuntur libi? Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam et veritatem luam in perditione? » ac si dicat : Si ego his laboribus absumptus morior, quo picto tua misericordia, qua» in miseris opitulando maxime se manifestat, et veritas tua, quæ in promisso pro cantibus auxilio prestando demonstratur, cognosci poterit?

Porro S. Gregorius, Orígenes et Olympiodorus de spiritali morte sermonem hic esse putant, quod sane videtur durum. Nam (ut bene ad hunc locum notat Sanctius noster) Deus non prohiberet dæmoni quod in ipsius potestate non esset (nisi forte ea est Satani? audacia, ut ultra sibi possibilia contra homines temerarie intentet).

Alii denique existimant his verbis : « Verumta- Nec ani-
men animam illius conserva. » Deum vetuisse ne dmon
mon Jobi animam sic doloribus dementiret, ut lirn lin?
mentis facultas obscuraretur aut debilitaretur, adeo ut pro eo statu meriti incapax existeret; ne , lubol° »
patientia» bono fraudaretur, aut dementatus in
Dei blasphemias prosiliret. (Sic vel materiale peccati in viro sancto præcavet Deus.) Verum Olympiodorus, in *Catena*, animæ vocabulo intellectum ipsum seu mentem interpretatur, 7. d. « Principem animi partem ne attinge; verum in corporis cruciatibus animi pugnam experire, n Nempe sic cum dure vexa, ut ejus intellectum non debilitet, nec mentis vivacitatem obscurat, orbaro cum lili s tibi datur, ingentibus divitiis viduare, fœdis et peracerbis n»gr tudinibus cum torquere; aliarne i principem animi partem, mentem, inquam, in olumem svrva, 7. d. Si penitius exploraro eu-

pis inclytum pietatis athletam, ne mentem eJus debilites, aut intellectus vivacitatem obtundas, sed magis exacuero satagas, quo ipse acutiori mentis acumine vulnera refricet, dolores adaugeat, dum dolendi causas subtilius exaggerat. Pergens porro Olympiodorus : « Certe, inquit, corporis illi facit potestatem; verum ut cum corpore animam subducat (id est dementet), veniam non concedit, ut ex fœtu duplicata illi bona restitueret, atque deperdita redintegraret, n Hoc scilicet sollicitè praecavebat Deus, ne Jobus, diris obrutus calamitatibus, a statione serone mentis subduceretur, non quia non id illi, quominus doloris sensum caperet, aliquo saltem ex ea parte solatio futurum erat, sed ne hoc generosa; postliminio ipsi aliquando nascitura* soboli vitio verteretur, ex patre ve! ad tantillum temporis a monte semoto fuisse procreatam. Ita nimirum vel temporaria patris dementia insanire putantur filii, et paterno mentis stupore soboles obbrutescit.

Cæterum, quid Satan, accepta jam in Jobi corpus pro libitu s rviendi potestate, peregerit, ex sequenti versu intelligemus.

Ver». 7. 7. EgRFSSUS Igitur SATANA FACIE DOMINI, PERCUSSIT JOD ULCERE PESSIMO A PLANTA PEDIS USQUE AD VERTICEM eius. — Quid sibi velit ista dærnionis a infer- V* b T ^ac'e egressio, superiori capite, vers. 13, uiOi.. explicuimus. Quale vero fuerit hoc ulcus, quo j<s imo Job percussus dicitur, incertum est, cum de illo

CCI Scriptura definiat, dubium tamen non est, quin longe gravissimum fuerit, quandoquidem illud pessimum vocet, coque dicat a planta pedis usque ad verticem capitis fuisse percussum, quod facile colligi potest ex dærnionis ingonio et ampla illa licentia quam obtinuerat in carnem ossaque Jobi ab libitum desæviendi. Cum enim Deus omnia qua* erant Jobi, præter animam, Satante libidini permisisset, satis verosimile est hoc ulcus ad singula etiam corporis ejus membra dimanasse, et ad ossa ipsa medullamque ossium penetrasse, sicut totum corpus contabuerit. Quare non improbabile videtur Jobum non uno duntaxat, sed plurimis, iisque gravissimis ac molestissimis simul morbis et ulceribus fuisse coopertum, adeo ut nulla esset in eo sanitas. Morbos autem hos diversi diversos assignant : *primo*, S. Chrysostomus, Apollinarius et Philo llebræus docent lepram seu olephanliasin cum Jobi ulceribus fuisse conjunctam. *Secundo*, cum podagra, chiragra, ischiade, adcoque arthritide, id est omnium articulorum dolore laborasse, colligitur ex cap. XVI, 8, et cap. xiii, 18. *Tertio*, phthiriasi, id est pediculari morbo divexalum fuisse, colligitur ex cap. XXX, 17 et 18. *Quarto*, dysenteria discruciatum fuisse patet ex cap. xvi, 14. *Quinto*, incubo oppressum fuisse colligitur ex cap. vu, 4 et li. *Sexto*, marasmo, id est tabe totius corporis, ex siccitate et febris hectica extenuatum fuisse patet ex cap. xix, 20, et cap. xxx, 16. Ad-

dit Pineda noster, id ex aliis quoque locis conjectans. Jobum laborasse luo venerea, angina, fame canina, igne sacro, et cancro per totum corpus serpente, qui eresipclas nominatur, asthmate aliisque morbis innumeris nobis incognitis. Cum enim Deus ipsum dærnionis arbitrio potestatique tradiderit excrucians, haudquam dubitandum est, quin pro innata sua sævitia tartáreos illo tortor tot in cum plagas morbosque immiserit, quotquot salva vita sustinere humana nnqnm natura potuit.

Notant passim SS. Patres Jobum plurimis iis- Job t*TM que lethalibu* ulceribus a dæmone percussus fuisse, quæ scilicet mortem ipsi certissimam attulissent, si Deus eorum virus ad cor aliamva principem corporis pariem vitalem proserpere permisisset. Quapropter S. Chrysostomus Jobum inter martyres referre non dubitat, quemadmodum simili fere ratione Patres passim B. Virgin m et S. Joanncm Evangelistam martyres appellant, quia nimirum tanta tormenta sustinuerunt, quæ nM miraculo impedita fuissent, mortem iis Jiud dubie attulissent. De morbis porro S. Jobi vide fusius Pinedam nostrum et Origencm, lib. II in *Jobum*, ubi mirifice Jobi dolores ulceraque amplificat.

Percussit itaque Satan Dei athletam, sed in- îof fractus ejus animus l rdi non potuit, uti preclare Cæsarius *Dialogo* in ostendit, dicens : « Minime per corporea vulnera ludebatur animus; nec vermes, licet utrem perforarent, intus repositum thesaurum adoriri poterant. Non enim corpus Jobns erat, sed Jobus erat « ipsa vis animi rationis particeps. » Non ergo Jobum ipsum Iresit, qui in Jobi tantum corpus sæviit, cum solus nihil fere commercii cum suo corpore haberet, totus fere in mentem immigrasse!, nihil, nisi spiritum, saperci, nihil cogitaret. Quod si ad nuditatem Jobum Satan redegerit, quando ipsum opibus spoliavit, quovis tamen regio paludamento pretiosioribus ulceribus vestivit, quando coipus ejus lot plagis cooperuit, uti pulchre S. Zeno, serm. *De Patientia* : « Ipsum, inquit, postremo Jobum, quem divitiis spoliaverat magnis, magnis vestit ulceribus. » Similia dicit S. Gregorius, lib. HI *Moral*, cap. vi.

Hic tantum observa quomodo dæmon, in primo illo cum Jobo conflictu, multos sibi commilitónos adjunxerit, armatas Chaldæoriim turmas conscripserit, quæ cæsis pastoribus armenta cimi/ru pecoraque abigerent; ignem ocælo evocant, qui oves segcte<quo absumeret; furentes quoque ventos excitaverit, qui domum filiorum conquassarent: sed ubi in ipsum Jobi corpus acceperat potestatem, nullos sibi ad illud torquendum socios adjunxisse memoretur, cum ipse solus sil instar omnium tortorum, ad discerpendum et dilacerandum atque exquisitissimis tormentis excrucians ingeniosissimus, cujus vel unicus contactus quolibet tormento gravius Jobum excru-

dabat, ita ut, quemadmodum D. Chrysostomus in *Catena Græca* docet, « manus dænionis acerbiori sensu doloris quam quælibet sartago, fornax cl quævis flamma, eum absumeret, et quælibet fera immanior undique corpus circumroderet ac devoraret, n Ne quæras itaque in viro palientissimo alias cruciatuum causas, neque requiras in ejus doloribus Babylonicas fornaces, aut Machab/eormn sartagines, aut rugientes feras; sed unicam adesse cogita dæmonis manum, quæ cæteris tormentis omnibus durior acerbiorque existil. Hanc, credo, ob causam in *Apocalypsi*, cap. xn, vers. <2, plangitur: a Væ temed mari, quia descendit diabolus ad vos! » Solius diaboli in terram descendentis meminit, ac maximas inde calamitates expavescit. Non minatur mortes, non cruces intentat, neque carnificinas hominum aut membrorum lanienas recenset; unum lamentatur diabolum in terram descendisse, cujus vel solius aspectus omnibus hominum lanienis et carnificinis truculentior accidit. Hinc idem angelus Apocalypcticus immanissimam Christianorum apud Smyrnam persecutionem ac lanienam describens, *Apoc.* ii, 10: « Ecce, inquit, missuras est diabolus aliquos cx vobis in carcerem, ut lentemini; et habebitis tribulationem diebus decem. » Nimirum haud facile immanis illa bellua ab hominum laniena desistit, sed moras in torquendo nectit, quibus summopere delectatur, ac decem omnino dierum spatio Smyrnenses Catholicos afflxisse scribitur, ut cruciatuum varietate nocendi famem exacueret, et immanissimorum excrescere faceret cumulum tormentorum. Quid igitur stygiuni illud monstrum non efferat® crudelitatis in Jobi corpus exercuisse credendum est, in quod tam amplam rabiei suæ exsaturandæ acceperat potestatem ? Hujus aliquod saltem specimen sumere licebit ex specie illa deformatissima, qua sequenti versu nobis describitur.

Vr’ 8. Qui TESTA SANIEM RADEBAT SEDENS !N STERQUILINIO.— Addunt Septuaginta, fljN *extra civitatem*, id contigisse, eo quod nimirum elephantiacus esset, idcoque a communi coetu hominum excluderetur, in quo etiam allegorico Christi tniquam leprosi ab hominibus reputati atque extra civitatem in foetidissimo Calvari® loco in crucem acti typum expressit. Tropologice vero S. Gregorius : < Sterquilinia, inquit, sunt corda pœnilentium, » in quibus Christus requiescit.

iw Jobi Inusitatum hoc et prodigiosum Jobi extra civi-
l Ilcin sterquilinio sedentis atque testa saniem
ÇT<il! G» detergentis spectaculum miris incœlum laudibus
*-wiree efferunt SS. Patres, et circa illud plurimas non
u minus utiles quam curiosas movere solent <pi.is-
r çuo- tiones, quas brevitatis ac claritatis gratia visum
est ad teplem potissimum (quarum ordine reso-
lutiones subnectam) revocare.

î °- *Pi ima* sit, cur S. Job a planta pedis usque ad
ve.beem capitis ulcere pessimo percussus, et plu-
rimis gravissimîsoue morbis afflictus, civitatem

egressus fuerit, cum, si extra urbem in îstius-
modi ægritudinem incidisset, in eam potius in-
troducendus videretur, quo commodius tantis
malis remedium afferri posset. *Secunda*, postquam
jam civitatem deseruerat, cur sub dio commora-
tus sit, quibuscumque aeris injuriis expositus, et
non ad domum aliquam aut villam suburbanam
se contulerit, quemadmodum Ozias, IV *Rc*<j. xv,
quando lepra se percussum sensit, fecisse memo-
ratur. Haud enim credibile est talem aliquam do-
mum defuisse illi praesertim viro, qui rex erat,
et quidem maximus inter Orientales. *Tertia*,
postquam sub dio commorari voluit, cur non
mundiorem et amœniorem quempiam sibi locum
delegerit, inter flores, v. g. herbasve virides, aut
saltem inter mundos lapides, juxta torrentem
aliquem aut fontem, ubi faectorem suum levius
ferre atque ulcera sua emundare aliquantulum
posse videretur : nam fimetum adiens, visus est
non tam semetipsum emaculare quam amplius
contaminare, atque immunditiam immunditiae
copulare voluisse, *Quarta*, postquam ad sterqui-
linium se conferre decreverat, cur tale delegerit,
quod omni immunditiæ genere, scilicet cinere
ossium demortuorum, putredine cadaverum et
stercore foetidissimo scatebat? *Quinta*, postquam
talem omnino locum elegisset, cur in eo sederit
et non potius steterit? Si enim, uti alias diximus,
constitutum illi erat cum diabolo , quem ad se
oppugnandum venire non ignorabat, manus con-
serere, snrgendum illi magis quam sedendum
videretur. Nam siculi pugnantibus sessio est pe-
nitus incongrua, ita illis statio est prorsus accom-
modata, adeo ut David Deum ipsum in adjuto-
rem adversus inimicos suos advocans, postquam
eum quasi in solio majestatis suæ sedentem ani-
madvertisset. exclamaverit, *Psal.* xxxiv, 4 : « Ex-
surge , Domine, cleffunde frameam, et conclude
adversus eos qui me persequuntur; n quodam-
modo supponens neminem congrue sese inimico
posse opponere, nisi qui surrexerit et firmus ste-
terit. *Sexta, cur*, in sterquilinio sedens, ad sa-
niem ac vermes ex ulceribus scaturientes abster-
gendos nihil aliud adhibuerit quam testam, quæ
ulcera magis exasperabat. *Septima*, (pianoci cur
tam longo tempore ibi manserit. Quamvis enim
nulla laborasset infirmitate, nec ullo alio dolore
torqueretur, intolerabile tamen videri poterat,
toto tempore quo lenlallo duravit, quod haud
exiguum fuisse constat, in foetidissimo sterqui-
linio commorari.

Ad primam et secundam quæstionem plerique SoUi.a-
Patresel interpretes respondent idcirco S. Jobum, t,rT''*
postquam a diabolo ulcere pessimo percussus t_jorb's.
fuerat, civitate egressum, quia tam horrendum ly -].ou-
et abominabilem loto corpore fœlorem exhalabat. >io ad
ut neque cives, neque cognati, aut propinqui Cun*hn.
domesticique illum ferre ullo modo possent ; quin
nec semetipsum sustinere unquam valuisset, >l
cubiculo vel domo quapiam inclusus permansis-

6cL Quamubrem ne fœlore proprio suffocaretur, neque ulli incommodaret, aut perniciem adferret, extra domum, extraquo civitatem, a communi hominum consortio segregatus, sub dio, loco patulo et obvio, ventorum flatibus sese exposuit, ad immanem, qui ex ulceribus prorumpibat, fœtorem liberiori aliquantulam aura eventilandum. Ha Polycronius in *Catena*, cui etiam alii Patres similia docent, hunc ejus a vitale recessum lepræ adseribentes. Tam enim horribilis et noxius est leprosi aspectus halitu-que, ut in lege Deus hujusmodi extra civitatem jussu commorari. Unde etiam Ozias et ipse rex lepra percussus, regno simul et urbe excedere coactus fuit. Job autem non quacumque, sed fœlidis-ima planeque abominanda lepra tactus erat, qualem I). Gregorius, homil. 39 in *Evang.*, describit, a in carne leprosi, quæ tumescentibus vulneribus scinditur, et exhalantibus fœtoribus impletur, Quamobrem, ut bene notat Orígenes, hb. II in *Job*, his qui in civitate erant, molestiam ingerere non est passus. Sedebat super acervum stercoris extra civitatem; me solum, inquiens, circumdant mala, mihi soli molesta sint vulnera mea. » His accedit, usitatum fuisse Persis, ut ex Herodoto, lib. V, notat Cælius, quibus proxima erat regio Hus, in qua Job habitabat, leprosos omnes ingenti abominatione prosequi atque civitatibus expellere, tanquam apertos Numinis inimicos; credebant enim lepræ morbum non tam ex naturæ vitio quam ex deorum vindicta provenire et immittere, præsertim illi qui grandi aliquo crimine adversus solem deliquisset. Quin et Isaías, eo ipso quod spiritu prophetico prævideret Christum quasi leprosum, exposuit ab omnibus judicandum «tanquam a Deo percussus et humiliatus,» ac si lepræ labes illi soli adhærere, quem Deus tanquam maximum suum inimicum vellet percutere et humiliare. Euimvero satis credibile est diabolus totam adversus Jobum civitatem commovisse et concitasse, ut ipsum quantumvis regem tanquam Numini maxime exosum et a Deo percussus omnes aversarentur, ac velut monstrum abominabile a se repellerent atque execrarentur. Etenim si, ut Plinius, lib. X, cap. XXII, ac Solinus, cap. LXVI, narrant, in Taprobana insula totius populi decreto statutum fuerit, ut vel rex ipse, si quando gravius quid deliquisset, communi hominum congressu et convictu prohiberetur, et ab omnibus tabe ac moerore conficiendus expelleretur; quanto magis diabolus ad simile quid adversus Jobum, tanquam Deo invisum caput, decernendum illussilas instigasse credibile est, ut ipsum velut monstrum male ominosum, et Deo hominibusque execrandum, procul a se repellerent, et extra civitatem ablegarent?

consederit, diversi Patres et interpretes diversimode respondent, varias hujus rei pro ingenio quisque suo rationes ac congruentias excogitantes.

Ac primo quidem nonnulli credunt hoc ideo Primo, factum, ut vir sanctus hac ratione extremam, ad quam devenerat, miseri. un summumque contemptum suum aliquatenus indicaret, sicut» e contra quando rebus prosperis utebatur, ad suam gloriam, qua tunc potiebatur, indicandam, et ad honorem, qui ab omnibus illi passim deferiebatur, declarandum, se in cathedra seu throno regali consedissee commemorat.

Scavido, alii censent Jobum elegisse locum istum ad nimiam suam tristitiam luctumque testandum. Proprium enim erat eorum quos ingens calamitas opprimebat, ad luctum tui ac mœrori vacandum, terram eligere, et in ea considerare. Sic Esdras: «Sedi, inquit, et flevi, et luxi.» Similiter Jeremías, ut I). Ambrosius notat, introducit filias Jerusalem plorantes, et ad hoc aptum sibi locum deligentes: «Sederunt, inquit, in terra,» *Thren.* u, 10. Ita quoque Deus ingentia Babyloni mala, quæ illi eventura, et summum mœrorem allatura erant, prædicturus: «Descende, inquit, sede in pulvere, virgo filia Babylon, non est solium filiæ Chaldæorum,» etc.

Tertio, alii existimant virum sanctum ad sterquilinum, vel, ut in Hebræo est, 10X3 *beepher*, id est ad cinerem seu pulverem paenitentiae studio se contulisse. Cinis enim et pulvis olim proprius erat paenitentium locus, quemadmodum S. Ambrosius, lib. II *De Poenitentia*, cap. vi, evidenter ostendit, quem proplerea Ninivæ ad prædicationem Jonæ poenitentiam agentes, tanquam huic rei maxime opportunum ac placando Numini aptissimum elegerunt, quorum ipsemetrexincinere ad mullos dies consedissee memoratur

Quarto, his addendum id quod idem S. Ambrosius, lib. III *De Poenitentia*, cap. i, S. Jobum per hanc in sterquilinio sessionem precipue intendisse insinuat, scilicet ut ad luctum cum diabolo felicius ineundam, usitato athleticæ strategemate, talem imprimis locum occuparet, in quo omnes inimici ictus facilius eludere, atque ipse mel certius ac plenius adversarium suum ferire posset. Quis autem locus homini cum cacodæmonone prelium inituro aptior aut tutior esse possit, quam sterquilinum, quam sepulcrum, quam cinis, quam pulvis? Satis utique notum, et experientia rerum magistra comprobatur, unamquamque rem tum maxime vigere, ac validiorem forliorcmque existere, quando est in centro suo, sive dum loco sibi connaturali consistit. Ita piscis Tobiae, qui in aquis vehementer et potenter sese agitabat, simul atque ex iisdem extractus fuerat, illico palpitare atque expirare cœpit. Ignis quoque qui inter ligna vehementissime exarserat, in puteum immersus confestim in aquam crassam commutatus legitur. Ex qua

Ad tertiam vero, quartam et quintam quaestioni m, cur nimirum Job civitate egressus ad tam infœlidum locum se contulerit, et in sterquilinio

doctrina Caius **Princeps** curiose enjusdam <lifli-
rulULs solutionem invernî, quemadmodum re-
f r/ Plinius, lib. XXXII, cap. r, mira de echeneide
pisce memorans, qui a navigiis remorandis vulgo
remora nuncup tur : « Huant, inquit, venti licet
<t s.eviant procella;, imperat furori, viresque
tantas compescit, et cogit stare navigia, » etc.
Ille igitur pisciculus limaci non absimilis, cum
Caii Principis ab Astura Antium remigantis quin-
queremem solam, caeleris prosperum cursum te-
nentibus, subdo in medio mari ad instar arboris
firmiter radicatae immobilem sisteret, exilierunt
protinus qui cum quærerent, et mone hujus cau-
?am investigarunt; invenerunt autem adhærentem
gubernaculo, ostenderuntque Caio indignanti hoc
fuisse quod se revocaret, quadringentorumque
remigum unanimem conatum frustraretur. Mi-
ranti autem el causam sciscitanti, cur pisciculus
ille navi forinsecus adhieren' eam tenuisset, nec
idem polleret in navigium receptus, prudenter
omnino scileque responsum est, hoc ex eo pro-
venire , quod in mari positus in loco suo naturali
existerai, a quo vim omnem et relinendi faculta-
tem acciperet, quam ex aquis extractus illico per-
deret sic, ut penitus extra illas nil valeret (1).
Cum itaque loci proprietas ac constitutio in rebus
aliis tantum valeat, tum vel maxime in bello ad
victoriam oblinendam plurimum confert. Quare
vir sanctus cum diabolo, hoste versutissimo ne-
quisMmoquo pradium initurus, locum sibi ma-
xime opportunum, nipote mortali natur® pro-
prium ac naturalem, delegit, sterquilinium sci-
licet sepulcrale omni spurcitia refertum. Sepulcra
enim tunc tempons extra civitatem in loco quo-
piam suburbano non procul a portis remoto ex-
struebantur, ut S. Chrysosloinus, hom. 2 *De Spi-
ri lu Sando*, testatur; illa vero unum e tiibus con-
tinebant, scilicet cinerem, pulverem aut putre-
dinem. Ac cinerem quidem pi rumque contine-
bant sepulcra regum ac potenlum, quorum cor-
pora cremabantur, et in cinerem redacta urntô
imponebantur, ae sepulcro condebantur. Pulve-
rum vero tenebant antiquiora vulgarium ac ple-
bciurum hominum sepulcra, quorum corpora
jam a lena erani consumpta et in pulverem con-
versa. Putredinem vero ac fœtorem atque immu-
ditiam omni stercore foediorem exhalabant illa
sepulcra, in quæ recens defunctorum cadavera
erant illata. Hæc itaque simul omnia S. Job in
unum colligens, ad locum isliusmodi extra civi-
tatem se contulit, in quo erat cinis et pulvis, ac
fœlidissiiuum sterquilinium demortuorum sordi-
bus conspurcatum, quod sepulcralia omnis ge-
neris excrementa continebat, in eo autem *sedit*,

(1) Minime opus est a nubis animadverti, liane de pisce
remora, apud veteres receptam opinionem . jamdudum,
Mk.ûliis in melina progredientibus, omnino excidis-
se. Celerum, twa ¿cripton sacro, sed tantum ejii interpreti
tr luendum. quod dicta spialo aliqua probatione v deat-
tur lue tu^uiu.

quia non trameursim aut per **transennam** obiter
sepulcra vicina inspicere, sed constanter, quieto
ac perseveranter eorumdem contemplationi inhæ-
rere, et lanquam loco mortalibus maxime pro-
prio et connaturali commorari voluit. Non fecit
sane cæterorum more hominum, qui, dum ster-
quilinium aliquod foetidum perlranseunt, pres-
sum accelerant, nares obturant, oculos avertunt;
sed patulis sensuum ostiis et animæ potentiis,
omnia quæ in sepulcris sunt attenta vivaclqud
mentis consideratione lustrabat, et singula mi-
nutila expendebat, seenni cogitans quales modo
essent antiqui illi principes, (pios olim opibus
florentes atque orbi dominantes parlim ex histo-
riis noverat, parlim ipse viderat, et jam opibus
regnisque spoliatos, ab amicis derelictos, ab hn*.
redibus expulsos, in cineres redactos et brevissi-
ma urna conclusos conspiciebat. Considerans iti-
dem so paulo post ad similem quoque statum ac
locum redigendum, facile omnia contemnebat,
et e sepulcro, lanquam spiritali quodam arma-
mentario ac vtTæ sapienti® promptuario, acu-
tissimos viviD considerationis sagittas, quibus
diabolum confoderet, depromebat. Inde simili-
ter scutum humilitatis assumebat, quo undique
lectus omnes inimici ictus nullo negotio eludebat,
enervabat, retundebat, dum se quasi putredi-
nem et cinerum, ac jam mortuum et in sepulcro
positum reputabat. Hinc mundi, bonorum glo-
riæque contemptus, e quibus nihil in sepulcro
manet; hinc divitiarum facultatumque tempo-
ralium, quæ mortuum minime comitari possunt,
aspernatio; hinc invicta illa patientia, qua diffi-
cultates ac molestias omnes invicto animo fortis-
sime constanlissimcque sustinebat, nullam sibi,
nipote pulveri el cineri, injuriam aut despectum,
quo non majorem mereatur, irrogari posse per-
suasum habens. Atque hæc est altissima Jobi in
sterquilinio sedentis philosophia.

Ad sextam porro quæstionem, cur nimirum *.1
« tosta saniem raserit,» respondent SS. Patres, **U 11«**
Jobum hac ratione illas ipsas quas diabolus ei
influxerat plagas, exasperaro voluisse, el aciores
in carne sua dolores excitare, quo semelipsum
generosius superaret, ac de diabolo gloriosius
triumpharet. Ita D. Gregorius, lib. III *Muralium*,
cap. m, et Apollinarius in *Catena*, et elegantis-
sime Oî jgenes, lib. II *in Job*, cujus hæc sunt verba :
a Non accepit molle aliquid ut abstergeret molli-
ter, leviter, leniter, artificiose moderando atque
relevando; sed accepit testam duram, asperam,
ut rad< rei cum dolore saniem suam, et non ex-
tergeret blande aut modeste mitigans atque rele-
vans vehementem illum atipie inenarrabilem do-
lorem. Dic , o beate atque Deo dilecte, ob quam
rem hoc facis! cur hunc dolorem exasperas?cur
augmentas? cur exaggeras testa radendo lamen-
tabile hoc vulnus atque sævissimam hanc pla-
gam? cum potius debueras observare, levare,
fovere, ungere, defrlcire, ut per h:uu universa

Cam
quanti
mortifi-
cai ion«
(IOIUUQ-

mitiorem atque blandiorem reddere-» hunc sævis-
simum dolorem plagamquo terribilem? Sed res-
pondens justus dicit ; Ego vici, non succumbo
his doloribus, neque istis pœnis deficio, neque
debilitor, neque delassor; non enim sunt dolo-
res isti fortiores animæ meæ firmitate, non hæc
tormenta duriora cordis mei duritia, exaggero
ut<pie commoveo ipsos dolore*, » etc. Voluit ni-
mirum S. Job strenuum se militem præstare, et
in spiritalis militile disciplina probe instructum
ostendere; agnovit se spectaculum facium Deo,
angelis et hominibus; vidit omnia inferni agmina
jam sibi opposita, clad congregiendum accincta,
idcoque stationem sibi suam minime deserendam,
sed in nomino Domini adversus inimicum arma
spiritalia sumenda es>e. Intellexit sapiens ac doc-
tus strategus diaboli acies in duas precipuo par-
tes esso distributas, et in duo vduti cornua lu-
natas, ut ipsum atrinque aggrediantur, alquo
unam quidem impressionem facere ex pario cor-
poris per inordinatas concupiscente carnisque
commotiones, quæ potenter militant adversus
animam ; alleram veru sc tenero ex parle animæ,
in qua varios superbite, quæ fous est et origo
omnium peccaloium, motus excitat perniciosos.
Contra duas itaque has acies so communire sata-
gens, carnem ipse suam animo plane subdidit
atque subjecit, quum, licet a diabolo salis ufflic-
tam, adhuc amplius affligere non dubitavit,
dum ad dolores, quos ille intulerat, alios adje-
cit graviores, durissima testa scabiem ejus ra-
dens. Quis unquam ad vulnera detergenda tes-
tum, vel, ut in ilæbræo est, **tnn heres**, id e^t
asperam legulam aut rudem laterem adhibuit?
Qui ulceribus affliguntur, solent mollioribus pan-
niculis el linteis abstergere humorem effluentem,
aut saltem blanda manuum applicatione, cum
alia deliciunt, emundare; Jobus vero cruda testa
ad saniem gravissimorum ulcerum detergendam
utitur. Vere « vulnus ejus et livor et plaga tumens
non est circumligata, nec curata medicamine, nec
fota oleo, » *Isaïæ i, 6*, sed durissima legula ma-
gis exulcerata. Quomodo talis caro contra spiri-
tum jam posset insurgere, aut ullum carualem
concupiscenti® motum eructare ? Magnum pro-
fecto munimentum militis spiritalis est castigatio
carnis per quam dum hæc affligitur, spiritus ro-
boratur. Quapropter eam S. Ambrosius,
acute et eleganter non infirmam, sed u lortetn
infirmatatem » juro nuncupat; qua loquendi for-
mula per antilhesin non raro uti solet, sicut cum
spiritali ebrietate, quam Spiritus Sanctus ope-
ratur, sobriam nominat m *Hymno* canens : « Lieti
bibamus sobriam ebrietatem Spiritus. » Siquidem
talisi ebrietas non mentem turbat nec ebrios faeit,
ted intellectum acuit ac sobrios reddit. Qua etiam
phrasi usus S. Augustinus, epist. 12! *ad Probam*,
u doctam (dixit) ignorantiam. «Pari igitur ratione
ac modo fortis est infirmitas illa carnis, quæ non
infirmum, sed fortem reddit spiritum, Apo tolo

dicente : « Cum infirmor, tunc potens sum, » II
Cormht. xa, IO. Job itaque afflictam suam carnem
tesla rasisit et magis exulceravit, ut spiritum red-
deret fortiozem. Ne autem per superbiam posset
superari, ad sterjuiliuim confugit, ut ibidem
omnes superbire motus assidua mortis contem-
platione exstingueret.

Aliam, eamque elegantissimam simul et inge- **Contila**
niosissimam hujus rei rationem, cur Job testa sa-
niem raserit, assignat S. Gregorius, lib. III. *Vora-* u tú m-
hum, cap. m, eum hoc fecisse dicens, « ut lu-
tum luto tergeret, » juvat ipsa tjus verba audire,
quæ sic habent : « Unde testa nisi ex luto confi-
citur? Quid vero est sanies corporis nisi lutum?
saniem ergo radere testa perhibetur, ac si aperte
diceretur : Luto turgebat lutum. Pensabat quippe
vir sanctus unde sumptum fuerat quod geMabal,
et fragmento vasis fictilis confractum vas fictile
radebat. Testa radebat saniem, ut semetipsnm m
fragmento considerans, etiam de extensione vul-
neris sumeret curam mentis. » Sic ille, ilaudqua-
quam igitur Jobus cum lutum luto tergeret, et
in sterquilinio sederet, vulnorum suorum putre-
dinem adaugebat, sed potius emundabat, quan-
doquidem ad faectorem peccatorum excludendum,
et ad tumentes animi plagas curandas nihil ac-
commodatius aut efficacius esse potest, mortis et
sepulcri meditatione ac continua fragilitatis hu-
manæ consideratione, quæ in testa designatur.
Educet igitur hoc pacto Job ex imis ulceribus re-
nasci, ex cinerea lepra ortum adoriri, ex ver-
mium morsibus in vitam reducum evocari. Cor-
pus prospicit continuis dolorum arietibus detur-
bari, concuti fundilu> carnem depascentibus ver-
mibus; et memor luti, quo a primordio com-
pactus fuerat, luium resumit, lateritiam admo-
vet struem, et iterum condrm l quod ceciderat.
Ædificatus ex limo, ex limo reaedificat, testam
adjicit lepræ, lutum luto, et inter memorias or-
tus sui et exitus construit, a manibus Dei edoc-
tus, corpus iterum quod perierat. Quam felix in-
genium, o mortales! Thenaca medela adversus
toxica morlis, mortem quasi testam manu ver-
sare, corporis membris allidere, cogitatione evol-
vere, applicaro vulueribus, el iteratis refricare
curis. Sic c cadavere nova proles, e cinere vivi-
dus fœtus, ex ulcere vegetum corpus exorietur.
O quot teste, quot lateres circumquaque obvii
pulverem pluunt, cuncta cinere candent! Nonne
vidisti adolescentulum radiantem oculis, pani-
ceum genis, crispatum comis, slrorttris artubus,
virili robore pollentem, tam cito emarcidum
quam floridum? Transisti, et ecce non erat ne-
que decor, neque vigor, exesis genis fugerant
oculi, macies jam vultus est, cutis vix tegit ossa,
putent dentes, dolent latera, vix movet pedem,
jam fatiscit. Ecce testam, terge vulnera.

Ex eadem quoque cogitatione piissima ortum
quod Tertullianus doctrina longe celeberrimus **pro-**
auctor observavit, -uburn sudicel u^que adeo tu/n†

fœda sua ulcera (estimasse, tantoque in prefio habuisse, ut testa saniem radens, vermiculos tamen inde scatentes abire non sineret, sed ad camis foramina revocaret, ad gloriosiore[m] <ie di ibolo hoste victoriam atque nobilius erigendum de inimico glori nsuæ vexillum. a Quid? inquit, lib. *De Patientia*, cap. xiv, ridebat Deus! Quid? dissecabatur malus cum Job immundam ulceris sui redundantiam magna aequanimitate dstringeret, cum erumpentes bestiolas inde in eosdem specus et pastus foraminosae carnis ludendo revocaret; » nimirum *testa ipsa*, qua, quod S. Chrysostomus et Gregorius hic ex loco Pauli notant, II Cor. cap. iv, vers. 7, « thesaurum (suum) in vase fictili » seu testaceo velut asservabat. Simili quid de vermibus ex ulcere scaturientibus, et magno in pretio habitis, seu instar thesauri asservatis, refert Pamelius de S. Francisco ad dictum Tertulliani locum ; et in *Vita S. Deminici* Ferdinandus del Castdio, Surius et Petrus Bibadeneira, aliquo de piissima femina cancro ad mammas infestissimo laborante, et nih Ihominus vermes, quibus scatebat, in ulcere nutriente ; a qua cum S. Dominicus vermiculum ex iis unum expostulasse!, dedit illa quidem non dono, sed mutuo, moxque repetiit; qui cum in manu sanctissimi Patris versus esset in gemmam pretiosissimam, mox fuit in ulcere reversus in vermem. Quo sane ostensum, quam pali pro Domino pretiosum sit.

maro.
Varia
M-nlfU-
US.

Ad septimam denique quæslionem, quanto scilicet tempore Jobus in sterquilinio sederit, varii vario respondent, tempusque illud, prout diversis conjecturis aut congruentiis nituntur, vel producunt, vel contrahunt. Ego in re incerta nil certi statuendum judico; quate aliorum sententiis in medium prolatis, quam ex iis probabilior existimem, indicabo.

Priai.

Ac *pruna* quidem est Suidie apud Genebrardum, lib. I *Cliroloiwjia*, censentis Jobum integrum *cplinnium in sterquilinio exegisse ; quam sententiam Græci aliqui Patres in *Catena* sequuntur.

Sobanda.

Secunda est quorundam apud Origenem, lib. II in *Job*, credentium tempus illud tribus annis cum dimidio durasse in typum Dominicas prædicationis.

Tertia.

Tertia est Sederis Olam apud Genebrardum paulo ante citatum, lib. I *Chronologite*, dicentis Jobum uno duotaxat anno in sterquilinio consedis-

QuirU
ct pro-
talibar

Quarta denique, quæ mihi probabilior videtur, ed ipsiusmet Origenis sententia, docentis Jobum per idiquoduntaxat, v. g. tres cum dimidio, aut ad summum quatuor menses in sterquilinio fuisse commoratum; idque probat ip-sui mel Jobi testimonio dicentis : « Menses vana nos numeravi mihi, • cap. vu, 3, dicturi haud dubie annos, si per anno-' vjus tribulatio durasset. Nam sicut de mensibus non siluit Job, sic utique a fortiori nec de annis diluisset, si annos sustinuisset; nunc veto quia non

annos'Ustinttit, sed menses, merito sane annos non memorat, menses autem nominat dicens, ut Septuaginta legunt, (nripuivx xxYcùç, *sustinuimenses vacuos*. Hujus autem sententiæ congruam rationem reddens ait : « Cur enim benedicius Deus diutinseset pernecaturus justum illum, cum sufficeret brevissimum tempus ad superandum malignissimum diabolum? Non enim hoc delectabatur Deus, ut Job torqueretur, sed hoc potius, ut diabolus convinceretur, et beatus Job justus comprobaretur. Nihil ergo aliud exspectavit Deus nisi hoc solum, quando diabolus universam suam iniquitatem perficeret, et quando Job universam tolerantiam suam adimpleret, ut inexcusabiliter convinceretur diabolus, et justus vere appareret Job. Hoc nimirum non diuturno annorum spatio, sed brevissimo mensium tempore irréfutabilité? consummatum est. » Ha Orígenes, qui ibidem acute annotat paucos illos menses, quibus afflictio ista duravit, longissimo etiam tempore jure merito æquiparari, satione scilicet dolorum tam ingentium, in quibus dum versamur, breve etiam tempus longissimum reputatur. Etenim si ad proximum aliquem locum quempiam tardigradum famulum miserimus, nisi confestim domum redierit, sciscitari solemus, ubinam gentium tanto tempore moratus sit, unicam etiam horam hoc loquendi modo longum tempus appellantes; quanto magis trium et amplius mensium spatium, in tot ulceribus, doloribus et plagis a Jobo transactum, sane prolixum et longum dici merito possit ac debeat !

Hic addi possit etiam alia congruentia consideratione digna, quod nimirum Jobi carnes tot vermibus ex ulceribus ejus jugiter fluentibus, et eas assidua corrosione depascentibus, in pabulum minime ad tot annos sufficere potuisse videantur, pntterquam quod tres amici ad finem usque affliction^ ac certaminis, cap. xlii, Jobo adfuisse insinuantur; qui sane cum reges essent, haudquam multis annis a regnis et provinciis suis abesse potuissent. Toto autem tempore, quo hæc afflictio durabat, summa constantia Job mansit residens in sterquilinio, nec locum suum deseruisse, aut inimici insultus reformidasse aut declinasse ullo modo videretur. Qua fortissimi athlete constantia et magnanimitate ita diaboli conatus omnis fractus et dissipatus est, ut prior ipse campo excedere coactus, ac de victoria desperans Jobum plane dereliquerit, nec contra ipsum quidquam a Deo amplius petere sit ausus. Mirandum sane quod sciat aliquando fera bestia quiescere. Cur, o diabo, amplius non instas? cur non magis adhuc urges percussum? cur dolores non iteras et exacerbas? cur amplio-rem permissionem atq[ue]le nocendi facultatem non flagitas? Quia nimirum invictissimus athleta tormentis minime cedebat, sed majores ab iis animos sumebat, et quidlibet adhuc sustinere paratus erat. Dummodo quispiam in hac vita tribulationes

Pieni a
beato
Job do
diabolo
repelli-
li victo-
ria.

(equo animo aliquantisper sustineat, brevi tempore omnia rabidissimorum etiam inimicorum tela evacuantur ac penitus exhauriuntur, quemadmodum Orígenes, lib. II *in Job*, eleganter ad hunc locum declaravit dicens : «Cum in istis ergo perseveraret Job, nequissimus diabolus obstupuit, expavit, desperavit, dicens : Ibi est prorsumptio mea? ubi est audacia? omnem sollicitudinem exercui, et in Job nihil feci, omnes sagittas nequissimis pharclæ incæ evacuavi. » Dum justus in sustinendo perseverat, quam cito temporalium omnium malorum pharclæ evacuantur et exhauriuntur! Recte Chrysostomus in *Catena* sic acornit : « Clarus hic et insignis victor impetum omnem mira virtute sustinuit, inopia, fame, morbo, cruciatu, liberorum nece, amicis, inimicis, uxore, servis in eum irruentibus. Nulla demum humtænæ miserie fuit ærumna, quæ non solum in ejus corpore exhausta. » Cornin'ut Jobus omne in inimici impetum generose sustinendo fregerit, atque omnes ejus nocendi artes eluserit, atque ignita tormentorum jacula, quæ imbris instar in ipsum ingruebant, infracto animo exceperit, et totam di-

Nonpñ j)Oj; pharetram evacuarit? Temporalia certe tormenta, et periturorum detrimenta bonorum, quæ hanc «ecu- in hac vita nobis accidere possunt, haudquaquam ii melo viro cordato metuenda. Quid enim timeas labores ac dolores illos, quos si paululum sustineas, prorsus evacuas? Cavendi potius ac formidandi labores futuri sæculi, qui nunquam exhauriuntur, nunquam evacuantur, juxta illud Psalmistæ : « Calix in manu Domini vini meri plenus mixto; et inclinavit ex hoc in hoc; verumtamen fæx ejus non est exinanita, » *Psal.* lxxiv, 9. Videtur quidem primo impetu Deus totum iræ suæ vas in reprobos quodammodo inclinare totumque simul effundere; attamen nunquam exhaurietur, nunquam evacuabitur. In præsenti sæculo nullum quantumvis grave malum non evacuatur sustinente, at in futuro nihil pœnarum damnato minuitur, quemadmodum fatidico ore Isaías, cap. lxvi, 24, clamat dicens: «Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur; et erunt usque ad satietatem visionis omni carni. » Quem locum eleganter expendit divus Cyprianus, felicitatem eorum qui temporalia et brevi exhaurienda in hoc sæculo tormentis sustinent, cum miseria illorum qui in futuro sempiterna reprobis supplicia subituri sunt, conferens, id ad I) cmetrianum ita scribens : «Servabuntur cum corporibus suis anima» infinitis cruciatibus ad dolorem. Spectabitur illic a nobis semper qui hic nos spectavit ad tempus; et in persecutionibus factis oculorum crudelium brevis fructus perpetua visione pensabitur. *Vermis enim eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur; et* erunt ad visionem universæ carni. » Unde patet quam diversæ sint temporales noslræ, quas hic patimur miseriam, ab æternis illis quibus reprobi cuncti in tñlur; nostræ enim exhauriuntur, illorum sempiterna

sunt, nec unquam minuuntur; nos ad breve tempus hic in mundo pressuram sustinemus, illi semper sub durissimo diaboli flagello gemunt. Felices igitur, et ter felices, qui hic cum beato Jobo temporales ad modicum tempus afflictiones sustinent in patientia, ut sic miseriam evadant sempiternam, atque immarcessibile in sibi comparent æternæ gloriæ coronam !

9. Dixit autem illi uxor sua : Adhuc tu permanes IX SIMPLICITATE TUA ? ItæXEIHC DEO, EI MORERE.—

Ille multo fusius et enucleatius ita transferunt Septuaginta : *Tempore autem multo transacto, dixit ei uxor (jus : Quousque sustinebis, dicens: Esce permanco tempus adhuc parvum exspectans spem salutis mete? Ecce enim deletum est memoriale tuum de terra, filii et filia, mei uteri dolores et labores, quos in vacuum laborari cum aerumnis; tu vero ipse in putredine vermium sedes pernoctans sub dio, et ego errans et uncilla lotus ex loco, et domum ex domo, exspectans solem, quando occidet ut requiescam in xrumnis et doloribus qui me nunc premunt. Sed dicito aliquod verbum in nomenclum, et morere (l).* Vox mulieris, non viri, quia, teste Aristotele, lib. IX *Hist. Animalium*, semper amplius ad desperationem prompta, impatienter calamitates ferat : «Mulier, inquit, magis invida et querula, et maledicentior et mordacior; propterea anxiosa et desperans magis quam mas, atque imprudentior, et mendacior, et facilius decipi, brevifilamemnis seque aptior. » Sed expendendum quod hæc non lanium ex Jobi calamitatibus, quantum ex diuturnitate carum ac longanimitate speque sancti commota; quod pure se ferunt verba illa : a Adhuc tu permanes, » hoc est, etsi exspectas te delusum videas, « adhuc permanes in simplicitate, » hoc est, in innocentia tua. Unde Chrysostomus, homil. 3 *De Job* : « Quousque sedens exspectas de die in diem salutem luam? » Ob quod uti fatua suasit ut benediceret, hoc est malediceret Deum, et moreretur. Ubi notandum quod, etsi in adversis laudanda sit sufferentia ac patientia, tamen amplius spes firma ac patiens longanimitas in Deo, semper de illo sperans, nunquam diffidens, etsi tardet moramque fecerit, cum non sic Deus in adversis ex patientia honoretur quantum ex spe in ipsum firma et longanimi. Ex quo sequitur non sic dæmonioni sufferentiam Jobi displicuisse, quantum spem in Deo firmam. Unde quod per mulierem indoluit non tantum patientia fuit, quantum spes ejus firma evadendi; quam pertesa mulier, beneficiorum Dei immemor, («inquam animi pusilli et vere muliebris, ex impatientia stulta viro suadens hæc dixit.

(l) Additamenta hæc leguntur in Patribus Græcis, uti in codicibus quibusdam Uiblorum hliiis, atque in manus riptis omnibus Septuaginta Nobili! : dempta suul ab editione Complutensi, ut cum Vulgata melius congrueret. Ille tamen haberi aliter non possunt, quam ut glossema a librariis additum, adooque aucluritate penitus carens. (Calmel.)

Qnwm Ilic a rritillis quæri solet primo, quænam fuerit
f" y hreuxor Jobi? Atque aliqui quidem cum Judæi's
b. Philone et Paraphraste Chaldæo censent fuisse Di-
nam, patriarch# Jacob filiam. Sed hanc senten-
tiam ut minus solidam merito rejicit noster Sanc-
tius, qui probabiliorē putat illam quæ tradit
Arabissam fuisse, cum Septuaginta inferius ca-
pite ultimo in libri hujus appendice, tradant Jo-
bnm ex Arabissa filium suscepisse, cui nomen
Emmon. An vero eadem hæc fuerit quæ Jobo au-
dacias insultat, incertum puto ; quandoquidem
eum pro temporis illius consuetudine plores ux-
ores habuisse par est'; an item hæc eadem sit, ex
qua post suam in pristinum statum restitutionem
filios et filias complures suscepisse in libri hujus
fine memoratur, roque incertum censet Pineda.
Sed hoc suo loco examinabimus.

Crr ġT. Secundo, quæri solet, cur dromon occisis filiis
ac filiabus solam uxorem esse superstitem vohie-
rIM>hm ^t? communis Patrum et interpretum sensus
nt rr n est, id diabolico astu factum fuisse, ut si forte tor-
*@P'r'!!' mentis et afflictionibus superare nequivisset, si-
v hxr/t? cul Adamom per Evam, sic per uxorem Jobum
seduceret, per quam obtinere se posse credebat
quod per alios modos longe gravissimos obli-
nere non potuit ; norat enim quid posset in viros
uxorum indulgentia mollior, et longa atque inti-
ma vitæ ac thalami consuetudo. Quamobrem ad
invictam Jobi constantiam labefactandam non
invenit convenientius telum lingua uxoris, uti
pulchro D. Basilios in orat. *De patientia* ostendit,
dicens : « Cum hosti nihil jam relinqueretur quod
deinde faceret, ad veteres suas insidias descendit,
uxorisque illius mentem ad insanam ac nefandam
sententiam adducens, illius opera athletam fran-
gere conabatur; ac sane illa quidem longo dolo-
re renuntians, capite in terram demisso, justo
adstabat, manus ob ea quro intuebatur concutient,
et pietatis fructus illi exprobrans. Recensebat
præterca veterem illam abundantiam rerum om-
nium, præsentia vero mala ostendebat, ac qua-
lem ex qualibus adeptus esset vitam, et cujusnam
modi pro multis sacrificiis ac victimis mercedem
a Domino accepisset. Idem eadem ipsi inculca-
bat. Usurpabat autem semper verba animi parvi
ac demissi plena, atque simul talia, quæ cl virum
fortem commovere et animum quamvis gcnerosuin
in Hectare possent. Errabunda et serva vagor, di-
cebat ; regina servitutem servio, et ad servorum
m orum manus respicere coacta sum ; quæ quon-
dam multos benigne nutrivī, nunc ipsa ex alie-
nis nutrior. Ac sane, inquiebat illa, louge hones-
tius et convenientius esset, si teipsum a medio
tollerēs, gladium ine Creatoris acuendo, quam res
adversas æquo animo sustinendo, molestiam et
tibi et cunjugi proferres. » Hactenus Basilios. Et
eodem ferme modo Chrysostoinus et Orígenes de
illa loquuntur, quasi per sarcasum acerbissimum
Jobo insultaverit dicens : I, nunc , servi Deo , et
benedic et lauda eum tam tibi amicum, ut te

jam jamquo morte puniturus sit, aut certo non
nisi ad miserias majores inferendas vitam proro-
gaturus videatur. Simili prorsus rationo ac modo
diabolus afflictum Tobiro animum per aculeatam
uxoris exprobrationem ad desperationem indu-
cere conatus fuit. Postquam enim Tobias ad ex-
Irmro paupertatis rorum nam, Deo disponente,
devenerat, postquam oculorum lumen amiserat,
quia illum malignus spiritus vidit quidem corpo-
reo lumine destitutum, sed divino intus splen-
dore coruscantem, foris vacuum, intrinsecus Deo
plenum, ad solita arma cucurrit, et uxoris lin-
guam ad inferendum vehementissimæ objurga-
tionis opprobrium concitavit, quæ dixit : « Vere
vana facta est spes tua, et eleemosynro turo uiodo
apparuerunt, » *Tob.* 11,22.

Verum longe aliud videtur fuisse Luciani marty-
ris de probitate ac prudentia uxoris Jobi testimo-
nium, dicentis Jobum imitatum fuisse Abraha-
mum, et liberos atque uxorem docuisse, ut in
Deum religionem et inter se justitiam colerent et
exercerent, adeo ut nihil bona ista familia reli-
giosius nihilquo amabilius excogitari posse vide-
retur. Quare illa verba uxoris, « benedic Deo, et
morere, » quro passim interpretes exponunt infan-
dum esse consilium, quo ipsa volebat ut contu-
meliosissime Deo insultaret, alio prorsus modo
inlelligebat atque explicabat; neque enim proba-
bile Videri censebat nobilissimam illam matro-
nam, quro tot annos co pra'ceptore usa fuisset,
in palæstra omnium virtutum et laudabilium of-
ficiorum repente sui et omnium oblitam, in cam
fædam impietatem et horribile scelus incidisse.
Quare sensum illius dicti S. Lucianus hunc vole-
bat, quasi diceret : Vides, o chare marite, te me-
cum bonis omnibus spoliatum , greges abactos,
palatia cum supellectili incensa, liberos inter-
necione deletos, nosque affligi inconsolabili cala-
mitate, nec quidquam esse ob quod diutius in
vita esse velimus ; roga igitur Deum, ut accele-
rati morte nos probro, infortunio et non ferenda
hac animi et corporis vexatione liberet. Et qui-
dem illa verba, « benedic Deo, et morere, » si
primigeniam linguam attendamus, co sensu capi
possunt. Nam vox llebræa **ƒO berech** non tantum
significat *benedicere*, verum etiam *precari*, ut no-
tat Vatablus, qui locum hunc ita vertit : *Supplica*
Deo ut moriaris. Quro explicatio ingeniosa quidem,
sed minime legitima videtur, quia alioquin haud-
quaquam uxor a Jobo tam acrem merita fuisset
reprehensionem quæ sequitur.

<0. Qui ait ad illam : Quas: uxa de stultis mu- venio,
Lir.niBus loclta es; si bona suscepimus de manu Dei,
MALA VJUAIE NON SUSCIPIAMUS? IN OMNIBUS UIS NON
peccavit Job labiis suis. — Septuaginta Jobi hroc Jd4
dicentis gestum indignabundum graphice exprès- xcî, '1.
serunt, cum aiunt : ò : *Ille vero*
inspiciens, dixit ci, etc. Quem respectum omnino l» i jcri*
torvum fuisse significant I). Bisilius et I). Chry- bût-
soblumus m Catena Graea : « Cum, inquiunt, ea

verba stomachum Jobo movissent, pleno iracundia? vultu trucique aspectu ad uxorem convertitur. » Addit D. Chrysostomus, homil. 5 in *Job* :
 • Ante vocem nb ipso propectu machinamenti repulit, leone truculentior factus, furore plenus et iracundia, » Ubi vides vocis reprehensioni torvitatem totius oris praemittendam esse, imo et solam reprehendentis tristitiam aliquando sufficere, ut ii quorum reprehenduntur vitia, emendentur. Sicut igitur Job sanctissime patiens, ita et sanctissime impatiens fuit, nam ad pernns impulsus sanctissime tolerabat, et ad peccata provocatus sanctissime resistebat; et qui flagellatus a dæmone patientissime obmutuit, lentatus nb uxore impatentissime, ut ita loquar, exclamavit : « Quasi una de stultis multis mulieribus locuta es. » Ubi Lyranus : « Vir sanctus, inquit, quamvis afflictiones proprias patienter sustinuerit, tunen injuriam Dei absque reprehensione sustinere non potuit, quia injuriae propriæ sunt tolcrandre, divinæ autem vindicando. » Bene notat ad hunc locum Sanctius noster istam, licet acerbam, simul tam. n etiam modestam esse Jobi reprehensionem, qua ita impiam illam uxoris seu loquendi libertatem carpit, ut simul religiosos ejus mores, et superioris vitæ honestatem modestiamque insinuet ac tacite quodammodo commendet. Iludquaquam enim ipsam absolute stultam, scelestam, impiam appellat, sed quasi unam de stultis mulieribus locutam dicit, quippe quæ in eo sermone stultarum mulierum mores imitata sit, et quasi a semetipsa deficiens, ad alienos mores, ingeniumque transierit, quemadmodum S. Chrysostomus in *Catena Grotta* non obscure insinuat, dum sic Jobum ad eam his verbis loquentem introducit, ac si dicat : a Nihil te, nihil institutione dis-Onv im ciplinaque dignum attulisti. » Quas porro hic stulmulieres, quarum Jobi uxor orationem imiui rnni- tata sit, intelligat, non est difficile conjectare, hufut- S. Chrysostomus, loco jam in *Catena* citato, putat
 III ' Evam hic stalliti® insimulatam ac notatam tóso, quippe qua» antiqui instinctu serpentis decepta virum una secuta ad prævaricandum pellexerit, et c paradiso vitæ beata in ærumnarnm et miseriarum voraginem pertraxerit immerseritque. Verum Pineda noster Sanctiusque textui conformius non ad unam duntaxat Evam hanc similitudinis particulam contrahendam, sed ad omnes potius insanas feminas extendendam censent, in quibus scilicet parum est montis, parum pietatis ac pudoris; quapropter facile vel odio vel amore, aut etiam fastidio ac dolore graviter exorbitant, et in dicta factaque impia temere prorumpunt. l'rrripue nutem Jobus ad Idumæas mulieres tanquam sibi notissimas respexisse videtur, nipote ad omne scelus et flagitium propensas, atque in omnem audaciam projectas; quibus id cum caderis foro gentilibus comittranc fuit, ut deos suos, quando iis parum propitiis usæ fuissent, male exciperent, et conviciis contumelusquo

afficerent, aut etiam verberibus plagisque operirent. Ait igitur Jobus uxori procaciter sibi pietatem exprobranti, et ad convicia in Deum congerenda proritanti, religiosos ipsam mores, quibus enutrita fuerat, penitus exuisse, ac pro iis barbaram et gentilem impietatem assumpsisse visam.

Pulchre autem hoc loco Pineda noster pxpendit vorem *stulti*, tresque adfert illius acceptiones, eĩ< tudomnes ad rem salis : *primam*, ut idem sit stultus h quod in Hebræo *Nabal*, id est. « quod vi, vita, humore, sapore, sapientia destitutum est, quod languet atque marcescit, et voluti aridum folium decidit; » hinc rectissime infert quod sicut Nabal <secundum nomen suum stultus dicebatur, » I Reg. XXV, 25, quia cum tanta bona a Davide accepisset, sic abjecti, sic vilis exstitit animi, sic consilii inops, ut nec parvam benefactori gratiam rependerit : sic a Deo tantum bona sperare, mala nolle accipere, et ad Dei servitutem accedere quasi semper ad epulas invitatum et ad gaudia, hoc suram® esse stultitia*, abjecti animi, nulliusque consilii, ac prorsus esse hominis vi, vita, humore, sapore ac sapientia destituti.

Secundo, nomen *stulti* in Scripturis accorranodatur ei qui abjecte de Deo sentiens, ipsum non agnoscit, neque veram colit religionem; unde illud *Deuf*« rononni : « Popule stulte et insipiens, » *Deuter.* xxxi!, 6. Et Paulus vocat « gentem insipientem » idololatres, *Rom.* x, 19. Eodem spectat illud Davidis : « Populus insipiens incitavit, » id est blasphemavit, contempsit, « nomen tuum, » *Psal.* Lxxiii, 18. Ex quo infertur eum qui a Deo tantum bona vult, et non mala, qui illi benedicit quando prospera largitur, maledicit quando adversa immittit, sic de Deo sentire sicut de idolis barbar® nationes, quæ illa verberant ac contumeliis afficiunt, si quando infausta eis accidunt. Unde merito tales non christiani, sed insipientes, stulti, hoc est, fere idololatra» dici possunt.

Tertio, tandem *stultiha* nomen ad insigne fa- Teillle
 cimis contra publicam honestatem adaptatur homine conlato indignum, uüdepreposteralibidine in libro Judie, xix, 23, dixit ille: « Nolite facere malum hoc, et cessate ab hac stultitia. » Quid ergo? ut dicam quod sentio; tantum bona et nulla mala a Deo exspectare, et cum eveniunt, murmurare, bonitatem virtutis ex prosperitate pehsflare, judicium est praeposterum, et pnposteræ libidinis nomen moritur, atque homine facinus indignum. Unde non imm rito Job, qui tot æninmas et calamitates plagasque sibi a diabolo irrogatis (equissimo animo sustinuerat, insolentem hanc insultantis sibi uxoris procacitatem ferre non potuit, quin acriter illam increparet, ac manifest® in Deum impietatis argueret. Nihil enim virum justum magis commovere, aut ad indignationem provocare solet, quam si ab ipso quidpiam quod Deo contrarium sit postuletur. Po«tqu un ergo uxoris insipientiam acn, uti par erat. reprehenden-

5ione casliea-sel, aptam quoque illi medicinam opportuno adhibuit dicens :

Mira Jola rr* gi frnm nligfo. Si dona suscepimus db maxu Dir, mala quark non suscipiamus?—Ubi notanda est vis illativa in voco *Dei, q. d.* Non a cujuslibet manu bona suscepimus, sed a manu Dei, qui nulli debet, qui grab's dedit, qui bonus est, et bonum quodeumque vult; ergo cur non similiter mala? Quod equidem acutissime observavit Chrysostomus, hom. 3 in *Job*9 tom. I, perpendens mala sic sustinuisse Jobum, ut nunquam ad premium, sed tantum ad Dum respexerit, a quo omnia : unde tota ejus sustinenti@ratio, animus, robur, nona premio, non a corona, non a fructu, sed tantum quia a Domino mala, a Non novit» (inquit Chrysostomus, id est non attendit, non reflexit) se pro patentia coronandum. sed existimavit esse tantummodo calamitatem a Deo illatam. » Nil subtilius nihilque de Jobo excellentius dici potuit : tam alte enim tamque profunde de Deo sentiebat, ut ad tanta tantaque mala sufferenda non aliam necessariam æslimaret rationem, nisi quod Deus ea immisisset; sic supremum ejus recognoscens dominium, ut simul et in eo summam bonitatem; sic ut summa sit justitiæ et æquitatis ratio quod ipso fecit. Deus flagellat, sufficit : æquanimifer ferendum, quia Deus est, hæc summa. Quid rationes flagelli inquiris, si ob peccata, si ob demerita, si ob probationem, si multa, si parva, si maxima, si ingentia, si ut pater, si ut judex, in ultimos ex his dejicies te et inextricabiles labyrinthos? Vis quiescere? Dic : Deus flagellat, sufficit. Quare mala de manu Domini non suscipiamus? Ex eadem quippe manu sanitas et infirmitas, divitire et paupertas, mors et vita in manu Domini; quare solam sanitatem, divitias, vitam, et non infirmitatem, paupertatem, mortem suscipiamus? Illa placebant, quia ex manu Der : hæc quare non placeant? illa corpori, hæc animæ serviunt : quare ergo non suscipiamus? Inter amicos et mercatores quovis tempore negotia communia. Si cum bene res agebantur societas perdurabat; nunc quando res in transversum abire incipiunt, « quare non sustineamus? » Digna sane Jubo sententia, et ad animum, quem dura vexatio aut fortunarum honorisque jactura, conturbat, componendum potentissima; quam eleganter expendit et amplificat D. Basilius, orat. 2 *De patientia*, ubi Jobum sic ad uxorem verba facientem, et ad veram rebus in adversis philosophiam cohortantem introducit : « Veniant tibi in mentem illa bona quibus primum cumulata eras; perpende meliora cum deterioribus, et roperies nullius hominis vitam omni ex parte beatam esse; temper enim fortunatam esse solius Dei est : sed tu si ex rebus presentibus dolorem percipis, ex præteritis consolationem pete ; nunc lacrymas profindis, et tunc risum edebas ; nunc inopem vitam ugis, et prius deliciis affluebas : clarum viUe latitaci m bibisti, nunc turbidum bibens bono animo

esto. Nain ncque flamînum cursus perpetuo clari apparent; vita antem nostra, ut seis, voluti flumen quoddam est perpetuo fluens, et undis vicissim succedentibus refertum; cujus una pars jam prreterfluxit, altera vero in cursu est, alia jam de fontibus manat, alia vero post fluet; et universi ad commune mortis mare festinamus. Si bona suscepimus a Domino, mala cur non sustinebimus? Num cogemus judicem ejusdem generis res nobis perpetuo suppeditare? Num credimus Dominum nescire, quomodo vitam nostram gubernare debeat? Ipse suarum sententiarum potestatem habet : quomodo vult res nostras regit : sapiens autem est, et quod ex usu est servis suis suppeditat. » Hroc eadem in *Catena Gresca* Comitali nostri tribuuntur Chrysostomo, qui, homilfa unica *De B. Job*, illa ipsa ejus verba expendens ; « Attende, inquit, verba foris putrescentis, intus integri; » et statini illum loquentem introducens : « Pater, inquit, numquid amandus est blandiens, et respuendus corripuens? Nonne ipse est Pater et imponens disciplinam? » Deus æque Pater est, et æque bonus ac liberalis Pater est cum negat, et cum annuit; cum recreat, et cum flagellat: cum vulnerat, et cum sanat : sive blandus, sive serius sil, Pater est, nec amantissimam in nos voluntatem mutat. Eadem Dei voluntas est, quæ mulcet, et quæ pungit; quæ muneratur, et quæ punit: eadem est quæ morbum et sanitatem, quæ opes et paupertatem, quæ gloriam et ignominiam immittit. Placet prior illa mitis et benevola, hilaris et benigna? placeat et hrec altera, tristis et adstricta, acris et austera, eadem prorsus est cum priori. Salutaris sane admonitio, atque in robus asperis opportuna, uti et illa quam a medici similitudine trahit idem S. Pater in *Psal.* cap. cxlviii, ita scribens : « Quemadmodum medicum non solum nutrientem, sed etiaîn fame excruciaulem; non solum ungentem, sed etiam urentem et secantem observamus, ita etiam oportet Deum laudare pro omnibus. » Audin' quisquis rebus in adversis animo es tam dejecto et in muliebres querimonias effuso? Lauda Deum tuum etiam dum secat et urit. Quid dum ureris, dum secaris, querelas evomis, et blasphema impius in Deum verba effundis? Ungit nos rebus prosperis, urit et secat adversis. Uh unique a medico est, pro utroque pariter eum lauda. Quid? quod tribulatio ipsa, si animo philosophico sis, eaque probe uti noris, unctionis tibi loco esse possit, qua rebus in adversis velut fortis ac generosus athleta exemplo Jobi ad patientiam ungaris. Quo spectat illud ejusdem S. Patris, homil. 66 *ad populum Antiochenum*, sic perorantis : « Pastum, inquit, contrahit, et omnem excindit torporem tribulatio, et ad patientiam ungit, et humanarum rerum vilitatem revelat, et multam introducit sapientiam. » Quis prudens oleum istud rejiciat, quo fortior evadit? Similia quoque habet homil. 26 *in epist.* jI *ad Connth.*, ubi <le afflictione loquens, ait eam

fastum amputare, et segnitiam omnem excindere, atque ad patientiam instruere ac valuti inungere.

Falluntur itaque gravissime qui afflictionibus oppressi, quod impatienti® signa exhibeant, quod domos clamoribus et femineo ejulatu repleant, quod in Deum hominesque maledicta eructent, totum ab afflictione et tribulationibus provenire existimant, cum id vero a pusilli et effeminati animi infirmitate proficiscatur; in quam omnis culpa hujusmodi rejicienda est, non in afflictionem; quæ quantum est ex se et divina destinatione magis nutrit, fovet et amplificat, quam enervet, deterat aut exstinguat patientiam, ad quam si non inungat, nonnisi ab imbecille mentis vitio et angustia provenit. Gaudet enim patientia duris; « et virtus in infirmitate perficitur, » II Cor. XII, 9. Cum igitur vides Deum vulnera nostra develare et tribulationibus bonorumque spoliatione quodammodo explicare atque exquirere, certum et evidens omnino signum est, ipsum de medela cogitare, et tanquam peritum medicum aut chirurgum plagas nostras sanare vello : ut enim illas curet, prius di-cooperiat et explicet necesse est, id quod flagellis ac adversitatibus facit, quas omnes ad animi nostri medellam dirigit. Quare cum S. Jobo in adversis non minus quam in prosperis, et dum pungit reque ac dum ungit, Deo gratias agere debemus : siquidem utrumque ad salutem nostram facit; idcirco enim tribulationibus nos exercet, quia hoc expedit nobis, et vitam nostram, ne vel otio torpescat, aut desperatione dispereat, modo prosperitatis, modo adversitatis salubri vicissitudine ac varietate dispensat. Quin imo temporalia hujus vitæ flagella longe certius esse divin® electionis argumentum, majusque ad salutem nostram procurandam momentum habere, non solum o medicæ artis principiis, sed ex animalium quoque tractatione, et a stirpium arborumque educatione petita similitudine luculenter ostendit S. Petrus Damianus, lib. III, *epist.* 6, ita scribens : « Laudanda divina dispensatio, quæ ad hoc suos temporaliter verberat, ut a perpetuis eos flagellis abscondat; ad hoc premit, ut elevet; ad hoc secatur, ut sanet; ad hoc dejicit, ut exaltet. Qui enim bona agit, et mala suscipit; quidquid sibi iuslæ retributionis in terra subtrahitur, hoc illi de cælo multiplicius cumulatur. Porro autem medici corporum quos desperant ad percipienda passim quæque petierint alimenta relaxant; atquos erigendos esse conjiciunt cuncta cis noxiæ delectationis edulia minaciter interdiciunt : antidota insuper et amara propinant, ut per amaritudinis haustum ad incolumitatis dulcedinem convalescant. Quid ergo mirum, si medicus animarum omnipotens Deus et quos perpetuis morti cernit obnoxios vivere delectabiliter sinat, et quos ad vitam elegit, sub districta severitatis summo lego constringat? Nam et animalia,

quæ in proximo macianda disponimus, indulgentius vicitare permittimus, et largiora illis alimenta præbemus; illorum vero penuriam et maciem parvipendimus, quæ ad usum seminis, et ad propagandam sobolem reservamus. Vites quoque et quæque fecund® arbores putationibus jacent; steriles autem, et quæ ignibus sunt tradendæ, ramis evagantibus quo liberius eo diffusius patent. Noli itaque hujus vitæ felicitatem pravis hominibus invidere, sed condole : imo quia ipsi non dolent potius ingemisce. Qui nimirum vehit bruta animalia ad macellum edendo properant, ad gladium lacivendo festinant. De tuis autem pressuris atque molestiis gaude, et totis in Domino visceribus gratulare; quia qui nunc, ut ita fatear, pœnarum inanum levitate deprimeris, remunerandus postmodum pretiosa auri pondera reportabis. » Sic ille.

Quis edisserat quantis Deus tribulationibus et Borano
anxietatibus, ac modo quidem corporis doloribus, modo vero mentis angoribus animam sibi *I
7am?
gratam ac præ reliquis charam affligere consueverit? quæ tamen ipsa istiusmodi afflictiones non iracunde suscipit, non reluctantem admittit, non moeste tolerat, sed leniter, patienter hilariterque sustinet. Quemadmodum scilicet columba a compari suo aliunde deforis veniente atque ipsam zelante rostro forsitan unguibusve lacerata nequaquam irascitur aut indignatur, sed pacata silet ac suffert, atque hac ipsa sua mansuetudine et sustinentia manifeste probat se in comparem nihil deliquisse, neque maritalem unquam torum violasse; ita quoque pia anima Dei sponsa correptionem Domini patienter sustinens, et crucem ejus amanter excipiens, palam indicat se sponso suo fidelem esse, illumque solum amare didicisse; quippe quæ non tunc tantum, cum dona recipit, verum etiam cum flagellis livet, tum vel maxime amore viget et charitile crescit, atque ab intima fiducia et familiaritale Dei minime discedit. Si ergo ad instar Jobi lentet te Dominus, ut apud alios tibi nomen justitiae conciliet, et suo te amore dignum ostendat, non ab hoste seductus in contrariam partem abeas, et ad injustitiam a justitia deflectas, Jobum imitare, qui a Domino ante tentationem laudatus, et probationis ergo pugnae expositus, post tentationem quoque Deum veracem prædicat, dum ei æque in adversis ac in prosperis gratias agit, et in utraque fortuna pariter benedicit. Similiter tu quoque fac, et ad tentationem præpara animam tuam, et viriliter sustine, et in adversis non minus quam in prosperis Deo gratias age, ne forte ad pugnam ut Deus in te glorificaretur egressus, in ipso conflictu et lentationis articulo hosti cedens atque succumbens, non Deo gloriam, sed Ubi ignominiam et mortem consciscas sempiternam. Quod si igitur lentari te patitur Dominus ut tua peccata puniat, resistas quoque necesse est; quod si feceris, tantalis ista nequaquam libi cedet in pris-

tinorum satisfactionem delictorum ut piena, sed magis te fœdabit ut culpa, quoniam balneo te inficis et lotionem contaminas, atque pecunia ad solutionem debitorum tibi data nova nomina contrahis, ac novas coemis obligationes. Nonne miserimus fuit filius illo prodigus qui, accepta paterna substantia quæ ipsi contigerat, luxurioso vivendo illam dilapidavit? Atqui tentatio non minus quam consolatio substantia tua est, qua probe (exercitiis ac probatus ac fidelis inventus, virtutem toleranti et perseveranti lucrari atque æternum cæli regnum promereri debes; noli ergo illam negligenter prodigere, aut incassum tibi oblatam putare, quod utique facis, cum tentatione succumbis, et adversario tentanti minime resistis. Sin vero Dominus te lentet, ut virtutem tuam illustriorem efficiat, et pro ea tibi ampliorum cælestis præinii coronam retribuat, cave ne locum tuum deseras, aut certamini te subtrahas, neque ad modicam pugnam molestiam evitandam, requiem, gaudium et gloriam perpetuo duraturam amittas. Sic Moyses /Egyptiorum divitias contempsit, et Christi improperium illis proposuit, quia aspiciebat in renumerationem. David quoque inclinavit cor suum ad faciendas justificationes Domini propter retributionem. Sic etiam Issachar vidit requiem, quod cuncta bona, et terram, quod optima, et supposuit humerum suum ad portandum. Pari igitur et tu ratione oculos in æternam remunerationem intende, retributionem aspice, ac requiem tibi promissam contemplare, cujus consideratione excitatus, et super omnia Dei, qui te propter bonum tuum laniationi exposuit, amore succensus, ipsi soli placendi desiderio incitatus, exemplo lobi fortiter dimica, inimici impetum frange, et in finem usque viriliter sustine, ut te supremus agonotheta fidelem inveniat, et cum S. lobo in hac vita dono perfecte virtutis, in alia autem præmio æternitatis afficiat.

In omnibus his non peccavit Job labiis suis. — Cum hæc eadem verba superiori capite, vers. 22, explicata fuerint, hic tantum observa non absque gravi ratione iterum hoc loco illa repeti atque inculcari. Nam si recte expendatur signum, ex quo diabolus se fictam Jobi sanctitatem, et mercenarium animum manifeste deprehensurum ac palam omnibus demonstraturum receperat, in solis illud verbis impatienti consistebat, quæ si vel semel a sancto viro dæmon extorsisset, procul dubio tanquam Jobi victor ipsimet Deo gloriabundus insultasset. Ut enim amplissimas Jobi laudes, quas ante primam luctam a Deo audiverat, obturaret, earumdem an vere Jobo competerent, periculum lobi postulaverat dicens: «Tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi, » cap. i, 11, ac si Deo diceret: fu quidam Jobum esso justum ac sanctum prædictas, at ego e contra minime veram ac sinceram, sed fictam ac mercenariam istiusmodi sanctitatem esse contendo, quæ in prosperis duntaxat

se prodii, et in adversis non subsistit. Talem autem Jobi, quam tantopere laudas, sanctitatem esse, liquido constabit ex verbis quæ in adversitate prolaturus est, nam vix cum tanges, quin confestim verba blasphemi atque impatientia cruciaturus sit. Trutina itaque, ad quam Jobi virtutem expendi dromon voluit, non fuit alia quam verborum ejus in tribulatione, quam Deus adeo iustum iudicavit, ut ad veram servi sui sanctitatem manifestandam, 'quasi ex condito amplissimam dæmoni omnes Jobi facultates dissipandi licentiam concesserit, asserens ne vel sio Jobum aliquod impatienti verbum prolaturum. Cum igitur in primo illo conflictu victoria pro Jobo ac Deo stetisset, scriptor sacer illico subjunxit: «In omnibus his non peccavit Job labiis suis, » Quæ verba ob eandem causam denuo post secundam pugnam jure merito iteravit, quia nimirum tota victori vis ac laus ex condicio ulriusque posita erat in prolatione verborum Jobi tempore afflictionis; quæ si fuissent impatienti aut indignationis, omnino fictilia et fucata existimata fuisset Jobi justitia; sin vero, uti accidit, in adversis æque ac in prosperis Dei laudes relictuassent, Jobi virtus undequaque pericula et solidissima censeretur, ac Deus in Jobo victor diaboli proclamaretur. Quod egregie more suo considerans Chrysostomus in homilia quæ inscribitur: *lædatur nisi a seipso*, ibidemque expendeos diabolus sanctissimo viro substantiam omnem abstulisse non tam ut eum pauperem faceret, quam ut aliquod impatienti verbum ab eo extorqueret; «Sciebat, inquit, hunc rerum ordinem diabolus, nempe quod nemo laudatur nisi a seipso; et ideo cum expetiisset beatus Job, omnem substantiam ejus pessumdedit, non ut eum pauperem faceret, sed ut pro his dolens impium aliquem sermonem proferret in Deum. » Quare non immerito verba patienti atque humilitatis ac resignationis in statu tribulationis prolata sunt veluti suprema in virtutis opere manus, atque ultimum coronamentum quo tota perfectionis ratio absolvitur et consummatur, adeo ut si hoc desit, vel ipsum perfectionis opus futurum sit quodammodo imperfectum. Quemadmodum enim in statua quapiam admodum pulchra atque affabre facta, si postrema opificis manus desideraretur, atque ultima politura inscriptioque deficerent, lota reliqua ejus pulchritudo parum saperci, parumque delectaret, pari modo ac ratione quantavis quispiam sit virtute præditus, summoque in Deum feratur amore, optimisque sit donorum coelestium ac divinarum habilibus gratiarum exornatus, si tamen in tribulatione constitutus, verbis utatur impatienti atque indignationis, erit quidem virtutis, ut Græci Patres vocant, ἀποκαταστασις, id est *italua*, sed minime absoluta, nec undequaque perfecta, quippe in qua defidai ac desideretur ultima politura prudensque

inscriptio, scilicet linguae usus conveniens, id quod optimo loco citato S. Chrysostomus annotavit dicens : « Quemadmodum in simulacrorum crepidine staluarumque basi solet inscribi : Rie illeve posuit, ila hoc loco libri auctor, postquam unum justum simulacrum verbis absolvit, in crepidine hanc verbi inscriptionem reliquit : « In omnibus his non peccavit Job labiis suis. »

Ile est summa totius belli quod diabolus cum S. Jobo gessit, et ab eo vicus campo cessit, omnibus testatum relimpit eos Jobum æque in adversis atque in prosperis sincerum semper ac fidelem Dei cultorem et amicum exstitisse, et minime mercenariam, sed liberalem omnino pietatem exercuisse; sic autem postremo hoc praelio omnes ejus vires exhaustæ fuerunt, ut eis nunquam amplius adversus Jobum valuerit instaurare, atque ita maledicum ejus os obstructum fuit, ut apud Deum Jobo ultra detrahere non sil ausus. Unde illustris hæc victoria et Deo gloriam et Jobo nomen immortale ac diabolo ignominiam peperit sempiternam.

Ver» 11. 11. Ig Itn AUDIENTES TUBS AMICI JOB OMNE MAU M QUOD ACCIDISSET I I, VENERINT SINGULI DE LOCO SCO, Euphaz Themanites, et Baldad Suiues, et Sophaa Kaamatiues : condixerant indi, ut pariter venientes VISITARENT EUM, ET CONSOLARENTUR — Tics hos amicos Jobi reges fuisse patet ex textu Septuaginta, qui sic habet : ΕΑΙϞΑC O Oxiux^ pxmXtù;, BxXSxJ ı Xxjxcuv Tvpxv/c;, Xcjqæ? Moxttav pxoiXib;: JEIf-phaz Thannanorwn rex; Baldad Saucheorum tyrannus, Suphar jlinteorum rex. Unde confirmatur Jobum quoque regem exstitisse, nam alioquin illi haudquaquam relicta regali ditione sua ex condicio ad illum consolandum accessissent. Erat sane pneslantissimum hoc officium, quod inter se condixerant, ut amicum ærumnis maximis oppressum consolarentur, et simul viro calamitoso summopere necessarium, quandoquidem, ut Socrates aiebat : T<x; jùv vorètav krpeu;, tu; Si iTu/cjaKpiXvjiiuTTxpHvxt : infirmis medicos, miseris autem amicos oportet adesse. Est enim non exiguum miserorum levamentum, cum fidem amicorum et erga se benevolentiam agnoscunt eo praesertim in tempore, cum alia omni consolatione nudict intimis doloribus afflictict in aliena benignitate C0IKIUæSCUnl- CCri0 rC ,naris Vera COgUOS-ih.nh Cllur amicitia, quam si temporibus iniquis amicroUtur adsint, juxta tritum illud apud Ciceronem : « Amicus certius in re incerta cernitur; » illudque Ovi* dn :

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.

Hinc Chilutn apud Laertium, lib. I, cap. iv, dicere solebat, promptius ad amicorum adversam fortunam, quam ad res secundas accurrendum; nam rebus prosperis advolant quilibet, etiam minus amici, atqui adsunt, cessante fortuna, hi vere sunt amici. Quamobrem prudenter monet

Lcclesia ticus cap. vi, 7 : « Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei teipsum. Esternili amicus secundum t* in pus suum, el non permanebit in die tribulationis, » etc. Minim sane, ac prorsus inu- itatum, videre tres reges, propriis ditionibus relidis, ad amicum suum Jobum, bonis omnibus exutum, in afflictissimo illo statu visitandum et consolandum accurrere. Kl quod suis momentis expendens et obstupescens Orígenes, l b. ill in Job : « Non erant, inquit, tales beati illi viri quales nunc profecto sunt homines, malevoli, ingrati; quicun heno est cui libet. tunc illi amici sunt, et sinceri atque puri isse videntur; cum cuilibet tribulatio advenerit, tunc videlicet illi discedunt, et despiciunt, <t obliviscuntur. » Qui enim commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe, deserunt amicitiam. Sed amicos secunda* res parant, adversae probant. l'n le Tarquinius Superbus jam exsul factus dixisse Í rtur, sc tum denique cognovisse quos habuisset amicos fidos. quos infidos, cum neutris gratiam referre posset. Cum igitur Job in summa sua afflictione a Iribus potentissimis amicis fuerit visitatus, videri posset non omnino fuisse bonis omnibus spoliatus; nam, ut Ecclesiasticus ait : « Amico fideli nulla est comparatio : et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius, d Inde etiam Socrates, omnium Græcoruin sapientissimus, dicere solitus e>t nullam rrtt>v>hr esse possessionem pretiosioremi vero bonoquo T(f* amico, nec aliunde plus fructus capi, itaque præ- im postere facere mullos, qui pecunia* dispendium gravius ferunt quam amici jacturam, quique se beneficium perdidisse clamant gratis collatum, cum eo sibi conciliaverint amicum quovis lucro potioremi. « Amicus enim, ut Xenophon aiebat, est desiderabile nomen, homo vix apparens, in- Í. licitatis refugium, vix inveniendapossessio, secretorum receptor, indeficiens quies, amauda felicitas. u Sed, eheu! quæ Jobi erat longe maxima infelicitas illi, ipsi amici, qui ad ipsum in afflictissimo illo statu consolandum accesserant, nescio quo malo do sententia deducti, non tantum dolorem ejus non absterse- runt aut levaverunt, sed potius refricarunt et exacerbarunt; fortassis diabolo singulari astu, in quo reliquam Spem victoriæ suæ collocaret, illis illudente, et ad hoc instigante, ut nihil intentatum relinqueret, quo impatiens aliquod verbum ex sanctissimi viri ore extorqueret. Unde eleganter D. Gregorius, lib. III Moialium, cap. xix, cum amicis illis vitia comparat, quæ sæpenumero, ut incautos decipiani, so virtutes esso mentiuntur. Quemadmodum euiin tres illi amici ad Jobum, ut eum in afflictione summa constitutum solarentur, accedentes, haudquaquam ipsum sunt consolati, sed dolores ejus novis doloribus accumularunt, atque corporeas afflictiones gravioribus montis vexationibus exulceiarunl, sic etiam vilia, non absimili ustu amicorum, id est virtutum, se

vestimentis contegunt, et quasi ad nos sustentandos ne roborandos accedunt, cum tamen ad animum omni pnatía spiritali spoliandum et occidendum adveniant. Ceterum, quid hi amici Job in primo congressu egerint, consideremus.

Vm.lt 12 CINQUE ELEVASSENT PROCUL OCULOS SLOS, NON COGNOVERUNT LOI, ET EXCLAMANTES PLORAVERUNT, SCISSIMJUB VESTIBUS SPARSERUNT PULVEREM SUPER CA-

Owie fit suum in co mm. — Describitur hoc loco gestus admirationis ac doloris, quem amici illi reges ad eam n o primum Jobi, plagis horrendis cooperti, atque opio- in sterquilinio sedentis, aspectum attoniti edider- rr,,rJ? rimi. Sed in primis spectandi verba : «Non cognoverunt eum.» Quippe cognoverant Jobum opulentum et principem; non cognoscebant inopem et calamitosum hominem. Non enim est idemmet qui fuerat rex, et qui ærmnnoms et pauper est : alius est quem felicitas evehit, et quem fortuna deprimit. Etsi enim homo semper sit homo, non tamen in quavis fortuna idem homo est. Mutat homo cum honore formam, neque in prospera fortuna eundem illum invenies. Non enim qui privatus fuerat, ille idem est qui ad honores ascendit, et contra; alius est, quamvis perseveret in eadem natura. Honores mutant mores, imo et personam. Alia persona mox est sub eodem nomine. Unde non mirandum, si amici illi quondam Jobi eum non cognoscebant jam ærumno-

CAta*. sum> qUem paulo ante florentem viderant. C@- L trum, quæ admirationis ac doloris planctusque signa ediderint, contemplemur : a Scissis, inquit, ald^în^ ves^kus sparserunt pulverem super caput; » ac d>iûrt i scindere quidem vestimenta doloris esse significat*-2-ac. (ionern superiori capite, ad vers. 20, annotavimus. Eamdem quoque significationem habet illa pulveris supra caputaspersio, quam etiam in *Throni** suis describit Jeremías, cap. n, 10, dicens : « Sederunt in terra, conticuerunt senes fili@ Sion, consperserunt cinere capita sua; accincti sunt ciliciis,» etc. Iisdem igitur gestibus lres illi reges uti sunt ad vehementem suum stuporem ac dolorem in amici calamitato declarandum, et ad se aliquo tenus afflicti moribus conformandum. Prudentissimum sane erat ethumanitatis plenum hoc eorum consilium, et aptissimum consolationem auspicandi principium, nisi illud postmodum, nescio quo spiritu instigati, aculeatis suis increpationibus viti issent. Nihil enim ad dolorem alicujus alleviando™ aut mitigandum accommodatius quam similem illi fieri ac lugentis gestus h ibitumque assumere, et sic quodammodo doloris partem in se transferre, mæroremque cum amico dividere ac dimidiare. Nam. ut recte docet Cicero, lib. V Tuscu/an,, hæc sunt officia consolantium tollere ægritudmem funditus, aut sedare, aut detrahere quamplurimum, aut suppressere, nec pati manere longius, aut ad aliam traducere. Omnibus nempe modis fulciendi snnt qui corruunt, nec coh rrere possunt propter magnitudinem ægritudims. Consolatorum ergo partes subituri tres illi

reges, primum et ante omnia condolentium gestus habilumqiiie induunt, « et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum, » etc. Quod inagno judicte accurate expendens Orígenes, lib. Hl in *Job*, annotavit illos eo consilio hoc fecisse, ut ejus factum imitando summam ægro consolationem, et quem poterant maximum honorem exhiberent. Quasi dicerent : « Quæ fecisti, o Job, facimus, et quæ gessisti gerimus : vestimenta nostra scindimus. et terram supra capitii nostra spargimus. Sic namque citu fecisti ante paululum, o Job; utinam cæteros dolores tuos tecum dividere possemus! » Hac sane condolentia multo magis Jobum honorarunt et consolali sunt, quam si verbis tantum, etsi magnificis, intimum doloris sui sensum expressisset. Non enim dolorem alterius recte consolator sublevat, nisi simul cum eo etiam doleat, quemadmodum ferrum cum alio ferro (ut S. Gregorius ait) non bene cohaeret, nisi ultitumque igne mollescat, Ita nimirum Christus quoque lacrymatus fuit, *Joan*, xi ,35, ubi Mariam fratris sui Lazari mortem deplorare vidit; et Apostolus monet nos, *Rom*. xii, 15, « flero cum flentibus. » Qu@ condolendi atquecollacrymandi ratio in consolando plurimum valet.

13. Et SEDERUNT CUM EO IN TERRA SEPTEM DIEBUS Veri. 13. ET SEPTEM NOCTIBUS, ET NEMO LOQUEBATUR E! VERBUM ' VIDEBANT ENIM DOLOREM ESSE VEHEMENTEM. — Istius- Quomodo modi quoque sedendi in terra silum apud velcres lugentibus fuisse proprium ac familiarem, tam ex trCs hoc loco quam ex *secundi Threnorum* versu decimo paulo ante citato, aliisque Scriptune locis amici lr^/^ manifeste colligitur. Quomodo autem lres illi gerunt? amici septem integros dies apud Jobum in silentio ac mærore considendo transegerint, diversimodo explicant auctores. Ac Orígenes quidem ait Jobum in adventu amicorum a sterquilinio surrexisse, et in domum ac civitatem suam se recepisse, ut tantos hospitos pro dignitate honesto saltem loco exciperet, ibidemque septem integros dies, divina illos virtute sustentante, sine cibo et potu exegisse. Verum hoc Olympiodoro, quem D. Thomas, I.yranus, Cajetanus, aliique passini sequuntur, minime probatur; cujus verba, quibus in *Catena* nodum hunc solvit, sunt hujusmodi : « Non dicit Scriptura lotos septem dies totasque septem noctes illi assedissee amicos: perspicuum igitur est cos, ubi magnam diei partem assedissent, discedere solitos ad necessaria munera conficienda, ac rursus redeuntes ad multam noctem sessitavisse; deinde abiisse, tum de mane ad eundem revertisse : id quod certissimorum summeque dolentium amicorum proprium est. Quotidiani vero sermonis consuetudinem complexa Scriptura simpliciter pronuntiavit septem illos dies septemque noctes propter cum seclisse. Nam cum Jacob ait annos quatuordecim servivisse ei diei aestu exustum esse, ac noctis glacie obriguisse , an idcirco nunquam sub tectum consede-

bal? nullam tolo illo tempore quietis partem capiebat? Ilæc ergo velle ad calculos revocare ridiculum est. Scriptura enim, ut dixi, a sermone familiari non recedit. » Sic ille. Septem igitur dies totidemquo noctes amico suo assedissee dicuntur, quia nimirum totum illud tempus sive diurnum, sive nocturnum, luctui præstitutum, legitime impenderunt, quod ex consuetudine ab illis impendi solet qui alios in suo dolore consolantur, juxta illud *Ecclesiast.* cap. xxii, 13 : « Luctus mortui septem dies. » Quo dierum spatio Jacobo quondam parentatum legimus. Neque enim vero simile est continuum illud tempus ita dolori ac luctui totum fuisse impensum, ut sino ulla intermissione toto illo tempore tres amici Jobo continenter assederint, quia hoc nimis molestum accidisset tum amicis, qui gravem illum halitum et teterrimum fcelorem, quem corpus Jobi in saniem resolutum, et tot ulceribus purulentum jugiter exhalabat, tanto tempore sustinere, aut ferre nullo modo potuissent; tum etiam fortasse multo magis ipsimet Jobo, qui suum lugendo et ejulando consolari dolorem in amicorum oculis sine pudore non poterat. Deinde parum credibile videtur, amicos illos reges totum illud septemdiale tempus jejunos transegisse. Nam in loco tam fctenli ac sordido, in ipsomet Jobi teterrimam mephititn exhalantis conspectu quis vel in extrema fame stomacho nauseante cibos sumere potuisset? Jobum autem una cum illis in domum suam concessisse, ut ipsos honesto hospitio exciperet, gratis ab Origene dicitur, cum nullum omnino habeat in

Scripturis fundamentum, prreterquam quod ipsemet Job in isto statu lain calamitoso ad islinsmodi munus tractandi tales pro dignitate hospites prorsus ineptus censeretur. Probabilissimum itaque videretur, el in re incerta maxime vero simile, ipsos statis quotidie temporibus ad Jobum extra civitatem in sterquilinio sedentem accessisse, ad tam triste illud et insolitum spectaculum cum stupore contemplandum, rique externis nvestitire signis condolendum (uti textus Scripturæ non obscure insinuat), dolorisque magnitudinem voluti attonitos silentio monstrasse, tacite significantes majorem longe Jobi dolorem existere quam ut verbis leniri possit. Quemadmodum enim medici (inquit Plutarchus) in vehementi fluxu pituite non slatim succurrunt pharmacis, sed foris admovent quod tempore concoquat humorem, ac tum medentur, ita in recenti dolore tacendum, donec tempore mitior admittat consolationem. Quod autem hanc postmodum non saliapam et Jobo accommodatam attulerint (cum Orígenes, lib. III, Olympiodorus in *Catena*, S. Gregorius in Præfatione in *Job* cap. v, alique Patres passim doceant ipsos fuisse viros sanctos et cordatos, nipote sanctissimi hominis amico familiares), existimo non tam malitia? quam ignorantia? ipsorum tribuendum, qua communi illius temporis opinione decepti existimabant tantas peen is nulli a Deo nisi ob gravia scelera irrogari. Sed de his postea pluribus. Nunc ad sequens caput transeamus, ut post diuturnum silentium sanctissimi Jobi oracula percipiamus.

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job, laxatis natura habenis, maledicit dici nativitatissua, prascnlique vita, ostendens mortalium miserias, et a quot malis liberatur qui hac luce statim privatus est.

i. Post hæc aperuit Job os suum, et maledixit diei suo, 2. el locutus est. 3. Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est : Conceptus est homo. 4. Dies ille vertatur in tenebras, non erquiral eum Deus desuper, et non illustretur lumine. 5. Obscurent eum tenebra), et umbra mortis; occupet eum caligo, el involvaluvamailudine. G. Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. 7. Sit nox illa solitaria, nec laude digna : 8. maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan; 9. obtenebrentur steli® caligine ejus : expectet lucem et non videat, nec ortum surgenlis aurora). 10. Quia non conclusit ostia veniris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. 11. Quare non in vulva mortuus suum, egressus ex utero non statim perii? 12. Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus? 13. Nunc enim dormiens silerem, el somno meo requiescerem : 14. cum regibus et consulibus terræ, qui ædificaut sibi solitudines : 15. aut cum principihqs, qui possident aurum, el replent domos suas argento : IG. aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepiti non

viderunt lucem. 17. Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore. 18. Et quondam vincti pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris. 19. Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo. 20 Quare misero data est lux, et vita bis qui in amaritudine anima! sunt? 21. Qui exspectant mortem, el non venit, quasi eilodienles thesaurum. 22. Gaudentque vehementer cum invenerint sepulcrum. 23. Viro cujus abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris? 24. Antequam comedam suspiro: et l inquam inundantes aqua!, sic rugitus meus : 23. quia timor, quem timebam, evenit mihi : et quod verebar accidit. 2G. Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? et venit super me indignatio.

v.r< i. 1. Post n«c apebuit Jobos slum. — Hactenus
0- siluerat vir sanctissimus æquo animo tribulatio-
proJcst nis pondus sustinens, nec ullam proferens quere-
Mira- lam; quapropter post tam diuturnum silentium
tioni jure meruit, inquit Ambrosius, ut tandem ape-
ialrr riens os suum mysteria loqueretur. Quid enim
idi m aliud significant illa verba : a Post hæc, » nisi
■lu
* post acceptas plagas, post amicorum adventum,
iç u post septem dies silentio transactos, post vermi-
culorum famem expletam , ut argute notat Orí-
genes, dicens morem esso Orientalium, Persarum,
Medorum, ChakLeorum inter pocula non loqui?
Hanc ergo geniis sue consuetudinem observans
vir patiens, dum de illiussanguine vermes conviva-
bantur, tacuit, nec verbum ullum dixit : sed post
sedatam vermiculorum sitim, post diuturnam in
silentio patientiam, tandem aliquando os aperuit
ac loqui ccepit, docens nos, ut si sancto digneque
tribulationis tempore loqui desideremus, dudum
prius sileamus, atque æquo animo ærumnas to-
leremus, cum certe non minus Deo gratum sit is-
tiusmodi in principio tribulationis silentium ,
quam in ejus prosecutione sancta locutio. Hoc
in primis fuit in sanctissimo Jobo prorsus admi-
rabile, quod tot tantisque coopertus plagis, a
principiosilucril, necquerulosuna aliquod verbum
protulerit. Quod accurate annotans Orígenes
lib. I in cap. i Jo6, merito his verbis admiratur :
et Cum, inquit, unum ex pluribus videretur Ja-
cob filium perdidisse, a cuderis omnibus conso-
liri non potuit, sed dixit : *Descendam lugens in
infernum*; magnanimus autem Job post pecu-
lii perditionem, el post bonorum omnium direp-
tionem, omnium filiorum miserabilem interitum
pariter simul cum audisset, non suspiravit, non
ingemuit, non maledixit, non blasphemavit, non
culpavit, » 0 admirandam cl stupendam omni-
bus non solum hominibus, sed etiam angelis pa-
tientiam, ipsisque adeo daemonibus tremendam
ac formidabilem ! Quemadmodum S. Chrysosto-
mus, lib HI in *Jub* exclamat, dicens : u Non solum
omnes homines, sed puto, quod cl audeo dicere,
tinni Ipsos angelos atque omnes d.umones per-
l rruil lobi tolerantia atque constantia, quia cum
t tan acciperet in eum potestatem, cuncta hæc in
i. ex rcuit, quæ omnium corda in pavorem de-
ducunt, cl omnem animam stupere faciunt. » El

tamen tanta sustinens non gemuit, non maledixit,
non est conquestus, quinimo, quietissima intra
so pace fruens, totum hoc negotium in tranquil-
lissimo silentio soli Deo dereliquit atque com-
misit. Quid ergo mirum, si non defecit, si susti-
nendo perduravit, si vicit, si Dei auxilium impe-
travit, cl omnes insultus inimici superavit? cum
nullum aptius sit medium ad tribulationem for-
titer perferendam, sicut et ad opem divinam pro-
merendam, quam sic silere, juxta illud *Isaice*,
cap. xxx , 15, aureum vere oraculum : « Insilenlio
et spe erit fortitudo vestra. » In silentio, inquit, id
est m sustentia et omnis auxilii humani despi-
cientia, et in spe, id est in solius divina! opis
exspectione erit fortitudo vestra, scilicet adver-
sus omnium malorum incursus. Hinc si, nostro
vitio el peccato divinam in nos vindictam pro-
vocante , in gravem quampiam tribulationem cl
ærumnam inciderimus, ex nullo sane signo cer-
torem cito emergendi et salutem consequendi
spem elicere poterimus, quam si in ipsa tribula-
tione constituti humiliter siluerimus, nullum
prorsus querulosum verbum proferentes, nec a
rebus externis consolationem anxie requisiveri-
mus, sed quiete ac pacifice collum divino tribu-
lationisjugo submiserimus. Job itaque ad nostram
doctrinam, priusquam loqueretur, siluisse signi-
ficatur, ut discamus nobis silendum in tribula-
tionibus , quæ nulla re facilius quam humili si-
lento superantur. Ende tantum abest ut, quem-
admodum stulta mundialium hominum fert opi-
nio, pusilli cordis sit aut abjecti, quin potius ve-
re magni excelsique animi sil indicium, et latis-
simi regique cordis argumentum, quo cœlestis
sapientiæ thesauri reconduntur, ut tempore op-
portuno plurimis ditandis erogentur, line spectat
illud oraculum Salvatoris apud S. Lucam, cap. vi,
dicentis : « Bonus homo de thesauro suo profert
bonum ; » idque ipsum statini explicans subjun-
git : « Ex abundantia cordis os loquitur. » Cor
itaque thesaurus est in quo verba conduntur,
concipiuntur, condantur aurea argenteaque ad-
modum pretiosa; verum illa ipsa non statini pro-
ferenda , nisi sapientia abundaverint, quia boni
hominis est ex abundantia cordis loqui; impii
vero ipsammet cordis sui substantiam temere
profundimi ac perdunt; cum enim angustum

mbrant cor, simul atque vel minimum tribulantur aut affliguntur, illico replentur indignatione, ac foras emittunt voces blasphemias atque impietate plenas; at justi, cum cor latum et amplum habeant, in tribulatione silent, quia non tam cito afflictionibus obruuntur aut dejiciuntur, juxta illud Sapientis : « Non contristabit justum quidquid ei acciderit ; impii autem replebuntur malo, » *Prov. xn*, 21. At cur non contristabit? nisi quia, ut S. Chrysostomus, homil. I *in qpist. II ad Cor.*, ait, « non afflictio, non insidile, non aliud quidquam prudentem animum molestia allicere queat ; quin potius, quemadmodum si scintillam in magnum pelagus abjicias, eam protinus exstinxeris, eodem modo molestia omnis, quantumlibet ingens, si in animum bene sibi conscius inciderit, confestim perit, et evanescit. » Mira sane tribulationis cum corde justis comparatio, in qua afflictionem quidem vir sanctus parvam dicit scintillam, cor vero justis pelagus vocat immensum, a Ut igitur, pergit ibidem S. Chrysostomus, præ gaudio bonæ conscientia* suum mœrore arripi non potest, sic qui illud minime amplexus est, a quibusvis corripitur et expugnari potest. » Silet ergo in tribulatione justus, et si aliquando loquitur, non nisi verba promittit sanctissima, quæ sint signa vere et non ficta; sanctitatis. Talia utique sunt etiam præsentia Jobi verba, quæ licet externa fortassis specie tenus duriter nimis sonare vulgo videantur, a peritis tamen et mysteriorum capacibus divinè prorsus philosophic plenissima deprehenduntur. Atque in primis Jobum hic mysteria loqui ipsum ejus orationis exordium manifeste insinuat, quod sic habet :

Post hæc apertit Job os suum. — Qua periphrasi Scriptura vix unquam utitur, nisi cum de mysteriis gravissimis quoque rebus sermo instituitur, quemadmodum e variis sacre pagina; locis patet, ut cum Christus in Evangelio novam discipulis doctrinam traditurus et beatitudinis mysteria revelaturus introducit : a Aperiens, inquit, os suum, docebat eos dicens : Beati pauperes spiritu, » *Mutill. v*, 2, etc. Similiter in *Actis Apostolorum* : « Aperiens Philippus os suum, evangelizavit illi Jesum, » *Act. vin*, 35. Et alio loco : a Aperiens autem Petrus os suum, dixit, » *Actor. x*, 34, etc. Quare diligenter notandus est sermo qui immediate istiusmodi præfationem subsequitur, quoniam mysterio magno non caret.

Et maledixit diei suo. — Iste verba voluti summa sunt totius sententiae quæ hoc capitulo a Jobo pertractatur, pro cuius exactiori intelligentia quondam hic quærenda, nonnulla etiam ex præcedentibus supponenda, necnon pauca obiter observanda occurrunt.

Ac in primis quæritur, an licita, et qualis fuerit hæc Jobi maledictio, qua diei suo natali pessima quæque imprecari videtur? Pro cuius quaestionis resolutione suppono *primo*, S. Job virum fuisse patientissimum, ut ex iis quæ duo-

bus præcedunt utribus capitibus dicta sunt, abunde patet, et consequenter nihil ex impatientia protulisse, ut volunt Judæi, qui inique opinantur Jobum, lot ærumnarum atque dolorum perlatum, Pñ-ogravi et iniquo animo hæc maledicta coogessisse; quos jure merito Christiani auctores refellunt, cum cap. i et n expresse dicatur in his omnibus non peccasse labiis suis, et a Ileo in fine libri, cap. XLii, laudetur, dicente : « Non estis locuti coram me rectius sicut servus meus Job. »

Suppono *secundo*, S. Jobum hic non loqui indolenter, qualia nonnunquam verba sensus seu partis inferioris esae solent, sed medituro ac deliberato consilio proferre quæcumquo proloquitur; sunt enim ejus verba rationis seu partis superioris, ut patet ex tunc prædyliberato ejus exordio ac totius exinde orationis decursu, præsertim cap. vi, vers. 8, cap. vu, vers. 15, et cap. x, vers. 18 et seq. Quibus suppositis,

Nota *primo*, proprie tantum maledici Deo vel creaturis ratione prædilis, uti docet S. Thomas II II, Quæst. LXXVI, art. 1 et 2, quia sicut hæc sole benedictionis ac boni spiritualis, v. g. charitalis, virtutis ac beatitudinis capaces sunt, ita e diverso quoque solis illis proprie maledicuntur, quod idcirco gravissimum est peccatum. Rebus autem inanimatis ac ratione carentibus mali quidpiam imprecari non usque adeo est malum, nisi forte quis in odium proximi id faciat, vel quatenus sunt creatura Dei, ita ut injuria in proximum aut ipsummet Numen sanctum redundet. Nam creature cuiuspiam rationis experti maledicere, est tantum optare illam non esse, aut aliquo sui ornamento carere, quod otiosum quidem est, si sine causa fiat, verumtamen id charitati proprie non repugnat, quia charitatem erga illas minime habemus, sin autem justa quæpiam et gravis causa subsit, nullum prorsus est peccatum iis hoc modo maledicere.

Nota *secundo*, licet aliqui cum S. Gregorio pro s. c. wix loci hujus explicatione a i allegoriam confugiant, proprie tamen ad litteram hanc maledictionem, prout verba sonant, accipiendam esse, cum nihil obstet quominus sensu proprio sumi possit, ut recte S. Chrysostomus et Orígenes ad hunc locum, et S. Hieronymus in cap. xx *Jeraniæ*, ac S. Ambrosius, lib. II *de Bono mortis*, necnon S. Hilarius in *Psalm*, cxix, ostendunt. S. enim Job, quemadmodum Ilabacuc et Jeremías, maledixit diei nativitatis suæ, hoc est, m dum illi optavit, scilicet non esso ut nunquam fuisset, quia videlicet optabat se nunquam fuisse natum, nec in lucem unquam produsse, idque justissimas gravissimasque ob causas, nempe quia dies hæc nativitatis in linitium ipsi ærumnarum causa et exordium exstiterat, ac in primis peccati originalis aliorumque ex eo pullulantium malorum, et per consequens periculi æternæ damnationis. Quamquam, m rigide textum examinemus, S. Job hoc loco a peccato et culpa magis abstrahere, et so-

las suas, quibus inpræsentiarum opprimebatur, ærumnas deplorare videatur.

SftJdtnr His igitur præmissiset annotatis, ad propositam
9 quæS(jonem respondeo patientissimum mortalium
Jobum gravi hac querela, quam hoc capite do-
Prirr.\\ ponit et exaggerat, *primo* tantum voluisse amicis
4,l J r suis posterisque omnibus testatam (acerodolorum
suorum, quos patiebatur, acerbitem, necnon
simul humanal vital miserias, et ærumnarum,
quibus illa repletur, magnitudinem ob oculos
ponere, ostendendo illas ipsamct vitæ careniia, et
mille mortibus longe molestiores gravioresque
esistere, adeo ut satius esset nunquam fuisse na-
tum, quam tot tantisque miseriis obnoxium, eo
nimirum sensu quo Ecclesiastes cap. iv, 3 : « Lau-
davit magis mortuos quam viventes, et felicitem
utroque judicavit qui necdum natus est, nec vi-
dit mala quæ sub sole fiunt. » *Secundo*, justissi-
mam ob causam in tantis afflictionibus rationem
seu partem hominis superiorem, laxare appetitui
inferiori habenas querelarum, ut sic dolor inter-
nus, qui erat pene intolerabilis, in verba queru-
la foras erumpens paululum leniretur. Interim ta-
men S. Job secundum supremam hominis portio-
nem absoluta voluntate patienlissimum et ad di-
vin® beneplacitum voluntatis penitus resignatum
fuisse, ad vitam etiam longissimam in tantis cala-
mitatibus ducendam. Sicut v. g. Christus Domi-
nus in horto parti inferiori habenas trisliti® laxa-
vit, ac passionem imminentem deprecatus est,
quam tamen absoluta voluntate cum plenissima
sui ipsius in Dei Patris voluntatem resignation®
generosissime suscepit atque sustinuit.

Sren-do. Quæritur *secundo*, an licite Job desideraverit
Tb| non C5SC' non ^isse? Mulli id negant, quibus
dH favere videtur D. Augustinus, lib. III *De libero*
mun *Arbitrio*, cap. vi, vn et vm, pro quibus etiam
militat hæc ratio : quia nimirum omne esse
quantumvis miserum, tamen bonum est, ac proin-
de amabile, et non odibile exist'd. Unde res om-
nes naturaliter amant suum esse, ergo contra na-
turam est illud odisse.

Respondeo nihilominus id licere, *primo*, quia
quamvis omne esse secundum se nude spectatum,
bonum sit et amabile, si tamen tot tantisquo
ærumnis involvatur, ut hæ præponderent, tunc
longe satius rationique magis consentaneum cen-
sebit omnis prudens velle non esse, quam semper
ita miserum existere. Et vero hic sensus, et ratio-
nis usus dono a natura datus, si nihil fructus,
sed sensum duntaxat malorum exhibet, quidn un
in eo boni est, cur expetendus sit?

Secundo, id evidens est in peccatoribus et dam-
natis, quibus citra controversiam longe satius es-
set non esse, quam in peccato et in damnatione
perpetua versari, quemadmodum de Inda prodi-
tore Christus ipse testatur, dicens : a Bonum erat
ei, si natus non fuisset homo ille, » *Mattii*, cap.
xxvf, vers. 24.

Tertio, quia huic sententi® passim subscribunt

omnes fere sancti Patres, nominatigli S. Chrysos-
tomus, Polychronius, Olympiodorus in *Catena*,
S. Hieronymus in cap. xx *Jeremía*, quibus acce-
dunt Theologi, D. Thomas, S. Bonaventura, et
Scolus in IV *Sententiarum*, distinct. 50, cum asse-
clis suis. Qui et ipsa quoque Gentilium oracula,
et profani sapientes, si paucos excipias, unani-
miter docuerunt satius esse mori quam vivere,
uti videre est apud Herodotum, lib. I in *Solone et*
Croeso, et lib. VII in *Artabano et Xerxe*, apud Pla-
tonem in *Axioco*, apud Ciceronem in fine lib. I
Tusculanarum Qiuestionum, alquo apud Euripidem
tn *Bellerophonte*. Ex Christianis autem do hoc ar-
gumento lege S. Ambrosium, lib. I *De Bono mortis*,
et S. Cyprianum, tractatu *De Immortalitate*, et
S. Gregorium ad hunc locum. Poterat itaque pru-
denter Job lantere vitæ suæ, ac nunquam in lu-
cem prodiisse velle, eo præserlim tempore quo
tot tantisque calamitatibus obruebatur; et hoc
sensu consequenter poterat absque ullo peccato
diei suo maledicere, id est, optare ut nunquam
illuxisset. Est enim Hebræis usitata loquendi for-
mula, qua rei, quam non esse cupiunt, male-
dicere dicuntur. Sic Balac vocavit prophetam
Balaam ut malediceret Israel, existimans hac ejus
maledictione effectum iri ut populus esse desi-
neret. Solent etiam Hebræi maledicere tempori
vel alteri cuicumque rei cunctæ cum ea quam
non esse cuperent. Hoc modo David dira impre-
catus est montibus Gelboe, quod in eis Philislæi
regem Israel interfecissent, et ejusdem copias pro-
fligassent. Qua imprecatione David solummodo
significavit se optare ut a Plililsheis victoria illa
nunquam fuisset obtenta. Jeremías quoque, non
absimili a Jobo ratione ac sensu, diei qua natus
fuit, maledixit, uti et nuntio, qui patri suo pri-
mus indicaverat ei filium esse natum, haud obs-
cure verbis istis nativitatis ipsum suæ pœnitero
significans, id quod Jobus quoquo toto hoc ca-
pite diris imprecationibus facit. Quare nullum in
illis crimen est, sicut nec crimen esse probavimus,
justas ob causas optare non esse natum. Sancto-
rum enim virorum verba, ex Dei amore et ejus-
dem honoris zelo profecta, quibus calamitosa
hujus vitæ miserias aversabantur, haudquaquam
temere ad alium sensum detorquenda, nec ad iræ
nostræ excusationem usurpanda sunt. Talia au-
tem hæc Jobi ac Jeremiæ verba fuisse constat,
quibus Job quidem ex amore Numinis diei, quo
scilicet peccato vivere cœpit, ex quo tant® mi-
seri® prodierant, malum imprecatur, optans ut,
inquit S. Ambrosius, lib. *De Bono mortis*, cap. ii, pe-
rire diem sæculi hujus, quo sublato dies aeternita-
tis adveniat; Jeremías vero divini honoris atque
animarum zelo incitatus diei suo maledicit, mise-
ram hanc vitam cum futura illa beata commuta-
re desiderans, ne videret calamitatem eorum quos
Dominus ex omnibus nationibus in populum sibi
peculiarem elegerat, et in suam adseiverat familia-
ritatem; nuntium autem nativitatis suæ exsecra-

tus full, nnn quasi viro jsii mali quidpiam optarci, sed ut doloris ao zeli sul vim et magnitudinem exprimeret : Illa dolco , inquit, populi a Deo electi miseram sortem, ut, secundum hominem loquendo, mallet potius non fuisse, quam tantam pervicacium hominum incredulitatem cernere, tanlamque illorum calamitatem, quæ mihi divinitus inspiratur, audire. Illa passim duorum sanctorum horum imprecationes SS. Patres exponunt. Unus pro omnibus audiatur Anastasius Nicænus, Quæst. XXX in *Scripturam*, qui, inquirens quomodo Job exsecratur diem suum, ait ipsum hoc fecisse pio erga proximum zelo, ne il ipso scandalizarentur qui ipsius noverant piciitem, et quæ non fas erat dicerent aut cogitarent, et propter ipsum peccato essent obnoxii, aut Deum esse injustum existimarent, aut justii vitam sincere non suscipientes plus damni quam commodi exinde referrent : « Mentis itaque, inquit, eorum in alleram partem propensionem et læsionem suspectam habens justus lamentabatur. Solent enim justii aliorum tanquam suas deflere calamitates, quomodo etiam Jeremias propter populi iniquitatem et templi eversionem exsecratus est simul suum natalem et diem, in quo natus prodiit in lucem. Si hic autem non ferebat labores et afflictiones quæ ex aliorum constibant iniquitate, non multo magis palientissimus Job jure ægre ferebat quod quidam supplantabantur; el propterea eum taedebat vivere, ut qui aliis inventus esset causa peccati. »

2. Et locutus est. — In Hebræo habetur : *Et respondit Job, et dixit.* Quæ verba conficiunt secundum hujus capituli versiculum, vel potius primum versum cum tertio conneclunt, in quo formalia imprecationis verba referuntur, quæ sic habent :

VttB. 3. 3. PP.HBAT DIES IN QIA NATIS SUM, ET NOX IN QUA dictum Ist : Conceptus est homo. — E.4 Hcbræa enallage temporis, quasi dical. Ilinam periis-et, et nunquam fuisset dies illa, el per consequens nativitas mea! Tempus tolli cupit, scilicet diem ortus sui el noctem suæ conceptionis, ut ea quæ isto tempore facta sint, nempe nativitas et conceptio, simul auferantur, sicut paulo ante in simili Davidem montibus Gelboe offensum et mala imprecatum fuisse diximus, eo quod certamen ac prælium in illis commissum exsecraretur cl ægre ferret.

Alphonsus Salmeron noster, Prolegómeno decimo, isliusmodi maledicentiam a peccato defendit, quod nimirum Job septem illis diebus, quos in silentio cum amicis transegerat, peccati, in quo conceptus ac natus fuerat, immunditiam sit contemplatus, cujus tanto horrore atque odio afficiebatur, ut in hujusmodi exsecrationis verba prorumperet, quibus haudquaquam Dei, cujus conceptus el partus sunt, operibus, aut etiam (mipori vel crealuræ ulli maledicere intendebat; sed solum peccatum detestari atque exsecrari cupiebat, in quo concipimur el nascimur, et per

quod anima ælcmæ damnat.onn rea conscit ntur. Pari fere modo S. Gregorius, lib. III *Moralium*, cap vu, Philippus Presbyter, et S. Augustinus in *Annotationibus* locum hunc exponunt, ac si Job dicat : Dies peccati et mutabilitatis pereat, et lumen justitiæ et taternitatis erumpat, redeat per Christum immortalitas, quam per Adam reatu prevaricationis amisi; et abeat mors a me, qua n alio delinquente contraxi. Similiter Beda et D. Thomas censent Jobum hic detestari nudita'cm justitiæ originalis in qua conceptus et naius ffiL Unde intelligitur, quam inconsulte agant principes el optimates illi, qui diem natalem suum magna lutili i celebrant, clin fastos referunt, nec non candido, ut aiunt, lapillo signant; non ita fecit Job, qui illum deleri cupit et expungi.

Considera qualem diem homo justus deleri v> Q-xu.a lit, non utique diem aerumnarum ac dolorum, ,b^ r£b in quo, dum hæc dicebat, versabatur, sed diem suam, id est diem qua in domo regia natus est, quam secuta sunt tot gaudia, tot divitiæ, tot regiæ voluptates. Hanc nimirum diem vocare solent homines suam, et misere decipiuntur. Non enim dies temporalium felicitatum sunt dies hominis justii, quemadmodum argute in *Catena* Olympiodorus observavit dicens : « Quod enim quemque delectat, id diem putat suam ; ita errore animi decipimur. Quare h inc diem justus cupit deleri, ut quæ solo nomine vicinitatem lucis imitatur. » Misere fallimur, dum inter dies nostras computamus dies temporalium felicitatum; quem communem ac popularem errorem B. Job hoc loco damnans, non præsentem diem calamitatum, sed præleritam felicitatum optat deleri et exstingui ac penitus obtenebrari. Nulla enim dies proprie conseudaest nostra nisi quam sustinenda condecioamus, uti pulchre Psalmista canendo docet his verbis: a Exsultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris, d *Psal.* lxxxix, U. q. d. Nullam diem nostram amisimus, omnes nobis s »l dio fuerunt ac delectationi. Quænam autem h e dies fuerint, quæ sic universæ steterint ad solatium, statini subjungit dicens : « Ladatisumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. » Dius igitur tribulationum etsuslinenliæ hæ vere dies sunt, quarum nulla viris justis et electis deperit, sed universæ illis ad gaudia reservantur sempiterni. Quod cum recte no- Oda- rii Ecclesia, non in die natali, sed in die potius inorlis, sanctorum suorum festa celebrat, quem- U is d'<s admodum acule Orígenes, lib. III in *Job*, ad obtns hunc locum annotavit, dicens : « Diem mortis rrx5Ult celebramus, quia non moriuntur hi qui mori videntur. Propterea el memorias sanctorum facimus, et parentum nostrorum vel amicorum in fide inorientium devote memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consummationem in fide postulantes. Sic itaque non diem nativitatis celebramus, quia ia perpetuum vivent ii qui moriuntur. » Sic Origo-

nrç, *qui* ibidem pulchram hanc promiserat admonitionem, dicens : « Hæc audientes nos, o viri, non congaudeamus Ierren® nativitali, sed timeamus a plurimis hujus mundi lentionibus, sed paveamus a terribili introitu in illud incorruptibile æculum, ubi erit revelatio et inquisitio omnium operum atque verborum nostrorum. Animadvertamus, o homines, quare immutatio facta est in hominibus. Non priores diem nativitatis celebrabant, unam vitam diligentes, et aliam post hanc non sperantes; nunc vero nos non nativitatis diem celebramus, cum sit dolorum atque lentionuni introitus, sed mortis diem celebramus, nupote omnium dolorum depositionem atque omnium lentionum citionem. » Hinc etiam, cap. vu, vers. 2, dies mortis dici nativitatis, et mortui viventibus a Salomone longo intervallo anteferuntur, quia videlicet mortui, ut interpretes illa loca exponunt, et S. Ambrosius loto libro *De Bono mortis* fuse prosequitur, jam extra stadium sunt, et peccandi periculum evaserunt, in quo viventes adhuc assidue versantur. Unde Olympiodorus in priorem Salomonis locum modo indicatum : « Natalitius, inquit, dies in turbulentum vite hujus pelagus nos inducit, ubi draco latibulum suum posuit; transitus vero dies o stadio nos abducit; » ac si diceret : Vide unius diei præ alia proslantiam et securitatem, quandoquidem dies nativitatis omnibus ærumnls, cl, quod gravius est, peccandi periculis ac dæmonum fraudibus, et proinde ætern® mortis ale® nos exponit, dies vero mortis tinto nos discrimine penitus eximit liberatque. Eamdcm plane ob causam Orígenes ad hunc locum scite observat Jobum haudquaquam morti mortisve nuntiis, scilicet aegritudinibus ac doloribus, sed potius diei nativitatis su® maledixisse, quod nimirum hæc ipsum lentionibus et peccandi periculis obnoxium reddidisset, ac salutis discrimini objecisset. Quare Jobi verba cura Salomonis oraculo eleganter componens : « Non maledicatur, inquit, dies mortis, nec dies finis, nec dies exitus de hoc sreculo (est namque confirmatio et requies, cl dolorum omnium transitus ac d positio), sed dies nativitatis, qui tribulationum et angustianim, dolorum quoquo ac miseriarum omnium, necnon peccatorum el impietatum initium est atque introitus. Mento igitur (!am t : *Maledi' Ia dies in qua natus sum*, quia melior est dies mortis die nativitatis. »

Confirmant id ipsum Christi lacrynire in resuscitatione Lazari ubertim fusa; de quibus cum a quibusdam ambigeretur, et curiosius inquireretur, cur nimirum -apicatisissimus Dominus eum defieret, quem continuo suscitatum ibat, S. Isidoros Velusiott, lib. II. cpisL 173, acuter respondit. non ideo Dominum fuisse lacrymatum, quod Luarus fuisset mortuus, sed potius quod ad declarandam gloriam "Uam, a loco quietis, in quo erat, ad <adium et palæstraiu ancipiti* periculi

plenam, et n placido porla, in quem incolumis pervenerat, ad altum et tempestatibus resluan* mare revocaret. Ipsamet Isidori verba spiritali eruditione plena sic habent : a Lazarus Salvatore* amicus erat; amicus porro cum esset, omnino probus erat; nec enim pur® et labis omnis experti justitiæ charus fuisset, nisi justus exstisset. Dens enim non favore, sed iudicio ad amandum duci solet. Cum autem justitia proditus esset, atque ex huius vit® stadio cum laude atque gloria excessisset, non est dubium, quin in requie et honore esset. Quoniam igitur ob suam gloriam a morte ad vitam excitaturus esset, collacrymavit, his prope modum verbis utens : Eum qui in portum jam appulerat rursus ad fluctus el procellas voco; cum qui jam coronam consecutus erat ad certamina rursum duco. » Hæc ille. Homines itaque perversi, quos Scriptura filios hujus sreculi nominare consuevit, magna passim lætiliæ significatione celebrant, cl festivum agunt diem nativitatis su®, quia nimirum ad hic vivendum et genio indulgendum nascuntur; deplorant vero cl abominantur diem mortis sure, quia tunc omnibus, quibus in hac vita fruebantur, deliciis privantur, ct ad mortem perpetuam atque relernas misérias condemnantur; at c diverso jnsti, qui filii Dei nominantur, hic deplorant diem nativitatis sure, quia in eo ad ærumnas hujus vitre, cl ad crucem Domini portandam, ac semper mortificationem Jesu in corpore suo circumferendam, nascuntur; gaudent vero in die mortis, cumque solemnem ac festivum celebrant, quia minime moriuntur, sed tunc potius mori desinunt ac vivere incipiunt, quoni in vita Jesu manifestatur in cis, cum quo regnabunt in æternum, et perpetua beatitudine perfruentur. Quod cum ita sit, quid mirum si S. Job in mediis tribulationum fluctibus constitutus, ad mortem, voluti tutissimum salutis portum, adspirarit, ac dici nativitalis sure, tantarum origini miseriarum, male precatus sit dicens : n Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est : Conceptus est homo. » Septuaginta legunt : xxi *ĩ* tzdvn, t' *tmt* : άπω : *et nox illa, qua dixerunt : Ecce masculus*. Quasi nobilis et invictus athleta masculus vocari minime sustineret. Sed cur non diceretur mas, qui invictus inter lot pressuras stetit? qui Sitan® tela suslinuil? qui amarissimos tot ruinarum fluctus adinstar rupis constantissime excepit, et in semelipso confregit? Providebat nimirum vir cgregiis prophetico spiritu illustratus graviolem Christi Domini passionem ac fortitudinem longe majorem, cui sua comparans certamina virilem erubuit appellationem, utpote cujus robur femineum appareret comparatione Christi patientis, qui solus viri vere masculi nomen per excellentiam merebatur, quemadmodum Olympiodorus ad hunc locum in *Catena* annotavit, dicens : « Detestatur etiam cos qui cum marem nuncuparunt, quod crederet ejusmodi Dom num solutu fuisse, oque

maris nomina proprie convenire. » Postquam scilicet Jesus in arenam prodiit, et adversus principes tenebrarum dimicavit, ipse solus do mascula el virili virtute potuit gloriari; cæteri vero omnes, quantumvis invictissimi athletæ, etiam Job ipse, Christi comparatione robur potius femineum quam masculum præ se tulerunt, licet quoad nos nostriquo similes non solum fortitudine viri et masculi, verum etiam gigantes merito vocari possint.

Ver*. 4. 4. Dies ille vertatur ix tenebris, non RE-QUIRAT EUM Deis desuper, et nox illustretur nv* ad-lumine. — Ter camdem repetit sententiam, qua in^nii dixerat : «Pereat dies. » Nam si in tenebras vér-in ijn\ tatnr, dies non urit; similiter si Deus earn desu-spec-per non requirat, id est, in munero dierum non C3Tr|1, ponat, nec illius ullam rationem habeat, sic etiam non erit, si nullo prorsus lumino illustretur. Dies enim lumen natura sua postulat. Si igitur Jobus diei, in qua natus est, tam dira imprecetur, quanto utique diriora debet homo imprecari hone ac dici, qua in peccatum lapsus, et per peccatum mortuus est? Pereat profecto dies illa, atque iterum et sæpius pereat, ac de numero dierum amputetur. Quod si dies, qua quis peccat, de numero dierum deleri debeat, me miserum et infelicem! quotnam tandem dies erunt vite mcæ, in qua dies omnino nulla crimine vacavit? Nulla» profecto. Unde religiosus quidam vir de familia Tranciscanorum, ut in *Chronin* eorum, III part. Db. Vili, cap. xxvn, refertur, qui septuaginta quinque annos in Ordine transegerat, a quopiam rogatus quotnam omnino exegisset : «No unum quidem,» respondebat, «momentum:» quasi qui male tempus impendisset, ut ipse humilitatis causa reputabat, nihil sibi vixisse videretur. Quare D. Bernardus, sermone 20 in *Cantica* : « Dignus, inquit, plano est morte, qui tibi. Domine Jesu, recusat vivere; et qui libi non sapit, aesipit; et qui curat esso nisi propter te. pro nihilo est, et nihil est. Propter temetipsum. Deus, fecisti omnia; el qui esso vult sibi, et non tibi; nihil esse incipit inter omnia, n El paulo post, suam vitam in nihilum abiisse lamentatus, sio Deum precatur : « Do mea misera vita suscipe, obsecro, Domine, residuum annorum meorum; pro his vero (pios vivendo perdi, qua perdit vixi, cor contritum et humiliatum Deus non dospicias. Dies mei sicut umbra declinaverunt, et Abierunt sine fructu, impossibile est ut revocem; placeat ut recogitem libi in amaritudine animæ meæ.» Sic ille. Pergit porro Job dieis uo maledicere:

v«n s g. Obscurent eidi tenebr e et umbra mortis: oc-cupet EUM CALIGO. ET INVOLVATUR AMARITUDINE. — Idem per contrarium amplificat. Quod enim prius per lumen cl illustrationem explicaverat, id nunc per tenebras et obscuritatem exponit. Qui modus amplificandi satis usitatus el frequens est in Scripturis, et ad quidpinm asseverandum, vel exaggerandum, aut vehementius inculcandum, ma-

pnatn vim obtinet. Obvia autem sunt exempla, ut in illo : « Confessus est, et non neeavit. » *Joan.* cap. i, vers. 20. Item alibi : « Morieris, et non vives, n IV Reg. cap. xx, vers. t. Et : « Sumus subtus, et non supra.» *fíarwh*, cap. n, 3 ; quibus loquendi formulis nihil est in Psalmis frequentius.

« Umbra » porro « mortis • non qunelibet est QnMuck umbra, sed maxima; p<r eam enim Hebraa roe- bra ««or-bi? talrpsi densissima tenebre significantur, quales sunt sepulcri et inferni, quas mors inducit. Multiplex nutem est hujus umbrae acceptio.

Prt/nu/n enim per *umbram mortis* et tenebras bltenîh tristissima rerum facies significatur, tempus æ- Ur. rumnarum ac desolationis, et miseria» externæ, nihil enim tristius est umbrosis mortuorum sepulcris, sicut e contrario lux felicitatis el lælitiæ symbolum est. *Seeundo*, «umbra mortis» dicuntur tenebra», terrores ac formidines, quæ mortem adinstar umbra» comitantur. In hac umbra omnes olim Patriarch n, el quotquot ante Christi adventum mortui sunt justi, consederunt, ubi nobis etiam omnibus parata sedes erat, nisi sol justitii» Christus mundo illuxisset, de quo Zacharias cecinit : « Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent, » *I te. i.* 79, id est qui lucis sunt omnino expertes. Nihil enim morte rem quampiam obscurat aut occultat macis, cum longe facilius cognoscere possis quid in tenebris fiat, quam quid homini post mortem nccidat. *Tertio*, «umbra mortis» sunt proxima mortis pericula, quemadmodum videlicet umbra corpori suo proximi existit. Hoc sen u Psalmista canit : « Etsi ambulavero in im dio umbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mccum es, » *Psalm*, xxix, 4. *Quarto*, « umbra mortis » longa est oblivio. Unde S. Gregorius, lib. II *Moralium*, cap. xx : « In umbra, inquit, mortis est a divini amoris notitiam oblivione latescere. » *Quinto* denique, « umbra mortis » est Dei et salutis suæ ignorantia, praesertim idololatria.

Tropologice, omnibus his modis umbra mortis est peccatum mortale.

Primo enim est omnis miseri» fons et scaturigo. *Secundo*, quia peccatum in umbra mortis, id est, in tenebris mortis et inferni, quasi in domo regia principatur. *Tertio*, quia ut umbra corpori, ita peccatum morti, id est æternæ damnationi, proximum exsistit. *Quarto*, quia peccatum a Deo traditur oblivioni, id est, manet expers omnis boni. *Quinto*, quia peccatum est Dei et salutis suæ» practica quædain ignorantia, quemadmodum S. Hieronymus m cap. ix *Istrice* docet.

Expende quot hic tenebrarum species beatus Qnjua Job congerat, quibus peccati dies offundatur; Iterum nam tenebras, et carentiam luminis, et umbram, t CJH- bn. . . a mortis, et caliginem vocat, ut vel tot obscuritadipo.ci- tum nominibus aliquo modo depingat, vel potius adumbret, quam tetra in el tenebricosum sit peccatum, quod omni no> divina luce privat, <t

TiopMa-
giûr, e-l
pout n
morula

tenebris plus quam cimmeriis involvit, dum gratis nobis lumen eripit, et humanas quoque rationes et inferiores obtenebrat. Ilinc S. Dionysius *Ettlesiastica Hierarchia* cap. ii, perite appellat *xjütíaw, obscurum et illune vitium*, ipsamet caligine sua horrendum et vitandum. Quod in sacris cæremoniis declaratum fuit, cum juberentur omnes, qui ad Christianam religionem accederent, in Baptismo converti ad occasum, et abrenuntiare principi tenebrarum, ereboque fontis caliginis obscuraque noctis, quæ a peccato iu animam invehitur. Apposite ad hunc scopum Severianus in *Catena Greca*: » Illud, inquit, ad hanc sententiam Jobi pertinet, ut peccatum per seipsum (piale sit, nempe omni privatum luce, ab hominibus cognoscatur, ne aut in simulatam sese virtutem induat, aut specie quadam lucis rudioribus animis fucum faciat, sed quo cæca ejus perspecta caligine vitari facile possit. » Hoc si profecto solum in peccato homines attenderent, cæcam dico ejus caliginem, atram faciem, imaginem tenebrarum, umbram mortis, et miserias, quæ illi supervenient, æternas, facili utique negotio vitiorum laqueos evitarent, nec sponte sua sese iis implicarent. Cæterum, præterquam quod peccati tenebræ omnium sint teterrimæ, hoc insuper mali habent, quod homines ad omne opus bonum prorsus ineptos reddant et quasi manibus pedibusque detruncent, ut nihil omnino quod quidem ad salutem prosit, operari valeant. Hujus, ut opinor, rei symbolum fuerunt triduanæ illæ tenebrae Ægypti, de quibus in *Exodo*, cap. x, 22, habetur: a Factæ sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti, tribus diebus nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco in quo erat. » Nulla sane operatio, quæ aliquam quidem lucem aut salutem adferat, præ densitate tenebrarum peccatoribus permittitur; quamobrem Sapiens merito illos vinculis tenebrarum et longæ noctis compeditos esse dixit, quippe quibus tenebrae pro vinculis sint, quibus eorum manus præpediæ et operari possint. Quid ergo talibus expectandum, nisi ut, juxta parabolam Evangelicam, ligatis manibus et pedibus, id est, damnatis operibus, mittantur tandem in tenebras exteriores? Ibi enim gratia deficit et peccatum adest, nullum esse opus potest, quod ad salutem conferat sempiternam, sed omnia plane opera redduntur prorsus inutilia, laqueis ac tenebris apta. Unde merito nos monet Apostolus, dicens, *Ephes*, v, 11 : < Nolite communicare infructuosis operibus tenebrarum. » IT enim arbores umbroso quopiam luci loco constitutæ, quod solanbus radiis non illustrentur, infructuosæ sunt ac steriles, ita per calons opera, quod luco ac vigore gratia » destituantur, nullum omnino salutis fructum ferunt. Hanc itaque ob causam beatus Job diem nativitatis « t noctem conceptionis sure adeo detestatur, actam dira illi imprecatur, optans ut tenebra et umbra morus, caligo et amaritudo illam inva-

dant, supprimant et obscurent, ac denique faciant ut non sit, quia se tunc peccati originalis labe fœdatum fuisse considerabat. Cæterum cum primo versu diem noctemque simul exsecratus fuisset ac diris devovisset, et postmodum diem seorsum maledictis infestasse!, tandem in noctem quoque, qua conceptus fuerat, per se invehitur, dicens :

G. Noctem illam tenibrosus turbo possideat, ven. e. NON COMPUTETUR IX DIEBUS ANNI, NEC NUMERI UR in mensibus. — *Pro tenebroso turbine* in Hebræo habetur *opel*, quo vocabulo tenebræ obscurissimæ significantur. Non solum autem optat noctem istam illunem et obscuram reddi, verum etiam turbine procelloso infestari, qualem ut plurimum fulgura, fulminaque et horribiles tonitruorum fragores comitari solent.

Notat hic Pineda noster turbinis nomino calitus ejaculati significari solere divinitus illatum supplicium. Nam Propheta rem arcanam humanis symbolis describentes, Deum inducunt velut in campum ingredientem contra insensatos flammifero curru invectum, cinctum fulminibus et procellis, quas dira et insuperabili potentia in caput inimicum effundat. Sunt illa *Jerem.* xxx, 23 : a Ecce turbo Domini furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum conquiescet; » apud *Nahum* quoque, cap. i, 3 : « Dominus in tempestate, et turbine viæ ejus, et riebulæ pulvis pedum ejus; » similiter apud *Isaiam*, cap. xxx, 50 : « Terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris, et flamma ignis devorantis : allidet in turbine, et in lapide grandinis. » Rursus tenebræ permixto turbine pericula significant, ubi nulla evadendi spes, nulla sani consilii capiendi lux affulgeat. Quando igitur petit ut cum nocte turbo misceatur, tristissima rerum facies et deploratus omnino status inducitur.

Sed quid est, quod cum obscuram de se noctem tot exoptatis caliginibus densius obtenebroril, velut inconsiderate hoc excidit verbum : « Non computetur in diebus anni? » Profecto nox non inter dies, sed inter noctes computari assolet. in 0; Ecquis obscuram noctem in fulgentium dierum et niwe- serie commemoret? Clara, ut opinor, diei lux r* n) a obscura noctis tenebras vel a commemorationis but sui consortio eliminabit, nec præeunlcm subsequenterve diem nox pali poterit, quin ejus caligo lapsu fugitivo luci cedat. Quo ergo pacto hæc abjectissima nox inter dies poterat supputari? Exinde, ut perite notavit Pineda noster, cmn non nisi dies sit, qui in diebus anni computari possit, existimarunt aliqui hanc etiam sententiam ad diem pertinere, quem propter nubila noctem appellet. Verum S. Basilius, homil. 2 in *JLTacmron*, quem commentatorum procures sequuntur, de nocte dictum putat, quod in diebus anni minime computetur. Scilicet nota erat a mundi incunabulis tenebricosæ noctis elatio, et ineundæ vocietatis cum luce lubrica ambitio, adeo ut ne-

cesse fuerit, ut Deus a luce tenebras segregaret, *Gen.* i, 4 : « Et divisit lucem a tenebris, appellavitque lucem diem, et tenebras noctem : » quasi tenebricosus noctis squalor prælustrem diei claritatem do ejus consortio ambicrit. Ergo Jobus arrogantiam noctis percallens, et superbiam de vilitate excrescentem perspectam habens, cum illam ignobiliorem et abjectiorem videt, tot dehonestamenlis et contumeliis obscuriorem, ne veteres phantasias adhuc patiatur, et de abjectione arrogantiam resumat, vel quod elatiori animo ambitiosius presumerei, premature retundit, et praepropero maledicto pmcavet, « ne computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus : » nempe de obscuri hominis ingenio obscuram noctem consultissime taxat.

Job vult Quod autem ait : « Non computetur in diebus anni » idem est ac si dicat : E calendario et fastis publicis expungatur. Hactenus enim dies ille, ut passim principum natales solent, a Jobi subditis in fastos relatus genialibus quotannis epulis ac festivis gaudiis celebrabatur, et inter precipuas anni solemnitates computabatur; unde Chaldaeus sic exponit, *non computetur in diebus solemnibus anni, in numerum kalendarum mensium non veniat*. Cui expositioni favet id quod in secundo dicitur hemistichio : « Nec numeretur in mensibus : » nam primi quique mensium dies, qui *kalendaræ* aut *neomenie*? vocabantur, valde olim solemnes habebantur; cæterum cum nulla omnino dies sit aut nox, quæ non anno aut mense aliquo contineatur, quando diem nativitatis et noctem conceptionis suæ ab annis et mensibus exclusam cupit, utramque penitus e dierum et noctium numero sublatam desiderat, et in rerum natura nunquam exstitisse optat.

7. Sir NOX ILLA SOLITARIA, NEC LAUDE DIGNA,—110C est, neque utrinque neque ex altera parte noctem illam nox altera, cum qua posset numerari, complectatur, ita ut nec ex aliarum noctium caliginis suæ squalorem excusare, neque de invidiosis aliarum noctium tenebris suas ipsa tenebras defendere consilium objectu sordium possit. Porro si nox illa *solitaria* foret, *nec laude digna*, id est neque in notitia hominum versaretur, neque in noctibus numeraretur, licet eadem sorderet caligine, tamen exgræ ab aliarum noctium numero atque consortio non tam tenebrosa quam ipsæ tenebræ diceretur; scilicet tamen utriusque noctes, quibus nox illa adnumeraretur, illam nova caligine minime infuscarent, saltem de consimilis obscuritatis consortio tenebrarum invidiam nequaquam extenuarent.

* Cæterum in principum natalitiis nuptiisque, ut in victoria ac triumphis celebrioribus, noctes ac choreis ad musicos numeros adaptatis, et omnium generis lætitiæ signis, maximo populi concursu et plausu olim et clamoribus hac ætate nostra celebrari consuevisse omnibus notum est.

Hæc itaque omnia gaudii, laudis et exaltationis signa procul a die nativitatis et nocte conceptionis suæ removet, quam ut inauspicatam et fatalem solitariam esse cupit, in qua nemo in publicum prodire, aut conventus vel convivia celebrare audeat, sed quilibet planctu et luctu vacet; unde Septuaginta locum hunc ita transierunt, à X. à y. vùÇ tir. ur. *M'a i~'* aurp **pii** *sed nox illa sit dotor, et non venial super cam lætitia neque gaudium*. In noctibus enim inauspicatis et tristibus non solent institui hominum conventus, nisi forte ad publicum aliquem planctum aut lamentum, quod animos contrahat, et lacrymas cieat.

Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. — Locus hic plane arduus est, in quo extricando valde sudor commentatorum industria. An non salis superque a se maledicta est nox, in qua Jobus conceptus fuerat? ut quid auxiliarem aliorum maledicentiam advocat? Quid, queso, addere possunt ad maledicta, quæ illi nocti Jobus ipse imprecatur? *Maledicant*, ait, ei, *qui maledicunt diei*, q. d. Acerbiore his contumelias opto jactari in obscuram illam noctem, unde rei obscuro vituperatores non advoco, sed eos qui puro, preclaro et nitido diei effusius maledicunt, scilicet qui praeclarissimis quibusque rebus solent probrosius maledicere, obscurissimis parcunt. Ne ergo eorum maledicentia obscure nocti parcat, quin illi suas tenebras exprobrat, qui in clara diei luce nævum reperii, quem lingua acerbius culpet, maledicat obscure nocti de mea nativitate infauste, et de tenebrarum lenocinio suspecte. *Maledicant tibi, qui maledicunt diei*, nimirum atrocioris maledicentiam expetit, cupilque de more ne parcat tenebris, quæ luci parcere non solet, imo ut maledicentia edocta culpae etiam ea quibus nihil inest culpandum, sed potius laudandum, transeat ad noctem caliginis ream et facinorum officinam. Maledicere porro diei solent qui gravem aliquam calamitatem acceperunt, quam cum non possint depellere, diem, qua eam subierunt, detestantur; quos vult Job ut unusquisque diem suam prætermittens secum nodem, qua ipse conceptus fuit, maledictis insectetur, q. d. Omnes maledictiones et imprecationes ab aliis rebus in hanc nodem convertantur.

Putat Pineda noster sanctum Jobum alludere ad morem Allantum, qui juxta montem istius nominis in Ethiopia commorantur: hi enim, testibus Herodoto, Plinio et Mela, solem, tam dum oritur quam dum occidit, excraniur, eo quod torridus et ipsos et regionem ipsorum perdat. Sanctius vero noster cernit hic alludi ad morem Hebræorum (quem Idunneos quoque imitari solitos fuisse satis probabile est), qui in luctu lamentalices feminas virosque lameniales pretio conducebant, quibus familiare ac venale erat artificium simulate lugendi : sic lib. II *Paralip.*

Atlante*
-olctn
eiecrxotur.

F miao

meutâ

cuoducil

cap. xxxv, 25 : « Omnes cantores atque cantatrices usque in præsenlem diem lamentationem supra Josiam replicant: » similiter Amos, cap. VJ 16: « Vocabunt, inquit, agricolam ad luctum, et ad planctum eos qui sciunt plangere, » ubi vocantur ad planctum non solum agricola», qui ex animo lugent, cum lacrymas et planctum simulare nesciant, sed etiam qui *sciunt plangere*, id est qui plangendi et lacrymandi simulatoriam artem didicerunt. Alios item ejusdem farina» homines, ut veneficos, hariolos, divinos, astrologos, genethliacos et similes impostores, quibus superstitiosa plurimum tribuebat antiquitas, ad maledicendum quoque mercede conducì consuevisse constat *Num. xxn*, ubi Bdac rex Moabilarum Balaam hariolum conduxisse memoratur, ut Dei populo malediceret, sperans q̃trasmodi maledictione vires illius populi infirmandas, et facili negotio retundendas atque infringendas fore. Simile quid Idumæis quoque non minus superstitioni deditis usu venisse satis probabile videtur, ulpote qui isliusmodi verbis execratoriis vini quamdam occultam inesse existimarent, qua vel a se averterent, vel in inimicos mala omnia converterent. Id autem quod sequitur :

Qua parati sunt suscitare Leviathan.— Septuaginta Vertunt, ἡ αἰζῆτις τοῦ ὀφίου; xtpóazaúai, *qid habet maghutn cetum opprimere*, scilicet istum piscem grandem, cujus *tnfr.* cap. xl ht mentio: Aquila, δὲ ῥεζπμwzauivai Atvtzóav, <in *parali sunt excitare Leviathan* ; Symmachus, ἐλὺλκτιν; ἱερπίτῳ w AtutzOa*. *qui habent suscitare Leviathan* ; Theodotlon, δὲ ἱρανία Jpóxc/r*, ImU- *qui prompti sunt expergefacerē draconem*, scilicet balenam proprio nomine *Lviathan* appellatam; wUcl quæ vox hebraico *Societatem eorum* significat, quia scilicet ingenti stia mole ac magnitudine ita pisces omnes superat, ut integer quodammodo mons piscium videatur. Hoc igitur modo *Leviathan* accipiendo alluditur ad isliusmodi ceti capturam, cui nauta? et piscatores intenti maledicere solent diei tanquam piscationi maxime incommodo; quos petit Jobus ut diei nativitatis sua» secu in potius maledicant, nipote longe magis infortunato, quam quo ipsi sperata præda frustrantur, vel minus cauli ad illam propius quam par est accedentes, pnvda facti male pereunt. Ibi ad maledicorum mores aptissime notat S. Thomas, quod « illi qui hujusmodi magnos pisces piscantur, de nocte eos invadunt in tenebris; et ideo, quando dies incipit apparere, maledicunt diei, quia per hoc eorum opus et intentio impeditur;» scilicet non Ideo maledico ore in diem invehuntur, quia vel nævum in eo nolent, qui possit reprehendi, siquidem totus pulcher est, splendidus, proficuus, salutaris; at dum vile ipsorum opus et quæstuariain intentionem impedit, idcirco illi maledicunt, illumq̃ie maledico ore atrociter proscindunt, et quia ipsorum avariti# non **servit**, et proposito non obsequitur, ideo acerbiori

vituperio illum infamant. Quare cum optime nosset Jobus quam sit temeraria illorum maledicentia, quæ vel innoxios culpat, quia ipsorum scopo, scilicet avariliæ aut ambitioni, (etsi justissime) non favet, ad accrbioraexosæ sibi noctis vituperili non ad vocat obscura! noctis vituperatores, sed quibus inculpato et præclaro munere dies nocet, dum praelustribus radiis eorum opus et scopum impedit.

Alii vocem *Leviathan* cum Chaldaeo, R. Kimchi, i. n>. Vatablo et passim recentioribus interpretantur *lamentationem* seu *luctum suum*, uti videre est C0 apud Pagninum in voce mb *lava*, et apud Gtiii- fl'u u- donem Fabricium in *Lex. Syroc.* in voce rlib Uieuluub *leva*; aiuntque Jobum hic alludere ad veterum tibicines, planclores ac planctrices quas Nonnius Marcellus, Festus Pomponius et M. Varro *præficas* vocant, eo quod planctui præficercntur, de quibus vide *Jerem.* cap. ix, vers. 17, et ibidem Cornelium nostrum, aliosque interpretes et Pincdam cum Sanctio ad hunc locum. Ego autem secundum litteram hoc loco existimo be<k- metaphoricc Leviathan capi pro diabolo, ita th,n lro ut *qui parati sunt suscitare Leviathan* idem sit quasi dicat : Qui ex impatientia vel desperatione parati sunt dæmones invocare, ac dirasciere, huic mecum diei nativitatis et nocti conceptionis meie maledicant : omnia enim sic optime coha»ren,lel sensus est simplicissimus, qualis in aliis sacra; Scripluræ metaphoris; atque huic expositioni favet Lyranus ad hunc locum bis verbis : « Per *Leviathan* intelligitur diabolus, (juem suscitare habent mali homines ei obedientes,» qui quasi dormientem excitant, dum ex se et non ex illius suggestione peccant. Tropologice S. Gregorius, lib. IV *Moral*, cap. xxiv : « Omnes, inquit, qui ea quæ mundi sunt mente calcant, et ea quæ Dei sunt plena intentione desiderant, Leviathan contra so suscitant, quia ejus malitiam instigatione suæ conversationis inflammant. » Ihrc vide fusius a S. Gregorio loco citato deducta, ubi eleganter ostendit diabolum quieto quasi jure possidere illos qui sponte sua vitiis se dedunt, eos vero maxime impugnare consuevisse, qui cœlestibus rebus expoliti sunt, et singulari animi voluntate cum Deo copulantur. Idem argumentum pulchre tractat Orígenes, homil. 2 *m Exod.* cap. i, id ipsum probans exemplo Pharaonis Israelitas persequentis, quando ad sacrificium Deo offerendum abeundi facultatem sibi fieri postulabant ; similiter homil. 3 *in Exod.* et homil. j2 *in Num.*, idem confirmat exemplo Iduma»oru in, uti et Jobi lib. 1 *in Job*. De eadem re lege S. Basilium, homil. 7 *m Psal.* xxix, et epist. 79 *ad Eustorh.*; et S. Ghrysoslomum, homil. 3 m isaí. cap. vi item S. Hieronymum lib. 11 *Adver. Pelag.* et epist. 1 *ad Demetr.* et lib. VI *in Isai.* cap. XIV necnon S. Augustinum, serin. 18 *De Verb. Dom. m Matth.* et serin. 85 *Dc Temp.*

9. Odtvnkbrent Dr stellai caligine ejus i r xsi'EC-

ImU-

wUcl

Diib<*
Inru (o.i*
tri m
studUol
<lu> .. l
perfec-
UM+Ormt
aspirad,

ILI LICEM, ET NON VIDEAT, NEC ORTUM SERGENTIS AinoiiÆ. — Pergit nocti conceptionis suæ maledicere; et sicut vers. 7 ab ea removerat externa quiccumque ornamenta, quæ vel ob festanuptialia, vel ob faustum magni alicujus principis ortum, vel ob Insignem quampiam victoriam, aliamve ob causam, festivis ignibus, genialibus epulis, choreis ac tripudiis, uliisque lætitiæ signis et populi plausibus noctem aliquam celebrem reddere consueverunt: ita nunc naturalibus quoque illam splendoribus, a lunæ stellarumque luce promanantibus, frustrari ac penitus destitui postulat, necnon tam densa caligine obtenebrari, quæ nulla luce pelli aut dissipari valeat, adeoque perpetuis leterrimisque tenebris obducatur, quibus nidia unquam amplius succedat dies, quæ ægro aliquod animo moeroris levamentum adferre possit; unde non plcuam duntaxat lucem, qualis ab exorto jam solo orbi affulget, sed imperfectam quoque et dubiam, qualis ab auroia diffunditur, prorsus excludit. Porro per tantam hanc obscuritatem non solum petitur et intenditur exterior illa trislis et horrenda tenebrarum opacitas, quæ a densissimis nubibus existit, sed omnimoda etiam rerum omnium calamitas, et interior animi obnubilatio, tristitia et afflictio significatur, phrasi scilicet ite-
lui bo- braica, qua sicut per lucem omnia bona, ita per
'*•t tenebras omnia mala inlelliguntur.

h drfi- Argute locum hunc Celada noster in Tob.
gima. m, G, § 119, expendens: Nescio, inquit, an satis idonee hæc dixerit Jobus, et calamitate turbato hæc verba minus consulte exciderint, porro cum nox tenebris constet, et ejus essentia, qualis illa sit, de tenebris subsistat, nil tam noxium et exitiale erit nocti quam albicantis auro-
ra lux, quæ ejus interitum prænuntiat, et nitidus fulgentis solis exortus, cujus splendoribus nox occidit, perit et tumulatur. Ergo felicitatem illi nodi apprecatur, non dire maledicit, dunicxop-
ld, ut nox illa solem non videat, nec ortum surgentis auroræ: sic enim diuturniorem in suo esse duralionem exoptat, et esse illius noctis altius fundat, Ilæcne execrado dira? an benevola benedictio, et boni imprecatio? nisi forte aliquorum
iùimico- esse* a^e0 CS^ V^e contemptum, ut nil apprecurou
qubJo cari possis illi erque infestum ac dirum. Verum
ii q.'d Vû° fallor, nisi spei molestias loculenler hoc luo
„0us exaggerat, scilicet nd æque felix aut faus-
«L tum illi nodi evenire poterat, quam lucem surgentis aurore, cujus exortu splendide tumulatur, non videro; at dira maledictio est, qua exosam illam nodem f rit, cum Jobus æternam optat osse noctem, cui nulla succedat dies, ut ad hunc locum perite Sanctius noster annotavit, (piasi dicat Jobus noctem dire exsecratus: Illa mihi infesta et exsecrabilis diem, id est, suum interitum et tumulum
imi ii expectet, nec illum unquam videat; nam etsi im-
Utii id Pn*m*s esset faustum nocti illi lucem non videre;
ip>4mfe- at tant i eslsuspensæ et vanæ spei molestia, tam-

queestærumnosumdiuexspecLarequod nunquam Uduum
veniet, ut tametsi illud non advenire magna felicitas sit, acerbe tamen exspectatione diuturna torqueatur. Nempe diu duret felix illa nox exsecranda, dum tamen sua* sperata felicitatis spebus excrucietur, plus enim molestiarum sentid sperando, quam gaudii, suam felicitatem diu possidendo.

TropologiceS.Gregoriuslib.IV *Moral*, cap. xxv, hæc nonnihl aliter ad pium sensum trahit, ita videlicet ut per oi/igfnem levissima quædain delicta atque imperfectiones mlnimæ significantur, quæ viris justis insint; quas procul dubio, divina t lohU» opitulante gratia, qua maxima vitia vitarunt ac superarunl, delere facile possent, sed Deo permittente non deleni, ne nimia securitate super- h . w biant, et sui cognitionem atque despicientiam amittant: a Stellæ, inquit, hujus noctis caligine kuaU obtenebrantur, quando et hi, qui magnis jam virtutibus splendent, adhucdc obscuritate culpæ aliquid retinentes sustinent, ut etiam magna vike claritate luceant, et Limen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Quod ad hoc agitur, ut mens proficiens ad virtutem justitiæ sua melius infirm late roboretur, et inde verius in bonis luceat, unde cam etiam nolentem parva reprehensibilia humiliter obscurant, n Et paucis interjectis, quæ propositum hoc confirment, exemplis, cap. XXV P/íd. aliam hujus loci moralem adjun- viti git explicationem, per *stellas* viros sanctos, præscilim Ecclesiæ doctores, intelligens, qui quan-1' tumvis vita* sanctimonia et doctrin e lumine co- p-rmit- rusccnl, tetra tamen ex peccato originali relictacaligine obtenebrantur, qua fit, ut minus clare coa^æi coelestia valeant contemplari: kNox quippe illa, pUn. consensus videlicet ad culpam, quæ ad nos primi parentis est excessu propagata, mentis nostnu oculum tanta obscuritate perculit, ut omnis homo in hujus vita exsilio, cæcitatis suæ tenebris pressus, quantalibet vi ad æteraitatis lumen intenderit, penetrare non possit, » etc. Vido hæd fusius a S. Gregorio loco citato deducLa.

Nec carmi sikgemis alroh.e.—In Hebræo est, *Nec videat in palpebras auroræ*, quæ sane pulchra est paraphrasis poetica solis orientis, qttasi ni- wrom mirum sol, mundi oculus, antequam exoriatur, aurora, non secus atque hominis dormientis oculus palpebra, operiri videatur. *Palpebras* autem *aurora* vocat ipsum crepusculum, id est prhnum albicantis auroræ splendorem, quem alii poeta *radtus*, *capillos*, *pennas*, et Homerus *roseos aurorar digitos* appellant. Septuaginta reddunt, xvxt iX)x>t x , *luciferum orientem*; Verum inter reli- (pias translationes mihi cum Pinedà nostro maxime placet et arridet illa *palpebrarum*, quæ eleganti metaphora ad cadi ocdhmi alludi!: aurora enim videtur nobis solem, cæli oculus, quasi post nocturnum soporem et clausa lumina ilerum diductis et apertis paljæhris vigilantem et videntem mundo reddere.

Allegorico S. Gregorius lib. IV JIora/. cap. xxvi :
Eccita « *Ortus*, inquit, *aurora* est illa nova nativitas re-
curamo. SUI Teclionis, qua sancta Ecclesia etiam carnosus-
peton citata oritur ad contemplandum lumen æterm-
tatis; pulchre autem Ecclesia in sacris litteris
aurore comparatur, quia nimirum lux ejus adhuc
accrescit usque ad perfectam diem, id est futu-
ram beatitudinem, quæ *lux plena* jure nuncupa-
tur, quia ibi omnia divino jubare circumfusa
resplendent, et coelesti luce splendidissima co-
ruscant. In hac vero vita licet lux plena nemini
affulgeat, pii tamen viri aliquid subinde luminis
ex illo splendore trahunt, dum per virtutis exer-
citationem ac rerum coelestium contemplationem
nonnihil quodammodo de æterno illo beatorum
gaudio prælibant.

Ven 10- 10-12. QUIA NON CONCLUSIT OSTIA VEXTRIS QÛI POR-
TAVIT ME, NEC ABSTULIT MALA AD OCULIS MEIS. QUARE
Job op- TATLS aeribus? — Eamdẽm imprecationem elc-
tat nob NON IN VULVA MORTUUS SUM, EGRESSUS EX ITERO NON
falún STATIN PERII? QUARE EXCEPTUS GENIBUS? CUR LAC-

t^ n rP' TATLS aeribus? — Eamdẽm imprecationem elc-
tu* â â ÍPnl; gradatione amplificat, naturæ ordinem se-
duca- culus, a conceptione ad nativitatem, a nativitate

Us* ad exceptionem sui factam ab obstetrice super
genua, et ab hac ad lactationem procedens : *primum*
enim optat non fuisse conceptus, ne ærum-
nosæ hujus vite mala sustinere cogeretur. *Secundo*,
non fuisse genitus, aut editus in lucem, sed po-
tius in vulva mortuus, aut saltem eodem, quo
natus fuerat, die de medio sublatus. *Tertio*, con-
queritur sibi jam nato solita lenellæ ætalis subsi-
dia et infantilis infirmitatis fomenta fuisse im-
pensa, (piibusad laniat, in quibus tunc versaba-
tur, miseras el calamitates, mille mortibus mo-
lestiores ac graviores, educaretur ac foveretur.
Verum hic non nemo fortasse dubilabit, ac scisci-
tabitur, quomodo S. Job isliusmodi vola, quæ
manifestam redolent desperationem, aut licito
concupere, aut prudenter pronuntiare potuerit,
cum, ut verba sonant, adversus Deum murmu-
rare sihique rem pessimam optare quodammodo
videatur, scilicet mortem in peccato originali, et
per consequens æternam damnationem.

Qc oía Cui respondendum est S. Jobum hic Unium
j ll ›»arumnas suas cum morte comparare, el hanc

um op- prudenter istis præeligere : isliusmodi enim Jobi

Ufit vola sunt quasi voces puræ naturæ, quam hic si-
nit naturales suas affectiones et miseras lamentis
exprimere ac deplorare. Abstrahit igitur a pec-
cato originali ejusque pœna et futuræ vite statu :
non sunt enim verba isliusmodi absolute volun-
tatis, sed tantum velleitatis indicia seu signa,
quippe quæ contineant votum rei jam preterite
et irrevocabilis, ac proinde impossibilis, a qua
consequenter quævis conditiones excludi, aut
eidem adjici aut subintelligi possint. Poterat ergo
Job optare se in vulva mortuum fuisse, seclusa
scilicet morte in peccato, aut si ab eo per sacra-
mentum ordinarium, aut modum extraordina-
rium, el Dei clementiam ac privilegium ante

mortem in utero cum Joanne Baptista el Jeremía
erpiatus fuisset, ac gratia Dei donatus. Deinde,
si dicamus Jobum hic naturæ humana» personam
sustinere, et non tam de peculiari sorte sua,
quam de communi ætalis illius hominum loqui
facile patet, cur eo modo, quo dixi, abstrahat:
cum enim tunc necdum ulla essent sacramenta
ex *opere*, ut theologi loquuntur, *operato* justifi-
cantia, sed ad justificationem de necessitate me-
dii contrilio supernaluralis, cujus actus longe
difficillimus nobisque admodum incertus exsis-
tit, requireretur : cum preterea Deus tunc tem-
poris mullo parcius quam modo gratiam suam
elargiretur, el magna insuper mediorum salutis
esset ignoratio, ac proinde millesimus quisque
vix salvaretur; æque profecto, vel potius multo
magis dubium erat, an quis tunc in lucem edi-
tus a peccato originali omnino expiandus foret,
et ab omni ejus labe emaculandus ; et deinceps
semper in justitia victurus, aut certe in illa mo-
riturus esset : an vero ab originali labe minime
purgandus, el postmodum gravius peccaturus,
indeque gravius damnandus esset, quam si in
sola originis culpa moreretur : prudenter utique
majori malo, periculo ac damnationi minor
præeligitur, juxta commune axioma, quod ex
duobus malis minus eligendum docet.

Merito igitur tot patienlissimi Jobi qucrelæpro-
bro non dantur, quasi non fuerint impaticnliæ Cnr
nota, sed calamitatum indicium, quo ejus aerum- Jobus
nosus dolor laxetur, ne stolide insensibilis puta- noctem
retur : audi Chrysostomum in *Cafen*. hoc ipsum nitiriU-
ejus virtuti adscribenlcm : « Ac vide, inquit, ho- tu tol
minis pietatem, ut iracundiam omnem in diem ^bonX
effundat, nec lineam hanc transilire audeat, scin- ut.
perque diem ac noctem inculcet : *Quia non con-*
clusit ostia ventris qui portavit me, » etc.; ubi notat
suspicitque viri pietatem el innoxiam iracundiam,
ut quæ in diem ac noctem dumtaxat maledictor-
um injurias effundat, neque lineam hanc transi-
lire audeat, ne creaturam aliquam injuriæ ca-
pacem injuriis ferial : imo neque has inanimatas
et insensibiles creaturas jaciatis contumeliis ulla-
tenus dehonestat, dum frivolum jactatorum scom-
matum causam consultissime subdit : « Quia non
conclusit ostia ventris qui portavit me. » Nempe
dum inanem esse probrorum causam ostendit,
contumelias fore cassas et irritum effectum nullas
declarat : nam injuriæ causa est optimus illius
æstimandæ interpretes, siquidem infamiam non
facit probrosa pœna, sed culpabilis causa; unde
ut rationabilis foret jactata contumelia, quia rea-
tum in nocte non invenit, ubi posset exercere
infamio* judicium, non modo rei injuriis offecte
non infuscat famam, sed illi sponte præbet obse-
quium, et illæsus contumeliis honor ipsis hono-
ratur opprobriis, indeque sospes enatat, unde
credi poterat naufragium subiisse : itaque jactate
conlumeliæ causa expultrix conlumeliæ est, ac
bonæ famæ vindex existit.

Tropologico S. Gregorius lib. IV *Moral*, cap. XXVII, quatuor in peccato gradus assignai, conceptioni, nativitati, gestationi super brachia el Peca, infantis lactationi respondentes : a Quatuor, in-
tu. r n.t .n0(lis peccatum perpetratur in corde, qua-
dis um luor consummatur in opere : in *corde* namque
In corda suggestione , delectatione, consensu et defensio-
n0(nis audacia perpetratur : fit enim suggestio per
opero adversarium, delectatio per carnem , consensus
c/D» uol- per spiritum, defensionis audacia per elationem;
mitur. unde et illam primi hominis rectitudinem anli-
quus hostis iis quatuor ictibus fregit,» etc.: ita
S. Gregorius, qui hæc fusius *ibid.* cap. xxvin,
XXIX et XXX, prosequitur, ac pulchre dilatat. Non
absimilem B. Jacobus in Calh. sua cpisl. *Jac.* i,
14, peccati conceptionem et partum describit his
Peccati verbis : « Unusquisque tentatili' a concupiscentia
pmge- sua abstractus et illectus. Deinde concupiscentia
grnitnra cum conceperit paril peccatum; peccatum vero
qnjis cum consummatum fuerit generat mortem,» ubi
observare est insignem metaphoram ab humana
generatione petitam, secundum quam mater pec-
cati est *concupiscentia* habitualis; *semen* est titil-
latio seu delectatio, quam ingerit concupiscen-
tia , *pater* est libera voluntas; *proles* est ipsum
peccatum, quæ proles vel adhuc imperfecta est,
ut embryo, v. g. peccatum ex indeliberatione
veniale; vel omnino formata, ut peccatum mor-
tale deliberatum : *nepos* denique est mors, scili-
cet æterna gehennæ. Hinc patet *primo*, concupis-
centiæ motus sine conceptu et consensu volunta-
tis nulla esse peccata ; tum quia impossibile est
visis non allici et communi sensu non moveri;
tum quia de ratione peccati est esse volunta-
rium : de quo vide D. Augustinum lib. VI *Contr.*
Julian, cap. i. Patet *secundo* quædam peccata esse
natura sua venialia, scilicet ea quæ non sunt
plene deliberata.

'ers. 13. 13. NuNC EXIM DORMIEXS SILEREM, ET SOMXO MEO
M rs r bquiescer i m. —Adverte mortem hic et alibi pas-
M.'DDO sim in Scriptura *somnum* et *dormitionem* appel-
com [li- lari : sic Illi *Rcg.* XIV ,31 : « Dormivit Roboaiu
ratur. cum patribus suis, » similiter et Jeroboam; Apo-
stolus quoque ait I Cor. xv, G : « Quidam autem
dormierunt;» et I *Cor.* xi, 30,« dormiunt multi;»
expressius vero Christus de prinoipis synagoga?
filia jam defuncta loquens *Lue.* vm, 52 : « Non
est, inquit, mortua puella, sed dormit; n eodem
modo Lazari mortem *dormitionem* vocat dicens
Joan, xi, II : « Lazarus amicus noster dormii :
sed vado ut a somno excitem cum. » Sicut enim
somnus ad requiem sensuum a natura ordinatur,
atque adeo vite hominum accommodatus est, ut
hæc sine illo transigi non possit, ita quoque
mors justorum ad vitam et requiem conducit
Jmti fn sempiternam; undo Spiritus *Apoc.* xiv, 13, *lentos*
quiff- vocat mortuos, « qui in Domino moriuntur, « id
ctim. est in Domini sinu quasi dormientes conquies-
cunt; quo sensu scilicet B. Slephanus, ut legitur
Actor. vu, 60, a obdormivit in Domino. » Mors

ergo justorum jure merito *somnus* nuncupatur,
lum propter summam quietem mentisque tran-
quillitatem qu i in ipsa morte potiuntur, ut dul-
cem potius somnum capere quam mori videan-
tur ; lum etiam, quia sicut somnus preteriti la-
boris intermissio et requies existit, ita sancti
per mortem a molestis vite hujus laboribus re-
quiescunt ; quam ob causam Spiritus *ibid*, sub-
dit *Apoc.* xiv, 13 : « Ut requiescant a laboribus
suis. » Hæc quies a Psalmista quoque cum sonino
conjungitur cum ail *Platon.* iv, 9 : a In pace in
idipsum dormiam et requiescam,» quo etiam re-
ferri potest illud quod de Moyse dicitur *Dad.*
XXXIV, 13 : ff Mortuus est Moyses servus Domini in
terra Moab jubente Domino,» seu,ut ex Hebræo
ahi transferunt, *super os Jehocah*, vel, *tx wu.'o*
Jehovah, ut sil sensus, *q.d.* Sicut mater dormien-
tem in sinu suo infantulum solet ore ori suaviter
applicato m lectulo reclinare; ita Deum quoque
Moysem servum suum chanssimum voluti im-
pacto per mortem osculo in sinu Abrahæ, quasi
quietis lectulo, collocasse. Sunt et alia quam plu-
rima in Scripturis loca quibus mors cum somno
comparatur ob maximam ad invicem cognatio-
nem, quam etiam ethnici natura instinctu agno-
veruni; unde Socrates dicere solebat mortem
esse similem profundo somno aut diutinæ pere-
grinationi : somnus enim profundior non secus
ac mors adimit omnem sensum, et animus a cor-
pore digressus aliquando in suum domicilium
rediturus est.

Cum ergo mortui sint ad vitam revocandi, juro **caditoi**
merito mors *somnus* nuncupatur, praserlim jam
post Christi resurrectionem, per quam inors supe*
rata est, et finem accepit, quæ alioquin a ternum coaw-
fuisset duratura; atque hæc est mortis victoria , uu
et mors mortis, ut Apostolus eam appellat I *Cor.*
xv, 54. Quando igitur Scriptura mortem *somnum*
vocat, mysterium insinuat, quod Christus morte
sua nostram mortem occidendo, et resurrectione
sua vitam nobis restituendo mirabiliter operatus
est : a in Chr sto *enim* omnes vivificabuntur, »
I *Cor.* xv, Ab hac metaphora el veritate Pau-
lus argumentum accipit ad comolandum eos qui
defunctos lugent, ut nimirum luctui suo mode-
rentur consideratione resurrectionis, certo cre-
dentes eos aliquando evigilatuos, el ad vitam re-
dituros : similiter S. Ambrosius inorat. *De Excès*,
fruir, sui Satyri, die septima post ejus obitum ha-
bita, eleganter ostendit et probat mortem mi-
nime lugendam esse : primum, quia communis
est, el cunctis debita : deinde, quia nosærumnis
hujus sæculi absolvit; postremo, quia somni spe-
cie, postquam a mundi hujus labore requievimus,
vigor nobis vivacior refunditur : « Quem dolo-
rem, inquit, non soletur resurrectionis gratia?
quem non excludat mærorem, si credas nihil pe-
rire morte, imo ipsius celeritate fieri plus perire ne
possit.» Idem in oratione funebri *De Obitu Valent.*
sic ait : « Quæro utrum aliquis sit post mortem **Cur mors**

Fibi @dificavit nisi solitudinem, quando solus unica navi Carthaginem fugit pœnas ibi irato Numini daturus? Ex his et aliis innumeris, quæ brevitatis causa omitto, exemplis luculenter, ut opinor, patet, quam vere principes et reges, qui in gladiis gloriantur, plerumque sibi ipsis solitudinem ædificenl.

iv,< Cum igitur S. Job, uti sapiens erat, istiusmodi innrmi- regum et magnatum miseras vicissitudines et calamitates haberet penitus exploratas, atque ipso LplfWi. fani usu et experientia comprobata, jure merito ad quietem et malorum tantorum finem vel per ipsam mortem anhelat : tantis enim malis vita hrc repleta est, ut comparatione sui mors remedium putetur esse, non pœna; neque molior est regum consulinq̃uo hac in parte quam plebeiorum conditio, quos eadem manet sors, et non minus in marmoreo tumulo, quam paupere* in suo pulvere aut etiam insepulti putrescunt. l'accessat igitur Tribonianus, mirus quidem <ivilium nhnns legum interpret, sed effractor violatorque divinarum> ei a Christiana religione abhorrens. Hic uo poih-(ut ait Suidas) adulator zzi l'xzw\ v, et impostor, em m persuadere Justiniano imperatori conatus est eum tti u- uunquam moriturum, sed cum carne in cadum assumptum iri • stulta omnino implique persuasio, quam ipsi orientis imperatores invento sane pulcherrimo, et in primis salutari confutaverunt : nam coronato imperatori inter pompam regiæ magnificentis@ gloriæque tubas undique resonantes supremi aulæ palatini e vario marmore frusta offerre solebant, et rogare, quo ex genere fieri sibi monumentum vellet, ut so moriturum agnosceret. Certe si Tribonianus cum Jobo ad regum consulinq̃uo sepulturas, et mausokea solitudinesquo, quas sibi ædificant, frequentius divertirei, atque in iisdem marcescentis gloriæ exuvias et furentis libitinre spolia potentissimis terrarum dominis detracta sagaci mentis oculo accuratius perlustrasse!, haudquaquam sane tam vesanus aut excors exstisset, ut crederet persuadere Justiniano so posse eum nunquam extremum vitæ diem obiturum. Sed puerile omnino et ridiculum id erat, cum non modo imperatores maximi, sed ipsa quoque florentissima olim imperia jacerint. Quare Agapetus Diaconus, cap. lxxvii, in aureis suis monilis ad Justinianum morti scite attribuit l'icvrxi, omnivores *dentes*, quos infligit, inquit, omnibus, nihil reverita

mhhi- *dignitatum splendores*. Itec igilur alio mor. quo similia meditari oportet eos qui sibi in vita unTTi n ,r,orlft consultum esse voluerint : nam, ut vio pn. heno monet S. Leo, serm. 5 *De Jcjun. sept. mensur*, « hæc sollicitissima meditatio esse debet sapientis, ut quoniam breves dies istius vitæ et d,,a incerta sunt spatia, nunquam sit mors morituro improvisa, nec inordinatum incidat finem, qui se novit esse mortalem. » Sanctus quoque Hieronymus. magnus et ipso doctor sapientia», tanli fecit hanc meditationem, ut ad labes viliorum

eluendas parandamque vita» éhrfstiana perfectiorem putet sufficere; unde illud tanto ingenio dignum acroama : «Facile contemnit omnia qui se semper cogitat moriturum : » hoc utique quisquis seria secum et attenta cogitatione pervolvit, et assidua meditatione sibi penitus inculcat, conatur in primis, quantum mortalis quidem et instabilis hujus vito conditio patitur, Inanes omnes rerum futillum et noxiarum cogitationes excludere, omnes pravæ animi affectiones in gyrum rationis reducere, omnesque morum labe emaculare, et quasvis etiam minimas imperfectiões, quoad cum divina gratia fieri potest, sedulo emendare ac penitus obliterare studet, ad omnimodam spiritus puritatem et omnis terrena» concretionis vacuitatem ac solitudinem cum Jobo mystice suspirans et exciam ins : « O utinam dormiens silerem, et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines. »

Quibus verbis arcano quodam ac recondito vn» pūsensu summa cordis ac vil/e puritas veluti nati- r, lu rsl vis ac pulcherrimis suis coloribus depicta nobis l'oraitm repræsentatur : hæc est enim veluti quieta quæ- mpti- dam dormitio et inquietarum sedatio cogitatio- c't num, nec non inutilium desideriorum soporatio, quæ mentem suavissimo quasi somno reficit v»*- getatque : hæc est item arcana illa solitudo, quæ per omnigenam immoderantiæ cujtLsctinique vacuitatem m singulis anime viribus spiritaliter exstruitur, quam illi consules et reges ædificant. qui sano prudentique consilio omnem a se imperfectionem amoliuntur, et impotentibus animi motibus imperant, ac super semetipsos censura distractionis regnant, prout pulchre S. Gregorius lib. IV Mora/, cap. xxvni, hunc locum mystice exponit : « *Solitu iunct*, inquit, *todifirare* est a secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, et una Intentione æternæ patri» in amorem intima* quietis anhelare. Kn non cunctos cogitationum tumultus a se expulerat qui dicebat *Psalm. XXVI, 4* : *nam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ mcæ?* a frequentia quippe terrenorum desideriorum fugerat, et ad magnam videlicet solitudinem semetipsum contulerat, ubi eo tutius nihil extraneum conspiceret, quo incompetens nihil amaret ; a tumultu rerum corporalium magnum quemdam secessum petierat, quietam mentem. in qua tanto purius Deum cernerei, quanto huncumse solosolum inveniret :*) sic ille. Ad hanc eamdem mentis puritatem regius quoque vates suspirabat ex intimo cordis affectu clamans *Psalm. n v, 8* : « Quis dabit mihi pennas sicut columba », et volabo, et requiescam? » *columbi*, avis timida* et circumspecte, *pennas* optat, quibus ab omni prorsus immunditia declinet, atque in pace se et interna quiete conservet; de quo desiderio ita divine Nptto S. Bernardus, serm. 52 in *Cant.* : « Utinam, inquit, hac morte ego frequenter cadam, ut evadam la- Vrunu

queos mortis , ut non sentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut non obstupescam ad sensum libidinis , ad æstum avariti®, ad iracundia ct impatienti® stimulos, ad angores sollicitudinum ct molestias curarum. Moriatur anima mea morte justorum, ct nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quæ vitam non aufert, sed transfert in melius : bona, qua non corpus cadit, sed anima sublevatur; verum hæc hominum est. Sed moriatur anima mea morte etiam (si dici potest) angelorum, ut præsentium memoria excedens, rerum inferiorum corporearumque non modo cupiditatibus, sed ct similitudinibus exuar, silque ei pura cum illis communicatio, cum quibus est puritatis similitudo : # ita S. Bernardus. Ad hoc igitur aspirandum, ut mentem puram tranquillamque habeas, cl lectum sponso cadesti dignum efficias, ille enim non in spinis imperfectionum, neque inanium tribulis sollicitudinum, sed in sanctarum floribus suaveolentibus cogitationum requiescere, et codes-timn halitu desideriorum foveri nec non bvssio puritatis involvi amat : quo magis in his proferis, eo perfectius cl diutius ejus aspectu et amplexu perfrucris.

Vert. 15. 15. AtT CUM PRINCIPIBUS QUI POSSIDENT AURUM, ET replent DOMOS SUAS AUGENTO. — Eamdem adhuc sententiam illustrare pergit ct amplificare, divites et optimates ex aliis polenti® ct copiarum speciebus, praesertim auri et argenti, describens, quibus illorum domus replentur ac resplendent, quæ propterea doctus a divino Spiritu vates *gloriam domus* ingeniosissime appellat dicens *Psal.* xlvih, 17 : « Ne timueris, cum dives factus fuerit homo, et multiplicata fuerit gloria domus ejus; in cujus loci expositione merito exclamat Chrysostoinus : O egregiam sententiam ! quæ, inquit, philosophi® doctrinam omni studio complectendam induxit : non dixit *opulentiam dwilum* ct splendidissima ornamenta, quibus aedes magnificentissimo instruuntur, esse gloriam hominis, sed *gloriam domus*: nam stragute vestes, aurea mensa, picluræ squisite, fontes, aquæductus, ornata cubilia, ct alia hujusmodi, decora sunt *domorum*, non *dominorum* : quid enim illis conferet, quod aurea sint columnarum capitella, si ipsi caput luteum habeant, et stultitia aut pravis opinionibus ut fuligine tinctum cl deforme ? Vide hæc fusius longa oratione vere aurea a S. Chrysoslomo deducta, ubi pulchre ostendit non aurum et argentum , sed virtutes veras esse hominis divitias, quippe quæ sote etiam post mortem nobiscum perennant, cl sternum beant, atque ipsiusmel Dei possessione ditant, terreno» vero iluxæquo opes præterquam quod nunquam hominem salient, magnis insuper molestiis et periculis circumdate sunt, ct in morte tandem possessorem suum deserunt, ipsique pereunt, et æternæ non raro perditionis causa existunt. Istiusmodi ergo divitem haudquaquam reverendum aut in pretio habendum

censet Psalmista, *ibid.* vers. 18 : « Quoniam cum interierit non sumet omnia; neque descendet cum eo gloria ejus, » id quod ipsemet Dei Filius eleganli parabola in evangelio nobis ob oculos ponit, ubi divitem quemdam avarum, ardore niagno ct insatiabili cupiditate divitiarum totum in thesauris terrenis congregandis occupatum, acriter reprehendit, ut stultum, cœlclslum ignarum, et præter exspectionem ab hac vita et usura fortunarum eripiendum : adfert enim de homine quodam similitudinem, qui bonis terrenis circumfluens anima) sum tetissime gratulabatur, quod haberet bona in annos plurimos reposita : cumque merito *stultum* vocat, sive, ut est in Græco, ἀῆποχ, *vecordem*, sine mente , sine judicio, insipientem : quippe cum sibi perennes prope delicias cl longissimæ vite amoenitatem polliceretur homo fatuus, illa ipsa nocte vita et opibus spoliatus fuit *Luc.* xii, 20 : «Stulte, inquit, hac nocte animam tuam repetunt a te : quæ autem parasti cujus erunt? » Tum ore sacro, ad suorum omnium documentum, divinum hoc monitum addidit : « Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives, » hoc est, stultus pariter est, ct in nocte rapiendus, inquit Beda. Sic cuilibet accidit, qui congerendis studet opibus, ut stultissima opinione delusus jucundissimo; beatissimæque fortunæ, præter omnium spem, ct cum minime putat, eripiatur c vita, ct quæ scelere ac infinitis prope animi angoribus conquisivcrat, aliis fruenda relinquat.

Cælcrum ut ad textum ejusque sensum litteralem, a quo nonnihil digressi sumus, revertamur, non tam ad domos auro argentoque refertas, ct oiim splendidissima supellectile relucetes, quam ad ipsa regum principumque sepulcra cl mausokea Job alludit, quæ merito etiam *domus* illorum dici possunt, juxta illud Psalmista**Psal.* xlvih, 12:

« Sepulcra eorum domus illorum in cælcrnum : » reges enim ac principes proccrcsque non solum cum vestibus ct ornamentis gloriosis, sed etiam cum ingentibus auri argentique et pecuniarum thesauris sepeliri olim consuevisse manifesto colligitur ex Josepho lib. VII AnDV/, cap. xii, ita do Davidis sepultura loquente : « Sepelivit, inquit, cum filius Salomon Hierosolymis magnifice, præter solemniam illa in regum funeribus, illatis etiam in monumentum ejus maximis divitiis, quarum magnitudinem facile sit conjectare ex hoc quod dicemus : nam post annos mille trecentos Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho cognomine Pio, Demetrii filio, volens pecuniam ci dare, ut abducto exercitu obsidionem solveret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Davidis, ct prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumque parlc Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit; sicut et alibi indicavimus. Ac rursum post mullos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit; ad loculos tamen qui regum cineres continent neu-

ter eorum pervenit : singulari enim arte ila crani sub terram conditi, ut ab ingredienlibus monumentum inveniri nequirent : » ila Josephus. Sensus itaque hujus loci proprius est iste quem tradit Pineda, quasi Job dicat se, licet in extrema qua premebatur inopia moreretur, nec divitum principumque more ullam auream argenteamve supellectilem secum in sepulcrum deferret, non ideo tamen minus quam illi, quin potius longe magis jucundo ac pacate quieturum.

v>n. i». 10. Aut sicut abortivum absconditum nox SUBSISTEREM,VEL QUI CONCEPTI NON VIDERUNT LUCEM. — Illic idem repetit quod supr. vers. IO, il etti dixerat, nimirum optare se nunquam fuisse natum , sed tanquam foetum immaturum, maternis adhuc inclusum visceribus, antequam in lucem ederetur periisso, aut saltem mortuum ex utero produsse, et illico absconditum fuisse, ne miserima! hujus vitæ mala cernere aut sustinere cogere retur. Allegorico, S. Gregorius lib. IV *Moral*, cap. XXXVI velul abortivos ait fuisse primos illos ortiveteris bis incolas, qui ante legem datam veruni Deum Te»ü- coluerant , et jam in limbo quasi in materno utero absconditi quiescebant, tempus redemptionis et spiritualis ac gloriosa' per Christum nati- tatis præsolantes ; quibus Job apponi et aggregari summopere desiderabat : « Abortivum, inquit, quia ante plenum tempus oritur, extinctum protinus occultatur. Quos ergo sanctus vir alios *abortivos* vocat, cum quibus se quiescere potuisse considerai, nisi electos quosque, qui ab ipso mundi primordio ante redemptionis tempus exorti sunt, et tamen huic mundo semetipsos mortificare curaverunt? qui conscripta? legis tabulas non habentes (nasi in utero mortui sunt : quia auctorem suum naturali lege timuerunt, et cum venturum mediatorem crederent,studuerunt summo opere mortificandis voluptatibus', etiam qua? scripto non acceperant praecepta servare. Tempus itaque illud, quod juxta mundi initium mortuos huic sæculo patres nostros protulit, quasi abortivi uterus fuit : » sic ille.

Tropologice, Berchorius lres hujus vocis *abor-* *tivi* tradit morales expositiones, ac primum qui- primo ^cm P0l' af)Oirt'''um ait designari mortalem condi- tionem, quia nimirum vit i praesens est ita brevis mortieMt et misera, ut quodammodo videatur mori ante- quam nasci, juxta illud Sapientis *Sap.* v, 13 : l r/m; « Nos statini nati desivimus esse, » et ideo bene potest abortivo assimilaci praesertim ob peccatum originale, quo prius morimur quam nascamur. \$ nrxlo *Secundo* , signat peccati infectionem seu operis Lfect?- imperfectionem, juxta illud iVum. xn, II : «Ob- secro, domine mi, no imponas nobis hoc pecca- tum quod stulto commisimus, ne fiat hæc quasi mortua et ut abortivum quod projicitur de vulva matris suæ. » Quemadmodum ergo mulier nullis variisque de causis aborsum patitur; aliquando quidem ex tonitruï fragore et subita concussione aut lapidis projectione ; nonnunquam etiam ex

sanguinis effusione, mutatione, aut intuition^, non raro item pharmacis humana industria ad informem fœlum vel abolendum vel ante tempus expellendum compositis aborsus procuratur : sic etiam haud paucioribus de causis anima spi- ritalem aborsum facit, et boni propositi fœlum ex divini Spiritus inspiratione in mentis utero conceptum occidit et suffocat per peccatum, et velut abortivum projicit et abscondit; nonnun- quam quidem per diabolica? tonitruum tenlalionis; aliquando item per respectum humani ti- moris a bono proposito resiliens, aut saltem illud exsequi procrastinans, et tandem omittens; quan- doque etiam per sanguinis emissionem, id est nimiam in res externas effusionem, omnem de- votionis ac pietatis succum, quibus conceptus a Spiritu Sancto fœtus foveri debuerat, evacuans ac perdens ; aliisque similibus de causis, quæ vel bonorum, propositorum oblivionem inducunt, aut ut ea quis sponte ac deliberata voluntate frangat efficiunt. *Tertio* denique *abortivum* in me- liorem partem acceptum designat *humilem animi dejectionem*, quam ascetici *submissionem* vocant, «m.' qua quis se pro nihilo et abjecto reputat, et aliis postponit ; quo sensu Apostolus de semetipso dicebat l *Corinth*, xv, 8 : « Novissime autem omnium tanquam abortivo visus est et mihi, » se mini- mum apostolorum vocans, et indignum tali no- mine ac Christi apparitione.

17. Ibi impii cessaverint a tumulte , et idi ri- **Venu?**. **QUIEVERUNT FESSI ROBORE.** — Septuaginta Vertunt. In mnrto («i í<szíd; (hw zzyr.z izû âwscxûosrro xxrn- c*MI rii xczei Tw awixan, *ibi impii acrcndcrunt furorem ira, ibi requieverunt fatigati robore*; atque hoc modo rum. notat Olympiodorus in aliis libris legi; ipse ta- men habet ixXuW ; itemque aliud Scholion et S. Augustinus, *deposuerunt furorem suum*, in qui- busdam codicibus est tçizxicxv, quod idem valet; Theodotion reddit , *cessarunt* ; SyiHUI chus, ixgît xw c^yr; toticv, *sedarunt ira furorem*; Aquila, i-x>3x*rGx)cvr.7ai, cessarunt *turbare*, seu tu- multum ciere, aliisque metum incutere, et vim inferre, 7. </. Qui vix pacem eum aliis habere po- terant. et sua tyrannide et malignilate omnes op- primebant ac perturbabant , hos quidem verbe- rantes, aliorum vero bona diripientes, alios de- nique diversimode divexantes; eorum tandem pervicac tas furorque finem in sepulcro inveniet, et quorum robur ac vires vel labore, vel morbo above casu fessa? et afilête sunt, ut militum, agricolarum, opificum, infirmorum, in morte quiescent; unde Seneca mortem describens ait :

Portus a terna nt plicidus quiete;

et Euripides apud Stobæum *serin.* 274, malis Mors est eam omnibus mederi asserit dicens :

Tò Giva*
Koxûv çàpîxxJU'» !

Mors enitn
Mu imum exislitnitar malorum esse remedium.

Mors est
romc-
diamom-
Dium na-
lorum.

no	COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. ðli.	
Quibus	similia Sophocles edisserit, ubi ait:	tur, et in continuis laboribus versantur, ac solli-
	'All'í0* c Mxt g; lucte; íxrpc; víaov : litiimiis morborunj medicus est mors,	citudinibus anxiisque curis excruciantur (præscr-
Denique	plenissime omnium atque elegantissime una cum rationibus suis deducit ac describit Di-philus in <i>Fupj</i> . suis vere aureis dicens :	tirn quando tempus solvendis nominibus præslitutum jam elapsum est, et rigidus exactor cum
	Eùurrx&U; u«X' íarb àvO^órrcov {£\$;. Oi/. fon pío; c; c»>/j xxxrr(rca xoxal, Aterx;, uir'uvx;, crftôa;, veaw;* Tcótov ð faí.an; xaóázip ðxрпи; çxvd;, Âv/kxjh i nú; í//yt x; ávxraúXr.; 6ihh»• Vili bomifium res est admodum mutabilis. Nulli unquam vita est plena quæ mm sit malls, Furti», dolore, moibis, tormentis, mela : Tanti» malis ut medicus mors inlervc*jjt, Hequiernque fert hominibus in sumnum datis.	tabellis instat, et ni extemplo id quod debent sol-verint, obtorto eos collo ad tribunal trahit, et in jus ambulare compellit) per mortem omni molestia curisque liberari, nec ullam in sepulcro exactoris vocem amplius percipere aut pertimes-cere, quam dum vivebant pessime oderant. Hunc genuinum hujus loci sensum esse palet ex aliis versionibus et ipso scholio Septuaginta interpre-tum, quod sic habet, focila? dat/ tí i; aû>/c; rO.u-T^aa»rt; tt.; t íw t7/ fc
Plena	similibus sunt poetarum, prajserfim tra-; icoruin, monumenta, sed liic nonnihíl enuclea-tius expendenda sunt illa textus verba: « Ibi re- quieverunt fessi robore : » id alte dictum, quis mini a robore fessus est, et non potius ab imbe- cillitate? nam in mundo fortes <i>robore</i> non <i>fessi</i> dicuntur; siquidem a robore nemo viribus defi- cit, imo a robore robustus et vegetus evadit, et	textu græco Novi Testamenti, non semper in stricta sui significatione sumi pro <i>adernitate</i> , sed fre- quenter sumi pro extensione sive duratione ipsa temporis, et hoc modo αἰών&v vocari id quod in hoc cuculo sivo tempore transit. Sic quod apud S. Paulum ðl <i>Tim.</i> i, et <i>Tit.</i> i, 3, est irp xpó/wv
Huma- rim K- r0)Ur	sic indefessus. Verum adverte quod humanum imbecillitatis instar est, et sic viri isti præ- (tuo »t potentes et validi non fatigantur et cadunt ab » ubteii- imbecillitate et impotentia, sed a potentia ct ro- j;.x\$ o1 j)Ore csg sun[. ab humana gloria inglorii, ab humano robore fessi, ab humana salute infirmi.	Vulgata vertit, <i>ante tempora sæcularia</i> . Cæ- teriini Aquila magis conformiter Vulgatæ vertit, aaz Jcauiu , <i>simul vincti sine molestia fue- i unt</i> , sou <i>prosperati sunt</i> ; Symmachus, ðucú fttau&rat ðÿXr!w , <i>simul in vinculis habiti, aurbatione liberi</i> .
Wortifi- p^rit-	Tropologice hic locus optime ad viri justi quie- (em, quam inordinatarum mortificatione passio- num obtinet, referri poh st. « Ibi enim (id est in mystica illa solitudine, de qua sup. vers. 14,	Pro voce autem fl,,a utuntur Septuaginta, et propria est tribuli seu vectigalium exactoris, Aquila vertitçiaz^x'aacw;, quod idem quidem valet, sed quid communius videtur ac generalius : Sym- machus reddit izx'rxyxxaTcû, <i>cogentis</i> et <i>extorguentis</i> . Significat ergo Jobus se optare mortem tanquam
	paulo ante egimus, in quam vir justus a strepitu peccatorum fugit, et ab omni se perturbatione curarum temporalium abscondit : in qua hi qui erant quondam) impii (sed jam per Dei gratiam ab impietate liberali, atipie ad justitiam et pieta- tem informati sunt) cessant a tumultu » vitiorum, <piia ne ab iis perturbentur, semetipsos ab omni peccatorum labe diligenter expurgant, et ab omni (riminum clamore se segregant, et procul elon- gant. a Et ibi fessi (seu rerum mundanarum per- itesi, robore divinai virtutis, quæ ipsos ad specu- larla infirmos atque ad spiritualia fortes efficit, Leti exsultantesque) requiescunt: » quoniam vir- tutum divitiis cumulati nullo amplius volupta- tum aut honorum desiderio importune torquen- tur.	portum placidas quietis, ut vel cum illis saltem, qui in hac vita propter æs alienum in carcerem detrudebantur, et ab exactoribus plurimas mo- lestias sustinere cogebantur, in sepulcro ab omni vexatione liber tandem aliquando possit con- quiescere.
v rvt s. N Hni	48. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt voceu exactoris; — Septuaginta ver-	Tropologice S. Gregorius lib. IV <i>Moral</i> , cap. xxxi, hæc viris justis accommodat, qui <i>quondam</i> quidem <i>vincti</i> inanibus desideriiis, sed nunc sub- cemruc-
• «/!«• L * I ,iln	panier autem saculares non audierunt vocem exac- ons ubi <i>saculares</i> idem est quod <i>temporales</i> , re- bus et negotiis saccularibus seu temporalibus ac transitoriis et terrenis addicti, qui in Scriptura /Uu <i>hujus iaculi</i> appellantur. Significat ergo tales negotiatores, qui in hoc sacco valde distrahun-	sidio grafite divin/r a nexibus peccatorum soluti <i>sine</i> vincente aut perturbante concupiscentia» <i>mo- lestia</i> tranquille vivunt, <i>nec audiunt vocem exa- ani ur* hris</i> , diaboli scilicet tenlantis, aut <i>mundi</i> , aut nit* carnis ad malum trahentis et peccati consensum, quasi vectigal quoddam exigentis, sæculares qui- dem dum adhuc in vivis sunt hanc exactoris vo- cem frequenter audiunt, sed justi erunt si eam non exaudiant, necpie in peccatum sibi proposi- tum consentiant. « Hujus ergo exactoris vox (ut S. Gregorii verbis utar) est tonlalio miserte sug- gestionis; audimus autem vocem miseri exacto- ris cum ejustentalione pulsamur; sed non exau- dimus, si pulsanti resistimus: <i>audit</i> enim qui tentationem sentit; <i>exaudit</i> vero qui tentation! consentit. Dicatur itaque de justis : Non exaudie- runt vocem exactoris, quoniam suggestionem

ejus clsi nudiant, quia tentanlurj non exaudiunt, quin consentire contemnunt. »

19. I'ahyl's et magnus ibi sunt , et servus libi h i' -'om- a DOMINO sto. — Concludit hic sententiam, quain 3: 4 nonnihil fusius deduxit, ostendens omnes morte mquales fieri . quippe quæ naturæ lege tenuiores homines principibus ac potentissimi* quibusque legibus cxæquet, juxta illud Horatii lib. 1 *Carni.* :

Mors sceptrâ ligonibus tquat.
Mora aquo pulsât poh: piuperum tabernas
lteguriique turres-

Quibus consentit illud Poetægræci :

Kctvi; x“p'-i , irirwl n, mi ftiaúj-xjr» :
Cominnnis locus manet omnes, ct pauperes, et reges.

Qua* sano magna consolatio est iis qui hic in mi-
seriis versantur, ct eum adversa fortuna conflic-
t ntur, quibus mors in votis est tanquam proten-
tissimum malorum omnium remedium : dum
enim spiritu hoc vitali fruimur, necesse est ut qui
fortuna sunt tenui gravia non raro a potenliori-
bus incommoda sustineant; et qui aliis servilem
operam et libertatem suam addixerunt recusare
non possunt, quin cum duris plerumque conflic-
tentur ingeniis, et graviora subeant quam vel
ingenuus pudor honeste ferre vel mortalis infir-
mitas tolerare commode possit. At ubi semel ex
hac mortali vita decesserint, quoad humanam
attinet o.*conoiniam æqualem omnes sortiuntur
conditionem : quemadmodum enim in morte re-
gum et optimatum insolens ambitio et tyranni-
cus cessat dominatus, ita quoque pauperum et
plebeiorum servilis ac misera conditio finem ca-
pit : id quod præclare Seneca in Cons, a<t Mart.
cap. xx, his verbis docet: « Mors servitutum
invito domino remittit : hæc captivorum catenas
laxat : htc. e carcere educit quos imperium im-
potens vetuerat : hæc est in quo nemo humilita-
tem suam sensit : hæc quæ nulli pepercit ; hæc
quæ nihil alieno fecit arbitrio: hæc ubi res for-
tumi male divisit, otæquo jure genitos alium alii
donavit, e.xæquat omnia. »

Anagogico in hanc spiritalis solitudinis seu
tranquillitatis domum (de qua *supr.* vers. 14 egi-
mus) non tuitum magni, verum etiam pravi re-
cipiuntur, quia unusquisque pro mensura virtu-
h fato tis n servitute peccati liberatur, et in requiem a
int hii vanis desideriis admittitur: non enim solis sanc-
tr.hria. tis, qui Deum nunquam gravius offenderunt, sed
nm <r- peccatoribus etiam per pœnitentiam conversis
Eth:n? «eterna coelorum habitatio parata est. Ibi parvus
licet non in loco magnorum, tamen in eadem
domo cum m ignis Deo donante vici «rus est, ubi
jam liber ab omni servitute peccati nulla magno-
rum invidia tangetur, ct nullo livore consume-
tur : « quia in illa bcatitudinis regione, ut ait
S. Prosper lib. 1 *De Vita contempi,* cap. iv, nec
majoris meriti sibi aliquid quisquam arrogabit,

quia arrogantia ibi nulla erit; nec superiori infe-
rior invidebit, quia ibi invidas nullus esse pote-
rit. Mirandum sane in futuro beatitudini* regno,
ubi tranquillitas summa, pax imperturbata, feli-
citas perfecta, ubi nullus invidiæ, nullus tnstiliæ
locus est, dici nihilominus ibi esae portas el meó-
nos : ubi enim parvi inagnique differentia est, qui
fieri possit, ut parvi ad majorum dignitates non ad-
spirent autafficiantur? Quis tollet a parvis illis de-
sideria majoritetisetinde ortam tristitiam, si non
adipiscantur quæ concupiscunt? Verumtamen ibi
parvi sunt, sed qui perfectissimam hominis ra-
tionem possident, qua fit ut nemini invideant, sed
suum lucrum reputent quidquid m aliis magnum
existere conspexerint

liicmni

«timi

bouar.

Pulchre hanc concordem sanctorum in gloria
inaequalitatem exponens D. Gregorius lib, IV
Moral. cap. xxxi : « Quia, inquit, in hac vita no-
lis est discretio operum, erit in illa discretio dig-
nitatum, ut qui hic alius alium superat merito,
illic alius ahum retributione transcendat Unde
ait *Joan,* xiv, 2 : *In dotio Palm mei mansiones
ittulliz sunt* : Sed in iisdem mullis mansionibus
<rit ipsa retributionum diversitas concors, quia
tanta vis amoris in illa pace nos sociat, ut quod
in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in
alio exsultet. » Quo quid perfectius excogitari
possit? fallar si hominis perfectio ultra possit as-
cendere, quam ut eo charitilis perveniat, qua
sibi acceptum tribuat id quod alteri donatur, et
quasi de proprio sic lætHur de fratris lucro :
quod cum verte perfectionis sit sicut in hoc sæ-
culo maligno raro repentur, ita in cado perfec-
tissime invenietur ; unde D. Epbrem lib. De
Tun. Dei conlate monet : « Promotioni fratrum
ne inideas; ait enim Scriptura III *Joan,* iv, 4 :
*Majus gaudium nm habeo, quam ul audiam Jlios
fzicos m veritate ambulare;*^ quidquid scilicet in
aliis videbat perfectum, id suum gaudium putabat
vir divinus. Quo spectans quoque sponsa aiebat Vmtiù-
Cant. i, 3. « Exsultabimus, et hiabimur in to,» nU*âhi*
ubi non solum do sua ipsius, sod de omnium da bom
etiam aliorum lætitia quasi de propria sibi con- tnlrFi.a.
gratulatur : quamobrem eleganter Philippus ah- dL
bas lib. 1 *in Cant.* cap. xv : « Tantus, inquit, ejus
amor æmulam vel pellicem non veretur, nec
damnum suum putat, si ad amandum illum al-
tera provocetur. » Merito sane perfecta Dei sponsa
non damnum, sed lucrum suum æstiniat id quod
boni in aliis erga Deum intuetur; undo S. Pau-
lus *Philip.* iv, ! : «Itaque, inquit, fratres mei
diarissimi ct desideratissimi, gaudium meum et
corona mea, » at cur illos *gaudium suiun et coro-
nam suam* vocat, nisi quia quod ipsi gaudeant in
Domino ac coronentur, id suum reputet : eodem
spiritu et sensu D. Bernardus in *Apol. ad Gudl.*
omnium sacrorum ordinum virtutes in sua nu-
meraro non refugit dum ait • « Denique requira-
tur etiam a me, cur cum omnes ordines laudem,
omnes non teneo? laudo enim omnes, et diligo,

ubi pie vivitur in Ecclesia. Unum opere teneo, esteros charitate. Faciet autem chantas, ut ne illorum quidem fructu frauder, quorum instituta non sequor. Plus aliquid dicam : Tu libi caule age : potest autem contingere, quia tu frustra laboraveris; ut autem ego frustra diligam bonum quod operaris fieri non potest. » Quid sapientius? id quod S. Bernardus dicit de virtutibus sacrorum ordinum puta dictum de omnibus bonis quæ in proximo relucēt, in quibus dum per charitatem gaudes tanquam de propriis, eorum tibi certum manet lucrum apud Dominum ; et quod fortasse possessor perdit tu integrum custodis. Cæterum ad Jobi querimonias, a quibus nonnihil digressi sumus, revertamur.

Veri. 10. 20. QUARE MISERO DATA EST LUX ET VITA HIS QUI IN
Mor» vi- amaritudine animai sunt ? — Probat inutilem sibi
rzprif^ esse V^am co argumento quod jam dudum trac-
mJj. tavimus, quia scilicet nihil ex ea commodi, sed plurimum incommodi molestiarumque perciperet : nam quid juverit habere lucem, qua non nisi damna et detrimenta conspicias, cui merito proferenda sil caligo, quæ tot mala occultaret atque absconderet? hinc pro magno beneficio Deus promittit Josite dicens 11 Paral, xxxiv, 28 : « Colligam te ad patres tuos, et infereris in sepulcrum tuum in pace : nec videbunt oculi tui omne malum quod ego inducturus sum super locum istum.n Quid enim refert illos vitam degere qui dolore conficiuntur? quod tantum malum est, ut vel ipsa morte depellendum jure merito censeatur; quandoquidem non sine ratione sic a natura instructi et comparali sumus, ut quando maximis, quibus explicari nequeamus, malis implicamur, vitam illico cum morte commutare cupiamus : nam hic sensus et rationis usus dono a natura datus si nihil omnino fructus nihilque utilitatis, sed sensum duntaxat malorum et incommodorum exhibet, quidnam boni in eo est quod expetendum sit? Cum enim vivere apud optimos quosque auctores idem sil quod ludum atque alacrem esse, qua» tandem erit vita, perpetuo cruciatu aut mæroro contabescere? quare prudenter admodum Apostolus scribit, II Cor. i, 8, his verbis : « Non volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra quæ ficta est in Asia: quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere, n Tobias quoque cum se undique ærumnis circumven Kim cerneret aiebat cap. m, vers. 6 : « Expedii mihi mori magis quam vivere, n Admirabilis plane eslet theologo digna Euripidis sententia apud Stobæum sa in. 285, quam ex vilæ hujus malis concludit dicens :

rn	PpOTCñ
n??.*»	xoxirr.
0>r< ; Qu; ppctdav#	píc'j.
To Zp	• t c j (kemv
Hic n* ç'.Cû t xi	T.XÍCJ.

O vilæ cupidi mort tics l
Qui posteram intueri lucem
Semper cupitis plurimorum onus malorum.
Adeo vitam mortales amant.
SdtDusquidem vivere; præ inscitia vero moriendi
Nullus non relinquere metuit hoc solis jubar.

Sed hanc moriendi scientiam, quam in horni- inter-
nibus desiderabat Euripides, Christus copioso “
docuit, qua probe imbutus erat Paulus Philip, i, non
23, « desiderium habens dissolvi, et esse cum Q01@ t’
Christo; » ex quibus facile patet quam gravia
sint vilæ hujus detrimenta, quæ vel vita ipsa re- ri.
dimere piudenlissiinus quisque cuperet : quare cum Tollenario nostro in Eccles, cap. iv, hoc etiam affirmo; quandoquidem recta ratio docere videatur tantum posse esse cruciatum tamque diuturnum, ut vilæ fructui preponderéis etiam superiorem aniinro partem judicare (quod Victor Antiochenus in Marc, ac D. Hieronymus in Eccles. diserte affirmant) interdum satius esse omnino non esse quam in tormentis versari, ac proinde id etiam secundum rectam rationem optari posse, nisi forte ratio aliqua allions ordinis interveniat : cum enim ex miseriis et cruciatibus horni- S3D’;
num, sive in pœnam peccatorum inflictis, sive ad virtutis exercitium comparatis, Deus gloriam c«nir’
suam eliciat (qui aut ad majestatem ejus, aut diuti
justitiam, aut aliam perfectionem declarandam pir’pç
perlinent) hominis est recte instituti potiore di-
vina; gloriæ quam suæ commoditatis habere rationem. Itaque cum aut Ecclesiastes aut S. Job meliorem esse conditionem judicant eorum qui nunquam nati sunt, quam qui in tanta hic acerbitate versantur; aut cum alii viri sancti huic iudicio consentanea sibi vovent, ita semper animo comparali sunt, ut si nossent Deo aliler visum esse, aut hoc ad ejus gloriam perlinere, mal-
lent etiam cum suo cruciatu ac miseria divina; gloriæ subservire. At si nulla necessitas cogit Deum per hujus aut illius cruciatum majestatem suam aut gloriam declarare, quid velat quo minus hi tales absolute et secundum rectam rationem vovere possint non esse potius quam sic esse? sed plenior horum tractationem scholasticis relinquentes, ad ærmnnas vilæ presentis contemplandum cum S. Jobo revertamur.

21 cl 22. Qui exspectant mortem, et non venit, -.
QUASI EFFODIENTES THESAURUM : GAUDENTQUB VEHE- Cñ ññ.
MENTER CUM INVENERINT SEPULCRUM. — Pergit dOS- Mi^ri
cribere eos qui amaro sunt animo, ut ex adjunctis sumat argumentum ad id quod propositum est nmw w
probandum, scilicet satius esse mori <piam mise-
ram vitam ducere : nam homines hujusmodi, qui D*çori*
semper cum doloribus conflictantur, mortem sæ- tX
pius invocare et avidissime exspectare solent, tanquam unicum anxietatum suarum perfugium et salutis suæ portum securissimum; qui tamen cum sic avide mortem exspectant cupito frus-ll w f’
trantur affectu, illamque optando longius abi-

Viri
uncti
mortem
tñpeo-
unt.pra-
merle e*
insdib
drunn-

\$40(111.1
tinft m
ubé-
bit

guilt, non propius accorsimi. *Et non venit*, quod iu llebræo est, *et non ipsa*, nempe ardentem ex-
petis el desideras mortem? non modo *non venit*,
sed *non ipsa* : periit mors illam invocanti. Parum
foret quod vocata mors non veniret eam cupide
desideranti, non ipsa; abiit, inquam, evanuit,
periit, mortua illam cupienti mors est; desiderii
tui sepulcro tumulatur, et de fastidii tui vulva
nascitur. Cupis longius vivere? mortem impen-
sius volis sollicita; optas citius emori? illam effu-
gere solerter satage, siquidem perit sui deside-
rio, quæ nascitur ex sui fastidio. Huc spectat illud
Apoc. n, 6 : « Quærent homines mortem, et non
invenient eam; desiderabunt mori, et mors fu-
giet ab eis. » Pulchre autem hoc loco additur,
quasi effodientes thesaurum, quia scilicet illam ,
quantum fas est, magis quam thesauros exqui-
runt; consuetum autem erat illis temporibus, et
inter reges el proceres maxime usitatum (uti
paulo ante ad vers, iŮ annotavimus) in sepulcris
thesauros recondere una cum corporibus defunc-
torum : quamobrem pauperes, (pii istiusmodi
thesauris maximopere inhiabant, vehementissime
lælabanlur, si quando terram effodientes in se-
pulcrum aliquod inciderent, sperantes inde se
thesaurum aliquem eruturos. Vere tamen verba
ista in viros sanctos rerum terrenarum perkesos
et cœleslium amantes in primis quadrant, « qui
exspectant mortem, et non venit, » cum c contra
e* perversos, et hujus sæculi vanitatibus deditos
insidiis mors ipsamet exspectet, atque ex insidiis incau-
drunn- (os aggre<jia(ur et opprimat : nam *Eccle. ix, 12*,
« nescit homo finem suum, sed sicut pisces ca-
piuntur Inmo, et sicut aves laqueo comprehen-
duntur, sic capiuntur homines in tempore malo,
cum cis extemplo supervenerit; » hinc unum ca-
pit in convivio temulentum, alterum in ludo ges-
tientem, alium in voluptate lascivientem, c' omnes
illos (ut Christus ail lur. xn, 16), hora qua mi-
nime putant invadit et obruit, quia nullus illo-
rum mortem exspectat; « sperat au'em Prov. xiv,
vers. 32 justus in morte sua, » in qua sibi lucrum
esse repositum agnoscit, juxta illud Apostoli
rhilip. i, 21 : « Mihi enim vivere Christus est, et
mori lucrum. »
Porro pro *exspectant* in Hebraeo est verbum
tVtfl hachah, quod, ut Pineda noster observat,
vehementem animi allectum significat, quo quis
inhiat in rem aliquam vel consequendam vel
apprehendendam : sic apud Oscan cap. vi, 9,
ubi Vulgatus noster interpret legit, *quasi fauces*
virorum latronum, in llcbiwo est, *sicut (xspectant*
latrunculi virum : latrunculi enim quando quem-
piam ad deprædandum exspectant, omnes aditus
observant, omnia loca vicina circumspiciunt, et
m prædam eminens venientem sagaces oculos in-
tendunt, et quantavis mora præ desiderio cru-
ciantur, et cum non mullum tardet, videtur ta-
men illis longissimas moras nectere : ita quoquo
viri sancti mortem quam avidissime exspectant,

et votis omnibus tanquam malorum depultricem
et bonorum omnium proxenetam exoptant; et
quamvis Sapiens Ecdi. xiv, 12, eam minime tar-
dare dicat, ipsis tamen videtur moras trahere
præ nimio desiderio, quo ad cœlestes thesauros
sibi per mortem aperiendos anhelant Veri quippe
Dei servi (ut bene notat Alpbonsus noster Rodrí-
guez *tract. I*, cap. xiv) quo longius provehuntur,
et tini suo propinquiore atque perfectioni vici-
niores sunt, eo majori constantia, accuratione ac
fervore procedunt, el quasi effodientes ad the-
saurum aspirant : « sicut enim (inquii S. Gre-
gorius lib. IV *Moral.*), thesaurorum fossores
quo magis effoderint, et profundius terram pene-
trant, eo majori in opus suum incumbunt dili-
gentia, quia cmn nonni ad thesaurum abscondi-
tum, quem indagant, sejam propius accedere,
et parum ab eodem abesse, ad diligentius et ani-
mosius fodiendum animantur, mnjorique cum
voluptate et gaudio terram eruunt : ita qui pro-
fectus el perfectionis suæ ex animo studiosi sunt,
quo longius in ea provehuntur, et fini suo fiunt
propiores, co laborant contentiosius : » tanto
enim labor et contentio major esse debet, quanto
præmium est vicinius. « Gaudent *ergo* vehemen-
ter cum invenerint sepulcrum; » id est cum jam
ad mortem et sepulturam se pervenisse cognos-
eunt; idcoque, quo propinquiorem sciunt esse (uii.
diem mortis, hoc magis lælanlur : quare Paulus
hunc absconditum ælernæ patriæ thesaurum quae-
rentibus ait *lle'/r. X, 24* : «Teneamus spei nostra
confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui
repromisit) el consideremus invicem in provoca-
tionem charitatis el bonorum operum; non de-
serentes collectionem nostram, sicut consuetudi-
nis est quibusdam, sed consolantes, et tanto ma-
gis, quanto videritis appropinquantem diem; ubi
expendit optime D. Gregorius illud faniu *magis*
quanto videritis appropinquantem diem, tunc scili-
cet magis consolantes vosmetipsos, ex ipsa pro-
pinqui!de patriæ et consummatione peregrina-
tionis, quod jam ad metam laborum perveneritis,
bravium praestolantes.
Mystice per *sepulcrum* hic intelligitur vera pbi-
ConUa-
lophilosophia quæ iu morlis meditatione consistit, el
a fortiori contemplatio, quam viri spirituales
tanquam thesaurum inquirunt, et gaudent ve-
hementer cum invenerint : est enim contempla-
tio (ut noster Alvarez de Paz tom. III, ejus elogia
recensens ait) requies laborum, complementum
desideriorum, perfectio virtutum, pramiun ab-
negations, finis orationis, et ad assequendam
montis puritatem instrumentum cflilacissimum :
ha?c inter omnia exercitia mentalia est rector,
mundior, securior, quietior, jucundior, perma-
nentior, sublimior, rarior, et vite beate similior:
hæc item est sepulcrum illud gloriosum el desi-
derabile in quo a perturbatione mentis abscon-
dimur, de cujus amatoribus Job ait : « Qui ex-
spectant mortem, et non venit, quasi cllodicnles

thesaurum : gaudenlque vehementer cum invenerint sepulcrum; » mortem quidem exspectant tum carnis, ad quam quotidie se præparant; tum mentis, qua peccatis et pravis animi affectionibus moriuntur, ut soli Deo vivant, juxta illud Apostoli Co/oj. ni, 3; «Mortui enim estis, sed vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. » Quamdiu vero hæc mors adeo desiderata plene necdum venit, sunt quasi effodientes thesaurum, laborant quippe, ut mortem hanc, quam juro merito thesauri adinstar gestimant, consequantur; gaudent vero vehementer cum sepulcrum contemplationis invenerint, quia in eo mortem istam, qua perfectissime mundo moriuntur, et thesaurum quo divites sunt, virtutum accipiunt : « Sicut enim (inquit S. Gregorius, lib. V *Moral*, cap. v), sepulcrum locus est quo absconditur corpus : ita divina contemplatio quoddam sepulcrum est mentis quo absconditur anima : (inasi cniin buie adhuc mundo vivimus cum mente in eum foris vagamur; sed mortui in sepulcro abscondimur, cum mortificali exterius in secreto interna; contemplationis celamur. Sancti igitur viri ab importunitate desideriorum temporalium, a tumultu inutilium curarum, a clamore perstreptentium perturbationum semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt, atque intus ante Dei faciem in sinu mentis abscondunt. » Nequaquam igitur ad *sepulcri* nomen exhorreamus, nam quod amabo palatium augustius ipsa Dei facie, quæ contemplantes abscondit, juxta illud l•sainaste *Psalm*. XXX, îî : « Abscondes cos in abscondito faciei tuæ ii conturbatione hominum? » quando enim in conspectu Dei adstant ila ab eo proteguntur, ut ex affectibus suis perturbationem non sentiant»

Cæterum ne variantes hujus textus interpretationes omittamus, pro eo quod Vulgata legit, gaudenfi/utf *vehementer cum invenerint sepulcrum*. Hebraea, si verbum ex verbo interpreteris, ita sonat, *lætantes ad exsultationem gaudent si inveniant sepulcrum*: Chaktea, *Qui laetabantur exsultatione, modo ludantur cum invenerint locum sepulcri*; Septuaginta, *St tuncvTQ tãv xx-rari/ wat. 0xvarc; hetî autem facti sunt si fuerint*

conseci//i (scilicet mortem, aut sepulcrum) : mors viro regtiies. E quibus omnibus, ut paulo ante dicebamus, recte concluditur viro justo mortem haudquaquam horribilem, sed optabilem; nec amaram, sed jucundem accidere; hinc videre est non raro illos qui eximie Deum in vita coluerant in morte lælos ac ri'entes, cujus horribili metu alii exanimantur, quod expressum in Gertrido viro sanctissimo v. aiil Deus, de cujus mirabili in morte lætilia D. Bernardus serin. 26 in *Cant*, in hunc modum meminit ; « Accitus sum ego ad id miraculi, videre exsultantem in morte hominem et insultantem morti : Ut» *est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus?* jam non est stimulus, sed jubilas : jam cantando

moritur homo, et moriendo canlat. » Felix profecto anima quæ in morte exsultat, et insultat morti, atque inexplicabili dulcedine colliquescit. Felicissima item dies illa, qua Dei amicus et beatitudini candidatus, in patriam et cæli domicilium evocatur : vix enim lumina morte occludenti seso lux aperit atque dies, quam nox nulla vel tenebrie sequuntur, sed aurea serenitas et æterna quies; nec est quod tali mœrorcm adferat de sepultura et humo cogitatio, stat enim ratum cæli decretum, sepulcrum ejus fore gloriosum, *L<at* xi, 10. Habeant ergo in meile (ut Herodotus lib. I, tradit) Babylonii sepulcra sua; at viri sancti in pietatis dulci ambrosia humanentur. Gloria in rerum administratione parla viro civili (ut Plutarchus ait) *tedqwt*, id est *pulchram sepulturam*, statuatur; at longo pulchrius honoratiusque sepulcrum ipea pietas religiosa) vite hominibus suis voluti matibus ædificai : ubicumque enim sili fuerint ibi memoria eorum in benedictione erit. Jam iterimi ad textum et Jobi querelas redeamus.

23. Viro cujus abscondita est via, et circumdedit eum Deus tenebris? — Agit hic de viro suæ Conditionis in extrema calamitale constituto, qui circumdatus tenebris miseriarum et opum nullam invenire possit viam, qua ad felicitatem lucem, id est ketam vitam et felicitatem evadz\ Hoc itaque, ut sensus et constructio cohæroat, referendum est ad illud quod vers. 20 dixerat ; « Quare misero data est lux? » id est *vita*, quæ scilicet non tam vita est miseris quam longa mors; aptissime his verbis exponens calamitosi hominis conditionem, ut probet ei prorsus inutilem esse lucem, quemadmodum ad versum ictum vigesimum fusius explicatum est, quo hæc referuntur, ut sensus sit hujusmodi ac si dicat : « Cur datur lux viro, cujus abscondita est via? » id est qui nullam viam invenire potest, qua hujus vite mala, in quibus versatur, effugiat, et quem ita latet suæ salutis iter ac si ab eo penitus absconderetur, quippe omni luco destituto, et densissimis undique tenebris circumdato, ne ex diei solisque luce ullum capere valeat emolumentum; quæ consequenter ei frustra tribuitur. Cum autem Vulgatus vertit, *circumdedit eum Deus tenebris*, Chaldæum secutus fuisse videtur, qui hunc lucum ita interpretatur, *et umbravit Deus ap. eum* : in Hebneo enim tantum est, *circumdedit circa eum Deus*, quemadmodum quoque vertunt Septuaginta, *GuvtxMiat -pp G Oið; xav\ aûrcû, conclusit enim Dcus super aim*; camdemque quammodo explanavimus referi sententiam. Verbis porro hebraicis diserte exprimitur status hominis infortunati, cujus conatus semper irriti caduunt, neque exitum unquam felicem sortiuntur: quidquid molitur, et quocumque se vertat, detrimentum facit, et ad tantas angustias redigilo, ut quodammodo circumdatus a Deo et malis mœdique circum eplus e^se videatur, non evadendi

ullo motio possit. Hoc sensu Psalmista de seipso dicil *Psalm. Lixxvii*, 9 : « Traditus sum, el non egrediebar,» id est cllugore non potcram; et clarius ipseinet *Job infr.* cap. vu, 12 : « Numquid maro ego sum aut cetus, quia circumdedisti mo carcere?»» so vero cum mari comparat, quia mare a beo ostiis ac littoribus conclusum fuisse dicitur, ne terram obrueret, sicut *inf.* cap. xxxvm. 10 narratur : « Circumdedit illud terminis meis, et posui vectem et osiia. » Ita nimirum *Job* se undique miseriis conclusum et immersum fuisse memorat, ut emergendi nullam haberet potestatem : paii igitur modo hic etiam miserum ctallhclum hominis statum describens ait : «Circumdedit circa eum Deus, » miserias scilicet et calamitates, <pias per *tenebras* significari non semel in præcedenlibus exposuimus.

Itaw Cæterumista verba, viro *cujus abscondita est via*, rVi»™ c'c* hunc cl*ain sensum habent, ut significant, líj ph- ipsa opera nostra se nobis abscondere, adeo ut wibl omnino ignoremus an recte facta sint, an secus, quod multum doloris et timoris nobis paril, atque hoc modo locum hunc exponit S. Gregorius lib. V *Moral*, cap. iy dicens . « Sæpe unde piacari iudex creditur, inde ad irascendum placidis instigatur, Salomone attestante , qui ait *Prov. xiv*, 12; *Est via quæ videtur homini recta, novissima autem fus ducunt ad mortem*. Unde postquam dictum est : *Quare duhi est misero lu.c?* adjungitur : *Viro cuius abscondita est vita*, ac si dicatur : Cur hujus vilæ successus appetit, qui sub qua sit existimatione judicis iter sui operis nescit. » Atque hoc erat quod *Jobum* gravissime angebat, nempe quod ignoraret, an bona quæ gesserat, aliqua ex parte ad malum vergerent.

Vei* n 24. Antequam comedam suspiro : et tanquam inundantes aquæ sic rugitus meus; — Septuaginta reddunt, npà *yàp t ú» éfrew pxu artvarpjw; noi, Jaxpûw tfi> çsuo. *ante escas quippe meus gemitus adest, ct lleo ego countatus timore*; Aquila verlit,Suti; no» a^Ttu ucuGTiva^pð; iUógit zi, gufa *ad faciem panis mei gemitus veniet*, quod fero ad verbum respondet Hebreo textui, qui sic habet : N3H »nnax »cnS *chi liplint lachini an-chati taro*, id est, *nam ad facies pants mei suspirium meum veniet mihi*; ubi in prunis notanda est particula ’ r/it, quæ hæc loco commode verti posset *quare*, vel *qmimohrcm*, vel ideo, tum ut causa tanti gemitus et rugitus indicetur; tum ut ex pnece-tlentibus optima cum iis quæ paulo ante protulit colligatio nexusque appareat. Deinde notanda est phrasis hebraica, *ad facies panis mei* : significare namque potest non solum, ut Vulgatus interpret vertit, *antequam comedam*, sed etiam aliquid majus, g. d. Tanta est animæ mei amari-tonbnnquo tenet me vit/n mcæ tædium, ut inX. tonbnnquo tenet me vit/n mcæ tædium, ut quod m/. st dim atque cibi ante oculos jneos ad miserri-ienm el mam hanc vitam meam utcumque sustentandam r?^“. apponuntur, ultro mihi erumpant suspiria eman-na. nenlque lacrymæ, neo non intensissimos cogar

rugitus eructare, a cibo prorsus abhorrens, atque ita mectiin ratiocinons : Ad quid mensa apponitur oi qui vehementissime gauderet, si extemplo mori liceret, ac sepulcri compos fieret?

Alia tamen adhuc subtilior hebraicis istis ver- rtmif bis subest significatio, secundum cpiam in sacro ^bral'’ eloquio passim denotant similitudinem, acquali- cfe>q«n litem aut proportionem velati cum dicitur *Baod. XX*, m : «Non eruni libi dii ante me,» in Hebreo est *super facies meas*, hoc est quamdiu ero et exsistam, nempe in ælcrnum deos alienos non habebis : item in Psalterio, *Psalm*, 1xxi, 5, ubi habetur « Et permanebit cum sole, et ante lunam, » in hebraico textu legitur *ad fades lama*; et paulo post *ibid.* vers. 18, pro *ante solem* liebræus vertit, *ad facies sohs*, hoc est, quamdiu durabit sol, quamdiu durabit luna. Quibus in locis ista phrasis *ad facies* æqualitatem temporis sonat; in quilmisdain vero aliis significat similitudinem, ut cum hic *mfr.* cap. iv, 19, de impiis dicitur « consumeruntur velul a tinca, in Hebreo habetur *ad facies tineæ*. Itaque si phrasim hanc hebraicamin priori *aequalitatis* notione accipias, illud *ad facies panis mei suspirium meum veniet*, idem est, g. d. Tantum .suspiro quantum comedo, sive tot suspiria emitto quot panis vel cibi buccellas accipio. Atque hoc ita intelligendum est, ut verbum *venire* significet *erumpere*, et cum impetu exire, quemadmodum suspiria solent et singultus, qui pnr nimia cordis angustia suopte motu prodeunt : hos ergo *Job* ultra cohibere non poterat; sicut repugnantiam illam,qua *Psalm. vj*,7 David «laboravit m gemitu suo,» S. Ephremstrm. *De Panit.* interpretatur laborem illum, qui m gemitu, ne foras prorumpat, comprimendo sentitur. Et certe interpret \ulgalus hunc hebraisxnum elucidare voluit dum vertit, *antequam comedam suspiro*, idem enim est, <. d. Quantum vel quoties comedo, tantum vel toties suspiro et lacrymas fundo. Cui modo loquendi haud dissimilis est in *Vsalm. cj*, 5 : «Oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei adbæsit os meum carni mcæ;»et paulo post additur: «Quia cinerem tanquam panem manducabam, et potum meum cum lletu miscebam,» q. d. Tam crebri ac sine intermissione sunt gemitus mei, ut vix mihi ad cibum sumendum tempus supersit, quinimo etiam ipso refectionis tempore inter bibendum mihi lacrymæ uberthn erumpant, et in calicem meum delinant : atque hoo est tantum fiero quantum bibero; undo subdit :

Er TANQUAM INUNDANTES AQUJB SIC RUGITUS MEUS(i),

(1) Apud interpretes dupliciter hic locus accipi solet : quidam enim putant Jobi suspiria cuín ingenti aquarum conferri inundatione, ei eo quod dia non sino ubero lacryinarum fluxu edereutur : alii vero Jobi clamores et singultus comj<iranl cum rauco illo aquarum murmure, dum vel per occultos meatus cum strepita bibuntur vel dum exundantes excedunt alv. um et j^r nrvn 'patiat e difflniint. Sed imprimís hoUiftduin quam poetico hic Job

Job ma-
quii-
qoim
re.

timorem suum non fuisse vanum, cum nihil ante timuerit quod non deinceps expertus fuerit cummulale, quippe qui in tantam e summo felicitatis fastigio calamitatem repente inciderit, qualem ante se nemini evenisse umquim certum erat; sed vel sibi aut ulli mortalium ingruere aliquando posse vix credibile videbatur : Unta enim erat clamitatum ejus magnitudo et enormitas, ut omnem humani sensus captum imo el mentis cogitationem longe superaret. Hæc itaque vera et salis idonea erat tot suspiriorum et rugituum causa, quod nimirum ærumnas, quas in llórenle statu timuerat sibi forte aliquando eventuras, in praesentiarum rc ipsa longe graviores el acerbiores experiretur quam vel ipse vel quicumque alius praesaga sibi mente fingere aut concipere potuisset : daemonis enim exquisitum in cruciatibus excogitandis atipie irrogandis ingenium et artificium, quod in Jobo affligendo et torquendo propemodum exhaustum fuit, quis vel dicendo eloqui vel cogitando assequi ullo modo possit?

Job in
adrem
°^c-

Atque hic, ut opinor, est maxime simplex et genuinus hujus loci sensus et commodissima explicatio : quippe quæ in suspiriis et rugitu human® carnis infirmitatem agnoscit, et Jobi in malis, antequam accidant, prævidendis sagacitatem atque prudentiam, nec non postquam ingruerint generose sustinendis constantiam forlitudinenupie commendet : significat enim Jobum sclnPer Præ oculis habuisse humanarum rerum vicissitudinem, cl in rerum omnium affluentia solitum adversa omnia formidare, quasi jam proxime ex insidiis ipsum invasura : quia ut eximius erat philosophùfc, exacte noverat res humanas variis obnoxias esse mutationibus, et momento nonnunquam temporis ita converti, ut nullum penitus pristini sui status post se relinquunt vestigium. In prosperis ergo adhuc constitutus ita regiam suam fortunam intuebatur, ut eam deficere posse meditaretur : sic mensam instructu regio instratam et frequentibus oneratam ferculis videbat, ut tamen non ignoraret in aureis non raro poculis venenum propinari, cl extrema gaudii luctum excipere : quamobrein neque arridenti sibi fortunas nimium fidebat, neque ob regiam dignitatem seso insolenter efferebat, aut pne se alios despiciebat, quos jacere videbat in sordibus et adversæ fortune incommodis urgeri ; sed eorum necessitatibus prout poterat subveniebat; in die bonorum, ut Sapiens monet £'di. xi, 27, non iminemor malorum; neque cum homo esset humani quidquam a so alienum putans. Hæc nullis eleganter explicat S. Chrysostomus hom. 14 *De Avant.*, ubi fuse ostendit, quomodo Job in rerum omnium affluentia et secundissimo fortune flatu minime inflatus, sese in angustis animi moderati spatiis semper continuebat; ac deinceps admirando) ipsius in adversis constanthe rationem reddens : « In causa, inquit, fuit, auod cum dives esset exspectabat egestatem;

cum tot liberorum esset pater exspectabat ut subito fieret orbus : atque hunc tunorem semper apud se suscepit, et hanc anxietatem semper apud se aluit, inlciligens rerum humanarum naturam momcnlaneamque volubilitatem negotiorum considerans, coque dixit : *Timor quem Umebam evenit mihi; et periculum quod metuebam occurrit mihi.*

Hoc nempe proprium est prudenti® non ea Previ- modo quæ ante pedes sunt considerare, sed illa quoque quæ longe sila vel poslmodum futura falnrl sunt prospicere : absque hac enim providentia prv<¡4c*- nec præcipilia videntur, nec apparet portus boni re* eventus, quo cymba negotiorum luto et molli appuku dirigatur, et coguntur mulli acroama illud imprudentium ore invito ejicere : A'un *putuium* : quod opusculo plane festivo et eleganti Joannes David nosier merito eliminandum et amputandum docet. Quare non probo hic quorumdam explicationem dicentium idcirco Jobum in suo illo bonorum omnium naufragio ante cilii sumptionem plorare et rugire solitum, quod illa tunc pateretur quæ dudum antea pnevidisset ac timuisset, quasi istiusmodi malorum præcognilio seu previsto dolorem ejus ampliaret aut augetet, cum e diverso potius illum lenire atque imminuere debuisset; quia ut proverbio dicilur : a Previsa tela minus feriunt; » et ut Seneca, lib. *De Cons.* cap. ix sapienter ait : a Quæ mullo ante provisa sunt languidius incurrunt; » nec minus scite alio loco *Epist.* 76 : « Precogitati mali mollis ictus venit. » Quare, ut jam exposui, dicendum idcirco Jobum tanta doloris signa edidisse, quia m da quæ timuerat, et aliquo modo confusa saltem cogitatione anticipara!, prater expectationem longe immaniora et acerbiora quam cogit indo assequi potuisset accidissent : nam, ut sapiens llebræorum scriptor Josephus lib. V *Andq.* cap. ull. ait : Ti rrxpx Stiva, id est *casus inopinast sunt acerljì* : longe enim gravius solent ailicere quæ præter expectationem accidunt.

26. ixoXXE DISSIMILAVI? hOXXE SILII? XOXE QWE- Vas.

VI? LT NEXIT St'ER NIE IMUGXATIO. — Septuaginta hæc sine interrogitione cilerunl hoc modo, O5n **tissual.** cOri vTx/ xvX cCrt ixxiusxjii;-», ¿XOiSi u&.cc'yr., *ncque m pmt fui, ncque in silentio, ncque in requie; vcn>t autan mtlñ ira*, q. d. Non me segniter et merter gessi in meo munere administrando, sicut multi alii reges et judices, qui dissimulant peccata, cl gravissima etiam facinora conniwndo non puniunt; qui silent ubi vel maximo clamaro deberent; qui inertio otio sese dedunt, el genio indulgent suo, cum iis vigilandum, et pro reipublicæ salute assidue laborandum foret, ut oilicii sui debito satisfacerent : ita Pineda noster. Quem sensum Aquila clarius expressit hunc locum ita vertens, cùx JuanxJr.ax, *non me oblatari, non indulsi genio*, id est minime deliciosa, sed laboriosa mihi visa fuit; et tamen gravis hæc ¡daga et ira Dei in me venit.

Bxii Optimi principis ac magistratus officium hoc
 pr.ncipii Tcreu insinuat, quorum esi si quod sciant in-
 dignum aliorum facinus et maleficium corrigere,
 •fiaas. devios reducere in viam, uno verbo emendare,
 hinc probi et providi reipublicæ rectores in Scrip-
 turis *canes* appellantur, quod reos scelerum at-
 que impios allatrare, et cum opus fuerit morsi-
 bus impetere atque suppliciis cocrcere debeant :
 id ni faciant ab Isaia cap. i.vj, vers. 10, gravi-
 ter reprehenduntur, et dicuntur *canes muti non*
valentes latrare; vel, ut legit S. Augustinus in
Psalm. LXXXI, canes muti nescierunt latrare; sed de
 multis verius dici potest, *noluerunt* quam *nescie-*
runt, qui si forte muli sint, aut interclusam vo-
 cem habent, non id patiuntur, quod nescio quis
 lupus illos prior viderit, sed ignavus potenti
 alieni timor et spes commodorum, aut alius
 quispiam respectus humanus linguam illorum
 fædo ac perniciose illigaverit; hinc oritur illi
 dissimulatio peccatorum, quam sapientes com-
 munibus sententiis damnant omnes, cum in sce-
 leribus connivent illi qui emendare debuissent.

Bi-Umn- S. Hilarius in *Psalm*, cxxxviii istiusmodi dissi-
 lji' °pc* mulationem ac conniventiam *adulans silentium*
 ■uimi appellat, atquo acriter perstringit, nec immerito,
 quoniam incredibile est quot et quanta mala
 F[r,u inde promonent : nam in primis illi ipsi quod
 nefarium scelus non corrigunt admittunt, quem-
 admodum Agapetus, num. 28, diserte docet di-
 cens : loy» t ú -Xr.'qi-hû to a? reb; ttat/auixcz/t x;,
idem est delinquere et non coercere delinquentes; aliis
 autem incredibiliter nocent, quibus fenestram
 aperiunt late patentem ad similem audaciam
 concipiendam, ut vere et acute Arnobius lib. IV
t'ontr. Geni. : « Quisquis, inquit, patitur pec-
cantem is vires subministrat audaci; » neque
 in uno sistit malum, sed ut pestilentissimum
 quoddam virus in consequentes quoque adates
 inlluit, ad quas peccandi consuetudo transmitti-
 tur; quemadmodum pulchre docet Ennodius in
Vita Zepiph. dicens : a Vilia transmittit ad poste-
 ros qui praesentibus culpis ignoscit. » Job itaque
 secundum Septuaginta interpretum lectionem ab
 omni noxia dissimulatione, atque adulante silen-
 tio, nec non inertis otio aut desidiosa quiete, quæ
 vitiis pabulum et fomenta subministrant, atque
 criminibus patrocinantur, quam maxime semper
 alienum se fuisse profitetur; cum uon dissimu-

averit se scire aliorum peccata, neque ad illa
 connixerit, et impune abire passus sit, neque
 siluerit cum reprehensione severoquo edicto im-
 pudens sceleratorum hominum improbitas co-
 erceri deberet; neque tandem quieverit, donec
 aut peccatum aut peccatores de terra extermi-
 naret.

Chaldæus cum Vulgato lia?c per interrogatio-
 nem efferens sensu prorsus alio versum hunc
 exponit, et iHfiopamaûç interpretatur hoc modo,
nonne quievi? et nonne pacatus fui in nuntio de bo-
bus et asinis? et nonne tranquillus fui in nuntio de in-
cendio ovium ? et nonne sedatus fui de nuntio came-
lorum? et venit indignatio per nuntium de filiis?
 ubi dissimulatio et silentium illud, cujus Vulgatu
 versio meminit, ex Chaldæi sententia refertur ad
 eam animi tranquillitatem, qua Job fortunarum
 suarum jacturam absque querimonia pertulit.
 Quod autem illa verba postrema : « Venit super
 me indignatio, » ad mortem filiorum referat, me-
 rito improbat Slunicaet Pineda noster, quod po-
 tius hæc ad acerbissimam illam calamitatem,
 quam in corpore ipse suo a diabolo percussus
 sustinuit, referenda videantur: ita nimirum ut
 prima pars versiculi : a Nonne dissimulavi? nonne
 silui? nonne quievi? » ad calamitates illas qua-
 tuor, quibus patientia ejus primum tentata fuit,
 referatur, *q. d.* Omnium plane facultatum mea-
 rum et possessionum amplissimarum, quin et
 pignorum insuper charissimorum jacturam et
 luctuosissimum interitum patienter atque æquo
 animo tuli; *dissimulavi*, nullum indignantis animi
 signum edens; *silui*, nullum querulosum verbum
 proferens; *quievi*, nihil omnino reluctans; sed
 divini in omnibus voluntati me accommodavi,
 et æque sereno ac tranquillo animo de manu Do-
 mini mala sustinui quam bona susceperam : cum-
 que hac ratione sperarem mihi Deum fore pro-
 pitium atque benevolum, e diverso expertus sum
 durum, non quasi muneratorem recte factorum,
 sed quasi scelerum censorem ac vindicem. Illo
 enim sibi volunt illa verba ultima : *Et venit su-*
per me indignatio, id est affectus animi indignan-
 tis et irascenlis, quales sunt plagie et numn
 quas Job patiebatur. Porro extrema hæc verba
 notat Sanctius noster occasionem et materiam
 praeuisse longi illi *disputationi*, quam amici
 cum Jobo sequenti capite auspicantur.

CAPUT QUARTUM

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliphaz rupto tandem silentio viam apcrit longm disputationi, Jobum arguent impatēnlloe, et strpponens neminem unquam justum petiisse, ncc impium impune tulisse scelus suum, conatur illi persuadere quod propter precatu sua tuntas lenimnas sustineat; quandoquidem nemo sit adeo justus, in quo Deus non reperiatur aliquam pravitatem, quam merito puniat, si summo jure agat.

1. Respondens auleni Eliphaz Thenianites, dixit : 2. Si cœperimus loqui libi, forsitan moleste accipies : sed conceptum sermonem tenere qnis poterii? 3. Ecce docuisti mullos, et manus lassas roborasti. 4. Vacillantes confirmaverunt sei mones lui, et genua trementia confortasti. 5. Nunc autem venit super te plaga, et defecisti : tetigit te, et conturbatus es. 6. Ubi est linior tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum? 7. Recede > dare obsecro le, quis unquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? 8. Quia potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et melimi eos, 9. Flante Deo perisse, et spiritu iræ ejus esse consumptos. 10. Rugitus leonis, et vox leænæ, et claudi catulorum leonum contriti sunt. 11. Tigris periit, eo quod non haberet prædam : et catuli leonis dissipati sunt. 12. Porro ad me dictum est verbum absconditum, et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri ejus. 13. In horrore visionis nocturna*, (quando solet sopor occupare homines. 14. Pavor tenuit me, et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt. 15. Et cum spiritus meus me præsenle transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. 16. Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi auras lenis audiui. 17. Numquid homo, Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir? 18. Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, et in angelis suis reperiunt pravitatem. 19. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumuntur vehit a tineis? 20. De mane usque ad vesperam succidentur : et quia nullus intelligit, in æternum peribunt. 21. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis : morientur, et non in sapientia.

Vers. I. 1. ReSPOXDBXS AVTIM Ei.H'YHZ Tih'YAMTIS PIXIT : lób 'í ' ~ ,)*sPn,al f,*c Pineda noder, utrum Eliphaz cærr vñre torique amici Job, quibuscum ei tam longa fuit «pirum disputatio, vere sapientes fuerint, ac religionis pietatisque cultores ; et concludit aflirmate, quoniam eorum sermones vere doctissimi atque omni eruditionis genere referti id luculenter declarant; quos juro merito plurimi faciendos esso ipsiusmet S. Pauli auctoritate confirmatur, qui I Cor. ni, 19, Eliphazi testimonio utitur ad doctrinam suam admirabilem ac plane theologum comprobendam dicens : « Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. Scriptum est enim : Comprehendam sapientes in astutia eorum, » quam sententiam Eliphaz protulit cap. scq. vers. 13. Quare de illorum probitate, sapientia et eruditione minime dubitandum ; quandoquidem S. Jobo, viro integerrimo, sapientissimo eruditissimoque usi fuerint familiariter, cujus amici passim in Scriptura nominantur ; pares autem

cum paribus, ut in proverbio est, plerumque congregantur et conversantur; nec vera sine virtute amicitia conglutinari potest; sed nec viro probo cum iniquis esse potest amicitia. Adde quod Eliphaz hoc, et cum eo simul socii postremo capite, divino alloquio atque apparitione digni sint habiti : nec refert ipso» a Deo fuisse reprehensos, quod amici sui consolationem imprudenter tractassent, adque peccassent. nam ab ipsomet Numine edocti, ab errore liberati, et in gratiam recepti fuerunt : quare haudquaquam idcirco penitus rejiciendi sunt, cum et complures alii propheta* et ày.vqzxw, quorum librici oracula in Scripturæ canones relata sunt, graviora longe crimina commiserint, et acerbiorum meruerint atque tulerint reprehensionem, etiam ipsemet Moyses et David, sacrorum scriptorum primipili.

Horum porro amicorum error in eo potissimum verari videtur, quod cum S. Jobo de proborum virorum et iniquorum dillerentiis disputantes ve-

rissimas quidem instituunt propositiones, sed assumptiones plerumque falsas ac temerarias subinferant, in quibus turpissime hallucinantur : nihil enim de toto genere bonorum et malorum edisserunt, quod non doctissime sapienlissime- qae loquantur; imprudenter tamen S. Jobum iniquitatis arguebant, qua in re non adeo mirum est ipsos fuisse deceptos: nam cum pœnæ natura sua propter culpam instituta* sint, el infligi soleant, communis hominum fert opinio, ut cum culpæ alicujus reum putent, quem pcenaspendere videant, adeo ut *hai. lui*, 12, vel ipsemel Christus infinita bonitate præditus, quod in crucem suffixus cerneretur, « cum sceleratis reputatus sit; » hinc barbari quoque videntes viperam c manu Pauli pendentem dicebant ipsum homicidam esse, quod ultio non sineret eum vivere, ut in *Act. xxvfii*, 4 narratur : quare mirum non est Jobi amicos de ipsius probitate addubitasse, ubi cum fortunis omnibus spoliatum et tam exquisitis tormentis a diabolo excruciatum cernerent.

Amici Licet ergo D. Gregorius et quidam alii dicant illos Job iri n gedissee typum h i relicorum, nefas tamen sit existere. b. l inarc Psos vcre hæreticos fuisse : nam tunc necdum Jobi sanctitas tam manifesto Dei testimonio fuerat comprobata, ut eam religiose credere tenerentur; neque vero etiam S. Paulus, si hæretici fuissent, eorum testimonio uti voluisset ad doctrinam suam theologicam confirmandam: quamobrem tanti criminis labe aspergi nullo modo possunt, cum nulla eorum bæresis in medium proferri possit (I). Cæterum quid Eliphaz suo sociorumque nomine pefalusil attendamus.

Vcn. L 2. Si coeperimus loqui tiui, forsitan molesti ACCIPIES ; SEO COXCEI TUM SERMONEM TENERE QUIS POTERIT ? — Septuaginta reddunt, « t Xt- <7 xixw, iT/Jn Si žt.uxrcav ow Tt; tiuciw, non Sæpe tibi sermo esi habitus in molestia ? Vandas autan verborum tuorum quis sus'inebit? id ila exponit Olympiodorus, q. (l. Nosti, optime Job, nos molesta tibi loqui, aut quæ ad iram incitarent proferre nunquam solitos; nunc vero quoniam verborum tuorum asperitatem concoquere minime valemus, cogimur (quod pace tua liceat) iis alii-

Ebpb« quid opponere. Thecodotio vertit, « >.<»- JV.iztzy.; ci m w u ;, si aggrediamur loqui tecum de- 's; n- fatigaberis; Symmachus, fa ž'ixkzCu;Mv w - m Mo si assumpserimus sermonem æjrc feres, lire P th 'H' Eliphaz tanquam dignior, senior ctsapienlior cætororum omnium communi nomine prefulus est, ç. d. Ne sil tibi molestum, o amico Job, si quemoniis luis sane gravissimis respondere aliquid incipiamus, ea etenim quæ locutus as tam copio-

1 rt tfr
C» l jvinx
p tIMi-
r urn .a-
tumla.

sam tamque justam nobis dicendi quidpiam libique respondendi ansam et materiam prebent, ut plurima caque maximi momenti argumenta, quæ iis opponamus, in promptu sint, et quasi suo pte nutu (quod premi diutius nequeant) ex ore pridem erumpere gestiant. Ubi notanda est elegans & -conii metaphora a parturientis utero desumpta, sicut ž,2 ' enim fœtus, qui dudum latuit in utero, ubi jam conticeo- maturus est partui, teneri ultra non potest, quin vel ipso genitricis alvo disrupto erumpat : sic etiam sermo, qui fœtus quidam mentis est, postquam animo conceptus et in mentis utero pleno formatus fuerit, ubi se jam maturitas, id est loquendi opportunitas obtulerit, contineri vix potest, quin ruptis silentii repagulis sponte quodammodo per os foras erumpat. Unde hæc sententia : « Conceptum sermonem tenere quis poterit? » jam in proverbium abiit, ad significandum, quam difficilis sit linguæ, membri maxime lubrici, continentia; unde pylhagoræi, ut Jamblicus in *Vita Pythagor.* cap. xxxi, tradit, non sine ratione dixerunt : Coercere linguam atque moderari, i-|/.:xTij;xáru7 -ž aUnóraTev, id est *omnium quæ ad fcomandos animorum impetus* atque domandos *pertainent esse difficillimum*. Est enim tam potens linguæ ille pruritus impotens, ut multi pestem ante oculos positam , quam silendo vitare potuissent, loquendo admittant, atque in sinum recipiant; unde eleganter Plinius lib. XIV, cap. XXII : « Mortifera, inquit, loquuntur, rediturasque per jugulum voces non continent : » vox nimirum temere emissa per fauces redit per jugulum inimica manu perfossum ad ulciscendam inconsiderati sermonis injuriam. Ex quo patet quam difficile sit silere, quam item facile sit sermone diAluere.

Artificiose prorsus Eliphaz usus est isliusmodi prefatione, cum ut Jobi animum ad ea quæ dicturns erat benevole accipienda disponderet; tum es* so- nt verbis suis m ijorem vim ac pondus adderet. lcaU Tunc autem potissimum talia usurpari solent preludia quando aliquem offendere timemus, vel ne fastidio simus ei quem reveremur : sic Abraham ad Deum humiliter pnefatus *Gen. win*, 30 et 31 : « Ne quiesco indigueris, Domine, si loquar, » et iterum : « Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum; » aut cum aliquem nobis superiorem ac digniorem corrigere volumus, id quod videtur Eliphaz hic potissimum intendere: sic illa mulier Thecuitis pluries jam regem allocuta, Il žleg. XIV, 12 : « Loquatur, inquit, ancilla ad Dominum meum regem verbum. » Simile est illud Telemachi ad Antinoum I *Odyss.* :

XiTV»o lîxtp pxi nd inacciai, otti /tv ('nu :

Ant noe, an milii irascersis, si quid dixerō?

Islusmodi formulæ præfandi tam sacris quam profanis auctoribus satis usitati? sunt et obviæ, atque inter honestos etiamnum quotidiano usu frcquentdiilur. preserlim quando ad procures aut

(t) Certe haud immerito addendum, cos minime Jobum Lun irriter arguturos fuisse à et cum co 0 contri maxima indblgeulM, admiratione, quin etiam vencratione actura, h concilio orlesti cujas primo secundoque capite hujus hbn prospectas expanditur, interfuissent, penitu que D'ŋq fgrârafisenl Dei orga servum suum agendi ratuacm.

Trff primores nobis sermo est. Ille obiter observan-
 d'™moD«a ^um (‘d (II,°d Sanctio nostro persuasum fuit,
 contra neque aliis improbabile videtur) hosce lres aini-
 Jobum cos consolationis specie et humanitatis, quam in-
 iQitpu. tor se amjc; cojere consueverunt, aut inductos a
 dæmone, aut, si sua ipsi sponte hoc officium
 obire statuissent, instructos fuisse, quibus Jobum
 verbis exciperent et aggredierentur, ut scilicet per
 illos id tandem consequeretur, quod aliis ma-
 chinis atque tormentis extorquere minime potue-
 rat. Cælerum quam callido arlifi< io veterator ille
 pessimus rem hanc totam adornarit ex sequenti-
 bus liquido patebit.

Vers. 3. 3. Ecce docuisti multos, It mams lassas robo-
 rasti. — A Jobi laudibus exorditur, ut tanto gra-
 vius ipsum inde postmodum perstringat : acrior
 enim illum mordet reprehensio, quem suavior
 antea laudatio titillaverat, sicut infelicior est
 lapsus qui ex alliori specula contingit, turpior

Scripto- culpa quam gloria antecedit; hinc Scriptura sa-
 rhnd\tl5 cra ^uos vu*! acerbius perstringere, eosdem
 niosquo prius laudare consuevit, ut a dignitate personæ
 KtxUus facti indignitas mngis denotetur, quod paucis
 'puiJnf non Qks rc fuerit exemplis illustrare. Mirum pro-
 dere. fedo est in quanta supremi angeli encomia di-
 Lncifer vinum oraculum excurrat *Ezech.* xxviii, 12: «Tu,
 SuTuT s,8nacu^nm similitudinis, plenus sa-
 turpios pientia et perfectus decore : in deliciis paradisi

cecidisse Dei fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum
 l' tuum, etc.: sed cr.r tam multas laudes promittit
 ejus de quo postea dicturus est t'0i</. vers. 10 :
 « Peccasti, et ejeci te de monte Dei? » I). Hiero-
 nymus ad eum locum respondet, ut major de
 pœna dolor consequatur : « Commonetur, inquit,
 quid fuerit, ut doleat se perdidisse quod ha-

RaUnnt i>u;te n Similiter Jacob filium suum Rubén ob
 not'ùr peccatum incestus, quod pairarat, reprehensurus

prini promittit ejus laudes dicens *Gen.* xliix, 3 : « Rn-
 b|ur!* JCh Pr'ni0Bcn^us meus, tu fortitudo incaci prin-
 cipium doloris mei, prior in donis, major in im-
 perio, etc.: quorsum tanta ejus commendatio,
 cui statini tanta vituperatio et maledictio impin-
 genda erat? Respondet egregie Orígenes hom. 17
 in *Genes*, dicens : « Quod in initiis laudis ei ali-
 quid videtur adseribere idcirco fit, ut gravius
 notetur in crimino, qui cum virtus patris habe-
 retur et initium filiorum, nescivit servare reve-
 rentiam patri. » Similis est omnino illa locutio
 apud Jeremiam dicentem *Thren.* iv, 2 : « Filii
 Sion inclyti, et amicti auro primo, quomodo ro-

Pr»ur|. putati sunt in vasa testea? » ubi filios Sion, id
 wuum Ecclesia», prius *inclytos*, et *ainidos auro pnrno*,
 pri^h- hoc est omni virtutis ac doctrinæ genere pncel-
 tu vitii lentes appellat, et postmodum in *vasa testea* con-
 dcj!:- ver'os æl, hoc est in abjectissima vitia procipi-
 rut. latos, ut quo mngis praeteritam eorum sanctitatem
 decantaverat, eo magis prosentem quoque illo-
 rum nequitiam lamentaretur.

Jobi re- Hac igitur eadem arte in Jobo arguendo usus
 preben- füt jç;ipiaz Themaniles, nam inprimis a Jobi

laudibus exorditur dicens cap. it, G : « Ecco do- itan.
 cuisli mullos, et etc., postea vero in probra et
 contumelias despumat quando rogat : « Ubi est
 limor tuus, fortitudo tua, patientia tua? » eie., tur.
q. d. Docuisti quidem patientiam, sed de patien-
 tia decidisti; virtutes, quibus aliorum animos
 exornasti, a tuo procul abjecisti ; ubi Lyranus :
 « Ut ostendat, inquit, impatientiam Jobi esse tur-
 piores, primo inducit præcedentem ejus de pa-
 tientia doctrinam : nam turpe est doctori cum
 culpa redarguit ipsum. » Quamobrem tradunt r<«i-
 Ecclesiæ lumina S. Patres ecclesiasticorum noxas
 longe majores atque fædiorecs quam aliorum eorum
 c se putandas : est enim myslogogiæ probam erariæ»
 ignominiaque non ferenda, si quando Eccledæ Xra»?
 magistri, qui lux mundi et virtutum omnium
 exempla esse debuissent, reperianlur in operibus
 suis ediginosi et tenebriones, quorum vita foeda
 sit, mores sordes, et exemplum aliis scandalum
 et præcipitium : qui ulinam Cassiodon sapien-
 tissimi viri monitum acciperent lib. I *Var. Epist.*
 cpisl. 18, ita scribentis : a Non licet ei delinquere
 qui alios creditur sub (equitatis regula conti-
 nere; ne fiat exemplum pravum, qui electus ad
 laudabile cognoscitur institutum, n Hinc crimen,
 quod a sacerdote admittitur, universo» multitu-
 dinis scelus exsæquare S. Chrysoslomos *m Psabn.*
 vi et lib. VI De Sacerd. cap. xi, aliique Patres af-
 firmant, et acute colligunt e *Levit.* iv, ubi Deus
 de peccatis cæremoniisque Judæorum legem fe-
 rens, tantum sacrificium pro solo sacerdote quan-
 tum pro universo populo indicit, cujus rei ratio-
 nem idoneam reddit Isidorus Pelusiota lib. II,
 epi\$(. 121, et lib. III, *ept^t.* 15 : Oi T'auw Xxix*v
 jizpTanw xæi raï; Ttuxî;
 xxi to ál 'p-rui, non idem est laicum peccare quoti 0<^
 sacerdotem : quanto enim hic honoribus alios ante-^
 celht, tanto quoque ipsius peccatum gravius effici-10
 tur: in formoso nimirum corpore nævus omnis »ncoci-
 animadverlilur acrius, et displicet magis, et, ut
 eleganter aiebai S. Gregorius Nazianzenus *Orat.*
 31, gî gx&xi splendtdte
vestis mumfestiores sunt macule atque sordes : ita
 etiam <pio qu s dignitate sublimior est, eo ipso
 deformior evadit, ac Deo hominibusque ingra-
 tior, si sordibus vitiorum conspurcetur. Id quod
 diserte simul et docte Salvimus lib. IV, aureis
 hisce sententiis expressit : « Atrocior, inquit, sub
 sancti nominis professione peccamus : ubi subli-
 mior est pra rogativa, major est culpa, ipsa enim
 errores nostros religio quam profitemur accusat :
 criminosior est impudicitia qui promiserit casti-
 tatem; foulius inebriatur sobrietatem fronte pro-
 tendens. Sic ille.

Ut igitur Eliphaz Jobum solidius et irrefraga- Etiphj-r
 bilius confutaret, primum adfert argumentum,
 non ab alterius cujuspiam nuctoritde, sed ex ip- proprio
 siusmel Jol»i doctrina petatum, cap. xix, vers. 21 : 'uoir^u-
 a Ecce docuisti multos, » prout Jobus de semet- "rnlü
 ipso profitetur dicens «Qui me audiebant exspee- Cviivin*
 c*».

tabant sententiam, et intenti tacebant ad consilium meum : verbis meis addere nihil audebant; » item «tld. vers. 15 : « Oculus fui aeco et pes claudō, » etc. : huc nimirum respiciens Eliphaz propriis (ut in proverbio est) Jobum telis configere nititur, et doctrinæ ipsum suæ praevaricatorem ostendere, ulpole qui dum opibus flo- reret solitus sit alios ad tolerantiam instruere, et compositis apte rationibus confirmare; nunc vero ipsemel aerumna tactus animo concidisset, ve- ramque patientia? disciplinam, cujus se doctorem profitebatur, repulisset : Ecce, inquit, cum pro- spere tibi cuncta ex voto succederent, gravi ma- gisterio alios erudiebas, pusillanimes consilio luo erigebas, nutantes stabiliebas et plurimis opem ac salutem adferebas; jam vero calamitate pres- sus doctrina ipso tua non uteris, et cum aliis profueris negligis temclipsum : non est prudentis et cordati docloris aliis duntaxat sapere, et sibi ipsi non consulere aut prodesse, nam, ut Sapiens ait £«/ <'. XIV, 5 : « Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? » Hinc est quod Judæum quoque Paulus simili fere modo reprehendat Horn, n, 20: « Confidis, inquit, teipsum esse ducem aecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scienti® et veritatis in lege : qui ergo alium doces teipsum non doces, » quasi nimirum hæc extrem i sil iniquitas atque dementia, cum quis bona agnoscens et docens in mala dilabilur. Istiusmodi ergo iniquitatis atque dementile Jo- bum insimulat atque arguii Eliphaz Thcmaniles, nipote cujus, ut ipso perperam judicabat, doc- trina a vita, lingua a manu, sermones a moribus, toto, ut dicitur, cælo discreparent, et cum bene ac recte alios docuisset, pessime ipsemet desipe- rcl. Quod autem addit : « Et manus lassas robo- rasti, n id est eos qui labore, torpore, morbo vel adversa fortuna fracti lirdius ac remissius quam parerai officio suo fungebantur, excitasti, ani- masti, confirmasti ; prout scq. vers, latius expli- catur.

Ven 4. 4. VACILLANTESCONFIRMAVERUNT SERMONES TU. ET
S. Job GENUA TREMENTIA CONFORTASTI. — Boni pastoris ac
perito* medici spiritualis munia recenset, quæ summo
rnt mi- studio et diligentia S. Jobum obivisse constat, et
morum in pastoribus Israel Dominus maxime requirebat,
medicis. cl defuisse graviter conqueritur dicens *Ezech.*
cap. XXXIV, 4 : a Quod infirmum fuit non conso-
lidastis, quod ægrolum non sanastis, quod con-
fractum est non alligastis, et quod abjectum est
non reduxistis, el quod perierat non quæsis- tis. n
Onnis Hæc itaque cum eximie prorsus atque excellen-
boom ter S. Jobus praestiterit, singulare specimen vir-
j + , lutis reliquit regibus et principibus, (piorum pic-
ées.i riche magno errore capti existimant hæc ad se
M xn- nullatenus pertinere, cum tamen eo carere orna-
tfU Wt- mento sine scelere infamiaque non possint; quan-
<b<iu* doquidem nomo bonus sapiensqne sil princeps,
qui non idem sil hujuscemodi medicin© peritus :

rOr;t? tarn carpe, tcatd cœnv jxâUcv Ji xal
latrp&O itAiw v; *quoti cniin est medicus, hoc est princeps,*
vel potius plus quam medicus, ait divine S. Chry-
sostomus in *Psalm*, cxm, quibus verbis ostendit
non mediocrem ejus artificii cognitionem in prin-
cipibus, præserlim ecclesiasticis, requiri, sed ex-
cellentem et perfectam; id quod hujus artis peri-
tissimi© summusqué theologus S. Gregorius Na-
zianzenus eximio intelligobat, cujus hac de re
oraculum plenum sapientia? ab omnibus Ecclesia)
præsulibus cl pastoribus excipi meretur, ut mu-
neris sui pariem a tanto presule intelligent : sio
enim habet *Orat*, t : ftyxt; Oçxircixç ôttî^ît xi xxl
jq/ rx/ .aa;çytúx, *diviue animorum*
medicinos nos ministri et adjutores sumus quicumque
abis procidemus; el paulo post ait sacrorum ho-
minum CSSC proprium iiaOxi JwxoOat xai
aliorum morbos curare ac scite repur-
gare posse.

Hisce similia vide apud S. Augustinum *homil.*
12 ex 50, cl apud Clementem Alexandrinum lib.
VII *Strom*, et omnium fusissimo S. Chrysoslomnm
in lib. *DeSacerJ*. Illorum igitur munus est, mur- Qu» dm
bos in primis spirituales eorumque causas el
principia exacte nosse, ac deinde apta cuilibet luedid
infirmi- tati remedia praescribere et adhibere, neo »pniuu-
in (egritudine quantumvis magna cl difficili salii- lil*
lem facile desperare, sed in spem contra spem
eniti, morbi magnitudinem artificio superare,
calculus obstinati animi frangere, orexin appe-
tilionum sedare, intimis e pectoribus peccatorum
pus educere, excrescentem avariti© hydropem
sapienti diœla coercere, commalaxare pariem il-
lam quæ cupiditatibus rigere solet, fugientem
animam revocare : eorum est cum divo Joanne
collyrio inungere, fovere oleo cl malagmate
cum Ezechiele, cum Isaia vale pastillos adhibere,
cum servatore Jesu îx^Oxi/ *sanare*, aliaque omnia
prestare, quæ Scribanius noster in suo Jfed.
Rejig, fuse ac pulchro præscribit. In hoc igitur
clarissimorum jirincipum et Ecclesiæ præsulum
virtus eluceat, et curionum, qui curam habent
aliorum, desudet industria, ut cum S. Jobo ve-
getos omnium animos efficiant el valentes, noxia
expurgent, debilia corroborent atipie confir-
ment. Cæterum ubi Eliphaz Jobi in aliorum in-
firmitatibus curandis peritiam commendaral» ipsi
false et acerbe impropert, quod sibimetipsi il-
lam (piam aliis fecerat medicinam non adhibuis-
set, lanium non objiciens illi tritum illud, quod
Christus in evangelio Luc. iv, 23, citat prover-
bium : a Medice cura teipsum, » id quod se-
quentia tacite quidem, sed haud obscure insi-
nuant, cum ait :
: >. Nunc autem venit super te plaga, et defe- \
CISTI : TETIGIT TE, ET CONTURBATUS ES. — Arguit Amici
Jobum impatientia) et d«lectionis in tempore ad —l*r*
versitatis, (pii dum prospera fortuna uteretur pJuni
aliis calamitate quapiam oppressis et patienliæ ip«um ex
documenta cl constanti© consilia longe saluber-

tlottaut rima suppeditaverat, Juxta tritum illud Comici:
 Fallir- (l omnes cum valemus recta consilia ægrotis da-
 tatone mus, hic si sis alitor sentias. » Ha preclare qui-
 loculum, dem philosopharetur Eliphaz, si cum innumeris
 viris prosperitate in speciem piis, adversitate im-
 piis ageret (nihil enim familiarius quam in se-
 cunda fortuna sententias pias, consilia sana ver-
 bis eleganter concinnatis eflefre, cum plano con-
 stet hujusmodi preceptores et consiliarios ad-
 versis casibus nihilominus dementari); at hæc
 reprehensio in Jobum, virum constantisslmum,
 de adversis æque ac prosperis, uti superius lucu-
 lenter demonstratum est, Deo gratias agentem
 minime quadrat. Quamobrem ista Eliphazi ratio-
 cinatio, qua velle videtur concludere Jobum diei
 nativitatis suæ maledicendo graviter deliquisse ,
 haudquaquam solido aut vero, sed futili el erro-
 neo nititur fundamento, scilicet opinione seu
 suspicione prorsus temeraria et falsa, qua sibi per-
 suadebat Jobum ex animi imbecillitate ac de-
 speratione in istiusmodi querimonias ac lamenta
 prorupisse; eum, uti capite precedenti declara-
 vimus, nihil molliter aut cfleminale, nihil per-
 turbate aut desperate a Jobo vel dictum vel fac-
 tum sit; sed omnia fortiter et generose, mature
 ac prudenter, sancte et pie dixerit et gesserit,
 quæcunque dixit cl gessit. Falso igitur Jobum
 sub plaga defecisse criminatur, qui ipsiusmclDei
 testimonio velut aurum igne probatum nullo
 inde splendidior el gloriosior evasit.

Quod autem dicit *conturbatus es* ita quidem ad
 verbum est in llebræo; doctissime tamen trans-
 ferunt Septuaginta interpretes tsxcuJxax;, id est
festinasti, quod proprium est ejus qui de sua
 salute desperat, nec magno animo, sed impatien-
 ta eau-ter casus suos tolerat; et ob eam rem monet Ec-
 clesiaslicuR cap. n, 2 : « Ko festines in tempore
 tiMu- obductionis, » sivo ut in Græco est, xxipG ζ-x-
 r «n fcinPorc Hiationis » scilicet pœnarum et
 in p- calamitatum. Ille autem tunc festinat, qui nisi
 Heater pro voto statini liberetur, aut auxilium adsit,
 guicim, slw,n Mico fiduciam abjicit, et in querelas ac
 bndnm, blasphemias erumpit; contra vero ille minime
 festinat, qui in maxima calamilate et in summa
 rerum atque humanro opis desperatione viriliter
 agit, et sustinet Dominum, id est fortem, se et
 magnanimum prostat, Dei semper opem spe-
 rando, in quo solo totam suam spem el fiduciam
 collocat. Porro quam exitiosa sit nimia præcipi-
 tantia abundo significat David *Psalm.* cv. 13 .ubi
 ostendit eam fuisse causam idololatria) : vide si
 luhet qua* nd istum locum torn. ll in *Psalm.* an-
 notavimus. Eliphaz itaque Jobo hic improperat
 animi impatientiam, et nimiam in die nativitatis
 su® exsecrando præcipitantiam, et in morte exop-
 tanda festinationem ac desperationem ; exinde
 arguons ipsum fichu et fucata) sanctitatis, quæ
 in adversitate, qua velut aurum in fornace pro-
 bari debuerat, penitus defecisset : quamobrem
 documentali? aliquod et experimentum a Jobo

exigit virtutum illarum, quas de ipso jampridem
 fama celebraverat, dicens :

0. Em EST TIMOR TUUS, FORTITUDO TUA, FATIETTU V/n. 6.
 TUA, ET PERFECTIO VIARUM TUARUM?—**Requirilbic** Eliphaz
 Eliphaz in Jobo virtutes illas prorsus eximias, a
 quibus ipsum maxime commendat) rtellexeral; Tjrtnu»,
 sed diabolica, ut opinor, persuasione delusus * qnibm
 nullum penitus carumdem vestigium deprehen-
 débat, quin potius ex iis quæ cernebat et audie-
 bat contraria omnia ipsi inesse vitia suspicabatur,
 minime capiens, quomodo virtutesistiusmodiper
 se prorsus eximiæ ac singulares cum abominan-
 da illa (ut ipsi quidem videbatur) dici natalis
 exscrialione, quam præced cap. cx ipsiusmek
 Jobi ore perceperat, consistere potuissent : quam-
 obrein ipsum antea virtutis duntaxat larva et ina-
 nem umbram ad decipiendos homines assump-
 sisse, et non re ipsa veram virtutem ac sanctimo-
 niam coluisse existimabat. In *primis* itaque requi- Tioer
 rit in Jobo vero virtutis ac salutis fundamentum, 'v
 quod ignoranter ci deesse putabat, O / oren , in-t-x se-
 quam, Demini, sine quo cæterarum structura vir-
 tutum minime assurgit, elcœlcslis ædificii moles CûrT
 non stat, utpote cui omnes actiones inclytæ ac Deo
 dignæ innitantur , et superæiiiGcentûr Decesso
 est; quemadmodum sapienter Fortunatus in *Vita*
S. Hilar, ad Pascent, episcopum : e Culmen, in-
 quit, fabricæ cœlestis continuare festinas non sine
 timore divino : n sciebat enim, nisi illud Irnoris
 casti fundamentum solide jaciatur, pulcherrimam
 omnem structuram, clarissimis virtutibus ut mar-
 morum varietate nobilem, auro et argento ra-
 diantem pessum ruituram. Quam ob causam
 S. Gregorius Nysscnus tract. l in *Psalm*, cap. vin,
 timorem Domini jure merito vocat
 id est *bonorum custodiam*. ixsiTxhn vût x.i- Cnsto»
 Tôt, *virtutum arcem* et donorum cœlestium mu- y/ ***
 nimentuin : quo item sensu S. ll-eronymus in
 cpisl. ad *Pabiolam* de 40 mans. : < Timor, in-
 quit, virtutum custos est; » S. Bernardus *Epist.*
 87 eamdein ob causam significat timorem hune «t
 sanctum esso matrem virtutum scdulamque nu- nnr/ ^
 tricem, cum monet e timore pio ot fructuoso oriri,
 et ab eodem nutrirî humilitatum, mansuetudi- L'i-
 nem, patientiam, longanimitatem, etc. Quaprop-
 ter etiam S. Basilus tn *Psalm*, xxxu, timorem
 hunc ait pyKtn id est *hominem apte* >i MQc-
farmarc, decentissime componere , et exquisita
 quadam ratione in omnibus concinnum reddere,
 ut nihil sit quodin vita monbusquededeceat, aut
 <|uod Dei filio probo ac verecundo non conve-
 niat; unde ipsum alio loco in *Psalm*, xxiii, ap-
 pellat à-ixTA*û iTwnw, *opificem sanctitalis*, quo
 titulo nihil potest dici augustius ad eximiam com-
 mendationem. Hunc igitur timorem sanctum cum
 in Jobo Eliphaz desiderat, aut abesse putat, om-
 nem ipsi vero sanctitatis laudem derogat.
Secundo, requirit m Jobo *fortitudinem* vel, ut
 in Hebræo est, et Septuaginta transferunt, spem, Spe* «t
 qua* nimirum roborat, cl fortem reddit animum,

fedita- el in adversis potissimum confirmat; pulchre au-
tem fortitudinem cum timore conjunxit, quoniam,
ut ait Sapiens Prov. xiv, 20, «in timore Domini fidu-
cia fortitudinis;» unde Chaldæus paraphrastes hunc
Jobi versum scite interpretatur, nonne rimor taus
eraf spes tua? ac si Eliphaz Jobum his verbis argue-
ret mercenariæ virtutis, qua Deum coluisset et
observasse!, eo duntaxat tinea ut ab illo terrenas
utii et opes atque divitias impetraret; quibus cum jam
nirir” sP°^a^us esset, nihilque amplius a Deo speraret,
uti™* aul exspectaret, omnem repente pietatem exuis-

set, atque in blasphema verba prorupisset, ti-
more Domini cultuque Numinis profligato. Sed
aliis Hebræis longe magis placet contraria hujus
loci expositio, ac si Eliphaz diceret : Nihil est, o
Job, quod animum despondens aut abjicias fa-
cultatibus omnibus spoliatus, et bona valetudine
privatus: quia in hisce rebus caducis et transito-
riis spes ac rationes tuas minime collocaveras,
sed in Dei timore cultuque Numinis venerando
tota erat spes tua et fortitudo tua, coque tanta
viarum tuarum perfectio spectabat. Quæ sane le-
nior est sententia, et ad Jobi in afflictione summa
conditoti dolorem aliquantis per relevandum ac-
commodatior, nec Eliphazum tantæ redarguit
acerbitatis; utramque tamen Stunica censet pro-
babilem et aptam hebræo textui expositionem;
sed Septuaginta interpretum illi difficilis videtur
interpretatio, eo quod hebræum *chislah* non
spem aut fortitudinem, asi i^c-rinxv, id est *stulti-
tiam*, transferant; et **DH** *lom* non *perfectionem*, sed
xoxbw, hoc est *malitiam*, interpretentur; versum
autem lotum ita vertunt, cfy’ íarú
tv xQpoayrn; nal *i* v.r.l; ecu xai x r.xxía rx; ζJ₂5 a:u,
nonne timor tuus est in stultitia? et spes tua et ini-
quitas viæ tuæ? ubi unus codex in Annot, Sixt,
edit, pro xxxix notatur habere ávxz'.x, innocentia,
Aquila vero posteriorem hujus versiculi pariem
reddidit hoc modo, x áz^jxyx c» xxl x áz7.ζTx; ?*“*
tóúricej, *patientia tua et simplicitas viarum tuarum*;
S. Augustinus denique Septuaginta fere et Aquila
secutus vertit, nonne *timor tuus stultus est, et
spes tua et simplicitas via tuæ quasi stultitia?*

Verum enim vero cum vox hebræa n^DD *chis-
lah* significat quoque *stultitiam*, omnes is*æ ver-
siones cum hebræo textu et inter se haud dillu-
culter conciliari possunt, si illas hoc modo ex-
plices, ac si Eliphaz ad Jobum dicat : Numquid,
o Job, cum ita desperate loqueris, manifeste sig-
nificas omnino stultum, simulatum et evanidum
fuisse timorem illum, quo antea divinum Numen
colere ac revereri videbaris? nam si prudens,
verus ac solidus fuisset, haud minus in adversa
quam in prospera fortuna eluxisset, sed semper
sibi similis exstitisset, atque a verbis te tam im-
piis cohibuisset : numquid item spem luam mi-
nus rectam fuisse prodis, quæ vias tuas iniquas
fecerit, teque mercenarium potius et humanarum
rerum amatorem quam verum Dei cultorem con-
stituerit, dum tempore calamitatis (quo vel ma-

xime. si vera fuisset, vim suam excrero debuisset)
tam turpiter in desperationem versa degene-
ravit? Quo sensu dictæ versiones expósita) satis
bene, uti palei, cum hebræo lexlu consentiunt,
nec carum sententia quoque a latina nostra in-
terpretatione admodum dissentit. Superest dun-
taxat difficultas ratione vocis *ttntom*, quam Sep-
tuaginta xx/iaiv interpretantur, quæ similiter tol-
litur, si per antiphrasin exponatur, *q. d.* Stultitia
erat illa viarum tuarum perfectio, quæ scilicet
aliis quidem talis apparebat, sed revera erat ini-
quitas palliata, quippe quæ pecuniam potius et
quæstum quam pietatem redoleret atque specta-
ret. Plane tamen convenient si ζUxxix legatur, ut
habet alia lectio, vel ásXÍTx;, prout Aquila trans-
tulit : *innocentia* enim et *simplicitatis* nomine
perfectionem in Scripturis passim significari de-
monstravimus *supr.* cap. i. 2. Cum itaque Eliphaz
audiret Jobum tam acerba diei suæ maledictione
diuturnum illud quod hactenus tenuerat silen-
tium abrumpere, existimabat ipsum pristinam
suam constantiam et virile animi robur ac forti-
tudinem penitus amisisse, et reliquam spem sa-
lutis omnem abjecisse : quæ ejus opinio haud ita
temeraria vel insolens videri debet, quandoqui-
dem ipsemet Dominus apud Isaiam silentium po-
nat fortitudinis argumentum dicens *Isai.* cap.
XXX, i5 : a In silentio *cispe* erit fortitudo vestra.»
Quare cum Job non solummodo silentium abru-
pisset, sed insuper in maledicta, ut ipse perpe-
ram interpretabatur, impia erupisset, omnino
judicabat Jobum tentatione victum, spem in Deum
anchoram animæ sacrosanctam, et cum ea con-
stantiam omnem perdidisse atque abrupisse; unde
consequenter

Tertio, requirit in Jobo *patientiam*, cujus po-
tissimum laude celebris habebatur, quæ cum is-
tiusmodi nalalis sui execrationibus, perturbati
et indignantis animi non obscuris (ut quidem
Eliphaz interpretabatur) indiciiis, consistere nullo
modo posse videbatur : a Qui enim (inquit S. Ber-
nardus lib. II De *Consid.*) perturbationi suæ mini-
me resistunt, etiam si quæ fuerant a se tranquilla
mente bene gesta confundunt, et improvise im-
pulsu dettruunt quidquid forsitan diu labore pro-
vido construxerunt. » Quare cum Jobum Eliphaz
in calamitate sua querelis acerbissimis ex animi
impotentia et perturbatione fræna laxasse, nec
non semel ipsum natalemque suum diris ac morti
devovisse audivisset, omnem illum præstanlissi-
marum. quem in prosperis maxima cum omnium
laude atque admiratione sibi comparasse visus
fuerat, virtutum apparatus et instructum unico
indignantis et impatientis animi impulsu destru-
xisse ac penitus dissipasse existimabat; adeoque
minime veram, sed falsam et simulatam fuisse
omnem illam patientiam, cujus tanta passim laude
claruerat. Quoniam, ut loco paulo ante citato idem
mellifluus Doctor ait : « Nunquam est virtus pa-
tientia in prosperis; ille vero patiens est qui ad-

Eliphaz
requirit
ia Jobo
pjuT*
tUm.

versis conteritur, et tamen a tramite suæ rectitudinis non curvatur : » gaudet enim patientia duris, quæ proinde tam similis est fortitudini, ut cum ea vel ex ea nata videri possit, et una deficiente alteram simul deficere necesse sit. Cum ergo hanc quoque, quæ Jacobi fratris Domini testimonio *Epist. i*, 4 sola opus perfectum habet, penitus defecisse existimaret.

BUphu *Quarto*, desiderat in Jobo *perfectionem* quam,
 1U0^ *n omnimoda virtutum omnium integritate sita sit, cum tam gravi, quem in ipso notaverat,
 Uowm. defectu nullo modo consistere posse judicabat, adeoque Jobum a recto virtutis ac perfectionis tramite procul deviare, et per hypocrisin externo religionis ac pietatis palliolo interiora sui animi vitia contegere; unde fiebat ut Eliphaz firmiter crederet, sibi que plane persuaderet, illam, quæ hactenus in Jobo apparuerat, simulatam duntaxal fuisse ac vanam, non veram ac genuinam speciem sanctitatis. Quod ut evidentius convincat, illique fucatæ virtutis larvam detrahat, ulterius ipsum interrogando subjungit :

vcn.7. 7. Recordare obsecro te : Quis unquam innocens PERIIT ? AUT QUANDO RECTI DELETI SUNT ? — Quandoquidem Job sup. cap. asseveraverat se innoxium gravissimis tormentis subjici, et exquisitissimis atque inauditis pomis excruciar, adeoque sibi satius esse mori quam adeo miseram vitam trahere; hoc non eo quo dictum erat, et quo intelligi debebat sensu accipiens Eliphaz, Jobum hic tacite redarguit, ac si Deum quidem, quod se innoxium affligeret, injustitia insinuilasset, ipse vero præ dolorum magnitudine ex animi impotentia mortem sibi imprecando turpiter desperasse!. Huic ergo utrique malo, prout ipsi quidem videbatur, gravissimo quo suavius et efficacius remedium adferret, obsecrandi formula utitur, ipsum benevole rogans ut superiorum velit temporum memoriam repetere, et simul quærere, an aliquis innoxius perierit, quasi id acciderit nunquam : nam probi, inquit, viri licet aliquando in gravissimas incidant calamitates, aut innocentes ac recti ærumnis quandoque opprimi videantur; nunquam tamen a Deo, cujus presidio fulciuntur, ita penitus deseruntur ut intereant, aut in finem usque succidantur: (hanc enim verbis illis *pereundi* et *delendi* significationem inesso Septuaginta declarant, dum locum hunc it i transferunt, ζtataci á-ó-taco, *quando voraces radicitus perterunt*? Quare cum Job se immerentem adeo alligi conquereretur, et tam anxie mortem et interitum, quem Eliphaz ad virum bonum minime spectare existimabat, votis omnibus exoptaret, eum ab officio viri boni descivisse, Deumque injustitia insimulasse, atque de ipsius ope et auxilio desperasse arbitrabatur.

Verum lamcn toto, ut dicitur, cado aberrabat : Jbhm nam isliusmodi argumentationis propositio : « Justus seu innocens non periit, » si q' emcumque ia- intentum complectatur tam hujus quam futura

vite, sic ut significetur, nec in hoc nec in futuro weculo justum plane neminem perire, nequaquam dQ@ vera est : nulli enim viri magna virtute prediti indigna morte absumpti sunt, id quod vel in ipso mundi ac sacculorum exordio in Abdis nece illustri documento didicimus, et ex Christi servatoris et apostolorum ignominiosissima morte luculentissime confirmatur : quin et Isafas, qui et ipse crudelissimo supplicio vitam finivit, dicere non dubitavit cap. i.vn, I : « Justus perit, et non est qui recogitet in corde suo : et viri misericordi colliguntur, quia non est qui intelligat. A facie enim malitia collectus est justus. • Si autem de interitu illo sempiterno tantum proposito inlelligalur, tunc omnino est verissima, et sic innocens nemo perit : « Justorum enim anirnæ (Sap. m, I) in mana Dei sunt, et non Linget illos tormentum mortis : visi sani oculis insipientium mori, et æstimata est afflictio exitus illorum, et quod a nobis est iter exterminium ; illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est, » etc. Hinc *Apec.* n 11, Spiritus dicit Ecclesia : « Qui vicerit non tedetur a morte secunda : » ab hac enim morte nos Deus per Christum vindicavit, « ut omnis qui credit in ipsum non pereat (sicut dicit Joannes cap. m, 15) sed habeat vitam æternam. » Quin et Christus ipse promittit *Joan.* vin, 53 : « Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in eternimi. » Quod si igitur Eliphaz de interitu æterno propositionem suam intellexerit, nihil contra Jobum dicit, ut qui non hunc, sed vite mortalis finem, et quidem justissimis de causis *supr.* cap. vers. I recensitis exoptabat.

8. Quin potius vidi ios qui operantur iniquitatem. ET SEMINANT DOLORES, ET METUNT EOS. — Si CUI pvæeed. vers, negarat insontem ullum periisse, ita hic e diverso affirmat cos omnes qui iniquis sese studiis manciparunt male semper a Deo fui se mulclatos; quod autem Vulgatus transfert, *qui operantur iniquitatem*, in Hebræo est pX chorsc avcnj id est *arantes iniquitatem*; et ita vertunt Septuaginta, t ó; TX qui Qtulii *arabant absurda*, ut sit perpetua elegansque metaphora ex agricolis petita, qui arando, seminatando et metendo totum munus suum exsequuntur. Ita nimirum homines iniqui scelus *arant*, id est mente concipiunt, cum illud admittere secuin decreverunt; *seminant*, id est moliuntur, cum dant operam, rationes et auxilia quærunt ad illud perpetrandum; *metunt*, id est exsequuntur, et in lucem edunt, cum scelus quod cogitaverant et moliebantur jam opere perficiunt. Perquam apte atque eleganter hac similitudine describuntur peccatores, quorum vita plane misera est, et innumeris laboribus ac doloribus referta : sicut enim hi (pii seminant haud parum laborant, ita qui operantur iniquitatem haud exiguis molestiis fatigantur, juxta illud Prophète de labore impio-

rum dicentis *Jcrem.* v : « Ut iniquo agerent laboravonint, » et sicut quam quis sementem facit eamdē colligit et messcm, quemadmodum Paulus ait *Galat.* vi, 8 : « Quæ seminaverit homo hæc et nictet : n ita qui peccando labores seminant labores metunt, et quidem multiplicatos, sicut accidit in messe, quæ multis partibus uberior provenit quam sementis : nam sæpnumcro ex unico peccato quod seminati, hoc est cum labore operantur, innumera colligunt infortunia, quibus torquentur.

Vel ari-
ca !ri-
giri*
R'ilfOS
«Morti
pint.

Dlvri-
m«4 In-
hr n/r.
Knifrt*
enhian
U in.4*
Hanc ob causam Propheta non dixit numero plurali *iniquitates*, sed singulariter *iniquitatem*, ut sicut ex unico grano seminato multa pullulant, sic vel ex unica iniquitate hic admissa plurimos in inferno dolores nasci intelligoremus, id quod Psalmista quoque insinuavit cum ait *Psalm.* XVII, 5 : « Circumdederunt me dolores mortis, et torrentes iniquitatis conturbaverunt me, » significans vel ex unica iniquitate torrentes dolorum et molestiarum in morte exsurgere; unde sicut agricolis, qui bonum semen seminant, mēssis tempore incredibili gaudio replentur, juxta illud *hai.* ix, 3 : « I/ctabuntur coram enhian (C sjclu quj læfantur in messe; » et illud David *U in.4** *de* justorum messe loquentis *Psalm.* cxxv, 5 :

« Venientes autem venient cum exsultatione portantes manipulos suos : » sic e contra peccatores in hac sua messe, quæ lota laborum et suppliciorum est, miserrime torquentur, incredibiliter anguntur, et inconsolabili tristitia consumuntur. Quamobrem peccatum jure merito /atar et do/or nuncupatur, tum quia tam prajsentis seu temporalis quam futuri ac sempiterni doloris causa existit, tum quia quando perpetratur non raro quoque cum labore ac dolore conjungitur;undo apud llebræos ex voceSyO *mahkal*, id est prævaricatione, por melalhesin iit bop Marna/, hoc est /atar, quia nimirum h re vicina sunt et reciproca : nec dissimili etymologica ratione *improbitas* græce dicitur, ab eo quod hoc est *laborem*, clærumnam peccatori adferat.

Addit hic Pineda noster, quia peccator dum hic voluptatem consecratur, solum dolorem quasi semen futurum in inferno recondit, illuni ibi messurus; quemadmodum videlicet segetem statini comedimus, et ad propagationem solum semen servamus. Quantumvis ergo improbi dum flagra perpetrant voluptates immodicas haurire sibi videantur, profecto dolores serunt, quos postmodum infelici proventu vel nolentes percipiant : ecquid enim doloris, racæroris atque mfiimite non serit libidinosus illecebra turpi captus, qui paulo post inops, venerea lue correptus, tabeque consumptus, ac totus putridus atque omnibus invisus calamitose interit, ceterno dolore cruciandus? cui non absimilis est ambitiosi, avari cætrorumque peccatorum sementis, aliqua quidem subinde fallacis dulcedine voluptatis delibuta; sed amara triplique prorsus laborum ac

dolorum messe cumulanda : quin imo, ut piti-h*1-
rimum, quemadmodum hic significatur, « qui operantur iniquitatem, et seminati dolores, et flinmetunt eos; » ita videlicet, ut vol ipsamot iniquitatis operatio nihil liquidæ voluptatis habeat, sed meri doloris seminatio existet ; ut enim D. Chrysostomus *in Psalm*, vu ail : « Nemo est qui vivit in **sedere**, qui non innumerabiles dolores sustineat, et de malis consultans, et consilium exsequens, » quod ab uno sedere et irati animi molibus probal : « Si voluerit quis ulcisci quempiam, vel prior injuriam facere, vide quot mala patitur: furore repletur; ab ira discerpitur; movet innumerabiles fluctus cogitationum; mille vias ingreditur; invadit timor ac tremor, quomodo offendet, quomodo rem perficiet, et ante cum quem est injuria affecturus seipsum perdit, » Adeo verum est quod alio loco in *Psalm*, cxxiv, protulit idem Chrysostomus : « Deus ante supplicium supplicium infligit : peccatum enim in se |,,rn ,ibl continet pœnam antequam puniatur;» quo spectat etiam illud Seneca; *Epist.* 97 : « Prima et maxima poma peccantium est peccasse: nec ullum scelus impunitum est, quoniam sceleris in sedere supplicium est, « vim scilicet animo inferente conscientia, quæ horribilem metum et infandam undique perniciem intentat, quam ille a Stoa doctus summam esse criminum pernam atque ultionem, putat, tametsi alia nulla constitueretur. E quibus luculenter patet quam pernicioſa sit peccatorum agricultura, cujus et sementis et messis nil nisi labor et dolor est et interitus sempiternus, quem seq. vers, insinuat cum iniquos subdit

9. Fī ame Dio pehisse, et spiuitu ik.e ejus esse v.n.o, coxsiMPTOS.— Describit hic repentinum peccatorum interitum, eamdē quam super, vers, ortus erat allegoriam pertexens, sicut enim ibi peccatoris labores ac dolores seminantis inctenlisquo metaphora explicuit, ita hic per *ventum, ac tempestatem* segetibus calamitosam et exitialem, irati Numinis vindictam extremum peccatori supplicium infligentem designat : frequenter enim Scriptura solet *Spirivi spiritus* et *venti* ac /*latus* nomine divinam iram etetmui ultionem significare : sic in *Evod.* xv, 8 Moyses!™™ Dei de Phoraone ultionem describens: « Inspirili!, Um inquit, furoris tui congregat:© sunt aquæ, » etc., rigtij- ubi ventus ille validus a Deo immissus *spiriuis* aoU *furoris* ejus appellatur, tum quia vehemens erat, tum quia ab irato numine ad rebellem Pharaonem puniendum ac perdendum immittebatur : nam, ut mox sequitur : a Flavii spiritus tuus, » id est ingens ventus aquas concitans, « et operuit cos mare : submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. » Eadem *spiiitus* acceptio in *Psalm.* x ,7 , frequens est, ubi *spintus procellarum* dicitur pars calicis impiorum; cl *Psalm*, xvii, 16, « ab inspiratione spiritus ine divinæ » apparuisse fontes aquarum, et revelata esse fundamenta orbis terrannn, ad impios scilicet absorbendos, et ad tartara detrudendos, ut ibi condignas sceleribus

suis pœnas luant; hinc *Psalm*, xlviii, K : « Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, p dicuntur facero voluntatem Dei, quando armantur in vindiciam inimicorum ejus, et de impiis supplicium sumunt; inde fulminai ælher, nubes sonitu et incendio crepant, aret tellus, sol stupet, diluvium effundunt co li cataracte.

Hoc igitur sensu Eliphaz ait peccatores a flante Deo perisse,et spiritu ira* ejus osse consumptos: » pro quo Septuaginta vertunt, ἡτὰρ ὁ πνεῦμα τῆς ὀργῆς αὐτοῦ κατακαύσει τὸν σῆμα ἑκαστοῦ ἡμεῶν. *Si* avTCV áoxxc'wcvrat,

opræcrpfô Domini peribunt: a spintu autem iræ ejus delebuntur; quibus verbis baud obscure significatur quam facile sil Deo, cum voluerit, ini-

VDQHc. <P>os omnes perdere, et dicto citius abolere, aut in infernum demergere perpetuo supplicio cruciandos : cum enim Deo placet mundum punire nequitia pollutum, magnis sceleribus contaminatum, ad præceptum et nutum voluntatis ejus, vel ad flatum oris ipsius defluunt gentes, montes liquefiunt, terra dehiscit, cœlum ut liber involvitur, natura tabescit. Quamobrem ira Dei eleganter vento vel spiritui comparatur, tum ob facilitatem, inquit Polychronius in *Cuten.*, turn ob vehementiam et celeritatem, ut *ibid.* notat Chrysostomus : id quod Sodomorum eversio et totius

Dm in orbis inundatio luculenter demonstrarunt ; veruinlamPn acerbitas hæc vindicte non a Deo, qui costris lotus dulcis est, sed a peccatore provenit, qui prorwj- procrastinando poenitentiam, et continuo peccata 6 Peccal*s cl iniquitates felleus iniquitatibus accu-

»ri «ritu- molando suavissimum alioquin Deum sibi reddit dioem. amarum. Unde et Eliphaz dicebat : a Vidi eos qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt cos, flanto Deo perisse, et spiritu oris ejus esse consumptos; » sed numquid ventus est heus qui flaro dicitur? non ventus est qui flat, sed spiritus qui perflat, et eo modo quo nos mortales dum vivimus inspirando acrem ad prae-cordia dimittimus, respirando vero quem hauseramus deflamus : eodem modo si dictu fas sit, immortalis Deus, et Deus lotius miserationis, qui nisi prius peccata nostra hauserit, unde nos puniat non habet, cum crimina nostra, ut sic dicam, in pectus quodammodo attraxerit, pœnam decernit, et decretam mulclam vel deflens vel diffians infligit, et juxta mensuram peccatorum supplicium irrogat. Atque hæc est Gregorii papié sententia lib. V *Moral.* cap. xv dicentis : « Nos cum flamus acrem ab exterioribus introrsum trahimus, et introrsum tractum hunc exterius reddimus; /lare ergo Dens in vindicte retributione dicitur, quia ab exterioribus causis introrsum judicii consilium concipit, et ab interno consilio extrorsum sententiam emittit. Quasi flanto Deo ab exterioribus aliquid introrsum trahitur, quando foris mala nostra conspicit, et intus judicium disponit; et rursum quasi flanto Deo ab interioribus spiritus extrorsum extrahitur , quando ab interno concepto consilio exterius judicium dam-

nationis infertur. » Eliphaz itaque hoc versu Jobum tacito taxat occulti cujusdam criminis, ob quod iram Dei meritus justam ejus in so vindictam concitaverit, quod ut magis probet variis ferarum symbolis mores ipsius vitiosos, ut ipse quidem censebat, adumbrat, et jure merito punitos insinuat.

10. Rugitus leonis . n vox le en x, et dentes Ven io. CATVLORCX LE.OXIM CONTRITI SUNT. — IlUQltum l*0- Cor EU- nttJobo tribuit sive propter immanem, qua ipsum florente adhuc fortuna in subditos abusum fuisse existimabat, tyrannidem, ob quam modo kouu k tam graviter a Deo puniretur; sive propter acerbissimas, quas ipscmel superiori capile ex oreMUj. illius perceperat, querimonias blasphemiae, ut toil? quidem Eliphaz interpretabatur, plenissimas, atque immansueti et impatientis animi indices non obscuras. Vocem vero luence uxori ejus assignat ob non dissimilem a mariti moribus ferocitatem. et insolentem verborum, quibus ipsum ad maledicta in Deum effutienda instigaverat, procacitatem. Catufos denique Iconum vocat Jobi filios, quorum dentes tunc contriti sunt, quando illos domus, in qua simul epulabantur, ruina oppressit Hac itaque leonis principis, leænæ uxoris et leunculorum filiorum nominillas allegorice, tropo satis Scriptura? usitato, totam ty- in » ranni principis familiam eleganter descripsit, Jobum Licite insimulans crudelitatis, cujus jam justo Dei judicio pœnas pendat : leo enim fortissimus et ferocissimus bolluarum, et in iram maxime propensus, regum ac tyrannorum hicrogly- phicum habetur, ideoque regis ira cum rugitu repi leonis a Salomone comparatur dicente *Prov.* xx, 2 ; « Sicut rugitus leonis, ita et ira rogis, » ad Ul»ec- quem locum auctor *Caten. Patr. Gnrc. in Proverb.*, pmtor. (piam Peltanus noster vertit, et Schottus edidit : « Regum, inquit, mina* recto Iconum rugitui assimilanlur, nam si illis ita visum fuerit indicta causa statini occidunt : quis enim, si voluerint, prohibebit cos? siquidem exsequendi facultas adjuncta e>t voluntati. » Plures alias rationes, proprietates et congruentias, in quibus rex cum leone et ira regis cum frein tu seu rugitu leonis conveniat , vide apud Salazarimn et Cornelium nostrum in *Proverb*, cap. xix, 13 et cap. xx, 2, qui plurimas *ibid*, adierunt ac fusius deducunt

Mystice per leotum in Scriptura sacra diabolus Dfd»lni intelligitur; unde S. Petrus l *Epist.* y, 8 cum symbolice malum dæmoncm eflingeret non modo nominavit /ronem, sed etiam addidit *rugientem* : «Quia adversarius vester diabolus tanqimm leoni- tlllll giens circuit (piærcns quem devoret. » Ob huno j»».* * rugitum Isidoras Pelusiota lib. II *Epist.* 28Í, leonem b j'J'l' vocat xil , horrendum it intolerandum : addit enim solo rugitu montes concutere. Scribit etiam S. Ambrosius lib. \l tn Ilexaum. ita rugitu omnes alias animantes obstupefacere, ut prope exanimentur, et commovere se loco non audeant : est enim horribilis illo sonitus, quem

de leone loquens Cyrillus Alexandrinus in *Sophon.* num. 29, vocal *tonitru*; adeoque formidabilem esse rugitum, ait, cum in prædam inciderit, *âzcczi^rî®xi rà Çûx*, id est *ut animantes prit timore gelascere ct defigi vileantur* : similia animadvertit S. Gregorius Nyssenus de creatione hominis : « Vix gravem, inquit, leonem frondentemque aspicias, cujus vel nomen ipsum ferri non potest; et illius rugitus *ΟροΤεουεν τ .h wp ?**, *terram Dnhnioi tremefacit*. Quæ omnia Satan® vim et immanem in morbo-ferocjain illustrant præsertim mortis tempore, (croi T20 maxime Innet ne prædi sibi eripiat; et quidem evenire aliquando videmus, ut tum quidam illius tentationibus vehit Iconis unguibus el saevitia lacerantur; quibus idem quod olim ('arano .Macedonia?regi accidit, qui, teste Pausania in *Bæot.* de Cisseo provinci® finîlinve domino cum victoriam reportasset, et trophæum Argivorum more ad perennandam suam gloriam erexisset, illud postea leo ex Olympo egressus evertit ac dissipavit. Sic etiam aliquando reperias qui sa?pius in vita laurea donati, et ut victores invicti ac triumphales coronati fuerint, quorum tamen pulcherrima troplwea clarissimarum virtutum collocata in extremo illo vitæ actu impressione sua furiosus hic leo non ab Olympo monte, sed a nigro Averno egressus turpiter evertat : quare quisquis in finem usque in virtute perseverans hujus immanis bellum et tartarei leonis gloriosus ex hac vita victor decesserit, næ ille jure optimo confidenter dixerit : a Rugitus leonis, et vox leænæ, et dentes catulorum Iconum contriti sunt » Oeterum Eliphaz idem argumentum magis adhuc amplificans, el Jobum tacile vellicans subdit :

Vrn. n. n. Tigris periit eo quod non haberet prædui, ET CATULI LEONIS DISSIPATI SUNT. — Hic VCTSUS ÍÍ LiL cumdem sensum habet cum præcedenli : tigris l*uiLro enim ferocitate leoni nequaquam cedit, adeoque duib. per eam Eliphaz Jobi quoque ferociam haud obscure indicat et taxat : est quippe symbolum seu hieroglyphicum immanitatis, quo, teste Pierio, utimur ad indomitos et efferatos alicujus animos indicandum; undo poche cum hominis cujuspiam* immanitatem egregie notare volunt, hyrcanasilli tigrides ubera prædicant admovisse. Pro *tigride* in ilcbræo est ü'S *laisch*, quod Vulgatus noster interpretes alibi *Iconem* Septuaginta vertunt Forato-ko .fw t x, id est *formicarium leonem*, vel *formicolco-* In m" nan' test° S. Gregorio ad hunc locum (quod tu. ipsum etiam tam græci quam latini lexicographi notant) genus animantis pusillum quidem, sed astutissimum est : idem et terribile formicis non secus ac Ico aliis animantibus; quod se sub pulvere abscondit, unde formicas frumenta gestantes quasi ex insidiis observat, quas in foveam, ad hoc ab illo prorsus admirabili artificio structam, delapsas insidiator callidus intercipit devoratque. Verum quia hic a rebus magnis petuntur similitudines, cthebræum ü'h *laisrh* proprie *leonem* significat, aptius pro vera specie Iconis aut tigride

supponit, qua? magnitudine el ferocia leoni non cedit; præsertim cum Strabo lib. XVI *DeSitu orbit*, el ex eo Gosncrus *De Leon.* cap. n, ut Pineda noster notat, in Pseudocasia, qui locus est in finibus Arabia?, scribant esse copiam leonum qui *formi' #* appellantur, quod forma corporis formicarum quamdam similitudinem referant. Porro cur Elbcvfc plm Jobum cum leone et tigride compararci in promptu ratio est. quam refert Sanctius noster, scilicet quia diabolus ipsi plus salis credulo per-cu' j suaserat avarum fuisse Jobum, el usque adeo cupidilate captum, ut quo rem augeret suam nullam habuisset rationem humanitatis el officii; sed subjectum sibi populum degliibissel, ac non secus ac leo et tigris prædam, in quam incidunt, dilaniasse!. *Perire* ergo tigris dicitur, « eo quod non Imberci prædam, » qua rabidam famem expleat; tacite insinuans Jobum jamin sterquilinio, regno el bonis omnibus exutum, contabescere ac perire, quod *non haberet prædam*, id est subditos, quos amplius deglubere ac devorare posset.

Pro co autem quod nos habemus, *co quod non haberet prædam*, Euchcrius notat in llebræo esse, *co quod non fuerit prædam assecuta*, id quod ad usitatam catulorum tigridis venationem aliquo modo referri posset : nola enim est historia quemadmodum venator tigridis fœtus recens editos observet, ad quos cum mater pabulatum abierit auferendos perniciosissimo fertur equo, surreptisque catulis, qui sunt semper numerosi, curati se inde proripit quam potest citatissimo. Reversa tigris ubi nidum vacuum reperii, velocissimo cursu totam extemplo circumlustrat regionem, donec fugientem venatorem deprehenderit, in quem tunc omnem impetum convertit; ille vero simul atque se deprehensum animadvertit, statini unum c catulis post tergum projicit; suscipit hunc tigris mordicus, et retroversa in nidum refert : alacri mox cursu eadem vestigia repetit, exiguoque temporis intervallo venatorem aggreditur : ille rursus alterum catulum abjicit, cursuque nunquam intermisso navem versus provolat : suscipitur hic quoque, et rapidissima velocitate reportatur; idque el tertio, el interdum quarto fit, donec venator conscensa navi vix duobus el nonnunquam uno tantum catulo ablato aufugiat equo relicto ; in quem, posleaquam frustra loto littore frendens desæviil, omnem convertit ultionis smviliam, totumque discerpit, et miserabiles pro auctore furti pœnas pendere compellit. Quod si vero maris aut fluvii l mia forte inerii vicinitas, ut antequam ad nidum suum tigris reverteretur, et catulos ablatos deprehenderet, matura fugase simul cum præda integra subduxerit, adeo fertur impotenti erga catulos suos amore affici, ut eorumdem orbitatem non ferens, pr<e nimio el inconsabili mœrore intereat el contabescat, co quod prædam non sil assecula catulis a venatore abductis ac dissipatis.

Mystice tam *tigris* quam *tnyrmicoleon* sive for-

micarius leo symbola suol diaboli, uti S. Patres
Tieni passim exponunt; ac *tigris* quidem, quod animal
i7n d7i SJiVUni cst (l implacabile, idemque plenum va-
l ii m». rictate macularum, sed precipue fulvum habet
in- n- colorem nigricantibus segmentis interundulatum,
vrnnU. nP,l> n,a'* dæmonis, ut nocentissimæ belluæ, va-
rium maxime et fraudulentum figurat ingenium:
incredibilis enim est illius in tentando et deci-
piendo versutia, qua nihil magis veteratorium
dici potest, aut ad fraudem callidum, et erudi-
tum artificio simulationis, hinc a S. Ignatio mar-
tyre in *Epist. ad Philipp*, dicitur muúXcf, xzxiz;
«Tfarr.-jî vtylr.-j;», id est *versutus, mahlue dux, fal-
lendis hominum mentibus egregie peidus*. Idem si-
gnificare cupiens S. Hieronymus ait esse multi-
moda diaboli ingenia, quibus ad nectendam ho-
minibus fraudem abutatur : camdem ob causam
B. Macarius *Hom.* 27 vocat eumdem id
est *vafrum* et callidum veteratorem, qui habeat
(iáyyavx xa» TfiOjjz, id est *excogitatas machinas et
fores triplices*, quibus effugiat et elabatur, vel
Myrai. præter expectationem redeat. *Myrmicoleon* vero,
novum quoddam genus monstri, e naturarum
h^dii- varietate compositum, quod cum simul formica
w". sit atque leo, S. Gregorio ad hunc locum elOlym-
flratu' piodoro in *Caten*, testibus, manifestum quoque
symbolum diaboli est : quippe qui ut formica
,f0- quidem titillat, ut leo vero sævit atque baccha-
tur, ac piis quidem et in virtute constantibus for-
mica est, impiis vero ac timidis leo, potissimum
autem, ut S. Augustinus ait, formicis, id est in
terra thesaurizantibus dominatur.
Animi Tropologice S. Nilus in *Cat. Greec.* per
mjrmíai >4CV7a scu *fûrn 'ico'coneni* >ntelligil perturbationes
Lu animi, quæ initio a tenuioribus visis exoriuntur
< et quasi formicæ latenter obrepunt; ubi \ero sc
natw* coniiirmarintadco violenta: fiunt atque insolentes,
ut Icones videantur.
Vtn. tí. 12. Potino AU ME DICTEM EST VERBUM ABSCONDITI M,
IT QUASI FURTIVE SUSCEPIT AURIS MIA VEXAS SUSURRI
ejus. —Significent hic Eliphaz se per revelationem
divinum aliquod oraculuin idque clam elsubtili-
ter a Domino accepisse, quapropter vocat illud
'T°4 ve'^u,n absconditum, id est arcanum, occultimi,
diu' mysticum, qualia scilicet prophetarum esse plc-
f,i«i.-- rumque solent, quibus divina ipsis mysteria vel
miai' res futura revelabantur, quæ ut plurimum obs-
cura erant et (enigmatica et quasi caligine invo-
luta, ne passim ab omnibus perciperentur aut
intelligerentur, sed tantum ab iis quos divina
mystagogia erudivisset, ntque istiusmodi myste-
riorum capaces reddidisset. Quoniam ht soli
A''''* *ilatth.* xi, 15 habent « aures audiendi, » quas re-
qub qtnnl Christus, qucein coeli sonitum inlentæ smt,
Deique voces avidissime simul ac subtilissime ex-
cipiant, quo perlinet magnifica illa Numinis pol-
l citatio *Baruch.* n, 31 : « Dabo cis cor, et intelli-
gent : et aures, cl audient,v quibus in rebus juro
merito Deus pariem maximam húmame felicitatis
constituit : neque enim id simpliciter intelligen-

dum est de vi audiendi, quæ nobis cum belluis
est communis, quie sonos percipiunt, sed de illa
prarscrlim auditione, quæ ad mysteria salutis per-
cipienda et intelligenda pertinet, et est velati
quoddam pignus inchoatm beatitudini*. Istius-
modi ergo res arcanas et divinas audiendi facul-
tate praeditum sese jactitans Eliphaz, quo majo-
rem dictis suis auctoritatem conciliaret, Jobum-
que magis attentum redderet, sibi verbum aliquod
absconditum, quod ad salutem ejus plurimum
conduceret, a Deo revelatum significat. Ct autem
illud maxime arcanum et occultum, ideoque
tanquam valde mysticum et plane divinum,
pluris esse faciendum declararet : « Et quasi fur-
tive, inquit, suscepit auris mea venas susurri
ejus, « id est clanculum et occulte : ut enim oc-
cultas furta sunt, sic etiam furtiva dicuntur quæ
clam et occulte fiunt, cujuscumque illa demum
generis sint. Sic furtive incedimus, cum suspensio
quasi pede clanculum aut m tenebris ambula-
mus : sic *furtivæ* locutiones sunt, quas aliis in
aurem susurramus, et celatas esse volumus : ve- Qt »l u
itaque susurri vocat sibilum quemdam tenuem
et exilem, enroque obscurum et confusum fracte
vocis, quo clare nihil exprimitur, sed confuse
qnidpiam opprimitur, ita ut sonum quidem per-
cipias, sed, quod ille non satis formatus et arti-
culatus sit, minime intelligas. Est autem meta-
phora ab amnibus cl rivulis desumpta, qui cæco,
ut dicitur, meatu decurrunt, ac tacito murmure
devolvuntur, neque aliud quam informem so-
num auribus objiciunt : is enim proprie est su-
surrus, de quo S. Gregorius lib. V .Word. cap. xx :
« Qui susurrat, inquit, occulte loquitur, cl vocem
non exprimit, sed imitatur. »
Porro quod Vulgatus *furüre* transfert Chaldæus
non malp exponit repente; elpro venas susurri ep/s
clarius in Uebræo est wno 'fOC *semds menhu*, id
est pusi/ lum ex ca : in Græco hæc obscurius ha-
bentur, imo totus versus acerbam sapit increpa-
tionem* cl S. Jobum falsitalis ac fecte fucateque
pietatis arguere videtur dum ait, d Si ti oXu-
tqrpva N cw, ciUv i*» au tcót wv XXXOF
T/ .ct, n cù Situai jico to cu; i;xíáxx rrxp' xCt ej, \$i *quod
autem verbum » ll ax fuisse/ tn sermonibus tuis, nihil
Mi horum malum occurrisset. Numquid non capici
nuns mea ab co magnifu a.* Quibus verbis Eliphaz
Jobum perstringit, (inquam qui occulta peccati
labe aspersus justî nomen sit simulandi artificio
adeptus, et plenam gravilatis orationem sæpenu-
mero usurpari! : nisi enim. inquit, solis verbis re-
ligionem prætulisses, sed factorum etiam fuisses
veritatem consecutus, nihilquoab oilicii religione
déclinasses, haudquaquam tantorum malorum
acerbitatem dégustasses, eum justorum hominum
aeliones nullo pacto Deus aspernelur : ita Poly-
chronius et Chrysostomus in *CaUn.* locum hunc
exponunt. Cælerum, an hæc fuerit vera revelatio,
cl a Deo immissa; an vero ab ipsomel Eliphazo
vel a dæmuno conficta, dissentiunt auctores : rit im-

ht o. io- B. Thomas quæsliaem liane indecisam relinquit;
yriLQ. Ly^mij's revelationem hanc commentitiam asse-
rit, et ab Eliphazo confictam cupit; verosimilius
tamen arbitror Eliphazum aliquid per quietem
accepisse a spiritu, qui bonusne an malus fuerit
cum pulchre in utramque partem ventilet, atque
momentis suis accurate expendat noster Sanctius,
non est quod iisdem immoramur. Hoc certe fal-
sum et parum pium est quod Judæi tradunt, tli-
phazuni de peccatis Jobi oraculum accepisse.
Ttupin- Mystice S. Gregorius, lib. V *Moral*, cap. xix,
iio diri- Ilunc versum exponens: « Potest, inquit, per ter-
Teibnm ^um *absconditum* allocutio intima? aspirationis in-
aU n- telligi, de qua Joannes dicit i *Epist.* n, 27 : *Unctio*
ditnm. (*ju\$* vos oinu(ijU\$t Absconditum ergo ver-
bum audire est locutionem S. Spiritus corde con-
cipere, quæ profecto sciri non potest, nisi a quo
haberi potest» : idem cap. xx exponens illa verba
sequentia : *El quasi furtive suscepit auris inca vc-*
D*ni in *nas susurri (jus*, ait : « *Venas superni susurri auris*
r licr.o CCTjti\$ furtive suscipit, quia subtilitatem locutionis
bailor, intimæ afflata mens et raptim et occulte cognos-
ti andi- cit : nisi enim se ab exterioribus desideriis abs-
lar* condat, interna non penetrat; occultatur autem
ut audiat, et audit ut occultetur : quia et sub-
tracta a visibilibus invisibilia **conspicit**, et re-
pleta invisibilibus visibilia perfecte contemnit. »
Anima nimirum spiritalis divina luce illustrata,
atque ab aliis curis atque negotiis soluta, liben-
ter se ad Deum vertit, et mundi omniumque re-
rum inanium oblita cum sponsa ait *Cant*, n, 13 :
« Sonet vox tua in auribus meis: d sive illa sit
spiritus ille tenuis numerose vclut resonans, qui
suaviter in animæ aures illabitur, Ileliamquo so-
latur ac beat; sive amici monentis seu doctoris
instruentis, sive medici zxprqotzx seu *consolatoria*
instillantis. Huic autem animæ sapienti, et apud
se constitui®, non temere peregrinanti, nec igna-
viter otiosæ, quid dulcius et amabilius esse po-
test cognitione veritatis, in quam prono a natura
motu et allectu rapiatur? Quid beatius, quam
discipulum fieri Dei, atque in secreto audire il-
lius monita arcanasque voces, atque m modesto
animi otio illius familiarilate perirai?
Qonr oU Ad levitatem itaque inconsultam fugiendam,
• i 7Û- dIU(e *ruC^uni atque bonum honestarum
duMutti cogitationum eripit, commodum est initio consi-
Uh^u derutionis sitim quamdam et certum propositum
iwiu. a^icrre> h^c satagere, ut non liberas menti
habenas relinquamus evagandi quo lubet, sed
fortibus eam retinaculis cohibeamus; id denique
quod facere proponimus non temeritate juvenili
atque improvida, sed vera atque certa animi in-
ductione appetamus : hoc enim desiderium con-
stansquo voluntas constabit mentem, ac velut
in sapienti® officinam et virtutis scholam inducit
exedramque docentis Dei *Psalm.* cu, 20, «ad
audiendam vocem sermonum ejus, n ut quilibet
Deo dicatus dicere possit *Psalm.* i.x x xiv, 9 : « Au-
u.a du diam quid loquatur in me Dominus. » Loquetur

sine dubio in illo præsertim otio, si hoc ipsum iMu
petimus, si vacuas aures damus, si alienas cogi- ***
tationes excludimus ; et qnidem nihil nisi pacem
loquetur, nihil, nisi ut justificati pacem habea-
mus, prædicabit; loquitur autem nobisenm Deui
non externa, qual qnidem auribus percipi possint,
verba pronuntiando, sed eorum ad quos loqui-
tur mentem ita informando, ut non solum res
tunquam præsenles mentis oculis cernant, veruni
etiam a Deo se divinitus moveri sentiant, perinde
allecti, ac si ipsum loquentem audirent, aut in-
telligerent. De qua loquela ita præclaro D. Basi-
lios in *Psalm*, xxviii : « Vox, inquit, Dei diversa
est ab iis vocibus quas aurium sensu percipi-
mus, nam illa fit per visionem ut in somnii».*
ut enim in his animus noster quorundam voluti
verborum nolis imbuitur nulla voce ad sensum
aurium accedente, sed mente quibusdam rerum
formis insignita : sic Dei vox existimanda est>
quam prophet® audivisse memorantur, n Talem
utique vocem Eliphaz hoc loco *verbum abscondi-*
tum nominat, et se a Deo percepisse significat.
Porro ut absconditum hoc Dei verbum et vena Abo*
susurri ejus percipi a nobis possit, silentium quod-
dam in animo requiritur sacrum ac venerandum
quod sit comes reverenti® ac pietatis; hinc So-
phonias monel cap. i, 7 : «Silete a facie Domini :o
Septuaginta dicunt, *reveremini*. Oportet,
inquit S. Rasilius in *Psalm*, xxxni, **iza cw** «pw,
otium agere liberrimum ab omni exteriori tu-
multu, et tranquilla quiete frui eum tv t f;
/.ajíía; ;ku)4üTT.¿9, in *arcano veluti cordis recessu* et
oraculorum penetrali, qui cupit velut e vestigiis
persequi contemplationem veritatis. Hanc animi
quietem Plotinus lib. Vili *Enncad.* 3, cap. m, vo-
cat eia zebra /¿-je/, *silentem rationem*; sed divinis-
sime S. Dionysius Areopagita *Myst. Theol.* cap. i.
x:j-ric;xóarT^ **art anorum mystam silentium** appel-
lat, de verbo illo abscondito seu mystica theologia
loquens : fsOx TXàzZà / .ai àzf/ .uTZ / .xi arpzrx tt; ; Cc.Zô-
uuarZstx xxtz tw ixKX/.óztrxi rr;;
•/Jl7CJ 17 Tif? az.G7ir/\$:aTM r\$ (irijçavxarxtW
, / .zi ¿v tû xxi tu*
úmpxaíluv á-Xxiúv Cz u z/ .t.^zít x -cu; ávsyuxTCj;
ubi simplicia et absoluta immutabilia théologien
mysteria aperiuntur in caligine plusquam lucente
silentii arcana docentis, quæ in omnimoda inlantft*
bilitute praipulchris splendoribus mentes oculis cap-
tus superadunplct : uberius de eodem argumento
vide S. Dionysium loco citato et *tbid.* nostras
Annat. Quale autem oraculum Eliphaz accepe-
rit deinceps exponit dicens :
13. 1N HORRORE VISIONIS NOCTURNA, QUANDO SOLET VeO
sopor occupare noniM s.— Descendit modo ad Ni
circumstantias visionis hujus explicandas, primo
loco describens tempus, quod nocturnum crai,
adcoque propter quietem magis congruum reve- p '
lationibus percipiendis : in die enim a tumulti- *A**l
bus hominum et occupationibus sensuum mens * k
quemdam quasi strepitum patitur, <juo lit ut verbi

absconditi susurrum plana tenuissimum percipere nullo modo possit : ila Danieli quoque noctu obtigit revelatio, quam describens ail cap. vu , 2 : « Videbam in visiono mea nocte : » similiter et Zachariæ dicenti cnp. i, 8 : « Vidi per noctem, et ecco vir ascendens, » etc. : simile e l quod Eli* pbaz hic dicit : a In horrore visionis nocturnæ. » Quæ est paraphrastica quædam noctis descriptio narrationi visionis accommodata, quam Septuaginta sic efferunt, / .zl 7,0 wxTCfcvp ìr^r.^ut Ÿ.Cc; ì;f 2,^ n ;, *timore autem ei solnfo nocturno incidens timor supei homines : nox enim timida et tenebra: horridæ* dicuntur, eo quod homini timorem ei horrorem adierant, et qua: incidunt noctu cogitationes aut visa non raro (inoque horripilationem causare solent. In llebræo ad verbum est, *in ramusculis a visionibus noctis*, vox enim hebræa Q'Dyu *scyhipim*, eleganti metaphora ex supereminentibus arborum ramusculis desumpta ((ju© est primigenia istius vocis significatio) ad phantasmatum extremitates et veluti teneras cogitationum summitates suam extendit notionem, ei significat *cogitationes* (quæ sunt velut rami, germina et conceptus mentis) præsertim illas, quæ peculiare quidpiam ei magnificum habent, cujusmodi sunt revelationes, quæ reliquas excedunt, ei velut cacumina et summitates arborum prominent eminentque.

u-ns in Notandum hic obiter, frequentissimas ohm visionesac revelationes inter dormiendum ei somnandum a Deo prophetis ei aliis viris sanctis concedi solitas fuisse, quemadmodum Deus ipse distortis verbis promiserat dicens *Num. mi, 6* : « Si quis fuerit inter vos propbeta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum; » et alibi ait, *Joci, u, 28* : a Effundam spiritum meum super omnem carnem, et propheta bunt filii vestri et filile vesti© : senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestii visiones videbunt : » ita ut non sit dubium, quin istiusmodi somnia sint divina, qu© a Deo immittuntur, vel per novas species intelligibile^ in mentem, vel per novas imagines m phantasiam, aut certe per novam earum, quæ in ea jam inerant, compositionem. Atque hoc postremo modo (quantum ex lola Eliphazi narratione non improbabili conjectura colligi putant) videtur quibusdam hæc visio contigisse; sive quod audita Jobi clade, cum animo percelleretur, cogitaro coepisset, quam ob causam virum innocentia vita* spectabilem tam acerbe Deus tractaret, et pro responso hanc revelationem acceperit, ut consulte credit Vatablus; sive quod Eliphaz in præcedenti vita post profundam forte aliquam de divina providentia meditationem talem aliquando seu veram revelationem seu imaginariam visionem habuisset, quam alta mente repostam nunc ad suum intentum, tanquam ex penu depromptam, Jobo proponeret, nipote qu© tum ad ejus consolationem, tum ad id quod probandum jam assumpserat

pondus ac momentum aliquod allatura videtur, id quod tinquarn vcrosimilius amplectitur Bolducus.

Ego autem, ut sensum meum exponam, non Ben*» tam divinam visionem quam diaboli illusionem Eliphazo m somnis oblatam censeo, qua dæmon ,au4ÍU se in angelum lucis transfigurans ipsum simili a^tu in erronea et iniqua, quam de Jobo jam conceperat, opinione confirmaret : hoc enim d;emoni salis usitatum est, ut istiusmodi ratione viris etiam sanctissimis non raro imponat et illudat» Quod ut credam Eliphazo hic etiam usuvenisse ToUbw persuadet omnino veteratorium Satanæ ingenium, , lotam hanc Jobi tenlalionem, cujus Lee cum **anu-f**,llt cis disputatio non minima pars fuit, tam aperta Conia-vi quam occultis fraudibus (prout ad sanctissimi *** viri virtutem ei constantiam labefactandam magi* opportunum videbatur) artificiosissime adornantis : ut enim ex S. Chrysostomi Origenbque sententia *supe. cap. i, 14* allata, nuntii qui de aimentorum furto ac cædc, de domus ruina, deque filiorum repentina strage Jobum docue-i uni, aut fuere daunones, aut instructi a dæmone, quomodo patientis animum magis urerent et exulcerarent ; quod pariter in uxore fecit, per quam ipse aut locus est, usus alieno habitu Linguaque pro sua; aut certe præsenbens illi verba, quæ religiosum mariti animum magis erani commotura. Ita quoque dæmoncm Eliphazo cæterisque amicis ad consolandum Jobum accedentibus cam per somnia tum per visiones illusisse credibile est, ut malo instincti spiritu male de Jobi religione sentirent, et illum, quem amabant antea propter morum suavitatem, et propter illustria virtutum exempla venerabantur, tunc propter cogitationes alias longe dissimiles aversarentur, et de illius vita iniquius judicarent; dumque solatio esse misero debuissent, potius cum affligerent, ei vehementius exacerbarent. Cæterum quomodo in hac visione Eliphaz affectum se senserit deinceps exponit dicens :

l E Pavor texvit me ft tremor : et omxia ossa v-rs. tu mea perterrita sint. — Hoc nempe omnibus spi- s^ri- riluum apparitionibus commune ac familiare est, Uu*üf* ut primo aspectu iis quibus accidunt timorem ac pavorem incutiant, quem, si magnus sit, tremor um m- eliam totius corporis sequi plerumque solet; hunc cuUuoU autem minime vulgarem aut superficiale, sed omnino vehementem et intimum fuisse necesso est, cum universa Eliphazi ossa concusserit, uti Septuaginta verbo wei significanter expresse- runt; quod autem Vulgatus noster vertit, *et omnia ossa mea pertetrta sunt*, melonymiu est: quoniam Quo'sm- ossa proprio non sentiunt neque dolent, sed ^'rdlcia' membranee aut nervi aliæve partes iis cohærentes, quarum affectio græcc vocatur wrxw&c pert ra- u. id est *ossium dolor*, quo veluti tunduntur, sic dictus eo quod tendones ipsis ossibus adhaerentes infotans intima quodammodo ossa afficere videatur, ut Galenus lib. Ili *le Sanit. luend. cap.* quid T

v, et lib. II *DcLoc. affect*, cap. vii, docet ; qui item lib. II *DeSympt. cans.* cap. n , el *De Trcm. palp, con-ivi. ct rigor.*, cap. v, solas cas partes, quæ dis-tendi possunt, palpitationis ac tremoris capaces esse tradit, ideoque istiusmodi affectiones m ip-samet ossa non cadere. Attamen summum pavo-rem et dolorem ad ossa usque pendrare vulgo dicimus: qui loquendi modus ipsi quoque Scrip-ture familiaris est ; veluti cum David ait *Psalm.* vi, 3 : « Conturbati sunt ossa mea ; v quomodo etiam loquitur Virgilius, lib. II *Æneid.* :

Gelidusjue per ima cucurrit
Ossi Ireior.

Optime autem hic per *ossa* intelligi possunt inte-riora corporis, g. *d.* Omnia viscera mea com-mota sunt, ct interiora mea cohorruerunt; neque profecto mirum est Eliphazum ad istiusmodi spi-ritus aspectum loto corpore contremuisse, aut etiam in animi deliquium incidisse, cum a divi-nis etiam visis viros alioquin sanctissimos totos nonnunquam exanimatos fuisse constet; quem-admodum de semelipso Daniel diserte profitetur dicens cap. x, 8 : « Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc, et non remansit in me forlitudo, sed et species mea immutata est in me, el emarcui! nec habui quidquam virium. » Simi-liter cl Moyses *Exod.* m, 6, el Gedeon *Jud.* vi, 22, cl Josué *Josué* v, l l, plurimique alii in Veteri Testamento; uti ct in Novo Zacharias *Lue.* i, 12, 29, B. Virgo, ac sancte mulieres alique ad aspec-tum angelicohorruisse leguntur *Mattii*, xxvm, 8.

Discri* Verumtamen hæc fere inter proborum pravo-krUùÎ ri,IlKluc spirituum apparitiones intercedit diffe-f7m ft renlia, quod nimirum probi, quando probis ho-tuinnim minibus apparent, licet primo statim aspectu, ob uonn niiniuln sptendorem et personæ majestatem, ti-pntK> morem aliquem aut horrorem adierant, eumdem nw. tamen illico abstergant, cl consternatos erigant, cl insolila consolatione afficiant, summaque ani-mi tranquillitate ac lælitia spiritali perfundant : sic ab angelo Zichariæ dictum *Luc.* i, II : « Ne timeas, Zacharia, d similiter mulieribus *Maftth.* cap. XXVIII, 10 : a Nolite timere; » ct cum Daniel cap. x, 10, aspectu angelorum constérnalas et exanimatus in terram corruisset, ab iisdem ex-temple recreatus et animatus surrexil. Mah vero spiritus quem semel incusserunt horrorem nun-quam auferunt, cl timoris aculeum quem infixe-runt minime evellunt; neque animo serenitatem ac tranquillitatem quam ademerant restituunt; sed majoribus potius eum tenebris involvunt ac per-turbant magis, quod signum evidens est eorum malignitatis, uti S. Antonius spirituum discer-nendorum pcritissiinus apud S. Alhanasium m ejus Vita, el S. Hieronymus el Theophylactus m UdUh. cap. XXVIII luculenter docent. Quare cum ex hic visione Eliphaz se totum cohorruisse fa-teatur, use uUum deinceps absti rsi timoris men-tionem laciât, confirmatur hinc nostra opinio, in

quam totus etiam propendet Sanctius noster, sci-licet istam apparitionem non a divino, sed a sa-tanico spiritu fuisse adornatam; præsertim cum per eam iniquis contra Jobum suspicionibus fue-rit informatus, nec non fallacibus imbutus argu-mentis, quibus ad dæmonis votum et injustam Jobi vexationem abuteretur: quod haudquaquam boni, sed nequissimi spiritus officium esse constat.

15. Et cum spiritus me pilesente transiret in- Vtn.ii, HORRUERUNT PILI CARNIS MEE. — Scpluagiula VCT-tunt, xxi rviôoa ζzi zpijwzs* jxou izT.)Jhv, ct Sp'ritus in faciem meam irruit, quod Pineda noster do-vento seu fiala spiritus Eliphazo mox apparituri pr.rnunlio dictum interpretatur; qui scilicet ip-sum prius afflaverit et consternerit, quam sc conspiciendum exhibuerit. Manifestum est autem, inquit S. Thomas ad hunc locum, virtutem spi-ritus esse majorem quam carnis, unde non est mirum si ad prtesenliam spiritus pili carnis inhor-rescant, quod ex subito timore procedit; præscr-tim cum præsenlia spiritus insolito aliquo cor-porali indicio sentitur : quie enim insolita sunt admirationem ac timorem inducere consueve-runt. Cum igitur hic spiritus, sive bonus is fuerit, ut plerique auctores volunt, sive malus (quo, ob rationes superius allatas, cum Sanctio magis inclino) sensibili specie se conspiciendum exhi-beret, sive in vento velociter transeunte per trans-ennam loqueretur (utrumque enim verba sacri textus insinuant) merito Eliphaz imbecillitatis suæ sibi conscius ad potions virtutis præsenliam ti-more percellitur ac consternatur.

16. Stetit quidam, cujus non agnoscebam vuL-Ven-ts. TUM, IMAGO CORAM OCULIS MEIS, ET VOCEM QUASI AU-RAS lenis audiui. — Septuaginta negandi formula (M)* sententiam hanc efferunt hoc modo, d. q. 'Avfcro^ rl^ , xxi cùx gIScv , xai cv/xv JACO * pbiu ζXV t. i.joxi xat t zvjw , surrexi, ct non cognovi : vidi, ct non erat figura ante oculos incos ; sed auram et vocem audiebam; ita nimirum ut horrore illo ct vehementiori fiala expergefactus Eliphaz surre-xerit e Iccio, neminem tamen viderit. Sed nostra leclio videtur conformior originali, quæ habet, stabit, ct non agnoscam aspectum ejus : imago co-ram oculis meis, ct silentium ct vocem audiam, q. d. Constitit ante me umbra seu obscura forma, cujus figuram plene ac distincte cognoscere non potui, neque de totius habitu corporis judicare. Qui hanc visionem a l)co adornatum fuisse sen-tiunt e un isti Elke similem faciunt, qua primo spiritum grandem et fortem, atque postremo deinde loco sibilum aune tenuis percepit, cum eidictum est III He*/. xix, 11 : «Egredere et sla in monte coram Domino : cl ecce Dominus transit, el spiritus grandis ct fortis subvertens montes, ct conterens petras ante Dominum. Non in spi-ritu Dominus, et post spiritum commotio : non in commotione Dominus, ct post commotionem ignis : non in igne Dominus, ct post ignem sibi-lus aurea tenuis, d In run visione symbolum di-

Ciro m-turalitzr fioriti vi Ipirital priva-lilio.

Elia et Ehphiii vitto in quo myi-ticoia '1 b «'lo* già tu n ferIU

vinte essentia», sublimis et subtilis, efficacis et mansuete agnoscunt, uti et in hac Eliphazi, qua similiter nobis describi dicunt modum cognoscendi Deum per negationem, qui theologicè mysticè proprius est ac familiaris : nam quid est, inquiunt, *Deum coram nobis stare*, nisi se nobis præsentissimum exhibere? et quid est *ejus vultum non agnoscere*, nisi sub quadam caligine majestatem ejus inlucere? Unde S. Gregorius lib. V *Moral.* cap. xxix, in *sibilo auræ tenuis*, in quo Dominus apparuit Eli, censet eandem Dei notitiam, quæ per negationem habetur, designari: « Spiritui, inquit, commotionis et igni non inesse Dominus dicitur, esse vero in *sibilo auræ tenuis* non negatur : quia nimirum mens cum in contemplationis sublimitate suspenditur, quidquid perfecte perspicere valet, Deus non est; cum vero subtile aliquid conspicit, hoc est quod de incomprehensibili substantia eternitatis audit. Quasi enim sibilum tenuis auræ perspicimus, cum saporem incircumscripse veritatis contemplatione subita subtiliter degustamus. Tunc ergo verum est quod de Deo cognoscimus, cum plene nos aliquid de illo cognoscere non posse sentimus. » Itaque Deum hac ratione cognoscere quasi nihil cognoscere est, quia omne creatum abjicimus, ut $\alpha\gamma/\delta\sigma\omega\upsilon$; quemadmodum dixit S. Dionysius, id est, *sine notione*, ipsimet fontem omnis substantiæ et pulchritudinis per amorem copulemur.

ut Deum De hac etiam mystica notitia Dei forte sponsa
n gloriabatur, cum transcursis ac relictis vigilibus
ant. * ¶ « Inveni inquit, quem diligit anima
op-iet mea; » siquidem ipsam quoque coelestem civita-
Canº-1 s leiu trans^*rc> et *n ca spiritus angelicos prete-
(nnKf0-rirc Decesso est, ut ipsummet hoc modo Deum
dcre. contemplari valeamus; id quod pulchre S. Gregorius Nyssenus serm. 6 in *Cant.* exemplo sponsæ docet ita scribens : « Atque illa quidem scrutans obit omnem angelicum exercitum; et cum in bonis inventis non vidisset id quod quærebat, hoc apud se cogitavit : *Num comprehendere potissimum illud quod a me diligitur?* et dicit eis : *Numquid vos quem diligit anima mea vidistis?* Cum autem illi tacuissent ad eam interrogationem, et silentio indicassent illis quoque esso incomprehensibile id quod apud eos quærilur, postquam nimis curioso studio cogitationis egressa est illam supermundanam civitatem, tunc relicto universo quod inveniebatur, ita cognovit id quod quærebat; cujus omne signum ac indicium comprehendens fit impedimentum iis qui quærant ad ejus inventionem. Propterea dicit : *Quamprimum parum ab eis transii*, relicta omni materia, et prætermisso universo quod intelligitur in creatura, et dimissa omni vita et ratione comprehendendi, *inveni cum qui diligitur*, etc. » Omnia ergo creata relinquenda sunt et fortissima mentis aversione deserenda, ut aliquid supra universa Dei opera cogitemus, in quo ipsum quasi absconditum inspicimus. Ibi autem mens quanto

minus creaturarum conspicit, tanto magis amore illius, quem intellectualiter presentem sentit, exardescit. « Quo presente (ut ait Richardus Victorinus in *Cant.*, v) renovatur anima, et quasi ei adhaerens sentit interni gustus dulcedinem, intelligentiam spiritualem, fidei illuminationem, *speciei* augmentum, charitatis incentivum, compassionis affectum, justitiæ zelum, delectationem virtutum; habet in oratione cum Deo familiare colloquium audiri se sentiens, plurimumque exaudiri, facie ad faciem cum Deo loquens, et audiens quid loquatur in ea Dominus Deus, in oratione Deum cogens, et interdum eum convincens. » Sic ille. Non est igitur notitia illa, ut quidam male putant, arida, quam de Deo per omnium subtractionem habemus, ex qua in voluntate tam præstantes affectus emergunt: de quo vide fusius S. Dionysium Areopagitam toto lib. *De Myst. Theol.* et *ibid.* nostras Annot. Nunc ad textum revertimur.

Et vocem quasi aviis lexis audiivi. — Pro quo in Hebreo est *demamah vacol*, id est *silui-*

Hum et vocem, vel, ut Symmachus reddit, *quietam vocem audiivi*; unde qui hanc apparitionem divinam fuisse volunt potissimum sumunt argumentum; quandoquidem post horrorem et spiritum vehementem vox deinde angelicæ successerit, quæ præteritum pavorem sedaret, et consolationem adferret; quod signum esse diximus visionis a spiritu bono proficiscentis, cuius proprium est timore pulso mentem reddere serenam ac tranquillam, ideoque mystico per vocem quasi auree lenis seu per vocem quietam intelligunt internam Dei locutionem, quæ non sonat in aure corporis, nec percipitur imaginatione capitis, sed pure spiritaliter intellectu mentis. De qua plura vide apud nostrum Alvarum de Paz tom. III. lib. V, part. III. cap. vi. Sed ad hoc argumentum optime responderi potest, *primo*, inde tantum sequi, Salanain in hoc angelum lucis imitatum, quo facilius Eliphazo illuderet : nihil enim novum est, quod in angelum se lucis transfiguret, ita ut non nisi ab illis, quibus divina lux allulsit, cognoscatur : id quod tunc potissimum facit, quando cum viris probis illi negotium est, quos vel in errorem inducere, aut jam lapsos in eodem confirmare ac stabilire conatur, tunc enim divina, ut lenius facilius iis imponat, quam potest, artificiosissime fingit, et imitatur oracula ad conciliandam sermonibus suis auctoritatem. *Secundo*, eadem facilitate qua illi vocem istam quasi aureo lenis in bonam pariem accipiunt, atque inde divinam fuisse revelationem colligunt, in malam posso partem accipi, atque idem argumentum relinqueri, ut exinde diabolicam fuisse imposturam intelligamus : vox enim quasi auree lenis, ut exponit Sanctius noster, idem est quod vox exilis, et obscura, aut informis, aut male formata, qualis est in perstreptenti ac murmurante aqua, aut in aura leniter sibilante. Qua in re aliquid notat pythonicum aut pythonico simile, nam cum

vsr-. Pytho, id est diabolus, aut manes defunctorum
 <rr hic loquun(ur, obscuro plerumque et exili sono lo-
 *»V»«l.l Q'll solent, ut tam ex sacris quam e profanis lu-
 pytuni. culenter probat noster Sanctius ad hunc versum.
 'jX-,-.' sino ,)on' spiritus non adeo loquuntur obs-
 cure, ppresert m cum de rebus ad mores et in-
 stitutionem pertinentibus quempiam erudiunt, ut
 hic fit, et ex sequenti versu patet : quare modus
 ille revelationis, quem Eliphaz hic introducit,
 magis quid pythonicum quam divinum redolere
 videtur. Nunc ipsum oraculum quod fingit exa-
 minemus, quod sic habet :

Ver», <7. *''• NĪMQCID HOMO ÜEI COMPARATIONE JUSTIFI-
 CANTUR, AUT FACTORE SUO PURIOR ERIT VIR? —

Uree interrogatio vehementem includit negatio-
 nem, qua neget hominem cum Deo de justitia
 vel vitre puritate contendere ullo modo posse :
 x,n» impossibile enim est ut homo quantumvis inno-
 r.M) <»l> cenS| quantumvis sanctus, quantumvis perfectus,
 w c^ * causa non cadat sua, si cum Deo in jus ambula-
 ocote»- vent, aut de injuria expostulaverit, quasi scilicet
 ipse sit justus; Deus vero ipsum atlligens injus-
 tus ; qu indoquidem quisquis de Deo conqueritur,
 aut contra Deum murmurat, quod citra vel supra
 meritum puniatur suum, hoc ipso, ut antea jus-
 tus scclerisque purus fuerit, certe maximum cri-
 men ac scelus admittit, quantovis etiam supplicio
 Eiipbu expiandum. Qure quidem ratiocinatio ut per se
 vr']ui-verissima sit, el millies a prophetis inculcata,
 'n n 4- handquaquam tamen tempore opportuno prolata
 pvt» » fuit, aut alUicto Jobo accommodata, qui non tam
 iquitur. compungi stimulis debuit quam fomentis leniri.

Eliphaz autem e contra sententiam hanc, quam
 pro oraculo venditat, quasi telum quoddam acu-
 tissimum ac prorsus virulentum in Jobi animum
 maestitia sauciatum crude nimis ejaculatur : etsi
 enim sit sermo ejus universalis atque indefinitus,
 eo Limen dirigitur, el hoc potissimum spectat,
 ut Jobum alicujus criminis et injustarum adver-
 sus Deum arguat querelarum, ac laudem convic-
 tum ad silentii metam adigat. Sensus ergo ver-
 borum ejus est istiusmodi, *q. d.* Ego Eliphaz hoc
 certe ab angelo didici fieri non posse, ut creatura
 mortalis creatore suo innocentior sit; cur ergo,
 mi Job, le innocentem jacias, Deoque factori tuo
 crimen injustitire impingis? ais quippe te vacaro
 culpa, et tamen crudelissime a Deo tractari, quod
 quid aliud est, quam justissimum ac clementissi-
 mum Numen tyrannic® immanitatis el manifest®
 injustitire insimulare, quasi puniat immerentes
 atque innocentes opprimat ? ac consequenter
 temelipsum (cum te judice sis innocens) auctoro
 tuo puriorem reputare, et contra jus et fas ip-
 sum quodammodo exauctorare velle, tibi que su-
 premi judicis munus insolenter arrogare, dum
 ipsius sententiam ad insanie mentis ture tribunal
 revocare, annullare, et inaudita temeritate atque
 audacia injustitire condemnare minime vereris?
 Atque in hunc sensum fere Pineda noster hreo
 Eliphazi verba interpretatur, qure Bolducus in

partem longe mitiorem accipit, ac si non incre-
 pandi, sed Jobum vere consolandi animo prolata
 forent.

Verum quidquid de Eliphazi intentione sit, ut Opp-e
 optima fuerit, et sententi® sint verissimre gravis-
 simreque quas profert; hoe tamen negari non ornili
 potest, quin plane intempestiva fuerit et nimis ia
 cruda istiusmodi monitio, qure in talibus circum- l
 stantiis exulcerare potius quam lenire Jobi dolo-
 rem poterat : tanti refert quo quid tempore ac
 modo proferatur, opportunitas enim non obser-
 vata cum omnibus quidem in rebus ingens ad-
 ferl malum, tum vero maximo in admonendo
 detrahit utilitatem, uti praeclare Plularchus lib.
De Amie. et adul. docet. Quamobrcm sapienter, m» pu
 meo quidem judicio, et vere quidam ex anti-
 quis philosophis dixit ante omnia qurerendam et
 spectandam in rebus opportunitatem, qure si ab- JM-
 sit, quod pretiosum est et ad magnos ellectus
 potonlissimum srepenumero vilescit el inutile cf-
 licitar; et quod alias prodesse plurimum solet si
 intempestivo fiat, non raro vehementer nocet,
 juxta illud Ovidii lib. l De *Rem. Amor.* :

Temporibus medicina valet : data tempore prosunt :
 Et data non apio tempore vina nocent.
 Eripit interdum, modo dat medicina salutem.
 Nil prodest quod nou lidere possit idem.

Est plane saluberrimum ac prorsus necessarium
 nosse Deum esse severum judicem et rigidum
 cujuscumque criminis ultorem, qui nullum sce-
 lus impune permissurus sil abire, pro quo (nisi
 per condignam poenitentiam in hac vita deletum
 aut remissum fuerit) non gravissimas poslmo-
 dum preñas sit inflicturus. Quod si forte alicui
 prolligahe audacire nebuloni et in omne vitiorum
 genus projecto proponas et serio inculces, saluta-
 ris omnino erit medicina, et tali homini nulla
 fortassis opportuna magis; at si hæc cuipiam ti-
 mido et de salute sua desperabundo ante oculos
 ponas, perdes hominem, et ab animi imbecilli-
 tate pronuiu in desperationis barathrum conjici-
 cies : eodem utique modo Eliphaz. licet omnino
 salutaria verissimaque adferal documenta, quia
 tamen tempore non opportuno illa Jobo ingere-
 bat, tantum aberat, ut jacentem erigeret, aemre-
 rentem ejus animum recrearet, ut potius ipsum
 amplius dejiceret, et afllictum gravius exulce-
 raret. Quare cum Eliphaz prorsus importunam
 (licci alioquin in se non malam, quin imo in alio
 rerum articulo etiam bonam) Jobo medicinam
 adhibuerit, jure merito censendus est illam non
 divino, sed maligni spiritus instinctu propinasse :
 quis enim nescit doctrinam srepe sanam et sane- njn»i
 tam a donnone doceri, cui per se nulla labes er- '-l'»"*•
 roris admixta sit? Hoc tamen veteratorie facit "{mu
 tempore non suo, quo nimirum non tam prosit locuu
 ut vera, quam ut importuna noceat; aut certa
 hoc astuto facit, ut veritatis ac virtutis externa
 specie deceptus homo, in occultam et perniciosam

fraudem et errorem inducatur, aliquid scilicet inde deinceps deducendo el eliciendo, **quod saluti plurimum** officiat. Simile quid in his Eliphazi monitis observat Sanctius noster, et res ipsa demonstrasse videtur; quandoquidem ante illud tempus, cum vel maxime tentalionis et calamitatum teslus fervebat, dictus sit Deo approbante Jobus non peccasse labiis suis; postmodum vero in hac longa cum amicis disputatione aliquid ipsi exciderit, propter quod cap. ult. a Deo reprehensus fuit, atque ipsemet culpam agnoscens suam confessus est se imprudenter locutum, sacrificiisque et hostiis piacularibus expiavit.

Cæterum quod ad ipsam sententiam ab Eli-
phazo hic pro oraculo allatam attinet in se veris-
sima est et plane divina : constat enim Deum
esse justissimum purissimumque, cui nulla pos-
sit labes adincrescere; et hominum justitiam ac
puritatem omnem, quantumcumque eximiam et
cscce^enlem> s* cu,n divina justitia et puritate
comparetur, ne nomen quidem justitiæ ac puri-
tatis mereri; quod ipsum huic non absimile Da-
vidis oraculum manifeste declarat cum aitPsubzi.
cxLii, vers. 2 : « Quia non justificabitur in cons-
pectu tuo omnis vivens, » *omnis enim vivens*, ut
notat ibi Bellarminus, aut est peccator, aut jus-
tus in via, aut justus in patria. Qui peccatores
sunt, ut homicidæ, adulteri et similes, poterunt
quidem justificari coram hominibus, apud quos
aliorum crimina sæpe occulta sunt, vel juridice
probari non possunt; sed in conspectu Dei non
justificabuntur, quia Deus videt corda et con-
scientias, et ex ipsiusmet cohscienliæ testimonio
convincet eos. Qui justî sunt, sed adhuc in via,
non justificabuntur in conspectu Dei, quoniam
non audebunt se justificare; sed cum Apostolo
dicent I *Corinth*, iv, 4 : « Nihil mihi conscius siun,
sed non in hoc justificatus sum : qui enim judi-
cat me Dominus est : » fortasse enim ille videt
in me quod ego non video; et proinde *Job* ix,
15 : « Si habuero quidpiam justum, non respon-
debo, sed meum judicem deprecabor. » Hem
non justificabuntur in conspectu Dei, quoniam
inelligunt justitiam suam non a se acquisii un,
sed a Deo donatam esse, et ideo non justifica-
bunt se coram Deo, quasi ex se justî sint, sed
gratias agent justificatori suo. Denique non justi-
ficabuntur in conspectu Dei, quoniam etiamsi
justi sint, quia criminibus carent, tamen etiam
peccatores esso inelliguntur, quia delictis quoti-
dianis non carent, et dicunt cum aliis sanctis,
Matth. vi, 12 : « Dimitte nobis debita nostra, »
et I *Joan*, i, 8 : « Si dixerimus, quia peccatum
non habemus, ipsi nos seducimus. » Qui autem
justi sunt in patria, et criminibus ac peccatis non
solum carent, sed etiam inquinari non possunt,
non justificabuntur in conspectu Dei, tum quia
justitiam suam non sibi tribuunt, sed Deo, a quo
illam habent; tum quia tanta est puritas Dei, ut
comparatione ejus omnis alia justitia injustitia

esse videatur *Job*, cap. xxv, 5 : «Stellæ enim non sunt inundte in conspectu ejus» quod ipsum magis confirmans subdit :

18. Ecce QUI SERVIUNT EI NON SUNT STABILES : ET Vert 1«. in Angelis scis reperit pravitatem. — Est argu- Cum ri-
mentum a majori ad minus, & d. Si angeli, qui
sunt inter creaturas omnes nobilissimi, ad Dei oī-
minislerinm in calo creati, principatum suum •®
non tenuerint, sed per peccatum a Deo delicien-
tes eumdein amiserint, quanto minus fieri possit,
ut homines crassa carne concreti, quorum animi
luteas corporum domos male fultas incolunt, ti-
nea fomitis non exedantur el culpa foedentur?
Septuaginta reddunt, ti zzt s outfU cú rncrótt,
ZXTX ¿ypÀteV xòTCi CZCÀio* TI iCTtXCI, quod bĭC
verti potest, sí m servis suis fidem non habet, in
angelis vero suis pratum quid advertit; Sym-
machus, h 5cúxi; xJTCj aSifaicTT.; zzi àyjikiic
aŮTcú tfrphu jxzt xìgt.t x, tn servis suis instabili'as,
cl in angdis suis nperiet vanitatem : angeli enim
cum sint creature non sunt natura sua immuta-
biles sicut Deus, et per consequens nec immobi-
les a bono et virtute : ita S. Cbrysostomus, Olym-
piodorus et Didymus in Caten. Grece. In Hebreo
autem est, in angdis suis posuit stultitiam nSifl
tahalah, quod Pagninus vertit lumen, Tigurina,
vesaniam, Regia, gloriationem : quæ tanta varietas
orla est ex fecunditate radicis y7H halal quod
significat /andare, gloriari, vocem attolere, sci-
licet cum gloriatione, fulgore, splendore aut
etiam insania; ut per nntipbrasin significet glo-
ria et nominis splendore indignum , id est pra-
vum : sola nempe pravitas coram Deo stultitia
est. Potest etiam verti cum Vatablo, in servis suis
non posuit veritatem; nec in angdis posuit lucem
exactissimam, q. d. Angeli non sunt creati a Deo An^liin
in omnimoda veritate et absolutissima perfec- qc^ tu
lione, sed in statu quodam medio inter summum cr^ti.

el immutabile bonum, sive Deum, et bonum commutabile, quod est creatum; ea scilicet lege, ut si ad summum. quod supra ipsos erat, bonum immutabile amandum converterentur, ad gratia* gloriæque statum promoverentur; sin ad bonum commutabile, quod intra illos erat, se inclinarent et abjicerent, hoc ipso a sua dignitate degenerarent, et in malum culpæ ac pænæ dilaberentur atque corruerent. Quæ quidem sententia, ut notat D. Thomas ad hunc locum, secundum doctrinam catholico? fidei plana est : tenet enim fides catholica, omnes angelos in statu bono fuisse creatos, et quidem pre reteris creaturis optimo ; quippo qui (ut S. Dionysius *Cad. Hier.* cap. iv loquitur) Deo proximi sint, atque divini principatus munere hoc reteris omnibus antecellant. quod primario pluribusque modis Deum participarint ; siquidem non solum substantiam et vitam, sed etiam rationem et sapientiam humana longe prestantiorem, aliaque charismata spiritalia nature intellectuali proportionate, in prima sua creatione excellentissimo modo rece-

Aulirci perunt. Angelica enim natura, secundum Damasccnum lib- cnP- 1,1> est “ substantia intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, incorporat> m rea, Deo ministrans, immortalis : » cum itaque ‘X’iſſi ^ es *ant*fIuc ab initio conditi essent angeli, qui ir,-,iquidem ex iis præ ingenti ad summum bonum rom. propensione statini sese totos ad divinum Numen converterunt, non solum principatum suum naturalem tenuerunt, sed per gratiam indisso- lubili charitatis vinculo immutabili rcternoque Deo colligati, et in summo bono stabiliti, ad sup- ernaturalem et prorsus immutabilem æternæ beatitudinis statum longe felicissimum evecti Cnr mi- sunt. Qui vero e contra non custodierunt princi- Palum suum, sed sponte sua libero abusi arbi- rúm. trio, a Deo creatore suo per peccatum descive- runt, divina gratia spoliati, de luce in tenebras, de scientia in ignorantiam, de innocentia in cul- pam, de felicitato in miseriam extemplo corrue- runt; et post tam miserabilem casum facti sunt im- poenitentes et obstinati in malo, aberrantes a vero, declinantes a bono, infirmati in virtute, et exclusi a Dei contemplatione, ut Judas ait *Epist.* i,5, « in judicium magni dici vinculis asternis sub caligine reservantur. »

Mirnm Mirum profecto et valde mirum est angelos, / "j tot naturæ gratiæque dotibus cumulos, tantis- rratiis- que cum ad contemplativam tum ad activam um d - eorum vitam rite ordinandam præsi- diis instruc- rum u-los> a sla^u tamen rectitudinis excidis- se : ex «■m um parte enim *vitaē contempta’iiaē* sumina videtur peri eli, jpsis ꝑnesse debuisse stabilitas, siquidem manifestum est causam mutabilitatis esso potentiam, sicut e diverso causa immutabilitatis est actus. Est namque de ratione potentiæ, ut sese habeat indifferenter ad esse et non esse, sicut de ratione actus est, habere aliquod esse determinatum : atqui quanto aliquid magis perficitur, tanto etiam magis in perfectione sua actuatur ac stabilitur, minusque est in potentia aut obnoxium mutationi; unde Deus, quod per se actus purus sit, prorsus etiam immutabilis exsistit : quare cum angeli inter omnes creaturas natura sua perfectissimi exsistant, et ad Deum , actum purissimum, proxime accedant, mirum est in ipsos tantam cadere potuisse in deterius immutationem. At libero, inquires, prediti fuerunt arbitrio, et consequenter tam ad malum quam ad bonum indillerentes, ideoque mutabiles, scilicet secundum sententiam, non secundum substantiam; attamen sicut materia comparatur ad formam, velut potentia ad actum, ita voluntas ad bonum : quare id quod est ipsum per se bonum (quod est divinum Numen) omnino immutabile est, ni- pote actus purus; cæterarnm vero naturarum voluntates, quæ non sunt ipsum bonum, comparantur ad ipsum ut potentia ad actum, unde quanto magis inhaerent ei, tanto quoque magis in bono stabiliuntur. Quapropter cum angeli præ cæteris creaturis excellentius Deum participarent,

et clarius sublimiusquo contemplarentur, consequens quoque ac rationi consonum videbatur, ut e propinquo etiam intimius illi conjungerentur, et per amorem ac dilectionem arctius adhæ- rent, et in ipso, ut summo bono, firmarentur ac stabilirentur : nihilominus, ut res ipsa docet, Cae> et eorum casus miserandus et abominandus lu- culenter testatur, minime stabiles fuerunt, qui i.,\iai tam turpiter ceciderunt. Unde multo minus li- omnes, quanluncumque sancti et Deo intime con- juncti videantur, omnino stabiles aut ab omni lapsu immunes esse putandi sunt, quoniam « ecce qui serviunt ei non sunt stabiles. »

Ex parte vero *vita activa* videtur in angelis cma vel nihil vel minimum quid seu valde parum pravitatis esse potuisse, quanto enim quis propinquior est primæ summrcque rectitudini, minus profecto de obliquitate participet necesse est. Cum autem Deus, qui suprema primaque recti- utu. tudo est, et omnis recti gnomon ac norma, inferiores creaturas per superiores dirigens atque gubernans, angelis tanquam suis vicariis, ac legatis totius quodammodo universitatis, et omnium gentium ac nationum regimen commiserit, par omnino erat, ut nihil aut parum admodum in iis reperiri posset pravitatis; quæ cum tamen in ipsis adeo abundaverit, verendum est ne in hominibus quantavis etiam sanctitatis opinione florentibus non desit ; ut non male hoc loco D. Thomas a majori ad minus argumentatur : qui simul tamen provide monet cavendum, ne quis hinc in errorem incidat Origenis, qui etiam quoscumque spiritus creatos instabiles esse asse- rit et obnoxios pravitati. Constat enim spiritus illos beatos, qui ad Deum conditorem suum al) initio creationis sese totos per dilectionem converterunt, in eodem per gratiam ita stabilitos, ut ab eo nunquam amplius dimoveri possint, sed prorsus immutabiles per gloriam æterna Numinis fruitione beentur : quinimo quibusdam hominibus, licet angelis natura sua longe infe- rioribus, majorique mutationi obnoxiiis, in hac vita variabili et inconstanti per singularem Dei gratiam privilegio prorsus eximio conceditur, ut ab omni pravitate peccati immunes exsistant, quod de D. Virgine ac S. Joanne Baptista fidelis nemo ambigit. Cretorum nunc alterum argumenti membrum, quod ex humante conditionis fragili- tate sumitur, expendamus; cui simul conclusio præccdcniis rationis conjungitur, et sic habet :

19. Quanto magis iiii qui habitant domos luteas, vtn.Wt QUI TERRENUM HABENT FUNDAMENTUM, CONSUMENTI U velut a tinea? — Est perelegans terreni hominis periphrasis, qualis fere est ista S. Pauli II *Corinth*, v, 1 : « Si terrestris domus nostra hujus habita- tionis dissolvatur; » alludit autem ad nostri cor- poris e luto seu terne limo efformalioncm, *Genes.* n, 7 : corpus enim hominis nil nisi lutum est, et, ut eleganter Tertullianus lib. De Jtesur. *carnis* cap’ “” 'le > XVI dixit, *a* limus titulo hominis incisus. » Quod d aw.

voluti imitatu consimili corte venustate Í). Gregorius Nyssenus, orat. I De *Beat.* hominem vocat •*pwi fctSfyiv-a. luteam statuum*; I). Paulus vas *fittile IlCorint.vt,! :* additisidoras Polusiota lib. II *Epist.X* remque etiam amplificat, corpus nostrum esse *clrMĩ ‘ r.rM rxvro; ζetaferiKv, omni luto imbecillius.* Quamobrem antiqui olim, teste S. Hieronymo in *Jc-l«M » rem.* cap. xxix, THiUyaufcaç, id est *totos luteos* vocant illos, qui in luto istius corporis constituti et penitus immersi non possunt sentire carestia, quos pari elegantia Tertullianus *c limo figulatos* dicit, quod nihil supra lutum sentiant : eosdem illos peluslotas carni sinu auctoratos, et sordidis affectionibus illitos, ut luteos imperatores S.Chrysoslomus in *Isai.* cap. vu vocat *x*axl wjcpiw;*, *humi repentes*, vilissimis rebus atllxos, corpori suo tanquam luto immersos. Hoc ergo luteum corPus (*iomus an*mæ* dicitur, quia nimirum anima humana certo quodam modo est in corpore, sicut homo in domo aut naula in navi, in quantum scilicet est motrix corporis; verum cum idcirco aliqui dixerint animam non uniri suo corpori substantialiter, sed illi tantum accidentaliter assistere sicut homo domui quam inhabitat, aut vestimento quo amicitur, vel nauta navi quam dirigit; ut hanc opinionem excluderet, non abs re subdit : *Qui terrenum habent fundamentum*, quod datur intelligi, non secus animam humanam corpori quam formam materia* uniri; siquidem maiora "i\$ *cr*a *fun^amentum farmee* a philosophis nuncupatur, eo quod sit prima pars et voluti subjectum in generatione, non secus ac fundamentum in domus constructione, uti D. Thomas ad locum hunc scite annotavit. Hoc porro fundamentum dicitur *terrenum*, quia nimirum corpus, quo voluti fundamento ac basi totius hominis structura et vita nititur, non c cœlo, sed c terra existit, et in terram postea resolvitur.

Quamobrem S. Patres jubent nos sæpc considorare qui simus, et in corpus aciem mentis retorquere; de quo sacris imbuti litteris afllatu quo divino sic loquuntur, ut horrorem ejus omnibus atque despicientiam odiumque justissimum merito incutiant. Hinc Arnobius lib. II *Contr. Gent.* « animas dicit corporum esse indutas carceribus :n eIS. Ambrosius in *Luc.* cap. xx, *carccrcum* corpus appellat; uti et Clemens Alexandrinus lib. III *Strom.* Platonem imitatus, nominat *custodiam*; et I). Basilios *Horn.* 2Í similiter Îhuw-njtw, *carcerem*; quo etiam sensu apud Stobœum *Sorn.* 119, Siua:, id est *vinculum*, appellatur, quod anima sit in eo SiJipim, *alligata*, et quasi vinculis constricta; unde Themislius flwv, id est *vitam*, rnfliav, a viet violentia, quam animus in corpore patitur, dici putat, quod nimirum in vita quasi in carcere et vinculis sil invitus; cui Seneca consentiens *Epist.* G3 : « Cprpus, inquit, non aliter aspicio quam *vinculum* aliquod libertati mcæ circumdatum : » ab hoc utique vinculo expediri et absolvi cupiens cum gemitu Apostolus exclamat

Jiom. vn, 24 : a Infelix ego homo, quis me liberabil de corpore mortis hujus? o scilicet calamitatis et infortunii loco habebat illam, quæ in carne transigitur, vitam : quippe cui sic vivere nihil aliud erat quam continuo mori, quemadmodum de se profitetur I *Corinth.* xv,31 : « Quotidie morior. » Totius porro mortalitatis hujus ac miseriarum inde resultantium fons et origo unica est u corpus quod *Sap.* ix, <5 corrumpitur (et pondere ipso corruptionis) aggravat animam (et plumbea voluti mole imbecillitatis sic abjicit et premit humi, ut beatissimis iliis alis nudetur, quibus sese evehit ad Deum); et terrena habitatio (vel ut in Graeco est, -jζJk «w ç, id est *terrenum habitaculum*, diversorium faeculentum, luteum corporis et vile tugurium, putidum umbraculum) deprimit sensum multa cogitantem : » pro quo in Græco est *mentlm prudentem*, quam eleganter Cresollius noster in *Mystag. dcedalam Imptpe* interpretitur, o illustribus commentationibus assuetam, pulcherrimarum rerum machinatricem, in curriculo sapientie versantem : » sunt enim ut Galenus ail, ceci p©u)ióaxTa, *sapientia consilia*, eruditæ cogitationes, commentationes anima? doctæ, et sublimes. Hinc olim sapientes, qui in magnis honestissimisque studiis omne tempus ætalis suæ consumebant, çp^TVTTxi appellabantur, quod nimirum sapientiam senis, doctis et assiduis meditationibus sibi compararent. Talem ergo mentem Salomon nominat, quæ pulcherrimis et perennibus meditationibus addicta, in arcanis et coelestibus curis occupatur, quam sane mirum quantum corpus hoc terrenum impediat, et quodammodo sua fæce oblimet. Quod autem hic pro conclusione subjungitur :

COXSVMFXTCR VEIXT A TDÆA, — pOSSCt quidem secundum lilleræ superficiem de corporali quoque morte intelligi, quam homo naturaliter incurrit ex eo quod Iccrcnuii habeat fundamentum, quia sicut tinca corrodit vestimentum, ex quo nascitur, ita mors naturalis ex causis corpori internis oritur, illudque consumit; bene tamen notat I>. Thomas non hanc esso primariam lilleræ intentionem, sed eam quæ in procedentibus egit de morte seu defectu peccati cum diceret : « Et in angelis suis ruperit pravitatem : » quare ut conclusio præmissis respondeat, hoc hemistichium similiter ad peccatum, per quod justitia in homine consumitur, referri debet, sic ut per *tineam* hoc loco melaphorico peccati fomes significetur : quemadmodum enim tinca c re ipsa quam corrodit enascitur, ita fomes ex homine peccatore, in (piem desaevit, dum eum ad peccandum impellit, et universam, si quam habuerit, justitiam consumit. Id quod S. Gregorius, lib. \ *Moral.* cap. xxvn et xxvm eleganter expressit, cujus oraculum ut *ibid*, consulas licet, quo etiam mors tacita et proditrix manifestatur descripta : sicut enim tinca vestem tacitis morsibus

rodendo tuguriolum sibi ædificat, ibique abscondita commoratur : ita et impii nullum strepitum mortis, nullam interitus cogitationem admit- tendo, dum strepitum hujus cogitationis abigunt, magno cum silentio pereunt, morte instar tincœ sic cos consumente. Creterum ad hanc internam nobisque congenitam natum corruptelam ac de- fectionem externa nonnunquain vis et violentia accedit, quæ nos incautos et nihil minus cogitan- tes non raro obruat et succidat. Undo subdit :

v«rt ao. 20. De mane csqve ad vesperam succidentur : InpUia- FT q V|A r ULLCS IXTELLÍGIT, IX STERNUM PERIBUNT,— c'd>m- “I est, citissime et continuo succidentur: est tar. enim, ut bene notat Sanctius noster, modus di- cendi proverbialis, quo tempus brevissimum si- gnificamus, quale est illud, quod inter matuti- num et vespertinum intercedit : sic Ezcchias ait *hai*. xxxviii, 12 : « De mane usque ad vesperam finies me; » et Psalmista *Psalm*, xxxix, 6 : « Mano floreat, et transeat, vespere decidat, induret, et arescat, o Verbum autem *succidendi*, ut bene ob- servat divus Thomas, violentiam importat, suc- cisio enim arboris ab exteriori causa procedit, et violento accidit, nec prævideri potest, cum a li- bera succidentis voluntate dependeat. Significat ergo secundum litteræ superficiem illos repente ac subito e medio tollendos, idque ipsos ignora- toros : mors enim naturalis per aliqua signa na- turalia, quro xjicu; medici vocant, præcognosci potest; sed mors violenta penitus ignota est, ni- pote diversis casibus inopinatis el a libera ple- rumque malevolorum voluntate dependentibus obnoxia; unde non potest sciri inane, an homo ad vesperum usque victurus sit. Secundum pri- mariam vero litteræ intentionem, conformiter iis quæ ad superiorem versum notata sunt, loquitur hic de morte peccati ex tentationibus potissimum extrinsecis proveniente, quæ plerumque magis intzm» repentina solet exsistere : quemadmodum enim itnutio præc. vers, dixerat tentationem, quæ ab intrin- 7, m suco aliquo principio exoritur, non solere subito con'o- aut repente hominem prosternere, sed paulalim B,t- et sensim sine sensu ad lapsum disponere, dum quis initia peccati in semelipso reprimere non curat, secundum illud JEcc/i. xix, 1 : « Qui sper- nit modica, paulatim decidet. » Et sicut vesti- mentum , quod non excutitur aut ventilatur, a Zitrrior tinea consumitur : ita vicissim hic significat, quo- tMutio modo illa quæ ab extrínseco ingruit tentatio ho- minem plerumque subito prosternat, et in gra- ti i si- vem præcipitet ruinam, quemadmodum II *Acry. XII?* 2, David rex ad incautum aut curiosum nudae mulieris aspectum illico in concupiscentiam ejus exarsit, et amoris telo ictus occubuit; et in per- secutione ac tormentis multi fidem negaverunt, quam pacis tempore profitebantur; et in adver- ris plurimi defecerunt, qui in prosperis constan- tes ac fortes apparebant. Cæterum quoniam quo- cumque quis modo peccaverit, dummodo cul- pam suam agnoscat, et per poenitentiam diluat,

misericordiam consequitur, et remissionem acci- pit peccatorum; hinc, quia plurimi peccatores culpam suam non agnoscentes opportuna pecca- tis suis delendis remedia minime adhibent, iit ut tam pauci salventur, et longe maxima pars ho- minum in interitum ruat sempiternum, atque hoc est quod subdit :

Quia nullus intelligit, inæte hnum peribunt : — pro quo Septuaginta vertunt, to p.r. íúvaafli aùrw; ; zureí; {krAr.cxc id est, *co quod non possent siili ipsis subvenire perierunt* : agunt niini- impii u- rum do spiritualibus subsidiis, quæ pietas et vera religio, et præserlim pernitentia, hominibus ad-^ ferunt, quibus et a perpetua morte liberentur, v*teol et vitam vere beatam consequantur, quibus pec- cati remediis et pietatis officiis homines improbi dare operam, perturbationibus animi ac vitiosis allectionibus sua culpa impediti, minime potue- runt; utramque autem versionem hebræa verba patiuntur, quæ sic habent, >^30, *inibbli mecim lanetta iovedu* , quod verbum de verbo transferentes ita possumus interpretari, *eo quod non sit qui apponat in saxulum peribunt*. Illud autem, *non est qui apponat*, doctissimo explicat Vulgatus, *quia nullus intelligit*, sive, *non est qui apponat corde vel mente*; Septuaginta vero inter- pretes cum Hïob *lanctsa* conjunxerunt id quod Vulgatus traduxit *in atenium*; sed tamen significat etiam hebraico *fortitudinem* sive potentiam, quam significationem Septuaginta spectantes intellexe- runt, *qui non ponat fortitudinem* sive potentiam, ut scilicet semetipsum adjuvet, ut illi transtule- runt. Uniformiter autem omnes significant, pec- catores plerosque defectu pœnitentiæ in ælernum perire ac suæ sibi damnationis causam exsistere, dum nimirum tam necessarium salutis remedium procrastinando de die in diem differunt, donec morte praeventi, et cum minime cogitant ejus falce succisi impoenitentes occumbunt.

21. Qui AUTEM RELIQUI FUERIM AUFERENTUR EXVera.il. EIS : HORIENTUR, ET NON IN SAPIENTIA,— q. d. /iC- Impfo- *liqui*, id est impiorum posteri, scelerum non mi- nus quam possessionum ac latifundiorum pa- ternorum hæredes, qui pravis majorum vestigiis insistent, similiter præmatura morte succidentur, et insipientia) stolidilatisquo suæ condignas poe- nas dabunt æterno supplicio puniendi : id ipsum quoque David inculcat dicens *Psalm*. xxxvi,40 : « Reliquiæ impiorum peribunt, » quia nimirum cum opibus et peccatis poenas quoque peccato- rum hæreditabimt, nec quidquam cis boni reli- quum erit, cum omnia in concupiscentiis suis sceleribusque consumpserint. Explet itaque his verbis Eliphaz primam partem sermonis sui, ora- culo, ut jactat, sibi revelati, quo significat pec- catores subito e medio tolli, et cum minime pu- tant ad infernum detrudi sempiternis ignibus excrucandos ; posteritatem vero ipsorum adin- star prava) herbæ pariter exterminari ac stirpitus eradicari ; qua ratione haud obscure Jobum o

stimma felicitate ad extremam usque miseriam repente deturbatum ejusquo liberos inopinato plane intentu consumptos quasi gentem stolidam vitæque indignam sugillat. Ita Lyranuset Joannes a Jesu Maria quoque locum hunc exponunt, ubi notandum obiter, ea quæ hac tota revelatione seu potius illusionē Eliphazribi manifestata profitetur, in Jobum et ejus liberos, quorbm vita virtutibus prorsus singularibus et eximiis semper resplenduit, minimo quadrare, adeoque ipsis ab Eliphazo perperam accommodari; sententias tamen per se verissimas gravissimasque complecti, quæ ad salutarem Dei timorem peccatoribus incutiendum perquam opportuna videantur.

Alii aliam eamque contrariam hujus loci adferunt interpretationem, putantes hic de viris probis sermonem institui, ut sit sensus : Qm *autem*, impiis jam c medio sublatis, *reliqui fuerint* ipsis superstites, *auferentur ex* cis, id est al) iis segregabuntur (scilicet tanquam agni ab hædis, sicut triticum a palea et aurum a scoria) et *morientur* quidem (nam piis pariter et impiis moriendi necessitas incumbit) sed *non in sapientia*: quoniam illorum sapientia et pictas non peribit in reternum, nec interitum subibit, r/. d. Impii quidem cito et repente succidentur, et postquam subito et quasi momento brevissimo succisi fuerint, aut brevi aut exiguo tempore, sed tota alernitate gravissimis tormentis cruciabuntur; reliqui vero, scilicet justi et humiles, qui iniquorum et superborum hominum actibus non consenserunt, sed contrarium prorsus vite institutum tenuerunt, ab illis auferentur, ne ipsorum cladibus et calamitatibus simul involvantur, et ad magnam gloriam provehentur; et cum mors naturalis ipsis acciderit, eorum sapientia non delebitur, nec unquam excidet : ita S. Gregorius lib. V *Moral.* cap. XXIX hunc locum interpretatur dicens:

« Quos alios *reliquos* nisi hujus mundi despectos accipimus? quos dum præsens saxulum ad nullins gloria usum eligit, quasi minimos indignosque derelinquit. Sed mundi reliquos auferre Dominus dicitur, quia despudos hujus sæculi eligere dignatur, Paulo attestante, qui ait : « *iVoni multi sapientes secundum carnem*,v etc.; quam veritatem *ibid.* fusius idem S. Pater prosequitur, et quibusdam Veteris Testamenti exemplis illustrat. Verum istiusmodi sensus magis mysticus quam literalis est, licet divus Thomas, et Glossa, et Sanctius noster aliique hanc D. Grogorii sententiam litteræ accommodent et sequantur.

Tertia est Pinedre nostri sententia putantis per *reliquos*, vocum proprietate servata, potentissimos et locupletissimos quosque intelligi, qui tandem justas superbire stultitiæque sure pœnas luant, ita ut Eliphaz significet nihil omnino prodesse impiis excellentiam dignitatis aut opuin maximarum affluentiam, qua supra reliquos mortales efferuntur, quo minus tandem justo Dei judicio bonis omnibus exuti reterai» ignibus cruciandi

addicantur : quem sensum licet hujus textus germanum esse asserat Pineda, prima tamen Lyrani expositio, uti simplicior, ita litteræ congrucnior videtur ob rationes superius allatas, quare ab illa nrnime recedo. Septuaginta denique hunc locum nonnihil aliter interpretantur vindictam Dei per *ventum* exprimentes, quo flores exsiccantur, aduruntur et convelluntur : sic enim habent, «*Ita ut* "p? xol u.r, fl/tr» l aucd>; c'.çlxl/ , *insufflavit enim eis, et exaruerunt : interterunt, cpiia non habent sapientiam* : quemadmodum etiam rwp. vers. 9 hujus capitis dicuntur scelesti *flante Deo Jxri»ise* , qua metaphora eleganter declaralur, quam facile Deo sit impios perdere cum voluerit. Hand enim magno apparatu bellico, aut militum instructu operoso, aut copioso exercitu opus habet, siquidem illo tantum volente, flante, aut jubente plectuntur et exterminantur mortales, nulla bs vitandi ictus aut repellendi relictæ potestate. At ne quisquam objiceret , Deum , imperio libituque suo cuncta moventem et gubernantem, temere atque indicta causa hominibus irasci, aut iis pœnas infligere, idcirco negat hæc sine certa ratione consibi accidere, sed ideo evenire hominibus, quia non habent sapientiam, id est quia Deum non timent aut reverentur : nam *Psalm*, ex, IO a initium sapientire timor Domini : » ita Olympiodorus in *Ca-* *ten. Grerc.*

Cretenim circa ea quæ hoc et sequentibus hujus libri capitibus in prolixa cum Jobo disputatione ab Eliphazo cælerisque amicis adferuntur queri solet, quam eorum dicta obtineant auctoritatem, pne ertim quoad illas sententias, de quibus inter illos et Jobum convenit; quibus aliqui quidem canonicam tribuunt auctoritatem, eo quod ut tales ab aliis hinc indo in Scripturis extra controversiam canonicis citentur, ac confirmationis loco adhibeantur; ut patet ex loco Apostoli l *Corinth.* ni, 19 sub initium hujus capitis ad versus primi expositionem allato, et aliis Scriptura locis a Pineda nostro in annoi, prrevia ad cap. iv recensitis. Verumtamen cum, ut superius annotavimus, illa qmreumquo adierunt haudquaquam a Spiritu Sancio excitante, et illuminante, aut peculiariter dirigente vel assistente dictata sint, quin potius ab ipsomet diabolo , qui gravissimas illis ad Jobum magis affligendum sententias suggerbat, inspirata videantur, canonicam iis(præsertim prout ab ipsis processerunt) auctoritatem arrogandam minime censeo; quandoquidem ad id quod falsum erat approbandum assumantur : quapropter etiam in fine libn reprehendantur-Continent nihilominus veritatem certam, et Scriptura» auctoritati proximam, ut argumentum probat. quoniam a Deo implicite probari videntur : nam si quando aberrant statini illos refutat Job, et a Deo arguuntur, nosquo illorum erratis erudimur et admonemur. Quinimo familiariter illos cum Deo loculos fuisse satis palet ex cap. v, vers.

<6 . quaniobrem Orígenes et Nicolas in *Caten*, et Anselmas nil *Corinth*, cap. in, vers. 19, plurimum iis merito tribuunt; unde colligitur et confirmatur id quod *supr.* ad vers. I hujus capituli h. annotavimus, amicos hos fuisse viros probos simul et sapientes, quippe qui generales et indefinitas sententias passim proferant gravissimas verissimasque, licet diaboli impostura et illusionem decepti, qua parte Jobo illas applicant plerumque errant et hallucinentur. Cui errori haud parum patrociniari videbatur usitatus illius temporis divin^o providenti^o cursus, quo fere bona temporalia probis, et mala improbis immittebat, et vix unquam aut admodum raro adversa probis evenire permittebat ; unde ipsi falso decepti universaliter colligebant neminem omnino innocentem in hac vita flagellari, et adversis a Deo lentari,

et consequenter Jobum, quem tam dire flagellatum aspiciebant, haud dubie gravi aliquo scelere implicari debuisse concludebant. Itaque majores eorum propositiones ver^o sunt; minores fals^o, uti et conclusiones. Sic enim plerumque argumentantur :

Quisquis juste punitur a Deo, est impius :
Atqui tu, Job, juste puniris a Deo;
Ergo oportet ut sis impius.

Quem tamen syllogismum subinde sic invertunt :

Omnis impius juste punitur a Deo :
Tu es impius;
Ergo juste puniris a Deo.

Atque hanc ob causam S. Gregorius, Philippus et alii dicunt illos gerere typum hæreticorum.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eltphaz jubet Jobum consulere oraculum, et alicujus sancti patrocinium implorare, ostendens quid vir stultus et pusilli animi patiatur mali; occulta: per hoc Jobum arguens iniquitatis, cum Deus nihil frustra faciat, nec sine culpa quemquam puniat : quare ipsum hortatur, ut ad Deum per orationem se convertat, quia ratione illi cuncta fore prospera pollicetur, mirabilem Dei erga suos providentiam deprædicans ; cui, ut se suaque omnia concredat nullis argumentis persuadet, maximos hujus rei fructus enumerans.

1. Voca ergo, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. 2. Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. 3. Ego vidi stultum firma radice, et maledixi pulchritudini ejus statim. 4. Longe fient filii ejus a salute, et conterentur in porta, et non erit qui eruat. 5. Cujus messem famelicus comedit, et ipsum rapiet armatus, et bibent sitientes divitias ejus. 6. Nihil in terra sine causa fit, et de humo non oritur dolor. 7. Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum. 8. Quaniobrem ego deprecabor Dominum, et ad Deum ponam eloquium meum: 9. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero : 10. Qui dat pluviam super faciem terrae, et irrigat aquis universa; 11. Qui ponit humiles in sublime, et mcerenles erigit sospitate : 12. Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possent implere manus eorum quod coeperant : 13. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat : 14. Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. 15. Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem. 16. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum. 17. Beatus homo, (pii corripitur a Deo : increpationem ergo Domini ne reprobes : 18. Quia ipse vulnerat, et medetur : perculit, et manus ejus sanabunt. 19. In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum. 20. In fame eruet lede morte, et in bello de manu gladii. 21. A flagello linguæ absconderis, et non timebis calamitatem cum veneris. 22. In vastitate et fame ridebis, et bestias terræ non formidabis. 23. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, et bestiae terræ pacificæ erunt tibi. 24. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum, et visitans speciem tuam, non peccabis. 25. Scies-quoque quoniam multiplex erit semen tuum, et progenies tua (pasi herba terræ. 26. Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo. 27. Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est : quod auditum, mente pertracta.

Veri. i. 1. Voca Ene,o, si est qui tibi respondeat, et ad ALIQUEM SANCTORUM CONVERTERE. — Septuaginta Jc-gunt, irriz.áXioxt Jì, ttr<; Gzxz'Zinxi, v. i^{*};t ux ifiai C'jy, invoca autem, si quis exaudiat, vel si quem angelorum sanctorum aspidas; quæ verba post revelationem seu oraculum sup. cap. recensitum ab Eliphazo prolata hunc sensum habent, </ d. Si mihi ex Dei revelatione loquenti non credis, ipsemet, si potes, Deum consule, aut ad aliquem sanctorum sive hominum sive angelorum convertere, qui errorem sane gravissimum, in quo versaris, a te auferat, et ignorantibus tu tenebras luce su irradiationis illustret, ut tandem manifestam defæcatis animi oculis aspicias veritatem : ita D. Thomas Jocum hunc exponit, clare quidem meo judicio ac dilucide, ut non opus sil alias, loci alioquin non obscuri, plurimas diversissimasque interpretum explicationes adferre, præsertim cum eas Pineda noster el Sanctius fuse satis recenseant, et accurato expendant; adeo ut iis prolixius repetendis immorari velle sit actum agere : quamobrem illis omissis, tantum hic paululum exactius expendendum judico id quod ab aliis obiter duntaxat et quasi per transennam tangi et insinuari animadverto, scilicet quantum Deus nobis in sanctorum cultu et invocatione præsidium cum ad hujus calamitos vil mortalitias superandas, tum ad futuram glori beatitudinem consequendam situm esse voluerit.

Ac in primis locus hic illustre nobis pro sanctorum religioso cultu præbet testimonium contra hujus temporis hæreticos, qui sanctos ullo modo aut ratione a nobis invocandos esse negant, quin imo summi hoc piaculi loco ducunt, et manifestam impietatis atque idololatri insimulare miniunc verentur, quos fuse ac solide omnino, more suo, refutat noster Dellarminus tomo II, ubi dicit, magnum ex hoc loco firmamentum sumere orthodoxorum sententiam, non quidem ab auctore Eliphazo, qui, uti sup. cap. notavimus, scriptor canonicus non est, in cujus persona hæc a canonico scriptore recitantur; sed quia textus hujus verba manifesto probant et convincunt, ex tunc sanctorum præsertim angelorum patrocinium invocandi consuetudinem viguisse : quain sane non di' X. humana adinventione introductam, sed divina inspiratione jam inde ab orbis initio primis hominibus instillatam fuisse minime inficiabitur, nuiquis hunc hierarchicum a Deo ordinem institutum non ignorat; «quo, ut S. Dionysii Arcopagive verbis utar C<r/. Hier. cap. iv, ipsi primum a *)co illuminantur, cl per ipsos nobis nostræ revelationes transmittuntur. Sic igitur lex, ut divinus sermo testatur, per angelos nobis data est; et illos celebres ante legem et post legem patres nostros angeli ad Deum adducebant, aut quod agendum erat exponentes, aut ab errore et vita profana ad rectam viam veritatis traducentes; aut manifestantes sacros ordines, aut mysteriorum, quæ supra mundum sunt, abditas visiones,

aut divinos quasdam pnedictiones, Unquam ipsius lici interpretes, explanantes,» etc.; quæ sanctus ille Paler loto libro vere divino Ceri Hier., in quo angelorum ordines ac functiones angelico potius quam humano stylo describit, fusius prosequitur, ad tantorum nos patronorum cultum et observationem ubique provocans excitansque; cl jure quidem meritissimo, nam maxima illorum erga humanum genus beneficia, quibus quotidie nos afficiunt, omne omnino gratæ ac piæ mentis obsequium venerationemque meretur : quod enim in primis aecas atque erroribus involutas hominum mentes et in rerum divinarum ignorance versantes illuminent atque erudiant, quantum, Deus bone! beneficium est!

Atqui proprium est angelorum munus cornmunicare lucem mortalibus, in cujus rei symbolum ra@Prolegimus Exod. xxxiv,29 angelum mirifica prorsus JT m luce ita faciem Moysis illustrasse. ut cornua habere videretur, ob scintillantes radiantesque splendores : per illud enim quod externa in specie Moysi eveniebat dabatur intelligi, quid in animo ipsius angelus efficeret. Porro istiusmodi angelica illuminatio nihil est aliud quam infusa quædam piis mentibus rerum arcanarum atque cœlestium cognitio, quæ quanam ratione fiat, cum a scholasticis ex professo fuse et argute disputetur, non est nostri instituti ab iis subtilem orationem mutuari, cum ad illustrandum beatarum mentium beneficium parum faciat de modo, quo res liat, inquirere, si fieri constiterit. Constat vero nos ab illis erudiri, cognitionemque capere rerum maximarum atque utilissimarum; denique mentem nostram tetra ignorance caligine circumfusam humanissime illustrari: quare D. Athanasius, scu quis alius, qui misit Quast. ad Antioch. quæst. XXXI, ait coetum angelorum esse nv» Svix- , ordinem ad docendum et illuminandum snutpo-comparatum, et lib. De Com. essent, vocat illos MxaxxXtu; , mortalium preceptores, quemadmodum Magnus Dionysius lib. De Cxl. Hier. cap. v, Jwxum; çxçxvTçpixi; , virtutes manifestatorias, id est rerum divinarum atque cœlestium et arcanarum internuntias cl interpretes; quem locum S. Maximus et simul angelici nominis rationem scite expendens ait angelos proprie sic nominatos : gti vxpxuot rdi; hpcb; ist rir; ipwnhx; Oda; , guia sacros homines attollunt ad cognitos sibi divinos splendores : atque hæc potissima, ut opinor, causa est cur Eliphaz hoc loco Jobum, quem gravissimo circa res divinas hallucinari existimabat, ad sanctum aliquem angelum pro cadesti lumine invocandum exstimulet.

Necque vero minus beatorum illorum spirituum x04ris in nos beneficium est, quod orationes hominum presad sa'pe per so flaccidos et inanes, sæpe fæculentas, et terrenis affectionibus ponderosas, suis ruûU quasi alis excipiant, clad solium divinitatis attollant, iisque vini et gratiam ac pondus adjiciant, quo divinum Numen nobis concilient; id quod

excellenter expendens D. Hilarius Can. xvm in *Matth.* ait illos a hominum desideria et postulationes ad ælernum et invisibilem Deum ambitioso famulatu et ministerio pervehere, quod ipsum D. Athanasius orat. 2 *Contr. Anan*, admiratur dicens eos nobis inservire á*iyꞑcutv u; xxt xx:«-xopfauc, *sursum ct deorsum commeantes*: alludit nimirum doctissimus Pater ad Jacobi scalam *Gen.* xxvm, 12, mysteriis arcanis plenissimam, in qua Cyrillus Alexandrinus lib. IV *Glaphyr.* expressam vult divinatorum spirituum iw xxi xxtm *sursum ct deorsum discursum*, pro salute et bono universitatis. Id quod more suo pic S. Augustinus expendens *Soliloq.* : « Adsunt, inquit, nobis solliciti discurrentes inter nos et te, Domine, gemitus nostros atque suspiria referentes ad te, ut impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem, et referant ad nos desideratam tuæ grati® benedictionem. » Hos ergo salutis et felicitatis nostræ patronos gratiosos, dies noctesque du nobis sollicitos, non omni ofllcio prosequamur et studiosissime veneremur? Absit a nobis tam fœda et detestanda ingrali animi labes, quæ in solis Orco jam devotis hæreticorum pectoribus infixæ residet; quin potius c diverso omnem iis cultum el reverentiam tribuamus, atque intimo animi sensu illos amemus, sic tamen, ut fateamur omnes, cl præ nobis feramus, nullis officiis et religione consequi posse, ut eorum erga nos studium et prostantem voluntatem æquasse videamur ; quo proinde nobis est providendum studiosius, ut saltem memori mente inexplicabilem eorum benevolentiam et illustria promerita versemus, et quotidianis votis celebremus.

Sanm Eamdem ob causam sanctis quoque hominittiu pir hus, ffl108 Ucus °u eximiam vit® innocentiam et ioꞑ*ti> animi puritatem, divinasque virtutes beatissimotn Lio nim 8Piriluū cœlibus aggregavit et, ut S. Dionysius *Eccl. Hier.* cap. iv loquitur, farypzoj; , *paies angelis reddidit*, par quoque pi® religionis cultus merito debetur : quamobrem S. Patres tam sedulo nos monent, ul frequenter mentis oculos aiiirnique religionem in beatos coeli cives et Dei amicos intendamus, idque propter duo potissimum quædam prmslabilia commoda, quæ ab illis in nos derivantur, scilicet præsidium et exemplum; quemadmodum diserte S. Leo Pontifex uT Maximus in orat. De S. *mart. Lenir*, profitetur di-prMi. cens : a Mirabilis Deus in sanctis suis, in quibus d***nobis** et præsidium constituit et exemplum. » Eo-(itX «cm 80080 S. Augustinus lib. XX *Contr. Faust. Munich.* ait populum Christianum religiose viros sanctos colere « ad excitandam imitationem, et ut eorum orationibus adjuvetur , n ubi id quod S. Leo vocat ezirnp/um, S. Augustinus *imitationem*, et quod ille *presidium*, hic *orationum adjumentum* appellat, qui sunt eximii duo illi fructus, quos ex sanctorum sacro ac religioso cultu referimus ; de quibus apud se cogitans Nysseus Gregorius horn. 7 in *Cant*, dicere non dubitavit, quæcum-

qiiē fiebant a sanctis, quos vocat id est stid *Deiferos*, Deo plenos, et a Numine afflatos, fuisseloc, t úgw; xxi , *typos et doctrinam*, sivo cruditionem eorum quæ fiunt ex virtute. Id quod divine expendens B. Theodorus Studila, qui et D'UI ipse fuit mullorum millium pie et religiose viventium ductor et antesignanus, *Semi.* 109 dicebat illos qui præclare vixerunt esse illices quosdam præclaræ posteris æmulationis objectos, quod nimirum præslans eorum vita exemplis omnium virtutum illuminata clarissimis ad mortalium imitationem in consequens omne tempus recodatione transmitteretur : hæc est enim divina vere suadela, qu® non verbis, seul virtutibus loquitur, nec mulcet aures dictionis polit® sono atque dulcedine, sed cor vibrat et attollil in cœlum.

Huc spectat laudabilis illa consuetudo jam indo Srd> a primis Ecclesi® exorientis temporibus S. Dionysio teste frequentata, qua juxta canones anti nifo quos sacro Miss® officio adjungebatur in Jtu» x/x^r.ci; , *sa rarum tabularum recitatio*, m a< quibus nomina continebantur eorum qui vitam d« q»il pie religioseque concluderant; unde eliamnumlll jj** hodie usus oblinet, ut quotidie in *lior. Can.* ad | Primam publice in choro marlyrologium recitetur. Hujus autem sacræ commemorationis ritum et utilitatem S. Dionysius JEcef. *Ihcr.* cap. in, part. III, § 9 his verbis sane pulcherrimis describit : Ttr/ tipw'/ nrj/ .ûv r.jx it í t ív t'p'/vr.v *xtifáw*; ávx/ .ryi-rci t ú; xxt ivxpirov TtXiíMG.v ¿94TaQTár<x>; • ¿ai; uh est rr.v <h' ¿íxcwtt.tg; á'jTÓ/ pxxipíGTT.v ¿;tv xai Cicuír. Xr;tv Tpízavaz zzi yjtpzvetpÔGZ, reb; Si w; Cwvt z* dbxxr,-fÚTTcuíz, zzi ¿j; r. fucZc-jíz ou zXX* ci; OiWXTXZv i/. dTiircu iierzçctTT.TzvTz; , *Stuffa-Tum porro tabularum quæ post parem adhibetur recitatio cleprædicat eos qui sancte vixerunt, atque ad probæ vitæ perfectionem constanter pervernerunt ; nos quidem eorum imitatione ad beatissimum illum statum divinamque sortem adhortando ct manuuccndo, illos vero ccu viventes celebrando, quippe, ut theologia docet, nequaquam mortuos, sed ex morte ad vitam divinissimam translatos.* Quare de omnibus uzzz^i?z.;tqui lietissima Dei societate et conspectu fruuntur, jure merito id dici potest, quod S. Augustinus serm. 5 *De Sanet*, de B. Slepmano principe illo martyrum pronuntiavit, scilicet sanctos « omni Ecclesi® datos esse ad profectum : n proficiunt enim nobis plurimum exeni-vwman pio, præsidio, meritis, gratia apud Deum, benevolentissima sua charilale atque oratione, quibus pu.sinL quam maxime juvamus, instruimur, ad codestia attollimur, et omni bonorum genero cumulamur : quoniam tanguntur omnino rebus nostris, Sanrtl et do nobis cogitant ut mystici corporis Christi membra, qu® sibi invicem compatiuntur, ut cX»t ejusdem matris libi, qui mirifico et perenni amore se diligunt : hinc pro nobis summo Regi et Dominaturi indesinenter supplicant, de saluto sua ^ccuri,do nostra solliciti, fratrum suorum curam

providentiamque gerunt. Quod si enim nos tueri cœlites et juvare nollent, abesset illa patri© charitas, quæ tamen a doctissimis theologis *consummata* et *perfecta* dicitur; si non possent, deesset illa cumulata gloria, quæ omnem imbecillitatem inscientiamquo absorbet; quæ omnia cum indigna sini felicissimo glori© statu quo perfruimur, fateamur **necease** est, et velle sanctos atque **posse** nos favore apud Deum suo meritisque **protegere**, nos continuis attollere precibus et **auctoritate**, nos amore illo suo vivo et invicto ad eundem honoris sinum et scalpiterð© lætitiæ voluptatem vello adducere. Hoc qui negat, n© ille **impius** est, et ingratus, atque invidus **gloriæ** sanctorum, nipote qui nimio livore ac **scelerati** animi vitio excæcalus pulcherrimum eorum **decus splendor**que non videat loto terrarum orbe radiantem; ideoque non modo in Deum ac sanctos ejus contumeliosus et impudens est, sed in omnem etiam rerum universitatem, quæ sanctorum clarissimis beneficiis ejus exornata est atque distincta. Quamobrem in cam qui tam clara sanctorum glori© detrectat, cum vere **stultus** sit et invidus, jure optimo quadrat illud quod hic in sacro textu subjungitur :

Ven.!. 2. Vere stultum interficit iracundia, et par-
in < vuLUM occidit invidia. — Habet nimirum hoc ve-
ioTidll heraens ir© fervor, ut hominem impotenter ac
stolide irascenlem gravissime lædat, et **nonnun-**
mum quam occidat; habet id ipsum quoque **ingens**
iruuu *nvjdcntj© livor, ut invidum aliorum prosperi-
tate tabescentem consumat et interimat; est au-
tem verborum Eliphazi sensus isliusmodi, *q. d.*
Animadverto te, o Job, nimis impatienter excan-
duisse, et eo prorupisse **vesani©**, ut te **tuus** fu-
ror interimat; immane profecto **sfoliti©** mons-
trum est hoc ita furere ut **temetipsum** discerpas,
atque ita invidere alien© felicitati, a qua justo
Dei judicio excidisti, ut præ livore contabescas,
eo ipso parvulus et omnino vilis **effectus**, quod
alienam beatitatem tuam esse **miseriam arbitre-**
ris. Atque hic est proprio sensus verborum Eli-
phazi, quæ quidem in terminis **generalibus** pro-
posita **longe** sunt **verissima**; sed **perperam** ex
mente Eliphazi Jobo, nipote viro innocentissimo,
et ab isliusmodi passionibus alienissimo, ap-
plicantur : quamobrem ut in **particulari verili-**
centur, in homines iracundos et invidos, illos
quidem **dementes**, hos vero **degeneres** et **exiles**
derivanda sunt.

Expende autem adverbium vere, pro quo in aliquibus codicibus legitur *virum*; sed in Hebræo habetur adverbium > *chi*, quod significat *certe, equidem, sine dubio* ; Septuaginta vertunt x.ii -p?> *etenim*. Observa itidem quam aperto iracundum ore pleno *stultum* appellet, est enim iracundia inimica consilio, et bonas mento collectas rationes disturbat, sic ut lanquam amens so-
homo gerat, undo prudenter priscus ille Calo :
vix a Iratus, inquit, non nisi tempore distat ab in-

sano ; » et Philæmon ait :

insanimus onuiet *cum irascimur*, cui con- inMûia'

sentit Arnobius lib. I *Contr. Gent*, dicens : Quid aliud est trasei quam *insanire*, quam furere? sane si Senecam audimus lib. I *be Ira*, cap. i : < Nihil moderatum suadet hic affectus, totus in impetu doloris est, armorum, sanguinis, suppliciorum, minime humana furens cupiditate; dum alteri noceat sui négligeas ; in ipsa irruens tela, et ultionis scuin nulla tracture avidus. Quidam itaque e sapientibus iram dixere *brevem insaniam* : ©quo enim ac illa sui impotens est, decoris oblita, necessitudinum immemor, in id quod cœpit pertinax et intenta, rationi consiliisque preclusa, vanis agitata causis, ad despectum ©qui verique inhabilis, ruinis simillima, quæ super id quod oppressere franguntur, p Ita bene quidem sloicus ille; sed divinius longe S. Gregorius lib. V *Moral*, cap. xxxi : * Per iram, inquit, *sapientia in* *tirperditur*, ut quid quovo ordine agendum sit orationino nesciatur, sicut scriptum est *Erele. vii, IO : susdit ha in corde stulti requiescit*, quia nimirum intelligenti© lucem subtrahit, cum mentem permovendo confundit. Per iram *justitia relinquitur*, sicut scriptum est *Jacob, i, 20 : Iraviri justitiam Dei non operatur*, quia dum perturbata mens iudicium suæ rationis exasperat, omne quod furor suggerii rectum putat. Per iram *gratia vit* < r *socialis amittitur*, sicut scriptum est *Prov. xxii, 24 : Noli assiduus esse aim homine iracundo, ne disras semitas cjuscl sumas scandalum animer tuæ* : item *Prov. xvm, 11 : Quis poterit habitare cum homine, cujus spiritus facilis est ad irascendum* ? quia qui se ex humana ratione non temperat, nccesse est ut bestialiter solus vivat. Per iram *lux veritatis amittitur*, sicut scriptum est *Ephes. iv, 26 : Sol non occidat super iracundiam vestram*, quia cum menti iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radium su© cognitionis abscondit. Per irain S. *Spiritus splendor excutitur*, juxta quod scriptum est *hai. Livi, 2 : Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, et quietum, et trementem sermones meos*? cum enim *humilem* diceret, *quietum* protinus adjunxit. Si ergo ira quietem mentis sublimili, suam S. Spiritui habitationem claudit, cujus recessione animus vacuus ad apertam mox insaniam ducitur, et usque ad superficiem ab imo cogitationum fundamento dissipatur : nam iræ su© stimulis accensum cor palpitat, corpus (remit, lingua se prepedit, lacies ignescit, exasperantur oculi, et nequaquam recognoscuntur noti. *Lingua* quidem clamorem format, sed *sensus* quid loquatur ignorat, u clc. Ita divine sanctus ille Pater, qui *ibid*, ir© mala gravissima fusius prosequitur iratos cum arcepliliis comparando, quibus meo quidem iudicio nihil preclirius, nihil ad hunc locum illustrandum aptius adferri polest. Plura qui volet ino damna intelligere, consulat S. Basilium *Orat. 10*, qu© tota est do hoc argumento, et Tollenarium nostrum in *Spec vanii*.

ad Ecclesiastic cap. vu, vers. !0 et quæ *infr.* ad cap. xvnr, vers. 4, annotavimus.

JerMu Pamvclvh occinit INVIDIA :— hoc enim pusillo-
” rum proprium est vitium, quibus invidia ma-
lorom. x*ra ’ dominatur, ut ad hunc locum D. Thomas
et reliqui interpret s animadvertant, quemad-
modum scilicet planeta superior haudquaquam
inferiorem, sed vice versa inferior superiorem
eclipsat et obscurat : ita viri magni nunquam
parvis et abjectis hominibus invident; sed e con-
tra pusilli et vilissimi homunciones herois et ma-
joribus plerumque invidere consueverunt; siqui-
dem invidia necessario est potentia comes, adeo
ut nulla fuisset in terris hominum invidia, si
æqualis fuisset hominum conditio : quoniam, ut
Cicero lib. II *De Orat*, ait, « invidetur tantum
Romani prestanti florentique fortunæ. » Undo Romani
cæteris nationibus potentia opibusque
cur. pre-tabant, quod essent in primis generosi, nulla
olim agitabantur invidia, de quibus diserte di-
citur I *Mach*, vin, IG : « Non est invidia neque
zelus inter eos, » quanquam postmodum eorum
animis una cum potentia decrescentibus inter cos
quoque invidentia gliscere cœperit, cl in tant®
reipublic® ruinam accreverit, ut *ibid.* Lyranus
Aopli advertit. Quin nec angeli quamdiu in statu gra-
B5" ”n “li® fuerunt nulla hominum invidia laborarunt,
» i di- si vera est S. Chrysostomi opinio hom. 22 in *Ge-
uoiKi. nes.* : « Quomodo rationi consonum est angelum
incorporeum, et in tali dignitate constitutum,
homini invidere corpore circumamicto ? Sed in-
vidit, qui a superna gloria in extremam ignomi-
niam dejectus est, » quasi scilicet invidile con-
ditio adeo vilis sit et abjecta, ut non nisi in vili
abjeclaque natura, aut certe in vili abjectoque
statu reperiat; unde pulchre ad hunc locum
S. Gregorius lib. V *Moral.* cap. xxxii : « Invidere,
inquit, non possumus nisi cis quos nobis in ali-
quo meliores putamus; parvulus ergo est qui li-
vore occiditur, quia ipse sibi testimonium per-
hibet, » quod eo minor est cujus invidia torque-
tur, » quod deinde plurimis exemplis et testimo-
niis confirmât.

Notandum in Hebraeo pro *parvulo* haberi riDD
pote, quæ vox ut varia significat, ita varias hoc
loco patitur expositiones; Septuaginta transtule-
runt sisknqifcv, *errantem*; Aquila toJvpptv, *ille-
cebris deceptum*; Chaldæus vero *sebara*, id
est *stultum*; quidam liebrei *inclinantem* expo-
nunt, id est cujus inclinatio sive animi propensio
ad optima et felicissima quæque tabescit invidia.
Sed verbum HD3 *palah* Pagnino proprie signifi-
care videtur *declinare*, scilicet cor ad ca qu® sunt
preter rationem et veritatem; unde etiam errare,
decipi et seduci significat, prout transtulit Vulgatus
noster dicens *Jerem.* xx, " : « Seduxisti me, Domine,
et seductus sum; » et hac de causa Septuaginta
interpretes converterunt eo modo quo diximus.
Et quoniam stulti est decipi, atque ad ca qu® pul-
chra videatur facile inclinari, idcirco Chaldæus

stultum transtulit; et quoniam puerorum proprium
ostesse rerum imperitos (juxta illud Pauli I *Corinth.*
XIV, 20 : « Nolite pueri effici sensibus ») idcirco
Vulgatus *parvulum* vertit, Symmachus vwrwv, *igna-
rum* : in qua significatione hoc loco proprie sumi-
tur, non autem pro eo qui pusillo animo sil.

Porro pro *invidia* in llebræo est *chinah*,
a verbo bOp *chana*, quod proprie significat *ira-
cundia efferri*, eo scilicet quod alius habeat id
quod ipsemcl amas et appetis : quam animi af-
fectionem Greci proprie id est *zelum*, ap-
pellant, quomodo etiam Septuaginta hoc loco
transtulerunt; sumitur autem *zelus* hic pro summo
afleotu odii, ut sil sensus, parvulum, id est rerum
omnium ignarum, et rebus frivolis atque caducis
totum addictum, quam maximum ex invidia qua
laborat incommodum accipere. Quare quisquis
divitiarum el rerum amissionem temporalium
nimis aegro fert animo, manifeste suam indicat
stultitiam, cum ignoret quam fugaces et momen-
tane® sint natura sua isliusmodi possessiones,
quamque cito evanescant et pereant : rerum ita-
que contemptio humanarum cl invicti in adver-
sis animi magnitudo atque constantia in eum
duntaxat cadit qui res humanas probe cognos-
cit, sicut ille qui dixit *Philipp*, in, 8 : « Omnia de-
trimentum feci, et arbitror ut stercora. » Qua-
propter quoque David monet, ne ob res tam vi-
les cl caducas livorem aut invidiam suscipiamus,
dicens *Psalms*, xxxvi, 1 : « Noli tumulari in mali-
gnantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem, »
ubi in Hebreo quoque est idem verbum
chana, de quo jam egimus; in Greco vero
xal Çr.)\$jv, *cernulari et zelare*, quæ duo significant,
scilicet *imitari* seu *sectari*, et *commoveri* seu *irri-
tari* ad zelotypiam aut invidiam, ut sit sensus Pro-
pilei® nos monentis : Ne improbos et rebus ter-
renis addictos æmulemur, neve prosperis eorum
successibus irriteamur aut commoveamur, neque
illis invideamus, aut eorum exemplo ad peccan-
dum provocemur. Et rationem, cur illis minime
invidendum sit hanc subjungit : « Quoniam tan-
quam farnum velociter arescent, et quemadmo-
dum olera herbarum cito decident : » res quippe
tam viles cl caduc® nulla invidentia aut æmula-
tione dignte sunt. Cogita igitur nihil magnum
esse aut invidendum eorum qu® mundus hic to-
tus in maligno positus amat cl admiratur, so-
lamquo virtutem revera magnam existere ac
pretiosam, quam nemo tibi invito ac nolenti un-
quam poterit surripere; hanc autem terrenis opi-
bus spoliatus aut orbatus, et ab omni saeculari
pompa scinolus, atque extra hominum plausum
cl admirationem constitutus, longe facilius inve-
nies, cl securius conservabis : nam nostra jam
natura per peccatum vitiata usque adeo imbecil-
lis et misera e-t, ut hujuscemodi illecebris non
secus ac visco aves capiat et inhaerescat, ne ad
veram solidamque virtutem assurgere aut evo-
lare ullo modo valeat.

lb* me-
dium
contri
iuidūm
ot res
hftBUOII
contorti»
DfCt*.

Accipe igitur longe fia!uberrimum a D. Basilio vere magno juxta et peritissimo morborum spiritualium medico contra hanc invidentiæ pestem antidotum, quod *Orat. II* his verbis proscribit : « Primum quidem invidia remedium sit, si nihil rerum humanarum magnum aut supra naturam existimemus : non enim in rebus illuxis bonum constituimus, sed ad sempiternorum et verorum bonorum participationem vocali sumus. Itaque nec dives æmulandus est propter divitias, nec potens ob dignitatis ac magistratus culmen, nec fortis ob corporis robur, nec eloquens ob dicendi facultatem ; instrumenta sunt hæc virtutis, nihil per se vene felicitatis habentia. Miser est qui his abutitur, non aliter quam qui in pugna contra inimicos ense corripit in se ac interitum suum convertit. Cum hæc ita se habeant, stultum omnino est ob res viles et caducas ab alio possessas, quæ possessori sæpe suo sunt exitio, semetipsum ex-cruciare, cor suum moerore consumere, invidia tabescere, et pretiosissima divinæ charitalis gemma sese spoliare : « optimum *autem* est, juxta monitum Apostoli *Hebr. xii*, 9, gratia stabilire cor, » et in se ferventia perfectionis desideria atque æternæ patriæ amorem excitare, qui amorem rerum visibilium et cum eo simul invidentiam livoremque expellet, uti præclure l). Gregorius lib. V *Moral.* cap. xxxiv his verbis docet : « Qui livoris peste plene carere desiderat, illum liæredilalem diligat, quam cohæredum numerus non angustat, quæ et omnibus una est et singulis tota : quæ tanto largior esse ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatur : » vide de his plura apud S. Basilium et Gregorium locis jam citatis, ubi hoc argumentum fuse pertractant.

Ven. 3. 3. Ego VIDI STULTUM FIRMA RADICI, BT MALEDIXI PULCHRITUDINI EJUS STATUI. — **Eliphaz bical**) CXCU-
plo atque ipsamet experientia probat id quod
Snerbi præc. vers. dixerat, scilicet *stultum*, id est super-
parat autem ilium cum arbore patulis diffusa ramis, onerata baccarum pondere, et frondium amoenitate conspicua; quæ cum firmissimis esso nixa videretur radicibus, nec ab ullo ventorum turbine convelli posse, ipsa tamen eradicationi proxima sit; unde idem verbum seu radix hebræa CHif *scarus*, quæ in pohd *radicare*, in pihel est *eradicare* : nimirum sicut opes nullibi radices agunt, ita neque in se agi radices patiuntur; sed eradicantes longe projiciunt. Quamobrem illi maledixit Eliphaz, id est speciem illam et tantam foliorum ambitionem exsecratus est, quasi haberet quidpiam quod divinam in se provocaret indignationem. Aut certe maledixit, id est male illi ominando prædixit id quod ei a divina maledictione eventurum putabat, ut scilicet illi idem accideret quod ficui evangelica) postmodum evenisse compertum est *Matth. xxi*, 20, quæ Christi maledicto non secus ac fulmine percussa confes-

tim exaruit : ita Sanctius et Pineda alique passim interpreti» hunc locum exponunt.

Nola in Hebraeo fonte pro *maledixi* esse verbum *nakab*, quod hic proprie significat *male ommah*, ut sit eadem sententia, 7. d. Bum stub Einimia tum florentem nullisque laboribus obnoxium f Ml,t* vidi, malum equidem omen de illius salute ^2^7 accepi, et tantam frondium amoenitatem lamque i@ »u-ambiliosam fructuum luxuriam divinæ indignationis securi devotam esse conjeci, sed quare? quod nimirum causæ malorum sub diversa specie pateant, nec alio quam ad victimam pingues hosliæ ire videantur. Sic primum conspecta amatorum sæculi felicitate dicebat Jeremías cap. xii, vers. I : « Quare via impiorum prosperatur? bene est omnibus qui praevaricantur, et inique agunt? plantasti eos, et radicem miserunt; proficiunt, et faciunt fructum, » 7. d. Omnia ipsorum cumulantur ex vo is, nihilque ad felicitatem reliqui esse videtur; sed statim nodum sic solvit: a Congrega cos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis, » ubi illud *congrega* non ad imprecationem, sed ad prædictionem referri debet, ut interpretes observarunt, ut sensus sit : Video quidem hos dulci rerum successu fortunate ex volo frui, et sæculi bonis saginari, quod sicut greges, qui in pascuis opimis et quasi in sagena educantur, macello destinantur, illa felicissimi illi fortune candidati, quos nihil triste tangit, et quibus corporis summa cura, virtutis summa incuria est, ad gladium segregati sint. Quod si mali hujus ominis experimentum sive exemplum videre velis, notissimam divitis avari historiam primum perlege *Luc. xvi*, 19 ; deinde cum S. Bernardo in *Deciam, ad verb. S. Petri* : *Ecce nos reliquimus omnia*, animadvertet, nullius mortiferi criminis sigillatim argui, prælerquam quod florenti utens fortuna summa illi corporis cura esset, et in eo totus hæreret.

Septuaginta postremum hujus versiculi hemistichium illa vertunt, avrâv iííxvrx, *sed statim absumpta est illorum habitatio*-, quod hebræo conformius est, ubi pro *pulchritudine* habetur *ma nave*, quæ vox omnibus hebræis consensientibus proprie significat *Wntecu/um*, a verbo HI) *navali*, id est *habitare*, cum igitur opes et familiae decus pulchritudine ac splendore domestico in primis repræsententur et commendentur (illic ut ipsamet sponsa speciem suam et pulchritudinem suam cum tabernaculo Salomonis conferre non dubitet dicens *Cant. I*, 4 : « Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis ») hinc vocis *niJ nave* ductam fuisse translationem existimo, ad speciem, decus et pulchritudinem prorsus eximiam significandam. Sed quoties in sacris litteris illa conversum reperitur, plerumque intelligenda est species decusque *domus* sive habitaculi, uli Slunica bene observavit: itaque hoc loco: » Maledixi pulchritudini ejus, » id est splendido

magnificoquo habitaculo ejus, 7. d. Male ominatus sum seu praesagivi quod futurum erat, scilicet ut cito ac subito tot opes funderentur, et tanta magnificentia labefactaretur, quantumvis altos et firmas egisse radices videretur, id quod David adhuc illustrius pronuntiavit dicens /Su/. XXXVI, 3a : «Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani, et transivi, et ceco non erat: et quæsivi enim,el non est inventus locus rjus.D Ex quo loco discant divites et opulenti homines, qui opibus praJisi nullas res adversas reformidant, quid eis futurum sit, et quam infirmis fundamentis universum eorum præsidium nitatur : qu® enim domus aut familia ita beno fundata est, ita sui forlunæquo segura, et contra rerum vicissitudines humanarum casusque asperos et inopinatos ita undique luta et munita est, ut nullam unquam cladem metuat? non plurima
pro*pr- indies incommoda et adversa experiatur? Quin
br- jm0 (jum progne succedunt ex voto omnia, et
nrptoi- blandicnhs fortuna: zephyri ad ipsummet beati-
uu- tudinis portum felicissimo impellere videntur, tum vel maximo ut ludentibus in salo delphinis timenda est tempestas et periculosa jactatio, qure prislinre felicitatis naufragium sit allatura. Id observatum est a sapientibus el magno judicio viris, prosperrimam illam fortunam el sublimius elatam esse ruinæ linilimam, ele jucundissimo illo statu pronam esso viam ad mœrorem,ad fletum, ad infelicitatem, q lasi providentia) sil commune ratmnque decretum, qure maxime lucent el efferruntur, ca inclinari el prosterni el inobscurari oportere : ut enim solent arbores protinus nonnunquam emori, si quando prreter solitum fecunda fuerint, ita fortuna prreter morem blandiens ac favens exitium imminere srepenumero significat.

Hujus rei minime ignarus Mediolanensium pontifex Ambrosius cum ad beatulum quemdam divertisset, quem unum furioso) fortune manus intactum semper habuerat, eumque didicisset tam secundis uti rebus lamque ex voto bonorum omnium copia circumfluere, nihil ut unquam accidisset quod perennem illam malaciam turbare posset, ne temporis quidem punctum iisdem in redibus cum illo versari voluit; cum presagirci animo mox futurum, ut improvisa et luctuosa perniciæ opprimeretur : quemadmodum enim non raro lit ut cœlo maxime sereno saevus imber subito cooriatur, ita rebus maxime prosperis ac betis srepenumero gravissima rerum incidit perturbatio. Varia nimirum est vita) commutabilisque ratio, vaga voiubilisque fortuna, inquit Cicero; quam jure merito insanam esso et ca.cam et brutam perhibent philosophi : caram quidem, 1, ,u. quia nihil cernat, quo sese applicet; *inaifim* autem, quia atrox, incerta instabilisque sit; *brutam* denique, quod nullis officiis aut obsequiis dcliniatur, sed maximo sreviat in eos qui studiosissimo illam coluerant, el quibus arctissime de-

vincta videbatur, scilicet sicut hedera complexu suo necat arbores, ita fortuna prospera dum blanditur strangulat et perdit quos complexa est. Testis hujus rei luculentus est Aman Assueri regis potentissimi purpuratus, et supremus aulie regire palatinus *Esth.* v, 0, 7, qui cum polleret potentia Anu-« maxima, splenderet opibus, fulgeret honoribus f plane regiis et amplissimis, omnia denique alia haberet qure beatissimum cflfcere putantur, in wn- i inedia illa glorile pompa Mardochrei contemptu atque animo alto urebatur, et fortuna; oblitus sure, et post regem gloriosissima) amplitudinis el majestatis, sc miserrimum, nudum et egentem pronuntiabat. An non vere eo ipso quo maximo gloriabatur, et omnibus Iretitiis incedebat, ad ærumnas et extrema omnia est dejectus? ita sano est. Cum praeciperet jam animo incredibilem voluptatem o supplicio Mardochrei, pro quo patibulum cubitorum omnino quinquaginta extruxerat, cum magnifice praedicaret sortem suam, quod apud regem unice gratiosus, regime Eslsru charus, et vocatus ad convivium esset, subito se vidit ab Estherc proditum, a rege damnatum, horrore confusum, antemortem exanimem, in ipso denique patibulo, quod Mardoch.eo praeparaverat, ignominiosissime pereuntem. Iubct hic cum Cicerone exclamare, omiseram vitrationem, qure tamdiu residet in voluptate quamdiu fortune poscit libido ! o volucrem fortunam, quam cito omnia ex Letitia et voluptate ad lucium et lacrymas recidunt ! o fallacem hominum spem, fragilemquo fortunam et inanes nostras contentiones, qure in medio spatio srepe franguntur et corruunt, et ante in ipso portu obruuntur, quam portum conspicerere potuerint! Sunt innumerabilia in omni genere annalium istiusmodi fortune ludibria et exempla, qure ne justo prolixior sim praetereo; neque vero parentes duntaxat impios tam dira sors versat, quin el filios non raro posterosque ruina; majorum involvit.

4. LOXGR FIBXT FILII EJOS A SALUTE, ET COSTEREI- Ver*.4. TEH IX PORTA, ET MOX ERIT QUI ERUAT. — Prædicat et auguratur quoquo filiis mala obventura, siquidem parentum iniquitas impiorum in filios voluti transfusa in pœnreel infamia) sementem verti solet, uti eleganter 1). Petrus Chrysologus *Serin.* 3 : «Parent , inquit, vitium filiorum exitium. Num- r^w quid non in semine toti arbor? vilium ergo seminis vitium est totius arboris. » E contrario argumenlatur divo Paulus dicens /tore. xi, it»; «Si «i- delibatio sancta est,et massa; et si radix sancta, ,lunt et rami : » nam, ut exponit Theophylactus, necease est fermento massam, et radici ramos, hoc c-l parentibus filios, assimilavi. Itaque quales uni majores, t des plerumque el posteri esse solent, adeo ut bona vel mala qure faciunt non tam ululo* patrare quam hreredit >ro videantur, juxta illud «ut. *Inu.* v, 18 : « Vre qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis,» ubi idem est *trahere in funiculis* atque *hareddaret* nam apud Hebraeos funiculis hin-

rediales dividebantur, juxta illud *Psalm.* i.xxvn, 84 : « Sorte divisit cis terram in funiculo distributionis, » quod cave ita inlelligas, ac si natura ipsa parentum peccata in filios transfundantur, quemadmodum pessimi quidam in suorum excusationem peccatorum prælexebant, pro umbone usurpantes illud Prophoke dicentis *Jerem.* xni, 23 : « Si mutare potest æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas; et vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum; » ex quibus verbis colligebant non minus naturalia esse filiis vilia parentum, quam æthiopi et pardo nativos colores. Non sunt, inquam, hæc Scriptural loca sic mielligenda, sed solum secundum figuratam et hyperbolicam loquendi formam explicanda, illa nimirum, ut velit uterque vates tam ordinarium Pubissare, seu parentum mores ren/pro* ferre, ut hoc illis naturale quodammodo videatur. Alioquin non necessitatis ista sunt, sed liberalis, ut egregio 1). Hieronymus ex illis verbis *Jerem.* xni, 23: *Cum didiceritis malum*, concludit dicens: «Quidquid enim discitur nonnaturalæ est, sed studii, et propriæ voluntatis, quæ nimia consuetudine et amore peccandi quodammodo in naturam convertitur. » Unde infero : Sicut filii so-
«ripa faciunt participes culparum, quæ in parentibus hæserunt, ita se facere participes et poenarum ac suppliciorum. Cujus rei plurima caquo evidenti-
tissima libri Rogum exempla nobis subministrant, in quibus Fæpe narratur regnum Israel ab una familia in aliam longo diversam fuisse translatum, filiisque non raro propter parentum scelera ereptum fuisse imperium, quemadmodum de Baasa diserte scribitur III *Ilcg.* xv, 29 : « Cumque regnasset!, percussit omnem domum Jeroboam : non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleret eam. » Simile quid hoc loco insinuatur cum dicitur , *longe fient filii ejus a salute*, ubi est hypallage, pro *longe a filiis ejus salus*, quomodo habetur *Psalm.* cxviii, 155 : « Longe a peccatoribus salus, non id est non dabitur eis auxilium : simile est et illud *Psalm.* xxi, 2 : « Longo a salute mea verba delictorum meorum. » Et *infr.* cap. XXX, 15 Job ait : « Vehit nubes transiit salus mea, » id est mox longe a me secessit auxilium. Quando igitur filii hominis impii vexabuntur, et calamitatibus opprimuntur, nemo eis aut ope aut consilio aut alio quovis modo aderit, sed omnes eos deserent, et ab illis secedent : hoc enim significat id quod sequitur :

Er CONTERENTUR in torta, et non euit QUI eiuat ; — Septuaginta vertunt, xA«Cu«Oirr<w ii i-t Ojpat; r/raowv, xzl cu/. forzi ò *Ct conterai^tur super januas minorum, et non erit qui eripiat*, ubi verbum illud xA^aliir.fTxvnotat Olympiodorus idem valere atque fctrpt&wNN, *contuantur*, item* que quod iMurtXtdkir.^xv, *attenuentur*; ideoquo pro ca dictione Aquilam quidem dixisse iirirptGwnxi, *conterentur*, (piam lectionem habet Complutense; Theodotionem vero xzrtxxfclwxv, *confracti sunt*;

Symmachum denique *humilientur* : in alio tamen scholio Theodotioni tribuitur wru-
, *humiliabuntur*. Quod autem dicit *in porta*, id est palam, loco publico, vel a iudicibus: fiebant enim olim judicia in portis civitatis, ut colligitur ex *Gen.* xxxiv, 20; *Deuter.* xxii, 24; *Huth* IV, 1; *Amos* v, 10 et passim alibi; cujus consue- Cardini ludinis multiplex et ratio; una, quam D. Gregorius lib. XXI *Moral*, cap. xv, inculcat, « ut urbem, iura in qui concorditer oportet vivere, discordes mi- «ina- nime intrarent; et eamdem jam antea aligna- verat dicens lib. XIX, cap. xi : « Ut tanto esset pacificus urbis populus, quanto ad hanc discordes ingredi non liceret, non Altera ratio est, quam tradit S. Hieronymus in *Amos* cap. v, his verbis: « In porta judicia fuisse legimus, ne agricola ad causam veniens frequentia civitatis et novo ter- reretur aspectu ; » quasi rusticana illa simplicitas inter urbanos strepitus ita posset perturbari, ut etiam ab agenda et peroranda causa impediretur. Addi posset tertia ratio, ne videlicet probitas illa et innocentia et candor rusticanus inter urbanas fraudes, dolos et ilagilia aliquod peccandi periculum incurreret, a quo vel facilius eriperetur, etiam a primo civitatis ingressu arcebatur. Quarta denique et verissima ratio videtur fuisse illa, ut nimirum iudices in promptu essent, et facile possent a litigantibus conveniri : quæ est sententia Lyrani ad hunc locum; aut certent omnes iudicum pratentia in officio continerentur, loco maximo publico erant constituta judicia; uti et patibula ad terrorem scilicet malorum, securitatem vero bonorum. Prædicit itique futurum, ut filii hominis impii publico in iudicio damnentur, et infami ac probrosa morte pereant, nec ullus eorumdem commiseratione tangatur. Simile est illud quod interdixit Hebræorum numeratur *Psalm.* cviii, 7 : « Gum iudicatur exeat condemnatus; » et paulo post *ibid.* vers. II : « Nec sit qui misereatur pupillis ejus; » ita nimirum ut neque iudicem neque advocatum ullum habituri sint propitium, quos Deus ob parentum scelera punire decreverit.

Alii per portam hoc loco non publicam civitatis, sed privatam irum «dium januam intelligunt, eo quod Septuaginta vertant, xAxCpuridr.ex. y joJwv, *conferantur super januas minorum*, Vél, ut ahi transférant, *tangam poni cerscentur in portis inferiorum*, verbum scilicet jwUCjJuiv a nomine xi-XxCf-v; derivantes, quod *porcellum* significat, ut sit impio- sensus, filios impiorum contemptos, viles et abjectos ad instar porcorum micas, quisquillas et pulamina nucum, et similia rerum abjectissima- r«di<uo- rum porrecto rictu præ fame et inedia, quibus im- pascantur, rimaturos et infami modo quæsituos, id quo in *januis minorum*, id est ignobilium et plebetorum hominum, qui quondam illis minores et ignobiliores lucrant, significans illos ad extremam inopiam et mendicitatem redigendos; quemadmodum in I^ilm. Lviii, 7, de impia progenie

dicitur, quia « famem patientur ut canes, et circuitimi civitatem, n ostiatim scilicet mendicato victum qiiærentes: quod, teste Fulgentio de prisco sermone, a Latinis *catill/are* dicitur, id est, ut ipso exponit, per alienas domos instanter gyrare, verbo a catulis vikatim civium æiles ct tabernas circumcursantibus derivato.

Vers. 5. 5. Cues BESSE» FAMELICUS COMEDET, ET IPSI 51
RAPIET ARMATUS, ET BIDEM SITIENTES DIVITIAS EJUS.

Suiti — Pergit ꝑ-tuito divili, præscrtim avaro ct injusto
w maledicere, et sicut ejus filios præc. vere, male
l« perituros prædixerat, ita nunc opes ejus a furi-

ler.nt. bus et latronibus diripiendas ac dissipandas non
in vanum auguratur, messem quidem ejus furi
famelico ꝑ- ipsum vero praedoni armato, divitias
denique ipsius (quæ tunc temporis potissimum
copiosis vini, frumenti ct olei proventibus con-
stabant) siticulosi pauperibus destinans. Frustra
nominis igitur, inquit, vir dives, stultus et avarus amplis-
in-pti simam frumenti ac frugum messem convehere ct
Wo.,? <tur.t ꝑ- in horrea recondere festinat, cum fur fame in-
1U'aJ* citatus eam vel antevertat, vel jam reconditam

clepat; quin ct ipsemet non raro praedoni armato
pruda fiat, ac tunc reliquiae ejus opes domino
destitute a latronibus avidissime diripiantur, ct
non secus ac aquæ vinive poculum a siticulosi
facillime exhauriantur : hæc fero propria ct quasi
ordinaria est divitis avari sors ac perna ipsismet
diris Hebraeorum a Davide inserta Psazm. cvm, 11,
ut scilicet a diripiant alieni labores ejus, » id
quod plurimis eventibus tam antiquis quam re-
centionbus confirmari potest, ct quotidiana con-
stat experientia, qua fieri videmus ut plurimo-
rum, qui opes injuste corraserant, aut nimis sor-
dide coacervaverant, amplissimæ alioquin familiæ
in extremam repente calamitatem incidant, ct
omnibus plane facultatibus exute vel miserrimam
servire servitutem vel fame perire cogantur. Quod
iusto Dei judicio accidere non dubitandum e-t,
ut quantum iniqui exactores ct infames frumenti
flagellatore» inopum sanguinem exsorbere cru-
deliter maturant, tantum ira Dei gliscat, ct eorum
maledictas opes subita ultionis flamma depascat,
ꝑ-tee ut in se verissima sint, male tamen, ut jam
sæpc monuimus, ab Eliphozo ipsimet Jobo, qui
ab omni avaritia oinnique injustitia semper alie-
nissimus exstitit, applicantur ; cujus quod opes
a Chaldæis cl Sabæis latronibus direptas ac dissi-
patas cerneret, id in criminis alieujus occulti vin-
dictam accidisse contendebat; cujus hoc loco ta-
cite Jobum insimulat.

Out un- Alii hoc loco per *famelicum*, qui viri stulti mes-
puinj* . £Cm comedit, non furcin aut latronem, sed jus-
grtft tum pauperem intelligunt, in cujus usum ct sus-
n»t » . tentationem Deus non raro facultates impii pro-
videntia prorsus admirabili convci tere consuevit:
favet huic expositioni versio Septuaginta inter-
pretum, quæ sic habet, « 7«? íawot auvrqoqi SUxtci
tôcvrxi* U/.XXMV cix ÎçxîfñTGt fcCiVTXI' talÇUnaOtVp
çut ñt i Inu:., quæ *enim illi congregaverunt justî co-*

*medent ; ipsi vero de malis non liberabuntur : exhau-
rietur fortitudo eorum*; ubi duo significantur, sci-
licet ea quæ impii magno labore congregarunt
in utilitatem cl alimenta pauperum justorum esso
convertenda, idque sine ullo ipsorummel impio-
rum emolumento aul fructu : quippe qui, quod
justi opibus eorum fruanlur, haud quidquam id-
circo mitius punientur propter scolerà in mam-
mona' iniquitatis corrogatione admissa ; quando-
quidem bonus ille iniquarum divitiarum, quibus
justi pauperes aluntur, usus non sit illorum vir-
tutis aut industriae fructus, sed solius divinæ pro-
videntia» rem male partam bene dispensantis. Ita
legimus *Gen.* xxx, olim amplissimas iniqui Labani
opes justo Jacobo divinitus concessas, et fertilis-
simas impiorum regum Chanaan regiones in
pium Hebraeorum populum translatas. Id quod
ct vesanam hujus sæculi divitum praesertim ava-
rorum vecordiam manifeste arguit, et divinæ erga
suos benignitatis providentiam mirifice commen-
dat, quæ *Mutili*, vi, 26 viros sanctos, per volatilia
cœli, « quæ neque serunt, neque metunt, neque
congregant in horrea, n intellectos, ex aliorum
etiam impiorum nonnunquam hominum labore,
semente, messe horreisque luculenter sustentat,
iisque omnia ad victum ct amictum necessaria
suppeditat abundanter; cum ipsi interim impii,
qui ista congregaverant, rerum omnium penuria
laborent, ac fame pereant et contabescant. Id
enim vox græca *imiw w'iit* », *exhauriatur*, qua hoc
loco Septuaginta utuntur, manifeste declarat ;
quam Polychronius eleganter interpretatur idem
significare quod tazavr.fawrai,zx-/t ùð ;
xsvdhfciTai, *exsorbebitur, absumetur, penitus evacua-
bitur* , ducta nimirum translatione ab iis qui per
siphonem vas aliquod exhauriunt donec nihil
amplius humoris in eo sil residui; additque Sym-
machum quidem reddidisse, JtÇwv w
Súvxy.u àjTô'?, *absorbeat sitiens potentiam ct faculta-
tem eorum*; Aquilam vero, iG-
TjQfiow áv:wv, *attraxerunt et hauserunt sitientes opu-
lentiam eorum*. Hoc eodem sensu *infr.* cap. xxvii,
16 de divito impio pronuntiat : « Si comportave-
rit quasi terram argentum, ct sicut lutum præpa-
raverit vestimenta : præparabit quidem, sed jus-
tus vestietur illis; ct argentum innocens dividet, n
De quo suo loco,

Allegorico, vir ille *stultus* intelligitur populus nuto-
judaicus, cujus *messem*, id est gratiam ceu cibum
spiritalem accipit et comedit *famelicus*, scilicet „^4^1
populus Christianus : nam, ut bene D. Gregorius christu-
lib. VI *Moral*, cap. 11 : « Hujus, inquit, stulti mes-
sis fuerat sacri seges eloquii : quondam namque
spicarum grana sunt verba prophetarum quæ
stultus habuit, sed non comedit, quia judaicus
populus legem quidem verbo tenus tenuit, sed
per fatuitatis fastidium ab ejus intellectu jejuna-
vil. Hujus vero *stulti messem famelicus comedit*,
quia nimirum gentilis populus verba legis intel-
ligendo edit, ad quæ plebs judaica sine intel-

leetu laboravit. » En ut judOBUs in inediis sibique propriis Scripturarum epulis esuriat, et vacuus ac jejunus remaneat; gentilis vero populus iisdem, licet quodammodo alienis, plane saturetur et cœlesti benedictione repleatur : hoc nimirum est quod Vales ait *ysai.* v, 17 : « Deserta in ubertatem versa advenæ comedent, » ubi *alvcnæ*, seu, ut alii ex Hobræo vertunt, *agni*, hoc est gentiles, leonina seu taurina feritate deposita, et agnina mansuetudine assumpta, juxta Glossam interlinearem! dicuntur Scripturas a Judæis desertas et in ubertatem spiritalis intelligentiæ versas epulaturi. Quo quid stultius aut stolidius excogitari aut dici possit, quam ut eo quis vesaniæ \ccordiæque deveniat, ut uberrimam messem habeat, nec fructibus ejus vescatur? ut panibus abundet, ac fame pereat, cosque aliis in pabulum et alimentum relinquat? Quapropter Judæis Deus merito comminatur dicens *Isai.* m, 1 : « Ecce Dominator Dominus exercituum auferet ab Jerusalem et a Juda validum et fortem, omne robur panis et omne robur aquæ; » in quem locum 1). Hieronymus : « Habent, inquit, Judri panem, sed absque fortitudine; habent aquas, sed absque robore, legunt enim Scripturas, sed non intelligunt : tenent membranas, et Christum, qui in membranis scriptus est, perdiderunt : » sic ille. Cæterum ne quis temere aut casu fortuito hæc geri arbitretur, prudenter subjungit :

Ven.e. 6. NIJIL in terra sive causa fit, et de humo non
umru oritur dolor. — Docci non sorte vel fortuna, sed
aduitaii Dei providentia mundum administrari, quæ con-
tmi. sulil rebus humanis, non solum universis, verum
etiam singulis : Dominum quippe omnium rerum
ac moderatorem esse Deum, caque quæ geruntur
ejus geri directione atque numine; adcoque
haud sine causa impiis calamitates isliusmodi
evenire, quandoquidem nihil adversi accidat in
mundo sine causa vel temere, quod Deus non
prævideat atque dispenset, aut saltem non per-
mitlal, cum tamen facile posset impedire. Hæc
tamen quæcumque est calamitatum omnium et
miseriarum causa nequaquam extra hominem
quærenda est, nam «de humo non oritur dolor, »
id est, terra ipsa non suapte sponte mala ista pro-
germinai; neque casu ex humo, ut promiscue
solent herbæ, ista nascuntur; sed jacto prius pec-
cali semino, ex quo lota malorum pullulat seges.
Ciiimi- Non ergo terra, non aqua, non sol, non luna,
'X" non non malus aer aut alia quævis crca-
mentif, lura per se dolores hominibus creant, sed ipse-
** * met homo sibi dolorum omnium et miseriarum,
u.nn Hu® vitam mortalium exagitant, fons et origo
auuo- exsistit, dum peccatis suis iram Numinis accendit,
tur' et ad vindiciam creaturas sollicitat, et ingentes in
se ruinas extorquet. Id quod pulchro D. Grego-
rius lib. VI *Moral.* cap. v his verbis declarat : « De
humo dolor non egreditur, quia nequaquam
pœna de ea noscitur creatura quæ perculit, sed
de ea procul dubio quæ peccando vim percuo-

sionis extorsit, n Non ab æstu solis, non ab aeris
intemperie, non a violentia hominum, non a ne-
quitia dæmonum, sed a seipso traini impius tor-
menta sua : ipse solus prava sua voluntate in
causa est, quod mille doloribus pungatur : hæc
enim si nullam peccati labem mundo intulisset,
nec Libitina foret malefica, nec a belluis furor,
nec ab hostibus injuria, nec a dæmonibus po na
fuisset. Nunc autem peccato lethi via semel jiale-
facta, omnigena» calamitates qua data porta ruunt,
et quasi agmine facto morbi, mutilationes, cru-
ciatus corpus obruunt ; animum ægritudmes, in-
vidio», horrores et turbulentissima passiones de
statu mentis dejiciunt; unde pugna, doh, mali-
tia, incensiones urbium, interneciones civium,
provinciarum vastitas, rerumpubhearum interi-
tus, eversionses imperiorum, cum damnorum et
incommodorum iliade, cum horrorestygio, cum
formidanda et ærumnosa ækruilatc. Horum sane
omnium malorum unica et fontalis causa est pec-
catum, seu potius perversa hominis voluntas,
qua peccatum admittitur, divinum Numen offen-
ditur, et vel invitum ad vindictam provocatur.

Palet hoc in excidio Sodomitarum Gen. *xix*, ad d.q* «i
quos puniendos misit Dominus duos angelos vi- «-«h
sibili et eleganti forma conspicuos, quibus totum
supplicii negotium demandavit, ut flammis sui- paio-
phureis nefindam urbem perderent. Sed quid
opus erat tam dine ultionis administros tam for-
mosa specie inter perdendos homines apparere,
nisi ut, dum in illos quoque scelesti Sodomitas
nefanda patrare moliuntur, evidenter pateat, quam
ipsi soli sibi perditionis causa exsistant, et a tar-
dantibus et quodammodo invilisci reluctantibus
angelis sulphureum ignem extorqueant. Quod
expendens Solvianus lib. I *DcGub. Dei*, eleganter
ait : « Cum angelos Sodomam Deus milleret hoc
nobis probare voluit, scilicet, ut cum legeremus
quæ a Sodomitis angeli pertulissent, et videremus
scelerum immanitatem, criminum turpitudinem,
libidinum obsœnitatem; probaret utique nobis
Deus, quod ipse eos noluerit perdere, sed ipsi ex-
torserint ut perirent. » Uni ergo sibimetipsi im-
putare debet peccator perditionem suam et cala- Soll**
milatcm quam patitili*; quoniam ipse solus auc-
tur ed sui damni, sola causa est sui supplicii; pw
quemadmodum Deus *Ose.* xiii, 9 manifeste de-
clarat dicens : « Perditio tua Israel, p id est ut
Glossa exponit, *tu es ipse causa tuæ perditionis*.
Hinc >i universas, quæ m peccatorem armantur,
creaturas expenderis, nullam sano prtvtler ipsum
invenies, in quam referri possit ejus causa dam-
nationis : in sole enim et luna, et stellis, et igne,
cælcrisque, quibus non raro peccatores affligun-
tur, creaturis signa mera sunt, et interdum ins-
trumenta húmame perditionis, at vera ejus causa
in solo homine residet.

Hinc male tamen Eliphaz S. Jobum gravioris riirbn
alicujus criminis arguere conatur, tantum non P»?-
isliusmodi formans argumentum, *q. d.* Expende, Ulbomi<

ob mīJob, cansarnm efTecforiimqtiecontextum, boni
' ',n namque philosophi est nexuin rerum, quarum
/ ' aliit' nascuntur ex aliis, contemplari. Cum ergo
» b nihil in orbe terrarum sine causa eveniat, conse-
* qiuns est hanc etiam calamitatem tiiainnon abs-
que certa et determinata causa contigisse : atqui
sola pœnæ causa est culpa : quare omnino ne-
cesso est te gravem et enormem culpam ac de-
lictum admisisse, quod tam horrendo supplicio
afficiaris. ita quidem Eliphaz argumentatur, sed
male, quia Dei providentiam obtruncat et muti-
lat, arbitratus solam culpam unicam esse causam
irrogandre calamitatis, cum, uti in super, cap.
non semel indicavimus, satis constet, non eam
solam, nec adæquatam esse calamitatum, hujus
præsertim vitæ, causam; quandoquidem pii non
raro viri omni culpa vacantes et animi robore
præstantes, ad virtutem eorum perficiendam et
constantiam coronandam a Deo permittantur cum
maximis in hac vita difficultatibus conflictari,
atque exquisitis interdum tormentis excruciami :
quod ipsum tanquam eximium amicorum Dei
argumentum et nota maxime illustris in ipsomet
« hrislo Domino, adeoque Jobo ejus antitypo,
communi Patrum præconio celebratur.

V,T- 7. 7. Homo susciter ad laborem, et avis ad vola-
h" tui. — Præced. vers. Eliphaz dixerat nihil sine
t c,usa> est sine Numinis providentia, in orbe
tit-ir* gi ri ; quod jam allato hominis avtsque excinplo
c => confirmat, quorum unicuique naturæ sum con-
! firnnter Deus necessaria, quibus vitam sustentet
eii. ac tueatur, præsidia contulit; *homini* quidem
manu» ad laborandum, cl super omnia dædalum
ingenium, ad quidlibet quod ex usu sit excogi-
taiidimfsibique comparandum apprime sagax et
accommodum; avi vero, quod ratione carent, et
agriculturam nesciat, alas, quibus ad cibum ad-
volet, ac manus aucupis clTugiat. Ita D. Thomas
ad hunc locum, quem libens sequor, licet Pineda
noster et Sanctius ab illo recedant, qui varias
adierunt alias hæc cum præcedentibus connec-
tendi rationes, quas sigillatiti! recensere ac re-
fellere non est mei instituti; cui satis est eam,
quam simpliciore ac textui conformiorem ju-
dico. indicasse, ut ex ea deinde aliquid, quod ad
doctrinam et morum institutionem conferat, erua-
mus. Sensus itaque verborum Eliphazi, et vis ar-
gumenti, quo Jobum vel consolatur vel perslrin-
t, est hujusmodi, q. d. Non frustra, mi Job, tan-
ti-, cruciatibus atlligcris, cum non de humo aut
ex aere, sed ex culpa el peccato, quo non cures,
dolor ac poena oriatur; at esto, ut temetipsum
insolenter jactos, vere innocens esses, et omni
prorsus culpa vacares; homo tamen cum sis, na-
tus es ad laborem et dolorem, sicut avis ad vola-
tum : quare non est quod indignaris, quod con-
queraris, quod iraet furore temetipsum consumas
cl occidas, singultibus et ululatibus cuncta re-
pluns; cumidfcolum libi accidat, quod cuilibet com-
muni, quain hanc lucem editi sumus, naturæ lege,

vel ob solum peccatum originale potest accidere.
Hanc itaque calamitatem tuam ut æquo animo
feras, et a tantis querelis abstine is necesse est.

Videtur autem hic alludere ad id quod Moyses d.,,,. 2.
in cosmopoeia de architecto rerum omnium Deo •«fi»
post hominis creationem immediate subjungit;
illum scilicet cessavisse ab omni opere suo «quod »4 utw
creavit Deus ut faceret, » *Gen. n , 3*, hoc est adUD,1"a-
faciendum, sive ad operandum : volens nimirum
(sicut ad illuni locum Ambrosius Catharinus ani-
madvertit) hominem similiter sex diebus, id est
toto hujus mortalis vitæ tempore, operari; ut in
septimo, id est futuræ vitæ sæculo, possit requies-
cere, exemplo scilicet Domini sui, qui non nisi
post laborem et sex dierum opus ad dulcissimam
quietem venire voluit. Hebræa lectio manifesto hoc
insinuat, quæ sic habet, nw S O'nbx NT3

oser *Lara Elohim, tahhasot*, id est, *quod creaverat
Deus ad faciendum*; ita ut opus et continuus in
agendo labor homini vel ipsamel creationis lege
incumbat. Cum enim horno ex rebus diversis ac
repugnantibus configuratus sit, animo et cor-
pore, id est spiritu et carne, æviterno ac tempo-
rali, intelligibili et sensibili, luce prædito atque
tenebroso, ratio et necessitas exigebat et bona
homini proponi et mala; *bona* quibus utatur;
mala quæ vitet et caveat, quamobrcm illi data
est intelligentia, ut cognita bonorum malorum-
que natura, et in appetendis bonis et malis de-
clinandis vim suæ rationis exerceat. In quo cum
ob continuam spiritus et carnis luctam haud exi-
guus labor exantlandus sil, jure merito dicitur
homo *nasciad laborem*; quod non de fine, sed do eum
medio ad consequendum finem intelligendnm est; p*
adeoque certum exsistit, ut in felicissimo etiam
innocentiis statu de Adamo scriptum sil *Gen. n ,
1.* : « Posuit eum in paradiso voluptatis, ut ope-
rare et custodiret illum, » quod more suo
elegantèr D. Chrysostomus hom. 14 in *Gen.* his
verbis exponit : «Cum homines, inquit, omnibus
deliciis potirentur ibi vitam agentes, tam oblec-
tamenti eorum quæ videbant, quam ketitia eo-
rum quibus fruebantur; ne immodica prosperi-
tate homo insolesceret (omnem enim malitiam
docuit otium) propterea praecepit Deus, *ut opera-
retur, et custodiret illum* : si enim laboris omnis
esset expers, protinus ex mullo otio in ignaviam
prolapsus esset. Prius autem ait, *ut operaretur*,
deinde addit, *ut custodiret illum*, significans (ut
S. Augustinus lib. Vili De *Gen. ad litt.* cap. vili
notat) paradysum bene operando custoditum iri,
quoniam sic nihil admitteret, propter quod ab
eo expelli mereretur.

Post peccatum autem multo magis homo nas- JMm-
citar ad laborem, quia nimirum Deus sententia
in peccatorem lata ejecit eum de paradiso, ut
victum sibi labore conquireret, dicens *Gen. v, 17* : iu d
« .Maledicta terra in opere tuo : in laboribus co-
medos ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, et in sudore “ l
vultus tui vesceris pane tuo. » liane sane mise-

ram conditionem quotquot sumus Ada* filii hæreditario quasi jure sortimur, ut inerito de se quisque dicere possit illud ZæA. m i, 13 : « Homo agricola ego sum : quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea, » id est, homo sum natus ad laborandum sequens exemplum Adæ, qui laborando vesceba' ir pane suo. Septuaginta pro *exemplo* vertunt, ίιν ά/jjwzc; l[^]lvtr*oi p*», *quia homo genuit me*, id e*4, quia sum filius Adæ, idcirco sortitus sum conditionem ejus qui me genuit. Vere igitur « homo nascitur ad laborem ; » quidni etiam ad dolorem? omnes enim laboramus, omnes pariter et dolemus : nec est a supremo rege usque ad vilissimum et abjectissimum mancipium qui se valeat ab hoc duplici onere laboris et doloris eximere ; « Vides quoniam tu laborem et dolorem ponsideras, » ait David *Psalm.* ix, 14, quia videlicet Dominus in actionibus nostris laborem, et in passionibus dolorem agnoscit ; quapropter idem Vales so bis paratum exhibet dicens *Psalm.* Lvi, 8 : « Paratum cor meum Deus, paratum cor meum : » paratus quippe erat ad laborandum, atque ideo dicebat *Psa/ m. cxMii*, 60 : « Paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mmdat i tua . » paratus etiam ad dolorem æquo animo ferendum *Psalm.* XXXIX, 18 : « Nam et ego, inquit, in flagella paratus sum, et dolor mens in conspectu meo semper. » Nemo igitur est qui sine labore ac sine

Hwht». t|ojorc v;vaf SC[S| levissimum virtutis laborem doloie. et suavissimum dolorem detrectemus, in alium utique molestissimum atque amarissimum vitiorum incidemus : de impiis enim dictum est *Psalm.* Lixii, o : « In labore hominum non sunt, el cum hominibus non flagellabuntur; » sed num ideo sino labore el sine dolore vivunt? nequaquam :

Qoi nen quinimo, quia in labore hominum non sunt, àlbore0 *a')Orc dæmonum detinentur, quamobrem Umi- subjungitur tfttd. vers. 6 : « Ideo tenuit eos super-nam est hia, operti sunt iniquitate et impietate sua. n Q >is-

(In's UPbir levissimum laborem hominum fugit nam. (qui est labor virtutis, quem nemo solus sustinet, sed nobiscum simul Dominus ipse omnipotens portat) el quisquis suavissimum dolorem rejicit, cujus extrema æternæ suavitatis sunt plena, is superbite et iniquitatis labori ac dolori cervicem submittit, qui et cum talento plumbi el cum gemitibus mortis confertur. Satius est ergo in fervore spiritus utiliter laborare, quam in lepidii ile mentis majore ac prorsus inutili, imo et noxio labore torqueri.

Dnjasri- Itaque magna pars philosophiæ diristianæ in ufd,|Q co l)OS'ta csb lll intelligamus hujus vitæ lelicilalem honestissimis in laboribus esse collocat un, labori- quos qui mente sapicnliagne pfæcçllunt sponte el genereose debeant adsciscero. Luculentum hujus rei testimonium et exemplum habemus in s. Pao- apostolo Paulo, qui vilæ otium atque desidiam * a/ Yj- ca,w PcÍls d angue duxit tugitque, et in gjro Uran- nlilium laborum incredibili constantia semper üam. est versalus; cujus propterea gloriosum symbo-

lum fertur gladius et corona, quibus illud breve, sed divinum epigramma adjungitur II Cor. xi, 23 : « In laboribus plurimis, n ut omnes intelligant, summa prope tum animi tum corporis contentione opus esse, quæ *gladio* significatur, et magno invicloque annuo exsorbendos esse labores, si quis corona potiri velit. Hæc enim est illius clara professio, cum de spargendo Christi evangelio doccndisque hominibus loquitur Colos*. i, 19 : « In quo et laboro certando. » Sufficere posse videbatur ad indicandum laboriosissimum illius animum toleranliamque invictam, si dixisset lanium : « In quo et laboro; n sed addidit *ru i indo* : in (iræco est metaphora ducta ab illis qui in agone contendunt, hoc est, laboro ut strenuus pugil et Olympionices, tolis viribus, nervorum omnium contentione, vehementi ubique nisu conatuque depugnans. Mihi certe videtur Pin. D. Paulus non minus otium quam improbissio« olii mum dæmonem fugisse, et socordis vilæ delicias ***• pari cum vitio el crimine loco posuisse»

Cæterum quia sæpe labor hominum imbecillitali durior el gravior videri solet, hoc divina cnjancquoqne bonitas machinata est, el providit, ut honestissimiso laboribus suavitus quædam anitapute. mi sequatur, plena humanissimæ voluptatis, quæ mirifice ad laborandum exsuscitet, uli pulchre Pindarus *Nem.* 7 canit : Ei îw .ç t.v, tð rtpwv TîtStf/jrat, si *labor fuit, dcleitutio co major accedit.* Verum sanctius clegantiusque Isidoras Pelusiota lib. II *I'pist.* 136 ail «wu; xxt iti Tiru àxplabores et jucunditates per summitotes seu *cx/rema tonjwigi* : ñamad quem, inquit idem sanctus, labores accesserunt, voluptates etiam atque oblectamenta poslmodum subsequenlur. Videtur id a Platone mutuatus, qui m *PhæJ.* dolorem el voluptatem ix pii; est tx *cudcm vertice*, connexa et suis capitibus jugata monet, sic ut unum sine altero nemo queat accipere. Eo, ut opinor, etiam collineabat Cyrilus Alexandrinus, cum rn *Miduv.* scribens breviter et rotunde sic ait, ri>x; t w» tuxiu* xxi

finis laborum gloria et voluptas, nimirum ex con-yuu u-scîentia recle factorum el complurium merito- t>nnn rum : laborantibus enim oritur cornucopia merilis, opulenta donisque magnis, quibus in æter-Coruuco' num felicissime jucundissimoque fruuntur : sic Pu | quippe *Amaltliuc cornu* interpretari solitum q ^uu aiunt, et átxxZOíxv illum significare, qui minime Amil-
id est dissolutus, sed gnavus, el in agendo induslrius for< t, uno verbo «UxXxt k, *durus*, sire- " Ynia' nuns, Lboriobus; per cornu vero bovis, quod at. animal esi laboriosissimum, *opificem* innui; botros autem et fructuum varietatem in eodem esse cornu, ut dives omnium *copia* significetur. Denique ubi hujusmodi cornu fuerit eo subilo induci ç7*0.* iaiaeva Kit *gciiwn*
et bonam fortunam, ut est apud Joannem Stobæum *serm.* S4. E quibus omnibus luculenter patet quanta sit labori merces, el quam vere homo

nascitur ad laborera. Quod autem additur :

Et avis ad volatom. — In Hebræo est **cp1**
»py **XT3r** ftene *rcsrcph iagbihi hiiph*, id est. *filia*
v« rrj *avium se volando devant*; sed non satis constat in-
ter llebræos quid {pH rescgp'i significet : pluribus
•ipoi. placet prunas significare, qui locum hunc ita ex-
plicant, *filia prunarum*, id est scintilla) quæ excu-
tiuntur e prunis, *se volando elevant*. Aliis placet
avem significare, quos hoc loco Vulgatus inter-
pres secutus est, atque etiam Septuaginta, qui sic
vertunt, wood **ii** -p-i; rà úyr./.á rrfrcvrx, *pulli au-*
tem vulturis ad suLhmia volitant; Symmachus, ra
Tùia Tw Trcnwûv tydki tTTipi, *filiis volatilium attol-*
lunt pennas; Aquila, / .xi vfei irrr.v:5, *et filii volucris*;
Complutensis habet, wood St durò/, *pulli autem*
aquilarum. Vulgatus tamen in *Cant.* cap. vin, G
sequitur priorem Hebræorum interpretationem
dum illud cap. vin, V7X **H*2^"l, rispeha rispe**
es, ita vertit, *lampades ejus lampades ignis*; Sep-
tuaginta vero etiam isto loco in secunda persti-
terunt sententia vertentes «cdzrqx àvtz;
cujo;, *alce ejus alce ignis*. Primam tamen tam ipsi
quam Vulgatus sunt secuti *Psal.* lxxviii,48, ubi
legitur : « Tradidit grandini jumenta eorum et
possessionem eorum igni, » hebraico **D*5tnh lar-**
saphim, id est *carbonibus ignitis*; Septuaginta zvjł,
V i ?io° Vu °6û^üs denique llebræis magis pla-
10clpl.° cel *diabolum* significari, quibus hoc loco assenli-
tnr tur Chaldæus vertens *filiis dæmonum*, quomodo
cliam Vulgatus vocem illam interpretatur *llabac-*
ni, 5 : *Egre lietur diabolus* (hebraico «pn *rcsceph*)
ante pedes ejus : sic autem vocatur ob nimiam
qua pollet celeritatem; unde etiam in evangelio
Luc. vin, 5 per *volucres cali*, qui alienum semen
in terram jactum rapiunt, intelligunlur dæmo-
nes, qui hominibus insidiantur, ut verbum Dei
rapiant de cordibus eorum, ne credentes salvi
fiant. Quod si igitur hoc loco etiam pro *ave* dia-
bolum vertamus (ut ex Vulgati sententia possu-
mus, et quibusdam llebræis placet) prorsus ad-
mirabilis erit similitudo rem declarans inaudi-
tam, quæ validam continet rationem, ad cos, qui
opes et potentiam nimis avide quierunt, vehe-
menter (si saperont) percellendos et compescen-
dos; et tunc vertendum erit, *filiis dæmonum eleva-*
bunt volatum, ut sil sensus istiusmodi, g. d. Homo
quidem natus est ad laborem, impii vero lilii dæ-
inonuin volare nituntur per superbiam cl divi-
tiarum cupiditatem, e rapto vivere satagentes.
Alilr Notandum hic verba illa, *et avis ad volatum*
aikr bifariam accipi et explicari posse, *primo* quidem,
ni» Hc- quasi per dissimilitudinem inter homines et aves
t'iia p- assignando discrimen modi, quo sibi viciu-
parant : quoniam *Matth.* vi, 26 aves a non serunt,
neque metunt, neque congregant in horrea; »
sed Deus pascit illas ex alieno agricolarum la-
bore; soloque volatu, qui ipsis simul suavis ac
jucundus accidit, sibi victum parant. Non sic
homo, cui et semente cl messe ac multo labore
opus est, ut cibum sibi congruum paret, ac vitam

sustentet; alioquin in superbiam et elationem
erigeretur, socordem et inertem vitam ageret,
aliena concupisceret ac raperet, non secus atque
avisant diabolus, quem per avem in Scripturis
designari diximus. Fort issis etiam hoc dictum
fuerit ad hominem ad honestos labores exstimu-
landum, eo quod diabolus adinstar vulturis aul
aviscujuspiam rapacis jugiter circumvolitet, quie-
tens quem devoret : quamobrem adversus ipsum
assidue vigilandum, el orationi jugiter vacan-
dum monet Apostolus I *Petr.* v, 8, ne nos otiosos
ac desides inveniat, et opprimat ac discerpat in-
cautos. Huic expositioni favet etiam D. Chrysos-
tomi interpretatio dicentis aves nasci ad volan-
dum, quia volatu sibi consulunt, et laqueorum
vikeque discrimina facile evadunt, juxta illud
Salomonis *Prov.* i, 17 : « Frustra jacitur rete ante
oculos pennatorum; » homo autem non tam fa-
cili negotio pericula, quibus circumdatus est,
evadit, sed magno labore se tueri, atque ingen-
tes tentationes sustinere ac fortiter superare de-
bet, ne pereat; ideoque ad laborem esse natum
constat. *Secundo* etiam hic locus explicari potest
per modum similitudinis, quemadmodum l). Gre-
gorius lib. VI *Moral.* cap. vii insinuat, ut nimi- Uoxole-
rum sicut avis maxima cum voluptate volat, sic
homo etiam alacriter summa devotione atque
animi propensione piis sese studiis et laboribus sianum
dedat, seque totum in Dei sui obsequium impen-
dat : hoc enim Christo Domino gratissimum est,
a qui, ut Apostolus ait *Tit.* i, 14, dedit scriiÿlip-
sum, ut mundaret sibi populum accceptabilem,
sectatorem bonorum operum, » hoc est magna
cum alacritate at pie ingenti studio et animo vir-
tutis opera capessentem.

Mystice cum S. Gregorio ad hunc locum in *ho-* Domo
mine hærcdem primi parentis et inobedientiæ ip-
sius imitatore; in *avi* vero novi hominis Jesu ren d
Christi lilium et sectatorem intellige : ille enim ipinto-
ut filius terreni solum terrenis inhiat, et intimi,
quæ corruptioni obnoxia sunt, desiderat; iste
vero ut filius cœleslis in cœlum evolat, atque ad
immarcescibilem æternæ gloriæ coronam anhe-
lat. *Homo* ergo (id est conditione terrenus atque
peccator) *ad laborem natus est*, quia undique cu-
rarum spinis et molestiarum tribulis circumpun-
gitur, el in ipsis etiam lautis opiparisque convi-
viis pane doloris ac laboris vescitur, ut pœnain
suæ inobedientiæ sustineat illa Domini sententia
decret un *Gen.* m, 19 : « In sudore vultus tui ves-
ceris pane tuo; » at *avis* (id est vir justus, cujus
conversatio in cœlis est, el ab omni terrena col-
luvione semota) *nascitur ad volatum*, quia dum
meritis præsenlibus et spe futurorum bonorum
alatus mente in cœlum evolat, molestiis hujus
mundi sese eximit, cl in arcem deliciosos tran-
quillitatis ascendit. Hic itaque ad volatum natus
est, quia dum se amore a terrenis elongat, el in
terra se peregrinum reputat, si quæ forsitan ad-
versa incidant, in illis tanquam in alienis cl vix

ad so pertinentibus non laborat. Unde S. Gregorius lib. VI *Morat*, cap. vu : a Sancti, inquit, viri, quia transeuntia non amant, non solum nulla temporalium desideriorum pondera tolerant, sed et si quæ adversa consurgunt, in ipsis suis pressuris el languoribus non laborant : quid enim flagellis durius? el tamen flagellatis Apostolis scriptum est *Actor*, v, 41 : *Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Quid ergo eorum mentibus labor est, quibus et pœna verberum labor non est? *Homo ergo ad laborem nascitur*, quia ille hujus mundi veraciter mala sentit, qui ejus bona inhianter appetit : nam cujus mens ad alta suspenditur, sub ipsa est quidquid exterius contra ipsam movetur : » sic ille. Vere igitur magna est vitæ studiosa^ et perfecta jucunditas, qua homo, sive ad cor suum ingrediatur, sive ad exteriora egrediatur, sive lana et pelle spoliatur, semper lamen uberrima sanctarum deliciarum pascua inveniet.

Homo Ex dictis, ut opinor, salis liquido constat hominem ad laborem non quidem ut finem, sed ut medium, quo ad Deum, qui finis noster est, perveniatur : sicut enim mundum non propter se, sed propter Deum fecit » sed propter hominem, qui eo utitur : ita ipsum hominem propter se, non quasi obsequio ejus indigeat, sed ut esset qui opera ejus intelligeret, qui providentiam disponendi, rationem faciendi, virtutem consummandi et sensu admirari et voce proloqui posset; quorum omnium summa hæc est, ut Deum colat. Quod cum sine studio et assiduo labore præstari non possit, consequens etiam est, ut ad laborem, præsertim mentis el ingenii, natus sit, qui haudquaquam minor est quam corporis : nam *Eccl.* i, 18 « qui addit scientiam, addit et laborem : p et « sine dolore non vivitur in amore, » ut pius scriptor Thomas de Kempis ait; unde ulterius facilius colligitur, quales labores quælibet opera potissimum a nobis exigantur, scilicet pietatis ac religionis, quæ ut Deo grata sint, non ex tristitia aut necessitate, non cum tadio aut pigritia, sed alacriter, libero, ferventer et diligenter obeunda sunt. Hilares enim, strenuos, veloces el ferventes operatores diligit Deus, qui prompto laetoque animo ipsum querant, juxta illud *I^{ah}n.* xxxix, 17 : « Exsultent el talenti- super te omnes quærentes te; p el iterum *Psal.* civ, 4 : « Letetur cor quærentium Dominum. Quærite Dominum, et continuamini ; quærito faciem ejus semper : » dum ait *confirmamini*, robur exigit et fortitudinem ad pigritiam et pusillanimitatem expellendam; dum vero addit *semper*, jugem postulat continuationem ad animi evagationem et mentis inconstantiam coercendam omnemque inanem interruptionem excludendam; per *faciem* denique significat divinam præsentiam, ut nimirum opera nostra in conspectu Dei et ipso intuentem faciamus, quod ad devotionem et spiritus fervorem excitandum et continuandum plurimum juvat. Bis autem dicit, *quærito faciem ejus*, et *quærito faciem ejus*, insinuans Deum per duplicis, activæ et contemplativæ (scilicet et contemplativos) vitæ opera quaerendum esse, quandoquidem ad utriusque vite labores et opera nati et formati sumus, licet non parem omnem ad utramque habeant capacitatem : nam quidam quasi peculiariter nati videntur ad contemplationem, ad quam, teste D. Gregorio lib. VI *Moral*, cap. xvii, naturalem habent aptitudinem et propensionem; alii vero contra toti potius ad activæ vite labores nati videntur, cum ad contemplationem prorsus sint inepti : quales fere sunt homines rudiores, ut fabri ferrarii, et ejusmodi opifices, quos Ecclesiasticus ad sapientiam ineptos esse profitetur, cum alioquin ad opera mechanica sint aptissimi, et sic a natura formati, atque usu exculti, ut in iis non raro ad stuporem omnium mirifice excellant.

Unusquisque igitur pro virili suo Deum ante omnia quærere debet, idque potissimum per ea opera, ad quæ peculiariter a natura formatus ac natus, aut per Dei gratiam singulariter vocatus ac renatus videtur : gratia etenim mirifice naturam perficit, unde sicut homo natura lege nascitur ad laborem, ita per baptismum renascitur ad amplius et perfectius laborandum, secundum propensionem quam unicuique dei gratia et virtus infusa divinitus impertitur, dum speciali vocatione singulos non raro excitat el ad labores pro Dei gloria suscipiendos, et ad pia opera statui suo convenientia fortiter simul ac suaviter quodammodo impellit. Hanc opinor ob causam comparatur in Evangelio *Matth.* xx, 1 Deus homini patrifamilios, qui uno eodemque die a primo mane usque ad vesperam quinquies exivit ad conducendum operarios in vineam suam, et quos invenit otiosos acriter increpuit, quod a natura statuque suo per otium el desidiam degenerarent; haud obscure insinuans nobis omnibus a primo mane rationis elucescentis usque ad mortis vesperam operandum et instanter laborandum esse; siquidem propterea nati et regenerati sumus.

8. Quæ ad Deum EGO DEPRECABOR DOMINUM, ET AD Deum per eloquium meum. — Cum, inquit, in hac javila non ad quietem et gaudia, sed ad laborem Utitur el dolorem nati simus, idcirco haudquaquam impatienter agam, nec obmurmurabo; sed humiliter me geram, el supplex Dominum deprecabor ut mihi opem ferat, et ad Deum confugiam, qui tutissimus est laborum ac malorum omnium portus, Hisce verbis Eliphaz Jobum adhortatur ut ad Deum se convertat, ejusdemque auxilium in suis adversitatibus imploret; quoniam ipse solus tot tantisque malis remedium adferre et omnes omnino calamitates abstergere ac penitus tollere cum voluerit potest, q. d. Si hoc idem mihi quod tibi infortunium evenisset, haudquaquam certe, ut tu facis, ita me torque-

Unusquisque igitur pro virili suo Deum ante omnia quærere debet, idque potissimum per ea opera, ad quæ peculiariter a natura formatus ac natus, aut per Dei gratiam singulariter vocatus ac renatus videtur : gratia etenim mirifice naturam perficit, unde sicut homo natura lege nascitur ad laborem, ita per baptismum renascitur ad amplius et perfectius laborandum, secundum propensionem quam unicuique dei gratia et virtus infusa divinitus impertitur, dum speciali vocatione singulos non raro excitat el ad labores pro Dei gloria suscipiendos, et ad pia opera statui suo convenientia fortiter simul ac suaviter quodammodo impellit. Hanc opinor ob causam comparatur in Evangelio *Matth.* xx, 1 Deus homini patrifamilios, qui uno eodemque die a primo mane usque ad vesperam quinquies exivit ad conducendum operarios in vineam suam, et quos invenit otiosos acriter increpuit, quod a natura statuque suo per otium el desidiam degenerarent; haud obscure insinuans nobis omnibus a primo mane rationis elucescentis usque ad mortis vesperam operandum et instanter laborandum esse; siquidem propterea nati et regenerati sumus.

8. Quæ ad Deum EGO DEPRECABOR DOMINUM, ET AD Deum per eloquium meum. — Cum, inquit, in hac javila non ad quietem et gaudia, sed ad laborem Utitur el dolorem nati simus, idcirco haudquaquam impatienter agam, nec obmurmurabo; sed humiliter me geram, el supplex Dominum deprecabor ut mihi opem ferat, et ad Deum confugiam, qui tutissimus est laborum ac malorum omnium portus, Hisce verbis Eliphaz Jobum adhortatur ut ad Deum se convertat, ejusdemque auxilium in suis adversitatibus imploret; quoniam ipse solus tot tantisque malis remedium adferre et omnes omnino calamitates abstergere ac penitus tollere cum voluerit potest, q. d. Si hoc idem mihi quod tibi infortunium evenisset, haudquaquam certe, ut tu facis, ita me torque-

rem, aut in querelas tam acerbis prorumperem, nec diei nativitatē mere maledicerem; sed supplices ad Deum preces funderem, et ad ipsum converterem eloquium meum: existimabat enim Eliphaz Jobum ira precipitem de statu mentis dejectum, pro precibus, quas in tantis rerumnis constitutus Deo supplex offerre debuisset, impia et blasphema omnino verba reposuisse; in quo gravissime decipiebatur, quod verborum Jobi sensum ac vim minime intellexisset, ad externam duntaxat speciem eorum superficie tenus attendens, nec altissima quae in eis continebantur mysteria ullo modo penetrans. Unde accidit ut pharisaici quidpiam pateretur, Jobum in animo suo apud semelipsum despiciendo, seque ipsi tacito preferendo, tantum non dicens: Ego sane non probo Jobi mentem parum initem, quin potius prosperis rebus utens ac bene valens Deum precor, ut bonam mihi mentem conservet, atque ad communes hujus vitre labores perferendos, nec non ad graviores, si quando ingruerint, calamitates generose ac constanter sustinendas roboraret augeatque. Homo quippe sum, humani nihil a me alienum putans, et ex hoc luctuoso Jobi spectaculo manifeste disco ac video nihil fidendum prosperitati: quare mihi metipsi bene consulo, dum calamitatis tempus antevertō, et animum meum ad quemvis eventum constanter excipiendum ac fortiter tolerandum comparo, et auxilium Dei imploro;

Nadoat ,>ru<lcnlr sane in rerumnis et difficultatibus io' iMR- Per dePrccal*onc,n confugii ad Deum, qui in nani* dif- tura ipsa inseruit tacitos velati igniculos, quibus icnluti- in Juris gravibusque rebus animus attolleretur büsoptm , polcnussinium cæli Dominum et tutorem uni- Bti fūi- versilatis invocandum; quod natur@ testimonium p'ærire. divine urget Tertullianus lib. *De Testan. animæ*, cum ostendit homines, qui de divinitate, deque magna Numinis potentia et augusta ejus maiestate ac providentissima in omnes benevolentia nihil unquam acceperint aut intellexerint, in miseris tamen afflictisque rebus oculos in culum tollere consuevisse, et ebulliente in amicum sonum corde illud dicere: « Deus adjuva, » (piasi foret non dubia ipsius animi et naturæ professio, nullum sibi salis esse; pollens autem ac suminum aliquod esse Numen et dominantem in orbe Deum, ad quem spectaret communibus vitæ ærumnis et impotenti aliorum violentia oppressum e calamitate eripere ac liberare. Ha Plato in *TAæL* egregie asseruit homines in belli casibus, morbis, tempestatibus et summis periculis constitutos habere Deos âp/wa; praesides et A aforC3 * s*c cnim academici cum aliis pne- T7 un, stantibus in philosophia viris disputabant, pios Bftitu. omnes, qui animum suum a vitiis et libidine tbm avocarent, esse divites charissimos, a quibus non ii 'u poterant non bonis eximiis ornari et in adversa fortuna defendi: quam ob causam Themistocles *Orat.* 5, rn rtû Giù id est *Dei benevolentiam*,

vocat çuXax'niptev, *inexpugnabile praesidium, quod* nimirum amicus ille Numinis favor pro lorica et clypeo esso videatur. Quod adhuc clarius et longe sanctius Propheta regius innuit, quando ingenti hetitia delibutus ita canit *Psalm.* v, 13: « Scuto bonæ voluntatis tum coronasti nos: » bonam ipsam Dei erga nos voluntatem Proplium divinitus appellat *scutum*, quo non modopotentissime in acerba fortuna tegimur, verum KQloa etiam, quasi omen sil victoria?, vincimus ac triumphamus, et proinde nos illo dicit coronari, non aureo gemmcoque diademate, sed insigni Dei humanitate, quæ fiduciam nostram inaurat, et palmis victricibus decorat; vel nos ait *scuto coronari*, hoc est velut aheneo vallo circumcingi, et undique muniri, ut inlelligamus ad illos, qui pia fiducia Deo se committunt, nihil adversi, nisi illo volente, penetrare posse.

Sed quid scutum ad coronam? quid scuti hor- Dei sca-ror ad corona? pulchritudinem? scutum aheneum tom * est, corona aurea; scutum ad belli pulverem, corona ad victoriæ laetitiam comparatur: qui deal *scutum* bellum clamat, sudores et vulnera innuit; qui *coronam* offert, victoriam, pacem, lætilliam prædicat. Hoc quidem in hujus mundi stadio sic se habet, at Deus omnia simul largitur athleticis suis, qui cum dat scutum non sinit etiam coronam desiderari; sed (piem scuto armat simul corona condecorat, ut nihil desit, quod tibi non veniat in munere divino. Hinc utique apostoli, et Sancio- religionis Christiano? lumina, viri s meti, qui omnes, quasi forent sub Dei lato et flammifero uni- jûta eit bone tuti et muniti, pro communi et heroico symbolo hoc sumpsisse videntur: « In Domino confido, » Christi nimirum imitatione, de quo Judæi fatebantur dicentes *Matth.* xxvii, 43: « Confidit in Deo: » sic expresse D. Paulus honorato hoc elegio gloriatur *hom.* xiv, 14: « Confido in Domino Jesu; » et ante evangelium David *Psalm.* X, vers. i: « In Domino confido. » Item Machabæi victoriis inclyti, quas non tam ferro quam divinai fiducio» armis retulerunt, qui cum agerent apud suos de multitudine et potentia inimicorum in hunc modum loquuntur || *Mach.* viii, 18: « Illi quidem armis confidunt simul et audacia; nos autem in omnipotente Domino, qui potest et venientes adversum nos et universum mundum uno nutu delere, confidimus. » Sic apud Hebræos, quamdiu legis amor Numinisque timor vigit, velut tessera illa communis audiebatur: « In Domino Deo nostro confidimus, » ut Isaías testatur cap. xxxvi, vers. 7. Denique plenæ sunt ultriusque Testamenti paginæ et omnium litterarum monumenta gloriosis factis divinisque oraculis ac monilis, <piæ fiduciam hanc suadeant; pro qua hic Eliphaz aliquot versibus sequentibus præclara quædam ex divinæ gubernationis ratione depromit argumenta.

9. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia Vm.* absque numero. — Quoniam super, vers, admo-

U-Ui
IK'D
fi inditn
eidLre
dcbet.

nun at Ut ad Deum so converteret, cjusque cle-
mentiam et opem in suis alllictionibus implora-
ret, no ex pusillanimitate de sua desperans sa-
luto a divino auxilio invocando retardaretur,
quod omnes fortunas suas jam amissas clima-
nabili so morbo insuper affectum cernuet: ap-
tissime hic infinitam Dei potentiam inagnillcen-
tiamque commemorat, ut doceat nullius res adeo
afiliólas ac deploratas exsistere, quas non facil-
lime Deus, cum voluerit, possit erigere, atque
in integrum restituere; idcoque in solo Deo fidu-
ciam omnem esse collocandam. Ad hanc porro
fiduciam duobus precipue modis erudit nos Deus
et quasi manuducit, nimirum declaratione in-
viche potentiæ sua* gloriosæque majestatis, cui
nihil resistat; et immittendis calamitatibus, c
quibus nulla humana vis eripere et tueri possit,
ut homines cognita imbecillitile sua, atque in-
superabili Dei robore percepto, ad illum velut
unicum in rebus profligatis perfugium recurrant,
qui solus possit omnia, et reliqua sine ipso ni-
hil : quaniobrem in Scripturis Enx/. xv, 3, vo-
calnr *Omnipotens nomen ejus*, quod divine i xpo-
neo Del* nens S. Dionysius lib. *De Dio. Norn.* cap. vm do-
cet duplici modo Deum dici it xvt eíú vau/.v wtl á-u-
id est *omnipotentem et hifimtꝑotentem* ;
hl *causn^fer eminenter*, « quatenus nimirum
Ur e; omnem potentiam in semelipso anticipat, et emi-
iminni- neuter continet, ut omnis potentiæ causa, nec
✎ non omnia per potentiam inenarrabilem et incir-
cumscriptam producit, ut auctor ipsius esse po-
lenliæ tam universalis quam cujuslibet particu-
laris; « siquidem ab ipso est omnis potentia om-
nisque vii tus, seu vis agendi et operandi, omnis
vigor, omnis efficacitas in omnibus rebus creatis,
in terra, in mari, in astris, in lapidibus, metallis,
plantis, animalibus, ipsisque angelis; in quibus
omnibus vis omnis operandi aliquid est tenuis
dunlaxat participatio potentiæ divina».

y K Secundo dicitur *formaliter* « Omnipotens, qua-
ter em- tenus *scilicet* infinilipotens est non solum omnem
n pirnt polcnfam [roducere, sed etiam quod supra om-
t/i ncm quoquo ipsam per se potentiam exsslat, et
* quod desuper possit infinities infinitas alias re-
rum poUnlias producere, et quod infinita* et in
infinitum producendos potentiæ non possint su-
pr.i quaaai infinitam potentiæ illius polenlificæ ef-
fectionem hebetare. » Deus igitur ipse in se for-
maliler est polenliæ infinitas, vel potius ipsamel
potentia infinita per se subsistens : potest enim
omnia quæ mens creata potest concipere; quæ
prorsus in omni genere et specie sunt infinita,
v. g. infinitos mundos huic nostro mundo simi-
les, et alios huic dissimiles, infinitos angelos, in-
finitos populos, infinitum aurum, argentum, la-
pides pretiosos, oc., nec solum potest omnia
quæ mens creata potest concipere, idque in quan-
tavis magna multitudine, quantitate ae perfec-
tione, sed etiam quidquid ipso sua infinita sa-
pientia potest extra vel intra so concipere; quæ

infinities plura cl magis mirabilia sunt, quam ea
quæ possunt concipi a meate creala. Quidquid
enim sua mente infinita potest interius concipere
seu formare inlciligendo , potest exterius produ-
cere et formare creando, et hoc modo potentia
ipsius sapienliæ coequalur : porro lleo omnia
potest facere repente, sine mora tempo:fa, et sine
ulto labore, summa cl infinita facilitate, solo
nulo biæ voluntatis, cl solo verbo; quare longe
facilius illi esset mille mundos novos excitare
quam nobis nomen *mundus* pronuntiare; et ta-
men nobis nihil facilius verbo. Notandum lamen **Quomodo**
(ut in questione prorsus theologica præcise lo-
quamur) quando Deum dirimas pos^e facere iu
omni genere infinita, hoc intelligi de infinitis*
fyncatcjinemuLcc (ut schiolastci loquuntur) non 16
atejoremalice sumptis, id ot posse illum tot res
cnjusvis generis facere, ut semper possil plores
et plures sino fine, adeo ul nullus numerus tam
magnus concipi queat, quin tot et plures sine
line possit facere ; sic tamen, ul nunquam faciat
infinitum aclu, juxta probabiliorem S. Thoma»
cl mullorum aliorum sententiam, quia repugnat
creature aclu esse infinitam, ut passim theologi
docent.

Hic igitur iufinitipolens Deus hoc loco ab Eli-
phazo dicitur facere « magua el inscrutabilia cl
mirabilia absque numero,» quod fere coincidil
cum illa Davidis sententia præ admiratione excla-
mantis *Vsalm.* cx, 2 : « Magna opera Domini! »
item cum illa *V¿ahn.* cxxxv, 1 : u Qui facit mira-
abilia magna solus,» quibus verbis profitetur
Propheta Deum solum et magna facere, cl mira-
abilia operari ; quæ licet ejus potentiam cl sapien- io tu
tiain potissimum manifestent, attamen ejusdem
quoque benignitatem non obscure declarant : tCDba v
quod enim adeo magna et pulchra sint, opificis 4
potentiam ac sapientiam indicant; quod autem
propter nos et in usum nostrum facta sint, con-
ditoris eorum benignitatem ac immensam boni-
tatem mirifice commendant. Quapropter Vates qui-
dem regius ex magnis Dei operibus nos ad poten-
tissimi benignissimique Numinis confessionem ac
laudem ubique excitat ; Eliphaz vero eadem hic
commemoratur, ul proposita divinorum operum
magnitudine vel insolentem, ut ipse perperam
opinabatur, Jobi animum deprimeret aut saltem
erigeret desperantem : quoniam ad ulrumque
divina* polenliæ consideratio plurimum valet,
quæ in magnis, inusitatis ac formidandis operi-
bus (quæ *Psalm.* lxxv, 3, *inscrutabilia, mirabilia*
el *terribilia Dei* nominantur) maxime relucet,
quibus omnes, chain superbitimi gigantes, qui
vel civium ipsum violare ferro el impia manu
stulle moliuntur, et coronati reges, cl augusti im-
peratores, velint nolint, caput suum inclinent,
el majorem quamdam manum robustioremque
agnoscant Decesse est; quod ul Jobo magis in-
culcet, ad particularia quædam Dei mirabilia
descendit dicens ;

Vrrt. <8. IO. QUI DAT PLUVIAM SUPER FACIEM TERRAI, ET IR-

D., p. rigat aquis UNIVERSA. — Mirabilem Dei in pluvio

imbriumque generatione ac dispensatione poten-

tiam providentiamque commendat, quam eodem

sensu David et iisdem pene verbis depradicat,

atque inter magnifica Dei opera recenset, dicens

Psalm. cxlvi, 8 : « Qui operit coelum nubibus, el

parat terra pluviam,» id est, qui facit e terra va-

poribus nubes in sublimi concreescere ac coelum

quodammodo operire, ut deinde solaribus radiis

aut aliarum planetarum influentiis praparatie ac

solult, terram ipsam, unde humorem college-

rant, fecundis imbribus augeant, gravidentque

ad mirificos el multiplices foetus. Quod haud du-

c?sc omnipotentis atque divino virtutis in-

dicium oracula testantur, dum hanc supremam

pluvio potestatem soli Deo propriam et aliis in-

communicabilem esse tradunt ; ac voluti certum

et infallibile vero divinitatis argumentum assig-

nant, quo tanquam signo distinctive a falsis

Gentium diis distinguatur : sic enim Jeremias ait

cap. XIV, 22 : « Numquidsunl in sculptilibus Gen-

tium qui pluant? aut coeli possunt dare imbres?

Nonne tu es Dominus Deus noster, quem exspecta-

vimus? tu enim fecisti omnia hoc,» ubi Aquila le-

git, ut. fanv iv TCĬ; uaratet; t úv iftvüv útT:X«*», *numquíl*

est in vanitatibus gentium qui pluat? q. d. Vanum

esse numen, cui non adsit potestas pluendi :

quam Paulus quoque Ador. xiv, 16 esse verum

divinatis testimonium profitetur Deum vivum

prædicans, «qui non sine testimonio semefipsum

reliquit benefaciens de coelo, dans pluvias et

tempora fructifera, implens cibo et Iretitia corda

nostra.» Per *pluviam* quippe Deus cunctis mortali-

bus testatam esse voluit suam omnipotentiam ac

providentiam (quo enim mortalium vis hoc opus

admirabile tam frequens tamque utile perficeret?)

ncc non beneficentiam erga genus humanum

prorsus singularem, quo homines hoc admira-

bili artificio sustentat; quod, proter usus mortali

naturō necessarios, delicias quoque parit innu-

merabiles, quibus non solum justi et amici Dei

Matth. V, 55, sed etiam injusti (super quos etiam

pluit) perfruuntur.

Et irrigat aquis universa.—Hocposleritis hemi-

stichium a quibusdam interpretibus non tanquam

prioris explicatio, el veluti amplior ejusdem rei

expositio, ac vocabulis synonymis (prout in Psal-

mis passim fit) repetitio accipitur; sed defhnnini-

bus explicatur ; quorum videlicet exundatione,

non secus ac Nili in .Egypto, pluviarum defectus

suppleatur *Deuter.* xi, 10: «Ubi jacto semine in

hortorum morem aquo ducuntur irriguo; « vel

sicutinparadiso,oliin deliciarum loco Genes. i», 5 :

« Priusquam pluerat Dominus Deus super terram,

fons ascendebat e terra irrigans universam su-

perficiem terra.» Verum ut bene cum Sanctio

nostro Pineda notat, si textum liebraum et gra-

cum consulamus, hnc etiam ad pluvias, de qui-

bus in priori hemistichio agitur, referendum esse

intelligemus : in llebrao enim est *7y D»o H7@1

mitin '33 *vcscolcahh maim al pene hutsot*, id est,

ct irrigat aquis superficies platearum, significans

non solum agros et hortos agricolarum el hortu-

lanorum laboro ac industria subactos et consi-

tos, sed plateas etiam et loca infrugífera cadesti

pluvia irrigari. Septuaginta vertunt, àiwariUwT*

íúp ini tít te' cjjxviv, *qui mittit aquam super eam*

qua sub calo, quod Scholion exponit, i-i

iÇwrxTOv, *super faciem extimorum* ; quod de flumi-

nibus dici non potest, quæ ncc totam quæ sub

cado est terram operiunt unquam, neque univer-

sam ejus superficiem irrigant, quemadmodum a

pluvia quotidie fieri videmus, quæ ipsamet etiam

montium cacumina et quælibet loca hominibus

inaccessa pervadit, juxta illud *Job* xxxvni, 25 :

« Quis dedit vehementissimo imbri cursum, ut

plueret stipar terram absque homine in deserto,

ubi nullus mortalium commoratur ?» de quo suo

loco.

Cælerum cum pluviis nonnumquam Deus, ut riani

justifice instrumentis, ad vindictam el supplicium £

de improbis sumendum et orbem sceleribus in- pFcj

quimlum diluvio delendum usus fuerit, huc ego

potissimum alludi censeo; quandoquidem, ut ex

pracedenlibusct sequentibus patet, tota hæc Eli-

phazi oratio ad Jobum perstringendum, et oc-

culti alicujus criminis, ob quod in tantas calami-

tates inciderit, arguendum et convincendum or-

dinetur, ut tandem aliquando culpam suam ag-

noscens, et cum Deo in gratiam rediens, delicti

sui veniam ac supplicii remissionem oblinere

mercatur : suadet enim Jobo ut ad Deum se

convertat, quemadmodum vers. 8 dictum est,

cumque deprecchir, « qui dat pluviam super fa-

ciem terra, et irrigat aquis universa, » id osi, qui

imperat nubibus, ut se cogant et addensent onc-

rentque imbre, tum patefactis subito cataractis

fluvios immittant in orbem terrarum, quibus, si

voluerit, eluvione perdet omne genus humanum :

quod enim semel Deus fecit id cum libuerit fa-

cere potest. Eant nunc do stirpe Enacim famosi

illi a sæculo et robusti bellatores; eant purpurei

principes, qui ut dii coli voluerunt, quibus nihil

dominclur; videant sub aquis in denso illo luto

et ranarum vermiumque regno, an in fortitudine

brachii sui, aut divitiarum copia, aut multitudine

armatorum fiduciam ponere possint, et adversus

Deum magnifice triumphantem ct dominantem

consistere. Merito hic cum regio Vale liceat excla-

mare *Psalm.* l xxxyi, 7 : « Quis in nubibus aequa-

bitur Domino! » illi, inquam, qui roris pluviæque

dominus est, « qui levat nubes ab extremo ter-

ræ, » ut ait Jeremias cap. li, 16, de quo elegan-

ter quoque Job in physiologiae arcanis theologus

cap. xxxvni, 28 : « quis, inquit, pluviae pater, vel

quis genuit stillas roris? » Sed de his suo loco,

cap. XXVI, 8 et cap. xxvin, 36 et cap. xxxvni, 28,

ubi etiam mysticas et morales pluviæ acceptio-

nes explicabimus.

vwi <1. **H. Qn** roxiT humiles in sublime, et skerexies
 euic.it sospitate, — id est, cos qui sub pedibus
 omnium esso videbantur attollit quasi in aureum
 currum misericordia: triumphantis, et per oculos
 non dicam hominum veruin ct angelorum cir-
 cumducit, ut miserationes Numinis infinitas ipsi
 agnoscant : non solum enim improbos puniendo
 atque superbos deprimendo potentiam suam os-
 tendit Deus; sed vel maxime illam humiles exal-
 tando, et mœrentes consolando ct sospitando
 manifestat, summæ enim potestatis argumentum
 est posse excitare jacentes, ct ruentes sustinere ;
 hi ne cadant, illi ne in sordibus ac pulvere ta-
 bescant. Plurima sane sunt in Scripturis monu-
 '«enta et exempla, quibus aperte ostenditur Deus
 bumiiM exaltandis humilibus quasi totus incumbere, nec
 Mitiiic. u||a re magis quam humilium exaltatione glo-
 riari, adeo ut illud prie exteris eximium et vo-
 luti proprium quodammodo Dei munus esse vi-
 deatur; quod experientia compertum habens et
 admirabunda mento considerans David jure me-
 rito exclamat *Psalm*, exii, 5 : « Quis sicut Domi-
 nus Deus noster, qui in altis habitat et humilia
 il*» respicit in ccelo et in terra! » ubi inter alias ad-
 «ûn.ii'p mirabiles divina: potentia» ac providentiæ ratio-
 miiuM- nes hanc potissimum admiratur et extollit; quod
 pWL nimirum excelsus cum sit Dominus humilia res-
 piciat, nam magni plerumque magnos diligunt,
 el supremi sxculi principes alios sui similes,
 nempe nobilissimos et illustrissimos, amore suo
 dignos ducunt. Non ita Deus noster « qui in al-
 tis habitat; » ct cum natura sua immensus ct ex-
 celsus sit, «humilia respicit in cœlo et in terra.»
 Ad quoin locum pulchre Prosper : « In altis,
 inquit, Dominus habitat, id est in sanctis ct spiri-
 tualibus atque cœlestibus ; ct humilia respicit, id
 est ipsos sanctos nunquam in se, sed semper in
 Domino gloriantes : delectatur enim altitudine
 humilium et humilitate celsorum in cœlo et in
 terra : hoc est, quorum conversatio in coelis est,
 licet mortali sint carne circumdati. »

r.MbH Respeclus itaque humilium, quo a Domino
 bit>. r respiciuntur ut codi sui, ut ipsa humilitate subli-
 ton r.; mes, respectus est benignitatis ct amoris : respicit
 enim cos ut ipsius honoris avidos, atque humi-
 litate decoros ; et ad cos diligendos trahitur,
 quia cum eos justos el sui similes fecerit, eximio
 quodam ipsos amore dignatur. Humilibus nempe
 nihil aliud cune est nisi honor Dei : nam illum
 honore alliciunt, dum eidem omne bonum tri-
 buentes, scipsos conatusque suos apertissima
 compulsi veritate contemnunt ; illos autem qui
 Deum honorant ipse gratissimos habet, cisque
 abundantissimam gratiam impertit. Qua ratione
 nos Ecclesiasticus cap. m, 20 ad humilitatem hor-
 tatur dicens : « Quanto magnus es, humilia te in
 omnibus, ct coram Deo invenies gratiam ; quo-
 niam magna potentia Dei solius, ct ab humilibus
 honoratur.» Nihil sane pretiosius, nihil desidera-
 bilius, quam apud Deum invenire gratiam, et

ejus amorem ac benevolentiam promereri; si
 hanc igitur tibi conciliare cupis, quanto major
 fueris, tanto magis te abjice, tanto modestius de
 te cogita, tanto verius aliis te submitte, ut hunc
 thesaurum gratin* Dei possidere mercaris. Neque HnmiiU
 vero gratiam duntaxat, sed et gloriam, camque b'
 eximiam, humilitas promeretur apud Deum, qui,
 ut in Annx cantico est l / lej. n, 8, « suscitât de
 pulvere egenum, el dc stercore erigit pauperem, || u'n-
 ut sedeat cum principibus, et solium gloriæ te-
 neat;» quo spectat etiam illud Davidis *Psalm.exn*,
 I : «Suscitans a terra inopem, ct de stercore eri-
 gens pauperem, ut collocet cum cum principibus,
 cum principibus populi sui,» quod ab Anna vide-
 tur mutuatus Propheta regius, minime erubescens
 a femina, insigni humilitatis exemplo, discere, il-
 liusque doctrina suam illustrare. Quem locum
 Theodoretus cum altero componens, utrumque
 deinde explicat de vicissitudine temporalis miseria:
 ad temporalem felicitatem; quamvis illam aliam
 vicissitudinem spiritalis miserix ad spiritalem fe-
 licitatem non excludat : « Cernimus, inquit, hæc
 ip^a a Deo universitatis continuo fieri : sic B. Davi-
 dem, cum pastor esset, regem fecit; et Josephum,
 cum in servitutem incidisset, in regali constituit
 solio : sic Moysen, cum opilio esset, populi gu-
 bernatorem declaravit, Pharaonisque deum ele-
 git : sic gentes impietatis paupertati servientes,
 et in peccati stercore sedentes, bonis, quæ Israeli
 concessa fuerant, dignatus est : sic humanam
 naturam, cum in ipsum mortis profundum inci-
 disset, assumpsit, et sursum erexit, et collocavit
 super omnem principatum et dominationem ct
 omne nomen, quod nominatur non modo in sæ-
 culo hoc, sed etiam in futuro. » Atque hoc est
 quod B. Virgo Deipara in cantico suo cecinit *Luc*.
 i, li2 : « Deposuit potentes de sede, ct exaltavit
 humiles, » quæ cum sint obvia notissinnque, et
 passim decantata, ct a pluribus scriptoribus at-
 que interpretibus illustrata, non opus habent
 majori explicatione.

Et morfvtes erigit sospitate, — id est ho- ?*■•»
 mines luctu et mœrore confectos, de quorum sa-
 lute omnes diffidunt, subito recreat, reficit, et n ioh-
 cunctis doloribus liberat : sic liberavit Henoch et tnr-
 Eliam de communi morte, Noe de diluvio,
 Abraham de L'r Chahlæorum, Isaac de hostia et
 de manu patris sui Abrahæ, Lot de Sodomis ct
 de flamma ignis. Moysen de manu Pharaonis ré-
 gis Ægyptiorum, Daniclem de lacu leonum, tres
 pueros de camino ignis ardentis et de manu ré-
 gis iniqui, Susannam do falso crimine, Davidem
 de manu regis Saul et de manu Golia*. Quam di-
 vina* tutelæ providentiam sane maximam in se
 luculenter expertus David etiam alios sccum ad
 laudes Deo decantandas invitat dicens *Psalm*.
 XXXIII, 4: «Magnificate Dominum mccum, ct exal-
 temus nomen ejus in idipsum, » ct post pauca
 de sc dicit : « iste pauper clamavit, et Dominus
 exaudivit cum, ct de omnibus tribulationibus

ejus liberavit eum : » eodem modo passim alibi Deum ut refugium, ut salutem, ut protectorem et adiutorem, ut patrem pauperum, ut nm-rentium Den» «t consolatorem depriedicat : nam ea est in desti-
tutos ct calamitatibus obnoxios illius benignitas, ^{ŪOM}
ce,—et singularis benevolentia, ut velut glorioso et
u i » honorifico titulo excellentis gloriæ ab Apostolo vo-
cetur II *Corinth.* i, 3, a Deus totius consolationis;»
hoc est abundantissime quædam velut apotheca,
unde omne genus consolationis promitur; et
Rom. XV, 5, « Deus patientiæ et solatii, » quod,
ut recte ibi notat Cornelius a Lapide noster, sit
totus consolatio ct oceanus consolationis, unde
non tenues rivuli, sed ingentia flumina suavitu-
dinis infinita'ad afflictos maerentesque dimanent.
Ver». Ii. 12. Qui DISSIPAT COGITATIONES MALIGNORUM, NE
POSSINT IMPLERE MANI'S LORUM QUOD COEPERANT. —
De"»di» Nihil profecto Numinis potentiam providenliain-
giut'º- ^UC hº,n'n''>us a(lco admirabilem commendabi-
n», et lemque reddit, quam si ejus suavi dispositione,
cnruto» præter omnem expectationem, malignorum ct
iniquorum hominum, quibus nemo resistere va-
lebat , conatus ct machinationes eludi ac dissi-
pari videant : quam ob causam regius Propheta
Deum laudare non cessat *Psalm*, xxxii, 10 : « Quia
Dominus dissipat consilia gentium, reprobat co-
gitationes populorum, ct reprobat consilia prin-
cipimi :» ita Genes, xi, 5 Babyloniorum impia
in turris ac civitatis ædificatione consilia dissi-
pavit, ct simul ipsos icdificatores per universum
terra* orbem dispersit. Sic cum Salmanasar rex
Assyriorum in Hierosolyma; eversionem conju-
rasse!, cl obsessi extremum exterminium pavidi
exspect o viif, ecce inopinato Deus (ut regum nar-
rat historia IV *Rcg.* xvni) vocat nomine suo unum
e beatis spiritibus, qui coelestis sunt curito prin-
cipes numero prope infiniti, imperatori illi sum-
mo obcdientissdni ; jubet ut claras ct numerosas
Assyriorum legiones, quæ populum Dei magno
terrore complebant, vi ct impressione debeat. Dic-
tum, factum; fortissimum exercitum centum et
octoginta quinque millium rhomph ea sua mira-
bili uno impetu laceravit, occidit, llee mirificam
illius potentiam ostendunt, a qua pendet natura
omnis ct creatarum rerum varietas , proindeque
denuntiant absque illo hominum vim, robur, con-
siliu et quamlibet exaggeratam potentiam esse
inanem, ad cumque, ut commune mundi præsi-
Unmi- dium recurrendum : nam ut a cœlo doctus di-
\ **■** v'nePronun^av^ \$aP* IX ' “ cogitationes inor-
u.nm- talium timidæ et incerile providentia? nostra? : »
d- et *cogitationes*, vel, ut Septuaginta vertunt,
* ‘ ratiocinationes, animi commentationes, consilia,
machinationes mentis, ad intelligendum aut effi-
ciendum intenta? ; *mortalium* inquam , ct brevis
rr-vi hominum cogitationes sunt *timida* (græce
JiOil, *miseranda*, laceræ) in tenebris gradiuntur,
ct titubant, ac pleniori lumine destituiti; falluntur.
Ume eleganter el vere dixit Aristoteles mentis
oculos in pervestigatione veritatis, maxime rerum

sublimium et arcanarum, vespertilionum lumi-
nibus videri similes, qtuæ ad diei lumen caligant :
hoc ipsum est quod addit Sapiens, *providentias*
nostras esse incertas, sive, ut in Græco est, ima-
-aui;, *fallaces*, errori obnoxias, dubias; quamobrem
sa?pe a destinato scopo aberrant, successu can ni,
cl in medili ipsa contentione franguntur.
Quem latet omnium hominum memoria, et sin-
gulis non tantum ailatibus, sed etiam annisae
peno diebus fuisse repertos quosdam siculo Po-
lyphemo non absimiles, qui cum grandi oculo
prudencia ornali esse viderentur, miserrime ta-
men excæcati sint et infatuati? Exemplum hujus
rei clarum habemus II *Reg.* xvi in Achilophcle Athho.
cujus os cum esset in hebræo populo ut delphici
Apollinis cortina, vel antrum Sibylke veratricis,
vecordi mente consilioque detestando inter pa- 1»u>j
treni iiliiimque bellum incendit patriæ lucluo- 2',
sum; unde ipse merito suo pestem ct perniciem 'gt.
el dedecus nominis sui reportavit : nam cum vi-
deret Absalomum juvenem animosum cl ambi-
tiosissimi animi, qui gloriie impotenti cupiditate
raperetur, jam regni diadema cepisse, el anhe-
lare ad imperii magni possessionem, auctor illi
fuit, ut per nefas communi luce patefactum ad
concubinas patris sui ingrederetur, ut per scelus
immanemqnc audaciam sibi viam aditumquo ad
bonam mentem intercluderet, cum gnaviter se-
mel ruere cœpisset. Quid deinde est consecutum?
cum pergeret in malitiosum pectus advocare vo-
luti senatum, cl vires omnes adhibere mentis at-
que ingenii ad ea molienda quæ Davidi cladem
et interitum adferrent, dissipavit Deus hominis
consilium judicio suo prudentis, ct belle , Ut illi
quidem videbatur, structas animi cogitationes
providenliasque illusit. Itaque homo infelix osci-
guttur, per quæ verb i in hominum aures instil-
laverat, laqueo stringenda cl exanimanda puta-
vit. Hic sane docere potest, atque ex alta illa
trabe, in qua pependit, ad memoriam posterita-
tis monere, fallaces e-se hominum providentias,
el Deum dissipare cogitationes malignorum, ne
possint implere manus eorum quod coeperant. Id
ipsum adhuc magis illustrans et inculcans subdit.
13. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, Ver»iJ.
ET CONSILIUM PIUVOIUM DISSIPAT. — IIUIC loCUIU
Paulus quoque Apostolus citat dicens I *Cor.* m,
19 : a Comprehendam sapientes in astutia eo-
rum : » mira quidem in cogitationibus maligno- MiVQU
rum dissipandis relucet Dei providentia; sed
longe lune mirabilior apparet, quando astulissi-
ma ipsorum consilia per illa ipsa, quibus vel rto-
maxime stabilienda firmandaque videbantur,1'»*^
evertit; el m auctorum capita permciemque re-
torquet, uti pulchre ad hunc locum D. Gregorius
lib. VI *Moral.* cap. xu de his perversorum consi-
liorum architectis agens ostendit : «Indo, inquit,
voluntatem Dei peragunt, unde hanc immutare
contendunt : omnipotentis Dei consilio dum re-
sistere nituntur obsequuntur; Dei consiliis huma-

Exem-
ptam
provi-
tolis
JM ia
Josqibo.

na facta etiam tunc congrue serviunt cum resis-
tunt. n lloc ipsum deinde plurimis Scriptura tes-
timoniis confirmat, cl inter ctelera illustri exemplo
Joseph! Gen. xxxvn, 28, quem fratres vendide-
runt, ne adorarent ; sed Deo suaviter ac fortiter
s;c olllllja dirigente Gen. xi.iv, 6, quia vendide-
runt adorarunt; unde 1). Chrysostomus hom. 61
in Genes, divinam hanc providentiam in his fra-
trum consiliis ab illorum ad suum scopum de-
torquendis, vel potius suavissime dirigendis, os-
tendens : « Consultant, inquit, et attentant, cl
suam declarant malitiam : at sapiens et omnipo-
tens Deus insidiatores ministrare etiam invitos
facit dispensationi futurorum ; » et D. Gregorius
paulo ante citatus : «Divino,inquit,judicio quod
declinare coacti sunt retinendo servaverunt; »
et paulo post : «Sic divinum consilium dum de-
vitatur impletur ; sic humana sapientia dum re-
luctatur comprehenditur. Timuerunt ne Joseph
super eos excresceret ; sed hoc quod divinitus
dispositum fuerat cavendo factum est ut eveni-
ret; undo humana sapientia voluntati Dei per
intentionem resistit, inde ejus implelioni mili-
tavit. »

Sic etiam Pharao Moysem dum perdere voluit
illustriorem reddidit, nam, ut bene S. Chrysos-
lVi in (Oinus hom. K4 in Acta : « Jussit, inquit, Pharao
miun^ 'n Humen projici pueros. Nisi projecti fuissent
<lo rt pueri, non fuisset servatus Moyses, non in aula
riunii' educatus fuisset : quando servabatur non erat in
Jr CJd0, honore : quando expositus fuit tunc factus est in
honore : » itaque cruentum Pharaonis de per-
dendo Moyse consilium non modo incolumem
servavit Moysem, sed insuper ad summam pro-
vexit dignitatem, et in auctoris tandem sui tanti-
que sceleris architecti ruinam et interitum con-
versum fuit; dum is qui Moysem adhuc puerum
in flumen projici el submergi jusserat, ab eodem
a se servalo et educato una cum exercitu in Mari
Rubro submersus periit. Vere dixit Sapiens Prov.
xvi, 30 : « Non est sapientia, non est prudentia,
non est consilium contra Dominum : qui appre-
hendit sapientes in astutia eorum, ct consilium
pravorum dissipat. » Mullus est Propheta regius
in hac singulari Numinis providentia hominibus
inculcanda cl variis psalmorum modulis decan-
tanda, præserlim Psalm. vu, 15, quem cecinit Do-
mino pro verbis Chusi filii Jemini, qui Achitophe-
lis consilium dissipavit, et in auctoris caput con-
vertit, de quo sic loquitur :« Ecco parluriitinjus-
Japfobi Mam, concepit dolorem, et peperii iniquitatem,
p -u Lacum aperuit, et effodit eum : cl incidit in fo-
litfhjv- vcam quam fecit. Convertetur dolor ejus in caput
irlii a* CJUS> el lll verticem ipsius iniquitas ejus desceñ-
iré mis det ; n ubi S. Basilios recte notat hanc esso insi-
tor. diis non additam pernam, sed insitam naturam,
ut in ipsos insidiatores retia convertantur. Idem
Psalmographus Psal. ix, 16, quem pro accultis filii,
scilicet Absalomi occisi, inscribit : a Intixæ, in-
quit, sunt genius in interitu quem fecerunt, » ubi

D. Chrysoslomus ait :« Improbo homine nihil
imbecillius, propriis armis capitur : quemadmo-
dum ferrum a rubigine, et lana a tineâ, ita etiam
improbus a vitio ; n el statim eodem loco subdii
Vates : « In laqueo isto quem absconderunt com-
prehensus esi pes eorum. » Sic etiam principes
sacerdotum optimam se invisisse rationem exis-
timarunt, ne gens eorum et regnum a Romanis
labefactaretur, si Christum servatorem interfice-
rent; at ejus cæde effectum fuit ut eorum respu-
blica praecipitaretur, cl tandem convulsa periret.
Id etiam frequenter usueveoire videmus, ul res
aliqua rnagnum adferat incommodum iis, qui ex
illa commodum ingens se capturos sperabant,
aut perniciem aliis parabant. Quod malignos ac
perversos homines jure merito vehementer ter-
rere deberet, atque iniquos eorum conatus re-
primere , ut tandem bonis viris infesti esse desi-
nerent.

14. PER DIEM INCURRENT TENEBRAS, ET QUASI ÎM Vm. 14»
NOCTE SIC l'ALVABINT IN MERIDIE. — VetsUS liiC p3- PeCCato-
raphrasis quædam elegans est cæcitatis illius,
quam peccatores, quantumvis astutia el dclxleri-
/ tale valentes, incurrunt : scelestis quippe horni- bro am-
nibus sol occidit sereno die, cum ipsi in altam k,,Llat
rerum gerendarum ignorationem velut in tene-
bricosam abyssum incidunt ; hinc efficitur, ut
tanquam coxi perrectis vico oculorum manibus
obvia quæque tentare dicantur : etenim plerum-
que adeo stupide exerrant in negotiis quoque
non admodum implexis, ul omnino pateat ani-
mos impios justo Dei judicio excæcari, ul viden-
tes non videant, et in medios hostes suos incauti
incidant : quod Syris militibus ab Eliseo propheta
in mediam Samariam inductis contigisse sacra
prodii historia IV Peg. vi, 19 : ita peccatoribus
futurum esse vaticinatus est David dicens Psalm.
xxxiv, G : « Fiat via illorum tenebraci lubricum. »
Quod eodem sensu ct iisdem pene verbis expres-
sit Jeremías cap» xxui, 12 : « Xia eorum eril quasi
lubricum in tenebris : impellentur enim, el cor-
ruent in ea, » significans vias peccatorum tene-
brosas simul cl lubricas exsistere, ne qua fugien-
dum sit videant, neque firmiter consistere aut
gressum figere valeant, sed insuper impellantur
ct corruant. Id ipsum quoque adumbratum fuit,
x,21, in triduanis illis Ægypti tenebris,
quæ (quod omnino prodigiosum erat) Israeliti*
iu cadum regione gratissima luce fructu libus, so-
lis / Egypliis, Dei inimicis, tam densa», ut palpari
possent, offundebantur, ipsosquo adeo excæca-
banl, ul nec frater fratrem, nec amicus amicum
agnosceret. Fieri certe neeesse est, ul in densis-
simas mentis tenebras incidant ii, qui legem Dei
ct doctrinam ejus negligimi, quæ una certum ho-
minibus lumen adferiad res quaslibet prudenter
el inculpate gerendas, juxta illud Davidis Plaint.
t amii, lU5 : « Lucerna pedibus meis verbum
tuum, » quam lucem quod non cernant neque
sentiant iniqui, sæpenumero in Scriptura cæcî el

r-: i- non *mientes* nppellanlur : quis enim nescit per
r' : peccatimi nienti tenebras offundi, cl ea ratione to-
r,*DT3» r, tuf. tam an'imam fieri ludibrium inimicorum, atque
f -! t. in fraudem induci ? Ac in primis omni vitio animi
lumen imminui tum vitiosorum quotidiana ex-
perientia, tum Philosophi ratum illud axioma de-
clarat : « Omnis peccans errans. » Tenebris certe
involutus est atque cæcus quisquis in malum se
facinus induit, el in fauces inferorum ac dæmo-
nis servitutem praecipitat : est nimirum infandi
illius hostis consuetudo ante omnia mentis ocu-
los fraude malitiaque sua obnubere, subducere
cognitionem cœlestium, ut in vite cursu laxis
habenis quasi nigram node Andabatarum more
modoque ferantur.
In illa sceleris umbra piscatur ille orci prædo,
et reti suo mortales involvit : interposito Ichiferi
peccati solis semper luctuosam eclipsin et defec-
tionem creat, unde plurima) et gravissimæ cala-
Umidi mitâtesoriuntur. In Jure k. *De Servit. urb.* lib. XVet
et p'n -XM, prohibetur a ne luminibus officiat, et ne
<5r«X prospectus offendatur : est enim illud defugiendae
est vrvj. et moleste servitutis genus cum multiset magnis
t«>» incommodis conjunctum, ubi gravissimi cl doc-
*) fissimi jurisconsulti aiunt *lumen* id esse, ut cœlum
videatur; *prospectum* ad inferiora loca pertinere.
Utrmnque facit ille humani divinique juris per-
nicies : nam per peccatum et conspectum cedi
nobis eripit, cl humanas quoque rationes et infe-
riores obtenebrat. Est quidem omnibus hoc vi-
tiosis hominibus commune, ut, sicut dixi, tene-
bras animi incurrant; unde S. Dionysius Areo-
pagita *Eccles. Hier.* cap. n, perite vocat áXxuzi
laridi xix'xv, *obscurum et illune vilium*; id tamen invi-
tn^orn esl <lunsl proprium et peculiare, ut etiam
di/ r « P^r diem incurrant tenebras; et quasi in node
sic palpent in meridie : n nam reliqua quotquot
sunt vitia tenebras quidem incurrunt, sed in
node; quod non adeo mirum est; at invidia
tenebras etiam incurrit per diem, et cieculit ac
palpat in meridie, quia dum de aliorum bonis
tristatur, illa ipsa lux quæ aliis affulget invidiai
tenebras offundit : quod sane gravissimum mise-
ri» genus est, quemadmodum ad hunc locum
D. Gregorius lib. VI *Moral.* cap. xvi pulchre do-
cet his verbis : a Quia mens eorum dum de alio-
rum melioratione affligitur, de radio lucis obs-
curatur : quia siepe in proximis dum bona aperta
considerant, si qua mala lateant investigant; cl
sollicitis inquisitionibus laborant, si quid forte
quod accusare possint inveniant : n reliquorum
nempe vitiorum genera inulta quidem mala et
difficultates secum adierunt; at invidia de ipsa
felicitate liborem trahit. Proprium hoc est invi-
dorum ingenium, ut dum proximi miseriis ur-
gentur, Ipsi sibi felices videantur; dum vero
proximis felicitas aliqua vel sors lælior affulgere
ccpperit, ipsi quidem cæci efficiantur, cl aliena
claritas ipsis tenebras offundat.

vtn.IL 15. Porro salvum faciet egenum a gladio oris

EURIM, ET DB MANU VIOLENTI PAUPEREM. — Posi-
quam Dei miram in consiliis impiorum dissipan-
dis providentiam, nec non formidandam in co-
rumdem excaecatione justitiam præccdenlibus
versiculis inculcasse!, jam benignissimi Numinis Dwi pv
erga egenos atque omni humano auxilio destitu- lrouai
tos curam ac patrocinium commendat, et vatici- rprao»
nando prædicit inopem et humilem, in solius rum.
Dei ope sperantem, a calumniis cl criminatio-
nibus iniquorum qui lingua voluti gladio ad
necem insontis utuntur, el a violenta tyrannorum
crudelitate tandem aliquando liberandum. De
hac Dei erga pauperes et cg(nos providentia el
amore prorsus singulari nulla in divinis Litteris
exstant testimonia; cl cum omnes quidem justos
complectatur, peculiari tamen ratione ac modo
pauperum et egenorum voluti bonus quidam d
amabilis tutor ac patronus esse videtur. Id quod neoVr-
regius Propheta sagaci mente expendens *Psalm.*
ix, 30 : «Tibi, inquit, derelictus est pauper : » N
afflictus nempe cl desertus ab omnibus pro bea-
tissimo refugio habet Deum, cui relictus est;
quia illius cune tum maxime committitur, cum
neminem habet alium qui curet. Tunc scilicet
libentius Deus accurrit ut soletur, ut opituletur, cl
dulcissimi affectus sui vim et charilalcem expromat : in llebræo est verbum ex verbo, *super te*
deseret se pauper, Deo enim nixus, el magno il-
lius patrocinio fruens nihil est quod de se curet:
qui tam bonum et providum curatorem habet,
se totum illius fidei amorique potest committere.
S. Hieronymus vertit, *tibi derelinquetur fortis*
tuus, quasi idem sit *pauper* et *fortis*, ex se qui-
dem imbecillis et abjectus, sed ex Dei præsidio
incredibiliter robustus, omnique ex parte mu-
nitus.

Hic animadvertendum, quod cum ab impiis
plurima in viros pios tela intenta sint, non vin-
cula, non carceres, non ergastula, non gladios,
non virgas, non cruces et alia exquisita tormen-
torum genera commemoret, sed linguam tan-
tum, quam oris *gladium* eleganter appellat; qua Ungo
item phrasi Psalmista usus, de Judiéis Christi oc-
cisoribus agens *Psalm*, 1 yi, 5 : « Lingua, inquit,
eorum gladius acutus :n quem locum D. Augus-
tinus etiam de Judæis Christum lingu.n gladio
ferientibus eleganter exponens: « Noli, inquit,
attendero inermes manus, sed os armatum : inde
gladius processit quo Christus occideretur, n Et
post pauca : « Quando ergo percusserunt, nisi
quando clamaverunt : *Crucifige, crucifige?* » w ex LL^nu
quo aliisque sacrosanctæ Scripturæ oraculis fa-
cile intelligitur, a nulla re magis viros sanctos
quam a petulanti et dolosa lingua vex iri. Illa t» r.
nimirum gladios, tela et nefarios pugiones sup-
peditat, quibus frater cum fratre et amici inter
se confligant, seque bonis et vita spolient; illa
communem urbium pacem intervertit, adigit
multos ad laqueum, qui probris odioqiic indigno
vexantur; illa honorem plurimis detraxit, et

principimi virorum gratiam eripuit, ac subita calamitate multos oppressit; illa cursum studiorum optimorum pneslantesque piorum hominum conatus repressit, et malitiose retardavit, quibus Dei gloria et religionis bonum amplificari potuisset. Quot ea lites procreavit? quæ dissidia familiarium? quæ divortia conjugum? Ubi lingua pestilens est malo dæmoni auctorata, subito exsulat pax, fides, concordia; succedunt in eorum locum suspicio, perfidi® cl dolosæ machina, tiones, quibus innocentia illuditur, et ad poenam rapitur : non enim malie linguæ simplex atque unicum vitium est, sed ex plurium aggregatione vitiorum ut chinatela quædam infamis horrescit.

Nunquam apis sola procedit, ut naturæ interpretes animadvertunt, verum semper elute Ircsv aut etiam plures inveniuntur : sic ubi linguæ vitium se prodit, videas subito ut turbam viperarum invidiam, odium, inhumanitatem, et Trænata iracundiam, legum divinarum contemptum, victricem in calumniando malitiam, acerbiter quamdam animi jus omne fasque proterentis, adeo ut homines velut circæo poculo in naturam cl conditionem belluarum migrasse videantur.

Quin imo S. Chrysoslomus etiam feris imma- h iiorespejoresque esse contendit tn *Psalm*, xui ita scribens : « icræ, inquit, cum carnem humanam gustaverint mox cessant, propter insuetum nutrimentum erubescences; improbi autem et invidi perpetuo fidelem maledictis exedentes non satiantur; » ubi etiam *devoratores Icones* appellat, et ex mente regii Valis *Psalm*, xiii, 4, in classe iniquorum reponit, « qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam, » etc.; alii vertunt ex llebræo, *qui dcprædanlur*, ut nocturni veluli lupi esso videantur, qui avidis faucibus et ore (olo in prædam inhient involentique. Eamdem ob causnm maledicentiis crimen cum aspidum veneno comparatur *Psalm*. cxxxix, 4 : « Acuerunt linguas suas sicut serpentis : venenum aspidum sub labiis eorum : » rei corte opportunissima imago, nam vein num aspidmn mortiferum est, et, ut physici aiunt, immedicabile, seu, ut Moyses in *Dcutcr*. xxxn, B3 loquitur, « insanabile: » haud minus mortiferum est linguæ virus, quam non nbs re pius Vates acui dicit ut serpentis. In quo S. Bernardus tract. *De Tripi, cust.* mysterium agnoscit : vidit enim dici a Plinio lib. XI, cap. xxxvn linguam esse tenuissimam serpentibus et trisulcam, nominari autem *trisulcum* seu trifidum *telum*, quod triplici cuspide ferit, idque ipsum bellissimo in linguam et aptissime convenire. Linguam igitur detractoris ait esso viperam venenatam, quæ cum virus evomit detractionis, ut triplici cuspide et trisulca tres lethaliler inficit flatu uno : quippe absentis famam, auscultantis conscientiam, detrahentis animam gratiæ vita spoliata crudelis interimit.

Quid do mordaci et calumniosa lingua dicam? suuj Cnnn aliqui tam impotentis et effrenatio lin-

guæ, ut non modo non abscentibns parcant, sed, linru quod impudentis audaci» est, ne praesentibus quidem, quos sævo dente lacerant, eorum lin- \\ guam intemperantem et maledicendi consuetu- cm a dinem Propheta regius in hunc modum exprés- sit *Psalm*. LVf, 5 : « Dentes eorum arma et sagittæ : » apud Symmachum est *hinceæ*; unde S. Hieronymus ita vertit, *flentes* eorum *lanrce et sagitlæ*. Divino plane iudicio armorum duo genera posuit ad vulnus infligendum accommodata : illud ad presentes, hoc ad distantes pertinet. Lanceis cominus, sagittis eminus ferociunt : ut lanceis, ita probris et contumelia illos cum quibus agunt transverberare solent crudcliterque impetere : sigillas autem in procul positos el absentes mittunt : uno verbo, omnium hominum nomen atque famam impunita licentia rodunt atipie violant. Magna est ergo Dei benignitas atque potentia, quæ hominem egenum el pauperem, omni amicorum ope atque humanis praesidiis destitutum, ah immani hostium truculentissimorum vi liberet, el eorum venenata tela retundat.

Septuaginta versum hunc ad rem bellicam transferunt, et ita vertunt, *b sâijw'*

Si îçp0-i ix Sinxorw, *pereant autem in belio : infirmus autem egrediatur de manu potentis : ita nimirum ut impii in bello injusto, quod adversus pios gerunt, internecione deleantur; justi vero et pii victoriam ex impiis consequantur. Per egenum quoque D. Gregorius lib. VI Moral. cap. ivi inlelligil virum justum, qui nulla vi a Viripdi pietate dimoveri possit. Duplicem autem statuit n « iho- modum, quo quis ad peccandum adducitur, scilicet exemplo et suasionem, quod exponit illis tu tir- verbis : « Salvum faciet egenum de gladio oris » M- eorum : » tum etiam minis, terroribus atque suppliciis, quod exposuit verbis sequentibus : « Et de manu violenti pauperem, » ut sit sensus, hominem pium ita virtuti addictum et penitus affixum esse, ut neque malorum sociorum suasionibus, neque tyrannorum terroribus atque suppliciis vel latum ab ea unguem dimoveri patiatur. Ipsa S. Gregorii verba sunt isliusmodi : « Recte dicit : *Salvum faciet egenum de gladio oris eorum, cl dc manu violenti pauperem*, ac si aperte diceretur : Sic in se Deus humilium mentes solidat, ut eas ad perpetrandam nequitiam neque blandimenta persuasionum pertrahant, neque dolores suppliciorum frangant. »*

16. Er ERIT EGENO spes: iniquitas autem contra- Ven. i«. het os suum.—Ex isliusmodi nimirum *Dei* patro- Ei Del cinio ac tutela egeno ac pauperi justo spes ac- ^ iIn- crescet, cum se viderit ab iniquo invasore ctp.ri 4C- injusto oppressore divina mirabiliter ope libera- crescit, tum. « Iniquitas autem (id est iniqui invasores, qui justum inopem oppresserant, cernentes ipsum tam valido Dei presidio munitum, et ex omnibus periculis ereptum) contrahet os suum,» id est præ stupore attoniti obmutescent, cum vi-

derint omnes suas contra virum justum machinationes plane irrilas cecidisse atque evanuisse. Huc spectat illud Pavidis in exundem omnino sententiam iisdem pene verbis dicentis *Psalm*, evi, 42 : « Videbunt recti, et lælabunlur; et omnis iniquitas oppilabit os suum, n ita nimirum ut iniqui tantam Pci potentiam adversum se pro pauperum defensione timentes ac stupentes neque mussitare neque hiscere audeant. Septuaginta hoc loco vertunt, ζΐUw Ji «r.ux *injusti autem os obstruatur*. Quod insinuat quasi vim quamdam extrinsecus illatam a Deo, qua os iniquo etiam invito ac reluctanti quodammodo obstruatur; cum quo congruit illud Pavidis *Psalm*, lxi!, 12 : « Obstructum est os loquentiam iniqua. » Mirum sane est quam vivida egeno spes succrescat, quando Deus insontem a calumniis et inermem ab armatis insecutoribus illæsmn custodit : tunc enim dejectus erigitur, et prostratus vires amissas resumit, ac semetipso fortior evadens, valide in posterum discit dimicare totamque in Deo adjutore suo fiduciam collocare, qui Inni Kt solus, ut idem Vates canit *Psalm*, ix, 10. « factus est refugium pauperi, n vel, ut alius apud S. Chrysostomum vertit, τὸ *attrito*, alius ρῦ» *confracto*; S. Hieronymus legit, *elevatio oppresso* : ad Deum quippe tanquam ad dbe^itv, et arcem tutissimam, ad quam vis iniquorum evadere non possit, seso recipiunt pauperes in eum sperantes, atque illi tutelam suam deferunt : *refugii* enim nomine inlclhgi solet locus editus ac munitus, in quem tempore necessitatis et periculi, ut ab hostium incursu tuti simus, nos recipimus.

D^{TM} Triplici autem titulo Deus *refugium* nostrum dicitar, *primo*, quia in omnibus afflictionibus animi a ad et corporis, in omnibus tentationibus et periculis, " J^{*u} in omnibus angustiis et necessitatibus, quando r b°«. aliunde subsidium et opem non speramus, apertum semper et certum per orationem in ipso refugium habemus, qui cum firma spc et fiducia ad se confugientes nunquam repellit, sed semper exaudit, prestando id quod ab ipso petimus, vel certe aliquid longe præstantius nobisque utilius.

b *Secundo*, entia ubi omnes aliro creatura nos descamb runl, vel opem ferre non possunt, ipse solus nunti * noi quam deserit, sed semper cl intra nos, et extra nos, et circum nos undique et ex omni parle qiiiffldê-w,i ,t adest nobis, paratus juvare, consolari et salvare, unde merito cum Psalmista dicere possumus *Psalm*.

u' XLV, 2 : « Deus refugium nostrum et virtus, adju- b°° m (Or in tribulationibus, n etc. *Tertio*, quia est singuiare refugium omnium iustorum, qui hujus sæcni| pr rtæsi, ejusque fallaciam, malignitatem et ærumnas fugientes, ad Deum tanquam ad fontem vile et bonorum omnium abyssum in qua sola perfectam quietem obtinebunt, toto desiderio suspirant : ipse enim est ultimus tinis et extremus desideriorum omnium terminus, ad quem omnes toto menti* ímpetucunfugcre debent, ut beatis-

simam quietem assequantur. Eamdem ob causam IMm m ipso etiam *spes* nostra dicitur, Ium quia ipse est summum bonum, quod supra omnia et pre om- tam °). nibus bonis desideramus et speramus, ad quod T^{*u} cor nostrum et lota *spes* nostia ultimo anhelat : tum quia ipse est, per cujus infinitam benignitatem, sapientiam et potentiam speramus, sive de mediis sive de ultimo tine agatur, nam prater illum nemo ista nobis prestare potest : itaque ipse est spes nostra, el tanquam summum bonum quod speramus, et tanquam auctor et adjutor, cujus ope speramus illud obtinere. Peculiariter cbrWw autem Christus ab Apostolo l *Timoth.* r, 1, dicitur *spes nostra* ratione meritorum, per quæ confidimus nos omnia ad salutem necessaria et ipsam salutem obtenturos, sine quibus nulla spes salutis superasi.

17. Beatus homo qui corripitur a Deo : increpa- Vrn. t.: TIOMM ERGO DOMIMI NE REPROBES. — Felix profecto Corrrptio ille qui ita corripitur a Deo ut corrigatur atque emendetur : cavendum propterea ne increpan- tem nos Dominum proterve repellamus : amat enim quem flagellis castigat, urit tentationibus, affligit morbis, el variis tribulationibus punit. Quis nescit patrem amore affici erga filium quando illum corrigit, et pro excessibus admissis castigat? præsertim cum scriptum sit *llchr.* xu, G : « Quem diligit Dominus castigat : flagellat autem omnem filium quem recipit. » Benefactor est dum punit : punitio et castigatio beneficium ; quis benefactori gratias non agit? Probe S. Nilus in *Paræn.* : « In omnibus, quando a Deo corriperis, ne murmura : castigat enim pt pater, idcoque ut benefactor dignus est ut gratiarum actione celebretur : » non celebrat profecto benefactorem, nec ei gratus est qui murmurat, qui conqueritur, et sub tribulationis flagello verba impatienti plena evomit. Quod si flagellum, pœnæ et calamitâtes graves videantur et magnæ, gratias age, 'n -. et leviores fient, casque vix senties, aut ne vix iiwt quidem ; quemadmodum idem S. Nilus in *Paræn.* citata pulchre docet his verbis : a In tristibus gratias age, et jugum afflictionum leve crii;» undenam putandum est ignem, ferrum, sartagine et cujusvis generis tormenta per se gravis- sima, et plane formidanda, sanctis martyribus tam levia et accepta accidisse, nisi a Dei gratia et supera virtute, qua roborati fuere, ac simul a gratiarum actione, quam in mediis etiam cruciatibus Deo offerebant? »

Legimus prim evos olim Christianos ita sanguini- Climtî- nem pro Christo effundere optavisse, ut ad supplicia damnati gratias agerent, et ad tormentaumdi» non minus alacres quam ad convivia propera» nati m- reni el exsultarent. Meminit hujus rei Terlullianus in Apo/. cap. i : « Si denotatur, inquit, gloriatur : si accusatur, non defendit : interrogatus, vel ultro confitetur : d imnatus gratias agit.n Hoc prostitit S. Lucius martyr apud Eusebium lib. IV *Ihsi.* cap. Wil : nam cum esset damnatus ad

mortem : « Gratias ago, inquiebat, quod me nequissimis dominis absolutum ad summum cœli torræquo regem remittis, n Aurea sano vox et Christiano pectore digna, quam ulinam audiant qui vel leviter puncti statini erumpunt in querelas : in tribulationibus enim et molestiis etiam agendre sunt Deo gratta», quia dum nos iis premit, se nostri memorem esse ostendit. Fertur olim apud nonnullas gentes hunc morem viguisse, ut qui a rege juberetur caedi ac flagellari gratias regi ageret, quia memor ejus rex esset. Is præci-

hns regi ageret, quia memor ejus rex esset. Is præci-

i°sl n? PUE Persarum mos, cujus meminit Nicolaus

^°r. apud Stobæum, de legibus *serin*.

grattai 44 sic scribens : « Persis quod facere illicitum

agvLjQt. jj ne dicunt quidem : si quis patrem interfecerit, spurium aut subdititium esse putant, non verum Persam. Regi gratias agit, qui flagellari ab eo jussus fuerit, linquam felici*cr secum actum sil, quod rex memor ipsius fuerit: » sic ille. Non pudeat ethnicos imitari, et probum ritum reddere sanctiorem; quod facies, si non a rege terreno, sed a cadesti, qui Rex regum est, jussus flagellari, jussus cœdi, jussus torqueri, uri secat

«t rique gratias ei agas : quia memor est tui dum te

mf,nOr flagellat. Præstilerunt id gentiles a terreno rege

dun^nos Percussi, non præstabit Christianus, dum cœlestis

fh^llit. tis Regis jussu cœdilur et flagellatur? Hæc scilicet manifesta probi viri nota est in adversitatum Unctibus ileo gratias agere : hoc solidæ virtutis argumentum est, si non tantum in prosperis, sed etiam in tribulationibus gratum Reo animum exhibeamus. Quidni? medicus nimirum Deus est

^cns^Idum > chirurgus est dum urit et secat: gemi;* opportuna vulnerum medicina tribulatio est. Gratti pro tus sit cadesti medico qui ab eo curatur, aliam

dd^inr cn,m mercedem a nobis non quaerit quam

»ctin-n gratiarum actionem. Nimis sordidus est, imo inthmin. dignus sanilate, qui hanc negat.

Vera.i9. 18. Quia ipse vulnerat, et medetur : percutit,

Uns rt et MANUS EJUS SANARUNT. — In IlebræO CSI, *ipSO*

adaerans medetur, ut plagie Dei dici possint plagio

tribula- vitales, non mortales : optimus nempe medicus

tknis CS(Deus perillissimusque chirurgus; unde non

adMht mirum si ferro tribulationis utitur, si ærumna-

m und. rum ignem adhibet, si adversitatis et pressuratum acrimoniam in salubris medicinas potum temperat, ut nostra vulnera curet, nostra peccata sanet, morbis animæ et languoribus opportuno occurrat remedio. Jure Procopius Deum, dum plagas incutit, *salutis nostra; artificein* appellat : sic enim scribit in *Isai.* cap. ix : « Tam est nostro) «alutis peritus artifex Deus, ut vel plagas mentions medeatur, utrinquo nos ad pietatem provocans. » Proh quam pius, quam peritus hic me-

Jfedkiu oji a' (^,cus> Tll plagis plagas curat! Cum igitur vides

utcurtt. Ocum vulnera nostra develare, et tribulationibus bonorumque spoliatione quodammodo explicare el exquirere, signum est illum cogitare curationem, et tanquam medicum et chirurgum sanare plagas vello; quemadmodum significat dicens

Ofte.vn, l : «Cum sanare vellem Israel,»ubi Chaldeus legit, cum exquirerem peccala *Israel* : nempe sanare vult cum explicat vulnus et discooperit, etadversitatibus ac flagellis exquirat; omnia siquidem peritus medicus in medelam dirigit. Deum agere medicum dum flagellat testatur S. Antiochus *Hom.* 117, his verbis: « Dominus animarum Amins nostrarum procurator providentissimus, nostrorum omnium usui consulens tribulationes infligit, u u et acrimoniam asperitatemque urentis cauterii adversus coalescentem morbum admovet, integer ut sit homo et incolumis, n Cauterium hoc admit-

tant, qui cauteriatam habent conscientiam, ut anima sanetur, corpus affligatur : nam, ut præclarc S. Gregorius lib. XXVI *Moral*, cap. xv : a Internus medicus abscindit virus putredinis ferro tribulationis : n hoc ferrum æquo animo ferat, qui languentis animi vulnus curatum cupit. Eleganter S. Bernardus tract, *lie Grad. hwtniL* : « Sicut medicus, inquit, non solum unguento, sed igne utitur et ferro, quo omne quod m vulnere san indo superfluum excreverit seed, urat : sic medicus animarum Deus hujusmodi animæ procurat tontationes, immittit tribulationes, quibus afflicta et humiliata gaudium vertat in luctum. » Felices qui salutiferum coelestis hujus medici ferrum irquo et hilari animo admiserint ! Intrat enim per ista vulnera salus, et perfecta sanitas per istiusmodi pressurarum incisiones recuperatur. Quid igitur tribulationem fugis, et adversitatis nomen exhorres? cogita medicinam esse, et punientem Deum optimi medici obire munus, atque omnia adversa non solum forti, sed æquo etiam animo feres. Audi S. Augustinum in *Psalms*, xxi his verbis monentem : « Inlellige homo medicum esse Deum, et tr bulationem medicamentum esse adsalutem, non pœnam ad damnationem. » Noli adeo desipere ut morbo correptus salubre medicamentum rejicias, quod ab illius medici manu est, quin in porrigendis morborum remediis falli non potest.

Omnium autem pulcherrime ad Eliphazi mentem hoc monet et exemplis illustrat S. Hieronymus in epist. *ad Amie*, (*rijrnt*. itascribens : a Qui inûrml curandus est non dicit medico qna lege curetur; ° n nec miles eligit quo mittatur; nec servus quo verbere castigetur : quod enim ex majoris pen-

Urr mo- del arbitrio non est in potestate subjecti. Ergo Tllo qui superna regimur potestate, et inter mundicarrter' miserias multiformes corrigendi versamur, nec nostrum est do potestate Domini aut plagas eligere, aut (alia certamina, quæ ferendo vincamus : sicut nec servorum est eligere de dominis genera flagellorum. Potestatis est emendare, conditionis est subjacere. Regis est omis imponere, et militis sustinere : quippe cum et ab ipso rege nil geratur injustum, qui suis legionibus pro virium qualitate bellicos sudores imponens fortes mittit ad fortia, inferioribus competentia jubet, ut nec inferior contra proprias vires certamine potentioris arceatur, aut poteniior inferioris cur-

tamine degradatis meritis humilietur. Nec inimicus est medicus, qui ferit ut periculum tollat, et vulnere vulnus excludat. Nec adversatur paternus affectus, si liberos doceat amplexibus flagellorum : paterna enim flagella exercitia sunt innoxia pietatis. Ergo quoniam castigatio corrigen-
tis amoris est causa, cum de pietate descendat, ama medicum percussorem, cujus plaga mater est medicina : *Ego* (inquit Dominus *Douter.* xxxn, 39) *occidam, el vivere faciam; percutiam, et ego sanabo.* Cum non desit in homine quod curetur, ferit ut curet; ut sunt manus medici, quæ multum Jmdendo conferunt sanitatem non sine murmure patientis. Aggredere igitur frater sustinentiæ remedium, quo valeas gravidam tentationibus sarcinam levigare, et pericula dum pateris superare, » etc. Hisce et similibus monitis visus est Eliphaz Jobi afflictum animum relevare et curare voluisse, sed parum, uti non semel monuimus, perite ; quod in primis principiis circa causas afflictionum Jobi hallucinaretur, cumque quo minime laborabat animi morbo teneri existimaret. Unde fit, ut optimas quidem sententias et per se saluberrimas proferat, sed male illas Jobo applicare pergat.

Ver*, i». 19. LX SEX TRIBULATIONIBUS UBERABIT TE, ET IN

SEPTIMA NON TANGET TE MALUM : — CSt poelicUS 110-
braismus, certum pro incerto, numerum multitudinis significans, *q. d.* Licet septies et pluries in mala incidas, semper liberabit te. Hic loquendi
modus frequens est in Scripturis, ut patet ex illo Prov. vi, 16 : « Sex sunt quæ odit Dominus, et septimum detestatur anima ejus : » item *Prov. xxx,* IS : « Tria sunt insaturabilia, et quartum, quod nunquam dicit : Sufficit; » et in *Amos* cap. i, 3 : « Super Iribus sceleribus Damasci, et super quatuor non convertam eum. » In quibus locis numerus ille seorsum additus priorem complet.

Srptrra- *Septenarius* autem, ut alibi notavimus, solet poni
no*.”» Ir0 ,luluer0 multitudinis aut universitatis, eslquo
«ninni- Spiritui Sancto familiaris, ut S. Augustinus lib. II
Ul“ ,l *De Civit*, cap. xxxi observat. Eliphaz autem hac

formula significat nihil esse timendum illi qui Deum omnipotentem et justum agnoverit, et se illi totum subjecerit, ac suæ vitæ tutelam rationesque omnes sine ulla exceptione tradiderit. Anagogice locum hunc exponit Didymus in *Caten*, hoc modo, *q. d.* In sex diebus hujus vitæ, id est in hoc sæculo laboribus deputato, exercebit te Dominus tribulationibus mortali familiaribus, c quibus te liberabit; in septimo autem, scilicet Sabbato resurrectionis, non tanget te malum ullum; sed impossibilitate et gloria cum-
laberis.

8* pu ai
te-Ulio-
L3tn
ifcudi.

Tropologice septem iste tribulationes sunt septem tentationes, a quibus nos divina miserabo, si volumus, adhibitis auxiliis puros illibatosque custodit. Porro septem hasce vias seu rationes lentandi, quibus adversarii nos aggrediuntur, ita pulchre describunt Richardus Vie-

torinus m *Psalm*, xc, clcx eo Dionysius Hichelius lib. *De Rem. tent.* art. 8 his verbis : « Diabolus enim et alii hostes nostra salutis *primo* nos tentant tentatione importuna; *secundo* tentatione dubia; *tertio* tentatione subita; *quarto* tentatione occulta: *quinto* tentatione violenta; *sexto* tentatione fraudulenta; *septimo* tentatione perplexa. » Ad bosco septem lentandi modos universa tentationum genera referuntur, a quibus nos scuto veritatis omnino tutos fore Propheta regius pollicetur dicens *Psalm*, xc, 5 : a Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio meridiano, » etc., ubi *veritas ejus*, est verbum Dei, veritam quod omnem ejus veritatem ad salutem necessariam complectitur, et habet rationem *scuti*, quo Xm
contra omnes tentationes munimur atque protegimur : sicut enim scutum omnibus corporis partibus tuendis, omnibus hostium telis eludendis et repellendis accommodatur, ita etiam verbum Dei omnes virtutes servat, et omnia vitia repellit; unde Burgensis ad locum jam citatum : « Cum, inquit, adversarius lentando circumiret per diversa vilia, Christus circumdedit se scuto veritatis : quamlibet enim tentationem contra cum commissam evacuavit per auctoritatem sacra Scriptura, quæ est veritas divina. » Per hanc ergo *veritatem* a tentationibus liberamur, dum earum notione imbuimur, et virtute divina protegimur; hæc est lux illa cœlestis, quæ tentationum nobis qualitates aperit, et ex luce ad calorem, id est ex cognitione ad pugnandi dexteritatem procedens, nos erudit; quoniam *Proverb.* XXIV, 16, « septies in die cadit justus, et resurgit : » quia saltem in rebus levibus sæpe hac multiplici tentatione ligatur, et potentia cœlestis virtutis erigitur, ut propter septemPLICem liberationem cum regio Vate canat *Psalm*, cxvni, 16i : « Septies in die laudem dixi tibi propt. T judicia justilite tuæ. » Vere enim judicia sunt justiliæ simul et benignitatis, quando hostis injuste animam impetens juste cadit, atque anima miserandum in modum tentationibus oppressa benigne se Dei ope liberatam intelligit.

20. IN FAME ERUET TE DE MORTE, ET IN BELLO DE Verjio
manu gladii. — Sigillatim Eliphaz commemorat iodi tribulationes humano generi maxime familiares et molestas, quibus Jobum, si in spiritu humilitatis loto corde ad Deum vere conversus fuerit, abs- me : et
que dubio liberatum iri pradicit : ac in primis calamitoso famis tempore, quando plurimi panis et cibi ad vitam sustentandam congrui defectu geoda»
contabescere consueverunt, nihil ei unquam ad 51
victum, etiam commodum, necessariorum defuturuin pollicetur. De istiusmodi a fame et inedia exemptione ac præservatione satis frequens exstat in Scriptura viris justis facta promissio; de quibus Psalmista canit *Psalm*, xxxvi, 20, quoniam « non confundentur in tempore malo, et in die-

bus famis saturabuntur : d licet enim in calamitates quandoque incidant, nunquam tamen a Deo deseruntur; sed ejus in se benignitatem ac providentiam prorsus singularem experiuntur, qua communi rerum inopia grassante non solum id quod ad vitam utcumque tolerandam salis, verum etiam ad opipare vivendum abunde sit, iis liberaliter suppeditatur. Ad cujus rei confirmationem, et majorem ejusdem veritatis asseverationem *ibid.* vers. 26 Propheta regius tanquam testis oculatus ac fidelis mox subjungit : u Janior fui : etenim .senui : et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. » disertè significans se longa multorum annorum experientia doctum comperisse, nunquam a Deo virum justum penitus fuisse derelictum, aut ejus posteros cibi potusve penuria laborasse.

loEede- Ad quem locum recte notat Bellarminus sententi© istius veritatem minime tolli aut elidi per cantu hoc, quod indies modo in Ecclesia videamus josti;ied quam plurimos fideles pauperes mendicato sibi Edicti vælum et panem quærere : nam quod ad religionem c' sos quidem mendicantes allinet, hi sua sponte, non tam ex inopi© necessitate quam ex paupertatis amore mendicant, neque dici possunt *derelicti*, cum Deus eos mirabili sua providentia sustentet, nec quidquam fere iis rerum ad vicium necessarium deesse patitur; cæteri vero mendici ut plurimum non sunt filii eorum qui consueverint aliorum pauperum misereri et eleemosynas dare, ad quos proprie hæc promissio perlinet; sæpenumcro etiam ipsimet neque justis sunt, neque filii justorum. Quod si vero etiam inter illos aliqui nonnunquam justis et sperantes in Domino reperiantur, qui cum evangelico Lazaro micæ quærant *Luc.* xvi, quibus famem depellant, hi profecto melius aliquid a Domino accipiunt quam sit copia rerum temporalium; neque tales mulare vellent meritum patienti© cum omni temporali Fame* felicitate. Talibus enim famis cl penuria islius-nl0t^ non him infligitur in pœnam, quam immittitur ad eruditionem, ut illa tanquam optimo magistro ad virtutem cl honestatem utantur; siquidem magister hic non ad prima duntaxat rudioribus elementa virtutis proponenda idoneus roperilur, verum etiam ad sapientissimos quosque doctores ad apicem perfectionis promovendos a; tissimus judicatur, ploefessore gentium doctor Paulus ad tantam, quam merito miramur, sanctitatem se proVectum testatur ll *Corinth.* xi, 27 a in fame, cl sili, in jejuniis multis. » Quin cl Christus Dominus, cum esset Filius Dei, famem sibi ipsi magistratam adaptavit, quam non semel perpeti voluit, ut disceret ex iis quæ passus est, teste Apostolo *Hebr.* v, 8.

Verum de hac fame optima cl perfectissima quæque suadente non hic sermo est, sed de illa aha, de qua Poela canit VI *Æneid.* vers. 276 :

Et male juada famis cl turpis egestas ;

quam a viro justo David loco jam citato ejusque filius Salomon Proverb. x, 3 jure merito removel dicens : « Non alliget Dominus fame animam justis; » ad quem locum vide nodrum Salazar, qui illum eleganter illustrat, et plurima ex varia eruditione adfert, quæ ad hanc, in qua explicanda versamur, Eliphazi sententiam illustrandam conducunt ; quin et Hesiodus auclor profanus de viro justo ausus est asserere nunquam eum fame peritulum ita scribens :

Oûia <<t * 2rip'cx 2xxoci*
o;3 'T.ilT. viuCvTXI,
Túgi ç î^ci uó eg At/» %'z-» :
Nunquam din fames justos divex. I io odie
Aut noxa : asi dhs cooviua pi guia prabent
Calicuta, el tellus bis vi- turn prxbet ibuode.

Nec in fame duntaxat a morte, sed etiam in bello jutude manu giada liberum fore pronuntiat, ubi Po-rtlia 10 lyclironius in tufen, *manum gialli* vira el polentiam gladii exponit; alii vero *ictum ensts* interpretantur : Pineda per hypallagen dictum cupit pro *gladio manus*, gladius enim manu apprehensus et elevatus symbolum est extremi discriminis et præsentis hostis atque imminentis cædis. Significat ergo Jobum, si ad Deum confugerit, omni periculo liberandum. Hoc singulariter experti sunt Jacob cum filiis suis, et Elias, et Elheus, aliique complures viri pietate et fiducia illustres, quos Deus a fame et gladio ac minis hostilibus incolumes præstitit Plurima sunt istiusmodi in sacris litteris cl historiarum monumentis divinæ erga suos protectionis exempla; quæ, quod satis obvia sint, omitto.

21. A FLAGELLO LINGI'M ABSCONDERIS : ET NON' TI- VerS.II.
MEDÍS CALAMITATEM CUM VENERIT, — id CSt aculeate ac virulenta obtrectatorum bnguae te Deo prole-lom gente non lædenl, et pacata conscientie testimonio frclus ingruentia mala minime formidabis; ubi nota linguam detractoris ac maledici, quam supr. vers. 15 *gladium* appellaverat, nunc *flagellum* nuncupari, a quo ait pios homines abscondi, ac si Deus eos clypeo suæ protectionis ambiret; Vatablus hic per *flagellum lingua* calumniam intell git, a qua eum qui perfecte Deo servit tanquam a supremo malo liberandum exponit. Est autem calumnia, ut Nonnus Marcrllinus Ciinm-explicat, *malitiosa et mendax infumatio*; hinc proprie loquendo *calumniator* dicitur, qui falsa eriqj) anmina imponit apud omnes, signanter autem apud ,UBU judices, et viros præcipuos, uti docent Nonius et Marcianus lib. l a t Sénat. Turpil. lib. Si calumnias, de verb. sign. Nec ulla re magis commovetur sapiens quam falsi criminis impositione, juxta illud *Eccle.* vu, 8 : a Calumnia conturbat sapientem, et perdit robur illius; » quem locum expendit egregie S. Rasilus episL 79 ad *Eustach.*, qui ita legit, *calumrva virum humiliat : calumnia pauperem conturbat*, intelligens omne genus hominum conturbari calumnia. Nec mirum, nam, ut

rie

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. V.

Sapions ait, suprema plaga, qua quis perculi potest, est quam infert calumniatoris lingua, juxta illud Eidi. XXVIII, 21 : « Flagelli enim plaga livorem facit : plaga autem lingu® comminuet ossa;» et sicut is, cujus ossa comminuta aut confRACTA sunt, summo dolore torquetur, ita is qui calumnia percussum se intolligit; quam Eliphaz Themanites hic jure merito *flagellum linguæ* appellat. Quin et ipse Christus non tam de tormentis, quibus ipsum summis tortores affecerunt, quam do Judæorum calumniis, omni tortura gravioribus, conquestus legitur : de hoc calumnia* malo vide pulchre ac fuse Tollenarium nostrum in *Spec, vanii, ecclcs.* cap. vu, sect. 6. Ait peni ergo Eliphaz Jobum, si ad Deum conversus fuerit, divina protectione ab omni penitus obtrectatione talorum calumnia liberum etimmunem futurum; et si quam forte prius infami® maculam contraxisset, illam a superveniente felicitate ita prorsus detergendam, ut nullus in posterum maledicis hominibus ipsum infamandi locus futurus sit reliquus, splendore scilicet posterioris glori® priorem omnem calumili® nebulam dissipante.

Cæterum hic mihi attentius considera qui Deo etiam juvante hoc malum propellatur, ut quis etiam a maledicorum ore immunis sit : enucleatorem tetigit Polychronius præfata verba sic exscribens et exponens, izzo -yXwaoxç at xpú^ti • rcu-ní 'i? 713Xl9 xpilTTexi επιαναι, a flagello (in-Li-Ute. abscondet te, id est, contumelia superiorem le«bau- reddet : nimirum a flagello maledica» litigo® eximi ir* noD 051 linguam maledicorum compesci, sed ea * sublimiorem iieri. Nempe ope divina hoc obtinebis, ut patientiam obdures, ut constantiam armes, ut magnanimitatem exeroSj quo liet ut vituperantium contumelias mula tolerantia et consulto neglectu facile superes, u (laud exiguum autem, quin imo valde magnum est, inquit in *Caten.* Lhry.'ostoinus, liberari ab homine qui nihil boni unquam loquatur; » ac si instar prodigii siteenhendum, si (piis etiam vel cum singulari auxilio Dei maledic® lingu® vulnera evadat ilhesus.

Et NON TIMEBIS CALAMITATEM CUM VENERIT.— Spoii-det insuper in calamitato, quæcumquo tandem posset ingruere, ipsum omnino tutum et intrepidum constitutum; quod inculpati hominis, Deoque accepti argumentum est et illustre signum divin® protectionis. Vult igitur significare nulla tanta et tam metuenda esse mala, nihil tam pestilens atque noxium, nullos tantos molestiarum fluctus, in quibus non tueatur suos Deus admiranda et inexplicabili cbaritate. Hanc divinam protectionem humanissimi et beneficentissimi domini scriptores cœlestmm arcanorum multis symbolis et insignibus modis celebrarunt, Deum app<liante'» inunun, vallum vl propugnaculum, uccopolim in arduo silam et inexpugnabilem, scutum, gladium, robur, virtutem, rclugium, etc. Unde factum ut inter hebræa Dei nomina unum út Ttī Bur, hoc ed *arx*, munitio, petra, castellum in vivo saxo editoque positum ; quo nomine regius Vates Deum sopissimo appellat, ut cum ait *Psalm.* Lxxii, 26 : « Deus cordis mei, » ubi in llebræo est Tiy (*sur*, proprie *petra cordis mei* : alio in loco *Psalm.* xci, 16 : « Rectus Dominus Deus noster, » ubi pro *Heus* est eadem vox, el Cajetanus vertit *rupes mea*, hoc est *arx*, non in rupe tarpeia, sed in cœlo atque Deo posita : item in eo *Psalm.* LXXYli, 35 : « Deus adjutor eorum est. » Habet lingua sancta, *Deus m** (*sur*, hoc est rupM *eorum est*; hac scilicet consideratione rex ille devotus se vehementer excitabat non modo ad piam in Deum fiduciam, a quo sæpo tristissimis in rebus et calamitate praesidium fuisset consecutus, verum etiam ad eundem sospitatorem suum magno et singulari amore diligendum, cum *ail Psalm.* xvii, l : « Diligam te, Domino, fortitudo mea: Dominus firmamentum moum, et refugium meum; » ubi in Hebræo pro *fli mamen-* Dewlr. *tum* habetur iJ7D *salhhi*. hoc est *petra mea*, videlicet firmum ac solidum fundamentum, quo stetit invictus, cum procell® furentium ini-ginm. niicorum stantem evertere et affligere conarentur : pro *refugium meum* ost WIJO *metsurullii*. hoc est *arx mea, sen* valida munitio, ad (piam mihi patuit refugium, 7. d. Cum in tuto sum Deus mihi est firmamentum ; cum in periculum incidi est tuli perfugii locus : hac igitur Dei protectione securi sumus et tuti : « nam (ut pulchre S. Cyprianus *be Orat, bomin.* ait) quis ei do siedilo metus est, cui in sieculo Deus tutor est? » Hanc porro viri justi ac Deo chari securitatem magis inculcans et amplificans subdit :

22. IX VASTITATE KT EAMEIUDEBIS, ET BESTIAS TERRA Ver» 2!. non formidabis, — id est, cum a prædonibus vas^ Sjdeim tata fuerit regio, et cum a sterilitate famēs ingruent, tu opulentus intactusque ketaberis, neque n3Q af. timebis, ne torto lupi aliæve belili® feroces in te fligR- vel in greges tuos alleo immittantur; luctuosum certe spectaculum exhibere solet vastitas camporum elagrorum, quos spinis, urticis aliisquo herbis noxiis squalentes sterilitas conficit, et invisos reddit : ibi belluæ vix pastum reperientes sæviro in homines consueverunt, a quibus immunem fore Jobum, si recte agat, Eliphaz pollicetur : quia nimirum pro viro justo stat potestas major, qu® humanos casus moderatur et frangit. Illa porro vox *ridebis* indicai animum prorsus liberum atipie securum, quem nequo tempesta» aliis formidanda conturbet, vel a sereno ao tranquillo mentis statu dejiciat, aut ullo modo impediat, (pio minus jugi ac solida lupiidaeque frualur voluptate. Ita *ventos lidcre* dicitur et *imbres*, «pii domum in rupe fundatam et bene compaginatala incolit, quam propter firmitatem ventus dejicere, et propter compactam solidamquo materiam imbres pendrare non possunt . sic scopuli et cautes rident illisos fluctus confusionem suam despu-mantes, a quibus nullum pati possunt detrimentum. Quin et Martialis de endromide, id est vil-

losa el hirsuta veste bene lexia induto, loqueos ait:

Ridebil ventos boc munere lectui el imbres.

Septuaginta hoc loco vertunt, áífwv
 'l'xiri-pzTp, *injustos il iniquos deridebis*, id est ludibrio habebis tyrannos, prædones ac violentos pauperum oppressore»; vel (piasi ludens ac ridens illos fugabis, debellabis, conculcabis et subsannabis : (pio sensu de impiis regibus ac tyrannis dicitur *Psalm. ii*, 4 : « Qui habitat in calis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos; » et *Habac. i*, 10 : « Ipse super omnem munitionem ridebit, et tyranni ridiculi ejus erunt : » item ad impios vocationis suæ desertores et consiliorum divinorum illusores ipsemet Dominus ait Prov. i, 26: « Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo : u quibus locis *ridere* pro *illudere* sumitur, seu contemptui et despectui habere (quemadmodum etiam Septuaginta hoc loco accipiunt) ita ut Deus simul cum justis ita rideat, id est eos ridere faciat, til injustos irrideant, ristique ac damnatione dignos ostendant. Quemadmodum hostili exercitu adversus civitatem castraiuclante, et eam variis insultibus oppugnante, tum obsidione commeatum excludendo, tum desolatoriis machinis mania quatiendo, tum variis excursibus regionem depopulando, arx fortissima, in precelsa rupe firmiter (edificala, et omni necessario instructu probe munita, nil timens hostiles conatus omnes ridet et irridet : ita justii divino presidio freti adversarios non formidant, sed irritos eorum conatus et astus irrident et explodunt ; et jure quidem, inquit Gregorius lib. VI *Moral.* cap. xv o sancti enim viri quia conira multiformem adversarium se pugnare considerant, semetipsos in certamine multipliciter parant : habent enim contra famem divini verbi pabulum; conlra belli gladium, continenti^scutum; contra flagellum linguai, protectionem patientiae; conlra exterioris calamitatis damnum, interni amoris adjutorium. Unde miro modo agitur, ut quo eos hostis callidus numerosius lentat, eo circumspecti Dei milites virtutibus ditiores fiant : » ideo cuilibet eorum dicitur: « hi vastitate el fame ridebis, » neque hoc tantum obtinebis, verum etiam a ferarum et belluarum injuriis liber eris; unde mox subjungit :

Bni>» Et iii stias rnin.K aux fornidabis. — Constat ex in «ilio sacr's et b'-toriarum monumentis Deum ,i* une-nonnunquam scelestis hominibus iratum teras tii 0l.0- belluas immisisse, quæ de illis vindiciam sumc-runt^ rcnl *8n*los serpentes in populum murmurantem *Num. XXI*, 6, leones in Assyrios a Salmanazare in Samariam missos IV iley. xvn, 25, ursos in petulantes pueros Elise! derisores IV Jleg ii,24: sicut e contra legimus viros sanctos immanissimas etiam belluas rcfnenasso *lleb. xt*, 33, obturasse ora Iconum, et cum iis non secus ac cum agnis lltsisse, ursis imperasse; pantheras et tigrides

cicurasse, ut in *Vit Fair*, et S. Frnncisci, Vedagli, Galli el nostri loaephi Anchieta*, hoo nomine prorsus admirabilis, historia memorile proditum repentur ; quorum similia sexceni s aliis vitæ ac morum innocentia conspicuis contigisse ex sanctorum annalibus diligens lector cognoscet. Significat ergo Eliphaz viro justo el innocenti nihil quoque a feris belluis metuendum esso. Alii cum r. Olympiodoro et Philippo hic per *bestias* inlcilli- ' » gunt homines silvestribus ac ferinis moribus, qui propter sceleri» infamiam atque sordes in bellua- a», frri- rum conditionem similitudinemque demigrant : in iis enim allectio illa d<prehenditur, quam Aristoteles lib. MI E(/uc. cap. i 8rp-rr.-x vocat, id est *feritatem*, qu.n in eos cadil, qui vitio reliquis antecellunt ; et definitur ab eodem cap. ti jwxix, *modum superans titiosilas*; additque alio capite hominem vitiosum id est inanitis *partibus plura illaturum mala* quam feram. Do isliusmodi hommibusS. Ignatius,eodem quoque genere loquendi u»us, ad llomauos scribit his verbis : a De Syria usque ad Romam pugno ad bestias in mari et in terra, nocte dieque ligatus cum decem leopardis, hoc est militibus, qui me custodiunt : quibus et cum benefeceris peiores fiunt : n iu camdem quoque sententi >m S. Paulus ait I *Corinth*, xv, 32 : a Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi : » -imditer il *Timoth.* IV, 17 : a Liberatus sum, inquit, de ore leonis, v Neronem inteUigens. Sic alibi passim m Scriptura hommes improbi ex similitudine morum brutorum *bestiarum* quoque appellationem sortiuntur; uti ad cap. i, l et alibi me annolasso memini. Verumlamen hoc loco *bestias* in propria significatione sumicenseo, ut sit sensus, hominem justum divin i protectione fretum neque hostium necque bestiarum incursum metuere.

Tropologice S. Gregorius lib. M *Moral*, cap.xx In d* per *vasti! item* inlcilligit orbis consummationem et ,ol c" extremum iudicium, cum impii pane codesti ao£m im- Dei gratia destituti peribunt fame, atque bestiis, r * n- id est diabolis, pra*da fient : tunc nimirum justii salutis suæ securi in interitu impiorum ridebunt, n-TM* nec dæmonc*formidabunt. formuli-

23. Sth au I U'IUBIS IUÜIOMM PACTIM TÜUM, FT v^f† BESTI.K TERH H PACIFICA- «gl.M TIBI. — KcCCUSUerat Eliphaz versibus praecedentibus mala quæ a Jobo procul abfutura protest dus Cbt, modo ipsum peccali, cujus com sibi male conscium putabat, preniteret; nunc vero subdit genus quoddum felicitatis temporanea*, isto procurimi xeciilo, ju>titia* atque integritati vikr passim aduasci soldæ; spundens scilicet Jobum, ubi cum beo in gratiam re- da tst dieril, adeo lore fortunatum, ut cum regiones ao irocl's latifundia sua certis finibus circumscripserit, terminosque ac limites erectis de more lapidibus niiat désignant, neminem eos refigere ausurum, aut pk lu® ullo modo transilire, vel columnas macoriuve JX» rX evertere; sed odeo immobiles ac firmos istius-gi^mu, modi términos futuros, ao si cum eo pactum per-

us

petuiim sanxissent, ne se a quopiam transiri aut violari unquam sinerent, *q. d.* a Ponet Deus fines tuos pacem» *Psalm.* cxlvk, 14 : quin et feras quoque ipsas et infestas agris bestias, puta lupos, apros, vulpes, et similes, nihil unquam frugibus et arboribus ac vineis nocumenti allaturas pollicetur : quippe quæ pietatis ac divinæ protectionis vim sentiant, et per impiorum potius arva grassentur. Hic sensus præ aliis, quos plurimos ad hunc locum adfert Pineda noster, mihi maxime probatur, tanquam simplicissimus et clarissimus, ac cum præcedentibus et sequentibus optime cohærens. Posset quoque prima pars hujus versiculi ad fecunditatem soli perlinere, ut pacum cum lapidibus percussum idem sit ac semen in petrosam terram jactum, et velut ex pacto quasi contra naturam singulari benedictione Dei proventum amplum refundens : sicut enim terra fructifera *Psalm.* evi, 31, vertitur a in salsuginem a malitia habitantium in ea, » sic e contrario solum sterile lapidibus exasperatum mitescit ac fecundatur ob pietatem cultorum, quibus Deus propitius est et benedicit. Quin imo virorum etiam sanctorum precibus et benedictioni nonnunquam id concessum fuit, ut agri steriles et lapidosi longe fecundissimi evaderent : ita in *Vita Pair.* S. Copres arena benedicta maximam agrorum sterilitatem correxisse scribitur. Mullo autem adhuc frequentius bestiis terræ pacificis usi sunt sancti, quibus etiam non raro obdiverunt letsergajo. viverunt, ut leones Antonio, Macario Romano, Simeoni Prisco, Gerasimo, Sergio, Paulo Helladico, Joanni Anachorète, aliisque; serpentes Paulo, Hilarioni; crocodili Pachomio, Benoni, Heleno; hyænæ Macario Alexandrino et Pacboni; onagri Antonio; hippopotamus Benoni; dracones Ammoni; ut alios taceam, quos in *Vita Patr.* et *Fast. Srrnrt.* videre licet atque admirari.

Allegorico S. Gregorius lib. VI *Moral.* cap. xxi : Viri a Quid, inquit, per *regionum lapides* nisi ecclesia- / T h- ruine^{cccl}°s accipimus? quibus primi instructoris i i <Ec-voce dicitur l *Petr.* n, 5 : Vos autem tanquam *lupides vivi supera itficamini*; de quibus sancte Eccleste Dominus per Prophetam pollicetur dicens *bai.* Liv, II : *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos.* Qui igitur recte vivit pacto se cum lapidibus regionum jungit; quia in eo quod mundi desideria superat, vitam suam procul dubio ad sanctorum præcedentium imitationem ligat. » Tropologice *ibid.* S. Gregorius per *bestias lcr,æf* (luas Dominus nobis pacificat, motiones carnis intelligit, et pravas affectiones; quas quasi feras m nos missas, pacatas nobis sentimus, cum ex illis divinum amorem et cœlestia desideria compèrimus. Considera hic mihi quantum bonum et quanta sit hominum felicitas, compressis et edomitis illis belluis jucunda animi pace gaudio- r ➤J que potiri. Certe qui allectus suos domuerunt, sic «mm?- ul pianda animi quiete et tranquillitate fruanlur, sunt velati ælernitaüo candidali, qui jam calilum

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. V.

beatissimam conditionem delibent, et in atriis bonum prope empyreæ domus versentur : « Hoc est, inquit D. Ambrosius *Epist.il*, esse divitem (eternitati, cum pace animi, cum tranquillitate quietis nihil concupiscere, nullis exagitari cupiditatum procellis : n sic a S. Petro l *Epist.* m, 4 spiritus quietus dicitur *in conspectu Dei locuples*, quasi cum pace copte cornu coelestibus donis refertum liquidisque lætitiis atlluens sese totum in piam mentem effunderet. Hic placidus animi status, el vacuitas a perturbationibus, est insigne donum divinæ benedictionis; de quo regius Propheta canit *Psalm*, xxvni, li : « Dominus benedicet populo suo in pace, » ubi S. Rasilius hanc pacem, quæ motus animi et affectiones componit, dicit esse Twtjttojw, *omnium Dei benedictionum perfectissimam*; illos vero qui bellantium inter se perturbationum motum et turbellam sentiunt negat esse compotes illius pacis, quam discipulis suis Christus impertivit; quamque deinde apostoli omnes in oraculis suis monilisque divinis apprecari solent.

Agnoverunt etiam profani sapientes quanta in Philo», edomitis animi perturbationibus sita sit virtus et perfectio; quo nomine plurimi Socratem summis in cœlum laudibus efferunt, quod affectdssuos »nimi ita plane subditos habuerit in potestate, ut eodem vultu cl exiret et rediret domum, nec quidquam esset quod ab illa animi æqnabilitale ipsum posset dejicere : quamobrem Jamblichus in *Vita Pythag.* cap. n, ait ipsum in omnibus habuisse tófiav *serenam quamdam cl inimitabilem tranquillitatem*, sic ut neque ira unquam, neque risu, nec æmulalione, nec contentione, neque ulla graviore perturbatione jactaretur. Plane venuste graviterque Seneca *Epist.* 59 : «Talis, inquit, est sapientis animus, qualis mundi status supra lunam : semper illic serenum est. » Sed quæ ab illis doctissimis hominibus celebrantur in suis, illa in nostris mullo majora et mirabilia fuerunt : nam magnus Antonius, exemplar innocen- S. a oto- tiæ vcræque virtutis, et Pythagoram et Socratem et quosvis alios e sophorum natione longe in eo animila genere superavit : de illo D. Athanasius in *Vita ne or- ejas* magnifice memorat ut de cadesti homine, qui i*0*1l, in vultu gratiam mentis et quieti animi lumen pictum ostenderet, cum turbidas omnes affectiones incredibili et constanti virtute domuisset. De aliis prope infinitis similia etiam prostant exempla in *Fast. Sanet*, et clarissimorum hominum monumentis; quæ, ne prolixior sim, omitto.

24. Er SCIES QUOD PACEM HABEAT TABERNACULUM Vers.tl. TUUM, ET VISITANS SPECIEM TUAM NOX PECCABIS. — Promittit Eliphaz Jobo *pacem*, id est bonorum omnium abundantiam, si consilio suo acquieverii, et ad Deum se converterit, a quo bona cuncta lhbr.ru procedunt; spondens hinc omnia prospera ta- omaiini bernaculo seu domui ejus obventura, sic ut nihil at)Uru1lQ* habeat quod animum excruciet, aut oculos of- feudal; nihil absit quod expetunt, el impenso

comparant prolio, qui videri volunt aut esse fortunati : *pacis* enim nomen hebraico *tdlbt f salum*, salutem, incolumitatem et bonorum omnium affluentiam significat; unde in fino epistolarum et occurso mutuo Hebræi solemni hac pacis appreciatione utebantur, *CDlbü FIDHl, veatta salum*, quod latine dicimus, *at tu salvus*, subaudi *esto*, id est *vale*, salve, pax tibi; quibus verbis designantur omnia quæ homines optare debent aut solent.

Hæc salutandi formula ipsimet Christo et apostolo (IU0(Iue familiaris, quibus ea pro viatico et rerum omnium ad vitam sustentandam necessarii sariarum promptuario abunde sufficiebat : nam uki Christus discipulos suos ad evangelium omni-
tibi gentibus promulgandum per universum terrarum orbem missurus eis præcepisset *Marc.* vi, 8 et *Luc.* X, 4, ut non portarent a sacculum, neque peram, neque calceamenta ; » ne quid sibi defulurum vererentur, ipsis externorum domos intransibiles instar symboli bonorum omnium proferre pacis verbum iussit dicens *Luc.* x, 5 : « In quacumque domum intraveritis primum dicite : Pax huic domui, » haud obscure significans cum hac fausta pacis appreciatione omnium illico bonorum copiam adfuturam. Nam (ut ad istum locum pulchre Chrysostomus in *Cat. Patr.*, quam in S. Lucam edidimus) « nihil, inquit, paci par est aut æquale ; quapropter et nos ubique pacem poscimus, in Ecclesiis, in procurationibus, in praefactionibus ac denuntiationibus ; semel, iterum, tertioquo ac sæpius eamdem prælatus Ecclesia) impertitur dicens : *Pax vobis*. Et quare illud ? quia videlicet ipsa bonorum omnium mater existit atque gaudii argumentum. »

Quamobrem apostolico quoque Societas nostra exemplo edocta omnes fere quascumque scribit litteras auspicari solet solemni hac salutandi formula, *pax Christi*, quibus verbis illi, ad quem scribimus, a Deo bonum omne postulamus, quod *pacis* nomine significatur : « ipse enim est pax nostra, » inquit Apostolus *Ephes.* n, 14, a quo
hanc recenset, ac velut conciliationis principem
Dm dt-pacificis laudibus prosequitur. Quinque autem
Pol*s^, num modis Deus *pax nostra* dicitur, *primo*,
quinque tanquam auctor omnis pacis et quietis animo-
modji. rum ; cum ipso sit auctor omnis boni, quod homines concupiscunt, et quo obtento quiescunt.
ChrUtni *Secundo*, peculiariter Christus dicitur *par nostra*,
ta tpaie() Quod nimirum ipse sit auctor magnæ illius
neura reconciliationis cum Deo, et iustitiæ divinæ, a qua
dicitur. nobis propter peccatum nostrum æterna damnatio impendebat; Christus autem ita nos reconciliavit, ut non solum Dei a nobis iram averterit, sed insuper etiam nos ex inimicis filios Dei atque cælestis regni heredes constituerit. *Tertio*, dicitur *pax nostra*, quatenus dissidium, quod inter Iudæos et gentes intercedebat, e medio sustulit, utrosque copulans in unum populum, juxta illud Apostoli *Ephes.* n, 14 : « Qui fecit utraque unum,

et medium parietem macerim solvens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem, et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. » *Quarto*, quia omnis animi quies omnisque consolatio ab ipso est, et per ipsum confidimus nos vitam æternam et plenissimam animi quietem obtenturos. *Quinto* denique, in Deo erit omnium desideriorum nostrorum impletio, et perfectissima quies animorum, cum nihil amplius erit desiderandum : nam quidquid secundum rectam rationem desiderare poterunt plenissime possidebunt. Plura de hoc amabili *pacis* nomine divinitus explicata vide apud S. Dionysium Areopagitam lib. *De Div. nom.* cap. XL

Septuaginta hoc loco a quod pacem habeat tabernaculum tuum P vertunt, *cn tifixkit* <rw i
quad in pace erit domus tua, quod cumdem plane sensum habet : nam olim in tentoriis seu tabernaculis habitabant ; post domus exstructa sunt, quæ eodem nomine appellantur. Hæc est sane ikw>u-
summa felicitas viri, quod omnia domus suæ pacata, et tranquilla et virtutis studiosa cognoscat : prt uÉ-
pulchre ad hunc locum S. Chrysostomus in Ca- nor m
ten. sic ait : « Non exteri modo locum pacem ha- 0n01
beunt, sed domus etiam pace fnietur incredibili ; et nimirum pacale domui nihil par potest u.
reperiri : quid enim profuerit externis cum non lentari bellis, qui turbis redundat intestinis ? » Et quidem una domestica disciplina et tranquillitas longe superat omnes quascumque externas felicitates interna pace carentes ; unde cap. xxxn, 18 vates Isaias felicissimum reipublicæ statum describens ait : « Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta, » quæ ex Hebræo sic sonant apud Forerium, *habitabit populus meus in mapalibus pacis, et in cohabitandis securis, et residentiis tranquillis* : quas si componas versiones, ubi Hebræus legit, *in residentiis tranquillis*, Vulgata posuit, *in requie opulenta* : enimvero sola illa opulenta vera reputatur, quæ e domestica disciplina et tranquillitate promanet.

Er VISITANS SPIXIOI TUAM NON PECCABIS. — HOC
Vulgatus mutuo sumpsisse videtur ab Aquila, qui prius ediderat, xai
pr. per speciem autem plurimi interpretes hoc loco *uxwm* intelligunt, quæ est species pr't
et solatium viri, si proba sit et forma liberali, in qua vir sine fastidio ullo atipie peccato amatorio) suæ sili satisfaciatur. Sed rectius Pineda hoc ad domus speciem referendum censet, idque verbum *visitandi* exigere videtur, quod proprie est *requirere* quid domi geratur, recensere domesticos, rationem ab illis exigere, castigare etiam si prh'
opus sit, et ad opus ac labores excitare ; quod clarius fit ex textu hebreo, qui sic habet, mpâl
NÜHD I'D, *upakadta navccha, velo techcta*, id

LW

COMMENTALA IN LIBRUM JOB, cap. V.

est, *et visitabis habitaculum tuum, et non peccabis*,
ut sensus sit, 9. d. Domus seu familiæ tuæ ratio-
nem habebis, aut curam geres et non aberrabis :
qui enim curam habet familiæ suæ rei que fami-
ar^{is} bitur *visitare habitaculum suum*, et offi-
cium implere boni patrisfamilias, qui non debet
diu abesse a domo, ut esse opportunus visitor
possit.

Septuaginta quoque hæc ad domesticam disciplinam referunt cum ita vertunt, *ἡ ἰσὶς* Jiatra rxç acnriS? acu cù *ut. x^rrt*, quod Sixlina reddit, *habitatatto autem tabernaculi tui noti peccabit* : ad verbum c Griteo est, *ratio autem vicius tabernaculi tui non pccet* ; quibus verbis exactissima et omnibus suis numeris absoluta œconomix ratio indicatur, ad quam ex doctrina pythagoræorum

Ad æeo- Callicratides,petito a cithara exemplo; tria polis-
r^otiùDun shnum requirebat, scilicet

opimum xw nvx (r.uaizV, id est *instructionem, coagmenta-*
quid re- (tonem, ct tactum quemdam musicum ; qua» si ad
qnnitur. cpiejyn scu instrumentum harmonicum referan-

tur, ἡ ἀπὸ τῆς λέξεως ἐστὶν *apparatus* et omnium partium integritas, cjuvpucc; est carum *inter te nexus*, et apta compositio, ad quam cum musici artificii gnara et docta manus accesserit, mira sonorum suavitas exoritur. Sic in domo est illa cῆπTrat; lotius familiæ *apparatus* et instructio, qualis apud honestissimos viros esse solet; tum «u^juc-p;», ordo quidam *plenus decoris* et speciosissima; venustatis, qui omnes in officio suo contineat, sic ut ibi habitare putes ipsam honestatem. Auget deinde hanc pulchritudinem et œconomix præstantiam domini virtus, imperium, et exemplum, et sapiens omnium moderatio, quæ velut tactus quidam est musicus, et sonora mulcedo, qua singulari voluptate omnium intuentium animi capiuntur. Hinc cum regina Saba in palatio Salomonis istiusmodi œconomiam prorsus admirabilem intueretur, et eximiam domini sapientiam ut musicum citharæ tactum suavissime resonantis, et servorum ordines et officia numerose concinna, in multitudine prope infinita omnia geri sine tumultu et insolenti temeritate; tanto exinde gaudio et stupore afficiebatur ||| *Reg. x*, 5, ut «non haberet ultra spiritum,» quemadmodum annales sacri testantur. Similem quamdam regite domus speciem ac splendorem Eliphaz Jobo polliceri videtur, si ad Deum vere conversus fuerit: sic enim illi cuncta ex volo prospera, imo supra votum et expectationem obventura.

Tropologice hic locus etiam commode de sui ipsius notitia intelligi potest, ut sit sensus isliusmodi: « Visitans speciem tuam non peccabis, » id est, si te ipsum cognoveris, peccatum declinabis: spates sane, philosophis etiam allestanlibus, GUjusque rei naturam significat : atque adeo visitas speciem luam non solum, ut S. Gregorius ait, cum human® proximorum infirmitati per opera mi<ericordiæ subvenis, sed etiam, ut S. Augustinus m suis ad hunc locum *Annui*, indicat,

cum temelipsum cognoscis. Hæc porro lui ipsius *visitatio* ac propri® naturai perscrutatio peccatis obsistit, quoniam si tuam nobilitatem animadvertas, qua ab animo tuo insignitus es, indignum duces te diabolo servum addicere, et peccatorum contagione sordere. Lucifer, quia se ignoravit, cecidit, et primus noster parens Adam, quia scipimi nescivit, in peccatum incidit: «Si quis ignorat inquit, Apostolus I *Corinth*, xiv, 38, ignorabitur, » audietque illam vocem, qua omnes impii ferendi sunt *Matth*. vu, 23: « Nunquam novi vos; discedite a me qui operamini Iniquitatem. » Justissime autem Deus illum non noscit, qui sernelipsnm cum jactura ignorationis Dei sciro el considerare contemnit : quid porro faciet homo u Deo ignoratus, id est reprobatus, nisi in barathrum damnationis incidere, et ex via summai miseri®, nimirum ex peccato, ad Slumnain miseriam pœnæ æternæ transire ? Principio igitur homo in cognoscenda natura sua operam omnem collocet, ul quomodo sibi vivendum sit et conversandum ex investigatione su® speciei et digni* talis eliciat. Postquam ergo quis, secundum S. Au- In pro-
guslini doctrinam, ex sua» speciei consideratione in sui ipsius notitiam devenerit; eamdrm quoque speciem in proximo consideret necesse est, horni- agnoi-
nis enim species est alter homo : qnaniobrem hanc etiam speciem visitare debemus, et proximorum miseras attendere, ut eis subveniamus : quod si diligenter, uti patesi, fecerimus, minime peccabimus : quoniam *Tob*. iv, 11 «eleemosyna Eterno-
ab omni peccato et a morte liberat, » scelus loi-
lit, crimen delet, atque malum facinus pœnamque atom,
expungit : clarum est Christi oraculum *Luc*. xi, 41 : « Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis, » Nullum sane balneum ita mundat, nulla herba boriili sic dolergli, non creta fullo-
num ila excandificat, nullum smegma adeo expurgalorium csl : ubi enim facia csl pia erogatio cadit lema ab oculis mentis, a corde maculæ, ab omni anima sordes, gratin? anticius fit splendior, virtutum ornatus elegantlor.

Per hanc ergo « visitans speciem tuam non pec-
cabis, » id est in paupere temclipsum conside- (JU3tl|
rans, et speciem tuam agnoscens, non aberrabis
sumpta nimirum metaphora ab iis <pii speculum
consulunt, in quoad vivum expressam facileisu® rilrt
imaginem contemplantur. In proximo igitur tan- temos,
quam in speculo nosmelipsos conlempleinur, id
est, eos nobis per omnia similes reddamus : et-
enim qui se in spedilo intuetur eaindem oculis
repræsenlat figuram, indumenta eadem, denique
per omnia sibi similem imaginem exprimit. Ita-QacmoJo
<pic temclipsum, o dives, in paupero considera, d,vei
eumque libi per omnia similem effinge : si lu
salur es, et mero mados, videris autem inopem uiimiU-
pene fame ac sili enectum, cibum illi polumquo
poirige, quo et ipse salur te salurum referat : si
vestis libi auro sericoque niteat, videris autem
pauperem seminudum frigore algentem, pnebo

FrcpUi
w-liiii
U netta-
rti 1»4
jr.caion
*4 ^

Illi vestimentum, quo nuditatem legat, et frigus urcent, no tibi tam dissimilis exsistat : si crumena tua minimis turgeat, stipem ei eroga, qua ejus indigentia) succurras : cpiod si hac ratione speciem tuam visitaveris, ab omni prorsus delicto vacuus eris. Hoc modo S. Gregorius lib. VI *Moral.* cap. XVI, hunc locum exponit his verbis : « Recte, inquit, species *nostra* dicitur proximus noster, quia in illo cernimus quod ipsi sumus : corporali enim visitatione ad proximum gressum accessu venimus; spiritali vero non gressu, sed affectu ducimur. Speciem ergo suam visitat, quisquis ad eum, quem similem sibi per naturam conspicit, passibus amoris tendit, ut in altero sua considerans, in ipso colligat, quo infirmitati alterius condescendat. »

Ut ergo pauperi opem feras, nihil aliud in illo considera nisi teipsum, hoc est, cogita ipsam esse hominem, et ejusdem tecum natura) participationem : considera esse Dei imaginem, hac enim in ratione facilius necessitati ejus succurres : noli i^r.^r via examinare, an alienus, an proximus, an tibi — — charus, an morosus, an sceleratus, an sanguine tucoml-vol amicitiajunctus sit; salis idoneum miserendi dem» h. argumentum est, quod homo sit qui opis tua;

indiget. Ex temelipso alterum finge, et facile miseriis ejus subvenies : memineris quantum te famemes excruciet, ut proximum saties; quomodo te sitis urat, ut ei pocula ministres; qua ratione frigore algeas, ut proximum vestias; uno verbo, cogita hominem esso, non brutum. Sunt enim nonnunquam divites aliqui usque adeo in pauperes duri et inhumani, ut eos deteriori quam canes aut equos suos loco habeant, et si quid forte iis largiantur, id plerumque vel mucidum sit, vel rancidum, aul corruptum, quod vix bestiis suis projicerent; et cum ipsi purpura et bysso vestiuntur, vix laceros et viles panniculos pauperi porrigunt, quo suam legat nuditatem ; cumque epulentur quotidie splendide, et altilibus vescantur, vix micas de mensa cadentes et ciborum superfluatorum reliquias pauperibus imperiunt : tales utique, quod speciem suam in pauperibus non visitent, neque illorum necessitatibus succurrant, graviter peccant. Ne igitur cum isliusmodi divitibus, evangelico epuloni similibus, peccemus, et pereamus; speciem nostram in

j pauperibus visitemus, eorum necessitatibus tanquam propriis humano et opportuno remedio occurrentes, atque ex nobismetipsis proximum metientes: nam, ut pulchre ad hunc locum S. Gregorius paulo ante citatus ait, «speciem suam visitat, qui ut in se alterum reficiat, se in altero pensat : hinc namque per Moysen veritas cum gesta describeret gerenda signabat dicens Gen. i, 12: *Protulit term herbam virentem, et afferentem semen jme'd genus situm, Hgquinque faciens frudum, et habens unumquodque semen secundum speciem sua.n.* Lignum quippe secundum speciem suam semen producit, cum mons nostra ex sui consideratione

se in alterum colligit, et recti operis germen parit!; hinc quidem sapiens dicit To6. iv, 16 : *Quod tibi non vii fleri, alteri ne fereris.* Hinc in evangelio Dominus dicit *Mitth.* vu, 12: *Qti® vultis ut fanant vobis homines, tt vos eadem facite illis,* ac M aperte diceret : Speciem vestram in altero visitate, atque ex vobismetipsis agnoscite, quid vo* oporteat aliis exhibere, » etc.

23. Scies quoque, quoniam multiplex emt semen v<n.u. TUI M, ET PROGENIES TUA QUASI HERBA TERRÆ, — id est, experimento pernosces, si inculpate vixeris, numerosas fore tibi prolem instar salubri» herb® suit clementi coelo nascentis : *semen* hic vocatur *Semn* fructus quem uterus reddit, id est filii ac nono- "““t” te», progenies, soboles, pódenlas. Septuaginta |, vertunt, -tkítj ii srt tí «-.:•**c», ts 3i túixi «:• prograi*. Cttxi ùi.c. *ii ttiUmsi* t-5 àqr.J, seftt autem quod multum semen tuum, et filii tui crnnt quasi omnis herba campi, ubi keiba terret, campi, seu agri, est Prow-proverbiale multitudinis, sicut etiam «pulvis ter- k ,tl^ ' r.e, arena maris, et steli® cadi, » quæ præ multi-Indine numerari non possunt; quemadmodum in Abraham! promissione exprimitur, quæ sic habet Gen. xm, 16 : « Faciamq e semen tuum sicut pulverem terne : si quis potiat hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit; » quo respiciens Balaam-Ymn. xxm, 10 : « Quis, inquit, dinumerare possit pulverem Jacob (quod mox explicat] et uosse numerimi stirpis Israel? » Similiter Oscan cap. j, 10: «Erit, inquit, numerus iilioiutn Israel quasi arena maris, quæ sino mensura est, et non numerabitur : » eodem spectat illud *Gen.* xxn, 17: «Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, et velut arenam quæ est in littore maris, n llee est illa felicitatis froin pars, quæ in Veteri Testamento maximi semper habita, et volis omnium expetita fuit, scilicet fa-1, cundilas uxoris, et soboles numerosa, quam Da- "° cU-vid viri Deum timentis benedictionem censet esse maximam dicens *Psalm.* xxvii. 3 : « Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tu® : liliituisicut novell® olivarum in circuitu mens® lu®, » ubi uxorem fa cundam et verecundam ac pudicam describit;/ ® - *nuditatem* quidem in similitudine vilis fructum copiosum ferentis indicat; *verecundiam* vero ac *pudicitiam*, quod ea non in foribus versetur ut mulier illa, quam Salomon in *Prov.* ix notat; sed in lateribus domus, seu intimis domus locis ac penetralibus modesta sedeat. Pulchre autem comparantur filii novellis olivarum et herbis terne, non solum propter multitudinem, sed ebani propter speciem, herba enim viridis est, ei mirifice recreat intuentes : vivis sane coloribus Propheta regius hanc piorum virorum generationem expressit, t inique dulcis illi visa est ejusdem rei memoria, ut in alio psalmo similia cecinerit, aut aliquanto etiam uberiora, dum ail *Psalm.* mui, 13 : « Quorum filii sicut novali® plantationes in juventute sua : fili® eorum compositae, circmn-ornafic ut similitudo templi; » quem locum pa-

raphrastes Chaldæus divinitus exposuit in hunc modum, *filii vestri sunt sicut plantationes dactylo- rum, in doctrina legis innutriti a juventute sua. Fi- lia eorum splendida, et accepta sacerdotibus qui ministrant in medio templi*. Plura de his vide in *Annot.* nostris ad prædictum psalmi locum, et ad *Psa/m.cx xvñ*, tom. lll. *Expos. Pair. Greve. in Psalm.*: Consule item quæ *supr.* cap. i, 2 annotavimus, ubi ostendimus fœcunditatem esse donum Dei, et lib'rorum copiosam multitudinem fuisse bene- dictionem Antiqui Testamenti; quæ cum istis lo- cis sal Lise exposita, et *infr.* cap. xxi, 8 iterum attingenda, et uberius illustranda sint, ad se- quentem versum transeamus, qui sic habet :

Vrrs!«. 26. Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut INFERTUR ACERVUS TRITICI IN TEMPORE SUO. — Polli- cetur Eliphaz Jobo, si ad Deum vere conversus fuerit, posteriorem ejus gloriam haudquaquam similem fore priori, quæ in medio vitæ cursu de- fecit, ipsumque deseruit, sed in longam senectu- tem usque perennaturam, ncc in sepulcro qui- dem ipso defecturam; sed postquam in hac vita diutissime feliciter in rerum omnium abundantia vixerit, cum insigni pompa funebri corpus ejus sepultura* mandandum, non secus ac triticum maturum ac plenum magna sollicitudine el cura in horreum convehitur, et in pretio habetur. Pro in abundantia Vatiblus et Pagninus ex Hebræo transferunt in senectute, quæ sit voluti quædam Lonri bonorum omnium abundantia : sic olim longa e urv v*la v'r*s Justis in premium virtutis tribueba- toium tur, juxta illud *Psalm*, xxxii, 10 : « Conver- ▼irtoite. tetur populus meus hic, et dies pleni invenientur in cis;» item illud *Psalm*, xc, 16 : «Longitudine dierum replebo cum;» et illud *Psalm*, xci, 15 : « Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi ; » unde ex illis tribus, Moyse inquam, Aarone el Maria, primo loco Maria, secundo Aaron, terlio Moyses obierunt, ordine scilicet sancililatis, in- terprete Procopio, ut quo quis majorem sanctita- tem colebat, eo longiorem vitam propagaret, quæ latios in voleri lege magni loco præmii dabatur.

acervo Quod autem dicitur, *sicut infertur acervus tritici* tritici in tempore Vatablus in *Annot.* legit explicatius, cox. Li- *sicut succiditur acervus aut messis in tempore suo*; Tigurina, *quemadmodum frugum acervus increscit*; Septuaginta, akc; ĩpipx; y.xTa risazi? OijjLtmx dü.uvc; r.x0' wpxv Tjyz/ifsOibx, *tanquam frumentum maturum quod in (empore messuerunt, vd sicut acervus arca m tempore comportatus*, ubi pulchro exemplo explicatur virtutum abundan- tia, quæ ostendenda est tempore mortis. Ut enim tempore messis omnia sub falce sunt, et falcis beneficio frugum acervus passim increscit; et qui in principio vix unius culmi erat, hinc inde jac- tis culmis in molem exsurgit grandem : ita homo, dum mortis falci appropinquat, de beneficio mor- tis appropinquantis hoc habeat, ut multiplices virtutum manipulos congerat, diüsdmosqiie di- vini amoris thesauros aperiat. Optime autem

talis comparatur acervo non *hordei*, quod est ci- bus jumentorum, quia opera jumentis similia omnino respuit; sed *tritici*, quod nutrimentum est hominum ratione utentium, et dicitur *acervus*, ut omne genus fructuum comprehendat, sive tri- gesimum, sive sexagesimum, aut centesimum: omnes enim, sive conjugati, sive cadibos, aut virgines, copiosos fructus ferre debent sancto- rum operum, juxta proprium cujusque statum. Sicut autem acervus tritici ab inferioribus ad su- periora crescendo ascendit, ita ut inferiori parte latior sit, angustior vero in superiori : sic incre- menta debemus curare virtutum a minoribus ad majora sensim progrediendo, ©mulantes semper charismata meliora, amplius nos in dies con- stringentes in*iis quæ ad carnem spectant, ulspi- rilus ad supera subtilius elevetur.

Rursus, sicut acervus trilici ex nullis exiguis granis simul unitis ascendit et elevatur : sic pro- perfetto lectus animæ ex multis operibus non solum ,Q m nl' maximis, sed etiam minimis, et ex plurimis etiam minutis cogitationibus et affectibus per camdem ifow» re- di iritatem unitis consurgit : quidquid enim ad lnwU implelionem legis ac divin© voluntatis spectat, etsi minimum videatur, cumulum istum auget, et animam reddit pulchriorem : vehit qui ves- tem sericam minutis stellulis aureis interspergit venustiore illam cflicit, ita ut alia ab illa priore appareat : sic justus per minimorum observan- tiam maximum adipiscitur splendorem, ut quasi alius videatur a seipso cum hæc negligebat. Tan- dem quo acervus iste fuerit altior et copiosior, eo spiritualibus operibus animam amplius locu- pletat; unde adveniente hora mortis, sicut hic dicitur : « Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infertur acervus trilici in tempore suo, » id est, morieris cum magna divitiarum spiritualium abundantia, el cum ingenti segete bonorum ope- rum. quæ morientes in nomino sequuntur; cum quibus introduceris in cælum co modo quo acervus tritici tempore suo in horreum infertur. Etenim prius triticum in agro increvit, deinde deductum cum paleis ad aream teritur, et ventis concussum mundatur, ac tandem separatim a paleis portatur ad horreum : sic justis post incre- menta virtutum, multasquo perpessas tribulatio- nes, quibus a paleis separantur grana, in cœles- tia horrea congregantur, uti pulchre I). Gre- gorius lib. VI *Moral*, cap. xxix : « Deum post afflictionem, inquit, justis premia patria» ecclesiis inveniunt, quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur; el in alieno quidem tempore persecutiones sentiunt, sed in suo a persecutione requiescunt, electis quippe alienum tempus est vita pra sens, suum autem ©terna : vide fusius S. Gregorium cap. xxv, xxvi, xxvn, xxvin, xxiv.

27. ECCB HOC UT INVESTIGAVIMUS ITA EST : QUOI auditum mente pertuacta; — quibus verbis Eli- phaz declarat hæc quæ duobus hisce capitibus attulit neque temere neque inconsiderale pro-

lata fuisse, sed post longam sive experientiam sive meditationem : quare monet Jobum ul ca conservet in animo suo, et memori mente reponat, ne effluant, aut oblivioni tradantur; sed secum diu multumque de iis meditetur, si modo rebus suis in posterum melius osse consultum velit, et illud quod ei reliquum superest vite sine ullo errore atque offensione peragere desideret. Septuaginta vertunt, Od» oGrw; aoucv, txùtt ζortv á ζtxáxun ' où Ji aioy7Û, it Tl ÎTrpaÇx;, *ecce hæc ita exquiswimus, hæc sunt qute audivimus: tu vero scito tibi ipsi, sí quid egeris*; S. Augustinus *Annot. in Job* legit, *tu vero scito te ipsum*, id est examina conscientiam tuam, eamque serio discute, numquid forte occultum in ea crimen lateat, propter quod a Deo puniaris, quasi dicat

Eliphaz (ul quidem Olympiodorus et Polychronius in *Caten. Patr.* interpretantur) illud libi in primis cogitandum ac sedulo investigandum est, quorumnam peccatorum pœnasluas; deinde ratio tibi ineunda est, quemadmodum omni adhibita diligentia divinum Numen tibi placatum el propitium reddas : malum enim quod ignoratur minime curatur, ita Eliphaz hic finit longam orationem duobus cap. pnrccd. comprehensam; quibus satis abunde ostendit se conceptum sermonem tenere minime potuisse : sicut autem pluralis numeri verbo suorum amicorum nomine sennonem exorsus erat; ita etiam eodem numero coronidem nomine illum concludit : cui Job sequenti capite graviter ac sententiose respondet.

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jobus hic rationem reddit gemituum suorum, quos a doloris, quem patiebatur, mage t hm suy-rori <ontendit, asserens sc longe graviora perpeti, quam peccatis suis secundum legem Dei ordinariam promeritus sit; simulque affirmans se tantos corporis animique dolores naturaliter non posse diutius sustinere, uho/ur mortem, quæ tantis miseriis finem imponat, jure merito exoptare; prasertim cum sibi ipsi tn tantis cruciatibus subvenire non possit, ncque ab aliis, qui fidem el officium prodiderunt, levamentum exspectet; quibus propterea gravius aliquid minatur. Deinde in amitis, qui ipsum consolaturi advenerant, et fidem requirit, et inclementiam reprehendit : ab ipsis tamen doceri non recusat, dummodo et ipsi vicissim « ecquas aures praebeant, atque ab omni pertinaci contentione abstineant.

1. Respondens autem Job, dixit : 2. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui : el calamitas, quam patior, in statera. 3. Quasi arena maris hæc gravior appareret : unde el verba mea dolore sunt plena : 4. Quia sagillæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, el terrores Domini militant centrarne. 5. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? aut mugiet bos cum ante præsepe plenum steterit? 6. Aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? 7. Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia, cibi mei sunt. 8. Qbis det ut veniat petitio mea : el quod exspecto, tribuat mihi Deus? 9. Et qui empium, ipse me conterat : solvat manum suam, el succidat me? 10. Et ha*c mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti. 11. Quæ est enim fortitudo mea ut sustineam ? aut quis linis meus, ut patienter agam? 12. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea est. 13. Ecce, non est auxilium mihi in me, el necessarii quoque mei recesserunt a me. 14. Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit. 15. Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus. 16. Qui liment pruinam, irruet super eos nix. 17. Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt : el ut incaluerit, solventur de loco suo. 18. Involuta? sunt semilæ gressuum eorum : ambulabunt in vacuum, el peribunt. 19. Considerate semitas Thema, ilinera Saba, el exspectate paulisper. 20. Confusi sunt, quia speravi : venerunt quoque usque ad me, el pudore cooperti sunt. 21. Nunc venistis : et modo videntes plagam meam timetis. 22. Numquid dixi : Afferte mihi, et de substantia vestra donate mihi? 23. Vel, liberale mede manu hostis, et de manu robustorum eruite me? 24. Docete

me, el ego tacebo : et si quid forte ignoravi, instruite inc. 25. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit qui possil arguere me? 26. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. 27. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum. 28. Verumlamen quoti coeptetis explete : præbele aurem, el videte an mentiar. 29. Respondete obsecro absque contentione : et loquentes id quod justum est, judicate. 30. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

Ven. I. <. RESPONDENS AUTEM JOB DIXIT. — Postquam Eli- I, llaz 6nũ^<-t orationem suam Job ei respondit, wpoa- rationem reddens ejus quæ in ipso erat fidei, coaderi pro stantia* ac pietatis ; et simul objecta diluens, ne, Tenute, gj for(e accusatus taceret, aut criminis convictus aut certe suspectus videretur, juxta tritum illud Juris axioma : a Qui tacet videtur consentire : » neque enim viri prudentis et cordati est, quam respondendo defendere possit, silendo traducere aut deserere veritatem; præserlim si interrogatus fuerit, et reddere debeat rationem postulanti; verbum ergo *respondendi*, ut bene notat Pineda, hoc loco in maxime propria significatione sumendum est : pro quo Septuaginta reddunt, iwS *excipiens autem Job dicit* : quod eodem recidit; et Sixtina editio vertit *respondens* : nam qui alicujus excipit sermonem ei respondet ; quo sensu Livius ait : « Sermonem eorum ex servis unus excepit. » Virgiliusproco *suscipere* dixit VI *Æneid.* :

Suscipit Anchises, atque ordine singuli pandit.

Cæterum quid Job Eliphazo responderit audiamus.

Ven. • Q et 3. Ut iNaM APPENDERENTUR PECCATA MEA, QVIBUS IRAM MERCI, ET CALAMITAS QUAM PATIOR, IX STATERA.

Quasi arena maris hæc gravior appareret : INDE ET VERBA MEA DOLORE SUNT PLEXA. — Hic loCUS

r b diversimode exponitur ab auctoribus : commutai M ni@ fcre c\$! interpretum sententia, hoc loco Job- D fai*- bum dicere peccata sua (ut quæ non fuerint tam 8riv^a) durius a Deo punita fuisse quam illorum tinuia demeritum exigeret : itaS. Thomas, Hieronymus, H-n20. Gregorius, Buda, Cajelanus, Dionysius, Hugo, Lyranus, Cyprianus et alii : quæ sententia sic exponi potest, *primo*, q. d. Si vos, qui ex solius pœnæ magnitudine de peccati gravitate judicatis, pecetta mea in statera (equitatis appendi videretis, utique vel vestro ipsorum judicio pœnæ, quas modo perpetior extremas, delicta mea, quæ venialia tantum sunt, infinities excederent. *Secundo*, ut supplicium non cum peccatorum meritis commensuretur, sed cum eo, quod vel a lege vel ex consuetudine subeunt peccatores : solent enim certis delictis certæ pœnæ a legibus constitui ; V. g. quibusdam infamia, aliis muleta pecuniaria, aliis exsilium , aliis flagellatio , aliis poena capitis gladio, patibulo, rota, etc. Quibus omnibus licet vel minimum mortale peccatum, si intrinseca ejus malitia spectetur, non salis puniri

possit ; nihilominus si judex ebrietatis aut simplicis fornicationis reum in crucem ageret, illum supra peccatorum merita punire diceretur, quia lex vel consuetudo longe minus ejusmodi peccatis suppliejum decrevisset. Sic etiam quia in hac vita Deus non solet peccata levia, qualia in se Jobus hæreret non negaret, tam diro el atroci mulclare supplicio ; ideo Dei consuetudinem voluti legem quamdam seu judicium legilimumconsiderando ait Jobus, quod si quis æqua penset trutina et peccati merita el supplicii pondus, hoc preo illis mullo gravius appariturum.

Alii hoc loco non divinam iram seu supplicium litar conferri putant cum Jobi peccatis (quia Job sibi «^17' conscius non agnoscit ulla peccata, ob quæ tantam iram pœnarnve meruisset) sed Jobi gemitum el loris querelam cum dolore comparari, quem ex dura illa carnificina capiebat ; quasi videlicet non tantum ipse quereretur ac gemeret quantum exigeret provocare lque calamitatis atipie doloris magnitudo : quod Sanctio nostro mihique placet magis , q. d. Ulinam ille meus gemitus el interni doloris significatio, quod vos peccatum diciliset divini furoris irritamentum, cum dolore quem patior in statera poneretur, et fideli penderetur examine, plane cognosceret, qui recte de utroque judicaret, longe dolore meo minorem esse gemitum, cum dolor sit omnium acerbissimus, neque expressus ab eo gemitus minimam illius pariem assequatur : quare mirum nemini videri potest, si quid oratio mea querulum resonet et amarum. Quæ Sanclii nostri expositio videtur Jobi modestia) conformior, a qua non longe abeunt quotquot translationem Septuaginta interpretum sequuntur, quæ sic habet, «7«? ti; err'ezi peu Try çúrr/x; á:at it çai- xa: ^r, átxuxu ÍGTac, SÍ C/lim *quis appendens appenderet iram meam, et dolores meos tolleret in statera pariter, utique diam arena maris qraoior erit* : ubi S. (Jirysostomus annotat d -jâp ti; dictum esse pro tvh 7«?, *utinam* , quod Symmachus transtulit, jv.u t. *qu»n utinam ponderaretur ira mea*. Iram porroCbry- sostomus et Polychronius hoc loco exponunt çOj- |X7.7, *dejectionem* atque a<ji itu lniem animi; videtur autem Job hic respondero ad dictum Eliphazi supra cap. V, vers. 2 : « Vere stultum interficit iracundia. » Vox autem respondet hebneo textui, (pii ri; . dolutCS eXpIUUlt p<T 110111011 singulare feminini generis, ac si diceremus, cu-

ira H**
bie çj »4
maior tt
animi
je glita-
do.

lamitas erit gravior arena maris; in aliis græcis codicibus est *pxprqx*, *graviora*, et supplet Olympio*lorus, t « y.xl ζfejuiv

guæsimul irruerunt inme,et ad murarem adducunt. Hebraicus textus habet, *utinam appendendo appenderetur iracundia mea et quidquid mali contingit tu bilancibus,elevaretur simul*; eodem prope modo Chaldæus, *utinam appenderetur ira mea et conturbatió mea in statera* : juxta quas translationes ira non est Dei, qua de Jobi peccatis pœnas exigit; sed Jobi ipsius, qua suum dolorem significavit, verbis animi commotionem et indignationem quamdam indicantibus, scilicet quoad externam verborum speciem : nam in his omnibus, vel ipso Deo teste, non peccavit Job labiis suis. Quare hæc sententia mihi magis probatur, et præter Græcos ex Latinis sequuntur Eugnbinus, Vatablus, Pineda et Saucius; et eo inclinant Mariana et Ludovicos Legionensis, uti Sanctius testatur.

Slot™ His ita secundum litteram explicatis, illud dundod inc taxa| observatione dignum videtur, in sacris litteris dm-ler,s shi'rcr nomine divinam significari justitiam, «joli- veduti apud Ezechielem cap. v, vers, i, ubi Propileta jubetur caput el barbam suam radere, et omnes capillos in unum collectos, in quadam justissima statera ponderare, cosque deinde in tres partes æqualis ponderis dividere, partemque unam igne comburere, alteram gladio minutatini concidere, postremam demum in ventum spargere. Ubi, quemadmodum in ipsomet contextu explicatur, pili llebneos significabant, quorum sceleribus divinæ justitiæ statera ponderatis, eorum alii famis et pestis incendio in ipsa civitate, alii extra civitatem Assyriorum gladio perimendi; alii in captivitatem abducendi, in variasque regiones et provincias quasi in ventum dispergendi ab Ezechiele prædicebantur. Sic etiam

Il\ *Ilcj.* XXI!, 13 : « Extendam, inquit Dominus, super Jerusalem funiculum Samariæ cl pondus domus Achab, » pro quo Septuaginta transtulerunt, x.it ixTivw izt 'hjfjcaXr.u tg jxiTpcv Xzuajua; xal tg g'xcu et *cjtendam in Jerusalem mensuram Samaria' et trutinam domus Adiab*, id est, easdem pœnas ab Jerusalem deposcam quibus in Samariam animadverti, quemadmodum exponit D. Chrysoslomos horn. in *Psalm.* xc.v, ubi in eadem sententiam allori illud quod dicitur CS| a[] jjaiassarem, *han.* v, 27 : « Appensus es m statera, et inventus es minus habens : » quo loco docet S. Chrysoslomos Deum cum punit trutinam h? ^na W)raro ultionem. Eundemque locum ex-

Dilui- m pou- tttIA ,Ukfa ioi.Mü» kfli. pendens Rupertus lib. VII *Dc Viet. verb. Dei* cap. iv, duobus modis exponit id quod dicitur : « Inventus es minus habens : uno modo, ut sit sensus : Ego te excitavi ut peccantes mihi populos emendares; sed minus est in facto luo quam in proposito in eo : in meo namque proposito bona est intentio, quæ defuit in facio luo; siquidem tu© superbi© et crudelitati serviisti : multum itaque deesl m pondere, quia decsl totum quod

esset laudabile ; id est intentio Institiæ. Altero modo in hunc sensum, inventus es minus habens, quia me non glorificasti. Ha Rupertos.

Ratio vero cur divina justitia stateræ nomine Tadfrfaa exprimatur ca est, quod tam culpa quam perna justo examine ponderentur, ne pœna culpam excedat ; quanquam semper minus inferatur a Deo supplicium (piam culpæ promereantur ; juxta t*1,l illud *Psalm*, cu, 10 : « Non secundum peccatacu'wau

nostra fecit nobis : » quare co tantum statera adhibetur, ne criminum atrocitatem pœnæ superet magnitudo; quo sensu dictum est *Prov.* xvi, il : « Pondus et statera judicia Domini sunt, » et *Isai.* xxvii!, 17 : « Ponam in pondere judicium et justitiam in mensura; » item ifcid. xxvii. 8 : « In mensura contra mensuram cum abjecta fuerit judicabis eam : » id esi, punies e un in mensura pœnæ quæ respondeat mensuræ culpæ, quemadmodum exponit D. Thomas *Comment, misai.* : quod non est ad proportionem arithmeticam, sed ad geometricam revocandum, ut minoribus quidem peccatis minora, majoribus autem majora supplicia inferantur; nunquam tamen peccatis ©qualia. I t itaque S. Job hoc loco Eliphaz calumni un ia iu- dilueret, seque non ob peccata, sed ob alkunipsi & ignotam divinæ providentit justissimam rationem tantis afflictionibus et Cruciatibus exerceri a<ncu> ostenderet, securus ad justitiæ trutinam nullius sibi gravioris culptn conscius appellat, non ut it7ipl.

cum Deo contendat judicio, sed ut falsam Eliphazi sententiam coarguat, qua putabat præsentis xilæ adversitates semper esse pœnas peccatorum, adeoque viros justos nunquam gravibus adversitatibus subjacere : quod patet esse falsum, sl ad justitiæ trutinam expendatur. Quare Job sic argument Uur : Si propter peccata mea hasce paterer adversitates, debuisset saltem in statera justitiæ appendi calamitas et peccatum, ut secundum æqualil.dem et proportionem unum alteri responderet; jam autem cum per Dei gratiam tantum venialium delictorum mihi conscius sim, et graviores in hac vita pœnas sustineam quam ulli unquam mortalium, etiam scelestissimo, inflict© sint, utique est consequens, me non ob peccata sola cruciabis hosco perpeti, præserlim cum constet etiam multos sceleratos usque ad extremum fere vitæ spiritum in hoc mundo prosperis rebus uti, et justos sæpe affligi. Quare, mi Eliphaz aliter tibi de afflictionibus philosophandum est; quandoquidem cum culparum pœnæ sunt in statera posila?, culpas nunquam omnino exæquent, nedum excedant. Ha D. Thomas ad hunc locum.

Allugorice S. Gregorius lib. MI *Moral*, cap. i, *stnteræ* nomine Christum ipsum inlclligit dicens : « Quis alius *statera* nomine nisi mediator Dei el Chr*lu> hominum exprimitur? qui ad pensandum vil© *Ukr*- nostra* meritum venit, ac secum misericordiam suam simul ac justitiam detulit; sed misericordia* lance pnuponderans culpas nostras parcendo levigavit : in manu enim Patris quasi statera miri

libraminis farms hinc in se calamitatem nostram
c(illinc peccata suspendit. » Verum Rupertos
lib. II *Pc Oper. Spirit. Sand*, cap vin stateram
banc non Christum, sed crucem ipsam interpre-
ts* tatur : « Erat, inquit, crux statera Patris habens
fUteri (^sPos'la hinc *n *nncc peccata mundi,
inde in lance misericordia} calamitatem generis
Immani; sed vicit pondere calamitas in lance mi-
sericordia}, lancemque sustollens iudicii decussit
peccata in profundum maris; juxta illud *Midi.*
mi, 19 : *Projiciet in profundum maris omnia pec-*
cata nostra. » Christi enim dolentis passio totius
generis humani doloribus superaddita præpon-
deravihphis enim pcenarum de humano genere
sumptum fuit quam culpa meruisset : quod en-
comium tanquam illustrissimum de cruce canit
Ecclesia in hymno illo de Passione Domini, a Se-
dulio, secundum plurimorum sententiam, com-
posito :

Beata cujus brachiis
Sæcli pependit pretium,
Statera facta corporis.

Chrbtuc, Hinc collige, non omnes afflictiones esse propter
Kb 3'h- pccca(a cjus qui affligitur, ut palei in Christo, et
s?ühi S. Jobo, qui figuram Christi gessit, et aliis sane-
pto» prr- fis, qui plus perpassi fuerunt quam essent meriti;
unde in Ecclesia existit thesaurus indulgentia-
qrvn rum ex meritis passionis Christi et sanctorum,
«erue- quæ in utilitatem nostram redundant, et piis suf-
rtBt fragiis eorum nobis prosunt ad satisfaciendum
pro peccatis nostris.

Porro illud, *unde et verba mea dolore sunt plena*,
placuit interpreti ad sensum vertere; id quod sic
perelegantem hebraismum dicitur, *ideo verba mea*
absorpta sunt, per verbum jnb *lugli*; quod signifi-
eat *deglutire*, absorbere; *deglutire* autem *verba*
a,iiluando significat præcipitanter cl inconside-
rate loqui : sicut de impio per hoc verbum dixit
aliquando Psalmista *Psalm.* 11, G : « Dilexisli om-
nia verba præcipitationis (proprie devorationis)
lingua dolosa : n sic per idem verbum dicitur a
Salomone *Prov.* xx, 25 : « Ruina est devorare
sanctos (alias *sanctitatem*) cl post votum retrac-
tare,» id est, exitium est devorare verba sancta,
et præcipitanter et inconsiderate proferre verba
tua in oratione, et post vola reverti ad peccata :
sicut c contra dc verbis mature et sensate prola-
tis dixit Sapiens *Prov.* xxv, 11 : a Mala aurea in
lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore
suo : » juxta hebraicum textum esset, *verbum*
Verbi *dictum super rotis suis* : multai enim sunt roke,
suPcr Quas s* verbum deportetur non præcipita-
di, ledbitur; si vero nimis inconsideranter pronuntic-
i o- (ur, quasi de curru in terram desiliet; unde auc-
tor Ecclesiastici cap. xxvni, vers. 29 auribus ad-
hibet spinas, ne audiant a linguam nequam; »
ori autem *ostia*, *seras*, frena ac stateram verbis :
conflari quoque vult illa « sicut aurum et argen-
tum , ne labatur lingua, et cadat quis (velut e
curru ruptis rotis) in conspectu inimicorum in-

sidianlium sibi, et sit casus ejus insanabilis in
mortem. » Aptam quidem est cum aliis metaphra-
sis poelicæ talis hujus hebraismi applicatio, ut
absorpta dicantur verba, id est justo breviora,
juxta tritum illud :

Vix satis esse queunt tanto jam verba dolori.

In hoc autem loco hæc forma loquendi signi-
ficat festinanter et minus distincte verba pro-
ferre, ita ut vehementissimus ob recentes gravis-
simasque calamitates dolor verba quædam ama-
ritudine plena ab eo extorserit, et erumpere fe-
cerit; ideo Vulgatus vertit, *unde et verba mea do-*
lore sunt plena, id est, ex abundantia afflictissimi
cordis cum aliquo zelo prolat i; quem immerito
iracundiam et impatientiam nuncupas : ita Bol-
ducus.

Septuaginta reddunt, áxx' ó; [*na zí* çruará pou
erri @a5>a , *sed ut videtur verba mea sunt inala*: ita
quoque S. Augustinus legit; Aquila, *ini* t guto çruará
pou zxt szxt t .Gigx'*, *propter hoc verba mea conculcata*
sunt, quam lectionem sequitur Complutensis;
Symmachus, et Xvpt peu xarázupct, *sermones mei*
peramari; Theodolion fpercoi, *intercisi*, aut *mo-*
lesti. Diluit autem hic nolam impalientiæ, quam
visus est incurrere diei suo maledicendo, osten-
dens verba illa, licet Eliphazo viderentur, non ll o a
tamen revera fuisse mala, neque ex indignatione,
exccratione aut turbidiori aliquo allectu proces-
sisse, sed doloris, molestiarum, amaritudinis cl
afflictionis magnitudine el vehementia illi extorta
esse : significabat enim quid pateretur, non quid
aliis precaretur male, aut quid injustum accepis-
set a Deo, q. d. Ne mireris animove commovear-
is Eliphaz, quod istiusmodi verba protulerim :
cruciatus cniin adeo immanis cl insolens est, ut
sine impalientiæ culpa verbis tristibus inærorcm
exhalare debuerim; cujus ampliorem in sequen-
tibus rationem reddit.

4. Qlîa sagittæ Domini in me sunt : quarum in-
DIGNATIO EBIBIT SPIRITUM MEUM, ET TERRORES DOMINI
MILITANT CONTRA ME. — Quid mirum , inquit Job, SiJIU
si lamenter, ac in modos lugubres verba pro-
mam; supiidcm sagilke Domini, quæ sunt mgein-
tia et portentosa mala a Deo illata, me ita sau-
ciant atque discruciant, ut respirare nequeam :
ipsa nimirum testata prodigiis indignatio Dei eri-
pit mihi halitum, et terrore, qui oritur e prælio
Dei tela vibrantis, exanimat, cum adhuc arcus
ejus intentus sit ad plagam ulteriorem. Describit
Deum tanquam bellatorem, cui arma, arcum cl
sagittas attribuit. *Sagittæ* autem pro dira vexa-
tione proverbiali specie in Scriptura usurpantur;
cujus rei exempla sunt obvia, præsertim in Psal-
mis, ubi de Deo David ait *Psalm*, vii, 13 : a Arcum
suum tetendit, cl paravit illum : et in eo paravit
vasa mortis : sagittas suas ardentibus cilecit; »
et *Psalm*, xxxvn, 2 doloribus confectus, eadem
utens dicendi ratione ait : « Quoniam sagiltæ tuæ
inlixæ sunt mihi; » ad quem locum S Rasilius Da-
QuomcJa

Job ei videm cum Jobo comparans: «Quemadmodum,
/ infP>U fob diaboli sagittas, ulcera ipsius corpo-
giitii ris, quoniam permissione Dei facta erant. *Domini*
confili *sagittas* nominavit cum ait : *Sagittæ Domini in*
*mr *corpore meo sunt; quarum indignatio exhaurit san-*
guinem meum : sic verosimile est etiam Davidem
hic *sagittas Domini* dixisse, quoniam permissione
Dei adversarius ipsum impugnabat, ul disceret
non dicere : *Non commovebor m adernum*, etc. Qua-
propter merito traditus est tentatori, qui animam
ipsius attingens majori damno ipsum quam Job
car affecit. » Simili fere ratione mylhologi et pocla?
‘J fictos suos deos arcu, jaculis sagittisque instru-
tribnan. tes, Jovi fulgur dederunt ob facultatem puniendi;
<on Apollini sagittas propter facultatem persuadendi;
Cupidini tela, quæ amorem concilient, sed quæ
ipsis fecte, hæc altieri ac sanctiori sensu in sacris
symbolis Deo vero tribuuntur.

Porro hæ *sagittis*, quæ hic *Domini*, in llebnro
rygsaddai dicuntur, quod verbum ad Dei benigni-
Job ih nitatem et amorem refertur; unde facile apparet
w;ittas Jobum, licet harum sagittarum Dei vehementiam
in inferiori parte valde sentiret, eas tamen per
rationem superiorem tanquam amoris sagittas a
benigna Dei manu submisso prorsus animo sus-
Sixiru cipero; neque vero caret mysterio, quod eas in
Km ui sc esse dicat; quod boni ominis esse ex Jonalh®
jaculatione colligitur. Jaculabatur scilicet aroana
est bo- significatione sagittas in gratiam Davidis intimus
nurn ejus amicus Jonalhas : et hic quidem sagittarum
„roea* scopus sensusque erat l *llcg.* xx, 22 : a Si dixero
puero : Ecco *sagiltæ* intra te sunt, tolle eas, tu
veni ad me : quia pax tibi est, et nihil est mali,
vivit Dominus : si autem sic locutus fuero puero :
Ecce *sagillæ* ultra sc sunt, vade in pace : quia
dimisit te Dominus. » Aptissime quidem hoc mys-
ticum loci hujus sensum illustrat : etenim si Dei
sagiltæ ultra peccatorem sunt, actum est de illo,
et dimisit cum Dominus secundum desideria cor-
dis ejus *Psal.* i.xxx, 11 : at enim vero si *sagiltæ*
intra illum sunt, si percussus et tribulationibus
vexatus est, pax illi erit; « cl nihil est mali, vivit
Dominus. » Quare? explicat hic Job : « Quia sa-

Domini in me sunt; » quæ scilicet id quod
Um. in me humanum el terrenum erat interimunt, cl
lup in n(j |jculn redire cogunt : ila S. Gregorius lib. \ II
cap*1,1 : u *Sagitta*, inquit, *Domini* spiritum
muni, hominis ebibunt, cum supernæ animadversionis
sententiæ afflictam mentem ab el itione compes-
cunt. *Sagiltæ* Domini spiritum hominis ebibunt,
quia intentum exterioribus introrsus trahunt; »
et post pauca in eamdem sententiam : « *Sagitta-*
rum, inquit, *indignatio* justi spiritum ebibit; quia
supernæ sententiæ electos, quos in peccatis in-
veniunt, dum vulnerant immutant; ut duritiam
suam transfixa mens deserat, atque ex salutifero
vulnere sanguis confessionis currat. » Sed hæc
in ulramque partem ita pulchro versat hoc loco
S. Chrysoslomus : a Si quem, inquit, vides ha-
bentem ulcus, vermes et samem a corpore do-

fluentem, nec vulnus tamen aut ulcus curantem; n nnot-
ai(erma vero pariter affectum, qui medicorum lrI CQ-
utatur opera, qui uratur, secelur, et acerba me-
dicamenla deglutía!, utrum Istorum qureso luge-
bis? cumnc qui æger est, nec curatur? an cum
qui æger est, et curatur? haud dubie quin cum
potius, qui cum æger sit non curatur. Ita quoque
peccatores sint duo. quorum unus quidem pu-
niatur, alter vero non puniatur; ne dicas : Bea-
tus hic est. quia divitiis affluit, orphanos spoliât,
viduas opprimit, tametsi non ægrolat; sed cum
rapir,t est in existimatione, cumulatur honore,
dominatur, nullis adversis rerum humanarum
casibus laeditur, nan febri, non afflictatione, non
alio quovis morbo, liberorum cingitur choro,
senectutem beate transigit : at hunc tu maxime
luge, quod ægrotet, nec tamen curetur. » Hacte-
nus S. Chrysostomus. Sed ut ad sagittarum ima-
ginem redeam, sic eam ad hanc rem usurpabat
llabacuc dicens cap. m, vers. 11 : « In luce sa-
gittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis
hastæ tuæ, » q. d. Tunc e tenebris vitiorum erum-
pent cum tribulationum jaculis cos sagittaveris ;
ili fere Rupcrlus : « Sagittæ tuæ et fulgurans
h ist i tua, id est plagæ tuæ et eruditio tua lumen
populo luo præbuerunt. » Vide istum locum fu-
sius a me explicatum, tom. Hl *Expos. PP. Grx*
in Psalm.; ubi Scripture quoquæ cantici expli-
cantur.

Job ilaque adx'ersitates suas *Domini sagittas* c>r Jeb
nuncupat, tum quia Dei amor arcum suum telen-
derat, jacui ique paraverat, quibus Jobi corpus
tanquam scopum attingeret, ut amoris telis con-
fixum remaneret, et sicut cervus majori sili inar-
descens ad fontem æternæ vitæ velocius curre-
ret : tum quia explorant interiora pectoris, o Do-
minus enim, inquit Ambrosius in *Psal.* xxxn,
ideo dat tentatori potestatem, ut hominum in-
tenlalionibus probetur affectus : ideo fit persecu-
te, ut fides luceat, virtus excellat, mens interna
omnibus manifestetur; ergo tentatio quasi sa-
gitta penetrat interiora hominis, et quasi gladius
Dei, qui scrutatur interna, » ul nimirum latitano
virtutis decor magis illucescat.

Cŕriorum Septuaginta significanter hunc versum
vertunt hoc modo, gfiui qip Kupiw iv •.» mixxH peu
<7Tlv • ĩV ĩ Opa-; rjTwv ixTrbi! jxcu rè xuÁZ, *sagittes enim*
Domini in corpore meo sunt; quarum furorearum
ebibit sanguinem meum : certe corpus Jobi quasi Dem S.
scopus fuit, in quem Deus fidem probaturus
intooit, quibus sanguinem propemodum exhau-
Sit. Illud fWXn K-jfUj ScholiOD exponit íxovca, *potin-*
(is, ut brachium validum jaeulanlis ostendat; blU
furor autem seu *indignatio* hic dicitur vehementia
el frequentia plagarum, quæ symbolum est in-
dignationis Dei, id est acris castigationis, licet ex
amore el non cx odio profectæ : ita Olympiodo-
rus et Polychronius in *Caten.* Valablus deniquo
cx hebræa origino vertit, *sagitta: Domini in me*
sunt, quarum venenum ebibit spiritus mnis, q. d.

ri
Cdd'i. Ille superior plaga est, quod positus in tanta calamitate spiritus meus ebibit venenum sagittarum, r i m. T,as in me torquet : non enim tam graviter
♦n.»,!» et acerbe me vexat tot ærumnarnm numerosa
rit r plaga quam mea cogitatio, quæ avide ebibit el
exsugit venena ærumnaruin : quippe vix cogitare possum quæ dolorem minuant el animum levent, ad venena plagarum sitit animus, acerbitates cogitat et molestissimas rationes, et in cis molestissime deliciatur. Hæc intolerabilior calamitas est, et quæ me gravius angit; mentis acie exacuo rationes molestia?, venenum lerumnarum ebibit animus meus; ego mei plagiarius sum; ego cogitatione mea adversus me sævio crudeliter. cl prae plagis ipsis acerbius fero : hoc gemo. Non sagitta, sed venenum, quod ego c sagitta sugo, intolerabilem facit dolorem, cl spiritum ebibit meum, id esl me exanimat : itaque per *wjdtat* hoc loco molestissimas curas et luridas cogitationes intellexit, hæ enim et a bonis auctoribus *aculcatæ* appellantur et *spinosa*; et sagillæ similitudinem habent, quatenus, quæ longissime a nobis sunt, et quæ nunquam erunt, per vana terriculamenta nos pungunt et vellicant. Ilis porro dicit spiritum suum ebibi: quod idem est ac so illis adeo cruciari, ut spiritu pene et anima deficeret. Addit deinde more Scripturæ clarius quænam essent istæ sagifle dum subdit :
Et tbrrores Domini militant contra me. — In llebræo est *ialdrni* «*uiu* ; id est *ordinati sunt*, instructa acie in me veniunt; quemadmodum scilicet in acie inimicorum prius auditur strepitus, deinde manus conseruntur, ac tandem cedes passim fiunt, et vulnera infliguntur, non aliter Dei justitia quasi instructa acie homines aggreditur; verum in hoc swculo quuntumcumque sævire videatur, quantacumque mala immittere, lanium strepitus audilnr ; in futuro sæculo tormenta explodenda, signa conferenda, homines impii prosternendi lethoque et neci dandi. Hem continuât Psalmista dicens *L'sulin*. lxxxvii, 17 : « In me transierunt iræ tuæ, et terrores tui conturbaverunt me : » *iræ* quæ *transeunt* ad homines adhuc viventes; *terrores* qui *ronturhint* ad vita functos referri possunt : presentia enim supplicia tran-eunt, cl instar vocis vix aurem percellunt dum evanescunt; futura vero grassantur, dissecant, conterunt, delent, nec tamen unquam abeunt: audi S. Gregorium lib. \H *Moral*, cap. Ul hæc ita explicantem : « Justorum, inquit, mens non solum perpendit quod tolerat, sed etiam pavet quod restat : vidit qualia in hac vita patitur; metuit ne posthac graviora patiatur; jam ergo sententiam tolerat in pœnam, sed minas adhuc futuri iudicii formidat ex culpa; hinc pMilmista ait : *In me transierunt iræ tuæ, el terrores tui conturbaverunt me* : interni quippe iudicii postquam iræ perlrancunl etiam terrores conturbant : quia jam aliud de damnatione patimur, cl adhuc aliud de (eterna damnatione for-

lottilo
l>'i aste
ruinera
h num
jr* , it-
liL

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CW. VI.

midamus : » sic ilio. Non solum igitur vulnera el detrimenta, sed etiam terrores atque formidines in hac vita nonnunquam sánelos exagilmt atque conturbant : non enim possunt non vehementer timere el expavescere ii qui Deum, in quo uno spem præsidii sui posuerant, sibi adversari sentiunt, qua de causa David ail *Psalm*. Liv, 6 : « Cor meum conturbatum est in me, et formido morlis cecidit super me. Timor el tremor venerunt super me, el contexerunt ino tenebrai : » sic <lo Christo quoque Salvatore in horto agonizante scribitur in Evangelio *Marc*. xiv, 33, quod cœperil pavere et tivdere. Sud Septuaginta interpretes ultimam liane versus pariem omiserunt, forle quia continebatur in altera, et ejus loco posuerunt, Ítsw ðði'utuu XoXsTv xwTWGi* at, *cum coepero loqui stimulant me*, sagillu scilicet, de quibus ante facta est mentio; ul nimirum indicarent causam, cur antea dixerat verba sua doloris esse plena.

5. Numquid rugiet onager cum iiarueiut iieiuihm ? Vert-X
AUT MUGIET BOS CUM ANTE PHÆSEPK PLENUM STEIEHIT?
— *q. d.* Non mirum vos ut onagros vel boves longe abesse a miserias meæ sensu , cum omnia sint vobis prospera et abundantia : facile lioo pacto osla lamentatione esse alienos, quia neque onager rudit eum in pascuis moratur abundantibus, neque mugit bos cum fami salis habet in presepio : tolle ab ulroque pabulum, neque ille a ruditu neque a mugitu iste querulo cessabit. Est autem *onager*, ut nomen ipsum indicat *asinus silvester*, qui licet moribusa domestico plurimum differat, ex eodem tamen genere esse totius corporis figura indicat : Nicephoros Callistus lib. IX *Hist. Eccles*, cap. xix agens de India sic eleganter eum describit : « Hæc eadem regio cl asinos feros magnitudine ingentes fert, pelle mirifice pruder morein versicolores, albo scilicet et nigro colore admodum inter se variatis; el zonas quædain a summa dorsi spina ad latera et ventrem di inissa», atque ibi divisas et conversionibus quibusdam inter se implicata» mirificam et novam clliciunt plicaturam el varietatem. » Eodem modo describit illum Oppianus lib. III. Apte autem Job onagro herbam tribuit, alitur enim, inquit Oppianus, pastu herbarum, quas abunde fundit terra; undeGræci ζva-^crx vocant loca, ubi onagri pascuntur, ulí-nó&ra, ubi equi pabulantur; videtur autem inter alias herbas oleribus potissimum delectari, nam legimus apud D. Hieronymum in Vita S. *Hilar*, isliusmodi miraculum his verbis : « Postquam autem ad hortulum venerant: Videtis, inquit, Isaac, hoc pomarium arbusculis concitum el oleribus vironis? Ante hoc fermo triennium cum onagrorum grex vastaret, unum e ductoribus eorum stare jussit, baculoquo tundens latera : Quare, inquit, comeditis quod non seminastis? el exinde acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, nunquam ii nec arbusculam nec ulera contigerunt : » sic ille.

Wiib>ai
in a li»/»
»ii r.-a-
n»w-
qñj t
Táldr ti-
oeoL

Multa in oraculis psalmodum ac prophetarum do hac bellua leguntur mysticis plena symbolis et doctrinis : ac in primis oh silvestrem feritatem dinuni? *yi>Ulll 8@ril dæmonis ac peccatoris, uti S. Chry- et 7xa- soslomosad illud Pia/m. cm, il : « Exspectabunt tp/h. onagri in siti sua, » annotavit. D). Gregorius etiam exponens illud *M*xxiv, 13 : *Alit quasi onagri in deserto egrediuntur* : « Onagris, inquit, comparantur orons hærelici, quia in suis voluntatibus dimissi, a vin- niu culis sunt licici et rationis alieni » » Roete quoque Jnd> per onagram carnalis Israel sive Judieus hic in- 'ii''' l^Digiliir; (IU* v>0cul° Domini ligari et ad præ- sepe ejus duci contempsit, sicut ipse Dominus ait l<«». i,3 : « Cognovit bos possessorem suum et asinus praepe Domini sui, Israel autem me non cognovit, et populus meus me non intellexit : » nam sicut per ioveoi, qui possessorem suum, el per *asinum*, qui pnesep Domini sui cognovit, credens el fidelis quisque intelligitur, ille de Judæis, isto do gentibus : sic braci, qui Dominum eumdein non cognovit, vel populus, qui eum non intellexit, imo cognoscere aut intelligera noluit, recte *onager* dicitur, id est asinus quidem, sed superbus; asinus prai stultitia, sed infrenis et pnesepii dominici contemplor vel ignarus prie superbia. Plura de onagri natura, victu ac proprietatibus vide apud Ulyssem Aldrovandum lib. I *!e Quadr. solidip.*; de bove vero fusissime sub initium lib. De *Quadr. Insule*. Septuaginta reddunt hoc modo verum istum, Tí ; 1°T. ^txxtvc; ; 1UZ.páIK»! Óve; ; 2UA' T. TX OITX ürrúr»; Ei Si X*t jr.çii pwj, issi çxt vt. ; fX'UM T» ^ç0»- uaT* ; *quid enim/ numquid frustra onager clamabit, nisi escas requirens? Numquid et erumpet vocem Los, cum habeat in prasepi cibos?* Symmachus vertit : cTivii Xtxw evafpc; Tiasojor.; xXsr<ç; *num ingemiscit fame onager si adsit gramen?* q. d. Onager non rudet frustra, nisi quia eget, quanto magis iulelligendum est me non frustra hos clamores edere, nisi quod ea res me deliciat, qua deliciente clamare cogor; utitur autem similitudine duorum animalium, quorum alterum indomitum naturali quadam immunitate frurlur; alterum subjugale, quod licet serviat, pastu tamen suo neuliquani Iruslralur. *Onager* autem eos significat homines, qui neque conjugio religati, neque curis publicis adjugto» dicti licentius vivunt, et spontanea quasi pabula carPunl> ^os vcro conjugatos, vel curis et munitate variis obstrictos, quibus pastus non absque vinculis provenit. Sensus ergo Jobi est ; Ego non sum in hac extrema calamitate cum aliis hominibus comparandus sive solutis sive alligatis, qui optatis suis minime fraudantur : ii quippe cur lugubria carmina edant? si enim fruuntur iis quoi cupiunt, quorsum querimonias el lamenta geminent? sio sane tu Eliphaz el socii, qui 11- melsi reipublicie, cujus curam geritis, adslriclitis; opes tamen vobis el honores et oblectamenta circum>imii)t. Quid ergo mirum, si mininisi suave loquamini? At infelix ego, cqjus opes,

valetudinem el honorem ingruens adversitatis turbo decoxit; quo pacto non efferam verba muroris plena, el sortem adversam defleam? Ecquid mirum aut insolitum me more animantis pabulo carentis gemere, cum familiare sit aliis pene universis levia quoque detrimenta lucri, honoris aut salutis higcre?

6. Aut poterit combdi insulsim, qvov xon est SALE COXDITIN? AUT POTEST ALIQUIS GUSTARE, QUOD GUSTATUM AFFERT MORTEM? — q. d. Grani salis defccclum sentit natura palati, quidni ego tot mala tam acerba, tam mimica, tam insipida natur@ sentiam, nisi sensus expers sim, et plane slupidus? quidni etiam sensum et acerbitem verbis exprimam, et qua possim ratione significem? Vel quis adeo fatuus et emota» mentis, qui venenum hibens glutiat, et mortem cum veneno trahat? Septuaginta luce ad verba et consilia Elipbazi referunt, quæ, quod prudenti@ sale condita non fuissent, lobi stomacho grata esse non poterant ; sic illi reddunt, u çXç; ti çt Pi*TM xtvu; : *numquid potest sine sole c b panis, aut ut sapor in scimonit us vanis?* q. d. Insipidos et insulsos cibos aversaris, et insulsos sermones et sine prudenti@ sale aut promptus effundes, aut male feriat excipies? Certe, mi Eliphaz, qui sapii imipidos non amabit verborum cibos, quales sunt tui, sed sapidos et prudenti@ sale conditos.

Quod enim sal cibus, hoc prudentia sermonibus, quin imo virtutibus præslat : quamobrein divinis juxta humanisque testimoniis communidata est prudentia symbolo honorato salis, el vero in eo maxime, quod a salo obveniat rebus sapor el gratia quædam jucunda et veluti perfectio, quæ pulchritudine omnes sua delectet; hinc sal communi omnium sensu apud doctos celebratosque scriplores significat id est ^liTa yjuda/n, seu *venustatem*, quam qui non habet divencilur *insulsus*, absque sale, invenustus; quænam vero esso potest in humana vita gratia et pulchritudo sine prudentia, quæ decor est vii@ et vulutis ipsius formositas? Et cernitur illa quidem in omni vilæ parle, et charilibus suis comilata rapit omnium animos ad amandum suum decus et prædicanduin ; sed in primis in congressu el commercio cum hominibus lucet maxime in sermone illius gratia lincto et moderilo : quod S. Paulus faciendum gravissime prudenlissimoque monuit, dum Colossenses instruit in hunc modum *Colos*, iv, 6 : « Sermo vester semper in gratia sale sil conditus, » Quæ ne cui forte obscura videantur ob metaphoricam dicendi ratio- nem, ut de prudentia loqui se ostenderet adjungit : « Ul sciatis quomodo vos oporteat uni- cuique respondere : » quasi ipsa prudenti@ virius sil regula moderationis, doctrina honestatis, lux decoris; atque illuc forte Pythagoras, qui mom uivmaimi litterarum symbolis utebatur bibens ul integumentis sapienti@, retulit mo

l<unl«

Tea«u.

u

nl

p'n.

d^ntu

Tlçuli'

veantu-

15,

Mrawft*

lonim*

cnu^vu*

nilum illud suum, « Salem et mensuram ne prætereas, » ul prudentiam et decentem cum hominibus familiaritatem et amicitiam commendaret. Ex quibus palet quam docte et apte salis symbolo Job insipidam Eliphazi sententiam, et insulsam ejus monitionem, ne dicam an verius increpationem, redarguat atque perstringat, indicans illam non lanium discretionis sale destitutam, verum etiam mortifero calumnie veneno tinctam esso, cum subdit :

Alit potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem?— In hebræo est **TU** **ON**, **moSn** *im ies tagham herir chalamuth*, quod ita exponitur a recentioribus Hebræis, *sí est gustus in albumine vitelli*; alii cum Chaldæo vertunt, *numsapit saliva albuminis ovi*? verum certius cum nostro ad verbum vertes, *num sapor est in saliva*, id est gustatu (metonymice enim ejus praecipuum instrumentum est saliva) *doloris*, vel vulneris, vel mortis? hebræum enim **TROTH** *chalamuth* compositum est ex **Sin chol/ià** est *dolore* (quod verbum in poel *dolore afficere* aut vulnerare significat) et **DIO** *moth*, id est *mors*, q. d. Quod si homines tolerare non possunt, sed respuunt cibum insulsum; si indigne ferunt, clamantque, si cibum amarum aut mortiferum gustare cogantur; quanto potiori jure ego horreo et gemo, qui non cibum insulsum, sed cibum mortiferum, non tantum summis labiis gustare, sed capere, et penitus exhaustire cogor. Potest hoc etiam exponi de impropriis et calumniis, quas Job in suis allictionibus sustinebat, quæ quovis veneno mortifero acerbiora ipsi existebant : de quibus vide quæ præced. cap. vers. 15 et 21 annotavimus.

tri. 7.

7. Quæ pueros molebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt, —id est, non solum gusto rem insulsam atque mortiferam; sed eo miseriarum redactus sum, ul necessitate compulsus nullo in tantis angustia? vescar alio cibo quam illo, quem antea adeo horrebam, ut vel tangere nollem; quid ergo mirum, inquit, si in tanta rerum diversitate gemam? Septuaginta hic aliquid immutant, et aliquid præterea addunt, dum versum hunc ita reddunt, **gû íú/zí zî** **-xú-** **OIOÓXi** **|íCU TI** **fyípJGV** **¿:û TZ GITZ** **íú'U** **¿kJZlp** **GííXT.V** **xícví g;**, *non potest enim cessare ira mea : fætorem enim video escas meas sicut est odor leonis*. Quid foetidius ore Leonis? juxta illud Martialis lib. VI ad finem :

Lecci*
bililui
teter et
gwb.

Tam male Thais olci quantum non ora Leonis.

Unde D. Ambrosius lib. VI *Ilexacm.* cap. m loqueos de leone : «Cibum, inquit, fastidit hesternum, et ipsas suæ escæ reliquias aversatur; non aliam ob causam, nisi quia tam tetro odore ex suo halitu illas imbuit, ut eas nec repetere velit, nec sustinere possit. Huc ergo allusit Jobus cibos suos detestatus, </ d. E meis cibus non minus teter odor quam ex ore leonis exhalat : fælet quippe Iconi anima, quod et Plinius notavit lib. 1,

cap. lvi, his verbis : « Anima leonis virus grave. contacta halitu ejus nulla fera attingit, citiusque putrescunt afflate reliquia!. »

Tropologice juxta lectionem Septuaginta recte Leonem dixeris leonem superbos homines referre, qui cœleris se praeferunt, et fætidum halitum per suorum verba verba emittunt : quo respexit S. Augustinus bis in *Annoi. in Job*, sic dicens : a Nam verba mea fœlida sunt sicut leo vel propter superbiam, per propterea quam jactantes putent; vel propter quod amplexantes carnalia fætorem leonis habent, qui propriis verbis gaudent. » Proh quam pestilens hic halitus, quam telum exhalant hæc verba odorem ! contacta leonis halitu cœlcræ feræ non contingunt, ut ex Plinio inox dicebamus; nobis quoque ea respuenda quæ superbiam sapiunt, et superbiorum pestilenti halitu sunt infecta.

Mystice S. Bernardus lib. I *De Consid. ad Eug.* cap. n, hunc locum sic exponit, quasi Jobus in typum peccatoris ex peccandi consuetudine obdurati lamentaretur: «Noli, inquit, nimis credere affectui tuo qui nunc est : nil tam fixum animo, quod neglectu et tempore non obsolescat. Vulneri vetusto et neglecto callus obducitur; et eo insanabile quo insensibile iit. Daaique dolor continuus et acerbus diuturnus esse non patitur: nam si non aliunde extunditur, necesse est cedat vel sibi : enimvero cito aut de remedio consolationem respiciet, aut de assiduitate stuporem. Quid non invertat consuetudo? quid non assiduitate duretur? quid non usui cedat? Quantis, quod præ amaritudine prius exhorrebant, usu ipso male in dulce conversum est? Audi justum quid lamentetur super hujuscemodi : *Quæ prius tangere nolebat anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt*. Primum tibi importabile videbitur aliquid ; successu temporis si assuescas judicabis non adeo grave, paulo post et leve senties, paulo post nec senties, paulo post etiam delectabit : ita paulatina in cordis duritiam itur : » sic ille. Quemadmodum nempe ventriculus male affectus eo progreditur, ut noxii cibi, quos sanus respuebat, soli ob intemperiem placeant; ita et æger animus hominis, qui mæstis cogitationibus pasci videtur, quas letus et alacer ne ad primos quidem motus admittebat: et hoc modo Joannes a Jesu Maria locum hunc interpretatur; qui simul annotat statum hujusmodi non solius lobi fuisse, sed ait se nosse plurimos similes Dei famulos adeo graviter affectos, ut proluxa consuetudine malorum vix aliquid nisi inæstum mente pertractare possent. Unde recte dicitur consuetudo altera natura, qua videlicet fit quasi naturalis cibus, qui est ex genere suo natura» inimicus.

Pulchre etiam D. Gregorius lib. VII *Moral.* cap. vu hæc verba, *quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt*, exponit de eo qui alienis malis compatitur, g. d. Olim, quando adhuc virtuti et perfectioni minus sedulo studebam, ab alienis malis ac miseriis facile

Cotuné-
Indine
acerbi
«Inlcci-
cuuU

oculos cl mentem avertebam, neque aliis compatiebar; nunc autem postquam ad virtutem propius accessi, et alienis malis ex charilale compati, et proprias calamitates fortius sustinere didici: « Mens enim justi proliciens, inquit Gregorius, quæ prius dum sola propria curaret ferre aliena fastidiebat, et quæ minus alienis compatiens convalescere contra adversa non poterai; cum ad toleranda proximi infirma se attrahit, ad adversa superanda convalescit, ita ut pro amore veritatis praesentis vitæ cruciatus tanto post fortius appetat, quanto prius infirma fugiebat, » Unde subdit:

Vers. 9. 8. Quis det ut veniat petitio mea, et quod exspecto tribuat MIHI Deus? — Vox optantis est, et a mortalitatis hujus vinculis absolvi postulantis; quæ mortis pia et immensa cupiditas propria et perennis semper fuit divinorum hominum et vero sapientium; quos videmus omnibus retro sacculis ut aviculas dolo inclusas c corporis inamoena custodia evolare cupientes. Sic *Exod.* xxxiii, 13, Moyses incredibili animi motu petit ostendi sibi faciem Dei. Sic Elias, qui ab æthere ignem evocabat, et legem dicebat pluviis, ac pro arbitrato coelum claudebat apericbalquo, tolli animam cupit, et ab ista valle plorationis discedere III *Reg.* xix, 4: sic Tobias, sic Abrahamus, cæterique viri pietate ac vitæ sanctimonia illustres, cum hic illis inter peccatores mora omnis nimia videretur, hinc quam celerrime evolare cupiebant, et ob exilii prolongationem comploratione et lamentis omnia complebant, cum Davide incolatum suum nimium prolongari conquerentes *Psal.* cxix, 5. Sed post evangelium, cum Servator cadum prius clausum et obstructum feliciter aperuisset, et piorum desideria magis acuisset, patefactis iis thesauris et coelestium bonorum abundantia, quam morto et cruore suo nobis comparaverat, tum nimirum ardere cepit vehementius justorum æmulanda cupiditas perfructu gloriæ Dei, et poliundæ æternitatis: tuin vita cepit esse in fastidio, mors in desiderio; quæ janua vitæ beatæ futura videbatur, ut multi sint reperti, qui longiorem in hoc mundo moram genus quoddam luctuosi acerbique martyrii esse putarent. In hoc genere clarissimum nobis desiderii sui documentum reliquit D. Paulus apostolus, dum vitæ per Uesum dissolvi cupiebat, et ad Christum anhelans exclamabat *Rom.* vu, 24: a Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? *corp. mortis*, ut vult D. Ambrosius, appellans universitatem viliorum, omnigenas calamitates, et iliadem incommodorum ac miseriarum, quibus mortalis hæc vita premitur et opprimitur: cujus sane status adeo etiam redundans periculis magnis, et cum primis miserandus, ut ipsi prope diuturno) morti æquiparandus videatur. Quod cum probi et innocentiores amantes intelligunt, et ipsi desiderium suum co intendunt, ut evolent citissimo ex hoc corpore,

quod vallum est interjectum, ne in gloriæ campum atque lucem introeant: quamobrem in precatione dominica Deum quotidie rogant *Matth.* vi, 10: « Adveniat regnum tuum; » quibus verbis, ut ait Tertullianus *De Orat.* cap. v, « optamus maturius regnare, et non diutius servire; addilque: « illud esse votum Christianorum, confusionem nationum, exultationem angelorum, propter quod conflictamur, » Quod idem a S. Hilario in *Psal.* cxix, animadversum fuit, Dominum in evangelio suis docuisse accelerationem regni coelestis orandam: charitatem enim eorum qui amant impatientem esse debere; addilque, ut plurimum sanctos tarditatem spei suæ et morosam corporis dissolutionem deflere consuevisse cum Vale regio lamentantes *Psal.* cxix, 5: a Ilei mihi quia incolatus meus prolongatus est! El sane quis nisi plane stolidus et vecors, cum modum hujus vilis gustaverit, et salutis pericula, quæ passim occurrunt, consideraverit, et cum animo suo reputaverit diligenter, non cupiat quam citissime hinc excedere, et cum Jobo, Paulo cæterisque sanctis dissolvi petat, et esse cum Christo? Quod votum suum Jobus adhuc magis explicans et urgens subdit.

9. Et qui coepit iis se me conterat, solvat manum suam, et succidat me. — Pergit instantenter celerem miseriarum et vite finem, quasi nimirum mitior videretur celer interitus quam prolixus: quod nunc qui incertum familiare est, ut scripsit afflictus ille:

Mitius ille perit subiti qui meditando,
Quam sui qui liquidis brachia lassat aquis.

Cui consonat illud Æschyli:

Kzuac'.v qxj tixTx; dxtnv,
Ū ri; ġirāax; T.ūizxīráayjnxcxó; :

Nam semel satius mon,
Quam trahere miseros vita quot numerat dies.

Quod autem ait, solvat manum suam, translatio etiam ab iis qui manum vinciam habent: nam quamdiu vincta est aut ligata nihil agere possunt; id quoque Dei clementiam commendat, (pasi manum qua ferit clementi vinculo habeat religatam, opusque sit eam absolvere, si velit interficere. Hoc ergo dicit: Soluta manu conficiat aut succidat me: nihil enim aliud optabat, quam cito finire vitam, quam et tunc ægre traherat, et peccandi periculo expositam timebat.

Mystico et arcano sensu Jobus hic a Deo petit dñm in virtute consummari, q. d. Qui me ictibus dolare et clormare cepit donec perficiat, et statidila tuam et imaginem virtutis perfectissimam in pexSciui animo meo effluxerit, ullimamquo manum operi imposuerit, ab ictibus non cesset: sicut enim faber ferrarius malleo et igne ferrum domat, et ex arte ad formam sibi propositam effingit; non aliter Deus noster humanum cor, quantumvis ferreum et adamantinum, dolorum et afflictio-

num ictibus ad omnem virtutem et pietatem effonnat. Hanc sententiam sic illustrat S. Gregorius lib. Vil *Moral*, cap. vin :« Sanctus igitur vir, qui appropinquare Deo etiam per flagella desiderat, per spiritum humilitatis dicat : *Et qui capit ipse me conterat* : plerumque enim vitiorum contritionem in nobis agere Dominus inchoat; sed cum mons ex ipso exordio profectus extollitur, cumque se jam quasi de virtutibus erigit, sævienli contra se aditum pandit, qui cordis intima penetrens, omne quod in ea de studio bonté inchoationis invenerit confringit, tantoque se vehementius in ejus confractione exhibet, quanto cl gravius, quia vel ad modicum fuerat projectus, dolet, unde et, teste Evangelio *Maith*, xii, voce Veritatis ad neglectam domum conscience spiritus immundus, qui solus exiit, cum spiritibus septem redit. Ne ergo post divinae correptionis exordia antiquus hostis surripiat, atque ad virtutum confractionem trahat, sanctus vir congruo exorat dicens : *Qui carpit ipse me conterat*; ac si aperte dicat : Hoc quod in me exorsus est perficere feriendo ne desinat, ne desertum me ro- adversario ad contritionem tradat : » li ve ille. Qui itaque cœpit opus salutis nostrae ipse nos veran et perfectam humilitatem doceat, et mediis quæ ipse novit, dummodo in peccatum labi non s*nat>,n hanc virtutem, quæ janua est cæterarum, inducat. Dicat unusquisque cum S. Job, cl non sine magno desiderio dicat : a Q.ii cœpit ipse me conterat, solvat manum suam, cl succidat me : » ipse nimirum Deus, qui cœpit me quasi humilitate conterere, opus suum hoc perficiat, et penitus mentem elatam conterat : qui cœpit me a terrenis avellere cl a desideriis ambitionis abstrahere solvat manum suam, et penitus ab eis succidat me, ne per superbiam præceplis illius contradicam, cui debeo obedieuba et humilitate submitti.

Porro verba illa, *solvat manum suam, ct succidat mc*, exponenda sunt sumpta metaphora ab iis qui vi magna brachia tollunt, el securim ad radicem arboris adigunt; qua icta tandem arbor decidit. Eadem prorsus ratione Deus, cum xilio-ruin in nobis silvam demoliri decernit, laborum et ærumnarum ictibus rem totam nullo aut facili negotio conticii: audi S. Gregoriani ad eumdem locum : « Recte autem subjungitur; *ct succidat me* : cum enim securos nos ac de virtutum affluentia elatos repentinus vel flagelli dolor vel infirmitatis tentatio percutit, protinus ab status sui vertice mentis nostra* elatio succisa cadit, ut de semelipsa nihil audeat, sed infirmitatis suæ ictu prostrata manum levantis quærat : » hactenus ille. Itocautem mors consummatiove dicenda sil, an consolatio, sequentia declarant.

10. Et iiec mihi sit consolatio, ut affligens he iiOLone non parcat : nec contradicam sermonibus Sancti. — Uoc, inquit, habeo pro levamine, ut majoribus doloribus et poenis usque ad mortem

afficiar, quia hinc ereptus securus evadam, epiod »»i nunquam mei Conditoris sanctissimi praeceptis obli0, sistam, *q.d.* Quia in hac vita quibusdam Deus parcit, ut cos postea in altera in sempiternum puniat, ne obsecro hoc modo mihi in hac vita parcat, ut postmodum supplicio afficiat sempiterno; quin potius hic me castiget velut elementissimus pater, ne me post hanc vitam velut judex implacabilis cruciet in æternum : quamobrem hic ob ejus flagella non murmurabo, non conquerar, « nec contradicam sermonibus sancti; » quin imo siimmie mihi erunt consolationi, in hunc inodum etiam orabat S. Augustinus dicens : « Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas. » R. Abraham hunc locum ita reddit, *si interfecerit tnc Deus subsiliam* : hoc idem optime habetur *Vsahn*. Lxxxix, vers. 10 : « Quoniam supervenit mansuetudo, cl corripiemur : » quænam islhæc mansuetudo? legunt alii, *est qui resecct, ct avolabimus*; sumpta metaphora ait Gencbrardus a Parcis, quæ vita* filum resecant. Hæc autem mansuetudo est cl maxima consolatio viris Deum timentibus, dum consummantur el intereunt : sic Didonis agentis animam, ut est in fabulis, miserata Juno Indent demisit, quæ vitale stamen succideret : misericordia enim erat sic male affecto vitam auferre. Sed sanctius longe viri sancti mortem desiderant dummodo aliter Deo visum non sil; unde Tobias ait cap. hi, 0 : a Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et praecipe in pace recipi spiritum meum : expedit enim mihi mori magis quam vivere. » Non alia milii videtur Jobi hoc loco quam Tobiae precatio.

Ibi observandum maxime quanti fecerit vir iste sancti-simus divinam voluntatem, quando ultro vitam cum illius observatione commutat : imo ideo mortem optat, ne contingat sic dolorum vi impotenter abripi, ut impio aliquid contra Deum loquatur faciatvc; in quo ejus virtus non mediocriter enituit : facile enim est Deo co-D-®|TM®' ronanti consentire, flagellanti difficillimum, nisi quis diligenter attendat Deum appellari *verbum*, *n* fic te, seu, ut Graeci loquuntur, hoc est *rationem*, quod nihil contra aut praeter rationem exsc-l pij/ ' qualur. Hinc se in suis laboribus consolabatur D. Gregorius Nazianzenus *Epist.* 03 : « Gratias, inquit, ago sicut in totis rebus ita etiam in acerbis, quandoquidem illud exploratum habeo nihil rerum nostrarum apud summam rationem expers esse rationis : » atqui hoc est quod S. Job dicit : « Nec contradicam sermonibus scu rationibus Sancti. » Qua in re perfectissimum cum divina voluntate consensum ostendit, dum a Deo flagellatus sic exultat, ut eam flagellationem suam *consolationem* appellet; nec in Deum punientem indignatur, sed *Sanctum* per excellentiam confiteatur. Sic etiam Jacob moriturus, ut *Gcn.* xlvh, 3t scribitur, «adoravit Dominum conversus ad lectuli caput;» seu, ut l). Paulus transcripsit *Hebr.* xi, 21, « adoravit fastigium virgæ ejus ; »

nam cum in illa Josophi virga divinam ad flagellandum potestatem mystice recognosceret, ei se posterorum nomino percutiendum submittebat, ut ostenderet, quia cumq̃ a Deo supplicia infligantur libenti animo amplectenda. Nec sine mysterio id quod in Genesi dicitur *lectulus* a I). Paulo virga nominatur, quia probi et justi homines non minus inter divinas virgas quam inter molles lectulos conquiescunt; quod mihi videtur exprimi in Esther cap. v, 2, quæ tunc felicissime regnavit, et regis gratiam promeruit, cum Assuerus, «extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu : ipsa quo accedens osculata est summitatem virgæ ejus : nam illi et suppliciis divinis, s. facilius et Elicius evadunt, qui supplicia dited pee. vina humilior et libentius amplectuntur; unde cudi pe. s. Job salva conscientia, cujus puritati precipue (vidrîe studebat, pœnas non admodum sollicitus evitabat, de>ide. sed hoc unum in acerbissimis suis suppliciis venim. rebalur, et omnibus modis præcavere nitebatur, ne tam diuturnis iisque et acerrimis doloribus exagitatus, et intima mœstilia dejectus, impatientiam, quam Eliphaz ei affinxerat, vere incorre-rei, et post victorias tantas supremo iræ ictu concideret : quare salvo divines placito voluntatis non tolli supplicia, sed ad mortem usque intendi postulabat. Qui quidem mortem exoptandi modus valde timorati caslique animi proprius est, cum cerium puritatis argumentum sit culpam exhorrescere, votisque ac precibus occasiones ejus provisas qua licet declinare. Per hoc itaque Job innuit se malle mori quam fœdari ; unde constat longe alia esse viri justii vota quam impatientium hominum desideria, qui si morbo, inopia vel dedecore aliquo tangantur, extemplo furere incipiunt; et interitum, non culpam evitandi studio, sed laborem et molestiam evadendi desiderio sibi ipsis nefarie imprecantur.

Stpfia- Ille Septuaginta interpretes multa addunt, quæ quid.p 11011 sunt in *le^ra>0 textu, nec improbabili-
 2c ad- Sanctius noster censet ea fortassis ex glossemate aliquo, ut subinde fieri amat, per incuriam vel imperitiam libroriorum in textum ipsum irrep-sisse; sic autem habemus in Sistiano codice (na-que enim omnes eodem legunt modo), ἀγὰωϝ ὁ Kúfts; Tpwaárw pc * tí; t1Xc; íi ut ut xvOit u * dr, íc uvj r/ x; tiri tu/ Ju v ζXAcip cott.; * cō çti-acuxi * cū c\tuaxur.v pr.aarx ápx Oicv u*.v, qui COS-pit Dominus vulneret me : in finem autem ne me lot-tai : sit autem mea civitas sepulcrum, super cujus muros saltabam in ipsa : nun parcam : non enim mentitus sum verba sancta Dei mei. Pro eo autem quod hic dicitur, <n p.-> iroXi; autem mea civitas sepulcrum, Aquila et Theodolion dixe-runt, xxt farai ir. napxxXxai; et erit adhuc con-solido mea. Hujus autem versus hæc est senten-tia, q. d. Illud mihi ad solatium icgritudinisquo medicamentum erit salis, si in ipsa mihi civitate mori atque humari contingat; illud vero quod subdit : « Super cujus muros saltabam in ipsa,»

id est, in qua gestiebam, et in qua mihi fiducia erat, et in qua cum voluptate versabar : ita Chry-sostomus in *Caten*, hunc locum exponit. Quod autem ait, non parram; neque enim mentitus sum verba sancta Dei mei, difficile, et intellectu in pri-mis arduum videtur; et quidem præterquam quod id non objectaverit Elipbaz, indeque res-ponsum hoc orietur, vix capit mens humana, qui horno possit mentiri verba Dei : si enim horno verba Dei proferat verum dicit, quia dicit quæ Deus vere dixit; et sic vere ac verum dicit, nam verba Dei falsa esse non possunt, cum summa Veritas mentiri nequeat : sin verba quæ Deus non dixit pronuntiet, non mentitur verba Dei qui mentiri non potest, sed suis verbis, quasi verba Dei forent, egregie mentitur. Quo igitur pacto innocentia sua confisus ait : « Neque enim mentitus sum verba sancta Dei mei? » Vi-dit hanc difficultatem Olympiodorus in *Caten*. quam sic enucleat : « Vobis, inquit, contradi-cere non parcam, neque timide, sed Ubere lo-quar; quandoquidem divini mandati violati mihi m conscius non sum, ut vexationem hanc justam * esse existimem : non enim alia in mente habere ^{lv†} possum, nec verba anū s nientia contraria ^{La hpg.} proferre; sed quæ mente cogito ea veraciter elo-quor. Propter hunc ejus animum et loquendi li-bertatem cum veritate conjunctam Scriptura eum laudans dixit Jo6 i, 1 : *Et erat I..... rrrax, ir-reprehensibilis* :» nempe vir innocens, sanctus, ir-reprehensibilis, et qui nullius pnecepti violati conscientia tangitur, ille, ille inquam verus *tumo* dicitur, et dum sermones Dei us rpal, et ad au-ditorum profectum ore versat : < Non est menti-tus verba sancta Dei sui; » ac si ille, qui Molati pnecepti malitia reprehensibilis verissima Dei verba loquitur, illa quodammodo mentiatur, cum neget opere quod ore testatur. Celerum quanto erga Ieum studio formet orationem sequentia manifestius declarabunt.

11. Que est exim fortitudo mea, it sistimus? v<<.h. ALT yus FIMS TILLS, UT PATIEXTIR AGAM? — Con- Jub fn- scius quippe sibi vir sanctissimus humana.* fragi-litatis, licet tot fantasque de inimicis suis a ictor-ias gloriosissimas reportasset; nihilominus dum mtnu» vita suppetebat nunquam sui securus tanto am-lun'u ppius metuebat, ne fractus aliquando aut defati-gatus luctanda, vel deceptus diaboli dolo, aut inimici telo sauciatus, inhonesto tandem vulnere caderet; et quas hactenus fortiter pugnando et constanter sustinendo consecutus fuerat palmas, in line victus amitteret, et hostibus suis ludi-brium fieret. Hoc enim insinuant illa verba : « Quis linis meus, ut patienter agam? u pro quo Septuaginta vertunt, n; juu ín ζWxtrxi (w j ; quodnam tanpus mciin, ut sustineat anima mea? id est quam longe di-tat mors, ut patienter illam exspectem : quo quidem sermone perspi-cue declarat se nesciri) quantum sibi supersit temporis, optarequo ut sit brevissimum, quo pa-

tienter ænimnas suas sustinere, ac sine culpa vel crimine diem suum obire possit. Justa profecto timoris causa, quam lubet aliquanto pensiculatorius expendere, ut periculum nostrum exemplo Jobi exactius considerantes, salutarem Domini timorem, quo solo tuti sumus, animo concipiamus : circumstant nos salutis pericula quotidiani (^ana) faril dæmon, et nunquam intermissa crucianne dolitate in caput nostrum imminet, volitant furiu n i- insaturabiles, et ubique tcnlationes excitant, pedem movere non possumus, quin occupet laqueus, et irretiat ; obcæcal nos carnis amor et blandissim® voluptates, nec memores esse Dei sinunt; lites, morbi, clades, invidiæ nos conturbant; circumfusi tenebris in dubio veluti inari jactamur; regnant ubique doli, circumscriptiones, atroces in bonos calumni®, funesta bella, exempla vitiorum, omnium prope hominum studio consecrata. Inter hæc omnia ponamus ante oculos nostros hinc lethale crimen, quo nullum majus et nocentius est malum, inde humanam imbecillitatem in vitium pronam atque scelus; mille deinde et mille moventia, quæ nos circumstant, et sic impellimi ad peccandum, ut portenti non absimile videatur, si quis possit sine lapsu et ruina consistere. Quis ergo sanus el judicio præditus in his tot et tantis periculis non salutis naufragium metuat?

vuio s. Placet hoc periculum, quo magis caveamus, exemplo illustrare. Carpus olim, quem divino viso Deus ad virtutem et religionem instruebat, ut refert S. Dionysius Areopagita *Epist.* 8, puteum vidit inferorum late patentem fumantemque, cujus in fundo teterrima* fuere belluæ, quæ hominum vitam et cruorem sitirent ; ad os autem illius voraginis duo visebantur homines lapsabundo vestigio in lubrico loco, qui nisu minimo et impulsione in eas fauces miseriarum dejici facillime potuissent. Quasi in tabula vivis coloribus vita in co nostra picta videtur : in ora sumus Erebi æsluantis et aperti tam lubrico vestigio, ut pondere ipso nostro absque ullius impulsione cadamus. Quantum igitur periculum nobis impendet in acumine ipso peccati constitutis ? Itaque 1). Bernardus serra. 85 *in Cant*, cum regii Vatis illud attulisset *Psalm*, cxvir, 13 : *Impulsus, eversus sum ut caderem* : « Quæris, inquit, quis ille impulsor? non est unus : impulsor diabolus est, impulsor mundus, impulsor homo, etc. Pergit autem pluribus ostendere tantam esse hominum imbecillitatem aut vecordiam, ut sibi quisque sit ruin® causa, et sine alio impellente se miserrime ultro præcipitet. Quid igitur liet, cum tam nulli eversores objiciantur ? Et quidem sæpe visura est, cum plurimi, qui plenis veluti velis ad bealam vitam navigabant, sine turbinibus ullis securi, sine tempestate quieti, per se naufragium in ipso portu facerent. Exponit id venuste gravis Tertullianus *De Anim.* cap. lu sic scribens : a Navigia longe a Caphareis

saxis, nullis depugnata turbinibus, nullis quasata decumanis, adulante flatu, labcnle cursu, ladante comitatu, intestino repente percussu cum tota securitate desidunt. » Vix dici potest quam Volanti-fluctuet voluntas, quamque incerta et ubique J**

mobilis inconsideratissima levitate potius ad ma- «incoa, hnn quam ad bonum rapiatur ; adeo pauci re- 'Uotii-periuntur, qui velul in Simonideo quadro firmi stabilesque hæcant : quare Isidorus Pelusiotas lib. II *Epist.* epist. *tidadTimoth.* : « Time, inquit, ne ascendas ; » et subdit causam eleganter, [utón-ppc *it* ζ«Ojózítí ri i-pOiv, x&l tûîtvî; xaracti'.vrc; íarxz.i polit, *temulentum est enim quodammodo inter mortales bonum, et nemine etiam concutiente vix consistit* : vult significare, nihil esse facilius quam averti a bono, labi, errare et ilagitium concipere ; ut non sine causa monuisse videatur osso timendum. Quæ fuit mens atque consilium S. Hieronymi epist. 22 *ad Eusloch.* : « Nolo tibi venire superbiam de proposito, sed timorem : onusta incedis auro, Uro libi vitandus est ; » et paulo post subdit : « Magnis inimicorum circumdamur agminibus : hostium plena sunt omnia, n

Quare meo judicio est subtile et periculosissi- Veicolo-mum illud genus testationis, laniationem non timere, et sibi quemdam statum polliceri diulur- noniime-næ quietis et tranquillitatis, quem nullae res ad- re, 'oUvers®, nec conscientiæ damnum, nec divin® le- llo nw'

gis violandae periculum labefactet : hoc nimirum agit dæmon, hoc studet artificio elaborato el calido, in hoc specimen veteratori® artis suæ malitiæque ponit, ut nos securos efficiat nihilque metuentes : quo genere machinae mullos alioqui sapientia nobiles et claros antea viros evertit. Id egregie animadvertit S. Augustinus *Horn.* 4G ex b'O, et tanquam Sibyll® folium verissimum hoc dictum nobis reliquit : a Eacit hostis securos, quos cupit esse captivos : » sumptum est illud e disciplina militari, et est commune stratagema, quo incauti et securi periculorum miserrime et periculosissime obruantur. Quo magis praeceptum tn mill-illud .Emilii Probi omnium in animis esso debet, lil

« Nihil in bello oportere contemni, nec sine causa spîriuH dici, matrem timidi fieri non solere : » id nusquam verius, quam spiritali in militia esse cognoscitur, semper enim hostis in lateribus est, el Ntimidorum in morem cum evolasse putes, et e campo atque regione digressum, novus occurrît : hæret in speculis, plaga» locum, inferendos cladi horam designat paulo post furiosissime involaturus. Qua de re S. Hilarius *in Psalm*, lxiii, sic admonet : « Ad doctrinam cœleslis eruditionis pervigilem curam fidei impendere admone-mur, timere insidiantem semper hostem, ne incautam securitatem nostram ipse in speculis positus incurset. » Illud idem vidit S. Ambrosius *De Parad*, cap. iv, et sapienter usus monito Servatoris, qui *Natili.* XXV, 13 apostolis diu jam eruditisaiebat : *Vigilate* ; contendit, nemine etiam perfectiorem, nisi vigilaverit, sui debere esse securum.

Neque vero est, quoui! quisqunm palmas numeret suas atque victorias, et quasi liber ac solutus ab omni periculo ca ro glorictur, ut deorum filii, quos **Pindarus** *invulnerabiles* appellat; hinc idem S. Ambrosius II *Apol.* cap. m, breve, sed aureum dixit verbum : a Nemo diu foriis est. » Cum ea semel ficta el ementita securitas mentem occupavit arma defluunt e manibus, remittitur animi contentio, languor succedit, aditus hosti aperiuntur. B. Macarius, vir notai sanctimoniae, multus est in prodendis eorum hominum exemplis, qui cum multa et miranda prostitissent, tandem illusi a callido inimico, et tentatione superati, deinde in scelus perfidiamque ceciderunt : inter alios, *Homil.* 27, quemdam ait, qui quo tempore impii tyranni vexarent Ecclesiam, et igneo quodam furore grassarentur, captus fuit, in equuleo positus, et post mullos et acerbissimos cruciatus, quos Dei causa pertulerat, tandem in carcerem conjectus fuit : ubi cum illi ut fortissimo Dei alhlclæ fidei causa et religionis virgo ministraret, quæ a Macario dicitur xivmixà, *canonica*, religioni mancipata, orta intercos familiaritate miser in stuprum est delapsus. Ille ignis ferrique victor, mundi prope morlisque dominus, in ipso carcere, sub ipsa martyrii palma et triumpho, prope in introitu sempiternal gloriæ, cum securus esse videretur corruit, et indigno se pagilio contaminavit. Ergono martyr, qui uncos ntu ært ferreos, ignes, equuleum generosissime tulerat, Tktoriii in squalore carceris et aerumnis libidinis aculeo Kf i-»l" v'clus lu *n^cr homines, rebus ad votum fluentibus, in gynæceo, in virginum et matronarum familiaritate nullam tentationem metuas, te securum putes ? D. Prosper Aquitaniae lux lib. II *De Vocat. Gent.* cap. xxvni, pulcherrimum et salutare monitum in hanc rem protulit : « In præsentis agonis incerto, ubi tota vita tentatio est, el ab insidianti superbia nec ipsa est tuta victoria, mutabilitatis periculo non caretur. » Hoc illustrat exemplo S. Petri, qui cum magno ardore ferretur ad dura omnia pro Domino subeunda, quassu tamen violenta; et inopinæ teutationis concidit, no quis deinceps viribus suis et antcacta; vitas profiderei ; itaque sancti omnes hanc securitatem vacuam metus et religiosæ cautionis periculosissimam esse ducunt, et omni studio fugiendam, ut teporis fontem el pronuntiario calamitatis : quare non immerito S. Job post tam proclaras de diabolo victorias adhuc sibi diffidens clamat : a Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam ? » etc.: atque hoc ipsum amplius amplificans subjungit :

12. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea : nec S. Job
n n n. CAKO >IEA tST» — 7- 2, terte nec saxeus sum,
»«« ani nec renetis, ut alllictiones meas non sentiam :
loep1, fortitudo enim lapidum sino sensu est ; fortitudo
11 dolo- autem hominis est cum sensu eorum quuro noxia
Wfn non sunt; hinc, quanlumcumque ratio mortalis hominis
wntirei. foriis sit, accesso tamen est, ut ex parle

carnis experiatur senium doloris; atque per hoc eliditur increpatio Eliphazi, qui B. Jobum tristitiæ arguebat : etsi enim Jobo incssel fortitudo mentis, aderat tamen ex parte carnis vehemens sensus doloris, quem tristitia sequebatur. Similiter etiam per hoc confutatur opinio Stoicorum, dicentium sapientem non tristari, cujus opinionis Eliphaz fuisse videtur. Beatus autem Job, ut notat D. Thomas, defendere intendit, sapientem quidem tristari, sed per rationem ita tristitiam moderari, ulpropter eam nihil scdedecens decernat facialeve; quod etiam peripatetici docuerunt Job igitur his JoM pv verbis imbecillitatem suam ipse agnoscens praedicaxilin posterum mortalibus, ne sibi ullus unquam in tot adversitatibus insensibilitatem potius quam bdiui. veram hominis, etsi natura imbecillis, patientiam inesse arbitraretur. Quo quidem et divina gratia, quæ nostram adjuvat infirmitatem, magis commendatur ; et hominis a Deo adjuti virtus gloriosior ostenditur, et fortius cæteris mortalibus atque efficacius præbelur exemplum patientia», cui nemo nostrum, quo minus imitari aut possit, nut debeat, aut velit, jure imbecillitatis humana» præ-tendet excusationem. Observat hic Joannes a Jesu Deofjw-Maria, nonnullos fortissimos Dei cultores ita severe interdum m hac vita cædi ac si ænci forent tooctn» aut lapidei, quod ad invictissimam divins gra- iutnbu-tire vim prodendam mirifice conferre dicit; neque ob stare, quod mortem cupiant ctpreccntur : ena. sicut enim Jobi patientiam et longanimitatem minime detrivit ejusmodi optatum aut precatio, ita neque istorum. Sed non omnes, inquit, calunni verbum hoc : qui potest capere capiat. De electorum autem ac reproborum fortitudine vide pulchre ac fuse S. Gregoriani lib. MI *Moral.* cap. vin et seq.

13. Ecce non est auxilium mihi in me : et neces- Ven. u. SARii quoque mei recesserint a me. — Quo me vertam, inquit, nescio, nam ueque ego mihi possum opem ferre, neque vero illam ferunt amici, a quibus desertus sum : pro voce *necessarii* in llebrreo est H'OID *tuschiah*, id est *essentia*, seu subsistentia, vel sapientia, vel consilium et ratio, qua scilicet res et essenti® subsistunt, a radice v', *iesch*, quod significat *est*, q. d. Essentiales mei amici et necessarii cognati et consiliarii recesserunt a me, vel essentia recessit a me, mea sapientia, ratio, etc. Docemur hic in primis nihil esso in nobis ipsis, aut externis humanisque rebus, in quo certo possimus confidere, spemque repo-«bu»tullere ; quod, nisi lemam in oculis haberemus fæ- Ur""dam et tenebricosam, sine dubio animadvertere- 4^"^. mus : quid enim homo est, aut quid potest? loquatur ipsa natura, et confundat superbi animalis inanissimam opinionem et tumorem, si quis sit, qui sibi aliquid magni esse videatur : homo Moeno ex ex nihilo subito emicuit obstetricante manu Dei, M ""q*ll in nihilo prosapia ejus, in nihilo ut proprio insi- U det, in eodem vis illius omnis atque potentia, et si breviter definirelubet, homo est nihil imbécil-

Litata vestitum. Quod si vere gravissimi theologi dixerunt, physiologiam secuti, potentiam sequi ad esse, qui per se nihil est, quid magnopere per se possit? itaque divinæ lillene hominem vocant meram vanitatem, idolum, mendacium, imaginem, umbraticam speciem et fugientem, rem videlicet inanissimam, uno verbo, nihil. Ex quo concluditur neminem in se prudenter fiduciam collocare posse, quod hic Job clare profitetur cum ait : « Ecce non est auxilium mihi in me ; n Kon in sed neque in copia amicorum aut aliorum hominum officio, studio aut industria fidere oportere significat, cum subdit : « Et necessarii quoque mei recesserunt a me. » Præclarum Davidis illud effatum est *Psalm.* l ix, 13 : « Quia vana salus hominis ! » homo enim sirpe in officio et amicitia minii, languet, et obliviscitur, et contemnit, spemque frustratur, et quod vult nequit, et quaerit potius sua quam aliorum commoda; vanus es, vanitasque ipsa, denique facile emoritur; et proinde est verissimum : « Quia vana salus hominis. »

« Audiant luno, inquit S. Hieronymus in *Psalm.* l ix, qui spes suas in potentatibus hominum vel in terrenarum divitiarum splendoribus ponunt : *Quia vana salus hominis : »* *potentatus* vocat magnorum virorum excellentem praestantiam, honorem, dignitatem, auctoritatem, late patentem et diffusam potentiam atque dominatum: principes enim clarique sapientia viri, quique magnificis opibus excellunt, vim magnam habent ad tenuiorum voluntates commovendas, ut fiduciam in illis suam reponant; unde fit ut siepe nulli dynastarum et optimatum gratiam pluris faciant, et contra majora expectent ab iis bona quam a Deo, plusquam filio sibi in eisdem collocent quam in summo et wot, beneficentissimo Numine, a quo uno salus, juxta illud regii Prophète *Psalm,* in, 9 : « Domini est salus, » quod eleganter ante oculos posuit D. Augustinus in *Psalm.* CXLV : « Dicatur homini in afflictione aliqua constituto : Est quidam homo magnus, per quem possis liberari : arridet, gaudet, erigitur; quod si dicatur illi : Liberet te Deus, quasi desperatione frigescit, » etc. Sic mirum contemnitur Deus, dum humani splendor favoris perstringit oculos, spesque boni perituri titillat, et rejecta potentissima a Dei manu ad juvandum beandumque parata brachium suum homines carnem ponunt. Istius generis homines non dubitavit Jeremías cap. xvii, 5 gravissimo verbo nominare *maledictos* : « Maledicius homo est qui confidit in homine, » quem *ibid.* vers. 6 ait h i<ai-myrica in deserto simillimum, quæ se non tollat t-Lal- in sublime, neque fructuum abundantia gaudeat : CO-1* est enim myrica, opinione veterum, portentis infestis, a ferorum devota ; quam Plinius arborem infelicem et religione damnatam vocat; quamque llebræi symbolum esse volunt hominis abjecti et dedicati, qui in sordibus atipie summa contemptione haereat. Unde illud est hymnopæi Regis *Psalm.* ci, IS: u Respexit in orationem humi-

lium : » ubi in llebrneo est *in orationem tni/rica ; sed* maxime in hac arbore notatur illudenda sterilitas, quæ nullo fructu hominum utilitati et jucunditati consulat : quaro do illa subdit Vales *Jerem.* xvii, G : « Et non videbit cum venerit bonum, » hoc est, imbre et coeli donis non fruatur; unde nccesso est, ut confecta siccitate nullum fructum expectatione dignum efficiat.

Contra vero divinæ fiduciæ bonum idem ipse Cono-Jeremías cap. xvii, vers. 4 coelesti afflatu et heroico veluli cantu prosequitur, cum intima belitiam delibutus in hunc modum exclamat vers. 7 : fera «. « Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus; » subdit continuo de optabili et praedicando fructu : « Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas; et non timebit cum venerit æstus : et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. » O thesauros divinæ fiduciæ immensos ! in quibus plena et redundans cornucopia semper redundet : sim nimius, si coner illos copiosius exponere. Qui diffidunt viribus suis, et prudentiae, et fallentibus hominum consiliis, atque in Domino spem locant suam, arbores sunt àuOxXûç, quæ jucunda viriditate et perenni velut honore vestiuntur ; neque modo pulchræ sunt, et ad hominum commendationem decoræ atque amabiles, verum etiam ad communem utilitatem fructum ferunt; non timebunt si tentationes ingruent, si venerit æstus, si difficultates objicientur; siccari non possunt, quas irrigua semper unda fovet Deus, unde efflorescunt in dies magis, atque ad inclyta facinora conficienda renovantur. Facit illa cum Deo conjunctio, quam pia fiducia conciliavit, ut humana imbecillitate superata, et disjectis impedimentis, feliciter multa conficiant, quæ alioquin per se nunquam potuissent efficere.

ii. QUI TOLLIT AB AMICO SUO MISERICORDIAM, TI- Ver» 11. morem Domixi derelinquit. — Hi, inquit, qui amicum, cum illius dolorem aut juvando aut consolando levare debuissent, in afflictione deserunt, Argutio* non tam erga amicum fidem quam Dei timore ulur* dereliquisse ac prodidisse existimandi sunt : iungit hic amicos suos, quod acerbi in se fuerint, et eorum illiberalitatem et inclementiam exaggerat, quod ab illis eo prodatur et deseratur articulo, in quo magis illorum desiderare poterat officium et fidem, quare illis eandem minatur rerum vicissitudinem, cum pietatis et benevolentis officium prodiderint : ita Sanctius noster. *Timorem* autem hic, ut sæpe fit, accipe pro religione cultue Dei, quem nec reveretur nec novit quidem infidus in amicitia, maxime qui jacentem amicum non solatur, non juvat omni qua potest ope, aut saltem non dolet. Huic non absimilis est aurea illa S. Joannis evangelistae, dilectionis fratoni præconis celeberrimi, sententia I *Epist.* ni, 17: « Qui habuerit substantiam hujus mundi, et vi-

deril fratrem suum necesse habere, et clausurit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei in eo. ubi notandum per *visara* misericordiam ProPr*c denotari; cui nomen *viscerum* in Scripturis passim attribuitur, ad significandam veram et ex intimo corde misericordiam; ad quam nos Apostolus adhortatur dicens *Coloss. m, 12*: » Induite viscera misericordiae, » id est, ut Chrysostomus et Oecumenius interpretantur, *habetote affectum charitatis erga proximos; quasi nimirum patres prosequuntur filios, quos ex suis generant visceribus*: sic etiam Deus, quia nos paterno est affectu persecutus, habere viscera misericordiae perhibetur. Ut autem hæc accuratius intelligantur, sciendum est *misericiordiam* esse voluntatem subveniendi alterius calamitatibus et miseriis, quæ tunc vera est et perfecta, quando ex dilectione erga eum, cui subvenimus, procedit; solet tamen non semper ex dilectione alterius proficisci, sed ex quodam commiserationis affectu, quo pars inferior ac sensitiva in alterius calamitatibus afficitur. Quam quidem affectionem mirabili providentia Deus indidit hominibus, ut aliis comparentur; non quod hæc sit per se virtus misericordiae, sed ut ea nos impellat ad subveniendum, ut Paulus non solum diligimus eos quorum misericordiam: si enim diligeremus vehementer ut oportet, minime opus esset appetitus commiseratione. Qui ergo commiseratione moti subveniunt indigenti, magna ex parte sibi subveniunt, dum alteri subvenientes propriam minuunt commiserationem; atque hæc est causa, cur potissimum huic virtuti misericordiae *viscerum* nomen jungamus: non enim dicimus viscera castitatis, iustitiae aut humilitatis, sed *misericiordia*, quia hæc particulari quodam corporeo et viscerum affectu excitatur; sicque intelligendum est illud Apostoli *Philip, n. 1*: » Si qua viscera iniscricordiae in vobis, » id est, si qua commiseratio. Deus autem noster cum non habeat hunc commiserationis affectum, quia passionis expertus est, nec eo indiget, quia vehementissime amat nos; amor autem sit principia causa miserendi ac subveniendi; hinc quod in homine facit commiseratio cordis et viscerum, hoc in Deo ipso fecit amor et dilectio ejus ardentissima erga nos.

Cæterum advertendum est hanc commiserationem, quæ in nobis actum misericordiae seu voluntatem alienam miseriam sublevandi pertinet, virtutem non esse, sed ad virtutem impellere; at quando sequitur actum miserendi, quia scilicet voluntaria est, et is qui miseretur non tantum vult subvenire, sed etiam condolere, tunc esse virtutis effectum, et ex magna et perfectissima misericordia procedere, siquidem alterius calamitates non tantum auferre, sed etiam in nos per commiserationem quamdam transferro volumus: de hac locutus est D. Gregorius, lib. XX *Moral*, cap. xxvi, et ad hæc viscera nos exhortatur Paulus dicens *Coloss. in, 12*: » Induite

viscera iniscricordiae, » quæ nimirum Dens etiam propter nos suscipere dignatus est: tanta enim ejus fuit misericordia, ut non solum subvenire, quod sola voluntate poterat, sed etiam calamitatem nostram magna ex parte in se suscipere voluerit; quod fieri non poterat nisi carne suscepta. Hæc divine exponens Paulus *Ephes. n, 4*: » Deus, inquit, qui dives est in misericordia, propter nimiam diarritatem suam, quadilexit nos, cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo; » vere dives in misericordia abundans, et superabundans, nam qui per *solam voluntatem* poterat subvenire (quod misericordiae solius est) voluit etiam per *commiserationem* id præstare carne suscepta, quod procedebat ex nimia charitate qua nos dilexit; quæ recte dicitur *nimia*, quia plus quam necessarium erat contulit ad salutem: hæc sunt « viscera misericordiae, in quibus visitavit nos oriens ex alto, » *Lue. i, 78*. O nimia et admiranda Dei charitas! quæ induit viscera misericordiae propter nos; quibus sine his subvenire poterat; nec ad hæc visceribus seu commiseratione præcedenti motus est, sed dilectio eum indui visceribus fecit. Hinc sancti uberem materiam

will

amandam: D. Paulus velut in censu et patrimonio Numinis nihil videbat esse majus, nihil gloriosius, unde *opulentissimus* appellari posset, unde abundantissimam divinæ iniscricordiae copiam vocat *Bom. u, 4* divitias *bonitatis ejus*, ut hujus unius comparatione potentia illa miranda, et infinita pulchritudo, olisque Dei virtutes immensæ, parvæ et restrictæ quodammodo esse videantur. Regius Vates cum in Deo considerando mentem figeret, quod sæpius pro incredibili sua pietate faciebat, misericordiae luce perfusus undique radianti, nihil prope videbat aliud, vel suspiciebat; cumque gentiles vanitate illusi transmutatos suos faterentur esse deos in leonem, in aurum, in olorem, aliaquo similia, ipse novum et inauditum genus metamorphoscos attulit, ut Deum in misericordiam versum diceret; et si olim Persarum magi Deo pro corpore lumen tribuerunt, proque anima veritatem, ipse pro corpore, proque vita et anima solam Deo misericordiam tribuit, unde suum Deum *misericiordiam suam* iudicat *Psal. lxxviii, 18*: » Deus meus, misericordia mea: » quare minime mirandum est in sacrosanctis oraculis nihil lequo ac misericordiam nobis commendari, cum ex ea salus, vita et beatitudo nostra dependeat; cujus omnino expertus sit necesse est, qui proximo suo in angustiis constituto subvenire cum posset detrectaverit. Hujusmodi inhumanitatem et misericordiae defectum in amicis suis Job reprehendit.

15. Ili VIRI MEI REPUERUNT ME, SICUT TORRENTES. QUA RAVUM TRANSITEN CONVALESCIBUS.— Amicos suos arguit illiberalitatis, quod in cum id officii ministerii minime prostituerint, quod lex amicitiae postulabat; cosque confert cum torrentibus, qui

multis quidem pluviis cadentibus aut nive lique-
scente exundant, restate tamen ita exarescunt ut
penitus non appareant : ita cl ipsi, cum Job dives
esset, cl prospere illi cuncta succederent, in ejus
se amicitiam vehementer insinuabant, suamque
ei operam ac studium prolixè pollicebantur; at
cum Job lanio miseriarum æslu urgeretur, non
solum amicorum operam non præslilerunt, sed
Non per. etiam ci molesti et acerbi exstiterunt. De hujus-
i@1DrUl modi amicis Ecclesiasticus ait cap. vi, vers. 8:
* E5l amicus secundum tempus suum, et non
baUtio* permanebit in die tribulationis : » id quod poetis
ni5- etiam tritum et decantatum :

Dum fueris felix multos numerabis amicos:
Tempora si fuciint nubila solus eris.

Id quod Pocla græcus uno versu expressit :

Fugiunt amici quem fugit felicitas.

Quod alius adhuc brevius dixit :

’Eft’xç; taf ;
Solitarius esi homo inops.

O miseram et invisam omnibus filiis hujus sæculi
HnmjEi paupertatem ! Cæterum pro eo quod dicit : *Fratres*
lB,i itia *mei prmterierunt me*, alia lectio habet, *fratres mei*
hlUc’ *fefellerunt me*, q. d. Sicut iter agens viator hiemis
tempore torrentem in via offendit, copiam aquæ
mullam, camque dulcem et limpidam ferentem;
dum æstalis tempore isthac iterum iter peragit,
sili fatigatus ad locum illum anhelat, et aquam
ex illo torrente abundantem sibi promittit; ve-
rum ubi accesserit, sua se spe frustratum cer-
nens, et alveum plane siccum inveniens, aR:
Fefellit me torrens ille. Ita etiam Job adversitatis
tempore incidens in amicos, qui in prosperitate,
quando illorum opis minime egebat, torrentis co-
piam bonorum ipsi sponte obtulerant, ab iis
plane se destitutum el delusum reperii, ac des-
pectum ; unde Septuaginta vertunt, pi
ci i-ppraru pw • ôaztp r. óazt? «ûpz

, *propinqui mei non respexerunt me: tan-
quam torrens deficiens aut sicut fluctus transierunt
me*. Talis nimirum csl hominum amicitia, ut plu-
rimum fallax ; at Dei amicitia fidelissima est, si-
quidem nullum in adversitate amicum deserit,
qui Jobum etiam ab omnibus derelictum, uti
postea dicitur, recepit, adjuvit, reparavit, clnon
solum ad pristinum statum reduxit, verum etiam
omuia illi bona restituit duplicata. Illoc igitur at-
tendant qui in hominibus spera suam collocantes,
ab cis ambitiose honorari et promoveri quærunt.

Ven. IG. (G Qui t d i ext PRUINAM, IRRUET SUPER EOS NIX. —
Qü U- næc sententia jam abiit in proverbium, quo sig-
n nificatur sæpcnumcro fieri ut in majora mala in-
aili m- cidant qui fugiunt leviora; tacite autem arguit
K L amicos suos, qui ob illo procul fugerant, ne quid
ab ejus ulceribus et pestilenti morbo dira conta-
gione contraherent : sed accidit illis mullo aliter,

nam dum a contactu fugiunt laborantis amici,
in Dei iram, amicitie fidcique proditoribus prae-
paratam, incurrerunt; quod perinde est, atque
si *pruinam* declinantes in *nivem* inciderent, quæ
mullo nocentior est, ct ab illa minus expedita
fuga.

Propriissime hic notatur *timor mundanus*, cum Timor
quis damnum pœnamque ita metuit, ut eorum mundi-
vitandorum causa non dubitet sese magno ct nnllju>
inexpiabili scelere astringere, et divinam legem
violare; quem timorem propterea I). Rasilius no-
minat *iyfi&j hostilem* seu *inimicum*, et salutis op-
pugnatorem, qui animæ atque vilæ insidiatur.
Regius Vates magno illum allectu repudiabat, ct
deprecabatur, dmn apud Deum sic contendit
Psalm. 1xiii,2 : « A timore inimici eripe animam
meam, » ut *ibid*, etiam notat idem clarissimus
ct eruditissimus Pontifex, c cujus mente paulo
diceretur clarius : « A timore inimico (vel hostili, Timor
qui nimirum graliæ vitam ct jugulum petit) eripe inimicai
animam meam. » Alio in loco miseratur eorum quizr
hominum genus, quos hic perduellis fœdam in
labem et perniciem induxit, *Psalm*, xm , 9:
« Illic trepidaverunt timore ubi non erat timor; »
cl paulo ante dixerat : « Non csl timor Dei ante
oculos eorum : » nimirum alia potius omnia
quam Deum metuunt; unde necesse est ut sæpe
vano ct ilagilioso timore commoveantur. In hac
classe plurimisunt in orbe terrarum, qui dum for-
midant, ne ambitionis suæ fructu spolientur, no
frustrentur insignium spe commodorum et sperata
voluptate, neve opes minuantur, dum dedecus in-
famiamque metuunt, et imperiti vulgi rumusculos
ct sermones, deserto atque postposito Numinis
metu, indignis se facinoribus perfidiose contami-
nant atque polluunt, in quos illud convenit Aris-
totelis lib. III *Ethic*, cap. XI, xwà t ;û «cXipcu,
belli esse (vitæ nos dicamus) (errores inanes mal- Timor
tos; quod in minutum, et abjectum et inanissimis ln,níl
mundi opinionibus victum animum referunt sa- qu * ’
piénles: itaque ille idem lib. VII *Polit*, cap. i, ait
esse quosdam qui metuant Ka^uepiva; puíz;, c r-
cumvolitantcs muscas, in quibus nulla nimirum
sit animi fortitudo atque virtus. Quod etiam com-
mune fuit Academiae judicium, in qua, teste Sto-
bæo *Ethic*, cap. iv, docebatur : Qui timet omnia,
etiam w oztàv, *umbram suam*, dfymi xai JdXcv,
ignavum ct meticulousum appellandum. In Evange-
lio *Matth.* vili, 26, Christus *modica! fulci homines*,
ut fracto animo degeneres, vocat discipulos, qui
præscnle Filio Dei,*de cujus ope atque præsidio
securi esse debuissent, in coorta sævu tempestate,
ut in certo c*! inevitabili nauragio exhorrescebant,
in cujus rei contemplatione Rasilius Selcuciæ loordi-
pontifex *Orat.* 22, de importuno illo mclucxcla- DÜMl
mat : «Infidelitatis argumentum est timor: nnimi-
rum qui se potius in difllcillimis rebus alquo mc- infi kh-
lucndis quam Deum videt ct considerat, nec ullam ul,fc
capit Christiano pectore dignam constantiam, et
in impios wepe timores inanissimosque labitur.

Timor Atipie hunc cuindem mundanum timorem supprvA-)c»vacuum Jura dicerent, quoxn censoria velai h j'ue? virgula notant et puniunt; nec suíflecre pronuntiant ut excusari homines possint, et beneficio legum juvari; sic cum aiunt prætoris edicto adjuvari illos, qui metus cau^a abfuissent, providentissime addunt *t. ex* quibus causis: « Si non supervacuo timore deterriti abfuissent; » et lege consequenti dicitur non sufficere quolibet terrore adductum timuisse, sed hujus rei disquisitionem adjudicem pertinere. Unde meo judicio regula ea juris manavit *Do lieg. Juris* lib. CIAXXIV :

Timor « Timoris vani justa excusatio non est. » In cœlesti quidem foro cl divina curia mundani limoroflt. ris nulla justa excusatio est, ut non sit mirum ut gravissime acerbissiracque illi puniantur, qui vanissimo timore delusi, ue leve damnum incommodumque sentirent, Dei legem volunlatemque abjecerunt : iit enim sæpe Dei providentia, ut illud ipsum, quod magnopere stulta et impia contentione refugeiebant, illis eveniat, cl quidem inexpectatis incommodis et ignominia cumulatam; itaque dicunt vel inviti cum Jobo cap. m, vers. 25 : « Timor quem timebam evenit mihi : » aut quod hoc loco in arcanis symbolis suis posuit : « Qui timent pruina, irruet super eos nix. n Cclerem deinde interitum eorum in eadem metaphora persistens exponit.

vers.n. Tempore quo fuerint dissipati peridim : It UT INCALUERIT SOLVENTUR DE LOCO SUO. — SÍCUT, inquit, nix et matutinus humor in pruina concretus, ubi sol incaluerit liquescunt et evanescent, neque in locis, in quibus candicarunt antea, amplius inveniuntur; et sicut torrens etiam æstalis ardore ustus siccatur et perit : eodem modo timidi illi cl immisericordes, qui quam rabunt F0lcrat et debebant opem amico extrema pati die ir«

M indignationis ac, pœnæ tunc subito solventur, cl peribunt de loco suo, gloria el felicitate. Septuaginta hæc aliter legunt, et ipsimot Jobo accommodant in hunc modum, cfewiq̃ x< vjv trmniŧTÚxxoi (ici úazij y.ŧir» ti xpúmXXs; rrwnqxi; xiOo; TZXŧŧZ Oqur; , ^rr.txivr; ; w x ízrpúin orre? • cjruxarûnçOw Orra trávrwv, qui verebantur me, nunc irruerunt super me sicut nix aut gelu concretum. Quemadmodum quod liquefactum est calore exorto non cognitum est quod erat : ita et ego derelictus sum ab omnibus; qua* verba S. Chrysostomus in *Caten*, sic explicat, quasi Job ipso suam doleat vicem cl subitam mutationem, qualem subit pruina vel nix, quæ reponte ad Austri flatum aut solis calore solvuntur : sic nimirum ipso prius amicis opibusque potens, domi forisquo inclytus cl chartis, omnia repente perdidit, familiam, amicos, bonum et amabile nomen, speciem cl totum ferine corpus : neque quidquam fermo relictum est præter miseram animam.

1/2 ? Tropologico S. Gregorius lib. VII *Moral*, cap.

*M' xi, locum hunc exponit de iis peccatoribus, qui

pœnitentiam nimis procrastinant, et in finem us- «radi- que vide differunt : tales enim *Psalm. i. 4*, « tempore quo fuerint dissipati, * id est sub tempus a^notT

mortis, quando terrena omnia dissipantur, vel audito solum mortis nuntio, exanimabuntur, cl « peribunt, *facti* tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terne : n impii enim cum nullum habeant humorem viriatis, quo contineantur et constringantur, instar pulveris omni vento erroris circumferuntur, et perversis suis opinionibus distrahuntur, cl quasi ad nihilum rediguntur, ac si amplius futuri non essent post mortem. « Et ut incaluerit n furor Domini magnus ad vindictam impiorum accensus, irati judicis faciem sustinere minime valentes, præ timore « solventur de loco suo, » et ad nutum tesluantis oculi ejus diffluent, liquefient cl tabescent : « quos enim, inquit Gregorius, praesentis vilæ sollicitudo ordinat, amissio dissipat, et tunc etiam exterius per eunt, qui intus dudum adorna negligendo perierunt, de quibus recto additur : *Et ut incaluerit solventur de loco suo*. Iniquus enim quisque cum incaluerit de loco suo solvetur, quia judicio intima* districtiois appropinquans, cum jam per cognitionem pene fervere caperli, ab ea, cui dudum inhaiscrat, carnis suæ delectatione separatur : tunc mens æstuat, el infructuosas pa*nitentlie se ignibus infiammai, duci ad supplicium timet, praesentem vitam ex desiderio retinet; sed de loco suo solvitur, quia oblectamenta carnis deserens ejus duritia per supplicium liquatur. r

Hæc scilicet est sors impiorum et pars calicis eorum, inquit regius Propheta *Psalm. lxxvii*, ut ciuu exsurgit in judicio Dominus, illico « dissipentur inimici ejus : et sicut deficit fumus deficiant : sicut deficit cera a facie ignis sic pereant err» d- peccatores a facio Dei : » nequaquam enim ira- ac^DI tum Numen videre sustinent, sed vel solo ejus*,J'T

aspectu impii percelluntur, cl piæ nimia consternatione animi deficiunt, ac penitus abolentur instar fumi, qui in nihilum redigitur; vel instar certe, quæ igni apposita colliquescit ac perit liane fumi ceneque similitudinem expendens S. Hilarius ad praedictum Psalmi locum sic camdein illustrat : « Fumus, inquit, cum emerserit licet globosus cl crassus, tamen paulatim ille delicii aboleturque, ne exstet; cl in conspectu ignis cera sic liquescit, ut non sit; fumo quidem in igne per levitatem sui tenuitatemque dilapso, cera autem vi cl calore ignis absumpta; quia infirmas ipsa per se naturio polioris diripiatur ardore. Hunc in modum omnis iniquorum potestas ab igne Dei, id est Dei judicio, liquescit. » Eodem hio sensu accipe illud : « Et ut incaluerit solventur de loco suo; » ut vere in illos quadret illud, quod de impio similiter alibi Psalmographus ait *Psalm. xxxvi*, 11 : « Quæres locum ejus, et non invenes, » id quod ante ipsum Job dixerat cap. vu, vers. 10 : « Nec cognoscet eum am-

pius locum ejus; n quod vide sequenti cap. vers. 10 explicatum.

¶r< IJ. J8. J.WOLCTÆ SIVT SEJITÆ GRESSUUM EORUM . AÎ1- F c omm buLABUXT IX VACUUM, ET PEMDUXT. — Invehitur risi în- aflh>ic in fallaces illos cl infidos amicos, quorum roint» involutro sunt et flexuosæ viœ, id est actiones, mu^*s simulationibus cl dolis intricate; quibus m' * nihil promovent, el tandem inauspicato fine de- sinunt, et aeterna damnatione se involvunt : ta- les Scriptura divina *Eccle. i, 1**5, «xcàicù;», *obliquos* et obtortos appellare solet; Salomon etiam fiw- Tjsuiuvw;,,curros *et distortos*, quorum mores plano Jobi moribus contrarii sunt, cujus candidae et ingenuæ simplicitati repugnant. Et forte Jobum intuebatur ul magistrum divinorum (emulator Pythagoras, cum in aureis symbolis illud posuit, i»ii» uz •/£«, *in via ne scindito* : simplicitatem cl veritatem sectandam monet in vita tanquam in r •|jm- vja nom fraus dissimulatio cl mendacium est mbiiii multipliciter scissum atque lacerum ; <st. unde is qui simulationibus et fraudibus utitur, vulgo *duplex* appellatur, de quo 1). Jacobus *Epist. i, 8* : « Vir, inquit, duplex animo inconstans est in omnibus viis suis : » cui quid impen- deat mali Ecclesiastici auctor, cap. i, vers. 14, divino afflatu providit, cum horribile vœ denun- tiat : « Vœ duplici corde; » illud valrei gravitatem, et diris jam devotum caput suppliciaque signi- ficat : est enim scelus Deo invisum, qui summa veritas est, quæ simulatione convellitur; est et infestum hominibus, cum fides, et mutua inter se communitio candorque tollatur : itaque Plato in *Ipp. min.* laudat hoc magni Poete votum, IX *Iliad*, vers. 312 :

È/flpiç -yip pci Xlv<c; spó; àtSaw
'U; irij'. 'i ».t< z.rjOr. ivi çztaiv, ÓÁJo St I -r. :
Irvtnicus sil illo mihi imn minus quam orci poUæ,
qui aliud in præcordiis tegit, alimi vero loquitur.

Capræ, ut notat Plinius lib. Vili, cap. 1 , lambunt arbores, et lambendo exsiccant; et cum illas os- culari videantur occultum venenum infundunt, quo pereunt : sic nonnullos ore blando vehit suaviari et vim amoris expromere putes, cum de- testabili quadam machinatione insidias ponant, et nocere velint. Apostoli *duplices animo* no- minare solent, ut patet *Jac. i, 8*, et *Const. Apost.*, quod idem est cimi *duplici corde* ; quasi duas animi cellas haberent, in quarum una rectitudo atque veritas; in alia fraus, mendacium perfidia- que versetur.

tentui ||oc genus hominum damnant in primis sa- Vf'i* «alorum codicum oracula, in iisque Dei voces Lun. granditer cl magnifice resonantes : « Spiritus Saucius disciplinæ effugiet fictum,» ait Sapiens Sop. i,5 : *fi'-lum disciplina*: vocat simulationem i rudito artificio et malitioso coloratam, ad quam improbe concinnandam velul doctrina quædam solerliaque studii adhibeatur, quæ non potest non pernicio.-a videri. Non amai falsum auctor

veritatis : «Adulterium est apud illum omne quod fingitur, » inquit Tertullianus lib. De *Sped.* cap. xml ; Clemens quoquo Alexandrinus lib. III *Padag.* cap. m, fieri posse negat ut quis animam habeat <xir.W/, veram, qui caput, inquit, habet xi&Mw, *adulterinum*, fictum videlicet os atque simulatum. Neque minus perspicuum est quid tMun humana jura de illo eodem pronuntient, perlinet enim ad dolum malum, qui justitio) est delio- bibent nestamcnlum : ubicumque insederit boni viri no- p»ninni- men commaculat, Christianas simplicitati opponi- l,"f& tur. itaque w. lih. I *DeDol. malo*, definiunt dolum malum jurisconsulti : *Machinationem quamdam al- terius decipiendi causa, cum aliud simulatur, et aliud agitur*; quæ cum pestis longe perniciosis- sima esse videatur, multe excogitate sunt leges ad eam coercendam, quæ vetant quidquam sanc- tum et ratum esso, quod dolo malo et simulatione sil confectum. Non profero plura ex Juro, cum plurimarum legum justissimis aculeis dolus ma- lus passim agitetur, fallacia puniatur ; communis quoque nationum omnium sensus ab omni ævo satis vidit eam fraudem simulatorum esse impro- bandam, ut indignam bono viro, cl c moribus eliminandam; maxime inter Christianos, quibus nihil affectatum, improbe fictum et simulatum esse debet.

Tropologice S. Gregorius lib. VII *Moral*, cap. xii, locum hunc de reprobis exponit, « quorum involute sunt somite gressuum eorum; quia recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta sæpe mala replicantur; et quasi extra se tensi ad scmetipsos per circuitum redeunt, qui bona qui- dem cupiunt, sed a malis nequaquam recedunt. » Alludere videtur ad illud *Psalms. xi, 9* : « Impii in circuitu ambulant; » de quibus item Isaías ait cap. lix, 8 : « Semite eorum incurvate sunt in cis : n vilia enim et passionες sunt illic volubiles rote, in quibus impiorum animæ tanquam Ixio- nes continua rotatione volvuntur. « Cæleruin quid omni suo laborioso circuitu proficiunt, qui nihil secum de fructu sui laboris portant? Alius linPr0- namque adipiscendis honoribus desudat; alius nnw multiplicandis facultatibus æsluat; alius prome- t*'iL rendis laudibus anhelat; sed quia cuncta hæc quisque morions deserit, labores in vacuum per- dit, quia secum ante Judicem nihil tulit : » quo quid infelicius dici potest? Si ex ludis ad nos per mare navigans quis amo et argento dives prope- raret, et post totius maris cursum in portu nau- fragium pateretur; nonno miserum illum affir- mares, et in vacuum apud ludos laborasse divi- tias accumulando? Id utique omnino contingit divitibus hujus sæculi : anhelant enim ad hæc mundi bona conquirenda et acquirenda; cum tamen in tine vite quando alterius vite portum jamjam ingrediuntur, omnia quæ hic acquisive- rant amittant. O infelix labor lotius vitæ! omise- runt miseri pro bonis æternis laboraro, ul tem- poralia acquirerent, et tunc simul c' temporali-

bus olælernis destituuntur : *temporalibus* quidem, quia hæc omnia tollit mors; *aternis* vero, quia nihil eorum negotiati sunt, quapropter misero Percunl- P°rro hæc verba quoque imperfectos ntoiuiā. Christianos et religiosos pungunt, adurunt frigescentes et ignavos, qui vana reverentia hominum, aut levissimo timore difficultatis, quæ omnes virtutes reddit pretiosissimas, in magnæ deficiunt negligentiæ frigus, ut periculum aliquando sit ne excidant loco suo : hi siquidem sunt, quorum involutæ sunt semilæ, qui non progrediuntur quantumvis gradientur; qui non magis eunt quam redeunt; qui simul ac procedunt statini recedunt; qui vix convertuntur, cum facillime revertuntur; qui perambulant in vacuum, cum lantumdem recurrant quantum cucurrerant, replicantes in semetipsos eosdem sæculi mores, easdem imperfectiones; quorum semilæ merito dicuntur *involuta*; quia, ut S. Gregorius dixit, « omne quod involvitur in semetipsum replicatur, » non aliter quam equus cum in gyrum ducitur, aut cum trochum circumagitant pueri. Tres autem causas tepiditatis invenio juxta S. Gregorium, sive triplex tepidorum genus, qui involutis semper semitis potius regrediuntur, quam iter aggrediuntur virtutis : *primum* genus eorum qui optimis desideriis nutriti, nullum aut pauca opere complent, cum omnia valent; *alterum* genus est, quorum desideria ipsa in integrum deficiunt; *tertium* genus medium inter duo dicta intercedit, eorum scilicet, qui quædam volunt, quad m nolunt; neque tantum operibus ipsis claudicant, sed cl volis, de quibus vide S. Gregoriani lib. VU *Moral*, cap. xii.

19. 19. Considerate semitas Thema, itinera Saba, et expectate paulisper. — Superiori versu falsorum amicorum atque hominum impiorum *gressus*, id est conversationem, nullis simulationibus, dolis et deceptionibus implexam atque involutam esso pronuntiaverat; quibus ipsi tandem dolorum et fraudum architecti, propriis irretiti laqueis, malo pereunt; nunc Themanorum et Sabæorum. nipo- te Eliphazo sociisquo notissimorum, ac subditorum exemplo rem confirmaturus, rogat ut illorum *semitas*, id est actiones, et *itinera*, id est negotiandi et conversandi rationes, sedulo considerent, et inspiciunt; quemque tandem omnes illorum circumventiones et fallacia) finem habituræ sint attendant. Occulte autem hic ipsummcl Eliphnzuin taxat, qui erat Themanites, seu rex «fuit Themanorum, cl socium ejus Sopharcem, qui erat incili» rox Ammonilarum, seu Naamalhæorum urbis ” 'Ir' primario), non admodum a Saba distantis; quos tacite perstringit, et violatae arguit amicitia), quod sibi in tanta necessitate constituto minimo opitularentur; atque hic mihi videtur genuinus hujus loci sensus, qui optimam cum præcedenlibus et sequentibus connexionem habet, in qua quærenda plurimi interpretes multum laborant, el 60 torquent. Idem igitur est ac si Job diceret : Ul

te, o Eliphaz, el socios tuos violati juris amicitia) et prodiLe humanitatis reos agam, non nullis aliunde accersilis opus est argumentis aut testimoniis; vosmelipsos duntaxat inspicite atque actiones vestras, modumque procedendi vestrum, quem mecum tenuistis, paulisper attendite, atque ipsomet vestro ipsorum calculo, si modo æqui esse judices velitis, vos ipsos condemnabilis, et violate reos amicitia) pronuntiabilis ad vestram confusionem.

Tropologice locum hunc pro remedio tepiditatis exponit Nierembergicus noster lib. VI As *et*. docl. 5, cap. xlvih : Postquam enim, inquit, tepiditatis morbum el pericula significavit Job, 'l 'i'uiT nunc medelam adhibet, et salutare porrigit phar- «t a,a. macum. Quod tandem remedium? hoc quidem maximum, consideraro ipsos tepidos, eorumdem «n miseriam et vilitatem, hoc satis putavit ut omnem cordis languorem, omnem animi torporem deponeremus, ne similes iis essemus, el in aliena vita nostram formidaremus; sicut Salomon contemplatus miseriam et paupertatem tepidi exemplo tantum malum exhorruit *Prov.* xxiv, 30 ; « Per agrum, inquit, hominis pigri transivi, et per vineam viri stollis : et ecco lotum repleverant urtica*, et operuerant superficiem ejus spina*, el maceria lapidum destructa orat : quod cum vidissem posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam : » stupuit conspicatus desolationem quam vidit in rebus ignavi cl negligentis, quem merito *stultum* vocat; doctusque alieno exemplo proposuit sollicite et strenue res suas curare. Quod si pigritia rerum temporalium sic commovit regem locupletissimum, ut diligenter sua procuraret timens paupertatem, ad quam trahere solet pigros; negligentiam spiritualium bonorum multo magis formidare nos pauperculi debemus : quapropter merito S. Job idem quod Salomon pro temporalibus fecit nos jubet pro spiritalibus facere, monens ut animum ad tepidos vertamus, corumquo miseriam perpendamus, ut caveamus id esse quod pavemus : « Considerato, inquit, semitas Thema, itinera Saba, cl expectate paulisper : » a Thema quippe, leste Gregorio lib. VU *Moral*. cap. xiv, *auster*; Saba autem *rete* interpretatur. » Quid hic per *austrum*, qui affiata teporibus membra dissolvit, nisi fluxa vivendi remissio; quid per *rete*, nisi actionis obligatio demonstratur ? qui enim dissoluta mente ea quæ terrena sunt appetunt, nec gressu libero ad Deum pergunt, ipsi se suis inordinatis conatibus ligant; cumque se fluxis conversationis suæ actibus implicant, quasi remansuros in retis vinculis pedes ponunt. Bene autem tepidorum facta describens Job considerare hæc admonet : « quia, ut inquit *ibiil*. S. Gregorius, perversa agendo diligimus; seti hæc visa in aliis dijudicamus, cl quæ in nobis minus dijudicanda credimus, quam sint turpia in aliorum actibus cognoscimus : sicque fit ut ad seipsam mens redeat, et agere quod ropre-

bondit erubescat, quasi cnim a speculo feccia facies displicet, cum mens a vita simili in scipsa quod aversctur videi, »

Ven.to. 20. Confusi sunt, quia speravi : venerunt quoque **USQUB AD ME, ET PUDORE COOPERTI SUNT.** — PCF-gil adhuc carperò infidelitatem amicorum suorum ipsum in ea necessitate deserentium, a quibus in tanta calamitate opem et solatium merito speraro debuisset; sed postquam ad visendum cum accesserant, præ pudore et confusione amicitiam prodebant, et humanitatis jura turpiter violabant. Septuaginta hunc cl præcedcnlem ver-sum nonnihil aliter interpretantur dicentes, vhr» ¿Stt>;Ôxuxxvûv, irsxzcû; SxCû*/ y.xi

tei 7T0>4Jx xxt 7#pxux<n ^incitare;, vîas The-manorum videte, semitas Sabæorum intuentes; et confusionem debebunt qui in civitatibus et pecuniis confidebant. Ubi videtur esse synecdoche, qua The-manos et Sabæos ponat pro toto genere eorum qui mercaturam exercent; conjungi(urque eum eo quod vers. 18, ex versione Septuaginta interpretum dixerat, kzt i)4:0ci uôo tzÓvt üw • X-wXç7.7.v ii jcx i &<xc; tyvsuv, *derelictus sum ab omnibus : perii autem et exsul de domo mea factus sum* : id Stunica sic exponit, q. d. Ex me exitum eorum discite qui divitiis comparandis incumbunt, ponunlque suæ salutis spem in opibus et urbibus quas possident, hoc est, in me uno apparet fallaces esse divitias. Chaldæus vertit, *confusi sunt qui speraverunt in idolis suis*; significans spem omnem extra Deum inanem esse ac fallacem; verum cum Job nunquam in idolis aut divitiis, sed in solo Deo spem omnem suam collocaverit, hic sensus minime est litteralis, sed is quem ante tradidimus, quo amicos violat® arguit amicitia, uti sequentia manifeste declarant.

Ver» !i. 21. Nunc venistis : et modo videntes plagam **Arguit** meam timetis. — Modo ad præsentem lres amicos coMfhu <^rcele sermonem suum dicens : Vos, o uuniu*lrce binici mei, Eliphaz, Baldad cl Sophar, recens

tii. quidem ad me accessistis, sed nunc intuenles cladem meam præ pudore et horrore me aversamini : quid igitur mirum si alii, vel quia sump-tus in mea salute procuranda facere recusant, aut quia aliquid a pestilentis morbi contagione metuunt, non accedant, cum vos ipsi viri principes, quos inter omnes sapienti® nomen maxime commendat, a mea plaga aliquod timeatis le-thale contagium, aut vestrarum facultatum in amico fovendo liberale dispendium : ita Sanctius noster cum D. Thoma. Septuaginta reddunt hoc modo, ¿Txp At y.xl (m*; ¿rrtuT.T; jwi ¿mrr.ittw; ’ cost i vVgvt i; ts TfX>xx çsCrAnTt, nunc autem et vos in-surrexistis in me sine misci ifordia : itaque videntes vulnus meum timete, q. d. Hoc potius timendum vobis esset, ne immisericordes in me sitis, quam ne vobis ego sim oneri : si enim omnis qui pcc-cit vexatur terumnis, atque cx me hujus rei ar-gumentum petilis; ergo et vobis quoque linien-dum est, ne ob uumuciicordiam vestram, quam

modo exhibetis, a Deo gravius puniamini. Vidcn- Cur nui-tur autem lres amici isti duo potissimum præpos- cJimn^b tere timuisse, *primo*, ne scilicet consortes crimi- rjnt HU num, quibus Jobum obstringi crediderant, puta- opitah-rentur; vel certe ne minus inculpati viderentur, n* si homini opinione ipsorum flagitioso faverent. *Secundo*, ne illis officium amicitia nimis magno constarci : nam vir clarissimus Jobus, si cum co pro generis et virtutis celsitudine ageretur, ma-gna pectini® vi, labore multo, et repetitis regum officiis tractandus, et c fimeto in locum tanto viro dignum educendus esset : quæ expositio cum sequentibus optime cohæret.

22 cl 23. Numquid dixi : Afferte mihi, et de Ven. << substantia vestra donate mihi? Vel : Liberate <l u **ME DE MANU HOSTIS, ET DE MANU ROBUSTORUM ERUITE** me? — Non obscure amicos suos notat avarili®, JobamI-quasi timuerint suis facultatibus extremam illius COJ ar’ inopiam sublevare, proplerea dicit : Non est nJu*ib quod timeatis, ne morbus hic meus diraque ne- ib ne-cessitas quidquam de vestris facultatibus exhau- quanti-riat, cum nunquam a vobis neque prius in flo- fXx

rente, neque nunc in afflictâ fortuna aliquid exe-gerim, neque ut de vestris rebus aliquid præbe-rectis indigenti, neque ut tunc mihi ferretis auxi-lium, cum viderem a robustorum armata manu vel etiam ab hostili acie periculum impendere. *Hostes* et *robustos* forte intclligit Sabæos et Chal-dæos, qui ejus fortunas invaserant, et in prædam abduxerant, ut capite primo narratum est, vel forte *hostes* et *robustos* appellat calamitatem el to-tam miseriam suam; de qua eliam cap. xxx, tt ita locutus est : « Pharetram suam aperuit, el af-flixit me, et frænum posuit in os meum. Dissipa-verunt itinera mea, insidiali sunt mihi, el praevaluerunt, cl non fuit qui ferret auxilium. » In quo fm wb *vehementer* elucet et se prodit ingens animi ma-gniludo Jobi, quæ in tantis jacturis gravissimis-que incommodis adduci non potuit, ut ab alio quam a Deo opem auxiliumque postularet. Quo animo Ecclesia et ejus pnestanfissimi duces om-nes Christianos et Deo deditos viros esse optant, quando cum adversa confliclanlur fortuna, el multos iniquos homines infestos habent, ut auc-tor est Zacharias, cap. xii, 5, de bellis Ecclesiae verba faciens : « Et dicent, inquit, duces Juda in corde suo : Confortentur mihi habitatores Je-rusalem in Domino exercituum Deo eorum ; » id est solo Deo et sanctis ejus nitantur, et ab alio nemine præsidium quærant ; «quia vana salus hominis,» ut Psalmographus canit *Psalm*, l ix, 13 , qui creber est in vada illa et stulta in homi-nibus fiducia amolienda, et aliquando quidem generaliin negat spem in homine collocandam ; aliquando vero nominat diserte principes, in quibus plus periculi videbatur, dicens *Psalm*. cxvii, 9 : « Bonum est sperare in Domino quam sperare in principibus : » ubi stylo llebræorum, qui comparativo catoni, *bonum* idem est quod *melius*, ei ita vertit S. Hieronymus. Idem iterum

⁂nc⁂lcnt his verbis *Psalm*, cxi.v, th : « Nolite con-
i⁂ pi⁂in- Adero in principibus, in liliis hominum, in qui-
clpibm bus non est salus : » per *principes* intelligit, ut
'homi'⁂* ^cI⁂l,ln«*fita vertunt, á⁂/ wrx; omnes dignitate et
Xi⁂ auctoritate procellentes, qui jus in alios obti-
nent. Ad hujusmodi homines qui inferioris sunt
nota; facillime adincrescunt, eos verentur, cos
colunt, ob potentiam, decus, opes, et gratiam ac
juvandi potestatem ; illos demereri omni genere
oilieionun conantur, eisdem serviunt el adulan-
tur, neque timent eorumdem causa divinam
sæpe legem impie et indigne violare; quod qui
faciunt, in divinis litteris *iAprr.ifi&t/.i, hominibus*
sajw- *placentes* nominantur; quorum Deus ossa dissi-
«i qui⁂ pa() ut i⁂jeni regius Vates canit *Psalm*. l.11,6 :
« Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui homi-
Jfjliun nibus placent. » Intelligil autem illos, qui in gra-
^niha*⁂ fiara h⁂m⁂uum Nei metum deserunt, et religio-
⁂Urendi nem dissimulant : sumit nempe homines in ina-
ioliolum. him pro vanis, carnalibus, mundanis, de quibus
Apostolus ait *Galat*. i, 10 : « An quaero hominibus
placere? si adhuc hominibus placerem Christi
servus non essem : » homo enim suaple natura,
nisi Spiritu Sancto ducatur, quid aliud quam
vanitas, et, ut loquitur Scriptura, caro el san-
guis est? *Ossa* igitur *eorum*, hoc est, vis atque ro-
bur omne concidet; animi virtus, quæ velut
ossa pietatem et cujusque religionem sustentat,
Jnb ib confringetur; verum non talis fuit Job, cujus
miuibui cral s⁂lus Neus fiducia ejus; qui tantum abfuit,
phwodi ut hominibus placere vellet, aut in principibus
«nidio d fdiis hominum confideret, ut ne in extrema
⁂Xj⁂?l⁂ quidem rerum omnium penuria quidquam ab
ipsis, quo inopiam suam sublevaret, subsidii,
vel quo hostilem exercitum arceret ac propulsa-
ret, praesidii postulant; sed nec verbulo ipsis
adulari aut ad os loqui visus sil unquam; quin
imo c contra fortissime semper veritatem defen-
derit, el illorum errores liberrime refutavit. Unde
subdit :

Vm. M. 21. Docete me, et ego tacebo : et si quid forte
ignoravi instruite me. — Cupit edoceri, si quid
forte unquam ab ipso dictum aut admissum sit,
quod vel damnet religio, aut quod non probent
honesti atque urbani mores ; seque fore docilem
discipulum pollicetur, et in nullo honeste disci-
plinai repugnantem. Ex quo in primis humilitas
ejus'èlucet, quod illorum disciplinae ac censura*
se subjiceret; nec minus integritas el innocentia
ejus summa cognoscitur, cum lucem minime ve-
roni viri realur, sed etiam potius exoptet : non enim boni
u⁂X⁂oo '⁂r⁂ nr8u⁂ fin,cn⁂⁂ UH0 scnm amant de officio
uu⁂ suo disceptari, parati ad operum suorum ratio-
nem reddendam; contra vero iniqui homines ve-
hementer reprehendi formidant, vilainque suam
redargui, siquidem lucem fugiunt, quoniam sor-
didi et inquinati sunt. Id quod Christus decla-
Ihliode- ravit dicens *Joan*, m, 20 : « Omnis qui malo agit
nat lu- ot⁂jl⁂ hicem , el non venit ad lucem, ut non ar-
guanlur opera ejus : » quare innjuus aver- dur

lucem? quare videri vel ab amicissimis erubes-
cit, nisi quia se peccato turpem videt, et sui m
fædilatem ab aliis timet agnosci? hinc, *Genes*. in,
8, Adam a facie Domini venientis absconditur,
ne qui pulcher conditus est, ab eo qui ipsum
creavit non jam gratia formosus, sed inobedien-
tiæ delicio turpis et deformis videatur ; hinc li Re^.
XII, 12 David tot ambagibus adulterium suum
celare contendit, quia semetipsum regem ama-
bilem ac venerandum propter peccatum turpem
et abominabilem judicavit. « Qui autem fa^l viri W
veritatem venit ad lucem, ut manifestenturopera
ejus, quia in Deo sunt facta : p lux enim opus
bonum, juxta divinum præceptum, et legem esse
facium ostendit; hinc qui bene vult operari ve-
nit ad lucem, ut per eam cognoscat opera sua
recte et secundum Deum esse facta. Ha experien-
tia docet cos qui bene agere student libenter am-
plecti doctrinam veritatis, per quam intelligant
se recte et secundum Deum operari : Dei enim
doctrina, quæ mala quæve bona sint opera, et
quæ secundum Dei voluntatem, quæ vero conlra
eamdem sint perfecte tradit. Job itaque lanquam
veritatis amans secundum legem Dei instrui mi-
nime recusat; sed cum illi, qui ipsum arguere
satagebant, ab ipsa veritate toto, ut dicitur, cælo
aberrarent, merito subjungit :

25. Quare detraxisistis sermonibus veritatis, cum Vein.
E VOBIS NULLUS SIT QUI POSSIT ARGUER! ME?—id est,
cur reprehenditis verba mea, quæ de humana
vita feci, illam improbando, cum verissima sint,
nec aliter rem habere ab ullo demonstrari possit?
Perslal in sententia sua; ex quo etiam vera fuisse
cognoscitur et viri gravis constantia declaratur,
qui nullo modo a veritate abduci se patitur : in
Hebræo est TCP HCN lint» flü, *ma nimretsu imre*
toser, quod Hebræi exponunt, quam *fortia sunt*
eloquia recta, quæ nimirum se per seipsa defen-
dunt, et a nemine refelli possunt. Porro verbum *Argvert*
arguere non significat hoc loco reprehendere, sed
argumento el ratione convincere el probare : sic
dicitur Joan, xvi, 8 : a Arguet mundum de pec-
cato, » *clTit*. i, 9 : « Potenssit cosqui contradicunt
arguere : » sic etiam apud profanos auctores su-
mitur, ut videre est in Aristotele, *De Elcnch.*, vtt*
bum enim græcuinid significat; alioquin clarum
est Jobum per injuriam el conlra rationem gra-
viter ab eis increpitum fuisse, aliquoties etiam
redintegrato bello, ut ex totius libri decursu li-
quebit. Hue spectat illud Christi, cujus Job typum
gessit, ad Judæos dicentis *Joan*, vii, -16 : « Quis
ex vobis arguet me de peccato? » magna hæc est JoM et
Christi Jobique innocentia, quæ judicium et exa-
men non unius aut alterius, sed omnium operum
in manu persecutorum constituunt : at potuerunt
quidem adversarii per injurias et contumelias
peccatum utrique per calumniam imponere, sed
eorum nemo probare; nec Jobum Christumvô
peccati illius convincere præsuinpsit, adeo vera
et manifesta erat utriusque puritas et innocentia.

Christi
Innoten-
tii
irrepu-
benubi-
li.

vid quoque molestos fuisse conqueritur dicens *Psalm*, 1xvin, 13 : « In mo psallebant qui bibe-
bant vinum;» do quibus *Psalm*, cxxxtx, 10, ait :
« Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum
Verbi operici eos : » ubi verba omnia profana, lasciva,
'b'lc'n' 'b'tracloria cætraque id genus, quibus istius-
puiiut. modi homines incredibiliter delectantur, non im-
merito laborem labiorum appellat : quia licet in
præsentiarum os et linguam oblectare videantur,
tamen in posterum ingentem doloris fornacem
in animo accendunt; ad quem locum pulchre
S. Chrysostomus : « *Laborem*, inquit, vocat im-
probitatem : res csl enim huiusmodi improbitas :
atteri ei qui illam possidet exilium, cl ut obrua-
tur efficit. » Ac si ipsa verba, sive maledica, sive
adulatoria, sive ridicula, sive turpia, quibus quis
magnopere delectatur, magnis eum deinde dolo-
ribus mordeant et pungant: quamobrera de gar-
rulo *ibid.* vers. 12 Propheta regius mox apte sub-
Mr lia jungit : « Vir linguosus non dirigitur in terra; »
*n0 “““ id est loquax, maledicus, mendax, impostor, ca-
lumniator, et quivis alius, qui lingua abutitur ad
tur. malum, non prosperabitur, vel, ut alius apud
S. Chrysoslomum ex Hebræo vertit, cty
lingiu non *stabilietur, non firmabitur* : « lingua enim (ut
Hugo Victorious lib. III *be anirn.* cap. in, ail) li-
“ hilis est, el teneri non potest, sed labilur et fal-
litur : labilur ut anguilla, penetrat ut sigilla,
tollit amicos, multiplicat inimicos, movet rixas,
seminat discordias, uno ictu multos perculit et
interficit : blanda est et subdola; lata, et parati
ad exsibilanda bona, et miscenda mala. Qui cus-
todit linguam suam, custodii animam suam,
quoniam mors et vita in potestate linguæ csl. »
Eanidem ob rationem Agapetus diaconus *Instil,*
ad Justin, imper, linguam nominat óiXdo ippvs»,
id est *lubricum instrumentum*, propter ejus incre-
dibilem labendi facilitatem : de qua vide plura
supr. cap. i, 22 et cap. iv, 2 annotata.
Additio Cætruin S. Gregorius lib. \ II *Moral.* cap. xxiv,
i ? duo ^*scc Vfiris duo potissimum censet linguæ
i.r.cuB 'iia taxari, scilicet adulationem et detractionem ;
'i<’ <* ac de priori quidem dictum esse, *eloquia concin-*
’6,0r’ *natis*; siquidem adultores polenliorum facta,
tametsi impia, compta solent oratione extollere,
quod apte vocat *concinmare*, ut coci et pictores
facere consueverunt, qui quibusdam succis pro
condimento additis gustum irritant, et palatum
demulcent. Detractoribus vero accommodat il-
lud : « Et in ventum veiba profertis, » utrumque
viliū apta similitudine exponens cum ail : « Duo
sunt genera locutionum importuna valde et no-
xia generi humano : unum, quod curat etiam
perversa laudare; aliud, quod studet semper
etiam reda corripere : illud deorsum cum fluvio
ducitur; hoc vero contra fluentia veritatis obserare
et alveum conatur : illud metus premit; hoc ela-
tio erigit : illud gratiam ex favoribus capiat; hoc
iram, ut ex certamine ostendatur, exagitat: illud
in promptu subjacet! hoc semper o diverso tu-

met. n Ubi S. Doctor illos qui virtuti oblatrant
similes facit cis qui flumine adverso navigant;
ideoque non raro subsistere coguntur, et magno
molimine vix quidquam proficiunt; adultores
vero comparat his qui fluminis impetum sequun-
tur, cl secundo fluxu brevi tempore absque la-
bore longum iler conficiunt.

27. Super pupillum iuilit is, et subvertere miti- w.
mini amicum vestrl h. — Hic, ut bene notat Sane- «t
tius noster, subaudienda est nota similitudinis,
q. d. Perinde ac si essem pupillus, natura debilis, e>j. il-
ei ab auxilio nudus, quique referire neque audeam u*.
neque possim, sic in me omnes impotenter ir-
ruitis, in id prorsus intenti, ut amicum vestrum,
quem levare potius deberetis, opprimatis. Vel
certe pupillum se vocat, quia destitutus erat hu-
mano priEsidio; sed etiam quia quoda odo m
puerili ætate constitutus videbatur, eo quod mo-
rum innocentia, quam gerebat, senilem ælatcm
in puerilem revocasse!. Illud super *pupillum irruere*
proverbium subolei, quo significamus illum op-
primi, qui omnium injuriis expositus semetipsum
defendere non possit; cui idcirco humanæ arque
ac divinæ leges jure meritissimo variis subsidiis
subveniendum decreverunt; atque in.jure qui- Jw r>
dem romano, si cui nullus omnino tutor fuit, ClC l
ei dabatur in urbe a pudore aul a majori parte JXa-i
tribunorum plebis, in provinciis autem a pro-decern i,
consule, ab ejus legato, apræsidibus, a præfecto
Ægypti, et in municipiis ab omni magistratu, ut
imperatoria’ leges variis in locis edicunL Et quia d-
nonnunquam absentes nominabantur tutores, ne
pupillo interim id fraudi esset, dandum tempo- t.tuu
rarium tutorem, qui tutela fungeretur, ex res- «huir,
cripto D. Pii’Ulpianus censuit. Quin etiam præter-
ea inducti sunt honorarii tutores, honoris vide-
licet causa, non oneris, ut eruditissimi homines
dicunt; qui otiosi observarent gerentes tutelam,
ut, quoniam pupilli ipsi in teneritudine annorum Mim
clingenii imbecillitate prospicere sibi non possent,
Dei nutu et legum instinctu nulli oculos intende- prou-
vent ad eos luendos atque juvandos : nam præ- «tigi-
ciare Theodoricus rex apudCassiodcrum lib. IV,
cpisl. 9 : u Adolescentia, inquit, pervia videtur
incommodis, cum facile possit surripi; » undo
etiam circumscriptio adolescentium lectoría lege
fuit prohibita. Atque ut magis providentia legum
in hoc genere videatur, ne qua mora illius opis
et prtesidii ferendi objiceretur, eodem in Jure
conceditur, ut tutor dari possit etiam tempore
feriato in honorem Dei. Sancitur præterea, si lu-
tor datus a iudice male rem gerat, teneri iudicem
in subsidium, quo pupillorum inopiae et solitudini
consulatur.

Hoc sane jus ab (eterna Dei lege manavit, cujus pu-
idem ille summus omnium rerum Parens in scipso
exemplar cflinxit, quod moríales imitarentur : tu,,
nam ea csl in destitutos et calamitatibus obnoxios ur.
illius benignitas et singularis benevolentia, ut
velut glorioso cl honorifico titulo excellentis glo-

ri® in divinis litteris *Psalm.* i.xvn, 6 appelletur *pater orphanorwn* et *judex viduarum*. Quod genus amabilissim® et efferend® providenti® sæpc David carminibus suis concelebrat, cum raptus in incredibilem admirationem ita pium Numen affatur *Psalm, n, .33* : « Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor, » ubi divine S. Chrysostomus ait hoc esse A-p» íí«í?iw» *opus ejregium* et palmarium benignissimi Dei, ct addit : a Quemadmodum enim est artificis ædificare, et gubernatoris navim dirigere, et solis illuminare : ita chain tuum est subvenire orphanis, manus præbere pauperibus. » Miratur non sine ratione Philo *J)c Vici. offer.*, quod cum Deus sit inexplicabilis glori® ct majestatis, tamquo potens, ut totius universi imperium pro animi sui voluntate moderetur, curam tamen pupillorum atque viduarum suscipiat : causam putat t c» ùxwv ç w » «w tcv, *naturam illius propitiam, et copia miserationum affluentem*. Recte ille quidem, nam tanta est illius nationiu* (uræ bonitas, ut non modo pupillis, verum etiam corvorum pullis cura ct ope aliena destitutis becerro- nignissime provideat; quod docti rerum restima- exteodir ,ores Phy\$ici' cl max*me rex David, omni profa- u nitate major cl sapientum corypliæus, summa religione pnedicat *Psalm. cxlvi, 7* : a Qui dat escam pullis corvorum invocantibus eum. n Illi autem per sc imbecilles divino præsidio luti miris modis c calamilate eripiuntur, ul quos Deus in sinu prope dicam suo aut super humeros plusqu matlanleos bajulat, quod eleganter pius Vates loco superius Panprir laudato expressit : alibi derelictus est pauper : » Ikocura quippe in llebræo est, *super te rebitquet pauper*, videlicet rerum suarum curam ct ingentium molestiarum pondus super tuas cervices reponet, in humeros tuos injiciet, ut tuo ductu et fortissima providentia gerantur omnia : ita profecto fecit Job, qui in extremis suis calamitatibus ab omnibus non solum derelictus, sed ab amicis insuper et propinquis, qui naturæ sangninisque lege subsidio esse debuerant, calumniis ct impropriis oneratus, ab hac pia in Deum fiducia nc latum quidem unguem se dimoveri unquam passus est; et omnes calumnias conscientias puritate fretus constantissime contempsit, el gloriosissime superavit.

S.-nrro Et SUBVERTERE NITIMINI AMICUM VESTRUM. — In originali est, *suffoditis mendacia contra amicum vestrum*; id quod proprium est susurronum, ^ro-vn/ abcaim. qui alicnæ fam e detrahunt, et splendori nominis tenebras offundunt, idque ex insidiis cl quasi structis cuniculis agunt. Huc spectat illud Sapientis Prov. XVI, 27 : « Vir iniquus fodit malum, ct in labiis illius ignis ardescit, » ubi ad vivum depingit cuniculos, quibus aliena fama non secus atque supposito ct accenso pulvere urbis alicujus momia funditus evertuntur. «Lingua quippe *Jac.* cap. in, 6, ignis est, universitas iniquitatis : et inllammat rotam nativitatis inflammati a gehenna, » ul frater Domini testatur.

28. Verumtamen quod coepist is explete : rn pr et e Ven. w. AUREM, ET VIDETE AN MENTIAR. — QuOCUinqUO tail- Job n n dem, inquit, animo ista protuleritis qu® mihi objecistis, non subterfugio rationibus vobiscum agere, neque durum et censorium examen ves- riorum. Irum detrecto : quare incoepta ad finem usque perducite; ita tamen, ul mihi, quod disceptationis lex ct consuetudo pnescribit, non negetur respondendi facultas : quamobrcm aures diligenter advertite, et videte, an in verbis meis aliquid resonet alline mendacio. In fonte est, *velitis, et* Job «d- *respicite in* me, id est, nolite a vestra disputatione cessare; quod semel voluistis et aggressi estis prosequimini; quod autein dicit, *respicite in* non «re r»ie, vel in faciem meam, hoc Pineda refert ad ,w* constantiam quamdam ct firmitatem animi, ct vultus minime dejecti aut aliquid reverentis, quod sibi posset objici. Vulgatus hoc retulit ad attentionem quamdam, in cujus signum solemus oculos in dicentem ligero, cum attente dictis ejus auscultamus : quapropter reddidit, *prmbctc aurem, ct videte*; S. Augustinus, *nunc autem aspicientes v t'ate mihi*, Septuaginta vero quasi commutatis oculis vice versa legerunt, wAJ* d; m» où *nunc autem inspiciens in facies vestras non mentiar*, q. d. Explicata fronte, ct ore libero, facies vestras minime reveritus, proferam veritatem, quæ non confunditur, nec latebras quierit, sed luce publica gaudet.

Significanter autem H bræus et Septuaginta fa- oj Jobi *dei* sive *vultus* mentionem faciunt, in quo os, ve- 5lcro' hili m totius corporis scena, pars est una omnium ^ytom maxime conspicua, et in hominibus veneranda; etpromp- quæ nuntia est animi et arcan® voluntatis, ut regin® dominantis interpre. «Quid est os hominis, ”i,” inquit iS. Ambrosius in *Uexam.*, nisi quoddams crmonis adytum, fons disputationis, aula verborum, promptuarium voluntatis? » vocat *adytum* bene et egregie, nam revera os augustum est delubrum, in quo lingua ut illustre Numinis donarium consécrala est; donarium longe pretiosius et cubito / Egyplioruin, et mystica vanno Græcorum, et palladio Romanorum. Os, inquam, adytum sacrosanctum, undo velut e regali throno *Apoc.* IV, 5, procedunt fulgura, cl voces, ct tonitrua ctlampades ignis ardentis, vel ad terrendos impios resonanti murmure commonitos ad sanctissimum Numen venerandum, vel ad pios inflammandos inexplicabilium bonorum cupiditate, quæ pollicetur Deus. Os divina cordis apotheca, unde egregi® merces ad beandum hominum genus funduntur. Os mirandum phronlisterium, exedraque erudita, quæ ebullit sapientias ct encycloptediam salutarem : tale nimirum erat sanctissimi Jobi os; quare illud minime obturare aut abscondere debebat, sed palam proferebat eloquia sapienti®, quibus resistere non poterant omnes adversarii ejus.

29. Respondete, obsecro, absque contentione, et Veri!). LOQUENTES ID QUOD JI STUM EST JUDICATI . — Qtiocd Sî

ego, inquit, aliquid interdum objiciam aut interrogem, respondete obsecro sedate et amice, non tam contradicendi studio quam velitatis cognoscendo) desiderio; ita ut omnis absit a nostra disputatione tumultuosa contentio : illi enim cum Cünlen*one disputant, qui non veritatem indagare, sed evincere potius, ut sua concedatur sententia, volunt, ul nonnihil ex eo gloria? consequantur. Hujusmodi mens si semel imbibatur, in magnos et periculosos impellet errores. Quod optimo perspectum habens S. Abbas Isaias *Orat.* 8, contentionem omnium malorum *seminarium* appellat: ait enim : « Noli esse contentiosus, ne in te habitet improbitas. » Lt ergo eam a lingua eliminemus, considerandum est, ita omnia cum proximis esse tractanda, ut sine pugna verborum finis optatus eveniat; et si quidem linis liic veritas fuerit, quam decursu disputationis inquirimus, vel illa necessaria est ad sciendum, vel ad bene agendum, vel ad aliquod malum propulsandum; vel e contrario penitus necessaria non est, quam sola otiositas aut curiositas alit, libido loquendi vestigat. Si veritas necessaria est, tunc ex honesto fine eam inveniendi licet rationum momentis et aliorum auctoritatibus cum modestia disputare, non autem clamore cl in composito sermone, el verbis arrogantia* aut contumelia*contendere: id namque prohibet Paulus *UTunolh.* n, i t : a Noli contendere verbis : ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium; » quo loco S. Anselmos, « non ait, inquit, Apostolus, *noli rationibus contendere*, id est ad investigandam veritatem disputare; sed *noli contendere verbis*, ubi procax garrulitas est; » rursusque idem Paulus hujusmodi contentiosos imperfectos appellat l *Cor.* m, 3: «Cum sit, inquit, inter vos zelus el coalenlio, nonne carnales estis, el secundum hominem ambulatis? Si autem veritas nullius est momenti, ul si frater dicat aliquid mane dictum faclumve esse, cum non nisi prope meridiem facium fuerit, el nihil omnino interest qua diei hora contigerit; tunc nec rationibus nec verbis agendum est, sed omnino tacendum, ne disputatio nulla necessitate suscepta in contentionem transeat, et aliquam turbationem aut inquietudinem gignat; quod profecto mouitEcclesiasticus cum dixit cap. xi, 9: « De ea re, quæ te molestat, ne certeris; » pro re scilicet, quæ tua non interest, ne verbis cum alio contendas, sed spiritum cohibe, et ab inanum sermonum contentione cave, ne pro eo quod nullius momenti est pacem cum tuo fratre amittas.

Si vero aliquid operis agendum, nullus prohibet ul in sP*rilu Icuitalis rationes alterantur, quæ illud sic aut aliter faciendum suadeant; at cum res jam ad contentionem procedit silendum est, a' l, s mediis incommodo, si emergdt, occurrendum; verba autem el clamores omnino amputandi, ita Abraham discessione a cognato suo Lot simultates et rixas vitavit : quaro dixit illi, *Gen.* xm, 8: «No quæso sil jurgium inter me et

te, et inter postores meos et pastores tuos : fratres enim sumus; » in quem locum egregie S- Chrysostomus hom. 33 in Genes. : «Quomodo, inquit, rationi consentaneum est, quod homines, qui fratres sunt, qui eamdem naturam sortiti, qui ejusdem sunt familie, qui eodem loco habitaturi sunt, quos mansuetudinis, lenitatis et omnis philosophae doctores esse oportebat, inter se contendant, et digladiantur ? » Iluc etiam pertinet illud Pauli *Philip* ii, 3 ; « Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam : p etsi enim operandum est et laborandum, nunquam tamen quidquam ob studium contentions, sicut nec ob vanitatem, faciendum. Tandem, si commoditas aliqua aut lucrum intercedat, potius aliquid delicti menti sustinendum est, quam ad contentionem veniamus: nam et Paulus vitio vertit Corinthiis, teitunquod in judicio contenderint l *Cor.* vi, 7 : «Jam, inquit, omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos : quare non magis injuriam accipitis ? quare non magis fraudem patimini? » Dominus quoque conducibilius censet lucum temporale perdere, quam cum aliquo judicio contendere, ait enim Ma//A. v, 40 : « Et qui xult locum judicio contendere, cl tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium, p *q. d.* Melius est partem substantiæ surripere gestienti quidquid habes relinquere, quam ad rixas el contentiones venire. Juvabit autem ad contentiones evitandas considerare mala quæ ex iis oriuntur; quæ S. Laurentius Justinianum *be biscop.* c(*perfect.* monasL *cancers.* cap. m i, more suo ita pulchre describit: a Contentio est ignita diaboli sagitta ad perendas animas. O q lania jurgia, quanta odia ex contentiosis oriuntur sermonibus! o quoties veritas occultatur, cl falsum pro vero detenditur timore confusionis! Pessimum namque malum esi contentioni vacare, per quam amicitiarum compago dissolvitur, el animorum dulce vinculum dissipatur. Qui contentiosus existit, antiqui hostis in se immissiones admittit, diaboli ministerium operatur, dirumpit pacem, rixas concitat, paril odium, furorem nutrit, denigrat honestatem, sapientiam perdit, rationem confundit, oculum mentis obnubilat, gratiæ lumen repellit, fratrum dilectionem frangit, el ipsam cœleslem in se occidit charitalem. » Sic ille.

Similia quoque tradunt alii Patres, qui ad contentionem omnem evitandam cum hærelis haud temere disputandum docuerunt; « quod, ut S. Augustinis m *Psalm*, xvm, ait, litigiosi essent pessimi; » hinc, teste Sozomeno lib. Vil, cap. xii, vluuh Sisinnii consilium illud prudens habitum fuit, cl probatum Nectario Constanlinopolitano episcopo, Cimi aUctor CSSCt, tetfqiw tx; vpç TU>;

ut catholici disputationes cum sectariis fugerent ; quod essent molestarum contentionum ifereiidi fomites, et hæreticorum ingenia, quæ pugnandi libidine pruriunt, eo ipso acuerentur magis, et ad clamores et tumultum impellerentur. aucm

Miu

qnia
anteo-

Mate
coatea-
tioaif
QUAQIX

Noo con-

*

cum iu>

,vluuh

,unlçWI*

earum in disputando inorem bene expressit Justinus Martyr. *Dialog. mm Triph. : a* Dant operam, inqnil, non ut oa quæ dicuntur intelligent, sed ut se ipsi exacuant, si quid tandem in medium adferre possint, » Quocirca S. Gregorius Nazi inzenus epist. 62 (alias 56) *ad Enstach.* scipsurn temeritatis incusat, quod sophistam redarguens ejus in se convida conscivisset : « Quale illud est, inquit, quod ignoravi? quam stultum et ineptum ! Virum sophistam castigare institui. O singularem audaciam! ac ne vulgari quidem pro-verbio eruditus sum, ut cum calvus essem, cum ariete adversa fronte ne congregederer, nec crabronem lacesserem cl irritarem, hoc est linguam ad maledicendum paratiorem. » Hanc sine dubio ob causam S. D onysius Areopagita, utipsemet epist. 7 *ad Polyc.* de se testatur) nunquam in animum suum inducere potuit, ul adversus gentiles aut hæreticos calamum stringeret, aut verbis invehe-

Onomndo retur ; « ratus viris probis esse salis, si ipsam in uhpni» se veritatem et agnoscere et proferre possint prout **dispaia-** revera se habet : ubi enim quidquid est ex lege **tioae*** veritatis demonstratum fuerit, clareqae considerit quidquid aliter se habet, ac veritatem simulat, arguetur etiam aliud esse ab eo quod vere est, etc. Ex quibus clare patet omnem semper a disputatione contentionem abesse debere, el id quod verum et justum est perspicue proponendum, et firmis rationibus stabiliendum esse : « nam si vera ratio, ut ait S. Dionysius, rite fuerit stabilita, cæterisque omnibus irrefragabilis persistat, quidquid cum ea non eodem modo per omnia se habet, id ipsum per se insuperabili ejus quod verum est stabilitate dejicitur : n ita S. Dionysius Jobum imitatus, qui Eliphazum cl socios jubet a respondere sine contentione, et loquentes id

Contro- quod justuin est judicare,» haud obscure insi-
ti0 .:7 n ians cum contentione justum judicium consis-
enn tero tere nullo modo posse. Quamobrem Apostolus,
Jodido* /loin, u, 8, quoque co/dc/iltonnn cum iniquitate conjungit perstringens garridos Judæos, veritatis impugnatores, « qui sunt ex conten.ione, qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati.»

Non absimili quoque ab hoc Jobi sensu David teme judices admonet *Psa/m. 1 vii, 2 : a* Si vere utique justitiam loquimini, recta judicate filii hominum, » ç. d. Si ex animo, c mentis sententia, et non fucate ac hypocrilice, atque externa duntixat specie justitiam loquimini, id in judiciis faciendis operibus et factis ipsis ostendite : non enim est in verbis ipsis justitia, sed in viriate; ad quem Psalmi locum ita pulchre Orígenes in ài <'at. *Pair.*, quam e Gr eco transtuli : a Videamus, * 1" uiquit, quid sit tere jushham *loqui*, et quacum-
ègU que ratione id fieri possit; atque uno quidem modo potest quis loqui justitiam, quando sanas circa justitiam doctrinas habens, de iisdem disserit; altero autem modo justitiam quis loquitur, quando ex insita in animo ipsius justitia cuncta dicit; verum si quis utraque conjunxerit, repe-

riect eum qui vere justitiam loquatur : qui enim aforis parent hominibus justii, intus autem hypocrisi et iniquitate pleni sunt, etsi loquantur justitiam ; non tamen vere illam loquuntur : nam vere loqui justitiam sequitur ex recto judicio, ita ul nihil sil obliquum in judiciis el cogitationibus ejus qui vere justitiam loquitur. » Illoc utique sensu Job quoque Eliphazum una cum sociis monet, ut a contentione abstinentes vere justitiam loquantur, el rectum judicium ferant. In Hebreo autem hic versus ad verbum ita sonat, *revertimini obsecro, ne sit iniquitas; et revertimini adhuc, justitia mea in co*, id est, redite in viam, cl sanius judicate de mea calamitate ac de verbis meis; alii vertunt *convertimini*, alii *avertimini*, videlicet ab hoc iniquo vestro judicio, *q. d.* Novam disputationem sine contentione resumamus : nam in ea patebit mea justitia. Septuaginta legunt, *mM-GXT4 XXI ur, itr., xitX.v • xxi t w ítl .xtwo'jvípyc-jút, sedete jam, nec sit iniquum; ac rursum cum justo convenite*: Par est, inquit, ul animis in unam veritatem sincere ac candide intentis habeatur ratio justiliæ, quæ reddit cuique quod suum est : veritati nimirum debetur assensus, falsitali dissensus, atque in hunc modum sedatis el compositis animis, contentione seclusa, verbis ad numerum prolatis, aure linguaue reciproca, modeste, uti decet, disputatio pro rei gravitate procedat.

30. Et NON INVENIETIS IN LINGUA MEA INIQIIFATEM, Vers. 30. NEC IN FALCIDIS MEIS STULTITIA 1'LR-ONARIT. — **Job** JoW io optime sibi conscius, candide promittit ac proli-
telur, sein hac cum amicis dissertatione linguam uo. ab omni iniquitate, hoc est mendacio, dolo malo, cavillatione, amphibologia cæterisque similibus, quæ disputationem vitare solent, vitiis omnino puram et immaculatam servaturum : quin et fauces, quæ voci formandte serviunt, ab omni incondilo et inordinato clamore, qui stolidi aut impotentis animi signum esse solet, cohibiturum, quo lanio clarius veritas elucescat. Hcbræus hæc per interrogationem exprimit his verbis, *numquid est in Iinqua mea iniquitas ? An palatum meum non intelligi! pravitates?* vel, ut alii vertunt, *calamitates*, vox enim hebreæ utrumque significat; *palatum* autem non corporis, sed animæ significat; quamobrem utitur verbo *intdligendi*. Porro for-
pormnh mula interrogandi fortem hoc loco sonat negationem. subaudiendo scilicet *minime gentium*, vel gaUwm quid simile, quod vehemenler neget, *q. d.* Erralis graviter, si talem de nie habetis opinionem, ut putetis me vel iniqua loqui, vel non intelligere quid pravum aut vitiosum sil.

Septuaginta legunt, *cû h aliavi non est enim in lingua mea iniquitas : aut fauces mcæ nonne intellectum meditantur?* ubi jure merito Job cap. i, 22 clcap. n, 10, el quidem absque jactantia, omnem a se linguæ lapsum el errorem removet, eum ipsusmet Dei testimonio a non peccaverit labiis suis; » quod perfecti omnino viri indicium et in-

fallibile argumentum assignat Jacobus *Epist.* in, 2 dicens : « Si quis in verbo non oifendit, hie perfectus est vir,» etc., ubi fuse ac pulchre-Apostolus ille bona cl mala linguæ prosequitur, ac virtutis summam iu ejus recta moderatione sitam esse ostendit. Vide quæ hac de re supra cap. i,

22, cl cap. ii, 10, annotavimus. Hic tantum observa *faucibus* usitata Scriptura» phrasi attribui id quod mentis ct intelhgentke proprium est, scilicet *meditari* aut *intelligerei* ut nimirum rationis ac sermonis cognatio ostendatur; atque hic ut bonus sit meditatione opus esse significetur.

CAPUT SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job hominis vitam cum militia comparat, et suos dolores exaggerat : Deum /m de j '.da EHphazi consilium deprecatur, ut, quoniam vita brevis est, non permittat ipsum exiguo illo, quod ad mortem reliquum at, tempore ita continenter doloribus urgeri, ut nullus ei respirandi locus aut facultas relinquatur; sed quamprimum aut removeat, aut remittat manum cousqꝫ gravem, ne, quod orat et sperat, beneficium mors anl<vertat.

1. Militia est vita hominis super terram : et sicut dies mercenarii, dies ejus. 2. Sicut servus desiderat umbram, et sicut mercenarius præslolatur finem operis sui : 3. Sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi mihi. 4. Si dormiero, dicam : Quando consurgam? el rursum exspectabo vesperam, ct replebor doloribus usque ad tenebras. 5. Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris, culis mea aruit, et contracta est. 6. Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. 7. Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus ut videat bona. 8. Nec aspiciet me visus hominis : oculi tui in me, et non subsistam. 9. Sicut cc n-sumilur nubes, cl perlransit : sic qui descenderit aJ inferos, non ascendet. 10. Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus. 11. Quapropter ct ego non parcam ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei : confabulabor cum amaritudine animæ mcæ. 12. Numquid mare ego sum, aut cetus, quia circumdedisti me carcere ? 13. Si dixero : Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loqueos meciim in strato meo . 14. Terrebis mc per somnia, et per visiones horrore concuties. 15. Quamobrcm elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea. IG. Desperavi, nequaquam ultra jam vivam : parce mihi, nihil enim sunt dies mei. 17. Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? 18. Visitas eum diluculo, et subito probas illum : 19. Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam ? 20. Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, el factus sum inihiinelipsi gravis? 21. Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc in pulvere dormiam : et si mane me quæsieris, non subsistam.

Verti. I. Militia est vita hominis super terram : et
VIU00i- Sicut dies mercenarii dies ejus. — PræclaVC, IIIC0
®"j ³quidem iudicio, magnus athleta Jobus, totus et
et tenu- *PSC sub armis sudans, divinitus illuminatus as-
ilo. seruit, nostram vitam omnem super terram ni-
hil esse aliud nisi castra, bellum, militiam, vel,
ut in Græco est, irttpanjpicv, *tentationcin*, seu lo-
cum tentalionis, aut exercitium piratica», vel lo-
cum piratis infestum : itaque nascimur ad labo-
rem, ad luctam, ad tentationem, ad militiam, ut
divmæ tubæ canunt; vix lucem vidimus, cum
vidimus hostem, et undique frementium copia-

rum hastas in cervicem intentas igneaquo sty-
gii latronis tela vibrantia, quamohrem excel- G»n.th-
lenter Græciæ olim sapientes apud Stobaeum,
Serai. 119, -i.f0m-v, hoc est natalem uniuscujusque tur?
diem, appellarunt i»; *tanquam princi-*
pium certaminum, uti sagaciter Themistius ani-
madvertit. u Quid est mundus, inquit S. Ambro- MuoJui
sius *tn Gen. a l lieront.*, nisi quidam agou plenus bje
certaminum?» Vult mundum circum esse agona- ûu^cj-
lem, palæstram, pulverem Olympicum, arenam umi-
cruoro purpurascentem, ubi certent, ut alio in nujn*
loco dicit idem S. Pater m *Psalm.* xxxvi,

сѣтѣ, «**ta**», vel, ut ait Orígenes in cuindem Psalmum, τῷ **Jc**;, ἀvíptc, hoc csl omnis ælas; sic ut nec pueri eximii sinici liberi a contentione : subilo atque lux emicat rationis in huncagonem ingrediuntur cum pammachis sævo ardore frementibus, cum pyctis malivolis cl robustis dimicant, «epe laceris capitibus cruentantur : ubi cum sudent omnes el contendant, pauci tamen inveniuntur quos possis nominare *inexpugnabiles* : ita enim pugiles animosiores et pneslanlissimos appellari consuevisse prodii lib.fie *Provid.* S. Chrysostomus. *Agon* denique est, in quo nulla sit liquidas lætiliæ voluptas, sed qui sit plenus certaminum; uno verbo, multis et perennibus tentationibus refertus.

Nobii ïq Porro genus hoc belli, ut Græci dicunt, ἡ **Whn?** fæc^er*sscu induciarum expers et irreconciliabile est **iX**. exsistit, tamque diuturnum quam longa est hucurum mana vita. Praeclare Seneca e penu hauriens phiipen. Josophiæ *Epist.* 51, dixit: «Nobis quoque militandum csl, et quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur : » hoc ille dicit doctus a sloicis, qui cum signa virtutis sequerentur, solas habere videbantur inimicas voluptates, cum quibus armis philosophice conligeront; unde subdit : « Debellandæ sunt in primis voluptates. » Quid igitur si Christianis oculis videre hostes animi potuisset, quanta asseveratione dixisset, nullas pacis conditiones, ac ne inducias quidem esse posse? Verumtamen ipse dixit, ut etiam ex rescripto principali Ulpianus ». *De Feriis*, lib. IX, cum generatila pronuntiat « in militia nullas ferias et vacationes admitti. » Sed divinius S. Chrysostomus *m Psalm*, vi, cum militiam nostram intueretur : a Hoc genus, inquit, belli non patitur ἡ **Sib**, *ut miles sine armis videatur.* » Semper Hannibal stat ad portas, intus, foris periculum est, cl ubique hostis : qui nunquam periculosius occurrit quam cum [nitatur absens; et tunc vehementius oppugnat, cum se Jorinh-persuasit non pugnare. Hac stulta persuasione delusus impie Jovinianus docebat, Christianos, bat. qui baptizali sunt, nullo modo a diabolo tentiri cbriaii- posse. Quam dementis animi delirationem D.Ilic-°Uuv«r ronymus» multarum palmarum et coronarum adulólo pugil, lib. II *in Jovin.*, potentissime gloriosissime-untari que refutat. Et sane mirandum csl fanaticum il-Doapox. ju(u |am CÍECUm improvidumque fuisse, ut non viderit, quod divini codicilli tam perspicue et diserte, quod Ecclesiæ Patres, et omnium temporum sapientes, quod experientia ipsa comprobat: quorum omnium voce et monitione constat len- tationes velut in insidiis ubique subsidere, ubique occurrere, et a fronte, a tergo laleribusque in jugulum involare. Atque hoc ipsum Ecclesiastici auctor in schola Dei doctus splendido in emblemate suis coloribus admirabiliter expressit : **vam^** pingit enim hanc vitam ut viam quamdam la-**Jl*** queis interspersam frequentibus, et stimulis hor-**zuu?** rentibus acuminatam, pereuntium luctu cl dolore

funestam, per quam omnibus ingrediendum est usque ad illum diem, quo c corporis domicilio emigrabimus, ad eamdem picturam hoc addit epigramma *Ecdi.* ix, 20 : « Scito quoniam in medio laqueorum ingrederis, cl super dolentium arma ambulas. » O viam impeditam et periculosam! in qua nostra eo magis csl miseranda conditio, quod cos laqueos in nostram perniciem structos luminibus oculorum non videmus: quæ res nobis magnum sine dubio melum incuteret, et mentem pavore compleret : itaque expendit illam sententiam graviter S. Chrysostomus hom. 13 *ad popul.* et animadvertit non sine causa dictum fuisse a Sapiente teqroOt; *scito, agnosce*, non autem *vide* : quod ipsi laquei tantum mente el intelligenlia percipiantur, nulliisque oculus ad gordios illos funium et laqueorum nodos pervadat ita callide lota via positos, ut tecti sint, et, ut aureus Doctor ait, obumbrati modo lucri et blandee voluptatis illicio, modo alterius commodi et fucati boni delinimento : nec vacare præterea dicit, quod ponitur: a In medio laqueorum transis : » quod ex omni parte voragines et focvæ et pericula insunt. Processit quispiam, inquit, in forum ; vidit inimicum , exarsit ex solo aspectu ; vidit amicum honoratum, invidit; vidit pauperem, contempsit; vidit speciosam mulierem, el captus est. Et uxor sæpe non advertentibus laqueus facta est, sæpe lilii, sæpe amici, sæpe vicini, clc. : addit Ecclesiasticus: «Et super arma dolentium ambulas. » Ita quidem noster habet in hae Interpres, qui videtur in Græco legisse fe* viu IU' t cüv ἡ-Xa, *super dolentium arma, sed* jam Græca ' habent tel irà/Çicuv «ἡ **W**v, *super pinnas civitatum* liumam-*ambulas* : utrumque peropportunum est ad periculi magnitudinem inlcelligendam, quo assidue in humana vita cingimur : nam cum dicit unumquemque super arma dolentium ambulare, significat omnes in vitam ut in campum horribilium duellorum ingredi, ubi strati prope innumeri bellatores, et in sanguine suo volutati, ad hoc tantum spirent, halilumque tenuem retineant, ut cladis su® atrocitatem, vim cl robur crudelissimorum hostium tcslenlur. Ubicumque pedem ponimus, « super dolentium arma » ingredimur, ut eorum gemitus et lamenta, qui salame furentis impetu et tentatione victi prostratique jacuerunt, nos commoneant, ne socordis animi perfidia et languore in eamdem calamitatem incidamus. Vel sanctus auctor per *dolentes* inelligli dæmones invidia corruptos, qui vehementissime doleant nos sanctimonix operam dare atque virtutibus, et continuo studio in cælum rapi; hinc Dim-^ crudeles eorum insidiæ et siratagemala c bellica disciplina petila, ad quæ locus hic divinæ Scriptunæ alludit. Solebant enim callidi hostes cam omuii. hau lem sæpe machinari, ut omnes aditus atque vias stipitibus aculis, tribulis et cippis complerent levi terra obductis, artificio simulato, et potenti ad cladem inferendam : nam palantes ini-

mici doliquo Inscii liberius volitantes in acula illa instrumenta nec opinantes incurrebant, pedibusquo fæde laceris debilitabantur. Hos ergo ferreos stimulos, hos acutos murices, *nrma dæmonum* vocat Ecclesiasticus, ailque : « Super arma dolentium ambulas, n super hostium lela ubique sparsa atque horrentia, hoc est inter inimici lentationes, perniciem et funestum casum minantes ubique ingrederis; ut constet, quanto in vite salutisquo discrimino versemur. Hoc eleganter illustravit in hunc modum Salvianus lib. VI : a Sicut exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, nunc foveis intercidere, aut sudibus prefigere, aut tribulis infestare dicuntur; scilicet ut etiam si non in omnia ea quispiam incidat, nullus tamen penitus evadat: ita etiam daemones tam nullas in vita ista humano generi illecebrarum insidias pretendunt, ut etsi plurimas carum aliquis effugiat, tamen quacumque capiatur.» Verum , ut dixi, greca lectio hujus loci hæc est, ζῖ texXÇtæv, *super pinnas civitatum ambulas*; et ita legunt græci omnes Patres qui hoc effatum attigerunt. Sunt autem pinnae murorum, vel turrium summte partes vulgo in acumen desinentes : itaque hoc loco Scriptor eruditus adhibet pulchram et ingeniosam dicendi imaginem, ut periculum hujus vite el formidolosissimi temporis conditionem ante oculos subiciat : Supra, inquit, murorum fastigia, supra turrium pinnas sublimes et acuminatas ingrederis; si titubas, ruis; si non titubas, in acumen tamen irruis; vix moveri potes sine damno; quamdiu vivas periclitaris; quot passus, tot discrimina, tot imminent mortes, tot præcipilia, tot fati metuendi fauces aperiuntur.

Sed ecco pugil noster Olympionices charus Deo Job vite nostre miseriam, tenlationibus inquiete et obsess® qnotidianis periculis alia in imagine hic proponit ab undis occanoque pelila, ut neque in terra ac ne in mari quidem locum ullum tutum esso putemus : hæc enim est illius viri divinitus afflati vox : « Piraterium est vita hominis super terrain : » ila secundum Septuaginta hunc locum vertunt clarissimi duo pontifices, el sancla eruditione predili, Ambrosius Mediolanensis et Maximus Taurincnsis, qui hoc vite humana» curviculum dici *piraterium* volimi; «quod in hac nu tlo- c`rca Homines diabolus tanquam pirata dotatis. sævial : piraterium enim habitaculum piratarum esse. » Itaque significant improbissimum satanam, quem D. Paulus *munditenentem* Tertulliani stylo nominat, esso magnum et furiosum archipiratam, qui delectam predonum manum ubique habeat, piraticis lembis dromonibusque volitantem ; sic ul a tergo atque lateribus clausi undique teneamur. Oram solve, aut coronato navigio in portum succedere nemo potest sino pugna, sine jacture periculo et contentione; hinc perfoss® plurimorum naves, depressa bona consilia, spoliata non puppes, sed virtutes, conse-

cuta naufragia ; quorum cliamnnm tabulas misere fluitantes videre licet.

Quid intestinum illud bellum commemorem, D* bello quod a carne ingeritur, continuum, sociale, penculosum, cui regia mens et nobilis bei cognatione plerumque succumbit? propter quod impii V'fV* manichæi non vecordi minus judicio quam sederato consilio aperuerunt corpus humanum a C&rpai A malo dæmone, non ab opifice rerum omnium @IV> Deo generatum; quorum dementiam confutant Patres, et destinato quidem eruditissimus Angusvotat, tinus, qui lib. IV *De Civit.*, et uberi et gravissima oratione docet falli eos, et errare vehementer, qui putarunt omnes motus vitiosos et inordinatas animorum affectiones e coqrnre lanium exsistere, nec esse causam, cur illud esso malum opinarentur : vilia enim et depravatas animi commotiones ab utraque parte, a loto videlicet homine proficisci : non defuit sane ratio, cur ille S. Paler monumentishæc mandaret suis ad contundendam insanientium hominum audaciam, qui parenti omnium beo contumeliam inferebant. Sed negari r-rtnha- tamen non potest, quin pars magna vitiosorum affectuum a corporis societate et contagione ve- <tntae lut a fonte promanent : nam Gregorius Theologus carmine decimo octavo carnem vocat ssWrv U

radicem perturbationum; et S. Basilios *Horn.* 21, ait a corpore adversus animam fcp&a; *tumultus et perturbationes exsistere*. Hinc doctissimi viri in omnibus prope corporis membris aliqujus perturbationis seminarium posuerunt: nam Q*I medici, ut auctor est Lactantius lib. VI *Instit.* cap. xv, dicunt teliti® affectus in splene esse, putrire in felle, libidinis in jecore, timoris in corde : naohos allectus liberator vite nostre Deus ul Jebusa os in beatissima terra promissionis, sic in animo restare voluit, qui hostili el quotidiana impressione cautionem industriamque nostram acuerent, ne quando falsa el prepostera securitate perniciem ipsi nobis adduceremus, et haberemus quoque e pugna segetem et materiam insignium triumphorum. Quatuor autem sunt principes cl tribuni velut militares in contrario exercitu, quorum tela vibranlesque gladios sæpe experimur, et a rege poetarum ila pinguntur:

lime metuunt cupiuntque, dolent gaudeolque.

Non desunt e genere omni scriptorum illustrium qui quaternionem istum affectuum doctis imaginibus expresserunt : ponam hic tantum Aristonis magni viri el a sophte tabernaculo prodeuntis acroama, qui eleganter quatuor animi perturbationes vocat TiTîà/.cpSiv, *tclrachordurn* : illius hoc Dicuntur dictum laudat Clemens Alexandrinus lib. H *Strom*, wrpá- sic scribens : (nisi legendum sil ζlùv, *perniciosum*) rjew, Xt zxy, 90C0, ffçAXt; nr.; iaxT'jtw; xxl la x x k, *adversus totum tetra* chordum, voluptatem, inquam, dolorem, metum et cupiditatem exercitatione magna et pugna opus est*. Magnam pugnam ille denuntiat, bellum atrox et

Minn intestinum, quo animi eruor siepe et miserandum in modum spargitur. Verum jam inde a mundi b tio. initio corrupta natura classicum illud cecinerat se» ut. pyrphoro el clarigatore Deo, qui cum primum nos, immane scelus ! innocentiæ præsidio spo- liavit, clare indixit bellum, insidias, subjugatio- nem, mortem, internecionem *Genes*, m, It» : « Po- nam inimicitias : insidiaberis calcaneo : conteret caput : sub te erit appetitus, » etc. Neque vero in hoc bello tantum illi quatuor sunt, quos no- minavi vehit tribunos militares : nam magnum exercitum secum rapiunt, atque instar Abrahami ducunt vernaculos domi natos, et iisdem paren- tibus generatos. Ægriludinis vexillum sequuntur invidentia, æmulatio, obtrectatio, angor, lucius, mceror, ærumna, dolor, lamentatio, sollicitudo, molestia, afflictatio, desperatio, etc. Metus secum rapit terrorem, pudorem, pigritiam, exanimatio- nem, conturbationem, formidinem, etc. Sub aliis stipendia faciunt malevolentia, lætans malo alie- no, delectatio, jactatio, gloriæ cupiditas, mulie- rositas, ira, excandescencia, odium, inimicitia, discordia, pervicacia, et aliud vulgus infinitum, quod numerari et distinguere vix potest. Hæ omnes affectiones, ut plurimum dæmonis stipendiarne et fulminatrices legiones, ferro et igni armata! furiosissimo bacchantur, volitantque nigrum ve- xillum ferentes, ut stygio duci auctoratas inlel- ligamus. El quidem ille, quem paulo ante nomi- navi, Clemens ibidem ait animi perturbationes Fertar- hitlODU (iS5C ivx^CTTJX-pTXXTX TÜV WJXXtZÓV 5'J «XIUW», ‘ un>l ve^ oWigahoncs *potestatum spiritualium*, adver- charKto- re*. sus quas nobis est colluctatio. Opinor vir doctus alludit ad stigmata et notas quæ militibus inure- bantur, quas S. Chrysoslomus homil. 3 in 11 *Co- rinth.* vocat Prudentius *Hymn.* i, *sphra- gitidas*; S. Augustinus lib. 1 *Contra Crescent*, cap. XXX, *regium characterem* ; quod imperatorum no- men exprimerent, q. d. Perturbationes salan® esse characteres, quibus sibi militantes insigniat, et earum impetu atque armis gloriatur.

Defugere hoc bellum contentionemque non li- cet, nisi premi durissima et intoleranda servitute velimus : irruunt enim in nos, et impressionem veluli militarem faciunt, aut potius instar vulgi seditiosi, quod telis facibusque armatum cupit in arcem irrumpere. Et quemadmodum apud Eva- grium lib. IV *Hist.* cap. xui, plebs Constanlino- politana seditione furens tesseram habet v>.x, vines, cum in communem perniciem immineret : ita singulæ perturbationes hoc videntur habere propositum, ut vincant, et mentem atque ratio- nem de gradu potestatis et gloriæ suæ deturbent . itaque monet sapienter Methodius apud Epipha- uium, *haeres*. Gl, bellandum esse adversus cupi- dilates, nosque similes esse militibus qui obsi- dentur, quibus, si minimum de vigilantia con- stantiaque remiserint, inimico ²ferro sil pereun- dum. Hoc nimirum est criJtw xijxTW, *invisibile stadium*, palestra illa laboriosa periculisque ple-

nissima , formidandum amphitheatrum ; in quo dicit Isidoras Pelusiota lib. 1 *Epist.* 4, nos in omni vita versari, et dimicare non cum feris, quæ oculis cerni possint, sed «t.t.cíf t ǃ; *víhai*, cum *perturbationibus, quæ animo et ratione intelligunlur* : Si nos, inquit, superent, anirnæ mortem accer- sunt ; sin autem superentur, consequemur in- gentes coronas et gloriosas laudis prædicationes. Plura de hoc perturbationum bello vide apud Cresollium nostrum lib. IV *Mystag.* cap. iv, c quo hæc potissimum attulimus, quæ luculenter sutis confirmant vere « militiam esse vitam hominis super terram : » itaque sic debemus cogitare *du-* Quaia-t *ccm* nostri exercitus esse Deum ; *militiam* vitam Christianam ; *bellatores* homines; *tesseram* Dei vo- dui’ Ü. lunlalem; *arma* pias preces et pulcherrimas mit etc. actiones; *hostes* diabolum, mundum, carnem; *cladem* peccatum; *victoriam* vero virtutem; *præ- rnium* denique gratiæ torquem, et coronam im- mortalitatis; quæ cum legitime certantibus in mercedem laborum strenue exantlatorum obtin- gat, apte subjungit :

Er SICUT DIES MERCENarii DIES EJUS. — Tempus Dinnoj- vitæ nostræ simillimum esse dicit diei, quo mer- ri ‘Ini> conarius laborat, ut vesperi mercedem accipiat : habet nimirum ille tempus labori præstilulum, «nuü. cujus finem avide exspectat; unde a quovis facile perspicere potest, quam apte cohæreat cum militia hominis mercenarii similitudo ; quid enim pos- cit aut cupit miles, quem tot agones, et tot ictus, tot pericula perturbant, et propemodum exani- mant , nisi a malis creberrimis et molestissimis eripi, et ad mercedem, hoc est pacem bello par- tam, demum pertingere? Mercenarius portat pon- dus diei et æstus, juxta phrasim evangelicam *Matth.* XX, 42; laborque improbus cum ad re- quietem exoptandam vehementer impellit, quod versu proximo confirmatur.

2 et 3. Sicut servus desiderat umbram , et sicut vtr>». » MERCENARIUS FRESTOLATUR FINEM OPERIS SUI : SIC ET el J- EGO HABUI MENSES VACUOS, ET NOCTES LABORIOSAS enu- meravi mihi. — Quemadmodum, inquit, is qui a duro atque moroso domino in ipso æstatis ardore intolerabili servitute premitur, umbram deside- rat , quæ æsluanlem refrigeret : et sicut qui ad diurnum laborem mercede conducitur, cui non permittitur pars ulla dici a labore vacua, finem desiderat diurni laboris ac pensi ; sic ego diebus ac noctibus, in quibus non mitius exercebar quam mercenarii ac servi, quietem aliquam tan- quam mercedem et umbram desidero ; quam quia non invenio, dies me ac noctes laboriosas et a mercede vacuas habuisse puto. Ita Sanctius noster. Et certe fatendum est præmîorum spem rrrmio- multum juvare ad pi® vitæ labores subeundos, et exsorbendas graviores difficultates, quæ in via p)liri. Dei sæpo occurrunt : itaque S. Gregorius Magnus numeri- lib. VIII *Moral*, cap. v, eleganter ait christianos 6'lar’ « remunerationis linteo sudores laboris sui ter- gere; » dat exemplum in D. Paulo, qui 11 *Corinth.* S. r>n-

hi epe < 3 longissimum textit catalogum carum acerbi-
 præmiis tatuili, quas in omni prope vita patiebatur, qui-
 wJauir. j)US ali(|uaiido gravabatur supra modum, supra
 virtutem, ita ut tæderet etiam vivere, quod ve-
 hementem animi vexationem et ærumnas inex-
 plicabiles ostendit ; in iis tamen solabatur ani-
 mum suum, el dejectum erigebat, quod « non
 sunt condignis passiones hujus temporis ad futu-
 ram gloriam, quæ revelabitur in nobis, » Bpm.
 vni,8.Lux illa futur® glori® in mediis laboribu>
 intermicans offulas menti nubes cl moerorem
 animi discutiebat; adeo ut pius ardor generoso
 conatu se ad nova certamina et triumphos li-
 quida spe renovaret. Quonam modo in nulli-
 i;* pr-r- plici tempestate, et decumanis fluctibus, quibus
 Uone5C lanllHU non obruebatur, Job palienlissimus du-
 omnès rare potuisset, nisi in diem illum expertem misc-
 lupcnt. riorum et felicitatis omni genere cumulatam in-
 tendisset? nam cap. xix, vers. 26, certissima spe
 et cogitatione sustentabatur se visurum Salvato-
 rem suum in Ecclesia triumphante in amplissimi
 gloria, cujus et ipse communione erat fruiturus;
 se choreas cum beatis seraphinis acturum circa
 illud adorandum solium divinitatis, unde erum-
 pens lætitiæ et beatitudinis fons immensus om-
 nium animos sempiterno gaudio perfundit. Spes
 illa immortalium bonorum mirum quantum at-
 tollebat illius mentem, et adamantem illum effi-
 ciebat, quem nullus incommodorum impetus,
 nullus aries innumerabilium afflictionum posset
 Job so evertere. Itaque servo se componit atque merce-
 mmer- nario, qui diurnis in laboribus spe futuri præmii
 i' r/ L et mercedis se consolantur: «Sicut, inquit, servus
 rio com- desiderat umbram,)) hoc est noctem, dulcissimo)
 [wait, tempus quietis et relaxationis, post continuas æ-
 rumnas dici ; « et sicut mercenarius præstolatur fi-
 nem operissui.D Tupe nimirum JfaHA. xx, denarius
 diurnus redditur, tunc audiunt suavissimam illam
 vocem magni Patris familias, cujus animi libera-
 lis magnificentia cum inexplicabili opulentia cer-
 tat Genes. xv, i : « Ego ero merces tua magna
 Abrt- nimis. » Quid igitur? an hæc ipsa verba parum
 hwn spo momenti el ponderis habuisse putamus erga fide-
 *cin Abrahamum, cui regificam illam pollicitatio-
 foliQs nem faciebat Deus ? cum e penatibus suis egre-
 fuil' derclur, qui blandimento quodam fumili® cl na-
 tur® dulcibus vinculis illum retinebant; cum in
 sinum divinæ se providenti® immitteret, ut pere-
 grinas adiret provincias orasque terraruin, in
 quibus nudus a suis et paternis bonis spoliatus
 moraretur; cum filium immolaret suum, dimi-
 dium anirnæ suæ, et levamentum senectutis; cum
 sceleris omne genus cano pejus et angue defuge-
 ret, el in omnium virtutum exercitatione conse-
 nesceret, nonne ipsam iclernilalem, qu® inclytis
 bon® ville facinoribus desponsa est ? Quod acute
 D. Ambrosius lib. l *De Abrah.* cap. ii animadver-
 tit cum ait : «Sicut coacervanda fuerunt præcepta,
 ne quid lateret, ita etiam proponenda premia,
 6. An- ne forte desperaret, n Quin idem ipse venerandus

Pontifex morti vicinus mirabili quodam modo brotiom
 reficiebatur, cum diceret se Aonwn *Dominum* ha-
 bere, ad (piem proficisceretur; cujus nimirum (00 m
 beneficentissima voluntas munerandi servos suos morte»-
 post quotidianos hujus vitæ labores magnum illihbrof'
 animum in omni vitæ cursu attulerat, vivos acu-
 ii os subdiderat ad virtutem omni studio et dili-
 gentia prosequendam. Itaque m hunc etiam mo-
 dum Jobus durissimam ferens laborum el arum-
 narum servitutem mortem expetivit, non modo
 ut ærumnis careret, verum ut candidissima Dei
 luce Ciimulati--imoque pnrnio fruer«'ur, qi.od
 significat apporta et repetita similitudine merce-
 narii, post diurnum laborem merccdem occipien-
 tis. Causam vero vehementer urgentem attexit
 aiens ;

Me xSES VACUOS ET 50CTES LABORIOSAS ENUMERAVI
 Mini. — Quod ad vexationis tempus prasertim re- **dif**
 ferendum est : etsi enim viti hominis justii,
 quantumvis bonis temporalibus affluens, vacuum nu
 quiddam sit, vacuumve hominem ipsum relin-
 quai, ® ternis duntaxat bonis explendum; negari Ur.
 tamen non potest tempus calamitatis ac derelic-
 tionis peculiari quadam ratione inanitatem mo-
 lestiorem representare, quæ bonis futuris im-
 plenda sit. Hi sunt *menses v&ui*, qui non habent
 promptuaria consolationis plena, quos una cum
 noctibus l boriosis Jobus æquusrerum j estimator
 recenset. Potuit autem enumerare noctes præ
 tædio, nam in labore prolixo non menses et
 noctes tantum, sed horas quoque singulas ægroti
 percensent : potuit quoque pr® rei æslimabone,
 cum horæ singulæ sempiterna remunera ione
 essent ei repensanda» : quod cum mercenarii si-
 militudine mirifice cohaeret. Quemadmodum enim M-rcmi-
 mercenarii dies omnes diligenter numerantur, ut hi d<>
 laboris premium persolvatur, sic hominis cujus-
 que dies omnes ad calculum vocantur, utopemm, nadi.
 cogitationum verborumque omnium stipendium
 reddatur. Discant reges principesque viri famulo- Fimniis
 rum numerare annos : discant preclara numerare
 opera, ulmeritis illa promüs athcianLltaAssucris »up o™
 rex jussit sibi afferri historias et annales tempo- pr>.
 ruin priorum, ut redderet pro meritis premium mu fl-
 teadâ*
 M irdochæo, *Esther*, vi, I. Discant quoque ceteri
 omnes, qui aliorum opera utuntur, et dies ope-
 rariorum numerare, et debitam illis merccdem
 cito dare : sic paterfamilias operarios conducit,
 miltilque in vincam suam; eadem vero dic mer-
 ccдем debitam solvit, *Matth.* w, 8. Imitare lume
 patremfdinilias, operariis quod debes cito redde,
 ne merces retenta et fraudata ad Deum clamet
Jacob, v, 4. Denique ne in fine vitæ de teipso con- Curan-
 queraris, el dicas : « Ego habui menses vacuos dnra Qe
 et noctes laboriosas enumeravi mihi, » opera tua aerius
 in Deum dirige, el propter e,us amorem cxsc- vacoot
 quero qu® menses tuos impicant, et a nocte hu-
 jus vitæ tanquam dulcedine amoris illita'labo-
 rem depellant : nam non amore Dei, sed amore
 hujus sæculi aliqua bona facere, vel aliqua ad-

versa pati, vacuum est et laboriosum, a Mens enim afficitur (inquit S. Gregorius lib. Vili *Moral*, cap. v), et remunerationis præmio non repletur. »

Scri 4. 4. Sr DONUIF.RO DICAM ! QUANDO CONSURGAM? ET RURSUM EXSPECTABO VESPERAM, ET REPLEBOR DOLORIBUS USQUE ad tenebras.—Anxietatem animi corporisque intolerabilem eleganter describit, quippe qui longa dierum et noctium serie captasset requiem, nec invenisset; quod in supremis infortuniis accidere solet. Pro *doloribus* in Hebræo est **anunedudim** : quod proprie significat *jactationibus*, seu *inquietudinibus*, id est curis, anxietatibus, doloribus, qui me in omnem partem agitant nocte et die, nec ullam quietem capere sinunt.

Tropologice hinc disco nunquam ex futuro pen- fno- dere, sed tempus quodeumque præsens diligen- fzdczo, ter impen<]cre : hanc enim unam mensium et voitem-annorum perditionem enumerat, nempe spein pai vm- semper jactam ad futura; nihil de præsenti fatur, wUocl” sed totus occupatur in expectatione futuri; et oportet, hinc menses et anni et sæcula vacua evolant, quando in spe viventibus proximum quoque tempus clabitur. Cum enim proximum et præsens nunquam suum faciunt, semper appellant ad futurum, ita D. Thomas hunc locum exponit dicens : « Quomodo habuerit menses vacuos ostendit subdens : *Si dormiero dicam; quando consurgam? Rursus exspectabo vesperam*, sic semper in futurum per desiderium tendens. » Vacuum est et inane sæculum illis, quibus vel præsens dies est irrita. Felix ille est, qui singulos dies singulas vitas putat, intra præsens suam componit vitam; is nullius temporis indiget; huic ad beate vivendum satis sunt momenta singula. Audi hac de re Senecam *Epist.* 103, ita pulchre disserentem : « Qui quotidie suæ vite summam manum imposuit non indiget tempore; ex hac autem indigentia timor nascitur et cupiditas futuri exedens animum : ille enim ex futuro suspenditur, cui irritum est præsens. Ideo, ini Lucili, propera vivere, et singulos dies singulas vitas puta : qui hoc modo se aptabit, cui vita sua quotidie fuit tota, securus est. In spe viventibus proximum quoque tempus clabitur.» Hoc unum itaque curandum, ne nobis irritum sit tempus præsens, cui enim præsens irritum est, totum futuium non sufficit; at cui cordi est tempori usura, et sic unam diem exegit, quasi solam illam haberet, hic non eget tempore, hic vel una hora plenus dierum efficitur. S. Gregorius lib. Vili *Moral*. cap. vi, hunc Jobi locum de somno tribulationis j.»u exponit hoc modo, *q. d.* Si dormiero (id est si 501111110 tribulationis premar) *dicam : Quando resurgam ?* id est angor animo, et summis precibus a Deo efflagito a malis eripi : cæterum a tribulatione erntus, statim video me ad mala prolabi, et in deterius vergere. *Et rursus exspectabo vesperam*, id est, cum videam adversa me in virtute solidare, et prospera e diverso me in

vitia impellere, iterum a Deo exposco, ut ino malis premat, et ærumnis exerceat : « quia in peccati somno lumen justitiæ quæritur; et cum virtutum prospera mentem elevant adjutrix adversitas desideratur : » sic ille. Ubi expende cum eodem S. Gregorio illud verbum *exspectabo* : non ait *timebo* vesperam, sed *exspectabo* : ca enim *timemus* quæ mala sunt; ea vero *exspectamus* quæ nobis grata sunt. Ut ergo ostendat tribulationes et ærumnas, quos, justus patitur, gratas illi fore non dixit, *formidabo*, aut *trepidabo*, sed *exspectabo*, scilicet tanquam rem gratissimam. Gregorii verba sunt ista : a Unde nequaquam *formidabo* Juitu *vesperam* dicitur, sed *exspectabo* : exspectimus”4”r,i’ enim prospera, formidamus adversa. Vir igitur ^,,7** sanctus vesperam exspectat, quia cum eum exerceri hic in tribulatione neccsse sit, ipsa ei fit adversitas prospera : » itaque nec novum nec inauditum videri debet, si dicamus justorum esse ex adversitate nil adversi pati. O felices animæ bono in lumine justitiæ posite! quæ tantuin abest ut irrumpentis adversarii impetum formidare debeant, ut potius magna cum voluptate praestolentur ca alacritate, qua egregii bellatores decora adorem expetunt ac triumphorum.

Mystice contemplatio somnus est, ex quo anima ConUm- desiderat surgere, quando statuit ad actionem Pl*!’0 ex Dei voluntate revocata sancte et diligenter operari; sed in actione posita rursus exspectat «mjnn- vesperam, quia ad somnum contemplationis anhelat : in eo profecto ad virtutem omnem roboratur, ad felicitatem coelestibus donis decoratur, et ad unionem Deo similis redditur. Atque in hunc fere sensum S. Bernardus præsentem Jobi locum exponit serm. 57 *in Cant*, agens de negotio vite activæ et otio conlempalivæ : « Inter has, inquit, vicissitudines mens-iluctuat, metuens, ne forte alteri eorum plus justo inhæreat; et fortasse hoc S. Job patiebatur cum dicebat : *Si dormiero dicam ; Quandocotisurgam?etrursumexspectabo vesperam ?* El quietus neglecti operis, et occupatus perturbate quietis me arguo. Vides virum sanctum inter fructum operis et somnum contemplationis graviter æstulare; et in bonis licet semper versantem, semper tamen quasi de malis poenitentiam agere. »

5. Induta est caro mea putredine et sordibus Ven.5. PULVERIS : CUTIS MEA ARUIT, ET CONTRACTA EST. — Adeo, inquit, extabui, ut corpori meo obducta PuUeh fuerit crusta quædain purulenta, et pulvere adhæ- ”i*”i”“ rento sordida : absumptus est vitalis humor; unde cutis arida in rugas seso contraxit : quod autem *putredine* dicit in Hebræo est HOT *rimali*, quod venues etiam significat, et ita vertit Vulgatus *infr.* XVII, 11, et xxv, G. *Sordes* autem *pulveris* vocat ramenta scabiei, sive furfures, vel porriginem, ut Celsus dicit, quæ corpore cum se scalperet decidebat, quod Septuaginta expresserunt Vertentes, çypirai Sí|MU rb nújxx iv vxitpía «xuát m» • *t im* Sì 8ó).*xx; iff; áno jz,ú>fc« Çwv, *el conspergitur*

corpus meum putredine vermium : liquefacio autem glebas terræ a sanie radens. Venues ergo putredini permixtos, et copiam tabi fluentis terramque perfundentis Jobus oculis piis exhibet, quo pateat in earn ærumnam virum justum devenisse, ut optabilior ei fuerit interitus quam vita, qua nihil videbatur esse posse infelicius. Quanta porro putredine, scabie ac vermibus caro ejus induta fuerit explicuimus supr. n, 7, ubi morbos et ulcera recensuimus, quibus S. Patres et interpretes a vertice capitis usque ad plantam pedis Jobi corpus opertum fuisse commemorant, quod eleganter Vulgatus interpres hoc loco *induendi* verbo expressit, et quasi ob oculos ponit miserandum Jobi spectaculum in sterquilinio sedenti*, et testamur sanie radentis : nam *indui* proprie dici solet in re quavis, cujus accessione vel dedecoratur, vel ornatur, ut cum dicimus, *indui decore magnificentia, fortitudine*, etc., quia his ornatur; et e diverso, *indui ignominia, confusione, maledictione, opprobrio*, etc., quia illis dehonestamur. Exempla passim in Scripturis sunt obvia, præserlim *Psalm*, xcii, 1 : « Dominus regnavit, decorem indutus est : indutus est Dominus fortitudinem; » item *Psalm*. cm, 1 : « Confessionem et decorem induisti : n quæ laudi dantur, sicut e contra vituperio, cum dicitur *Psalm*. xxxiv, 26 : « Induantur confusione et reverentia; » item *Psalm*, cviii, 18 : a Induit maledictionem sicut vestimentum; » quo sensu etiam ipsimet latinitatis auctores eodem verbo usi sunt, ut Cicero in *Voir*. : « Sua confessione induatur et juguletur necesse est; » item : a In idipsum se induit quod timebat. » Cæsar quoque lib. II *Bel. Gall.* : a Se ipsi, inquit, acutissimis vallis induebant, et alibi : « Se stimulis inopinantes induebant. »

loindo Tropologice S. Gregorius lib. Vili *Moral.* cap* r i' a l Per *putredinem* hoc loco intelligit peccatum, prasek præserlim carnis, quo dum anima induitur illico l'® car- computrescit et tabescit, quin imo et corpus, quo Dl>* perpetratur, non raro infamem illam labem contrahit, quam vulgo *luem vncercam* appellamus, malum prorsus putidum, et fcelore ac sordibus suis plano abominandum, dignum (ali crimine supplicium : ipsa S. Gregorii verba sic habent : « Soliditatem ingenitam voluntarie homo deseruit, et seso in corruptionis voraginem mersit; unde nunc per immunda opera labitur, vel per cogitationes illicitas fœdatur : ut enim ita dixerim, culpæ suæ pœnaliter subdita ipsa jam natura nostra facta est extra naturam; et remissa usquo ad perversa opera ducitur; restricta autem perversorum operum importuna cogitatione fuscatur. Per expletionem ergo actionis illicit® carnem putredo afficit; per levitatem vero cogitationis improba) quasi ante oculos pulvis surgit. Consentiendo vitiis putredine atterimur; vitiorum vero imagines in corde tolerando sordibus pulveris foedamur. Ait ergo : *Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris.*

ac si aperte diceret : Carnalem vitam, quam patior, aut tabes lubricæ operationis polluit, aut ex viliorum memoria caligo misera cogitationis premit : » sic ille. Eadem quoque fuit cæterorum Patrum de hoc peccato sententia; unde S. Gregorius Nyssenus orat. 5 *De Orat. Dom.* vocat illud «fr//,; prot/rum, turpitudinem, insignem deformilalem; ailque summum esse malorum, atque omni supplicio luendum : Aponius lib. Ill in *Cant*, illud idem monet, omni lepra fœdiorem notam animis inurere. Nostri vero Ordinis fundator ac patriarcha S. Ignatius, vir plurimis Dei donis et lumine ornatus, cum de istiusmodi cordo hominis cogitaret, labe viliorum et scelerum infecti, sibi aiebat videri persimile ulceri magno, unde sanies et purulent® quædam sordes copiose fluerent, quæ fœda et horribili contagione cælo et terræ nauseam ingenerarent. Nihil sane est abominandum magis beatis angelis, qui oculis prediti sunt, quibus hunc turpitudinum omnium fontem videant; hinc quævis anima, quamlibet pretiosis sit vesûta Dei donis atque virtutibus, et grati® torque venusta, simul atque se in crimen el gravius aliquod flagitium induit, tametsi corpus purpura, gemmis et auro colluceat, in temporis puncto spoliatur, et nuda pandit ignominiam suam, quam beata» mentes et fugiunt, et incredibili animi sensu miserantur, felicissimi nimirum illi spiritus clare ammæ statum intuentur, nos, quibus corneum specular est, non videmus; alioquin futurum esset, ut nequiha pollutos et maculosos remis atque velis fugeremus, adeo horrida est species anime peccatricis. Obtinuit hoc a Deo Catharina Senensis virgo sanctissima, ut intimum hominum statum cognosceret : quod illa in bonum vertebat, ad cos miserandos atque juvandos, quos peccati labe inquinaverat : quare si forte in aliquem incidisset crimine fœdum et contaminatum, ex illius abominandi spectri contuitu cum horrorem concipiebat, et fœtore tam intolerando cruciabatur, ut animam prope ageret.

6. Dies mei velocius transiebunt quam a texente **Ven.o.**
TELA SLCCIDHin, ET CONSUMPTI SUNT ABSQUE ULLA SPE Huic similis est ista Ezechie sententia in cantico ejus *Isai.* xxxvin, 12 : « Precisa est velut a texente vita mea; dum adhuc ordiner succidit me : » comparat vitam humanam tei® instabili, quæ pro voluntate textoris pertexitur, aut succiditur. \ itv nostra) textor est Deus, in cujus manu ac potestate est vita et mors : cum placet illi filum secare, telam scindit, nec protrahitur amplius quam ipse disponat. Quidam statini post ortum rapiuntur, « de utero translati ad tumulum, » *Job.* X, 19; quidam in pueritia, quidam in adolescentia, quidam in juventute, quidam in virili ætate, quidam in senectute : et unicuique periodum vitæ certam statuit Dominus, ad quam pertinet, et non procedet ulterius : scriptum est enim *Job.* xiv, 5 : « Breves dies hominis suut,

Anima
Zr^*n-
«-
tor et

nummi
vili V Ii
similis
qua a
(siesta
succidi-
tor.

numerus mensium ejus apud te est : constituisti terminos ejus, qui preteriri non poterunt, u Unde antiqui philosophi paganorum, ut S. Augustinus Tr«i lib. XX *Cuntr. Faust*, cap. ix notavit, ad desi* ddê- Boandam incertitudincm et volubilitatem huma- i^neiiu næ vite, tres Parcas seu tria Fata constituebant, in colu et fuso digitisque filum ex lana torquen- tes, propter tria tempora; preteriteli, quod in *fuso* jam emensum atque involutum est ; pre- seas, quod inter *digitos* neniis trajicitur; futurum in *lana*, quæ *colu* implicata est : quod adhuc per digitos nentis sursum versus, tanquam per pre- VÚJDM- sens ad præleritum trajiciendum est . itaque ve- tb fX hujus vilæ gyros est, et cito finitur; adeo ut coopan- nentis fuso comparari possit, quod celerrime gy- u. ruin suum perficit dum circumagitur. Quod He- breas clarius exponit ita reddens, >30 >0' 3ÌX, *lama calla mini arcgt* quod vertit Montanus, *dies mei velociores radio* : Valablus hic cl Oleaster *Exod.* XXXV, vertunt *radio texentis*; possetque bene verti, *velociores fuerunt involulorio, seu fuso filantis* aut involventis. Quia nimirum vita etiam in mo- dum fusi volvitur, et citissime suos circuitus ab- solvit; uti breviter, sed vere de hac brevitalē Pliocylides, cum ait, i v^a rota : et B. Joannes Chrysoslomus Orat. 6 *Conte. Jud.*

Müpnr- ç rap/ùv píce, *vita præsens brevis*. Videtur quidem aliquibus labilis vertibilisque hæc vita stare; sed roldtur. videtur tantum, non slat; semper abit, verlilur- qûo mi- que, imo velocius celeriusque volvitur, cum ino- viVu™ vcr* non v^clur. Vertat quis lignum aut quid aliud in gyrum, minus movetur, si oculis credas, quo celerius m orbem agitur; circulum esse di- xeris, non in circulum rapi, idem et in præsen- tis vite cursu accidit, citius labitur, cum stare falso putatur ipsa celeritas mortalium oculis im- ponit : huc (lecti possunt S. Gregorii Nazianzeni Bola ii- verba, sic enim habet *Sentent.* : «Hola est incerto cnlis- fixa, brevis hæc el multiplex vita sursum move- tur, et deorsum trahitur : neque enim stabilis est, quantumvis ita videatur, fugiens tenetur, et manens cITugit : » sic ille. Decipitur itaque qui vitam hanc indesinenter volvi non percipit.

0'oWie Elegantur hunc Jobi locum expendit S. Grego- viu no>- rius lib. Vili *Moral*, cap. xi :a Congrua, inquit, iünniur similitudine tempus tel@ comparatur, quia sicut ' tete lilis, sic vita mortalis diebus singulis profi- cit; sed quo ad auginciVum prolicii, eo ad inci- sionem tendit : cum enim tempora percepta pre- lereunl, ventura breviantur, tela enim duobus lignismncclihir ut texatur; sed quo inferius texta involvitur, eo superius texenda dcplicalur; el unde se ad augmentum multiplicat, inde iit mi- nus quod restat. Sic nimirum vite nostre tem- pora et transacta quasi inferius involvimus, el ventura a superiori duplicamus, quia quo plus hunt preterita, minus esse incipiunt futura:> hactenus S. Gregorius. Hujus tete tegmen est hu- mana mortalitas, juxta illud *Gen.* m, 19 : « Pul- vis es, et in pulverem reverteris ; n subtegmen au-

tem est humanarum rerum vicissitudo et vanitas.

Moraliler locus hic morilles omnes admonet, I» ne lelas araneorum, id est res frivolas, texere au- donni, et in incerto vite habeant confidentiam, fld» mulla et varia in posicium disponentes et mento dao* tractantes, cum tamen ignorent quid futura pa- riat dies. H

Et C05SLMPTI SIXT ADSQUB ULLA SPE; — *Septua-* ginla reddunt, Si 6 xtvf. çXziSi, *periit au»* *tem in vana spe* : consumpti ponuntur dies absque ulla spe, el simul ipse periisse in spe vana; si in spe vana periit, quomodo dies ejus periere abs- que ulla spe? An potest quis perire in spe, el in spe simul non perire? Crediderim ibi a Jobo ElrcU duorum hominum vitas repræsentari, et simul mortes; alteram quidem qua moritur electus, al- teram vero qua reprobus perit : ille ad finem et pn,n consummationem dierum pervenit itu salur, ut nullam spem nec cupiditatem nutriat tempora- rrpwú lem; hic in ipso mortis limine et vanissimas bo- norum temporalium spes alit, et pro illis suspi-/pA Tl8l rat et angustiat, illorum sustinens etiam tunc rabidissimam famem : pulchre enim ait D. Gre- gorius lib. VIH *Mural*, cap. vu : « Electi igilur quia præsentis vilæ momenta decurrere sub fes- tinatione conspiciunt , nequaquam in hoc tan- ta? mobilitatis itinere cordis intentione figuntur; unde subditur : *El consumpti sunt absque ulla spe*. Reproborum mens erga dies vilæ præsentis tanto amore constringitur, ut sic semper hic appellant vivere; quatenus, si valeant, vivendi cursum de- siderant nunquam finire; unde ht, ut sæpe jam corpus molestia quatiat, et vicina mors virtutem vitalis spiritus incidat ; nec tamen curare qua? mundi sunt desinant. » Iu mortis sunt falce, el misere affliguntur fame el siti rerum mundialium quibus avidissime inhiant, etiam dum agunt ani- mam : quamobrem merito de illis dici potest, quod in spe vana pereant.

7. MImexto quia vextus est vita mea; et non Ver*7. REVEHTETUn OCULUS MEUS UT VIDEAT BONA. — Vitam nostram vento similem esse dicit, quod auctores diversimode exponunt; ac Greci quidem pro res- piratione et spiritu, (piem ducimus respirantes, ventum hunc accipiunt : sic enim verterunt Sep- tuaginta, 5n juu t. <(*!/, *quia spiritus est vita mea*; unde cum Deus primum hominem creavit, « inspiravit in faciem ejus spiraculum vite, el factus est homo in animam viventem, » *Gen.* n, 7. Ait ergo S. Job : Obsecro, Domine, ne permittas ViuD- sio me laboribus vexari, el mortem accelerari; memento vit.un meam satis ex se miseram ac rr5plfi. fragilem esse, nipote quæ ex oris el narium ilalu uocn. dependeat. Alii vero comparisonem cum vento Venu intelligunt, cupis motus velocissimus est, et fuga co@p* et lapsus irrevocabilis sicut scriptum est *Psalm.* Lxxvii, 39 : « Recordatus est quia caro sunt, spi- ritus vadens, et non rediens:> ventus enim nun- quam repetit originem suam unde erupit, el sic evanescere solet : talis est vita uoslra, velut veu-

his quidam velociter currens, nunquam reversurus. Notum est in vento tam apud profanos (piam apud sacros scriptores velocitatem indicari. De profanis est illud Horatii lib. II *Cairn.* od. 10 :

Ocyor ventis, et agente nimbos
Ocyor Euro.

Virgilius quoque ait lib. V *Aeneid.* :

Emicat el ventis, et fulminis ocyor alis.

Apud sacros etiam auctores scope comparatio o ventis sumitur ad explicandam celeritatem, et ideo veniis attribuuntur pennæ, et Deus in illis insidere dicitur, quia omnia cursu quam celerimo lustrat, juxta illud *Psalm.* cm, 3 : « Qui ponis nubem ascensum tuum : qui ambulas super pennas ventorum; » ubi S. Augustinus ait insinuari Deum per verbum ejus ubique praesentem, velocitate in omni nihil deserere; et hanc comparisonem adhibuisse, quia tu non noveras aliquid vento velocius. ut per pennas ventorum intelligas velocitatem ventorum, et verbum Dei intelligas velocius omnibus ventis. Eadem ob causam tradit S. Dionysius *Calcst. Hier.* cap. xv, angelos in Scriptura *ventos* appellari, cum ait : *li St* «.jawe àurei»; *ζvcjxáljo* Oai vr.» *ζ;üa*» tuçuvit, xxi tel *erávra* <r//i'.v á/...<o; *Itx/.cvcí-*» *ríiwri*, *quod autem venti nominentur, hoc eorum in agendo celeritatem indicat, ad omnia ferme absque mora penetrantem.*

Præterea ventus, qui semel transiit, nonquam revertitur; quia etiam in re vita mortalium similis

luna est vento, neque enim vis est ulla in natura, qua; vitam revocet : ex giftibus ventorum proprietatibus, ut bene notat Sanctius, verus elicitur hujus loci sensus, qui deinde sequentibus explicatur magis, *q. d.* Vita mea precipiti labitur cursu, quem brevi admodum absolvet; neque revertetur, ubi primum abierit : quare nisi statim mihi porrexeris manum, non erit tempus, in quo mecum possis agere clementer, quare obsecro, Domine, memineris brevitatis vilæ et dolorum, quos patior, et fac, ut paucillum hoc spatii, quod superest, a dolore reficiat, et pacifice transigam. Ventus igitur est vita nostra, quantumvis regum et imperatorum illa sit : videas ventum validum omnia commoventem, pulverem magnum excitantem, arbores conculientem, et strepitum eximium lacentem, quo transacto nullum ejus superasi vestigium : simul omni ventus et in strepitus ejus evanescunt. Sic in mundo isto magnates et principes videbis magno cum strepitu famulorum, equorum et negotiorum transeuntium, sed morte interveniente id experimento innotet. Propter quod Psalmista dicit *Psalm.* ix, 8 : « Periiit memoria eorum cum sonitu. » Do peccatoribus hic Psalmistam loqui testatur S. Hieronymus : hi cum sonitu transeunt, quia magnas excitare tragoedias solent, memoriam sui et nomen in terra celebrare volentes : sed periiit memoria

eorum cum sonitu, in morte videlicet : cum primum enim vitam cum morte commutant cessat omnis ille sonitus et strepitus vanitatis eorum. Præterea etiam aliam ob causam horum hominum vita *ventus* merito appellari potest : etenim quem admodum ventus inconstans est dando, ita illi homines inconstantes sunt vivendo. Ventus modo ex septentrionali flat polo, paulo post ex oriente, postea ex polo australi, nullibi igitur : sic hominum ob istiusmodi vita modo in virtute versatur, paulo post ad vicia transiit; hodie crimina confessione eluunt, cras instar canum resorbent vomitum, neque in virtute firmam faciunt mansionem, nec mansioni in stabilem facit apud ipsos Deus.

NON IN EVLBTLTUH oculus meus UT VIDEAT BONA. — Quod ita S. Gregorius exponit lib. *Mil Moral.* cap. Xu, ad *videnda bona extincti oculus non revertitur; quia ad exhibenda recta opera exuta carne anima non recurrit*, et confirmat sententiam hanc ex illo, quod de epulone divito narrat S. Lucas, *tl ait* : « Hinc est quod dives, quem infemi flamma cruciabat, quia semilipsum reparare operaudo non posse agnoverat, nequaquam jam sibi, sed relictis in mundo fratribus prodesse satagebat dicens *Lur.* xvi, 27 : *Royo te, pater Abraham, ut mittas eum in domum patris mei : habeo enim quinque fratres : ut testetur illis, ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum* : solet namque incestum animum spes vel falsa refovere; sed ut poenam suam reprobi gravius sentiant, spem de venia amittunt; unde flaminis ultricibus traditus non sibi, ut diximus, sed opitulari fratribus concupivit, quia nunquam se ignium carcerum armis adjuncto desperationis supplicio agnovit : » ita S. Gregorius. Subdii tandem Job ;

8. Nec aspiciet me visus hominis : oculi tui in me, ET NON SUBSISTAM, — id est Cui semel in vitam migravero, nemo me amplius aspiciet, ut ex me sublevato luam discat bonitatem; jam autem tanta est mea calamitas, ut diutius in vita permanere non possim : quin et vix me respicies ad sublevandum, cum animam efflaverò, quare maturandum, si mihi auxiliari volueris. Vel potest etiam sic accipi, *q. d.* Iram luam, quæ oculis declaratur, amplius perferre non potero : quare si me severius aspexeris, statim emoriar. Quis porro si visus iste, cujus careuliam potissimum deplorat S. Job, audi S. Gregorium lib. *MU Moral.* cap. vin : « *Visus hominis*, inquit, est misericordia redemptoris, quæ insensibilitatis nostro duritiam cum respicit emollit; unde in Evangelio dicitur *Mattii.* xvi, 72 : *Respecit Dominus Petrum, et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat Jesus; et egressus/bras flevit amare; exutam vero carne animam nequaquam jam visus hominis aspiciet*, quia post mortem non liberat, quem ante mortem gratia ad veniam non reformat, nam Expavenda Summi igitur omnis morula in salutis negotio est illi, Tunc incujus vita in ictu oculi potest finire; et Unde est humana conditio, quam luculentius exprimunt huiusmodi

nn ad-Septuaginta vertentes, cu ripiðverai jm ȝ-t6x>u.ð; ȝpórre'; |u * et ceÆaXuci acu *it tuet* , *xat* eux *ín* *non circumspiciet me oculus videntis me ; oculi tui in me, et non ultra sum*, q. d. Conjiciet in me oculos quisque, et antequam bene me videat jam non ero : sic Olympiodorus in *Caten.* : « Sæpenumero acciderit, ut dum in me forte quispiam figit obtutum abeam ipse atipie decedam; eslqueita vitæ nostra volucris exitus, ut qui nos hodie viderunt, cras non sint visuri omnino, siquidem sub tuo voluntatis nutu uno oculorum conjectu, cum me non amplius in vita morari volucris, slalim interimes. » Quis ergo audebit retro respicere, quando nec unus oculi ictus est illi certus et securus? quis morulam statuet, quando in ictu oculi potest finiri? Hinc quemdam Thomam præpositum de Beverie, tardantem Deo respondere, pungebat D. Bernardus *Epist.* 107, ita scribens : a Generositas sanguinis, proceritas corporis, forma elegans, juvenilis decor, prædia, palatia, immensa supellex, infulæque dignitatum, adde cl mundi sapientiam, de mundo sunt hæc, el mundus quod suum est diligit; sed quousque? Non solum enim non semper, nipote qui non semper crieri, veruni nec diu quidem. Diu siquidem ista in te mundus habere non potest, et te quippe ipsum in brevi non habiturus : nam breves dies hominis sunt. Mundus quidem transit, sed te prius emittit quam ipse pertransit. Q lid te sine fine delectat amor mox finiendus? » Miserum est, ubi finis instat, negotiis hærerere vitæ; ubi omnia nos in mortem præcipitant, morulas effingere, quæ et cum temporalibus bonis Deum etiam nobis proripiant. Ad Lot dicebant angeli *Genes*, xix, 17 : « Salva animam tuam : noli respicere* post tergum : » nec otiosa est tanta celeritatis commendatio in via adeo procipiti, quando et in ictu oculi possumus finiri. Nonne *ibid.* vers. 26, in ictu oculi periit ipsa Loti uxor? « Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis : n non diu stetit, non longas fecit moras, oculos solum conjecit, et in ictu oculi amisit salutem.

Oculi tui in me, et nox subsistam, — id est, oculi tui in me intenti erunt, vel me quærent quem aspicient, et non ero uspiam in vivis: nam non subsistere seu non esse dicitur, qui diem suum obiit, quia non est amplius in vita, juxta illud *Psalm*, cu, IG : « Spiritus pertransibit in illo, et non subsistet, « id est, non erit inter vivos : sic *Matth.* n, 18 : « Rachel plorans filios suos, quia non sunt, « nam erant mortui. Undo pulchre et acute Lactantius: « Quando, inquit, nos non sumus mors est : quando nos sumus mors non est : » quo sensu item Plautus ait : < Nunc illud est, cum me fuisse quam esse nimio mavelim. v Huc perlinet etiam gymnosophistae illud, qui dicebat plures esse vivos quam mortuos, eo quod mortui non essent, et non subsisterent.

Tropologico S. Gregorius lib. Vili *Moral*, cap. IX, locum hunc de stricto Dei judicio exponit, in quo, si Deus intentis oculis omnia nostra peccata exacte speculatin', lustret, disquirat, non tintimi peccator, sed ne vel sanctissimus quisque subsistet, id esl coram Deo stare poterit, quin oculos dejiciat, vel cum pudore discedat, vel causa cadat, « ac si aperte diceret : Districtus ad judicium veniens, et ad salvandum non vides, et ad feriendum vides; quia quem in præsentii vita dispensationis turo miseratione non respicis, respiciendo postmodum per justitiam extinguis : nunc enim peccator quisque Deum non metuit, et vivit; blasphematur, et proficit; quia scilicet misericors creator, quem expectando vult corrigere, aspiciendo non vult punire; sicut scriptum est *Sap.* xi, 21 : *Dissimulans peccata hominum propter poenitentiam.* Sed tunc peccator cum respicitur non subsistit, quia cum districtus judex merita subtiliter inquit, reus ad tormenta non sufficit. » El post pauca justis hanc eandem sententiam accommodat : « Quia apud Deum districte judicati, ipsi quoque Sed ire maculas inquisitionis habent, qui per mundi-lal; i o-tiam sanctitatis lucent. Bene ergo dicitur : *Oculi tui in me, el non subsistam*, ac si aperte justii voce diceretur : Si subtili examinatione discutior, ad perferendum judicium non assurgo; quia ad poenam vita non sufficit, si hanc immanitas juslæ retributionis premit. » Si ergo sanctissimi viri divinæ disquisitioni slricloque examini sese committere non audent; qua fronte nos miseri homunciones coram Deo judice comparebimus? « Qui respicit terram, inquit David *Psalm*, cm, 33, cl facit eam tremere; qui tangit montes, et fumigant, n Ad quem locum pulchre S. Augustinus exponit, quæ sit isla Ierra quæ tremit ad aspectum Dei; et quinam sint isti montes, qui ad tactum Dei fumigant : « O terra, inquit, exultabas de bonitate lua, libi tribuebas vires opulentiæ tuæ : ecce respicit Dominus, et fecit te tremere : respiciat te, et faciat te tremere : inelior est tremor humilitatis quam confidentia superbia; » l ui' el post pauca : « Monles superbi erant, jactabant se, non eos tetigerat Deus: tangit illos, et fumigabunt. Quid est *fumigare montes?* precem Domino reddere : impius quilibet et infelix anima rogare Deum nescit, et vult se rogari ab hominibus. Mons est, opus est ut tangat illum Deus, et fumiget. Quando cirpcrii fumigare, dabit Deo precem tanquam sacrificium cordis fumigat ad Deum, deinde tundit pectus, incipit et flere, quia cl fumus excutit lacryinas. » Hisce ergo similibus pii viri meditationibus imbuui cum Davide exclamant *Psalm*, lxxxix, 11 : « Quis novit potestatem iræ tuæ? » Cum nempe placel mundum punire nequitia pollutum, sceleribus inquinatum, ad nutum æsluanlis oculi tui defluunt gentes, montes liquefiunt, Ierra dehiscit, cælum ut liber involvitur, natura tabescit, a As-

pexit, inquit Habacuc cap. ni, vers. G, et dissolvit gentes» ad perdendos cniin cl internecone obruendos homines, et labefactandum hoc univsum, solus irati Numinis aspectus sufficit.

vr>-. s 9 et 10. Sicut consumitur nubes, et pertransit; sic qui descenderit ad inferos non ascendet. Nec

REVERTETUR ULTRA IN DOMUM SUAM, NEQUE COGNOSCET eum amplius locus ejus. — Exemplo nubis consumpte ostendit eos, qui semel mortui fuerint, ad vitam redire non posse, ut illustret illud quod proxime dixerat : « Ventus est vita mea, » ele. :

Nobel nihil enim videtur esse levius aut futilius nube, luIT'ii-iiuro si alllalu s°l*s incaluerit, cum bombo cro-uùtiV Pat cl dissilit; si fuerit imbrifera, diffluit; si ali-

quanto levior exstiterit, modico aquilone dissipatur, el ne tenui quidem vestigio derelicto evanescit : quare de rebus vanissimis *nubes* dicitur: et Horatius in *Arie poet.*, cum præposterum et nullius mentis virum vult exprimere, a nubes et inania captaro » dixit. Illo in genere doctis fabularum inventis nobilitata fuit Ixionis furens libido atque vecordia, qui nubem pro Junone est complexus : ut propemodum verum id videatur, ad summam inanitatem adumbrandam niliil esse accommodatius, quam si nubem quispiam coloribus atque penicillo depingat : nubis itaque simi itudo perquam apposita est ad vitæ praesentis inconstantiam et subitaneum interitum significandum. Coit nubes e materia fragili, levi, vaga,

lioæo ni &TPChue oculis arcis, turris aut muri imaginem trin s

du objicit; quam mox, ut incertus contigerit Halus, in quffidam recisamenta discindit, quæ citissime tenuata ex oculis evanescunt : sic hodie in platea media, ceu prolixae vitæ conscius, consistit homo dives, ingenuus, secunda lætus fortuna; nocte proxima corripitur febri, et tanquam flatu inopinato leviter attingitur; summo mane animam cillat, effertur, et tumulo conditur; a neque cognoscet cum amplius locus ejus, » quia scilicet non redibit in eum, et si rediret, non cognosceret, nipote occupatus ab alio : vel per hypallagen, non cognosceret ipse locum suum, quia non revertetur; et quamvis reverteretur, immutatum reperiet. Hoc ipsum iisdem propemodum verbis Psalmista in simili dicit *Psalm.* x.xxvi, vers. IU: « Quieres locum ejus, et non invenies, » id e-t, non invenies illum in isto statu ac loco, in quo paulo ante ipsum florentem videras, nam paulo post jam nusquam apparebit, ejusque locus tibi contemplanti nusquam occurret, ul qui de illa sua prosperitate dejectus sil : sic etiam dicitur *Psalm*, en, 13 : « Quoniam spiritus perlransibil in illo, et non subsistet: et non cognoscet am-nnmont piius locum suum. » Homo nimirum, inquit Vates, sic floret ac viret quomodo flos agri, qui ad modicum tempus admodum speciosus, lætus et festivus apparet ; sed nimium cito exsiccatus decidit omni ornatu spoliatus : nam statini ut flatus venti super illum fortiter utcumque vel parvo impetu flaverit, illico abripitur a flatu,

nec habet firmam consbtentiam, qua adversus venti flantis impetum resistat, sed ab eo proster-nitur et deficit; neque amplius poterit cognosci, inveniri, aut demonstrari locus ejus; sicque est ac si nunquam fuisset, nusquam ejus apparente vestigio. Spiritus quoque humanus et rationalis anima pertransit in homine, dum in corpore moratur, ipsumque vivificat, sed non habet ullam in eo firmam subsistentiam sive durationem, cogilurque nimium cito emigrare. Simul atque autem spiritus exit a corpore, stalim revertitur homo in terram suam, et paulo post nullum remanet defuncti vestigium corpore in terram ab-dito, et anima in occultum locum sub Dei manu recepta, atque ita efficitur alienus a loco habitationis suæ ac si nunquam ibi habuisset mansionem : quippe prorsus auferetur de terra viventium, eritque mundo ipse incognitus, et ipsi vicissim erit incognitus mundus.

Cæterum hinc magna vetustos inter interpretes lis olitur, an Jobus hic resurrectionem agnoverit mortuorum : negat hoc diserte Chrysostomus in *Caten.*, qui per ævi sui, quod legem diu praces-sil, ruditatem ipsum excusat. « Alii autem, inquit *ibid.* Didymus, non ut resurrectionem mortuorum tolleret, hæc a Jobo dicta esse volunt; sed primum quidem, ul humanæ vite fraglitale, el deinde cum qui semel obierit, ad corruptibilem hanc vitam minime rediturum, nec consueta munia obiturum, ostenderet » Quasi nimirum vita hominis operatione constet; opentw elubi cessatum est a pristinis muniis, non eadem vita moruliter censeatur : non quia ille ipse qui moritur non resurgat; sed quia ;Ue ipse qui resurget otiabitur a muniis, quæ dum viveret exequebatur; ac si hominis nola et individuus character operatio sil et veluti vite typus, quo vi-ventes insigniuntur.

II. QIAPROPTER ET EGO NON PARCAM ORI MEO, Ven. H. LOQUAR IN TRIBULATIONE SPIRITUS MEI : CONFABULABOR CUM AMARITUDINE AN'I'E ME.E. — CUOI tanta, in-Job ia-quit, sil humanæ vite brevitās et instabilitas, in dl,|srt hae mea miseria, qua premor maxima, non parcam oii meo, nec continebo me, quin querulas et n-à voces effundam ; significans se a morte parum rro t*®-abesse, idcoque illud, quod sibi superest, tem-peris affectui indulgere velle, ut testatum faciat muibt . se cum gravissimis ærumnis conflictari, atque in sententia sua persistere, qua superius consuerat calamitatem illam, quam patiebatur, culpa seu reatu suo longe graviozem existere; pro cqjus xerilalis assertionē absque iinpatientiae vitio querimonias plurimas effundit. Ibi animadvertendum, quam magnanimus sibi que constans ad extremam usque horam in casta divinæ providentia' doctrina perseverare constituat, quidquid Eliphaz alique verborum ejus censores rigidi, vel potius cavillatores importuni, obloquantur atque obganniant. Poterat nimirum Job, eljure MoJeriu quidem optimo, cum judicaret jam supremum queruw-

t i «ai-sibi instare diem, affectui verba permittere, ad
d“a mœrorcm quo sano maximo obruebatur, non-
nihil relevandum; ne forte anxietas nimia ne-
quidquam extenuata modum excederet, atq te
ad desperationis tandem barathrum aut in cul-
pam saltem aliquam graviolem afflictum ejus
animum praecipitaret. Hæc quippe leniendi dolo-
ris ratio et culpa vacat, et viris allectionum in-
ternarum peritis admodum probatur; cujus obli-
vione vel incogitantia notat Joannes a Jesu Maria
nonnullos interdum theologos parum sapientes,
animos, alioquin vita sanctimonia conspicuos,
sed immenso afflictionum pondere oneratos, pe-
nitentius opprimere ac suffocare. Horum igitur ver-
borum sensus est hujusmodi, q. d. Cmn sentiam
me ad extrema redactum, et angustile mihi sint
undique,c quibus emergendi non habeo facul-
taem, credo equidem consilium viro prudenti
non indignum et gravissimo dolorum prælio at-
temperatum esse, lamentorum et gemituum im-
petum minime reprimere, ne gravius inde tor-
quear, et pejus animo affleiar. Indulgebo itaque
aliquantulum nature, ut mœstiludinerum nimiam
exhalet, atque in hunc modum ab impatientia
culpa remolior optata morte defungar.

Tempo- Tropologice Jobus hoc loco recte ex brevitate
rUhojut temporis infert non esso cessandum a precibus,
tiui?4 ncfllie quidquam do illarum contentione remit-
imun- tendum : quod diu faciunt quibus exigui tem-
'tionu* Por*s faci*] csl ^acullas, qui nullam illius partem
inertem esse sinunt; acuunt autem vocem, et ad
ingeminandas preces conferendosque cum Do-
mino sermones impellimi spiritus afflictio, ajgri-
tudo animi,vis doloris maxima, qu;e uberrimum
etiam lacrymarum fontem aperiunt: quare D). Gre-
gorius lib.VIII *Moral.* cap. xi locum hunc de utili-
litale confessionis ac pœnitentiæ sic exponit :
Coulfeuiu « Tribulatio quippe spiritus linguam commovet,
deUt ut reatum pravi operis vox confessionis impug-
mT Sn- nel' Sciendum quoque est, quia sæpc et reprobi
mio et peccata confitentur, sed deflere contemnunt ;
contri- electi autem culpas suas, quas vocibus confessio-
buUvj. njs aperiunt^ districta animadversionis fidibus
insequuntur ; unde B. Job bene, postquam se ori-
suo non parcere spopondit, tribulationem mox
spiritus subdidit. Ac si aperte fateretur dicens :
Sic reatum lingua loquitur, ut nequaquam expers
a mœroris stimulo per alia spiritus vegetur, sed
culpas loquens vulnus aperio : culpas vero ad
correctionem cogitans salutem vulneris ex medi-
job n camine mœroris quæro. » Sic ille, qui hæc dein-
L -biu ceps toto illo capite perquam eleganter ac fu e
deducit et amplificat, ostendens Jobum sc hic
tiraplrir veræ nobis proposuisse exemplum pœnitentiæ;
pii altea- quale nimirum Ezcchias rex postmodum quoque
edidit, quando pro corona et paludamento regio
pudore ac verecundia indutus, iisdem pene qui-
bus Job verbis ejulando Deum sic affatur *Isai.*
XXXVIII, 15: «Recogitabo tibi omnes annos meos
in amaritudine animæ meæ : » quid est recoqi-

tabo? S. Hieronymus vertit *reputabo*, hoc est, dili-
genter expendam et versabo in animo meo, ut
quales fuerint probe intelligam. Tigurina editio
ex Ilcfnco vertit, *motando caput, concutiendo cor-
pus meditabor* : quæ præteritorum scelerum de-
testationem et paventis animi dolorem significant
magnitudine periculi sui exhorrescentis. Ex hoc
fonte manabant illa* lacrymæ indices pœnitentiæ
et compunctionis, quibus stratus abjclusquo
princeps foedas animi labeles eluere conabatur ;
addit enim « in amaritudine animæ meæ, » hoc est
in profusione lacrymarum, quæ natura sua salsa»
amaræque sunt, ad expiandas prpinde sordes
accommodata*; vel in doloris acerbitate, quem
ipsa criminis memoria cogitatioque suggerit, at-
que ut aloes polum inducit.

12. NullIQUID MARE EGO SUM AUT CETUS, QUIA CHI- Vin.It
cumdeuisti me carcere? — Alludit hic ad caput
primum Genescos, ubi marc in carcerem quo-
dammodo conjectum fuisse videtur, quando il-
lud Deus certis limitibus circumscripsit dicens
Gen. i, 9 : « Congregentur aquæ quæ sub cælo
sunt in locum unum : » de qua re ita loquitur
David *Psal.* cui, 7 : « Ab increpatione tua fu-
gient, a voce tonitru tui formidabunt ; terminum
posuisti, quem non transgredientur, neque con-
vertentur operire terram ; » significans Deum mari
et per consequens ceto posuisse terminos, scilicet
littore, ne totam terram obruant, quæ Job *carce-
rem* vocat; tyrannos autem superbos et violentos TynnM
confert cum ceto vel dracone marino, q. d. *Adeone*,
bone Deus! tibi visus sum ferus, et noxius inter
homines, quasi cetus inter pisces, ut in hujus
corporis ærumnosi carcere tot plagis me depri-
mere, vincere et compescere a violentia oportue-
rit ? unde Chaldæus paraphrastic sic reddit :
« Numquid sicut Ægyptii, qui condemnati sunt
ut submergerentur in Mari Rubro, condemnatus
sum ego? aut sicut Pharaon, qui suffocatus est in
medio ejus; quoniam constituisti super me custo-
diam? » Sed bene notat Sanctius hunc para-
phrasten, quicumque fuit, non considerasse quo
tempore hæc a Jobo dicerentur, et nondum tunc
in Mari Rubro Pharaoncm fuisse demersum; cum
historia hæc supra ducentos annos .Egyptiorum
et Pharaonis exitum antecesserit.

Nota, quod Vulgatus *cetum* transtulit in Hebræo
esse pon *tannin*, quam vocem D. Hieronymus Voi tw-
et cæteri divinarum litterarum interpretes varie l
solent exponere : quidam enim, ut Septuaginta, Mu
vertunt *draconem* sive *colubrum*, alii *cetum*, non-
nulli *sirenem*, *ericium*, aut *lamiam*; quæ omnia
dæmonis ingenium exprimunt; blanditur ut si-
ren; ut lami i prophetica nudat mammam, ctpa- DhMsi
pillis tumentibus prolicit; ut ericius pungit et
lancinat ; déglutit ul cetus; ut draco ferocissime tcn, |.,
invadit, et cauda impia circumligat : vere draco mt«> ri-
tibus ordinibus dentium horribilis, et quales in
Phrygia esse dicebantur, tam noxio et potenti
halitu, ut aves superne volantes attraherent, et

tetris faucibus exciperent; fit denique omnia omnibus, ut omnium vitam et salutem exhauriat; cum modus unus atque via non succedit, aliam tentât et molitur, simul lamia, siren, draco et cerastes. Divine S. Leo Magnus serro. 6 tn Ep>pA.: « Quorum, inquit, obtinere non potest mortes, impetit mores ; » versipellem etiam eleganter describit Fulgentius epist. 3 *ad Prob.* : « Tamquam diversis machinis sic innumeris utitur argumentis : cl cum ceriamine manifesto cedit, ad hoc se vietimi demonstrat, ut vincat ; ad hoc fugam simulat, ut persequentem missis post tergum sagittis occidat ; » cl paulo post : « Armis quibus eliditur surgit, et virtute qua dejicit.ir dejicit, etc. Pingit (jnoque lamiam simul et draconem S.Gregorius Nazianzenus *Orat.* 10: « Drcmon, inquit initio *blanditur*, lenocinatur, tât jt î jî verum tn malum desinit; cumque tanta sit illius fallacissimi ingenii fraus, cl invicta in excogitando malitia, hoc præterea ad hominum perniciem adjungit, quod de die, de nocte nec tempus ullum prosternit, neque nocendi opportunitatem ullam, sed in insidiis semper versetur. Itaque illum ait Isidorus Pelusiota lib. II *Epist.* {64, semper affvjwiv in perpetua quasi *vigilia excubare*, ut nos decipiat; et S. Hieronymus in *Matth.* cap. XV ait eum ita nobis insidiari, « ut vel levem cogitationum nostrarum scintillam suis fomitibus inflammet. » S. Martinus iter faciens aliquando cum discipulis cum mergos in flumine vidisset pisciculorum multitudinem captantes, el insidias undique molientes, ad suos conversus: « Hæc, inquit, forma est da monmn, » ut prodit Alcuinusserin, *lie Transi. S. Martini*, liem nos miseri cl minuti pisciculi, quorum vitam et spiritum non solum innumeri undique mergi, sed et coli prægrandes insaturabiliter appetunt; quot oculisti quanta provisione est nobis opus, ut infandam eorum gulam effugiamus? Sed ul ad textum revertamur, pro istis verbis,

nutrirò **QUIA CIRCUMDEDISTI ME CARCERE,**— Septuaginta reddunt, iri xxrira;a; *in'* itti ç-jlxxr,», *quia statuisti* "Pfr "IC quasi Deus viro justo compcloh, >d. dito etiam custodes addiderit, ne forte perfossis l,! l •»- parietibus evaderet : Olympiodorus referi aliam versionem, quæ pro *custodia* habet ->» , *labores* : quasi labores a Deo immissi custodes aut excubitores sini. Proprie autem Job hoc loco per *eat* (er-m C" T°» corpus suum intelligit loi ulceribus opplctum, in « t'earwr qnoejus anima velali in nervo et compedibus <le-ib' b. f. sidebat, cl tympano tundeatur, el incculco tendebatur, atque devota exitio videbatur; hinc passim S. Patres corpus hoc mortale immortalis aniline *careclem* appellare consueverunt ; ac in primis Arnobius lib. H *Contr. Gentes* : « Animal, inquit, corporum induta: carccribus sub procellis agunt tempestalibusque quotidie forimi.i;- » undo S. Ambrosius in *Lue.* eap. xx, nove simul et ingenioso *carccreum* corpus dixit, et Clemens Alexandrinus lib. III *Strom.* Plutonem eccu us, nominat

custodiam, ut est, inquit, *u* id e*t in *arcanis litteris* : consimili animi sensu I). Basilius miratur Pylhagor® sapientiam, qui corpus *Svsm-canerem* esse aiebat, qui cum vidisset ganeonem quemdam lauta mensa et quotidianis epulis corpus suum saginantem : « Hic, inquit, non cessat duriores sibi in dies carcerem instruere. » Hinc antiqui sapientes **Jû ç**, id est *corpus*, nominaverunt, quod anima sit in eo *alligata*, ut apud Stobæum *Senn.* 119 monet Theinstius; sed longe divinius ante illos David *Psalm.* CXLV, ", homines ca causa nuncupaverat *compeditos*; et eum secutus Jeremías T Aren. m, 34 *vinctos terra*; cum de vinculis corporis loqueretur, ul *ibid.* Orígenes interpretatur. Eadem utique ratione Job sese diutius hoc molestissimo corporis ergastulo carcerisq; durissimo detineri ac compediri conqueritur, a quo quam citissime liberari desiderabat. Hæc tamen verba Jobi non sunt impatientis animi, ut Hebræi et Vatablus volunt, sed amari spiritus (prout superiori versu exposuimus) sub Dei tamen et rationis iræno sese cohibentis.

Tropologice S. Gregorius, lib. VIH *Moral*, cap. q 3l(l xi per *mare* corda carnalium; per *cetum* vero mm, ce-spiritum malignum; et per *carcerari* carnis cor-taa rl ruptclam ait significari : ipsum, si label, consule u pot-, loco indicato, ubi eleganti prorsus similitudine «H-hominem cum mari componit vir sanctus, quia nimirum mare turgentes linctus et procellam sa?-vientem ad littus usque perducit; cum vero primum arenam ollabendo unda tetigerit, illico resilit ac dissolvitur. Sicut ergo mare tumentes fluctus suos ad arenam allidit et elidit, sic etiam homo turgentem spiritum suum ad terram corporis sui allidendo confringit : etenim homo spiritali præditus est animo, quo angelis, imo ipsi Deo appropinquat, et similis est: ne ergo ex hoc inolesceret, circumdatus est corpore non secus ae mare molli mena, ad quam procellas despu-mantes allidat, ne turgescat aut superbiat; et sane nescio qua ratione quis superbire possit, qui corporis sui miseriam et vilitatem serio considerat.

13. St **DIXERO : COXSOLABITIR MB LECHTXS MBÛS**, Vere. 13. **IF** **RELEVABOR LOQUENS MECIM IN STRATO MEO.** — Solent nimirum hi qui incesto et afflicto sunt animo in lectulum se conjicere, ul exanimati dolore ac tristitia quietis saltem aliquam partem capiant, et spiritus fatiscientes suffulciant aut instaurent; significat ergo se ad lectulum tanquam . d placidum quemdam et tranquillum a diurnis laborum ac dolorum tempestatibus portum aspirasse, ul in illo saltem corpusculum qualicumque somno, animum vero piis considerationibus (mlillmn relevaret; ac somnum quidem esse omni Smanoi animanti necessarium exedras omnes philosopho-e?l am* rum et schol " definiunt. italionem reddit Aristoteles lib. *De Somn. et vigil*, dicens, dJwaw iù m jülj DrCCIAA-riu>., *nam fieri nequi^ ut qwdpiam sempei' agat*

et moliatur : itaque ab Homero ingeniosissimo natura interprete, nominatur somnus ^{^xvJxaarw?}, omma *domans*. Scite et venuste Clemens Alexandrinus lib. H *Pædag.* cap. ix, simillimum illum esse vult exactori, qui tribulum ab unoquoque repetit : a Somnus, inquit, non secus ac publicanus dimidium vite tempus nobiscurn dividit. » Pari elegantia Chrysostomus *in Psalm*, xli, agnoscit **Ejof ty- rionii** ^{úkw u} **TJ5X/VÍÍX**, *tyrannidem somni*, cui connivere et obsecundare omnes oporteat; sed hæc tyrannis non ferro et igni annata est, aut supplicio minisque horribilis, sed comis et benigna, et qualis a poetis dicitur ^{vnfyu;}, somnus *dulcis et jucundus*, (pii se placide ac suaviter in sinum animi insinuet: quare Themistius apud Stobæum *Semi*, i 19, somnum aillesse ^{zâôwvi&crw}, nostrorum *affectuum suavissimum*, qui infusa dulci voluptate aegritudinis el doloris sensum exstinguat, el alias cupiditates superet. Hinc passim sapientes omnes somnum inter maxima Dei dona hominum generi concessa el singularia beneficia reponunt: neque enim, ut notavit egregie I). Augustinus, in hoc fragili et imbecillo corpore diu anima vigere posset, continuo motu actionibusque exercita, quin labori el fatigationi succumberet : « Ideo, inquit *Enarr. in Psal.* txr, Deus donavit somnum, quo reparantur membra corporis, ut possint vigilantem animam sustinere. » Eamdem providentiæ partem magnifica sua oratione usque in cælum attollit Chrysostomus lib. II *De Compiine*. cap. v, et noctem prædicat ^{cty íttgv xpr.at|wTípav} *non minus diei lumine fructuosam* : quod, inquit, in ea dulci quiete vires instaurentur, quæ continua operum fatigatione deficerent. Addit vero idem videri fecisse Deum, quod ^{piæ} solent matres atque nutrices, cum pusiones forte suos ad quietem provocant : complecti enim in gremiis positos, el astringere brachiis, ac tunica faciem atque oculos operire consuevisse, ut obscurior eis aer redditus somnum per quietem facilius invitet; ita el Deum lanquam velamen quoddam per universum mundum tenebras inducentem hominum genus ad silentium gratissimæ quietis invitare. Illud quoque suspicit Epiphanius *Ilærcs.* 48, ubi clare dicit homini donatum beneficentia Numinis et singulari bonitate, ut se posset a quotidiana negotiorum cura et sollicitudine ^{¿•/¿zavctv} *ad somni requiem* traducere. Job itaque diurnis molestiis ac laboribus jam totus exhaustus ad vesperam, uti vers. 4 dictum, aspirabat, quo ci divino hoc quietis munere, omni animantium generi a natura concesso, aliquantisper saltem fruì pacifice liceret, et simul animum afflictum sanctis cogitationibus in noctis illo silentio liquidius refocillare ; atque hoc est quod ait :

Job e e- Et **RELEVABOR LOQLENS MECUM IN STRATO VEO.** — Septuaginta reddunt, ^{dbacu Se} ^{ijw wt òi Uíx xáp-i} **et referam ad meipsum privativi sermo-** **Litor.** *nem thoromeo* ; S. Augustinus, *et referam ad mcip-*

sum consolationem in thoro meo ; Thcodolion, <ntx- **Cxorxftti** «* rrWolury/ ^{|uu í x/.im pxu}, *comportabit me in confabulatione inca stratum meum* ; ÿ'agninus ex Hobræo vertit, *et ardebit in eloquio meo cubile meum*. Quod declarat ipsum tanto ardore mentis el contentione voluntatis meditatam, ut quemadmodum e gravis nube, sic c fœtu illo animi flamma gigneretur. Hoc est quod David dixit *Psalm*, xxxvm, 4 : « El in meditatione mea exardescet ignis : » *ignis*, qui nævos omnes animique labem exurat; *ignis*, qui mentem inflamet **famedis-** summi Numinis amore, de cujus infinita in omnem pariem bonitate meditatio exquirat; *ignis* erotendenique, qui splendore suo et scintillantibus ^{ra-cil **<>} diis illuminat operta atque recondita : quod ^{ns'} dilatio, ut egregie dixit Plolomæus, sit « clavis veritatis. » Pulchre autem ait *loquens mccum*, ut **Meditilli)** significet hanc sermocinationem non fuisse cum **ciarli** hominibus, sed cum seipso, vel cum Deo, quod **veritj-** Septuaginta passim reddere solcnláSo.ta¿f<jxt. quæ **tis.** vox in divinis litteris, ut ail Suidas, significat ^{jmXit xv,} *meditari*. S. Hieronymus interpretatur *exerceri in meditatione*; S. Augustinus, *studiose et delectabiliter cogitare*; Etymologici auctor paulo etiam magnificentius, ^{¿Jcmgx wesse} ^{pAi-} *losophari*, ut proborum hominum meditationem esse intelligamus quoddam genus puicherrimæ et præslanlissimæ philosophiæ, quæ in humanis divinisque rebus contemjilandis versetur.

Hoc ÿler excellentis sapienti® Job, el ejusdem imitatione David, studiosissime inibat, cujus vitam prope continuam fuisse meditationem accepimus : nam cum dies prælcricissel meditabatur cum corde suo, et scopebat spiritum suum *Psalm*. Lxxvi, 7; quæ S. Augustinus exponens : « Scrutabatur, inquit, spiritum suum, et cum spiritu suo loquebitur, seipsum interrogabat, scipsum examinabat, in se judex erat. » Quod *judicem* nominat, id etiam dici video ab aliis Patribus cum de sui discussione agunt, ut non nobis ipsi blandiamur, sed investigemus sedulo, et quæ perperam acta fuerint non intueamur tantum, verum etiam puniamus: quo referi illud Salomonis Gregorius Magnus : « Cogitationes justorum judicia, » *Proverb*, xii, 5. Sic Diadochus cap. xvm agnoscit in homine tribunal judicii que suffragia, quæ incorrupta esse nequeant, nisi mens, inquit, a molestis vite curis soluta sit atque libera : id tribunal nihil csl aliud , ut quidam volunt, nisi conscientliæ vis, quam Dorotheas nominat *rationem* dominantem, quæ mentem illuminat instar luminis aut scintillæ inhærentis, qua malum a bono dignoscitur. S. Leo semi. 3 *De Quadrag.* censorium judicium esse vult el severum, cum sic monel : a Scrutetur quisque conscientiam suam, seque ante se statuatur proprii censura judicii; » sed elegantissime D. Augustinus serm. 88 *De Temp.* : « Peccala, inquit, nostra judices nos sentiant, non patronos; » el paulo post: a Tu agnosce, el Deus ignoscit; » et alio quodam

loco in *Psalm.* xuv : « Puniendum csl peccatum aut a tc, aul a Reo : tu agnosce, ut ille ignoscat. » Sed clarius etiam de nrcopagitico hoc tribunali et nocturno iudicio lib. *L IIomiI.* horn. 2 : « Ascende tribunal mentis lute, esto tibi iudex, torqueat tc timor, erumpit confessio, dic Deo tuo : *Quoniam iniquitatem meam cognosco* : » vult Dimirum, ut cognito animi statu, et ex scii i disquisitione diei noxis patefactis, concipiamus verum intimumque dolorem, justam ægritudinem et compunctionem, quæ reum voluti in equuleo ponat et lirqueat, quamque Sapiens pasn-pt, *flagella* nominavit, dum orat in hunc modum, *Eccli.* XXIII, 2 : « Quis dederit in mente mea flagella, ut ignorantibus meis non parcant? » ita quidem locum citat D. Chrysostomus in *Psalm*, cxl. Valet plurimum ille dolor et in se versa piæ mentis indignatio, ut potentius scelus deinde vitetur labeque minuantur : quod idem S. Chrysostomus alio loco significat in *Psalm*, l : a Horrendum, inquit, tibi tribunal effice, animum levio-rem redde, ut postera die ad perpetranda peccata cunctantius accedas. »

Difficile dictu est, quot et quante utilitates in uinim examine suæ posite sint ad puritatem vite, ad ultimi : innocentiam, ad porrectionem : cujus momentum in omnem partem gravissimum ille in primis facilius intelligit, qui apud se reputaverit, quid magni sapientes et veteris ævi lumina de cognitione sui prodiderunt. Primi illi, quos illustri honoris titulo Græci nominavere *sophos*, breve illud et augustum vite humante documentum, ■pwii Cl5WTÖV, *nosce teipsum*, Deo sapientissimo dignum esse putarunt, atque in delphici templi propytheo consecratum esse voluerunt; sanctus vero Dionysius, grandiloquus hierophanta, et in humano corpore prope dicam seraphinus, *Eccles. Hier.* cap. n, eam cognitionem appellat itpw Sûfcz, primum *sanctum munus*, quod ad homines et divinæ lucis communione descendit. Clemens Alexandrinus lib. III *l'adag.* cap. i, vocat zoivTwv pi-jtarw jxaOrjixTwv, *disciplinarum omnium maximam*, quam qui fuerit consecutus facile possit ad ipsius Dei cognitionem et similitudinem provehi. Eamdeni S. Augustinus in prooemio jib. IV *lie Trinit.* anteposit omni aliarum rerum scientiæ; et inter alia hæc de viro probo, « neposuit, inquit, sciro infirmitatem suam magis, quam scire mundi mœnia, fundamenta terra*, et Ontnrri fastigia cadorum. » Illi vero scientia infirmitatis (uaio* suæ a nem>n° parari solet absque sui inquisitione et examine diligenti, sine quo cavus ut plurimum animus csl, atque in propriis videt nihil : csl enim sui lena dissiintilulrixque natura, cor profundum et tortuosum, homo vetus mille et mille involucris obtegatur, quem eleganter vocat It. Macarius *Hom.* 42, kxXujxjju* *velamen tenebrarum*. Itaque monent sancti ut mentis aciem in nos atque nostra intendamus : Isidorus Pelusiota lib. III. epbt. 387 *ad Leoni, episc.* uii.ici; ¶t9xX-

l<ii, o *sexcentis*, inquit, oculis vitam tuam ac mores circumspice, ne alioqui neglectum abs te quidpiam virtuti luæ labem et perniciem adferat : » ita Magnus Dionysius paulo ante a me laudatus ait opus esse intueri se atque sua *ivpr cr.i>¶n oculis ab omni perturbatione liberis*; quod illustrans S. Maximus vult in eo divinam legem observari, quæ sic precipit, oiacrSi, *attende tibi ipsi*, quod Moysis quoque apophthegma ad cognitionem sui et discussionem tum S. Basilios tum ejus frater Nyssenns Gregorius, uterque pontifex sapientia et eloquentia clarissimus, retulerunt Ex eo vero, quod quis s\$ penitus introspiciat atque examinet, eximius ille fructus sequitur, quem optare et quater omnes debent, ut eluto vitiorum emergat, et defectus animique ægrotationes abs se notate et animadversas emendet.

14. TeT.EEUIS ME TER SOMMA. ET H.R VISIONES BOR- Ven. u rore concuties. — Sc ii- noctu quidem in somno j»b dirti quietis ullam pariem capere posse lamentatur, diris somniis ipsum continuo infestantibus ; quod “\ ar< * uti molestissimum est tormenti genus, ita olim apud gentiles infelicissimi augurii loco et futuri mali praesagium habebatur, uti Servius lil). Ill Æ/ietd. observavit. Potuerunt autem hæc Jobo accidisse partim naturaliter, diurna; miseri® imaginibus noctu, ut fieri solet, recurrentibus; partim per dæmonem somnia terrifica et spectra immittentem, uti Chrysostomus et Philippus volunt; partim etiam per humorum commotionem, pnersclim phlegmatis et melancholte, incubum gignendo. Quidquid hac de re fuerit, eleganter profecto Jobus seipsum malis onessum et sine requie infestatum depingit. Exploratum est. an- Anta» mum doloribus exasperatum necessitate perurgente varias evasiones fugasve mali sibi confia- tuonai gere : nimirum genus quoddam solatii csl sperare solatium; et quidem adeo, inquit Joannes a Jesu Maria, anxietas virorum fortium, quos Deus experitur ad palmam, solet invalescere, ut et spes hæc tenuissima videatur, minimumque aut fortassis nullum vexationis temperamentum alierai. Quod, quantum copio, ex eo provenit, quod Gnrici- animus creberrimis experimentis didicit incassum se id sperare, quod nequiquam indulgelur; aut «bui certe, quod Deu*, id quoque solatium imaginariun secretis modis adimit, neque sinit rabones * ingenio quidem suo efficaces patientis animo imprimi, ut quemadmodum animos alios affictos recreant, ita et animum ipsum, quo cogitantur, afficiant : status certe miserrimus est, incognita regio, qua* virissapientibus horribile spectonum taculum exhibet. Sic ergo Jobus agere credendu*. («'pin est. 7. </l. Ego vir inter mortales atlictiissimus re- vikiiim- quicin capto, nec invenio, nulla mihi statio fida, **“- nulla sors tela; diurno tedio delassatus lecti requiem animo pertracto, si forte recreer, et co- can» Tegito lore ut solus ibi mecum ratiociner more saxin,Of pientis, qui se dejectum erigit, desolutum solatur:

al rationes, quas excogito atque connecto, parum certe prosunt animo somniis et spectris perturbato atque concusso. Somnus inauspicatus est, et formidinis solius ferax : nam quæ interdum tristia cogito, ibi raptim ac vix sopito terribilibus formis variata succurrunt; stalinique experrectus hærentibusque animo imaginibus attonitus obstupesco, quin etiam vigilans corripior, et spectacula mattissima intueri cogor. En quis Jobi status, cujus acerbitem utcumque calamo aut verbis attingimus, at profecto rem æquare non possumus. Jam vero quod ad alios Dei cultores Jobo non absimiles attinet, compertum est eos terriculamentis gravium somniorum et spectris deformibus plerumque infestari, quod et atlictis aliis familiare est, uti in exsilio suo Poeta canit:

Somnia me terreni veros imitantia casu?,
Et vigilant sensus in mea damna mei :
Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
Aut dare captivas in fera vincla manus :

Ænma® quippe nihil tam molestum homini est quam a
iio g t ” ProPr*a imaginatione angī et excrucīari. Tyran-
meodi* næ dcsævicrat malus dæmon adversus immeri-
eit pr® tum Jobum; cbarissimorum filiorum orbitatem
«rumL patiebatur Jobus honore et divitiis spoliatus, et
, amicis obsessus ad ruinam ærumnissime ægro-
tabat, nullo non morbi genere excarnificatus, ut
vivum cadaver Jobum dixeris in calamitate : at
ille, si non mutus, saltem flecti nescius, patientissime stabat adversus hostiles diaboli impetus; verum postquam innumeros dolores quibus agitabatur recensisset, de hoc uno unice conqueritur, Deum querule sic alloquens : « Si dixero ; Consolabitur me lectulus meus, terrebis me per somnia, » hoc est, ul Glossa interlinearis commentatur, per *imaginationes*. Nempe excruciatu Jobus tot veris cruciatibus, qui impatientiam extorquerent a palientissiino quoque, et limen usque co ab imaginatione sua fatigatur, ut maxime de imaginatione conqueratur sua. Qui tot vera mala tolerantissime tulit sic horret timores quos patitur non in prudenti vigilia, sed in fatuo et insipienti somno? quid ultra jam timeat qui tanta patitur? Fere exhausta est pharetra infernalis sæviliæ, nec ultra sagiite suppetunt dæmoni ad Jobum feriendum, et sic horrescit ad timores, quos fertilis somniorum imaginatio repræsentat. Itane Jobus patientiæ miraculum perhorret a metu, quem imaginatur in somnis? a phantasia timoris sic vexatur, excruciatu, exacerbatur, ul quasi calamitate oppressus suspendium et mortem eligat, et dicat ?

veri. n. 45. Quamobrkm elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea, — id est, crudelem et infamem mortem præoptarem quam imaginationis meæ calamitatem; hinc ergo metiendum est, quam grave malum ab imaginatione sua patiatur homo, cum Jobus tot tantisque acerbissimis ærumnis exagitatus tam cegre tulerit hoc suæ imagi-

nationis malum, minusque doloris et molestie expertus sit a vera calamitate quam a calamitatis assidua cogitatione : nempe tolerabat Jobus quantum mortalis homo pali poterat; metus vero per somnia a (hemone immissus fingeat et ampliabat mala supra quam pati poterat : nam timor est arbitrium multiplicandi molestias, et ingenium amplificandi calamitates; unde Jobus, qui stabat constans ad veros dolores, sic perhorrescit ad ærumnias, quas metus in somnis imaginatur, ut quasi nutans, ne dicam cum Philippo ibi *corruens*, suspendium et mortem eligat ad levamen intolerabilium dolorum, quos a metu patitur. Et quidem tanta est acerbitas metus etiam per somnia immissi, ul Hippocrates lib. *De Virgin, morbis*, ita scripserit de attonitis et timoribus: « Ex his adeo fortiter pavere homines, ut delirant, et dæmones quosdam se videre putent ipsis infestos quandoque nocte, quandoque interdum, aliquando vero utroque tempore; et ab ejusmodi spectris multos se jam strangulasse, et prosiliisse in puteos, tanquam meliora sint hæc, et omnem vitæ utilitatem excedentia : » sic ille. Quibus non absimilia dæmonis astu odioque immissa Jobo verisimile est, quæ vitam ipsi redderent odiosam, ita ul præ illa *suspendium* eligeret; Aquila *laqueum*; Chaldaeus *suffocationem* dixit; originalis vero hebræa vox proprie *strangulationem* significat, q. d. Optarem potius mortem violentissimam quam vitam hanc miserrimam : ita Chrysostoinus et Polychronius. Quod autem dixit *ossa mea* est synecdoche, pars pro toto : nam ossa proprie nec vitæ nec animæ, mullo mīpus electionis, capacia sunt.

Non ignorabat certe vir sanctissimus, uti vero Sosposimile est, nationum prope omnium sensum de suspendiosis, quos vulgo detestabiles putant et infames, nam cum heros ille vivebat communem etiam fuisse opinionem illam puto, quam deinde celeberrimi sapientes et scriptores omnis generis celebraverunt : Euripides in *Helen. if-sublimes laqueos*; quibus homines suspenduntur, vocat et *turpes*, imo et in servis id censeri *indecorum*; informe genus leli dicunt Latini, atque præposicrum : et, ul notat Servius in XII *Æncid.*, pontificalibus libris cautum fuerat, ut qui laqueo vitam finisset, insepultus abjiceretur; quod ea mors esset infamissima.

Mystice autem viri sancti genus quoddam honorati suspendii reppererunt; Unde gloriam et sempiternum nominis decus, non infamiam consequantur; præit ergo Job exemplo suo, et laqueum non a celsa nectit arbore aut infelici trabe, sed ab amore et potentissimi Numinis charilale, qua in sublime attollitur : « Elegit suspendium anima mea, n quod generosi animi propositum sic illustrat Gregorius Magnus lib. Vili *Moral.* cap. XIV : « Sancti viri suspendium eligunt, quia nimirum desideria terrena deserentes ad alta ani-

mum attollunt, ꝛ loti scilicet in Dei providentiam el crucem Christi ac desiderium beatitudini* defixi. 0 nobile suspendii genus, quo non corpus vita spoliatur, sed anima vim vitalem capit : laqueus ille honoratus libra csl, pondus autem quod sustinet pondus sanctuarii, et sanctitas pretiosa, quæ terram cl omnia mundi bona deprimit! Hic pendens cl sublimis animus ridet profecto mortalium inanes curas, sordes avariti®, libidinis ccenum, convivorum luxum, fuitiles voluptates : unus Deus instar illi omnium est, mentis cura, fons liquid® voluptatis, Iretiliarum apotheca, gemmeus thesaurus, delici® cordis infinite. Cur non igitur Jobum imitemur ante cvangelium Christianum , ante Messiam fidelem, ante apertum Olympum dignum cado ? Cur potius non sequamur l'ilium Dei, ut sublimes a terra vivamus, sublimes moriamur? hoc est nimirum sanctum esse; unde in arcanis Prophetarum a aquila, ul nolatS. Basilius *in Psalm*, xxvin, dicitur *sancta, Siavi* pꝛtrcꝓc-cfꝓꝓ *quod sublimius volitet*, et a terra

Sineti e longissimo intervallo sit disjuncta, ꝛ Anima igitur cal'ius- (Ur sancta instar aquilæ in cado taliter luspensa 'Vant ' 0,nn'a calcat, dc omnibus triumphat, et triumphans canit : *a* Elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea : ꝓ implens etiam id quod per Oseam prophetam est præscriptum cap. xi, 7 : « Pendebit populus meus ad reditum meum; » cl quod a Guerrico in *Alley*. est additum: Pulchre omnino cl proprie pendebit tanquam inter coelum et terram, ut licet adhuc apprehendere celestia non valeat, non velit tamen tangere terrena : cl si aliquando tangit, non nisi extremis articulis, id est extremis partibus animæ, propter necessitatem corruptionis nostral, cui servire cogimur quamdiu vanitati subijcimur. Ego autem dico : Fideliter exspectat qui sic pendet : quamobrem elegii hoc suspendium anima mea, et in ipso suspendio mortem ossa mea, ut perseveranter in cruce ista pendere merear dum immoriar. Quis non lætabundus cl laudans in momento ex hac cruce pendeal, ut inde uternum glori® pondus victor mortis el vil® invenior acquirat ? Vide plura de mystica in contemplando suspensione apud Alvarem de Paz, tom. III, lib. V, part. 11, cap. viti.

vm.il 1G. Disperavi, nequaquam ultra jam vivam: PARCE Mint . mihi, exim sum dies mei.— Septuaginta reddunt, cù-jàs «íj rivaiûv* Cxocpat, tvx poxjc-frju.Tau • á-'xrra à-' cuci • *un*; qá; pw i píe;., *non cnim in sempiternum vivam, ut longanimiter agam : discede a me : vana est cnim vita mea*; Symmachus, in paraicrñ; al xuqxi pw, *quoniam vanitas sunt dies mei* : alius interprez, árpe; qà? ai çtpꝓzi peu, *vapor cnim sunt dies mei*. Quod autem dicil *desperavi* nequaquam de beatitudine, sed de vita et sanitate naturaliter recuperabili intelligendum est: quapropter Deum rogat ut ei parcat, id est nc tantopere ipsum cruciet, vel ut supernaluraliter ei vires addat, el vitam reddat : o nihil enim, inquit,

bunt dies mei, » id esi brevissimi el paucissimi, scilicci post quos nullus erit ꝓnine locus misericordia; lu®. Hoc esi nimirum quod David cecinit *psalm*. lxxxix, lí; « Qu e pro nihilo habentur eorum anni erunt : » de fuga human® vite el bre- Viu non-vitale loquitur, el verba ad clariorem inlelligentiam in hunc modum ordinanda sunt, ul animad-

vertit Genebrardus, *eorum anni erunt ea qua pro rullilo habentur* ; Septuaginta dicunt uno verbo ꝓ-«çiwparx, *vanitates* sive ni/u/um *annieorum erunt* ; sed vim græcc dictionis latina vox una nequit explere, itaque periphrasi ambiluque verborum noster est usus interprez; el viri eruditi ad rem melius exprimendam vocabula nova excogitant. Tertullianus diceret *nullificamina*; Augustinus Eugubinus vꝛtil *nihilitudines*, extenuationes in nihilum; Delrius noster, *nihdeitates anni eorum erunt*. Sensus est : Hominum vita est inanitas quædam subito volans, et relabens in nihilum est quasi non esset, propter incredibilem iluxum et celeritatem. Sed ejusdem sententia loci alio quodam modo in Ilebræo concipitur, et pro varietate expositionum symbola etiam alia duo praeferunt opportuna ad eamdem rem illustrandam : quidam enim interpretantur *somnium* vel *somnum* , ” quod anni vite instar somni aut somnii transvolent, nec consistant : itaque S. Hieronymus hunc Davidis locum ita vertit, *percutiente te eos ul somnium* cninf; Isidorus Clarius, *diffluunt velut somnus*; alii volunt Hebræa signiticare *fluctum* vel *fluxum* subito intumescentem, subito etiam corruentem, hoc est rem quamdam in continuo interitu positam, qua nihil sit fragilius aut vanius: quemadmodum Oseas cap. x, vers. 11, celerem mortem reg s Samarte concinne vocat spwniun» *transeuntem*. Unde Genebrardus post Eugubinum ait hunc locum recte verti potuisse , *Luda corum anni erunt*: quod cum ab illis doctissimis ulriusque lingua; viris dicatur, argumento est ex hoc fonte proverbium illud profluxisse, wcpu^ » w- *homo bulla*. Quod documentum, ut salutare hominibus ad animos in gyro modesti® continendos, mirum est quanta varietate purpureus *ibid*. Cantor illuminet : hominem enim herb® similem esse dixit nunc pubescenti, mox arescenti; cujus vita atque duratio unius diei limitibus includatur : « Mane sicut herba transeat, vespere decidat : » qualem prudens Poeta in Comædia describit :

Quasi solstitialis herba paulisper sui,
Repente exortus sum, repentino ocelli.

Quale colchicum est ephemerum, quod matutino cum lucifero nascitur, cum meridiano sole viget, cum héspero lucente arescit. Et paulo post idem pius Vates adhibet in eamdem rem excogitatum a-nigma cum ait, « nostros annos sicut araneas meditari, » et confici; quod varie a variis exponitur ; Vatablus ita vertit ex Ilebræo, *annos nostros finimus dido citius*; quæ peropportuna csl nostri d-

IIÛTSO
balli.

Homo
h?rb«
SIEDÜJ.

Addi

	lofi	COMMENTARIA IN LIBRUM JOB. cap. VU.	
•at- nloct.	<p>imago celeriter fluentis vit®, el effusis velut ha-]]enjs nri interitum contendentis : senno enim est aeris percussio atque sonitus, qui deficiendo cre- scit, et crescendo deficit, evolat, et evanescit; unde verba irrqù.Ti. <i>alala</i>, scite el eleganter poe- tarum princeps appellat. Chaldius vere para- phrastes sic illam sententiam illustrat, <i>consumpsi- mus dies vita nostra tanquam vaporem oris in Ideine</i> : vapor oris est halitus, qui ob frigidum aerem fit crassior, et mox tenuatur et vanescit. Quid igitur hic illi mihi dicent vit® longioris candidati, qui non solum montes sibi aureos, verum et aurea vit® fila quam longissima el felicissima pollicen- tur, qui excubant omni mente atque animo in exquirendis arripiendisque rationibus , quibus diutius miseri esse possint, et quin falli aut vitari nequeat, mortem effugiant. An est opus nt a Ja- cobo apostolo testimonium mutuer ad illam ni- mium vit® amantium falsam et inanem opinio- nem convellendam? cujus illa est praeclara Ec- desi® prodita monitio, <i>Epist.</i> iv, 14 : aQuæ est Ti* enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens:» r' sumpsisse videtur a regio Vate, apud quem est cadeste illud oraculum <i>Psal.</i> cxliiii, 4 ; « Homo vanitati similis factus est : » græcus interpres apud S. Chrysostomum legit ζτ/ό, vapor<i>i similis est</i>. Tu te forte aliquid esse magnum putibas, vapor es, inanissima atque levissima res, et qui- dem ad modicum parens, et, ut gravissimus aie- bat Narianzenus in sui meditatione diu vers dus, ζ«a?, <i>volans somnium</i>.</p>	<p>b^{ius} lib. XI <i>De Pcapar.</i> cap. iv, docte animad- vertit. In hoc igitur ulerquo vir divinus obsta- poscebat, quod illius Deus meminisset, qui esset obliviosus, et de illo ornando cogitaret, qui de- poneret memoriam beneficiorum. Qu® Jobi ac Davidis admiratio viro sapiente ac natur® divin® majestatem (estimante digna est : etsi enim ho- minis anima immortalis el divin® fruitionis ca- pax sit, corpus tamen adeo abjectum et sordidis affectionibus obnoxium gerit, ut mirandum sit, Deum de corpore quoque ipso decorando, exor- nando, prosperando curam gerere, nullumquo benefaciendi officium prætermittre. Et hæc plane Dei cura per se mirabilis visa est Jobo mirabi- lior, ubi se in sterquilinio marcentem, fœlidum, /ζ'uhm inopem, derelictum circumspexit, quem sic lo-inhuui- quent' m inducere paresi,7. <i>d.</i> Quorsum sapien- tissime Deus, hominem evehis ad temporalem glo- riam, qui tam cito exstinguitur? Quænam res mortalis homo est, quam firma, quam con .tans, ut in eo bonis multis cumulando operam ponas? l'rofecto tam fragilis et mutationi obnoxius est, ut frustra valere, fortunari, honorari videatur, qui e vestigio in morbum, inopiam infamiamque prolabitur.</p> <p>Hæc de temporali divin® magnificentî® opere: at si eximia divina grati® opera sempiternam- que bcatiludinem, ad quam homo cœlesti ope provehitur, oculos attollamus, porro admiratio- nis ratio vires acquireret immensas : quid enim stupore dignius, quam hominem mortalitati ser- viantan Christi beneficio e cceno, in quo jacet squalidus, el sui ipsius tredio fatigatus, ad im- mortalis vit® gaudia et amplissimos honores ex- tollî? Ille vero dicendi modus, <i>apponis erga cum cor tuum</i>, plane suavissimus est, cum Dei cor cum hominis corde conjunctum repræsenlel, quasi Dei cor ex illa conjunctione aut connexione caperet voluptatem ; qu® tandem excellentior hominis magnificatio esse potest, quam ut Deum in se ipso gestet, el non solum ejus dona, sed ipsius etiam majestatem in se recondat : de donis quidem dixit S. Gregorius lib. VIH <i>Moral</i>, cap. xvi: « Hominem Deus magnificat, quia largitate rationis ditat, infusione grati® visitat, honore col- lai® virtutis exaltat : » si his donis homo mag- nificatur, quanto majori gloria et splendore allî- cilur , cum datorem donorum in infimo cordis sedentem aspicit, et suum habitatorem agnoscit?</p> <p>Considera igitur quam ardentem Deus perfectos amet; siquidem cos in tantam dignitatem et glo- riam exaltat, ut domus Dei et cadi sint, in qui- bus ipse Deus habitat, et gloriam suæ majestatis o tentât. Sicut nulla domus æquo gloriosa Do- mino fuit ac ea quam Salomon II <i>Paral.</i> III, ei in area Ornam Jebusæi ædificavil, qu® struetur® pul- chritudine , divitiarum copia, vasorum pretioso- rum et utensilium multitudine, sacrificiorum jugi- tate, el ministrorum cultu ac reverentia omnes ba- silicas regum et templa numinum falsorum excel-</p>	Homini» niOr eit> ia ck “* Ounti nifiraito. Dei gto- n"*n'ζ la *!“* la

vir p>- 'ufi . ita nulla est spiritualis domus aut seque
 raañnifictb aut æque gloriosa Deo, ac est animi
 Drl »pi- viri sancti atque perfecti, cujus structura usque in
 riulij. cœcknn assurgit, cujus opes rex terrenus non di-
 ripit; cujus vasa non sanguinem taurorum aut
 hircorum , sed sanguinem Christi agni immacu-
 lati suscipiunt ; cujus holocausta pingua et ar-
 dentium affectuum sacrificia nunquam cessant ;
 in qua non reverentia exterior solum sicut in
 templis materialibus, sed internus cultus, dille
 a maximo amore profectus exhibetur. Domus illa
 magnifica solum in monte Moria ad gloriam et
 honorem divinum exstructa est ; et Judreis cautum
 erat, ne alio loco templum pro sacrificiis et ho-
 Domoj locaustis redificarent. At domum istam Dei, quæ
 'drtuii' *n v*,æ Perfcc,'one consistit, et non ex lapidibus,
 bu» eoo8- sed ex virtutibus construitur, nec terra, sed coe-
 irnitar. lesti charitate tegitur, quisque in suo corde polc>t
 extruere: Deus impensas abunde suppeditat, redi-
 ficationcm adjuvat, ad laborem animat, et non
 exspectata perfectione domus, si aliquid semifac-
 tum illi offeratur, si aliquod tuguriolum conce-
 datur, statini in eo cum gaudio habitare festinat.
 Abjiciamus ergo moras, relinquamus excusatio-
 nes, contemnamus nostræ socordiæ et otiositatis
 prætoxlus, et hanc domum Deo in corde nostro
 ædificemus : jaciamus primum humilitatis pro-
 fundæ fundamenta, super illa virtutum parietes
 construamus, quas amoris Dei et proximi tectum
 operiat : non desit in ea altare orationis, nitor
 confessionis, sacrificium affectionis, et thymia-
 sanctorum desideriorum semper redoleat. Sic el
 nos magnificabimur templum Dei facti, et ex ster-
 quilinio imperfectionum in domum sanctitatis
 conversi : et Deus glorificabitur in nobis, qui in
 sanctis suis gloriosus apparet, et ex eorum vita
 magnam sibi gloriam decerpit. Ita noster Alvarez
 de Paz tom. I, lib. IV, part. II, cap. xv.

Vcm. is. 18 Visitas Bini diluculo, kt sidit o probas illi m.
 Qnpic— Dicitur Deus visitare non *localiter* (quia iin-
 'vintire*,nensus cs* el inimitabilis, sed *efficienter*, alios
 diutur. atque alios effectus circa homines exercendo ; et
 quia aliquando beneficia, aliquando supplicia
 operatur, inde fit ut verbum *visitandi* in Scrip-
 turis tam in bonam quam in malam partem usur-
 Vfrbom pclur : in *malam* quidem partem accipitur quando
 hnihra l*a,una*) punit, flagellat, aut ulciscitur; et sic di-
 tntcoi citur visitare homines quos punit, et quandoque
 «jTp- causa exprimitur propter quam castigat et punit,
 * in* ut cum dicitur *visitare peccata*, aut *super peccata*
 seu *super idola*; et aliquando explicatur flagellum
 in plaga, virga, egestate, et his similibus, quibus
 castigat. Sunt hujusmodi multa testimonia, e qui-
 bus unum aut alterum producam *hai*. xxvi, li :
 « Visitasti, et contrivisti cos, el perdidisti omnem
 memoriam eorum ; » *Num.* xiv, 18: « Visitas
 peccata patrum in filios;» *Thren.* iv, 22. « Visitabit
 iniquitatem tuam, filia Edom;» *Psaln*, lxxxviii,
 33 : « Visitabo in virga iniquitates conun, et in
 verberibus peccata eorum;» *Jerem.* xxvit, 8 : « fu

gladio et in fame et in peste visitabo super gentem
 illam;» et iWd. cap. xxi, 14 : «Visitabosuper scul-
 ptilia Babylonis : » his omnibus modis exprimitur
 bree visitatio quæ est ad pœnamet punitionem. In inhctum
lanam vero partem dicitur risitare quando utitur
 misericordiaconsolando, liberando,defendendo, qi-H n;.
 benefaciendo, juxta illud *Exod.* iv, 31 : « Audie-
 runt quod visitasse! Dominus filios Israel; » item
Psaln. LXiv, 20 ; «Visitasti terram, et inebriasti
 emi;» et *Isai.* lx, 17: «Ponam visitationem tuam
 pacem; » hinc quando Dominus veniet judicare
 orbem dicitur *visitans*, et actus ejus *visitatio*, quia
 lune et malos punici, et bonis mercedem tribuet :
 quare Petrus rogat l *Epist.* v, 12, « ut nos exaltet
 in die visitationis. » Peculiari autem et præcipuo
 quodam modo dicitur Deus *nos visitasse*, quando
 carne assumpta in mundum ad nos liberandos
 advenit ; de qua visitatione Zacharias apud Lu-
 cam canit Lue. i, 68 : « Quia visitavit, el fecit
 redemptionem plebis sure; » item *ibid.* vers. 78 :
 « Visitavit nos oriens ex alto. »

Hoc loco autem verbum *visitas* licet aliqui illud
 in malum accipiant, præstat tamen cum Pineda
 et Sanctio, et ex antiquioribus S. Gregorio et
 Olynpiodoro in bonam partem accipere, q. d.
 Tisi/as eum consolando, beando, *diluculo*, id est r"aI T>-
 cito et diligentissime : *et subito*, id est mox, pro- *
las illum lentando et affligendo : Septuaginta red- et probii
 dunt, r, airrej ".tzt. it>; rórjui; xil ii; *ini-* Uctia-
 irwww iur.i ww'cnum visitationem *ejus facies uscite*
mane? et in requie judicabis cum? id est tota vita
 eum exercebis, et voluti bello lentabis, cum vita
 nostra sit militia; ac in morte quæslionem de illo
 institues, et severam exiges rationem. Ex quo in- vinha-
 telligitur, quam vigilantes et attentos nos esso
 semper oporteat, cum omni temporis momento operta
 Di us nobiscum pugnet atque contendat : cstemm b
 Deus tanquam magister solertissimus, qui tolos eiUaDiU
 dies dat operam, ut nos in officio contineat, et
 ad veram pietatem vel flagellis vel alia quavis ra-
 tione informet : quocumque enim modo fiat, ad
 hujusmodi pugnam spectat Hanc discipline ra-
 tionem optime describit Isaias dicens cap. I ,
 vers 4 : « Dominus erigit mane, mane erigit mihi
 aurem, ut audiain quasi magistrum. Dominus
 Deus aperuit mihi aurem, ego autem nou contra-
 dico, retrorsum non abii. Corpus meum dedi
 percutientibus, el genas meas vellentibus : fa-
 ciem meam non averli ab increpantibus et con-
 spuentibus in me. » Quod si hac ratione Filium
 suum unigenitum infinita sapientia pr.editum eru-
 divit, quid (malum!) olia via nos doceri posse
 arbitramur? Cavendum saue maxime est, ne ita
 rudes el vecordes simus, ut tanto Dei studio et
 assidua sollicitudine nihil proliciimus: quin po-
 tius satagendum est, ut divina visitatione emen-
 dati et probati, cum regio Propheta dicere pos-
 simus *l'saltn.* ivi, 3 : « Probasti cor meum, el vi-
 sitasti nocte : igne me examinasti, et non est in-
 venta in me iniquitas : » ubi notanda est distinctio Putioo-

tio icier verborum istorum, *probasti, visitasti, examinasti*,
 rr' "-quæ sic explicat D. Thomas : « *Probat*, inquit,
 'z...f' Deus, cum dijudicat, an habeat quis cordis rec-
 rre. titudiocm ; *visitat* iuvando et corrigendo ; *exami-*
nat, utrum habeat firmitatem; » igne autem tri-
 bulationis justus examinatur, quia perfecta virtus
 IUVin» in adversitate cognoscitur. Porro divina omnis
 v. hio visitatio ad duo potissimum ordinatur, scilicet
 ad animam sanctam ad culmen perfectionis ad-
 iar. ducendam, et in eodem stabiliendam; id quod
 Vates regius haud obscure insinuat dum sic orat
Psalm. lxxix, 15 : « Domine Deus virtutum, vi-
 sita vineam istam, et perfice eam quam plantavit
 dextera tua : et super filium hominis, quem con-
 firmasti tibi ; » ubi per *vineam* S. Patres tam Ec-
 clesiam quam unamquamque animam sanctam
 intelligunt : ulraque enim plantata est a dextera
 scu omnipotentia Altissimi, quem pius Vates de-
 precatur ut e cœlo respiciat in opus manuum
 suarum, et visitet vineam ad hunc finem, ut eam
 benigne dirigat, gubernet, tueatur, defendat, et
 undique reddat perfectam : quia solius Dei per-
 perfecta sunt opera, qui id quod coepit bonum opus
 ipse perficit atque consummat ; hæc autem præ-
 stat, dum vineam suam visitat, et benigno eam
 oculo intuetur. Quod autem addit : « Et super
 filium hominis, quem confirmasti tibi, » dupli-
 cem habet sensum ; quorum *prior* refertur ad
 cum qui visitatur, qui vocatur *filius hominis*, seu
 filius *Adam*, quasi repraesentando ejus infirmita-
 tem et indigentiam quam habet visitationis Dei,
 qua in bono ad ipsius gloriam confirmetur, ut in
 vase fragili magis divina virtus resplendeat. *Pos-*
terior vero refertur ad Messiam seu Christum Do-
 minum, qui seipsum semper *filium hominis* ap-
 pellat ; quem Deus firmissimo consilio suo ælerno
 in mundum mittere decreverat, ut esset firma-
 mentum, salus, vita et protectio hominum. Petit
 igitur Propheta, ut Deus ad Christi merita respi-
 ciens vineam suam visitare dignetur atque per-
 ficere. Cui interpretationi favet Chaldaica para-
 phrasis ita vertens, *et super regem Messiam, quem*
confirmasti tibi, id est, cujus regnum voluisti co-
 ram te esse stabilitum et firmum; regnum autem
 Messio sunt justī, in quibus ipse regnat; quos
 divino beneficio visitationis in bono cupit esse
 stabilitos.

V<r>. Ii. 19. USQUEQLO NON PAUCIS MIHI, NEC DIMITTIS ME,
 UT GLGTIAM SALIVAM MEAM ? — Queritur Job Deum,
 præler morem suum, nimis rigide ac severe se-
 cum agere, nihil impunitum relinquere, nec im-
 becillitati parcere aul indulgere; sed nullum
 suppliciis et afflictionibus modum statuere, ne-
 que ullas in tantis doloribus inducias concedere,
 quibus fatiscentem animum aliquantulum rele-
 vare, ut vel modico salivæ humore fauces aridas
 Ito* rigare ac refocillare suo solatio possit. Multis hic
 << l saliva movetur, ut quærant, cur Job peculiariter
 salivam glutiendi petierit facultatem; ad quam
 glatir» qu e -Uonem diversimode respondent interpretes ;

ac *primo* quidem aliqui cum S. Hieronymo et wlinm
 Beda hoc ad *awi-p/rn*, seu *anginam* referunt, quo
 fauces ejus obstruebat, nec quidquam ex ore ad
 stomachum transglutiri sinebat. Quæ ratio satis
 est probabilis, licet non omnino certa, cum in-
 certum sit utrum angina laborarit. Hoc saltem
 constat Jobum gravissimis animi angustiis et cor-
 poris doloribus fuisse discruciatum, o quibus
 maxima solet faucium ariditas exsistere, quæ cæ-
 teris tormentis omnibus molestior plerumque ac-
 cidit; de qua primario passim lægri et miseri
 gravissime conqueri consueverunt, quemadmo-
 dum ipsemel Christus inter acerbissimos crucis
 dolores de sola sili seu faucium ariditate con-
 questus fuisse legitur. *Secundo* alii tribuunt hoc
 virium imbecillitati, quæ morituris solet esse fa-
 miliaris, qua fit, ut cum salivam habeant in ore
 plurimam, eam tamen ob deficientem naturam
 deglutire non possint; sed hoc neque perpetuum
 est, neque tunc Job sic erat allectus, ut extremum
 ageret spiritum. *Tertio* alii hoc in querelarum et
 gemituum nunquam interruptam continuationem
 rejiciunt, quæ nullum respirandi aut salivæ tra-
 jiciendæ spatium relinquerent : ut enim simul
 sorbere et flare nemo potest, sic etiam nec loqui,
 aut gemere, et salivam simul glutire ; verum hæc
 ratio non satisfacit, cum gemitus ejus non tam
 assidui aut continentes fuerint, quo minus ali-
 quando dormire, cibum sumere aliisque naturæ
 necessitatibus satisfacere potuerit; quininio et
 prolixam ac difficilem cum amicis disputationem
 instituerit, quod sine salivæ ac quidem frequenti
 trajectione fieri haudquaquam potuit. *Quarto* de-
 nique Pineda et Sanctius noster agnoscunt hic
 proverbialem loquendi modum cum hyperbole
 conjunctum : conqueritur enim, uti mox dice-
 bam, Job Deum, ex quo durum illud examen et
 probationem aggressus est, nunquam sibi peper-
 cisse, id est, nunquam parca aut remissa manu in
 ipso discruciendo usum fuisse ; illam autem con-
 tentionem continuationemque plagarum prover-
 biali fonna eleganter exprimit, qua significat se
 usque adeo continenter ac vehementer urgeri, ut
 neque respirare liceat, neque levissimum quoque
 naturæ opus obire; quale v. g. sit salivam de-
 glutire, aul sputa jacere : qui videtur maxime
 genuinus ac verus hujus loci sensus.

Mystico per *salivam* quandoquidem ex ore de- s>lln
 defluit infirmitas, dum vero deglutitile, conten-
 tationis graliæque divinæ suavitas designatur :
 atque illius quidem senlenliæ S. Augustinum in
Psalm, xxxni, hujus vero Gregoriuin lib. Vili
Moral, cap. xviu, idoneum auctorem habes. Nec
 immerito saliva cum Dei gratia comparatur :
 sicut enim saliva ex capite in os descendens
 vel sputo projicitur, vel in ventrem demittitur,
 ita quoque Dei gratia, quæ a Christo capite nostro
 in animam derivatur, vel per peccatum quasi
 exspuitur et perit, vel spiritaliter deglutitile, scu
 mentis sinu excipitur, et aniline vigorem suppe-

dital. Quia igitur dum in hac carne peccati vivimus saliva grati® per peccatum facile nobis effluit, jure merito Job dimitti postulat, ut gluliat hanc grati® salivam qua in æternum vivat.

Ven. so. 20. Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum?

QUARE POSUISTI ME CONTRARIUM TIBI, ET FACTUS SI M
Ja cمني MIUMETIPSI GRAVIS? — Esto, inquit, peccaverim, meni»et ut amici objiciunt; tamen quomodo tibi, qui Deus es, satisfaciam? licet enim infinitas de me mentii pœnas sumpseris; tamen a me nunquam satis, w in- quia Deus meus es, habebis, nisi mihi precanti pro tua clementia ignoscas: h®c enim in omni merito et satisfactione interveniat necesse est. Septuaginta vertunt, il i-jî» tî Suri.avjM ~ei- Ç«t;id est sî ecjo peccavi, quid potero facere? quasi nesciat an peccarli; quod ad justitiam Jobi apprime facit. Pro verbis autem illis, o custos hominum, reddunt, i imoTauws; t w v w » t w v iifûnuui, qui scis mentem hominum, q. d. Qui ut perspicax speculator bene nosti corda hominum. Quasi miratur vir sanctus quod Deus illius observet peccata, et non potius slatini solvat; sed unde hoc miratur? plano ex eo quod jam suggererat, dicens: Deaicw- « Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum? » v» homi- hoc es^ peccavi, et peccatum meum pono coram muime coqui custos est hominum, qui apprime novit pœniKn-quid faciant omnes homines; qui debet vel exitium. Ofljc;0 custodis ad omnes homines respicere, ilonimque errores scire: quod si omnes sciuntur peccatores, cur, qui peccatum fateor, non slatini recipio peccati curationem? Ha apud Cyrillum Alexandrinum in *Apolog. ad Thcod.* se explicat Job: « Etenim si fieri potest ut nullo pacto mens humana prævaricclur, inquirat exactissime Judex, obsignet iniquitates; si vero plurimum impingimus omnes, et prorsus inculpabilem esso ipsi soli competit, delictorum oblivionem largiatur iis qui imbecilles esse consueverunt: n ubi enim peccalor dolet, ubi poenitentiam agit, maxime juvat, quod non fuerit in peccando solus, sed potius unus e pluribus exstiterit: peccantium enim multitudinem in pœnitento sæpenumero respexit Deus, ut medelam acceleraret. Quod ergo Jobus ait sic apertius exprimi potest, d. Esto peccator universorum hominum scelestissimus fuissem, pœnam de me adeo acerbam sump-tam hucusque contemplans, clementissime Deus, posses pro tua immensa bonitate angorem lenire meum; et quia sal afflixisti me, et quia profecto perspicis, diris me doloribus torqueri, qui verendum est no me in culpam aliquam precipiten! agant: decet quippe lenitatem tuam sic punire, ut salus peccatorum, qui resipiscere malunt, tuta consistat. Desisto ergo a tot præliis quibus ino adoriris, nemo tam potenter aggrediari: nam te mihi contrarium, aut me tibi ferre non possum; unde subdit:

Ooom-,- Quare posuisti me contrarium tibi? (scilicet do dici-ut hostem ducendo et opponendo tibi, ut fertur Deu» res . effim csj ictniphgahh, in of-

fndtçuûm; S. Gregorius Id explicat de contrariis hominem animi et corporis affectionibus et mutationibus, quibus post lapsum homo miser obnoxius, Deo sibi que contrarius evasit; et talem dicitur *posuisse* Deus, quia peccantem hominem justitia originali privavit, ex qua privatione necessario ista contrarietas nata est, quæ est omnium molestiarum nostrarum causa; unde merito subdit): Et factus sum MiHDU.TiPsi GRAVis: — hic nimirum effectus est et merces contrarietatis adversus Deum. Ex- lor tollat se quantum voluerit pulvis humanus, Dei- f?m que se in omnibus ostendat adversarium, illi acriter repugnet, non Deo, sed sibi gravis erit, ipse gravissimum onus telorum a se jactorum re- w im- portabit: integra enim manet etillæsa Dei gloria inter blasphemantium injurias, inter contumelias et hominum opprobria: post quæ omnia solus peccator sibi, non Dei majestati apparet attulisse nocumentum. Aureum plane dictum est illud S. Augustini lib. I *Conf.* cap. xii, justissimam Numinis providentiam in cælum extollentis: « Jussisti. Domine, et sic est, ut animus omnis inordinatus sua sibi pa na sit » Eleganter quoque Tol- loordi- Icnarius noster in *Specui, vanii, cedes*, cap. hi, sect. 1, in prima Prosa Esegesi, quam sibimetipsi animus humanus gravis sit ostendit dicens: Theatrum hujus universitatis, si placet, ante oculos constitue, hominesque pugnantibus inter se studiis, nec semper iisdem distractos intueri: invenes alios fastidio sui languentes ad nova suspirare solatia; alios ad speciosam professionem alligatos, et sub ingenii titulo laborantes, hoc agere, ut jugum excutiant et sibi vacent; alios assidua mutatione propositi fluctuantes, ut vidua* niuliercul® ad defunctos solent maritos, ad id suspirare quod reliquerunt. Adjice illos, qui, ut ait Seneca *De Tranq. animi* cap. ii, non aliter quam quibus difficilis est somnus, versant se in omnem partem, donec lassitudine quietem invenient, statum vil® subinde formando; in eo- que novissime manent, in quo illos non mutandi odium, sed senectus ad novandum pigra deprehendit. Adjice etiam illos, quos animi, votorum exitum non invenientis, misera torquet jactatio, dum nec cupiditatibus suis imperaro, nec obsequi possunt; unde paulatim languens obrepit cunctatio vit® parum so explicantis, et inter destituta vota torpentis animi situs. Alios deprehendas perpetuis amicorum offensionibus et conciliationibus alternantes, et modo eos odisse quos arctissimo sibi devinxerant, modo eorum, quos abdicarunt, desiderio contabescere: sic Alexander, ut lib. AIII Curtius testatur, modo in Clitum sibi charissimum excandescens inter epulas eumdem confodit; modo ejus desiderium non ferens ipse mori voluit: sic Andronicus imperator, Niccta testo, quos heri complexus intimorum consiliorum consortes habuerat, mox in eosdem atrocissime sæviebat: quinimo videre eral eumdem uno dio (quod de Navarcho Xerxis mc-

morite proditum est) ab illo laudari et conviciis proscindi, coronari et securi percutí.
Pinos- Sed plerosque hominum sui torquet impa-
-fienlña> el nusquam residentis animi volutatio :
terjnet ri vitam laboresque suos reipublic® consecra-
icifito nint, se sibi ereptos esse conqueruntur, ad otium
adspirant, et cum Augusto aliquando se victuros
sperant; simul atque tamen odio infelicitatis ope-
rosae ad otium profugerunt, o qu® tormenta pa-
rietibus suis imputant, dum animus ad civilia
erectus, el agendi cupidus, in sua solitudine con-
tabescit ! iidem, si cum adversa fortuna conflic-
tantur, quibus non lamentis infelicitatem suam
deplorant! quas non tragoedias excitant! si ta-
men fortuna novercam exuerit, et blandior arri-
dere perrexerit; non minus felicitatis su® fastidio
suspirant, quam ante calamitatis impatientia tor-
quebantur. Quid, quod nec delici®, nec volup-
tates semper placent? et nonnunquam ipsa de-
lectatione suavius irritantia delectant? ut ulcera
quædam, ait Seneca *De Tranq. animi* cap. n, no-
cituras manus appetunt, et foedam corporum
scabiem delectat quidquid exasperat ; non aliter
dixerim his mentibus, in quas cupiditates velut
mala ulcera eruperunt, laborem et vexationem
esse voluptati; et quemadmodum Achilles ille
homericus Patrocli funere mæslus modo pronus
jacet, modo supinus, modo in latus incumbit,
modo sc in pedes erigit : ita proprium est ægricri-
tis onimi nihil diu pati, et mutationibus ut re-
mediis uti. Hinc vag® peregrinationes modo por-
amœna Campani® littore, modo per horridos
Bruttiorum saltus, et post ruris solitudinem ur-
banus iterum plausus, et raucum fori murmur
arridet, el humano sanguine pinguis arena et
spectacula spectaculis mutantur.

Iloc se quisque modo semper fugit,

ait Lucretius. Sed quid prodest, si non etiam ef-
fugit? sequitur ipse se, el urget gravissimus co-
mes, nec sui nec ullius rei diutius patiens, donec
tandem fastidio incipit esse vita, et ipse mundus,
et subit illud t ibidaruin deliciarum : « Quous-
que eadem? » ita Tollcnarius noster. E quibus
manifeste patet quam vere animus inordinatus
sit sibimetipsi semper gravis. Cæterum pro ver-
bis istis: a Factus sum miliinclipsi gravis, Sep-
tuaginta reddunt, iio.l *Si* i-t sci çepriev, *sum autem*
super te onus : alii vero çs?ruw«, *onerusus*, moles-
tus; S. Augustinus, *ut esset tibi oneri*, quo allu-
ditur ad importunos precatores, qui auribus
principum aut judicum perstrepunt adacti neces-
sitate, qualem in sc Jobus agnoscit, ac si dice-
ret : Remitte jam prenam, no tibi vocibus et
clamoribus obstrepam moleslusvo fiam. More
hominum loquitur, at pro affectu significanter
ac suaviter.

Ven.ii. 21. Cea non tollis peccatum meum, et quake
NON ALFLKS INIQUITATEM MEAM? ECCE NUNC LN PUL-

VERE DORMIAM, ETSI MANS ME QUJF.SIERIS NON SUB-
SISTAM, — *q. d.* Cur tardas remittere mihi pec- Job Br
cala mea? id est supplicia qu® pro peccatis ir- *el «I*
rogari solent : hoc est enim *tollere et auferre*¹
peccatum et iniquitatem, ejus pœnain remittere, bentio.
rive illam condonare; inde ducta locutione, quod ***
munera antiquitus apud Hebræos, qu® divino
cultui offerebantur, simul tollebantur et eleva-
bantur; undo *tollere* est condonare, et similiter
auferre, quando cum peccalo conjungitur. For-
tassis etiam in sacro sermone sic placuit Deo
peccati condonationem appellare, quod non ali-
ter peccata remittantur, nisi quatenus a Dei Filio
tolluntur, quasi onus scilicet, quod a nobis nos-
Irisque cervicibus depellitur, et cui ipse succedit
humerosque supponit de quo *Isai.* l ui, 4 : *a Vere*
languores nostrosipse tulit, el dolores nostros ipse
portavit. » Rogat itaque hoc loco **Job**, no Deus
veniam diutius ditTerat, *q. d.* Profecto si amplius
differs remissionem, jam non me invenies super
terram : morti enim jam proximum me prospic-
cio. Non aliter expostulare posset, si illi remissio
ex justitia deberetur. Quod expendens D. Cyril-
lus Alexandrinus in *Apolog. ad Thcod.* sic ait :
« Dicit ad hoc quisquam. Quid igitur, o genero-
sissime athletarum, criminisne loco Deo impin-
gis, quod ejus qui deliquit non miseretur? cul-
pasne legislatorem, quod peccatorum meminit?
Etiam, inquit : qui enim misereri consuevit nec
vulgarem ex eo gloriam habet; ob quam cau-
sam, cum talis sit, non et mei rationem habet? »
ubi enim Deus, ex eo quod miseretur el parcit,
ingentem sibi gloriam venatur, id juris acqui-
runt in cum rei ipsi, quo cum Deo de venia ex-
postulent, et quasi ipsum judicio sistant. Hoc Glori»
etiam alio exemplo declaro. Si celebris medicus
aliquis adventasset, ad quem accersendum infir-
mus morti vicinus famulum misisset suum; quo
tardante, haudquaquam mirandum foret, si in-
firmus secundo ad eum famulum destinaret di-
cens : Ut quid mores nectis? nam si venire dis-
tuleris, jam non subsistam; et insignem artis
ostentami® occasionem amittes, qua famam tuam
reddere poteras celebriorem : quod si salutis
intersit me®, at non minus glori® ac fam® tu®,
ul me sanes. Eodem modo Job ait : « Usquequo
non parcis mihi,» Domine? nonne tu medicus es c>rdU
animarum nostrarum, el magni medici nomine
gnides? Quomodo igitur, Domine, tam illustrem r,', ho.
misericordi® tu® declorami® occasionem elabi uor»ic»
permittis, cujus famam mirifice allectas? quod
si remedium mihi utile sil; at libi ad nominis
gloriam ac celebritatem conducit. Unde magnam
spem concipere debemus divin® erga nos pie-
tatis ac remissionis peccatorum : cum enim ve-
niam u Deo postulamus, id ab eo petimus,
quod illi non solum gratissimum, verum etiam
quam maxime honorificum est nobis conce-
dere ; unde licet nos indigni venia sumus, digna
tamen est misericordia ejus, dignum nomen ejus,

cligna gloria ejus, propter quam misereatur nostri.

Err.E nunc in pulvere dormiam, — ꝑꝫ est, in terram revertar, el mano deprehendar mortuus, Sm tii- q. d. Accelera igilur priusquam moriar. Fatetur s« qT/juJi-j,nin Pl,lvc* reddi, et nihilominus sollicitatur aum Dei <ꝫ' inquisitione divina dum ait : u Si mane me tuto- qnjcsieris (hoc est, si matutinus veneris ad meorum operum inquisitionem, ad rationem vite expostulandam) « non subsistam; » to giudice causa cadam, nihil inveniam, quo me in judicio fulciam. Cur hoc dicat lcclis>imus vir? sane sic universi electi alliciuntur voce judicis, ul nihil in se videant, quo ejus sententiam fugiant; quod pulchre S. Gregorius lib. Mil *Moral.* cap. xxi, exponit : oQuanlalibet enim justitia polleant, nequaquam sibi ad innocentiam vel electi sufficiunt, si in judicio districte requirantur; sed hoc nunc ad solatium sum ereptionis inveniunt, quod nequaquam se posse sufficere humiliter sciunt. » Quid ni igilur ante Dei tribunal non arescant timore homines terreni, quando et ccelestes virtutes, hoc est sanctissimi viri, movebuntur, et cavebunt sibi? sane in Dei judicio districto nullus homo, etsi sanctissimus, non metuet, et sibi cavebit. Pulchre D. Ctesarius Arclatensis in parabolam decem virginum dicit : n Tantus terror et tanta exinanitio erit in die judicii, ut etiam illi, qui oleum misericordia! se inlcclliguat abundantius preparasse, metuant, necis possit ad omnia peccata redimenda sufficere. » Quævis superabundantia apparebit inopia; nomo tot meritorum cumulos repositos habebit, qui dum ad tribunal (liristi accedat, non dubitet an salis sibi provide-rit. Quis plura congeffit misericordiae opera quam Job? is oculus fuit creco, pes claudio, etc., J XXIX, l.º, et tamen posita divina inquisitione non subsistit : « quia non justificabitur in conspectu Dei omnis vivens, « *Psahn.* cxlii, 2.

Cririui- Tropologice hæc de peccati onere levando g-
““““ minata petitio congruit pie animæ iniquitatis
onu». grave jugum detestanti, et ad suave Christi jugum adflpiranti. Imm ine profecto pondus peccatum est, quod mentem humi affigat potenthsiincque deprimat, nec attolli ad sublimia vel unanda vel cogitanda patiatur. Quod propterea David appellat *Psahn.* xxxvn, fi, *onus grave*, S. Chrysostomus liomil. l *De Pœnit.* e-prícv íujoMraxr.v, sar< inam portatu difficilem; S. Augustinus in *Psahn.* xxxtx, *molem*; Isaías cap. lvi, (i, *fasciculos deprimentes*; Jeremías *Thren.* i, 11, *jugum iniquitatum* collum opprimens; Zacharias cap. v, 7, *talentum plumbi*, quo impietas ad inferos deprimatur. Quisquis ergo

tam gravi onere gravatur invocet Agnum Dei « qui tollit peccatum mundi, » *Joan.* i, 29, et ad eum contrito corde cum Jobo exclamet : « Cur non tollis peccatum meam? cur non aufers iniquitatem meam? » qui omnes laborantes et oneratos invitas, ul illos reficias, intolerabile peccati pondus cum suavissimo Christi jugo commutans, *Mitili.* xi, 28 : nam sine aliquo onere in hoc mundo vivi non potest, quia pondus nostrum amor noster, illo ferimur quocumque ferimur; ut pulchre S. Augustinus in suis confessionibus ait : quare ne durissimo iniquitatis pondere ad inferos deprimamur, suavi jugo Christi nos submittamur necesse est; uti eleganter S. Bernardus *Epist.* 11, hunc Jobi versiculum expendens, el cum præcedentibus componens, sic ex aliis Scriptura- locis illustrat : *Infelix ego homo, quis me haberabit de corpore mortis hujus? Worn.* vu, 24, quo utique sic premor, ut *nisi quia Pominus adjuvit me, jwulo minus in inferno habitasset anima mea*, Psalm. xciii, 17, sub hoc onere gravatus gemebat, qui dicebat *Job* vu, 20 : *Quare me posuisti contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis?* ubi dixit, *factus sum mihimetipsi gratis*, ostendit quod lex ipse sibi esset, nec al us hoc quam ipse sibi fecisset Quod autem Deo loquens pneinisil : *Posuisti me contrarium tibi*, Dei sc tamen non effugisse legem indicavit. Hoc quippe ad ælernam justamque legem Dei pertinuit, ut qui a Deo noluit suaviter regi, pci militer a seipso regeretur ; quique sponte jugum suave et onus leve charitatis abjecit, propri® voluntatis onus importabile pateretur invitus. Miro itaque modo ælerna lex fugitivum suum et posuit sibi contrarium, cl retinuit subjectum, dum videlicet nec justitias pro meritis legem evasisit, nec tamen cum Deo in sua luce, in sua requie, in sua gloria remansit, subjectus potestati, cl submotus felicitati. Domine Deus meus, a cur hou *tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitahm ineam?* ut abjecta gravi sarcina propri® voluntatis sub levi onere charitatis respirem, nec jam servili timore coercer, nec mercenaria cupiditate illiciar, sed agir spiritu luo, spiritu libeilat, quo aguntur lili Dei, qui teslimon um IUwutu reddat spiritui meo, quod ego sum unus ex liliis, dum eadem lex mihi fuerit qua' el tibi, et sicut tu es, ita et ipse sim in hoc mundo. » Ita S. Bernardus tract. *De Dilig. Deo*, paulo ante tinem, cupiens abjecto onere proprii' voluntatis leve subire pondus duritatis. I nunc, et nega liberam esse liliorum Det servitutem, servam impiorum liberi item.

CAPUT OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Baldad Jobum arguit loquacitatis, contenditque Jobi liberos justo Dei judicio ob sua sedera deletos ; spondens nihilominus Deum ipsi propitium fore, et domus ruinas instauraturum, si ex animo illum coluerit. Quam porro caduca et instabilis sil hypocrita; domus, scirpi d aranearum tela: similitudine declarat. El sicut simplicibus et rectis prospera pollicetur, ita hypocritis et iniquis adversa comminatur.

1. Respondens autem Baldad Subites, dixit : 2. Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui? 3. Numquid Deus supplantat judicium? aut Omnipotens subvertit quod justum est? 4. Eliam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis suæ : 5. Tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, et Omnipotentem fueris deprecatus : 6. Si mundus et rectus incesseris, statini evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum justitiæ luæ : 7. In tantum, ul si priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis. 8. Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam : 9. (Hesterni quippe sumus, et ignoramus quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram.) 10. Et ipsi docebunt te : loquenlur tibi, el de corde suo proferent eloquia. 11. Numquid virore potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aqua? 12. Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit : 13. Sic viæ omnium qui obliviscuntur Deum, et spes hypocrita! peribit : 14. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia ejus. 15. Innitetur super domum suam, et non stabit : fulciet eam, et non consurget : 16. Ilumeclus videtur antequam veniat sol, et in ortu suo germen ejus egredietur. 17. Super acervum petrarum radices ejus densabuntur, et inter lapides commorabitur. 18. Si absorbuerit cum de loco suo, negabit eum, et dicet : Non novi te. 19. Hæc est enim lælitia viæ ejus, ut rursum de terra alii germinentur. 20. Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis : 21. Donec impleatur risu os tuum, et labia tua jubilo. 22. Qui oderunt te, induentur confusione : et tabernaculum impiorum non subsistet.

Ver». I 1 Ct 2. ReSPOXDEXS ALTEM BALDAD SURITES DIXIT :
tli' USQUEQUO LOQUERIS TALIA, ET SPIRITUS MULTIPLEX
Oimid sermones oris tui? — Baldad, dignitate inter
iQ quo amicos secundus, non uli Eliphaz urbana qua-
Jobom piam prafalione, sed ex abrupto verbis indigna-
j .irate tionem plenis utens : Usquequo, inquit, verba hæc
c' ' ventosa et vana, et clamosas voces et sonitus
' multitudinem innumeros, a sana tamen et religiosa
' mente vacuos effuties? ita nimirum Baldad ar-
cano sermonis Jobi sensu minime intellecto ni-
mis temere de illo judicabat, ipsemet in illud vi-
tium gravissime impingens, quod in innocente
Jobo reprehendebat, ut illud Apostoli Rom. n, l
optime in ipsum quadret : « Propter quod inex-
cusabilis es, o homo, qui judicas : in quo enim
judicas alterum teipsum condemnas : eadem enim
agis quæ judicas : n quippe qui appellas Jobum
in loquendo audacem et superbum, loquacem et
vaniloquum; talis ipsemetesse convinceris, dum
Spi' ni falsa Ma de Jobo dicis. Illud autem spiritus mul-
i' i tiplei ex omnium sententia significat verba ven-
s' l u c tosa, sonantia sino sensu, qualia proferri solent

ab hominibus clamosis et loquacibus, in quibus
videas « verborum quidem flumen , sed mentis
guttam : » quod festive Theocritus aiebat de Ana-
ximenis oratione, loquacis hominis et inconside-
rati. Septuaginta reddunt, ————— icü rri-
yirif «v, spiritus multiloquus oris tui; Thecodotion
-aT'J, gravissimus; Chaldaeus, sicut ventus mag-
nus; Pagninus, spiritus fortis; Tigurina, verba oris
tui sonabunt pertinaciam. S. Hieronymus indicat
significari a Baldado, non esse sobrium aut san-
mentis Jobum, sed a furioso et vesano spiritu
abreptum, illa verba, quæ duobus capitibus
præcedentibus protulerat, tanquam vanos sino
mente sonos fuisse loculum. Sed nil mirum est
Baldadura tam inique de Jobi verbis sane sanc-
tissimis sensisse, cum arcanum eorum sensum
minime perciperet, atque ipsemet diaboli fascino
impediretur, ne veritatem iis contentam intelli-
gere ullo modo posset; unde factum, ut in si-
nistram semper illa partem acciperet, et in con-
trarium sensum detorqueret.

Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. Vili tpjww

pirli *Moral*, cap. xxn : « Injustis, inquit, semper gra-
 ti ' Ū v*asi, n l verba justorum, et quæ ad ædificationem
 uiç>? prolata audiunt, hæc quasi superimpositum pon-
 dus ferunt, quod de se aperte Baldad Subites in-
 dicat dicens : *Usquequo loqueris talia?* qui enim
 usquequo dicit, quia ædificationis verba jam
 portare non possit ostendit. Sed cum corrigi ini-
 qui despiciunt, bene prolata criminantur. Undo
 et protinus subjungit : *Et spiritus multiplex sermo-
 nis oris tui.* Cum multiplicitas in sermone repre-
 henditur, esse procul dubio intelligentite gravitas
 in sensu denegatur : qui enim multiplicitem
 sermonis ori tribuit, profecto cordis inopiam re-
 prehendit. » In quibus Baldadi verbis h lud obs-
 cure S. Doctor pharisaicum quid notat, quod
 tam libere doctorem suum dijudicet, carpat at-
 que proscindat : solent quippe pharisæi non dis-
 cidi » « t condi studio audire, sed contradicendi; non ut
 ali quid salutis acquirant, sed ut ali quid calum-
 niæ invehant. Quo vitio etiamnum plurimi labo-
 rant' (IU* an*ni° plane pharisaico conciones fre-
 quentant, non ut ali quid audiant, unde profi-
 ciant; sed ut ali quid habeant quod calumniantur;
 et si quid forte concionatori minus illis gratum
 exciderit, cum risu excipiant, sinistre interpre-
 tentur, et alio detorqueant; et tunc quidem libe-
 rius, si quem defectum cornu carpserit. In quo
 araneis haud absimiles videntur, quæ ex iisdem
 floribus, e quibus apes dulcissima mella legunt,
 noxia venena referunt.

Eamdem rem Auctor *Operis imperf.* homil. 38
 in *Ma'th.* alio exemplo illustrat, verbum Dei
 cum stomacho componens : sicut enim alimen-
 tum, cum sit unum et simplicissimum, tot in-
 formis, colores et virtutes, quot sunt diversa
 membra corporis, in quibus recipitur : non aliter
 Dei verbum, cum sit unum et simplicissimum,
 tot diversos effectus sortitur, quot sunt audito-
 res, qui illud excipiunt. Ipse nobis Auctor rem
 totam suis verbis aperiat, quæ sic habent : « Et
 sicut stomacho subministrato unumquodque
 membrum suscipit nutrimentum, et convertit ip-
 sum in se secundum ipsam suam naturam, ut
 puta, quod suscipit jecur lotum et sanguis; quod
 autem suscipit fel bilis efficitur lotum; quod au-
 tem ascendit in pulmonem, phlegma fit; quod
 autem in mamillas lotum efficitur lac : sic in Ec-
 lesia sacerdotibus loquentibus verbum omnes
 suscipiunt; unusquisque autem convertit illud
 secundum proprium cor, ita ut unum quidem
 verbum in cordibus rectis procedat ad vitam;
 in cordibus autem perversis suscitatur ad iracun-
 diam quasi bilis; in aliis autem operatur dilec-
 tionem dulcissimam quasi lac; in aliis vero odium
 quasi phlegma nocivum et expuendum : » sic
 ille. E quibus jam facile erit cuilibet cognoscere
 qualem Dei verbum Jobi ore prolatum in Bal-
 dadi et sociorum cordibus effectum habuerit,
 cum tam acerbis in ipsum regerant reprehensio-
 nes, ne dicam scommata despuant. « Cæterum

(ut argute ad hunc eundem versum idem S. Gre-
 gorius observavit) pravi cum recta reprehen-
 dunt, ne ipsi quæ justa sunt nescire videantur,
 nota omnibus bona, quæ audiendo didicerunt,
 quasi incognita proferunt; unde et Baldad pro-
 tinus adjungit : n

3. Numquid Deus supplantat judicium? aut Om-
 nipotens subvertit quod justum est? — Verum
 hæc B. Job nec loqueas negaverat, nec reticens
 ignorabat, qui in superioribus duobus capitibus
 Eliphazi sententiam, dicentis adversitates in hoc
 mundo non nisi pro peccatis hominum immitti, et
 si peccatores a Deo flagellati converterentur, illos
 etiam in hac vita ad pristinum prosperitatis sta-
 tum esse reducendos, doctissime simul ac soli-
 disime refutaverat ostendens pœnas peccato-
 rum et justitiæ premium non in hac, sed in fu-
 tura vita esse a Deo exspectanda; sed Baldad,
 qui vel futuram viam nesciebat, vel saltem nul-
 lam ejus habebat rationem, sic Jobi verba in-
 terpellat, ac si dixisset Deum ab olulo peccata
 non punire, nec benefacta remunerari; quod si-
 dubio divinæ justitiæ adversaretur, cui proinde
 Baldad opponit dicens : « Numquid Deus sup-
 plantat judicium? aut Omnipotens subvertit quod
 justum est? » inferendo scilicet hoc ex Jobi ver-
 bis sequi, si Deus in hoc mundo aliquos peccati
 expertes affligeret, aut ultra delicti meritum pœ-
 nis temporalibus puniret, vel a peccato resilien-
 tibus et ad cum reversis bona pristina non red-
 deret.

Cæterum cum justitia duplici ut plurimum ra-
 tione ac via corrumpi soleat, scilicet vel per aslu-
 tiam alicujus sapientis, aut per violentiam alicujus com-
 potentis; Deus autem simul et perfecta sapientia et
 omnipotentia prorsus infinita pnedilus sit; haud-
 quaquam, ut D. Thomas ad hunc locum annotat,
 per sapientiam (quæ hic Dei nomine intelligitur)
 quasi astute agens supplantat judicium; nec per
 omnipotentiam quasi violenter opprimens sub-
 vertit quod justum est : quin potius (ut pulchro
 S. Dionysius, lib. De Div. Affectionum, cap. viii, docet)
 a universa ordinat et determinat, omniaque ab
 omnium mixtione et confusione libera servans ei
 cuique convenientia rebus omnibus tribuit, prout
 cujusque congruit dignitati : nam quamobrem no-
 men hoc *justitia* nequaquam simplici ratione,
 sed (quadrupliciter omnino a theologis de Deo
 predicatur; primo, quidem causaliter, in quan-
 tum Deus fons est et causa omnis justitiæ : quo-
 niam omnis justitia, rectitudo et sanctitas tam angelorum
 quam hominum ab ipso est, tanquam
 tenuis quædam adumbratio justitiæ illius infinite
 perfectæ, et infinito supra omnem justitiam crea-
 tam elevatæ. *Secundo* formaliter, quia cum supre-
 ma justitia consistat in amore Dei (per hunc enim
 diligimur supremo modo conformes legi æternæ) et
 Deus ipse sit sublimissimus et plenissimus
 amor sui, necesse est ipsum esse formalem justi-
 tiam, sublimissimam et plenissimam, infinite per-

dad, non peccaverint asserit D. Chrysoslomus tom. I *Horn.* I *Dc Job*; el palet ex iis quæ superius ad cap. i, vers. 2 el 4 annotavimus.

Vrrf. 5 5 et G. Tu tamen si diluculo consurrexeris AD Deum, et Omnipotentem fueris deprecati* : SI MUNDUS ET RECTUS INCESSERIS, STATIM EVIGILABIT AD TE, ET PACATUM REDDET HABITACULUM JUSTITIA TU.E.

Hindi — His verbis Baldad Dei facilitatimi proponit, 'ç• m4 cxcilaliluc Johum, ut resipiscens assuescat primo c ibur- mane preces castas fundere atque innoxie vivere; valúa. Deum nimirum hoc modo placatum iri, et amplam domum juslitix cultu fortunatam restituendam, nullis perturbationibus obnoxiam. Hinc discant omnes religionis studiosi mane simul ac evigilaverint quam celerrime ad Deum confugere, atque ad illum mentem suam attollere : de justo enim eximia est illa commendatio Ecc/i. xxxix,G, quod « cor suum tradit ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum:» ita Salomon laude et prædicatione illum prosequitur, qui ad sapientiam, Snp. vi, 15, a de luce vigilaverit :» in Græco est *qui manicavcrit*, qui summo mane, prima luce, subito a somno aciem mentis et promptam animi voluntatem ad parentem suum Deum adjecerit. Certe illud est piorum omnium, diluculo consurgere ad Deum; de qua consuetudine est idoneus testis, et omni exceptione major, divino afflatu pangens odas suas David *Psalm.* ENTI, I : « Deus Deus meus, ad te de luce vigilo : » sciebat enim quietis solutionem et primum illud diei auspicium magni esse momenti ad felicem rerum omnium cursum, quæ deinde consequently, ut dixisse mihi belle et perite videatur Hesiodus, «auroram operis tertiam sorliri partem;» quasi plurimum jam in negotiis processisse putandus sil qui bene inceperit. Debent igitur Christiani omnes statini atque evigilant mentem attollère ad potenlissimum rerum omnium Dominum adorandum, a quo nobis vita, spiritus, salus, omnia, et singulari demissione se suaque illius sanctissimæ et augustas voluntati subjicere. Nihil enim est convenientius et rationi magis consentaneum, quam ut creatura in suum artificem, radius in solem, stilla in oceanum, effectus in causam feratur, et non prius lux solis aut hiccrnm oculos quam lumen piædevotionis mentem illustret. Illud adeo vi natura? cognitum fuit, ut profani etiam auctores faciendum esse monuerint; unde est aureum præceptum Hesiodi in operibus, « venerandum esse Numen. »

Sbtioi
tom do
Dem
ttoran-
d.< est.

'Il |mv St 'ctmîr;., xat çraw çxsç Dfy:
El qu.uidu cubitum ieris, cl quin lo sicra lux venerit;

quem versum profani quidem poche, sed vera tamen divinitus canentis, vclut consecrat in opere suo variegato Clemens Alexandrinus lib. II „ Strom.; fuit enim illa communis ethnicorum opid. J ma-aio, mane deos esse placabiles, et maximo in uplaca-tribuendo benignos, et proinde adhibita mo-

dolatione illos voluti excitabant a somno et bruci?® quiete, ut prompte ad sua dona largienda etdiceVant* bene faciendum accurrerent : quam in rem solemnes excitationes habuerunt, ut vespere dormitiones sive auspicabile* salutationes; quibus eodem venerabantur deos et propitios habere connitebantur. Meminit ejus moris Arnobius lib. XII Coni. Geni. : « Quid sibi volunt, inquit, excitationes illæ quas canitis matutini, collatis ad tibiam vocibus ? obdormiscunt enim superi remeare ut ad vigilias debeant. Quid dormitiones illæ, quibus bene ut valeant auspicabili salutatione mandatis? » Sed in schola Christi nos monemur Deum optimum maximum habere oculum, ut Isidoras Pelusiota lib. IV £púl. 47, nominat àx.ù;xr.T;'», non connirenlem , nunquam indormientem rebus nostris ; neque opus adhibere illas veterum auspicabiles excitationes , cum ille prævenlat omnes potius incredibili genere benevolentis, nosque excitet, ut in ejus sinum confugì imus. Animadvertunt enim S. Patres divini eam amoris magnitudinem in hominibus excitandis, quod slatim ut elucet rationis vis in pueris donum quoddam mirandum impertit, quo icta mens et voluntas ut a magnete potentissimo in bonum rapiatur. Id donum S. Diadochus cap. ia vii, vocat *theologia clumsma et fatum matutinum gratia Dei*; Ecclesiastici auctor cap. xxiv, 41, *antelaranum* illuminatum omnibus; magnus Apostolus Rom. i, 19, *notum bei* in omnibus manifestum ; regius Vates Psebzu iv, 7, *lumen vultus Dn.* Hoc idem milii facere quotidie videtur idem bonus omnium parens Deus, ut mane subito atque animus somno solutus est foetum illum matutinum inspirel, et ni stulto ac scelerate prohibeamus, dulciter illuminet, ad diei curriculum pie et Christiane inchoandum. Id ipsum Baldad hic non obscure insinuat cum subdit :

SI MUNDUS ET RECTUS INCESSERIS, STATIM EVIGILABIT ad te. — Ibi notandum, quod licet, ut paulo ante dicebamus, nihil a beata et felicissima mente sit alienum magis et remotum quam iners otium, quam languor , quam inutilis somni abjectio (-emper enim agit et molitur quidpiam illa Numinis benefica providentia omnium moderatrix el custos, qusque omnem universitatem cura et præsidio suo complexa est); in arcanis tamen theologia? s\ mbolis divino Numini non sine mysterio sacrum quemdam somnum el ex eo evigilationem attribui, de quibus pulchre S. Dionysius mystagogus sublimissimus epist. 9 *ad Caium*, ait, Οτὸν jt ο tînt r: i'T.sraivv reû Oîcj, xxî xjuiv wvt ît cv ç.G Twv t x* dtateu tt; T-X1J1f2; t4 auTT^ix; *divinum quidem somnum esse id quod in Deo arcanum est, et incommunicabile rebus iis quæ providentia gubernantur; evigilationem vero esse ipsius providentice at-tvntioncm circa cos qui disciplina vel salutis indigisunt.* Somnum itaque Deo tribuit ut sibi ipsi vacat, se contemplatur ipsum, seipso perfruitur :

D*ni
nom-
çnia
d'.'HDit.
>p«
pfeu»
ç*^4
kaU'
“

Cu,t

Drototu-
QUL el

sub hac quippe ratione concipitur a nobis se supra res universas attollens, seque intra se velut condens aut colligens quadam soporis similitudine. At evigilationem eidem adseribit, ut res creatas administrat, omnia perlustrans, omnia fortiter suaviterque disponens; quod sane discrimen luculenter expressit David in hæc verba *Psalm.* xliiii, 2Í: « Exsurge, quare obdormis, Domine? » etc.; postulabat nimirum opem et auxilium, rerumque suarum defensionem et promotionem, ad quam cupit Deum exsurgere somnove solvi, ac si obdormiret dum nos nobis derelinquit, dum, velut sibi duntaxat intentus, minime aliis favet. Sensus ergo Baldadi est, *q. d.* Ne cadas animo, mi Job, quod te Deus justus abjecerit, et tanquam dormiens te nihil curare videatur: reppendit nempe tibi quod tuum est, pro crimine pœnam; attamen bono animo esto, non enim tecum adeo acerbè ac cum liberis tuis agere decrevit; illos videlicet in æslu peccati corripuit, tibi vero, ut cernis, vite tempus induisit, si forte Bildid ad meliorem mentem revertaris. Agcdum igitur r^ntit culpam celeriter deprecare, et horis matutinis ikam precibus aptissimæ sunt, Dei clementiam cunni» implora, experimentoque disces Omnipotentem cmnn facjie exorari, et velut ad opem luam expergisci, pruii<'J' reddereque tibi prostrato domum pace ac justitia prosperandam. Sane si Baldad hoc de culpæ remissione, ac divines graliæ amiciliæve reparatione dixisset, non omnino aberrasse!: catholicum enim assertum est *Zach.* i, 3: « Convertimini ad me (scilicet per gratiam excitantem, qua homo prævenitur) et ego convertar ad vos. » At non debuit Baldad amissre prosperitatis temporalis restitutionem cum conversione ad Deum universe conciliare, atque huic illam infallibiliter attribuire: etsi enim ea instauratio interdum contingat, verumtamen neque semper neque tunc sane ex pacto, sed ex miseratione divina provenit. At Baldadi verborum sensum audiamus, Jobo, si resipuerit, prospera cuncta pollicentis.

Vcd.7. 7. JN TAXTUM, ut si priora tua fuerint parva, Bilcbd FT NOTISSIMA tua multiplicentur NIMIS, — *q. d.* jo"o l-on8c aliter tibi accidet, o Jobe, si offensum ikon propter peccata tua Deum orando et poenitendo placaveris, qui non tantum domus tuæ instaurriorituil)il ru*nas> sed etiam omnibus cumulabit bonis iwjora. inulto quam antea luculentius, si illam jtro comuni scelerum diversorio justitiæ domicilium et pietatis reddideris. Eodem modo Nathan ex oraculo correpturus Davidem, postquam Dei nomine beneficia amplissima ei collata recensuit, subjecit verba hæcllRcg.xu,8: « Et si parva sunt i-ta, adjiciam tibi multo majora. » Atque in hunc quoque modum Baldad Jobum adhortatur ut poenitentiam agat, qua speret statum fortunatissimum: Elingi Deum quippe adeo liberalem, et in cos qui ad {<zun- *Psum confugiunt misericordem esse, ut nullum v» lite- benefici@ modum præiigat; speret proinde r*hu>. Dona, non tantum qualia ipso amisit, certe ma-

xima; sed si ea parva videantur, multo ampliora, quæ largitori tanto facile congruant. Hæc sane Baldadi doctrina in arcano sermone divini liberr.ditali mirifice consonat: David nimirum, S. Petrus et alii minime pauci, quos errati pœniluil, auctiore post lapsum quam antea gratia divinitus cumulati sunt. Septuaginta vertunt, fcreu '5» ri ui> zfÛTa «cu ĭXíqi, ri *St ia-jaxi* áaiOr.TX, et *erunt priora quidem tua paura, novissima vero tua inenarrabilia*: quæ certe verba ultimæ sortis exuberantiam aperte demonstrant. Cælcrui licet id Ncoi/n-aliquando etiam in hac vita quoad temporalia » bona viris sanctis contingat, ut H. Jobo et Joscpho, semper tamen eventurum non est viro bono pio sperandum; sed in futura vita rationes et spes suas repositas habere debet: nam hujus vitæ ni bona non debentur bonis viris, siquidem pro ponía præinio suorum oOlciorem non sunt eis a Deo luUl“L proposita; sed ea tantum qua; in futura æterna vita speramus. Quæ quidem toleranter crucem ferentes, el Christum caput nostrum imitantes, a Deo merebimur. Nec etiam hujus vitæ incommoda et detrimenta pro pomis sunt a Deo sceleratis hominibus instituta, sed ea tormenta, quæ in futuro sæculo cos manent.

Tropologice docemur tam in bonis quam in pJrn malis parva minime parvi ducere, ut quæ sue-D ° recessu temporî^ multiplicentur et augentur in im-Ticl,0|“ mensum; in bonis profecto modica initia despicienda non sunt, quæ palliatili) in magnam abundantiam excrescunt, quod significat illa sententia Baldadi Jobum ad justitiam adhorlantis: « In tantum, ut si priora tua fuerint parva, et novis* s ma tua multiplicentur nimis. » Deus, inquit, ob justiliæ opera mentem luam placatam reddet, et modica virtutum semina ita multiplicabit, ut ex incipiente perfectus et ex paupere dives fias. Et scriptum est *Zach.* iv, 10: « Quis despexit dies parvos, » *q. d.* Nemo debet divitiarum tenuitatem aspernari, quia paucis bonis asservatis bonorum abundantia superveniet: ita vicissim nec sunt malorum initia contemnenda, quia ex initio mali ad malum progredimur, et ex modico malo ad magnum malum currimus, el ex illo ad cordis duritiam festinamus. Proverbium est non liominis, sed Dei *Jiccli.* xix, 1: « Qui spernit modica paulalim decidit: » nam, ut pulchro S. Gregorius lib. X *Moral.* cap. ix, « si curare parva negligimus, insensibiliter seducti audenter etiam majora perpetramus; » el alio loco *Pastor.*: « Qui peccata minima flere ac devitare negligit, a statu justiliæ non quidem repente, sed partibus totus cadit. » Modica itaque tenenda sunt, ne post parum relictum reliqua abeant, el nos pauperes vacuosque dimittant.

8. Interroga enim generationem pristinam, et Vrn ». diligenter investiga patrum memoriam. — Ex praxi BilJU et veterum traditione probat id quod dixit, om-p(0T0?t nía Jobo prospere eventura, si ad Deum toto q0itv corde convertatur illumque deprecetur. Bccogita ua.

quæso, inquit, et mento revolve generationes
 procedentes, el per annos eorum, qui nos imme-
 diate præcesserunt, discurre; deinde ad illorum
 patres proavosque meditando conscende, et vi-
 debis Ileum sinuli semper modo el ordine, nun-
 quam suam agendi seriem formamve perverten-
 do, processisse : quæ talis est, ut iis qui ad eum
 convertuntur, cumque deprecantur, auxilium
 suum impertiatur; et si aliquando in ruinam cor-
 ruerint eos sublevet el erigat, illisque ut pluri-
 mum majorem quam antea bonorum omnium
 abundantiam largiatur. Similis omnino locus est
 in Deuteronomio cap. xxxii, 7 : a Memento die-
 rum antiquorum, cogita generationes singulas;
 interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; nia-
 Tnditio-jores tuos, et dicent tibi : » doctrina nempe per
 ñíf''n manus pi^orum religiosorumque virorum ad nos
 “d.,“ traducta debet etiam haberi pro oraculo ; ex quo
 fit ut Ecclesia religiose traditiones, quas vocat,
 merito amplectatur, quas S. Dionysius, apostolo-
 rum coætaneus et doctor gravissimus, pari cum
 Scripturis sacris honore ac veneratione dignas
 censet *Eccl. Hier.* cap. i, cum ait : « Substantia
 "osai?- cnim hierarchiæ noslræ sunt divinitus tradita
 túditiÓ- oracula ; maxime vero ista oracula dicimus ve-
 num. neranda, quæ a sacris nostris initiatoribus, di-
 vino Spiritu aiUatis, in Scripturis sacris librisque
 theologicis tradita nobis sunt ; uti et illa quæ ab
 iisdem viris sanctis subtiliori, non omnino dis-
 sita ab ordine cadesti insinuatione, de mente in
 mentem mediante verbo, corporeo quidem illo,
 simul tamen immateriato, sine scriptione, insti-
 tutores nostri sacra quadam traductione sunt
 edocti, n Ubi diserte *traditionem* cum *oraculis* com-
 ponit, dicitque illam magis ad angelorum locu-
 tionem accedere quam Scripturam : quia licet ore
 quidem corporis instrumento fiat, in quo ah an-
 gelica locutione delicii, qui sibi mutuo imme-
 diate conceptus suos patefaciunt; iit tamen modo
 minus materiali quam Scriptura, quia solo verbo,
 ubi in scripturis et calamus et atramentum, ma-
 teriæ crassiores, adhibentur.

Viri. ». 9. Ili STERNI QUIPPE SUMUS, ETIGNORAMUSQUONIAM
\ ilibre- Sicut umbra dies nostri sunt Stri li il.iliau, — id
*ii ari est, recens nati paucos dies vivimus. ei ob eam
Lag». rem non possumus per nos multam rerum scien-
 tiam comparare : iit enim scientia pnuserlim de
 olliciis, experientia, ut docet Aristoteles lib. II
 Jfriap/i.; requirit autem experientia longum re-
 rum usum : quocirca debemus in majorum nos-
 trorum doctrina versari, ut docti simus, et ut ex
 multorum hominum experientia scientia constet.
 Eodem argumento cum Baldado docet in prin-
 cipio *Aphor.* Hippocrates artem esse difficilem,
 órt *i* jlie; ir, íi t i'x<i |ixx?í>, QUOMiam *vita bre-*
vis, ais vero longa. Hinc narratur Theophrastus
 animam agens naturam accusasse, quod corvis
 ac cervis aliisque nonnullis animalibus, quæ ad
 pastum et ventrem prona finxit, tam diuturnam
 ætatem dederit, homini vero ad intelligendum

et agendum nato vitam dederit tam angustis li-
 mitibus circumscriptam, ut non posset omnibus
 perfectis artibus et doctrina erudiri. « Hesterni
 quippe sumus » (inquit Baldad); id est nuper *nati*,
 novi et recentes, more scilicet Hebraeorum, sicut 4
hodie præsens, ita *heri* nuper præteritum, nudius-
teitius vero aliquandiu præleritum tempus signi- <r>u »jg-
 fical: sic ait Apostolus *Ilebr.* xiii, 8 : a Jesus Chr.-
 stus heri el hodie, ipse et m sa.-cula, » pro co un.
 quod est nunc, et antea, et semper : sicut ex
 profanis Terentius in *Eunuch*, habet :

O populares, ecquis me viril hodie fortunatori

et Cicero in *Orat. pro domo sua* : « Hodieque Vo-
 laterraninon modo cives, sed etiam optimi cives
 fruuntur nobiscum hac civitate. » *Heri* vero et
nudiustertius dum simul conjunguntur proverbial-
 lem conficiunt hyperbolem, tempus nuper actum
 significantem, non solum in sacro codice pluri-
 bus locis, ut Eroí, tv, IO, U Beg. v, 1 et alibi,
 sed etiam apud Græcos, Platonem et Plutarchum,
 /Oí; xai íTfóí. Ende cum tam recentes simus, con-
 sequens est ut multa ignoremus, exiguum scien-
 tiam et modicam rerum experientiam hállenles:
 nam, ut postea Job dicit cap. xii, 12, « in anli-
 quisest sapientia, clin multo tempore prudentia. »

Porro sicut *hesternus dits* jam praleritæ ac elap- H-or-
 sæ vitæ, sic um6ra fugax futura: advenientisque p^o?, l,/
 denotat brevitatem, ut ex aliis Scriptura locis tum.
 colligere facile est : ita postquam rex David oran-
 do dixerat 1 *Paral.* xxix, 15 : « Peregrini enim
 sumus coram le et advenæ sicut omnes patres
 nostri ; » statini addit iisdem quibus hic verbis : <t
 « Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla
 est mora : » juxta hebraicum textum, *nulla est*
expectatio. Similiter postquam per futurum dixe-
 rant impii *Sap.* n, 5 : a Nemo memoriam habebit
 operum nostrorum, » mox subjungunt : a Umbra
 cnim transitus est tempus nostrum, et non esi re-
 versio finis nostri : » notum salis est quam vana, ia *»
 fluxa el brevis sit umbra; talis humana vita si-
 gnificatur. Hinc Job infr.cap.xiv,2,cum dixisset: juritor.
 « Humo brevi vivens tempore, » addit eum fu-
 gere sicut umbram, et nunquam in eodem statu
 permanere : ubi lege quæ annotavimus. Eadem
 umbra similitudine non raro etiam ulitur Psal-
 mista ad eamdem vitæ noslræ brevitatem fugaci-
 lah nique declarandam, cum ait *l'sahn.* cvm, 23 :
 « Sicut umbra cum declinat ablatus sum : » quia
 cum noclurnæ seu vespertino) umbra plus spatii
 occupent, citius tamen ditabuntur, et sunt pro-
 piores nihilo. Quo sensu etiam Hesychius apud
 Ageilium ail, à-irà; djù rà; rei 3-jsuà;,, *»l
 úmx axii xXir.úsT., xxt IttÛtjrç Aturé», *ad ipsum vita*
occasum perveni, et sum umbra jam inclinata atque
ad finem properanti similis*: hoc a Davide jam ci-
 talo vel a filio ejus Salomone videtur mutuatus,
 qui ait *Sup.* n, 5 : a Umbra cnim transitus est
 tempus nostrum;» elidid, cap. v,9 : a Transierunt
 omnia illa tanquam umbra. » Qæ estrés refuea

el fugitiva, nec potest delineri, uti nec ventus, cui obeamdem rationem Job cap. vu, 7, vitam nostram comparavit : ubi vide quæ annotavimus.

Quisquis itaque fugaci huic vitæ nimium afficitur et adhrerct, quid aliud quam ventum stringit et umbram amplectitur, id est frustraneo el inani laboro consumitur? Vere pronuntiavit David Honor»- Ps'i/ni. cxLiii, 5 : « Homo vanitati similis factus *!"*« et est : dies ejus sicut umbra prætercunt; n Theodotion vertit iruíf<; Symmachus, áru¿> ¿ut'.óhj, id est, *vapori similis factus est* / quo S. Jacobus alludere videtur cum ait *Epist.* iv, 14 : « Quid est enim vita vestra? Vapor ad modicum parens : et deinde exterminabitur, *q. d.* Tu te forte aliquid magnum esse putabas atque diuturnum, vapor es, inanissima et levissima res, et quidem ad modicum parens. Quid instabilius eo quod nunquam stat, sed more fluminis rapidi non ad mare, sed ad interitum decurrit? quid inutilius eo, quod inanibus occupationibus distentum, sæpis imc sine ullo fructu pertransit? quid vilius eo, quod in modum vaporis dissipatur, et ad nictationem oculi nusquam comparet? Homo revera vanitati similis factus est, et dies ejus sicut umbra pñretercunt, ul sicut nihil vanitate inanius, nihil umbra instabilius est : ita humanam vitam et inanem et instabilem et brevissimam esse discamus, rroror- Hinc nata sunt proverbialia ista tam in sacris Tia,n profanis auctoribus passim obvia : « Dies tr ioini* umbra, » cl «xti ¿ ?><; *vita umbra*; ulcztà *i úv*Opo-í;, uteo» *umbra homo* : quinimo a Pindaro vocatur homo d''u»r.*D' 0<!Í: *umbræ somnium*; et a Sophocle z.«rr.5 oxut, *fumi umbra*; et ab Æschylo tífwlxv *axi*;; *umbra!* *ima<jo* aut *idolum* : ad quæ sine dubio allusit doctissimus Lipsius, dum epitaphium suum his versibus clausit :

plumina cuncta fumus, umbra, vanitas,
Et sccuæ imago; cl verbo ul absolvam, niliil.

Veri. IO. 10. Et IPSI DOCEBUNT TE : LOQDEXTUR THII, ET DE corde suo proferent eloquia. — Uree ad versum octavum referuntur, ubi Baldad jusscrat Jobum interrogare generationem pristinam, et diligenter ffikric ter investigare patrum memoriam, id est priorir'i'di* rum temporum annales et historias pervolvere, i tomi- ut ex iis carum rerum, quas ignorabat, condiscerct veritatem, o Historia enim, ul Tullius lib. II c*i.* *lie Orat*, ait, csl testis temporum, lux veritatis, vita memorile, magistra vitæ, nuntia vetustatis : n neque enim aliter cum iis, qui aliquot nos srecn- lis præcesserunl, colloqui possumus quam per scriptorum monumenta, in quibus vel ipsorum res fortiter ac prudenter gestæ nobis ad imitandum proponuntur; vel ipsimel docto calamo animi sui sensa candide, sine ullo fuco, de corde suo, cura littera non cfubcscat, ad totius posteritatis institutionem exararunt. Ab initio enim semper fuerunt aliqui, quos Deus multis et magnis cum natura* tura gratire donis atque ornamentis illuminavit, ut essent oracula orbis tor-

rar m.prodidascale humani generis, fidei cl morum præceptores, qui divinas revelationes cl utiles animi sui commentationes posteritali reliquerunt : sunt illi quidem jam huic mundo el vitre mortui, et ad proemia perfruenda evolaverunt, quorum gustum et suavitatem vivendo prracerperant ; sed vivunt tamen in doctissimis suis monumentis, cl nobiscum versantur, cl erudiunt omnes qui ad acroases illas divinas animum ad- jicient.

Ad isliusmodi itaque mulos ac mortuos docto- Libri res, qui nudam, ut in se est, veritatem sinceris- «'bHoc- sime simul ac candidissime omnibus patefaciunt, Jobum hoc loco Baldad remittere videtur, ut ex teriu- eoruin disciplina doctior simul et melior evaderet : « Et ipsi, inquit, docebunt te, loquenlur tibi, et» non ex ore suo tantum, sed etiam « de corde suo proferent eloquia sapientire : » cor enim, ni- pote cognitionis et intelligenlire sedes, ca dun- taxat profert qure animus præmc dilatus fuit (præsertim quando ad utilitatem posterorum scripto quidpiain mandatur) os vero loquitur siepe temere, et a corde dissentit. Hinc Zenoni Cinico, apud Laertium lib. VII, mimen consulenti, quonam modo in virum optimum posset evadere, responsum c cortina fuit, tì <rj^xpwTÍŦŦT«t ts"ç vixjd;;, sí *mortuis concolor fieret*; quod ille, ul erat alta Qaid «it mente præditus, ad legenda veterum monumenta retulit, quod sibi videretur cum illis fructuosiss- ^¿4. sime suavissimeque colloqui, el colorem inducere voluti quemdam mortuorum vitæ et morum imitatione. S. Augustinus in *Psalm*, cm, scribens eodem refert Davidicum illud oraculum *Psalm*. cur, it : « Extendens cadum sicut pellem, » id est tanquam membranam, in qua Deus sui notitiam descripsit : ibi enim divinam Scripturam ait in- Scripto- telligi, qure extenditur ut pellis animantium «« Pær mortuorum, quod post mortem prophetarum, et vini apostolorum et heroum aliorum, qui divino in- vini stinchi alliiati coelestia nobis documenta dederunt, extendatur in omnem posteritatem, atque ad nos «“u/ ' dilatetur, plusque etiam pertineat, quam eorum hominum vox in vita patuerit.

Ex sacrorum sane librorum lectione mirabiles siae m- in omnem partem fructus exsistunt, qui pluri- lcc- mum uniuscujusque animum excitare et infiammare debent, ut serio in id studium incumbat, »oimui. sine quo languet omnium mens et infatuatur. Præclare S. Augustinus, vel quisquis sub ejus nomine csl auctor *Quast. Novi et Vet. Test*, qurest. CXX : « Tale, inquit, est ingenium naturai nostros, ut torpescat, si usus deslilerit lectionis : quia sicut fer- rum, nisi in usu fuerit, reruginem contrahit, ita cl anima, nisi frequenter divinis exerceatur lectionibus ; n hanc ob causam S. Diadochus lib. De *Perfect, spirit*, cap. un ni, vult in primis Deo votos plurimum in S. Scripturarum lectione occupari; tum addit : « Neque commentationes virorum disertorum negligamus, quorum fides ex sermone di- gnnscentur. » Hujusmodi autem libros a divinis ho- Libri

*nni minibus compositos Clemens Alexandrinus lib. 1
uLX ^tro,n* eleganter vocal 'rifa ^w t, oblivionis mc-
cjuicu- dicamcnlum, quod assidue hominum memoriam
tom. exsuscitent ad divina. At S. Dionysius omnino
magnifico cap. i De Div. Nom. bw^uùì çüt », dei-
Smelo- fica lumina nuncupat ?à; SiJaa«ú.ía; tók dryta», doc-
nuiidoc- oúias sanctorum : quod nimirum, ul S. Maximus
..n?"In- >^>d. exponit, lumen divinæ cognitionis efficiant,
muadei- cosque divinos reddant, qui prodilæ ab illis sa-
ael< piantile paruerint. Postquam ergo baldad Jobum
ad antiqua scriptorum monumenta investiganda
stimulasset, assertum suum naturali exemplo ful-
cire nititur.

Vert.il. fi- NUMQUID VIRERE POTEST SCIRPUS ABSQUE HU-
Syri el MORE? AUT CRESCERE CARECTUM SCÏE AQUA? — Notat
Piienim s. Hieronymus in Maith. cap. xvtit, familiare esse
pJlIbuiif Syris, et maxime Palæstinis, ad omnem sermo-
mullam nem suum parabolas jungere; ut quod per sim-
utuatur. plex præccplum teneri ab auditoribus non po-
test, per similitudinem cxcmplaque teneatur;
Scirpas Baldad itaque gentis suæ morem servans, ad
el circe* propositi sui probationem ex rebus corporeis
tura desumptam introducit similitudinem, scirpi sci-
aquam licet et carecti, quæ ad sui conservationem co-
laiinL piosum exigunt humorem, et loca admodum
aquosa et palustria requirunt; et per solam hu-
moris ctaquæ subtractionem facillime, nulla alia
Pjpyrui interveniente causa, siccantur. Pro scirpo in he-
quid; bræo fonte est NO3 gome, quod Septuaginta
cjusque vertunt : quæ planta frequens est in Ægypto, et in
USUI sat magnam molem excrescit, et multiplicem usum
inulti- habet, ita ut ejus quidem ligna navibusfabricandis
i.lei. apta sint, phylira vero scriptioni pro charta subser-
viant, flores denique ad Deos coronandos, Plinio
teste, adhiberi soleant; qui lib. .XIII Natur. Ihs-
tor. cap. xi : « Papyrus, inquit, nascitur in pa-
lustribus Ægypti aut quiescentibus Nili aquis,
ubi evagatæ stagnant, duo cubita non excedente
altitudine gurgitum, brachiali radicis obliquæ
crassitudine, triangulis lateribus, decem non am-
plius cubitorum longitudine, in gracilitatem fas-
tigiatum, thyrsi modo cacumen includens; se-
mine nullo, aut usu ejus alio quam floris ad deos
coronandos. Radicibus incoke pro ligno utun-
tur; nec ignis tantum gratia, sed ad alia quoque
utensilia vasorum. Ex ipso quidem papyro navi-
gia texunt; et o libro vela tegelcsque, nec non
el vestem, etiam stragulam ac funes. Mandunt
quoque crudum decoctumquo succuin tantum
devorantes. Nascitur et in Syria ac in Euphrate
circa Babylonem : » sic ille. Quod autem papy-
rus nascatur in palustribus Ægypti, vel in aquis
Nili stagnantibus, etiam poetis notum est; quo
spectat illud Ovidii, lib. XV Melam. :

Perqué papyriferi :cplenifl<u flumina Nili.

Lodemque alludit Lucanus lib. IV ;

Cum tenet omnia Nilus,
Consenlur bibula Memphitis cymba papyro.

Item Martialis lib. XIII :

Perdite Niliacas, Musí, mea damni pipyrot.

Sed hisce sacratius Isai® oraculum audiamus,
quod de fluminibus /Ethiopians meridiionalem,
quæ prope Ægyptum est, alluentibus ita loqui-
tur cap. XVIII, l : a V® terræ cymbalo alarum,
quæ est trans flumiua Ætbiopiæ : quæ mittit in
mare legatos et in vasis papyri super aquas. »

Istiusmodi ergo scirpo scu papyro Jobum, et job
carecto, id est loco caricibus seu juncis consito,
Jobi filios comparat; quorum ille quidem de- *ag
feclu humoris grati® divinæ, ut Baldad temere urreum
suspiciabatur, virorem illum lerrtn® felicitatis, “S011-
quo non ita pridem floruerat, penitus amiserit;
illi vero aquis divinæ benedictionis in medio
prosperitatis cursu destituti ulterius crescere non
valuerint, sed subita domus ruina oppressi mi-
sere interierint. Est enim scirpus el carex sym-
bolum humanæ fragilitatis, simul el felicitatis, <i «y@-
bolum
buaau*
felkiU-
lù
Deus est, scu gratia divina, quæ cum a Jobi liliis,
ut Baldad perperam argumentatur, abesset, sta-
tini aruerunt ac defecerunt: neque aliam causam
esse putat, cur Jobus nunc proximus sit interitui,
nisi quod ab eo Deus procul abesset, qui fuca-
tam odit sanctitatem, qualem in Jobo hactenus
fuisse criminatur. Quamobrem ipsum hortatur,
ul ad Deum vere atque ex animo convertatur, a
quo solo ad pristinum statum reduci, et anti-
quum robur ac vigorem recuperare possit; quod Aquii
si fecerit, el per veram poenitentiam ad Deum wo.tea-
reversus fuerit, spondet omnino fore, ut, sicut
stipr. vers, 3 et 6 indicavit, longe uberius quam ron-mre-
ante divinæ benedictionis rore perfundatur; et
fiat « tanquam lignum, quod plantatum est secus
decursus aquarum, quod fructum suum dabit in
tempore suo, » Psalm. i, 3. Dummodo quippe divi-
nis fluentis proxime assistat, quodeumque demum
lignum fuerit, quantumvis aridum et siccum, in
llores et in fructus aletur immortales; siquidem
tota justi felicitas ab adjunctis gratiæ aquis ori-
tur, quibus cum careat impius penitus exarescit,
el tandem exscinditur, et in ignem mittitur. Sed
postquam quis exaruit, unde poterit sibi denuo
acquirere viriditatem? sane ab adjunctis lacry-
marum aquis, quibus homo reparatur ad vitam
æternam; et licet aridus omnino fuerit, pœnilcu-
tiæ lacrymis perfusus virorem gratiæ recupera-
bit, et justitiæ fructus uberrimos germinabit.
Quod enim præstabat vitalis olim fons in para-
diso voluptatis, hoc in terra peccati modo præ-
stat aqua vene pœnitentiæ, quæ vel aridissimos
quosque truncos repullulare facit, et in arbores
fructiferas commutat ; ad illam eleganti plane sty-
lo adhortans Tertullianus lib. De Paint. : a Rape,
inquit, occasionem inopinata* felicitatis, ut ille
tu, nihil quondam penes Deum nisi stilla silulæ,
el arcæ pulvis, et vasculum figuli, arbor exindo

fias ;Illa, quæ penes aquas seritur, et in foliis pe-
rennat, cl in tempore suo fructus agit, quæ non
ignem, non securim videbit. » Ecce tibi quam
inopinata felicitas a squalore et contritione pœ-
nitenti® nascatur : mediante enim illa, qui vel
pulveris instar vel confracti vasculi jacebat, ex-
surgit in arborem, et ad alta tendens mirificos
salutis fructus affert

ven. u. 12. Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu,
F*ti t s ame omnes herbas arescit. — Pergit sub eadem
scirpict carecti parabola hominis impii, qualem
n tarpi esse Jobum opinabatur, momentaneam felicitatē
ti aiits. (em et celerem interitum ob oculos ponere atque
exaggerare, 7. d. Quid mirum est scirpum absque
humore non virere, aut carectum sine aqua non
crescere, cum etiam adhuc in flore existens, an-
tequam alicujus manu decerpatur, aut falce de-
metatur, cœleris herbis omnibus citius exarescat
et marcescat? significans scilicet impios, quibus
Jobum accenscibal, tum etiam, cum vel maximo
opibus florere videntur, simple nutu repente s@-
penumero marcescere, et ante mortem bonis om-
nibus exutos præ maerore penitus contabescere.
Non absimili omnino sensu ac comparisonis ra-
tione David eandem ob causam impios fœno as-
similai dicens *Psalm*, cxxviii, fi : « Fiant sicut fœ-
nmn tectorum, quod priusquam evellatur exa-
ruit : n ubi bene notat S. Chrysostomus in *Catena*
((Iuam in Psalmos Græco-lalinam edidimus) non
frustra addi *tectorum*: Qnanquam enim, inquit,
»)>«• illud ipsum cliam quod in terra pingui nascitur ce-
CIU Icriler diffluat ; maximo tamen id quod in tectis ori-

tur, quia radicis robore caret a semetipso marce-
scit, cum obsuam imbecillitatem mimmepertingat
ad perfectionem. Aptissime sane Propheta sacer
cum ex natura fœni tum ex constitutione loci im-
piorum hominum vilitatem fragilitatemque decla-
rat: talisncmpe est prosperitas eorum qui vivunt in
scelere et rerum srccularium jucunditate : quam-
obrem alibi, cmn tales minime cernulandos ac
zelandos monuit, rationem illico subjunxit *Psalm*.
XXXV!, 2 : a Quoniam tanquam fœnum velociter
arescent, et sicut olera herbarum cito decident; »
S. Hieronymus vertit, *sicut herba velociter conte-
umtur*, iu llebræo enim est vox Tīn c/iafoir (quæ
etiam hoc versu habetur) et significat *gramen lon-
gum*, quod sit pabulum bestiis, aut igni; et ge-
neraliter herbam sponte proveniente, quæ di-
citur 3V'*Jhhe\$cb*, pro quo Septuaginta sæpe ver-
tunt *fœnum*, l cot aliquando etiam a fœno
condistinguanl, ut in alio psalmo, ubi de terra
dicitur, *Psalm*, cm, 4, quod sit u producens fœ-
num jumentis et herbam servituti hominum. »
Ibi Septuaginta vertunt 7 / ^ noi z? **TM quod in
llebræo est *choisir* el nep *hhtseb*. Ea»lem si-
militudo in hoc sensu frequens est in Scripturis,
ut in illo *Psa/rn*. lxxxix, 6 : « Mane sicut herba
transcat, vespere decidat. induret el arescat : »
qualem nimirum in hoc puncto prudens Poeta
in *Cel.æ* \ describit lus verbis : « Quasi solsti-

tialis herba paulisper fui, repente exortus sum,
repente occidi : » quale item colchicum est cphe-
meron, quod matutino cum lucifero nascitur,
cum meridiano sole viget, cum héspero lucente
arescit. Vide plura de his in/? , cap. xiv, l an-
notata. Sic etiam dicitur IV *Iley*. xix, 26 : « Faci-
sunt velut fœnum agri, » etc.; et alibi sæpius ea-
dem similitudine human® conditionis imbecilli-
tas declaratur, uti et hoc loco momentanea feli-
citas improborum. Cæterum ipsam modo parabo-
læ applicationem ex ipsomet Baldado audiamus.

13. SIC VLB OMNIUM QUI OBLIVISCUNTUR DtUM , ET Vert 13.
spes hypocrita peribit . — Septuaginta vertunt, Qniobli-
forai rz ct/^zt x t û v t 'ü Ku^icu, "i*»-
sic igitur erunt novissima eorum qui obliviscuntur
Uomini, id est, talis sors manet illos omnes, quos io im-
Dei pnceploriimqiie ejus oblivio cepit : nam li-
cel illis in præsenliarum blandiori vultu fortuna
rideat, et ad tempus florere videantur adinstar
scirpi aut caricis in virore suo existentis; atta-
men ante alios arescunt, et pereunt, Deo tardita-
tem pœnæ ipsorum gravitale compensante. No- incn-
ininatim autem taxat eos *qui obliviscuntur Deum*,
id est pessimo ingratitude vitio laborant, quod füüte(n
divin® largitatis ac beneficianti® fontem (quan- griii*.
tum quidem est ex parte Dei in nos alioquin ju-
giter manantem) penitus obstruit, et quodam-
modo exsiccatur; unde tales cum nullum amplius
coelestis grati® influxum percipiant, cito marces-
cant et exarescant necesse est : nam ut pulchre
S. Bernardus lib. *Dc Cont. mundi* ait : « Ingrati-
ludo est ventus urens, siccans fontes pietatis et
fluenta grati®. » Deterrimus autem ingratitude Oblirto
gradus, leste Seneca, est *oblivio* : nam « ingratus ,om'
est, inquit, qui beneficium accepisse se negat
quod accepit; ingratus item qui non reddit; in- gnàu,
gratissimus omnium qui oblitus est : » cujus rei dun>'
causam hanc attulit gravis Auctor lib. III *Dc Bcn*.
cap. l : « Quia nunquam fieri gratus polest, cui
lotum beneficium elapsum est; » unde nemo gra-
tiarum immemor est unquam gratus inventus.
Hoc certe naluræ lumine cognitum est, in coque
gentes omnes consentiunt, homine ingrato atque
immemori alien® beneficianti® nihil esse odio-
sius, nihil detestabilius, adeo ut comicus qui-
dam non inepte dixerit: a Ingrato homine nihil
pejus terra creat. » Sic Apostolus II *Timoth*. m, cum
sæculi fæcem et colluvionem describeret, atque
homines scelere perditos et irreligiosos velut in
classes diversa que genera dispertiret, nominat
inter alios ¿xapiarcu; , *ingratos*, beneficiorum im-
memores ; unde inter nulla crimina, quorum in
idololatriam causa rejicitur, a Sapiente numera-
tur *Sap*. xiv, 2G « Dei immemoratio, » vel, ut
in Græco est, yàçtrc; á|xvr.aíx, *gratiæ immemoratio* :
Dei quippe dona illustrissima nulla unquam de-
bent oblivione deleri , nulla ingratitude signi-
ficatione extenuari. Quia vere dignus est benefi-
cium amittere qui non agnoscit, et ingratus ex-
sistens oculos et allectum in cælum non tollit, et

henni in se beneficentissimum munerum largitorum extollere et prædicare non curat : certe u si gratiam homini non n ferre similo homicidio est, quantum crimen csl, Deo non referro? d inquit Ambrosius.

Et spes uyi'OCIutæ PERIBIT : — quia nimirum frustrabitur eo quod speraverat, et excidet spes sua ' atque hæc est lotius de scirpo et carecto b*, parabola; applicatio, nam, ut bene S. Gregorius lib. Vili *Mural.* cap. XXIV notai, ascósi vel credi nomine hypocrite vitam signat, quæ speciem quidem viriditatis habet, ad humanos usus fructum utilitatis non habet ; quæ sterilitate operis arida permanens solo sanctitatis coloro viridescit, p clc. Sicut ergo scirpus sine humore non viret, nec pulchram illam viriditatis speciem ostentat, nisi aquis irriguus sil : sic et hypocrita, si non adsint spectatorum oculi, quorum laudem exoptant, ab operibus bonis cessant, et illam, qua prostare solebant, viriditatem deponunt. In cujus rei confirmationem id possumus observare quod Ludovicus Vives, Scholiastes S. Augustini, in hb. XXI *De Civit. Dei* cap. xvi, de Diogene Cynico refert : ille cæterorum more philosophorum, qui solam hominum laudem intendebant, ut s. Augustinus *ibid.* docet, multa sane horrenda faciebat, ut omnium oculos ad se suscipiendum mirandumque converteret: idcirco cum inedia hieme in gelidissima se lavaret aqua, et frequens populus id spectans misertus hortaretur, ul sibi parceret, Plato, qui simili infirmitate laborabat, et ex scipso quid Diogenes intenderti noverat, exclamavit : Si vultis ejus miscix ri discedite; cessantibus enim oculis spectatoribus cessabit ejus opus ; quod lanium durabit quamdiu permanentes oculos spectantes se viderit : hypocrita enim opera sua perdidisse se pulat, sia nemine conspiciatur. Hoc nempe proprium csl hypocriseos, ut sit genus quoddam simulationis cl vilium, quo quis liciis et adseililiis operibus callido artificio usurpatis, ad sanctimoniam in hominum luce oculisque ponendam, famam sibi cl nominis existimationem aucupatur: non enim sanctus osse appetit, sed videri, et vocari ; vult scire divina eloquia, nec lamen facere ; vult recle loqui, non lamen vivere.

Est plane stultum vitii genus, index puerilis animum. — cl ,n'nuti> 'diro in equuleum el crucem mium. currere, difficilia opera suscipere, gravia pali, ul falsi honoris umbra fruaris, nullo alio fructu, nisi ul homines te irrideant, Deus vivum mortuumque excruciet. Hinc hypocrita in Apocalypsi p joannis cap. vi, symbolice describuntur equi pallidi efligie, in quo mors inequitet, ul volunt hatur. Hugo Cardinalis, Richardus a S. Victore, alique : pollidumque volimi dictum , horridiorem , exhaustum, debilitatum, non lælum el nitentem, ob labores quos sirminent in simulanda sanctimonia : nam seduli indes sacras el domicilia pietatis circumeunt, carnis macerationem adhibent,

jejunio exterminant facies suas, et alia faciunt, quæ evangeli! scriptores enumerant dum agunt de scribis cl pharisæis, quorum vita specimen fuit hujus impiæ et infanda simulationis. Apud nypwrt-D. Paulum, l TiwioWu iv, 2, dicuntur in hypocrisi u marloquenles mendacium et cauteriatam habere conscientiam, videlicet afflictam et igneo ardore vexatam, qui patientissime notas a dæmone impressas doloresque magnos pro nihilo ferant, dietro ardore puteant. Ha phorisæi, cum pietatem fingerent, everterent innocentiam, Dei sapientiam illuderent, in ima ora vestis talarisquo logæ spinas abbibebant non sine cruciatu corporis accreboque sensu, ut aculeis icti cum ingrederentur, visique ab hominibus, patientis animi laudem colligerent. Quæ stultitia est atque impia mentis Hypæri-error, sustinere gravia nullo lucro, nisi ul pœnam fœnereris; religionem adhibere ad conculcandam religionem; virtute abuti in ipsius virtutis opprobrium; adbibere divinum cultum in contumeliam sanctissimi Numinis; artificio malitias bonum velle videri ? Illudunt impiam illam vecordiam Patres et miserantur , et auctoratos illos dæmoni el vanitati cum Simone Cyrenæo componunt, qui fumo angariali sint ad crucem ferendam, ad liboriosæ vite genus inutiliter exsorbendum. S. Petrus cognomento Cbrysologus *S rm.* 7, vocat *peshlentianî* a qua? remediis creat morbos, conficit de medicina languorem, sanctitalem vertit in crimen, placationem facit reatum, generat de propitiatione discrimen : » ubi cliam eleganter hypoerhin nominat u virtutum fucum, Hypocritincam sauelilatis, quæ creduli arte virtutes truncat mucrone virtutum, jejunium jejumo perimit, t,»* oratione orationem evacuat, » clc. Quomodo autem Ichni >pes hypocritui pereat obtendit Baldad cum utu" subdit :

l i. Non n pia<kbit vecordia sia, et sicet tela Ver». AWANEAHVU FIDUCIA EJUS. — VCCOFS plûHC est, in- Hjpnaiquil Sanctius noster, et stuporis intolerabilis ille, qui placere se Deo pulat specie tantum externa du. atque fucata sanctitatis, quasi Deus illudi posset et capi falsa rerum imagine. Qui autem in ejusmodi sanctitate sibi placet, nititurque quasi aliquo fundamento solido, similis est illi qui vestigia sua aut domum in tenui ac fragili araneorum tela fundare velit, aut illa tela suam induere nuditatem : qua in re et suum ostenderet stuporem ac vecordiam, cl aliis se irridendum praberet. Araneorum tela proverbiali forma apud Hebnvos Arwi. sumitur pro re vilissima, quæque facile dissipari rnlw w' pote.-t; cum tamen magno araneorum labore ex 7j. carum visceribus elaborata sit. Su pe hoc proverbium in Scriptura legimus : illius sensum explicuit Isaias cap. l ix, qui cum dixisset de impiis ; «Telas aranea; texuerunt,» mox addidit: « Tekc eorum non erunt in vestimentum, neque operientur operibus suis ; opera eorum opera inutilia. »

David quoquo in omnem partem oculatus, qui

clarissimo in lumine et naturæ et graliæ cursum intuebatur, cum vellet vitæ human® imbecillitatem ante oculos subjicere, hanc imaginem excogitavit : pingit enim vilem araneam inutili se labore cruciantem et penitus eviscerantem, tum similem esse hominem pronuntiat *Psalm*, 1xxxix, D) : « Anni nostri sicut aranea meditabuntur; » veb ut Icpmt Septuaginta, *iiutâr.™ meditati sunt*; quem locum illustrat in hunc modum Schohastes : Hæc, inquit, vita nostra omnis esl imbecilia slcut telæ araneorum : subdit hic vocari meditationem ««Çi Tx).atzt>^v, *assiduam afflictationem* et miseriam; et S. Hieroymus epist *ad Cyprian*, arane® meditationem ait dici *infirmittatem operis illius*. Quid igitur sunt anni nostri ? quid vita, quam hic degimus, in qua prudentia consilioque nostro gestimus, et magnifice glorioseque extollimur, in qua nos posse humana omnia moderari ad reliquorum omnium admirationem confidimus? Nihil aliud nisi arancæ meditatio TxXwuapx, laboriosa quædam mentis exercitatio, frivolum opus atque inutile, et difficile nugarum plenissimum, in quo dies et noctes ordiendo et texendo casso labore mens consumitur. Hinc tenduntur cogitationum fila tenuia, et in orbem atque in gyrum Çegri capitis consilia nectuntur, animi proposita figuntur, ilia rumpuntur, cor exsuccum et exenteratum languescit; muscæ captantur, jamque spe cl exspectatione devorantur, cum modicus venti ndversi flatus inanem illam paraturam, subtilium textum cogitationum, vana molimina, perennium vigiliarum meandros, sollicitudinum plexus, illam denique arancæ meditationem, ut pompam quamdam imbecillitatis humante, subito frangit et evertit.

Qua Io
innei-
rurn ope.
fê"ç osó
«branda
i'ul mi-
lime.

Consideranda hic cum I). Gregorio multa circa araneorum telas, ex quibus domunculas sibi faciunt, quæ cum moribus hypocritarum apprime consentiunt : primum, nullum esse opus subtilius, nec majori ordine compositum inter animalium opera cælerorum, quam telam arancæ, quam sæpe admirantes conspiciamus. Deinde, nullum esse animal, quod ita laboret in opere suo sicut aranea : cadera enim animalia faciunt opera ex his quæ illis extrínseca sunt, v. g. ex paleis luto coagulatis hirundo aliæque aves nidum exstruunt; aranea vero ex intimis præcordiis, ex ipsismet suis visceribus lila trahit, quibus telam ordiatur : deinde calera animalia domunculas aut nidos, aut foveas sibi sub brevi spatio faciunt; aranea autem hinc inde texens procedit, egreditur et regreditur, et scope ab uno loco in alium longe distantem opus extendit. Denique, nullum esse opus, quod facilius dissipetur et pereat : nec enim requiruntur mallei ferrei, aut secures, aut bombardarum ictus, aut lancearum vibrationes; sufficit levis aer ad telam penitus dissipandam, ut ultra non solum ipsa tota, sed nec ejus pars aut filum appareat. Tandem totum opus tanto labore confectum, ordi-

natum tantummodo est ad muscas et ciniphes capiendos, quibus aranea sustentatur : talis quippe pastus tali animali dignus.

Isliusmodi prorsus sunt hypocritarum opera, lu que. telis araneorum simillima : *pruno* videntur eorum J'01_°**-. opera esse ordinatissima, magna discretione perfecla, hoc enim tanto magis procurant, quanto sollicitius contendunt, ne aliquis defectus in eorum operibus et in eorum actionibus deprehendatur. *Secundo*, summo cum labore talia opera faciunt : « Mira abstinencia se affligunt (inquit D. Gregorius lib. Mil *Moral*, cap. xxx) omne robur corporis atterunt, et quasi carnis vitam in carne viventes extinguunt; sicque per abstinenciam morti appropiant, ut pene quotidie morientes vivant, Verilate attestante, quæ ait *Matth.* vi, IG : *Exterminant faciès suas, ut appareant hominibus jejunantes*. Nam ora pallescunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus suspiriis urgetur, » etc. *Tertiorum* facile opus eorum dissolvitur, et tela, quam orsi fuerunt, consumitur, ut levi flatu venti dissipetur et pereat : « quia quidquid hypocrita cum labore peragit inquit, *ibid.* S. Gregorius, aura humani favoris tollit; et dum in appellili laudis opus deficit, quasi in ventum labor evanescit. » Tandem si inquiras, quid miser grandi suo labore intendat; invenies ejus spem similem esse arancæ, quæ nihil aliud nisi muscas et ciniphes resonantes captare constituit, humanam scilicet laudem, transitoriamque, momentaneam ac inanem gloriam, qua pascitur, quam aucupatur, similis Ephraimo, de quo Propheta dicit *Ose.* mi, I : a Ephraim pascitur. n

Merito igitur fiduciam hypocrite eum araneolæ textu comparai, qui levissimæ rei attactu et ventulo tfixiguo frangitur : vere « sicut tela araneorum fiducia ejus, » *q. d.* Qui in se confidit, infirmissima re nititur, quæ sustentare non possit ; ruet igitur, et illudetur : Septuaginta vertunt, àuTcû ft feCt.fit xi t *ext.vtí , *aranea autem cea* det ejus tabernaculum*; S. Augustinus transtulit, *araneis implebitur tabernaculum ejus*, id est, interibit ipse cum posteris suis, ita ut non supersit qui habitet in tabernaculo ejus, et vacuum domum arane® occupent : quo fere sensu etiam Osee ait cap. vin, G : « Quoniam in araneorum telas erit vitulus Samarte, » id est, non coletur amplius pro Deo, sed ut vile quid et abjectum sordibus, et cassibus araneorum implebitur; vel potius in nihilum redigetur, sicut solent telæ araneorum in fila resolute dilllari et dissipari. Est quippe aranea ejusque tela symbolum fragilitatis ac tabitudinis, uti S. Augustinus *in Psalm*, xxxviii annotavit dicens : « Quid tabidius aranea? animal ipsum dico. Quanquam et ipsis telis araneorum quid labidius? Allende et ipsum animal, quam tabidum est : pone supra leviter digitum, ruina est : nihil omnino tabidius. » Unde David ail *Psalm.* xxxvm , Id : a Tabescere fecisti sicut araneam

irao'i.
ram tñh
iimilii
lint.

Aranti
lymbo-
lutn U*
bis el
fragili-
uliK

animam ejus, «pro quo Symmachus vertit, *r.û* itsXûit; ζ»: *j;wr* to imfrjjiMirò fjt oü , *et dissolvis tanquam carian desiderabile illius*; S. Hieronymus, *et posuisti quasi lineam desiderabilia illius* : sicut enim aranea facile perit, et tinca, si objiciatur soli, diffluit et interit abiens in auras : ita hominis hypocritae desiderium et spes, vita, status, conditio fugacissima sunt, et corruptel® maxime obnoxia.

Vir». 15. f5. INNITETUR SUPER DOMUM SUAM, ET NON STA-

Domui BIT : FULCIET EAM, ET NON CONSURGET. — Explicatur ri npu» vjs usu proverbi, j; paulo ante allati, et quare fulcis-

hypocrita dicatur aranearum telas operatus : quia scilicet non plus habebit firmamenti in domo, quam magnis ædificavit impensis, quam si telas e suis visceribus aranearum in morem texuisset; unde liquet, quam sit stultum re adeo fragili niti velle, quæ levissimo fortunas tactu flatuve dejicitur. Liquet etiam vanos esse conatus impii sag-

tagentis rem inconstantissimam stabilire, cum Nil »u- nequeat illa diu consistere : nihil enim firmum, bile ibs- nihil fixum et stabile est, quod Dei sit presidio uLoDcī destitutum. Atque adeo ædem suam Deus, quam sibi in Hierusalem aedificari imperaverat, in qua ob eam rem Judæi, cum essent scelerati, spem maximam subsidii posuerant, ut vanam hujusmodi spem et fallacem ostenderet, everti voluit, sicut est per Jeremiam minatus dicens *Jerem.* vu, 14 : « Faciam domui huic, in qua invocatum est nomen meum, et in qua vos habetis fiduciam, cl loco quem dedi vobis, et patribus vestris, sicut feci Silo, et projiciam vos a facie mea. oSeptuaginta hunc versum reddunt hoc modo, iiv úsiftOT, rry cxiav àurei, cù [ir, arp* îsû a Gciilvîj Si àurei, cù pi ú«[«ivp, sí *sufîdcerît domum suam, non stabit; et cum cæperit, non permanebit* ; ubi conatus impii domum firmam perpetuamque molientis, e contrario vero ira Dei demolientis evertentisquo notatur; hinc ampla divitum iniquorum palatia vel co>pla non perficiuntur, vel absoluta brevi corruunt. Ostendit autem quam sit stultum

natati-cl futile hypocritarum opus, quod et nullum l« h apud Deum pondus habebit, et quod stolido hominiam. ni|nj hypocrisis imponit, onus non solum inutile, sed ctiaín intolerabile est : est enim durum simulare diu quod non est alieno fuco, aut quod csl perpetuo quodam artificio cl immenso labore dissimulare. Hæc sane doctrina Baldadi, si bene adaptetur, deriveturque in eos, qui abjecta Dei cura res caducas diligentissime conquirunt, ad mores corrigendos prodesse poterit, quidquid ille cogitaret, dtun eam promeret : multa quippe amicorum Jobi pronuntiata cl vera et gravia sunt, tametsi Jobo, qui cis minime indigebat, obtrudi non debuerint. Pergit autem Baldad sententiam poetice excurrentem pertexere cum subdit :

1« 16 Ct 17. IUMECTUS VIDETUR ANTEQUAM VENTAT SOL, ET IN ORTU SUO GERMIN EJUS EGREDIETUR. SUII ACERVUM PETRARUM RADICES EJUS DENSABUNTUR, ET INTER

LAPIDES COMMORABITUR. — Hic LOCUS diffidilis est et obscurus, quem vari® interpretum lectiones et auclorum expositiones, quas Sanctius et Pineda recensent, difficiliorem reddunt. Sed non errabimus, sequentes montem S. Patrum tam Graeco-um rum quam Latinorum, signanter Philippi diaconi, B. Gregorii, D. Thomæ et Bedæ, qui existimant «rp» Baldadum his verbis persistere in ea quam c.t - perat metaphora scirpi, explicaturum hypocrite mores et sortem : quam, quantum existimo, iti ad vivum exprimere conatus fuit, ut incipiens describere hypocritam a scirpo, deinceps de ipso hypocrita solummodo loquatur; et quæ hic dicit non scirpo, sed hypocrite tantum convenient. *Solis* nomine, inquit S. Gregorius lib. Mil *Sforai*. Chrütin cap. xxxiii, Christus exprimitur : hic advenit tanquam sol, et orietur clarus in die judicii, uigi- I Cor. iv, 5 : « Quando illuminabit abscondita tenebrarum, cl manifestabit consilia cordium, • de quo ad litteram per Malachiam dixit Deus cap. iv, 3 : « Ecce dies veniet succensa quasi caminus (diem judicii indicat) : et orietur vobis timentibus nomen meum sol justitia* : o Apte, inquit S. Hieronymus in *Malach.* cap. iv, dicitur, quod orietur ut sol, quia omnia patefaciet, ei manifestissima reddet : Sol, inquit *ibid.* Hibera noster, quasi restituit rebus suum colorem, quem nox abstulisse visa fuit, juxta illud Poche lib. VI *Ænetid.* :

Et rebus nox abstulit alti colorem.

Quod imitatus Prudentius dixit :

Rebusque jam color reddit
Vultu nilenlis sideris.

Orietur propterea Christus sicut sol, quia unusquisque sui» claritatis illius splendore verum ac genuinum vultum suum referet; unde, quod noster legit I *Timoth.* iv, 8 : « Iis qui diligunt adventum ejus; » S. Augustinus sæpc legit, *qui diligunt manifestationem ejus*, quasi adventus ejus futura sit illius manifestatio, et tanquam quidam solis ortus, qui se splendentem et omnia illuminantem exhibebit. « Antequam hic sol veniat, in- Scirpu» quit S. Gregorius, humectas videtur scirpus, quia priusquam divina districtio in judicio candeat, ^ 'b ^ omnis hypocrita infusum se sanctitatis gratia os- critum» lentat; quasi virens aspicitur, quii justus æstimatur; honoris locum obtinet, gloria sanctitatis T4* ' pollet, a cunctis ei veneratio defertur, opinione laudis extenditur. Ante solis adventum germen suum scirpus ostentat, quo pulcher apparet, » etc.

El si quæras quid hypocrita per hujusmodi opera intendat : « Super acervum, inquit, petrarum radices ejus densabuntur, et inter lapides commorabitur; » Septuaginta vertunt, i-i <rm- ■jeuqr.v xíOeo• zztuaTx», *m congregatione lapidum dormit*, aut quiescit; Scholion habet, *ini* Pawi» pfa» áurw, *super collem radices ejus*; quæ verba sunt ex eo difficilia, quod scirpo non videantur convenire, qui non radices super petras mittit, neo

inter lapides oritur, sed ad aquarum decursus, et in locis humenlibus, non in collibus nascitur, sed in convallibus. Omnem tamen difficultatem aufert, quod diximus Baldadura, qui in scirpo hypocritam primo describendum assumpserat, nunc relicto scirpo, ea quæ ipsi tantum hypocritae conveniunt elegantissime exprimere. «Quid imo?» *radicum* nomine, inquit *túid.* S. Gregorius cap. *d:c,í'*[c-xxxv, mst latentes cogitationes et intentiones accipimus? quæ in occulto prodeunt, sed in ostensione operum per apertum insurgunt. Sicut et de verbi semine per Prophetam dicitur *Isai.* XXXVII, 31 : Hoc quod salvatum fuerit de domo Juda, et quod reliquum est, mittet radicem deorsum, et faciet fructum sursum : *radicem* quippe *deorsum mittere*, est cogitationem bonam in abditis multiplicare; *fructum vero sursum facere*, est per efficaciam operis recta quæ cogitavit ostendero. *Lapidum* vero nomine in S. Scriptura homines designantur, sicut S. Ecclesia) per Isaiara dicitur cap. *liv*, 12 : *Ponam jaspidem propugnacula tua et portas tuas lapides sculptos.* Quid namque *lapidum* nomine intelligi vellet explicuit subdens; *universos filios tuos doctos a Domino; et* sicut admonente Petro dicitur *Epist. u, U:Et vos tanquam lapides vivi supercedifidamini domus spiritualis* : hoc itaque loco quia *lapides* dicti sunt, sed tamen vivi minime dicuntur, nuda appellatione *lapidum* permixti possunt reprobi et electi figurari. »

Scirpus itaque iste, qui inter lapides commo-
'qm liq ra'ur> suPer acervum petrarum radices densat,
d," hn. quia hypocrita omnes suas cogilationcs in ex-
r>•»)* quirenda hominum admiratione multiplicat : per
Xn?rr- oinllc cn'm fill0(1 hypocrite faciunt, quia occul-
ri«petra-tis cogitationibus laudes hominum requirunt,
'*• quasi radices scirpi in acervum petrarum rail-
wJtuni. bmt; unde et factis suis perpetuo arbitros requi-
runt, ibiqtie mentis sure intentionem avidius re-
ponunt, ubi majorem hominum acervum et con-
geriem vident; de quibus Dominus *Matth.* vi, 16 :
« Exterminant facies, ul appareant hominibus je-
junantes, » etc. : ex his inlelliges illorum stolidi-
tatem, qui petras inquirunt, ul super eas mittant
radices. Quem humorem putas extrahere posse
herbas, quæ super acervum lapidum suas radi-
ces miserint? parvum certo et exiguum, quam ob-
rcm et semen, quod. *Luc.* vm, 6, «cecidit super
petras, natum statini aruit: quoniam non habe-
Quhm liat humorcin. » Sunt aliqui homines lapidibus
u *l'sls duriores, ex quibus aquam abundantem
darioiw. trahere opus esl divina: virtutis, per quam edu-
xit aquam de petra. Optime istorum hominum
duritiem Philosophus ille intellexit, qui ut as-
suesceret non commoveri, nec irasci contra ho-
mines petilancganles, primo ad petras accedebat,
petens supplex ab eis quod ab hominibus postu-
lare intendebat : sæpe enim idem est ab homini-
bus atque a durissimis petris aliquid præstolari
aut exspectare. Qui omnes mentis suæ cogitatio-
nes ac inteplionis sum radices super petras col-

locat, quem credis extracturum humorem? exi-
lem sane et exiguum, ad minimum caloris æstum,
aut ad levem stantis venti auram exsiccandum et
consumendum. Alium profecto nobis locum de Udir»
signat Christus, in quo radicea mittamus, ipstlm
scilicet Patrem co leslem, qui est pelagus inimitié lu, r.
substanti®, ex quo omnia bona promanant; in tr p>
quem qui radices miserit « non erit sollicitus in
tempore siccitatis, neque cum venerit astus, »
ut dixit Jeremías cap. xvii, 8 : in Deo item jus-
torum radices fixas exponebat Spiritus Sanctus
de illis dicens *Sup.v*, 17 : «Cogitatio eorum apud
Altissimum. »

18 et 19. Si arsorruerit eum de loco suo, nega- ver>.n
BIT EUM, ET DICET : NON NOVI TE. ILEC EST ENIM LE-
TITIA VLB EJUS, UT IIURSUM DE TERRA ALII GLRMINEN-
Ti r. — Quod si, inquit, Deus iratus (uti solei? impii «
injecta indignationis flamma impium absorpserit, «•
et avulserit a domicilio suo, ubi arboris moro 'J'
radices defixerat, ipsemet locus, aut domus ab
aliis, puta creditoribus, occupata quasi tacita lo-
quetur aiens : Nescio quis sis. Ilic scilicet est
prosperitas vitæ viri impii, qui ut arbor noxia
stirpitis evellitur, ut alii tanquam fructuosæ plan-
tie nascantur, et prosperentur. Ita sane convin-
cunt exempla pleraque antiqua et recentia, quæ
timorem incutiunt: quis enim non animadvertat
homines impios honoribus et opibus affluentes
in extremam calamitatem sæpcnumero coniectos,
qui ad januas domorum amplissimarum, in qui-
bus floruerant, pone stipem corrogantes multi-
plicos referunt repulsas ; quasi locus ipse per
prosopopceiain diceret: Non novi vos? Sic ink r-
cidit prosperitas peccatorum, quæ per agri lirti-
tiam hoc loco eleganter designatur, et alii pro
eis locupletantur, sicut scriptum est *Eccli. x*, 17
« Sedes ducum superborum destruxit Deus, et
sedere fecit mites pro eis. » Exemplo sunt Lucifer
cum angelis apostolicis, quos detraxit c thronis
C'i testibus, in quibus eorum loco apostolos alios-
que viros humiles ac inites collocavit : sic superbo
Ballassar c monarchia Assyriorum dejecto surro-
ga vil Darium et Cyrum, qui mites fuere erga Israe-
litas. De hypocrita autem hunc locum confonniter
superioribus recte sic exposueris, *7. d.* Cum Deus
eum c vivis subtraxerit, nequaquam pro suo servo /u"
agnoscet, sed dicet id quod fatuis virginibus di-
xit *Matth.* XXV, 12 : « Amen dico vobis : Nescio
vus, n quia opera, licet ex genere bona, accepta
non habet ; quæ prepostera intentio captand®
laudis humanæ a sua bonitate dejecit. Est ergo
vanus honor ix sancta conversatione quæsilus,
qui nos cœlestibus præmiis evacuat, et thesaurum
illum, quem in æterna patria speramus, pro inani
favore et momentaneo commutat. Huc usque Bal-
dad argumentum ab exemplis majorum et a na-
turali similitudine contexuit, ut Jobum ad pœnl-
teuliam promoveret; modo vero ex iis, qu® gra-
viter, et opinione quidem sua, pie præmisit atque
amplificavit, deducit id quod in principio posuit,

scilicet, Deum non pervertere iudicium in>ontes
plectendo, foreque propitium, si Jobus supplices
Ad cum preces emiserit.

\tti 10. 20. Deus NON PROJICIET SIWIJCFM, NEC PORRIGET
NANUM MALIGNIS. — Concludit totiUS fitatUIU COU-
troversiae, et ex parte Dei discrimen statuit inter
hominem malignum seu hypocritam, et eum qui
Drus simplici est ac sincero pectore ; siquidem hunc
Deus ul sibi similem diligit, et amico suscipit;
illum vero tanquam inimicum a se rejicit ac de-
un de- testatur, juxta illud Prov. xxxv, 32 : « Abomina-
u>a^nr. (join;nj cst omnis illusor : et cum simplicibus

sermocinatio ejus ; p atque ex his non obscure
videri potest quantum sit malum el fugiendum
simulatio et hypocrisis (quam superius capite
quinto ad versum 18 omni juri tum divino tum
humano repugnare ostendimus) qumtumque bo-
num et omnibus amplectendum sit simplicitas et
candidi pectoris innocentia, quæ Deo nos fami-
liares reddit et participes munerum divinissimo-
rum. Unde S. Dionysius Areopagita, quo nemo
post apostolos sublimius atque magnificentius de
Numine disseruit De Div. Nom. cap. i § 3, ponit

Pcui est simplicitatem : a Deus, inquit, est m
simplici- 2-xcltt,;;, eorum qui simplices fiunt simplicitas, » quem
Xuim-f°rtc inflatus Tertullianus lib. De Bapt. cap. n,
plicil. proprietates Dei ait esse *simplh'ci'atem* et *notesta-*

tein, ipsumq; simplicia q'jædam in sacramentis
elegisse ; theologiro vero scholro omnes perso-
nani Deum esse simplicissimum ens, sine ulla
compositione ; in quo nihil varium, mixtum, et
turbulentum, et dissimilibus concretum; summo
unum. Quam simplicitatem omni ratione perrec-
tam etsi nulla creatura consequi potest, mone-
mur tamen ut vita et moribus, quantum fieri po-
test , ad illain accedamus ; hanc autem quanti
etiam in hominibus æstimet et amet Deus, ipsa-
met corporata sapientia Jésus Christus luculenter
ostendit, quando non ex superba quapiam, auro
gemmisque turgidi mundi regina; sed ex humil-
lima el immaculata Virgine Maria, simplicitate
candida, pudore rubicunda, carnem assumere
ac nasci dignatus est : nam vix natus lucem in-
tueri cœpit, quam crearat, humanis oculis ducere
diem, cum coelestes misit nuntios ad cogendam
pastorum simplicium pompam, superbis quidem
homuncionibus despicabilem, sed angel s vene-
randam, qui nec potentia tumidi aut philosophia
gloriosi, sed moribus culti, simplicitate verecun-
diaquo decori adventantem in mundum Messiam
honorarent. Quod divinæ providentiro consilium
magnifice predicaï l). Ambrosius lib. II in Lue.:
« Non gymnasia, inquit, choris referta sapientoni,
sed plebem Dominus simplicem rcquisivil, quro
ph iterare audita et fucare nesciret : simplicitas
cnim quaeritur, non ambitio desideratur, r Par
iudicium deinde Christus in apostolis tegendis
ostendit, quos principes religionis el lumina or-
bis terrarum esse cupiebat : neque cnim illos cep-
pit e scribarum arrogantium cœlu et supercilio

pharisæorum, qui ad fraudem et malitiam eru-
diti, populi applausum et reverentiam callido
artificio emerebantur ; sed e communi vita sim-
plices, innocentia vitæ el bonitate commendatos.
Quam ob causam Petrus Ghrysologus Serm. 28,
apostolos divine vocat *simplicitate pretiosos*. No-
luit profecto habere alios discipulos quam sim-
plicitate candidos, el moribus animi innocentis
Dei l ilio simillimos : quæ omnia præsentem ren-
tentiam luculenter confirmant, quoniam « Deus
non projiciet simplicem, nec porriget manum ma-
lignis. »

Ilis igitur exemplis primi Christiani, et hoc ma-
gisterio sacrosancto imbuti, nihil pulchrius feli-
ciusque ducebant, quam hac pia et candida sim-
plicitate procellere; unde Tertullianus lib. De
Speci. cap. xxii ail esse in vita Christiana « non
strophas, sed simplicitates; p el lib. De Cult, femin.
cap. ult. ornamenta apostolorum esse « de sim-
plicitate candorem, de pudicitia ruborem, » etc.;
D. Ambrosius cum eandem virtutem in Satyro
fratre mirifice commendavisset, suæ dictioni axio-
ma hoc divinum adjunxit : a Anima benedicta StapU-
omnis simplex, » quod ante ipsum pius Propheta °
cecinit Psalm, exi, 2 : « Generatio rectorun be- canior,
necitur, n sic vocans gentem et nationem sim-
plicium , hoc esl eos qui recto sunt corde, et
proponunt Dei voluntatem sibi, ul interpretatur
S. Augustinus ia Psalm, exi. Hæc ergo generatio
benedicetur, hoc est a Deo bonis omnibus affluenter
et copiose cumulabitur : ea enim vis verbi esi, ut
apud Isaiam cap. lxi, 0 : a Isti sunt semen, cui be-
nedixit Dominus. » Breviter ingentium bonorum
cumulum el magnificent aiu expressit, quæ sim-
plicibus reponuntur, atque in coruin sinum quo-
tidie a Deo liberalissime el plena veluli manu con-
feruntur : quidcnim decsse illi> polesl, quibus Deus
benedicit? Isaias cum justî hominis felicitatem vel-
let exponere consimili brevitate esl usus cap. m,
10 : « Dicite justo quoniam bene. «Simplicium sci-
licet comes Deus, cum ad eorum semper latus ubi-
que versetur, ubique benedicit, hoc est, aperit
suæ benevolenti® thesauros, ut in candidas illas
animas carestia dona dispergat, casdemque mi-
rificum in modum soletur et attollat : sicut c di- Uihjooj
verso malignos aversatur, idcoque a non porrigit IkDI
iis manum, » id est, minime illos adjuvat, nec are ru-
aniicitie fœdus cum illis jungit, aut ab iis munus tar.
accipit, ut Septuaginta vertunt, -â* Ji aciCw;
cv ^lûrxi, nec ullum munus impii accipiet; quem-
admodum scilicet Gen. iv, 5 « respexit Dominus
ad Abel, el ad munera ejus; ud Cain vero et ad
munera illius non respexil ; » cujus nullam aliam
Scriptura reddil rationem, quam quod Abel sim-
plex esset, Cain vero malignus. Quo Baldad hic
alludere videtur, el haud obscure David quoquo
ropicit cum ail Psalm, v, 5 : « 'lane adstabo libi,
et xidebo : quoniam non Deus volens iniquitatem
tu es : neque habitabit juxta te malignus: neque
permanebunt injusti ante oculos tuos, » clc. Ut

Qnanli
Cbriatus
freerit
simplici-
Ukm.

Chrislns
notait
elicere
alios
qmntn
limpH-
ces.

Hague Job malignorum abominationem evadat, ctsimplicium benedictionem obtineat, jubet cum Baldad sincero corde ad Deum converti, cuncta tunc illi prospera promittens.

Vrr»tl. 21. DONEC IMPLEATUR RISU OS TUUM ET LABIA TVA

C-'intna jubilo, —q. d. Adeo te, mi Job, si simplex el perfectus lueris, non projiciet Deus, ut etiam inter jastif. intimos suos habiturus sit, et bonis omnibus ac gaudiis ad risum et jubilationem usque cumulaturus; siquidem ex virtute tanta exoritur animi lætitia, ut justī et puri a peccato semper ovare et triumphare quodammodo videantur: quare Propheta regius ita invitat *Psalm.* xxxi, 11: «Gloriamini omnes recti corde, n ubi *gloriarī* est vehementer gaudere; unde quidam ita vertunt, *incitate ad ovationem rectos corde*: apud Septuaginta est «aurato, quod victorum et triumphantium est proprium, qui fractis domilisque hostibus tripudio quodam gestiunt, cantu et lætitia efferuntur. Hebræa vox, qua David utitur, *jubilationem* significat; id Septuaginta et græci Patres passim dicunt in rebus foetissimis *jubilare*; hinc àx*afu.ñi, ut ait Hesychius, est *oda pro victoria*. S. Chrysostomus in *Psalm.* xlvī, exponit rem disertius: «Solent, inquit, exercitus, quando inclinat hostium acies, non uti extrema victoria, sed concordi voce et jubilo quaterere eorum animos jam abjectos: quod est claræ victoriæ et trophæi argumentum maximum.» Hoc igitur lælitiæ genus promittit hic Baldad Jobo cum ait: «Donec impleatur risu os tuum cl labia tua jubilo; n quæ nihil aliud significant, quam (ut S. Chrysostomus diceret) *i.Hvrh insignem* quamdam *exquisitamque Iccliliam*: virtus enim incredibilem animi voluptatem ingenerat, ul o contra scelus angorem turbulentum cl pungentes curarnm moti»m pi-leslias, quæ diurnam et nocturnam quietem pcnitur exhauriunt, comes enim sceleris est mala formido, et conscientiæ horror, et impendens pœnæ metus, ut Tantalo saxum. Gravissime Tertullianus lib. IV *Gontr. Marci*, cap. xvii: «Nul- lum, inquit, maleficium sine formidine est: quia nec sine conscientia sui;» sed divinius ea de re habemus oraculum *Sap.* xvn, 11: «Semper sæva præsumit perturbata conscientia,» inquit Sapiens: contra gestit et lætalur virtutis studiosus, et mirum quantum intimo in animo consolatione perfunditur. Quæ varietas in clypcō poetico aureo expressa mihi videtur, in quo Vulcanus elegantissimo artificio urbes duas effinxerat; in quarum una sunt convivia, festus Hymen, et tripudia, et cantus, tædarumque festa luce nitentium magna copia; in altera vero bella, contentiones, rapirne, pugnæ, ululatus, luciusque audiuntur et gemitus. Imago est ulriusque animæ lum gratia ornai®, tum vitio deformat®: in illa est læta et profunda pax, cantuque et choreis velut divinis plena sunt omnia; in hac vario dissonoque strepitu cl tumultu ac concursu molestissimarum difficultatum omnia miscentur.

Atque ut e sacris potius quam ab Homeri ingenioso commentō hæc illustrentur, si licuit erudito Poetoe fingere choros, et pœanes, et lucernarum accensiones, et tixanúa; hoc est magnifica et apparatissima convivia, ad animi lietiliam et alacritatem vitæ innocentis exponendam; paria prope vetustior Musis amicus Salomon *Prov.* xv, 15: «Secura, inquit, mens jugo convivium.» In hoc convivio defæcatum vinum est germinans Jubiun virgines et honestissimas cogitationes, ubi non tibia strepit, non cinyra ludit, non chelys resonat, sed gratia modos facit, virtutes succinunt humanissima symphonia, cor justī liquida pace gaudioque perfruītur, cl Dei laudes celebrat cantu læto jubilantis conscientiæ, adeo ut non raro etiam os ipsum risu impleatur et labia jubilatione: quod fit tum, quando exuberans animi lætitia cordisque hilaritas per vociferationem, risum et exultationem aut hujusmodi exteriora signa se prodit. Hoc sensu David etiam eadem phrasi ulitur ad ineffabilem populi israelitici, o babylonica captivitate liberati, foetiliam declarandam, cum ait *Psalm.* exxv, 1: «In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolali: tunc repletum est gaudio (hebraico *risu*) os nostrum, et lingua nostra exultatione:» risus enim et exultatio, jubilatio atque confessio, laudatio et benedictio, vociferatio, et his similia, ad quæ Vates regius in Psalmis pios omnes frequenter invitat et adhortatur, sinceræ et abundantis lælitiæ signa sunt, quæ Baldad Jobo minime defutura pollicetur, dummodo non ficto, sed sincero corde Deum colat, ac reveatur: quippe qui simplicem amplectitur, neque ab illo exornando manum aufert, donec ipsum perfecto spiritali gaudio cumularli; quod nemo in posterum ab eo tollere possit, adeo ul si quis ausu temerario ejus gaudium interturbare præsuīpserit, tantum abfulurum sit, ut voti sui compos fiat; quin c contra potius sibimetipsi molestiam creaturus, et perpetuam confusionem allaturus videatur. Quapropter subdit:

22. Qui oderunt te induentur confusione: et vm. n. TABERNACULUM IMPIORUM NON SUBSISTET. — JoIIo jam ad Deum sincero converso mirificam divin® protectionis manum prorsus propitiam addicit Baldad, quin imo futurum omnino vaticinatur, ut non tantum nihil ab iis, qui plusquam Vatiniano ipsum odio prosequuntur, incommodi relaturus sit; sed c contra visurus (quod erat votum Davidis, *Psalm.* cxx, 1 i), ut confundantur et deficient detrahentes animre ipsius, el operiantur confusione et pudore, qui quærunt mala iIli. Illa autem confusionis significatio, *induentur confusione*, perelegans esi, qua notari videtur illud rubeum quasi velum, quod vultui erubescantium tanquam quoddam indumentum obducitur. Eodem modo David inimicis suis imprecatur *Psalm.* cvili, 28: «Induantur qui detrahunt mihi pudo- Q., inv re, cl operiantur sicut diploide confusione sua, » do pujor

i. 4 d., id est «c cis adhæreat confusio, sic cos lotos ope-
 “lur' rial, sic penitus circumvestiat, sic cam ubique
 circumferant, quomodo diplois sive vestimentum
 adhæret corpori, et ipsum operit. Est autem hæ-
 braismus, quo exprimitur omnimoda el undique
 confundens verecundia, scilicet propter inhæ-
 rentiun, assiduitatem ac perpetuitatem, qualis
 est in vestimento, sine quo nemo saltem in pu-
 blicum procedit. Vel aptius forsitan dicemus Bal-
 dadtun generaliter loqui de opprobrio et infa-
 mia, qua iniquos affici solitos pro eorum scele-
 ribus frequenter Scriptura commemorat, praeser-
 tim cos qui viris sanctis detraxerunt : hi enim
 vehementer conturbantur, et magno pudore affi-
 ciuntur, cum viros sanctos, quibus antea illuse-
 rant et detraxerant, a malis postea vindicatos,
 felicem vitam ngerc et gloria florere conspiciunt.
 Id quod forte Baldad ipse aliiq̃ amici Jobi
 poslmodutn experti sunt, cum Job et c malis
 emersisset, et inultis a Deo ornatus fuisset bene-
 ficiis; ipsi vero Dei reprehensionem incurrissent,
 quod non locuti fuerint rectum coram eo, sicut
 servus ejus Job, ut in fine libri narralur.

Tiberni- Cætrum cum subdit, « et tabernaculum iin-
 <dam piorum non subsistet, » non tantum illos rubore

ac confusione suffundendos, verum etiam peni- impio-
 tus exterminandos significat : *tabernaculum* enim
 vocat habitaculum in terra, quo sensu etiam Da-
 vid ad impium dicit *Psalm*, 11, 7 : «Propterea
 Deus destruet te in finem : evellet te, et emigra-
 bit te de tabernaculo tuo, et radicem tuam do-
 terra viventium, » significans eum tanquam do-
 mum non recte ædificatam, aut tabernaculum
 male compositum solo coæquandum, et penitus
 destruendum; aut tanquam arborem infrugife-
 ram evellendum, et radicitus exstirpandum, id est
 genus et prosapiam ejus totam delendam et abo-
 lendam; quandoquidem cunctis hominibus per
 modum radicis est genus cuique suum, *q. d.* Ex
 omni domo et omni cognatione tua te elimina-
 bit, et emigrare faciet ab hac habitatione et ab
 hominum super terram viventium conversatione
 ad diversorium mortuorum, quod est sepulcrum.

Tropologice S. Gregorius lib. VIH *Mural.* cap.
 xxxii, hæc exponit de confusione, ignominia et
 ruina extrema, quam impii in die judicii sustine-
 bunt; in quo minimo subsistent, uti cap. vu,
 vers. 8 explicatum est.

Cælcrum, quid ad hanc Baldadi orationem Job
 responderit sequens caput declarabit.

CAPUT NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Admittit Job Deum per omnia justum esse, nec posse hominem cum eo de justitia expostulare; ostendens Deo
 non dēesse rationes, ob quas possit, et interdum soleat, non solum impios, sed etiam justos et innocentes in
 hac vita percutere et affligere; qui tamen de injuria minime conqueri, nec Dt un m jus vocare pcssmt, sed
 judicem suum deprecari debeant, quod nemo satis caputati causee suce confidere possit.*

1. Et respondens Job ait : 2. Vere scio quod ita sit, et quod non justificetur homo com-
 positus Deo. 3. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere tinum pro mille.
 4. Sapiens corde est, et fortis robore : quis restitit ei, et pacem habuit? 5. Qui transtulit
 montes, et nescierunt hi quos subvertit in furore suo. 6. Qui commovet terram de loco
 suo, et columnæ ejus concutiuntur. 7. Qui præcipit soli, et non oritur: et stellas claudit
 quasi sub signaculo : 8. Qui extendit cœlos solus, et graditur super fluctus maris. 9. Qui
 facit arctorum, et oriona, et hyadas, et interiora austri. 10. Qui facit magna, et incom-
 prehensibilia, et mirabilia, quorum non est numerus. 11. Si venerit ad me, non videbo
 cum : si abierit, non intelligam. 12. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis
 dicere potest : Curita facis? 13. Deus, cujus irai nemo resistere potest, et sub quo cur-
 vantur qui portant orbem. 14. Quantus ergo sum ego, ul respondeam ei, et loquar verbis
 meis cum co? 15. Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum
 judicem deprecabor. 16. Et cum invocantem exaudierit me, non credo quod audierit vo-
 cem meam. 17. In turbine enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea etiam sine
 causa. 18. Non concedit requiescere spiritum meum, et implet me amaritudinibus. 19. Si
 fortitudo quaeritur, robustissimus est : si sequilas judicii, nemo audet pro me testimonium
 dicere. 20. Si justificare me voluero, os meum condemnabit me : si innocentem ostendero.

pravum me comprobabit. 21. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tædebit me vilæ mæ. 22. Unum esi quod locutus sum, et innocentem et impium ipse consumit. 23. Si flagellat, occidat semel, et non de poenis innocentem rideat. 24. Terra data est in manus impii, vultum judicum ejus operit : quod si non ille est, quis ergo est? 25. Dies mei velociores fuerunt cursore : fugerunt, et non viderunt bonum. 26. Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam. 27. Cum dixero : Nequaquam ita loquar : commuto faciem meam, et dolore torqueor. 28. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. 29. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi? 30. Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint velut mundissimæ manus meæ : 31. Tamen sordibus intinges me, et abominabuntur me vestimenta mea. 32. Neque enim viro qui similis mei est, respondebo : nec qui mecum in iudicio ex aequo possit audiri. 33. Non est qui utrumque valeat arguere, et ponere manum suam in ambobus. 34. Auferat a me virgam suam, et pavor ejus non me terreat. 35. Loquar, et non timebo eum : neque enim possum metuens respondere.

Va», t l el 2. Et respondens Job ait : Vere scio quod
 t l, ' ITA SIT, ET QUOD NON JUSTIFICETUR UOMO COJPOSITUS
 Deo. — Job sui sententiæque sure securus nequaquam
 qunerit diverticula, nec Baldadi argumen-
 tum subterfugit, sed pro veritate in forma libere
 respondet, concedenda concedens, neganda ne-
 gans : objecerat ei Baldad, ac si Deum injusliti-
 redargueret, qui innoxios puniret, justitiam ju-
 dicioque subvertens : hoc ipso nempe quod
 Jobus se insontem excruciari conquestus est, so-
 metipsum ex Baldadi sententia Deo prretulcrat,
 ut qui justo immerenti pœnam inflixisset. In eo
 quippe cruciatu (si modo Baldad vera censeret)
 Deus injustus, Job justus appareret : ac proinde
 ut tumorem Jobi, quo se Deo propri- opinione
 innocentire antetulisse videbatur, supprimeret,
 precedenti capite, quasi ex abrupto, verbis in-
 dignatione plenis ipsum aggressus fuerat dicens
 cap. vni, 3 : « Numquid Deus supplantat iudicium?
 aut Omnipotens subvertit quod justum est? » Quo
 sensu item Eliphaz cap. iv, 17, dixerat : « Num-
 quid homo Dei comparatione justificabitur, aut
 factore suo purior erit vir? » Ex quo perspicere po-
 test, quam serio et ferventer in unam eandem-
 que sententiam importuni illi certatores conspi-
 rent. Jobus ergo tanquam veritatis fidissimus as-
 mgenoe sertor qui omnia ratione, non afflictionis sensu
 utar, metiebatur, tam ingenue fatetur et commendat
 qnam vera, quam generose falsa depellit; quod tum
 bun in hoc praesertim capite liquido de-
 iaiiL monstrat, dum verum utriusque disputatoris as-
 sertum non admittit modo, sed etiam elegantis-
 simo diserlissimeque integro fere capite amplifi-
 cat et exornat; sic enim auspicatur aiens : « Vere
 scio quod ita sit, et quod non justificetur homo
 compositus Deo, » 7. d. Absit ut ego hoc intendam,
 aut temevano prorsus ausu tenlcin, quod vos sus-
 picamini, scilicet hominem cum Deo comminerè;
 quin potius cedo lubens Deo, cujus nomen he-
 braicum hoc loco est Sx cl, quod forlctn signifi-
 cat; cui si componatur humana fragilitas (quæ

per anlilhesin a misera conditione hic in Hebraeo
 •ens cnos appellatur, et a Septuaginta flpoTtç, id
 est *mortalis*, interpretatur) omnino marcescat et
 succumbat necesse est. Cum autem dicit *vere*, he-
 braico O3CN *amnam*; quæ vox ejusdem significa-
 tionis est ac |ON *amen*, id est *veritas*, certitudo,
 firmitas; omnino significat se minime fucate, aut
 hypocritice, ac simulate, sed candide ac sincere,
 ex animi mcnlisque sententia sic sentire, nosso,
 exploratum habere, ac fateri tanquam certum et
 indubitatum; scilicet neminem quantumvis sanc-
 tum, quantumvis justum cum Deo comparatum
 justificari : nam justus quidem aliquis esse po-
 test, si quidem cum aliis hominibus, non autem
 si cum Deo comparetur, cum quo vel ipsimet com* D»
 supremi angeli collati, rigido loquendo, nec justus,
 nec sanctus sunt, imo nec sunt, ut S. Dionysius
 lib. I)c Div. Nom. non semel docet : quia finiti ad
 infinitum nulla est proportio, ut philosophorum
 ratum ac certum fert axioma; necque Dei ad crea-
 luram ulla proprie vera est similitudinis compa-
 ratio, quia scilicet ita est super omnia elevatus, Don est
 ut cum nulla re creata vel creabili similitudinem wlhtto.
 habeat. Quomodo igitur creaturæ, et quælibet
 res factæ, quæcunque vocabulo entium signifi-
 cantur, conferri possint cum natura, quæ ultra
 omnia est? immensis enim mensuris, et quæ con-
 ferri non possunt, causa omnium supra effectus
 locatur et eximitur, et ab eis abest. Quod cum
 Jobum, qui summus erat theologus, minimo
 lateret, libere asseverans, et quasi jurejurando
 confirmans : a Vero, inquit, scio quod ita sit, et
 quod non justificetur homo compositus Deo. »

Ubi notandum est S. Jobum non dixisse, quod
 vere homo non justificetur; sed *non justificetur
 compositus Deo*, quod sic exponunt et intelligunt
 Patres, vel quia justitia justorum vera quidem
 est, sed ab ipsis non est quasi propriis viribus
 acquisita, sed a Deo gratis donata, ita S. Augu-
 stinus ad hunc locum, et in *Psalms*, cxlii; vel quia
 justitia eorumdem justorum vera, sed non pura

Homo
W
lesi ctim
Ite coiū.
p- Mini
jtjiljflca-

cs1, cum admixta sit peccalis venialibus, ila S. Gregorius hoc loco, cl S. Hieronymus epist. *ad Ctcsiph.*, cl S. Augustinus in lib. *lie I'crf. justit.*; vol dunique quia ul vera cl pura ossei, compa- rata lamen jussiliæ Dei increato} el infinita?, justitia esso non videtur, quemadmodum lux luccr- næ in radiis solaribus pleno die collocata non lucci : ita S. Hilarius, cl S. Hieronymus tn *Psalm*, exui, ct olii. Job jlaque ultro concedit fundamen- tum disputationi a Baldado suppositum, sciliccl Deum non supplantare judicium, nec Omnipoten- tem subvertere quod justum est, quod pla- num cl contestatum esse demonstrat ex eo, quod homo cum Deo comparatus non possit justifi- cari; justificaretur aulcm, si Deus in eo puniendo supplantaret judicium : pro jure enim suo dice- ret ei : Cur me immerentem punis? in quo pec- cavi? quid commerui? cur iniquus erga me es? Justificatur autem Deus cum hominem uliscitur atque vindicat, idquo ingenue hominem fiteri nccesse est, ul Esdras dicebat I Esfr. ix, 10: «El nunc quid dicemus, Domine Deus nosler, post hæc, quia dereliquimus mandata tua : Domine Deus Israel, justus es tu, quoniam derelicti sumus, qui salvaremur, sicut die hoc : ecco coram te sumus in delicto nostro : non enim stari potest coram te super hoc. » Vel ut Christus dicebit *Mntth.* XXVI, 39 : « Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste : verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu : » semper enim existimandum est Deum æquuin exercere judicium quacumque in nos ratione animadvertat. Videquæ; *supr.* cap. iv, ad vers. 17, dicta sunt de hoc argumento.

Ven. 3. 3, gl VOLLERIT CONTENDERE CUM EO, NON POTERIT N>tnn E| RESPONDERE UNUM PRO MILLE, — id CSt. SÌ qUIS- ci.j i>L D,iUn temerarius homo auderet se cum Deo com- paratum justificare, ac judicio cum illo conlen- deret quærens : Quid commerui? ex mille delictis quæ a Deo objicerentur ei vel unum non dilue- ret. Ratio asserti hujus petenda est a divina sapientia et magnitudine, de qua in proximo versu, et ab ignorantia et imbecillitile hominis : el i enim justus alta sui cognitione subnixus, cl di- vinæ liberalilatis largitione gratus, Deo judicanti ac roganti respondero ipsius ope valeat, minime tamen cum eo contendere vel altercari : verbum quippe originale nn roô forense est, et confendere, contestari ac litigare seu rixari significat. Mani- feste aulcm liquet, cl justum ipsum, qui cum Deo suæ fidens causa? intemperanter agere auderet, causa cadere, et prima interrogatione tactum prosterni. Et hic profecto sensus satis apte videtur argumentis Eliphazi cl Baldadi congruere. Sep- tuaginta quoque hæc ad judicialem contentionem manifeste referunt cum ita vertunt. tfw -pp pwXxrai xpOxvtxjTw, st *enim voluerit judicari cum eo*, id est, a si voluerit judicio contendero : n sic enim xpive-jLxt passim accipit ir, ut in illo *Psalm.* cviiir,? : z v tw r.pbiniOzi «jtgv xxt z ^f^ixxojl/vc;, *cum judi- cabitur cç:at condemnatus* : nam sensus est : Cum

litigabit, et in judicium descendent, exeat reus sons, cadat causa sua, el condemnetur. Sic etiam S. Paulus accepit cum ait l *Cor.* yi, 6: zç«xÿg juñ z/z/ irac, *frnlcr rum fratre judicio contendit*, et passim alibi. Significat ergo Job haudquaquam Ne* ni homini consultum aut tutum esae cum Deo liti- garo, aut judicio contendere : nam, ut prudenter u monet David *Psalm.* xvm, 13 : « Delicia quis in- jMi. tclhgil? n ubi *delicta* quotidianos vocat defectus, dua>- qui sanclimonie notas inurunt : Septuaginta ponunt hoc cs1 proprie, *non opinantis animi prolapsiones*; unde S. Ambrosius vertit, tap- mjs *quis intclhgit* ? S. Hieronymus *errores*; Aquila ápçã; *ignorantias*. hoc est delicia, quæ minus sentientibus et cogitantibus excidunt. Ende -i>- r w i r x sunt proprie *lapsus*, qui non opinantibus contingunt, non ^rdaiT*, id est *casus*, qui (ul docte in *Psalm*, xxxyi animadverlit S. Ambro- sius) industria et erudito artificio in athletico certamine fiori solebant. In quotidiana igitur vita praeter mentem ul plurimum et cognitionem eve- niunt prolapsiones, a quibus etiam justis non jD\$u sunt immunes. Ait ergo pius Vates conscientia «poiidu- obscura sollicitus:* Delicta quis jnielligli?» Quis t un Argus lamque Lynceus in humanis invenie- bo* otis tur, ul quotidianas suas prolapsiones numeret, **Eletti-** dænonis impetus, cordis motus, conscientia maculas, fraudes mentis, cl impuras voluntatis affectiones intolligai? nam sæpc in communibus actionibus mundani pulveris sordes contrailimus, neque excutimus. Circæum velul poculum nobis a carne porrectum ebibimus, nec sentimus. Sæpc a prædono animorum tela et venena vibrante de nobis lauri cl et trophæa reportantur, el securi sumus, el victi ridemus : « Delicta quis inlelli- gil?» Par D. Pauli animadversio, qui lapsus, in- epte iis notandis consimiles animi nebulas patie- batur : sic enim scribit *Horn*, vu, 15: «Quodenim operor non intelligo; » quod Methodius apud Epiphanium *Haris.* (13 sic illustrat : Nam sæpe, inquit, nobis bona facientibus insincera? el illicitarum rorum cogitationes obrepunt etiam vobis nolentibus, cl tamen dissimulantibus cl peccan- tibus.

Jam si vere S. Prosper asseruit etiam illos, qui bciutu sancte per donum Spiritus Sancii vivunt, tamen propter quosdam diillcullates, quas trahunt sive scientes sive nescientes, aliquando aut suo pee- pnnt, cato cedere, aut alieno consentire; quid illis fiet, «m» qui nec sancti sunt, neque usu et divinis doctri- nis corroborali ad superandas inimici lentatio- nes, proni in vilium, capi faciles, suopte nutu proruunt et prolabuntur? *Job* iv, 18 : « Ecco qui serviunt ei non sunt stabiles; et in angelis suis reperii pravitatem : quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamen- tum, consumentur vehit a linea?» *Ibid.* cap. xv, 15: «Ecce inter sanclosejus nemo immutabilis; et cadi non sunt mundi in conspectu ejus : quanto magis abominabilis et inutilis homo, qui bibit

Ooimu-quasi aquam iniquitatem?» Quis ergo tara vecors s^{cl} malesanus, qui cum Deo audeat expos-
eán Deo tulare, el judicio contendere, cui « non poterit

Fal cio respondere unum pro mille, » id est ad unum
'dereT cr*mcn » quod ex mille criminibus quæ patravit
illi objicietur; vel ad unum argumentum, quod
ex mille contra ipsum proferetur : seu ut est in
GræCO, cū *jir*, '*j-w.jrr*, *iurta*, í»x àvn\TTr, *in*
Xo-jtTi *i'jTvi* « id est *non exaudiet eum*, seu
non obaudiet ei, ut non contradicat ad unum sermo-

Unwn nem ejus de mille : ubi illud *unum pro mille* vulga-
promiie tissiua Scripluræ phrasis est, pro unum e pluri-
s "çpi,!? mis ; estque numerus finitus pro infinito, sicut

n. dixit David *Psahn. lxxxix, 4* : « Mille anni ante
fecel- oculos tuos sicut dies hesterna : n quare non con-
tendere cum Deo, sed tacere debet homo in ma-
lis el incommodis quæ patitur, sicut narrat Amos
monendum esse eum qui tot funera e domo sua
efferrî visurus erat : « Et dicet (inquit *Amos vi, li*)
ei : Tace, et non recorderis nominis Domini.
Quia ecce Dominus mandabit, et percutiet do-
mum majorem ruinis, et domum minorem scis-
sionibus; » David etiam de se scribit *Psalm.*
xxxvm, 10 : a Obmutui, et non aperui os meum,
quoniam tu fecisti ; amove a me plagas tuas : »
etenim qui de sexcentis piis operibus rogandus
decerneret cum Deo de justitia unius altercari, ad
primam primi operis discussionem obmutesce-
ret, atque ita respondere nequiret. Hunc Jobi lo-
cum expendens S. Augustinus lib. II *De Peccat,*
merit, el remiss, prope finem, sic ait : « Ecce Job
confitetur peccata sua, et in veritate dicit se scire,
quia non est justus quisquam ante Dcura : proinde
secundum modum conversationis humanæ per-
hibet ei Deus tam magnum justitiæ testimonium ;
ipse autem se indiens ex regula illa justitiæ,
quam sicut potest conspicit apud Deum, in veri-
tate scit, quia ita est, et adjungit : *Quemadmodum*
enim justus erit homo ante Deum ? si enim velit con-
tendere cum co, non poterit obedire, id est, si judi-
candus ostendere voluerit non in se inveniri
posse quod damnet, non poterit obedire ei :
amittit enim diam illam obedientiam, qua obe-
dire possit præcipienti confitenda esso peccata.
Quod si fuero justus, os meum impie loquetur :
hoc est enim : Si me justum dixero contra judi-
cium ejus, ubi perfecta illa justitiæ regula me
convincit injustum ; profedo impie loquetur os
meum, quia contra Dei voluntatem loquetur : »
sic ille. Si quis vero hujus rei rationem sciscite-
tur, e versu sequenti sic illam accipiat.

v»n a. 4. Sapiens corue est, et fortis robore : quis
Crr ta- restitit ei, et pacem HABUIT? — Rationes adducit
' | ' cur tutum homini non sit judicio aut alia quavis
m c'» ratione cum Deo contendere : nam primum sa-
piens est, atque ideo cum illius inlelligenliam
'd "3' nihil lateat, nulla potest hominum calliditate aut
tergiversatione deludi : quare apud illum otiosa
sunt d inania, quæ in humano judicio intercedere
solent artificia d fraudes. Deinde, quia foriis,

potest facile cogitata acjudicatacomplerc, cum sit
nemo qui possit illius infringere aut certo vel mo-
dicum debilitare potentiam : ita Sanctius noster.

Pro cujus exactiori intelligenlia notandum primo, Quom-b
ex S. Dionysio Areopagita *De Div. Nomin.* cap. vu, du
et ex D. Thoma I *Quast.* XIV, Deum dici sapien- 4p,ew.

tem et sapientiam, *primo* causaliter, ut est causa **Primo**
omnis sapienliæ et cognitionis tam parvæ quam
magnæ in beatis, in angelis, in hominibus, in
animalibus main ipsius sapientia etiam causa est
illius tenuis cognitionis omnisque industriæ, quæ
est in animantibus. *Secundo* formaliter dicitur sa- **StcoMo**
piens, non ut sapientia præditus et imbutus, sicut
mentes angelicæ ; sed ul ipsa sapientia per se
subsistens, in qua omnis plenitudo sapienliæ
eminenter continetur : per hanc quasi in primo
signo rationis cum infinita claritate comprehen-
dit essentiam suam, et processiones personarum
el ipsas divinas personas ; deinde in secundo si-
gno rationis ex omni æternitato in omnem æter-
nitalem extendit se actu et cum infinita claritate
ad omnia possibilialia, idque ex vi cognitionis es-
sentia suæ ; in tertio signo exlendit se ad omnia,
quæ quælibet vis creata vel creabilis potest fa-
cere ; in quarto signo ad omnia quæ essent even-
tura, posita qualibet hypolhesi, quæ dicuntur
futura conditionata, et sunt infinities infinita,
nam circa quamlibet rem liberi arbitrii possunt
circumslanliæ rerum infinities variari, cl ipsa in-
finitis modis potest excitari ; in quinto signo ra-
tionis videt omnia futura absoluto in omnem
æternitatem cum omnibus circumstantiis. *Tertio* **Tertia**
eminenter dicitur sapiens ob singularissimum et
eminentissimum moduin nulli crealuræ continu-
nicabilem : cum enim duo ad sapientiam requi-
rantur, nempe lux intclligentia, ct objectum
quod intelligitur, ipse utrumquo in se habet in
gradu eminentissimo ct cum perfectione infinita :
nam ipseiuet est infinita intclligentia lux per so
subsistens, et ipsemet ex se est omne objectum
intelligibile, vel illud in ipso eminenter conti-
netur : itaque nemini debet lucem intelligenliæ,
nemini objectum intelligibile : ita Lessius lib. VI,
cap. i *De Perf. divin.*

Notandum secundo ex eodem Dionysio *ibid.* O™-
cap. vin et S. Thoma *ibid. Quast.* XXV, art. 3,
Deum dici *fortem*, seu potentem, ct potentiam, **fortis**
primo causaliter, quia nimirum ab ipso est omnis "ll im-
potentia, omnis virtus, seu vis agendi ct ope- Pl^
randi, omnis vigor, omnis efficacitas in omnibus *eauaii-*
rebus creatis, in terra, in mari, in astris, in la- <TS
pidibus, metallis, plantis, animalibus ct angelis :
in his enim omnibus quævis vis operandi aliquid
est tenuis quædam participatio potentia Dei. *Se-* **Seeimb**
cumio formaliter, quia ipse in so est potentia in-
finita?, vel potius ipsa potentia infinita per se
subsistens : potest enfin omnia quæ mens creata
potest concipere, quæ prorsus in omni genere cl
specie sunt infinita, v. g. infinitos mundos huic
nostro mundo similes, et alios huic dissimiles ;

infinitos angelos, infinitos populos; infinitum aurum, argentum, lapides pretiosos, etc., intelligendo scilicet hæc omnia *syncategorematicè*, ut philosophi loquuntur, non *categorèmaticè* infinita, id est, posse illum tot res cujusvis generis facere, ut semper possit plures et plures sine fine; adeo ut nullus numerus tam magnus concipi possit a mente creata, quin tot et plures sine fine possit facere; sic lumen ut nunquam faciat infinitum actu, quod, juxta probabiliorem S. Thomæ et multorum aliorum sententiam, ex parte creatura: implied aliquid extra Deum actu esse infinitum. Addo, Deum non solum posse omnia, quæ mens creata potest concipere, idque in quantavis magna multitudine, quantitate et perfectione, sed etiam quidquid ipse sua infinita sapientia potest extra seu intra se concipere; quæ infinities plura et magis mirabilia sunt quam ea quæ possint concipi a mente creata: quidquid enim sua mente infinita potest interius concipere seu formare intelligendo, potest exterius producere et formare creando; et hoc modo potentia adæquatur sapientiae. Denique hæc omnia potest facere repente, sine mora temporis, sine ullo labore, summa et infinita facilitate, solo nutu suæ voluntatis, et solo verbo, uti pluribus probat Lessius

X- ore- lib. V *De Perf. divinis*. Recte igitur Job ait neminem unquam cum tam sapiente ac forti concurre-
L. tutore habuisse congressum, qui pacem ex illo
M certamine retulerit, id est, cui non infeliciter successerit tam inepta contentio. Non opus est hic Pharaones Anliochose producere, qui obdu-
ruere, ac restitère Deo sapientissimo atque fortissimo, et pace omni sublata horrendo iudicio interierunt; cum viri etiam iusti, si levi fortasse de causa Deo in rebus modicis repugnent, ut appetitui quadamlenus indulgant, incredibili nonnunquam animi perturbatione discrucientur; neque prius acquiescant, quam se demittant ipsos, et sub vexillo Christi mitissime se gerant. Quænam ergo pax sit iis, qui tetrìs culpis Deum laccessunt, quando c levibus erratis tanta cooritur animi anxietas? Certe sicut pacem non habet servus qui jussis heri reluctatur, ita nec homo, qui inspirationibus Dei sapientis et foris resistit.

Vir» S. 5. **Qui TRANSTULIT MONTES, ET NESTORINT HI QUOS** subvertit in FURORE suo. — Sapientiam et potentiam divinam versu præcedenti Jobus commendaverat, quam deinde longo excursu effectuum mirabilium amplificat, ut Deo minime repugnandum evincat: qui enim attentius opera Dei vel naturali ordine disposita, vel ob arcana Dei iudicia præler naturam contingentia contemplatur, omnino esse Deo parendum, credendum ac minime reluctandum facile animadvertit. Ille igitur
t not? *n clTeclu quodam prodigioso Dei potentiam
' sapientiamque connectit: potentiam quidem in
kinife- montibus concutiendis, evericndis, et tanquam
tritii, vijjratum telum explosamque glandem plu-
jjpajn aji0 (.jaculâis; sapientiam vero in homi-

nibus improbis terræ motu capiendis, ac suppli- m f»
cio justo sceleribus reddito interimendis. Quod quidem etsi miraculose divina virtute fieri possit, **Xi**
cum hoc videatur firmitate fidei repromissum, puni™
secundum illud *ifatth.* xxi, 2|; « Si habueritis Ji*
fidem, et non hæsitaveritis: et si monti huic ** '
dixeritis: Tolle, el jacta te in mare, fiet; » tamen congruentius videtur D. Thomæ, ut hoc ad naturalem cursum rerum referatur: hoc enim, inquit, habet naturæ ordo, ut omne quod naturaliter generatur etiam determinato tempore corrumpatur; unde cum generatio montium sit naturalis, necesse est ut quandoque montes naturaliter destruantur. Et hanc quidem naturalem montium corruptionem *translationem* vocat, eo quod dissolutio montium et ruina cum quadam translatione partium ejus accadat Nec est absolum ea quæ naturaliter contingunt divinæ virtuti attribui, cum natura agat propter finem; omne autem quod ad finem certum ordinatur vel seipsum dirigit in finem, vel ab alio dirigente in finem ordinatur: comparatur enim tota naturæ operatio ad intellectum dirigentem res naturales in finem, sicut comparatur motus sagittæ ad sagittarium; unde sicut motus sagittæ convenienter sagittario attribuitur, ita consequenter tota natura operatio attribuitur naturæ divinæ, et consequenter etiam montium translatio subversioque, quæ nonnunquam ita subito et insensibiliter fit, ut etiam illi qui circa montes habitant per subversionem montis pereant, et sibi cavere non possint, eo quod eam minime præcognoscant; adeo ut aliquando integra una cum incolis suis civitates repentinis montium ruinis obrutæ sint atque scpullæ, nullo earumdem extante vestigio: id quod ante paucos annos Plurio, in Lombardiæ confinibus, Grysonum civitati non ignobili, contigisse accepimus. Nec minorem proximis annis regno Neapolitano Vesuvius, et Siciliae mons .Etna ingentem hoc ipso anno 1635, quo hæc scribo, cladem, clviciuis agris plane inexpectatam flammivomis suis tempestatibus atque ignitis eluvionibus vastitatem attulerunt. Et hoc est quod subditur:

Et NESCIERUNT IU QUOS SUBVERTIT, — *q. d.* Adco subito Deus tantam rem operatur, ut etiam ii qui circa montes habitant interitum suum præcognoscere non possint; quod manifeste evidens fuit, quia si præcognoscerent, sibi caverent ne ruinis involverentur. Addit autem *in furore suo*, ad ostendendum quod Deus interdum naturales operationes secundum ordinem providentiæ suæ moderetur, prout necessarium est aut conveniens ad peccata hominum punienda; quibus quidem peccantibus metaphorice irasci dicitur, cum in eos vindictam exercet, quæ apud vos solet esse ira effectus: ita D. Thomas. Ex corporibus autem mixtis ad elementa transiit, inter quæ firmissimum et stabilissimum videtur esso terra, quæ est immobilis, ulpoto centrum motus

totius; attamen si philosophis credimus, ex vapore incluso secundum aliquas sui partes naturaliter movetur, et hoc est quod subjungitur:

vix». 6. Qui commovet terra» dh loco suo, et co-
TtmM- lumxjr ejus concutiuntur. — Hoc non ita intelli-
^ 1" X gendum, quasi tota terra naturaliter moveatur

vthir. (ut voluerunt pythagoræi, Heraclides Ponticus, Numa Pompilius et Plato, teste Plutarcho in *Numa* et in *placit. philos.*, ac nuper Copernicus, et ex eis Stunica hic : id enim falsum esse noster Clavius in caput primum *Sphere*. convincit, et repugnat Scripturis, in quibus dicitur *Psalm*, xcii, 2 : « Etenim firmavit orbem terra? qui non commovebitur : » item *Eccles.* i, 4 : « Terra autem in æternum stat, » et passim alibi); sed quia partes terra?, ut urbes, montes, insulin terne motu a Deo commoveantur; et quod ipse pari modo totam terram commovero posset, si vellet. Imo hic Didymus ait illo terne motu, qui in passione contigit, lotam ipsam terram quassatam et e centro C»» nni convulsam fuisse. Per *columnas* autem terra? ad l'deram hic intelligi possunt montes et colles, qui sunt quasi column® super terram fundat e, vel etiam turres ædiflciaque, et quæcumque alia isliusmodi qu® terne adhærent, et in terne motu concutiuntur et conquassantur. Vel possunt etiam per *columnas* intelligi inferiores et intima? partes terr®, quod sicut ædificii firmitas columnis innititur, ita terra? stabilitas ex centro, ad quod omnes ejus partes natura sua tendunt, oriatur. Unde cum omnes inferiores paries terne superiorum sustentatrices et quasi column® sint, ac terra? motus ex profundis terr® partibus procedat, hinc fit ut quasi ex concussione columnarum ejus Ceri dicatur : ila D. Thomas. Atque hæc sententia conformior est Aristoteli cl communi aliorum ferine omnium philosophorum opinioni, qui immobilitatis terra? causam in nativam ejus referunt gravitatem, qua fit ut sedem illam appetat, quæ maxime a cælo distet, nempe mundi meditullium, quod centrum appellamus, quo suis globata nutibus magno impetu feratur; hoc autem centrum *stabilitas* vocatur, supra quam terra fundata est, juxta illud *Psalm*. cm, G : « Fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum sæculi; » atque alibi vocat columnas terra? dum ait *Psalm*, lxxiv, 4 : « Liquefacta est terra, et omnes qui habitant in ea : ego confirmavi columnas ejus. » Quia vero centrum punctum est, quod instar sit nihili, a Jobo alibi *nihilum* dicitur cap. xxvi, 7 : « Qui appendit terram super nihilum. » Hoc igitur mundi medium seu centrum *columna* nuncupatur, ducta similitudine ab ædificiis, qu® manu molimur cl industria : nam ut illa columnis fulciuntur, ne cadant, sic centrum, quo terr® gravitas nititur, globatam terram oinni ex pario sustentat.

Porro hæc commotio terr® videtur hic irato Deo ascnbi, quanquam posset etiam tribui divin® majestati aut magnitudini, cujus timore olira

rnotam fuisse terram Psaltes divinus cecinit *Psalm*. exui, 7 : « A facie Domini mola csl terra, a facio Dei Jacob : n etenim terra contremuit, quando Deus in Sina ad legem ferendam descendit, cl *Num.* XXI, 15, (piando populus transiit torrentem Arnon, ejus scopuli velut saltu quodam se in aquas immiserunt.

Mystice autem Deus terram commovet de loco Qu<m- suo, dum allectum rerum terrenarum ad cœleslia transfert, ita ut pars hominis inferior pio timore ticc ur- tacta legi æternæ juxta mentis præscriptum adii® - n real. Tunc certe column® seu bases affectus ter- “œ"4' reni, qu® sunt du® vires appetitus sensitivi, scilicet vis concupiscibilis et irascibilis, contremiscunt, hoc est fræno divini timoris et obedientia legis contrahuntur. S. Gregorius autem lib. IX *Moral*, cap. n, hæc de Synagoga Jndæorum exponit : ubi cum, si label, lege. Denique a terra progreditur ad corpora coelestia, ostendendo illa quoque divin® virtuti cedere, sicut autem natur® terr® congruit immobilitas et quies, ita natura coeli motum exigit indesinentem : quare sicut in illius commotione, sic in hujus cessatione ac quiete mirabilem suam virtutem Deus manifestat.

7. Qui prj-cipit soli, et non oritur : et stellas Vrn.r. CLAUDIT QUASI SUB SIGNACULO. — Non Solum, ili- Ikui al quit, Deus in hæc inferiora, ut puta montes, quos orlniD quando vult transfert, aut dissipat, et terr® mas- œ"j cnr. sam, quam solo nutu concutere, et ab imis sedi- »om «t> bus revellere potest; sed etiam in cœlos suum exercet imperium el potentiam, ita ut unico verbo stellarum et ipsius solis cursum inhibeat, limienque supprimat, atque in hæc subcœlestia influxum eornmdem impediat. Id autem quod in llebræo hic habetur *dicit* optime interpretes transfert *pricipit* : solo enim voluntatis actu hanc suam Deus exercet in creaturas potentiam, juxta illud *Psalm*, cxlviii, 7 . « Ipse dixit, et facta sunt : ipse mandavit et creata sunt. » Sanctius noster hoc loco particulam conditionalem si subaudiendam censet, ul sit sensus ; Si Deus præcepit soli, non orietur : tanta enim Dei est potentia, ut sol, qui suos a mundi exordio ratos habet cl certos cursus, ad divinum imperium contineat seso a suo circulari motu; neque inundo deinceps suam lucem ostendat. Hanc autem solaris cursus inhibitionem ac retardationem tanquam evidentissimum divin® potenti® argumentum Apollop bani opponendum censuit S. Dionysius epist. 7 *ad Polycarp.* : a Scire debebat Apollophanes, eum sapiens esset, niliil unquam coelestis ordinis ac motus imin itari ullo modo potuisse sine instinctu auctoris sui, a quo et ut esset accepit, et cujus potentia conservatur, qui secundum Scripturae testimonium cuncta perficit ac mutat. Cur igitur non colit eum, quem hinc quoque cognovimus veraciter esse omnium Deum, admirando ejus, a quo cuncta subsistunt, admirabilem potestatem? Quandoquidem ab ipso sol et luna potentia staluque mirabili simul cum hac rorum univer*

sitate ad omnimodam immobilitatem redacta sint, nec non ad integri diei spatium in iisdem universa signis constiterint; vel quod amplius est, etiam cunctis orbibus primariis, qui cœtros complexu suo continent, more suo gyra-ntibus, ea quæ illorum complexu continebantur non una in orbem circumlata sint, » etc. Ingens sane miraculum fuit, solem stare cursumque cohibere suum, præsertim hominis jubentis virtute; id autem contigisse post Jobi tempora compertum habemus sacris litteris : Josué enim cum adversus re8es Gabaon obsidentes pugnaturus esset, ut victoria diuturniore poliretur in profligandis hostibus, sic locutus est cap. x, 12 : « Sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Aialon : steteruntque sol et luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis : stetitque sol in medio cœli, et non festinavit occumbere spatio unius diei : non fuit antea et postea tam longa dies obediente Domino voci hominis. » Ideo Justinus Martyr in *Dial, cum Tryph.* hebræo, non longe a calce, diem illam triginta sex horarum fuisse ait. Stetisse autem solem egregium sane miraculum fuit ; sed proferendum huic aliud, si videlicet sol regrediatur, quod etiam accidisse sacris litteris continetur : cum etenim Ezebias rex ægrotus ab Isaia incolumitatem sibi redditam ac-cepisset, hoc signo tidem adstruendam voluit ut scilicet solis umbræ, quæ in Achazi horologio dignoscebantur, decem gradibus retrorsum reverterentur, IV *Reg.* XX; at ne putare quis possit linearum tantum immutationem fuisse faciam, non autem solem retrogressum, id explicatum est ab Isaia his verbis cap. xxxvni, 8 : a El reversus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. »

El ne solis Veteris Testamenti patribus tanta virtus coltala videretur, idem Novi quoque Testamenti sanctis Demn contulisse compertum est : Mutius enim Eremita in Thebaidis deserto, ex im-P"53*1110 latrone ethnico factus chrislianus, per Dei visionem eum ægrolantem ex fratribus longe absentem novisset, sese itineri dedit, ægrum invisurus in eremi ipsius interioribus parlibus ; cum autem eo pervenire non posset jam sole ad occasum vergente, qua hora etiam ægroti inors instabat, ul dies itineri sufficeret, jussit Mutius soli in nomine Domini Jesu Christi ut staret, donec eo perveniret; admirantibus omnibus circumquaque ejus eremi incolis solem eodem climate tamdiu perseverantem ; quin et non pauci audito miraculo ad Mulli disciplinam conversi sunt. Ita Rutllnus lib. 11 in Vitii *Ratrum* de Co-prete presbytero et patre Mulio : idem quoque *n *S(le,n Vttfc *Patrum* ad Besarionis et Scilhensis cujusdam senis preces contigisse memoratur. Sepe enim compertus esi sol paruisse Dei servis, non modo ut radios suos diutius emittat lucis causa, verum etiam ut obsequatur aliis in rebus : nam plures sancti memorantur

suspendisse pallia ac vestes de radiis solaribus “«U non secus ac de paxillis, ut videre est in *Vita S. Goans* cap. ix et x, apud Surium 4 julii : item dii» »n»- in *Vita S. Ptorentii* episcopi Argentinensis 4 novembris : similiter in *Vita S. Amabilis* presbyteri rnnl' apud cumdcrn 6 novembris. Quod si Dei servis, quanto magis ipsi Domino ac creatori suo solem, lunam et stellas morem gerere, et ad nutum ejusdem, prout praeceperit, lumen suum aut emittere aut contrahere semper par csl?

Quid Ægyptiacas tenebras commemorem ? quarum fama orbe toto percrebuit, et memoria, ut non levis fert conjectura, tunc adhuc recens erat quando liber hic conscriptus fuit. Fuerunt et alii gat («-eventus ubi solis lux intercepta fuit ; sed non sine » et admiratione est quod Zonaras habet in fren. *Constant.* : quo tempore cum Constantino forent j.', t7 oculi eruti sol per dies septemdecim non splen-diu n.r duit, sed obscuri et tenebricosi fuere dies illi. Aliquid simile contigisse narrat Plinius lib. II, u cap. xiii : imperatoribus enim Vespasianas, id est Varis ipsius etiam Plinii tempore, diebus duodecim utrumque sidus, sol et luna, quæsila sunt, nempe quod isto tempore nunquam fuerint conspecta ; sed hoc diuturna pcrtinacique caligine aut nube crassiore factum putandum est, luce dici ex parte solis sufficienter illustrata ; sicut et illa, quæ sub Irene fuit, solis obnubilatio : ulraqe enim eadem ex causa profecta fuisse censenda ost. Sicut et sub Leone IV imperatore septemdecim diebus sol adeo nusquam visus, adeoque radios amisit, ut per mare navigantes navigandi vias amiserint errarintque , ut Theophanes Isauricus, qui tum vixit, memorat apud Anastasium Bibliothecarium anno Domini 1783. Tremendum sane portentum T,men. est. quod jure mortales Dei timore afficiat, lucem dampor-mundo eripi per diem , noctuque eam caliginis densitatem ac nigredinem incumbere, quæ stel-orth-iarum conspectum interdicat. Atque hoc est quod Uj «>•- significat dum ait : a Et stellas claudit quasi sub signaculo : » claudit, inquam, tanquam sub signaculo tura voluntatis el beneplaciti sui, tum tempestatum et tenebrarum : cœlum enim *jsai.* Cælom xxxiv, 4, et Apec. vi, t i, comparatur libro, cujus characteres sint stellæ, signaculum vero tenebric, ligmtar. quibus hic liber clauditur, vel tempestates; quæ etiam sunt signacula ceu iusigua potentini divinæ.

Ex hoc strui potest argumentum, Deo potentissimo ac sapientissimo cedendum, neque a creatura ulla ad certamen seu disceptionem esse provocandum : quod itaque ait, *non oritur*, tantuindem est ac *non apparet*, nara el ortus solis apparitio quædam est. Illud vero *sub signanto* idem est ac sub *tegumento signato*, sicut clauduntur thesauri et sepulcra et epistoke. Finis autem obsignationis litterarum est, ne quis legat ob-signata, ad eumdemquo sensum atra caligo Dei jussu stellas obducens est inclusio quædam stellarum sub Dei sigillo, ne quis eas uspiciut. Ikco

Ají»» e natura. Mystice Joannes a Jesu Maria ; Illud, Jdkœi". „n<ri*t> plaic tremendum, si Deus vindex inle- ! fer. rioribus tenebris animam sinat obnubi; si solis, “qd““ hoc est Christi lucem et stellarum, hoc est sanc- torum vel angelorum radios, praecipiat non oriri, et sub nigro velamento contegat; tunc pro- fecto mortales, qui navigant hoc mare magnum, neque cursum dirigere, neque laetum ac secun- dum quidpiam intueri ingenio quidem suo vale- bunt.

VtM. ». 8. QII EXTENDIT COELOS SOLUS, ET GRADITUR SUPER flictus maris. — Agit de ccelorum fabricatione, quam ex Jobo quoque David el Isaías iisdem prope verbis describunt *Psalm*, cm, 3 : « Exten- dens cœlum sicut pellem ; » item *Lai*. XL, 22: «Qui extendit velut nihilum cœlos, et expandit cos si- cut tabernaculum ; » quæ maximam Dei in crean- dis cœlis facilitatem declarant, cui longe faci- lius fuit de nihilo cœlos condere, quam sit ho- mini pellem expandere, et in tabernaculum ar- cuare. In quo maxime admirabilis Dei potentia Ctfi"mn> sapienliaque relucet; potentia quidem in cœlo- rum creatione, quæ Dei solius est opus, cum uâtüD* juxta veriore theologorum sententiam creatura etupieo- ne instrumentum quidem creationis esse possit; cium saP‘enlja vcro *n eorumdem dispositione ; nam M ’ el figura sphærica perfectissima, et quantitas cer- tis finibus circumscripta, licet propemodum im- mensa, et illa siderum mira dispositio, ac stel- larum suis in sedibus intermicantium discretio, aliaque permulta ineffabilem tanti opificis sa- pientiam eximia quadam ratione proloquuntur, juxta illud Kcgii Psalmitæ *Psalm*, xvm, l : « Coeli enarrant gloriam Dei. n Ubi vox *enarrant* non implet vim hebræi nominis O’DDO *mesappenm*, quo David est usus ad cogitationes suas magni- ficentius explicandas : significat enim *narrare, scribere, numerare*, atque, ut notat Augustinus Eu- gubinus, KZTaJxqtw, *inulta recensendo et numerando complecti*. Vult proinde pius Vates cœlum esse li- brum scriptum aureis litteris grandibusque, qui narrationem contineat inaudike varietatis, et quemdam voluti catalogum el insignium rerum enumerationem. Vide plura de hoc argumento cap. XXXV, vers. 5 et cap. xxxviii, vers. 37 notata.

Et graditur super fluctus maius. — Est poetica n. «->- metalepsis, q. d. Imperat maris fluctibus, eos- ndUHe' Iuc Screet, vel excitat, ceu eques equum, CJn to- cui insidet : sic Deus dicitur ambulare et volare lenit super pennas ventorum *Psalm*, cm, 3. Septua- ginta locum hunc explicatius ita reddunt, /zi ctftKXTMV i; is’ tòz^oi;fri et *ambulat su- per mare tanquam super pavementum* ; quie ultima verba sic addita ad sensum litteralem ac tro- pologicum non parum conferunt : significant enim Deum per oceani superficiem, voluti per plateam latissime patentem, minime titubante, sed firmo gressu incedere, raajeslateque sua tu- mentes undas vorliccsque compescere, et ad- instar pavimenti consolidare, ac complanare,

quod ad summum spectat imperium. Unde Olyin- ChrUtui piodoruset Athanasius hæc allegorico referunt ad Christum super mare coram apostolis ambu- filtigiil mare p*« laniem *Matth.* xiv, quod etiam ad plurimos sane- nmbnii- tos extendi potest, qui divina virtute sino navi- Vlt Idem plurt» MDCil ef «rum. gio maria trajecerunt : ita nimirum fides ac pic- tas fácil omnia homini subdita, ipsumque mare vehit solum inambulari siccis pedibus : duo enim anachorelæ Rubrum Mare pedibus trajiciebant iLsque in Raythu, accepturi sacrosanctam Eucha- ristiam in dic Cænæ Domini, rursumque redi- bant : quod se vidisse testatus est abbas Step ha- nus Cappadox, ut memorat Sophronius in *Prat. spirit*, cap. cxxii. Sed et Charitines virgo et mar- tyr in marc injecta quidem fuit colligato cervici lapide, sponte autem lapis profundum petiit, at ipsa firmo ac stabili pede stetit super dorsum maris , et tanquam terram solidam ingrediens profecta est ad littus, teste Mclaphrasc in *Vita* ejus 5 octobris. Nazarius quoque ac Celsus in mare projecti ut mergerentur, ope divina inco- lumes evaserunt c profundo, ut tradit idem Me- taphrastes ti octobris. Pantaloon quoque Maxi- miani tyranni jussu alligato ad collum lapide in mare injectus, supernatante lapide ligni modo ipse super fluctus suis pedibus inambulavit usque ad littus; apud eundem Metaphrastem 27 julii. Neque tantum viventium corpora vim maris su- perasse memorantur, sed et ipsa mortuorum sanc- torum cadavera etiam alligatis saxis mergi nes- cierunt : corpus enim Vincentii a diacono insu- tum corio, adalligatoque saxo super undas innatans ad littus delatum perhibetur, uti testatur Ado Trevirensis 2 kalendas februarii.

Non eget sane instructis navigiis trajiciendo FiJ» «in- mari fides in Deum singularis ; nullis enim flue- libus absorberi potest ille, quem Christus tuetur, l0(<ri0. qui siccis pedibus maritimos fluctus inambulavit, lof- fi. Petrus etiam fluctus firmo siccoque vestigio permeasset, nisi dubitasse!; cujus proinde fides prius quam gressus titubavit. Peccator certe nec r«at«r prosperis flatibus nec instructissimis navigiis se- cure sequor navigat. Omnia adversantur homini- bus, quorum culpæ reliquis omnibus oneribus tute «« graviores sunt. Id exemplo perspicuum faciam ex Sophronii *Prat. Spirit*, cap. lxxvi, ubi narra- ut. tur navigium, in quod admissa fuerat mulier in- fanticida, reliquis navibus prospera navigatione utentibus, prorsus immobile ad dies quindecim, tametsi secundi essent ventorum afflatus, substi- tisse summa itinerantium omnium nautarumque mæstilia; cum navarchus ad divinam opem con- fugiens responsum audiit divinum, ejiciendam mulierem cui Mariæ nomen erat : accitam igitur rogavit ut scelera indicaret sua , quæ navis cur- sum retardabant : aperuit illa peremisse se filios duos, ut sibi ad secundas nuptias viam aperiret, nec tamen voti compotem factam. Quo audito navarchus illico mulierem in scapham descen- dere jussit, quæ, mirum dictu, quinquies in gy-

rum acta, extemplo una cum muliere in profundum demersa est. Quo facto navis postmodum tanta velocitate iter confecit, ut tridui spatio illud omne absolverit, quod non nisi quindecim diebus contici potuisset : ita Sophronius.

Quomo- Mystice autem seu arcano sensu Deus graditur
d° iH » suPer Auctus maris, quando concitatas efferatas-
wysticel (lue passionibus nostras jussu coercet, ut sedatis
gradii- motibus anima cœlos extensos, dulcissima sere-
tnrsnper u(a)e nitentes, hoc est cœlestis beatitudini® tran-
rquas. quâblatē œvo sempiterno permansuram, con-
templetur. Ex quo etiam capite Dei potentia et
sapientia in admiratione habenda est.

Vers. 9 Ū. Qui FACIT AUCTURUM, ET ORIONA, ET UVADAS, ET
interiora austri; — id est polum arcticum et
australem antarcticum, qui significatur per *interi-
ora*, vel penetralia, vel abscondita austri : quia
ille polus nobis est omnino ignotus; Septuaginta
interpretes habent, ζ zctûv Palàia, xxt xxc

l.xi roani* Norcu, id est, *facit plciada, ves-
perum, et arcturum, et recessus austri*: Chaldæus In-
terpres, *qui fecit arctarum, orfana, et hyalas, et cu-
biculum siderum, constellationem planctarum in latere
australi*: loco *arcturi* alii vertunt *q/nosuram*, id est

Quid iit ursain minorem, sicut major dicitur *Helice*. Arc-
Arcta- (Urus autem stella est Boone sideris post caudam
ros
O(log. ursæ majoris circa polum arcticum. *Orion* sidus
Uyidu. est australe juxta frontem tauri, stellis triginta
iowrlora octo constans; sic dictum ζsi wj ζ;ûw, a *conci-
lando*, quod nimirum concitet tempestates. *Hyades*
sunt septem steli® in capite tauri, *im* tw ww, id
est *a pluendo* dicta; quia pluviam creant, Latinis
suculæ, errore etymi, inquit Tyro apud Agellium
lib. XIII *Noel. Allie*, cap. ix, quod putarent eas
dici *hyades* cww -û< úúv, u *suibus*. Septuaginta ver-
tunt *pléiades*; quas easdem esse cum Hyadibus
docet Proclus in *Sphaera*; licet alii distinguant, et
dicant esse *virgalias*, quæ ad genua tauri collo-
cantur, pertinentque ad naturam Saturni, et ali-
quantulum ad naturam Veneris. *Interiora austri*
vocat absconditas seu occultas australis, id est
antarctici poli constellationes, quæ solis palent
antipodibus nostris : sub his autem per synecdo-
chen accipe omnes stellas et sidera, in quibus
miram Dei sapientiam et potentiam praidicat
S. Job. Plura de his stellis vide apud Slunicain,
Pinedam, et Sanction) nostrum, et omnium fusi-
sime Bolducium.

Allegorico juxta S. Gregoriani lib. IX *Moral.*
Arctnmj cap. vi et vu, cœli significant Ecclesiam, in
a»i'-nal <Iua arcturus c>rca polum arcticum semper ver-
'satur, id est apostoli, post Christum fundatores
Ecclesl® semper agitatui, sed nunquam loco di-
movendæ: « Quemadmodum igitur, inquit, arc-
turus semper versatur, et nunquam mergitur, ita
Ecclesia persecutiones ethnicorum sine cessatione
tolerat, sed tamen usque ad mundi terminum
Orion sine defectu perdurat. » Post arcturum autem
Pon^ur nimbosus orion et horridus, quia apo-
stolos secuta sunt agmina martyrum : quemad-

modum enim oriones in ipso pondere temporis
hiemalis oriuntur; ita martyres pondus perse-
quentium molestiasque tolerantes quasi in hieme
veniunt. Illud porro addiderim orionem cum
districto gladio depingi; qui tamen gladius ex si-
deribus constat : quoniam ille ipse persecutionis
gladius, quo martyres feriuntur, sideribus corus-
cat, imo totus siderebus est, ex sideribusque
confectus. Siquidem martyres totidem sideribus
rutilant quot persecutionibus exercentur. Sicut
autem post orionem ponuntur hyades pluviosae,
ita post martyres sequuntur Ecclesiæ doctores,
qui pluviam salutaris eloquentiæ suæ doctrinæ-
que cœlestis placide in omnium animos demit-
tant, unde uberrimi et divinissimi fructus orian-
tur : pluviam enim symbolum esse eruditionis Pi<r>u
atque facundia» lum sacri tum profani auctores ,7æbô'
voluerunt. Graeci proinde cum arcanis fabularum jn-, j.
involucris sapientiam suam obtegerent, aiebant fr-
eo die, quo Minerva doctrinarum praises in lucem “ Jj!-
edita fuit, auream c cado pluviam cecidisse.
Ægyptii vero cum eadem eruditionem atque
Pithus suavitatem hieroglyphicis suis notis adum-
brare vellent, cûfxvin ifiow *fiiiXcm*, *calum* aut
splendidam nubem *datassimo rore stillantem* pin-
gebant, ut ilorus Apollo testatur: itaque Moyses,
cum abditis eorum disciplinis eximie foret in-
structus, illis forte hauriens c fontibus ita ceci-
nit *Douter*. XXXII, 2 : « Concreseat in pluviam
doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum : »
ubi duobus clarissimis symbolis magnæ copiae in
dicendo suæ dulcedinem et doctrinæ præstantiam
illuminat. Quam ob causam Paraphrastes Chal-
daeus ita vertit, *suavis sit sicut pluvia doctrina mea*.
Sed necesse non est ad .Egypliorum abditos fon-
tes recurrere, cum ejusdem rei documenta in di-
vinis oraculis habeamus : nam orando sublimis
Isafas cap. 1v, 10, verbum Dei vocat *imbrem* de
cado venientem et inebriantem terram; atque ut
lingua» sanctu» majestatem et divinitatem prope
dicam, in significando videamus, eadem vox
apud Hebræos et *docere* et *pluere* significat, ila in
Ose® prophetia de Christo cap. 10, 12 : « Qui
docebit vos justitiam : » Isidorus Clarius et Fors-
terus ex Hebræo vertunt, *donec pluatur justitia vo-
tus*; et Joel, cum eundem servatorem « Doctorem
justiti® » nominasse! cap. n, 23, continuo sub-
dit : « El descendere facies ad vos imbrem matu-
tinum : » ubi in fonte est dictio *mia moreh*, quæ
et *doctoran* et *pluviam* sonat; unde Debrai mon-
tis .Moria) nomen deducunt, et H' *mia more iati*
doctrinam Domini interpretantur, ut animadver-
tunt eruditi. Denique per *interiora austri* mystice InUn r»
designantur occulti angelorum ordines, el secre- ”J*”
fissimi patri® cœlestis sinus, quos Spiritus Sancti
calor adimplet.

tO. Qui facit magna, et incomprehensibilia, et Vm.io.
MIRABILIA, QUORUM NON EST NUMERUS. — *Mirificam Opft*
Dei potentiam extollit et admiratur, qu® facit o*! ““K”
opera ita magna, ut ea neque comprehendero “e “n*
ib'

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. IX.

«F"- nec satis admirari possit humana ratio; et ita multa, ut certo numero definiri non possint. In horum operum divinorum meditatione multum versatus David, se iis eloquendis longe imparem agnoscens, admirabundus exclamat *Psalm*, cv, 2: « Quis loquatur potentias Domini?» vel, ut est in Chaldæo, çuû *poterit eloqui fortitudines Domini?* ita vocat opera mirabilia et gloriosa, ad quæ necessaria est immensa quædam potentia atque fortitudo quam *brachii potentiam* Virgo parens in Cantico suo nominavit *Luc.* i, 81 ; et Judas apostolus vers. 25, id est *magnificentiam* appellat; quam Cajetamis ait esse factivam magnorum operum, et Propheta regius *Psalm*, xiiu, 2, multum dopredicat, et supra cælos elevatam agnoscit, utpote qui ab illa omnem suum decorem splendoremque acceperint, quo voluti pulcherri- mo magnificentissimoque vestimento adornantur : hinc cum pro more suo altius se in eorumdem contemplationem immersisset, lotus in conditoris laudem absorptus clamat *Psalm*, cx, 2: a Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus,» greco Giir.TT.uivx, pro quo apud Chrysostomum alius legit *accurata*; alius *parata*, instructa; ubi mngna illa opera, qualia sunt cæli terræque creatio, conservatio et gubernatio universitatis, dicuntur eximie et exquisite facta juxta omnes voluntates Dei *Psalm*, cxxxiv, G, quia scilicet « omniaquæcumque voluit Dominus fecit in cælo, in terra, in mari et in omnibus abyssis; » Euthyinius vero sic interpretatur, *g.d.* hæc opera Domini exquisite facta esse, ut fideles istiusmodi opera Dei considerantes, omnes voluntates et mandata Domini adimplerent. Excitat enim nos operum Dei consideratio, ut præcepta Dei facilius impicamus. Hebræus autem textus pro relativo *ejus* habet *eorum* numero plurali, quod quidam ita Vertunt, *exquisita omnibus volentibus* ia, ut sit sensus, quod opera Domini exquirantur, et diligenter investigentur ab omnibus his quibus complacilum est in eis, et quiea amant; alii vero vertunt, *exquisita ad omnia beneplacita eorum*, et interpretantur opera Dei esse hujusmodi, ut si exquisita fuerint ab hominibus, possint satisfacere omnibus eorum desideriis. Unde subdit : Coc& sito « Confessio et magnificentia opus ejus : » omnia et mi<- enim qu(B Deus facit et magnifica, et eximia, et omnium hominum celebratione digna sunt; unde alius apud S. Chrysoslumum vertit, fc&ivs; r.xi á;íúaa *ī ijqxaíx xkcu*, l *ivs et dignitas operatio ejus*: quapropter ubique Psalmista Deum in omnibus operibus mirifice laudat, et omnes simul creaturas ad conditoris sui laudem invitat, manifestum etenim omne id quod fecit Deus et gratiarum actione et magnificentia repletum esse; *magnifi- et* quidem propler Conditoris et rei dignitatem; gratiarum vero *adione* propter nostram utilitatem. « Soli igitur, vel Apostolus ait l Tirn., 17, Deo honor et gloria» debetur, quia facit mirabilia magna solus; » quemadmodum ex eodem cum

Jobo spiritu David dixit *Psalm*, cxxxv, 4. Ubi duo notanda sunt, tum quod ea faciat, tum quod solus faciat; siquidem opera creationis, do quibus hic sermo est, per *se* solus operatus est Deus, cum in cæteris ministerio etiam usus sit angelorum et aliarum creaturarum. Hæc itaque licet Dei potentiam sapientiamque potissimum declarent, simul tamen ejus erga nos amorem et benevolentiam haud obscure testantur : quod enim ea fecerit adeo magna, pulchra et mirabilia, vires ejus sapientiamque manifestant; quod autem propter nos usumque nostrum facta sint, singularem Dei erga nos benignitatem bonitatemque commendant. Hic itaque versus conclusio est procedentium, siquidem generatili! in eo Job enuntiat quæ specialim antea pronuntiarat. Habet autem eamdem plano sententiam, et quidem iisdem verbis in Hebreo elatam, quam Eliphaz attulerat dicens cap. v, 9 : a Qui facit Jobiimb magna, et inscrutabilia, et mirabilia absque numero : » quod magno est argumento sermones amicorum Job esse plurimi faciendos, cum eos *1 ipse sibi vndicet ad suam causam defendendam. *Hoc* etiam probat id quod cap. iv, l annotavimus, fti«, scilicet propositiones eorum plerasque esse veras atque doctissimas, sed assumptiones ratiocinationis duntaxat esse falsas; unde iit, ut nihil concludant, quod Jobi summie dignitati deroget. Non solum autem Job verba sententiasque Eliphazi, ut Stunica bene observavit, sed ipsam quoque methodum ac disserendi rationem secutus et imitatus fuit, dum ex cilcclis primum naturalibus ac deinde ex moralibus summam Dei potentiam sapientiamque declarat dicens : l i.Si vexerit ad me, nom videbo eum : si abierit, nox INTELLIGAM. — Postquam ex mirabilibus etCum° innumeris effectibus, quos Deus in creaturis et per creaturas tam cælestes quam elementares tutam producit, summam ejus sapientiam polenliamque declaravit, vel palam faceret, quam vere se et omnem hominem prorsus imparem agnoscat, qui cum Deo litiget, aut de viribus scienliavc concertet : nunc lune generalem regulam atque doctrinam sibimetipsi distinctius applicando, easdem perfectiones iterum predicat, et eleganti admodum stylo plores simul alias explicat et exponit. Ac primum ab ejus *invisibilitate* exordium facit; pro cujus intelligentia nota Deum triplici ratione dici invisibilem, primo, quia nullis oculis corporeis videri potest, quo sensu S. Joannes ait cap. i, 18 : «Deum nemo vidit corporeo, unquam; » cui S. Paulus addit l *Tim.* vi, 16 : «Sed nec videre potest: » nimirum prout in se et t, quia res omnino spiritalis est, extra objectum visus corporalis, cum sit formæ, figure, speciei et coloris expers . quapropter S. Diadochus lib. *De Spirit*, *perfect*, prudenter monet illos, qui nonnunquam in suis contemplationibus et exercitiis spiritualibus apparitiones aliquas aut visiones percipiunt, ut sibi caveant ab impos*

tura et illusionem, qua se Deum vidisse autument: « Nemo, inquit, cum sensum mentis audit speret videre oculis gloriam Dei : sentiri enim cam dicimus gustu quodam, qui expromi non potest, divinæ consolationis, cum quis animam purgaverit; non autem apparere ei aliquid eorum quæ sub aspectum cadunt : siquidem nunc per fiden, et non per speciem ambulamus, sicut Apostolus ait II *Connth.* v, 8. Si cui igitur eorum qui certant (certamen intelligit quo certamus cum lege carnis) vel lumen vel figura quæpiam, vel aliquid ad similitudinem ignis appareat, ne amplectamur huiusmodi visum : est enim fallacia inimici manifesta; quæ quidem res multos fefellit qui propter ignorantiam a via veritatis male deflexerunt. » Sic ille, et meo quidem iudicio prudenter; siquidem proprium signum divinæ naturæ est, esse celsius omni signo. Qui igitur aliquid eorum quæ videntur Deum esse arbitratur, ab eo qui vere est male ad id quod comprehensione fictæ imaginationis esse existimatur, deflectit.

Secundo Deus dicitur *invisibilis*, quia a nullo intellectu creato vi luminis naturalis clare ut est fieri potest; neque ullus intellectus est possibilis, qui id viribus naturæ possit; et hoc modo Deus est invisibilis omni creaturæ, et soli sibi visibilis ac notus; quippe « qui, ut Apostolus ait I *Tim.* vi, 16, solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem ; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest : » quomodo enim videatur aut intelligatur, quem nihil corum (lucis uotescent declaratur? Non forma, non color, non circumscriptio, non figura, non quantitas, non qualitas, non locus, non conjectura, non similitudo, non proportio, non ratio, non intelligentia ; quin potius semper est extra omnem viam videndi et intelligendi, uti S. Dionysius lib. De *Div. nom.* cap. i, et De *Myst. theol.* cap. iv et v, fuse ac pulchre demonstrat. Unde Cyparissiolus Jfa/cr. *thcol.* dec. 2, cap. vi, optime infert Deum nulla naturali representatione aut intelligentia cognosci posse ; et concludit cum S. Dionysio veriore esse theologiam, quæ per negationes, quam quæ per affirmationes de Deo philosophatur; quanquam quo intervallo utraque adhuc a Deo absit, qui est supra omnem affirmationem et negationem, quæ silcognitio ejus. Quamobrem longe præstat cum S. Dionysio secundum theologiam mysticam nescienter, et sine omni intelligentia eorum quæ intelligentia percipiuntur per amorem cum eo conjungi et copulari: quæ verissima et sublimissima viatorum est theologia.

Tertio Deus dicitur *invisibilis*, quia etsi a mente creata per lumen gloriæ aliquo modo clare visibilis dori possit, non tamen visione comprehensiva, qua nihil lateat videntem : omnis enim visio beatorum, tam angelorum quam hominum, infinito abest ab ipsius visione comprehensiva, et ipso infinite omnem illorum visionem superat; hinc quantumvis Deus u beatis claro et objective

quidditative et intuitive cognoscatur, non tamen simpliciter comprehensive, quia non tam clare ac plene, sicut ex natura sua cognoscibilis est : etenim sicut infinite est actualitatis ac perfectionis, ita et infinite cognoscibilis; sicque sibi soli comprehensibilis et cognitus est : a qua comprehensione omnes beati infinite deficiunt. Et hoc modo quidam Patres dicunt Deum omni creaturæ invisibilem et ignotum, et sibi soli notum ac visibilem.

Hinc igitur Job optime probat quod vers. 3 dixerat, minime tutum esse cum Deo contendere, quod humanis oculis certi non possit ejus adventus aut pugnandi tempus, et ratio cognosci, quia cum invisibilis sit, neque sciri potest cum pugnaturus veniat, neque quando a pugna recedat; quæ res in humano congressu, quicumque ille fuerit, multum habet momenti ; imo hac una in re spectari solet summa viertote. Id enim agunt diligentissime duces, ut sua consilia sint occultissima, ita ut non adversarii solum, sed et am commilitones et socii quid fieri aut quid tentari debeat, prorsus ignorent. Hoc argumento usus est S. Paulus, dum ad spiritalem pugnam Christianum armat militem dicens *Ephes*, vi, 12 : « Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli : quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem. » Iam Sanctius noster et Pineda; videtur quo hæc explicatio fittene conformior. Alte expositiones sunt ad mores valde opportuna, nupote quæ timorem Dei maxime foveant, ut illa D. Thomæ locum hunc sic explicantis, ut ignoret homo quando Deus veniat, id est, auxilium conferat ad salutem, vel abeat, id est, auxilia detrahat aut protectionem : nulla enim beneficia sunt quæ homo putat esse detrimenta, qualia sunt quæ modo palam Jobus. Alia existimantur esse beneficia quæ hominem perdunt, qualia sunt quæ honori sunt homini, aut humante commoditati; hæc autem homo ignorat, neque adventum Domini aut recessum videt. Abi de incertitudine gratie exponunt, et in his D. Gregorius; quæ res quieto et securo animo esse non sinit, cum nemo sciat, utrum odio an amore sit agnus; unde homo suæ conditionis ignarus, qui quo in statu sit nescit, et an Deum pro se ad auxiliandum amicum, vel contra se ad oppugnandum inimicum habeat; justam profecto timendi causam habet, cum illum fortem esse sciat, neque de illius animo aut de statione constet, cum sit invisibilis, et ipse semper sit in tenebris, neque adversarium videre possit; cum tamen Deus semper sit in luce, neque quisquam possit illius oculos latere. Alii enim sunt oculi Dei, atque ut dicam oro Sapientis *Eccli.* xxiii, 28 : « Multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. » Cumque ipso corporis

knont
homo
quid sibi
prout
lulcbsil

Homo
newit an
amorti an
odio dignus
ail

animique ædificator usque in animi centrum intueatur, int' mosque sinus voluntatis et contortiplicatas intentiones, multis mœandris et labyrinthis flexuosas; videt ibi forte quædam quæ non videmus, quæque tamen poenam et odium merentur.

Agnovit hoc S. Gregorius Magnus Papa, et ut bonus ab evangelio senex timoratus utilem hunc in metum ubique circumtulit : a Apud Deum, in- l n fluit l;)- V,H *Moral.* cap. districte judicati D-undi- ipsi quoque maculas iniquationis habent, qui «(* per munditiem sanctitatis lucent : » quæ causa >. 'n-fuit, cur Agathon (ut narrat Ruffinus lib. III De rít .n'r Defr.) plurimorum monachorum pater, cum r. ijodi longam vitam gloriosis operibus inclytam bea- " u tissimo fine clauderet, lres continuos dies oculis ' apertis stetit attonitus, et, ut videbatur, anxius non tam cum morbo atque morte, quam cum animo ipse suo et cogitatione luctabatur ; et mirantibus ea causa fratribus, sc dixit in theatro iudicii Dei positum vehementissime reformidare : nara tametsi nullius criminis sibi conscius esset, el toto animo contendisset in vita, ut Dei legibus obsequeretur; enimvero homo, inquit, sum, et minime scio, utrum opera mea placeant Deo; addebat et metus sui hanc rationem, « aliud esse s>. litir iudicium Dei,et aliud hominum.» Illeopinor cariuAr7t dem cogitatio Ai senium, plenum meritis et gra- fi. itili, tia virum, in ingentem formidinem conjecit; qui rtot in habitu ab hac vita, cum lacrymarum vim magnam effunderet, interrogaverunt qui tum prensantes adfuerunt seniores bene multi el religiosi viri, num timeret : In veritate, inquit, timeo, et hic timor semper in me fuit, ex quo monachus factus sum. Quid aliud bonum Ililarionem, qui septuaginta totos annos incredibili religione et angelicis prope moribus innocentiaque Deo servierat , in occasu vitæ magno horrore perfundebat animumque debilitabat, nisi quod statum animi sui ignoraret, quem videbat et iudicabat Deus? llæc nimirum de miseriis nostris una est prope maxima, quod qualis sil quisque ignoret, nec humanum sufficiat lumen, sed lucerna Dei sil opus ad latebras conscientia pervidendas : c quibus forte Numinis imperio, ut colubri c latibulo venenati, exsiliunt aliquando noxæ, el in conspectum omnium inducentur gravi iudicio puniendæ ; de quibus ille qui admiserat nec susceperat cogitationem prius ullam, nec suspicatus fuerat. An non igitur causa est, cur prudentes viri, qui ratione omnia expendunt atque moderantur, continuo in metu sint, ne pavore deinde sempiterno exhorrescant? An non illuc intuebantur apostoli, cum tam serio graviterque monent *Philip.* n, 12, ut cum timore et tremore salutem nostram operemur? Accedit, quod divina iudicia protunda sint, el velul in recondita abyso latentia, eo ipso formidabilia humano generi, quæque magni timoris materiam subministrent : de quibus ulinani sæpius cogitaremus; quod non

fieri nisi a paucis Deum voventibus dolet regius Vates, et apud Deum ita queritur *Psalm*, x, 5 : a Auferuntur iudicia tua a facie ejus, » vel ut est proprie in llebræo, *altitudo sunt iudicia tua a conspectu illius*, hoc est, remota sunt, magna quædam intercapedine ab eo distant, non videntur, non cognoscuntur.

12. SI REPENTE INTERROGET, QUIS RESPONDEBIT EI ? V»r» l>. VEL QUIS DICERE POTEST : CUR ITA FACIS? — qilis NemoM-
enim tam perspicax ut valeat idoneo respondero Ü5 Ms)*
Deo ex inopinato ad tribunal consc'entia rapienti Deus ni
et interroganti? præserlim cum superiorem judi- respon-
cem non habeat, qui ab eo facti sui rationem d «j
exigere possit. Bene observat hic Joannes a Jesu rrpeale
Maria, interrogationem hanc repentinam raptum interro-
quemdam esse ad conscientia tribunal, ubi giBti.
coram Deo sistitur homo; a quo si Deus velit ratio-
nem exigere obmutescit, quemadmodum qui de
gravissima quæsliono aliqua repente rogatur so-
let obstupescere, licet ingenio ac doctrina excel-
lat, cum imparatus præoccupclur : aliud quippe
est rem scire, aliud inexpectato rogatum respon-
dere ; et hoc quidem apud mortales : at coram
divina majestate omnis hominum sapientia et
perspicacitas stupor quidam est et ignorantia,
(içterum hæc interrogatio repentina in hac mor-
tali vita fieri solet, cum Deus hominem, tametsi
justum, nescientem tamen utrum odio vel amore
dignus sit, intra conscientiam propriam ad quæ-
l onem vocat, et vclut extemporaneo telo per-
cellit. Potest quoque subita quæstio ad raptum
in iudicium perlinere, ut is repente interrogari
dicatur, quem mors inopinata imparatum offen-
dit, quem constat Deo sciscitanti respondere non
posse; et quoniam fecimus mortis mentionem, Incerti-
an non ea cogitatio commovere quoque animum lud' ;*-
debet, et continuum hunc metum suadere? Nihil inorili
enim est certius quam esse aliquando morien- el iirnii-
dum, nihil incertius quam quo tempore, cl quo Dontii
modo id sil futurum, quæ res semper in Ecclesia
Dei prudentum et sanctissimorum hominum ani- <ll,
mos incredibiliter anxios et sollicitos habuit:
nam deprehendi imparatum, rapique ex hac vita
non supputatis nec digestis bene rationibus ad
exponendum villicationem suam, tam horribile
malum est, ut nullum majus aut formidabilius
esso putem. Itaque Deus ut supplicium longo
maximum atque miserrimum apud S. Vatem il-
lud minatur populo ingrato, duræ et scelcratæ
mentis, quem mollire nulla beneficia queunt et
reducere ad meliora : comparat enim Jeremías
populum Hcbræum impunita malitia furentem «m-
cum onagro, et addit cap. n, 21 : « In menstruis
ejus invenient cam. » Pro *menstruis* Aquila vertit
in kilcndis; Chaldaeus alique, *in tempore suo* : al-
ludit ad onagri consuetudinem, quem prodit
R. Salomon uno anni mense dormire, quo capi
solet, cum cuderis vigilet. Ita fore dicit Propheta
ut divinarum legum obliti, qui quasi continuo
stertunt, nunquam mentem ad abitum ex hoc

mundo et divinorum judiciorum magnitudinem cogitandam admovent, certa hora, inexpectato olim tempore, in somno illo suo de improvviso capiantur, atque prius horrifico solio et tribunali Dei sistantur, quam de morte et judicio cogitaverint.

(jBimno- uiud jdem quam sit hominibus calamitosum
titnton- ex Propheta quoque Amos licet colligere, qui
tum co- cap. vi, 3, lamentabile canit exilium iis qui exre-
g.titjo- marum rerum cogitationem a se rejiciunt, nec
Uw*?!' uh° nielu continentur : a Væ qui separati estis
in diem malum; » Tigurina vertit, *qui in longin-
quum rejicitis diem malum* ; Pagninus, *qui longin-
quum putant diem malum* : nam quia nec igneas
vident manubias fulminantis c solio Dei, nec
theatrum vallis Josaphati consceleratis metuen-
dum, nec fauces Erebi apertas ad eosdem reci-
piendos, putant judicium aut nunquam futurum,
aut tam longe positum, ut commoveri tragerdiis
illis minime oporteat. Vere enim ait Aristoteles
lib. II *Rhetor*, cap. vi : a Quæ longinqua sunt non
metui. » In illa vero opinione confutanda atque
evellenda ex omnium animis auctor primum re-
ligionis Deus, tum apostoli, Ecclesia? deinde lu-

Deoi re-mjna S. Patres, magno studio elaboraverunt,
c?to°v^ dum contendunt proxime abesse judicii diem, et

niet *d- pari cursu cum extremo vitæ dic concurrere. Ita
jndi- magnus mundi Judex citôse veniurum denuntiat
t"Ha' ad rationes omnium repetendas et severo judicio
puniendas. In Apocalypsi, cap. in, vers. 11 : « Ecce,
inquit, venio cito; » et alibi cap. xxii, vers. 7 :
« Ecce venio velociter. » Quasi forum subselliis
jam instrueretur, et tribunalia judicum et sedes
Christi gloriosa terrifico fulgore collucens; quasi
modo signum Filii hominis cruore suo et clavis inau-
ratis late rutilaret; quasi denique jam vocalis et
fortissimus ille angelus inclamaturus esset: « Sor-
gile mortui, venite ad judicium; » quam tubam
continuo resonantem audiebat S. Hieronymus, et
toto animo atque omnibus artibus horrebat. Cum
vero in obitu cujusque par futurum sil Numinis
sancti judicium, quod in decretorio magno dic
pronuntiabitur, atque in omnem aeternitatem sit
ratum atque fixum, quod de unoquoque sua in
morte statuitur, verissimum est cito venturum,
atque adeo jam instare judicii magni diem res-
pectu singulorum. Sic S. Joannes I *Epist.* n, 18,
jam novissimam horam esso denuntiabat, et
Christus in Evangelio *Matth.* xxiv, 33, esse prope

Dir» per in januis. Itaque ex apostolorum institutione ac
muhm m°nilis veteres Christiani vix unquam *diem* no-
pfn °°i. minari audiebant, quin subito mentem et cogita-

mmo tionem ad extremum horribilemque diem judicii
•nmitur. magnj referrent; et quidem ita loqui solet Apo-
stolus, ut *dici* nomine illum ipsum intelligat; ut
cum agit de corona boatæ vitæ atque sempiterna
II *Tim.* iv, 8, « quam reddet, inquit, mihi in illa
die justus Judex. » Quænam autem est illa dies?
neque enim ullius ante mentionem fecerat; sed
tum quidem de hoc dubium nullum esso potuit

Christianis, cum per antonomasiam ita scirent
nuncupari mundi ultimum et metuendum diem.
Ita quoque Filius Dei loquitur *Matth.* vn, 22 :
« Multi dicent mihi in illa die : » quod eodem
plane modo intelligendum est, cum nullius prius
dici meminerit. Hæc igitur si cogitatio mentem Utilim
occupaverit, non poterit in piis quidem atque
probis non exsultantem animum componere, at- "è.- u-'
que ad metum pectore Christiano dignum revo- t »
caro, ne in illo ipso die imparati et confusi repe-
riantur; insidiautem quasi mortem semper ad
latus sibi habere videntur, cujus telum nullo ar-
tificio possint clfugere : cum timore ad ictnm
parant se, et cum Davide animam in manibus
suis circumferunt, ut cum illam Rex cœlestis, qui
creavit ornavitque donis suis, repetierit, spe
bona pleni et gaudio recreati possint tradere.

Vel quis dicere potest : Cum ita facis? — hoc
ad extollendam Dei altitudinem plurimum con-
ducit, et in rem præsenlem impendio quadrat :
est quippe allusio ad judices supremos, qui non a d°o
timent actuum suorum cognitores, qui facta res- Di'n dl'
cindant. Idem posset quoque non solum de su-
premo Dei in res omnes dominatu exponi, ve-
rum etiam de absolutissima ipsius in universis
operibus et judiciis perfectione, q. d. Nunquam
ita demens sim, ut cum Deo disceptem, cujus
opera et judicia ea puritate et justitia nitent, ut
nemo possit ei quidquam objicere; nemo possit
jure dicere : « Cur ita facis? » cum exploratum sii
nihil ab eo nisi purissimum et justissimum profi-
cisci posse : quia, ut Psalmista canit *Psalm.* cx, 6,
« opera manuum ejus veritas et judicium. » id
est vero judicio stabilita, nihil injusti secum tra-
hentia : nam, ut idem Psalter alibi ait *Psalm.*
win, 10, « judicia Domini vera, justificata in se-
metipsa : » ita ut a nemine redargui possint.

13. Deus, cujus ire nemorisistere potest, et sub v.r ij.
quo curventur qui PORTANT orbem. — Eodem modo
clamat ex oraculo Nahum cap. i, G : « Aule faciem Iræ Di
indignationis ejus quis stabit? et quis resistet in
ira furoris ejus? » Similia passim occurrunt in aliis t.rc/
prophetis, quibus providit amaulissimus homi-
num Deus, ut divinitus afflati scriplores de ipsius
ira et ultione nulla magnifice terribiliterque di-
cerent, ut vesani homunciones intelligant, quam
sit formidabilis, et in omnem partem metuen-
dus, adcoque Dei timorem salutarem semper re-
tineant. Hinc propheta rem arcanam humanis l« fi
symbolis describentes Deum inducunt velut in
campum ingrediente!!! confia insensatos dammi- g, s<rip.
fero curru invectum, cinctum fulminibus et pro-
cellis, quas dira et insuperabili potentia in ca- rr,J>4*
put inimicum etlundat. Sunt illa *Jcretn.* xxx, 23 :
« Ecco turbo Domini, furor egrediens, procella
ruens, in capito impiorum conquiescet; » apud
Isaiam, cap. xxx, 33 : « Terrorem brachii sui osten-
det in comminatione furoris et flamma ignis devo-
rantis: allidet in turbine et in lapide grandinis. »
Hunc igitur potentila Dominum et ferocientem ia

secius armatum sustinere quis possit, quin ad nutum ipsum venientis et terroris significationem pavore exanimetur? illius verba sunt tonitrua, min® fulmina, tela mors, et accessus ad puniendum ruina extremaque desolatio. « Deus majestatis intonuit (inquit David *Psalm*, xxix, 3 et xxvni, 5). Vox Domini confringentis cedros ; » *cedros* appellat aut elatos tumida superbia, aut potentia opibusque praecllentes, aut supra mortales alios dignitate atque imperio subvectos; quos hoc loco Job intelligit per eos *qui portant orbem*, ne quis putet magnitudine potentiae suro et humanae gloria? pompa se gravem illius manum, ut vitam eripientem, posse defugere.

Itaque divinae litterae ad instructum apparatusque Numinis adumbrandum, quo coelum terramque tremefacit, ex humana consuetudine, quae in hoste maxime horrida sunt, illi tribuunt arcum et sagittas, vasa furoris Dei, fulgurantem hastam, frameam carnes devorantem, flammam, turbinem, nigram tempestatem ; quibus sacri vates nulla majora aut magnificentiora excogitare potuerunt ad percellendos hominum animos qui utuntur ratione, ad vindicis scelerum Dei incredibilem majestatem tum cogitandam, tum pro eo ac convenit formidandam. Habet turbinem, qui humana vi sisti nequit; tam rapida tamque ignea utitur celeritate, ut prius te Irosura et exanimatum sentias, quam feriri posse suspiceris; nulla laurus illius fulmen arcet et defendit : atra e caligine erumpit srova et immani tempestate, qua pestem, cladem et calamitatem immittit; ad cumulum inauditi horroris anteambulones habet duos, mortem et satanam , quorum tela el inevitabiles ictus nunquam frustrantur. « Ante faciem ejus ibit mors, et egredietur diabolus ante pedes ejus,n canit Ilabacuc crolestium monitorum interpret cap. iu, 5. Ilæc et similia cum apud se reputarent propheta, omni animo cohorrescebant, Deumque reverentes cum Davide exclamant *Psalm*, lxxxix, 11 : « Quis novit potestatem ira turo? n quis, o pollens orbis Dominator, prout par csl vim, robur, magnitudinem iracundiro turo cogitat? quis meditando et Dei ratiocinando consequitur? Cum placet mundum Pua*rc ncflu*la pollutum , magnis sceleribus et dtitt. contaminatum, ad nutum rostuanlis oculi tui defluunt gentes, montes liquefiunt, terra dehiscit, coelum ut liber involvitur, natura tabescit. « Aspexit, » inquit Ilabacuc cap. in, 0, justo videlicet furore inflammatus; quid igitur inde sequitur? « Et dissolvit gentes; » vel, ut est apud Septuaginta, mû JuTÎxr, Or»), cl *distabuerunt* «jentes: Amos pari sapientia praeditus, et timore consimili obstupefactus :« Dominus, mquit cap. ix, 5, Deus exercituum qui tangit terram, et tabescet, et lugebunt omnes habitantes in ea. » Quis ergo non frœ àb-vit potestatem ira Dei? In iisdem meditandis ver- I^'l^2sati deinde apostoli, nullum finem faciebant “ monendorum mortalium, ut rolernum adoran-

durnque Numen et immensam illius potentiam reformidarent : clare D. Paulus, ut in evangelio tuba, illud resonat *Hebr.* x, 31, esso « horrendum incidere in manus Dei viventis; » et B. Joannes Apec, vi, IG, ail reges auro et gemmis coronatos, purpura insignes, gloriro suro majestate conspicuos, dominatu et potentia feroces, et minitantes pene dicam croio, ad occursum tamen fulminantis iras Dei linqui animo, obstupefieri ut sideratos, fugere in speluncas, metu fractos, momentis prope singulis emoricnles, idque ob iram Agni, cum moderatissime capita scelerata comprimit, quod ipsum B. Job hoc loco significat cum subdit :

Sin QUO CURVANTUR QUI PORTANT ORIEM ; — 11C- Principi braicc affi Hiy *hhozre rahab*, id est, *adjutores al- titudinis* seu *superbiat*; vel, ut Chaldæus vertit, *adjutores fortis*, id est angeli, et principes tum boni tum mali, qui mundum gubernant, et potentia, sapientia, imperio suo quasi manibus et humeris suis portant. Symmachus accipit do malis principibus, dum sic vertit, tiwwcaru Si aw«5 el iin:<tS:uc(et áta&vtía, *sub ipso incurvabuntur qui nituntur arrogantia* ; Septuaginta quoque de malis accipiunt, úr’ aurei JxâuçOwav xt ít d ri tin' cùpav», *sub ipso incurvati sunt ceti qui sub catto sunt*, iisque magis favent llebrroa; doctissime autem, cl huic libro aptissime, potentes homines parabolice appellant cetos, praesertim cos qui tyrannice imperant, qui sicut ceti pisciculos minores ita subditos degluliunt, et eorum facultates absumunt : qui omnes sub potenti manu Dei incurvantur, et ejusdem ine subjiciuntur. S. Gregorius lib. IX *Moral*, cap. xiii, hunc locum do bonis principibus exponit : « Ipsi enim, inquit, orbem portant, qui curam præsentis sæculi tolerant : lantorum quippe pondera unusquisque sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur; unde el terra princeps non incongrue grroco eloquio fawOw; dicitur ( ).»? enim *populus* interpretatur) : fiw.'iùç igitur piaí;).aw vo- catur, quod latina videlicet lingua *basis populi* dicitur, quia videlicet ipse super se populum sustinet, qui motus illius potestatis pondere fixus regit : quo enim subjectorum suorum onera tolerat, eo quasi superpositam columnam basis portat. » Et paulo post cap. xiv, per eos « qui portant orbem » etiam angelos intolligit, qui incomprehensibili Dei fortitudini, celsitudini et sapientiis quam humillime se inclinant : « Ipsi enim, inquit, orbem portant, qui regendi mundi curas administrant, Paulo attestante *Hebr.* i, 14 : Nonne omnes sunt *administratorii spiritus, in ministerium* missi propter cos *qui hærcditatem capient salutis?* »

Allegorico idem S. Gregorius *ibid.* cap. tin, hroc accipit de vocatione gentium, quarum reges el principes fidei ehristianro colla submiserunt, supremam Christi auctoritatem et potestatem profilentes. Sicut etiam post Jobum Ezechiel cap. i,

Nemo
quid-
tonris
poteri
Ui mi-
sura eri-
diL

Tyranni
cetis
compi-
fiutar.

RwtVm
J**^***
sis popu-
li.

Angeli
orbis
portilo.
rriiaDoo
indi-
nini.

Airó-
ne»* el

supremos monarchas sub typo animalium orbes aut rotas portantium vidit habere super capita sua Deum in solio glorias tanquam supremum gubernatorem consistentem; ad cujus vocem animalia demittebant alas, et se omnino subdebant. Tropologico S. Hieronymus hunc locum interpretatur de viris sanctissimis, qui suorum meritorum gratia, qua pollent apud Deum, sustinent orbem sive humanum genus, ne propter scelera impiorum a divina justitia dissolvatur. Verba S. Hieronymi sic habent : « Portantes oriam *sancti* roete intelliguntur, qui gloria meritorum suorum magni et potentes sunt apud Deum; hi ergo cordis humilitate ad interveniendum pro peccatoribus in conspectu ejus sunt incurvati : ita sancti portant mundum, dum cum ne ruat accipiat orationum fortitudine sustinent. » Quemadmodum in Breviario Romano quarta octobris in Lectionibus secundi Nocturni de S. Francisco legitur, quod cum Summus Pontifex Innocentius III in somnis viderit divinitus collabentem Lateranensem Basilicam suis humeris sustinere.

Nonnullis visus est interpretes noster alluisse ad fabulam Atlantis, regis Mauritaniae, celebris quorum alter sua scientia mathescos singulari, alter prodigiosa altitudine cadum quodammodo fulcire dictus est : sed hæc ut fabulosa, ita etiam non salis digna sunt, ad quæ sacer interpretis in re tam seria et gravi alludere censendus sit. Ad sanctos potius angelos respexerit, rerum naturalium et humanæ salutis procuratore orbem quasi portantes; qui *curvari* dicuntur, dum, ut dictum est, coram divina majestate seipsos demittunt, ejusque potentiam et sapientiam demirantur, ut sit argumentum a majori ad minus, *d.* Nunquam tulit animus ut repugnarem ei, cui a nemine resisti potest; vel ut me erigerem adversus eum, cui potentissima; creatum sese submitunt atque prosternunt; unde subdit :

14. Quantus ergo sum ego, et respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo? — *q. d.* Si robusti illi Atlantes, orbis portatores, nihil adversus Deum valent, sed sese supplices ante divinam majestatem incurvant; quanto minus ego debilis et infirmus homuncio adversus eum prævalebo, ut audeam illi respondere, aut, quod audacioris est ingenii, repugnare? Sunt verba vires suas extenuantis, et imbecillitatem propriam conitantis, certamen subterfugientis, et sub potenti manu Dei sese humiliantis, et cum Abriliamo, divina; majestati vilitatem suam opponderantis, ac præmissi animi reverentia dicentis Gen. xvm, 27 : «Quantulus sum ego, ut verbis meis loquar ad a. t. Dominum meum, cura sim pulvis et cinis? » Utinam? — profecto et S. Jobo digna consideratio, quam el Dei utinam omnes adhiberemus, antequam coram mijwü- Qe0 preces nostras effundimus, haud paulo sane attentius, quam plerumque facimus, oraremus.

Quod cum probe nossent S. Patres, quantum ad orationem rite instituendam momentum adierat, sedulo nos monent, ut ante orationem cum animo nostro reputemus, quem affari, cujus frui conspectu colloquioque appetimus. *Cogita*, inquit S. Chrysostomus in *Psalm.* cxlv, *et n* xxi *et* w.yw, *od quem accedis, et sufficet ad inducendam tibi vigilantiam*, etc. : acturi enim sumus cum angelorum Domino, quem beate illæ mentes inusitato metu oppiæ, et pudore vultum inumbrantes demississime venerantur. nam, ut pie et eleganter Petrus Chrysologus Scrm. 5 ait : « Archangeli tremunt, pavent angeli, potestates metuunt, in faciem prouunt calidiores, elementa fugiunt, solvuntur saxa, montes defluunt, terra tremat, et homo terne intrepidus intrabit? » Cum rege colloqui vel imperatore existimatum fuit olim munus divinum, ad quod insignis quædam modestia cultusque requirebatur; hinc Theodoricus rex apud Cassiodorum lib. III *et* p. 22, ait : « Quilibet habere nostra colloquia, munera credit esse divina. » Nos ergo elati, et nihil minus quam de augusta Numinis potentia et gloria cogitantes, non ferenda animi temeritate ad Dei commercium ruemus? Certe in primis opus est, ut S. Bernardi serm. 7 *et* *Cant.* verbis utar, « verecundia comitari precem, commendare precantem : » opus reverentia et pavore quodam sancio filiorum Dei proprio, quem his verbis commendat Lactantius Firmianus lib. I *et* Divin, insili, cap. xxv : « Summus, inquit, colendi Dei ritus est, ex ore justi hominis ad Deum directa laudatio; quæ tamen ipsa, ut Deo sit accepta, humilitate, et timore, et devotione maxima opus est, ne quis forte integritatis et innocentie fiduciam gerens, tumoris et arrogantias crimen incurrat, coque facto gratiam virtutis amittat. » Ad hunc itaque plurimorum naufragiis infamem scopulum caute devitandum prudenter Job subjungit :

15. Qui etiamsi non ab vero quidpiam non sum, non respondebo; sed mihi iudicis deprecabor, — id est, etiamsi justus et pius fuero, non contendam cum eo, neque pro jure meo expostulabo, ut modo tantis malis et calamitatibus vindicet; sed id tantum precabor, ut mihi clementiam et misericordiam suam impertiat : ubi nota particulam *numa* conditionalem *s* diserte additam, ad ineerlitudinem humanæ justitiæ designandam, secundum illud Apostoli I Cor. iv, 4 : « Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum : » et ad ostendendum, cujuscumque hominis justitiam valde parvam et imperfectam existere, si ad divinum examen expendatur, addit particulam diminutivam *guidyia*, juxta illud *Isai.* ixiv, 6 : « Omnes justitiæ nostræ quasi pannus menstruatio, sic sunt coram illo. » Quare tantum aberat vir sanctissimus, ut cum sublimissima Dei majestate tanquam cum pari vellet iudicio contendere; quin potius e contra decerneret, non tan-

tum quando de culpis plectendis quæslio insti-
tueretur; verum etiam cum de bonis ejus remu-
nerandis ageretur, nihil omnino hiscere, nihil
pro se loqui; sed judicem æquissimum depre-
cari, ne justitiam ipsam scrutetur, sed prostrato
ignoscat. Divino nimirum Spiritu instinctus ex
hunc P*® COgnoverat vir sanctus Deum, cum ad
judicium venerit, ipsas etiam justitias judicatu-
rum; quemadmodum postea per os Davidis di-
serte minatus est dicens *Psalm*, cap. lxxiv, vers. 2 :
« Cum accepero tempus, ego justitias judicabo; »
quo etiam sensu postmodum a Malachia dictum
est cap. m, 3 : « Colabit filios Levi, » id est,
districte examinabit justos, qui per filios Levi
designantur.

Terribile profecto verbum, quod jure debeat
maximum mortalibus timorem incutere, quem-
admodum mox paulo post desemelipso Job con-
fitetur dicens cap. ix, 28 : « Verebar omnia opera
mea, sciens quod non parceres delinquenti. » Ea-
dem judicii divini severitas, secundum S. Ilcroy-
nynii expositionem, significatur his verbis *Soph*.
i, 12 : « In tempore illo scrutabor Jerusalem in
lucernis, n quæ loquendi formula duo significat,
primum, scilicet exactissimam occultorum etiam
criminum Inquisitionem (nam qui domos rei
alicujus investigando) gratia scrutantur, accen-
sam lucernam adhibent, quam ad omnia loca
et omnes angulos perferunt, quo lumen so-
lis penetrare non potest); deinde, reddendam
esse rationem rerum etiam minimarum, et quæ
oculorum aciem subterfugere videntur, cujus-
modi sunt non verba tantum otiosa, sed otiosæ
etiam cogitationes : hujusmodi enim, id est mi-
nutissima et subtilissima esse solent, quæ in do-
mibus accensa lucerna investigantur. Denique
eamdem severitatem expressit alibi regius Vates
dicens *Psalm*. xem, 14 : « Quoniam non repellit
Dominus plebem suam, quousque justitia conver-
tatur in judicium, » ubi Theodoretus hanc *justi-
tiam* ipsummet Christum interpretatur, hic enim
in primo quidem adventu conversus est in mise-
ricordiam; sed in secundo convertendus est in
judicium. Verum communiter interpretes acci-
P*unl *Psamct divina justitia, quam Dominus
t,.. in judicio exercebit : hoc sensu futurum est, ul
justitia Dei, qua) modo dissimulat, et vindictam
difflert, in ultionis judicium convertatur, et ad
exsecutionem procedat, ut significetur modo jus-
titiam divinam ferre quidem sententiam secun-
dum præsenlem justitiam, sed interpellante mi-
sericordia non seroper progredi ad exsecutio-
nem; illo autem extremo die ad exsecutionem
processuram.

Est autem hic judex adeo perspicax et acutus,
ut ubi homines de justitia præsumunt, ibi mali-
tiam deprehendat, juxta illud Paræmiastæ Prov.
xii, I: « Omnes vine hominis patent oculis ejus, »
seu, ul est in tlebræo, munita sunt in *oculis ejus*,
hoc est, plerique hominum ita sunt erga scipsos

allecti, ut omnes eorum actiones illis mundm vi-
deantur; et statini subditur *ibid.* : a Spirituum
ponderator est Dominus, » q. d. Videte quid do D*"" hn-
vobis sentiatis, non enim vos vestrarum actionum
censores et ©stimatores esse debetis, sed ipse uailo-
Dominus : quare licet vos vestra opera bona esso nuifl
credatis, tamen cum ad divini judicii trutinam
vocabuntur, in qua subtilissimi spiritus et abdi- tor.
tissimæ intentiones expenduntur, mala fuisse cog-
noscentur. Nemo igitur de sua justitia superbiat,
sed de divino judicio contremiscat, et cum Jobo
judicem suum deprecetur. Vide plura de divini
judicii distractione *supr.* cap. vu, 8 et 21 an-
notata et explicata. Quid autem sua deprecatione
Job consequatur ostendit, cum subdit :

10. Et cum invocantem exaudierit me, non credo Ven. ic.
quod audierit vocem meam. — Adeo, inquit, vene- Jot> «
ror et revereor majestatem Dei, ut si quando me
orantem exaudiat, mihi persuadere non possim ut© non
vocem mei miselli homuncionis ab excelsissimo
Deo exauditam fuisse. Quæ Jobi verba plane mi-
rabilia exactam demissi ejus animi significatio- eundi-
nem continent: sic nimirum solet interdum usu
venire, ut vir aliquis plebeius et gregarius, nullo
nobilitatis titulo insignis, potentissimo cuipiam
regi cludum famulatus, officium aliquod lautum
et lucrosum, aut favorem quempiam rarum a
rege per libellum supplex postulet, et obtineat;
cujus certe rei, præler opinionem, felix exitus ut
primum homini isti nuntiatur, nuntios prima
fronte nonnunquam rejicit, jubens illos abire
salvos, et dictitans se in animum suum inducere
non posse, aut ullo modo credere regem homini
abjecto tantum induissey : non quod nuntios is-
tos mendaces esse opinetur, sed quod bonus cl
æquus suæ vilitatis et regiæ celsitudinis (estima-
tor allato nuntio attonitus hæreat, neque tam cito
rem tantam sibi persuadere possit. Plane similis
est hic Jobi sensus, qui ex alla suæ imbecillitatis
divinæque majestatis cognitione ac comparatione
si quidpiam obtinuisset, sibimetipsi non satis cre-
debat. Potuit etiam hæc credendi difficultas ex
aliis capitibus proficisci, quæ ad orationem theo-
logico more requiruntur : quis enim novit ita se
orare ut exaudiat? Non ergo diffidit de boni-
tate Dei (ut Hebræi volunt, et Robertas Stepha-
nas *Schol. Biblic.* annotare minimo erubescit)
sed tantum significat sibi non constare se exau-
ditum esse : persistit enim in ea, quam duduin
posuit, sententia, scilicet nos de Dei nobiscum
amicitia nequaquam esse certos.

S. Thomas et Cajelanus idem aliter explicant, Srpe
et dicunt, neque Jobum, neque alios, qui Deum
assidue et ferventer orant, intelligerc, an a Deo
obtinerint voti sua, vel quod ipsis magis futu- >d
rum sit ex usu : quia cum a morbo aut hominum Ul,hu'
injuriis crucientur graviter, orentque ut ab illis £n>®
natur© aut fortunarum incommodis liberari con-
cedat; etiamsi exorent quod vehementer orant;
dubitant tamen, an ipsis ad salutem expediat ma-

gis sustinere adversa, quam optatis et secundis frui. « Contingit, inquit I. Thomas, quandoque quod hominem Deus exaudit non ad votum, sed ad profectum : sicut enim medicus non exaudit infirmum ad votum postulantem amoveri medicinam amaram, eo quod sciat eam esse salutiferam ; exaudit tamen ad profectum, quia per hoc sanitatem inducit, quam maxime infirmus desiderat : ita Deus homini in tribulationibus constituto tribulationes non subtrahit, quamvis deprecanti, quia scit eas expedire ad finalem ejus salutem. Et sic licet Deus vere exaudiat, tamen homo in miseriis constitutus exaudiri se a Deo non credit. » Itaque hæc negatio concessio est, quia tam utiliter male petita negantur, quam utiliter bene petita conceduntur. D. Paulus II *Corinth.* siii, 8, ter Dominum rogavit, hoc est (interprete D. Chrysoslomo ad cum locum) sæpe Dominum rogavit, ut discederet ab eo stimulus carnis suæ, angelus Salanæ, qui eum colaphizabat ; et tamen nunquam impetravit, dicente Domino: « Sufficit tibi gratia mea. » An contemnebat Dominus suum Apostolum, cujus orationem non audiebat ? minime profecto, imo potius majori virtute cumulabat; unde D. Augustinus *Epist.* 121, cap. xiv : in i>eo « Nonnullis, inquit, impatientibus Dominus Deus iiiqmnn- quod petebant concessit iratns; sicut contra Apostolo negavit propitius. » Quod Apostolus non nt, m. ignorans repulsam modeste tulit, imo alacrius et pre mi- festivius exsultavit repulsam passus, quam si voti „dia> su* co,nPos redderetur, dicens : « Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ul inhabitet in me virtus Christi, » quasi diceret, inquit S. Chrysostomus hom. 30 in *Genes.* : « Non solum postea liberari non requiro, sed etiam magna voluptate Nfptio gloriabor in illis ; » et paulo ante : « Nam cum 'ġ,nD'ⁿh' Deus, inquit, aliquid nobis negat, non minus est mimum quam si concessisset. » Cæterum Jobus cum æque quju ac paulus liberari cuperet a diuturna illa dura- que carnificina, idque iterum atque iterum oraret ardentem ; neque tamen se labor illo remitteret, neque prælerca (secus quam Paulus, qui divinum responsum acceperat) nosset sibi durum illud certamen futurum ex usu, immissumque magis a benevolo quam ab infenso Deo, dubitare merito poterat suas a Deo preces fuisse repulsas; quo dubio durante non poterat esso sine metu, quemadmodum is, quem sua culpa supplicio addixit capitali, etiamsi sibi ab eo, qui summam in eo genere potestatem habet, remissa sit culpa, et supplicium illud capitale depulsum; timet tamen non minus quam antea, nisi quis illum faciat de remissione et principis voluntate certiore.

Vtn. 17. 17. IN TURBINE ENIM CONTERET ME, ET MULTIPLICABIT VULNERA MEA ETIAM SINE CAUSA. — Reddit rationem cur timeat, et cur in eodem sit angore, etiam post adhibitæ preces, quia num ad salutem et n-rribik pacem fuerit exauditus ignorat : est enim valde flt dull'horribile dubitaro quemquam, an sibi habeat

infensum Deum, a quo momento temporis exstinguere, ia qui possit, aut torqueri vehementius. Illud in turbine metaphora est Scripturis usitata, ad decibatur ja- randain vehementem Dei iram vel aliquam ab eo immissam afflictionem, quæ ad modum fragosi turbinis tumentisque procellæ omnia per quæ transit perdit, dissipat et convellit, pavoremque maximum animis injicit : sic dicitur *Jerem.* XXIII, 19 : « Ecco turbo dominicæ indignationis egredietur, et tempestas erumpens super caput impiorum veniet : » item *Isai.* xxviii, 2 : « Ecce validus et fortis Dominus sicut impetus grandinis, turbo confringens. » Pro in turbine Septuaginta transferunt caligine, seu horribili obscuritate; quod autem ait sine causa, idem est quod sine culpa, sine meo merito : causa enim hic pro atipa accipitur, quæ propria pænæ causa sive origo est. El lue profecto sensus fidissimum Jobi Job »m animum in Deum demonstrat, quasi judicaret, L'°!U ifligi- se non ob crimina, sed ad meriti augmentum tot tor / et calamitatibus obsideri. Potest quoque illud sine nacist a°ua causa sic exponi, ut subaudiatur aliquid, scilicet manifesta, et ab homine afflicto perceptibili : si Df*. enim homo afflictus perciperet causam, quare Deus cum affligit, et quod afflictiones sint ei utiles ad salutem, manifestum est, quod crederet se exauditum ; sed quia hoc non intelligit, credit se non exauditum ; et ideo non solum exterius affligitur, sed etiam interius : sicut infirmus, qui si nesciret se per medicinam amaram sanitatem obtenturum, non solum affligeretur in gustu, sed etiam in animo; et ideo subdit :

18. Non concedit beqiescebe spiritum meum, et Vc<. ia. IMPLET ME AMARITLDINIBLS. — Non Cessat, inquit, Job ibs- Deus animum meum stimulis perpetim urgere, ex quo efficitur ut amarulento afflictionis cibo Jiigeb*- exsaturer ; non solum enim gratis et sine causa, tar. id est sine ullo peccato, quod quidem in me sil, me ad extremum usque torquet et affligit ; sed etiam absque ulla intermissione nullam quietis morulam concedit. Septuaginta reddunt, ria ii •jiput ġkothūsxi, non enim sinit me respirare; quibus certe verbis Deum vigilem congressorem delingunt, qui omnes captet occasiones, neque ulla elabi permittat : etenim dum negotiorum dolorumve multitudine atque congerie nos fere opprimi animadvertimus, non posse nos respirare vulgo dictitamus ; unde hoc abiit in proverbium jam a priscis illis temporibus, ad significandum nos facere aliquid indesinenter, et absque ulla vel minima intermissione. Sic postea Theophrastus *Charact.* cap. de aditi, dixit omnia sedulo, diligenter et à-wjsrì, id est sine respiratione, seu uno spiritu facere, quod idem est quod S. Hieronymus in quadam Epistola dixit « una saliva. » Jam vero nonnulli explanatores illa verba : Jobntb- « Non concedit requiescere spiritum meum, » j'“ġ'..J,'l' vel illa: « Non sinit me respirare, » ad asthmaticum Jobi morbum pulmonisquo arterias obturatas referunt, quod verosimile videtur; potest-

que hæc interpretatio cum prima coalescere; quandoquidem affectio utraque animi corporisque cohæreat, ex qua cooriatur amarulenta saturitas.

Denique potest etiam sic explicari: *Non concedit requiescere spiritum meum*, id est, *non sinit me mori*: mors enim, præserlim justorum, in Scriptura (Ilra f01nnu\$ Cf *requies* appellari solet; unde *Apoc.* *'v» 13» dicitur: « Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum semper m quantur illos. » Universim autem mors *somnus* dicitur, *primum*, quia sicut post labores diurnos homo se quieti ac somno tradit, ut die sequenti ad intermissos labores iterum vegetior resurgat: ita post vitam hanc laboriosam corpus hominis in sepulcro, tanquam quietis lecto, collocatur, in novissimo judicii die denuo a morte, velut a somno, divina virtute resuscitandum. *Deinde*, quia sicut in somno cessant quidem exteriorum sensuum operationes, sed vires adhuc interiores vigent, ita in morte corpus quidem ab omni operatione cessat; anima vero viget, et suis ad rem huc utitur potentiis. Quoniam autem lue rationes peculiariter sanctis competunt, juro merito in Scripturis non raro anonomaslice sola illorum mors *somni* et *requietis* nomine insignitur: illi enim in hac vita proprie ac vere utiliter laborant, cum contra iniquorum opera nil nisi vanitas sint, et res plane futes ac inanes. Et quoniam in hac vita, quæ laboribus destinata est, quietem semper quærunt, in morte non requiescunt, sed a quæsila quiete ad perpetuam transeunt inquietudinem; justis autem soli, qui vitam honestis laboribus consecrarunt, in morte ab iis requiescunt, et sempiternis eorum fructibus reficiuntur: vide plura de justorum somno et quiete cap. iv, <3 annotata.

Ven. I». i9 et 20. SI FORTITUDO QUERITUR, ROBUSTISSIMUS EST: SI ÆQUITAS JUDICII, NEMO AUDET PRO ME TESTIMONIUM DICERE « SI JUSTIFICARE ME VOLUERO, OS MEUM CONDEMNABIT ME: SI INNOCENTEM OSTENDERO, PRAVUM me comprobabit. — De Dei fortitudine vide quæ *supr.* vers. 4 dicta sunt; de judicii vero æquitato actum cap. vm, 3: cælerum quoniam *supr.* vers. 14 breviter et summarie dixerat Job: e Quantus sum ego, ut respondeam ei, » id ipsum consequenter hic diffusius explicat, et simul assignat causam, quare non respondeat, sed judicem deprecetur.

Quibus» Quod enim aliquis audacter judici respondeat, potest ex duabus causis provenire, primo quidem s* judex sit debilis, qui subditos coercere non possit; sed hoc excludit dicens: « Si fortitudo quaeritur (scilicet in Deo ad subditos coercendum) robustissimus est, » ulpolc robur omne excedens, cujus potestati nemo valet resistere. Seruwlo, aliquis audacter respondet judici, quia confidit de sua causa, quod aliquando contingit, quia nullos habet defensores seu excusatores; sed hoc excludit dicens: « Si æquitas judicii (sci-

licet *requiritur* secundum quam aliquis habens pro se multos testes absolvitur) nemo audet pro me testimonium dicere, » id est, nemo, nisi teinerarius, dicere pro testimonio audebit me pium esse, cum id fugiat vi sua omnes non solum homines, verum etiam angelos. Nam in Deum tantum convenit quod dicit David *Psalm.* vu, IO: « Scrutans corda et renes Deus, » id quod ipse per Jeremiam confirmat cap. xvii, 10: « Ego Dominus scrutans cor et probans renes; » et ob eam rem Christus hominis etiam sanctissimi et singulari virtute præditi testimonium non magni facere, sed respuere videbatur dicens *Joan.* v, 33: « Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati: ego autem non ab homine testimonium accipio; » et paulo post: « Ego autem habeo testimonium majus Joanne. » Quare vani et futes homines sunt, qui hominum laudem aucupantur, et vehementer quærunt, caque fere se claros esse opinantur, quæ sit populari fama gloriosa; vanaque illa est et adumbrata, non solida et expressa gloria, quam *summam* atque *perfectam* lib. II *De Ofic.* Cicero appellat, si constet ex tribus his; scilicet, si hominum vulgus diligat, si credat, si admiretur. Quam vanam potius gloriam esse extrema mortalium dies planum atque exploratum faciet: quare Job recte dicit pietatem et æquitatem suam bene alieno testimonio probari Deo non posse, nec etiam suo: aliquando enim in humanis quidem judiciis homo etsi non habeat aliquos testes pro se, confidit tamen de causa sua, innitens testimonio conscientiae suæ.

Sed hoc testimonium conscientiae non potest conicita valere homini contra redargutionem Dei, et hoc ostendit per singulos gradus, quos conscientiae testimonium habet omnino tres: *primus* est, quando alicui conscientia sua testimonium reddit, w quod sit justus, juxta illud *Horn.* vm, 16: « Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod simus filii Dei; » sed hoc testimonium non valet contra divinam reprehensionem, unde subdit: *Si justificare me voluero, os meum condemnabit me*, id est, si testificari audeam apud Deum me justum esse, ex ipsa mea testificatione secus esse conviceret, cum delictum non leve sit in tanto judicio, quod quispiam ignorat, pro certo aliquid affirmare, apostolo Joanne nos arguente I *Epist.* i, 8: « Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. » Adde, quod testimonium, quo quispiam laudat et commendat seipsum, vulgo inter homines pro nihilo ducatur, quanto magis a Deo contemnetur? omnibus enim exploratum est, unumquemque seipsum amare; ac propterea non mulum se ducet, quem amat, præserlim cum suum sit, ut aiunt, unicuique pulchrum; et ob eam rem S. Paulus ait II *Cor.* x, 18: « Non qui seipsu commendat ille probatus est; » et proverbii locum obtinuit tritum illud: « Proprio laus sordet

In oro : n neque raro accidit, ut qui recto egit, culpa fœdetur, dum recte facta commemorat, sive jactat. Cum igitur certum sit, neminem scire an sil Deo acceptus vel invisus, justus an injustus (excipe casum peculiaris revelationis) hoc ipso, quod quis seipsum decerneret justum ostendere, culpa temeritatis minimo vacaret, sermoque ipse ad incerlam justitiam asserendam intentus quædam audaciæ ostensio et prematura sui ipsius condemnatio foret. *Secundus* gradus testimonii consciënlin est, quando aliquis, etsi non præsumoail mal se esse justum, tamen non reprehendit eum conten-conscientia de aliquo peccato, secundum illud u®. I Cor. iv, 4 : « Nihil mihi conscius sum; » sed nec hoc testimonium valet contra Deum, unde subjungit : *Si innocentem ostendero* (id est ostendere lentavero) *pravum me comprobabit*, in quantum scilicet mihi vel aliis manifestabit peccata, quorum mihi non sum conscius; vel quod memoriam effugerint, vel certe, quod illa pro peccatis non reputaverim, quia, ut dicitur in Psalmis *Tertius* *Psalm*, xvili, 13 : « Delicia quis intelligit? » *Tertius* undus denique gradus est, quando aliquis etsi sibi sit totimo- conscius de peccato, tamen presumi!, vel quia riii con- cieatii. non habuit malam intentionem; aut quia non fecit illud ex malitia vel dolo, sed ex ignorantia cl infirmitate. Atqui nec hoc testimonium valet homini contra Deum; quapropter subdit : vere. si. 21. Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit Nemopo- ANIMA MCA, ET T' DEBIT ME VITE ME.E. — Aperlis- D'-ysine sjmc fa(C(Ur Jobus catholicam doctrinam de in- l>4re*e- certitudine divinæ gratins, quæ ad comprimen- iitioM dos grandes animos et pia mansuetudine subju- in Bantl°s opportunissima est : licet enim possimus greti». gratiam in nobis esse nonnullis conjecturis advertere, non tamen aut scientiæ evidentia aut fidei divinæ certitudine agnoscere, id quidem scientia non assequitur, quæ rem aut per causam aut per effectus venatur; causa autem gratiæ divina voluntas est, ad quam cognoscendam nulla ratio naturalis ascendit *Hom.* xi, 34 : « Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? » quasi diceret Paulus, neminem hanc voluntatem posse cognoscere, nisi Deus ipse illi sensa suæ mentis aperiat. Effectus vero gratiæ adeo occulti sunt et absconditi, ut eos neque sensus percipiat, nec cogitatio apprehendat, nec ipso intellectus, an a gratia manent, quæ nos Deo gratos facit, certo cognoscat. Neque fides divina ad credendum nos gratiam et amicitiam Dei habere citra specialem revelationem movet : quoniam licet fides asserat, hominem verbi gratia vere et ul necessarium est detestante!!) peccatum, divinam gratiam adipisci; tamen opinio et moralis existimatio falsitati ac deceptioni subjecta profitetur, me aut alium quempiam hanc peccati sufficientem detestationem promeruisse. Ex hac autem opinione non elicitur certa nostrae gratiæ cognitio, sed probabilis ac verisimilis quaedam existimatio. Merito igitur Tridentina Synodus

Sess. VI, cap. ix, can. 44 et 45, anathema dicit h>-rticis asserentibus nos, divina ac speciali revelatione seclusa, certo et ex fide credere, gratin vitam et Dei amicitiam accepisse; quam S. Patrum verissimamcertissimamquesententiam certa Scriptura divina non siluit : Salomon enim ait *Proverb*, xx, 9 : « Quis potest dicere : Mundum est cor meum, purus sum a peccato? » *q. d.* Nui- t * ni- lus id potest dicere, et sine ulla hæstatione afflr- ** mare. Quam sententiã evolvens venerabilis parl Beda in hunc inodum scribit : « Non ait : *Quii* » *potest cor mundum habere, et purus esse a peccato?* » sed : *Quis potest dicere, mundum est cor meum, pu- p la- rus sum a peccato?* » quia sunt qui largiente di- =>» • <- vina gratia possunt juxta humanum modum et cordis et operis munditiam habere; unde estil- lud dominicum *Matth.* v, 8 : « Beati mundo corde; » nec tamen seipsum quisquam mundum credat corde, et immunem esse a peccato alisque temeritate pronuntiet. Et idem Salomon alio loco ait *Eccles*, ix, 1 : « Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, t Irum amore aut odio dignus sit : sed omnia in futurum servantur incerta : » munditiam et mei- Cop»t) lis puritatem adstruit, sed certam puritatis cognil oncin negat; quam quidem possumus quibusdam conjecturis venari, non tamen infallibili qu*pr<- notione apprehendere, Deo minime revelante : 'anlflt- quoniam ex nullis, quibus aliquid falsum sub- kre esse potest, puta ex eo quod bene sacramentum susceperim, aut sufficienter me disposuerim, aut ex aliis similibus, hæc graliæ cognitio dependet. Quaproplernon immerito Job ait : « Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, » ac si aperte diceret : Conditoris contra me judicia qua temeritate redarguo, qui ipsum me ex infirmitatis caligine ignoro? Haec ergo vita spiritalis animæ non csl nobis pariter ac vita naturalis comperta; cujus notionem tot impedimenta minus certam faciunt, tot dubitationes obscurant. Et quisque justus potest sibi precationem Davidis assumere *Psalm*, xvn, 43 : a Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, et ab alienis p irce servo tuo : » quoniam ipsa quæ nescimus nos sæpe maculant, nisi Deus, qui occultorum est conditor, quæ sibi displicent occulta detergat. Ob hanc nutem graliæ incertitudinem subjungit : Et t.edebit me vite meji, — quia scilicet nimis Ob r>- toleratu videtur diffiede tanta mala pati, et uni bærere incertum, an in tantis malis sis sim- nem plex el Deo placeas, an vero displiceas; et sic ritoiaw- potesl vite tædium cum tenebricosa divinæ gratiæ ignorance apte conciliari, ut æquum sit, jUl. tædeat nos ejus vilæ, quai rei pretiosissimæ et felicissima) dubium inducit. Profecto licet Jobus tot calamitatibus non infestaretur, merito exosam potuit habere vitam, cui certitudinem divinæ believolentia deesso cognovit: hoc nimirum maxime angit Dei cultores, quod podquam se laboribus prolixis confecerunt, ignorent quo perligerint;

hinc vehementer dolent, cum alte considerant, vel uno celerrimo aīēctu solere nonnunquam animum lethali culpa fœdari, et sempiterna morte interire. Nec immerito viros cordatos semper anxios atque exercitos habuit illa, quam oculis nostris offusam videmus, rerum humanarum nebula; præsertim ubi per hasce tenebras divina illa vox *Eccle.* ix, 1, auget terrorem : *Nescit homo utrum amore an odio dignus sit* : « Terribilis est locus iste, ait D. Bernardus serm. 23 *in Cant.*, et totius expers quietis : totus inhorruī, si quando in eum raptus sum. » Qui horror ne in ipsa quidem morte B. Ililarionem deseruit, qui licet preclare sibi conscius esset vite per annos prope septuaginta Deo consécrala?, cœco tamen horrore quasi per caliginem obversante his verbis animum jam o senili ac ruinoso corporis ergastulo ductantem confirmavit : « Egredere, anima mea,quid limes? egredere, quid dubitas? septuaginta prope annis servivisti Deo, et mori times? » Tametsi enim viri illi summi communi hominum suffragio, a quibus pene usque ad nominis,consecrationem colebantur, in spem non dubiam venire poterant se Deo charos esse, el ipsi recte factorum se conscientia solabantur; non ignorabant tamen alia esse judicia Dei, alia hominum *Isai.* 1 v, 8 : « Non enim cogitationes meæ cogitationes vestra; neque viæ veslræ viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli a terra, sic exaltate sunt viæ meæ a viis vestris, et cogitationes meæ a cogitationibus vestris, » Et tamen ab hac lance divinorum iudiciorum pendet momentum amoris aut odii, electionis aut abdicationis, felicitis aut infelicitis æternitatis : uti Tollenarius noster eleganter ostendit *Spec, vanii. Eccles*, cap. ix, sect. 1.

Veri. 11. 22. UNUM EST QUOD LOCUTOS SOM, ET INNOCENTEM et impium irse consumit. — Assertum istud unicum, de quo hic agit, totius doctrinæ Jobi caput est, quod ipse ingenue proponit, slatuilque propugnare, sciliceljuslumæquac impium vite hujus calamitatibus et ærumnis subjacere, divexari atque consumi : idem superius proposuerat, eo ipso quod sc innoxie vixisse, et nihilo secius gravissima calamitate exerceri conquestus est, quod ipsius amici et concertatores sal intellexerant, et indigne ferebant, atque omnibus modis convellere nitebantur. Verbum illud *consumit* multa pollet energia ad vexationis magnitudinem exprimendam, significat enim illam vergere in mortemct interitum, *q. d.* Ergo incertus manet status gratte et peccati, cum justo et impio eadem æque obveniant : Deus enim non peccatores modo, quod libenter Baldad acciperet, sed etiam justos divexat, et sicut morte corporali indiscriminatim interimit, ita el afflictionibus mortalis vite promiscue obtundit. Illud quidem apud omnes in confesso est, veram virtutem ac sapientiam Deo displicere non posse, sed tamen in hujus universi gubernatione pcenarumque ac

præmiorum dispensatione relinquitur obscurum, cujus vitam Deus acceptam habeat, aut contra supplicio vindicandam judicet : nihil cniin in Probi» m orbe Letum invenies, quod non improbos æque J® ^l' ac probos recreet; nihil illætabile, quod non u omni» probos æque ac improbos affligat. Mirabantur promi» olim novella Christianorum germina planteque tcnellæ D. Cypriani ævo in illa celebri Africa contagione, sc non minus quam ethnicos communi peste corripī; at Cyprianus occurrens huic errori lib. *De Mortal*, docuit, eos non idcirco vite communis ac miseriarum exsortes fore, quod Christo nomen dedissent; sed plus aliquanto passuros, cum Christus tanto ante predixerit *Joan*, xvi, 33 : « In mundo pressuram habebitis. » Itaque neque communis contagio ullum genus hominum preterit, neque adversæ prosperæque fortunæ casus inter virtutem ac vitium discrimen agnoscunt; nec coelum, dum beneficio suo inflexu mundum hunc sublunarcum fovet, impios ab hoc beneficio excludit; neque terra, cum horrendo boatu aperitur, urbesque deglubit, justos a communi exilio servat indemnes: ita Tollenarius noster, qui loco supra citato hæc pulchre ac fusius deducit. In his igilur omnibus calamitas similis, ratio absimilis; et quidem in re Christiana, sicut Servator ipse noster ejusque purissima Mater acerbissimos dolores sustinuerē, cum innocentia summa niterent, ita et virgines et martyres pene innumeri cum intemerato vite candore acerrimos cruciatus subiere, donec ingruente novissimo persecutionis nimbo gloriose tandem occumberent.

23. Si flagellat, occidat semel, et non de poe- Veri.M. rus innocentem rideat. — Alludit ad id quod cap. vi, 9 dixerat : « Qui coepit ipse me conterat, solvat manum suam, et succidat me ; » quæ verba, uti et hæc, quibusdam valde dura videntur, sed non est cur asperior censendus sit hic loquendi modus, cum explanari pie ac leniter possit et debeat, uti Joannes a Jesu Maria in simili optime ostendit : Statuamus, inquit, hominem pium im- Job(mani anxietate, dolore, derelictione tabescentem ^ 'niu- in hunc modum cum suspiriis altisque gemitibus tibiui cum Deo agere : Animadverto, summe Deus, te upe non impios lanium, sed pios etiam in hac mor- morkm tali vita a-rumnis conficere : age ergo, me coe- opūnl, pidque lāuditi- liter. pisti graviter exercere, perge precor, interfice me diu suspirantem, ac pro dolore leniendo tibi supplicantem : videris quippe pios cultores tuos orantes despicere, dum cos minime exaudis, neque ullum benevolentiæ aut benciicentlte signum exhibes : interime precor, ne me diuturnior cruciatus mœrcntem in aliquam culpam propellat. Qui conquestionis et precationis modus nihil durum apud æquos rerum aestimatores portendit : quocirca neque Jobus hoc ipso sensu verba hujus versus efferens dure loculus censeri debel. Sane viri sanctimonia vite clarissimi dum morbis, lenlalionibus et afflictionibus infestarentur non

raro mortem expetiero tanquam optabile redemptionis genus, quod votis nullis flagitandum videretur.

Minime igitur hoc loco blasphematur Job, sed amare queritur, quia Deus tam lentis pœnis tamque variis ac reciprocis secum agii, tanquam his delectari videatur : videtur nempe Deus in humanis rebus ludere hominibusque ut pilis uti, idque vere et recte justissimos ob causas quas habet, de quibus vide Tertullianum in Scorp., pricserlim cap. vu. Licet Jobo et sanctis hic lusus peracerbus accidat, ideoque eum secundum se præcise spectatum exhorreant ac depræcenlur, Deo tamen jucundum præbet spectaculum, ul ex S. Chrysostomo ad cap. n, 6 ostendimus : Dominus enim spectator orbis de coelo in terram aspiciens super omnes filios hominum, vidensque illos in duos exercitus divisos ; in quorum altero justii apparent laeti, clypeis patientiæ ornati; in altero injusti truces, gladiis offensionis instructi : bis iratus irridet, de illis laetatur; et tanquam judex et spectator in codo tunc ridet, cum videt justos tribulari ac pati. Hinc Job : « Si flagellat, occidat semel, et non de pœnis innocentum rideat, » *q. d.* Oporteret quidem, si tam innocentem quam impium ipse consumat, ut vel utrumque semel subiloque occideret, vel ulrumque productiori cruciatu divexaret; cum tamen impii supplicium brevissimum sil, piorum vero diuturnum atque longissimum, kl forte demonstrans Psaltes dicebat *Psalm*, lxxii, 4 : « Quia non est respectus morti eorum, et firmamentum in plaga eorum. » Id quod ad propositum nostrum S. Ambrosius sic interpretatur : « Ergo et Job et David, qui flagellati hic sunt, firmamentum habuerunt in plaga sua : quia flagellat pater filium quem recipit; qui autem hic non flagellantur, ibi non recipientur ut filii. » O mirum! Ecce non aliud et non tutius pignus hæreditatis datur filiis Dei nisi flagellum, cl qui non fert flagellum non admittitur ad regnum. Ex hoc igitur fonte varietas oritur inter justorum el injustorum flagella : horum enim flagella nec Dominus prospicit, nec ipsi firmamentum habent in plagis suis, quia vel fortunæ, vel hominibus vel casui illa referunt accepta; justii vero dura flagellantur et respiciuntur a Deo, cl habent firmamentum in plagis suis : reputant enim apud se hæc non sorti et ale® adscribenda, sed a Patro luminum tanquam filiis ul vermiculatus murænulas, ut aureos stimulos, ul amoris pignora, ut salutis signa cl ul coronarum materiam esse immissa.

Jure igitur palſenles filios cl innocentes proſpiciuntur. Sicut enim proprium est Dei omnia facere, ita proprium est filiorum Dei omnia mala patienter sustinere. Non mihi creda-

tur hac in parte, sed Philoni lib. *De Cher*, sic alte ac pie philosophanſi : « Certe Deo proprium est facere, neque fas est illud ulli creatura*, adscribere; proprium autem creatur® pati, quod quisquis ut peculiare nccssariumque præceperit animo, facile feret casus vel gravissimos : contra, si alienum asc putarit, oppressus mole intolerabili sisypbiam pœnam sustinebit : » sic ille. Moralis vero philosophus Seneca in libro, cui titulus: *Quare bonis viris mala accidunt*, constantiam Catonis sic extollebat : # Non video quid habeat in terris Jupiter pulchrius, si convertere animum velit, quam ul spectet Catonem jam partibus non semel fractis, stantem nihilominus inter ruinas publicas rectum; » sed Jovem nec oculos habentem nec videntem ad hæc spectacula inaniter invitabat. At sedens in cadis, qui de cœlo prospicit super filios hominum, quid pulchrius in terris prospicere potest, quam videre innocentem cum ferro, cum feris, cum igne, cum tortoribus, cum efferis tyrannis prælianlcm, et non semel fractum, sed undique laniatum, concisum undique, inter ruinas rectum persistere, constantem durare, tormenta vincere, carnifices superare, et simul triumphum de tyrannis ducere? Tunc vere Deus de pœnis innocentem ridet; uti S. Gregorius lib. IX *Moral*, cap. xv, alias xxi, philosophatur his verbis : a Si Job risum Dei, ejus *latitiam* appellat, de innocentant pœnis ridere Dominus dicitur, quia quo a nobis ardentius quaeritur, eo de nobis suavius Letatur : quasi quoddam quippe ex pœna gaudium facimus. »

2L Terra data est is manus impii, vultum Ven. JUDICUM EJUS OPERIT : QUOD SI NOX ILLE EST, QLTS ergo est? — *q. d.* Afflictionis meæ ac bonorum in hac vita hæc prima causa est, quod terra data et permissa sil impio, scilicet diabolo ejusque ministris impiis, regibus et hominibus; ille autem impius, sive diabolus, excæcal judices, cosque instigat, ut bonos deprimant, malos extollant, et omnia turbent. Quod sivero impius, ipsaque Dei permissio, licet justa, et occulta, hujus perturbationis et afflictionis causa non sit, die ergo quis alius sit. Argumentum Jobi firmissimum est : cum enim verum assertam posuisset, pios, inquam, el impios laboribus et cladibus consumi, optasselque proinde supremo vulnere confici, ut ad requiem ex hac vita migraret, eandem sententiam et votam confirmaturus in hunc modum eloquitur : Animadverto me neque in sententia neque in mortis optato exercasse : res innwa-quippe mortalium ita inter se apt® cl connexæ sunt, ut nccesse procul dubio sit eum qui in orbe terrarum versatur, quantumvis innocens sit, in-muiupigentia mala perferre. Terra nimirum ®quo judicio, id exigente hominis peccato, permissa est Satan®, qui antonomaslice *impius* nominatur, ut quasi princeps hujus mundi mullo cum comitatu dæmonum nocere cupientium, cum quibus nobis est colluet ilio, « vultum judicum terr® operiat, »

hoc est, obtenebret atque excæcet, ne candidis-
simam justiliæ lucem aspiciant, et insontes spo-
lient, carccrique mancipient, ac supplicio affi-
ciant, qui omnino absolvi deberent. Ex quo per-
spici apertissime potest, justos in hoc exsilio
labore carere non posse. Neque vero de hac re-
rum dispositione declinanda mihi agendum, cum
sit ineluctabilis divinae providentia; ordo : Deus
enim id permittere decrevit, cum non sit alius
supremus rerum Dominus, qui possit ea, quæ ad
universalem mundi gubernationem perlinent,
providere, bona efficere, mala item permittere,
ut inde bonorum proventus copiosus exsistat. Si
ergo terrarum orbis tot malis obnoxius est, ut
justi omnino torquendi sint; profecto verum erit,
permissam immissamque a Deo calamitatem cul-
pæ argumentum non esse : neque mihi expro-
brandum erit, quod jam dudum excruciatum, et
in summum discrimen adductus, mortem paca-
tam ac tranquillam exoptem, quæ me a periculo
delinquendi demum eripiat.

Er oU- Vel etiam sic, 7. d. Esto Deus terram corporis
Inc* ^atanæ impiissimo pro libitu discruciandam
juicio- tradiderit, vultum nihilominus hominum me judi-
dua de cautium sic operuit, ut licci infirmitates meas vi-
pccnrao. 2oan(j veram (anien earum causam minime co-
gnoscant, quam ipse sibi ad tempus servavit
arcanam. Nec ullo modo vult Deus, ut ex cala-
mitatibus externis de interno proximi nostri statu
unquam judicemus. Atque hoc est quod Christus
sibi voluit, quando quidam lue. xiii, 1 nuntia-
runt illi de Galilieis, quorum sanguinem Pilatus
miscuerat cum sacrificiis eorum : item de aliis
quibusdam, quos in Siloe ruina turris oppresse-
rat, eos nimirum necessario maximos fuisse pec-
catores, a quibus tantas Deus poenas exegisset;
temerarium siquidem iudicium eorum corrigens
subjunxit : « Putatis quod hi Galilæi præ omni-
bus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi
sunt? Putatis quia et ipsi debitores fuerint pnter
omnes homines habitantes in Jerusalem? Non,
dico vobis : sed si poenitentiam non egeritis,
omnes similiter peribitis, » Porro notandum il-
lud *vultum iudicum ejus operit*, q. d. Propterea
diabolum lotius terræ possessionem invasisse, ut
terrenis muneribus iudices excæcaret, excæcalos-
que in mille injustitias precipitarci. Ne igitur judi-
ces internis animorum oculis excæcarcnlur, sine
JndirM, corporeis oculis ab antiquis pingebantur : adeo
« . J et crebebant vel ipsi ethnici suscepta etiam per so-
«k. mi- los oculos munera incorruptis judiciis adversari,
| ' * et propterea in iudices minime eligendos, qui se
2a i oWtttis muneribus inescari paterentur : qua de
re optimum tulit iudicium Pontius ille Samnites
apud Tullium lib. 11 *Offic.* qui dicebat, si sibi
nasci contigisset quo tempore Romani dona ac-
cipere cœperunt, non fuisse passurum diutius eos
imperare, ne scilicet munerum cupiditate ab-
ducti, a iudiciorum integritate averterentur. Fue-
runt quoque alii olim, qui iudices sine manibus

pingebant, ut Plutarchus, Isidoros Siculas, Cle-
mens Romanus, 1). Rasilius pluresque alii testan-
tur, significantes munera nec manibus capienda,
ncc oculis usurpenda : nam qui manibus ca-
piunt, a pravis affectibus capiuntur : et qui vel
solis oculis usurpant etiam animis excæcanfur.

25 et 2G. Dies mei velociores fuerunt cursore : v"« »
FUGERUNT, ET NON VIDERUNT BONUM. PeRTRANSIERUNT CUi'
QUASI NAVES POMA PORTANTES : SICUT AQUILA VOLANS
AD ESCAI!. —Tres hic proponit similitudines ele-
gantes ad fugam vite humante celeritatemque
exprimendam : *prima* petitur a cursore seu via- Otaria
tore, qui felicia nuntiaturus ncque dic neque tk
nocte interquiescit, ne alius celerior boni nuntii
gratiam praecurrendo defloret, et munera praeri-
piat : sub hac similitudine ait Jobus fugisse dies,
neque vidisse bonum, quod ad significandum
velocissimum transitum confert. Profecto viator
sollicitus et sedulus vix ad mensam in hospitio
sedet, vix modicum sibi somnum permittit, et
licet obvias habeat res jucundissimas , puta con-
gressores equestres, bellique simulacra, concen-
tum suavissimum, amoenissimos hortos, salubres
aquas, perbenevolos comites ei placere impense
cupientes, aliaquo similia oblectamenta, nihil
cunctatur, nihil ex eis nisi obiter et per transen-
nam delibare potest, et id quidem sollicite, ne
cursum retardet : sic Jobussibi visus est c bonis,
quibus affinxerat prosper, vix quidquam et pri-
moribus, ut aiunt, labiis ac festinato degustasse.

Secunda similitudo sumitur a navibus poma Vltl ““
portantibus, quie validis flatibus acte celerrime CllTMhk-
transcutes nullum sui vestigium post so re- lerlor.
linquunt, quam similitudinem recle expendit
S. Ambrosius in *Psalm*, i, ita scribens : « Etsi non
videmur corporaliter ire , progredimur : nam
sicut in navibus dormientes ventis aguntur in
portus, etsi nullus quiescentibus sensus est navi-
gandi; tamen cursus eos urget ad finem, et im-
pellit ignaros : sic vite nostræ spatio defluente
ad proprium unusquisque finem cursu labente
deducitur : tu enim dormis, cl tempus tuum am-
bulat :» sic ille, ubi multo plura addit eleganter
in hanc rem. Sed cur Jobus non solum *naves*,
sed *naves poma portantes*, dies suos appellat ? ra-
tio credo est, quia sicut hæ naves velocissimæ
sunt, tum ne poma putrescant aut marcescant;
tum ut alios mercatores praeveniant, el citius ac
carius sua vendant, ita et illi dies : ex llebræo
legi potest, stcut noves *piratarum*, vel *sicut naves
voluntatis* ; utraque lectio ad rem praesentem ac-
commodata, *prior* quidem, quia naves piraticæ,
cum sint insidiatrices, et mercibus vacuæ, et ad
navigandum expedita;, hujus vite fallacikrtem,
et vanitatem et fugacilatem optimo repræsentant;
posterior vero, quia sicut naves voluntatis, id est
qua; secundum voluntatem navigantium ferun-
tur, velocissime currunt, seu potius volant : ita
velocissimos humana; vite cursus, seu potius vo-
latus, quam aptissime adumbrant. Quid si dicam

humanam vitam nave celeriolem? profecto non
 nomicit erraverim, quia navis solum extra portum educ-
 pr."i J(l (a pelago decurrit; at humana vita etiam intra
 qu ki »j portum clausa suum interitum velificatur: testor
 lucrm illos duos geminos fratres, Jacob et Esau, de qui-
 currunt. JJUS (cx(us (jcth XIV, 22 : « Collidebantur, inquit,
 in utero, » seu, ut Symmachus transfert, *XtMuv*,
in similitudinem navis ferebantur. Quid insolentius?
 adhuc erant quodammodo in portu et in anchoris, et
 jam velorum sinus in altum expandebant; nondum nati,
 et jam proscripti; nondum ab utero egressi, et jam ad
 tumultum propensi; nondum lumen aspicientes, et jam
 ad mortem festinantes. Porro Biblia Regia, Sanctes
 n,,n Pagninus, Cajelanus et Isidoras Clarius notant
 vocem originalem 7I3N *cbch*, pro qua Vulgata
 tan naves posuit, nomen esse rapidissimi fluminis in
 Arabia, qui rapiditate sua secum quidquid in ipsum
 injicitur impetu incredibili abripiat, ita ut non tam
 cum velocissimis navibus, sed cum rapidissimi illius
 fluminis impetu comparatio sit, quo vita nostra non
 solum quam velocissime ad mortem decurrere, verum
 etiam retrorsum nunquam converti significetur.

Tertia similitudo est ab aquila, quæ mox ac
 m,M prtedam inspexit, tanquam fulmen se c sublimi
 hia ' in terram jaculatur, ut animantia humi repentina
 aviti@ corripit atque discerpit. Pingit itaque campum
 'ni' * uberem atque lætum et vernantem floribus, in
 coque lepusculum erectis auriculis pedibusque ludentem,
 et securum sui; tum sublimem c nubibus aquilam,
 micantibus oculis acribtisquetuentem, quæ composito
 alarum motu celerrimo in prædam feratur. Addit hoc
 epigramma rei illustrandis : « Dies mei perlransierunt
 sicut aquila volans ad escam : » hic impetus volantis
 aquilæ velocissimus omnino est, et prius leporem
 capreamve intercipit quam umbram ipsam videre
 potuerint; quæ plurimorum est hominum conditio,
 in quos suæ mortalitatis oblitos, cl deliciis vilæ
 inhiantes, futuri ignaros, et nihil minus cogitantes
 mors involat, spoliaturque celerius vitam, quam
 suspicari de illius adventu in ea vilæ longioris
 opinione desiderioque potuerint. Id ipsum B. Job
 nullis aliis locis inculcat, ut fere lanium in cam
 rem a Deo afflatus esso videatur : plurimo) enim
 sunt apud cum picluræ elegantes bono in lumine
 collocatæ, ad hanc fugam vitam) humanto celeritate
 que exprimendam : trecentae visuntur apud illum
 imagines, emblemata illustria magno judicio
 excogitata, quorum utinam vel saltem unum in
 eorum mentibus inhieret, qui toti in procurationem
 vitæ longioris intendunt, et seram bealissimamquo
 senectutem sibi somniant.

27. Cum mxF.no: Nequaquam ita loquimur,
 commuto faciem meam, ita dolore torqueor. — In
 principio capitis præcedentis arguerat Baldad Jobum,
 quod verba ejus dolore et nimia amaritudine plena
 essent, eo quod sæpius statim se morituum dixisset
 Job. vii, 2 : « Usquequo, inquit, loque-

ris talia, et spiritus multiplex sermones oris tui ? »
 Ad hoc nunc respondet Job dicens : Si ad sermones
 meos, quos acrimonia plenos esse dixisti, ^ prei'
 perspexero, et juxta consilium tuum, o Baldad,
 statuero nequaquam ita loqui, nec amare plan- <peL
 gere, sed tristem tetricumque vultum meum de-
 ponere, animumque resumere; vereor ne in hoc
 operam ludam, et in vanum sic meos singultus
 comprimam : tunc enim magis torqueor, ita ut
 vultus etiam meus immutetur, quia levamen est
 miseris posse flere, nam in dolore excitatur spi-
 ritus vehemens in præcordiis, qui si comprimatur,
 intus angustiam et dolorem non mediocriter
 augeat. Hinc familiare est iis qui graviter affi-
 ciuntur verba gemituum et querimoniarum plena
 proferre, ut moerorem exhalent suum, invalescit
 quippe, animumque pejor exasperat cohibitus
 rnoeror, non secus ac humor noxius, qui e cor-
 pore pellendus sit. Est tamen prudentis et con-
 stantis animi dolorem interdum dissimulare, aut
 saltem externo signo non prodere, præserim si
 quis familiam alat, aut cum potestate aliis præsit,
 ne dolore suo aliis dolori sit; quandoquidem ita
 fere natura comparatum est, ut superiorum vultus
 subditorum imprimat et informet animos, et quos
 habet sensus ad aliorum pectora transmittat :
 quare Job quoad poterat dolorem suum non raro
 suppresserat

28. \ LUEBAR OMNIA OPERA MEA, SCIENS QVOD NON Veri. M.
 PARCERES DELINQUENTI. — Mhll CXGpit qui dicit Job ota-
 omnia ; in omni loco, de die, de nocte, quidquid nu-
 ageret dicere, aut intimi animi cogitatione re- Xater
 pulare : « Verebar, inquit, omnia opera mea. »
 Quid est *vtrcri* ? Septuaginta exposuere disertius,
 otíexot Tíáox omnibus *artibus commoveor*,
 ul non levem inanemque fuisse metum intelliga-
 lus : subdit rationem ad commovendum unum-
 quemque meo judicio potenlissimam, quod sci-
 ret oculum illum magnum atque luminosum æl-
 erni judicis arbitrique mundi in omnia inten-
 tum, et singula quæ Hunt et dicuntur aurea lance
 expendere, et acerbius quam humana mens co-
 gilando consequi possit scelus puniturum. Hæo
 tides et puræ mentis cognitio cautum in omnibus
 et sollicitum pavidumque efficiebat; iude con-
 stantia in adversis, et demissi animi humilitas, et
 invictus in Deum amor, et alia» magna et egre-
 gia) virtutes effloruerunt. Illic Dei timor illum in
 sterquilinio honoratum, in acerbis doloribus
 quietum, in bonorum exspoliatione contentum,
 in amicorum despicientia humanum, in uxoris nibofsa-
 contumelia fortiter et generosum reddidit : hoc
 timore munitus cl cataphractus stetit in aeie con-
 tra Salaniam, illiusque dolos, vim, crudelitatem
 innocentis animi tolerantia et demissione supera-
 vil. Paria prope de aliis magnis viris dici pos-
 sunt, quorum vita moresque divinis litterarum
 monumentis commendantur, in quibus sanctus
 hic metus semper eluxit ; et vere mihi videor esso
 dicturus, Umorem Dei dolem esse christianæ

PraJ/n-
 lu rst
 noanna-
 quira
 diutmu-

Timor

**n0*

judicetur : quin modojustitia divina fert quidem
sententiam secundum presenterò justitiam, sed
ad exsecutionem interpellante misericordia non
semper progreditur; illo autem extremo die
mandabitur exsecutioni. Esi autem Deus judex
adeo perspicax et acutus, ut ubi homines de jus-
titia praesumunt, ibi malitiam deprehendat, juxta
illud Parœmiastæ *Prov.* xvi, 2 : « Omnes viæ ho-
minis patent oculis ejus, v seu, ut est in Hebræo,
munda: sunt in oculis ejus, nempe ipsius hominis,
seu *in oculis suis*, hoc est, plerique hominum ita
sunt erga seipsos affecti, ut omnes eorum actio-
nes illis mundæ videantur. Et statim subditur :
«Spirituum ponderator est Dominus,» *q.d.* Videte
quid de vobis sentiatis : non enim vos vestrarum
actionum censores et æstimatores esse debetis,
sed ipse Dominus : quare licet vos vestra opera
bona esse credatis; tamen cum ad divini judicii
trutinam vocabuntur, in qua subtilissimi spiritus
et abdilissimæ intentiones expenduntur, mala
fuisse cognoscentur; nemo igitur de sua justitia
superbiat, sed cum Jobo de divino judicio con-
tremiscat.

29. Si AUTEM ET SIC IMPIUS SIM : QUAKE FRUSTRA
laboravi? — Appetitus sensilivi affectus est, ac si
Jobus diceret : Nescio quid agam in summo hoc
agone : ego sic vixi, ut omnia opera cum Dei ti-
more ad legis divinæ lineam exigere studerem,
certo sciens, Deum de me poenam sumpturum,
si quid mali committerem, et tamen nunc æque
ac sceleratus quisque discrucior; quid ergo mihi
profuit labor meus? *Impius* autem hoc loco dici-
tur, non qui sil, sed qui ut impius tractetur, vel
qui impius videatur ; et quidem compertum est,
Jo^uin su^s impium visum fuisse, ut in
h^oc Christum praeferret, qui *Isai.* cap. lvi, 10, et
Mare, xv, 28, « cum iniquis reputatus fuit. » Po-
tessi ergo sensus Jobi ad partem hominis infe-
riorem pertinere; in quo certe sensu ad afflicto-
rum solatium observandum est, ejusmodi lamen-
tum esse hominibus piis desolationem, tenebras-
que interiores patientibus familiare. Salis quippe
frequenter tales, postquam longam vitæ incul-
floeni palæ viam emensi sunt, in hos modos lugubres
verba faciunt : Ego quoad potui Deum colui; ab
vigilanter abstinui; Deum quam ina-
pense valui precatus sum ; quomodo ergo tam
severe u Deo repellor ? quomodo Deo invisus
sum? quid mihi profuit labor perseveranter ex-
haustus? etc. Non absimiles animi affectiones
perpessus est David, quando post vitam cum
exacta pietate transactam in afflictione constitu-
tus quasi quæribundus dixit *Psalms.* lxxii, 13 :
« Ergo sine causa justificavi cor meum, et lavi
inter innocentes manus meas? Et fui flagellatus
lota die : et castigatio mea in matutino, p id est,
ergo frustra tam sedulo conatus sum ab omni
crimine purum me servare, et cum innocentibus
habere communicationem, frustra cogitationes,
frustra actiones emundavi; et cor quidem justi-

ficavi nihil mah cogit meo, nvmus vero inter in-
nocentes lavi nihil iniqui agendo : et tamen
æque ac si flagitiis operam dedissem, et sceleri-
bus me coinquinassem, de piis cogitationibus
probisque operibus assidue fui reprehensus, et
increpitus singulis matutinis, ac si ad hoc evigi-
lasssem ut castigarer pro peccatis et flagellarer.
Similis omnino est verborum Jobi sensus, g. d.
«Si autem et sic, ut vos Eliphaz et Baldad cen-
setis, impius sum, » hoc est, si cum pietatem co-
lere studuerim adhuc pietatis experts remaneo;
«quare frustra laboravi?» quare incassum de-
sudavi? Profecto frustra pro pietate laboratum
est, si pietas partii non sit; frustra item pictas a
me parta est, si mihi res inutilis sit, et nullum ex
ea fructum jæricipiam, sed impiorum sustinere
cogar supplicia : isliusmodi nempe sensum ha-
bent hæ Jobi expostulationes et querimonie, qui-
bus illico respondens, et semetipsum quodam-
modo erudiens corrigensque subjungit :
30 et3I. S1 LOTIS HERO QUASI AQUISNIVIS, ET FCL- V<ri. 10
SERIM VELIT MUNDISSIMA MANUS MLE : TAMEX SORDIDUS et 3 •
IMLXGLS ME, ET ADOMLXABUXTUR ME VESTIMENTA MEA.
— Quantumvis, inquit, mihi mundus videar, et
aquis ex liquefacta nive manantibus studiose lo-
tus, et in manibus meis, magnorum operum ad-
ministris, splendor appareat puraque mundities;
nequaquam tamen omnino innocentem coram
Deo cardiognoste me jacto : quia quantumcum-
que ad puritatem conor, tamen sordibus quibus-
dam occultis, « intinges me (id est intinctum os-
tendes : quoniam «necesse est de terreno pulvere
humana corda sordescere,» utS.Leo ait), et abo-
minabuntur me vestimenta mea, » id est, abo-
minabilem ostendent me membra vel opera
mea : ita S. Gregorius ad hunc locum. Vel per
hypallagen : Abominabor ego vestimenta mea,
hoc est opera et studia, quæ antea milii ut de-
cora et pulchra placuerant : hæc enim in luo ju-
dicio videbo esse foedata, et aliqua labe inqu-
nata. Cælerum hæc possunt quoque cum S. Chry-
sostomo et Pineda nostro intelligi non de culpa,
sed de poma, g. d. Sordibus morbi et ulcerum
immerges me, heel insontem adeo, ut vestes meo*
nilidæ videantur exhorrescere sordidissimum
corpus contingere, ut sit quasi prosopopœia. No-
tat hic PhilipjHis hanc Scripluræ sacræ regulam,
scilicet, ubi est aliquarum rerum excessus non
raro sensum insensibilibus rebus attribui : sic
Luc. xvn, 10, lapides dicuntur clamare : sic
Dcutcr. xxxii, 1 ; *Sap.* v, 21 ; (*ien.* xvm, 10, cœlum
et terra audire, testari, pro Deo pugnare orbis
terrarum, peccata clamare in cœlum, et hoc loco
vestimenta abominari. Cælerum hic in illa lolio-
nis mentione alluditur ad antiquissimum purifi-
candi ritum per lotionem fieri solitum, priscis
valde familiarum et usitatum, qui in hunc finem
ante fores et templorum vestibula cantharos et
salientes aquas habere consueverunt, quibus ora-
turi atque iu templum ingressuri manus lavarent.

ILá-sperfadahriimilludreneiim Exod.xxx,iS,quod
poslmodiun cx divino precepto .Moyses confici
curavit; in qno Aaron et tibi ejus manus et pedes
abluerent; hinc frequentes apud Hobræos lotio-
nes,elquip Ihirr.v i, idicunturin Evangelio *haptis-*
u t lo-maffl.Quoin genere ita fuerunt in purganda omni
Uoc/i. contamin itione diligentes, ut non modo volam
et digitos, sed usque ad cubitum ipsum e com-
muni ritu munus lavarent, ut a idorest Theopby-
lactusm *ilw*. cap. vu, 4.Mosaici porro præcepli
vim ac mysterium expendens Philo librum suum
I. l a Pe Viet, b/fr. sic auspicatur: «Offerenti victimas
*, lex præ.ipil, ul purus fiat corpore et animo :
l xnj-l ""fflo quidem a passionibus, et morbis ac vitiis
«alona, tum dicta luin facta corrumpentibus ; *roqyore* vero
a maculis, quibus coinquinari solet. Utriqiie au-
tem congruentem excogitavit expiationem : *ani-*
mo quidem per bestias sacrificio præparatas; *cor-*
pori vero per lavacra et aspersiones; » atque ex
hac forte disciplina Septuaginta interpretes apud
Josephum lib. XII *Aitù*/. cap. n, aqua marina
manus abluentes seque purgantes ad librorum
divinorum interpretationem accesserunt.
Æ;ypUi Ab Hebrajislustrandi ritum didicerunt Ægyptii,
hi* <OËly- apud quos sacerdotes bis quoque de die, bis de
|4jico nocte se lotione purgabant, ul Herodotus lib. II
lujn dpo- testatur. Quare cum bieroglyphicis, quæ ipsis
mitra) <L>» solemnes erant, litteris puritatem ac sanctitatem
uanL exprimere vellent, non modo ignem, veruni
Ger!llei etiam aquam pingebant, ut llorus prodidit. Ad
in finii gentiles deinde prope omnes manavit consuetu-
lanera do, ut m atriis adilueque templorum aquam vi-
bibe- vam el grandia haberent vasa, quie scriploribus
b*hl. gnecis id 14 a persona lavacra
dicuntur, in quibus se nimirum xpiubanl prius-
quam in fanum ingrederentur. .Sanche vero Ec-
clesie moderatores eam consuetudinem ad exci-
tm dam augendamque pietatem converterunt,
/U dum peculiari quadam precum formula elemen-
a? u !.e t'uu aQ||® consecratum in vestibulis Ecclesiarum
texponi publice voluerunt, quo intraturi seso as-
aiiifld. pergentes simul corporis animique munditiem
curarent, ul puriores in conspectum Numinis
aneque divinæ succederent. Eusebius lib. X £ •/.
//üt. cap. iv, morem hunc exponens ait esse
sacrarum purgationum sym-
tola. Quare hujus aquæ lustralis usum nemo sa-
piens parvi momenti æslimabil, aut contemnen-
dum ducet, qui cum animo suo reputaverit,
quantam vim Ecclesia) preces undæ concilientad
devotionem animi excitandam labesque eluen-
das: qua de re theologos consule in ill part.
D. Thomæ, Qim/ .IAXX\ Il,arL 3, pnescrlim nos-
Ir.iin Vasquez, qui hanc quæ Mionem pulchre, el
c r ^SlephmumD. ranlium *Uc Itu*. Ec« Ics., qni hoc ar-
l i' mentum fuse docleque tractat. Hic lanium
addo docti Philonis commendami un animadver-
rioneiu, qui loco supra citalo mosaica
ciorxo aïLié- illibrans, illam umlæa-qicruoncm ante mgic-
rester. sUm templi tien solitam, notat non fuisse puram

aqu tin, sed admixtam cineri : quo, inquit, ad*
moneantur illi qui ad Dei cultum accedunt, ut
ante omnia se suamquo naturam intelligant, et
se terram et aquam esso recognoscant; in quæ
etiam morte sunt redituri. Hoc nempe modo in
animo gignitur modestia Numinisque veneratio,
qua quisque cum magno Abrahamo dicat *Gen.*
XVIII, 27: «Loquar ad Dominum, cum sim pulvis
et cinis : » simile quid Job de se insinuat cum
ait : «Tamen sordibus intinges me; » vel, ut in
Hebræo est, *tunc in foveant*, vel, ul alii vertunt,
m *sepulcrum intinges me*, significans se in sordes,
pulverem ac putredinem in sepulcro redigen-
dum; et quantumvis imin iculalæ vilæ innocentia
et candore morum conspicuus exstitisset, nequa-
quam tamen in conspectu Dei se purum ac
mundum repertum iri, si Deus summo seenni
jure velit agere.

32. Neque enim viro qui similis mei est resfon- Ven.it
DEDO ; NEC QUI MECUM IN JUDICIO EX ÆQUO POSSIT AU-
DIRI. — Profitetur valde imparem esse hominis i)p:r
cum Deo congressum , quia nimis dispar est, et esitai-
inæqualis utriusque conditio, cum ab invicem p”
infinito distent miei vallo; ac proinde nolle se pre.
cum co, quin imo nec posse contentiosum, ut
dicitur, funem trahere aut judicio disceptare :
(hoc enim vocat *respondere*, quo verbo non se-
mel hoc cap. in ista significatione usus est). Hinc j,b DI
licet, inquit, in me acerbissimus sit, el tanquam
sceleratissimum supplicio atrocissimo afficiat,
minime obmurmurabo aut contradicam ei, quia
non possum ei sicut homini litem intendere, aut
in jus, quo teneatur, vocare. Id quod Septuaginta
nonnihil clarius expresserunt his verbis, cò qx? d
xxt ’ ávrìx5Uí.ú|xxi, F/x tyu&Oupoocv

<i; nun enim es homo sicut ego, cui contradi*
cam, ut veniamus pariter in iudicium : in iudicium
proprie veniunt paries litigantes; qui ergo cum
Deo litigat venit cum eo in iudicium, ubi idem
csl judex et pars adversa, quod longe reddit
inæqualem ac deterioremlitigantis cum eo con-
ditionem. Quamobrem Job, quantumvis conscien-
tia teste insons sibi videretur , prudenter nihilo-
minus omnem cum Deo subterfugit litis contes-
tationem, quam omnes etiam sancti semper hor-
ruerunt ac detractarunt, illud Davidis usurpantes
j’salin. cxui,2: « Non inires in iudicium cum
servo tuo, » ubi Deum mirare cum aliquo in ju-
dicium, non est Deum venire ad iudicandum
illum, cl judicem illius se exhibere ; sed est
Deum cum aliquo contendere, expostulare, et
quasi adversarii personam in iudicio suscipere,
co nimirum sensu, quo præsens Join locus, cum
quo consentit, jam expositus est : nam qui cum
Deo contendit, etiamsi fuerit insons ad alios ho-
mines comparabis ; semper tamen deprehenditur
c e reus cl sons apud Deum. Q incirca David *ibid.*
subdit ; « Quia non iustificabilur in conspectu
tuo omnis vivens, » quod idem est cum co quod
Job *supi.* vers. 2 dixit : « Quo<l non iustificetur

SIDCtI
nmr*>
iijllrr-
fu?innl
JndlaU*
km enni
' coa-
unio-

homo compositus Deo, » ubi sali» hoc explica-
him <>l.
Vert. 33. 33. Nox EST QUI UTRIUMQUE VALEAT ARGUERE, ET
Mmopo roM.ite manum Siam in ambobus. — Hoc ad idem
fr t c»/ perlinet argumentum, quo probat Deum in jus
Hb.tcr vocari non posse, quia scilicet nemo est qni va*
pei. Icat ei jus dicere, vel possiteum arguere, si cau-
sam suam male ageret, «et ponere manum suam
in ambobus, n id est, qui auclorilalc sua quasi
manu imperita utrumque coerceat, si opus sit :
nam ubi duo litigant, ibi fere ambo delinquant
et exorbitant, ul opus sit aliquo, qui cos arguat
et compescat. Quis autem id faciet Deo cum ho-
mine disceptante? Septuaginta vertunt, ifoi & ó

utinam esset nobis mediator, ct arguens ct discep-
tans inter utrumque, ubi in Edit. Horn, perperam
me'litans pro medians legitur, est enim fxiáTT.; pro-
prie scfpiadtr seu mediator, qui dissidentes com-
ponit; ' vero dicitur, qui æquitali acquies-
cere nolentem arguit increpatque; deni-
que dicitur is qui audit discept mies inter se ut
judex aut arbiter, qui utramque partem non tan-
tum audire debet, sed peraudirc, hoc estad finem
usque audire, quod átxwxiv proprie significat. Ita-
que «ponere manum in ambobus,» vel, ul Hebra a
habent, super ambos, est paries dissidentes junc-
tis utrinque dexteris conciliare , lilemque diri-
nirre ac componere , quasi sequestrum , et me-
diatorem arbilrumque : hoc cium modo Arabes
fædus inire vel renovare solitos docet Herodo-
tus in That. Hac item ratione qui duo * dissiden-
tes inter se conciliat solet modo hunc modo il-
ium increpare, ul ita mutuo sibi invicem cedant:
quemadmodum S. Paulus facit in Epistola ad Ro-
manos, dum arbitrum agit inter gentilem ct ju-
dæum, modo deprimens gentilem, ct modo hu-
milians judicum. Atque hoc ipsum erat quod Job
ail, non esse qui possit u ponere manum suam
in ambobus, n quasi utrumque detinendo ne per-
gat in aliorum ; vel quasi utrumque percutiendo,
ut humilientur invicem, el justa satisfactione ulcer-
qi e compleatur. Nullus certe Deum inter et ho-
mium sequerier el mediator, qui quasi manum
in ambobus poneret, esse potuit preler Christum :
" unus enim Deus, unus et mediator Dei el ho-
minum homo Christus Jesus,» ait Apostolus l Ti-
mo'h. n, 5. Quem locum pulchre sic illustrans
'Ihcodoretus : « Unus, inquit, est conciliator pa-
cis, qui ea qua) erant inter so disjuncta el dis-
tantia conjunxit. Christum aulem hominem nomi-
navit , quoniam vocavit intercessorem : homo
enim factus fuit intercessor. Et quemadmodum
qui duos quospiam manibus inter se conserentes
et confiigentes vult reconciliare se medium inter-
ponens, et hunc quidem dextera, illum voro si-
nistra tenens ad amicitiam deducit et conjungit;
ila ipse, cum divinam naturam human® unisset,
inviolabilem, et quæ non potest dissolvi, pacem
conciliavit. » Vide plura de Christo mediatore

apud S. Gregorium lib. IX Moral. cap. xxi, et Iñ-
nedam hic algue Comclium ad loctm Apostoli
iam citatum.
34 et 33, Auferat a me vibgam suam, et fator Vm. >a
IJLS NON ME TERRIAT. LOQCaR , ET NON TIMFRO EUM X M n*
REÇUE ENIM POSSIM METUENS RESPONDERE. — Si , îQ- PHîf ! b
quit, Deus virgam auferret, qua me percussit, el
quam eliamnum habet ail plagam intentam, li-
cerctque mihi a dolore ct metu pauxillum res-
pirare, loquerer cum minore perturbatione ac
motu ; nunc autem pavor ex dolore et divina
majestate conceptus omnem mihi respondendi
facultatem praecludit; quo seposito, et liber ex-
sistens a mea calamitate, audebo secundum con-
siderationem humana- imbecillitatis ex testimo-
nio conscienti® nonnihil pro me meaque inno-
centia Deo respondere. In Ifebneo ad verbum est,
non sic cjo merum, et ita interpretatur Chaldæus,
id est, non enim talis sum, qualem me tot cala-
mitates significant iis qui animi conscientiam ex
commodis vel incommodis externis (estimant ;
quod etiam Septuaginta intellexerunt ita transfe-
rentes, có cCru ü-j/ iir'Trauai, non enim sic mihi
conscius tum, id est, mihi conscius non sum talem
esse, qualem vos me putatis. In quo maxime con-
siderandum est, tantam habere vim conscientiam -l. <w*
bene acia- vite, ut homo infirmus natura sua ct
culpæ obnoxius aude.it cum Deo, infinita poten- u t»u
tiael bonitate predilo, de sua integra et iucul- fi4oi-
pala vila disceptare, ac dicere quod lue Job ait :
a Loquar , el non timebo eum : » quare merito
S. Paulus de isto testimonio gloriatur dicens ll
Connth. i, 12 : a Gloria nostra haec est, testimoni ifn
conscienti® nostre, » in hoc suam gloriam ct
exultationem collocabat, non quod ab hominibus
laudabatur, quorum attestatio sæpissimo fallit;
sed quod a conscientia sua coram Deo non in-
crepabatur; cujus testimonium communiter non
errat; et S. Joannes ait l Epist. m, 21 : « Si cor
nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habe-
mus ad Deum,» non sane vanam ct temerariam,
sed verisimilem et probabili persuasone fulci-
tam. Modeste tamen huir conscienti® testimonio Muti
fidendum est nobis illud S. Pauli cogitantibus :
« Nihil mihi conscius sum , sed non iu hoc justi-
ficatus sum; illud quoque S. Augustini : a Debet e atara,
quisque cum tremore exultaro, quia donum Dei u>
estundeexsullit, non meritum suum.» Et hoc mo-
do hæc concilianda sunt cum iis quæ si/pr. vers. 20
allata sunt. Optandum quidem maxime est ejus-
modi vitam agere, ul cum adversa et calamitosa
fortuna fuerimus oppressi, nullius nobis conscii
criminis simus, cujus pamas Deus a nobis ne re-
petat vereamur ; ita enim magno el erecto ani-
mo cum molestiis et ærumiis conllictabimur» Non
enim dubium esi, quin optimorum consiliorum
conscientia firmissima sil rerum incommodarum
consolatio, quæ S. Jobum iu tot tantisque malis
vehementer confirm ivit, ne desertus ab omnibus,
circumventus a nullis, animo el spe caderet: ubi

Chrîitns
unici*
fait r-M)
dlitor
later
DrU'n tl
homi-
cem.

ot r-t-
jrrArt*
' lot.

pro arcana afflictorum disciplina cum Joanne a Jesu Maria observandum, duo certe mirabilia in veteranis Dei cultoribus cohærere, scilicet magnanimitatem cum Deo agendi,et quamdam velut oppressionem animia Ilei majestate per immissa afflictionum tela deterriti : illud a conscience testimonio, hoc a cruciatuum magnitudine genitum videtur.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Leniendo dolori varias vias tentât Job : lamentatur, plangit, tantorum cruciatuum causas inquirit, misericordiam implorat, rogans a tam acerbis doloribus liberari; tum quia Dei figmentum est; tum quia Deo minime opus cst istinsmodi pœnali examine ad veritatem ab ipso tanquam reo extorquendam : ad extremum orat ut remissius agat, et sibi tempus respirandi ac plangendi indulgeat antequam moriatur, optans non fuisse natus, aut ab utero translatus ad tumulum, ut tantarum expers esset ærumnarum.

I. Tædel animam meam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. 2. Dicam Deo : Noli me condemnare : indica mihi cur mc ita judices. 3. Nnmquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, et opprimas me opus manuum tuarum, el consilium impiorum adjuves? 4. Nnmquid oculi carnei tibi sunt : aut sicut videt horno, et tu videbis? 5. Numquid sicut dies hominis dies lui, et anni tui sicut humana sont tempora, 6. ut qnæras iniquitatem meam, et peccatum meum scruteris? 7. El scias quia nihil impium fecerim, cum sil nemo qui de manu tua possit eruere. 8. Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu : et sic repente præcipilas mc? 9. Memento quæso quod sicut lutum feceris me, ct in pulverem reduces mc. 10. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum mc coagulasti ? 11. Pelle el carnibus vestisti me : os-sibus et nervis compegisti me : 12. Vitam et misericordiam tribuisti mihi, el visitatio tua custodivit spiritum meum. 13. Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris. 14. Si peccavi, el ad horam pepercisti mihi : cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? 15. Et si impius fuero, væ mihi est : et si justus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. IG. Et propter superbiam quasi leænam capies me, reversusque mirabiliter me crucias. 17. Instauras testes tuos contra me, el multiplicas iram luam adversum me, et pœnæ militant in me. 18. Quare de vulva eduxisti me, qui utinam consumptus essem ne oculusine videret! 19. Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum. 20. Nnmquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimille ergo me, ut plangam paululum dolorem meum : 21. Antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine : 22. Terram miseria» et tenebrarum, ubi umbra mortis, el nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Ve* n **I. IÆDET AMMAN MEAM VITÆ MEÆ, DIMITTAM AD-**
VrnSIM ME ELOQUIUM MEUM, LOQUAR IX AMAIUTUDIXE
j.b a m!u meje. — Loquitur hic S. Job in persona ho-
r,r minis afflicti secundum animi conceptiones, quas
L / ei tristitia subministrat ; unde primum recenset
•<n tædium, quo afficitur in hac vili, propter tribu-
hl + lationes, quas odeo graves patiebatur, ul etiam
u <n vitan ipsam redderent exosam : licet enim vi-
tam Aristoteles lib. IX *Elide*. cap. ix, in iis quæ
per se bona et jucunda sunt ait numerari; unde
colligit t oÇç» vivere *esse optabile*, maxime vi-
ris bonis, quorum vita beatissima est eteum virtute

conjuncta; tamen negari non potest tantum posse
esse cruciatum ut vitæ fructui praeponderet, ideo-
que merito mors vitæ anteponenda videatur. Job
itaque in tili rerum articulo constitutus de sua
miseria queritur, et laxatis ori habenis lamenta-
tur, tenlans omnes vias doloris leniendi ; et simul
satagens, ut afflictis vivum in se exemplum prie-
beat luclæ carnis et victoris spiritus. Nimirum
egregius virtutis actus est mœrorem ingravescen-
tem elevare, ne animum, uti solet, opprimat, cl
in delirium aut verba parum pia præcipitet:
quod iis qui de gravissimis allectionibus curan-

tium, |xr. |gotStiv ýftsexi, noli me docere impium esse, id est, noli more docentis ostendere aliis me impium esse, quod in iudicio fit, dum iudex patibulo reurn addicens, crimen testibus probatum odendit. Hoc ipso quippe, quod Deus Jobum acerbius quam reum quemlibet afflictabat, ostendere videbatur illum sceleris convictum; qui sane sensus optime cohæret expensis circumstantiis, et opinione adversariorum arbitrantium neminem nisi ob sua scelera graviter a Deo accipi. Tantumdem ergo Job agit dum ait : « Noli me condemnare, » ac si precaretur in hæc verba : Ne me, summe Deus, peccatorem pronunties per hanc vexationem : Ne, quæso, ita tantumque me affligas, ut omnes qui hoc vident, aut aliquo modo norunt, judicent me propter peccata gravissima talia perpeti : nam dum sic mecum agis, antagonistarum meorum opinione reum me peragis scelerum immanissimorum. Qui sensus ex Hebræo evidentius patet : « Ne peragas reum me, » id est, ne declares vel ostendas esse me tali poma dignum, et ad eam a te condemnatum pro criminibus meis. Ha plerique interpretes hunc locum exponunt. Possunt tamen æque commode hæc verba sic accipi cum D. Thoma et Sanctio quasi præambula sint, et ad captandam Dei benevolentiam proferantur ; quomodo etiam ad præviam futurorum verborum excusationem pertinent. Dixerat quippe se tædio victum verba velle profundere, ubi crebro aliquid minus limitum et expensum solet animis afflictis excidere : quocirca « noli, inquit, me condemnare, » si videlicet verbum aliquod parum mile protulero, qui tam immaniter infestor, ut nequeam per otium verba præmeditari atque disponere. Orat itaque Jobus ne irascatur Deus, aut vitio vertat, quod tantum sibi libertatis assumat, ut ad Deum videri possit locutus esse liberius. Eodem modo Abraham Gen. xvm, 30 : « Ne quæso, inquit, indigne ris Domine, si loquar; » et iterum tMd. vers. 32 : « Obsecro ne irascaris, Domine, si loquar adirne semel. » Hoc idem nunc agii Jobus, oral enim sibi ut liceat non invito Deo coram ipso loqui; quod nihil est aliud quam petere loquendi facultatem, qua voluti obtenta Deum interrogat.

Indica mihi cl'r mi: ita judices? — Id est affligas Job p'tit
el punias. Est metonymia frequens in Scripturis. [Ikec
verba sunt animi plane purissimi, qui nihil crinit
sibi conscius sit, ç. (L Quonam merito meo see-
lestus videor a te haberi, cum in me tanquam
in hominem iniquum animadvertas? Non sibi
persuadebat Job, quod Deus illum, ut amici ejus
opinabantur, judicaret, nec credebat se merito
suo tot accepisse vulnera, cum nullius flagitii
sibi conscius esset : quare interrogai id, non
quod dubitet, aut secus opinetur, sed ul spe bo-
nitatis et æquitatis Dei confirmetur : est enim
næc interrogatio negatione explicanda, sicut illa
quæ post pauca sequitur : a Numquid oculi car-
nei tibi sunt? n' clc. Felix autem ille qui p'per-

Verl * 2. Dicam Deo : Noli me condemnare : indica mihi
i m rj- ctn MB ITA JUDICES? — Ista verba : « Noli me con-
@tol« demnare, » ad culpæ ostensionem seu promul-
lflX gûtionem judicalem pertinent, ut patet ex inter-
imoieri pretationo Septuaginta interpretum ita verten-

sis hominum sermonibus vexatus, fretus conscientia sua id a Deo petere, et iti cum illo possit expostulare : plus enim eum ejus conscientia consolabitur, quam iniqui hominum rumores animi argent. Sanctius noster paulo modestius censet Jobum de se sentire, et in illum finem hic Deum rogare, ut peccatum suum cognoscat et ploret, ac tandem sciat, quid minus in suis actionibus probet Deus, quas cupit illi esse probatissimas, ne deinceps aliquid audiat a Deo non probabile : aut etiam, ut hujus tam severi iudicii causa comperla, qui peccatis gravibus suadente diabolo illum obligatum esse putant, et talo supplicium sceleribus non deberi vulgaribus, cognoscant tandem esse falsam, et vexare desinant, si non prorsus innocentem, minus tamen qu mi ipsi sibi persuaserant nocentem. Neque vero mirum videri debet, si culpa ignarus roget, an quid culpa; lateat, ut per correctionem Deum placet : quare etiam sic exponi posset, quasi flagellorum el dolorum causas inquirat, ut si ea fortassis esset minima aliqua mandati transgressio aut consilii incuriosa prætermissio, quæ conscientiam ejus effugiebat, eam corrigeret, et Domini iudicium et castigationem eflugeret.

Ven. 3. 3. NUMQUID BONUM TIBI VIDETUR, SI CALOMTERIS ME, ET OITRIMAS ME OPUS MANUUM TUARUM, ET CONSI-
ik >« lu m impiorum adjuves? — Modus hic interrogandi, ien'idiouem suppressam continet, 7. d. Scio tibi riinjrh minime videri bonum, ut calumniis et cavillis i, evertas et opprimas me, quem tuis ipse manibus 22, formasti; aut ut eorum foveas fraudulenta consilia el adjuves vota, qui innocentibus moliuntur insidias, aut malum meditantur : nam id prorsus alienum est a tua bonitate et sapientia; unde in sequentibus omnes vias injustitia?, quibus terreni iudices corrumpi et jus pervertere solent, a Deo removet, </ d. Velim ergo mihi insonti parcas, aut Significes quare, quo fine et fructu ita me exerceas : ila S. Gregorius. Observandum est autem isliusmodi locutiones per frequentes inlerrogatione? non solum (equivalere negationibus, sed vehementiam et energiam in negando continere, prufundiusque affirmatur vel negatur aliquid per sic frequentatas interrogationes quam per simplicem affirmationem vel negationem : eo quod qui sic interrogat, absurdum omnino indicat id de quo interrogai : qui modus loquendi frequentissimus est apud Hebreos, sed potissimum in hoc libro.

Porro calumnia, oppressio et impium consilium hoc loco Salame, cui Job permissus fuit; el amicis ejus, quos impio errore delusos divi-
J-'l» J- -ensu tribui po-sent : hæc enim et similia Deo Jk 'i solummodo tribuuntur, quatenus ea permittit, et u malis bene utens, in suam gloriam et patientis » "I« salutem cadesti consilio diligit. Quæ universo-
■* ruul scholasticorum theologorum con-
seiislo est; unde tkllarminus lib. 11 Conrov. cap.

ivi, docet Deum erga peccata non habere posi- o-ujnoa live velle aut nolle, sed negative non volle : Non »lllll»>i- habet inquit, positive velle peccata, quia bonus i'/j et justus est; nec esset bonus etjustus, si peccata, m»l». id est mala, et iniqui| datus vellet : non habet etiam positive nolle, quia omnipotens est; neque esset omnipotens, si aliquid fieret ipso invito : fieret autem aliquid ipso invito, si fieret aliquid quod ipso fieri nollet; non igitur habet velle aut nolle circa peccata, sed non velle, juxta illud *Psalm*, v, t : « Non Deus volens iniquitatem tu cs. » Quare, ut bene Genebrardus *ibid*, notat, enrizo. Deus non vult mala esse vel fieri, sed duntaxat permittit, idque ne homo naturæ suæ libertatem * amittat, sitque deterioris conditionis quam ali@ res, quas sic ipse administrat, ut eas sinat propriis molibus agi ducique : item propter bonum universi et per accidens, ut inde aliquod bonum oriatur : Etsi enim privatus rector malum ab iis, quorum gerit curam, debeat excludere, quod e malo bonum elicere non possit; Deus tamen universalis rector sive provisor, qui e singulis midis plurima bona potest elicere, ut ex persecutione tyrannorum patientiam martyrum, ex operibus hæreticorum purgationem sive probationem fidei justorum; non debet omnia mala impedire, ne bona plurima deesse contingat universo, quæ ex malis a se permissis elicit. Ut igitur hanc divinae gubernationis regulam huic proposito nostro applicemus, eadem infestatio seu tentatio Jobi a Satana ut tentatore, a Deo ut permissore, ac satanici conatus mali in bonum finem direttore, duxit originem ; idemque de calumnia et oppressione hoc loco asserendum. Neque desunt passim in Scripturis exempla, quibus Deo adscribuntur ut botio directori quæ a peccatoribus perperam committuntur, qualis fuit llierosolymæ devastatio, quæ cum Chaldæorum impie agentium opus fuerit, sæponumero a Jeremía in lamentationibus Deo attribuitur. Job itaque per modum admirantis et sortem suam deplorantis Deum interrogat, quomodo, cum summe bonus, lequus ac justus sit, consilium nihilominus impiorum adjuvet conatibus eorum favendo, quibus opus manuum Dei protectione dignum opprimere moliuntur; dum se innocentem malevolorum injuriis appeti, contumeliis et maledictis onerari, probro el calumniis indignissime lacerari permittit : ita ut in ea vexatorum inhumanitate nihil jam aliud sperare posse videatur, nisi ut e bonorum finibus ejectus, fama et fortunis spoliatus, miserrime pereat; in hoc ipso tamen justum, licet sibi occultum, Dei iudicium agnoscit ac veneratur cum subdit :

4. Numquid oculi carnei tibi sunt : aut sicut v»r*. *. videt homo et Tc videbis? — Alteram assign it Di oce- rationem, cur Dei iudicium non possit esse non justum, quia scilicet et hominum merita el eo- f rum pondera ignorare non poterat, qui oculos non habet carneos, qui sæpe lippi sunt et lan-

guidi, ütque in robus etiam durissimi* hallucinantur; et ut bene fuerint a natura constituti, certe interiora non vident aut coloris expertia; Deus autem oculos habet plitquam linceos, quibus neque objecti parietes impedimento sunt, ne, quæ abbondila sunt, penitus inspiciat : quare

Iklocoll *Ercli*, XXIII, 28, dicuntur « oculi Domini nullo l,lc'^loreg 8UPcr solem, n ubi apposite *notium*, id est aciem mentis, qua Deus omnia inspicit, comparât et preferi soli; cui Poeta rerum omnium inspectionem atliribuit dicens :

fl</x; 6; rzd ^xrr
Sol qui omifia videt, et omnia audit ;

sed longe melius Sophocles in OEdtp. Dei oculum *omniainlueutcn*i appellat, quod non solum ea quæ in extrema terre superficie constituta sunt videat, sed absconditos mundi angulos, cubicula, lectos, antra, cavernas, latibula, fossas, hiatus, ipsum terre centrum, et infinita alia, quæ solis aspectum fugiunt, penitissime penetret, et clarissime irascor- intueatur; premertim actus ho.i-inuin etiam internos, quos tanquam zapSteqxitfnc acerrima mentis ljudrx. acie circumspicit et intuetur, ut suo tempore aster-nis poenis vel præmiis eos puniat aut remuneretur : nam, ut pulchre Salomon ait Prov. xvi, It : « Omnes viæ hominis palent oculis ejus : spirituum ponderator est Dominus:») ex Hebræo quidam vertunt, omnes *viæ viri vitrea: in oculis ejus*, id est diaphana» et transparentes. Significat omnes rationes et consilia hominis Deo esse manifesta, aut, si licet dicere, vitrea el crystallina, ita ut illa penitus inspiciat et intensissimam illius ibmb aciem nihil fugiat; inierim tamen dum vitro per-Hi 1'ti. lucenti et crystallo diaphano comparantur, insi-im (u- nuatur quam fragiles et inanes sint providentiæ humanæ et cassa hominis consilia apud Deum : non solum enim ea penetrat, quia dlnphana sunt, sed etiam nullo negotio infringere el comminuero potest, quia vitrea sunt. Addit : a El spirituum ponderator est Dominus,»» Deus enim, inquit Lyranus, appendit spiritus ad retribuendum Secundum merita el demerita ; alii hoc ad intentiones animi referunt, ex quibus operum valor penditur. Genuinus autem sensus esse videtur, Deum internas hominum cogitationes non solum penitus inspicere, sed etiam appendere et librare, et Ievesne sint, an graves, lance suæ æslimalionis explorare : /eres cogitationes sunt jocularæ, inanes, vanæ, superbie, et alta id genus; *graves* autem humiles, demissa», seria», el quæ cum his concinunt : quas omnes exactissima divina? justifi-a? trutina appondorabil.

Veri . S et Ü. NUMQUID SICUT DIES HOMINIS DIRS IVI, IT eU' ANNI TUI SICUT HUMANA SUNT TEMPORA, UT QUIMAS INIQUItVTI M MKPI, ET PECCATUM MEUM SCIU II IUS? — ih noli- Excludit hic a Deo defectum illum húmame cog-a nilionis, qui provenit ex temporis successione, qua fit ut homo de dic in diem plura cognoscat,

el vicisshn per temporis longitudinem oblivisca- umpom tur ca quæ prius noverat, ut sic oporteat eum iterato quasi addiscere. Quod in Deo non habet '40C. locum, in cujus amplissima illa scientia hoc quo-(juè est mirabile, quod ncc tempore augetur, nec oblivione minuitur, sed attingit afine usque ad mn

finem; el preterita, atque illa quæ in omnem Ncciiilorum continuationem futura sunt, tam claro el distincte videt, quam quæ modo in oculis geruntur : pneterea videt omnia possibilia. innumerabiles eorum species, dissimillimas qualitates, actionum infinitam varietatem, perenni annorum curriculo motiones animorum, et cogitationes in omnem partem immensas; quas omnes s nc comparisonem facilius et distinctius habet in numeralo quam nos tria dinumerare possimus. Deus immortalis ! quam reclus summa mentis intuitus ! quanta sapienliæ vis ! quam immensus oculus' vere *ontmfns iUucau*, ut a Greche doctoribus vocatur. Hujus porro perspicacitalis nostro concipiendi modo quasi radix ejus est relemitas, cui nihil preteritum, nihil futurum, sed lotum simul et semper present Hanc antiqui variis symbolis, modis et figuris adumbrare conati pi>a@ sunt. Plotinus lib. VII *Ennead.* 3, cap. i, ælernitalem ait esse maxime venerandam, camqiiicde u finii esse primam essentiam, vel idem cum Deo; peripatetici vero Numinis durationem cum pingerent, pyramidum adumbrabant, sive lucem igneam incorporei et immaterialis mundi, ait Calius Rhodiginus lib. II, cap. x, qui vocetur, inquit, àvû"#, sive *ætenalûs* et ælher; hinc animos corpore abjecto in liquidum ælhera venientes fieri deos immortales, quod pylhagoræi docuerunt. Andabatarum illi more gradiebantur, et per nebulam el transennam videbant, quod in luce clara dodi a Deo collocarunt, qui aiunt so- >'t"* lum Deum æternum esse, temporis dominum, cujus regnum sil regnum omnium saeculorum ; alia omnia labi el fluere, et pondere suo tendere in nihilum : nam tametsi anima? et beata mentes Aneliti dicantur sempiternæ?, non tamen semper fuerunt, raL nec nisi alieno beneficio sunt future, ut quodammodo fœneratiliam ælemilatcm el precariam habere videantur : hinc dltónu, avi/rnæ tantum dicuntur, non itbet, *sethpileinæ*, ut docti monent : et ea causa lux Areopagi S. Dionysius De Diu. noni. cap. v, awxiMvx, *persc* ævum Deo tribuit ut propriam ceternitatem. Ridiculi fuere illi gloriosi quondam Casares, qui pro ælernitate imperii, teste Suetonio in *Nux n.* cap. xi, ludos faciebant, quibus ludis consequebantur, ut imperium ludus fieret el ip>i illuderentur. Itaque ipsa Roma laureis triumphisque superbiens, (piam *æternam urbem* indigilabanl, quamque Augustus e laterilia marmoream se fecisse gloriabatur, o marmorea in luteam recidit, si veterem Quiritium pompam el magnificentiam consideremus : hoc uno jam felix, quod ob augustam Petri sedem plane gemmea est, eathohew religionissocrameu-

tis atque virtutibus ut sapphiris unionibusque
pollucens.

Dr« r*i Cœtenun clare oracula divina pronuntiant so-
rT@u),cum 0550 proprie reternum ; quam ob cau-
irtiqui sam *Rex sæculorum* nuncupatur a D. Paulo 7Ï-
dM-rom *moth. it* 17; *Antiquus dierum* a Daniele cap. vu, 9 ;
ab Isaia cap. tvn, 15, *Excelsus et sublimis, habitans
adernitatem*; a Syris *Gigas sæculorum*, ob magni-
tudinem pofentiæ et majestatem æternitatis. De
Deo non est verum dicere : Fuit aut futurus est,
sed *Qui est in* momento æternitalis est verissimum
lo bo nomen ejus: id momentum, ut est perfecta et in-
Miitrr- terminata beata vita possessio, exsistendi fons
nnih.i principium; ita nec cœpit aliquando, nec
flüioi. fato minui aut pati occasum potest. Præclnre Se-
neca *Epist.* 57: a Nulla immortalitas cum excep-
tione est, nec quidquam noxium æterno est; n
sed male id tribuit animo , qui si malus est no-
xiam æternitatem consequitur. Solus Dens ælcr-
nitate sua tutus et totus est, nusquam variabilis,
qui omnem temporis fluxum et sæculorum com-
mulationcm idem exsuperat. Cogitemus nonNes-
forem aliquem trisæcli senem, ut Nævius apud
Gellium ipsum vocat, sed Adamum, Mathusale-
mum. aut e macrobiis illis proceribus unum, qui
singulis diebus longissima illius ælatis aliquid
novum et admirabile didicerit, novas animi in-
telligentias, novas rationes et lumina perceperit
necesse est, post mille annorum curriculum mag-
num esso quemdam acervum scientiarum et pul-
cherrimarum notionum , quæ cum temporum
successione vcrilalcque accesserint. Ex aha vero
parte pusionem consideremus, quem nascentem
sic illustraverit Deus et docuerit, ut quacumque
immenso illo annorum curriculo percepturus
esset, uno momento perfectissime et tinnissimo
complectatur, et totius illius temporis vivam et
præsentem et distinctam habeat simul et eodem
momento imaginem ; in illo tenuem quamdam
Ab >kr- effigiem ælcrnilatis comperiemus. Nam quæ Deus
seric (lua(lam inexplicabili sæculorum alia atque
m i do- alia comprehendisset, in momento habuit quod
vit. mit. perenne est, atque unius modi futurum in omnem
d Je?l* ælcrnilalcem : pari cnim modo Deus omnes suas
cogitationes, omnia consilia, omnia decreta si-
mul ab æterno immutabiliter concepit et retinet,
ita ut nihil novi possil cogitare, nihil novi possit
occurrere, nihil etiam velle aut decernere, quod
ab æterno non cogitarit, voluerit, st duerii, de-
creverit; nihil permittere fieri in tempore, nisi id
ab æterno statuerit permittere; nihil facere in
tempore, nisi quod dccrevcrii in aeternitate : sem-
per enim æternum decretum circa omnia et sin-
gula debuit præcessisse, sine quo in tempore ni-
hil fieri potest. Non quod Deus absolute non
possit facere alia quam quæ fecit aut facturus
est : absit : potest cnim alia et alia sine fine, etsi
re ipsa non decreverit facere; fieri tamen non
potest, ut re ipsa aliquid faciat, nisi decretum fa-
ciendi ab æterno præcesscrit. Itaque potest omnia

absolute, considerata ipsius potentia et sapientia
et summa libertate ab æterno quidlibet decer-
nendi: non potest omnia cx suppositione, nempe
supposito quod decretum non præcesserit. Pos-
tulat ipsius eminentissimaæîcrnitas el immutabi-
lis celsitudo, ut omnia quæ fiunt in tempore, et
qua) non fiunt, in sua luco infinita tam perfecte
consideraverit, expenderit, ponderaverit, atipie
si infinito tempore de singulis deliberasse! cl
consultasse!; unde facile ilii fuit de omnibus et
singulis stalliere semel et simul, quæinfinito post
tempore facienda vel permittenda erant : imo id
erat necessarium, ne voluntas ejus circa aliqua
objecta maneret quasi suspensa, quod est imper-
fectionis : quare nulla est in Deo actuum intel-
lectus aut voluntatis successio, quod semel cogi-
tat aut videt, semper cogitat el videt, quem se-
mel amat semper amat, sed pro eo tempore quo
erat amabilis, nempe pro tempore status gratta
quem semel odit semper odit, non absolute, sed
pro tempore quo odio dignus; pro alio vero
tempore quo amore dignus est illum amat. Hi
actus qui nostro modo concipiendi in Deo exsis-
tunt ab æterno non cessant proprie, nec extin-
guuntur, neque de novo emergunt vel eliciuntur,
sed manent invariabiles respectu sui objecti pro
certo tempore, et in certo statu considerati ; nec
tribuunt absolutam denominationem, nisi eo
tempore quo objecta in certo statu exsistunt, et
pro illo tempore quo in eo statu exsistent vel ex-
stiterunt. Quæ sane res magnam quamdam et
singularem divina? mentis præstantiam arguit, et
apud omnes admirationem; uti pulchre Lcssius
lib. De Div. *perfect*, docet.

Job itaque hujus theologia minime ignarus : Jnh
« Numquid, inquit, sicut dies hominis dies tui? » P' n r •
etc., *q. d.* Nequaquam , Domine ; sed cum æter-
nus sis , cl omnia videas, penilusque cognoscas cwt,
ab initio priusquam fiant, non opus est tibi longa cnrn P*
temporis mora, ut in causam inquiras; non opus
est testibus, vinculis, equuleo, ut veritatem ex- novent,
plores; quod fieri solet in humano judicio, ut
iniquitatem meam longo hoc carcere et carnifi-
cina perscruteris : cur igitur me contractis ner-
vis, (piasi constrictum vinculis, in hoc fimetum
quasi in obscurum et telrmn carcerem conjecisti,
quasi timeas ne a tua potestate fugitivus elabar?
Sic ille amanter ac suaviter querimonias dolori-
bus et angoribus admiscet, ac si per hæc verba
pro pœna relaxanda Deo supplicaret. Sed quor-
sum, inquit, criminalis processus iste, ac si tu
fores judex aliquis mori dis, qui per dies mullos
reum torqueres ad scelerum confessionem scru-
tinio accurato exprimendam, cum intima mea
noveris exactissime? Unde subdit :

7. Et scias quia miul impium ieechim, cum sii ' t.
NEMO QUI DE MANU TUA POSSIT LIUUF.RE. — Modlis hic
conquerendi modestissimus est, et afflictissimo
animo valde congruus : evenire passim solet, ut
judices mortales a flagitiosis et protervis horni-

nibus adacta inulta tormentorum vi nequeant criminis confessionem extorquere, quocirca in dies singulos graviore cruciatus excogitant, reos ad quæstionem revocant, minantur, Ierrent, neque ob id audaces et intrepidi rei concidunt aut pallescunt, donec repetita tortura fracti, atque se neci tradendos animo persuasi, concedunt tandem iudicibus, seque a morte illa multiplici redimunt. Huc Jobus respexisse videtur, ut opposita yitæ integritate lamentum exaggeret. Magna profecto bon® conscientiæ fiducia, quæ ipsummet Deum innocenti® suæ testem adhibet, dicens eum scire, quia nihil impium fecerit. Fundamentum scilicet solidum fiducia? noslræ in sceleris vacuitate innocentiaque consistit, ut diserte charus Deo Joannes monet l *Epist.* m, 20 : « Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum. » Si tuta placidaque est conscientia, si nulla synteresis immurmurat, si mens in recessus et latebras animi contuens nihil videat, quod divin® legi voluntatique repugnet; oritur illa dulcis et jucunda fiducia propria filiorum Dei, et tristibus in rebus atque deploratis vadimus ad bonum et amantissimum genitorem, et depressum animum clægrum attollimus certa spe opis et humanitatis. Quod autem subdit, « Cum sit nemo qui de manu tua possit cruce, » hunc sensum habet, 7. d. Timens te, Domine, nihil inique feci : sciebam enim me luas manus atque ocu'os non posse evadere. Pionque sane pii viri incol. h°c genere considerationis plurimum proficiunt ad virtutis omne genus et perfectionis, cum pnnscnlem ubique Deum cogitant et verentur; multosque scimus a scelere et maleficio revocatos, quod adorandum omnibus Numen adesse cognoscerent, cujus fallere oculos aut ultricem criminum manum effugere nulla ratione possent. Quare quis sceleratus vivens in Dei pnesentia non erubescat, ne dicam exhorrescat? Sme potentissimum est hominibus frænum isliusmodi cogitatio, qua usus etiam David in magna forlun® licentia suum animum componebat. Divine S. Leo serm. fi De *Quadr.* : a Ista ergo, inquit, scientia summi Iudicis, iste est tremendus aspectus, cui pervium est omne solidum et apertum omne secretum, cui obscura clarent, muta respondent, silentium confitetur, et sine voce mens loquitur. »

Ver.: « 8. Manus iu.k iegerunt mk, i r veismaveiunt me TOTUM IX CIRCUITU : ET SIC REPENTE PRECIPITAS ME? — Aliam hic eamque prægnantem adducit ratio- jnb ^ ^nein, ob quam mitius et clementius seenni agi oi<n»uo debeat, quia nimirum opus est Dei; quæ ratio pmj apud homines mullum habet momenti, ægre enim adducuntur, ut opus sua industria sumptibusquo perfectum demoliantur. Ex verbo autem *plasmare*, quoti hebraico est rem *ornate*, polite et omnibus numeris absolutam *perficere*, affabre et artificiose elaborare; noe non ex verbo *precipitare* f pro quo in llebræo est *deglutire*, sive uno haustu absorbere, is resultat sensus, ac si dixerit

Job : Num quem tanto artificio, sapientia, subtilitate, elaboratissimo opere fabrefccisli repente uno jetu præcipitabis, absorbebis, et ad nihilum rediges? Ideo scilicet *tupr.* vers. 2 dixerat : « Indica mihi cur me ita iudices? • non enim ibi de iudicio Dei declinando, sed de indaganda ratione, cur præter Dei morem, qui lento semper gradu omnibnsque modis causa examinata ad iudicium ferendum accedit, tanta celeritate duplicatas illi plagas infligeret, sermo esse videtur.

Job itaque cum malis undique urgeretur orat conditorem, ut opus suum respiciat ac tueatur, quando in eo nihil est quod non divinamans singulari quodam artificio efformaverit. In hac certe Gwuiito» rerum universitate, quam luemur, nihil homine l est perfectius, nihil admirabilius; ad illius constitutionem, quam ut specimen magnæ mentis et potentissim® su® manus omnium rerum ædificator exhibuit, ulerque mundus, cælum et terra concurrerunt, ut notavit presbyter Anastasios; qui tract. De *Hom. creat.* constitutionem illam nominat xii , *horrore quodm sacro verendam et difficilem explicatu*, reconditis mysteriis plenam; in eaque mixtum quemdam esse mundum e duobus mundis compaginatimi, et cognatum utrique, Eamdem eximie mirantur et predicant S. Patres; ac Joannes quidem Chrysostomus hom. 2 De *Prophet. obsmr.* cum mentis aciem in hominem intenderet, illum vocabat , *duplicem animantem, c diversissimis naturis conflatum*, coelesti et terreni, quarum ipse communione sit utriusque nexus vinculumque mirandum. S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 26, nullum finem facit hujus tanti opifici laudandi et oratione celebrandi, et hanc mixturem ait esse fkvTnxr.* xxi *mysticam, et arcano modo perfectam et inexplicabilem*; in cuius admiratione creata omnia ingenia conterantur : quare non est negandum, et tam mirifica societato hominum corpori, tametsi luteo, et e pulvere atque argilla temperato, magnam quamdam speciem dignitatis pretiumque accedere. Deus enim ut metator circumspectus et prudens animæ domicilium apparavit, quod præslantiæ regi® pie illius dominationi opportunum et decorum esset : sapienter enim animadvertit Galenus lib. 1 De *Usu part.* cap. 11, cum sit corpus, ut appellat ipso, *instrumentum* animæ, omni c rpni animanti corpus aptum esse animæ molibus et facultatibus; quod in equo, leone et aliis mullis declarat. Homini proinde, cum sil maxime sapiens, et solus inter animantes divinus, anima decoratus, qu® beat irum mentium cognatione et similitudine quoque Dei teneatur, corpus dari tanta excellentia non indignum et ornatum ad omnium admirationem; unde brevi et arcano elogio preclare dictum est ab Hippocrate cap. xv, homines consecutos corpus Jótait?, *justum*, hoc Corpas est, meo iudicio, tam perfectum suis omnibus cwr numeris et partibus expolitum, ut nihil desit, ni-

h/î redundet, omnia vero sini ad normam et amussim exacta, ut statera expensa, et divino Judicio composita et descripta videantur : ea causa nos tanti Opificis magnitudinem et potentiam et inusitatam sapientiam tum mirari, tum nervis animi omnibus predicare oportere.

Trismegistus quoque, anliquæ theologi® parens et inventor, omnes ad amussim humani corporis artus executus, ex iis gloriam Demiurgi, et magnificum hoc opus divinis manibus elaboratum hytnno sacro et bellori voluti cantu in cælum efferebat; et in eodem humano corpore Epictetus iviî

i)ci W^bola animadvertibat, et vestigia clara divinitatis potentissime et sapientissime operantis : ad Deum enim struetur® hujus pulcherrima compositio referenda est, quod cadesti mentis allatu S. Job hoc loco profitetur dicens : a Manus tu® fecerunt me, » quasi summus rerum architectus in humano corpore (edificando specimen collocare voluisset dædalæ manus suæ arlisque omni cogitatione majoris. Et sane corporis paries omnes quasi mysteriis consecrate magnis sunt, et a Deo providentissime figurata», in quibus velili in sacris /Egypliorum litteris arcana divina possint intelligi : quare Salomon cum de sui corporis structo opificio et compositione d sputat Sq>. vu, î : « In venire, inquit, matris figuratus sum caro : n in Græco est sculp-
lus sum, divina manu hieroglypliis voluti nolis insigdilus, admirabiliter effigiatus, arcanæ providentia» symbolum, effectricis omnium sapientia» clarum argumentum. Hinc nostri sapientes, qui in artium contemplatione et speciosissimas rerum varietatis, quæ in mundo visuntur, partem curæ su® posuerunt, aiunt Deum non multiplicem modo suam inlterminalamquo sapientiam in singulis corporis nostri membris eorumque muneribus ostendisse, verum in iis pulchritudinem quoque suam voluti in pulchro elegantique vestigio declaravisse; ex quo fit, ut qui arte industriæ sue opus aliquod exolitum et perfectum velit efficere, id nulla ratione consequi possit, nlsî illud humano corpori, parliumque illius consensioni et descriptioni miriicæ pro cuiusque ratione respondere faciat. Certe omnem architectendi rationem ex hominis symmetria tanquam l*x perfectissimo naluræ artificio desumptam fuisse affirmat Vitruvius. Quod in templo Salomonis longe exquisitius demonstrant eruditi, quod ex corporis humani similitudine et proportionem mirabili et delineatum fuit divinitas et perfectum, ull pluribus ostendit noster Vilalpandus inEzech.

Iloc igitur corpus tanta perfectione fabricatum rogat Job ne destruat, et quidem ab auctore suo ; qui sane rogandi modus a conditoris bonitate et sapientia velai ab argumenti sede petitus plurimum valet ad clementiam impetrandam : co quippe Ipso quod quis alicujus operis auctor est, bello ailcitnr ad operis sui conservationem et remotionem eorum quæ utcumque illud Lu-

dere possent. Quis enim architectus non ægre ferat destructionem domus, quam operose construxit? quis agri cultor devastationum horti peramoeni, quem artificiose ac sollicito coluit? profecto non modo demolitionem, verum ellam neglectum alit leve detrimentum auctor quisque indigne tolerat, operisque perfectionem quanta potest maxima sedulitate procurat : quædam enim vehit generatio est, quæ paternam quamdam providentiam prdpensionefnquo producit. Pondus augeat ille dicendi modus, *tntum in circuitu*, quo lotius hominis partes indicat, ili ut nihil in homine sit, quod divini artificii solerfiam non testclur et prædicet, nihil quod omnipotentem Dei manum et ineffabilem sapientiam non ostendat. Videtur attieni Job alludere ad morem artificum, qui opus pene absolutum curiose circumspiciunt, et si quid detortum, declive, exuberans ac denique oculis ingratum deprehendant, corrigant, lotumque opus exspoliant, quasi Deus in corpore hominis formando ad eum modum se habuerit; id quod singularem Dei erga Sota hominem curam et providentiam arguit, ellam boo”h” ipsismet angelis invidendam, nipote quos Deus (sola voce creaverit, cum hominem propriis stlis dlcuof. manibus ciformaverit. Unde I). Ambrosius lib. II in Luc. cap. m : «Non otiose, inquit, corporalibus quibusdam manibus circa Adamet Evant Moyses Deum inducit operantem. Mundum Deus fieri jussit, et factus est, et uno verbo opus mundi Scriptura indicat absolutum : ad hominem venit, et manus ipsas quodammodo studuit ibi Propheta Dei laborantis ostendere, plus nescio quid in his intelligere quam lego opera Dei elaborata me cogunt,» ubi expende illa verbi, *plus nescio quid in his intelligere quam lego*, q. d. Satis exprimere non possum hominis excellentiam, cum ipse Deus suas manus demittit ad eum effonnandum. Pulchre item hanc formationem ex-Demini- pendens S. Basilios hom. Oi Hcxucm., verbum illud *fecerunt* ad animam, *plasmaverunt* vero ad c\l H* corpus referendum censet, quod ex Genesi et coq.n» regio Psalle probat : «Nam quo loco, inquit, dicluin Cbl Gea. 1, 27 : *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit cum*, ibi expresse positum est verbum *ir.wni*, id est *fecit* : jam vero deinceps quando de corporis substantia senno est, verbum inferi hoccr.Xxm, id est *formavit*, finxit, plasmavit. Regius item Psalles hoc esse discriminis inter facturam et formationem edocuit suo illo versiculo *Esulm*. CAVH!, 73 : *Manus tuæ fCcerimt me, et plasmaverunt me. Fecit* utique interiorum et arcanum hominem; *plasmavit* sive finxit hunc externum : » congrue enim ad coævum sive lutum plasmatio aut figmentum refertur, de quo subdit :
9. Mt HEMO, QUXSO.QLOU SICUT LUTUM FECERIS ME, Ven.t.
ET IX PULVEREM REDUCES ME. — PâtICULARiUS jOIU Mikrii
prosequitur modum formationis corporis humani, «pieni magis universe ahpie confuse versu çViu- præccdenli proposuerat; et primum edocet ma-

COMMENTARIA IN LIBREM JOB cap X.

teriam, ex qua Deus primum hominem plasma-
verit, alludens nd illud *Gen.* 11, 7 : « Formavit
Deus hominem de limo terne, » ubi, qui litteras
hebraicas noverunt, pro certo aiunt vocem, cui
in nostm versione respondet *limus*, significare
minutissimum ac vilissimum putrerem, qui ad-
jecta aqua, ut notavit Tertullianus, coaluit, et
formationi hujus statute lutem aptam materiam
pnebuit : *lutum* namque non siccam terram et
dissolutam, sed humore temperatam designat,
qure primum in statuam figurata, et postea vo-
luti calore solis exsiccata, aliquam consistentiam
haberet, nec ob mollitiem huc illueque diffloe-
ret. Meminit etiam Esdras, aut quisquis fuit auc-
tor libri non canonici, sed eruditi IV *Es-lr.* m, G:
« Dedisti, inquit, Adam corpus mortuum (id est ina-
nime, et quod nunquam vixerat, e terra forma-
tum) : sed et ipsum figmentum manuum tuarum
erat, et insufflasti in eum spiritum vite, et fac-
tus est vivens coram te. » Fecit igitur Deus ho-
minem de limo terrae, ut disceret quid esset,
quemadmodum aiL̄ Laūrentius J̄stinianus semi-
ile S. *GC̄rj. mart.* : a Ko de se superbiendo prae-
sumcrel, qui se de limo vilissimo sciret esse pias-
malum. » Fecit de limo, quia id hominis natura
poscebat, ut caro ejus ex luto et camo fingere-
tur, cui anima rationalis unita nobilius luto et
excellentius esse praestaret; fecit ex luto, ut in
exaltanda materia vilissima suam potenti, m et
largitatem ostenderet; fecit ex luto, ut suaviter
hare inferiora regeret, ct lutum lulo prreficeret;
fecit tandem ex luto, ul arrogans et superbus
hominis spiritus quasi luto mersus, et sua; con-
ditionis vilitate compeditus, disceret Deo obtem-
perare.

Mullis autem modis a Deo est homo hujus sure
naturalis vilitatis admonitus : vocat enim Deus
seipsum *figulum*, cum opus creationis humanæ
noî commemorat, cujus circa argillam et hilum de-
l' ' ŷ'sudat industria. « Ecco, inquit per Jeremiam
ca cap. Win, 6, sicut lutum in manu figuli, sic vos
in minu mea, domus Israel; » et per Isaiam
cap. XLV, 9 : a Numquid dicit lutum figulo suo:
Quid facis? El opus tuum absque manibus esi?»
et S. Paulus *Horn.* ix, 20 : « Numquid dicit fig-
mentum ei qui fie finxit : Quid me fecisti sic? Au
non habet potestatem figulus Iuli ex eadem massa
facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero
in contumeliam? » Siepe etiam in Scripturis suis
Deus nos *figmentum* appellat, quod proprie est
opus ex luto; voc l aliam krre/ios el *terram* : hoc
indicant illa verba lèaiaë, cap. i. xiv, S : a El nunc.
Domine, Paler nosler es tu, nos vero lutum : et
fictor noster es tu, el opera manuum tuarum omnes
nos;» Davidis *Psalms*, cu, l i : « Ipse cognovit fig-
mentum nostrum;» Salomonis Sap. vu, i : « Sum
quidem ego mortalis homo similis omnibus, et
ex genere terreni illius, qui prior faelus est; »
Apostoli I *Cor.* XV, 47 : a Primus homo de terra
terrenus;» Jeremiæ cap. xxp 29 : « Terra, terra,

terra, audi verbum Domini. » Quibus multa si-
milia passim occurrunt.
Ac tandem hæc luti nostri memoria hominis uu de-
nomini affiXa est, ut in venturis sæculis nunquam
deleatur : vocavit enim Dominus hominem Adam,
quod nomen *terram* significat, ul sciat homo re in-
terrain esso, atque ex luto et como in hanc quam
habet naturam emersisse. Diceris ergo, o homo,
Adam, qui i terra vilis es : diceris *homo*, quia hu-
mus : terra nomen tuum, ex terra corpus tuum,
in terra habitatio tua, in terram conversio tua.
Diceris *terra*, q lia ex terra compositus. Jam con-
soletur nos Philo Judæus lib. DeOpi/ fe. dicens ho- Et
minem non ex quavis terra, sed ex selectissiina l rui r-
fuisse compositum : « Non, inquit, ex quavis »,
terne parte sumpta humo videtur Deus hanc hu-
mana specie statuam formare voluisse, sed se-
lecta undequaque optima, ex pura materia pu-
rissimum excolasse accurate, quod maxime ad
hoc opus aptum erat. » Consoletur et nos S. Au-
gustinus tract. 9 m Joan. asserens « quatuor
litteris nominis *Adam* quatuor terre partes con-
tineri, orientem, occidentem, septentrionem, me-
ridiem,» quasi primus homo ex quatuor pugillis
terne sumptis a quatuor mundi partibus fuisset
compositus. Quod clarius docuit S. Cyprianus,
qui postquam dixisset nomina hebraica eo con-
silio fuisse indita, ut proprietates hominum, qui-
bus imponebantur, designarent, hæc addit : « Ex
ipso protoplasto probamus veritatem : nomen Vo<
accepit a Deo *Adam* : hebraicum Adoni in Latino
interpretatur *terra caro facta*, eo quod ex quatuor urpre^.
cardinibus orbis terrarum pugno comprehendit, lur
sicut scriptum est *hai.* x1 : « *Palmo mensus sum ca-
lmai, et pugno comprehendi terram, et finxi homi-
nem cx omni Inno terra, ad imaginem Dei feci il-
lam.* Oportuit illum ex his quatuor cardinibus
orbis terne nomen in se portare Adam. » Sed o
quam exiguaet longe petila consolatio! Quid enim
refert, si homo ex terra munda fuerit effectus,
cum ex eo terra vilis esse non desinat? Certe si n e u
superfluum est, ul dicebat S. Hilarión, mundi- »
tiam in cilicio quærere, mullo delicatius est eam
in luto, in cæno el in stercore quimtare : quid
enim prodest si ex pugnīs terre a quatuor orbis
partibus sumptis fuerit compactus, cum ex hoc
solum habeamus, quod ex quatuor lateribus (ut
aiunt) nulla nobilitate insignitur, sed undequa-
que conspectus humillimo genere natus reputa-
llir? Fiat, fiat ex quatuor pugnīs terre a quatuor
plagis orbis acceptis, ut in loto universo cunctæ
creature notionem vilitatis hominis habeant, et
nullo loco, licet homo velit, el conetur, suam
vilitatem abscondat.

Cælerum Job non solum originis suæ fœdita-
tein, sed etiam exitus sui fragilitatem comme-
morat cum addit : « Et in pulverem reduces G>rp>
me, » ç. d. Miserere meæ vilissimæ fragilitatis : puln.
sum enim (nasi fictile vasculum in pulverem
brevi redigendum. Quid igitur ultra persequeris dum.0'

hoc vile fluxumquo Ggmcnlum? nonne salis fuit stirpem suam el genus ex sordida ac Iulea duxisse materia, ac tandem in pulverem, ex quo formatum est, iri resolutum? Cur hoc breve vitæ ac aerumnosum spatium sine novis laboribus cl an-Mterii gustiis peragi non sinis? Hæc sane hominis for-KMtraet matio, cl adjuncta camis luliquo fragililas, mo-ζntTid vcrre Polml Oc,un>lll si aI) Il0minû peccatum i. esset, veniam Jubens facilisque concederet. Secus oordiam est in angelis, a quibus cum abesset carnis in-irthiuL *firminas*^a inuno potuere magis tenCatióni resistero : qua de re optimo ad hunc locum S. Gregorius: « Angelorum, inquit, spiritus idcirco irremissibiliter peccaverunt, quia tanto robustius slaro poterant, quanto cos carnis commixtio non tenebat; homo vero idcirco post culpam veniam meruit, quia per carnale corpus aliquid, quo scmetipso minor esset, accepit. Unde et apud respectum judicis argumentum pietatis est hæc eadem infirmitas carnis. Quo argumento usus est David *Psalm*, 1x\vií,38: « Multiplicavit (Vulg. *abundavit*) ut averterei iram suam ab eis, et non accendii omnem iram suam : et rememoratus est, quia caro sunt. » Et alibi *Psalm*, en, 13, eadem fere repolit quæ Jobus : « Quomodo miseretur pater filiorum, miserior est Dominus timentibus sc : quoniam ipse cognovit figmentum nostrum, recordatus esi, quoniam pulvis sumus. » Quare dum dicit Jobus: « Memento, quæso. quod sicut lutum feceris me, » hoc est : Revoca obsecro in memoriam, ul mei miserearis, et erratis veniam Adram des. Recordare animum humanum generosum quidem et pene divinum, cœno et luto mortalis hujus corporis, a quo aliquando non infici non i ti ii» possit, undique circumdatum, atque ejus neccs-silalibus ita obnoxium, cl quasi alligatum et sub-ditum, ut vix animi intentio queat subsistere, quin hinc delineatur, inde laxetur. Ila S. Ambrosius lib. *De Bon. mort.* cap. in, his verbis : a Multas occupationes nobis corporis hujus necessitas gignit atque usus invehit, quibus impeditur animée vigor, revocatur cl intentio; undo de se pulchre dicit S. Job ; *Memento, quia sicut lutum me finxisti. Si* ergo lutum est corpus, oblinet nos utique, non diluit, cl coinquinat animam inquinamento intemperantia». » Quare bene S. Gregorius hunc locum sic exponit, quasi Job Deo dicat : « Infirmitatem carnis considera, et reatum iniquitatis laxa, » Hanc orandi formam Thais, quæ magnis se peccatis oncrarat, accepit a magistro suo; neque aliam per aliquot annos permisit, nipote maxime suis moribus opportunam : « Qui plasmasti me miserere mei. n Ven. 10 10. KOXXE SICUT LAC MULSISTI ME, ET SICUT CA-iktMDi shh me coagulasti? — Pulchre humani corporis gtneralionem lactis coagulo assimilât : nam, ut Udu Plinius lib. VII, cap. xv et medici docent, semen mulieris est instar lactis album, liquidum et dif-oindio. Queng. accedente virili semine calore illius quasi coagulatur, consolidatur et concrescit, ut

fiat embryo, ita Tirinus noster. Ubi expendo Jobum non tantum affirmasse opus Dei, atque id maximo elaboratum se esso, quod ad rem suam non leviter faciebat; sed etiam signate divinis se oculis tanquam e molli blandaque materia, in qua non possent non undique impressarum manuum vestigia apparere, recenter efibrmaluni proposuisse, ut dicere videatur : Exstant in me, o Domine, tuarum manuqm expressa signa et lineamenta, quæ me tuum opus esso clarissimis vocibus proloquuntur; cur ergo tuam imaginem politis demoliri, quam opem ei ferre vis?

II. Pelle et carnibus vestisti me : ossibus et veni.ii. nervis compegisti me. — Jam ad corporis organizationem prorsus admirabilem procedit, quam eleganter Sanctius noster ita describit : Feraincus, inquit, sanguis eo quem diximus modo a virili semine dispositus nihilo magis densus ac durus est quam lac coagulatum, quod usque adeo molle est, ut parum absit a liquido, a quo ad significandas res molliculas, et in quibus nihil est firmitatis, comparatio ducitur. Ex eo admirabilis natura) solerlia, seu potius divina sapientia varias finxit diversasque naturas, quibus humani corporis fabrica compacta est : pars enim quædam lentescit in nervos, pars mollescit in carnem, pars duratur in ossa, pars in pellem extenditur. Denique ex re tantula lamque sibi simili organa finguntur plurima ad varia naluræ ministeria; illa autem omnia carnibus quasi interula veste, et pello quasi externo teguntur cl ornantur pallio. Tota vero humani corporis moles ab ossibus quasi a columnis et lignis sustentatur, quæ nervi quasi quædam vincula constringunt el continent. Hæc scite atque eleganter optimus philosophus Jobus hoc loco describit, ul nihil a quoquam desiderari posse videatur. Quod item fecere plures alii, ex quibus unum dabo Lactantiumlib. *De Opific. Dei*, cap. vu : « Deus, inquit, solidamenta corporis, quæ ossa dicuntur, nodata cl adjuncta invicem nervis alligavit atque constrinxit: hæc autem visceribus (*viscerum* nomine *carnes* intelligil) operuit ut quemque locum decebat, ut quæ solide essent conclusa tegerentur. Item visceribus ipsis venas admiscuit quasi rivos per corpus omne divisos, per quos discurrens humor cl sanguis universa membra succis vitalibus irrigaret. Et ea viscera formata in cum modum, qui unicuique generi ac loco aptus fuit, supertecta pelle contextit. » Sic ille.

Plura circa modum et rationem tam admirabilis opificii nil attinet curiosius invesligere, cum ipsemcl Salomon profiteatur *Ereles*, xi, ?), ab hominibus ignorari, « quæ sit via spiritus, el qua ratione compingantur ossa in venire praegnantis : d ad quem locum ita pulchre Tollcnarius Formatu noster : Circa spiritus, inquit, scu animæ substantiam magna fuit olim philosophorum medicorumque hallucinatio, quemadmodum eliam obwun circa formationem fœtus in utero materno : do

quibus sapienti quadam ignorantia olim tutissime pronuntiavit celeberrima illa Machabæorum mater II *Machab.* vn, 22 : « Nescio qualiter in utero meo apparuistis : neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi : sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, qui- que omnium invenit originem, el spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam. » Eamdem ignorantiam professus est sagacissimus rerum naturalium indagator Galenus : sic enim scribit in lib. *De Form, fœtus* : « Cum nullam de structura animalium inveniam opinionem cum scienliæ certitudine demonstratam, fateor me de fœtum effectrice causa nihil certi habere : hoc tantum de ea pronuntiare me posse confido, quod ars et sapientia in ea sit maxima : » quamobrem cœleros alibi monet ne in hanc inquit>itionem pertinacius incumbant : a Hæc, inquit lib. inca \ V *De Usu part.*, Creator noster talia fieri voluit. n* Qu® aulcrn facta jam sunt neque lentæ, neque a o at audeas quærere, quemadmodum facta sint : quæ enim facta esse ignorabas, nisi ab anatomia edoc- f' tus fuisses, quo pacto nunc audes quærere, qua ratione facta sint? Sajis ergo libi sil novisse unamquamque particulam pro rerum exigentia el usu constructam fuisse. Si vero præterea conabere quo pacto ita facta sit inquirere, palam fici, te nec tuam imbecillitatem nec opificis sentire potentiam. » Cæterum cum post partium organizationem a Deo statim anima rationalis infundatur, recte subjungit :

Ver*, ii 12. Vitam et misericordiam tridisti mihi, et visitatio TUA CUSTODIVIT SPIRITUM MEUM. — POSI- quam de corporis compositione locutus est, agit hic Jobus de animæ creatione, qua corpus mirifice compactum atque connexum vitam motumque acquirit; lres vero beneficentia) gradus discrevit, vitam misericordiam, visitationem t primus ad vitæ principium, secundus ad conservationem, Mirri- tertius ad perfectionem perlinet. Misericordia hoc * loco est beneficentia, libéralités, largitio; unde phrasis illa frequens in Scriptura Gen. xx, 13 et alibi : « Facere misericordiam, v Visitatio hic ii'c,n ae prosperano, fœcundilas, felicitas: sic l ne. phrasi Scriptum) familiari Deus visitare dicitur quos prosperat, fœcundat, ul Sarani el Annam, Samuelis matrem. Ex his ergo precatio Jobi vires acquirit, ne Deus, quem tol beneficiis auxit, repente perimat : verba illa : « Visitatio tua custodivit spiritum meum, » licet ad lutamentum animæ, ut vitam naturalem corpori confert, referri valeant; perlinere tamen litterali sensu possunt ad spiritualem animæ custodiam, el quamdam Dei velut excubantis vigiliam, qua animam, quam sempiterna) felicitatis qapacem creavit, præsentia sua servat, divinæ gratiæ ac virtutum supernaturaliuni muneribus amplissimis exornat. Favet expositioni huic quod auctores aliqui graves mise- ricordia nomine naturalia virtutum semina in-

telligunt, ut in hunc modum tema beneficia gradalim ascendant, vita per animæ creationem, misericordia per indila virtutum semina, visitatio per collata vii lutum supematuraUm dona; atque ad hunc sensum oratio Jobi flet inulto nervosior.

Mystice sic optime exponi potest, q. d. Vitam Cr> l inibi tribuisti gratiam infundendo, nam gratia', Dei sivimus; misericordiam elargitus es ad saucie n vivendum, et ad usum gratiæ ac virtutum ab ca ,u- promaneniium supernalurale auxilium imper- tiendo) el hac misericordia provehimur); et visi- tatione, id est assidua inspiratione tua, spiritum / mihi infusum et a te donatum custodisti : quia itwpr*. nisi ad modum avis mihi incubares, et intel- l' lectum edoceres, el voluntatem afficeres, et ad opus roborares, jampridem vitam et misericor- diam a te prærogatam perdidissem. Huc spectat illud Davidis Psahn. cv, 4 : « Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui (secundum benignitatem tuam nobis exhibitam) : visita nos in salutari tuo (scilicet salubri inspiratione tua) ad videndum in bonitate electorum tuorum (ul scilicet contemplatione videam quæ bona prepa- rast electis tuis) : ad lætandum in lætilia gentis tuæ (ut voluntate, gaudio spiritali et justorum lætilia perfundar) : ut lauderis (a me laude vocis el operis) cum hæreditate tua. » Porro ul hanc vi- l m gratiæ melius inlellipamus, ex vita naturali j Jk u nobis considerata est : ita enim natura compa- va* ju- ratum est, ut ex corporalibus ad spiritalia et ex manifestis ad occultorum cognitionem transea- * mus; unde cum naturalis vita clarior nobis ctevi- denlior sit; ipsa spiritalis vitæ lucem ac notitiam paret. Vita autem naturalfs, si philosophos con- sulamus, nihil aliud est quam natura rei polen- tis scipsiin movere, in actumvc ac perfectionem redigere : id quod nullo negotio exemplis inlel- ligitur. In plantis vita est illud, quo primo sue- viuq' 4 cum sive alimentum attrahunt, relinent, et in uni- J¶ l versas paries distribuunt, quo seipsas alunt, au- bruii*.«i gent, et in debitam provehunt magnitudinem; in brutis vita est, qua primo sentiunt, el huc illuc- que discurrunt; in hominibus viti est, qua primo rat'one; et in angelis, qua primo intelligentia li- beroque utuntur arbitrio. Itaque vita dicitur il- * lta <a lud primum initium operationum vitalium, quo tl mediis facultatibus ac viribus suis vitales actio- q. ratio- nes exercet, et (pio res vivens seipsain m debi- tam perfectionem adducit. Quia vero vita hæc propter actiones vitales est viventibus attributa (in hunc enim finem arbores el piante vegetatri- cem vitam perceperunt, ut se alant ac nutriant; el animalia sentientem, ut sentiant, et se loco moveant; hominesque intelligentem, ul intelli- gant, et proprio arbitratu se gubernent) hinc or- tum habuit, ul actiones iste non solum vitales, sed etiam vita nuncupentur; et has duas vita) si- gnificationes S. Hieronymus ad hunc Jobi locum annotavit dicens. a Ipsa anima est vita Illo appel- lata, non vita animæ; quia possunt et actus ani-

mæ *vita* nuncupari: hæc ille. Ideoque hic dicitur habere vitam studiosam, ille vero voluptuosam, quia alter studiosis actionibus, alter vero voluptatibus ac deliciis deditus est.

Hæc doctrina ex philosophia naturali petita nos in spiritalis vitæ cognitionem adducat: quemadmodum enim vita hominis, quam animam rationis participem nuncupamus (hæc namque ul nobis familiarior hujus quod quaerimus præstabit notitiam) est illa interior spiritualisque substantia, qua homo se spiritualiter et corporaliter movet ac perficit; quæ illi tribuit ul homo sit, et est facultatum quibus operatur origo, et mediis illis Vili jpi. ipsarum operationum principium: ita vita spiritalis est aliquid intra nos manens, quod et nos spirituales efficiat, el fons sit facultatum spiritualium, nec non el actionum spiritualium exordium. Hoc autem si diligentius quid sit inquiretur, inveniemus nihil aliud esse quam illud augustissimum donum divinitus attributum, quod *gratiam* nuncupamus: hoc porro donum *gratia* vocatur, quoniam gratis et liberaliter nobis datur: « Quare *gratia*? (inquit S. Augustinus in *psalm.* XXX, sibi que respondet) quia gratis datur, qchi Jt, Quare gratis datur? quia merita tua non præces- 9c qmd serunt, sed beneficia Dei te pravenerunt. Est aupnwet? (em gratia affectio manens seu habitus quidam supernaturalis mentibus justorum infusus per Spiritum Sanctum qui datus est illis. Gratia est, quæ ipsam animæ naturam perficiens, eam facit voluti deiferam, participemque et consortem divina» natura: gratia est, quæ dividit inter filios Dei et filios diaboli, quæ Deum placat, et homines suo creatori conciliat. Hæc est, cujus prandio justificamur, et Deo grati, accepti ne amici reddimur: hæc est, qn® l / *e/. iv, 8, *operit multitudinem peccatorum*, non quidem ea dum manent legendo; sed caul non maneant destruendo; hæc est semen æternu; vitæ, sine qua nulli in cœleslem patriam palet ingressus. Est decor el pulchritudo, qua anima Deo apparet amabilis; est lumen divinitus inditum, el mentem reddens illustrem et splendidam: p de quo S. Paulus Co/oss. i, 12: a Qui dignos nos fecit in pariem sortis sanctorum in lumine. « Est vedis illa nuptialis hominem eximie dignum efficiens, ut in summi Regis convivium admittatur; est *Joan.* iv, 14; «fons aquæ salientis in vitam æternam, n unde S. Paulus ait *Rom.* vi, 23: « Gratia Dei vita æterna, » quia opera a gratia emanantia illius vita», quam speramus, sunt merita; est quæ nos efficit membra Christi, quare et a Christo capite et per Christi merita datur, et ut ei adhærcamus benigne confertur; est denique vita nostra spiritalis, quia nos ex peccatoribus convertit in sanctos, ex defunctis viventes facit, et in spiritaliter mortuis manere non poted.

Hæc autem spiritalis vita in multis est naturalis et vitæ smilis, nam sicut vita naturalis dat corpori fclauâ- et vivat secundum naturam, ita vita grati® 4?ia quo dat animæ ut bit et vivat supra naturam; ilia

corpus limitat, et ad propriam, ut aiunt, speciem omûul cujusdam viventis restringit; hæc animam circumscribit, ne divina mandata transiliat, et a debita fide spons® déficitelai: illa corpus venustat, et motum ac vires subministrat; luno affectus in res divinas et gressus tribuit, ul contendamus in cœlum, el intus spiritum nostrum exornat. Illa radix est facultatum, quibus operamur, ut intelligenti®, qua cognoscimus, et voluntatis, qua volumus; hæc origo virtutum, ul humilitatis qua nos ipsos dejicimus, paupertatis qua divitias mundi contemnimus, charitatis qua Deum proximumque diligimus: Illa est principiynoperationum vitalium, nam ministerio facultatum suarum videt in oculo, audit in aure, el irascitur in corde; hæc est meritum initium, quia virtutum ab ea manantium praesidio perferi injurias, ministrat infirmis, et desideriis se infert cœlestibus choris. Illa denique, deficiente debita sanitate et humorum temperie, a membrorum necessaria integritate discedit; hæc, si absit fidelitas, qua Dei mandata observare debemus, etiam amittitur. Si ergo tanta sollicitudine servamus vitam mortalem post non mullos annos finem habituram, quanta sollicitudine custodire debemus grati® vitam, si volumus, per tufam ælernitatem duratur, mi? si tam eximio amore complectimur vitam certe non admodum pretiosam, nisi quatenus vitæ spiritali subservil, (piano majori amore amplectenda esset ipsa spiritalis vita, cujus gratia naturalis diligitur? spiritalis, inquam, vita, quæ jure universis rebus naturalibus imperat? Ita pulchre noster Alvarez de Paz lib. II De *Vit. spir.* part. I, cap. i.

13. Licet hæc celes m corde tuo: tasibn seto Ven. <3. **QUIA UNIVERSORUM MEMINERIS.** — **Jobi SeUSUS** CSt plane suavissimus, et eximia ejus pietate dignissimus: Etsi, inquit, suspicari posset aliquis, quem Etsi alienior de te imbuisset opinio, te non curare hæc humana, neque meminisse tuarum manuum, 2, irn 171' atque opera nos esse figmentum, cum tam uwn acerbe atque inclementer jactari permittas, ne-cr-yu* que tui aut amoris aut cura humanis oculis ar-dimiiuu gumentum appareat; ego tamen, cui clarius abs te lumen affulsit, non dubito, quantumcumque in animo consilia celes, (juin nostra cures atipie dispicias; neque unquam te rerum nostrarum tuique figmenti oblivio tene l. Scio enim te, clementissime Deus, meminisse beneficiorum in me collatorum, quam liberaliter me habueris, quantum opera ac pretii in me creando, servando, prosperando exornandoque posueris, neque velle te munera hæc tua aspernari, ac momento pene uno structuram demoliri luam; celas quidem hæc, iramque simulas, nt ego non propterea animum a me tuum alienatum suspicabor. Videor enim mihi te videre egregium erga opus tuum studium de industria ad horam celantem; minime dubii ms nullam te illius oblivionem capere posse, (juin suo tempore a primis imaginis lu® linea-

mentisci mannum tuarum vestigiis attractus opem illi feras, atque eam mire excolas atque perficias. Hinc sane S. Irenæus lib. IV Advera. *livres.* cap. I.XXVI, perutilem atque opportunam hanc elicit admonitionem, ut curandum nobis inaximopere qiuuHe- fncr^ ûHqua semper virtutum lineamenta divina- mit ros rumquo manuum vestigia in nobis retinere, quæ qui ili- ipsum ad nobis subveniendum et dexteram operi manuum suarum porrigendam allidant; ne dum ntflU nihil suum in animis nostris agnoscit viles illi fci- retineai. mus; nec habeat unde ad opem ferendam per- trahatur. Verba Irenici sunt : « Præsta Deo cor tuum molle atque tractabile, et custodi figuram, qua te figuravit artifex, habens in temetipso humorem, ne indurans amittas vestigia digitorum : » hæc enim dum exstant, dum durant, et seso divinis oculis ingerunt, quantumvis prodigus, quantumvis tepidus, quantumvis divinte imaginis pulchritudinem obscuraveris, divinam clementiam ad opem suo operi ferendam adducent. Ex hoc versu, inquit Joannes a Jesu Maria, struitur argumentum ad mullorum in speciem fortium ac fidorum Dei cultorum caecitatem coarguendam, qui dum ærumnis, morbis, desolatione interna tanguntur, mox Dei animum aversum dictitant, ægpcquo ab hac mente dimoventur.

Ve» ii. i J. Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi : cub AB INIQUITATE MEA MUNDUM ME ESSE NON PATERIS? — Si, inquit, peccata mea pristina sint causa hujus inc© afflictionis, quæ ad hanc usque horam punire distulisti, cur jam saltem, quando id tam obnix precor, nonundas me ab illa iniquitate, pro qua abolenda deinceps innocenter vivendo laboravi, ut sic tollas et causam plagarum, et simul ipsas plagas : ita Tirinus noster. Aliqui referunt ad scrupulos, qui peccato jam sublato non parum infestare sæpenumero solent viros pios; unde S. Gregorius ad hunc locum : « Si, inquit, culpam venia abstulit, cur sane a memoria non frtttU deteris? » quamvis enim quis peccatis valedicat, pnteriu el novam vitæ rationem ineat, nihilominus præ- i ” teritorum peccatorum memoria et delectatione miwk- tangitur quodammodo invitatus; adeo ul islius- rx.ii modi tentamenta liquidam pœnitentiæ causam esse non patiantur. Et sic verba ha*c ejus erunt, qui invitatus trahitur ad illicitas delectationes, ul sit sensus, *q. d.* Cum jam peccata commissa deleverim, cl per pœnitentiam abjecerim, quid est quod iterum memoria et delectatio invitum me trahit, el quodammodo impellit ad iterum peccandum? Hujus expositionis habes Gregoriani his verbis patronum : « Ad horam Dominus peccatori par- cit, cum reatum culpæ concessis protinus ilelibus diluit; sed ab iniquitate nostra mundos nos esso non patitur, quia volentes quidem culpam fecimus, sed nonnunquam nolentes ejus memoriam cum delectatione toleramus : sæpe namque hoc, quod a conspectu jam judicis ilolu interveniente deletum est, ad animum redit, et devicta culpa ad delectationem rursus inserpere nititur, atquo

in antiquo certamine rediviva pulsatione reparatur. » In quibus verbis ultimis videtur respexisse Gregorius fabulam, qua traditur Hercules devicti Se gigantem immanis molis Terr© filium, qui quoties pedibus terram tetigisset, resumptis viribus certamen sanus et vegetus repetebat, doneo fraude comperta Alcides eum tandem suspensum inter brachia tenuit, donec omnino animam efflaret. Luctamur quotidie cum peccatis nostris : vincimus, cum nos a terra per contemplationem sublevamus, et per opera sancta ad Deum erigimur; si Vero iterum tantisper ad terrain inclinemur, resumptis viribus iterum ad certamen redeunt.

Septuaginta sic convertunt, w n 77?

kzacu; |X| ; ize xn/ tz; cù* ut *lanúiMtt qitod si et peccavero custodii me : ab iniquitate autem non insontem ine fecisti*, quæ sic exponit Ælvinpiodorus in *Caten.*, *luam decet humanitatem, ut aliquam tentam tuo tribuas opificio, neque velis pro tua rerum omnium scientia cunctas actiones meas et peccata acriter studio observare*; « quæquidem sanctus hic iterat humans natur© persona suscepta : Nil te, inquit, latet, Domine; verum et nostra observas opera, id enim est ac licet non subita in eum qui peccant animadversione ulare, haud cum propterea dimittis insontem. »

Hebræi paulo aliter vertunt : Pagninus, *si peccavi, in custodiam ponas me, et ab iniquitate mías non mund* me*; Tigurina, *n quid peccavi, annotavisti mihi, neque finisti meam iniquitatem abire unpune*; Uebræus apud Cujetanum, *s; peerán, ct custodies ine, et ab iniquitate mea non inundabis me*: eodem modo Biblia Regia, nisi quod ad extremum habent, *non undes me*. Quæ tam Hebrai quam hebraizantes quidam cum interrogatione legunt in hunc sensum, *numqtud si joccavi observabis me super, ct infensis me oculis inlueben? neque a peccato meo aliquando undabis ?* ita legit et exponit Eugubinus, et, ut idem dicit, llebræorum aliqui; neque hinc longe abiit Vatablus. Alii, inquit Sanctius, interrogationi non putant esse locum, et hunc in modum accipiunt, quasi nimis sil durum ea, quæ ab hominibus peccantur, observari omnia, neque concessa a Domino venia laxari. Est cl qui putet liic osso aliquam jurisjurandi aut imprecationis formam, quasi neget Jobus se peccasse, preceturque, si scelus unquam admiserit, ut in æternum detur custodiam, neque ullo tempore peccatorum vincula aut supplicia laxentur. Sed ex his prima explicatio videtur magis literalis.

15. Et si impius fuero, v. « miei est : et si jus- vm is. TUS, NON LEVADO CAPUT, SATURATUS AFFLICTIONE FT miser i a. — Conclusio esse videtur ejus quod dixit iM. hactenus, id est, sive impius sive pius sim, iram P*o* ,ys' tuam non effugiam : sicut dixit *supr.* cap. ix, 22. « Innocentem el impium ipse consumit. » Cæte- bujusvi- rum « non levare caput » habitus est mœrenlis et afflicti ho.ni fis; quem etiam expressit David di- nX*- cons *Psalm*, xxxvn, l : « Miser factus sum et cur-

valus sum usque in linoni; tola die contristatus ingrediebar, n Ostendit autem, quod rapo jam explicuimus, pios neque impios homines ab huius vitæ malis esse securos : quis enim sanctorum mortalilate circumdatus, quantumvis virtutibus fulgeat, cl rerum cœlestimn desiderio ardent, non rape curis pungatur, tentationibus urgeatur, persecutionibus affligatur, aut saltem corporea molestia et infirmitate turbetur? Quod minimo mirandum est, quia perfectionis mons licet possit terram superare, et terrenam conversationem deserere; at non potasi omnino a terra se eximere, nec terrenam necessitatem effugere: quare in hoc exilio non est qui se penitus ab onere alicujus laboris expediat, etiamsi innocens et sanctus exsistat. Multum lamen interest inter piorum et impiorum hominum conditionem in afflictionibus el miseriis, uti pulchre ad hunc locum docet S. Gregorius lib. IX *Moral.* cap. Iu : a lin- P'us væ babel el juslus miseriam, quia et sterna damnatio reprobum sequitur, cl electus quisque piorum doloribus Iransitoriæ adversitatis expiatur. Impius caput levat, sed elatus evadere væ, quod sequitur, non valet : justus labore sui certaminis afflictus caput levare non sinitur, sed pressus a perpetua afflictione liberatur. Ille sc in voluptatibus erigit, sed suppliciis sequentibus mergit; iste se in dolore deprimit, sed tamen a pondere ælernæ animadversionis abscondit : n sic ille. Istud itaque discrimen inler impium et pium constituamus, quod impius, dum a terrenis curis opprimitur, etiam ab iniquitatibus absorbetur; at vir juslus atque perfectus ita supra terrenam conversationem seso elevat, ul tamen in Ierra et inter homines statum suum habens, necessario aliquas terne perturbationes cl miserias sentiat. Verum hic labor ab inevitabili corporis necessitate proveniens æquo animo a sanctis cl perfectis viris ferendus est, quia si eorum vita per corpoream infirmitatem sicut mons esi terræ conjuncta, at per desiderium cl mentis puritatem fileni mons est versus cælum erecta. Notanda est hic elegans antithesis inter impium et justum ; inter væ impii cl c/erahonem *capitis* justi : ilaque sensus Jobi est : Si peccavi, quodlibet supplicium vel malum merui ; si vero juslus sum, non propterea debeo superbire, vel de me presumere, tanquam sil aliquid ex me, sed Dei erga mc misericordiam cl bonitatem humiliter confiteri.

Venn®, io. U raomR superbiam quasi le.exam cavies ME, REVERSCSQUE MIHtÁUil ITER XIE CUI CIAS, — id CSt, videris me sicut lemam insectari, et ut hominem superbum, crudelem el rapacem exagitare; retasus^ue, id est iterum atque iterum mirabiliter Veri-» me crucias, plagam plagæ superinducendo ; ubi F* / '• rotahebiabmiim, quo verbum ponitur pro ad- P verino, nam *reverti facere* significat *iterum facere* : Ltiu- eodem modo dicitur in Psalmis *Psahn.* Ixxxiv, 7 : ®oau < Deus tu conversus, (id est *iterum*) vivificabis nos.» Septuaginta illud *propter superbiam* omilten-

tessic versum hunc reddunt, orypw'.pxu çknnp).twv u; <7çx*pr.*, iraXw Si p.tTaCazwv St vð; pt cXtxitç, *tapior enim sicut Uo ad occisionem, rursus vero commutatus servissime crucias me* : ila S. Augustinus, 7. d. Non capior ad vitam ut animalia, quæ solent haberi in deliciis, sed ad necem ul animantia fera, quibus fidendum non est, si supervivere permittantur. Cæterum id quod Vulgatus *propter superbiam* reddit, inHebræo est niWlvetyeA, quod ilcbræi *vertunt multipliciter auqcatur, crescat*, nempe afflictio atque miseria, de qua proxime; et per optandi modum interpretantur in hunc sensum, q. d. Utinam afflictio m. a cl dolor sic augeatur et invalescat, ut me qianprimum conficiat et exstinguat, nc tamdiu meus protrahatur dolor cl interitus.

Porro in aliquibus Lalinæ Editionis codicibus illud *quasi Icænam* in nominandi casu legitur *quasi leæna* ; qua etiam ratione accipiunt omnes hebraizantes apud Pincdam, tum etiam textus ipse Hebræus et Chaldæus apud Cajctanum, ita ulDtusiro* cum leæna comparetur Deus propter supplicii jus- niei!r<- titiæque severitatem, quam effugere nulla vis “

humana possit : nam si Deus semel capiat prædam, illique incubat quasi leæna, quis eam de manibus ejus eripiet? Sic alibi passim in Scripturis Deus leoni quoque ac leænæ comparatur, quo spectat illud *Gcn.* xlix, 9 : « Catulus Iconis Juda:ad prædam, fili ini, ascendisti:requiescens accubuisti ul leo et quasi leæna; quis suscitabit cum?» Quod SS. Patres ad litteram de Christo prophetatum accipiunt ; eodem refertur et illud *Ose.* V, 9 : « Ego quasi leæna Ephraim, et quasi catulus Iconum domui Juda : ego capiam, » clc. Leo enim fortitudinis et magnanimitatis semper symbolum fuit, et omnium terror dictus : quapropter, ut refert Pausanias, in superbi Agamemnonis clypeo depictum visebatur caput Iconis cum hoc versu :

05tc;[Üv çoScç çori ppcrÔM, 'Aqajxtpivwv,

Hic quidem terror est mortalium, illum vero gerit Agamemnon.

Id ipsum inler Hieroglyphica Ægyptiorum fuisse docet Ilorus Apollo : « Terrorem , inquit, significantes leonis caput pingunt : quoniam hoc fortissimum animal omnibus aspicientibus formidinem incutit; » ipse autem neminem limet, juxta illud Salomonis /'rov. cap. xxx, vers. 30 : a Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum,» quare Isidorus Pelusiota lib. II *Epist.* 28Í, Iconem vocat *horrendum cl intolerandum* : quis ergo esse posset horricifi timoris expers, cum victor leo de tribu Juda rugiet, terroribus septus, non juba, sed robore et potentia coronatus ? Quarupiam igilur hic eo sensu *leana* vel *Ico* in casu recto inlelligi possit de judice vindicquo Deo, nihilominus a Sixtina el Clementina editione, juxta Vaticanum exemplar castigata, minime recedendum censeo, quæ *lece-*

nani accusandi casu expressit, cui se Job comparat : quippe quem Deus non secus ac venator leonem multas irretitum calamitatum laqueis, variis insuper dolorum jaculis contigai; unde subdit :

Verj. n. n. Instauras testes tuos contra me, et multiplicas IRAM TUAM ADVERSUM ME, ET POENA MILITANT in me. — *Testes* appellat Jobus vel daemones satanico incitatos, vel tres amicos suos in pugiles mutatos, vel dolores acerbissimos a Deo Job immissos : quæ sunt tres voluti cohortes, quibus dispositis et per tempora, vel etiam simul accitis, sic Jobi causa agitur, quemadmodum rei cuiusdam scelestissimi causa in tribunali gravissimo actitari solet testibus nullis succedentibus, per quos veritas inquiritur. Similitudo ergo in cosita est, ut sicut testes producuntur ad veritatem indagandam, ita daemones concertatores et dolores produci videantur, ut Jobus veritale pervestigata vincatur; ac si res tota Deo sal peripicia non foret. Posset autem Jobus sic loquens induci, 7. d. Quorsum requisirne iudex tot testes interrogas? quorsum alios aliis succedere paleis? quorsum interrogationem tam serepe reparas, redintegras, restauras? Profecto per hoc ipsum multiplicas iram, hoc est supplicium, adversus me; et poenæ tanquam milites armati lanceis infestis me impetunt atque transfigunt. Cesset oro hic iudiciarius processus, hæc militum recensio: libi quippe cognita est causa et candor conscientie meæ perfectius mullo, quam si mihi in eadem causa multa testium millia jurata faverent. Septuaginta legunt, *quod Try iria* y peu, *instaurans in me inquisitionem meam*, quod ad interrogationem testium seu praxim sciscitandi et inquirendi luculentius refertur. Porro illud, *et poenæ militant in me*, id est, variæ calamitates me simul exagitant, quod obscurius ponit Uebras; quem ita verbum de verbo traducit Stunica, *mutationes exercitus meam*, q. d. Ilias malorum in me incumbit, et impetor variis et sibi invicem succedentibus dolorum agminibus, uti in pugna aut urbis oppugnatione militibus fessis recentes succedunt.

Sindol. Tropologico S. Gregorius lib. IX *Moral*, cap. xxxv, per *testes* intelligit sanctorum exempla sicut scribens : « Testes Dei sunt, qui per exercitii testes sancti operis testantur quod electos secutura sint promissa veritatis; nude hos quoque, quos pro veritate passos agnoscimus, græco eloquio *martires*, id est testes vocamus, » etc. : qui itaque aliis bonum exemplum probet testis Christi, si conversatione sua possibilem esso Christi doctrinam affirmat, et ei non se accommodantes increpat. Quis hanc gloriam hancque dignitatem contemnat, qua testis constituitur sanctitatis, dum alios exemplo vitæ suæ ad sequelam virtutis vocat? Quod si hæc dignitas contemnenda non est, semper bonum virtutis odorem spiremus, et libertate aut laxitate vivendi

alios offendere timeamus. Sed hic attendendum Caveaqua intentione et quonam fine fratres nostros da bonis exemplis adjuvare curemus : profecto non studio vanitatis, et opinionem virtutis apud homines querendi, et inanis gloriæ captando (hoc enim puerile est) sed ut Deum in nobismetipsis rumpi magnificemus, et ejus honorem et gloriam queramus; ad quod Christus nos hortatur dicens *Matth.* V, 10 : « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. » Sic doctrina vestra resplendeat, inquit, ut eam sanet actiones approbent, et opera bona confirmet : sic vero opera bona hominibus ostendatis, ut non vanam laudationem ex eis, sed veram æterni Patris gloriam aucupetis.

Porro ad illud, *et poenæ militant in me*, ita pulchre *ibid.* S. Gregorius : « Consideratis, inquit, Dei testibus poenæ militant in nos. quia dum miranda illorum facta conspiciamus, vitam nostram, quæ ex eorum comparatione displicet, studiosa afflictione cruciamus ; ut quidquid in nobis polluerunt opera diluant lamenta ; et si quid adhuc culpa delectationis inquinat poenæ mœroris tergal. Beatus igitur Job, quia vitam patrum procedentium conspicit, quid in se gemere debeat subtilius agnoscit : » sic ille. Quid dignius, quid gloriosius, quam ut Dei nubes non ad capiendas urbes, nec ad expugnanda regna terrena, sed ad convertendas animas sancta conversatione simus? quid illustrius, quam ut Deo cœlesles sedes implenti cooperemur, et Christum animas ad se vocantem sequamur? quid desiderabilius, quam vita nostra omnibus testatum facere quod præmia bonos maneant, et quæ supplicia malos et iniquos exspectent? Hæc autem adipiscimur, cum exemplo vii omnibus nos cognoscentibus producemos : nam qui bonum exemplum aliis probet miles est Christi, pro cuius gloria adversus peccatores pugnat ; cuius militi laudator est S. Paulus *1. Timoth.* i, 18: alloc proceplum commendando libi, fili Timothee, secundum procedentes in istas prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam : » fides quippe et bona conscientia ostensa sanctis actionibus potentissime pro Christo militat, et animas pravis moribus assuetas expugnat; qui bonum exemplum præbet cooperator est Christi, et veluti ejus vox, quam nullus non audit, ad virtutem vocat, et quid malum vitæ, quid imperfectum manifestat, de se quippe et de aliis rectum vitæ sedantibus dicere potest *Cor.* 111, 9 : « Dei sumus adiutores : » quia quod Dominus Scripturis sanctis et internis inspirationibus et prædicatorum vocibus dicit, ipse vita et actione suadet.

18. Quare de vulva eduxisti me? Qui utinam **Verris.** CONSUMPTUS ESSEM NE OCULIS ME VIDERET. — Conqueritur se in miseram hanc lucem fuisse editum, quæ læli nihil aut jucundi, sed tristitia dun-

taxa! *cl acerba* ci exhiberet, ac proinde optat magis se nunquam fuisse natum, aut salimi a nativitate statim exstinctum fuisse, ne tot tantisque, quibus assidue exercebatur, calamitatibus et doloribus obrueretur. Id ipsum iisdem pene verbis *supr.* cap. ut, 1! , queribundus petierat : « Quaro non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? » etc.; unde hujus versiculi explanatio et illustratio petenda est : hic tantum.

Briu vi- Nota Deum in Scripturis peculiariter dici edu-
TM«-ccro vulva cl extrahere ab utero viros sane-
fus, præserlim eos, quos prerogativa privilegii
ed«c»t a singularis adhuc in matris utero existentes ab
TuIn* origjna]i culpa emundavit, ut S.Joannem Baptis-
tam, et, secundum aliquos, Jeremiam; aut sal-
tem ad illustre aliquod seu prophétisé seu aposto-
lati^ nut simile in Ecclesia munus deputavit. Ac
de Jeremía quidem et Joanne legimus Jeron. i,
h : « Priusquam te formarem in utero novi te :
et antequam exires de vulva sanctificavi le, et
Prophetam in gentibus dedi te. » Quin et Isaías
de se, quod et Joanni similiter appropriatile, ait
cap. \tix, I : « Dominus ab utero vocavit me : de
venire matris mcæ recordatus est nominis mei : »
neo dissimili rationo Paulus de sua ad apos-
tolalum vocatione loquitur dicens Gu/u/. J, 15:
« Qui me segregavit ex utero matris meæ, et vo-
cavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum
in me, ut evangelizaren! illum in gentibus, » Sic
etiam David in sua, et excellenter in Christi, quem
prefiguraba!, el cujushbet justi persona loquens,
ad Deum ait *inaliti*, xxi, 9 : « Quoniam tu es qui
extraxisti me de venire, spes mea ab uberibus
matris me@; in te projectus sum ex utero, de
ventre matris mcæ Deus meus es tu : » eodem
sensu alibi *inalili*. cxxxviii, 12 dixit : « Quoniam
tu possedisti renes meos, suscepisti me de utero
malris meæ. » Quæ omnia singularem cl plus-
quam paternam Dei erga sanctos et electos suos
curam ac providentiam eximie commendant ; uti
el illud ejusdem Vatis Psal/m. lxxx, 7 : « In te con-
firmatus sum ex utero : de ventre matris meæ tu
es prolector meus, » id esl, in te stabilitus robur
accepi, cum ex me infirmissimus essem , cl vix
natus protectione tua frui cœpi, cum adhuc te
invocare non possem. Quæ sane haud exigua
pars esi laudis ac providenti@ Dei : qui enim nos
de vulva educit, cl de ulero extrahit, confirmat,
possidet, utique, ut *ibid* Chrysoslomus ait, xxi. Jit zi
xzl irreti, *et curam gerit, et providet*; hinc illa
magnifica Dei pollicitatio ad spem et fiduciam
erigentis I<at. xliiii, 1 : « Noli timere, quia te re-
demi, cl vocavi te nomine tuo : meus es lu, » quæ
verba dulcissima sunt, et mirifica jucunditate re-
plent animum. Res Dei sumus, ad illum perline-
mus; nocere nobis nppo polost, quin eo ipso Dei
potentiam irritet, majestatem violet.

Cum ergo Job in suminis afflictionibus consti-
tuías solitam hanc Dei protectionem et consola-

tionem minime perciperet, suaviter ita conqueri-
tur, *q. d.* « Quare do vulva eduxisti me, » et an-
tequam nascerer etiam providenti@ tuæ partici-
pem fecisti; el jam natum et virilem usque æla-
tem tam benevole educasti, et sollicite conser-
vast; si repente, post tot beneficia sane amplis-
sima in me colluta, ita destituas, et in summis
tribulationibus omni penitus auxilio el consola-
tione orbatum relinquas, cum solus sis qui pos-
sis opitulari ? Certe satius fuisset nunquam tot
beneficia recepisse, quam sio accepta perdidisse,
el cum extremis miseriis commutasse : gravior
enim accidit post felicitatem adversitas, post uber-
tatem calamitas, post gaudia dolor : quare se-
cundum humanum sensum, et appetitus sensitivi
affectum, cui aliquantisper ut dolorem suum
mitiget rationabiliter indulge!, magis optat nun-
quam natus esse, vel aborsum fecisse, quam ju-
giter cum laniis malis cl doloribus conflictari ;
unde subdit :

19. FUISSEM QUASI NOX ESSEM, DE UTERO TRANSLA- Vers n.
tus ad tumulum. — Hoc nempe proprium esl abor-
tivi de utero transferri ad tumulum; et conven-
nit hic versus cum illo cap. in, 16 : « Sicut abor-
tivum absconditum non subsisterem, vel qui
concepti non viderunt lucem, » ubi duplicem
videtur ponere descriptionem, unam allertivi sta-
tila a nativitate mortui, et ideo a matris utero
statini terra contexti; alteram abortivi mortui in
utero priusquam nasceretur ; ulrovis modo sig-
nificans se futurum minus infelicem et despectum
a suis. Pulchre autem et docte dixit : « Fuissem
quasi non essem, » siquidem abortivus pro non Abortu
nato censetur in Jure l. HI, Cod. *De posili. her.* TMc *
inst.; cl Paulus I, G. leg. *Qui mortui*, do verbo-
rum significatione, sapienter dixit : « Qui mortui
nascuntur neque nati neque procreati videntur,
quia nunquam *liberi* appellari potuerunt. » lino
spectateliā illud Hippocratis de aborsu dicentis,
ta-i xxi eux igtiv òl. 7xy.r.c; *est cl non est octimes-*
tris parius: quamobrem etiam qui statim obiit, ani-
parum vixit, ac si non vixisset in Jure habetur ;
præserlim si ante nominis impositionem decedat:
ideoque primis illis octo aut novem a nativitate
diebus exspectari olim solet , ul, si vitalis partus
esset, accepto nomine inter homines censeretur i
nam qui sine nomine est est quasi non sit.

20. Numquid non paucitas dierum meorum finie- Vcu. 10,
tur brevi? Dimitte ergo me ut plangam paululum
dolorem meum. — Præcedenti versu Jobus impenso
Optaverat non vixisse, et modo ardentem precatur
vitam aliquantulum prorogari ; ibi affectus sen-
sitivi appetitus invaluit; hic ipse appetitus inio-
ritu imminente seso contraxit, et pars hominis
superior proximam mortem presagiens piissima
quadam ratione permota postulat inducias; ulsi
quid pecasset (non enim quod sibi culpæ con-
scius non foret ideo in lutose positum consuit) la-
crymis detergeret. Pulchre autem docet tam bre- Vita
vem esso vito humanæ duralionem, ut possit dici lotaml

brevità*, ipsa *brevitas* et pauctfas : non enim dixit, nt communiter dicere solemus, ct ipse alibi dixit « Dies mei pauci finientur brevi; n sed : « Paucitas dierum meorum, » r/. d. Eorum dnratio tam pauca et brevis est, ut verius ipsainct paucitas et brevis dici possit ; eodem prorsus loquendi modo videmus Davidi non satis inisse hominem appellare *vanum* ct *inanem*, sed, ut omnia quæ dici poterant complecteretur, vocasse illum ip am *vanitatem*, Psalm. xxxvin, G : « Universa, inquit, vanitas omnis homo vivens, n qua dicendi phrasi significavit, in homine contineri omnium rerum vanarum ct inanium vanitatem ct inanitatem, hæc enim vis eslnominum abstractorum, ut sæpe D. Thomaseleganter docuit. Similiter orgoS. Job rem totam concludere volens, non satis illi fuit dies hominis vocare *paucos*, sed ipsammel *pauci» talem* nuncupavit, ut indicaret illos omnium rerum, quæ parum durant, brevitatem ct paucitatem complecti : quare orat ut paululum seso remittat cl hostium acerbitas et dolorum atrocitas, ul dolorem suum juxta miserorum consuetudinem legitimo prosequatur planctu, ne id sibi ab inio atque ollenso Domino negetur, quod miserorum dolori negari non solet : ut sibi ipsi, quando funebre ollicium ab aliis sperare non potest, brevi illo spatio, quod reliquum est vilæ, exsequias impendat. Quod autem Vulgatus transtulit *ut plangam*, in Hcbræo est, *confortabo me*; Chaldæus reddit, *recolligam mc*; Septuaginta vertunt, pu àvîTTzûsaaûxi pixpov, *sine me requiescere pusillum*. Id est, paululum recreer cl confirmer, ita ut consolationi mihi sit plangere mala preterita, ct Jacrymas fundere, quas jam nimius dolor compressas tenet.

Ver». II 21 e122. Antequam vadam, et non revertar, ad etti.

TERRAM TENEBROSAM ET OPERTAM MORTIS CALIGINE: TERRAM MISERIA! ET TENEBRARUM : UBI UMBRA MORTIS ET NULLUS ORDO, SEI) SEMPITERNUS HORROR INHABI-

Id itgto- t at . — Poetice describit regionem mortis , quæ

o\$ W opinione tenebris, miseriis cl horrore scaisBtpiiu tei ; neque ullus ibi ordo, cum neque ex ætate, m wn- neque cx censu, neque ex pietate, neque cx scientia, neque cx eloquentia, neque ex ullo certo capite citemur : ita Tirions noster. Plurimi hæc ad litteram de umbrosis mortuorum sepulcris dicta accipiunt, a quibus neque horror neque caligo abest; sed placet magis cum Sanctio nostro, ut proprie hic do inferni pomis agatur, quo gravissimorum Patrum el interpretum inclinât sententia. Ac in primis S. Hieronymus: « Quod terram, inquit, inferorum descripserit nulli dubium est : nullus ordo ibi est vitæ; tenebrosa est procul dubio velut career, in quem peccatores ct impii, qui lucem odio habuerunt, ct tenebrarum lilii contrudentur. Quæ terra caligine mortis operta est, ut clausi in nocte aterna nullam poenitentias lucem aliquando aspicianl. » Cum S. Hieronymo sentit S. Gregorius lib. IX *Moral*, cap. xlv el sequentibus, S. Thomas in II *Exposit. S. Augus-*

tinus in Annoi, in *Job* preñas intelligil (eternas; ct indicat quod verum est illud, *antequam* ca-Jebpru- *d(im*, idem esse atque *ne vadm*: sic enim expo- ml : « Vult requiescere antequam eat m poenas ætemas, ad hoc utique ut non eat : qnemadmo- u nw- dum si dicamus alicui : Corrige te antequam damneris : non enim cum se correxerit damnabitur. p Per hanc itaque dicendi formulam, *antequam vadam*, clc., non significat sane se postea iturum, sed antevertit prrntenliam, ne abeat; quam , antequam abiret, agere velle consilium fuit. Simili omnino sensu el loquendi ratione de S. Josepho et B. Virgine dicit Evangelista *Maith*, i, 18 : « Antequam convenirent inventa est in utero habens de Spiritu Sancto, p quibus ex verbis non ducitur argumentum (ut iWd. bene probat S. Hieronymus) ut purissima Virgo et castissimus ejus sponsus podeaconvenerint;sed Scriptura quid factum non sit ostendit Jam vero cum hoc plane casto Tartari timore bene concrevit spes descensus ad limbum patrum, ubi candidissimam Chridi lucem decreto tempore apparituram firmitus (juarn dici queat vir justissimus speravit. Octcrum hæc graphica est inferni de- QU»dni- scriplio, in qua notandaest quaterna tenebrarum p^c» in repetitio, tenebre, caligo, umbra cthorror : tenebrosa sane terra est sine ullo vel minimo lucis radio : quia ignis ille calorem habet et concremat, lucem non habet, nec radiat, nisi quoad personæ tristes, ac vultus illi tetrici, et nocti similes, ut ait S. Basilus, videantur. Merito igitur illam Job vocat « terram tenebrosam, et opertam mortis caligine, p Per *morbs caliginem* intelligit hoc loco D. Thomas originale peccatum, el reterà mala pænæ ac culpa», quai ex ipso proveniunt. Cogita igitur locum peramplum, cl hunc totum repletum tenebris et peccato : locus etenim ille lotus est velut massa peccati eumdem replens, ut quoquo tc vertas non nid peccatum videas, bla^phcmias et maledictiones audias : nam ul in peccato miseri moriuntur, sic in eo miserrime perseverant.

Terram miserlu et tenebrarum : udì umbra moc- infuni» TIS. ET NULLUS ORDO. SED SEMPITERNUS HORROR INDA- IXU mk DITAT. — *Terram miseriæ ct tenebrarum; tniseriæ* quidem, inquit *ibid.* D. Thomas, quantum ad pænas, quas ibi patiuntur d.minati; *tenebrarum* vero, quantum ad earum principes qui ibi regnant : illi nimirum proprie esi terra miseriæ, quam nullasublevat misericordia; ibi edax fiamma comburit . quos hic curialis delectatio polluit, inquit Gregorius; terra tenebrarum, in qua ipsi principes tciicbrarum dominantur. IW *umbra mortis*; l).Thomas, *similitudo mortis*; Albertus, *agonia perpetua mortis*; D. Gregorius, *erit miseris mors rine morte*; desiderabunt mortem, et mors fugiet ab eis : *mors d pa^cct cos*, l<alm. xLvm, 15. *Et nullus <ndt*, izcus quod per se solum polest infernum constituere : ° 'dQ*«o- nani quid aliud proprie esse potest quam infer- uls" nus locus, in quo nullus sit ordo? Non est ibi

ordo naturæ, quæ sine medio extremorum trans-
itum non admittit, cap. xxiv, 19, ibi enim ab aquis
unium transeunt ad calorem nimium, id quod
intensissimum auget dolorem, ex pugna scilicet
extremorum, ut patet in manu gelidissima ad
ignem admota : item ordo naturæ duo in eodem
subjecto contraria in gradu intenso non admittit,
sed ibi sunt multa contraria simul *Isai.* lxiiv, 2 :
«Aquæ arderent igni, ut notum fieret nomen
tuum inimicis tuis : sic calor et frigus, labor et
otium, desiderium et odium ejusdem rei quam
desiderant. Locus confusionis et Babylonia, ubi
nullus ordo cliaritatis, nullus ordo poenarum :
ita enim, teste Gregorio, supplicia per Dei justi-
tiam ordinata in mente damnatorum ordinata
non sunt. *Sed sempiternus horror inhabitat* : si post
m' H'a m>Hium annorum finem haberent pœnæ,
felix faustumque vobis esset, o damnati : pœnæ
vestræ non essent sempiterna) : si post millia
millium ac millium annorum inciperent vel in-
sensibiliter minui pœnæ, felices adhuc forent;
« sed sempiternus horror inhabitat : u quamdiu
divina justitia perdurabit, tamdiu durabunt pœ-
næ. «Justitia tua justitia in æternum» *Psalm*, cxviii.
O æternum! o relcrnum! « Quis poterit habitare
de vobis cum igne devoranto, et cum ardoribus
sempiternis? n *Isai.* xxxiii, 14.

Hoc igitur prudens sit consilium in hoc genere,
aul ante mortem tempestive poenitendo delicta
nostra expiemus in quo omnis mora dilatioquo
nimium periculosa est : nam multa hominum
millia cunctando et differendo pœnitenliam reni-
funditus perdiderunt. El si laudem in antiqua
memoria Eabii cunei itio illa consecuta est, va-
leat in bello, ut temeritati via intercludatur, ve-
rum jaceat in pœnitenliæ castris et virtutum ex-
peditione, in qua dictum aureum Alexandri Ma-
gni audiendum et sequendum est ; qui potentis-
simus forlissimusque princeps cum rogaretur

quonam modo tam brevi temporis intervallo
universum orbem domuisset : Mrġb ġvaCaAAtpm;,
nihil cunctando, inquit, nihil procrastinando. Hau-
serat dictum atque prudentiam forte a prestanti
poeta Hesiodo, cujus in operibus illud est arca-
na? sapientias preceptum, p.r< A' «haCáw.wtai «t
óupwv, non *differendum in crastinum*. Denique nus-
quam est effatum illud verius quam in poeniten-
tia et virtutum actionibus, quod Herous in Histo-
ria vates Lucanus lib. I, cecinit :

Semper nocuit differre paratis.

Ilice atque similia meditari oportet cos, qui sibi ġion
in vita atque morte consultum esse voluerint, ut i,rr #■
non exspectent, donec caligine lumina obducant-
tur, et sensuum vigor deficiat, et obsolescat usus iptrnu-
rationis, sed occupent, et prope dicam experian-
tur illum statum priusquam eveniat : hoc qui
sæpe in vita fecerit, mullo erit in morio robus-
tior ad sustinendam formidabilium rerum im-
pressionem , el jucundum genus consolationis
percipiet. Dictum est D. Cypriani *Epist.* 52, sane
aureum, quod prestare! in omnium animis alto
inscribi : « Nec dignus est in morte accipere so-
latium, qui se non cogitavit esse moriturum. »
Est genus quoddam sapientia: longe clarissimum,
arsquo una omnium excellentissima, bene mori :
quæ subito atque uno dic non discitur. De qua
vere dici potest quod pronuntiat de bellica scien-
tia Cassiodorus *Epist.* 40 : « Ars bellandi si non
proluditur, cum necessaria fuerit non habetur. »
Est ergo mortis premeditatio necessaria, de qua
pulchre S. Leo serm. 5 *He Jejun. sept, mensis* :
« llic sollicitissima meditatio debel esse sapien-
tis, ut quoniam breves dies istius vite, el incerta
sunt spatia, nunquam sit mors morituro impro-
visa, nec inordinatum incidat tinem, qui se no-
vit esso mortalem. »

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Sophar tertius amicorum tertio Jobum toco aggreditur, loquacitatis ipsum et jactantiæ incusans, quod se in conspectu Dei purum pronuntiasset, et immerentem affligi conquereretur; cum tamen secretorum Dei consiliorum ignarus lunge minores quam pro merito suo pœnas penderet : ac proinde suadet, ut Omnipotenti cervices suas submittat, et inscrutabilia Dei judicia vereatur, et a delictis atque iniquitatibus suis resipiscat, tunc illi prospera omnia et secunda fore spondens.

I. Respondens autem Sophar Naliauialhites, dixit : 2. Numquid qui multa loquitur, non
ct audiet? aul vir verbosus justificabitur? 3. Tibi soli tacebunt homines? et cum cœteros
irriseris, a nullo confutaberis? 4. Dixisti enim : Purus csl sermo meus, ct mundus sum in
conspectu luo. 5. Atque ulinam Deus loqueretur tecum, el aperiret labia sua tibi. G. Ut
ostenderet tibi secreta sapienliæ, et quod multiplex esset lex ejus, el inelligeres quod

inulto minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua. 7. Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum Omnipotentem reperiēs? 8. Excelsior coelo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? 9. Longior terra mensura ejus, et latior mari. 10. Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei? 11. Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns iniquitatem, nonne considerat? 12. Vir vanus in superbiam erigitur, et tanquam pullum onagri se liberum natum putat. 13. Tu autem firmasti cor tuum, et expandisti ad eum manus tuas. 14. Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris a te, et non manserit in tabernaculo tuo injustitia : 15. Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis. 16. Misera quoque oblivisceris, et quasi aquarum quæ præterierunt recordaberis. 17. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam : et cum te consumptum putaveris, orieris ut Lucifer. 18. Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, et defossus securus dormies. 19. Requiesces, et non erit qui te exterreat : et deprecabuntur faciem tuam plurimi. 20. Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abominatio animæ.

u., i l et 2. Respondens autem Sophar Naamathites dixit : Numquid qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus justificabitur? — Sophar hic Jobum loquacitatis arguit, quod vitium pro-ritinm. Pr*o a Gracis Xa).» dicitur : illud enim est, per quod non solum verba indiscrete, et, ut S. Chrysostomus ait, sine mente prolixèque effutiuntur; sed qui hac loquendique morbo laborant loqui semper, tacere nunquam volunt, nec aliis loquendi respondendive tempus concedunt. A Platone autem sic delinitur, >xz;i iorb óx.xaíx «qw cD.opi, *loquacitas est intemperantia sermonis sine ratione*, ut cum v. g. seriis nugre, profana divinis, in gravissimis disputationibus stulta et puerilia miscentur; excidunt multa que offendant, que dicentis Existimationem minuant, quæ despicientiam et contemptum apud graves et prudentes viros concilient, ita ut videas « verborum quidem flumen, sed mentis guttam, » id quod festive Theocritus aiebat de Anaximenis oratione, loquacis hominis et inconsiderati. Isliusmodi ergo linguæ temulentiam Sophar hic Jobo temere impingit, dum illum multa loqui et nil audire asserit. est enim proprium loquacis et garruli velle omnia loqui, et nihil audire.

In Hebreo est, *numquid verboso non respondebitur? Et si vir labiorum justus erit?* quod Septuaginta sic vertunt, & vâ Xc.jn v, xxi cwnue.vsirai; i. z.xi i f5)a>s; cîtrsu iwxt Sixxic;; *qui multa dicit, et vicissim audiet? aut etiam eloquens putat se esse justum?* Symmachus reddit, pi. ó issivXxX; cbxvripjer'-; iarxi; id est, *numquid multiloquus*, seu verbosus, *hujusmodi erit cui non respondeatur?* Prioris ergo hemistichii sensus apud omnes interpretes est hujusmodi : An quia multiloquus es, ideo non erit qui tibi respondeat? persæpe namque accidit ut ad verbosi hominis orationem sileamus, eo quod loqui incipiens desinere non possit MtXc-jc;, *semper loqueas*. Posteriori vero hemistichio significatur non esse insons, qui verbosus aut eloquens est, sed qui justam causam tuetur :

nam garrulitate nemo se justum facit apud iudices æquos et juris peritos. Quam sententiam hac ratione exponit S. Gregorius lib. X *Moral*, cap. li : « Neque fallacem quidem Sophar sententiam protulit, quod vir verbosus justificari nequaquam possit, quia dum quisque per verba diffluit, perdit gravitate silentii mentis custodiam amittit; » ubi expende illud, *mentis custodiam amittit* : est S.Ua-nempe silentium animæ custodia, qua ablata, necesse est ut in animam omnia vitia irrepant eo>loù. Aidetur autem S. Gregorius alludere ad illud *Ge*. iu, 24 : « Ejecitque Adam, et collocavit ante paradysum voluptatis cherubim, et flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ : » est animus noster paradysus, quem ne leccata ingrediantur custodit silentium; quod s;vn» quidem *cherubim* dicitur, quia qui silet nulla pollet scientia, et *flammeus gladius*, qui vitia libi procul abigit. Vel forte etiam alludit ad illud II *Re*. iv, 5 : « Et ostiaria domus purgans trilem obdormivit; ingressi sunt autem domum latenter assumptes spicas trilem, et percusserunt eum in inguine : » en tibi malorum caput, « ostiaria domus obdormivit. » Quid inde? ingressi sunt latrunculi, surripuerunt frumentum, id est alimenta virtutum, et occidunt .Miphiboseth : ablato enim silentio ædificium virtutum ruit, et animus misere perit, uti pluribus ostendimus *sttpr*. cap. vi, 1G, ubi animam loquacis et garruli stdlalim perire declaravimus. Verum hoc ipsimet Sophar et sociis evenisse idem S. Doctor lib. III *Moral*. cap. x testatus est : « Nam cum tacent, inquit, justi habentur; cum loquuntur, a Domino reprobantur; et precipiti locutione perdiderunt bonum, quod multo labore mercati sunt, » ut non immerito in ipsos retorqueri possit calumnia, quam Jobo faciunt.

3. Tibi soli tacebunt homines? et cum cæteros v.r, irriseris a nullo confutaberis? — Hic versus v, , 41 longe aliter in Hebreo et Greco sine interrogatione effertur; ac primum quidem hemistichium D"u'

uterpr*- in ilvbræo sic habet, *mendacia tua mortales obmu-*
uno- *teiere faciunt*. Mendacia vocans, quod so justum
diceret, nec ullius criminis reum aut afflnom
agnosceret : item quod profiteretur so nihil falsi
dixisse, omniaque quæ loculus fuisset vera esse.
Septuaginta vero longe alio sensu hoc interpre-
tantur, iŮAC*p.;Aiir'4 -pviui; OlrpCic;, *benedictus*
natus mulieris brevis vita*. Quam sententiam acci-
piunt Græci ut ad Jobum refellendum pertineat,
quod mortem sibi optasct; S. Augustinus vero
refert ad sententiam Jobi, qua dixit benedictum
esse cum qui non diu vixit, quasi ad eam Sopho*
hic alludat ipsum increpando, quod nimis temere
de rebussoli divin® providenti® subjectis decer-
neret. Posterius vero hemistichium in Hebreo est,
subsannas, nec est qui afficiat ignominia, q. d. Irri-
des nos, et sannis excipis, eo quod dixerimus te
juste a Deo affligi; nec tamen quisquam te ad-
huc confutavit rubore suffundens : hoc Septua-
ginta transtulerunt, ut, nwi; b -pw cù -pip
ne multus sis tn verbis : non
enim est qui contradicat (ibi. Quod sic accipit
Olympiodorus, 7. d. Nugaris, quando agere cum
Deo postulas : nam neque ille tibi respondero,
neque nos fas esse judicamus. Sed acriorem
longe reddit sententiam ista formula interro-
gandi qua Vulgatus utitur : a Tibi soli tacebunt
homines? » etc.

JbboV ^On \$al's æfluo 8C,^cel animo ferebat Sophar
diguvn tani longam Jobi orationem, qua et suam causam
vujcjc. tuebatur, et amicorum objectiones aut depellebat
aut elevabat : quare in hæc verba voluti de-
fessus exspectando indignabundus erupit, 7. d.
/Equumne putas, o hominum audacissime, ut
tibi libere atque procaciter verba jactanti contu-
meliosa el fatua obloquatur nemo? et cum aliis
subamaris conviliis intemperanter illuseris, nemo
tuam in loquendo libertatem coerceat, aut dicta
nsipienter prolata confutet? Age ergo temperan-
tius, et considera apud quos viros incondite lo-
quaris. Num deceat, ut te solummodo blate-
rante, alii tanquam ignari aut inertes contices-
cant? Num æquuin sil, ut qui oratione proluxa,
concitata, impietatis in Deum el arroganti® plena
nos aspernari visus es, a nemine nostrum ob-
jutgeris? Profecto tua procacitas el audacia fe-
rendi minime videtur; neque par est, ut ego tibi
(hit ili qua» commeruisti minime rependam. Ubi notan-
dum occurrit intolerabile prorsus superborum
jrr'Q- hominum ingenium, intolerabile fastidium, quo
illa reprehendunt et insectantur, quæ minus ad
illorum sensum aut voluntatem dicuntur : irri-
deri & putant, si ad suam insaniam alii non
connivent : imo si quæ dicta fuerant inscite et
temere non laudant, etiam cum illis, si Deo
placet, in publico ac legitimo foro injuriarum
agunt Nilul, ut vides, dixerat Jobus non mo-
deste, nulla in re amicorum nomen aut digni-
tatem violarat; et liberius et contumeliosius ac-
ceptos ab illo amicos dicit fuisse Sophar; et taii-

detn dignum, qui de se audiat non dissimilia;
imo ul co loco ac tempore confutetur acerrimo
ad pudorem usque.

4. Dixist i exim : rinitis Est sf.rmo meus, et mundus <^
sum ix conspectu tuo.— Accusat Jobum arrogan- Sermo*
tiæ et tumoris in loquendo, ut qui se jacillasset
neque verbis neque moribus labem ullam con- ribo*,
traxisse; Septuaginta pro eo quod Vulgatus ver-
tit, *purus est senna incus*, reddunt, trai tu;
purus *sum operibus*; ex quo patet quam
magnasi! sermonis operisque cognatio, cum pro-
miscue unum pro allero in Scripturis usurpetur.
Purus ejus sermo est, cujus pura et munda ope- Verbo*
r. tio; falsi sunt, (pii in puro sermone gloriantur, r“® ^
et se inaniter jactant, cum lutulenta eorum vita qae
sil, feculenti mores : eodem spedii Debraici no- mü*
minis notio **IH** *davar*, quæ sermonem simul et
rem significat; undo illud *Psairn*. exi, f§ : « Dispo-
net sermones suos in iudicio; » Marinus vertit
res suas, facta scilicet et opera. Simili significatu
alibi sæpe hoc nomen gaudet, ut slalim collige-
remus verba rebus vidua esse non debere, sed
in opera vertenda, adeo ut ob necessarium ne-
xum unius vocis complexu containerentur : eam- Mmmet
dem ob causam eadem est *manus*, quæ symbo- Mrmonb
lum operationis est, et *sermonis* affinitas, nam T.'lus'
ubi Vulgatus in Proverbiis legit cap. i,24 *.Extendi*
manum meam, et non fuit qui aspiceret, Septua-
ginta verterunt, /ai í-intr// ct *extendebam*
sermones; Symmachus habet, ul Vulgatus,
nam ut vivus sit sermo, manus operibus debet
animari atque fulciri. Hinc est quod dextera de
lege quoque dicatur *Psalm*. c.w.n, x : « Et dex-
tera eorum dextera iniquitatis;» Chahfeus vertit,
lex eorum lex falsitatis : superiorum enim facta,
sive probi illa sint sive improba, subditorum
quædam lex esse videntur, adeo ut majorum
exemplis minores quodammodo illigentur.

Purus autem sermo hic idem est quod fidelis,
verax, sincerus, quando is qui loquitur nullos
habet cordis anfractus malitia implexos, vetera-
toria fraude simulatos, quos inobscurel et tegat
oratio : quando cor el lingua symphonia dulci **Corditi**
modulantur el concinunt, sibique respondent,
hymnumque veritati et principi illius Deo assi- / æm.
duc persolvunt; quæ candidi animi gratia est, ordii,
et rationis in linguam prodeuntis el loquentis
pulchritudo. Chrysologus sane præolaro *Som*. 57:
a Inter cor et linguam totum salutis humana»
versatur el geritur sacramentum ; » totus fidei
apparatus in iis reponitur, atque ex silentio et
sermone textura fit qmed.im mirabilis, quam
co lum et terra mirentur , quod denuntiat Apo-
stolus *Rom*. X, 10 : « Corde creditur ad justitiam,
ore autem confessio fit ad salutem : » neque mi-
rum si doctissimus ille Pontifex huic negotio
tribuat *sacramentum*, numen siquidem intervenit :
cor Deo loquitur, os el lingua homini satisfac-
ciunt, vel, ut verius dicam, utrumque nexum el
religiose copulatum et Deo el humauo generi

servit, disjungi et discordare non possunt, (juin sancta veritas mundi regina fidesque violetur. In iisdem illis duobus ut aureis in cardinibus non modo fides, verum et chatitas et omne human® vit® commercium volvitur : labanto uno atque resoluta mystici corporis elegantissima species et decora structura subsidit, et ruinam molitur : yhndj- nam quæ potest esse in eo charitos genuina et «i Christiana, cujus cor ait, lingua negat? cujus Pcc^us nmaro felle obducitur, lingua meile saccharoque dulcescit? An non monstrum horriffimimtxis- cinn est hoc biforme, cœlo inimicum, hominibus qü<i>y odiosum, in corde strictum habere gladium invidia et crudelitate politum atque vibrantem; in lingua pacem amoremque ventilare? Pius Cantor regiusque Vates in hujusmodi monstra sæpe inciderat, qu® oratione sua pungebat, atque omni animo ac mente abominabatur, cum ait *Psalm.* xi, 3 : « In corde et corde oculi sunt; » hoc est per dii duplici corde, ut Paphlagonicis videantur simi- goici* P^vdlcibus, quas duplici corde constare Pli-iaai bi- nius lib. XI, cap. xxxvn, alique prodiderunt : in quibus est omen insit® inaliti®, quod illas maxime fraudulentas et atierre perniciem dicat Ælinnus lib. X *De AMr/i*.cap. xxxv, et lib. XVI, cap. xv, ut non sit mirum, si ab /Egypto sapientes in hierographia sua, teste Pierio lib. XXIV, perdicem pro contumelioso posuerint Sed quod vc™? natura in illis volucris fecit, hoc improbitas eicodlu- atque scelus machinatur in hominibus, ut geminum cor praferant, verum unum, aliud fictum : illud Iccium, et in arcano delitescens; quales *profundo corde* vocat Isaias cap. xxix, 15; hoc in os promptum atqtic eminens, ad fallendum compositum, cor ementitum, non ut Aristomenis olim Job mi- pilosum, sed perfidia malitiosum. Sed non talis Job, qui vel ipsiusmet Dei testimonio « erat vir rectiu<c simplex et rectus, » grace verus, sinec- lüüüdüi rus, minimo fucatus, ohuempire;, non, ut ita lo- 'iZu?" <luar> *hypocrilicus* (ut perperam de ipso tres hi Deh amici sentiebant) omnia in eo clara, pura, simplicia, nihil dolose fictum, nullum oris animique tectorium, nihil tortuosum et fallax, nihil ad fraudem compositum; sed « sermo ejus purus, et ipse mundus in conspectu hei. » Quod Apostolus nobis ante omnia commendat Ep/tes. i, 4 : « Ut simus sancti et immaculati in conspectu ejus, » hoc est Deo sacri, a terrena omni contagione vilioquo purissimi, uno verbo sancti; et quod addit *immaculati*, in Græco âuwuct, sic ut ne Nomus quidem reperire possit aliquid in nobis, quod vel carpat aut irrideat. Præterea adjungit *in conspectu ejus*, ut intelligamus qttæri a nobis sanctitatem non fictam, pictam et adumbratam, qu® fuco ambitioso et fallacia puerili hominum oculis judicioque serviat; sed veram probalamque beo, quam alio loco idem Apostolus *Ephes.* iv, 24, *sanctitatem veritatis* appellat.

ve»» s. Atque ufixam Deus loqueretur tecum, et SojJur aperiri i.r lark sua tibi. — Optat Sophar, ut ip-

semel Deus Jobum alloquatur, et amicorum mo- oput nilis minime acquiescentem compescat et confundat, sua ilh crimina, ob qu® puniebatur, os- ipoo. tendens, ut longe majon illa supplicio esse digna cognoscat, ne so de sermonis ac operum puri- Lite amplius ctlerat insolenter; et sic non de qualibel, sed judiciali locutione, seu sententi® prolatione, (pia Job reus ac sons deciaretur, hæc intelligenda sunt. Sepluaginta tamen ad familiarem cum Deo colloctionem referre videntur, quam Job exoptasse creditur, quando petiit, ut Deus videlicet depositi sua auctoritate se alloquio dignaretur, et secum tanquam cum pari ageret, eo quod nimis alioquin impar esset hominis cum Deo congressus, nisi se human® cipacit di accommodaret; unde sic vertunt, x>à *it i Kófx*; lolxra ci, xii ჯkîçii y:í>.r. aurei ü4t x (r.u; *sed quomodo Dominus toquetur ad te, et aperiet labia sua tecum?* quasi nimirum Sophar significet Jobum Dei alloquio prorsus indignum esse, ideoque illud frustra postulare aut exoptare; quibus sane verbis, hibila person® ac temporis ratione, haud leviter pungit ipsum, quasi Deus nunquam ei locutus sit; cum lamen istis temporibus non raro Deus viris justis appareret ac loqueretur, ut ex facti Eliphazo revelatione, quæ superius cap. iv describitur, et ex historiae hujus decursu, sub finem præsertim disputationis, et aliis Scriptura libris luculenter patet.

De modo autem isliusmodi divinarum locutionum et apparitionum, de quo fuse disputant theologi, hoc breviter dici potest, eas ut plurimum fieri solitas per imagines et formas rerum sensibilibus in phantasia repræsentatas, sive per somnium dormienti, sive per visionem imaginariam, vel etiam vere sensibilem, externis sensibus vigilanti objectam; quam communiter inter illustrationes simul comitari solent, quibus res revelata melius percipiatur. Nonnunquam tamen viris perfectioribus et Deo charioribus perfectione quoque atque eminentiori modo divinas allocutiones et revelationes accidisse ex Scriptura colligitur, et Patrum et interpretum auctoritate atque expositione comprobatur. Quomodo fere explicant illud *Num.* xii, G : « Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum : at non talis servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est : ore enim ad os loquor ei : et palam, et non per ænigmata et figuras Dominum videt; » quibus verbis, juxta Bonfrerium, ex communi interpretum sententia Moysi cæteris prophetis eminentior prophetandi modus attribuitur, videlicet per intellectualem visionem et mere spiritalem allocutionem, absque imaginationis et formarum sensibilibus admixtione aut interventu, quod significatur per illa verba : « Oro enim ad os loquor ei : et palam, et non per wnigmata et figuras Dominum videt. » Eam-

Sopntr
<y*.ut
Jabata
h 1 UIC-
q>iio u>

1>

dem ob causam David quoque cæleris profertur prophetis, qui imaginarias visiones sortiti sunt, quod ipse anagogice cl pure immaterialiter sine phantasmatum velamento divina praeviderit mysteria, el sacra cognoverit arcana *Psalm*, 1, 8 : « Incerta, inquit, cl occulta sapienti® tu© manifestasti mihi; » cl iterum II *Reg.* xxi, 2 : a Spiritus, inquit, Domini locutus est per me, cl sermo ejus per linguam meam : sicut lux auroro oriente sole mane absque nubibus rutilat, cl sicut pluviis germinat herba de terra;)) quæomnia simul summam quamdam Moysis et Davidis cum Deo conjunctionem familiaritatemque declarant.

Cæterum qua ratione Deus per internam allocationem quæ vult nobis manifestet res est obscura, neque nostri instituti csl eam theologice disputare; salis nobis esse debet Deo non deesse modos, quibus nos alloquatur, sive novo lumine indito, novasque, si ncesse sit, rerum species imprimendo, ipsoque hominis intellectu utendo ad ipsius rei manifestationem, sive sopitam rerum antecedentium memoriam suscitando, ac veteres, si quæ sunt in animo, species ordinando. In perfectis certe Dei revelationibus atque locutionibus, quomodocumque tandem fiant, sive verbo sensibili et externo, sive imaginario et interno, sive spiritali et mero intellectuali : ita plerumque illorum, ad quos loquitur, mentem efformat, ut non solum res tanquam prosenles mentis oculis cernant; verum etiam a Deo se divinitus moveri sentiant, perinde affecti, ac si ipsum loquenlem audirent atque intelligerent. Duo enim ad locutionem requiruntur, ut sit undequaque completa : unum, ut ad alterum conceptus dirigatur: alterum, ut ita dirigatur, ut per illam directionem alter in notitiam conceplus loquenlis veniat, sive, ut ita quis loquatur, ut alter audiat, et rem de qua agitur percipere valeat. Utrumque igitur Sophar Jobo hic optare videtur, ut nimirum intelligat longe aliud esse Dei de se judicium quam ipse arbitretur.

6. Ut ostenderet tiri secreta sapientiæ, et quod MULTIPLEX ESSET LEX EJUS, ET INTELLIGERES QUOD MULTO MINORA EXIGARIS AB EO QUAM MERETUR INIQUITAS tua. — Sophar censet Jobum convicium iri, si cum Deo de sua integritate disputaret, quoniam si Deus ei semel infinita et inscrutabilia secreta detegeret, facile intelligeret Job longe diversa ratione Deum de nobis quam nos ipsos judicare, quia multa in nostrorum pectorum recessibus nos latent, quæ Deo aperta et manifesta sunt; (piam Dei infinitam sapientiam, quod u .: S. Paulus revereretur. prudentissime scripsit I Corinth. iv. 4 : « Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum : qui autem judicat me Dominus est; » et *Itom.* xi, 33, vehementer divinam sapientiam admiratur dicens : « O altitudo divitiarum sapienti© et scienti© Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Do-

mini, aut quis consiliarius ejus fuit? » David etiam ait *Psalm*, xxxv, 7 : « Justitia tua sicut montes Dei : judicia tua abyssus mulla. » Quare dubium non est quin scientia atque sapientia Dei infinita vehementer vel virum debeat terrere sanctissimum : qua de causa dicit David *Psalm.* exui, 2 : « Non inires in judicium cum servo luo : quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. » El ipse Job cap. xlii, 3, postquam Deum secum loquenlem audivit, reverentior et formidolosior factus, quosdam suos loquendi modos a reel© voluntatis conscientia profectos reprehendit dicens : « Insipienter locusus sum, et quæ ultra modum excederent scientiam meam. Audi, ego loquar : interrogabo te, et responde mihi. Auditum amicum audivi te : nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo, cl ago penitentiam in favilla et cinere, » Non dubium igitur est, quin sapientissimum sit Sophari argumentum; ex illo tamen non concluditur quod ipso concludi vult, cum ait : « Et intelligeres quod nullo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua, » id est, quod minores quam pro meritis poenas pendas : certum enim est Jobum non ob scelera sua lot accepisse vulnera; sed ut ejus eximia et congiuntissima virtus omnibus plana et manifesti fieret, quare si Deus tunc sapientiæ su© secreta detegeret, ut optabat Sophar, potius ipse quam Job inidore convictus suffunderetur, ut postea planum facium fuit cum Sophar et alii amici Dei jussu Jobum precati sunt, ut eis a Deo stalliti© su© veniam impetraret, quoniam non ita recte sicut ipse Job locuti essent. Ex quo intelligitur non minus admirabilem esse infinitam divin© sapientiæ rationem in iis probandis qui hominum judicio condemnantur, quam in iis damnandis qui multorum sententiis probi et integri habentur: imo profecto longe majora judicia immens© magnitudinis su© illo quam hoc modo exhibuit. Ut ex Jesu Christo Salvatore nostro cognosci potest, qui una populi voce ad supplicium postulatus, et iniqua judicis sententia tam nefariæ libidini permissus: Dei tamen judicio non solum innocentissimus fuit, sed etiam eximia ejus innocentia ad omnium reorum salutem per se vique sua manavit. Quem hominum in re tanta errorem nonnihil amicorum Jobi error prefiguravi^ narraturque *hai.* lvi, 4: « Nos putavimus eum quasi leprosum et percussum a Deo, cl humiliatum : ipso autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. » Quocirca valde moderati homines esso debent in ferendis de aliorum improbitate sententiis.

Porro *multiplex* lex Dei dicitur, id est multavi exigens, mulla proscribens, nullis rationibus fulta, multum obligans, ac proinde nullis quoque modis in eam peccatur : in Hebræo autem pro *multiplex* est CDnDD *chiplaim* ; id est *duplicitas* ; cl pro voce *lex* est rP© in *thusiah*, quæ vox gene-

Mlmbilli
IM ii-
pieni ii la
ii> pro-
Liad»

f0 4'in-
mou

*

ralior est, 7. d. Dei ratio, sapientia, æqnita s justitia, judicia (hæc enim omnia significat) multiplicia sunt, ac proinde tonge te superant et fugiunt.

Tropologice S. Gregorius lib. X *Moral*, cap. iv, qnrrUo *læc exPljcal de lege chaiitatis, quæ unica cum ili uni sil, si tamen mentem pi ne ceperit, hanc ad in et nub numera opera multiformiter accendii; sed nccesse uplrx* csl ul prius nobis interius loquatur Deus, cl labia

su® lucis nobis aperiat, ut arcanum ejus occultissimum et utilissimum cognoscamus; arcanum autem illud est, legem charitatis esse *multiplicem*, et ad omnia præcepta valere: verba S. Gregorii sunt ista: « Lex enim Christi quid congruentius intelligi quam charilas potest? quem tunc vere perficimus, cum fraterna onera ex amore toleramus; sed hæc eadem lex *multiplex* dicitur, quia studiosa sollicitudine charilas ad cuncta virtutum facta dilatatur. » Ad omnia sane protenditur facta virtutum, quia velut magistra sapientissima in nostris cordibus clamat *Tob.* iv, IG: « Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias; » et rursus verbis summre veritatis exhortatur *Matth.* vu, 12: « Quæ vultis ut faciant vobis homines, cl vos facile illis: » *primo* consilio charilas a malis nos avocat; *secundo* vero ad bona nos provocat: « In his autem duobus lota lex pendet et prophète, n Hæc cnim tantum postulat Isaías cap. r, 16: « Quiescite agere perverse, discite bene facere; » et fructum hujus rei subdit: « Si fuerint peccata vestra ul coccinum, quasi nix dealbabuntur: et si fuerint rubra quasi

bt chi- vermiculus, velut lana alba erunt. » Cum ergo / ̣ dilectio declinet a malo, et faciat bonum, ad h-Ueji. quæ duo omnia legis divin® et human® præ-Mh \ ccI),a referuntur; jure optimo *multiplex* dicitur, Qu® mirabiliter præceptorum multitudinem ipsa bonum, custodii. Sed hæc vide fusius a S. Gregorio ad <,nd' hunc locum explicata, ubi per inductionem cadem prolixius ostendit. Cum ergo fraterna dilec-

lor- tio sit omnium mandatorum custodia, bonarum actionum compendium, et universarum virtutum finis, ac plane simul cum dilectione Dei spiritua- li da. lis vite perfectio: merito Christus eam *suum* vocal *mandatum* dicens *Joan*, xv, 12: « Hoc est præceptum meum, ul diligatis invicem sicut distesi vos. » Jure optimo hanc legem in manu sua tollere gloriatur, ul scriptum est *Deuter.* xxxiii, 2: a El in dextera ejus ignea lex. » Non tantum habet Christus hanc legem in *corde*, fratres suos, hoc csl nos omnes, tenerrime diligens; non tantum in *ore*, verbis et doctrina dilectionem edocens; sed etiam in *dextera* operibus exhibens, ut non decipiamus nosipsos, existimantes corda esse igne chai itatis accensa, si verba sunt detractionis plena, et opera fello indignationis referta: « el ul diligamus non verbo neque lingua, sed opere et veritate, » l *Joan*, m, 18.

Vri 7- 7. Forsitan vestigia Di:i commeii kxdes, ir vsqle ad PERFECTUM OaJNIPOTEXTEM nEVERIES? — Docci

Deum humana intelligentia comprehendere non obi obposse; vet/ ígía autem *Dei* appellat creaturas, quas « pulchra metaphora S. Dionysius Areopagita *Ca- 7 lest. Hierur.* cap. 11, § 4, inr./j/xarx appellat, id - læ nû csl *ultimos som sibilos*, ubi echo quasi desinit, co ' + quod subobscure nobis Deum el improprie représentent, ac quasi vestigium aliquod exhibeant, e quo in obscuram, qualem de Deo in hac vita habere possumus, cognitionem deveniamus, in creaturis enim Deus velut vestigia sui impressa relinquit, ut ibi signa quædam divin® mentis, rationes scilicet ordinalissim® gubernationis, deprehendi possint; cl quidem possunt pro exiguo mortalium captu rationes c® investigari, et ex parte inveniri; comprehendere vero minime. Ecquis cnim rationes exhaustiat, cur vel minimus lapillus ad hanc figuram, quantitatem, pondus, colorem, duritiem, cl cum hac jllave proprietate creatus fuerit? Palet profecto nihil sine divin® mentis præscriptione fieri; at in re quanlulacumque tot insunt rationes adeo mirabiles, ut a mortalibus pernosci non valeant Quapropter ex his Dei vestigiis evincitur minus multo posse Omnipotentem usque ad perfectum reperiri, hoc est exacte cognosci: etenim si qu® incorpore® substanti® sunt et simplices, cl intellectiones et unit®, non solum non subjiciuntur sensibus, ut angeli et anim®, ut per eos cognosci possint, sed neque per sensilia, qu® inferioris ordinis sunt, cognitione eas comprehendere, nec earum essentiam spectare possumus; quanto magis excellit Deus sensus et sensilia, qui non est substantia, sed supra substantiam; neque simplex, sed supra quam simplex; neque intellectus, sed supra intellectum; neque unitas, sed supra unitatem; nec ullo termino circumscriptus, sed infinitate sua omnibus solutus, qui ut in se est neque racione investigari, nec intelligi, neque nominari potest, ut S. Dionysius Areopagita *De Ihv. Norn.* cap. l et alibi passim docet.

Hinc Joannes Cyparissiotus in præmeditatione iknas.-»- *r.Ti'os. mater*, primum hoc ponit axioma, a unum tn«w<- esse Deum, impartibilem, infinitum, expertem ' 7 coloris, inaspectabilem, ex nulla naturali representatione cognitum, qui notionem, quando aut IIL quomodo sil, omnino repellit: quom nullo modo quavis parte mens capere potest, nisi tantum per fidem ex creaturis ejus quod sil, non autem quid sil. » Ex nulla, inquit, naturali ropræsentatione cognoscitur Deus, sicut v. g. lapis cognoscitur per speciem el similitudinem qu® est in oculo; quia iviiiicq est, ul S. Dionysius ait, id est *omni specie caret* el similitudine: ipse enim nullius creatur® similitudinem habet, nec habere potest. Deum itaque non cognoscimus videntes, quod est cognoscere sed *irr.arr. 2ù*; ex creaturis per rationem, id est ex similitudinibus Dei, qu® in creaturis cernuntur, cognoscitur Deus, non quid sit, sed quod sit. Quomodo igitur reperia- iVIWlhk tur, quem nihil eorum qu® notescunt declarat? D uune“

frt-n- non forma, non color, non circumscriptio, non
 figura, non quantitas, non qualitas, non locus,
 non conjectura, non similitudo, non proportio:
 quin pctius semper est extra omnem viam com-
 prehendi; unde oplime concludit S. Diony-
 sius magis propriam theologiam esso quæ versa-
 tur in negantibus quam quæ in aientibus, quan-
 qmm (equo intervallo ambæ islæ thcologiæ a
 Deo absint. Est enim Deus supra omnem nega-
 tionem et offirmationem, quæ sit cognitio ejus;
 adeoque juxta Dionysium verior est theologia
 mystica, nihil videlicet de eo cognoscere aut phi-
 losophari, sed potius nescienter, et sine omni in-
 telligcnlia eorum quæ intelligentia percipiuntur,
 cum eo per fidem, spem et diaritalem conjungi
 ac copulari. Vide plura de h ic re apud S. Diony-
 sium lib. De *ihjll. Thcol.*, et nostras *ibid. Annot.*
 ixn» ia- Dicitur autem Deus incomprehensibilis qua-
 hr.ih- ^ruP^*c* ratione, *primo* quidem *intellectu*, quia
 ia i i i- nullus creatus intellectus, quantumvis sublimis,
 kau. potest viribus naturæ illum attingere, ita ut il-
 lum clare videat, aut cognoscat sicut in se est;
 sed quantumvis ascendat mente in altum, sem-
 per infinite aberit ab ejus clara cognitione; quin
 imo nec ulla mens creala etiam cum lumine
 gloriæ quantumvis magno potest illum com-
 prehendere, hoc est ita illum cognoscere, ut ni-
 hil ipsius lateat intuentem sbu cognoscentem.
 Semper enim infinita, imo **infinities** infinita res-
 tabunt, quæ distincte non **cognoscentur** seu
 concipientur, nempe infinite rerum **notiones** et
 conceptiones, infinite rerum complacentia; ut
 ad res possibles terminantur, infinita decreta
 conditionata, infiniti modi quibus essentia di-
 vina est imitabilis. Et quamvis hæc omnia a
 mente creata in Deo distincte viderentur per lu-
 men aliquod **gloriæ**, quale est animæ Christi
 (quod omnino est impossibile) adhuc tamen Deus
 proprie et perfecte non **comprenderetur**: quia
 illa **cognitio** claritate non **adæquarelur** essenliæ
 divinæ, nec per eam **cognosceretur** Deus tam
 perfecte et clare quam est cognoscibilis; sed infi-
 nite ab hac claritate deficeret, cum sit finita;
 unde ci non adæquarelur, nec esset perfecte com-
 prehensiva, sed solum **secundum** quid, nempe
 quoad multitudinem **objectorum**, non quoad cla-
 «iritatem et perfectionem cognitionis. Secundo est
 y incomprehensibilis o/fectu, quia nulla mens crea-
 tu potest illum amare, honorare, (estimare, lau-
 *£rdn. dare, revereri, quantum dignus est; sed ipse
 omnem amorem, honorem, reslimationem, lau-
 dem, reverentiam omnis creatura, etiam omnium
 beatorum, infinite superai, juxta illud Eccli. xli i,
 30: «Gloriantes ad quid valebimus? Ipse enim
 omnipotens super omnia opera sua. Terribilis
 Dominus et magnus vehementer, et mirabilis po-
 tentia ipsius. Glorificantes Dominum quanlutn-
 cumquo potueritis, supervalebit adhuc et admi-
 rabilis magnificentia ejus. Benedicentes Dominum
 exaltate illum quantum potestis: major enim est

omni laude: exaltantes cum replemini virtute.
 Ne laboretis: non enim cotnprehendolis. » *Tertio* l»-
 est incomprehensibilis *tempore*, quia cum silreter- r|' " | r'«
 nus, est ante omnem durationem concoptibi-
 lem, et quidem sæculis infinitis: similiter csl«« i»
 post omnem durationem conceptibilem sæculis
 infinitis, uti Lessius pulchre et fuse explicat De
Divin. Perfect., lib. IV. *Quarto* est incomprehen-
 sibilis *loco*, quia cum sil immensus, nullo spatio
 quantumvis magno concludi potest: vide *ibid.*
 Lessium lib. II; et de hoc sequenti versu ait:

8 et 9. Excelsior cohlo est, et quid facies? vm. i
PROFUNDIOR INFERNO, ET UNDE COGNOSCES? LONGIOR “ ”

TERRA MENSURA EJUS, ET LATIOR MARI. — Pulchra
 sane periphrasi nobis ob oculos ponit immensi-
 tatem Dei quatuor usus dimensionibus, altitu-
 dine, profunditate, longitudine, latitudine rerum
 corporearum, quas novimus maximarum; ex qui-
 bus ad incorpoream Dei naturam per excessum
 construitargumentum. Dicitur autein Deus immen- Q»
 sus ratione magnitudinis et extensionis, quia ni-
 mirum ita in omnem partem sursum, deorsum,
 antrorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum ‘it «i re.
 extenditur, et quasi diffunditur; ut nullis loco-
 rum spatiis, nullis terminis circumscribi queat, coeitu-
 Quæ res est valde stupenda: cogita extra mun- »“
 dum spatium mille leucarum in omnem partem
 extensum, adhuc ulterior est Deus: cogita mille
 milliones leucarum, Deus ulterior invenitur: co-
 gita tot milliones leucarum quot arenffl in omni-
 bus Ultoribus, quot gutte in omnibus aquis, imo
 quot pulvisculi necessarii ad implendum totum
 universum, adhuc Deus infinitis leucarum mil-
 lionibus ulterior existit, idquo perfectissimo et
 completissime, nempo in Iribus personis, et cum
 omnibus suis perfectionibus, opibus et donis, quæ
 in ipso eminenter continentur. Denique nullum
 spatium tam magnum ab ulla mente creata con-
 cipi potest, quin Deus infinite sit major, et infinito
 extract ultra illud in omnem partem diffundatur;
 non per partes sicut aer, vel aliud corpus, sed
 per se totum, et per suas, ut ita loquar, totalitates
 sicut spiritus; ita ut in puncto quolibet totius
 spatii sit totus non quasi fluctuans et mobilis, sed
 firmiter prorsus et immobiliter tanquam omnium
 fundamentum. Tota magnitudo universi respectu
 magnitudinis et extensionis Dei est instar unius
 parvæ gutte ad Occani immensitatem, vel unius
 pulvisculi ad vastitatem totiusmundi, ut insinua-
 tur *Sap.* xi, 23, ubi dicitur: «Tanquam momen-
 tum statera; sic estante te orbis terrarum, et tan-
 quam gutta roris antelucani, quæ descendit in
 terram: » imo ut verius dicam, nulla inter Del
 et universi magnitudinem et extensionem est pro-
 portio, cum magnitudo extensionis divinæ infi-
 nite excedat non solum magnitudinem universi,
 sed etiam omnem magnitudinem ab intellectu
 creato conceptibilem. Neque his obstat quod
 magnitudo corporalis et spiritalis non videantur
 posse comparari, quia etsi non possint cumpa-

rari in natura, possunt tamen in ratione extensionis, ut passim philosophi et theologi tradunt de anima et corpore, de angelis et eorum locis adæquatis : plura de his vide Lessium lib. II *De Perfert, divin.*

Hanc divinæ immensitatis cœlum terramque
adimplentis et ubique præsentis magnitudinem
admiratus atque reveritus David, eodem quo hic
Sophar sensu exclamat *Psalm.* cxxxviii, 6 : a Quo
ibo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam? si
ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in
infernus ad os : si sumpsero pennas meas dilu-
culo, et habitavero in extremis maris : etenim
illuc manus tua deducet me, » etc.; ubi per *cadum*
quoque et *infernus*, divini Numinis altitudinem
profunditatemque, et per *diluculum* et *extrema*
'maris, longitudinem latitudinemque ad captum
nostrum accommodate designat; ad quem locum
ita pulchre S. Chrysostomus in *Cat. Patr. Grac.*

fcetuom- *in Psalm.*: « Quo, inquit, a te proficiscar? omnia
imples, omnibus ades non per paries, sed omni-
ubique bus simul totus. El non dixit : *Quocumque abiero*

ubique bus simul totus. El non dixit : *Quocumque abiero sequeris me; sed, Quocumque abiero tu illic es*; illic te invenio me prævenientem; » unde probat neminem esse qui possit evadere manum Dei, quia videlicet Deus ubique est, et omnia penetrat atque pervadit, sic ut nullus locus sit, ac ne cogitari quidem possit, quem Deus non repleat, in quo præseus divinæ mentis amplitudo non reperiatur. Hinc etiam Arem. xxiii, 2t : « Numquid non cælum et terram ego impleo? dicit Dominus. » Hujus sententiæ vim simili quopiam seu exemplo exponere cupiens Mercurius Trismegistus, ait Deum circulum esso, cujus centrum ubique sit et circumferentia nusquam; alS. Augustinus lib. VII *Conf.* cap. v, hanc omnium rerum universitatem velut spongiam cogitabat, quam undique mare infinitum ambiret ac penetraret; sic vero lume mundum occupat, ut loco nullo divina mens definiri et claudatur, sed simul, uti modo dictum est, in omni spatio, quod ulla fingi cogitatione potest, versetur, quod de spatiis extra mundum infinitis gravissimi theologi asserunt, et fortassis hoc loco Sophar insinuat, cum Deum cælo excelso-riorem pronuntiat; hinc quoque S. Dionysius Areopagita lib. *De Div. Norn.* cap. m, Deum ait esso vim et substantiam

ubique praesentem et nusquam; D. Athanasius eodem sensu, i> ref; xxt t w v *SDsn, m omnibus et extra omnia*, quod Isidoros Hispalensis lib. I *De Sum. bon.* cap. n, erudite in hunc modum illustrat : « Immensitas divinæ magnitudinis ita est, ut intelligamus eum intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum ; et ideo interior, ut omnia contineat; ita exterior, ut incircumscripta magnitudinis suæ immensitate omnia concludat,» etc. Pii viri hoc genere meditationis plurimum proficiunt, cum pnsentem ubique Deum cogitant et verentur. Mullosquo sci-

randum omnibus Numen adesse cognoscerent, cujus fallere oculos aut ultricem criminum manum effugere nulla ratione possent Sane potentissimum est hominibus frenum, quo usas David in magna fortune licentia suum animum componebat. Divine S. Leo Serm. 5 *De Quadr.* : & ista ergo, inquit, scientia summi Judicis, iste est tremendus aspectus, cui pervium est omne solidum, et apertum omne secretum ; cui obscura clarent, muta respondent, silentium confitetur, et sine voce mens loquitur. » In eodem genere considerationis versatus Minutius Felix ita profitetur : « Ubique non tantum nobis proximus, sed infusus est. » Diserte quoque ac eleganter S. Bernardus serin. 6 *De Dédie. Eccles.* ait : « Deus ubique est non diversus, sed diversa distinguens, apud homines malos praestolans atque dissimulans ; apud electos operans et servans ; apud superos pascens et cubans ; apud interos arguens et condemnans. » Quare quis sceleratus vivens in Dei praesentia non erubescat, ne dicam exhorrescat ?

Tropologice S. Gregorius lib. X *Moral*, cap. vu: Qoenoto
« Cuneta, inquit, hæc ad solum hominem referri »¹
possunt, ut ipse sit *calum*, cum jam per deside-
riunì summis inhæret; ipse *infernus*, cum tentatio- um et
num suarum caligine perturbatus in infimis jacet; *:
ipse *terra*, quia in bono opere fixa? spei ubertate 10Uri-
fructificat; ipse *mare*, quia in quibusdam trepidus
quatitur, et aura suæ mutabilitatis agitur. Sed
eæZo est *excelsior* Deus, quia potentiæ ejus magni-
tudine vincimur, etiam cum super nosmetipsos
elevamur; *inferno profundior*, quia nimirum plus
judicat quam ipse humanus animus intentioni-
bus investigat; *terra lonqinquior*, quia fructus vita?,
tpios in fine retribuit, nequaquam nunc vel spes
nostra comprehendit; *mari latior*, quia humana
mens fluctuans multa de iis quæ ventura sunt con-
jicit : sed cum jam cernere quæ æslimaverat cœ-
perit, angustam sc fuisse in sua æstimatione cog-
noscit, » etc. Eleganter quoque Cyprianus lib. *De*
Idol. vanit. de vero Deo loquens : « Hic est, in-
quit, unicus mundi rector, qui universa quæ sunt
verbo jubet, ratione dispensat, virtute consum-
mat: hic nec videri potest, visu clarior est; nec
comprehendi, tactu purior est; nec æstimari,
sensu major est; et ideo sic cum digne aestima-
mus, dum inæslimabilem dicimus. »

10. Si SUBVERTERIT OMNIA, VEL IN UMM COARCTA-
venir, quis contradicet m?— Admirabilem di-
vin® potentia vim gloriamque deprædicat, quam
tantam esse ait, ut lotam hanc universitatis ino- iQ tetw
lem nutu el voluntate contineat, quam, si Deus prwla
vellet, posset uno momento in nihilum redigere:
præctrea, quod maximo potentia magnitudinem vmiuet
arguit, hanc eamdem machinationem tam vastam, de-
tain partium dissimilitudine variam et composi- lwoail,
tione mirabilem, conservato omnium ordine et
integritate, non modo in nuce includere, quod
de Iliade Homeri fuisse facium memoravit Plinius
lib. \II, verum et in punctum coarctare posset

Quod si fecerit, inquit Sophar, quis contradic-
 a ft® ci? quis poterit inficiari, nut diccre; Cur ita fncis?
 °"l y'Stultarum quippe mentium est divinæ polentiae
 fñ t n- quidquam derogare, aut rationem a Beo exigere,
 ti®. cur hoc vel illud faciat, etiamsi rerum mutet et
 invertat naturas, si diffusacoarctet, et compressa
 et coarctata dissolvat et distrahat. Quare illi con-
 tumeliam inferunt Deo non vulgarem, qui ne-
 gant posse Deum Christi corpus in hostia exigua
 ponere, quod genus stultissime impietatis an il-
 ludendum sil magis, an lugendum nescio, cum
 pueriliter negent Deo potentiam, el se funesto exi-
 lio perditum eant. « Quis loquetur potentias Do-
 mini?» ait Psalles *Psalm.* cv, 2, vel, ut est in
 Chaldaeo, *quis poterii eloqui fortitudines Domini?*
 Ita vocat opera mirabilia et gloriosa, ad quæ ne-
 cessaria est immensa quædain potentia atque for-
 titudo; quam *brachii potentiam* Virgo parens in
 cantico suo *Luc.* i, 51, nominavit: eamdem potes-
 tatem præconio suo exornans Judas apostolus ita
 infit *Jud.* XXV: «Soli Deo gloria, el magnificentia,
 et imperium, » etc., quod ait *magnificentiam*,
 gncce (irpiwflúw, Syrus interpres reddit *poten-
 tiam* : itaque ipsam magnificentiam Cajetanus ait
 r i biii esse factivani magnorum operum. Nihil certe po-
 ' f test homo vel angelus mente concipere, ctdcpin-
 rj * i.- 8crc cogitatione, quamlibet novum, peregrinum,
 insolens, operosum, mirabile, quod Deus efficere
 "t?3r- non possil, si modo non involvat contradic-
 tionem; imo vero nullo plura et majora, et perfec-
 tiora, atque pari facilitate, qua lotum hoc univer-
 sum perfecit verbo, nutu, voluntate. Potest mun-
 dum infinitis partibus nostro hoc majorem vas-
 lioremque elllcerc, in quo cælum, Ierra, mare,
 alque hic complexus omnia orbis pilæ instar ad
 beatorum spirituum voluptatem et recreationem
 jactetur. Etiam mundos innumerabiles posset con-
 dere inexplicabili creaturarum varietate, quæ ab
 his quas videmus infinitis rationibus discriminen-
 tur; alias invenire species tum elementorum, tum
 animantium, tum etiam intelligentis naluræ: quæ
 species natura, perfectione et pulcherrimis doti-
 bus cogitationem omnem nostram anteeant. De-
 nique quanta est sapientia Dei, quæ exemplaria
 etij»«; possibilitium rerum innumerabiles continet,
 tanta est illius viset in efficiendo potentia, et am-
 plam illam mentis intelligentiam cxæquat, uti
 cap. lx 4 declaravimus.

Brn.»ti- Cæterumsicutmagnisolentartificesanimi causa
 '4 ' ingenii sui dare specimina, ut inelligatur quid in
 luut.b- co genere possint, si quando serio agere et con-
 tur »(o- tendere animum voluerint : sic numinis interini-
 n ila P°lenl'a ludit »n or^c terrarum, et scenam
 tittinY velul inducit insuctæ majestatis : nam cum lubet
 solem sistit, abætherc flammæ devocat ad male-
 ficia hominum puniendæ; aperit fontes abyssi, et
 involvit orbem; aufert spiritum principimi; de-
 let momento innumerabiles hominum legiones;
 in tumulto putrefactos sensu et vita et pulchritu-
 dine vestit; superbissimum elgloriosissinunn dae-

monem, cum spiritus sit, corporato igne torquet,
 et mirabilius alligil; denique subest cum volue-
 rit posse. In qua? intendens meditationem animi
 sui S. Petrus apostolorum coryphaeus monet I
Epist. v, (i, ut humiliemur sub potenti manu Dei;
 et Christus *Lue.* xn, ut cum timeamus, qui po-
 test animum mittere in gehennam. Hæc sane medi-
 tatio divinæ potentiae ad concipiendam Numinis
 admirationem, justissimum melumæ reverentiam
 potest sine dubio plurimum; quam proinde sancti
 omnes adhibuerunt. Notandum hic pro verbis illis : n o> b-
 « Si subverterit omnia, vel in unum coarclave-ci,!!
 rit, » in llebræo esse, *si succidat, et concludat, aut* 'u jX
congreget; Septuaginta vero úw w w tityr. -írx> wiered
 n, si *everterit omnia*, solummodo traduentes,
 reliqua duo verba tanquam hoc uno comprehensa " 'er e'
 prætermiscrunt; quod nimirum verbum *evertendi*
 gncricum sil, omnem excisionis et eversionis mo-
 dum comprehendens. Vidgatus autem interpres
 el genus chinimi prælereæ verbum transtulit, al-
 lelulil prætermisit, nimirum *et concludat*, quod et
 genere et subjecta specie continebatur. Oportet
 igitur inelligcre quem evertendi modum Sophar
 subjiciat, si congreget atque claudat : nam cum
 rerum distinctione compositus et ornatus fuerit
 orbis terrarum, quod si omnia in unum locum ab
 eo compellerentur, fieret illa indigesta moles et
 rerum confusio, quam *chans* Gricci nominarunt,
 quæ magna esset orbis terrarum eversio, quam
 præstare facile potest is qui distinxit et informa-
 vil universum. Declarat igitur Sophar scientiam
 Dei infinitam cum infinita etiam potentia esse
 conjunctam, ac proinde temerarium esse cum eo
 velle judicio decertare. Quod Job non ignorabat,
 imo luculentius de summa Dei scientia alque po-
 tentia cap. is, i, disputavit dicens : «Sapiens
 corde, et fortis robore, » etc., ejusque fortitudi-
 nem e rerum creatione demonstravit : quare hoc
 argumentum minime refutat cum, qui non po-
 tentia et scientia sua, sed veritate et honestissimo-
 rum consiliorum conscientia fretus audet apud
 optimum judicem suam causam agere.

Porro illa verba : « Quis contradicet ci? » sig- Aiuolo-
 nificant neminem prorsus esse qui possit Deum
 impedire, aut cui teneatur facti sui rationem red-
 acre, quod supremum et absolutissimum ejus m n» do-
 res omnes dominium arguit, quo omnia essentia- Ininiauh
 liter ipsius sunt t inquam ipsius opera et figmenta,
 quæ ipse sua sapientia excogitavit, et omnipo-
 tentia ex nihilo formavit, el ad suam gloriam ali-
 quo modo repraesentandam el insinuandam exstare
 voluit; ac proinde de omnibus pro suo arbitrio
 polest disponere, cum omnia ab ipsius nutu et
 libera voluntate omnibus momentis dependeant;
 nec ullum habeant esse, nisi quod ipse pro sua
 liberalilate in illa infudit. Itaque longe plus ju-
 ris et potestatis habet in totum universum, in
 omnes angelos et homines, quam quilibet domi-
 nus in suum jumentum, figulus in figmentum,
 homo in actiones suas liberas : quia nec domi-

nus suum jumentum a se habet, nec figulus lutum, artem, ignem, industriam, quæ illi ad ollam conficiendam necessaria sunt, nec homo facultates, quibus actiones suas perficit : Deus autem omnia a semetipso habet, quæ ad rem ipsam perficiendam et obtinendam perlinent, cum omnia nihil sint aliud quam libero ipsius operationis externus terminus intrinsecus, quo fit ut ipsius dominium sit infinita; perfectionis, nec ulli creaturæ communicabile, nec ulla res creata extra ipsius dominium constitui aut sui juris effici possit, cum essentialiter a Deo tanquam primo principio et ultimo fine pendeat.

n. II. Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns INIQUITATEM NONNE CONSIDERAT? — 10 llebræO est, nam *ipse novit homines vanitatis*, id est *vanos*; epitheton sane convenientissimum : nihil enim vanius homine, qui non solum vanus, sed ipsa vanitas est, juxta illud regii Psalmistæ *Psalm. XXXVIII, S* : u Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens : » hebraico eslb^n Sd rol *hebcl*, illa ut vox *universa* sit feminini generis per constructionem substantivi et adjectivi, 7. d. Omnis sibi homo vivens est *universa vanitas*, id est *vanissimili*? mus: ita ut omnis creaturarum vanitas et miseria in humana specie quodammodo aggregetur, atque omnis vani itis omnium creaturarum aliquid aut lotum habeat homo, dum quæ in aliis est dispersa, in eo uno simul invenitur atque colligitur; græcæ tamen alia est constructio, *ztdw* uxTxlTr., *verumtamen omnia vanitas*, quod aliqui exponunt per eclipsin *xzt x*, q. d. *Per omnia est vanitas omnis homo vivens*; sed simplicior est hebraica constructio, ut sit sensus : Omnis homo vivens est mera, summa et perfecta vanitate, illa vel non sit lieta, vel putalilia, sed vera cunctaque vanitate; nec particula duntaxat aut portio aliqua vanitatis, sed universa, tota quanta et integra vanitas. Nam ut homo est quodammodo omnia; siquidem cum omni creatura quidpiam commune habet, scilicet esse cum inanimatis, cum plantis vivere et vegetari, cum brutis appetere, sentire, moveri, cum angelis intelligere, ratiocinari, velle, meminisse : ita eorumdem quoque simul omnium participat et continet vanitatem, cum rebus enim animæ expertibus, corrupte casibus, celi cœli, elementorum, locorum, temporum et variorum accidentium corporeorum injuriis est obnoxius : cum viventibus varia mutationi et instabilitati, nec non accretionis, decretionis, nullationis, corruptionis, morti et interitus necessitati vel invitum subjacet: cum sentientibus universam sensuum et sensibilibus allectionum et dolorum ac cruciatuum molestiam percipit : cum angelis alternationem, volubilitatem et mutabilitatem cogitationum, voluntatum, studiorum, rationum, consiliorum experitur. Quin imo longe superat horum simul omnium vanitates et inconstantias : nam præler curas vel varias et anticipite, hoc habet proprium, vel non uni peccato-

run) generi, sed variis, multiplicibus atque adeo innumeris pene subjaceat, ita ut vanitatum et miseriarum omnium epitome seu compendium merito dici possit; hinc alio loco idem Psalmo* graphiis *Psalm. cxliiii, 5* : « Homo, inquit, vanitali similis factus est, » quod Theodotion Vertit, *áqx'Ji óx'/.ú5r.*, *vapori similis factui est*, cui similis est illa *Jacob*, iv, 14, sententia, quam a regio Vite sumpsisse videtur : « Quid est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens : » quid vilius eo quod in modum vaporis dissipatur, et ad nictationem oculi nusquam comparet? Homo vere vanitali similis dicitur, cujus sicut umbra dies prætererunt, vel sicut nihil vanitate inanius, nihil umbra instabilius ostata humanam vitam et inanem et instabilem et brevissimam esse discamus.

Uti igitur hanc hominum vanitatem melius perspectam habeamus, et veram nostri ipsorum notitiam, quæ ad bene vivendum prorsus necessaria est, acquiramus, considerandum nobis ante omnia, et attentam cogitationem penandam, quid sit homo, aut quid omnino possit; atque hic loquatur ipsa natura, et confundat superbi animalis inanissimam opinionem et tumorem, si quis sit qui sibi aliquid magni esse videatur. Homo ex nihilo subito emicuit obstetricante manu Dei, in nihilo prosapia ejus, in nihilo ut proprio insidet, in eodem vis illius omnis atque potentia, et si breviter definire lubet : a Homo est nihil imbecillitate vestitus. » Quod si vere gravissimi theologi dixerunt, physiologiam secuti, potentiam sequi ad esse, qui per se nihil est, quid magnopere per se possit? ille qui divina Littera hominem vocant meram vanitatem, idolum, mendacium, imaginem, umbraticam speciem et fugientem, rem videlicet inanissimam, uno verbo nihil. Vates regius velut e sacro tripode loquens, plenus Deo : « Verumtamen, inquit *Psalm. yi, 9*, vani filii hominum : mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum; » quod in llebræo paulo illustrius in rem nostram hoc modo legitur, *vanitas filii hominum : mendaces filii hominum in stateris, ad ascendendum ipsi præ vanitate in idipsum*, id est filii hominum non solum vanitas sunt et mendacium, verum etiam positi in statera cum ipsa vanitate ascendunt pro vanitate, ac per hoc leviores et magis vani sunt quam ipsa vanitas. Quæ est elegantissima amplificatio, inquit Bellanninus; nec minus eleganter homo dicitur *mendacium in stateris*, qui videlicet ponderans magni æstimet familiari mendacio, cum sit larva tantum picta et humana pellicula colorata, quam si sustuleris, reperiens nihil et ipsammet vanitatem. Quin, inquit David : « Ipsi de vanitate in idipsum, » e nihilo orti ipsi et vanitale, in eadem ipsam pondere suo atque nutu recidunt et revertuntur, ne molitor omnium Deus impediat. Alio loco pius Vates nominat eundem *imaQincm*, picturam videlicet umbratilem et evanescentem, quæ visa celeriter evolet ab oculis, et

tendunt in nihilum *Psalm.* lxxii, 20: a Imaginem ipsorum ad nihilum rediges. » Et parigratin *Psalm.* xxxvni, 7 ait: « Verumtamen in imagine pertransit homo: non ita vocat imaginariam vite pompam et speciem inanissimam auri, argenti, voluptatum et volaticæ gloriæ, quæ vehit, inquit, somnium surgentium evanescunt. Multus est cum divinis aliis viris sacer Hymnopæus in hac vdr̄it ite inculcanda, qui cum multa et illustria in eadem re non dixisset, et paucis vellet omnia complecti, non potuit exaggerare magnificentius et sublimius. »
 n. i. » quain cum dixit *Psalm.* xxxvni, 6: « Verumtamen r. a. men universa vanitas omnis homo vivens, n. Ne- 'i. i. '4' minem excipit: *Omnis homo*, inquit, *vivens*, dum vivit, dum viget et floret, vel, ut est proprie in Hebræo, 21'3 *nitsab*, hoc est *dum stat*, dum firmiter consistit; qui nixus adamantino fundamento videatur, potens et gloriosus, nihil est aliud nisi universa vanitas, sive universitas vanitatis, quidquid enim in illo est, robur, sanitas, pulchritudo, opes, dignitas, potentia, totum fragile et momentaneum est; fatuos ignes imitatur aeris ardore expressos in tenui materia, subito lucent, subito emoriuntur. Et notandum est, in hac parte sacra philosophiæ exponenda fere semper a Davide magno consilio adhiberi particulam *verumtamen*, ut e tribus hic allatis a me locis constat; quæ nimirum sit index intercalaris sententiæ in omni genere sermonis, qui de vita humanisque rebus instituitur, repelante. Si quis tibi mirabundus occinat, ille est dynasta potens, dives, honoratus, rex, imperator, summus pontifex, etc.; tu continuo suggero: « Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens. » Ecco libi in theologia doctor omnium ore celebratus, hic subtilis argulusque philosophus; ille oratoria dicendo summus, Gallico Herculi par aut Suadete; ille in jure interpretando clarissimus: « Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens. » Vides pompam, et glorte bullas et bracteata[m] felicitatem puerili fuco imbutam, aureamque fortunam esse reris, et suspicis: avertō paulisper oculos, tum in idem spectaculum eosdem reflecte; quem prius stantem et efflorescentem mirabar̄is, videbis ruentem et flaccescentem; omnis ille vite cursus stupēus funiculus est c. vani i. tibus contextus, cum ipsa vanitalo ut vapor tenuis perit et vanescit: ita Grcsollius noster *Anthol.* cap. xiii. Plura de hoc argumento eleganter conscripta vide apud Tollenarium nostrum toto libro quem *Spei ul.* vani/. inscribit sive *Eccl̄c. carni, ac Pro. dilue.*, potissimum autem cap. i et cip. viti.

Dicit igitur Sophar Deum, cum sapientissimus sit, hominum vanitatem exacte cognoscere, hoc est, Liles non esse homines quales sibi videntur: quare non verebitur cum illis disceptare, quos arroganda inflatos ac deceptos esse cognoscit. Quod autem addit: « Videns iniquitatem nonne considerat? » magis placet, quam quod ex Hebreo nonnulli sine interrogatione convertunt hoc

modo, *videns iniquitatem, et eum qui non intetligit*; quomodo etiam Chaldæus et Septuaginta interpretes intellexerunt vertentes, Uà» «V» ġremi w sx-f. ŷcr̄i, *videns autem absurda non connivebit*, id est, hominum crimina iudicio reservabit. Quod valde horribile Davidi videbatur cum diceret *Psalm.* cxxix, 3: « Si iniquitates observaveris Domine, Domine, quis sustinebit? »

12. Vir vams in superbiam erigitur, et tanquam *Vw. i. ii* PULLUM ONAGRI SE LIBERI MNATUM PUTAT. — **Causam** quodammodo redditur erigatur; quia nimirum vanus est, sic arboris rami vacui eriguntur; fructibus vero pleni incurvantur: in Hebraeo est 2*123 *isch nabub*, id est, ut Pagninus vartit, *vir vacuus*; Tigurina, *inanis*; Regia, *concaus*. Quemadmodum *Ezod.* xxvu, 8, altare *nabub* dicitur *inane* et cavum intrinsecus, non solidum: ita vir **Hm** » *nabub*, qui magnificis verbis insolentius gloria-
 est Ti-
 anis cl
 1(13013)
 tur, est homo concavus et inanis, vacuus cerebro, dolium sonans; in quo nihil solido: sit prudentia' aut virtutis. De quo hæc communis opinio est, aut esse arrogantem et odiosa superbia tumidum, aut puerili vanitate ridiculum; hæc autem superbia in loquendo maxime se prodit; unde Septuaginta hic legunt, *vetrai natat sermonibus*, quod Scholion exponit Opiàtoirat, id est *thrasonem agit*, seu inaniter se jactitat. Quæ jactantia seu gloriosa venditatio multis modis prodi et ostendi solet, qui omnes a sapientibus atque bonis repudiantur. Deterrimum est illud genus, quo quis vitia jactat sua, quod non turpe morio est, verum et insanire proximum. Eleganter Pin-
 Stolti
 M ia
 roillis
 glorülio.
 darus, excellentis iudicii poeta, *Olyinp.* od. 5, x x j / x - o O xi *zxtfÄv jimvuwi G-cz.n/. tt, gloriari intempestive insaniis contonat*. Est plane ca stolidi et impudens gloriatio, et eorum tantum propria, qui propter scelerum frequentiam pudorem omnem ex animo timoremque Numinis ejecerunt, quales a Salomone describuntur *Prov.* n, 14: « Qui Irantur cum male fecerint, et exsultant in rebus pessimis. » Nulla major insania dici potest.

Inducit velut in theatrum ejusmodi quosdam c. nm im- juvenes D. Augustinus, quorum caput cum vento protentiplenum esset, atquo nequitia inobscuralm̄n, non (l'") videbant se captare gloriolam ex iis velle, quæ pu-eue indenda maxime et ignominiosa videri debuissent; Pa, tea- eo vero progrediebatur levissimorum adolescentium vecordia, ut quidam lingerent se patrasse quod non consciverant, ne minus forent gloriosi, quo magis casti et innocentes, atque ut laude, ut quidem opinabantur, illos requarent, qui gnavi- ter el impunita audacia se in maleficium ingur- gitaverant. Quibus et similibus dicere possumus quod S. Paulus Corinthiis, inter quos fuit quidam impurus, qui nefario et publico se flagitio polluerat: cui tamen cives sui favebant, atque adeo illo, tametsi scelerum maculis nolati-simo, gloriabantur, quod esset doctrinarum varietate mirifice excultus, et de numero sapientnm. Sed reprimit eorum hominum vanitatem non exper-

tem slultitiæ el impietatis Apostolus II *Corinth*, v, Mah in ft; « Non esi, inquit, bona gloriatio vestra. » Qure
" cu,n Mtori8 prodita sint divinitus ad componen-
rutn. dos hominum mores et relinendam modestiam,
clin manibus oculisque versentur, mirum est ta-
men reperiri ctiainnum quosdam in Christiana
politia, qui ob scelus se nefarium venditent, et
eo ipso glorienlur, quod peccaverint. Videas
quosdam qui superbo el gloriose cos numerent,
quos singulari certamine obtruncaverint; in quo
ipso Ecclesiæ leges, et supremi Numinis majesta-
tem jusque omne el divinum et humanum viola-
vissent ; alios qui jactent a se offusas tenebras
judicibus, ut litem oblinerent, quam jure perde-
bant : non neminem triumphantem, quod vendita
sententia, el prostrata æquitale, nullis et pretio-
sis donis familiam suam locupletaverit : quos-
dam etiam, qui velut facinus palmarium prædi-
cent, fucum a se facium virgini aut matronæ. Quæ
omnia sunt ejusmodi, ul appareat in schola din-
monis eruditos, cujus proprium est et probare
scelus et promovere.

vanita* Est aliud hominum genus non tam quidem ma-
eaiitca-lum et sceleratum, sed quorum tamen sermo
da h et ^aud exiguam animi vanitatem superbiamquo
m ^pro- redoleat : si quid enim de se loquantur aut suis,
i,rIM omnia mirabilius amplificant, el in coelum tol-
'Xp/ * lunl : in quo non modo reprehendi solent ut au-
cupes inanissimæ laudis, verum etiam quidam
ludibrio sunt, atque omnium irrisione luduntur,
cum rebus ipsis oratio non respondeat. Ea causa
gentes quædam male audiunt, quæ se atque sua
ila crepant, et magnifiche lingua bombo attol-
lunt in dicendo, ut arcem o cloaca faciant, el o
musca elephantum. Vilius illud dici xxuvst t . t x
prodit Aristoteles lib. II *Ethic*, cap. vu, quæ a
nobis *elatio animi* nominator, et deflectit a ma-
gnitudine animi in extremum vitiosum. Quan-
qanm in eo quod rem extollunt supra omnem
veritatem, hæo vanitas eodem Aristotele auctore
ζx^cmíx dicitur, hoc est *arrogantia*, et àAxÇwv, *arro-
gans* : qui magnificis sermonibus utitur el ina-
nissima pompa verborum ad mendaciter ca præ-
dicanda et sublimius ornanda quæ ad se perli-
nent : res non modo Christiana moderatione in-
digna est, verum etiam apud omne hominum
genus reprehensa, qui morum clegmlia et ho-
nestate capiuntur. Praefectus urbi Symmachus
hh. X *Episl. M*, minuti animi putat esse indi-
cium : a In magnos, inquit, animos non cadit
PnHHo- affectata jactatio. « Pusillorum esi artificio quo-
»f?t(lam adjuvare staturam suam, et se in unguis
imop- erigere, ul majores videantur,ila illi qui stolido
ure. sunt ingenio el glorióte appetentes, cum desint
quæ vere laudent, tumorem affectant el granditatem,
suaquo omnia in majus amplificant : quæ
quanta vanitas sil quis non videat? Ad majorem
autem istiusmodi hominis stoliditatem declaran-
dam subdit :

Otuger Et TANQUAM PULLUM ONAGRI SE LIBERUM NATLM

putat. — *Onagrum*,iA est asinum silvestrem, sto- «pnbo-
luditatis symbolum præ se ferre superius decla- Inm ho-
ravimus cap. vi, , ulÁ ejusdem proprietates D], wr-
vide fusius explicatas el moralízalos. Ilie tantum di'
nota similitudinem istam hominis vani, vccor- lcnol'
dis, insani, qui superbit,et vite commodis abu-
titur moro junioris aselli silvestris per campos
licenter excurrentis; cui sors luec libertatis et ca-
jusdam a jugo immunitatis nativa est; elegan-
ter quidem quadrare in plurimos alios divinæ
legis jugum excutientes, ac si ad laborem nati
non essent; in Jobum tamen minime convenire, '
qr.cm hi> ipsis verbis proinde Sopbar temere sug-
gillat, cum legis divinæ fuerit observantissimus
ac timens Deum.

13. Tu AUTEM FUMASTI COR TUUM, ET EXPANDISTI Vm.il.
ad eum manus tuas, — *q. d.* Quid mirum si non
exaudiaris, cum obduratus mancas in superbia
tua, nolens confiteri peccata, propler quæ tam
graviter puniris : animadverterat nimirum So-
phar Jobum inter dicendum varias formas in-
duere, nunc conquerentis nunc supplicantis; et
opinatus illum erronea sententia deceptum ad-
versus divinam providentiam obduruisse, carpit
ipsum, quod nequiter orarit externo gestu, in-
terno depravatus affectu, quem Deus ab oranti-
bus potissimum requirit. Affectus quippe pius ACrtvs
orationis medulla et veluli animae>l, quem Deus
cordium scrutator potissimum intuetur, sicut nrthilU
respexit prius ad Abel el continuo ad munera orabo»
ejus, non curaturus alloquia munera Abelis cis.
magis quam sacrificium Caini, nisi animum Abelis
mitem piumque vidisset : est enim omnino cer-
tum externos orandi ritus gestusve, dum animus
pius absit, nullius apud Deum momenti esse. Sed
temerarie omnino Sophar tam malam de Jobo
opinionem habuit, cum animum semper mitem
gesserit, et cor suum devotissime Deo sacrifican-
t, uti supr. cap. i, 5 declaratum est.

Notandus hic antiquissimus orantium habitus, Anti-
quo passis seu expansis, hoc est in altum medio- (pibfi-
criter erectis et extentis manibus precari consue- inns ri-
verunt : id fieri a Christianis cupiebat D. Paulus, to* *X-
et suadebat l *Tiniioth.* m&ut orarent in omni loco paed-ndt
« levantes puras manus : » *puras* vocat, non ju-
daico more ablutas, sed, ut est in Græco , Ww;;,
sanctas, castas, innocentes, nulla peccati sorde
contaminatas. Tertullianus cum de oratione dis-
serit *manus innocuas* appellat. Hunc gestum na-
tura ipsa docuit, tum expolivit ratio, et v>rorum
sapientoni exempla monitaque celebraverunt ;
nnllaque fuit natio aliquo genere pietatis erudita,
quæ non tollendas in precando manus tacita
Numinis præsensioe duceret. « Habitus oran-
tium hic est, inquit Apuleius, ulmanibus exten-
sis in cælum prccemur : » itaque veterum anti- Oryia
(inissima sacra, quæ nominantur *Orgia*, nomen °0'!#
halmisse volunt ah quod est tetxniv* t x; ; ^|'^3
•úúST;., *tna çits cafe* .(Ar*, vel, ul poete sæpc ca-
nunt : a Tendere supinas ad cælum cum voco

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XI.

manus. ■ Christiani aulcm hoc adminiculo pietatis vario modo usi suoi, ut e libris doctissimo- Ei(n 0 rum hominum intelligimus : ut plurimum manus efferebant, quod modice faciendum monet Ter- jnnnt ri lulltanus, non ut furiosi faciunt, qui supra caput liteau», jactant manus, sed ea prope ratione, qua vidc- mus uti pontifices ac sacerdotes in divinis aræ mysteriis obeundis : qui gestus ipsius orationis vim et contentionem multum juvat, nam animus aliarum rerum oblitus, el vix terræ corporisquo memor velul alatis minibus gestit in cœlum at- que ad Deum contendere. Praeterea sic orans si- gnificat se cupide ad Dei pnesidium ul ad sacram anchoram el parentis optimi sinum confugere, quemadmodum pueri parvi metu aliquo debili- tati protensis manibus ad gremium parentis sui accurrunt, aul qui medio in naufragio versantur Aifeij ii tendunt manus ad amicum sospitatorem. Cum cn*m *n Poculo constituti alicujus opem implo- selejt ramus, motu plerumque subito naturaliter ma- lourii nus extendimus; quod quia in oratione frequen- ' r' ' ' ler accidit, hinc ab ethnicis etiam talis habitus inter orandum adhiberi solitus reperilur, juxta illud Virgilio XI *Æneid.* :

At pater Anchises oculos ad sidera lætus
Extulit, et cœlo palmjs cum voce tetendit.

Sic et Ovidius lib. I Pe *Trist.* quemdam navis gu- bernatorem in naufragii periculo a Deo auxilium implorantem describens ait :

Ipse gubernatur lolleu* ad sidera palmas
Exposât votis, immemor artis, opem.

Quin el Scipio lib. IV apud Silium Italicum in simili periculo :

Sic supplex geminas tendons ad sidera pilmas
Tellorem noclcmquc et rœlo sparsa precatur
Astri.

E quibus patet *manuum elevationem* tam apud sa- cros quam apud profanos auctores solemnem esse procantium habitum ; hinc *expandere manus* <lr, tt(j *Dominum* tum *Exod.* ix, 29, tum alibi passim tur pro in Scripturis pro orare ponitur. Ad hæc, cum *orare* jn manus sint organum organorum, ut post Aristo- v' l- telein L). Thomas docet, quarum vim et usum in xj»r. Iribus potissimum experimur, scilicet in dando , «ni or- in agendo, in repellendo : qui manus pie in ora- llon,^us Deum attollit, quidquid est ei Ira- rum dure penitus el committere videtur, ct velul cum Davide animam in manibus suis habere. Vide plura cap. xvi, 18.

Cælerum tam Hebræus quam Septuaginta huic versui particulam condilionalem si præposue- runl, quam mirum est cur omiserit Vulgatus : sic enim est in Ilcbræo, si tu præpuraueris cor *tuum. el expanderis ad eum manus tuas*, quod Sep- tuaginta transferunt hoc modo, u -pp Kxltiyiv Bw •m «r/j, Jt 7.Û?*. , nam si tu mundum potutili cor tuum, exten lis autem supinas manus ad eum. Hortatur nimirum Sophar lobum.

ut ad Deum redeat non fecte aut simulate, sed corde , hoc est sincere : Deus enim cor requirit in oratione, id est pium procantis affectum, nec non puras manus, id est actiones, quorum sym- bolum sunt manus, omni scelere vacuas. Id quod disertius explicans et Jobo adhuc magis incul- cans subdit :

14 et l i. Si iniquitatem , qus est in manu tua , Ven. u ABSTULERIS A TE, IT NON MANSERIT IN TABERNACULO il 18*

TUO INJUSTITIA : TUNC LEVARE POTERIS FACIEM TUAM ABSQUE MACULA, ET ERIS STABILIS, ET NON TIMEBIS.— Per *iniquitatem*, quæ manibus attribuitur, peccata externa designat; et per *injustitiam*. quæ in ta- bernaculo, hoc est in corde, commoratur, de- licta interna ct necdum ad opus prodeuntia si- gnificat. Si ergo, inquit, interius d exteriorius te a peccato mundaveris, el puritatem in te virtutis expresseris, faciem coram omnibus confidenter levabis, quia nihil erit, propter quod debeas pu- dore suffundi; sed constans ct firmus eris in ac- cepta justitia, nec timebis astu dæmonis ab illa detrudi. Pnescribil hic Sophar orandi modum, urant! jubetque primum manus tergere, ne quid mali orator operetur; deinde injustitiam c domicilio qhepari- animoque ablegare, quod ad affectum corrigend- dum attinet : ita pulchre S. Gregorius lib. X h u

Moral, cap. xi, locum hunc exponit : « Prius a manu iniquitatem subtrahi, et post a taberna- culo admonet injustitiam abscindi : quia quis- quis jam prava a se opera exteriorius resecat, ne- cesse profecto est, ul ad semelipsum rediens so- lenter sese in mentis intentione discernat, ne culpa, qu «m jam in actione non habet, adhuc in cogitatione perduret; » unde si posterior cogita- tionum moderatio tanquam difficilior expetitur, per quam puritas animæ nostne slabilitosque completur, merito post mortificationem operum et desideriorum etiam inanum adhibenda csl compressio cogitationum. Hinc S. Apostolus I Ti- molh. n, 8, jubet « orare in omni loco, levantes Ad ora- puras manus sine ira ct discepl itione : » in Græco li0Q*® est xwfi; Zcycuzj , *sine multiplici cogitationum va- turpnri- rietate*, quæ distrahat mentem el conturbet : nam Unico- de mentis evagatione id sumit S. Ambrosius lib. M *De Sacram*, cap. v. Illos aulcm in precibus utnfla. irreligiosos græci Paires nuncupare solent SiÇô/cj;, *animo duplices*; qui mentem, quam in eo genere pietatis Numini uni volam el consecratam habere oporteret, in varia caque alienissima discernunt; hinc illud Igualii claro martyrio coronali scri- bentis ad Diaconum lleronem : « Ne sis in ora- tione ammo ambiguo ct discernpto, w sub- dit, txxzáf.c; • |xr† *felix CUi pressens ibi animus el certus contigit* .-sine dubio a beatis apo- stolis id sumpserat, quorum ista Constitutio lib. VII, cap. xa, a Clemente proditur : Mi qíw ^frr/c5 , ne sis duplex animo in ora- tione tua. Qua eadem voce D. Jacobus utitur cum cum reprehendit, cujus mens in oratione divulsa el dissipala est : vocat enim hominem

duplicis aniini et distracti *Jac. i, 8*; et, ut evangeli! *Luc. xvi, 41*, verbis utar, turbati circa plurimarum tamen doctrina Servatoris tum maxime imum sit necessarium; quam labem cupiebat a ôc demoliri David, cujus princeps palmariumque negotium fuit precatio : sic enim Deum alloquitur *Psal. i. xxxv, II* : « Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum; » S. Hieronymus vertit ex llebræo, *unicum fac cor meum*; quemadmodum etiam Symmachus *www*, *aduna cor meum*; Aquila vertit, *sit cor meum* [xova/û;], *unice*, sit ab omni alia cogitatione secretum, sit liberum ab humilium rerum affectione, ut tibi, sanctissime Deus, quantum quantum est uni serviat, te unum in precibus intueatur, tecum omni animi impetu copuletur, lotum denique sit tuum, nullam partem humanæ curæ et cogitationes sibi vendicene

Poo fon- Ilic duo quædam fundamenta collocanda sunt
kniori- bonæ orationis, quorum Patres meminerunt,
tiooh. quorum unum est, neminem esse oportere tam creatoris omnium Dei lamque sui oblitum, ut volens atque c certo animi proposito mentem a Deo revocet, et deflectat ad alias cogitationes. Hoc primum velul orationis præceptum dat S. Gregorius Nyssenus cum de scopo Christiani disputat : *Mxixucû xxt x tt.v Jix/uxv c/zuaîw; înpizXx-vxgûx*; *nunquam sponte cogitatione circumvagari* : hoc enim foret præpotentis Numinis injuria, cujus præsenlis adorandam majestatem qui non veretur, dedecorat, cl sceleris importuni fraudem concipit. Alterum est, debere omnes qui ad precandum accedunt motus animi et aliarum humilium rerum allectiones deponere, si quæ mentem occupaverunt. Hæc videtur illa esse dispositio, quam Ecclesiastici auctor sapienti quodam admonito suo requirit cap. xvni, 23 : a Ante orationem præpara animam tuam, et noli esse quasi homo qui lentat Deum : » sunt enim quidam ita vanis cogitationibus assueti curisque intenti communium rerum et negotiorum, ut perpetuo illas in mente circumferant, similes Théophile medico ©grolanli, do quo refert Galenus lib. III *De Sympt. differ.* cap. m, qui cum prudens aliis in rebus et consideratus esset, tamen audire el videre se putabat canentes in cubiculo tibicines, el cos sonos de die, de nocte assidua cogitatione versabat : medici opinor dut-xûnxv dicerent, hoc csl *invaletudinem perpetuam*; cujus item meminit alio m loco Galenus lib. I *De Dicb.*

Math *décret*, cap. vi. Debent igitur precaturi turbulentos animi sui motus diligenter pacare, et ab actu illo negotiorum cl curarum in placidum quietis dimora-portum succedere; quod qui faciunt « levare poterunt faciem suam absque macula, » id est, qui antea demisso capite ex conscientie remorsu languebant habitu helo erigentur, cœlumque Dei subsellium fidentius suspicient, bonoque affectu et gestu orabunt. In precibus enim manus oculosque attollere pium est, el sanctis viris usitatum : quare Tertullianus in *Apolog.* cap. xxx, ait

Christianos « m cadum suspicientes manibus expansis » orare consuevisse. Contuitus ille si religiose fiat cl amorem incendii, et fiduciam auget, cl cum oculis animi votum adjungit ad Patrem qui in cadis est, ut dicere nos et cogitare Servator hominum Deus edocuit : id Vates pius eodem spiritu eruditus faciebat, et proprium id amantium filiorum servorumque bonorum esse ait *Psal. cxxii, i* : « Ad te levavi oculos meos qui habitas in cadis. Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum : ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum. » S. Martinus illo intuitu mirifice recreabatur, et fructum eximiæ devotionis capiebat, cl in lecto, ubi felicissime ad beatam vitam migravit, supinus voluit ea gratia consistere, ut in ©ternum beatorum domicilium intenderet, ubi cor fixum cl spes omnes sitas habebat. Eusebius lib. IV *lie Vita Const.* cap. xv, memorat in nummis tabulisque pictis fuisse expressum Constantinum passis manibus oculisque in cadum elatis ; quod vocat ü/.Va> *precantis habitum* et compositionem.

Caderum pro verbis istis : a Tunc levore poteris faciem luam absque macula, » Septuaginta reddunt, δὲ τῷ -pp ζῶν ἀνιὺ το Clöp xxGx:îv, *sic enim fulgebit fades tua tanquam aqua pura*, quod ad bonum, nitidum et lucentem habitum orantis, non internum modo, sed m taciem etiam externum pertinet : fit quippe species vultus orantis altera, ut cum Christus in vertice Thaboris oravit, ac luculentissime facies ejus resplenduit, ul videatur quædam lucis divinæ in faciem orantis immissæ reflexio. Quod vero ad internam spectat faciem, apposita salis est aquæ puræ similitudo, nam dum orat animus similitudinem quamdam Dei ipsum spectantis animum concipit, qualis a tranquilla puraque aqua reddi solet, ita nimirum qui cor suum ab omni alTec-pariuh tione turbida emundavit, in propria pulchritudine imaginem divinæ naturæ perspicit : mensura enim perspicienti Dei, quæ a nobis cajû potest, in nobis est; igitur qui se ipse videt, in se quod desiderat videt, atque ita mundus corde efficitur beatus, cum influens in suam munditiam, in imagine sua videt exemplar. Unde palet quam necessaria sit illa cordis mundities ad veram contemplationem : de qua vide quæ diximus tom. II S. Dionysii in *Isag. ad mysl. theol.*, et quæ itâd. ad cap. i S. Dionysii annotavimus.

16. Miseria quoque uuuviseais, et qiasiaqua-versil. HUM QUA I'II I. EIUEHI XT IIEGORDABERIS. — Quod si, per inquit, vere resipueris, dignosque fructus pienitentia protuleris, ea libi accedet rerum abundantia, ea instaurat el in meliorem statum re-lur mala novat fanulie, valetudinis el existimationis on-ertnoan-lique vicissitudo, ut non amplius superioris miseri recorderis quam aquæ quæ in flumine defluxit, in cujus loeum longe major aquarum obundantia successit : nam qui pœmlenlia Deum placat ad statum adeo prosperum consurgit, ut

colluvies antenete vite imber præceps qui evanuit animo jam persanato validoque videatur. O felix status! o tempus desiderabile, in quo anima hostibus et lentationihus septa hac miranda securitate gaudebit! obliviscetur enim proclivorum peccatorum, quorum memoriam Dominus misericorditer velut spinam cordi infixam evellit, ul ait Cassianus *Collât.* XX, cap. vu, et animam jam defæcatam non tam ad lugenda preterita quæ mari compunctionis suffocata sunt, quam ad laudes Deo canendas, et ad affectus amoris invitat. Et sicut periculi jam elapsi, quod effugimus, cum exultatione recordamur, illudque aliis cum risu el gaudio narramus, sic ita vite proterite recordabitur, non quia mala ei placeant, sed quia se evasisse et fugisse gaudet illa quæ summe displiceant.

Anagogice hæc ad statum bealiludinis referri possunt, ubi cor illud, quod in mortali hac perennatione inquietum semper est, ul aiebat D. Augustinus, Deum suum sitiens, ad quem unum perenni motu ferebatur, suavissime conquiescit: «Universa cessant desinuntque moveri, cum venerint suum in locum, » ait Aristoteles lib. I *De Crl.* caP' x: s*c cum Deus sit boni centrum, et lotius bealiludinis complexio, qui perfecte illum possidet, nihil aliud est cujus desiderio capi et teneri quent i absorbebitur mens in beatissima illa fruitione, et preteriti omnis doloris et molesti® obliviscetur, quam in hoc vite cursu Dei causa toleravit: « Pycetes ipse, ait Tertullianus in *Scorp.* cap. vi, post difficilia certamina consecutus victoriam, rovi doloris injuriarumque non meminit, sed corona premit vulnera, palma sanguinem obscurat: » imo dura ipsa et acerba, quæ ob virtutem et pietatem exsorbuerit, jucundissim® beliti® materiam suppeditabunt, nisi me magnum philosophiie lumen Aristoteles decipit; cujus illam lib. I *llhctor.* vocem exaudio: t.% «wûMa atpifetai *udum est memiuisse laborum quibus sis liberatus.* Corona et glori© sertis premet vulnera, el palmis folio inaurato sudorem exterget, et in (egritudine aliquando fuisse molestiaque lætabitur: vix satis mirari poterit supereffluentem Dei bonitatem atque magnificentiam in minimis compensandis quorum vix habenda ratio ulla videbatur.

17. Et quasi meridiams fulgor consurget tibi AD VESPERAR: ET CUM TE CONSUMPTUM PUTAVERIS orieris ut Lucifer. — Si Deum, inquit, placaveris, inclinata jam celate tua, et calamitatum ac miseriarium testu elapso, velut ad vespere apparebit tibi lux prosperitatis ul meridiana: cumque advenisse tibi putes extremum diem, tunc experieris affulsisse vite quasi primum ineuntis jucunda primordia et redire fortunam meliorem, de qua jam actum videbatur omnino, non aliter quam 4 sub ipsum vespertinum crepusculum Lucifer exoriatur matutinus, scilicet clarior, illustrior, ac tetior illa stella Veneris, quæ uliusquu

fortune figuram refert, nigre quidem scu ad- vers®, quando solem occidentem sequitur; alba? in- vero, candidæque sen prosper®, cum solem J orientem procurrit. Habes hic egregium hieroglyphicu in: una quippe eademque stella est, quam cum comitatur solem orientem vocant *stellam Veneris*, aut Dianam luciferam, aut luciferum; el cum comitatur solem occidentem, vocant *hesperum*, aut vespere, aut vespereginem. Comitatur hæc stella solem, et primum ad vespere, cum sol occidit, illa ipsum procedens, se quasi sub terra recondit, el nullis horis a nostris aspectibus manet separata, et solem procedens lustrat omnes inferiores partes terre, et eas quasi luce sua percurrit: deinde vero quasi ex terra egrediens oritur splendida, clara, lucida, solem antecedens, quasi lucem ferens, et diem sua luco inchoans; quæ ideo vocatur *Diana lucifera*, id est ferens lucem diei. Sic etiam homo cum prius seipsum mente et cogitatione sub terra recondit, et quasi abscondit, ibique luce meditationis omnes inferiores terræ partes penetrat, considerans hunc statum, quem mortuus est habiturus, quam exspectat persil sepulcrum mundanæ glori© ac sæculi voluptatum, quam nulla quoro secu in sit reportaturus, quam nudus relinquendus sit vermibus et putredini; inde orietur ul Lucifer, mente clara, illustrata, fulgida el perspicua agnoscens mundi vanitatem et inanitatem mundanæ gloriæ trans-euntis, et non impinget amplius pes ejus: quia jam in luce ambulat, atque opera diei faciet. Nunc quoad externam quidem speciem justus quasi in nocte occultus vivit, et a tenebris tribulationum conculcatur; impius autem splendet quasi in die, honoribus elevatus, divitiis auctus, beatusque a populo dictus; at in termino vitæ hic (nasi vespere occidet, nec adjiciet ut resurgat: at justus noctem vertent in diem, el ul Lucifer matutinus sic orientur, ut cum æterno sole (eviterno splendore ornati fulgeant in ælcrnum. Sic de quolibet eorum verificabilur hoc oraculum: « Quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vespere, et cum te consumptum putaveris orieris ut Lucifer. »

Coloravit hanc sententiam suis coloribus S. Gregorii penicillus lib. X *Moral.* cap. xit. ita scribentis: « Sancti viri quia summa medullitus diligunt, in infimis dura patiuntur; sed in tine gaudii lumen inveniunt, quod habere in hoc spatio procurrentis vitæ contemnunt; unde nunc per Sophar dicitur: *Et meridianus fulgor consurget tila ad vespere*: peccatoris enim lumen in die, esl obscuritas in vespere: quia in presentis vitæ felicitate attollitur; sed adversitatis tenebris in fine devoratur. Justo autem meridianus fulgor ad vespere surgit, quia quanta sibi claritas maneat cum jam occumbere cœperit, agnoscit. » Pulchre item hanc sententiam spiritali renovationi mor diter accommodans lib. X, cap. xi: • Fulgor inquit, meridianus iu vespere esl vir-tau*

nontis tutis renovatio in tentatione, ut repentino charitatis fervore mens vigeat, quæ jam jamque lumen sibi gratiæ occubuisse formidabat; et justus cum se consumptum putaverit ut Lucifer oritur, quia mox ul tenebrescere tentationum caligine cœperit, ad lucem gratiæ reformatur, et in seipso monstrat diem justitiæ, qui casurus paulo ante timuit mortem culjæ. » Vita igitur justus ad vesperam, id est in postremis diebus, cum scilicet jam tempus migrationis instat, erit felicissima, et «nasi meridies sanctitatis splendore clarissima; et cum iu veste corporis obscurata fuerit, et pallore mortis absumpta voluti aurora consurget: sicut enim hæc procedit el crescit usque ad perfectum diem; ita anima justus a puritate hujus vita ad puritatem æternæ glorile perveniet, et non solum jam sicut Lucifer, sed sicut sol in suo fervore positus emicabit. Porro hic versus, quem admodum et præcedens, ad ortum animi poenitentia renascentis, et velut c senectute ad primævum ælalis florém, e caligine tartarea ad candidissimam divinæ lucis auroram revertentis congruentissime transfertur.

Verris. 18. Et HUIIBIS fiduciam proposita tiri spe, et Jn»ti in DEFOSSUS SECURUS DORMIES. — Quod SÌ, inquit, DeO el placere studueris, in eoque fiduciam collocaveris> cr*! deinceps quod in vita timeas; quin et post mortem securus eris: studiosis enim Dei cultoribus conscientiæ dulcis et amœna serenitas, pia in Deum fiducia, cœlestium rerum gustus, mirificam in morte lætitiæ adierre solet; quæ plurimum in ipsa egritudine molestiis quo morbi recreat, et consuetos illos dolores lenit: « Naturalis cura est, ait Cassiodorus lib. IX *Epist.* 6, ægris dare lætitiæ: nam fac invalidum gaudere, sanatus est. » Si quod autem sit gaudium in hoc vitæ cursu et concuisu miseriarum, in impii in hominis justus corde esse puto. De illis <jui vitam nprUin* agunt negligontius, vel sordibus viliorum obso- ulUcon- Ineunt, regius Vales ita pronuntiat *Psalm*, lxxii, tobtio. 4: «Non est respectus mortis eorum; » S. Ambrosius legit, non *est reclinatio mortis eorum*, hoc est, in morbis, in (egritudine, in perturbatione mimi, in ærurnis doloribus ipso trepidæ conscientiæ nulla requies, non jucundum ullum laxamentum, non pavidam mens, el circumsessam pungentibus curis ulla spe aut S. Numinis consolatione recreatur. Piæ vero et religiosa) animæ, quæ post peractam poenitentiam se cum Deo in omni vita, quantum fieri potuit, sanctitudine et operibus bonis copulaverunt; <juæ pura el dofæcata conscientia, aliue animum sevocantes a corpore, studio magno et quotidiano ad cœlum et vitæ sempitemæ decus rapiebantur, cum eo ventum est, ut migratione ab huc vita sint brevi Deum visura, nimirum exsiliunt el betantur, postque labores hujus vitæ* conlinuasque miseriae a est reclinatio mortis eorum, » neque enim adolescentia; noxa», maculæque sordium ullum negotium oxhibituræ illis sunt, qui longi temporis

continuatione hoc egerunt, ut accurato, studioque exquisito aciem mentis in antead® vitæ annos intenderent, stabulumque Augia» purgarent, si quis forte sordium acervus existeret. Hinc exomologeses de vita omni comparat® et incredibili pietate institut®, sic ut magnis sacramentis ut herba boriili et divino medicamento lustrali, pura conscientia et singulari animi pace (ruerentur. Nec contenti maculas eas semel diluisse, siepe ex corde fundunt suspiria, sæpe ex oculis undas, argumentum ingens doloris sui, et notas illas juvenili olim licentia et temeritate inustas ex anima bonis operibus student exurere. Huc referunt et demissi animi preces, et virtutum studia quotidiana, et corporis asperitates, et zelum animarum, qui qperit multitudinem peccatorum et divinorum mysteriorum usurpationem: quare cum ad extremam horam venerint, loti nitidi et in sanguine Agni dealbati, expunctis adolescenti® nominibus, gratiæ torque insignes, atque animo virtutibus exaggerato, stant contra omnes inimicos, Dei præsidio tui et defensi, adeo ut princeps hujus mundi niliil ut suum possit m eis agnoscere. Hæc solida sane causa est, cur probi in inorte gaudeant et lætentur, quod posita scoria delictorum et devoti animi religione benevolentiam Dei consecuti, iu ejus gremium animas edant in æternum cum illo victuras.

Et defossus securus dormies. — Philippus legit *defessus*, metaphora sumpta ab operario: sicut operarius ex longo gravique labore, quem tota die sustinuit, node defessus securus dormit, quem nullus strepitus excitat, nec culices mordentes inquietant, nec qui juxta eum vociferantur somnum intercipiunt: ita justus post ingentes labores, quos tota die vitæ suæ sustinet, mortis dulcissima somnum incurrit, in quo secure dormit; quem nulla cura, nulla inquietudo aut poma excitat. Bene tamen Vulgatus legit *defossus*, id est terra excavata inclusus el sepultas, el sub terra conditus; unde D. Thomas, Lyranus et alii de sepultura credunt esse sermonem. Observa nihilominus m Hebraeo haberi verbum "Wn cAa- p/iar, quod non passivum est, sed activum, ideoque illud *defossus* non passive accipiendum est, quasi ab aliis sepultas, aut sub terra excavata conditus, sed activo, quomodo legunt Pagainus, Regia, et Brixianus, *q. d.* Cum foderis teipsum, aut cum excavata terra teipsum sub illa condideris, securus dormies: *dormire securum* in Scriptura est nihil mali limero, qui enim aliquid liniat, securus non solum non securo et quiete dormit, sed vigilat: timor namque somnum fugati Vis non timere diemonis impetus, sæculi fallacias, mundi clamores, carnis deceptiones, quæ te tanquam Dalila Samsonem fallere conantur? vis non vinci suggestionibus dæinonmn, mundi vocibus, carnis impulsibus? non exspectes ut ab aliis sepeliaris, aut in sepulcro alienis manibus reponaris;

c>enit
t in
puritate
mbtit
*omina
io morte
lattili
► mi-
U>qtie.

JenJ

u.
rure.

niIU
uvdiU-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XI.

lioMpoi. tu ipse primo terram mente excava, et sepulcrum aperito, el intra illud per considerationem teipsum includito, terraque teipsum operi, et vermibus te circumda : considera qualis ibi eris, quam parvo spatio contentus eris, quam exigua aut nulla tui memoria in mundo permanebit, quam parum tunc tibi diviti® proderunt, quam fallacem experieris salutem el pulchritudinem : sicque sil in nobis quotidianus quidam usus moriendi.

v«t it. 19. Requiesces, et non erit qui te exterreat : Tosti viri ET DEPRECABUNTUR FACIES! TUAM PLURIMI. — **Requies-** mon ces> inquit, in sepulcro molliter, ila ut a somno el rurf. potius videare quam a morte captus; neque erit qui te dormientem excitet, aut loco moveat : illi porro qui te miserum et inopem insectabantur hostiliter, fortuna longe in contrarium mutata humiles ad te accedent et supplices, ut erratorum veniam et pacem precentor. Ita Sanctius nos- ter

Sed undenam tanta quies homini accidit, qu® illum a plurimis adorari faciat, quam nullum malum perturbare possit? Sane illam notabat S. Lucas dum ait cap. xii, 33 : « Facite vobis thesaurum non deficientem in coelis, quo far non Camde- appropriat : » sane æterni thesauri spectatio ho- n1,0 minem el imperturbabilem ct regium declarat, n *hi Ad hæc pulchro S. Gregorius lib. X *Moral*, cap. hornam xii : a Quisquis præsentem gloriam quaerit, pro- loml h ^ec^o despectum metuit; qui semper ad lucra in- tooori- hiat, semper, juste licet, damna formidat : cujus enim percopliono reficitur, ejus rei procul dubio ct amissione sauciatur, et quo mutabilibus ac perituris inhæret, eo longe in infimis ab arle securitatis jacet. At contra quisquis in solo ælerni- tatis desiderio figitur nec prosperitate attollitur, nec adversitate quassatur, dum nihil habet in mundo, quod do inundo pertimescat. » Nullius mali,nullius peccati servituti subjacet, qui scit animo ad ælcna el permanentia revolare. Aiebat Ecclesiastes cap. xii, 5 : « Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparitis: quoniam ibit homo in domum ælernitatis su®. » Pro verbis illis, *dissipabitur capparitis*, alii legunt, *dissipabitur concupiscentia*; alii, *dissipabitur aviditas*/ juxta alios, *dissipabitur voluptas*; secundum alios, *dissipabitur superbia* ; alii legunt, *appetitus respuet res oblatas* : cl quidem nulla servitus appetituum el viliorum non cadit, ubi homo inci- pit vel mente tendere in regiam ælernitatis. Iluc igitur omnis nostra sollicitudo spectet in univer- sis negotiis mundialibus, nc qua res prius ob oculos versetur quam ælcna; hoc solum sem- per nostris curis respondeat, nimirum quod aeter- num est el indeficiens, ne sicut misera mancipia verberemur metu, sed ul filii regni vivamus. l>t sane regalissima sors illius hominis, cui in omni negolio et traclatu suo nihil prætixum est nisi quod ipsum faciat vivere in ælernum; hoc unum cilicii, ut verum esse fateamur quod divinus CMi-

tor sacris in odis cecinit *Psalm*, cxv, 15, mortem sanctorum esse *pretiosam*, vel, ut Tertullianus lib. 21er* II *in Marc.* cap. xix, vertit, *honorabilem*. Sane pre- tiosam, non quemadmodum affectabat impius ct rum f>f*- Uo»i et vecors Heliogabalus, qui cum ei denuntiatur et cs- l r]- set a sacerdotibus Syri® Picðxvarcv illum esse *fatu- t,lu'* rum, hoc esi violenta morte interiturum, altissi- mam turrim extruxit aureis ante gemmalisque tabulis humi substratis, ut cum so inde præcipi- tem ageret pretiosius moreretur. Non pretiosam e vetusto more Quiritium, qui in purpura sua mori ct efferri cupiebant ; sed quod eos opulen- tissimus cœli et lerræ Dominus inusitato purpur® genere convestiet, qu® pretio bis tinctam omnem Tyriam exsuperet : sic enim per Isaiam pollicetur cap. lxi,3 :a Uldaremeis coronam procinere^oleum gaudiipro luctu, pallium laudis pro spiritu mæro- ris. » S. Basilius ait *pretiosam* dici mortem a regio Vale per respectum ad lapillos, quos t iimw ;, *pre- tiosos* vulgo nominant, qui sint, inquit, àvfojpûç *floridis interspersi et subluce- tes coloribus* : sic piorum animas in extrema dis- solutione a corpore, a terrena colluvione puras el virtutum coloribus insignes mirabilius collu- cere; quas proinde magni aestimet Deus, et ut mo- nile pretiosum atque regium donarium in cime- liis suis collocet. Quis ergo hujusmodi morlem pretiosam, decoram, honoratam, uno verbo ríaicv, non studio omni appetendam et quærendam pu- tet, in qua totum benevolentissimi Numinis amor, gloria, pax ct gestientis animi lætitia occupavit? Quod autem subdit,

Et DEPRECABUNTUR FACIEM TUAM PLURIMI, — 110C, **Sopi**» nescius quid diceret, quasi vaticinando Sophar JJ* protulit, uti in secunda Jobi prosperitate rei even- tus comprobavit : etenim omnes accurrerunt Jobo Jola wi- gratulaturi, munera cum honorificis acclamatio- nibus oblaturi, quorum plurimos verosimile est, visendum in sterquilinio monstrum horrentes, prostrato insultasse, despexisse, aut contumeliis exagitasse; qua sane in re Jobus Christi typum prætulit, in quem crucifixum inulti caput agitan- tes convicia intorquebant, e quibus nonnulli ut verum Deum postea ipsum coluerunt, el adora- tione summa procumbentes vencíali sunt. Simili Siocci quoque post mortem honore affici solent viri^11^ sancti, qui pro Christi nomine multas in vita mo- nono- leslias el persecutiones fortiter sustinuerunt, qui- lor- bus Propheta regius in sacris odis suis ita merito applaudit *Psalm*, cxxxviii, 17 : « Mihi autem ni- mis honorati sunt amici tui Deus : nimis confor- tatus est principatus eorum : » digni plane de quibus honorifice loquantur homines atque sen- tiant, el exemplo illustrium morum exsusciten- tur. Iluc spectat pneclarum illud apud eundem sacrum Psaltem morientis justii elogium *Psalm*. cxi,7 : a In memoria ælcna erit justus; n in Graeco Jwutw*- est, c'; alúvuiv, ad *perenne monimentum*, ad ü40nâ memoriam vil® præstantis insigniumque virtù- uruï. tum. Id quemadmodum sit inlciligendiun tum

plurimorum sreculorum experientia, turn fide et arcanis divinorum voluminum effatis discere licet : videmus enim jam inde a mundi inilio per rotales consequentes Abelem justum, Henochnm, Abrahamum, Patriarchas, pios Vates, innumera- biles alios, ob vitam eximie traductam continua hominum memoria celebrari. « Memoria Josire, inquit Syrachides *Eccli. xux,1* in compositione odoris facta opus pigmentarii, n id est, instar mixturre odoramenti artificio unguentarii concin- nata est Josire memoria : pulchra et ornata simi-

Bomìa- Illudo. Recte fama cum exquisitis odoribus com-
m* «dor ponitur, qui longe et late sparguntur dulcissima
n et liquidissima voluptate : jungit et alias imagi-
nes in eamdem rem luculentas : « In omni ore
quasi mei indulcabitur ejus memoria, cl ut mu-
sica in convivio vini. » Textit ille alique sacri auc-
tores longum eorum catalogum, quorum nomen
benefactis el inclytis facinoribus illustre nulla
unquam delebit oblivio ; sed multo plures in
gratire lege nominari possunt, quorum grata mel-
leaque recordatio cl musica omni suavior inter
homines vivet in omnem posteritatem. Ut illud
verissime dictum a Sidonio Apollinare lib. IX
Epist. S : « Improborum probra reque ul prreconia
bonorum immortalia manent. » Unde subdit :

Vm io. 20. Oculi autem impiorum deficient, et effugium
PERIBIT AB EIS, ET SPES ILLORUM ABOMINATIO ANIMA.
i-npîc- — Est argumentum a contrario, ut si pii prospe-
fati rentur, impii deficient; etsi autem assertum sit
111 ° universale, peculiari tamen ratione direclum vi-
detur ad impios illos, qui Jobi ærumnam con-
tuentes, a filiælo insultarunt, quorum oculi quasi
vim glorire Jobi ferro non valentes dejectionem
passuri dicuntur. Effugium quoque ait Sophar
peribit, hoc est, non invenietur ab eis; qure phra-
sis Scripturre familiaris, qualis illa *Psalm. cxli, 5* :
« Periit fuga a me, » hoc est, non potui effugere,
non patuit via clabendi. Dum vero Sophar ait
impios non evasuros, subnotaro videtur adver-
sos eventus incursuros, quos declinaro minime
valeant, ut scilicet in ærumnam incidant, qure
impietati respondeat; quemadmodum pietati Jo-
bi prosperitas credebatur responsura. Porro pro
verbis illis : « Et spes illorum abominatio animre, »
Septuaginta vertunt, Mqi? ixsk àùrrô spes
emm eorum perditio, hoc est, id quod dc ipsis im-
piis sperari potest, animre perditio esi : atque
in hunc modum caput hoc anlithesi pulchra
concluditur.

inpil in Expende impiorum malum ; quoniam « effu-
iiUnil peribit ab eis; » cl quidem in prresenli
inulta habent malorum effugia, sed in futuro,
gi d in-U\i res agetur de animre damnatione, effugium
omne peribit : rem hanc pulchre tractat S. Gre-
non en- gorius lib. X *Moral*, cap. xiii, dicens : « Nunc ini-
d qui cum tristia aliqua patiuntur, effugii latebras
inveniunt, quia ad voluptatem protinus deside-
riorum carnalium recurrunt; no paupertas cru-
ciet, divitiis animum demulcent, ne despectus

proximorum deprimat, sese dignitatibus exal-
tant ; si fastidio corpus atteritur, antepositis epula-
rum diversitatibus nutritur; si quo animus mæs-
tilire impulsu dejicitur, mox per interposita jo-
corum blandimenta relevatur. Tot ergo hic ha-
bent effugia, quot sibi préparant delectamenta :
sed quandoque ab eis effugium periit, quia eo-
rum mens amissis omnibus sc solummodo el ju-
dicem conspicit » Ecco tibi de omnibus mundia-
libus nullum restat effugium miscræ animre, dum
ad sententiam damnationis venit : ibi et divi-
tire et epulre el imperia diffugiunt, sc solummodo
anima et judicem videt. Nullus ibi advocatus,
nullus qui ejus defensionem suscipiat, simul cum
mundialibus bonis omni defensore el advocato
diffugiente, solo judico permanente. Ad peremp- ivremp.
forium judicium romano jure certis gradibus ve- t'nn'n
niebalur, cum actor primo peteret edictum pri-
mum, mox alterum, deinde tertium, quibus pro- ru n «t
positis tum *peremptorium* impetrabat, quod peri- in4°
mebat disceptationem. Quanquam interdum ejus- u
modi edictum continuo dari consuevit, quod in
legibus *De Judie. l. LXVIII1, unum pro omni-*
bus appellatur. Ille autem nulli sunt gradus et
intervalla temporum ad peremptorium judicium
observanda, subito unum pro omnibus perscri-
bitur. Statim atque anima corpus suum ul hospi-
tium deseruit, offerriur judici ad decretorium ul-
timumque judicium excipiendum. Ubi quantus
sudor illis, quanta sit trepidatio futura, qui in
reddenda ratione nihil liquidi habent quod di-
cane, quod objiciant, quis oratione commemo- u.
rei? prius enim audituri sunt formidabile illud
tonitru Luc. xvi, 2 : a Redde rationem villicatio-
nis ture, » quam de supputandis et instruendis con-
scientiæ sure codicibus mente agitaverint. Quare
trepida et infelix anima ut viator appetente nocte
a latronibus interceptus per obscuram silvam
ducitur, quo vadat, quidque ipsi futurum sit
ignorat : hoc habet unum quod timeat omnia,
speret nihil. Adeo quidem flens el ejulans, el mi-
rum quantum afflicta, dicere mihi posse videtur
quod moriturus imperator Adrianus teste Spar-
tiano dixit :

Animuli vagnh, blmduh,
Hospes comesque corporis,
Quæ nne abibis in loca,
Pdlduta, rigidi, oudutj,
Nec ut soles dabis jocos.

Quid dicam de impetu mali dæmonis inlele- Dæmtm
raudo, qui in illa migratione solet esso furiosis-
simus, an non merito justam formidinem adferre ' nioru
potest vitiosis, quique non magnum cum virtute trvns.
cl pietate commercium habuerunt? tetra enim
immanisquo illa bellua silientissima cruoris nos-
tri exspectat illud tempus, quo salutem vorare
possit, ot spe omni felicitatis spoliare. Quem me-
tum prre se ferebat David, cum ad S. Numinis
præsidium versus ita orat *Psalm, xxi, 2i* : « Erue

de mann canis uncam meam : » *unicam* suam vocat spiritum corporis sui, ut Chaldreus vertit, hoc est animam, quam Septuaginta dicunt *unigenitam*, id est, super omnia eximie charam et dilectam; vel nominat *unicum* oh solitudinem, in qua tunc anima versatur, nuda et destituta a familiaribus, sola in campum ingressa cum bellatrice dæmonum cohorte in extremo illo agone pugnatura. Igitur Aquila illud *unicam meam* vertit^{cvi}/T-v; S. Hieronymus quasi verbum ex verbo *solitariam meam*. Hanc ergo animulam solam et desertam alieno auxilio, illud ipsum tempus sibi ante oculos ponens Rex pius, erui de manu canis postulat. Quo hieroglyphico monet Eusebius diabolum intelligi, quem gentiles, inquit, Cerberum tricipitem finxerunt : neque enim satis erat caput illi unum tribuere unicasque fauces, qui tot ora semper habet hiantia, tam ardentem et immensam cupiditatem exsorbendi nostri sanguinis animæque devorandæ; tunc vero morte comitatus,

tria guttura pandit, et terrificè latrat et invadit, et pavore animum complet, nec ullum effugii locum misero relinquit.

Et spes illorum abominatio animæ. — Hoc l). Thomas sic exponit, 7. d. Quod do impio sperari deinceps potest est abominanda quædam et extrema mors et cruciatus; sed melius Pineda noster: «Spes, inquit, illorum, n nipote inanes atque fallaces, vel consequendi felicitatem, vel declinandi iorumnas, nihil afferent nisi dolorem et tristitiam : sic enim vocem originalem reddunt Pagninus *dolorem*, Ilebræus apud Cajetanum *tristitiam*, Vatablus *afflictionem*; vox siquidem hebræa a radice HDO *naphach*, quod est *insufflare* vel *inspirare*, proprie reddi potest *exsufflatio* aut *expiratio*, et inde etiam pro afflictione accipitur aut animi defectu et deliquio; quoniam afflicti crebro suspirare solent. Do inani autem et de fallaci iniquorum spe vide plura *supr.* cap. vin, 13, ad illa verba : « Spes hypocritæ peribit. »

CAPUT DUODECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job ut amicorum retundat jactantiam, ostendit jam pridem sibi perspecta ea omnia quæ de Deo proferebant: sed virissim divinam illis vindictam minatur, quod justo insultent, et simplicem rideant : extollit deinde divinam potentiam, sapientiam et providentiam in universi gubernatione.

I. Respondens autem Job, dixit : 2. Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia? 3. Et mihi est cor, sicut et vobis, nec inferior vestri sum : quis enim hæc, quæ nostis, ignorat? 4. Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum : deridetur enim justi simplicitas. 5. Lampas contempta apud cogitationes divitem, parata ad tempus statutum. 6. Abundant tabernacula prædonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum. 7. Nimirum interroga jumenta, et docebunt te : et volatilia cœli, et indicabunt tibi. 8. Loquere terræ, et respondebit tibi : et narrabunt pisces maris. 9. Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit? 10. In cujus manu anima omnis viventis, et spiritus Universa: carnis hominis. 11. Nonne auris verba dijudicat, et fauces comedentis, saporem? 12. In antiquis est sapientia, et in mullo tempore prudentia. 13. Apud ipsam est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiani. 14. Si destruxerit, nemo Col qui ædificet : si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. 15. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur : et si emisit eas, subvertent terram. 16. Apud ipsum est fortitudo et sapientia : ipse novit et decipientem, et eum qui decipitur. 17. Adducit consiliarios in stultum finem, et iudices in stuporem. 18. Balteum regum dissolvit, et præcingit fune renes eorum. 19. Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat : 20. Commutans labium veracium, et doctrinam senum auferens. 21. Effundit despectionem super principes, eos, qui oppressi fuerant, relevans. 22. Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis. 23. Qui multiplicat genio et perdit eas, et subversas in integrum restituit. 24. Qui immutat cor principum populi terre, et decipit eos ut frustra incedant per invium : 25. Palpabunt quasi in tenebris, et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

Véri. I < Ct 9. RESPONDENS AUTEM JOB DIXIT : EGO VOS
 * ESI IS SOLI HOMINES, ET VOBISCUM MORIBUS SAPIENTIA?

job imi— Egerant cum Jobo (res amici parum officiose
 ; viro- e* l, r^ano cl nimis insolenter, quasi ipsi affissi-
 \il(n mani tenerent abditarum rerum cognitionem,
 tempri, quam Jobus assecutus non esset : quos ipse sub-
 amare, licet modeste, reprehendit, docelque
 quam ipsi tenere se putant scientiam nemini esse
 ignotam, qui mediocri sit ingenio, cl paulo atten-
 tius rerum naturas et obvias proprietates consi-
 derare voluerit : cum nulla sil creatura, quan-
 tumcumque rationis, sensus, imo et vite expers,
 a qua homo illa doceri non possit, quæ illi de so-
 adeo superbe jactitabant. Quamobrem Job tan-
 tam amicorum insolentiam, (pia sibi præ cæteris
 sapientiam arrogabant, ironice perstringens: Er-
 gono, inquit, vos soli homines et sapientes? Sie-
 dine restricta est sapientia, ut ea vobiscum pari-
 sino ter interitura videatur? Aureum esl dictum Salo-
 jxbutte monis c penu sapientie promptum *Prop. xvn, 5*:
 "nqtu. «Non decent stultum verba composita;» Vatablus
 um vertit, *non decet stultum magnificus sermo*; j'agni-
 nus, *lingua excellens*; in Hebreo est, *labium excel-*
jentice, ubi *labium* pro *sermone* ponitur, cl signifi-
 catur oratio plenissima vanitatis, tumor imperite
 mentis in loquendo, os sublime ineptorum, lin-
 gua, ut Poeta loquitur, ventosa, puerilis et illu-
 denda captatio gravitatis et indecore majestatis,
 qualis in Sopharis el aliorum verbis manifeste
 deprehenditur. Aristoteles lib. II *Ethic*, cap. vn,
 vilium hoc á).ofwtUw appellat, hoc est *arrogantiam* :
 et dXóCor» dicitur *arrogans*, qui magnificis sermoni-
 bus utitur et inanissima pompa verborum ad
 mendaciter ea predicando el sublimius ornanda
 Jidibun. quæ ad se perlinent : idem etiam alio loco Pliilo-
 d" d sophus lib. IV *Ethic*, cap. y.iii, ejusmodi gloriosos
 nmXoi ostentatores esse vulgo omnibus odiosos animad-
 Mm.iw. vertit, quod txx/Oû? *hyperbulicæ* illæ
orationes, et magnificentius rem attollentes, *gra-*
ves soleant esse audientibus, et mirum quantum
 odiosa;? Sane declarant in loquente parum presso
 judicii, frontis el modestiæ verecunda*. Symma-
 chus vir clarissimus lib. I *Epist.* I, elegantissime :
 » Jactantia, inquit, avara laudis multum deco-
 quit do pudore : » putidum illud esl, atque, ut lo-
 qu-ir cum divina Scriptura, *vetus* el quodammodo
 rancidum. Sic enim monet divinum oraculum
 IJlffj.ii, 3 : «Hæccidant vetera dcore vestro.» Quod
 clarius tlicuntSeptuaginta^AT.tçtXOÎTouivxÀcfir.uçæjvir.
 íx t gî crouiTe; ûujüv, *non procedat magniloquentia de*
ore vestro, quod commutatis verbis ante dixerat,
nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Quod
 optime quadret in hos amicos Jobi, qui se doc-
 tiorem inani verborum fastu despexerant, de doc-
 trina theologica tanquamsibi propria gloriantes:
 quocirca Jobus eos errali admonet, docelque
 (quod ad sententiam suam tuendam oportuit)non
 esse certe gloriandum ob ea asserta quæ vulgo
 nota sini, seque non despiciendum, ac si intelli-
 gentia sapientiaque sit inferior, cum Dei munere

el ingenio polleat, et acri ad res discernenda* ju-
 dicio. Unde subdit :

3. Et Milii EST CON SICUT ET VOBIS, NEC INFERIOR V*n. A.
 VESTRI SUM : QUIS ENIM IJEC QUJE NOSTIS IGNORAT?—

Quod ait ; * Et mihi est cor, » ad intellectum per- o>r re-
 tinet sapientia ornatum, quæ phrasis Scripture
 familiaris est, qualis illa de Salomone III Jleg.ni, u». 12 : a Dedi tibi cor sapiens cl intelligens. » Hinc
 etiam vir prudens vulgo *cordatus* dici solet : cor* Conbun-
culum enim veteres pro solerli cl acuto dicebant, «wT
 ct anim e partem rationis participem cor appel- quia ur-
 lari solere dicit Adamantins Orígenes lib. I mpl
 ár/ó>cap. i. Quo etiam referri potest locus Pauli,
Horn, u, 15 : «Qui ostendunt opus legis scriptum,
 in cordibus suis : » quis enim putet, quod dicit
in cordibus, in membro corporis, quod *cor* appel-
 latur, tanquam in membrana aliqua legem scrip-
 tam inlelbgi? unde enim caro tantos prudenti^
 sensus concipere vel ostentare posset, aut Unia
 meinoriæ receptacula continere? Quin et theologi Cor r>
 nostri secuti prophetarum dictata consilium
 corde residere dicunt, in coque agendorum om- «iü.
 nitnn radicem statuunt, docente Domino, in corde
 esse quod coinquinat hominem; et ubi *mundo*
corde habent sacræ Litteræ *Matth.* xv, 18, sinceras
 intelligunt cogitationes *ibid*, v, 8. Eadem fere ra-
 tione «piando divinæ lilteræ cor Dei sæpo nomi- Cor M
 nant, jnielligendum ex eo arcanum illud divinæ sa-
 pientiæ, quæ a Patre est, juxta illud *Psaln*, xuv,
 2 : « Eructavit cor meum verbum bonum, » in-
 nuens Filium Jesum Christum alte illius sapientie
 mysterio genitum : ita Eucherius. Athenarum
 vero lux magua Dionysius Cæ/cst. *Utrar.* cap.
 xv, § 3, c mysticæ theologiæ arcanis cor ailsym-
 bolum esse rr; «unicv; *diviner*, et ut ita lo-
 quar, *deiformi** *vita*, quæ vitalem vim suam be- tI^'
 nigne in ca dispergit, quibus velit esse consul- drifa-
 tum; quem locum exponens S. Maximus ait cor ,au-
 voluti centrum esse, quod primo vitam suscipit,
 et auctore S. Basilio primo creatur, deinde velut
 e centro in omne corpus vis et vita funditur : ita
 enim facit cor ad animam, quæ vite nostre ma-
 teria est, ut prisci vates animæ receptaculum esse
 cor significaturi, id bicroglyphlce *animer ventrem*
 appellarmi; atque ita intelligendwn esse illud
Jercm. iv, 19 : « Ventrem meum dolco, ventrem
 meum dolco : » Hesychius ait : Nam quem ven-
 trem? ipse subinfert : « Et sensus cordis mei con-
 tui bali sunt. » Ideoquo intestina hujusmodi aqua
 lota offerre admonemur in holocaustum, hoc est
 abditas latenlcsque cogitatione* eluere, et dili-
 genter abstergere : ita Pierius lib. XXXIV *Ilim g.*
 Ciet rum ex hoc Jobi textu liquet viros plane Viri
 sanctissimos de se interdum res laude dignas
 «nuntiare, non eas modo quæ virtutum cultura urd»m
 studiove parantur; verum etiam quæ inter natu-
 rales doles recensentur, qualis e4 ingenii perspi-lludluU
 cacilas; at luee laus nullis cx capitibus in Jobo
 honestatur, ncque passim ad altos derivanda, uti
 prudenter monet Joannes a Jcsu Maria.

Vrn 4 4. Qui DERIDETUR AB AMICO SCO SICUT EGO, INVOCA-
BIT Deum, et exaudiet eum : deridetur enim just i sim-
Dunwi- PLiciTAS.—Durum csl ab aliis derideri et gravibus
nnm exagitari conviciis, quod si id ab amicis homini
ib imi- contingat, aquibussolatium doloris et inopiæ sub-
di. sidium sperabat, inulto durius : quare invocabit
ultorem Deum, neque surdis orationem ihm au-
ribus accipiet, quia injuste patitur simplicis in-
nocentia, cujus ipse tutelam et patrocinium sump-
sit : ita Sanctius noster. Non legerat adhuc Jobus
quæ de pauperum et miserorum afflictione Scrip-
tura aut prodit aut præcipit, quia illius ætas di-
vinarum Scripturarum monumenta præcessit ;
jVMmi-notat, ut apparet, divinum ingenium, et ab
Rfernm illo interius afflatus, aut rerum experientia cdoc-
HdrTn- tus> novcrat Quante Deo cune atque studio fuerit
wr. pauperum et miserorum vexata conditio, quam-
que facile inclamatus audiat, el intentos inimico-
rum stimulos retundat, atque in adversariorum
exitium destinato convertat. Id sane dixit postea
Deus Moysi Erod. xxn, 21 : « Advenam non con-
tristabis, neque affliges eum, etc. Viduæ et pu-
pillo (eadem est ratio de miseris aliis) non noce-
bitis ; si læserilis eos, vociferabunt ad mc; et
ego audiam clamorem eorum : et indignabitur
furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt
uxores vestræ viduæ et filii vestri pupilli. » Id
quod etiam Ecclesiasticus cap. vu, 12, innuit mo-
nens nc liat : « Non irrideas hominem in amari-
tudine animæ : est enim qui humiliat el exaltat
Frrinm circumspector Deus. » Turpe ergo el inhumanum
i Quemlibet hominem in luctu jacentem irri-
urr. dorè; immane vero et ferinum et irridere, elcon-
tumcliis vexare; quod quantum Deo stomachum
moveat ex infinita ejus el misericordia et clemen-
D*n<nrn lia erga homines afflictos facile apparet : Dei
lititar enitn mos esi derelictos supplicantes exaudire
ut'n oj. atquo propugnare : non feri ut derideatur justo-
pnæi. rum sinceritas, vilævc simplicitas quasi fatua
contemnatur, cum Dei sapientia sit plena. *Sim-*
us >'. m p/írít<u hoc loco idem est quod vitæ integritas,
v*L|U| ' nu° f'0'0' h.vpocrisi arificiovc fucata, cui fami-
ugriu» liare est multa, quæ a politicis hominibus inge-
niose curantur, minime exquirere, et allectatio-
nem omnem procul arcere. Et hæc profecto sim-
plicitas rarum integritatis argumentum in Jobo
ipso prædicatur, cui ob id fortasse insultatum
est, quod majestatem et sapienliæ ostentationem
neuliquain allectaret, quo certe morbo verosi-
mile est lres illos viros laborasse.

vtn. j 5. Lampas contempta apco cogitationes divitem,
PARATA Ati TEMPEs STATUTE')!. — **Virtlin justum a**
*i superbis el divitibus hujus sæculi despectum cic-
li i.< ganter comparat faci neglect® ac contempt®,
ruin qUæ servatur ad tempus divino consilio designa-
7?, -j7. tum; quo clarissimo et luculentissime in sublimi
C »■ loco constituta præluceat. Conqueritur hoc loco
l''r> Job sc opinione trium divilum amicorum despi-
,i,i J cabilem quamdam facem, abjectam et squalen-
i« -lu tem esse; at sperat parari se nunc exercitio dolo-

rum et laborum, ut statuto tempore clarius ehi- .pi'Mi-
cescal; et quidem tempus hoc præslitulmn in
Jobo duplex fuit, scilicet illud secund® prospe-
ritatis, in quo multo quam antea splendidius cla-
ruit, et novissima dies, uhi beatissima el sempi-
terna Dei luce fulgebit, quod ad justos omnes
nunc despectos derivari potest. Justus enim ad-
versa patiens est lucerna intrinsecus ardens et
lucens, sed exterius contempta a divitibus super-
bis, parata tamen ut tempore statuto judicii com-
putetur inter gloriosos sanctos filios Dei, juxta
illud *Sap.* V, I : « Tunc stabunt just i in magna
constantia adversus eos qui se angustiaverunt,
et qui abstulerunt labores eorum. » Impii vero
quid? « Videntes turbabuntur timore horribili,
et mirabuntur in subitatione insperato) salutis,
dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ
angustia spiritus gementes : Hi sunt quos habui-
mus aliquando in derisum et in similitudinem
improperii : nos insensati vitam illorum aestima-
bamus insaniam et finem illorum sine honore :
ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et
inter sanctos sors illorum est, » etc.

Sanctus itaque Job quamlibet sanctarum ani- tw>r
marum lampadem *contemptam* appellat, quia sci.
licet impiorum hominum cœtus eam apud Domi- u «m»
num despicabilem existimat, cum tamen sit lam-
pas minime vacua, sed plena oleo, quæ apud
Deum et homines ardet et lucet; quam Dominus
velut divitem, et ad nuptias cum ælcerno Rege
ineundas paratam, ab ingressu sui thalami non
excludit : lampas Ecclesiæ data, ut cam splen-
dore illuminet, et opuin abundantia condecoret.
Sicut enim mundo corporeo duo luminaria, ma-
jus et minus, sol videlicet et luna, lumen et de-
corem impertiunt : ita hæc lampas, anima nempe
perfecta, Ecclesiæ aut congregationi, in qua vi-
vit, splendorem et pulchritudinem tribuit. Hanc
lampadem iniqui contemnunt, et nullius valons
æslimant, quia pressuris et tribulationibus patere
conspiciunt : « Sæpc namque contingit, inquit Simii
D). Gregorius lib. X *Moral.* cap. xvn, ut electus
quisque, qui ad æternam felicitatem ducitur, tor. nt
continua hic adversitate deprimatur, non hunc P***I
rerum abundantia fulciat, non dignitatum gloria
honorabilem ostendat, nulla ei obsequentium
frequentia suppetat, nulla hunc humanis oculis
vestium pompa componat; a cunctis vero despi-
cabilis cernitur, el hujus mundi gloria indignus
(pstimatur ; sed tamen ante occulti judicis oculos
virtutibus emicat, vilæ meritis coruscat, » etc.

Sed quare exterius non lucet? quia Dominus Sancuii-
sanclitatis divitias, no ab inani gloria aut ab alio
effectu elationis illidantur, tegumento tribulatio- t7ibnU-
nis abscondit : prudentim enim est, in itinere res u «i»m
pretiosas operire, et viles atque objectas osten- f00le*
tare, ne quod charissimum est aut occultus la-
tronum dolus aut aperta violentia surripiat. Ita root
quoque ad admirabilem sapientiam Dei perlinet,
divitias perfectorum in hoc mortalitatis itinere

laborum operimentis munire, no eas insultus adversariorum rapiat, et sanctos Bei virtute pauperes et vacuos derelinquat ; ad hoc respexit David, cum in persona sanctorum dixit *Psalm.* lxx, 3 : « Deus repulisti nos, et destruxisti nos: iratus es, et misertus es nobis : n videtur enim eos a se repellere, et malis illatis destruere; videtur iram in illos exercere, et indignatione punire; at revera illorum potius miseretur, dum suorum opes tribulationibus contegit, et de ipsorum novis profectibus et sanctitatis augmento hilaescit. Quamvis autem istæ sanctorum opes Deo disponente jam lateant, non tamen omnino, sed ut lucerna in lampade latent : sicut enim lux lampadis ita opaco corpore absconditur, ut tamen per rimulas aliquatenus videatur, sic thesaurus sanctitatis per patientiam et aequanimitatem ostenditur, dum tribulationibus operitur. Jam tentatio virum perfectum impugnat, jam persecutio impedit, jam ægritudo corporalis angustat; sed quasi per lampadis rimulas elucet in facie cordis tranquillitas, in sermone mentis lenitas, et in omnibus cum divina voluntate conformitas, quæ a quolibet sapiente cunctis mundi divitiis proferri, et supra universos thesauros aestimatur : ad hujusmodi enim homines dicitur *Philip.* ii, 15 : « Lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes ad gloriam meam in diem Christi, n videtur autem Paulus his verbis Philippenses laudare, eo quod cum sint luminaria in medio nationis pravæ, tamen lucem hanc continent ad tempus statutum, nempe ad diem Christi : neque enim ipsi gloriam suam prodicant, sed potius occultant : « Sicut Moyses, ait Paulus II *Corinth.* in, 13, ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, n Alludit autem ad radios, qui e facie Moysis cum de monte descendit emicabant *Exod.* xxxiv, 29, ubi notandum prius quidem Moysem ignorasse suam faciem radiare : sic enim habet textus : « Ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini : n sive, ut Septuaginta transtulerunt, eux ζJit en JeJo'aorai r, ζy»; et vev aùr&ü, non sciebat quia glorificatas est aspectus cutis *ficici suæ*: quod ubi agnovit, « posuit, inquit Scriptura *ibid.* cap. >XXIV, 29, velamen super faciem suam ; » ad quem locum pulchre Oleaster : « Norunt, inquit, homines, imo et inflata bucca prædicant donaquæ habent, aut potius se habere a Deo putant, dolentque si non viderint predicari ; sanctus vero iste nescit : imo cum alios admirari videt velamine faciem operit; » modestiam utique servandam docens.

Chrhnti f&lt htn
pu con*
il-pu
in pu,io-
I*.
Allegorico *lampas contempta* Christus intelligitur, qui contemptus fuit ab Herode et Pilato, a principibus sacerdotum et primoribus Judæorum, quibus scandalum erat, sicut et gentibus stultitia; parata tamen est revelari tempore statuto, non solum in die judicii, quando omnibus clare ejus splendor apparebit, sed etiam in hac vita, in loco

et tempore a Beo statuto humilibus manifestatur, et fit illis lampas ignis atque flammæ, illuminans per fidem et accendens per charitatem, ita ut tanto pluris cum faciant, tantoque ardentius diligant, quanto eum vident pro ipsis magis spretum et neglectum ; et vulnera ejus, quæ incredulis sunt velut nigri carbones, fidelibus sunt sicut prunæ et carbones ignis splendentis, qui omnem culpæ nigredinem a corde tollunt, ipsumque splendidum reddunt per gratiam ardensque per charitatem. Plures alias casque diversissimas hujus loci translationes et expositiones vide apud Sanctium nostrum atque Pinedam.

6. ABUNDANT TABERNACULA PRJEDONUM, ET AIDAC- fin. I. TER PROVOCANT DEUM, CUM IPSE DEDERIT OMNIA IN manus eorum. — Insinuaverat Jobus amicos illos suos ex eo esse hominum genere, qui cum divites essent ipsum tunc inopem aspernarentur, præsertim quod egestatem hanc peccati pœnam interpretarentur ; sed bene probat Job inopiam per se non esse peccati pœnam, nec efficere viros justos neglectu dignos, quemadmodum e contrario rerum opulentia terrenarum per se non est virtutis merces, et homines scelestos nequaquam honore dignos reddit. Huc accorsil exemplum prodonum, qui cum impii sint, tamen opibus abundant, quos nemo sanæ mentis non despicabiles ducit, etiam dum domos suas aut tentoria spoliis implent, et in Deum prædæ permissorem procaciter insolescunt. Illa vero verba : a Audacter provocant Deum, n subintellectam claudunt ultionem Dei prodonibus inferendam, q. d. Ego nunc inopia premor, necque carco spe boni exitus prostituto tempore successuri; e contrario grassatores nulli nunc divitiis abundant, et timore divinæ indignationis concutientur. Quid ergo mihi obsit penuria? aut quid illis prosit opulentia, cum inopia et opes justis et reprobis communes sint? Aliter *praedonum* nomine reges improbi et potentes significantur, vel quod ipsi revera tu fiat tanquam insolentes prodones alienas involent iu fortunas ; vel saltem, quod cum suas sibi opes arrogant, quas Beo acceptas referre debuerunt, perinde re hibent, ac si eas omnino prodarentur : In igilur, ut D. Gregorius ad hunc locum docet, « eo magis contra Deum elewantur, quo magis ab ejus largitate contra meritum ditantur : » sic enim ex abundantia insolescit homo, ut non solum audeat humana jura conculcare; sed etiam temerare divina, neque solum adversus creaturas, sed etiam adversus ipsum Creatorem obarmetur.

Nota sane est divilum superbia, quam etiam omnium temporum sapientes notarunt : est Cyrilli in canticum Habacuc verissimum illud acroama cedroque dignum, à Kxt> vjxrrux, *ubi fortunat majores, ibi superbia*. Elcgantissime S. Augustinus serm. 5 *he Verb, bom.*, lniit « cum omne pomum, granum, lignum habere suum vermem dixisset, vermem divitiarum ait

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. XII.

esse superbiam. Ili retorique Patres, cp̄ii sapien-
tissime ea do re disputaverunt, non modo e quo-
tidiana experientia, verum etiam e liquido apo-
stolorum fonte dictum hauriunt : nam D). Ja-
cobus *Episf. iv*, 16, qui suis monumentis divina
panxit, opes ea cansa nuncupavit *superbias*, ut
vult S. Thomas : a Nunc, inquit, exsultatis in su-
perbiis vestris, u hoc est in divitiis, quibus solent
homines superbire. Ilinc S. Paulus I *Ttmoth. vi*, 17,
divitibus hujus sæculi præcipiendum esse monet
ur. *non sublime sapere*, hoc est, non
elate, superbe, gloriose de se predicare et sen-
tire. Iti certe fieri solct, ut bonis tumidi, et abun-
dantísima copia fortunarum, ut domini aliorum
gestiant, et efferantur insolenti fastidio, quasi in
apice fortunato vito posili; et quod inde sequi-
tur, aliorum hominum conditionem despiciant :
sed non modo altos illi spiritus gerunt, et osten-
tatores fiunt gloriosi, quod tolerandum forte in
Arui potentibus videatur; sed longe illud csl gravius,
cni i, r̄II, °d evadunt inhumani, crudeles, ferrei, qui
aliena calamitate non commoveantur, et damnum
aliorum prodam suam faciant. Quare S. Ambro-
sius in *Obit. Satyr*, ejusmodi homines *accipitres
pecunia!* vocat; sed Ezechiel cap. *xu*, 27, gravius
Idpos, qui preda cl sanguine recreentur : illos
eosdem, cum Michæas cap. *vu*, 4, vellet symbo-
lis suis divinitus adumbrare, *paliurum* pingit :
« Qui optimus in cis est, quasi paliurus, » quod
emblemata I). Hieronymus egregie in hunc modum
illuminavit: « Paliurus pungensct retinens: pun-
gens appropinquantem sibi et adunco dente com-
prehendens. » Malus plane durusque vicinus ava-
rus est, quem habendi sitis facit lupum alienis
facultatibus inhiantem ac pungentem, et adun-
cum paliurum : sæpe enim æquitite contempta,
et posthabitis legibus tum divinis tum humanis,
rapit non sua; et dum bene sibi sit, quam male
sit aliis, non admodum curat; cum sæva el im-
potens illa animi affectio humanitatem omnem
ejecerit. Itaque Aristoteles lib. I *Eihic.* cap. m,
ait illum, qui studio augondæ quærendæque pe-
cunia; ducatur, ffowv, *violentum*, asperum, im-
portunum.
Sed in dictis Patrum est longe major et gravi-
tas et auctoritas, nam eam ob causam D. Cliry-
soslomus in orat., *quod nemo leeditur nisi a scipso*,
avaritiam nuncupat óuw x* l itto Myww/ íózcwxv,
CrnWh- *crudelem et humanam dominam* eorum, quos sub
r̄, r jugum veluti suum duxerit; et dignus illius
ri TTh- schola magisterioque discipulus Isidorus Pclu-
no- dota lib. III *Episf.* 209, eamdē illam intlamma-
• Ź 4* tam auri et argenti cupiditatem , qua divinus
amor tollitur, vocat èuw *xt burx, *crude-
lem et tyrannicum amorem*. Denique ne in singulis
immoror, dici potest, avaritiam esse complexum
omnium vitiorum el humanos inalili® consumma-
tionem; quoti e divini-litteris potest intelligi:
nam I *Reg. vm*, 3, ubi in Vulgata nos habemus :
« Declinaverunt post avaritiam; » Septuaginta

velut vitii vim interpretantes aiunt, **i
rñ; < rjvn Xt(x*, *ct declinaverunt post consumma-
tionem*, quasi avari sint in omni genere perfi-
di® et improbitatis consummati. Sane Paulinos
bonorum gemma pontificum, et divina mente
proditus *Epist. 2*, avaritiam non arcu, telo et
sagittis, sed criminibus armatam viderat, cujus
hoc habet elogium : « Quæ una omnibus armata
criminibus vel si sola nos capiat, et zabulo ad
malitiam et homini ad mortem sufficit: notabile
dictum et mirandum, ait ille vir sanctissimus,
qui opibus abundaverat, el hominum studia ex-
quisitissime cognorat, hoc unum vitium impro-
bissimi dæmonis malitiam et studium cripicndæ
nobis vito et salutis æquare; sufficere hanc pes-
tem ad virtutum omnium chorum evertendum,
ad inducendum quodlibet scelus, ad perennem
animi morbum, ad interitum. Nec sibi dunlaxat Arari
aliisque exitio sunt avari, sed insuper, inquit I'™™™
Job, « audacter provocant Deum, » in cujus lo- Deam, et
cum, proh nefas! inducunt teirum et abominan- Mdt
dum idolum Philargyriam, Plutum, Mammonam,
cui supplices divinum honorem impertiant. Sic fernaL
avarī caput est delubrum impio cultu et perfidia
consecratum, ubi vetusta insanorum hominum
superstitio renovatur: scribit enim I). Augustinus
lib. IV *De Civit*, cap. xxi, deam pecuniam a ve-
teribus cultam fuisse; sed negat tamen templum
habuisse Juvenalis *Satyr. I* :

Etsi funesta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus arcs.

Quo detestabilius est avarorum scelus cl vecor-
dia, qui hinc idolo in lectissima sui parte cellam
dedicant : ipsi viclimæ, ipsi aræ, ipsi popa* cl
agones litant, cor pecuniæ ut hostiam coronatam
feriunt, animi vires atque omnem contentionem
immolant; vero Numini Plutum anteferunt, ip-
sam Mammonam non farre cl saliente mica, sed
cruore et usura vite propitiant. Tunc utique vir-
tutes omnes ejiciuntur, el in primis nobilissima
et pulcherrima religio, quam impius opum amor
ejurat, ul profano el scelerato cultu fictum Nu-
men a dæmone subornatum veneretur : hoc enim
agitur, si declori magno credimus, in < pio Deus
loquebatur, S. Paulo inquam, qui infandam illam
habendi cupiditatem non dubitavit *Colos*, in, 5,
nominare *simulacrorum servitutem*, vel, ut in
Greco est, *idololatriam*; quam verissime Tertul-
lianus lib. *De Idol.* cap. i, *principale crimen gene-
ris humani vocat* : nihil enim detestabilius eo sce-
lere cogitari potest, nihil majori supplicio di-
gnius, quam ut quisquam procreatis a Deo rebus,
auro, gemmis, fundo, palatiis summum honorem
adhibeat cum inexpiabili veri Numinis injuria;
cujus minas illudit, pollicitationes contemnit,
justa deniquo pro nihilo putat, alquo incredibili
vesanæ mentis audacia deridet : ita Cresollius
lib. IV *Mystaffj.* cap. xxxi, ubi avarili® idolola-
triam pluribus prosequitur.

ven. 7 7 et 8. Nimirum intbêroga jumenta , et doce-
<tS* BUNT TE : ET VOLATILIA COELI, ET INDICABUNT TIBI.

Loquere terile, et respondebit tibi : et narrabunt
Creature pisos maris. — Magnam, inquit, vos et solos
mino, existimatis scientiam assecutos, enmque quasi
ianm vobis tantum notam alios docere vultis; cum ta-
pndi- men hæc ab animantibus, quibus nullus inest
ttnl rationis usus, ediscere possimus, qualia sunt ju-
menta, quorum notus stupor, quæ gradiuntur in
terra, cl volucres codi, quæ nerem tranant; imo
cl terra ipsa, quæ non rationis solum expers est,
sed ct sensus et vitæ. Ipsi etiam muti pisces, qui
in maris profunditate sua sibi domicilia locarunt,
creatorem suum prodicant. Quibus verbis incipit
Jobus ostendere quæ digerenda suscepit, ne ip-
sius amici soli sibi sapere viderentur : incipit
vero acriter, el non cis gloriandum evincit, cum
res plane omnibus pervias licet fastu grandi de-
promptserint, quas vel cx infimis etiam creaturis
unusquisque possit percipere, qui mentis oculos
ad communium rerum considerationes adjecerit:
Deihmi-mundi enim pulchritudo, ordo mirabilis pro-
rt creatarum a Deo rerum, quotidianus usus ct
in b lindi commoda, vis, efficientia, aliaque miranda, quæ
«j•fido in minimis quoque rebus elucent, theatrum ve-
r.in^L juq quoddam expandit, ubi singularis numinis
potentia bonitasque triumphant : quod jucundis-
simum animo spectaculum esse solet. Ad illud
autem genus meditationis ipse mundi atque om-
nium rerum fabricator Deus per vatum suorum
oracula nos invitat. Sic enim divini Spiritus in-
flammatione atque instinctu loquitur Sapiens
Mundni *Eccte. m, II* : « Mundum tradidit disputationi
l' p tu corura- D Ubi nomine disputationis non intelligit
l ç^rn^º curiosorum inter se concertationem et
º0®' cum variffi seelæ philosophorum contrarias de
rebus opiniones tuentur atque defendunt; sed
profundam animi cogitationem, meditationem
intimi cordis circa res, quæ mundum hunc va-
rietate sua et compositione distinguunt. Quod di-
sertius e gra'ca versione potest intelligi, w
ítóxiv çv xaoííá aÛTwv, *sceculum dedit in corde eorum* :
BMtrM. quo eodem modo in hebreo fonte locus idem
c-nuds concipitur. S. Gregorius Nyssenus preclare ex-
tioùihm ponens illam sententiam ait *ervum*, hoc est omnia
r.çà da- qUæ jn æY0 seu jn omnibus spatiis ac intervallis
c nU Jurationis facta sunt, dedisse Deum cordi hu-
mano ad bonum, ut per magnitudinem et pul-
chritudinem creaturarum contemplemur eum qui
fecit illas : itaque S. Basilios hom. t in *Hexacm.*
mundum eleganter appellat Mxwxuíw al ft xiJiu-
TT.stcv *commune quoddam animorum audi-*
tonum, exedram sapicnliæ, ubi admirabilia do-
ceantur; quem opinor secutus Pisides in *Ilexaem.*
xTwywrev, *creaturarum scholam* nominavit.
Atqui nihil est in hac rerum universitate tam mi-
nutum, ait Aristoteles lib. l *De Part, animal.*
cap. m, lamque vile aut abjectum, quod non
cum ingentem in animis nostris sciendi pruritum
excitet, cum vero in stuporem nos rapiat et auc-

toris sui commendationem. Et quod Heraclitum
Tarentinum dixisse ferunt, cum in casam quam-
dam furnariam divertisset : Introite, sunt hic
etiam dii, hoc in minimis etiam natura operibus
sentiendum, in quibus multiplex radius divinæ
perfectionis elucet : nam, ut recte notat S. Ber-
nardus serin. 3 *De Pent.*, « potentissime cx ni-
hilo omnia, sapientissime pulchra, benignissime
utilia sunt *creata*, » quod confirmans D. Augus-
tinus in *Sent.*, sent. **Hi** : a Nec auctor, inquit,
excellenter est Deo, nec ars efficacior Dei ver-
bo; nec causa melior est, quam ut bonum cree-
tur a bono. »

Effecit hæc natura prostantia, ut B. Antonius
ille vasta? solitudinis cultor sic universitatis hujus
amoenitate caperetur, ul cum quidam ex illo scis- rnm XX-
citarelur, cur tam paucos ac prope nullos apud UrI*
cum libros conspiceret, respondisse dicatur : Hæc
mundi spectacula sic animum suum oblectare,
nullum ut aliud librorum adminiculum deside-
raret; hic invenire se studium amoenissimum,
quo semper caperetur, nec unquam satis caperet;
(*'odirem suum* esse rerum naturam, in quibus ver-
ba Dei legere consuevisset. Sic Leo Magnus ponti-
fex maximus serra. 7 *De Jejun. dccim. mensis*, ele-
menta mundi vocat *publicas paginas*, quibus eru-
dimur. Et alio quodam in loco ad eruditionem Etewa-
nostram ait omnia elementa servire, « dum per
ipsius mundi cardines quasi per quatuor evan- qiiaw
gelia incessabili tuba discimus quod et predice-
mus et agamus. » Eadem fere sunt apud S. Pro-
sperum lib. II *De Vocat. Gent.* cap. i, qui in pa-
ginis elementorum et voluminibus temporum
divinæ institutionis communem doctrinam legi
prodique monet. Adjiciendi sunt igitur oculi ad
librum universitatis, ne quis doctrinarum igno-
rationem aut librorum inopiam causelur. In eo i iui©-
libro non modo S. Antonius, Bernardus, alique
Ecolesiæ Dei lumina, verum etiam et summi phi- j, colic»
losophi mulla miranda et egregia didicerunt :
quare Athenagoras scriptor vetus Platonem ait,
cum in hujusmodi considerationem incubuisset, wnmL
mundum appellavisse -fyw «5 etcù, *Dei arti/V*
c um, in quo dninæ sapicnliæ lumen ostendisset.
Illo studio gemmei libri atque pulcherrimi usi
olim sapientes, ad aivana Dei cognoscenda pene-
traverunt, et ad sempiternam ejus virtutem et di-
vinitatem, ut ait Apostolus *Horn, i, 20*.

Sed non est opus ut in antiquos sophos intuea-
mur, qui evanuerunt m cogitationibus suis, nec
cognitum e mundi opificio Deum glorificaverunt,
cum in nostris habeamus hujus meditationis et
invitamenta el exempla. Divinitus illud a Salo-
mone mihi dictum videtur *Vrov. i, ç0* : a Sapien-
tia foris prodicat, » vel, ut est in Hebreo apud
Cajetanum, *sapientifr fons cantabunt* : breve ora- Sapinii»
culum est, sed insigne, tribus verbis ul pyropis u^ Cf^
illuminatum atque distinctum, quæ opere pre-ciirnçut,
tium est attingere. *Fons* cum dicit, exira **h o m i - r u b l i**
nom esse multa significat sparsa ubique terra- ,lwcet

rum, qua? reconditam sapientiam contineant; unde paulo post sequitur de sapientia : « In plateis, » vel, ut est in Hebræo • « In latitudinibus dat vocem suam : » nam iutucamur hunc omnem mundi complexum, quam longus et latus est, ab oriente sole ad occidentem, a polo ártico ad antarcticum, plena omnia sunt magni Opificis admirabilitate, et nihil vacuum sapientia : itaque mihi considerate dixisse videtur Salomon numero multitudinis : *Sapientiæ foris cantabunt*, ut intelligamus, in omni re atque loco multiplex nobis artificium a divinis mentis sapientia objici et proponi ad intuendum, ul intelligentiam acuentes, et singula considerantes, utilia documenta Crutnra capiamus. Hire vero sapientiæ nostre tam in oculos incurrunt, tamque animum excitare possunt, ut cota cantare dicantur, et tantum non maxima et clarissima voce in omnium auribus inclamare, ut ivòm* rcr.,m onmium architectum et agnoscamus, et liu<bu veneremur, et pectore omni amemus. Sed quod in Hebræo est *cantare*, apud nostrum interpretem est *practicare*, apud Septuaginta útwiürtxt, *hymnis*, cantu et laudatione *prosequi* : illa enim quæ. videmus omnia e tenebris et nihilo educta tanta naturæ varietate, vi multiplici, dotibus longe disparilius instructa, magnam illam Creatoris polenlissimamque manum concelebrant, fontem illum et thesaurum, verius dicam infinitum in omnem partem bonorum Oceanum undique exuberantem, alto quodam et vocali silentio concinunt et in laude ponunt, ut verissime fuerit dictum : « Sapientia foris prredicat. » Ubi Sapientia foris ludens in creatis rebus quodammodo pingi videtur instar mesochori aut chorodidaseali vocum peritissimi, in musica excellentis, quæ non modo cantat, prredicat, ùjw ùt su; sed omnes universi naturas ciet ad mundi auctorem summum plenissimo et dulcissimo concentu laudandum : aut tenere manu veluti Timothei cujusdam lyram aureamque testudinem; cujus nete sint beati spiritus, et coelestes orbes atque lumina; hypate vero terra, mare, elementa; médire chorda: reliqua. Quæ tanto artificio composito* sunt atque tensæ, atque ita omnes consentiunt, ut suavissima oriatur symphonia Numinisque prædicatio. Itaque Orpheus in hymnis mundum esse aiebat musicam, et mirabilem symphoniam qua? Demiurgum laudet : Athenagoras autem in *Apol.* eumdem appellat iu-utii; éfjxwv, xit xiwiutw» r» *concinnum et musicum organum, quod movetur numerose*, cujus aspectu incitatur, ul præstantissimu in illum opificem, qui tangit fides, et jucundam modulationem e dissimillimis naturis velut sonis efficit, studio omni et religione veneremur. Unde subdit :

9 Et 10. QOIS IGNORAT, QUOD OMNIA HAC MANUS Domini fecerit? in cujus manu anima omnis viventis, ET SPIRITUS UNIVERSA CARNIS HOMINIS. — Quis, inquit, tam est stupidus atque amens, qui ignoret, aut dubitet hæc omnia a Domino fuisse for-

mata, et ipsius benigna providentia conservari? hi, m Qui qua facilitate fecit omnia, eadem posset **u n i**—* versa dissolvere, cum in ipsius manu posita sint; a qua ut vitam habent, sic etiam interitum **p i**mere debent. Ex qua Jobi sententia per se notum est omnia fuisse a Deo facta, nam exploratum au» est rem nullam posse a se oriri; siquidem causa et effectus opposita sunt, sive contraria, ul pater et filius : nam ea quæ cum aliquo conferuntur relative opponuntur, quare in eadem rem convenire non possunt. Non potest igitur esse ut ullum animal a se oriatur, nam causa et effectus in eodem dicerentur ; omnia vero animalia constat esse orta, cum omnia consenescent et occidant. Oportet igitur aliquem esse causarum exitum, nam infinitum esse causarum progressum physici fieri non posse demonstrant; ad aliquod igitur animal uniuscujusque patrem quærendo venire oportet, quod non ex alio sit animali natum, sed a Deo factum. Terram etiam et mare cælera que a Deo effecta esse eadem rationis via philosophi cognoverunt; nec quod aliqui de hoc dubitaverint impedit, quo minus id per se notum et exploratum sit : nam nonnulli etiam de illo omnium certissimo et apertissimo principio dubitarunt : « Quodlibet vel est, vel non est. » Multi etiam lignum et lapidem Deum esse putarunt; siquidem corrupti depravatique hominum animi nullas absurdissimas opiniones attulerunt. Recte ergo de iis qui sano sunt judicio Job dicit: « Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit? » Pulchre ad hoc propositum S. Augustinus lib. III *De Lib. arb.* cap. xxiii : « Revera, inquit, si pie ac diligenter attendas, omnis creatura species et motus, qui in animi humani considerationem cadit, eruditionem noctram loquitur, diversis motibus et affectionibus quæsi quadam varietate linguarum undique clamans atque increpans, cognoscendum esse Creatorem. » Idem S. Doctor lib. XI *Conf.* cap. iv ; « Ecce sunt cadum et terra, clamant quod facta sint : mutantur enim atque variantur. Quidquid autem factum non est. et tamen est; non est in eo quidquam quod ante non erat; quod est mutari atque variari. Clamant etiam quod se ipsa non fecerint, ideo sumus, quia facta sumus. Non ergo eramus antequam essemus, ut fieri possemus a nobis. Et vox dicentium est ipsa evidentia. Tu ergo, Domino, fecisti ea qui pulcher es, pulchra sunt enim; qui bonus es, bona sunt enim; qui es, sunt enim. Nec ita pulchra sunt, nec ita bona sunt, nec ita sunt sicut tu Conditor eorum, cui comparala nec pulchra sunt, nec bona sunt, nec sunt, » etc.

il et 12. Nonne auris verba dijudicat, f. t. fau—vm ii CES COMEDENTIS SAPIREM : IN ANTIQUIS EST SAPIENTIA, et **p**' ET IN MULTO TEMPORE PRUDENTIA. — Hic locus Varias admittit explicationes, neque facile est statuere, quænam illorum sit germana, aut gennanæ propior. S. Chrysostomus et Olympiodorus in *Calen*, sic exponunt, *q. d.* Sicut ea quæ sensibilia

sunt externo sensu statim percipiuntur : ita etiam quæ intelligibilia sunt, modo quis velit animum intendere, intellectu facile capi, qualia sunt Dei opera et eorum auctor Deus; usu præ-erlim et experientia longue ætatis accedente, quæ Jobo jam tum septuagenario majori defuisse minime videtur. Cui subscribens S. Thomas putat hic agi de cognitione Dei, quam homo ex rerum sensibilibus contemplatione et cognitione venatur. « Invisibilia enim ipsius, inquit Paulus /toni, i, 20, a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur : sempiterna quoque ejus virtus et divinitas. » Et quia antiqui multa audierunt videruntque, et aliorum sensuum usu perceperunt, majorem quam alii scientiam consecuti sunt; et ideo additur : « In antiquis est sapientia, » etc. Quæ explicatio mihi eum Sanctio maxime placet, quia neque ipsa extorquetur a textu, et optime cum Jobi sensu congruit, qui ex creaturis cognosci posse Deum proxime dixerat. Ilæc porro omnia eo spectant, ut intelligant Ires illi viri, qui magnam sibi sapientiæ laudem arrogabant, alios etiam attentione mediocri oblinere posse quod sibi aut solis aut cum paucis concessum esse arbitrabantur : quamvis enim ita se res habeat, quod integra et matura ætas multum adferat prudenti; tamen est hominibus iudicium a natura datum, quo possint de rebus judicare, licet non multum sint ætate progressi; sicut etiam juvenum aures sermones audiunt, et palatus gustat saporem. Quia igitur amici Jobum ad senes et antiquos homines ablegaverant, paulo ante dixit hæc tam plana et perspicua esse, ut non senes et antiquos homines, sed jumenta et volatilia salis sit interrogare : nam ipsa de huiusmodi nos rebus docebunt; quæ ita patent, et in promptu sunt, ut ea quæ sub aures, palatum et alios sensus cadunt; idcirco non opus sit ea sapientia, quæ in antiquis reperitur, et longo tempore comparatur, sed mente et ratione tantum, quæ in singulis hominibus reperitur. Quid autem homines, dum creaturas interrogant, dicerent statim explicat dum ait, quid ex vana creaturarum natura atque operatione, et rerum omnium admirabili ratiocinatione, de illarum sapientissimo atque potentissimo architecto cognoverint, et ideo subdit :

Ur r. 13. Arui) IPSUM EST SAPIENTIA ET FORTITUDO, IPSE HABET CONSILIUM ET INTELLIGENTIAM. — Hæc CSt Coti-clusio, quam ex naturæ principiis demonstravit Cfutn» esc planissimam et omnibus per se notam; vis II' u' autem rationis a Jobo contexti esi ejusmodi : tum. paulo ante dixerat in Dei manu omnem animam fieri esse, ex quo suaviter ducitur argumentum ad asserendam Dei sapientiam : si enim ipse inet hnm ei Deus sensibus hominis, a quibus politur cognitionis origo, contulit virtutem ad objecta discernenda; si post eam rudem sensuum cognitionem homines utalo profectos per intellectus exercitium multiplicemque rerum observatorem

ad insignem sapientiam speculando et eximiam prudentiam agendo promovit; porro asserendum est, largitorem sensitiva. ac intellectualis, speculatricis ac practicæ nolitiæ ea perfectione minime carere; quin potius asseverandum sublimissima sapientia, fortitudine, consilio, intelligentia prestare : sapientia, ut omnia pernoscat; fortitudine, ut vi fortissima quæ prænovit efficere valeat; consilio, ut miris ac prudentissimis in odia omnia flectat quo velit; intelligent, sive intellectuali visu perspicacissimo, ut omnia creata circumspicial penetretque, neque extra providentiæ suæ metas aberrare permittat.

Mystice, sapientia, fortitudo, consilium et intelligentia quatuor sunt equi, qui currum triumphalem divinæ providentiæ trahunt : ante quem currum captivi in triumphum aguntur, et toti mundo spectandi ridendique proponuntur superbi consiliarii, iniusti iudices, impii reges, inglorii sacerdotes : de quibus agit versibus sequentibus : ita Tirinas noster.

Cæterum ad sensum Jobi, hæc in primis mundi Sajnuth insatiabilis pulchritudo, in qua tanta est omnium ou-rcrum et concinna in maxima varietate compositio et insignis ornatus, sat declarat magnitudinem mundi sapientiæ, quam esse in artifice oportuit. Quo maxime modo cum antiqui divinæ mentis cognitionem non leviter percepissent, hymnis, et præconio suo Demiurgum celebraverunt : quem ca de causa Philo omnigena prædium sapientia nominavit; Pindarus prestantissimum artificem; magnificentius Areopagiti Dionysius De div. Norn. cap. v, cum eandem sapientiam titulis multis clarissimis exornat, vocat Ὑπεροχὴν <r. cixv, sapientiam omni sapientia superiorem. E natura autem operibus, ut notis vestigiis, licet illam aliqua ratione intelligere, nam omnia quæ mundi complexu tenentur Sap. xi, 21, « in numero, pondere et mensura » confecit; hoc est, eo molimine sapientiæ, ea consilii luce et miranda moderatione, qua major cogitari nequit. Et quemadmodum videmus solem natura suæ bonitate radios undique spargere suos, et calor sui divitias ultro fundere; sic immensa illa sapientia infiniti sui luminis scintillas mittit, et undique universum beat : ab illa, ut uberrimo et copiosissimo fonte, omnes artes, et recondite scientiæ, atque arcana et magnifica ingeniorum vis profluxit. Quam ob causam matroni illa nobilis parens Samuelis divino instinctu Deum scientiarum nuncupat, I Jcg. n, 3. Ab illa ordo in omnibus, et mirabilium operum pulchritudo, et velut in concentu symphonia, omne artificium et admirationem superans manavit : itaque S. Paulus Ephes. m, 10, « multiformem sapientiam Dei » prædical. Et David cantu extollit a ejus ad inventiones, » vel, ut vertit Synnachus, urr/ ^vTxrx, machinamenta, excogitationes rerum mirabiles, molitiones inauditas, quas non nisi interminata Numinis sapientia potuit concipere Cum jue sint

ici'olii-rom Do-militu.

Mirabi-
le a-
pienti*
M ia
Immdio U

m hac rerum universilate tam divers® rerum species natura el genio dissimiles, in quibus tanquam in ingeniorum theatro curiosissime spectandis ita philosophi aliique intelligentes viri elaboraverunt, ut nihil aptius atque perfectius excogitari posse faterentur : tum maxime in homine illius sapienti® lucem animadverterunt singularem, quam mirari satis non potuerunt. In structura humani corporis filii medicorum et physici obstupescunt, in quo vident partes omnes turn situ, tum proportionem, tum connexionem inter se atque usu mirabiles. In capite velut in arce collocantur sedes et domicilia sensuum nobilissimorum ; el in summo vultu vigiles oculi : quorum tanta csl celeritas, ut temporis puncto miliarium octoginta milliones conficiant : quantum videlicet spatium esse inter terram et stelliferum cadum mathematici aiunt. Et huiusmodi quidem partium admirabilitatem cum aliis inultis eloquente princeps copiose exponit lib. I *Quæst. Acodan*. Si vero in animam ipsam ingrediamur, et pervideamus vim ingentem memorile, arcanos intellectus splendores, et infinitum acumen, dominatum voluntatis, qui nulla vi aut violentia frangi potest, facile viderimus in opifice tanti operis sapientiam potenti® æquari.

re t uta
l>i In
mundi
Qbika-
tioor mi-
nbilk

De hac autem divina potentia, quam hoc loco Job *fortitudinem* appellat, quid dicam? cum regius ipse Psaltes illius admiratione percussus clamet *Psalms*, cv, 2 : « Quis loquetur potentias Domini? » vel, ut est in Chaldæo, *quis poterit eloqui fortitudines Uomini?* ita vocat opera mirabilia et gloriosa, ad quæ necessaria est immensa quædam potentia atque fortitudo. Ut ergo illam ex hoc apparatu aspectabilis mundi cogitando saltem quadamtenus attingere valeamus (nam comprehendere penitus atque intelligencia consequi non est human® imbecillitatis) quis non obstupescat, atlunilisque defigatur, si diligenter apud se reputet dædalam illum manum Demiurgi, quæ parles mundi tam varias, tamque inter se dissimiles, tam concinno ordine construere, tanta facilitate machinari potuerit? Nihil dico de vastitate occani atque terræ, quæ innumerabili copia rerum abundant : nihil de aere in ea spatia diffuso, quæ non tam oculis quam ratiocinatione metiri licet : orbes cælestes intueamur, de quorum vi, luce, efficientia doctissimi viri suis commentariis prodiderunt, el tantisper luereamus in granditate; quæ est ejusmodi, ut cogitantis mentem sua magnitudine conturbet atque obruat. E stellis ipsis conjectura capi potest, quæ sunt posite in firmamento, quæ cum nobis videantur non lacerine igniculo majores, ipsum tamen terræ globum, quantus quantus est, multis partibus, ut mathematici docent, exsuperant. Cum igitur stelle singulæ tam sint grandes supra hominum fidem et communem opinionem, sinique in eoli, m cado prope infinite, adeo ut divin® litter® uullu miniano ingenio atque industria numerari

a clu-
nien
«PIDU
tu ivix
niiuU

posse confirment; ipsum cælum lot et tantis velut davis aureis distinctum, quod infinities orbis terrarum magnitudinem continet, quantum erit? Profunditas autem et crassitudo cum latitudini illi extremitatique respondeat, sane consequitur tantam esse operis molem, et fusam in omnes partes magnitudinem, cujus notionem vix hominum mentes adumbrare queant. Accedit, quod cum illa tam immani tamque obstupescenda magnitudine sil conjuncta etiam incredibilis eorundem corporum in motu celeritas; de qua viri sapientes, qui roscas accuratissime dimensi sunt, cum in conventu populari disputant, vix obtinent fidem : nam steli® in octavo cælo, quæ sunt posita» circa lequinoclialem, tanta rapiditate feruntur, ul singulis horis quadraginta duo leucarum **milliones** aut etiam plures percurrant. Tanta igitur illa est futura celeritas, ut eo motu atque incitatione intra spatium salutationis angelic® terra omnis septies circuid possit. Hinc sapientissimi quidam scriplores consequi aiunt, si stella una ex omnibus, quarum minima aspectu notabilis lota terra major est, in aere tanto impetu moveretur, fore ut urbes et palatia ruerent, imo ipsi montes, rupes, occanus dissiparentur in pulverem, cum tantam vim rapidamtjuc tempestatem ferre non possent. Supra vero stellatum cælum alii sunt orbes longe vastiores; et omnium ultimus empyreus, cujus amplitudinem vix ullius cogitatio percipiat. In suprema illius parte sunt beatorum sedes atque palatia, in quibus in omnem æternitalem cum Deo regnabunt. Docent autem theologi quidam et divinarum litterarum explanatores, Deum ut optimum et polentissimum metatorem singulis beatis distinctum in ipso cælo domicilium tributurum; unde quemadmodum innumerabiles prope sunt beati ævo sempiterno fruantes, sic necesse est in cælo ea spatia esse infinita, in quibus divi illi indigetes maneant. Quare si Deus juberet angelum, ut Ezechielcm olim templum, ita coeli empyrei superficiem, qu® ora ultima est, el mundi hujus determinatio, funiculo metiri el circumcingere, tam longum tamque infinitum illuni esse funem oporteret, ut toto hoc spatio, quod terram inter atque cælum interjectum videmus, contineri posse non videatur; uti ex astrologorum sententiis colligit Cresollius lib. III *Mystaq.* cap. ix.

Hanc autem substructionem c tanta illustrium IfeuMb rerum admirabilitate constantem ipse pollens archilectus non tota manu mirabilium eficelrice, orbem sed, ul miratur Isaías cap. xl, 12, digitulis tribus coouæt sustinet : itaque ridiculi sunt c profanis cosmopœiæ interpretes, qui Atlantem cælifera induicauit cunct; impia quoque Manichæi stultitia, qui aiebat, ut verbo utar Epiphani *hares*. 66, *Lajuhim* esse nescio quem terram omnem suis humeris sustentem, qm trigesimo quoque anno ab humero uno pondus in alterum transferat, unde terr® motus exsistant. Solus ipse Demiurgus

totam hanc molem nutu et voluntate continet, quam, si vellet, posset uno momento in nihilum redigere. Undo subdit :

xm. tl. 14. SI DESTHUXEKIT, MIMO EST QVI ÆDIFICET : SI IKCI.USRIUT HOMINI M, MILLES EST Qti APEIUAT. —
 ikitrner Destruere et non nidificare aliquos, idem est quod
 u urtuuld exscindere illorum genus, familiam, domum,
 Grinfia nec propagare, nec prosperare; vel etiam non
 iu permittere, ul conspirantes inter se homines, præ-
 tdiu. gcr(jni jpii, tanquam coagmentati in morem
 ædiflcii amplius coluereant et consistent; quem-
 admodum de iis dicitur *Psalm*, xxvn, 5 : « Quo-
 niam non intellexerunt opera Domini, c lin opera
 manuum ejus destrues illos, et non ædificabis
 cos. » E contra bonis promittit Deus *Jercm.* xlii,
 10: « SÎ quiescentes manseritis in terra hac, «edi-
 fica!> vos, et non dOstruam, » id est propaga-
 bo, prosperabo, non perdam, non destruam, quo
 sensu dicitur *Exod.* i, 21 : a Quia timuerunt ob-
 stetrices Deum , ædiflcavit eis domos,*» id est,
 reddidit fœcundas, felices, opulentas. Verbum
 ergo (*udificandi* generatim accipitur pro quacum-
 que prosperitate, vel spedalini pro filiorum ge-
 neratione, quæ passim in Scripturis hebraica
 phrasi *asdificatio* nuncupatur : sicut e contra ver-
 bum *destruendi* in genere de quocumque exter-
 minio aut ruina tam temporali quam spiritali,
 vel magis specialiter de morte liliorum sumi po-
 test, per quam domus «edificata destruitur : quo
 sensu etiam *inclusio* pro sterilitate, el *apertio* pro
 fœcunditate accipitur, g. d. Placuit Deo domum
 meam per mortem omnium liliorum meorum
 destruere; si hoc ila permanere statuerit nun-
 (inam ædificabor, nunquam alios filios generare
 potero : « Nisi enim Dominus ædificaverit do-
 mum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam, w
Psalm, cxxvi, l ; vel certe magis generatim hoc
 dicit, quod vindicta divina nonnunquam occul-

tere pu- SC(l semper justis de causis quasdam seu na-
 uicüti. liones seu regiones ita deprimere perseverai, ut
 vana sit omnis contra nitentium industria : ita
 olim Deus Idumaeos primoper Chald<eo\$ graviter
 afflixit; deinde ad antiquam felicitatem postli-
 minio aspirantes parlimper Judam Machabæum,
 partim per Ihrcanum, ejusdem ex Simone nepo-
 tem, gravissimis cladibus contrivit: hic enim per
 vim circumcisos ad judaicos ritus transtulit, do-
 nec tandem sub Tito ita reliquia» genUs profligata?
 sunt, ut ne vestigium quidem Idumaeorum aut
 posteritatis Esau reperiatur.

Tropologice S. Gregorius lib. XI *Moral*, cap.
 mu : « Omnipotens, inquit, Deus humanum cor
 ., r!.. destruit cum relinquit ; (edificai dum replet : no-
 hu<quit. que enim humanam mentem debellando destruit,
 sed recedendo; quina d perditionem sufficit ipsa
 sine Dei sibi. » Et mox subjicit. « Undo plerumque fit, ut
 indirà cu 111 ftUdiontis cor exigentibus culpis omnipoten-
 m o.n- lrs Dei gratia non repletur, incassum exterius a
 m» pn- predicatore moventur: nuia mutum est os omne
 quod loquitur, si ille interius in curde nun cla-

met, qui aspirat verba quæ audiuntur. Unde Pro-
 pheta dixit *Psalm*, cxxvi, l : Jfoi *Donrims ædifiea-
 vmt domum, in canum laboraverunt qui adiffamt
 eam.* El Salomon ait *Eccle.* vu, 14 : *Considera opera
 Ilei, quod nemo posui corrigere qum ille despexi
 iit.*» Auget vero statini sententia; pondus ex baiai
 exemplo ; qui ab omnium optimo concionatore,
 nempe Deo, exterius admonitus, ad bonam ta-
 men mentem non rediit; quod qui illi ad aures
 loquebatur interius non operaretur velle et per-
 ficere , sic enim ille : « Hinc esi *Gen.* iv, 9, quod
 Gain et divina voce admoneri potuit, et mutari
 tamen non potuit : quia exigente culpa inaliti@
 jam intus cor ejus Deus reliquerat, cui foris ad
 testimonium verba faciebat : » ila S. Gregorius.
 Male tamen Calvinus alique ejusdem farina* ex
 hoc similibusquo sacræ pagina locis conantur
 elicere, quosdam scilicet a Deo ante omnem cui-
 pam sic despici, el, ut vocant, obdurari, ut nullo
 labore nullaue industria possint ad virtutem
 probitatemque pertingere; tamque insuperabili
 fato ælernis cruciatibus destinari, ut omnis irri-
 tus sil ad salutem conatus. Islusmodi despectus
 cl obdurationis exemplum in Pharaone nobis ex-
 hiberi contendunt ; quem irrefragabili fato ve-
 lut ad certamen cum Deo volunt excitatum (quem-
 admodum m arena Threx cum Myrinillone com-
 ponitur) ul indomita cervice divinis imperiis ob-
 luctaretur, ac tandem inevitabilis rebellionis pen-
 nas vivus mortuusque lucret atrocissimas. Sed
 amabo, quanam esset hæc tam dira tamque in-
 audita tyrannis, quæ ferrea necessitate inextrica-
 bilibus peccatorum laqueis homines irretiret, ul
 iisdem damnatis reorum sc suppliciis oblectaret?
 Qui posset Deus usquequaque justissimus hanc
 justiliæ laudem sibi vindicare, si ab iis panas
 exigeret, quos idcirco in scelus impulisset, ne fa-
 tale sceleris decretum effectu frustraretur ? « Sane
 justitia justa non erit, inquit I). Fulgentius lib. l
ad Monim. cap. xxn, si puniendum reum non in-
 venisse, sed fecisse dicatur; w major vero erit
 injustitia, si lapso Deus retribuatur pœnam, quem
 stantem prædeslinassedicitur ad ruinanuSi homo
 a Deo despectus, neccsariisque ad virtutem sub-
 sidiis destitutus, imo occulta quadam vi in faci-
 nus impulsus, nihil in salutis aut damnationis suæ
 negotio libere agit, sed agitur potius ut glubus a
 projiciente, ul securis a secante, ut luium a
 figulo; quibus nullum sui arbitrium est; cur non
 accusatur potius ille plus quam stoicus fatorum
 impulsus, quam inevitabilis miserorum necessi-
 tas dicam verius quam culpa? Non injuria sic
 olim eum Jove expostulabat quidam apud Lucia-
 num : Si Parca omnium rerum est causa, ergo si
 quis patrem occiderit Parca in culpa csL Si Minos
 recte velit uti judicio, multo æquius Fatum pro
 Sisypheo puniet, el Parcam pro Tantalo : quid
 enim illi injuste egerunt, quando Pareas? dicto au-
 dientes fuerunt ? Valeant igitur, valeant hæc no-
 vaturum deliria : non ea mens est hogiographo-

rum, cum obdurari aliquem, despici, in reprobum sensum (radi affirmant, ut cos omni velint aut ad virtutem esalamento aut ad salutem auxilio destitutos; sed non parem omnibus divini favoris et graliæ affluentiam asserunt communicari; rara tantum ac tenuiora subsidia, gravissimorum peccatorum meritis subinde sic exigentibus, volunt suppeditari. ¶(a recte Tollcnarius nos- ter in illud *Eccle.* vu, 14 : « Nemo potest corrigere quem Deus despexerit ; » quod non sic intelligendum probat, quasi omnino de vito reformatione putet esse conclamatum (nihil enim vetat cum qui jam despicitur reconciliata postliminio gratia charum acceptumque reddi) sed familiari Scriptura» phrasi *impossibile* dicit, quod arduum ac difficile esse convincitur : quia nimirum par non est cos peculiaribus amoris illecebris a Beo praeveniri, qui se potius despectu dignos reddiderunt ; nec facile est eos ex ima sce- lerum abyssu emergere qui Deo manum subindo porrigenti per ludibrium insultant.

SI INCLUSERIT HOMINEM, NULLUS EST QUI APERIAT.

— Pulchre hoc etiam exponit S. Gregorius lib. XI

iDjqnní *Moral.* cap. v, dicens : « Omnis homo per id us (Iu°d ma^e a8;l quid aliud quam conscientiae urceft a suæ s&i carcerem facit? Qui cum iudicante Deo ubi id»- m malitiæ suæ caecitate relinquitur, quasi intra

semolipsum clauditur, ne evadendi locum inveni- at, quem invenire minime meretur : nam sæpc nonnulli a pravis actibus exire cupiunt, sed quia eorumdem actuum pondere premuntur, in make consuetudinis carcere inclusi a semclipsis exire non possunt. » Debitas utique suis sceleribus di- vin® Jusliliæ Pœnas luit peccator, dum assidui- tud *. tate peccandi sibi ipsi vincula fabricat super in- durati pectoris incudem, sibi ipsi carcerem ædifi- cat nefariorum scelerum vindicem : etenim æterna inferorum supplicia aliquatenus cernulatur, dum sibi evadendi aditum præcludit, impossibilitatem non physicam, sed muralem elabendi c vinculis et carcere sibi ingenerat. Hunc peccatoris statum

describit S. Patianus Orat. De *Bapt.* circa finem, b'ib i?» ubi ait: «Si quis redemptionis ignarus rursus ad angulorum servitutem transient, antiquis illis compedibus et catenis, id est peccati vinculis al- corjk.». ligabitur, et fient novissima ejus deteriora prio- ribus : quia el diabolus eum quasi perfugam victum vehementius illigabit. » Etenim ille qui contritis dæmonis laqueis et mundi contemptis illecebris ad exercitum el partem liliorum Dei victor et ovans transierat, si postliminio rursus per peccatum quasi terga dans Christo, et socios despiciens angelos, ad Salarne vexillum evolant, dux impius ctanimarumhodis antiquum servum recognoscens, et perfugam militem severiori cus- todia claudens, durioribus compedibus et stric- tiori vinculo nectit, ne iterum fugam meditetur.

***. IX. 15. EI CONTINUERIT AQUAS, OMNIA SICCABUNTUR: ET si uxisunn eas, subvertent terram. — Hæc sim- pliciter primo et obvio sensu de pluviarum m

terram immissione, earumdemque ad ejus libi- tum retentione, tanquam de divinæ potentiae exi- mio opere intelligerepossumus. Et quoniam aquæ Aqm- fecunditatem el rerum abundantiam denotant; £ illa aquarum retentio vel carumdem effusio nihil ca^iu- aliud significat quam penuriæ vel abundanliæ a <•«. «- Deo liberam et voluntariam immissionem. Quasi dicat; Quando vult potest tum sterilitatem, lum um in- copiosam rerum omnium abundantiam elargiri : oötaU neque ad hos tam illustres ac diversos effectus instrumentis indiget, quibus salutem hominibus aut exilium afferat; sed id sine ullo rerum appa- ratu sola sua voluntate quam citissime perficit. Ut enim ad universi fabricam et cœlesium or- bium molitionem neque ferramentis ac vectibus, neque ullis machinamentis indiguit; sic etiam neque ad demolendum ac dissipandum, quod ante sine ullo labore atque adjutore construxe- rat : nihilominus sive perdere omnia sive con- Creatura servare voluerit, arma habet ad ulrumque consi- culnM4r; hum potentissima; quia manus illa tractat omni- >unL potens, cui nihil esse potest infirmum. Sane quæ frigore concrescunt atque congelant arma di- cuntur Dei, juxta illud *Job.* xxxvm, 22 : « Nmu- quid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti? quæ preparavi in tempus ho- stis, in diem pugnae et belli? » Nunc Jobus aquam instrumentum esse dicit divinæ potentiae, qua vel compressa el clausa, vel affluentius et immode- ratius emissa civitates plurimæ perierunt. Defi- ciente pluvia et multorum annorum sili arentibus agris desertam esse terram a cultoribus et incol- lis non semel accepimus. Neque id in sacris Scrip- turis et Ecclesiasticis Annalibus infrequens. Nemo stedutif paulo doctior ignorat qualiter afflicta terra fuerit septem annorum fame *Gen.* xli, quam pnedixit Joseph, et iterum tempore Elimelcc *lluth.* i, el sub Achab HI Rej/. xvn, et sub David II *lleg.* xxi. Mitto siccitates alias : illa quæ totam invasit et vastavit ^u^nU Hispaniam satis probata Deo non civitates solum, quod accidit sæpe, sed provincias totas potuisse sicanu subverti : produnt namque anliquissimæ Hispa- norum historiæ vigilili sex annorum siccitate om- nes fontes et fluvios aruisse, pneter iberum et Bæ- nU (hl- tim, et terras in hiatus usque adeo vastos atque profundos discessisse, ut qui alio victus quærendi gratia commigrare vellent, quo minus abirent obvia passim immensa voragine prohiberentur. Sic Hispania diuturna fame bestiis hominibusque consumptis in solitudinem redacta est; uti notat Sanctius noster ad hunc locum, elipse Hispanus, in historiis regni sui minime peregrinus. Similem omnino in Gallia siccitatem, qua fontes el putei exsiccati sunt, anno Domini 1307 tradit Robertas de Monte : quod el Murtinus Polonus ante ipsum tradiderat.

Quod autem fecit inducta fame et in æneo cœlo Aqm- pluvia compressa, idem fecit non semel aquis c cœlo aut e terræ scatebris immoderate profusis. t;00e< Et ut prælereanuis vulgatissimum illud noetico teniN-

recolo diluvium, quo quadraginta diebus, nullo interpellato momento, continuis in universum orbem pluit, adeo ut supra omnes montes quindecim cubitis omnis superficies terne obrueretur inundatione, cujus præler Moysem meminit etiam Plato, teste Eusebio lib. XII Prepar. cap. x. Alterum Ogygii diluvium fuit in Achaia, quod Deucalionæo et antiquius et majus exstitisse testantur Solinus, Eusebius Qesariensis, S. Augustinus lib. XVIII *De Civit*, cap. viii, atque Orosius lib. I, cap. vii, qui narrat illud annis mille quingentis ante urbem Romæ conditam contigisse. Tertium Deucalionis fuit in Thessalia, de quo S. Augustinus eodem lib. *De Civit*, cap. viii et x, et Orosius lib. I, cap. ix. Utrumque illud in Græcia fuisse, non tamen in Ægyptu in usque pervenisse constat ex eodem S. Augustino *supr.* cap. x, ac Platone in 37-Dilavii meo, ac Diodoro Siculo. Quæ omnia diluvia absque contigisse nemo temere audeat asserere, cum tanta rerum perturbatio facta fuerit, tot homines civitatesque absorptio sint. Sed et I). Gregorius *joan.* 38, ex 40, pluvias nimias ad indignationem divinam spectare scripsit in hanc sententiam; « Notandum, inquit, quod dicit Dominus futuros terrores de cudo et tempestates. Cum tempestates hiemales venire soleant ex ordine temporum, cur hoc loco tempestates venire in perditionis signo prædicuntur; nisi quod eas tempestates Dominus venire denuntiat, quæ nunquam ordinem temporum servant? quæ enim ordinale veniunt signa non sunt, sed tempestates in signo sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundunt: quod nos quoque nuper experti sumus, qui æslivmn tempus conversum in pluviis hiemalibus vidimus: » sic ille. Pluviarum quoque ingentium notabile exemplum habemus apud Eerapii Evagrium lib. II, cap. xiv, in hæc verba: « Priscus, inquit, in Bithynia exstitisse, ul ad tres aut quatuor dies aquæ instar fluviorum de cælo præcipitarent, et montes illarum violentia in planitiem deprimerentur: quin etiam sic obruerentur pagi, ut in exitii discrimen venirent, inque Boana lacu, qui non longe abest Nicomedia, ob crebram, sordidam cujusque generis materiam in cum congestam, nonnulla: fierent insulae. » Atque hæc quidem sub Leone imperatore: quæ totidem fere verbis recenset Nicephorus lib. XV, cap. x. Illa ipsa Constantinopolitana urbs posterioribus quoque sæculis sua ob crimina eandem cladem experta rursum memoratur: anno enim Christi 1490, quando Turcicum jugum jam diu ferebat, auctis magnum in modum culpis, 12 julii tanta procella imbrium exorta est, ut hominum tria millia et octingentas domos absumpserit, ul Palmarius tradit, et Naclerus, et Langius in *Chronie.* anno Domini 1190. Similia quoque in Germania non semel contigisse memorantur: nam in Bohemia Albi fluvius nimis imbris excrescens anno Domini 1432, nullas cum plebe villas con-

sumpsit, et juxta urbem Hallensem Sui® muros superavit; atque in Thuringia supra 40 pagi submersi perierunt, hominibus armentisque absumptis, ut Krantzius lib. XI, cap. xxvii, commemorat. Quin et in Saxonia circa D. Nicolai festum anno Domini 1264, multi® vili® demersa» memorantur, ul ex *Append.* Schafnaburgensis constat, el ex *Compd. Chron.* ejusdem anni. Quibus accedit in Belgio nostro ob nimios imbres inundatio Mosæ fluvii et Walis juxta Dordracum: qui maris® sta accedente anno 1421, usque adeo excreverant, ul septuaginta lotos pagos submerserint: quo casu una cum bonis suis centum hominum millia periisse memorantur, teste Gorgio Brun in *Dordr.* suo. Inde patet quam vere Job dixerit terram omnino subvertendam, si Deus lanium aquis frena laxare voluerit.

D). APUD IPSUM EST FORTITUDO ET SAPIENTIA: IPSE Ven. IS. NOVIT ET DECIPIENTEM ET EUM QUI DECIPITUR. — Hæc est conclusio eorum quæ dixit, scilicet Deum omnibus fortitudine sapientiaque prestare: quam postquam hactenus ex rebus naturalibus abunde probavit, eandem ab hoc versu usque ad linem capituli ex rebus quoque moralibus probare nititur. Quæ cum hominum voluntate administrantur, ne quis forte putaret eas Deo minus perspectas esse, prudenter subjungit; « Ipse novit et decipientem Da no- eleum qui decipitur; » id est illum qui inferi el illum TI* qui patitur injuriam, nempe innocentem, qui ab 4 Cliau iniquo el callido fraudulenter Iraducitur, et qui TI* « fe- dii fraudes et insidias parat: illius quidem ut cau- c, l'nr* sam tueatur, et injurias ulciscatur; alterius vero insolentiam compescat, el debitas ab eo pœnas exigat. Cæterum sermonem prosequitur de divina sapientia et potentia quæ præsertim erga principes, reges et magnates quolidiu exerceri videntur; quos sapientissime simul et potentissime Deus u dignitatum et honorum sublimitatibus ad abjectissimas conditiones exturbat ac dejicit. Hoc autem facit Job ut Sophjri respondeat, qui ci cap. ix, 19, pollicitus fuerat dicens: « Et deprecabuntur faciem luam plurimi. » Respondet ergo, ç. d. Haud equidem miror, o Sophar, c sublimi dignitate, ob quam multi olim faciem meam deprecabantur, ad hanc extremam penuriam abjectissimam quo conditionem a Deo me fuisse redactum: ipso etenim est *l'silni.* xciv, 4, « in cujus manu (tam plenario jure sunt omnes lines tome, » ul honores el dignitates Inhere, aut in eis permanere, ex ipso clum ipso omnino sil. Ipse est qui sua sapientia optime novit et cum qui a statu suo decidit, aut declinat; et quidquid in causa sil, cur talis in eo permutatio liat. Hoc autem meum non est quierere; sed unum scio, quod optime et sapienter omnia facit: nam a hunc humiliat et hunc exaltat, quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto; el inclinavit ex hoc in hoc. » Tobias quoque cap. xii, vers. 2, el Auctor libri Sapientie, cap. i, vers. 13, similia dicunt

17. Adducit consiliarios in stultum finem et ju- Vw k it.

t00

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XII.

p hbd dicis in stutorfm, — id est, facit ut viri, qui pni-
 * (^cn^cs habentur, vehementer errent, et ea dent
 rlt* v*l accipiant consilia, quorum exitum non inve-
 æiliM niant. Divinæ litteræ unum ejusmodi veluti in
 theatrum adducunt Achilophelem, impium syco-
 e<ca- phantam, consiliarium ad omnem malitiam in-
 p nntur structum; qui ingenio abutebatur suo et prudentia
 naturali innocentium vitam lacerandam et
 evertendam pietatem. Dignus certe illo fuit, cujus
 fauces atque os importunum laqueus obstringe-
 ret, a quo terrima et exitiosa consilia mana-
 bant. Similes modo sunt quos jam vulgus *politi-*
car nominat, qui a vanissimo Machiavello in-
 structi et subornati ad impietatem, exuto Numinis
 metu, synteresi exstincta, consepulta conscientia
 potentissimi Dei sanctiones pro nihilo habent,
 dummodo reipublicæ opes augeantur, el ambitio
 gloriosa pompa triumphet. In quorum impunita
 malitia et detestabili fraude miserans gemit Chris-
 tiana pietas, el dicil cum Jacobo divinitus alliato
Gen. xlix, 6 : « In consilium eorum non veniat
 anima mea, ctin ccelu eorum non sil gloria mea.»
 Consiliarium certe non peritum modo scien-
 temque esse oportet, verum etiam virum probum,
 justiliæ amantem, reverentem Numinis, qui con-
 scienti@ bonæ cultum et pietatem magni faciat :
 nam ut hominum memori@ proditum reliquit
 Clemens Alexandrinus lib. II *Strom.*. fcvAxi; άvípwv
 ζμου* <5 pLiv CLXCŪYTXI ffoXitç, n» J' u x g.;, *sandorum virorum*
consiliis civitates recte administrantur, recte et do-
rnus* @nc Pulnnl Sapientes magnum esso Dei be-
 neficium, habere bonos el fideles consiliarios,
 quod diserte Dion Prusæus cognomento Chrysos-
 ia Vie I^nus *Orat.* 32 asserit: nam quibus, inquit, «Nu-
 JTih' men benevolenti@ suæ curam et singularis provi-
 ri* " denti@ tribuit, iisdem parat insruiisque «rzcCwkwc
 tonos *et proLus consiliarios*, Qui suo tem-
 pore utiles sententias et commodum genus ora-
 tionis impertiant. » Qu@ docti alioquin oratoris,
 sed ethnici, forte levior esse videretur auctoritas,
 nisi illud idem Vatesnostri eia Deo illuminali pro-
 phet@ dixissent : nam mundi parens apud Isaiam
 cap. i, 26, cum favorem explicare vellet suum
 inclytamque benevolentiam erga populum lle-
 breorum, ait se daturum illi consiliarios, quales
 ab antiquissimis temporibus habuissent, qui ad
 divinum cultum et communem geniis felicitatem
 suis consiliis omnia moderarentur : « Destituam
 judices luos ut fuerunt prius, et consiliarios tuos
 sicut antiquitus. » Quod S. Basilius *in Isai.* cap. i,
 recte iup>xv tvqqiato, ingens *beneficium* appellat :
 sanctissimus idem Xates cap. m, 3, inter horri-
 biles Dei minas et in primis humano generi me-
 tuendas reponit quod Numen denuntiat, se a po-
 B c n-apulo «consiliarium virum ablaturum.» «piasi di-
 ceret, se naviculam in medio fluctu et immensis
 I VUa oceani voluminibus collocaturum sine velo, sine
 gubernaculo, quæ ludibrium sit vento futura :
 ^ ,777 lu* status non potest esse non miserrimus et fu-
 Desilis. Hem adumbrarunt dodî c Grecia et fa-

bulis erudite exornaverunt, aiunt cnim Neptu-
 num deum, Atticæ presidem, iratum Atheniensi-
 bus quasi furiam quamdam immisisse Athenas
 hoc est *stultum et malum consilium*, in- Au^zr
 consultam *temeritatem*, confusionem et perturba- /ix
 tionem judiciorum, turbulent is sententias, inaus- q"«t*m
 picatam mentem ; unde multa graviaque mala nu,oa<
 consecuta sint. Isaias *spiritum vertiginis* appellat,
 quo impii ob *sceleratam* vitam correpti, et Deo
 odiosi, in gerendis negotiis suis agitentur, et Nu-
 mine puniente ebriorum instar oberrent; hoc est
 nihil consilio faciant, inconsideratissime impru-
 dentissimeque labantur *Isai.* xix, 14 : « Dominus
 miscuit in medio ejus spiritum vertiginis. Et er-
 rare fecerunt Ægyptum in omni opere suo sicut
 errat ebrius. » Septuaginta dicunt rzaûua 77).xYr.<nu;,
spiritum seductionis; alii verlunt ex llebræo *spiri-*
tum perversitatum, vel *spiritum divaricantem*. Nec
 dissimili sensu D. Paulus dixit *operationem erroris*,
 cum ita scribit II *Thess. n.*, 10 : « Millot illis Deus
 operationem erroris ut credant mendacio. » Quæ
 omnia miserandam eorum hominum conditio-
 nem illustrant, qui a Deo derelicti, inopia consi-
 lii el animi perturbatione circumacti, huc illuc
 ancipiti cogitatione uisluque rapiuntur, et vanis
 sæpe imaginibus delusi exerrant. Id quod Job
 proprie hoc loco significat cum dicit : a Adducit
 consiliarios in stultum finem. » Quod autem addit:
 Et judices in stupoRBM, — id est, stupidos red-
 dit et consilii expertes eos qui rerum potiuntur;
 el rempublicam capessunt ; ut cum salus agatur
 et summa reipublicæ, nihil eam studio el opera jodr<
 sua juvent : cum enim judices potissimum sa-'r|?^A| I'
 pienlia pollere deberent, eorum casus ad animi
 stuporem et stultitiam reducitur, ut appareat
 Deum magnates spoliare posse etiam internis et
 spiritualibus donis, qualis est sapientia, ul qui
 velul Salomon sapientes erant, asino stupidiores
 efficiantur, imo penitus desipiant; vel potius eo
 usque illos deprimat, ut ab omnibus pro fatuis
 habeantur. Porro nomen *judicis* in hoc loco non
 præcise sumitur pro eo qui ex officio causas di-
 judicat, et tanquam justiliæ minister unicuique
 quod suum est reddit, sed generaliter pro quali-
 bet suprema potestate. Sic olim qui præfuerunt
 llebræorum genti ad tempus usque Heli *Judtccs*
 vocabantur; quibus idem pene jus eædemque
 partes erant quæ regibus, ut docet liber totus Ju-
 dicum. Illi hebraico dicuntur *Sophetim*, a
 quibus magistratus summus apud Pumos nomen
 accepit. quiS(/ / fc/esdicilur,ut ait Livius lib. Vili,
Jkcad. 3 ; Pmnos nutem el Phenices mulla nb r<ud ú
 llebræis acceperisse vocabula docet Augustinus
 contra litteras Petiliani, cap. cm. Fuit tamen in-
 ler reges et judices apud Hebræos aliquid dis-
 criminis, <piod paucis explicuit Lactantius lib. IV
 De *Sap.* cap. X : « Primo, inquit,non dominio re- QioI
 gum subjecti fuerunt Judæi, sed populo ac legiïuUf n'
 civiles judices præsederunt; non tamen in an-
 num constituti sunt sicut romani consules, sed

perpetua jurisdictione subnixa. » **Neque** ulla erat
 w** Illis condendi leges aut imponendi tributa **legi-**
 tima potestas, aut novam inducendi gubernatio-
 nis formam : quare non tam Hebræi tunc a Judi-
 cibus quum a Deo gubernari dicebantur; unde
 Dominus Samuel! dixit I *Heg. Yiir, 7* : « Non te ab-
 jecerunt, sed me, ne regnem super eos. » Reliqua
 ferme judicibus cum regibus luere communia,
 de quibus subdit :
 Vm. fi. t8. Baltjkuh hegum dissolvit, et præcingit fons
 iixes eorum, — *id* est, in Dei potestate **est reges**
regiis insignibus exuere et servos facere, quem-
 admodum etiam Daniel denuntiavit cum dixit
 cap. ii,2f : « Ipse mutat tempora elætates, trans-
 fert regna atque constituit » Pro *balteo* hebraica
 est 1010 *muzar, id est vinculum, q.* d. Gloriosam
 potestatem, qua alios vinciebant, a **regibus** au-
 fert, facitque ut eorum loco **funibus in carcere**
 vinciantur, aut ad mortem trahantur. Noster in-
 et terpres optime vertit *balteum*, tum quia **gloriosai**
 PoinPæ signum erant bullas, et inde dictus *bal-*
teus, quasi *LuUatcus*, a bullis illi instar clavorum
 affixis, ita Varro el Pierius *Uizrog.* sub nomino
bulia; tam quia a balteo pendebat gladius potes-
 tatis et vindicte index, balteus enim apud Ro-
 manos, teste Quintiliano lib. II, cingulum erat ex
 corio bullis distinctum, ex quo pendebat ensis;
 ducebatur autem oblique ab humero dextro ad
 sinistrum, eratque ornatus equestris ordinis, aut
 clarissimi alicujus magistratus publicive honori-
 fici muneris, ut in Jure Civili patet Cod. lib. XII
De Metat, et epulem, tit. 41. Hinc apud Horatium
De Arte Poet. vocantur quidam *cinctuti*, id est
 cincti balteo. Hic baltei usus multis annis ante
 Romam conditam Judæis erat familiaris, cum
 tempore Davidis eo duces uti soleant ; inducitur
 enim III *Reg. n.*5, Joab primus Davidis dux orna-
 tus balteo : el multo ante erat is ornatus regalis,
 ut ex hoc Jobi loco palet.
 Tropologice S. Gregorius lib. XI *Moral.* cap. vin,
 vult justos appellari *reges* propter castitatem et
 continentiam, quæ maxima est castitatis laus; el
 in hunc sensum locum præsenlom interpretatur :
 Cael et «Qui membrorum, inquit, suorum motus beno-
 m iini re8erc sc*unl non immerito *reges* vocantur; sed
 vere ic- cum de ipsa continentia elatione mens tangitur,
 5^ plerumque omnipotens Deus ejus superbiam de-
 serens, liane in immunditiam operis cadere per-
 mittit : *regum* itaque *balteum dissolvit*, quando in
 p-ritar lijs qui bene regere sua membra videbantur,
 propter elationis culpam castitatis in eis cingu-
 lum destruit, » etc.
 vsri. p. 19. Ducit sacerdotes inglorios, et optimates
 Supplantât, — id est, non solum roges, sed etiam
 sacerdotes et optimates de gradu dejecil, ita ut
 Viri nihil sil excelsum aut firmum in orbe quod di-
 priatix vin@ potenti@ reluctari queat. Continetur autem
 n Stillo *sacerdotum* eminens quædam et honori-
 erf.diesi fica majestas, sic ul Hebræi viros principes, qui
 cia pyæstabili quadam amplitudine cæteros anteeunt.

tameUi nullam sacram functionem attingant, no-
 minent *tomen sacerdotes*. In libris certe Regum II
Peg. vin, 18, filii Davidis *sacerdotes* nuncupantur
 non proprie (**neque** enim e tribu fuere tevi, aut
 ullam pariem **sacre rei** habuere in potestate) sed
 quod in aula et palatio forent principes el dy-
 naste, atque in omnium oculis eximfa luce glo-
 riæ **fulgerent** : ilaque II *Reg. xx*, Septuaginta di-
 cunt *purpuratorum dominos*, ante ocel-
 los. Sic et iram Jairites Davidis nominatur *sacer-*
dos, hoc est unus e principibus viris, qui in ejus
 comitatu essent regio, qui gratia *el* dignitate om-
 nium prope aliorum lucem pnctinguereL Puti-
 ph ir *Gen. xli* et xlvî, **vocatur sacerdos On**, hoc est
princeps lliiopoteos, ail Chaldæus. Adeo nimirum
 constabat apud veleris Ecceste heroas, qui di-
 vina scripta nobis reliquerunt, *sacerdotii* nomen
 adsjgnificare quiddam magnificum, nobile, vene-
 randum; el **neminem** de sacerdote cogitare, qui
 non **pariter** summæ **amplitudinis** virum et poten-
 tissimi dominatus principem animo concipiat.
 In hoc certe admiranda est opificis omnium Voi O
 Dei providentia, a quo linguam **sanciam** institu-
 tam et expolitam volunt, quod hebræuiu JHJcc-
hen sacerdotem simul et principem significet, a h
 pTD *cihen*, quod est *sacerdotio fungi*, vel *magnifi-*
care, eximium esse inter omnes, prestare digni-
 tate. Et ne forte exiguum quemdam principatum
 et fortunæ telis obnoxium esse putaremus, Rex
 hymnorum divino aillatu canit *Psalm*, cxxxvm,
 17, illum esse *nimis confortatum*, hoc est poten-
 tissimum, inconcussum, supra nubes atque ven-
 tos positum, omni instabilitate superiorem; cu-
 jus causam petere videtur a familiaritate cum
 Deo summo rege, m cujus domo, id est Ecclesia,
 velut in aula palatini primi sunt atque omnium
 gratiosissimi, quare illos vocat *iiâ socios*
 et familiares : nam in eodem loco, ubi nos habemus
 : « Nimis honorati sunt amici tui Deus, » alius
 - interpres apud S. Chrysostomum legit, tîjuu d to M
 çrupei Gej, *pretiosi et venerandi sunt fyniliarcs tui*,
 qui tua beatissima societate commercioque di- bououm
 gnontur : ul jam inde ab hac vita id consecuti
 videantur, quod antiqui ab Hellade sophi, quasi
 per nebulam excellentium animarum gloriam et
 felicitatem inluentes, post hanc vitam accidero
 magnis viris sapientibusque dicebant; illos enim
 ad cœlcslem regionem evectos lien Jovis
comites atque *assessores*. Flato in *Phædf.* Themis*
 lius *Orat.* I, et rhilosiralus tradiderunt.
 Sed quid externos cito, cum in **manibus** sint Siarde-
 doctissimi I'atres, el divino aillatu prodit@ litte-
 r@, in quibus **sacerdotio** ornati nominantur *reges?*
 Qua de re divina quadam mente disputat S. Pau*
 Ius *Hcbr.* vii, ubi docet magno Servatoris myste-
 rio translatum sacerdotium fuisse ex tribu ad tri-
 bum, de sacerdotali ad regalem. Atque, ul ani-
 madvertit S. Ambrosius m istius lori commenta-
 riis, primum fuit regale sacerdotium Melchise-
 dech, secundum sacerdotale m Aaron, tertium ia

Christo denuo fit regale. Adeo ut nullus jam sit *mystes* in Ecclesia catholica legitime initiatus, quin subito, non ut oliin in sento militari bellorum claris cervicibus, sed angelorum piene dicam humeris, coronatus in sublime tollatur; quod *Eroti*, six, 6, providens animo Moyses Christianos perhonorifice compellat *regnum sacerdotale*, vel, ul est apud Septuaginta, *regale sacerdotium*; quod idem apex religionis dixit S. Petrus atque in Apocalypsi Joannes. Hinc salutis nostra heus *sacerdos* fuit nominatus *secundum ordinem Uelchiscdcch*, qui ordo omnium est clarissimus, hoc est regius. Vel quod is ordo e duobus coalescat, quæ inter homines admirabilitatem summam eximiumque splendorem habent e sacerdotio et regio dominatu, ut doctissimus Hieronymus in Mekbi. epist. *ad Evagr.* auctor est. Fuit enim Melchisedech R,"-h ille typus Servatoris augustus, id natura miraculum, charam Deo caput et electum, ante circiim- cisionem israelita, ante evangelium christianus, ante teletas consecratus: fuit inquam illo mysteriorum prodromus, simul rex Salem, et summi Dei sacerdos, ut divinæ littera meminerunt: ab illo ordo manavit primum ad Ægyptios, deinde Gracos, post Romanos, ut ejusdem proprium esse putaretur uo/xy/jîv xzl lipaTtfatv, *regnare et sacerdotio fungi*, ut prodit Aristoteles lib. III *Polit.* cap. x. Hinc in Palæstina ítpwvm, *sacerdotium* nominabatur pxmXíx, *regnum*, ut loquitur Xiphilinus in *Pomp.* ita Cresollius noster lib. I *Mystag.* cap. iv, ubi hæc fusius prosequitur.

Ait ergo Jobus eos qui vel hujus ignari digni- al,s vc^ conditionis suæ immemores ita se abjigui i ciunt, ul neque vite sanctimoniam habere conentur, et gradum suum infamia sordibus inobscur- rent, depellendos a Deo ex illa gloria quam antea obtinuerant, el ad vilem ac sordidam vulgarium hominum conditionem redigendos. Tales gravissimo verbo S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 21, appellat r/ku; xal ziptq"pofencu;u?iz;., *spurios, non perperam adscriptos sacerdotes*, quod quasi inierprclans Zacharias summus Pontifex in epist. *ad Francos* seu Gallos, quæ habetur initio lib. V dccoriDt* ^ûpt7., vocal *falsos* et *erroneos sacerdotes*; (piorum causa victos rape Francos ait a paganis fuisse, quod Galliam sceleribus suis dehonestarent. Hinc lamenta illustrium pontificum cum deteri gloriam Ecclesia, cum ipsius florem dignitatis infringi viderent, et presbyteros, qui magistri omnium virtutum et sanctimonia esse debuissent, in profanorum classem et colluvionem rejectos. De laliibus, ó h?w;., *inane jam nomen est sacerdos*, ait Gregorius Theologus *Orat.* I, effusa videlicet in principes quoque ipsos contemptione. Cujus rel indignitatem S. Bernardus in hunc modum eleganter expressit. « Monslrosa res est gradus summus et animus imus; sedes prima et vita ima; lingua magniloqua et manus otiosa; sermo multus el fructus nullus; vultus gravis et actus levis; caput canum et cor vanum. * Et quidem istius-

modi aliquando futuros tanto ante oracula divina monuerunt. Ipse Christus, ul notavit Justinus Martyr in *Dialog, contra Tryph.*, prædixit fore sacerdotes falsos et pseudoprophetas, qui nomen ipsius venditarent; quem secuti quoque apostoli s»wi,*rv religionis coryphæi, excitatum iri aiebant ex numero sacrorum hominum præposleros et contaminatos hierophantes, qui perversa loquerentur, cerdotci. et pronam ad scelus et impietatem viam sternerent: quin et minas summi Judicis animadversorisque vitiorum et ælernæ juslitix magnitudinem ante oculos posuerunt, ut deterriti a mundi colluvione atque scelere in omnem vite perfectionem strenue invigilarent *Jud.* i, 13: hic enim mystis maculosis procellas tenebrarum denuntiat; alius futurum, ut criminum ultor Deus eorum candelabrum de loco suo moveat *Apoc.* n, 5, el subito iracundia suæ turbine dispoliet, cujusmodi etiam tacita comminatio propositis Jobi verbis subesse videtur. Cum autem ait: « El optimates supplantat, » significat illos inopinato aliquo lapsu interire; desumpta scilicet a luctatoribus metaphora, qui tunc supplantare dicuntur antagonislam, cum opposito aut supposito pede incautum inopinato aut insidiosè dejiciunt. Supplantat ergo Dominus optimates, quando nihil tale metuentes aut cogitantes e sublimi solio subito deturbat.

20. ComitTANS LABIUM VEBACIUM, ET DOCTRINAM (* i-sexum auferens, — puta Prophetarum et doctorum, non quod Deus iis suggerat aut inspiret falsit item, ut Besa et alii calviniste blasphemant, comm- sed quia permittit, cum impedire posset; deserit, cum juvare posset; occasiones erroris objici sinit quibus decipiantur, etc.: ita Tirinas noster. Quod lamen ex parte Dei recle fieri minime dubitandum est, qui occulto suo, sed justo judicio, propler peccata populi similive de causa facit ut prædicatores pro veritate doceant falsitalcm, palpent et adulentur peccatis. Facit id, inquam, Deus non inspirando, impellendo, vel adigendo; sed permittendo, deserendo, et blanditias mundi et carnis aliasque erroris occasiones rectum ob finem ex parte sua, uti dictum est, objiciendo, quibus ipsi illaqueati alios deinde secum præcipites trahunt in ruinam. Tales adverto in oraculis Vatum *Ose.* v, I, nominari -x-j oa; *b tt, t achiz, laqueos speculationis*, sive *in specula*; quod cum saluti providere omnium debeant, mala vita el doctrina ul inserto cervicibus laqueo omnes interimant. Hos Casarius Mili u. Arelalensis *Hum.* 35, nipote Dei munerisque oblitos, comparabat cum columbis, quas aucupes exerce- m ercilare solent ad alias columbas capiendas et rehmbiitibus excipiendas; perite quidem vir doctissimus ad exprimendam corum hominum imaginem ad bmcM* communem morem respicit: oliin enim soleluriU® bant columbas in retibus exoculatas ponere ad caderas m perniciem illiciendas, <pias nominant Græci, a iwXiútw, hoc est *fallere*, ut Suidas interpretatur: latine *illias* appellantur. Ea-

rum meminit Aristoteles lib. IX *De Animal.*, apud (piem vertunt quidam *allectatrices*; Augustinus Niphus *hallw inatrides*, quod oculis captm nihil videant. Oscan propheta simile quidpiam in emblemate artificioso expressit cap. vn, 11, cum ejusmodi hominem appellat *columbam seductam*, hoc est captam, ait Isidorus Clarius, reti inclusam, excæcatam; vel, ut habent Septuaginta, «xuv, *insipientem*, est enim hieroglyphicum insipienti® columba; et propterea *excordem* idem etiam Vates nuncupet. Quæ vero insipientia major cogitari, aut crecitas luminis odiosa magis et funesta, quam ut illi, qui similes davidica; columbra *Psalm.* 1xvii, 14, esse debuissent tergo inaurato, quæ ad sublimia evolet, atque in Numinis amore quiescat, subito fiant wA&rpxtel illicientes ad peccatum; ut quemadmodum aiebat Servator creci ducant cæcos, et iisdem tenebris involutos perdant? S. Joannes Presbyter Damascenus cognomento eximius pietate, qui Copronymum furentem in imagines stylo et oratione Epijrvpi repressit, cum plerique tum volitarent episcopi juft i * n;rn*unl joperatori assentanles prodentesque rebwtio* ligionem ob ventris curam gloriareque inanis stila. dium et ambitionem, eleganter illos non *innati* sed iztaxorcu; appellabat, ut (*embriones* quosdam et viliorum paedagogos; qui, dummodo suas domos opulentas referlasque viderent, non iniquo animo ferebant omnem e templis religionem ejectam et exterminatam. Quos mihi coloribus suis pingere videtur Ephrem Syrus, cujus voces pari prope cum Evangelio honore olim excipiebantur: is ita scribit contra istiusmodi vitiosos rei sacræ administros: « Habitu, inquit, religiosi, et moribus exitiosi; h ibilli exercitatores seduli, moribus ignavi athletra; habitu sobrii, corde praedones. » Eisdem S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 21, appellaret *turbines* Ecclesia) naufragium invehentes, qui Georgium episcopum arianum *Typhonem injustitire* dixit, lideni apud S. Chrysostomum epist. 2 *ad OHRnp.* lupi sunt ovicularum Christi; quod certe in gravissima* calamitatis loco ponit, dum nihil ait esse indignius, quam si Ecclesia « lupum pro pastore, vel pnedonem pro gubernatore, vel carnificem pro medico accipiat. » Ejusmodi malos hierarchas et perfidiosos animarum custodes Isidorus Pelusiota lib. II *Epist.* 21 gravissime aiebat rry sacerdotium prodere, exponere omnium ludibrio atque abjicere; et alias gtowxxxix; rf. u^wajvr. xpr.axoOxt, *succidolii dignitate velut armis quibusdam ad vitium abuti.* Ureo sane proborum, veracium ac prudentum sacerdotum, doctorum et consiliariorum ablatio, et in eorum locum improborum, mendacium ac stultorum substitutio, manifestissimum est irati et averci Numinis argumentum.

Ven.!t 21. EbFUMUT DESPECTIONEM SUPI II PRINCIPES, EOS i. qui orriussi evehant rblevans. — Sic rerum, inquit, vices mutat fortunamque convertit, ul principes, quibus alii prius fuere ludibrio, viles ipsi

fiant et despecti; e contra vero illi qui ab iis fuerant oppressi, ex misera servitute libertati restituantur: sic posteris temporibus occupata a Cyro atque Dario Babylone, Baltassareque occiso, et imperio Chaldæis detracto, Dei populus fuit in libertatem assertus, facta omnibus JudreisaCyro facultate Hierosolymam redeundi, eamque instaurandi: sic oppresso et ignominiose interfecto Holoferæ populus Dei gravi fuit afflictione et rerum desperatione liberatus. Illa autem verba: *Effundit despectionem*, vim habent insignem, casumque calamitosum procul dubio notant; subslque ratio, nam quos Deus in sublimem statum evexit ut honore amplissimo colerentur, requiim est, si honore delato abutantur, extrema infamia deturpentur. Similis omnino locus est in Psalmis, *Psalm.* evi, ÍO: « Effusa est contemptio super principes, » etc., quem a Davide hinc mutuatum jure agnoscit Lorinus noster. Magna sane pœna et inc Dei significatio est, cum sinit contemni principes, tum ecclesiasticos, tum politicos, eorumque auctoritatem nihili fieri: omnia enim tunc in pejus ruere necesse est, atque laxari leges, ac disciplinam, et quemlibet a via virtutis aberrare. Hujus porro ipsius mali tanti, quod contemptibiles evadant principes ac sacerdotes, causa srepe in ipsis residet sacrorum antistitibus et principibus: quoniam 0<e. iv, 9, a sicut populus, sic et sacerdos p ac magistratus. Hinc nimirum illæ lacrymre, hinc rerumpublicarum jierturbaliones, hinc altarium et ecclesiarum maculæ, hinc voinicæ religionis. Animadvertit hoc sanctissimus Ecclesiæ Pontifex Leo *Epist.* 31, eu-Cith,urjus illud est grave dictum: « Inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt quam ad desides negligentesque rectores, qui nullamsrepe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulimi adhibere medicinam. Prreterea magna nulli jam temeritate in senatum tam sacrum quam profamini adlegunlur, se obtrudunt impudenter, quidam et initiantur, et subito morum fiunt magistri et tutores creremoniarum, qui in sordibus inquinatissime volutantur. Hinc frax illa senatorum et ck ricorum inutilium turba, quam miserans D. Hieronymus *Epist.* S3: « Presbyteros, inquit, turba contemptibiles facit. » Srepe item a populo causa petenda est, qui si perditis corruplisque est moribus, et abjecto Numinis metu in vitia se ingurgitet, hoc meretur, ut Deus, quemadmodum reges impios et crudeles dominatores, sic indignissimos episcopos et rectores eidem malos imponat atipie praTicial: hoc aperte docet Anastasius pius et eruditus pater *Quast.* XV in *Script.*: ubi exemplum memorat unius pontificis in Thebaide, qui cum fædam animi libidinem moresque impuros speciosa vile larva contegeret, renuntiatus fuit urbis antistes, et in solio collocatus: buie ergo illo honore superbienti et efferenti se gloriosius apparuit angelus, monuitque ne se pulchrum et beatum putaret; illum quidem èsse tanta Eccle-

*æ amplitudine atque ordine indignum;sed ejus vita et contaminatissima improbitate populum fuisse dignissimum. Huc refert illud Isaïæ vaticinium, apud quem Deus ait se daturum populo rectores juvenes el furaGrac, *illusores*. Item illud video notatum a magno Athanasio Quawf. CXX *ad Antioch.*, ubi ait propter scelus atque labes populi Christiani Deum mundi gubernatorem ut malos principes, sic el flagitiosos ꝑpyupcic, *antistites* scelere affluentes concedere. Sed undecumque illud tandem eveniat, certe principes et sacerorum praesules, quorum vita flagitiosa est, et maculis viliorum notata, vituperandi maxime sunt, ut qui magnum reipublicæ dedecus et religioni adferant : propter illos jacent leges, sacramenta vilesunt, ordo ipse, plenus alioquin excellentissimo» gloriæ et majestatis,contemnitur.

22. Qui develat profunda de tenebris, et pro- res DIGIT IN LUCEM IMBUAM MORTIS.— iilC VCESUS potest ndi'X d° rebus obscurissimis et occultissimis intel- Bifobf. ligi, quæ perpetuis temporibus laterent, et in tenebris jacerent, nisi divinum lumen vel exponens vel alia ratione patefaciens accederet, sicut dixit Daniel cap. n, 22 : o Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constitué, et lux cum eo est;n vel potest etiam explicari de afflictionum et miseriarum tenebris, quibus Deus rni- dhet o- seros et de sua salute desperantes inopinato quodam auxilio subito levat, sicut precabatur David *Psalms*, xv», 29 : a Quoniam tu illuminas lucernam meam, Deus meus, illumina tenebras meas ; quoniam in te eripiar a tenlalionem. d Umbra vero mor/isopacissimas et crassissimas tenebras declarat. Potest etiam hic versus ad duos precedentes referri, ita ut sensus et cum eis unio sit talis, 7. d. n nm»:- Quando contingit ut princeps sive rex consilia- iii^ci i*.r'os habeat, qui labium commutent, diversaquo t* un- a pristinis proferant consilia; vel cum seniores d-ro n i. obcæcati pucrillescunt, nihilque sani consilii in medium adducunt; aut cum principes, et qui prius uno ore unoque animo bonum publicum affectabant, sese invicem aspernantur; tunc utique ab effectis et a calamitate, quæ hujusmodi dissensiones, prava consilia mutuosque despectus consecuta est, Deus detegit consilia cordium, atque omnia quæ in tenebris erant manifesta fiunt, veniuntque in lucem ; ut puta conspirationes, proditioes, vindicte, perfidia» cl falsa consilia. Hæc sunt utique profunda, quæ Deus de tenebris cordium revelat. Hæc est umbra mortis, quæ m lucem a Deo producitur : « nihil enim est opertum quod non reveletur : neque occultum, quod non sciatur, v Jfalf/t. x, 26. Sic detestandum malignumque Achitophelis consilium revelatum fuit, et in lucem proditum.

i*a' Mystice possunt hæc ad cælostes revelationes mvt P^hncr, quibus regius Psaltes *occulta sopientia* M i lo- Dei slb ꝑmanifesta cecinit *Psalms*. L. 8. *Profunda ante reie-* tem dicuntur mysteria divinitatis et arcana ope- Uvu ptr rül^ ejuSjUl quod Deus in personis Irinus, et in

essentia unus sit; quod Verbum Dei carnem as- Filino, sumpserit, et homo factum sil : quod in Eucharistia, non in figura, sed in veritate Deus homo occultetur. Hæc et alia *profunda* Dei abscondita erant in puteo et in horreo Scripturarum. Sicut autem Jacob lapidem ab ore putei amovit, ul greges biberent, et Joseph horrea aperuit, ut tempore famis populo frumenta ministraret : ita et per unigenitum Filium Deus sacras litteras explicuit, ut nos cibaret pane vitæ cl intellectus, cl aqua sapientia» potaret, ac scientia sua terram repleret ; id audcin fecit, ut in ipsum crederemus, ipsumque diligeremus, et majestati ejus cognita» cl amatæ serviremus. Qui finis est perscrutationis revelationis profundorum mysteriorum Dei.

23. Qui multiplicat gentes, It perdit eas, et Ve«n. SUBVERSAS IN INTEGRUM RESTITUIT.—NuttO alilld ad- Deus ducit argumentum divinæ potenüæ, cui nihil esi factu aul dissolutu difficile : multiplicare enim pbnt.it potest gentes el populos, et eosdem repente dis- p perdere, cl rursus excitare, et ad illum numerum ordinemque redigere, ut nihil videatur fuisse subversum. Cujus rei satis planum exemplum fuit hominum prima procreatio magnaue multiplicatio, deinde per diluvium subversio, ac demum restitutio a filiis Noe tanta non solum hominum, sed etiam nationum et provinciarum multiplicatione, quanta numerari non possit; adeo ut eam stupore ꝑdenus expendens David, divinæ altitudini comparare non dubitet dicens *Psalms*, xi, 9 : a Secundum altitudinem luam multiplicasti filios hominum. » Ubi in Greco legitur ũwXuópr.czc, quod proprie est *magni pendisti*, aut plurimum curasti : est enim diligenter el multum curo, a zcZb, hoc csl mu/úm, I quod est curo, custodio : cujus verbi contrarium est id est negligo, contemno. Significat itaque Deum, sicut altus est, excelsus et magnus, ita etiam magnam semper curam gessisse hominum; sive juxta bonitatis ac misericordia} suæ magnitudinem et altitudinem nunquam genus humanum neglexisse. Hinc licet hominum peccatis, justam Dei vindiciam provocantibus, integras nonnumquam regiones ac gentes peste, fame ac bello subverterit, postliminio tamen misericordiæ recordatus, ut plurimum successu temporis iterum integrum restituit.

24. Qui immutat cor principim populi terræ, et ven u DECIPIT EOS UT FRUSTRA INCEDANT PER INVIVM. — Omnino compertum est cor principum a Deo verti quocumque velit, juxta quod Salomon ait *Prov.* XXI, i : « Cor regis in manu Domini : quo- Uoirrr cumque voluerit inclinabit illud : » movet quippe Ul regum voluntatem corde significatam quod de- ^' ^ ,l crevit, ita ut arbitrii libertate minime læsa, id uuum proculdubio agant, quod alleo provisum est: 'n,r3 sicut in corde csl principium motus naturalis, sic lu,/1 in voluntate primordium motus moralis, ut recte cor appelletur. Dicitur autem Deus *decipere* seu errare facere, non certe quod errorem deceptio-

nemve inducat, sed quod lucem juste subtrahat, cujus defectu impii homines spiritualem quamdam eclipsim patientes a recto aberrant, et graviter seducuntur. Sic legimus principes populi reco et precipiti consilio et sibi et suis attulisse perniciem, et prorsus instituisse viam quæ longe aberat a sana mente, et a salute communi ac propria. Testis fuit ex alienis Pharaos, Nabuchodonosor, Baitassar; ex gente Israclitide Saul, Salomon, Roboam, qui dum deviis abducuntur rationibus, et se et suam pessumdedere rempublicam. Dicitur autem Deus *immutare cor prindpum* in malum, eo sensu quo supr. vers. 20 dictus est *commutare labium veracium*, scilicet permissive, ut scholastici exponunt, id est, permittit ut affectus illorum in prava et vetita feratur, et intellectus ipsorum pravis consiliis decipiatur, et ut iter per invia vitiorum faciant, et nunquam ad optatum finem perveniant. Quo sensu etiam David *Psalms*. evi, 10 : « Effusa est, inquit, contemptio super principes, errare fecit eos in invio, et non invia: » *contemptio* nimirum tunc super principes effunditur, cum deficiente lumine veritatis atque prudenti®, in varias sententias distracti quid faciendum sit non inveniunt. Qui prius errant in via, dum rationem exerceant virtutis invenire nesciunt; et postmodum exerrant etiam in invio, quia peccata, quibus illigantur, non advertunt.

Verf. 15. 25. PALPABUNT QUASI IN TENEBRIS, ET NON IN LUCE, ET ERRARE EOS FACIET QUASI EBRIOS. — ElcgROS de-

Peccato* scriptio est illius recitatis, quam peccatores et
Uh in- impii plerumque incurrunt; de qua egit etiam
to LuU. cap. v, J.} dicens : « Per diem incurrent tene-

bras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie, »
ubi vide quæ diximus : Septuaginta hunc locum
ita reddunt,

ἡ νύξ ἡμέρα, *palpent*
tenebras, et non lucem : Scholion, ἡ νύξ ἡμέρα, g. d.
Versantur in tenebris tam crassis, ut palpari
queant. Tales fuisse memorantur tenebre .Egyp-

Tewbrt ti® *Exod.* X, 21, quas Scriptura *palpabiles tenebras*
vocat, scilicet ob acrem ipsum tenebrosum adeo
condensatum, ut tangi posset; sive quia tenebro-
sis in locis ita palpabundi homines incedunt,
quasi tenebras ipsas apprehensuri essent; hinc te-
nebr® palpabiles seu /Egypti® in proverbium
abierunt, ad densissimas tenebras significandum,
|IC® undo ad mentis caliginem et quamlibet spissam
ignorationem transferuntur : *tenebrarum* enim no-
mine significatur error et ignorantia, item res ad-
veran ac tristes; sed precipue peccatum, quam-
obrem S. Dionysius *Ecclcs. Hierarch*, cap. imperile

vocal áXiutrr. atz/x'í, *obscurum* et *illune vitium*. Hoc TiUnm
in sacris reremoniis declaratum fuit. cum jube-
rentur omnes, qui ad Christianam religionem ac-
cederent, in baptismo converti ad occasum, et
abrenuntiare principi tenebrarum creboque fonti
caliginis obscure noctis, quæ a scelere in
animam invehitur. /Kddit idem aliquanto post,
recens baptizalos, cum ©jurassent omnem Satana»
mundique paraturam obscurumque sceleris an-
trum, ubi nihil divinæ lucis affulget, induere
consuevisse ζοφρξ; *velamenta niveo splen-*
dore fulgentia, ut qui post tenebras in admirabile
lumen venissent. In *tenebris* ergo *palpate* dicun-
tur peccatores, quia neque conscientiam vident
suam multiplici operimento latebrosam, nec pe-
riculum ingens perenti® salutis, in quo versan-
tur, nec virtutem summi omnium parentis et in-
terminatam sapientiam, quam prosequi omnes
veneratione debemus, et amore complecti; ut
caligo vitii longe tetrior atque oliscurior cim-
meria nocte videatur. Mento igitur peccatores di-
cuntur palpare « in tenebris, et non in luce, »
quod epitasim habet Hebreis usitatam, qui dum
vim et pondus volunt addere sententi® atlinm-
tivæ adjungunt contrarii negationem : sic apud
Amos cap. v, 18, dicitur : aDies Domini *tenebre*,
et non lux; » et Ezechi® dictum est *Isai.* xxxvi,
II : a Morieris tu, et non vives; » quo genere lo-
quendi apostolus Joannes delectatus fuit, dum
de Baptista loquens ait *Joan*, i, 20 : a Confessus
est, et non negavit, n

Cælerum quod sequitur, « et errare eos faciet viifom
quasi ebrios, » ad eorum insanam temulentiam l
declarandam pertinet; non longe scilicet a recis14 l L
et in densa node versantibus absunt temulenti,
quibus vini immoderatus usus mentem sic tur-
bat, ut amentes credas et furore lymphatico bac-
chari. Cæcitas porro aut furor, cum magnus est,
ab ebrietate ducta metaphora in Scripturis signi-
ficari solet, juxta illud *Psalms*, evi, 27 : » Turbati
sunt, et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia
eorum devorata esi : » sic etiam Deus alibi mi-
natur *Isai.* XXIX. 9 : a Obstupescite et admiramini;
fluctuate et vacillate; inebriamini, et non a vino;
movemini, et non ab ebrietate; quoniam mis-
cuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet
oculos vestros, » ele. Ita nimirum Deus cum vult
principes quoque novit humiliare auferendo ab
eis omne consilium, ita ut iu meridie caecutien-
tes, in rebus inquam facillimis densissima igno-
rjntiæ caligine involuti turpissimo hallucinenlur
et oerrent

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

JoA hie idem inculcai quod precedenti capite, amíeos suos e.T ipsorum vertís confutans, et a ileo arguendo! asserens; nisi quod hic fortius urgeat suam innocentiam, rogetque Deum, dignetur sibi aperire, propter quap ccata rei alias causas tam graviter affligatur.

I. Eccc omnia hæc vidit oculus meus, et audivit oris mea, et intellexi singula. 2. Secundum scientiam vestram et ego novi : nec inferior vestri sum. 3. Sed tamen ad Omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio : 4. Prius vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum, 5. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. G. Audite ergo correptionem meam, el judicium labiorum meorum attendite. 7. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? 8. Numquid faciem ejus accipitis, et pro Deo judicare nitimini? 9. Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo, vestris fraudulentis? 10. Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis. 11. Slatini ut se commoverit, turbabit vos, et terror ejus irruet super vos. 12. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestra. 13. Tacete paulisper, ut loquar quodeumque mihi mens suggesserit. 14. Quare lacero carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis? 15. Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo : verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam. IG. Et ipse erit salvator meus : non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita. 17. Audite sermonem meum, et ænigmata percipite auribus vestris. 18. Si fuero judicatus, scio quod justus inveniar. 19. Quis est qui judicetur mecum? veniat: quare tacens consumor. 20. Duo lautum ne facias mihi, cl tunc a facie tua non abscondar : 21. Manum tuam longe fac a me, el formido tua non me terreat. 22. Voca me, et ego respondebo tibi : aut certe loquar, et tu responde mihi. 23. Quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea et delicia ostende mihi. 24. Cur faciem tuam abscondis, et arbitraris me inimicum tuum? 25. Contra folium, quod venio rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris : 2G. Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentia» mea:. 27. Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, el vestigia pedum meorum considerasti : 28. Qui quasi putredo consumendus sum, el quasi vestimentum, quod comeditur a tinca.

r *• I. ECCE OMNIA ILEC VIDIT OCULUS MEUS, ET AUDIVIT
lo" AURIS MEA, ET INTELLEXI SINGULA. — PræCcedonlis
m cap*1*8 initio Job Sopharis et aliorum amicorum
j-rerpti» «ermones, tanquam populares modicæque ad-
ii l-»m modum scienti®, non magni faciendos ostende-
it-jdu. ral, jjeofjUe jpSOS aj bestias teme, ad volatilia
cadi, ad pisces maris, ad terram ipsam aliaque
elementa disciplina» causa remiserat, ut se non
minus ab hujusmodi rationis animæque experti-
bus creaturis, quam ab ipsis, qui sapientia; no-
men affectabant, erudiri posse probaret; cum
isliusinodi scientia per intellectum naturaliter ex
sensuum apprehensione colligeretur. Hic ergo
concludit Job, se ea omnia quæ de divina sa-
pientia, potentia, providentia nuper disseruit,

quantumvis magna el admiranda, non magno
studio et labore, neque ex peculiari aliqua sibi
facta revelatione, sed naturali lumine intellectus,
per solam scilicet oculorum, aurium aliorumque
sensuum apprehensionem, qualiter etiam medio-
cris ingenii homines earum rerum cognitionem
assequi possunt, optime capere. Pulchre autem
triplicem recenset cognoscendi rationem, aurium
videlicet per traditionem; oculorum per expe-
rientiam ; el intellectus per ratiocinationem et
scientiam, breviter eam subaudiendi, videndi
et intelligendi verbis complectens. Quo loco ani-
madvertendum est, non esse satis opera Dei au-
dire, atque adeo videre, ut ex illis ad Dei scien-
tiam erudiamur, nisi eadem animo nostro trac-

Bei ino
volUDI
leoxibn*
perci-

pīeoJi. ternus, consideremus, el intelligiunus; nec in eo
(ii- dillert stultus a sapiente, quod alter viderit, alter
ridono- vero non viderit opera Dei, cum omnibus pro-
di >unt. posita c(manifesta sint ; sed in eo potius, quod
sapiens ea inlelligat, stultus vero minime; sicut
dixit David *Psalm.* xci, 5 : « Quia delectasti me,
Domine, in factura tua, el in operibus m/Liuum
tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera
tua, Domine ! nimis profundre facre sunt cogita-
tiones ture. Vir insipiens non cognoscet, el stul-
tus non intelligel hæc;» el hoc malum illud ma-
ximum est, quod Deus per Isaiam minatur di-
cens cap. vi, 9 : « Audite audientes, et nolite in-
telligere : et videte visionem, el nolite cognos-
cere. » Cæterum cum lres amici se solos sapere
el Jobum rerum divinarum penitus ignarum ar-
bitrarentur, opportune ad fastum eorum suppri-
mendum subjungit :

Vers. î. 2. Secuxdidi scientiam vestram et ego novi : nec
Viri inferior vestri sum.— Scio, iiKjuit, et ego id se-
uncti creti , quod vos soli scire putatis, ncque me in
lliqū in- hujus rei scientia antecellitis : quare frustra de
do iii- huius rei scientia antecellitis : quare frustra de
quid pro iis me docetis, qre jam dudum a me cognita el
jn 'Mü expl°ra^a sun^ Neque vero bree responsio mo-
comm«n. deslire Jobi parum consona videri debet, cum et
ditioom paulus in simili de se dixerit Il *Corinth*, xi, S :
iiftrnm. a |?x;s(jmo nihil jne minus fecisse a magnis apo-

stolis : n non enim modesti et se submissee ge-
rentis est id in se convenire negare quod conve-
niat, cum nulla virtus mendacium in officio suo
postulet; id quod sapientem docere puto dicen-
tem *Eccli.* xi!!, 10 :« Attende, ne seductus in stul-
titiam humilieris : noli esse humilis in sapientia
tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris, n q. d.
Ne per pusillanimitatem nimiam contra id quod
dictat sapientia veritatem silentio supprimas, aut
mendacium arguere verearis, quando scilicet ad
veritatis defensionem aul proximi correctionem
conducere judicabitur. Porro ex his duo licei
uh*?! colligere : unum est, quod in diebus Jobi vi-
jiiih». guérit philosophia, nec modica etiam tum fuerit

l | et scientiæ æmulatio; alterum est, quod Job, dum
Kiltie amicorum philosophicam dōctrinam floccipondit
cauli- ac despicit, ad sublimiorem, scilicet theologi-
ilo. cam disciplinam aspiret : quamobrem ari Deum
se convertens, et cum eo religiose disceptans
subdit :

Ver» 1. 3. Sed tamen ad Omnipotentim loql ut, ii dispu-
tare cum Deo cirio, — 9. </. Quamvis ex diversis
effectibus excellentiam divinæ sapientia* ac vir-
tutis non minus <piam vos intelligam; non idcirco
tamen muto animi sententiam, qua decrevi Deum
alloqui, motus cordis mei aperiendo ci qui cor-
dimi! est scrutator el judex, el veritatem ab co
(pii totius veritatis doctor est exquirendo : non
quod vel in minimo ejus judicia improbare con-
tendam : absit; sed ut vestros errores destruam,
quibus me injuslitire convincere nitimini, mc.im-
<pie probem innocentiam. Ex quo intelligilur
(piam magna sit bona' et integra* conscientiæ vis,

quandunque illa probis el honestis viris animi
adjiciat. Quin imo immensa Dei virtus atque sa-
pientia non solum viros probos non perturbat,
sed etiam maxime reficit el consolatur : qua enim
alia re levarentur ii, quos sæpc homines improbi
traducunt, et imperita multitudo contemnit, viles
atque adeo iniquos existimat, nisi quod Deo se
suaque probari confidant? Cur enim tales non
ament Dei judicium ? cur non ad illud aspirent
dicente Davide *Psalm.* lxxii, I : a Quam bonus
Israel Deus iis qui recto sunt corde! » Apte igitur
Job, cujus caput molesti et erronei disputatores
obtuderant, fatetur malle se cum Deo disceptare;
qui cum verax et sapiens sit, nec vera negabit,
neque inepte verba conglobabit. Quod autem ait ;
disputare aim Deo, idem est ac *verum inquirere*, 4J alur
rationibus ultro citroque acceptis ac redditis, ut- 22i,*
pote cum veritatis auctore et assertore; quem in
adstruenda vera sententia demisso animo actu-
rus non formidat : haudquaquam enim prre-
fraclo et pervicaci ingenio, vincendi aul concer-
tandi studio cum Domino Job disceptat; sed
quasi discipulus, qui informari desiderat a ma-
gistro, qui modeste interrogat, el causas eorum
quæ fiunt aut quæ docentur exquirat; ul quæ di-
cuntur melius intelhgat, et erroris causas omnes
amputet, ne quid in posterum faciat quod ma-
gister improbet, aul ahi reprehendant. In quo
sane nihil apparet, quod modestum et ingenuum
discipulum non deceat. Neque novum aut inusi-
tatum est, ut in istiusmodi modesta el religiosa
disceptatione rationes adducamus, ob quas no-
biscum dementius agi debeat, dummodo id to-
tum divinæ clementia» ac voluntati permittatur:
sic utique fecit vir sanctus Ezechias apud tsaïam
dicens *hai.* xxxvm, 3 : a Obsecro. Domine, me-
mento quæso, quomodo ambulaverim coram te
in veritate et in corde perfecto : » sic Moyses ora-
vit Deum, ut ignosceret populo, cui eredem in
deserto minatus fuerat, ne audiant Ægyptii et
dicant *Sum.* xiv, 15 : a Non poterat introducere
populum in terram, pro qua juraverat : idcirco
occidit eosin solitudine : « sic David siepe suam
infirmi- tatem ac dolorem ostendit, ut clementem
Deum ad misericordiam inflectat. Neque aliud
fu it in sua disceptatione Jobus. uti bene Sanctius
observavit; prius tamen quam cum Deo agat,
ait velle se adversarios convincere falsitalis, quem-
admodum sequenti versu significat :

I. Prius vos ostendens fabricatores mendacii Versi.
ft cultores perversorum dogmatum. — Hæc sen-
tentia non tam gravis el injuriosa est quam verba
sonare videntur, ul ex liebrreo et Græco cognos-
citur : nam hebræa verba verbotenus conver-
tendo sic habent, *et vos compositores estis mendacii*
et medici futes omnes; vel, ut aliqui reddunt, *me-*
dici idoli, hoces!, in eo judicio, medici vanissimi,
archiatri vanitatis, qui pro alexiphartnaco salu-
tari nescio quas nugas et figmenta proponitis.
Græci autem ita convertunt, ujmi;ññ it t i í«t;U ált-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CÀP. XIII

x;c ÍXT7.Í xxxrjv w in ;, tosatiteli ¿sos *medici in-*
sisti, ct curatores malorum omnes; Symmachus,
cp&OTÍfttoOl ytóuicn, zzi íx rzct «rztrr/-r-^róf u w , xxt x'jju jx-
Cgvtiç áu-pt, *addicti estis mendacio, et medici con-*
Amici *cínnatorcs mei, apparantes absurda*. Fabricatores
autem eos vel compositores appellat mendacii,
ristar' quod ex mendaciis eorum essent orationes et ra-
fubrin- fiocinaliones compositas : diximus enim sæpe,
torrt licet eorum propositiones essent plerumque verte,
cum de toto genere iniquorum loquerentur, in
assumptionibus tamen ut plurimum vehementer
errare, quod subsumant, aut Jobum aliqua culpa
teneri, aut scelerum suorum pœnas pendere :
componebant igitur ac fabricabant mendacium ,
quod veris adjunctis probare aul verosimile red-
dere nitebantur. Iisdem prope verbis de invidis
suis querebatur David dicens *Psalms*, cxvin, 69 :
« Multiplicata est super mo iniquitas superbo-
rum; p in Hebræo est, *componebant super me men-*
CoiMAh- *darium superbi*; medicos vero *futiles*, el ex ver-
<or-< Jo- sione Septuaginta *iniquos ct curatores malonnn*, id
051 malos appellat : quia cum venissent ad conso-
futilcí. landumeum, ut cap. n dictum est, irritabant
potius sermonibus suis quam consolabantur, re-
fricabant polius quam leniebant dolorem. Sicut
etiam de se et malevolis suis dicebat David *Psalms*.
1 xv h í, 27 : « Quoniam quem tu percussisti perse-
cuti sunt : et super dolorem vulnerum meorum
addiderunt. » In hanc sententiam explicandus est
Vulgatus interpres cum vertit *cultores perversorum*
dogmatum, id est, perversam agendi rationem
tenetis, cum contra facialis quam consolatoris et
amici munus postulabat : ita Polychronius, qui
sic explicat in *Caten.* : « Supervacaneum est dis-
ceptare vobiscum, qui cum ad me sanandum ac-
cesseritis, vestris me nunc sermonibus quasi ja-
culis sauciatis, ipsaque, quam patior, calamilate
dolorem mihi affertis acerbiozem, medicosque
imperitos imitamini, qui cum sanantia negligunt
medicamenta, stulte ægrotorum vulnera quasi
morsu discerpunt : » eodem modo Didynius *ibid.*
exponit. Et quidem consolatores illi in causa Jobi
satis se stulte gerebant, nam cum lenire deberent
el fovero vulnera oratione benevola, el ad deter-
gendum doloris sensum attemperata, verbis om-
nino duris el ab illo rerum articulo alienissimis
quasi asperso sale refricabant.
. tuam Verum hic sciscitari juvat, quare Jobus amicos
Tiii e. « consolatores, humanam consolationem amice
suggerentes ut temperent calamitatum miseriam,
<v a «io- appellet juxta originalem textum *medicos* seu *con-*
-ibri. *solatores idoli* : quid enim simile habet Jobus in
sterquilinio squalidus cum idolo in sublimi ara
conspicuo et splendido? quis allectet consolari
idolum gentium votis el precibus inclytum? ¿do-
lum omnes supplicant, idolum supplicat nemi-
nem. Imo forte hæc est energia horum verborum,
quasi dicat Jobus : Cum idolum sit mutum quod-
dam simulacrum, neminemque orare possit; hinc
fit ut vos, o amici, perinde me consolemini ac

si consolaremini idolum, quod etsi omnium ora-
tiones excipiat, errare nequit; et inde nec potest
consolationem accipere, qui nequit Deo preces
fundere; undo vos dum frustra nitimini mo con-
solari, onerosi consolatores estis, seu consolato-
res idoli : nempe humano levamine sic me con-
solari nitimini, ut qui •allectaret consolari idolum,
quod ineptum est ad supplicandum et orandum,
cum mulum idolum orare non possil, nec idolum
deceat oratio.

5. Atque utimam taceretis, ut putaremini nssEVm.%
sapientes. — Amicorum in loquendo impruden- Amid
liam et imperitiam taxat, stulte enim amicum
luctu ct merroze oppressum verbis exulcerabant: ¿mwii
stulte de ira et stomacho Dei erga impios prolixè t rbu
disserebant apud eum, qui gravissimis miseriis
urgebatur, cum potius, ne ad desperationem cum
adigerent, sed aliquo modo levarent, dc disci-
plina ct castigatione agerent, qua Deus omnem
filium quem recipit coercet : sicut Paulus disse-
ruit in epistola *ad Hebr.* cap, xii, 7, qui adversa
etiam fortuna jactabantur. Stulte etiam ex cala-
mitatibus, in quas inciderat, Jobum esse iniquum
concludebant. Quos ct similes gravissimos erro-
res utique tegerent, si silerent : nam, ut in Pro-
verbio est cap. XVII, vers. 28 : « Stultusquoque si st-ilia*
tacuerit sapiens reputabitur : elsi compresserii
labia sua inlelligens. p Huic adsimile csl illud
Senecæ : « Taciturnitas stulto homini pro sapien- r»e*.
lia est : tacere qui nescit, nescii loqui. » Exstat
etiam illud incerti in *Anthol. Epigr.* poelæ Græci:

IIIĩ; n; ára'JijTc; ^v^tu-eoTXTc; trrt
Tc/).c-^cv ¿yzpwTwv iráOc; ¿t'r¿s¿TXTC7,
Dum tomi indoctus poterit cordatus habed :
h morbos annoi narnque tacendo legit.

Sic enim fere non distinguitur imperitus a docto,
a circumspecto prudenlique homine imprudens,
si linguam cohibuerit, cam oh rem facile est con-
jicere. cur quos Homerus ingeniorum vertex sa-
pientissimos eflInxerit, eosdem cl silentes fere
aut certe pauciloquos esse voluerit : noverat enim
silentium, ct parcum sobriumque orationis usum
specimen Inhere gravitatis; conlraque apud sa-
pientes maxime loquacitatem indicem esse stul-
titia?. Neque enim Thersitem morionem vilupe- r o-
ratione dignum arguit quam quod loquax esset, l>
quam quod obstreperus, quam quod importune qn
garrulus et seditiosus, deqào *Iliad*, p*, vers. 212:

cri ájAtTpccTrr^ ¿xoXóx,
Thersites autem adhuc solus loquacissitnus tumultuabatur.

Nestori vero consultissimo seni tribuit orationem xw
meile dulciorem *Iliad*, á :

Tcû y-ai ixo pit/ áuSii,
Cujus etiam a lingua molle dulcior (luebat vox.

Menelao argutam illam quidem ct nunquam a re
discedentem brevilloquentiam *Iliad*, y. vers. 211 : coriiU.
^11TCI (MV, MIWXftGÇ áqs'put

Usl5pap.lv, ¿X).á pdtAa).cpw*• teit eu ■TToXùpLuO&ç,

Certe quidem Menelaus succincte condonabatur

Pauca quidem, fícd valde acute, quoniam non erat multi-
loquus.

Uipdt Ulyssem denique grandiloquum quidem et vehe-
mentem, sed diu tamen cogitabundum facit an-
tequam loqui incipiat.

Hominei Rectissimo dictum est a quodam ex veteribus
loquendi magistros nos habere homines, tacendi
vero deos : quapropter laudatur pytha-

gorica et sparlanus ille Lycurgus, qui suos a pue-
ris silentio initiari voluit. Notum est adagium
Græcorum, <n-pí: áxívJtmv qípzc, *tutum silentii pre-
mium*; et illud Simonidis : Locutum fuisse pœni-
(uil, tacuisse vero nunquam. Succurrit Zeuxidis
pictoris ad principem Megabizum sermo : is enim
princeps cum animi causa in pictoris officinam
descendisset, et una cum suis de arte pingendi
disputare ad ostentationem auderet : Cum pri-
mum huc venisti, inquit Zeuxis, et linguam conti-
nuisti, pueri mei nescio quid de te magni sibi
pollicebantur, quippe qui tuum cultum tuamque
purpuram observarent : sed ubi de arte, quam
non tenes, loqui empisti, te continuo ut ridiculum
hominem esse putarunt. Merito apud Pindarum
celebratur Thebanus Epaminondas, qui quan-
tum et quam multa sciret, pauca tamen loquebatur. Et
certò frequenter usuvenit, ut qui plus habeant
pectoris, ut ita dicam, id est, in quibus et eruditio

et prudentia major, ii minus habeant linguæ. De-
maratus cum in consessu quodam sileret, rogatus
un id faceret stultitia, an sermonis inopia : Atqui,
inquit, stultus nunquam tacere potest. Apte olim
dictum est in nescio quem, qui quamdiu siluit
tamdiu magnus el gravis habitus est : philoso-
phus hic videri poterat si tacuisset. Sententiose
Pindarus *Isthm.* i, in Herodoti Thebani encomio :

lUxav zcXXaxt / .at tð Giawwxevcv rôtoat&v

penumero tacuisse gloriam majorem adfert. Ad eum-

dem omnino sensum occurrit ex Plutarcho id in
quo gloriatur vel in primis Ino Euripidea , nimi-
rum se scire cqâv ti tecu / .al Xfytv t-Z

silere quando oportet, et loqui quando tutum est. Li-
bet huc referre pulchrum sane Pythagoræ Samii
elogium, quod scriptum reliquit Apuleius lib. II
Florid.; et ante ipsum aliquis ex veteribus longe
prius dixerat, nullos scilicet foro sapienti® fruc-
tus, nisi qui a radicibus silentii proficiscantur.

Apuleius : « Tot illo doctoribus erudi-
bis (Pythagoram intellige ab Ægypliis, Chaldæis,
Phcreldc Syro, Anaximandro Milesio, Epimenide
Cretensi, aliisque multis edoctus) tot tamque mul-
tjugis comitibus disciplinarum toto orbe haustis,
vir præsertim ingenio ingenti, ac profecto supra
caput hominis animi augustior, primus philoso-
phia» nuncupator et creditor, nihil prius disci-
pulos suos docuit quam tacere; primaque apud
eum meditatio sapienti futuro linguam omnem
coercere, verbaque, quætio/anh'u pont® appellant,
ea verba detractis pennis intra murum canden-

tium dentium premere. Prorsus inquam hoc erat
primum sapienti® rudimentum, meditari condis-
cere, loquitari dediscere,» etc. Idem fuit Iambli-
chi Pyth igorei præceptum :

linguam cohibe præ aliis omnibus

ad deorum exemplum. Sed ad id argumentum co-
piose locupletandum consule quô habet doctis-
sime congesta Plutarchus comm. *De Garrul.*, et
tract. *De Itid. ct (hir.*, quo loco docet quid olim
Harpocrates apud Ægyptios mysterii habuerit.
De silentii utilitate lege Gelliam lib. XI, cap. x;
Plinium lib. III, cap. m, et lib. XXVIII, cap. vr,
et Scholium nostrum toto libello *De Dono silent,*
rectig. ct senui. Patet itaque quam prudens S. Job
amicis præbeat consilium, si videri velint non
insipientes, nempe ut suam inscitiam silentio
tegant : nam qui silet nihilo ridetur sapiente in-
ferior, quanturneumque ille crasso sit ingenio et
Abderitana, ut aiunt, mente, lis quæ dicta sunt
salis reprimi deberet multorum loquendi cupidi-
tas, qui ut sapientes aliis videantur eas res au-
dent tractare, quas aut ignorant, aut non multum
callent : nam licet facile sit imperitos homines
prolixa, licet indocte oratione decipere; docti ta-
men viri, quorum est iudicium gravissimum,
stultitiam loquacis non vestigiis, sed cubili toto
cognoscent; ob eamque rem sapientissime dicit
Salomon Froth x, U: « Os stulti confusionsi proxi-
mum est;» et prudenter Dionysius monuisse fer-
tur : li Xfqt n ciyr; i/.l, au^ quod
silentio melius sd, aut sile.

G. Audite ergo correptionem mekm, et iudicium Ve».*.

LABIORUM MEORUM ATTENDITE. — Rogat Omicos SUOS
Job ut vicissiin correptionem suam aequo animo
admittant ulpote audituros aliquid quod ipsos
scire magnopere expediat, quasi in magno sint
errore, a quo illos liberos esse maxime cupiat.
Correptio autem hoc loco pro objurgatione erran-
tium aut pro confutatione erroris accipi potest;
iudicium v'ero *labiorum* pro oratione justa, vera,
vene sententi® assertrice, fais» expultrice.

Non est dubium quin bene et convenienter cor-
ripere sit res una prope omnium difficillima,
qme in Christiani hominis officiis continentur,
Clare D. Gregorius Nyssenus semi. *De Castig. alior.*
ait ; AuTyiTx/^iptGTc; rr; *institutio tir-
tutis admodum operosa est.* Est decretum illud Ana-
ciati sapientissimum, quod Canonum collectores
diligentissime exceperunt, secunda parte, causa
24, *Qiurst.* III, can. 14 : « Tam sacerdotes quam
reliqui fideles omnes summam debent habere cu-
ram de his qui pereunt; quatenus eorum redar-
guliono corrigantur a peccatis. » Est enim in cor-
diu iit. pore hoc mystico mutuus inter se membrorum
amor el benevolentia, atque omnes ut cœlestis
parentis filii ad eumdem familiam perlinent; et
religionis illa societas, qua nectuntur omnes, ab
unoquoque reposcit, ut unumquemque velit esse
perfectissimum, et ab illis incommodis liberum,
quæ viam obstruunt ad felicitatem : hinc decet

omnes, etiam illos qui alios corrigunt, ut sese vicissim mutu® correptioni et instructioni obnoxios credant. Qua certe in re solet a viris interdum gravibus enormiter errari; siquidem arrogant sibi redarguendi auctoritatem, neque admoneri vicissim ferunt, cum cordati viri ac sapientis sit corripientem leniter audire, et grato animo correptionem excipere, uti pulchre docet S. Chrysostomus *Horn.* de ferendis reprehensionibus et conversione S. Pauli, loquens istum Salomonis edisserens Prov. xii, 1: « Qui odit increpationem insipientem, » ubi notat Salomonem non dixisse, « sic vel sic redargui, sed lanium redargui: nam si quidem juste arguit amicus, agi ul peccatum corrigat; sin absque ratione et immerito, jam laudanda est voluntas ejus, et probanda intentio mentis, agnoscendumque et testandum amicitiae beneficium. Non enim reprehenderet, nisi multum diligeret. Proinde ne stomachemur, nec succenscamus, cum arguimur. » Quibus verbis optima ratione evincit Chrysostomus correptiones adamandas esse; de stultitia autem eorum qui easdem aspernantur brevi interstitio verborum sic allexit: « In peccatis id efficiunt reprehensiones, quod in vulneribus remedia. Idcirco sicut i insipiens est qui pharmaca rejicit, ille et stultus est qui non suscipit grato animo reprehensiones. » Et sane ille qui correptiones refutat non solum in eo insipientem se prodit, quod rem adeo sibi proficuum et utilem abjicit; sed etiam ex eo, quod cum alios non audiat, multa ignorare necesse est. « Narn licet mirum in modum nri JI,* suspicias, inquit Chrysostomus, et perspicias ea mo» foro quae oportet; attamen homo es, et consiliario et * ha- monitore libi opus est. Solius enim Dei est nullius indigere, et nullo opus habere consiliario, ca propter de eo solo dicitur: Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuil? Quid lucidius sole? et tamen lux ejus deficit. Et profecto sicut lucidam illam lucem saepenuinero supervenientes tenebrae obtegunt, ita et intellectum nostrum quasi in meridie fulgentem et perspicuum inconsiderantia obrepens tenebrosum reddit. Et nonnunquam evenit, ul sapiens non videat quod oportet, et minor et hebetior dare et acute illud perspiciat. » Confirmat hoc Chrysostomus exemplo Moysis, qui ab Jethro socero suo barbaro atque indocto homine non levem objurcationem audivit, auditamque boni consuluit; nimirum ut ea ratione correptionis amatorem se pnerberet Absolvit denique sanctus ille Doctor his verbis praedictum de ferenda reprehensione tractatum Prov. xii, 1: « Reprehensionem bene ferre non vulgaris, sed summa philosophi® praeconium et laus est. » Quibus verbis etiam Salomonis sententiam expressit, qui diligit disciplinam, diligit scientiam. » Siquidem philosophia est amor scu dilectio sapientiae. Postquam ergo Job benevole captavit attentionem, in hunc modum exorsus est correptionem:

7. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut Vm.7. pro illo loquamini dolos? Videri volebant hi tres Aoki amici causam Dei contra Jobum defendendam suscepisse, quem, quod se innocentem profiteretur, Deo injuriam irrogasse existimabant, impilendo ipsi calumniam injuslitiae, quod immerentem tam diris suppliciis affecisset. Quare ut hanc injuslitiae suspicionem a Deo amolirentur, mendacium et dolos concinnabant sceleris Jobum arguendo, quo Dei bonitatem defenderent, quam erga bonos viros maximam esse praedicabant; asserebant autem Deum, qui non nisi sceleratos excruciat, justissime Jobo tam dira inflixisse supplicia, cum in illo non reperiretur sanctitas nisi simulata; sub cujus specie laterent multa scelera, quae impunita abire non licebat: quare non esset cur in Deo aequitalem requireret, cum in scelerato animo non decisset materia cui divini furoris ignis adhæresceret. Sic egregii isti divini®, ut ipsi putabant, justitiae vindices ac propugnatores. Quasi vero bonitas et aequitas immensa Dei aliter quam virum bonum et innocentem condemnando defendi non posset; et non potius plures aliae essent causae quae a divino Numine omnem injustitiae suspicionem averterent. Neque enim una causa est, quae Deum et juste, imo et clementer moveat, ut hominem quantumcumque innocentem et justum duris exerceat modis, et severo atque expiatorio examine et fornace ferrea excoquat ad purum. Quod si nullam humana curiositas causam inveniat; illa satis gravis est et justa, quod Deus est, a quo homo habet quod vivat et sit; neque injurius est, si quod dedit libere suo arbitratu auferat aut truncet. Merito igitur Job ait Deum ad sui defensionem non indigere mendacio, cum nullis aliis modis suam posset aequitalem probare, quae mendacio defendi nullo modo potest; cum iniquitas natura sua pugnet cum aequitate. Itaque validissime Job amicos suos urgebat, vehementerque redargebat eos ita increpando: non cum iniqua illa via pro Dei aequitale pugnarent, illam stulte deserebant, vel temere perimebant.

8. Numquid faciem ejus accipitis, et pro Deo judicare nitimini? — Accipere faciem vel personam in judicio idem est quod non ex veritate et ex aequitate ferre sententiam, sed ex qualitate personae; cum vel reverenda erga potentem, vel misericordia erga pauperem commoli, non aequum judicium reddimus, quod ne fiat cavetur *Levit.* XIX, 15: « Non consideres personam pauperis, neque honores potentis: juste judica proximo tuo; » et *Deuter.* i, 17: « Nulla erit dictantia personarum: ita parvum audietis ut magnum, neque accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. » Dicit ergo Job: Numquid in hac, quae mihi cum Deo est disceptatione, vos judicium exercentes Dei personam accipitis? hoc est, eum reverentes, eique inorem gerentes, illi causam adjudicatis, ut me innocentem condemnentis?

Quod iudicium ei gratino esse non potest, qui acceptionem personarum in iudicio reprobatur : tum quod ei valde contumeliosum sil, si non aliter quam corrupto iudicio lucraretur, quod est absurdissimum; acutissime quidem argumentatur, gravissime quoque amicos suos reprehendit. In huiusmodi vero reprehensiones incurrunt ii ornithophiles, Qui nullo abo argumento ducti temere iudicantes in culpa Deique odio esse, qui huius vitae incommodis opprimuntur. In quo stultitiam barbarorum Melitensium imitantur, qui *Act.* xxviii, Paulum homicidam esse putarunt, eo quod ex longa jactatione cum portum teneret e manu ejus viperam pendentem viderunt. Intelligitur etiam tantum osse malum acceptionem personarum in iudicio, ut pro incommodo obijciatur gravissimo vel Dei personam accipere, quod dicit : « Pro Deo judicare nitimini? » id est, conamini jure vel injuria causam illi adjudicare. Potest etiam verti ut vertit Chaldaeus, *pro beo litigatis?* id est, contenditis illum justum esse ostendere, cum per se pateat.

Septuaginta porro interpretes in eandem sententiam, sed obscurius, hunc versum convertunt, *ὁ δὲ ἰσχυρὸς ὁ θεὸς ἔλεος ἔχει τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ὁ ἰσχυρὸς ὁ θεὸς ἔλεος ἔχει τοὺς ἰσχυροὺς* ; *Si autem xptvol "pwj3c, an subtrahe- tis vos? vos autem ipsi iudices sitis.* Est autem (mar&Xw, *vereor*, dissimulo, praevaricor consulto ut morem geram, vincor, et cedo. Significat igitur, 7. d. An ut Deo inorem geratis innocentiam meam dissimulatis, cique cedere simulatis, cum vos huius nostrae causae iudices constitueritis; cum id in iudicio Tacere longe a rectis sit alienum iudicibus? Est autem perelegans corripendi modus, quo Jobus eis nunc ut patronis, nunc iudicibus, ad quorum tribunal causa ipsius cum Deo expostulantis delata fuisset, notam inurit. Notum videlicet ac tritum est, patronos parum pios clientes nefarie ac mendaciter tueri, sive pro- prue existimationis sive injusti lucri illecebra cap- tos; iudices item iniquos, ubi cum polenliore inops litigat, jure violato potentiori favere. No- tam primam praecedenti versu indicaverat verbis istis : a Ut pro illo loquamini dolos; » secundam his : « Faciem ejus accipitis. » Quae phrasis fami- liarissima est pro vitio, quod graeco latine *acceptio personarum* » appellatur; quando nimirum iudex respectum alicujus habet in ju- dicando, quod v. g. pauper, aut dives, aut ami- cus etiam sit, quod in iudicio valde improbat. Ergo idem agit Jobus, 7. d. Absistite a sententia erronea, quam de divina providentia in mea ve- xatione concepistis, et falsis assertionibus tueri persistitis, quasi ego apud vos Deo litem inten- dam, vosque vel patroni falso Deum defendentes, vel iudices injuste pro illo sententiam proferentes silis. Etenim Deo liceo vestra censura placere ne- quit, qui neque quidquam ignorat, neque ab im- postore ullo seduci valet. Unde subdit :

9. aut placent ei quem celare nihil potest? AUT DECIPIETUR UT IOMO VESTRIS PR H'DULI XTUS? —

Nullum quippe malum Deo piacere, nec ulla fraus iMIl vel dolus ipsum latere aut decipere potest : in* luetur enim, inquit Cyrillus in *Jerem.* cap. xxix, etiam ea quae fiunt in tenebris, et nihil penitus ipsi est ázczrw, *inaspectabile*, juxta illud S. Pauli *Uebr.* iv, 15: « Non est ulla creatura invisibilis in conspectu Dei: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. » Hinc quaecumque in abscondito quis peccat, invisus potius Deo est quam non vi- sus, qui obscura clarent, tenebrae fiunt meridies, pervium est omne solidum, et apertum omne se- cretum; cujus oculus infinities splendidior sole, crates ipsius pectoris latebramque omnem pervadit usque ad animi fundum et abstrusas volunta- tes. Q lare Petrus Chrysologus *Scrm.* 31, cum ex- plicaret evangelici^ mulieris pium f cium *Maith.* n, 20, quae se videri non putavit, cum accessit retro ut tangeret fimbriam vestimenti S dvatoris, falsam opinione sua et delusam ait, quae accessit retro, quod in Messia retro nihil esset, qui fidem ubique protenderet, et arcana omnia animorum, nec modo facta, sed el vola videret : erat enim, inquit, *oculus totus*, qui post se supplicem sic vi- debat.

De hoc semper vigilante et nunquam dormitu- riculo oculo D. Basilios in *Psalm*, xxix: Quocum- que, inquit, pergas, quodeumquedemum efficies opus, sive in tenebris, sive in dici luce, semper habes *oculum bei superinten- dentem*; quae memoria prosentis Dei el actiones Meaoru omnes intuentis potentissimum sane adjumen- tum est ad evitandum et ejiciendum peccatum: **exsilit** id quod vel ipsimet mundi sapientes natura lu- **pia-** mine agnoscunt, el ut frenum morum pessimo- **laa*** rum el vecordis nequitia? proponunt. Quo in ge- nere multa splendide eximieque Seneca epist. 41 *ad Lucti*, ait : « Prope est a te Deus, lecum est, intus est : ita dico, Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonormnque nostrorum observator et custos, » etc. Hisce similia tradit Boetius lib. V *De Cons*, dicens : u Magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicia probitatis, eum ante oculos agilis iudicis cunela cernentis. » Nam si vulgo solent homines ob re- xerentiamalicujus viri timorati a maleficio absti- nere, cujus in luce el conspectu agere scelerate pu- deat : (piano magis revereri debemus Deum, qui nos ubique tuetur et observat ? Unde haec nola jam **Som^r** robusti dominantisque peccati, et conscientiae unpru- prorsis prodigata} haud obscurum est argumeu- **ma-** lum, cum hominis mens iis tenebris obducitur, re<et>T> ul putet in scelere concipiendo el patrando se a Deo non videri; (piem tamen, ut Job ait, celari **h.** nihil potest, nec ullis ul homo decipitur fraudu- lentiis. Quod enim facinorosus putat in tenebris facium el conceptum intimo in animo teclum vi- deri el integumentis suis involutum, subito emer- git ad Deum , el in clarissimo lumine reponitur; ut peccanti id supremus Judex occinere videatur, quod Davidi scelere inquinato ore Nalhanis ex-

d III probavit II Rq/. xn, 12 : a Tu fecisti abscondite ,
b \<uX autem faciam verbum istud in conspectu so-
rti Iis hujus, d Deo enim nemo potest verba dare,
uh aut fucum facere, aut astu quopiam illudere.

Ilebræus et Septuaginta interpretes hunc ver-
sum verbis nonnihil diversis efferunt, licet sensu
non dissimili : ille quidem sic reddit, *an bonum
aim scrutatur vos? an ut illuditis homini illudetis
a?* An putatis, inquit, bene cessurum vobis, si
Deus justus judex in facta vestra inquisiverit,
caque discussarit accuratius? *q. d.* Minime gen-
tium, nam Deo nullus potest resistere, aut impo-
nere, aut os oblinere, aut eum ludibrio habere.
Septuaginta vero ita vertunt, xiAw -p iäv ¿Çv/vixt t j
>7i;; *it* -*xp rà zóvra àurù ,
r.;7cv Cuà;, *bonumne si investiget vos? nam si
'um omnia feceritis ipsi proponamini, nihilominus
arguet vos*, id est, nequaquam vobis bene cedit,
si Deus vobiscum descenderit in iudicium, et vitæ
m sceleribus transact® exegerit rationes; quia
tunc orbi vestra patebit iniquitas, et simulata
pietas detracta larva confundetur.

Ven io. 10. Ipse vos arguet, quoniam in abscondito fa-
ani ejus accipit is. — Habebant scilicet respectum
Dei, cum Jobum impietatis accusarent, et Deum,
quod ipsum propterea puniret, absolverent, jus-
tum ejus judicit.m praticando, culpam autem
omnem in Jobum conjiciendo; quæ tamen pror-
Acttpifo sus nulla in ipso residebat : Quapropter, inquit,
,l>se vos arouet> rcos peraget, atque convin-
wiitn>*cel, quod augustissimam ejus faciem amplissi-
ma jn- mamque potestatem humano more reverentes
non stetis in veritate, sed ad mendacia et simu-
V t e se lationes confugiatis, dum ad justitiam Dei ad-
IO Rfa- struendam insonti mihi falsa crimina affingitis,
quæ novit verax Deus me minime perpetrasse.
In abscondito igilur faciem Domini accipiunt,
qui externo sermone humanis sensibus æquita-
tem objiciunt, dum simulant se in judicando nihil
præler veritatem inquirere, neque ab integritate
vel benevolentia dimoveri, vel odio transverti,
neque parti allen sic patrocinari, ut alleram pro-
dant et oppugnent. Hoc illi summo studio se fa-
cere simulabant, cum interim mulla confingerent,
quæ Jobi causam mirum in modum aggravarent;
quod utique Deo non potuit esse non ingratum,
qui veritatem amat, ctad suamæquilalcem defen-
dendam nullis hominum commentis auc menda-
cibus umbris opus habet. Ceric tot mendacia et
errores adversus Jobum, omni potius commise-
ratione dignissimum, in tam afflicto statu fingi
minime potuissent, nisi ab illo qui potentioris
alicujus faciem respiceret ac revereretur. Amici
enim erant Jobi omnes illi, facundi alioquin et
boni viri ; sed ubi inter Deum et Jobum judicare
voluerunt solas personas respicientes, ila cx una
parte vereeundati sunt potentissimum licum, et
'x parte altera Jobum adeo contempserunt, ut
pro victoria tanta? person® in plurima adversus
ujectuin Jobum mendacia prorumperent. neque

rectam sententiam pronuntiarent. Quod quam
gravi et iniquo animo ferret Deus mox significat
Job cum addit :

II. Statim ut sk commoverit turbabit vos : et vtn.n.
terror ejus IRRUET super vos, — id est, vos ve-
hementer puniet, tantum scelus vestrum ulcisce-
tur; in delinco autem sic habetur, *nonne celsitudo* ixi jojj.
qus terrebit vos ? id est, sola vultus ejus majestas ci*
etiam pavorem vobis maximum incutiet : alla- edT fer-
dit nimirum Job ad majestatis splendorem, qui iM,
in regis vel judicis in solio sedentis vultu ruti-
lans reos percellit, *q. d.* Tacet modo Deus, et
quid vos occultis consiliis agitetis aut non videre,
aut ignorare sc simulat; cum autem qui modo
quiescere videtur, et tantisper vindicem dexte-
ram a supplicio suspendere, sese commoverit, cl
quasi suscitatus fuerit a somno, obstupefaciet vos,
cum ad terrorem et minas vim etiam addiderit
ultricem : ita Sanctius. Mens Jobi est. repensu-
rum Deum tribus amicis qualia ipsi Jobo inferre
tentarunt, perturbationem scilicet ac terrorem;
debere propterea ipsos divin® ultionis memores
mitescere, ac temperanter cum homine afflicto
colloqui. Videtur autem hoc loco Jobus presa-
gire quæ postmodum contingere, quando sub
finem certaminis hujus Deus apparuit, et disputa-
tores iratus contreruit. At licet in has angustias sen-
sum minime coarctemus, omnino verum est illud :
« Statim ut sc commoverit turbabit vos, » etc.

Mystice Jobus hoc de commotione illa, qua
Deus modo velut sedens aut quiescens in cujus-
que hominis morte se loco movere eleganter di-
citur, efferre potuit : sinit nempe Deus hominem Deussi
pro libito agere dum vivit, el lacessitus peccatis
minime commoveri videtur pœnitentliæ tempus
indulgens, et patienter sustinens; at in peccato- tar, ia
ris interitu exardescere dicitur ira, quæ ad com-
motionem significandam csl maxime apposita.
Hanc prophet® arcanis symbolis describentes res «m-
Deum inducunt velut in campum ingredientem
contra insensatos flammifero curru invectum, rore<
cinctum fulminibus el procellis, quas dira el in-
superabili potentia in caput inimicum effundat.
Huc spectant illa *Jercm.* xxx, 23: « Ecce turbo Do-
mini, furor egrediens, procella ruens, in capite
impiorum conquiescet; » apud Isaiam cap. xxx,
30 : « Terrorem brachii sui ostendet in commina-
tione furoris et flamma ignis devorantis : allidet
in turbine et in lapide grandinis. » Hunc ergo
potentia» Dominum et ferocientem in scelus ar-
matum sustinere (piis possit, (juin ad nutum ip-
sum venientis el terroris significationem pavore
exanimetur? Illius verba sunt tonitrua, mime,
fulmina, tela, mors, et accessus ad puniendum
mini extremaque desolatio; hæc el similia cum
apud se reputarent prophet® omni animo cohor-
rescebant. Clamat ex oraculo Nahum cap. i, 6 ;
a Ante faciem indignationis ejus quis stabit : cl
quis resistet in ira furoris ejus? n In iisdem me-
ditandis vergati deinde apostoli nullum finem fa-

ciebant monendorum mortalium, ut aeternum adorandumque Numen et immensam illius potentiam formidarent : clare D. Paulus *Hebr.* x, 31, ut ab evangelio tuba illud resonat, « esse horrendum incidere in manus Dei viventis, » Et beatissimus ille Videns Apec. vfr 16, ait reges auro et gemmis coronatos, purpura insignes, gloriæ suæ majestate conspicuos, dominatu et potentia feroces, et minitantes pene dicam cælo; ad occursum tamen fulminantis ira» Dei linqui animo, obstupefieri ul sideratos, fugere in speluncas, metu fractos, momentis prope singulis commorientes; idque ob iram agni, cum moderatissime capita scelerata comprimit. Quid igitur facient, cum jam non agnus, sed leo rugiet in prædam imminens, ore toto elspecie formidandus? «Leo rugiet, quis non timebit? » inquit Vates Amos, ni, 8* Hic sane est iræ divinæ consideratio, quæ frenum videntibus esse debet, ne scilicet homines sui obliti atque liorom. j)e; rapj sinant ad solutum vitæ genus, et turpitudine viliorum pectus suum indigne commaculent. Hanc ergo iram magis inculcans subdit :

ven. is. 12. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur IN LUTUM CERVICES VESTRUM. — Explicat quale futurum sil illud supplicium, quod Dominus, ubi primum se commoverit, sumet de fraudulentis hominibus, longeque superbis et inflatis, qui videbantur existimare non aliter posse Deum ab injustitia defendi, nisi illi in causa laboranti confingendo mendacium subsidio venirent*; minatur autem tale supplicium, quale superbo spiritui nullum videtur accidere potuisse molestius : hic enim memoriam sui student apud posteros conservari diuturnam, ut quo vita non potuit, eo vite gloriosa memoria perveniat. Sed hæc memoria nihilo erit firmior atque constanlior quam cinis ab incendio relictus; qui consumpti ligni videri potuit monumentum seu memoria : qui cinis a modico vento huc illucque distractus temporis momento ita vanescit totus, ul neque ignis neque ligni combusti ullum videamus superasse vestigium. Hoc csl quod ait Sapiens Prov. x, 6 : « Impiorum nomen putrescet ; » licet exstruant mausolea et scintillantes auro ædes, et marmoribus pretiosis inscribant titulos magnificentissimis operibus, et prostaro ubique nomen suum velint : cæli oraculum est : « Impiorum nomen putrescet, » hoc est, ul male olens cadaver brevi tempore ad omnium abominationem durabit, subito exolescet et delebitur : quam ob causam Jeremias dicit cap. XVII, 15, impios a scribi in terra,» in levi pulvere, in favilla, quam tenuis aura dissipat, ul non nisi tantum volaticam inoxque perituram memoriam potentiæ suæ, divitiarum, honorum, voluptatum sperare possent.

Ad hunc locum egregie sic commentatur D. Gregorius : « Omnes qui cogitatione terrena huic se conformantur, per omne quod agunt huic inundo relinquere sui memoriam conantur; sed cum ipsa ad finem celerius vita peretirrat, quid

in ea fixum stabit, quando et ipsa celeriter mobilis pertransit? aura enim cinerem rapit. Recte ergo stultorum memoria *cineri* comparatur, quia illic ponitur ubi ab aura rapiatur: quantumlibet enim quisque pro facienda gloria sui nominis elaboret, memoriam suam quasi cinerem ponit, quia hanc citius ventus mortalitatis rapit : » hæc S. Gregorius de oblitterata impiorum et superbiorum memoria. Sed quid de putredine corporum qua post mortem mundanas superbi fastas poluitur, et principara jacent ossa humiliata? sequitur : « *Et redigentur in lutum cervices vatræ.* » PoUnio Cervix in lutum redigitur, cum superbus quisque humiliatur in morte, et elata caro tabescit in putredine. Certe ipsi erant qui extollebantur honoribus, habilis rebus tuebant, despiciebant ceteros, et quasi solos se esse gaudebant, et dum non perpenderent quo tendebant, nesciebant quid erant; sed in lutum cervix redacta est, quia despecti jacent in putredine, qui tuebantur in vanitate. In lutum cervix redigitur, quia quantum carnis potentia valeat tabes corruptionis probat » Hæc sanctus Pontifex.

Idem argumentum de sempiterna etiam inter homines oblivione impiorum, ubi primum fati cesserint, sæpius in Scriptura divina pertractatur. Hinc illud *Psalm.* XLvm, 12: « Vocaverunt nomina sua in terris suis, » exponit Theodorus : Ab eorum nominibus eorum prædia nominabuntur: illius enim est domus, et illius est fundus, etc.; verum cum dominio nominum appellatio mutatur. Est autem sermo de superbis et famam præclari nominis ambientibus, qui condilis a se urbibus aut magnificis ædificiis, uti erant antique pyramides in Ægypto, thermæ, aquaeductus, triumphales arcus, obelisci apud Romanos, quibus sua nomina imponebant, sed brevi tempore perierunt : etenim ad unumquemque eorum dicitur *Nah. i.* U : « Non seminabitur ex nomine tuo amplius : » ad liticrain senno est de Sennacherib rege Assyriorum, qui superbia intumescens in obsidione hierosolymitana contra Deum codi blasphemaverat, reversusque infecta re, imo valde debilitatus ob iniraculosam exercitus sui cladem, inter aras et pulvinaria suorum deorum ab ipsis filiis suis est obtruncatus ; igitur non seminabitur ex nomine Sennacherib, hoc est ut interpretatur Theodorus, non amplius nomen ejus subditis imponetur : subditi enim a regibus suis nomen accipere soliti sunt, sic a Romulo Romani nominati. Universim tamen de potentibus ac nobilibus hujus sæculi potest locus intelligi, qui dum vivunt nominum suorum gloriosam quamdam segetem excolunt, cum basilicas, pensiles hortos, mausolea et hujusmodi amplissima construunt ædificia, quibus omnibus nomina sua regia et gentilitia stemmata imprimunt, ut inde apud posteros metant famam nominis gloriosam ; sed ut sæpenuinoro agricola) vola et spes illuduntur lictis de cælo segetibus, ut miser futura*

ubertatis expectatione gestiens vix stipulam aren-
tem colligat : sic istorum memoria de mentibus
hominum a Deo penitus extirpatur. Intercidit
igitur impiorum fama, et nominis memoria era-
ditur prorsus ex animis hominum, nec linguæ
auresque vivorum tam turpi patiuntur faetore ma-
culari ; unde regius Vates ait *Psalm*, xv, 1 : «Nec
memor ero nominum eorum per labia mea. p
ven. n. 13. Tacete paulisper, ut loquar quodcumque
Jobnnc- mhii mens SLGGF.ssERiT. — Verba hæc propria esse
' ,l .Bt> videntur animi dolore saucii, sermonis conceptu
te ji pregravati, seseque sine interruptione exonerare
cupientis. *Tatcte*, inquit, quod per praeoccupatio-
nem dolentibus familiare esse dictum videtur :
non enim tunc alii, sed Jobus ipse verba facie-
bat; verebatur tamen, ne homines verbosi im-
portune ipsum interpellarent. Quod vero ait,
quadeumque mihi mens suggesserit, perinde est ac
si diceret : Sinite exhalem dolorem acrem, ne
mei curam geratis, an mens pia vel impia sug-
gerat: ne salutis mcæ sollicitudine angamini;
ego de meipso rationem Deo reddam, et quid-
quid peccavero luam. Recte quidem Jobus, nam
intempestiva sunt consilia aegris animis obtrusa,
et verba dolentium leniter accipienda, piaque
interpretatione extenuanda sunt. Illebreus hunc
versum ita reddit, *obmutescite a me, et loquar ego;*
et transeat super me quidvis, q. d. Sinite me solum
loqui, ne mihi molesti sitis, neque me turbetis
cum loquar, et eveniat quidquid voluerit, lotum
meo periculo erit. Septuaginta vertunt, xwctúax-rt,
ivx kxJ.T/jcj, xxi i/ xzxSccoja fouw, *obmutescite, ut lo-*
quar, et requiescam ab ira, id est, permittite, ut
querelis et lamentis dolori meo medicinam fa-
ciam, et sic exacerbatum animum componam et
leniam.

Ver* h. 14. Quare lacerō carnes meas dentibus meis, et
ANIMAM MEAM PORTO IN MANIBUS MEIS? — LoCUS IIIC
ab interpretibus varie exponitur, ut videre est
apud Pinedam, qui diversas eorum sententias re-
censet et accurate expendit. Ac in primis *lacerare*,
8611 *come(iere carnem suam*, quidam censent idem
<art>m esso quod defraudare genium, et corpori subtra-
nias here necessaria ; alii ojes consanguineorum et
&npta.D propinquorum suorum absumpe: mihi magis pla-
ni. cet, ul significet labe se conficere, curis et luctu
sese excruciare, nam ita consumitur caro, ut vi-
dere est in magno dolore et tristitia. Cur ergo,
inquit, me conficio dolore tabifico, periculisque
non necessariis me expono? hoc enim significa-
Q>ikl i t tur verbis illis: et El animam meam porto in ma-
jnnium nibQs jUcis, n ubi Eugubinus vult *animam* pro *cor-*
IUIB in maba P°rc I,om > ' cssc idem quod *lacerō carnes meas;*
V iur>. sanctus vero Augustinus sic exponit, ac si Job
diceret se vitæ suæ errata non silere, sed ea quasi
in manu omnibus inspicienda gestitare. Olympio-
dorus ait Jobum vitam suam pignori opponere,
nisi vera sit locutus S. Remigios tradit ipsum
semper sollicitum fuisse de profectu anima! suæ:
verum liæ lres ultimæ expositiones magis tropo-

logicas sunt quam litterales. Primum ergo ait se
lacerare carnes suas, quod magnam indicat dolo-
ris vim, sive hominem spectes, quem urit in- onta 4>
gens dolor, sive in quem hostili alii atque ar- bri»
denti aut impotenti furore rapiuntur : qui enim
ingenti dolore insaniunt, impotes nimirum dolo-
ris et ignominias, aut certe sui ipsorum, suas la-
cerant carnes, ul qui laborant rabie, aut aliquo
alio furore lymphatico abripiuntur ; hinc facium
est, ut qui se propter casum aliquem durum aut
ignominiosum excruciant, dicantur se ipsos la-
cerare aut devorare. Sane qui hostes suos durius
accipiunt, aut in illos furiose bacchantur, *come-*
dere dicuntur aut *esurire* illorum *carnes*, aut *san-*
guinem sitire : sic Jobus *infr.* cap. xix, 22, ad il-
los, qui ipsum verbis infestabant durioribus,
dicebat: « Quare persequimini me sicut Deus, et
de carnibus meis saturamini? » et eodem fortas-
sis sensu cap. xxxi, 31 : « Quis det de carnibus
ejus ul saturemur? » Sane hoc ex offensione na-
tum esse putant Hieronymus, Gregorius, Philip-
pus, Beda, lingo, Eugubinus, Valablus. Eodem
sensu dicitur hostis, cum furore inflammatur
in aliquem, illius bibere aut sitire sanguinem.

Alterum, quod ait se *portare animam in mani-* Anlaim
bus, dicium est phrasi llebræis milita, qua sig-in ,n,na
nificanl ultimum discrimen, quando quis vitam
suam manifesto periculo exponit, tunc enim *ani-* tur qui
mam quasi *in manu sua portare* videtur, vel, si ma- ettremo
vis, in manibus ponere. Quemadmodum enim járlenlo
res, quæ super extensas volas manuum defertur, t rutón
facile aut eripi aut cadere potest, et si servatur,
soliis Dei protectione servari videtur, ita etiam
ille qui se manifesto vite periculo exponit, so-
lius Dei ope adjutus, eam illi offerre ac commen-
dare dici potest : sic Jonathas de periculoso Davi-
dis cum Goliaho certamine dicebat Sauli regi
l *llcg.* xix, 5 : «Et posuit animam suam in manu
sua, et percussit Philisteum. n Sæpilis etiam alibi
habetur hæc locutio ad idem significandum, ut
cum eodem l *lieg.* xxxiii, 21 : « Posui animam
meam in manu mea, » ait Pj thonissa ad Saulem,
significans se, ut morem ei gereret, non veritam
facere quod morte vindicandum Saulsancivcrat;
et apud Aben Gorion lib. IV, cap. xxxiv : « Po-
suimus animam nostram in manu nostra ex ad-
verso propter vitam ejus, » aiunt Sadducæi nar-
rantes pericula quæ subierant pro Alexandro Hir-
cani filio. Hinc etiam Grate dicunt proverbio :
it rri -çlift T7.V ^r/r;t r/u, animam in manu habet, de
eo qui versatur in summo discrimine. Usus est
eo Xenarchus apud Alhenæum; S. Hieronymus
quoque, cui Beda subscribit, hujus formæ lo-
quendi sensum esse putat, ut Job significet se eo
jam miserte adductum esse, ul censeri possit pro
mortuo : quæ enim in manibus habemus extra
nos sunt, et ideo si animam in manibus esse di-
camus, excessisse quoque e corpore fateamur De-
cesse est. Ipsa, si placet, S. Hieronymi ad hunc
locum verba audiamus, quæ sic habent : a Ipsam

vilnm suam, quæ solei hiwim? vocabulo dici, portare se ait in manibus suis, hoc est, jam in tormentis deficiente anima et exeunto velut efferendam porto manibus. » Cum hæc eadem tradidisset Beda, adjecit eodem sensu explicandum esse locum *Psalm*, cxvm, 109 : a Anima mea in manibus meis semper, n id est, in continuo vitæ periculo versor ; quemadmodum etiam S. Hieronymus in epist. *ad Sunium* exponit.

Merrn Denique Sanctius noster hanc loquendi formu-
"vikfl ^ain a scrutariis aut viliorum mercium propolis
ennt putat esse translatam : hi cnim quas venales habent merces in manibus ostentant, quia emptores quærunt et rogant, ac publico praeconio aut etiam instrumento clarius resonante evulgant ; neque diu mullumque de pretio contendunt, cum sint vilissimo*, el nemo ferme sil, qui quolibet oblato pretio eas non referat secum. El sic sensus esset, <. d. Habui vitam ita pro republica et communi utilitate vilem, ut non dubitaverim illam quasi rem vilissimam profundere, cl quasi lucro appono, si quis illam vel modico pretio aut etiam gratis sibi velit impendi. Verum hæc expositio longius petita est, quam ut huic loco secundum litteram apte congruere posse videatur : quare præcedentem, quæ locum hunc de vitæ periculo exponit, ul magis simplicem et genuinam amplector. Porro quam in tantis periculis et anxietatibus constitutus animo minime pusillo aut desperabundo, sed excelso, cl in Deum contra spem naturò per spem graliro semper erecto fuerit, clad finem usque perseveraverit, sequentia ejus verba luculenter declarant.

tris i . 15. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo : VERUMTAMEN VIAS MEAS IN CONSPECTU EJUS ARGUAM. —
MlnJobl Mira sane confidentia, imo mirum amoris experimontino, in Deo sperare, etiam si occidat, 7. d.
n hum Video jam Deum, quantum quidem ex signis ex-
fiacii ternis colligere possum, ccriissinnin mihi mortem infligere; sed non idcirco me mors ab illius ch iniate aul viva spe dejiciet : nam carius sum benignissimi Numinis auxilium opportuno mihi tempore adfulurum, remediumquo adversus hæc omnia, epiro modo perpetior mala, allaturum, quantumvis me nunc ad morlem adducere videanlur. Hinc certe liquet veram in Deum fiduciani nusquam magis enitescere quam mediis in periculis, quando omnia perdita et comploratu putantur ; inter quas adversitatum turbines el rerum suarum ruinas Jobus hac sola fretus non solum inconcussus, verum etiam erectissimus tetit. Hostes omne pecus abegerant, cl quidquid post hostium vastitatem supererat delapsus cælo ignis absumpserat : liberos insuper ad unum omnes, diarissima ejus pignora, subila domus ruina oppresserat, cl ruderibus ipsa suis luctuoso nimis tumulo condiderat. Ipsemet prrolerea Jobus totus ulcerosus, vel unum potius ulcus diaboli manu facili, cognatorum, familiarium cl conjugis etiam ipsius cornicio ad miseriarum tantarum coinple-

mentum frode laceratus, omnia plane, prater unam in Deum fiduciam, amiserat, qua sola nixus omnes istas calamitates generosissime sustinuit, imo gloriosissime superavit; siquidem jam ad fimetum ablegatus, inter ebullientes undique vermes, defluentem saniem non molli linteolo suaviter abstergens, sed aspera testa, quro vulnera magis exulceraret, abradens, semelip o el tent ilore diabolo fortior velali triumphabundus athleta cl pancratiastes exclamat : « Etiam si occiderit me, in ipso sperabo, n Adamantinum vere cor inter adverstalum funera, vivum adeo vegeto calore ac spiritu citaritalis, ul tunc maxime, cum adversantia confluunt mala, revirescere spei adminiculo videatur.

Of ridire porro hic sumi potest eo sensu quo Apostolus cum regio Propheta dixit *Rom.* vm, 36; cl *Psalm*, xl iii, 22 : « Propter te mortificamur lota die, facti sumus velut oves occisionis (nam afflictiones cl vexationes graviores aliquando *marlis* et *occisionis* vocabulo significantur); sed in his omnibus, inquit idem Apostolus, superamus propter eum qui dilexit nos. » Eodem utique afflatus spiritu S. Job tantum abest ul præ desperatione quidquam attentet, ut e contra in Deo spem firmissimam collocet, tametsi nb illo jam interfici videretur; cl quidquid tandem vexationis ei eveniebat, actiones tomen suas coram Deo castigabat, ne quam culpam ob malorum acerbilatem incurreret. In llebræo ex lectione Pagnini pro primis illis verbis ; « Etiam si occiderit me, » habetur, cere *occidet mc*, ubi morlem ip- j b it- sam terribilium terribilissimum pro spei funda- m >nor. inculo et indice vitæ sumere videtur. Nec medio- erem emphasisim habet particula *ecce*, quæ ex præsenli discrimine salutem, ex morte ipsa vitam r^Ju, prodeuntem velut penicillo ob oculos ponere videtur. Explico atque confirmo tibi hanc Jobi expectationem et spem, quam de vitro incolumitate et malorum solutione vel in ipso quasi mortis articulo inter tot difficultates el angustias undequaque prementes habebat non tum ex egregia illius indole et ingenii animi fortitudine (nam teste Fioro lib. IV, cap. vm, amagóte indolis signum csl speraro semper;» unde apud Tacitum lib. II *Ilust.* Plolius Firmus Othoni suggerit, « fortes cl strenuos etiam contra fortunam insistere spei, limulos et ignavus ad de>pcralioncin formidine properare »), quam ex verissima de Dei \$p ud|.j, providentia concepta opinione ; tunc nimirum ad dirim opem ferendam prroslo esse, cum omnia undi- 7 «pie auxilia desunt humana, atque inde ipsum drum, incipere ubi mundus deficit.

Ita quoque David dicebat *Psalm*, cxvm, <47: « In verba tua supersperavi, » quod verbum optime hanc Jobi spem exprimit : (quid enim *super-speiarc* sil, quam supra spem sperando tendere, et, ul S. Ambrosius *tbid.* exponit, a ad speran- Li'gatf' dum semper crescere, et spem spei adjungere Y » ut (juro causa el occasio Davidi sperandi el su-

p[^]r<pcrandi discos ex titulo, sive ex littera he-
brea illis verbis in titulum superposita; quæ est
Coph, quod eonehtnonem, id est extremam animi
undequaue oppressi angustiam significat : ita
S. Ambrosius serra. 19 in *Psalm*, cxvin : « Con-
cimi tur namque unusquisque tumescentibus vis-
ceribus internisve faucibus, cum intercluso spi-
ritus commeatu spirandi ac respirandi commer-
c[^]inho- eia coarctanlur.» En supersperandi et proficiendi
n-ni Je- jn FpCm materiam cl causam, cum humana om-
iMib» n[^]lil deficiunt, cum undique moeror, dolor el an-
l, < gnstia, non secus ac cum omnis respirationis
E[^]-'''° aditus precluditur. Pergit Ambrosius, et ait :
" *usl,ls semper sperat, et in adversis positus et
frequentibus afflictus aerumnis **desperare** non no-
vit; sed quo graviora toleravit **magis** sperat, et
sperandi sumit profectum : » idemque Jobi exem-
plo confirmans subdit : a Job tot gravatus in-
commodorum acerbitatibus pio spein cumulabat
affectu, discretam a piis asserens causam impio-
rum, quorum lumen exstinguitur; lux autem se-
cundum Salomonem semper justis : unde colli-
gitur, quia semper in verba Dei sperat, et spem
adjicit spei. Quod evidentius expressit Isaias di-
cens : *Tribulationem super tribulationem, spem su-
per spem.* » Ita S. Ambrosius apposite hæc verba
Isaiæ in sensus sui confirmationem afferens;
quæ non parum quoque **presentera** Jobi locum
illustrant : iis enim manifeste adstruit Propheta,
eamdem justis spei ac tribulationis et angusti-
mensuram esse, ut hac crescente, illa crescat;
hac decrescente, illa minuatur.

S[^]sjri- Similis est regii Vatis sensus dicentis *Psalm*.
ll XXV), 3 ; « Si consistant adversus me castra, non
timebit cor meum : si exsurgat adversus me pre-
lium, in hoc ego sperabo; n[^] sed quid est *in hot*. ?
Dicit nonnemo esse idem ac in Deo, nec abs re,
cum ex ipsa belli occasione sperandi ansam ar-
ripiat. Sed significantius id explicat hebreæ lec-
tio, ex qua constat pronomen hoc referri ad ip-
summet prelium; unde S. Cyprianus in *Exhort*,
ad Mart. cap. x, diserte legit, *in illud sperabo*, nt
apertissime dicat David, se ad Dei auxilium et
munimentum sperandum ex ipso belli discrimine
et periculo moveri, quod bene norit, tunc Deum
ad opem ferendam presto esse, cum major dif-
ficultas, discrimen periculumque ingruerit. Ergo
si consistant adversum me castra, et undique pe-
riculis cinctum me videro, tunc ab ipso vilæ dis-
crimine ad vitam el incolumitatem sperandam
erigar, firmiorique animo ero, quo infirmior vi-
ribus el discrimini superando magis impar vi-
dear. Nec prrotereunda gradatio, qua in spe ex
majori discrimine se proficere innuit : nam cum
dixit : « Si consistant adversum me castra, » hoc
est. si mihi denuntietur bellum, et copi® in mc
instruantur, solum dixit : « Non timebit cor
meum. » Cum vero ulterius pergens addidit: « Si
exsurgat adversus mc prelium, » id est, si acies
m me jam jam irrumpat, el districtos in mc gla-

dios videro; adjecit : « In hoc ego sperabo, n[^] ex
majori cl magis urgente periculo spem speique
incrementum concipiens. Similis omnino csl ver- Job ia
boruin Jobi sensus, qui non modo non despon-
dēt ānimum, sed spem āliius quam unquam 'm[^]ciunttu-
summa calamitate confirmat, decernitquo actus mui.»
futuros (quos *vias* appellut suas, quibus in pa-
Iriam coelestem se iturum confidit) *arguere*, hoc
est castigare, defæcatos pufòsque producere,
quidquid tandem Deus segura **agere** velit : sive
enim afflicto solari, sive anxietatem protendero
malit, omnino constituit se inculpate victurum,
quod animi fortissimi argumentum est. At quid
speravit? jam bona omnia temporalia Satan abs-
tulerat, jam vita **pene** consumpta mors instabat;
quid **ergo** supererat spei? profecto vitam im-
mortalem in primis, mox et temporalem, si id
quidem expediret, speravit. Utramque sane cle-
menlissimus Deus erat collalurus; neque absonat,
ut spes in co discrimine laudatissima ulramquo
complexa fuerit : hæc certe **spes** pusillanimes in-
struit, fortes ac magnanimos raro quidem exem-
plo confirmat.

(fetêrum cum ait : « Verumtamcn *vias* meas in
conspectu ejus arguam, n[^] non recusat **Jobus**, si -blieto-
quid ab ipso peccatum est, illud aperire, et **om** — j
nibus fieri manifestum; quandoquidem confessio dtUtmu
delictorum panacea est, remedium vere Oio&iprw, J,°l
non quale a medicorum filiis celebratur, sed fiClitls'
longe divinius morbos sanans et vigorem resti-
tuens : idem in animo illa facit quod aloë in cor-
pore, cujus succus est amarus, el medicamen-
tum de numero eorum, quæ medici nominant
ixj>zîTfwTucx, a **fecibus** excernendis et ejiciendis.
Ut igitur aloë præserlim indica subducit ventrem
et expurgat; ita confessio pernitentis emaculat
animum et extergit, et ipsa amaritudine sua va-
letudinem conciliat. Aloë quoque sanat ea ulcera,
quæ regre ad cicatricem duci possunt, et maxime
quæ sunt in pudendo : sic poenitentia seu con-
fessio desperatos animi morbos, qui pudendi ob
insignem turpitudinem maxime videantur, di-
vine persanat. Tertullianuslib. *De Pœnit.* cap. vu,
forte huc intuebatur, cum pœnitentiam vocaret
medicinam, el toties quidem repetendam, quoties
vulnus et ægritudo mentem attingeret ; « Iterale
valetudinis iteranda medicina est, » ubi *valetudi-*
nem in malam partem sumit pro afflicta, quæ
summum atque ultimum vitæ periculum denun-
tiet. Atque hic lucet inæsthnabilis Dei erga nos
benevolentia, qui de remedio tam prompto fa-
cilique providit : neque enim ad qnærendmn hoc
pretiosum aloes genus in Indiam navigandum
est, domi nascitur atque apud nos : in ipso corde
est medica officina, ubi divinæ pyxides el alexi-
Vria pharmaca, et prope dicam ipsa salus : de
die, de nocte inde pelcre licet el herbam boriili,
et myrrhain primam, et malagma sapientis, et
emplastrum propheticum, et Isaiæ catasplasma,
quo divino beneficio sanemur

Ponila- Quid varò taclliufl quam nnlmo humili el ab-
 j°0lo et constanti voluntate, dulcem manum ad-
 uuii. movento pœnitentia, dicere cum Davide, *pec-*
cavi? Denique in mirabili facilitate emolumen-
 tum est maximum, ut sii neoesse hominem esso
 mente captum, aut furiosum, aut insigni vecor-
 dia sui nogligentem, qui hoc refugerit, el velut
 Sardoniis herbis saturum perire morbo velle suo
 atipie emori. Sapienter et praestanti iudicio Aris-
 toteles lib. VII *Ethic*, cap. vm : ò|r*|xrra^r.rix^,
 áóxTo;, (*piem factorum suorum non pœnitet, is*
nuiif/uam ad sanitatem revertitur. O Christianum
 ante proditum evangelium acroama! qui pœni-
 lenliam fugit insanabili morbo laborat, vertit in
 venenum medicinam, gratis perit. Felix ili t ani-
 ma, quie potest eum beatissima heroína Dei
 sponsa dicere *Cant.* cap. v, l : a Messui myrrham
 meam, n quod hicroglyphicum est pœnilentiae.
Messui y inquit, prompta videlicet manu, gene-
 roso proposito, falce omnino aurea; unde tam
 divina bona consequuntur, neque enim medica-
 tantum est hæc myrrha, sed cum mullis et prae-
 stantibus emolumentis conjuncta. Unde addit in
 epithalamio sponsa se messuisse myrrham *cum*
aromatibus suis, ut fructus pœnitentiæ dulces at-
 que odoratissimos innuat; qui quanti sint, vix
 ullius hominis oratio consequi potest. Itaque Pa-
 tres contendere et laborare video, ut metanææ
 nobis admiranda ob oculos subjiciant et com-
 mendenl : quid enim est mirabilius, quam ut ea
 virtus, quæ totae dolore nasci ut indica myrrha
 espina videatur, oblectationem pariat? Poeni-
 tentiam forte poenam judicabas, hispidam, et
 horridum, et inæroribus circumseptam : non est,
 nec addit pœnam, sed mirabili modo imminuit.
 Credamus erudito præsuli sancilissimoque Am-
 brosio, cujus illud lib. II *De Abel*, cap. ix, est ve-
 rissimum oraculum : « Confessio pœnarum com-
 pendium est. » Eadem ipsa videtur abjicere ho-
 minem usque in pulverem, usque in abyssum,
 luce indignum ac perditum. At videte rem miri-
 ficam, quam Tertullianus lib. *De Pernit.* cap. ix,
 ita belle prosequitur : « Cum provolvit hominem
 magis relevat; cum squalidum facit magis mun-
 datum reddit; cum accusat excusat; cum con-
 demnat absolvit : » hic acervus est illustrium mi-
 raculorum. Cum provolvit magis relevat; quo
 pudore magis el verecundia centrum petit, eo
 sublimius ad luminosum Dei solium attollitur;
 pulverem lambit, simul el Dei pectori osculum
 figit; tristitias nubem inducit simul et co?lcstem
 serenitatem; denique dum in terra volutatur,
 cu lum expugnat, a Sola pernitentia, inquit Cy-
 rillus Alexandrinus in *Soph.* cap. i, vers. 7, ser-
 vat hominem juopo depositum, atque a certo
 exilio liberat y *judicem flectens*
 el furorem ejus sedans, et ad bonitatem illi pro-
 priam facile adducens ; » et cap. m, vers. 33,
 idem S. Doctor præclare ait dolentis lacrymas
 Inducere felicissimam quamdam juv.r.aríxv Deo, mi-

Italmiimque illum efltaero. Cum metanæa lumina
 in cœlurn sustulerit pio rore manantia, subito
 fulmen e manibus Deus abjicit, in collum ruit,
 chirographum sontis anima dilacerat, aboletque
 in sempiternum : ita Cresollius noster, qui pul-
 chre ac fuse hæc prosequitur in *Anthol.* cap. vm.
 Hujus ergo rei minime ignarus S. Job apposite
 subjungit :

16. Er ipse erit Salvator ie vs : non exim vovet vr.f
 ix coxsiTCiu ejus omnis hypocrita. — E sincera
 confessione et firmissima spe, qua erigebatur in
 Deum Jobus, sperate salutis firmum ducit argu-
 mentum, qualo nequit struere qui simulate Deum
 colit. Cmterum hoc ip«o concertatores suos vel-
 licat, qui non usque arico animi sinceritate pre-
 diti videbantur; vel certe universali doctrinase
 sincerum a quibuslibet hypocritis discernit. Illud
 vero, r» ntre \n conspectu Dei, confidentiam animi
 notat, qua carere Decesse est, quos conscientia
 simulationishypocrisisve coarguit; est autem by-
 pocrish genus quoddam simulationis et vilium, «• i°*u
 quo quis fictis et adseititiis operibus, callido ar-
 tificio usurpatis, ad sanctimoniam in hominum
 lucc oculisque ponendam, famam sibi et nomi-
 nis existimationem aucupatur. Res clara est in
 divinis ovangelistarum commentariis, gravissimis
 a Christo verbis damnata, ut cui toties væ mag-
 num et formidandum imprecatur. Cumque acer-
 bum, durum, inusitatum et scelerato cuilibet re-
 positum vellet Christus supplicium exponere, di-
 xit *Matth.* XXIV, 28, a ponere partem illius tum
 hypocritis, » quasi hypocritae Dei fulmen quantum
 quantum est et gravem manum experturi sint
 aliquando vindicem simulationis. Quod etiam pii
 prophetae haud obscure denuntiaverunt. David
 mœrens, et eorum hominum exilio conturbatus,
 suam ad lyram id canebat *Psa/m.* l ii, 6 : « Deus
 dissipavit ossa eorum qui hominibus placent, »
 quos Cyrillus interpretatur *hypocritas*⁹ bonitatis
 et virtutum simulatores, ul hominibus placeant:
 horum omnium ossa, id est robur vimque Deus
 exhauriet, fictas et fucatas virtutes in ventum ni-
 hilumque disperget, quorum prelium fuit inani-
 tas, gloriola* captatio, vani fumus honoris. Apud
 Sophoniam cap. i, vers. 8, illas quoque minas in-
 tentat : a Visitabo super omnes qui indoli sunt
 veste peregrina, n ubi *visitare* e sacri sermonis
 usu est *punire*, severitatem expromere; per res-
 tem autem *peregrinam* Huportus intelligil liypo-
 crisin, quasi filis simulationis opere plumario et
 levissimo contextam, el velut latum clavum in
 humeros impositam ad decorem íútilemque pom-
 pam. Hoc inane paludamentum mendacio illu-
 sum visitabit excutictque Deus, exurctque in the<i-
 Iro mundi atque in luce omnium populorum, et
 vulpeculas illas ex involucris simulationis educ-
 tas ad sempiternam hominum contumeliam ex-
 ponet.

17. Audite sermonem meum, eu ænigmata perci- Ven.u<
 pite auribus vestris. — Attentionem renovat, vo-

Icos iterum cum Deo disputare, ut videant tres amici se nihil suis sermonibus profecisse, quominus ipse suæ causa? confideret. Difficulter enim vir bonus a vera et recla sententia abducitur, licet multi contradicant. Quod *migmata* dicit in llebræo est TnrtN *orinati*, id est *enuntiationem meam*. sive propositiones meas, quæ videntur vobis obscura? et difficiles intellectu tanquam aenigmata; est autem aenigma obscurior quædam allegoria, quæ sententiam subobscuris tegit involucris : in qua explicanda laborant interdum diu et torquentur ingenia. Vocat igitur Jobus sermones suos *migmata*, quia nulla in illis involvuntur obscura, quæ vulgares mentes non assequuntur : quia quomodo quæ dissidere inter se censi possent, componantur, non vident, quale est, quod Deus sit æquus et misericors; et tamen cum illo expostulare videatur, quod tam acerbe vexet innocentem : quod se *justum* appellet, et tamen superbi® labem non incurrat, quæ raro admodum a propriis laudibus abesse solet : quod cum Iteo carnei oculi non sint, el penitus videant quæ humani non vident oculi, dicat tamen in divino iudicio se justum inveniendum. Hæc sane omnia sunt ænigmata, ad quæ Jobus attentos esse vult amicorum animos : ita Sanctius noster.

Vrf». IS. 18. Si fuero iudicatus, scio quod justus inveniar. — Hoc est primum ænigma, quod amici, quantumvis acuto ad excogitandum ingenio, nunquam intellexerunt, siquidem superius se coram Deo peccatorem confessus fuerat ; jam tamen se justum declarandum esse prorsus affirmat, qui hoc asserere audet, eum alioquin ad iudicii divini memoriam pavescere soleat, dicens cap. ix, I§ : « Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. » Unde hæc illi fiducia, ut I” non solum speret, sed sciat quoque se justum m. inventum iri? An quia rationes diligenter subin. duxerat, scripserat ipse conira so peccata, iudicium ordinaverat? Non aberrabit qui sic exposuerit : Chaldæus paraphrastes hanc mentem iuvat dum vertit, *eccc nunc ordinaci iudicium : scio quoniam justus inveniar*. Nunc ordinat iudicium antequam iudicandus accedat, nunc rationes suas disponit; et ut lune absolvatur, nunc se accusat, sciens quod in die iudicii absolvetur, si nunc districte severeque accuset et puniat : scite S. Gregorius lib. XXV Mora/. cap. vn : « In hoc, inquit, mentis noslne iudicio tanto citius absolvimur, quanto nos districtius reos tenemus. » Itaque quod quis contra se severior duriorque videtur esse, eo mitior est, et parcit sibi qui sibi non parcit; et damnat se qui se non damnat. Para te igitur ad iudicium si sapis, conscribe peccata tua, ut deleta m Dei libro tunc roperías, et justus inveniaris. Delentur ex Dei libro peccata, si in nostro accurate describantur : quod si in nostra; memori® libro oblivione oblitterentur, altius divinis ratiocinariis diariisque exarantur. Huc spectavit S. Chrysostomus hom. Iñ tn Mal//i. in hæc verba : « Si tu

scripseris, Deus delebit; si vero non scripseris, Tor»*Iro ipse Deus et scribit, et pomas exigil. n Quare multo Hbropre-melius est a nobis ista conscribi, ut a Deo delcan- 7 ³nuil tur, quam horum omnium nobis oblitis præ ocu- ut in lis nostris in dio iudicii hæc a Deo proponi : veris- ' simum enim est quod dixit S. Paulus l *Corinth*, xi, 31 . « Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique iudicaremur, n nam Dominus, qui summe misericors est, et parcendi occasiones inquirit, ultionem sua manu non infert, si nostra manu videt inflictam. Unde Theodorctus ad Pauli locum jam citatum: « Si vellemus, inquit, vilæ noslne Taliones inire, et justam in nos ferremus sententiam, non ferret in nos Deus, qua nos puniret, sententiam;» et S. Anselmos *Mei.*: «Versetur ante oculos hominis imago futuri iudicii, et quidquid in se viderit, quod a iudice venturo reprehendi possit et puniri, ipse nunc in seipso reprehendat et puniat : peccala enim sive parva sive magna impunita esse non possunt : quia aut homine puniente aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta divina, si conversio præcurrat humana. n Præcedat itaque humana punitio, id est a nobis- s; metipsis inflicta pro peccatis castigatio, et ultio in nos divina cessabit : sic enim scriptum est *Nah*. i. 9 : « Non consurget duplex tribulatio : » vel, ut p< QJ M Septuaginta verterunt, JU <zI tō àuro ù n'»»’ ju- non vindicabit bis in idipsum in tribulatione. ni&u Si ergo tribulatio pro peccatis a nobis sponte suscepta surrexit, nequaquam tribulatio a Domino immissa consurget : si punivit nos Dominus manu nostra, dum nos ad mortificationem sensuum et affectuum incitavit; non puniet, nec conterei manu sua, quos jam castigatos et contritos inveniet. Quod quidem optime cum sciret Job dicebat *supr.* vers. 15 : «Vias meas in conspectu ejus arguam : et ipse erit Salvator meus ; n Puniam, inquit, præteritas actiones meas, si quas punishmente dignas invenero, et (juxta hebræam lectionem) hoc mihi evadet in salutem : scio namque, quia si meipsum ob errata castigavero, Deum non tam experturus sum iudicem quam habiturus salvatorem.

19. Quis EST QUI JUDICETUR MECUM? VENIAT : QUARE Veri.It. tacens consumer? — Quis est, inquit, qui sententiam requi iudicis una mecum subeat? vel, ut est in llebræo, *qui litiget mecum coram iudice?* cur inster rei et probati nocentis sileam, et sic moriar? et non potius innocentiam meam quibus potero viis aperiam et defendam ? viri enim probi in lo rpo æquo iudicio minime tacent, sed confidenter pro se dicunt, et stent pro verilate; iniqui vero in huiusmodi iudicio obmutescunt, neque se defendere audent : sicut ille qui in nuptiis regiis ausus csl discumbere sine veste nuptiali, *Matth.* xxn, 12. Contra vero in iudicio iniquo atque corrupto improbi loquuntur, libereque mentiuntur; probi autem tacent, neque suum camam informant, sicut dicit Amos cap. v, 12 : « Hostes justi accipientes munus, el pauperes deprimentes'in

porla. Ideo prudens In tempore illo tacebit, quoniam tempus malum est. » Hinc Christus Jesus in perversum illud iudicium adductus, gravissimisque traductus calumniis, ita nihil pro se dicebat, ul præses vehementer, sicut Matthieu» cap. xvn, 14, narrat, miraretur. Cæterum hic prodit se satis luculenter tuta Jobi conscientia magnanimitatis ac fortitudinis procreatrix : nimirum non ex animi elatione, sed ex veritatis studio ad Dei iudicium suos impugnatores provocat, optatqua in foro minime gravari. Illud vero, *quare tacens consumor?* duo indicat, alterum, subesse sibi argumenta, quæ pro sententia sua fidenter promat, el quæ animo suppressere non possit, ne veritas deseratur; alterum, se ita graviter affectum, ut necesse sit dolorem casto sermone suique defensione mitigare. Cæterum sic etiam explicari pos-

or>tio
m en-
ji
nam.

Tropologice Lyranus hunc locum concionatoribus sic applicat : « Praedicator, inquit, veritatis tacens consumitur : quia a conscientia mordetur, » j nir. flagellat enim conscientia usque ad consumptionem illum, qui homines, quando opus est, veritatis verbere non flagellat. » Nec immerito, quia veritatis dissimulatio aliquando est negatio, hoc est, non magis aliquando offenditur veritas si negetur, quam si occultetur, quando nimirum adest obligatio illam profitendi ac propalandi. Huc perlinet illa Sapientis admonitio *Eccli.* iv, 2 : « Pro anima tua ne confundaris dicere verum, » quod Jansenius dupliciter exponit, ac *priori* quidem modo, ut sil sensus, 7. d. Pro vita tua temporali conservanda ne prodas aut deseras veritatem, » je. quæ vita ipsa libi charior esse debet, adeo ut si tibi unum c duobus periculis necessario subeundum sit, aut amillendæ vilæ, aut deserendæ veritatis, vitam potius quam veritatem perdas. *Posteriori* vero modo sic exponit, ul sil sensus : Pro tua conscientia a peccato liberanda verum dicere ne formides, hoc est, ul conscientiæ luæ consulas magna cum libertate verum loquere: si tacendo culpam incurreres, cave ne taceas; nullus pudor, nullus timor ad hanc ignavam taciturnitatem cum salutis tua* periculo te impellat. El paulo post subdit : « Ne reverearis proximum tuum in casu mio, ne retineas verbum in tempore salutis, » hoc est, ne propter intempestivum pudorem aut timorem desinas corripere proximum tuum, quem vides in peccatum corruisse, el correptione lua speras erigendum.

Ven. fo   ¿O el 21. DUO TAKTCM NE FACIAS MIHI, LF TUNC A

FACIE TUA NON ABSCONDAR : MANUM TUAM LONGE FAC A «1 SL. ME, ET FORMIDO TUA NON ME TLRREAT. — PostqUÛID Job p«Ut Jobus ad tribunal Dei provocavit, ut sedulus do,Gr“tt causæ actor extemplo rem auspicaturus precatur Deum, ul dolorem et formidinem extenuet, cum uojera. sit perspicuum, duos affectus illos et discursum intellectus et verborum prolationem intercipere; et quidem tunc pollicetur se non formidaturum, fugavo se subducturum, quippe qui veritatis testimonio fretus apud veracissimum iudicem dicturus sil. Annotandum hic Jobum bene dicendi Job eio- arlis quamplurimos tropos diserfique rhetoris regulas exactissime observasse; et *primo* quidem rUicrU dicendi exordium, quod et superili fecit in principio cap. X, ul Dei benevolentiam ¿ibi conciliarci : ibi namque veniam petit a Deo, si forte aliquid liberius quam par sit aut minus prudenter efferat, dum ait *ibid.* vers. 1 : < Loquar iuamaritudine animæ me®, dicam Deo : Noli mc condemnare, » etc. Hic autem similiter dixit vers. 19 : « Quis est qui iudicetur mccum? » *bende* duo postulat sibi a Deo concedi, quæ si oblinere possit, sine ulla mentis confusione vel perturbatione causam suam sc agere posse confidit : aliocpiin si Deus ea sibi deneget, coactum iri jam a principio vel in medio orationis cursu cum rubore discedere, et ab ejus conspectu pudore suffusum seso abscondere; el ceric cum sui ipsius patrocinium assumere statuerit, prudenter agit, dum primo ea studet deflectere, quæ aliquo sibi impedimento damnove esse possunt : quamplurimi enim absque hujusmodi cautela in publico dicere tentantes saepissime confusi rem imperfectam relinquere coacti sunt. *Tatio* non vulgaris m hoc elucet viri Job» «ta- sancti temperantia, quod cum nuper se non mo- ^4 ^*. dica dicendi cupidine teneri ostendisset; nihilo- mo. minus illico tam parce ac modeste Deum alloqui incipiat, vere religiosus, qui novit refrænare linguam suam, atque etiam inter æstuanlium verborum fluctus oris gubernaculum moderando quieto, pacifice ac reverenter loqui, ut hoc modo non modicam sibi conciliet Dei iudicis benevolentiam, ex profunda submissi animi veneratione significans sublimissimam ejus majestatem sibi visam fuisse intolerabilem, nisi sui timorem in animo afflicto temperaret, et sineret animum roboratum fidenter pro se dicere. Etsi enim conscientia fiduciam generet, noverat lamen idoneus divini tribunali» ¿estimator, ne puram quidem conscientiam Imiti iudicis vim sustineto po^sc, nisi novis viribus armatam, Deique ipsius exhibita prius clementia fretam.

fixe A FACIE TUA NON ABSCONDAR, — id CSt, etsi nihil mihi conscius sim, me tamen absconderem, latebras quærerein, nisi benevolentiæ luæ ostensione ad proferendam coram te veritatem roborarer. Hujus autem lienevolentiæ duo signa ponit, si videlicet illos gravissimos dolores auferat, quibus opprimebatur; quos vocat *manum luam*, phrasi Scripturis usitata; m quibus *manus Uomini*

Amwùit frequenter sumitur pro potentia divina ad punien-
fcTifUf dum (nt Eusebius lib. Vili De Præpar. cap. in, ad
tll finem testatur) vel etiam pro plaga et punitione
aim- ipsa divinitus illata; quam significationem illus-
4onu trans D. Ambrosius in *Psalm*, xxxvii : « *Manum*,
inquit, Dei virtutem intelligimus puniendi : h®o
manus regem Ægyptiorum propter Abrah® inju-
riam, ob lentatam Sar® pudicitiam, flagellavit;
hæc manus Ægyptiorum currus, equos et popu-
los Rubri Maris demersit profundo, » etc., ubi
etiam advertit, plagam manu diaboli immissam
aliquando *manum Domini* vocari, quod Deus ad
puniendum lanquam manu sua diaboli ministe-
rio utatur. Hanc igitur manum sibi adeo moles-
tam a sc amoveri Job rogat, et simul formidinem
lolii, quam tanta supplicia injecerant. Hæc eadem
in cap. IX, 34 posuit his verbis : « Auferat a me
virgam suam, et pavor ejus non me terreat : lo-
quar, el non timebo eum : neque enim possum
u >t.r nrtiuens respondero : » potest etiam formido et
oiiinjao- pavor, quem utroque loco a se deprecatur, inlel-
de quem Numen ipsum apparens homi-
Naaen nibus afferebat : erat enim gravis et vehemens
strado opinio, quæ per animos olim gentium pervaserat,
r*| eum cui sc Numen aliquod ostenderet continuo
animam efflaturum; et ita mirabatur Jacob post-
quam angelum vidit dicens Gtn. xxxu, 30 : n Vidi
Dominum facie ad faciem, et salva facta est ani-
ma mea;» el Isafas, postquam ei visio gloriæ Dei
in templo apparentis oblata fuerat, dixit cap. vi,
? : «V® mihi, quia lacui : » in Hebræo est*JWD
nidmdhi, id est *excisus sum*; cujus rei mox ratio-
nem reddens ait : a Et regem Dominum exerci-
tuum vidi oculis meis. » Hunc igitur terrorem
quem seenni Numen adfert forte significat cum
dicit : «Et formido tua non me terreat. » Cæterum
tanquam omni metu liberatus fidenter subjungit :
22. Vocame, et f.go bespondebó tibi : ait certk
en' '* loquar, et tu responde mihi. — A quibusdam
hoc loco Job aut arroganti®, aut contempt® di-
vin® majestatis aut scandali arguitur : co quod
hæc quæ Deo datur optio sustinendi partes ac-
toris aut rei, vel expostulantis, vel detendentis,
confidenti® limites excedere, et irreverenti® mul-
lum pr® se ferre videatur. A nullis tamen tam
Græcis quam Latinis jure excusatur Job, lum quia
liaec verba ex fiducia bon® conscientia® proce-
dunt, tum ex familiari in Deum charilate, tum
denique, eo quod tot verbis contrarium non se-
mel dixerat, cl præsertim istis cap. ix, 15 : u Qui
etiamsi habuero quidpiam justum non respon-
debo : sed meum judicem deprecabor, » qu®
verba luculenter insignem ejus humilitatem de-
clarant. Catorum quidquid sil de hac controver-
sia, utrum videlicet Job hac optione Deo data
peccarii, cum indicendi modo animi audentis et
arrogantis judicia videantur apparere, quod de-
buisset modestius agere, sanamque doctrinam
humiliore loquendi ratione depromere ; magis
inclino m sententiam eorum qui hac etiam in

parte Jobum a culpa excusant, cum ipsiusmet Dei
testimonio labiis suis eum non peccasse constet;
et hæc cx animi in Deum fiducia bonæquo con-
scientia® robore, vexationis magnitudine perpen-
sa, proficisci potuerint, cl ad asserendam veram
do divina providentia sententiam pertinuerint.
23. Quantas habeo iniquitates et peccata? sce- vm.n.
LERA MEA ET DELICTA OSTEM® MIHI, — </. d. Mulla job
ct gravia patior, o Domine, et tot calamitatibus viUonua
afflictus intereo; aperi igitur me mihi, et quid in tuorum
me lateat, quod tuam majestatem provocet ad wjd.
indignationem ostendo : homo sum, humani a
me nihil alienum puto. Scio homines sa»pô ini-
quitates admittere, quibus Ledimi proximos; aut
peccata, quibus suam naturam dedecoro afficien-
tes, scipsos occidunt; aut scelera, quorum malitia
quasi cx professo in tuam majestatem insurgunt;
aut delicia, nam qu® facere debuerant, omittunt.
Quid horum ego feci, ut sic me punias, ut sic me
multiplici amaritudine cl dolore consumas? Ob-
versantur ante oculos meos excessus mei; pateat
jam mihi ingratitude mea, ut mala mea justa de-
testatione rejiciens, tuam miserationem ac tanto-
rum malorum depulsionem promerear. Eccc quo-
modo sanctus hic vir sui cognitionem postulabat :
eodem quoque modo nobis petenda est, ut in
hac disciplina proficiamus, et ad Dei noliliame vo-
lemus. S. Dionysius *Eccles. j|çerar.* cap. n, cam
cognitionem appellat Sfyvt> *primum Su| co?*
sanctum munus, quod ad homines e divin® lucis nlifo eu
communione descendit; Clemens Alexandrinus MC
lib. j|II *Pmdag.* cap. I, vocat ju-prav I!UI|nu
Twv, *disciplinarum vim pulcherrimam et maximam*, dadpii-
quam qui fuerit consecutus facile possit ad ipsius Dirum*
Dei cognitionem cl similitudinem provehi; cam-
dem S. Augustinus proœmio lib. IV *De Triait.*
anteponit omni aliarum rerum scientia®; cl inter
alia hæc de viro probo : u Præposuit, inquit, scire
infirmiorem suam magis quam scire mundi moe-
nia, fundamenta terrai cl fastigia cœlorum. «
jlia vero scientia infirmitatis su® a nemine pa- con^*,
rari solet absque sui inquisitione cl examine di-l * dite
ligenli, sine quo cæcus ut plurimum animus est, ei* oi
atque in propriis videt nihil Ex eo vero quod nioJi.
quis se penitus introspiciet atque examinet exi-
mius ille fructus sequitur, quem optaro cl quæ-
rerc omnes debent, ul e luto vitiorum emergat, Viti*
et defectus animique ægrolationes abs sc notatas c'porti-
ct animadversas emendet : nam sapienter et to- le.hli ul
tunde Seneca EptsL 28 : « Deprehendas te oport- emeo*
tet antequam emendes; n et alio loco pari laude
ct commendatione ingenii *Epist.* 6 : « Hoc argu-
mentum est in melius translati animi, quod vitia
sua, qu® adhuc ignorabat, videt. » Hoc sane
evenire in animis quod in corporibus solet, ut
ignotum ulcus in deterius habeat, et curatione
destituatur. Vere proinde Alexander Trallianus
doctissimus et expertissimus medicus lib. IX, cap.
II : Otiandos TwAiXuv tarv/ r. çliây/oMT.ç, *internotio*
reclus rurat urnis fundamentum est. Merito igitur S. Job

sibi delictē sua ostendi desiderat, ut illa corrigat, si quidem fortassis in ipso adhuc resideant; sin secus, cur tam acerbis jurnas irroget interrogat.

Veriti. 24. Cur faciem tuam abscondis, it arbitraris me inimicum tuum? — Iteo interrogatio cohæret op- lime cum precedente, qua postulavit sibi propa- lari delicta : cum enim conscientia testaretur ni- hil damnatione dignum se admisse, subtexuit : Si ergo nihil deliqui inuocentiamque servavi, nec mihi quidquam objicis, cur faciem gravis odii significatu abscondis , quasi me ©quis oculis as- picere nolis? Cur ita mihi indignaris, et opere ac ultione terribili arbitraris me inimicum tuum?

Al«on- Avertere *vd abscondere faciem* Deus in Scriptura cum incommodis afficit, et iratus esse vi- detur, translatione ab hominibus petita, qui no- lunt eum intueri, erga quem gravi animo sunt; ostendere autem *faciem* vel respicere dicitur Dens, cum favet, et malis medetur. Qua etiam phrasi Latini utuntur : « Nam nisi quis nos Deus res- pexerit, » scribit Attico Tullius, id est, subsidio fuerit; et ita David ait *Psalm*, xxix, 8 : a Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus; » et *Psalm*. xxiY, IB et xxx, 17 precatur : « Respice in me, et miserere mei : et illustra fa- ciem luam super servum tuum. » Lamentatur ergo Job per modum modest querclæ Deo di- cens : Cur mihi iratus et oliensus es? Quid com- merui? nui in quo peccavi? Quænam severitas est hæc, qua me tetrice accipis ao si forem ego capitalis hostis tuus? Quem modum cum Deo expostulandi ait Joannes a Jesu Maria suavis- simum esse, et conscienci pur congruenlissi- mum, ul non immerito a viris sanctitate conspi- cuis, sed immaniter afflictis, usurpetur ad cle- menlissimum Deum exorandum, lenicnduinque mærorcm, quo pene intereunt. Sed Deus Jobo et omnibus sanctis viris ita quercnlibus respondet illud *Isai*. i.iv, 7 : a Ad punctum in modico dere- liqui te, et in miserationibus magnis congregabo te : in momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempi- terna miserius sum lui : dixit redemptor tuus Dominus. » Illud autem, a et arbitraris mo inimi- cum luum, » perinde est ao si dicat : Videris exi- stimaro me tibi invisum cl inimicum esse, dum me hostilem in modum vexas, et tanquam inimicum malis mortiferis exerces, sicut etiam cap. vu, 20 dixit : « Quare mo posuisti contrarium libi?»

Ver». !*. 2'L Contra folium quod vento rapitur ostendis POTENTIAM TUAM, ET STIPULAM SICCAM PERSEQUERIS, — (/). Cum folium sim, quod vite incommodis obnoxium est. quod ventos omnes timet, el vel ad levissimam aeris commotionem tremit ac dif- flatur, ne tu, o Deus, indignationis tuæ vento mo precipites; cadam ultro te etiam non impellente.

An non folia sunt homines, (jnos morbi tanquam cxsuccos flores aridaque folia huc illuc vano lu- tu huc dibrio impellunt? Nec aliter Clemens Alexandri- nus jJ), tv *Strom*, hac de re sentiens : a Agite, in-

quit, obscura, vitæ homines, generationi foliorum similes, imbecilles, ceræ figmenta, gens instar umbra, evanidi, involucres, unius tantum diei vitam habentes : » certe folia sumus, ad omnem aura motum decutimur. Unica quandoque febri- cula; quid dico? tussicula, imo guttula unica ostiolo suo non illapsa hoc tale folium pessuni- dal, et in tumulum abjicit. Jobus igitur liic ap- tissima utitur similitudine ad hominis inconstan- tiam iinbccillitatemque notandam. Verum non sal fuisset cum folio virente et succum vitalem trahente sc conferre, qui humore vitali ferme consumpto aridum folium, decerptum atque pro- jectum videbatur. Eadem porro süpulæ siée© at- que folii arescentis sententia est. At modus ille dicendi : « Stipulam siccam persequeris, » vim prodit insignem, quasi Jobus sic conqueratur : Quid est hoc, summe Deus? qui flori potest, ut m animum induxeris tuum generosissimum concer- tare, et tela contorquere in hominem fragilissi- mum, jamque sine ictibus aliis ipsamet sua fragi- litate cadentem? simillimus evasi frondibus el stipulis arentibus, quæ et vento et igni exposita» sunt, ut non sil opus materiam illam vix consis- tere valentem discerpere, cum ipsa sponte sua conflaccescat, et ad interitum festinet Cur ergo, clementissimo Deus, me folio paleaque sicciolem, et jam nunc exspirantem, velut hostem tuum vul- neribus confodis, et quasi persequeris? Clemen- tiam tuam appello, qua indignum est, ut homi- nem afflictum et enervatum tanto studio insec- teris. Sicut David Sauli dixit I Beg. xxiY, 15: « Quem persequeris, rex Israel? quem perse- queris? canem mortuum persequeris, el pulicem unum? p Infirmum sane sc declarat ex eo quod stipulæ ol folio similis sil. Qua similitudine id ipsum declaravit Homerus *Iliad*. vers. 464:

Οί QÓXlstGv» ttaort; óXV.n un ti

ZzeArjú;, Tilitarro xprúsr.; xxpzrw
ÂD.trtS*au çOtroficuatv çatt tici, cÇi ti; áXwí,

Qui foliis símiles iuterJu o qui lem
Florentes sunt, Ierre fructum comedentes;
Aliis vero misen occumbunt, noque ulla est eis reliqua vis.

Quam similitudinem Simonides sapientissima© esse cecinit, cumque Job vehementer illo appo- sito, quod *vento rapitur*, illustravit : viget in ve- re, m aulomno expellitur venio. Hoc vero ar- gumentum ex infirmitele ductum sicut est levis- simum ad retardandum hominis malevoli et in- vidi animum, ita est vehementissimum ad Deum cum castigat mitigandum : nec enim polest diu ipse acerbus esse ei, qui patienter et submisso animo calamitates et Dei flagella tolerat, nec ma- gis mente el cogitatione sua Deo resistit, quam folium et stipula sicca vento vehementissimo. Et propterea monet ila D. Petrus I *Episl*. v, 5 : a Quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gra- tiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exallet in tempore visitationis, » id est, ut

pelino*
lor*

(Vus ruk
Luitur
animi
subulis-
tinae»

Unniinri
sicut, iq-
niUrohi
ni u or
lu
iiiuc ita-

vos malis *et* ærumnis levet, cum illis oppressi fueritis, et magnis præterea beneficiis augeat : puto enim *visitationem* hanc de illa esse intolligendam, de qua Job ait cap. vu, 17 : « Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? visitas eum diluculo, et subito probas illum, » Quantam vero vim habeat precatio ex hoc argumento composita ad Deum placandum, et ad gratiam et benignitatem ejus conciliandam, luculenter exponit Ecclesiasticus dicens cap. xxxv, 21 : « Oratio humiliantis se nubes penetrabit : et donec propinquet non consolabitur : et non discedet donec Allissimus aspiat. Et Dominus non elongabit, sed judicabit justos, et faciet judicium, » etc.

Ceterum primum hujus versiculi hemistichium in Hebraeo ita sonat: « An folium propulsum tcr- Xot» esi res? » *Folium* autem *propulsum*, seu quod a vento nu Propellitur, *terret* aut concutit, qui secundum afflictb. vulgare dictum afflicto afflictionem addit, quod certe faciendum non esse prudentiores monent. Est autem proverbiale, ut si quis dicat, folium propulsum non esso propellendum : sicut etiam stipula sicca non est igne prosequenda vel ideo, quod celerrime ignem concipiat ob siccitatem.

Caten* Huic alline est illud *isai.* xlii, 3 : « Calamum quâim- quassatum non confringes, et linum fumigans franjeo- non exstingues; » quo gemino proverbio sum- dm pre mam Christi mansuetudinem Isafas prophetavit : J homines enim, inquit Cornelius noster, calamum Ô- quassatum abjiciunt, quia inutilis est, et quia le- Unxiwn- nentem suis fracturis el aculeis pungit et lædit; similiter linum sive clychnium fumigans, quia nocet oculis et naribus, mox exstinguunt; Christus vero tantæ fuit patienti®, ut neutrum fecerit, sed *calamum conquassatum* et *linum fumigans*, id est infirmos in fide, spe et cbaritale, sua mansuetudine sustentaverit, foverit, sanaverit, et accenderit; S. Cyrillus *calamum quassatum et linum fumigans* abjectissimos et timidissimos, utpote damno obnoxios, exponit; Procopius per *calamum quassatum* infumos el humiles, per *linum fumigans* superbos intelligit, ut sit sensus, neminem omnino lædendum a Christo : verba ejus sunt ista : « Adeo autem, inquit, nullo cum strepitu pertransibit ut infirmus maxime, et ob id *quassato calamo* comparatus dolore nullo afficiatur : imo ne *linum* quidem *fumigans* (id est accensum ; quod alii *fuliginosum* reddiderunt) exstinguet. Aiunt vero per *fumigans linum* demonstrari eum qui mente carnis su® temere intumescat : non enim aut humilem læsit, aut superbum ullus est, qui in omnes mansuetus et humilis corde fuit. » Eodem modo locum istum interpretantur S. Hieronymus, Hilarius et Chrysostomus in *Matlh.* cap. xii, q- d. « Christus hostes suos non ulciscetur, » exemplo sno nos docens patienter ferre difficiles mores, infirmitates et vilia proximorum : quin imo reddere illis pro mulo bonum. Porro Septuaginta non nihil aliter hunc versum ita reddunt,

T. xtxuuivcv ôrrû àvév.u cùXiG/.OZa/; ; r. Z*?T<?»

ççcyixj tri dvrixilaou uct; an sicut folium quod movetur a vento vereberis? aut quasi faino, quoti fertur a spiritu, opposuisti (e mihi? ubi quod interpres Vulgatus vertit ostendis potentiam tuum, Septuaginta transtulerunt wXaCr/jr.ox, vcrebcris, quod omnino contrarium sensum reddit : qui cnim aliquem veretur non ostendit potentiam, sed infirmitatem et melum. Preclare ergo Job dum se limet peccatis adolescenti® su® absumi objicit Deo, quod indo malum ei nomen suboriri posset : potentia enim qu® nimis præceps est in peccatis puniendis, nec exspectare longanimitate novit, ægre ac dillicultor evadet suspicionem infirmitatis ac metus, siquidem ubi hostis sustineri non potest, haudquaquam fortitudo, sed metus ostenditur; ille revera omnipotens est, qui longanimis exspectat peccatores ad poenitentiam.

•26. Scribis enim contra me amaritudines, et vch. m. CONSUMERE ME VIS PECCATIS ADOLESCENTE!7 MEE. — Sciebat S. Job in divinis pylaciis el grandi libro Oumh Dei omnia nostra dicta atque facta diligenter dlcU H esse descripta et notata, idque a puerilia prima [\ 7'W usque ad ultimum vite finem; hinc illa sunt il- iMum lius verba, tametsi nullius quidem mali facinoris conscii, sibi tamen ob divinum judicium metuentis. Septuaginta legunt, xxt* iuw xx/ .i, nui:0r.4x; »h' uu iaxirta;, quoniam Scripsisti contra me mata, d circumdedisti me peccatis juventutis, ubi S. Chrysostomus translationem esse ait a regibus sententiam scripto mandantibus, ut jam Deus voce et tabella scelerat® conscienti® mores damnassee videatur; sed divinum illud scriptum potius forte ad perennem rerum memoriam conservandam accommodandum fuerit. Ita quidem Olympiodorus exponit et illustrat hunc locum in Caten. : « Quæcumque mihi ab ineunte ætate peccata sunt tu obsignasti, ne illorum unquam deleatur oblivio : » addit Jobum, qui matur® jam celati multis virtutibus corroborat® nullam se labem aspersisse intelligeret, adolescenti® tamen pucritiæque peccata extimuisse, ne forte eorum a se pæn® repeterentur. In eodem ®stu fuisse regium Vatem intelligimus, cum pronus humi et abjectus in hunc modum orat Psalm. XXIV, 7 : « Delicta juventutis me® et ignorantias meas ne memineris : » neque enim ignorabat, multas in adolescentia esse transennas et illicia peccatorum multa, quibus ad scelus ®tas conniveat, qu® liberius gestit, volitatque impunitate et dicendi el faciendi. Sibi ante oculos proponebat oculum illum grandem e cado apoculantem omnia, et notantem atque in codicem referentem; el eodem quo S. Jobus horrere percellebatur, ne aliquando fæda suorum criminum vestigia in eo recognosceret. Tum vero cum I» l,rt l abeundum erit al) hac vita commentarii illi Dei l ,lt' aperientur, el objicientur unicuique, ul patefacto rt»«m velul peristromate, opere phrygio magna rerum

centi* varietate pido et distincto, univers® vito mo-
 vHn m- (l||ln possit ngii&scere. Et quemadmodum magnus
 cie tur. Messius, cum notas quasdam et arcanos in pulve-
 re characteres delincasse!, effecit, ul in iisscrib®
 el pharisan fucinoros® vito su® rationem vide-
 rent, et invita prope conscientia perciperent: sic
 in habitu a corporis domicilio facturum est, ut
 quisque in momento relegat omnem vito cursum
 usque ad pueritiam primam. Qu® res, ut dixi,
 magno animum metu perturbare et excruciare
 solet, cum anima pavida, et corporis imbecilli-
 tate ac dolore colliquescens, « circumdabitur
 peccatis juventutis su® : » *circumdari* dicit more
 civitatis non valde munito, quam fortium homi-
 num exercitus et invicto legiones circumdant el
 corona cingunt, a quibus cum undique fit im-
 pressio, cruenta exoritur clades, miscrique cives
 in funestum exilium rapiuntur. Talem Job esse
 videbat impetum occurrentium peccatorum ado-
 lescenti® el juventutis su®, qu® in morem Nu-
 midarum atque Parthorum cum abiisse putes re-
 vertuntur, atque omnia ferro, flamma et cruore
 complent. Sed vere dicam, illi tantum mihi vi-
 dentur formidinem illam clademque sensuri,
 qui cum su® salutis negligentes et dissoluti fue-
 rint, dum ætatem juvenilem blanda vitia titilla-
 bant, sopitum potius scelus quam elutum aut
 ejectum reliquerunt, et conscientiam oppressere
 suam monentem et repugnantem. Tum igitur ne-
 gotium erit consciendi® in aperiã lucem pro-
 deuntis, quam sæpe audacia et scelus inumbrat,
 et nubibus crassis involvit, ut non possit agnoscere,
 nisi quantum integumentum inalili® perrumpen-
 tes scintili® quædam atque fulgores synieresis
 administri noxam produnt el condemnant. Tum
 cujus cmortu® voces non audiebantur, dum elati
 motu voluptatis homines effuso lascivirent, dum
 avarili® in freto plenis velis navigarent : tum in-
 quam horribili clamore ut tuba resonante com-
 plebit omnia. Illa Dice et Astræa comitantibus
 ante iudicium sententiam feret; ante Libitinam
 mortem inducet; ante inferos pœnam el crucia-
 tum. Pios autem et devotos Beo nec terrebit con-
 scientia sua, neque spiculis horrida mors, nec
 futuri metus, qu® in superiore vita continuo ha-
 buerunt *expensa et meditata*.

-7. 27. POSTHIST IX Muño rim u mini, it obsuivksti
 OMXES SIMITAS MEAS, ET VESTIGIA 19.hVM MEUIU M
 CONSIDERASTI. — IYcrtU/n dicit vinculi gCUUS, (JVO
 V"l pedes et cervices inq odiuntur; ilercefus ait etso
 lignum magnum, quo pedes captivorum con-
 stringuntur; Septuaginta reddunt, Si pxj w
 nedx 6V xcAGjacti, posuisti *pedem meum in impedi**
mento, hoc est in nervo, (pio pedes impediuntur:
 lexicon vetus interpretatur *prohibitum*, in-
 terdictum, imo id quo aliquid facere prohibe-
 mur *impedimentum*» obstaculum. Cæleruni pro
 6 /xoXútxzn, quod hoc loco ponitur, *infr.* cap.
 XXXIII, 11 est iv ÇyXw, *in ligno* : verba sunt, Taro Si
 b 5 ucu HvWJ». *posuit m ligno pedem meum*.

Aquila hoc loco vertit, *b*
et posuisti in cippo pedem meum; ex eodern
 etiam citatum invenio, ù; 6zsçfoxo , *naît de*
ligno torceris : nam cippus definitur í L
 dfrjj rJa; *lignum*, ni quod
in enrcere pedes immittentes continent; quod genus
 vinculi Cicero innuit cum lib. *be Invent*, ait: «Li-
 gne® sole® in pedes inducantur.» Dicitur etiam
 6zçSicrpCr, id est *compes*, quod est vinculi genus,
 quo vinciuntur pedes vincli, sic ut non possit ire
 huc illuc. Scholion interpretatur *b* vel,
 si mavis, *b* ccjocz.^. id est *in cippo* ; Symmachus
 hic edidit *b* TzyjuzQpix, *in emmna*, in angustia :
 explicat nimirum Job miseras et afflictiones suas
 ex similitudine hominis in vincula coniecti, ex
 quibus sese nullo modo expedire possit. Ibi con-
 siderandum cum Angelico doctore ad hunc lo-
 cum, quod illi qui ponuntur in *carceri* nervo*
 sic ligentur, ut a nervo divertere non possint;
 unde non solum sanctus hic patiens ait se a Deo
 incarcerationum, verum etiam in nervo pedibus
 constrictum sic, ul ne ad passum quidem unum
 se movere posset. Quod cum ita sil, quomodo
 non sibimetipse contradicit cum subdit ; « Ob-
 servasti omnes semitas meas, el vestigia pedum
 meorum considerasti?» Si enim in nervo ejus Qu1ffi0di>
 pedes erant, quomodo ambulabat; vel si am-
 bulabal, quomodo pedes ejus m nervo erant?
 Nodum hunc solvet nobis Solvianos in prologo hume-
 ad librum quem scripsit De *Provid.* dum ait : „ui 4l
 a Mens enim boni studii ac pii voti etiamsi effoc- <anlf
 t im non invenerit coepti operis, habet tamen
 premium voluntatis : » desiderabat nempe Job
 sanctus, prout ante solebat, ad pauperes et men-
 dicos ac necessitate laborantes juvandos acce-
 dere, cæcoque suos oculos et claudio pedes com-
 modare satagebat, nec non viduis ac pupillis pa-
 Irocinium impendere; sed tot ulceribus cooper-
 tus morbisque ac doloribus compeditus minime
 poterat se a sterquilinio proripere aut movere ;
 sed hujusce sui desiderii Deum esse conscium
 non ignorans : « Observasti, inquit, omnes semi-
 tas incas, et vestigia pedum meorum conside-
 rasti.» Nam, ut pulchre S. Leo Pontifex Maximus,
 semi. 2 *bc Quadr.* : «Nulli parvus est census, cui
 magnus est animus; nec de rei familiaris modo
 mensura miserationis pendet ac pietatis. Nun-
 quam merito caret etiam in tenui facultate bon®
 voluntatis opulentia. Majora quidem sunt impen-
 dia divitum, el minora mediocrium; sed non
 discrepat fructus operum, ubi idem est affectus
 operantium.» Allectus ergo nostri, quibus com- Altans
 muniter bonum amplectimur, et a malo retrahi-
 mur, ab auxilio grati® provenientes, sunt pedes m,p
 animæ, de quibus sponsa ait *Cani*, v, 3 : « Lavi
 pedes meos, » ab omni scilicet humano desiderio:
 «quomodo inquinabo illos?» et David eanil *Psalm.*
 cxxi, 2 : «Stantes erant pedes nostri in atriis tuis,
 Jerusalem : » neque enim terrenus el mortalis
 homo m patria illa cœlesti habebat sui corporis

¶Hides cum adhuc moraretur in terra ; seel ibi collocaverat animi pedes, quia ibi fixerat sua desideria. Hoc igitur etiam sensu Job dixerit : «Posuisti in nervo pedem meum, » alligasti scilicet legis tuæ vinculis affectus meos, ne in vetita diffluerent : «el observasti omnes semitas meas (actiones nempe et opera mea), ac vestigia pedum meorum (fructus seu effectus affectuum et operum meorum) considerasti. » Prorsus hi affectus ordinarii sunt pedes, non solum quia illis in Deum imus, verum etiam quia non volando, sed paulatim ambulando, et proliciendo, et interdum currendo progredimur.

Omrxi Quod porro subdit : « El observasti omnes se-
Munbs mitas meas, et vestigia pedum meorum consi-
iVuf ob- derasti, » significat Deum et exactissime nostra
iu .uu librare, et diligentissime dinumerare : nihil tam
t? *a *cvc Unique minutum, quod ab ejus censu sub-
ducatur; nihil tam exile, quod ille non numeret;
nihil est quod in rationum Dei libris non suppu-
tetur. Scite S. Petrus Damianus *Scrm.* 56, ait :
« Vide quæcumque minima numerantem : *Vesti-*
dia, inquit, *pedum meorum dinumerasti*; -dinumerat
Co?iu- dum considerat.» S. Gregorius *semitas* ad cogila-
h i\ t lones*refert, vestigia* ad intentionem, adeo ut non
i,,singula solum Deus videat et dinumeret, sed nos-
cat etiam quo fine aliquid fiat, qua intentione :
i' ' lege hujus B. Patris verba lib. XI *Marat*, cap. xxv.
Kit. Pro verbis istis : « Vestigia pedum meorum
considerasti, » Pagninus cum 11. Levi legit, *super*
tafos pedum meorum imprimetur; Hebraeus apud
Cajetanum, *super radices pedum meorum sculpes* :
verbum npn *chakah*, quod hic habetur *exarate* et
imprimere significat, quod Vulgatus ad attentam
considerationem retulit, quæ quasi notatur inu-
rilurque menti. Septuaginta vertunt, d; ít fitja; tw?
jm» ıçU-.u, ad *radices pedum meorum perve-*
nisti; Hebraeus autem habet teste Didymo, -'i ii
ı/vn ti» r.âirt psu r.tjt/ affıTTn; , *vestigia vero pedum*
meorum circum imprimis; S. Augustinus, *et radices*
pedum meorum contemplatus es. Inurenda sano et
in sculpenda menti nostra: memoria praesentis Dei
et actiones omnes nostras inluentis, quod cillca-
cissimum adversus omnia vilia remedium et an-
tidotum esso omnes sancti censuerunt; quo se
mirifico adjutum David profitetur dicens *Psalm.*
XV, 8 : « Providebam Dominum in conspectu meo
semper : quoniam a dextris est mihi, ue commo-
vear, » g. d. Ego in omnibus quæ dixi vel feci
semper ad illum respexi, semper eum mihi pre-
sentera cogitava, cujus timore a malo revocabar :

Merito autem, inquit, Dominum mihi presentara cogito, quoniam revera mihi se semper a dex- tris presentera exhibet tanquam dux et defensor meus. Plurimum sano ad vitam recto inslilien- M» a-rii dam juvat ista cogitatio, adesse nobis Deum, et observaro omnes semitas nostras, et vestigia pe- caler .4 dum nostrorum consideraro. Quis non pertimes- t«» eat, cum meminit Deum velut e specula sublimi contemplantem quid agat, quo pedem inferat? etenim hæc accuratissima exploratio, quam Jobus ad querimonias pias commemorat, universis Dei cultoribus calcar adigere deberet ad actus suos perficiendos, no quid in iis sit deforme quod tun vigil explorator reprehendat. Illud porro : « Vestigia pedum meorum considerasti, » pul- chra similitudine Joannes a Jesu Maria sic illus- trat : Evenire quippe solet, ut fur aliquis sua dexteritate ac solertia fretus, intempesta nocte suspenso gradu alienam domum invadat pero- natus, ac tacitus per aversa loca sese insinuans, vix summis pedibus pavementum premat; quem tamen nihil sibi obstare suspicantem solerrior illo domus custos strepitu repente excitato peni- tus obturbet, vel etiam antequam furto manus admoveat turbatum capiat, et neci vel judici tra- dat. Simile quid Jobus hic innuero videtur, quasi lamentetur suos actus et vestigia a Deo observata fuisse eo plano modo, quo de furis conatibus dictum est, cum semper ipse pietatem coluerit, ac recta incedere curarit. Auget vero conques- tionis vim ex fragilitate et calamitate praesertim extrema, quæ liberalem animum ad pœnam re- laxandam permovere debebat. Unde subdit ;

28. Qui QUASI PUTREDO CONSUMENDUS SUM, ET QUASI V. «« M. VESTIMENTUM QUOD COMEDITUR A TINEA. — Câl'pUS nimirum Jobi computruerat, et sanie tabequicilue- bat, quod clementissimo Deo repraesentat, ul spectaculo incestissimo commiserationem excitet: porro illa similitudo vestimenti a tinea consumpti ill propriissima est ad mortalis corporis corruptio- nem significandam, e cujus constitutione contra- * ita rii» qualitibus temperata intemperies enascitur ipsa, qua conficitur ut a vestimento tinea, qua ,nr' exeditur. Tropologice S. Gregorius lib. XI *Moral.* cap. xxv, hunc locum de carnis tentatione expo- nit : « Quia immunda tentatio non aliunde, sed ab ipso homine nascitur : more tineæ carnem ten- talio quasi vestem, de qua exiit, consumit, » etc. Cæterum nunc ipsum Jobum vitæ hujus miseras et ærumnas oratorio more discric amplificantem audiamus.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job consultata fragilitate humana admiratur Dei in hominem providentiam, maxime quod post hanc vitam ærumnosam concedat alteram felicem; adcoque et corporum quoque resurrectionem vaticinatur.

1. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. 2. Qui quasi llos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et nunquam in eodem statu permanet. 3. Et dignum ducis super hujusmodi aperire oculos tuos, el adduc- re eum tecum in judicium? 4. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine ? nonne tu qui solus es? 5. Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est : constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt. 6. Recede paululum ab eo, ul quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus. 7. Lignum habet spem : si præcismn fuerit, rursum virescit, et rami ejus pullulant. 8. Si senuerit in terra radix ejus, et in pulvere · mortuus fuerit truncus illius, 9. Ad odorem aquæ germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est : 10. Homo vero cum mortuus fuerit, et nudatus atque consumptus, ubi, qnæso, est? 11. Quomodo si recedant aquæ de mari, et fluvius vacuefactus arescat : 12. Sic homo cum dormierit, non resurget, donec alteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. 13. Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, et ab.- · aidas me, donec perlranséal furor tuus, el constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? 14. Putasne mortuus homo rursum vivai? cunctis diebus, quibus nunc milito, exspecto donec veniat immutatio mea. 15. Vocabis me, el ego respondebo tibi • operi manuum tuarum porriges dexteram. 16. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. 17. Signasti quasi in sacco delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. 18. Mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo. 19. Lapidés excavant aquæ, et alluvione paulalim terra consumitur : et hominem ergo similiter perdes. 20. Roborasti eum paululum ul in perpetuum transiret : immutabis faciem ejus, et emittes eum. 21. Sive nobiles fuerint lili ejus, sive ignobiles, non inlelliget. 22. Attamen caro ejus dum vivet dolebit, el anima illius super semetipso lugebit.

Vr*-1. I. Homo NATOS D'H MOLIÈRE, BREVI VIVENS TI WORE replitor multis MisEiis. — Quoniam in fine superioris capituli dixerat hominem siapte natura tabescere atque deficere, explicat modo copiosius eas misérias quæ homini per se vique sua contingitur hominem valde miserum esse ipsius ortus declarat; siquidem ex muliere nascitur. Attende, o homo, luam originem ex qua prodiisli : mulier est : quid mulier? abyssus imbecillitatis, nam ut summam pusill inimitatem quorundam ostenderet Jeremías dixit cap. 11, 30: « Devoratum est robur eorum, facti sunt quasi mulieres. » Quid mulier? mare stultitia) el insipientias : « mulier enim seducta (velut stulta et amens) in prævaricatione fuit, » l Tonoth. n, 14. Quia mulier? totius nuditiæ et iniquitatis inventrix, quam Zacharias in medio amphoræ sedentem quasi digito ostendens ait cap. v, 8: « Hæc est impietas, » id est omnium impietatum et malorum

origo : videtur ad Evam alludere, quæ peccati occasio fuit Adæ, a quo culpa originalis traducitur in « "i" iV posteros; debuitque miseria hæc oin sermonis primordio poni, a qua cæteræ coorlæ calamitates, c«tp* quibus orbis terrarum obruitur, l lebat hanc ho- j' minis infelicem sortem S. David quando dicebat tralraü» Psalm. L>I: « Ecco enim in iniquitatibus conceptus f«i in>r. sum, et m peccatis concepit mo mater mea: » nam hic unum originale peccatum vocat *iniquitates* at- ipie *peccata*, quod licet unum sit in quolibet puero, tamen omnium sequentium peccatorum cunctarumquo iniquitatum seminarium existit; et alio loco Psalm. xxxvii, I, ait : « Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero, oculi sunt falsa, » Ab ipsa, inquam, vulva peccatores nasci- Ab utero mn, quia in vulva peccatores concipimur; ab ipso utero erramus, quia in ipso utero impii el rw 7et infidi gignimur ; falsa loquimur, quoniam si ini- <nim quitatem proferimus, cum ipsa fallax sit, falba

loquimur; si vero justitiam edicimus, falsa etiam loquimur, quia aliud est quod ore profertur, aliud autem quod cordis recessibus occultatur. Ex hac radice o quanta mala sæpe pullularo non cessant !

Hoxh, i   Homo ergo e muliere natus, peccati et ærum-
TUI i   naruni consors, brevi emoritur : decuit enim vito
*   brevitate puniri eum qui potuit vito ligno ac
sempiterna vita mortis nescius perfrui; vita igitur in angustias coarclala fuit, ne tantum excurreret, quantum mortalium cupiditas fluxorum bonorum illecebris capta vellet. Et quoniam prepostera illa vito appetitio e falsa ut plurimum et inani persuasione generatur, quasi per se bonum illud sit diuturnum, cujus plena et continuata possessio plurimos annos haberi possit, pulchre hic Job praetextum illum excutit, et dicendo illustrat, omne vito curriculum esse brevissimum, atque in illis fugientis ævi angustiis nihil esse causae, cur Priami annos vel Nestoris aut blatera Macrobiorum laciniis fabulosis circumductam sibi aliqui velint aut polliceantur. An non vita brevis, quam anni metiuntur, menses continent, dies abbreviant, horre ac momenta decuriant? An non brevis, cujus *Sap. v.* 9-12, «omnia transierunt tanquam umbra, et tanquam nuntius percurrentes, et tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam : cujus cum praeterierit non est vestigium invenire neque semitam carinæ illius in fluctibus: aut tanquam avis, quæ transvolat in acre, cujus nullum invenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, et scindens per vim itineris aerem : commotis alis transvolavit, et post hoc nullum signum invenitur itineris illius: aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius? » An non tandem brevis, quæ finem habet, quo appropinquante omnes elapsi anni aspiciuntur, ac si nunquam fuissent? Pulchre Seneca toga et sapientia clarissimus *Epist.* 49, velut ex Capitolio illud exclamat : « Punctum est quod vivimus, et adhuc puncto minus; » et Aristoteles apud Slobæum *Serin.* 96, fundens aureum flumen orationis ea causa definiebat hominem x*ij;e5 xátfujcv, *temporis spoliū*. Sed B. Augustinus serm. I *be Verb. Dom.* elegantissime nos quodammodo vitreos facit, innumeris casibus obnoxios, quibus m horas comminuamur : « Inter casus ambulamus: si vitrei essemus, minus casus timeremus, »
rnXUi-   pt quidem nihil fragilius vita est, quæ minimis r-
!   in!   rum cau'is Praler omnium expectationem mul-
Biu   »   tis abrumpitur : pilus unus Fabium senatorem occidit cum m gutture hiesisset; acinus uvæ poetam Anacreontem; repentina lælitia quosdam, subitus alios m<rror sanguine et anima spoliavit ijuven-
tute viribusque florentem, et pleno gradu in curriculum ævi ingredientem, spe totum, grandia meditantem, sæpe trium quatuorve dierum febri-
cula exstinguit; imo nulla antecedente causa, quæ

quidem in hominum cognitionem veniat, non pauci ab hominibus eripiuntur.

Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens licentem,

ait Seneca in *Thyest.* Tertullianus lib. *De Anim.* cap. I u, id sublimiter et concinne more suo dixit : « Vis est illa navigiis, cum longe a saxis, nullis depugnata turbinibus, nullis quassata decumanis, adulante flatu, labente cursu, Letante comitatu, intestino repente percussu, eum tota securitate desidunt: non secus naufragia sunt vito etiam tranquillos, » etc. Hoc nostri et profani sapientes docere omnes conati sunt, magnam esse humante vite brevitatem; ucc id tamen persuadere omnibus potuerunt, dum splendor inanum rerum el ambitionis pompa, dum languidæ futesque beliti e et voluptas, dum magna spes commodorum, opimi, dignitatum, dum falsæ gloriæ choragium sapientem illam cogitationem opprimunt : nam U»<niv« quidam nos illis bestiolis simillimos esso aiunt, u“l quis íyr.uúw; vocat Aristoteles apud Ciceronem miu[r, l *Tus ul.*, quod unum tantum vivant diem; quæ luccm atque vitam, quam cum sole oriente ac- p. ceperunt, eodem occidente amittunt, et emoriuntur. Eamdem ob causam *solstitialem herbam* di- llo»»- eunt hominem, aut deciduum brevis ævi floscu- £‘* lum, mane ridentem, guttulis roris intermicantibus affluentem, inhiantem soli, et totum sinum f** d!* aperientem, qui pubescit simul el tabescit, nec Cl UUI diei prius finem quam vito sentit. Plinius eo spectaculo mentem eruditam pascebat, et his verbis; animi sui notionem aperiebat lib. XXI, cap. i: « Flores natura in diem gignit magna hominum admonitione, quæ spectatissime floreant celerrime marcescere; » sed magnificentius illa a nostris sapienliusque dicuntur. Et si polite venusteque dixit e profanis unus breve ver brevesque rosas, ad indicandum celerem cursum et exiguam durationem, majori tuba Job cothurnatus poeta, et divinæ mentis inflammatione potens : « Homo natus de muliere, brevi vivens tempore; » et emblemate illud sacro illuminans: « Qui quasi flos egreditur, » etc. De quibus mox sequenti versu agendum, ubi prius expenderimus id quod hicail: Repletur multis miseriis : — licet enim viti pnesens brevi periodo absolvatur, æquo tamen Dei iudicio miseriis innumeris eonferlimingruen-c>t .<l-ribus expletur et saturatur; illa ergo vox *repletur u* „K’ significanter admodum malorum agglomeratio- l * nem, quibus mortales vexantur, ostendit : repletio et saturitas quædam est, quæ tædium parit, et tamen homo peccati pumas luit, dum his epulis a primo parente paratis quotidiano convivio non vesci modo, sed exsaturari cogitur. Pro verbis illis, *repletur multis miseriis*. Septuaginta vertunt, ζfjf.;, *plenus iracundia*; Aquila, wXrpi; xXevnciw;,, *plenus commotionis et turbationis* : quibus certe versionibus in unum sensum una cum Hebreo eiChaldæu conspirantibus notatur infelicis-

simus hominis stains; cui repensum est, ul inconstans, turbulentus, iracundus, quasi in sœva irati maris procella variis fluctibus agitetur ac valide conerberetur. Attende igitur in hac vita brevi, quam longis el multiplicibus miseriis homo afficiatur : mlieriæ a corpore profluunt, miseriæ ex intimo mentis insurgunt, miserile a loco, a tempore, a propinquis, ab amicis, ab extraneis, ab inimicis, et ab omnibus rebus creatis proveniunt : omnia nos pungunt, universa dilacerant, et nihil est tam cbnruin quod aut absentia, aut infortuniis suis, aut timore amissionis non vulneret. Optime S. Bernardus hunc eumdem locum interpretans sic ait serra. in *Feria* jv *hchd. sonetee* : « *Homo natus de muliere* : nihil abjectius, et ne forte ex ipsa sibi voluptate corporeorum sensuum, quam de sensibilibus hauriat, blandiatur, in ipso stalim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur cum dicitur : *Brevi vivens tempore*. At ne spatiolum illud, quod inter ingressum et egressum relinquitur, sibi liberum putet, reptetur, ait, *multis miseriis*; multis et multiplicibus, inquam, miseriis corporis, miseriis cordis, miseriis cum dormit, miseriis dum vigilat, miseriis quaquaversum se vertat : n hæc ille. At dicet aliquis esse quidpiam in homine, quod non ad miseriam, sed ad felicitatem videatur pertinere : illud autem est corporis robur, carnis pulchritudo, adolescenti® decor, sensuum oblectatio, divitiarum possessio, sapienti® splendor, honorum gloria, et si quid aliud est, cujus amor nos in hac vita teneat, cujus obtendo delectet. Sed hoc, quidquid illud sit, simul cum homine marcescit; de quo subjungit :

Ven . 2. Qui quasi flos egreditur et conteritur, et
Fins FIGIT VELUT UMBRA, ET NUNQUAM IN EODEM SiAIt
fymlx»- quo permanet. — Hem de llore dicit mirabilem, m
l«im fti- quo exoriri sit conten ; nasci, prope idem quod
pl latís occidere, oculis objici, atque instar unibræ fu-
VitV hn- gero : ut nati hominis cunas, ad quem illa refe-
lujhæ. runtur, tantum non sepuln um appellaro monen-
tis videatur. Pari vena succinit Isafas cap. x1, 6,
et hominem non appellat modo/ ænum, rem unam
omnium maxime caducam atque fugientem judi-
cio Servatoris, quod hodie est, et cras m clibanum mittitur; verum etiam florem fami, quo proinde nihil sil fragilius. A quo deinde súmerles magni Apostoli l *Epist.* i, sublimis omnium vertex Petrus et Jacobus frater Domini *Epist.* i, 10, eamdem imaginem celebraverunt. Homo vere Hos, <ptem tametsi nulla pruina coquat, ncc silius exsiccet, ncc ventus quatiat, vermis rodat, carpat unguis, aratrum contundat, per se tamen fugit el merdur. Flos plane, sed qualis dicitur a Græcis Tluc?«tiXXtç, cujus vigor et speciosa amœnitas unius diccuhe spatio ac no toto quidem circumscribitur, cui possis oraculum illud inscribere *Psalm.* Lxxxix, G : « Mane floreat, et transcal : n quare l>. Gregorius Nazianzenus *Orat,* jo, bdpicnlcrin hoc hicroglyphico et divine philoso-

phatur in hunc modum, cum Cæsarium vita functum mirabili suo lesso prosequitur : « Instabile sumus insomninm, spectrum volaticum, avis praetereuntis volatus, pulvis, vapor, ros matutinus, á/Oi; ç jojxt k.v, xii /tot (ea prative nasiens, tempestive marcescens. Cftcns Horni rus vidit hanc vite brevitatem ctcclerilatcm moriendi, cum dixit *Iliad.* C', vers. HG :

O*r.rtp wiii xJprt,
Quale folinrum genos, Ule ct virorum,

quæ sub extremum autumnum viridia primum, mox pallida, promiscue humi labuntur, et redi- f ! l u- guntur in pulverem; quod ingeniosissimi poete in- thr”7- ventum sapientes nostri commendaverunt; quan- nuur. quam ille quidem acceperat a nostris: sicenim Sapiensillo prior fcr/ í. XIV, 18: a Omnis caro sicut fœnum veterascet, et sicut folium fructificans m arbore viridi: alia generantur, cilia dejiciuntur : » ita Job cap. xni, 25, se folium esse aiebat, quod a vento rapitur, quod decutitur, laceratur.

In hujus rei symbolum mos fuit perantiquus, c@r ia ut in templis iis qui Numen venerabantur duren- ,e»eh’ tur toàd, fesh rami, sacrum munus, et ad magna significandum divinitus excogitatum; ul nimirum rt cnr homines intclligrent sicut ii deflorescunt, et S u — ° n’ bilo uruntur, ita illos cito quoque hanc vitam re- r

licturos, ut est apud Clementem Alexandrinum lib. V *Strom*, quo referrem ego etiam lubens et aliam consuetudinem veterum, cujus idem scriptor nobilis eodem loco meminit, cum ait consuevisse in delubris , roiam versatilem dedicari, ut esset quasi vox Numinis significantis verti clrapi omnia ccicrrimacommutatione, et ipsum quoque dominatorem mundi hominem cum iisdem minimis momentis inlerire ; quod significans utrumque Orpheus Thracius ita cecinit :

Goûlôv tux ínt x'h*-; puuxJxv,
OjJiv f/ji çptav, xOA y.jxzciTxí
llárTz «-çt; aTrvxt Jè HLS?c:
À)à' f/n ixrrr&c :

Hamorum asi quæ suoi bn uinuni terrestria cura, Non uno stint Cala lko in mente, onnia circum Volvuntur, ncc fas una est cnnMStorc parte ; Sed quam cœpennil cursus pariem omnia screant.

Sed ul ad Jobi lexluin revertamur, quid fragilius flore? quid magis labile ac momentaneum , qui slatini ac erumpit, flaccessit ac deflorescit, et cadit; etiamsi nec aer decutiat, ncc forceps excidat, nec manus decerpat ? « Flores apparuerunt in terra nostra, ait sponsa *Cant*, n, I2, tempus putationis advenit, » quia e vestigio ac egrediuntur carpendi sunt, ne si aliqua intercedat mora marcescant. Talia sunt omnia quæ in vita hominis reperiuntur gloriosa et splendida : nunc lucent apud alios, cl aliquantulum perstrepunt, cl post modicum evanescent. Hanc proinde hominis gio- Gloitù riam non cuilibet flori, sed flori fœni Jacobus apostolus, uti dicebam, similem fecit *Epist.* 1,10 : fad.

« Quoniam divos sicut flos fœni transibit. Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit. » In quo hominis fragilitatem adhuc magis expressam **invenio**; omnis quidem flos fragilis est, sed flos fœni omnium fragilissimus et vilissimus exsistit, utpote qui una cum fœno ad pabulum brutorum assumitur. Est igitur gloria hominis sicut flos fœni, quia in momento **pertransit**, et quamdiu durat debet haberi contemptui. Hancque vilitatem gloriæ sensibilis, quam homo tam ardentem amare consuevit, Scriptura sæpissimo *‘rd* appellatione describit. « Homo, inquit David *Psalm.* en, 15, sicut fœnmn dies ejus : et sicut flos agri sic effloreat : » similia apud Isaiam cap. st, 6, et Jeremiam cap. ix, 22, rperies. Porro quare homo tîos? quia cito pertransit; quare fœnum? quia omnis decor ejus apud veros sapientium cultores vilescit; quare flos fami? quoniam ac si esset vilis bestiarum esca, aut natura pugnantem, aut opibus abeuntibus, aut hostibus insurgentibus evanescit.

Audi S. Ambrosium non minus eleganter quam sapienter hac de re disserentem lib. III *ITexaem.* cap. vn: « Vivet enim, inquit, et gloria hominum in came quasi fœnum, et quæ putatur esse sublimis, exigua quasi herba est, praematura ut Hos, caduca quasi fœnum : germinat vitæ viriditatem in specie, non in fructu soliditatem; hilarioris vitæ quasi flos prætendens jucunditatem, breviori spatio occasura ftdta. cxxvm, 6 sicut *herba fœni, quod prius quam evellatur arescit* : quæ enim firmitudo in carne, quæ salubritas potest esse diuturna? Hodie videas adolescentem validum, pubescentis ælatis virtute florentem, grata specio, suavi colore; crasiina die libi facie et ore mutatus occurrit, et qui pridie tibi lautissimus decora formæ visus est gratia, altero die miserandus apparet aegritudinis alicujus infirmitate resolutus. Plerosque aut labor frangit, aut inopia macerat, aut iruditas vexat, aut vina corrumpunt, aut seneculū debilitat, aut eviratos deliciae reddunt, luxuria decolorat. Nonne verum est, quia hai. xl, 6 *aruit fœnum, et flos decidit?* Alius ab avis atavisque nobilis, et majorum honestatus infulis, prosapiæ veteris clarus insignibus, amicis abundans, stipatus clientibus, et utrumque latus tectus, secum producens maximam ac reducens familiam, repente aliqua accidentis periculi mole turbalas, destituitur ab omnibus, a sodalibus derelinquitur, impugnatur a proximis. Ecce verum est, quia sicut fœnum vita hominis priusquam evellatur arescit. Et etiam qui dudnm ubertate affluens copiarum, liberalitatis fama per ora volitans singulorum, clarus honoribus, præminens potestatibus, tribunalibus Celsus, solio sublimis, beatus populis stimulus, dum præconum clamore deducitur, subita rerum conversione in cum carcerem rapitur, quo alios ipse detruserat, et inter reos suos imminenti pœnæ deflet ærum-

nam. Quantos pridie caterva plaudentium et invidiosa faventis populi frequens domum pompa deduxit, et nox una glorioso illum splendorem deductionis abolevit, ac repentinus luteris dolor eflusis gaudiis luctuosam gravis successionem moeroris admiscuit. Hujusmodi est igitur gloria hominis sicut flos fœni. Quæ etiam, cum deferretur, nihil operibus adjungit, in qua nullus fructus acquiritur; et cum amittitur evanescit, omnem scenam hominis et quam desuper obumbrabat repente destituens, et quam intus animabat. » Hactenus S. Ambrosius. O egregiam hominis gloriam! ob quam tam difficilia et molesta sustinet, quam tantis sollicitudinibus et periculis corporis et animæ discriminibus mercatur; cujus hæc est miseranda conditio, quod sicut flosci fœnum simul atipie incipit vivere incipit interire: mane sicut herba transit *Psalm.* lxxxix, 6, mane floret ac transit, vesperi decidit et arescit. Fugacitas vero hominis occumbere properantis umbrae fuga notatur; et quidem umbra noctis fugil quam cito sol atulget, exprimique nequit momentaneum illud, quo mox ac sol hemisphærio illuxit, umbra noctis evanescit, et ne vestigium quidem relinquit. Umbra vero diurnæ, quibus id nomen proprius congruit, velocissimo) sunt, uti sole occidente perspicui potest, quando ex montium oppositu per devexa loca celerrimo umbra porrigitur. Ergo umbra sive cum ex objectu opacorum corporum resultat, sive cum dispellitur, citissime fugit: quare eleganter Job de vita nostra pronuntiat: « Et fugit velut umbra, » ubi notandum in lingua sancta, quæ principe et auctore Deo instituta est, uno et eodem verbo et *vitam* et *fugam* significari: sic quod David *fugam* nuncupaverat *Psalm.* lv, 9, Septuaginta interpretes *vitam* dixerunt continuo in fluxu et fuga positam; quos secutus quoque noster interpretes ita vertit, *vitam meam annuntiavi tibi*. In Hebraeo est *nj nodi*, id est *fugas*, unde Valablus reddit in hunc modum, *fugas meus numeratas habes*, ut si quis forte quærat, quid hominum vita sit, celerrimam esse fugam intolligat; scite proinde mihi quidem videtur Poeta græcus vitam nominasse *fugitivam*; vel ul Gregorius Nyssenus, gravissimus et eloquentissimus pontifex, *diarium*, brevem et caducam.

Illud porro modicum vitæ tempus, quo vita hæc mortalis non tam constat quam nutat, multiplici varietati obnoxium est: nam propter ætalis incrementa, quæ quo amplius procurrunt, eo magis vita decrescit, tot succurrunt autem tectum formæ, ut vix homo ipse se agnoscat ipsum, qui ad horas pene singulas sensu mulato alius sibi esse videtur, id quod ista verba significant: « Et nunquam in eodem statu permanet, » Ex quibus patet quam humana gloria caduca sit et fallax, et quo major eo instabilior: *umbra* enim fallax est, quæ oculis insipientium aliquid esse videtur, cum nihil omnino sit, nisi majoris lucis abdentia:

Umbri

‘ll’

viuwi.

lr**

ApoJ

voſ fu.

yam tſ

vitam

M2Dſ5-

C4l.

HunuM

muí.

hanc neo oculus videt, quia non umbram, sed modicam lucem videt : non auris audit, non odoratus percipit, non gustus capit, non manus apprehendit : ꝑlc est homo et omnis gloria ejus, quæ nullam soliditatem, nullam stabilitatem habet, sed semper do uno in aliud se movet, et tandem in mortem et sempiternam oblivionem decedit; idque sonant illa verba S. Chrysostomi: « Quid cfierris animo, cum sis homo et cognatus terne, ejusdem substantive cum cinere tum natura, tum animo, tum actionum delectus? Hodie dives, cras pauper; hodie sanus, cras ægrotus; hodie gaudes, cras doles; hodie juvenis, cras senex. Numquid in rebus humanis consistit, an non potius omnium præterfluentium cursum imitantur omnia, et simul atque apparuerunt citius nos quam umbra relinquunt? Quid igitur cristas erigis homo, fumus et vanitas? homo enim *Psalm. cxijif*, 4, *vanitati similis factus est : velati fumus dies ejus*. Exaruit gramen, et flos decedit. Hæc dico, non ut substantiam dejiciam, sed ut arrogantiam refrænem. » Hæc ille ; sed miserabilius est aliud quod *umbræ* nomine denotatur, nimirum, quod dum major est homo aut ætate, aut dignitate, aut honoris altitudine, eo est interitui propinquior. Crescunt umbræ ad vesperam et longiores ac productiores fiunt : non metuas illas, insipiens infantule, quia umbræ sunt, et per noctis præsenliam occumbent. Crescit honor, augeatur dignitas, splendor mundanus provehitur : irride hæc, nisi velis, o homo, infantium more deludi : quia umbræ majores sunt, et eo ipso quod majores in ictu oculi consumentur, a Dies mei, inquit David *Psalm. ci*, 12, sicut umbra declinaverunt, et ego sicut fœnum arui : » idem et tu dicito de vita tua, et de vita ejusque, etiam si princeps sit potentissimus, quia ut umbra nimium protracta declinarci ad nihilum properat, et ut vile fœnum et flos agri non aliud quam colerem casura exspectat. Est igitur homo caro, est spiritus ignarus et cæcus; est compositum quoddam ex corpore et animo, innumeris miseriis et calamitatibus, et ignorantibus et peccatis subjectum; est flos et fœnum, est umbra : in quo si quæ perse habet consideremus, omnii instabilia, omnia fallacia, omnia misera et tumultuosa reperimus. Vide quæ superius de hoc argumento annoi vivimus cap. vn, 9, et cap. vili, 9.

Vert. 3. 3. Er DIGNUM nucis SUPEN IUJUSCI modi apeurb
OCULOS TUOS, ET AUDUCERB EUM TECUM IN JUDICU M.
— Cum, inquit, homo tam fragilis sil, tam inconstans, tam miser, non tanti a te fieri debet, ut summo jure cum illo agas, acriter in illum inquiras, adolescenti® peccata in memoriam revoces, et totum ætalis ejus tempus in judicium voces, et de acta vita ejus quæstionem decernas : imo decet amplitudinem et majestatem tuam infinitam in tam misera creatura connivere, et non nihil ejus infirmitati concedere; quo argumento sape sancti viri in Scriptura utuntur ad Dei mi-

sericordium conciliandam : sic Isafas cap. lxiv, 6 : « Cecidimus, inquit, quasi folium universi, et iniquitates nostra quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet nomen tuum, qui consurgat et teneat te : abscondisti faciem tuam a nobis, et allisisti nos in manu iniquitatis nostra ». Et nunc, Domine, pater noster es tu, nos vero lutum : et fictor noster es tu, et opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris, Domine, satis, ne ultra memineras iniquitatis nostra : ecce respice, populus tuus omnes nos. n Potest etiam prima hojus versus pars, ut graves interpretes sentiunt, non ad severum et minacem judicis aspectum, sed ad paternam et indulgentissimam Dei erga homines providentiam tum in naturalibus, tum in supematuralibus bonis, legibus, inspirationibus, protectione, conservatione, pertinere; eo scilicet sensu, quo David hoc dulci et religioso carmine divinam beneficentiam admirabundus extollit *Psalm. vin*, 5 : « Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas cum? » q. d. Unde fit, M.mtu ut tu Dominus universitatis, affluens omni bono- *| | rum copia et felicitate, nulliusque egens, homuncionem tamen vilem et abjectum, rem nihili, habeas in memoria, et benevolentia tua digneris? Mirum est quippe excelsissimum Deum rei minimæ tam exactam curam gerere, ut nihil aliud cogitare videatur ; et ex hoc ipso augetur secundi hemistichii admiratio, quod ab homine, quem adeo indulgenter ac liberaliter habuit, velit rationem adeo strictam exigere, ut adducat cum secum in judicium. Judicium autem, de quo hic Jt> M Jobus agit, est illud in quo quisque de se coram Deo rationem reddet ; cujus imago Jobum terruit, tur. cum se, ul putabat, Innoxium cerneret in hao mortali vita adeo rigide torqueri.

Hinc justissimus existit omnium sanctorum S10ftl metus; David quidem, ut animadvertit S. Chry- .i:h iaBl soslomos lib. II De *Compunch* cap. iv, • cum mag- ih m na cordis cumpunctione ri?>n,r"),ru uAt IixzzvTt;, *inustam in animo semper habuit* a

ju licii memoriam ; etiam in luxu atque in licentia vitæ regalis cum semper farptçt î?x?* foný, secum reputabat, monte assidue revolvebat ; unde id dicebat *Psalm. \i*, 2 : *Domine ne in furore tuo arguas me*, cum animo omni artubusque in ea cogitatione horresceret : » quare eidem psalmo titulum inscripsit *Pro octava*, quæ plane est dios judicii, ut quæ hujus sæculi septimanam consequatur. Exaggerat autem doctissimus idem pontifex pius Davidis propositum et mirandam illam providentiam, quod cum divinæ mentis approbationem laudemque meruisset de justitia cælorisque animi donis, quibus ornatus expolitusque esset, de hoc tamen exquisito judicio et omnium actionum perquisiliQue cogitans pavore quodam inexplicabili opprimeretur : est enim illa* Numinis vox et testificatio l *lieg. xm* : « Inveni David virum secundum cor meum, n Sed quemadmodum Paulus *Actor. xnt*, 22, cum sibi nihil esset

Frolli-
bi ba*
nam IM
rematile-
rtttooe
digna.

conscijs justitiæ tanion non fidebat suæ, verum omni ratione contendebat ut placatum haberet Deum, cujus oculus involuta mentis arcana pervadit, quæ debilis hominum acies penetraro non potest : sic illa regia mens instincta et afflata divinitus, tametsi multis atque magnis florens virtutibus, futuri tamen judicii metu percellebatur. Sciebat enim, ait S. Chrysostomus, non solum homicidii, et contumelia) et scelerum aliorum, quibus Dei numen violatur, reddendam esse rationem, verum etiam «*p/uTc;*, *rzd dUxlpcu Xvju*, */xl m' °' ζTsxfníx;*, *xxl ín uixotripw*, etc. *et risum. et inter-*
pestivum sermonem, et levio-rem scurrilitatem, imo et minora quælam gravi supplicio esse mulctanda. » Pari modo Diadochus, vir præslantis judicii et sanctimonia, longe majus Dei judicium esse ait conscientia nostra; tametsi exploratum sit alicui plenissime nihil sibi sc. conscium esse, quod Apostolus tam perfectus tamque illuminatus aiebat. Quare Magnum Constantinum, cum a tam multis nationibus timeretur, pia in schola eruditum, de divino tribunali loqui solitum, atque illud ut par est timuisse prodit Eusebius in ejus *Vita* lib. IV, cap. XXIX, atque inter alia suis inculcavisse, « cunctos mortales magno regi aliquando rationem vitæ suæ relatu-ros. » Hoc idem dici potest de omnibus, qui sanctis moribus instituti sempiterna? gloriæ velificati sunt, quorum aliqui resonantem semper in mente tubam illam habuerunt et angeli vocem: a Surgite mortui, venite ad judicium, n Hunc ergo divini judicii rigorem et hominis ad malum pronitatem considerans, ut Deum ad misericordiam inflectat subdit:

I 4. Q(uis potest faciliè mundum de immundo conceptum SEMINE? NONNE TU QUI SOLUS ES? — *q. d.* Quis, o Domine, immunditiæ labem efiugiat, cum unusquisque ex patris satu malisque conceptu originariam contraxerit maculam? quæ vis emundavit a tam antiqua et quasi naturali contagione, nisi tu solus, cui rerum paret universa natura?

s^ n ibi notandum cum Tirino nostro, non ita viri, *ewcn d*0* wimundum*, quasi insit ei aliqua quaiwrmj. lilas, quæ sui contagione animam pueri inficiat, dmn iiL et peccatum originale afflet, ut voluere Tertul- lianus et alii, qui animam non creari, sed esse ex traduce docuerunt; sed *causaliter* dici *immun-*
dum semen, quia eo ipso quo causa est generationis hominis, facilque ut hic infans sit filius Adæ, censetur etiam causa immunditiæ origina- lis, quæ propria est filiis Adæ. Qua de re vide scholasticos m l II.

Septuaginta, quos passim citant Patres contra pclagianos, legunt, */aJap;*; *WTxi atro pzw*; *xZZ'* *Ixvxxi júxT.xifzi* *izi* *quis*
dim mundus ent a sorde? Nullus, etsi unicus dies sit vita » *jiu super terram*, *q. d.* Miserere hominis tam miseri, ut peccati reus sit prius quam natus; unde nec a scipso, nec ab alia creatura, sed a te solo juvari, liberari et purgari potest. Quod argumentum lobi aptissimum est ad Deum inflec-

tendum ad commiserationem : non enim homo de immundo duntaxat semine concipitur, sed ex corruptione natone, cujus fomes etiam justos vehementer urget, in peccata plurima et creberri- ma dabitur; ul videatur maceria quædam de- pulsa per se labens, neque consistere ullo modo valens. Quo argumento David etiam usus est ad Deum placandum, et crimen suum nonnihil excusandum : nam cum diceret *Vsalm.* l, l : « Miserere mei, Deus, secundum magnam misericor- diam luam, n subjungit : a Ecce enim in iniqui- tatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea, n id est, non me debes abjicere, et indignum tua misericordia ducere, quod pecca- verim : quid enim magis in hominum natura hæret quam culpa atque peccatum, cum in ipsa nostra conceptione peccato contaminemur? Ec- Sol»
 quis est, clementissime Deus, ex Adæ semine con- cretus, qui se ita expurget, ut se tibi inculpatum à "r repræsentet? Profecto tu solus potes hominem a to boni, conceptu sordidum detergere, auferreque id,"4^ ^ quod in judicio tuo vituperandum et puniendum foret. Tu solus es, qui potes in Ælhiopc mutare pellem ejus, et in pardo varietates ejus; qui va- les scilicet peccatorum atrocem in innocent nm convertere, et duplicitatem humani cordis in sim- plicitatem columbre commutare; unde nos pul- chre monet S. Gregorius lib. Xltl *Moral*, cap. nil. : « Quisquis occulte tenlationis motus atque im- munditiam cogitationis evicerit, nequaquam sibi suam munditiam tribuat : quia de immundo con- ceptum semine nullus facere mundum potest, nisi is qui mundus per semetipsum solus est. Qui ergo jam ad locum inundilire mente pervenit, conceptionis suæ vitam respicial, per quam ve- nit; atque inde colligat, quia ex sua virtute non habet munditiam vivendi, cui de immunditia fac- tum est initium subsistendi. » Munditiam itaque et puritatem animæ in nobis tu qui solus mun- dus es facis : ila est, Domine, tuum opus est sanc- titas, tu justos facis, tu sanctos efficis, tu a pec- catis liberas, et in libertatem veré virtutis vin- dicas; quod David in arcanis quoquo suis dictis expressit cum de cordis ædificatione disputat in hunc modum *Psalm*, xxxi, 15 : « Qui tinxit si- gillatim corda eorum. » Quid est *sigillatim*? Sep- tuaginta dicunt */xrx ur/a;*, quod Eusebius inter- pretatur *yopwpiw;*, *scorsili*» ac *separatila*; sed rem disertius copiosiusque tum Eulhymius, tum vero etiam Basilios Magnus exponunt, et de cordis pu- ritate et simplicitate capiunt : quod nimirum Deus separata ab omni impuritate et libidine corda ef- finxerit.

. BIUAES DIUS HOMINIS SUNT, NUMEIIUS MENSIIUM Ven.S.
 EJUS AVUD TE UT : CONSTITUISTI TERMINOS EJUS, QUI pai.riaiuiu non ion hunt. — Hæc Jobus ad Deum ait; quorum verborum hæc est sententia, juxta S. Gregoriuin, 7. d. Dies humanæ vitæ ita sunt hn;
 breves, ul nullum numerum habeant apud ho- mines, neque videantur aliquod vel brevissimum

spatium consumero; si tamen aliquam duratio-
 ne, non conplent, hoc apud ficum, qui etiam mi-
 nutissima et brevissima contemplatur, et conspi-
 cit: hominibus autem, quos hæc minutissima
 praetervolant, omnino ignotus est hæc humanæ
 vitæ duratio. Hoc enim est quod ait: a Numerus
 mensium ejus apud te est, » id est, non apud ho-
 mines, quibus non est ita parvus numerus, quo
 tam minuta et brevis res aut numerari aut men-
 surari possit. Audi ipsamet S. Gregorii verba lib.
 XII *Moral*, cap. i, dicentis: «Quia vero apud om-
 nipotentem Deum etiam labentia stant, apud be-
 numerum mensium nostrorum exhibet.» Ibi item
 alium tradit hæc exponendi modum, *q. d.* Homi-
 nibus quidem breves dies vitæ suæ videntur;
 verumtamen non possunt comprehendere, quanti
 velocitate pertranscant; hoc uni Deo notum est:
 ipse solus novit, quam velociter vita nostra de-
 currat. Verba ejus sunt ista: o Breves dies homi-
 nis sunt, numerus mensium ejus apud te est. Hoc
 etenim apud nos veluti non esse considerat, quod
 tanta velocitate transcurrit. »

Hanc vita nostrae brevitatem regius quoque
 psalmista ac Propheta in enthiasmis suis ita præ-
 cæ arc describit *Vsalm.* xxxviii, 6: a Ecco mensu-
 rabiles posuisti dies meos; » qua sententia cle-
 mentis ingenio sacrum emblema contexuisse
 videtur ad mortalium documentum: nam ut Par-
 rhasius pingendi artificio clarissimus cum Cyclo-
 pem in labella parvula dormientem expressisset,
 ut ejus indicaret magnitudinem, satyros juxta
 posuit illius pollicem thyrso metientes, uti narrat
 Plinius lib. XXXV, cap. x. Sic contra rex sapien-
 tissimus, cum humanæ vitæ brevitatem ante ocu-
 los vellet collocare, Deum induxit illam palmis
 et momentis mensurantem, quem etiam dixit
 Isaias palmo cælos ponderasse, sic igitur canit:
 « Ecce mensurabiles posuisti dies meos; » D. Hieronymus vertit *breves*; Vulgatus exquisito judicio
 reddit *mensurabiles* generatila, et stylo contrac-
 tiore; (piod plenius apertiusque diceretur *mensu-
 rabiles palmo dies*. Itaque Patres Graeci legunt t̃jz-
 Xztr̃a; j̃Bw toi; jua, *palistas posuisti dies meos*,
 ut habet S. Ambrosius: qui etiam notat *pakistani*
 significare mensurae quoddam genus architeclo-
 rum, quatuor videlicet digitos inter se junctos;
 hinc Symmachus eo loco posuit onitapi; hoc est
palmas. Esse tamen distinctionem inter *pulastan*
 et *spithamam* ait D. Hieronymus in *Ezech.* cap. xli,
 et illam quidem palmum dici breviorē, hoc est
 mensuram qualuor digitorum; hanc autem pal-
 mum aliquanto majorem, id est dodrantem. Sed
 illa duo confunduntur ab auctoribus, atque ab
 illo forte manavit proverbium id Graecorum, ozt-
 ôa|xr. t̃gû pta, *spithama vitæ*, quod Diogenianus in-
 terpretatur to *barmen*, vitæ *cursum brevissimum*,
 perpusillum quiddam et minutum. Scio novam
 Septuaginta editionem habere jam icotaà; *veteres*,
 quod in Codice quoque suo habuit S. Ambrosius,
 qui sic reddit, *cete veteres vosuisti dies meos*. Ve-

rum exemplaria fuisse diversa tum ex eo doctis-
 simo Patre intelligimus, tum e Gregorio Nazian-
 zeno, cui cum modo coronata facundia, qua
 triumphat, sed excellens quoque in omni genere
 lilleraturae cognitio tribuenda est: qui cum fra-
 tris sui funus laudatione cohonestat, David inquit
 dies humanos *palmi mensuram* de-
 finit. Quod lib. HI *Anthol.* cap. vj, imitatus vide-
 tur Poeta græcus, qui vitam vocat paucorum an-
 norum *'M4w4&txy parvas mensuras*. Atque hoc
 etiam convenit cum hebræo textu, quem Valablus
 exprimit, et illustrat in hunc modum, *pdmures
 dedisti dies meos*, vel pusillos, hoc est, breves po-
 suisti ut mensuram palmi; Pagninus autem sic,
ut mensuram quatuor digitorum posuisti dies meos,
 Hæc igitur davidicæ sapientie imago huic Jobi
 sententiæ conformis, celerrimum vile curriculum
 et brevitatem longe maximam coloribus suis de-
 limantis. Vita nostra palmi unius et vel quatuor
 digitorum, atque ita quidem, ut in illo spatio Uin
 parco et restricto, quemadmodum in linea indi-
 vidua copulantiâ infinita, sic innumera prope
 mala et adversa contineantur. Quo Eusebius Eu-
 thymiusque trahunt vocem *palacios* allusione ad
 palæstritas, ut dies nostri non palæsta modo vi-
 deantur, sed etiam palatine, dies laboriosissimi,
 et plenissimi contentionis: in quibus vivere mors
 quædamsit, atque mori principium immortalitatis.

Non est profecto quod ullus sapiens in hoc
 palmo, in hac tanta brevitate, aut longiorem vi-
 tam speret, aut etiam optet: certus enim cuique
 vitæ terminus est a Deo constitutus, qui praeteriti
 non poterit. Id quod more suo pulchre momen-
 tis suis expendens Drexelius noster in *Vrodr. celem*.
 cap. n, § 41: Quidquid, inquit, agas, o homo, viuditi
 quidquid moliaris, vitæ tuæ dies jam annume-
 ratum sunt tibi: orbis medicos ad te convoca; Po-
 dalyrios, Machaonas, Esculapios, Hippocrates et
 Galenos omnes reviviscere jube, non hi omnes
 vel horulam annis luis apponent ultra quam ve-
 lit Deus: pharmacopolia exhaustas, aurum et
 uniones glulias, ut vitam extendas; tamen termi-
 nos, qui praeteriri non poterunt, non promove-
 bis. Cautus sis quantum velis, vita pericula om-
 nia declines, morborum principiis obstes, nu-
 merum mensium tuorum non augebis. Optes.
 voveas, roges, nihil agis; vita tuæ termini jam
 constituti sunt, nec unquam, quidquid resistas,
 praeteriri poterunt. Quidquid vel ars tua vel in-
 duslria tibi promittant, spatium vivendi nec li-
 tannico momento libi reddent auctius. Ciborum
 tibi præstantissimorum copiam sit et selectus; vini prtuiia-
 florem bibas; nunquam labores nisi ad sanila-
 lum w* tein; tantum somni capias, quantum et lex ar-
 chiatrorum et ratio valetudinis poscit; ad nume-
 rum et caleas et algeas; nihilominus mortalis eris,
 et ubi vitæ luæ metam, quam Deus ab æterno
 praevidit, contigeris, ibi terminus esto; nec illum
 ulterius diligentia aut gratia promovebit. Lecti-
 cam tuam centum medici, sexcenti nmici milio

cognati sepiant, eorum tamen nemo juvare te potest, unus et solus Deus potest. Actum est de te, o homo, actum est; et quidem actum est in æternum, si tunc hostem habeas Deum. Prudenter igitur Job antequam prostitutus ille qui præteriri non possit vit® terminus adsit Deum ipsum interpellans subdit :

Ven.<. 6. Recede paululum ab eo, ut quiescat donec Joli pHit OPTATA VENIAT SICUT MERCENarii DIES EJUS : — In- d loram fermitte, inquit, nonnihil pœnas et cruciatus quos inïrnX misero infligis, ut aliquantulum respiret, donec

•iowrn. optata mortis, et quæ hanc consequitur, ætrrnæ vitæ dies adveniat, qua fesso el laboribus doloribusque fracto dabitur et requies el laborum merces tanquam mercenario, cui ad vesperam diurni laboris salarium impendi solet ; unde Septuaginta vertunt, xal tvJcxr.op w pícv wozrp ó picare;, *ct deletetur illa vita sicut mercenarius*; Chaldæus vero reddit, *donec accipiat partem suam sicut mercenarius in dic suo*. Præcalio hæc Jobi licet ad universum genus hominum in hac vita ærumnosa laborantium pertineat, ipsum tamen calamitate acerbissima divexatum potissimum respicit. Exploratum est autem, hominis vitam certo non mensium vel dierum modo, sed horarum quoque numero definitam esse, neminemque ultra præstitutam horam posse vitam prorogare; cujus veritatis ratio a prænotiono et potentia divina petenda est. Ex hoc ergo asserto infallibili elicit Jobus orandi confidentiam, postulatane ut recedat Deus, hoc est, parcat, remittat, cesset a vexatione illa, ut homo afflictas quiescat aliquantum, donec optata et sæpe flagitata mortis dies accedat, quam velut mercenarius exspectat, non sane ob mortem ipsmn, sed ob requiem, quam per mortem adepturus sit. *Recede*, inquit, *paululum*, ac si luculentius diceret : Videris, clementissime Deus, instare mihi morienti, ne aufugiam; verum sat nosti me non posse vitam producere ultra proscriptum a te diem : desine ergo me novis telis transverberare, etenim si decreta hora hinc migrare neccsso est, quorsum instas? jam vulnus lelhalo intulisti, quo tandem moriar; quid ergo opus sil iteratis ictibus sauciare, quem mors jam concepta perurget? Sic Jobus in eo quippe conflictu dolorum versabatur, ut parum sibi superasse temporis prudenter conjiceret. Non ergo vitam longiorem nunc precatur, sed pœnæ relaxationem mitigationem ve, ut lelhditer percussus tranquille agat, oret, flectatve paululum miser dolorem suum. Neque mirum, si varias precandi formulas inducat, si val a vota succedant; quod dolentium est maxime proprium, dum affectus impotentes ut venti e dl- V Tsis regionibus flantes animum inermem ac lu dio nutantem impellunt. S. Chrysostomus refert u quibusdam exemplaribus legi hoc modo, -3TI Í<íx'.j. fe»2 2XI TC# ŋJGV UXJ Ó-5ZÍ5 recide a mc, uf requiescam, ct placem vitam meam sicut mercenarius; quorum verborum sensus

est, q. d. Relaxa cruciatum, ut aliquantum recreer, ac refocillem vitam meam sicut mercenarius qui aliquando laborem intermittit, neque enim respirare sinor: ne me perenniter ac vehementer excrucies. Doloris credo equidem spicula deprecatur, quæ si cessarent, poma satis gravi, minus tamen acri vexaretur. *Recessum* ergo *Dei* appellat cessationem a doloribus inferendis : levior quippe pœna graviori succedens quies videtur; et quidem hic precandi modus graviter afflictis usitatus est, dum non expungi, sed imminui pœnam poscuirt.

Donec optata veniat sicut mercemarii dies ejus. — In llebroo est, *donec perfecerit sicut mercenarius diem suum* : mercenarius in certum tempus conducitur, et sæpe in diem; quem ideo Græci vocant ávOnutpw ^tcOtcv, *diurnum mercenarium*. Dies autem mercenarii sunt certi et breves, quibus nec additur nec demitur, nam ipse nihil patitur iis addi, quia laboriosi sunt; nec qui conducit ipsum quidquam detrahi permittit, ne mercedis fructu fraudetur. *Dies* ergo *mercenarii* vocatur tempus quo conductas fuit ad aliquod opus, cui comparantur dies hominis, quibus hic militat in terra prout *supr.* cap. vii, i et 2, explicatum fuit; unde hujus loci explicatio petenda est, siquidem hic, prout ibi, Job finem vitæ el miseriarum exemplo mercenarii finem operis et mercedem præslolanlis exoptat.

7. Lignum habet spem : si prxcisum fuerit rur- SUM VIRESKIT, ET HAMI EJUS PULLULANT. — Varias excogitant interpretes hunc versiculum cum procedentibus nectendi rationes, quas recenset Pineda noster; sed commodissima mihi videtur illa, quæ ex originali et groco textu petitur, in quo utrobique exprimitur particula causalis; in illo quidem O c/u, in hoc vero 7»?, id est *nam*, Seu enim, q. d. Cum breves sint dies hominis, cosque plene habeas in potestate tua, rationi simul el iuquitali consonum videtur, ut benigne cum illo agas, nec orbum sobole ad instar inutilis trunci stirpitis exscindas : nam lignum seu arbor succisa non raro repullulat, et surculi ac rami ejus transplantati denuo succrescunt et propagantur; homo autem semel mortis falce succisus, et terra» mandatus, si nullam post se sobolem reliquerit, omnem propagandæ stirpis spem funditus amisit. De semclipso autem Job in tertia persona hic loquitur, et coram Deo humiliter conqueritur, se non solum in corpore ac persona propria gravissimè atlligi, et asperrima quæque perpeti, sed etiam per mortem omnium suorum pignorum cbarissiinorum sese arbori præcisæ non absimilem videri; cujus tamen stirps licet solo adæquata si aquis irrigetur, aliquod adhuc virgultum possit emittere, id est, si Deus illum ab infirmitatibus, quibus tum ad mortem usque gravissime premebatur, liberare, ac prislin® sanitati restituere voluerit, alios m defunctorum locum filios generare adhuc valeat, quippe qui cum ista di-

DHnzd-
rain!
qui, et
quilei.

Ven.7.
Ug-
pmta»

ceret septuaginta dumtaxat annorum erat; qu® retas tunc temporis florecentis adhuc juventutis reputari poterat respectu ducentorum et quadraginta annorum quos vixit. Unde patet, hec verba non tam de communi et generali omnium humanorum corporum resurrectione accipienda, quam de particulari ipsius Jobi in pristinum statum ac gradum restitutione, qu® postmodum contingit, intelligenda esse; siquidem non arbori penitus emortuæ, aut radicitus extirpat®, sed senescenti arescentique, ac foliis et ramis viduat® seso comparat, cui adhuc spes sit revirescendi, si irrigatio non defuerit; id quod duo proxime sequentes versiculi manifesto declarant, qui sic habent:

Ver. 8 8 Et 0. Si SENUERIT IN TERRA RADIX EJUS, ET IN
el9' PULVERE EMORTUUS FUERIT TRUNCIS ILLIUS, AD ODO-

REM AQUÆ GERMINABIT, ET FACIET COMAM QUASI CUM
Dnm n- trimum plantatum est. — Non dicit, s> *radix* TtiOr-
«*Mt fuerit* (nam tunc restaurari non potest) sed
imllohit *senuerit*, hoc est ad senium pervenerit, quæ ætas
Reti re- mortis proxima est, in qua nimirum radices ar-
ctUe borimi pene xnortu® certa ratione adhuc restau-
rari et in vitam revocari possunt: quamdiu enim
radix vivit, tametsi truncus exaruerit et clangne-
rit, per irrigationem aliaque remedia facile res-
titui et instaurari potest. Qua de re consulendi
sunt Palladius et Columella cum aliis, qui de ar-
borum et herbarum natura libros conscripserunt.

Qooaodo Cælerum arbores ut vivere, ita etiam mori di-
,"fu0r cuntur; tunc autem moriuntur quando vivere
boravi- desinunt, neque solum mors, sed etiam senium
xtt* et eis accidit, unde *annosa* quercus dicitur. Et S. Au-
mori. gustinus lib. *I)e Civit.* de plantis loquens: « Nam
et hoc genus, inquit, rerum quamvis non sen-
tiat, dicitur tamen *vivere*, ac per hoc potest et
inori, proinde cum vis adhibetur occidi; juxta
illud *Psalm*, lxxvii, 47: *Occidit in grandine vincas*
eorum, n Quin et odoris sensus eleganti meta-
phora hic arbori tribuitur: a Ad odorem aquæ
germinabit, « ubi *olfacere aquam* dicitur arbor
quando primum irrigatur; habet autem animam
et vitam, quam vocant *vegetativa*™ Job igitur sub
hac ligni seu arboris peno mortu® ad odorem
aquæ revirescentis parabola modeste a Deo petit
novo ejus favore irrigari, et antequam moriatur
in pristinum statum restitui. Sic omnium optimo,
ac simplicissime Polychronius in *Caten.*, quem
recentiores fere sequuntur, censet hæc Jobi verba
ex dissimilitudine cum arbore ad relaxationem
tantorum cruciatuum, quibus tunc premebatur,
referri, 7. d. a Non sum enim sicut arbor, qu®
abscissa licet atque vetustato confecta pullularo
iterum atque virescere potest; sed si mo sinas vi-
doloris penitus nunc absumi et interire, non erit
deinceps Job, cui benefacere inter mortales pos-
sis. » Hoc ipsum manifestius sequentia verba de-
clarant cum subdit:

Ven. 10. 10. Homo vero cum mortuis fuerit, et nudatus
DUiinl- ATQUE CONSUMPTUS, UBI QUIBSO EST? — Est appli-
III I caliô dissimilitudinis, quæ hominem inter et ar-

borem intercedit, ostendens in quo hominis præ urborni-
ligno arborcqiie delerior videri possit conditio: efe
nam ligno, inquit, si præcidatur, aliud ex eodem
stipite succrescit: et ramus abscissus a trunco si
transplantetur alio radices agit, pubescit frondi-
bus et oneratur pomis. Arbores item quæ hiemali
tempore aruisse et vires omnino ac vitam ami-
sisse videbantur, quando sub vernum tempus
aer intepuit, et coelestem rorem aul aliunde deri-
vatam aquam imbiberunt, reviviscunt slatim, et
suæ viriditati ac nitori pristino restituuntur; at
homo cum semel interierit, ad illud quod amisit
ornamentum et ad mortalem hujus vitæ statum
nunquam redit. Quod quidem verissimum est de
hominis natura in se considerata post statum
corruptionis: nam corpus humanum anima pri-
vatum nulla vis naturæ potest ad vitam revo-
care. Vennntamen vir justus propter spem re-
surrectionis mortem omnino securus et lætus
excipit, quia in ea serto et corona glori® dona-
tur, et modicum illud ad corruptibile quod vi-
detur amittere, nempe corpus, seposita corrup-
tione tempore statuto est recepturus. Atque ita
S. Gregorius lib. XII *Moral.* cap. iv, hunc Jobi lo-
cum exponit: « Potest, inquit, jam radix justi
ipsa natura humanitatis intelligi ex qua subsis-
tit; qu® videlicet radix senescit in terra, cum
natura carnis deficit in pulverem redacta; cujus
in pulvere truncus emoritur, quia extinctum cor-
pus a sua specie dissipatur: sed ad odorem aquæ
germinat, quia per adventum S. Spiritus resur-
git; et faciet comam quasi cum primum planta-
tum est, quia ad illam speciem redit, ad quam
percipiendam creatus fuerat, si in paradiso po-
situs peccare nolisset » Quomodo ergo non erit
securus, quia Deo disponente et volente deponit
corporis vestem, ut eam posi modicum tempus
innovatam, mundam et nunquam rumpendam
accipiat? qui relinquit exilium, ut proficiscatur
in patriam; qui a carcere solvitur, ut in aula re-
gia commoretur; qui novit, quoniam *Psalm.*
XXXVI, 24, « cum ceciderit non collidetur: quia
Dominus supponit manum suam. » Indicatur ita-
que nobis, justum spe resurrectionis, quam Ude
viva credit, in summis discriminibus esse secu-
rum, nec timore mortis immoderate commoveri,
quia corpus suum, licet scpullum, et incineres
versum, in resurrectione recipiet gloriosum, nec
non miseriam illam, quam hic ad breve tempus
tolerat, cum æterna vita et pulchritudine glori®
commutabil.

Tropologice *lignum vitæ* sancta perfectio est in Homo
cordibus justorum plantata, quæ hinc et inde tan- >piriu-
quam terra bona et tanquam rip® amœnissimæ liler
divinæ grati® lluvio alluuntur, cujus hgm radix moriaos
est limor Dei, nam *Psalm*, cx, 10, « initium sapien- ^ ^
ti® timor Domini; » ejus *truncus* est amor Dei, qui wnñ»-
si aliquando consenuerit, et pne tepidilate men-
tis pene cessaverit, « ad odorem aquæ germina-
bit, et faciet comam quasi cum primum planla-

(us est : » cujus *rami* sunt omnes virtutes, quæ ab amore tanquam ab initio procedunt de quibus Ecclesiasticus cap. i, 55 : a Rami ejus longævi : et sub ramis ejus juslus morabitur; » cujus *folia* sunt praecepta divina, quia lignum istud prote-
gunt et ornant, et ad sanitatem gentium sunt in-
stituía, nam praeceptorum custodia gentes morbis peccatorum liberantur, el salutem justitiæ adipis-
cuntur, quare apud Ezechielem cap. xtvii, folia hæc dicuntur ad medicinam; *fructus* denique, ex quibus arbor bona cognoscitur, sunt effectus chari-
tatis perfecte, quos in viris perfectis animadver-
timus. Cæterum audiamus suavem lyra sonum, quo hujus figure in *Glossa* explicatur mysterium : a Lignum habet spem, » id est homo, qui dicitur arbor inversa, « si præcisum fuerit » a Christo per peccatum mortale, « rursum virescit » per recu-
perationem gratiæ : « si senuerit in terra radix ejus, » id est, si diu manserit in terrenis deside-
riis, tamen recuperare poterit gratiam Salvato-
ris. Ideo subdit : *Ad odorem aquæ*, id est prve-
nicnlis gratiæ, « germinabit, « concipiendo bo-
num propositum, «et faciet comam,» id est ope-
ra bona, « quasi cum primum plantatum esl, » id est, antequam in peccatum labrelur. Ubi circa illa verba : *Ad odorem aquæ*, quis non mire-
tur aquæ tribui odorem, cum illa, ut philosophi docent, ncc colorem, ncc saporem, nec odorem dicatur habere? sed quamvis hujusmodi qualita-
tes avara illi natura negaverit; terra tamen, per quam transit, nescio an liberalis, an grata, sic ei retribuit, ut reciprocum sit vel officium vel bene-
ficio humoꝛis accepti et retributi odoris. Siqui-
dem Ambrosio lib. Ill *Hcxaem.* cap. xv testante : « Una nempe eademque est aqua, et diversas ple-
rumque sc mutat in species, assumpto locorum quibus influit colore : » *assumpto* addere poterat et *odore*; quod si Ambrosius hoc asserat de natu-
ralibus aquis e terra scaturientibus, potiori uti-
que jure id dixero de aquis lacrymarum, quæ de corde exeunt contrito, ex oculis defluunt perni-
tentium, et per maxillarum canales dislillantur : cum enim maxillæ, juxta Nysscnũ Gregorium hom. 13 in *Cant*, sint « phialæ aromatum, ex qui-
bus unguenta parantur, » quid mirum, si in illis odorifera lacrymæ conservate adeo vivificum emittant odorem, ut ad illum et mortuus pecca-
tor reviviscat, et virtutum ornetur floribus, et coma gratiæ et gloriæ coronetur?

vm n 11 et 12. Quomodo st recedant aquæ de mari, et
U I!. FLUVIUS VACUEFACTUS ARESCAT : SIC HOMO CUM DOR-
MIERIT NON RESURGET; DONEC ATTERATUR COELUM NON
H * EVIGILABIT, NEC CONSURGET DE SOMNO SUO. — COHI-
Paral hominem mortuum cum mari et fluvio, cu-
viribus jus aqua ubi semel aruerit, eadem numero non
n vium rC(iit ; Quemadmodum, inquit, aquæ, quæ a suo
u pîe caP^c Per declivia loca defluxere eodem relabi
non possunt siccato alveo, unde primum decursu
prono recesserunt : sic etiam nec homo defunctus
vita reviviscet, scilicet natura viribus, neque

dum cœlum stabit a somno mortis excitabitur :
ita Sanctius, Slunica, Pineda . el plerique latini
interpretantur, ut dicat resunuJionem ad simi-
lem vite statum esse natura impossibilem, sicut
mare aut fluvius ad summam siccitatem redacta
reparari et restitui natura viribus non possent :
nam resurrectio divinum opus est, non ipsius na-
tura. Alii vero, quia particula similitudinis in
Hebreo cl Greco sublicelur, hæc per dissimilitu-
dinem dicta accipiunt, ut nimirum significetur
homo fugacioris esse vite el irrevocabilioris quam
sil fluxus maris aut fluminis ; siquidem marc nunc
fluit, et aliquam terre pariem deserit; nunc vero
refluit, et eandem quasi perditam cito recuperat :
similiter torrens aut fluvius si nunc æslalc sicce-
tur, post paulum facta accessione aquarum exun-
dat. At homo nunquam vitam mortalem recupe-
rabit, quam semel amisit; nunquam ad possessa
prius bona revocabitur, sed in pulverem versus
in diem judicii reservabitur : quod glossema no-
bis aliam quoque sententiam suppeditat, 7. d.
Sane ul aqua maris, quæ recessit, revertitur, sic
homo iterum reversurus est; unde Romani olim,
teste Tertulliano lib. *DeResurr.* dicere soliti sunt,
cum aliquis e vita decessisset : « Abiit, et rever-
surus est, » resurrectionem carnis haud obscure
innuentes. Quapropter hic etiam non absolute ne-
gavit hominem resurrecturum, quin imo idip-
sum asseruit, et ad majorem hujus veritatis con-
firmationem quando futura esset resurrectio de-
claravit his verbis : « Donec alteratur cœlum :»
nam qui illam antea non futuram dixit, tunc om-
nino futuram significavit, quando cœlum et terra
statuto a Deo tempore alterentur, « et sicut vesti-
mentum veterascent, » ul David ait *Psalm*, ci, 27.

Septuaginta vertunt, áv ï cu^a*; cù p.rl w.fafâ.
quoadusque cœlum non sit consutum, quod S. Au-
gustinus reddit, *usquequo cœlum est non consuetur
ad novum*; Polychronius exponit, xal twç ávó
t t xauw G., r.at ï / .çayc; auvmrxt, Tcúrtariv, *tu; auniXtia;*
cj ut. reú, cu auvzpacOp* QUfJaçT.v
clin rev ci^xèv Twv Twv ui).úv, *quoadusque cœlum
inveteraverit, et mundus constiterit, id est, usque ad
consummationem non consuetur, pro, non redibit ad
harmoniam suam. Suturam enim dixit seriem juga-
tionum et commissurarum ipsorum membrorum.* Ho-
mo igilur tunc resurget, quando Deus in extremo
die cœlos immutabit, et majori splendore conves-
tiet : « Liqueť enim, inquit S. Gregorius ad hunc ih .0
locum, quia non resurget, scilicet donec attera-x)a r*
tur cœlum : quia nisi mundi hujus finis advene-
rit, humanum genus a somno mortis ad vilain mn ii
non evigilabit. Non ergo quia omnino non resur-
gal, sed quia ante contritionem codi humanum
genus minime resurgat, insinuat ; » intelligendum
enim est, non evigilaturum ante omnium homi-
num futuram resurrectionem. *Sumnum* vero mor-
tem vocat phrasi Scripturis usitata, ul cum David
ail *Psalm*, lxxv, 6 : « Dormieruni somnum suum,
et nihil invenerunt viri divitiarum in manibus

		COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XP»	MX
Swnnw	suis ; n	el quia somnus expressa est mortis imago,	
J*	adeo u	lquidam philosophi opinarenlur pro simi-	
imiffo	libidine nobis esso a natura datum,ut ex ilio mor-		
mo/tif.	tis rationem cognosceremus. In Menandro poeta		
	comico nihil memini me legero venustius, quam		
	cum somnum appellavit vā pupa tēG Oxvoīr.u twirr.-		
	fta, <i>parva mortis mysteria</i> : dictum argutum cl le-		
	pore linctum crudito, quo alludit ad sacra Eleu-		
	sinia seu initia Cereris, quæ duplicia fuerunt, <i>parva</i>		
	nimirum cl <i>majora</i> mysteria; illa fuerunt disposi-		
	tio ad hæc, ad quæ ab illis facillimus transitus.		
	Magna in utrisque similitudo, iidem ritus cærimo-		
	niæque fiebant; somnus igilur parva mortis mys-		
	teria : jam dormientes letho et Elysiis campis ut		
	majoribus mysteriis initiantur, mox sepulcri epop-		
	te futuri. Hinc sapientes Græciæ cos qui somno		
	detinentur pari in loco ponunt cum sepultis, qui		
	neque sibi neque humano generi sint utiles. Cur		
	autem mors <i>somnus</i> appelletur dictum <i>supr.</i> cap.		
	m, 13, ubi hoc fusius exposuimus.		
Verj.13.	13. Quis Hint hoc tribuat, ut in inferno prote-		
	gas me, et ABSCONDAS ME, DONEC PERTIUNSEVT FUROR		
	TUUS, ET CONSTITUAS MIHI TEMPUS, IN QUO RECORDE-		
	RIS mei? — Proxime dixerat non camdem esse		
	humanæ vitæ conditionem atque plantarum, quæ		
	succisæ revirescunt, cl earum rami a trunco su-		
	blati et infossi terræ denuo radices agunt, et in		
	arbores proceras ac pulchras excrescunt ; ast cum		
	homine longe aliter se res habet, ubi enim semel		
	vita functus est, nullam amplius virtutem habet		
	naturalem, qua in pristinum statum, a quo de-		
	jectus est, redeat; sed humi putrescit, neque spem		
	habet ullam resurgendi ante finem sæculorum,		
	quando ad statum priori longe dissimilem trans-		
bb mor-	feretur. Cum autem gravia Jobus pateretur in-		
U*uo	p commoda, et jam pene tantorum dolorum moli		
	succumberet, optabat mortem, hujusmodi malo-		
	rum commune levamentum; quam libenter su-		
	bir t, si modo plantis non dissimilem sortiretur		
	interitum, a quo facilis esset ad vitam priorem-		
	que conditionem remigratio. Hoc ipsum igitur		
	Jobo videtur esse in votis, dum tempore furoris		
	Domini et quasi hiemalis inclementi® mori desi-		
	derat, dummodo defervescente furore ad vitam		
	revertatur : ita Sanctius noster, qui alias quoque		
	aliorum expositiones adfert ; sed hæc videtur ma-		
	xime litteralis el cum præcedenlibus optimo co-		
OnU i»,	hærens. <i>Inferni</i> ergo nomine mortuorum recep-		
	laculum significat, ratioque postulat ipsa, ut cum		
Ditatu,	co nomine omnes subterraneas cavitates, (arta-		
	rum, limbum, sepulcrum comprehendi notum		
	sil, cam stationem optet Jobus, quæ quietis aut		
	refrigerii significatum habeat, qualis patrum lim-		
	bus animæ, sepulcrum corpori. <i>Furor</i> vero ille,		
	quem defervescere cupit inierim dum abscondi-		
	tur, est indignatio hei, qua hæc vita mortalis exa-		
	gitatur. <i>Tempus</i> autem <i>constitutum</i> est dies resur-		
	reclonis ad immortalitatem; quæ licet universis		
	hominibus pnestitula sit, non tamen ita, ut Deus		
	universorum mortalium, sed electorum tantum-		
	modo dicatur amanter recordari, quod est Jobi		
	postulatum.		
	l'itelmannus el alii <i>furorem</i> hunc, quem Job	Mltinr	
	tantopere exhorruit, sentiunt ad extremi tempo-	r†	
	ris universale iudicium pertinere, quod usque	qnun	
	adeo præsentiebat horribile, ul dum furor in illo	traini	
	severo rerum articulo in iudicis ore scintillaret,	Cbrfoil	
	eligeret potius cum damnatis in gehennali incen-	vultu.	
	dio cruciari, quam spectare fulminantem judi-		
	cem, et suæ indignationis documenta maxima		
	præbentem : quæ quidem interpretat o pia est,		
	sed minime litteralis. El sane nimis intellectu ar-		
	duum est, ul Jobus his verbis illud petat, et sibi		
	in petitione constet : esto Deus humanorum sce-		
	lerum vindex suum in peccatores furorem osien-		
	tet, quem vel in inferno fugere Jobus expetit; si		
	fuga el latebris declinandus Dei furor est, quare		
	in inferno protegi Jobus cupit, cl in inferno abs-		
	condi ? Quin el si Jobus a Dei furore exoptat fuga		
	abscondi, atque latibuli beneficio occultari; quo-		
	modo postulat, ul Deus ipsum abscondat? Porro		
	quisquis abscondit aliquem, illius se præbet co-	ab	
	mitem, quousque illum in latebris reponat et oc-		
	cullei; probeque inde noscit, ubinam absconsus		
	delitescat. An Jobum dementant calamitas, qui		
	a iudice petit ut eum abscondat, et latebris a se		
	protegat? Parum, opinor, tutus erit reus, quem		
	judex abscondit. Scilicet perspicuum cralJoboejus		
	noxas Deum latere non posse, quod omniscienlia		
	vetat; nec posse etiam se fugere a Deo, cujus im-		
	mensitate comprehenditur. Verum nihilominus a		
	Deo petit Jobus ut illum peccatis obnoxium abs-		
	condat, ne m conspectu Dei sui peccaret, g. d.		
	Cum horno mortalem hanc vitam agit, fieri non		
	potest ut nunquam in Deum delinquat : at ne in		
	conspectu tuo peccem, inquit, quandoquidem		
	non possum a te fugere, et a te abscondi, hoc		
	unum quod possum enixe deprecor, ut tu ipse		
	abscondas me; saltem sic voto abscondar, et de-		
	siderio meo in luis latebris occultabor, ne pec-		
	cem in conspectu Dei mei : sic peccatum meum		
	erubesco, sic detestor peccandi impudentiam, ul		
	si quando humana mihi imbecillitile peccandum		
	contra te sit; tunc, tunc quidem vel in inferno		
	protegas me, cl abscondas me, donec perlrans-		
	cal furor tuus.		
	Tropologice autem nobis viventibus quis hoc inforni		
	tribuat, ut in inferno protegatur et absconda-		
	mur? etenim fortissimum propugnaculum arxque llt fr.		
	adversus peccatum munitissima infernus est igneis ih vuia		
	abundans telis: si nos peccatum oppugnat, in hanc a		
	arcem mento et cogitatione confugiamus, sempi-	tu.	
	terniquo illius ignis consideratione hostem cru-		
	delissimum repellamus. Viventibus infernus pro-		
	pizgnacuhun, mortuis supplicium est; no sit post		
	mortem supplicium, sil ante mortem propugnacu-		
	lum : descendamus sæpo in infernum viventes, ne		
	semel descendamus morientes. Animadvertit Nu- Nos il		
	minis proAidenliam Tertullianus lib. De <i>Ponit</i> , cap. h f 'nl		
	ult., quod in multis orbis partibus ignitos montes <^,ul		

id- esse voluerit, quos nominat *fumariola inferorum*; aitque scintillas, quæ in dies evomuntur, « magni alicujus et inaestimabilis foci missilia quædam et exercitoria jacula » videri, ne quando in eorum locorum oblivionem veniamus, in quibus divinæ majestatis perduelles supplicio adorno mactantur. Et quidem usi etiam hac consideratione sunt viri sanctissimi ad salutarem melum relinendum, cl quæ molesta in vita contigissent eo lubentes f*. referebant. B. Theodorus Studila, obita pro Deo morte gloriosus, cum in morbum incidisset, in quo primum totius corporis frigus et vehementissimum horrorem senserat, tum continuo igneæ febris immensum et inusitatum calorem, vir pius cum fructum inde retulit, de quo deinde apud suos in Serm. 3! ita memorabat : « Ego in malis positus mecum cogitavi : Itane in futuro judicio a tartari borritici pœnis ad gehennam ignis revolvemur, binisque forte suppliciis aut etiam pluribus miser est obnoxius? » ubi duo precipua attingit inferorum supplicia, scilicet intolerandum frigus, unde Greci nuncupavere Taprofev, *Tartarum*; et ignem, quem æternum divina oracula significant : Tertullianus in *Apol.* cap. xi.vn, vocat « ignis arcani subterraneum thesaurum ad pœnam. » Bine Isidori Pelusiota egregia monitio lib. I *Epist.* 433 : « Si carnis, inquit, tuæ cupiditas et libido adversum te furit, et insolentius commovetur, ignis futuri memoriam refrica, et exstinguetur; siquidem libidinosum hujus vitæ incendium ad fornacem illam tendit. » Neque tamen cogitandum est duo tantum esse illa pœnarum genera, tametsi atrociora, quibus sontes in Erebo crucientur : est enim is locus acerbissimus, omnia officina, olida mephitis, puticuli imlantentes, cloaca mundi, sordium omnium fex et colluvies; ubi nihil sit quod delectet, nihil quod non incredibiliter torqueat, qui sil denique, ul Servator mundi xxt* tvxfc' appellat *Luc.* xvi, 28, *locus tormentorum*. Jonas ad ea omnia adjungebat æternitatem, de qua mens omnis cogitando prope inexplicabili pavore tenetur : a Cujus, inquit cap. ii, 7, vectes retinacula sempiterna, » quæ videlicet solvi aut perrumpi nequeant, ait B. Cyrillus in *Jorum*, cum nemo e stygia unquam domo exierit, nec ea semel clausus revocare gradum potuerit, et suavissima luce perirai.

Vui. U. t PLTASNE MORTUUS UOMO RURSUS VIVAT? CUNCTIS DIEBUS, QUIDES NUNC MILITO, EXPECTO DONEC VENIAT immutatio mea. — Valde variant interpretes in hujus textus expositione : primo Chaldæus quidem in solos impios refert, et de beata vita, quam non assequuntur, explicat hoc modo, *si mortuus fuxrit vir impius, fiorine potest ut vivat?* qua etiam ratione *Psal.* i, 5 dicuntur « impii non resurrecturi in judicio, » videlicet ad beatam vitam; sed ita non salis hæc coherent cum pnceedentibus, et aliena videtur a tola hac Jobi oratione illa vitæ usurpatio. *Secundo*, Philippus existimat sermonem esse de illa altera resurgen-

tium vita, atque interrogationem hanc æquivalere affirmationi, q. d. *Nonne mortuus homo resurget?* id est, omnino resurget; quod in rebus certissimis Scripture familiare esso notat, ul eas interdum sub quadam dubitationis specie proponat; alioquin secundum ordinariam Scripturæ regulam interrogatio asserens negationi similis est, sicut interrogatio negans assertioni. *Tertio*, Cajetanus condicionalem particulam, quæ in fonte est, agnoscens hæc ita construit, si *mortuus humo rursus viveret, mortem ego exciperem, et cunctis diebus, quibus nunc dolens milito, exspectarem donec veniret immutatio mea*. Alii quarto interrogationem hanc juxta communem Scripturæ consuetudinem per negationem interpretantes, sermonem fieri putant de rursus vivendo vitam mori dem, quam restituendam negant. *Quinto*, et optime Pineda sic exponit, ut in prima quidem poiti loquatur, ut sæpe diximus, de reditu ad vitam mortalem; in secunda autem de immortalis resurgentium regeneratione, q. d. Non potest fieri ut mortuo mihi semel iterum ad hanc vitam redenudi facultas concedatur : quod cum ita sil, vite illius immortalis spes me sustentat, quamvis omnino videam hanc vitam mihi deserendam esse. Vel ul dubitationem ipso proponat de futura resurrectione : Dum nimium, inquit, formidare mortem videor, videri nolo de alterius vite fide dubius aut parum firmus, quare statui sinistre alicujus suspicioni occurrere, meamque fidem palam profiteri : nihil enim aliud exspecto quam verissimam illam corporum resurrectionem ad vitam immortalem, quam vocat *immutationem*. Qua item phrasi usus est Apostolus I *Corinth*, xv, 51 : « Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur : » *immutatio* quippe transitus vel ascensus est ad statum feliciorum. Et quidem, ascensus hic adeo felix est, ut merito premiscribit Jobus illud : « Cunctis diebus quibus nunc milito, » quasi apertius diceret: Immutatio illa, quæ scopus laborum meorum est, affiuil ca bonorum omnium copia, pro qua æquum sil diebus singulis fortiter dimicare : resurget enim corpus pulcherrimum, splendidissimum, immortale, ut preclare mecum agatur, si corporis deformitatem, squalorem, morlem denique ipsam pro amplissima illa mercede perpetior.

Cæterum pro verbis illis, *donec veniat immutatio mea*, Septuaginta legunt, f»; *r.iiw donec rursus fiam* : qui sane dicendi modus elegantissimus est, et ad resurrectionem significandam aptissimus, qui enim resurgit rursus filius; est quoque opportunissima translatio Symmachi aientis, *donec veniat sancta natiuitas mea*, natalis quippo faustissimus csl resurrectio, qua ex angustus sepulcri corpus editur in lucem sempiternam. Pro hac ex Jobi sententiæ militandum csl assidue, ne quis torpescat, vel pacem importunam sibi confingat, cunctis diebus arma exercenda sunt spiritualia, et omnibus

exspectandum doñeo bollo importuno pax concupitu succedat : nam qui in hac vita non militat, sod cum suis perversis voluntatibus malam pacem conciliat, indiani sui in melius immutationem, nullam viliorum victoriam, nullam veram pacem exspectat.

Ver*. 15. 15. Vocabis mb, et ego respondebo tibi : operi MANLIM TUARUM PORRIGES DEXTERAM. — PoítqUÜHl, inquit, ex hac vita decessero, et multis sæculis in sepulcro jacuero, et animus meus a corpore separatus in loco a te preparato substituerit, tandem adveniente resurrectionis die « vocabis me » (ut S. Paulus I TAess. iv, 15, scribit, «in jussu et voce archangeli, et in tuba Dei »), et ego libentissime tu® voci parebo, atque ut tibi adstem resurgam ; libenter, inquam, obediam, quoniam vox non erit ad damnationem, utspero, sed ad salutem; meque, qui opus sum manuum tuarum, singulari amore proteges, et quasi data dextera ad cum sublevandum, cui casus imminebat, ab aterna pœna impiis preparata defendes. Vehementer sane resurrectionis memoria Job delectari videbatur, dum tanto morbo tantisque malis non impediabatur, quo minus in ejus sermonem incidens eam accurato tractaret, et sapientissime describeret : « Vocabis me, » inquit; (luæ vocatio qua ratione futura sit Christus apud Matthæum pluribus exponit dicens cap. xxiv, 31 : « El mittet angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cœlorum usque ad terminos eorum ; » ejusdem apud Joannem meminit his verbis cap. v, 28 : « Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei. » El Paulus scribit I *Corinth*, xv, 51 : « Omnes quidem resurgemus in momento, in ictu oculi, in novissima tuba. Canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur : » ex hujus vocis immensa vi Paulus infinitam Dei potentiam demonstrat ita scribens *Iloin*. iv, 17 : «Qui vivificat mortuos, et vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt. » Hujus vocis exitniæ virtutis specimen exhibitum fuit, cum Lazarus el viduæ filius o mortuis a Christo fuerunt l,na CJUS vocc excitati. Felices ii, qui dum mortalem vitam agunt hujus vocis divinæ nuncquam obliviscuntur, sed ei prompto animo respondere autem hic nihil est aliud quam *ohedire domino vocanti*, quemadmodum Lazarus, et filia archisynagogi et Tabitha tunc responderunt; illi Christo, hæc Petro evocantibus ad vitam, quando spiritum resumpserunt quem prius efflaverant. Huic ergo voci se contestili! responsurum Jobus pollicetur, quo expeditam obedientiam et bonæ conscienliæ alacritatem significat, qua erectus fidenter vocis divinæ sonum excepturus sit. Non potest sane hæc vox resuscitationis jucunda non esse ovibus Christi, quibus dum mortalem vitam degerent voces ejus et præcepta vitæ gratissima fuerunt, eique dicto semper au-

dientes fuerunt. Illud vero, *porriges dexteram*, metaphora est ab homine, qui porrecto brachio alium decumbentem erigit, *bextera* autem ipsa Duter* potentiam aptissime notat, ut idem sit *dexteram porrigere* ac *potenter auxiliari*, fortiter adjuvare, uSitet robur indere. Ipso etiam dexteram porrigentis wiiii. habitu divinæ m ijestalis ad opem propende ac seso inclinantis ad hominem extollendum dignatio significatur.

Mystice spiritalem animæ resurrectionem intel- Qo* a lige, in qua hæc tria designantur : primo gratia Dei provenions, et divina vocatio, dum dicitor : lurTW. « Vocabis me ; » deinde assensus hominis voca- ua- u boni divinæ libere obsequentis, dum illud adjun- °r^ r' gilur: « Et pgo respondebo tibi, » licet non sine gratia cooperante; denique gratia Dei adjuvans et promovens, dum subditur : a Operi manuum tuarum porriges dexteram : » etenim bona cogitatio, cl voluntas et propositum hominis adjuvatur et promovetur a Deo, ut ad justificationis consecutionem el spiritalem resurrectionem perveniat. Ac corporum quidem resurrectionem dislu-sj»nuli* lit Deus in extremum mundi diem; resurrectionem vero animarum ne puncto quidem temporis differri vult, hinc vir improbus si pœnitentiam egerit, statua Deo excitante resurgit. Rcsurrectioni corporum unam tantum diem tribuit, at resurrectioni animarum totum concedit tempus, quo mundus permanet. Resurrectio corporis una tantum est, semel namque corpus moritur, semel cl resurgit; resurrectiones vero anime nullæ sunt : iidem cnim homines sæpc peccato vulnerati moriuntur, pœnitentia excitati resurgunt. Pendet autem beata corporis resurrectio maxime ex resurrectione aninne. Si anima peccatoris ante morlem non surrexerit, resurget quidem corpus, sed ul torqueatur in æternum; si vero anima spiritualiter surrexerit, et a peccatis liberala c corpore exierit, corpus ipsum quoque in novissimo die gloriosam consequetur resurrectionem : hoc tempus præsens totum quantum animæ destinatum est; extremus vero dies unicus corporis resurrectioni reservatur. Nunc igitur animam a peccati morte excitemus ac præservemus, novisque moribus Christiano dignis exornemus; corporis ornatum, pulchritudinem gloriamque in diem extremum differamus : animi enim resurrectio inulto potior est resurrectione corjioris; multoquo satius est animum Dei gratia vivum habere quam corpus a morte excitatum. Quare Job de anima potissimum sollicitus subdit :

IG.TCQI IDI UGRESSUSMEOSDINIMERSATI}SEDPKCE Ver*. I®. peccatis meis.— Eleganter Deum introducit horni- Dewom- nisactus perscrutantem ac recensentem, quasi de °?l acl,i singulis rationem exacturum : omnino quippe exploratum est, ne cogitationem quidem unam a vigilantissimo exploratore pri t riri, quam non in- numerat tropiciat et perpendat: quod Septuaginta interpre- el tes aperte notarunt in hæc verba, ¿pîWxwçJà t x Ì-UT.^Ó;JLXTX,XXI çj ixñ «XfÜOr. Ci cCJJiùv iax'Tiür»

numerasti autem adinventiones mcast et non preteribit ullum peccatorum meorum. Gressus in hoc loco sunt affectus et actus quibus animus hominis incedit, bonis quidem ad palmam, malis vero ad pœnam. Postulatum autem illud *parce peccatis* mꝛꝫ<, et ad culpam et ad pœnam litterali sensu pertinet, 7. d. Cum ego sciam te omnia opera mea quantumcumque occulta optime nosse, quæ numerata habes, et in quasdam quasi ephemeridas relata, obsecro ut parcas peccatis meis; quæ tempus iudicii antevertens supplex deprecor : si enim modo, ubi tempus indulgendi fluit, adeo acerbe discrucior; quid rogo de me fiet, ubi tempus accesserit puniendi errata, quorum convincar? Hæc explanatio culpam primum observai; altera vero, quæ præsenlem afflictionem pensitat, sic Jobum loquentem inducit, 7. d. Recordor iudicii tui districtissimi, ubi in lucem proferes omnes actus meos, quos enumerasti; ut si male egerim, sine relaxatione me punias : at nunc alia subest ratio; neque enim jam ad tribunal tuum eodem prorsus modo ac in suprema universalis iudicii hora sistor; tempus veniæ profecto adest ex suavissima dispositione providenti® tuæ. Ergo parce peccatis meis : hoc est, aliquid remitte do cruciatu, quem, inferre videris pro culpīs meis.

Ft mi/q- fiæc magno nobis invitamento esse debent ad suscipiendam invita pœnitentiam, et incessanter deprecandum pro delictis nostris; ad quod plurimum in omnem partem juvabit cogitare, plus videre Deum in conscientia nostra quam ipsimet videamus; et fieri posse, ut illic sitquidpiam ira dignum snpplicioquo divino, do quo nullum doloris sensum aliquando percepimus : est enim profundum cordis impenetrabile humano lumini, ncc in vastos illos sinus implicatosque maeandros, ubi magna malitia sæpe delitescit, nostræ mentis acies pertingere et usque ad oram ultimam progredi potest, nisi divinæ misericordi® lucerna pandat viam et dirigat; cui tanquam proprium Demeoe-illud tribuitur *Psalm.* vu, 10: «Scrutans corda et ftob ? ,Írenes Deus, n Hoc superbiam et elatos hominum «peroni* spiritus, si quid habent iudicii, comprimit: hoc ci« t im justo metu et horrore conficit, quod animi lalcras non pervideant, neque intelligent, utrum odio an amore sint digni : quam in rem gravo illud et metuendum monitum est D. Bernardi cum de vidento omnia Deo et audiente memorat *Episf.* 42, «cujus utique scientiam non effugit, sententiam non subterfugit, etiam quod propriam latet conscientiam, n Audit Deus in conio cogitantis quod non audit vol ipse qui cogitat : hoc Davidem cum animo suo reputantem timor ingens occupabat, et plenam illam demissionis pœnitentiæque vocem exprimebat *Psalm,* xvm, 13 : «Ab occultis meis munda me : n petit a Deo, ut labes, quas p< rspicacissimus Numinis oculus videt, ipse autem non videt, misericordissima bonitate exurat, et quæ a l). Paulo ll *Corinth.* iv, 2, scien-

ter nominantur *occulta dedecoris*, nitore graliæ illuminet atque diluat, cum nequeat ipso forte omnia cognoscere. Hinc sequebatur id diluvium uberrimum lacrymarum, quod dum lavat dic ac nocte lectulum suum, regiumque adeo cibum temperabat, maculas quoque cluebat animi, et cos nævos, quos sciebat et divinitati exosos, atque sibi ad extremam calamitatem pernicipemque metuendos. Et mirum sane csl, tantum virum, cui Deus arcana sapientiæ suæ aperuisset, et sublimia illa quæ miramur (nam ita vere ad divinam gloriam prædicabat *Psalm,* 1, 8: a Occulta sapientiæ tuæ manifestati mihi)» occulta sua ignoravisse. Ipse mentis cogitationem in abyssum divinorum consiliorum intendebat, et in cursum pene omnem Christian® religionis et abdita mysteria pernoscebat, suas miseras non noscebat. Facilius Fk fíw ascendebat in cadum quam in se descendebat; et qui super cœlestes globos niveo in lumine et ter* illustri volitabat, in tenebris cordis oculus errabat. Sed nimirum hoc nostri amantis sapientia <inam i7*™, Dei providit, ut limore sancio percelleremur, et t-w cum Jobo viro mirifico vereremur omnes vias nostras, ne exsultantes nimis et securi, et blandissimis vitæ illecebris vitioque abrepti, in impietatem et ingrati animi crimen incideremus. Nunc autem in tam cæcis conscientiæ nubibus occultoque animi statu cum Davide Joboque gemimus, et ad pœnitentiam velut ad sacram anchoram confugientes, fluctuantem mentem stabilimus, et corde humili evocamus divinam bonitatem, ut parcat peccatis nostris.

Job vir tantus, quantum nobis cœli scrii)® at- Id» uni- que annalium monumenta dicunt, non saluti in- £roh^ dormiebat suæ, nec exspectabat illud tempus ul- soiiidui timum, dum auctor universitatis atque Judex nigrum theta in commentario suo pingeret, sed l abjectus coram Deo pœnilensque provolvebatur; cumque foret non pœnilentiæ modo, sed maximarum quoque aliarum virtutum coronis undique redimitus; cum tam pune et innocentis conscienti®, ut cor suum nunquam illum reprehenderet; cumque dicta factaque sua referri in librum peteret, ad æternam propositi sui et devoti animi memoriam : id enim ea verba ipsius volunt cap. XXXI, 3j : «Et librum scribat ipse qui iudicat:» hic vir, inquam, simplex et rectus ac limons Deum, et quotidianis sacrificiis intentus, inter hussilas sanclimonie quoddam miraculum et exemplar; cum tamen apud se reputaret lucidum Dei oculum forte quiddam in se animadvertere, quod ipse non videbat, divinæ justitiæ et bonitati contrarium, anxius et mœrens obsecrabat cap. x, 21, dimitti secul plangeret paululum antequam iret ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine, quo Judicem propitiare posset, et animi abjectione atque lacrymis illius mentem ad misericordiam et lenitatem commovere, ut parceret peccatis ejus.

Accedit vero ad timorem nostrum augendum retan

«noli in et Incendendam pœnltenlira vim, quod non a eim'i

Ut *n Humanis rebus fieri sold, ulla peccata nostra praderenntur aut deponantur c memoria, aut ignorentur; sed omnia tam habet in numero, et tam clare et perfecte cognoscit, quam quæ oculis videntur, manu tarfguntur. Quod ne cui obscurum esset in fidei rebus minus crudito, sacræ litteræ Deo grandem commentarium tribuunt, in quem delicta studiosissime el accuratissime referantur, minute omnia et sigillatim, vel ad ca condonanda, si homines perniteat; vel punienda, si negligantur. Sic visus est prophète Ezcchieli summus ipse iudex inter angelos, quos habere vult satellites honoratos et fideles et administratos justitiæ suæ, et his notis ab eo describitur *Ezcch.ix,2*: «Elatramentarium scriptoris ad renes ejus;» quod exponens D. Hieronymus causam hanc reddit, a ul omnium peccata describeret: » ita Jeremías ait *Thrcn. i, 14*, iniquitates a in manu Dei convolutas :> id Vatablus in hunc modum interpretatur : Deus quibusdam notis peccata in manibus suis designavit, ul illorum recordetur. Pius Vates meo iudicio *volumen* intelligit, quod more antiquo circum umbilicum convolvitur; in quod Deus atramento illo Ezcchielis omnia hominum dicta, facta, cogitationes refert, et in sua manu, hoc est potentia divinitatis suæ et aperta scientia conservai, ne unquam excidant et oblilerenlur, sed semper sini in conspectu, et clarissimo perfectissimequo legantur. Hoc ipsum innuit Isaías cap. txv, 6: a Ecce scriptum est coram me, non tacebo, sed reddam, et retribuam in sinum eorum. » Ad hæc adjungit novum symbolum Job cx hominum consuetudine promptum, quod mirifice inseruit ad rem penitus

Deos DOD intelligendam : solent enim homines scripta quæ liût.in. ccr(a atque rata el fidem habere cupiunt obsig- Ìddiaín narc> ne malitiosa ullius calliditate el excogitato

artificio addatur aliquid aut dematur : sic Deum ajt suos arcanos codicillos notis omnium inalcliorum distinctos el sedulo exaratos obsignare, cum subdit :

'7r>. n. n. Signasti quasi in sacculo delicta mea: srn Rwrn CURASTI INIQUITATEM MEAM. — Regimi TeCCpliSsum fuisse morem, ul librum monumenti el mcqmiii morite haberent, in quem referrent universas sub- ,lnl» h ditoruin causas et rationes, beneficia atque insi- î <iias, ex sacris et profanis litteris apertissime con- nror. stat, ne scilicet per oblivionem aliqua exciderent, el no honesti labores justo premio aut scelera digno supplicio carerent: hinc ministros a commentariis legimus in HRcg. vm, IG,etili Reg. iv,3, quorum munus erat ca monumentis consignaro quæ notatu digna solebant accidere : hoc munus habuit Joahe,dc quo Isaías, cap. xxxiii, 3: «Joaho filius Asaph a commentariis, » ubi Oleaster : « In llvbræo, inquit, pro a *commentai iis* habetur a *recordationibus*, qui res recordatione et memoratu dignas scriptis mandabat. Forte erat minister qui regem agendorum admonebat, et *recordator* dice-

batur : » sic illo. Habet etiam Deus memorise li- brum, sua diaria et ephemerides, in quibus accuratissime singulas hominum actiones notat; et Pen<ha- quidem bonorum et malorum nomina in tabulis exscripta apud schabere, singulorum operanosse, etiam gentiles novere, licet falsis nominibus id - m*k>- tribuerent. Pulchre Plautus in *Rad*, prolog.:

O ii esi imperator divum atque hominum Jupiter, **cripti.**
h nos per geniis alium alia desperai,
Hominum qui facta, mores, pietatem et fidem
Noscamus : ul quemque adjuret opulencia,
Qui f.ilsas litéis falsis testimoniis
Petunt, quique in jure abjurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exscripta ad Jovem:
Quoti lie ille scit quis hic qiixul unium,
Qui hic litem adípitd pottahrt perjurio,
Mali res falsas qui impetrant apud judicem :
Iterum jHe eam rem judicatam judicat :
Mqore muletamulcUt quam litem auferunt

Sed relictis gentilibus ad nostros veniamus. Co- kh r®- dicem et rationum librum in Dei manibus esse, quem suo tempore proferet, ut publice recitetur, r,r¿ eleganter habet S. Chrysostomus serm. De *Pseud*, pmi bi- ef *jud*.: «Exspecta, inquit, ex cœlis venientem afferentemque rationum tuarum codicem el verba oris tui, ut coram angelis recitentur atque hominibus : » libri enim illi divini in magno iudicio proferentur et decretorio illo die, quo, ut monet gentium Apostolus H CorinfA.v,10,anle Christi formidandum tribunal omnes stare oportebit : id perspicuedicilJoannes *Apoc.xx*, 12: «Et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundimi opera ipsorum.» Quæ et alia divinarum litterarum arcana monita probi omnes et salutis suæ amantes viri ante oculos habere solent, atque expendere ad necessariam cautionem ; ut cum nullum Deo scelus tectum esse possit atque incognitum, mature obviam eant periculo suo, et peccata defleant, puniantque in se ipsi, ne deinde omni acerbitate ab æquo iudice puniantur: abu- AbnUn- tuntur enim sæpc homines indulgentissimi pa- tur bo- rentis omnium Dei bumanissimique patientia, quod dissimulet peccata hominum,quod exspect. quod longanimis et misericors in divinis ora- culis prædicclur. Quod Tertullianus lib. *De Pat.* cap. n, eleganter expressit, cum ait Deum patientiam sibi suam detrahare, qua utitur in tolerandis sustinendisque sceleratis: « Plures enim, inquit, Dominum idcirco non credunt, quia sæculo iratum tamdiu nesciunt.» Fraus inimici illam menti caliginem inducit, ut aut nesciri prope sibi persuadeant scelus suum, aut oblitum esse Deum maleficiorum, neque unquam repetiturum rationem, aut ea nihili facere putent: hinc limor sanctus diluii ex animo, et impunitas quædam in scelere el audendi licentia dominatur. Fraudem dixi veteratoris importuni et crudelis, qui acerbo nos odio insequitur, et eo ipso abutitur ad timorem minuendum, quo nos uti debuissemus ad timendum : neque enim si non punit subito Deus, el Du«

na non impiorum hominum vecordiam sceleslosque mo-
guí>n rcs mérito supplicio coercet, si manum sustinet
te» n- telum vibrantem, jamqne ad feriendum paratam,
wmi si carneas illas turres superbius se aflórenles ad-
vjam vcrs.,s potentissimi Numinis dominatum fulmine
«pus» tu suo non evertit, ideo putandus est aut nescire
th^ori* impudentium homulorum insaniam, aut punire
âailf20 no^e- Reservat enim scelera Deus, et recondit in

thesauris suis immensis, et quantum crescit cu-
mulus facinorum innumerabilium, tanto ira fit
Numinis potentior et aerior ad vindicandum; at-
que hoc est quod Job significat dum ait : « Sig-
nasti quasi in sacco delicta me : n dicit *in sac-
culo*, ut procuratorem lilium imitari videatur, qui
varia causæ firmamenta in sacco fert, et con-
servat ad convincendam improbitatem scelusque
perdendum; vel *in saeculo* idem est quod in the-
sauro, juxta illud *Dcut.* xxxn, 34 : «Nonne hæc
condita sunt apud me, et signata in thesauris
meis? » Magnos iræ thesauros refcriosque signi-
ficat, quos improbi ingratiqne in Deum sibi ac-
cumulant, et, ut loquitur D. Paulus *Horn.* n, 5,
thesaurizant, cum excusso omni timore divinæ
bonitati illudunt, dum aculeos divinæ severitatis,
qui reconditi sunt, excussos putant. Sed fallun-
tur ; nam justissimus scelerum vindex indignatur,
et Interea minas intentat, et reservat conlinetque
iram suam prosilire cupientem ad impiorum ma-
litiam conterendam.

In n i Hinc factum, ut in divinis paginis ira Dei nomi-
<iicu ite- netur *reservado.* el *irasci* in Deo sit idem quod
/ naT w*Mire:* sic apud Jeremiam cap. m, 5 : « Num-
quid irasceris in perpetuum? » in uebræo est noo
notar, quod significat proprie *reservare*, custo-
dire; itaque Pagninus vertit, *numquid reservabis?*
Tigurina, *numquid iram in perpetuum retinebis?*
Consimili modo apud Nahum prophetam cap. i,
2 : « Et irascens ipse inimicis suis ; d proprie ex

In n-l llebræo vertit Regia , *reservans ipse inimicis suis*,
*77?? videlicet iram, pœnam, supplicium, cum matu-
gnvior
fil. ritas puniendi advenerit. Hanc vero pœnæ et ul-
tionis dilationem magni supplicii loco deputavere
sapientes, cum scirent fore aliquando, ut divina
ira sic colicela, et abundantissime reservata,
quasi rupto aggere vim furoris sui esset in im-
pium caput effusura. Itaque S. Augustinus serm.
37 *De Verb. Dorn*, nullam hic pcenain magnam
esse pœnam existimavit, quod ul probaret : « Da-
videm, inquit, interroga, qui ait *Psalm*, ix, 4 :
Irritavit Dominum peccator: qiiare hoc dixisti?
vide quid sequitur : *Secundum multitudinem iræ*

DrOf *suæ non quant* : ideo nempe non requirit, quia
;«re olo mullum irascitur, parcendo cædit : » hæc doctor
r' a>. anctus. quem imitatus D. Bernardus semi. 42 *m*
Cant, ait tunc magis irasci Deum, cum non iras-
citur. Hinc præstans illud axioma in sacris anna-
libus H *Macha!*), vi, 13, quod reverenter D. Patres
exceperunt, et proponere solent ad mortaliū
documentum : « Etenim multo tempore non si-
nere peccatoribus ex sententia agere, sed slatini

ultiones adhibere, magni beneficii est judicium. »
Errant igitur vehementer, qui, quoniam fulmi-
nantem Numinis manum non sentiunt, ab se me-
tum salutarem ejiciunt, et liberius in villa se
blanda ingurgitant. E contra prudentes omnino
in Christo, cl opinione mea sunt beati, qui in hac
vita sedulo sanclæ pœnitentiæ, exercitiis incum-
bunt, cum brevissimi temporis contentione atque
poma tetemos lucius possint redimere ; quan-
tumvis enim Deus observet atque consignet pec-
cata, id est thesaurum iræ, quo demens homo et
futuri nescius aut contemptor divinum pectus
oneravit; nihilominus patietur resignari sacculos
illos sive thesauros a pœnilenlia et lacrymis, et
delicta suæ custodire eripi, ne jus in illa habeat
divina severitas.

Si igitur obsignat Deus velut in sacco delicia Peoihi
nostra, obsignemus et nos verre pœnitentiæ si- lk° ob-
gillo , ut ea obliteremos : tanta est enim pœnî- pen-
tenti® vis, ut ea deleat quæ Deus scripsit. O no- lii n-
bile sigillum, quod animæ imaginem sceleribus
deformatam suæ fornire restituit et nitori; magna
pœnitentiæ virtus, quæ peccata abolere potest in
Dei rationariis diligentissime notata : nulla pec-
cata, licet gravissima illa sint, pœnilenlia non
delentur. Recto Arnoldus tract. *DeSept. verb. Dorn*,
in cruce : a Non arctatur numero, non clauditur
fine, nullas omnino habet metas divina clemen-
tia: sit qui invocet, erit qui exaudiat: sit qui
pœnitcat, non deerit qui indulgent.» Et Tertullia-
nus lib. *De Panit.* cap. iv : « Omnibus deliciis
seu carne, seu spiritu, seu facto, seu voluntate
commissis, qui pœnam per judicium destinavit,
idem veniam per pœnitentiam spopondit, » *q. d.*
Obsignat diligentissime peccata, ut ea discutiat,
et numeret, et libret, et puniat, si indiscussa re-
portât. Divinam tamen severitatem non sontici,
qui se per poenitentiam pietati divinæ sistit : id
nempe valet illud quod Job hoc loco addit :
« Sed curasti iniquitatem meam, n id est, propter
pœnilentiam peccata mihi condonasti, et pecca-
torum vulneribus præsens remedium et oppor-
tunam medicinam adhibuisti, pœnam scilicet, bwn*|
quæ acre quidem, sed saluberrimum remedium 7^ -
est, quo Deus mederi solet iis, quos ab leterno w.
cruciatu decrevit eripere: nulla enim est peccato-
rum morbis aptior et præsentior medicina quam
poma atque supplicium. Hac etiam ratione Chris-
tus peccatis nostris remedium exquisivit, et sin-
gularem medicinam ferit, tormentis videlicet et
cruciatibus mullis, quos ipse pertulit, ut auctor
est Isaías dicens cap. i.m, 4 : « Vero languores
nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse porta-
vit, vulneratus est propter iniquitates nostras,
attritus est propter scelera nostra : livore ejus
sanati sumus, w *runi^sc* igiliir *iniquitatem* suam
Job dixit, quod tot tantasque ei pœnas imposais*
set. Plura de hoc versu vide apud Aloysium No-
varrinum tolo lib. Ili *Sm ror. Elect.*, qui ad hujus
versus explicationem reducitur.

Ver», i B
et IV.

18 et 19. Mons cadens defluit, it saxum TRANS-
FERTUR DE LOCO SUO. LAPIDES EXCAVANT AQUE, LT
ALLUVIONE PAULATIM TERRA CONSUMITOR J ET HOMINEM
ERGO SIMILITER PERDES. — Resumit Clini qUCDI ÌD-
terruperat sermonem de sua gravi infirmitate,
qua scad mortem properare omni prole orbatum
deploraverat, suamquo calamitatem pulchra simi-
litudine exaggerat, q. d. *Primo*, o bone Deus quoti-
die videmus montem minutatim defluere, ita ut
Mieli. i,4; « consumantur montes, et valles scin-
dantur sicut cera a fade ignis, et sicut aquæ quæ
decurrunt in praeceps n similiter rupem, inter
cujus rimas definit aqua, sensim minui atque
consumi, atque tandem deorsum ruere, lapides-
que huc et illuc dispersos paulatim dissolvi, et
aquarum maCefactione successu temporis in pul-
verem redigi : quid mirum si ego misellus homo
tot calamitatibus el miseriis oppressus contabes-
cam penitus atque deficiam ? Quam multæ civi-
tates alluvione terræque motu subversæ fuerint,
defluxerint, et terra in vaslos discesserit hiatus,
nostri instituti non est enarrare, illud tamen non
est praetermittendum quod narrat Plinius lib. II
cap. Lxxxni : Factum est, inquit, semel, quod
equidem in Ilclruscæ disciplina* voluminibus in-
veni, ingens terrarum portentum. L. Marcio Sex.
Julio Coss, in agro Mutinensi montes duo inter se
concurrerunt crepitu maximo assultantes rece-
dentesque, intercos flamma fumoque excunte,
interdit! spectante e via Æmilia magna equilum
Romanorum familiarumque et viatorum multitu-
dine. Quo concursu villa» omnes elîsæ, animalia
permulta, quæ intra fuerant, exanimata sunt. Ea-
dem refert Fulgosius lib. I *De Prodiy*. El illud
quoque commemorandum, montes ablatos vel
absorptos, vel in planum campum redactos : in
Campano eflim simi mons Epopon, cum repente
flamma ex eo emicuisset, campestri æquntus est
planitie; el alio quodam terræ motu provolutis
montibus insula Prochyta exstitit, teste Plinio lib.
II, Cip. Lxxxvm. Quibus accedit quod idem Pli-
nius tradit lib. II cap. xci. montes absorptos atque
a terra devoratos, Cybotum scilicet allissimum
montem cum oppido Curito, Sipylum montem in
Magnesia, atque in /Ethiopia Phegium jugum ex-
celsissimum. Id accidit etiam Leonis imperatoris
tempore quod scribit Evngrius lib. II, cap. xiv,
ex prisco ejus temporis historico : Constantino-
poli et in Bithynia adeo ingentes pluvias ad lres
aut quatuor dies exstitisse, instarque fluviorum
de cœlo praecipitatas, insuperque montes illarum
violentia in planitiem fuisse depressos una cum
pagis, quod diam tradit Nicephorus lib. XV, cap.
XX. Plura isliusmodi exempla vide apud Majolum
in Dirò. Canïc. coll, de mont.

Omni3
suce un
temporii
inlrr-
ennt.
etiim la-
ici mon-
Us.

Frodigio-
III
litio.

Montes
atarptl
et in pla-
nitiem
leJacli.

etiam
cor-
îu u d L

Et saxum transfertur dh loco suo. — Ikee est
secunda similitudo, rupis videlicet, quæ non fluit
ut mons argillosus, sed loco suo dimovetur,
quando per ejus scissuras d rimas aqua paulatim
transiens, et partes ejus ab invicem dividens

atque dissolvens, saxa ab alto deorsum el in
praeceps ruere cogit; unde facile videre est, vo-
cem originalem “Hî bur non pro alio hic sumi
quam pro *rupe*, quæ a *rumpendo* latini» sic dici-
tur, Græcis vero id est abrupto. *Tertia* Aæu
similitudo desumpta est a durissimis lapidibus,
qui successu tamen temporis a mollis aquæ **s t i l l i**—*.
oidio sensim sine sensu excavantur, juxta illud ur.
tritum sermone proverbium^

Gutta cavat lapidem non vi, sed sipe cadendo.

In Græco est :

Filtrpr» xcO.xvm CJgit X ĩrnÁr/.iúx.

Id quod eleganter quoque Ovidius cecinit :

Quid magis †«l durum saxo, qnid mollin« unda
Dura Umea nulli uxa cavantur aqua.

Quo significatur nihil esse tam durum quod non
emolliat, nilul tam arduum quod non efficiat as-
siduitas : quandoquidem stilla aquæ, nimirum
res tam tenuis oc levis, saxum etiam durissimum
exhauriat, quod vix ferro possis evincere. Idem
quoque *quarta* similitudo confirmai ab aquæ al-
luvionibus petila, quibus terra paulatim absumi-
tur dum frequenter alluitur. Quæ omnia Jobus in
hunc finem attulit, ut Deum ad sui miserendum
permoveret, ne porro tam duris et diuturnis ip-
sum cruciatibus exercitum pessumdaret: nam etsi
vulnera quæ patiebatur tam gravia non fuissent,
ipsa tamen assiduitate vel saxeam duritiem con-
sumere potuissent.

Tropologice S. Gregorius lib. II .Vora/, cap. Pm ah
xiii : « Quid, inquit, c>t hoc, quod cadenti monti
el saxo translato, quod excavato lapidi, cl per ,h\
alluvionem terræ consumpta?, perdit o humana mio
comparatur, nisi hoc quod patenter datur inlelli-
gi, quia duo sunt genera lenlatiouum? Unum ttC4’ral,t
quod in mente etiam justi hominis per repenti- tu.c «»-
num eventum agitur, quatenus sic subito tente- P,nlor’
tur. ul hunc inopinato proventu concutiat et pro-
sternat, casumque suum non nisi postquam ce- untino
ciderit videat. Aliud vero quod paulatim venit in ui*.
mentem, cl resistantem animum lenibus sugge-
stionibus inficit, cl omnes in eo vires justiliæ non
nimietate sua. sed assiduitate consumit. Quia ergo
alia est tenlatio quæ justos pleruimjuo subita in-
vasione prosternit, dicatur : .Vvns *cadens defluit*,
et saxum transferturde loco suo, id est, mens sancta,
cujus locus justitia fuerat, impulsu subito trans-
fertur ad culpam. Rursus, quia alia est tenlatio,
quro se cordi hominis lenitur infundit, omnem-
que duritiem fortitudinis consumit, dicatur : lu-
pidf;< *excavant aquæ*; quia videlicet duritiam men-
tis absorbent assidua et mollia blandimenta libi-
dinis, el lenium atque subtile vitium corrumpit
durum el forte propositum mentis, » etc. Vide luce
pluribus loco citato apud S. Gregorinm exemplis
confirmata; ubi ulriuMjue tentalioms, scilicet su-

bita*et immenso?, nee non lenta? ac diuturna natu-
ram eleganter expendit elquasi ob oculos ponit.
Vrn.iL 20. Roborasti elm pallium ut in perpetuum
TRANSIRET : IMMUTABIS FACIEM EJUS, ET EMITTES EUM,
v u h» — id est hac lege vitam homini el robur das, ut
® " perpetuis alteralionibijs continuo immutetur, ac
rtri io- tandem moriatur, et ex hac vita in aliam emitía-
(rninoi tur; quod facillimo negot o edicis, nempe immu-
pmoi. fando facjern cjlIs, i() c\$T inducendo vultui ejus
adeoque toti corpori alium colorem, puta palli-
dum, cinericcum, cadeverosum; hinc viri sancti
corpus suum esse terram aut cinerem putant co-
lorata pellicula involutum, quem in deposito ha-
Hcm* bent, ut terra? cinerique reddatur. Ita quidem in
" antiquo epitaphio *vas cinerum* homo dicitur a ma-
gno, quicumque illo fuit, sapiente et Urani®
alumno, qui carmen edidit :

Dic homo vas cinerum, quid confert fins facicrum?
Copia quid rerum? mors ultima mela dierum.

Fuit notabilis Christianorum Ælhiopum consue-
tudo apud quod majoris ordinis antistitibus, ut
tradit Sabellicus lib. IV, cap. iv, non crux modo,
verum etiam vas aureum terra plenum præferri
solebat, ul hoc inspectum homines admoneret
suæ mortalitatis. Abrahamus quantus vir Deus
bone! qui ip schola Dei perfectionem didicerat,
nn ri (est enim summi illa Magistri clarissima vox *Gen.*
en-nu XVII, i . a imbuía coram me, et esto perfectus)
Abrahamus inquam non mysticum illud vas ci-
neribus refertum ante se ferri jubebat, sed inti-
mo in animo circumferebat, cum audiente Nu-
mine, *terram* se atque *anerem* profiteretur. Quæ
verba D. Cyrillus Hierosolymitanus in *Catech.* 6
expendens: Non dixit tantum, inquit, *terram*, ne
seipsum magnum elementum terram appellare
videretur; sed addidit, *cinerem* se esse, ut abjec-
tissimam humilitatem el imbecillitatem suam os-
tenderet, cum cinere nihil sit levius atque exi-
lius. Ili omnes in vas illud cinerum mentem et
oculos intendentes nihil causæesso videbant, cur
nimiam illi curam providentiamque tribuerent,
quod mox spargendum ad Libitina? ludibrium
sciebant : hinc lucent adhuc in eorum vita et
proditis monumentis hujus rei clara vestigia :
bi nihil cliamnum exaudiuntur eorum vota atque suspi-
ria, hinc quam celerrime evolare cupientium,
qt im cum in dies peregrinationis suæ finem opperi-
'adew* rentur. David languebat in ea cogitatione, carne
deficiebat, animam in nian'bus suis ponebat, el
fugere cupiens e puticulis humanæ vitæ, e con-
cupiscentiæ regno el hoc vitiorum dominatu,
comploratione et lamentis conclave interius com-
plebat *Psalm*, cm, 5 : « Heu mihi quia incola-
tus mens prolongatus est l » quod aliqui ex Hc-
bræo ita vertunt, *hei mihi quia peregrinor in exsi-*
lio! seu *peregrinatione protractionis*, aul *duration's*,
hoc est diuturna, cum illi omnis mora nimia
videretur. Tum animum intendens in beatissimam
illam patriam, ubi sedes piorum sunt, et peren-

nis in omnium affluentia bonorum securitas, ve-
lut jam primo in limine lucrerei candidatus æter-
nitatis, voto grandi el flammeo desiderio excla-
mat *Psalm*. Lxxxiii, l : « Quam dilecta taberna-
cula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit
anima mea in atria Domini. »

Paria cuip purpureo Vate sentiunt alii quoque
divinæ mentis internuntii prophète, si quando
in eum sermonem delabunlur : a quibus sumunt,
opinor, theologi® profanae myste et principes
eruditionis curiosi, e quorum numero Plato,
unus facile omnium consensione doctissimus, in
Axiot h. clare dixit, vitam noslam esse nxptntJr,-
fxww, quamdam *peregrinationem* ; idque vocat xuw vit* hr:
xxl Czq O:u)Jžúuiyev, *communem et jactatam* irrežrt*

apud omnes sententiam. Ecphanles item pylhago-
ræus apud Slobæuin *Scrm.* 4G, homines ingenio-
sissime nuncupat XPV*, *puros putos*

exsules, rem peregrinationi simillimam, expres-
sam imaginem proscriptionis; quæ doctrina sa-
lutaris post adventum Servatoris maxime vigit,
cum apostoli ut tubæ coeli argenlcæ sonos ma-
gnificos el beatos in omnem orbem miserunt;
in quorum monitis et commentationibus glorio-
sis frequentius nihil fuit quam nos in mundo
esse peregrinos, cum quo nobis nihil commune
esse oporteat. Loca ipsorum mulla et illustria
cum smt in promptu, et manibus teneantur,
nihil est opus me proferre sigillatim. Ab iis su-
mens potius quam a Platone Clemens Alexandri-
nus lib. VII *Strom.*, de laudatis pcrfeclisque ho-
minibus agens : « Is, inquit, revera est lotius
xxíízxptztíraG; , *hospes et peregrinus* in omni vita,
(pii in civitate habitans contemnit ea quæ in ci-
vitale sunt, et qua? alii mirantur : » jla mar- i^i.
tyr Justinus epist. *ad Dfog.* Christianorum vitam
pingens illud scite et rotunde posuit, ttôox lirn
íTXTft; íoTtM aCrrôv , fexl zxTft; Ç:v/i, *omnis pere-*
grina regio patria eorum est, et omnis patria pere-
grina. Hinc B. Macarius non dubitat pronuntiare,
mysterium christianismi Snov iwxt t &j pere-
grinum velati esse atque alienum ab hoc mundo.

Magni omnino refert ea nos imbui cogitatione,
idque alte insidere omnium animis, ut a vite vo-
luptate velut a noxiis uberibus avellamur, atque
amorem disjungamus. S. Chrysoslomus in *Psalm*.
cxix, scribens ait hanc esse xxt Jt-
^xazxXtxv, *doctrinam optimam atque adeo primam*,
scire nos esse inquilinos in pnesnli vita, idquo
antiquos fuisse professos, idcoque habitos in
maxima admiratione : idem in *Psalm*, xliiv vitam
nostram vocal Trxvïoy/îv/, *tabernam* meritariam ad
brevissimi temporis commorationem, ut celerrim-
us vite cursus non aliud quam sobrii peregrini
transitus quidam esse videatur. Itaque S. Ambro-
sius cum expendit illud regii Prophète oracu-
lum *Psalm*, xxxvi, 23 : « A Domino gressus ho-
minis dirigentur, n subtiliter animadvertit, in
Græco non esse *gressus*, sed ítx^axTa, *transitus* :
tum sapienter unumquemque monens : « Transi

ergo, inquit, noli cessare sicut bonus viator; » subdit hanc vitam esse *exodum*, atque in exodo admirabilia multa illis ostendi qui transeunt. Quod S. Moysi contigerit, qui de se aiebat *Exod. m, 3* : a Transiens videbo visionem hanc magnam. » Atque ut videamus magnos viros, Ecclesias praeceptores, eodem spiritu affilalos, eamdem vite viam tenuisse, idem mortales monuisse, D). Basilius in *Psalm*, xiv proprium esse boni viri dixit *xiv*, *more hospitis vitam hanc transire*; el ca causa vivendi curriculum a prostantissimis veleris ævi luminibus nominari *incolatum*, hoc csl *zscwnpcv, habitattonem temporariam*, ut inlelligamus, inquit, vitam noslram esse rxpcJaxv, *transitoriam*, brevem, mutabilem, et peregrinorum jactationem, atque ad constantem illam et æternam tendere omnes oportere.

vcis .ii. 21. Sivi: nobiles fuerint filii ejus sive ignobiles, NON INTELLIGET. — HebæUS tCXtUS habet, *multi sunt filii ejus, et nescit: minuuntur, et non intelligit de iis*; Græci quoque hunc sensum secuti sunt, quem Septuaginta exprimunt his verbis, *ἵνα δὲ οὗτοι οὐκ ἔγνωσαν τὴν ἐξουσίαν τῶν υἱῶν αὐτοῦ*. clitv • cow Ji i).t-qct qrt*ci>vrxi eu/, *zigt xt ow*, *cum autem multi fuerint filii ejus nescit: si vero pauci fuerint ignorat*, nam in morte nullius rei notitia vel scientia est: quocirca sepulcrum *terra oblivionis* vocatur, quod in eo rerum omnium obliviscamur, ut veteres de Lethes fluvii aqua fabulantur. Virgilios VI *Æncid.*:

Lettisi ad fluminis undam
Securos latices el longa oblivia pilant

0 mtodo Sensus Jobi est, en quæ ad præsentem vitam per-
n Hui (inent, quantumvis chara et amabilia, qualis est
rnt rtî prolus longaque posteritas, a mortuis minime
mundi, curari aut sciri, cum timen e contrario dum vivunt nequeant non curare quæ dolorem ingerunt, et statum ærumnosæ vitæ deflere, </ d. Optabiliorem esse ex hoc capite mortem, quæ curis eximit hominem, quem calamitosa hæc vita multiplici sollicitudine discruiat.

Porro illud *non intelliget* de naturali cognitione accipiendum, nam, juxta S. Thomam I *Quast. LXXXIX*, ari. 8, animæ separatæ secundum naturalem cognitionem nesciunt quæ in hac vita geruntur; possunt tamen curam gerere viventium, licci eorum statum ignorent; possunt quoque quæ hic aguntur nosse per animas eo migrantes, per

angelos, per dæmones, et per Dei ipsius revelationem: quocirca mens Jobi de propriis animæ viribus accipit onda, per quas vita functus minime intelligit neque curat, eo scilicet modo quo res distincte cognilæ in hac vita curari solent, ut status discrimen exposcit. Quod vero beatorum animæ in codis exsistentes ea quæ hic geruntur agnoscant, id gratiæ divinæ adseribendum est.

22. ATTAMEN CIRO EJES DUM VIVET DOLEBIT, ET Ven. •!. ANIMA ILLIUS SUPER SEMETIPSO LUGEDIT: — *an ma ia b** c rim quaindiu in hoc corpore vivit nullis passionibus et angoribus obnoxia est, ita ut huic vite misera merito proferenda videatur mors a m passionibus libera et quieta: nam ut exlema omnia incommoda deesseot, quod fieri tamen \ix posse videtur, non deerunt certe intestina et voluti domi nata, in quibus vitæ satur el multiplicium incommodorum quilibet exclamet cam S. Jobo cap. vu, 20: « Factus sum mihimetipsi gravis, d Sunt enim inter homines rarissimi, qui non iis quæ eveniunt quotidie graviter animo afficiantur, qui praesentibus non dolcant, metu futuri angantur, quos melancholia et animi perturbationes non affligant, qui dictis factisque alienis non turbentur, qui non corporis aliquam infirmitatem sentiant, quæ pungat, el indigere curatione videatur. Cæterum S. Gregorius lib. XII *Moral*, cap. xiil, locum hunc do venerea libidine exponit, quæ tanto plus molesti® faccescil et do- vU Li- ions adfuit, quanto quis illi magis indulge! : alia bIU enim pleraque peccatorum genera cito satiant, atque ipso usu hominem a se avertunt; sed libido usu ipso irritatur, et majores ex seipsa vires capit, quamobrem « caro ejus (qui deditus csl libidini) dum vivit (id csl, dum petulantiam exercet, ac libidine defluit) dolebit (id est, majores stimulos patietur in dies): quoniam hi majores tribulationes ex carne suscipiunt qui carnis voluptatibus delectantur, n inquit S. Gregorius, qui id ipsum confirmat Apostoli auctoritate dicentis I Cor. vu, 27: « Tribulationem tamen carnis habebunt ejusmodi, » ubi expende quibus tribulationem carnis accinat, nempe his qui matrimonium contraxerunt, quia licet hi qui spiritualité? vivunt, el castimoniam professi sunt, etiam carnis stimulos vel inviti patiantur; majori tamen pruritu urgentur illi qui veneri indulgent et feminarum commercio utuntur.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliphaz arguit Jobum superbia, impatientia et blasphemia in Deum; in cujus oculis dicit neminem mundum aut innocentem inveniri : describit deinde impiorum hypocritarum multiplicem nequitiam, terrorem, pœnam et maledictionem.

1. Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit : 2. Numquid sapiens respondebit quasi inventum loquens, et implebit ardore stomachum suum? 3. Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, et loqueris quod tibi non expedit. 4. Quantum in te est, evacuasti timorem, et tulisti preces coram Deo. 5. Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium. 6. Condemnabit te os tuum, et non ego : et labia tua respondebunt tibi. 7. Numquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus? 8. Numquid consilium Dei audisti, et inferior te erit ejus sapientia. 9. Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus? 10. Et senes et antiqui sunt in nobis, multo vetustiores quam patres tui. 11. Numquid grande est ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent. 12. Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans, attonitos habes oculos? 13. Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujusmodi sermones? 14. Quid est homo, ut immaculatus sit, et ut justus appareat natus de muliere? 15. Ecco inter sanctos ejus nemo immutabilis, et cœli non sunt mundi in conspectu ejus. 16. Quanto magis abominabilis et inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem? 17. Ostendam tibi, audi me : quod vidi narrabo tibi. 18. Sapientes confitentur, et non abscondunt patres suos. 19. Quibus solis data est terra, et non transivit alienus per eos. 20. Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis ejus. 21. Sonitus terroris semper in auribus illius : et cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. 22. Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium. 23. Cum se moverit ad quaerendum panem, novit quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies. 24. Terrebit eum tribulatio, et angustia vallabit eum, sicut regem qui preparatili* ad prolium. 25. Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est. 26. Cucurrit adversus eum erecto collo, et pingui cervice armatus est. 27. Operuit faciem ejus crassitudo, et de lateribus ejus arvina dependet. 28. Habitavit in civitatibus desolatis, et in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ. 29. Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam. 30. Non recedet de tenebris : ramos ejus arefaciet flamma, et auferetur spiritu oris sui. 31. Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit. 32. Antequam «lies ejus impleantur, peribit : et manus ejus arescent. 33. Lædetur quasi vinea in primo fiore botrus ejus, et quasi oliva projiciens florem suum. 34. Congregatio enim hypocrita; sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. 35. Concepit dolorem, et peperit iniquitatem, et uterus ejus preparai dolos.

v»,» t I et I. Respoxdexs autem Eliphaz Thiemaxites DIXIT : NIMQUID SAPIENS HESPOXDEBIT QUASI IX VEX-TUM LOQUENS, ET IMPLEBIT ARDORE STOMACHUM SUUM? — Notandum hic cum Bolducio, rationem et senem ia h'ic disputatione servatam esse perquam accit 'tam non solum circa subjectum el dicendi

materiam, sed etiam quoad d sputantes : mate- in« ju- riæ quidem ratio habetur et ordo in hoc, quod sicut Job in principio ultimae responsionis, quæ a cap. xi coepit, per quatuor primos versus So-pharein et socios ignorantiae ac popularis doctrina; nec non inalitiæ reprehenderat, eo quod

ab els stolidus haberetur, quia ad Deum sermonem suum lamentationemque converterat : ita nunc Eliphaz ab eodem capite respondendi ducit exordium Jobi ignorantium elevando, quasi nihil nlicujus ponderis ulliusve mornenti attulerit. Decorum vero atque inter disputantes hic ordo servatur, ut uno loquente cæteri taceant; et alter alteri vicissim tempus concedat disserendi.

Trf>Ms- Horum porro trium amicorum cum Jobo disputationis tres fuerunt voluti sessiones; quarum dont@ talionis tres fuerunt voluti sessiones; quarum ihmia? *Pri,na* incipit a cap. iv usque ad hoc xv ; *secunda* non* vero a xv usque ad xxri; *tertia* denique a xxil amico- usque ad xxxi inclusive, in cujus fine dicitur: runicum j.ĩnĩfa sunj verba Job, » ut notum sit libi disputationem cum amicis terminan : nam statim Ouiiikt incipit caput xxxn hoc modo : «Omiserunt autem iraiio- (res viri isti respondere Job,n etc. In unaquaque a,Ilem iiaruni sessionum talis ordo ubique servatur, ut Eliphaz primus, Baldad secundus, Sophar «««ni vero tertius loquatur, et quilibet pro suis sociis «lea. velut in solidum respondeat, ut modo patet : Sopharis enim defensionem contra Jobum manifeste assumit Eliphaz cum quadam acrimonia dicens : « Numquid sapiens (qualis esse et videri vis) respondebit quasi in ventum loquens? (id est pro seriis reddet vana et imperlinenlia responsa? idque cum) ardore (seu ira) stomachi, » id est mentis et animi sui? sicut enim stomachus cibum concoquit digeritque, ita mens verba rationesque excogitat, ponderat et designat.

Objecerat superius Job cap. vi, 20, amicis suis quod in ventum verba proferrent : quo dicto, uti apparet, vehementer offensus Eliphaz, Linquam gravem injuriam digestu difficilem, quam concoquere nondum potuerat, iisdem plane verbis in Jobum regerit ac retorquet. Est autem locutio proverbialis ducta metaphora a tilivillis, Hocéis, glumis et similibus, quæ quod nullius ponderis sint, a vento auferuntur. Sic ergo capient-

Ptover- dum est adagium hoc : *In ventum loqui.* ut idem binm : sil quod, vaga, frivola, inutilia, oliosa proferro : t 'ni 'ia- fIII!R ul irrita cl inania a ventis rapi mtur, et instar levium rerum nulliusquo frugis intereant. Eodem sensu apud Jeremiam cap. v, 13: « Prophète fuerunt in ventum locuti :> » talo est el illud Pauli l *Corinth.* xiv, 'l : « Eritis enim in aera loquentes; » et Plautinum : «Austrum perculi ;> et Craicum, abpaOA *littori loqueris;* et apud Suidam, Jtsùæpi, *vento ratiocinaris.* Claudianus :« Mandare Noti flabris n dixit *De Beti. Gildon.*, pro mandare oblivioni ; Plautus : « Fabulari vento. » Virgilios lib. IX *Æneid* :

Multi patri portanda djb.it mandata; sed auræ Omnia discerpunt, cl nubibus irrita donant.

El libr. VI :

Foliis tantum ne carmina manda, No turbiti volent rapidis ludibria ventis.

Et lib. XI :

Audiit, et voti Phabus succedere partem Mente dedit, partem volucres dispersit io aura».

Sane ventosa vulgo dicuntur verba sonantia atque immoderatus inflata, in quibus nihil est ponderis, niliil sensus, quæ strepitu terrent, non Limen <^7' <;«».

feriunt; et *rentosa lingua*, quæ grandia prædicat, fallacibus tantum inflata verbis, et manifestis consuta mendaciis : sic *ventosam* Drancis linguam appellavit Turnus, qui cum timido et imbelli animo esset, grandia tamen de bello resonabat, de quo Virgilios lib. XI :

An tibi Nuora
Ventosa in lingua pedibus jue fugacibus istis
Semper erit?

Eadem S. Augustinus tom. I, lib. III *Contra Atad.* cap. vu, habet; ubi ait, inania quædam et ventosa verba collegisse Tullium, quæ a Græculonim levitale non abhorrent ; qui sibi prima quæque atipie amplissima arrogant. His ergo verbis Eliph iz *insipientem* appellat Jobum, cujus oratio nullum habeat usum , nisi ut aerem verberet, et ab illo in omnern partem dissipatus evanescat. Quod autem addit,

Et implebit ardore stomachi» slum, — aliud Jobo peccatum objicit, quod in sapientem cadere non putat, quia excandescit cum arguitur, et altercanti secum aut admonenti cum stomacho et indignatione respondet. Quæ sane sententia verissima est, et Spiritus Sancti oraculo confirmata, sic enim monet Sapiens Prov. ix, 7 : « Qui erudit derisorem ipse injuriam sibi facit : et qui arguit impium sibi maculam generat. Noli arguere derisorem, ne oderit te : argue sapientem, et diliget te : » verissima, inquam, est hæc sententia, minus tamen ad rem facit, quia in mores et orationem Jobi nullo modo cadit. Ceterum *ardore stornai hum implere* nihil est aliud quam furorem animo concipere, et intus æstuarere, idque agere a><un ac cuperc, ul acerbitalis virus in molestum ho-10?!"1* minem aut in monitorem parum opportunum erumpat. Stomachus autem, sicut etiam venter, in Scriptura sacra pro *corde* aut etiam ultimo sumitur : quare dum astuare aut ardere dicitur stomachus, nihil dicitur aliud quam animum furere aut fi rorem in animo inflammari : ita Sanctius noster. Pro verbo autem *ardore* in Hebræo legitur O'7p *kadim*, hoc est *Eurus*, qui est ventus ab ortu flans, rapidus, præceps, indomitus, adeoque calidus, ut in nonnullis regionibus quasi halitu flammeo fructus adurat : quocirca significanter admodum ab interprete Vulgato pro O'ip *kadim* versum est *ardore*. Atque in re pnrsentii implero stomachum ardore perinde erit ac implere animum indignatione rapida, indomita, qua postquam conflagravit animus verba ignita et aculeata jaculatur.

3. Argi is verbis fvm qvi nox est jcqcalis tidi, Verr. 3. ET LOQUERIS QI OD TIRI NON EXPEDIT. — Prob.lt id t' iJJ* quod dixerat. Jobum arroganter atque ventose fuisse loculum, quia videlicet cum Deo audebat /uL'ia disceptare, qui longe atque adeo infinitis modis « •««»

rimi*, illo esset præstantior potenliorque, quem Job non semel visus est incusasse, quasi supra innocentium merita supplicium imponeret. Audacis profecto et insipientis animi est inire cum potentiore certamen, et inde gloriam captare, unde manifesta paratur ignominia. Porro pugnare cum Deo velle, et cum eo injuriarum agere, quasi minus requus fuerit, et pomos ab insontibus exigit indebitas, id vero etiam impietatis est, et violalæ religionis exsecrandum facinus, quod nullo modo Eliphu homini potest esse ex usu. Verum cum Eliphaz uio o n° J°b *ull'n,cm minime assequeretur, quæ longe ab ir* Jo- impietate atque insolentia aberat, in eam pariem t itano- accipiebat, ut nihil sanum ac pium in Jobi cogitationibus ac verbis agnosceret. Accedebat preterea demonis in Jobum inflammata rabies, quæ avidissime in illius exitium ferebatur, quæ persuadebat nimium credulis tribus hisce viris audacem esse Jobum et impium, dignumque quem verborum acerbitate compungerent. Quod ergo Job simpliciter et omni cum humilitate coram Deo, ul ab eo scire posset quam ob causam sic affligeretur, protulit, hoc in malam pariem Eliphaz et socii interpretantur; quemadmodum ex eo quod subjungit manifestum est.

Vcxí. 4. 4. Quantum in te est evacuasti timorem, et tu- Elipku listi prices coram Deo. — Non modo significat mili Jo- Jobum abjecisse Dei reverentiam, et suas abstutnoi ar- p.7t in>-lisse preces; verum etiam pro virili sua exemplo •«un». jIlo egisse, ut ex aliorum animis omnis Dei cultus et pietas excideret: quia scilicet (ut Eliphaz quidem interpretatur) Job non orabat Deum, sed audacter cum eo disceptabat, quasi qui innocentis opprimeret; unde consequenter ait Jobum tollere piam et justam Dei providentiam, et per consequens ejus timorem, cultum el preces. Objicit hoc loco Eliphaz Jobo sane gravissimum incommodum, sed quod minime consequatur ex iis quæ Job aflirmaverat: non enim tollit timorem is, qui conscientia timoris ac pietatis maxima*, qua Deum coluerat, suam causam apud eum dicere non dubitat; neque preces abjicit, qui conscientia, bene actæ vitæ, cum qua preces, ut honesta* sint, debent esse conjuncta, fiduciam ad D ^eo»Deum habet. Maximum enim adjumentum est 11 corroboranda; noslræ spei atque excitando: bona i conscientia, quare sacræ litteræ fundamentum ueainia. quoddam solidum fiduciæ noslræ in sceleris vacuitate innocenliaque reponunt: diserte charus Deo Joannes monet l *Epist.* m, 10: « Si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad Deum, n Si tuta placidaque est conscientia, si nullasvnteresis immurmurat, si mens in recessus et latebras animi contuens nihil videat quod divinæ legi voluntatique repugnet; oritur illa dulcis et jucunda fiducia propria filiorum Dei, et tristibus in rebus atque deploratis vadimus ad bonum et axnanlissimum genitorem, et depressum animum etøgrum attollimus certa spe opis el humanitatis. Cælcrum E'iphaz sinistra semel de

Jobo concepta opinione, quidquid ipso bonæ conscientiæ testimonio fretus summa cum fiducia in tantis doloribus apud Deum querebatur, sinistram omnino in partem interpretabatur ideoque acerbissimis ipsum verbis excipere porro pergit.

5. Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris Ven. s. LINGUAM BLASPHEMANTIUM. — Iniquitas autem dicilur Eliphii *docuisse*, hoc est instruxisse os, ut conceptas blasphemias horrendis verbis depromeret, quasi nequii quiret eas proferre nisi sub pessimo illo interna; MwpU* impietatis magisterio. Possunt etiam Eliphazi verba duplicem hunc sensum admittere, <l. d. Quia n“i‘ mala mente es verba tam arrogantia facis, sicut Christus dixit *Malth.* xii, 33: a Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona: el malus homo de malo thesauro profert mala, n Vel aliter: Ex verbis oris tui cognoscitur iniquitas tua, nec judice alio opus est quam ore luo, sicut Christus etiam dixit ifeid. xxxvn: u Ex verbis tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis; » et Ecclesiastes cap. X, 12: « Labia insipientis præcipitabunt cum; n quam sententiam Septuaginta intellexerunt ita convertentes, fr.y.o; u píaxoi orejum; cw, *reus es tui oris tui*. Sed in quamcumque partem accipiantur, non conveniunt in Jobum, non enim iniquitate imbutus istiusmodi verba fecit, sed optima conscientia teste, uti mox dicebamus, cujus gravissimum testimonium est: ita Slunica, qui in sequentibus verbis: « Imitaris linguam blasphemantium, » vel, ut in llebræo est, *astutorum*, et in Græco Juvxmûv, *potentium*, conjicit Eliphazum allusisse ad eos qui turrim Babel ædificaverunt, quo se a Deo, si terram iterum inundatione evertere voluisset, defenderent; qui Deo resistere et repugnare velle videbantur. Dixerunt enim, ul narratur in Genesi cap. xi, 4: a Venito, faciamus nobis civitatem el turrim, cujus cacumen pertingat ad cælum; » qui Deum ita offenderunt, ut ob eam rem eorum sermones sic confunderet, ut alius alium non intelligeret. Ili quidem *blasphemi* erant, cum tantum Deo detraherent, ut humanis opibus ei sc resistere posse putarent: erant etiam *itisuti* et *sapientes*, ut Christus dicit, sæculi hujus, cum tam callidum susceperint consilium: erant et *potentes*, quod rem tantam moliebantur. Quos Eliphaz Jobum imitari dicit, quia cum Deo contendere et disceptare volebat; sed longe aliud est opibus, potentia et industria sua connixum velle quamquam Deo resistere; aliud est optimorum consiliorum conscientia fretum, quæ lego Dei atque ob eam rem cum Deo ipso connilitur. Dei autem presidio munitus qui fuerit Deo resistere potest: ita enim Christus Deo repugnavit vehementer hominibus irato, et in semetipso nos Deo reconciliavit: ita Moyses *Exod.* xxxn, 10, se pro populo Israelitico opposuit Deo, et avertit indignationem ejus ab eis: ita Jacob Gen. xxxn, 24, cum Deo luctans, quæ res magnis mysteriis

plena est, illius benedictionem extorsit, qua deinde fretus omnium inimicorum vim superarit. Um» Cæterum hic posset quæri, quare id quod lie- iiv.ta bræus legit *linguam astutorum*, Vulgatus transtu- tnr *Unguam blasphemantium*, tanquam si idem ;tomi, sil lingua astulorum sive duplicium, el lingua blasphemantium : ergono astutia et duplicitas blasphemia dicitur? quid commune habet duplicitas cum blasphemia? Porro astutia et duplicitas adulterala verba sunt, mentitus vultus, infida opera, el cor aliud; blasphemia vero esi temerarium verbum adversus divinitatem, aul forte opera verborum vice Deo contumeliosa; ergo astutia non est blasphemia. Est t mien, esi omnino, n un, ut recte ait Rasilius Scleucie *Orat.* 2 : a Operum perversitate in Deum contumeliosi sumus: » tant e inaliti© perversitas contumelia est Dei : monstrum est unum esse, et simul non integrum, el multiplex ; et contumelia e.4 factoris, et blasphemia in Deum ejusmodi monstrum ; unde homo duplex seu astutus jure merito blasphemus el sacrilegus nuncupatur.

ven. 6. 6. Condemnabit te os tuum, et non ego : et la- na TUA RESPONDEBUNT TIBI. — NOÛ OpUSCSI, ÍD- quil, exlrinsecis argumentis ut te refellam, verba quippe ipsa tua te insolenti©, ac impietatis convincent : quis enim crimen esse non cognoscet, Deum ad disceptationem provocare, in iudicium omnium iudicem convenire? Quæ cum tu labiis proferre et ore jactare audeas, os tuum el labia tua pro testimonio dicent in crimen te maximum incurrisse, sicut Christus dixit Lue. xix, 22 : « De ore tuo te iudico, serve nequam, » quæ criminis illatio pondus haberet maximum, nisi rectæ voluntatis conscientia staret a Jobo, cui lex Dei, Orepro-qiie debilitari non potest, præsidio est. Notat dXoa" M^donatus noster in *Matth.* cap. xii, hanc fuisse rronr- proverbialem phrasim apud llebræos, qui illam tm.4 usurpasse videntur, quando aliquem de tam atroci crimine convincere volebant ex ejus ore, ut ei præ enormitate illud objicere nemo auderet, quemadmodum summus pontifex cum Christum interrogasse!, el respondisset se esse Filium Dei, statim dixit Luc. xxii, 71 : « Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus ex ore ejus : » ita nunc Eliphaz volens interrè Jobum orasse paganorum el blasphemantium more per futurum potentiate ait : Loquela tua manifestum te facere potest; nollem unquam a meipso tantam tibi objicere injuriam, nisi ex oro tuo ipsi audivissemus modum orandi Deum, quo uteris, qui paganorum potius est el blasphemantium Deum, quam fidelium et eorum qui verum Deum colunt. Porro ex eo quod Theophylactus id quod ait Christus apud Matthæum, *Matth.* xu, 37 : « Ex verbis tuis justificaberis, el ex verbis luis condemnaberis, » Scripturæ testimonium esse dicit, rite Maldonatus hinc esso desunqHum conjicit : simile proverbium est et illud *Matth.* xix, 21 : a De ore tuo te iudico, n quod e't adversus cos

qui suis ipsorum arguminiis convincuntur ; et illud Prov. xn, 13 : « Propter peccata labiorum ruina proximat malo, » de iis qui suo ipsorum iudicio aut confessione pereunt, juxta illud II *Reg.* i, 16 : a Sanguis tuus super caput tuum. * Non procul hinc distat istud comici Terentii in *Adelph.* Act. 5, seen. 8 :

Suo sibi knee gladio jaguio.

Respexit huc el Hieronymus epist *ad Magnum* : o Juxta fabulas poetarum suo se ense laceravit. » S:c apud Trebellium Pollionem in *Mario* addidisse hæc verba dicitur interemptor : « Hic est gladius quem ipse fecisti.»

7. Numquid HUMUS HOMO tu natus ES, ET ANTE vers. 7. colles formatus? — id est, cum cæleros homines præ te ita négligés et contemnas, numquid alia te ratione exstitisse putas quam homines alii, non ex homine g< nilum, sed ante mundum factum? id enim significat cum addit: « Et ante colles formatus: » est enim synecdoche pars pro toto; quo tropo Sapiens usus est, ut sapienti© divinæ antiquitatem exponeret, dicens Prw. vm, 25 : « Necdum montes gravi mole constiterant, ante omnes colles ego parturiebar. » Hæc Eliphaz dixit, ut animum Jobi opinione quidem sua insolentem retunderet, el ironiam in se sociosque tortam nquivalenlibus aut etiam acerbioribus verbis retorqueret, q. d. Derisisti nos omnes, et ignorantia© insimulasti, cum dixisti cap. xu, 2 : « Et vos estis soli homines, et vobiscum niorietur sapientia. Quis enim hæc quæ nostis ignorat? » at « numquid In primus homo natus es? » qui omni sapientia pneditus, omnium rerum causas naturasque tam nullis rationibus inter se discrepantes optime noverat. Fueris scilicet unus ex primis illis omnium parentibus, in quibus Deus *Eccli.* xvii, 7, a creavit scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis : posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, el gloriari in mirabilibus illius, ul magnalia enarrent operum ejus : » tu namque mira scilicet dixisti de hujusmodi operibus, quando nos ad brutas animantes rationis expertes, a quibus doceremur, remisisti dicens cap. xn, 7 : a Interroga jumenta, et docebunt te: el volatilia cœli, et indicabunt tibi : Loquere terræ, » clc. Ideo fortasse tu solus es homo scientia plenus, et tecum morietur sapientia, sicut periissel, si primævus ille parens noster Adam priusquam genuisset filios, quos sua sapientia 4i/ imbueret, ex hac vita migrasse!. Porro consulte art u- admodum el prudenter interpretes vertit, ante b, l' ' colles formatus es, quod in llebræo est, ad facies "uf/ m collium, indicans hoc m loco hunc hebraismum tempoiU priorilatem temporis denotare, non ©qualitatem, qu4ül>- que di- to bui. quam aliquando significare sup. cap. m, 24 demonstravimus. Noverat quippe ubi de antiquitate monliim et collium sermo est hanc phrasim

prioritatem denotare, quemadmodum patet ex pluribus Scripturae locis, ex quibus etiam discimus id quod vetustissimum est ante montes et colles factum dici solere, ut in loco ante citato *Prur.* vin, 26 : « Antequam montes collocarentur, ante omnes colles (juxta Hebreum , *ad faries collium*) ego parturiebar : n item *Psalm*, lxxxix, 2 : « Priusquam montes fierent, aut formaretur terra et orbis : » imo *Hahae.* m, 7 *montes* vocantur *aternitatis*, id est æterni : « Et contriti sunt montes sæculi, ð alias *æternitatis*. Allegorico hic S. Augustinus el Philippus per *colles* intellegunt angelos, quasi sit sensus : « Numquid ante angelos formatus es ? »

8. Numquid consilium Dei audisti, et inferior te FRIT FJUS SAPIENTIA? — Refellit hoc VCISU qiiiod cum Deo disputare velit dicens; Numquid Dei interfuisti consilio? (sicut etiam Sapientia de se dicit in *Prov.* vin, 30: « Cum eo eram cuncta componens n), et in eo cognovisti Deum te inferiorem esse sapientia, ut cum eo disputans a te victum iri putes? In Hebreo est, *diminuetur tibi sapientia*, quod preter eam sententiam, quam expressit Vulgatus interpres, potest et aliter, ut Hebrei volunt, explanari, *q.d.* Tanlumno in consilio Dei sapienti© imbibisti, ut aliis hominibus immunita et detracta esset, et tibi uni tota concessa? Quæ explicatio placuit Septuaginta viris, nam ita locum hunc reddiderunt, it;Si « fytmowtx, *ad te autem accessit sapientia*. Quod si ita hunc locum exponamus, etiam hic versus pertinere videtur ad urgendum eo absurdo Jobum, quod omnibus hominibus sapientiore se esse existimet, cum ita amicos suos cum eo disserentes contemnat. Sed non arroganter, cum de hominis ©quilate et iniquitate disputatur, contemnuntur ii, qui ex adversa fortuna alterum iniquum esse judicant, dicente Ecclesiastico cap. vu, 12 : « Non irrideas hominem in amaritudine anirnæ : est enim qui humiliat et exaltat circumspector Deus. » Nec arroganter is, qui nullo merito suo ab hominibus condemnatur, dicere causam suam optat apud eum, quem scit justum semper judicium exercere; valde tamen est difficile calamitoso viro optima sua et honestissima consilia fortunatis hominibus probare, nam, ut ait Ecclesiastes cap. iv, IG : « Sapientia pauperis contempta est, et verba ejus non sunt audita. »

9. Quid nosti quod ignoremus? quid intellicis quod nesciamus? — Non debemus, inquit, a te negligi, ul appelles nos «fabricatores mendacii» M<pr. cap. Nili, i, et optes ut silentio inscitiam nostram celemus, cum nihil tu scias quod nos ignoremus. Sed in qua ignoratione versarentur Job salis antea exposuerat cap. xui, 7 dicens : Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro Aquamini dolos? n etc. et ob eam torte rem nihil amicis suis Job probare nihil persuadere poterat, quod tanti suam facerent sapientiam, ut de nulla re ab eo se doceri posse putarent, di-

cente Salomone *Prov.* xxvi, 12 : « Vidisti hominem sapientem sibi videri ? magis illo spem habebit insipiens; » et hac de causa « stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi, » sapientemque stultitiam, ul Paulus testatur I *Corinth*, i, 20, ad tradendum mundo evangelium : « Nos, inquit, stulti propter Christum. » Quinam illi? apostoli primum, deinde apostolici viri, pii denique omnes Christiani; et usque nunc vere sapientia; amatores, non discipuli mundi, sed Dei, sacram insaniam insaniunt : est enim quædam insania sanctorum, quæ magna sapientia est, quam I). Anibrosius in *Psalm*, xxxix, *veram insaniam* appellat, cum in mundanis sint *falsee insanias*, ut regius Vates monet *Psalm*, xxxix, 5. Vera nempe sapientia est, sapere quæ Dei sunt, et cognitionem ad bonam vitam et Dei cultum gloriamque r'ferre, non inflante scientia tumescere et eflerri eorum more sapientum, qui cum sibi viderentur sapientes, ob superbiam et impiæ mentis inanitatem « stulti facti sunt, » ul idem Paulus alibi ait *Rom.* I, 22. Tales utique fuerunt tres amici illi, dum se Jobo sapientiori inaniter protulerunt dicentes:

10 Et senes et antiqui sunt in nobis multo veteriores tui, — *q. d.* Etsi forte juniores te simus, apud nos tamen sunt antiqui et provecte retatis magnæque experientia; viri ac magistri, a quibus multa et recondita dogmata edocti sumus, ita ut haudquaquam te inferiores haberi debeamus, et vel in minimo tibi quoad rerum omnium cognitionem cedendum sit. *Senes* Eip- autem hic vocat eos, qui res multas esperti sunt, et qui longo rerum usu magnam sibi scientiam r optima'll patii KIF0- liajj. compararunt: etenim de moribus et officiis scientia multo preclarius experientia quam alterius doctrina tenetur; siquidem hac potissimum ratione prudentia constat, in qua universa de moribus disciplina vertitur. Intellexit igitur interpres hic de viris senio confectis, qui sicut ætate, ita consilio prostarent, sermonem lieri, non de parentibus aut progenitoribus, ideoque per plurale expressit id quod in singulari notant Hebrei, in quibus legilur, *etiam canus, etia in decrepitis internos et provectus præ patre tuo diebus*. Nihil tamen vetat nos illa etiam de Jobi patre interpretari, *q. d.* Non ignoramus te ea omnia quæ protulisti didicisse a tuo patre . qui vetustissimus erat, et magna annorum multitudine venerandus; at nec in hoc tibi cedere volumus, apud nos enim et in familiis nostris mullo vetustiores proveclioresque parentes, a quibus scientiam nostram accepimus, exstiterunt; ideoque non est cur tantopere nostram floccipendas sapientiam, uti facis : uno postra tuam omnimode vincit ac superat : habemus enim priestantissimos officii et theologi© magistros. Ubi observa magistros in omni ferme idiomato appellari et salutari *parentls*; et apud Themanilas scholas esse antiquas docet Jeremias cap. xli i\; 7, easque sapientiæ laude floruisse : « Numquid, inquit, non ultra est sapientia in Theman? » etc. : celebra-

\ n x

0-i hV, 4i
VÎ i^r
dii au

Tb* mi-
nitioliai
mpentii
0

eadem pene hnhosapud Abdiom. Fortassis etiam apud Bussilas scholæ fuerunt, non tamen adeo antiquæ et celebres, neque tam viris sapientiæ studiosis frequentato*. Atque ideo Eliplwz The-manites dicit apud se multo antiquiores fuisse senes seu patres aut magistros : ita Slunica, Sanctius et Bolducus.

vm.n. II. Numquid grands est ut consoletur te Deus
SED VERBA TUA PRAVA HOC PROHIBENT. — Non Cb-Ct,
inquit, Deo difficile miserias tuas sublevare, to-
que in pristinum felicitatis statum restituere; sed
id scelera tua impediunt, quorum pœnas tanto
par est ul supplicio pendas. Speciatim autem ta-
xat linguæ procacitatem, quæ tantum abest, ut
sedet iratum Deum, ut potius illum acuat, et ad
vindictam inflammet vehementius, juxta illud
Linoni Davidis *Psabn.* xi, 3 : « Disperdet Dominus uni-
versa labia dolosa el linguam magniloquam; »
q'<4io». quo in loco supplicii acerbitas sceleris magnitu-
dinem ostendit el impietatem erga Deum, in
quam ii labunlur facilius qui de se alte sentiunt
el loquuntur, ac buccis tumentibus inflata verba
trutinantur; quos vates Sophonias maym/oc/uos
superbi® vocat dicens *Soph.* m,31 : « Auferam de
medio tui magniloquos superbite tuæ, » id est ut
Judas apostolus ail cap.xvi : « Quorum os loqui-
tur superba, » qui nempe linguam suam magni-
ficant contra quam Abdia* Deus vetuerat cap. xii:
« Non magnificabis os tuum. » Daniel cap. vu, 8
istiusmodi hominibus attribuit os *loquen*ingentia*,
id est os tumidum, arrogans, jactabundum, quod
«disperdet Dominus, d hoc est, ut festive expo-
nit Hugo Cardinalis, *bis perdet*, animo videlicet et
corpore. Sed ul ista quam optimo quadrent in eos
qui magnifice de se et suis rebus gloriantur, et
sine pudore adversus Deum insolescunt; perpe-
ram tamen humillimo el afflictissimo Jobo istius-
modi linguæ crimina hic ab Eliphazo el sociis af-
finguntur, cum ipsomel Deo teste non peccarii la-
biis suis, nec inique quid contra Deum locus sit.
Cadorum non salis fuit Eliphazo verborum Jobi
censorem iniquissimum egisse, nisi Deo soli reser-
vatum cordis et cogitationum judicium impuden-
ter usurparet dicens :

Vm.it. 12. Quid te elevat cor tuum, et quasi magna
Sorbía COGITANS ATTONITOS HABES OCULOS? — Carpit Jobum,
ffrdrt. quod animo extollatur, el cordis molibus anda-
tar.Ko- c,a ut impiotato plenis, ut ipse quidem interpre-
ta mi- tallir, so sinai elioni; cordis autem et oculorum
meminit, quia superbia el arrogantia animo men-
teque primum concipitur, ac deinde potissimum
oculis significatur. Non potest latere fastus animi
elexaltatio cordis. Prodit se foras, ac patefit per
gestus corporis, quantumvis dissimulet superbus,
Cedi el erumpit potissimum per oculos, qui sunt ani-
i.Et lu. IHæ sensorum indices : hanc unam partem cor-
immL poris» Ciceio vocal lib. III *be Orat.*, quæ quot
animi motus sunt, tot significationes el commu-
tationes possit efficere; el oculos ait esse quorum
tum intensiõne, tum remissione, tum conjectu,

tum hilaritate, motus animorum significantur :
hos item naturam dedisse nobis, ut equo aut
leoni jubas, caudam, aures ad motus animorum
declarandos : pneterea ut imago est animi vul-
tus, sic indices e?e oculos : denique duo lumina
ab animo ad oculos perforata nos habere natu-
ram voluisse. Etenim ex his virtutes vitiaque co-
gnoscimus, iratum vel propitium animum, læ-
tum aut afflictum perpendimus; siquidem in iis
mœror, in iis gaudium, in illis hians et indomita
cupiditas, in iis Verius el libido cubat, in iis quo-
que modestia mentis expingitur. Hoc intellexit
Christus dicens *Lue.* xi, 31 : « Lucerna corporis
lui est oculus tuus : si oculus tuus fuerit simplex,
totum corpus tuum lucidum erit : si autem ne-
quam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum
erit. » Sed et medici idem indicant; inter quos
Levinus Ixnnniuslib. IV *De Occult. nat, mirae.* cap.
vi, sic scribit, quod huic loco optime quadrat :
a Instabiles oculi, pernictantes, mobiles, inquieti,
inconstant s, mentis alienationem et delirium
designant : languidi, húmenles, flaccidi, lacry-
m.s periusi, tenebrosi, tremuli, rigidi, vibrantes,
tumidi, cavi, conditi, obtusi,conniventes (quales
juxta hebraicum textum hic Jobi oculi esse di-
cuntur) præter diversos animi affectus in sanis,
tum in ægrotis non sine vitæ perniciæ cerebri in-
temperiem, ex humorum copia vel defectu , ca-
lidilate vel frigiditate demonstrant, n Huc referri
potest quod Aristoteles el Adamantins physio-
gnomic! observarunt; eos videlicet, quibus sub-
sanguineos oculos natura tribuit, esse inverecun-
dos et audaces : iracundos, quibus siccos; ebrio-
sitate húmidos oculos denotare subrubescences;
si late pateant, intemperantis oris hominem, mu-
lierosum et stolidum ; si glauci <anguineique
fuerint, hinc calliditatem, inde vesania* profusio-
rem audaciam arguere. Itine etiam apud Home-
rum *Iliad*, á, vers. 159, Achilles caninos oculos ob
impudentiam objicit Agamemnoni, vocans ipsum
quod canes plurimum oculis sanguine suf-
fusus conspiciuntur. Hic igitur Eliphaz *attonitos*,
vel, ul in liebræo est, connicortes aul nictantes ocu-
los Jobo exprobrat, qui delirium et mentis ele-
vationem signant; ipsumque arguit, ac si verbis
el nutibus oculorum arrogantiam atque super-
biam suam erga Deum nimis aperte profuderit,
uti verba sequentia manifestius declarant.

13 et I>. Quid tument contra Deum spiritus tuus, Vm. u
UT PROFERAS DE ORE TUO HUIJUSCEMODI SERMONES? U*
(7. d. Quis te, o Jobo, furor invasit, quæ arripuit
amentia? quid contra Deum meditatur spiritus
tuus, ut talia contra Altissimum impudenter cflu-
liat, «pialia si saperos, contra luæ conditionis et
ordinis hominem non auderes? Hæc clara sunt,
et ex præcedentibus proximo versiculis mani-
fest*). Qum est homo it immaculatus sit, et it
JUSTUS APPAREAT NATIS DI MULIERB? — A principio Neax>po-
capitis huc usque nihil aliud fecit Eliphaz, quam
Jobi sermones in genere tanquam vanos, futes, nui

wi pa- mendaces, arrogantes et iracundia plenos arguere; nunc autem per parles declarare incipit in quo stet huiusmodi Jobi superbia: nimirum in eo, quod coram Deo agens, iliumque alloquens, sese tinquam justum atque ab omni labe peccati purum praedicaverit, dicens cap. xni, 18: « Si fuero judicatus, scio quod justus inveniar. » In quæ verba hic Eliphaz invehitur, et Jobum impudentis cujusdam insolenti® accusat, quasi sibi arroget, quod nemo mortalium possit aut ausil sine maxima temeritate et falsitate. Quis enim non immundus de immundo conceptus semine, et in mulieris immunda vulva coagulatus? id quod Jobus ipse paulo ante dixerat capite praecedenti: quem suis ipsius verbis compungit Eliphaz, el tanquam immemorem el insipientem arguit. Quod quidem non immerito faceret, ipsumque proprio, ut versu sexlo dictum est, testimonio condemnaret, si Job illud sibi Pelagianum persuasisset, natura vel viribus suis se justum gatum esse: sed cum Dei praesidio per Christum servari- (orem, in quem venturum firmissime credebat, •»b?.sed se culpa vacare putaret, nihil hoc argumento n-o ic- refellitur, quod homo sit, et muliere natus, dicente Paulo *Rorn.* v, 15: a Si enim unius delicio kV ” mulli mortui sunt, mullo magis gratia Dei el donum in gratia unius hominis Jesu Christi in pintes abundaviL » Et paucis interjectis addit *ibid.* vers. 51: a Ulsicut regnavit peccatum in mortem, iti el gratia regnet per justitiam in vitam ceterain per Jesum Christum Dominum nostrum. » Ven. 15. I '. ECCE INTER SANCTOS EJUS NEMO IMMUTABILIS; A) ‘h ET COELI NON SUNT HUNDI IN CONSPECTU EJUS. — Inter angelos, inquit, nerno est ex natura sua immota* per se immutabilis, ac naturali flexibilitate libj.r;)Cr’ sed nec cœ^ Per \$e mundi sunt, quia pol- e™possunt, et quodammodo polluti sunt, peccalo dæmonum; quos proinde tanquam sordidas heces a se expulerunt; vel melonymice cum Chaldæo, cadi, id est catites, non sunt mundi comparatione divinæ munditiei: quia, ul recte S. Dionysius ait, lux omnis et mundities creata increate comparata non videtur esse lux, sed tenebrie, aut umbra lucis. Quo vult significare, comparatione illius puritatis infinite, quæ in eo bonorum occano mirabiliter exundat, creaturum omnium rerum munditiam vix ullam esse; lanium videlicet omni ex parte supereminet. Hoc idem aut paululum immutatum superatis dixerat Eliphaz cap. iv, 18: « Ecce qui serviunt ci non sunt stabiles: et in angelis suis reperii pravitatem, n quod sibi in nocturna visione revelatum allirmarat, atipie ideo minus nobis hoc loco laborandum, cum inde peti explicatio possit. Neque est cur anxie disquiramus, an idem prorsus ex omni parte sil argumentum, quasi rudis, importunus aut molestus disputator videatur Eliphaz, si eandem argumentationem repetat: non enim hebetis ingenii signum est, idem argumentum, cui satisfactum non videatur, resumere,

praesertim cum arctius premitur, aut ex eo quid aliud infertur: quod hic fit, ut patet ex comparatione loci utriusque: in capite enim (piarlo ex casu angelorum intulit quoque homines impios perituros dicens: a Quanto magis qui habitant domos luteas, » etc., hic vero ex natura deles- Cur Jb labili seu vitiata et ex facilitate peccandi inferi ““Tl* Jobum non posse scire se esse justum; quod magis urget, estque ad id probandum doctissimum jwUn. el acutissimum argumentum. Nam Job scire non poterat se justum esse, nisi sciret se omnino esse immutabilem, ita ut nec scelus admittere, neque ab officio desciscere posset: si enim id pro explorato noh haberet, unde sciret se non peccasse, cum pece ire potuerit? nam quamvis nullius sibi peccati conscius sit, cum tamen potuerit peccare, relinquitur magnus dubitandi locus, utrum peccarit: nemo enim omnes animi sui motus pro comperto habere potest cujusmodi fuerint, cum varii et infiniti prope sint: qua de causa facile subrepere delictum potest. Quod doctissime docuit Paulus dicens I *Corinth*, iv, 4: a Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum. » Et ob cam rem Christum affirmasse puto *Mare*, x, 18: « Nemo bonus nisi unus Deus: » hunc enim pro certo bonum esse affirmamus, qui a bonitate non potest desciscere; de cæteis autem, cum desciscere possint, nemo certo scit, utrum *boni* nominari possint. Ex majori igitur, quod sancti Dei non sint immutabiles, concludit id quod minus est, scilicet homines immutabiles esse non posse, et consequenter de illorum justitia certo nobis non constare.

1G. Quanto magis abominabilis et inutilis homo, VerM* QUI BIBIT QUASI AQUAM INIQUITATEM? — Homo jUFC „<n’ *abominabilis* dicitur, quia nascitur Deo exosus (siquidem peccato originali omnes homines nannitriti tura tenentur), et ob eam rem *inutilis* doctissime dicitur, non enim est natura sua idoneus aptus* que ad finem suum consequendum, ex quo ratio petitur utilitatis: cum enim ut Paulus ait *Ephes.* n, 3, omnes ir® lili natura simus, Deum finem nostrum consequi natura non possumus; inutiles igitur natura sumus: cumque insuperad peccata propriis actibus committenda maxime propendeamus, facile perspicitur quam apte subdatur illud: *Btb t quasi aquam iniquitatem*, id est, sicut febricitans sitiens aquam avidissime et copiosis- r7H44 sime haurit, ita peccator ex sili et febri concu-^»Wf piscentiæ su® avidissime el copiosissime ejus delectaliones fluxas haurit, cisque se immergit. 1’ llæe ergo verba sic optime ab interpretibus accipiuntur, ut ipsis innuatur homo a prava consuetudine corruptus, (pii humanitatis sensum sic amisisse videatur, ut nullo jam animi dolore ac sensu in peccata, quantumvis gravia illa sint, ruat, non secus ac sitiens fervente æslu gelidam aqjnm, ad sedandam sitim et æstivum ardorem refrigerandum, ebibit. En vero comparationis vim (aiunt optimi explanatores Pineda el Sane-

tins) quod aqua tum ob lenitatem et suavitatem, tum etiam ob vilitatem, cum fontibus nitro et liberaliter scaturientibus fluviisque profluentibus sine ullo impendio paretur, nulla difficultate aut molestia ebibatur : quod sane in aliis liquoribus non contingit, qui, vel quia acres et acerbi, vel quia pretiosi sunt, non omnimoda facilitate parantur aut perpotantur, ut facile videre est.

At enim vero ut optimo hæc dicantur, eamdem ego sententiam ex vulgari potius bonæ aquæ descriptione, a qua et colorem et saporem et odorem abesse volumus, his verbis appingere malim, ut dum peccatum quasi aqua ebibi dicitur, nullo jam pudore aut rubore, nullo animi remorsu aut timore perpetrari significetur; ad cum modum, quo de insanabili animo Seneca lib. I de *Ira*, cap. xvi, cum dixisset : *a* Tibi insanabilis animus est scelera sceleribus contexens; et jam non causis, quæ malo nunquam defuturæ sunt, impelleris, sed salis tibi et magna ad peccandum causa peccare, (hoc est, ut bene exponit Justus Lipsius : « Quos non voluptas tantum aut illecebra » peccati, sed ipsum et infamia ejus delectant ») : subjicit : « Perbibisti nequitiam, et ita visceribus immiscuisti, ut nisi cum ipsis exire non possit; » scito adstruens, ab eo, qui tam proclivis ad peccandum esset, nequitiam perhibitam nulla videlicet difficultate aut cunctatione susceptam. Itaque ille bibit iniquitatem quasi aquam, qui omnem timorem expuit, omnium scelerum generibus madet, et in omne peccatum effunditur. Qui vinum bibit, timet inebriari si plus æquo bibat, quapropter bibit temperate; sed bibens aquam ab hoc metu liber est, atque ideo non curat de tali temperamento : ita Lyranus. Audiendus hic quoque S. Gregorius, cujus hæc sunt verba dum hanc Jobi sententiam explicaret lib. XII *Moral*, cap. viii : « Hoc quod comeditur cum mora gluliliir, quia manditur ut gluliat; quod autem bibitur tanto ad glulendum moram non habet, « pianto nullam et ad mandendum necessitatem habet. Culpa ergo quia a stulto homine sine ulla retractione perpetratur, quasi aqua iniquitas bibitur : quia enim illicita sine timore facit, quasi polum injuslitæ sine obstaculo glulit. » Eliphaz igitur cum pingere vellet hominem qui avidè se in maleficium ingurgitet, et nullum crimen a se putet alienum, ait illum non bibere quasi aquam iniquitatem : » aqua enim in sermone dicitur propter quod abundanti; id opinor factum ob magnam aquarum copiam, cum fere ubique reperiatur. Hinc etiam magnitudinem iræ suæ Deus et velut abundanlissimam copiam atque redundantem Osee ore aquæ similitudine amplificavit Ose. v, IU : « Super eos effundam quasi aquam iram meam : » inde putei Jacob nuncupati fuere vocabulis « latitudinis et abundantia », ut Moyses in *Gents*. cap. xxii prodidit; unde patet maxime obviam videri in arcanis aquæ significationibus, ut pro copia et affluentia

ponatur; uti pluribus exemplis probat noster Delrius in *Adag. sacris Vet. Test.* part. I, adag. 51. Simili quoque phrasi *Psalms*, xii, 4. dicitur : « Qui devorant plebem meam sicut escam panis; » ubi vide quid annotavimus.

17-19. OSTENDAM TIBI, ALDI ME : QUOD VIDI VERUM HADU TIBI. Sapientes coxfitentur, et non adscindunt patres suos. Quia tibi solis data est terra, et non transivit alienus verum eos. — NOVAM CAPTAS attentionem Eliphaz dictis suis fidem astruit; tum quod ea vidisset, tum quod ex majoribus acceperit, quibus multum conciliat auctoritatis, ut eorum intelligatur testimonium esse gravissimum : nam et sapientes erant (quorum testimonium tantum pondus habet in doctrina morali, ut regulam ac virtutis normam Aristoteles esse judicaverit) ac reipublicæ gubernatores, id quod significat cum dicit : « Quibus solis data est terra, » scilicet gubernanda et administranda. Estque hic perfectissimus sapientiæ gradus, ut non sibi solum, verum etiam aliis quis sapiat; hinc sapientem esse atque regem idem plane est, si lumina antiquitatis sophiæ magistros audiamus : *regale* *ipiam dominansque est sapientia*, ut prodit Aristoteles lib. I *Metor.*; unde, inquit, sapientem esse videtur tam jucundum, quod et *imperare* sit omnium jucundissimum : itaque stoici, ut animadvertit Clemens Alexandrinus lib. II *Strom.*, regnum, sacerdotium, prophetiam soli sapienti tribuebant, a quibus accipiens, opinor, Speusippus aiebat solos sapientes esse reges et principes. Plato vero tanquam ex oraculo sapientiam nominat *regalem scientiam*; quique illam possederit, sive princeps seu privatus fuerit, esse *regalem* : aiebatque beatas eas respublicas fore, quibus philosophi principes imperarent. Tales utique fuisse illos, quorum auctoritatem hic interponit Eliphaz, haud obscure et profitetur; præscribit quod cura tanta sapientia eos terram rexisset dicat, ut alienus non transiret per eam; non id est, ut hostes atque prædones necque agros populare neque prædare agere auderent, neque rempublicam bello tentare aut saltem in potestatem redigere possent : id enim sapientia et industria potius fit ejus qui rempublicam gerit quam ulli aliis opibus atque praesidiis. Id quod luculenter tractat Ecclesiastes cap. ix, 13, ac vehementer dolet id homines lutere : « Hanc quoque, inquit, sub sole vidi sapientiam, et jirobavi maximam : Civitas parva, et pauci in ea viri : venit contra eam rex magnus, et vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, et perfectum est obsidio : inventusque est in ea vir s pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam ; et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempla est, et verba ejus non sunt audita? » etc.; unde patet quanta vis sit sapientia, qua non raro absque cede et sanguine tru-

culentos reges barbarosque exercitus subjugavit,
s. Hujus rei exemplum vide sapientissimu in pon-
AttíuT tificem Leonem vere Magnum non tantum fero-
comp-* cissimo Hunnorum regi Attilæ, qui a crudelitate
«l el flagellum Dei cognominabatur, sed toti etiam ejus
exercitui victoriis insolescenti unicum el inermem
oppositum; et tamen tam potenter eorum animis
dominatus est, ut retro abire jussis Hornam exci-
dio, Italiam vastitate liberaverit; nec minori sa-
pienti© laude non ita multo post Geiserico jam
urbe potito persuasit, ut a stupris, incendiis ac
cædibus abstineret : ita Ciaconius in *Vita* ejus, et
& Xm-Baronías anno Christi 32. Quid S. Franciscum
ri“ Da’ Xaverium commemorem, illustre Societatis nos-
gidjran
ts}«ram træ decus? qui irruente in Travancondem magna
iiitit. Bagadarum manu, jam jamque Christianorum ju-
gulis imminente, ut suos protegeret, nudum pec-
tus eorum mucronibus objecit, acribusque verbis
eorum dementiam castigavit. Nec vero mentis ar-
dorem ex vultu et oculis micantem barbari tulerunt;
sed sive miraculo audaci© obstupefacti, sive reverentia virtutis permoti, Francisci causa
cæteris pepercerunt. Ila Tiirsellinus lib. II *Vit.*
S. Xaver. cap. xi. Melior est igitur s. ipicnlia quam
arma bellica, uti etiam aperte testatur Isaías di-
cens cap. v, 13 : « Propterea captivus ductus est
populus meus, quia non habuit scientiam, et no-
biles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti
exaruit. »

Et NON ABSCONDUNT PATRES SUOS. — HOC SUB-
obscure in Hebræo et in Latino ponitur : nam in
Hebræo ad verbum si convertamus ita est, *non*
abscondunt e patribus suis; clarius Septuaginta con-
vertunt, οὐ* fxpÇav t t zt òk non *absconderunt*
patres eorum ; sed longe clarius Chaldæus, qui re-
liquis etiam interpretibus magnum hoc loco lu-
men attulit : « Non absconderunt quæ tradita sunt
a patribus eorum. » Significat ergo Vulgatus, <l. d.
Non abscondunt patres suos sibi narrasse; Ilc-
bræus, *non abscondunt ea se audivisse e patribus suis.*
Itaque declarat Eliphaz per manus majorum hanc
accepisse doctrinam; quæ discendi ratio tantam
tenet auctoritatem, ul oraculi vim habeat. Non
potest igitur ea doctrina non singularis et eximia
esse, quam Eliphaz fuerat expertus, quam etiam
per manus sapientoni et antiquorum hominum,
qui rempublicam optime gesserant, accepit. Quæ
autem isliusmodi doctrina sit subjungit :

ven.*0. 20. CUNCTIS DIEBUS SUIS IMPIUS SUPERBIT : ET NU-
MERUS ANNORUM INCERTUS EST TYRANNIDIS EJUS. —
Sarr' ;l Amorem propri© voluntatis in superbis residen-
lem notat : superbia enim est immoderatus ap-
petitus propriæ excellenti©, cx quo profecto nas-
citur, ut superbi, qui nemini subjici patiuntur,
suam qua*rant explere voluntatem, cl sua desi-
deria perficere. Est nempe magna excellentia, ut
quis m his quæ vult et cupit a nullo depondeat;
sed sil pro ratione voluntas, et statini atipie ali-
quid vult sine ulla contradictione illud expleat.
Primum igitur impii superbiunt, suam immode-

rate excellentiam appetunt, super alios efferun-
tur; deinde tyrannidem exercent, aliosquo ad SuprH
suam voluntatem explendam adigunt, et ad sua
desideria exsecutioni mandanda, licet sint inep-
lissima, minis et terroribus venire compellunt ;
sed ostendunt se non minus stultitia quam supèr-
bia delinquere; quia stultissimum est in tam brevi
atque incerto annorum curriculo injuste agere,
alios per violentiam opprimere, cl nullam red-
denda» rationis recordationem habere. Nec mi-
rum, quod omnis superbus tyrannidem exercere
dicatur; quoniam qui exterius non potest alios
per vim ad suam voluntatem pertrahere, saltem
interius per desiderium explet. Et, ut dixit in hunc
locum S. Gregorius lib. XII *Moral*, cap. x, « non-
nunquam alius in república, hoc est per accep-
tam dignitatis potentiam, alius in provincia, alius
in civitate, alius in domo propria, cl alius per
nequitiam, hoc exercet apud se in cogitatione
sua. » Non obscure id ex superbi Nabuchodono- Nifo.
soris historia colligitur : hic prius Dei reverentiam dwJot». et cultum præripere cogitavit, deinde voluit, et
concupivit, et statini sine ulla mora ad opus per- r»
ducere conatus est *Dan.* m, 1 : « Eecitque statuam lnnP“w-
auream, et convocavit satrapas, magistratus et **' '
judices, duces et tyrannos, et præfectos, omnes-
que principes regionum, » ut statua' suæ divinos
honores tribuerent. Idem quoque rex vidit som-
nium ; et cum expergisceretur, suæque phantasie
esset oblitus, insomnii tum memoriam tum inter-
pretationem concupivit *Dan.* m, 3 : « Statimque
vocavit ariolos atque maleficos, dixitque illis :
Sermo recessit a me, nisi indicaveritis mihi som-
nium et conjecturam ejus peribitis et vos, et do-
mus vestræ publicabuntur.)» Superbia huic regi
(erat enim admodum superbus) tantum explendæ
propria» voluntatis desiderium immisit; quia pro-
pria) excellenti© appetitus homines facit su e vo-
luntatis amatores et suorum desideriorum exac-
tores diligenlissimos.

Septuaginta vertunt, f;x; ζ πίοc ζv inipm
omnis vita impii m sollicitudine; hebraico est par- Rmt*f
tur, seu instar pailùricntis est in magnis angus- l “
tiis, et dolore conficitur : non enim potest non
dolere et vehementer angi, qui rationis guberna-
culo destitutus variis perturbationibus agitur;
el ob eam rem dicit David j’salin, mu, 3 : « Con-
tritio et infelicitas in viis eorum : viam pacis non
cognoverunt; » el vel ob hoc solum impius scra-
per angitur, quod tempus tyrannidis ejus sil in-
certum, limcatque omni momento præeisum iri:
in (pio maxime ejus amentia declaratur, qui cunc-
tis diebus superbiat Deoque resistat, cum ignoret
quamdiu tyrannidem exercere el aliis infestus
esse possit. Declaratur hic etiam eorum quos op-
primit quanta sil miseria, cum lateat eos, quam-
diu tyrannidem tantam perpressuri sint; quæ res
vehementer angebat Davidem dicentem, *Psal.*
xii, 3 : « Ls4[ue<pio exaltabitur inimicus meus su*
per mc?D Porro verbum de verbo traducere ile-

bnra sic etiam possumus, *et numen animum otac-*
conditi sunt violento. Anni autem vitæ ejus *abs on-*
diti dicuntur, quia soli Deo cogniti sunt; id quod
Septuaginta sic expresserunt, frs z;ôxr.T«

p fr x íu *anni autem numerati dati sunt potenti;*
Symmachus, xzi *et*

numerus annorum occultatus est forti. Incertos sci-
licet traduxit; Septuaginta vero intellexerunt di-
vina mente esse repositos cique constitutos, et
propterea numerabiles sive certos traduxerunt.
Cæterum ab hoc loco usque ad finem capitis co-
piose disserit Eliphaz de misera sorte impiorum,
præserlim tyrannorum; gravissimasque et doc-
tissimas de hac re proferi sententias; quas si m
Jobum convenire asserat, vehementer errat.

Vers. 21. 21. SONITUS TERRORIS SEMPER IX AURIBUS ILLIUS :

ET CUM PAX SIT, ILLE SIMPER INSIDIAS SUSPICATUR.—

impinm Eleganter sane pingit Eliphaz hominem impium,

co"? tin (IU* nuS(IQam tllllls pacatusque est et sui compos,

ti/ p r ubique panico vehit terrore cruciatur; hoc nempo

turbat et primum neque minimum est peccati incommo-

l C]J' dum, quod tollit pacem vehementissimeque per-

turbai, vim animo inferente conscientia, quæ hor-
ribilem metum et infandam undique perniciem
intentat : nam subito ac scelus hominem occupa-
vit, ut Tisyphone poetica, ferro et (laminacimul-
tiplici dracone cincta, furiali motu circumstetit,
nec terrificus illius aspectus et crudeles mime vi-
tari possunt : adest domi, foris, ubique, etiam in
lecto mediisquo noctis tenebris; neque sceptrum
coronatorum regum, non excubias militares prin-
cipimi, non crepantes auro vestes, non palatia
marmoribus radiantia, non antitheta concinna
eloquentium, aureumque dicenti flamen, non
contorti dialecticorum dicta reveretur, audacter
ingerit se, atipie inter mimos et ludiones tragæ-
diam ementam excitat. Licet dulcis harmonia re-
sonet et oblectet aures in elegantia opulenti con-
vivii et amicorum suavitate, inter jocos delicatos
et risum ludentium dilacerat pectus conscientia,
et seivum pugionem in pulmone defigit. Hanc sal-
dili sapientes summam osso criminum poenam
atque ultionem putant, tametsi alia nulla consti-
tueretur, ut eleganter Juvenalis *Satyr.* 13 :

Exemplo quodeumque nub committitur ipsi
D.splicci «udori : prima hxc est ultio, quod eo
Judice nemo nocens absolvitur, improba qnamvis
Gratia fallacis protons vicerit ormai.

Et *ibid.* :

Cur tamen bos In
Evasisse pute?, quos dirai conscia culpa
.Mens h ibel . tt mitos, et surdo verbere rædil
Occultum quaticnlo animo tortore flag»! Illum ?
Pœu i autem vehemens et mullo »œvior illis,
Quas aut Cædilius gravis invenit aut llbadammtus,
Noclo cheque smi.n gestare in pectore testem.

Id pairii in Caino, qui non prius animi innocen-
tiam quam mentem et constantiam perdidit, qui
tanquam furiarum lædis ardentibus crudeliter
exagitatus, et funestis terroribus debilitatus et

amens, totam vitam profugus egit, neque se vi-
taro potuit, *e* .Magna vis obnoxia conscientia, n Manu
inquit l). Ambrosius in *Psalm*, 1 , dat exemplum vilôbo<-

in Adamo et Eva, cum pudendo se facinore im-
piassent : a Cupiebant se abscondere, quos nemo
quererebal. » In illis ergo et similibus clarum do-
cumentum dedit vindex scelerum Deus, nullam

improbis et facinorosis hominibus esse animi
tranquillitatem, nec securos unquam plane con-
sistere. Nam id omnibus solere accidere ex ora-
culis divinarum litterarum constat, præcipue Sa-
lomone, qui singulari judicio *Sap.* xvñ, 10, di-
xit esse « timidam nequitiam, » et in eo ipso dari TimMa

« testimonium condemnationis : » reus enim a tei;U u

scipso peragitur impius, nec desunt indicia ma-
leficiorum, cum sit conscientia mille testes, a

qua prius quam a Deo damnatur. Pergit Salomon
de timida nequitia dicere : « Semper enim sæva
præsumit perturbata conscientia, » vel, ut est in
Sixtinis Bibliis, *perturbata per conscientiam*, quod
est clariils : Nequitia, inquit, ob motum et aculeum
conscientia mente animoque pncipit et appre-
hendit horribilia quidam, quæ jamjam immi-
nere videantur. Quod autem dicitur ab interprete
nostro nequitia *perturbata*, in Græco est cnr^o-

: quæ vox significat obsidionem coronantium
hostium atipie cingentium, qui ruinam omnium
rerum et eversionem moliantur. Ut significetur
perturbatio tanta, seu tumultus, quo major dici
nequeat, sic in Evangelio Christus de obsidione
Jerosolymæ loquens eadem voce utitur Eue. xix,
43 ; « Circumdabunt te inimici tui vallo, » xal o-
a , *et coangustabunt te undi/fue*. Ait

igitur Sapiens ipsum scelus animique nequitiam
divino jussu conscientia velut copiis continuo
terrore frementibus obsideri arctique teneri. Quæ
res valde præsenlem locum illustrat, et cur paulo
ante timidam nequitiam appellaverit : est enim
proprium conscientia saucia, ultionem semper
cogitare quam commeruit, ac declinare nititur.
Nihil autem frequentius, quam ad strepitum
quem ibi t expavescere, et jamjam lictores severi
judicis jussa expicturos suspicari. Profecto dum
per campos abit profugus, ubi omnia plana, ne-
que latebra) deprehenduntur ullæ, sibi nequit
fidere; sed animo visuque turbulento antra sus-
picatur, et intra virgulta exigua insidias sibi cer-
nere videtur : vero Seneca præstanlis animi vir
Epist. 97 : « Ipsas nequitia tenebras timet, »
quod m versum sequentem optime quadrat, qui
sic habet :

tuuci.

22. Non credit, quod reverti possit de tenerris Vc<<.ii.

AD LUCEM, CIRCI MISTECTANS UNDIQUE GLADIUM.— Quod
si, inquit, ut mos est, latebras ipse petat (nam
qui malo agit odit lucem) nunquam credit va-
lero so tuto in lucem progredi; sed mox ac pro-
dierit, a paratis excubitoribus capiendum et ne-
candum : quocirca creberrime omnia oculis per-
lustrat, et loco uno quietus consistere nequit,
arbitratus se undique infestis ensibus lelisse peti,

atque in hunc modum calamitosam el anxiam vitam ducere cogitur. Quo tormento et angore animi scelerati et Beo invisi negat ullam esse pœnam graviolem Isidoras lib. II *Soldoq.* Eleganter quoque Petrus Chrysologus *Serm.* 6 : « Quando homo non sub peccato tristis? quando non sub vitiis suspectus? quando non sub criminibus desperatus?» Si quando in calamitates incidat, desperat de salute sua, et undique malum timet. Proprium enim est hominis iniqui, ut facile despondeat animum, resque adversas non magno sed abjecto animo toleret, sicut David ait *Psal.* cxxxix, 11 : « In miseriis non subsistent : » cum enim subsidiis tantum humanis nitantur, illis destituti, quo se convertant nesciunt. Eadem vero tenebrarum metaphora pronuntiavit Isaias impios, quo se confirment in adversa fortuna non inventuros dicens cap. v, 30 : « Aspiciemus in terram, et ecce tenebra tribulationis, lux obtenebrata est in caligine ejus; » ex (pio fit. ut cum nullum possit malorum exitum invenire, desperatione fractus animus undique fja / w / n, id est malum, sibi imminere formidet. Cujus rei praeclarum specimen fuere tenebra ilte crassissima* quæ obducte fuerunt Ægyptiis, de quibus pulchre liber Sapientiae cap. xvn, 2 : a Vinculis tenebrarum et longæ noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpeluæ providentiæ jacuerunt; el dum putant se litere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende et cum admiratione nimia perturbati : neque enim quæ continebat illos spelunca sine timore custodiebat, quoniam sonitus descendens perturbabat illos, » etc., quæ ibi fusius describit, et magnam huic loco lucem adferunt.

Ven, tS. 23. CUM SE MOVEBIT AD QUIKRENDUM PANEM , NOVIT QUOD PARATUS SIT IN MANU EJUS TENEBRARUM DIES : — Cum, inquit, urgente fame cogatur miser, quem quidem conscientiae angor pungit et instimulat, cibum qnærere, occurrat undecumque gladii jam inlenti jugulo formido, et ex ea parate mortis certa suspicio; ita ut famelicus dicere possit, quod cum singultu et lacrymis dicebant captivi Babylonii *Thren.* v, 9 : a In animabus nostris afferebamus panem nobis a facie gladii in deserto. » Potest etiam motio illa ad quærendum panem de mendicitate, in quam impius devolvitur, intelligi, ubi anxietas coarctat impium timentem, ne a quibus panem postulat, vulnus aul necem accipi it; potest quoque molio illa ad opulentos impiosque tyrannos pertinere, qui cum se movent, hoc est accedunt ad mensam, venenatum panem aut cibum sibi supponi verentur. Sive ergo dives sive mendicus impius sit; diem tenebrarum, hoc esl mortis, (pia lux ei exstinguitur, formidat, el surdo verbere raditur. Illa vero verba *in manu ejus*, significant proximam et in promptu esso mortem, vel certe luetonymice in factis ejus, impii scilicet, qui (actis suis mortem accersit. Utraque interpretatio ad rem apposita est. Uebraus habet,

vagatur ipse ad panem ubi sit : novit paratum esse in manu sua diem tenebrarum, id esl, vagatur et oberrat ut mendici solent, qui ostialim panem quærunt, quia scit in proximo et (pusi præ foribus esse tempus calamitosum; quod vocat *diem tenebrarum*, hoc est miseriarum et sollicitudinum, quæ tenebrarum m morem frontem obfuscaut et obnubilant; sicut e diverso securitas cam nitidam reddit ac serenat. Septuaginta longe aliter hunc versum reddunt, non quasi pra inedia et fame panem quærat. sed ipsemet vulturibus esca fiat, periens insepultus : sic enim vertunt, xxt it oxt ou **xi** <t; CITI •p'ftv ' °@* *** ixÜTW , GTI **ufvtl** t; ; ZTÜUX, *dispositus autem est in escas vulturibus : novit vero in seipso, quod manet ad ruinam.* Quod autem sequitur referunt ad initium versus proximi, Si «Gw arzcSr.au : *Dies vero tenebrosa ipsum versabit.*

21. Terrebit eum tribulatio, et angustia val- Vefl LABIT EUM SICUT REGEM QUI I'PRÆPARATUR AD PRÆLIUM. — Non exiguum timorem es e vult angoremque IraPIM scelesti hominis in vitium effusi, sed cohortem illi dat miseriarum, quæ ubique latus circummain- catnJi* biat. Quod emblemate pereleganti et sapientiæ tor' voluti manu delineato illustrat : in medio campo Xlhtb regem pingit dominatu et fortunis suis exutum, itipiur. qui exsulum et latronum collecta manu destinat pralium committere : dum gladium sumit lanceamque, exhorret animus, cui multi simul objiciuntur, agi nimirum de summa rerum, potentiam esse magnam hostium, paucos sibi et infidos comites, periculum ingens, ante oculos terribilem jam mortem telum quatere, aliaque similia : quare fluunt arma de manibus, tremunt genua, cor fugit, frigido corpus sudore perfunditur, cadaver est spirantis hominis, ante pralium vicius et exsanguis est. Talem ait esse hominem scelere maculosum, quod enim angustia circumdet eum nemo est qui ambigat : periculis quippe ac doloribus mortis passim circumdatur tam dum infelicitur vivit, quam dum instat interitus. Quocirca similitudo regis, qui paratur ad pralium, in eo posita est, ut quemadmodum rex cohorte pratoria stipatur, ita impius scelerum conscientia et angustia circumdetur ; at in hoc ipso circuitu discrimen subesi, quia rex cingitur ad tutelam, impius ad necem. Septuaginta sic habent, xxl OXxÇtç iuw ujt o orpx-TT-p;irpfc)7caráTTi; fzízn, *angustia autem et tribulatio ipsum comprimet sicut dux in prima acie corruens*, quorum verborum sensus est : Afflicto et calamitas circumdabit impium sicut circum sistitur dux in primo exercitus ordine cadens : hostes quippe in ducem exercitus adversi acrius conspiciunt, el cadentem ut nobilem prædam circumstant: qui sano sensus in rem nostram apprime convenit, cum quo textus Vulgate editionis cohæret, si rex, qui præparatur ad pralium, consideretur non cum præparatur, sed cum cadit, et ab hostibus accurrentibus obsidetur.

25. TETENDIT ENIM ADVERSUS DEUM MANUM SUAM, ET CONTRA OĤNIPOTENTEM ROBORATUS EST. — HĪC causati! indicat, cur Deus tribulationum atque angustiarum exercitum adversus impium coegerit ad eum penitus conterendum, quia nimirum in tantam superbiam devenerat, ut ipsimet Dcobcl-
Eitmda- lum indicare videretur : *tendere* enim vel exten-
w m " *dere manum* in aliquem exitium et exterminium
nXnui* minitantis symbolum est, uti ex plurimis Scrip-
«t. luræ locis patet : sic apud Isaiam cap. xxm, 11, Dominus « manum suam extendit super mare, conturbavit regna,» etc.; et apud Ezechielein timorem incutere volens Ammonitis cisque bellum indicare sic loquitur cap. xxv, 7 : a Idcirco ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam de terris, et concludam, » etc. Impius igitur ausu temerario atque impudenti nimis audacia contra Deum, ac si es-pognant. scl homuncio quidam , suis peccatis atque sceleribus non solum rebellare, ac si eum superare posset illique minari, sed etiam in cum se erigere , insultare, rigescere præsumpsit, ut imper-soni si- tat verbum originale "W *qhabdr* : in quo imitari
ri-videtur gigantes, quos profani poclæ lingunt
V,"" bellum adversus deos suscepisse, sicut Virgilms
canil lib. VI *Æntid* :

Ille et Aloidis geminos, immania vidi
torpora, qai inanibus magnum rescindere Olympum
Aggressi snpcrisquo Jovem detrudere regnis.

Et Homerus lib. XI *Odyss.* vers. 575 :

Kat Tit jiv tvicv yaír,; tpuoVtoc ut*.v,
Kttatw nfcíw é in' twta xtíro tTíhÓpx,
róTTt Ji ptv Kapr.utvtú í»ap ttxtpcv
Aíprpcv faw oûvwig, é 5'cux 7.wl*
Ar.TÓ qàp iiá xvgi Aw; x'j-Vsr^ xayáxcirv»,
lbOé> S' Sta x.xA>v//pcu Ux ht hpc*
Et Tilyuni vidi ciane telluris alumnum,
Porrigitur cui toti novem per jugera corpus,
Hinc alpic hinc geminus roUro urget vultur adunco
Immortale jecur tondens, jarcl ille supinus,
Nec depellendi inanibus datur ulli potentes :
Latonæ namque ausus fucr.it lentare cubile
Impius, adorno fuerat qu.e juncta Tonanti,
Cum Pytho Panop.ii peteret per amœni Vircl.i

l'orto, inquit Stunica, hæc persequens Eliphaz. illos in primis homines perstringebat, de quibus dicitur in Gen. vi, 4 : « Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt (ilii Dei ad filias hominum , illæquo genuerunt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi,» qui iniquis suis factis Deum ita provocarunt, ut universum diluvio deleret, et everterci orbem terrarum : nam sequitur slatini eodem capite : « \ idens autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, etc. : Delebo, inquit, hominem quem creavi a facie terræ. » Ea vero conjectura ducitur Stunica ad id existimandum, quod hanc doctrinam per manus majorum suo-

rum Eliphaz se didicisse dicit, quos certum est non diu post diluvium exstitisse; vel forte hæc dicens Eliphaz illos homines tangit, qui turrim Babel ædificare conati sunt, quo suo facto præ se ferebant coelo bellum inferre. Ex quo fortassis r©.u illa per hominum vulgus manavit fabella de quibusdam hominibus, qui corpore immanissimo uuo et ammo insolentissimo cum essent, cælum ausi greBwu sunt Indio tentare: quorum meminit Plato in suo convivio in *Orat. Anstoph.*, quos cælum conscendere nixos fuisse narrat : fortasse legerat illud *Gen.* xi, 4 : « Venite, faciamus nobis civitatem et turrim, cujus culmen pertingat ad cælum : » Jovemque ait ille cum aliis diis quid facto opus esset deliberasse; forsitan quia illud legerat ejusdem cap. vers. 5 : « Descendit autem Dominus ut videret civitatem et turrim, etc. : Venite igitur descendamus, et confundamus ibi linguam eorum,» etc. Citatque Plato Homerum in hanc sententiam de Olo cl Ephialto loquentem lib. XI *Odyss.* vers. 310 :

Evliw^t -pp TCVp xxi T<JX»
EJfCC ' irip tAr,»w; rnrt&p^wt .
Ot xxt é5x>ÍT'ian inikxTnr», r* UXiusai

Novennes enim cum es^ot narem cubitorum erant
Latitudine : ca fcnim longitudo enl novem ulnam n :
Qui eii.un immortalibus minabantur, in Oly i>po
Moturos se contentionem tumultuosi bdli.

Per Qiyanfes illos intellige superbos qui ipsimet Gt^nirt Deo directe bellum indicare non verentur; unde ' excellenter annoiai D. Thomas Boetii sententiam dicentis : « Cum omnia vitia fugiant a Deo, sola n* «* superbia se Deo ipsi opponit : » quare optime superbum describens Eliphaz Themanites dixit ; a Tetendit adversus Deum manum suam (cum Deo ipso voluit manus conserere , et potentiam suam divinæ potentiæ opponere, et contraire) et contra omnipotentem roboratus est : » lotum suum robur colligens contra Deum agere destinavit, id quod sequentia manifestius declarant:

26. CITUILLUR MñERSVS ELM ERECTO COLLO, ET Vers. t*. rixi.l1 cervice arm vu sest. — Currere erecto c)Ho indomitam quamdam pctulautissimamque superbi.im indicat, quomodo dictum est *hai.* m. 16: « Ambulaverunt filin» Sion extento collo, » et, ut exponit Ol\mpiodorus. videtur loqui metaphora sumpta a vitulo procaci, qui excusso jugo contra herum suum currit, quem cornibus impetat; Septuaginta legunt, ív xvtí.v éut>> >ofit,cucurrit autem contra cum injuria, id est inferens injuriam per peccatum, quo Deum impetit: quoniam tamen Deus armatus in seipso est ; ipsa natura sua divina, quam nullum malum potest hedere, non eum occidit aul destruxit : ita rem egregie explicuit D. Thomas l II. *Quasf.* XXI, art. I, ad i, et (*huF't*, \L\ jI, ait. 1, quom theologi sequuntur; quantum igitur ex se est, ita homo cum peccat agit contra Deum ac si ei revera noceret, ideo-

SapcJ i
Infici
úppojç-
vast
C/ectO
cotia.

que ita ipsius Dei iram provocat, ac si Deus no-
Diibnin» eumcntnin recepisset. Hoc modo ille primus ma-
jatr'1°nini omnium parens, ex cujus corde et visce-
n»nt' ribus superbia originem duxit Isai. xiv, 13 : «In
ccelum, inquit, conscendam, (cum Deo ipso rom
et congressum sum habiturus) supra astra exal-
tabo solium meum, et similis ero Altissimo.» Hu-
jusmodi fuit collum superbi Nabuchodonosoris,
Ballabaris, Sennacherib nc aliorum , qui diabo-
lum regem super omnes filios superbire imitan-
tur. O perverse erectum collum, simile non Inni
Davidis, sed turri Babylonis, quam, ut paulo ante
dicebamus, 'edificare aggressi sunt superbi filii
Adam post diluvium, quod ex ineptissima et ma-
xima superbia provenisse omnes sancti testantur :
civitas enim Babylon congregatio est iniquorum,
qui se perverse diligunt, et Deum contemnunt;
turris vero ipsius superbia est divinam appetens
similitudinem, ut nomen ejus et fama inter ho-
mines celebretur : nam quamvis superbia a mi-
noribus inchoet, tamen procedit et crescit usque
ad suprema, quia, teste Davide *Psalm*, i.xxiii, 23,
«superbia eorum qui te oderunt ascendit semper.»
Crelerum sicut turris ista etsi empta sit (edifi-
cavi, non tamen est perfecta, quia Deusœdificium
interrupit, dum adificantium linguas confudit:
sic turris superbire, quæ ab hominibus erigitur,
nunquam consummatur, quoniam Deus super-
bos confundit et humiliat, juxta illud Psalmistre
l'salm. lxxii, 18: « Dejecisti cos dum allevaren-
tur, » id est, dum conabantur se elevare el exal-
tare in summam gloriam, dejecti sunt, et demersi
in summam ignominiam, et in nihilum redacti
sunt, cum omnium admiratione dicentium : « Quo-
modo facti sunt in desolationem, subito defece-
runt, perierunt propter iniquitatem suam ? » quod
el de rege Babylonis testatur etiam Isaias dicens
cap. xiv, 30 : « Quomodo cecidisti de cado, Luci-
fer? etc. detracta est ad inferos superbia tua. »
Propter hoc etiam specialiter dictum est ab apo-
» » stolo Jacobo *Epíst.* iv, 6 : « Deus superbis resis-
r?. ,it l,l "D cicteros cn*m peccatores dicitur Deus odisse,
qu»* ip- deserere, relinquere, etc.; superbis tamen pc-
>u i di* culiariter dicitur resistere : « Non dixit, inquit
iu11" S* Chrysostomus *Horn.* 3 in illud : Vñ/í *Dominum*,
Deus superbos dimittit, et in peccatis deserit,
suoque nudat auxilio; sed adversafur. quia can-
teri peccatores non directe contra ipsum tendunt ;
superbus autem contra ipsum Deum erecta cer-
vice procedit, cl unusquisque ad resistendum ei
se exponit, quem directe contra se venientem
conspicit. »
Irai idi- Er PIN».VI CERVICE ARMATUS EST. — Do impio <li-
' '' tar vite intelligit, qui adversus Deum quasi divitiis
armatur, cum ex rebus temporalibus tumens at-
®* que superbiens, contra pnecepta veritatis erigi-
tur. O arma miseri ponderis plena, quibus ini-
quus in hujus mundi inare submergitur, et pcc-
< onustus in goh nuam ducitur! Sed hoc onus,
cum onus mentis sit, hoc potissimum habet, quod

oculos nostrosobcæcat, eidum terrena nimio af-
fectu consideramus, carestia videre non possu-
mus. Unde subdit :
27. Operuit faciem fjis crassitudo : et de la—Vean.
TERIBIS EJUS ARVINA DEPENDET. — Ex liabilU cor- Pir.'tw
poris mentem ct animum hominis improbi de- 7 ^/ " "
scribit, et hæc, quam dicit crassitudo et arvina liapri uj
ejus, impii indicat arrogantiam, confidentiam, &hpU»*
contumaciam et mentis stuporem, quibus inflatus ni.
Dei leges infringere non veretur : ita sæpe in
Scripturis singulari quodam infamile titulo impii
et iniqui homines vocantur *pingues*, crassi, obesi,
V. g. pastores *mercenarii* apud Jeremiam, de qui-
bus est illud cap. XLVi, 21 : a Mercenarii quoque
ejus, qui versabantur in medio ejus, quad vituli
saginati versi sunt, et fugerunt simul, « etc.; item
tyranni atque crudeles in pauperes, juxta illud
Psalm. XXI, 13 : «Tauri pingues obsederunt me : »
item iniqui divites, juxta illud *Isai.* xvn, 4 : « In
die illa attenuabitur gloria Jacob, et pinguedo
carnis ejus marcescet; » item *voluptuarii*, gulosi
atque carnales, juxta illud *Amos*, iv, i : « Audite
verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte
Samarieæ, » etc. de quibussæpePsalmista; sedpræ-
sertim illud *Psalm*, lxxii, 7 : «Prodiit quasi ex
adipe iniquitas eorum, » ct juxta llebræum, *crût
præ adipe oculus eorum*; non quod oculi exierint,
sed quod exisse videantur aut non esse prie ge-
narum tumore et nimia pinguedine; cl hoc pro-
priissime textus hujus verba volunt: «Operuit fa-
ciem ejus crassitudo, » et juxta llebræum, *operuit
facies suas in adipe suo*.
Ilæc autem phrasis originem trahere potuit ex
co, quod qui corpus habent nimia pinguedine
onustum, ut plurimum tardo sunt ingenio, et ad
s ipicntiie virlutisquo studium inepti, id quod Æ-
gyptii innuere videbantur suliobscurc, dum, ut
narrat Plutarchus tract. De *Isid. ct Osyr.*, sacer-
dotes Isidis solebant dare Api, quem colebant,
potum ex quodam puteo, non autem ex Nilo,
« non quod, inquit, Nili aquam profanam arbi-
trarentur crocodili causa (ut quorumdam ferebat
opinio : nihil enim est æque apud Ægyptios ma-
jori in honore atque Nilus); sed quia ejus aqua
pota creditur pinguedinem carnisque magnum
efficere incrementum. Non volunt autem Apim
pinguem esse ct multa carne obesum, ut nec sc-
ipsos quidem, sed animis volunt levia atque gra-
cilia circumdata esse corpora, nc divina pars a
mortali prematur : » hæc Plutarchus. Et cum Isis
apud eos eadem sit quæ Minerva, facile colligitur
illos innuere voluisse sapientiam non recte h.ibi-
l re in corpore onusto pinguedine, uti eleganter
Horatius lib. II Serm. salyr. 2.
Nam coq» s onustum
It* 'ternis vitiis animum quoque prægravat ipsum,
Atque affluit humo divinæ particulam auræ.
Quo spectat illud græcum in ('.nomis adagium
Hx/ux-jaiT/ .p /4KTÒV cù TÍ/ .nt veo;

quod S. Hieronymus epist. 2 *ad Nepot.* ita reddit;
Pingui» venter non gignit tensus tenuem.

Difilla* Hæc porro mentis crassitudo propter multas
copias et nimis prosperam fortunam hominibus
accidere solet: sicut enim corpus parum exercita-
tum et bene pastum crassius fit, ita et mens, si
nui|js laboribus exerceatur, sed deliciis recree-
tur, superba fit et arrogans, Deoque parum ob-
secundat, quod luculenter docuit Moyses dicens
de populo Israel *Had. xxxii, 13* : «Constituit eum
super excelsam terram , ut comederet fructus
agrorum, ut sugeret mei de petra, oleumque de
saxo durissimo : butyrum de armento et lac de
ovibus cum adipe agnorum, et arietum filiorum
Basan, el hircos cum medulla tritici, el sangui-
nem uvuj biberet meracissimum. Incrassatus est
dilectus, et recalcitravit; « ubi Chaldæus legit,
dives factus est Israel,et recalcitravit. Ad quæ verba
facile observes, quam sint affinia divitiis et opu-
lentia» peccata, ul veluti naturali consecutione
incrassatus sive dives *recalcitrasse* dicatur, non
secus ac equus bene et abunde pastus, nec labori
assuetus, ferus evadit, et recalcitrare discit: quare
non minus, ac forte multo magis timenda est viro
pio rerum copia quam inopia. Id quod sanctus
Pater Gregorius lib. XII *Moral*, cap. xxii, haud
obscurè significavit dum hunc locum hoc modo
pulcherrime interpretatur : « *Operuit facicin ejus
crassitudo, et de lateribus ejus arvina dependet* : vi-
sus quippe in facie est, in qua et prima corporis

Rerum honorabilior pars est. Non ergo immerito : mentis
intentio per *faciem* designatur, quam quolibet
vertimus illuc videmus. Faciem ergo crassitudo
operit, quia desiderata terrenarum rerum abun-
dantia oculos mentis premit, et hoc quod in eis
esse hojiorabile debuit, ante Dei oculos fœdat,
quia curis multiplicibus aggravat : » hæc ille,
qui et slatini *aixûuv* nomine e lateribus impii di-
vitis dependentis illos intelligit, qui auxilio ejus
roborati mala pairaro non cessant. Porro pro
verbis istis : « Et de lateribus ejus arvina depen-
det, » Septuaginta legunt, xod ini

Pi.Mus pr.5t<iv, quod S. Augustinus in *Annoi*, legit, *et*
'fecit capistrum super femora : capistra, ut notum
piarum **est**, mulorum ori adhibentur, ul trahantur quo
fuj-r fe-homines velint; at nequam spiritus quot libidi-
r” nis instrumenta videt, tot capistra, tot restes putat,
quibus alligare possit et trahere homines in ex-
tremam rumam. Augustinus enim *dnd.* ait : « Fe-
cit capistrum super femora, ul libidinibus suis
colligaretur, (pio vinculo duceretur ad mortem : »
non eget diabolus arctiori vinculo quo hominem
trahat, quam si in eo excitet flammæ libidinis,
quibus teneri incipiat. Deus bone, qui libidinem
nutrit quantum bitumen habet, quo perditionis
portis adliœrescat pene insolubiliter! quanta vin-
cula profert, quibus a diabolo reptetur et traha-
tur in ruinam Y

ven. is. 28. Habitavit in civitatibus desolatis et in do-

MIBUS DESERTK, QI R IN TUMULOS SUNT REDICTÆ. —
Versus hic multiplicem interpretationem admittit;
ac Stunica quidem exponit adhuc de prospero
ejus rerum cursu, ex quo illa, ut diximus, ejus
crassitudo nata sil, *q. d.* Tanta est ejus copiarum ihBiu»
vis, ut civitates desolatas restaurare , et domos •*«•>*•-
desertas atque in tumulos redactas, quo nomen «m .
in vulgus comparet, reficere moliatur. Sicut v. g.
Constantinus Byzantium ornavit et amplificavit,
et Constantinopolim nuncupavit; Alexander Ale-«as »i»-
xandriam, et multas alias urbes. Quam exposi- ture.
tionem ex eo confirmat, quod hac re ipse Job
hominem felicem descripserit dicens cap. in, 14 :
«Cum regibus et consulibus terne, qui ædificant
sibi solitudines. »

Alii vero passim exponunt significari impium e Srptas
summa opulentia et abusu tyrannidis æquo Dei u '
judicio eodevenire, ut inhabitet civitates suas ab pro âi-
hostibus subversas domosque collapsas, extincta r bei
gloria illa florentium urbium amplarumque do-
morum, quas direptis subditorum opibus con- rnn &-
struxen l : quod quidem flagelli genus frequen- «ohu@-
ler in Scriptura indicitur, velut apud Sophoniam n*.
cap. m, ! : « Væ provocatrix et redempta civitas,
columba, v etc; deinde additur : « Descrías feci
vius eorum dum non est qui transeat : desolate
sunt civitates eorum non remanente viro neque
ullo habitatore.* Sed aliud accipe huic loco con-
venientius exemplum apud Isaiam cap. v, 8 : «Væ
qni conjungitis domum ad domum, et agrum agro
copulatis usque ad terminum loci. Numquid ha-
bitabitis vos soli in medio terræ? In auribus meis
sunt hæc, dicit Dominus exercituum : Nisi domus
multa» deserta» fuerint grandes et pulchræ absque
habitatore.» summa rerum omnium orbitate im-
pium conflictari docet, quandoquidem pro opu-
lentis urbibus ac domibus coactus inopia solitu-
dinem habitare cogitur; hic igitur, inquit, cum
res suas amiserit, omnique fuerit dominatione
spoliatus, solitudines peraequetur: exsulum enim
est hic mos, quælibet loca ad salutem captore
ubi consistent, ad periculum, quod impendet,
propulsandum. Talia subierunt aliqui Hebraeorum
roges, qui e solio dejecti, in alienum solum able-
gati, privatam egerunt vitam laboris et sollicitu-
dinis plenam; pro omnibus qui hujusmodi sup-
plicium experti sunt unum commemorare suffi-
ciat Nabuchodonosorem, qui ejectus e regno in
solitudine vixit inter feras, cum quibus habuit
commune pabulum et vitam non dissimilem.
l'nde sicut simplex admodum est iste sensus, et
cum sequentibus valde congruit, ita jure a Patri-
bus Græcis, et inter reccntiores u Pineda Sanctio-
que præfertur.

29 et 30. Nox **DITABITUR, MX PERSEVER MUT SUB-** **Ven. 19**
STANTI! EJUS, NEC MITTET IX TERRA RADICEM SUAM. **CI JO.**
NoX RECIDET DE TENEBRIS: RAMOS EJUS AREFACIET
FLAMMA, ET AUFERET! R SPIRITU OBIS SUI. — Alius in Ir pio-
his verbis continetur tribulationis in impium ir- run di-
ruens cuneus; nomine autem *substantia*: mtelligi- vili»

nni tur quidquid facultatis temporalis habet sive in
dfrL Pccor, l>us pl Armentis, sive in arvis et possessio-
unni nibus, sive in pecuniis et redditibus. Generaliter
ergo vult dicere, quidquid aut hæreditate, aut ac-
quisitione above modo possidet stabile non erit,
sed paulatina ad nihilum redigetur atque dissipat-
bitur: bona cnim omnia, quæ forlunæ dicuntur,
incerta, commutabilia, peritura, instarque Euripi
eunt, redeunt, pereunt, moriuntur. Eleganter Pa-
T7cn- pyrius Fronto r. lib. XL De *Perui*. aiebat, «peculium
linm ho- homini simileesse :»peculium enim nasci, crescere,
mibfjir. decrescere et mori. Sed quod ille de peculio dixit,
de caducis università bonis dici potest, quæ fluxu
• dubio et reciproco veniunt et recedunt, nihilque
csl quod stabile et diuturnum esse videatur; quam
ob causami). Paulus l TxmoM. vi, 17, *incertum divi-
tiarum* nuncupavit, ut cos falli sit necesse, qui opi-
bus ut baculo arundineo nituntur, seque felices in
perpetuum opinantur, si uummoshabucrinl. David
mirabili sua poetica sapienter hoc expressit *Psalm*.
Dvitiu LXiî, 11 : «Diviti@ si affluent, nolite cor apponere;»)
Hum cor jn Gneco est çiv px, si *fluant*, quemadmodum etiam
E .*b V niulti Ecclesie doctores legunt, quod a piis Pa-
tribus docte expenditur cum sacrum illud oracu-
lum interpretatione illuminant : « Vides, inquit
S. Ambrosius, quia fluunt, non vides quia pr@-
terfluunl. Fluenta sunt quæ miraris : quomodo
veniunt sic transeunt et recedunt. » Paria S. Au-
gustinus : « Non vides, quia si ibi cor posueris,
cl tu ilues?n Tertullianus lib. IV *Contr. Marc.* cap.
xv, alio quodam modo Vatis regii dicitum ita ver-
nit Ur lit, *divitia* si *relucent, nc adjeceritis cor*; verba qui-
t*cm var*a rcs ea<^cm- Fulgetras sibi ante
hiur oculos ponit, aut volantes illos de nocte atque
tur. errabundos ignes, qui aeris motu huc et illuc ra-
piuntur. Blandum aliquibus spectaculum, in quo
dum luerent fixi et sequuntur, evanuisse prius
vident, quam quid rei esset percipere potuerint.
Aut nitedulas quasdam esse putavit opes, aut
lignum inutile putridum, quod in tenebris nito-
rem habet exiguum, neque durabilem. « Etsi re-
lucent, ne adjeceritis cor;» vel, ut noster habet
interpres: «Nolite apponere cor.» Lux earum eva-
nida, rapidus et incertus fluxus, abeunt cclerrimc-
que rapiuntur ; *apponere* autem cor csl omnem
curam, studium, industriam, conatum animi om-
nem et allectum in divitiis relinendis collocare,
et, niait Euthymies, *davis affici*, quod
perinde, est inquit Elias Cretensis in *Ora*(. 43 *Naz.*,
ac si quis manu fluentem aqii unprehendere velit
cl tenere, quod frustra fit, cslque stallili@ aut le-
vitatis puerilis. Anguillam manu lenes, quantum-
vis premas elabetur, corvumque deludet hiantem.
Recte quadret in istinsmodi divites iniquos tetras-
tichon illud ex Gabriæ apologo, quod sic habet:

Beo; ?x*** ~xt: d; Ujt t .v fy/.xrx,
Ovxtt jttxXxq* ffsXa-pvx cx/ Jq •
Ü 3*xJ -jüüox, u.r. nxv'.i. f?» -
Tir» oûn CuotV, iiX*ipuî; àAX&Tfiwv !
Puer die festo bous cura visceri

Vorasse!. Boi mater elimat mea effluunt
Intestina; at ridens ail, Fili hand time;
Nam non tua sunt hæc, sola at aliena vomis.

Dicitur in cos, qui quæ rapto cl fraude conges-
serunt ægre perdunt ; unde Alcialus pulchrum
finxit emblema, milvum pingens ea qu@ devora-
verat evomentem : milvus quippe in hierogly- Milrci
phicis locupletem designat cl rapacem, quod in h,^ Ip
Phari. significat Socrates, cum cos homines qui
avarili@ studuissent, et ad imbecilliorum expila- Cu h
liones et rapinas parati ac semper prompti fuis- ni?^cn-
sent, in milvos cl lupos converti ait : titulum au-
tem emblematis ponit istam Plauti sententiam :
« Mde parta male ditabuntur. » Hoc si veniret Jhhpir.
aliquando in mentem iis qui tam impense animo
secum agitant, ut faciendi lucri rationem conqui- 'lor' '
rant, huc et illuc pecunias corradant, nec interca
unde habeant curant; aut certe timerent ne amit-
tendi alea fortasse aliquando impotentius crucia-
rentur; aut ne justam in se Numinis iram provo-
carent; aut saltem cogitarent, quam hæc fluxa
sint, quamque fragilia ca fortun@ bona, quorum
habendorum causa tot lanlisqiie curis distrin-
guntur. Celebratum est jam olim doctorum ho-
minum vocibus, divitem aut iniquum, aut iniqui Diro
hæredcm esse. Quod dictum fuisse suspicor in cos inl ,n''
tantum, qui quidquid omnino avide cupiunt jure j0q0i
vel injuria congerunt. Qui vero fieri potest ul limx
opum facullalunique tam expedita facilisque et
pene momentanea, ut ita loquar, adeptio, con-
quisitio, possessio, justa esso et legitima censer
debeat? Juvenalis optime :

Dives q>ii fieri vult,
El cito vult fieri ; sed qnæ reverentia legum?
Qui metus aut pudor est unquun properantis avari ?

His itaque violentis et iniquis harpyis, id jBst fura-
cibus hominibus, si quid adversa fortuna detra-
hat, aut alius quidam casus eripiat, quod non
raro solet accidere, jacturam hanc non tam mo-
leste ferre debent, quam certe boni quique cl ho-
nesti viri in lucro esse deputarent; benequeeum
mortalium rebus actum esse non tam gravate di-
cerent, si qu@ injusl@ possederunt iniqui illi cap-
tatores ad veros tandem possessores redirent. Eo
de genere furum sunt pleriquo forenses rabula*
atque importuni sycophant@, et maxime ærario
publico nonnunquam pneccli, qui (Equissimi Nu-
minis ultione adversa reflante fortuna plerumque
sumptus faciunt, quos nunquam putassonl, eis@-
penumero citius quam vellent evomunt, quod
concoquere non potuerunt. Id etiam vulgo tritum :

De male quæsitis non gaudet tertius haeres.

Huc etiam referri potest illud Democriti : TDicûr&ç
xzð xx/.T.; , çTîi^vxarípcv to
xíxrr.Txi, *opes ex pravo opere conquistæ manifatum*
continent opprobrium : sed juvat audire Euripidem :

Á'ÍÍxq ; (at. xð 7^r'|xxT*, t / fiiúXr, nG/.y#

XyJvi* pikáftpci; i'xjxtviiv* ?à Jªà^Uo*
C)U«; tetltavr'cùx f/.it auTr.fiaiv:
Ne compire* injurie ullas opes, quas velis tibi
Esse diuturnas : quidquid enim inique
Domi cumularis salvum esse minime potest.

Impii «• **NEC MITTET IN TERRA RADICEM SUAM. — HOC Sep-**
did i '* ^ua8*n^a reddunt, c0|XT4px/.razi w-p.vœuow, non t/n-
tur. *mittet super terram umbram*, id cst, exscindetur ct
exstirpabitur, sumpta metaphora a plantis vel ar-
bustis, quæ priusquam adolescant exarescunt aut
succiduntur, g. d. Ne memoria quidem exstabit
ulla : arbores enim quamdiu stant umbram mit-
tunt, absciss® nequaquam, nam cum corpora
umbram efficiant, corpore sublato colierere illa
non potest : ita Olympiodorus in *Caten*. Xide quæ
superius a nobis cap. iv, 3 annotata sunt ad illa
verba : « Vidi impium firma radice, et maledixi
pulchritudini ejusstatim,» ubi simili translatione,
quæ a viridi ubereque arbore et ante senium ex-
cisa, el in ipso llore exaréscente sumitur, impii
conditionem descripsit, in vitæ oblectamentis ad
extremum spiritum minime commorantis. Eam-
dem rem Alciatus pulchro emblemate illustravit
pingens cucurbitam annos® pinus ramis im-
plexam, eamque suis pampinis ct pomis inum-
brantem, sed ad primum hiemis odorem illico
exaréscentem, cui hunc titulum præfixit. *In mo-*
mentaneam felicitatem ; el rem his versibus exponil :

In coi	Aeream propter crevisse cucurbita pinum
qni ob	Dicitur el grandi luxuriasse coma;
ttomf n-	Cum ramos complexa, ipsumque egressa cacumen,
tarvam	Se prestare aliis credidit artioribus.
i«'cita-	Cui pinus: Nimium brevis esi hæc gloria; mm te
temiaiti-	Protinus adveniet quæ male perdei hiems.
miicunt.	

Idem est apologus apud Petrum Crinitum lib. II
lie Honest. diS'ipt. cap. xiv : « Sata est olim, in-
quit, cucurbita juxta pinum arborem editissi-
mam ; cucurbita vero cum mullis pluviis atque
cadi temperamento crevisset lascivire capit, ct
ramulos audacius porrigere; jamqtie in pinum
serpebai, et suas in ramos frondes audebat invol-
vere, pragrandia poma cl virescentia ostentans :
tanto itaque fastu ac insolentia intumuit, ul pi-
num ausa sil aggredi : El vides, inquit, ut te
jam supero, utque foliis ac virore presto? Tum
pinus, quæ senili prudentia præstabat, ndiil mi-
rata est cucurbita; insolentis audaciam; sed res-
pondit : Ego vero hic mullos calores cl hiemes
variasque temporis calamitates pertuli, adhucta-
men integra consisto; (u ad primos rigores mi-
nus habebis audaci®, cum et frondes concident
el viror omnis aberit, n Similem apologum ha-
bes in Cyrillo lib. III, cap. xiv, inter cucurbitam
el palinnm. Hoc autem dicitur in eos, quiob mo-
mentaneam quamdam felicitatem gloriantur, qui-
que plus habent ostentationis et pompa» qu un fa-
cultatum aut virium : itaque non mirum videri
debel, si dum se aliis præferunt, magniqiio vi-
deri volunt, soso aliis ridendos propinent, cl tan-

quam sicci quidam flosculi citissime exarescant
ac decidan!. Certe apud Onirocritas cucurbita Comrbi-
spes inanes presagii, nipote quæ cum ventrico-
sam admodum speciem pre se ferat, mullumque
identidem nutrimenti polliceri videatur, illud la- m.
men tenue, ct nisi condimento aliquo juvetur,
egregie fatuum esi, ut refert Pierius lib. LVilL
Eodem plane modo sese habent Thrasones illi
forlunæ suæ momentane® jactatores, vel qui se-
cundis ventis plus æquo turgescunt, neque ad-
vertunt severissimam illam Ncrnesim, quæ desu-
perbis cl fastuosis vindictam sumit. Id apertis
verbis Pausante Simonides ab eodem convivio
lautissime exceptus sign ficavil : rogatus enim,
ut quidpiam ex arcanis philosophi® ad fenei in
medium, vidensque Pausaniam rebus suis nimium
fidere, dixit : Memineris te in tanto rerum suc-
cessu hominem esse. At qu® esset verbi hujus
vis, quodque pondus, parum vidit Pausanias :
itaque cum ipꝛc jam in summo vitæ discrimine
constitutus morlem sibi impendere intelligence»
exclamassee fertur : Quam inani persuasione de-
ceptus eram, qui Cœi hospitis saluberrimum con-
siliu ad me perlinere non putabam! unde nunc
misere perire cogor. Ita fere fit, ut cum fortuna
maxime blanditur captatum veniat : quod su-
binde debemus meminisse, ne opprimamur in-
cauti : nam fallacia sunt et caduca quæcumque a
fortuna pendent, opes, divili®, honores, clien-
tela», magistratus, potentiæ : affluunt subito, re-
pente dilabantur, nullo m loco stabili nixa radice
consistunt, sed incerto flatu huc atque illuc acta,
quos extulerunt in sublime decursu improvise
destitutos miserrime immergunt.

Hamos ejus arefaciet flamma. — Hoc in eadem J T
arboris metaphora herendo de hominis impii p.,.
filiis inlelligendum, qui sunt rami a parente tan- reanu
quam a stipite prodeuntes; quos etiam consumet
ignis tribulationis; quo dicto Eliphaz haud ob-
scure Jobum vellicat, cujus filios ira Dei corri-
puisse videbatur, de quo vide cap. i, 19, item
cap. iv, 4, ubi hominis impii filiis similiter ma-
lum auguratur dicens : « Longe lient filii ejus a
salute. »

31. NOX CREUET FRUSTRA ERRORE DECEPTUS, QUOD
ALIUO PRETIO REDIMENDUS SIT. — SfiilSUS CSt, CO
erroris ac cavitatis impium devenire, ut non ere-
dal, hoc est non animadvertat, non cogitet, se qniJ
indigere ope alnpia, qua a captivitate peccati ct
pœnarum inde manantium redimitur : quocirca
stupidus ct amens, peccatorum quo funibus con-
strictus, non attollit mentem in Deum, non mi-
tescit, seseque Deo subjcit, ut a tot malis eripia-
tur. Profecto stupiditas hæc peccatoribus fami-
liarissima est, quos impietas hebetat, el a Deo
longissime divertit. Nola autem *pratum* hoc loco 0" i *•
poni pro *p\ñfalione*, favore, intercessione, quibus
gratia oblinetur , quemadmodum res venales hiû.
pretio comparantur. Septuaginta vertunt, pi na-
? j - fn úrr-jxm? • xi 1 iinCr/riTai non tre-

dit quia sustinebit : vana enim evadent ci, id est, non errore capiatur, non sibi persuadeat, quod permanebit, omnem enim operam ludet, et nihil ei succedet, in vanum laborabit : hebræus textus habet, *non credet in vanitate deceptus, quæ* a vanitas erit commutatio ejus, q. d. Vanitas illa commutabitur in vanitatem, hoc est in nihilum, aut ipse tandem in nihilum redigetur, mors enim omnia abolet; vel cum vanitate permutatur, qui ex opibus decedit, coque redigitur, ut non habeat unde vitam sustentet : quæ summa vanitas est; talis etiam pro mortuo habetur, nam ut sequitur,

Vtn. 31. 32. AXTEQI GI DIES EJUS IMPLEANTUR PERIBIT, ET manus ejus arescent, — id est, priusquam impius senescat interibit, et liberi ejus in illo ætate morientur: dicuntur autem dies hominis impleri cum usque ad senectutem vivit, quæ est terminus ætatis; unde de iis rpii ad summam usque in senectutem vivunt in Scriptura dici solet, quod pleni dierum moriantur : ita David, Abraham, «capti patriarchæ, prophète et sancti alii, ut plurimum in nullam senectutem vixerunt, et prorsus compleverunt dies vilæ suæ placide in Domino obdormientes. E contra vero impii non raro immatura et imparata morte ante tempus natur ipso- rum consentaneum præripiuntur, nondum ad ætatis medium provecti, juxta illud *Psalm* liv, 21 : « Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos : » sic I *Rcg.* xxxi, 5, Saul ante tempus sublatus est proprio cadens gladio cum servis et liberis in montibus Gelboe : sic II *Reg.* xvui, 14, Absalom in acie suis met crinibus suspensus : sic II *Rcg.* xvn, 23, Achilophel sibimet laqueo vitam corripuit.

Mystico plenitudo dierum accipitur pro virtute consummata et perfecta, juxta illud Prov. iv, 7 : « Justorum autem semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectam diem; » unde justi rape pleni dierum, etiamsi non multos vilæ annos numerent, quia illis ætas senectutis est vita immaculata; contra *dimidium dierum* capitur pro imminuta vel extincta virtute, hinc in citatis prophetarum tribuitur Aniehristo *dimidium temporis* seu *dici*, Dan. vu, 23, cum polluti hominis scelus et maculata conscientia depingitur, a quo malo liberari cupiebat magnus David dicens *Psalm.* Cl, 25: «Ne revoces me in dimidio dierum meorum, » cum sævo exitio mori timeret; ilaquoque Deus, cum illi sanctimonia* lucem polliceretur qui parentes honorat suos *Exnd.* xx, 12, futurum ait « longævum super terram, » ubi S. Ambrosius in *Psalm.* xliii, argute animadvertit pro *longevo* in Græco esse *multorum dierum*, clarissimorum scilicet luminum; quod negat proprie ad tempus esse referendum, quod alioquifalsa esset pollicitatio, cum multi fuerint vilis brevissima*; quorum tamen in parentes Illo- nor et singularis observantia olim fuisset. *Dies* Tergo animi virtutem et sanctitatem significant; ms lii « Uilicumque enim, iuquit idem S. Ambrosius,

cultus pios sedulo observat officio, a tenebris noctis, alienus in dierum luce versatur; » hinc eximia illa laus Abrahami, cujus in elogio divinitus positum fuit, e vita migrasse plenum dierum : vere *dierum*, omne enim tempus vitæ ejus dies fuerunt, et non nox, ait S. Hieronymus, hoc csl. omni animi instructu ornatus mirabili gratiæ lumine et honore fulgebat. *Plenus* autem ideo nominatur, id est perfectus, quod eam virtutum copiam et donorum cælesium plenitudinem esset consecutus, ad quam Deus regio illo el humanissimo invitamento cuindem evocaverat *Gen.* xvn, t : a Ambula coram me, et esto perfectus. »

Et manus ejus arescent. — Septuaginta legunt, Miw, Kat i iifauvs; aureo *pi* *et ramus ejus non condensabitur*; Symmachus, i*j/. tûôaArxni, *non rebit, non florescet* : quæ translationes pertextunt Sumptam ab arbore metaphoram, a qua sicut stirps pro parentis sumitur aut generis origine, sic etiam rami aut germina, quæ ex trunco seu stirpe pullulant, pro filiis aut posteris usurpantur. Ut ergo proxime dicebatur impius pater, qui radix est, ante suum tempus periturus, sic etiam Oicdem filiis intenduntur mino*, quibus etiam brevis aut immaturus exitus denuntiatur, quod proxime dixerat vers. 30: « Kamos ejus arefaciet fiamma, » Hæc juxta Septuaginta et Symmachi translationem; sed licet abler Vulgatus legat, non tamen est sensus a priori diversus, notum est enim *brachium* et *manus* pro *ramis* sumi : quare sicut rami dicuntur *brachia nui* etiam *manus*, quia non aliter erumpunt a trunco quam brachia et minus a corpore; quod etiam eadem metaphora *truncus* appellatur; sic etiam brachia et manus vocantur *fllii*, sicut et rami : ita Sanctius noster S. Tiomam secutus. Cui tamen placet magis, si *manus*, quæ multorum operum adminislræ sunt, pro *operibus* ipsis usurpentur, quasi dicat Eliphaz, non solum breves futuros dies hominis impii, qui communem hominum ætatem non implebit, sed etiam inutiles; cum aridas habeat manus, et rebus utiliter gerendis aut nullo modo aut non nisi parum idoneas. Huc inclinant S. Hieronymus et Beda, et e rcccnlioribus Lyraus, Dionysius, Hugo, Titelmannus alique plurimi.

33. LUDETUR QUASI VINEA IN PRIMO FLORE BOTRUS Vert.It EJUS, ET QUAS! OLIVA PROJICIENS FLOREM SUUM. — Septuaginta priorem hujus versiculi partem sic legunt, Tfvpr.Hfr. i>; *vindemietur sicut acres!a ante horam*, metaphora sumpta ab uvis quæ antequam maturescant amputantur, ut ex iis omphacium fiat : idem eodem sensu, diversa tamen metaphora, insinuat David dicens *Psalm.* Lvii, 10 : « Priusquam intelligerent spinæ vestra* rhamnum, sicut viventes sic in ira absorbel eos; » <na similitudine significat eos immatura morte perituros, antequam perversitas illorum crescat et adolescat : ad quem locum vide quæ annotavimus. Eadem sententiam hic variis FiU> similitudinibus illustrai, quæ immaturam filio-

mm Im- rum mortem significant : Deficient enim, inquit, in u ' hominis impii, antequam ex illis ad parentis «alum!, solaliumaut uMim.fructus ullus perveniat; quem- admodum o vinea botrus, aut flos ex oliva ante maturitatem excussus, spem eludit agricolæ, et moerorem adferl.

Tropologice S. Gregorius lib. XII *Moral*, cnp. NV.nu* XXIV : « Non ergo intuendum, inquit, si vineæ floreat, sed si flores ad parium fructuum con- valescant : quia mirum non est si quis bona in- choet; sed valde mirabile est si intentione recta in bono opere perdurot;» unde postmodum sub- dit : « Nam quosdam sæpe vidimus terrena quæ possederant reliquisse, el nihil jam transitorium qua?rere. Cum itaque hoc in se fidelis anima os- tendit, quasi oliva florem protulit. Sed cum qui- dam ex talibus rursus cæperint mundi gloriam, quam contempserant, quæerc, et terrenis rebus, quas sprevisse videbantur, insatiabiliter inhiare, nimirum projecit oliva florem, quem proposuit, quia rudimenta boni studii ad perfecta opera B j»i non perduxit. » Pulchre autem flori olivæ pia animi proposita comparat, flos enim olivæ de- beatissimus quamcumque codi injuriam non sino grandi damno accipit. Reflorescimus nos velut oliva quoties peccasse ingemiscimus, et mores emendatiores promittimus; at ubi vel strictior malignæ impugnationis vel mollior amœnæ oc- casionis aura nos tangit, mox omnem floris opu- lentiam excutimus arbores nimis delicato. Quæ- cumque temporis injuria aut vicissitudo urere nos et dejicere potest.

Vers 31 31. Congregatio exim itvpocritæ sterilis: et IGNIS DEVORABIT TABERNACULA EORUM QUI MUNERA LI- ihpcr- eenter accipiunt, — id est, posteritas impii defi- ciet fit desolabitur, ita est in Ilebræo; possel ta- uh'iX nien congregatio quoque latius sumi videlicet pro omnibusquæ sollicita hypocritarum sedulitas ac- quirere solei, quales sunt opes, agri, domus, splendida numerosaque familia, cx quibus in boo rerum articulo Jobus fructum cepit nullum. Jo- bum enim fere omnes existimant hic vellicari, ac si esset impius et hypocrita, cujus omnes fa- cultates dissipato sunt, tota familia cœlusquo do- mesticus hinc inde dispersus periit, et solus ipse remansit omnibus spoliatus. Notandum autem hic passim impios vocari *hypocritas*, quia nemo fere est tam impius, qui non bonus videri malit, cum malus sit : vide quæ *supr.* cap. vm fere loto dicta sunt de hypocritis; Septuaginta quoque hoc loco pro hypocrita *impium* transtulerunt, dum pri- mum hemistichium ita vertunt,

0xtxtc; , *testimonium enim impii murs*, hoc est, inter- prete el expositore Clirysostomo, indicium im- pietatis hominum est mors eorum ac turpis exitus, nypti ri* Tropologice S. Gregorius lib. AII Mora/, cap. ll L'is XXIV' oslen(^l hypocritas aridos storilesque esso r.hi/d *n conspectu Dei : « Congregant, inquit, hypo- crito bona opera; sed eorum sterilis est ipsa con- gregatio, quia per hoc quod agunt fructum reci-

pere in rcterna retributione non appetunt : Cr- eimeli ac virides in suis operibus humanis oculis videntur; sed in conspectu occulti judicis iniæ- cundi et aridi apparent, » etc. : idem lib. Vili, cap. XXV hypocritas cum vitibus confert, qua- rum botri in terra jacent ac putrescunt. Horribile est autem quod sequitur :

Et IGNIS DEVORABIT TABERNACULA EORUM QUI MU- NERA libenter accipiunt, — 7. d. Omnes divitiæ quas congregabit princeps hypocrita, hoc est no- mine quidem princeps, re autem pestis, steriles sunt et infæcundæ : cum enim in aliorum utilità- tem non conferantur penitus sterilescent; et quod deterius est, dum susceptis contra fas et jus mu- neribus avari principes in hac vita locupletantur, divinam in se vindictam concitant, qua sternis in futura ignibus devorandi involventur. Ubi no- tandum, non solum cos qui susceptis muneribus abutuntur, sed etiam qui simpliciter perimuntur, ab igne devorandos dici : imo non solum susci- pientes, sed etiam diligentes munera inter impios recensentur, el *infideles* ac *fures*, quæ sunt duo maxima crimina, appellantur, juxta illud *Isai. i*, 23 : « Principes lui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones , d ubi S. Hieronymus : « Non dixit, inquit, qui acci- n q im piunt, hoc enim sæpe necessitate fit; sed qui non *) putant amicos, nisi a quibus dona perceperint : ncc os considerant amicorum, sed manus : et eos t- sanctos judicant, quorum exhaustiunt marsu- pium : » itaque non tam susceptores munerum quam dilectores arguuntur; cum illud aliquando sit necessitatis, hoc semper cupiditatis. Quo pacto D. Paulus non accusat possessores divitiarum, sed amatores, juxta illud l *Timoth.* vi, 9 : a Qui volunt divites fieri incidunt in testationem el la- queum diaboli, et desideria multa inutilia et no- civa, quæ mergunt homines in interitum et per- ditionem.» Quod expendens D. Augustinus serm. 205 *De Temp.*: « Qui volunt, inquit, non qui suat, nam qui sunt sini, dummodo sini in operibus bonis; qui vero nondum sunt ne velint esse, nam q i volunt divites fieri incidunt in testationem el laqueum diaboli, » etc., ubi innumera viliorum abrupta proponuntur, in quæ miseri præcipitan- tur; unde tandem concludit S. Augustinus: «Ava- ritia est velle divitem esse, non jam esso divitem.» Prohibetur igitur non tam divitiarum possessio quam dilectio, sicut non tam numerum acceptio quam affectio interdicatur. Esto ut aurum ali- quando possideatur, nunquam Limen avaritia B ai ametur, cum boni judicis sit, munera non modo non amare, sed etiam odio habere.

Imitentur igitur iudices supremum judicem Deum, de quo est illud *Deutr*, x, 17 : « Domi- nus Deus vester ipso est Deus deorum et Dominus dominantium, Deus magnus el potens el terribi- lis, qui personam non accipit nec munera. » hoc est, qui lam integrum in judiciis se pnesM, ut nullis muneribus inflectatur; nec solum illa sou

SMritifi
itenl- "
tt Uu-
tom H
pinam
^ otn.

Jmhíh- conscii secretario, n Cernere hoc est in Juda pro-
xh ^Au" (^*oro fic Posl peccatum miserabiliter suspn-
bulnm dente *Malih*, xxvn, 5, de quo D). Chrysostomus
qmni in *Psalm*. vii : « Cum, inquit, non posset ferre
ciitucu. iudicii conscienti® dolorem, adaplato sibi la-
quo eo vitam finivit, » quasi satius sibi duceret
ruptis visceribus ciliare animam, quam incluso
in animo dolore vitam propagare. Unde fit,
fraudes ac dolos cœterasque animi noxas non
solum similes esse fœlibus viperinis, ut ibi vult
tacita D). Chrysostomus, sed etiam mullo deteriores :
prjora nam hi uterum discerpunt cum nascuntur; illæ
tai tipo-vero Gtiam jam natæ conscientiam lacerant ac
rmL disruinpunl : imo longo post tempore adhuc
hærent altius in memoria suos auctores perpetuo
crucialtiræ. Quo l luculentissime demonstrat Philo
llebræus in flaccum, dum in insula Andro suo-
rum peccatorum terroribus agitatus exsulavit :
Peccator « Adeo, inquit, trepidabat, ut non aliter quum
pradoio- jnsanus prosiliret, ac ultro citroque discurreret,
dealia manus complodens, femora percutions, humi se
lympbi- affligens ac clamitans; » et slatini longissimam
laK referens ejus orationem suas miseras deploran-
lis, inter alia: « Interemi, aiebat, quosdam; inte-
riment me alii : me connivente quidam lapidibus
sunt obruti, quidam vivi combusti, quidam rap-
tati per medium forum; horum facinorum pœnæ
me manent, et dirne jam stant lanquam in carce-
ribus, ut obice rupto properent in meam perni-
ciem : imo jam in horas præmiorior, multas mor-
tes sustinens ante illam ultimam; » ubi latissime
spatiatur in exprimendi hujus improbi quon-
dam præsidis tunc exsulis conscientia scelerum
furiis devola, el peccatorum aculeis cruentata.
Deus bone! quanta mortalium obcæcalio, qui
scelus amant, et nequitiam ul filiolum osculan-
tur suam : nondum prodiit ex utero malum faci-
nus, et parentem doloribus immensis et parluri-
lionis velutcuuleo conficit : embryo ille informis,
quem voluntas intimo in sinu alit el corroborat,
improbi- dolor est, non speralæ læliliæ fœtus, quare iin-
probitas græce dicitur ab eo quod wow,
zP' \ hoc est *laboron* el *arumnam* possidenti adferat, ut
lator, auctor est S. Chrysostomus in *Psalm*. cxxxix, qui
<pcmd> etiam alio loco non dubitavit dicere a vilium
Vi V csse xxi zp rr4; Sur.;, *maximum sup-
pliciam animæ etiam antequam puniatur* : n ita
peccatum Uebræi nominant bop *Mamai*. id est
laborem et dolarem, quod dolore conficiat ani-
Uxdfrl" mum el laceret. Animadvertit Philo Judieus lib.
dío'iu-7 l)e ífcraí non s'no mysterio, cum divina lex in
mr diu monte promulgaretur, c medio flanunæ Dei vo-
nt iih- ces fuisse auditas magnificentissime resonantes :
me, t « Vil», nam cuin 'Bn*s geminam vim habeat, illumi-
prol», nandi urendique, princeps ille mundi moderator
nt im- Deus significare voluit, fore ul lex sil dulcissi-
piobot' mum bonorum lumen Dei præceptis velut side-
ribus in omni vit® cursu radiantibus; eademque
sit improbis et sceleratis incendium, si prorupta
audacia Deum contemnere, seque in scelus et li-

Indinare voluptatis ingurgitare voluerint. Fallun- Fálu «t
tur enim opinione sua, qui jucundum esse vi- MIida
tium putant, el corrupti animi dulcedine rapiun- inai ri*
tur; si quæ in eo sit jucunditas, gaudium est linfa ax
fusco illitum et tectorium pictum objicitur, quod
meram molestiam occulit, quam tandem expe-
rientur. Perite S. Hilarius in *Psalm*. lix : < Vilio-
rum, inquit, gaudia cum sunt intellecta compun-
gunt; m hinc Lactantiûs lib. VI *Instit*. cap. m,
ait doceri a philosophis vilia quibusdam delini-
menlis naturalibus allicere animos hominum, el
inanium jucunditatum specie captos ad acerbis
amaritudines miserasquo perducere. Sed quod
philosophi cultissimis suis monumentis docue-
runt, ab idiotis et imperita quoque multitudine
facile potest intelligi, si quotidianam experien-
tiam consulunt, quæ clarissime docet, vilium
non concipere solidam ullam ketiliam, sed quod
supra e Jobo, Davide et Isaia audiebamus, *dolo-
rem*, animi molestiam, acerbitem. Eleganter
Petrus Chrysologus *Serm*. 6, impium vocit *vitio-
rum verberonem*, videlicet ob miserrimum genus
servitutis, quæ non dulcem animi voluptatem,
sed doloris odiosi molestiam el acerbitem pro-
creat : sic divina ejementia providit, ut scelus e fleu
esset sibi dignum supplicium, ul cum homines J
animadverterent ex iis rebus , quas incredibili n.
amore et desiderio concupierant, pro volatica m* * av-
et inani voluptate nasci ægnludinem el turbati
animi cruciatum, a crimine abstinerent; quam
veritatem dodi olim homines fabularum inte-
gumentis obvclarunl : Midas stulta cupidine no-
bilitatus , qui studio prope incredibili ardebal
aurum, illo politus, in eo exilium ruperit, nec
tam aurum (piam ferream calamitatem. Sed di-
vinus in sacris annalibus id docetur. Amiiou
Davidis filius Thamarem sororem suam furiosa
quadam affectione et venereo amore deperibat :
adhibuit artes omnes atque machinationes ul ea
potiretur. Ites successit ex animi sententia, el
beatus dulci illo furto videbatur; sed homo in-
cestus el impotenter libidinosus vix palratal id
flagilium, cum cœpit angi el torqueri animo, et
pro suavitudine impuræ voluptatis tantam ama-
ritudinem odiumque sororis persentire, ut, quem-
admodum aiunt divinæ litteræ ll *Peg*. xiii, «majus
esset odium, quo oderat eam, amore quo ante di-
luxerat ;» itaque subito domo illam ejecit ut defor-
mem meretriculam, ut lamiam, ut de gorgonibus
unam. In aliis peccandi generibus idem animad-
verti potest, illud idem supplicium tandem fieri,
quod delinimenlum lore videbatur; el eo ipso
torqueri animum, e quo sporavit liquidissimam
et allhienlissimain voluptatem. Itaque fiioxæ el
vitii, in quo vulgo dulcedinem esse putant homi-
nes, et uberem sensum voluptatis, hoc symbo-
lum mihi peropportunum esse videtur: « E dulci
amarum. » Quæcumque tandem est sensibus af-
flata suavitas cum vitio el scelere copulata, non
nisi inde amaritiem et dolorem exspecta.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job amicorum austeritate commotus iisdem reponit, si suo loco essent longe aliter locuturos : dolorem deinde suum plangit calamitatis magnitudinem ostendens, sigillatim morbos et miserias recensendo, quas citra iniquitatem aut ullam culpam suam patiebatur, cujus conscius esse Deum asserit ; ad quem ut iudicem appellat.

1. Respondens autem Job, dixit : 2. Audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis. 3. Numquid' habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris. 4. Poteram et ego similia vestri loqui : atque utinam esset anima vestra pro anima mea : 5. Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos. 6. Roborarem vos ore meo : et moverem labia mea, quasi parcens vobis. 7. Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus : et si tacuero, non recedet a me. 8. Nunc autem oppressit me dolor meus, et in nihilum redacti sunt omnes artus mei. 9. Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi. 10. Collegit furorem suum in me, et comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis : hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. 11. Aperuerunt super me ora sua, et exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis. 12. Conclussit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit. 13. Ego ille quondam opulentus, repente contritus sum : tenuit cervicem meam, confregit me, et posuit me sibi quasi in signum. 14. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, et effudit in terra viscera mea. 15. Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas. 16. Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam. 17. Facies mea intumuit a fletu, et palpebra' meæ caligaverunt. 18. Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces. 19. Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum litendi clamor meus. 20. Ecco enim in cœlo testis meus, et conscius meus in excelsis. 21. Verbosi amici mei : ad Deum stillat oculus meus. 22. Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo! 23. Ecce enim breves anui transeunt, et semitam, per quam non revertar, ambulo.

vrj. i i et 2. Respondens autem Job dixit : Audivi itie-
QUENTER TALIA : CONSOLATORES ONEROSI OMNES VOS
a* <•'nt BT,S- ~ Jobus lres amicos jure merito reprehenden-
ccnjo'.j. dit, quod ofllcio suo desint, cique ad nauseam
tort,onr. usque eadem sæpius inculcarent, quæ non salis
,Cii' isti rerum articulo accommodata, potius auge-
bant quam leniebant dolorem,cui se medicinam
afferre vello profitebantur, quamobrem ipsos
consolatores appellat *onerosos*; Septuaginta ver-
tunt'zs^uXvnpt;xax&n,*consolatores* malorum; Aquila,
■ KafáxJrr.i -ziwi, *consolatores laborum* : Thcodolion,
, *consolatores molestiarum* : et est
Hebraísmos, pro eo quod diceret: consolatores
mali, laboriosi, molesti. Sic Olympiodorus in
Caten, exponit : « Vos igitur, inquit, «ajaxAr,-
rtfn Can, mali *consolatores estis*, dura verbi ærum-
nxs meas amplificatis, e1, ut videtur, a scopo

aberratis : nam cum consolandi causa adieritis,
me cruciatibus identidem laniatis, hominem qui
conviciis læsil neminem. » Gregorius interpreta-
tur "«jaxAT.Tcpa;, cù 0ijxt fiút x;, *consolatores, non cu-
ratores*, dum in *Calen*, sic ait : « Vel eos, qui se-
cura erant summa necessitudine conjuncti, con-
solatores habebat tantummodo, non curatores
malorum, qui calamitatem quidem contuebantur,
calamitatis autem arcanam rationem ignorabant :
neque enim plagam illam ad virtutis probationem,
sed ad solutionem pœnæ referebant; nec opinabantur
solum, sed etiam ipsam ærumnam eidem exprobrare
minimo verebantur, eo præsertim tempore, quo,
tametsi propter improbitatem illa Jobus pateretur,
decebat nihilominus acerbum qui aderat casum
verbis ad solandum idoneis et artificio quodam mi-

Quod «it tigar. » Sic illo : veri quippe consolatoris et ani-
muni! morum modici munus est, adesso afflictis» cl
cunsoli- cuvit&TokaizcopHaflixi, / .xl >.ı79 zx^x/ .xXru, *interamnarum*
lorii a *veluti communionem venire, et oratione solari, ait*
pudici S. Chrysostomus lib. I *De Provid.* et hoinil. G *ad*
animo- *populum Antiochenum* has sacerdotum esse par-
rum. tes ostendit dum ait, Sux^rxl Upug
T7x^xxx)^İTwaxvr *judices terrent ? igitur sacerdotes con-*
solentur : sunt enim medici animorum voluti ~ <-
p^uTxi el circulantes, qui in omnem partem in-
tenti esse debent, ul morbo animi doloribusque
oppressum, calamitati succumbentem, telo for-
tuno) graviori exanimatum si quem forte ropere-
rint, benevolentissime recreare possint, atque
adhibere illa medicamenta, quæ a peritis magni
artificii ıwStvx xal hoc esi *dolorem sedan-*
tıa, lenientia *cl consolatoria* dicuntur; et eerie op-
tandum esset ut in eo artificio excellerent, quod
Antiphon, vir e Graecia, dicendo clarissimus ex-
cogitavit : is cum celeres haberet ingenii motus
nbkT ad inveniendum acutos, et promptam atque ex-
peditam in loquendo facilitatem, studium suum
ad mærenlium hominum dolores mitigandos et
leniendos convertit : quare xZvrxx;, hoc est *indo-*
lentia artem est professus, habuitquo in oppidis
Græciæ eruditas et speciosissimas disputationes,
quas Philostratus lib. *De Vitis Sophist.* vr.rxAî;
vocat, velut quædam *amuleta luctus*, quibus ho-
minum animos casu et fortuna prostratos excita-
bat, et oratione solabatur. Hoc inquam divinum
dd?''l* invcnlunl æinulandum esset hominibus cordatis,
cru praesertim oratori sacro, quod cloqueoliæ pro-
nioibt» prium magni semper fecere sapientes : nam ea
müiu? causa a Cnecis sive *Suadela* magnifico elo-
io* gio dicta -xprpF*» *consolatrix*; cujus in Attica
positum simulacrum a Praxitele opere eximio
perfectum meminit Pausanias. Ac prudenti qui-
dem consilio Crcsollius noster *Mystaj.* omni-
bus auctor est, ul rerum silvam el insignium
exemplorum habeant copiam, quibus pro mali
el incommodorum varietate ad dolorem lenien-
dum utantur pcnilusque sedandum : nam qui
operam induslriamque suam ad juvandos alios
cl instituendos conferunt, sine dubio sæpe inci-
dunt in hominum greges inærcntium. Hic orbi-
tile, ille rei familiaris damno percellitur : alte-
rius fama honorque nominis malitiosa hominum
fraude violatus est : aliis propinquorum exsilium
atque dedecus sempiternas animi molestias pe-
perit : hic dolore corporis, quotidianis illo scru-
pulis et tcnlalionibus affligitur. Unumquodque
proprium genus orationis cl accommodatam me-
dicinam postulat, quæ cum prudenter et appo-
site loco el tempore adhibetur, nullus est tantus
tainquo infixus animi dolor, quem dicentis et
consolantis oratio non evellat. In eam rem valet
plurimum, ea loca animo et cogitatione compre-
hendite, c quibus rationes peti posse ad conso-
landum monent, qui dicendi artificium ingenii sui
monumentis illustrant; quæ S. Patres in promptu

habuisse liquido intelliget, qui oculos atque men-
tem ad exquisitas eorum orationes admoverit,
nam si quando ad illud genus orationis dolabun-
tur, nihil solent omittere, quod ad animos con-
solandos et evellendum cruciantis mæstitiæ acu-
leum facere possit. Atque in ea dicendi ratione n. c m-
prastitit D. Chrysostomus, cujus rei dant speci- ' ' ,
men clarissimum libri *De Provid.* ad unguem ex-
polit. Nihil splendidius atque dulcius illa copia r
ct compositione verborum optimorum, nihil for-'XIU4IUB'
lins, si rationes cl argumentandi vim considere-
mus, cum de rerum humanarum sordibus et
contemptione disputat, de vilæ brevitale, de ina-
nitate honoris et gloria», de merito patientiæ, de
singulari Dei benignitate in calamitatibus immit-
tendis aut permittendis, de arcanis illius judiciis,
de illustribus eorum præmiis et bravio aeternita-
tis, qui corporis animique vexationes Dei causa
in hoc vilæ cursu pertulerint, denique de aliis,
quæ ad afflictis animi molestias minuendas et tol-
lendas perlinent. Cætrum cum nihil horum amici
illi, sed contraria omnia, quæ Jobi animum ve-
hementer exulcerabant, afferrent, jure merito
illos zxix/ ^tc^ ı^X7.ôû; ut Symmachus interpre-
tatur, *consolutores odiosos*, molestos, onerosos
appellat, et gravioribus vicissim verbis eos exci-
pit dicens :

3. NUMQŪin HABEBŪXT FIXE» VEBBA VENTOSA? AUT Ven. J.
ALIQUID TIBI MOLESTUM EST SI LOQUARIS? — Tandem, VerU
iuquit, aliquando cessent *verba ventosa*, id est
turgida, inflata, plena vento, ut exponit S. Au- cufar.
gustinus, quibus teipsum extollis : *ventosum* di-
citur apud Latinos vento plenum, ita Plinio lib. II
cap. Win, « *vtniosus* aer ;» Virgilio lib. VUI dEneid.,
« *ventosi* folles » dicti :

Aliis ventosis follibus auras
Accipiunt reddunlque.

Per translationem autem accipitur pro tumido,
elato, inllato, jactabundo ; ita Plinius in *l'a.iej.* :
« Superbiebat, inquit, ventosa el insolens na-
tio; » Virgilius lib. XI *Æncid.*, <ventosa gloria;»
Horatius lib. I *Epfsf.* 19, «ventosaplebs; » et Ci-
cero dixit « ventosum imperium; y estque apud
cuiudem « ventosus homo, » is scilicet, qui multo
sono reboat, et scipsum jactat, qui de seipso glo-
riosa pnedicat, cum homo nihili sit. *Ventosa* ergo
vi rba dicuntur, quæ jactat aliquis summo boatu
ix ho ms, cum nihil eorum quæ exprimit el pro-
mittit habeat aut comploro possit : item quæ ni-
hil ad rem faciunt. Vide quæ ad vers. Î, cap.
præccd. notavimus. Urat igitur Jobus non sine FWb
stomacho, ut ab illis verbis, quæ plano nullum
habent usum, abstineat Eliphaz, atque conside-
rei, non eodem sensu aliqua dici ab eo qui sano «d m-
est corpore el animo keto, el audiri ab illo quem prehen-
dolor excruciat m afflicto corpore, cl inæror sol- sanctu
licitat et angit in animo contracto ac tristi. Mihi, indirò
inquit, grave est, a (e et ab abis hæc audire lo- chifflale-
tie*, quem angustia premit et exagitat dolor; at

libi,si loquaris, nihil moleste accidit, imo voluptatis adfert plurimum, cum abundes verbis, neque quemquam posse dixeris conceptum collibere sermonem. Notandum hic observasse Jobum facilitatem mordacis sermonis in Eliphazo et difficultatem audiendi in scmetipso, ne quis istiusmodi affectus inter viros pios ac sapientes demiratur : solent enim viri sanctimonia vitæ insignes acerrime interdum sauciari, dum a viris sapientibus, a quibus consolationem requirunt, culpæ redarguuntur, quam ipsi accuratissime vitare studuerunt : ægræ quippe innoxia conscientia fert importunas objurgationes eo praesertim tempore, quo multiplex vexatio Deique derelictio ingravescit.

Vers. i. 4-G. Poteram et ego similia vestri loqui : at-
5el9> QUE UTINAM ESSET ANIMA VESTRA PRO ANIMA MEA :
Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem
CAPIT MEUM SUPER VOS : ROBORAREM VOS ORE MEO :
ET MOVEREM LABIA MEA QUASI PARCENS VOBIS,— 7. d.

Job op- Utinam anima vestra meas miseras sustineret,
amici ut disceretis compati miseris, et ego vos conso-
(jn'ij'rnî-iundo docerem qui cum miseris agere debeatis,
lerUex-ubi animadvertendum, viros perfectos, qualis
Jobus fuit, minus perfectis non modo optare,
reclini verum etiam precari interdum morbos, infamiam
d., mt aliave mala temporalia, ut resipiscant, si in pcc-
di. l vel nondum satis in schola virtutis mitescant.

Motus autem capitis licet plerumque ad irrisio-
nem usurpetur in sacris, habet tamen multipli-
cem significationem, nunc lletam , nunc tristem,
modo duram, modo suavem : et hic quidem ad
commiserationem procul dubio ponitur, quod
ipse contextus evincit.

Moverem labia mea quasi parcens vobis, — id
est, loquerer indulgendo vobis, non vos impu-
gnarem, non premerem, non disceptarem, non
vellicarem : nefas enim est addere afflictionem
afflicto; liberale est parcere prostrato. Si itaque,
inquit, vos eodem essetis loco, in quo ego nunc
jaceo, vestrum conarer dolorem detergere con-
solando, moveremque caput non subsannando
et irridendo procaciter, sed admonendo ofliciosc
et pie, et dolorem, quem ex vestra calamitate
caperem, significando benevole . erigerem enim
mnrentem animum, el ad perferendam inflictam
a Domino plagam confirmarem : quod ca mode-
ratione facerem ad rerum articulum attemperato
sermone, ut potius lenirem quam acuerem animi
dolorem, ita ut motio labiorum meorum, id est
verba, quibus consolarer vos, imerorem vestrum
penitus abstergerent. Propriis quippe ærumnis
luculenter edoctus Job, quomodo alienis malis
medendum esset optime noverat : quia qui mi-
serias experitur facilius miserescit, et qui de-
solationes patitur blaudius consolatur.

Ipu met
Chrlitui
iffi'oi
Quamobrem voluit quoque ipsemet Deus ad
nostras se miseras et desolationes abjicere, ut
nos ab illis impensius relevaret. Unde D. Petrus

Chrysologus *Serm.* 30 : « Christus, inquit, venit
suscipere infirmitates nostras, et suas nobis con-
ferre virtutes; humana quœrcere, præslare divi-
na, accipere injurias, reddere dignitates, ferro
tædia, referre sanitates : quia medicus qui non
fert infirmitates curare nescii, et qui non fuerit
cum infirmo infirmatus, infirmo non potest con-
ferre sanitatem : n neo alitor de hac re philoso-
phatur D. Bernardus *De Grad. hutnil.* sub initium:
« Nescit, inquit, sanus quid sentiat æger, aut ple-
nus, quid patiatur jejunos. El æger ægro, et je-
junus jejuno, quanto propinquius, tanto familia-
rius compatiuntur : sicut enim pura veritas non
nisi puro corde videtur, sic miseria fratris verius
misero corde sentitur. Ul igitur ob alienam mi-
seriam miserum cor habeas, oportet ut tuam
prius agnoscas ; ut proximi mentem in tua inve-
nias, et ex te noveris, qualiter illi subvenias;
exemplo scilicet Salvatoris nostri, qui pati vo-
luit, ut compati sciret; miser fieri, ut misereri
disceret. » Et paulo post : « Voluit, inquit, expe-
riri in se, quod illi faciendo contra se merito pa-
terentur, non simili curiositate, sed mirabili chá-
ntate; non ut miser cum miseris remaneret, sed
ul misericors factus miseros liberaret. » Quare
quamvis Deus semper fuerit consolator, tunc vel
maxime esse coepit, quando consolatore indi-
guit, cl quando *Psalm.* lxxviii, 21 quæsivit qui
consolaretur, cl non invenit : ad hoc enim sibi
deesse voluit consolatorem, ul ipse proprio edoc-
tus experimento diligentior adesset omnibus mi-
seris consolator : quamobrem magis consolato-
ris quam ultoris nomine gloriatur : nam cum
olim *Psalm.* xeni, I, « Deus ultionum Dominus,
Deus ultionum n diceretur; modo dicitur II *Co-
rinth.* i,3, « Pater misericordiarum et Deus lotius
consolationis ; » tum ul intelligas, cum ex hoc
fonte omnis defluat consolatio, vanas esse que
ex aliis rivulis hauriuntur; tum etiam ut inlelli-
gas, quo gloriosior apparuit Deus in lege nova
quam in veteri, eo gloriosius esse consolatoris
quam ultoris cognomentum.

Sed ut ad textum, a quo nonnihil digressi su-
mus, revertamur, negat hic Jobus sibi amicorum
illum agendi modum probari potuisse, cl longe
aliud se adhibiturum fuisse, si eos in eodem sta-
dio cum tot infortuniis cl doloribus collectari
cerneret; deinde nullis iisque gravissimis verbis
suam ærumnosam conditionem amplificat; quæ
adeo non est occulta, ul ipsa apud intelligentes
clamet, et doloris acerbitem manifeste prodatur,
quam sequentibus versibus describit.

7. Sed quid agam ? Si locutus **mito**, non quies-
CET DOLOR MEUS; ET SI TACUERO, NON RECEDET A ME.
— Quo mc, inquit, vertam nescio, nam neque lobi As-
senno, neque silentium dolorem meum lenit : si b'll ' '
locutus fuero, molestum valde est cum iis horni-
nibus disputare, qui lot tamque graves mihi con-
tumefias imponunt; sin autem tacuero, grave ni-
mis est, cum tot falsa mihi crimina objiciantur, "

»»<•<<
disant
coa*oto*
ri*

Itoli
mi'll
c unti-
ioni

glen»*
lut

Ven.::

As-
senno,
si b'll '
nq»oi-

t>m m- non respondere. Iteret igitur Job animi dubias, nxhum. an suis ;9|;8 amicis amplius debeat res-

pondero nec ne : nam sive taceat, sive ipsis iterum loquatur, quod potissimum ex hac collatione et amico colloquio percipere intendit, nempe gravissimorum dolorum suorum aliquod levamen et refrigerium, se assecuturum desperat. Profecto Jobus loquens dolorem minime leniebat, cum sermo omnino deberet esse asper ob calumnias et criminationes adversariorum verius quam amicorum, quas refellere cogeatur : silens vero nihilo mitiorem imo acerbiorum ferebat cruciatum, amarum cogitationibus exagitatus, et ingenti masticiti® pondere oppressus. In Hebræo et Græco non habentur illa verba : « Sed quid agam? » commode tamen subinlelbguntur, cum versum hunc claudunt per interrogationem. Hebraeus quidem hoc modo : « Si loquar, non prohibebitur dolor meus, et si desinam, » scilicet loqui, « quid a me abscedet? » ut sit sensus : Si causam meam egero innocentiamque tutatus fuero (hoc enim loqui significat cum alibi, tum *supr.* cap. xiii, 3 : « Ad Omnipotentem loquar, » id est, apud Deum causam meam disceptabo) non cohibebitur, non lenietur, nec cessabit dolor meus, quem auget improbitas vestra et perversum iudicium de hac mea calamitate : nam quia sic affligor, iudicatis me esse improbum; dicitis enim Deum non diligere illum qui purus est a peccato. Si autem tacuero, quid doloris a me abscedet? </l. d. Non sic tamen abibit dolor meus, hoc est, non recedet a me, nec quidquam remittetur, ne tantillum quidem : imo silentium meum fraudi mihi erit : videbor enim in culpa esse si tacuero, juxta tritum illud jurisperitis axioma : « Qui tacet consentire videtur. » quia culpam agnoscere videtur qui ad objecta crimina non respondet. Septuaginta vero sic vertunt, <XV -pp XxXi/7Cû, QUX à).-pr,3G) TG Tp3.Û|Xa, si enim loquar, non dolebo vulnus, quæ Scholiastes admonet legenda esse per interrogationem, *nonne dolebo?* q.d. Omnino dolebo; Symmachus vertit, cî*

;< non cedit neque mitescit dolor meus. Per-
gunt Septuaginta, txv Si xal t i tXxvrcv
ocuii, cl si tacuero, quid minus vulnerabor? Anxius ergo Job, an loqui tacere debeat, tandem ad loquendum potius se accingere videtur, dum in hunc modum summas suas miseras exaggerat dicens :

v«r» 8. 8. Nexa ALTEM OPPRESSIT ME DOLOR MIPS, ET IM NIHILUM REDACTI SUNT OMNES ARTIS MEAE. — Est IIV-perbole viribus destituti, ulceribus et doloribus maximo articularibus, qui acutissimi sunt, confecti, et quasi ad nihilum redacti : hebraico est, *desolasti omnem congregationem meam*, quam interpret Vulgatus membrorum compositionem compagem accipit; recentiores tamen familiam accipiunt et exponunt.

Allegorico Beda, vel potius Philippus, hanc omnia apte explicat de Christo patiente; at S. Gregorius lib. XIII *Moral*, cap. iv, hæc applicans Eccle-

ste : « Dolor, inquit, suo S. Ecclesia premitur, EctUife quando in malitia sua crescere perversos intuetur; et quia dum pravi crescunt, etiam infirmi qui in ea sunt ad sequenda studia pravitatis irritantur, recte additur: *Et ad nihilum redorti sunt omnes artus mei* : sicut enim per ossa fortes, sic per artus infirmi quique designari solent. Membra ergo Ecclesiæ ad nihilum rediguntur, quando ex imitatione pravorum in hoc mundo crescentium infirmi quique deterius infirmantur : videntes enim felicitatem malorum, sæpe ab ipso fidei statu delabuntur, bona temporalia appetunt, et veluti in nihilum rediguntur : quia dum manentem Dei essentiam deserunt, diligentes transitoria quasi ad non esse tendunt. » Magnus profecto lapis offensionis est felicitas impiorum, et nisi discussa subinde mortalitatis hujus nebula posthumæ beatitudinis splendor nobis illucesceret, divinæque fidei eff&sU-radius animis nostris ;Haberetur, quis non inoff-ti' L*,s-fensa impiorum felicitate percussus in hac rerum humanarum confusione naufragium faceret, aut saltem ad hunc ataxte scopulum allideretur? Agnovit hic Propheta regius pene se aliquid humani fuisse passum *Psalms*. lxxii, i : a Mei, inquit, pene moli sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei : quia zelavi super iniquos pacem peccatorum vident. » Quis enim ferat, eos, qui non suo Lanium, sed publico malo, atque adeo in perniciem generis humani, dominatum in homines exercent, nusquam interpolata felicitate vitæ stadium decurrere, passimque ab omnibus publica gratulatione, panegyricis, columnis, statu, tropæis, ipsa denique consecratione, fanisque ac sacerdotibus vivos mortuosque cohonestari? Quis bonorum non ingemuit sub ipsa nascentis Ecclesiæ incunabula, cum Diocletianus et Maximianus heces, folles ac fomenta gehennæ omni diritatis genere Christianos vexarent, orbemque Christianum sanguine martyrum funestarent, eosdem usque adeo communi plausu celebrari, ut pluribus per Hispaniam magnificis columnis hæce eorum velut tropæa inscriberentur : « Genere christianorum penitus extincto? » licet et plura iu hanc rem vi le apud Tollenarium nostrum in *Spend. vaniL* ad Ecclesiaste cap. viii, IO, ubi hoc argumentum eleganter pertractat

9. KIG E MIX TESTIMONII* DICUNT CONTRA ME, ET Vers.*. SUSCITATI REALSILÜQILS ADVERSES FACIEM MEAM CONTRADICENS mihi, — ç. d. Etiam si velim non possum amplius dissimulare : non rugæ ex dolore et macie contractæ clamant contra me, et testes sunt doloris mei : siquidem has impresserunt florenti cuti non seniles anni, sed morbus, qui fecit ut non solum colorem et sanguinem, sed carnem amiserim, et pellis ante distenta et plena contraheretur in rugas; et tamen infideles quidam atque falsiloqui, qui omnia mihi prolixo promittebant, quosque meæ fortune misereri debuit, faciei mea*, quæ pro me tam apertè clamat, adversantur : ita Sanctius et passim interpretes fere omnes. Quæ

sane imago Jobi luctuosa et ad commiserationem maxime opportuna videbatur. Sed Eliphaz, qui hic *falsiloquus* appellatur, quod falsa opinione nixus in Jobum inveheretur, hoc ipso calamitoso aspectu excitabatur, satana urgente ad virum insonstem criminationibus verbisque asperrimis lacerandum.

Hebrous textus versum hunc succinctius effert, Jobum in secunda persona sic ad Deum loquentem introducens, *et corrugasti me in testimonium : surrexitque in me macies mea*, quæ *in faciem meam testificatur*, ubi secundum loquendi modum Scripturae tribuit Deo, causæremotæ, quod tanquam causai propinqua; tribuendum erat doloribus, qui proxime mœsliliam atque inde rugas et maciem in Jobi corpore causabanl. Eodem prorsus modo Psalmista dixit *Psalms*, xxxvni, 12 : « Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus : » similiter Jeremías ait *Thrcn.* m, 4 : « Vetustam fecit pellem meam, » id est, tot afflictionibus et ærumnis me obruit, ut præ tedio cl cordis amaritudine contabuerim.

Septuaginta legunt, xai taXxSw poi, ti; i-pw.Or., z.ai *itiiTt*, it ètici t i peu, *et apprehendisti me, in testimonium fuit, et surrexit in me mendacium meum*, q. d. Dis velul vinculis dolorum constrictum me tenes ila ut elabi non possim. Quod autem Septuaginta Çtûê; peu, *mendacium meinn*, et Vulgatus *falsiloquus* vertit, in llebræo est *hachaschi*, quod etiam significat *macies mea*, a verbo CDD *hacha*., quod *attenuari*, cl macrescere significat; et hoc sensu videtur hic sumi, cum immediate procedat *corrugasti me* : nam macilenti cutis in rugas contrahitur.

Rng.»
anni
ayntit»
lum du-
phd-
Util.
Mystice S. Gregorius lib. XIII *Moral*, cap. iv : « Quid per *rugas*, inquit, nisi duplicitas designatur? rug@ ilaque sunt sancle Ecclesiæ omnes, qui in ca dupliciter vivunt, qui fidem vocibus clamant, operibus denegant : hi nimirum pacis tempore, quia hujus mundi potestatibus eamdem fidem honori esse conspiciunt, fideles se esse mentiuntur; sed cum sanctam Ecclesiam subita adversitatis procella turbaverit, illico ostendunt quid in perfida mente moliantur. Dicat itaque : *Ilugce mea testimonium dicunt contra me*. id est, ipsi me insequendo increpant, qui nunc in meo corpore positi duplicitatis suæ in se malitiam non emendant . »

ve» io. io. Collegit furorem suum in me, et comminans MIUI, INFREMUIT CONTRA ME DENTIBUS SUIS : HOSTIS MEUS TERRIBILIBUS OCULIS ME INTUITIS EST. — **Magna** est hic diversitas sententiarum inter interpretes, an qui dicitur furorem colligere sit Satan, an Eliphaz, an dolor, an Deus ipse; omnes quidem probabilem suæ sententiæ adierunt rationem : verum mihi cohærentior videtur sententia, quæ hoc ad Eliphazum ac proinde ad reliquos ejusdem opinionionis assertores referi, quos sequenti versu arguil calumniarum et crudelitatis, *q. d.* Falsilomoris habuit el virium m me

totum effudit, et sicut fern n venatore lacessita pimi i« dentibus infrendens et scintillantibus oculis oiuentibus J baal vjfiu nia minatur, sic ille totus in mc inflammatus cfronata bacchatur insania. Ergo minai, fremitus, oculi terribiles, acerrimum hostem evincunt, qui ut fidissimus amicus accesserat; coque magis gestus hi furoris indices seso prodiderunt, quo religiosius se pro Deo dimicare graviter seductus Eliphaz existimavit.

Cælerum sciendum non eam esse querimoniam, quod truci vultu aut oculis ardentibus illum intueretur : quis enim nisi puelhilus eam faciei ferociam horreret ? constat id ex originibus, nam Hebræa habent 'b I'J'p tflüb', *Hitôse, h hhenau H*, id est, *exacuet oculos suos contra mc* : sive, ul reponit lectio Tigurina, *oculis suis micat contra me*; Oculi milizd lilina h vilia intesti quæ acerrimum et oculatissimum non sine malignitate intuitum a capite ad pedes lustrantem ? el circumlustrantem ad aliquod illius vel levissimum erratum investigandum atque venandum, denotant ; ad eum scilicet modum, quo, sumpta imagine ab aquila, qure omnium avium acutissime cernit, sive ab Epidauris draconibus, qui oculatissimi esse perhibentur, dicebat Horatius *Satyr.* 3 :

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?
Quam aut aquila aut serpens Epidaurius.

At quidem præterquam quod, ut dixit Cicero lib. I *De Orat.* : « Fere nemo est, quin acubus alque acrius vilia in dicente quam recta videat, » hominem justum atipie innocentem ab hoste externo intuitu acutissime circumspici alque lustravi grande malum non fuerit, cum inde cl ipsius probitas atque innocentia magis eluceat, et inimici oculi virtutis pulchritudine repercutiantur, et gravius doleant. Plus ergo hostiles isti oculi virtutis minantur : aperiunt id Chaldæus et Septuaginta : ille enim quamvis in Bibliis Ilegiis habeat, *oculos tanquam tiouvMulam acuit contra nie*, sensu jam dato ; at a Cypriano Cisterciensi el aliis sic capitur, *oculis subulas inspexit me*. Quod plane non modo innuit acerrimum et acutissimum intuitum, ut videat atque perlustret quid reprehendere, quid calumniari possit ; sed eleganti siibuln; similitudine, quæ rem perforat, ul occultius sive profundius penetret selamque introducat, denotat interiorem cogitationis visum, quo secretum animum cl occultam justii intentionem quis penetrat ; ut quamvis externa omnia ad rationis leges composita videat, operis tamen scopum occultissinamque intentionem, divinis solum oculis pervesligabilexn, quam, etsi alia minus recta videret, excusare atque defendere (juxta S. Bernardi monitum, « excusa intentionem, si opus non potes ») æquusjudex deberet, ipse inquam accuset atque damnet; vel si indifferens opus sit, quod atine operantis bonitatem sive malitiam capiat, in pejorem partem interpretetur, ne ullus reo evadendi locus aut facultas suppetat; « cum sil justius oc-

Ocnhi
tubuli
inha-
le r>l
qikcnrt
attua
elitis-
tau41

»
J''',
i-nuu

accipito- culta de manifestis præjudicare, quam manifesta
 ,out de occultis prædamnare. »
 qi in ²n Quam cogitationem non minos eleganter ex-
 rahm. presserunt Septuaginta, qui ex correctissima Ca-
 rafe lectione habent, ζv&a™,
 Fzxiat [X* tí; ?à yz/ xra , acie OCULorum irruít. mwronc
percussit me in genibus, ubi Biblia Regia pro *acie*,
 quod verterat S. Augustinus, reddunt *telis* seu
 spiculis oculorum. Cui lectioni preter elegantes
 telorum et mucronis locutiones sive translationes,
 quæ insanabilia vulnera significant, emphalica
 subest imago feriendi in genibus; quæ in hanc
 sententiam majorem vim habet, quam si alteri,
 quamvis delicatissima? corporis parti, plaga illata
 consideraretur. Nimirum vulnus genibus inflic-
 tum hominem enervat, nec illum effugere aut
 loco discedere moverive permittit, ul significaro
 hac locutione S. Job videatur, ea hostem malig
 «itato suis actionibus insidiatum tam externa
 quam interna incusando, et in pejorem partem
 detorquendo, ut omnem illi defensionis aut ex-
 cusationis effugium intercluderet. El vero « quis
 innocens esse possit, inquit Ammianus Marcelli-
 nuslib. Vili, si accusasse sufficiat. «

ven.h. 11. Aperuerunt super me ora sua, et expro-
 brantes PERCUSSE- RUNT MAXILLAM MEAM , SATIATI
 Perente- sunt poenis meis. — Describit atroces injurias et
 iuu?IX)hZ contumelias quas perpessus sit ; illud autem, j cr-
 vabiutn" (*usserunt maxillam*, proverbialis est apud Hebreos
 'a <l« dicendi modus de summa el atroci contumelia,
 al'cc' uti Delrius noster docet in *Adag. sacr. Vel. Test.*
 lii. part. 11, adag. 28. Similis omnino huic locus est
 in *Thrcn. m*, 30 : « Dabit percutienli se maxil-
 J"l» ty- lam, saturabitur opprobriis, » quem locum , uti
 et hunc, de Christo Domino, cujus Job typum
 gessit, Patres vulgo interpretantur, nipote qui in
 vita non semel atrocissimis contumeliis, et in
 passione insuper opprobriis, colaphis et plagis
 fuit coopertus , et pænis saturatus; et in evan-
 gelio docens virtutem atque insigne patientiæ ait
Mattii. V, 39 : « Si quiste percusserit in dexteram
 maxillam, præbe ei et alteram : » vult enim dis-
 cipulos suos injuriarum esso patientes, nec facile
 referire. Isidoros Hispalensis lib. *De Pass. Dum.*
 cap. XXIX, hanc sententiam in prophetiam accep-
 tam refert, quod Christus Jesns flagellandus esset,
 Multi® el palmarum ictibus percutiendus. Bcda in expo-
 utCU fi0 sitione hujus loci ad illud: « Percusserunt maxil-
 probra/ lan> meam : » ita, inquit, percussisse intelligendi
 <io in sunt, dum ei in faciem probra et maledicta con-
 de Jcctanl* secundum Apostolum, qui juxta hunc
 t'o pier sensum Corinthiis scribebat, inter cadera dicens
 F t'Ji. Il *Corinth, i*, 20 : « Si quis vos in faciem redit ; v
 et quod secutus ait : « Secundum ignobilitatem
 dico : » exposuit quid sit in facie redi, id est con-
 temni ac despici. Huperlus item abbas in *Mutth.*
 cap. V, ad illa verba : *Si quis teperi u sent in dex-*
teram, etc. Sciendum, Inquit, quia Dominus nos-
 ter, qui hæc docet, in primis vel maxime fecit
 quæ docuit : ipse percutienli maxillam præbu't

non solum el alteram , sed et totum corpus , ut
 saturaretur opprobriis, juxta illud *Isai. i*, 6:
 « Corpus meum dedi percutientibus et genas
 meas vellentibus, faciem meam non averti ab in-
 crepantibus et conspuentibus. » Istiusmodi nempe
 .saturatus est opprobriis : nec enim invitus, sed
 præ nimia dilectione nostri sic illa suscepit tan-
 quarn panem saturitatis. Singuli ergo nostrum
 persecutionem quoque pro justitia patientes de-
 mus percutienli maxillam, et saturemur oppro-
 briis, videlicet libenter accipiendo mala presen-
 tia, ut futuris aliquando bonis saturemur.

12. Conclusit me Deus apud iniquum, et manibcs v<r*. ir.
 IMPIORUM ME TRADIDIT. — tfec QUO* SCqUlintur U'-
 qnc ad finem capitis Deo attribuit, 7. d. Sed quid
 mirer aut querar, cum Deus ipse me iniquorum
 manibus quasi constrictum tradiderit, in quem
 (piidrui l haberent offensionis el acerbilats evo-
 merent, el pro sua libidine vexarent? Vim habet
 ille dicendi modus, *conclusit me* : sic enim Deus
 electos compedire seu vincire solet in ærumna-
 rum carcere, ne liberiate abulanluret intereant.
 Illud vero, *ct imnibu^ impimm me tavì dit*, aperte
 indicat Jobum Christi figuram prætulisse, qui
 traditus e't impiorum manibus, et iniquorum fu-
 rori permissus. Hebræus habet, *conclusum tradit*
me Deus perverso, ct per manus impioborum decli-
nare me facit : ita n'miram ut primum concluderit
 ipsum Deus, ac deinde tradiderit perverso el
 iniquo, scilicet diabolo, lentandum et vexandum,
 et per manus improborum Arabum etLhaldieorum
 declinare seu deflectere illum fecerit a statu felici
 el prospero, in quo hactenus fuerat, ad statum
 istum miserrimum, in quo tunc versabatur, ubi jch m
 bene observat Pineda noster Jobum, tametsi la- Baeati*
 incnlabiliter conqueratur, nihilominus uti decet
 sapientem et religiosum virum de suis calamita- jADeua.
 tibus locutum esse; quandoquidem cum illarum
 gravitate conceptam de divina benignitate fidu-
 ciam conjungat Septuaginta **vertunt**qi?
 ut iL-uuv, firi 3i H? (rt^
didit cnim me Dominus in manus injustorum, et su-
per impios projecit me ; Symmachus,
 ζζzjr ut, *in manus impiorum jecit me*. Porro ad pre-
 senten! suam calamitatem magis exaggerandam,
 el cominibralionem sui excitandam, pristinum
 felicitatis suæ statum in memoriam revocat di-
 cens :

13. Ego ille quondam opulentus repente cox-Vcrt.ix
 TRITUS SUM : TENUIT CERVICEM MEAM, CONFREGIT ME,
 ET POSUIT ME SIBI QUASI IN SIGNUM. — Job 11i0 acer-
 bum casum suum graphice describit, quem eo
 graviorem fuisse declarat, quo de altiori gradu
 luerit dejectus, sicut quidam dixit : Miserum est
 fuisse felicem, *llepcnte* dicit, quoniam paucis j0b
 diebus copiis omnibus fuit eversus, et morbo l
 gravissimo oppressus. < Tenuit, inquit, cervicem
 '""~J* meam » sicut tenet miles cervicem gallime, et in- ai eme-
 torquens illam confringit ac discerpit; vel sicut »i-
 V . robustus puerulum cervice arreptum in ter- Mdam

drjrcui ram prosternit, el pugnīs calcibusque proterit,
rfl Sic alibi dicitur *Bunich.* iv, 25 : « Super cervices
ejus ascendes, n id esi, dejecti colla pedibus cal-
Cdbis, domabis, et debellabis cum, et cervicibus
(jus pro suppedaneo uteris : sicut rex Persarum
usus Aureliano Romanorum, et Tamberlancs Ba-
uizite Turearum imperatore : vel sicut Alieno-
barbi Frederic! Veneliis cervicem pedo pressit
Alexander Papa addito elogio *Psalms.* xc, 13 :
• Super aspidem el basiliscum ambulabis, et con-
culcabis leonem et draconem, d Eodem fere modo
Job Deum animo in se gravi et acerbo tanquam
hostem describit sibi jam prostrato imminemtem,
et vulneribus ac plagis ipsum operientem.

Et poscit me quasi signum. — Hoc est velul sco-
pi m, in quem omnia sua tela conjiciat; qualem
Jeremias expressit in hæc verba *Thren.* m, 12:
« Tetendit arcum suum, et posuit me quasi signum
ad sagittam, n Quemadmodum igitur illi qui ad
scopum jaculantur, eamque artem exercent, non
duo, tria aut quatuor duntaxat tela mittere so-
ibcab- leni, sed plura: ita Deus Jobum non una altera-
jini. ve tantum calamitate, sed pluribus exercuit, et
JD.T ten- a summo vertice ad imos usque pedes doloribus
taliones. transfixit; ut merito cum Psalmista dicere posset
Psalms. xxxvii, 3 : « Quoniam sagiltæ ture infixæ
sunt mihi. »

Allegorico, positus Christus a Patre quasi sig-
num ad sagittam, quia non minus ipse quam et
trrciui. omnis ejus Ecclesia in titulum contra omnes ac-
reas potestates el corum fallaciam erectus cerni-
cMim- tur; unde quidam ex militibus ejus l *Corinth.* iv,
l 9 : « Spectaculuni, inquit, facti si unus inundo, et
tn di- anoc'ks, 'l hominibus. » S. Bonaventura serin. 2
c/L-j et *Dorn. mfr. Octav. Nat. Domini* hunc locum adfert
mon- ad probandum, quod Christus in passione posi-
dom. tus sit in *Mgnuni uharitatib* : « Maximum enim,
j ls. 4æ inquit, charitatis signum fuit, quod Christus sa-
Co gitlûs opprobriorum, irrisionum, sputorum, co-
la laphorum, clavorum et lanccæ sustinere voluit:
noncbi- sicetnosper charilatem esse debemus tanquam in
nutu, nobile signum contra sagittas castigationum divi-
narum, de quibus Job ailcap. vi, 4 : *Sagittæ Domini
in me sunt* : item contra sagittas irritationum hu-
manarum, de quibus in Psalmo est *Psalms.* lvi, 5 :
Filii hominum, dentes corum arma et sagittæ, etc.,
item contra sagittas lentationum diabolicarum
Ephes. vi, 16 : *In omnibus sumentes scutum fidei
contra tela nequissimi*. Item contra tam multi-
plices sagittas adversitatum stat charitas quasi
signum immobile, o Unde S. Augustinus tract. *De
Laud. charit.* : « Charitas, inquit, inter opprobria
secura est ; inter odia benefica; inter rixas pla-
cida; inter insidias innocens, iniquitatem ge-
mens, in veritate respirans. Sed heu huic signo
contradicitur per signum odii et fraudulentius !
sicut Judas » *M(Vth.* xxvi, 48, qui tradidit eis sig-
num. Vero Christus in cnice, cujus Job typum
gessit, juxta Simeonisoraculum *Luc.* n, 34, « po-
situs est in signum, cui contradicetur. » S. Grego-

rius lib. XIII *Moral.* cap. vi, ad hunc locum ila
scribit : « Constat quod idcirco signum ponitur,
ul sagittarum emissionē feriat. Fidelis itaque Cbrfata-
populus in signum hosti suo est positus, quia eum '4'
semper suis ictibus impetit, cum suis persecutio- «^ 1 «
nibus affligit. Qui enim in hac vita assidue mala ul •ti-
tolerari, velut in signo positus ictus suscipit f>
rientis. Unde et prædicator egregius, cum perse- ti mai
culionum mala toleraret, atque sub persecutione
adversariorum gerneret, teneram discipulorum
mentem de suis afflictionibus consolans ait l *This.*
m, 3 : *Ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus*,
ac si cis aperte dicat : Quid in hoc tempore vul-
nera nostra miramini? qui si æterna gaudia quæ-
rimus, huc ad hoc venimus, ul feriamur. » S. Pas-
chasius valde appositum ad hunc locum adfert
morale de anima : « Habet, inquit, Christus alias Anlm
immittere sagittas ad perimendum vilia et pcc- ^; iô.
cala; alias vero ad vulnerandas animas amore u qusl
charitatis. Inter quæ omnia anima constituta est
quasi signum ad sagittam, ul hinc suscipiat vul-
nera charitatis, illinc repellat omnia jacula ini-
mici, quatenus suis triumphet de hostibus, el
victrix cum corona recipiat paradysum. »

I L Circumdedit me lanceis suis, convulneravit Ye«-
LUMBOS MEOS, NON' PEPERCIT, ET EFFUDIT IN' TERRA
viscera mea. — Lamentatur Jobus se circumda-
tum doloribus cl ærumnis, quæ sunt lanccæ seu
tela Dei; quod ad internas simul et externas af- aflktfo-
flictiones referendum : versabat enim se in om- uibul
nem partem satanas, ul Jobo quantum posset
maximum afferret nocumentum; quam ob cau-
sam non absrc circumdedisse ipsum lanceis suis
dicitur potius, quam simpliciter lanceis impeti-
visse, ul significaretur ab omni parte in Jobum
hostis crudeliter sæviisse. Locum hunc expendens
Pineda noster: Obsident, inquit, me jaculatores,
undique configor jaculis, collimant sagiltæ uni-
versæ. Cælum jaculatur ignem; ælher ventum ra-
pidissimum; terra vermes; uxor, domestici con-
tumelias; dæmon truces oculos, minas ac terro-
res; et misera hæc mea conditio aliorum impen-
dentium malorum suspicionem ac melum.

Allegorico hæc verba Christo tribuuntur a co- Chrlrtw
rona militum flagellato : nam ad instar lanceola-
rum fuerunt ca flagella taxillata, quibus sacra- arrion
tissimum Christi corpus undique discerptum fuit. lllhIH
Sunt autem taxillata flagella ejusmodi aut colli- fornii
gatis ossiculis, aut assiculis ferreis et taxillis, quæ velo!
non solum concutiendi, sed etiam pungendi et lattiti
feriendi vim habeant. Vide de flagellis istis An- courut*
dread Malonium in commentariis cap. vi *De turala*
Sacr. Stiymat., ubi ex non levis nolæ auctoribus fuiU
ostendit hujusmodi flagella in usu fuisse olim
apud Romanos, quorum in ore Christus Dominus
flagellatus fuit. Accedit, quod Roiuæ in Ecclesia
S. Mariæ in via lata inter cæteras reliquias osten-
ditur ejusmodi flagellum, quo Christus flagella-
tus dicitur. Ex quibus probabiliter habetur Chris-
tum Dominum prædiclis laxillalis flagellis fuisse

cæsum, quæ accommodatissima erant instrumenta ad aperiendos sulcos scindendamque eam sacratissimam carnem et sanctissimum corpus, supra cuius dorsum imposita sunt pece ita nostra omnia, ut ea purganda et solvenda portaret

Tropologice S. Gregorius lib. XIII. *Vora* / , cap. vi, Diabolum « Bene, inquit, circumdari lanceis dicimur, quia ttù zn- anl*quus Hostis tentationis suæ vulnere ab omni htioLum parte nos impetit: sæpe enim durn gula restiingilur ut libido subjugetur, inanis glori© aculeus dream- mentem pulsatur; si autem corpus abstinenti® af- 'bu flictione non atteritur, contra mentem libidinis flamma se excitat. Sæpe dum servare parsimoniam nitimur, ad tenacitatem labimur; et sæpe dum possessa effuso tribuimus, ad avaritiam ducimur: quia rursum colligere quærimus quod tribuamus. Dum ergo antiqui hostis jacula ubique nos impetunt, recte nunc dicitur. *Circumdedit me lanceis suis*, n

Convulneravit lumbos. — Hoc ad corpus attinet ex parle synecdochice significatum: simile quiddam Jeremias luxit aiens *Thren. in*, 13: « Misit in renibus meis filias (hoc est sagittas) pharelræ suæ: » *renes* quippe, sicut et lumbi, pro corpore loto ponuntur.

Jobi vii- Effudit viscera mea. — Hyperbolice significat muicum dysenteriam: N°u Ianium, inquit Philippus et nnk, Bcda, ex ea toto corpore computruerat; verum Mit, etiam totus intrinsecus sanie liquescebat; et ita eie. pr.r omnia intestina in saniem conversa fuerant, ut rnm ve- per secretiora alvi paulalim in terram effusa sint cunl sanguine, felle, aliisque humoribus elviscerum ramentis; Septuaginta cum llobrao et Chaldæo legunt, IÇfytvx d; vr.v -piv W /ow txrj, *effuderunt in terram fel meum*, quod Hebræi ad litteram accipiunt, scilicet fel Jobi non sine miraculo humifusum fuisse, et tamen ipsum vixisse inierim: quod homini naturaliter est impossibile. Noster optime, etiam interpretibus Mercero cl Beza, pro *felle* vertit *viscera*, scilicet lotum pro p irte cl conlinens pro contento, maxime quia fel ad omnem viscerum egestionem ciendam et propellali lam a natura datum sit. Vocatur autem fel hebraico

Felle nil h iio mcrerah, ab amaritudine: nani felle nihil amarius, unde ortum est proverbium de iis quæ ingrata nobis sunt et acerba, ri; ipsa bile amariora. Sic Actor, vin, 23, ad Simonem Magum Petrus ait: Eí; yciiv ip ci ôrx, in fello amaritudinis video (c esse; et vulgato fero omni lingua adagio dicimus *felle amarius*, summam amaritudinem significantes; quomodo Latini *fellea* vocant amara, et Plautus in *Trucul.*: « Corda in felle sunt sila et acerbo aceto. » Cætrnm fel el bilis idem sunt, bilis autem inter humores amaritudine exsuperat, unde pro amarulenti i ponitur, l'elle quoque irascimur, sicut splene ridemus, el jecore amamus, et cordo salimus. Quod autem ad præsentem Jobi sententiam allinet, videtur esse hyperbole amaritudinis et ægritudinis animi, quando ipse dolor bilem

aut viscera in terram quasi effundere videtur.

Tale quid habet Jeremias in Threnis suis dicens cap. ii, 11: « Conturbata sunt viscera mea, effusum est in terram jecur meum: » nam quod hic in fonte est, el Septuaginta vertunt *fel*, ibi per *jecur* inielligitur, nam in jecore est felli* folliculus seu receptaculum; unde da©, quæ Jeremiæ verbis dantur, expositiones huic loco quadrare possunt. Prior esi Qninquarborei sic explicantis, <. d. Ila sum exsanguis factus, ac si jecur (quod est officina sanguinis) omnem succum in terram profudisset. Altera est Martini del Rio, qui putat ^2**^ de tam continuis lacrymis clarum indicium capi *jecur* non more suo sanguinem, sed lacrymis r » et breviori compendio genuisse, et jam nihil illi Ukr-reliquum, unde vel has fabricaretur. Ergo *jecoris* vel *fellis* nomine intelligere possumus lacryllas amarissimas, et ex imo eductas indicari, et hostilibus crudelitatibus quasi lanceis haustas evocalasque. Illud etiam patheticum inest significari in ipso corpore cor, fel, jecur el omnia viscera dolore liquefacta in lacrymas conversa, et, ul dictum est, ab hostibus effusa. Nec eliam displiceret hic de felle intelligere, quod de jecore apud Jeremiam sic interpretatur Isidorus Clarius, scilicet *jecur* amoris et affectuum receptaculum veluli humo affixum et in sordibus jacuisse, 7. d. Nihil amo præ morte et sepulcro. Huc etiam inclinat Figuierius, qui censet jecur poni pro *lætitia* et gaudio, quia affectus hujus sedes est; el sic sensus esset, 7. d. Omne gludium amisi.

Allegorica Philippus: « Effuderunt fel meum, » inquit Christus, quando videlicet Judæi suo ineritoci fellis propinatione effecerunt, ut iram meam super cos juste indignationis effunderem.

Tropologico S. Augustinus: « Effuderunt fel meum, » ul scilicet terrena bona zelarer in iis qui abundant; nam per jecur illi recte inlelliguntur, qui locupletes in Ecclesia curis et voluptatibus deserviunt, sicut physici philosophantur, in jecore v*. voluptatis et concupiscentia? sedem esse; unde talos monet Apostolus l *Timoth.* vi, 17 el l *Corinth.* vn, 31: « Ne sperent in incerto divitiarum: sed qui habent, inquit, uxores tanquam non habentes sint, » etc. Alioquin cum hi se effundunt per va- Jeñor ria mundi desideria, el relaxant frana concupiscenliis suis, quid aliud quam jecur Eccleske in tur cja terram effunditur? ubi notandum quod hepar non dirite* sine felle habeatur: ila et diviti® nescio si unquam sine amaritudine possideantur. Dicitur aulem jecur ad se calore suo succum ciborum tra- centui hero vertere quo in sanguinem: quem sane usum pascendi nulricndique singulis membris præbet. U/ VI Et hoc forte est quod Apostolus docet: Et qui ha- brotar bent tanquam non habentes sint, ut m sanguinem redemptionis suæ ea vertant, et singulis Ec- ticli clesie membris quasi ex abundantia sanguinis pastum et alimentum pnnbeant.

Anagogice, post hanc vitam fel tribulationum viti» IO

putrir. nostrarum pro Christo toleratarum in mei conso-
Monís commutabitur.

Vrr». s. ta. Concidit me vulnere super vulnus, irruit in
me quasi Gigas. — Poetice variat orationis modos
lugubres ad cruciatuum multitudinem et acerbita-
tatem exprimendam, *q. d.* Per suos jaculatores
ac sagittarios absque ulla mei commiseratione
j b rui- frequentatis ictibus plagam plagie superaddere
r-r\ ”. non formidavit, ita ut sagitta sagillæ in eadem
J. ,■ . carnis meas fractura jungeretur. Sub qua perse-
mi. verante metaphora breviter, dilucide atque ele-
ganter declarat, quomodo Deus ei non peperce-
rit, cumque quampluriinis ac diversissimis mor-
bis et vulneribus percusserit, uti est dictum cap.
n, 7. Cæterum tam iteratio vulnerum quam ala-
critis gigantis ad conflictum accurrentis ad sta-
tum hominis afflictissimi repræsenlandum est
maxime apposita : vox hebræa "DX *gibbor*, quam
Vulgatus *gigantón* transtulit, virum significat ro-
bustum et strenuum, qui nihil non audeat, qui-
que aliis de vulgo hominibus terrori sit; vox ita-
que *gigas* hic impetum et strenuitatem denotat,
nec non bellicæ disciplinæ peritiam, tum ex eo
quod de hoc nomine docent Cyrillus lib. IX Contr.
Julian., Theodorctus *Quast.* XLVIII in *Genes.*, et
Cassianus *Collai.* VIII, cap. xxi; tum etiam quia
hujusmodi vocantur in libro Baruch cap. in, 26,
gigantes scientes bellum. Significat ergo Job Deum
maximo nnimi impetu sibi occurrisset ad cum fe-
riendum et confodiendum, *q. d.* Cum ego sim
homo imbecillis, Deus tamen quasi cum poten-
tissimo aliquo hoste decertaret gigantis habitu
me adortus est, et validissimis ictibus trementem
concussit.

Allegorico Isidorus De *Nativ. Dom.* cap. xlvii,
hunc locum exponit de vulnere lancem, quo
Christi latus apertum fuit; per quod ait aliquid
additum fuisse super dolorem vulnerum aliorum
sæviendo etiam in mortuum : propterea canens
Cuna» Ecclesia «mucronem dine lāncete» nominat. Huic
° allinis est illa Davidis sententia ex persona Christi
i ortrin loquentis *Psalm.* i.xm, 27: «Et super dolorem vul-
' ,0'u—nerum meorum addiderunt:» quadrant item
lu' “ Christo Jeremías verba cap. vin, 18: a Dolor meus
super dolorem, in me cor meum mœrens,» etsi
'thedorctus in *Psalm.* ixviii, ista omnia aliter ac-
cipiat quam de Christo; tamen de Christo etiam
sumit in lib. I *Dialog, cum Iren.* cap. xxxii, cujus
utitur testimonio ul doceat passibilem fuisse.

Tropologice S. Gregorius lib. MH *Moral.* cap. vi
vel X, explicat de iis qui ex consuetudine peccata
peccatis accumulunt; priora siquidem vulnera
peccati diabolus sic infert ut solent parvuli spi-
cula jaculari, de quibus el dici potest *Psalm.* l xih,
U: «Sagitta' parvulorum facte sunt plagie eorum.»
v i At cum additur *sagitta sagitta cl culpo culpa*,
tunc giga- diemon evadit, et incurabilia vulnera
«al Li Per consueludincin sic addit, ut possit peccator
goi j— conqueri : « Circumdedit rnc lanceis suis, conciu-
uu vulnere super vulnus, irruit in me qui isi

gigas, » ubi diabolus figuram mutat et cornimi- <»"*
tat arma, nam vice sagittarum parvuli lanceas
gigantis assumit : nam, ut Gregorius asserit, «an-
tiquus hostis tenlationis su/c vulnere ab omni
parte nos impetit; et vulnere super vulnus homo
conciditur, quando peccatum peccato additur, ul
culpa vehementius exaggeretur. Et quia cum vul-
nus vulnere additur vires contra nos antiqui hos-
tis vehementius excrescunt, recte subjungitur :
Irruit in me quasi gigas : Facile quippe inimico
resistitur, si non ei vel in nullis lapsibus, vel in
uno diutius consentiatur; sin vero ejus suasioni-
bus anima subesse consueverit, quanto sc ei fre-
quentius subjicit, tanto eum sibi intolerabiliorem
facit, ut ei reluctari non valeat : quia nimirum
malignus adversarius contra hanc ex prava con-
suetudine devictam quasi more gigantispugnat;»
unde aperte cognoscitur diabolus in principio
peccati parvulum parvulorum emittere sagittam,
quæ posset facile vinci vel evelli ; at per consue-
tudinem gigantem evadere et quasi hasta Hercu-
lis pugnare, ita ut illi nemo possit opponi, dum
contra animam ex prava consuetudine devictam
more gigantis pugnat : quare servandum illud
D. Hieronymi consilium : «Dum parvulus est hos-
tis, interfice, ut nequitia elidatur in semine.»

Porro hic versus in llebræo sic sonat : *Dirum-
pit me ruptura super faciem ruptura, incurrit in me
sicut potens*; rupturam autem dicit, qua in eum
Deus quasi irrupit, plagas ejus designandoci de-
notando, sic ul continuis et assiduis rupturis se-
que invicem continenter excipientibus affligere-
tur, nec esset ei ulla requies aut respiratio. Sep-
tuaginta vero hæc in plurali efferunt, dum sic
vertunt, xat îCoXm ih ini tu
*dejecerunt me ruina super ruinam, cucurre-
runt ad me potentes*; vox autem *Svid-u-u* de militi-
bus passim usurpati solet inani ad militiam olim
eligebantur qui robore præstabant, qui *el gigan-
tes* appellabantur, ut paulo ante annotavimus.

16. Saccum consui super cutem meam, et operui ver<'.>.
cinere carnem mi am. — Per *saccum* hic vestem lu- s«
gubrem significat, quam Græci ζ«Oír* wtvûtxr,v vo-
cant ; quæ Varroni dicitur *amiculum nigellum* : ea
veste utebantur in luctu qua publico, qua pri-
vato ; et a Græcis interpretibus vocatur jîmfTM*
ctive-/m?îr; xainbôcj, *habitus Ull'jOitS et ÎUCIUS* : SIO
S. Gregorius N'azianzenus *Carm* 4, vocal nél/ jiuw
fcfcèl, quod S. Ambrosius lib. *ad Virg. lapsam*,
quasi verbum ex verbo reddit *lugubrem vestem*;
Iluricius *contritionis signum* ; alii *symbolum pami-
tentia*. Hinc S. Hieronymus de pio munere quod ? ' ,
mittebat ad Luciniuin ita loquitur in *Epist.* 28
ad illum scripta : « Ego insignia paupertatis el p » .««-
quolidianæ symbola pœnitentiæ tibi et sorori tme ,ie
misi quatuor ciliciola. » Saccum itaque hoc loco
cilicium aut vestem lugubrem liceat appellare :
ut enim lacus pro puteo, ita saccus pro tali veste
interpretum sermone tritus est. *Consuere* aulcm
saccum super cutem idem est quod saccum induere,

ct accingere sc sacco, aut imponere saccum lum-
bis vel super lumbos.

Job igitur hic animum suum demissum in usi-
job in lato luctus et pœnitentiæ habitu declarat, 7. d.
doToT/1 ^uni nu^a Pars corPor;s esset non ulcerosa ct
bui ali- saucia , non tamen adhibui mollia linteamina,
dum ci quæ fovere vulnera et lenire dolorem possent,
adbu<l sctl 8umP** asperum et cilicinum saccum; et ne
Ut. quidquam ad lugenlisac veri pœnilenlis effigiem

deesset, aspersi me cinere, qui a luctus cl pœni-
tentiæ sacco dissociari non solet; quod in sacris
litteris et historiarum monumentis adeo tritum
est, ut cinis, et saccus, seu cilicium, luctus, pœ-
nitentiæ cl humilitatis nolahieroglyphica censean-
tur, et voluti adjumenta validissima pietatis omni
genere divinarum litterarum commendentur. Certe
illa duo felicissimo nexu copulala plurimum
possunt, iisque ut duplici clypeo lecti Ninivite
tela furoris hei represserunt ; ex quo constat rem

hanc perantiquam esse in piorum usu, et jam tum
qn,'s?lc' in Veteri Testamento ab iis celebratam, qui in
cif usui. Nummis cultu et virtutum ornamentis principa-
tum obtinebant, quales præter Jobum fuere di-
vini vates aliique summi viri, qui parentis om-
nium Dei commercio fruebanlur; quos imitati
quoque alii fructus magnos e devotionis illo ge-
nere percipiebant ; quod Achabus, rex alioquin

Ahab impius et facinorosus, suo exemplo docuit, qui
l<r c,h' cum Eliam sibi minitantem audivisset, cl terribi-
cinrn lia quædum et acerba denuntiantem, quæ vivum
Namioh juxta morluumque manerent, exhorrescens Nu-
v'lr'ain' minis manum ac perniciem, quæ damnato jam

capiti imminere videbatur III *Ilcg.* xxi, 27, « ope-
ruit cilicio carnem suam, jejunavitque, cl dormi-
vit in sacco, et ambulavit demisso capite. » Quid
igitur inde consecutum ost ? hoc nimirum, ut
placatus ad misericordiam Deus mutaret senten-
tiam, iram coerceret jamque violenter sese ef-
fundentem severitatem: quare ad Eliam sio infit
ibid. vers. 29: a Nonne vidisti humiliatum Achab
coram me? quia igitur humiliatus est mei causa,
non inducam malum in diebus ejus, » etc. Excm-

onniU*" Pll,m 8C*Dcet a Davide sumpserat, qui si quando
t sàtitr res molestissimo? domesticam disciplinam aut ex-

ciilicium ternam politiam regnumque premerent, ad cili-
jd h.b- cquin vejul aJ 8acram anchoram devote confu-
giebat Psafn. xxxiv, 13 : « Ego autem cum mihi
molesti essent induebam mu cilicio; » el alias
Psalm. lxxvii, 12 : « Posui vestimentum meum ci-
licium. » Hoc vir magnus thorace indutus non
ahenco, sed divino, el concupiscenti® motus fræ-
nabat. et ulciscendi libidinem, si quando inju-
riis afficeretur, el superbos animi spiritus in
summo dominatu comprimebat, aliorum homi-
num scelus eluebat, suum purgabat, Dei bene-
volentiam emerebatur. Adcoque insita fuit illa
pietas in omnium mentibus, ul nihil arduum at-
que dilllcile et gravioris momenti aggredierentur,
quin se ante cilicio munivissent ad favorem Nu-
minis, ad annui vim el virtutem parandum. Sic

Juditba magnum ausura facinus muliebrem ma- Jn4nhei
num corroboravit : et Machabæi tela sua exacue-
runt, armaruntque legiones ad Dei bella conti- dikk>
cienda, de quibus in sacris oraculis diserte poni- , '0Diê'
tur, se-e prius cilicio el cinere cooperuisse. Ve- txoU
rum, ut dixi, notabiles in eo fuerunt prophet®,
qui pœnitentiæ vexillum alte extollebant, ul vir-
tutum omnium signiferi el duces ad felicitatem.

Hanc igitur pietatem cum in vetusta Ecclesia
tam splendidam lamque in usu viris clarissimis
et Deo charis animadverterent christiani, non mi-
rum si religiose et avide sunt eamdem complexi
ul instrumentum perfectionis, ut religionis mag-
num adjumentum; præserlim cum prope in ocu-
lis haberent I). Joannem Baptistam, vivam illam
pœnitentiæ columnam, mortificationis præconem, s. J »n-
quim ore, verbis et exemplo in omni vita pro- ^LID,£

movere contendit : illum enim in deserto cili-
cium ferre solitum in evangelica» historio» nionu- ti-
mentis proditum esi *Matth.* ni, I : « Habebat ves-
timentum do pilis camelorum ct zonam pelli-
ceam circa lumbos suos ; » quibus verbis cilicium
describi doctissimi et gravissima? auctoritatis viri
nronent. Accedebat ct Filii Dei sensus atque ora-
tio, qui exspectabat a Judæis, apud quos religio-
nem disseminabat, viamque pandebat in caelum,
ul ad præterilæ vilæ sordes eluendas poeniten-
tiam in cilicio adhiberent; id quoniam minime
fiebat ab illis lamentabile v» denuntiat *Luc.* x,
13 : « Væ tibi Corozaim, vœ tibi Bethsaida : quia
si in Tyro ct Sidone factæ fuissent virtutes quæ
faclæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere se-
dentes pœnilerent. » Post tantam Messi® aucto-
ritatem ncque apostoli, nec qui deinde secuti
sunt, gravius testimonium quærendum opinaban-
lur, ut do pii operis utilitate conflaret, quare, ut „<1
cœperam dicero, primi christiani id genus mor- clU ll
lilicationis cupide arripuerunt, pra'serlim quipœ-
nilenliam vellent agere, do quibus loqueus Ter-
tullianus, ait illos « in sacco et cinere volutari, »
aut a sacco incubare, » ubi saccum vocat cilicium
ex consuetudine divinatorum oraculorum; in qui-
bus ubi nos habemus *cilicium* » in Græco et in He-
bræo csl saccus. Hcs fuit tam communis inter
Christianos, ut Buricius episcopus *Epist.* 20, ves-
(*tmentum Ecclcsbr* dixerit cilicium : « Deponant, in-
quit, sæculi byssum, et sumant Ecclesia) vestimen-
tum, quod est cilicium, contritionis indicium. »

Cæterum, ut ad textum revertamur, pro eo
quod Vulgatus vertit : « Et operui cinere carnem
meam, » in Hcbræo est, *fidavi pulvere cornu*
mtum : notum ut per *cornu* robur significetur,
metaphora ducta ab animalibus iis, quæ se cor- c ron
nibus tuentur, cl quorum robur in iis consistit : ,n
quamobrem Septuaginta verterunt, ri Ji
ûyr, *robur autem meum in (erra e-jcstinetum* niûæU
c>t ; H. Levi pro *cornu* transtulit *caput* dicens,
ascendere feci pulverem super caput meum; Tliar-
gurn vero pro cornu *gloriam* transtulit, dum sic
reddit, *volutavi in puledre glvruun meum*, id est

pristinam meam dignitatem , antiquum statum meum, qui felicissimus erat. Sic alibi *Psalm.* exi, 9 : «Cornu ejus exaltabitur in gloria; » el *Psalm.* txtiv, 11, « exaltabuntur cornua justī;» el *Psalm.* cxlviii, 14, «exaltavit cornu populi sui ;» el *Ileg.* h, 10, «sublimabit cornu Christi sui;» in qua significatione frequens est hujus vocabuli in Scriptura usus, designalquo potentiam, gloriam, perspicuitatem el regnum, desumpta scilicet metaphora ab animantibus ratione carentibus, quibus hastarum armorunique loco cornua Deus addidit. Qui autem de *capite* interpretantur respexerunt ad priscum morem lugentium, qui caput pulvere opplebant ad testandum dolorem suum : sane caput eminctin homine, ut cornua in cornutis animalibus; hoc autem in magno luctu cinere aut pulvere aspergebant, uti superius eap. il, vers. 12, tres amici ex communi lugentium usu fecisse memorantur, ubi plura de hoc ritu annotavimus.

Vfr».i7. 17. Facies uba intumuit a fletu, lt palpebra **MI** n- MF.F caligaverunt. — Adhibuit nempe alium quoculi in ij/ d J amarum fletum, quo ejus facies oculique inluerunt, et visus hebetatus fuit ex humidilale, qua; resolvitur a cerebro, el per oculos genasque decurrit, sicut quotidiana fieri constat experientia ; plurimos autem amisisse aut obscurasse oculorum lumen, dum icquo plus lacryinis el mærori indulgent, res notior est quam ul ope-rosa indigeat probatione. Gerle David de semel ipso fatetur *Psalm*, xxxyii, 11 : « El lumen oculorum meorum non est mecum, » sed clarius Jeremías in *Thren.* n, II : « Defecerunt præ lacrymis oculi mei, » quod idem est cum eo quod Job hic ait a fictu palpebras suas caligasse, per quas oculos inlclligit, pariem pro toto : sic in *Psalm.* x,4 : « Palpebro; ejus interrogant filios hominum,» id est oculi, quibus providentia ipsius innuitur. Septuaginta versum hunc nonnihil aliter reddunt hoc modo, *ἡ φατὶς τοῦ* *ir.z* *xJ.i/ içû, ἡ* *pxiçzpuç* *axti, venter meus corn-* *Justus est a planctu, et super palpebras meas umbra :* «xcinpiaria habent o/aà Oxváicv, (piam ut veriorum lectionem amplexa est editio Complulensis, et S. Augustinus agnoscit, in quo *umbra mortis*, quam Olympiodorus quoque pnvfert. Auctor Cateoæ Grææ m *ventre* animam inlclligit, quam eliam sæpius cor significat, et ita explicat, *anima ima ardet, nec laaymæ (quidquam remittunt.* Fortasse in ventre combusto, id est siccato atque exhausto corde, significat Jobus exsiccato lacrymaruin fonte defecisse lacrymas, (pias exsiccat vis illarum n mimn profusa, aul comprimit stupor et immoderatus dolor. Hebræus textus habet, *facies mea cuntututata fuit prae fletu*, id est, quasi luto fæ- cl deturpali bordidataque : nam fletus tadem deturpat, et quasi lutulentam facit, quod uno verbo *lutulaie* dicilur ; unde Gato : « Postea, inquit, aspergito amurca ninne quod lululavcris, »

id est luto infeceris, aut fædavcris : hoc in Jobo conceptu et explicatu facile est ; siquidem ex lacrymis et cinere, quo conspersus erat, subactum est lutum, præserlim accedente sanie, qua ejus facies ita deturpata fuit, ul larvam sibi imposuisse videri potuerit.

Si nonnemo fortasse stoicis imbutus principiis fictum tam uberem vitio vertat Jobo, dicens virum fortem, præserlim regem, qualis erat ipse, lacrymas dedecere, atipie leoni similem cflici debere; qui quanluncumqne Irisletur, vix uñquani tamen idcirco rugit, aut fremit, vel suspirat, sed tacitus atram intra se bilem concoquit, et imo corde dolor m premit. Huic respondendum, non quascumque lacrymas, eliam profusas, virum x. jm. fortem adcoque regem non dedecere; siquidem *supr.* cap. i, 20, fletum, et alia isliusmodi externa rñol r?r. doloris signa, in calamitatibus moderate adhi-u» debita , cum vera fortitudine ac perfecta virtute 4<ceot quam optime consistere oslCAidimus : quin imo virum vere fortem, ac virtute præditum, in ipso mel virtutis ac fortitudinis exercitio nonnunquam lamentari, et in clamores lacrymasque irrumpere cum laudo posse. Cujus rei luculentum in rege Davide et ipsomet Christo, cujus hac in parte una cum Davide lob typum gessit, habemus testimonium, quem flevisse sæpius in vita el in morte tum in sacris annalibus Evangelista), tum apostoli Chito s ll«sc y. p) Devii» h Rllnr, IISU» noni-qnim.

in monumentis suis prodiderunt. Quod doctus Salvianus lib. VI pio et eleganter notavit : «Christum, inquit, flevisse legimus, risisse nunquam legimus : » qua in re quoddam sacrum velut diluvium miratur et prædical S. Bernardus *Scrm.* 3, in ramis palmarum, ubi de Servatore in hunc modum loquitur : « Non solis oculis, sed quasi membris omnibus flevisse videtur, ut lotum corpus ejus, quod est Ecclesia, tutius corporis lacrymis purgaretur. » Haudquaquam igitur quævis lacrymæ, sed molles, sed femine® et irracionales virum fortem et prudentem dedecent: ut enim in aquis, sic in licrymis magna est varietas. Nam sicut inter aquas, ut Anastasius Sinaila lib. Ill *Aaagog. contempi*, notat, quædam est genitalis, ut *Ægyptia*; alia quæ adiri non potest, ul Ammo-iü, uiet nica; quædam potabilis, ul fontana; quædam infertilis, ul lliericuntina; lethalis eliam quædam, ruQh ut /Ethiopien : sic in herymis non absimilem notare licet distinctionem : nam quædam bonæ sunt el potabiles, nempe lacrymæ devotionis ac picti-Urryma tis, quæ ex animi religiosi fonte promanant, eas- lx>«? que u beatis angelis suaviter ebibi aiunt Patres, cl in vinum quod immodo mulari, adeo ut S. Bernardus scrm. 30 *in Cant.*, « lacrymas pænili- li-

relur. Sunt item aliæ quædam *infertile**, quarum Lacerna causa vilium rerum amor est, noe virtutis honesti JL r halem intuetur : et h® omnino vano» sunt, quia ' nullo fructu cl temere funduntur; vel eliam ad vanitatem aucupandam, quales eorum, qui, ut verbis dicam Maximi Taurincensis scrm. *in die Cinerum*, « falso oculorum mœrore praconia mundana mercantur. »

Ileperiunlur et *Icthales in flagitiosis* hominibus, Lacrym» qui impotenti vetitarum rerum libidine feruntur, **hu i'** qUQS a(^P'sc' culn animi et corporis con- l ll' tendone non potuerint, præ dolore lacryman- tur, quod maleficium non patrarint : par scelus eorum est, qui flent ad suadendum flagilimn animosquo molliendos, quod Scriptores in mulierculis animadvertunt, quibus Catullus falsas lacrymulas tribuit : D. Bernardus *Epist.* 217, eleganter vocat *lacrymas doctas mentiri* : vulgo dicuntur *lacrymæ crocodili* ad decipiendum cl nocendum comparai®. In eadem sunt classe, qui præ invidia in aliena felicitate ploratum edunt : vel <hui affecti a quopiam injuriis, dum pncipili furore elati ulcisci vehementer cupiunt, nec possunt, lacrymanlur. Ad hoc denique genus pertinent omnes, qui scelerata ex causa mœrore animi et imbre oculorum complentur. Quos damnat, miseraturque S. Ambrosius lib. X *in S. Luram*, cum agit de lacrymis D. Petri; quem ait lacrymas profudisse, quia culpa illi obrepserat, homines autem sæpe Here, quod non in culpam inciderint : hoc est, inquit, si non vindicent, si non obtineant quod improbe cupiunt.

Sunt quædam denique *indifférentes*, quas *na- iMpnn turaits* vocant lacrymas, quod eas animi motus ic cl a^cc^° naturalis exprimat; quæ nisi pio proposito et honesta voluntate in bonum finem el Mtma- posito et honesta voluntate in bonum finem el ,c> beatum referantur, vacua* sunt luco laudis, et præmio carent apud Deum; natura* tamen utiles esse possunt et valetudini aliquando : quam ob causam fletum puerorum infantium probat Aristoteles lib. I *Polit*, cap. XVI!, ubi velat iliosa fletu infinti- impediri, eo quod tales ejulatus et lacrymæ pro- d sint cjsa<J robur, atquo incrementum corporibus robur, eorum suppeditent : huc accedit Hippocratis medicorum principis lib. VI *De Morbis popul.* sect, i, monitum illud præclarum, dicentis, lacrymas in aculis morbis, si ultro et ex voluntate fundantur, esso bonas; si præter voluntatem el invito fluant, nudas videri ; unde eliam huoo celebratum aphorismum reliquit : « Lacrymæ volunla- LterunT riæ malum non sunt; invitis autem decurrentes ri» n- ina*u,u- n Valere quoquo ad leniendam vimdolo- luuin. ris animumque levandum sapientes viri putant : qua do re Petrus Blcsensis *Epist.* 49, in hunc modum meminit : « Mullis solatio sunt lacrymæ, et ex parte maxima magnitudinem doloris immi- nuunt. Dolor siquidem speciem ignis gerit, qu a dum plus tegitur pl«s ignescit. »

Ex dictis, ul opinor, luculenter palei contra Qu* h- stoicos, non omnes esse lacrymas viro eliam forti

vitio vertendas ant fugiendas, sed quasdam esse cry»* laudabiles, quæ ipsum non tantum non dede- *' ceant, sed etiam plurimum ornent; quales sunt compunctionis, devotionis et compassionis, quas !«• summi momenti pretiique apud licum esse sanctissimi omnes viri consentiunt. Jobo autem adeo fuerunt familiares, ut eas etiam in florentissima fortuna, in mediis mundi lætitiis et communi hominum recreatione veluli spiritale quoddam condimentum adbiberet, time in scplemdiali illo filiorum convivio, in quo genialibus epulis hilarius indnlgebanl, ne forte in aliquo peccassent, pius parens lotus compungebatur, et piaculares pro iis quotidie hostias offerebat; quas, uti par est, compunctionis simul ac devotionis lacrymis Boo gratissimis iibcriiin irrigabat. Quantum autem compassionis quoque lacrymis deditus esset abunde *infr.* cap. xxx, 23 declarabit dicens : « I lebam quondam super co qui afflictus erat, el compatiebatur anima mea pauperi. • Sunt sane istiusmodi lacrymc velul uniones pretiosissima gralisèimæque Deo, quibus S. Augustinus sacrificii vim nomenque tribuit, in quo sanguis ipsius cordis fundatur. Sanctus quoque Chrysostomus *in Psalm*, cxxix, nobile quoddam eleemosyna* genus esse dicit arn^trr, *ingemiscere* cl flere propter cos qui affliguntur. Est enim actus eximii amoris erga proximum, quo instar potentissimi sacrificii hominum noxæ et peccata abolentur, ut divinum oraculum monet l *Pct.* iv, 8 : « Chantas operit multitudinem peccatorum. » Ubi sunt lacrymæ compunctionis, subito labes animorum cluuntur et pereunt.

Ilaudquaquim sano vulgaris aut cætrorum hominum similis fuisse Jobi fidus existimandus Qealfe est, quo cl faciem suam intumuisse et palpebras caligasse profitetur; sed omnino suppar Mi Davidis qui cum dixisset regalem se etiam lectum continuo fletu opplevisse, adjungit *Psalm*, vi, 8 : « Turbatus est a furore oculus meus, » vel, ul S. Hieronymus vertit, *caligavit oculus meus*; Chaldæus dixit, *obtenebratus est* ; Cajclanus, *lineavit*, hoc est, erosus viatusque est oculus meus, et magnitudine atque frequentia lacrymalum extabuit, sic ul fletus continuatio luminum aciem hauserit et consumpserit. Quæ sane ostendunt, vix unquam illum sine compunctione lacrymisquo fuisse, quæ de die el do nocte exundarent. Sed hoc Jobi fletus præ Davidis luctu mirabilior et excellentior fuit; quod nullum in peccato fundamentum aul cum delicto commercium habuerit, ul tanto perfectius fletu suo Christi lacrymas præiigurarct. Undo subdit :

IS. li ve. PASSUS SUM ADSQVE INIQUITATE MANUS Vers. 19. MI T, CUM IIUIIU M MUNDAS AD Df.t M PRECES. — Iit llebneo prima ista verba, Aec *passus sum*, non habentur, uti nec in Græco; sed tantummodo sic, eo quod *non sit violentia in manibus meis, etiam pura est precatio mea*. Quod Septuaginta vertunt, y/pai Si

ucj xaôjça. iw/wcftzm *aufem nihil fuit in manu mea**
Irti fie- *deprecatio autem mea mun ia*, ut cum precedent!
J@* @*3 bus nexus et sensus sit talis, ac si dicat : Præ
multitudine et gravitate dolorum meorum largis-
utec n- sime flevi, ih ut præ nimio fletu facies mea con-
lxnctiA lutulata sit cl deformata; cum tamen nulla vio-
lencia vel iniquitas fuerit in manibus meis, quam
tu, Eliphaz, cum sociis mihi exprobrasti. Sicut
ergo maciei nimium fletum, ita nimii fletus non
iniquitatetn aut ullam violentiam, sed dolorum
suorum acerbitatem causam esse protestatur. Vox
autem hebrea DOH *chamas*, quæ proprie *violenti-*
tiam significat, hic latius sumi videtur, ut etiam
aliam quamvis iniquitatem aut injuriam notet.
Dicunt autem Ilcbræi Deum non punire gentes
nisi propter *chamas*, id est *violentiam*. Sane
propter eam delevit olim mundum diluvio, et
Soilomam et Gomorrhham cum reliquis urbibus.
Cælerum duo hic non ad jactantiam, sed ad di-
vinæ veritatis assertionem Job commemorat, sci-
licet «manus, (id csl opera) absque iniquitate
cl preces mundas, » quibus omnem Dei cultum
sub vera justitia religioneque complectitur. Qui
enim bene sc gerit, nec quemquam injuria allicit,
dicitur habere manus puras ab iniquitate. Unde
nonnulli hoc membrum referunt ad secundam
tabulam, ut sequens ad primam : nam cujus pura
csl oratio, Deum pie colit; qui duo **potissimum**
ab homine requirit, scilicet manus et cor. *Manus*
opera denotant; cor autem cogitationes, quæ in
corde complentur, ut in renibus inchoantur; qua-
propter dicitur *Psalm.* vii, 10 : « Scrutans corda
et renes Deus. » Sub precatione porro etiam po-
test sermo comprehendi. Quibus tribus constant
omnia, quæ ab homine proficiscuntur.

Potest ergo sic exprimi Jobi sensus, *q. d.* Ecco
qualia et quam atrocita fero supplicia; cum ex-
plorata quoad possum conscientia semper opera
justa cum religioso cultu conjunxerim : manus
enim, ut dixi, est symbolum operationis et gc-
id-rn nova^c instrumentum animi cum alio tractare cu-
(jo. piontis, sermo quidam mentiscitacit@ voluntatis
l>tt rt interpres. Hinc princeps Onirocritorum habitus
genenh olim Artemidorus lib. I, cap. xlv, ait manus si-
ialina* gnificaro *rationem*, mentem, sermonem,
n*Ttntn quod vcluti ductu litterarum vel potius oppor-
animi. tuno sermone tacitam animorum allectionem de-
clarent. Hinc docte Cassiodorus lb. De *Anim.*
cap. XVI : « Manus, inquit, singulariter date sunt
ad mutuas cogitationes nostras communiter expli-
candas. n Cum igitur vult animus erga alios vim
suæ benevolenti@ prodere tendit manum, et in ea
vcluti cor ipsum, fidem, amorem et eadem in
aliena manu recipit : quod profecto clarissimum
signum est pacis mutuæ cl perfect@ conjunctionis.
Quam ob causam opinor dixit Pindarus albe
mentis poetam *Oiymp.* od. 4 : Xiïptc Ji xoltapfcov,
cor *cl manus pari in loco numeroque habenda*, cum
hoc al) illis m apertam lucem educatur : (piare
ab omnibus jure exigit Muguus Paulas l *Tùnoth.*

n, P, ut « puras manus » habeant : in Gneco est
íeíwí, *sanctas*; Tertullianus in *Apolog.* cap. xxx,
legit *innocuas*, nimirtini a scelero omni immunes, fnrT
qua» ad nullum malum facinus adhibeantur. Eo
quoque retulit I). Chrysostomus divinum illud un, it.
inventum de manibus in precatione attollendis,
quod Vates pius sacrificii quoddam genus voca-
vit *Psalm*, exi.. 2 : « Elevatio manuum mearum
sacrificium vespertinum;» cujus moris hanc cau-
sam reddit, ut nimirum si quando ad scelus cl
maleficium vocemur, apud nos reputantes sa-
crum illud mysterium, et futurum, ut illas ma-
nus ad Deum cwrt «vwqcfwv, *velut advocacy func-*
turas, et per illas spiritale sacrificium oblaturi
simus, vereamur cas ignominia et pudore alli-
cere, et illius prepostere actionis luto et collu-
vione maculare. Illam igitur sacre religionis cai-
remoniam vocat t í; xaxi«c, *vitiositatis vin-*
culum, nequitiae frenum, remoram improbitatis.
Eodem etiam perlinet illud *Psalm.* cxxxni, 2 : «Ex-
tollite manus vestras in sancta, » ubi legit S. Chry-
sostomus, « extollite manus vestras dqwwjanu,;
sacrosancte, hoc est, prout decet ¿yxaiuiwj,; *sancti-*
ficatos; o quorum proinde non cor modo animum-
que, sed manus quoque sacrosanctas el ab omni
obscœnitate purissimas esse oporteat.

Quibus conformiter S. Job tanti mysterii haud
ignarus hoc loco « mundas ad Deum preces » vo-
cat, qute nulla ficee humilium rerum obliksunt, Munta
prrerí
qax.
nullis sordibus perturbationum inquinatos, sed
clarissimis evecta* pennis, coelestes atque divinai.
Illum cursum mundie orationis David cupiebat
Psalm, ext, 2, cum rogai Dei dono atque munere
dirigi orationem suam « sicut incensum, » hoc
est more modoque thymiamatis; quod ex rebus
odoratis confectum summus sacerdos in nobi-
lissimo templi adylo foculo imponebat; undo
fumus tim directo itinere sursum attollebatur,
ut nullius procédai vi atque turbine ullam in
partem tlecti posset. B. Kimchi in hunc Jobi locum
ait, praestantes in suffumigandi arle viros ab
Alexandrina civitate llicrosolym un evocari soli-
tos, ut suffumigatio sursum recta fieret instar
palma), neque odorata dia exspiratio huc illuc
agitaretur. Sed non tam illud humano artificio,
quam fieri divino prodigio magni viri suis mo-
numentis prodiderunt. Significat igitur Job sanc-
tissimus se adhibuisse tantam mentis in orando
constantiam, ut rejectis repudiatisque aliis curis
et cogitationibus, tota in cælum atque ad Deum
contenderet. Quod divinissimum animi bonum
in Gorgonia sorore sua commendat S. Gregorius
Nazianzenus *Orat*, íf, cujus ait in precatione
fuisse vah ásXavñ, xat joráfoiw, *mentem minime va-*
gantem et sublatam in altum. Atque illud ipsum
olim fuisse Christianorum omnium studium e no-
tis veterum commentariis facile intelligimus.
Scite et eleganter ail Teitullianus lib. l *Conte.*
Marc. cap. xxm, orationem ad cælum Deo ex-
pandi, ut cum elatis in sublime manibus ipsa

Jobi ia
ontioDâ
attentio.

oratio quodammodo evolaro in cœlum atque ad Deum ire videretur.

Ilincsolemnis illa monitio, q̄itc manavit e disciplina apostolorum, et providentissima institutione : Sursum *corda* : quam S. Jacobus o sinu Christi fidei Christian® magister, quam divus Marcus, quam deinde alii suis in Liturgiis posuerunt : Avo Tjÿbutv w voſv ri; xx^Jtx; , rursus *habeamus mentem et corda*, inclamabat in conventu pio sacerdos; praesertim in augusto arm sacrificio, quod divine S. Gregorius Nazianzenus *mystica et sursum ferenti- sacra* nominat; ui omnes intelligerent adeuntes ad Deum, atque precibus S. Numinis colloquium ambientes, omni abjecta futitium rerum cura leves et alatos esso oportere. Quo in genere non possum non mirari vehementins et predicare majorum nostrorum consuêladinem plenam religionis inusitate pietatis, qui oû- cura *n templo sacris precationibus darent optioDii ram, in clausulis orationum pedem omnes soleaitoic- j)ant attollere, ut præ amore sempiterni domicilii sludioque magno oœlestium viderentur jam

c corporis tabernaculo migrare velle et conjungi Deo. Rem magnifice Clemens Alexandrinus lib. VII *Strom*, expressit in hunc modum, ttsÎog ízi-pípc|jLw, etc., *pedes attollimus* « in extrema orationis acclamatione, prompto animo et alacritate insequi cupientes beatam illam naturam, qu® mente et inolligentia percipitur; et una cum verbo corpus abducere conoides piritici zctr.axy.tvct rr.v i>rrtpw|i.ivw, etc., *erectam animam cl desiderii pennis elevatam cogimus in sancta progredi*. n Idem prope significat D. Ambrosius lib. VI *Ilcxacm*. cap. ix, qui mirabilem Dei providentiam in humano corpore fabricando suspiciens, pedes aiebat nobis datos non ut brutis animantibus quatuor, sed ut avium generi duos, quod sublimis alti petere debeamus. Sed paulo clarius camdem ipsam in templo consuetudinem Justinus martyr videtur attingere cum agit de iis (juro a chrislianis die Dominica fierent : « Post lectiones, inquit, sacras et antistitis cohortationem, aviorxucOx r/zv. zivrt; , x.xi ni|xzcjMv, *con-surgimus communiter omnes, et precationes mittimus*. » Argute et sapienter Eusebius Emisseniis homil. in *Nativit. B. Virginis* animadvertit inter cleros poni columbam illam argenteam tingo inauralo, quæ in adhéra sublimius evolat; ea causa et de sanctis dici *jsai.* x1, 31 : « Assument pennas ut aquilro, volabunt, et non deficient. » Addit propter hoc et Tabernaculum maxima ex parte opere plumario factum esso, ut omnes alas suscipiamus, et volare discamus. Plura de elevatione manuum aliisque orantium gestibus vide *supr.* cap. xi, 13, fusius explicata et moralízala.

▼ en. 19. 19. ÎIRRA NE OPERIAS SANGUINEM MEUM, NEQUI INVENIAT IX TR LOCUM LATENDI CLAMOR MEUS. — IM palhet'ca atque elegans sermonis apostrophe ad res inulas sensuque carentes, ut quam in procedenti versu asseruerat su® conscientia® puritatem

iterum confirmet ac roboret : terram enim compellat, atque in testem citat, ac rogat, ut si aliquod eorum, qu® ab Eliphazo ei objecta sunt, criminum unquam commiserit, minime illud occultet, nec celet afflictionem et miseriam, qua ejus sanguis vitæque consumebatur. Non enim nomine *sanguinis* hic intelligendus est eruor, qui Sywt- in ejus venis exislcbat; sed peccatum, pro quo™ srope in Scripturis accipitur *Psalm*, 1. <6; *Isii.* i, 15; *Ose.* iv, 2; *Ezech.* ix, 9, etc., et afflictio, qu® «in-sit pœna peccati, q. d. Velim cœlo et toti mundo nrlar-notam esse calamitatem meam ejusque causam, ut omnes videant innocentiam meam. Ita Chrysosolomus, Polychronius, Olympiodorus in *Caten*, qui etiam hoc ad appetitum just® de hostibus vindici® referunt; quasi videatur alludere ad sanguinem Abel justi, cujus vox de terra ferebatur in caelum, cum per injuriam fuisset fusus in terram, juxta illud Gen. cap. iv, 10 : « Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, » ubi, ut bene notat S. Ambrosius Serm. 70, n clamare dicitur sanguis, qui innocens effusus est, non tam voce quam causa. » Illic quippe sanguinis clamor celerem et atrocem in conspectu Qnowo-Dei vindiciam vehementer expostulat, sic enim l'. <*-l- dicitur peccatum clamare ad Deum : quare vox atnrcU-*sanguinis* idem est quod *fiatncidium*. Quem locum eleganter sic expendit D. Ambrosius lib. II De *AM et Cain* cap. ix : a Non dixit; De fratris Tcm clamat corpore, sed : De terra clamat Etsi frater parcit, terra non parcit; si frater tacet, terra u. condemnat : ipsa est in te testis et judex : testis acrior, quæ adhuc parricidii tui sanguine mædei : judex asperior, qu® tanto scelere coinquinata est, ut aperiret os suum, et reciperei sanguinem fratris tui de manu tua. » Et illa quidem aperuit os suum quasi acceptura de fratribus verba pietatis, nihil timens cum fratres videret, qu® sciret jus germanitatis amoris incentivum esso, non odii : nam quomodo poterat parricidium suspectare, quæ adhuc non viderat homicidium ? Sed tu ciludisli sanguinem, cujus dolens ipsa contagium, non augebit virtutem suam dare tibi. Non mediocre etiam dogma quod ait . lux *sanguims fratris tui ad me clamat*; quia Deus justos suos audit etiam mortuos, quoniam' Deo vivunt. Et merito pro viventibus habentur, JwTi (quia etiamsi corjioris gustaverint mortem, vitam tamen incorpoream capiunt, et illuminantur suorum splendore mentorum, luco quoque fruuntur rolerna. » Sic Ambrosius, cujus quot verba tot sententi® contra Caini parricidalem mbumanilalem, et pro commendanda irah iim concordia et justorum funeribus celebrandis. Simili igitur modo mens Jobi sic exprimi posset, ac si dicat : Nolo terra mox absorbeat sanguinem meum tabemvo decurrentem : habet quippe sanguis innoxii hominis, heel corruptus acfœlidus, vocem suam, quæ iu cœlos etTurlur, et judicis oilicium implorat. Nolo ergo vox kcc sanguinis mei terr®

visceribus condatur; nolo sanguis incus clamandi peritus præfocclur in terra, sed in cœlos celerimo volatu penetret : ibi enim habeo testem, hoc est spectatorem perspicacissimum animi mei, bene conscius meorum affectuum, quem in terra nefarie accusatus appello. Quæ verba mirum ægre affecti animi significatum produnt ; quandoquidem res inanimas compellat, quas innocentibus® assertrices invocat.

Sancii Allegorica S. Gregorius lib. XIII *Moral.* cap. vin, Chruti **jj** referl ad sanguinem Christi melius quam Abel ctamanfem misericordiam, et non vindictam: gmm « Sanguis, inquit, Jesu melius loquitur quam Abdf. Abel : quia sanguis Abel mortem fratricidæ fratris petiit; sanguis autem Domini vitam persecutoribus impetravit. Ut ergo in nobis sacramentum dominie® passionis non sit otiosum , debemus imitari quod sumimus, et prædicare cæteris quod veneramur : locum enim latendi clamor ejus in nobis invenit, si hoc quod mens credidit lingua tacet; sed nc in nobis clamor ejus lateat, restat ut unusquisque juxta modulum suum vivificationis su® mysterium proximis innotescat : n sic ille. Hunc eumdein locum Philippus presbyter etiam de Christo accipit in hanc sententiam : « Numquam rerum terrenarum amor ita hominum mentes obruat, ut hujus tanti beneficii memoriam curarum suarum mole sepeliat, sed super omnia in corde nostro emineat quod summum est. d

Tauio Nota hunc locum pro concinnatoribus, quonun munus est predicare Christum, et hunc cruciflxum : nihil tam frequenti, acri ac vehementi studio versaro et inculcare debent quam Domini Jesu passionem, cujus in figura Raab ad fenestram appendit coccineum filum, de quo sic S. Ambrosius lib. V *De Pid.* cap. v : a Quæ in excidio civitatis remedia desperaret salutis, quia lides vicerat signa fidei, atque vexilla dominie® passionis attollens coccum in fenestra ligavit, ut species cruoris mystici, qu® foret mundum redemptura, vernaret : ita foris Jesus nomen fuit prælianlibus ad victoriam, intus species dominie® passionis periclitantibus ad salutem : » sic ille. Rubescat ergo vox lotumque os in concionatore Christi Domini sanguine : hæc est enim illa oris venustas, quam tantopere commendabat in sponsa divinus Spiritus Cant iv, 3 : « Sicut vitta coccinea labia tua. n

Veri **10.** **20.** rxx.E ENIM IN COELO TESTIS MECS, ET CONSCIUS meus IX excelsis. — Postquam lerræ cl mortalium in ea habitantium accersivit testimonium, cælum ipsum, vel potius coelorum Dominum cl habitatorem, su® innocentibus® testem invocat, nempe Deum, quasi elevatis, uti fecisse verosimile est, in cælum oculis diceret : Si forlc alium testem exigitis, ecco in cœlis qui pro me respondebit ac testificabitur ; ille videlicet, « qui in altis habitat, cl humilia respicit in cœlo cl in terra, n Psal. m. rxn, 5. Per periphrasim autem vocatur Deus coc-

lorum habitator, unde omnia prospiciet, et omnininni in terra habitantium hominum actus discernat; et hic est honoris titulus quo utitur Psalmista, ut ostendat nullum posse a Dei lumine abscondi, sed omnia impiorum opera nuda esso in oculis ejus, cum ait *Psalm.* n , 4 : « Qui habitat in cœlis irridebit eos, » etc.; item *Psahn.* cxxn, l : « Ad te levavi oculos meos qui habitas in cœlis. » Quamvis autem Deus sit ubique, dicitur tamen m cœlis habitare, tum quia gloria ipsius ibi potissimum elucet; tum quod inde ad modum concipiendi nostrum tanquam ex alta turri quidquid hic agitur contemplatur. Et scribit Aristoteles lib. l De *Anim.* cap. ni, quasi a natura insitam fuisse hominibus opinionem, Deum in cœlo habitare; unde illud tam frequens apud Grecos: c; taípTftTX Jiiw xv x'fi, *superique habitator olympi*, sed el tradita nobis a Christo Domino oratio sic incipit *Matth.* vi, 10 : « Pater noster qui es in cœlis. » Verbis ergo illis, *ecce in cœlo testis meus*, ostendit vir plane fortissimus spem inter procellas immotam uti anchoram tutam et firmam, et, quod csl mirabile, cœlos ipsos penetrantem; quasi Deus ipse Jobi innocentiam propria auctoritate testaretur. Et quidem novum non est, sanctorum innocentiam ab improborum calumniis divino testimonio vindicari, seu divinam auctoritalem ad manifestandos justos, el c tenebris, quibus involvuntur, eruendos inlcrponi. Vir itaque sanctissimus, cum eum falsi amici fictis calumniis lacerarent, a quibus se eripere non poterat alicujus humani testimoniipresidio, jure merito confugit ad divinum : « Quasi diceret, inquit Polychronius in *Caten.*, Dei judicium appello : is enim cum perfecte cognoscat omnia, neque ex iis quæ videntur, sed ex sola veritate sententiam ferat, eorum quæ a me dicuntur testis esse potest. » Nec sua Jobum spes fefellit, nam statim Deus cip. xlii, 7, ad improbos illos calumniatores : a Ñon estis, inquit, loculi coram me ree-, <)b Mturn, sicut servus meus Job. Ille ad servum meum nh prj Job, et offerte holocausta pro vobis : Job autem lutor, servus meus orabit pro vobis : faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia, » ubi duo observa, in primis, Jobum vocari sæpius *Dei servum*, qui paulo ante a calumniatoribus Dei *hostis* dicebatur, quod recte expendit I). Chrysoslomus : « Identidem, inquit, Deus Jobum servum suum appellat, ut ostendat eum sua egregia facinora commemorantem esso vera loculum; amicos autem, qui illum condemnarent, haud vera dixisse. » D. finde observa ex Olympiodoro Jobum a Deo constitui patronum ac deprecatorem suorum calumniatorum, ut intelligercnl ipsi calumniatores quanta esset apud Deum Jobi auctoritas, qui illum vehementer iratum serenaret, el quanta esset Jobi benignitas diam in adversarios, qui pro illis apud Deum precaretur; unde factum est, ut viri probitas, quæ falsis calumniis latebat, divino testimonio in apertam lucem traheretur.

Sando.

dl-

timODÎO
compro-
bator.

Dm» Eodem modo Deus inter Cainum et Abclcm in^rn (^ju,hcavit • qui* non crederet Caini hostiam, si-
 tht rs-cul tempore prior fuerat, ita fuisse animo per-
 timo. fectionem ? Ex hac autem opinione quis non vi-
 U d?tdet, quanta in caligine Abells sanctitas versaretur? Quid ergo Deus ? Adfuit slatini factorum tes-
 tis et arbiter, nam « Abel, inquit D. Paulus *Ilcbr.*
 xi, 4, testimonium consecutus est esse justus, tes-
 timonium perhibente muneribus ejus Deo, » *q. d.*
 Opus fuit ut major Abdis virtus, quæ in animo
 latebat, divino testimonio foras proderetur. Mur-
 Dtui u- murarunt olim contra Moysem Maria et Aaron;
 c. bkiQ a_j qllOS slatini Dominus Moysis innocentiam tes-
 i f ahí hdur dicens iYu/zi. xn, 7 : a At non talis servus
 meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissi-
 mus est, » etc. Ubi Ruperlus lib. I, cap. xxxiv;
 « Nullo modo, inquit, Moyses seipsum defende-
 bat, el hoc pacto quasi legitima causa defensor-
 rem sui Deum magis tacendo constituabat : » nam
 Deus etiam non requisitus suorum innocentiam
 Deom proprio testimonio tuetur. Dominum ergo testem
 non bo- ac laudatorem nostrorum operum requiramus;
 n,jnr< homines vero nec vituperatores timeamus, nec
 urende laudatores auscultemus : a Omnis qui ex eo quod
 temas, agit, inquit S. Gregorius, humanas laudes appe-
 tit, testem in terra quærit; qui autem de actibus
 suis omnipotenti Deo placere festinat, testem sc
 in cælo habere considerat. »

Vers 21. 21. VERBOSI AMICI MEI : AD 1)EIM STILLAT OCULUS
 meus. — Per apostrophē convertitur ad amicos,
 quos irrisorie vocat *verbosos*, iterum eos de nimia
 loquacitate pungens, atque una voce complec-
 tens id quod nuper dixerat eos nugis tantum ven-
 losisque sermonibus delectari. Unde patet om-
 nium optime interpretem reddidisse vocem lie-
 bræain **pho meliti** : friget enim aliquantulum
 versio Vatabli simpliciter reddentis, *collocutores*
mei; similiter ea Pagnini cl Tigurinæ, quæ ha-
 bent *rhetores mei*; nec ad rem facere videtur illa
 Montani, Burgensis el Complutensium, *interpretes*
mei. Non enim hic arguit Job amicos, quasi in
 deteriore partem verba sua interpretentur, licet
 verissimum sil; sed potius, quod nullo verborum
 aut rationum pondere valentes, bullatis tantum
 sermonibus sibi illudere delectentur.

Nolanda hic illa phrasis : a Ad Deum stillat ocu-
 lus meus : » quamvis enim stillare apte conveniat
 oculo lacrymabundo, aliquid t unen amplius hoc
 loco connotat quam fletum simplicem, nempe
 inulam quamdam locutionem, cl mentalem cum
 lacrymis ad Deum orationem, 7. 4. Deum alloqui-
 tur oculus meus, per lacrymas videlicet, quæ ver-
 ba efficacissima sunt, cl legatione pro nobis fun-
 guntur apud Deum, ul credidit ille qui dixit *Psahn*,
 xxxvn!, 13 : « Auribus percipe lacrymas meas : n
 quæ nisi verba essent auribus minime perciper-
 rentur. Ille sermo vivus cl efficax, quo utendum,
 ubi mortalium auxilia desunt, aut verba nocent.
 sntiart Adde quod phrasi hebraica *stillare* sæpe pro /0-
 pro/>Vut 7MI- sumitur, ulapud Micliæam. quod in fonte est

cap. n,6:« Ne stilletis stillantes; • inicrpres noster u
 vertit, ne *loquamini loquentei*, cui annuens S. Ilie-
 ronymus : a Aquila, inquit, interpretatus est, ne T3 tar.
stilletis stillantes, quodam idioinate hebraico, elo-
 quium, ab eo quod fluat, et ad aures perveniat
 audientium in similitudinem pluvie descendenti-
 tis, *stillationem* vocans. » Similiter apud Ezcchie-
 lem pro *prophetate* dicitur cap. xxvi, 40 : a Stilla
 ad Africum; » item *ibid*, xxi, 2 : a Stilla ad sanc-
 tuaria, et propheta super humum Israel; » sicut
 et in Amos cap. vu, 26: « Non prophetabis super
 Israel, el non stillabis super domum idoli. » In
 quibus locis amaiurn quid et terribile prædican-
 diim verbisque annuntiandum præ se ferit; sed
 aliq lando benignam suavem cl fluidam eloquen-
 tiam denotat, velut *infr.* cap. xxix, 22 cum dici-
 tur : « Super illos stillobil eloquium meum : » cu-
 jus schematis similitudo exprimitur in illo *fieutcr.*
 XXXII, 2 ; « Fluat ut ros eloquium meum, quasi
 imber super herbam, cl quasi stillæ super gra-
 mina : quia nomen Domini invocabo. » ILique Job
 asserit se flebili quadam voce ad Deum humiliter,
 benigne suaviterquo loculum fuisse, vel ab co ali-
 quid postulasse; eo prorsus modo quo I *lleq.* 1,15
 mater Samuelis prophelæ cfludil aliquando ani-
 mam suam m conspectu Domini, chi vox ejus
 penitus non audiebatur :

22. At qui utinam sic judicaretur vir clm Deo, Venar
 QUOMODO JUDICATUR FILIUS HOMINIS CUM COLLEGA SUO.
 — Utinam, inquit, Deus in hac causa disceptanda
 illum sequeretur ordinem, quem homines in suis
 de more judiciis exercendis observant; qui ratio-
 nes hinc inde conferunt, casque iudicibus ex-
 pendendas proponunt, qui sive ad constituenda
 præmia, sive ad imponenda supplicia, mensuram
 aliquam habent a lege constitutam ! 7. d. Possem
 facile meam causam probare cl justificare; verum Dr» j» li-
 non sic apud Deum sc res habet, qui supra leges cjum'on-
 e>t; neque semptT punit ul judex, sed interdum
 exercet el probat ul paler, cpique quos magis hmaioo
 amat severius allligit. Judicamur itaque cum Deo,
 aut nostram cum illo causam disceptamus cum
 precibus et Idcrymis, non ad morem foremis stre-
 pitus cum præmedilatis rationum aut cavillorum
 argutiis : sic nimirum vir cum collega suo el com-
 pare argumentari solet, ut ralio rationem, et vim
 vis opposita depellat, et veritas tandem cx argu-
 mentorum congressione se prodat. At cum Deo,
 longe allici ; neque Deus codem semper modo
 veritatem pronuntiat, quo homo absoluto iudicio,
 ita ut omnes intelligant, quid Deus maxime aut
 velit aut probet externo aliquo signo. Et hoc vi-
 detur voluisse Jobus, dum ea ratione judicari cu-
 pit cum Deo, id est iudicium subire Dei, qua homo
 mortali iudici causam suam disceptandam per-
 mittit, qui per præconem, aut publica aliqua at-
 que legitima forma, quid æquum sit, aul secus,
 pronunliaic solet : sperabat enim fure, ul Deus
 longe aliter, quam amici illi verbosi atque one-
 rosi consolatores, de causa statueret, et ostende-

rei longam illain vexationem non esse scelerum supplicium, sed fidei atipie patienliæ probalionem, cum nullius sibi culpæ conscius esset. Ut Mai» nem, cum nullius sibi culpæ conscius esset. Ut [■] ; “enim scelerum conscientia languidos reddit ro- 4 Kb ai bustorum animos, sic ubi hæc abest audaces red- ero au* dit innocentes, et ita constantes, ut cum Deo ipso congregari non recusent, quod hic Jobus optire sc dicit : sane verum est quod Horatius cecinit lib. I Epi.<L t, bonam conscientiam instar muri rerei esse, qui homines securos esse jubet, quantum- cumque hostis premat :

Ilic mnros ahencus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Hæc explicatio est Sanctii nostri, et mihi omnium placet maxime; neque tamen illorum expositio displicet, qui Jobo id in votis esse putant, ut causa hæc a Domino judicetur eo tempore, quo adhuc superest halitus, el potest utilis esse disceptatio; neque ad illud dillcrat tempus, in quo non licet viam illam repetere, quam semel confecit, neque gressus corrigere, quos extra legem et orbitam instituit. Cui explicationi belle assonant quæ pro- xime sequuntur :
Ver». 11. 23. ECCB ENIM BREVES ANNI TRANSEUNT, ET SEMITAM, kb <p- ptn quam non revertar, ambulo. — Est familiare v'r,s præsertim piis ac sapientibus mortis hora diurni imminente graviter, sancte et apposite loqui, cum qumto jatn sc coram iudice sistendos cogitent, nolintque

ullius culpæ rei peragi, quam in hac vita non ex- piarint : quocirca cum Jobus mira de se dixisset, quæ iniquis cestimatoribus parum probari novit, subdit se non inconsulto illa protulisse, sed præ- meditato, eademque nunc demum confirmare eo sensu ac maturitate, quæ deceat virum pium sure salutis cupidum, qui mortis nuntio jam vocatur ad tribunal, ubi sit rerum verborumque rationem redditurus. « Ambulo, inquit, semitam, per quam non revertar, » hoc est, eo gradior, unde non re- grediar. Videtur autem Jobus hac ipsa oratione velle Dei clementiam urgere, ut maturet ei bene- facere, quæ infinita) bonitatis propensio est; labi tempus, paiHoque post non fore in hac vita Jo- bum, quem afflicto recreet, cui insonti opitule- tur. In llebræo est, *quà anni numeri advenient*; id csl pauci et breves, quo sensu Sirach dixit *Eccli.* XVII, 2 : *Ûpufxç x&'.Ojgû xjTÛ*;, *dies numeri dedit* cía, id est paucos, qui nempe numeratu faciles sint; unde Septuaginta hic transtulerunt, em ii á;;Oixr.Tç í/ .ac.v, *anm autem numerati venerunt*; pos- terius autem hemistichium in futuro sic expresse- runt, Ji, i cûx , -Gptúc&uat, *vii per quam non revertar, ambulabo*. Innuit autem viam universa; carnis, qua nemo revertitur xxrà c j<717, *secundum naturam* scilicet, et secundum sta- tum præsentem : nam miraculose nonnunquam aliqui reversi sunt ; et omnes in resurrectione ad carnem revertemur II *Corinth*, v, 10, ut pro meri- tis quisque suis prout in ea se gessit recipiat.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Io j ex xrmnarum magnitudine et multitudine certam sitii mortem imminere prosagli, et amicos præsentem tantum reinunerationem statuantes insipienlice arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

1. Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, et solum milii superest sepul- crum. 2. Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus. 3. Libera me, Domine, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me. 4. Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabantur. 5. Prædam pollicetur sociis, el oculi liliorum ejus delicient. 6. Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis. 7. Cali- gavit ab indignatione oculus meus, et membra mea quasi in nihilum redacta sunt. 8. Stu- pebunt justi super hoc, et innocens contra hypocritam suscitabitur. 9. El tenebit justus viam suam, el mundis manibus addet fortitudinem. 10. Igitur omnes vos convertimini, et venite, el non inveniam in vobis ullum sapientem. 11. Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipata} sunt, torquentes cor meum. 12. Noctem verterunt in diem, el, rursum post tenebras spero Inccm. 13. Si sustinero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lec- tulum meum. 14. Putredini dixi : Pater meus es, mater mea, et soror mea, vermibus. 15. Ubi est ergo nunc pr.vslolatio mea, et patientiam meam quis considerat? 16. In pro- fuudissimum infernum descendent omnia mea : putasne saltem ibi erit requies mihi?

V'ft. I. I. SpIIIITUS MRUS ATTENUANTUR, DUS MII HRR-
VIABUNTUR, CT SOLLM mill SUPERES! SIPLI.CIU ri. —

j.h dg. Job hic prosequitur et explicat id quod in fine
niQcjit »i- capitis pnnccdenlis per circuitiōnem de ins'ante
jn'Hn íġ Inorb) dixerat : « Semitam, per quam non

tohtntni- revertar, ambulo, » indicans instare jam extra-
cts- mam metam, a qua ad carceres revocari non da-
tur, cum laboret anguste attenuatus spiritus, et
deficiat libere respirandi facultas : vix enim, in-
quit, spiritum duco, quod est morientis indicium,
et vilæ jam deficientis, quæ trahendo reddendo-
que spiritu continetur, quare cum magna diffi-
cultate respirandi diu non valet exsistere. Posset
etiam sic explicari, ut *spiritus* animam significet,
juxta quod scribitur de hominis informatione
Ge/i. n, 7 : « Inspiravit in faciem ejus spiraculum
vitæ, et factus est homo in animam viventem. »
El ita Chaldæus hoc loco transfert, *anima mea*,
q. d. Animam ago, pereō, et vili mea consumi-
tur, quæ explicatio Græcis arrisisse videtur, qui
ita vertunt,

pereo spiritu

agitatus; quod vero *attenuabitur* dicit, est futu-
rum pro præterito, phrasi Scripturæ usila! t. Po-
test autem attenuatio spiritus ad respirandi diffi-
cultatem, <piam \ocant Júnrrrotxv, vel *asthma*, re-
ferri, vel etiam ad attenuationem spirituum vita-
lium; at certe tot suberant in homine labido
mortis causæ, ul non multum referat hanc il-
latnve disquirere. Hectc autem cl eleganter atte-
nuata compressæque respirationi junguntur *dies*
decurtati, ut proxima et accelerata mors descri-

ssi- balur, et nihil jam esso reliquum nisi *sepulcrum*,

C?nn ij0- co,ninune mortuorum domicilium; hanc scilicet
dònni* unam habet homo domum, quæ nomen non mu-

usque id tabit, quæquo ad iudicium usque perpetua erit.

«cnit Villæ, ædes præclaræ, horti, agri, prædia, millo
COQsain mutant nomina, et mille cum nominibus domi-
milio* nos; at sepulcrum nomen incisum cum domino
nem. semper relinet, juxta illud *Psuim. xlvbi, 12* :

« Sepulcra eorum domus illorum in æternum, »
id est usque ad oculi consummationem. Qui
hæc animo versat, terrena flocci facit, coelestia
concupiscit, juxta illud S. Hieronymi *ad Paulin.* :
« facile cunt innit omnia, qui so semper cogitat
esse moriturum. » Illud tamen afflictum Jobum
vehementer angebat, quod cum non pecc.isscl,
tanquam flagitiosissimus homo torqueretur : (pia-
re sic conqueritur :

Vert. î. 2. Nox PECCAVI, ET !N AMARtrCDIMBUS MORATUR

Job pro* occli.l.s)ihis, — q. d. Nihil a me admissum prop-
tentitur tcr quod usque adeo vehementer cruciari de*

U'berm, et tamen oculi mei nihil experiuntur non
amarum, qui jam lacrymarum assiduitate tabes-
cunt, et nihil vident quod exhilaret animum,
imo quod non augeat dolorem : *oculum* enim in
amaritudinibus morari idem est quod *diu flere*,
longum fletum effundere, lictum, impiam, ama-
ritudine plenum, qui fortasse somnum abigebat,
ut noctes fletu insomnes ducens, recte morari,
seu cunctari, vel diutius amaro flendo perseverare

dictus sit. Quo sensu nutem Jobus a peccato so im-
unem dicat, cum tamen se aliquando eidem ob-
noxium fuisse fateatur, in superioribus sæpe dic-
tum est. nempe hominum iudicio, qui externa
t mtum opera considerant, aul comparatione pro-
narum, quibus Dominus non nisi gravissima pec-
cata punire solet, qualia in se non inveniebat
Jobus : vide quæ cap. vi, 2 et cap. ix, 2, 20, 20,
30, etc., dicta sunt. Ūltima autem pars hujus ver-
siculi similis est vers, t cap. x, ubi vide ube-
riores ejus *explicationes*. Pulchre autem et apte
ad hunc locum B. Laurentius Justinianus lib. *De*
Cast. ronnub. verb, et aniui. cap. xv : • Prestan-
tantius, inquit, est innocenter humiliari quam
juste, nam innocentia meritum cumulat, justitia
autem persolvit debitum : juste quippe Propheta
sanctus humiliatum se agnovit, qui po4 violati
proximi thorurn, post contri Dei volunt item po-
puli numerationem, post perpetraturbomicidium
aiebat *Psalm. cxvm, G7* : Pn»*S7 Awni/ tarere?o
deliqui; ju<te quoque Propheta alius se et populum
Dei humiliatos confitebatur, cum lacrymosi prece
diceret Domino *Dan. ix, 5* : *Peccavimus, iniquitatem*
fecimus, impie gessimus, et recessimus, et decima-
vimus a mandatis tuis atque judiciis : neque enim
in justificationibus nostris prosternimus preces jos-
tras ante faciem tuam, sed in miserationibus luis
multis : propter peccata quidem nostra et iniquitatis
patrum nostrorum Jerusalem et populus tuus in op-
probrium sunt omnibus per circuitum nostrum : in-
nocenter vero humiliatus fuerat Job, vir utique
simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens
a nmlo : qui post amissam substantiam, post na-
torum interitum, post vulnerum cicatrices et vei>
miinn rosionem in su i perseverans innocentia di-
cebat confidenter : *Non p:* 'aci, et in amaritudine
moratur oculus meus, n

Lectio Hebraica hoc loco plurimum videtur a Lrctbuw
Vulgata dispare; sed utramque Sanctius noster
optime conciliat, ut eadem sit, aut certe non ad- Tlfi
modum diversa senti v : sic autem est hebraice, e* <
profecto illusores aut mendaces mecum, ita nimirum
appellat suos falsos amicos, quia dicebant ipsum
glu. esso sceleratum, et propter sua peccata tam acerbe
puniri, quos dum *mendaces* dicit atque *diusores*,
non obscure docet in so nullum esse peccatum ;
quod idem est atque *non peccari*. Græci hunc ver-
siculum cum sequenti confuderunt, unum ex
duobus sua versione facientes, et aliam senten-
tiam reddentes : it i enim convertunt, >íwsii.xt
xxuvwv • xxi ti xcir/ie ; cxXiya* M ucu rx Grcxpxorx xX-
X.rpwt. ri; *invi c5te*; tt, «nwhîr.TN, *sup-*
plico laborans; et quid faciam? furati autan sunt
bona mea externi : quis est bici manui mece colli-
getur: ubi illud *supplico latrans* respondet istis
Vulgati verbis, in *amaritudinibus muratur oculus*
meus, quod Septuaginta sic intellexerunt, ac si
Job dicat oculos suos in D<o morari, id est, in
(antis ærumnis ad Deum solum esse conversos
ipsius opem implorando, sicut dixit David *Psalm.*

exxv, I : < Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis, » etc. Illud autem, *furati sunt bona mea externi*, respondet ei quod in Hebræo esse diximus, *profecto illusores aut mendaces mccum*, quod in *Caten*, exponitur de Chaldæis aliisque prædonibus, qui cap. i narrantur Jobi bona diripuisse, illique illusisse. Porro illud, *quis est hic? manui mcæ colligetur*, idem est ac si dicat : Quis mecum vult in iudicio disceptare? ad manum meam alligetur, ut una ad divinum tribunal deducamur, Dei iudicium subituri. Quod respondet versui sequenti:

3. 3. LtBffRA me, Domine, et pone me juxta te, et
Job IH CIJLSVIS MANUS PUGNET CONTEA ME. — Sermonem
iornut |)Cum convertit suorum amicorum illusio-
nibus ac deceptionibus fatigatus, a quibus expedi-
ri ac liberari desiderat, et hoc est quod extenso quodam et generali sensu in sua versione Vulgatus expressit; in fonte tamen aliquid specialius, nempe quasi modus, quo hoc exsequi debeat, continetur. Cum enim de litigando sit sermo, ut a solita litigantium inquietudine, quam patitur, liberetur, cl ul evidentius de sua contestata innocentia constet, postulat a Deo, ut ipse mel causam suam dijudicet, ne amplius cum prædiclis illis illusoribus amicis suis agendum et litigandum sil. In Hebræo est, *prie fidejussionem meam tecum*, id est, fidejube , seu promitte, quod apud te, cl non apud homines causa mea agetur, et luo, non humano iudicio causa definietur; tum neminem timebo , ita Tirinus noster, Stunica et alii : est enim Dei iudicium firmissimum innocen-
Dei 6r- mum præsidium, sicut dicit Apostolus *Horn. vm*,
pre* 31 : u Si Deus pro nobis, quis contra nos? Quis
dium. accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat : quis est qui condemnet? » hoc csl, inquit Cornelius, scutum impenetrabile palientie sanctorum, quo excipiunt cl elidunt omnia hostium jacula, q. d. Deus est qui hosce electos, puta fideles suos, a peccatis, et ab intentata peccati cl dæmonis actione absolvit, justosque pronuntiat. « Quis ergo diabolus, inquit D. Anselmos, vel homo contrariam damnationis sententiam meos ferat?» q. d. Nemo, nisi frustra. Aut quid noceant cis accusationes cl damnationes hominum, cum Deus eos justificat? idem dixit Isaías cap. L, 8 : « Juxta est qui justificat me, quis contradicet mihi? Ecce Dominus Deus auxiliator meus, qms est qui condemnet me? » ubi pro *condemnet me* hebraico est 'yj'w iarscihheni, id est, *injustum* vel *impium me faciet*, hoc est, in-
i 7- pium me iudicabit cl declarabit. Habet sane illa
'i)c* cxcþula propinquitas pondus maximum ad
rcbar * animum roborandum, quod theologi rerum inter-
narum consulti bene norunt : evenire quippe solet, ul viri plane piissimi, ariditate molestissima gravissimisque Dei repulsis ac tenlationibus veluti fracti, videantur sibi expositi jaculis hostium acerrimorum, a quibus mors peracerba in-
frtoda sit; qui tamen, statim ac Deus se adesse,

proxime agere et favere velle significat, robur immensum concipiunt, et cum Tartaro universo se configere posse persentiunt. Merito igitur Jobus tetrice repulsus orat : a Pone me juxta te, » q. </. Salis graviter me rejecisti, ex quo imbecillis effectus contabui; nunc ergo fave dejecto, fac libi propinquum, luoque præsidio me defende, nec ullum congressum formidabo.

Ad hoc scutum et fidele præsidium recurrerunt Ad Dei
semper omnes sancii, et in primis David; ut e preti*
dulcibus ejus odibus intelligi potest, qui cum inde dia tn
mirificam animi Iteliliam spemque hauriret, ad oaiMt
pnestantem illam fiduciam celebrandam et cum uncti
caderis hominibus communicandam psalmum confa*
instituit, quem exsultans in hunc modum inchoa- giant.
vit *Psalm. x*, I : « In Domino confido : » sentiebat enim, et sicut ea quæ oculis cernuntur animadvertibat, in mediis difficultatibus elærumnis vilæ se divino clypeo tegi atque defendi, quare Psalmo titulum fecit uuwTwty, *victoria effectori*, vel, ut alii legunt, 2-nUtc/, Davidis *carmen triumphale*.
D. Chrysostomus eundem Psalmum exponens, miratus pii viri fiduciam el inusitatam Dei protegentis humanitatem, spem illam recurrentis ad Deum titulis ornat multis et honoratis, cl vocat Dd pr>
præsidium inexpugnabile, turrim, quæ capi el everti nequit, murum insuperabilem, invictum
armorum genus : addit Xtuiwz <GJuv, *portum Iran- portu*
quillum; in quo doctissimus ille Pontifex respectum habuisse videtur ad Hesiodi poelæ magni et prudentis inventum, qui in Herculis scuto pictum ait expressumque fuisse Xiuùx ifcpacv , *portum tutum indomiti muris*, ul significaret vivos magnos pneslanlesque heroas, quos etiam *scuta teme* sanctissimorum vatum oracula nominare consueverunt, portum cl perfugium aliis concedere, ut si quando in medio veluti gurgite periculosissimarum calamitatum deprehensi, fluctu invidile circumacti, aut procella superbientium inimicorum elisi obrulique fuerint, ad eos tanquam in sinum placidissimæ stationis appellant, et sub eorum scuto recreentur. Quod vere divinius scu- cfamim
tum aut heroicum magis cogitari potest quam illius potentissimi filii vere Jovis, quem *Dominum Sabaoth*, hoc est principem invictorum exercituum pr>-
atqueducem, Scripturæ nominant? qui jam inde ab eo temporis puncto, quo naturam nostram ul sponsam sibi admirabiliter conjunxit, factus est indutu,
bellator inclytus atque magnanimus, scuto, gladio et lata illa insignique lorica munitus, non ferro, ut de regio juvene dixit Homerus *Iliad*, i, vers. 295, sed virtutum omnium splendore collucens : sic enim epithalamium canens sonorus David, non prius sponsum quam militem insignit, armalumque inducit velut spolia jam legentem et triumphantem *Psalm, xuv*, 4 : u Accingere gladio super femur tuum potentissime, » etc. Verum non sibi, sed nobis armatur. Gladius ille fulmineus csl gladius noslræ gloriæ, aureum illius scutum, nostra protectio : nobis

meret, belligerat nobis, et vincit. Quare loquens
pius Vales de justo, cl præsertim Christiano, hanc
illius felicitatem ita prædicat *Psalm. cxx, 5* : « Do-
minus protectio tua super manum dexteram
tuam, » quo in loco S. Chrysoslomus loquendi
modum vult petatum a bellis, et describi Deum
ut KaÿKnanov, quem Gaza dicit *adstitem*, Nicepho-
rus ζ<rcfēvrη⁹ *scutatum*, peltastam, clypeo defen-
dentem : fuerunt enim in predio adsliles, qui ad
bellantium latus hærerent, atque armorum suo-
rum objectu et fortissimi animi contentione cos
tuerentur.

IV^{ns} no. Deum igitur est parastata noster et protectio ad
bisa manum dexteram, quasi tegat assiduissime la-
delirit tus, et potentissima sua manu defendat, ubique
id m. adsit et volitet, nobis lauros et victoriam concii-
«t nos liet, lutos cl beatos reddat. Sunt quidem noslræ
manus debiles, atque omni presidio nudæ, si
TVifiniu natura spectetur atque humanæ mentis infirmitas;
sed si magnus ille bellator et cœleslis mililiæ
princeps nobiscum fuerit, juxta manum dexte-
ram nostram in eo faciemus virtutem. Hic igitur
ille oris aurci presul ait significari benevolen-
tissimi Dei « custodiam óÀwr.jcv, *suis numeris abso-
lutam*, n acerrimam, et presentissimiam auxilium
dignum Deo; cujus item favor in *dextera* ut ar-
cano in symbolo notetur. « Dominus protectio
tua super manum dexteram tuam ; n apud Sep-
tuaginta esl cxfirn, *umbraculum* , sive , ut habet
D. Augustinus, *tegumentum tuum*, quod sensu non
discordat, cum ad scutum referatur, quo tegi-
mur : nam cum Deus super caput nostrum cly-
peum suum extulerit ut adamantinum umbracu-
lum, nullum cadi fulmen est tam igneum et vi-
brans, nulli hominum doli Unique immanis cru-
delitas, infandorum geniorum nulli impetus tam
violenti atque furiosi, quos non suo umbone di-
vino repellat : in tuto sumus, tegumento illo
forli et glorioso defensi. Quod est obumbrari ad
salutem atque victoriam, ut alio in loco dicit Pro-
pheta *Psalm. cxxxix, 8* : « Obumbrasti super ca-
put meum in die belli, n ubi in Hebreo est HDIDD
sacchetta, id est *protexisti*. Atque ut olita Josué
cap. vm clypcum attollente vis Hebræis el robur
accrescit, urbs Hai capitur, hostes internecone
delentur, Dei populus gestit et triumphat : sic
mundi amatore Jesu scutum elevante, providen-
tia luce lato fulgurans vigor nobis in animum
immittitur, difficullates minuuntur, vanescunt
pericula, insidiantes vitæ nostre et salutis inimici
obruuntur. Hinc, ut dixi, hela piorum fiducia,
hinc Jobi ille cnlhusiasmus Dei presidium agnos-
centis, cl animum suum confirmantis : « Pone
me juxta tc, et cujusvis manus pugnet contra me. »
Sed quonam modo quisque juxta Deum ponitur,
nisi quatenus cogitatione, quod Deus adest, et
auxilio suo presto est, ad puguondum roborat-
ur? Egregio quidem Macarius Ægyptius *Homíl.*
43 : a Velut sarmenta, inquit, in ignem projecta
facultati ignis resistere nequeunt, sed statim exu-

runtur , ita dæmones, qui bellum inferre volunt
homini Spiritum Sanctum adepto, uruntur et
absumuntur ab ignis divini potentia, modo homo
Domino semper adhæreat, fiduciam et spem ha-
bens in cum. Ac si fuerint dæmones robustis
montibus fortitudine pares, tanquam ab igne cera
comburentur ab oratione, d Optime id dictum
est, quoniam, ul S. Joannes ait l *Episf. iv, 4* :
« Major est qui in vobis est quam qui in inundo. »
Eo ergo nobis assistente facile a malignarum po-
testatum incursu protegimur.

4. Coll EORUM LONGE FECISTI A DISCIPLINA : PROP- *Veri.*
TEREA non EXALTABUNTUR. — Rationem aliam red-
dit, cur cum illis amicis suis amplius agere no- 10
lit, quia videlicet mentes eorum erant vacuæ sa- 7*
pienlia, et vera rerum cognitione private, neque h*
inielligbant longe inter animi corporisque bona
differre, sed censebant veram virtutem ex ex-
terna fortuna esse æstimandam : in qua re gra-
vissimne quidem offensionis, nisi attenti sumus,
periculum est, adeo ut David in simili periculo
versatus de se diceret *Psalm, lxxii, 2* : « Mei au-
tem pene moli sunt pedes, pene effusi sunt gres-
sus mei ; » et ipse Job ait cap. xii, 4 : e Deride-
tur justi simplicitas. Lampas contempta apud co-
gitationes divilum, parata ad tempus statutum, »
quod ex Hebreo etiam verti potest, *parata ad
offensionem pedis*, Ilac etiam ratione cos, qui in hoc
mundo habentur sapientes, longe Deus a disci-
plina fecit, id est, stultissimos esse demonstravit,
cum Jesum Christum verum Dei Filium mundo
tam miserum, despectum el afflictum proposuit,
ut Paulusauctor est dicens l *Connth. i, 20*: « Nonne
stullnm fecit Deus sapientiam hujus mundi? nani
quia in Dei sapientia non cognovit mundus per
sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prae-
dicationis salvos facere credentes. » *Stultitiam
prædicattonis* vocat Christum crucifixum, qui pe-
reuntibus, ut dixerat ante, stultitia est: diei enim
non potest, quantum sapientoni hujus mundi
mentes perlurbet, quanlamque oculis eorum of-
fundat caliginem, quod in hae vita meritis sa?pe
fortuna non respondeat : m roque hominem om-
nium animalium infelicissimum esse ducunt,
quod prefer cœlera animalia homo ex libidine
fortune dependeat, adeo ut diceret Grato apud
Menandrum , si sibi ab aliquo deo daretur optio,
se electurum potius, aut asinum, aut equum
esse (piam hominem ; cujus versus, quia jucundi
sunt, subjiciam :

E* t i; uct 0UUH Kîxtwv,
Êzà* aîôt; i; xr/.t; *trp*,
f^r, 3i îri iv pcvXr. r rpapç,
• 3(; -jàj n <îîî •
Eiu.a^u.ivtv TCÛT* I7TW • 5 TC pcùut 3* •
Abavia uîà Acî, cbrîfv f
n&tu ζu rXtfv turril
Kxxû; TI ffprTti TCÛTG TD ÇwC
Ô Xpartirt; trrxc; îft i|x i)4<t t î>xv fyu

	Êvruu.GTipçç tî t c 5 xaxcû x v A; it c Xu . ÂXixrpûv jtvvaioç ç v topa 'WP tm*» t i 5' áytVT.; xai JiJîit t c* xpiírrrovx. táv r x?X<rrò;; ivprr,; Tiwaîc;; cuir» ç*ç<kc; b t w vû* *y/w. n?arrit ^çxoXa^ ápiarx t t x v t o v » íctapz (') c'jxsyavrr,*, çxxx.Gr.0r,; rpú'fytu Ovgv ytocOxt xpnrrcv, r. rcv; -çliceva; ÓpxvUurou Çûit t x î t r c y a / s o r t a c v : Grato, »1 illi optio direInr , nulkI CBjBlvb berti* quim bo- niinil cooditio- nem.	Si quis (leonini jirn mihi dicat, Crato, Ubi vitam functus fueris vives donno, Et lies quidvis, hircus, aut canis, aut ovis, Equus, homo denique : n.im revivendum tibi cst : Iti fata sciscunt : opta quam vitam velis : Dicturus videor illico : Fac mc quidlibet Dum ne hominem fanas Unum id animantnm omnium Sine merito habet fortunam aut infortunium. Equorum ul quisque fortis est curatius Rabetur alio. Velox in pretio canis Majore cst quam projectus ingluvie aut iners. Generosus furitur gallus precipua dape, Atque ultro ignavus alter potiozem limet. Iloiuu si quis est bene natus, eductos probe, Ciste moratus, nullum pretium hoc saeculo est. Primis in viu habet assentator, alteras Calumniator, at malignus tertias. Quanto asinum fleri salui-, quam inluerier Pejores se pollucibilius vivere l
--	--	--

Sic ille : quibus similia complura lege in *Florii*. Slobæi tit. XGVIII, CV et CVHI. Quod autem Job ait, *longe fccisli a disciplina*, non actionem, sed permissionem Dei significat : Deus quippe homines non agit extra sapientiæ scholam, sed agi sinit. Illud vero, *non exaltabuntur*, perinde est ac non gloriabuntur, non me causa vincent, non laudabuntur ut sapientiores me, quod certe rei exitu luculentoque Dei iudicio ad calcem libri hujus demonstratum est.

Ven. 5. 5. PRÆDAM POLLICETUR SOCIIS, ET OCULI FILIORUM ejus DRFiciEXT. — Locus hic, ul liene Slunica et Pineda notant, valde difficilis est, ct ad explicandum et ad contexendum, varieque declaratur, ac diversimode ex llebræo prinia versus pars convertitur, quod tota ex vocibus constet ambiguus, vixque duos auctores reperias, inter quos de hujus loci aut conversione aut explicatione conveniat. Sed consideranti et ponderanti mihi multorum auctorum, quos dc hac re legi, sententias, Vûlgati interpretis nostri translatio valde mihi probatur : nam quod *prcedam* vertit, id quod alii *ad blandiendum* vel *blandiliem* convertendum existimant, certum est pSil *hclec* in Scriptura divina longe frequentius *partem* (piam *blandiilem* significare, quam significationem sequens Vulgatus, ut cum iis quæ sequuntur aptius conveniret, magis latine *prædam* transtulit Cui versioni tira ci atque Chaldæus subscripserunt : nam Græci rji parti convertunt; Chaldæus rbsos *lema-plduj*, id *ad dividendum*. Quod vero sociis trans, fert, quod alii cogitationes transferendum putarunt, certum etiam est O'JH *rehhim* sæpissime socios el amicos m Scriptura indicare; et Chaldæus

socios convertit. Docet igitur Jobus, quomodo suis DotrtJo. amicis disputatio ista non sit ex volo successura, et agit præcipuc cum Eliphazo : quia hio prin- aou ccps erat ct magister, atque ideo dictus aliorum *pater*; quod item facit Deus cap. xlii, ubi hunc præ caderis sociis tanquam illorum ducem atque magistrum reprehendit. Hic autem quasi strenuus robustissimi exercitus imperator victoriam sibi ct aliis prædam pollicebatur, id est victoriam gloriosam, (piam de hoste prostrato exspectatione devorara! ; ex qua ad alios, qui tanquam filii censebantur, non exiguam laudem derivatum iri putabat, quemadmodum ex parentis victoria manubiæ et commoditates aliæ non exiguæad filios pervenire solent. At eveniet longe aliter quam Eliphazus ipse sibi persuaserat: nam filii qui exspectant prædam, ct in eam intentos habent oculos, deficient a sua exspectatione depulsi : quod ita accidit, nam cap. xxxii, homo alienus, quique non numerabatur in illis amicis (pii consolationis gratia ad Jobum accesserant, vocatus Eliu, cum vidisset ambitiosos hos viros rationabilem responsionem non invenisse, gravi in illos indignatione succensuit. Ili porro qui *socii* dicuntur Eliphazi, iidem vocantur ejusdem *filii*, aut quia discipuli doctorem suum parentem salutant, aut quia principes ab inferiori cl subdita turba honoris ct obsequii ergo *patres* compellantur : ita Sanctius nosler cum Stunica fere consentiens. Sicut ergo Job in prima versus parte alludebat ad victoris rationem, ita in secunda ad victi conditionem : quæ expositio mihi mullo planior aliis et cohærcnlior videtur.

Septuaginta vertunt, rñ jupíJi àwpfOû xxxíx; • Sepiu- ç,6x).v.d 3 uw iq'úui; toxwav , *parti annuntiabit mala, oculi autem mei saper filios contabuerunt i* CUB II*-bri» et quæ versio etiam quadrat cum llebræo ct Vul? Vwh*u gato, nam si pro Q»jn *rehhim* aliis punctis *rahim* çj^4* legamus, *mala* cl iniqua declarat : eodem modo si pro '3'^ *hene* aliis punctis *henai* legftnus, *oculum meum* significat, id est, non exaltabuntur, ul dixerat superiori versu : quoniam «parti (id esi amico) annuntiavit mala, w id est, annuntiaverunt malum seu iniipium esso : mutatio cnim numeri llebræis frequens est. Secundam vero versus pariem cum sequentibus conjungi voluerunt, quibus suas calamitates narrat, in quibus primo liberorum suorum miseram numerat amissionem : in secunda igitur versus parte vertenda Græci tantum discrepant a Vulgato; reliqui cum illo conveniunt. *Primæ* vero pai tis hujus versiculi tot fere sunt versiones quot vertentes : quidam ho- Vuh bræus reddit, *qui ad blandiendem narrat cogitationes*, scilicet Dei, ut Deo inorem gerat, quod ita Jobum afflixerit, (pria Job eum offenderai; Biblia Regia vertunt, *ad blanditiam indicavit amicis*, id est, ul blandiatur amicis; Tigurina versio habet. *qui amicos numerat inter bona sua*; Auctor Bibliorum Roberti Slephani , *qui renuntiavit cogitatus suos adulandi causa*, id est, qui adulandi causa di-

core solei quidquid venerit ei in mentem: Pagninus, gut *blanda annuntiaverit* amicū; quidam hebraeus, qui ab illis doctus habetur, çuis *narrat amicis suis blanditias?* alius, *ad blandi/ndnm loquitur quilibet eorum cum amico suo.* Sed Polychronius ita interpretatur de impio : Το m^ptaTie tt. [uptoi TT.; ' t wt loti t kou, *SU(im ipsius poenam annuntiet parti improbitatis, id est iis qui similibus morati sunt moribus.* Quæ verdonec aliis forte placebunt, et cohærore videbuntur;

Elenio mihi certo Vulgata lectio probatur magis. Joanne ; Joanuiia a Jesu Maria verum hunc sic exponit, ut sit mimesis irrisoria, quæ cum versu precedenti connectitur, interposito videlicet vel subaudito verbo *dixerunt* : inducuntur enim amici, qui rapacitatem Jobo objiciebant, sic loquemos : « Prædam pollicetur sociis, n hoc est, Jobus tyrannus civiumque direptor solebat suæ tyrannidis consortibus prædæ partem polliceri, et tamen tantum abest ut participes ditaverit, ut ne liberos quidem suos, quos oportebat primum prædæ sortem accipere, locupletare potuerit : spes quippe diorum defecit. « Oculi, inquit, filiorum, « hoc est, spes oculorum intuitu notata : solent quippe qui sperant creberrime oculos in rem speratam locumve, unde proventura bona sperant, conjicere ; ipseque intuitus cum affectu directus spei expectationisque symbolum est : sic die; sed magis placeat prima expositio, quæ csl Slunicæ, Pinedæ et Sanciti nostri.

Diabolni Tropologice S. Gregorius lib. XIII *Moral.* cap. mi, verum hunc de diabolo et angelis apostatichum. s cis exponit, quos socios ejus appellai, q na cum *edudt. eo corruerunt; /jlos vero homines improbos, quia per delectationem ab eo gignuntur, ipsumquo imitantur : vide ipsum loco citato, ubi egregio describit studium diaboli, quo homines ad sui societatem pollicitationibus et promissionibus trahit, hoc perpetuo in oro habens: *bubo libi:* carnalem trahit ad luxum dicens: Dabo libi delectationem ; avarum ad furtum dicens : Dabo libi pecunias; mulierculam ad perditionem dicens : Dabo libi viciū et vestitum; iracundum ad vindiciam dicens : Dabo libi honorem, etc. Precipua tamen promissio aut pollicitatio est, qua bona hujus sæculi, quæ proprie *prædæ* nomino exprimuntur, promittit; inter quæ præcipuum locum habent divitiæ. Propicrca S. Bernardus serm. 3 in *Psalm.:* *Qui habitat*, dixit divitias et temporalia bona esso laqueum, quem David vocat venantium : « Quisnam, inquit, sit laqueus isto qmvrendum est. Nolo ego advenire ex me, nec dubium aliquod tradere vobis: ostendat nobis Apostolus laqueum istum : ipso enim venatorum illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis inquam, B. Paule, quis sil laqueus ille diaboli, a pio se liberatam iidulis anima congratulatur Y

Ditliir *Qui volunt*, inquit I *Timoth.* h , 9, *divites fieri in wu h' hoc suculo, incidunt in (cntationcs et in laqueum asciam-* diaboli. Ergono laqueus diaboli diviūæ sunt hujus

sæculi ? lieu quam paucos invenimus, qui ab hoc m /pi-laqueo liberali exsultent, quam mullos qui dolent, quod parum sibi videntur irretiti, et adhuc tkar. (iautum possunt ipsi se involvere et intricare laborant! n aie ille. Quam potens laquums esset is, ad quem r.on solum aves summa velocitate ac propensione se demitterent, sed qui illis ita placeret, ut et seipsas validius illo implicare et arctaro contenderent. Ille ergo est laqueus validus diaboli, quem cum ille tendit pauci evadunt. Quod adeo verum est, ut nec Apostolus, cui laqueum istum diabolus paravit, evaserit : qui propterea sapienti Dei permissione externo laqueo corporis vitam misera linivit, ut ostenderetur interius laqueo diaboli prius spiritum ejus fuisse comprehensum : tetendit enim diabolus laqueum, cum divitias et argenteos oculos ejus repræsentavit; et tam potens fuit, ut ad vendendum Deum ipsum et hostibus infamissime prodendum induceret « Usque ad mortem Domini, inquit S. Cyprianus lib. De Jrjun., amor lucris se ingerit, nec vile Salvatoris quæstus desiderium parcit. •

G. PoSLIT ML QUASI IX PROVERBIUM VULGI, ET E>EM- Vn.4.

plum sut coram eis, — id est, mecum compormi homines infelicissimos, et ex me petunt dicendi modos, quibus aliorum calamitates amplificent; quod et Christus de se per Davidem dicit tx\ m, 11 : « Factus sum illis in parabolam, » quod l aau extremam hominis indicat infelicitatem. Nam hujusmodi loquendi formulæ ab extremo ejus rei, quam amplificamus, gradu duci solent, ut cum dicimus v. g. aliquid esse sole clarius, aut nive candidius, ([uia solem claritate et candore nivem præstare rebus aliis existimamus : ita cum miserimum et iufelicissimum quempiam significare vokbant, vulgo dicebant Jobo miseriorem, Jobo infeliciorem; et hoc sensu dicit se in *proverbium* vulgi abiisse, et in *cxt/rplum* esse propositum. Pro quo ex Hebræo vertunt aliqui *tympanum*, q. d. l aetus sum tym;ianum eis, id est irrisio et ludibrium, sic ut in ine illudentes manibus plaudant, elquasi tympano irridendum traducant: ita Septuar a, ii ju it xel 15.w, posuish' aufe^ n nu- *fabulam in* n-dio/n6?<<, *et usas illis deveni* : similo quiddam prompsit Jeremias in hæc verba *Thrtn.* in, 14 : < Factus sum in derisum omni populo, canticum eorum tola die. » Significat orgo Jobus extremam abjectionem. quæ solet accidere, cum quis antea opulentissimus ac nobilissimus in prodigiosam inopiam et ignominiam incidit. Verum Chaldæus *tophet* accipit pro *valle Eanon* sive *ffchenna*, ubi parentes filios igne cremabant, et idolo Moloch immolabant, atque, ne licu illorum moverentur, tympana pulsabant. Unde inferno *geh^ nna* nomen inditum csl, q. d. Adeo cruciur, ut in gehenna esso videar.

7. Ca LIGa MT AD 1ADIGNATIOXE OCHUS MEUS, KT Vers. T. MEMDRA MEA QUASI IX XIIIILI N REDACTA SUNT. — q. d. Cum cerno mihi a populo illudi, patior Job

pnpnij ira motas varios, quibus oculorum acies ob
H mu^um spiritamque eo confluentem
wæært. hebetatur, totumque corpus ob immodicam com-
▼rUtur. motionem, quam multo conatu reprimo, con-
J".l,? flaccescit, et velut consumitur : ita Joannes a
reprime- Jesu Maria, qui et notat *indignationis* nomine
tau ab aliquibus dolorem aut mœrorem inlelligi,
sed congruentius hoc loco iram significari, cu-
jus effectus est oculorum obtusio et visus exte-
nuatio, totiusque corporis concussio atque defec-
tio. Neque obstat, indignationem hanc non vi-
deri decere virum perfectum atque constantem,
non enim laus virtutis in ira minime sentienda,
sed in coercenda posita est : neque viros plane
dedecet is iræ stimulus, præserlim cum ex Dei
permissu fit copia satana?, ut excitet bilem ac
vehementius urgeat : sicut Apostolum non de-
decuit stimulus carnis, quo acerrime pungebatur :
alia quippe est ratio passionis indomita?, alia
excitata?, et ad luctam commote. Quod vero
Jobus ait : a Membra mea quasi ad nihilum
redacta sunt, » validissimum luctatorem osten-
dit, qui contente repugnaret; et quidem sic usu
innri venit> ll* ° pertinaci renisu passionumque sub-
corpni jugatione, animo inierim victore, corpus fran-
fraogit. gatur, et velut malleis contusum concidat. Hinc
2^27 sancti viri glorioso pleni pulvere ab hac pugna
dawn ar-redeuntes, quotidianis laboribus confecti, in re-
pugnando exercitati, victoriis inclyti, et cicatri-
cibus quoque suis venerandi, luctati contra im-
potentes affectas martyrii quoddam genus vo-
cant, et præ se ferunt. De quo est vera illa vox
D. Augustini, et Ianio Ecclesia? lumine digna
cohortatio serm. 250 De *Temp.* : « Contra morti-
fera blandimenta luctemur, scientes in eo etiam
quotidiana martyria Christianis non deesse. » Si-
mile forte quidpiam acceperat a doctore suo Me-
diolanensi Ambrosio, qui ad animi commotiones
coercendas penitusque domandas non medio-
crem potit virtutem, sed immortalem celsi et in-
piisfoflM victi animi fortitudinem : « Animum, inquit lib. tl
ZM, v'necre> iracundiam cohibere, couipu-
inperu* gnanlesque leges carnis et mentis in unum co-
m mid- gere, immortalis cuiusdam est viri, quem inferni
' , porta non ceperit, n
Non est plane cujuslibet arietarii in tam pón-
tenles salutis inimicos et insidiosos emansores,
quorum fraudes et incredibilis perfidia in mul-
torum millium funeribus jam nota esi. Non est
ludus puerorum invidi@ tela frangere, elatam et
in malo gestientem lælilia in comprimere, fra-
nare libidinem, •aculeum cupiditatis retundere,
obniti vanissima? jactationi insolentique super-
bi@, iracundiam cohibere, lernæam denique bel-
luini mille capitibus horridam atque minantem
clava hercúlea conficere : quorum singula cum
tam nullis perniciem adierant, quid multa si-
mul effectura putemus? Non virium est huma-
u i 12 nirllin al*luc nervorum tam nocenti tamque in
dies corroborate potentia resistere, tantum exer-

citum, tarn late fusum atque dispersum, et un- lio pf~
dique ferrum in jugulum intentantem superare , Slot»!
plane opus est Numinis priesidio et tutela, et snpe*
cadesti illo clypeo adamante robustiori, quem notar
toties Rex hobraus in sanctissimis suis odis
hymnisque deposcit : quare pie et divine S. Ba-
silius in *Psalm*, xxviii, si quis in lucla cuin pas-
sionibus victor exstiterit, ait illum debere Deo
re5 roilku; rà r.xvirr'pia, ob devictas perturbationes
trophæa collocare, in ejus laudem gloriamque re-
ferre victoriam, in ejusdem bcnevolentia sinum
laurum honoratam conjicere. Sic virtutum om-
nium exemplar David faciebat, cujus anima, cum
Psalm, cxxiii, 5 « torrentem pertransisset aquam
intolerabilem, » suspexit in cælum, unde constan-
tiam et lumen hauserat, et festo cantu epinicium
victori Deo charistcriaque persolvit. Id enim de
compressis et edomitis animi perturbationibus Cy-
rillus Alexandrinus exponit, aitque tðv 5ià zx0q.*
irttzJuaov, cam quæ fit per passiones inundationem,
eluvionem illam mentem operientem, et naufra-
gium cordi minilantem, esse quidem
animo nostro *inexpugnabilem* (divini Vatis aquam
intolerabilem) vinci tamen Servatoris ope et pre-
sidio posse. Illud ipsum pereleganti similitudine
Diadochus, vir Deo plenus, expressit : qui cum
videret « ppc animam perturbationum tumidis un-
dis horribilibusque procellis agitari, dum impo-
tens ira, dum invidia, dum libido cæleræque
pestes ut turbidi austri et frenetici aquilones tem-
pestatem cient, et maria et montes cælumque
profundum impetu illo violento convulsura, vel,
ut plane dicam, vim omnem animi et rationis fir-
mitudinem debilitatura videntur; sentiebat esse
nimirum opus, ut tanquam Æolus poeticus, sic
verissimus ventorum rex moderatorque affectuum
Deus motus illos gratia sua elementiaque tran-
quillaret. Quod ab illo fieri sic ostendit *De Per-
fect. spirit*, cap. XXXV : « Sicut, inquit, mare cum
turbatu roleo infusus cedit in lurasua tempestas, bo-
nitate olei procellam exstinguente; sic anima nos-
tra gratia Spiritus Sancti jucunde tranquillatur. »
8. Stupebunt justi super hoc, et innocens con- Vert. «.
TRA HYPOCRITAM SUSCITARITUR. — Septuaginta Ic-
gunt, Oaûax fr/ji ákr.Otvoú;, *admiratio tenuit veraces*.
Super hoc, inquit, quod mihi innocenti et justo
tante obvenerint miseriæ, et tamen me tam for-
titer ac constanter gesserim adversus omnes im-
piorum et dæmonum insultus, pii posteri mira-
buntur, et simul eorum animi erigentur, ut si-
mili modo sese impiis opponant : ita Tirinus nos-
ter. Non raro certe hic aliquid humani patiuntur rrúb,>-
etiam boni; quod innocentes a Deo puniantur,
quippe cpri sciant, pœnas natura sua ad scelera Cdidta
ulciscenda esse institutas; neque leges unquam lrT-Prot*>
bonis, sed impiis tantum minari, probis autem
præmia, mullaque laudis insignia polliceri : qua? officio
ita esse conversa, ut boni malis opprimantur, mali ""bpk.
bonis frnantur, non possunt non admirationem
parere. Hanc rem etiam ethnicus vehementer ad-

mirntus Sophocles in *Alci*, de illis qui fortunati
sunl indigne, deque illis qui pender meritum suum
miseri sunt, sic ait :

StviZ'i 7e t w ; ut* xxxàv *irñ*
IPjxar.Vra; urx t cu; pi* K^xaatr* zxzò; •
Tcù; J'dvrx; ÿaOZov; iz t i ^ivxtcu* xt\ x
Fiyorx; itr x Jjìt u / j ì ; zcpxfaxt.
O> 7 pZ* TX »VÔTO Jxtp4**x; 0#T.TW7 TI Ip
íípiout7 • 7x3 t cù; p.i* lù-H&i; ppS»v
fi/.iv* ri xipJo; hx^xvi; 0tò>* 7rz;à •
Tw; ÿvrX; xÆixvj; t <o*£i t t 4* ÿvxvtfxv
Atxr.v xixor* **nuwp** Ìu ^xt x Tiviiv •
K cùoit; x* o5t m; vjvj / i i x x j Ó; 7170»; :

.Milos profanis prosatas genitoribus
florere rebus prosperis visu grave ;
Stirpem bonorum rursus ingenio probo
Milis subactas cladibus mersus premi.
Disponere aliter cura debuerat deuin
M iitalium res : n tm pios decuit palam
Dona largitile consequi coelestium;
Conlra scelestas pana criminibus suis
Supplici i aperto luere Dis ultoribus :
Ita res se cundas nemo jactaret malus.

Profecto nisi discussa subinde mortalitatis hujus
nebula posthumæ beatitatis splendor nobis illu-
cesceret, diuinæque (idei radius animis nostris illa-
boretur, quis non inoffensa impiorum felicitate
el proborum afflictionibus percussus in hac rerum
humanarum confusione naufragium faceret, aut
saltem ad hunc ataxia) scopulum allideretur?

Cæterum quod addit : / miorens *contra hypwri-
tam* (hoc est impium bona simulantem, aut im-
pietatem contegere studentem) *suscitabitur*, simile
est isti quod David ait *Psalms*, ix, 2 : « Dum super-
bit impius incenditur pauper. » Impius nimirum
se prosperatum contuens, pium vero dejectum
ærumnosumque despiciens, perstal in errore, et
sortem suam potiozem pii sorte censet; unde in-
solentia el pietatis contemptio vires acquirunt,
juxta illud Euripidis in *ÛE/i*. ;

O t x v xxxd rpÇMaxv, ð x x).m ; ,
A7x7 r.5xw*Tt; , x' w vcuíXevt x; o'Xr(v
Amotiv , òìpx*ix7 nx7T*<pivi; r,»Vcvf. :
Fortuna, amici, rum matas nimium fovet;
Illi insolentes, liberi peen» meta,
Quidquid libido dictat andai 1er jMirai t.

Quocirca pauper pius incenditur, sive, ut Jobus
ait, *suscitatur*, zelo inflammatur, et insurgit ad-
versus impium; et licet a Deo acerbè tractetur,
causam tamen pietatis propugnat, et cum impiis
valide confligit; quo zelo etiam correptus fuisse
videtur qui apud Euripidem in *Beller*. exclamat :

O/XW-tu' iv! cu 7X? x;tcv Xrôaotiv ç«cç,
Kxx.ù; ÿpûvra; <x/bxo»; t iiaüuîxv; Í
Ah moriar! alnum cernere haud tanti eat jubar,
Ut honore plenos tuear indigno malos.

Idem Euripides in *Suppi*, ait :

fiiij v'.cwít; to5to toi; xactT^iiv,

Orx7 r.wss. x; 'ou x/rp l/r,*

Re* pennotasta e*t maxime optiontibus.
Cam dignitatis flore vir splendei nulas.

Solent enim prava similibus exempla luis instar
latius serpere cl plurimos inficere; quemadmo-
dum idem in *Diet*, testatur :

lEXzd; rxpsrr.*, x'iO\$7wx Jr. 3prçn
Ost i; xoxciav* l<Mi~ m çacts; t :
Jam «pe vidi, «pe el indigne tali
Dodo? sequentes tuoris exemplum mali.

Sed in his omnibus vir in virtute constans minime
scandalizatur, de quo subdit :

9. Et TF.MBIT JUSTUS VIAM SUAM, ET MUNDIS MANI- V. n. 9.
BUS ADDET FORTITUDINEM. — JIISTUS, inquit, oh irri- J »a<
sioncsetexomplaiimpiorumacœptojusiitiæciirsu
minime desistit; quin potius addit fortitudinem piorum
mundis manibus, id est puris operibus, ut fortiter irw >K
cit de virtute in virtutem, et tanto magis inva-
lescit ut bene agat, et innocntiæ studeat, quanto qu.
magis affligitur, vel se risui esse hypocritis suarn-
que fidem ab illis lentari videt, 7. d. Gaudet pa-
tientia duris, iisque ul cole acuitur, juxta illud
Bora. v, 3 : « Tribulatio patientiam operatur, » etc.
Via autem justi et mundaæ manus hic idem omnino Vil P-
significant; scilicet justorum virtutes, artionesque
ex virtutibus procedentes. Atque ideo ut justus te- »
neat viam suam, id est, ul virtuli, quam professus «^ I'-
est, firmiter adhœreat, et ut a munditia suarum
manuum non discedat, nccesse est ut virtuli for-
titudinem addat, qua omnes ditlicullates virtuti
adversantes superet, qua delectabilia mundi res-
pu it, el qua sc suopte appetitu in illicita ruentem
in bono et æquo contineat, quod sine assiduo mor-
tificationis studio non assequetur. « Justum, in-
quii Sapiens *Sap*. x. 10, deduxit Dominus per vias
rectas, cl ostendit illi regnum Dei. » Ut Dominus
regnum Dei viro justo per assecutionem perfec-
tionis ostendat, qua solet aliquem gustum cœles-
tis consolationis impertire, primum deducit illum
per vias rectas, id est, per universarum virtutum
semitas Quomodo vero ambulabit homo per vias
redas, nîd prius ipse a viis vitiorum pravis obii-
quisque discedat? et quomodo ab hujusmodi vi-juto «■
tiis, quibus est assuetus, et in quibus invenit de-crua,ü*
lectionem, discedet, nisi seipsum abnegare, et
a lacte sæculi ablactare decernat? « Certe vi@
islæ Domini, ut inquit S. Bernardus ad dictum
Sapientia» locum, viæ roche, vi@ pulchræ, viæ
plenir, via» plana» : *redo*: sine errore, quia ducunt
ad vilam ; ; uA/inr sine sorde, quia docent mun-
ditiam : *plenæ* multitudine, quia totus mundus
est intra Christi sagenam : *plana*: sine difficultate,
quiadonantsuavitatem, vUt igitur ambulemusper
vias *rectas*, oportet nostrorum desideriorum obli-
quitatem deserere ; ut incedamus per vias *pulchras*,
oportet ab immunditia affectionum fugere; ul te-
neamus vias *plenas* spiritualium nempe virorum,
qui per eas ambulant, necesse est vacuitatem ac

Dura
pibil
impilli!
lne* di*
lar pm
per.

vanitatem mundi despiciere; ut denique ingrediamur vias *planos*, necessarium est a viis voluntatum nostrarum scopulis complanatis separari.

Iodili Teneat ergo justus magna perseverantia viam mandatorum Dei, qua in cadum facit iter, et puris ab omni scelere manibus fortitudinem quoque majorem addat, robustiusque clacrius operetur bona opera, juxta illud *Psalm*, lxxxiii, 8 : « Ibunt de virtute in virtutem, id est de fortitudine in fortitudinem. Teneat justus viam mandatorum, in ea semper incedat, ab canon declinet, quasi circino ea se includat, ita ut nunquam exeat, licet maxime vel commodis invitetur, vel incommodis depellatur; dicatque *Ilabac*. n, I : « Figam gradum super munitionem, nubi, teste S. Hieronymo, Aquila et Quinta editio vertunt pro munitione circinum; Theodotion *gyrum* : interpretatur l). Hieronymus, *stabo super Christum, petram et rupem sive munitionem*, et hoc gyro cl circino quasi muresepiar, ne ad me leo rugiens possit irrumperere, etc. Nos sic interpretari possumus ex persona justi dicentis, *figam gradum super gyrum, vel circinum : vel, subsistam ad circinum vel gyrum, vel in circino cl gyro mandatorum Dei : hoc gyro, hoc circino me sepiam; ex illo non egrediar, sed hic moriar. Etenim mandata Dei gyrum esse et septum hominis docet divus Basilius hom. 3 in Hexaem. : « Deus, inquit, animas humanas circumdedit septo, tum ea tutela, quæ ex præceptis resultat, tum ipsa custodia angelorum, » etc. Deus *Eccli.* XV, iG « ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui, adjecit mandata et præcepta sua. » Si volueris mandata servare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere, » etc. Ostendit Sapiens mandata gyrum esse cl septum Christianum sapiens et custodiens : « Si volueris, inquit, mandata servare, conservabunt te, » si ex hoc septo non exeas. Ostendit idem locus (lu® *^CS,) co P'ac*, a : græcè dicitur *zēti*, ὁ *zēti*; id est *fides beneplaciti Dei*, sive *benevolentia Dei* : ea autem est, quæ cum operibus et mandatorum operatione cl copulata : si volueris, inquit, mandata servare, et volueris fidem tuam placitam Deo facere; si volueris ziorw habere ὁ *zēti*; id est, *fidem benevolentia et beneplaciti Dei, quin mandatorum flagitat operationem; conservabunt te mandata; et hujusmodi fides non mortua, sed viva est, operumque ornatu consecrata. Atque hæc est via viri iusti rectissima, in qua sine fortitudine ad vincendum seipsum stare non poterit. Septuaginta interpretes hunc versum velut exhortando verlunt hoc modo, *Ji nwrò; rr.v* *ixjt* ὁ *zēti* *zēti*; *Jt* *ixjt*; *i/ xzácct* *Oxí* *zēti*; *teneat autem fidelis viam suam, et purus manibus sumat audaciam*, q. d. Nemo justus animo cadat, quantumvis a Deo videatur severe repelli, quin etiam pietate armetur, et in agmen impiorum alacer insurgat; persistat in bono capto, et fidenter congre- di audeat. Nam vel iniquitas ipsa impiorum justis illustrium materiam præbet victoriarum et**

præmiorum, uti pulchre S. Gregorius lib. XIII *Moral*, cap. xiv, docet : quem locum si lubet coirule.

10. Igitur omnes vos convertebantur, et venite, et inveniam in vobis ullum sapientem!). — Est conclusio versuum præcedentium per modum benigna) prorsus cl amice® exhortationis, qua Job amicis suis suadet, ut omni inordinalo affectu seposito, simpliciter ad cor, id est ad propriam conscientiam, revertantur; ubi ea quæ jam eis disseruit diligenter examinent, quod si hoc fecerint, ait fore, ut ipsimet sui judices sint, et se veram non habuisse sapientiam deprehendant; sed cum se hucusque putaverint esse sapientes, saponi tunc vere stultos et insipientes se fuisse ingenue fateantur, cl sic ab erronea sua sententia resiliant, animumque mutant; ubi notandum, quod *zēti* Job cos, quos ad sapientiam vocat, sapientia vacuos esse desideret; quem locum expendens S. Gregorius lib. XIII *Moral*, cap. xiv : a Quid est, inquit, quod cos ad sapientiam vocat, et tamen optat, ne illos sapientes inveniat? nisi quod ad veram sapientiam venire non possunt, qui *fais*® suæ sapienti® fiducia decipiuntur, » q. d. Sapientes sint, non tamen sibi videantur, multi enim ad sapientiam pervenirent, nisi putarent pervenisse; et paulo post : « Recte, inquit, B. Job conversionem auditorum desiderans exoptat, ne in eis ullum sapientem inveniat, ac si eis aperte dicat : Stulli esse apud vosmetipsos discite, ut in q. d. » Deo vere sapientes esse valeatis; » hinc est illa *zēti*, Propheta deploratio *Isai*. v, 2i : « Væ qui sapientes estis in oculis vestris et coram vobismetipsis *zēti* prudentes; » et illa Salomonis admonitio *Prov.* iu, 7 : « Ne sis sapiens apud teipsum; » et illa prædicatio Apostoli ad Romanos ex sua prudentia superbissimos *Hom.* xn, 26 : « Nolite prudentes esse apud vosmetipsos; » ac denique illa exhortatio ad Corinthios multum sibi ex sua sapientia tribuentes I *Corinth*, m, 18 : « Nemo se seducat : si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. » Quare deterior est stulto quisquis sibi videtur sapiens, juxta illud *Prov.* xxvi, 7 : « Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens : » nam qui se stultum putat sapii; qui sapientem, stultescit : « sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum, » ait Paulus I *Corinth*. m, 19.

Quam sententiam Alcualus pulchro emblemate Sap . i illustravit depingens umbilico tenus hominem deinceps in anguem desinentem, quo *informi* monstrum, quod nec omnino formam humanam, *uA* nec omnino serpentinam figuram habeat, natura quidem duplici, quodque necdum certam appellationem sortiri possit, ii notantur, qui animationis particeps a Deo informali terrena tantum sapiunt; et neglecta conditione sui meliore humi repunt, et in naturam belluinam degenerant : monstrum enim hoc in hominem non desinit, nec

est fcræ principium, non enim finem spectant terreni homines, propter quem homini sit concessa ratio, qua misero abutuntur, camqucsponsanea quadam et exitiosa ignoratione inficiunt. Tales fuerunt rigidi illi philosophia: satellites, qui cum perpetuo dogmatis sapienliæ veteris et sibi parum constantis adhæserint, nihil aliud spirarunt quam quæ terne sunt; tametsi unum illis videretur esse studium cœlestîa divinaque contemplandi: quos ideo exagitat vir S. Augustinus lib. *be Civit. Dei*, Lactantius, Eusebius, et alii nulli. Undo colligere licet mundi sapientiam, quam technis et præsligiis salanicis invexere priores illi philosophi, meram fuisse stultitiam, cum perspicuum sit eam longe descivisse ab institutis illis priscorum patrum, qui leges divinas a Noemo sioeyera et ejus meliori posteritate hauserant. Hos itaque nH va^ros et religionis expertes, quibus tantum cune (Usi Im- terrena sunt, et quorum deus venter est, ex ho- uuDau- minum albo rejicimus: neque enim *hominum* aptentu. pC]iaione digni sunt, quampiam planum sit eos rationis, doctrina: cujusdam et humanitatis haud expertes fuisse: nam ea re caruerunt, qua sola differi homo a reliquis animantibus, id csl religione, in qua certe nos hominis summum bonum constituimus. Quanquam enim homo sit vera cl expressa Dei imago, si tamen sic se abjiciat atque prosternat, ut opificem Deum ignoret, in belluarum numerum merito cslaggregandus: cœtera enim quæ putantur esso homini propria in caileris quoque animalibus deprehenduntur. Hcligio sola differentes homines a belluis fácil, quam qui non admittit, alienus a natura hominis vitam pecudum sub humana specie vivit: hanc ergo humanam sapientiam vera religione carentem I). Paulus I *Corinth.* m, 19 merito apud Deum esse stultitiam dixit. Vult autem Lactantius lib. III *Insili.* cap. xi. unam cum allora, id est religionem cum sapientia inseparabili nexu colligari; in quibus hominis ollicium et veritatem omnem inclusam esso colligat: religio enim, quæ sine sapientia sit, non religio, sed superstitio putanda csl; sapientia vero sine religione mera c^l stultitia, de qua csl illud Apostoli I *Corinth.* i, 19: «Perdam sapientiam sapienlum, et prudentiam prudentum reprobabo.»

vrn.It. H. Dies mei transieuuSt, COGITATIONES MEÆ DIS- Job ib' 8IPAT.E SIXT TORQUENTES COR MEUM. — VIX Job CX- 7■ ' ^ hortatoria verba expleverat, el mox ingnives- l tr.uh% cens incœror animum alio abripuit, lugubresque «* modos suggessit, quibus ad leniendum dolorem indulgendi! fuit: qui enim graviter allectus est nequit longum sermonem pertexere, quin doloris sensu recrudescente gemitus querimoniasve resumat. Quod nunc Job lacii: conqueritur se jam pene vita functum esse, palique cogitationum evagationem permolestam, ul qui prius sancias, mûñaos planeque divinas cogitationes nutriebat, modo fœdas, immundas ac plane infernales ex- Viroipi periretur. Ü magnum et inexplicabile malum!

quod nisi expertus nullus sane intelligere po- riuli test: nullus quippe scit nisi expertus, quantum doloris immundam sentire afferat cogitationem, qui prius mundissimam habebat; cl distractam mnoiu invenire animam, qui prias unitam possidebat. C04'ul,° Non est ceric dolor huic similis, nec tribulatio quæ huic comparetur, quod ulique, si quid site» dte- cogilatio attendere velimus, clarius innotescet: lulu> cogitationes enim sunt veluli possessiones cordis, sive active eas sumas sive passive: *active* inquam, nempe si dicas, quod sint possessiones, quia cor ipsum possident; *passive*, quia a corde po sidentur, unde in Hebræo, ubi noster legiteo- o<m. *gitationeshabetur possessiones*. Cum ergo sint hæ t10Lzl cordis possessiones, qualis dolor erit ille, quando tales dissipantur et convelluntur, ac ab unico r -v illo summe delectabili discinduntur objecto, quod prius anima unice contemplabatur uniceque diligebat. Hic igitur summus erat dolor sanctissimi Job, hic gladius acutus, non posse scilicet propter vim doloris el diabolicas illusiones contemplationi more solito intendere: «sentiebat enim dolorem, inquit Philippus, quod non poterat jugi contemplationi rerum divinarum, ut quondam solebat, intendere propter vim doloris.» Inde cum ipse ad illam unitatem quovis conatu suas redigere cogitationes sicut prius non posse experiebatur, torquebatur cor ejus, imo disrum- pcbatur tam ipsum quam ejus articuli; unde Septuaginta vertunt, St ** iv.v, *rupti sunt articuh cordis mei; imo* ejus compages, ul vult S. Augustinus, qui legit, *convulsa sunt compages cordis mei*: Chaldæus reddit *tabulas cordis mei*, in quibus voluti characteres inscribuntur cogitationesque cadantur. Torquetur ergo corei dissipatur ex cogitationum dissipatione, disrumpuntur ejus articuli, convelluntur compages, scinduntur tabulai, ac tandem dissipantur eradicantur cl distrahuntur ejus pos.se^iones, quando malas patitur cogitationes. Ergo cogitationes sunt hominis conatus, sunt cordis articuh, sunt possessiones ipsius cordis, quibus aut dives aul miser efficitur.

Anatomista* dicunt se in corde duos reperire sinus, unum sanguino plenum purissimo, alterum " * umnino vacuum; ex quo conjectant m isto spiri- <utut o- tus mansisse vitales per mortem exhalatos: me- " * lius utique divinus anatomista Christus Dominus cogitationes, non Spiritus in illo exsistero sinu vitales asseruit *Matth.* xv, 19, dum ex illo alllrmat eas exire malas. Hinc vere cogitationes dicuntur cordis possessiones, quatenus in illo sunt, cum illo vivunt, cx illis cor ditescit aut egenum fit: qualis ergo erit ille dolor, qualis sensus, quando ista dissipantur, convelluntur, scinduntur, diversa et mala cogitantes? Porro hic versiculus non male applicari possit homini terreno, qui *Luc.* xii, <9 cum divite evangelico hie ollas fixit radices; qui Hn nhig suas hic omnes habet cogitationes m terram defixai>, ([Uds sigilldüm evellit mors; quantum vero

nrt in morte diM-p»n-lar. doloris inferant huiusmodi evulsiones non dentis ex gingiva, sed spei vitæ longioris ex terreno hominis corde, ex lectione Septuaginta et S. Augustini paulo ante citata licet intelligerc. Sunt enim huiusmodi inlimæ cogitationes et affectiones velali cordis articuli et compages, et viduli partes et membra ipsius cordis; cum vero hæ cogitationes convelluntur et eradicantur ingenti cum violentia, oportet cor ipsum eradicari, discerpi, dilacerari. Hinc juxta Valabrum dolentes aiunt, *conatus mei intercepti sunt*, conatus scilicet faciendi supra vires intercepti et rupli sunt *torquvnfcs cor meum* : quia non amittitur sine dolore quod cum amore possidetur; unde corpore semel moriente, cor toties moritur, quot ea sunt quæ inordinate diligit.

Ver? 11. 12. Noctem verterint in diem, et rursum post Job TENEBRAS SPERO LICEM, — q. d. AUXÎæ COgitalionCS Mjue faciunt, ut nox ipsa mihi sit instar tumulluos© die neque dici, dum omnem mihi somnum excutiunt, et nata noctu «que ac die vel invitum cogunt evigilare, gustem non so^nn torquentes niœrentein animum, sed etiam adimentes naturæ commune levamentum, scilicet somnum, qui ideo a Latinis appellatur quies, quia oblivionem inducit eorum quæ legre afficiunt hominem, et laxat curas, quæ oneratimi animum respirare non sinunt : a Ideo enim, inquit S. Augustinus in Psalm, exii, Deus donavit somnum, quo reparantur membra corporis, ul possint vigilantem animum sustinere. » Similiter S. Epiphanius ail homini donatum beneficentia Numinis et sinpilari bonitate, ut se posset a quotidiana negotiorum cura et sollicitudine d;

§?i h Soano àlcali pri«U lomntii »4 qnie 1rm or-dinan-tur. Czvcu, ad somni requiem traducere; quæ res quidem tam semper fuit omnium opinione celebrata, ul gentiles quoque ipsi hanc veritatem cognoverint : itaque apud illos derepente excuti c somno atque excitari genus quodd im infelicitis mi. simi augurii fuit, et futuri mali significatio. Princlan m- ceps poeta rem expressit, lib. II *Æneid.*, in suo guriam. jgnca in cuius persona ita canit :

Excutor somno, etc.

Quid deinde? Secutum est clarissimæ et opulentissimæ urbis excidium. Servius Honoratus reddit rationem, et illustrat in hunc modum : « Nam si somnus munus est deorum, juxta illud H *Æneid.*:

Divum dono gratissima serpit,

non sine infelicitate munus deorum discedit, n Cum itaque Job hoc necessario vitæ subsidio et gratissimo noctis solatio penitus destitueretur, tenebrarum pertæsus : « Rursum, inquit, spero lucem,» id est, rursum optarem auroram, inde sperans levamen miseriarum, quemadmodum ægri solent, quibus plerumque nox accidit molestissima, 7. d. Neque die neque nocte cogitationes meæ quiescere me sinunt. Duo igitur mala, quæ nemo nisi experius satis ponderet, conjunxit, insomnium et cogitationum fluctus; coge-

lur scilicet evigilare, ut oppugnaretur; ex (pio elllcilur ul dicni optarci, si forte diurnis imaginibus nocturnas dispelleret, minusque dire torqueretur; quare neque die neque nocte emergebat ab exundante dolorum mstu, et a tristium cogitationum molestiis solvebatur. Potest etiam verti cum Chnldæo hoc modo, *dici nodem apponent, lucem propinquam auferentes a conspectu tenebrarum*, q. d. Faciunt meæ cogitationes, ul in node verser æterna nullam lucem propinquam cernens, id est, nullam e tantis malis emergendi viam inveniens.

Tropologice S. Gregorius lib. Nili *Moral*, cap. Pnxpen XV, per *noctem* adversa, per *diem* prospera intelligens : a Dissipata», inquit, cogitationes noctem et in diem vertunt, quia nonnunquam justis amaliirr* pius placet ex adversitate mala perpeti, quam cx prosperitate terrena) dispensationis cura fatigari; sed quia noverunt cautius et adversa transire, et prospera rursus illucescere, apte subjungitur : *Et rursus post tenebras spero lucem* : lux, enim post tenebras speratur, quia vel post noctem vitæ præsenlis æternum lumen percipitur, vel ita hic adversitas atipie prosperi as alternant, ul sibi succedere vicissim non desinant; unde fit ut in luce nox in suspicione sit, et in nocte lux in praesumptione, sicut scriptum est *Eccli. xi, 17 : In die bonorum ne immeinor sis malorum, et in die malorum ne immeinor sis bonorum, n*

13. SI SUSTINUERO, INFERNUS DOMUS MEA EST, ET IN Vrrf. It TENEBRIS STRAVI LECTULUM MEUM. — Respondet Jobiis amicis illi assidue occinentibus, et illud monitum (quod in superioribus non semel viro innocentissimo minus aptum fuisse demonstravimus) ultro citroque opportune importune inculcantibus, si videlicet vitam corrigeret, et ad Deum confugeret, fore ut ab eo in statum pristinum restitueretur, 7. d. Frustra id ingeminatis, quia licet a tu>4-sustinuero, et pernitens ad Deum me convertero, VQ*rhti ac patiens fuero, jam jam mihi moriendum est, paim>! et migrandum ad statum et locum mortuorum, ,'^ 0l ut corpore in sepulcro posilo, anima descendat ad limbum inferni, ubi video lectum mihi esse paratum, adeoque cogitatione mea ibi meam quietem jam composui. Hinc nola cum I). Gregorio bene probari limbum Patrum, in quo ante adventum Christi quasi in lectulo quiescebant, desiderium redemptoris pro po na habentes. Jobus itaque cum se eo devenisse cerneret, ubi nulla salutis instauranda» spes in pnesidiis inosset humanis, sciretque miracula a Deo postulanda non esse, eo tolus incumbit, quo se divinæ providentiæ ordine agi considerat. Jam ergo sanie defluente, vermibusque consumptis sic amicos alloquitur: Vos me in amissa» prosperitatis reparando) spem erigere adnilimini, sed quorsum? ego enim naturali ordine eo deveni, ul nequeam ulla mundi ope aut arte ulla convalescere, a Deo vero miracula, quæ pollicemini, postulanda non sunt, imo ejus placito assenliendum : ipse vero

palam ostendit, velie me mox ex hac vita subducere : quapropter tametsi verbis vestris Udem adhiberem, mh l aliud mihi boni contingeret quam sepulcrum leclulusqiie in tenebricoso loco paratus, quo slatini condar; ideoque sanius consilium cogitare prosperitatem, quam spondetis, non redituram, nec ultra (ore consanguineos aut amicos ullos qui mccum in magnificis palatiis commorentur, sed successuram mihi putredinem pro parente, et vermes pro matre el sororibus, uti versu sequenti declarat :

'en. n. i I. Putiujhm nixi : Pater meus es, matea sex et in suaon mea, vermibus. — Singularis profecto Jobi stylus, viscera matris in urna, patris generatriceni virtutem in putredine, et vitæ primordia in caligantibus mortis umbris adumbrat. Nonne stamina vitalia secatur mors, spiritum haurit, pallorem spargit, horridique macie exesa carnibus ossa vestii? Juventutis flore conspice lascivientem: febris invasit, imis ardet præcordiis, succus igne deflagrante lambitur, æstuat sanguis ; heu suilbctur, interit' Corpus intueri, si sutleras siccis oculis. Oculi in cerebri fossis sepeliuntur, horret pilus, genæ fuligine fædanlur, luxantur ossa, color exhauritur, lurore nigricat, fœlore arccl. Expecta parumper ; findat terram ligo, erumpant inter attrita, inter antiqua quæexhumantur ossa, vermes obviam hospiti : ille cavis derelinquitur specubus mordendus a putredine. Ergono tunc redivivus exoritur? parens est putredo, mater et soror vermes! ibi pater, ibi mater, ubi pulvis, ubi pus, ubi fœlor? Sed Jobum recale : non ait post mortem sic mortis funerea spolia appellaturum; sed quod vivens sic appellitibat : « Pulre-

'>l @?r' dini dixit : Pater meus es, mater mea el soror uti), mea vermibus, V quasi ab ineunte celale mira domestica considerationis claustra cum corruptionis memoria conviveret, et alios parentes, contribules alios non agnosceret, quam vermium agmina, cadaverum spectra, mortis spicula. Nec enim aliter credimus et fatemur patrem el matrem, quos colimus, nisi ex contubernali consuetudine, ex communi consortio, quo cum illis a tenellis unguiculis viximus. Qu un apte Philippus in *Caten*, f/nr « Tatn longo tempore compiiitresco, ul ipsam putredinem el saniosos vermes parentes appellem. » En ex familiari commercio novum generationis modum deducit Job, sc prolem corruptionis agnoscens, 7. d. Pro parentibus el cognatis, qui me deserent, propinqui mei erunt vermes, cum quibus arctissima societate el joU ju-

c* rubol sll@' scPl,lcrb familiam recensere, scilicet uru)ts.) vermes el putredinem, el helores, qui veluti parentes pristini mortuos rursum excipere, et cada-

vera sibi quasi filiosprogignero solent,7. d. Blande compello el invoco (sic enim esl inllebræo)putredinem ul patrem, vermes velul matrem, ut me mortis potius quam vite filium flentem el dolentem ceu parentes blandi consolentur, lacrymasnbs-

lergant, somnum concilient, el hanc cantilenam occinant Apoc. xn, 4 : « Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Invenit igitur in morte ac JohiwascpulcroS. Job patrem,el matrem ac sororem,se-

n que filium ac fratrem puerulum effingit, qui sola *** in parentum ac sororis cura et studio conquiescat. Sed non satis admiror emphasim horum verborum : nam secundum S. Hieronymum sen.-us e-t : a Quemadmodum quispiam mortalium sine parentibus non potest exsistere, ita el ego faclus sum, quasi une putredine et vermibus c^se non possem; » quod licet de [xxnis quibus premebatur intclligi debeat, de memoria tamen mortis ac sepulture non potest non optime accipi. Tam dulcid igitur mors erat sanctissimo Jobo, ul eam te venerari el colere amareque velul parentes et sorores dicat : Omnia, inquit, nubi chirlísima in morie baleo, domum, parentum complexus, sororum blanditias : mors mihi unicum solatium, uti puero parentes ac sorores, sic enim explicat Orígenes : « Ul pueri párenles habent consolatores, sic ego mortem el putredinem. »

Septuaginta legunt, Sirxw íz íxxXit x ^

puj UVZI, èx U4.J XXI éJùxx» OX^íx*, rr.urfem Palielo invocavi patrem meum esse, matrem vero nuam et sororem putredinem : ccce quam j utredinem apud buut .

Vulgatam compellavit patrem Job, apud Septuaginta compellat matrem. M ra compellatio, et quidem sull Beo ascita; de quo ita Synesius Hymn. 2

Xù	4 twi wJtrzf ,	Tu piler, tu es miter,
Xù	ci j ; '	Tu mis, tu femini :
tù ji	Tj H	Tu vox, lu sileotiam, Nilurr oalan faxunda.

Quasi nimirum Deus Palcr, dum unigenitum generaret, ulriusque parentis munus obiret ; unde et ulerus sive vulva illi adscnibilur in Psalm.cix, 3 : « Ex utero ante luciferum genui te : » ubi S. Hieronymus ex vulva legit, do quo iterum eleganter Synesius llymn. 3 sic canit :

Xu tò TIXTIV	Tu es quod pint,
XÙ tò Tucropavcv,	Tu es quoJ parilur,
Xu tò	Tu qui illustras,
XÚ tò XjUAHQfMTCV,	Tu q a lUustnris,
La tt m.j'x rúepe	LT Filium parem
KUi.àv ccçixv,	ladyLini sapieaUim,
Arti C i ^ .	Herum oamium opifkccn :
u :v ii;	Profusus aalea mines
Ar.ucin Tí'az»C,	ladro luis sethoaibus,
Mxtucucvc;,	Obstctncalus,
Û*i; tifi,	Partus sacer,
Àfjnn r.và,	Ineffabilis fœtus :
Ofi; il çjaifci'»,	Terminus es uiturarum,
Ta; TixTcùax;	Parientis
Kzî Tixrvuvx; :	El partes.

Cur ergo morti elogium generantis Dei liberiori fronte conceditur? Ergone pater el mater mors, a qua et gignimur el patimur individuís sectioni-

tercedit : puncto miseri distamus a morin, a vermibus, a sepulcro. O egregium anirnæ ornamentum, copiosum lucrum, thesaurum opulentissimum, ipsam cuique suæ mortis recordationem! Hac una faenare quis poterit lascivientis carnis appetitiones, cohibere motus, et quascumquo mœrenlis animi (egritudine* mitigare; quod S. Job do seipso his verbis profitetur : a Putredini dixi : Pater incuses,» etc.: Nihil aliud, inquit, jam ex- r nd eoí- sPcciar libet quam domum sepulcri mei, in qua pitto et tenebris et caligine obsita stravi lectulum mœrn, h rrdítu jñ quo usque ad diem resurrectionis quiescam, urii), bu autem non de nobilitate gloriabor, non parentum meorum stemmata commemorabo; sed putredo factus, et cibus vermium effectus, putredinem patrem agnoscam : nam ex putri materia coagulatus sum ; et vermes eo affectu, quo filii diligunt matres, et fratres et sorores suas, amore compicciar, quoniam inter illos (piasi inier fraires et cognatos usque ad orbis immutationem permanebo. Ille exclamat merito S. Augustinus : « Et quam turpis pater, et quam vilis mater, quam abominabilis soror! Conceptus defeetore per ardorem libidinis putrefacto; cujus tamen cadaveri quasi funebres vermes assistunt. Vivus produxit fæcein, et jam mortuus producit fœtorem et putredinem. Vivus amicum hominem impugnavit, mortuus vermes plurimos impinguabit. Quid ergo foedius humano corpore ? quid horribilius corpore mortuo? cujus gratissimus crai amplexus in vita, molestus etiam erit aspectus in morte. Quid ergo prosunt divitiie, quid epulæ, quid delieie? non liberabunt a morte, non defendent, non eripient a fortore : qui quondam sedebat in throno gloriosus, modo latet despectus post mortem in tumulo ; qui stabat ornatus in aula, modo sedet immundus in tumba ; qui vescebatur deliciis in cuculo, modo consumilura vermibus in sepulcro. » Sic ille.

vn. 15. js. Ubi est ergo nunc prinstolatio mea : et patientiam MEAM QMS CONSIDERAT? — Conclusio ÔSt Virolototius argumentationis, qua suorum amicorum dicta refellit, quibus ei spem salutisti frugi fieret, ostendebant, id cit, cum hæc ita sint, ut jam animam agam, et tantum de sepulcro cogitem, in quanam hujus vilæ respes mea erit; aut qui possim, debeam aut velim sperare pristina bona presentia, ul vos suggeritis, cum ipsa me vita cito defectura sit? Praeterquam quod levis illa consolatio viro probo esse debet, quæ hujus nititur vitæ commodis, sæpe fallax et incerta est : non enim B. 'orum se ...per bonorum hominum detrimenta in hac Vjta resarciuntur, sed plerumque miseriis et malis omnibus oppressi moriuntur, dicente et illis apostolo *Hebr. xi, 30* : « Alii distenti sunt nonsuscipientes redemptionem, ul meliorem invenirent resurrectionem; alii vero ludibriact verbera experii, insuper et vincula, et carceres : lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt : circuierunt in melotis, in pellibus

caprinis, egentes, angustiat, afflicti : quibus dignus non erat mundus : in solitudinibus errantes, in montibus et speluncis, in cavernis terne. » facit enim magno et excelso animo virum rerum humanarum contemptio, non earum spes, sed spes ea quæ in Deo posita sit ; sicut dicit David *Psal. xxxvni, R*: « Quæ est expectatio mea? nonne Dominus? et substantia mea apud te est. » Optime hoc exponit S. Gregorius lib. XIII *Moral*, cap. xvii : « Quæ esse potuit praestolatio justorum, nisi justus et justificatus Deus; qui ad pœnas humani generis sponte descenderet, et captivos mortis justificasset suæ virtute liberaret? hujus enim praesentiam minime cessabant intenta cogitatione praestolari, quam quandoque esse venturam noverant, sed venire citius quaerebant. Dicat ergo : *Patrem meum quis considerat?* quia quod disponenti breve est longum est amanti ; unde adhuc dilationis suæ damna considerans, hoc quod jam praedixerat re- polit, et descensurus ad ima vocem doloris ingeminat dicens :

16. 1ª PROFUNDISSIMUM INFERNO! DESCENDENT OMNIA MEA : PUTASNE SALTEM IBI ERIT REQUIES MIHI? —

Infernum hic passim interpretes exponunt de sepulcro; sed in merito Pineda noster cum S. Gregorio et plerisque Patribus contendit hic agi de inferorum loco sive limbo, pròno, quia additum epithetum *profundissimum*, quod non aptetur bene sepulcro; deinde, quia dicit : *Descendent omnia mea*, hoc est praecipua mea, nempe anima, quae potissimum sum homo, una cum iis quæ proprie sunt mea, non quæ fortune aut mundi. Propria vero sunt cogitationes, dicta, facta, pro quibus solis, ut quæ nostra sunt (in bonis gratiam superpono) retributio expectanda: hujus enim aspectu additur dubitatio : *Putasne saltem ibi erit requies mihi?* id est, ibi ne sibi dabitur requiescere? non erit opus ulteriori expiatione? Vides ut vir justus adhuc paveat et trepidet : et audent hæretici etiam loti flagitiis operi certo sibi omnia tuta, quieta, felicia repromittere? in Hebraeo est *nmn S'INS HD, Mda s eoi teradna*, quod Sanctes vertit, *in sepulcrum descendunt*; Arias vero reddit, *fulcra infreni descendunt* : quod nonnulli Rab- bini, quos adfert Pagninus, ad ipsum Jobum referunt; cujus *fulcra*, id est membra, brachia, vires, adeoque spes ipsa vile jam considerant. Vox autem hebræa *OH3 baddim* proprio *vectes* significat. et quidquid adinslar vectium aliquid sustentat, cujusuodi sunt rami majores et crassiores, aut radices in arbore, nec non pedes et brachia in corpore humano. Per *vectem* itaque seu *fulcra inferni* designantur intimi recessus et abditissima inferni penetralia, quæ Vulgatus optime *profundissimum infernum* appellat, non quidem absolute, sed comparative, ul nimirum profundum sit respectu corti aer caliginosus, in quo sunt dæmones; dicatur, profundius locus habitationis nostrae, profundissimum limbus patrum, ad quem Job erat descensurus. Illa S. Thomas in II *Sentent*, disL 22, *Quast.*

prorsuB aberrasse, neque intellexisse, in quo pnerlim consistat disputatio : nam qui alleiui non bene intelligit, bene respondere non potest. Appositum ad hanc Baldadi increpationem apologum vide in Cyrillo lib. I *Apoloq. Moral*, cap. xv, cui titulum præfigit : *Doctus loqui, et avarus sis verbi*. Vide insuper quæ de oris usu laudabili et vitioso exposuimus cap. vi, 26.

v«r». 3. 3. QUARE REPUTATI SUMUS UT JUMENTA, ET SORDIUMUS COBam vobis? — Hæc plurimi ad Jobum referunt, quasi amicorum sapientiam contemnat, neque illos pluris faciendos putet quam jumenta; quod tunc dictum a Jobo interpretari potuit Baldad, cum dixit cap. xii, 7: «Interroga jumenta, el docebunt te,» ubi videtur Jobus meliori loco posuisse jumenta, cum ab illis docuit sumendam esse disciplinam; aut cum dixit cap. xvii, 4 : «Cor eorum longe fecis liadisciplinam,» et vers. iO: «Non inveniam in vobis ullum sapientem;» sed quid hiec tria loca sibi velint *ibid*, superius explicatum est. Ego cum Sanctio nostro sicut secundum versum, sic etiam tertium puto ad Eliphazum quoque pertinere : nam ab utroque existimare potuit Blddad sect socium Sophar reputatos esse sicut jumenta, quia silere coguntur, interim dum illi longam pro libitu disputationem instituunt, neque digni habentur, quibus quæstionis discussio committatur: id Septuaginta intellexisse videntur dum reddunt, Jti tí Si óa-t? TiTfánciasnuntavriev «o, cur *tanquam quadrupedia tacuimus coram te?* neque novum est in omni, ut reor, idiomate, ut qui stolidi sunt ingenio appellentur *asini* vel *bestia*; aut certe injuriam sibi fieri interpretatur, cum illa se praesente dicantur, quibus ipse nihil pinguius arbitratur, nihil abiustilutomagis alienum. Viri autem prudentes el docti injuriæ loco ponunt, si quispiam coram ipsis nugetur, et aliqua persuadere studeat, quibus fidem habebit nemo, nisi qui bardum habet aut stolidum cerebrum et asino simile ingenium. Hactenus ad Jobum et Eliphazum verba fecit, nunc Jobum solum aggreditur.

Veri. i. 4. Qui PERDIS ANIMAM TUAM IN FURORE TUO, NUMQUID PROPTER TE DERELINQUETUR TERRA, ET TRANSFERENTUR rupes de loco suo? — ç. d. Hcustu, qui contra teipsum tuumque animum excandescis; an idcirco tanto furore seu impatientia stomachis charis, et quereris coram Deo et toto mundo, quod putos te unum omnibus eminere? et te cadente, lucem, gloriam, decus universæ terræ simul tecum occasura? ut merito Deus, ad hoe præcavendum no tu cadas, potius rupes loco suo movero, leges impiorum vindices refigere, totumque universi cursum invertere debero tibi videatur : ita Pineda et Tirinus noster, et Olympiodorus in *Caten*. Septuaginta vertunt, xixpnrl ««ðppi, *usa est te ira*, quod notai Olympiodorus per interrogationem posse legi, q. d. Numquid Deus te in ira usus est, sicut dixisti? et per affirmationem, ul intelligatur iram ipsam usam osse ipso-

met Jobo tanquam organo ad ipsius animam affligendam, quam sententiam ait respondere editioni Theodolionis, qua> sic habet,

Í» If -cò , *rapiens animam suam in furore* Inenosiio; vel, ut alii vertunt, *discerpens*, scilicet instar d“ “b tigridis, quæ sæpenumcro dicitur in tantam iram exurgere, ut scipsam unguibus denbibusque discerpens interimat : tigride quavis sævior iratus in animam ipse suam violentas manus conjicit, camque trucidat. Merito igitur iræ sive furori perditio animæ tribuitur : a iracundia enim animositatis illius subversio ejus, » inquit Ecclesiasticus cap. i, 28, significans iratum sibi ipsi malum generare : quamobrem laetantius lib. VI, cap. xvjii, Intanai tradit iratis non secus ac viperis suos ipsos venenatos parius exitium et mortem adferre : quare de ^b“,. illis dici potest illud *Psalm*. tvn, 5 : « Furor illis mi. secundum similitudinem serpentis, » speciem pro genere supponendo, ut vipereos istorum animos in suam ipsorum perniciem concitatos effingamus. Possunt quoque apibus comparari, quæ irate mordent, at mordendo aculeum amittunt, et cum aculeo vitam : nam aculeus, ul Aristoteles lib. IX *Ilist. animal*, cap. iv tradit, sino viscerum eruptione figi nequaquam potest : itaque levem aliorum ictum propria morte luunt. Ligna quoque dum incenduntur et ardent ipsa consumuntur : non secus irati, quare de illis dici potest *Psalm*, cxvn, 2 : « Circumdederunt me sicut apes, et exarserunt sicut ignis in spinis : » egregie vertunt alii, *exarserunt extinguendo se*.

Tria vero potissimum sunt quæ furor seu ira subvertit ac perdit, scilicet animam, vitam et dignitatem : *animam* quidem, quæ per ira* peccatum occiditur : « ira enim viri justitiam Dei non operatur, » inquit S. Jacobus in canonicasua cap. i, £0, ad quod apte S. Gregorius lib. V *Moral*. cap. XXX : « Quanta ergo sit iracundiæ culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitiatur. Per iram sapientia perditur, gratia vite socialis amittitur, concordia rumpitur, lex veritatis violatur, Spiritus Sancti splendor excluditur, » etc. Tales erant do quibus David ait *Psalm*. lxxvii, 56 : « Et lentaverunt el exacerbaverunt Deum excelsum, et testimonia ejus non custodierunt; » S. Hieronymus legit, *aversi sunt, et prcevaricati sunt*. Agit de murmurantibus in deserto, el de Deo impie conquerentibus; verum hi sua ipsa tela, quæ in Deum venenato ore conjiciunt, in se vident recidere, sicut qui doloso utuntur arcu sagittam ipsam retro in se conversam vident, quam in alios contorquebant : quaro subdit : « Conversi sunt in arcum pravum, » id est, sicut vitio arcus in sagittantem sagitta convertitur, sic verba hujusmodi hominum in eos ipsos recidunt, qui ea protulerunt ; hinc contingit iratos sibi ipsis manus inferre, et innrvn tela quæ in Deum et in alios jaciunt in se coutorquere, ut in ipsis verificetur illud *Eccli*. xxvn, 28 : « Qui mittit iu altum lapidem recidet in caput

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. XVII!.

ejns; » quod autem vitam adimat clare docci
idem Ecclesiasticus dicens cap. xxx, 10 : « Zeins
et iracundia minuunt dies. » Hinc David quoque
ait *Psalm*, xxx, 8 : a Turbatus est a furore oculus
meus; » Cajetamis legit, *lineavit ab ira*, qui est
optimus sensus ad rem nostram : sicut enim tinea
pannos ipsos a quibus oritur corrodit, sic iratos
hi <iip- ira cum ab ipsis nascatur interimit. Denique quod
i itiM» *dignitatem* auferat, unus ad probandum sulllciat
ll '* Alexander, quem rerum gestarum gloria claris-
simum e cœlo in terram ira dejecit : « Alexan-
drum enim, inquit Valerius Maximus lib. IX, cap.
nr, iracundia sua propemodum cœlo diripuit :
nam quid obstitit, quo minus illuc assurgeret,
nisi Lysimachus leoni objectus, Clytus basta con-
fossus et Callisthenes mori jussus ? » At Callis-
thenis quidem deflens mortem in Alexandri iram
iratus Seneca eloquentissime ail lib. VI *Natur.*
Quast, cap. xxiti : « Hoc est Alexandri crimen
aeternum, quod nulla virtus, nulla bellorum feli-
citas redimet : nam quotiens quis dixerit : Occi-
dit Persarum multa millia ; opponetur. Et Callis-
thenem. Quotiens dictum erit : Occidit Darium ,
penes quem tunc magnum regnum erat ; oppo-
netur : Et Callisthenem. Quotiens dictum erit :
Omnia oceano tenus vicit, ipsum quoque lentavit
novis classibus, el imperium ex angulo Thraciae
usque ad orientis terminos protulit; dicetur : Sed
Callisthenem occidit. Omnia licet antiqui ducum
regumque exempla transierit, ex his quæ fecit ni-
hil tam magnum erit quam scelus Callisthenis, n
Vides igitur iram duntaxal lan is victoriis illus-
trissimum ducem potuisse superare, et illius ho-
nori perpetuam ignominia* nolam inurere. Op-
time igitur Chilon dicebat, ul Laertius in ejus *Vita*
testatur, fortius esse iram quam hostem armatum
dejicere, cum non minus exitii sit ab ira quam
ab hoste : plura vide de ira supr. cap. v, 2 annotata.

NUMQUID PROPTER TE DERELINQUETUR TERRA? etc. —
Varie hoc exponitur ab interpretibus, uti videre
est apud Slunicam : mihi planissimus videtur
sensus, quem ante attuli, et consentit cum Sep-
tuaginta, qui clarius sic reddiderunt, « qá?; ia»
au «miOxvy;, ζείνεται; t, u~' «ùpzviv ; v,
ζα Oi^iXíuv; *quid enim ? si lu mortuus fueris, inhabi-
tabilis erit ea qua: sub calo est '! aut subvertentur
montes a fundamentis?* quod sic optime exponit
Rit h1 Olympiodorus in *Caten*, q. d. « Adconc existimas
M-niu- t(J stante mundum consistere? ut adeo magnifice
•at w-
»un> re- de tc tuisque rebus loquace ? Quasi vero omnis
!-rt« >n lupe rerum universitas te tino extincto damnum
l t ul * factura sit : sic optas interitum, tanquamsi omnis
hæc regio , quæ soli subjecta est, detrimentum
tua morte capere debeat : tanquam communis
futurus sil rerum omnium interitus sic sermocin-
aris . perinde quasi tua justitia res humanæ
constituta* sint, teque e medio sublato haud quis-
piam sil futurus superstes, qui divinum nobis
Numen placatum efficiat. n Itaque non sine fastu
videtur Baldad Jobi fastum, quem putabat, vello

proculcaro, significans nequiter illum agere, qui
immoderato mortis desiderio vitam conficiat;
neque vero multum referre, quod Jobus vane
insolescens defungatur : non enim propterea
terram habitatore cariluram, rcrumquo commo-
tionem prodigiosam, puta rupium convulsionem
successuram quasi moraretur eximius aliquis or-
bis terrarum moderator; sine quo neque genus
humanum propagari, neque res quantumvis fir-
ms consistere possent.

5 et 6. Nonne lux impii exstinguetur, nec splen- vm. s
DEBIT FLAMMA IGNIS EJUS? LUX OBTENEbrescet in TA- ,l *
BERNACULO ILLIUS, ET LUCERNA, QU.E SUPER EUM EST,
exstinguetur : — sensus est, spem, gloriam, im-
perium, posteritatem impiorum cum coriundcm
memoria brevi interitura; neque hic subtiliter Lm,
exquirenda distinctio lucis, flamma*, ignis, lu-
cernæ: poeticus quippe sermo variis nominibus
ad cumdern sensum concinnatus ornatur et am-
plificatur. Non est autem extra rem, ut lucerna
ultimo loco posita peculiare quidpiam notet, puta rio.
lucem emendicalam, hoc est e variis occasioni-
bus petitam, opibtisque subditorum tanquam
oleo nutritam : ul lucernae significatio tyrannicæ
direptioni, qua injustus princeps subditorum spo-
liis locuples ac splendidus apparet, aptetur: per-
inde enim est quod Baldad enuntiat, *q. d.* Vide-
ris, mi Job , modo animam agere, et prosperita-
tem desperare, qua sane in re libi rependitur
quod commeruisti, impietati nimirum tuæ poena
redditur, ut quidquid illustre ac splendidum
mortalium oculis exhibuisti obtenebretur, et in
hac ignominiosa obscuritate intereas: sic nempe
a Deo constitutum est, ut lux impii exstinguatur,
neque decet, ut tui gratia hic divinas providentias
ordo mutetur ; quid ergo mirum si percas ad
extremam ærumnam deturbatus ? Sane prosperi-
tas impii evanescit, cl splendor ejus emoritur :
claritas illa, qua domus ejus videbatur illustrari,
obscuratur, cl lux cincndicala deficit. x

Pulchram nobis Sapiens inter lucem justorum
et lucernam improborum reddit difierentiam di-
cens *Prov. xii!*, 9 : « Lux justorum Letificai : lu-Quii h-
cornæ autem impiorum exstinguetur, » id est, feli-
citas cl gloria justorum solido» est lætiliæ, quia j",...,,"
semper augenda : «nam *ibid.* cap. iv, 18justorum et lo<»r-
semita quasi lux (scilicet auroras) splendens pro- w"
cedit, et crescit usque ad perfectam diem, » hoc p"
est, magis alque magis splendescit, usqueqno ad
solis meridiani splendorem atque perfectionem
(in hac vita virtutis et gratiæ; in futura gloriæ et
beatitudinis) pertingat : per hanc enim claritatem
doctrinæ et sanctitatis justî sunt a lux mundi, »
Matth. v, 11. Lucerna vero impiorum, quæ in hu-
jus mundi caliginosa nocte videtur potius lucere
quam luceat, illa brevi tempore, ac levi flatu
dissipatis hisce nebulis, et dio vero illucescente
obscurabitur. Justorum igitur felicitas compara-
tur soli et luci, quia jugis est, solida, stabilis, et
per totum orbem sn diffundit, apud justos et in-

justos, carnales et spirituales; gloria vero el felicitas impiorum lucernæ assimilatur, quia durat in hac tantum nocte, indigens oleo alieno, hoc est vano favore : quod si defecerit exstinguitur; si adversitas aliqua adflaverit exsufflator et foetet, et insipientibus tantum splendere ac lucere videtur, idque tantum in hac vita, cum qua semper exstinguitur. In morte enim deficiet umbratilis eorum lux, exstinguetur lucerna, hoc est fluxa mundi prosperitas, et horribilibus ac sempiternis inferni tenebris operientur, et conjicientur *Mattii. vni, 12* in tenebras exteriores, « ibi erit fletus, et stridor dentium; » tunc demum intelligent miseri, quam tetro malo dum viverent, obnoxii essent : tunc dicent, sed frustra *Sap. v, ü* : a Erravimus a via veritatis, et justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus nobis: lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. » Est infandi illius hostis consuetudo mentis oculos fraude maliliaque sua obnubere, subducere cognitionem ccelestium, ut in vitæ Oursu laxis habenis, quasi nigra in nocte, Andabatarum more modoque ferantur. In illa sceleris umbra piscatur ille Orci prædo, et reti suo mortales involvit : interposito letiferi peccati solis semper luctuosam eclipsin et defectionem creat, unde mull et intolerandæ calamitates oriuntur, quas deinde enumerat.

īÜbo'IH
tXCKIt
prnto-
rr» nieos
īneUiL

v«i 7. 7. Aretabuntur gressus virtutis ejus, et præcipitabit eum consilium suum. — Vide uti paulalim mala succrescant, deficere lux cœpit, deinde nox incubat, oculus non caligat modo, sed obcæcatur: non videt miser / sed non ibi sistit malum, pedes comprimuntur, gressus præpedilur, consilium el ratio omnis perit : quia conatus impii robore suo iñinixi retardabuntur, et suonici consilio concidet. Hæc subdit Baldad, ul Jobum pungat, significans frustra impium conari quæ in mentem veniunt, cum ad justitiam Dei pertineat conanlem intercipere, ne quæ mala cogitara! absolvat. *Arctare gressus est* reprimere, compescere, præpedirc; sicut e contrario *dilatare gressus* est expedire, prosperare, conatum progressumque rerum bene cedentium adjuvare, promovere. *Gressus virtutis* idem est atque *conatus robusti*, contenti, nervosi, potentes. Jam vero *consilio suo pracipilari* eleganter dicuntur, qui suo conatu mortem el calamitatem sibi conflant, suo, ut aiunt, gladio jugulantur, ut Goliath et Iloloferncs. Quant et autem sint impiorum angusti, et in quantas ruinas propriis consiliis præcipilcnlur, vide *supr.* cap. v, 12 et 13; cap. xii, 17; cap. XV, 20, 21, 22, 23 el passim alibi. Cælerum pulchra hic utitur metaphora gressuum arctandorum, ad denotandas angustias et summas difficultates, in quas tandem redigendi sunt illi, qui in vita magnam sui dilatationem præ copia el abundantia rerum usquequaque habuerunt. Sicut autem qui gaudio perfunduntur *dilatari* dicuntur, ut constat ex illo *Piahn.cxxvin, 32* : a Viam

mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum, » gaudio scilicet Uellæ litta; et alibi *Psahn. iv, l* : « In tribulatione dilatasti mihi, » id est, cum in angustum essem inclusus, nec spes evadendi subesset, veluti eruptione facta mihi viam aperuisti et dilatasti : sice e contrario impiorum gressus ad ultimas difficultates elsmnmas angustias redigcnlur, quod bene in rem nostram explical S. Gregorius lib. XIV *Moral*, cap. iv el v, ubi eum lege.

8. Immisit enim in rete pedes suos, et in maculis ejus ambulat. — Nunc aliud addit impedimentum, quod peccatorem in incessu moratur; sumitur autem a venatione metaphora, et a preda quam aucups aut venator captat; quæ si sein retia induerit, inde se extricare non potest; el quo eluctatur magis, ut inde se eximat, arctius constringitur. Pro *m maculis* hebraico est *in implero reti* : nam relis oculi seu cancelli macu/æ vocantur latine; quo etiam nomine dicuntur ferrei annuli, quibus hamate contextuntur loricæ. M. Varro lib. III *he lie rust.* cap. xi, maculas in reti posuit : « Septum, inquit, lotum rete grandibus maculis integitur, ne eo involare aquila possit, neve ex eo evolare anas; » sensus ergo hujus loci est, *q. d.* Sicut avis capta reti ex uno filo ejus vel ocello dum egredi conatur, in alium graditur, et magis seso implicat : ita impius captus reti concupiscenti suæ ex uno vitio in aliud, ex una macula in aliam transii, ac magis magisque sese intricat.

Optime S. Patres horum retium vim varietatemque notarunt, et religiosissime vitare studuerunt : S. Paulinus, *zabuh a retia* divine appellat dicens *Vidi Epist. 2* : « Tota hujus mundi figura, quæ praterit, et per oculos corda proloctat, xabulicis pretenia retibus, in qualibetsui specie laqueus mentis et gladius es L Credamus prophet S/ p. xiv, 12, quia in medio muscipularum ambulamus, et inter opertos lelhalibus dolis gladios vita transigitur. Excipii nos mundus iste variis voluptatibus florens, el fallacibus venenatus illecebris, » etc. Nihil dici in cam rem potuit illustrius. Vocat retia, *muscipulam, laqueos*, et ne communes illos putaremus, *gladios* interpretatur *servos* el *apertos*, tota via structos in acumen, in quos facile se viatores induant. Simile quiddam de zabulicis retibus magnus Orígenes attulerat homil. 2 *in Cant.*, illud exponens e sacris gamcliis de sponso *Cant, n, 9* : *Stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, eminens per retia* (ita vertit postrema verba S. Hieronymus, cum in \ ulgalis sit *per cancellos*) : « *In- u* m«di« tellige, inquit, quia in medio laqueorum ambul- binó- las, et subtus machina- transcus imminentes : omnia retibus plena sunt : diabolus laqueis cuncta ja fa complevit. Si autem venerit tibi sermo Dei, et cæ- mumb. peris eminere do retibus, dices *Psalm, cxxiii, 7* : *Anima lustra erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est* : eminet sponsus per retia tibi viam faciens. » Vult Orígenes immane quoddam el vastum rete oppandi mundo universo, imminuntesquo machinas Vulcaniis retibus firmiores; omnes

Vch. i.
Pacator
▼ iliorna
ioo nim
retibus
iolriea-
tor.

Mieti*
q nd.

Vidi
««t

u m«di«
binó-
ja fa

COMMENTAR1A IN LIBRUM JOB, cap. XVIII.

autem in commune homines prædam fieri mali
dæmonis, et includi, nisi qui duce et præside Ec-
clesiæ sponso Deo emineat per retia, et divino he-
ndido liber et solutus in sublime se attollat : ea-
dem mente S. Leo in tentationum multiplici va-
rietate et periculis obstupefactus et hærens excla-
mat serm. 5 in *Quadrag.* : « Plena omnia pericu-
l*8’ P*cna sunt 'afluc*sr invitant cupiditates, insi-
dianliir illecebra, » etc. : vide plura de his *supr.*
cap. vu, 1. Pulchre ad hunc locum S. Gregorius
lib. XIV *Moral*, cap. vi : « Qui, inquit, pedes in
rete mittit, non cum voluerit ejicit : sic qui in pec-
cata se dejicit, non mox ut voluerit surgit, et qui
in maculis retis ambulat, gressus suos ambulando
implicat; et cum expedire ad ambulandum niti-
tur, ne ambulet obligatur. » Hinc peccata, quæ
cx consuetudine fiunt, curatu difficillima sunt,
ntidmil. flu>a c^* Per confessionem, ul cœlcra, expientur;
« cun- tamen quia radices intus altas fixerunt repullu-
oiiimi lant’ cl *Psa,net consuetudo quasi funis in homi-
nis retorta pedibus sic eum stringit et ligat, ul vix
seso extricare valeat, qua circumligatum facile ad
se iterum attrahet inimicus. Unde tales quando
sic labuntur, ut graviter peccare incipiant, non in
illa incidunt per transennam, sed animo iterandi,
seu se diu delectandi, ul usuvenire solet lubrico
carnis vitio implicatis; qui plerumque jam pec-
catis assucti tam difficile curantur, ut fere diabolo
reserventur ad pompam, dum sic peccatis as-
suescunt, ul facillime post confessionem ad vo-
mitum redeunt, quasi poenitentiam non egis-
sent, de uno in aliud incurrant peccatum. Qua-
mobrem, uti sequitur,

9. TENEBITUR PLANTA ILLIUS LAQUEO, ET EXARDES-
CET contra eum sitis. — Prior pars superiorem sen-
tentiam confirmat et explicat; posterior aperte do-
cet a venatione sumptam esse metaphoram : exar-
descit enim contra feram laqueo irretitam vena-
torum sitis, maxime si ulcisci volunt illatum ab
ea damnum, quale v. g. aper intulit Calydonius;
aut lupo, qui laceravit pecus. Sumitur autem hoc
loco sitis pro sitibundis, id est pro his qui san-
guinem sitiunt; qui eo avidius illaqueatam feram
consauciant, quo majus in illam odium imbibe-
runt. Sane abstractum pro concreto sumi nimis
vulgare est tam apud profanos quam apud sacros
scriptores; cl alii omnes interpretes a Vulgato con-
cretum reddiderunt, nempe *sitientes grassatores*,
pradones, in quibus videntur significari Chaldaei
et Sabaei, et si qui fuerunt alii, qui in Jobi facul-
tates et bonum nomen irruerunt. Nam quæ hic
de impiorum supplicio dicuntur a Baldado ad
Jobum præsertim intorquentur; in quem hi lres
amici quasi in irretitam orygem aut leonem de-
bacchantur, ea sili seu potius rabie inflammati,
ut non aliter nisi Jobi sanguine ad satietatem hausto
sedari posse videantur : ita Sanctius noster.

Cæterum quoad impium pulchre hic de ipso
philosophatur ex similitudine feræ venatorum la-
queis implexa, in quibus dum sese huc illueque

agit, et agitationis calore, et ardore bilis excitato»
et timoris siccitate, qua velut corpus ardet, in eam
sitim devenit, qua cogatur aperto rictu linguam
exercre, si vel aura possit refrigerari. Sicut ergo
captam feram sitis invadit, in cujus rabidi tor-
menti signum os apertum et linguam exertam mni-
habet : eodem modo in morte impius rudentibus
infernî intricatus rabidissima sili exardescit, qua {X},.'”

cogitur juxta divitis epulonis voces pro linguæ lar.
refrigerio vel aquæ guttam inclamare *Lue.* xvi, 24 :
quia nullo alio tormento magis cruciatur quam
siti beatitatis, et licet sciat impossibile sibi esse
quod optat, Lamen ad summum tormentorum
augmentum cogitur anientissime concupiscere Dei
visionem. Illoccrediderim signiicari *Ps dm.* i. vin, 7,
ubi dicitur de sero et intempestivo conversis :
a Convertentur ad vesperam, famem patientur ut
canes; » quæ verba de damnato sic exponit Nys-
senus tract. 2 in *Psalm*, cap. xvi : « Tunc a superna
civitate excidens omnium bonorum penuria el
famepunielur; » punietur quidem damnatus æler-
num duraturis flammis, sed longe acerbius punie-
tur rabidissima tunc appetentia summi boni, ni- M *tin-*
mirum diviniconspectus, qui fartam deliciis men-
-1,,’“ fi-
sam præbet beatis. Luculentius id exponit divus
Chrysostomus hom. 24 >/i *Mattii.*, dum ait : « In-
tolerabilis quidem res est gehenna, quis nesciat cl
supplicium illud horribile? tamen si mille aliquis
ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est
a beake illius gloriæ honore repelli, exosumque
esse Christo, et audire ab illo, *Mattii.* vu, 23 : *Non*
novi vos; » et quidem non sic adversus damna-
tos exardescit gehennæ flamma, etiamsi millies
multiplicetur, ut exardescit sitis poculi æterni,
quod in coelesti regno a faciem Dei videntibus bi-
bitur. Ilac ardentissima rabidissimaque siti cogun-
tur miseri Tantalî captare semper ipsos fugientia
divina fluenta : hac fame intolerabili vilissimi isti
canes cruciabuntur, dum mente volvunt saturam
illam et opulentam civitatem coelestem. Et merito,
qui in pnesenli nihil æslimarunl Deum, in inferno
inani el intolerabili ejus videndi concupiscentia
uruntur, juxta illud *Psalm.* exi, 10 : a Peccator
videbit, et irascetur, dentibus suis fremet et ta-
bescet : desiderium peccatorum peribit; n siqui-
dem erunt frementi et tabescenti peccatori desi-
deria ardentissima videndi Deum, et gloria po-
tiundi, sed evanida et irrita, quæ torqueant cru-
delissimcmiscrum, non quæ prosiliant in effectum.

10. Abscondita est in terra pedica ejus, et de-
ciplla illius super semitam. — Eamdem melapho-
ram ab aucupio venatioueeve desumptam ciegan-
ter amplificat. Notum est aucupes ac venatores
ita laqueos parare, ut simplicia animantia aliud
agentia repente strangulentur, aut viva compre-
hendantur, aut denique in foveam ramorum su-
perinjectu aliove artificio contectam incidant, ubi
lanceis aut venabulis sauciata intereant, vel sino
nocumento capiantur. His ergo dicendi modis,
quos Baldad quatuor versibus expressit, idem si-

Amici
contra
Jobum
nbie-
UnL

Ver>. >.

Silis
samai

io; l

“““

Equot,

””“

J’,‘

Clpjlu

CJpta>

tot.

gnificat, impium scilicet variis modis, velase excogitatis, vel ab aliis inventis capi, et impietatis pamas demum luere. *Pedica* ergo abscondita referri potest ad prædonum insidias, qui c latebris inopinum impiam adoriuniur; *decipula* vero ad simulatas pacis vel familiaritatis artes, quibus illectus impius, ab iisquibuscum versabatur, quosque sibi fidos amicos existimabat, interficitur.

Olympiodorus in *Caten*, hunc locum exponit translata similitudine a retibus filo contextis, quæ in terra aucupes occultant, ut aves delapsas adducto fune contratisque retibus aucupentur : a Ut enim, inquit, qui capiendis avibus insidiantur retium funiculum occultant in terra, cminusque sedentes, num in retia præda inciderit speculantur; deinde funiculo adducto prædam inopinato in laqueos illapsam capiunt, ipsæque volucres ad paratam escam advolantes nec sentientes irretiuntur : ita prorsus impii, cum omni metu posito agant improbe, imprudentes subitis ærumnis infortuniisque implicantur. » Incredibilis quippe ?i b'n?- csl *nferna^s animarum aucupis in tentando et nes <ied- decipiendo versutia, nihil magis veteratorium dici pkndos. potest, aut ad fraudem callidum, et eruditum artificio simulationis : « Probe enim novit, inquit B. Ephrem *De Morb. ling.*, quibus el qualibus nos vinculis obstringat, et si nos invitos in suos casses conjecerit, fore ul celeriter confractis illis mens nostra iterum in libertatem se vindicet : quapropter jucunda ac grata unicuique vincula injicit, in quibus libenter conquiescat. » Insinuat f sese penitus in cujusque naturam, mores, con- pnoic- sueludinem, et ad quemque se accommodat, ut c mtno- nihii <iici possit callidius. Quod eleganter S. I/ o LciUus expressit in hunc modum serm. 7 *De Nativ.* : « Novit cui adhibeat æstus cupiditatis, cui illecebras guke ingerat, cui apponat incitamenta luxuriæ, cui infundat virus invidine : novit quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat : omnium discutit consuetudinem, ventilat curas, scrutatur affectus, et ibi causas quærit nocendi, ubi quemque viderit studiosius occupari, n Insidiæ dæmonis, ait divus Basilius *Homil.* 2, sunt rjXynJdc,

multiformes, et, ut verbis utar S. Hieronymi, *multimoda ingenia*, ad quod viderit hominem taÿptmmpOT, *pronioiorem*, ad id utitur, inquit, propriis delinimentis atque illecebris. Id quod S. Bernardus serm. *De Quadr. debit*, similiter observavit : a Secundum impetum, inquit, spirituum huic tepido remissioiorem, illi ferventi vitam arc-tiorem proponit; hoc solum expetens et exspectans, ul quoquo modo tollat eum a concilio iustorum el congregatione. Ecce ergo pedicam in terra, et decipulam in semita : quia in his quæ quisque libenter terit, et non sine jucunditate tractat, petram scandali et laqueum lenlalionis abscondit. » Plura do dæmonis industriis ad fallendum vide cap. î, 7.

It. ii. U.ND1QUE TERREBUNT EUM FORMIDINES, ET INVOL*

vent pedes ejus : — ex flagitiorum enim conscientia magnas timor et ingens oritur sollicitudo, sicut dicitur in Sap. xvn, 10 : « Semper præsumit sæva perturbata conscientia; » hinc est quod *Matth.* xiv, 7, Herodes ad demortui Joannis umbram expavescebat, cumque a mortuis surrexisse as-severabat, de quo Euthymius : « Vide, inquit, Piatorum mirandam, is qui interemerat timet inlcrcmp- £r tum : talis csl enim inimicus virtutis, ul el mor- (u h mu- tuos timeat; et talis est qui virtutem colit, ut pa- riaen. vorem etiam posi mortem immittat viventibus, » etc. Eodem modo S. Ambrosius lib. VII *Epist.* epist. 41, post multa de impio ait : a Etsi clausus parietibus sit, opertus tenebris, sine teste, sine conscio; habet tamen facti arbitrum, ad quem facta clamant omnia, sibi ipsum unusquisque animum suum severum judicem sui, ultorem sceleris et vindicem criminis habet; denique timens ac tremens oberrabat Cain parricidalis facinoris luens pernas, ut ei remedio sua mors fuerit, » etc. Hoc ipsum etiam videre est in Davide dum timore correptus ail II *Reg.* xiv, 15 : « Surgile, fugiamus, » scilicet Absalomum, de quo Chrysologus *m Psalm.* ni : « Fugiebat filium David, quoniam castitatem fugerat : fugiebat filium, quoniam Dei legem fugerat. Saul etiam peccati conscientia debilitante quam timidus et ignavus est redditus : sic enim ad Davidem quasi Iremcns ac pavidus ait I *Reg.* XXIV, 22 : *Jura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei :* » exploratum scilicet est, conscientiam impii mille timoribus conculi, semperque gravia ua mala suspicari, ipsoque metu nutare ac pnepe- diri, ne elabatur : id quod significans subdit :

Et involvent pedes ejus : — etsi enim limor fugam suggerat c locis quoque lutis(« fugit enim impius nemine persequenie; » *Prov.* xx. 1); conscientia tamen onerata peccato, cui succubuit, fugere parantem prægravat, et pedes quasi laqueis implicat vel involvit; undique terretur, quia quocumque se vertat inde insidias pertimescit : irrogavit injuriam Deo immenso, qui cum ubique imperet, undique par est, ul impius necem exspectet. Quin et ipsummet peccatum dirus sui carnifex immanisque tyrannus justam materiam prdit- quF. dedit fabulis poetarum, ut esse furias dicerent Deca. Uta rai ”jp<iu7 caraWei. igne el flagellis armatas, quæ horribili genero crudelitatis in impio sanirent. Haque S. Chrysostomus in *Psalm*, vu ait peccatum iw t x x ** XtTTWTt^, *quemvis carnificem importuna quadam levitili et inhumanitate superare*, et ea causa a purpureo Vate in arcanis symbolis dici óíí>x<, *dolores partus, sic enim tanquam in labella hominem sceleratum expressit Psalm*, vu, 11J : « Concepit dolorem, el peperit iniquitatem; » sed hunc partum non esse communem, aut qualis est in mulieribus, sed *viperinum* : quod fœtus uterum discerpentes laleraque fœde laniantes procedant Idem S. Chrysostomus graviter alio loco *Psalm.* cxiiv pronuntiat, peccatum if;

ante supplicium supplicium infligere, quemadmodum virtus ob incredibilem suam voluptatem cl immensum decus, quod justis et probis hominibus adferre solet. rz; àvrtiànwç, etiam ante remunerationem remuneratur : ila I). Paulus cum ethnicos luxurie immani atque flagilio maculatos dixisset, id esse monet maximum supplicium, xxt ^9 etiam antequam puniatur. Denique eruditissimus Pater in Psalm, cxxxix, animadvertit^vujiav, hoc est improbitatem, nominari a /oçore, quod occulto cruciatu, et immensis animum doloribus compleat. Ex quibus omnibus liquido constare poterit, quam gravis cruciatus sit timor ac pavor pravæ conscientiaë. De quo vide quæ dicta sint supr. cap. xv, 21-21.

Ven. li 12 CI 13. ATTENUETUR FAME ROBUR FJUS, ET INFOIA el °* INVADAT COSTAS ILLIUS. DEVORET PULCHRITUDINEM CUTIS EJUS, CONSUMAT BRACCIA ILLIUS PRIMOGENITA MORS.

Impii fi- — Qui prius, inquit, erat robusto corpore et ab domine pinguiculi sic attenuabitur inedia, ut in maero atque consumpto corpore nudzn promineant et arentes costæ; et inducto pallore et macie nulla in succulenta et renidenti cute maneat pulchritudo aut in lacertis virtus : hæc enim ante suum tempus auferet primogenita atque immatutura mors; ita Sanctius noster. Illud autem primogenita mors in fonte est primogenitus mortis; unde emanarunt plurim® hujus loci interpretationes maxime diversæ : R. David putat esse hypallagen, quam sic resolvit, mors devoret primogenitum ejus, supple impii: Philippus cl Beda dicunt hunc mortisprimogenitum esse «diabolum; quia per ipsum primum intravit mors in orbem terrarum, et ipse est suæ mortis invenior. » Quæ ratio ipsa propositionem destruit : si enim diabolus csl auctor et primus mortis inventor, ipsepeffer potius ejus dicendus est quam primogenitus; quod si inlelligaldc morte spirituali animarum et angelorum, quæ est peccatum, quod ipse primus hac morte fuerit interemptus, hoc nihil ad rem facit, nam hic de morte corporali agitur, ut facile videre esl. Lyranus accipit mortem præcocem cl præmaluram ; Cajclanus dicit esse moerorem, quia, inquit, primum quod gignit mors csl moeror, quilibet enim tristatur cogitans se moriturum; alii exponunt primam infirmitatem : nam cum omnes morbi et omnia mala ex mortis pana olim inflictæ oriri videantur, prima infirmitas erit primogenita mortis. R. Joseph, ValablusetTitelmannus putant esse morbum gravissimum ac dolorem mortiferum, quem certa el inevitabilis mors subsequitur; sed hi onines toto calo oberrant, dum de infirmitate vel morbo interpretantur, quod evidenter dicitur de g*. morte. Nam id quod vocatur primogenitus mortis ai nuu aliud quam mors esse non potest, quod optime ui mor- capiens noster interpretes doctissime vertit primogenita mors, quasi mors in suo genere sit velut parens multarum mortium, inter quas est una primogenita; vel melius, mors in suo genere crieri velut dux vel rex, qui nullas mortes habeat sibi

subditas, quarum una in illo genere alteram dignitate et excellentia, hoc csl crudelitate et immanitate superabit. Solet enim Scriptura ob maxima primogenitorum præ aliis filiis privilegia, eminentias ac dignitates vocare primogenitum quidquid in suo genere cæteris antecellit; quomodo Christus ab Apostolo Coloss. i, 15, vocatur primo- Soipti- genitus omnis creaturos, non quidem in sensu Arii,ri quasi sit creatura prima inter creaturas; sed quod sit princeps et principium omnis creatura»; unde reeud- stalim addit : « Quoniam in ipso condita sunt l,L universa. » Similiter idem Christus Apoc. i, 5, dicitur, «primogenitus ex mortuis, et primogenitus mortuorum; » itemflom. vm, 29, « primogenitus in multis fratribus;» eide illo in Psalmis dicitur Psalm. Lxx.wni, 28 : a Ego primogenitum ponam illum, » et quasi per interpretationem adjungit, « Excelsum præ regibus terræ. » liem Apostolus liebr. xn, 23 vocat Ecclesiam triumphantem « Ecclesiam primitivorum, » juxta Græcum, primogenitorum. Sic Isaias cap. xiv, 30, pau- peres, qui alios egestate superabant, vocavit « primogenitos pauperum. » In hoc igitur sensu Baldad nunc eleganter admodum vocat primogenitam mortem, quæ inter alias mortes terribiles sit præcipua; atque hujusmodi mortem devoraturam non solum pulchritudinem cutis exterioris impii, sed et fulcra et sustentacula, quibus totum corpus ejus innititur, nempe omnem carnem ejus, donec cutis non aliud habeat fundamentum quam ossa, quæ fame consumi non possunt.

Restat nunc videndum quænam sit illa mors, quæ inter cæteras primogeniti^ sibi nomen vindicet : tot enim videntur esse mortes diversæ quot infirmitates cl morbi, quibus vita humana quotidie succiditur; imo quot pericula, accidentia et eventus, quibus passim mortales perire videmus, quorum quidam aquis suffocantur, alii igne cremantur, alii gladio perimuntur, alii veneno exstinguntur, alii supplicio. Unde Apostolus ll Corinth. xi, 23, diversa sua pericula vocat mortes: « In mortibus frequenter. » El dubio procul illa Prl»o^ primogenita mors est famem, quæ non est infirmitas vel morbus, sed continua mors, qua non datur no. amarior, crudelior, horribilior, nec miserabilior; cujus typum cl effligiem videre est apud Josephum lib. VII De Bello judaic. cap. vm. Miserimum sano mortis genus est fame mori, ut canit Homerus Odyss. p.':

pr/ OTvpfd 0X7X701 StiXciat ppordoi •
Au/W ý*CUCTKJT3V Oxvítv /.Xt 1TOTJ4CV ¿TtiífZUV J
Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis ;
At perlissee fame res una miserrima longe est.

Atrocissimam igitur vindiciam proponit famem, sic enim eam appellat S. Chrysostomus in Isai. cap. m : nam cum necessitas grave malum sit, nu , ft unde in proverbium abiit, «necessitatem non habere legem; » idcoque Valerius Maximus eam aU'tni- DJQÜ4 MTiqœ vocavit abominandam, ut cujus sint leges crude-

Decessi» lissima imperia; quapropter ab Horatio lib. 1
t*s : *Carni*, u sœva necessitas n appellatur. Inter oin-
nes autem necessitates quæ hominibus contingere
possunt, nulla major quam fames : hanc vires
humanæ nequeunt ullo modo superare, sed nec
est gri- ferre. Grave malum hoc « urbium regionumqne
Virbinm gravissimum morbum » dixit Philo ilebræus lib. De
ei regio- *Joseph* : « Constituerat, inquit, Jacob, post exstinc-
nortus ^un, ut Pula^al» Joseph, filium suum Benjamin,
lu * quem e diarissima sibi Rachele sustulerat, domi
apud se relinere, neque cum reliquis filiis in Ægyptum
mittere frumentatum; at constantem et tena-
cem propositi virum fregit fames, et dilectissimum
extorsit filium, dum extrema torquet esuries, p
Atuw -ptp cûStv iGTW avnuri** c^c;,
Famem adco responsare nil conira datur,

sicut dixit comicus græcus Menander. Sensit
itaque durum famis imperium senex Jacob, et
hanc ab illo vocem expressit *Gen.* xuii, II : « Si
sic necesse est, facite quod vultis. » Ideoque
sanctus Basilius *Hom. in dioit. avar.* post medium
ait : « Quid fames non cogit? Naturæ leges s.epe
giiiMrer- pervertere ac transgredi nullis suadet, et homi-
ure : num corporibus vel propinquorum vesci : ma-
trem, quem peperit natum , impulit in ventrem
male recondere, » etc. Dixerat autem paulo ante
Mt du- *ibid.* S. Basilius : a Humanarum calamitatum ca-
ritti* put est fames, cujusvis mortis genero duriores
mam put est fames, cujusvis mortis genero duriores
moris afferens finem : in aliis namque periculis vel en-
6*i.us : sis cuspide cito interit, vel ignis impetus breviter
vitam exstinguit, aut ferarum dentibus membra
statini discerpta intereunt, quæ quidem dolorem
morienti minime protrahunt ; at famis diuturnius
malum ocus torquet, lentius tabefacit, sensim
occidit, » etc., ubi S. Basilius ostendit, quomodo
sensim occidat fainos, ut diuturnam inferat necem,
et lentam mortem inducat. Non mirum proinde si
Jacob fame pressus filium Benjamin cum aliis in
Ægyptum abire permisit, quando fames parentes
alioquin adigit ut filios pro alimentis sumant, et
pro alimentis vendant, quod eleganterproscquitur
S. Rasilius orat. 15 *De Avant*, posi medium, ubi
describens famelicum patrem vicium undique
sibi parare volentem ait :«Quid tum miser facit?
tri id ad filios oculos suos convertit, et cos proscribere
iUmfo° c08hat, ut ex ea venditione aliquod remedium
vn- mortem suam propulsandam capere possit,
decdw Velim hic tecum cogites pugnam famis urgentis
el paterni amoris : illa quidem ei miserrimam
mortem minitatur, si filios non proscripserit; ac
natura hominem retrahit, suadetque ut potius
cum suis mortem oppetat quam liberos suos ven-
dat; ac tandem sœpe incitatus siepe retractus
manus dat ab incredibili egestate vicius. Et qun&-
nam consilia mente agitat paler? illa nimirum
animo volvit suo : Quemnam horum primum
vendam? » Sic ille proponit famis sœvitiam et des-
perationem, quæ oblita paternæ .harilalis in
prolem ipsam crudelis desævit.

Similia sunt quæ habet S. Hieronymus ad illa
verba Amos. vin, 11 : E<ze dies «emuni, *et mittam
famem in terram* : « Vetus, inquit, narrat historia coçit ad
tam latina quam græca, et omnium gentium bar- j;[iJ*10*
hararum, nihil fame durius, quæ sæpius com-
peliti obsessos humanis vesci carnibus, cl in do« et
suam sævire naturam, ita ut nec parentes parva- niaras
lis parcant liberis, et maritalis affectus cludum berrân-
amatae uxoris membra dilaceret : » sic ille. Qua -Lu.
do re videndus Dionysius Halicarnassæus lib. I, et
Zonaras tom. I *Annat.*, Plularchus in *Sylla*, ubi
incredibilia fere narrant, quæ homines præ fame
facere cl edere compulsi sunt; ideoque merito
Virgilius VI *Encid.* famem appellat *malesuadam*,
ea namque suadet facere et comedere, quæ mor-
tem ipsam videntur inducere, dum vitæ prospici-
cit; unde Valentinianus imperator cap. in *Valent.*
Novel, tit. 2, de parentum bonis quæ filii distra-
xerunt, ait : « Nihil turpe, nihil vetitum esuries
credit; sola cura est, ut qualicumque sorte ju-
vetur. » Suffragatur Hcgcsippus lib. V *De Emd.*
Hieras, cap. xvni, cum ait : a Omnem affectum
excludit fames, sed maxime verecundiam, » etc.,
ut scilicet non pudeat parentes ad viscera redu-
cere quos visceribus portaverant, el in alimen-
tum sumere quos proprio sanguine aluerant : nec
erubescabant ea immunda edere, quæ et con-
spicere horror erat. Denique ubi pudor exuitur
præ esurie, nihil abominabile pro victu rejicitur.
Hæc fortassis erit ratio cur fames *canina* dicatur;
est siquidem canis impudentissimum animal, ex
censura etiam sacræ Scripturæ *Isai.* lvi, 3 : « Ca-
nes impudentissimi nescierunt saturitatem : n qua
etiam ratione quosdam philosophos cynicos, id
est *caninos*, dixerant veteres ob miram illorum
libertatem et impudentiam, ut tradii 1). Augusti-
nus lib. *De Nupt. et com up.*, cum illorum philo-
sophorum impudentiam carpit. Fames igitur ab
aliquibus ideo *canina* dicitur, quia pudorem adi-
mit, frontem præfricat, dum ventrem corrodil, et
ad quodlibet quantumvis horrendum et abomi-
nabile adigit et impellit; et cum cæleri dolores
temporis diuturnitate mitigentur et minuantur,
crescit pœna famis tempore ipso, donec fameli-
cum absumat. Quem locum pulchre amplificat
S. Basilius in orat. *De Fam.*

Ferunt dixisse Cæsarem idem sibi consilium
esse adversus hostes, quod plerisque medicis ef-
ficacissiinum adversus morbos visum est et com-
pertum, ut scilicet fame potius quam ferro supe-
rentur; quod nullis imperatoribus placuit, ex-
ploratumque invenitur, ut quos ferrum non vi-
cit, fames devicerit. Durior utique fames quam
ferrum. Saguntina fames celebrior est quam ut
referri debeat : fames item Meliæa Græcis scripto-
ribus nota est, cum de extrema fame deque re-
bus difficillimis loquuntur : csl enim Melus op-
pidum Thessaliæ, quod Nicias Atheniensis dux
obsedit expugnavitque non tam machinis belli-
cis quam fame. /Egyptiis quidem pecuniam om-

Fimes
cantai
node
dicti.

F-iuri
validius
boario***
donili et
«abigit

nem exhaustit fames : mox deinde pecunia destituti pecoract armenta frumento commutant: ultimo, cum famis malum non conquiesceret, se ipsos et terras suas sic urgente necessitate regi in servitutum dedunt. Et sane Pharaon atrocem famem regni sui stabilimentum ratus, populum Ægyptium ante liberum facile sibi asseruit, ethane ut commodiorem, ita etiam faciliorem occasionem esso censuit, quam si bellica vi sibi subigere tentasset : est siquidem durior et dirior famis vis quam ferri ; unde Saturio ille apud Plautum in *Persa* : « Me quoque vendas licet, dum saturum vendas ; fames namque emit, vincit ac superat quos cogit, » Haud aliter Deus, quos vincere ac sibi suisque legibus subdere intendit, et omnipotentiae suae deditos reddere, fame premit, et puniendos tradit egestati, ferro quidem, id est gravibus aliis suppliciis parcens, qua similitudine utitur S. Basiliius hom. *Quod Deus non sit auct. mal.*, sed luculentissime hoc argumentum prosequitur in *Isai.* cap. vm, ad illa verba versus 21, quæ juxta versionem Septuaginta interpretum sic habet : « Et veniet super eos dira fames, et erit, cum esurieritis, contristabimini, et maledicetis principi et patriæ ritibus. » Expendit igitur S. Basilios quomodo Deus hoc famis pharmaco et remedio fecerit evomere scelera et peccata, quæ impii inviscerata admodum habebant, nec aliis adhibitis remediis expellere voluerant ; utpole quæ diuturnitate temporis intime adhæserant animo : ipsum si placet S. Basilium loco citato lege, ubi luculenter ostendit, quomodo Deus per famem ad se attrahat, quos aliis remediis non adduxerat ; est siquidem magna vis famis, miroque modo facit, ut in se revertatur peccator, qui a se exierat. Hoc bene ostendit Chrysologus *Serm.* 2, in perduto ac famescenle filio, do quo Lucas cap. xv, 17 : « In se reversus ait : *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor.* In se reversus est, inquit ille ; in se redit, qui a se ante recesserat, cum recessit a patre. A se migrat, et ab homine lotus transit in bestiam paternæ pietatis immemor, graliæ genitoris oblitus : fames revocat quem saturitas exsularat : fames illi patrem dedit sapere, cui copia abstulerat sentire genitorem : » sic ille.

Soperbu Tropologice juxta S. Gregorium lib. XIV *Moral.* cap* v, II *primogenita mors* ipsa superbia nuncupatur : « nam si peccatum mors, inquit, non incongrue primogenita mors superbia valet intelligi, » quæ recte *primogenita* dicitur, cum prima sit quæ in vita corpus corrumpit, ac cadaver efficit antequam altera occidat ; cum semel animam possidens pulchritudinem omnem virtutis in homine devorat, ac brachia illius, hoc est , ut interpretatur Gregorius, *opera* consumit, totum hominem evacuans, et veluti mortuum reddens.

Ven. u. 14. Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, ET CALCET SUPER EUÏ QUASI REX INTERITUS. — **Vatablus**, Stunica, Joannes a Jesu Malia et alii quidam,

mentem horum verborum referunt ad domum, familiam et opes quibus potissimum nititur impii spes ; ut patet ex oraculo illo *Prov.* x, 15 : « Substantia divitis urbs fortitudinis ejus, » (*J. d.* Opes, in quibus impius fiduciam collocat, ab ejus ædibus violenter auferantur, et eum jam inopem et ærumnosum mors ut rex victor pessumdet. Qui sensus quidem non malus ; magis tamen huic loco proprius videtur si cum Pineda nostro et Bolducio de tabernaculo corporis intelligatur, ita ut Baldad pergat in describenda nuper dicta *primogenita morte*, id est lurida fame, cum sua edacitate rabida, quæ corpus impii paulatim corrodens, consumens et devorans, omnia ejus fulcra diruit, demolitur, dejicit, ac tandem hujus tabernaculi palum, hoc est animam ipsam, qua tota illius compages fulciebatur, avellit, et violenter exire cogit ; unde totum quoque tabernaculum ruere necesse est. *Primo*, quia ita intellexisse videntur Septuaginta dum legunt, τῆς οἰκίας αὐτοῦ τὸ σκηνώμα, *rumpatur autem de tabernaculo ejus sanitas.* *Secundo*, quia sic exigit nexus cum præcedentibus et sequentibus. *Tertio*, quia passim in Scripturis corpus humanum vocatur *tabernaculum* ; imo sub hac relatione illud sibi hypostatice unire dignatus est Filius Dei æternus : nam quod latine habemus *Joan*, i, 14 : « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, » græcè ab Evangelista scriptum est, καὶ ἑνώκησεν ἐν ἡμῖν, id est, *et habitavit in tabernaculo in nobis* involuit enim sub vili tentorio carnis nostra per hoc mundi desertum peregrinari et nobiscum conversari, ita ut de corpore humano vere dici possit *Apoc.* xxi, 3 : « Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. » Quanta vero sit corporis humani cum tentorio vel tabernaculo similitudo vide fuso ac pulchre apud Pinedam nostrum ad hunc versum.

Cælcrum postquam corpus impii fame miseriisque exhaustum contabuerit, interitus quasi rex ferus et victor invadit, ut vitam animamque diripiat, et inter spolia sua recenseat ; sed quid hoc ? a cornifico ad regem non transgreditur, sed carnifici morti potestatem dat regiam. Illoc est discrimen infer carnificem solum, et solum regem, quod ille juxta præscriptam sententiam separat animam a corpore, nihilque prorsus agit quod rex non jussit ; sed si rex fingatur calcare, vel vult calcat, vel vult stringit ; quantum vult in calcando moratur ; si vult, cadaver meinbratim secatur : rex est interitus, calcatur ut rex super impios : hoc nimirum est durissimum peccati jugum, et finis iniquitatis. Nullum est mancipium tam gravibus vinculis oneratum, tam crudeli sub imperioso et impotenti hero servitute oppressum quam peccator, cui iniquitas dominatur. Quod peccati malum cum tam nulli quotidiana experientia cognoverint, mirum est, non prompte illos desiderio libertatis a tam duro et acerbo domino aufugere, cujus ferreum mules-

lumquo jugum nemo nisi amens ferro potest. Eo tendebat pii Propheta votum, et ad Deum fusa oratio IWm. cxvm, 133 : «Et non dominetur mei omnis injustitia, n ubi dominari est tyrannico moro superba uti potentia et crudelitate ad imperandum pro animi sui libidine et cogendum, quod Septuaginta xx7xxu?«6t* dicunt, id est predominant. Quo spectat docti Origenis animadversio, qui hanc distinctionem inter iwpuútw cl x*7x-xjptwuM, profert ad peccati dominatum intelligentiam opportunam : nam peccatum dicitur illi xustejuv, hoc est *dominari*, qui tantum mente et cogitatione *delinquit*, qui vero facto et opere implet cegilationem suam, ei scelus xxxxxupcim.praj-*dominatur*, id est, violento quodam imperio dominatur; quod jugum, ul ail Orígenes, religiosissimi vir animi David amansque puritatis magno ardore mentis cl omni impetu refugiebat. S. Paulus Rom. vi, 12, *regnum peccati* vocat, sive tyrannidem, quam cum Juvenali satyr. 8, *sentam* et crudam appellare licet. Olim in Italia post corruptum lalinæ linguæ usum tyrannum dixere *infartam*; inde infarfizare, tyrannidem «allectare, l'orto a Tartaris ductum nomen, quorum nulus ferox animus, cl barbara in agendo crudelitas. Sane peccato cum regnare occeperit nullus Tartarus inhumanior est, nullus tyrannus violentior, nulla bellua crudelior. Quod præserlim do eo intelligendum esl, quod Aristoteles lib. IV *Ethic*, cap. xi, ḡtáctapcv appellat, videlicet *integrum*, omnibus suis partibus numerisque perfectum, et quod dicit fieri *intolerabile*, perdere denique atque peritn re.

Postremum hujus versiculi hemistichium in llebræo sic sonat, *deducet cum ad regem terrorum*, id est ad maximum terrorem, qui inter alios quasi rex est : sunt qui Salanam denotari putent, qui est rex mortis et interitus, vel certe perditionis; unde ó áxcuúwv græce nuncupatur; alii per *regem terrorum* mortem ipsam designari censent, cum terribilium omnium terribilissimum habeatur : Septuaginta vertunt, ἡ δὲ ὕλη* xktx pxjiZtxf., *teneat autem eum necessitas causa r&* gali* : apud S. Augustinum legitur, *causa regalis*; in Commentariis vero græcis, «Wx PxsOuxr., *causa regalis*, hoc esl, inquit Scholiastes, non solum ab inferioribus patietur gravia, sed etiam ab iis qui rerum poliuntur in calamitates devolvetur. Aquila reddit, xxt ḡnSñoirxi t w pxmlit»; ḡw^x^íx, quod Scholiastes interpretatur, *a rege superveniat ci bonorum spoliatio*; sed xvjit x^íx proprie est *ccistentiæ carentia*, seu *annihilatio*, compositum ex x privativa et ÛTzxp't, id est *substantia*, ita ut omnimodum interitum signified, ut sil sensus, *superveniet ei a rege interitus*. Usus fuit eodem vocabulo Symmachus *infr.* cap. xxvii, 20, wrórw xvrô óancp Gito? áwna^íx, *occurrit ei sicut aqua interitus*.

*ea 15. 13. Habitent in tabeaniaculo illius socii uls qui NON EST : ASPERGATUR IN TABERNACULO IJUS SULPHUR. — In originali est, *habitabit*, scilicet terror, *in tentorio ejus*; co quod *ipsius non sil* : nempe quia ex

alieno construxit illud, aut ex rapto ; Septuaginta vertunt, y^X7xaxr.vá<7« '* vjxTi JhrwB, Aa-*Intel in tabernaculo ejus, in nocte ipsius*, quia nox terroribus apta, et symbolum calamitatis ac mortis; Theodotion, feX7XOXXWCtCtv :f wvf. x,rw à/rrxpvx, *habitabit in tabernaculo ejus interitus*; Vulgatus autem ait socios defuncti tabernaculum occupare cl inhabitare; sic appellans vicinos, qui omnium primi cladem impii intuentes præsto sunt ad locum derelictum occupandum vel invadendum. S. Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. x, investigat qui sinlsocii ejus qui non esl : cnimvero videtur pro- Cnr d*i-
posilre titulus quæ.dionis loqui pignantia, etenim si non est, quomodo socios habet? Nodum hunc plusquam gordium sic *ibid*, solvit sanctus Pontifex dicens. «Ejus videlicet socii, qui idcirco jam non est, quia a summa essentia recessit, et per hoc quotidie excrescente defectu quasi ad non esse tendit, recte non esse dicitur, quia bene esse perdidit, n Quod idem repetit lib. I *in l fteg.* cap. u, circa medium. Igitur duce Gregorio licebit dicere, impium non esse, qui peccando bene esse perdit : cæterum ne domus, in qua tot scelera pa- i«pu-
trata sunt, perstet, optat eam insperso sulphure, quod facillime ignem concipit, conflagrare, ut t elrfl prodigio illo effleri ab impietate deterreantur. Vi- wuur. dcluralludere ad Sodomorum incendium sulphuris pluvia celerrime excitatum, et in exemplum terroris universis mortalibus propositum. Nihil certe manifestius au* evidentius in Scriptura, quam sulphure vel sale asperso sterilitatem significari : nam fere semper ista vocabula usurpantur, quando Deus alicujus civitatis aut regionis omnimodam vastationem minitatur. Sodomilicum autem Fj6-
excidium proponi solet quasi primum summum-
que exemplum severitatis et atrocitatis suppliciorum : cum enim Deus significare vult se gentem tam quampiam gravissime puniturum ac prorsus excisurum, dicere solet, facturum se illi sicut fecit gnnwi-
Sodomæ et Goinorrhæ; quemadmodum animad- twpol-
verli potest *Dcut.* cap. xxix, *Isai.* xm, *Jerem.* xlix, *Amos*, iv, *Soph.* u. Huc etiam spectat illud *Psal.* evi, 31, ubi dicitur Deus posuisse a terrain fructiferam in salsuginem a malitia habitantium in ea.» Terram *fructiferam* appellat Sodomiticam ante Dei vindiciam : quippe tanta fuit ejus ubertas et amœnilas, ut eam Moyses cum paradiso comparare non dubitaverit *Gen.* xm; ejusmodi tamen terra versa est in salsuginem, id est in terram omnino sterilem : salsugo enim sterilitatem adfert terra», succum ejus atque pinguedinem exedens atque consumens. Tanta porro ejus salis copia, tanlaque fuit vis et acrimonia, ul lacum illum penitus infecerit, et in sui mutaverit saporem; atque ex eo vocatur in Scriptura *mare salsissimum*. Cie- rr<xi-
terum perna illa sulphuris et ignis, quam narrat Moyses, aptissime respondet et competit peccato ejus geniis : nam quia illi exécrala libidine arde- piwrb
bant intus atque inter se, el foris ob infamiam fætebant, idcirco et ignis deflagratione et fcelore sui- l f'

phuris puniti sunt : hoc pluribus verbis pulchro declarat S. Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. x, hunc Jobi locum tropologice explanans; quem ut consulas licet.

v«n. tí. 10. Deorsum radices ejus siccbntur : sursum au-
Impli TEJI ATTERATUR MESSIS EJUS. — Radicitus, inquit,
*!r?i\et ^am^a °JUS et s,'rPs exstinguatur, ne scilicet alia
/ntin- succrescere possit, et si qu® jam sursum succe-
guitor. verit, illa etiam atteratur, et decutiatur : explicat
hic magis id quod proxime de sulphure dicebat, a quo terra redditur infecunda : cum enim radices dicuntur exsiccanda?, spes omnis propaginis aufertur et novorum germinum, nam si radix subter aruerit, etiam rami desuper marcescunt, quia succum accipiunt a radice. Qu® metaphora sæpe occurrit in hoc libro, ubi *rami* dicuntur filii, et í/ñps scu *radix* pater, aut generis auctor, a quo progenies tota diffunditur. Porro in *messe*, qu® sursum dicitur atterenda, progenies intelligitur, qu® ex stirpe succrescit.

Cogiti, Tropologice S. Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. x :
tiones « Quid, inquit, *radicum* nomine, qu® in occulto
sodi ope- sil® sunt, nisi cogitationes accipimus, qu® dum
roni ri- dice*, non videntur in corde visibilia opera producunt?
unde et *messis* nomine eadem aperta operatio signatur, qu® videlicet ex latenti radice produ-
ticitur. Et quia omnis iniquus prius in cogitationibus tcnlationuin arescit, el postea a bonis actibus deficit, recte per Baldad dicitur : *Deorsum radices ejus siccentur*, » etc.

Ven. 17. 17. Memoria illius pereat de terra , et non ce-
Eutin-- LEDRETUR NOMEN EJUS IN PLATEIS. — II®C C O dem spec-
Cji so* l,n((lu0 superiora : extincta enim funditus so-
úle bole perire solet parentum nomen atque memo-
rria,quam sera posteritas tuetur et conservat : filiis
nno pi- enim vivis vivere etiam existimatur pater, juxta
rentum perirò enim vivis vivere etiam existimatur pater, juxta
folci. illud *Edi.* xxx, 4 : « Mortuus est pater, et quasi non est mortuus : similem enim reliquit sibi post
sc ; n cl in simili metaphora de radice et stirpe laudatur pater, et in benedictionis parte ponitur, quod illius ossa pullulent *Eccli.* xlví, 14, id est, nascantur filii, qui parentum exprimant mores, et sustentent memoriam recentem et gratam, qu®-
qtie alioquin fortasse esset peritura : « Iff sit memoria eorum in benedictione, et ossa eorum pullulent de loco suo, et nomen eorum permaneat in æternum ; » et vero quod monumenta faciunt ex
®re el marmore, hoc faciunt posterì, qui paterni nominis spirantia sunt et propria monumenta :

JJ«Tori« j[la Sanctius noster. Dum igitur hoc in loco post
' atrocissima supplicia, qu® superius proposuerat, momeea
impìi memoriam abolendam minatur, indicat Klar
profecto hoc esse gravissimum malum, si hominis fama et memoria nulla supersit, pro qua mortales usque adeo laborant, ut nihil pluris facere videantur ; quin imo hac una contra naturalem hominum conditionem pugnare videntur, pr®-
clareque gestis operibus propriam naturam supe-
ifoKiots rare. Cura enim omnes homines mortales sint, ra-
ca» nat jjonc nominis ac fam® hoc superant, immortales

sc et in perpetuum celebres reddendo; cumque nwrWii
propria perpetuitas in ipsa vil® brevitatem appellatur, hinc est quod quisque maxime studeat nominis sui celebritatem in posterum comparare clinducere; undo Tertullianus in *Apolog.* cap. xlvii: « Homines glori® (id est fam® ac nominis) *libidinosos*» appellat ; nullus siquidem est qui hujus ambitionis vi non teneatur. Et S. Bernardus *Scan.* in illa verba: *Qui gloriatur*, ait: « Rationalis creatura adeo affectat gloriam (id esl nominis celebritatem) ut aut vix aut nunquam ab hoc compesci desiderio possit. » El Plato *De Leg.* dial. 4 ail: « Nemo est qui non desideret perpetuum apud posteros nomen habere; » unde etiam impius Nero, qui omnibus abominandus vixit, memori® sui maxime studuit, de quo Suetonius Tranquillus in ejus IT/a cap. i.v, ait : « Erat illi æternitalis perpetuæque fam® cupido; ideoque nullis rebus ac locis vetere appellatione detracta novam induxit ex suo nomine, mensem quoque aprillem *Neronium* appellavit ; destinaverat et Romam *Neropolim* nuncupare.» Hujus rei primum exemplum habemus in impio Caino, de quo dicitur Gen. iv, 17: « / Edificavi! civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui Henoch. » Ubi S. Chrysostomus hom. 20 in *Gen.* ante medium ait: «Hominibus factis mortalibus studium fuit, ut immortalem suam memoriam facerent partira ex filiis, quos generabant, partira ex locis, quibus filiorum nomina imponebant, » etc. Similiter et scelesti illi nominis sui allectatores dixerunt *Gen.* xi, 4 : « Venite faciamus nobis civitatem et turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum; et celebremus noinen nostrum antequam dividamur in universas terras; » in quem locura consule S. Chrysostoinuni hom. 50 in *Gen.*, ubi pulchre cl fuse ostendit im- InP«-
pios, dum civitatibus, domibus, porticibus, bal- r“®
neis, etc., ad memoriam posteritalis sua nomina noa io
inscribunt, non tam laudem quam crimen sibi parare. Eidem idem aurei oris Doctor fusius pro- cnmPQ
sequitur in *Psalms*, xlviii, ad illa verba vers. 12 . íllí «
Vocaverunt nomina sua in terris suis, ostendens dlt
frustra defatigari impios pro sui nominis celebritate, quæ solis virtutum actionibus comparatur cl possidetur, llæreditarium utique malum cum natura simul participatum, ut mortalis homo immortalitati nominis omni cura studeat, omni labore adnilalur, et jugiter invigilet omnibus diebus vilæ suæ, nc eum morte intereat illius memoria, neve cum morte tandem moriatur : in sacris enim litteris *mortui* dicuntur dati oblivioni, ut patet in isto Psalmi loco *Psalms*, xxx, 13 : « Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde; » et *Sap.* ix, 5 : « Oblivioni tradita est memoria eorum. » Quin et hoc sensu lalinus Pocla VI *Æncid.* :

Lethæi <! fluminis undam
Securus latices el longa oblivia j>otant.

Indo igilur ortum et innalum studium parando- Sqmlen
rum sepulcrorum cadaveribus defunctis inseri-

conrr-
rirn!»
OHM

Mint.

bondi nomina, facta ac merita : qua de re Tertul-
lianus lib. /M *Testam. anim.* cap. iv, ait : « Quis
non hodie memoria: post mortem frequentand®
ita studet, ut litteratura operibus, vel simplici
laude morum vel ipsorum sepulcrorum ambi-
tione nomen suum servet? » Videndus hac de re
Diodorus lib. II, cap. v; Herodotus lib. II; Cicero
lib. I *Tuscul. quasi.*; Lipsius lib. I *Elect*, cap. xxix;
unde in maximam ænnnnam, pœnam et suppli-
cium privabantur olim homines sepultura. El uni-
versim negat® sepultura pœna alliciebantur, qui
vel patriae, vel communis pietatis in parentes et
liberos hostes deprehenderentur vel haberentur,
ut definiunt Marcellus in lib. XXXV, *De Ilclifj.*
sumpt.; atque Neracius in lib. *Liber*, II, de his qui
notantur infamia. De jure vero peculiari aut con-
suetudine Hebræorum videndus Hcgessippus lib.
III *De Excid. meros*, cap. xvii.

Art iti-
toiria ad
memo-
rato de-
functo-
rum con-
Kivan-
(hiD
adinven-
ü.

Hoc item studium comparand® et conscrvand®
memori® statuariam artem propagavit; juxta il-
lud Lactantii lib. H *Divin. Insta*, cap. n, ubi ait:
« Nam omnino fingendarum similitudinum ratio
idcirco ab hominibus inventa est, ul possit eorum
memoria retineri, qui vel morte subtracti, vel ab-
sentia fuerant separati, n Rem prosecutus elegan-
ter Cicero lib. I *Tuscul. quast.* ait: «Quid poeta ?
nonne post mortem nobilitari volunt? unde ergo
illud?

Eplla-
pbintn
Enuii.

Aspicite o cives senis Ennii imaginis formam :
Ilic vestrum panxit maxima facta patrum.

Mercedem glori® flagitat ab iis quorum patres af-
fecerat gloria; idemquo :

Nemo mc lacrymis decoret, nec funera fictu
Ftxil ; cur? volito vivus per ora virum.

Sed quid poetas? opifices etiam post mortem no-
bilitari volunt : quid enim Phidias sui similem
speciem inclusit in clypeo Minervæ, cum inscri-
bere non liceret? quid nostri philosophi? Nonne
in his ipsis libris, quos scribunt de contemnenda
gloria, sua nomina inscribunt? » Hoc ita pr® om-
nibus mortales contra mortalitatem curare solent,
ut scilicet sui memoriam post se duraturam re-
linquant. Novit hoc Christus Dominus, quando
volens rependere mulieri, qua* afferens alabas-
trum unguenti pretiosi effudit super caput ipsius
Domini recumbentis, cujus odoro et fragrantia
tota domus repleta est ; memoriam illius obsequii
pro eodem pollicitus est femin®, qu® alioquin
glori® avida esso solet : « Dicitur, inquit *Matth.*
XXVI, 13, et quod hæc fecit in memoriam ejus, d
quasi satis persolverit devota? mulieri obsequium,
odorem et pretium unguenti, si illius facti odor,
fama et memoria ad usque extrema tempora de-
currat et perveniat. Etenim cum unguentum illud
plusquam trecentis denariis ab iniquo venditore,
qui triginta denariis Christum vendidit, ultima-
tum fuerit; profecto memoria, fama et nomen op-
timum omnes divitias longe superat et excellit,

juxta illud *Prov.* xxn, I : < Melius est nomen bo-
num quam diviti® mulUr : » item *Jtecli.* xli, 15 :
« Curam habe de bono nomine : hoc enim magis
permanebit tibi quam mille thesauri pretiosi et
magni, » ubi postquam dixerat : « Nomen impio-
rum delebitur, n addit hanc sententiam, monens
in hoc operam adhibendam, ul obtineatur bonum
nomen, quod post mortem permaneat, et ob id
pro ferendum sit divitiis, qu® ad alios perveniunt,
nihilque prosunt congreganti. Advertit autem ibi
optime Jansenius non hoc ethnice accipiendum,
quasi moneat aucupandam gloriam et famam <
apud homines; sed ita velle instituendam vitam, gtorii.
ut eam apud Deum et homines, maxime bonos,
consequatur bonum nomen Rom. xu, 17, • provi-
dentes scilicet bona non tantum coram Deo, sed
etiam coram omnibus hominibus.® Et sane cum
mortalibus insitum sit bonum nomen curare, et
sui memoriam post obitum rclinqnere, justum
utique est homines urgere et adigere, ut veram
memoriam sternam, qua justi (ruuntur, per bona
opera sibi acquirant. Quia igitur impii vitiis seso
immergunt, et Deo, a quo verus honor et gloria
est, adversantur, merito c memoria hominum re-
legantur, postulante sic et disponente divina jus-
titia, ut illorum nomen pereat omnino de terra
viventium, quorum opera sunt velati gressus ad
ignominiam, et actibus suis ad infamiam prope-
r mt. I ndc Salomon ait *Prov.* x, 7 : « Memoria just
cum laudibus, et nomen impiorum putrescet, »
in quem locum consule Salazar et Cornelium nos-
trum, quorum *ibid*, annotationes huic Jobi loco
illustrando conducunt. Vide etiam qu® attuli-
mus *supr.* cap. m, 3 et 4, et cap. xiii, 12.

<8-20. Expellet eum de luce n tenebras, et de Ven. It,
orbe transferet eum (hic aliquid subaudiendum, 19 el 10.
scilicet, Deus, vel peccatum, vel calamitas, ex-
turbabit impium e splendido statu in obscurum,
et postmodum infelici morte ipsum hinc abripiet:
plura de impiorum exterminio, prater ca qu®
hoc capite satis fuse dicta sunt, vide cap. iv, 20;
cap. v, 3 et i ; cap. vin, I et passim alibi) non erit
SIMEN EJUS NIQUE PROGENIES IN POPULO SUO, NEC ULLA
reliquia in regionibus ejus (eadem hic iteratur
amplificalurque sententia, quam dixerat ante de
impii progenie funditus eradicanda; qu® cum
vers. 16 et 17 explicata sint, nil apparet quod
novam requirat interpretationem ; praeterquam
quod cap. xv, 33 et 34, el sæpius alibi ostensum
sit filios impiorum immatura morte consumi et
eorumdem congregationem sterilem esistere) in
die ejus stupebunt novissimi, et primos invadet
horror, — *q. d.* Omnes novissimi et primi, a
minimo usque ad maximum, horrebunt super
plagis et horribili clade hominis impii : ea enim
erit rerum vicissitudo, ul nemo sil, sive in primis
dignitate ac tempore sive in postremis numere-
tur, qui non miretur et stupeat tam subitam tan-
tamque mutationem fieri potuisse. Sane res est
qu® maxime commovere homines solet, spectare

Bool
tiomInit
memoria
nt mer-
co vir-
tuti* am-
plissima

Impil
pUDilio
soletesi*)
pitman-
que ri-
empimi
el horri-
bilis.

jacentem illum in sordibus, quem paulo anto erectum videras et florentem : sic de Jerusalem cecinit Jeremías cap. xix, 8 : o Et ponam civitatem hanc in stuporem, et in sibilum : omnis qui pratericrit per eam obstupescet; » el quod hic prædixit re ipsa completum esse lamentabatur in Taren. ii, 15, ubi de transeuntibus ait : « Moverunt caput super filiam Jerusalem : Ilæccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universas terra? » Illa autem admiratio et stupor ex incredibili ruina nascebatur civitatis amplissimæ longeque pulcherrimas, cujus tantum reliquum fuit immane et deforme bustum. Idem prope accidit Jobo, cujus domus eam aut viderat aut timebat ruinam, quam subiit Hierosolyma, et ipse derelictus et contemptus ab omnibus jacebat in sterquilinio moriturus, miserandum intuentibus spectaculum.

/>>i n> *Dici ergo* nomine multi intclligunt istas quæ — eniimcranluræriininas et calamitates, nempe vulgaria sanctæ linguæ idiomate, quo *dies alicujus* pro ejus afflictione sumitur, velut cum dicitur *Abd.* i, 12 : « Et non despicias in die fratris lui, » hoc est, ne aspicias cum voluptate afflictionem proximi tui : ita etiam de impio dicitur *Psal.* xxxvi, 13 : « Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit quod veniet dies ejus, » id est ruina ejus; veletiam dies in quo punietur. Item *Psal.* cxxxvi, 7 : « Memor esto, Domine, filiorumEdom in die Jerusalem, » id est in excidio ejus. At in hoc loco cum Bolducio existimarem diem ipsum Dei justum judicium erga impium connotare, ita ut mens horum verborum sil, juvenes, et qui nos Halim subsecuturi sunt, cum tantas opes dissipatas tamque pulchra ædificia penitus diruta el desolaba atque in ditionem alienorum translata viderint, stupebunt, et valde mirabuntur in hoc divinum judicium, admirantes quod juxta tempus et ab æterno statutum diem ita humiliatus sil iste impius; et dicent : En dies ejus in quo Deus suum

exercuit imperscrutabile judicium. Itaque non tam de calamitate mirantur, quam de die impii, in quo Deus ostendit suum erga eum judicium; et certe nomen *diei* hoc sensu aliquando sumitur; velut cum Apostolus ait I *Corinth.* iv, 3 : « Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer lutnibn aut ab humano dio, » id est humano judicio : similiter cum idem ait «Aid. cap.in, 13: aUniuscujusque opus manifestum erit : dies enim Domini (id est judicium Domini) declarabit. » Eodem sensu nomen *dici* sumptum videtur *supr.* cap. x, vers. 5 : « Nnmquid sicut dies hominis dies tui, » etc., significans quam diversa sint Dei atque hominum judicia; atque hunc sensum suadent verba sequentia ab ista videntibus et admirantibus proferenda.

21. Hæc surrr Eneo tabernacula iniqui, et iste "en.n. locus ejus qui igxorat Deum, — *q. d.* Merito certe ista omnia bona et loca diruta sunt, el in alienos translata, in quibus limi impius et sceleratus homo morabatur : est epiphonema et apta peroratio lotius capitis, in quo de impio el ejus familia egit : ubi notandum Baldadum prompsisse plurima sane utilia, quæ quandoque contingere multis etiam hujus ævi nostri evincitur exemplis; at non proinde credendum semper accidere, ne quis in re gravissima seducatur, nimirum non semper impii in hac vita plectuntur, c fastigio deturbantur, affliguntur, obscurantur : permittuntur enim nonnulli amplissimis honoribus, opibus, voluptatibus ad finem usque vitæ mortalis perfrui : quod multis regum idololatrarum et mahometanorum constat exemplis; at eos sempiternus manet fuluræ vitæ cruciatus ad criminum pondus numerumque rependendus, quemadmodum catholica fides docet. Postquam ergo Baldad c turgenti atque onerato animo verba gravia protulit ordine dicendi servato, conticuit; at meliora sublimioraque Jobi verba atipie mysteria succedunt, quæ altiore consilio producta contemplemur.

CAPOT DECIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job crudelitatis arguit amicos, fortiterque contendit, se non propter sua scelera flagellari a Deo, sed propter alias justas causas : postquam ergo afflictionis sure acerbitem exposuit, et se ab amicis destitutum ostendit, solius, sed certae resurrectionis, spe sese solatur.

I. Respondens autem Job, dixit : 2. Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus? 3. En decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me. 4. Nempe, et si ignoravi, inecum erit ignorantia mea. 5. At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis. G. Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit. 7. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet : vociferabor, et non est qui judicet. 8. Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle

moo tenebras posuit. 9. Spoliavit mc gloria mea, et abstulit coronam de capite meo. 10. Destruxit me undique, et pereo, cl quasi cvulsæ arbori abstulit spem meam. l i. Iratus est contra mc furor ejus, cl sic mc habuit quasi hostem suum. 12. Simul venerunt latrones ejus, el fecerunt sibi viam per me, cl obsederunt in gyro tabernaculum meum. 13. Fraires meos longe fecit a me, et noti mei quasi alieni recesserunt a me. 14. Dereliquerant me propinqui mei : el qui me noverant obliti sunt mei. 15. Inquilini domus meæ, et ancilla* meæ, sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum. 16. Servum meum vocavi, el non respondit, ore proprio deprecabar illum. 17. Halitum meum exhorruit uxor mea, el orabam filios uteri mei. 18. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi. 19. Abominati sunt me quondam consilarii mei : el quem maxime diligebam, aversatus est me. 20. Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. 21. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit mc. 22. Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini? 23. Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro, 24. stylo ferreo, et plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? 25. Scio enim quod Bedemplor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum. 26. Et rursum circumdabor pelle mea, el in carne mea videbo Deum meum. 27. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, cl non alius: reposila est hæc spes mea in sinu meo. 28. Quare ergo nunc dicitis : Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? 29. Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est : et scitote esse iudicium.

"• * 1 et 2. Respondens autem Job dixit : Usquequo affligitis ANIMAM MEAM, ET ATTERITIS ME SERMONIBUS? Qüiritnr — Queritur Jobus de amicorum inclementia et antico-** animo minus officioso quam ingenuos deceret, rum io- nipote a quibus illiberali et aculeata reprehensione concisus sil, cum tamen solari potius aut LumiiH- alio quovis modo dolorem levare debuissent; u ' auspicatur idcirco vehementer expostulans cum amicis, quod verba ipsi molesta inculcent, et afflictum animum divexent. Vim habet ille dicendi modus : a Atteritis me sermonibus, » hoc est, obtunditis, fatigatis, obruitis; Septuaginta reddunt, xxOxtiÛTÎ pt destruitis me sermonibus, ubi notandum, quod cum Jobus privaretur opibus et eroderetur plagis, cum corpus totum putresceret, adeo ul tesla saniem raderet, suæ destructionis Nihil non meminerit; ubi autem impeteretur contumelia verbis aculeatis pungeretur, doluerit, ingentuiqniui NHieril, et se destrui lamentaretur. Nulla scilicet wutume- sunt graviora vulnera quam verborum, id quod la* Orígenes ad hunc locum in *Caten*, pulchre annotavit dicens : « Srope numero qui corporis cruciamenta toleravit non passus est verba : contumeliam enim perferre magni est viri; sed Jobus est athletarum fortissimus, in cujus libro nihil ita eminent, ul ejus fortitudo ac patientia; labores tamen sentit, quos ex eorum duro sermone, qui ad cum visendi causa veniebant, hauriebat. Quamobrem, o amici, ait, ad corporis dolorem molestiam etiam animi adhibetis, dum mc magis ver- job mi- j}}s quam dolore corpus conciditis? o Non lota d plagarum phalanx sic Jobum conterebat ul con-

tumeliosa amicorum verba, de quibus ita D. Ambrosius lib. II *De Interp. Job*. cap. m : a Verborum, inquit, suorum saxis lapidabant innoxium, terribri- Amiserai Job omnia sua; palicbalur vulnera caro bul Cca' ejus ; manebat ul tentationes verborum vinceret : nihil enim sic penetrat animam sicut sermo fuatus; nihil iterum sic mordet ut durior sermo. Mulli cum vicerint adhibiti tormenta, sermonum durtiem non sustinuerunt. » Sic ubi Philistum habebant Samsonem obcæcalum et vinctum, cum c carcere educunt, ut opprobriis saturent : ait enim textus *Jud.* xvi, 25 : a Sumptis jam epulis Simsca præceperunt, ut vocaretur Samson, et ante cos luderet : qui adductus do carcero ludebat aule cos, n etc. Septuaginta reddiderunt juxta codicem Complulensem, xxi fofcx&v «iñ», et illudebant d. Jam non ferro oculos ejus petunt, non opprimunt moke pondero, sed verbis res agitur, contumelias jaculantur, conviciis affligunt, el qui moke pondus sustinuit, quæ obcæcalus tacuit, ad contumelias cl irrisionis verba sic allicitur, ut ex tunc se una cum Philislæis perimere non dubitaverit : de quo ita pulchro D. Ambrosius *Epist.* 70 : « Gravibus in eum insultabant conviciis, quod durius el ultra ipsam captivitatis speciem viro ingenuæ virtutis conscio tolerabatur : nam vivere et mori naturæ functio; ludibrio esse probro ducilur. »

Nulla sano mors accidere potest ingenuo viro, Nulli quæ illi non videatur tolerabilior quam conlu- Dion iQ-melia, quam convicium; quibus concinit D. Bernardus semi. *De Trq I. custody* ubi dicit linguam vûqaim

esse multo duriores quam lanceam, clavos et spinas, quibus Christus Dominus cruciatus fuit, dicens : « Levis quidem res sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat; leviter transit, sed graviter urit; leviter penetrat animum, sed non leviter exit; profertur leviter, sed non leviter revocatur; facile volat, atque adeo facile violat charitatem; facile lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi, ita ut nullis inter loquendum minus profuerit, quod propriam cohibuerint, dum non caverint alienam. » Et paulo post addit: a Nec vero hujusmodi linguam ipso etiam mucrone, quo dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis : fodit enim hæc quoque Christi corpus, nec jam exanime fodit; ipsis quoque nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit, seu etiam clavis ferreis, quos sanctissimis manibus illis et pedibus consummatio judaicas iniquitatis infixit, n Longe nimirum horribilius Christo accidit linguarum spiculum quam omnia tela a perfidis Judæis contorta; unde sic Patrem oral *Psalm*, lxxiii, i : « Protege me a conventu malignantium, a multitudine operantium. » Cum iniquitatem : quia exacuerunt ut gladium linguas suas, » etc. An non significantius diceret: Quia exacuerunt gladios suos, paraverunt lancearum spicula, cuspides spinarum? cur relictis veris lancearum et spinarum spiculis ad mystica linguarum tela transiit? Preclare Gillibertus abbas serin. 20 in *Cant*, sic fatur : u Horret Christus magis asperitatem morum, linguæ stimulos, quam aculeos spinarum : » unus linguæ aculeus, quod non fecerunt millia spicula lethalia, a Jesu pectore gemitus et suspiria traxit. Vis id videre manifestius? audi Mallhæum de Christi passione verba facientem cap. xxvii, 39 : « Pretercuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, cl dicentes : Vah qui destruis templum Dei, et in triduo illud reedificas : salva te ipsum : si filius Dei es, descende de cruce. Similiter et Principes, » etc. Quid ad hæc Jesus? vix talia Judæi fantur, et Jesus clamans voce magna ait : « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » Ecce tibi quod spicula non potuerunt, Judæorum linguæ faciunt queribundum Jesum. Id quod notans Cyprianus lib. *De Pass*, ait : « Clavis sacros pedes terebrantibus fossisque manibus, de vulneribus in anxietate non loqueris, de spinis sacrum caput pungentibus non quereris; sed satagis, ut innotescat posteris, quare derelictus a Deo videaris, expositus contumeliis et ludibriis Judæorum. » Nec mireris, quod adeo Jesus præ omnibus aliis linguarum spicula sentiat : nam quæcumque alia tela, etsi atrocia, in unitis hominis ordinantur interitum : verum linguæ telum in totius orbis ruinam extenditur. Transverberat lancea pectus Jesu; clavi, splnæ et alia corpus illius perdunt; verum Judæorum linguæ petunt crucis descensum, quo totus orbis intreat : cum itaque Christus Judæorum blasphemias tam ægre tulerit, quid mirum

si Jobus amicorum contumeliis lacessitus graviter conqueratur?

3. En DECIES CONFUNDITIS ME, ET NON EHUDESCITM Tin X opprimentes me. — Numerus denarius hoc loco certus proinccrloetflnitus pro infinito ponitur phrasi Scripture familiari, qualis illa Jacob *Gen.* xxxi, 7 : « Mutavit mercedem meam decem vicibus, » hoc est sæpe : eodem numero finito pro infinito usus est Joannes in *Apec.* n, 10 : « Habebitis tribulationem diebus decem, » id est inultis diebus : simili modo accipitur *Levit.* xx, 20 : u Ita ut decem mulieres in uno clibanocoquantur panes; » *Num.* xiv, 22 : Tentaverunt me jam per decem vices; » II Es/r. IV, 12 : « Dicentibus nobis per decem vices; » *Eccle.* vu, 20 : « Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis. » Quibus locis notat Delirius noscitur esse paræmiam idem quod sæpe et *nulla* significantem, et confirmat auctoritate Origenis, Adamantii, Diodori, Eusebii et Procopii. Hujus autem origo dicti ex eo sumitur, quia quod dicitur in bonis malisve maximum aut perfectissimum est, nonnisi id veteres denario denotabant : sic enim Latinis Milia castrorum porta *decumana*, precipua, unde *decima*, et fluctus *decumanus*, qui maximus. Cæterum Job illorum inverecundia! vertit, quod probris afflictum hominem lacesserent, uti perspicue declarat Nicetas in *Caten*, locum hunc sic exponens, *q. d.* « Grave quidem est obtrectare absentibus; vos autem omni abjecta verecundia mihi coram convicium facilis; » quasi conviciatoria verba non possint esse in ore illius, in quo aliquid verecundi et ingenui pudoris resederit, sed necesse sit ut mittat prius verecundiam bono viro congruentem, qui ad proferenda convicii verba descendit; id quod statuebat etiam Origenes *ibid*, in uero *Caten*, dicens : « Sæpe numero quis agens flagitiose obtrectat alteri; ubi vero pudoris lineas transilierit, coram jaciat maledictura : » dum pudor ingenuus adest in homine maxime cavet a male, dictis et conviciis in alios detorquendis, quæ ubi ab aliquo jactantur, jam signum est in illo nihil pudoris remanere. Hinc impudentium et maledicorum symbolum atque hieroglyphicum est canis, mihi, ut Pierius Valerianus auctor est, quod divinis etiam Oraculis probari potest, in quibus hujusmodi homines *canini* vocantur : nam Itej. xxv, 3, ubi de Nabalc, homine vecordi et contumelioso, dicitur. « Erat pessimus et malitiosus, » Septuaginta vertunt, *r.zir.v. Ii teirr.idipani* « ai i cMpumf m i z; », *malignus in studiis et homo caninus*. Alias etiam lingua prompta et expedita ad maledicendum in paginis sacrosanctis cum incendio longe et late grassante cumque tetrīs aspidibus componi solet : ita enim Salomon *Prov.* xvi, 27 : « Vir impius fodit malum, et in labiis ejus ignis ardescit, » hoc est, ut ait Valabius : Et verba quibus lædit sunt velut ignita, longe et late populantur omnia, instar ignis temere et petulanter vagantur ad contumeliam omnibus imponendam, ad honestissimos viros clreligiosos maledictis proscindendos :

Ininc græcum ignem vidit etiam canorus David, el flebilibus odīs prosecutus est *Psalm. lxxii, 1* : « Lingua eorum transivit in terra, » quem locum sic illustrat Chaldæus, *lingua eorum ussit sanctos (erra*. Quæ flamma tam perniciosa? quod fulmen expressum nubibus, rubro igne violentum, tantam edit stragem, et ruinam tam funestam importat? Juro igitur miratur S. Chrysoslomus in hoinil. *Dc Trib. pueris*, fornacis Babyloniae ignem vehementer accensum, et furemtem, veluli globos evomentem, sanctos pueros non attingere; ignem vero linguæ maledic® viros etiam sanctissimos urere.

Vm. i 4. Nempe, et si ignoravi, mecūm erit ignorantia Minui mea, — id est, malo ignorantia® moæ damnum fevr°>si quod sil, quam tam gravibus sermonibus quii Ig- vestris erudiri, quibus irritatus forte in tantis machoran» hs ad desperationem aul saltem animi dejecclior' rH o nc, n a^, Bar> cx flua l°nBc niajus vulnus quam ex cdccri. ignorantia accipiam; el quidem existimo satius esse ignorare quam ab imperitis doceri, nam pro uno quem tollunt errorem, mullos alios et forte magis perniciosos incutiunt : ita Stunica. Vel sic, *q. d.* Esto ut aliqua ignorantia laborem, mihi id uni nocebit, non vobis : ita Tirinus noster el Joannes a Jesu Maria, qui notat esse *concessionem*, figuram oratoribus familiarem, dum adversario conceditur aliquid quod causæ minime officiat. Status controversi® inter Jobum et amicos erat : An ob nnlcaclæ vitæ crimina plectatur, et quidem licet Jobus, cx quo disceptatio cœptafuit, nulla ignorando, loquendo vel altercando pece isset, non proinde causa caderci : non enim disputatur : An inter dicendum ignorant, errarit, lapsus verbo fuerit; sed : An peccarii ante calamitatem quam sustinet, quod cum ex præsentis disputationis culpis non possit convinci, concedit quod extra rem est, cl quod nocere nequeat, *q. d.* Vos me acriter reprehenditis, ctcx disceptatione reum peragitis; fateor ergo, esto ita sit; scu, ut Chrysoslomus ait, xx5' xxQ' *ex concessione detur ita esse sicut vos vultis*; quid propterea oblinetis? profecto non csl cur efferamini, et mecum insolentius agatis; unde subdit :

Veri.5. 5. At vos contra me erigimini, et arguitis mi: Mpfli opprodriis meis. — Haud obscure arguit amicos nuD' stoliditatis et inhumanitatis non toleranda', quod imprope afflicto sic insultarent : absurdum enim est rudium, vel maxime ac valde indecens etiam criminis convicios conviciis lacessere, nam, ut prudentissimo monet Ecclesiasticus cap. xx, 1, « est correptio mendax in ira contumeliosi, » ita ut nihil fortasse magis indecorum et indecens sil corripienti judici, quam si contumeliis el opprobriis agat adversus cos (juos castigat. Et quamvis vera sint el probata hominis crimina, ob quæ duras debeat dare poenas, nunquam debet sustinere ul audiat verba immitia vel acerba; unde non cstæqui judicis aul moderati hominis illum talem opprobriis impelerð. Sic dicta Jobi verba exponit Olym-

piodorus in *Caten.* : « Plane, inquit, istam vobis concedo hypothesim, me ob mea peccata, ut vos opinamini, hæc mala perpeti; el illud dclur vobis, me a recta via declinasse : demus me a vero prorsus aberrasse, et me ipsum verbis seu adeo rationibus falsis tueri; el cum sim impius, justitiæ habitum ementiri, neque opportunam a me orationem adhiberi : resideat etiam apud me error, vel (ul aliis placuit interpretibus) ignoratio; nec quidquam apte decorevc loquar. Quid? ut hæc, qu® non oportebat, propter hypothesim largitus sim; ut talis fuerim, ul nulla mihi libertas orationis a pietatis officiis, quibus olim perfunctus sum, tribuatur ; ut innocentiam quoque similem, el tanquam justus respondeam; an non decebat tamen vos flagra, saniem, vermes, bonorum amissionem inluenles vereri, atque homini in dolore verba facienti veniam tribuere? Nec vero convitiis solum, quibus me incessitis, non moderamini ; verum etiam in hominem in tanta malorum perpessione, in tantis ærumnis versantem impetum facitis, ac propemodum pedibus obterentes insultatis. »

6. Saltem ninc inteleigite, quia Decs non jeqco JI'DICIO AFFLIXI. RITMB, ET FLAGELLIS SUIS ME CIXERIT.

— Dixi, inquit, vobis sæpe in errore magno vos versari, dum hanc dolorum carnificinam propter mea mihi peccala impositam putatis; sed nunc n» saltem animos adhibete dociles, et intelligile aliter sc rem habere : nam si Deus me vehementer afflixit, neque ullum habuit telum, quod non ad dolorem meum et ignominiam exprompserit, atque undecumque denso malorum omnium agmine vallaverit; fecit hoc non ut judex, qui peccata reorum æqua pensat suppliciorum Irutma, sed ut pater, qui filium exercet, et ad majora quotidie subeunda comparat el instruit; de quo vide quæ cap. vi, 2 dicta sunt. Confert itaque Job mala quæ patiebatur cum vita sua, proinde quo invenit Deum non punivisse ipsum ex judicio : ubi enim neque meriti neque delicii ratio attenditur, non pro judicio infligitur pœna, sed pro voluntate, qua» lamen in Deo semper æquissima el justissima, simul el bona csl, quando m bonum puniti cedit ; cl ul alia nulla subesset ratio, illa sola, quod creator in creaturam suam plenum jus habet, illi at) omni injustitia excusando sufficere L Non est ergo cur conqueramur dum a Deo affligimur, cum ipse fecerit, qui mala omnia in bonum nostrum convertit el adducit, ut aliquando de Deo. potius cl lætari atque gratias agere Deo debeamus, qua n quidquam contra illum inique loqui; tnr. * debet siquidem fidelis anima potius attendere ad bonum, quod ex afflictionibus lucratur, quam ad pœnam, quam afilióla perpetitur. Quod etiam fecisse legimus justum Josphum a fratribus venditum, sicut advertunt D. Chrysoslomus *Homil. C4*, et S. Ambrosius lib. *Dc Joseph*, cap. xii, ubi ponderat id quod Joseph dixit *Gen. xlv, 5* : a Notile pavere, neque durum vobis videatur, quod vendidistis me in bis regionibus: pro salute enim

veslra misit me Deus : » non eniin lain attendit Joseph, quod a fratribus fuisset missus ad mortem, quam quod a Deo missus fuisset ad vitam. Agnovit hoc S. Augustinus lib. IX *Conf.* cap. mu, cum ait : a Tu Domine, rector cœlitum et terrenorum, ad usus tuos contorquens profunda torrentis, (luxum saeculorum ordinans turbulentum, etiam de alterius animai insania sanasti alteram, » etc. : mullo- ties enim evenit, ut in nos collinientur sagittæ, quas minime a sagittantibus meremur, ut inde proficiamus, proindeque vulnerum dolorem debemus patienter sustinere ea maxime ratione, quod nobis maximum afferunt emolumentum ; quanto magis proinde debemus æquanimiter tolerare quæ meruimus, dum cernimus in nostrum profectum dirigi a justissimo et benignissimo Deo.

7. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet : vociFEHAion, et non est qui judicet : — in Hebræo est, *ecce vociferor violentiam, et non exaudior : clamo, et non est judicium*, quod, inquit, adversum me Deus judicem non agat, et legitimo foro causam meam non expendat aut judicet, vel hinc potest liquido quivis agnoscere, quod cum vim patiar, et iniquis multis criminationibus obruar, et innumeris concidar opprobriis, clamo quotidie, neque est qui audiat ; judicem appello, qui malo jactatam causam ab injuria vindicet ; sed frustra, quia nondum judicii faciendi tempus ad-

Job fnn- venit. Loquitur quasi **athletarum** more, qui ubi l' n - in stadio sunt, post finita certamina, post hostem ciL^in^ prostratum, ad judicium et senhntiam judicium, teqn»m qua victores declarentur, et palma donentur, l)l,M cum clamoribus abeunt : sic sanctissimus vir imioH Posl prælia mille, post mille conflictus cum dia- rum «n- bolo, cum uxore, inter amicorum convicia clania^al judicium spectans, quo agon solveretur, ttubr'- el victor abiret in pace : Sed ecce, ait, vociferor, «du et non est qui judicet, non est qui sententiam ferat, et bellis finem imponat. Et merito, etsi diabolum toties vicerat Jobus, non absolvit certamina, usquedum cum conviciis amicorum confligat, iliaque sustinendo vincat, in quo uno finiuntur universa certamina, et pax tranquilla rutilat ; ita D. Ambrosius lib. II *De Interp. Job.* cap. m, ait : a Nunc enim si clamat, nondum judicium : adhuc in agone erat, adhuc luctabatur, adhuc certamen supererat illi : non enim exivit corona. Debeatur illi certamen tertium, amiserat omnia sua, patrimonium cum filiis ; patiebatur vulnera caro ejus : manebat, ul tentationes verborum vinceret : » tunc nempe solvitur agon, tunc finiuntur certamina, tunc pax affulget quietis et tranquillitatis perpetuae, cum conviciorum tenla- tiones devictas habes. Hæc una victoria omnimoda tranquillitatem et pacem parit ; hinc Paulus *Hebr.* x, 32 ait : a Magnum certamen sustinuistis passionum, et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti : » merito vocat raa0num certamen illud, in quo opprobria susli- ton*[U- nuerunt ; et quasi inde nil jam belli maneat ad-

dit. « El rapinam bonorum cum gaudio suscepistis. » Post opprobriorum certamen jam non restat metus, sed in omnibus gaudia : tunc solum bella finita esse et pacem almam libi adesse puta, cum verba obloquendum sustinueris invictus. Etsi mille hostes prostraveris, etsi diaboli jacula exstinxeris, etsi martyrum cruciatus expleveris, non firmasti pacem, donec contumeliosa verba patienter tuleris.

Hinc scilicet est, quod A'iri sancti, ut magnitudinem animi sui testantur, vel rident dum contumeliis afficiuntur, vel eas tacendo nihili faciunt, nec se læsos sentiunt aut fatentur, vel maledicentibus benedicunt. Ridebat utique Job dum opprobriis afficeretur, pro eo eniin quod nos ha-

audiet, » Septuaginta habent, ἰσχύει λέγειν, w j Û

cere rideo opprobrio, non loquar ; S. Augustinus legit *opprobria* ; S. Ambrosius, *ecce rideo in opprobriis* : quæ verba sic explicat lib. II *De Interp. Job.* cap. n post medium : « Imitentur hunc virum, qui silentio suo redarguebat conviciantes : ostendebat enim virtutem animi sui, quem conlumiæ non moverent, et conscientiae innocentiam manifestabat, qui objecta non recognosceret, sed quasi aliena rideret ; at vero si nobis aliquid objiciatur, dum nos purgare volumus, acerbamus ; dum ulcisci cupimus, confitemur. » Et cap. m ad medium ait : « Vidit (scilicet Deus) de nube el turbine, manum laboranti dedit, victorem asseruit, coronam detulit ; quid autem pulchrius (piam ridere cum maledicatur nobis ? gaudere enim debemus si aliena dicantur, » etc. « 'ra l,l Gaudere sane et exultare jussit Christus Dominus suos in persecutionibus *Matth.* v, 12 ; gaudentes uoaAoc. ibant apostoli *Act.* v, 41 a conspectu concilii afflicti, vincti, verberati, ac morti tandem destinati, ut pulchre advertit S. Chrysostomus hom. U in *Acta* dicens : « Non ex miraculis declarant apostoli Dei virtutem, sed ex gaudio in contumeliis, » etc. : virtus enim Dei, non hominis videtur magnitudo, si ad opprobria, quæ humanum animum pungere et excitare solent, quis rideat, et maledicentibus hominibus juxta Christi praeceptum gaudeat et exsultet. Maledicebat Semei, mittebat quo lapides contra David, gravissimaeque exprobrabat commissa crimina ; ipse vero tacebat, sicut advertit citatus S. Ambrosius, et silentio superabat, cui noluit nocumentum aliquod inferri per servos suos, Praeclare in hanc rem Seneca lib. II *De Ira*, cap. xxxiv ; « Pusilli, inquit, Pmiil»- hominis et miseri est repetere mordentem mures et formicae, ad quas si manus admoveris JjJJ, ora convertunt : imbecilla se lædi putant si tangantur : » idem lib. III, cap. m : « Ingens animus et verus (estimator sui non vindicat injuriam, quia non sensit : ullio doloris confessio est. Non est magnus animus, quem incurvat injuria : aut polentior te aut imbecillior læsit : si imbecillior, parco illi ; si polentior, tibi : non ita Stoicorum pria*

Chihih- ccps. Majoris tamen adhuc gratiæ crii, si is (pii
niX ū' | et offenditur, in mediis ipsis opprobriis
cw ma- exprobrantium benedicat maledicentibus; quæ
'c4 ccn- virtus propria est Christianorum , juxta illud
liba». Apostoli | *Corinth*, iv, 12 : « Maledicimur, et be-
nedicimus;» et illud apostolorum principis | *Pet.*
cap. m, 9 : o Non reddentes malum pro malo,
nec maledictum pro maledicto; sed c contrario
benedicentes, quia in hoc vocali estis. » Debe-
mus itaque rejicere post terga, nihili facere, ac
penitus oblivisci injuriarum el offensarum, cum
videamus Deum post terga remittere peccata
nostra, non solum ul solvat in corpore suo fac-
tus homo, sed ul gratia deleat, el miseratione
remittat; alioquin cum tempus soleat oblivionem
inducere, et injurias abolere, potentius apud nos
probabitur exstitisse quam fuerit ipsa charitas,
quæ apud fideles omnia vincere perhibetur.

Vus. 8. 8. Semitam meam circumsepsit, et transire non
POSSUM, ET IN CALLE MEO TENEBRAS POSUIT. — Narrat
V41 Jobi In l' aliquot versus et amplificat calamitates suas,
Ere. nuf., quibus semita, id est vita ejus, ita erat undique
arumair circumsepta, ut nullus ei esset effugii locus, præ-
serlim tenebris, si quæ fortassis elabendi rima
superfuisset, eamdem abscondentibus : idem
querimonia sæpe sua Job et luctuoso cantu pro-
secutus fuit supr. cap. vii, 3, 4, etc., cap. x et
cap. xv, et passim alibi, suas et humanæ vitæ mi-
serias vehementer exaggerans, ac si pars nulla
vitæ sumi possil, in qua non pleni calamitatum
acervi, curæ, doloris molestkeque redundant.
Simili tropo sou loquendi modo usus est Jere-
mías dicens *Thren. ni*, G : « In tenebrosis collo-
cavit me quasi mortuos sempiternos : circum-
redilicavit adversum me, ut non egrediar, aggra-
vavit compedem meum, conclusit vias meas la-
Mixro pidibus quadris, semitas meas subvertit. » Hoc
nimii- malorum omnium maximum censetur, si ab illo
| « "¿n nulla sese ostentat spes libertatis aut laborum
vHnt ellugium : nam si quando homini lux salutis aut
optat® libertatis affulserit, respirat aliquantum,
et ipsa melioris fortune cogitatio libertatem quo-
dammodo et requiem repræscutat. Sed Deus sic
Jobum affixit sterquilinio et sordibus, sic con-
strinxit pedes contractis nervis, ut neque valeat
movere scipsum, et per consuetam semitam am-
bulare; neque si posset, viam quippe, quam Do-
minus tenebris iuobscurarat, inveniret.

Araieu- Similia quoque viris spiritualibus non raro ac-
ti «piri- cjdcre tradunt ascetici ; et quidem Joannes a Jesu
f'un- Maria in hunc locum scribens nullis experimen-
ri:rti. tis compertum esse asserit, viros sanctimonia vike
conspicuos eo interdum anxietatis adduci, ul in
vincula conjecti sibi videantur, neque ullam sibi
semitam patere animadvertant, qua possint eva-
dere; ex quo, inquit, quidam subit agon animi in
angustias compulsi, quem nemo salis novit, nisi
qui perpolitur, cui a prudentibus spiritualium
ægritudinmn medicis leniter succurrendum, ne
pragavatus animus oneri gravissimo succumbat.

Merito sane filius Sirach excellenti judicio cursum
hunc vitæ nominavit *Eccli. x1*, I, jugum *grave su-* Grate
per filios Ada:. Non jugum illud Homanorum, sub ju<um
quo ducebant vicias nationes ad nonnullam igno- inç*r
miniam et victori® suæ ampliludinisque ostenta- filict bo-
tionem; aut quale boum est e ligno leviori, sed < <»«
jugum ex omni genere miseriarum confectum, et
incredibiliter ponderosum, ul milii quidem inge-
niosissime et verissime dixisse videatur Euripi-
des, qui vitam vocal innumera-
bilium onus malorum. Hinc illud dictum Solonis ab
arcano sapicnlæ promplum, cujus Clemens Ale-
xandrinus meminit lib. III *Strom.* : ni; sW^c;
guiris homo est calamitas : mirabilissenlen- Hoc»
lia, quod homo nominclur *calamitas.non* calami-
tali obnoxius; sed prudenter ab heroe illo Graciai
cl exquisita condderatione id pronuntiatum est :
nam, ul aculus poeta Martialis lib. II Epig. 93,
Zoilum quemdam, ex omniumcoUuvione sordium
fictum el concretum, non vitiosum dixit esse ho-
minem, sed *vitium*.

Non vitiosus homo es, Zoile, «J vitiam.

Ita Solon cum videret hominem miseriis frequenti-
bus circumseptum, animi .egritudine et continuis
l rope doloribus obrutum, non *calamitosum* illuni
nuncupavit, sed *calamitatem* : sic Nyssenus Gre-
gorius hom. G in Ecries., cum de presentís vitæ
incommodis multa miserans eloquenter, ut mos
illi est, dissereret, ostendit in ea esse vir»
ic;x-v, *improbum examen calamitatum*, et
miseriarum caution velut *vesparum latebram* odio-
sam el funestam : undique volant importun® ill®
vespœ. cl incurrunt in oculos, in pectus animi
sedem, in penitissimam mentem, cl cor ipsum
miserrime crudelissimeque dilacerant, ut ipsa car-
nificina ægyplias plagas el cinipbum atrocitatem
(square videatur.

9. Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam vm. ». de capite meo. — *Gloriam* vocat quidquid in priori
fortuna illi ornamento atque splendori fuerat, ul
puta divitias, honores, nominis claritatem, et cæ-
l ra omnia quæ apud homines ipsum olim red-
debant gloriosum, quibus omnibus jam se spo-
liatum lamentatur : fuerat quippe Jobus, si divitias
species, opulentissimus; si nominis celebritatem,
fama longe clarissimus; si dignitatis splendorem,
rex , et quidem, ut cap. i, 3 dictum est, « mag-
nus inter omnes orientales : » id quod etiam hoc
loco haud obscure insinuat, cum coronam, re-
gium insigne ac præcipuum ornamentum, capiti
suo detractam ait. Vatablus cum llebræis refert
liæc ad filios ruina domus oppressos ; coronant P*r«-
siquidem parentem filii, cum illum medium cir- t,,m w '
cumdant, mulloque verius, cum illum debito af- ■»-
ficiunl honore; aut cum pater in publicum pro- tum u-
cedil, a generosis et probis filiis ciremnsseptus; ,Ul
nec majorem aliunde quam ex talibus liberis sibi
gloriam paler arrogat, nullo pulchrius ornamento

adornatur; quo in sensu dicitur *Prov.* xvn, 6 : «Corona senum filii filiorum. » Duplici quidem coronasene!redimituros filiis et nepotibus. Ilinc etiam S. Augustinus infantes illos, qui ab Herode perempti sunt, innocentes matrum suarum ornamenta coronasque aut redimicula intelligens, serin. I De *innocent*, dixit : « Cum tyrannus jactaret infantes, mater crines capitis dissipabat, quæ ornamentum capitis amittebat; » cl S. Rasilius in *Ca-ten. Job cap. i* ad illa verba: *Dominus dedit, Dominiis abstulit*, Jobum ita loquentem adducit : « Tamdiu pater sum appellatus, quamdiu visum est ei, qui me patrem constituit, sobolis coronam mihi rursum adimere cogitavit; de rebus quæ illius sunt nihil pugno : » vides filios coronæ similitudine significatos, ul cnim corona caput ex-Æunwi ornat, ita et filii parentes suos. Talem et æternus I an/ *,ûîcr cûronam habet, scilicet Filium, quo velut ijnopt corona ac diademate redimitur, juxta illud Sync-F;llø c.> gj; *Uymn.* i: torurl.

ixqtûar.; Ji
Irruat xzlui natchiv :
Supersuhsünhalil vero foni
Coronatur pulchritudine proli*.

Coronatur coelestis Pater, coronatur quoque B. Virgo, quæ mater est; hinc illud S. Bernardi serin. 3 super *Missus est*, ubi sic B. Virginem alloquitur : «Nescies virum, sed gignes filium : qualem filium? Filius patrum charilitatis erit corona tuæ CbrMoi castitatis, u Christus ejus corona est, quo nobilior illustriorque inveniri non potest, uti pulchre S. Amadæus homil. 6 *De Laud. B. Virgin.* : a Corona, inquit, capitis ejus Christus est, dicente salientissimo, quod filius sapiens corona sil matris sure. El quis sapientior illo qui c4 Patris sapientia? Bene autem corona de lapide esse dicitur; quia in Novo et Veteri Testamento nomine *lapidis* Christus significatur: dictus esi *lapis* propter potentiam, pretiosus propter gloriam : » sicilio. Unde patet non esse quidem novum insolensque coronam do filio dici; sed prior explicatio est magis litteralis et propria hujus loci, ut scilicet *corona* sumatur pro *splendore* quem antea obtinuerat.

Ven. io. 10. Obstruxit mb undique, et pîreo, et quasi IVULSÆ ARBORI ABSTULIT SPEM MEAM. — UndiqilC SÔ destructum vel discerptum ail, quia malorum obsidio quædam illi circumducta fuit, nequid intactum remaneret : opes, honor, proles, amici, corporis sanitas, animi serenitas erepta sunt, ut Jb » agmine conferto et cuneato cingeretur. Eleganter ubori vbro subjungit sublatam spem quasi arbori evul- se: arboris quippe succisæ, cujus stipitis pars m. cum radicibus in *olo relinquitur, spes non perit, cum ramos iterato paitu producat, seseque in comam effundat ; at si ab radice eruatur, si a fibris ipsis exstirpetur, nihil ei omnino spei supererit, quia penitus illico exarescit : quamobrem evulsa stirpitus arbor amissæ spei hicroglyphicum censetur. Job itaque sub hac evulw arboris

similitudine se omnem posteritatis spem amisisse lamentatur .-quippe qui liberis ad unum omnibus ruina domus oppressis et extinctis, præ nimia {egritudine insuper gignendi potentiam amiserit, et instar ligni aridi jam nunc per mortem evelendus videatur : quare non male Hugo, Titclmannus et Cajetanus *spem* hoc loco *filios* et *fiLas* interpretantur : siquidem in filiis pater mortuus quodammodo reviviscit, juxta illud *Etcli.* xxx,4: « Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus : similem enim reliquit post se. »

Tropologice, tot nonnunquam tanlasque nobis Deus immittit tribulationes, ut nos undique destruere velle, et quasi avulsæ arbori omnem resurgendi spem penitus abstulisse videatur; sed non idcirco vir justus dimittit unquam spem illam theologicam, quæ non confundit, « certus cum Apostolo *Horn.* vin, 38, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, noque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque cr< atura alia poterit nos separare a chântalo Dei, quæ est in Jesu Christo Domino nostro.» Esto cnim, ut ad tempus in summis angustiis versetur, securus est tamen, quia Deus non destruet cum in finem, cl quantumvis ipsum hic mori contigerit, nequaquam tamen evellet radicem ejus de terra viventium, quod iinpio Deus per Psalmistam minitatur *Psalm*, 11, 7. Hinc licet Jobus, prout verba ejus sonant, presentis ac mortalis hujus vitæ ac fluxæ prosperitatis spem omnem abjecisse videatur, æternæ tamen ac futura vitæ spei plenus erat, qui (ut paulo post *infr. vers.* 25 videbimus) tam pulchre de resurrectione philosophatur. Neque vero etiam in hac vita in posterum Deus Jobum penitus dereliquit, sed salis exercitato et probato paulo post cap. xlii, 12 reddidit omnia quæcumque fuerunt ei duplicia, «cl benedixit novissimis Job magis quam principio ejus, n ut in calce libri commemoratur. Cæterum hisce Jobi non dissimiles hominibus spiritalibus affectiones in ariditatibus et anxietatibus ac desolationibus internis non raro accidere solere compertum est; ita, ut qui Deum aliquando propitium et facilem experti sunt, videantur sibi adeo longe rejecli, et a Dei consuetudine repulsi, ut nulla spes rccupcrandæ inlernæ illius prosperitatis in animis dejectis emineat, quam quidem ipsi animadvertant : quod mira Dei providentia contingere procul dubio asserendum est, ut ascetici scriplores passim docent.

II. Iratus est contra me furor ejus, et sic me VealHÄiuiT quasi itosim suum. — Furor et ira, proni Firtr alii affectus fiumani, traducuntur in Deum per *7*5^ similitudinem quamdam etlccluum, quales ab homine irato prodeunt : nam quod ad rem atti- «m*. nel ipsam, compertissimum est naturam divinam tor^ ejusmodi motus pali non posse, cum sil ipsa inet serenitas cl tranquillitas. Quid autem isliu-modi locutiones significant, quæ Deo iram tribuunt,

eum in Deo ira non sit, diversimodo exponunt Patres; ac in primis S. Dionysius scile monet illas, id est, eo quo Deum decet modo accipiendas esse, scilicet sino turbulentia passionis, quæ in divinum Numen non cadit; quin imo *Calcst. Hier.* cap. n, docet etiam in angelis longo aliter quam in nobis oportere vim irascibilem considerare, ul videlicet significet *-m* *i;-',; Xvjwrr.TS* *tt,« x|4iUixt w* *i» t«;* Oictticat «xi ŷ[mt x&Imc íSpóoiow, *masculum eorum rationem immutabilemque statum, in deiformibus istis immobilibusque sedibus firmatum.* Quomodo autem ine cl furores, ebrietates et crapulai, somni el evigilationes, juramenta et maledictiones, similesque locutiones, quæ de Deo in Scripturis enuntiantur, intelligendæ el per dissimilitudinem explicandæ sint, in symbolica theologia, quæ magno Ecclesiæ damno intercidit, so fusius explanasse commemorat *Myst. Theol.* cap. m, alque epist. 9 *ad Titum*, a Nos autem, inquit Clemens Alexandrinus lib. II *Strom.*, hæc non cessamus carnaliter intelligere, et ex nostris animi affectionibus deducere Scripturus, et Dei impatibilis voluntatem nostris motionibus similem accipere: ul nos autem audire possumus, ila in Omnipotente habere existimantes, impie aberramus; sed ut nos audire poteramus, qui carne eramus illigati, ita nobis sunt loculi prophetic, Domino se salubriter accommodante ac demittente ad hominum imbecillitatem.» Et lib. I *PaâOg.* cap. vm: « Non enim Deus irascitur, ut nonnullis visum est, sed per suam in homines benevolentiam a plurimis quidem abstinere hortatus est, omnia autem quæ sunt agenda indicavit. Bona autem et hæc ars, terrere ne peccemus. » S. Damascenus lib. I, cap. XIV: « Per *iram*, inquit, et *indignationem* Dei intelligimus voluntatem ipsius odio vitii flagrantem, illudque aversantein: nam et nos ea quæ cum voluntate nostra pugnant odio habentes, in iram prorumpimus: » eodem sensu Cluysologus *Serin.* 4S: n Ira, inquit, Dei esi delinquentium pcena: furor Dei esi supplicium peccatorum. » Sed hæc, ul bene notat Pineda noster, iræ divinæ significatio neque in Jobum, neque in hunc locum quadrat, cum innocens paliatur: non enim impium quid gessit in opere, sed neque peccavit labiis suis, uli Deus ipso testatus esi. Melius ergo per *iram* Dei aut furorem irceintelligiint cruciatum, dolorem aul aliam plagam molestissimam a Deo irrogatam, qualem scilicet inferre solet iratus homo, ul sit figuratus loquendi modus; quemadmodum tropicas istiusmodi locutiones sapienter explicat Nazianzenus per antis-trophen, id est conversionem eorum quæ in nobis sunt ad Deum relatorum, dum in *Iamb*, sic ait:

Antistrophen rie cogites, el lotam habes.
Nam bile quoniam concili aliquem cadimus,
Iram proinde cum feni damus Deo:
Sic viium cl aures, mc manus huic linximus,
Daulcs supremo Numini hæc quibus utimur.

Et sic me habuit quasi ilesini scum. — Modus est lamenti simillimus isti quem Jeremías exprompsit *Thrcn.* n, 4: «Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis.» Ctijusmodi sermo graviter afflictorum proprius est, cum tamen se a Deo amari in animum inducant suum, ipsasque terumnas in bonum ac profectum suum directas existiment: quapropter Joannes a Jesu Maria parcendum ait veris Dei cultoribus acerbè vexatis, si dum recrudescit dolor, hujusmodi querimoniis utantur.

12. Simi i, venerunt latrones ejus, et fecerunt Ven.lt. *Sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum.* — Hic explicat, quomodo sc Deus in hoc congressu gesserit ul hostis, nam et copias conscripsit armavitque, quas in Jobum invexerat, et ab illo omnes eas commoditates et subsidia submoverat, quibus arcere posset aut impetum hostilem sustinere. *Latrones* autem olim milites *utmut* dicebantur, ut Varro ait lib. M De *Linj.* L<V. a r *latere* sic dicti, quia circum latera erant regi, alque ad latera habebant ferrum, quos postea a e.nim *stipatione* stipatores appellarunt; hincad quosvis etiam alios milites significandos eadem voxadhj- *iTr4** bita est, ul Servius notat in lib. XII *Aneid.* non procul ab initio: « *Latrones* vocantur conducti milites.» El Eestus Pomponius: a *Lationes* eos dicebant, qui conducti militabant, » rx; x«- quorum merces dicitur. Ex Hebraeo autem hoc loco etiam verti potest *exercitus* aul *agmen*, scilicet tribulationum et dolorum; vel, ut Septuaginta vertunt, *tentationum*; vel, ut S. Gregorius exponit, *diemonum*; vel proprie Chaldæorum latronum, de quibus cap. i, vers. 17 actum est. Illud autem: *Fecerunt sibi viam per me, referri* videtur ad militarem licentiam, quando scilicet milites invadunt alienas regiones, cl dirutis praediorum horlorumve muris aul sepibus, viam sibi faciunt per loca olim clausa el culta, omnemque amœnitatem ac lætiliam demoliantur. Vel forte usitatum erat inter Idumæos, quod fecit olim Josuc cum regibus a se domitis, in quorum cervicibus jussit ulponercl| edes exercitus victor: quæ summa erat miserorum ignominia et acerbus dolor. Sic in libro Josué cap. x, 24 habetur: « Cumque educti essent (nempe quinque reges) ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, cl ponito pedes super colla regum istorum. » Aliud quid durius fecisse dicitur David II *Ileg.* xn, el I *l'aralip.* XX, ut super hostes victos transirent tribulæ, ci trahæ et ferrata carpenta. Hoc vero nil aliud est, quam facere ex hostibus viam, quam calcaren el hostium pedes et plaustorum rote. Neque aliud patiuntur viæ, quæ viatorum calcantur pedibus, et carpentorum rotis conteruntur.

Hanc explicationem confirmat Isaías, ubi talem minatur Idumæorum populo, qualem victus ab hoste potentiorisubire cogitur ignominiam:jubet enim victor et barbarus inimicusJudæis, ut seip-

«os sternant humi, ut quemadmodum per viam, sic ille per Judæorum strata et incurvata corpora transiret. «Et dixerunt (scilicet hostes) anima tu® : Incurvare, ut transeamus : et posuisti ut terram corpus tuum et quasi viam transeuntibus; v quæ expositio est Sanctii nostri, mihique præ cæteris placet, cum hicallegoricus sit sermo, et a re militari translatus. Quod autem ait, act obsederunt in gyro tabernaculum meum, » nonnulli putant esso : nam prius est obsideri civitatem aut tabernaculum, quam victum aut obsessum hominem ab hosto conculcari. Sed bene <6/7. notat Sanctius noster sic etiam accipi posse, ut hoc modo conculcari dicatur obsessum tabernaculum et preclusa via, ut illi nullus pateat ad libertatem seu fortunam meliorem aditus. Quod lamentabatur Jeremías *Thrcn.* m, 5: «.Edificavi! in gyro in eo, et circumdedit me fello et labore; «quod item paulo ante significavit Jobus vers. 8 : «Semitam meam circumscpsit,» etc. Atque hactenus quidem exposuit Jobus, quæ fuerant hostiles et adversari® machinationes; deinceps vero removet illa quæ in hoc loco longo difficilique congressu subsidio illi esso debuissent, fratres videlicet, amicos, domesticos, quosque aut generis communio sociatat, aut de quibus ipse prius humanissime ac liberalissime meritis fuerat; unde subdit :

Wrt. 13 13 et 1 L FRAIRES MEOS LONGE FECIT A 3IE, ET NOTI MEI QUASI ALIENI RECESSERUNT A ME. DERELIQUERUNT ME PROPINQUI MEI : ET QUI ME NOVERANT OBLITI sunt mei. — In hoc etiam Job Christi a discipulis derelicti typum gessit; optime autem hominum ingenium ob oculos ponit, et qua ratione mortales amicitiam et benevolentiam, quam frequenter usurpant, et de qua gloriari solent, inter se colant, ul discamus ab hominibus spes nostras abducere, et in Deo solo collocare, monente Propheta *Jcrem.* xvii, 5: a Maledicius homo qui confidit in homine, » etc.; cui consentit Davidis illud effatum c spiritu principali haustum *Psalms.* l ix, 13 : « Quia vana salus hominis. » Homo enim sæpe in officio el amicitia languet, et obliviscitur, et contemnit, spemque frustratur; et quod vult nequit, el quæril potius sua quam aliorum commoda, vanus est, vanitasque ipsa; denique facile emoritur. Unde fatui omnino qui confidunt in homine, cum nemo sibi certa promittere de aliena voluntate possit; et innumeris prope exemplis docemur infido fundamento inniti, quisquis alien® voluntati innititur, cum nulla prope arundo tam variis agitetur veniis, quam hominis animus omni flexibilior arundine : e minima causa ex amore exsurgit in odia ; imo e nulla causa, e benefica manu in ferrum el sanguinem. Quid? quod plores fere viros magnos consanguineo magis quam exiero cecidisse ferro reperias ; ut nec fratri neque adeo conjugii ludi possit. Hanc hum hue vite labem eum prophet c pii animadverterent, studuerunt monitis suis omnes in offi-

cio continere, el stultam in hominibus fiduciam amoliri : creber est in ea re Vates regius, et aliquando vero negat generalim spem in homine collocandam; aliquando nominat diserte priocipes, in quibus plus periculi videbatur *Psalms.* cxLv, 3 : « Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus, » Per principes intelligit, ut Septuaginta vertunt, «?/?/?/?<, omnes dignitate et auctoritate pncecellentes reges, duces, præfectos, magistratus, quique jus in alios oblinent. Ad hujusmodi homines, qui inferioris sunt not®, facile adhærescunt, eos verentur, eos colunt ob potentiam, decus, ojies, et gratiam et juvandi potestatem : et Dei obliti et amabilissime® providenti®, quæ nunquam indormit rebus fidelium atque justorum , in cos spem animi sui omnem transferunt; illos demereri omni genere officiorum conantur, eisdem serviunt, et insidiosè adulantur, neque* timent eorumdem causa divinam legem impie et indigne violare. Sed « nolito, inquit David, confidere in principibus, in filiis hominum, » in filiis Adam oblivions, superbis, nihil curantibus; qui vobis etiam miseris et inanibus illudant, vos abjiciant, fallant fidem, spem frustrentur, ul non sine causa etiam Michæas in oraculis quoque suis cap. vii, 5 posuerit : a Non credere amico, non confidere in duce. *

Sed demus magnos illos viros el sublimes dignitate interdum ad clientes benevolentis® suæ oculos adjicere, præslare iisdem opem et auxilium, tueri afilielosmœrenlesque recreare : quamdiu tandem id futurum c^t? sunt enim filii hominum, hoc est mortales, eodem c luto composili, ruinosi. Abiit in fimum lux illa omnis radiantis auctoritatis, pompadla fulgens opibus alque potentia ut puerilis bulla crepat et difflatur, el secundam propheticum dictum, omnium prope eorum hominum memoria cum sonitu perit. In his ergo sapiens, el amussi Christian® vit® omnia dimetiens, fiduciam collocandam putet? Sed nec in fratribus quidem salus aut fiducia est ponenda : nam, ut in proverbio est, a fratrum quoque uin/mt gratia rara est. » Unde David quoque non secus flJwU ac Job in persona Christi lamentatur *Psalms.* l xviii, 9 : « Extraneus factus sum fratribus meis: » Septuaginta vertunt, *ifivrfirsti t u* ; (mm, quod vetus psalterium verbum c verbo reddidit, *alienatus factus sum fratribus meis*; el ul frater non esset animo alienus, parum tamen aut nihil potest nobis conferre ad salutem, ut idem Inaltes regius alibi testatur *Psalms.* xl viii, 8 : «Frater non redimit, redimet homo?» sic hoc legendum esse cum interrogatione monet S. Dasilius; alioquin repetenda esset negatio de more Scripluræ sanet®. Est enim sensus, quod cum frater non redimat, multo minus alius homo redempturus sit, quo a fortiori confirmalur quod dicebamus, nullam in hominibus fiduciam esse collocandam. Ille ergo prudens est, qui in solo

Deo spem omnem ponit : nemo hunc fallet, nulli doli evertent, nulla subvertet prudentia , neque enim ulla comparari divinæ sapientia» potest : vide plura do his *supr.* cap. i, 10, cap. vi, 13 et passim alibi : eodem etiam spectant quæ sequuntur.

v«i. is. 15. Inquilini domus me® et ancill® me® sicut ALIENUM HABUERUNT ME, ET QUASI PEREGRINUS FUI IN oculis eorum. — Ærumnosam suam conditionem amplificat, docetque quam gravia et prorsus indigna patiatur, scilicet inquilinorum, ancillarum et servorum contemptum; *inquilini* aulem illi dicuntur, qui in alienis habitant tedibus, sive simul cum domino, sive seorsum. Accipiebat igitur Jobus, utpole liberalis ac clemens, in domum suam peregrinos, illisque aliquandiu de rebus ad vitam necessariis commodabat, ut ipsemet docuit dicens *infr.* cap. xxxi, 32 : a Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit; n sed illi jam ad miseram fortunam redactum neque aspectu dignati sunt eum, quem habuerant officiosum et pium ; quo facto sane non se Jobi, sed fortunæ ejus ac temporis amicos fuisse comprobantur : nam, ut Menander ait,

Kxtpâ TGV CÛTJ//.ÛVTZ jccao/xjimv çÎXcv, Kflupcu çtXo; rtçu/.tv¶ cù/J •.& çlAw ;
Amico qui asscnblur læto tempore,
Non ille amico amicus est, sed tempori.

Quos merito exsecratur Euripides in *Here. fur.* dicens :

Xxptv cyOxipto çtXuv,
Kat Ttjvr.xXwv u’can; xzcXxóitv OíXtc ,
SupzXtw Sc t eî; çiXotat Juarj/Cjaiv cj ;
Odi hos amicos, benefici canescere
Qui gratiam patiuntur, cl de prosperis
Sibi parte sumpta, tristibus se subtrahunt.

iiiroDii* Tales recte hirundines esso dixeris, quæ cum hospitio indigent tibi canunt, ast hieme discedunt : quare, ut Pierius notat lib. LVI, symbolum erant amici infidi, ideoque domo exturbandas aiebat Seneca; et Pythagoras,ζuo?€?ku:xtAtío-vx; fir, t/uv, hoc est, *hirundines sub eodem (edo ne habeas.* Pulchre ad hanc rem Cicero, vel quisquis auctor lib. IV *ad Hcrcn.* : « Ita ul hirundines ©stivo tempore presto sunt, frigore pulsæ recedunt : ita falsi amici sereno vit e tempore præsto sunt, simul atque hiemem fortunæ viderint devolant , » id quod sententiose significavit Siracides *Eccli.* vi, 8 : « Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis; » caindemque sententiam varians, cl explicans qualo sil tempus quod respiciat, qui sua non amici commoda æstimat, subdit *ibid.* vers. 10 ; « Est autem amicus socius mensæ, et non permanebit in die necessitatis; n unde ductum illud vulgare et antiquum proverbium : xórpr.; çiXix, *ollæ amicitia.* Quos lepide describit Eupolis,

T'.ù; TTtpi Tjqir»W, x«l |»κ´ «ptTTCM
Amicos juxta sartaginem, cl inter prandium.

Et e gnomis ex incertis auctoribus collectis huc quadrat illud :

H-.Ud TjaríTtî, «ù* ùrfh’viz :
Re non amant plerique, sed menu tenus.

dc quibus Horatius illud vere :

Diffugiunt cadis
Cum fice siccatis amid,
Ftrre jugum pariter dolosi.

Sic nempe mortales inconstantissimæ fortunæ varictatem sequuntur. Accrescunt opes? undique advolabunt qui amicitiam ambient: decrescunt? celerius avolabunt, quam advolaverant, comedones, laudatores. Gratia aliquis valet apud reges aut principes ne nomine quidem ante notus? inveniet veteres amicos, quos nec viderat ante, inveniet novos. Excidit gratia? nec veteres jam amici nec novi sunt ; imo omnes illi, quales ante erant, hostes sunL Factum in Petro, qui secundam Domini fortunam secutus adversam fugit ; imo in hac Dominum negavit, el quidem ad ancilla» vocem : steterat cum Christo in monte Thabor, inter convivia Zachæi, Matlhæi, Canæ Galilean, in panum multiplicatione, agni Paschalis esu, miraculorum operatione : nimirum secunda hæc erant. Et quis non amet esse mensarum socius? quis destituat dominum servus in prosperis? quis inter fortunata non præferat amici nomen? At ubi adversa ingruunt, reagissi obruunt, evolant fortunarum nostrarum amici. Hirundines cogita et ciconias testatis amicas, inimicas hiemis.

H». Servum meum vocavi, et non respondit : ore proprio deprecabar illum. — .Equus calamitatis suæ æslimator Jobus merito inter alia, quæ illi gravissima accidebant, servorum, qui tempus ad obsequendum antevertere deberent, insolentiam recenset : quid enim indignius, quam virum regia dignitate sublimem, cui inservire paulo ante gloriosum ducebatur, eo delabi, ut famulos vocet, ac pccelur, ipsique vel se non audire simulent, vel aperta impudentia rogantem responso minime dignentur? Fieri quidem potest, ut servus alicujus regis adeo sit contumax, ut dum rex aliquid præcipit medio alio servo, aut per internuntium, vel litteras, dissimulet, el non faciat; nullus tamen ita rebellis est, ad quem si rex ipse c majestatis fastigio et regali curia descendens aliquid ore proprio blande suaviterque præcipiat, non slatini illud opere compleat. Erat quidem Job Job cnin rex, quem Isidoruslib. *De Fitti et muri, sonti.* re- r»t «swc gem tdiinæorum; Gaudentius Brixianus præfat. “rTr4 tractat, in *Script*, regem Arabiai;Cursarius,S. Grc- ”g’ric' gorii Nazianzeni germanus, *Dial.* 3, regem Mussitantim appellant : et Pineda noster in cap. iti, n. 18, regem regum fuisse dicique posse probat: nihilominus vocavit *senum suum* non per atriensem quempiam aut servum alium (quia jam illi, quasi nunquam eum cognovissent dominum, alio recesserant) sed propria voce, caque exanimata

Fleti

v.n. i«.
Job 1
propriis
MTTil
Dê Pe-
lei et
(Impec-
iai.

et flebili ac deprecabunda, qui tamen contra omnem humanitatem et fidem obduruerat, neque respexit, quem ante in meliore fortuna suscepserat et formidaverat.

^{Job Christi} S. Gregorius B. Jobum Christi personam retentis prophetis excellentius expressisse observans, pio c>. ut qui non tantum verbis, sed et actionibus ac urhpro- passionibus eum retulerit, signanter hoc loco al- <u ICn Oricc per *servum* Judæorum populum intelli- uoi re- git, quem Deus primum per alium servum, sci- tert licet Moysem, vocaverat, et præceptis instituerat, Chrbtos ac demum ore proprio per Christum Filium suum priunm unigenitum blande suaviterque allocutus, quin I*f ,n)0 deprecatus est. Hoc itaque in beato Jobo tan- t0“ — quam in figura precessit, quod in Dei Filio com- iôte plelum est, qui vere dicere potest : « Servum Ineum vocavi, et non respondit mihi : ore meo deprecabar illum : a quid enim, inquit S. Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. xix, Judaicus populus nisi servus fuit, qui non amore filii obsequebatur Domino, sed timore servili?» qua de causa Apostolus *Horn.* vili, 15 el li *Timoth. 1, 1*, cum describit habentem « spiritum servitutis in timore. » Hunc servum vocavit Dominus, dum quæ agenda erant per alium servum, Moysem scilicet, ei intimavit; de quo ipse dixit *Num.* cap. xii, 7 : « Servus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est, ore ad os loquor ei : » quam ob causam *fidelem servum* domus Dei vocavit illum Apostolus *Ilebr.* m, 2, quia quæ Dominus ei dicebat, ut nomine suo præciprocot popillo, fideliter referebat. Signanter autem precipit Deus per Moysem, ut unusquisque, alterum diligeret; servus tamen ille non respondit Domino: tunc enim servus, cui aliquid precipitar bene respondet, quando opere complet quod preceptum est; at Judaicus populus non solum non fuit Domino obsecutus, sed potius illud ore repetebat : « Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum. » Quamobrem ipsemet Hex regum, quod antea per servum imperaverat, c regalibus sedibus veniens, ct ad servum accedens, ore proprio clarius el expressius preecepit, aperiens enim os suum manifeste dixit *Matth.* v, 44 : a Ego autem dico vobis : Diligite inimicos vestros, » 7. d. Ego ipse, qui ante incarnationem meam per Moysem vobis preceppi, ut inimicos diligeretis, quia id facere recusastis, acce ad vos do cœlis venio, et dico : Diligite inimicos. « Bene autem, inquit S. Gregorius, dicitur : *Ore proprio deprecabatur illum*; quia in carne monstratus mandata vitæ humiliter dixit,» blande scilicet ac benigne, el quasi rogans ac deprecaos, el magno adhibito premio agenda prescripsit, polémiquédicerc quod Joseph Gea. x1 v, 12: « Eu oculi vestri vident, quod os meum loquatur ad vos. » L*'. t™ Mystice item Dominus servum suum vocat, cum Ucii J115111111 aliqua vocatione positum donis ad eam explendam accommodatis cumulat; servus vero Ucoboi; non respondet, cum dona illa in actionibus suo f*** statui debitis non expendit : boc enim e^l quod

dixit S. Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. xix : a Vo- p'***4*. cat nos Deus, cum muneribus provenit; respon- cc111,4Jl demus vero vocationi ejus, cum digne juxta percepta munera deservimus. » *Orc suo deprecatur*, cum per prelatos, per quos Deus solet loqui, et cum per interiores instinctus justum de rebus ad statum ipsius attinentibus admonet, qui tamen cum eas actiones non elicit, quasi surdus cfilcitur : qui utique audire curaret, si ista peculiaria virtutis opera quanti momenti sint sciret.

17. Halitum meum exhorruit uxor mea, et ora- Vwi.it. ram filios uteri mei. — Ipsam quoque uxorem, quam illi connubialis fides arctissimo nexu cO-^ ^ pularat, usque adeo gravem e sanioso corpore bau fœtorem halitumque suum aversatam ait, ut ab ip- arcrU' luu ur. sius conspectu procul abierit, et filii etiam rogali ad eum accedere delrectarint. Omnino quidem verosimile videtur halitu fetido corporis tabescentis Jobum cuilibet ad obsequium propius accedenti fuisse molestissimum; at foetentem halitum charitas uxoris et fides conjugalis superare debuerat, quæ lex conriubii est. Filii quoque debuerant parenti morem gerere, praesertim in extremanecessitate constituto, et, quod est plane admirabile, roganti; verum patientia viri fortissimi sic exploranda fuit. Notandum hic non fieri mentionem filiorum ex uxore precipua susceptorum, ii quippe omnes simul convivantes interiorerant, ut capite primo dictum est, sed aliorum qui hærcdes non erant, quos uxores aliæ non domui prefecto?, sed proli destinato?, quas *concupinas* Scriptura vocat, ei genuerant; quemadmodum de Abraham, Jacob et aliis ejus ætatis, aut etiam posteris, viris sanctissimis memoria? proditum est, quod Septuaginta interpretes aperte notarunt his verbis, úxú;^x).- kixt&w pro, *ct invocabam blanditiis filios concubinarum mearum*, ibi observandum illiberale ingenium filiorum, quos c concubinis suscepert.

Allegorico S. Gregorius lib. XIV *Moral*, cap. XXI : a Quid, inquit, uxor Domini nisi Synagoga K*Cbrc<* accipitur in legis federe carnali ci intelligentia subjecta; halitus vero ex carne est, sed infidelis honmu populus carnem Domini carnaliter intellexit, quia purum hunc hominem credidit. *Halitum* ergo ejus *uxor exhorruit*, quia Synagoga cum, quem videbat hominem, Deum credere expavit; cumque ab ejus ore verba corporaliter audiret, in eo intelligere divinitatis arcana recusavit, et creatorem non esse credidit, quem creatum vidit. Carnis ergo halitum carnalis uxor exhorruit, quæ carnalibus sensibus dedita incarnationis ejus mysterium non agnovit, d Sic ille eleganter luce de Synagoga, quæ jure Christo desponsanda fuerat, gpig*. intelligil : exhorruit enim Christi halitum, necgaCbrix ferre illum valuit, cum doctrinam ejus tanquam injucundam, ct verba ejus tanquam aspera pre uhOrre>- incredibili in illum odio ct invidia non modo <m. non admisit, sed ne audire quidem sine stomacho potuit. Jam vero quis non vehementer obs-

tupescales ejus halitum exhorruisse, de cujus ore ac labiis innumeras olim laudes decantaverat, cum diccret *Cant.* v, 13 : « Labia ejus lilia distillantia myrrham primam, et dulcedo mellis sub lingua ejus? » Sed inde accidit, ut postea ejus halitum exhorruerit, quia labia ejus etsi suavissimum spirarent odorem, erant tamen quasi myrrhe amara : etenim quæ de ore Christi procedebant, illis aspera supra modum et amara videbantur, nec ferre illum poterant, cum eorum superbiam, hypocrisim et avaritiam insimularet et reprehenderet. Nihil sane illis amarius esse poterat, quam cum ille sic in eorum vitia inveheretur *Maith.* XV, 8 : a Hypocrite, bene prophetavit de vobis Isaias : Populus hic labiis me honorat, » etc., cum similes illos sepulcris dealbatis diccret, cum ex Deo non esse, sed ex patre diabolo affirmaret, et similia. Propterea ergo Christi halitum exhorrebant, id est, verba vitæ aversabantur et contemnebant.

ve», is. 18. Stulti quoque despiciebant me, et cum ad eis decessissem detrahebant mihi. — Insipientes, inquit, homines me aspernabantur, et licet praesentes non adeo ei trānate agerent, absentes tamen stulti mihi obtrecebant : merito sane *stulti* vocantur, a^um Quempiam ea solum de causa despicunt quod in ærumnam inciderit, cum alioquin vir sapientis ac fortis sit; neque culpa tetra vacare potest ejusmodi viri reprehensio et obtrectatio : quin imo potius ex hoc ipso capite vehementer laudandus, qui justus cum sit, peracerbam sortem fert, et in medio malorum turbine nihil de virtutum studio, nihil de pietate remittit. Porro Detrub. ille dicendi modus : « Cum ab eis recessissem de i o' / - l detrahebant mihi, » abjectum et sordidum ingenium detractorum indicat, qui eos quos absentes vituperant neque corripere neque admonere coram audent. Genuinam eorum imaginem nobis ob oculos ponit David, dum repræsentat nocturnum venatorem, qui arcum manu ferat chalybeum et intentum, nigram autem ad latus pharetram sagittis plenam, non decisis aurifera ex arbore, quam poete in via ad Acheruntem ponunt, sed ab ipsis Erebi lucis et o taxo mortifera decerptis; tum ad picturam hoc addit epigramma Dtinc- *Psalm.* LXiii, 4 : « Intenderunt arcum rem amaram » wtsû Bllicnt in occultis immaculatum. » Quid l«euign inlelligat per *arcum* ostendit, cum addit « rem amaram; » S. Hieronymus legit, *verbum amarissimum*, secutus opinor Symmachum, qui non *rem*, sed sermonem habet, et sic vertit, i^aXr.: « azv ri rdjw ixurôvîxqtv raxph, impleverunt arcum suum sermone amaro; sed Valablus ex llebræo clarissime, *ceu tenso arcu amara verba pro sagittis ejaculantur, ut in absconditis innocentem feriant*. Has ergo sagittas lernæo sanguine venenatas calumniatores et detractores mittunt « in occultis, » vel, ut vertit S. Hilarius, *in obscuro*; fictam personam induunt; verborum involucris el objecta voluti nube malitiam suam inobscurant; hoc c<d-

lida machinatione contendunt, ne videantur aliorum famam et honorem velle minuere : ita feriunt et lacerant in obscuro. Quare Synesius *Epist.* 41, cum hoc ipsum vitium insequitur, obtrectatores ait vtTjówr» t; *?® **, *ex obscuro vulnus infligere*, quo in loco vir doctissimus meo iudicio respicit ad Thucididiam narrationem lib. in, quam etiam attulit Themistius *Orat.* 4, cum de suis calumniatoribus quærilur : « Illi, inquit, occulte in me jacula sua contorquent; velut olim Plateenses, cum ex obsidione noctu fugerent, in Peloponnesios cum facibus insequentes tela c tenebris conjiciebant. » Quale autem fuerit de his hominibus iudicium sacri poetæ sic ipse declarat *Psalm.* c, 1 : a Detrahentem secreto proximo suo iktincto. hunc persequabar, » ut viperam, ut belluam expertem humanitatis odi : id *persequi* enim ingens quoddam odium significat; unde quidam ex Hebraeo vertunt, *hunc succidam, perdam, opprimam ad internecionem*, ut illius sanctissimæ animæ zelum intelligamus : ita Zephyrinus papa *Epist.* I, detractores divina auctoritate eradicandos esse pronuntiavit, de quibus plura vide vers. 22.

19. Abominati sunt me quondam consilarii mei : Ve«p.

ET QUEM MAXIME DILIGEBAM AVERSATUS EST MB. —

Conqueritur se ab iis etiam, quos ad consilium job ib cl reipublicæ administrationem adhibuerat, **QUI** — T** bus se suaque omnia crediderat, et maxime fidebat, contra fidem datam, et jurejurando ex officii lege firmatam, turpiter desertum, despectum odio habitum, præsertim ab eo quem maxime diligebat, quem familiarissime tractaverat, quo potissimum in gravissimis regni negotiis utebatur; quemadmodum passim cernimus evenire, ut regis principisve gratia vir aliquis in republica clarissimus præ cæteris valeat, cui rerum maximarum cura credi solet. Istiusmodi autem in rebus præsertim adversis defectio, quando consiliarius fidem principi suam vel maxime probare deberet, dici non potest quam acerbo afflictum principis animum vulnere conficiat, quem pudenti et opportuno consilio erigere et consolari oportebat. Similium non inexpertus David amare querebatur *Psalm.* XXXVII, 12 : a Amici mei et proximi mei Gnviid- adversum me appropinquaverunt et steterunt; » Symmachus ad propositum nostrum clarius verlit, et çiaet xii et jicj i; r» rñ rrÀr-fr | aqq db- UU ib Terr.ci^a, *amici mei et sodales mei ex adverso in plagam tneam* significans anucos non ausos iuisse, ib propius accedere ad juvandum et consolandum; t* - sed etsi aliquo usque accederent, e regione tamen atque a longe stetisse, q. d. E regione piagæ meæ nt. se statuerunt, e remotis, et e longinquo, id est, non me viserunt, non propius conjuncti sunt ad ine consolandum, me deseruerunt in meis malis, steteruntque aversi, sive metu sive inhumanitate humanitatis officium erga me non exercuerunt Idem de singulari suo amico, cui præ cæteris plura beneficia contulerat, non secus ac Job gravius conqueritur dicens *Psalm.* x1, 10 : « Etenim homo

pacis rare, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavi! super me supplantationem, » de quo item alibi *Psalm*, liv, 13 : a Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique : et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus, » etc. Prudenter sane monet Ecclesiasticus a nMo- cap. XXXVII, 9 : « A consiliario conserva animam luam : Pr*ns scito quæ sit illius necessitas (et ipse w Xn* enim animo suo cogitabit) ne forte mittat sudem in terram et dicat tibi : Bona est via tua; et stet e contrario videre quid tibi eveniat. » Ait primo generalim a consiliario servandam animam, non temere cuicumque arcana pectoris esse aperienda, nec levitate juvenili prodendas esse animi voluntates aut committendas res suas, ne a quo presidium expectas periculum obveniat. Deinde subdit pulcherrimum monitum : « Prius scito quæ sit illius necessitas : n prius quam ullum in consilium adsciscas, quid velit et intueatur cognosce, an res suas agere velit, el obtentu magnæ benevolenti® et charilalis, graliæ tantum aucupandi» et immoderato commodorum sili velificetur; an ardore cupiditatis invidiæque, si potes introspice. « Et ipse enim animo suo cogitabit, d hoc est, forte hoc unum cupit, animo suo bonoque providere, et, ut apertius est in Greco, Ixut w PwXdhota, *sibi consulere*. Egrege ad illum locum Rabanus in Glossa : a Prævidenda est, inquit, consilarii prudentia, ^cs, voluntas, religio, n II® quatuor sunt rioresquidolles boni consilarii notabiles, el omni laude et du. commendatione predicando, a quibus exsulet fraus el imprudentia accessioest, et commodorum cæca et furens appetitio, quæ consilium, rem inter homines sacram, devenustat. Hæc honorata quadriga est, el Eli© digna, quæ negotia dirigat in cadum et attollat. Si hæc desunt consulentis ornamenta, quid eveniat ex illius consilio, quodve immineat periculum, Sapiens ita pergit ostendere : u Ne forte mittat sudem in terram, el dicat libi : Bona est vita tua. p Adulatorem pingit, qui coniaX blando amicitiae umbraculo intectus, dum commodo suo indulge!, in alieno periculo nefarie impicqueludit. Mittet, inquit, sudem in terram. Stylo hebreo *sudes* appellatur quidquid nocet, grave et acerbum est, et dolorem conciliat. Quemadmodum Josuo in vetustis monumentis aiebat cap. xxiii, 13, Deum non delevisse e promissa terra barbaras gentes, ulsint, inquit «sudes in oculis vestris; o quæ videlicet lumen oculorum el pupillam ipsam feriant, rem omnium charissimam, hoc est, molestiarum omne genus calamitatisque inferant, nec quietos unquam esse patiantur. Sed hic proprie mittere sudem in terram est voluti laqueu i obtendere, quem Septuaginta *scandalum*, decipulam, vel etiam stimulum reperi nominare •olent, in quos incurrentes capiuntur el dura perferant Mittere igitur sudem in terram, vel, ut (equivalenti proxerbio Septuaginta vertunt, xkf.^v, *sor-*

tem aut aleam, idem est quod dubium obijcere consilium, et cum periculo conjunctum, quod cedere male potest, el damno infortunioquo animam afigere. Hoc consilium ut sequaris perfidiosus ille homo et imprudens assentatiuncula ficta celebrabit nomen tuum, animique sapientis gloriam, et ingenii splendorem adcoque fortunam extollet, quasi tali viro nihil non fauste atque feliciter possit evenire; « et dicet tibi : Bona est via tua : » divino consilio munitus rem aggrederis. Sed videte astutam vulpeculam, et consilarii mentem sceleratam : « Stat e contrario videre quid tibi eveniat, » hoc est, post datum suæ temeritatis malitiosum consilium hærebit vehit o regione, et successum operietur, ut, quemadmodum ait Hugo Cardinalis in Ecclesiastici locum citatum, « si bene evenerit laudetur; si male, irideat, et dicat : Non fecisti eo modo quo dixi tibi, n De isliusmodi igitur consiliariis Job et David merito conqueruntur.

20. Pelli mbæ consumptis carnidus adiescit os Veata MEUM, ET DERELICTA SLXT TANTUMMODO LABIA CIRCA dentes meos.— Postquam se ab omnibus derelictum et exosum fuisse pluribus disseruit, nunc ut sui commiserationem excitet, iterum ob oculos ponit extremam sui corporis maciem, quam ait fuisse tantam, ut carne consumpta sola ossium pelle lectorum structura remanserit. Illud vero cnrJoM mirum, quod labia non absumpta fuerint; quod hW*5*- Satan, qui tam amplam in Jobi corpus revivendi potestatem acceperat, cum membra ejus omnia proprio affecisset cruciatu, sola labia permiserit illi immunia; undenam tanta in impio hoste pictas, ut cum in totum Jobi corpus sævissel, relcrasquo corporis partes sævissime percussisset, labiis parceret, et os illæsum abire sineret? Crudelis hæc clementia est, magis revit, quia minus revire videtur. Loquendi enim instrumenta morbo non corripuit, ut libere loqui Jobus posset, in noxia, in sermones inutiles, in querelas, et in blasphemias prorumperet labiorum integritate abutens, ut spiritualium divitiarum thesaurum, qui intus latebat, surripere diabolus posset; solis ergo labiis pepercit, ul loquendi libertate Jobus in nocitura effunderetur, et invadere illius mentis opes pos el, qui alias invaserat el rapuerat. Se<l irritus Job biu ejus dolus fuit et cassa fraus; non labiis abutitur Dei alhlcta. ut in Deum pugnet, sed ut Dcum lau- Mrt), Mxl det, et diabolus ipsum de sua paratura percutiat. Scite Philippus Presbyter lib. H *in Job*. cap. Nix : « Hoc, inquit, agere videtur diabolus, qui ingrediendi in cum non acceperat potestatem; cum jam illum totum variis cruciatibus consumpsisset, dentes, linguam et labia, quæ sunt vasa verborum, reservat : ex his enim forinsecus cordis promptuarium demomtratur, dum nobis sensus intrinsecus constitutos distinctionis suæ ministerio proferunt. Uree ergo, inquam, diabolus in eo reservat, ut blasphemiam prolatam ejus oro cognoscat; sed audiat Scripturam dicentem : l/t

Iiuttan
UiUiest

omnibus *his non peccavit Job labiis suis* : » hæc ille. Vide Satanto perfidiam, qui ruinarum instrumenta reliquit intacta, et labia non cruciat, ut posset Jobum vincere; ac si magis a nudis labiis speraret victoriam quam a reliquis delinquendi instrumentis. Sed nos dum dæmonis astullasejusquo fraudes audimus, Jobi virtutem imitemur, qui lingua hostem vicit, a lingua victoriam sibi promittentem : vide hæc fusius *supr.* cap. i, 22, et cap. n, 10. Septuaginta legunt, *b* S: ^XXTI ai t í Ji ġa:x |v.u *b* íl.it oi, in cute mea compulsilerunt carnes meæ, ct ossa mea in dentibus liarent ; qure forma dicendi hæc? « Ossa in dentibus hærent, n id est, firmitas et fortitudo mea, ut exponit S. Augustinus, in verbis est ; scilicet fractus corpore; viribus tamen orationis armatus erat Job. Ubi notandum, quod loco *labia* Septuaginta dicant ossa, ut intelligas orationem conferre fortitudinem.

Allegorico S. Bernardus *De Pass.* cap. n, locum hunc de Christo in cruce pendente exponens per *labia* intelligit *mulieres*, quæ discipulis fugienti" Mus Christo patienti solæ ailhæscrunt; sed ne fors tutor, aliquis in mulierum notam hoc nomen accipiat, ut *labia* dicantur (quia fere hic sexus in sermonem effusior, et nimia garrulitate notabilis est) placet ipsa B. Bernardi verba in laudem illius sexus innectere, qui in hunc modum rem versat ad nostram mentem:-» Et *de gtntHus non est vir mecum*, tanquam intelligendum sit solas mulieres cum illo remansisse : viris enim fortioris namul.ó ui lui'æ fKgif'dibus præ timore non fugit muliebris Christi infirmitas; quæ etiam bajulantem sibi crucem et junôte, in cruce, morientein non dereliquerunt; sicut in persona Christi conquerentis loquitur B. Job : *Derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.* Per *labia* quippe, quæ creteris sunt membris molliora, muliebris sexus mollis et infirmus, qui soliis Christo discipulis fugientibus adhæsit, figuratur. » Suam hic sexus laudem meretur, quod Christo adhæserit, nullaque eum adslantium feritas denccterc a Christo suo potuerit; quid el nunc quoque magis fere quam viri mulieres patienti Christo compatiuntur, cl mente crucifixo adhieren! magis. Felices profecto si pietate ac sanctitate teneritudini illi respondeant, qua in Christi ġbe-)oin*n* passione volvenda afilciuntor. Porro pcl-rnicji. lis adhrercns ossibus repræsontat eos qui paupet t + <l>ribus indigentibus, nudis, atllielis pnesto sunt, corumquo necessitatibus consulunt. Ili enim tanju.perr. quam blanda pelle foveant ossa, per quæ paup-fneni ei res c(egentes recto significantur : beatus, enim, r°ot' l'salm. m., 2, qui intelligit super egenum et pauperem : in dic mala liberabit eum Dominus. »

SI. O| MISEItEMIXI MEI. MISUIHIIM MEI, SALTl MVUS AMICI J>l. imi-)||:1 QUIA MANVS DoXIINI TETIGIT ME. — Job in CXtrC-
<oram
r-nm iA-in,s angustus omni prorsus solatio destitutus, in ntiû.em omnem sese versans partem, illud ultimum amicos obtestatur et obsecrat, si quid apud eos valet fidei atque amicitiae nomen, ut sui tandem miserti aliquam opem aut condolentis animi signum af-

ferrent : est enim non exiguum ægrornm levamentum cum fidem amicorum et erga se benevolentiam agnoscunt, eo præserlim in tempore cum malanni alia omni consolatione nudi, et intimis doloribus afflicti in aliena benignitate conquiescunt. Seneca *Epist.* 78, vere et sapienter illud pronuntiat : a Nil iaa/hil æque ægrum reficit atque adjuvat quam amicorum affectus; nihilæqueexpectationem mortis ac melum surripit. » Quod si de omnibus id amicis et familiaribus dicitur, cujuscumque tandem sint ordinis et conditionis, mullo magis in sacris hominibus locum habet, a quibus longe potentiora et diviniora adjumenta feruntur. Itaque fuit in usu veteris Ecclesiæ, quod nunc etiam fit ma-clfUÜ1-gno animorum bono, ut si quem forte christianum infirmitas corporis lecto affixisset, evocari mImím ad se quamprimum sacerdotem curaret, cujus <tUc2'u dictis sapientibusque monit-s spem el fiduciam voeiodi conciperet; cujus precibus el sanctimonia ut clypeo lectus animaretur ad ultimos eos conflictus ineundos, in quibus multi abjecti et victi jacuerunt. Quo in genere D. Augustini excellentem charitatem, et tam illustri pontifice dignam humanitatem, in historias monumentis commendatam video : sic enim de illo Possiditis in rifa ejus cap. XXVII : « Si forte ab «'grotanlibus ob hoc peteretur, ut pro cis in proesenli Deum rogaret, cisque manus imponeret, sine mora pergebat. » Non dissimilia de S. Joanne Chrysostomo prodit Metaphrastes in Fita ejus.

Ad hoc autem p'um officium non dubiis divinarum litterarum oraculis omnes invitantur; Sa-U<T-pientis illud clarum est admonitum : « Non te pi-coqjoU-geal visitare infirmum : » subdit continuo humanissimi operis emolumentum : a Ex his enim in Uo ia Scripto- rii cr> dilectione firmaberis, » in Eneco est, txqx? trnrnJi-luf Ttjv ġpttrr.Wffr., *cx his enim diligeris*, videlicet Deo el hominibus charus cris. Ubi Sapiens divini erga nos amoris coronidem in eo ponit, quod est «firmari in dilectione, » hoc est habere summum quod in amore divino expeti potest, 9. d. Tanta benevolentia Deus te complectetur, quanta potest esse maxima. Neque homines quoque non poterunt amore prosequi luam illam eximiam humanitatem ; a cælo et terra *diligeris*. Itaque S. Damascenus lib. It *Parat*, cap. xcix, cum eos enumerat fructus, qui ab ægris invisendis colligi possunt, sic habet : a Ex hujusmodi visitationibus lucratur hutas spes,divinam benevolentiam, cælesimi fiduciam, » etc. Cum divinam benevolentiam nominat, idem videtur propemodum mihi d cere quod Ecclesiastici auctor « in dilectione firmari; » nisi quod hoc majus quidpiam, ut paulo ante aiebam, significet; nimirum, non comuni-Ægro- nem quamdam et vulgarem Dei benexolentiam, sed magnum , solidum, exaggeratum el duraturncf Dd rum Numinis amorem erga illum qui hoc genero pietatis uletur. Quanquam et locus Sapientis i.on modo de amore Dei erga nos, ut Græca sonant, sed de nostra quoque dilectione erga Deum po-

test intelligi, si inlerprctis nostri versione^{TM}attem-
damus; cl Itine erit sensus, cimi, qui pic ægros
inviserit, magnum decus atque ornamentum ad
charitalcm suam allaturum, quam nobili dilectio-
nis opere sit vehementer confirmaturus. Verum
sive hoc sive illo modo capiamus, hoc constat di-
vinarum Scripturarum auctorem Deum nos hoc ef-
fato magnifico et potenti invitare voluisse, ut ægris
hanc humanitatem prompte et pie tribuamus.

Christi
ia «rtli
▼ illun-
di i wih-quæ in sacris annalibus exponuntur; in quibus
diHieD-l animadvertimus, si quando Solymæam in urbem

Ua. ingrederetur, illum in primis ad propitiandum
orbi Numen in templum ire solitum, deinde a tem-
plo recta ad nosocomium : fuit enim Hierosolymis
notum valetudinarium, cui nomen Probatica pis-
cina, quæque hebraico, ut ait D. Joannes cap. v, 2,
cognominatur *Ilel/isaida*, vel, ut legit S. Hierony-
mus, *Bellus la* , quam vocem linguæ sancta; periti
aiunt significare *domum misericordia!* aut *benigni-
tatis*, ubi videlicet morbo conflictati piorum ho-
minum benignitatem experirentur, et maxime pa-

BrthMt-
<fi quid
ignia-
.it

in theatrum communium miseriarum et clemen-
tia» suæ invicte et interminate bonitatis, non de-
dignatur venire Christus, et benevolenticiæ suæ fon-
tes pandere. Qui cum etiam in Simonis domum
fuisset ingressus *Matth.* vm, 15, et socrum illius fe-
brium vi atque æstu jactari cognovisset, non prius
gustare voluit aut partem ullam quietis capere,
quin eam in thalamo decumbentem vidisset; cui
etiam regia beneficentia pristinam valetudinem
restituit. Quam cum ejus consuetudinem nossent,
atque inauditam humanitatem piæ sorores, quæ
Lazarum domi haberent languentem, magna ad
illum amoris fiducia dedere litteras in hunc mo-
dum scriptas Joan, xi, 3 : « Ecco quem amas infir-
matur. » Ncc dubitabant, quin subito esset advo-
laturus ad consolationem impertiendam ; distulit
tamen venire paucos dies, ut illustrius fieret mira-
culum, quod jam animo destinaverat ad proban-
dam et testificandam religionem. Atque ul sui
animisensum non modo factis præstautibus atque
divinis, sed etiam voce diclisque aperiret, clare
distincte infirmorum visitationem in operibus
charitatis posuit, quibus umplis?imum in cœlo

IpWtttl
Christni
ia rgris
laTÜl-
jjr. qti
Arator
eSt.

præmium et corona immortalitatis promissa est :
nam cum merita illustrium facinorum exponeret,
quæ sublimes evehunt animas ad beatissimæ glo-
rile communionem, inler alia sic denuntiat *Matth.*
xiv, 36 : a Infirmus fui, et visitastis me : » sic enim
fore dicit, ut in decretorio illo magno die illos
predicci, quos nominat *benedictos Patris*, in ævum
sempiternum coronandos. Hoc dictum et impe-
rium veluti quoddam continet hujus charitatis sus-
cipiendus, adeo ut si ultro praetermittatur, paulo
post erebi flammæ cl dæmonum societatem mi-

netur : et habet dulce invitamentum, quo moven-
dis hominum mentibus nihil esse videatur poten-
tius; ait enim so infirmum esse in agrolis omni-
bus, seque visitari cum visunturæ gri. Ingens plano
et amabile prodigium. Cellaæ gri migrat incœlum beta-
magni Dei, ubi in ardore inflammato febrium ve-
lut in sievo meridie cubet; quo in loco sponsa il-
luin quærcbat divina. Et quidem S. Bonaventura
domici-
liun*
proprium Dei domicilium ail esse valetudinarium,
in quo helo animi sensu cum ægrolis inveniatur.
Hinc Cassiodorus lib. *Divin, inslit.* cap. xxvm, huc
opinor influens ait ea quæ ægrolis parantur fieri
coelestia, quamvis videantur esso terrena. Ratio-
nem porro cur istiusmodi humanitatis et commi-
serationis officium ab amicis exigat subjungit:

Quia manus Domini tetigit me, — id est, Deus me
afflixit et percussit : manum enim Domini trito
sermone llebræi usurpant pro afflictione et plaga pf0“rm
vehementiore: ita superius cap. xiu, 2!, Job dixit: iflkiti-

« Manum tuam longo fac a me, el formido tua non
me terrent, 0 id est, remove severam hanc vindic-
tam, plagam tolle, cesset ulcerum dolor, formido
recedat, ut valeam loqui. Sic etiam David lamen-
tatur *Psal.* XXXI, 4: « Quoniam die ac nocte gra-
vata est super me manus tua, 0 q. d. Nullum le-
vamen dabis, semper gravius graviusque me fla-
gellabas. Et Isaías ait cap. xiv, 2G : « Hæc est ma-
nus extensa super universas gentes, » significans
Deum levasse manum ut universis gentibus pla-
gas infligat : nam sequitur *ibid.* vers. 27 : a Do-
minus enim exercituum decrevit, et quis poterit
infirmare? et manus ejus extenta, et quis avertet
eam?» flagellum, inquit, vibrat et quatit, quis
avertet et extorquebit ei? Eodem sensu plurimis Itat
aliis Scripture locis manus Domini pro gravissima
afflictione accipitur; quamvis interdum, sed ra-
pro Do-
rius, pro singulari favore ponatur, ut cum dicitur re P°°.
I *Esd.* vu, G : « Dedit ci rex secundum manum Do-
lar*

mini super cum omnem petitionem ejus;» signi-
ficatur enim favor Dei tantus, ut rex Esdre nihil
negare sustineret. Cælcrum notanda hic Jobi licet
maxime afflictici eximia sapientia, cunctas afflic-
tiones suas cl miserias de manu Domini (equis-
simo ut par est animo suscipientis : non Chaldæos, «
non Sabæos, bonorum suorum direptores, neque IIIU
d’aboluin ipsum sui corporis percussorem incu- 0uri Do-
sât, excrcalur, aut diris vovet; sed in malis æque
ac bonis benignissimi manum Domini agnoscit.
Sciebat quippe vir sanctissimus, quod ubi manus
divina viris justis vulnera infligit, simul imprimat
tolerantiam qua fortiter el patienter flagella sus-
tineantur : ex cujus toleranliæ testificatione aie-
bat : « Manus Domini tetigit me; » quo convincit
D. Ambrosius summam diaboli stultitiam et re-
citata : is enim ul certissimum eversionis Jobi M«n«i
instrumentum petebat a Deo cap. 11, 5 : « Mitto
manum tuam, et tange os ejus et carnem, tunc
videbis quod in faciem benedicat tibi. » Falleris, Maew-
o pessime, cum putas Jobum everti posse divina
manu : non enim manus divina scit evertere suos, 11 l

sed sanaro; non scit vulnera infligere, nisi simul practici tolerantiam et sanitatem. Ipsa h. Ambrosii in *Psalm.* xxxvf, verba audiamus : « biabolus suo sermone deceptus est : misit enim Deus manum suam, et confirmatus est Job. Cæpit benedicere, qui maledicere credebatur : sanat enim justos, eum tangit manus divina. »

vainer* jioc cs(notissimum vulneris a Deo inflictisignum, quod fortiter et toleranter sustineatur; ubi

foitiudi- multiplicari vulnera vides, et simul multiplicari in el homine tolerantiam, agnosce vulneratoris manum, l tun? agnosce Deum vulnerantem : id quod expressum prxbcot. habes in Jacob *Gen.* xxxii, 24, cum enim hic solus

maneret : «Ecco vir luctabatur cum eo usque mane : qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, et statim marcuit : diadique ad eum : Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit : Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. » Qualis hic luctator est, in cujus amplexu quo magis Jacob constringitur eo fit valentior; et dum in femore percutitur sic roboratur, ut nullis precibus, nulla vi cogatur dimittere eum, nisi

Qoi in prius benedictione accepta? Jam inde internosci

*urcare l) cussus luctatoris specie, cujus vulnera in innm robur imprimunt fidelibus ad gratias et benedic-

amini liones oblinendas. Pulchre ad locum istum Lip-

P0, nanus n *Ca^n* - : « Nunc, inquit, Deus gravibus ut/a tenalationibus et multis exercet fidelem corpore et

«apii, spirilu, quasique hostis ad casum veluti propel-

lere videtur; claudumque nonnunquam ac diffl-

cilcm reddit ad pietatis opera, sinitque in nullis offendere : salva tamen semper fide vincit ad-

versa, a Domino benedictionem assequitur.» Non

sunt Dei vulnera quæ maledictiones creent, sed quæ vulneratum roborant, usquedum divinam

benedictionem possit oblinero; unde David inorilo Dominum exorabat *Psalm.* xxxvn, 1 : « Do-

mine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me : quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt

mihi, et confirmasti super me manum tuam. » Ex

eo quod super se divinam manum sentiat vulnerantem, et sagittantem, a furore et ira Domini

petit liberari, ut si manus Domini super eum illa percussions ut sanet; ita vulnerans, ut salvum fa-

"@c Hbniruin castigatio propria est filiorum

rum Dd qniu dum flagellantur manus Domini illos

proprii tangit, et benignitas amatoris fidelissimi perculit;

DoXi' (Juæ non a8e' lum, sed malagma dicenda est,

“ siquidem dum ferit sanat, et veluti sapiens mo-

dicalrix dum vulnus aperit curationem ipsius faciliorem reddit.

Hoc, ut opinor, Job palientissinius cogitabat, cum amicos suos invitat ad commiserationem:

quia manus Domini tetigerat eum : non dicebat se flagello, sed manu Domini tangi; non virga,

sed manu Omnipotentis castigari, ut intelligas viros perfectos non flagello instar servorum, sed

instar filiorum manu patris benignissimi percuti : atque adeo cum persecutionem patiuntur, non

tam flagellum quam manus Domini eorum taber-

naclis appropinquat : quæ cum vitalis sit, et solo

tectu sanci atque vivificet, ite electos ferit, ut non ad mortem, sed ad vitam; non ad morbum, sed

ad salutem vulneret atque percutiat Si quis manu chirolheca contecte alterum feriat, chirolhecæ

nullam rationem habemus, et manui percussio-

nem tribuimus : itasi Dominus sanctos ad bonum ipsorum manu sua ferit sub involucro adversita-

tis abscondita, non adversitati, sed manui Domini vulnus eorum adseribamus : nec ipsi di-

cant : Quoniam adversitas vulneravit, aut flagellum appropinquavit; sed : Quoniam manus Do-

mini tetigit nos. Ab hac manu feriri beatius est (piam a quavis alia mulcari. Ilæc Domini manus

persanat vel solo tectu; feriendo non morbum, sed salutem, non mortem adferit, sed vitam.

22. Qlare persequimini me sicut Del s, et carni- Ver» h. BUS MEIS SATORAMIXI? — PotODS oratio CSt, q. d.

Cum ipsa manus Domini me tetigerit, afflixerit, vulneraverit, quid additis vulnus vulneri? An vos

Dei majestatem et imperium atque judicariam madebrt potestatem adepti estis? Sane solius Dei proprium

est hoc modo homines sive sonles plectere, sive insontes exercere, labores, morbos, dolores, mæ-

rores immittere : cur ergo Dei munus usurpatis, dum me tam immaniter affligitis et insequimini?

Profecto salis validum Dei brachium est, ut non egeat vobis adjutoribus ad me castigandum. Vos

potius vulneribus deberetis mederi meis et dolorem consolando mitigare : genus quippe crude-

Mimmi Liatis est intolerabilis afflictum affligere, et desolatum angustiare, de quo David quoque conques-

^ 3 tus est, dum a Deo percussus et a suis hostibus iMis»

vexatus ait *Psalm.* lxxvii, 28 : a Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt, et super dolorem vul-

nerum meorum addiderunt : » nempe hoc afflictis omnibus commune est, ut velini ab aliis clemen-

ter accipi, et ægerrime ferant se irritari aut irrideri. Quod autem ait : a Et carnibus meis satura-

mini,» id osi, illa me vexatis et conviciis proscinditis, quasi vobis voluptati sit mea iste miseria,

ut videamini meis carnibus saturari et pœnis delectari : est enim catachresis et hyperbole vul-

gate significans summam crudelitatem.

Tropologice S. Gregorius lib. XIV *Moral.* cap. xxv, De incto-

versum hunc do detractoribus exponit, ita ut alienis carnibus vesci aut saturari idem sit atque

alicui obtrectare : « Quorum, inquit, mens proxima morum pœnas esurit, saturari procul dubio alie-

tur- nis carnibus quærit. Sciendum quoque est, quia hi etiam, qui alienæ vitæ detractatione pascuntur,

alienis procul dubio carnibus saturantur. Unde per Salomonem dicitur Prov. xxm, 20 : *Nuli*

esse ui convivii peccatorum, neque comedas cum eis qui carnes ad vescendum conferunt. Carnes quippe

ad vescendum conferre, est in colloquutione derogationis vieissim proximorum vitia dicere, de

quorum illic pama mox subditur : *Quia vacantes potibus et dantes symbolum consumentur, et vestie-*

tur pannis dormitatio. Polibus vacant, qui de op-

probrio alienæ vita» se dcebriant. Symbolum vero dare est sicut unusquisque solet pro parte sua ad vescendum, ita in confabulatione detractio- nis verba conferre. Sed vacantes potibus et dantes symbolum consumentur; quia sicut scrip- tum est : *Omnis detractor eradicabitur*. Vestietur autem pannis dormitatio, quia despectum et in- opem a cunctis bonis operibus mors sua invenit, quem hic ad alienæ vitæ exquirenda crimina de- tractionis suæ languor occupavit. » S'c ille. Ut tuo obirnu- au,cm liquidius appareat,quid in hoc genere vi- urum. laudum et detest,mdum sit, sciendum est duos esse modos obtrectationis, quibus in aliis infa- mandis Christiana clfaritas humanilasquo viola- tur. Alii tecto dissimulantorque detrahunt, et, ut loquitur S. Gregorius Nazianzenus, *b aW-yjMt«i, in anigmatis*; alii palam et aperte. Illud malitiosius, Occoie hoc petulantius et impudentius fieri solet. Illi arl*fic'u,n el industriam quamdam adhibent ad dnitri» nocendum, et festivitate quadam atque joco ma- iijam suam condiunt, quemadmodum crocodili priusquam devorent velut ridere et blandiri di- cuntur. Præfationein adhibent, ut videantur boni viri, non odio adducti et malevolentia, sed for- tuito in eum sermonem incidisse. Laudaro so multa quæ ab illo fiunt el dicuntur; probare ta- men hoc aut illud nullo modo posse,quod etiam probi et sapientes sint omnino repudiaturi : do- lere se plurimum, quod eam plagam imponat nomini suo, quam vix ullis recte factis sanaro possit, etc. Rem expressit et more suo egregio illuminavit S. Bernardus semi. 21 in *Cant.*, quo remitto lectorem. Vales pii in arcanis symbolis et deindo S. Patres eamdem malitiam luculentis imaginibus et voluti emblematis adumbrarunt : Occatu Justinus quidem martyr in epist. *ad Zenam et Se- renum*» °'l esse quosdam, qui £<nu? ai Dóx/at Jià tqiU. «Zi'xxt c; dfrçrjwû TÒq X-p/ .x; *b v-`i Oipa'i; rrifiçipt'Jaw, perinde ut Baccha sub schemate et habitu pacifico hastas in tyrsis circumferant, quas per ludum at- que jocum diro et immaniter cruentant. Salomon ut in tabella bono in lumine collocata serpentem horrificum pingit Eccle. x, li, qui a tergo insi- nuans se tacite el absque sibilo mordet incautum nihil minus cogitantem, et virus infundit : « Si mordeat serpens in silentio, ndiil eo minus habet Macto, qui occulte detrahit; » Cassianus e Septuaginta rw nr> sic vertit, s» *momorderit serpens non in sibilo, non f'& ' ' est abundtnlia incantatoli*, hoc est, ut exponit 'rrx idem Cassianus, *succurrere incantator periclitanti periturove non poterit*. Vult declarare Spiritus di- vinus esso longe operosissimum eos sanare mor- sus, quos illi occulti dolosique obtrectatores in- lixerint : nani calumniandi ille modus tun con- cinno artificio compositus, sermonis quasi meile litus, et boni viri specie coloratus, alto in aures animosque subit aliorum, adcoque insidet, ut evelli vix deinde queat. Itaque Jeremías cap. vm, 17, cos detractores vocat *serpentes regulos*, no- centissimum videlicet genus quod remediorum*

prope omnium apparatus pestiferi veneni vi exsuperat : a Ecco ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio : » quis enim facile sibi in animum induxerit falsnin ab eo dici, qui el amicus esso videatur, et misericordia ac bonitate quadam animi commoveri ad ea quæ dicit enuntianda? Nulla igitur adversum cos mor- sus incantatio est, nulli Psylli hoc venenum ex- sugant, nulli Marsi perituram famam et liventem servant.

Sunt et alii tam impotentis et effrenatæ linguæ, Publia ut non modo non absentibus parcant, sed quod “lom’ impudentis nudaciæ csl, no præsentibus quidem, tian quos sævo dente lacerant. Eorum linguam intern- nw<» ei perantem et maledicendi consuetudinem Psal- afOl' mista in hunc modum expressit *Psalm*, ivi, 5 : o Dentes eorum arma et sagitlæ : » apud Sym- machum estîjxTx, *lanceae*; unde S. Hieronymus ita vertit, *dentes torum lancea: et sagitta:*. Divino plane consilio armorum duo genera posuit ad vulnus et nocendum accommodata : illud ad pite- scnles, hoc ad distantes pertinet ; lanceis comi- nus, sagittis eminus ferociunt. Ut lanceis, ita probris el contumelia illos, cum quibus agunt, transverberaro solent crudeliterque impetere : sagittas autem in procul positos et absentes mit- tunt. Uno verbo, omnium hominum nomen at- que famam impunita licentia rodunt atque vio- lant, nec discrimen ullum faciunt dignitatis, nec ullius auctoritate moventur : pari in loco sacros ponunt et profanos; imo vero, quod mali dæmo- nis artificium est, tunc sibi vehementer placent, et urbani sibi videntur, eulrapeli et gratiosi, cum Deo votos, cum mullis et magnis religionibus consecratos illuserint fictis fabulis, el mendaciis onerarmi. Colligunt avide rumusculos omnes c tonstrinis otiosorum, c circulis impudentium, o triviis ganeonum, e conventiculis hærclicorum, c famosis libellis el perditorum hominum volan- tibus chartis; tum addunt de suo, interpolant, et consuunt, et malitiæ fætum coagmentant : in omni loco scenam el theatrum faciunt, ut inno- centiam, quam revereri el amare debuissent, impia et crudeli depomptione dedecorent. Ita- que vere u dentes eorum lāncete el sagittae, » in- nocentiro cruore stillantes ; in quas ulinam non ipsi induant se ad vulnus immedicabilis calami- tatis. Vide quæ de detractoribus paulo ante hoc ipso capite ad vers. 18 dicta sunt. Certe in om- nibus ærumnis el calamitatibus suis nil virulen- tis obtrectantium dicteriis ægrius aul molestius B. Job tulit, nli t un graves ejus querimonia* hau l obscure declarant, quas ad posteros etiam pro- manare desiderat cum sic exclamat :

23 Ct24.QuiS MIRI TRIBUAT UT SCRIBANTUR SBRMO ES VI“ ” MEI?QUIS MIHIDET UT EXAREMUR IX LIBRO, STVLO FER - “

REO, ET PLUMBI LAMINA, VEL CELTESCULPANTUR IX SILICE?

— Sermones hosce suos litterarum monumentis desiderat commendari ad memoriam posteritatis sempiternam; ubi nutandum veteres ut ceratis sic O'l® U*

hi • elinin plumbeis tabulis res memoratu dignas in-
t!pUui. scribere, et ex iisdem libros componere consue-
bei» visse. Quales etiam t ibulas in antiquis sepulcris
hniKni» repertas Neapoli testatur Georgius Fabricius, et ex
tfJbL co Franciscus Valesius *Sacr. Philos.*, cap. XLix.
Yvl f,- Multi autem pro *celte* legere voluerunt *certe*; sed
tf quit vocem *celte* retinent Romana, S. Gregorius, Ri-
chardus, Hugo Cardinalis, et plurima m. s. exem-
plaria. Imo S. Hieronymus epist. 61 *ad Pammach.*,
Marianus Victorius ex antiquo quodam epitaphio,
et Franciscus Lucas *Notat.* 82 in Biblia, Calepinus
el alii *celte* aiunt esse instrumentum sculptorium;
quod alii *cælum* vocant a *calando*, seu sculpendo.
Hebraice est ipb *laghad*: quod recentiores et Chal-
deus vertunt in *Æternum*; S. Augustinus in *testi-*
monium; quod olim etiam significabat vox *celte*,
ut optime scire potuit S. Hieronymus, idque hac
allusione, ut videtur, quod hoc instrumento res
quasi testimonio æterno consignarentur. Optat
ergo S. Job æternam statui memoriam sui hujus
agonis, afflictionis, constanti® et spei, praesertim
Jobi ver-ejus quam de resurrectione mox subjungit. Et ob-
m Scrip- tinuit profecto quod optavit: nam libro hoc sacro
crijq °- l°n6c ccr1*us quum plumbi lamina triumphus
Ti» unce ejus consignatus est æternitali, ut ait Chrysosto-
dunbi- mu\$ et Olympiodorus.

h c.ip „oc S. Jobi desiderium a Deo ejus cordi
u. immissum, ab ipso Deo impletum est, dum in
Scriptura sacra, quæ supra omnes plumbi lami-
nas et durissimas silices perdurabit, hujus sancti
viri voluit actiones passionisque conscribi. Ex quo
justi discant, si in virtutis actionibus perseverave-
rint, sua nomina in libro longe amplius duraturo,
scilicet post finem mundi per æternitatem in libro
vitæ conscribenda; dummodo tamen hic verba
Dei in corde semper retineant, et, ut in *Deut.* vi, 9
jubetur, scribant « ea in limine et ostiis domus
Qjomo- su®- ® Verba quidem per aera feruntur, elst alim
i. verba ac prolata sunt evanescunt; sensus vero nostri,
qui litteris scribuntur, longo temporis spatio per-
ñ durant. Adhuc eorum, quæ litteris explicata sunt,
indemui quædam in papyro sive membrana scribuntur,
Mibeo- qu®dam lapidibus inciduntur, et in dura materia,
h Biut. quæ facile rumpi aut destrui non possit, exaran-
tur: nec dubium est, quin hæc longissimo tem-
pore perseverent. Postes autem ac limina domus
lapidea aut lateritia esse solent; ostia vero lignea
vel ferrea : quid ergo erit, mandata Domini in li-
mine et ostiis scribere, nisi in eorum observatione
constanter usque ad mortem perdurare? Imo et alia
ratione verbis istis perseverantia mandatur:
nam limen et ostium est, quo domum ad habi-
tandum intramus, et domo ad vicos et plateas
civitatis egredimur; unde ingressum et egressum
principium ac finem vitæ nostre designant. Quid
igitur erit verba Dei in limine et ostiis scribere,
nisi ab eorum observatione conversionem nos-
tram incipere, et eam usque ad egressum ex hac
vita protelare? in quo non pauci taxantur, qui
post aliquot vitæ annos religiose transactos vir-

tutis studium remittunt, et leve Jugum Dei a se
rejiciunt. Sed usque ad finem vitæ perseverandum
est, et nequaquam a cruce discedendum, ut Christi
imitatores (qui nunquam in animum induxit a
cruce descendere, utque ejus milites pronuntiemur.

Certe plurimi sunt peccatores, qui ad exire- Tecato-
rum usque spiritum in eodem tenore peccatorum ^{TM}
perseverant, aut quo magis ad mortem appropin- cibera
quant ferventius peccant : qui et in lapidibus et
in duriori materia peccata suascribunt, juxta illud
quod legimus in Jeremia cap. xvif, l : «Peccatum
Juda scriptum est stylo ferreo, et ungue adaman-
tino exaratum super latitudinem cordis eorum,
in cornibus ararum eorum.» Ubi unguis adaman-
tinus et cornua ararum lapidearum cor durum
designant, quod indecibiliter peccata suscipit, nec
punitio castigatum, nec beneficiis affectum a
peccato discedit. Sint ergo justi plurimi qui stu-
diosa opera quasi stylo ferreo in ungue adaman-
tino scribant et lapidibus insculpant, ut nullis
temporum injuriis deleantur. Sic voluit hic S. Job
cap. xxvii, 6 sermones suos, id est innoceuliæ et
patientiæ opera, in perpetuum scribi; ut sicut ipse
justificationem, quam cepit tenero, nunquam
deseruit, ejus memoria nullo tempore ab homi-
nibus deseratur.

Scriptum olim Deus legem in lapideis tabulis Ju- Ux i
dæorum populo, sed Dei digito, non stylo ferreo:
sic enim habes in Exod. xxxr, 18: «Dedit Dominus
Moysi duas tabulas testimonii lapideas scriptas une re-
digito Dei. p Digiti litteras exarantis mentionem tû.
audis fieri, non audis fieri instrumenti alicujus
ferrei ac chah bei, ut hic a Jobo. Ferro non utitur
Deus, non utitur chalybe dum in lapide scribit;
quia digitus Dei est, id est Spiritus Sanctus, qui
litteras exarat: nescit suavis ille Spiritus ferro ut»,
nec violentiam adhibere, nec violare aut tor-
quere quod tangit; nescii opus incidere, quod ver-
sat et perficit. Discoqui Dei monita, Dei legem in Doctom
aliorum mentibus sculpis, a ferro, ab omni sæ-
vitia et crudelitate abstinere; digito utere, præsla cl- çpu
quæ doces: alte aliorum mentibus inscribitur,
quod opere prius perficitur quam inscribatur.
Exemplo iis praei quos edoces, digito legem in au-
(litorum cordibus exara, ne tibi illud occinatur
Matth. xxi, 4 : « Imponunt in humeros hominum
onera gravia et importabilia : digito autem suo
nolunt ea movere, p

25-27. Scio Exm qcod Redeuptor meus vivit, et Veri. S3.
IX NOVISSIMO DIE HE TI IUU SLinECTLTU'S SLM.*ET HI FI- 6 cl 57'
SIM CIRCI MDADOR FELLE MEA, ET IX CARNE MEA VIDERO
DEUI! MEIM : QLEM VISIRUS SUM EGO H' SE, ET OCDLI
MEI CONSPECTURI SUNT, ET NON ALIUS : REPOSITA EST
IISC SPES MEA IX SINU MEO. — De Cllrislo Fedeiup-
tore mundi loquitur, qui pro nobis omnibus ino-
rilurus erat, et postea resurrecturus; sed, ut no- ton h
tat D. Hieronymus epist. 51 *ad Painmach.*, necdum
mortuus erat Dominus et athleta Ecclesiæ vide- ur
bal ab inferis resurgentem : si videbat resurgen- valida*»
tem, videbat prius natum oleum hominibus con- tQr*

versatum; sed si nondum natus erat, nec nisi post longum tempus nascilurus : Quomodo, inquit, «scio quod Redemptor meus vivit?» vivit quidem quia Deus est semper et ali adorno vivens, vivit etiam ut Deus homo in Dei Patris decreto; vivit itcmul redemptor in ejus acceptatione,apud quem ab æterno vivunt ejus merita; vivit ejus sanguis in pretium redemptionis effundendus, qui etiam ante legem scriptam nb orbis initio profuit electis ac si effusus esset. Sed quia, inquit, scio mc non visurum illum in carne mortali, spero tamen me in novissimo die resurrecturum, et tunc visurum hisce oculis meis corporeis Deum, non ut Deum, sed ut existentem in carne mea, id est in carne simili carni meæ, quam pro me assumpsit. Hæc Job, ubi urget S. Hieronymus contra Joanncm Hierosolymitanum, ct S. Gregorius ad hunc locum, pronomina demonstrativa *hic, hæc, hoc*. ut probet idem numero corpus, non aliud

Rear* aereum, ut volebat Orígenes, resurrecturum. Itc-
nim’ I)ac Pe^e vestiar, cingar hac cule
peite gesto. Quid loqueris patienti@ miraculum?
Tantum adamas pellem hanc scabiosis surculis
protuberantem, tabo fluentem, situ fœlidam, per
cujus dissecta plagarum ora mors loquitur? hanc
ipsam resumere sperans exhilaras dolores qui-
bus angeris? imo Septuaginta legunt, *inorimi* >
Æipua jxw to avivTJxi/ Tauri, *ad restis' itaviam cutem*
meam quæ perpetitur hæc. Quam sapii vir justus!
in pelle rubricata mortem ferebat toties inscrip-
tam quot ulceribus fœdam; in hac ipsa se sperat
ælernandum, quasi ab illo mortis simulacro con-
tinuo se renasciturum confidat, ct dum stigmata
perfricata conspiciat, firmitus aeternitati credat.
Cœli pellem contemnit, aliam nobiliorem mate-
riam recusat; hanc ipsam iterum devicta morte
gestare concupiscit, ut ipsemet qui cecidit resur-
gat, el ex mortali pelle adipiscatur æternam: «Si
in aereo, inquit Gregorius lib. XIV *Moral.* cap.
xxvin, vel in alio corpore resurrexero, jam ego
non ero qui resurgo : non enim resurrectio dici
poterit, ubi non resurgit quod cecidit. » Aptius
adhuc in *Caten.* Nicetas : « Docemur hoc loco ec-
clesiasticum dogma, corpus ipsum, quod impe-
tus el cruciatus excepit, anima comite resuscitan-
dum esse, » quasi nesciat immortalitas inveniri
nisi in ipsa corruptionis materia, ncc vitæ flos
nisi a pulvere mortis evirescere.

Hk JøH Testimonium hoc de resurrectione corporum
T adeo illustro, apertum, efficax ct Patrum laudi-
*,us celebratum est, ut mirum plane sit ab expo-
rieioi sitore ullo in alium sensum potuisse detorqueri:
rwntc. gj («Dim (lc metaphorica resurrectione ad statum
i ton prosperitatis Jobus loqui maluisset, non erat us-
q crt que adeo consentaneum scripturam perpetuam
in plumbo aut silice cxpe'ere, cum ca felicitas
paulo post esset successura, quam ipsi, quibus-
cum verba faciebat, possent intueri atque con-
vinci; neque vero cohærere possunt verba adeo
expensa, sententiæque adeo excels@ ac omnino

divinæ cum translata resurrectione ad statum mi-
nime cœlestem, sed morii aclaboribusobnoxiuin.
Quid, quod illa Dei visio, dies novissimus, se-
cunda cutis circumductio, iliaque tnm enucleata
sui ipsius assertio, non ferunt textum hunc de
alio quam de ver® ac propri® resurrectionis mys-
terio sine audaci® nota exponi ? Profecto ul ra-
tionem e multis unam leviter attingam, quale du-
bium esse poterat, an Jobus ipse, non vero alius
futurus esset, qui e sterquilinio in urbem ac flo-
rentem statum rediret? Porro non foret ad rem
ille dicendi modus, qui tamen ad resurrectionem
propriam asserendam opportunissimus est : non
enim philosophi norunt regressum ejusdem pror-
sus rei a privatione ad habitum, ut Schola loqui-
tur : quapropter appositissime a Jobo inductus
est ille asseverationis modus, quo adstrueret re-
gressum illum divina fide sibi revelatum, quod
sane tam diserte et expresse prompsit, ac si ex
Christi praedicantis ore, quidquid protulit, acce-
pisset. Mirabile certe vaticinium est, ut evange-
lica potius expressio quam prædictio prophetica
videatur : « Redemptor, inquit, meus vivit, » vita
scilicet æterna, quæ omnium decurrentium tem-
porum differentias nihil successionis admittens
complectitur, ac proinde et modo mc intuetur
athletam suum pro palma certantem : ut licet in
terra oppugner, nihil jacluræ faciam, vivum adep-
tus Judicem, qui legitime pugnantem coronet.

In NOVISSIMO DÎE DE TEMIA sBr RECTUBUS SOM. — Job c r-
Non abibit in æternum hæc cœlormn conversio u n*
dicrumque ac noctium alternatio: fixum est fore
diem unam supremam, ubi de causis mortalium wd»u.
agatur, el qui insontes mala pertulerunt in liber- lnr d
tatem vindicentur. Fixum est, corpora non sem- lnB>
per in tumultis decubitura, sed dic illa suprema
excitanda, ut merito boni consulam carnis tabem
qui ad immortalitatem novissimo dic de terra
surreclurus sum : merito patienter feram cutis
discissionem, qui rursus cule ipsa cum magnifico
splendore, ut corpus decet gloriosum, conves-
tiendus sum : neque male mccum agitur, si modo
nihil nisi fœlidum, abjectum et incestimi cernam,
qui non oculis mentis duntaxat divinitatem, sed
hisce oculis corporeis corpus candidissimum at-
que pulcherrimum Dei ac Redemptoris mei sum
aliquando visurus. Hæc communis semper fuit
sanctorum exspectatio quam significavit etiam
Apostolus dicens *Philip.* nr, 20 : « Nostra autem sm;U
conversatio in cœlis est; unde etiam Salvatorem
exspectamus Dominum nostrum Jesum Christum, Cbr“tl
qui reformabit corpus humilitatis nostr@ configli- adm-
ratum corpori claritatis suæ, » ubi D. Hilarius jumr
lib. XXI *De Trinit.* legit, *nostra autem expcctatio*, j ,|j..
quasi non sit aliud sanctos in cœlis exspectare Sal- nm et
valorem, quo cœlestes efficiantur, et cujus cor-
poralem pulchritudinem perfectissime imitentur.
Recte idem Apostolus *Tit.* n, 12, nos ad sanc-
titatem exhortatur, ut ad hanc spem avidiores
erigamur : a Sobrie, et justo et pie vivamus in

hoc saeculo, exspectantes beatam spem et adven-
tum gloriæ magni Dei et Salvatoris nostri Jesu
Christi, » quasi nemo sancte vivat, quin hac spe
firmiter nitatur. Unde D. Hieronymus ad eum lo-
cum: « Qui pie, inquit, in hoc reculo vivit, juste
beatam spem Christique adventum exspectat: si-
cut enim impietas magni Dei reformidat adven-
tum, ita secunda de opere suo et de fide illum pie-
tas præsolatur. Hac una spe de Christo Domino
Sprio a(j) mundi finem venturo suas omnes miseras et
t* oh est extremas calamitates sanctissimus patriarcha Job
« ito consolabatur dicens: « Reposita est hæc spes in
utinmet sijnico. », Scilicet nihil nos charius et certius
/'çt*. h there credimus quam quod in sinu tenemus. In
diati. sinu ergo Jobus hanc immortalitatis spem reposi-
tam tenuit, quia vera certitudine spem resurrec-
tionis a vide prægustavit.

Sed sciscitari lubet, unde hanc spem Jobus con-
ceperit, quam sic amanter in sinu recondit? Op-
portune Anselmus Laudunensis ad hunc locum: «
Scio, inquit, *quod Redemptor incus vivit*. » Non ait
Conditor, sed *Redemptor*, eum aperte denuntians,
qui postquam omnia creavit, de captivitate pas-
sione sua nos redemit. » Scilicet Jobus dum se
redemptum Christi Dei passione attentius contem-
platur, ex hoc magno beneficio sibi non merenti
concesso futuro resurrectionis donum auspiciato
sperat. Mitto nunc alias id credendi et sperandi
rationes. Eloquenter atque subtiliter Eusebius
Emissenus hac super re ita philosophatur hora. I,
ad illud Symboli: *Camis resurrectionem*, dicens:
« Deliberatum ac propositum Deo est, ut facturam
subjecti sibi hominis semper in melius pro exer-
cendæ bonitatis suæ virtute promoveat: novum
fecit, perditum renovavit, et cui primum imagi-
nem suam dedit, in reculumscipsum pro eo tra-
didit: ut cum jam tanta perceperis, per ea quæ
agnoscis prestila, discas sperare promissa, et
spem rebus nutrias (attentius excipe quæ subdit
solerli expensione dignissima) et de consequen-
dis ea quæ jam es consecutus interroges, ac per-
ceplorum experimentum proficiat tibi in testimo-
nium sperandorum; ac si jam attributa beneficia
Priori pro retribuendorum fidejussoribus habeas, ac Dei

Pnclcr*lam præsenlemque bonitatem quasi fu-
iutDk- lutorum teneas cautionem: scilicet qui nihil fuisti
nimide- sub initiis tuis, exiquanila licet sint corporis semi-
na* 'n nu^otamen cinis vetustus antiquo conlra-
U>,"L* dicit artifici: quia materia reparabilis benefici
olim auctoris potentiam recognoscit; et prius be-
neficium quasi dato pignore ad ulteriora bene-
volentius excitai. » Jam attributa aut naturæ aut
gratule beneficia pro retribuendorum fidejussori-
bus habet: creationis aut redemptionis gratia sit
beneficiorum deinceps accipiendorum fidejussor,
et erga le exhibitam olim beneficentiam quasi fu-
tutorum tene cautionem, et primum beneficium
sit opulentus reliquorum obses. Hinc Jobus ex
redemptionis etiam dono bealæ denuo resurrec-
tionis prorogativam sperat; indequo erecta spe

pie præsumit, quod in consummatione temporis
corpus de favillarum suarum semine renoscetur:
nam quidquid æternitati sub prima origine depu-
tatum est, etsi excessit e vita, non omnino periit
in natura; et quod deputatur in specio conspec-
tum, in spe tenetur absconditum: et qui est plas-
matus in corpore, vel spiritum quem non habe-
bat aciperet, sine dubio et quem accepit condi-
tionis beneficio nova Conditoris et Redemptoris
gratia reddendus est. Ibi expende cum Emisseno,
quomodo primum beneficium dicatur *fidejussor* et
cautio accipiendorum; et simul nola Jobum hanc diu
spem in *sinu* repositam habuisse; quo in loco, ilrfwut
laborum premia et mercedes reponuntur, juxta £
illud Christi Domini *Lue.* vi, 38: « Mensuram bo-
nam, et confertam, et coagitatam et supcrefiluen-
tem dabunt in sinum vestrum: » hanc enim spem
bealitudinis pro sua beatitudine Jobus reputabat,
et dum se sperabat in extremo judicio a Christo
Domino coronandum, jam se in hac vita quo-
dammodo coronatum sentiebat.

In hunc sensum D. Paulus Christum Dominum
in patria videndum tam ardentem et firmiter spe-
rabat, ut jam cum videre et cum illo regnare sibi
rideretur Ep'us. n, 4: « Deus, autem, inquit, qui
dives est in misericordia, etc., convivificavit nos
Christo, et conresuscitavit, et consedere fecit in
coelestibus in Christo Jesu. » Adhuc in futurum re-
suscitandus et collocandus in throno gloriæ, jam
se ob certitudinem spei suæ resuscitatum et col-
locatum inter coelestes cives existimabat: et cum
adhuc inter innumeras hujus vitæ miseras ver-
saretur, jam se inter immensas æternæ bealitudi-
nis delicias versari arbitrabatur: quod D. Grego-
rius lib. XXXI *Moral.* cap. xix (alias xxiy) elegan-
ter expendens: « Tunc Paulus, inquit, fortasse in
carcere versabatur, cum se consedere Christo in
coelestibus testaretur; sed ibi erat, ubi ardentem
jam mentem fixerat; non illic, ubi illum neces-
sario pigra adhuc caro retinebat » Et statim de srfgi>
justis adventum magni Dei firmissime speranti-
biis: a Sic sciunt, inquit, præsonus vitæ iter car-
pere, ut per spei certitudinem noverint jam se ad L
alta pervenisse. » Igitur Christum Dominum in
extremo judicio venturum, et servos suos æterna
beatitudine donaturum, nemo justorum est qui
firmiter non speret; unde Apostolus *Colos.* i, 27,
Christum appellat *spem gloria*: « Christus, inquit,
in nobis spes gloriæ: » quia omnes æterna glo-
ria fructori Christum Dominum ut suæ gloriæ
auctorem donatoremque constantissime et arden-
tissime exspectant: imo in hac spe gloriæ non
minus quam in ipsa gloria exsultant, juxta illud
Horn. v, 2: « Per quem gloriamur in spe gloriæ: *)
quamvis enim spes beatitudinem excludat, quia
Prov. xm, 12 « cum differtur ailligit animam; » ta-
men hæc ita animum exhilarat, ut quodammodo
beare et gloriosum reddere videatur.

D. Paulus in hac spe nullus, lotam rerum uni-
ver It tem in modium adferl, quam et ait arden-
remimi-

rrnibi tissimo quodam desiderio videndi Cliristum Do-
minum ad terras venturum, et sua cuiquo premia
ebibi aut supplicia redditurum, inflammari Rom. vm,
advro- 19 : « Exspectatio creatura? revelationem filiorum
w u l * cxsPcc,al> flu,a el iPsa creatura liberabitur a
servitute corruptionis : scimus enim quod omnis
creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc. »
Ubi hujus desiderii seu expectationis magnitudo
tripliciter commendatur, *primo*, quia non dici-
tur: *Creatura exspectat*; sed *exspectatio creatura***ex-*
spectat, quasi ipsa creatura non sit aliud quam pura
quædam exspectatio, sicut David *Psalms*, xxxviii, 8:
« Et substantia, inquit, mea apud te est; » ex He-
breo legi potest, *exspectatio inca apud te est*, quasi
tota Davidis substantia ex sua expectatione con-
flata, seu cum sua expectatione coincidere vide-
retur. *Secundo*, ex causa finali expectationis, ut
scilicet liberetur a servitute corruptionis in liber-
Jub- talem gloria? filiorum Dei : quantum enim malum
8Crv*Ius> fluantura bonum libertas, tantum est
nutu omnium creaturarum desiderium exeundi a ser-
eipccu- vilitate el transeundi ad libertatem, quod in se-
to *t. ciincio Christi adventu consecuturas se sperant :
cum enim omnes fuerint propter hominem, sicut
cum homine servo et corruptibili serviunt el cor-
rumpuntur, ita cum homine libero et immortalis
libertate et immortalitate donabuntur. *Tertio*, ex
affectu, quia « ingemiscit et parturit: » sic enim
loquitur Apostolus, non quod suspirium aliquod
a terra et a coelo editum audierit ipse, sed ut fu-
tutorum bonorum declaret immensitatem, et de-
siderium quod habet, ut a malis praesentibus li-
beretur : ita Chrysoslomos *Hom.* 14, in hunc lo-
cum. Tanta est enim hujus expectationis efficaci-
tas, ut gemitus et dolores parturientis in omnibus
creaturis suscitare videatur non solum ad breve
tempus, sed ab initio mundi usque adhuc, el hinc
ad extremum iudicium duraturos; utiles tamen
el jucundos, nam sicut ex dolore parius sequi-
tur gaudium *Joan*, xvi, 21, a quia natus est homo
in mundum : » ita ex illa anxietate desiderii feli-
citas lælitiæ subsequitur, quia veniens iterum in
hunc mundum Christus Dominus senescentem re-
novabit.

Mandi Hoc utique desiderio insito et innato, quo una-
qnæque res suum appetit bonum, omnis creatura,
naw etiam insensibilis, Christum Dominum desiderat
el præstolatur, ut S. Clirysostomus, Theodoretus,
Theophylactus et alii, quos citant el sequuntur
expositores, interpretantur, a Non solum autem
illa (addit Apostolus Rom. vm, 23) sed et nos ipsi
primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemi-
mus, adoptionem filiorum Dei exspectantes, re-
demptionem corporis nostri; » nec immerito, nam
©i apostoli primævæ in Ecclesia sanctitatis cory-
phæ alique insigniores justitiæ cultores majora
lucra ex secundo Christi adventu quam cætera
creatura sensus rationisque expertes reportabunt,
cur majori illius desiderio non accendentur? unde
m.rilo D. Paulus exemplo aliarum creaturarum

secundum Christi adventum avidissime exspectan-
tium confundit homines, si qui sunt, parvo ad
hunc adventum desiderio excitatos, ut D. Chry-
soslomos *Hom.* 14, ad hunc locum recto obser-
vai : « Vides, inquit, ut auditorem pudefacial?
ne creatura officiare deterior : si enim creatura
hoc facit, multo magis convenit te, qui ratione
proditus ornatusque es, hoc ostendere. » Digni
plane pudore sunt, qui cæteris creaturis, etiam
inanimatis, Christum Dominum appetentibus ac
desiderantibus, ipsi non appetunt, non deside-
rant: imo non pudore tantum, sed etiam suppli-
cio; unde Venerabilis Blosius, auctor illumina- dUe.
tissimus, in Jfom'Z. *spirit.* cap. xm, refert ex he- nrt-
vel. S. Brigittæ in altera vita esse quoddam pur-
gatorium, in quo detinentur et torquentur, qui
ex hac vita emigrant sine perfecto desiderio vi-
dendi Christum ejusque præsentia fruendi. Neque
solum exemplo aliarum creaturarum, sed etiam
argumento supernaturalium bonorum, quæ in
hac vita post primum Christi adventum possiden-
tur, excitari debent homines ad bona supernalu-
ralia, quæ in patria positi secundum Christi adven-
tum promittuntur : sic enim excitabantur apo-
stoli « primitias spiritus habentes, » seu ex primi-
tiis spiritus, quas habebant, ut intra seipsos ge-
merent, et ad coelestia bona per Christum redu-
cem suscipienda anhelarent. Quod I). Chrysosto-
mus citatus recte expendens : « Quamvis, inquit,
saxeus quis sil, quæ data jam sunt ea sufficiunt,
ut illum excitent, et a praesentibus abducant, et
ad futura velut alis subnixum traducant; duplici
quidem de causa, partim quod magna ea sint
quæ data sunt, partim quod vel tot tanlaqueæ
primitiæ sint. Si enim primitiæ tales ac tantæ sunt; Spirit©!
cogita, ipsa tota res quanta esse debeat : » ita
1). Chrysostomus aliquibus verbis paululum ini- ta >uot
mutatis, ut majori cum claritate proponantur, pnmiti*
Quisquis igitur tam inultis donis supernatural*!
bus post primum Christi adventum in exilio
fruitur, cur majori desiderio non appetat illos
immensos gloriæ cumulos post secundum Christi
adventum in patria obtinendos? siquidem bona
supernaturalia, quæ in hac vita proliantur,
quanta quanta sint, primitiæ quædam sunt ad
illam immensam supernaturalium bonorum uber-
tatem, quibus beati in patria perfrueniunt.

28. Quare ergo nunc dicitis : Persequamur eum, ven.n
ET RADICEM VERBI INVENIAMUS CONTRA EUM ? — Apte FIW il '
nectuntur hæc verba cum procedentibus, (p. d.
Cum Redemptor et iudex mortalium, in quos em nm ' t
posui, omnia discussurus sit, quomodo in me Jota*
conspiratis aientes : Infestemus Jobum, et quem
criminum minime convincimus, in verbis capia-
mus? Familiare est infestatoribus insontium verba
observare, an quid minus expensum excidat quod
illi arripiant, elin accusationis argumentum per-
vertant : sic impii de pio in *Sap.* n, 17: « Videamus,
inquiunt, si sermones ejus veri sint : » sic
Luc. XX, 20, sacerdotes et scribæ Jesum < « obs-T-

IbJii
terbi
quii.

Verbo-
rnm de-
7pl!0 cl
latio to-
ciehti
buo'in@
inimica

Verbo-
rom ti
molitio
BiiKne
io 10IU

Libia
do'on
iiecrin*
di.

vantes miserunt insidiatores, qui se justos simu-
larent, ut caperent cum in sermone, » cujus opera
vituperare nequibant, *hadicem* autem *verbi* ap-
pellant principium insimulandi e verbo appre-
hensum, id est fundamentum, subjectum et occa-
sionem insectandi Jobum verbis et rationibus,
eliam falsis et calumniosis; non quod amici sic
loquerentur in actu signato, sed in exercito, nam
de facto sic se gerebant, ac si verbis condixissent
re ita facere decrevisse : ita Tirinus et Joannes a
Jesu Maria. Repugnat sane viro bono istiusmodi
omnis in sermone deceptio el dissimulatio, quam
lamen nimium sæpe adhiberi tum communis om-
nium opinio tum experientia ipsa declarat. Vul-
go nominant *curialia* verba, quæ ad omnem be-
nevolentiam et humanitatem composita, et quo-
dam quasi orationis meile et saccharo lita atque
delibuta videntur, cum felle amaro cor et peclus
liveant; unde fit ut plerique omnes, qui mundo
ul imperioso domino serviunt, si quando in cas-
tum veniunt communemque congressum, timeant
insidias mutuas, nec aliis se oculis intueantur nisi
ul blandos simulatores, qui fronte cl ore officio-
sissime decipiant, et eventilent picte tentoria lin-
guæ. Eam fraudem in aulis principimi ut in pro-
prio tabernaculo ponit Ausonius, qui scribens ad
Symmachum de aula imperatoris : a In comitatu,
inquit, qui frontes hominum operit mentes tegit. »
gCj j8 nævns patet omnino latius, et de plurimis
jam dici potest illud Moschi *Idyl.* 1 ;

Kaxat ġjiu;,   '•sbztix :
Mah mens, al dulcia verito.

Adhuc elegantius describit illos coronatus He-
braeorum Pocla *Psalms.* tiv, 22 : « Divisi sunt ab ira
vultus ejus, et appropinquavit cor illius : d csl
expressa imago simulationis: Vultus, inquit, dis-
junctus ab ira, placidus, humanus, gratosus,
amiciliæ notis pictus, ad blanditiam mirifice amœ-
nalis, sed cor ipsum ad malitiam et fraudem ac-
cessit; unde S. Hieronymus sic vertit ex Hebraeo,
nitidius butyro os ejus; pugnat autem cor illius. Vul-
tus ergo divisus ab ira, cor in ira, candor in fron-
te, sepia in corde. Mirum oris el pectoris dissi-
dium naluræ corruptio, gratiæ labes cl insigne
probrum humanitatis.

David alio loco magna orationis gravitate cl
heroico sonitu vilium hoc insequitur, et in primis
istiusmodi simulationi *labia dolosa* attribuit *Psalms.*
xi, 3, quæ Symmachus dicit *lubrica*, hoc csl mol-
lia cl delicata, quæ ad fiete humanitatis vuculas
blandissime et dolosissime accommodantur. Sed
in Hebraeo est *labia divisionum*, quæ nimirum a
corde longissime disjungantur, ul homines inlel-
ligamus non veros, nec sinceros, sed duplices el
geminos Proteos, quorum intimus animi sensus
mirifice a sermone dissentiat; quod ostendunt ei
quæ proxime pius Vales adjungit, ita enim ha-
bet : « Labia dolosa in cordo cl corde loculi
sunt, » quorum sensum Symmachus illustrat sua

versione cum ail, *h* xal in *corde*
alio algue alio, hoc est duplici, quales pingit apo-
stolus Jacobus cap. i, 8, < duplices animo; » et
quibus Ecclesiasticus ail cap. n, U : < Væ duplici
corde. » Sunt igitur *labia divisionum*, quæ os a
corde animoque dividunt; præterea d<vi>íonumꝑ
quod ipsum cor partiuntur, et ex uno duo faciunt :
nam cum sermo sit homini concessus ad arcanos
animi sensus patefaciendos, cum pium cor signi-
ficat et omni imbutum benevolentia, quæ vere
tamen non reperiatur, jam cor geminum efficit;
alterum fictum el blandiloquentia adumbratum;
alterum verum, quod in pectore continetur. Hu-
jusmodi hominem veteres dicebant *simiam fu-*
catam, ascitiliis coloribus et ornamentis obduc-
tam; item *Mercurium* , *bifrontem*, qui
aliud ante post aliud præ se ferat. Res hæc fæda
semper et indigna visa fuit eliam ethnicis, unde
Theognis istiusmodi simulatores xsfiJxXw; id est
fucatas sive adulterinos vocat, et monet velis rc-
misque fugiendos : plura de his vide superius ad
cap. vi, 18 annoiata. Non sine causa igitur tragi-
cus Oscas istiusmodi hominibus ut desperatis les-
sum hunc canit cap. xm, 12 : « Colligata est ini-
quitas Ephraim, absconditum peccatum ejus : »
aptissima est pii vatis similitudo : Anima, inquit,
vecors interiora cordis animique malitiosi colligat
in sarcinam, cl adslringit, ne pateant, ne videan-
tur; involucris ea multis obtegit, dissimulat, fæ-
das cl obscænas cogitationes, improba consilia,
proposita rationi et Numini adversa integumentis*
simulationis et oppanso velamine conatur obte-
gere. Quid igitur illa fiet? subdit Oseas: a Dolo-
res parturientis venient ei » : illucescet aliquando
ille dies, cum dia teda et studiosissime cooperta
in aperiam lucem proferentur; utrum fert illa
incesta mens, et pariet aliquando, et dolorem par-
turientis angoremque persentiet, cum non alia
crii obstetrix quam Nemesis, et ferro armata Nu-
minis jussilia, de qua Job subdit :

29. Fugite ergo a facie gladii, quorum ultor Ven. 1*.
INIQUITATUM GLADIUS EST : ET SCITOTE ESSE JUDICIUM.
— *Gladius* melonymice est supplicium, quod cri- *Gladi*»*
minatoribus suis frudentis, qui ipsum in verbo
capere salegcbant, præcaveri debere Jobus mo- h w Uu.
uct; *facies* autem *gladii* hebraica phrasi idem est
quod praesentia gladii, id est iræ et vindici@ di-
vinæ, 7. d. Cessato instillare mihi si non amore
Dei aut mei, saltem terrore judicii et ultionis di-
vinæ : licci enim modo impune mihi obloqui-
mini, sed non impune ferctis, cum ad judicium
evocali cogemini rationem verborum reddere.
Ad vitandum certe et aversandum illud maledi-
centiæ vilium salis est scire, pollens Numen odio
plusquam Vatiniano illud prosequi, el punitum
velle. Clare 1). Paulus *Horn.* 1, 30, cum descri-
beret consceleratos, qui stolido cl impudenter Detraía-
se in omne maleficio ingurgitant, detractores rr> el
et subdolos illos impostores vocat Oiwvqiiç, *Deo*
odibiles, a quibus abhorret Deus, vel, ul D. Cy- ei.

priantis vertit, *T)eo abhorrentes*. Illius odii phires causæ proferri possunt, ut quod oppugnent charitalem, et Spiritimi divinum contristent : quod legi Dei malitiose derogent: Qui enim detrahit fratri detrahit legi, inquit D. Jacobus *Epist.* iv, 11, quod invidi® injuslitkeque sint patroni el inhumanitatis opifices : quæ vitia maxime Numinis bonitati repugnant, quod in cos linguam exaquant, et singulari malevolentia insequantur, quos ille ob pios mores sanclimoniamque diligit, et sinu fovet, et presidio suo dignatur. Plato sano illud gravissimo in *Minoe* : « Indignatur, inquit, Deus, cum quis eum vituperaverit qui sibi sit similis, » videlicet hominem probum : forte legerat illud Dei oraculum *Exod.* xxn, 28 : a Diis non detrahes, ¶ quo Deus mentem in hac re suam voluntatemque significat; sive per deos intelligat sacerdotes, sive reges et præsides aliorum, sive judices, sive pios el religioni devotos, uno verbo, Dei amicos, Numini charos, cœlum intuenles, el beatam felicitatem.

Gram Itaque solet atrocibus pœnis illud scelus ulcisci, et etiam hic interdum funesta morte expiare ,

ut omnium temporum hislori® declarant. Unum «mm adferam exemplum. Donatus quidam Afer natione, et presbyter Ecclesiæ Mediolanensis, cum in frequenti convivio positus memori® I). Ambrosii detraheret, aspernanlibus omnibus et nequitiam linguæ mirantibus, vulnere gravi derepente percussus, alienis inanibus in lectum primum, deinde etiam ad sepulcrum ductus est. non sine omnium metu et admiratione. Quod idem contigisse Maurano episcopo Bolilano Paulinas in *Vita S. Ambrosii* memorat. Multo sane graviores post hanc vitam pœnas dabunt, qui hic piis hominibus maledixerint : nam in primis S. Paulus gravissime pronuntiat I *Corinth*, vi, 10, maledicos regnum Dei non possessuros : sanctus vero Joannes *Apor.* xx, 15, ait mittendos in stagnum ignis. O severitatem punientis Dei et deplorandam hominum calamitatem! In hoc stagno fluctuantis et undantis ignis conscelerati detractores, maledici, audaces et infandi, cœlo exclusi, ul rame informes, ut monstrosi pisces, ul marini dracones, squamis hirti, ore fœdi, et edentuli natabunt, et in tempus semipiternum cruciabuntur.

CAPUT VIGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Sophar verbis Jobi commotus, correptionem quidem ipsius se dicit auditurum, sed sententiam deinde suam prolaturum. Ex eo igitur quod solent impii justo bei judicio gravissime puniri, et fortunis omnibus everti, idque Jobo jam contigerat, concludit Sophar, sed male, Jobum impium fuisse, et suis sceleribus eas sibi pcenas accersivisse.

1. Respondens autem Sophar Naamalhites, dixit : 2. Idcirco cogitationes meæ vari® succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. 3. Doctrinam, qua me arguis, audiam, el spiritus intelligenti® meæ respondebit mihi. 4. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, 5. quod laus impiorum brevis sit, el gaudium hypocritæ ad instar puncti. 6. Si ascenderit usque ad cœlum superbia ejus, el caput ejus nubes tetigerit : 7. quasi sterquilinium in fine perdetur : et qui cum viderant, dicent : Ubi est? 8. Velut somnium avolans non invenietur, transid sicut visio nocturna. 9. Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. 10. Filii ejus alterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum. ¶ !. Ossa ejus implebuntur vitiis adolescenti® ejus, el cum eo in pulvere dormient. 12. Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua. 13. Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo. 14. Pannis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. 15. Divitias, quas devoravit, evomet, et de venire illius extrahet eas Deus. 16. Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viper®. 17. (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, et butyri.) 18. Luet qua» fecit omnia, nec tamen consumetur : juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit. 19. Quoniam confringens nudavit pauperes : domum rapuit, el non ædificavit eam. 20. Nec est satiatus venter ejus : et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit. 21. Non remansit de cibo ejus, et propterea nihil permanebit de bonis ejus. 22. Cum saliatu fuerit, arctabitur, æsluabil, et omnis dolor irruet super eum. 23. Utinam

impicatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum. 24. Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum æreum. 25. Ednctus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua: vadent et venient super eum horribiles. 26. Omnes tenebra absconditæ sunt in occultis ejus : devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. 27. Revelabunt cæli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum. 28. Apertum erit germen domus illius, detrahatur in die furoris Dei. 29. Hæc est pars hominis impii a Deo, et hæreditas verborum ejus a Domino.

Ven. I
il h

I et 2. Respondens autem Sophar Naamathites dixit : Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. —Septuaginta Vertunt, GiroAx&bv ii i Mtvftk; Xf'pi • (>j/. ckw; ùzOàüëauv à'ripîiv ai ra&ra, xat cù/J a-rniri ttâXXçv r. xæ ! qô, *excipiens autem Sophar Mmæus dixit : Non sic putabam contradicere te his, et non intelligitis magis quam et ego*; quibus verbis Sophar Jobum arguere videtur impudentiæ, tanquam manifestad repugnet veritati; aut saltem notare stupiditatis, quod rationes adeo claras a se et sociis allatas non intelligat. In llebræo ad verbum hæc ita sonant, *propterea cogitationes mcæ reducunt me, et quidem ob accelerare meum in mc*; vel ut alii, *ob festinationem meam in me*; quidam, *propter hoc festinatio mea in me est*, quod eodem redit; ul videlicet Sophar significet se ideo Jobi sermonem interrumpere, ne in tam longo ejus discursu sibi excidant ea ad quæ respondendum erat : quapropter voluit accelerare responsum. Quia vero Jobus in fine capitis præcedentis horribilia quædam quasi minitendo ingesserat de divino judicio, et de ultore gladio, commotus est graviter Sophar, et curarum æstu in alias atque alias cogitationes impulsus: aderant quippe plurimæ perturbationum causæ, primum indignatio, quod Jobus in illos tam esset libere locutus, et illorum exprobrasset cap-

Sophar
Jobi
verbli
commo*
i»*urii
flxiafi.

animum et inclementem; et qui sibi ambitioso spiritu consilium et intelligentiam arrogarent; deinde timor, ne verum esset quod in extremo capite dixerat, cum judicium esse prædicere et gladium ultorem, qui supplicium exigit a sontibus, quales ipsi tametsi obscurius indicabantur a Jobo. Ille timor nonnihil consciunt commovebat animum, et in tristes trahebat cogitationes, quia cl sapientem antea cognoverat Jobum, neque propicr morum innocentiam indignum, quem Deusallionbus disciplinis imbueret, elipse hominis habitus, aut cum sileret, paulo antequam verba loqueretur prophetica, cl divino illustraretur oraculo ; aut ipso verborum sono el nova forma dicendi aliquid portendebat illum accepisse divinitus. Sed illud quoque cogitare potuit Sophar, hæc verba potius esse somniantis aul delirantis hominis, quam ejus quem spiritus allavisset divinus : quare varile illius mentem versabant cogitationes, quæ sibi vicissim succedebant, cl aliæ at) aliis vicissim pellebantur, dubitabat enim an fides habenda esset verbis hominis, in quo mens el judicium parum viderentur habere

constantiæ, el huc inclinabat animus. Deinde succedebat alia cogitatio, quæ non indignum putabat Jobum, cui in re tam gravi fides haberetur; et ab hac aut pellebatur aut nutabat superior cogitatio. Cælcrum quid in hoc cogitationum æstu statuerit, ipse sequenti versu edisserit:

3. Doctrinam qua me arguis audiam; et spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi;— in Hebreo est, *castigationem ignominia! mece audio*, id est castigationem meam ignominiosam, sive ignominie plenam, et cum probro ac dedecore meo conjunctam : audiverat quippe probra (ut ipse quidem interpretabatur) quæ Jobus in socios ejus dixerat, quæ sibi attribuit propter societatem. *Et spiritus ah intdligentia mea respondebit mihi*, id est, mens, animus, cogitatio, intellectus subministrabit mihi abunde quod ad objecta respondeam. Post longam itaque dubitationem, el consultatio-

j.

SujUr

fuo.

4 et 5. Hoc scio a principio, ex quo positus est Ver**4 HOMO SUPER TERRAM, QUOD LAIS IMPIORUM BBeyis SIT, rt

ET GAUDIUM UYPOCRITÆ AD INSTAR PUNCTI. — Iterat hio Sophar communem sibi cum amicis sententiam ; nempe impiorum in hac vita certissimam ruinam, neque illorum felicitatem et gaudium esse diuturna. *Laudem* impiorum appellat statum florentem, honoribus et opibus ornatum, a quo laus mortalium multi petitur; *hypocritam* vero hominem vocat impium, qui impietatem celat, seseque apparentis Dei cultus imagine convestit, quod ad Jobum dirigi videtur, quasi pietatem ingeniose simulassel, Deusque animum impium acerbo supplicio prodidisset. Quod ad ipsam at-

Lauñu-
mitur
prostat':
floreliü.

find sententiam, a qua Sophar suas locutionis sumpsit initium, B. Gregorius notat illam quidem in se spectatam esse veram, sed minus bene B. Jobo applicari; eam Septuaginta sic vertunt, τὸ ὁπώϊω, ἢ ἡσυχίᾳ-» ἱρρῖιix t^ῖisicv ' Si irxpavcuwv áxúUui, *latitia autem impiorum ruina insignis;gaudium vero iniquorum est perditio* ; ubi lælitiam iniri- P>orum non solum in causali sensu, sed etiam quodammodo in formali aut certe identico, ut loquuntur philosophi, videntur ruinam ingentem appellare, et gaudium iniquorum perditionem, «piasi non sit aliud *talari* impios quam *ruere*, gaudere quam perdi. Ex quo loco I). Chrysostomus citatus in *Caten. Grao*, sic argumentatur : «Si, inquit, eorum lætitia ingens est ruina, el gaudium perditio ; quid dicemus esse ipsum interitum? dic, amabo te, quid *dolorem*iquid animi ægritudinem? » Itaque *laus impiorum* significat lætitiam, exsultationem, gloriationem, qua sibi in bonis suis complacent, Itec sane brevis est, ut quæ nunquam nisi per momentum possidetur : non enim possidetur nisi tempore praesenti; tempus autem presens unico duntaxat instanti subsistit. Unde pulchre S. Gregorius lib. XV *iloral.* cap. 11 : « Dicturus, inquit, brevitatem vivendi- Præsent's> cordis oculum ad exordium redumxit originis, ut ex unteaclis colligat, quam nulla a- sunt qUæ videntur aliqua esse dum sunt : si enim ab ipso humani generis exordio usque ad hoc tempus, in quo sumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit quam breve fuerit videmus. Ponamus enim quemlibet hominem a primo die mundi conditum usque ad hodiernum diem vitam ducere; hodie tamen eamdem vitam, quam quasi longam ducere videbatur, finire : ecco fluis adest, praeterita jam nulla sunt, quia cuncta transierunt. Futurum in hoc mundo nihil est, quia nullum ad vitam vel brevissimum restat momentum. Ubi est ergo longum tempus, quod inter initium linemque deprehensum ita consumitur, ac si nec breve unquam fuisset? Impii itaque quia prajsentem vitam diligunt, in ea procul dubio elati percipere laudem quærunt, linguæ favoribus extolluntur, nec esse boni, sed dici appetunt : quam videlicet laudem longam esso existimant dum assequuntur; sed brevem incli- ligunt fuisse dum amittunt. In line quippe eis ostenditur, quam nihil fuerit quod amaverunt. » Unde sequitur :

ETCAIDIUM mPOCIUTJB AD INSTAR PLNCTI,—quod non so* u, u intelligendum de brevitate, sed etiam de continuatione laborum : nam sicut partes lineæ copulantur puncto, et per illud continuantur, sic labores, et si gaudii punctum intercedit, per ipsum continuantur, ut punctum gaudii prope nil aliud sil quam accessio sive laborum advocatio. Vox hebræa hoc loco posita eadem est quæ apud Jeremiam cap. iv, 20, *repente*, et cap. xviii, 9, suAito, q. d. Gaudium mundi, quo hypocrita exsullat, subito exstinguitur el evanescit,

quasi scintilla, quæ hoc ipso quo succensa splendorem emittit, exstinguitur et absumitur. Quod et impii ipsi libere confitentur apud Sapientem *Sup.* v, 13 : « Nos nati continuo desivimus esse : » *continuo*, nulla intercedente mora, ad instar pimeli, quasi non majbrem durationem contraxerit gaudium quam cftormatio puncti in continuo. Punctum, ut aiunt mathematici, est indivisibile quid, cujus si aliquid adimere velis, totum adimes: tale igitur est gaudium peccatoris velut punctum, facili enim negotio, si aliquid ex his in quibus fundatur ademeris, totum perdes, v. g. Gamlet superbus honore suo, si honoris punctum adimis, totum ejus honorem destrues. Quod facile in Aman iXa” principe videro licet, qui maximo honore in re- pil?in- gis curia gaudebat, quem cum omnes adorarent, I* solus Mardocheus vir alienigena, imo et captivus, eum noluit adorare:quamobrem tanto dolore allectus fuit magnus ille princeps, ut dixerit *Esther*, v, 13 : « Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochiemn Judteum sedentem ante fores regias. » Ecce quomodo miser affligatur, quod non pro voto suo, idque a captivo, honoretur : quam parva injuria, imo nec revera injuria, sed injuriæ tantum imaginatio, tam eximiam gloriam et gaudium ex illa procedens interlurbavil! Vere gaudium hypocritæ est ad instar puncti, quantumvis enim magnus fuerit honor mundi, in puncto tamen consistit, et in púnelo vanescit. Similiter pulchritudo, quæ a feminis precipue in magnis restiinalur, et gaudium in ea fundatum, in puncto consistit; lolle ex ultima parie nasi mulieris pulchrioris punctum pelliculæ, el peribit ejus pulchritudo : gaudium enim hypocrite ad instar puncti. Idem etiam dicendum esi de principum favore, qui in puncto consistit : unicum verbum principis seu regis, quod minus favorabile videatur, solet interdum occasio mortis esso his qui apud regem magis auctoritate pollebant, quia gaudium hypocrite ad instar puncti.

Pulchre D. Bonaventura in *Soliloq.* cap. n, locum hunc illustrans ait: «Hypocrita est hic mundus, lukt.ii. cujus gaudium est ad instar puncli ; quod nec longum, nec latum, nec altum est, nec profundum : » non *longum*. quia fere nullam habet durationem, el .].n , vix esse incipit, cum jam desinit; non *latum*, (*púa*. non vere dilatatur cor, sed nullis amaritudinibus et perturbationibus est permixtum; non *altum* , quia non est de coelestibus el divinis, sed de terrenis ac abjectis rebus; non *profundum*, quia nullas habet intus radices, sed totum fere est exterius. Unde celeriter evanescit, nam, ut ait I). Augustinus in *Joan.*, « lælilia sæculi vanitas est, quæ cum magno desiderio speratur ut veniat; el cum venerit, teneri non valet; et tandem *Prov. xiv*, 13 *extrema gaudii luctus* occupat : quia *Job. xxi*, 13 *ducunt in bonis* dies suos, et in puncto *ad inferna descendunt* : » etenim sicut punctum duo POT<11 extrcmalermnat, jungit tamen et copulat, sic gau- <rt ut‘

minar® dium et felicitas humana duo extrema jungit et
ii «u/ - adunat, viüescilicetacmorlis : solent enim felicitati-
mi tesprofanæ vitam terminare et merli initium præ-
diuui here. Quod magis explicant Septuaginta dum le-
muüdi glint./ icht'ha *impiorum ruina ingens; gaudium autem*
jungit *iniquorum perditio* : præcepsenim ruit in mortem
Yilim ac perditionem, qui se voluptatibus lerræ tradit,
cum quod etiam videtur dixisse Salomon cum ait *Prov.*
morte. xiv, 13 : a Itisus dolore miscabitur, cl extrema
gaudii lucius occupat. » Vide igitur quomodo gau-
dium hypocritæ extrema interse jungat,sicut
punctum copulare solet extrema line®. Finitur
enim gaudium, ut inde luctus inemptus deduca-
tur; neque vero exspectatur, ul gaudium finem
tandem habeat,aut ad extremum perveniat: quin
imo medium gaudium luctus occupat et interci-
pit. Etenim si consulatur textus hebræus, sic verti
poterit, *in risu dolebil cor*, ut sit *sensus*, dum
quis adhuc ridet et betatur, mox dolet, gemit et
tristatur. Certe si gaudia nostra tristitiis compa-
rentur, non aliter quam guttula vini in magnum
aquæ dolium injecta calamitatibus pœnisque mer-
guntur.

viu ixc Scite Seneca lib. *De Cons, ad Pohjb.* cap. xxm,
no di miserias vitæ human® considerans temperate ju-
Jif X dæat cssc lugendum, ne forte nobis lacrymæ ad
Mis et omnia quæ occurrunt flenda deficient : « Lacry-
t Mnis. mjs nostris, inquit, ni ratio finem fecerit, fortuna
non faciet. Omnes agedum mortales circumspice.
Larga ubique flendi et assidua materia: alium ad
quotidianum opus laboriosa egestas vocat; alium
ambitio nunquam quieta sollicitat;alius divitias,
quas optaverat, metuit, et voto laborat suo; alium
sollicitudo, alium labor torquet; alium semper
vestibulum obsidens turba : hic habere se dolet
liberos, hic perdidisse. Lacrymæ nobis dccrui
antequam caite® dolendi. Non vides qualem no-
bis vitam rorum natura promiserit,quæprimum
nascentium hominum fletum esse voluit? Hoc
principio edimur; huic omnium sequentium an-
norum ordo consentit. Sic vitam agimus, ideoque
moderate id fieri debet a nobis quod sæpc fa-
ciendum est : et respicientes quantum a (ergo re-
rum tristium immineat, si non finire lacrymas,
at certe reservare debemus. Nulli parcendum est
rei magis quam huic, cujus tam frequens usus
est. » Sic ille; omnia igitur doloribus et angori-
bus plena sunt : divitiis nondum habilis dolor
debetur, quia absentes sunt; habitis, quoniam
non sino molesta cura servantur; amissis, quo-
niam quæ diligebamus non sino dolore deserun-
tur. Honores cl dignitates tristitiis et afflictionibus
mersa sunt : si præsentia, quia nimis occupatio-
nibus miseram animam obruunt; si absentia,quia
mentem superbia distentam, et ejus quod cupie-
bat vacuum, sine ulla miseratione dirumpunt.
Quid do voluptatibus dicam,quæ dum non prtesto
sunt, desiderio; cl dum puesto sunt, fastidio cl
morsibus conscienti®discruciant? Vero igitur tot
molestiarum comparatione laus, id csl exsullatio

cl lætitia,impiorum brevis, et gaudium momen-
taneum vocatur, cum tota vita hominis angorum,
mœrorum et inquietudinum plena sit,cl vix om-
nis ejus voluptas unius momenti videatur, si cum
assidua afflictione conferatur.

G et 7. St ASCHXDERIT USQUE AD COELUM SI PERDIA Vrn. *
EJUS, ET CAPUT FJUS NUBES TETIGERIT : QUASI STERQU-el

LIXIUM IN FINE PERDETER : ET QUI EUM VIDERANT DI-
CENI : Ubi est ?—Profecto, inquit, tametsi pompa T«pj«
impii ad co lum usque extollatur, et ita erectus
incedat, ut nubes capite attingere videatur, tan- inflans
dem ad sterquilinii sordes abjicietur,neque illum d/pri-
quisqnam in priori gloria aut in hominum coetu flketur
deprehendet. Eumdcn omnino sensum Poetare-
gius bis verbis expressit Psabn. xxxvi, 20 : « ini-
mici vero Domini mox ut honorificali fuerint et
exaltati, deficientes quemadmodum fumus defi-
cient : n cum quo nectendum illud ejusdem Psalmi
ibid. vers. 35 : « Vidi impium superexaltatum et
elevatum sicut cedros Libani : et transivi,et ccce
non erat : et quæsivi eum, et non est inventus
locus ejus, n Ita David momentaneam felicitatem
eleganter describit, quasi non longius duret quam
transitus ille hominis, qui apparentem gloriam
conspica^s paulo ulterius processit; conversus-
que statim, ul splendorem illum cerneret, nihil
prorsus invenit in quod intuitum figeret : Non in-
veni , inquit, illum in illo statu ac loco, in quo
paulo ante ipsum florentem videram: nam paulo
post jam nusquam apparuit, ejusque locus mihi
contemplanti nusquam occurrit, ut qui dejectus
fuerit de illa sua prosperitate. Celerum *superbiam* Super-
pro gloria atque splendore sumi res est nota; bia pro
quemadmodum etiam id quod magnum est pro- »pi<ndo-
verbiali figura dici ad cœlum usque ascendere, re^ 'lcU'
seu cœlum contingere, non solum apud sacros,
sed etiam apud profanos scriptores. Quæ hyper-
bole poetis maxime usitata est, apud quos pas-
sim reperias similes loquendi formas :

Caput inter nubili condii.

Seneca in *Thyest.* aci. v :

.Equilis astris graJior, et run. tos super
Altum superbo vertice attingens pohm.

Horatius lib. I *Carm. od. i* :

Quo i «i me lyrics vilibus inscrit,
Sublimi feriiin sidera verilee.

Hic autem est mos Dei, quo quis se altius extule-
rit,profundius illum demergere, quia superbiam
exsecratur; unde Isafas ail cap. xxiir, 9 : a Domi-
nus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret om-
nem superbiam gloriæ, el in ignominiam dedu-
cet omnes iuelj tos terr®. » Nos quidem nihil no-
bis arduum putamus, et cœlum ipsum stultitia
petimus; sed ridet conatus, qui omni celsitudine
nostra celsior est, Altissimi!?. Pro *superbia ejus*
Septuaginta legunt, icht G v« idqx, *dona ejus*; et
pro *caput ejus* habent 4 tafo ichtous, *sacrificium ip-*

Super-
bia pro

Deui
perbos
dfjicit.

sui, id est, si ita ejus dona excrevisse videantur, ut ad cœlum usque ascendant, et munera ac sa-
Orificia ejus ita appareant exterius Deo grata, ut
nubes penetrare putentur; hæc eadem quæ cum
elevant postea depriment, et in sterquilinium de-
jicient, ut omnes qui cum prius viderant, stu-
peant casura ejus dicentes : Ubi est ille qui tam ex-
celsus apparebat, ut cœlum contingere videretur?
Ufpoeri. Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XV
nn-t* cap* 7 «Superbia, inquit, hypocrite us-
era æ- que ad cœlum ascendere dicitur, quando ejus
r.t.s t f- e]ai;0 coelestem vitam agere videtur : cujus etiam
ctfh caput quasi nubes tangit, quando principalis
coaqui. pars, videlicet intellectus illius, sanctorum pre-
fio-* ui°i cc^cntlinn coæquari meritis creditur; sed quasi
^ “^ .sterquilinium in fine perdetur, quia in morte sua
Biom cum ad tormenta ducitur, stercoribus viliorum
Uar& Pl⁰nus a malignis spiritibus conculcatur : » sic
ille. Hypocrita nimirum sæpenumero in hac vita
judicatur ab hominibus habere jejunium Pauli,
vigilias Petri, eleemosynas Abrahæ, etc., sed in
line, inquit, « quasi sterquilinium perdetur, » id
est, erit execrabilis tanquam sterquilinium foeti-
dum, immundum et abominabile; et qui cum in
mundo viderant dicent : « Ubi est? » per con-
temptum scilicet et admirationem; sicut D. Chry-
sostomus serra. *Confra Jud. cl Gent. de nuptiis*, ex-
pendit illud quod Deus dixit *Gen. in, 9 : Adam
ubi es?* quasi voluerit Deus mentem ejus con-
vertere ad miseriam conspiciendam, ad quam
devenerat, et in quam ex ingenti felicitate fuerat
dejectus : ila sancti in extremo judicio ad hypo-
critam dicent : Ubi es? in quam miseriam es de-
ductus? qui jejunabas, orabas, eleemosynas fa-
ciebas : ubi es? Per hæc opera ecce quo nos su-
mus perducti, et tu per eadem ubi es? ubi est
jejunium? ubi abstinentia? ubi eleemosynæ etc.
ilypocrl- Cæterum hic notanda est optima sterquilinii cum
l?» hypocrita comparatio : ut enim sæpe sterquili-
ikrqui- nium nive cooperitur, sic hypocrita justitiæ can-
ludo. çore contegitur, sed adveniente sole liquata nive
sterquilinium jam foetens aperitur; et adveniente
sole justitiæ hypocrisis ipsa detegitur.
Vexa. 8 8 et 9. Velut somnium avolans non invenietur :
<19, TRANSIET SICUT VISIO NOCTURNA. OCULUS, QUI EUM
viderat, non videbit : neque ultra intuebitur eum
locus suus. — Amplificatio est sententiæ proce-
dentis, (jua etiam David usus est in hæc verba
rntperi- *psalm. lxxii, 20* : « Velut somnium surgenlium,
Domine, n civitate tua imaginem ipsorum ad
nu nihilum rediges. » Utraque est appositissima simi-
fitudo ad rerum temporalium inanitatem decla-
randam : somnium enim celerrime evanescit, csl-
que inane, quanquam videatur delectare dor-
mientem, ut apud Lucianum Mycillus cum ex-
pergisceretur sensit omnem felicitatem, quam
somno conceperat, evanuisse; et sicut apud
Isaiam cap. XXIX, 8, « somniansuriens et comedit :
cum autem fuerit expergefactus vacua est anima
ejus : et sicut somniat sitiens et bibit, et post-

quam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit : »
ita quoque de divitibus in alio Psalmo David ait
Psalm, txxv, 6 : « Dormierunt somnum suum, et
nihil invenerunt omnes viri divitiarum in mani-
bus suis : » nam præsens eorum vita quædam
dormitio est, quia licet vigilent corpore, anima
tamen ipsorum dormii. Quo exemplo ostendit,
quod sicut pauperes quandoque somniant sc mul-
tas habere divitias, sed cum evigilant vacuos el
egenos se reperiunt: sic etiam illi qui in presunti
vita dormientes se divites putant, cum per mor-
tem evigilaverint, tum nihil se habuisse compe-
riunt. Recte igitur dicuntur divitiæ post somnum
avolare, quia non nisi per somnium possidentur.
Pulchre de illis D. Ambrosius lib. *De Nab. cap. vi* :
« Hic, inquit, acquiruntur; hic relinquuntur. Som-
nium igitur loquimur, non patrimonium. » El D.
Chrysoslomus hom. 32 *in Joan. cap. iv* : « Quid
autem omnino sunt divitiæ? umbra iners, fumus
qui cito evanescit, Hos toni, vel etiam viliores, n
Eamdem rerum presentino! inanitatem repre-
senta! altera imaginis vel nocturnæ visionis simi-
litudo, ut quæ visa celeriter evolet ab oculis, et
in nihilum tendat. Simili sensu in alio Psalmo
David ait *Psalm, xxxvm, 7* : a Verumlamcn in Homo in
image pertransit homo : » ita vocat imaginarium
vit® pompam et speciem inanissimam auri, ar-
genti, voluptatum et volaticæ gloriæ, quæ veluli trusit,
visio nocturna et somnium surgenlium evanes-
cunt. Multus est cum divinis aliis viris et prophe-
tis Psalmista in hac veritate inculcanda, qui cum
mulla et illustria in eadem rem dixisset, et pau-
cis vellet omnia complecti, non potuit exagge-
rare magnificentius et sublimius quam cum di-
xit *Psalm, xxxvm, 6* : a Verumlamcn universa va-
nitas omnis homo vivens. » Neminem excipit :
« Omnis homo, inquit, vivens; » dum vivit, vi-
get, floret, vel, ut est proprie in Hebreo, nW
nitsah, hoc est, dum *stat*, dum firmiter consistit,
qui nixus adamantino fundamento videatur, po-
tens et gloriosus, nihil est aliud quam universa
vanitas, sive vanitas universitatis: quidquid enim
in illo est, robur, sanitas, pulchritudo, opes,
dignitas, potentia, lotum fragile et momentaneum
csl : fatuos ignes imitatur aeris ardore expressos
in tenui materia; subito lucent, subito emoriuntur.
Porro ille dicendi modus : « Neque ultra in-
tuebitur eum locus suus, » similis csl isti cap. vu,
10 : a Nec cognoscet cum amplius locus ejus, »
quia scilicet non redibit in eum, etsi rediret, non
cognoscet, non intuebitur ipsum locus suus, ni-
pote ab alio occupatus; vel per hypallagen, r/. d.
Non intuebitur aul cognoscet ipse locum suum,
quia non reverictur; et quamvis reverteretur, im-
mutatum reperirci. Simili sensu in Psalmis dici-
tur *Psahn. xxxvi, II* : « Quieres locum ejus, et non
invenies : n item *Psalm, en, 16* : « Spiritus per-
transibil in illo, et non subsistet, et non cognoscet
amplius locum suum; » ad quæ loca vide quid a
nobis in *Expos. Pair. Grece, in Psalm*, annotatum sit.

Ver». 10. <0. FILII EJUS ATTERENTUR ESISTATI, ET SAM'S
Impio- ILLIUS REDDENT EI DOLOREM SUUM. — In iiebræO ©st,
C^,ls Placa,,un* *tenuēs*; quos scilicet eorum pa-
quoegti- ter bonis omnibus spoliaverat, et pauperes effo-
utaitu- cerat, quod fiel, cum vel ipsi ad pauperiem re-
ruMnr. (|qeq fucrjn(, Vel cum a jtidicibus ad restituen-
dum rapta damnati fuerint, vel certe hoc sponte
fecerint iudicium timentes. « Et manus ejus red-
dent robur suum, » hoc est opes vi raptas, quas
manibus suis diripuerant : has *robur* vocat, quia
in opibus robur ac potentia hominissæcularis con-
sistit. Septuaginta versum hunc transtulerunt, w>;
Ctcu; dtorcù Wmiw t t t c w; , ai 5i y.cpt; a>rc5 ^paijaat-
gx9çJúvi; , *filios ejus disperdunt minores, et ipsæ ma-
nus ejus succendant dolores*: ipse enim, inquit scho-
liastes, per suas sibi actiones succendit ignem.
S. Augustinus legit, *succendatur doloribus*; Aquila
çKiarpi^cvw, *attrahent*; Symmachus infe-
rent. Significat autem impium, cum e vivis exces-
serit , nullam ex filiorum felicitate et gloria con-
solationem accepturum ; siquidem illos perpetua
insequetur egestas, et ipse operum expendet poe-
nas, ad quæ impias et sceleratas manus adjecerat,
atque ita laboris sui fructu privabitur : ideo enim
parentes plerumque congerendis student pecu-
niis, ut auctos relinquant filios suos opibus, in
quorum ipsi splendore splendeant, et in vita am-
plissimis ornataci illustrata luminibus, ipsi quo-
que vita functi naturali gloriosi quodammodo
perpetuo vivant. Sed impii atque hypocrite non
assequenlur quod optabant, quia filios, quorum
ipsi serviebant abundanti® et gloriæ, arctabit et
opprimet egestas; et qui magnam putabantur ha-
bituri familiam et splendidam domum, illi domo
pulsii alienis impendiis (edificata precario vivent,
quos ad alienam misericordiam adiget extrema
necessitas. Hoc idem impiis non tam precatur
quam prædicit David *Psalm*, eviti, IO : « Nutantes
transferantur filii ejus, et mendicent, et ejciantur
de habitationibus suis; » est autem filiorum ino-
pia sive dolor maximo parentibus dolori, in quo-
rum corpore non minus acerbo cruciantur quam
in suo. Scitu dignum est quod de Polycarpo quo-
diin Siculo refertur, cum magnis cruciatibus adi-
geretur ad crimen quoddam, de quo accusabatur,
confitendum, semper immobilem cl inexorabilem
negasse; sed cum iudex novum tormenti genus
machinatus præciperet, ut tamdiu torqueretur
ejus filius quousque pater confiteretur; statini pa-
trem, simul ac filius tormentum subiret, totum
crimen detexisse : et interrogatum, cur inter libi
cruciatus aperuisset quod inter proprios celasset,
respondisse, quia ægrius sui filii tormenta quam
sua propria sustinebat; cum parentis animus ma-
gis esset in filio, quem amabat, quam in proprio
corpore quod animabat. Graviter igitur afficien-
tur hypocrite cum eorum filii male tractabuntur
et inopia consumentur.

Ilypoeri- Et MANUS ILLIUS REDDENT EI DOLORI U SUI M, — id
u opera ulciscuntur illum mores sui, quia Ldia pa-

lietur damna, qualia aliis inflixit PulchreS.Grc- mi inp*
gorius lib. XV *Moral*, cap. v : « Quid per *manus*, P, ç^lta
inquit, nisi opera designantur? Manus itaque il- rf4lkflt'
lius ei dolorem reddent, quia damnationem jus-
tam ex iniqua recipiet operatione. Bene autem
non *dabunt*, sed *reddent*, dicitur, quia perversæ
ejus actiones æternum ei supplicium quasi quod-
dam debitum solvent : d sic ille. Similiter Nice-
tas ; Manus, inquit, actiones significant : sunt
etenim lite instrumenta agendi. Sicut igitur justo
manus suæ reddent gaudium, delectationem et
gloriam, illudque adimpletum erit *Isai*. m, <0 :
« Dicite justo quoniam bene, quoniam fructum
adinventionum suarum comedet : » ita manus
hypocrite « reddent dolorem suum, » id est, quem
ipsemcl manibus suis procuravit, et debitum feat;
unde sequitur *ibid*. vers. H : « Væ impio in ma-
lum : retributio enim manuum ejus fletei. » Quod
si quæras, quæ illius manus? quæ opera? nonne
jejunia, orationes eleemosynæ? nonne hujus-
modi manus reddent justis ineffabile premium?
ita quidem. Sed isti fuerunt veri herodii et acci-
pitres, qui per pennas talium operum in sublime
evolarunt, omnia quæ egerunt in Dei gloriam
referentes; ille tamen fuit struthio sublimibus
quidem pennis ornatus, sed per quas non terrena
transcendit, qui omnia quæ agebat propter ter-
renam gloriam operabatur.

II. Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentia Ver» n.
FJÜS, FT CUM F.0 IN PULVERE DORMIENT,— id est, VI-
tiis, quibus puer assuevit, vacabit per totam vi-
tim usque ad senium et usque ad mortem. Cur,
quæso, non dicit *caro*, sed ossa *ejus*? quia nimi- Juttod»-
rum sicut quæ ossibus insident cum ipsis dures-
eunt ac durant, ita plane vitia juventutis quoti- uutoit-
dic duriora exsistunt, adeoque inolescunt, ut 4a«tr.
etiam in senectute solidentur; et quod deterius
est, non imminuta, sed plerumque multiplicata.
Nam, ul pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib.
XV *Moral*, cap. v : a Dura», inquit, in eo pravitatum
consuetudines a vitio sumpte sunt pessimæ in-
choationis; unde scriptum est in Proverbiis cap.
xvii, 6 : *Adolescens juxta viam sumn etiam ruin se-
nuerit non recedet ab ea*. Quæ nimirum ossa cum
co in pulvere dormient, quia eo usque iu illo ini-
qua) consuetudines perdurant, quo hunc ad mor-
tis pulverem pertrahant, » etc. : ita S. Gregorius.
Cui non dissimilia habet Clemens Alexandrinus
lib. H Ptf lag. cap. X : a Sæpenumero, inquit, viri
in malis vite institutis educati evaserunt mulieri-
bus magis efleminuti, » 7. d. Illi ipsi qui homines Mali
nascuntur sa penumero ob malam educationem
non crescunt iu viros, sed senescunt in feminas,
natura per malam educationem degenerante. At-
ipie ulinam juventutis vilia in senectute sisterent;
sed proh dolor! cum peccatore « in pulvere dor-
mient, » hoc est, in sepulcro reponentur : nam
cum cætera omnia (ut bene ad hunc locum Titel-
mannus advertit) post mortem relinquantur, sola
opera ab incunabulo usque ad sepulcrum mor-

tuos consequuntur. Quem Deus olim non movit lapidem,ut ab animis Hebræorum superstitiones .Egyptiacas, quibus innutriti fuerant, aboleret? « et tamen, inquit D. Chrysostomus lib. III Ad- vere. *vitup. vit/e monast.*, illi vitia non effugerunt; sed cum manna cadesti cibo alerentur, cepas, allia et estera Ægypti mala praeferabant atque requi- rebant : adeo consuetudo valet, tantumque ha- bet roboris, n Cum olim D. Gregorius Nazianzenus Athenis commoratus vidisset Julianum adhuc ju- venem, sed Libere et illiberaliter viventem; sta- tini futura ejus scelera non quidem ex divina re- velatione, sed ex mala ejus institutione proplic- favit : nam orat. 2 *Contra Julian.* : «Mc, inquit, morum ipsius inconstantia atque incredibilis quae- dam mentis emotio vatem efficiebat; » et paulo post commemorans juvenilia ejus vitia subdit : « Hæc ut conspexi,statim prolocutus sum: Quale malum Romanorum terra nutrit? » ac si ex mala juventutis educatione certissimum malm senectu- tis vaticinium desumeretur : nam mores in pue- ritia nati plerumque ad senectutem propagantur. Quod l). Hieronymus in epist. 7 *ad Lætam* aptis si- militudinibus illustrans pulchre expressit his ver- *>,s : a r,,^cu^cr eraditur quod rudes anni per- trnr. Libertini. Mnarum conchylia quis in pristinum candorem revocat? Recens testa diu et saporem retinet, et odorem quo primum imbuta est. n Quæ verba plane colludunt et cum notissimo car- mine Horatii epist. l ad Lo//.:

Quo semel est imbuti recens servabit odorem
Testa diu, etc.;

Et cum celebratissimis verbis Quintiliani lib. l Put i *Instit.* : « Natura, inquit, tenacissimi sumus coruin rudibus annis percepimus, ut sapor, quo bibiti nova imbuas, durat ; nec lanarum colores, quibus difficile simplex ille candor mutatus est, clui possunt; » iMeu- ac denique cum illa sententia Philonis : *Quo i lnt'* *omnis probus sit liber* : « Sicut vasa, inquit, odo- rem, quo primum fuerint imbuta, referunt, sic juvenum animi, quas primum formas imagina- tione conceperint,nunquam aboleri sinunt. » Sed omnium gravissime Salomon a S. Gregorio supra citatus, cujus proverbium in publicas scholas vi- detur defluxisse, ut ex D. Hieronymo in epist. 7 *ad Latam* et 12 *ad Gaud*, desumitur : in utraquo cnim ita habet: « Legi in scholis puer : /Egre re- prehendas quod sinis consuescere, » quasi pro- verbii verilati publica gymnasia adderent cele- britatem. *Proverbii* quoque nomen jure meretur illa quæ vulgi jam sermone celebratur sententia : n iUi « Qualis vita, talis et mors : n vel, ut frequent us vluüllsdici solet : « Sicut vixit, sic et morixit : n rarus ou'n (In,PPc invenitur in morte dissimilis sui, prout in vita fuit. Quales vivunt tales moriuntur fere om- nes homines; et vitæ gressus mortis egressus si- miles pene infallibiliter futuros designant; unde David ait Pta/m. l xixix, 8 : « Posuisti iniquitates nostras in cnspeclu luo,saeculum nostrum in il-

luminatone vultus tui, » ubi noster et Septua- ginta posuerunt *sæculum nostrum*, ponit D. Hiero- nymus in *Epist.* ad Cypr. *negligentias nostras*; et quinta Editio legit *adolescentium nostram*. Et mira- tur S. Hieronymus quod pro erroribus adoles- cente positum fuerit *sæculum* a Vulgato et Sep- tuaginta. Cur igitur ubi legendum orat de erro- ribus adolescentia?, maluit noster legere *sæculum nostrum?* equidem in adolescentia clare ostendi- tur totum sæculum hominis, totius vitæ noslræ monstratur curriculum : qualis cnim fuerit quis in vita, qualis adoleverit, talis invenitur esse vel in ipsius vite consummatione. Quo spectans Hugo Cardinalis in *Judie*, cap. i : « Raro, inquit, vide- IUro t*. mus quempiam bene mori qui malo vixerit. Num mo?l' leonem vidisti aliquando ovina cauda præditum? JJ. Fallitur adolescens, qui æfatis suæ flore confisus iiu effusam sequitur peccandi licentiam. » Plane nul- lum animal et in cauda et in capite non est sui simile; et pene nullus homo est qui non assimi- lelur sibi et in morte et in vita. Quod omnino hic insinuatur dum dicitur : « Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentia? ejus, et cum co in pulvere dormient. » Septuaginta brevius dixerunt, ζχrà ájTci 7XV vnrxc; avreû, *ossa ejus impleta sunt juventute ejus*, quasi nihil aliud appareat in ho- mine jam moribundo,et in ossa pulveremque re- digendo,quam id quod apparuit in eodem ju- vene et adolescente. Erit homo jam magis cada- ver quam corpus, erit ossium congeriei proximi- mus; et illa ipsa mortis moles ossea in affectibus et in cupiditatibus prorsus sibi similis erit prout erat in juventutis flore. Tota illa juvenus effræ- nis occupabit ipsum exitum mortis.

12 et 13. Cum exim dulce fuerit in ore ejus ma- ver». n LUM, ABSCONDET ILLUD SUB LINGUA SUA. PARCET ILLI, e113. ET NON DERELINQUET ILLUD : ET CELABIT IN GUTTURE suo. — In llebræo est, si *dulcescebat in ore rjfs* improb.» *malum, abscondebat illud sub lingua sua*, quod Sep- tuaginta **transferunt**, y a-cyariurwxoxix, nu ura' xurr.v br.z rh si *dulcucrit in ore ejus malitia, abscondet cam sub lingua sua* ; pro *ma- litia* in editione Romana est *malignitas* : Cicero *vitiositatem* appellat quam Græci xxcíxv vocant. Dicitur autem malitia dulcescere, quando nobis arridere et placere incipit, sumpta tralatione a cibis dulcibus, qui palato grati et accepti sunt: ideo additur *in ore ejus*, nam ibi cibum gusta- mus; malum autem proprie loquendo non dul- cescit in ore. Eleganter vero addit : « Abscondet illud sub lingua sua , n id est occultabit ac teget illud simulando dissimulandoque,aut mentiendo, ut hypocrita* solent, qui volunt videri probi, cum sint improbi, g. d. Teget illud sermone flecto et fraudis pleno occultoque : nam quod sub lingua est non ita conspicitur et apparet ul quod supra linguam; ideoque sub lingua dicuntur esse verba tecta et fraudulenta, quibus alios decipimus et fallimus. Vel abscondit illud sub lingua sua, nec dimittit statim in ventrem, ut diutius ejus suavi-

talo peiTualiir : loquitur enim de peccatore delectante so in peccato ad modum hominis dulco quidpiain ore versantis, q. d. Sicut cum quis comedit dulciario multum ac diu illa ore suo volvit ac revolvit retinctque, ut suavi illo sapore diutius perfrualur, sic impius peccandi illecebris inescat. Ills *n ^auc'*)US animæ tenacissime voluptatis malum recondit; nec illud statim deglutiet, nec vorabit, nec evomet, aut abjiciet, sed in ipso gutturo ve^ul *n repositorio recondet, optans sibi collum gruis cum Philoxeno apud Aristotelem lib. III *Ethic*, cap. xi, et Ageilium lib. XIX, cap. n, collum cupiebat longissimum, ut lenta ciborum transmissione diutius gulæ avidissimo? indulgerci nepos prodigiosus.

Et in quanta suorum scelerum ignorance verentur peccatores, ut detestanda mala tanquam desideranda bona complectantur : his enim omnibus significatur pertinax et indesinens studium malitiam animo fovendi et insatiabile cacoethes peccandi. Corrupta sine dubio natura in illicitas semper proclivis est voluptates, quarum amor nobiscum prodit et emergit in vita, visque ullius hominis industria convelli potest : qua de re singulari copia judicioque erudito in lib. *Ethic*, disputat Alistóles, ailque lib. II, cap. in, omnibus hominibus ζtwnw, a teneris annis, a prima pueritia, innutritam esse voluptatem, et fyctxpacpfiw, illitam vitæ humanæ, quæ illius affectionis velul colore tincta penitusque imbuta esse videatur. Et proinde rem esse maxime arduam atque operosam, tam insitam et inustam animis inclinationem exuere atque deponere : quo facit dictum Heracliti, qui difficilius esse aiebat repugnare voluptati quam iræ : idem ipse Lycæi princeps lib. X *Ethic*, cap. i, cum ratas sententias pronuntiat : a Omnes, inquit, rà zî/ a upoxipcuurai, pofíssímum jucunda sequuntur, aspernanturque et fugiunt ea quæ molestiam adierunt. » Addit paulo post, ut plurimum omnes Jfecw zSw*, propendere al voluptatem illique servire. Vis autem hujus affectionis maxime in potentibus viris cernitur prisci vi, qui propter abundantem fortuna) et dominatus sui amplitudinem cum haberent quidlibet in potestate, et prope lumen omne honestatis vitio el scelere inobscuravissent, ad qnærendam et fruendam voluptatem magno studio et ardore ferebantur. Hinc tribut@ a multis laudes voluptati ut regi@ nutrici vitæ et moderatrici actionum, quam non minus quam bonam deam tantum non aris et religionibus consecraverunt. Illi quidem litant epicurei, qui in ejus velul dominatu et possessione felicitatem collocarunt; et iisdem sacris initiatus Aristippus magnum ex ea Numen effecit. Sed multo verius alii quoquo inter gentiles saniori mente predili penitus in scipsos introeuntes, cl quotidiana experientia docti, voluptatem infamissimam esse lenam putarunt, quæ plurimum et public@ el privat@ rei incommodaret ; hinc tan, Archytas Tarentinus celebrem illam sententiam

protulit, quam inter alios M. Tullius in lib. *De Senect.* aurea sua lingua divine ornatam magno bono legentium commendavit ; nullam esse capitaliorem pestem quam voluptatem corporis hominibus a natura datam, cujus voluptatis avidæ libidines temere et effrenate ad potiundum incitantur. Quid vero acadcmici in hoc genere monuerint prostat in clarissimorum virorum monumentis, qu@ cum Cicero pervolulasset, Platonicum illum florem elegit, quo venustior ejus fieret oratio : « divine enim Plato *escam malorum* VolupUi voluptatem appellat, » quod ea videlicet horni- < < mi' nes capiantur ut hamo pisces. Dixit hoc ille ;5 Ionim- *Timæo*, sed ego animadverti ab eodem in *Pidæte* in cam rem poni multa et preclara : nam voluptatis illecebras ait esse malefica artis pr&-stigias, quibus animi fascinentur; et alio in loco docet eamdem nobis exhibere iuzci^xxtx impedimenta, moras, difficultates infinitas, ne videlicet in prestantium facinorum cursum ingrediamur, quo nos virtus et Deus vocant Sed innumera prope sunt ejusmodi viri sapientis oracula, quæ pretermitió, unius Aristotelis salis esse ratus gravissimam auctoritatem, qui notat lib. H *Ethic*, cap. vin et ix, nos a natura fictos ad voluptatem, et proinde, ut illius verbo utar, 6xxtxti:w ;,pronos maxime ad intemperantiam esse; ad quam quisque suoapte nutu et impulsu labatur. Quid igitur? quam viam ineundam censes, quidve moliendum, ne in perniciem ruamus? in omnibus ait maxime – zJù, id quod suave est ipsamque adeo voluptatem fugiendam. Longe <h™np- ante de sapientibus Greci@ unus Solon aureum illud dictum pronuntiaverat: voluptatem fuge, addebatque rationem : « Ipsa enim t Ut m, ægritudinem et acerbum animisensum progenerat/ * » eamdem ipsam ob causam Seneca Lucilium instruens *Epist.* 27, aiebat magno lui voluptates : « Dimitte, inquit, istas voluptates turbidas magno luendas : non venture Unium sed preterito nocent. » Hæc est totius philosophi@ vox, et istis monitis esedre et auditoria personant, quæ divinius tamen excellentiusque aSS. Patribus dicuntur ; huc spectat S. Gregorii Nysseni illustre pronuntiatum in serm. *DeUsurrect.* : ilxax rdvrii ounxuuScv Í/.ll Ty/ ojl/iais voluptas conjunctum habet dolorem atque molestiam, ubi mihi alludere videtur ad inventum platonicum, qui triangulum efficiebat ethicum, cujus basis animus foret, latera duo, hinc voluptas, inde dolor, qu@ in puncto conjungerentur, sic ut cognata videantur, et ab uno in aliud transitus sit facillimus; sed molestia quidem clamari animi sensus, quem progignit voluptas, mullum illius suavitatem exsuperat, ut Basilios Magnus docet in *Psalm*, xxxui : o Oblectatio, inquit, voluptatis corpore@ nXJcv rò rdit;, plus doloris habet quam jucunditatis. V Id quod sequenti versu clare significatur cum dicitur :

14. Panis ejcs in utfuo illius veruti r in fel Vcti.U.

Préau aspidum intrinsecus, — id est delicia? illa» peccali, v-ton- <IU*>, IS ul Pan0 fructat'ir, et ut cibo suavissimo tar id delectabatur, vertentur ci in fcl, venenum scilicet m ma- amarissimum, conscienti© tormentum, intesti- gam. numque exitium, præsens et æternum : tei enim in arcano sermone pronarum acerbitem significat, quibus impii et infandis sceleribus cooperti m rovim sempiternum cruciabuntur. Quemadmodum in valum prrodictionibus consimili sententia et fæces calicis, el absinthium, el fel draconum, alfaque hujusmodi amaritudine et acerbite prropia reponuntur. Sic minatur apud Jeremiam Deus, cum de miserrima calamitate et funesto exilio loqueretur cap. xxiii, 15 : «Cibabo eos absinthio, et potabo eos felle. » Quin et in sacris Ahio- oraculis ipsa nequitia vocatur *absinthium*, quod thiamct amaritudine sua miserum animum vexet el conficial. Rexaspicns in Prov.v,4,aitmellacsse inore auroris meretricis ad malefium titillant; « novissima autem illius amara quasi absinthium,n quod ad culpam referendum esse vult Lyranus. Prodi autem Orígenes adeo amarum esse absinthium, ut si forte in mei injiciatur, amaritudine sua vincat mellis suavitatem et dulcedinem illam omnem corrumpat. Quod rem nostram mirifice illustrare potest : nam libido voluptatis licet habere aliquid mellis videatur, tamen subito migratili absinthium, in eam videlicet amaritudinem, qua vix major cogitari ulla potest, quæque omnem delectationis sensum obtundat. Sed in illo Proverbi loco Septuaginta pro absinthio fcl habent, quod, uti diximus, est aliud symbolum divinitus excogitatum ad peccati molestiam intelligendam. Sic Moyses Deutor, xxxn,32, flagitium et scelus *fel draconum* appellat, sicut hoc loco Sophar *fcl aspidum* vocat; cur autem fcl aspidum vel draco-

num? Pcite et maxime apposite ad rem explinum re- candara, nam in quovis animante fel amariludicmort?l neni lanla,n habet, ut a canibus non attingatur, ul auctor est Plinius lib. XI, cap.xxxvii. Qui etiam infoile nigro insanix homini causam esse putat; in dracone autem cl aspide non modo fel amarum csl, verum etiam cum veneno pestilenti conjunctum, ul vim peccati videamus et expertem esse voluptatis et insanix morlisque opificem.

Hanc opinor ob causam S. Petrus apostolorum princeps Simonem arguens, pecuniam pro divinis donis scelerata pactione deferentem, inter alia sic monuit Actor,vm,23: «In felle amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse,» quod arcanum sublimis theologi dictum exceptum honorifice ab Ecclesia, el a doctis viris qui sacras litteras interpretantur vari® expositum fuit. Mihi videtur voluisse dicere Simonem Magum lotum Potei- animo et corpore impuratum, amarissimo veluli felle oblitura et contaminatum esse, laqueis mali dromonis undique obligatum, criminibusque op-qBitcc Q- pressum teneri, nihil habere suavitatis, quam divinus Spiritus solet piis animis infundere; deni- ud;h iluc vc^ l T>oddan) esse monstrum e draconio

fello compositum et concretum, ut conquisitis cHqii magno studio verbis l). Petrus usus videatur ad impuri hominis statum ante oculos subjiciendum. Nec sine ratione *fcl* nominavit, ul hominem fanaticum el superbum S. Spiritui inimicum et perduellem effingeret, cujus dona impio mercimonio comparare studuit : nam Spiritus quidem Sanctus columba? specie pingi cl formari solet ; quæ columba fello carens, et tota amabilis cl divina est, et sine pretio in naturam omnem benefica. Ille igitur felle amaritudinis plenus gigantum more cum illa bonitate incredibili vecordia pugnavit, quod Apostolus illi voluit objicere. Sed quoniam divinus Amanuensis Lucas graeco stylo est usus, alium quemdam sententia? illius sensum verba suggerunt; neque enim, si horrere dictioni velimus, dixit : a Video te in felle amaritudinis, sed ii; 7.cXr,y rixptx;, in *fcl acerbitalis*, » qua picturata oratione et sacris voluti emblematis distincta Simoni Mago l). Petrus exitium omni acerbite horribile srovumque denuntiat, ubi notandus est isto loquendi modus ti; yzw Tuxptx;, in *fel*, vel *ad fel acerbitalis*, quemadmodum in diris cl imprecationibus veteres aiebant GiM citi;xo2oxK, *ad corvos*; u; uol.xptsw, *ad beatam*; tí; úJwp, in *profluentem*; in *malam rem*. Te, inquit, felli acerbitalis jam devotum prævideo; Salanro vinculis irretitus et iniquitate obligatus divino furori objiceris; abis cum tua pecunia in perditionem; horificum et crudele fulmen in tuum caput imminet: fel draconum in sempiternum tempus, et divinæ iracundi@sævus calix tuæ perdit© elambilioso? voluntati a justissimo Deo reservatur.

Eodem ergo sensu Sophar cum perniciem illius adumbrat, qui divinorum judiciorum immunior se in omne genus voluptatis ingurgitavit, et cum illo ex Evangelio *Luc.* xvi, 22, epulone delicatissime et sumptuosissime brevis rovi cursum peregit: a Panis, inquit, ejus vertetur in fel aspidum,» sempiternum per hoc exitium designans. Quo loco in primis peccatum pani confertur; deinde describitur impius, qui sceleribus suis delectatur, et prae jucunditate, quam sentit, comparatur homini comedenti rem aliquam suavissimam, quam solet antequam deglutiat in ore versare, volvere atque revolvere; sed tandem peccatum ei vertitur in fel aspidum, id est exitium amarissimum, cum apud inferos sempiternis atlicialur cruciati- bus. De eodem pane sermo est Salomoni cum p»u ail Proa. XX, 17 : « Suavis est homini panis mendacii: el postea implebitur os ejus calculo, » scu, ul alii vertunt, *arena*, ubi *repleri os calculo* signi- »4 ia ficai id quod initio molle visum verti postea in durtiem, cl quod mei primoribus labris in ventrienio fcl fieri : nempe mendaces gravissime a u Deo, a propria conscientia, a periculis consequenlibus cruciari. Quod etiam verum est de omni ira. peccato el illicita usurpatione, juxta illud :

Nucct empta dolore voluplas.

Significatur igitur opes mendaciis et fraudibus quirsilas, quamvis initio gratae videantur, postea tamen cum possidentur insuaves solere esse et noxias, voluti si panis, quo aliquis vesceretur, permixtos haberet lapillos et arenulas. Id quod potest in universum peccato accommodari, quod admixtos habet lapillos quibus dentes franguntur, vel propter conscientia» aculeos, vel propter plurimorum malorum, quae consequi solent, asperitatem; vel denique quia tandem a Deo apud inferos acerrime punietur.

vm.n. 15. Divitias quas devoravit evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus. — Eadem sententiam amplificat, et nova loquendi forma magis explicat dolorem indicens injuste voluptati; neque enim hic aliud agit Sophar quam docere, impiorum audaciam et vim injustam non abituram

Distia impune. Expende vim illius verbi *devoravit*, quo communiter Scriptum? sacrae utuntur ad affectum grandem exprimendum, quo avari rapiunt et

ur. concludunt divitias quas acquirunt; metaphora sumpta a guloso. Videbis hominem gulosum, cuius Deus venter est, qui hinc inde cibos conquirat, et illos devorans, in stomachum magna cum voluptate trajicit; atque ita illum replet, ut non valens tot tantaque digerere, imo nec sustinere, post brevem dormitionem, cui se tradiderat, expergefactus, torsionibus afflictus, incipit omnia evomere majori cum dolore quam fuerat voluptas in deglutendo; et sudans pra anxietate per varias, quas coactus facit, eruptiones, totum quo se ingurgitaverat, et quod ventre concluderat, evomit et eructat. Talis est dives avarus, qui divitiis tanquam Deo affectus nihil magis cune habet, quam eas congregare, implere saccos, arcas, horrea, cellaria: devorat viduas, pupillos: venit subito insperata mors, cuius angustiis expergefactus et afflictus incipit cum luctu et dolore omnia evomere, quae cum voluptate congregaverat; variisque legalis in filios, consanguineos, famulos, ecclesias, xenodochia, quasi quibusdam eruptionibus, omnia evomit, et vacuus omnibus remanet, nihil sibi nisi anxietatem retinens, quod secum ferre possit. Vere ergo divitias, quas devoraverat, evomet: quod cum violentia laboreque et cruciatu pectoris, imo totius corporis ut plurimum contingit: graviusque dolebit praedator, cum se videri alienis, quae rapuit, bonis privari, quam dolui pauperculus, quem spoliavit.

Quare hunc locum sic interpretatur S. Hieronymus: « Quod inique et violenter rapuit et inviolenter reddidit; et ita extorquebitur ab iniquo quod injuste abstulerit. » Luculentius hoc idem exponit S. Thomas ad eundem locum: « Divitias quas rapaciter acquisivi! cum abominatione perdet, et divino iudicio per quamdam violentiam ei auferentur. » Evomet, inquit, divitias tanquam cibum male digestum: « ut enim (adjungit S. Thomas) cibis comestus, si digeri non potest, per vomitu-

turn extra ejicitur cum abominatione et dolore: ita quandoque peccatores bona temporalia, quae in hoc mundo male acquirunt, quasi indigesta divino iudicio cum dolore amittunt. » Videas interdum alicujus divitis domum velint regium cerarium et opibus et pretiosa suppellectili opulentam paulatim deinde minui, evacuari, et demum exinaniri. Forte aliena bona injuste rapta asservabantur;

Et de ventre illius extrahet eas Deus. — Septuaginta vertunt, *ἐξ* uxtx; forca, *domo ejus*; domi enim tanquam in ventriculo recondite asservabantur; est quidem hujusmodi praedonis domus rrtodosu velint stomachus insatiabili quadam voracitate opes alienas deglubens: verbum enim *devoravit* *U*hebraico pbn *balagh* significat *inerp* *Militcr* vorare.

Philippus intelligit cor, quod nimirum affectus et amor in rapinis sit; et cum aquae furtivas dulciores sint, ut male proposuit, sed turpiter experta est adultera illa in Pror. ix, 17, phne dulcius amant isti quae rapuerant, quasi magno suo labore ac periculo comparata: idcirco gravius dolebunt amittere quae dulciore affectu amabant et possidebant. Quo in sensu praescnlcm locum ita Philippus interpretatur: « In ventre, id est in corde suo, pro iniquitatibus suis amaros dolores, acerbos et nimios conscientia torquente patietur; et quod per violentiam rapuit, et cupiditatis studio devoravit, extorquebitur ab iniquo; » sic ille. Adeo contestata haec veritas est, ut propterea serio et graviter admoneat S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 9 ne ex aliorum egestate opes nostras comparare sustineamus: a Absit, inquit, ut tam longe a divina aequitate recedamus, nec divitias nostras cum aliorum lacrymis misceamus, a quibus tanquam a rubigine et tinca consumuntur, aut, ut Scriptura? verbo utar, evomentur: • haec ille. Praeslingit maxime potentium ac divitum tyrannicam impietatem, qui vel diripiunt pauperum bona, vel saltem cum miserorum tantum ministerio, debitam mercedem nequaquam pauperculis reddunt, nec illorum sudoribus indolent, nec precibus inflectuntur, nec lacrymis permoventur. Horum igitur bona luctu miserorum madentia diu non possunt salva et integra permanere: est enim furtum rubigo, est tineae, quae bona istorum tyrannorum, quibus adharent, funditus exesa disperdet; est plane venenum, quo hausto vel qui ebibit emoriatur, vel saltem reliqui etiam salubriores cibi simul a stomacho pra gravato evomentur. Huc spectat illud prophetae Habacuc cap. n, 26: « Vomitus ignominiae super gloriam, » quia nimirum major poena in tali vomitu quam voluptas in congregatione; describit autem cujusdam tyranni divitis divitias sine termino congregantis et concupiscentis miserabilem statum dicens *ibid.* vers. 6: « V® ei qui multiplicat sua, usquequo ei aggravat contra se densum luctum? » Loquitur Propheta ad litteram de Nabuchodonosor, qui non contentus suis, ad alienas civitates, provincias et divitias rapiendas so con-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. XX

verbi; sed hoc etiam de quovis avaro divito dictum palet ex doctrina S. Ambrosii, qui compluribus locis de quovis avaro censetaple dici,quod nmtri congreget non sua, ex eo quod dives sit osconomus Pol’us quam dominus divitiarum, ut cui . quia Reus divitias non tam dederit, quam commiserit dispenu. jn pauperes distribuendas. Ideoque nullis raliotuturam n^us ostendit pauperum esso divitia?, quas ipse iinu recondit et congregat, et illam sæpe repetit sententiam : «Esurientium panis est, quem tu delinnes; nudorum indumentum est, quod tu recludis; miserorum redemptio est et absolutio pecunia, quam tu in terram defodis. Tot te ergo scias invadere bona, quot possis præstare quod velis : » ita I). Ambrosius Scrm. 81; quæ iisdem fere verbis S. Basibus scrm. 6 ad *ditesi* a<l finem dixerat; similia quoque docet S. Chrysoslomus hom. 34 ad *popul*.

op* llabacuc igitur supra citatus non sine grandi et dfMum occu^o mysterio opes nominat *densum lutum*; hum. quod arcanum pii prophète belle Remigius in rpiodjni- hunc modum illuminat : « Opes sunt densum lutuin» <lu,a sinceritatem mentis confundunt, et gravnuvH<u visσιμο pondere iniquitatis mentem premunt, n Duo grandia notat incommoda, lutum inficit, et quia densum premit, sic opes, quæ fere semper cum peccato conjuncte, animum commaculant et gravant. DisclrcS. Gregorius lib. III *Pastor*, cap. XXI : a Avarum inquit contra se densum lutum aggravare, et terrena lucra cum pondere peccati cumulare; p hinc Chaldæus pro *denso luto* vertit *gravitatem peccatorum*. Pingit ergo divina mentis inflammatione Vates opulentum ut tardam et languidam pecudem, quæ se luto denso et aggesto conspurcel et mole premat, sic ut olida cœlo Deoque sit, et putidam cœcamque mentem nequeat attollere. Caecant enim vehementer opes, et infuscant lumen rationis; unde Syrus pro denso luto uh boi cons'derate vertit *nubem luti* : haud sane mawrdidi- j^or c *uto v*li d fimeto vapor existit quam cx run opibus sordidarum affectionum et scelerum nubes, fcb0’ bes exhalant, quibus involuta mens et oppressa quibus *n summa cœlestium rerum caligine et ignorantias ClurCl" tionc versatur. Septuaginta interpretes aliam quadam imaginem nobis exhibent, et quidem opinione mea luculentam ad eamdem rem inclligendam : hunc enim locum ila vertunt, kxI po^r/vtdv w x>¿wv iw û *usquequo et aggravat torquem suam gravi(eri* sic ut alludat Propheta ad Babyloniorum consuetudinem, de quibus eodem ipso capite meminerat, qui aureas sibi torques ad majestatem, pompam et honorem solebant imponere : sic avarus sibi opes ut insignes ad praedicationem phaleras moniliaque circumponit. Sed falleris, ait Vales, ore Dei fundens oraculum, quos torques putas aureos lutum sunt, nectam illis ornaris quam oneraris; licet *monilia* nuncupes, vincula sunt mera, et funesti laquei, quibus cum terra foedissime indignissimeque ligeris, ul emergere vix queas et propitiando Nu-

mini assurgere. Et tamen in effatis prophetarum qui divinæ mentis sunt internuntii, min® graves iis intentantur, qui in egerendo auro et condendo curam omnem vigiliasque reponunt, et in fæcibus avarili® consenescent : sic enim aperte Sophonías cap. i, 12: « Visitabo, inquit, super viros defixos in fæcibus suis : » quod *lutum* vocavit bmanrl llabacuc, hic *faces* dicit; quæ cum possint omne genus fœdæ voluptatis significare, qua tanquam lof lulo atque fæcibus inquinari et conspurcari homines solent, de sordibus tamen avarili® proprio intelligunlur.

Chaldæus vertit, *animadvertam in viros qui sumina tranquillitate fruuntur divitiis*; opes igitur vocat *facts*, in quibus illi miserandi pecuniarum aucupes et appetentes futilium bonorum defixi lucreut, et summa, inquit, tranquillitate morantur; quæ tranquillitas non est conscientii® pax vel honeste mentis quies, sed ingens animi stupor, quo sensum omnem cœlestium perdiderunt, adeo ul /trees delicias reputent, atque in iis defigi pulchrum et beatum opinentur; unde quos noster Interpres dixit *viros defixos*, sacra lingua posuerat *kopheim*, hoc est *coagulatos*, congelatos, qui vehit turpitudini callum obduxerint, atque in vitio et immensa illa cupiditate obdurati, toti prope et quotidian® inaliti® colluvione concreti sint et coagulati : qui status mihi videtur longe miserrimus, Miter neque enim sic animo affecti vel oculos habent, quibus divina judicia et pestem ante oculos positam contueantur, et aures ad piorum hominum ra« conciones intelligendas, vel percipienda monita lUui quibus inviam revocentur. /Eris crepitus et numerorum sonantium dulcedo sapientum ipsiusque Dei vocem obtundit, ul sentiri nequeat, neque lumen honestatis ad mediam illam fæcem tam concretam solidamque potest pertingere. Quid igitur ait Sophonias? « Visitabo super viros defixos in fæcibus suis, n hoc est, puniam, animadvertam, statuam exemplum in eos rebelles lumini, in choicosillos, scarabæos stercoreibus involutos, in novos terme filios, qui spreto Numine cœlum irrident bonaque divina, et incredibili vecordia illi sordes anteponunt; quo in loco etiam Vates haud dubiam eorum hominum calamitatem portendit : « Dispericiunt omnes involuti argento : » pulcherrima est imago. Ut puelli delieatuli et regii, quos magnificus et splendidus cultus recreare solet, aureis vulgo et purpureis fasciis involvuntur, quibus gestiunt et efferuntur, et pr® illis regna et imperia fastidiunt, sic divitum cor animumque involutum argento facit : in eo se ostentant puerili levitate, et verarum opum despicientia et conlemp- DMu tionc insaniunt : illud si tollas, ut puelli plorant, uUsd ” et immani dolore alliciuntur : præ illo nihili faciunt conscientia’ bon® fructum, decus virtutis, splendorem gratias, regnum coelorum, bonorum omnium fontem Deum. Argento muniti et cataphracti nec vindicem Numinis manum reverentur, nec insolentem forlunæ ludum et commuta-

tioncin (imeni, non dæmonmn imminentem crudelitatem, non erebum, non mortem reformidant.

Divine hoc Salomon expressit in *Prov.* xvin, il : « Substantia divitis urbs roboris ejus, cl quasi murus validus circumdans cum. » Argenteum murum circumducit opulento, quo superbo gloriatur, cl se putet divinorum judiciorum tela posse retundere : nullum osse arietem conscitam horribilis calamitatis, qui validum hoc vallum aureasque turres concutiat; sed frustra: « Disperierunt omnes involuti argento; » cor illud omni metallo durius tabefactum est; sæva et inexorabilis mol's argenteum murum effodit; aurea illa propugnacula divinæ justitiæ telo conciderunt.

Cwjnj. Cujus rei memorabile exemplum S. Antonius de pudua, mirificas plano vir, cl divinis prodigiis nobilis, hominum oculis exhibuit; qui cum mortuum nescio quem, bonis quidem multis abundantem, sed avaritia notatum, funebri oratione prosequeretur; diviniore quodam afflatu et luce Numinis atque ardore instinctus : a Verum quid dicam, inquit, de corde atque intimo animo istius hominis, quem imperio Dei obsecuta mors vitæ et mundo abstulit? Si Veritas, si Dei Filius clarissime asseruit, ubi noster sit thesaurus, ibi cor nostrum esse oportere, abite amici, et in thesauro, quem amplissimum reliquit, auro argenloque refertum et maxime opulentum, quid rei tandem sil investigate. » Ivere continuo ut vir sanctus monuerat, et inter nummos cor defuncti repéreront. Ille lubet exclamare et stupere : a Disperierunt omnes involuti argento. » Ille infelix nummis involutus, qui impotenti cupiditate opes sitierat, <pii cor et mentem in thesauris suis infoderat, qui lumina divertebat sua, ne justitiæ Solem videret impietatem et duritiem animi coarguentem, ita excors fuit et dementatus, ul etiam morions cor suum mammonæ dicaret, quod eo novo et inaudito prodigio declarare Deus et generi humano inculcare voluit.

Enimvero dicet aliquis : Luculente iliro opes saltem restant, nec pereunt, decori familias, hæredibus autem et ornamento et commodo futura', qui fructus et divilum opulentia potest videri optabilis. Audiamus eundem Sophoniam, cujus malo clara sapientia et prompti cælo oratione quam leviori mea divinatione rem exponere : subdit enim cap. i, 13 : « El erit fortitudo eorum in dirptionem : » hebræa vox bn *chel*, quam interpretor podici, hic/brMudiwcm reddidit, non modo robur atque vires, sed etiam opes significat : itaque Pagninus *substantiam* dixit, et ita vertit in hunc locum, *erit substantia eorum in direptionem*. Quo eodem prope modo longe ante paraphrastes Chaldaeus, *erunt divitia eorum in spoliium*. O metuenda Numinis judicia! ita plane est, sic tit, hoc evenire videmus, ut amplæ illæ et exaggerate opes, in quibus stulte et scelerate coacervandis cupidorum eorum cura et vigiliæ consumptæ sunt, brevissimo temporis intervallo pereant et dilapidentur. Aureum illud

malitiæ castellum dominos prodit, et admittit latrones furiosos a quibus spoliatur. Filius vecors et asotus, et in magnis opibus luxurians, quæ multis annis congesta fuerunt paucis effundit, et fortunam omnem domus evertit. Lites quoque magnam partem exedunt, quæ arcano Dei judicio multe et graves exoriuntur : ita constat plurimas familias, quæ fundatissimæ videbantur et omnium opinione florentes, subito uno motu concidere, inanes, desertas, spoliatas. Ingeniose belleque Diogenes apud Stobæum *Serm.* 91, divitias *fortuna vomitum* nuncupabat, quod ubi inanissima cupiditas et labore magno devorata fuerunt, sæpe revomantur celerrimeque transeant ad alios; quod Diogene longe in omnem partem sapientior Sophar hoc loco vidit, deque opibus maxime injuria partis ita gravissime loquitur : « Divitias quas devoravit evomet, » etc. Nescio an eo respexerit doctissimus omnium litterarum Sidonius lib. 1, Kb/.sL 7, de Arvando loqueos, qui e florenti et honoratissimo vite genere deciderat : quem ait usque ad inimicorum dolorem devenustalum, et a rebus humanis voluti vomitu fortune nauseantis exputum. » Quæ cum ita sint, causa profecto est, cur pii omnes opum appetitionem comrimant, et abhorreant ab hoc luto et fæcibus, quibus animi inficiuntur et premuntur onere peccatorum, non modo in terram, sed usque ad orcam iræ divinæ obnoxii.

16. Caput aspidum suget, et occidet eum lixgu i *iPLR.E, — id est, hauriet pessimum et lethale venenum : aspis enim maxime in capite venenum babel et in s diva; vipera vero in lingua, ut S. Gregorius notavit. Venenum autem aspidum duo Latine vocantur, *primo* dulcissimum est super lac et mei : secundum est omnium maxime exitiosum ac iemale, de quo dicitur *Deuter.* xxxii, 33 : a Venenum aspidum insanabile, » quod nullum admittit remedium : estque igneæ ardenlisque qualitatis, ideoque hominem succendit, æstuantem reddit, et omnis quietis impatientem. Unde qui caput aspidis sugeret, simul ex una quidem parte suum caput amitteret voluptatem propter dulcedinem quæ in suis taret; ex alia vero summa inquietudine inflammatus et æsluans interiret propter venenum; *sugac* autem, est dulciter cum delectatione ad se trahere tanquam dulcissimum lac, quomodo dicitur infantulus sugere, cum lac dulcissimum ex ubere extrahit, indeque accommodatur ad ea quæ cum ingenii delectatione sumuntur, ut ad mei, oleum, aquam, quomodo dictum est *bcuter.* xxxh, 13 : « Et sugeret mei de petra, oleumque de saxo durissimo. » Si puer pro mamilla caput aspidis sugeret magnam quidem caperet voluptatem, tanquam si lac suavissimum indo exprimeret; sed simul magno æstu inflammatus maximam profecto contraheret inquietudinem, ut nec dormire quiete, nec stare sine anxietate posset. Ecce quid avaro accadat : « caput aspidum suget. » Quis explicabit quanta aviditate concurrat ad pecunias

DiriiU

æHai.

Vesaoa
"2^*
di.CJ.J-
CLa et
suta»

A.«oi

neupoi sugendas, exspolians pauperem, devorans vi-
jtpdñm du un, decipiens simplicem, circumveniens minus
" < L astutum? Certe non minori quam infantulus fame
el sili vehementissiina excitatus nd ubera sugen-
da; et optime dicitur sugere, siquidem ut puer
sugens cum suavitate insensibilit ! et sine dolore
c mamilla totum lac extrahit: ita avarus verbis
blandis, quibus suam colorat cupiditatem, osten-
dens se velle hujus v. g. pauperis agricolę neces-
sitate sublevare, illius egeni patienter exspec-
tare solutionem in tempus messis, illorum facul-
tates sugit, et ad se trahit. Dulcissimum super
omnem lactis et mellis dulcorem est ei lucrum,
quod hinc et inde reportat ex negotiatione illicita,
usurario mutuo et cambio sicco ita palliato, ut
videatur omni justitia justius, ex venditione usu-
raria charitatis voce celebrata. Non unius solius
aspidis, sed *aspidum caput sugit* : non ei salis est
Holce « t ex una injusta negotiatione lucrum, sed ad omnes
atiro ia- quos potest se convertit, sicut vitulus, qui ut pin*
t-a eo- guis efficiatur, omnium depascit vaccarum ubera.
itm Sed infelix ille, quia venenum aspidum sugit ;
quod etsi ex una parte pro sua dulcedine delectet,
ex alia tamen pro suo ardore inflamat, succendit,
 stuantemque reddit : succenditur enim ex illo lucro
cupiditatis flamma, qu e parva in principio exstiterat
vehementissimum paulalim contrahit ardorem.
Et bene dicitur: a Venenum aspidum , » *primo*,
quia *insanabile*, inter omnia enim venena qu e animam
inficiunt, hoc insanabilius existit, et minus admittit
curationem : nam | *Timoth.* vi, 9 a qui volunt divites
fieri, incidunt in tentationem Pitii » et laqueum diaboli, n
Quando avis laqueo est j cHubi comprehensa irreparabile damnum incurrit : for-
qnJm *s *Killicus  s,u> *n ff  ni qui incidit, etiamsi sit
diiboli. apostolus electus a Christo, potestate ejiciendi
dæmones donatus, particeps corporis et sanguinis illius
effectus, ab ipsomet sacerdos ordinatus, non evadet; ul
videre est in Juda, qui hoc laqueo irretitus, remansit
captive ad ipsius diaboli voluntatem, ut quidquid ille
sugesserit fecerit, etiam cum ad ipsummet Dei Filium
inimicis suis vendendum incitatus fuit ; et tandem laqueo
se suspendit *Actor*, i, 18, et « suspensus crepuit me-
dius : » laqueo enim compressus periit, qui in diaboli
laqueum inciderat. Venenum igitur aspidum insanabile.
Notum est quod nulli scriptores referunt, sub Constantino,
cum divina ipsi illucescente gratia ad fidem conversus
ingentes divitias amplissimosque redditus Ecclesię applicasse!,
auditam fuisse de c  lo vocem dicentem : « Grande
D. titii nunc venenum in Ecclesia Dei effusum est. » Quo
Jr.''''.* dido abutuntur b  retici ut prælatorum cl Eccle-
dMj. M   ministrorum divitias, redditus et amplas facul-
tates sugillent, dicentes oportere eos tenere pau-
pertatem, quam apostoli priorisque temporis prælati
tenuerunt, qui sanctitate, non pecuniis fuerunt illustres
et gloriosi. In quo ipsi quidem, ut forte non immerito in
quibusdam prolatis majore

rem vit e sanctimoniam requirerent, insipienter tamen
et maligno eos omnibus divitiis exutos volunt; cum
ipsemet Deus, qui sua gratia Constantinum imperatorem
ad fidem traxit, eidem inspiraverit, ut Ecclesiam illiusque
ministros, singul riter Romanum Pontificem, ejusdem caput,
dita- ret; quo adimpleretur illud quod Ecclesię pro-
dictum promissumque fuerat *Isai.* i. x, 16: a Sugelac
gentium, et mamilla regum lactaberis. » Deus tamen,
qui hoc operabatur, voluit cautos reddere fideles suos,
ut sibi attenderent : divitias quippe incautis et cupidis
venenum esse potentissime succendens et inflammans;
cosque qui volunt divites fieri incidere in tentationem
et laqueum diaboli. Si igitur istę diviti e, quas Deo
operante, disponente et offerente Ecclesie regum mamilla
sugit, *venenum* dicl e sint propter incautos el cupidos;
quanto magis ill e, quas avarus injuste, crudeliter et
impie ex pauperum, viduarum, pupillorum simpliciumque
mamillis sugit? Venenum ergo aspidum sugit, quisquis
divitias inordinate appetit.
Secundo diviti e dicuntur esse *venenum aspidum*,
quia simul cum dulcedine qua delectant habent ardorem
quo inflammant, et sui amatores faciunt  stuentes :
quis enim explicet ardorem, quo avarus inflammatur,
torquetur, sollicitatur, anxias curas sustinens, quibus
noctu diuque lancinatur, nullam quietis partem
capiens, assidue timens, atque animo revolvens, si talis
creditor deficiat; si institores ejus futuri sint fideles;
si navis submergatur; quomodo et ubi triticum carius
vendi poterit; quomodo servari possint merces in tempus
quo sol e in nundinis appareant; quomodo pretium
illarum augeat; cui negotio pecunias exponat, etc.
Ilos B. Isidoros Pelusiota lib. II *Epist.* 233, comparat
misera illi fornirne, quam *Gorgonem* S. t Augustinus
lib. XVII l *De Civ.* cap. xm; *Me lusam* alii tatam,
vocant cujus omnes capilli serpentes erant aperto ore
in omnem partem inhiantes ignemque spirantes, ad
indicandam anxietatem, qua variis et innumeris
tanquam capillis, crudclibusque et diris tanquam
serpentibus, curis et sollicitudinibus anguntur : idcirco
miseri perpetuo liment, quierunt, sperant, machinantur
circaea qu e vendenda, emenda, mutuanda, recuperanda
el condenda sunt, qualis esset animus illi qui pro capillis
viperas aut serpentes caput suum mordentes haberet?
Tali ardore succensos quosdam contemplabatur Deus
grandi anxietate sollicitos dicentes *Amos*, vin, B : «
Quando transibit messis, et vendundabimus merces :
et sabbatum, et aperiemus frumentum : ut imminuamus
mensuram, et augeamus siclum, et supponamus stateras
dolosas: ut possideamus in argento egenos, et pauperes
pro calceamentis, el quisquilias frumenti vendamus?»
H  c prosequitur S. Augustinus serm. 22 *De Verb. Apost.*
considerans hujusmodi hominem inler avaritiam et
pigrityam aut necessitatem naturo : pigritya enim dicit :
Dormi, id enim exi-

Dhill»
instar
Ttoeat
iipilii
inroi
hCIBLt
liloirt.

tiun
co  t>u->.
'*

gil necessitas; avaritia dicit ; Surge : pigritia dicit : Noli pali frigidos dies; avaritia dicit: Tolera in mari etiam tempestates : illa dicit : Quiesce; ista non sinit quiescere ; jubet non solum nt procedat, sed el naviget trans mare, et quærat terras (pnas ignorat, etc. Ex una igitur parte voluptatem capil propter lucrum, ex alia vero grandi flamma succensus plenus est sollicitudinibus. Vere itaque miser *caput aspidum sugit*, dum se lac c divitiarum uberibus haurire putat. Aliam porro topologiam vide apud S. Gregorium lib. XV *Moral.* cap. IX, ubi *caput aspidis* exponit esse latentes dæmonis suggestiones; *linguam* vero vipere violentas tenlaciones.

Veri. <7. 17. No.N videat rivulos flumims, torrentes mel-Tornn- Lj5 ET butyri. — Novis adhuc dicendi tropis cam-ÍZTrhs dem pergit sententiam amplificare, docens indignum videri impium, qui prosperitatem more rivi afUnentcm, et rerum delectabilium copiam instar u.ºD fidenti mellis ac butyri exuberantem obtineat : nuatur, nola enim similitudinis, ut recte Sanctius observat, juxta Hebraeorum idioma hoc loco omissa est. In torrente autem et rivulo rerum significatur perennis abundantia, sunt enim rivuli fluminis rivuli aquæ perpetuo fluentis, *q. d.* Fuerunt quidem olimtibi, o Jobe, torrentes lact s et mellis sicut rivuli aquæ, sed deinceps non erunt. Abundaverat enim Jobus, ut in principio vidimus, his maximo rebus quas curant agricolæ, cum multos habuerit pecorum armentorumquo greges, mulla juga boum, et copiosam servulorum familiam, quibus illarum tot rerum curam el administratiorem commendavit; cumque mellificium ink r rusticas curas extrema non sit, ul docent quotquot de agricolarum negotio praecepta tradidere, qui de apibus non pauca dicunt, neque illarum studium segniter commendant; non est verisimile Jobum hanc abjecisse curam, cum cx illa non exigua proveniant emolumenta, neque magni fiant in ejus tractatione sumptus. Cum autem id tam huic Sophar quam illius amicis videatur esse propositum, ul ad diaboli votum Jobum exagitent, et illa esse putent impietatis argumenta, quæ Jobo post tantum rerum abundantiam contigisse vident bonorum commodilalumque naufragia; defuturos esse dicunt impio atque tyranno mellis butyrique torrentes, quia illos jam Jobo exaruisse viderant.

On* di- Eadem metaphora in Scriptura sacraExxi. m, n fuX" ®>sæPº legimus terram manare lacte et meile, hc ct id est, in ca lactis et mellis maximos esse proventus. Est autem proverbialis et hyperbolica loquendi forma, ut bene Delrius noster notat in *Adag. sacris Vct. Test.* adag. GI, qua fatentur omnes describi terram cunctae suavis alimonia) copia refertissimam ; aliter tamen atque aliter hoc explicant. Non probandum tamen, quod quidam restringant ad pascua laudatissima plena lactiferis animalibus, el ad violaria roselaque et silvas floriferas, aptas mellificio apicularum, cum satis

constet Judæis et Idumaeis etiam fuisse copiam eorum, quorum lacte non alebantur; et Jonatbs historia I *Reg.* cap. xiv, 25, satis doceat, etiam in saltibus Judææ mellis copiam repertam. Praterca olivetarum et vindemiæ proventus major quam mellis el pretiosior habebatur : cur igitur terra non æque dicitur vino et oleo manasse? Puto igitur cum Delrio nostro *mellis* et *lactis* nomine cætera etiam edulia significata : convincitur id ex lib. *Num.* cap. xni, 23, ubi aiunt exploratores: « Venimus ad terram, ad quam misisti nos, quæ revera fluit lacte et meile, ut ex his fructibus cognosci potest ; d sed hi ncc lac, nec mei, sed botrum el similes fructus adferebant.

liegesippus lib. III *je Excid. Micros*, cap. vi, quod de lacle et mello dicitur ad aquarum dulcedinem refert ; et vult promissionem Dei de terra fluente lac el mei omnino mysticam fuisse, et de resurrectione intelligendam. Credo dicere voluit de cœlica terra promissionis; fateor anagogico sensu, non literali. Quo pacto etiam divus Hieronymus interpretandus epist. 129 *ad Dardan.*, ubi negat quæ de fertilitate el felicitate terræ in sacra Scriptura leguntur secundum litteram occidentem accipienda: voluit nimirum tantummodo negare, ut ratio ab eo subjuncta indicat, in earivos laciis et mellis, quales poelæ fingunt fuisse po«u n in sæculo illo aureo quod fabulantur, et formulis tra-loquendi e Scriptura mutuatis describunt, ilinc laialor illud mutuatum a pocla nescio quo ex Sibylla, qa* de numini-baiUcth et mellU cxDunU

Item Virgilius canit *Edog.* 4 :

El dura quercus sudabunt rescidi we.h.

Porro ex illis sacra Scriptura locis dæinon divinitatem aucupatus, praestigiis simulavit laciis et aquæ,elmellis alvini fontes. Euripides *fia ch.de* aqua quidem et vino :

G)hac* Si v.; XaCcTs* tí; nrpr», ítow vSxTc; íáttf^í vorí;. AXáti Jt vxAr.x* et; rzifo xx&rxí f Kxl rf.Jt xpT.rr/ ¿Çivfpe* cvej Oic; :

Tum uni correpto thyrso verberat pelea i. Unde rorulentus aquæ pn»silieh.il humor : Alii autem ferulam demMil in lucre sofatn, El isllite nios fuutem wui emisit Deus.

De melle vero et lacle ait :

Oaxi; liux.û nóaxn; twlh; Âx^etai íxxTÚXciot ítauúaaí Tx.'-xx;; tauxo; í'xc* * xwanún ojsauv qkuMíxi U4ÀIT;; :

Quibus denique nitei lactis erit desiderium, Summis digitis scindentes solum, Iliirnlaclii Illumina babtKiul : porro cx bedera eis Thyrsis guttis flava stillabant mella dulcibus.

El brevius :

bu Ji qx.xxn

Laefii melli* Domiat eliiim oVum, vianm lluvpie rdnlu

““ T

baUcth et mellU cxDunU

hiif-civWj pii Si |M>waxv
Núrxpi :
Fluit ci lacte campus,
Fluit vino, fluit et apum
Nec bre.

Idem in *Parad.* Tertullianus asseruit de saccharo et lacte paradisi terrestres :

Mella virescenti confligrjnt pingua canoa,
Lie eliam plenis manat potabile rivis :

similia habet S. Basilios lib. *De Parad.*

Vers. is. 18. Lit t quæ fecit ojñia, nec tamen consumetur :
JUXTA MULTITUDINEM ADINVENTIONUM SCARUM SIC ET
hnpini sustinebit. — Ait impium ad unum omnia <juæ
o üdiuid commisit scelera Initurum, nec unquam tamen
satis eluiturum, supplicio eliam aeterno, quo non
penis consumetur; sed pænis semper novis superstes
lwU erit, quæ scelerum mensuram exæquent. Hæc in
Hebræo el Gneco longo aliis verbis exprimuntur,
licei sensu non omnino dissimili : nam quod in
genere Latinus dicit : *Luet quæ fecit omnia*, He-
zcUr bræus magis proprie ac specciatim ait : *Reddet la-*
lui °T ^°rcm' est opes labore partas, quo sensu David
de justo dixit *Psalm*, cxxvn, 2 : « Labores ma-
nuum tuarum quia manducabis, n scilicet quid-
quid labore manuum acquisiveris : sic de labore
suo vivere dicitur, qui partis labore utitur, et et
iis se familiamque sustentat. Impius itaque red-
det aut restituet laborem, aut restituet aliena quæ
alii elaboraverunt, et ipse per vim rapuit; aut
etiam suas ipsius facultates, quas mullo labore
paraverat, cogetur amittere, et aliis relinquere;
vel dabit pœnas pro labore ac molestia quam
aliis facessivit, quod idem est quod luere omnia
quæ fecit. Pro eo autem quod Latinus bibet :
Opet im- *Nec tamen consumetur*, in originali est, *et non ab-*
til á; seu non deglutid, non immittet in ven-
umi. triculum, non diu retinebit; siquidem res alienas
quas deglutid e vestigio evomet, quod perinde
est, el pro eo habendum, ac si nunquam deglu-
tiisset. Iluc Pineda noster notat juxta canones
grammaticos eliam reddi posse impersonaliter,
non *absorbebitur*, non deglutietur, non devorabi-
tur : sicut vicissim id quod Latinus habet : *Non*
consumetur, verti potuisse, *non consumet*. Sensus
ergo Vulgati est, *q. d.* Ne putet impius restitutus
aut devolutis bonis alienis ad suos veros domi-
nos jam sibi reliqua esse salva, vitam videlicet,
corpus, animam : nam restituto furto, et ipso
impio ad summam paupertatem redacto, manet
adhuc illi culpa (eterno supplicio luenda; quo-
circa sempiternis cruciatibus corpore et animo
allicietur, et ita ipse impius non consumetur. Sep-
tuaginta vero reddunt planius hoc modo, d; xtvà
xal^xrxix Uc^ixa», di cù 'jw xit xi, *in vanum el*
frustra laboravit, divitias ex quibus non gustabit,
idque ipsum similitudine illustrantes addunt,
£>a-:ip à-ixcr;?; x/.xt x etc.;, *tanquam durum*
quid mandi non potest, ncc glutiri : apud S. Au-
gustinum legitur, *quæ egerunt ut durum quid;*

autem est *caro nervosa* boum, præterea -w*;
etiam herba quædam sic vocata, quæ exaspe- fl@|l
raiidie linguæ vim habet ejus qui manducat,
inepta quæ comedatur et gluliatu r : quoniam
mandi non potest. Licet ergo impius gustum ali-
quem perceperit ex rapina et iniquitate, et dulce-
dinem illam peccati visus fuerit abscondisse sub
lingua sua; tamen devorare non poterit noe de-
glutire, nam brevi facultates omnes amittet, ne-
que poterit illas in suum usum et sustentationem
convertere.

Pulchre hunc locum de æternis damnati suppli- **la-**
ciis exponit S. Gregorius lib. XV *Moral*, cap. xii :
« Persob it enim in tormento ca quæ hic illicita P re-
servavit desideria, et flammis ultricibus traditus loacl-
semper moritur, quia semper in morte servatur :
non enim in morte consumitur, quia si consu-
meretur vita morientis, cum vita eliam jam pœna
finiretur; sed ut sine tine crue elur, vivere sine
line in illa pœna compellitur, ut cujus vita hic
mortua fuit in culpa, illic ejus mors vivat in pœna.
Dicat ergo : *Luet quæ fecit omnia, nec tamen con-*
sumetur: quia cruciatur, el non exstinguitur; mo-
ritur, el vivit; deficit, et subsistit; linitur semper,
et sine fine est. Hæc solo auditu valde sunt terri-
bilia, quanto magis passione? sed quia multi-
tudo iniquitatis ejus exigit, ut carere suppliciis
nunquam possit, apte subjungitur : *Juxta multi-*
tudinem adinventionum suarum sic et sustinebit :
qui enim inulta invenit ad culpam, novis inven-
tionibus cruciatur in pœna, » etc., ut quantumvis
tormentum ignis duret, nova semper tortura ac-
cedat, et voluti nova flamma succedat. Similia
prorsus nolatuque dignissima sunt quæ habet Eu-
sebius Emissenus hom. 1 *ad Monadi*, post medium
in hunc modum : « Illud autem quomodo tropi- Quot*
dusetmale consciussermo poterit explicare, cum do
cœperit inexpliabilis caro et infeccke peccatis me- dimwie.
dullæ sævis gehennæ æstibus penetrari, et more rum
ferventium et decoquentium metallorum inexplin-
guibili ardore tota hominis substantia intus in- raQIQri
fundi, et depascentibus flaminis corpora atque coa-
animas ex parte consumi, ex parte nutriri, ut in-
ter medios ignium globos damnata natura det
pabulum et accipiat incrementum? Si forte in-
spersum illud dudum conscientiis vitium, cl a?pis
et plumbi adulterina permixtio quandoque inter
stagna ferventia anhelanlis gurgitis exuretur, trans-
ituris per vada ignea mora erit supplicii magni-
tudo peccati. Escas ardoribus crimina ministra- Sobrltli
bunt, manebit in hoc pnecepluin et auctoris et
judicis, ut viscera doloribus obnoxia, et solis
cruciatibus consecrata ignis arbiter depasta non n>.
devoret, sed ad hoc ardeat, ut semper interimat:
ut opus ac figmentum corporis nostri in antiquis
sceleribus mortuum, ci ad sola tormenta redivi-
vum, finem in ipso interitus confinio non inve-
niat, sed exinanita jamquo tolerantia virtus sic
pereat, ut resurgat : illa eniin non casualis, sed
rationabilis et pœnalis exustio, quia culpam ju-

bclur inquirere, substantiam nescit absumere. Et quia vehit carbasa levis percurrrens concrematio, ipsa purgatio est, flamma illa non tam reum persequitur quam reatum, etsi modus fuerit delictorum, erit et mensura cruciatuum; si vero totam naturam occupavit pariter et involvit excessus capitalium scelerum, quia non recipit causa remedium, carcbit line supplicium. Occidente itaque pœna, et vivificante sententia, stabit saxulis materia reparabilis, el nunquam ad metam malorum termino fugiente perveniet; et dum sibi nullam spem promittere poterit, vel post immensa tempora jam etiam in præsenti seuticnlur consequentium tormenta sæculorum : ac sic dolorem morlis conscientiaë impositu- immortalitas augebit, » etc. Sic ille.

Videndus quoque in hanc sententiam I). Prosper lib. Ili De *Vita contempi*, cap. xii, post medium, ubi post mulla addit : « Fletus et stridor dentium acerrimos eorum dolores ostendunt, qui supplicio æternæ morlis addicti non vivendi sensum habituri sunt, sed dolendi; quorum continuus gemitus, cruciatus æternus, dolor summus, poenalis sensus, torquent animas, non extorquent, puniunt corpora damnata, nec finiunt : quos ideo sibi deputatos ignis inextinguibilis non exstinguit, ut permanente sentiendi vita perna permaneat, el ad dolendum magis quam ad vivendum aeternis corporibus compeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas secundæ morlis occidat, » etc.

Vu», I». 19. QUONIAJI CONFRINGENS NUDAVIT PAUPERES : DORIJJ RAPUIT, ET NON ÆDIFICAVIT EAM. — Egit de Supplicio, quo sunt homines iniqui constringendi, hoc versu agit de peccatis, quibus tantas poenas rapina commeriti sunt; cumque variis diversisque flagitiis fiiis inquinati fuerint, quibus et in Deum impii, in l uúraEl*s0 Rufanda libidine spurci et obscœni, in homines

crudeles et acerbi exlitrunt, tantummodo rapinam et alienorum bonorum direptionem commemorat. Ex quo intelligitur tam grave id scelus esse, ut vel solum jure merito tantis suppliciis vindicetur, quod est maximo animadvertendum : nam ita plerumque in sacra fit Scriptura, ut, cæteris hominum ilagitiis praetermissis, hoc unum ponatur ad declarandum, quanta sint pœna et cruciatu digni. Ait ergo : « Quoniam confringens nudavit pauperes, » id est eos, qui vim illatam sibi propulsare non poterant, quos a divitibus confRACTOS et nudatos esse dicit, quod, praeterquam

«•• quod fortunis eos spoliarent, contumeliis eliam, ignominiis, plagis et aliis modis vexarunt. Sicut clarius dicit Isaías cap. tn, 14 : « Rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, < t facies pauperum commolitis? » el alio loco cap. Lvin, 6 præcipit : « Dimitte cos qui confracti sunt liberos, et omne onus disrumpe, » quod dicit : « Domum rapuit, el non redificavit cani, » id est, quam non ædificavit, domum inquam alienam, diripuit, et alienas fortunas invasit. Age vero, et infamis hujus vitii turpitudinem paulo eliam di-

ligentius exploremus. Greci nomine maxime proprio r>4.!.Tiçia» nuncupant; nos dicere possumus esse *immensam* et nullis terminis definitam *appetitionem* variarum rerum, qua plus appetii quisque Titiam. quam sal est. Recte Patres illud vocant, et in primis Clemens Alexandrinus lib. II Pedog. cap. m, *ri.; xmut; aram vitiositatis*, malitiæ propugnaculum, scelcrum acropolim : plane verissime dictum. Illa ingens habendi libido ubi dominatur, statum animi omnem turbare necesse est, ruere mentem, sterni rationem, aperiri fontem nequiliæ, mori virtutem, gratiam internecione deleri : itaque avaritia divinitus in lingua sancta dicitur *letsagh*, hoc est *vulnus*, plaga; hinc apud Amos cap. ix, 1, ubi in Vulgalis habemus : « Avaritia in capite omnium, » Arias Montanus ex Hebræo vertit, *concisio eorum in capite omnium*; Tigurina, umversonim *capitibus vulnus*. Avarus ergo at »™ insanabile vulnus imponit, sibine dicam, an aliis ubi*iu»- quoque plurimis? omnino utrisque ; nam crueatum pugionem in se primus convertit, quo ictu, o acerbum casum el perennibus lacrymis prosequendum! virtutes omnes moriuntur.

Cum acri illo studio pecuniarumque affectu nec com-religio, nec fides, nec modestia, nec Christiana rif » humilitas atque demissio, non humanitas animi, non patientia, non charitas, non beneficentia, non pacai miseratio aliorum, non denique ullum aliud mentium ornamentum poterit consistere : nam ejicitur in primis nobilissima et pulcherrima religio, quam impius opum amor ejurat, ut profano et scelerato cultu fictum numen a dæmone subornatum veneretur. Uunde S. Paulus *Colcos. ui, 5* infandam illam habendi cupiditatem non dubitavit nominare *simulacrorum servitutem*, vel, ut est in Græco, *idololatriam*, quam verissime Tertullianus lib. De *Idol. cap. i, principale* crimen generis humani vocat ; liiuc fides purpuream animam vomit, charitas humum mordet, trophæum scelus pangit el triumphat. Divine S. Ambrosius *Serm. 13* : « Qui pecuniam appetit, fidem perdii; qui aurum redigit, gratiam prodigit : » opibus enim abundantes vulgo fiunt inhumani, superbi, contumaces, misanthropi Timones quidam, qui se lautum atquo sua diligant, nudos omnes spoliatosque velint, quo ipsi pluribus circumfluant. Plura de avarorum crudelitate vide superius cap. xii, 6 annotata. Sed quam misera sit hæc avarorum, præserlim tyrannorum consummatio, deinceps exponit.

20. NIX EST SATIATUS VENTER EJUS I IT CUM HABUE- Veri. !0. RIT QUIJ3 CONCUPIERAT, POSSIDERE NON POTERIT. — III Anta* camdem sententiam Hebræus ait, *non novit paceni in venin suo*; et Septuaginta traducunt, ci* u " ' fan» à-jrcû awrr.f'.» t c*; non est *ijus salus in facultatibus*, id est, cam satietatem, pacem, tranquillitatem atque salutem, quam sibi tantis opibus pollicebatur, minime consequetur. a Et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit, » id est, non fruetur opibus jam acquisitis,

nec fructum aut delectationem ex iis capiet, illico illas deserturus, juxta illud *Eccie.* v, 9 : a Avarus non implebitur pecunia, el qui amat divitias fructum non capiet ex eis. p In eumdein sensum Hebraeus et Septuaginta reddunt, ζν tafeáis ζunü cō ratfwrat, *in desiderio suo non salvabitur*, id est, voti et desiderii sui non erit compos.

Anio- Jam vero si liceret in isliusmodi hominis cor ip-
8Ura cl latebras animi penetrare, quæ et
ionuhi quinta el quam miseranda videremus? Quæ de-
ciudu. riderla, quas affectiones, quæ bella, quas stulti-
tias, quam inopiam mentis, quam exanimatio-
nem, quæ supplicia, quæ terribulamenta, quot
infanda crimina, quot laves turbulent® conscien-
ti®, quot mortes? S. Paulus ait I *Timoth.* vi, 9 :
a Qui volunt divites fieri incidunt in tcnlationem
et laqueum diaboli, el desideria multa inutilia et
nociva, quæ mergunt homines in interitum et per-
ditionem; » qui locus est pulcherrimus, in quo
tanquam luculenta in tabula bonis coloribus gran-
dia mala el plurima repræsentantur, quæ in ani-
mis avarorum exsistunt; quod ait « desideria inu-
tilia, » mihi dubium nullum csl quin noster inter-
pres legerit ; sed jam in Græco ha-
bemus ár-zTw;, *desideria stulta*, fatuas cupiditates,
vecordes animorum appetitiones : utrmque ve-
rum est. Desideria illa seu cupiditates eorum qui
vehementer in opes inhiant sunt «viwci simul et
ζω «, *inutiles et stultæ*; et ideo maxime stulte,
quod sine fructu et utilitate iisdem homines cru-
ciantur : sic ille in Evangelio opulentia sua ebrius
atque æsluans incredibili habendi siti et cupidi-
tate *stultus* a Salvatore dicitur Lue. xn.20 : «Stulte,
hac nocte repetunt animam tuam. » In Græco est
quod *stolidum fafuumque* significat, a mente
et prudentia cl consideratione derelictum. Illo-
rum stultitiam egregie illustrat S. Chrysostomus
hom. 7 in *Coioss.*, et insolentissima desideria,
quibus incredibiliter insaniunt, ait superare poe-
tica monstra fabulis otiosorum hominum cele-
Atari bruta : Quas, inquit, nugas non sibi describunt
qoe^nu- magis quam qui hippocentauros effingunt et chi-
nai «t mæras? et serpentipedes, cl scyllas et monstra vi-
s ζrV'' deres cos effingentes. Addit paulo post illos eo ve-
caut?* n'rc dementi®, ul vellent el terram esse auream,
cl parietes aureos, fortasse et cœlum atque aerem
ex auro; quæ plane sunt iztWxt ζwnr&t, *desideria
stulta*, quæ in capite atipie pectore ut in monstro-
rum officinis de die sibi el de nocte lingunt, ibi
cudunt et montes aureos, et palatia gemmea, et
honores illustres, cl forimi® amplitudinem om-
nium opinione majorem : ibi contra dubias lites
hombilesque jacturas, naufragia, pericula, ædium
inflammationem, prædiorum vastitatem, fures,
milites et ruinam effingunt : sic quotidie inutili-
bus cogitationibus fœdc miscreque jactantur, la-
cerantur, donec in bonis perituros inexpectata
mors excipiat.

Tropologice S. Gregorius lib. XV *Moral*, cap. xn :
VwArt « Venter, inquit, iniqui avaritia Cbt, quia in ipso

colligitur quidquid perverso desiderio glulitur. iniqui
Liquet vero quia avaritia desideratis rebus non mnllo
e.xlinguiliir, sed augetur : nam more ignis, cum
ligna quæ consumat acceperit, accrescit; cl unde
videtur ad momentum flamma comprimi, inde
paulo post cernitur dilatari; et sæpe omnipotens Deui
Deus cum avorte menti vehementer irascitur, prius
ei permittit ad votum cuncta suppetere, et postea cuo
per ultionem subtrahit, ut pro eis debeat suppli- «M
cia æterna toleraro; unde et subditur : *Et cum ha-
bucrit quæ concupierat, possidere non poterit* : majo- rimw.
ris quippe iracundi® est, cum hoc tribuitur quod
male desideratur, atque inde repentina ultio se-
quitur, quia hoc quoque obtinuit, quod Deo prás-
cente concupivit, n

21. NOX REMAXSIT DE CIBO EJUS : ET PROPTEREA M- Ven. 11.
OIL PERMANEBIT DE BUMS EJUS. — Communis CSt OIU- De cito*
nium ferine interpretum sententia accusari hic ho- æfÜJC
mimsavan inhumanitatem clinclcmntiain, qucin ζ00I
neque aliorum inopi® miseret, neque ex suis bo- p>ope-
nis aliquid facit reliquum, quod ad sublevandam ,rt*
aliorum necessitatem impendat; sed omnia quæ
vel accepit a parentibus, vel ipse malis congrega-
vit artibus, in suas contulit delicias; cl dum lau-
tis indulget epulis poculisque frequentibus, quid
alii patiantur neque videt, neque si videat, quid-
quam habet doloris aut pensi. Propterea Deus ne
tot opes unius nebulonis abdomini ac libidini ser-
viant justissimo iudicio faciet, ut ill® male pe-
reant, et ab avari atque inclementis tyranni potes-
tate elsinu ad alienos usus cl potestatem abeant:
quibus verbis, ut notavit I). Hieronymus, Jobum
vellicat Sophar, quasi aliena per vim et fraudem
vendicarli sibi, cl lotus contra miserorum, quos
spoliavit omnibus vilæ subsidiis, necessitatem et
fletus obriguerit. De quo ila S. Hieronymus ad hunc
locum : « In humanitatis Jobo nolam inurit, co quod
dc abundantia mens® suæ nulli peregrino vel hosti
refectionem præbuerit. Sed fallitur Sophar, quia
S. Job dicit : Si *comedi buccellam solus*, » etc.

Mystice hunc versum de indigne cominunican- lu qu@
libus, in quibus nil ex spiritali cibo remand, ita D^10<r[’
pulchre exponit Baeza noster tom. Hi, lib. XIV, Oanpi.
cap. X : Nihil, inquit, in te habitantis Christi os- ritoalb
tenditur in verbis, in operibus, in vita convivium <^7*
subsequent!? Sane cave ne tibi tantus cibus in
perditionem cedat. Aiebat Job : « Non remansit
de cibo ejus, et propterea nihil permanebit de
bonis ejus, v Cibis se implet quis divinis, crebro
assidet sacr® mens®; quid inde? eadem semper
macie languet, simili modo fœtel ore, manus dis-
soluta sunt quasi nihil guslarit, quasi nihil co-
mederit: fallar, si omnia ejus bona perditum non
eant. Guarricus abbas serrn. 2 lie *Ilesurrcc.* ait :
u Nihil prorsus ex illis retinens, non saporem in
sermonibus, tanquam gustum in faucibus ; non
virtutem in moribus, tanquam succum in visce-
ribus; sed dum statini totum per inania vel scur-
rilia revomit, gratiam sibi in iram convertit. » En Perlcu!*-
quam periculose nihil de prægustato cadesti cibo lum

upe in vili ostendimus : sæpe regali fruimur mensa,
* -°* e! nunquam non serviliter vivimus : sæpe do spi-
r rituali potamus, cl nunquam non carnales su-
UiM mus. Severe, sed vere, dicebat Paulus *Hebr.* vi,
vUa 7 : a Terra sæpe venientem super sc bibens im-
brein, et generans herbam opportunam illis a
quibus colitur, accipit benedictionem a Deo ; pro-
ferens autem spinas ac tribulos reproba csl, et
maledicto proxima, cujus consummatio in com-
bustionem. w Qualis terra es tu, homo Christiane,
homo religiose, homo sacerdos? es quidem terra
tæpc bibens venientem imbrem, swpe bibens cœ-
lestem rorem sanguinis divini ; quod si tantam
rigationem fructibus non exprimas, sed sterilis
maneas, sed spinas proferas, maledicto proximus
. es, cujus consummatio in combustionem. Merito
Simeon Junior *Orat.* 2, in eos invehitur, qui post
divini cibi gustum in peccata relabuntur, dicens :
« Cur qui divinum mysterium cognovit cl accep-
pit non cavil? lapsum hunc Adami lapsu mino-
rem dicere non poles : ille enim si Deum esse in
se novisset, de fructu praevaricationis non gus-
taret. » Non credit bonus Paler, quod Adamus,
si semel in se Deum susciperet, posset postea ve-
titos fructus degustare; indeque nostram mali-
tiam exaggerat Adami peccato majorem, ut qui
Deum in nobis suscipientes adhuc currimus ad
voluptates el lapsus.

V«r» !!. 22. C! M SATIATUS FUERIT ARCTABITUR I ÆSTUABIT,
ET OMMIS DOLOR IRRUET SUPER EUM. — **Sanctius nOS-**
Hllio. ter hic aliquid allegoricum agnoscit : cum enim
I "°)? proxime egisset Sophar de tyranni deliciis, et
quomodo in ea blandimenta, quæ sunt a vino
atque epulis, sc totum effunderet ; addit nunc
dolores, cl æstus, quos adferl secum immodera-
tus ciborum usus, quibus venter infarcitur atipie
distenditur, cruditates patitur et angores, insom-
nes ducit et molestas noctes. Neque aliquid sonat
ab homine, qui sc intemperanter poculis exple-
vit, nisi ructus, sudor et gemitus, cl continens
quoddam et amarum væ; in quo significantur
belle ca incommoda quæ abesse non solent ab
iis qui aliena rapiunt, et domus suas ornatas esse
student aliorum exuviis, et cibus sc cl poculis to-
tarai tos ingurgitant. « Cum satiatus, inquit, fuerit; »
MI juxta llebræum Cajetanus et Vatablus legunt, *nim*
;riitu *unpleva it sufficientiam suam* ; quod, quantum exis-
limo, rem totam declarat: nunquam enim avarus
cl alienorum appetitor satiatus est, sed juxta
L" tritum illud :

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.

De quo graviter Ecclesiastes cap. v,9: «Avarus, in-
quit, non implebitur pecunia; » dicitur tamen sa-
tiari, quando impletur sufficientia ejus, quo nomi-
ne voluit exprimere thecas, arcas, cellaria, hor-
rea, aulas, domos, quas servandis divitiis et facul-
tatibus præparaverat : quando hæc omnia plena
erunt et redundantia, ul amplius quid capere non
valeant, tunc *arctabitur*, vcl, ut in llebræo est»

angustia erit ci, et tunc *asluabit* ; quo vocabulo
summam inquietudinem solet Scriptura signifi-
care, quomodo dictum est in libro Judith cap.
xiii, 29 : « Videns Achior caput Holofernus angus-
tius præ pavore cecidit in faciem suam super
terram, et æstuavit anima ejus. » Similiter in Apoc.
xv!, 8, de angelo effundente phialam scriptum
est : « Datum est illi æstu affligere homines el
igni: clæstuaverunthominesæstumagno,» etc.:
hoc facile inlelliget, qui consideraverit hominem
magnis flammis succensum, qui præ doloris ve-
hementia nullam quietis partem capere possit ;
sed ipsum S. Gregonum has avari angustias ele-
gantissime describentem consule lib. XV *Moral.*
cap. mi, ubi graphice illas describit.

Huic concinit illud Sapientis proverbium Ecc/e.
v, 11, quod ex professo sanctus expendit Ambro-
sius lib. *Dc Nab.* cap. vi. a Dulcis est somnus ope-
ranti ; saturitas autem divitis non sinit cum dor-
mire : v somnum vocat *dulcem*, qualis a poetis Soanaa
Græcis dicitur vjiujxc;, qui se placide cl suaviter
in sinum animi insinuet; quem Themislius apud w
Stobæum *Scrm.* 119, ait esse . noslro-
rum *affectuum suavissimum*, qui infusa dulci vo-
luptate ægriludinis et doloris sensum exstinguat
Tertullianus lib. *Dc Anima*, cap. xliii, appellat
« recreatorem corporum, redintegratorem vi-
rium, probatorem valetudinum, pacatorem ope-
rum, medicum laborum; » Cicero lib. II DcDtcin.
«profugiumomniumlaborumet sollicitudinum:»
neque enim, ul notavit egregie D. Augustinus in
l satin. LXii, in hoc fragili et imbecillo corpore
diu anima vigere posset continuo motu actioni-
busque exercita, quin labori et fatigationi suc-
cumberet : « Ideo, inquit, Deus donavit somnum,
quo reparantur membra corporis, ut possint vi-
gilantem animam sustinere : » ideo Sicyonii, ut
Pausanias in *Corinth*, referi, somnum pingebant
leones domantem ; quoniam nullus tam sævus
dolor (pii non somno sopiatur. Ille dulcis est ho-
mini operanti, sua sorte contento, viventi ex la-
bore suo, ut eleganter describit S. Chrysostomus
lib. *De Virgin.* cap. lxx, expendens quam quiete,
secure dulcilerque dormiat homo pauper post la-
borem, quem nulla cura infestat; a saturitas au-
SaUritu (em divitis non sinit eum dormire. » Hunc ergo
somnum dulcem cl necessarium gralissimumque
naturæ levamentum ipsa satietas intercipit, fugat
et aufert : o Quomodo enim, inquit S. Ambrosius
ui Psalm. i, dormire potest, qui sollicitam auri
exercet custodiam, damna formidat; qui lucra
cogitat, qui usuras computat, qui hypothecas nu-
meral? »* excitat eum cupiditas, excitat cura per-
vigil aliena rapiendi, torquet invidia, mora vexat,
sterilitas proventuum infacunda perturbat, sol-
licitat abundantia: sicut illo dives tunc vigilati-
tior redditus fuit, quando abundantiores fructus
ager tulit , quem audias anxium quærenlem :
« Quid faciam? » etc. Ex irrigua terra, inquit S.
Gregorius Nyssenus lib. *Dc Opific.* cap. xni, vapo-

Scmnu
dakii
operiQU.

drant. Solent nimirum impii et filii hujus sæculi, cum so vident aliqua mediocri afflictione teneri, seso in omnem partem volvere, omnemque humanen prudenciæ lapidem movere, ut ab ea se expediant, nulla prorsus de Deo facta mentione, nec cogitantes hoc aut illud flagellum ipsis a Deo fuisse immissum; sed potius illud aul fato, aut ex sua suorumque injuria, aut sola hominum malitia contigisse putantes. Et dum sic humante providenciæ totos se credunt, dum suis artibus et adinventionibus se ex levi quodam malo, spreto Dei auxilio, liberare contendunt, juste a Deo confusi mullo gravius incommodum incurrunt. Quod quidem impiorum artificium eleganti admodum similitudine ob oculos ponitur ab Isaia cap. xxiv, 18; « Qui fugerit a facie formidinis cadet in foveam, et qui se explicaverit de fovea tenebitur laqueo : » nemo enim ultionem Dei, quantumvis potens et sagax, valet elugere. Hoc ipsum ait nunc Sophar de impio, qui dum præsentia, et quæ ipsum a fronte feriebant, mala putat effugisse, ideoque in pace securusquo degit; ab aliqua graviore calamitate, vel etiam ab ipsa morte, tanquam ab arcu Dei ænco et inflexibili a tergo, quando id minime exspectat, transverberatur. Hebræus habet, *fugerit ab armis ferreis : transfiget cum arcus cereus* : sententia est, q. d. Si fugerint fumum, incident in ignem; si charybdim, incident in scyllam; juxta tritum illud:

Incidit in scyllam cupiens vitare charybdim.

Septuaginta vertunt, xaj cú |xr, auGf. ζx gufa cHip».
 rptaxi áuTÍv toÇw x&jcuot , et non salvetur dc manu
ferri : vulneret cum sagitta aerea : sic intepres Ro-
 manus vertit; sed wÇw ut fortasse aliquando sa-
gittam notet, tamen hoc loco proprie *arcum* signi-
 ficat : olim enim arcus ex ære fabricabant, quod
 temperatura quadam ita durum reddebant, ut
 ferro non cederet : nunc ex chalybe plerumque fa-
 bricantur; unde quidam hic legunt *arcus chalybcus*.
 CoH per Sed quænam hæc arma ferrea, æreusve aut cha-
 / b'beus arcus? *Arma ferrea* sunt vel gladius, vel
arcum pugio, vel lancea, quibus Dominus exercituum
 pugnat cominus contra peccata, ut pacem tribuat
 ' t peccatori ac vulneratum sanet : at *arcus arcus est*
 futura vindicta, qua damnatos ferit eminus hor-
 ribile intonans iudicium, et in longo positos in-
 numeras evibrans sagittas. Nec sino mysterio, ut
 S. Gregorius docet lib. XV *Moral.* cap. xiv, tem-
 porales tribulationes ferreis armis comparantur,
 quia ferrugine corrumpuntur : æterna vero sup-
 plicia idcirco æri assimulantur, quia nunquam
 desinunt, nec ulli subjacent corruptioni mutatio-
 nis, sic enim ipse philosophatur, ac probe : « *Fu-
 giet arma ferrea, et irruet in arcum arcum*, quia dum
 pressentes necessitates metuit, multa per avari-
 tiam rapit, extremi iudicii districtis se percussio-
 nibus exponit; et cum fugit arma ferrea, ab ar-
 cus ærei sagittis invenitur, quia mala temporalia
 stulto præcavens sententia æterna percutitur. »

25. Eductus 1r egredtens de vagina sua, et ful-
GLRANS IN AMARTTUDÎNB SVA : VADENT ET VENTINT SU-
FETI EUM horridiles. — Senno est eclipticus, cui
aliquid addendum vel subaudiendum est; nihil-
que aptius videtur subintelligi po*se quam gla-
dius, qui proprie de vagina educitur; e qua egre-
ditur dum stringitur, et quasi fulgurat, ri mortis
amaritudinem repræscnlât, dum ad vulnus inflig-
gendum manu valida vibratur. Illud vero, *vadent* Quoifci
et venient super cum horribiles, supposito caret;
addendumque procul dubio aut subintelligendum imphm.
v. g. *hostes*, vel *damones*, vel, ut Septuaginta ex-
primunt, *timores*, aut ejusmodi aliquid. Sen-
sus igitur est, *q.d.* Eximet iratus Deus de vagina
gladium, et de pharetra sua sagittas expromet,
q las etiam atque etiam in tyrannum et impium
vibret, quæ horribilem in modum illius bona cl
ipsum etiam peccatorem evertant. In Hcbræo est,
emergit et exit e corpore, et acies e felle ipsius prodit
super cum terrores : hoc si cum Vulgato ad gla-
dium referas, tunc vagina metaphorice corpi
vocatur, quod nimirum gladio sit id quod cor-
pus animo; sed si ad sagittam referas, quo inter-
pres Chaldæus el Septuaginta retulerunt, lime
pharetram denotabit, sagittarum thecam : quan-
quam cliam in sensu proprio ipsummet corpus
impii possit intelligi, quod sagittis divinæ ultionis
configitur; atque hoc modo Septuaginta intelle-
xisse videntur dum sic vertunt, iu VXScc *îi ÍA* <ñ-
p.xTc; rjTCj *Pile*; • *óî* <v itaiTxiç <jt cû • wtpcwx-
craiaxv ijTti çoCci, *pertranscat per corpus ejus ja-*
culum : *sidera autem in habitaculo ejus* : *obambulant*
super cum terrores; quod Scholiastes exponit: «Aut
visa terribilia perterrefacient cum, aul dirutis do-
mibus el sublato lecto scellæ coruscabunt : vel
etiam ita vocat fulmina : » nam et Aquila reddit,
xxi áaTpzrrr. <rn fTOGÓTTW *isrtj* «V dbcw, *et*
fulgur a facie ejus ibit in eum; aut per *stellas* intel-
ligit justos, qui habitabunt in domibus impiorum.

20. Omnes tenebra absconditæ sunt in occultis v«n.y»
EJUS : DEVORABIT EUM IGNIS QUI NON SUCCENDITUR ,
AFFLIGETUR RELICTUS IN TABERNACULO SUO.—PræICŪ
vitæ mortalis mala manent impium lenebræ illæ
exteriores, quæ absconditæ sunt in occultis inferni
locis, ubi *devorabit cum ignis qui non succenditur*,
scilicet alimento terreno, ut noster hic ignis, vel,
ut Aquila, Thcodoretus et Symmachus, fix.
qui non sufflatur : quæ particularis conditio est hrab jo-
ignis inferni ad differentiam hujus nostri, qui ut
accendatur necessaria est sufflatio illum a malc-
rîa excutiens; unde cum hæc non semper squalis
sit, sed subinde remissior, ideo et flamma hujus
nostri ignis ejusdemquo ardor pro flatus inten-
sione ac remissione modo major, modo minor
existit; asl infernalis ille ignis, qui nec a flatu
hominis aerisve motu succenditur, nunquam com-
burendi vim remittit, sed semper æqualiter urens
intensissimo exurit et cruciat, siqiridera semel ab
origine mundi a Deo succensus in semetipso cum
suis fomentis inconsumplibilis æternum ardebit,

Deo illum conservanto ad ælcrnam impiorum punitionem : ita Philippus, S. Gregorius, Olympiodorus et Orígenes, qui postremi duo *ignem* etiam accipiunt pro stimulo conscientia?; Chaldaeus vertit *ignis gehennæ*. Nec tamen solus impius devorabitur, sed et quicumque fuerit relictus in *tabernaculo* ejus, ut puta, filii, uxor et familiares, quos reliquit hærcdes, pari pcena affligentur. Significat summam imminere vastitatem impio, sicut alibi *Deuter.* cap. xxxii, 26 dicitur simili hebraísmo: < Clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt. »

QñiUsiit Cæterum hunc inferni ignem obscurum simul
lxafOi et inextinctum, quo impii perpetuo excruciantur,

graphico nobis describit S. Gregorius lib. IX *Homoral.* his verbis : « Illa ultrix flamma transactorum vitiorum concremationem habet, et lumen non habet : quia illos quos gehenna? damma devorat et visione veri luminis cæcat, ut foris eos dolor combustionis cruciet, et intus pœna cæcitatís obscurat : quatenus qui auctori suo corpore et corde deliquerunt, simul corde et corpore puniantur, et utrobique poenas sentiant; qui dum hic viverent pravis suis delectationibus ex utroque serviebant. Quisquis ergo ad toleranda inferni mala descendit, nequaquam ad lucem alterius redibit : quia nequaquam ultra misericordia parentis liberat, quos semel in locis poenalibus justitia judicantis damnat. » Non dissimili ratione S. Rasilus in *Isai.* cap. v, inferni locum et ignem, in quo dives epulo cruciabatur, depingens : a Inferni, inquit, regio locus quidam est communis in terra? repositus meditullio, obscurus ab omni parte et obumbratus: hic itaque dives erat non vulgari in loco, sed in graveolenti atque obscuro igne inferni versabatur. Duplici enim vi prædilus cum sit ignis, calefactiva nempe et illuminativa, acerbis ejus et ad supplicia idoneis qualitatibus excruciatas debitas solvit pœnas; altera vero illuminatrice vi gaudiis lætitiæque accommodata destitutus. Unicuique enim sua vitia in supplicia laboresque convertentur, nobis scilicet incendii materiam exhibentia; animique passiones eorum qui in infernum demerguntur facularum instar et ignis scintillarum accendentur, ut propriis voluptatibus congruentia quisque supplicia demetat. » Similia passim habent alii Patres ubi de inferni suppliciis agunt. Sensus itaque est, 7. d. Ignem patientur damnati qui adurat, neque tamen tenebras pellat. Tum etiam ejus natura? erit ille ignis, qui non egeat fomento, neque pabulo, sed scipso nutriatur, ut perpetuo et sine intermissione torquere valeat impios. Porro illud,

Affligetur relictus in tabernaculo suo, — ex-
u/ub Pon*t Gregorius de tabernaculo corporis, 7. d. Ut
ttiirtii in æternum pati possit æternum vivet, sic enim
vinre.ei comparati sunt iniqui, ut hanc vitam ament, ne-
▼ à Viti duc nisi inviti perdant : nullum non raof-
f.-ikoi vnt lapidem ut vitam protendant; nihil non fa-
mori* ciunt ut in ævum vivant. Quid igitur Deus? de-

trudit eos in inferna loca, ubi omnium malorum congeriem simul perpetiuntur; qui dum cruciantur mortem expetunt, neque inveniunt; et vita eorum asservatur, ut semper habeant quo semper torqueri possint. Itaque dum vivunt vitam amant, neque tamen diu illam protendere possunt; quin imo peccata ipsa vitam atterunt, et mortem maturant, atque ad interitum urgent: at vero in infernum detrusi vitam odio habent, et mortem exoptant, neque tamen inveniunt. Optimo ergo ait: « Affligetur relictus in tabernaculo suo, » quia dira patietur, et quæ mortem inferre possent; nequo tamen peribit, ut semper pali possit: audi verba S. Gregorii : « Hic, inquit, vilain relinquere non vult; et tamen ab ea abstrahitur : illic cara relinquere appetit; et tamen in ea propter supplicia servatur. Ad augmentum itaque tormenti et hic e corpore nolens educitur, et illic in corpore tenetur invitatus, p .

27. Revelabunt coeli iniquitatem ejus: et terra Vean.
CONSURGET ADVERSUS EUM, — id CSI Omnibus ;1100-

tcscet ac manifesta erit iniquitas ejus : sicut enim c«u a
impious dum suæ obsequitur libidini cœlu in ter-Umm
ramque offendit, et in suum caput quodammodo
laccessit, sic in illius exilium utrumque conspira- amata
bit. Revelabunt igitur codi iniquitatem ejus quam
conspexerunt, et terra, quæ monstrum hoc indi- IQ“
gnabunda tulit; revelabunt autem scelera ejus,
nempe puniendo illa, coelum quidem tempestatibus,
terra vero infecunditate : ita Tirinus noster. S. Augustinus hic coeleste iudicium agnoscit,
primo, quia nimirum *cedi aerii* in impios vibrant
procellas, ventos fulminaque, ut palet in Sodoma
et Gomorrha, quæ cadesti igne perierunt; interdum etiam cœli aves revelarunt peccata, quem-
admodum do avibus Ibici ultricibus narrat Plu-
tarchus lib. De Sera *Num.vind.* Unde Olyrapiodorus ait Sopharem hic tacite Jobo exprobrare vin-
dictam cadeslem, qua greges ejus de cado tache
interierunt; filii autem domo, quæ flatu aerio
conquassata fuit, ruente oppressi sunt; boum vero
ac camelorum armenia ab hostibus ex inferna
regione irrumpentibus abacta fuerunt Secundo,
cedi scilicet *siderei* uti interdum jam, ita vel nia-
maxime circa diem iudicii Christo iudici repro-
bos condemnanti tacite obedicntia sua applau-
dent, dando scilicet signa terrifica insolito more
lucendo, obtenebrescendo, movendo scilicet, et con-
sistendo ad nutum Dei; denique improbis ne in-
troeant se claudendo : quando etiam terra moti-
bus quatiatur insolitis, et elementa cuncta quasi
accusabunt impios, et a iudice Christo vindic-
tam de iis exposcent. Tercio denique metonymiaice
cali, id est angeli et codicolæ, ut Chaldæus inter-
pretatur; vel, ut Polycarpus, ipse Deus cadorum
Dominus; similiter ferro, id est homines terri-
gena?, consurget adversus impium, *primo* per
temporalia supplicia, famem, pestem, etc.; se-
cundo, etiam in die iudicii similiter applaudet
summo Iudici, quando reprobos devorabit et ab-

sorbebit : ila S. Gregorius el Polychronius. Omnis itaque natura cum eo qui Reo est invisus inimicitias geret, et partem quidem malorum a cœlo accipiet, contra cum pugnante beo; pariem vero a terra, invadentibus hominibus : et cœlum quidem ipsum ejus reteget iniquitates, ejusdem facinora divina ultione propalam collocante, cum sceleribus supplicium fuerit divinitus constitutum ; ipsaque terra instructis armatisque copiis decertabit; juxta illud *Sap.* v, 18 el 21 : «Et accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum : et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. »

Vai. S. 28. APERTUM ERIT GERMEN DOMUS ILLIUS, DETRAE-
Improb- tun in die FURORIS Dia. — Explicatio est superioris

versu* el ostendit qualis futura sit illa revelatio,
qui con- quæ fiet a cœlo et terra, quando in hominem im-

«H* pium ad divinum imperium suas axerent vires :
revelabitur enim undenam luculentæ domus ger-
mon provenierit, id est lauta atque pretiosa supel-
lex, et ornamenta alia, atque opes eximiæ, quæ
tyrannos el principes eximunt a turba, et in he-
roum ordinem el splendorem evehunt. Tunc au-
tem ubi constiterit, quibus sive fraudibus sive in-
juriis comparata fuerit illa rerum abundantia et
gloria, nemo erit qui in illum spiritus non concipiat
hostiles, et quasi nature monstrum et communem
hostem non insectetur el exagitet; quod tunc
accidet, quando Deus, qui ad illud usque
tempus dissimulami farorem quo compresserat,
suos in peccatorum aculeos excruerit. et ab excelso
ad infimum usque gradum vana illius nomina et
furtiva ornamenta detraxerit. Tunc enim, ul in
Hebræo est, *migrabit proventus domus ejus, defluent
in dic iræ ejus*, id est, omnes divitiæ provenlusque
amplissimi, quibus in vita redundavit, in morte
defluent aquarum instar, quæ ex monte in vallem
magno impetu etquam celerrime decurrunt: «quoniam,
ut David ait *Psalm.* xlviii, 18, cum interierit non
sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus, »
ubi *non sumere omnia* idem est quod *omnia relinquere*,
atque ab omnibus rebus imparatum ex hoc mundo
educi. Huc spectat etiam illud S. Pauli I *Timoth.* vi, 7:
«Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium
quin nec auferre quid possumus; » a quo Seneca
magni vir judicii *Epist.* 102, pulchrum illud didi-
cerat : «Quidquid circa te jacet rerum tanquam
hospitalis loci sarcinas specta. Transeundum est:
excudit redeuntem natura sicut intrantem. Non
licet plus efferre quam intuleris. » Sed pulchrius
ad citatum Psalmi locum S. Ambrosius : «Gloria,
inquit, sæculi non descendit cum peccatore; sed
gloria virtutis ascendit cum innocente.» Illam igitur
sæculi gloriam quærunl infideles, quæ non
descendat cum illis, siquidem dum moriuntur
non accipiunt multiplicatam gloriam domus suæ;
sed cum virtute predilo, dum is ascenderit coas-

ccndel quoque gloria ipsius, scilicet virtus; cum
descendente vero etiam condescendet. Quare cum
hæc ita se habeant : « Ne timueris, inquit, cum
dives factus fuerit homo, » id est, ne turboris aut
indigueris, quando videris quempiam divitiis plu-
rimis el ampla possessione conspicuum; neque
magni feceris presentem atque apparentem ejus
felicitatem : nam quæ videntur divitiæ non sunt
stabiles, et qui propter eas supercilia attollunt et
buccas inflant, paulo post omnibus derelictis
morti tradentur; nulla est autem utilitas diviti-
moricnli, cum suas secum auferre divitias non
possit, qui hoc tantum ex carum possessione lu-
cratus est, quod anima ipsius in vita hac ab adu-
latoribus beata prædicaretur; ubi vero mortuus
fuerit non sumet secum omnes has divitias : vix
indumentum capiet, quo pudenda velet. Non igitur
quia hic in vivis dives erat, idcirco etiam post
mortem beatus reperiatur; sed contra cum hic
omnia habuerit, omnibus spoliatus et nudus tri-
bunali judicis sistetur.

29. Hæc est pars hominis rapta a Deo, et hæredi- Vm
tas verborum ejus a Domino. — Hanc, inquit, Deus
vicem referet impio viro, has poenas ab eo sumet
pro verbis iniquis et blasphemis quibus Deum
contemnebat, quod cum tot annos patienter ferret,
et benigne, ut ad saniolem mentem rediret,
expectaret; hanc scilicet ob causam impii non
verentur dicere, aut secum cogitare *Psalm.* xeni,
7 : a Non videbit Dominus, neque intelliget Deus
Jacob.» Partem autem posuit proportionem hebre-
phrasi; quam etiam David impiis homi-
nibus tribuit dicens *Psalm.* x, 6-. «Pluet super pec-
catores laqueos : ignis, el sulphur, et spiritus pro-
cellarum, pars calicis eorum.» Ecce tibi quid con-
tumeliosa impiorum verba hæredilent a Domino,
nimirum quod cœli revelent iniquitatem eorum
in diem furoris Dei, quando omnes poenarum pro-
cella* in caput impiorum effundentur : hæc est
pars, portio el merces impio reddenda a Deo, he-
braico Elohim, a *Judice*. Hæc hæreditas *verborum*,
hoc est *operum*, per metonymiam Hebræis usita-
tam. dicitur vero hæreditas operum quæ rependi-
tur operibus. Pro *Domino* aulem Septuaginta legunt
rxcà Ttû *ab episcopo* seu superintendente,
aut visitatore ; quod nomen salis quadrai judicio
Dei, do quo mentio facta est : veniet quippe ut
speculator, explorator, censor, visitator, ul omnia
discutiat, et suo rem quamlibet loco reponat. Et
ad hunc modum Sophar orationem explet, in qua
profecto non pauca selecta et sapiente viro digna
effatus est; at quod ad Jobum attinet, quem pu-
pugisse videtur, importunus el prolixus sermo
fuit, cum Jobum impietas nulla, injustitia nulla,
intemperantia nulla, vitium nullum ex iis quæ
sunt objecta fædassel : quod a lectore sæpius re-
colendum, ne male connectât, et ut viro in novo
culpam impingi non debere animadvertat.

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job patienter ab amicis audiri postulans causam inquit, quare impiorum nonnulli in finem usque vitæ prosperentur; alii contra rebus adversis obruantur; et respondet impium in diem perditionis a Deo servari, falsam amicorum consolationem per hoc convellens.

1. Respondens autem Job, dixit : 2. Audite quæso sermones meos, et agite pœnitentiam 3. Sustinete me, et ego loquar, et post mea, si videbitur, verba ridete. 4. Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari? 5. Attendite me, et obtupescite, et superponite digitum ori vestro : 6. Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam tremor. 7. Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? 8. Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba et nepotum in conspectu eorum. 9. Domus eorum securæ sunt et pacalæ, et non est virga Dei super illos. 10. Bos eorum concepit, et non abortivit : vacca peperit, et non est privata foetu suo. 11. Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, et infantes eorum exsultant lusibus. 12. Tenent tympanum, et citharam, et gaudent ad sonitum organi. 13. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. 14. Qui dixerunt Deo : Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus. 15. Quis est omnipotens ut serviamus ei? et quid nobis prodest si oraverimus illum? 16. Verumlamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me. 17. Quoties lucerna impiorum exstinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui? 18. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dispergit. 19. Deus servabit filiis illius dolorem patris : et cum reddiderit, tunc sciet. 20. Videbunt oculi ejus interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet. 21. Quid enim ad cum perlinet de domo sua post se? et si numerus mensium ejus dimidietur? 22. Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat? 23. Iste moritur robustus et sanus, dives et felix; 24. Viscera ejus plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur : 25. Alius vero moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus : 26. Et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient cos. 27. Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. 28. Dicitis enim : Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum? 29. Interrogate quemlibet de viatoribus, et hæc eadem illum intelligere cognoscetis. 30. Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. 31. Quis arguet coram eo viam ejus? et quæ fecit, quis reddet illi? 32. Ipse ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit. 33. Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles. 34. Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati /

* * 3' BESPOVDE.VS AUTEM JOB DIXIT : AUDITE QUÆSO
 * ' UMORES MEOS, ET AGITE VOEM.TEXTIAJL. SUSTIMTTK
 ME, ET EGO LOQUAR: ET POST MEA, SI VIDEBITUR, VERBA
 ,ob,l ridete. — Orat Jobus atque obsecrat amicos, ut
 «tirai*ei verba sua tantisper aures, atque animos ad-
 piznUT vertant; speratque futurum ut ab errore, in quo
 iwliert. antea fuerant, liberati nullo aliter sentiant, et
 suam ipsi ultro cogitationem damnent : ita enim
 hactenus locuti fuerant, ut plane non viderentur
 intellexisse, imo neque audiisse quæ ab illo dicta

fuerant ; alioquin neque illa toties repeterent, quæ
 j un ab aliis objecta fuerant, et a Jobo confutata
 sapienter; neque tam se viro innocenti et tot ex-
 ulcerato plagis infensos præbuissent. Cupiens trinai» :
 ergo Jobus amicos suos ad meliorem mentem re- ^4diuiZ,
 ducere, humillime attentionem postulat : sciebat ZniPH
 quippe quam difficiles aures præbere soleant aullen-
 principes vera dicentibus, præserlim ad pœnitentiam
 hortaturis : quamobrem præter audientiam r l
 postulat et patientiam , quia usu jam cognoverat

ros molestas a reſcibus, quales amici illi erant, non audiri, niſi forte magna ad audiendum patientia obfirmarentur. Nil aliud igitur orat vir modetiſſimus, niſi ut parum moleſti e devorent amici, et ad objecta reſpondentem tantisper audiant; neque, recusat, ſi minus reſponſa ſatiſficient aut placeant, quin rideant aut irrideant quantum volent, quaſi ſperet, ſi modo medio-crem adhibeant attentionem, et animos adferant minus quam hactenus offenſos, nihil habituros amplius quod objectent. Ita Sanctius noſter, qui ſimul pulchre expendit, quomodo hic Jobus impleat partes omnes oratoris optimi, adhibeatque illa quæ ad captandam benevolentiam graviſſima judicantur, *primum* enim modeste obſecrat ut audiant; eſt autem modestia animorum conciliatrix mirifica: *deinde* cauſam docet intercedere graviſſimam, quæ illum pene cogat, ut petat hanc ſibi gratiam debere concedi, cum diſceptatio non ſil de nihilo, ſed de re omnium graviſſima, in qua de Dei gloria et de ſalute propria concertatio eſt; unde ſubdit:

Ve i. i. 4. Numquid contra hominem diſputatio mea eſt, Joli ie- IT MERITO NOX DEBEAM COXI RISTAMI? — 7. d. Si qtl t S-
las in tio eſſet de offenſione aut inimicitia hominis,
caau haudquaquam contriſtarer aut anxius forem; jam
Iki. autem cum quaeratur an Deum offenderim, merito angor, et totiſ viribus contendo, ut rei veritas eluceſcat, quæ in magnam Dei gloriam ceſſura ſit: cſl enim viri omnino pii zelo veritatis urgeri, inoleſteque ferre in hujusmodi occaſionibus negligi, ut ſurdiſ parietibus occinere videntur. Agitur quippe cauſa Dei, quam dum tueri ſc putant hi Jobi conſolatoreſ moleſti, verius opugnant, dum dicunt affligi tantum in hac vita ſcleratoſ et improboſ. Quod de Deo minus decore ac vero dictum eſſe Job nulliſ probat, oſtendens in hoc genere in primis divinæ gloriæ honorisque zelum, qui ut cſl magnuſ et vehementiſſimuſ aculeuſ ad agendum aut dicendum, ita ſine illo ſa-pe languet virtuſ et fatiſcit, et contentiones in principio gencroſæ in medio ipſo
7 to. g. curſu concidunt; cſl nempe filiorum Dei hoc pro-
l'a'p'—Priu,n vehementer commoveri, cum quid au-
l : diunt vel intuentur, quod parentiſ optimi dignitate in meritumque decuſ poſſit oblædere. Hinc
N'i' animi mœror in viliorum illa colluvione labes-
utMt. contis; hinc viva et generoſa proſoſita defendenda gloriæ Dei, et objectiſ etiam vitæ periculiſ ubique amplificanda.

J31* |loc ze]o claruſ fuit Eliuſ, qui ut flammis pro
tnj. lacte puer uſuſ eſt, ul Hebraei volunt, ita continuo divinum quemdam ignem ſpirabat, coque nomine curru igneo raptuſ eſſo in cœlum omneſ conſentiunt; ſingularem autem animi doloreſ perſentiebat, quod divina lex pro nihilo haberetur, et ſtulta omneſ et vecordi cupiditate in vilium irent impiamquo ſuperſtitionem: itaque S. Hilariuſ illum viribuſ et robore omni deſtitui et exanimari orope conſueviſſe notat, hominum

vitia nefarioſque inoreſ contuentem, et cur igneo illo ſtudio conficeretur, ſic inſit comm. in *Psalm.* cxvin: « Videt enim irreligioſaſ damni qnerelaſ, impioſ luctuum fletuſ, profanam legiſ Dei obli-
nem: » *irreligioſaſ* damni querelaſ *impioſque* fletuſ appellat eorum, qui cum in damnuſ et calamitatem incidiſſent aut famili® orbitatem, contumelioſiſſime Deum appellabant, et furioſi animi voceſ in eum effundebant, ut carum miſeriarum fontem et incommodorum. Quæ et ſimilia cum eſſent in oculiſ, et a magno invicto que illo Vate quotidie exaudirentur, maerebat ſcilicet et ingenti animi dolore conficiebatur: quod idem eveniſſe Davidi, heroiciſ mentis viro, et diariſſimo Deo videmuſ, cum inſaniens multitudo ſe in in-
tu w- grati animi ſceluſ et fhgiliorum omnium labem
raü- ingurgitaret. nam diſerte ait zelo ſe contabuiſſe. Et alio loco quid ex eo pateretur in hunc modum exponit *Psalm.* cxvin, 53: « Defectio tenuit me pro peccatoribuſ derelinquentibuſ legem tuam, » ubi pro *defectione* quidam vertunt horrorem, tædium, puſillanimitatem; apud Septuaginta eſt quæ *dejectionem animi*, æſtuanlem mentis ægritudinem angoremque ſignificat. David igitur profitebatur ſc intimo quodam horrore percelli, ſc prope linqui animo, et exſanguem afflictuſque jacere ob peccatoreſ; quod nimirum tot Videret pereuntium naufragia, qui deſertiſ rationiſ gubernaculiſ, et regentem a puppe Deum contem-
nenteſ, ſcleri vel illi carentur, et ad funeſtuſ tandem exituſ, ul ad infameſ ſcopuloſ ſuæ vitæ navem alliderent. Tanli periculi objectu ul denſa nube operiebatur illiſ pia meſ, et, ut dixi, xj-
ubw, *defectionem* et exanimationem ſentiebat.

Quid igitur miruſ ſi B. Job, qui nec Davidi, neque Eli®, neque antiquorum ulli pietate cedebat, cum ipſiſ erga Deum fideſ et religio pietaque ab importuniſ iſtiſ conſolatoribuſ in diſcrimen vocarelur, animo commoveatur, juſtoque ſuam innocentiam et divinam gloriam tuendi zelo vehementer ſuccendatur? non enim illi de ſua Momi-
apud homineſ gratia ſermo eſt, ſed apud Deum; a qua excidiſſe tam et exſecrabile, malum et hor-
FflUx ribile, ul excogitari majuſ nulluſ poſſit. Si de noa >1-
hominum gratia, aut de illorum de noſtra ſan-
litate iudicio ſermo foret, non eſſet admodum laborandum: neque enim viri prudenteſ ac pii tanli faciunt plurimi ſc haberi ab hominibuſ, aut ab illiſ amari et coli, ut ſi hæc abſint, admodum ſibi dolendum eſſo putent. Quid enim magnum dari aut auferri poſteſt ab hominibuſ? at ſatagere homo maxime debet, ne Deum ſibi inſenſuſ habeat, quoti ſi Dei gravo do ſc iudiciuſ fore ſuſpicetur, tunc voro mœret animo, æſtuat, et magno atque aſſiduo timore concutitur. Cum ergo hæc graviſſima ſint, nil miruſ ſi attentuſ ſibi poſtulet et patienteſ amicorum animoſ, cum hac in diſputatione magna volvantur reruſ momenta: qui locuſ magnam etiam vim habet ad attentionem captandam; cum nemo putet n ſua re fore

aures avertere, aut dormire segniter, cum de magno sive compendio sive periculo certamen instituitur : quapropter repetit :

Vm 5. 5, ATTENDITE ME, ET OBSTUPESCITE, ET SUPERPONITE digitum oni vestro. — Est postulat® attentionis amplificatio, cum talia dicat sc facturum esse verba, ul nemo illa sine stupore audire queat, quare monet, ul silentio atque patienter audiant, neque dicenti obloquantur aut obstrepant, donec loquendi finem faciat. *Digitum* autem vel *manum* or/ nihil esl aliud quam sibi silentium uh ti indicare, et tacere : idem inferius ait cap. xxix, 9 : iignun. a Principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo; n et alibi cap. xxxix, 31 : « Qui leviter locutus sum respondere quid possum? manum meam ponam super os meum. » id est, tacebo deinceps. Eodem loquendi modo usus est Sapiens in Proverbiis dicens cap. xxx, 32 : a Si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum; p item *Sap.* vm, 12 : « Sermocinante me plura manus ori suo imponent; v et *Eccli.* v, 12 : a Si est libi intellectus responde proximo; sin autem, sit manus tua super os tuum, ne comprehendaris in verbo indisciplinato, et confundaris. » Hanc quoque dicendi formulam, uti plures alias, a sacris Hebræorum libris mutuati sunt profani : inter quos Juvenalis canit *Satyr.* 1 :

Cum veniet contra digito compesce labellum,

ihIW- alludens ad Sigalionem seu Harpocratem silentii r tentii* deum, qui apud /Egyptios Serapidis simulacro Dem di- prepositus erat digito sigillans os suum : quo git?.. °* respicit Ausonius epist. 12 *ad Paul.* : ffgllliQS.

Aut tuus Sigalion Ægyptius oscula signet.

cl Apuloius lib. *De Asín. aur.* : « At ille digitum a pollice proximum ori suo admovens, el in stuporem attonitus : Tace, (ace, inquit, d etc.; undo apud Catullum repetitur formula hæc loquendi proverbialis : « Reddidit Harpocratem, n id est taciturnum, silentem; de quo vide Politianum *Uisccl.* cap. i. xxxiii, el Plutarchum lib. *De Isid. et Osir.*

Vert. e. 6. Et ego quando recordatus fuero pertimesco, Juuido- ET CONCUTIT CARNEI! MEAM TREMOR. — De tremendis Dei judiciis verba facturum premiltit sc hæc ipsa ratio «- cogitantem tremore concuti, quod sane boni æqui- hbrtta que æstimatoris argumentum est • sive enim quæ u XtL l, cus 'n suPrenn Ma universalis iudicii hora patrabit, sive quæ decurrentium temporum serie in causis hominum agit, æquis bilancibus ponderentur, minime dubium, quin animum vehementer afficiant, a culpa dimoveant, ad virtutis studium exstimulent, viresque animi ad res grandes altius capiendas elpensitandas permoveant. Bacco divinorum iudiciorum consideratione totus tremefactus atque percussus David, se omnino illis intelligentia comprehendendis imparem agnoscens jure merito exclamat *Psalm.* xxxv, 7 : « Judicia tua abyssus multa. » ut significet rationem gubernandi, qua Deus in hoc mundo res huma-

nas dispensat, ab homine reperiri aut capi non posse; quemadmodum fieri non potest ut quis abyssum emetiatur. In hoc etiam iudiciorum Dei pelagus incomprehensibile intendens Paulus, el statum minime repérions, circumscribit admiratione sermonem, *el divitias Dei* ac *profundum* appellat eadem dicens cum Davide, qui hæc *abyssum* vocat, cujus non sil statum reperire, neque possit mensura vel sensu comprehendere. Id autem omnium maxime plurimos torsit, quod sequenti versu proponit dicens :

7. Quare ergo impu vivunt, sublevati sunt, con- VcIfcL fortatique divitiis? — Hæc sane quaestio adeo Mirta gravis antiquis hominibus visa est, ut el viros vite sanctimonia clarissimos torserit, c quibusetispu David *Psalm.* LXXli, 3 : « Zelavi, inquit, super ini- iQ quos, pacem peccatorum videns; » el Jeremías cap. XU, 1 : « Quare via impiorum prosperatur; bene'est omnibus qui praevaricantur et inique agunt, » eie. Hoc ergo idem proponit Jobus uti rem plane mirabilem : quod enim impius excrucietur, foedetur, pudefiat, pœna est culpæ consentanea, quam nemo non perspicit, ac boni consulit; at quod prosperetur, floreat, splendeat, id porro neque ejus ineritis congruit, neque rei proportio facile ex aliis capitibus scipsam prodit. A contrario vero, quod vir pius fama clarescat, ditetur, honoretur, mirifice consonat : debetur enim honor virtuti, omnisque opulencia recte collocatur in homine, qui ca ad honestum usus sit finem; quod vero is afflicteretur, vilipendatur, diripiatur, saucietur, neque ipsius meritis consentit, neque rei ratio idonea passim a quovis homine repetitur. Quidquid autem de rerum proportionem mortales cogitaverint, c quibus nonnulli pios afflictos, impios prosperatos intuentes, Dei providentiam negare ausi sunt, profecto verissimum omni ælate fuit, pios ut plurimum affligi, impios plerumque secundis eventibus gaudere. Quod certe cum in dubium nisi ab ignaris revocari nequeat, hoc ipso proposito Jobus amicos suos vehementer urget, ul credant neque ex afflictione impietatis neque ex prosperitate pietatis argumen- 2 tum duci posse, quæ est ipsa inter eos agitata utii M. controversia : quocirca sic Jobus agere credendus n est, g. d. Vos concertatores mei graviter ac tur- gide pronuntiastis vexationem meam admissi eri- uti minis indicium esse, quo in asserto persistitis : si ergo ita se res habet, per argumentum a contrario secundus ac florens status pietatis indicium erit. Quomodo ergo impii prospere vivunt, Iceli, validi, locupletes, liberorum, cognatorum, amicorum agminibus septi? profecto ex hoc statu, quo nihil a mortalibus beatius in hac vita contingere posse iudicatur, sententia vestra adstruendum est eos homines pios esse : at omnino exploratum est impie plerosque ex illis agere, intemperanti® servire, prædis inhiare; patet ergo vos extra veritatis orbitam evagari, ac enormiter in rc maxime seria, divinæ videlicet providentiæ

opinione, seduci, quod evincit solidissimum Jobi argumentum in forma positum.

Divitiis
itelo-
tim ac-
etlerinL

Septuaginta pro *sublevati sunt confartatique divitiis* legunt, M xal biOxürtt, *sinuarunt autem ct in divitiis*; non quidem quod diu in divitiis perseveraverint, sed quod cito in divitiis consenuerint : sic enim D. Ambrosius lib. 11 De *Interp. in Job.* cap. iv, recto interpretatur : a Inveteraverunt in divitiis dixit, ut non tam diuturna divitiarum possessio quam inveterata pecuniarum molestia significata videretur, d ubi mihi videtur appellasse hanc molestiam *inveteratam* ab effectu, quod efficiat senectutem : quanquam æque com- mode de diuturna in divitiis perseverantia sumi possit, scilicet ad vitæ usque finem et provectam senectutem iis perfruendo ; unde subdil :

Ver», 9.

8. Semen eorum permanet coram eis, propinquo- rum TURBA ET NEPOTUM IN CONSPECTU EORUM, — id est, multos filios habent, multumque propagant genus suum, ipsosque circumstant filii, quibus longa datur lucis usura, et ex cis nepotum nume- rosa silva, et cognatorum luculentus et copiosus numerus; quæ liberorum multitudo apud anti- quos in summæ parte felicitatis ponebatur, quos ca causa poeta prudens Euripides Or.ioustejix, *eximium thesaurum* appellat ; adeo ut poetica Niobe, cum filios tantum septem tolidemque filias excel- lenti formæ dignitate in lucem edidisset, incredi- bilem in modum gloriaos se Latonæ superbissima quadam ambitione prælulerit, et cum ipsis ma- gnis numinibus de felicitate sit ausa contendere. Qua fictione docti homines docere voluerunt ni- hil esse in nuptiis jucundius, nihil optabilius aut communi voto frequentius amplissima familia et numero magno florentium liberorum.

Libero-
rum
multitu-
do erat
autijuo-
rum
f'immi
felicitas.

SpiriUks
pitrel
frena-
d orrs
(JIUHI
Corpora-
le*.

Mystice hic versus ad spiritales quoque Patres referri possit, qui Ecclesia: filios genuere multos sempilernæ gloriæ hæredes futuros; et ne Priami similes quosdam genitores quisquam putet, qui liberos quinquaginta sustulit, parlim flagitiosis amoribus infames, parlim miseros omnes mori- tuos, quippe corporibus ul luteis thecis involu- tos, quæ franguntur. Septuaginta sio Jobi locum hunc efferunt disertius, ζ utûv xxtr *semen eorum secundum animam*; quibus in verbis arcanum quoque mysterium vidit Orígenes, quod mirifice hanc divinam fœcunditatem et prosapia* tam inclytm splendorem illustrat, nam illa verba *secundum animam* sic interpretatur, ut in eo nu- meroso grege filiorum nullus sterilis sit, omnes fœcundi, omnes secundum animam viri, qui vi- delicet ipsi quoquo post se relinquunt animas Deo generatas : quare Job *nepotes* appellat, Chaldæus *filios filiorum* ; in Hebræo est *germina*, piante uber* rimæ germinantes, ut inlelliganius nullum esse hibernum tempus, nullam brumam aut frigoris magnitudinem quæ impediatur, quominus hoc di- vinum semen pullulet, el novo partu amplifice- tur. Complevit orbem universum facti insueti ad- mirabilitate nobilis c Batavia mulier, quæ trocen-

tos sexaginta quinque fœtus uno die in lucem edidit ; sed longe fuit in suo genere fœcundior magnus Petrus, qui nova et inusitata partione tria primum, deinde quinque millia Christo pe- perit; et fuere post etiam alii feliciores in pia so- bóle procreanda, nam, ut cæteros prateream si- lentio, S. Francisais noster Xaverius, vir apostó- licos et mirabilium rerum effector, uno in oppido (Tolum vocant) millia omnino viginliquinqueper undam el institutionem salutarem Ecclesia* Chri- stianæ genuit vitæque donavit : ita Tursellinus in ejus *Vita*, lib. III, cap. in.

S. Ambrosius lib. De *Interp.* Jo6. cap. iv, per hos Per aum filios et nepotes, qui coram eis permanent, spi- rituali intelligentia adumbrar putat opera nostra: 1et?pr^ Uliter ut enim filii superstites demortui parentis vel avi genus, nobilitatem, splendorem familiæ servant, vel etiam ignobilitatem el dedecus; ila opera Minia- tur. nostra, quæ velati filii sunt animi, illius nobilita- tem vel ignobilitatem protendunt, ut scilicet ille ingenuus, ille *liber*, ille *nobilis* dicatur, qui virtuli adhæret; qui vero vitiis fœdatur, *ignobilis* pror- sus el *abjectus* habeatur. Verba S. Ambrosii sunt ista : « Filii eorum in oculis, id est, quæ faciunt ideo faciunt, ut videantur ab hominibus, non quia boni consulant, et hoc eligant, quod futuro iudicio comprobetur: *filies* enim Scriptura pro operibus frequenter usurpat, eo quod locupletior in bonis factis quam in filiis sil nostra posteritas : » sic ille.

9. Domus eorum secure sunt et pacatje, et non Ve a. 9. est virga Oli super illos.— Pr.rterquam, inquit, Impio* quod nullis bonis fruunlur, nihil etiam incom- ** modi accipiunt : nam ab iis divinæ correctionis virga procul videtur recessisse, et in ipsos suas tía divitias uberlim effudisse fortuna melior : idip- w* sum David graviter conqueritur, et quodammodo se scandalizatum fuisse non difille tur dicens *Psalm.* 1xxii, 2 : « Mei autem pene moli sunt pedes; pene effusi sunt gressus mei, p ubi *pedes* el *gressus* me- hphorico vocal cogitationes, quæ tempore ca- lamilatum a vero iudicio desciverant, et ad ea quæ non oportet defluerant. Hujus autem tur- bationis causam subdil : « Quia zelavi super ini- quos pacem peccatorum videns : » ringebatur nimirum el torquebatur pietatis studiosus, cum videret se assidue cum tribulationibus conflictari, el e diverso impios summa pace ac prosperitate perirai. Et quod majus est : « Quia non est res- pectus morii eorum, et firmamentum in plaga eorum : » cum nunquam mortem viderint obo- rieulem, noquo morbum gravissimum ingruen- tem : *firmamentum* enim *plaga* seu flagelli vocat stabilem infirmitatem. Quin el a communibus cos hominum laboribus eximit dicens : « In labore hominum non sunt, et cum hominibus non fla- gellabuntur : p quippe quibus omnia ex voto et animi sententia fluant, ao proinde nullum labo- rem aut dolorem sentiant; sed non idcirco me- liores effecti sint, nam, ut sequitur, a Ideo tenuit eos superbia, et operti sunt iniquitate sua, » ubi

plurima recenset David, quæ animum ipsius perturbabant. Hæc autem sunt, primum quidem, quod iniqui in alta pace versarentur; deinde vero, quod per totam vitam prospere ipsis cuncta succederent, ita ut ad mortem usque felicitas extenderetur; præterea, quod vix unquam ipsis flagellum increpatorium obtingeret. Super hæc omnia autem, quod laboribus humanis minime communicarent, neque quotidiano opere indigerent ad victum necessarium comparandum; siquidem omnia ipsis ad nutum affluerent, atipie idcirco præ se cæteros despicerent. Sed argute ac pulchre ad hoc propositum S. Bernardus serin. *De Obed. et patient.* : a Quomodo, inquit, natus sibi videtur homo, si labores fugitet et dolores? aut quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est ad quod natus? Num ad laborem natum se dubitet, qui natus est in dolore? Sed dolorem parturientis clamor, laborem prolis fletus indicat et vagitus. Nemo sane in hac misera vita geminam hanc vexationem se evadere gloriatur: nemo quippe ex omnibus filiis Adæ sine labore hic vivit, nemo sine dolore. Est qui declinat aliquos, sed incidit procul dubio in graviores : *In labore, inquit, hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.* Non tamen continuo sine labore sunt, aut minimo flagellantur : nam qui in labore hominum non sunt, in labore daemonum profecto erunt. Vide enim quod sequitur : *Ideo tenuit eos superbia,* » etc. Dum itaque levissimum hominum laborem fugiunt, qui est labor virtutis, quem Deus gratia sua sublevat, superbine et iniquitatis labori cervicem submitunt, qui et cum talento plumbi et gemitibus mortis confertur. Quod satis per se declarat in magnam illos Dei offensam et odium incurrisse, cum soleat ipse vel in filios suos virga flagellisque animadvertere, adeo ut nullum filium non castiget, ut Paulus ait *Hebr.* xii, 6 : « Quem enim diligit Dominus castigat; flagellat autem omnem Clum quem recipit, » etc. : vide quoque *supr.* cap. xiv, 17, dicta sunt; ubi ostenditur Deus graviter iis irasci, quos hic non punit. Alia deinde impiorum bona enumerat subjungens :

10. BOS EORVM CONCEPIT, ET NON ABORTIVIT : VACCA I'ET'ERIT, ET NON EST PRIVATA FOETU SIO. — N'oli assimilem impiorum felicitatem David nobis graphice describit his verbis *Psal.* cxliiii, 13 : a Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis : boves eorum crassæ. Non est ruina macerati®, neque transitus, neque clamor in plateis eorum, • id est, divitiæ illorum non possunt capi penuariis, et iisdem repleta sunt horrea; pingua autem et fœcunda sunt pecora eorum et boves crassæ : in his enim apud antiquos felicitas consistebat priusquam moderna mollities et inertia invaluisset. Quin et ea quæ in agris erant tanta curaci custodia servabantur, ut neque seps concideret, neque transitus esset per ea quæ so-

pimento muniebantur. Sed magna pax atque securitas erat, ita ut nemo bellum moveret, nemo insidiaretur; sed in omnibus prospere agerent, nec ex ulla parte ipsis infortunium accideret; neque in plateis eorum, velut stipor mortuo aliquo, clamor ullus ederetur. Erant autem olim hominum divitiæ in pecoribus et armentis posita; ut ex Jobi historia capite primo recensita, et ex Laban et Jacob in *Gen.* cognosci potest; et propterea ex hac re prosperos eventus fortunarum impii declarant. S. Ambrosius lib. II *De Interp. Job.* cap. iv, in malam partem locum hunc interpretatur, et homini avaro accommodat, quoniam bos animal est a natura homini datum ad laborem; unde optime dicitur : « Bos eorum concepit, et non abortivit, » id est, ex laboribus, quos in corradendis pecuniis exantlant, novos in dies labores, ærumnaset mala hauriunt; ergo eorum bos et vacca fœcundæ sunt, quia novos in dies foetus novorum laborum progenerant, et in lucem edunt. Vel saltem sumpta est metaphora ab his qui terram aratro proscindunt, nimirum ab eo loco sulcum ducere consueverunt, in quo prior sulcus desinit. Volvitur ergo avarus in orbem, et novos in dies labores sibi accumulatur. Quapropter eorum bos nunquam abortivit. Ipsa S. Ambrosii verba sunt ista : « Per bovem enim quid significatur nisi ruralis cultura; labor? qui semper redit in orbem, et nunquam desinit; sed cum impleri videtur revocatur in exordium; » et infra : « Ideo bucula eorum non abortit, sed parit, ut augeatur labor eorum; et quæ conceperunt omnia generant sine timore Dei; justi autem longe aliter gloriantur, non enim in abundantia divitiarum, neque in partu pecorum, sed in Domino gloriantur. » Sic ille.

Cæterum hic observanda est elegans gradatio Cuius prosperitatis impiorum, quam sic ex superioribus resumemus : Quare ergo, inquit, impii a Deo puniuntur? vivere permittuntur? imo senescunt ad multos annos, sed et ditiores fiunt in dies, et substantia eorum augetur : nec tantum in suis personis diu vivunt, sed antequam e vita discedant, semen longævum in multitudine filiorum, atque in eis nomen ac familiam suam firmatam stabililamque perspicunt. Cum enim senes sunt, senes quoque filios vident ita vegetos et sanos, ut ad eandem quam attigerunt ætatem illos perventuros certo teneant. Isti autem alios filios habent, ita ut numerosam nepotum et pronepotum catervam gaudeant contemplari, quibus nullum damnum, nullum flagellum, nullamquo adversitatem contingere omnibus notum est. Nec vacca quidem sterilis est apud eos, et multo minus filiorum aut nepotum eorum uxores, quarum nec una quidem invenitur quæ non concipiat quoties congregitur; sed et conceptum servat incolumem ab abortu. Et tandem quod vivum integrumque peperit ac vegetum non infirmatur, non moritur, non interimitur; nec unquam mater se orbatam videt

dim w Alio suo. Hoc autem non sine mysterio elicit : quo-
ro filli nām in solatium natura Deus largiebatur primis
inr!nJi" sæculis, ut nullus filius ante patrem morere-
morie- tur, ul Epíphanuslib. I *Coit. hæres.* observavit;
Unum sed potius parentes morientes viderent, atque re-
linquerent filios successores, donec in supplicium
idololatriæ Thare, pater Abrahæ, qui dicitur fuisse
auctor et artifex fingendi idola, primus punitus
est morte filii sui cum esset adhuc vivens; unde,
inquit Epiphanius, admiratione ducta divina
Scriptura adnotavit dicens *Gen. xi, 28* : a El mor-
tuus est Aram ante Thare patrem suum in terra
nativitatis suæ. » Ideo notandum, quod non sino
amaritudine et in seipsum reflexione S. Job hæc
verba protulerit, eo quod ipse unus ex illis ipsis
miseris patribus fuerit, dum filiis orbatus esl,
cosque miserrime interemptos vidit antequam
morcerclur. Deinde graphicam æqueac elegantem
observabis in ejus verbis admirandæ in aliqua
familia facunditatis descriptionem, per quam
manifeste constat quanti facerent illi antiqui filio-
rum multitudinem ; indeque colliges non sine
causa Jobum fere in his omnibus suis dicendi
vicibus de morte filiorum suorum cl exstincta sua
stirpe vel directe cl aperte, vel indirecte et para-
bolice, ut nunc, lamentari.

Vert il. t 1- EGREDIUNTUR QUASI GREGES PARVULI EORUM, ET
Noxii INFANTES EORUM EXSULTANT LUSIBUS. — Sicut tenera,
piren, inquit, pecudum atque armeniorum soboles saltu
ac lusu *n Pra!° lasciviens dominorum suorum
iudul- oculos oblectat, sic filiorum numerosa atque fes-
ge&Ua. (jva soboles in plateis lusitat, et cum parentum
mirifica voluptate lascivii. Verba hæc periphra-
sim continent vitæ liberioris, Dei timore minime
coercite, ac intemperanti® assuefa, parumque
pudicæ educationis, qua impii liberis suis indul-
gent, quos lascivire ac vanissimis motibus abuti
sinunt. Detestanda profecto similium parentum
socordia, qui quasi pecudes genuissent, non Im-
mines, ita potissimam partem muneris sui olileii-
que negligimi, sic lubrica? stolidæque juventuti
habenæ in abrupta omnia permittunt, ut non
magis sint parentes quam peremptores. Quod pro
eo ac debuit graviter notans S. Augustinus lib. II
Confes. cap. ni, ait a non curaro parentes quo-
modo liberi crescant Deo, quamque sint casti,
dummodo sint diserti, potius deserti a cultura di-
vina; v el alio loco : « Relaxabantur mihi ad lu-
dendum habenæ ultra temperamentum severitatis
in dissolutionem affectionum variarum, d Addit
« inde prodiisse quasi ex adipe iniquitatem suam. »
Reprehendit eosdem S. Chrysoslomus qui omnia
moliuntur, ut domi statuam opere antiquo pul-
chram et mirandam habeant, et lecta auro ful-
gentia. pretiosissimam autem omnium statuarum,
puerorum animam, quatenus auream efficiant,
nullam curam gerant. Itaque lib. III *Contr. ritu-
per. vitee monast.* hortatur parentes ad diligentem
liberorum institutionem, ul sint « xpmçcp » cta-
Sqjiw vai*, *Christiferorum (edificaiiores templorum,*

et curatores pugilum c&lestium, ut coronarum
quoque parlicipes esse mereantur. 0

Incredibile dictu est quam sil ætas illa prima Xim
flexibilis, quamque operose stabiliri in bono pos-
sil, ne quis forte leviozem a se operam hoc in
negotio peti opinetur: a Ætas puerilis, ail S. Am- na lodi-
brosius lib. Mil in *Lue.* infirma est viribus, in-
valida ingenio, immatura consilio.© In hac igitur
consilii inopia et natura imbecillitate quis non
videt, quam facile errare cl labi queat? unde Isi-
doras Pclutiosa lib. I *Epist.* 3IG, scite vocat cu&i-
ÛC7 v:ett-x, *lubricam juventutem*; ailque indignum
videri, ut cum homines tam curiosi assidueque
sint, tamque etiam diligentes in equulis instituen-
dis, quorum vile pretium est, usus mediocris, et
celer interitus, puerorum institutionem negligant,
quibus Deus cl similitudinem suam impressit, et
æternitatem pollicetur. S. Hieronymus pari modo
Epist. 43, *lubricum adolescentia* nominal, in quo se
maeret aliquando prolapsum, et lib. II *Contr. Jo-
tin.* certa experientia doctus, illud tanquam Si-
byllae folium eflatumque promit: « Nisi vitia ado-
lescentis et pueri prudentia pædagogi rexit, omnis
conatus ejus et impetus ad lasciviam pro- pttutor
perant. » Pauci enim similes sunt Herculi Prodi-
ceo, juveni fortunatissimo, qui virtutem vultu et
cultu austeram libenter sequantur; voluptatem «*u
ore blandientem, amoenitatibus cinctam et deli-
ciantem repudient : est enim, ut notat Aristoteles
lib. MI *Ethic*, cap. ult., juvenis ad voluptates
propensior. Quod etiam vidit, et divine monuit
S. Chrysoslomus cpisl. 3 *ad Ohjmp.*, dum ait in ju-
venili ætatis flore acriorem natura flammam ex-
citari, ingentem esse libidinis velut tempestatem,
imbecilliozem autem rationem : neque enim ju-
venum, inquit, animi admodum magno pruden-
ti® presidio muniuntur, nec magnum virtutis stu-
dium et curam gerunt; verum o y.uuw
i -àh; et per-
*turbationum tempestas atrocior est, et ratio qua eus
gubernat ac moderatur infirmior.* Hic omnino bonus
parens clamans liberorum clavum arripiat ne-
cessc est, et fluitantem ætalulæ cymbam in tam res-
inoso mari gubernet, nisi velit ejectam in littus el
naufragam pueritiam intueri. Quare verum est Migna
quod aiebam, magnam quamdam cl perennem CT3rl In
diligentiam adhibendam esse ad praeclaram libe-
rorum educationem : simul enim agenda multa «unce
sunt, obstruendi aditus voluptati, adminiculanda 3l
imbecillitas, instillanda virtus, eliminandum vi-
lium, secuturo pracundum.

Elegantur Scuoci lib. III *Natur. Quast*, cap. ult. :
a Xirlus difficilis inventu est, rectorem ducemque
desiderat : etiam sine magistro vilia discuntur, v
Atque hæc mollis pueriliæ adolescentiæque edu-
catio cum tanti sit momenti non modo ad bonum
singulorum, verum etiam ad lotius rcipublicæ de-
cus et felicitatem, animadvertunt Patres mundi
auclorem Deum illius institutionis curam et po-
tentísimos aculeos in natura genitorum insérais-

se, ut officio tam necessario non deessent. D. Chrysostomus lib. III *Cont. vitup. vitee monast.* cap. iv, eleganter, ut solet, de liberis educandis loqueos, ait Deum itcZXt v Gzip t t ; t w *iratfaw dhwurrfcçx; *m* Aryf summum studium optime educandorum liberorum induxisse, atque in natura inseruisse : est enim illa clara nature vox, quam Sapiens divino instinctu inter acroamata sua illigatam esse voluit *Eccli.* vu, 25 : « Filii tibi sunt, erudi illos; » quamdeinde excipientes philosophi velulquidam orbis terrarum monitores el magistri, docuerunt patrum proprium esse vrxAcvwt, *liberos instituere*, ut ab Aristotelesæpe dicitur in *CEcon.* et *Ethic.* ; hinc illud inter Clcobuli apophthegmata Delphico propylæo non indignum : Ttx>x TrwJtót, *crudi liberos tuos*; et Aristoxenus pythagoræoium sapientiam attingens ait illos omnium ζelatum non mediocrem h ibendam esse curam voluisse,praecipuum autem studium collocandum in liberis instituendis ; quod ex eorum bona educatione fiat, ul nec pueri mores habeant infantium, nec juvenes puerorum, nec juveniliter se viri gerant, nec delirent senes.

Hebr» Itaque sacra Deo gens Hebraeorum, et populus
nxmitū- peculiaris, a natura monitus, et præceptis cœles-
dium in tibus eruditus, iis temporibus, quibus adhuc pie-
pnīrii totem cl religionem spirabat, in hac parte fuit
‘wti- insignis, et nationum omnium laudem meruit. Do
quo Josephus lib. I *Contr. App.* tria quædam He-
bræorum instituta memorat, in quibus omnis eo-
rum vita consumeretur ; el primo loco nominat
a liliorum educationem, n A primis aulcm annis
divinam legem alte in animo inurebant, ut idem
ail *ibid.* lib. li ubi hæc pulcherrima et comme-
moranda laus Abrahamidum ponitur : a Nostro-
rum quemlibet si quis leges interroget, facilius
c/bam nomen suum recitat : universas quippe a
prima pueritia discentes, in animo velali inscrip-
tas habemus. » Illud Moyses inter alia diligentis-
rimo commendaverat, cujus miram in legibus
instituendis dum sapientiam prodit idem historicus,
illud sane dixit egregie lib. IV *Antiq.* cap. vi :
« Discant etiam pueri primum legem, quæ est doctrina optima; cl causa felicitatis eximia. » Magnus
autem el divinus ille Nomophylax Hebneorum
non tam litteris quam exemplo id suo docuisse
mihi videtur : animadvertit enim S. Ambrosius

v>iTnm II *Offic.* cap. XX, Josué tantum tamque in omni
<hjuuo. bo genere præslanlem cximiuique fuisse propter
nnsn. Moysis disciplinam, a quo fuit eruditus, tum in
divinorum cognitione, tum in vilæ integritate et
moribus, atque adeo in gubernandi modo ; unde
ab eodem JtixaxsZo; t t ; rpc; Ou ¾ tùciCtize, *doctor et
magister pietatis adversus Deum est relictus*, ut Josephus
aitilib.III *Antiq.* cap. n. Rabbini quoque de
Llia vate scribunt, eum infantem et lambentem
mammas genitricis conspectum esse non lac, sed
ilammas ab uberibus rapere. Sic vigente et beatis
saeculis elllorescentc politia Judæoruin pueri parvi
una cum materno lacte legem, mores, pietatem
sugebant; nec fere prius gradum figere quam in

via Dei ambulare docebantur. Hinc miranda atque
ingentia illa bona, quibus Numen patres, liberos,
familiam universam ob preciarum genus educationis
cumulabat, sicut e diverso notæ sunt plagæ,
quæ ex neglectu probie educationis liberorum
omni ævo multiplices exstiterunt : de quibus vide
quæ cap. i, 5 attulimus, quæ co referuntur ut genitores
apud se reputent, quantam debeant in pueritiæ
mores providentiam intendere. Porro Job
dissolutam impiorum vivendi rationem amplificans
subdit :

12. Tenent tympanum et citharam, ET GAUDI XT AD Ver*. II.
SONITUM ORGANI, — id CSt, lælOS SCHipCl* duellili el Irutru-
geniales dies, musicis se numeris oblectant, qui n.eatii
prope dicam facti ad lasciviam; cum in animum miuidi
liberiores incidrint, mirum dictu quam geslientes in eo motus et in-
compositos cfllicianl, cl frenam impii al
modestiæ relaxent. Sic videmus quosdam imitari
notum illum in llalesina regione fontem clarorum
hominum scriptis illustrem, qui cum aliassit quietus,
et placide suo in alveo contineatur, cum tamen insonuerint
tibiæ exsultat, ct attollitur ad canium, et quasi vocis et
instrumentorum miretur suavitudinem ultra margines
intumescit. Sic praesertim adolescentes, in quibus
adhuc ebullit sanguis, neque domitas satis habent et
compressas animi appetitiones, cum tympani, citharæ
cl organorum musicorum cantus ille accesserit, ut
blandir libidinis invitamentum incitantur, et extra
lineam gyrumque modestiæ facile effervescunt.

Invine S. Leo serm. 4 *in jej. sept, mensis* : a In-
sidioso, inquit, sono el mollibus ictibus pulsantur
auditus, ut animi soliditas illecebrosa modulatione
solvatur, et lelhalium consuetudine suavitatum incauta
et parum sobria conia capiantur : » non sine causa
insidiosum appellat sonum, quod blande suaviterque
influens, ul amicus animo pestem ferat, eo nocenlior
quo jucundior. Quo eodem modo S.Valerianus *llomil.* 6,
insidiosos cantus; cujus dictum longe pulcherrimum
ul sapphirum aureis notis interpunctum hic sub-
jicio : « Nemo insidiosis cantibus credat, nec ad illa
libidinosæ vocis incitamenta respiciat, quæ cum ob-
lectant sæviunt, eum blandiuntur occidunt : » præclare.
Unde cl illis telum S. GregoriusNyssenens attribuit
anim(l
niL
hom. 4 in *Ecclc.*, ait enim duplicia esse tela voluptatis,
quibus animam conficiat : hoc in oculos dirigitur,
illud in aures. Auditus phalarica csl >W,
*canius, muliebriter emollita vox in titilantem et solutam
cantilenam.* Hæc per fractam modulorum harmoniam
merelriciosque numeros ad dulcia verba copulatos ad cor
penetrat, et inducit X tiosilatem. Itaque monet sapienter
Clemens Alexandrinus lib.VI *Strom.* « uwatxxT, *musicam
insolentem*, nimium exquisitam et viuulam esse despuendam,
ul zaTxxJûaa# xà; Çj/ t ;, /7 *argentem animos el
emollientem.* S. Barilius *Illum.* 2i, camdem item ob
causam vocat *corrumpentem* cl perniciem animis
adferentem *melodium*; e qua tanquam e parente oriantur
vcXiufstpU; rcato.

minime ingenua: et liberales aniure *affectiones*. Reprehendit acriter isliusiuodi cantilenas idem Pater horn. *Dc Ebr.*, dicens cas aixww wt âfyz, *inficere ipsum acrem* et contaminare. Jure ergo detestabatur venéreos illos cantores Jeremías cap. xv, 17 : « Non sedi in concilio ludentium, quod græco csl natîcvTtov; Chaldæus habet *cantantium*: cum eorum hominum canium ut pestilentissimi loci contagionem vitandum esse pularet S. Chrysostomus in *Psalm*. XLIII el cxvii, cos cantus vocat JtxCoXucx juXi-apLXTx, *diabolicas modulationes*, et aliis in locis gxt xv.-r.x; óîà; , *Satanes odas et cantica*, quod a malo cl impuro dæntono inspirentur. De istiusmodi ergo impiis lusoribus apte subjungitur :

ver» b. 13. Ducunt in donis dies suos, it in puncto ad Ciumon inferna DESCENDUNT. — Describit adhuc apparendia l»i- (cm felicitatem impiorum, qui a vulgo felices eo leSc/a- nomine censentur, quod cum tota vita bonis for- •Ugioui. lunrc abundarint, etiam sine dolore ex hac vita migrent, cito moriantur, nec longa (egritudine discrucientur el tabescant : putabant enim veteres pedinerò ad ielicilalcu non longo morbo tabescere, sed stalim inori. Id quod etiam est perspicuum ex *Thren*. iv, 6, ubi dicitur majorem fuisse pœnam iniquitatis Jerusalem subversione Sodomorum; cujus rei stalim redditur ratio illis verbis : « Quæ subversa est in momento : » audi Prophetam : u Major effecta csl iniquitas populi mei (id est pœna iniquitatis) peccato Sodomorum quæ subversa est in momento, « quia videlicet Jerusalem multo tempore passa est obsidionem et captivitatem. Idem confirmari potest ex *Psalm*. lxxii, 4, ubi de reprobis dicitur : « Non est respectus morti eorum, et firmamentum in plaga eorum, » quod Septuaginta interpretantur, cúx ím» ává-Yiuai; ¿7 t á 0xvxt w áurúv, guía *non est declinatio in morte eorum*, quomodo etiam S. Augustinus transtulit; etTheodorctus exponit vocem istam cdbbtjxwsignificare *repudiationem*, renutum, repulsam. Aquila clarius reddit, eux ttow Jua^xOaxi t ú 6x-vxt w ¿uTwv, *non sunt acerbitates et dolores morti ipsorum*; Pagninus ex Hebreo transtulit, *quia non sunt ligamenta in morte eorum, et sana est fortitudo eorum*, id est, non longa infirmitate delinentur, sed moriuntur quasi sani et potentes viribus. Quod autem hoc felicitatis loco numeretur palet ex iis quæ sequuntur *ibid.* vers. 5 : u In labore hominum non sunt, cl cum hominibus non flagellabuntur, » g. d. Non sunt sicut creleri homines, qui nascuntur ad laborem cl dolorem. Pci linet ergo hoc, uti omnia procedentia, ad prosperitatem impiorum quam exoptant; unde Septuaginta vertunt, ¿7 L-jxO;á; t 17 {Kevxjt w v, «v Si ávizxúcií txupT.Gr. ff xv, *consummaverunt autem in bonis vitam suam, et in requie inferni dormierunt*, id quod de requie corporis in sepulcro passim exponunt llebrai et recentiores interpretes fere omnes, et Greci in *Calen*. Beda tamen cum S. Gregorio lib. -XV *Moral*, cap. Aviv, illud: *El in puncto ad inforna descendunt*, ad pœnam impiorum referunt, quasi in puncto mor*

tis ex hac vita, quam adeo amabant, ad inferni supplicia detrudantur.

Sed quis non ducat impossibile, ex terræ superfleie, quæ novies millia passuum distat a centro seu inferno damnatorum, ad inferni centrum in puncto descendere, cum descensus motus sil continuus, qui natura clamante fieri nequit, nisi in tempore fiat? Si tamen verum est, uti et est, quod philosophia docet, motus majorem vel minorem velocitatem pendere a mobilis minori vel majori gravitate, quid mirum si peccatores infinito pondere onusti descendant in puncto, cum naturali motu natura Auctore sic dispensante, ut innaturale monstrum imitetur, in quo r.cc principium cslreperire nec finem? Sic ergo esto, quia ubi datur spatium inter naturalem motum et quietem t hic innaturalis motus tam prodigioso modo quietem unii cl motum, ut peccatores m puncto ad inferna descendant. Hoc ul clarius intelligatur, ad lancem revocandum est hebraicum verbum *ragagh*, a quo nomen puncti in Hebreo deducitur, et in quo, uti Pineda observat, contrarre significationes uniuntur . significat enim vel *subitam conturbationem*, vel *quietum otium*; vel *quietum momentum*. vel *subito*, repente; vel *quietan*, otium, tranquillitatem; inde Vulgatus *beregagh* vertit, *in puncto*, sive in momento, vel subito, ceu repente, *ad inferna descendunt*; Pagninus vero, Thargüín, R. Moyses, R. Abraham elSeptuaginta, i xrx-x>aii xJcu ¿xcip>Tj&r. ff xv, *in requie inferni d^rnderunt*. Uniuntur ergo in tali descensu quies et turbatio, status cl casus, terminus cl motus, tranquillitas el precipitatio, otium et precipitium, requies et ruina, Irec omnia prodigia operante infinita peccati gravitale : gravabit enim *Isai*. xxiv. 20; « eum iniquitas sua. et cornici, et non adjiciet ut resurgat, » Et cui mirum, si peccati onus homini colligatum sic in momento el quiete hominem a superficie terra ad centrum precipitet, cum eadem culpæ gravitas spiritibus alligata precipites et in puncto cos a cœlis ad inferna detruserit, delurbaril, ac pessumdedcril?

Magnam sane vim prodit punctum illud tremendum : solent quippe impii future vilæ supplicia pniTuiaque non magis meminisse, quam si nunquam ex hac vita, quam ixnpoutissime amant, prona essent migraturi ; nihil de placando Deo, de cuius pis expiandis, de animo ad conflictum mortis virtutibus veris armando cogitant; interim vero dum conviviis el lusibus licenter indulgent, horrendo Dei iudicio corripuntur, neque indulgelur tempus ad res componendas vitamve corrigendam. lia Baltassareni splendide epulantem lres Biiu»ir digiti in pariete aulæ regiæ scribentes terruerunt. io « Et eadem node (inquit textus *Dan*. v, 30) interceptus est Ball issar rex Chaldæus; » cujus morüs tu u k-celerilatam contemplatus Isaias cap. xxi, vers. í : ClP u « Emarcuit, inquit, cor meum : tenebre stupefecerunt me. Babylon dilectam » n posita est mihi in miraculum, » ubi non immcirilu ulmiralur Pio-

pheta tantam imperii molem tam subito in cines ac favillas corruisse; el ne cæteri reges se a simili infortunio liberos arbitrarentur, subdit Propheta alloquens Babylonem, et in ea cætcros mundi principes *ibid.* vers. 5 : « Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes : «t qoi' surgite, principes, arripite clypeum,» *q. d.* Eliam fatura cum a*j* convivium acceditis sepulcrum recognoscite, et ahorum vulnera sint vobis specula, in quibus vestra citius fortasse quam putatis adfutura spectetis. Vel aliter : Eliam cum mensæ accumbitis oportet esse in specula, seu more speculatorum vigilare, si quod hostium adventantium signum inferatur : nam etiam inter epulas invadunt hostes, et prelia inter convivia exoriuntur : qiiare, principes, e mensis surgite ad pugnas, et e poculis ad clypeos convolate, antequam repentina vos calamitas aggrediatur.

Si igitur unius Baltassaris ruina cautos nos facere debet et attonitos; quid tantorum principum interitus, qui in singulas horas mortis gladio demetuntur? Nulli sano homines frequentius quam principes subitane ac repentinæ mortis insidias patiuntur; undo illud Juvenalis *Satyr.* 10 :

Ad generum Cereris sine cade et vulnere pauci
Descendunt reges et sicca morte tyranni.

Res in primis patet in sacris litteris, nam rex Saul periit a seipso interemptus I Rej. xxxi, 4; rex Eia a servo suo occisus III *Ileg.* xvi, 10; rex Zambri cum domo regia a seipso incensus *ibid.* vers. 18; rex Syriæ Benadad a servo suo strangulatus IV *Erg.* vin, 15; rex Joasa duobus servis suis interfectus IV *Ilcg.* xi, 21; rex Zacharias a Sellum filio Jabes percussus IV *Ileg.* xv, 10; rex Sollum talionem passus a Manahem filio Gadi *ibid.* vers. 14; rex Phaccia, filius Manahem, a Phacce filio Romclix subito oppressus *ibid.* vers. 23; rex Phacee pro talione ab Osce obtruncatus *ibid.* vers. 30; rex Amon a servis suis et in domo sua confossus II *Varalip.* xxxvi, 24; rex Josias a sagittariis vulneratus II *Paralip.* xxxv, 24, et sic de cæteris. Et quidem de regibus Samariæ recte dicitur *Ose.* X, 2 : « Divisum est cor eorum : nunc interibunt, » quia, interprete Ruperto, ubi se a Davidis imperio diviserunt, decies in seipsos rebellaverunt alii alios occidentes; unde statim spuma comparantur *ibid.* vers. 7 : u Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ : n Quia sicut in fervente olla, inquit Rupertus, superiores aquæ in spumam bullasque erumpunt, ipsæque bullæ subsilientes colliduntur, et aliis emergentibus aliæ crepant et dissiliunt: ita Samaria vel decem tribus jugi ferventes igne discordi reges alios super alios creaverunt, et usque ad decem vices percusserunt. Sic mors inter eos reges sanguinariis armata telis grassabatur, scilicet quos interna potentia firmius muniebat, externa invidia acrius oppugnabat.

Nescio an inter alios mundi principes mors li-

centius debaccharetur : iam multi sæpo repentinum in interitum precipites abibant; testis sil D. Hieronymus in epist. 3 *ad Ileliod.* sub finem, ubi de hac re longum edidit catalogum : a Constantius, inquit, arianæ fautor hiéreseos dum contra inimicum paratur, et concitus fertur ad pugnam, in Mopsi viculo morions magno dolore hosti reliquit imperium. Julianus proditor animæ suæ, et christiani jugulator exercitus, Christum sensit in Media, quem primum in Gallia denegara! : dumque Romanos propagare vult fines perdidit propagatos. Jovinianus gustatis tantum imperialibus bonis fœtore prunarum suffocatus interiiit; ostendens omnibus quid sit humana potentia. Valentinianus vastato genitali solo et inultam patriam derelinquens vomitu sanguinis extinctus est: hujus germanus Valens Gothico bello victus in Thracia eundem locum et ortus habuit et sepulcri. Gratianus ab exercitu suo proditus, et ab obviis urbibus non receptus, ludibrio hosti fuit; cruentæque manus vestigia parietes tui, Lugdune, testantur. Adolescens Valentinianus, et pene puer, post fugam, post exsilia, post recuperatum mullo sanguine imperium, haud procul ab urbe fraternæ mortis conscia necatus est, et cadaver exanime suspendio infamatum. Quid loquar de Procopio, Maximo, Eugenio, qui utique dum rerum potirentur terrori gentibus erant? Oinnes capti steterunt ante ora victorum, et (quod potissimum quondam miserrimum est) prius ignominia servitutis quam hostili gladio confossi sunt. Regum talis conditio est : *Feruntque summos fulmina montes.* » Sic Hieronymus. Eadem de re luculenter scripsit I). Petrus Damianus bb. I *Epist.* 17 : « Sæculares, inquit, principes, qui turbis popularibus præsunt, sæpe gladiis perimuntur : nam vel de inultis paucos adhibeam, Caius, Claudius, Nero, Galba, Oltho, Vitellius, omnes isti imperatores per continuam sunt seriem unus post alterum principali, et, excepto Claudio, cuncti sunt vel suis vel hostilibus gladiis interempti. Postmodum quoque, sicut romana narrat historia, Marcianus, Antonius, Alexander, Maximus, Gordianus, Decius, Gallus, Volusianus; omnes hi seriatim sibimet per continuum ordinem succedentes gladio trucidante prostrati sunt: » hæc ille. Et lib. VII *Epist.* '3, inulto plures commemorat imperatores repentina morte oppressos; additque ex romanis historiis liquido constare quam pauci reipublicæ principes communi morte defecerint. Nec minorem de his casibus repentinisque mortibus elenchum texuerunt Petrus Blesensis in tract. De *pheros, peregr.* et in epist. 42 *ad Ho&crL Camcr. elect.*, et Salmeron tom. Vili, *Tract.* ni in II fidei ostensione.

S. Patres nulli sunt in repentinis et inopinatis isliusmodi mortis casibus recensendis atque exaggerandis, ut languentes nos et torpentes in negotio salutis exstiment, et salutari horrore percellant. D. Rasilius in oral. *De Mort.* circa medium:

rind-in « perpende, inquit, olrecreo plurimos violentis
^'^periculorum incursibus esse raptos, quibus ne
pinata. vocem quidem emittere ob mali irruentis atroci-
tatem permissum est: quid igitur exspectas tem-
pus quo incertum est, num cogitationum etiam
tuarum dominus sis futurus?» sic ille; ubi plura
de hac re, quam D. Ephrem orat, *in cos* </tu in
Christo dormierunt latius prosequitur : « Mulli, in-
quit, dum mulla scuin statuerent ad crastinum
non pervenerunt; at subilo rapii sunt sicut pas-
serculi ab accipitre, et velut agni a lupo, clquasi
captivus a latrone, nec loqui prorsus valentes,
nec testamentum condere, neque vocem ullam
edere. Alii enim vespere cubitum sani conceden-
tes ad mane non pervenerunt : alii ad mensam
accumbentes exspirarunt : alii inter ambulandum
cl ludendum repente sunt mortui : alii in balneo
morientes idem lavacrum pro epitaphio ac se-
pultura habuerunt : alii dum nuptias celebrarent,
in ipso thalamo nuptiali subito atque inopinate
abrepti sunt; et eadem sibi vestimenta pro nup-
tiis pararunt atque pro funere : successeruntque
in locum tibicinum lamentantes, et in locum sal-
tantium alque tripudiantium lugentes alque plo-
rantes. » Non minus copiose Tertullianus lib. *De*
M. r» ie- *Anim.* cap. 1 u, multis exemplis ostendit mortem
'h' '3 conl»n8erc repentinam etiam inter magnas volup-
tates; imo tunc majori cum dolore quam inter
toii.pi- magnas adversitates: inter amara enim amarum
' ' sc'r' mortis calicem haurire levius quivis feret : inter
cid,t dulcia et suavia quis patiat? « Etsi, inquit, præ
gaudio quis spiritum exhalet, ul Chilon Sparta-
nus, dum viotorem Olympiæ filium amplectitur,
etsi præ gloria, ut Clidemus Atheniensis, dum ab
histrionibus ob præstantiam auro coronatur; etsi
per somnium, ut Plato; etsi per risum, ut P. Cras-
sus : mullo violentior mors, quæ per aliena gras-
satur; quæ animam per commoda expellit; quæ
tunc mori affert, cum jucundius vivere est in ex-
sultatione, in honore, in requie, in voluptate. »
Quod statim illustrat eleganti similitudine de-
sumpta a naufragiis, quorum acerbiora judican-
tur quæ in serenitate contingunt : « Vis est, in-
quit, et illa navigiis, cum longea Caphareis saxis
nullis deturbata turbinibus, nullis quassata de-
cumanis, adulante flatu, labente cursu, lætanle
comitatu, intestino repente percussu, cum tota se-
curitate desidunt : non secus naufragia sunt vitæ,
etiam tranquillæ mortis eventus. Nihilo referi in-
tegram abire corporis navem, an dissipatam, dum
animæ navigatio evertatur. » Sæva igitur semper
est mors impiis, cl eo sævior, quo minori sæviba
praeludit, et callidioribus blanditiis adulatur.

Circa idem argumentum late spatiatur D. Au-
gustinus lib. XXII *De Civit*, cap. xxii, docens ab
innumeris casibus mortem repentinam prove-
'fnlii- nire : « Ab restibus, inquit, frigoribus, tempesta-
u'tiá» imbris, alluvionibus, coruscatione, to-
Borii» nitru, grandine, fulmine, motibus hiatibusque
«»*»• 'terrarum, oppressionibus ruinarum, ab oflen-

sione et pavore vel etiam malitia jumentorum, a
tot venenis fruticum, aquarum, aurarum, bes-
tiarum, a ferarum vel tantummodo molestis vel
etiam mortiferis morribus, a rabie, quæ contingit
ex rabido cane, vel etiam blanda et amica suo
domino bestia, nonnunquam vehementius et ama-
rius quam leones draconesque metuatur. Quæ
mala patiuntur navigantes? quæ terrena itinera
gradientes? Quis ambulat ubicumque non inopi-
natis subjacens casibus? Quid videtur sedente se-
curius ? De sella, in qua sedebat, cecidit fieli, et
mortuus est. » Hactenus D. Augustinus; ubi de
morborum remediis (ul hoc obiter dicam) ele-
ganter addit : a Etiam ipsa adjumenta et medi- Mrfk.»-
camenla tormenta sunt, ul homines a poenarum 0,011
exilio pœnali eruantur auxilio. » El utinam sem-
per essent auxilio ; verum sæpenumcro per ipsa
mortis averlendæ remedia mors acceleratur. De
hac iterum D. Augusliuus in *Soliloq.* cap. n, ubi
post mulla de humanæ vitæ miseriis subdit :
« Subsequitur his importuna mors, quæ mille
modis quotidie miseros homines inopinate rapit:
hunc necat febribus; illum opprimit doloribus;
hunc consumit fames; illum sitis exstinguit; hiinc
suffocat aquis; illum interimit laqueo ; illum pe-
rimit flammis; alium dentibus bestiarum fero-
cium vorat; hunc trucidat ferro; illum veneno
corrumpit; alterum tantum repentino terrore mi-
seram vitam finire compellit. Et nunc super hæc
omnia summa miseria : quia cum nihil sil certius
morte, ignorat tamen homo finem suum, et cum
stare putat, colliditur, cl perit spes ejus. » Hæc ille.

Nec ab bis mortibus repentinis ac violentis sem-
per excipiuntursancti : nametlii quandoque cita
et intempestiva morte proripiuntur. Sed ea inter Inu»
sanctos et impios intercedit differentia, quod im-
piis non tantum intempestiva, sed quod gravissi-
mum est, improvisa, utpote ad eam minime pa- pii et
Latis, mors accidat; et sic in puncto, ut Job ait,
ad inferna descendant; sanctis vero mors ul ma-
xime interdum subitanea, nunquam tamen sit
improvisa. Hinc *Sap.* iv, 7, a justus si morte prae-
occupatus fuerit, in refrigerio erit, » inquit Sa-
piens. Impii vero cum duxerint in bonis dies suos,
in puncto ad inferna descendunt, a 0 qualem, in-
quit ad hunc locum Laurentius Justinianus lib.
De Vita Salir, cap. x, fecerunt commutationem, ut
videlicet exsultarent in exiguo tempore, et reterno
cruciarentur supplicio! Quis illorum valet consi-
derare jacturam ? duplicia enim receperunt de
manu Domini pro universis iniquitatibus suis :
damni pœna torquentur et sensus : omiserunt
namque Deum cali deficias, angelorum consor-
tium, merita electorum, Agni nuptias, beatam re-
surrectionem , immortalitatis stolam, el beatam
vitam: in his potissimum dimmi consistit pama.
Illis autem addita est societas dremonum, hor-
rendus ipsorum aspectus, ardor inexstinguibilis
ignis, stridor dentium, palpabiles tenebrai, inte-
riores lacrymæ, impropiorum vociferatio, in-

tolerabilis sitis, sulphureus fætor, conscientiæ vermis, carrer abyssi, evadendi desperatio, et interminabilis divinæ visionis carentia, quæ dolores supereminet universos. Ista autem si sapèrent, et intelligerent, quibusadhuc bene operandi prorogatum est tempus, impensa gratia, et dilata sententia; equidem si novissima sua providerent, non sic inaniter viverent, voluptati se darent, prostituerent vitiis, indulgerent corpori, diabolo obtemperarent, facultates quiercent, mundique pereuntem concupiscerent gloriam. Verum quia futura non procavenl mala, et praesentibus inhaerent bonis, cum iisdem simul praetereunt pariterque deficiunt. » Cæterum istorum impiorum voces stultissimas audiamus :

14. Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam VIARUM TUARUM NOLUMUS, — ubi, si Cum Hebroo legas, dixerunt forti, vel judia, vel cum Septuaginta Domino; nescies quidem quid prius vel quid posterius admireris, an phrenetapii * sin vel stultitiam impiorum : en debiles opporrijcio"" Ollntur forti; rc* slant contra judicem; servi imperant domino, et mortales adversus Deum immortalem et arma sumunt, et dicere audent : a Recede a nobis;» vel ex llebræo, *declina, ut via libera ut expedita maneat transeunti. Olim pro* maximo delicto impiis imputabatur recessus a via divine legis; ut novum procacitatis genus hic proponitur ab impiis, qui volunt ut Deus recedat a via, el recedat ab ipsis : ita nimirum a Deo abiere procul, ul nihil cum eo voluerint habere commercii, imo jusscrinl illum a so facessere longissime; neque velle sibi ab eo vivendi legem modumque praescribi, sed pro lege ca tantum habere quæ suo animo collibuissent. Talis fuit amentia el infelicitas Judæorum, qui non soluni Ihmrn deseruere, sed insuper a se abigere et expellere visi sunt, cique vocanti el invitanti terga vertere, sicut notavit Thcodoretus ad illum locum Jeremiæ cap. n, 19 : «Vide quia malum et amarum est, quod dereliquisti me, dicit Dominus Deus tuus : » tale quidpiatn, inquit Thcodoretus accidit iis qui Salvatorem crucifixerunt, negantes enim illum, dicebant se non habere regem nisi Ciesarem ; hac de causa Cæsari tradidit illos, etc. Quid vero aliud fuit dicere : Nos non habemus regem nisi Cæsarem, quam a se rejicere venientem Christum Filium Dei, et appropinquantii dicere *Matth.* vin, 34 : « Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus?» Talis quoque fuit slo- t^a Aditas Gerascorum, qui ut sibi in reipublicæ tub flui- administratione sapientes viderentur sic despiciebant, ut Jesum a suis finibus ejicerent, ne m i- jora aliqua incommoda per ejus praesentiam in bonis temporalibus acciperent.

Grassatur etiamuum lues hæc per multas civitates, quæ Christum, id est eos qui Christum sequuntur, simili specie humanæ prudentiæ ex suis finibus expellunt. Plurimos sane tetigit hæo pestis, qui Deum bonis suis temporalibus habent

suspectum : quis enim sæcularis 'non timet suis Mutzhni bonis a Christo et a Christi ministris? Non semel ""*, respublicæ mundiales audierunt illam impiorum q Ai# vocem, qui dixerunt Deo : « Recede a nobis, et tai. scientiam viarum tuarum nolumus. » Nunquam putat impius prosperitates suas temporales a Deo venire;semper in exercitio virtutum timet bonorum ruinam. Si respublica paupertate premitur, hæc est sæcularium vox, quod Ecclesia, quod ministri altaris omnia possideant : pauci sunt qui non dicant Deo : «Recede a nobis,» nam amant plerumque sæculares el impii procul abessca Deo, qui proinde *longinqui* Dei vocantur, sicut e contra pii, quia Deo appropinquant, *propinqui Dei* nominantur. Huc spectat illud *Psalm*, lxxii, 27 : « Ecce qui elongant se a te peribunt : mihi autem adhærere Deo bonum est, » nam in eo nostra felicitas consistit. De quibus etiam Apostolus ait *Epius.* m, 13 : « Nunc autem in Christo Jesu vos qui aliquando cratis longe facti estis prope in sanguine Christi. »

Tropologice S. Gregorius lib. XV *Moral*, cap. xxv : I-P'i «t « Hæc, inquit, verbis dicere vel stulti minime pne- sumunt; sed tamen perversi omnes Deo : *Decedenon optriu*» verbis, sed moribus dicunt : qui enim illa agunt quæ Deus omnipotens prohibet, quid aliud faciunt, quam suum animum contra omnipotentem claudunt? sicut enim ejus præcepta cogitare, cum ad se introducere est, ita ejus mandatis obsistere, cum a cordis inhabitatione repellere est. Dicunt ergo : *Ilccede a nobis*, qui ei ad se aditum prodire recusant, cumque pravis actibus impugnant, etiamsi verbis laudare videantur. Dicunt etiam : *Scientiam viarum tuarum nolumus*, eo ipso quo ejus scientiam apprehendere contemnunt, » etc.

f'i. Quis est Omnipotens, ut serviamus ei? et quid Va», is, NODIS PRODEST SI ORAVERIMUS ILLUM? — HæC intCF- rogatio est illoruin qui Deum ignorant, aut certe non credunt eum curare hæc inferiora, ac proinde nullo præmio allicere bonos; quod si est, tum cassus et vanus est omnis labor, qui in ejus cultu insumitur : nam cum promiscue bonis accidat quod malis; imo cum bonis male sil, et malis bene, videtur frustra impendi, quod in cultum divinum impenditur. Quid ergo, inquiunt, prodest nobis, quod eum precibus nostris assidue interpellamus? quæ inde utilitas? quodnam emolumentum ad nos redit? Tales sunt voces et alicet Impii tus impiorum, qui preter creberrimam divinorum inspirationum repulsam eo prorumpere audie, patt\$ daciæ solent, ul disertis verbis Deum respuant, seque illum neque nosse neque colere velle horrendis blosphcmiis enuntient. Eodem modo Pharao Moysi et Aaroni respondit *Exod.* v, 2 : « Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, et dimittam Israel?Nescio Dominum, et Israel non dimittam,» ubi Cajctanus : « Contempsit, inquit, mandatum divinum allegando inscitiam propriam,» g. d. Quia nescio, contemno; si scirem, procul dubio timerem , et observarem; in quo similiter alleo-

tatam prodidit ignorantiam, noluit enim scire, ne
 ikuii C08erelur Ocum observare. Istiusmodi inultos
 rze cliamnum Pharaones in mundo reperias, qui suo
 sibi genioindulgere et abdomini serviresalaguni,
 ^oi jüt^ el v°ltinlatcm suam alligare divinæ refugiunt, di-
 cuntque apud animum suum, neque Deum esse
 dignum cujus imperio colla subjiciant, neque præ-
 terca esse cur orare illum putent prudentis e sc
 consilii, a quo opportunum nihil exorare possint.
 Ua illisccum ratiocinantur, impie quidem cl stul-
 te, non tamen suis rationibus stultis atque impiis
 importune : quomodo enim illas captarent vo-
 luptates, et alienas opes ad suos usus fraudulen-
 ter traducerent, cum contra staret divina volun-
 tas, et indicta pœna, quæ voluptatibus et opibus
 ejusmodi indixissent bellum, et audaces atquo
 avaras manus continuissent? Cum autem hoc ab-
 sit frenum, facile libidinem suam ad omnem in-
 temperantiam et avaritiam, ad vim, cl fraudem
 et furta laxant, dicentes : a Quid nobis prodest,
 si oraverimus illum? » quod idem dicebant viri
 quidam impii *Malach.* m, ! i: «Vanus est, qui ser-
 vit Deo : et quod emolumentum, quia custodivi-
 mus precepta ejus, et quia ambulavimus tristes
 coram Domino exercituum? » ita videlicet Pli cæci
 et apud Deum insipientes habent in postremis quæ
 precipua et commendata esse maxime debuissent.

Hanc preposterem sæculi prudentiam D. Tho-
 euh >n? mas 1 1 ChiasL XLVil, art. 13. recte in solis pec-
 caloribus esse monet, nullo autem modo veram
 prudentiam, quamlibet sint ingenio vividi eiacu-
 li, omnibusque modis fugiendam aiunt sapien-
 tes. Egregia sane illa vox Ennodii lib. VH *Epist.*
 7 : « Habeat suas mundus aslutias, cl urbanita-
 tem fallendi prudentiam damnandus appellet : »
 qui hac improba calliditate, perverse imitata pru-
 dentiam, maliliaque gestiunt, tametsi videantur
 sibi ingeniosi cl solertes, omnes tamen in prae-
 stantium rerum ignoratione versantur, cl genui-
 nam rerum cognitionem amittunt. Quod Poeta
 l>ptl sanctus ad Iyram cecinit *Psal.* xm, 8 : « Nonno
 * >rrit. < cognoscent omnes qui operantur iniquitatem? »
 et «ci. Quæ intelligi posso ait Chrysoslomus xxr' àiro^xaw,
negative, hoc est, ignorabunt : Non cognoscent,
 inquit, quod splendidi S. Numinis oculi intuentur
 orbem terrarum, quod quæ male et conscelerate
 fiunt ei displicent : non cognoscunt legem Domi-
 ni, quam singulari audacia cl impunitate vio-
 lant : non intelligent imperantis minantisquo Dei
 potentiam cl severitatem, non turpitudinem vitii,
 non eximium decus honestatis, non premia bo-
 norum operum; non beatarum mentium socie-
 tatem, non felicissimam gloriam, quam divino
 presidio freti bene cl chi jstiano vivendo consequi
 potuissent. Est lippitudo in oculis, in mento ca-
 ligo, impium cor, cl in scelus atquo voluptatem
 imminens, nigro efebi velo obnubitur, nihil vi-
 dent. Effossum est prudenti® lumen, colcrn® ra-
 tiones, quæ preire viam debuerunt, miserrimo
 obsolescunt. In appetendis rebus atquo deligendis

judicium est carnis, non spiritus, nec ad Dei vo-
 luntatem, ul ad Helicen, luminum acies attollitur,
 sed demittitur in terram, et ab eadem cum igno-
 minia procreantis omnia Dei, et ad beatum finem
 omnes invitantis, degendæ vitæ rationes petuntur.
 Hinc cœcitas illa miseranda, cojos antea memini-
 mus, quamque inter pœnas infandorum scelerum
 viri sapientes reponunt : nec enim quæ vident in-
 tumentur, nec quæ audiunt excipiunt, utroque sensu
 foedissime capti, de quibus dici vere potest, quod
 de Judæis Tertullianus in *Apolog.* cap. xxi, « esse
 mulctalos sapientia et intelligentia, et oculorum
 et aurium fruge; » hinc a prophetis
 vótinx, *oves erraliles* nominantur: « Ovis errans Is-
 rael, » inquit Jeremias cap. 1, 17. Ovis autem Ine-
 roglyphicum est stultitiæ vel imprudenti®. Hujus-
 modi homines, tametsi res eorum fluere aliquan-
 do videantur et evenire ex animi sententia, non
 esi tamen semper in agendo felix improbitas, sæpe
 incidunt in gravissimas calamitates : nam ut ro-
 busto et valido corpori, quod sine videndi sensu
 movetur, graves offensiones accidunt, inquit Aris-
 toteles lib. M *Ethic*, cap. ult., propterea quod
 videndi sensu carcat : ita cum illi oculo pruden-
 ti® carcant, non possunt non offendere. Itaque
 videmus non paucos, qui malis artibus lucrari
 expectabant, spe sua elopinione frustratos dam-
 nis affligi atque obrui, et fraude impia m commu-
 nem lucem et cognitionemeducta, nominis quo-
 que sui jacturam fecisse, dedecore plenos, infa-
 mes, impostores, et nequam publice habitos, et
 communi voce nominatos. Quare de illis apte
 subjungit :

16. VñRIMTAMEN QUIA MON SUNT IN MANU EORUM Ven. 10.
 DONA SUA, CONSILIUM IMPIORUM LONGE SIT A ME,—110C
 est, ips® diviti®, quas incredibili cupidilate coa-
 cervarunt, et quibus ad luxum abutuntur, non
 sunt in manu, id est potestate eorum, ut illas fir-
 miter retineant, cum sint fluxæ, caduc® et falla-
 ccs, qu® possessores suos deserunt, aut deserun-
 tur ab iis. Notat autem cos, qui cum bona a Deo
 possideant, hæc tamen non in manibus habent,
 ul liberaliter erogent, clin egenorum manus trans-
 ferant, sed in arca claudunt, ul recondant, ubi
 obiter adverte discrimen inter avarum hominem
 cl liberalem : ille cor suum habet in thesauris
 suis; hic vero thesauros habet in manibus; unde
 et ille a thesauro possidetur, hic thesaurum pos-
 sidet ul distribuât. Quare absit, inquit, a me ut
 illorum mihi consilium probetur, qui vitam hanc
 omnem Mammon® consecrandam putant, et vix
 unquam, aut certe rarius obiterque de pielate co-
 gitani, de propitiando Numine, de probæ vitæ
 modo, de puritate anirnæ, de meritis bonorum
 operum, do mundi vanitate opumque faUacia, ob-
 qnam multi in fraudem inducti miserrime cl luc-
 tuosissime pereunt. Vix liberum tempus ullum
 seponunt, quo dignas animi cogitationes susci-
 piant de ©tornitale, ad quam tendimus, de feli-
 cissima gloria beatorum, do poenis crebi omni

cogitatione majoribus, deque line, oh quem alleo conditi atque in vitam subornati venimus. Prope obliti sortis filiorum Dei atque coeli, quod appetere, in quod suspicere nos Deus jubet; in terrenis et labentibus rebus mentem omnem, curam, studium et amorem defigunt : quasi in choro factorum tripudiantes cum epicureis illud accine-

Filii tñ- rent *Psalm.* exnr, tfl : «Cœlum ca?h' Domino, ter- J j.l'; ¶ ram autem dedit filiis hominum.» In procuranda rY“, salute sua devii sunt, negligentes atque plumbei; P riuii- sed, ut aiebat Tertullianus lib. I *ad uxor.* cap. i, ««ecularibus satagentes sunt, » hoc est, in speculi rebus solliciti, negotiosi, diligentes et previdentissimi sunt, in divinis marcidi et mentis luminibus capti. Nam quia omnia illorum studia, consilia, vanae et importuna; cogitationes in negotiis mundi occupantur, oculum mentis lutum obtenebrat; et dum splendor dignitatum qutesi- lique inter homines honoris illudit, dum sensuum lenocinia, et blanda; usura voluptatis, aut numini fulgor et indignissimi aura lucelli quatit animum, tenebris obnubilantur, et cæci fiunt, nec rectam prudentiæ viam tenere possunt. Hos recte cum antiquis vocaremus wxTstXtirai, quos ait Galenus in *Introd.* sua per diem videre hebetius, occidente autem sole iapspinp v, splendidius, nocte vero adhuc magis : sic filii tenebrarum atque noctis, cum crassis viliorum tenebris et caligine circumfundantur, in mundi rebus acuti sunt, in sole recutiunt; in divinis utilissimisque rebus, quæ ad salutem pertinent/ nihil vident. De quibus Baruch cap. m, 23 in hunc modum iniit ; « Filii Agar am exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Mcrrhæ et Thcman, et fabulatores, et exquisitores intelligentiæ, viam autem sapientis nescierunt. »

Quo igitur in loco atque ordine reponemus istos negotiatores terræ, fucata; prudentiæ amasios, quæ de terra est, viam autem sapientiæ coelestis non intelligentes? qui in mundanis vilibusque negotiosi, vividi igneique, in coelestibus et divinis stupent. Inter nolas et indicia, quibus morborum incrementa vel accessus deprehenduntur, Celsus lib. III, cap. n ponit illa : « Si tardior sensus, si inficia pigrior mens; » ego vero illis hominibus, qui in sa- jufo negotio lenti improvidique nauseant, et tor- '? ibi Pent a(l divina, non dubitem criticos omnes dies «| rita- pronuntiare, languere Dei metum, prudentiæ lu- | * men extinguere, virtutes interire. Qui imbecillitate dextere validius sinistra utatur esse morbosum et vitiosum Jura definiunt *De Ædil. edict.* lib. XII : ita si quis dexterum oculum habeat imbecillum ad arcanas et coelestes rationes considerandas, tametsi in caducis et perituris bonis g- rendisque negotiis prudentissimus et oculatissimus videatur, nullum dubium est quin sil vitiosus. Jactent se licet, et se pulchros ac beatos putent filii hujus saxuli, quod exquisita mirandaque industria, et subtili artificio ad pinguia beneficia Mpeist. r^rv< nerint quod mnei^ratu nut aliis honoribus

potiantur, quod familiam locupletaverint, quod floreat in dies magis, opesque parent cumulo ei magnitudine invidiosas, in litibus invicti, in mercimonio strenui, in agendo fortunati; si tamen Dei metu et cadesti prudentia careant, Dei Filius sapienti® auctor eos clare *stultos* appellat *Luc.* xu, 20 : « Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti cujus erunt? » Incrépate eos dure Moyses Dei spiritu inflammatus *Deuter.* xxxu, 28 : « Gens absque consilio est, et sine prudentia: utinam superent et intelligerent, ac novissima providerent. » Quorum vecordiam hoc loco detestatos B. Job ait: « Consilium eorum longe sit a me : » quare? « quia non sunt in manu eorum bona: » quantumcumque enim consultant, et modos quærant quibus securas tutasque sibi faciant divitias, nequaquam omnibus suis consiliis id assequuntur et obtinebunt, ut bona sua perpetuo in manu seu potestate sua retineant *Psalm.* lxxv, G: « Dormierunt enim somnum suum, et nihil inve- Dirfa» nerunt omnes viri divitiarum in manibus suis, » CIBI •»*. ubi mortem vocat *somnum*, qui unicuique dor- æinèiuf miendus est tempore a Deo prostituto; aut, ut S. inre- Ambrosius lib. *De Nab.* cap. xv exponit, *dormie- ni°nl h runt somnum suum*, quia hujusmodi non Christithiai somnum dormiunt, idcoque non habent Christi quietem, nec surgunt Christi resurrectione; qui ait *Psalm.* m, G: « Ego dormivi, et quievi, et exsurrexi, quia Dominus suscepit me. » At divites postquam evigilaverint, in morte ex præcedentibus divitiis nihil reperiunt in manibus suis : cum *om- Vuidiu- nes* dixit nullum excepit; et bene *viros divitiarum* «««j appellavit, non divitias virorum, ut ostenderet eos non possessores divitiarum esse, sed a suis divitiis possideri : possessio enim possessoris debet esse, non possessor possessionis. Quicumque igitur patrimonio suo tanquam possessione non utitur, qui largiri pauperi et dispensare non novit, is suarum servulus est non dominus facultatum : quia aliena custodit ut famulus, non tanquam dominus suis ulitur. In hujusmodi ergo allectu dicimus, quod vir divitiarum sit, non divitiæ viri, ut inquit S. Ambrosius.

Dicuntur insuper viri *divitiarum*, qui acquirendis divitiis et conservandis studebant: omnes illi, et quilibet eorum a principio mundi usque nunc nihil penitus invenerunt in manibus suis, quod S. Hieronymus ex Hebreo sic vertit, *non invenerunt viri exercitus manus suas* .-nimirum, quamvis potentes ac fortes tenacissime divitias suas amplexati fuerint, ipsas tamen cum divitiis manus videtur justus iudex Deus illis precidisse, ut neque divitias relinere possent et conservare, nec manus extendere ad cœlestis premii consecutionem, quas ad furta et rapinas, non ad pauperes extenderunt. Quo potest hic Jobi locus recte ac- ToUstu commodari, in quo significatur impiis simul cum vita usum atque potestatem fruendi divitiis suis ademptam esse. Quod Orígenes hom. 4 in *Matth.* «h. cap. vi. inductione facti in Pharaonem, Nabucho-

donosore, Ballassaro crolerisque regibus ac potentibus demonstrat, qui morientes nihil penitus in manibus suis invenerunt. Unus fertur omnium celeberrimus Heliogabalus eo totam mentem suam contulisse, ut de bonis suis in manu quidpiam haberet, quando necessum esset animam exhalare, seque felicissimum fore judicasse, si divitiis suis immori liceret, de quo sic Lampridius: «Paraverat, inquit, funes blatta, et serico et cocco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo vitam finiret; paraverat et gladios aureos, quibus se occideret, si qua vis urgeret; paraverat et hyacinthis et smaragdis venena, quibus se interimeret, si quid gravius immineret; fecerat et altissimam turrim substratis aureis gcinmalisque ante tabulis, ex qua se praecipitaret, dicens etiam mortem suam pretiosam esse debere. Sed nihil ista valuerunt: nam ei occisus est per scurras, per cloacas ductus, ei in Tyberim submissus est:» hæc Lampridius. Quippe ex tantis opibus tanto studio comparatis ut mortem pretiosam faceret, nihil tempore mortis habuit ad manum. Vere igitur bona impiorum non sunt in manu eorum, sed a Deo pendent, in cuius manu est quidquid boni aut mali hominibus accidit: nam ut verum sit multos sibi malum accorsero culpa sua; tamen bonum, quod accidit improbis, a Deo est, qui potest illud adimere cum vult. Quamobrem apposite interrogando seu exclamando subjungit:

v<n. i? 17. quoties lucerna impiorum exstinguetur, et

SUPERVENIET EIS INUNDATIO, ET DOLORES DIVIDET FU-

SAI» roris sui?—Srope, inquit, in hac etiam vita prosperitas impiorum delebitur, quæ ut lucerna oleo,

pr«p«ri- ita temporali opulentia nutritur; postea vero mani im- iorum diluvio in interitu obruentur, et Deus do- u X” lores ac cruciatus tartæreos, iræ suæ indices, proenitar, cujusquo impii nequitia partietur. Quoniam vero *supr. vers. 7* et seq. descripserat Jobus impiorum in hac vita felicitatem, et simul asseruerat ipsos ul plurimum ad finem usque vitro in hac temporaria felicitate perdurare, et sino magnis morborum molestiis statim et quasi in momento abripi ad infernum; ne quis existimaret eam prosperitatem impiorum semper ad tinem vitro procurrere, quasi permittendum semper esset sceleratis prospero hic agere, qui sempiterno cruciatu torquendi forent, subdit hic quod rovere existimavit, ei in omni rotate crebris experimentis testatum est, florentem videlicet impiorum statum srope concidere, srope apparentem splendorem exstingui. Appellat vero *lucernam* secundo fortune statum, qui temporalium affluentia bonorum veluti lucerna oleo pascitur, ac proinde opibus sublatis claritas illa vana non secus atque subtracto aut deficiente oleo lucernæ splendor evanescit. Non idcirco tamen in hac vita mortali tantum impietatis prona persolvitur; sed supervenit alluvio illa tristis interitus, quo mergitur impius et praefocatur, detruditurquo in carcerem taitarcum, ubi cruciatus ab irato Numine divi-

sos, hoc est ad proportionem culpæ partitos feret.

Pulchre autem S. Job vitam hanc nostram lucernæ comparavit, nam srope numero vitro nostra l«<lu<CT' idem quod lucernæ solet evenire: vademus non raro lucernam in templo coram divino altari lucentem, oleo croterisque ad lucendum requisitis sufficienter instructam ei aptam ardere, lucere, sed flatu quodam venti suborto subito exstingui: talis est vita nostra. Vides hominem opulentum rebus omnibus affluentem, qui habeat domum in salubri solo fundatam et optima supellectili ornatam, abundet victu et vestitu juxta voluntatis suæ exigentiam, habeat servos ei ancillas in famulatum assiduam excubantes, et reliqua omnia in vitro conservationem et durationem aptissima; ei tamen nescio quo accidenti levi vitam subito cum morte commutare, occasione scilicet alicujus cibi, vel potus, vel etiam venti: quamobrem merito dixit idem S. Job cap. vu, 7: «Memento quia ventus est vita mea,» quia nimirum venti flatus voi alia levis causa sufficit ad vitam nostram subito exstinguendam. Archcsilaus Prytaneus, uti refert Diogenes Laertius, haustu vini mortuus fuit: Jovinianus imperator, ut narrat Baptista Ignatius, occasione cibi interiit: Anacreon poeta, teste Valerio Maximo, bibens acino uva: strangulatus est; ei idem evenisse Sophocli refert Petrus Crinitus. Cujusmodi plures recenset Textor in O/Ite.: vide quæ hoc cap. vers. 13, de subitanis regum mortibus annotavimus.

18. Erunt sicut paleæ ante faciem venti, et si- ver» n.

CUT FAVILLA QUAM TURBO D1SPTRG1T. — Pergit Jobus impiorum calamitates describere cum paleis illos comparans, ut ostendat quam sit inutilis eorum potentia, quam inanis gloria, quæ ea facilitate dissipatur, qua paleæ a vento vehementi, aut favilla ŷ arida et sine pondere ab incitato turbine propellitur: vide quales sint homines, qui tantum de sua potentia sibi placent, ut nihil vel a Deo ipso timendum putent aut sperandum; quæ a viro Propheta ei rerum usu atque experientia edocto cum minutissima palea, quæ *gluma* vocatur, et nihil pene distat a pulvere, et cum favilla, quæ ipsa quoque palea levior est, cui nimirum pondus omne flamma consumpsit, comparatur; Deus autem cum vento ac turbine, qui gravissimas aefortissimas moles convellit ac rapit. In Hebræo est, *erunt sicut palea coram vento, et sicut gluma quam abripit furto*; hoc Septuaginta transtulerunt, *fewr s óaiip á/eu:x vk* r. óaxts xevtepric iv ûçeOf* Xx&Xaÿ, erunt autem tanquam paleæ sub vento, aut tanquam pulvis quem abstulit turba*, ubi improbi eleganter paleæ seu glumæ assimilantur, quam ventus in aera dispergit, sicut contra pii assimilantur granis frumenti, quæ in area remanent, nec a vento disjiciuntur; quo spectat illud Evangelisti? *Matth. m, 12*: «Cujus ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum: paleas autem comburet igni inextinguibili,» ubi similiter in ventilatione

judicii mali paleis, boni triticeis granis compa-
rantur.

Sanctius cum Dclrione nostro notatine prover-
bialem locutionem, quam a Jobo sumpserint pos-
terioris alatis scriptores sacri, ac in primis David
cum ait *Psalm*, i, I : « Non sic impii non sic: sed
tanquam pulvis quem projicit ventus a facie ter-
ra, » ubi similiter ut hoc loco in Hebræo *estpo*
moz, quæ vox proprie significat illum tenuissi-
mum *pulvisculum* sive *lanuginem*, quæ una cum
paleise frumento ventilatur; solent autem illi qui
triturre dant operam arcas sibi in locis editis con-
stituere, ut citius quisquilia et gluma venti flatu
a granis separentur. Eadem similitudine usus est
Isaías cap. xvii, 13, cum populo impio minitatur
dicens : a Rapietur sicut pulvis montium a facie
venti, et sicut turbo coram tempestate, » id quod
Septuaginta clarius expresserunt his verbis, ó;
Cltup *r.ù'n* flbr, zcJO.i, ^ix çipepitvcu. Kxi
¿n&Trzpxx'.ñ   xxl   ctoriv S:ó;¿?xt   yvtii SqpFVJ
Xutucwrw áz/vxvri x/fuc'j, xxt w; «raprcv   zxtaiy;
çtffOHa , *tanquam aqua multa gentes multæ, quasi*
aqua multa per vim impulsæ. Et exterminabit eum,
et longe eum persequetur tanquam pulverem palcæ
ventilantium coram vento, et quasi pulverem rotæ
tempestas impellens. Frequens etiam apud alios pro-
phetas est usus similitudinis istius de iis quæ vi
majore huc el illuc facile impelluntur aul disper-
guntur. Profecto cum flagitiosi homines Deo. pro-
prio scilicet creaturarum firmamento, non hæ-
rcanl, in levitatem quamdam el instabilitatem
aerumnosissimam degenerant; atque idcirco quid-
quid bonorum temporalium coacervant nulla fir-
mitate subnililur, sed facillime concidit, labefac-
tatur, dissipatur.

Vert- 19. je), DBüg SERVABIT FILUS ILLIUS DOLOREM PATRIS :

ET CUM REDDIDERIT, TUNC SCIET. — IlæC ill Hebræo
sic sonant, *Deus recondit filiis ejus, reddit ei ut sciat,*
ubi per *robur* opes vel potius violentiam ejus si-
gnificat, ut sil sensus: Reservat filiis ejus pœnam
violentia quam pater exercuit: non enim semper
punit ipsum improbum in hac vita, sed pœnam
sape reservat in filios; reddit autem sive retribuit
ci quandoque, ul sciat peccatum nullum impu-
nitum abire aul improbitatem ipsam sui ipsius poe-
nam esse. Septuaginta vertunt, tzAitzuûtçù; vâ ôzxp-
y.errx **ató,**   r.fa dtorv*, r.xt **pdiirxt,** *defi-*
ciant fil'os bona ejus, retribuet ad eum, et cognoscet;
Thcodotion, ¿   XXTxzpûÇti vd; ùtd; ¿jrcü i-V zia;

tctinui   ^CUS recon^et   ÇJ* *injustitias ejus,* id e>t,
filii quemadmodum scelerum patris, sic el pœna-
pim- rum participes ac hæredcs lient. Et cum Deus re

v   Pœnas imP10 inflixerit quas neque cogitabat,
M T neque nosso volebat, tunc sane illas experiendo
fluM. ac perpetiando pernoscet. Quod autem Deus va-
lut in thesauro ine servet dolores impii infligen-
dos liberis ejus, similitudo impietatis in illos de-
rivata, et quasi lactis suctu concepta atque imi-
tatione aucta palam exigit. Illud autem , *cum*
reddiderit, tunc i ut, lantumdem valet ac si Jobus

diceret : Impius neque meditatur neque formidat
pœnam, totus præsentis vita cogitationibus cl af-
fectibus immersus videtur sibi semper fortunan-
dus, atque ideo neque liberis suis neque sibi li-
met; at qui modo quasi temulentus non perti-
mescit, ad pœna sensum evigilabit, cl cum Deus
stimulum infigere cœperit, sciet quid egerit, quam
graviter aberrant.

Omnino verum esi, plurimos flagitiosos homi-
nes eo amentia progredi, ut minas pœnæ sper-
nant, obtusoque animo nihil formident, donec
ictu morlis aut acerba calamitate tangantur. Ita- p^clkr
que cum miser peccator stultus sit et insipiens,
dum libens ac volens bonum super omnia dili- uw uro
gendum sibi amittit, et pleraque mala conciliat, Mp.L
tandem malo suo sapiens erit; sed sapientia, qua
nihil illi proderit nisi in majus pœnæ ac doloris
incrementum , quemadmodum eleganter dixit
S. Gregorius lib. XV *Moral*, cap. xxxi, ubi cæci-
tatein stulti peccatoris ejusque infelicem futuram
scientiam sic describit : « Impiorum oculos culpa
claudit, sed in extremum pœna aperii, el ideo
recte subjungitur : *Et cum reddiderit, tunc sciet* :
nescit enim impius mala qua fecit, nisi cum pro
iisdem malis puniri jam cœperit; unde et per Pro-
phetmi dicitur *Isai*. xxvni, 19 : *Et tantummodo*
sola vexatio intellectum dabit auditui. Tunc nam-
que intelligit quod audivit, cum sc jam pro con-
temptu vexari doluerit; hinc per Balaam de se-
melipso dicitur *Num*. xxiv,3 : *Dixit homo cujus*
obturatus est oculus, dixit auditor sermonum Dei,
qui visionem omnipotentis intuitus est, qui (add, et
sic aperientur oculi ejus. Consilium quippe contra
Israelitas pnebuit, sed post in pœna vidit quid
prius ex culpa commiserit. Electi autem quia nec
peccare debeant pravident; cis videlicet oculi
ante casum patent. Iniquus vero post casum ocu-
los aperit ; quoniam post culpam jam in pœna sua
conspicit, quia malum debuit vitare quod fecit,
de cujus inutili jam luin sententia subinfertur. »

20. Videbunt oculi ejus interfectionem suam, ven.u.
et de furore Omnipotentis bibet. — Modo quidem
hebes est visus impii, at cum interierit oculos
acuet, cemctque invitus mortem suam, et in tar- riattar
taro hauriet amaram potionem ultionis; visio au- innort*
tem hæc non ad corporis mortem tantum, in qua
peccator nebulas oculorum dispellit, sed ad sem-
pitemnum quoque interitum perlinet : cogetur
quippe impius spedare mortem illam, quam cer-
nere nollet, accrbissimoque dolore trajectus vi-
debit, atque tabescet, juxta, id quod ait David
Psa/m. exi, 10 : « Peccator videbit, et irascetur,
dentibus suis fremet et tabescet, » quando nimi- i@pd _
rum mirificum in modum exterritus ob inopinam Ubexzrt
mutationem, el vehementius obstupefactus, In di-
subito videbit sibi ereptam corporis valetudinem, do.
animi robur, sensuum voluptatem, negotiorum
varietatem, mentis lumen, jucundam vita lali-
tiam, quibus antea gloriabatur et gestiebat, qua-
que David *hominis desiderabilia* nominat, cujus

statura in eo precipue puncto et dolore ꝑ(a pingit *Psalm*, xxxvni, 12 : « Tabescere fecisti sicut araneam animam ejus, » quod vertunt quidam in hunc modum, *tabescere facis velat tinca desiderabilia ejus*, hoc est, quemadmodum ipsa tinca vestem pretiosam solet peredere atipie perdere, sic quod in eo est desiderabile el eximium tu liquefacis el consumis. Neque vero sui duntaxat ipsius exilio torquebitur impius, sed justorum insuper felicitate cruciabitur, quam livore tabescens, in suum ipsius supplicium convertet, dum quolibet adversus cos insidias molitus, nil se praevaluisse conspiciet : non enim dominabitur justo desiderium peccatoris, sed simul cum auctore suo delebitur : quia « desiderium peccatorum peribit, » quippe in rebus fluxis ac perituris fundatum, quæ nil permanens stabileque obtinent. Hoc autem in extremo potissimum patebit iudicio, siquidem tunc, cum iusti ea quæ speraverant adepti fuerint, impius in supplicium, quod sibi conscivit, incidens, videbit justum, et irascatur, dentibus fremet et tabescet : tunc enim a videbunt oculi ejus interfectionem suam, » sive, ut Septuaginta vertunt, w laured quod S. Augustinus reddit *necem suam* ; Symmachus ꝑTTwaiv, *ruinam*, scilicet sempiternam. Infelix profecto periturorum bonorum in nunquam moritura tormenta commutatio, et nimium infelix modica felicitas, quam æterna claudit infelicitas, quoniam, ut sequitur, a de furore Omnipotentis bibet, » cujus amarissimum calicem usque ad fenes ipsi exhauriendum esse Propheta significat *Psalm*. LXxiv.0 : « Quia calix in manu Domini vini meri plenus misto : et inclinavit ex hoc in hoc : verumtamen fæx ejus non est exinanita, bibent omnes peccatores lerræ, » ubi per *calicem* tropice designat supplicia cuilibet secundum delicia irrogari, et peccatorum pœnas minime deficere; siquidem non evacuatur propter multitudinem eorum qui potantur, sed plenus manet etiam post exinanitionem; et cum omnes peccatores ex eo biberint, adhuc manet indeficiens; *mistum* autem vocat propter plenitudinem, *merum* vero propter supplicii austeritatem. Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XV *Moral*, cap. xxxi, docet calicem hunc in hac vita debere per pœnitentiam evitari a peccatore, qui si hic « culpam suam videro voluisset, de Omnipotentis postmodum furore non biberet. Sed qui hic avertit oculos a respectu criminis, illic declinare non valet sententiam damnationis. Sæpe vero hi, qui supplicia æterna non metuunt, prava agere pro temporali saltem percussione pertimescunt. Sed sunt nonnulli, qui ita in iniquitate duruerunt, ut nec in ipsis metuant feriri quæ amant, dummodo quæ perverse cogitaverint expleant. » Unde subdit : Veri. 21. 21. Quia) EXIM AD EUM PERTIXET DE DOMO SUA POST Damnati SB, ET SI XUMERUS MENSIIUM EJUS DIMIDIETUR? — Os- wrumdo tendit hanc mortem tanquam impio propriam sapientissime a Deo fuisse institutam : nam si post-

quam vitam hanc mortalem amitteret nulla reli- enriwrt qua esset alia pœna quam perferret, nisi ea qua filii et familia propter ejus scelera afficiuntur, noa pa- quid sua id referrei? Parum enim curarei impius atetar, post mortem suam, quid eveniat familiæ suæ in terris, sive prosperum, sive adversum; parum item curaret, vitam seu suam seu suorum abbreviari, dummodo nullæ alte post hanc vitam superessent ipsi in inferno subeundæ pœnæ. Atque hoc argumento Job probat posthumas inferni pœnas-. in originali hæc ila sonant, *nam quæ voluntas in domo sua post sc, cum numerus mensium ejus concisus sit ?* id est, impius cum immatura morte abripiatur, nullam in posterum e domesticis posterisque suis hauriet oblectationem : *voluntas* enim hoc loco *desiderium* vel *delectationem* significat, quo sensu etiam David de justo loquens ait *Psalm*. i, 2 : < In lege Domini voluntas ejus, » id est oblectatio. Cum itaque ignoret quid accidat filiis suis post sc, nec de ipsorum felicitate lælari, nec de infelicitate tritari potest, quemadmodum dictum est *supr.* cap. xiv, 21 : « Honorantur filii ejus, el nescit : parvi fiunt, el non intelligit sibi; » Septuaginta vero versum hunc ita transtulerunt, en Tò ôtarax áavtü ctuj áuriG utr* jexi ur.vtjv àurei ízszír.aiv, *quia voluntas ejus in domo ejus cum eo, et numeri mensium ejus divisi sunt*, quod Scholion sic exponit, *quia voluntatem suam malam, non bonam Dei secutus eit*; sed apud S. Augustinum legitur, *quia nulla voluntas ejus in domo sua post cum*, id est jur'avrà», quomodo sane interpretes edidisse valde credibile est Pro ^ t-Orax'» Aquila et Theodotion legunt *dimidiabuntur*, quod cum Vulgato et S. Augustino consentit, uti et cum illo Psalmista *Psalm*, liv, 21 : Viri sanguinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos, » hoc est, non pervenient ad dimidium dierum suorum, </ d. Ante inediam ætatem morientur, sive ante dimidium vite tempus : quæ mors admodum immatura est. Alterum exinde argumentum sumit a divina providentia pœnas illas impio justissime irrogante, ita ut nemo ei possit contradicere. Unde subdit :

22. Numquid Deum docebit quispiam sciientiam,

QUI EXCELSOS JUDICAT? — id est, Deum DCUIO quid Afl M facio opus sit, aut quid sancte atque ex usu fieri provide» debeat docere potest; aut quod iUe factum esse velit reprehendere, sive hos atloUat et illos depri- impios mat ; sive omnia contra hominum consilia conlur- judxyw bet, cujus imperio atque iudicio subsunt qui ex- elnart< celsi sunt, sive acri ingenio valeant, sive humana potentia polleant. Agit adhuc de impiorum punitione, asseritque Deum optime nosse, ac perfectissime scire, quemadmodum etiam cum potentissimi* agere debeai, ut ex hoc evincat ad Dei providentiam perlinere impios quantumvis llórenles, sublimes, gloriosos, ad iudicium accorsero suum, temporaque decernere; et ubi expedit sententiam ferre, illos interimere, adorno supplicio addicere, omniaque pervidere, ut infinitum sa*

piēti,im atque invictissimam ejus potentiam de-
Drt m- cet, cui suprema competit in excelsos etiam prin-
prtmī is cīpes juriidictio : nam, ut scite Horatius,
noce

iamJie-
to.

Regum timēdōrum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium csl Jovis,
Clari giganteo triumpho
Cuncta supercilio moventis.

Ita profanus ille lyricus solo nature lumine in-
stinctus, sed longe diviniori spiritu afflatus David
sanctiori lyra Deo, ut judici supremo cæteris judi-
cibus jus dicenti, sic accinit *Psalm*, i.xxxi, i :
« Deus stetit in synagoga deorum; in medio au-
tem deos dijudicat,» ubi sacer Vates Deum intro-
ducit tanquam primum summumque judicem in
medio judicum seu magistratuum cum suprema
auctoritate stantem, et eorum actiones contem-
plantem, quale nimirum ipsi aliis jus dicant : est
enim judicum judex, quemadmodum regum Rex,
et Dominus dominantium. In medio igitur ipso-
rum (vel ut Aquila vertit, ivty.«T<o, in *intimo*, ni-
pote xacJicpwcTT.;, qui cordis intima cognoscit)
quid ipsi faciant attendit, examinat, et dijudicat ;
hinc quamvis reges, judices ac magistratus sibi
subditosjudicent, se Dei tamen judicio subjectos
agnoscant necesso est ; qui non solum ipsorum
studia cl actiones, verum etiam animi cogitatio-
nes expendit, cl in medio ipsorum est, ut ipsos
dijudicet, ac delinquentes condemnet. Illud porro
optime inferi Jobus valde conveniens, imo ne-
cessarium esse, ut impiis in hoc mundo divitibus,
voluptuariis, honoratis, piis c contra pauperibus
afflictis, despectis, æqua et promerita sors ac pre-
mia condigna aliquando reddantur, saltem post
mortem, cum in hac vita el in morte ipsa ple-
rumque indifferens sit utrorumque conditio,
quemadmodum idem latius explicando declarat.

u, 23-20. Iste moritur robustis et sanus, dives et
eiifG Fr L,x- Viscera ejus plena sdnt adipe, et medellis
OSSA ILLIUS IRRIGANTUR : ALIUS VERO MORITUR IN
AMARITUDINE ANIMÆ ABSQUE ULLIS OPIBUS : ET TAMEN
SIMUL IN PULVERE DORMIENT, ET VERMES OPERIENT EOS.

posthinc — Hisco versibus declarat causam, cur æquum et
viuin consentaneum sit alium esse postquam cx hac
debuil v vita discesserim iniquorum hominum intentum :
coirne reidi quia plerumque accidit, ut improbi homines to-
'i7 » < lain v*lam jucundissime vivant, contra vero probi
misere calamitoseque ; omnes tamen similiter et
uno modo moriuntur. Quod si nullus restaret
actus, sed omnis eorum fabula morte esset per-
acta, iniqua profecto esset proborum hominum
conditio, neque ille omnium Judex æquum red-
deret judicium ; sed error intolerabilis in univer-
sitis gubernatione committeretur, si pœnæ per
se vtque sua sceleribus institute, premia vero
virtutibus; conversa ralione, pœnæ bonis impo-
nerentur, premia vero improbis tribuerentur. Hoc
argumentos. Paulus probabat aliam post mortem
bonis superasse vitam l *Corinth*, xv, 19 : « Quia,
inquit, si in hac vita tantum in Christo sperantes

sumus, miserabiliores sumus omnibus homini-
bus; n eodem argumento Ecclesiastes cap. n, 13,
ususad demonstrandum magnam esso vitæ hujus
vanitatem, ut doceret aliam esse qurerendam ve-
hementerque expetendam, ad camque toto pec-
tore adspirandum : « Et dixi, inquit, in cordo
meo : Si unus et stulti et meus occasus erit, quid
milii prodest, quod majorem sapientiæ dedi ope-
ram? loeutusque cum mente mea animadverti,
quod hoc quoque esset vanitas. » Hoc etiam ar-
gumento Abraham apud Lucam convincebat di-
vitem illum ælernis tenebris vinculisque manda-
tum merito tantis cruciatibus affici, Laxarum vero
recipere consolationem *Luc*. xvi, 25 : a Fili, in-
quit, recordaro, quia recepisti bona in vita tua,
et Lazarus similiter mala ; nunc autem hic conso-
latur, Iu vero cruciaris. » Quod autem dicit: *Iste* la&rip-
robustus et sanus, etc., habitum et specimen nar-
rat hominis iniqui voluptatibusque dediti, et cui "Lnt"

omnia pro libidine sua suppetunt ; ita enim in
Scriptura describi solet sicut dixerat Eliphaz cap. jasUmo
xv, 20 : « Cucurrit adversus Deum erecto collo, pauj.:
et pingui cervice armatus est : operuit faciem ejus rei.
crassitudo, etde lateribus ejus arvina dependet. »
E contrario vero sancti viri, pauperes, omnibus
presidiis destituti, luctu et moerore confecti dici
solent, ut passim in Psalmis et aliis Scripturæ lo-
cis videre licet *Psalm*, ixvin, 33 : « Videant pau-
peres, et lætentur : quoniam exaudivit pauperes
Dominus, et vinctos suos non despexit; » etprop-
terea eos Job significavit dicens : «Alius vero mo-
ritur in amaritudine animæ suæ,» etc. Videtur
autem ad semctipsuin alludere, qui vitam duce-
bat ægram et amaram, rerum omnium indigen-
tem, quam morbus attenuabat, tabes consumebat
et exhauriebat, opes destituebant, neque commo-
dum habebat in suo dolore diverticulum; sola-
batur nemo, exagitabant el persequiebantur om-
nes, et cum alienis in ejus calamitatem cognati
atipie domestici conspirabant. Sed licet ad suam
respiciat conditionem, de omnibus tamen loqui-
tur, quibus vivendi atque moriendi fuit difficilis
et angusta conditio.

Cæterum cum tam dissimilis vita et fortuna fue-
rit ulriusque, scilicet divitis cl egeni, id est impij : dres ac
et probi viri; eadem tamen ulrumque jam vita piuper.
functum manet sepultura, tabes, putredo, vermi- «í j,siç
natio; quod sane Deus neque imprudenter fecit, »> injm-
neque injuste ; neque quemquam relinquit im- ca,.e.
punitum, si peccavit, aut si quidpiain justus d»ni»r.
sancte fecit non muneratum. Neque ideo peccator
felix, etiamsi viventi ex volis omnia contingant,
quia suorum scelerum aliquando debitas pœnas
dabit: neque justus infortunatus, quia destina-
tum est tempus, in quo suorum meritorum prae-
mium cumulate recipiat. Quod autem illud tem-
pus fuerit satis ostendit manifeste vers. 30, nempe
tempus quod hominum mortem consequatur in
futuro sæculo; de quo fortasse Jobi tres amici
nullam cognitionem habuerant : tempus porro

quod morti succedit, in quo exanimatum corpus deformatur, fœtel, et in saniem liquescit, incipit ostendere qualis sit futura impii extrema sors. Et quia id etiam quodammodo ad vitam perlinet, nipote vitæ proximum, atque hominum potest oculis patere, docet quomodo in hoc sæculo, et pene dixerim in hac vita, nullam suorum meritorum justus mercedem exspectare debeat, cum Ei ibi in futuro sæculo paratam a Deo. Hæc porro bona et mala promiscue in hoc mundo bonis et malis eveniunt, quia Deus justorum opera nonnunquam in hoc sæculo munerare incipit; et si quid egere impii quod aliquam habuit speciem honestatis, illud humano aliquo et fugaci commodo compensat. Quare ex hac humana abundantia et gloria non licet cujusquam sanctitatem aut improbitatem expendere; quod dixit Ecclesiastes cap. ix, 2 : « Omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa æque eveniant justo et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti : sicut bonus, sic et peccator, » etc. Sed quo cuique merito atque consilio eveniant in futuro meritorum examine constabit.

27. Certe novi cogitationes vestras et sententias contra me iniquas, — id est, scio quod omnes vestri tendant quæ dicitis omnia, nam quæ contra impios in universum dicitis in me dicta intellecta esse vultis : ideo enim existimatis me in tantas calamitates incidisse, quod iniquus sim. Vocat autem cogitationes eorum, quia id aperte non dicebant, assumptiones in argumentando reticentes, non obscure tamen eas subintelligentes; iniquas vero sententias hujusmodi *cogitationes* appellat, quia temere de illo ac falso ferebantur, ut patet ex hebræo textu qui sic habet, *ecce noci cogitationes vestras et cogitata, quæ contra me inique cogitatis*, vel, ut alii vertunt, *quæ adversum me rapitis per violentiam*, et quibus mihi vim facitis, injuriam et falsum crimen impingentes, quando me ex afflictionibus impium judicatis; Tigurina vertit, *conatus ad me invadendum*, quibus me violenter et inique vexatis; et, ut Septuaginta reddunt, *audacter milii insistitis*, et tantum non opprimitis : saltem opprimere cogitatis, culpam mihi adseribendo, quæ nulla est, ul Dei justitiam tueamini et defendatis.

28. Dicitis exim : Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impii? — Id est, per ironiam et quasi insultando significat ab amicis de se dicta, ul qui princeps fuerit inter orientales maximus, nunc autem ad extremam calamitatem redactus, *q. d.* Non me latet, o iunici, quo spectent vestra consilia, neque ignoro me unum vestris verbis et criminationibus appoti : quis enim dubitet, ut est mearum rerum afflicta conditio, quin mea fortuna vobis obloquendi et conviciandi materiam præbuorit, scopumque proposuerit, in quem veste increpationis tela torqueantur? Quid enim aliud suspicer, cum a vobis sæpe audiam exci-

sam esse principis domum et impiorum eversa tabernacula? et quidem responsio hæc homine perspicaci digna fuit, utpote qui ex auditis et visis facile colligebat quid intenderent. In hebræo est, *quia dicitis : Ubi est domus munifici?* scilicet Jobi, qui rebus integris tam erat munificus erga omnes, quod Vulgatus non male *domum principis*, et Septuaginta ca*; reddunt; quod talem precipue deceat munificentia et liberalitas : ex quo illud in evangelio *Luc. xxix, 25* : « Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici vocantur; » grace interpretatur, quo nomine principes intelliguntur. Subdit : « Et ubi tentorium tabernaculorum impiorum? » quod Septuaginta reddunt, *ubi est tegmen seu protectio tabernaculorum impiorum?* istiusmodi ergo acerbam et quasi insultatoriam interrogationem sic illudit et elidit modeste alio eos amandando, cum ait :

29. Interrogate quemlibet de viatoribus, et iuec eadem illum intelligere cognoscetis. — Dicit hoc versus Job confutationem hanc, quam tractare vult, ita testatam esse, ut eam vel ignari et imolili homines noverint, scilicet pios frequenter adversitate obrui, et impios in hoc mundo prosperitate frui. Videtur autem Idumæis instar proverbii sermone tritum fuisse, ul cum aliquid nemini obscurum significare vellent, id dicerent ipsis etiam viatoribus esse compertum. Quomodo dicunt Latini, cum aliquid ostendunt esse vulgatum, et ignoratum nemini, lippis et tonsoribus esse notum : quod ita est cum ratione atque nequitale summa conjunctum, ut docente nemino ab ipso naturali lumine hominum animis videatur tam impressum, scilicet impios in hac vita florentes servari ad pœnam in futura vita perferendam; ex quo palam efficitur notum quoquo fuisse, non semper flagitiosis hominibus in hac vita pœnam irrogari, ac proinde nemini, quantumvis calamioso, exprobrari posse crimina ex hoc duntaxat præsentis æumnæ capite, a quo et nequissimi peccatores plerumque eximerentur. Posuit autem speciem pro genere *viatores* dicens, id est homines nullis studiis deditos : malo enim id ita intelligere quam ut alii, qui ea de causa *viatores* nominari dicunt, quod hujusmodi homines id melius scire possint, quia varias regiones peragant, perinde quasi non questus faciendi, sed rerum cognitionis causa peragrarent.

Mystice S. Gregorius lib. XV *Moral.* cap. xxxv, Iuti per *viatores* hoc loco justos intelligit : « *Viator*, inquit, *dicatur*, qui præsentem vitam viam sibi esse et non patriam attendit, qui in dilectione prælereunlis sæculi cor figere despicit, qui non remanere in transeuntibus, sed ad æterna pervenire concupiscit, » etc.; atque in eandem sententiam Clemens Alexandrinus lib. VII *Strom.* de laudato perfectoquo viro agens : « Is, inquit, revera totus civis; *hospes et peregrinus est.* » Similiter D. Rasilius in *Psalm.* xiv, proprium esse

boni viri dixit zapćícótw t ev^ícv, more *hospitis vitam hanc transire*, et ea causa vivendi curriculum a pnvstantissimis veteris revī luminibus nominari *incolatum*, hoc est iia.^prpr' *habitationem temporariam*; ut intelligamus vitam nostram esse MxSixiri, *transitoriam*, brevem, mutabilem, et peregrinorum jactationem, atque ad constantem illam et aeternam tendere omnes oportere. Ulinam vero nos eosdem oculos haberemus, quibus illi clari pontifices divinitus illuminali, præditi orna- tique fuerunt, ad intelligendam hujus vitre in sum- ma brevitate incredibilem et defugiendam cala- mitatem! Certe constaret esse plurimos, quibus, ut ait I). Ambrosius lib. II *De Abel*. cap. x, a vita est fenus delictorum; » ncc aliud compendium illos facere, dum diutissime vivunt, quam ut in dies majoribus se noxis obligantes, graviores deinde pomas in omnem aeternitatem expendant. Unde subditur :

vm. «0. 30. Quia m diem perditioxis servatur malus, r.r Diripr- ad diem fluoris ducetur. — Dies perditionis dies- rtfnori» que ^'ror*s 'ntcr*tus dies est, quo impius ab irato 'rtÎ Î)e0 ad æternas pœnas damnatur : illa enim vera uinr est impii perditio, quod in illum diem poena ejus laijia. differatur, quia tunc revera Deus in impium terri- bili ardebit furore. Significat ergo iniquos ho- mines non semper in hac vita puniri, quia ad il- lum diem furoris et perditionis reservantur; do qua reservatione vide qure *supr.* cap. xiv, 17 an- notavimus; Septuaginta interpretes pro *servatur* legunt xsvftÇnzi, *sublimatur* : sublevatur quippe, ut valide elidatur, sicut qui vas fictile in sublime utraque manu effert saxoque fortiter allidit. Sci- licet impii prospero fortune flatu turgidi

Tolluntur in altum,
Ut lapsu griviorc ruant.

« Quia, ut Job ait, ad diem perditionis servatur malus, el ad diem furoris ducetur.» Infelix omnino periturorum bonorum in nunquam moritura tor- menta commutatio; el nimis modica felicitas, quam retorna claudit infelicitas; et quis amet ho- nores ignibus terminandos? quis congerat opes perpetua egestate luendas? quis prudens amplec- tatur voluptates reternaluris flammis excrucian- das? O fuge quisquis sapis tam magno redi- menda: nimis caro constat quod æternum luitur : nimis vili prenre emuntur relernre. O ubi mens et animus viri prudentis? et videmus hiec in dies, nec emendamur tot infeliciū exemplis, et pec- cata peccatis inredilicamus securi, cum moneat Sapiens *Eccli.* y, t : «Ne dixeris : Peccavi, et quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor, o et tarditatem pœnarum gravitate com- pensat. Sed quisquis impio hæc ingerit surdo fa- bulam canit, quippe qui nimis firmiter aures ob- turaverit incantanti sapienter; unde subdit :

vm. m. 31. Quis arguet coram eo viam ejus? et quæ fe- A.-g^r» CIT QVIS REDDET ILLI? — id est, CUH1 tam pTOSpCTO lmp, m forium flatu f qujs impium a prava vitre

ratione revocare aut ejus flagitia audebit arguere? pniwu» Sententia sane tanto viro digna : ita enim ple- rumque fit, ul homines secundis rebus elati vix unquam in gyrum rationis doctrina cl reprehen- sione reduci se sinant, idcoque maximum discri- men subeant, qui vitam corum improbam au- dent increpare. Observat autem D. Gregorius lib. XXXI *Moral*, cap. xxvm, Scripturam sacram, quan- do per hujusmodi interrogationem loquitur, in- dicare rem difficillimam, qure sola potentia di- vina fieri possit, ul cum Jacob de leone dor- miente, aut verius de Christo mortuo dixit *Gen.* XLix, 9 : «Quis suscitabit eum? » el David *Psal.* Lxxxvm, 19: «Quis est homo qui vivet, et non vi- debit mortem?» el Malachias cap. in, 2 : «Quissla- bitad videndum cum?» Verbum autem *anjucre* est increpare, reprehendere, objurgare, quod Paulus faciendum commendavit Timotheo dicens II *Ti- moth.* iv, 2: «Argue, obsecra, increpa. «Quis, inquit Job, coram potenti peccatore obstinato constitu- tus audebit ejus iniquam viam arguere cl repre- hendere ? res sane difficilis. Arguebat Joannes He- rodem Jfarc. vi, 17, sed missus fuit in carcerem, et gladio interemptus. Arguit Propheta missus a Deo Jeroboam III *Reg.* xm, 4, sed jussus fuit sta- tini comprehendī. Arguii Jeremías regem cl prin- cipes impios cap. xxxvni, fi, et projectus fuit in lacum, sustentandus pane doloris, et aquis an- gustire potandus. « Circumveniamus justum, in- quiunt isti *Sap.* ix, 12, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et impropere nobis peccata legis, » clc. : ecco rationem, cur justum circumveniendum statuunt, quia cos re- darguit, et impropere illorum peccata. Ut ergo istiusmodi peccatores arguere posset Ezechiel, ait ci Deus se dedisse illi faciem ut adamantem et si- c' licem, ne vultum corum revereretur. Daniel vero cap. iv, 16, regi Nabuchodonosor expositurus somnium, quod superbiam ejus arguebat, et di- vinam ei vindictam intentabat, audito somnio a rege, antequam explicationem ejus proferret, « coepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora, et cogitationes ejus conturbabant cum. n Quod eo consilio factum fuisse putandum est, ut inierim dum tacitus cogitabat animum colligeret, et a Deo Kxjjwiw postularet regem impium libere increpandi, cl peccata ipsi sua constanter expro- brandi atque redarguendi. Quis item Baltassari in- ter pocula sacrilega epulasque nefandas ausus est denuntiare mortem scelusque arguere? Nonne, quisquis ille fuit, prius caput et faciem ne cognos- ceretur obtexit, ac manum solam protulit, et ne quidem integram; siquidem *Dan.* v, 5, tantum « apparuerunt digiti quasi hominis; » quo sche- mate insinuari videtur quanti res periculi sit po- tentiores arguere. Hoc alibi clarius Ecclesiastes exponit dicens cap. x, 20 : « In cogitatione tua regi ne detrahas, clin secreto cubiculi lui ne ma- ledixeris diviti : quia et aves creli portabunt vo- cem luam, » id csl, filii diaboli, corvi, adulato-

Jas**!»
cirtia-
teoitar
cm ir-
i*-

Mnimi res, qui non solum non audent in faciem verum
[«elicali dicere, sed solent falsis adulationibus mentiri. Si
pLrp> cr8° minimo tutum sit eliam in secreto cubiculi
uûtcî. sui detrahere regi, ac diviti maledicere, aut verbo
illum perstringere, quis in faciem ejus id audeat,
el impune fcrel?

Observat S. Augustinus lib. XVIII De *Civit*, cap.
v, ex Varrone Scrapim maximum deum fuisse Æ-
gyptiorum, el in templo, ubi tam ipse quam Isis
colebatur, fuisse simulacrum, quod digito labiis
impresso silentium indicebat, ne quis auderet
illis principibus detrahere, cosque arguere, aut
negare esse deos, vel asserere illos homines fuisse
mortales impiosvc : volunt enim impii silentio
mendacia sua tegere, et in iniquitatibus ac sce-
leribus suis permanere. « Quis *ergo* arguet viam
ejus coram eo? n Pauci certe sunt qui id agant;
Aorta undo tanquam rem maxime singularem semel
cousue- ilcrumqîie annotat Spiritus Sanctus de Azaria illo
rr.sacerdote magno, imo sacerdotum gloria, qui
irehm- Oziæ regi sacrificanti contra Dei ordinationem in
denJo. faciem restitit, illumque arguit : *a* Ipse est qui sa-
cerdotio functus est, n ait Scriptura I *Paralip*. vr,
lei λ *Paralip*. xxvr, 17. Alii qui lem multi fuerunt
sacerdotes; sed hic ore pleno *sacerdos* meruit ap-
pellari, qui complete boni sacerdotis partes egit
in faciem arguendo superbi regis temerariam au-
s. Am- daciam. Talis etiam fuit S. Ambrosius, qui Thco-
delinquenti non semel in faciem restitit, et,
Qu°d miraculi loco haberi debet, non minus sc
liorrpre- morigerum illi imperator exhibuit ad obsequen-
dum, quam Ambrosius constans fuit ad cum ar-
guendum; ut dubitare merito possis uter lauda-
bilioi censeatur, cpiscopusne ob libertatem ar-
guendi imperatorem; an imperator ob humilita-
Ardere lem audiendi episcopum. Cœlorum posset quo-
hin que illa vox *arguere* hoc loco idem significare
Xm- qnod *convincere* : quomodo fides ab Apostolo
tere, *lItbr*. xi, l dicitur *argumentum*, id csl convictio (ut
D. Thomas annotavit li II, *Quæst*. IV, art. 1) *non*
apparentium; ct S. Judas dixit *Epist*. vers. 15, quod
« veniet Dominus arguere impios, » id est con-
vincere. Quis autem hujusmodi peccatorem con-
vincet rationibus? quis admonitionibus a malo
revocabit? nihil per hoc medium aliquis proficiet.
Quid igitur agendum? Job optime id docet
in iis quæ sequuntur :

Vfrt.3!. 32. IrSB AI) SKI'VLCRA DUCETUR, ET IN CONGERIE
recato- mortuorum vigilabit, —g. *d*. Non cum hujusmodi
peccatoribus agendum rationibus aculis subtili
¿ícrnl?, Inenlc fabricatis, admonitionibus blandis atque
it con-sententiis profundam sapientiam continentibus;
«run- sed ducendi sunt ad sepulcra, et ostendenda ip-
sis congeries mortuorum : hoc enim erit quod
rwcmo- corum oculos aperiet, et vigilantes faciet. Hoc
nuooe. Ecclesia agit dum ad sepulcrum reducit, pulve-
rem el cinerem oculis tuis exponit; sepulcrum
tuum apertum libi ostendit, mortuorum conge-
riem ad memoriam revocat : Xidc, inquit, quia
cinis es, el paulo post in cinerem converteris :

corpus luum comedent vermes, putredine scale*
bunt oculi, et faciem quam ornas terra consumet;
animam, ni resipueris, arripient dæmones, hære-
des divitias tuas dividunt; et aeternis ignibustra-
dilits in æternum, dum Deus erit, cruciaberis.

Ix CONGERIE MORTUORUM VIGILABIT; — in HebtCO
est verbum "tpü *sakid*, quod significat vigilan-
tiam grandem ex anxia quadam cura ortam, qua-
lis erat illa quæ regem Darium exercebat, quando
misso Daniele in lacum Iconum *Dan*. vi, 18, «abiit
in domum suam, et dormivit incarnatus, et som-
nus recessit ab eo, n curis undique agitatus el ve-
xatus circa personam Danieli*; unde hoc verbo
utuntur Scriptores sacri ad similem vigiliam ex-
primendam, ut S. Paulus cum ait I *Corinth*, xv,
34 : « Evigilate justi, et nolite peccare; » S. Petrus
I *Epist*. v, 8 : « Sobrii estote, el vigilate; n el an-
gelus ad episcopum Sardensem *Apoc*. m, 2 : «Esto
vigilans; n et Chri>lus Dominus *Matth*. xxv, 13 :
a Vigilate itaque, quia nescitis diem neque ho-
ram. » Sepulcra et mortui oculis exhibiti omnem
somnum abigent, oscitanliam pellent, vigilantis-^
simum reddent, et anxiis conscientia» stimulis ur-
gebunt et compungent peccatorem; hinc quando du*
Deus Pharaoncm corde præfraclo una cum prin-
cipibus asseclis sibi rebellem subigere, ac sortis
conditionisque suæ memorem reddere, atque sic tonu.
ad præcepta sua capessenda et exequenda dispo-
nere vellet Exód. vm, 10 : « Dixit Dominus ad
Moysem : Loquere ad Aaron, extende virgam luam,
ei percutite pulverem terræ; et sint ciniphes in uni-
versa terra .Egypti. Feceruntque ita. Et extendit
Aaron manum virgam tenens, percussitque pul-
serem terne, el facti sunt ciniphes in hominibus.»
Mirum profecto ex sola pulveris percussione ci-
niphes innumeros exstitisse, quorum, teste Phi-
lone, tanta fuit multitudo, ul per modum extense
nubis totam .Egyptum obumbraret : unde quaque
enim extemplo densa ciniphum examina insurge-
bant stimulis armata, quibus homines infestabant,
neque ulbira quietis partem sive sedentibus, sive
comedentibus, sive dormientibus indulgebant, ut
non immerito D. Augustinus ciniphes typum in- Cio.pi »
quietudini* expressisse significet, quos imitantur
iaquieta quorundam ingenia, quæ nullam in se
requiem hærent, nec aliis concedunt. diau.

.Mystice autem hic considerandum, quanti refe-
rat manum extendere ac terne pulverem percu-
tere : Quænam animæ manus, inquit S. Augusti-
nus, nisi mens seu intellectus, quo res capit el
apprehendit? unde a D. Thoma vocatur *potentia*
appn'iensi i. Virga vero quam istiusmodi manus
apprehendit, quid aliud sit quam meditado seu
consideratio, qua res expendit et excutit? sed
hæc no Ira miseria est, quod per eam raro se-
pulcralem pulverem percutiamus, nec mortem
serio cogitemus, pro ingenio quisque suo passim
alia meditantes. Avarus enim opes, iracundus
pugnâs, superbus honores ac dignitates, libidi-
nosus fædas voluptates, ebriosus vina, gulosus

epulas deliciasquo assidua meditatione versat; qui si pulverem terne percuterent, cumque seria cogitatione ventilarent, sine dubio indo ciniphes orirentur, qui ipsos compungerent, atque a peccati somno excitarent. «Ducerentur nempe ad sepulcra, et in congerie mortuorum evigilarent,» ibi edocerentur naturæ nostræ mysteria, imbecillitatis humanæ arcana, quæ voluti in promptuario referto et clarissimo atque in divito officina produntur. Viderent ibi pulveres illos, et terram siccam, calvarias aridas vacuasque, ossa consumpta pulverique mixta; quæ si considerationis virga iterum iterumque percuterent, hæc utique inde excuterent atque cognoscerent, scilicet eaquæ vident jam in pulverem redacta quondam fuisse homines sui similes, potentes, divites, qui hanc quam modo ducimus vitam vixerunt, hanc eamdem quam nos calcamus terram calcaverunt, hac ipsa qua fruimur luce delectati fuerunt. Ubi nunc eorum fastus? ubi divitiarum? ubi voluptates? ubi generis nobilitas? ubi jactantia? ubi famulantium obsequiosa multitudo? ubi molles ad quiescendum lecti? ubi opiparæ ad epulandum mensæ? ubi species venusta mulieris? ubi color genarum vividus? ubi concinnitas capillorum anxie comptorum et ad illecebram calamistro instructorum? Hæc quisquis sedula secum cogitatione expendit, seque illis paulo post similem futurum considerat, utique de pulvere ciniphes elicit, id est anxias cogitationes, quæ animum reddant inquietum, et de salute sua sollicitum.

Percute igitur pulverem, et egredientur ciniphes, anxiro scilicet cogitationes, ingentes timores, vehementes cune, ut tibi metipsi prospicias, et salutem tuam consulas: ciniphes sanguinem sugunt et extrahunt. Est autem sanguis cujus vigore caro nutritur et roboratur, viresque accipit, ut contra spiritum insurgat, cujus ardore concupiscentia inflammatur atque succenditur; unde somnus spiritalis et oblivio salutis ingeritur. Sed ciniphes ex mortis meditatione et sepulcrali pulvere orientes sanguinem minuunt, carnis lasciviam compescunt, concupiscente ardorem restringunt, et lethiferum peccati somnum excutiant viri. Hinc factum, ut quoniam viri sancti illinc sepulcrali pulverem attentè considerationis virga perpetuo percutiebant, ea quæ ad mortuos spectant cogitantes, hac sola consideratione excitati carnem assidue mortificarent, concupiscentiam flammis mitigarent, ac vigilantissimi efficerentur: quando nimirum fessis membris quietem aliquam indulgebant, et somnum oculis concedebant, illico insurgebant anxietates et timores mortis, quibus compuncti suspiria emitte- re cogeantur dicentes: Heu mihi moriendum, et forsitan quidem hodie. Quid ago? quid cogito? Talem sese exhibebat David perenni cura vigilem cum ait Psalm. Lxxvi, 5: «Anticipaverunt vigilias oculi mei,» id est, vigilantior fui illis ipsis quibus vigilandi cura ex officio incumberebat; sed

quisnam somnum ab oculis ejus fugavit? timor utique atque turbatio, quæ etiam linguam adliærere faciebat palato ejus: «Turbatus sum, inquit, et non sum locus.» At unde tantus timor? Dies «Cogitavi, inquit, dies antiquos, et annos æternos in mente habui,» q. d. In medio præterito- ruin ac futurorum temporum me constitui; et quidem quæ præterierunt sunt dies, quæ restant sunt anni: illi quidem antiqui aut antiquati ac consumpti dies; isti vero anni sunt æterni nulla duratione finiendi. «Cogitavi, inquit, dies antiquos,» non tam tempus, quod præterit, quam quod in illo factum fuit: consideravi recogitans antiquos patres qui me præcesserunt, et quid ipsis factum sit, inquirens, ubi sint principes illi nobiles; ubi divites et abundantes; ubi voluptuosi ac delicati; ubi sit gigantum fortitudo, regum potentia, mulierum pulchritudo: transierunt omnia illa. Et qui temporis præsentis cursum absolverunt ingressi sunt annos aeternitatis: id ipsum mihi certissime eventurum, et forsitan hodie.

Bene ergo dicit Job: «Ad sepulcra ducetur, et in congerie mortuorum evigilabit,» ubi expendit illud, «in congerie mortuorum:» hæc enim pontissima est ad somnum etiam illius qui lethargo opprimitur effugandum. Facito congeriem mortuorum et acervum non lictum, sed verum; et tanquam alter Ezechiel vide et considera campum plenum ossibus mortuorum illorum, quos nosti antea viventes, quos oculis tuis vidisti, quibus olim usus es familiariter: in primis congeriem facito consanguineorum et affinium tuorum: tuam prosapiam tanquam arborem extensis ramis dilatatam considera, patrem, matrem, fratres, sorores, consobrinos, cognatos: vide omnes fore hujus arboris ramos excisos, te solummodo remanere jam quasi siccum, statim morte excidendum, mille infirmitatibus obnoxium. Ubi parentes qui te genuerunt? ubi fratres cum quibus educatus es? ubi sorores? etc. Huic consanguineorum acervo adde condiscipulos, quos primum in infantia sortitus fuisti: cum enim primum oculos corporis antequam rationis aperuisti, ad primas scholas missus elementa prima cogniturus, quot quantosque habuisti piiores socios; quorum majorem partem vides morti cecidisse. Deinde majoribus studiis applicatus innumeros habuisti condiscipulos vivos, sanos, agiles, qui juvenili ardore multa agebant, quæ sæpe refert; qui per varios casus et innumera discrimina rerum loca varia in republica obtinuerunt; ex quibus quam plurimi vilæ cursum perfecerunt, et jam Deo ejusdem suæ vitæ reddiderunt rationem. His adjuunge homines famosissimos et celeberrimos quos nosti; mulieres formosissimas, quæ totius civitatis oculos ad se convertebant. Quot quantique comites, barones, divites, quot quantæque feminæ illustres, et pulcherrima, quas vidisti, jam in mortuorum congerie quiescunt? Omnes hi vita excesserunt, omnia quæ habebant reliquerunt; nec

focum tulerunt divitias, facultates, corporis robur aut pulchritudinem; coram divino iudicio rigidissimo coinparucrunl, ingressi sunt domum reternitatis. Quid de te speras? quis te decipit, suadens longam te vitam manere? (piis mentem tuam subvertit, persuadens meliorem tuam sortem futuram? Nonne fieri potest, ut illis hac ipsa die adjungaris? Si hanc congeriem faceres mortuorum ad eam mentem applicans, evigilares utique, et non sineres perfodi domum tuam.

Ven. 33. 33. Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem HOMINEM TRAHET, ET ANTE SE INNUMERABILES. — Pro faciliiori intelligentia hujus loci, qui ab interpretibus in varias sententias trahitur, notandum

Quid til primo, glaream esse arenosam et lapidosam tertiara. ram, qualis in fluminum ripis et fabulosis loes 'cijnuf reperiri solet. Cocytus autem fluvius est in Arcadia a Styge palude fluens, quem inferorum esse fluvium poche finxerunt; tum quia iu illam paludem multa cadavera conjiciebantur, ut cito exederentur; tum quia xuxutò; Graecis lamentum seu luctum significat. Nota secundo, nostrum interpretem hoc loco vertere speciem pro genere, ponendo Cocytum pro quovis fluvio vel torrente, et uti hypallage: nam Hebræa et Chaldaea vertunt glebas torrentis; Septuaginta vero reddunt, ;j).yxá'<Or(sav á'JTÚ xóZtxt; •/uu.ájfo, dulces ei [UCTUnt lapides torrentis; sensus ergo est, g. d. Optime convenit ei cum sepulcro: nihil enim ibi mali

S'f.ii-ri sentit, sed in eo dulciter ac suaviter quiescit. Nola íuumî* tcr^°i h*nc veterum sepulcra, præserlim u m.,j nobiliorum, fuisse juxta flumina; quod maximo wtebint, honestum existimarent pro sepultura littorale!» «“eaf” locum, aut quia aliquid in jugi atque vivente aqua credebant esse sacrum et expiatorium; aut quia magis videbatur sepulcrum futurum esse mundum, et a silvestrium ferarum conculcatione liberum. Id multa probant antiquorum seu vera seu fabulosa exempla, quæ ad fluminum ripas virorum principum sepulcra constituunt: sic Ille cub® sepulcrum ad amnem Rhodium statuit Strabo lib. XVI; Arcadis Philostratus ad Orontem; Pausanias multorum sepulcra variis fluminum littoribus adjungit. Aristoteles in Peplo ad Cephissum amnem tumulum statuit Pendei. Quorum similia plura noster Sanctius adducit exempla; unde hebræus quidam apud Stunicamait Arabum lingua sepulcra vocari glebas vel glareas torrentis.

Dum ergo Jobus ait impium esse dulcem glareis Cocyti, idem agit ac si diceret, delationem cadaveris impii ad sepulcrum non tam tristem et amaram esse quam lætam et suavem, ulpole festis epulis et ludis conditam; ut fere videatur deductio esse ad thalamum nuptialem, ac proinde non tanto esse impiis horrore: ita Tirinus noster. Vel certo significat impium dulcem et gratum esse, ac placere illi regioni infernos, quæ figurate glareas Cocyti appellatur: sicut enim cuique rei dulcis est, hoc est placet, congruit, consentanea est res alia, quæ cum ipsa proportionem habet,

ut lapis centro; ita sontium animæ regioni inferni» rorum congruunt, dulcescunt, quadrant ob proportionem culpæ et pænæ: locus quippe ac scdes propria animæ peccati pondero gravate tartaros est. Glarea quoque juxta poetarum commenta eructabantur a fluvio quodam inferni, cui nomen Acheron, in Cocytum, quas sane glareas defunctorum animas esse fingeant; et quidem Jobus commentis bene utens, dum ait impium dulcescere glareis Cocyti, perinde agit, ac si impium, dum in tartarum detruditur, cæteris impiis gratum esse pronuntiaret: licet enim nihil in ea regione suave dulcive sit, minime tamen negandum damnatos alios aliis placere ex eo capite quo Deum offenderunt, in quam certe superbiam animi damnatorum vehementer conspirant.

Tropologico S. Gregorius lib. XV Moral, cap. in>pHp*r xxxvni: a Qui, inquit, per glareas Cocyti nisi re- 9^,7? probi designantur, qui suis voluptatibus dediti tuatur, (piasi semper a flumine ad ima detrahuntur? qui enim contra voluptates hujus sæculi stare fortiter nolunt glareas Cocyti fiunt, quia suis quotidie lapsibus ad lucium tendunt, ut in æternum post luceant, qui modo se in suis voluptatibus delectabiliter relaxant, » etc. Quod vero subtextitur:

Er POST SE OMNEM HOMINEM TRAHET, ET ANTE SE Otnsej innumerabiles, — idem est, ac omnes antecessores et successores monentur, quemadmodum ipse lunUr tar. interiit, quod ad corporis sortem spectat; quo sensu Jobus hoc argumentum texere censendus est, q. d. Cum omnibus sive bonis sive malis pari lege mors immineat, trahalque omnes subsequentes sicut traxit omnes precedentes; cumque in hac vita impiis secus quam piis ex voto omnia et ex animi sententia cedant, certo inde colligitur primo, post hanc vitam utrisque reservari condignam retributionem; secundo, non propter sola scelera homini adversa immitti a Deo in hac vita; unde sequitur tertio, ex iis colligi non posse, Jobum impium et sceleratum esse, ut amici contendebant: quare subdit:

34. Quomodo igitur consolamini me frustra, cum Ve». 34. RESPONSIO VESTRA REPUGNARE OSTENSA SIT VERITATI?

— Ex Jobi argumentis, quibus adstruxit piosæ quo ac impios ærumnis in hac mortali vita afflictiari, palam cffleilur, ineptum solatii genus esse, si aiicoi' quis viro afflicto, quem censet impium, pamitentani agere suadeat, promittens, si in Dei gratiam redeat, fore ut secundæ res ad votum succedant, »» prm. opes, honores, commoda circumfluant. Frivolum certe solatii genus: nam res plane incerta est: neque enim ex reditu in Dei benevolentiam efficitur, ut qui pius est fortunetur, honoretur, bene valeat, cæterisque fluxis mortalis vite bonis affluat, cum pateat plerosque viros piissimos ærumnis consumptos interire, et e contrario plerosque improbos florentes, vegetos ketosque ad mortem usque perdurare, præterquam quod perspicuum est, consolationem minime appositam esse, polliceri homini ærumnoso prosperitatem si resinis-

cat, cum ox genere suo ea prosperitas resipiscen-
tis vilæque dofæcaüe argumentum non sit. Cum
ergo Eliphaz, Baldad el Sophar Jobi conslantissi-
mum animum grandibus pollicitationibus tem-
porariis tentassent, apte concludit aiens ; « Quo-
modo igitur consolamini me frustra, » vel, ut
Septuaginia reddunt, xt>«, *inaniter?* Incassum vi-
delicet argumenta conglobarunt, cum finis inten-
tus, qua ratione ipsi asserebant, neque semper
obtineretur, neque si fortuito obtingeret, vene-

scatenii® congrueret; atque idcirco subjungit:

C(M RESPONSIO VESTRA REPUGNARE OSTENSA SIT VE-
RITA! i,— ver® scilicet sententi®, quæ b ibet, pios
el impios in hac vita promiscue affligi, neque ex
opibus vel inopia firma vitii aut virtutis argu-
menta produci; ac proinde superasse vitam aliam,
ubi boni præmiiscumulandi, improbi commeritis
pœnis in sempiternum torquendi sint; atque in
hunc modum Jobus siluit, quem redintegrato
prælio Eliphaz iterum adorsus est.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Eliphaz iterato Jobum prælio aggreditur, arguens ipsum temeritatis et impudentia; quod cum Deo de inno-
centia sua visus sit expostulare, a quo justissime torqueatur; quod u! evincat, gravissima viro innocentis-
simo crimina impingit, immisericordia in pauperum oppressione, et aliorum scelerum reum peragens: quin
el pessimis cum circa divinam providentiam opinionibus imbutum esse fingit; ut qui crederet inferiora
hæc et humana non curare, imo nec videre Deum, cum longe a nobis habitet, et magnum inter nos et ipsum
chaos intercedat, densarum nubium caligine interfusa. Lt ergo ad saniozem ipsum mentem reducat, juveni-
tentiprospere rursus omnia pollicetur cl amplissimam a Deo benedictionem.*

1. Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit : 2. Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit scienliæ? 3. Quid prodest Deo si justus fueris? aul quid ei confers, si immaculata fuerit via tua? 4. Numquid timens arguet te, et veniet tecum in iudicium? 5. Ei non propter malitiam luam plurimam, et infinitas iniquitates luas? 6. Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, el nudos spoliasti vestibus. 7. Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. 8. In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimas oblinebas eam. 9. Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti. 10. Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita. 11. Et putabas te tenebras non visurum, et impela aquarum inundantium non oppressum iri? 12. An non cogitas quod Deus excelsior ccelo sit, et super stellarum verticem sublimetur? 13. El dicis : Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem judicat. 14. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, el circa cardines cœli perambulat. 15. Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui? 16. qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvijs subvertit fundamentum eorum : 17. Qui dicebant Deo : Recede a nobis : el quasi nihil posset facere Omnipotens, aestimabant eum : 18. Cum ille implesset domos eorum bonis : quorum sententia procul sil a me. 19. Videbunt justis, et laetabuntur, et innocens subsannabit eos. 20. Nonne succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis? 21. Acquiesce igitur ei, et habeto pacem : et per hæc habebis fructus optimos. 22. Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones ejus in corde tuo. 23. Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. 24. Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos. 25. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. 26. Tunc super Omnipotentem deliciis allues, et elevabis ad Deum faciem tuam. 27. Rogabis eum, et exaudiet te, et vola tua reddes. 28. Decernes rem, et veniet tibi, el in viis tuis splendeat lumen. 29. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria : et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. 30. Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

Vert. I I et o. Respondens autem Eliphaz Themanites
“b dixit : Numquid Deo i-otest comparati! homo, etiam
cum pebfectæ fuerit sciENTUB? — Septuaginta ver-
tunt ,Vj/l i KÚfti; iOTtV « JIJúltH l7jvt«'e ZXÍ
iwrmiar.v; *nonne Dominus est qui dotet intellectum et*
l'-nt s,*dentiam*?undo in Cantico Annæ matris Samuelis
* n 'in ' dicitur I,cus *scientiarum Dominus* : ab
nina» iH° cn‘,u ut uberrimo et copiosissimo fonte om-
e»u nes artes et reconditæ scienliæ atque arcana et
magnifica ingeniorum vis profluxit; ab illo etiam
ordo in omnibus, ct mirabilium rerum pulchri-
tudo, cl velut in concentu symphonia omne arti-
ficium ct admirationem superans manavit. Itaque
S. Paulus « multiformem sapientiam» Dei prædi-
..U031- *cat Ephes.* m, 10; atque ut relictis creaturis oculos
In in ipsa Numinis scientia figamus, in primis con-
\ urlip?_ tuetur, ct perfectissime cognoscit essentiam suam,
noscit bonitatem, potentiam, perfectiones denique om-
nes infinitas; in quibus cognoscendis immensus
ipsius intellectus copiosissime expletur, cl volup-
tate singulari perfunditur; in quo est ipsius bea-
titude : essentiam enim pro speculo habet lato et
splendido, in quo se videt atque omnia. Erudite
S. Dionysius lib. *De Divin. Nom.* cap. vii, §2 : icori»
i 6tíx aoçia qivúoxcua póircu scevra, *seipsain*, inquit,
ikiKfrn- *noscens divina sapientia noscet omnia*. In ea videt
m dii- distinctissime partes omnes mundi, species omnes,
e' naturas singulares, rerum minutias, vim omnem
< r>pte- ct varietatem, herbas, stirpes, animantes, quasi in
Ledl‘ digitis suis numerat in lilloribus arenas, in oceano
pisciculos, stillantes pluviae guttas, arborum fron-
des, momenta temporum, hominum ct angelorum
cogitationes, quæ sunt, quæ fuerunt, et in omnem
ælernitalem sunt futuræ; nec perfecte minus com-
prehendit et numerando percenset muscas in acre
volantes, aut passerres humi cadentes, aut capillos
in humanis capitibus vibrantes, quam stellas in
orbibus coelestibus micantes, quas vocat nomine
suo, et dicunt : Adsumus, ait Baruch cap. in, 34.
In amplissima illa scientia hoc quoque est mi-
rabile, quod noe tempore augetur, nec oblivione
minuitur, sed attingit a line usque ad finem, et
praeterita atque illa quæ in omnem sæculorum
continuationem futura sunt tam clare et distincte
nihil po- videt, quam quæ modo in oculis geruntur : itaque
fere d j >>>hil fallere illum potest, nihil aciem mentis effu-
>ien- gere, nihil inscientia præteriri : « Omnia, inquit
ti,m- Apostolus *Hcbr.* iv, 13, nuda ct operta sunt ocu-
lis ejus; » in Græco est quæ pulcher-
rima metaphora est ducta a sacrificiis : solebat
enim, ut theologi llcbræorum monent, hostia pri-
mum excoriari, tum a cervice usque ad imam par-
tem discindi, adeo ut intestina, et quæ prius ab-
dita fuerant cl arcana, tum oculis subjicerentur.
Victimam autem ea ratione discindere atque ape-
rire, r?i/rAi!;<iv dixerunt. Hinc igitur omnia oculis
Dei mundum omnem circumspicientis rtrpxiAia-
(ju vi, *nuda ct aperta sunt*, ut diloricato pectore, ut
intimo cordis sinu patefacto. Quidquid in fundo
occani delitescit, aut in visceribus terræ latet, aut

inscrufabili in corde hominum occulitur, aut re-
ponitur in libera voluntate angelorum, penetrat
et pervadit Numinis sapiential *Deq. n,3* ; «Etipsi
præparanlur cogitationes, » pro quo Symmachus
legit, xal ciz »iai reap' *fj-ü* Tifviáaii;, *et non sunt apud*
eum prætextus ct excusationes. Unde sequitur ne-
mini tutum esse aut consultum cum Deo descen-
dere in iudicium : quando enim nobis cum homi- Ceni™
nibus negotium est, si aliquid adversario objicere,
aut in illo carpere possumus, quod ad nostram WBl
defensionem proferamus, videmur nobis dimidia «ptincei
cx parte causam nostram obtinuisse, etiam cum
malam causam habemus, quia nimirum hoc pacto DAO 10b-
judices a causa nostra divertimus, ne toti in nobis
hæreant et defixi sint, utque a nobis admissa noxa
quasi obscuretur el implicctur. Hoc vulgo solet
inter homines factitari, ut nimirum quærant ali-
qua subterfugia, quibus se evasuros sperent; sed
quando ad Deum accedimus ista omnia conci-
dunt, atque isliusmodi exceptionis formula erga
ipsum uti velle prorsus stultum el ridiculum fue-
rit. Atque in hoc versatur totum Elipbazi argu-
mentum, quod utilem quidem ct optimam doc-
trinam continet ct omnibus in genere salutarem,
si non perperam Jobo illam accommodaret, et ex
ea falsum viro innocentissimo crimen impingeret,
ct indignissima quæque ipsi affingeret, a quibus
prorsus erat alienus.

Oplarat quidem Jobus cum Deo disceptare,
suamque innocentiam non gloriæ ambitu, sed ve-
ritatis studio asseruerat; quod Eliphaz sinistre in- Eiiplui
terprclatus, velut hominem scienliæ opinione et 13
inculpata? vitæ existimatione turgentem valide
aggreditur. Non hic autem immorandum exqui- tsr.au-
rendo seligendove uno altcrove verbo, ex quo
Eliphaz judicare potuerit Jobum audere seipsum
cum Deo componere, ct scientiam juslitiamque «-
suam Deo obtrudere : eo quippe ipso quod se in-
noxium excruciat, velleque cum Deo disputare
significaverit, Dei tribunal appellant, amicos carp-
serit, potuit iniquus interpretes opinari ea asserta
esse hominis audacis, sapientiam et justitiam ita
venditantis sibique fidentis, ut cum Deo ipso se
compararet, divinam providentiam reprehende-
ret, videreturquo sibi sapientior Deo, ut qui nos-
sel res prudentius temperare; ct justior, ut qui
sine noxa caderetur a Deo injuste pœnam infli-
gente. At enormiter Eliphaz pravo suo interpre-
tamento aberrat ; Jobus vero dum conscientiam
potius quam scientiam asserit suam, et justitiam
commendat, confert sane multum laudis et glo-
riæ in Deum, qui accessione illa apud mortales
clarescit. El universe justorum opera eximia quasi
annui redditus sunt, quos Deus in thesauris repo-
nit; non quod ex iis emolumentum ullum faciat,
quod totum nobis cedit; sed hac ratione divitias
gloriæ ac bonitatis suæ magis orbi manifestet, el
amplior eum laudandi nobis inde materia suc-
crescat : in quo sibi tanquam in thesauro com-
placet qui bonorum nostrorum non eget. Cate-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOR, cap. XXII.

ruin qnain procul hoc abfuerit a mento Jobi, nt semetipsum cum Deo conferre praesumeret, aut cum eo de justitiae palma contendere vellet, satis ipse declaravit cap. ix, 2, cum ait : « Vere scio quod ita sit, et quod non justificetur homo compositus Deo : si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille, » etc. Unde mirum est Eliphazum tam parum fuisse sui memorem, aut certe impudentem, ut easdem toties jam dilutas afflicto calumnias impingeret regeretque.

Veri. 3. 3. Quid prodest Deo si justus pieris? aut quid
Open EI CONFERS, SI IMMACULATA FUERIT VIA TUA?—Nam,
jostiti* ut pulchro ad hunc locum S. Gregorius lib. XVI
qn« ho *Moral*, cap. i, « in omni quod bene agimus nos
mns nil metipsos, non Deum juvamus; » idem aiunt in
Dw. «d ininc locum S. Chrysoslomus, S. Thomas et alii :
t»bu M- rationem reddit Philippus, quia Deus fons et origo
in pro- esltoliusboni,etnulliusextraseboni egens. Opera
sunt ad igitur nostra nobis, non Deo utilia sunt : Deus enim
utilita- ita supra omnem creaturam elevatus est, ut nulla
tem. re creata indigeat, nec aliquid extra ipsum in ejus
cedat utilitatem, etiamsi in honorem et gloriam
illius fieri dicatur, honor enim in honorante non
in honorato est, etiam inter homines. Hoc tamen
inter honorem hominis et Dei interest, quod dum
honoratur homo, etiamsi honor illius in alio sit,
et ipse illum ignoret; sit tamen ei utilis, quo-
circa qui ei aufert honorem, vere ac proprie di-
citur ei damnum inferre. At honor Dei, qui in no-
bise-se dicitur dum bene operamur; vel religiose
cum colimus, non dicatur cedere in utilitatem ip-
sius Dei : nam nihil a nobis accipere potest, quod
sua aliquo modo intersit; idcoque ex parte nos-
tra nil ipsi Deo conferre possumus. Hinc Christus
Dominus *Lue. xvn*, 10: «Cum, inquit, feceritis om-
nia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inuti-
les sumus: quod debuimus facere fecimus; » ubi
duo docet Christus, primum, scilicet nos servando
præcepta non mereri ex co precise laudem a Deo
scu gratiam habere, quia gratias referre solemus
pro his quæ nobis gratuito exhibentur, et hic est
sensus directus horum verborum, ut patet ex con-
textu et similitudine servi quæ processit; secun-
dum vero, nos etiam servos omnino inutiles esse,
quia servitio nostro nihil utilitatis accedit Deo,
pro quo gratias referre teneatur. Sed dicet aliquis :
Ergone etiam servum inutilem dicemus Paulum
apostolum adimplentem ea quæ desunt passioni,
quique tot ac tanta perpessus esl pro nomine
Christi; qui denique universum docuit mundum,
et innumeros peccatores Deo lucratus est? simi-
liter et S. Petrum, apostolorum coryphæum, et
Joannem evangelislam, et Augustinum, Ambro-
sium , Hieronymum et alios doctores sacros, qui
tantum Ecclesiae Dei profuerunt, hos servos inu-
tiles reputabimus? it i quidem quoad Deum, quia
licet plurimum fructum fecerint, et nullas ani-
mas lucratisint, lucro tamen hujusmodi nihil ac-
crescit Deo in se : nec cniin Deus esset, si lucrum

in se aliquod acquirere potuisset. Lucrum igitur
isliusmodi totum quantum nostrum est et ipso-
rum servorum, non autem ipsius Dei, cui soli ho-
nor et gloria.

Cæterum Septuaginta versum hunc ita reddunt,
(iilit tu Kvpiu, »■/ oà rirtx tei; if-ycîç áutpurre;; r,
¿-¿0.1IX, CT» ás>ÚTr.; rr'í *ivj ¿quid Cnilil CUHB CSt Do-
mino , si tu fuisti operibus tuis absque crimine; aut
utilitas, quod simplicem facias viam luam ?* Quoti
non itaintelligendum quasi Deus oculos claudat,
nec ullum inter bonos et malos discrimen consti-
tuat; sed quod ipsi ex justitia nostra nihil acce-
vin*M-
dat, ac proinde cum illam vult, vult nostri causa,
non ipsius propria, ob nostrum emolumentum,
non suum : quoniam vero Deus omne bonum a
se promanare agnoscit, en cur bonum amet. si-
cut fieri non potest, ut aliter sit alïectus, cum ipse
boni sit fons el origo. Cæterum sui respectu, id
est, propter commodum aut emolumentum ullum,
quod inde recipiat, non est illi cura, quomodo
vivant homines. Cum homines quidquid mali po-
terunt agent, num justitiam illam, quæ in Deo est,
ipsi eripient? an poterunt illius majestatem immi-
nuere? numquid gloriam ejus et honorem abo-
lere? num regni ipsius limites contrahere? mini-
me gentium.'En igitur quomodo dicitur Deo non
esse cure quid homines faciant; sed quod ad nos
attinet, videamus, an non sit bcatitudo nostra,
u J u-
nos ad ejus nutum et voluntatem conformare, et
ipsius imperio nos subjicere, cumque nec nobis,
nec vita nostra, nec operibus nostris indigens, ita
tamen sollicitus sit, ut vitam sancte instituamus;
ex eo cognoscamus charitalem, qua nos complec-
titur, sicut jam dictum est, quod nos sibi conjun-
gere dignatus sit, et quidem ita conjungere, ut si
bene vixerimus, dicat regnum suum stabilitum;
sin male, neget sc regnare. Quomodo autem id
fit? An possumus impedire, nc Deo suum rema-
neat imperium? minime; cur ergo ita loquitur?
ut, sicut dixi, declaret, quanto nos amore prose-
quatur, juxta quod ait Prov. vm, 31 : « Delici@
meæ esse eum filiis hominum. » Deus isliusmodi
verbis utitur, ut intcUigamus ipsum nolle bonum,
quod in se habet, conclusum el occultatum con-
tinere; sed velle de ipso partem aliquam super
nos effundere, et nobis communicare. Talem igi-
tur nostri curam gessit, ut illi cura sil, quomodo
vivamus; sed non quod inde damnum aliquod
aut emolumentum percipiat. Quæ est summa ejus,
quod hoc et precedenti versiculo docetur, ac ma-
gis sequenti versu declaratur.

4. Numquid timens arguet te, et veniet tecum in
judicium ?—Ilic nobis adhuc clarius ostenditur nos
nihil profecturos, si sicut solemus cum nostris
æqualibus adversus Deum tergiversati fuerimus:
cur enim in litibus el jurgiis inter se susceptis tot
cavillationibus solent uti homines, nisi ut obi-
cem aliquem opponant, el adversarium placent;
aut saltem ipsi timorem incutiant, ne vehemen-
tius ab ipso urgeantur? Quoniam igitur homines

Qao wfr-
ía dia*
tar h
Dw
noa CS4
car»
quomodo

CnmDw
nil prom-
inui, nu-
u J u-
men liti
compil*
C4 13
Lenii
opwibai
Düitrte

Ven. 4.
Non tu*
noHi
cum lto
tieit
cum b>
miniboj
llUglfl-
dam.

nonnunquam falsa sui opinione ila (urgent, ul inducant animum erga Deum factitare quod alii erga alios factitant, propterea dicit: « Numquid timens arguet te? n id est, putasno ex timore tui Deum disceptaturum tecum iudicio, quasi te metueret, tuamque injustitiam aul versutiam reformidaret? quid enim Deo possimus facere unde nos timeat? num forsitan timebit ne ipsius cervices pedibus nostris premamus? atqui quisquis giganteo ausu adversus Deum insurgit; quid aliud agit, quam sibi ipsi cervices frangit? Non est igitur quod existimemus Dominum sibi timere a nobis (stolidissima enim sit isliusmodi persuasio); sed sciamus Deum, cum nos ad tribunal suum citai, ideo non iacere, quasi illi nocere possimus, sed ul cogat nos sentire malum quod in nobis esi, cl eo incilemur ad quærenduin remedium; utquu vera poenitentia ad ipsum accedamus, secundum ejus voluntatem gubernari cupientes. El certe inexcusabiles omnino simus, si ipsi restiterimus, el ad malitiam nobis insitain rebellionem illam et obstinationem, quæ nos ipso ad se revocante flecti non sit passa, adjunxerimus, de qua subdil :

Veif.5. 5. Et non propter malitiam tuam plurimam, et INFINITAS INIQUITATES TUAS? — CcrIUUI quidem C t liæc in Jobum virum innocenbssimum et omni virtutum geure ornatissimum minime quadrare, cui ab Eliphazo male idcirco applicantur; nobis tamen interca generalis ejus propositio tenenda est, quæ salutarem omnino doctrinam continet, dummodo cam nobis proutopuscsI applicemus: ffatnm nempe unumquemque nostrum debere frequen- ip** ler in scipsum descendere, conscientiæ latebras rt' excutere, sese incorrupto iudici sistere, reum se æns peragere, culpam agnoscere, ncc exspectare dum certet, ipsum Deus persequatur; sed a semetipso delictorum suorum pœnas exposcere, singula discutere, etpro occultis etiam et alienis, quæ innumera sunt, veniam deprecari. Id, inquam, si non perfunctorie, sed diligenter cl sollicite fecerimus, nos adducet ad animi demissionem et veram pœnileutiom, ita ut non amplius tam tardi simus, ut eramus, ad Deum ac iudicem nostrum tempore opportuno nobis repropitiandum; saltem non ita amplius refractarii erimus, ut adversus illius castigationes cl stimulos recalcitremus zintelligemus enim non cum homine nobis negotium esse, sed cum Deo, qui nec falli potest, ncc fallere, quem ncc muneribus corrumpere, ncc conticiis astule dolis decipere valemus. Hinc tamen malo, nl dixi, inferi Eliphaz Jobum a Deo integro et sapientlejudice tam severo æquoquo iudicio puniri, quod esset gravibus sceleribus implicatus; quod ut probet, gravissima confingit crimina, eaque viro innocentissimo non minus falso quam impudenter impingit dicens :

vtn.6. e. Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine CAUSA, ET NUDOS SPOLIASTI VESTIBUS. — Objicit hic riiphil Jobo crimina, quæ divilum improborum atque

tyrannorum propria esse videntur, el eorum, qui Jobo fo- impietatis, rapinas cl crudelitatis fructibus dites- ho:nlul' cere solent, nimirum sordidam avaritiam, incre- Xj

dibilcin feritatem atque inhumanitatem: «Abstolisti, inquit, pignus fratrum tuorum, n Immiseri- 1,401 c< rdiæ profecto cl inhumanitatis est maxime, erga fratres et propinquos non esse liberalem ac munificum, sed revum creditorem, et turpis lucri usurarumque exactorem ; atque illis egentibus, aut etiam postulanti- bus, nihil sine pignore dare, verum captis pignoribus postea cogere et coercere. Quid vero iratrer fratri mutuo et commo- datore non potius dono minimeque reddendum dedisce, aul reddendum vero cum primum possit, sine pignore, sine repetitione existimandus esi? Certe qui sua fratri communia non fecerit, is fraterna compellatione indignus, cl humani sanguinis exsoi^s censendus, proptereaque ab hominum communitate ablegandus, iu quem illud exquisite quadrat, quod de tyranno dicium est a Cicerone sapienter lib. Ut *Offic.*: «Hoc genus pestiferum et lohami- impiuin ab hominum communitate exterminan- * dum : ttenim ul membra quædam amputantur, “U^ si ipsa sanguine el tanquam spiritu carere crepe- mooi runt, cl nocent reliquis partibus corporis, sic in coorcto. ista figura hominis feritas el immanitas bellum a communitate cl tanquam humanitate corporis segreganda est. »

In llebræo et apud Septuaginta sensus csI vehementior, ii teu; 66txçcû; cvj vi *pignus autem accepisti fratres tuos in canum*, id esi, non solum illorum bona, quasi tibi obnoxia cl debita, injecta manu tibi asseruisti, sed illos ipsos per vim et lyraimidem comprehensos tenens suffocabas, quoad usque redderent universum debitum, quemadmodum in evangelica parabola *Matth.* xviii, 28, de iniquo servo legimus; idque *sine causa* : quod S. Thomas interpretatur, *sine causa necessaria, quia i'e fratribus tuis sine pignori confidere poteras*. Alii exponunt *frustra, supenacuc, sine mento, gratis, nihil debentes* : nam uirites solent divites avari in media luco et in medio wri foro latrocinia exercere, el spoliare sine causa hm foroeur- pauperes, atque lingere se creditores et alios de- cent n- bitores, qui licet nihil a divitibus unquam acce- nodnix perint, nihilque debeant, sed tamen propter paupertatem pares non sunt rpellendæ injuriæ, asereudæ veritati, redimendæ vexationi. Sic exponit Orígenes in *Caten.*, *frustra pignus abstulisti ab iis quibus nihil ipse credideras*; super illo autem quod sequitur : a Et nudos spoliasti vestibus,» quaestiunculam sic proponit, solvilque idem Orígenes: «Atqui nudos spoliare qui poterat? nudos igitur valde inopes cogitai e debemus, qui non alleram habent vestem. » Facilius et clarius sic exponas, *q. d.* Quem spoliasti ablato et capto pignore, effecisti ut nudus maneret; erepto itaquu vestitu nudum spolialumquo contra nature et humanitatis jura dimisisti : est namque in ipsa rationis el humanitatis lege positum, quod benign-

arsimus deinde legislator hominum Deus pñ< -
 copto suo el lege cavit Exod. xxii, 26: «Si pignus
 a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis
 occasum reddes ei : ipsum enim csl solum quo
 operitur indumentum carnis ejus, nec habet aliud
 in quo dormiat.» Accipit nimirum vestem pro cul-
 citra, aut pro lodice : nam etiam Ulpianus juris-
 consultus clarissimus inter vestimenta numerat
 omnia lanea lincaque, vel serica, vel bombycina,
 quæ induendi, præciugendi, amiciendi, inster-
 nendi, injiciendi, accumbendi causa parata sunt.
 Quare apud Amos, cap. ix, 8, quod nos legimus
vestimenta pignorata, Ghaldæus reddit *Intuios*
oppignorato}. Vel certe accipit pro illo ipso ves-
 timento, quo else operit interdio, atque noctu
 v-iHt etiam jacens se contegit : ita Pineda noster, qui
 aomin* simul observat hoc loco per *vestes* non solum
 p,TCP^* stricto debere intelligi vestimentum, verum etiam
 quamcinnque aliam domesticam cl necessariam
 '¿ih-i-' suPc^ect^em ad commodam vit® sustentationem.
 tur? sic/ sai. m, 0, per vestes et *panem*, ojies cl facul-
 tates necessario: ad vitam intelliguntur : « Vesti-
 mentum tibi est, princeps esto noster, » id csl, tibi
 suppetunt necessari® facultates, palrocinium nos-
 tri suscipe; ubi vers. 7 respondei eodem sensu :
 « in domo mea non csl panis neque vestimen-
 tum. » Illud non pñclermiltendum quod elegan-
 ter indic it Orígenes, videlicet posse dissolvi hanc
 postremam versus partem a procedenti, et nunc
 proponi aliud immisericordi® genus, videlicet,
 quod non vestierit nudum: «Fortasse, inquit,
 amictum nudo non præberc, ablationem spolia-
 tionemque nuncupavit : spoliator enim et raptor
 is est, qui nudum non induit:» sicut qui esurien-
 tem non pavit occidisce censetur. Quem loquendi
 modum sequentia magis confirmant :
 \<r» 7. 7. AqUAü LASSO NON DEDISTI, ET ESURIENTI SUB-
 TRAXISTI panem. — Pulchre ad hunc locum Olym-
 criæen piodoius in *Caten.* : «Ergo, inquit, reus quispiam
 Lf° cst»nou s°luni quia injuriam facit, sed etiam quia
 < mi- benigne non facit. Vide igitur quanta nostra in
 «m alterum esse debeat beneficentia ; quandoquidem
 non ministrasse sitientibus pocula crimini datur,
 sicut et aquæ frigid® poculum mercede non ca-
 rel: itaque immoderai® inhumanitatis Jobum con-
 demnat Eliphaz, quod nec aquam, gratiam sump-
 tus omnis expertem, homini siti enecto, quodip-
 ^uin scelus esi gravius, tribuerit, Il@c quidem
 certe crimina sunt prorsus vituperatione digna,
 sed qu® in Jobum tamen minime convenient : »
 erat enim alienissimus ab illo crimine inhumani-
 tatis, quod calumniose acmendaciterciElipbaziin-
 pingit. Aqua, ul alibi diximus et hic Pineda notat,
 !'lr' est symbolum abundantia®; qu® vocis proprietas
 ai.mho- tt significatio presenti loeoet instituto conveniet,
 »*< ut significet Eliphaz ex magna illa divitiarum
 abundantia el affluentia divitis ne guttam quidem
 redundasse in sitientes et lassos, quemadmodum
 de epulone evangelico scriptum est Luc. xvi, 19,
 quod «epulabatur quotidie splendide,» et ne mica

quidem famelico obveniret. Proh avaritiam inox-
 plcbilem, et sacram auri famem, quæ ad victum
 ac vestitum nihil sibi sufficere; at vero nihil pan- hinno-
 peribus deficere æslimat recogitave! Quæ inliu- tu-
 inanitas hominem efficitomnis humanitatis clmi-
 sericordi® exsortem, siquidem talis *Eecli.* x, 10;
 «in vitii sua projecit intima sua » qui autem vis-
 cera projicit, in quibus sedes est misericordia:,
 omnem humanitatis legem el fidem abnegavit;
 hi sane *Prov.* v, 16 numquam « derivant fontes
 suos foras, » sed claudunt « viscera sua » ab ege-
 nis, atque mendicis petentibus respondent «sicut
 ®stus in siti :» quid enim succi et humanitatis ar-
 dens æstus communicabit sitibundo et lasso?

Illud præterea notandum, quod licet quicum-
 que potus per *aquam* intelligi soleat, hoc loco ta-
 men pro frigida sumi videatur, id est ea qu® nul-
 lis expensis eget, nonigne ad calefaciendum, non
 alio medicamento, aut vini mixtione ad condien-
 dum, sed facile parabilis sit, qua homini interdici
 etiam sceleratissimo lex humanitatis vetuit; quam
 etiam vim expressit Christus in evangelio dicens
Matth. x, 12 : «Quicumque polum dederit uni ex mi-
 nimis istis calicem aqu® frigid®, non perdet mer- Aqm
 eodem suam.» Est autem aqua tenuis et vulgaris
 beneficii symbolum, de qua pulchram Seneca lib. pl,““, t.,
 II *De Benef.* cap.n, et in rem præsentem opporlu- míoí.
 nam sumpsit similitudinem: «Quemadmodum in
 ægris aqua tempestive data remedii locum ob-
 linet; ita quamvis leve et vulgare beneficium sit,
 si pr.cslo fuerit, gratiam pretiosi, sed lenti et diu
 cogitati muneris vincit. »

Et esurienti subtraxisti panem, — *q. d.* Victum
 et panem, quem esurienti non porrexisti, sub-
 traxisse ac rapuisse censendus es. Gravissimus
 sane hic error divilum est, quod abunde sibi
 cautum arbitrantur, si manus a facinore ac rapina
 abstinerint; nihil pensihabentes, an opibus suis
 ad luxum, an ad misericordiam utantur : audiant
 sane Magnum Gregorium, qui *Pastor*, part. 1,
 adinon. 22, hos tales eidem maledicto subjicit,
 quo infructuosa ficus olim a Christo percussa
 est : « Terram, inquit, ficulnea sine fructu occu- Divite
 pat, quando locum, quem exercere alius per so-
 lem boni operis valuit, stultus per desidí® um- „,“,„c,
 brain premit. Ili autem dicere nonnunquam so- «ericff-
 lent : Concessis utimur, aliena non quaerimus : et
 si digna misericordia: retributione non agimus;
 nulla tamen perversa perpetramus : quod idcirco
 sentiunt, quia videlicet aurem cordis a verbis
 coelestibus claudunt. Neque enim dives in evan-
 gelio *Luc.* xvi, 19, qui induebatur purpura el
 bysso, et epulabatur quotidie splendide, aliena
 rapuisse, sed infructuose propriis usus fuisse per-
 hibetur; cumque post hanc vitam ultrix gehen-
 na suscepit, non quia aliud illicitum gessit, sed
 quia immoderato usu lotum se licitis tradidit. »
 Hactenus vir ille sanctus, qui paulo etiam supe-
 rius : « Admonendi sunt, inquit, qui nec aliena
 rnninnt, nec sua largiuntur, ut sciant eam, de

qua sumpti sunt, cunctis hominibus communem esse terram, et idcirco alimenta communiter omnibus proferre. Incassum ergo se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi privatisi vendicant : qui cum accepta non tribuunt, in proximorum nece grassantur : quia tot pene quotidie perimunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Sane, inquit S. Leo *semi. l. ut esu He Coll*, idcirco te Deus abundare voluit, ut per afreta. te alius non egeret (t. pCr ministerium operis tui pauperem ab egestatis labore teque a peccatorum multitudine liberaret. O mira providentia et bonitas Creatoris, ut uno facto duobus vellet esse succursum ! » quid enim causæ putamus esse, cur adorna illa Sapientia, quos natura pares condidit, tanquam impares esse voluerit nascendi fortuna, nisi ut necessitudine quadam devinctos hunc beneficentia exerceret, illum patientia, et ut refectio pauperis diviti liberet occasio salutis?

Aeowold Facessant igitur inania illa ut frivola divilum
«acu- avarorum subterfugio dicentium : Quomodo ve-
7ri l ro? numquid facultatibus meis me nudari conve-
(leemo- nit? quod Deus mihi deuil, nonne meum ul
tpi. de eo quantum mihi videbitur nec plus imper-
tiam? Si opes aliquas habeo, illas non rapui,
nemini propter ipsas damnum intuli; cur non
mihi liceat possidere quod a Deo habeo? gratias
enim illi ago, cognoscens id mihi ab ipso datum
esse. Frustra hæc adierimus in medium, quam-
vis enim Dominus det divitibus id quod ipsi pos-
sident, modo habeant mediis legitimis, ita ul pos-
sint jure proliferi se ab ipso habere; non tamen
ea conditione acceperunt, ul nulla aut perfunc-
toria egestatis et inopiæ alterius habita rabone,

DirUe» 'Ps* soli eo uteretur. Cum enim Deus nobis uberiori copia largitur opes, nos quasi suos procuratorem Orcs et oconomos constituit, quorum munus fides non solum accipere et colligere, sed etiam mini distribuere prout dominus jusserit. Cui igitur bonorum copia suppetit nequaquam dixerit : Atqui hoc meum est; ita quidem, sed ea conditione, ut de eo subvenias indigentibus, idque animo volenti ac benigno, promptoque ac liberali. Quas eleemosynas condiciones vide a Tollenario in *Etdts.* cap. xi, 1, eleganter expensas, ut ut sit, minime excusamur, si proximi nostri esurierint, nosque cognita ipsorum necessitate et indigentia nihil opis et subsidii attulerimus : argumento enim illud erit nos bonis, quæ Deus in potestate nostra esse voluerat, abusos esse, ideoque Deum nos habiturum lanquam homicidii reos ; atque hoc est quod hic versiculus insinuat, scilicet eum puniri a Deo qui panem pauperi esurienti denegavit, nec potavit aqua sitientem.

U^h. <. 8. **h** FORTITUDINE BRACHII TUI POSSIDEBAS TERRAM,
Eli. ^{ui} ET POTENTISSIMUS OBTINEBAS EAM. — **O**bjicit hic Jobo
/ **b** i* tyrannicam violentiam ac dominatum, <. *d.* Non
no/. jure, sc« injuria; non æquitale, sed vi et armis
om tío- eas, quos habebas **divitias**, et comparasti» el aliis
k-fiua. imperabas, quia fortior illis et violentior eras;

in Hebræo ad verbum est, vir *brachii terram occupabat, d* *cujus persona accipi solebat* habitavit in ea*, ubi virum *brachii* potentem appellat, « *cujus persona accipi solebat, d* id est cui iudices, si aliis injuriam faceret, resistere non audebant: quare præter eam, quam Vulgatus expressit, potest hic locus aliam habere sententiam, *q. d.* yEquo animo patiebaris, ul potentes el locupletes homines aliorum bona per vim occuparent, quod crimen gravissimum est in eo qui rem publicam capessit: ila Stunica. Vatablus vero sic exponit, *q. d.* « Pau peres non dignaris pane, at potentibus possessiones luas offers, et iis quos magni faciunt homines propter auctoritatem eorum : » idem judicavit Nicetas : « Humiles, inquit, per vim oppressisti, potentes suspexisti atque ornasti, » et fere eodem modo Orígenes. Hoc nimirum csl jus regni, quod Samuel kraelitis regea postulanti bus proposuit I *Iteg.* vm, 14 : « Agros, inquit, vestros, et vincas, et oliveta optima tollet, et dabit servis suis, » ubi reges suis bonis non contenti dicuntur in aliena involaturi.

Hanc regum cupiditatem sub artificioso quo-
ciani et typico apologo ligna significarunt, cum
regnum ficui detulerunt *Jud.* ix, 10 : « Dixerunt
enim ligna, inquit textus, ad arborem ficum :
« Veni, et super nos regnum accipe. » At quid licui
cum rege, ul ipsa præ cæteris arboribus susci-
picudo arborum regno eligatur? Mullam profecto,
nam ut recte ibi Montanus : « Nulla, inquit, ex
omni plantarum genere avaritior studium aptius
referi quam ficus, cujus ad exsugendum undique
humorem et frequentissimo? radices, et nonnulla
adeo longæ deprehenduntur, ut ad puteos et fon-
tes ac paludes longo intervallo distantes perii-
neant : adeo etiam sagaces, ut intra domos loca
quærerent, subire atque obtinere didicerint, in qui-
bus lagenæ, bydriæ cælcraque aquaria vasa sta-
tuuntur, ibique soleant diutius hæerere. » Non ali-
ter et reges (tyrannos intelligo) alienas opes ar-
denles sitiunt, ad casque corripandas in mille
manus et brachia dilatantur, in publicas et pri-
vatas cedes sese insinuant, loculos, crumenas,
thesauros, quidquid abditum et repositum est ten-
tant, palpant, adoriuntur. Eadem fortassis causa
est cur etiam viti oblatum fuerit regnum a cæle-
ris orboribus *Jud.* ix, 12 : « Veni, inquiunt ad
vitem, et impera nobis : » nam quemadmodum
vitis latissime serpit, et, ut loquitur Marcus Tui-
litis in *Caton.*, « claviculis suis quasi manibus
quidquid est nada complectitur, » seu, ut loqui-
tur Tertullianus lib. *Anim.* cap. xix : « Si quid
attigerit ultro amabit, et quidem viriosius am-
plexabilius; tam de suo ingenio quam de tuo or-
bitrio properat esse secunda, » hoc est, non expec-
tat, ut a suo ipsa colono religetur; sed per scip-
sam nativa quadam industria quidquid nancisci-
tur amplexatur, ul firmior sustentatur. Ita plano
et reges omnia diripiunt, ut possint suarum pos-
sessionum fines latius propagare, suamque digni-

tótem contra hostium injurias tueri. Magno certe regni et reipublicæ malo princeps avarus nascitur: cui nimirum census publici et vectigalia plus «quo placeant; quo fit, ut miserrima plebecula cogatur ad egestatem et extremam pauperiem, cum tyrannus in suorum possessionem violenter irruit, eorumque peculium depeculatur.

Cærlatim a doctis illud Tiberii celebratum est :

n. JH l)asions €SSe tondere pecus, non deglubere, quod Vex* damnabat tyrannos illos Jr ' — ?w; qui suis abra- c. riirr dunl quidquid possunt, et sic importunius in fis- <xrç a. cum suum convertunt, ut a misera plebecula non uiba». pellem modo, sed el carnes ipsas detractas velint.

Eandem sententiam, sed aliis verbis expressam, ab Alexandro Macedone litteris proditam habemus: huic enim cum displicerent exactiones, eorumque potissimum qui a subditis ampliores vec- ligaliunircdditusquam per fortunas hominum li- ceret extorquebant, apud suos dictitabat: xnzwpv

tw

cxtixvc/tz tol

, olitorcili Olii QUI

radicitus herbas convellit, atque ab ima stirpe orbo-

Olim re- *m excidit*. Ad hanc principimi rapacitatem coer- cí fines condam præcipiebat Deus, ut regi Israelis tantum bwio'r PraJiorun) assignaretur, quantum ad congruen- M ja tem ejus sustentationem sufficeret, ne ipse alien- iñenoj jus indigenti® prælexu in alienas fortunas invo- irniertu jaret. « (crra> inquit *Ezech.* xlv, 8, erit ei pos-

sessio in Israel: el non depopulabuntur ultra prin- cipes populum meum. » Quid enim esse poterai iniquius quam propriis alŮuere et alienis inhia- ro? propicien statim additur *ibid.* vers. 9 : « Hæc dicit Dominus Deus : Sufficiat vobis principes Is- rael : iniquitatem et rapinas intermittite, et justi- tiam el judicium facile: separate confinia vestra populo meo, ait Dominus Deus; » quibus ultimis verbis confinium discriminatio præcipitur, ne inde aliqua alienorum invasio subsequatur. Quid si in confinio sui populi prædantur? quid si in illius medio grossentur? a Principes ejus, inquit idem

Ripaea

fDnV n* ProP*Kla bzcchiel, cap. xxii, 27, m medio illius quasi lupi rapientes prædam : » neque enim mi- lupi. ñores prædas agent rapaces principes inter cives

quam voraces lupi inter agnos. Non minus apta est illa translatio, qua Kabuehodonosor dicitur *ibid.* cap. .WH, 3 u aquila magnarum alarum plena plumis, » seu, ut habent Septuaginta,

plena *unguibus*, quia quot sunt in aquila plum®, quibus ipsa tegitur, tot sunt in rege un- gues, quibus aliena rapit. Sub eadem metaphora dicitur et Pharaon *ibid.* vers. 7 a aquila grandis, Reges sgniiii magnis alis mullisque plumis, ð seu, ut iterum vertunt Septuaginta, r.z^ *mullis unguibus* :

its. haud dubium, quin propter rapacitatem, ut ibi D. Hieronymus interpretatur; unde non immerito D. Ai gubtinus lib. IV *bc Civit.* cap. iv : « Remota, inquit, justitia quid sunt regna, nisi magna l v- trocima? quia ipsa latrocinia quid sunt nisi parva regna? » Tale hic Eliphaz Jobi regnum lingit, ni- pote ex subditorum spoliis civiumque rapinis con- llatuin, et cum atrocissima viduarum ac pupillo-

rum oppressione conjunctum ; id quod sequenti versu maxime exaggerat :

9. Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupil-vm.9. LORUM COMMUNISTI, — id CSt, ŮS OTOS *infestus at- Tyru.**

que crudelis, quos omni praesidio orbatos esse in- telligebas : hoc fero commune tyrannorum estWtrth« vitium, ut eo adjiciant avaros et inclementes ocu- et ppi. los, ubi minus esse vident ad repugnandum vi- rium; et ideo Deus pupillorum viduarumque cau- sam atque tutelam iudicibus principibusque com- mendat, et omnium manus severe arcet ab illo- rum injuriis, uti *supr.* cap. vi, 27 fusius osten- dimus ; quæ ad hujus quoque loci illustrationem majorem consulas licet. Mirum sane videri possit, quomodo et cur Eliphaz Jobum hic accuset crimi- num, quæ nunquam in ipso animadversa fue- rant: num, ut deinceps videbimus cap. xxxf, 19, Jobus tota vita valde humanus et liberalis fuerat, sicut se profitetur orphanorum tutorem el vidua- rum protectorem fuisse; cæcis oculorum, claudis tibiarum loco exstitisse; manum denique suam indigentibus nunquam clausam fuisse. Cur igitur unie Eliphaz et qua fronte objicit illi, quod proximo- Kiiphu rum bona et facultates rapuerit, quod non mise- J ricors, sed crudelis fuerit, viduas dimiserit vacuas cnaH, et lacertos pupillorum comminuerit? Ista viden- * qniba> tur plane contradictoria et aratione prorsus alie- na esse. Sed nobis sciendum est, quod non semel iuuou jam notavimus, Eliphazum judicare de Jobo ex afflictione, quæ causa est cur omnia pervert it, uti sæpius ostendimus. Nos autem ca prudentia præditos esse oportet, ut cum Deus atlligil ali- quem, non slatini concludamus cum hominem esse improbum, et pro meritis tractari : hoc enim est aratrum bobus praeponere, ut vulgato dicitur proverbio ; unde non mirum est Eliphazi judicium fuisse depravatum atque corruptum. Quam falso autem et inique Eliphaz Jobum inclementi® clin- justiliæ erga viduas et pupillos arguat clarius pa- tebit ex infra dicendis ad cap. xxxi, vers. 17, ubi se maximum viduarum et pupillorum patronum diserte profitetur. Porro *lacerti pupillorum*, quos comminuisse Jobus arguitur, sunt ipsa pupillaris p 'pn> ictas infirma et rudis, quæ nobilium virorum pa- trocinio veluti lacertis protegi debet; sed illi non audent se tyrannorum violentile opponete^ cum pupillorum fortunas everti vident. *Lacerti* item sunt leges et iudices, qui legum custodes sunt cl vindices, quique pupillorum dici possunt paren- tes ; sed hæc omnia conculcat quidem tyrannorum avaritia, et vis inique frangit; Dei tamen ultionem minime evadit, quapropter subjungit:

10. Pr OPTEREA CIRCUMDATUS ES LAQUEIS, ET CON-Vert IL TURBAT TE FORMIDO SUBITA.— *LaquCOS* appellat Eli- phaz cruciatus, dolores, anxietates, infamiam, qwdM- omnia denique mala, quibus Jobus ut maestissimo carcere constrictus fuit : eodem nomine calami- lates vocabat David dicens *Psalms*, x, 6 : « Pluet super peccatores laqueos, ignis el sulphur, » etc.; Paun alibi *Psalms*, l xv, 11 ait : a Induxisti nos in

laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro. » Pro verbis vero illis: *Conturbat te formido subita*, Septuaginta interpretes habent, ^gi tribuo? t-xtato;, *sollicitavit te bellum insigne* : non enim una vel altera afflictione infestatus fuit Jobus, sed exercitu quodam malorum bene instructo elconjurato obsessus bellum grave diu sustinuit; quod tanti viri patientiam fortitudinemque commendat. Tropologice, vita nostra tentationum laqueis circumdata est, juxta illud *Eccli*, ix, 20 : « Scito lique!» quoniam in medio laqueorum ingrederis, d O caodiu" v*aln imPcd'ia,n periculosam! in qua nostra c'eo magis est miseranda conditio, quod cos laqueos in nostram perniciem structos luminibus oculorum non videmus; quæ res nobis magnum sine dubio melum incuteret, et mentem pavore compleret. Hoc idem magno Antonio Numen ostendit, qui luce Dei aliquando illuminatus lotum hunc vidit mundum laqueis refertum adeo crebris atque tenacibus, ut vix ulla anima extricare se posset alque in sublime evolare; quæ tristior et formidanda species non modo melum, verum etiam fletum et moerorem excivit a sanctissimo illo viro do periculis hominum cogitante. Consimili in timore fuit S. Ambrosius, in quo digna religionis duce et curatore animarum illa item laqueorum fuit animadversio : « Mulli, inquit lib. IV in *Luc*. laquei quæcumque ingredimur, laquei in lege, laquei in pinnis templorum, in crepidinibus parietum tenduntur a diabolo : laquei in philosophia, laquei in cupiditatibus : oculus enim meretricis laqueus est peccatoris. Laqueus in pecunia, laqueus in religione, laqueus in studio castitatis; » quod si ipsa per se cadil hominum imbecillitas, si mundus mille cl mille modis conalur evertere, si tota hujus mundi figura, ut S. Paulini verbis utar *Epist.* 2, « zabulléis prælenla retibus est, » si laquei ubique irretiunt, si obsita periculis omnia; quis poterii esse vacuus a timore, cum præserlim lubricus sil locus, et præceps in malum via? nam vere el eleganter Seneca *Epist.* 97 : « Non proun tantum csl iter ad vitia, sed præccps. » Eadem mento S. Leo serm. 5 in *Quadrag.* in tentationum multiplici varietate et periculis obstupefactus et hærens exclamat : a Plena omnia periculis, plena sunt laqueis : invitant cupiditates, insidiantur illecebra?, n ele.; el serm. 11 : « Laqueus est in securitate, laqueus in timore, » etc. Hos utinam laqueos ul par est omnes caveremus, ne, quod Vates purpureus admonuitPsa/m. XXXIV, 8, cuiquam «veniat laqueus, quem ignorat, » hoc csl, quem non cavet, quem non omni pnevisione animi studioque devitat.

Vtrt.11. 11. Er PUTABAS TE TENTURAS NON VISURUM, EF IM-
T :thr® PETU AQUARUM INUNDANTI! M NON OPPRESSUM IRI?—
id (cn^raSt *n superioribus non semel anno-
' 10/ favimus, intelligil calamitates, statum infelicem
ac tristem : sicut enim felix status per *lucem*,
ita vicissim infelix per *tenebras* denotatur; cujus

appellationis ratio est, quia qui potentes sunt et in dignitate posili, Leti degunt, amant videri, lucem quærunt, et quasi radios quosdam nitoris et fortune suæ dispergunt : quibus contra sunt adversa omnia, lucem oderunt, seque abdunt in tenebras, el animi fuliginem etiam atrato habitu manifestant. Eliphaz itaque ignominiam appellat *tenebras*, ut claritatem nominis Jobi obnubilatam notel; *impetum* vero *aquarum* pœnas et afflictiones nominat, est cnim aqua similiter hieroglyphicum lacrymanim, vexationis, molestia?, calamitatum, uti plurimis locis regius Vales os- tnfbotendit : illius cnim illa vox in xnæro et **cala**—et mitale positi *Psalm.* lxtiii, 2 : « Intraverunt aquæ usque ad animam meam, » e quibus cum esset aliquando liberatus cucharislicum illud cecinit *Psalm.* XVII, 17 : a Assumpsit mc de aquis multis. » Messias hominum liberator in hoc vitæ cursu mullasærumnas gravesque exsorbuil,cujus proinde hoc symbolum est sacrum et regium *Psalm.* cix, 7 : « De tórrenle in via bibet. » Sponsa in epithalamio cum victricem charilatcm figuratis modis vellet exprimere, quæ rebus adversis florem et dignitatem suam non amittat *Cant*, vin, 7 : « Aquæ, inquit, multe non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.» Fluctus igitur, aquæ, flumina significant, ul dixi, ærumnosum vite genus, miserum et afflictum; unde quam noster interpres vocat in Psalmis *diem afflictionis*, et Septuaginta eodem omnino sensu /,xx'igim; , *vexationis*. Aquila vertit ex Rebræo

diem inundationis; inundantes autem laonde-
aquæ gravem significant et subitam stragem : ne-
que enim inundant aquæ, nisi quando flumina aut torrentes magnum accipiunt incrementum; quia vero subito ingruunt tempestates, quibus augentur flumina, subito etiam aquarum impetus obvium quodque invadit populaturque.IIæc comparatio in Scripturis frequentissima est, quæ, ut dixi, grave indicat el repentinum malum : ita Sanctius noster. Septuaginta interpretes absque interrogatione legunt, «çù; «t ««iSa, xaua-6t\ :x3i úioij oiiKxXyÿi, fumen (*ibi in tenebras conversum est, et dormientem te aqua operuit*, quasi malorum inundatio sopitum incuria Jobum oflenderit, obrutusque emergere nequiverit; at Jobus minime obdormivit, sed vigilans el rerum presagio cautus Deum coluit, sesequead prælium comparavit, ut e cap. m, 21 liquet, ubi ait : a Antequam comedam suspiro, et tanquam inundantes aquæ sic rugitus meus : quia timor quem timebam evenit mihi, et quod verebar accidit, » etc.

12. Ax NON COGITAS QUOD DtUS EXCELSIOK COELO
SIT, ET SUPEn STELLARUM VERTICEM SUBLIMETUR? —
q. d. Profecto tu non consideras Deum esse cadis
sideribusque alliozem, qui e sublimi loco ut sum-
mus imperator omnia circumspicit et moderatur :
sic a theologis /Egyptiis Deus fingebatur supra
loton aquaticam sedens, cujus arboris poma, fo-
lia aliaque rotunda sunt : quo symbolo Inero-
gelatur.

Vers. 11.
Deus
cæli»
iltior,
ib
-ESJP.
«*
lo-
ton pia-

glyphico significabant Deum hujus orbis complexum et confusionem omnem superare, eminare luto, longe remotum esso a sordibus labentium rerum, et sublimi quodam imperio et divino potiri. Qua propemodum ratione Jamblichus lib. *De Myst. ægypt. theol.*, arcanum interpretatur; sed istiusmodi fabulis ac superstitionibus omis- sis, secundum veram theologorum sententiam

Triplici triplici modo Deus dicitur *Excelsus* et *Altissimus*, **nudo di-** *pTi^of* ut causa omnis celsitudinis et sublimitatis, **nn^ei-** *fl0®* est, **n rcl**)US creatis, sive ea sit ratione loci cihior et magnitudinis, quomodo cœli *excelsi* dicuntur; **°pnioa.;** sive ratione officii et dignitatis, sicut principes, reges, pontifices excelsi sunt; sive ratione nature, sicut angeli, qui rebus omnibus corporalibus longe sunt excelsiores; sive ratione perfectionis et status, sicut beati, et in primis humanitas Christi, deinde B. Virgo mater Christi. Omnis celsitudinis hujus ordinator, limitator, distributor ac largitor est Deus, qui omnes partes universi corporei et incorporei pulcherrimo ordine distri-

Secundo. huit. *Secundo*, quia ipso est solus vere sublimis et excelsus, nam omnis celsitudo, quæ est in rebus creatis, ipsius celsitudini comparata, non est celsitudo, sed solum imago et umbra celsitudinis ipsius : omnes enim reges et principes, imo omnes angeli et beati, sunt servi illius et mancipia natura sua; quamvis ipse sua benignitate per communicationem spiritus sui eos in filios adoptarit, et nomine *filiorum* appellet. **Tertio^** propriissime dicitur *Excelsus* et *AUissinus*, quia ipse secundum essentiam suam et secundum omnes suas perfectiones est infinite elevatus supra omnem creaturam non solum actu existentem, sed etiam supra omnem possibilem et mente conceptibilem, quantumvis ea sublimis, potens, sapiens, magna, pulchra, sancta concipiatur; unde non solum dicitur *AUssimus*, quia excelsior vel altior omnibus aliis, sed quia infinite altior; adeo ut inter supremam creaturam existentem et ipsum sint infiniti gradus specierum angelicarum sursum tendendo. Idem dicendum de gradibus altitudinis, unde omnis creatura quantumvis excelsa est infinito, ut sic dicam, intervallo infra ipsum locata, etsi in eodem spatio sit; hinc it, ut inter creaturam et Deum ipsum sit infinitum quoddam intervallum non distantia loci, sed naturæ seu gradus; quod mystici theologi *solitudinem* vocant.

ivtu m Cum igitur hoc loco Deus *excelsior cælo* dicitur **wbigneet** sic intelligendum, ut nullo loco divina mens definiatur et claudatur, sed simul omni spatio quod ulla pingi cogitatione potest, versetur; quod de spatiis extra mundum infinitis, gravissimi theologi asserunt. Itaque S. Dionysius lib. De *Divin. nom.* cap. m, nominat vim *im-rx/r.* « **x^w** **xxl** **℥℥xut.**, *ubique præsentem et nusquam* ; D. Athanasius eodem sensu, 6 **te?*** **xxox** **xxi** **Îçu** **tûi** **ó**).uv, in *omnibus* et extra *omnia*, quod Isidoras Hispalensis lib. I De *Sum.* Um. cap. n, erudite in hunc modum illustrat : « ImmensiUS divin® magnitudinis ita

est, ut intelligamus cum intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum; et ideo interior, ut omnia contineat; ideo exterior, ut incircumscripta magnitudinis suæ immensitate omnia concludat, » eie. Pii viri hoc genere meditationis plurimum proficiunt ad virtutis omne genus et perfectionis, cum præsentem ubique Deum cogitant et verentur; multos quoque scimus a maleficio revocatos, quod adorandum omnibus Numen adesse cognoscerent; cujus fa- lère oculos, aut ultricem criminum manum effugere nulla ratione possent. Quam autem Job totus in hac præsentis ubique Dei consideratione defixus haereret ipse satis significavit cum ait cap. ix, 28 : « Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti, » unde mirandum est Eliphazum tam sui ac sermonum Jobi fuisse immemorem et impudentem, ut viro sanctissimo impiissimas contra divinam scientiam et providentiam voces affingat.

13 et 11. Er dicis : Quid enim novit Deus? et **verr.ii** **QUASI PER CALIGINEM JUDICAT. NUBES LATIBULUM EJUS, H^**

NEC NOSTRA CONSIDERAT, ET CIRCA CARDINES COELI **peu-** **ambui.at.** — Impiorum hæc cantilena est, *q. d.* Quid mihi laborandum est, ne quid in Deum agam aut cogitem impie, cum oculi ejus, quæ in tanta locorum distantia fiunt, assequi non possint, aut certo distincte pleneque cognoscere, eo quod interfusæ nebulae vel omnino vel saltem clarum rorum conspectum oculis eripiant. Talis nimirum est impiorum divina suis ad melientiam **lr^c^** stolidissima cogitatio, ut existiment latere Deum **wtuU-** quasi in suo secessu atque conclavi in nubibus, **u.e-** et ibi agere vitam otiosam et inertem; neque considerare quid rerum in terris fiat, ut peccata suppliciis, et recte facta præmiis pro meritorum modo prosequatur. Ita Sanctius noster, qui minimo laborandum ait, an hic recte ac scite secundum rationes astronomicas locus fuerit Eliphaz; qui modo supra stellarum verticem sublimem dicit esse Deum, modo circa coelorum cardines ambulare, quasi his in cælestibus orbibus nihil foret excelsius; quandoquidem ex impiorum libidini suæ servientium opinione id referat, quibus summa cum injuria sanctissimum Jobum accenset. *Cæli* autem *cardines*, supra quos Deus perambulare dicitur, sunt duo illa puncta immobilia ac **Cirilo*** **caiq.i?** fixa, circa quæ universa mundi machina circumagitur; dicuntur autem *cardines*, quia sicut janua in suo circumvolvitur cardine, qui nunquam movetur, cum tamen januam assidue circumvolvat et verset, sic duæ stellæ, quæ a vertendo *poli* nominantur, qui etiam ab astrologis *vertices* dicuntur, duas cœli portas (sic enim occasus atque ortus appellantur) assiduo circumactu converlunt. Quidam quatuor esse putant cœli cardines, qui quatuor cœli plagas æqualibus dividunt spatiis in orientem et occidentem, meridiem et septentrionem. Circa hos cardines putabant homines fatuo quodam errore decepti perambulare Do-

minum, quem superiora tantum curare existi-
mabant, cl ea quæ ad universalem rerum admi-
nistrationem perlinebant : quia ille commodissi-
mus putabatur locus, ubi sederet is qui mundi
machinam moderatur, et pro rerum commoditate
atque usu coelestem illam molem, quæ lucem ca-
loremque dispensat, varie converteret.

Patui Aiebant autem vesani illi inter nos el Deum
impui m chaos magnum nubium firmatum esse, cl sicut
jP50 nos totot, *la cl nos latore eum; ad sum-
qui* ipd mum cœleslia nosse, coelestibus providere; nos
Deum vcr0 non agnoscere, aut si forte agnoscit, omnino
^enu * contemnere. Ex hoc errore multa hominibus ac-
ciderunt incommoda, quia liberius atque impu-
dentius peccabant, cum suonnn scelerum nullum
putarent esse testem, qui interna pervideret con-
silia, et quæ in occultis fiunt nihil habitura esse
supplicii ab irato Deo : impunitatis etenim spes
incredibile csl quantam in voluptuariis animis
alat audaciam; hanc multorum scelerum esse
causam docet Ezechiel his verbis cap. vin, 12 :
« Et dixit ad me : Certe vides, fili hominis, quæ
seniores domus Israel faciunt in tenebris, unus-
quisque in abscondito cubilis sui; dicunt enim :
Non videt Dominus nos : dereliquit Dominus ter-
ram, » etc. O stultam ac erroris plenam fanatico-
rum hominum existimationem, et baculo arun-
dineo subnixam! nani si vos aliquando videtis
eum qui non videt vos, cur Deus vos cl vestra
specclarcnonpoterii, licetavobis minimo videatur?
et licci *Psahn.* xv, 12, nubes sint latibulum ejus
qui « posuit tenebras latibulum suum ; » tamen
non nubibus continetur, sed ipse cœlum cl terram
implet, et in intimis quoquo nostris residet; in-
visibilisque exsistens cuncta videt, cl nostras co-
gitationes novit; et rerum etiam minimarum pro-
Utili»»*) videnliam habet. Hæc sane utilissima esi consi-
deratio, qua instruitur hominum mens, ul non
pjKD. magis quam ab ecliptica sua sol a decoro et bo-
ti* di. nestaie recedat : nam cui fuerit hoc probe cogni-
tum et persuasum Deum adesse ubique, et videre
atque audire omnia, non se facile abduci patie-
tur in vilium aut scelestam aliquam actionem.
Et Deum quidem ubique versari, cl minuta quoi-
que inspicere, etiam in obscuro latentia, vel pro-
fanæ scholæ noverunt, ut mirum sil inter cliri-
slianos reperi ti qui ita gerant se, quasi fabula id
esse videatur.

J> ii Est ratum id Aristotelis effatum : « Intelligent
universi a diis omnia conspici; » hinc vetusti sa-
a Pentes Græciæ Deo nomen fecerunt, et e.U indi-
ca dio gilarunl a OixaxaOxt, hoc est 0Xfcuv, a *videndo*, ut
tus. notat S. Gregorius Nysscnus in lib. : *Quod non sint*
(*res dii*; qui addil propterea Deum nuncupari
reo Travrôç, *univci sitatis inspectorem*, præsidem
summum atque rectorem, i»; ut in-
tuentem omnia. Ægyptii per hicroglyphica sapien-
tes pulcherrimam in eam rem consuetudinem ha-
buerunt : nam exquisito artificio aures oculos-
que e pretiosa materia fabricantes consecrabant.

et clarissimis in delubris numinibus suis dedica-
bant, quo significarent, ut ait Clemens Alexan-
drinus lib. V *Strom.* « Deum et audire omnia, et
videre; » qui etiam Clemens alio loco lib. VII
Strom. non e Tancos prisca theologia, sed e mente
coelestium oraculorum et religionis veniale ea
ipsa de re disputans, Deuro eleganter ait *bufa*, r4i
/ .it tw ζv, *totum aurem, totum oculum* esse. Per- tole»
sarum magni reges delectos habuere viros, quos
nominaban! ζçOx);xcù: xxl ζTzxaH7irc,ocu/os *aturesque*
regis, quibus illi magnifici et potentissimi domi-
natores in lustrandis inspiciendisque provinciis
utebantur, cum ubique adesso illi non possent
ad res beate feVcitrque moderandas. Deus au-
tem mundi imperator non indiget otacustis alie-
nisque oculis ad omnium rerum statum cognos-
cendum, cum ubique perfectissime omnia intuea-
tur : itaque Zacharias, unus e prophcüs qui hu-
manis symbolis res divinas adumbrarunt, vidit
cap. m, 9, « septem oculos in lapide, » ut in
Deo, qui lapis angularis est, perfectam omnium
rerum cognitionem significet : quem in ejus loci
interpretatione ait Cyrillus Uiw , *infinitis*
oculis intueri omnia, et res nostras perfectissime
comprehendere.

Sancti Patres hanc considerationem mirifice in- m oc-
culcant ul opportunam ad continendum animum iu® Bll
in officio, cl excitandum ad fugam vitiorum,
quibus inlucnlis omnia Deicultus et majestas vio-
letur : itaque de oculo Dei mirifica dicunt, el de-
scribunt non similem nostris, sed ejusmodi, quem
in primis nulla spatia aut locorum intercapedo a
videndo et cognoscendo impediat. Dei oculus,
ait Synesius *Epist.* 44 , «vr»; , om-
nino per omnia pertinet el pervadit, ut ædilis cu-
riosus et diligens, ut venerandus quidam censor
mi
atque examinat; unde « censorium lumen » illi
tribuit Tertullianus lib. *De Virg. veland.* cap. xv.
Egregie David mysteriorum omnium conscius :
« Deus, inquit *Psnlm.* xxxn, 13, de cœlo prospe-
xit, vidit omnes filios hominum; » quem locum
illuminans D. Dasilius Deum vocal
sublimem inspectorem, ex alto res mortalium plus-
quom lynceis oculis despicientem : Quocumque,
inquit, perges, quodeumque demum cilicios opus, *
sive in tenebris, sive in diei luce, semper habes
oculum Dei *superintendentem*. Argo
fabuloso, quem prædilum oculis centum fuisse
volunt, eam tamen luminum varietatem poeüt
illi tribuunt quæ somno conniveat. Oculus Dei Dei oeu
(inquit CyrillusAlexandrinus) est sem-,us
per *vigil*, quem latero nemo queat, non clauditur
unquam, non indormit : præterea null® tenebro
innumbrare illum possunt, aut impedire a perfec-
tissima cognitione, ut merito illi ridiculi et ve-
cordes in impietatem sua videantur, qui ad sce-
lus nefarium obeundum arcanis sc recessibus con-
clavium obtegunt, et mediis in tenebris extincta-
que lucerna se tutos esse putant, el a vindico Deo

non videri. Quos miseratur el illudit gravissimus Tertullianus lib. *De Pernit.* cap. vi : « Quantas- cumque tenebras factis tuis superstruxeris, Deus lumen est » Nihil latet Deum, aiebat S. Ignatius martyr in epist. *ad Ephes.* τ í tywv cyjj; sforò ten, *occulta nostra in ejus tuce et conspectu sunt.*

Oriure Hoc amuletum fuit piorum omnium in primæ- praxn- vre Ecclesiae temporibus contra genus omne fla- tten est gitiorum, apud sc cogitare, nihil Deo vacuum imnie- esSGj jnlm adesse ubique, videre omnia, intime cognoscere, examinare; scelus videri indignum, purissimos illius oculos et inexplicabilem sancti- tatem hominum maleficio polluere; animum nos- trum atque pectus, in quo sibi diversorium ho- noratum esse voluit, augustum quoddam sacra- rium et hicrothecam esse Numinis oportere, non mali (temonis hospitium. Quam doctrinam salu- tarem insinuare D. Paulus solebat *Actor*, xvii, 27, atque in mentibus omnium infigere, Deum non longe esse ab unoquoque nostrum : in ipso enim nos vivere, esse et moveri, quod in Areopago au- dientibus sophis monendum et denuntiandum putavit : sic enim videbat hac persuasionem animi modestiam conciliari, augeri Numinis metum et reverentiam, malum facinus studiose vitari. Quare Athenagoras, ut probaret Christianos ab omni flagitio abhorre, hoc adfert argumentum, omnium esse illam fidem et contestatam opinio- nem, non modo factis, verum et sermonibus et intimis cogitationibus de die, de nocte Deum adesse, srxrra «Vi dforto ívra, *cumdem omni et parte lumen esse*, et arcana mentis penetrare; hinc in omnibus oriebatur justus Numinis timor, et castus amor, et perfecto vitæ cupiditas, et virtut- um exercitatio, et sanctimonie cura studiumque acerrimum. Neque mirum si deinde Ecclesia? lu- mina et prresides religionis in eo bono promo- vendo contenderint : audio enim libens ardentia illa D. Leonis, quæ sublimis e Capitolio scrm. 5 *Dc Quadr.* Christianis omnibus edixit: a Ista ergo scientia summi Judicis, iste est tremendus aspec- tus, cui pervium est omne solidum, et apertum omne secretum, cui obscura clarent, mula respon- dent, silentium confitetur, et sine voce mens lo- quitur. d Consimilis sapientie monitum est il- lud D. Augustini semi. 46 *De Verb. Dom.* : « Ipse timendus est in publico, ipse in secreto. Proce- dis, videris : intras, videris ; lucerna ardet, videt te : in cubile intras, videt te : in corde versaris , videt te. Ipsum lime. » Hoc utique salutari metu compunctus Job assidue vias suas in conspectu Dei arguebat cap. xii, 15 : quare istiusmodi im- pine crassæque cogitationes caliginis et nubium lobo aftlctæ, et gressus illi Dei cæli polos, quos *cardines* vocamus, obambulantis, inferioraque hæc nostra minime curantis, commenta sunt viro piissimo ac sapientissimo indigna, quæ salis ipse confutavit, dura Dei sapientiam et potentiam ca- pite præsertimnono nullis præconiis extulit ; unde nec fcequentesinterrogationes in Jobum quadrant.

is. Numquid semitam sæculorum custodire curis, QUAM CALCAVERUNT VIRI INIQUI? — Septuaginta VCF- tunt, prl rciCcv atwtw çuAa;<t; v./ ízxrr.oxv dfo\$P* JUatct, ct iw¿ct ; *numquid semitam sæculi obser- vabis quam calcaverunt viri justi, qui rapti sunt vn- maturi ?* Scholiasles fatetur locum esse obscuris- simum; dupliciter autem interpretatur, aut quod Eliphaz interroget Jobum, utrum ipse idoneus sit qui observet vias et rationes divinæ providentiæ, ex quibus interdum justis infeliciter degunt, et ante tempus auferuntur; fortasse quod sua bona Deo accepta non referrent; aut num ipse eodem modo custodiat viam antiquam virtutis sicut hy- pocritæ quidam, qui intus impii, sed iustitiæ per- sonam prælcndentes, ob hanc ipsam simulatio- nem ante tempus succisi sunt, et fæluræ eorum, quæ stabilito et firmissimis fundamentis nili vi- debantur, quasi a torrente quodam abrepto sunt. Apud Septuaginta vox au\$wv sæpe significat quod in hoc sæculo peragitur, *q. d.* An observabis mo- dum quo res ipsæ fluunt? Liquet autem Scholias- ten legisse íúuuct, *justi*, non ¿Vtxct, ut Compluten- ses habent, licet hoc propius ad Ilebræum acce- dat, et Vulgato conformius sil. Alii *semitam sucu- lorum* mortem exponunt : sic *domus sæculi* voca- tur sepulcrum, ut sit sensus istiusmodi : An mor- tem exspectas quam obierunt homines iniqui, qui misere perierunt, quod de Deo ejusque providen- tia pessime sentirent? Aliaversio legit, *an semitam sæculi observas?* hoc est ordinem quem Deus tenet in gubernando mundo ; aut, nonne observas viam sæcularcm, hoc est supplicia, quæ semper manent improbos, quos ab omni sæculo Deus propter scelera eorum punivit, alias citius, alias tardius, prout ei visum fuit. *Sæculi* autem vocabulum in- nuit antiquitatem, *q. d.* Non hodie primum Deus coepit improbos punire, sed historie antiquæ il- la semper facium esse ostendunt: jam pridem fuit diluvium, jam pridem Sodoma et Gomorrha per- ierunt : scias igitur Deum huic ordini modum subjecisse, ut pro meritis homines tractet. Possit etiam ad prisca sæculi atheos alludere, *q. d.* Adeone'vecors es, o Job, ut insistere velis opinioni priscorum atheorum, qui superioribus sæculis de Deo tam impie senserunt, ut vel ipsum negarent, aut certe illius providentiæ plurimum detrahe- rent, quasi ad alias curas intentus, nihil habeat pensi, quid sub cælo fiat a mortali natura?

De *semita socculorum* nulli hic nulla dicunt : mihi cum Sanctio certum videtur significari viam pravam, et sceleratum vivendi genus, quale sæ- culi sunt illi gigantes *Gen.* vi, 4, « pótenles a sa? vR> si- culo viri famosi, n qui diluvium in mundum et communem stragem invexerunt; illi autem clin Deum fuerunt impii, quia neque illum timebant, neque honore dignum arbitrabantur. Porro hi gigantes *terriqcnæ* dicuntur a poetis, id est terne filii, ut ex vi nominis inielligitur; fit enim ex yr, *terra*, et fio, nascor, vel rapa to ¿xpí; íí-rai, quasi (4 yr.; -jt-ftvr.tMv.t; finguntur autem slaluræ

admirabilis, quorum pedes in serpentoni volumina desinebant; iique in deorum perniciem nati putabantur, cum quibus pugnare ausi fulmino percussi sunt : pugnam hanc attingit Pindarus in *Nem.* Hujus figmenti rationem mylhologi adierunt, caxnque traducunt ad homines quosdam impios, qui deos négligèrent, aut etiam negarent, quorum pedes in draconum volumini desiisse aiunt, quod nihil superum, nihil rectum cogitarent, totius corum vitæ gressu ad inferna mergente; quod epimythion hexasticho complexus est Barlholomæus Anulus in *Picta poesi* ita canens :

Tale giganteum tegitur genus, ut nihil alluni
Cngiht, at spernat vel neget esse Deum :
Et tantum quantum sensa exteriore movetur,
Commodat ad praesens se vel ad id quod adest
Hoc genus anguipedem mythici finx re poeti;
Quorum affectus humi (segnis ad alta) jacet.

Si vacat, lego Pierium Valerianum lib. XVI et XXV *hierogl.*: missos facio, qui multi multa de gigantibus, quorum alii fuisse negant, quidam contra, et certo plures : non enim vacat sublegere quæ de gigantibus tradunt Herodotus in C/to, Plinius lib. VH, cap. xvi, Solinus cap. v : tantum Cfgini/i admonuisse sat est. Ego quidem facile mihi persuaserim hoc *fligantum* nomine intelligi veteribus ġH. barbaram et impiam gentem, quæ sub hominis figura feritatem exerceret, a quibus honestarum rerum inducta fuerit quales describuntur a poetis Cyclopes, Izestrigoncs, aliique qui ferinis moribus vagabantur, insontes et probos quosque impune Irdebanl, nullam divini humanique juris rationem habebant.

Veri te. te. Qui sublatis sunt ante tempus suum, et flulæpii VHS SUBVERTIT FUNDAMENTUM EORUM. — Declarat exitum illorum qui semitam sæculorum calcavonmini, quomodo videlicet immatura, subita et lertennunt. rġġij InOrtc absumpti sint, ab ultore Uco ante suum tempus sublatis, et inducto diluvio funditus eversi : hoc enim insinuant illa verba : « El fluvius subvertit fundamentum eorum. » Quæ non inepto referuntur ad eos homines qui fuerunt tempore diluvii, cujus aquis propter immania sua scelera obruti sunt, quamvis is sensus minimo necessarius sil ; nam *fluvius* per metaphoram quoque significat impetum iræ Dei in improbos, et citam eorum punitionem, cl inundantium calamilatōm vim ac molem. *Fundamentum* vero ipso-impicla" rura vocat urbes eorum munitas, domos instruerem ii. tas, pecora, armenia, agros et alias opes : lire moi enm Cnim sunj fundamenta, quibus homines impii connixi Deum et officii leges alquo præccpla contemnere audent; cl ul inleHigerenl, quam infirma essent illa fundamenta, simul ipsi sunt cum suis fundamentis subversi, juxta illud *Sap.* iv, 19: « Disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, el usque ad supremum desolabuntur; et erunt gementes, et memoria eorum peribit. » Eelix videbatur in sæculo Cain,

urbe clarus et progenie numerosa venerandus, atque co amplius terrenis bonis incumbens, de cado, de ipso Deo nihil aut studii aut memori» habebat; sed brevi tempore Caini felicitas et posteritas non de terra modo, sed etiam de memoria hominum prorsus deleta est, ut verificetur illud Sapientis *Prov.* x, G : « Impiorum nomen putrescet, n hoc est, ut male olens cadaver brevi tempore ad omnium abominationem durabit, subito exolescet et delebitur. Pollicentur sibi hic immortalitatem, suamque felicitatem perpetuo duraturam existimari; verum Deus cum minime expectant prosternet eos, vanaque illa spe quam conceperant frustrabitur : sic omnes qui in hoc mundo Int^i fundantur, et in rebus præsentibus confidunt, , parum firmitatis habent, quia cum super aerem uh?-ct aquam ædificent, totum eorum aedificium cito «at. cum re fluxa, cui innititur, simul cffluat necesse est. Improbi quidem et contemptores Dei ita r- vtrtua- dicantur in superbia sua, ut se in terra centum pedes altum vitæ suæ fundamentum posuisse, nec ullo modo conculi posse sibi persuadeant; sed vel summo digito illos Deus tangat, ecce libi illos prostratos, est enim imaginaria duntaxat illorum radix. Atquo ita non sine causa dicitur, improbos ante suum tempus perire.

17 el 18. Qui dicebant Deo : Recede a nobis : et Ver*, t7 QUASI NIHIL FOSSET FACERE OMNIPOTENS JESTIMABANT el JS'

EIM : CUM ILLE IMPLESSET DOMOS EORUM BONIS : QUORUM SENTENTIA PROCUL SIT A ME. — Explicat hic Elġphaz *semitam sæculorum*, id est mores vilæve genus quod impiis placuit; quorum error enormis fuit, Deum aspernari, pias inspirationes respuere, si quid secundo accidisset, non divinæ providenti», sed industri» propri» adseribere, quorum iniquum consilium Job etiam *supr.* cap. xxi, 11, narravit dicens: « Qui dixerunt Deo: Recede a nobis , cl scientiam viarum tuarum nolumus. » Ra-indicatio autem cur tam stultum et superbum consilium IK'am iniverint, ac Deum minime revereantur, esi illa, Terjn. quia nimirum nec boni illum nec mali auctorem ur. existimant ; sed si quid boni iu vita consequantur, vel prospéra fortunas, vel industria* suæ acceptum referunt : ita etiam si ullam jacturam faciant, vel adversae fortunæ suæ, vel alterius malitiæ attribuunt; in Dei autem memoriam neque in prospera neque in adversa redeunt fortuna. Itaque nullam majorem Dei rationem habent in negotiis suis tractandis quam si idolum ligneum aut lapideum esset, do quo dicit Jeremias cap. X, B : « Nolito timere ea, quia nec male possunt facere, nec bene, u Ita ipsi de vero Deo cogitant, et ob eam rem merito ab eo acerbissime puniuntur, sicut per Sophoniam cap. i, 12 ait: a Visitabo super viros defixos in facibus suis, qui dicunt in cordibus suis : Non faciet bene Dominus, et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum, n

Longe diversa debet esse proborum hominum ratio : nam illud quod canebat Anna l *Raj.it, fi,*

in animo ipsorum semper hærere debet : « Dominus mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit : Dominus pauperem facit et ditat, humiliat et sublevat, » etc. Id quod Eliphaz etiam significat dicens :

ikai   Coi ille impleret domos eorum bonis : — Deus
*thrn quippo bonorum omnium auctor atque largitor
Ertehí cliam in ^probos tam liberalis est atque muni-
n ' ficus, ut eorum domos bonis impleat. Quod fa-
Cl cere consuevit, ut et bonitas ipsius impios pro-
vovocans magis eniteat, et illorum improbitas inex-
cusabilis remaneat; quemadmodum pulchre os-
tendit S. Gregorius lib. XVI *Moral*, cap. vi, ad
finem, ubi ait : a Malorum domos Dominus bo-
nis implet, qui etiam ingratis sua dona non de-
negat, ul aut benignitatem conditoris erubes-
cant, cl ad bonitatem redeant; aut redire omni
modo contemnentes, inde illic gravius puniantur,
unde hic et bonis Dei largioribus mala reddide-
runt: ut duriora eos tunc supplicia puniant, quo-
rum hic malitiam nec dona vicerunt» Similia sunt
quæ habet Theodorctus in *Psalm*, iv, 8, ad illa ver-
ba : *A fructu frumenti, vini et olei sui multiplicati
sunt*, ubi explicat procedentia verba : *Quis ostendet
nobis bona?* expendit enim eorum inscitiam et in-
gratitudinem, qui pro manibus ferentes beneficia
Dei, quibus eos repleverat, adhuc fatentur se
ignorare cum a quo tanta bona acceperant in ma-
jorem ipsorum confusionem : sic vero habet :
Ittica- « Accusat illos qui dicunt, *quis ostendet nobis bona?*
libili! tanquam his in proSENTI vita perfruentes, et in-
Imp o« grati animi vitio laborantes. Sensus csl cum hy-
rom Del perbato : *Multi dicunt : Quis ostendet nobis bona ?*
be&ffldb *fnic^u frumenti, vini et olei sui multiplicati sunt.*
tnm n- Atqui, inquit, qui hæc dicunt omnigenis terne
güühi fructibus fruuntur. Per has tres species human@
natura utilissimas necessario alia comprehendit
bona, illorum inscitiam redarguens; quoniam
etiam in manibus Dei munera ferentes, cl magni-
fice ejus bonis se delectantes, ut nihil recipientes
dicere audent : *Quis ostendet nobis bona?* n Sic ille
inexcusabilem describit ingrati tudinem eorum
qui in mediis Dei beneficiis versantes, ipsum vel
non agnoscunt, vel agnoscentes com tcmnunt, et
lædunt.

Prosequitur hoc argumentum Clemens Alexan-
drinus lib. I *Vædag*. cap. ix, post principium, in
eo quod Christus Dominus *Matth*. xxvi, 37, ludæis
dixerit multoties eos voluisse congregare, et ad
se allicere multimodis vocationibus; ipsos vero
resiliisse et recalcitrasse; sic aulcm Clemens ait :
« Maximum signum csl ejus benignitatis, quod
licet aperte sciret impudentiam populi, qui recal-
citrabat et resiliebat, aperte tamen adhortatur ad
poenitentiam, et dicit per Ezechielem cap. n, G :
Fili hominis, in medio scorpionum tu habitas : ve-
rttm lamen loquere ipsis, st forte audierint. Quin etiam
dicit Moysi Erad, ni, 10 et 19 : *Vade, et dic Pharaoni
ut emittat \yopulum : ego autem novi, quod non emit-
tet* tpsos. Utrumque enim aperte ostendit, cl Deum

præscivisse fulurum, et ejus benignitatem libero
animi arbitrio largiri occasionem pœnitentiæ. »
Pulchre item ad hoc propositum Seneca lib. VII
De Benef. cap. xxxi et xxxn : « Dii, inquit, rerum
omnium amatores optimi, qui beneficia ignoran-
tibus dare incipiunt, ingratis perseverant; nihi-
lominus tamen more optimorum parentum, qui
maledictis suorum infantium arrident, non ces-
sant dii beneficia congerere de beneficiorum auc-
tore dubitantibus. Non est magni animi dare cl
perdere; at hoc est magni animi, perdere et da-
re : d sic ille. Testatus est olim Deus bonitatem et Bneiiti-
benignitatem suam optimam praeeligendo et
giendo terram impiis Israelitis, constituendo eos gratta-
super fertilissimam tellurem', quos ingratissimos do-
sibi fore optime noverat; sed pariter ipsi sum-
mam nequitiam testati sunt, dum peiores evase-
runt tot acceptis bonis de manu Domini : nam
non solum Deum deseruerunt, sed idolis etiam
tribuerunt, velul accepta ab eis quæ a Deo lanium
habuerant; unde merito Dominus apud Oscan
cap. n, 8, sic conqueritur de plebo sua dicens :
« Ethæc nescivit, quia ego dodici frumentum, el
vinum, et oleum, et argentum multiplicavi ei, el
aurum, quæ fecerunt Baal. n Non poluit major
describi iniquitas, quam quod ex auro el argento
et cæleris bonis à Deo acceptis materia desuma-
tur Deum inhonorandi, et illius deitatem falsis et
insensibilibus idolis tribuendi, ubi S. Hieronymus
ita ait : « Mulli acceperunt aurum et argentum
sapienti@ et eloquenti@, dc quibus facerent can-
delabrum septem lucernarum ex auro purissimo,
et mensam propositionis, cl propitiatorium, cl
cherubim auri splendore radiantes, el bases co-
lumnarum argenteas, et trilicum sermonis Dei,
cl vinum gaudii Spiritus Sancii : quæ universa
verterunt in idololatriæ cultum, cl decepti alios
deceperunt, » etc. Miseri profecto, qui Dei ta-
lentis dilati non solum alios lucrali non sunt,
ul divitias grati@ et meritorum acquirerent, sed
quod cis divinitus in ipsorum utilitatem tradi-
tum est, eis cessit in ruinam, cl aliis maximo fuit
nocumento : qua de re videndus csl Orígenes
hom. 2 in *Cant. et* S. Gregorius *Vastor*. III part, ad-
nion. 5.

Hæc animi ingrati labos in Ilebræis maxime ar- ingnb-
gnilur, quod cum esset in oculis Erilhræum mare,
cl columna mirifica, et leucophæum nubis ten-
loriuin, et manna, el scaturiens rupes, avium de- pn>
beatum opsonium, tabernaculum, Debir, are@
gloria, pontificum majestas, ignea lex, triumphus,
terra lacto, et meile manans, et plenus omni amoe-
nitate paradisuS, aha denique innumerabilia Dei
benefacta; omnium obliti, in expiabili sc crimine
et perfidiosissima malitia ad impuri daemonis cul-
tum conferebant. S. Bernardus serm. 11 in *Cant*.
judaicu in opprobrium nominal dicens : « Nolo
vos judaico notari opprobrio; do <juibus Scrip-
tura testatur Psafn. i. xxvn, t1 quod non fuerint me-
mores benefactorum ejus, et mirabilium ejus, quæ os-

tendit en, n ubi sacm littera *mirabilia* vocant divinæ beneficentiae miracula plane insignia, in quibus animi exhorrescant ob inauditam magnitudinem atipie præstantiam. Cajelanus ea opinor de causa pro mirabilibus separata vertit, ut eximia videlicet, egregia, inusitata, non de grege, aut vulgo, neque similia cæterorum, sed quæ peculiari populo et primogenito divinæ familiæ debebantur : itaque David illa dolenter miscransque cecinit *Psalm*, cv, 7 : « Non fuerunt memores multitudinis misericordiae tuæ, n quod non obscure ad summi sceleris impietatem revocat. Moyses autem ingrata mentis vecordiam ore magno et aculeata oratione increpat in hunc modum *Dad*. XXXII, G : « Hæccine reddis Domino, popule stulte et insipiens? » constabat enim gentem illam oblitterata beneficiorum divinorum memoria sæpe in facinus abominandum precipiti audacia ruisse, itaque Deus multa in eo populo divinitus exco- gitavit ad donorum suorum memoriam conservandam : hinc enim dies festi instituti, consecrata* cærimoniæ, sabbati religio, templum magnificum et argumentosum, ignis perpetuus, solemnes victimæ, scenopægia et azymi, piche membranulæ, et mille talia, quæ mentium oblivionem M- ititn. et á/ aí. Hta; crimen impedire potuerunt. Certe si tionim* t°l tantisque beneficiis illos Deus non praevenisset, cas mi- possent aliquid excusationis el cauro adferre, cur prif ar- Deo non subjiciantur; sed jam omnis illis excusa, °o crepta est, et ejusmodi ingrati animi notæ dioti. ii convincuntur, ut eos confusos esse oporteat, cum de*imus posleaquam senserunt se Dei lenitate allici, et in- cKio. Y-larj a(| ofpejuin^ nihilominus adversus ipsum insurgunt, seque ad officium adduci nullo modo patiuntur.

Ve», io. j9t Videbunt just i, et lætabüntub, et innocens Just i in subsannabit eos. — Huc alludere videtur Sapiens jf uta 7cu in Sap- v>| : « Stabunt just i in magna constantia* adversus eos qui se angustiaverunt, et abslu- et » ub Ierunt labores eorum, » quando scilicet lotus Vani* mun(Ius cariei et nihil hujus mortalitatis reman- impioi. nebit, stabunt just i in magna constantia; et ideo inquit S. Augustinus in magna constantia, quia in bona conscientia : prodicens enim Christus discipulis quæ tunc eventura sunt dicit *Lu* \ xxi, 28 : « Tunc levato capita vestra : » estote sine timore aut (remore. Huc etiam respexit David dicens *Psalm*, exux, 5 : « Exsultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis : exaltationes Dei in gutture eorum, et gladii nneipiles in manibus colimi : ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis : ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis : ut faciant in eis iudicium conscriptum : gloria hæc est omnibus sanctis ejus. » Nullus ancillus est qui non patiat in inimicos visibiles aut invisibiles. Hæc erit gloria omnibus sanctis, quod ciim X t l, ne tradet Deus inimicos in eorum manibus, ut wta a-unusquisque de inimico suo ultionem plenam per- l" Ql < i. fecianjque sumat. Tunc, inquit S. Augustinus, sta-

bit Naboth justus contra Achab regem impium, inimici/, qui vincam et vitam ei abstulit; tunc stabit Joannes contra Herodem, qui cum decollavit; Petrus et Paulus contra impium Neronem, a quo tot modis angustati fuerunt : lune just i contra peccatores; christiani contra paganos, etc. Tunc illud erit quod dixit Isaias cap. xiv, 1 : « Erunt capientes eos qui se ceperant, et subicient exactores suos. »

Ex iis explicari potest illud, quod Joannes vidit animas interfectorum propter verbum Dei, clamabant voce magna dicentes *Apoc*. vi, 10 : « Usquequo, Domine sanctus et verus non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? Et dictum est illis, ut requiescant adhuc modicum tempus, donec compleantur conservi eorum, » q. d. Qui fieri potest, ut, cum tu sanctus sis et justus, non facias vindictam sumi de iis qui nos occiderunt? Expectate, inquit, modicum tempus, eo modo quo dixit paterfamilias de zizaniis *Matth*. xin, 30, quando servi clamabant petentes ut eradicarentur : « Sinite usque ad messem. » Propterea diem iudicii vocat ille excellens concinnator *tempus omnis rei*. Supponit primo. quod « omnia tempus habent » *Ecc*/e. in, 17, et quod tunc res bene fit, quando opportuno tempore fit : qui enim seminare vellet in æstate, et meleret in hieme, omnia perverteret. Supponit *secundo* se vidisse in mundo magis amara seu inordinationem, et quod non sunt reliquenda res inordinata*, sed ad ordinem aliquando reducenda ; et quando illud? in die iudicii : « tunc erit tempus omnis rei. » S. Bonaventura in *Eccle*. cap. in, nomine *omnis rei* intelligit hominem, secutus B. Gregorium homil. 20 in *Evanq*. Cæterum in Hebreo habetur nomen *fdH chephels*, quod significat voluntatem, desiderium et affectum, q. d. Tunc erit tempus, quo omnis voluntas, desiderium et appetitus just i erga inimicum expleatur; tunc libera dimittetur voluntas, ut cum odio habeat; tunc libera erit facultas, ut vindictam de illo sumat, quando voluntas ita erit recta, ut non sit periculum odio habendi aliquid, quod amandum potius erat, aut majori quam justum sit odio excedendi, inimicum prosequendo, aut puniendo id quod juste puniendum non sit. Quid possit amplius desiderari? Certe egregie satisfecit Abraham Sane, cum Agar ancilla ejus ipsam offenderat *Gen*. xvi, 6 : « Eeee, inquit Abraham, in manu tua est, utere ea ut libet : » hoc dicci justo Deus de inimicis qui ipsum offenderunt, nec plene hic satisfecerint. Just i itaque Letantur cum viderint vindictam, non quod interitu impiorum gaudeant, sed quod laus divinæ justitiæ clarescat, quod insontes a tyrannorum impetu liberentur, quod Deus proterat hostes suos, quod cultus Dei, quem impii delere conantur, amplificetur. Recte scriptum est in *Psalm*. cyi, 42 : « Videbunt recti, et lætabuntur, et omnis iniquitas oppilabit os suum : » Deo nimirum impios plecentem pii recreantur, roborantur, ad persequendam religionis viam inflammantur' impii vero superstites

attoniti et exterriti conticescunt, neque tam licenter grassantur.

(haso- Illud porro, innocens *subsannabit cos*, ad victo-
nam Pielnl*s perlinet, ut qui pie vixit victis impiis
• maiX insultet, et se nefario habitum derisui demons-
inurit» tret, quod in supremo ac universali iudicio elu-
J@l'»" cescl; interim lamenut dum vivimusisliusmodi
Dei iudicia bene contemplemur, et ex iis trucium
aliquem capiamus, nos omnibus perturbationi-
bus carnalibus perpurgatos esse convenit, non
duci vindicte appetitu, non moveri perturbationi-
bus immodicis, sicut solemus : hæc omnia inno-
bis corrigi oportet, nosque habere puros oculos,
ut bene quæ Deus facit intueamur. Quando ita af-
fecti fuerimus, tunc sine ulla crudelitate improbos
poterimus irridere, si Deus illos perdat. Ut sane
nobis approbanda sunt iudicia Dei, et illis appro-
bandis nos etiam lælari convenit : quoniam per
ea salus nostra promovetur, Deusque amorem,
quo nos prosequitur, declarat. Discamus itaque
nobis, quando Deus improbos punit, gaudii ma-
teriam adferri, idque gemina de causa, tum quia
hoc pacto Deus se iudicem esse probat, et ex ejus-
modi iudiciis gloria ei majestas ejus elucescit, ut
inde possit glorificala, quo nos lælari oportet :
tum quia etiam Deus ostendit se nostri tanquam fi-
liorum curam gerere, quando hostes nostros, cos-
que qui nos vexarunt, et contumeliis affecerunt,
punit : qua ratione confirmat amorem suum quo
probos et fideles prosequitur : quæ est altera gau-
dii causa. Sed interim, ut dixi, nos omni vindicte
appetitu et omni malitia vacuos et liberos esse
oportet. Denique cum omnia quæ sunt carnis no-
tre deposuerimus, et spiritus Dei nos reget, ze-
lum rectum et purum habebimus, eo ut improbo-
rum perditione gaudeamus, et ex iudiciis Dei uti-
litatem capiamus. Cæterum liebrei versiculum
hunc singulariter referri putant ad Noe et filios
ejus, qui cum aquæ inundarent irridebant cos, a
quibus fuerant irrisi dum arca aedificaretur. In iis
certo qui diluvio perierunt, ulici in Sodomorum
et Gomorrhæ incolis, habemus summæ et extre-
mæ vindicte testimonium; quodque nullus mise-
ris illis pœnitentiæ locus fuerit, nipote qui se mi-
sericordia indignos reddiderint. De illis igitur et
aliis similibus licebit nobis lælari.

.0 20. Noxxe succisa est **rnECTio** eorim, et reliquias
• t » eorix devoravit icxis?—Iterum repetit quod ante
dixerat, nempe fundamentum impii vel impium a
t,ii, _ fundamentis evertendum, ita ut antiquæ felicitatis
et gloriæ nulli n supersint reliquiæ : quidquid enim
impiis subsidio esse aut ornamento potuit, id lotum
ab ultore Deo ita v isl ibitur, ut celeste quoddam et
dirum incendium illae debacchatum esse videat-
tur. *Erectio* autem hoc loco passive sumi pote-tet
active : si *artire* sumas, erit quod impiorum for-
tunam sustentat et erigit, quales sunt divili.e et
opes, gratia et favor, et quodeumque aliud csl
humanae dignitatis et commoditalis ornamentum :
sin porree, sublimitas ipsa, quæ sus ent itaret eri-

gitur. Sumitur, opinor, ab arbore metaphora, in
qua radix est, quæ totum arboris luxuriam am-
bitionemque sustentat, quæ si succidatur, necsso
csl marcescat et pereat totius arboris venustas et
fructus : quia vero quod ex stirpe pullulat, et sur-
sum attollitur, splendet maxime exsultatque subli-
mius, si illud excidatur, aliquid lanium manci
invenustum, horridum, sepulluin in terra; etsi
speciem inlucare, nihil ab arido differt et mortuo.
Itec similitudo in hoc Jobi libro sæpius occurrit,
quæ nomine ligni, arboris, radicis, rami, variam
hominum fortunam significat: ita Sanctius noster.

Hebrei priorem hujus versiculi partem de jus-
tis sic efferunt, *si substantia nostra non fuerit suc-
cisa*, ad oppositionem impiorum, de quibus ad-
ditur, *et residuum eorum devoravit ignis*: sic uthic
justi comparentur cum improbis, et fideles cum
contemptoribus Dei. Est autem in Hebreo verbum
TIW *nicchad*, a radice 1113 *cachad*, quod proprie
significat *abscondere*, aut *occultare*: et secundum lo-
quendi modum liebreis familiarem majorem in-
fert affirmationem,;. *d*. Imo hoc certum est, sub-
stantiam nostram esse absconditam. Ut sit sensus,
justorum substantiam, licet hic succidatur et re-
secetur, non tamen omnino esse perditam, sed
potius instar thesauri absconditam, clin tuto col-
locatam esse : quomodo enim in medio tot peri-
culorum, quibus undique cingimur, stamus ta-
men et conservamur? nisi quia substantia nostra,
et status noster, hoc est, facultas et vis nos tuendi
et conservandi abscondita est in Deo. Illud autem
quod improbis superest «devoravit ignis,» id est,
Deus nihil illis prorsus relinquit, ita ut ipsos cum
omnibus suis bonis exterminari oporteat: de qui-
bus eodem sensu Psalmista canit *Psalm*, xxxvi,
38: aReliquiæ impiorum interibunt: salus autem
justorum a Domino, et protector eorum in tem-
pore tribulationis, n Quod autem hic de igne im-
piorum reliquias devorante dicitur, nonnulli he-
braizanles referunt ad incendium Pentapolcos,
uti superius id quod vers. IG defluvio dictum est
ad pœnam diluvii restringunt. Verum eum D.Tho-
ma sentio latius hic *ignem* accipi pro punitione,
ita ut significet divinam ultionem et quodvis ejus
instrumentum, sicut dixi de fluvio ad vers. IG. Ex
hac ergo punitione ducit Eliphaz argumentum,
quo panitenliam Jobo persuadeat, dicens :

21. ACQIESCE IGITCREI, ET IKBF.TO PACEM: ET PER Veri.SI.
iiee nvBEDis frictis optimos. — Inter interpretes
magna est hic diversitas lectionum propter am-
plissimam significationem verbi originalis*posa-
tan, quod hebraizantes omnes passim vertunt per
prodesse, *juvare*, aut *conducere*; R..Moyses hoc loco
reddit, *profi e cum Deo*; Hebraeus apud Cajetanum,
fac prodesse cum Deo, q. d. Tu (ibi Deum acerbum
et infensum reddidisti, poteris nunc tua perniten-
tia efficere placatum, utilem et salutarem, qui tibi
minime noceat, qui maxime prosit. Pagninus, Va-
tablus et Regia reddunt, *assuesce cum eo*, id est, fa-
miliarem te illi exhibe, jugum ejus suscipe, mi-

nisteriui ei impendo. Septuaginta vertunt, 7 *m* *ii* csio *utique durus*, id eat constans, patiens, tolerans, ne te mollem per impatientiam exhibo, sed laboris patienlissimurn, et aduersus miseriarum stimulos obduratum : quod enim durities hic in bonam et non in malam partem intelligendasit sequentia declarant, ix* tector,;,d?» *l* *xpnc; «cu faraito à-pM;», si *sustinueris, deinde fructus tuus erit in bonis* : sic igitur hortatur Eliphaz Jobum. a Acquiesce igitur ei, » seu ut Tigurina vertit, *accommoda te illi*, parem cum illo ini voluntatum et consiliorum societatem, fidum ac utilem te illi præbe ministrum et servum; si non illius gratia (nam *Luc.* xvii, 10, quæcumque fecerimus servi tandem sumus nostro hero inutiles) at tui lucri et utilitatis. Relinque in manibus bei tui tua et te, committe et offert Deo te, ct resigna te plene in manibus ejus, ut de te ac de rebus luis faciat ut placitum fuerit in oculis suis.

rn u- Et habeto pacem, — scilicet cum beo, proximo cumino cl tómelipso : Pax enim csl voluntatis affectus, rt proil- quo subijcitur beo, et in eo quod bonum est n» et consentimus hominibus, ct voluntates ac appellationes nostras in uno virtutis desiderio conjuhgit]n» de- mus : itaque hæc plena erit pacis definitio : *Pax* fcoiuo. cs(*gUa:dam ordinata animi concordia cum Deo, cum scipso ct cum proximo*, Do *prima* pace cum beo, qua efficimur filii Dei ct amici, dixit Apostolus *Ephes.* n, 14 : « Ipse csl pax nostra, qui fecit utraque unum; » et *Rom.* v, 1 : « Justificati ex fide (operante per charitatem) pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jcsum Christum. » De *altera* pace cum scipso loquitur Isaias cap. xxxir, 17 : « Et erit opus iustiliæ pax, et cullus iustitiæ silentium, ct securitas usque in sempiternum : cl sedebit populus meus in pulchritudine pacis. » De *tertia* pace cum proximo ait Christus *Mare.* ix, 50 : « Pacem habete inter vos; » el Apostolus *Rom.* xir, 18 : « Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; » ct *Ephes.* iv 3 : « Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. » Continet ergo pax hæc primo amicitiam cum Deo; *secundo* tranquillitatem animi et serenitatem in tentationibus et persecutionibus; *tertio* mutuam inter ipsosmet concordiam : hæc pax homines facit fortes in omni periculo, et in omni molestia adhibet consolationem. Pacem hanc Dominus dispice» cipulis suis reliquit dicens *Joan.* xiv, 27 : « Pacem fip> rcil\ l'chnquo vobis, pacem meam do vobis : » non qnii in divitias aut temporales possessiones suis relihTrediu- quR, sed pacem, quæ super omnes divitias hujus t'''l' sæculi eminet; ct, ut Apostolus ait, *Philipp.* iv, 7, « exsuperat omnem sensum. » Magnum igitur ct singulare suis reliquit Dominus solatium, el quo nullum indigebant in hoc sæculo victuri. Verbum autem *relinquo* hærcdilalem indicat, ut S. Cyprianus lib. *De Unit. Eccl.* exponit. Hujus pacis elogia quam optime describit B. Laurentius Justinianus in *Lign. vitee* til. *De pat.* cap. 1 : « Magnum, inquit, pacis esi bonum : est namque pax securitas men-

tis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis: hæc simulationes tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari. Hanc qui accipit teneat, qui perdidit exquirat : quoniam qui in ea non erit, a Deo alienus efficitur, nec ad hærcdilatem Domini poterii pervenire, qui bonum pacis non studuerit possidere, n

Actiones autem pacis noster Alvarez de Paz, no» tki tom. II, lib. III, part. 1, cap. v, § 5, quatuordecim alignai — 1° Divinis præceptis sc subijcere, jussa cl inspirationes Dei sequi, et proprium arbitrium secundum beneplacitum divinum inflectere. — £• In prosperis et adversis Dei voluntati consentire, et nec sensu nec voluntate ab ejus voluntate discedere. — 3° Peccata quæ sunt seminana discordiæ inter Deum ct hominem fugere, el pro posse sanctissimis Christi moribus assimilari. — 4° Idem cum omnibus sapere, idem dicere, id est, in his quæ decent et bona sunt eundem sensum, quoad ejus fieri poterit, idem iudicium habere, cl de rebus non aliter quam prudentes loqui. — 5° Fratribus, quibuscum vivimus, conformari in cibo, potu et somno, in vestibus, moribus ct operibus; quæ nec legi Dei, nec arreptæ professioni repugnent. — 6° Iia sancte ct circumspecte vivere, vt nullus de nobis querelam habeat, nullus iustam ex nostris dictis aut factis causam perturbationis accipiat. — 7e Carnem legi Dei repugnantem et bella cientem spiritui subijcere. — S" Sensus, usus membrorum, cl interiora atque exteriora opera ex usu rationis disponere. — 90 Cogitationes, affectiones, voluntates ct intentiones secundum præceptum virtutis moderari. — 10° Nosmetipsos discutere el considerare, et aliorum dicla aut facta quæ ad nos non pertinent tanquam inutilia ct noxia relinquere. — I Io Radices omnis perturbationis, scilicet propriam voluntatem, spiritum libertatis ct placendi desiderium evellere. — 120 Zizania, quæ sino damno trilici eradicari non possunt, patienter usque ud tempus messionis tolerare. — 13° Bona nullo præcepto nullave lege debili pro vitando fratrum scandalo usque ad tempus intermittere. — 14* Animi nostri tranquillitatem ex aliorum dictis aut factis nequaquam pendentem habere. Hæc quisquis observaverit, uberimos profecto fructus pacis percipiet. Qba vero ratione pax hæc oblinenda sil diserte docet dicens :

22. SISCIPE EX OÏIE ILLIUS LEGEM, EF POXB SUTUO- Vtræ. If.

SES EJUS L\ CORDE TUO. — Per *lajcm* hic IlOn solum Quil jwr Dei præcepta, sed institutionem el doctrinam morum universam intelligit, qua Deus nos suam voluntatein et lotius vitæ informandæ rationem odocet; atque hoc modo tota Scriptura sacra *lex* dici potest, quomodo S. Gregorius Nyssenus *Pnef.* in Cantica exponit dicens : « Spiritale legis numen comprehendit etiam historicas narrationes, adeo ut universa a beo inspirata Scriptura sit lex iis qui

ipsam legunt, non solum per praecepta, sed etiam per historiam erudiens et ad cognitionem myste-
izt Dei riorum et sinceram vilæ institutionem; » hæc sci-
«^laso *cc^ ° eX Domini immaculata convertens animas,
i-ia.a. ut pav;j canit psa/m xvm, 8, ctsapientiam præ*
stans parvulis, » reficit, recreat, cl tranquillat
animam, et cordis sitim famemque excruciantem
restinguit. Sic igitur Jobo ærumnoso et misero
praecipit Eliphaz legem ex Dei ore suscipere, ut
animam jam deficientem recuperet, et abeuntem
convertere ac recreare possit, el incredibilibus
malis commotam et agitatam tranquillitate ac
pace reficiat; sicut de viro justo scriptum c. I
Psilm. i, 2: «Iu lege Domini voluntas ejus,» quod
proprie ex llebræo legitur, *voluptas ejus*, nam ex
legis disciplina et observatione omnem animi vo-
luptatem et gaudium comparabit : ita Pineda
noster.

Semo- POXB SERMONES EJUS IN CORDE TUO : — proprius
°» Do enim sermonum cl praeceptorum divinorum lo-
cus es!cor' arca n'm*nlm lanl° thesauro digna»
' in qua etiam David legem Dei reponendam con-
sultit dicens *Psalm.* xxxix, 9 : « Facce voluntatem
luam, Deus meus, volui, et legum tuam in medio
cordis mei, » ubi in Græco est, rZ; xcúfx; , *ventris*;
Symmachus vertit, f.íc0m .pcáriav **P** , *intra viscera
mea* : vide ubi legem Dei Propheta ponat, nempo
in *medio cordis*, scilicet ubi sedes est vita : quia
oportet Dei jussa animare, id csl opere implere,
alioquin mortua maneat. Vel ideo in medio cordis
camsc habere affirmat, ul ostendat scab ipsanon
secus atque a corde, quod vita principium est, vi-
vendi initium vitumque ipsam indesinenter hau-
rire, unumquo hoc in votis habere, ut Dei jussis
obtemperet. Secundum aliam vero lectionem,
quæ habet in *medio ventris mei*, manifeste innuit
eam sibi pro cibo esse, quo ad veram vitam ale-
retur, elipsius essentia interhumanas varietatesae
vanitates subsisteret. Cætrum cum in venire quo-
que fœtus animentur cl augmentum capiant, sig-
nificat se animasse et fovisse jussa Dei, et apto
tempore in opus ac lucem produxisse.

sicentoi Allegorico autem os *Domini* vocatur sacerdos,
oi tomi, de quo pius Vates ita canit *Malach.* n, 7 : « Et le-
«•didoi gem requirent ex ore ejus.» Os unde oracula pro-
muntur cl Sibylla) antro dignius, et Dodonea
quercu vocalius, et Castaliis undis certius, exquo
velut a tripode atque lauro homines pendent
magnaci mirifica audituri:os illud augustum est
delubrum, in quo lingua ut illustre Numinis do-
narium consecrata est ; donarium longe pretio-
sius et cubito / Egypliormu, et mystica vanno Græ-
corum el Palladio Romanorum : os inquam ady-
tum sacrosanctum, unde velut e regali throno
Apoc. iv, 5, procedunt fulgura, et voces, cl toni-
trua et lampades ignis ardentis, vel ad terrendos
impios resonanti murmure commonitos ad S. Nu-
men venerandum, vel ad pios inflammandos
inexplicabilium bonorum cupiditate, quæ polli-
cetur Deas.Os divina cordis apotheca, unde egre-

giæ merces ad beandum hominum genus fun-
duntur: os mirandum phronlisterium, exedraque
crudita, quæ ebullit sapientias et encyclopædiam
salutarem; o» denique divinæ legis cella penua-
ria est, c qua salutis æternæ vinum depromitur.

In mysteriis antiquæ legis, quibus mores et Mutili
sanctimouia ut coelesti penicillo adumbrabantur, P¹* “
inter eas partes victimarum, quæ divino instituto
ad sacerdotem allinebant, erat maxilla, quasi
«5 Xi-fcu à-ĩ?xr., *sermonis primilia*; , ait Philo lib.
De Sacerd. honor, ut intelligamus ecclesiasticorum
omnium os Deo sacrum cl quasi proprium osse
oportere ; hinc « qui sino fuco Christi pascit gregem
jure vocatus legitur os *Domini*, » ailS. Pater Antio-
chus *hom.* 112, quo refert illud *Jerem.* xv, 19 : a Si
eduxeris pretiosum a vili, quasiosmeum eris : » par
Magni Basidi elogium est, qui hom. in *Psalm*, xuv,
præconesevangeli! nionetin arcano sermone dici

te5 X:«w5, *labia Christi*. Cur enim vero ita no- giunto-
minantur? an quia sunt quæstores velut candi- cur
dati summi Principis, qui ut illi quondam iinpe-
ratorum sententiam in curia, sic Domini univer- *Chrim.*
silalis oracula mundo pronuntianl? An labia
Christi, quod servatoris os atque linguam imiten-
tur, cl quantum fas piumque est, perfecte reprae-
sentent? Christus enim habuit verba vita æternæ,
ut thcologiæ coryphæus ait Petrus; unde os ejus
S. Gregorius Nysscuus hom. i in *Cani*, vocat -rqv
M; , *fontem vitee*, c quo sacri homines debent bi-
bere. Id cupiebat sponsa *Cant*, i, l : « Osculetur
me osculo oris sui; » et sc consecutum regius va-
tes exsultat *Psalm.* cxvni, 131 : « Os meum aperui,
cl attraxi spiritum : » est enim osculum Filii Dei,
ut ait doctus ille præsul, xaWjmw, *sordium expur-
gatio*, divini Spiritus delibatio. Cum vero sacer-
dotes tam sæpe ex eodem nitido et argenteo fonte
hauriant, et venam illam vita osculentur, non csl
mirum, si colorem et vivam quamdam elllgicm
adeo imitatione ducant, ut labia Christi habere
videantur, quod illustre oris decus in B. Augus-
tino D. Paulinus eximie prædicat, cum in hunc
modum ad illum scribit: « Os tuum fistulam aquæ
vivæ et venam fontis æterni merito dixerim ; quia
fons vitæ aquæ salientis in vitam æternam Christus
effectus est. » Sed aliam rationem a S. Gregorio
Nazianzeno capiamus, qui *Orat.* 8, ait sc esse «¿fpi-
vw fn'.t K3j.ii -t/T.-r., *organum divinum, quod n præclaro
art i(ice*, bocest a Spiritu Sncto, ad coelestem harmo-
niam accommodetur, et pulsetur : » jungit paulo
pObt, Il/Jtw *xi T7iv XEt xxi
meniis, *verbi et Spiritus arbitrium vel januam
meam claudio, vel aperio*. Quæ regula divinissima
est, et plane aurea promendi sermonis, el signi-
ficat magnum et incomparabilem illum pontifi-
cem vere fuisse os Domini cl labium Christi, cu-
jus lanium nutu et imperio , ore et labiis uteba-
tur, cl ad illius tactum ut testudo gemmea resona-
bat. Hæc et alia hujus argumenti plura vide apud
Cresollium nostrum lib. IV *Mystay*. cap. xxvi, ubi
docet quales in sermone esse conveniat initiatos.

bi Dd QUin ;(aque, uti ostensum e-t, juxta Malachiæ
mLX. oraculum cap.n, 7 : a Labia sacerdotis custodiant
ib sui* scientiam, » optimo sequitur : « Et legem requi-
cpiuijii, rcll(cx ore ejus:» quare sermones ejus tanquam
íordó (cujus vere sunt) Dei, in medio cordis ac ventris
rrp»c3- reponendi, ul æternæ vitæ fructum faciant. Id
quod D. Ambrosius *m Vsabn.* xxxix eleganter
expendens : « Ideo, inquit, alii habent *in medio
cordis*, alii *in medio ventris*; ut interioris hominis
ventrem intolligas, qui in medio es .e cordis acci-
pitur, in quo naturalis legis proscripta servamus;
quæ non solum custoditur, sed etiam fit in cordi-
bus nostris;» ubi expende illa verba, « in quo
naturalis legis proscripta servamus. » Dicimur
enim habere legem Dei *in medio cordis*, quando
ita mandata ejus amamus, ul quamvis nulla no-
bis proscripta essent, nec ullo metu terreremur,
aut præmio alliceremur, nihilominus ad amussim
illa servaremus. Pulchre item dixit : « Quæ non
solum custoditur, sed etiam fit:» etenim illaquæ
inarca custodimus, eadem inde prout inseruera-
mus sine ullo incremento extrahimus; sed hoc
quod mulier ventre concipit non modo custodit,
sed usque ad parium majus in dies accipit incre-
mentum : ita el nos non modo servare debemus
verbum Dei, sed ejus quoque fructum facere, ip-
sumque cum fœnore majori cumulo reddere.

Ven. Í3. 23. SI REVERSUS FUERIS Ai) 0'IMPOTCMD! ÆÛIFICA'
BEBIS, ET LOXGB FACIES INIQUITATEM A TABERNACULO
Silphii t uo .—Sub ea voce *ædifl'aberis* prosperitatem om-
pomHlil nem temporalem Eliphazcomplexus est:hæccnim
Joto pff- esi pollicitatio repetita, si Jobus ad meliorem, ut
tritali opinabatur, mentem rediret. Illud vero : *Et longe*
knomni *facies iniquitatem, ad* culpam el pœnam perlinere
rrstito- videtur. Cætcrum ad hanc perfectam cum Deo
lioDcm. conciliationem necesse omnino est ut quædam re-
moveamus, asciscamus vero alia : Deo enim, qui
summa est bonitas el sanctimonia, nihil contra-
ct ad iuin est magis alque inimicum quam improbi-
vrram tas, el malum facinus, el nequitia odiosa. Ubi
com Iko cumque fuerit putens animus, maculosa conscien-
lecone!- tia, impurata voluntas, pax ibi cum Deo nulla esso
Hallo, potest. In tam contrariis inimiciæ exardescunt:
n «n ne* scelus ipsum ul præposlerus et insanus fæcialis
ff«nrU bellum denuntiat. Removenda est igitur in primis
uni. animi labes atque turpitudine, ne otlonsus Deus
exacuat ut fulgur gladium suum,et animam pec-
catricem et belligerantem cruentet. Concilianda
est illius amicitia, quæ gratiam inducat proxene-
triam felicissima; el amabilissimæ pacis ; quæ mor-
t dium eximium bonum est et cœli donum. Adjun-
genda csl deinde voluntas fidelissimusque cona-
lis ad Dei voluntatem, in cuius servibile mori de-
bemus, ct in omni vita imperiis illius sanctissi-
mis obedire. Ilæc regio est pacis, in qua Deus in-
venitur : hæc cum summo el inexplicabili bono
anima' conjunctio; inde felix aurcaquo beatiaevi
tranquillitas in interioris animi politia exorilur,
quo spectat illud Davidis *Psalm*, exvm, IOS : « Pax
nulla diligentibus legem luam.» Qui legem illam

et justissimam Numinis voluntatem oppugnant,
tametsi rerum omnium abundanlíssima copia cir-
cumfluere videantur, non fruunlur ulla vera so-
lidaque animi tranquillitate; quorum capiti non
ut Damoni, tyranni Siculi purpurato, nescio quis
e ferro gladius, sed horribile Dei fulmen immi-
net. Justorum proprium est illud bonum, qui tota
mente ct devoti animi conatu ad amandum ho-
norandumque Deum feruntur, ct ad nutum sese
illius accommodant.

Colligimus igitur ex dictis quæ sit hoc loco EU- EUpUxi
phazi mens, ut nimirum Jobus co magis inciletur mQr
ad revertendum ad Deum, postquam hanc spem
conceperit, sc frustra ad ipsum non venturum,
noque spe sua frustratum iri, cum perfecto corde
Deum quærcl : quia is semper paratus sil ad con-
donanda nobis peccati, quoties ad illum confu-
gerimus. In co tamen ab Eliphazo semper modus
exceditur, quod existimet Deum omnes quos di-
ligat in hoc mundo æqualilcr felices reddere,
ideoque putet Jobum affligi, quod inimicus et exo-
sus sil Deo ; in quo certe Eliphaz gravissime hallu-
cmalur, cum certum sil Deum non raro suos affli-
gere, ut ipsorum patientiam probet, ;Rosque mul-
tis miseriis obnoxios reddere, ut virtutem exer-
ceat, quæ in infirmitate perficitur, nec propterea
tamen minus illos diligat. Non esi igitur quod
fillant se ct decipiant homines, fingentes sibi
Deum tunc, cum propitius erit, læta el prospera
omnia ex volo animi missurum ; vulgo tamen uti-
liter persuadebimus, quod quemadmodum res
adversæ ul plurimum sunt flagella Dei, quibus is
casl gal nostra peccala; sic contra, cum nos in
; ratiam suscepit, per veram poenitentiam con-
versos ab eo ita leniter tractandos, ut nos, quan-
tam expediet saluti nostra?, prospero rerum statu
i li permissurus sit. Ut ut sil vera est hæc doctrina
el valde utilis, quod cum ad Deum revertemur
iniquitas procul a nobis fugabitur, el hoc pacto
res nostra cursum prosperum sint habitura. Per-
git porro Eliphaz terrenis more suo promissis Jobi
animum exacerbare potius quam mule re dicens :

2L DaDIT PRO ILRRK SILICI H, ET VRO SILICE TOR- Ven. 11.
rentes aureos. — Afl lucnlissima rerum omnium Vwrip-
i.bundantia describitur : a Dabit, iuquit, Deus pro
uara silicem, v quod metaphorice quidem idem
est ac n pro infirmitate robur; » theologi vero
il 'braorum per *silicem* intelligunt aurum, sive
auri massas, quarum erit tanta copia elmulliludo,
ul terræ pulverem æquare videantur; quæ heroica
est amplificatio suinæ becatissimæque fortunæ ct
aureæ felicitatis. Addit : « Et pro silice torrentes
aureos; » Symmachus ita vertit, «*lan ɿv Mprepy*
ɿ//Tty; Trpwvhu, ponet in silice (sive *rupe*)
quasi rivos auri primi; et Vatablus in hunc modum
illustrat, *habebis tantum auri, ut aguate possis mon-* Montaci
Pin, unde oriuntur multa flumina : lanke videlicet Cūmiul
opes a Deo tibi obvenient, ut ingentem dumi ru- suri
p m sive montem habere videaris, unde scalu- auot
riant ven» auri ophiræi, non minutis rivulis, sed lo“ ***•

utitb torrentibus abundantissime fluentibus. Hinc mon-
tes aureos polliceri, quod inter homines do ru va-
nissima et cupidorum somniis dicitur, apud Deum
autem est veritas et regia erga suos magnificen-
tia : quare seq. vers, mox adjungit : a El argen-
tum coacervabitur libi, d ubi *coacervari* csl in cu-
mulos attolli magnos sive montes, qui sensus fuit
R. Mosis cum ita vertit, *argentum tibi tanquam mon-
tes*. Promittit igitur montes aureos atque argenteos,
ut in duabus pretiosissimis rebus, quæ sunt velut
precipua duo elementa human© felicitatis, intel-
ligamus piorum hominum beneficentiam el vir-
tutem inauditis et quæ superant omnem cogita-
tionem bonis a Deo compensari.

Vert. 15. 25. Er ITQUB OH.NIPOTENS COSTRA HOSTES TUOS, ET
argentum coacervabitur tibi. — Magna in his ver-
bis varietas translationum reperitur, quas erudite
adducit et expendit noster Pineda; Cajetanus ex-
scribit, *erit Sudai in thesauros tuos* : quid est in *the-
sauros tuos?* an omnipotens erit erga thesauros,
aut potius adversus thesauros tuos? Vatablus le-
git, *aurum tuum erit omnipotens*. O divitiarum olim
Anrnm et nunc omnipotentiam ! Sed forsán ipsum aurum
car on- aU| opulencia dicitur *omnipotens*, vel in premium
distar.1 opulenti© bene acquisii© et expens©; vel in acer-
bam punitionem adversus male parta et pejus
coacervata. Exempla in utramquo partem passim
exstant luculenta, et evangelici quoque parabo-
lis illustrata, quæ, quod salis obvia sint, brevitatis
studio hic omitto. Cæterum quoad litteram his
Eiiphii verbis Eliphaz Jobo Dei contra inimicos protectio-
nein pollicetur, quemadmodum habetur *Exod.*
Jobo pæ- XXXIII, 22 : « Quod si audieris vocem ejus (scilicet
pXalt nitratu prosilit omnem
wcoriu- angelum tutelaris) et feceris omnia quæ loquor, ini-
micus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. »
Aliqui ex Hebræo pro *contra hostes tuos* vertunt
rupes tua, hoc est munimentum, presidium el
quasi castellum in vivo saxo editoque positum,
uno verbo ad quam ne alati quidem mi-
lites possint penetrare : bene quippe lutus ab hos-
tibus erit is, cujus munimentum aut robur Deus
est. *Et argentum coacervabitur tibi* ; Septuaginta sic
CXprimunt, aTrclóaii <n waztp <s-pjccv ñik v-
*purum reddet te tanquam argentum examina-
tum igni*; profecto puritas hæc similis argento ex-
purgato pretiosissimus thesaurus est, quo justus
homo dii scit. Sive ergo argentum proprium cum
Vulgato, sive metaphoricum cum Septuaginta in-
terpretibus intelligamus, sic textus exponendus,
g. d. Deus arcebit inimicos tuos; quocirca argen-
tum tuum bene tutum erit.

v<n u. 26. Tunc super Omnipotentem deliciis afflues,
Psmkn- ET ELEVABIS AD DEUM FACIEM TUAM. — Neque VCFO
v* <r<i cx*8uu,n CSl Penitenti© hoc bonum, sed illustre
lirt Numinis beneficium, quod obscœna linquamus,
filaoib»- evolemus in alium, el pericula evadamus, ubi
Di coni mira deinde jucunditas occurrit : qui enim e pec-
QtûU*. cati lethargo, in quo jacebat consopitus, excitatur
et Deum placat, bono conscientia* testimonio e pe-
renni Dei fonte quasi rivum kvltiæ intimos animæ

recessus perlabentem interdum excipit, et casiis C00**»
deliciis affluit, quas cum bonis mundi univer-is
minime commutari. Cui sano rei fidem adslruil mipco
mutalus animus plurium, qui experientia didicc- lvauI-
rimise, postquam confessione sacra virus peccali
evomuere, percipere nescio quid intimum, subli-
me, castum, lene, suave, quod tametsi exprimere
nesciant, bene tamen animadvertunt ecclesie quid-
dam esse, quod vanis mortalium gaudiis præpo-
nendum sit. Virtus enim incredibilem animi vo- VI^;
luptatem ingenerat, ut o contra scelus angorem
turbulentum et pungentes curarum molestias, quæ UrW!,
diurnam el nocturnam quietem penitus exhau-
riunì : comes enim sceleris est mala formido, et
conscientiæ horror, et impendens pænæ metus,
ut Tantalo saxum. Gravissime Tertullianus lib. IV
Contra Hære. cap. xvii : « Nullum maleficium sino
formidine est, quia nec sine conscientia sui. » Sed
divinius ea de re habemus oraculum *Sap.* xvii,
it) : «Semper enim præsumitsœ va perturbata con-
scientia, » inquit Sapiens. Contra gestit et talatur
virtutis studiosus, el mirum quantum intimo in
animo consolatione perfunditur. Quæ varietas in
clypco poetico aureo expressa mihi videtur, in
quo Vulcanus elegantissimo artificio urbes duas
effinxerat, in quarum una sunt convivias, Festus
el Hymen, et tripudia, el cantus, tadarumque festa p./
luce nitentium magna copia ; in altera vero bella,
contentiones, rapinæ et pugnæ, ululatus luctusque
audiuntur et gemitus. Imago est ulriusque animæ
tum gratia ornata, tum vitio deformata : in
illa est tata et profunda pax, cantuque et cho-
reis velut divinis plena sunt omnia : in hac va-
rio dissonoque strepitu et tumultu ac concursu
molestissimarum difficultatum omnia miscentur.
Atque ut e sacris potius quam ab Homeri inge-
nioso commento nostra illustretur oratio, si licuit
erudito poeta fingere choros el pæanes, et lucer-
narum accensiones, et «iXatrbx;, hoc est *magnifica*
et apparatissima *convivia*, ad animi kelitiam el ala-
critatem vita innocentis exponendam; paria pro-
pe vetustior rnusis amicus ait Salomon *Prov.* xv,
15 : « Secura mens jure convivium. » In hoc con- Sfenr '
vivió detacalum vinum est germinans virgines el c,n.
honestissimas cogitationes, ubi non tibia strepit, viriata,
non cinyra ludit, non chelys resonat, sed gratia
modos facit, virtutes succinunt humanissima sym-
phonia : cor justii liquida pace gaudioque vesti-
tur, Dei laudes in eo celebrantur cantu talo jubi-
lantis conscientke; unde tanta exoritur animi Le-
titia, ul justii et puri a peccato semper ovare el
triumphare quodammodo videantur. Quare Pro-
pheta pius ita invitat *Psalms.* xxxi, II : « Gloria-
mini omnes recti corde : » apud Septuaginta est,
x.aj/ .iaOt, quod victorum el triumphantium bst pro-
prium, qui fractis domitisque hostibus tripudio
quodam gestiunt, cantu el tatitia elleruntur, hila-
remque frontem explicant; ex quo eillcitur quod
subditur :
Et elevabis au Litui facilm tuam. — Eminent in F»da

nt cnn*- facie quoddam conscienliæ judicium, quod non
cltotta a Deo tantum animorum inspectore cernitur, sed
judex. a viris quoque rerum internarum consultis pru-
denti conjectura deprehenditur. Conscientia incul-
pata faciem serenam, hilarem nitidamque creat;
foedata vero squallentem, obscuram, dejectam :
hanc non audet peccator in Deum sublevare, quem
prodit; illam justus confidentia multa erigit, et
gaudet. Detersa ergo culpæ fœditato ait Eliphaz
« Elevabis ad Deum faciem tuam. » Sensus hic
noster versione Septuaginta interpretum confir-
matur, ura xx^oiaoftr/rç Kuptcu ζva&jys; it;
w cùfx/cv *deinde fiducialiter ajes coram Do-*
mino inspiciens calum hilariter : hæc est enim illus-
trinis prerogativa virtutis, quam acute Philo graçe
artTr*> nominatam esse vult ab otytrtxi, quod tn
altum erigere significat : attollitur enim, inquit, et
tribuli. fit ritirili sublime cœlesliasempermeditans; quem-
admodum XX/ .IXV, vitium a fivx*, quod *deorsum*
vergat, et deditos sibi deprimat. Itaque D. Grego-
rius Nyssenus Jib. *De Virg.* cap. xvm, virtutem
elegantissime vocat xty*, *rcm expeditam*,
quæque in sublime feratur nam terrenis voliip-
talibus exutum, evectumque ab humilium rerum
cupiditate Deo amabilem efficit, ut conciliatiix di-
vinai bcnevolentia, ut cœli proxenetria, ut gloriæ
admissionalis. Justi omnes etgratia nobilitati sunt
regii pueri, et filii regni, et principes nati ad im-
perandum, quibus Deus, ut idem Nyssenus ait
Gregorius, pro purpura dedit virtutem. Hoc ho-
noris paludamento excultus ornatusque ad Dei
amplexum admittitur, hunc charum habet, hunc
amore et familiaritale sua dignatur.

Sciipiu- Allegorico S. Gregorius lib. XVI *Moral.* cap. x,
versuni *Hinc exponit de deliciis quæ ex divinis
debdx. litteris hauriuntur dum ait : « *Super Omnipotentem*
deliciis affluere, est in amore illius Scripturæ sacne
epulis saluari, in cujus nimirum verbis tot delicias
reperimus, quot ad profectum nostrum intolli-
gentiæ diversitates accipimus, » etc. Non ait ad
curiositatem, sed ad *profectum*: illa enim damnan-
da in Scripturarum cultore est, omnia in istum re-
ferri debent : probæ ista deliciæ, sed ad probita-
tem etiam dirigenda?.

Ipi Deo Expende autem illud, super *Omnipotentem*, ut de-
ul lçcfaru,n ubertatem ac multitudinem colligere
ddiciix nws, nec aliunde esse quærendas quam u Deo,
eUim et in Deo. Eliam sponsa sponso innitebatur, de-
bw^nni" delibuta (nam *Cant.* vm, B « ascendit do de-
UûdQm. serto deliciis affluens innixa super dilectum suum)
affluebat deliciis; quæ non diffluerent, ac facile la-
borentur, quales sæculi sunt, quæ cito pereunt, et
perire amatores suos faciunt. Recte vero non deli-
ciis amans hæc anima nitebatur, sed dilecto. Solida
hæc sanctitas est el firma, non illarum, quæ spiri-
tualibus blanditiis ita nituntur, ut sine illis ca-
dant, et a sponso recedant. Cerea hæc sanctitas
vitreaque : mule innititur qui di deliciis innititur,
non dilecto. Cæterum modus nos in Deo exhi-
larandi statini exprimitur, ut nimirum ipsum in-

vocemus, et ab eo exauditi vota nostra illi red-
damus. Unde subdit :
27. Rogans eim, et exaudiet te, et vota tua Vm.tr.
HLDDE5. — En bonam et valde utilem gaudii illius
declarationem; hinc igitur nobis incipiendum Dm in
esi, scilicet ab invocatore Dei nostri, a qua nisi
actionum nostrarum initium fecerimus, omnis
ordo pervertitur : in hoc itaque potissimum nos dm, <
exercere debemus, ut in rebus omnibus ad Deum ro\N ||||
nostrum confugiamus, cognoscentes ipsum esso
omnis boni fontem, a quo nobis esse, vita, salus
et omnia. Mullum sane profecerimus, si doctri-
nam hanc fideliter tenuerimus, ut eam ad usum
ut par est revocemus, proficientes corde et ore
bona omnia quæ accipimus in ipso et ejus manu
esse, tum ejus unius esse illa nobis dare. Sed no- pro roto
fandum est nobis, cur Deus tam liberalis sit erga
nos, et tam facilis ad nobis opitulandum, ut ni- ^rit^a
mirum ipsi vola nostra reddamus, hoc est, gra- oobti
liarum actione nos ipsi penitus obligatos profilea- gr,îll'
mur : hoc enim vocabulum roti innuit tanquam VioLmT
testimonium solemne, quod homines dant, osten-
dentes se nihil habere nisi quod sibi superne da-
tum est, seque parem Deo gratiam referre non
posse; nec habere aliud quod rependant præter
laudes et gratiarum actionem, quam solam Deus
exigit, caque contentus est Atque hoc est quod
David ait *Dsalm.* xlix, 12 : « Immola Deo sacri-
ficiu laudis : n quid est *sacrificium laudis*? Res- Qaii« nt
pondet D. Rasilius *sacrifi ium glorificationis*, cum iicril-
scilicet omnium bonorum nostrorum laudem et data
gloriam in ipsum tanquam in eorum auctorem liadi*.
referimus. Videtur David alludere ad sacrificia
quibus thus lucidissimum admisceri Deusjusse-
ral, ut in honorem ejus cremaretur, dum inierim
carnes victimarum in sacrificantium utilitatem ce-
derent; hoc pacto insinuans, solam laudem et
gloriam sibi in sacrificiis reservari; unde in tan-
tum sacrificia pncipiebat et acceptabat, in quan-
tum illa ad ipsius laudem et gloriam refereban-
tur. Rejectis ergo sacrificiis, quæ videri poterant
offerri, quasi quibusdam Deus indigeret, sicut ca-
gentium diis hominibusque offerri solent; ca so-
lummodo requirit sacrificia, quibus testamur,
omnia nobis a Deo provenire, nosque donis ejus
indigere, qualia sunt sacrificium laudis, et vota
quæ pro perceptis aut percipiendis beneficiis Deo
persolvimus, illumquo in necessitate piis preci-
bus invocamus.

Similis est locus alterius Psahni, ubi ait *Psalm.*
XXI, 26 : a Vota mea reddam in conspectu timen-
tium eum, » item *Psalm*, cxv, 15 : a Vota mea
reddam coram omni populo ejus : p alludit au- Vota in
lem ad sacrificium pacificum in periculis arduis-
quo negotiis voveri solitum, quod volis potili *'
suis solvebant invitatis ad hoc amicis, ut ex eo
simul coram Deo in lælilia epularentur. Pollice-
tur ergo Domino so gralitudinis signa editurum
persolvendo vola, quæ in exiremis angustiis nun-
cupaverat, idque non sine solcam pietatis exer-

cilio, cujus et alii amici sint participes cñn singulari fructu et gaudio. De iisdem votis alibi quoque Psalmista loquens *Psalm*, 14, 12 : a In mo snnt, inquit, Deus, vota tua:» quid est *in me*? intra meipsum, apud meipsum. Qtiæris quid reddas Deo? « An forte animalia, inquit S. Augustinus f'w 7wh nus ad eumdcni Psalmi locum, quæ offerebantur woei ad aras aliquando. Nihil (ale olleris : in te est et fer)- quod voveas et reddas. De cordis arca profer r'a* laudis incensum : de cellario bonæ conscientiæ profer sacrificium fidei. Quidquid profers, accende charitate. In te sint vola quæ reddas laudis Deo. » De tcipso profer tcipsum, voluntatem tuam, cor tuum : in te enim sunt vota quæ Deo reddas. Si *voli* nomine intelligas, quod communi sensu intelligimus, *desiderium*, aut rem concupitam, idem erit: a In mesunt, Deus, vota tua,» q.d. In meipso, intra meipsum sunt, Deus, quæ tu exoptas et concupiscis, quæque a me exigis; qui non externa appetis, imo neque accepta habes sine internis. « Holocausta, victimæ, et sacrificia Christianorum, inquit S. Chrysostomus horn. 11 in *Epist. ad Ihbr.*, sunt opera sancta; et eleemosynas, temperantia, orationes, laudes Dei. » Nullus ergo hostiam offerat nudam, cui semelipsum non adjungat. Quo sensu eliam S. Gregorius homil. 5 in *Etang.* locum eundem exponit : « Ac si aperte dicat : Etsi exterius munera offerenda non habeo, intra memetipsum lamen invenio, quod in ara tuæ laudis impono : quia qui nostra damnatione non pascaris, oblatione cordis melius placaris : nihil quippe offertur ditius bona voluntate.» Ecce veram nos in Deo nostro exhilarandirationem, quam sequenti versu prosequitur.

ver», i». 28. Deciunes rem, et vlxi et tidi, et in viis tuis splendeat lumen. — Ipsum, inquit, Deum præsentissimum senties, slatini quippe ac oraveris aderit, votumque pro re impetranda conceptum lælus exsolves; quin eliam adeo tibi opitulabitur, ut quidquid agere constituas, aut cogitatione decernas, cx animi sententia succedat, et opera tua semper prosperata clarescant : ultro enim seso 7tot Deus olierei, el obtrudet quasi invalido et infir- tjo» mo tibi opem auxiliumque suum, et subito ad tTuXr voccin e* orationem accurret. Quam luculentam Numinis providentiam et charitalem in nos suam cogitatione omni majorem Dei Filius in evangelio express'll illa amica et paterna invitatione *Matth.* xi, 28: « Venite ad me omnes qui laioratis et oneratis estis, » etc.; sed illius beneficentias magnitudinem illustri plane oraculo Isaias mihi semper visus mirabiliter ostendisse, in quo hærcrc meditando el laudando omnes conveniat: neque cniin misericors Pater, qui providentissime consulere hominum vitæ et salutis solet, exspectat, ut vel preces adhibeamus, sed prævenit conatus nostros, quemadmodum clarissimi ore Vatis pollicetur !>,, hui. 1xy, 24: « Erilque antequam clament ego »ir <lt exaudiam : adhuc illis loquentibus ego audiam.» «U4S1U- y io jOco, ul multo, e divinis oraculis ve-

tusti credo sapientes et profanai thoologiæ mystagogi Apollinis illud effatum prompserunt, quod Lacedæmoniis datum volunt, xaXwiw'.; x* ed; rajicTu, *vocatus et non vocatus Deus aderit.*

Regius propheta David in odibus suis illam quoque inexplicabilem atque eximiam Numinis bonitatem hominibus subvenientem mire celebravit cum ail *Psalm.* ix, 17: « Desiderium pauperum exaudivit Dominus, » addilque ad rem illustrandam : a Praeparationem cordis eorum audivit auris tua. » Pictura plane mirabilis, facit Deum cupidissime aures ad cor admoventem, ut intelligat, si vel tenuissimus sit animi motus et propensio in bonum : nam prius quam erumpat cor in votum atque preces amanlissimus Deus advolat, tendit manum, opitulati>r, ipsam praeparationem cordis, sive, ul Symmachus vertit, npiinnv, *inchoatum propositum* embryonemque voluntatis, vel, ul exponit Boda, bonam affectionem percipit auris divina. Denique *vocatus et non vocatus* adest Deus; quæ magnifica et divina pollicitatio non dæmoni illi veteri bonorum inimico, sed liberatori Deo et vindici mortalium propria est, in cujus beneficentiæ miraculo exclamat S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 4: « O miram bencficentiæ celeritatem! appetitionem ipsam Deus ingeniis pretii loco habetjsitit sitiri, bibere cupientibus potum præbet; cum ab eo beneficium petilur, beneficio id ducit, » etc. Similiter S. Bernardus scrm. 9 in *Cant.* prævenientem hominum vota Deum et humanissime antevertentem miratur, et incredibili animi suavitudine prædicat : a Non vocatus, inquit, adfuit, et delectatus verbis prævenit preces : arbitrator quod interdum nec verba exspectat, sed solis cogitationibus advocetur : » id diserte significant illa verba: u Decernes rem, et veniet tibi, » hoc est, omnia quæ efficere constitueris ad votum cedent. Quæ profecto ampla pollicitatio est.

29. QUI ENIM HUMILIATUS FUERIT ERIT IN GLOIUA! Vtrt. II. ET QUI INCLINAVÉRIT OCULOS IPSE SALVABITUR. — HOC Eliphazi pronuntiatum simile est isti evangelico *Matth.* XXIII, 12 : « Qui se humiliat exaltabitur : » QM h humiliatus nimirum a seipso, vel si ab alio æquanimilcr dejectionem sustinens, exaltationis fastigium ascendit, et si oculos præ humilitate demiscii, infimumque locum, ubi se constituat, aspexerit, in præmium non quemcumque honorem, sed illum magnum el nunquam desitutum æternæ salutis accipiet. Hanc enim oculorum demissionem pro signo humilitatis poni docet S. Gregorius lib. XVI *Moral.* cap. xi, uti vicissim oculorum elationem evidenlissiinum esse superbiæ argumentum, dicens : a Quia quantum per membrorum ministerium deprehendi potest, prima superbiæ ostensio esse in oculis solet : hinc enim scriptum est *Psalm*, xvii, 28 : *Et oculos superbiorum humiliabis.* Hinc de ipso superbientium ca- SopeiKi pite dicilur Job. xli, 25 : *Omne sublime videt,* » etc. Rem hanc esse odiosissimam vidit Sapiens, et magna sermonis auctoritate condemnat scelestam

istam nationem, quæ oculis sublimius elatis inflati animi pompam lumoremque demonstrat. Notantur vero in *Pröv.* vi, 16 superbi oculi *sublimes* dicuntur ad hunc modum : « Sex sunt quæ odii Dominus, oculos sublimes, & etc., ubi Sep luti-
ginli legunt, GCptircò, *oculos contumeliosi*, pulchre explicantes, quo potissimum hæc sublimium oculorum elatio eat, ut videlicet alios despiciunt, contemnant, et contumeliis afficiant. Quod superborum ingenium est, sicut o conira humilium, ut loco citato S. Gregorius ait : « *Oulos inclinare* est nullum respiciendo despiciere, sed se minorem atque imparem cunctis quos aspicit ultimare; salvabitur itaque qui oculos inclinat, quia qui falsum superbia; verticem deserit, veritatis altitudinem ascendit : » sic ille. Hanc autem humiliationum vene exaltationis fontem el causam esse fuse ac pulchre probat Pater Alvarez de Paz lom. II, lib. IV, pari. I, cap. ix; et alii passim ascetici scriplores, ad quos, ne justo prolixior sim, remillo leclorem.

ven so. 30. *Salvabitur innocens : salvabitur autem in*
munditia manuum suarum; — Hebraea hoc loco lia-
bunt, *salvabit innocens insulam vel provinciam*, q. d.
lûüocen-Tanti meriti est apud Deum innocens vita justo-
lunl tum° runi> nt non so s°I°s> SC(J cl totam regionem sal-
iti. itd vent ac liberent, sicut Joseph Ægyptum, Moyses,
m itui Josué, et tot pii Judices lotum populum Israeliti-
mí- cum J Chaldæus tamen et H. Jona cum nostro ver-
tirá. lunl, *salvabitur innocens vir*, quasi 'X significet
non *insulam*, sed *virum*, forte licentia poetica
ablato v el Ü*N *isch*, sive ob rhythmum, sive ob
compositionem et conjunctionem cum sequenti
voce per *maccaph* : quid autem sit, et in quo sila sit

vera innocentia, vide qnmdicta sunt cap. i, vers. L

Salvant in autem in nusstia manum svarum. Hondlth
— Utilis quidem putatur, et merito, mundities
corporis, quæ el saluti naturali est necessaria, et Ta ho-
sine ea in publicum prodire et cum hominibus
conversari vix possumus; verum de illa hic non u>.
agitur, sed de aniinæ munditie, quæ cam a pec-
citorum fæcibus liberat, et a sordibus viliorum
expurgat : nam nemo est tam ignarus, qui putet
hominem manuum corporis munditie salvari.
Unde sensus est, innocentem propter operum
suorum bonitatem esse salvandum : quia, ut
S. Gregorius lib. XVI *Moral.* cap. xi, ait, a illum
in extremo examino justitia (eterni Judicis) salvat,
quem hic ejus pictas ab immundis operibus li-
berat. o Virtutis igitur actiones munditia sunt,
quibus el salutem mentis adipiscimur, et sine ru-
bore cum Ileo et angelis conversamur : propler-
eaque scriptum est JTov. xxii, tt : « Qui diligit
cordis munditiam, propter gratiam labiorum suo-
rum habebit amicum regem, » illum scilicet re-
gem, qui per cuncta sæcula regnat in cœlis, et
non nisi a mundis corde conspicitur. Fructus
ergo illius munditie praestabilissimus est, quem
votis omnibus et contentione debemus appetere,
quod viam pandat ad Deum et jucundam illius
familiari! item, quæ impuris sordidisque negatur.
Divine Chromalius in *Matth.* cap. v : « Munditia
cordis et conscientiae puritas nullam nubem ad
intuendum Deum patiuntur : p hæc Moysem in
auream illam nubem induxit, in qua facie ad fa-
ciem cum ipso Numine collocutus est: in hac puri-
tate sanclimoniae líos et perfectio consistit, quam
mirantur angeli, probi amant, Deus commendat.

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

 $\ast$

Cum adhuc amici in eodem errore persisterent, et obstinati animum obfirmarent, iterat Job sermonem quem capite sexto protulerat, nimirum doloris sui tantam esse magnitudinem, ut quantumcumque acerbus esset ipsius gemitus, longe tamen dolore videretur inferior. Calerían quoniam humano jñ d •'io impius censebatur, appellat divinum, quo se innocentem declaratum in sperat; ut omnes cognoscant haç, fçuas patitur, probationis, et non vindicta: plagas esse. Interim Deum rogat, ut de sua majestate quidpiam remittat, ne non solum lofficndi facultate, sed etiam mente penitus destituatur. Ostendit autem se recte sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro voluntate sua juste facientis; et simul docet, cur post tot plagas vehementer animo conturbetur et horreat.

1. Respondens autem Job, ait : 2. Nunc quoquo in amaritudine est sermo meus, et manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum. 3. Quis mihi tribuat ut cognoscam eum inveniam illum, et veniam usque ad solium ejus ? i. Ponam coram eo iudicium, et os meum replebo increpationibus. 5. Lì sciam verba quæ mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi. G. Nolo nulla fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat. 7. Proponat æquitalem contra me, et perveniat ad victoriam iudicium meum.

S. Si ad orientem iero, non apparet : si ad occidentem, non intelligam cum. 9. Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum : si me vertam ad dexteram, non videbo illum. 10. Ipse vero scit viam meam, el probavit me quasi aurum, quod per ignem transit. 11. Vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea. 12. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus. 13. Ipse enim solus est, el nemo avertere potest cogitationem ejus : el anima ejus quodeumque voluit, hoc fecit. 14. Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia pnesto sunt ei. 15. Et idcirco a facie ejus turbatus sum, et considerans eum, timore sollicitor. JG. Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me. 17. Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

Vir», t. 1. Respondens autem Job ait : — Ut melius Jobi
rcsPonsnm capiamus, in memoriam nobis revo-
totiirro candum est quod Eliphaz in lino capitis pwccc-
ver>js dentis asseruit, scilicet Deum semper justos cog-
*!^tf niturum: nec solum erga illos misericordia sua
jEUUpU- usurum, sed etiam erga universam regionem m
«om. gratiam ipsorum, ul in llcbræo exprimitur. Ad
hoc itaque Jobus respondet se, quamvis sumina
severitate manu Dei tractetur, id tamen non esse
promeritum ; idque ut verum esse probet, ait se,
si sibi licitum sit causam suam agere, posse osten-
dere, sc nequaquam ob peccata sic a Deo puniri,
in quo tota illi cum amicis vel potius adversariis
controversia est.

io qno Quod ad Eliphazi sermonem attinet, verum
Teraml (IU-Jera 65,l Dominum nostrum pollicitum esse,
ditti, h fore ut se propilium erga cos qui se puro cl sin-
iJtn fl CCr0 cor° c°lanl exhibeat, nec solum in ipsis
ir" ' consistat illud beneficium, sedad familiam usque
ipsorum, quin etiam universam regionem profe-
ratur; Deus tamen propterca non adslringit se
certæ cuidam cl perpetuæ regulæ, videmus enim
quomodo suos, cl cos qui in omnibus morigeros
se ipsi et obsequentes præbco conantur, in pa-
tientia exerceat. Non est igitur mensura quædam
æqualis,ut jam sæpius a nobis declaratum est, nec
omnes temporariæ promissiones, quæ continen-
tur in Scriptura sancta, hoc est, illæ quæ ad hanc
vitam spectaut, ita generales sunt, ut in illis sem-
per sit luerendum. Nam Dominus noster fideli-
bus suis in altera vita graliæ suæ plenitudinem
lescrvat, sulllcilque adeo ipsi, si in ista vita illius
gustum aliquem subinde habeant, quo caelestium
in illis bonorum desiderium magis excitetur, et
non omnimoda terremo felicitatis saturitate extin-
guatur : si enim ex voto hic nostram felicitatem
plenius oblineremus, spes certe coelestis vilæ quam
habemus quasi sopita esset, quin penitus extin-
gueretur. Opus csl igitur, ut nos subinde Deus
allliclionibus excitet, ut de bæreditate illa immor-
tali nobis promissa cogitemus, coque animi nos-
tri erigantur, ubi æternum cmnDco beali erimus.
Unde si quando Deum videbimus eos qui cum
Jobo in cordis integritate ambularunt affligere,
non debemus propterca cum Eliphazo attoniti
essa» animum despondere , aut con ludere tales

a Deo rejectos esse ; sed potius cognoscere, eum
velle illos ad se eo pacto trahere , velle eorum
concupiscentias carnales subigere, inania et su-
perflua humanarum rerum desideria, quibus la-
borant, resecare, uleo melius parati sint ad ulte-
rius pergendum, neve in rebus præsenlibus im-
morenlur. En quomodo tam in nostris quam ami-
corum afflictionibus philosophandum sil; unde
videmus Jobum justam rationem Eliphazi sic re-
prehendendi habuisse, et tam graves adversus
cum querelas deponendi, quas sic iniit :

2. Nunc quoque in amaritudine est sermo meus,
ET MANUS I'LAG.E MEJE AGGRAVATA EST SUPER GEMITUM
meum.— Significat se querelis admodum rudibus
uli ; si tamen suum malum inspiciatur, et dili-
genter expendatur, gravius adhuc omnibus ex-
postulationibus quas proferat repertum iri : vult
itaque Jobus hic se excusare, quod tantopere
conqueratur, nec possit dolorem et tristitiam suam
satis mitigare, co quod malum quod patitur su-
peret omnes querimonias quas profert. In llcbræo
est, *eliam hodie exasperatio est querela! mece*, post
sermonem scilicet, quem tunc recenter Eliphaz
habuerat, *q.d.* Nihil ex hoc sermone tuo mihi so-
latii accessit, sed querela mea mullum inde exa-
cerbata fuit. Septuaginta vertunt, xai Sr. ζJa, ix
Xttjs; jira i fort, xxlr.^iip xjt cj P«fûxqrpw» *i~' litu*
c-r/ x-iû, et quidem scio, quia de manu mea est in-
crepatio , el manus ejus gratis facta est super gemitum
meum : hæc similia sunt illis quæ cap. vi dicta
sunt. Quod autem Vulgatus hic transtulit, « *et ma-* jimi
ñus playa: meas, id est maniis Dei, qua plagam «ss™:-
hanc mihi inflixit, *aggravata est super gemitum*
meum, id est gravior est quam gemitus meus præ níuum
se fert, aut prodit,o. d.Gravior est plaga,vel vc-
hemenlia percussionis, quam ut illis valeam la- ,lgntl.
mentis et gemitibus demonstrare. Gravitas autem ut
manus vel aggravalo diuturnitatem simul et acer-
bitatem pœnæ significat, ut in illo Davidis *Psalm.*
XXX, ti : a Gravata est super me manus tua : » si-
milis est phrasis alterius Psalmi : u Confirmasti
super me manum luam » *Psalm*, xxxvn, 3 ; isti
autem cum verbo *aggravandi* allinis occurrit alibi
sæpius, et gravare simpliciter positum eamdem
vim habet eliam apud alios auctores : sic l Reg.
v, 0 : « Aggravata est manus Domini super Azo-

tios, et demolitus est eos: » dicitur eadem ratione *aggravari jugum* III Reg. xii, 10, 14, et *Isai.* xlvii, 6. Septuaginta pro verbis illis *manus plaga mea*, legunt, xal x yjlp àurei *x?i*x -jfytcv *ir.* / u.w arcvx*yuô, *et manus ejus* (scilicet Dei) *gravis facta est super gemitum meum*. Sensus est idem, sed apertior.

Viri. 3. 3. Quis MIHI TRIBUAT UT COGNOSCAM ET INVENIAM

Jobus ILLUM, ET VENIAM USQUE AD SOLIUM EJUS? — **PROVO-**
cur mam ca| jobus ad iudicium Dei, quia hominum judi-
cni*)?o c"s condemnatur; de Deo autem , id
dwopu. est *humano more*, toto hoc loco loquitur, quasi
w relit. nin)rum certo loco et in tribunali resideat ad jus
reddendum. Non dubitabat quidem Jobus a Deo
missam esse plagam, quam tunc in suo corpore
patiebatur, et quam ante pertulerat, cum omnes
sibi fortuna* perierunt, et ruente domo obtriti
sunt lilii, et extincta familia: sic enim ipse aperte
manifestavit cap. i, 21 cum dixit: « Dominus
dedit, Dominus abstulit, » Neque ideo suam cau-
sam a Deo legitimo iudicio disceptari cupit, ut
cum illo expostulet, et suam apud Deum causam
tueatur, et iniquum probel esse iudicium, quasi
majora quam promeritis tormenta sustineat; sed
ut ab illo discat, cur ipsum tam duris cruciati-
bus exerceat, et alii cognoscant, non solum in
hoc sæculo peccatorem po?nas perpeti (quod ita
socii censuere tenaciter, ut ab eo errore nullo
modo abduci potuerint) sed etiam justos. Cum
autem homines tam habeat suæ cogitationi et ve-
ritati contrarios, neque ipse tantum habeat elo-
quente ac virium, ut illos ab eo liberet errore,
quo tam stolide et perniciose suadente diabolo
laborant, optat ut illas sibi paries assumat Deus,
et quid in re usque adeo gravi existimandum sit
manifesto declaret. Sed ait ignotum sibi esse lo-
cum, ubi suum Deus solium constituerit, ut iudi-
cium exerceret legitimum; quem tamen cognos-
cere et illi se sistere vehementer desiderat, op-
tandi modo sensum animi sui significanter expri-
mens: « Quis mihi tribuat, ul cognoscam, et in-
veniam illum? » id est, ulinam scirem ubi loco-
rum sit, cl ubi eum invenirem, vel ubinam inve-
niri possit, quo gentium aut locorum inveniendus
sit: utique non cessarem quærere, dum inveni-
rem cum, ut possim causam meam*coram illo
agere; quidam vertunt, *utinam nossem Deum, et*
invenirem eum, scilicet, qui novit invenit: non in-
venit nisi qui novit: sic non colit nisi qui novit:
nam cultus absque scientia non est verus cultus
Dei. Porro tempus quo Deus inveniri potest vo-
catur in Scriptura *tempus opportunum* Psalm, xxxi,
6; *tempus* inveniendi *Isai.* i v, *G*; *tempus beneplaciti*
Psalm, l xviii, 14; *tempus acceptum, dies salutis*, etc.
II Corinth. v: de quibus vide plura in meis *Annot.*
ad Psalm, xxxi, 6, etc.

Mystico S. Gregorius lib. XVI *Moral*, cap. xi,
versum hunc de anima pic ad Dei speciem et am-
plexum anhelante sic exponit: a Electus, inquit,
ntiisQue nisi Deum cognovisset, utique non ama-
ret. Sed aliud csl cognoscere per fidem, cl aliud

per speciem, aliud invenire per credulitatem, per fl-
aliud per contemplationem. Ex qua rc agitur, ut du-
ciceli omnes cum quem fide cognoverunt videre ,uni
quoque per speciem anhelent: cujus amore fla- dro per
grantes æstuaot, quia ejus dulcedinis suavitatem
jam in ipsa suæ fidei certitudine degustant, etc.
Et veniam usque ad solium ejus. Quid namque
est solium Dei, nisi illi angelici spiritus, qui Scrip-
tura teste *throni* vocati sunt? Qui ergo usque ad
solium Dei venire vult, quid aliud quam interesse
angelicis spiritibus concupiscit? ut nulla jam de-
fectiva temporum momenta sustineat, sed ad per-
manentem gloriam in contemplatione æternitatis
exurgat, » etc.: sic ille. Cupit videlicet anima
pia solium Dei fieri, et illum non solum propi-
tium agnoscere, sed intra seipsam quoque ma-
nentem invenire; sed hoc quod anima vehemen-
ter cupit, desiderium puritatis et desiderium Dei ç'r,A
non obscure demonstrat, neque emm cupcret, onni
quem non agnosceret, neque illum desideraret ubi u&-
cujus aliquando suavitatem non invenisset, neque
illi subesse vellet, cujus praesentia illam non mi-
rum in modum honestasset. Illoc ergo perfectio-
nis desiderium, quod a Dei per gratiam præsentia
dimanat, eandem gratiam pratentem indicat,
quæ animam jam justitiam pregustantem ad am-
pliores amorem ejus allietat: Deus enim intus
habitans est, qui januas cordis nostri pulsant, qui
faces hujus sanctæ concupiscentie admoveat, qui
hunc ignem desideriorum exsuscitat, qui animas
diaritalis igne fervorites postulationibus majoris
gratiæ et amplioris puritatis accendit. Jam talis
animæ venam purissimi auri, id est charibitis,
invenit, quam tanta aviditate perfodit. Jam cibum
virtutis suavissimum pregustavi!, quem tam in-
suetis modis et tot sanctis adinventionibus ad co-
medendum inquit; jam intus sponsum habet, a
quo tam potenter trahitur, et post cujus odorem
tam velociter currit. Vide hac de rc pluribus
P. Alvarem de Paz tom. 1, lib. V *De Vit. spirit.*
part. II, cap. ix.

4. PONAM CORAM EO JUDICIUM, ET OS UUM REPLEBO Vers. 4.
LNCREPATIOMiis. — Causam, inquit, apud ilium job td
dicam, cljus atque innocentiam meam tuebor, cl J*
libere eloquar amaras querelas, quas nnlu justus [(dhu
dolor et bona conscientia in os dabunt sugge-
rentque; *replere autem os aliqua re* est animi co-
natu ei solummodo intendero, et abundantissime
exsequi: itaque Job: « Os meum, inquit, replebo
inreparationibus, » id est, contra meipsum oro
pleno, non contractis labiis, aperte, clare, abun-
danter meipsum increpabo, condemnabo, senten-
tiam contra meipsum proferam. In Ilcbræo pro
verbo *ponam* habetur, -py *gfmrach*; quod proprio
significat *disponere* et preparare rem cujus dispo-
sitis necessaria sit, ne postea homo confusionem
incurrat: hoc verbum communiter ponitur in
Scriptura, cum de bello aut convivio agitur, ad
bellum enim gerendum nulla debent prius pre-
parari!, ne homo misere vincatur; et ad convi-

vium, ne confundatur, sicut in evangelio *Luc.* xiv, 12 is qui invitavit mullos prius cœnam paravit ; cl *Matth.* XXII, 2 rex qui fecit nuptias filio suo. Tropologice S. Gregorius lib. XVI *Moral.* cap. X, H : a *^cram Ve0 judicium ponere* est infra secretum mentis per fidei contemplationem ad tremendum examini dum examen majestatis iHius oculos nostra® considerationis aperire, quid peccator homo mercatur attendere, cl occultus nunc cl tacitus iudex quam terribilis post appareat considerare, etc. Qlli autem sibi in conspectu Dei iudicium ponit, os suum increpationibus replet, quia dum subtile examen tremendi contra se iudicis contemplatur, amane se pœnilentiæ invectione persequitur. n Hoc modo jam nos ad iudicium coram Deo disponere ac præparare debemus, ut videlicet in iudicii die jam tunc non inculpet, quem hic invenerit plene seipsum increpasse; nec damnet, aut puniat, quem invenerit seipsum damnasse et punivisse. Sic ergo præparandum est iudicium, et ea ratione, quam I). Augustinus tradidit lib. *De Paenit. medic.* cap. n, cujus verba descripsisse visus est D. Anschnus in I *Corinth*, cap. xi, aliqua cis addens digna qua» hic inserantur : Ascendat, inquit, homo adversum se tribunal mentis sum, constituat se ante faciem suam; atque ita constituto in corde iudicio adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor; inde quidam sanguis animi confidentis profluat per lacrymas, versetur ante oculos ejus imago futuri iudicii, et quidquid in se viderit, quod a iudico venturo reprehendi possit aut puniri, ipsernet in seipso reprehendat et puniat : peccata enim sive parva sivo magna impunita esse non possunt, quia aut homine puniente aul Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta divina, si conversio procuret humana ; quia I *Corinth*, xi, 31, si *nosmetipsos dijudicaremus, non utique a Domino iudicaremur*, id est puniremur vel in futuro sæculo, vel in isto, » etc. Hisce similia S. Chrysostomus habet homil. 31 in *Epist. ad Hebr.* : « A nobismelipsis, inquit, percipiamus sententiam, nosmetipsos accusemus, iudicemus, et condemnemus, tunc Deum propitiabimus verum iudicem : n id etiam dici video ab aliis Patribus, cum de sui discussione agunt, ul non'nobis ipsi blandiamur, sed investigemus sedulo, et quæ perperam acta fuerint non intueamur tantum, verum etiam puniamus» S. Leo serm. 3 *Dc Quadrag.* censorium iudicium esse vult et severum, cum sic monet : «Scrutetur quisque conscientiam suam, seque ante se statuatur proprii censura iudicii.» Sed elegantissime I). Augustinus serm. 88 *De Temp.* : « Peccata nostra iudices nos sentiant, non patronos;» et paulo post: «Tu agnosce, et Deus ignoscit; » et alio quodam loco in *Psalm.* xuv ; « Punendum est peccatum aut a te, aut a Deo : tu agnosce, ul ille ignoscat, n Plura de conscientino tribunali vide Drexelium in lib. cui titulus *Tribun. Christi*, et Cresollium lib. Ili *Mgstag.* cap. vi, sect. 3.

3. Ur SCIAM VERRA QUÆ MIHI RESPONDEAT , ET IN- Ven.». TELLIGAM QUID LOQUATUR MIHI. — Quidquid JobUS verborum cum Deo miscere optat, non ad contentionem, sed ad veritatis indagacionem perlinet, quemadmodum solet discipulus cum præceptore disceptans, ut ab eo verum ediscat ; quod sane pium ac modestum est : hoc enim tantum optabat Jobus scire, quid a se divinum illud eldurum examen exigeret; quod spectaret tam longa neque unquam intermissa severitas, ul divino ipse obsequeretur consilio , ne frustra videretur tanti artificis ac medici manus admota, et alios doceret, quid Deus, dum innocentes exercet, spectare soleat : ita Sanctius noster. Septuaginta D u> m- legunt, íáxxra á jxxt ¿pî,aiaÛGtp,rtv riva jxgi Ju'n ut cognoscam sanationes quas loquetur {Jt. mihi, et sentiam quæ annuntiabit miAi; Deum animæ suæ medicum agnoscit, qui illam sanat dum flagellat : certa enim a tribulatione salus, si æquo animo feras, hinc in sacris litteris salutis dios, tribulationis tempus dicitur, ut slatini colligeremus tribulationem parere salutem, juxta illud *Isai.* XLix, 8 : « Et in die salutis auxiliatus sum tui; » Chaldæus vertit, *et in die tribulationis ego suscito salutem*. Nempe ad nostram salutem Deus spectat, duin nos tribulationibus premit et angustiis: jure Procopius *salutis nostrae artificem* Deum vocat, dum plagas incutit : sic enim scribit in *Isai.* cap. ix : « Tam est nostro salutis peritus artifex Deus, Dens ta- ut vel plagas inculcens medeatur, ulrinque nos ,uUs ad pietatem provocans. » Quid igitur tribulationem fugis, et adversitatis nomen exhorres? Cogila medicinam esse, et punientem Deum medici obirc munus, et omnia adversa non solum forti, niur>i- sed etiam æquo animo feres. Audi monentem S. laus. Augustinum in *Psalm.* xxi : « Intellige homo modicum esse Deum, et tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem : n non adeo desipias, ut morbo correptus salubre medicamentum rejicias, quod ab illius medici manu est, qui in porrigendis morborum remediis falli non potest : vide hæc fusius *supr.* cap. v, 18, et cap. xiv, 17. fi. Nolo multa fortitudine contendat MECUM, Ven.6. NEC MAGNITUDINIS SÛÆ MOLE ME PREMAT. — Quoniam Rojit Jobus optaverat cum Deo do sua innocentia disputare, potentiam ejus infinitam timens, cique reverentiam exhibens petit, ut aliquid de sua fortitudine ac majestate remittat; neque sic magnitudine sua pusillum opprimat, aut percellat, ul mentem adimat, reddatque elinguem: idem *supr.* cap. xi!!21 dixit, etabunde expositum est a nobis , ut hic pluribus non sit opus. Sed tantum hic notandum est Jobum in Deo duas quodammodo justitiæ species agnoscere ac notare : unam scilicet, quam nobis lege sua declaravit, secundum quam ordinarie tractat cl iudicat homines, bona bonis, et mala malis retribuens; aliam vero, quæ nobis magis mira videtur, quando nimirum Deus nos vult tractare non juxta legem suam ordina-

riam, quæ purlmum dementi® ac misericordi® admixtum habet, sed prout juste potest agere, secundum rigorem quem hic rogat remitti. Significat ergo Jobus, si Deus velit ipsum usitata cl ordinaria ratione tractare, hoc est, quomodo declaravit in lege sua, se benedicturum illis qui se coluerint, cosque ita benigne et elementer tractaturum, ut possint ipsum re ipsa bonum cl benignum Patrem experiri; ea ratione cl juxta normam illam se posse, cl optare coram Deo respondero; haud obscure insinuans Deum erga ipsum uti justitia quadam arcana et abscondita hominibus, nec tractare jam ipsum juxta legis normam, sed ratione quadam duci, quam homines non possunt complecti, quæque eorum omnes cogitationes et sensus superat. Hanc igitur justitiæ fortitudinem sibi admodum molestam et gravem ac pene intolerabilem nonnihil mitigari, aut saltem amicis illam non intelligentibus revelari desiderat, quo da innocentia sua fiant certiores, et errore liberentur: quando enim Jobus vir simplex et reclus, qui affectu puro ac sincero Deum coluerat, extrema quæque patitur, videtur illum Deus tanquam in theatro collocasse, ut in ipsum horrendam vindictam exereret, quia in speciem et secundum hominum opinionem quolibet malefico asperius illum tractat. Jobus igitur dicit Dominum uti secum justitia quadam arcana, quæ diversa sit a norma illa et regula ordinaria, quæ lege continetur; sed velle suam patientiam probare, cl velut exemplum universo mundo imitandum proponere, cl simul ostendere quam auctoritatem in suas creaturas obtineat. Cæterum si hac auctoritate ac potestate sua Deus erga se non uteretur, aul de illa saltem aliquantulum remitteret, optimo se causæ suæ fidero ostendit, quandoquidem sibi victoriam polliceri videatur dicens:

Ven. 7. 7. Proponat æquitatem contra me, et perveniat
Opus Job ad victoriam judicium meum. — Rogat Jobus in
m judicio proponi a Deo et palam fieri æquitatem
q< i?? caus®, cur scilicet ipsum afflixerit, ut videant
jJob omnes et agnoscant, a benevolentia potius quam

«nus ab offensione, et a parente potius quam ab hosto

hic clam inflictam esse plagam; ut sic Deo ipso ju-
affligiQ. dice vincat amicos supra modum infensos, et fil-
tBr- ciatque, ut mulata sententia discant in hoc spe-
culo honestis de causis justos etiam a Domino so-
litos esse vexari. Ita Sanctius noster, qui rem totam pulchra illustrat similitudine a medico petita dicens: Æquilatem proponit, qui ostendit aliquo facto, in quo accusari posset injustitia, se non fuisse injustum, quomodo medicus qui urit et secatur, et amarum poculum propinat aegroto, censeriposset crudelis ab eo qui medicum esse ignoraret, cl hominem videret esse dissectum, aul a candenti ferro notatum et combustum; illo tunc æquilatem proponeret, qui hominis ægritudinem ostenderet, cui aliter occurrere non posset utiliter, et se esse medicum qui probe nosset morbi naturam, qui hominem exstingeret, nisi ipso so-

propugnatorem opponeret: qui tam abesset longo ut crudelis haberetur, quod secaret et ureret, etiamsi in ea vexatione doleretur, et ingemisceret ægrotus, ut potius benevolus censeretur et clemens, quod ea curatione male affectum hominem vindicare a morte. Sic igitur Jobus petit, ut Deus ostendat gravem illam plagam a benevola provenire, non ab hostili manu; a parente ut medico, qui sanare, non ab hoste, qui perdere et abolere nititur.

Et perveniat ad victoriam judicium meum, — id est, ut judicante Domino, et vexationis causam afferente, vincat Jobus amicos, qui ex hoc judicio mutant animos, cl discant etiam in hoc saeculo honestis de causis justos homines a Deo vexari. Etenim non uno modo electis utilis est vexatio ut fluii sive corporis, sive spiritus, *primum* quidem, ut in cruce ipsa probentur, cl fideles inveniantur sicut veri discipuli, quibus Christus dicit Luc. xxii, 28: a Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, n etc.: nam « sicut igne probatur argentum, et aurum camino, ita corda probat Dominus, » ait Sapiens Prov. xvii, 3. *Secundo* virtus ipsa, et in primis patientia in bonis probatis cum affliguntur magis elucet, et in exemplum aliis proficit: qua de re ita scribit in *Canon.* sua Jacobus cap. v, 10: « Exemplum accipite fratres laboris et patienti® prophetas: qui loculi sunt in nomine Domini: ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis, » etc. Tercio, vexationis argumento significat Deus quos habeat in hac vita charorum ac liliorum loco: a quem enim diligit Dominus castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit, » / Irtr. xn, 6: qua in re nihil clarius eo adferri potest, quod Raphael angelus dixit Tobie seniori Tob. xu, 13: a Quia acceptus cras Deo, Decesso fuit ut lentaho probaret te. » *Quarto*, eadem vexatio reddit hominem in dies sapientiora ac magis circumspectum, juxta tritum illud liai, xxviii, 19: a Vexatio dat intellectum. » *Quinto*, plurimum etiam justis conferri, ut intra modesti® limites se contineant, et digne magis ac provide in via Dei progrediantur, quod sui exemplo Paulus ostendit II *Corinth.* xu, 7: a Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee angelus salan®, qui me colaphizet, etc.: nam virtus in infirmitate perficitur. » *Sexto* denique, licet nihil aliud secum boni afferret tribulatio, satis certe commendanda foret, quod illa gloriam Dei magis illustret, et latius lato orbe patere faciat; hinc Christus de cæco nato ait *Joan.* IX, 3: « Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo; » et *ibid.* xi, I, de Lazaro ægrotante: « Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. »

8 et 9. Si ad orientem iero, non apparet: si ad occidentem, non inteluigam eum: si ad sinistram, quid ei agam? non appere expam eum: si me vertam ad dext-

r<ui teram, non vmrto nxUM. — Sed quid, inquit, frus-
 qnTprt.*<ra mceem Ma nicditor, quæ fieri nullo modo pos-
 ir > 6''Sunt? neque enim invisibilem Deum videre pos-
 Thifri sun) f et cura i||0 legitimo certare iudicio : si ad
 Btqmu on'cn*em perrexero, el inde me ad occasum mu-
 tata velificatione convertero; si ad lævam, id est
 aquilonare™, si ad dexteram, id csl australem
 plagam cursum mulavero, neque a mortali mea
 diligenda inveniri, neque ab humano oculo videri
 poterit. Sensus ergo Jobi csl, Deum quidem im-
 mensum el omni loco præsentem ubique terrarum
 posse iudicium exercere; sed hoc ipsi parum
 profuturum, si volis ejus non adsit, neque mani-
 festam sententiam ferat, qua criminatores suos re-
 vincat, 7. d. Frustra desidero Dei iudicium, quia
 lucem habitai inaccessibilem, et excelsus atque
 invisibilis a mo conveniri nequit, ut coram eo
 agam. Quo significat sibi esse incomprehensibilia
 Dei iudicia, quemadmodum iisdem propemodum
 verbis Psalmis lacontestalurdicens Psal. lxxviii,
 6 : « Mirabilis facta esi scientia tua ex me : con-
 fortata est, et non poicro ad eam. Quo ibo a spi-
 ritu tuo? et quo a facie tua fugiam? Si ascendero
 in cœlum, tu illic es; si descendero in infernum,
 ades : si sumpsero pennas meas dilucido, et ha-
 bitavero in extremis maris : etenim illuc manus
 tua deducet me : et tenebit me dextera tua, n etc. :
 idem hoc loco dicitur, si ipsum intelligamus de
 Oriente et occidente, borea et meridie. Jobus igitur
 significat homines frustra longas raliocinatio-
 nes texere, cum enim universum orbem pervagati
 mpenre. j-ÍPrjn^ nnnquam tamen ad magna usque arcana
 Dei perventuros; siquidem omnem ipsorum cap-
 triplid facultatem illa superant. Nota triplici modo
 rondo io a theologis Deum dici invisibilem, *primo*, quia
 ▼ Mibilb. nullis oculis corporeis videri potest, nimirum prout
 esi in se, nam res omnino spiritalis, qualis est Deus,
 esi extra objectum visus corporalis. *Secundo*, quia
 a nullo intellectu creato vi luminis naturalis clare
 ut est in scipso videri potest; neque ullus intellec-
 tus esi possibilis qui id viribus naturæ possit : hoc
 modo invisibilis est omni creatone el soli sibi vi-
 sibilis ac notus. *Tertio*, quia etsi a mente creata
 per lumen gloriæ aliquo modo clare videri pos-
 sit, non tamen visione comprehensiva, qua nihil
 laical videntem : omnis enim visio beatorum in-
 finite abest ab ipsius visione comprehensiva, el
 ipse infinite omnem illorum visionem superat; hoc
 modo quidam Patres dicunt Deum omni crealiiræ
 invisibilem et ignotum, et sibi soli notum ac visi-
 bilem. Vide Lcassium lib. I De *Perfee. divin*, cap. n.
 vtn.it. 10. Ipse vero scit viam meam, et probavit me
 QUASI AURUM, QUOD PER IGNEM TRANSIT, — 7. d. VidCPC
 quidem non valeo videntem me, et cum qui me
 subtiliter intuetur intueri non possum; sed prop-
 terca ipsum appello iudicem incorruptissimum,
 quod jam illi bene probatus exploratusque ex-
 sistam; de cujus iudicio alque sententia, quam-
 vis non omnibus manifesta, valde confido, quod
 quamvis illum non possit homo perspicere, at ille

perspectas habeat omnium mortalium actiones;
 el quod non nisi ob preciarum suæ gloriæ ac mei
 quoque commodi bonique finem me illo totærum-
 nis exerceat : ita Pineda nosier. « Ipse vero scit Dem
 viam meam, » id csl, novit me inculpate vixisse : *q. 11
 tunc enim Deus *scire* dicitur cum approbat, juxta htm
 illud *Joan*, xin, 18 : a Ego scio quos elegerim; » 1°
 el in *Psalm*, i, G : « Quoniam novit Dominus viam rum'
 justorum; » contra vero nescit quos reprobat, ail
 enim reprobis *Matth.* xxv, 12 : « Amen dico vobis :
 Nescio vos. p Quod autem subdit,

Et probavit me quasi aurum, quod per ignem Jani m
 transit, — in Hebræo ad verbum omisso *ignis* vo- at^ a
 cablilo habetur hoc modo, *probavit me, quasi au- ur |.w*
rum exibo; sed nec Septuaginta faciunt ignis men- tribu-
 tionem, unde aliqui censent nostrum interpretem
 paraphraslis officio functum ex aliis sacræ Scrip-
 ture locis addidisse illud de igne ex Proverbiis
 cap. xvi, 3 : « Sicut igne probatur argentum et
 aurum camino, ita corda probat Dominus; » et ex
 Sapientia cap. ni, G : « Tanquam aurum in for-
 nace probavit illos; » el ex Zacharia cap. xin, 9 :
 « Uram cos sicut urilur argentum : et probabo cos
 sicut probatur aurum, » ubi Tertullianus lib. *De*
Fug. in perscc. cap. m, ait : « Cum exurimur per-
 secutionis ardore, tunc probamur de fidei tenore :
 hæc erunt ignea jacula diaboli, per quæ fidei us-
 tio el conflatio administratur, » etc.; quo etiam
 sensu S. Petrus ait I *Epist.* i, 7 : « Ut probatio ves-
 træ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem
 probatur) inveniatur; » Syriacus legit, *ut exami-*
natio fulci vestræ apparent excellentior quam aurum
purgatum, quod per ignem purgatum est. Et Isaïas
 ait cap. Liv, 16 : « Ecco ego creavi fabrum suf-
 flantem in igne prunas, et proferentem vas in
 opus suum, » ubi S. Hieronymus putat *fabrum* esse
 diabolum, qui halitu suo prunas ardere facit, et
 vasa fingit, id csl homines scelestos inflamat,
 quibus tanquam suæ invidiæ et improbitatis ins-
 trumenlis utitur ad bonorum exilium, sed exer-
 cilium simul et probationem : S. Hieronymo suf- btM
 fragalur Haymo, Dionysius et Adamus. Impii igitur elect>
 dum injustos insurgunt urendo, inflammando r
 et persequendo, eosdem purificant, perficiunt et
 perpoliunt, quo clarior el illustrior eorum virtus
 eniteat; unde D. Gregorius lib. XVI *Moral*, cap. xv
 ait ; a Aurum in fornace ad naturæ suæ clarilalem
 proficit dum sordes amitlil; quasi aurum ergo,
 quod per ignem transit, probantur animæ iusto-
 rum, quibus exustione tribulationis et subtrahun-
 tur vilia, el merita augentur, » etc. Hinc est quod
 David dixit *Psalm*, x, 2 : « Dum superbit impius
 incenditur pauper, » quæ verba intelligit Haymo
 et S. Bruno de purgatione, quam tribulatio circa
 justos operatur: examinatur enim aurum dum in-
 cenditur, simul et purgatur ac in melius reduci-
 tur, sicut enim dixit S. Augustinus lib. IV *De Civit.*
 cap. m, « justis quidquid malorum ab iniquis
 dominis irrogatur non est pœna criminis, sed vir-
 tutis examen, »

Bitio In hanc sententiam pulcher occurrit locus Ter-
[jonf*: 't M*? t)c in persec. cap. n, ubi ponde-
pioiudo rat iniquitatem el injustitiam deservire ad eliden-
nU. dum testimonium pro commendatione virtutis et
jubtitiae iis quibus iniquitas maxime adversatur :
cum enim impius virtutum persecutor justitiam in-
sectetur, vii tuteque pollentem hominem in odium
virtutis aggrediatur persequendo, eadem utique
persecutione clarum elicit testimonium in com-
mendationem virtutis, qui enim pro illa acerba
patitur, evidenter testatur tantum esse illius valo-
rem el meritum, quod pro illa tot adversa æquo
imo helo animo sustineantur. Inservit insuper ini-
quus persequendo justum, quatenus eum illato
examine probat, probatumque constituit; sic ergo
habet Tertullianus : « Scire debemus precedere
Dei voluntatem circa fidei probationem, quæ est
ratio persecutionis; sequi autem diaboli iniquita-
tem ad instrumentum persecutionis, quæ est ratio
probationis: namel alias in quantum justitiæ ini-
quit is æmula est, m tantum materia est ad testi-
monium ejus, cujus æmula est; el sic justitia in
infirmirate perficitur, » etc. Pulchre autem S. Gre-
gorius loco supra, citato Jobum in hac auri com-
paratione a præsumptionis suspitione defendit
dicens : « Nec elationis fuit, quod sanctus vir in
tribulatione se positum auro comparavit : quia
qui Dei voce justus ante flagella dictus est, non
idcirco lentari permissus est, ut in eo vitia pur-
garentur, sed ul merita crescerent : aurum vero
igne purgatur; minus ergo de se aestimavit ipse
quam erat, dum tribulationi traditus purgari se
credidit, qui purgandum in se aliquid non habe-
bat. Sciendum vero est, quia quamvis de se hu-
milia sentiat animus justorum, ea tamen quæ agunt
quam sint recta conspiciunt; sed de eorum recti-
tudine non præsumunt. Unde adhuc subditur : »
ven. ii. n. Vestigia ejus secutus est tes meus : viam ejus
job Ufi CUSTODIVI, ET NON DECLINAVI EX EA, — quasi nñIDÏ-
Kcatuī rt, m a vcslig*° præeuntis et jubentis Dei ne latum
fuit quidem, ul dicitur, unguem discesserit, ubi illus-
tris metaphora est ducta ab illis, qui se duces aliis
præbont, et viam ostendunt, qui cum sint periti
viarum, ad designatum locum optatumque securo
deducunt. hos qui sequuntur, et in iisdem vesti-
giis pedem ponunt, non aberrant, quod fecisse
Abrahamum singulari obediencia et religione sa-
crio litterio testantur, cujus pedes sic divino pedi
adhærcbanl, ut divelli ab eo non posset. Magna-
nimus Job illud idem hic de se predicai : « Ves-
tigia ejus secutus esl pes meus, » in quo singula-
rem Dei bonitatem et humanitatem licet animad-
vertero, qui obediencia sic repetit a nobis, ut
comitem el viæ ducem præbont se, et divino pede
curriculum omne dimetiatur, facem attollat, el in
vario itinerum flexu anfractuque dirigat. In Ile-
votijfii- jraeo proprie est, apprehendit pes meus illius gres-
^niiier magnamque emphasim habet: quamvis enim
icbireo- verbum originale dicatur de manibus quæ ali-
duo. quij apprehendunt, el tonent firmiter et tenaciter;

transfertur tamen ad pedes, qui firmiter inhærent,
nec a via deflectunt, etiamsi impellantur a turbine
aliove vim inferente. Ubi etiam notanda venit ver-
sio illa, quam adfert Cajetanus, qu® ab alio qui-
dem explosa ut parum litteralis, mylico tamen
sensui valde accommodata est, et a metaphorico
loquendi modo, quo Job utitur, minime abhor-
ret. Existimat ergo legi posse, in beare tuo vidit pes
meus : nam licet videre pertineat ad oculos, non
ad pedes; tamen mclaphorici pedes, id esl animi
affectus, dicuntur videre, quia non moventur nisi
videndo et intuendo præcepta, juxta illud Salo-
monis Prov. iv, 23 : « Oculi tui recta videant, et
palpebræ tuæ procedant gressus tuos. » Ita autem
inspicere mandata, ut pes moveatur ad exequen-
dum illa, vere beat nos, quia, ul dixit Ecclesias-
ticus cap. xxiii, 37 : « Nihil dulcius quam respi-
cere in mandatis Domini; » unde non sine myste-
rio vocem hebream, cui respondet nomen vesti-
già, interpretatur Cajetanus beare, seu beatitudi-
ne^{TM}ul sensus sit : Beare tuum secutus est pes meus,
quo denotatur beatitudinem nostram in eo silam
esse, ut Dei vestigia sequamur, et vias ac semitas
ejus custodiamus. Unde David Psalmos ab hac
beatitudine inchoavit dicens Psalm, i, 1 : « Beatus
vir, qui non abiit in consilio impiorum, etc., sed
in lege Domini voluntas ejus; » el Psalmum cxviii,
1. qui totus est de divina lege, sic exorditur Psalm.
Civili, 1 : « Beati immaculati in via, qui ambulant
in lege Domini ; » et Christus Dominus etiam in-
signem sermonem in monte habitum ita exorsus
est, ul nomen beatitudini* adjungeret retibus vir-
tutum, quibus præcepta et consilia evangelica im-
plentur, ut cum dixit Matth. v, 33 : « Beati pau-
peres, beati miles, » etc. Hæc enim si recto me-
ditemur el observemus nos facient beatos plene
quidem in futuro sæculo, ex parte etiam in pro-
seliti : nam qui post Agnum currit in hac vita ejus
cuncta sequens vestigia Apoc. xiv, 4, sequetur
etiam in altera quocumque ierit omnimoda ejus
fruens gloria.

Istius ergo lectionis sensus ad nostrum institu-
tum erit, g. d. Nequaquam pes meus aberravit,
lassatus aut dimotus fuit a sequendis vestigiis Dei,
iisdemque perpetuo premendis : imo si alati ali-
quando visi sunt pedes, nunc mei oculati profecto
erunt, neque dormitabunt, aut dormient, cum vi-
deant bealitudinem, quam promisit Deus sequen-
tibus se, et palmam ac bravium quod proposuit
gradiontibus, imo currentibus et decerta ilibus in
stadio hujus viæ et vitæ. Minimo itaque pedes mei
a Deo deflectent, cum attentos habeant oculos,
sed insistent vestigiis ejus ; neque tanto proposito
exemplo et oblato premio consistent immobiles.
Hinc etiam David precatur Psalm, xvi, 5 : « Perfice
gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur
vestigia mea, » quod eleganter S. Hieronymus in-
terpretatur, sustenta gressus meos in callibus tuis,
et non bibentur vestigia mea, ubi hebræum ion tha-
mod significat sustentare (quod idem verbum po-

Viig «t
001
b* ibant
si sequi-
BrK

Tedu la
-eqaeada
Deo aliti
eloculati
ac-

Grcnos
p.olo-
rum i
D*** per-
fidi n-
tur ot
taiteu-
Uatui.

situm est in *Exod.* xvn, 12, cum sermo est do sustentatione manuum Moysis) : quia maxima perfectio est firmos habere pedes, et sustentatos in via Dei; proinde Vulgatus noster, ut puto, dixit, *perfice gressus meos in semitis tuis*. Quod symbolum placuit Cœlestino II, item Honorio HI, et Gregorio X, testo Alphonso Ciacconio in *Vitis Pont*, ubi observanda est expositio D. Thomæ, qui existimat habitus ab actibus generatos remunero in nobis 'æluti vestigia; quæ proinde debent confirmari el exerceri actibus ipsis repetitis velali gressibus impressis, ne aboleantur el penitus exstinguantur; proindeque sensus est : Perfice ct sustenta gressus seu actus meos secundum praecepta tua, ne moveantur, labantur, ct deleantur vestigia cl habitus, quorum conservatio el perseverantia pendet maxime ab exercitio : nam otio ot desidia facile pereunt. « Custodit igitur vias Dei, qui non sic exorbitat, ul eas relinquat, sed in eis currendo proficit; cl si aliquando ut infirmus offendit aut tilubat, proficit autem minuendo peccata, donec perveniat ubi sine peccato sit : n itaS. Augustinus lib. *I)c Perfect, just*, contra Coelestium.

Sed quid csl quod Job non dixit, vestigia ejus secutisuntpedesmf, sed *pes meus*? numquid unico tantum pedo sequebatur Dei vestigia? Absit : sic enim difficillime ambularet, vel claudicaret in duas paries, sicut quondam Israelite III *llcg.* xvni, II. Sed cum pedes animæ, uljam diximus, sint cj^ffectus, animæ autem duplex sit pars affectiva; altera inferior, quæ carnem, altera superior, quæ mentem vel spiritum attingit: ita duplex est Pes vc* alter partis sentientis, allcr vero **aperior**, partis rationalis, in qua liberum est arbitrium:et hic pes sufficiens est ad sequenda Dei vestigia, aiter repugnet, vel contradicat: ita cnim lesikarn. talur D. Paulus dicens *Rom.* vu, 22 : a Condelector legi Dei secundum interiorem hominem : video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mcæ, et captivantem me in lege peccati; U cl paulo post *ibid.* vers. 23 : « Ego ipse mente servio legi Dei, came autem legi peccati, n Sed ul ostendat hæc sine culpa posse contingere subjicit *ibid.* cap. vin, I : a Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant, d Ideo ergo S. Jo-wu*1?! ^us unius duntaxat pedis mentionem fecit, quia hciil/«e- iste, qui ad mentem spectat, necessarius est et qteah sufficiens ad Christi vestigia sequenda, quamvis Qrior' vi8cnlc *iac carnis repugnantia sequela non erit pui tam jucunda, nec tam velox, sicut quando ex Dei **priori** gratia caro subjicitur spiritui, el homo interior ct stertor illa gaudent concordia, de qua Psal-les ait *Psalm*, liv, 14 : «Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum consensu, o Forte hanc concordiam obtinuerat Job, et ideo solum dixit: « Vestigia ejus secutus e\$ pes meus*, d ut indicaret omnes ejus affectus carnis et spiritus in unionem redactos, ac

si essent unus pes, summo consensu Dei legem esso secutos. Nec inusitatum est in Scriptura singulari uti pro plurali ad denotandam plurium unionem el concordiam, juxta illud I *Esdr.* n, 64 : « Omnis multitudo quasi unus. » Cæterum constantiam suam in lego Dei magis inculcans subdit:

12. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in Vm.it sinu meo abscondi verba oris ijus.—Quæpræcedenti Miodua versu vocaverat *vestigia* ct *viam* (*jus*, hic vocat *mandata atque verba oris illius*, quæ so custodisse profitetur, el in sinu suo tanquam rem pretiosam et summe dilectam abscondisse; et quintuplici phrasi eamdem sententiam exprimit, replicat cl inculcat, ut ostendat se observasse non unum vel aliorum Dei mandatum, sed omnia; non remissee, sed plene ct perfecte; non solum exterius, sed interius et ex toto corde. Porro illud, *a manditis labiorum ejus non recessi*, S. Gregorius lib. XVI *Moral.* cap. xxvn, sumptam dicit similitudinem a servis, qui mullo studio intendunt prælalis obtemperare, qui non solum obaudiunt dominis, dum aliquid clara voce cl expressis verbis præcipiunt, imo vero infixis oculis ct patulis auribus intendunt, si quid forte mussitet aut obmurmuret dominus, ut illud statim opere expleant. Audi Gregoriani : a Sicut bene obsequentes famuli dominorum suorum vultibus semper intenti sunt, ul ca quæ præccperinl festine audiant, ct implere contendant: sic justorum mentes per intentionem suam omnipotenti Domino assistant. » Mandata autem inlclligit non scripta (legem enim scriptam Job præcessit) sed insita menti, sicut S. Jacobus *Epist.* i, 2 I, appellat *insitum verbum* : vult nimirum diccre, ut Nicetas in *Caten*, explicat, in mentis recessibus cum leges dictas Dei haberet inclusas quasi cum iis salus, factus ac conglutinatus esset, sic ipsas illassese incredibili animi voluptate servasse, divinæque voluntati mente sedata, certo proposito alque consilio, nulla necessitate coactum esse obsecutum. Talis utique fuit David cum dixit *Psalm.* xxxix, 9: «Deus meus volui ct legem tuam in medio cordis mei ;» et rursus *Psalm*, civili, II : «In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.» Declarat vehemens desiderium erga DnM* mandata seu eloquia Dei Deumque ipsum, quem ia habet, qui habet illa cl custodit, aitque, cum exquirat ipsum in toto corde, nec ullo modo repelli velit ab eo, sive a mandatis ct eloquiis illius, ct , hæc ct ipsum consequenter se collocasse intra cordis arcana penetralia, ibique abscondisse, ne cui latroni ullus pateret aditus hæc suffurandi, ac Deum ipsum illi auferendi, persuadendo scilicet peccatum, per quod solum Deus amittitur, et a mandatis ejus repellimur. Itaque ne peccet unquam, ait se mandata ct eloquia divina nunquam velle tradere oblivioni, sive de memoria cordeve deponere. Prælerea indicat, sicut ex corde vita exterior procedit, ita vitam animæ essc verbum Dei, quod S. Petrus *Joan*, vi, G9, asseruit esso *verbum* th-túP^ctS. Jacobus, uti paulo ante dicebamus, cogno-

minavit *insitum*, quod potest salvare animas. Salomon quoque Proa. iv, 21 jubel sub persona Sapienti®, qui est Deus ipse, ut sermones et eloquia ipsius custodiamus a in medio cordis » nostri, quia vita sunt invenientibus ea; suscipi quoque vult et abscondi penes nos, et quasi pecuniam quaeri, et sicut thesauros cflodi. Faciebat hoc S. Jobus cum dicebat : « In sinu meo abscondi verba oris tui: » sic etiam *Luc*, 11, 19, Deipara Virgo Maria a conservabat omnia verba Dei conferens in corde suo. n Absconsio autem ista innuit cor esso veluti armarium, unde promantur arma contra lenlationes; perni, ex quo petantur alimenti fovendæ ac fulciendos imbecillitati nostræ; thesaurum, qui suppetit opes ad virtutes comparandas; sedem ac domicilium jam occupatum et plenum eloquiis Dei, Deoque ipso, ita ut nihil admittat alienum a Deo, vel repugnans illius voluntati. Postremo *abscondere in sinu* cordavo *eloquia Dei* est ea velle serio implere, non simulate, fictæ aut exterius tantum, ne Deus labiis honoretur, cor vero longe sit ab ipso : ita Lorus noster in *Psalms*, civili, vers. II. x

vm.n. 13. Ipse enim solus est, et nemo avertere potest
COGITATIONEM EJUS : ET ANIMA EJUS QUODCUMQUE VO-
CorDens luit, hoc fecit. — Gravem et prægnantem causam
rc^(cur Dous non Sil deserendus, licet
iw quibuscumque ab eo afficiatur incommodis, quod
mihi, recte Stunica monet maxime notandum ad vitam
nostram instituendam: nam si, inquit, alius esset
deus, ad quem a Deo deficientes possemus per-
fugere, esset aliqua tanta) temeritatis excusatio;
sed cum ipse solus sit, et nemo possit impedire
quo minus fiant quæ) facere cogitaverat, quam-
nam quis medicinam incommodis suis adferat, si
Deum fugiat, si viam, vestigia et mandata ejus
relinquat, aulejus gratiam ullo modo exulceret?
Duas profert Jobus rationes, ob quas legem Dei
observaverit, nec a Deo etiam flagellatus recesserit,
primam, quia ipse solus est Deus, bonorum
omnium largitor et auctor, cui omnes eo nomine
amorem debent et observantiam ; *alteram*, quia
repugnare illi nemo potest, aut a suscepto consilio
voluntatem ejus avertere : faciei enim quod
ipsi collibuerit, etiamsi contra steterit rerum uni-
versitas. Qua ratione cap. ix, 12 etiam usus est
dicens : « Si repente interroget, quis respondebit
ei? vel quis dicere potest : Cur ita facis? Deus,
cujus iræ nemo resistere potest, et sub quo cur-
vantur qui portant orbem. Quantus ergo sum ego,
ut respondeam ei? » Et *infr.* vers. 33 : « Non est
qui utrumquo valeat arguere, et ponere manum
in ambobus. » Ad quæ loca vide quæ diximus.
David etiam de probatione sua verba faciens, hu-
jus causæ mentionem fecisse videtur dicens *Psalms*.
cxxxviii, 7 : « Quo ibo a spiritu tuo, et quo a fa-
cie tua fugiam? si ascendero in cælum, tu illic es, »
etc.: ita Christus a multis discipulis desertus, cum
duodecim apostolos rogaret *Joan*, vi, 68 : « Num-
quid et vos vultis obire? » recte nomine omnium

« respondit Petrus : Domine ad quem ibimus? » nui- Dirada,
lum enim tutum reliquum est refugium Deo de-
serto, quare ut fugiamus iratum, ad eum demip-
sum misericordem nos oportet confugere, dicen- giom.
tes id quod est in Osea cap. vi, 2 : « Venite, et re-
vertamur ad Dominum, quia ipse cepit, et sana-
bit nos : percutiet et curabit nos. » Quam ratio-
nem si leves et temerarii homines bene conside-
rent, forte desinerent, quando cum malis con-
flictantur, et Deo contumeliose maledicere, et sce-
leratissimos moliri modos, quibus miseras suas
sublevarent, in quos certe quadrat quod Christus
Saulo dixit *Artor*, ix, 5 : « Durum est tibi contra
stimulum calcitrare. »

Quod autem ait : « Ipse enim solus est, et nemo
avertere potest cogitationem ejus, » ad verbum
est in llebræo, *et ipse in uno, et quis revocabit eum?*
et potest sic explicari, q. d. Si aliquod ipse decre-
tum fecerit de aliquo vel honestando, vel affli-
gendo, quis illud movebit? quam sententiam Sep-
luaginia sic reddiderunt, *et o « xxt du-rè; tCr*;;*
t i; ÍTTw ó ov tuzm* íjt ú ; qâpfibrâç ifii Axot m. \ irJvsrq
si autem et ipse sic decrevit, quis est qui contradicat
ei? ipse enim voluit fecit. Hanc etiam sententiam
posuit Isaias cap. xiv, 27 : « Dominus exercituum
decrevit, et quis poterit infirmare? Et manus ejus
extenta, et quis avertet eam? » Hinc etiam *Gen.* x,
19, cum Joseph de cursu rerum suarum loquitur,
sic agit cum fratribus : « Nolite timere : num Dei
possumus resistere voluntati? » in llebræo est, num Dn
Dei loco ego sum ? Aquila et Symmachus vertunt, *ImI*
pr, -jap cwrt numquid enim pro Deo ego? hac irhjtne.
est, non sunt res mihi meæ voluntate agendo,
non sum norma et amussis mihi; sub>um alterius
voluntati. Deus solus est, qui se omniaque regit
suo arbitrio; unde Clemens Alexandrinus in *Pro-*
trept. de divina potentia disserens : « Ipsius, iu-
quit, Dei sola voluntas est mundi productio: solus
enim Deus fecit, quoniam ipse quoque solus est cure en
revera Deus : sola voluntas operatur, et ejus so-
lum velle facium esse consequitur. » Eodem modo
S. Chrysostomus *Orat.* 2, de incomprehensibili
adversus anomæos de eodem mundi opificio et
angelorum procreatione agens : « Salis, inquit, illi
fuit ad omnia velle; alque uti nobis voluntas nul-
lum affert laborem, ita nec illi lot fantasque pro-
creasse virtutes. Hoc Propheta declarans aiebat
Psalms, cxxxiii, G : *Omnia quacumque voluit fecit*
in calo et in terra. Vides ut non ad ea solum quæ
in terra sunt, sed eas quoque quæ sunt in cælo
virtutes condendas illius voluntas sola sufficit?
etenim ut ait Theodoretus, serm. 4 *Contra Græc.*,
« quod cæteris artificibus est materia et instru-
menta, nec non tempus, et labor, et scientia, et
diligentia; hoc universorum Deo voluntas est. »
Porro pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib.
XVI *Moral*, cap. xvi, expendit, quomodo hic soli Quomo
Deo tribuatur esse dicens : « Numquid namque do
non sunt angeli et homines, coelum et terra, aer
et maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque w*

repentia? Et certo scriptum est *Gen. n: Creavit, ut essent omnia*. Cum ergo in rerum natura tam multa sint, cur beati viri voce nunc dicitur, *ipse enim solus est*? Sed aliud est esse, aliud mutabiliter, atque aliud immutabiliter esso: sunt enim hæc omnia, sed principaliter non sunt; quia in semetipsis minime subsistunt, cl nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt, *n* etc. Cætrum hic nota, solum Deum *Exod. in, 14* absolute dici *Esse*, et *Qui est*, græco ut Septuaginta vertunt, *primo*, quatenus fons ei causa totius esso, cum omne esse et impetu omne ens ab ipso sit, et assidue ab ipso sicut lumen a sole dependeat. *Secundo*, quia non habet aliquod esse limitatum, neque est hoc vel illud sicut angelus vel homo, sed universe est, totum esso in se complectens, et ab æterno anticipans, cum tota essendi plenitudo, totaque entis latitudo et amplitudo in ipso plenissime et eminentissime contineatur. *Tertio*, quia sempiterna est, suo esso suaque vita totam implens, adæquans, in se complectens et ambiens æternitatem. *Quarto*, quia immenso est, lotam implens spatiorum imaginabilium immensitatem. *Quinto*, quia immutabiliter est, omnia sua ita simul habens et firmiter possidens, ut nihil unquam possit amittere; cum omnia habeat per suam immutabilem essentiam, cui nulla potest fieri accessio, nulla decessio. Plura de his vide apud S. Dionysium lib. *De Divin, nomin. cap. v*, et ibid, nostras Anno?, 1). Thomam in 1 *Quast. XIII*, art. 11, et Lessium lib. 1 *De Perfect. divin*, cap. i, et fusissime Percrium nostrum in *Exod. cap. m*, disputat. 12 et 13.

14. Cum expleverit ix me voi.uxtatem suam, et Ver». 14. ALIA MULTA SIMILIA PILÆSTO SUXT EI,— id CSt, pOst-
D-o ton quam Deus in calamitate mea quidquid statuit
<v>nr:t egerit, iterum absquo culpa multas clades persi-
ni'òñ'' m*les> Qlll5 in promptu habet, mihi potest in-
qutbni ferre; hinc si ex illius manu, quod fieri non po-
fMo-én test' te^uin extorqueri contingeret, quid
iM°jn?i*« homuncio inde commoditatis haberet, cum Deo,
tffligaL postquam in puniendo aut exercendo suam ex-
hausisse pharetram videatur, præsto sint alia tela
quam plurima, quæ pro sua voluntate ad homi-
num sive punitionem sive probationem intor-
queat? Constat enim Deum pro sua omnipotentia
universalique rerum dominio talcin esse, qui pos-
sit rebus creatis uti pro libitu, ac proinde sino
ulla injustitia valere quemlibet hominem affligere
quantumvis innocentem; ex quo efficitur ipsum
summopere timendum colendumque esse, ejus-
demque legem non sine insigni audacie vccor-
diæque nota violari: si enim innocentem sic
plectit, quid pœnæ impius non feret, juxta illud
Christi dum ad crucifigendum duceretur dicentis
Luc xxiu, 31: «Tunc incipient dicere montibus:
Cadite super nos... Quia si in viridi ligno hæc fa-
ciunt, in arido quid fiet?» causas autem, cur
etiam innocens a Deo affligatur, paulo ante ad
vers. 7 attulimus, quas *ibid.* vide.

Cæterum versus lue in Græco cl Ilebræo nonni-
hil aliter efiertur; in Græco quidem Septuaginta
sic transferunt, *rwro i~'àurw larttXiSaxx, vwStrei-
|xtvs{ Ji içpwrtaiχchKû, propterea super ipsum trepi-
davi, et commonitus sollicitus fui dcco*; alias, *super
illo sollicitus fui*, quod græus Scholiaslcs in Sa-
lina editione citatus sic exponit, *q. <l. a* Conside-
rans quomodo se habeant res meæ, Zazcvâxx, id
est, iOjsxfiw» x*1 *exterritus et conturbatus sum*
nesciens causam plagæ, » S. Augustinus vertit,
apud cum festinavi; Hebræus vero textus habet, D r»,
nam perficiet statutum meum; et talia multa sunt cum 100
eo, hoc est, quidquid statuerit de me id perficiet
et complebit nemine impediante; et talia multa peür»
sunt penes eum, quæ facere solet absoluta suaBl ñj|C:l
potentia et auctoritate. Quamvis autem duplex et l
ambigua sit sententia, loci tamen circumstantia
ostendit nobis quis sit sensus: Jobum nimirum
intellexisse, fore ut Deus quæ de ipso constitue-
rit perficiat. Quo quidem significat nos in terris Onu
minime regi fortuna aut casu, cum Deus quid no-
bis futurum sil constituat: quando enim nos in gi diri-
mundo collocavit, nequaquam nos temere expo- r.i pr>
suit, aut cuipiam forlunæ commisit, ut fortuito video-
ambularemus; sed de vita et morte nostra id quod UI.
futurum est constituit. Cognoscamus igitur nos ita
esse sub ductu Dei nostri, ut Christo teste *ilatth.*
X, 30, non possit pilus capitis nostri cadere in ter-
ram nisi eo ita volente ac permittente: si enim
Luc. Xu, 7 ejus providentia se usque ad passeret
et vermiculos terne protendit, quanto plus erga
nos, quos longe pluris facit, utpotc quos ad suam
imaginem et similitudinem creavit ac formavit?
En quod nobis hic notandum est diligenter, sci-
licet unumquemque nostrum habere statutum seu
decretum, hoc est Deum, cum nos in hoc mundo
collocavit, ab initio constituisse quid velit nobis
fieri; cumque gressus nostros ita regere, ut tam
vita quam mors nostra sit in manibus ejus posita,
nosque frustra sine ipso hoc vel illud aggressu-
ros esse ex nobis: nam cum debeamus progredi
retrogradiemur, nisi Deus nos ducat.
Discamus igitur non ita obstupescere, et atto- Rina
niti esse, cum res in mundo turbatas videbimus, Uto
quasi Deus abesset, aut de nobis non cogitaret:
prospexit enim et prospiciet omnibus, quia nihil brst ' i
in tota rerum natura totoque universo fieri potest,
quod ipso antea in luce infinita sapientiæ suæ p',., ' ' o ü ŷw
exactissime non consideraverit, et quasi delibo- S*
rarit, an conveniat illud vello ut fiat, aut saltem
velle permittere, seu non impedire. Quro conside-
ratio, et, ut sic dicam, deliberatio antecedit omne
decretum tam permissivum quam effectivum circa
singula: omnium enim eventuum causæ c manu
ipsius ita religabo tenentur, ul sine illius nutu
nulla possit in ulhim actum emicarō. Unde nihil
sino illius providentia fieri potest; licet autem
propter peccatum et arbitrii libertatem multam ia
rebus præsertim humanis videatur permittere «t x-
, nihil tamen permittit nisi summa ratione et

quasi prævia deliberatione; deinde quidquid modo inordinatum videtur, ipse postea ad exactissimam justitiæ æqualitatem et pulcherrimum ordinem revocabit. En igitur quomodo nosmetipsos in providentia Dei consolari oporteat, quæ naturam rationalem congruentissimis mediis, externis et internis, legibus et exemplis, illustrationibus et affectionibus, minis et promissis, beneficiis et flagellis ad proprium finem dirigit. Et quamvis diabolo permittat aliquam lentandi et vexandi potestatem ad nostrum exercitium et majus meritum, ita tamen illum cohibet, ut parum possit, si velimus illi resistere, et in re nulla consentire. Ita enim Deus nos in sua cura et tutela habet, ut diabolus quidquid moliat, non possit quæ molitur perficere, cum immineat illi providentia illa coelestis; unde sequitur, nequaquam diabolum, sed solum Deum cum Jobo nobis timendum ac reverendum esse. Unde subdit :

Ver*. 15. 15. **Et IDCIRCO A FACIE EJUS TURBATUS SUM, ET CON-**

Timor SIDEBANS EI M TIMORE SOLLICITOR.—Propter rationem CS, jobi em inquit, allatas tantæ majestatis magnitudine percellor, quam dum contempler timore concutior : a dmna ita Joannes a Jesu Maria, qui bone notat hic non
tij ügi conscienti sibi male consci metu, sed de divinæ majestatis timore, quo et innoxii tanguntur tanto certe castius, quanto a culpa longinquius. De bono hujus timoris Domini deganter Tertullianus lib. De *Prescript. alveis. haeret.* cap. xmi, in hunc modum ait : « Ubi Deus, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ. Ubi metus in Deum, ibi gravitas honesta, et diligentia allenila, et cura sollicita, et udlectio explorata, et communicatio deliberata, et promotio emerita, et subjectio religiosa, et apparitio devota, et processio modesta, et Ecclesia unita, et Dei omnia. »

Et lib. De *Pænit.* cap. vi : « Dominum simul cognoveris timeas; simul inspexeris reverearis : » vide *supr.* quæ ad cap. i, vers. 1, de timore Dei ejusdemque græca etymologia notavimus : sic etiam *infra*, cap. xxviii, 28 : « Ecco timor Domini ipsa est sapientia; » pro *timore* in Græco est *taoictix*, hoc est *Dei cultus*. et reverentis animi religio; et iterum cap. i, 9 : « Numquid Job frustra limet Deum? » in Græco est *effinxi*, cohi, quasi divinitus prodita cæli oracula denuntiare omnibus velle videantur, nullam esse Dei venerationem sine casto et pio metu, et ab iis qui Deum non timent neque rite et proprie eundem coli. Ad extremum « *l(e e^am fûcluin est, ut in arcanis litteris inler nomina Dei numeretur timor, et pro eodem ipso Deo ponatur, quomodo Patriarcha Jacob loqui solebat, ut in Gen. xxxi, 42 : « Nisi limor Isaac adfuisset mihi, » hoc esi Deus, quem timuit Isaac, ait Vatablus; et in fine capitis dicitur jurasse « per timorem patris sui, » etc.*

n» de- Verum ut a vocabulo, et rem ipsam consideremus, exigitur a nobis merito sane limor Domini, rentto- genitor opifexque reverenti, quam debemus tu ob rerum principi Deo et augusto parenti ob infini-

lam majestatem, justitiam terrentem orbem, in- mijeita- superabilem potentiam et supremum in omnia lem dominatum, quod Salvianus *pielite* singulari de tum. sc loquens expressit lib. I *De Gu6em.* cum ait : a Tanta est majestatis sacræ et tam tremenda reverentia, ut non solum ea quæ ab illis contra religionem dicuntur horrere; sed etiam quæ pro religione nos ipsi dicimus, cum grandi metu ac disciplina dicere debeamus, d Sed magnificentius Jeremias cap. x, 7, et majori vehit tuba : a Quis te non timebit, o Rex gentium? tuum est enim decus : p *regem* vocat absolute, cui nimirum qui dicuntur inter homines reges regum et monarchæ ul de grege minuti famulantur : illa enim verba quæ sequuntur *tuum est decus*, id significant. Decus illud et regni decor est majestatis summa; nomen, et regalis auctoritas, monarchicum imperium, dominatus augustus, cui sc parem nemo nisi vecors et insanus pulci. Hanc absolutam in omnes potentiam, hoc iuexpugnabile robur, brachium illud extentum, et tanti regis longam manum, sceptrum adamantinum, opes superbas, vocem fulminantis Dei, et cum voluerit, imos, summos pro arbitrio suo proterentis, justam causam esse putavit Jobus tanti imperatoris venerandi et timendi. Unde subdit :

16. Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me.—id est, DCUS animum meum ærum- Ven. t«. TURBAVIT ME,—id est, DCUS animum meum ærum- Dens Iriniscit timores suos aperit illi subegit et liquet fecit, ducta melai hora a ferro, quod in fornace emollitur ad omnem quam faber voluerit formam suscipiendum : sic videlicet cor hominis prosperitati assuevit dum tenet lationis ac tribulationis igne succenditur mitescit, lenitur, mollitur. Et quidem cum Jobus Deum semper timuisset, peculiario quidpiam observasse videtur, quod ad cor emolliendum pertineret, quod fortasse significavit per adjuncta verba : *Omnipotens conturbavit me* : nam et qui pie timet, sed absque malorum tolerantia consistit, statim ut a Deo per immissas calamitates tangitur ac perturbatur, de illa integra lutaque cordis affectione mullum remittit : quæ certo remissio salis apte *mollitio* appelletur. Ubi notatu dignum est Jobum ejusmodi terrorem et pavorem concepisse, propterea quod Deus ipsius cor molliverat, cumque et quidem persequendo perterruerat : eo enim Jobus significat, se, quamvis semper Deum timuerit, afflictionibus tamen peculiariter emollitum osse, et singulari prorsus limoro subactum; unde intelligimus nobis plusquam necessarium esse affligi : alias enim instar equorum ferocium petulantes essemus, et quid sil Deo obedire ipsive subjici nesciremus. Ociorum postquam timorem illum conceperimus etiam exemplo Jobi recreabimur, scientes Deum nolle nos a se alienare, sed potius velle allicere.

Notandum autem hic mysterio non vacare, quod Job ipsam *emollitionem* primo loco posuerit, et postea *conturbationem*, cum tamen hæc res ipsa præcesserit : est enim id quod theologi di-

cunt, conturbationem posteriorem esse in intentione, etsi prior sit in exsecutione; contra vero emollitionem, quæ posterior quidem est in exsecutione, priorem esse in intentione Dei. Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XVI *Moral*, cap. xviii : a Ex divino, inquit, munere cor justī *mol-*
carnei—dicitur, quia superni iudicii timore penetrant. lur, non autem secūra, sed perturbala sunt corda bonorum, quia dum futuri examinis pondus considerant, quietem hic habere non appetunt, securitatem suam districtiōis intimæ consideratione perturbant; qui tamen inter ipsa timoris supplicia sæpe animum revocant ad dona, et ut semetipsos consolatione refoveant, inter hoc quod metuunt reducunt oculum ad dona quæ acceperunt, ulspes sublevet, quem timor premit. nUnde et sequitur:
Ven. 17. 17. Nox ENIM PERII PROPTER IMMINENTES TENEBRAS, Jobi in NEC FACIEM MEAM OPERUIT CALIGO, — id CSt, DOH-
^cjûiUn. duæ Prorsus despero de salute : nam licet gemam el querar propicr incumbentes mihi tenebras tri-

bulalionum, necdum tamen plena caligo faciem meam operuit, nequo destitutus sum usu rationis aut lumino seu naturali seu supernaturali; sed ope ac gratia Dei erectus maneo fide, et spe, et ciarliate constanti in Deum. Vir foriis scilicet neque audax, neque timidus est, sed ubi expedit erigit animum, et audet; vel mutato consilio, ut sapientem plerumque decet, pericula timet, quæ adoriri temeritas foret; ergo audacia et timor vitio vertuntur, si consilium desit; laudi tribuuntur, si adsit. Jobus igitur sc religioso consilio timore Dei affici fassus est; no vero quis animo constanti notam inureret, subdit se non partis se per blasphemiam aut desperationem, vel concidisse aut exanimatum esse propter tenebras, hoc est calamitates imminentes seu præsentēs, neque in signum degeneris animi faciem velasse; unde Joannes a Jesu Maria inferi, magnanimitatem Jobi, et in passionibus regendis artem miram hoc loco nobis proponi, meritoque commendari.

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

lob ostendit occultam prorsus esse rationem providentiæ divina et gubernationis hujus mundi : quippe qui sapo etiam ad senissimam tyrannorum, latronum et adulterorum improbitatem diu admodum connived, nec nisi futura vita cruciatibus puniat.

1. Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora : qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. 2. Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos. 3. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduaj. 4. Subverterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terræ. 5. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum : vigilantes ad prædam, præparant panem liberis. G. Agrum non suum demetunt : et vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant. 7. Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore : 8. Quos imbres montium rigant : et non habentes velamen, amplexantur lapides. 9. Vim fecerunt depredantes pupillos, et vulgum pauperem spoliaverunt. 10. Nudis et incedentibus absque vestitu, et esurientibus tulerunt spicas. 11. Inter acervos eorum meridiali sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt. 12. De civitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamavit, el Deus inultum abire non patitur. 13. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus. 14. Mane primo consurgit homicida, interficit ege- num et pauperem : per noctem vero erit quasi fur. 15. Oculus adulteri observat caliginem, dicens : Non me videbit oculus : et operiet vultum suum. 16. Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, et ignoraverunt lucem. 17. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis : et sic in tenebris quasi in luce ambulant. 18. Levis est super faciem aquae : maledicta sil pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum. 19. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, el usque ad inferos peccatum illius. 20. Obliviscatur ejus misericordia : dulcedo illius vermes : non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. 21. Pavit enim sterilem, quæ non parit, et viduæ bene non fecit. 22. Detrahit fortes in fortitudine sua : et cum steterit, non credet vitæ suæ. 23. Dedit d Deus locum pœnitentiæ, et ille abutitur eo in superbiam : oculi autem ejus sunt in viis

illius. 24. Elevali stint ad modicum, et non subsistent, el humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, el sicut summitates spicarum conterentur. 25. Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, el ponere ante Deum verba mea?

Viril, i. t. Au Omnipotente non sont abscondita tempo-
HA : QUI AUTEM NOVERUNT BUM IGXORAXT DIES ILLIUS.
D u» est — diluit objectum sibi ab Eliphazo crimen
•udor negatæ providentiæ divinæ, dum cap. xxii, 13, ail :
' « Et dicis : Quid enim novit Deus? et quasi per cali-
eonun ginem judicat, » etc., quod hic valide elidit, pro-
«i» in tens Deum universa tempora exacte nosse tam
teopoie proprio quam metonymice sumpta, ila Lessius lib.
»<nt nil IV /m *Vcifect. divin*, annotavit; siquidem ipse est
i, noni, auctor omnis temporis ac durationis, et conditor
O'gOOS- ac dispensator conservalorque eorum quæ in tem-
Croi <UD« pore existunt, carens inilio duralionis, cum nun-
uh ante* quam incæperit, et omne tempus anticipet, occu-
quim pet, ambiatque. Hinc vocatur anhgusdûrum apud
dut. Daniele cap. vu, 0, quoniam, ut S. Dionysius Oc
D<< est Otvm.nom.cap.x, exponit, <ipse est omnium ævum
i/o nnô icnîPus> ante dies, ante ævum, ante tempus, v
tropos Quod inlllige de omni tempore chain coinpre-
jûigiM- hfensibili a creatura : parum enim esset ipsum
L,k fuisse ante tempus reale, quod nondum sex anno-
rum millia complevit; cum etiam angeli plurimis
sæculis, juxta Patrum quorundam sententiam,
ante illud tempus fuerint, Deumque laudaverint,
sed fuit etiam ante omne tempus imaginabile,
quantumvis illud longum concipiatur. Accipe ante
mundum conditum tot sæcula quot sunt arenæ in
littore maris, Deus jam erat; accipe totidem my-
riades sæculorum, Deus antea erat; hunc immen-
sum sæculorum numerum in se multiplica, adhuc
Deus infinitis sæculis est antiquior. Dicitur autem
omnium ævum et *tempus*, quia omne ævum ex ip-
sius duratione pendet, et omne tempus ex ipso
fluit, qui ævo et tempori suum esse tribuit et con-
tinuat. Unde cap. v idem Dionysius ait: Auto; ítnv
aîwv TÛ7 atóvQV, i taofó'.bw aíóvuv, tpSC CSt iTVUJ/1
ovorum, *existens ante omne ævum*; et paulo ante :
Áp/JIMxt íxíTrov aíóvww, xx'txpcvt)* gvt gtx; , xxi atçrr TWV £v-
t úv, *ipse est principium et mensura morum*, et *tem-
porum entitas, et entium ævum* : quæ omnia cau-
saliter intelligenda, idque, ut S. Dionysius monet,
OiGzprrôç, *ul Deum decet*, prout fusius annotavimus
in S. Dionysii cap. x *De Nom. divin*. Quod ergo
Jobus ait : a Ab Omnipotente non sunt abscondita
tempora, » perinde est, g. *d*. Non est cur milii
divinæ providentiæ reprehensionem impingatis;
quasi censeam ego res nostras a Deo minime cu-
rari : profecto mihi exploratum est, nihil ex iis
quæ quovis tempore aguntur Deum latere posse,
qui tempora omnia profferita, præsentia et futura
perspicacissimo intuetur.

Qui autem noverunt eum ignoram dies illius, —
id est, amici ejus fideles, et ei addicti homines,
qui ipsum per fidem cognoverunt, non tam fami-
liarem cum eo habent consuetudinem, ut omnia
ejus consilia in rebus humanis administrandis in-

telligant : plurima enim ignorant quæ abscondita Uomiaes
sunt apud Deum, et signata in thesauris ejus :
ignorant *dies illius*, hoc est æternitalem ejus, quæ m.
diam piis incomprehensibilis existit, ila S. Gre-
geius. Vel potius *dies* posuit pro operibus et con-
siliis, quæ per dies exsequitur Deus, ut ea in pri-
mis perstringat consilia, quæ inii in rebus huma-
nis moderandis, quæ diebus distinguuntur : sicut
Christus etiam de universali judicio loquens ait
Mutth. XXIV, 36 : « De die autem illo et hora nemo
scit, nisi solus Pater, » Nam certe ea consilia quæ
suscipit Deus in hoc inundo regendo non ila fa-
cile explicari possunt, ut putabat Eliphaz, sunt
enim difficillima, et quæ viros sanctos in magnam
rapiunt admirationem : quapropter S. Paulus ex-
clamat *Rom.* xi, 33 : « O altitudo divitiarum sa-
pienciæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia
sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis
enim cognovit sensum Domini? aut quis consilia-
rius ejus fuit? » Scopus igitur Jobi est hoc loco
ostendere Deum ad tempus sua judicia occultare,
nec primo quoque tempore vindictam suam in
improbos exsequi, nec bonos liberare, sed per-
mittere ut nulli injurias patiantur; si autem vo-
lumus causam inquirere cur ila agat, confusi eri-
mus. Concludendum itaque, judicia Dei arcana
esse et admirabilia, omnemque adeo ingemi bu-
linili captum superaro, ita ut, si velimus ipsa
penitus scrutari, deficient in media via ingenia
nostra; sed nobis adoranda esse arcana Dei, quæ
nobis sunt incognita, cumque justum esse confi-
tendum, quamvis id quod agit mirum nobis et in
speciem absurdum videatur. Cæterum hæc in he-
bræo et græco textu obscurius per interrogatio-
nem efferuntur, *quare ab Omnipotente non sunt abs-
condita tempora? et cognoscentes cum non vident dies
ejus?* quod Septuaginta transferunt, Sii Si
il/ji0o ip.t, i gûu; Ji «lcr» guere autem Do-
minum latuerunt horæ, et impii terminum transgressi
sunt? quidam codices, ut elComplutensis, habent
cix iVaOiv, *non latuerunt*, quod et S. Augustinus ita
transtulit, *quare Dominum non latuerunt horæ? quam-
obrem finem transgressi sunt?* Quæ interrogatio vi-
detur implicite Deo temporum cognitionem dero-
gare, cujus omnino contrarium Job hic intendit :
tempora enim non sunt abscondita omnipotenti
Deo, sed sunt abscondita hominibus ab eo, quem-
admodum Vulgata clarius expressit. Enumerat
deinde Job scelera multa, quæ homines iniqui
impune in hac vita committunt, ut amici consi-
derent non semper homines flagitiosos in hoc sæ-
culo puniri.

2. Alii terminos traxtulerunt, diripuerunt gre- Ven. t.
Ges, et paverunt eos. — Graphice describit impio-
rum præsertim tyrannorum scelera truculenta,

quibus infirmum hominum genus injuste oppri-
Tem. munt; *transferre* autem *terminos* nihil csl aliud,
vitUr» Quam *n alienos fundos et possessiones ;mun-
te tnes- pere, quæ plerumque terminali lapide aut alio
kinuxf CCrt0 Cl ^am^,ar* sign0 distinguuntur; quod cum
'tt0Q.l * astuti et avari homines sæpe faciant, faciunt ta-
men tyranni multo frequentius, qui quidquid sibi
usui futurum esso putant, id ad se perlinere affir-
mant, et qua jure, qua injuria, quod suum esse
dicunt (sic pervertunt omnia) suum esse faciunt;
neque quiescendum putant, donec aliorum dis-
pendio suas augeant opes, el terminos amplifi-
cent. ita Sanctius noster, qui pulchre observat,
hoc apud omnes gentes grave putatum es*e sce-
lus, neque solum justitiam, sed etiam religionem
ea terminorum translatione violari : qua de re
gravissimas leges statuere gentiles, quæ hos ter-
minorum direptores non violat® solum justitiæ,
sed religionis prodit® reos esse declarant, et qua-
si exsecrandos atque sacrilegos ab omnibus im-
pune maciari permittunt.

Termino- De horum terminorum religione, et quibus cæ-
7 5' 0 ra remonii' el sacris collocari soliti sint, vide apud
iQintDj religio, Gyraldum *De Diis geni.* synlag. *I,l)e Term, sacris-*
ti a» *que term.*, ubi etiam dicit quo supplicio tantum
thm p». sce^us expiari debeat. Dionysius lialicarnassæus
m. lib. l : a Jussit, inquit, Numa, unumquemque fines
suos circumscribere, sacrosque finibus lapides
apponere : lapides ipsos sacravit Jovi Terminali,
statuitque eis sacra quotannis omnes die stata ac
constituta facere super locum ipsum congrega-
tos, etc. Quos lapides si quis ocululsscl, vel trans-
tulisset, sacrimi (id est exsecrandum) esse Dei lege
statuit, ita ut volenti eum occidere tanquam sa-
crilegum et securitas adesset, et pollutionis ex-
piatio. » Addit Festus : « Numa Pompilius statuit,
eum qui terminum exarassel, et ipsum et bovem
sacros esse, » id est ferro devotos. In Scriptura
vero sacra de terminorum custodia graves sunt
constituta leges, ex quo intelligitur, quam sil ex-
secrabile illud furti aut violenti® genus : sic legi-
mus *Deutcr.* xix, 14 : a Non assumes et transferes
terminos proximi tui, quos fixerunt priores in
possessione tua : d similiter habetur *Prov.* xxm,
11 : a Ne attingas parvulorum terminos, et agrum
pupillorum ne introeas; » in quem locum consule
nostrum Salazar, nec non ad cap. xxn, 28, ubi
multa de terminis præclare ac docte disserit. Quod
autem subdit : « Diripuerunt greges, et paverunt
eos, u aliud genus iniquitatis ac rapirne com-
memorat : sicut enim sustulerunt terminales lapides,
ut suos terminos amplificarent, sic etiam eadem
impudentia aliorum greges prædati sunt, neque
puduit illos coram aliis pascere, qui noverant
furto esse sublato.

Vcii. 9 3. ASINUM PUPILLORUM ADEGERUNT, ET ABSTULERUNT
pro pignore bovem viduæ. — Septuaginta pro osino
tivXzp», *subjugale* transtulerunt, uti passim alibi
faúunt, ubi nomen asini occurrit, ut Gen. xxm,
5 cl xxxvi, 21 : item £xoJ. xx, 10, et Dtiuler. v,

14 : rursum *Exod.* xxxiv, 20, *cpniwief*
ubi D. Hieronymus *primogenitum asini*, S. Augus-
tinus *primitivum subjugalis* transtulit; hinc intel-
ligCS quid sit *Matth.* XXI, 5, y.xi nwXcv úwv Czcfypw,
pullum fdium : non jumentum, sed *asinæ*, et quidem
subjugis asinæ. Recenset autem hic duo alia in-
clementis animi argumenta maxima, scilicet pu-
pillorum ac viduarum oppressionem, quæ inter Mdw-
ea, quæ in cælum clamare dicuntur, criminanti- n
morantur : immanis quippe crudelitatis est, genus cp,
illud hominum invadere, quod infirmum est, et precio
hominum misericordi® commendatum : quod vel °!
ipso nomino animos emollit incitatos, et appe-
tentes vindicta ad lenitatem clemenliamque tra-
menum ducit. Alterum est quod crimen illud auget, quia
pro pignore abigunt asinum et bovem, quorum
usus jiupillis et viduis est valde necessarius : quia
illorum fortasse opera suam tenuitatem sustentant.
Constat quidem licitum esse pignus accipere, et
in omni reipublicæ forma id permitti ; nihilominus
notandum, quod cum Deus permisit populo suo,
ut qui pecuniam mutuo darent pignus acciperent,
id ea conditione permiserit, ut cum pauperibus
non pruder modum iniquius ageretur, ulque sub-
stantia eorum non raperetur, quale erat quod
supr. diximus accipere *lectum pauperis*, ita ut cogatur
super stramen cubare; cui non absimile est, pupilli
asinum et viduæ bovem aut vaccam abducere.

Ecce crudelitatem, quæ ut ab hominibus non
puniat, nihilominus ad Deum pervenit, apud
quem perscribitur, donec ii, quos nulla proximo-
rum commiseratio tenet, sentiant judicium erga
se sine misericordia ulla exerceri : quin imo nul-
lam pauperibus vindictam postulantibus rependet
tamen, ut *Dealer*, xv, 9 et xxiv, 15, et *Exod.* xxu,
23, per Moysen pronuntiat latera ejus qui friget
clamatura, quamvis os clausum habeat, et om-
nia perferat. Miseriam igitur pauperis ad ejus qui
ita crudelis fuit condemnationem respicit Domi-
nus. Non ergo sine causa nominatili! inter crude-
litates, quæ ipsius tempore committebantur, Job
has recenset, quod divites pignora a viduis et or-
phanis acciperent; et quidem pignora quæ ipsis
ad eorum alimentum necessaria erant. Interim no-
tat hic Sanctius noster, quod licet non constet
quidem, an apud Idumæos de hoc pignoris ge-
nere aliquid a legibus cautum fuerit; ex hoc loco
tamen fieri verosimile, isliusmodi aliquid aul
lege aul consuetudine receptum fuisse, cum apud
llebræos de isliusmodi oppignoratane constituta
sint a lege non pauca, uti videre est in *Deutcr.* xxiv,
ubi cavetur ne quædam loco pignoris a credito-
ribus sumantur; clspedalini jubetur ne creditor
domum alterius ingrediatur, et assumat pignus
quod voluerit, sed exspectet foris, el illud acci-
piat quod debitor obtulerit. Plura de viduarum
cl pupillorum oppressionem et necessaria illorum
tutela vide *supr.* cap. vi, 27, et cap. xxm, 8 clü.

4. StBVERTEHUXT PAÜ'EHCN VIAM, ET OPPRESSERUNT Ven.4.
pariter mansuetos terræ. — Septuaginta vertunt,

Pin^ifs ðbJ>A'iTt átu'ixuu: **^t/.xíx;**,   **íft bufárari**
Mure   T*b *divertere fecerunt impotentes dc tía justa,*
f iHU- *et simul absconditi sunt mites terræ,* Symmachus
mum.   rccltlit, t x^T3(^X7 «jap ntynruv bfw * bpfð áyxytí* ðTZ/r.axi
         kxu; y.;, *perverterunt enim pauperum cium ; simul*
         e conspectu removerunt mitis terree; S. Augustinus
         legit, *inclinaverunt pauperes a via justa* • quod csl
         immane piaculum, quando videlicet impii poten-
         tes minis, vexationibus, ictibus abjectos homines
         justos legem Dei violare, ac proinde divertere a
         via justa compellunt.
Ver» s   5 el 6. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur
el6'   AD OPUS SUUM : VIGILANTES AD PÍLEDAM PREPARAMI
         panem lireris. Agrum non suum demetunt : et vi-
         neam **EJUS, QUEM VI OPPRESSERINT, VINDEMIANT.** —
         Describit aliud prædonum genus, quos cum ona-
         gris comparat, quodjeges omnes petulantissime
         contemnant, et asellorum silvestrium per deserta
         loca vagantium more prodeant in solitudinem,
         excubantes ad prædam ; quasi nihil aliud habeant
         negotii quam aliena rapere ; ad quod opus ut sibi
Trido-   proprium studiose se comparant, et accingunt,
temila-   atque eo artificio tam sibi quam liberis alimenta
qtik.   Parant* sunt, qui in aliena sata el vincla ir-
         ruunt , propriosque dominos vi oppressos a suis
         agris et vincis expellunt; et hoc modo licet de
         facienda semente aut vinea plantanda alque ex-
         colenda minime curarmi; tamen messis illis non
         deest, neque felix ac copiosa vindemia : metunt
         enim agros quos alii seminarunt, et vinum expri-
         munt ex vineis quas alii excoluerunt, quod spec-
         taculum esse miserabile significavit Isaías dicens
         cap. i, 7: « Regionem vestram coram vobis alieni
         devorant,u et Miclueas cap. vi, 15, tanquam gra-
         vissimam maledictionem comminatur : « Tu se-
         minabis, et non metes : tu calcabis olivam, et
         non ungeris oleo : cl musium, cl non bibes vi-
         num. » Cur porro isliusmodi homines truculenti
         onagris comparentur, vide fusius cap. vi, 5 el
         cap. xi, 12, ubi de proprietatibus onagri egimus.
         Septuaginta pro *quasi onagri in deserto* legunt,
                            ðvu ðv   cucû, *tanquam asini in agro*
         super me; quos secutus S. Augustinus reddit, *et*
         irruerunt asini feri in agro super me, et exeuntes ad
         opus suum: in plerisque exemplaribus græcis illud
         Grip iato conjungitur cum sequentibus,
         igtXttvTic, *super me egressi,* id csl, inquit Scholias-
         les, tori? rc0 xà iuà X&Cíiv, *xl tftóxxaìxt, pro *rebus*
         meis capiendis, et sibi vendicando Illa vero quoe
         sequuntur in aliam longe partem acccpcrunt
         quam Vulgatus : sic enim intelligunl, non quasi
         impii aliorum agros cl vincas depopulati sint,
         sed pauperes coegerint ad proprias ipsorum vi-
         neas sine mercede colendas, da ut non alienos
         agros invasisse, sed suorum agrorum cultores
         debita mercede defraudasse significemur. Verba
         eorum sunt ista, á\$to*rc< ðp.ntXðvxc ást&r» ðptoflt *xl
         áanct ti^fáaxvro, *impotentes vineas impioium stne*
         mercede et sine cibo operati sunt.

v<r/ .7   7 et 8. Nudos dimitunt homines indumenta t ol-

LENTEs, QUIBUS NON EST OPERIMENTUM IN FRIGORE I
QUOS IMBRES MONTH M RIGANT; ET NON HABENTES VE-
LAMEN amplexam. ; lapides. — Ad hæc, inquit,
aliud addunt crudelitatis genus, ncque enim sa- numera-
lis habuerunt miserorum demessuisse segetes, *
sed ab illis quo tempore magis est horrida lem- neanL*.
pestras vestimenta detrahunt, nudosque relin-
quunt, qui exclusi domo in montibus habitant,
ubi imbris madent atque nocturno rore, et pro
molli strato el legumento proprio nudos amplec-
tuntur el rigentes lapides, ubi miseri cubant. Pa-
lent quæ hic Jobus promit, ex præda nimirum
efficitur, ut inopes hieme nudi, ventis, frigori,
imbnbus, ad dirum interitum expositi, se in spe-
luncas abdant, lapides complecti dicantur, hoc
esi lapidibus sese adjungere, cavis saxissese con-
tegere ad injurias temporis declinandas. Ex hoc
genere exspoliati agminis fuere succensu ætatum
ii, quos Apostolus /fetr. xi, 38, ailin solitudini-
bus errasse, in montibus, et speluncis, et caver-
nis terræ : bona cerlc sors, ut nudcnlur corpora,
quæ candidissima gloriæ vestis amiciet. Sed quid
est, quod pauperes ac miseri *lapida amplexantur?* rta»rie»
non id caret mysterio, siquidem magis scintillas
abstrusas in lapidum venis ad se calefaciendos «t
elicere sperant (piam charitalis calorem a duns- MgHfe-
simis hisce lapidibus : *amplexantur lapida,* horni-
nes nimirum duos ut lapides, quo eos ad mise-
ricordiam emolliant.

9 et 19. **VIM FECERUNT DEPREDAntES PUPILLOS, ET Ver». ».**
VULGUM PAUPEREM SPOLIAVERUNT. NUDIS ET INCIDEN- <l 10*
TIBUS ABSQUE VESTITU LT ESURIENTIBUS TULERUNT SPI-
CAS. — Eleganter impiorum exaggerat crudelita- iap»o
ti m in pupillos et orphanos, infirmum et imbelles ia
genus hominum exercitam, quos violenter op-
pressos in servitutem abegerunt, el nou valentes di erade-
injuriam propulsare, seminudos vili veste, quæ bUi-
illis reliqua trai, spoliaverunt, et famelicis, cum
nihil aliud haberent ad famem sublevandam præ-
ter spicas quasdam a messoribus rebelas, has
etiam ab cis abstulerunt. Ecquod feritatis genus
immanius quam impotentes deprædari, nudo*que
cl famelicos ad spicas colligendas accurrentes
non arcere modo, verum etiam miseris collectas
e manibus spicas et e dentibus ipsis grana decu-
tere ? Plurima ex his qu® hoc cupite a Jobo re-
censentur in tyrannos aliosvo potentes, qui vec-
tigalibus iniquis et aliis injustis modis piorum
inupumve bona corripunt, egregie quadrant:
do quibus Alciatus pulchrum proponit emblema,
exesum, marcidum et semivivum pauperem la-
pidi incumbentem depingens, cui hunc titulum
præfigil: *Opulentia tyranni paupertas subjectorum ;*
subscribit autem duo disticha sequentia, quibus
tyranni fiscum cum splene et populum subjectum
cum humano corpore comparat :

ilumani quod spka csl corporis, in populi re
Hoc Caesar iiscuai dixent esse suum.
Splene aucto tchqui btxs< unt corpori» ados.
Fisco aucto ar^mtur civica pauperies.

»i>t'D'
coajpâ-
rato»

Opilen- Similitudine ostendit opulentiam tyranni causam
rullii subditorum inopiæ ⁊ ul enim in corpore hu-
 pnpw. mano si splen sit auctior et tumidior, tabem el
 »nb maciem caderis partibus inducit, ita fiscus prin-
 lleniQ' cipissi nimium augeatur, populum exhauriri et
 ad inopiam redigi necesse est. Rationem hujus
 similitudinis adferl Aristoteles in *Problem*, quod
 splen multam ad se trahat materiam, quæ trans-
 iré in alimentum debebat : constat enim, ait ille,
 homines parvi splenispinguesefflci. Splen autem
 viscus est in sinistra animalis parte succos ad se
 attrahens crassos et melancholicos in hepate ge-
 nitos: *lienem* Latini vocant, de quo Galenus lib.
 IV *De Vsu part.* cap. xv ; id vero Trajani Casaris
 apophthegma fuit, siquidem fiscum *lienem* apj»el-
 labat, quod eo crescente reliqua membra tabes-
 cerent, jline magno regni etreipublicæ maloprin-
 ceptus avarus nascitur; quo fit, ut miserrima ple-
 becula cogatur ad egestatem et extremam paupe-
 riam, cum tyrannus in suorum possessionem vio-
 lenterirruit,corumque substantiam depopulatur.

Verm. H. Lⁿ TER ACERVOSEORUM MERIDIATI SUNT, QUI CAL-
 cat is torcularibus sitiunt. — Istud verbum *meri-*
 qiiiffig- ^>ali sunt h^oc tantum loco in Scriptura repetitur,
 nijcet significatque proprie *meridiem agere*, quod tem-
 pus est corpori cibis reficiendo destinatum, et
 convivii epulisque dicatum ; unde *Cant*, i, 7, a
 sponso sponsa scire desiderat ubi pascatur, ubi cu-
 bet in meridie : in eadem significatione *meri-*
diandi verbo usus est Plautus dum ait : « Jen-
 tando, meridiando, confessando, pergræcando
 vitam ducere. » Amplificat hic Job malitiam et
 crudelitatem impiorum, quos ait eo prorumpere
 impudentiæ, ul ab egentibus, quales sunt ii qui
 in torcularibus calore ac sili anguntur, exigua
 illa multoque sudore parta bona, quæ ad fami-
 liam alendam contraxerunt, surripiant ; el inter
 cumulos prædæ meridie prandeant et quiescant,
 voluptalemque barbaram ex aspectu spoli-
 orum capiant; videtur autem alludere ad impios in ten-
 toriis degentes, qui inter prædas eo convectas
 sua convivia celebrabant.

Non de- Pergit porro declarare statum, qui in universo
 mund^o conspicitur, Deo interim remedium non
 ii non afferente, nec laniat injurias vindicante; id vero
 ostendit judicia Dei non semper esse visibilia,
 nec stalim aspici; sed in patientia quietos se con-
 lUtim tiñere debere fideles, donec Dominus noster ina-
 num exerat, sicut ejus est nosse tempus opportu-
 qUB num judicii exsequendi; non est autem nostrum
 nant, illud ipsi pnescribere. Nunc igitur Jobus dicit
 mundum plenum esse rapinis, ita ut pauperes
 sint nudi, illi qui spicilegium fecerunt non ha-
 beant buccellam panis quam comedant; eripia-
 tur etiam ipsis spicilegium, quod in agris divi-
 lum fecerunt; quo significat eos qui valent opi-
 bus abuti auctoritate sua et divitiis ad pauperes
 et egenos penitus consumendos, quod sane im-
 mane el atrox est; non impedit tamen Deus, cum
 «it mundi judex. Hoc quidem nos prima specie

posset perturbare, sicut multos videmus existi-
 mare Deum dormire, quando is secundum animi
 ipsorum libitum non operatur ; sed in nobis pro-
 visum, certum et constitutum esse debet, ut cum
 accidet non perturbemur : ita enim semper fuit
 ab omni tempore, nihilominus tamen Deus mundi
 judex fuit; sed tempora videntur esso occulta,
 quia ipsius diem non ila statini videmus. Certum p,n
 est ipsum hæc omnia exactissime cognoscere, T“l'Mb
 sed tamen occultat se, hoc est, non ostendit se'
 velle eorum qui afflicti sunt ad illis opitulandum « uu
 curam gerere : illorum enim patientiam ad leni-
 pus probat. Ut ut sit, non possumus semper ocu-
 lis discernere cur Deus dissimulet et conniveat,
 quando hi prædanlur et rapiunt ; alii vero suis
 facultatibus spoliuntur : non possumus, inquam,
 videre causam, cur ista patiat Deus, vult enim
 nos deprimere, quo hunc honorem illi tribuamus,
 ut ipsum esse justum confiteamur, etiamsi tan-
 quam caligine quadam correpti non possimus
 quid sibi velit dijudicare. En igitur consilium et
 scopum Jobi, nobis ostendere judicia Dei non esso
 ex arbitrio hominum ordinata, sed nobis esse ar-
 cana et occulta. Unde subdit :

12. DE CIVITATInUS FECERUNT VIROS GEMERE, EF Çj... |t
ANIMA VULNERATORUM CLAMAVIT, ET DEUS INULTUM
 abire non patitur. — Neque vis hæc predatoria o.[r,p
 in agris solum, ubi plerumque pauperes degunt, »i> p«-
 libere grassatur, sed etiam intra incenia, ubi cla-
 mor auditur et gemitus illorum, quos aul bonis
 exuunt, aut pugnis concidunt prtedones illi inso- un.
 lentes et barbari; sed Deus, qui universa prospici-
 cit, horum vim tyrannicam barbarainque sævi-
 tiam impunitam abire non sinet. Quod autem
 dicit: « Anima vulneratorum clamavit, » in lle-
 bræo est *anima occisorum*, q. d. Cives suis bonis
 spoliati et pauperes ab illis in agro occisi cla-
 mant, et implorant a Deo iudice vindictam. Vide-
 turque hæc dicendi ratio ejus esse similis quæ est
 in *Gen.* iv, 10 : « Vox sanguinis fratris tui clamat
 ad me, » id est, postulat ut ejus cædem indignam
 cognoscam, el iudicium faciam. Ha hoc loco si-
 gnificare videtur Job, tot homines gravissimis in-
 juriis alfeclos per se vique sua mquum iudicium
 implorare. Hinc omne peccatum optime in Scrip-
 turis sanctis *clamor* vocatur, eo quod divinam
 iram provocet, el sua malitia quasi vocibus atque
 clamoribus vindictam et ultionem exposcat fien. Pra-
 xvii!, 20 : « Clamor Sodomorum, ait Dominus, el
 Gomorrhæ multiplicatus est, et peccatum eorum
 aggravatum est nimis. Descendam, et videbo, mw t»
 utrum clamorem, qui venit ad me, opere com-
 plevcrinl : » quare clamor multiplicatur, nisi quia
 peccatum aggravatur? quasi idem sit peccatum
 augere, et vocem vindictam deposcentem extol-
 lere. De vinea quoque Domini Sabaoth dictum
 est *Isai.* v, 7 : a Exspectavi ut faceret iudicium, el
 ecce iniquitas; et justitiam, et ecce clamor : » si
 enim justitiæ injustitia opponitur, quam ob cau-
 sam ejus contrarium clamor esse dicitur, nisi quia

orane delictum damorft nomine intelligendum est, quod non utrumque, sed importune vociferetur, et quasi per vira ab eo cujus proprium e t misereri pœnam et ultionem extorqueat? At tandem S. David hunc loquendi modum non refugit dicens *Psalm*, xxxi, 3: « Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota dio: o nam si quis dubitat, quonam ijacto David potuerit simul tacere et clamare, audiat S. Gregorimn in *Psalm*, n *pœnit.* : « Ille tacet nimirum, cl clamat, quia peccata quidem sua silentio contegit, merita vero per vocem magnificationis extollit. Aul certe ille tacet, et clamat, quia peccata quidem praterita per confessionem non annuntiat, cl per cor impoenitens alia committere accepta peccandi libertate non cessat.» Clamat itaque peccatum, clamat iniquitas, quamdiu perpœnitentiam non deletur, et clamat non misericordiam petens, sed iram, sed ultionem, sed pœnam exposcens.

Dm ut Ct Deus inultum abire non vatiiir : —æquissimura est enim, ut ille qui gubernator est universi ac Pr,cc'Puc creaturarum rationalium rector, eorum bona gesta premio, el impia facinora pœna el flagellis afflicial, ut suæ providentia satisfaciat, cl se habere rerum humanarum curam ostendat. Atque ut Salomon ail *Eccle.* xn, 14 : a Cunela quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sil:» universa, inquam, sive bona, sive mala, sive omissiones bonorum, adducet Deus in examen æquitalis suæ, ut cujusque actionis, etiam bona?, si quod habeat erratum, saltem præposteræ intentionis, expendat, et pro co convenientem pœnam infligat. Sicut enim bona opera exigente providentia Dei sine mercede non manent, itaci actiones malæ, cujuscumque sint, sive regis, sive servi, sive magni, sive pusilli, pœna et dolore carere non possunt. Videmus interdum impiorum in hac vita differri supplicia, cl ignari secretorum divinæ providentiæ ad hunc velut offensionis lapidem cespitamos, nec advertimus tantisper suspendi vindicte divinæ mucronem, donec exaggerati peccatorum mensura, quo tardius, hoc gravius Dei furor sceleribus incumbat : a Quare nemo patientiam bonitatis Dei, ail D. Leo serra. 5 *Jlc Quadrwj.* de peccatorum suorum impunitate contemnat; nec ideoæslimet illum non offensum, quia necdum expertus est iratum, bon sunt longæ vilæ mortalis induciæ, nec diuturna est licentia insipidarum voluptatum in ælernarum dolorem transitura poenarum, si dum justitia suspenditur, pœnitentiæ medicina non quærat. » Abutuntur sæpo homines indulgentissimi parentis omnium Dei humanissimiquo patientia, quod dissimulet peccata hominum, quod exspectet, quod longanimis et misericors in divinis oraculis prædicetur. Quod Tertullianus lib. *Dc Patient*, cap. n eleganter expressit, cum ait Deum patientiam sibi suam detrahare, qua utitur m tolerandis suslinendisque sceleratis : « Plures enim, inquit, Dominum id-

circo non credunt, quia sæculo iratum tamdiu nesciunt, n Fraus inimici illam menti caliginem inducit, ut aut nesciri prope sibi persuadeant æcclusuum, aut oblitum esse Deum maleficiorum, pcato-neque unquam repetiturum rationem, aut ea nil illi facere putent; hinc timor sanctus effluit ex ammo, cl impunitas quædam in scelere, et au-Deo ce-dendi licentia dominatur; *fraudem* dixi veterato-Kiri lal-ris importuni et crudelis, qui acerbo nos odio insequitur, et eo ipso abutitur ad timorem minucndum, quo nos uti debuissemus ad timendum, beque enim si non punit subito Deus, cl impiorum hominum vecordiam scelstosque mores merito tupplicio coeracet, si manum sustinet telum vibrantem, jamque ad feriendum paratam, ideo putandus cõt aul nescire impudentium hominum insaniam, aut punire nolle : reservat enim scelera Deus, cl recondit in thesauris suis immensis, et quantum crescit cumulus facinorum innumera-bilium, tanto ira lit Numinis potentior et acrior ad vindicandum, quemadmodum cap. xtv, 17 annotavimus, ubi fusius hoc argumentum pertractavimus. Unde merito subjungit :

13. IPSI FUERUNT REBELLES LUMINI, NESCIERUNT YUS Veri. IL

EJUS, NEC REVERSI SUNT PER SEMITAS EJUS. — Apte explicabitur hæc metaphora, si Deum *lucem* appellemus, sicut ipso dixit Joan, vin, i2 : « Ego sum lux mundi; » *lumen* vero legem et doctrinam, sicut S. Petrus dixit l *Epist.* n, 9 : « Qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum, » id est cvangelium. Vocant autem philosophi /u-Lai tt-cem quæ est in sole, *lumen* quod esi m rebus quas illustrat : ita Deus lucis fons per legem et doclrinam suam ho nines illustrat Jooji. i, 9 : a Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. » Sed utrumque in Scriptura confunditur, quare possumus inlelligvre rebelles luisse vel Deo, vel legi ejus, quod idem est : quia legi et pneceptis Dei non obtemperarunt, fuere prævaricatores, deficientes, recedentes a Deo qui l *Joan*, i, 5 u lux est, et in quo lenebræ non sunt ullæ. Lux hæc in tenebris lucet, et tenebra eam non comprehenderunL » Ad homines peccatores venit ul eos illuminet, sed protinus illi faciem avertunt, ne lucem hauriant : quare, ul Philippus presbyter ait in hunc Jobi locum, « qui eæcato corde in tenebris sunt, mittentur in tenebras exteriores, et duplici malo induentursicut diploide, u Quod ut clarius inlelligamus, in primis statuendum hic est, in hominibus lumen esse quoddam clarissimum, in cujus possessione menslæ lilia inexplicabili perfruitur: hoc animadvertit Cassiodorus lib. *be Anim*, ailque alumen aliquod substantiale animas habere, » quod in evangelio *Juan.* l, 9 dicatur lumen illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum: «Et Lumen in cogitatione, inquit, positi, nescio quid tenue, volubile, clarum nobis inesse sentimus, quod respicit sino sole, quod videt sine extraneo lumine. » Id meo judicio Vates regius *lumen vultus*

implo-
ra»n Im-
panili!
run Itos
c&a-Dt

NanUm-
t niim
\ 'p//'

<4
ta-
cis ipirt-
UIB.

Pecello-
bi lud
rebelled.

Lumen

Da nominavit *Psalm*, iv, 7 : quod Orígenes vult esse notitiæ divinæ irradiationem, sanctus autem Hieronymus et D. Augustinus *illuminationem rationis*, quæ divinilatisimagoeslimpressain animo el insignita : quare Tertullianus lib. V in *Mare*. cap. xi, vertit *lumen persones Dei*, ut sil Numinis quædam veluti adumbratio : id lumen si ad naturam referatur, summi omnium Opificis donum esl pulcherrimum et omnibus commune; sed in justis esi etiam quædam lux formosior, grati@ nitor, jubaris empyrei stilla, incomparabile anilustrra-mi ornamentum, quod ab inhobilanto Spirila Sancto oriri pulat Magnus Leo Pontifex Maximus ,etur/- serm. l *DePcntcc.*: u Ipse, inquit, spiritus veritatis fácil donum gloriæ suæ luminis sui nitore fulgere; et in templo suo nec tenebricosum aliquid vult esse, nec tepidum ; d recle quidem ille et sapienter, nam accessu ad Deum et quoddam voluti commercio necesse est hominem licci cado splendidiorem, et solem, ut ila loquar, terrenum. Quomo. Quod divinitus a S. Patribus video fuisse no- frtrih*,ûluni : @eus en*m (nl S. Dionysius lib. *De lünzn Divin, nom.* cap. IV, § G) est x/.n; rrrqatx, xxt 6»ip- çurcxuMx, *lux fontalis, et supereffluens lutiU minis effusio*; qui fons plenissimus cl redundans large exuberat in omnem intellectum, sive cel- sos angelorum choros intueamur, qui proxime Numen circumstant, sive homines in terra degen- tes : « Hæc autem lux fontalis, inquit idem lib. *De Eccl. hier.* cap. u, eadem semper, et eodem modo, sc habens, beneficos suos radios cunctis impu oculis mentalibus luculenter expandit; adeoque l hmen **spontanea mente proditorum arbitrii libellas exclu- spiritale lumen deserat, a natura sibi insitas luci dant, excipienda vires amore pravi praeludens, pro- santi quidem luci se subducit; hæc tamen cam minime destituit, sed vel connivcnlem illuminat, atque aversanli benigne prorsus occurrit. Quis- quis igitur ad insitum a Deo natura lumen re- currerit, principio quidem cum Dei adjutorio quis tandem ipse sit videbit, hocque lucis accessione munus sacrum referet. Porro qui propria sua ir- reflexis oculis consideraverit, abditas quidem ignorationis suæ tenebras eliminabit; perfectissi- mæ tamen unionis et participationis adhuc exsors, ejusdem desiderio sponte non allicietur, sed sen- sim primum a propriis ad poliora, et ex iis ad potissima, nec non perfectus tandem per Dei gra- tiam ad divino-principalem unionem sacro quo- dam ordine evehetur. Sic autem adductum di- vina beatiludo ad sui admittit communicationem propriæque lucis instar signi cujusdam ipsum participat, Deo intimum reddens atipie consor- ti!* torn munerum divinorum : neque enim vita no- JfTIm bis est, cui vis illata sil vel imposita nccssilas; qualiui neque vero eliam corum quibus providetur liber- dina* divinæ illustrationis a providentia manantis i>loun- radii obtunduntur; sed oculorum mentalium dis- UonU. similitudo facit, ut exundans paterna» bonitatis illustratio vel omnino cassa cit, et propter corum

repugnantiam inutilis, vel ejus participationes exsistant inæquales, parvæ vel inagnæ, obscura vel clare, cum unus sit el simplex, codemque modo semper se habeat fontalis ille radius, qui jugiter est expansus. » Unde manifesto palet impios sceleribus suis nullam posse excusationis umbram obtendere, cum lumen illud, cui rebelles fuerunt, sit illa notitia, quam non a magistro, aut nostra indus- tria aut humana disciplina didicimus, sed ab ipsa natura arripuimus, hausimus, expressimus, quæ communi scholasticorum sensu *syiitercsis* di- citur, aut *dictamen rationis*; quod si sequerentur, uberioris sane lucis participes elliccrnltur. Nunc autem « nescierunt vias ejus, » id est, scire con- tempserunt, ut illi qui cap. XXI, 14, a dixerunt Deo : Recede a nobis, et scientiam viarum tua- rum nolumus, » quæ est turpissima et nefaria ignoratio ex scienti@ orta contemptu; *tia* autem *luminis sunt* præcepta et leges Dei : a Preceplum Domini lucidum illuminans oculos,» dixit David *Psalm*, xvni, 9 « Nec reversi sunt per semitas ejus, » quia, ut Salomon auclor est *Prov. n*, 13, «relinquunt ller rectum, et ambulant per vias tenebrosas : qui lælanltur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis : quorum viæ per- vers@ sunt, et infames gressus eorum. » De qui- bus subdit : 14. MANE HUMO CONSURGIT HOMICIDA, inter ficit Ven.n. EGENUM ET PAUPEREM : PER NOCTEM NERO ERIT QUASI fur. — Nullum scilicet impiis tempus vacuum est M a scelere, diurnum miserorum cæde el sanguine funestant; ad quod immane facinus adeo mane consurgunt, ut nihil huic cure anteponendum putent : nocturnum insidiis furloque contami- nant : huc refer scitum illud : Ul jugulent homines, surgunt de nocte latrones. Observat autem mores sceleraque impiorum va- ria, c quibus illud sane pessimum, quod appe- tente aurora, mane diluculo, quando viatores itineri sc committunt, invadant iter facientes at- que diripiant, et cædant; inlerdiu se subtrahant lucis odio vindiekeque formidine; nocte vero cuncta obumbrante ad furta prosiliant, quod perinde est ac si Jobus diceret : Dies interrumpit scelera : nam quod ad impiorum votum allinet, semper cædibus atque rapinis insisterent; et ta- men non slatini Dei ultione corripiuntur. Tanta profeclo est peccandi libido, ut nisi judicium vin- dictam formidarent, luccquo dici impedirentur, plerique ilagitiosi homines nihil aliud cogitarent aut molirentur quam teterrima crimina, quorum voluptate capiuntur. Cætrum ex co quod furQdmta semper noctis tenebras quærat, et quisquis male agit lucem oderit, manifeste concluditur esse Ic- gem nature, quæ nullo modo aboleri possit, cl esse aliquod boni cl mali discrimen : quis enim cogit hominem, qui velit in scorlatione, furiis, ebviekile, luxu et aliis similibus sibi placere, ho-

minum præsclia in fugere? velit potius in iniquitate gloriari, in eo jactare et ostentare se; et tamen occultat se. Quis eum ad id agendum cogit? si quis dicat, quia solus est, et nemo est qui velit cum ipso in malo consentire: atqui lotus mundus est iniquitatis plenus. Animadvertitur saepissime homines in malo conspirare, cosque qui alicui vitio dediti sunt nihil tam velle et cupere, quam ut alii ipsis sint similes; et tamen male agentes alii aliorum conspectum fugiunt, ita ut stiam turpitudinem nemini cognitam esse libenter velint. Unde subdit:

vtn.i5. 15. Oculus adulteri observat caliginem dicens:

Non vir videbit oculus: et opediet vultum suum.

Afaturi — Ait adulteros similiter lucis osiores noctis caliginem præsclari solitos ad sua adulteria perpetrare. Irantur autem dum addit: « Non me videbit oculus, et aperiet vultum suum, » significat adulterum mire deludi, nam ubi operuit ipse vultum,

ex eo quod ipse non videt alios, existimat se a nullo videri: haud dissimilis struthioni, qui, ut refert Plinius lib. X *Nat. Hist.* cap. i, a si forte caput inter frutices inseruerit, dum neminem ipse conspicit, salis se latere, et a nemine se videri existimat; cum tamen reliquum corpus in aperto sit: nam itaque illa particula *et* sumenda est pro causali *quia* hoc modo dicens: « Non me videbit oculus, *quia* operiet, vel operuit vultum suum. » Sed, ut bene ait Salomon Prov. v, 21, *a* respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat, » *q. d.* Non pules ex eo, quod homines latere fortasse possunt adulteria tua, etiam divinorum luminum aciem fugere: nam Dominus omnes hominis rationes et consilia et actiones oculis obit suis.

Eandem sententiam legimus in Eccli. xxm, 25 Adulteri his verbis: « Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, et dicitur, nemo me videt? tenebrae circumdant me, et diem, parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei hujusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum. » Extrema verba sic accipe: ideo non intelligit, vel potius non considerat se videri a Deo adulter, quia non veretur Deum, nam timor hominis est hujusmodi, id est talis conditionis et naturae, ut hominis alterius oculos timeat potius quam Dei, idcoque cavet, ne ab hominibus videatur; de oculis autem divinis nihil curat. Itaque cum audis: « hujusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum, » sic accipere debes, *q. d.* Hujusmodi timor est timor hominis, scilicet humanus; vel timor hominis, hoc est de homine susceptus. « Et oculi hominum timentes illum: » vox *illum* non ad Deum, sed ad hominem referenda est, *q. d.* « Oculi hominum (id est carnei timentes) illum, » hoc est hominem; nimirum quia hominem vident, Deum

autem non vident. Subdit Ecclesiasticus: a Et non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda influentes in absconditas partes. » Non animadvertit, inquit, Dei optimi maximi oculos solis lucem ac radios longe post se relinqueret: nam solis lucem nox intercipit, at divini obtutus radios nulla nox hebetat. Solari lumini clausis cubiculi fenestris obsistitur, at Dei oculi usque ad penitissima cubilia perveniunt; solis denique lux in specus et antra non descendit, at Deus abyssos imas intuetur, et usque ad secreta cordis rimanda pervenit, et intimas animi cogitationes pervadit. Sed quid inde? ut cognoscat adulter, seu fornicarius, ea quae tenebras captans, vel in noctis silentiis, vel in secretis cubilibus, vel in defossis et imis locis latere desiderans perpetravit flagitia, Dei perspicacissimos oculos fugere non posse, adeo ut vel cor ipsum, quo nihil est occultius, ipsi pervium omnino sit.

Pulchre hoc expendens D. Ambrosius lib. I *Dei officiis* cap. xiv: « Malus, inquit, studet latere, cum Deum latere non possit, qui intra profundum abyssi, et intra hominum mentes non solum tractata, sed etiam volvenda cognoscit. Quid autem tam stolidum, quam putare quod Deum quidquam praetereat? si enim radius solis fundit lumen super omnem terram, et in ea quae clausa sunt so inserit, quomodo non potest intelligibilis Dei splendor in cogitationes hominum et corda semel, quae ipse creavit, inserere? » Deinde S. Pater causam veram assignat tam stolidae temeritatis eorum, qui Dei se posse, oculos effligere arbitrantur: « Nolunt, inquit, supra se esso judicem quem nihil fallat; nolunt ei dare occultorum scientiam, qui metuunt occulta sua prodi; » sed frustra sibi ipsis illudunt: est enim Deus, qui omnes actus hominum etiam internos acerrima mentis acie intuetur, ut suo tempore aeternis poenis vel praemiis eos puniat aut remuneretur.

16. Prout in tenebris domos sicut in die con-
DIXERANT SIBI, ET IGNORAVERT LUCEM.—Quod die
deliberaverant constituerant quo viri scelerati, id nocturno tempore perficiunt, quare dum favent tenebrae, neque lux impedit, (pam vehementer exsecrantur, parietes perforant, et claustra confringunt, ut tutius irrumpant ad illa quae claudita et continet dominorum custodia. Ita Sanctius noder, qui haec de latronibus potius quam de adulteris dici putat, quia nimirum latrones frequentissime domos perforant, adulteri non nisi perquam raro: aliis enim machinis ad alienum torum sibi aditum aperiunt, nempe donis et pecuniis, quibus nihil est clausum, nihil tam firmum quod non expugnetur. Haec adulterorum sunt arma, multo illis potentiora quibus perforantur muri, aut confringuntur portas; latrones vero id faciunt commodius, quia multi simul ad illud nocturnum opus societatem coeunt. Sane illis hoc

esse usitatum Christus ipse docuit in evangelio dicens *Luc. xi*, 39 : « Si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam, » nempe a latronibus; hi igitur latrones die speculantur, et unde petenda sil prada diligenter inquirunt, quo artificio ac tempore cogitata perficiant statuunt, et rem agrediuntur nodo defensi tenebris et dono noctis opaco?.

Sicut in die condixerant sibi. — Proprie in Hebraeo est *obsignaverunt sibi*, sicut legit Pagninus; unde Septuaginta reddunt, *Inyrpni* *íau-T-Ū*; per *diem obsignaverunt seipsos*; Symmachus vertit, *í>*; iv *xpwríumv iowrw*; *tanquam in sigillo abscondunt sese*; quod aliqui sic explicant, quasi sigillo et certa nota designaverunt sibi locum, quo tutius et occultius ingredi, et locum infirmiore, quem facilius suffodere et aperire possent. Aut hæc obsignandi cl apprimendi sigilli i?» *rX lransla,io perlinet ad aliquid amatoriarum etar-lunt «i- canarum schedulerum ultro cilloque missarum tritio inter adulterum et adulteram, quibus inter illos **** agatur de quærendo aut patefaciendo aditu, aut aperienda fenestra cl præbendo ingressu : ita Pineda noster, nec Sanctius improbat istiusmodi explicationem. Cum tamen id quod obsignandi translatione hebraicus fons et Septuaginta expresserunt, Vulgatus interpretes ad colloquium transferat (vertit enim *condixerant sibi*) non videtur alienum, si obsignationem istam ac sigillum ad secretum ac taciturnitatem altumque silentium referatur, quo et inier se loculi sunt adulteri, vel phiresimpii secum; et alter alterius verba ita excepit, ut nulli vulget, nec quæ ab alio audierit in vulgus prodatur : improbi enim sua consilia premi silentio volunt, ut liberior peccent, no sit qui ob-sistat, et ullo pacto impediatur. Qui sensus confirmari potest ex eo, quod obsignationis metaphora eliam ad verba tum apud sacros tum apud profanos traducatur.

Et ignoraverunt lucem, — id est, aversantur et Qnimjic hiam * ^u8*unl lucem ac diem, ne sordes illorum prodant : a omnis enim qui male agit odit lucem; et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus,» *Joan*, m, 20. Talis vecors juvenis, ut est in *Prov.* vir, 7, quem gradientem in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine, occurrens mulier ornatu meretricio, praeparata ad capiendas animas, apprehensum deosculatur, et procaci vultu blanditur et invitat ad amplexus, donec illucescat dies, quia vir non sit in domo, etc. Hesperum amantes amant, tardeque queruntur stellam redire, et illam mares avidæ ne nurus cupiunt quamprimum radios spargere lucidos, ul Seneca cecinit in *Medea*. Questus etiam Dio Chrysostomus est consecratas noctuas Athenis Minervæ virginis, cum Veneri potius luissent concranda; quoniam diem lucemque virginitas, venus ac turpitudine nodem et tenebras captat. In-V-hitur autom acerrime *Orat.* 7 in libidines, præ-

sertim publicas, et impudentiam circa res per se pudendas : Ephrem item comparat scortatores cum avibus nocturnis ac lucifugis; Tertullianus quoque in *Apol.* cap. i : « Omne malum, inquit, aut timore aut pudore natura perfudit : malefici gestiunt latere, devitant apparerè, trepidant deprehendi, » etc.

17. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur V«
UMBRAM MORTIS: ET SIC IN TENEBRIS QUASI IN LUCE AMBULANT. — Non solum, inquit, lucem non dilexerunt, verum etiam exsecrati sunt eam, quod non modo non juvet, sed etiam impedimento sil: inditi quia neo grassator sic. tuto iter agentes invadere potest, ne fur ad alienas aedes penetrare, neque adulter et scortator rem cum mulieribus habere. *El sic in tenebris quasi in luce ambulant*, id est, tenebra) sunt cis præ luce, de node ambulant, imminera sua obeunt; de die vero dormiunt et requiescunt, noctem vertentes in diem, et diem in noctem: illorum proinde vitam S. Maximus a Deo Vito indoctus et illuminatus vocat *wx/ 0xvxt w*, *umbram mortis*; David vero *Cedar*, in *Psalm.* cxix, 5. Præbramar, claro, inquit D. Gregorius Nyssenus lib. *De Virgin*, tu 't cap. iv, *Cedar* nominat, quod apud Ilebneos idem u' 'ra' est quod *tenebræ*, ut intelligamus nos in cursu ad immortalitatem velut *w.rçivç*, *cæcænotis caligine* circumfusus sæpe in scelus infortuniumque impingere; eam vero in hominum vita ignorantem esse, ul quæ in perpetuo sunt motu stabilia esso putent, atquo in immensum duratura, quæ vilia uultu, *magnifica*, et pretio omni dignissima. Pari eliam mente S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 10 istiusmodi homines ait in hac vita finni? *ii vjxTcua/ja*, *ut nocturno in bello* confusionem et ignorantiam perpeti, et consiliorum inopiam atque perturbationem : quippe effosso prudentis lumine, et extincto libidine voluptatis, tenebras consequi est accesso tetras et horrificas, in quibus, ut in caveis ca-cæ aviculæ, a Satana humani generis inimico detineantur ad alios simillimam in fraudem atque noxam illiciendos. Quæ autem fingi major et cogitari potest animis obducta caligo, quam ut est apud Isaiam cap. v, 20, vetustum illum novi evangelii praeconem, «dicere malum bonum, et bonum malum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras; ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum, » id est, contemptis ælernis deliciis et repudiatis in viles corporis illecebras se penitus ingurgitare, volantes mundi quisquilias coelestium rerum dulcedini antepone-re, sectari inertiam, et insaturabiliter inhiare cupidini, respuere gloriam magni animi et excellentis, Numinis benevolentiam pro nihilo ducere, omnibus animi corporisque viribus incumbere ad explendam titillantem luxuria; voluptatem?

Ilie nimirum exsultat impius, et triumphat princeps tenebrarum, et negotium perambulans in tenebris feliciter et belle promovet laternaria voluptate, quæ lanium lucis et splendoris impertit, *JXI* quantum opus est ad quærendam et percipiendam

dam sensuum oblectationem : itaque illorum hominum pectus, qui avidi sunt commotionum suavium jucunditatis in corpore, simillimum esse dixerim antro somni, quod poetico penicillo pingit in hunc modum Ovidius lib. XI *Metam.* :

Quo numquam radiis oriens mediusvo cadensve
Phœbus adire potest ; ncbulæ caligine mixlæ
Exhalantur humo dubiæquo crepuscula lucis.

Sane ex eo corde ncbulæ exhalantur inanum voluptatum dens® et caliginosa», quibus fretus slygius latro libero introitu in arcem mentis et animi in animo castellum irrumpit, et facta clade virtutum insit cih -o Bnium omnia grati® dona atque merita superbisfimo crudelissimequo populatur. Nam ubi voluptas dominatur, subito in voluntate oriuntur motus inimici rationis, quibus sanctissim® allectiones vel minuuntur et obsolescunt, vel eliam exstinguuntur; in quarum locum van® futesque lælitie et insanientium turba appetitionum succedunt, umbrosamque nubem vitiorum inducunt, qua involuti el miserandum in modum circumfusi homines in scelus impingunt. Et proinde non aberrabit, qui voluptatem cum magnetis fumo componat, qui si tritus in ædibus fuerit, et in prunas ardentes injectus, ita ut fumus evolet in altum, videbitur lota ruere domus; quo terrore pavefacti qui intus sunt, abjectis omnibus diffugiunt. Atque hoc artificio ait Camillus Leonardus latrones supellectilem diripere, et locupletum ædes inexpliabili fraude spoliare, il® ludificationes sunt voluptatum; nox el caligo mentem oppici, prudentia concidit, brulescit animus, virtutum monentium eruor funditur; crcbi predo in vyçTcua/Jx victor spolia opima legit, atque in adorea bacchatur.

Vers. 18. 18. LEVIS EST SUPER FACIEM AQU® : MALEDICTA SIT PARS EJUS IN TERRA, NEC AMBULET PER VIAM VINEARUM.

— Locus hic varias admittit expositiones, quas Pineda omnino septem adferl, e quibus illa videtur magis litteralis, quæ censet hoc loco describi velocitatem impiorum, præserlim adulterorum in re- Agiendo, ne agnosci aut comprehendere possint, Ha Cajctanus : a Tam agilis, inquit, fugiendo est adulter, quam si super aquas ambularet; et vix per summam levitatem ipsam aqu® faciem supremam attingeret planta. » Alii quoque non male hoc intelligunt de facilitate peccandi atque velocitate captandi quamcumque sceleris occasionem : n videtur enim, inquit S. Thomas ad hunc locum, impio propter impetum concupiscenti® super aquam et super quamcumque difficultatem leviter transire posse, ut ad rei concupii® fruitionem perveniat, n q. d. Adeo pernici cursu ad vitia evolat impius, ul nullo obice retardetur. Symmachus velocitatem adaugere, sic Jobi locum transfere, iTTizXtwv >Î(xtc, *supernatans aqua*, q. d. Impius nd impietatem marinos fluctus a sæva tempestate et atrocioribus veniis concitatos velocitate superat.

Notat porro Sanctius noster Latinos explicare

solitos velocitatem summam hoc aut simili modo dicendi, quo significant, etiam qu® mollia sunt veloci pede sine ulla otTensione calcari; aut certe sic a currentibus attingi leviter, ut nulla maneant in pulvere calcato vestigia. In hunc sensum explicatur illud *Dan.* vin, 5 de Alexandro Magno : «Hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terr®, el non tangebatur terram,» et illud Jsaí. XLI, 3 : «Semitæ in pedibus ejus non apparebit, o Bene ergo Jobus exprimere volens velocitatem summam impii ad impietatem dixit: «Levis est super faciem aqu®,» q. d. Præ velocitate cursus pede non tangit aquam vel terram; quin imo etiam sine pedibus ad vitium currit : «quemadmodum incedunt quædam sine pedibus manante impetu, quod angues; et insurgente conatu, quod vermes; et spumante reptatu, quod limaces, » ut egregie notavit Tertullianus lib. *De Anim.* cap. x. Porro insan® hominum appetitiones adeo precipites in vitia feruntur, ul non modo lubricam piscium velocitatem el celerem ferarum pernecitatem imitentur, sed et vermium doninr el serpentium impetus, et absque pedibus cursum, nec non aqu® labentis fluxum æmulentur : labilurenim ferturque preceps impius ad improbitatem stimulatus cupiditate et libidine, sicut aqua qu® effunditur statim diffluit el deletur: ih Nicetas in *Caten.* Sic ad Ruben Jacob animo præ sago ait *Gen.* xl ix, 4 : «Effusus es sicut aqua, non crescas, » scilicet libidinosus eftus® aqu® similitudine optime exprimitur, quippe qui raro aut certe summa cum difficultate de sordibus ad puritatem, ab intemperantia ad vil® morumque integritatem revocari consuevit. Apte igitur isto aqu® symbolo significatur humanæ carnis imbecillitas, qu® tam facile diffluit in luxuriam, sicut Lmurh aqua e vasculo emittitur: et quemadmodum ex aqua in terram effusa lutum, cœnum sordesque h fiunt, ita per lapsum carnis et anima, et corpus, wnir*»- el fama, el quidquid est in homine sordescit ac fodet, atque omnis illico, si quis antea iu animo fuerit virtutis decor, marcescit et evanescit.

Eleganter D. Gregorius Nyssenustract I in *Psalm.* volapié cap. tv, voluptatem similem ait esse cîtofogit txculxtoi, *fallacium phantasmatum*; qu® cum teneri a voluptatum amatoribus creditur, subito evanescit, atque in nihilum recidit; illius autem spectri manis unicum vestigium relinqui post recessionem Th atoyúw, *pudorem*; et orat. 4 *De Btat.* idem sanctus consimili prudentia, et gravitate : Omne genus, inquit, voluptatis qu® corpore percipitur, i/ci tð TTp:or:i)jî<7xt Trapisrarxi, *simul ut appropinquavit prætervolat*. Paria memini Cydonium dicere in orat. *De Contcm. morte*, ubi motus illos suavitatis, qui solent titillare sensus, et jucunde afflicere, venuste vocat *simulacra voluptatum*, cum nusquam subsistant, sed in perpetuo motu vet- Volopu- sentur; el quod eas recipit sitT<T?r.jxivc;aðu.xTo;T:í^, *perforatum corporis dolium*, undique perfluens, et dolium quod nihil continere possit; quo fit ul obscœni

motus corporis, qui luxuria; libidinique serviunt promittant potius quam exhibeant ullam voluptatem, cum subito et præter opinionem effluant et vanescant. Summa deinde consequitur inanitas, et jejuni atque hiantis animi mœror, velut fugientem sequentis, et desiderantis voluptatem, quæ amasium perfidia sua frustratur :

Par levibus ventii rolucrique simillima somno.

Adeo ut dubitare mihi posse videantur aucupes illi oblectationum, an aliquem dulcedinis motum habuerint, cujus nullam in animo effigiem recognoscant. Hinc divinitus a Sapiente Sap. v, 13, cujus ore Numen loquitur, sensuum delectatio, in quam avide se flagitiosi ingurgitant, dicitur « lanugo, quæ a vento tollitur, et tanquam spuma gracilis quæ a procella dispergitur; et tanquam fumus, qui a vento diffusus est. » Ad hanc vero breviter jungitur ut plurimum dolor, et dissoluti animi molestia, quod singulari Dei providentia comparatum est, ut cupiditatum illecebris et blandimentis sensuum irretiti a vitiosa corporis voluptate abhorreant. Unde subdit :

Impio- Maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet
rym por- rFñ ViAM V|5EARVMt — Primam itaque horum ho-
didi «i minum impiorum portionem dicit fore et esso ma-
in urn. ledictam in terra; quoniam ex omnibus illis quæ
in hac vita visi sunt possidere quasi partem et hæ-
reditatem suam, nihil aliud quam maledictionem
et damnationem sibi acquirent; et in damnatio-
nis ac maledictionis cumulum illis cedent omnia,
sicut e contrario «electis omnia cooperantur in bo-
num,» *Horn.* vin, 28. In terra etiam superna bea-
torum erit pars eorum maledicta, eo quod ibi lo-
cum non sint nequo poitioncin ullam habituri,
maledictionis æternæ sententia a felicitate sancto-
rum exclusi : in terra quoque inferni, in terra obli-
vionis et miseria?, pro portione sua et hæreditate
sempiterna maledictionem damnationemque ac-
cipient. Neque ambulabunt miseri illi per vias
i cáX, læas et nnurnas, cujusmodi sunt viæ vinearum,
quæ ad alliora ducunt, et ambulantes juxta ip-
sas °d°re bono, quem de se spargunt, quam
| ‘ sapore uvarum, refrigerium et oblectamentum
pricstant : quales utique sunt viæ illæ, quas justii
ad supernam patriam tendentes, et laborioso co-
natu quasi per montium juga conscendentes, per-
ambulant, qui odore cœlestium deliciarum sub-
inde velut a longe reficiuntur, et quasi gustum
quemdam præcipiunt, unde animantur ad iter
suum fortiter percurrendum, donec ad sumum
usque montis verticem pertingant : ita Titelinan-
nus in Paraph, cum S. Gregorio, S. Thoma et Phi-
lippo, qui per viam *vinearum* mystice intelligent
viam sanctorum et Ecclesiæ militantis in cœlum,
quam impii non ascendunt, sed e contrario ma-
gis descendunt per abrupta vitiorum in loca in-
ferna tormentorum, ubi erit cumulus et vicis-i-
tudinaria successio universorum cruciatuum, de
quibus ait :

19. Al) NIMIUM CALOREM TRANSEAT AU AQUIS NIVIUM, Vm O,
ET USQUE AD INFEROS PECCATUM ILLIUS. — Agit hic Impie-
do poenis impiorum, quas tum in hac tum in al- pi-
tera vita patiuntur, generatim quidem ab una
calamitate in aliam et contrariam transeundo;
proprio vero ac spedalini in hac quidem vita fe-
brium, ac tempestatum frigus et æstum immo-
deratum, in futura vero ignis infernalis et frigo-
ris nivalis cruciatus alternis subeundo : ita pas-
sim interpretes. An autem damnati non solum
ardore, sed frigore etiam æterno crucientur, non
æque omnium una est opinio; et quidem aquam
ibi vel nivem seu gelu qui in inferno ponant sunt
valde pauci; multi tamen intensum frigus ibi-
dem reperiri existimant; et vero eam esso com-
munem sententiam affirmare videntur S. Hiero-
nymus, Philippus presbyter, Bcda et Dionysius ad
hunc locum; et Soto in IV *Sentent*, disi. 50, *Quast*.
unica art. 4, eam docet; ac sanctus quidem Hie-
ronymus et Philippus opinantur hanc sententiam
colligi ex *Matth.* vm, 12 et xxn, 13 et xxiv, 51 et Quia
xxv, 30; et *Luc.* xiii, 28, ubi mentio fit fletus el “4 d*
stridoris dentium; pulanl vero fletum ex igne et
fumo, stridorem ex intolerabili frigore nasci; pUei* i«
S. Augustinus quoque lib. De Tripi, *habit*, cap. u : ,nr
« Duo, inquit, sunt principalia tormenta in infer-
no, frigus intolerabile, et calor ignis inextingui-
bilis, » quod confirmat ex hoc loco Jobi; et ad hæc
duo, frigus et ardorem, cæteras pœnas revocat;
quia vero non raro legitur in evangelio *Matth.*
v, 22 et xvm, 9, « gehenna ignis, » duplicem
proinde videntur Hieronymus et Philippus gehen-
nam distinguere, ignis unam, frigoris alteram :
verba S. Hieronymi sunt ista : « Quasi duas ge-
hennas S. Job mihi dicere videtur, per quas dia-
bolus, hærclicus et homo impius commutetur.
Forte in ipsa gehenna talis sensus cruciatuum fiet
illis qui in ea torquebuntur, ut nunc quinsi ignetn
ardentem sentiant, nunc nimium algoris incen-
dium, et pœnalis commutatio nunc frigus sen-
tientibus, nunc calor sit; ut quasi de loco ad lo-
cum transire existimentur. Et fortassis inde Do-
minus ait in evangelio *Matth.* xxn, 13 : *Mittite*
cum in tenebras exteriores; ibi erit /Ictus et stridor
dentium, ut hic stridor dentium de rigore frigoris
oriatur, ubi et similitudinem quamdam ex nostris
corporibus possumus invenire, in quibus ex felli»
rufi abundantia, quod est calidissimum, in typi-
cis morbis intolerabilis rigor præccedit, ignem fe-
brium ardentissimum secuturum. Dicuntur a me-
dicis hæc duo, quæ sibi contraria dignoscuntur,
ex una fellis materia in homine procreari : » sic illo.

Hæc eadem verba Pineda noster cliain Philippo
tribuit; nec Bcda multum ab illis discrepat, vi-
denlurquo omnes pariter ad unam eamdemque
causam, æterni scilicet ignis, utrumque crucia-
tum, frigoris scilicet et ardoris, revocare : nam
Philippus sicut duas frigoris adustiones distinguit,
sic et ignis. Secundum quam sententiam ignis in-
ferni efficiet in damnatis cruciatum frigoris : cæ-

terum Paludanus in IV *Sentent*, disi. 50, *Quast*. V, ab aqua et omnibus quatuor dementis sentit damnatos affligendos; idemque videtur Durandus Ei hoc opinari *Quast*. I. Verum quidquid sit de istius etui di T'æslionis decisione, quam mei muneris non est

fricôte determinare, aut in alteram partem definire, mihi Cum Sancell^o nosro d Regio videtur ex hoc Jobi loco haberi certi posse de hoc inferni frigore, de quo vix ullus alius Scripturo locus existat; quæ semper ignis, et vix semel frigoris in torquendis impiis mentionem facit. Hujus autem loci sensus est : quod sicut arida terra nimiumque æsluans absorbet atque ebibit liquatas nives, sic infernus cos qui peccaverunt; quem sensum llebræus habet, *ariditas et astus auferunt aquas nivis, infernus eos qui peccaverunt*. Septuaginta quoque illi favent dum sic vertunt, ^7-9 ἡ ἔρημος* Jpaou ἡ761ro, et sicut nebula rorisfactus est non apparens, q. d. Ul dissipatura sole nebula rorida momento temporis, et ros evanescit, sic impius Deo vindico absumitur, ut fere idem sil quod dixit David *Psalm*, 1xvii, 3 : « Sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. » Cum itaque Job ait : « Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, » tale exitium imprecari videtur viro impio, quale nivi adferre solet aestus : momento enim temporis liquescit, ut nihil pristini candoris vel frigoris vestigium relinquat. Subditur :

Et usque ad inferos peccatum illius. — Hoc est voluti superioris imprecationis aut correctio aut amplificatio, q. d. Non solum temporali pœna, sed retorna quoque afficiendus est impius; vel, ul sit clausula quædam et finis procedentis orationis, hoc modo : is tandem est peccatorum descensus ad inferos, et iter ad sepulcrum, extremumque supplicium; vel ut obstinata illorum mens significetur digna procedentibus suppliciis, 7. d. His, inquam, digni sunt, qui ad mortem usque improbitati adhærescunt. Hæc secundum nostrum interpretem, nam secundum Septuaginta et hebream lectionem hæc pars respondet senlcnliæ, ex qua conficitur altera similitudinis pars; scilicet ut ariditas et æslus auferunt aquas nivis, sic sepulcrum peccatores. Nihil igitur locus iste probat pro inferni frigore : quare Abulensistn *Matth*. cap. xxi, quest. 558; Jansenius in *Concord*, cap. xlv; Dominicus Sotus et Maldonatus in *Matth*. cap. viii, licet non præfracte, negare tamen videntur frigus hoc in inferno habere locum. Antiqui vero Patres proniores sunt et procliviores ad affirmantem partem; quam video cos passim amplexatos fuisse, dum in inferno duo præcipua agnoscunt supplicia, scilicet intolerandum frigus; unde Græci nuncupavere et ignem, quem æternum divina oracula significant: Tertullianus in *Apolog*. cap. xlvii, vocat « ignis arcani subterraneum thesaurum ad pœnam ; » S. Augustinus loco supra citato ad frigus et ardorem cæteras inferorum pœnas sic revocat : Fripiet « De aquis, inquit, nivium transiliunt ad calorem

nimium : de quibus duobus innumera pendent ir<Win-pœnarum genera, videlicet silis intolerabilis, Temí r@-pœna famis, pœna fœtoris, pœna horroris, pœna la limons, pœna angustiae, pœna tenebrarum, seve- denotiritas tortorum, praesentia dæmonum, ferocitas o*»|-bestiarum, crudelitas ministrantium, dilaceratio immortalium vermium, vermis conscientias, ignito lacrymæ, suspiria, miseria?, dolor sine remedio, vincula sine solutione, mors æterna, pœna sine fine, absentia Christi quoad visionem ejus, » etc. Neque enim cogitandum est duo tantum esse illa pœnarum genera tamcLsi atrociora, quibus son-tes in Erebo crucientur : est enim is locus acerbissimum omnium officina, olida mephitis, puticuli halantes, cloaca mundi, sordium omnium fœx et colluvies, ubi nihil sit quod delectet, nihil quod non incredibiliter torqueat; qui sit denique, ut Servator mundi xa? appellat *Lue*. xvi, 28, *locus tormentorum*. Jonas cap. ii, 7, ad ea omnia adjungebat æternitatem, de qua mens omnis cogitando prope inexplicabili pavore tenetur : « Cujus, inquit, vectes retinacula sempiterna, » quæ videlicet solvi aut perrumpi nequeant, ail B. Cyrillus : cum nemo e stygia unquam domo exierit, nec ea semel clausus revocare gradum potuerit, et suavisissima luce perfrui. Quapropter subdit :

20. Obliviscatur ejus misericordia : dulcedo il- Yea LUS VERMES : NON SIT IN RECORDATIONE, SED CONTERITUR QUASI LIGNUM INFRUCTUOSUM. — Est poetica prosopopoeia, quasi dicat : Nemo ejus, ne Deus mberiquidem misereatur; adeo ul ipsa misericordia videatur ejus oblita, illique esse immisericors. Sed hic petet aliquis, cum tanta sil Dei miseri- riid <n-cordia et benignitas erga homines, quam ratione fieri possit, ut Deus misericordiæ obliviscavireatur. Huic optime respondet S. Gregorius lib. XVI *Moral*, cap. xxviii vel xxxi, ejus oblivisci divinam clementiam sub extremum judicium, qui dum viveret oblitus est divinæ justitiæ. Nam apud Deum misericordia justitiæque indissolubili amicitiae nodo junguntur, et sibi mutuo vicem rependunt; ita ut hoc tempore dum vivimus misericordia eis tantum opem ferat, qui justitiæ divinæ meminerunt : cum autem sub extremum judicium tempus proprium divinæ justitiæ accesserit, illorum recordetur qui misericordiam coluerunt; ex adverso vero misericordia co tempore eis tantummodo faveat, qui justitiæ non sunt obliti. Ipsamet S. Gregorii verba sic habent : « Omnipotentis Dei misericordia oblivisci ejus dicitur, qui omnipotentis Dei justitiæ fuerit oblitus : (nía quisquis cum nunc justum non limet, postea eum invenire non valet misericordem. » Quod licet universe proferatur, singulari tamen ratione ad repulsam Dei tradentis impium oblivioni pertinet *Psalm*, exi, 7, ut sicut « in memoria æterna erit justus, » qui sese abdidit, neque mortalium gloriam aucupatus est; ita impius, qui hominum laudes coemere gestiit, sempiterna oblivione tumuletur. Septuaginta nonnihil aliter legunt hoc

immijr- modo, shrtJcOtúi xúrñ âferpxÇiv, *retribuantur autem*
tearits ej gU(r fecit, id est, nemo misericordia ejus com-
 im.-zr- moveatur, sicut ipse pauperum misertus non est,
 ita Samuel Agagi misertus non est, sed vicem re-
 tulit ei dicens I *Ilcg.* xv, 33 : a Sicut fecit absque
 liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis
 erit inter mulieres mater tua : et in frustra conci-
 dit cum Samuel coram Domino in Galgalis. » Cum
 igitur impii culpæ suæ demerito ad infernum
 fuerint perducti, non erit eis ultra spes ulla veniæ
 aut indulgentiæ impetrandæ; sed justitia et judi-
 cium justum incumbent super illos pondero gra-
 vi et intolerabili usque in sempiternum; atque
 interim dum in inferno sine misericordia crucia-
 tibus afficiuntur impiorum animæ, corpora ipsa in
 sepulcris roduntur a vermibus. Inde subditur :
 Dulcedo illius vermes, — id est, deliciæ ejus et
 adeps deliciosus dulciter vermes pascit in sepul-
 cr0 el vermem conscientia in inferno : « quia inde,
 inquit S. Gregorius lib. XVI *Mora*/, cap. xxix,
 delectabiliter pascitur, unde per inquietudinem
 incessanter agitur. » Istorum enim dulcedines
 in vermes corrodentes desinunt, quia conscien-
 tiam valde mordent et torquent, ipsaque morte
 amariorem reddunt, sed hostes suos dulciter pas-
 cunt; undo quidam ita interpretantur hunc lo-
 cum, quod impii corumque dulcedo sil dulcis
 cibus vermium, cui congruunt llebræa, quæ alii
 ita vertunt, *capietur dulcore ejus vermis*. Sicut
 enim vermes avide et dulciter pascuntur corpo-
 ribus mortuis in sepulcro : ita dæmones dulciter
 deglubunt impios et torquent, corumque foedæ
 dulcedines convertuntur in nutrimentum vermis
 qui non moritur, et ignis qui non exstinguitur
Mare, ix, 47, ac tortorum insuffianlium illum.
 « Potest quoque, inquit S. Gregorius loco supra
 citato, apertius *vermis* nomine caro designari;
 undo homo *putredo* et filius hominis *vermis* dici-
 tur : » sane quisquis putidas corporis voluptates
 anhelat, quid nisi vermes amat? Corpus agna-
 tione proxime vermibus junctum esse sepulcra
 fatentur sincera veritate : ita « dulcedo illius ver-
 mes; d hinc fædo Cupidini vincendo plurimum
 facit, ut hoc quod vivum quis diligit, qualo sit
 mortuum expendat. Fecit hoc anachoreta, uti
 Hugo cardinalis in hujus loci commentario me-
 morat, qui ad abolendam memoriam mulieris,
 quam dæmon illius animo identidem ropræsen-
 larat, tumulum jam sepulta: et tabescentis clam
 reseravit, et ablatam inde cadaveris partem toties
 naribus apposuit, quoties animum titillarci li-
 bido : cl en, aiebat ipso sibi, «dulcedo tua ver-
 mes ; n ila præsigni victoria scipsum triumphav-
 it. Vere omnium luxuriæ deditorum « dulcedo
 vermes, » hoc est corpus brevi objiciendum ver-
 mibus pabulum ; et quia homines impuri ac libi-
 dinum suarum servi talem umani dulcedinem,
 et in ea felicitatis suæ summam collocant, non
 erunt in recordatione apud Deum, ul ab eo prae-
 mium bcaliludinis accipiant, sed conterentur ve-

lut lignum infructuosum, in flammis stygias de-
 jiciendum, atque hoc est quod subjungit dicens:

Non sit in recordatione. — Non erunt utique impii
 impii isti in memoria apud Deum, sic ul ulluin n,n “ l
 ab eo accipiunt usque in sempiternum liberatio- liâ lpnJ
 nem aut consolationem; sed projecti el velut de- D«<un.
 leti a memoria divinæ pietatis sino misericordia
 conterentur, et consumentur perditione sempi-
 terna, qui fructum bonum non fecerunt in tem-
 pore suo, ad quem proferendum fuerant condili
 et in hac vita longo tempore clementer tolerati;
 ad cum modum quo arbores infructuosæ, quæ Impii ».
 fructum non proferunt in tempore suo, tandem lul*rbo
 succiduntur, et in ignem mittuntur. Septuaginta r7iUC'1'
 pro *quasi lignum infructuosum* reddunt, *in tyuiaouu-*
â/.xfu, sicut lignum insanabile, quasi impius sani- eiscl“nlr-
 talem salutemvc respuat, frustraquo nioncatur,
 quemadmodum sterilis arbor quæ aruit incassum
 coleretur. Etenim patienter fert Deus, et tempus
 indulgcl; at ubi experientia constat impium in-
 dulgentia ad malum abuti, gravi Dei irascenlis
 imperio succiditur, et tormentis tartareis excru-
 ciatur; cadaver vero ejus spoliū mortis ver-
 miumque ludibrium c penatibus ejicitur, et se-
 pulcro conditur deformissimum et nudum, el de-
 core omni spoliatum. Quod vidit canorus Isaías
 cap. i, et expressit, ex Sept. : « Erunt quasi terebin-
 thus decidentibus foliis. » Terebinthus, ait S. Bl-
 silius, densa foliorum coma instructa elegantem
 et peramoenum minentibus colorem ostentat, ra-
 morum scabritiem obumbrantibus foliis , quæ
 cum hieme deciderunt, manet arbor sino formo-
 sitate horrida, quam solus ignis exspectare videat-
 ur: ita illi qui externa quadam simulatione glo-
 riam vulgi aucupantes, fortuna elati, et spoliis
 pauperum gloriosi, viridissimo voluti foliorum
 vestitu ornati, fimbrias suas et phylacteria magni-
 ficentissime cl inanissime dilatant, cum externam
 illam pompam spiritus mortis ut sævi aquilones
 decusserint, nudi atque, inopes remanebunt, et
 piorum oculis ut foedi et irridendi objicientur.

21. Pavit enim sterilem que non pait , et viih.v. ven.ti.
 RENE NON FECIT, — id Ost, depastus CSt ac spolia- Impii
 vit sterilem, satis alioqui per se malo sterilitatis ««
 afflictam : acerbissima enim poena inter llebncos e*£“q],7
 olim, imo inter cæteros quoque homines cense- uvido»
 batur sterilitas; tum ob alias causas (quas Mal- td>ra“
 donatus in *Lue.* cap. i, num. 25, solila brevitate
 perstringit) tum præsertim quia homines illius
 temporis sicut minus deælcernitate cogitabant, ita
 magis suæ memorile in terris conservando: stude-
 bant, quod per filios consequi se posse spera-
 bant; unde si qua ratione illis orbari contingebat,
 incredibiliter angebantur. Hinc vel ipse Jobus,
 qui lelhalcs fortune ictus immotus exceperat,
 quasi homo adamantinus, ul Orígenes appellavit,
 ubi tamen filiorum mortem audivit, quasi loco
 stare non posset, pro: dolore « surrexil, inquit
 textus, et scidit vestimenta sua, » uti habetur cap.
 i, 20, ubi vide quæ notavimus. Unde colligitur

quanta olim fuerit pœna sterilitas, cui proxima censebatur viduitas : quare steriles aut viduas alligere ac spoliare immane semper scelus csl habitum. Ait ergo improbos sino ullo metu aut reverentia Dei nullo denique pudore, qui illos respectu hominum contineat, malo esso penitus deditos, et in ejusmodi conditionis fœminas impetum facere, quæ injuriam propulsare nequeunt, omnique opect subsidio ab hominibus destituuntur, quia eas sibi paratam esse prædam ducunt. Expresse autem loquitur de mulieribus sterilibus: nam si mulier liberos habeat, quamvis sit vidua, modo liberi fungantur officio, ecce illi praesidium paratum et scipionem senectutis, ut loquuntur; sed si mulier sil vidua cl sterilis, desolata est.

luqJUô- Mystico Titelmannus sterilem hoc loco carnem, rilHn YlJnnm vero *animam* inielligit : totius quippe mali l'luDt, origo ipsis impiis hinc processit, quod carni n- el «t- mium indulscrit, animam vero et spiritum pror- l'.rn ne' sus neglexerint : quia videlicet fovebant vitiosam gligunL carnem sive sensualitatem suam, quæ ex se tota csl sterilis et infructuosa, ad omne bonum inhabilis, prona semper ad omne malum, quæ boni nihil de se parit, sed potius spinas et tribulos malorum desideriorum germinat. Istam quidem vilissimam meretriculam, sterile scortum, accurate paverunt, delicate enutriverunt, et quam diligentissime curaverunt, omnibus ejus desideriis obsequendo cl satisfaciendo ; pauperculam voro animam, quæ in hoc mundo csl quasi desolata et vidua, donec peregrinatur a Domino, cui primum fuit desponsata et dedicata, hanc penitus neglexerunt, hujus non sunt miserti illi crudeles, neque ea quæ huic ad salutem potuissent conducere perficere voluerunt. Scoria etiam et meretriculas fornicarias non ad prolium generationem, sed ad voluptatem tantum carnis enutrierunt magnis sumptibus; viduis autem cl pauperculis, quarum debuissent misereri, non preestilcrunL misericordiam, imo ab ipsis rapuerunt quibus sua scorta alerent. Neque solum in femineum sexum solitarium et debilem fuerunt acres el acerbi, sed tantum etiam sibi juris cl spiritus assumpserunt, ut viros etiam aggressi sint. Sequitur cnim :

v n. n. 22. Brin axit toutes in fortitudine sua : et cum Tyranni STETERIT NON CREDEI VITÆ SUÆ. — Est vera deS- 'inflrmoil cliP,io tyranni, qui est in infirmos crudelis, in erode- fortes vero violentus. Non solum enim grassatur . io sæva tyrannis in miseros et imbecillos, sed etiam Tioknu. potentiores, et opulentiores adoritur, ul cos do suo statu dejiciat. Illa nimirum rata lex tyranni, « excelsa quæquo demetere, » ut procul omni suspicione et metu in infirmam el miseram plebem dominetur : qua de re sapienter scripsit Aristoteles lib. III *Politic*, cap. ix. Cæterum Jobi mens est hic ostendere, improbos, postquam pauperes, qui se tueri non possunt, el auxilio hominum destitui sunt, oppresserunt, andadores fieri, et in feras immanes evadere, ita ul nemini parcant, in divites robustos, cosque qui auctoritate

et dignitate pollent impetum faciant. Tum sono confusio est extrema, ita ul hoc unum agant, ul nimirum obvium quemque violentia plusquam belluina diripiant; nulla denique in illis humanitas, nullus pudor sil. Hæc autem nobis proponuntur, ut, cum ejusmodi exempla videmus, non perturbemur, sed potius adversus ejusmodi scandalum premuniti cognoscamus Dominum permittere interdum, ut res ita sint involute el implicata, quo eo alacrius ad hæreditatem nobis promissam, ad quam vocamur, aspiremus. Cognoscamus igitur Deum nos omnibus mediis humanis spoliasse, ul in nobis ipsis dejiciamur et deprimamur, ad ipsum respiciamus, ipsum quæramus, ipse denique solus sit nobis portus el perfugium.

Ac sane æquum est providentiam Dei se in om- ijrucos nes mundi paries, summos et infimos ex æquo rn“ proferre ; potest tamen illud animadverti, quomodo ii qui nocendi, prædandi, vim parvis et id Drom contemptis inferendi licentiam habuerunt, tandem se magnis etiam cl nobilibus formidabiles reddani ; et quidem hoc pacto Deus vult admonere illos qui habent facultatem pauperibus opitulandi ipsosque tuendi et defendendi, cum illis injuria infertur, quod si non se opponant, futurum sil ut lacescantur et impetantur, hoc est, præslcnl ipsimet culpam a se deserti cl destituti pauperis, ul diripientur, oculi ipsis, proul sunl menli, eruantur : lum Deus illis ejusmodi retributionem mittendo glorificabitur. Verum quidem est interim confusionem magis ac magis augeri ; sed tamen fideles in co arcana Dei judicia, el quæ sunt supra captum judicii humani, possunt intueri, quod Deus ipsis verbo suo præluceat. Verum tamen, inquit, acum steterit,» in prospera scilicet peccali cl tyrannidis licentia, « non credit vitæ suæ;» quia tyrannus ob malam conscientiam omnia tuta limet: «Semper enim sæva præsumit perturbata conscientia,» ul Sapiens testatur Sap. xvii, 10: « cum sit cnim timida nequitia, dat testimonium condemnationis; «siquidem reus a seipso peragitur impius, nec desunt gravissima indicia maleficiorum, cum sil conscientia mille testes, a qua prius quam a Deo damnatur.

23. Dedit ei Deus locum poenitentiae, et ille vultu. ABUTITUR EO IN SUPERBIAM : OCULI ALTEM EJUS SIM in vus illius. — Sugillat hic impiorum impani- fopii (entiam, quæ illorum impietatem valde aggravat, et pœnam juste adauget ob contumaciam et contemptum divinæ benignitatis et longanimitatis, Ini- qua Deus illos exspectat mullo tempore parcens illis et patienter sustinens, diflorensquo ultionem, ul vel sic cos sua benignitate et longanimitate invitet ad poenitentiam, nolens mortem peccatoris, sed magis ut convertatur el vivat : ipsi vero per obstinatum superbiam suam Dei longanimitate et benignitate non solum non utuntur ad poenitentiam, verum etiam abutuntur ad culpam, occasionem ex eo arripientes liberius delinquendi, quod ultionem videant priorum peccatorum dif-

ferri, «neque ad damnationis cumulum sibi convertunt, unde ad salutem proficere debuissent.

rapi! Ad hujus loci expositionem conducit quod B. Gregorius hom. 11 in *Fzccch.* scribit his verbis : a Misericors Deus tempus nobis ad misericordiam remot in laxat; sed cum gratiæ patientiam nos in augmentum ver,*mus culpa*, hoc ipsum tempus, quod ad à parcendum pie disposuit, districtius ad feriendum pan», vertit : ut quia reverti quis etiam spatio temporis accepto noluit, per hoc mala sua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, si converti voluisset; unde scriptum est *Illo. n. 5 : Ignoras quoniam benignitas Dei ad panitentiam te adducit ? secundum duritiam autem tuam et impenitens cor thesaurizas (ibi iram.* Ergo Dei benignitate abulens iram sibi Dei reprobis thesaurizat : quia dum ad pernitendum tempus accipitur, et id tamen ad peccandum adhibetur, ipsum remedium gratiæ vertit ille in augmentum culpæ; unde et omnipotens Deus quia collata remedia conspicit ad culpæ incrementum trahi, ipsam benignitatem quam contulit in iudicii districtiōnem vertit, ut inde post amplius feriat, unde nunc amplius expectat : » ita S. Gregorius.

(1* Luculentam quoque loci hujus explanationem d°m X continet quod tradit B. Augustinus super illis verbis *Psalm. cn* : « Miserator et misericors Dominus, longanimis, et multum misericors : Quid, inquit, tam longanimum ? Peccatur, et vivitur; accedunt peccata, augetur vita ; blasphematur quotidie, et facit solem suum oriri super bonos et malos. Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad pœnitentiam : vocat beneficiis creatura}, vocat impertiendo tempus vivendi : vocat per lectorem, vocat per fractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagella correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Sed observa ne longitudine misericordiæ Dei male vivendo sic tibi thesaurizes iram Dei, ut dixit Apostolus cum ait Rom. n. 4 : *An divitias benignitatis et longanimitatis ejus contemnis ? Ignoras quia patientia Dei ad panitentiam te adducit ?* quod tibi parcit, putas quia places ei ? *Uvee fecisti,* inquit *Psalm. xux, 21, et tacui;* suspicatus es iniquitatem quod ero tui similis : non placent mihi peccata, sed per longanimitatem quiero recte facta». Si statini punirem peccatores, non invenirem confessores. Ergo te Deus longanimitate sua parcendo ad poenitentiam adducit; tu autem quotidie dicis *Eeli. v, 8* : Finitur hodiernus dies, et sic ero etiam crastino die : non enim erit cras ultimus dies : et idem dicis tertio die : et subito venit contra te ira Dei. Fratres non tardetis converti ad Dominum : sicut enim qui præparant conversionem, et differunt, et fit in illis vox corvina, cras, cras: corvus enim ex arca missus non est reversus *Gen. vin, 0.* Non quærit Deus dilationem in voce corvina, sed reversionem ad se, et confessionem in gemitu columbino : nam et columba missa fuit ex orca, sed reversa est ad earn. Quamdiu eras,

cras? puta esse hoc ultimum cras : sufficiat quod vixisti usque ad hodiernum diem peccator : sæpe hoc audis, quotidie audis, et quotidie non corrigeris : tu enim secundum duritiam cordis tui et cor impenitens thesaurizas tibi iram. Non sic tibi videatur Deus misericors, ul non videatur ei justus. Audis *Psalm. cn, 8 : Miserator et misericors Dominus, et* gaudes; audiet illud: Justus et verax Dominus, et reddens unicuique secundum opera ejus : si gaudes ad superiora verba, ad hæc posteriora treme : sic cniin misericors est et longanimis, ut sit etiam verax et justus. Sed tu thesaurizas tibi iram in die iræ : el quem nunc benignum contemnis, tunc experiere justum. » Hactenus ex S. Augustino.

Ponderandum hic non nihil, quid sit Deum dare alicui locum pœnitentiæ. ut impenitens malitia magis elucescat, ubi nos legimus : « Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, n in llebræo habetur, *dabit ei fiduciam, et innitetur;* vel ut Cajetanus vertit, *dabit ei securitatem;* vel ut Vatablus reddit, *dat illi confidentiam,* quæ omnia includuntur loco pœnitentiæ : nam cui Deus tempus pœnitentiæ tribuit non castigando pœnamquo infligendo, simul et fiduciam præbet et confidentiam, imo et quodammodo securitatem, ut legit Cajetanus. Potuit damnare, et non damnavit : spem, confidentiam et quodammodo securitatem habere possem, quod non damnabit, si facti tantum me pœnileal. Unde merito locus, sive tempus pœnitentiæ, tempus fiduciæ, tempus confidentiæ, tempus securitatis potest appellari. Quod etiam tempus a I). Paulo vocatur *tc»pus acceptable* II *Corinth, vi, 2,* vel ut est apud Isaiam cap. xl iv, 8, *tempus accepti,* id est induciarum, quas judex sua bona voluntate nobis tribuit antequam processus occludatur, el statuatur dies sententiæ; ob quod recte I). Paulus suadet, ut nullo modo illud præterlabi sinamus, sed omni instantia celcritateque sumamus : «Ecco nunc, inquit, tempus acceptable, ecce nunc dies salutis, » ubi figenda est consideratio in illis duabus oculis *ecce nunc,* q. d. Jam adest occasio, ne sinatis eam præterlabi : nunc, id est brevissima, non differenda in postremum, nunc adest; quis scit si postea aderit? « Ecce nunc tempus acceptable, ecce nunc dies salutis, » in quibus negotiari possumus, el pro nobis agere, antequam veniat tempus sententiæ, et occludatur processus, causæque articulus finiatur : nunc negotiamini quando dies salutis sunt, ut inquit Budæus; in forensibus apud jurisperitos dicuntur dies *utiles* vel *legitimi,* in quibus dabantur dilationes ordinarim ad dilatandam sententiam; sicut e contrario dies sententiæ dicebatur dies *cessionum* el dies *justus.* Negotiamini ergo, inquit Apostolus, nunc quando sunt dies salutis, dies dilationis, dies utiles, quos vobis Deus conferi ad pœnitentiam agendam. Ergo Deus locum Iribuens pœnitentiæ tempus communicat fiduciæ, et confidentiæ, el securitatis, et lotius beneplaciti: quod cum ita sit, illoque statim

Ucna
Jñh q
Tmfi”
rSol, ('
tempii
fiJucii,
mIoU»,
etc.

Temp «
Jñh h
bgiUBt.

ad pœnitentiam uti deberet peccator, e contra, ut inquit Job, « abutitur eo in superbiam, » ex tali llore non mei, sed venenum eliciens, scilicet im-pœnitentiam et ansam peccandi : superbit, quia non castigatur, et ex Dei tolerantia Ubertatem ad amplius peccandum educit.

Plurio Notandum hic unde Pharao sumpserit occasio-
 'jœ. n? neni sc indurandum, contraque Deum peccan-
 qoàm dum, non utique ex malis quæ illi inferebantur, sed
 rorum- ex Dei benignitate, ob inducias quas illi concede-
 'iô '%15 ; a Videns Pharao quod data esset re-
 pnduri- quies (a ranis nempe) ingravavit cor suum, et non
 loi fuit audivit cos.» Mirum ut ex requie, ctcx bono, quod
 illi contulerat Deus, ex patientia nempe, qua il-
 lum sustinebat, ingravaverit cor suum, ut bene
 annotavit D. Augustinus lib. *Qucest. in Exod.*, qui
 hunc ponderans locum ait : u Illic apparet non
 illas tantum fuisse causas obdurationis cordis Pha-
 raonis, quod incantatores ejus similia faciebant,
 verum etiam ipsam Dei patientiam, qua parce-
 bat. » Ergo unde pœnitentiam debebat, inde ob-
 durationem miser iste elicit, exemplo confirmans
 suo Apostoli sententiam || *Corinth. u*, 16 : Dei
 nempe patientiam aliis esse odorem vitæ ad vi-
 tam, aliis odorem mortis ad mortem; unde recte
 ruéntfi S. Augustinus : « Patientia Dei secundum
 DH illi corda hominum quibusdam utilis ad pœnitentiam,
 i*f quibusdam inutilis ad resistendum Deo, et m
 dimoia- malo perseverandum : m ahi per ipsam salvantur,
 lir* alii damnantur; qua nulla major miseria. Sic
 pravum aliquando cor est hominis, ut ex suavis-
 simo divinæ iniscricordiæ llore non mcl, sed fel
 eliciat, quod impiis illis accidit qui oblatum sibi
 a Deo locum pœnitentiæ non admittunt, sed eo
 abutuntur in superbiam. Contra quos mento ex-
 clamat Paulus celeberrimam illam sententiam
 frequentissime a Patribus usurpatam ad commo-
 vendum terrendumque cos, qui peccare benigni-
 tate Dei ac longanimitate confisi perseverant *Ilum*,
ii, *i* : « An divitias, inquit, bonitatis cl patientiæ
 Qa«sint cl longanimitatis ejus contemnis?» ubi *divitias*
 divitiæ vocavit Paulus, secundum phrasim Hebraicam,
 ingentem copiam et abundantiam; coque voca-
 le nei. bulo delectatus crebro usus est ad res divinas et
 spirituales translato : sic alibi *Hom. xi*, 12 appel-
 lat altitudinem divitiarum sapientiæ et scionliæ
 Dei; cl *ibid*, ix, 23, divitias gloriæ cl misericor-
 diæ, etc. Pro voce autem *bonilatis* græce est γαρ.ο-
 τίΤΧΤc;, quæ vox propriio significai *benignitatem*,
 dcfiniturque a philosophis *virtus, qua quis sponte*
ac benigne omnium utilitati expositus est; et hinc
 putat Justinus martyr in *Apolog.* appellatos esse
 christianos quasixpTjaTCTjr.u.; hoc *esl commodisimos*,
 et utilissimos, et benignissimos erga omnes. *Di-*
vitia igitur *bonitatis* Dei significant exuberantem
 ejus benignitatem, qua sponte largequo cumulat
 peccatores beneficiis suis. *Patientiam* Dei nominat,
 qua peccatorem ejusque sceleratam vitam tolerat;
longanimitatem vero dicit, qua diu pœnam differt;
 diuque correctionem cl emendationem exspectat.

Ergo primum Deus utitur erga peccatores be- Qtum be-
 nignitate, beneficia quæ ad vitam sustentandam
 perlinent non denegans eis, faciens oriri solem astenni
 suum, et pluere super bonos et malos; nec solum
 temporalia, sed etiam spiritualia interius exterius-
 que suggerit, quibus a sceleribus cohiberi et re-
 vocari queant. Utitur etiam Deus patientia, grære
 irc/T, latinis *tolerantia*, et, ul ita loquar, sustinen-
 tia, presertim erga peccatores, qui ex aliqua
 ignorantia vel infirmitate peccant : utitur demum
 longanimitate erga cos qui peccant ex inveterata
 peccandi consuetudine, et ex malitia, non slatini
 cis pœnam atque damnationem inferendo, vel ad
 ipsorum emendationem, vel in exemplum alio-
 rum, vel ad bonorum exercitationem. Audi S. An-
 sclmum istas Dei bonitatis et patientiæ cl longa-
 nimitatis divitias breviter ila declarantem : « Di-
 vitia, inquit, bonitatis Dei in hoc manifestantur,
 quod tanta quotidie in terris mala faciunt homi-
 nes, quibus tamen Deus et vitam conservat, et
 solem suum exhibet, et pluvias ministrat, multa-
 que largitur bona, quasi blandiens eis, ut adpœ-
 nilenliam eos per beneficia provocet : dives item
 monstratur patientia ejus, qui homines tot et tanta
 scelera facientes patienter sustinet : dives est et
 longanimitas ejus, quia non statini punit cos, sed
 exspectat ad pœnitentiam per mulla tempora. Has
 porro Dei divitias contemnit, qui non eis utitur
 ad agendam pœnitentiam, sed ad vanam securi-
 tatem convertit, existimans aut non curare Deum
 res humanas, aut donare quod dillerl. » Sic ille.

Docte similiter copiosque hanc Pauh senten-
 tiam tractans et declarans Hieronymus : « Ex hoc,
 inquit, loco apparet cur Deus toleret peccatores,
 et cum posset vel prohibere peccantes, vel inferre
 vindictam, mavult tamen cos converti ad pa ni-
 tentium; sed num propterea libi, o homo, blan-
 diris de impunitate securus, quia Deus iu præ-
 senli non puniat, cl tu longitudinem temporis el
 abundantiam bonilatis inluens putas jam non esse
 judicium? Audi Sciipturæsententiam || *Pet. m*, 9 :
 iVon *tardat Dominus promissa, sed patienter agit*
propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes adpx-
nitentiam converti: bonus est exspectando, justus
 csl puniendo. Inde admonelScriptura&cc/i. v, ! *I.*
Ae tardes converti ad Dominum, neque differas de
die in diem; subito enim veniet ira ejus, et in tem-
pere vindictæ disperdet te. Et iterum : *Ne dixeris :*
Peccavi, cl quid accidit mihi triste? Est enim Altis-
simus patiens redditor, n clc. Id quod etiam Job
 hic significat dum addit : a Oculi autem ejus sunt
 in viis illius, » q. d. Impius quidem ob dilationem
 pœnæ sibi persuadet impunitatem, unde arrogans
 et superbus efficitur, sed non impune fert : nam
 Deus considerat perversas ejus vias, id csl actio-
 nes, et alta mente reponit improba ejus facta, si-
 cut dicit David *Psalm*, xxxni, 17 : a Vultus autem
 Domini super facientes mala, ul perdat de terra
 memoriam eorum : » tempore enim suo contemp-
 toribus illis justam inferet ultionem.

VrA 14. 4. ELEVATI SUNT AD MODICUM, ET NON SUBSISTENT,
ET HUMILIABUNTUR SICUT OMNIA, ET AUFERENTUR : ET
Superbi SICUT SUMMITATES SPICARUM CONTERENTUR. — Noil-
nu^ ex legunt hæc active, *elevaverunt se* ;
lur^nii <IWO insolescendi et superbiendi studium signi-
intfio- fleatur : quamvis enim honor illis non defera-
corruunt* tur, illi tamen honores anhele ambiunt, et arro-
ganter usurpant, festinata fastigii ambitione tur-
gentes. Addit a ad modicum, p id est tantillum
durans. Igitur brevissimam illam exaltationem
quis merito non despiciat, cujus delurbalio et
ruina sublimilati proxima exsistit? El subjungit :
* Non subsistent : » pro quo aliqui ex Hebræo
transcribunt, *nulli erunt*, vel *et non ipse*. Ita ni-
mirum superborum celsitudo crescendo minui-
tur, dum ascendendo cadit : scilicet arbitrium
cadendi elevatio est, quo enim sublimius uscen-
ImpU H dunt, eo simul profundius cadunt. Licet ergo,
uu videantur atque florentes temporali prosperitate;
decidam post paululum tamen manifestante sc Dei judi-
a cjq non sunt permansuri stabiles in eadem illa
eOûU felicitate; sed deicientur ab illa sua gloriosa exal-
tatione in humilitatem maximam cxltreinamque
miseriam : sicut et ratera omnia quæcumque in
hoc mundo magna videntur et florida, non diu
in suo huiusmodi flore persistent, sed brevi peri-
bunt, el ad nihilum rediguntur, aufercnlurque et
ejicientur de præsentis sæculi habitatione in pro-
funda inferni, ubi sempiterna damnatione conte-
rentur miseri atque perdentur; similes levibus
aristis sive spicarum summitatibus, quæ ad tem-
pus quidem videntur elevata, atque ipsis etiam
granis optimis ollores, sed post mox desiccantur
et in ignem conjiciuntur, granis bonis in horrea
collectis. Veritas hæc plurimis aliis Scripturæ sa-
cra locis congruit, ul cum David ail *Psalm*, xxxvi,
2 : « Inimici vero Domini mox ut honorificat! fue-
rint et exaltati, deficientes quemadmodum fumus
deficient : quoniam lanquam fœnum velociter
arescent; p et similia etiam apud Isaiam el alios
prophetas passim occurrunt, ct per sc satis per-
spicua sunt. Equis enim non videat in brevi hu-
manæ vitæ curriculo felicitatem impii longam
esso non posse?

» k- Sicut summitates spicarum conterentur : — duo
« SÜPP^C*U indicat, unum, quod est resectio spie®
n culmo ; alterum, quod est tritura. Primo interitus
compia- impii, quo anima falce mortis præciditur, hoc est
separatur a corpore;secundotanareus cruciatus,
quo anima proteritur sive torquetur, respondet.
Ceeterum hic expende, quomodo non dixerit si-
tui spicas, sed *sicut summitates spicarum*, quæ pro-
fecto non aliæ nisi arista, quas voluti sagittas
cælum versus spica videtur emitere, quibus un-
dequaque septa ipsi olympo bellum inferre vi-
detur; at tunc conteruntur, quando ad malurita-
tem segetes decollantur : sic utique superbi oris-
U* similes tunc prorsus conterentur, quando am-
utu m- pius contra coelum velut arista elevantur : nam

ut bene S. Gregorius lib. XVI *Moral*, cap. xv :
u Superborum carnalis gloria dum nitet cadit,
dum apud sc extollitur, repentino interrupta fine
terminatur. » Pulchre hoc ultimum dixit, tunc
interrumpuntur quando amplius extolluntur, imo
quando intersc superbi uniti (alias dissiti) ad ul-
timum electorum procedunt exterminium : nam,
ul eleganter idem Gregorius lib. XVII, cap. xvi,
ideo superbi aristis comparantur, quia licet cx
eadem natura omnes, sicut arista cx spica, tamen
inter sc per invidiam semper sunt dissiti non se-
cus acipsæ arista : « Ita conjuncta (inquit S. Doc-
tor) prodeunt; sed crescendo paulisper a sc ri-
gid® et hirsuta disjunguntur, » id quod superbis
exinde appropriai® subdit : « Superbi natura
sibi communione conjuncti sunt; sed contra se
vicissim crescendo dividuntur : alius quippe ad wx-
alium despicit, et alter in alterum invidi® faci- toru“
bus ignescit; sed bonorum vitam unanimiter uciu.
affligunt : adversum se quidem divisi sunt; sed
tamen concorditer grana deorsum premunt. »
Asl tunc excutientur et confringentur, quando ad
judicii maturitatem decollantur.

Septuaginta locum hunc nonnihil aliter ver-
tunt, in eamdem quidem sententiam, diversa ta-
men similitudine : pro co enim quod Vulgatus
posuit, *auferentur, ct sicut summitates spicarum
conterentur*, ipsi legunt, *Si b*
y.xúuxTi, ii <nrxj; z x>xj.t.; áuTsptxrc; x^—it w/,
*emarcuit autem sicut malva in cestu, aut sicut de
stipula spica decidens sponte sua*; aut sicut alii ver-
tunt, *sicut spica a calamo sponte decidens*, ubi ex-
pende illud *sponte decidens*, hoc ctsuapte natura
ct conditione id exigente : nam ut primum spica
non incolumis modo, sed etiam erecta sublimis
et quasi victrix sursum tendat, quasi cœlo telum
illatura; at postmodum sua sponte propriaque
natura exigente arefacta languido collo est, el
cervicem inclinat; quæ humanis bonis, potentiæ,
gloriæ, altitudini, opibus, ct regum gratta sic cx
Seneca accommodes : « Cupiunt' interim ex illo
fastigio suo si tuto liceat descendere; nam ut
nihil extra lacessat aut quatiat, in sc ipsam for-
tuna ruit. » Aptius vero ex egregia S. Isidori Pe-
lusiota imagine lib. II *Epist.* 126, monente : «Te-
mulentum csl quodammodo inter mortales bo-
num, ac nemine etiam concuticnle vix consistit.»
Pulchre *temulentum bonum*, non ca solum ratione,
quod hominum mentes turbet, atque cos tem-
ulentos faciat, sui immemores, Deiquc oblitos, ut
hunc in modum inquit Seneca lib. *De Provid.*
cap. iv : « Cum omnia, quæ excesserunt modum,
noceant, periculossissima felicitatis intemperantia
est : movet cerebrum, in vanas mentem imagines
vocat; multum inter falsum et verum medi® ca-
liginis fundit; » sed etiam signatissime, quod
non secus ac ebrius et temulentiis homo ut nutcl,
labatur ct cadat, nulla exterius impellente qua-
tientlcque manu opus habet, cum ipsemel sui im-
pos nec constare sibi ac subsistere valeat ' ita

terrena bona, ni nihil extra lacessat aul quatiat, M'ipsis cl sua sponte decidunt. De iniquis igitur temporalis gloriæ elutione tumentibus, sed tamen nulla in hac soliditate durantibus, dicitur recte: «Elevati sunt ad modicum, cl non subsistent, rete. Sermonem itaque concludens subdit ;

Ven. ss 25. Quod si non est ita, quis mb potest arguere ESSE MENTITUM, ET PONERE ANTE DEUM VERUA MEA? — Probaverat Jobus impios hic non statim semper scelerum suorum pœnas luere, neque illos solos in hac vita vexari, quin imo ipsos plerumque mira cum impunitate in hoc sæculo vitam scele- ratam ducere, ac proinde non debere se criminis accusari, quod in statu florenti non perdurasse! : neque enim status prosper juslitiae argumentum est, unde neque adversitas injustitiam arguii, n Quod si ita non csl, » inquit Jobus, id est, hæc ita non se habere quis me convincet, el reum mendacem coram Deo peraget? quod ad pluri- mam juslitiae ac veritatis fiduciam procul dubio allinet. Possit etiam esse sensus talis, q. d. Vera quidem sunt quo? protuli; cælerum etsi longius a

veritate exsularent, nemo vestrum vel aliorum hominum posset verba mea faNitatis arguere, ct tanquam falsa in divinum rapere tribunal. Quod quidem licet non satis rationi consonum videatur (cum facile possent quidem amici respondere Jobo; si vera protuleris, nemo forsitan erit qui possit te falsilatis arguere; si tamen oratio tua a vero aberret, quilibet poterit cam in judicium trahere, et falsilatis accusare); nihilominus approbante Gregorio, Jobus etiam falsilatis errore supposito, jure meritissimo conlra illos excipii, quos fabri- catores mendacii et falsorum dogmatum auctores esse convicit : « Justus namque, inquit S. Grego- Cnipî rius, etsi quid unquam delinquendo loquitur, arrU dignum non est ul ab injustis ct prave viventibus judicetur; unde sanctus vir amicorum superbiam kcoml deprimens, non solum si ita est, verum etiamsi ila non est ut protulit, nequaquam se reprehendi posse confidit : quia nimirum illi recte falsa re- darguere possunt, qui falsa agere nesciunt : nam correctionis ausum contra fallaciam perdunt qui adhuc fallaciter vivunt, m

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Baldad cx infinita Dei sublimitate ct creaturarum vilitate probat hominem Deo comparatum non debere, imo ncc posse mundum censeri vel justum.

1. Respondens autem Baldad Subites, dixit : 2. Potestas et terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis. 3. Numquid est numerus militum ejus? el super quem non surget lumen illius? 4. Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? 3. Lece luna etiam non splendet, et slellæ non sunt inundæ in conspectu ejus : 6. Quanto magis homo putredo, et illius hominis vermis?

Ver», i I cl 2. Respondens aütim Baldad Shiites dixit : ft i. Potestas et terror apûdeum l st, qui i acit concor- diam in sublimibus suis.— Quoniam Job ab amicis condemnatus ad Dei judicium provocabat, apud quem jus suum pro certo affirmabat so obtentu- rum; ab hac opinione cum amici dupl ci argu- mentorum genere abducere curiati sunt, scilicet argumentis petilis cx adjunctis ipsius Jobi, majes- tatem, potentiam, (equilatera cl sapientiam Dei predicantes, Jobi c contrario infirmitatem, arro- gantiam ct alia scelera atque tlagitia commemo- rantes. Iisdem nunc viis insistens Baldad nihil hic novum adducit, sed lanium iterat quæ ab aliis siepe el a seipso prius fuerant objecta : ait enim potentem esse Deum atque terribilem : potestatem porro illi summam esse ex co probat, quin «facit concordiam in sublimibussuis,p Qumsinlista *saldi- mia* obscurum est: quidam cæ'os intelligunt, qui cuin varios habeant inter se, imo el contrarios mo-

tus, quorum alii tardissime, alii velocissime suos b«i«rN- versant atque conficiunt orbes, et cum vario sc nubi in alias atque alias cæli plagas contorqueant, est tamen inter illos incredibilis concordia atque concintus, quod sane nisi ab omnipotenti manu fieri non posset. Et quidem qui primi mobilis, firmamenti, planctarum, qui contrario motu cien- tur, ordinem in propriis conversionibus, quas motu*ratio neque retardat neque accelerat, attente contemplatur, facile miratur concordiam illam divina potentia sapientiaque dignam, cernitque majestatem, quæ immania corpora regit, ct quo vult siae ullo negotio vertit, esse timendam, ut merito dicatur terror esse apud cum qui facit concordiam in sublimibus suis.

Mystice autem concordia hæc orbium cades- MpGci tium ad superioris hominis partem mirifice tem-«<>b eo» peratam, quam theologi mystici ca/um appellant, ajile traducitur : admirabilis quippe concordia est, tu «t

Quirn
miriti-
lis iit in
calesli*

ts’rEii. dum intellectus et voluntas (eterna Dei lege re-
lu   £uu*nr» c*a divinis praescriptionibus non exorbi-
— Tant, quod probe norunt qui res arcanas riman-
L ■” tur, et spiritualem hominis structuram inlrospi-
w" ' tJ, cere assuescunt. Alii angelos putant, inter quos
licet varii sint ordines, neque natura eadem sive
species, ita tamen studiis moribusqueeconsentiunt,
ut idem sapiant et velint, et illam summam sibi
libertatem esse putent, si a divina voluntate nun-
quam recedant. Canlatissimum est praelium et su-
blimium angelorum discordia, quando Lucifer
cœlestem pacem turbabat : tunc divisi sunt spiri-
tus in duas factiones, hinc Lucifer, inde Michael
infer sese dissidebant. Quid tunc? Deus Luciferi
Hin e»i factionem in tartara præcipitans, coelestia omnia
r*m ,n ælcrnum pacificavit. Proh quem terribilis Dei
cordi» virtus atque potentia, quæ pacis coelestis causa
olrn”” 1310 8u^mC3 spiritus præcipitavit æternisque
<<iX fln™5 tradidit ! Utique apud hunc solum Domi-
tutb». num et potestas et terror est ; ipse solus debet ti-
meri, qui nec spiritibus parcit, sed illos etiam po-
test durissime castigare. Terribilis profecto qui
aufert spiritum principum, terribilis apud reges
terne *Psalm*, ixxv, 13. Sunt qui auferant regna ;
sunt qui auferant corporis vitam : sed qui solus
terribilis sit, et justum terrorem possit incutere,
ille est qui potestatem habet cum in spiritus, tum
in animas, quos etiam potest perdere in ignem
æternum ; id quod docebat Dominus in evan-
gelio dicens *Matlh.* x, 28: a Nolite timere cos qui
occidunt corpus, animam autem non possunt oc-
cidere; sed potius timete cum, qui potest animam
et corpus perdere in gehennam. »
Solo» Quid igitur? neminem moveat tyrannorum im-
ijr' manium fur’or» qu* expromunt omne genus cru-
qnl) delitatis ad miserorum hominum vitam excru-
aotnu ciandam: nonno videmus quosdam generosos et
animi constantia præditos, cum equulei, fides,
p t.♦t)- scorpiones, cum ardentes laminæ, cumdiræ bel-
luæ, rote, cruces, cum unci ferrei lampadesque,
cum tunica molesta proponerentur, homines se
professos expalluisse metu, alque in sævo illo ap-
paratu animo cohorruisse? Sed «nolite, ait Chris-
tus, timere illos qui occidunt corpus:» nam ille
furor immanium dynastarum hujus vite finibus
circumscribitur; et possunt quidem exquisito sup-
plicio corpus anima spoliare, sed animam ipsam
post migrationem ab hac luce attingere non pos-
sunt. Ille, ille vere formidandus est, qui non modo
corpus, sed animam quoque ipsam perdere in
gehennam potest. Non vult Christus ita naturam
nos exuere omnem, ut eorum quæ in vita formi-
dabilia sunt nullo sensu commoveamur, sed do-
cere quæ dura et aspera in hoc vite cursu eve-
niunt nihili facienda videri, præ illis quæ post
mortem sceleratis mentibus a Deo inferuntur,
quæ quanta sint nullius hominis cogitatio conse-
qui potest. Non igitur homines, sed unum illum
esse metuendum, qui corpus hominum cum ar-
bitrio suo laceraverit, potest quoque animatn ip-

sam inexplicabilibus tormenfispœnisque aiïlcerc;
unde D. Bernardus semi. IG tn *Cant.* : « Paveo, in-
quit, gehennam, paveo Judicis vultum, ipsis quo-
que tremendum angelicis potestatibus : contre-
misco ab ira potentis, a facie furoris ejus, n etc.,
qui tam in animam quam in spiritum potestatem
habet, ille merito a fortissimo quoque debet
timeri.
Alii per *sublimia* meteoras impressiones intelli-
gunt, id csl illa quæ in aerea regione concrescunt
et ex ea vibrantur, qualia sunt fulmina, venti,
nubes et alia in isto genere terribilia, quæ cum
fremere coeperunt, el adversis inter se frontibus
concurrere, omnia videntur esse turbanda; quæ
tamen omnia sedat Deus, et mira consensione
concordat. Quod de suo Jove prædicabat delusa
gentilitas, a quo dicebat frænari ventos, et quæ
motus terris et exitium minabantur momento
temporis levitantum capitis inclinatione componi,
de quo sane Jove cecinit Maro lib. I *Æneid.* :
Vultu, quo cœluin tcmpcslalesque serenat.
In quam explicationem magis inclinât Sanctius
noster, quia hominibus, maxime his qui non sunt
rerum ccelestium admodum gnari, qualis erat
Baldad et Idumæi reliqui, alia minus nota erant;
hæc vero meteora ignoraro non poterant, quæ
quotidie videbant, quibus se Deus hominibus po-
tentem et horribilem probat. Quemadmodum
Deus meteoris his impressionibus peccatores ter-
ruerit slraveritque exempla habemus plurima.
Lege Psalmum xvn, et græcorum Patrum quam
nuper edidimus in eumdem expositionem nostras-
que *Annot.* Hæc porro arma dicuntur Dei, et for-
tasse sunt illi milites de quibus vers. seq. agit, et
hoc ipsum docuit Deus *infr.* cap. xxxvni, 22 et
34, ubi se hoc indicio Deum esse probat. Et idem
docet David *Psalm.* cxLVii: et fortasse ante hoc
tempus similia contigerant; licet Scriptura non
tradat quæ nota fuerunt Idumæis; unde Baldad
ut probaret Deum esse potentem ac terribilemar-
gumenlum sumpsit. Alii denique ad rerum uni-
versitalcm censent esse referendum, quæ cum ex
“““Jl 'l tot lamque diversis rebus constet, omnes tamen
communem universi conciliationem et consocia-
tionem tuentur alque conservant ; el eam ob rem
Septuaginta de universi creatione hunc locum in
sua versione explicarunt ita vertentes, -ri 7«? *rp-
t, <fiCi; *r.if* ávrçü ó r múv tt m cúp.zaa*’» *b* v^iarw j
*quid enim exordium, quam limor ab eo qui facit uni-
versitatem in altissimo?* Ejusdem enim admirabilis
et infinite potential opera esse judicarunt et res
tam diversas efficere, cieas inter se ita consocia-
re, ul in unum quasi corpus universi coalescerent.
Qua de causa concordiam rerum omnium fuisse
principium quidam philosophi opinati sunt; exis-
limo autem ego similitudine fuisse inter res tam
varias atque diversas confirmatam concordiam :
nuite enim res tam distantes et dissimiles inter
se sunt, quæ non sint aliqua ratione inter se si-

1*

dotti

Dei pv

eto«m

venli

clpitici
COOCDC

miles, quippe quæ omnes ab uno Deo orte et effectue sunt, ipsiusque aliqua ex parte imaginem referant ; nam Dei vestigia sunt, faclorisquo sui vim infinitam declarant. Cum igitur uni suo principio similia sint, etiam inter se similia oportet esse, quæ similitudo amorem natura sua parli, charitatem et amicitiam conglutinat : sic etiam similibus legibus ex diversis hominibus una res publica constituitur. Hanc similitudinem per res omnes manantem auream illum catenam esse credo, qua quidam philosophi alque poc æ rerum universitatem contineri crediderunt; sed quaiu fabuloso illi auream catenam, hanc vere ac divino Magnus Dionysius ris» Oiw w /-ai

Wu m divinam pacem *conciliationispi incipem* appellat lib. H** *De Divin. Num.* cap. xi : «Hæc enim, inquit, est quæ ^Qc'r- cuncta conjungit, et universorum concordiam ac <bt ei connexionem gignit eflicitque ; quare etiam ip- WK4,,IU bam expetunt universa, ut eorum divisam multitudinem ad integram quamdam redigat unitatem, alque intestinum bellum universi ad concordem inducal commorationem. Quin et divinæ pacis participatione primæ virtutes conciliatrices et scarni ipsæ el inter so ct cum una mundi pacoprima conjunguntur; inferioraque tum ipsa secum tum inter sc conjungunt, tum cum uno coque perfecto omnium pacis principio cl auctore, qui ad omnia individue cum venit, quasi claustris ac septis quibusdam quæ divisa sunt copulat, omnia definit, determinat, cl munit; neque permittit divisa in infinitum sine termino diffundi, neque inordinata, cl sede carentia, Deoque destituta, suam unitatem egressa, sibi invicem confusa misceri.»

Qnon.odo El paulo post uberius exponens, quomodo Deus pacifice cuncta coordinai, ail: «Ac primumquidem hoc dicendum, ul cum per se pacis tum universalis ac particularis pacis effector sit ipse Deus, B?u el ul omnia inter sc mutuo minime confusa ipso- rum inter sc conjunctione commisceat; qua conjunctione cohærentia sine divisione et distantia, singula tamen secundum propriam speciem pura consistimi, per concretionem contrariorum minime perturbata : quoniam exactam istam unionem ac puritatem nihil interrumpit. Unam igitur camquo simplicem naturam pacifiche unionis contemplemur, sibi ipsi el illis ipsis atque inter se omnia copulantem, nec non universa complexu quodam omnium inconfuso temperata pariter alque impermixta conservantem. Per hanc divinæ mentes copulato suis ipsis cum intelligentiis tum rebus intellectis conjunguntur, atque denuo scandunt ad incognitum eorum quæ menti supereminent contactum. Per hanc animæ, multigenas suas rationes connectendo, ad quamdam spiritalem puritatem redacto procedunt sibi propria via el ordine per immaterialem alque indivisam intelligentiam ad unionem quamdam intelligentia superiorem. Per hanc una omnium et indissolubilis connexio juxta divinam ipsius congruentiam ex-

sistit, et perfecto concentu ac concordia consensioneque coaptatur, dum sine confusione colligitur ac sine dissolutione continetur. Integritas nimirum perfecto pacis per simplicissimam suam meramque virtutis unifica præsentiamad ea quæ simi omnia pci lingit, omnia conjungens, et exiremis extrema per media connectons secundum unicam connaturalem amicitiam coagulata; quin el sui quoquo vel extremis lotius universi terminis fruendi copiam facit omnia consocians unitatibus, identitatibus, unionibus, congregationibus, dum scilicet divina pax indivulsa persistit, et in uno cuncta demonstrat, cl ad omnia pertingit, el a propria nusquam identitate recedit : nam ad omnia procedit, suique participationem omnibus indulgcl secundum cujusque proprietatem, nec non pacifica redundantia bonitatis exuberat, atque manet per excessum unionis tota ad totani, etiam secundum seipsam totam desuper unita.» Illa S. Dionysius divine prorsus ac sublimiter, declarans potestatem ejus qui facit concordiam in sublimibus. Dicto omnes expositiones opümæ sunt, et ad litteram institutumque consentane®; postrema tamen uti cæteris sublimior, ita maxime Dei potestatem représentai cum infinita bonitate conjunctam : quæ quia impiis terrorem adferi, bonis autem animos facit, Job recto voluntatis conscientia nixus(secus quam Baldad cl socii ejus) poterat magno et erecto animo ad Dei judicium appellare ; sicut S. Paulus hortatur *Ilebr.* iv, 10 : « Adeamus ergo cum fiducia ad thronum grati® ejus, ul misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.» Quare frustra Baldad Jobum militiæ ecclesiis objectu percellere conatur dicens :

3. NUMQUID EST NUMERUS MILITI' EJUS? ET SUPER Ven. 3.

QUEM NON SURGET LUMEN ILLIUS?—JitTtCS *Dei* appell- Angell lanlur angeli ad ejus imperala expeditissimi, per J'† quos strages horrendas impiis solei inferre, ut Tfunui multis Scriptor® sacra constai exemplis ; sunt au- et üluí- lem illi fortes, et crecli, cl magnificentissime instructi ad bella Domini conficienda, omnes veterani et principes, qui a primo sui ortu cingulo militile donati, palma el laureis gloriose redimiti, satauam e cado pepulerunt, jam inde ab eo tempore. *milites Dei* nominati ; quos Nahum propheta *furies Dei* consimili modo nuncupat cap. n, 3 : « Clypous fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis. » Hinc summus orbis imperator Deus a Davide nominatur *Duininus virtutum*, hoc est copiarum cœlestium, et, ut ex llebræo vertit S. Hieronymus, *Dominus exercituum* ; Aquila vero orçxrûn, *militiarum*, propter angelicas legiones, quibus illius solium amplissima gloria majestate collucens circumambilur. Sunl proinde beati spiritus velut Numinis semper augusti, semper tro- pæuchi, pretoriani milites, qui dignitate, robori, amplitudine et illustrium facinorum gloria Ipng : anteeunt et mclophoros Persarum, cl sacriis ala^ Macedonum, et soldurios Gallorum, el adoreas

omnes armatorum. Verum D. Gregorius Magnus ait illos dici « quod cum potestatibus tenebrarum pro nobis pugnant. » Præclare in cos cum incidisset aliquando Jacob *Genes.* xxxii, l

Ansell

defenso-
**

divino afflatu nominavit *castra Dei*: juvant enim genus humanum, et armorum suorum oppositu in ancipiti et periculosissima contentione, qua de capite saluteque decernimus, fidelissime nos proto nmt; ut in cos precipue convenire videatur quod Theodosius imperator in *Novet.* 31 posuit: « Militum ordine maxime communiri rempublicam universam, » Atque ul certum ab se præsidium hominibus declararent iis symbolis quæ facile possent intelligi, c sacris monumentis constat stepe illos habitu militari atque ad defendendum paratos sc videndos exhibuisse : ita quidam angeli in equis frenis aureis decori circumstebant Machahæum ll *Manli.* x, 29, cl non pila, sed fulmina jaciebant in hostes; unde clades ca consecuta est impiorum, quæ in divina historia proditur. El longe aule, cum Josué fortissimus illebræorum ductor ad Jcrichunlcm esset urbem, adstare vidit cap. v, 13 pulcherrimum juvenem «evaginaturn tenentem gladium,» qui ore et vultu et lotius corporis compositione generosum et invictum animum explicaret : exhorruit ille prunum; tum ut se confirm ivit : « N,ster, inquit, es, an adversariorum?» risit pius angelus, et amicam tendens manum : « Sum, ait, princeps exercitus Domini.» Sic D.Joannes in mirandis suisApoc. IX, <7 ait visos sibi esse illos principes indutos *loricis igneis*, quibus rapida atque potens eorum in agendo vis significatur; et *hyacinthinis*, qui color est emleslis, ut punicei Olympi bellatores esse inlelligeremus a Deo missos ad hominum defensionem; qui longe melius grandibus suis aureisque pellis nos tuentur quam Homericus Ajax clypeo septemplici Graecos in acie protegebat. Quare Cyrillus Alexandrinus lib. IV *Glaphyr. m Genes.* sapienter illos vocat xxl ζxpωqcb;, *auxiliatores*, protectores, in prælio sospitatores :vidc quæ de illorum protectione *supr.* cap. v, l annotavimus.

Angtii Nunc quoad numerum eorum attinet,dici non potest quantus sit, el quam illustris multitudo, quod significat dum ait : « Numquid est numerus militum ejus? Nobilium est theologorum opinio, cum sint novem ordines beatorum spirituum, postremum, qui omnium minimus est, undocustodes et tutelares vite nostra? sumuntur, numero tamen aspectabilium omnium rerum vim et varietatem superare. Quanta igitur erit frequentia, quantus cœlus excellentium eorum principuin? Optime sane S. Dionysius Cæl/. *Hierarch.* cap. XIV notat, « eloquiorum de angelis traditionem millies eorum esse millia dicere, dcciesque millies dena millia, summos illos quos adhibemus numeros in scipsos glomerando ac multiplicando, quo per hos aperte declararet cœlestium essentiarum ordines a nobis annumerari nnn

posse. Multi namque sunt beati supermundanarum mentium exercitus, qui infirmini et contractam materialium nostrorum numerorum rationem penitus excedunt, scilcque definiuntur a sola ipsorum supermundiali cœlestiquo intelligentia scientiaque, quæ illis abundantissime conceditur a Dei principali et infinitorum conscia creatrice Sapientia, quæ supcresscnlialiter omnium simul rerum principium cl causa substantifica, et continens virtus, et complectens determinatio existit. » Sic ille.

Et super quem non surget lumen illius?—g.d. Deui «t Nemo divini luminis expers existit : de hoc lumine b. Dionysium audiamus, lib. *De Cm. Nom.* cap. iv, § 6 ila loquenlem : a Lux intellectilis dicilur illud bonum, quod est supra omne lumen tanquam fontis radius, et elfusio luminis inundans omnem mentem supramundanam, et circumundanam, el mundanam, ex plenitudine sua illuminans, et tolas earum facultates intelligendi renovans, et omnes continens, quatenus supra omnes tenditur; et omnibus antecellens, quatenus supra omnes sila est; atque absolute omnem illuminatricis virgulis proprietatem ullucis princeps lumincque potior in semetipsa complectens, et superhabens præhabensque; nccnon intelclclilia rationaliaque universa congregans, et reddens inviolata. Etenim sicut ignorantia errantes dirimit, sic inlellclilis lucis præsent a congregat cl copulat ;Illuminalos, perfcitque cos, et ad id quod vere est convertit, a nullis opinionibus cos revocans, ac varios aspectus, vel, ut magis proprie dicam, varia in unam veram, et puram ac simplicem cognitionem contrahit, et uno lumine unifico implet. » Idem paulo ante § 5 : « Deus, inquit, *lux intclledilis* dicilur, quia omnem mentem supracœleslem implet lumine intelclclili; omnem autem ignorantiam et errorem ex omnibus animis, in quibus est, ejicit, et ipsis omnibus lumen sanolum impertit, eorumque oculos mentales a caligine ex ignorantia circumfusa repurgat, et liberat, et excitat, atquo aperit multa gravitate tenebrarum compressos et clausos; datque primum quidem mediocrem splendorem, deinde tanquam degustato lumine, et oculis jam magis post degustationem lumen appetentibus, magis sc impertit, et copiosius fulget, quia dilexerunt mullum; atque eas semper ulterius provehit proportionc studii eorum ad aspiciendum sursum. » Plura de spiritali hoc lumine vide cap. præccd. vers. 13 annotata; do peculiari vero sanctorum illustratione, quomodo scilicet ipsi a Deo lumen accipiant, et in sibi subditos distribuant, vide S. Dionysium lib. *De Cal. Hier.* cap. m, iv et seq., ubi hæc fuse et distincte docet.

Cæterum quod ad hunc textum allinet, per *lumen Dei*, quod hic dicilur surgere super omnia, vel inlelligi potest lux increata, quæ est ipse Deus omnia creata lumine perspicacissimo lusirans,

circumspectans, introspiciens; vel certo lumen aliquod creatum, quod a fonte lucis increate derivatur in creaturas, quod est vulnrl rigillum slg-iiumvi) Dei, juxta illud *Pta/m.* iv, 7 : «Signatum est super nos lumen vultus tui, Donane.» Sensus ergo Biddadi est, 7. d. Adeone inlmne ci , o Jobo, ul velis cum Deo congregi ? an vires et sapientiam parem adeptus es? profecto neque itu validus, neque tot militibus cinctus es, ut cum potentissimo Deo concertare valeas; neque vero ita sapiens es, ut lumen, quo illustrantur universa, tu solus exæqnes. Quid igitur insolescis?

VtW. I. 4. No q UID JUSTIFICARI POTCST HOMO COMPAR VTUS

Deo , AUT ArPAHERB MUNDUS NATLS DE MULIERE? —

Homo Ducit argumentum Baldad ex hominis vilitate ac v,,u immunditia cum Dei celsitudine ac puritate com-ir^c.C parata, 7. d. Quid riolide appellas ad tribunal

jami Dei, (pii usque adeo justus est, ut homo cum ip :o Uo comparatus, qnaulumcumquu videatur juslitiae

studiosus et cultor, videri possit injustus; usque adeo mundus, ul natus homo de muliere nulla ratione cum illo debeat comparari. Vido *prunam* partem hujus versiculi supernis explicatam cap. iv, i7 ad eadem ferme verba : « Numquid homo Dei comparatione justificabitur? » Posfer/or vero pars exposita est cap. xv, 14 ad illud. « Quid est homo, ut immaculatus sil, el ut justus appareat natus de muliere? » el cap. xiv, 4 : « Quis potest facere mundum de immundo conceptum semi-

UsaiûÀ no?» Alque in primis agnoscendum est, magnam

“e naluræ húmame iníiimitaL-m, m.'nbpie videri facilius quum ul noxam concipiat, qui paulo

solutius vivit, neque satis in officium boni viri intentus est: itaque eo magis debet evigilare mens ad peccatum fugiendum, quod se facile insinuet, et velali in animi arcem cuniculis ingrediatur, adeo ul ne cognoscatur quidem. Sancii viri imbecillitatem in hac re suam lenebrusque menti offusas gemere solent atque deflero, quod facillime et nihil minus cogitantes sæpe labantur, et se lapsos minime percipiant. Mire David in sublimibus rebus illuminabatur, cui facem Deus præferebat ad cognoscenda Ecclesias arcana, eademque bonis verbis exponenda : sed aciem oculorum cum in se converteret, exclamat *Psalms.* xvii, 13: « Delicta quis inlelligit?» Septuaginta ponunt Tra^-Tóxara, hoc est proprie *lapsus*, unde S. Am-

Lapsat P uti brosiusvertit, *lapsus guisinteUigitfb.* Hieronymus *errores* ; Aquila ζpeta, ly/iormifias, hoc est delicia,

quæ minus sentientibus el cogitantibus excidunt. Unde KapazTójxaTx, sunt proprio *casus*,

non ruino». Athletarum inter sc olim certantium casus appellabant *ruinam* Gneci, ítτόυλxtx, ul animadvertit S. Ambrosius *m Psalm.* xxxvi; qui casus industria el erudito artificio fieri solebat. In quotidiana vero vita pretor mentum ul plurimum el cognitionem evenit prolapsio :quam ob causam T7X;XT7TÓ/XTX, UOO , Ut ðli palæSIIM, IIOC OSt,

non *ruma*, sed *casu** nuncupantur, vel, ut dixi, á^r.ixt, *ignorantia*: :quare S. Hieronymus *m Ephes*,

cap. ii, ait multos opinari e*-c quasi Míela *intra* p '.*uni*, cum tacili cogitatio Mibrcpit, –JL.

el ex aliqua parte conniventibus nobis, nondum tamen nos impulit ad ruinam. Sed communiter áXur.

.Patres leviora peccato igant, quæ ex humana imbecillii *to vel sneordia el indiligentia committuntur. Propterea in divinis oraculis di-r^niu Cimtar *delida*, qnæ hoc e^t

pencâi s, in sexto capile invitici opponuntur. Vo* uuxu cis græcaj proprietatem exponit erudite S. Augustinus/. quæst. XX in Lcuif., est enim apud Grecos pi-4l-#, *curare*, undo *cXw* diligenti® et cure vacuitas, debit® curas omissio, uno verbo incuria, oscitantia, indiligentia; fitqne illud vocabulum ex co, quod necessarium dl«At» tk-rurn *aerare*, hoc cs! praeteritam socordi un posteriore cura, el ipsa quidem meliore, sarcire; quæ delicii rationem probe explicant. Ait igitur pius \ a(es conscientia obscura sollicitus, et divinum judicium reverens, • Delicta quis intelligil? »

Jam si vere Prosper lib. Iti Dc *Vttacont.* cap.XVI Etiam asseruit, etiam illos qui sancto per donum Spiritus Sancii vivunt, tamen propter quasdam diffi-bmtu cuítales, quas trahunt, sive ve nescitefr-ia f *

tes, aliquoties nul ruo peccalo cedere, aut alieno consentire; quid illis fiet, qui nec sancti sunt, neque usa el divinis donis corroborati ad superandas inimici tentationes,proni in vilium, capi faciles, et blandimentis voluptatis iliceti ; an non sequi ruiuam necesse e t, Diri mullum el diligcnlissiino caveant, delicta vitent, el labendi oc-carioues omnes amoliantur? Huc igitur primum sil monitum, cogitare unumquemque oportere fragilem esse, minimo momento titubaro, labi et errare passe; imo el animum habere maculosum : aiebat Crates sapienter, fiori non posse ut quis a l ip^u et errato sil immunis, sed tanquam in m do punico semper granum aliquod inesse putridum. Quod sanctius in divinis oraculis proditur : nam Jacobi vox illa est magni Apostoli, el vera confessio : « la mullis offendimus omnes,» İQ ^î-*Jac.* m, 2. Alii pariter in divinæ sapientiæ schola eruditi vanos, errantes et fatuos putant, qui se cmn».

credunt omnium delictorum exsortes: ila Job, qui slatera illuminatæ montis omnia sua ponderabat, cap. xv, 11 supra citato (quem hic Baldad repetit) neminem esse mundum o muliere genitum asseruit, tametsi luom radiantis nitorem aut jubar igneorum siderum æqiiaro videatur. Sil aliquis sanctus boni studiosus, qui juslitiae vias ineat, silque eliam, si ita lubel, prodigio nobilis, et tlnumaturgus; do illo Deus Salomonis ore pronuntiat frou. XXIV, 10, « septies in dio cadere, n N?mod-Sol fons luminis et diei pater est, sed eclipsin ali-D' quando patitur; luna pulchra est, sed prodit suas maculas; astra fulgentia, sed nebulis obumbrantur: candidum cbur, sed vetustate nigrescit; speculum suo levore clarissimum, verum halitu inficitur : sic anima modo pura et gralia venusti subito labeiu concipit. Nemo denique eri

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XXV.

Trac, noe *est peccati expers*, ut loquitur S. Hieronymus, dum adversus Pelagianos disputat.

Vrrt. a. 5. Ecce luna etiam non splendet, et stelle non

lidi* E conspectu ejus : — quod ad lunam
eliis el stellas pertinet, perspicuum est eas cum divina
ob'cn- luce comparatas obscurari imraundosque videri,
rantnr cum cl sol corporeus eis mox ac ortus est quasi
velum quoddam oppandat, ul mortalium oculis
minime affulgeant Hæc etiam superius exposita
sunt cap. iv, Í8 et cap. xv, 15; ex quo apparci
nihil novi adduxisse Haldadam, sed tribus versi-
bus eadem repetiisse quæ dixit Eliphaz cap. iv,
17 el iterum cap. xv, 14, ubi totidem fere verbis
eadem explicatur sententia. Aptè ad hunc locum
quærunl commentatores, cur luna et stellæ di-
cantur offuscari a divinis summi solis, Dei in-
quam splendoribus, ct tamen sol non dicatur ob-
scurari in conspectu ejus : num Deus non audet
decoriare cum sole de splendore? num non ob-
tenebraretur ct sorderet Pbæbus ante divinum
diviniSolisjubar? Imo squaleret sordidus, ut luna
cl stellæ ad præsenliam diviniioris lucis. Cur ergo
lunam et stellas in conspectu Dei infuscari pre-
dicai nulla solis mentione facta? Pulchre S. Tho-
mas in commentario hujus loci tractans hanc dif-
ficultatem : « Ubi considerandum, inquit, quod
de sole mentionem non facit, quia non apparet
sensibiliter, quod ad præsenliam majoris luminis
el io- lumen ejus obtenebretur. Sed luna ct stellæ etiam
præsenliam corporalis solis obtenebrantur, »
¶. d. Luna cl stellæ et exiliora quæque lumina
ad majoris luminis exortum apparent deficere ct
obscurari; unde quid mirum, si a conspectu au-
gustioris lucis obtenebrentur? at solis fulgores a
nullo creato lumine obfuscantur, ct ita neque a
diviniori Deitatis lumine infuscabuntur : neque
enim increatum jubar est sicut creatus splendor,
qui obscurat minores luces. Hæc est natura, vel
potius probrum creati luminis, extinguere alie-
nas luces ul accendat suas; divinus vero sol ge-
nerose permittit etiam ipso exorto reliquas splen-
descere luces, nisi ab alio lumine validiore ex-
stinguantur. Sublimissimo Angelicus doctor, sci-
licet nunquam visus est sol obfuscari majoris
luminis claritudine, sed prænitre semper ad præ-
sentiain omnium; secus luna cl stellæ, etsi alio-
quin luminosissima sint astra, unde lunam et stel-
las obtenebrari dicit ad præsenliam Dei, quod
do sole non dicit; ne sol, qui nunquam apud ho-
mines visus est a majori lumine obnubilari, hanc
a Deo contumeliam patiatur. Quo docentur supe-
riores non deberi occultos subditorum directus
propalari.

Allegorico S. Hieronymus : « Sub nomine, in-
quit, lunæ el sfcl/urum angelos ct supernas potes-
tales intelligerc possumus, qui ad comparisonem
divinæ reverenti® immundi el tenebra possunt
viden; ex eo utique quoniam natura condit®
fienai, creatura licet non peccent, capaces tamen pec-
cati sunt, uti apparuit in aliis angelis ejusdem na-

(urne peccantibus. » Horribilis plane immunditia
peccati, cujus vel tantum esse angelum capacem
satis est, ut hic aliqua ratione immundus dici
possit : nam vere mundus solus est ille qui om-
nino est impeccabilis, nimirum Deus, quare sic
ultra progreditur S. Doctor : « Sed post illos nul-
hun angelorum peccasse credendum est, quia
omne liberum suum arbitrium in solius Dei cha-
ritatem verterunt, sieque immobiles facti sunt
persistentes in verilato, in qua malus angelus cum
suis stare noluit. Proinde angelorum voluntas per
amorem Dei facta est inconvertibilis, quæ in Deo
csl per naturam : ideo illi soli incorrupto honor
cl gloria : » ita S. Hieronymus. Igitur suaple na-
tura capaces erant peccati omnes angeli, cl hac
cx parte aliqualem immunditiam habent compa-
ratione Dei, qui solus ex natura sua incorruptio-
nem habet atque incomprehensibilem puritatem;
imo ipsemel est ipsainet puritas. Cæterum boni
angeli simul atque divini amoris actum elicue-
runt, supposito illo pacto (quod meliores theo-
logi agnoscunt) inter Deum ct illos, facti sunt in-
capaces peccati non quidem natura, sed cx dono
Dei. Paveat ergo omnis creatura nccessc est ante
Dei præsenliam, coram quo etiam angeli repe-
riuntur immundi. Unde subdit :

6. Quanto magis uomo putredo, et filius noni-
Nis ver mis ? — Omnes enim mortales post mortem
erunt putredo, et fætor, et vermis, pulvis et ci-
nis ; hæc sol's homines cunctos exspectat, a qua
ncc nobilitas, nec divitiæ, nec potestas eximunt,
nec acumen ingenii, nec littera, ncc alia quævis,
quæ in hoc mundo æslimanlur, excipiunt. Hic ex
accidentibus magna conspicitur mortalium di-
versitas, quia eos aut majorum claritas, aut pro-
pria facinora, aut conquisitæ divitiæ discernunt;
in tumulto autem omnes erunt pulvis cicinis, nec
csl aliquid quod hos aliis præferat, aut regem a
mancipio distinguat : « Circumspicite eos (inquit
Prosper Rhegiensis episcopus in lib. *Sentent*, sent,
ult.) qui ante te similibus splendoribus fulsero.
Ubi sunt, quos ambiebant civium potentatus? ubi
insuperabiles imperatores? ubi qui conventus
disponebant ct festa, ubi equorum splendidi
invectores, exercituum duces, satrapæ, tyranni?
Non omnia pulvis? non omnia favillæ înon in
paicis ossibus eorum vitæ memoria est? Res-
pice sepulcra, et vide quis servus, quis domi-
nus, quis pauper, quis dives. Discerne, si potes,
vinclum a rege, fortem a debili, pulchrum a de-
formi. Memor itaque naturæ, non extollaris ali-
quando : memor autem eris, si te ipsum respexe-
ris. » Hæc igitur sors, hæc conditio sano misera
omnes homines manet, ut quoad corpora con-
vertantur in putredinem, cineres, vermes; undo
qui modo vilis ac fragilis caro es, putredo, cinis
et pulvis cris, nullaque alia majori dignitate ful-
gebis : ita Alvarez de Paz tom. II, lib. IV, part. II,
cap. vii, ubi hominis miseriam graphico describit
cum subdit : Hæc, o homo, eris in corpore; sed

Sdui
ioapit
pxuii
ut.

vm.«.
neo»

Qod

«imo quid eris in animo? animus quidem noster im-
p...o' mortalis est, non cum corpore corrumpitur, non
fututum >n cineres vertitur, qui naturam spiritualem clab
omni corruptione alienam sortitus est; sed tamen
omnibus bonis, quæ in hoc mundo diligebat,
exuitur. Non cum cognati delectant, non famuli
circumstant, non opes juvant, non dignitates spec-
tabilem faciunt, non reliquaabilia, sicut cum
corpori erat junctus, suffulciunt. Incipit regionem
quamdam sibi prorsus incognitam ingredi, cum
nunquam visis et incognitis penitus conversari :
hi non adulabuntur, illi non perperam facta dis-
simulabunt, non bene gesta inaniter el ad glo-
riam vauam captandam laudabunt, sed in omni-
bus veritatem profitebuntur. Adstabit animus ante
tribunal districti et severi Judicis, qui cum sa-
pienlissimus sit, non potest falli ; cum rectissimus,
non poterit muneribus corrumpi; cum polentis-
simus, non poterit minis terreri, nec ad damna-
tionem bonorum aut liberationem malorum ad-
duci. Coram hoc Judice anima e corpore sepa-
rata, de cogitationibus, de desideriis, de verbis,
de operibus, de omissionibus, de aliorum pec-
catis, quæ quoquo modo ad ipsam perlinent,
examinabitur, el juxta meritum suum aut poena
aut praemio afficietur. Universa tunc temporis ani-
mam deserent, et solam dereliquent : nam nec
corpus ei aderit, quod in sepulcro putrescit; neo
amici aut cognati, qui post paucas horas aut dies
defunctum oblivioni tradunt; nec res temporales,
quæ jam aliis possessoribus serviunt. Assistent
autem ei angeli, si forte animam liberare possint;
assistent et dæmones, ut eam, si concessum illis
fuerit, ad se trahant. Adstabit propria conscientia
accusans quidquid non ante recte gestum fuerit.
Sed ita adhærebunt opera in hac vita facta, ut
nulla ratione ali anima divelli patiantur.

Judi- Hanc horam separationis animæ a corpore op-
ciom time describit magnus pater Ephrem in hunc
iV.,' ?.. modum tom. I, tit. *Beatit.* : a Beatus quicumquo
dnm in hora illa emigrationis, quando cum timore
l t«m °r a*(Il,c dolore anima separabitur a corpore, fidu-
ciam repererit : venturi enim sunt angeli qui ani-
mam a corpore jam separatam accipiant, sistant-
que ante tribunal immortalis ac tremendi Judicis.
Magnus nos timor invadit, o fratres, in hora mor-
tis, quando cum tremore atque dolore separanda

erit anima a corpore. Siquidem in hora illa dis-
cessus præstabuntur animæ sua quæ gesserit ope-
ra diurna atque nocturna, sive bona, sive etiam
mala; impellentibus jam eam angelis ut exeat a
corpore : illa respiciens ad sua opera egredi per-
timescet. Peccatoris vero anima cum timore a
corpore recedet, et tremebunda abibit statuenda
ad tribunal Judicis immortalis : cum autem jam
emigraro cogetur c corpore, conlucbiturqne sua
opera, tunc cum timore dictura est ipsis : Conce-
dite milii unius adhuc horæ spatium, donec egre-
diar : at cuncta ejus opera simul, una voco res-
pondebunt, dicentque ei : Tu nos fecisti, tua ope-
ra sumus, tecum una ad Deum ibimus : » sic ille.
Ecce ergo, o homo, quid eris; in corpore pulvis,
in anima reus; in corpore cinis, in anima judi-
candus; in corpore putredo et vermis, in tmima
ex tuis operibus aut pœnis aut præmiis afficien-
dus; et ut breviter omnia dicta tibi proponam, C#n«tdc-
et quid fueris, quid sis, elquid eris ad tuam con-
fusionem inculcem, audi verba Hugonis Victorini r -eni,
lib. *Dc Anim.* sic scribentis : ■ Attende, homo, <<
quid fuisti ante ortum, et quid es ab ortu usque *
ad occasum, atque quid eris post hanc vitam.
Profecto fuisti quod nihil erat; postea de vili ma-
teria factus, et vilissimo panno involutus, mens-
truali sanguine in utero materno fuisti nntilus,
et tunica tua fuit pellis secundina : sic indutus et
ornatus progressus es ad nos : nec memor es,
quam sit vilis origo tui :

Ferma, favor pnpnli, fervor juvenilis» opeiquo
Subnpocre tibi noscere quid sil homo.

Nihil aliud est homo quam sperma foetidum, sac-
cus stercorum, cibus vermium.

Posi hominem vermis, posi vermem fœlor el horror :
Sic in non hominem vertitor omnb h?mo.

Cur ergo superbis, homo? Attendo quod fuisti
vile semen, et sanguis coagulatus in utero ; dein-
de miseriis hujus vilæ expositus ; postea vermis
et cibus vermium futurus in tumulto. Quid super-
bis pulvis et cinis, cujus conceptus culpa, nasci
miseria, vivere poena, mori angustia?

Unde superbit bomo, cujus conceptio coipo,
Nasci paua, labor vita, uecesse mori?»

CAPUT VIGESIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Respondet Job, non egere Deum vano et imbecilli, seu Daldadi seu aliorum hominum auxilio, ut incomprehensibilis ejus majestas et potentia innotescat; sat innotescere nobis per ejus efecclus et opera vere stupenda.

1. Respondens autem Job dixit : 2. Cujus adjutor est? numquid imbecillis? et sustentat brachium ejus, qui non est fortis? 3. Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, et prudentiam luam ostendisti plurimam. 4. Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum ? a. Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum cis. 6. Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni. 7. Qui extendit aquilonem super vacuum et appendit terram super nihilum. 8. Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant paviter deorsum. 9. Qui tenet vultum solii sui, et expandit super illud nebulam suam. 10. Terminum circumdedit aquis, usque dum liniantur lux et tenebra». 11. Columnae coeli contremiscunt, et pavent ad nutum ejus. 12. In fortitudine illius repente maria congregata sunt, et prudentia ejus percussit superbum. 13. Spiritus ejus ornavit codos : et obscuravit tricantem manu ejus, eductus est coluber tortuosus. 14. Ecce, haec ex parte dicta sunt viarum ejus : et cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

Vers, i
eu.

ItaUad
rrpr-
bt&Jitnr
quasi
lkom nI
imbécil-
ieaTdja.

vu.

1 et 2. Respondens autem Job dixit : Cujus adjutor ES? NUMQUID IMBECILLIS? ET SUSTENTAS BRACHIUM EJUS QUI non est fortis ? — Hæc ad Baldadum per ironiam a Jobo dicta esse communis interpretum fert opinio, quasi ipse Boum vel imbecillum adjuvare niteretur : dum enim Baldad tam multis Bei potestatem et terrorem commemorabat, sane videbatur Bei partibus quodammodo ditius crederetur, nisi ipse illas tam operose susceperet defendendas, veritus ne si Jobus cum Beo disputarci, inferior Deus in sua causa evaderet, et si solus Job cum solo Deo ageret, posset Deo judici imponere tanquam rerum ignaro. Quare merito Job orationem ejus irridet, sicut cap. xm, 7 ceteros amico; suos eadem de causa irriserat dicens : « Numquid Deus indiget vestro mendacio, vel pro eo loquamini dolos ? numquid faciem ejus accipitis, et pro Deo judicare nitimini? aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo vestris fraudulentis? Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis : » ita et modo ait : « Cujus adjutor es? » non enim veritatis defensorem, sed potentioris adiutorem agere videris, cum tantum adversarii, quem putas, mei potestatem amplificas; quod si adiutorem ageris, cujus adjutor es? Beine ? at ille cum potentissimus sit, ut tu ipse prædicas, nullius eget patrocinio : quare sane frustra hanc tuam orationem habuisti.

Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XVII Moral. cap. xi: « Adjuvare, inquit, imbecillum charitabilis est, adjuvare vero potentem velle elationis,

ac si aperto dicat : Dum eum juvare niteris sub cujus magnitudine succumbis, omne quod impendis solatium de ostentatione est, non de pietate. Sed inter hæc sciendum est, quia plerumque etiam Deum, qui videlicet imbecillis non est, similiter agentes adjuvamus; unde et per Paulum dicitur I Corinth, m, 9 : *Adiutores enim Dei sumus* : nam cum ei, quem ipse per internam gratiam infundit, nos exhortationis auctor concurremus, hoc quod ille per spiritum agit intrinsecus nos exterius ministerio vocis adjuvamus. » Ex quo doctrina intelligitur cognitione dignissima, cur Deo gratissimi sint ii, qui in terris toto pectore Dei paries tuentur, acriterque pro eo cum ceteris quibuscumque hostibus pugnant : quia hoc officio suo præ se ferunt, ac profitentur se veritatis laqueum, et requitalis esse amatores; non quod ipsi ullius auxilii opus sit, aut quod aliquam ei utilitatem conferant.

ulli adiutores adferre possint : quocirca qui alia de causa hoc pro Deo certamen suscipiunt, vel ut fines propagent imperii sui, vel ut sententiam contumaciter defendant, atque adeo quod eis Deus propter suum infinitam potentiam terrori sit; hi certe nihil de Deo potentissimo merentur, et in eum potius ingrati quam grati sunt, non enim honesto, sed utili potius ad agendum ducuntur. Metus autem polentia Dei ut honestus sit, non debet ita totus in utilitate versari, ut honestatis causam, quo minus adjungi possit, prorsus impediatur, ut theologi docent.

Celerum sic etiam exponi possit, ac si Job Boi- Job Dii-

dato ex- dato dicat : Quis fructus ex omnibus luis sermo-
impttu- n^)US perceptus est? et primum quidem, cui opem
niutera tulisti? Numquid homini debili? Servatine bra-
ma id- clium viribus destitutum? 7. d. Bona doctrina
m?nnio. non dei jet temere projici, sed illi, ad quem diri-
gitur, aptam el accommodatam instructionem ad-
ferre, ul v. g. si videamus hominem penitus dejec-
tum, el ita peíterrefaclum, ul consolatione opus ha-
beat, si adversus ipsum fulminetur, nonne hoc fue-
rit ipsum penitus ad desperationem adigere? Con-
tra, si videas hominem, qui in peccatis suis obdu-
ruerit, contemptor Dei sit, qui eliam omnes admo-
nitiones irrideat, et tamen illum demulceas, et
blanda oratione tractes, nonne præslarct tu ta-
cere, quam ludibrio erga ipsum verbum Dei ex-
ponere? Jobus igitur ostendit frustra Baldadum
de potentia Dei loculum esse, neque ad personam
suam sabs apte el apposite, cum animus afflictus
consolatione potius erigendus, quam severa in-
crepalione dejiciendus fuisset: quamobrem ex-
probrat illi sermones, quos in acrem effuderat,
sonum dunlaxal inutilem fuisse. Cur vero? quia,
inquit, non profuerunt ad confirmandum debi-
lem, ad servandum et vindicandum ab interitu
brachium, quod tanquam fractum erat. Iloc
nempe proprium consolatoris munus esl, erigere
et corroborare debiles, impotentes el penitus de-
jectos stabilire el confirmare divinis promissio-
nibus, quæ in Scriptura continentur, paragogicis
eas ad solamen miserorum verbis apte sugge-
rendo el in memoriam revocando, quomodo ni-
mirum Deus declaret se defensurum suos, el salis
in suo spiritu virium esse ad ipsos labantes sus-
tinendos, iudeque auxilium exspectandum cum
fiducia, etc. Quibus omnino contraria Baldad et
socii Jobo, importuni vexatores verius quam con-
solatores, afilielo ingerebant velut ungues in ul-
ceribus ejus existentes, el inofficiosa consilia us-
que ad nauseam viro sapienti obtrudentes.

Veti. 3. 3. Cut DEDISTI CONSILIUM? FORSITAN ILLI QUI NON

HABET SAPIENTIAM, ET PRUDENTIAM TUAM OSTENDISTI

Siolinm plurimam. — Frustra ceric quis consilio juvare ni-
fcvnJi-0 l*lnr cum sapienlissimus esi, quamobrem in-

llamdi- utilis el supervacanea Daldadi oratio fuit; sed
re relie, veritas el pietas in Deo defendendo spectanda est,

ut tdcujus momenti sil hujusmodi defensio, nam,
ul prædare S. Gregorius lib. XVII *Mural*, cap. xi,
a dare slullo consilium charilalis est; dare sa-
pienti ostentationis; dare vero ipsi sapientiae per-
versitatis. Sequitur: *Et prudentiam tuam osten-*
disti plurimam. Omnis cui prudentia recta esl plu-
rima non est quia, juxta Pauli vocem *Rom.* 111,3
non plus appetit sapero quam oportet sapero.
Cui vero plurima non est recta, quia dum ultra
modum tenditur, in quolibet latere culpæ decli-
natur. Prudentiam vero suam plurimam osten-
dunt, qui prudentiores videri præ abis appe-
tunt; » quod slullæ praesumptionis est, non pru-
dente virtutis, quæ in omni re hoc in primis ca-
vendum docci: a Ne quid nimis. » Servare enim

oportet rnodum et medium in omni virtute, nam
ut bene monet Orígenes, virtus si in extrema dif-
fluat iil vilium; ul ergo vera sil prudentia debet Pren-
ci sapere ad sobrietatem; » grace tg
quod Ircnæus lib. V, cap. xx, vertit sapere *ad pru-* •!
dentiam; S. Hieronymus lib. I *Contra Jovin.* sapere *>TM*~
ad pudicitiam; S. Augustinus *Epist.* 47, sopere ad
temperantiam: Temperantia autem, inquit, est mo-
dus et temperamentum quo quisque uti debet, ul
intra suos términos se coerceat; et hoc noster in-
terpres vult, cum vertit *sapere ad sobrietatem*: hoc
enim proprie est Ubi notanda in Græco
pulchra paronomasia, u; tg q. d.
supere ad sapiendum sobrie; hinc S. Chrysoslomus
et Syrus vertunt, *sapere ad modestiam*, id est ad
humilitatem. Græcum ait S. Chrysosto-
mus, dicitur arfa tcû t x; a«x; t x; id est,
ab eo quod mentes habeantur sana; sanas autem fa-
cit modestia et humilitas, nam immodestus el su-
perbus mente valere nequii, id esl firmus consis-
tere, sani et constantis judicii oc propositi esse
nequit; sed desipii, exorbit d, el quovis dcmenle
furiosior fit, inquit idem Chrysosloinus.

4. Qlilm dúcere voluisti? Nonno eum qui fecit ver». 4.
spiramentum? — 7. d. An Deum ipsum verbis tuis D*>TM
docere atque instruere voluisti, ut sciai quid pro
se loquatur, aut quomodo se defend »l, cum ipse doceri,
nequaquam vel tua vel cujusquam instructione
indigeat, qui *Gen.* 1, omnem intellectualem spi-
ritum animumque hominis ipse creavit, quando
in eum inspiravit spiraculum vilæ, seu sp ramen-
tum el mentem illustravit, et sapientia mira per-
fecit? quamobrem necesse ul ipse omnium ma-
xime sit inlciligens et sciens, a quo lain angelis
quam hominibus omnis scienti® et intelligenti®
initium existit. Est igitur hic quædam circumlo-
cutio divinæ omnipotentis® atque sapienti® nulla
in re indigentis humana sapientia, vel industria,
vel consilio: quare nec ab homine doceri potest,
ut qui nulla ratione indigeat humanis adminicu-
lis: qui enim novit potuitque vitam universis vi-
ventibus conferre, potens quoque atque sapiens
erit universa quæ ad homines speclaul optima
rat one disponere. Quo argumento eliam usus est
S. Paulus, dum inter condonandum ait Ac/. xxvir,
24: a Deus qui fecit mundum et omnia quæ in
eo sunt, hic cadi et terr® cum sil Dominus, non
in inanufactis templis habitat, nec manibus hu-
manis colitur, indigens aliquo, cum ipse det om-
nibus vitam, el inspirationem, el omnia, » id est,
sapiens et potens esl largiri omnia alia bona si-
mul cum vita. Stulte ergo Baldad Deum polcnlis-
simum el sapienlissimum puerilibus consiliis suis
imbuero nititur.

Ilcbræa sic verbum de verbo reddi possunt, verbnm
cui narrasti sermones? et cujus spiritus exiit ex tei
quomodo etiam Græci el Chaldæus convertunt: lunno.
nam Septuaginta legunt, rívt pqixrx; linxium
Ji TÍV&C çx ató *cui annuntiasti verba?*
spiramen au/cm cujus est quod exit ex te? id eí,t,

putasne mecum disputans te cum homine aliquo imperito disputare, et qui sermones et argumenta tua ponderare nesciat? aut cujus magistri profers doctrinam? quisve te ita instituit? id enim significat phrasis illa hebræa, cujus *spiritus exiit ex te?* q. d. Quo spiritu loqueris? numquid Dei aut hominum spiritu? et hic quidem sensus doctrina? spiritali servit, nam quando aliquis doctrinam salutis annuntiat, caveat oportet, ne quidquam ex sensu suo proprio proferat, illud reputans, non esse quod hic schomo commendet, sed dunfaxat a spiritu Dei regi debere, et habere eam virtutem, cujus meminit D. Paulus, ut ipsum a Deo missum esse intelligatur. Illud igitur valde requiritur; sed si textus series considerabitur, potius dicendum est, Jobum, juxta id quod supra tetigimus, velle ostendere, sermones Baldadi non fuisse apte et apposite propositos, quia suam animam non vivificarunt: lune enim verbum Dei ut par et tractatur, quando dat nobis animum adambulandum, et corroborat nos in nostris debilitatibus, ut nos agiles reddat, etiamsi fractas tibias habuerimus; cumque pro eo quod omni vigore nudi et destituti eramus fortes nos reddit; sed et nobis tanquam in morte constitutis vitam communicat. Cæterum cum nihil horum Baldadi verbis, sed omnia contraria inessent, juro merito Job hominis imperiti se sapientiorum docere sagittantis arrogantiam increpat, non qui non Dei, sed proprio vel potius satanico spiritu loquatur.

V n. 5. \ ECCE GIGANTES GEMUNT SUB AQUIS, ET QUI HABITANT SUB AQUIS GEMERE. — Locus hic varie torsit et distraxit interpretes, dum non satis in *gigantum* significatione conveniunt, quorum opiniones cum a Pineda Sanctioque fusius recenseantur et expendantur, nil attinet hic repetere: communior et verior sententia est agi hic de illis qui ante diluvium vixerunt, quapropter fortassis etiam dicti *suh aquis gemere*, quia tempore Noe (qui unus gigantum, sed justus) oppressi frustra moliantur emergere. Hæc est communis Patrum expositio, ideoque præ crebris amplectenda, quam confirmat Symmachi versio *contra Deum pugnantes; et sic Olympiodorus, D. Hieronymus, S. Gregorius, Philippus presbyter, et B. Thomas.* Venuti cur ergo dixit Job adhuc suo tempore illos *suh aquis gemere?* quia nimirum his aquis oppressi ad centrum terre descenderunt, ubi infernus est, cui artificio Dei librata pelagi abyssus superimpendet, et sic quotquot in inferno degunt sub aquis gemunt: itaque brevè verba de gehenna debent sumi, ubi cum eis habitant cacodæmones simul degentes in tenebricoso tartari specu. De quo etiam Salomon Prov. ix, 18: « Ibi sunt gigantes: et in profundis inferni convivo » ejus, » ad quem locum Saloni in Mj/sL Proverò. *expos.* ita describit: « *Gigantes* appellavit immundos spiritus, quod ostendit dæmones, de quibus B. Job dicit: *Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant sub eis*, id est dæmones et omnes quos ipsi deceperunt, et

qui ipsis consenserunt, sub pœnis torquentur. Quare dæmones appellantur *jigantes*, quia dæmones superbi et elati sunt, et mali ac fortes, sicut olim gigantes fuerunt. In coetu ergo istorum gigantum, id est dæmonum, commorabuntur omnes qui erraverunt a via doctrinæ, id est a via veritatis: quia simul cum daemonibus torquebuntur in pœna æternæ damnationis. » Habes originem fabulae poetarum, qui hinc docti suos Terræ et Erebi filios montibus et insulis integris obruerunt quoad corpora, Enceladum Sicilia, Typhæum Inarim, Porphyrionem Delo; sed eorum animas fatentur Virgilios, Claudianos, Seneca, et alii apud inferos cruciari.

Tropologice per *gigantes* intelliguntur principes, reges, et maximo tyranni; per *aquas* vero populi, sub quibus gemunt, qui illis imperant; in prima quidem mundi creatione « Spiritus Domini ferebatur super aquas, » *Gen.* i, 2; at modo regum spiritus ac mens aquis subjicitur, quia serviri illis debent quos regunt. Ille illud philosophorum placitum non habet locum, quo tradunt aquas in suo loco et centro non gravitare, sicut neque cætera elementa; quia populorum aquæ adeo gravitant, ut illis ferendis vix ullus sit par. Moyses ipse, qui sanctarum alioquin virium virerai, clamabat *Num.* xi, 12: « Cur imposuisti pondus universi populi super me? non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi: » de curarum porro pondere, quo illi premuntur qui alios regunt, vide S. Gregoriani lib. XVII *Moral.* cap. xir. Sed dicet fortasse aliquis: Ad Dei incredibilem potestatem indicandam suffecisset lamenta et gemitus potentium virorum explicasse: quippe tam potens est Deus *Esai.* lxxv, 13, « qui aufert spiritum principum, et mittat principes in locum, ubi est gemitus et stridor dentium. Cur voluit addere illud, *et habitant cum eis?* crediderim id additum non ad ostendendam Dei potentiam, sed principum conditionem, qui nesciant soli ire in perditionem, sed ut plurimum eant magna stipati caterva; unde D. Thomas ad hunc locum ait: « Quia non ipsi soli perierunt, sed multi alii cum eis; et tunc postea subjungit: *Et qui habitant cum eis* scilicet similiter gemant. »

Nemo potentium solus perditionem intrat, sed magna clientum, famulorum amicorumque turba comitatus: etenim Lucifer illo, qui mane oriebatur, quando ascensiones in corde suo meditabatur, solus proponitur dicens *Isai.* xiv, 14: « Ascendam in cælum, et etc., nullum secum socium trahit ut ascendat; verum ubi deturbatur in profundum, quis numeret socios sequentes illum? Apoc. xi, 3: « Ecce draco magnus et rufus habens capita septem et cornua decem, et in capitibus ejus diademata septem, et cauda ejus trahat partem stellarum coeli, » Rari sunt, aut nulli, qui admittantur ad potentium glorias, at ingens semper est multitudo quæ trahitur a potentibus cadentibus, qui omnes suos familiares

d unanimēs precipitare noverunt : sic *Ezech.* xxxi, 18 dicitur ad Pharaonem regem: « Cui assimilata es, o inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecco deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam : in medio circumcisorum dormies cum cis qui interfecti sunt gladio. Ipso csl Pharao et omnis multitudo ejus. » Periit utique Pharao, al non periit solus, imo ingens illa ministrorum multitudo, quæ adinstar lignorum paradisi illum ubique obumbrabant, simul periit cum illo; ipseque cum lignis voluptatis ingreditur ultimam terram inferni. Pharao est princeps qui cum ingenti multitudine ministrorum in mortem icternam incidit ; nec otiose dicitur potens in infernum ire « cum lignis voluptatis : » posset enim explicatius dicere *cum ministris*, sed maluit dicere *cum lignis voluptatis*, ne videantur ex multitudine sociorum solatia creari potentibus pereuntibus, sed potius aggravari supplicia. An qui in Hammam cadit cum adjunctis sibi lignis non potius augebit quam minuet ignem? sic ministri rapti ad pœnam ligna sunt qui ignem augeant dominis. Hinc naia csl illa sollicitudo divitis epulonis, qua dicebat *Lue.* xvi, 25 : a Rogo te pater Abraham ul mittas Lazamm in domum patris mei : habeo enim quinquefraires; ut teslctur illis, ne cl ipsi veniant in huno locum :» quippe flammis possessus timebat suorum adventum, ut cremandus timet ligna quibus major ignis exsurgat, el ideo precabatur miser suorum ad se accessum quasi necessario imminemem alio diverti, ne majori cremaretur igne adhibitis tot lignis.

Vas. 6. 0. Nudus est infernus coram illo, et nullum
N.hil FSTOPERIMENTUM PERDITIONI, — id CSI, nihil absCOIL-
ibso odi- dilum csl oculis Dei, penitissima et abstrusissima
torn oca- dilum csl oculis Dei, penitissima et abstrusissima
lh IH, quoque inferni loca penetrantis : subtilissimus
i(4 ilesi quippe ac perspicacissimus est Dei visus, neque
041Dlb()l terre objectu tenebrarumve obductu divinæ co-
primo gnitioni quidquam subducitur, omnia pervidet,
pr m- omnia pervadit, omnia implet, in omnibus locis
kütiim. et in omnibus rebus (si secundum usum theolo-
- - gorum loquamur) est per essentiam, praesentiam
cl potentiam. Per *essentiam* cerio, quia ejus divina
substantia nullis clausa terminis, nullis circum-
scripta limitibus, nullis locis definita, omnibus
rebus cl locis intimius adest quam ipsæmet res,
vel ipsamel loca adsunt sibi. El sicut cum sol csl
in fervore dici, ejus lux secundum suam naturam
est in toto aere, el in omnes ejus partes pervadit,
ila ul nulla sit pars, quantumvis minima, qu@
luce vacua aut inanis exsistat : ita profecto na-
tura divina, qu@ lux substantialis, immaterialis
el infinita csl, quam nulla nebula obscurat, om-
nibus intime adest, cl universa penetrat, et velut
causa conjuncta dat suis effectis, ul in esso sub-
sistant, licet per omnia similitudo non quadret :
nam lota lux in toto acre est, et pars lucis in
parte; at Deus ubique est totus, qui nec locorum
spatiis distenditur, aut rerum varietate distrahi-
tur, aul partium diversitate dividitur. Cujus rei

ipse Spiritus Dei testis est omni exceptione major
hæc cordi Davidis instillans *Psalms*, cxxxvni, 7 :
« Quo ibo a spiritu tuo, aut quo a facie tua fu-
giam? Si ascendero in cœlum, tu illic es : si des-
cendero in infernum, ades : si sumpsero pennas
meas diluculo, et habitavero in extremis maris;
etenim illuc manus tua deducet me, et tenebit
me dextera tua.» Per *prasentiam* vero, quia nihil 3 ^»^
Deum latet; et ut Paulus ait *Hebr.* iv, 13 : « Non
est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus :
omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus; »
sed quemadmodum qui est in toto cubiculo vel
conclavi per praesentiam, quia omnia quæ sunt
in eo loco oculis cernit, et sine ulla ambiguitate
cognoscit, sic Deus, cui totus orbis quoad visi-
bilia el invisibilia est locus exiguus, omnia in-
tuetur, universa discernit, preterita, presentia et
futura, nec non et possibilia, el quidquid csl aut
esse potest manifeste cognoscit. Quod regius vates
non siluit divinam adhuc immensitatem edicens
Psalms, cxxxvni, 11 : « El dixi : Forsitan tenebræ
conculcabunt me, el nox illuminatio mea in deli-
ciis meis. Quia tenebræ non obscurabuntur a te,
et nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus,
ita et lumen ejus : n Nam si dixerit, inquit, nobis
cogitatio nostra, ulin tenebris ab oculis tuis, Do-
mine, occultemur, et ad perfruendum deliciis et
impuris voluptatibus abscondamur, respondeamus
ei quod vana cl insipientissima sit, nam el te-
nebre tibi aperte sunt, caligo sicut claritas ma-
nifesta, cl obscura nox non minus clara quam si
esset meridies.

Per *potentiam* denique est Deus in omnibus,
quia ejus regia polestas omnibus rebus imperat,
ejus vis sicut omnia fecit, ita omnia conservat, mo-
vet, dirigit cl gubernat, et universa polcest des-
truere, cl in barathrum nihili præcipitare. Q am
polenti® immensitatem S. Job graphice depinxit
stipe, cap. ix, 4 el seq. : ubi vide quæ notavimus.
Profunda igitur inferni prorsus nuda sunt ctaperia
oculis ejus, et omnia quæcumque illic geruntur,
eo spectante cl decernente sic liunt, ad cum mo-
dum quo rei et malefici in conspectu judicis tor-
quentur el puniuntur. Ipsisque illis qui sunt in
damnatione nullum csl operimentum : non se po-
sunt occultare a conspectu Dei, ita ut non ab ipso
videantur : nusquam possunt ejus aspectum effu-
gere, etiamsi in infimis sedeant inferni tenebris.
Commode diam traducitur hic versus in arcano
sensu ad intimos impiorum sinus, ubi flagitia me-
dilanior, suaque turpia vota recondunt. Sed hic
opponet aliquis : Si Jobo teste a nudus est infer-
nus coram illo, » quod juxta Doctoris angelici ex-
positionem idem est ac si dicerei : o Ea quæ in
inferno aguntur conspicua sunt coram oculis ejus,
et secundum ejus judicium aguntur; » quomodo
verum erit, quod idem Deus damnatis virginibus
dicat *Matth.* xxv, 12 : « Nescio vos? » si enim ne-
scit in inferno cruciatos, quomodo nudus est in-
fernus coram illo? quæ sic optime conciliantur, ul

Tritò
per pK
UnlUm.

QnomMo
Dem fu
inferno
potitos
▼ ideal,
el Urr.en
sitnui
nesciit.

nesciat misericordia quod justitia noscit; unde
ct noscit et nescit : ct secundum decretum Emis-
seni Eusebii, « ultra nescientur a Deo, qui Deum
sciro noluerunt; » quæ verba notanda, ct isti ora-
culo aptanda Ose. i, G : « Non addam ultra mi-
to iofrr- sercri, sed oblivione obliviscar eorum. » Mise-
no mite- recordia ergo cos nescit, sed justitia noscit, ct non
rnTkàa ignoscit, ct, ut dicebat S. Thomas, quæ in inferno
goodjas- aguntur secundum ejus judicium fiunt; adeo la-
fitte dm- nien horribilia sunt damnatorum tormenta, utdu-
ChmL U' bitari possit, an Deo consulto illa exerceantur, an

ex furore ct crudelitate vindicta proveniant. Ideo
Job clare demonstrat nudum esse infernum co-
ram illo, club illius judicio statutas esse pœnas,
etsi acerbissima^ sint ct pene intolerabiles; dici-
tur autem Deus illas nescire, ut suæ blandiatur
iniscricordiæ, adeo enim sunt duro, ut illarum
misericordia oblita videatur.

Vrrs 7. 7. Qui extendit AQUILONEM super vacuum, et ap-
Deni ex> PENDIT TERRAM SUTER NIHILUM. — IpSC nimirum CSt

qui partem cœli aquilonarem sive seplenlriona-
lem, quam polum arclicum nuncupant astrologi,
extendit sive expandit ad modum pellis sive ten-
torii in longitudine et latitudine sua (juxta illud
Psalm, cm, 2 : « Extendens cœlum sicut pellem, v
cui consentit Isaias cap. xl, 22 : « Qui extendit ve-
hit nihilum cœlos, ct expandit cos sicut taberna-
culum ad inhabitandum ») idquo non super so-
lido aliquo corpore, unde arcuatemi illam curvi-
tatem videretur posso suscipere, quemadmodum
artifices solent hujusmodi arcuales extensiones su-
per aliqua re solida fundarc, sed super Huido et
instabili aere, qui a vulgo quasi vacuum aut ni-
hilum existimatur. Globum quoquo Ierro gravis-
simum, cl omnium elementorum intimum, in suo
pondere appendit et librat, non super aliquibus
basibusaut columnis pondusilliussustentanlibus,
quemadmodum solent artifices gravibus ædificiis
columnas substruere, aul fundamenta quibus ful-
ciantur; sed prorsus super nihilo, super nullo
prorsus ipsi presupposta fundamento cam in loco
suo constituit, ct sua ipsius molo firmavit, ita ut
non moveatur in perpetuum de loco suo, juxta
illud Eccle. i, 4 : « Terra autem in ælernum sial.»
Super vacuum itaque dicil cœlum extensum, hoc
est super elementa, quæ mortalium oculis com-
muni loquendi more vacuitatem quamdam reprae-
sentant : vulgo quippe cubiculum vacuum dicti-
tamus, tametsi aere sil plenum, si aliis rebus cras-
sioribus minime occupetur. Terra vero, quai/ Wm.
cui, 5 fundata est super stabilitatem suam, miro
certe modo librata, ct firmissimis divinæ poten-
ti® ac sapienti® columnis innixa consistit, ut ap-
poste Jobus aquilonis extensionem ct terre sus-
pensionem ut polenti® ac sapienti® infinita ar-
gumenta produxerit.

Hanc porro substructionem lotius universitatis
e tanta illustrium rerum admirabilitate constan-
tem ipse pollens architectus non tota manu mi-
rabilium effectrice, sed, ut miratur Isaias cap. xl,

12, digitulis tribus sustinet : itaque ridiculi sunt d<bj ih.
o profanis cosmopœiæ interpretes, qui Atlantem tnudixL
cœliferum inducunt. Impia quoquo furiosi Mane- lis tt>.
tis stultitia, qui aiebat, ut verbo utar Epiphani! pendil
lib. H livres. GG, bajulum esso nescio wita.
quem terram omnem suis humeris sustentem,
qui trigesimo quoque anno ab humero uno pon-
dus in alterum transferat, unde terne moins ex-
sistant. Solus ipse Demiurgus totam hanc molem
nutu et voluntate continet, quam si vellet, possol
uno momento in nihilum redigere, ut declaratum
est supr. cap. xi, 10. Do hac autem admirabili ter-
ra positione ita pulchre Isidorus hispalensis lib.
Dc Nat. rerum cap. xliiv : « Qualiter terra super
aerem fundata libralis credatur stare ponderibus
sic dicil Ambrosius : De terræ autem qualitate
sive positione sufficiat secundum scripturam Job.
Sciendum quia suspendit terram in nihilo. Philo-
sophi quoque similiter opinantur aere denso ter-
ram sustineri, ct quasi spongiam mote sua im-
mobilem pendere, sicquc ut æquabili motu hinc
atque inde veluli alarum suffulta remigiis cx omni
parte librata propendeat, nec in partem possit de-
clinare alleram : verumlamcn densitate acris sus-
tineatur. An super aquam pendeal, quia scribitur
Psalm, cm, 5 : Qui fandavit terram super aquas? vel
quomodo aer mollis tantam molem possit susti-
nere terram? aul si super aquas est tam immane
[tondus, quomodo non demergitur, aut quomodo
æquitalis libram teneat, nc in alteram partem pro-
pensa incumbat? Illoc nulli mortalium scire fas
est, nec nobis discutere aul perscrutari licet tan-
tam divinæ artis excellentiam, dum constet cam
lege majestatis Dei aul super aquas aut super nu-
bes stabilem permanere : Quis em/n, (inquit Salo-
mon Eccli. XVIII, 3, sufficit narrare opera illius, aut
quis investigabit magnalia ejus? Ergo quod morta-
lium nature secretum est, divinæ potenti® relin-
quendum est. »

Considera igitur hic mihi, ct tecum seria cogi- pren.
tatione expende, unde sit tanta terne stabilitas,
cum super nihilum fundata sit, unde permanen-
lia orbis ct omnium habitantium in eo : utique ex Tenua,
providentia Dei. Deus fidejussor est permanentis
terne, el securior hæc cornisti! in providentiae!
pielite Dei, quam si super fortissimas bases esset
constituta ct solidata. Sic igitur de rebus nostris
philosophandum est; incerta quidem sunt provi-
denti® nostræ, super nihilum sæpo fundari vide-
tur remedium necessitatumstrarum, sed ta-
men exstat providentia Domini super nos : ecco
fundamentum, ecce fulcimentum nostrum; secu-
rius super hinc spem solidatur spes noslraquam
super reliqua imaginabilia fundamenta terre ac
cadi. Inciderat aliquando S. Martinos in latro- s. Mir-
num manus; coram ipsis autem adeo placido ac lisi te>
sereno vultu ipse adslnbat, ul admiratione capti hIK'.rt
dicerent latrones : Vides nos el strictos enses su- rita
per caput luunqcl non limes? quibus S. Marlinus:
Non timeo, quia soli Deo fido, cum nullum mihi

humanum præsidium adsit. Hic, hic Dei erga nos providentiam et misericordiam agnoscebat, non vero hi qui confidunt in baculo arundineo Ægypti.

Vrn s. 8. Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non brum-
Mpr pant pariter DBonst M. — Est videlicet veri poten-
/ tissimique Numinis habere summum et perfectum
imbrit imbris dominatum; hinc bonus divinorum ope-
dxrio- mm (estimator Jobus ea epiro nobis ut quotidiana
lua' vilescent expensens atque contemplans, ad per-
fectiones divinas sibi gradum construit. Et qui-
dem mirum est, quomodo vapores calore in al-
tum elati a Deo ligentur, hoc est, densentur, strin-
gantur, et in levissimis nubium vehiculis huc il-
lucque agantur; paulatina concrescunt regionis
illius frigore, ac sensim guttro destillant, quamvis
in resolutione nubium, motu seu raptu, aliisque
mteoricis pluvi® observationibus varia sint ce-
De«U- lerilatis tarditalisque discrimina. Oportuit autem
ia* ula (Iuæ non erumperent pariter deorsum, ne om-
phtii. nia deferent, sed voluti cribro excernerentur, ter-
ran db- rom molliter humectaren!, longoque stillicidio
perfunderent. Ecco miraculum quod quotidie vi-
demus oculis; de eo tamen nullus cogitat, nisi
frigido admodum, ita ut id statini effluat ex ani-
mo nostro; hæcque vis Dei non honoratur a no-
bis: ideo Jobus volens profiteri se non ex eorum
numero esse, qui per hunc mundum transeunt
bellunrum more, non cognoscentes suum creato-
rem: Scio, inquit, Deum ligera aquas in nubibus
suis. Quia vero id nobis ordinarium est, non ma-
gni facimus; nihilominus in eo ostendit nobis
Heus vim suam admirabilem: nonne dignum ad-
miratione est, aquas ila pendere in aere, et ibi
firmas stare, cum natura sua graviores sint aere,
qui illis naturaliter loco cedit, ideoque cadunt
Decesse est? videmus tamen illas ibi retineri tan-
quam in utre, ul dicitur in Psáfrn. xxxii, 7 et
l xxxvii, 13: propheta enim ea similitudine utitur,
volens exprimere miraculum, quod tam male ab
hominibus agnoscitur. Cum itaque id videmus,
Deus nobis exprobrat animi nostri vitium» nosque
ad sevocat, et ostendit so omnibus modis poten-
tia adnvrabili præditum esso; sed videntes plori-
li un- que nihil vident. Si quæretur quomodo fieri pos-
Î s, t, d, cujus hic meminit Jobus; ratione convin-
ti puta ciniur, idque evidenter apparet Deurn osso supra
d «m ordinem naturio: et in ejusmodi tempestatum va-
¿7 ræ, ale cogimur vel inviti agnoscere Dei manum
operari, ipsumque adeo non otiosum esse in
cælo, nec dunh xat semel mundum creasse, ut
ipsum relinqueret; sed omnia disponere, et ita
regere creaturas suas, ul velit nos sentire so no-
bis esso propinquum.

Ddrini Tropologico versus hic a Patribus eleganter op-
H'nu- tattir doclrin® spiritali, quam in viris perrectis
ꝯmao „cus tanquam in nubibus congregat, ubi consi-
detdi. SC(j jiro cap(U aliorum sensim Glquasi per guitas
instillaro : satis tritum vulgarequo est in divino
sermone præcones verbi Dei appellari *nubes; ad*

hoc siquidem munus a Deo avocantur, cum ex terrenro humilitatis humo, et ex sæculi hujus mari ac tumultu cadesti quadam vi tolluntur, ubi spiritalis Dei agitati, quo ipse voluerit deducuntur, ratiwlu. quemadmodum nubes o terra ac mari in aera subblata' a ventis impelluntur. De quibus audi S. Hieronymum ad hunc Jobi locum sic dicentem: «Per *nubes* sanctos doctores interpretemur, qui aquas evangeli! portant populis effundendas, ul irrigentur teme populorum, el de hac cadesti pluvia virtutum fruges spiritali operatione multiplicentur : quas aquas de superabundantia defluentes ligat Deus in nubibus suis, ul unicuique secundum capacilalem cordis sui lautum doctrina; tanquam aquam effundat, quantum suscipientis possibilitas patitur, ne simul fortassis effuso* obsint cordibus minus valentibus abundantiorem suscipere doctrinam, » etc. Similia sunt quæ habet S. Gregorius Nazianzenus in *Apol.* sub medium, ubi loquens de hoc argumento, per allusionem ad illud Pauli *vi, 7* : «Terra venientem superscribens imbrem, el generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo, p conficit calescentem doctrinam non largissimæ pluviro, sed imbrui tenuiter decidenti, ailque, quemadmodum ingens plus ia nequaquam majorem tpinu. utilitatem parit quam ea quæ minori copia labitur : quippe cum illa vehementia sua terram de- Bnbutevolvat ac distrahat, forleque etiam ipsa agricolam in- mulctet; hrc autem leniter et tranquille defluens, allissimèque illabens pinguiorem terram efficiat, el cultorem juvet, spicamque ad maturum frudum nutriet. Eodem modo neo copiosa mu bisque affluens oratio sapienti oratione utilior censenda est ; illa enim exigua fortasse voluptate affectum auditorem relinquit, simulque cum percusso aëro dissolvitur, nec quidquam aliud virium habet, quam ul verborum lenocinio quasi pnestigiis quibusdam avidas hominum aures delineai; hæc autem mentem penetralat, dilalatumque os et spiritum implet, nec in ipso orlu exstinguitur, sed frugem ingentem paucis syllabis gignit, illoc igitur ul contingat, necesse est ut Spiritus Sancti assistentia nubem concludat et aperiat, prout oportet censuerit, ne potius obruat quam irriget. Plura luculenter de hoc argumento vide apud S. Gregorium Magnum lib. XVII *Moral.* cap. MV, ubi hunc versum fuse et eleganter do sacris prædicatoribus exponit.

9. Qui tenet vultum solii sui, et expandit sili- Vera». illud mtoulau suam. — 7c/u/« *vultum* perinde est ac continere faciem ne videatur; *solium vero Dei* Colam cælum appellatur, quod cæleris erbis partibus M excellentius et dignius tanta majestate sit: « liroo dicit Dominus, cælum sedas mea, » ait Isaias cap. 1 a vi, 1; *vultum* ergo *solii sui* vocat speciem cæli, sivo id quod apparet cum cælum serenum aspi- cimur. Dicitur autem *expandere super \Uud netu-* Throons *lam*, quasi dicas, velum throno oppandere, quo Dei magis venerandum magisque metuendum ejus nub, bu*

solium appareat, densis nubibus et spissis nebulis obtectum et obnubilatum, ut non nisi per caliginem quasi a remotis mortalibus videatur, nipo-
te indignis ipsum in sua lucida claritate prout in semelipso est contueri; hinc legimus Deum Moysi et prophetis solitum se nubo velut sipario tectum ostendere, ut intelligamus hominum generi vix concedi, ut aciem mentis in lucem ejus inaccessam intendat. Unde Scriptura sacra quotiescumque significat Deum latere aut occultum esse, adhibere plerumque solet vocabulum *tenebrarum*, aut *nubis*, aut *nebula*, aut *caliginis*, vel quid simile, quo denotetur obscuritas : sic in *Psalm*, xv», IO cl 12 : « Posuit tenebras latibulum suum ; et caligo sub pedibus ejus, » quibus nimirum divinitas ejus absconditur, ne a nobis videatur, quemadmodum S. Gregorius lib. VII *Moral.* cap. XX exponit his verbis : « Caligo namquo est ei sub pedibus, quia non in ea claritate ab inferioribus cernitur, qua in superioribus dominatur. » Porro hanc caliginem divino nobis describit S. Dionysius Areopagita epist. 15 *ad Dorotheum*. ita scribens : « Divina caligo lux est inaccessa, quam inhabitare Deus perhibetur, » ad quem locum, si lubet, consule *Paraph.* Pachyincra ac nostras *Annat.*; cl plura de hac caligine vide apud eundem Hierophantem *Myst. Theol.* cap. i et n mirifico explicata. Quin et Moyses de adventu suo Deus certiore faciens *Exod.* xix, 9 : « Veniam, inquit, ad te in caligine nubis : » n alibi *Exod.* xxiv, 18 idem Moyses ascendens in inonlem ut cum Deo loqueretur, dicitur ingressus in a medium nebulæ, » et cum plene jam perfectum tabernaculum inexplicabili presentie sue splendore cohonestare vellet Deus *Exod.* xl, 32, « operuit nubes tabernaculum, et gloria Domini implevit illud. » Sic in templi Salomonis dedicatione, cum solemnem piorum gratulationem augusta sua majestate ornaret, *impleta* Dei domus nule dicitur 11 *Paralip.* v, 13, seu *nebula*, ut 111 *Reg.* vm, iO; adeo ut merito regius Vates quasi ovantis nobile spectaculum laude ac prædicatione prosecutus exclamarit *Psalm*, lxxvii, 35 : « Magnificentia ejus in nubibus. » Quam magnificentiam ab æterno Patre in veteri lege patefactam tantum abest ut Filius Novo in Testamento imminuisse putandus sit, ut etiam cumularli, nam in sua gloriosissima Transfiguratione, ubi eluxit « magnifica gloria, » ut I). Petrus testis oculatus prodidit 11 *Epist.* i, 17, pro regifico instructu et splendore eximie pompæ grande voluti et blatteum adhibuit conopæum candidæ nubis, non dirimiate minus quam argentea luce radiantis : et cum victor remearet ad coelum Act. i, 9, « nubes suscepit eum, » etc., et quod subtiliter notatum a S. Chrysostomo, paternum currum deligere voluit jam toties a divinitate usurpatum, ad indicandam augustissimam dignitatem. Quomodo autem Deus a nobis hic per nebulam et caliginem mysticam cognoscatur, vide fusius a S. Gregorio lib. VII *Moral.* cap. xv explicatum; est autem nu-

bos et nebula symbolum obscuritatis et caliginis, in qua dum hic vivunt perfectissimi etiam viri versantur. Quando igitur nobis audientibus de Deo habetur sermo, sensus nostri attollendi, vel potius excludendi et penitus abnegandi sunt, ut ipsum cum omni reverentia adoremus, nec in rebus terrestribus defixas cogitationes habeamus, quod efficiat, ut do ipso quidquam secundum sensum et captum nostrum imaginemur. Coeterum thronus Dei dicitur in cado, non quod ibi sil ipso inclusus, sed ut nobis ostendatur majestatis ipsius sublimitas; ne quidquam de ipso modo nostro, et secundum ingenii nostri tardi et hebetis captum cogitemus. Denique transcendendæ sunt nobis omnes creatura, quando volumus recte de Deo cogitare.

10. TERMINUM CIRCUMDEDIT AQUIS, USQUE DUM FI-
NIANTUR lux et tenebra. — A nubibus aereoquocado Jobus ad aquas, id est proximum elementum descendit, in quo illud prapipuo considerat, quod maxime mirantur homines, quod tanta illa tamque sæviens aquarum moles, eo præsertim tempore cum a ventorum rabio hinc atque inde turbatur et tumescit, non excedat littora, id est definitos a Deo terminos, intra quos divinum præceptum illam ineluctabili firmitate coercuit: ita Sanctius, et passim omnes. Quod sane majoris est admirationis, si mare, quod nonnulli putant supra littora, quæ maris sunt claustra, sursum attollitur : qua de re vide Pererium lib. I *Comm. in Genes.*, et Conimbricenses lib. II De *Calo*, quæst. 4; aliosque, qui hoc ex professo disputant. Nec vero agitandam mihi judicavi quæstionem illam, an aqua maris alior et editior quam terra sit, et an dicenda sil ex naturasua intra terra cavernas subsidere, vel potius divina potentia coerceri, et quasi in aggerem extolli, ne terram universam demergat: id enim philosophis dimitto. Sane mihi semper verisimilior apparuit eorum sententia, qui affirmant aquas maris non aliqua vi contra naturam cohiberi, sed sponte, et secundum naturam in terne cavernas et hiatus fluxisse. Quapropter cum audis Deum terminum posuisse, aut circumdedit, et legem indidisse, ne transirent fines suos, per *legem* ipsius aquo naturam intellige suo nutu et natura ad inferiora decurrentem, liquida enim est et gravis, atque adeo in declivi continere se non potest neque ascendere ad superiora; per *terminum* autem ipsammet terram, quæ cum ex parte ad habitationem hominum editior sil marinis undis, obrui nequaquam potest. Quia vero Deus optimus maximus cas naturas terra atque aquæ indidit, propterea *mari terminum circumdedit*, et *legem præfixisse*. merito dicitur: plura de his vide *infr.* cap. xxxviii, 8. Quando autem ait hæc locum habitura « usque dum fiantur lux et tenebra, » significat hunc ordinem nunquam interruptum iri, quamdiu hic mundi status permanebit, et erit vicissitudo diei ac noctis usque ad consummationem sæculi.

11. Columna coeli contremiscunt, et pavent ad v. ii-

Collii
caligo sit
snb pedi-
tas Del.

Ven. II.

DfOSCir
CQxd-J?
miri Ur-
mloot

0-4 stet
Uraloi
«t H
iquf.

qoHch nutim hjus,—id est firmamenta, qnibus ipsa cali
vuiuMj- machina per gc firma nititur, contremiscunt tom-
iiæotre- Inns, fulguribus et orbis concussione : tum enim
tnbcero videntur columna hujus universi vacillare, orbis-
i .ah'i" (Iue totus <|uas; loco commoveri atque subverti,
non secus ac domus aul moles quæ columnis in-
nititur, si illius columna concutiantur et tremant.
Verum quidem est nullas esse columnas quæ cœ-
lum sustineant, sed hac similitudine Jobusulitur,
quia magna ædificia et loca vasta, quæ scipsa
sustinere non possunt, columnis sustentantur, ut
v.g. si quis magnum templum construat, necesse
est columnas adhiberi, quæ tantam aedificii mo-
lem fulciant. Idem igitur de cœlo judicatur, quod
quidem tanti aedificii speciem habet, ut colum-
nas requirere videatur; nulla tamen in ipso sunt,
Fed vis Dei supplet id, quo homines in suis ædifi-
ciis carere non possunt. Quando igitur Jobus de
columnis loquitur, hoc sibi vult: Si tonat, si libet
Deo tempestatem aliquam immittere, aerem re-
boare, et perinde esse ut si fundamenta et co-
lumnæ cœli eo strepitu concuterentur, ut sciamus
Deum sursum esse supra omnia, et illic habitare,
ut omnia gubernet; non quod illic sit inclusus.
Sed dum ista proponuntur, demus operam, ut
sursum sensus et animos nostros tollamus, et de
ipso cogitemus ad cum cum omni reverentia et
humilitate adorandum, ut nihil de ipso carnale
et terrenum imaginemur. Posset etiam sic accipi
et explicari, ut sit poetica catachresis, et sit sen-
sus, 7. d. Cœlum ipsum summa reverentia et obe-
dientia naturali quasi servus contremiscens crea-
tori suo ac Domino servit et obedil. Possunt etiam
per *columnas* cum S. Gregorio et S. Thoma intel-
ligi cœlestes virtutes, sive angeli cœlorum moto-
res et gubernatores, ut respondeat hic locus cap.
xix, 23. Neque obstat imposita columnis ædificia
quiescere, ab angelis vero supremum illud Dei
opificium cieri: non enim in situ, figura, vel
quiete, sed in virtute similitudo consistit. Atque
adeo sicut columna est ædificii virtus, firmamen-
tum, robur, ita angelus cœli virtus, vis, firma-
mentum roburve appellatur.

Timor *Tremor* autem ac *pavor* nihil pœnæ, sed reve-
rentiæ castique timoris plurimum significat: con-
fessio enim clarissimorum hominum sententiis li-
tium iam morem castum, et quem theologi *reverentialcm*
nuncupant, horero in colitibus, et «permanere in
sæculum sæculi,» ut Poeta sanctus auro et lauro
coronatus ait *Psalm.* xvni, 10; et Ecclesia? dogma
est in arcana liturgia consecratum, «tremere po-
testates, » in curia angelica non postremas, dum
in luce atquo oculis divinæ majestatis humillimo
strale et abjecte contremiscunt et pavent ad nu-
tum ejus. Sic *Apoc.* iv, iO in altis cœli palatiis
gloriosi reges deponunt coronas ante pedes ejus:
quippe agnoscunt atque suspiciunt immensam il-
lam inlernalamquesuprase Numinis potentiam
et venerandam majestatem, in cujus oculis et
splendore magnifica gloriæ nihil est omnis croa-

tura, quam nictu et subito uno nutu spargere in
pulverem potest, atque e naturæ finibus exter-
minare; hinc auctorem suum pavent et verentur,
et c. nihilo suo amoris alis subvehuntur ad hono-
randum metu pio Numen, et omni mente animo-
que venerandum. Sed «timor hic non perturbat,
sed confirmat, » inquit S. Augustinus tract. 13 in
Joan.; et de singulis dici potest illud Fulgenti! in
Præfat. ad Monim.: « Non limet formidine crimi-
nis, sed robore puritatis, et firmitate virtutis. »
Porro *nutus* expeditionem ad obediendum impe-
ratis celerrimam facillimamque demonstrat; et
quidem ex hoc capite Dei potentia et sapientia
summopere in admiratione habenda; unde cum
ab initio capitis Baldadi circa Dei providentiam
et omnipotentiam rationibus Job occurrisset, ex
Ipsisque naturæ operibus argumentum hoc non
mediocriter illustrasse!, ita pulchre prosequitur:

12. IX FORTITUDINE ILLIUS REPENTE MARIA CONGRE- Veri. U-
GATA SUNT; ET PRUDENTIA EJUS PERCUSSIT SUPERBUM.

— Hujus versiculi primum hemistichium Pagai- Minbil*
nus, Cajelamis et alii legunt, *in potentia quæmarc*
divisum est; quem utrumque quasi contrarium
sensus sustinet originale verbum JUI *ragahh*, sci- dū pj.
licet *congregare* ac dividere, et similiter *sedari* ac UaLi*
deferverscere; unde Septuaginta vertunt, xxri-

TT7 6x).x «gxv, *virtute sedavit mare*; vel passive,
ut Vatablo placet, *virtute ejus quiescit mare*: juxta
communem interpretum sententiam allusio esse
videtur ad congregationem illam aquarum initio
factam Gen. 1,10, et maria dictam, ad quam non
modo aquæ congregai® sunt, sed etiam divisa*
ac separate, scilicet ab arida, et interse in varios
diversosque sinus distribute sunt. Secundum Sep-
tuaginta vero divina in mari sedando virtus com-
mendatur, de qua etiam David ita cecinit *Psalm.*
cm, 25: « Dixit, et stetit spiritus procello, » etc.;
et rursus *Psalm.* cm, 6: « Super montes stabunt
aquæ: ascendunt montes, et descendunt campi, et
nimirum fluctibus in altitudinem montium sese
tollentibus, et in camporum seu vallium plani-
tiam demittentibus. Profecto *Psalm.* xcix, 4 «mi-
rabiles elationis maris, » sedet *Psalm.* LXXXVIII, 10
«mirabilis in altis Dominus, » ut «qui dominatur
potestati maris, et motum ilucluum ejus mitigat; »
quam quia virtutem Messias exercuit .VatfA.Mii,
26 a inquierans ventis et mari, unde facia tran-
quillitas magna, » vel, ut alius evangelista *Marc.*
iv, 39, « comminatus vento, et dicens mari: Tace,
obmutesce; » ideo admirati adstantes exclamant
Matth. mu, 26: «Qualis est hic, quia venti et
mare obediunt ei? » Eodem quoque spectat al-
terum hemistichium:

Er prudentia ejus PERCUSSIT superbum. — Sep-
tuaginta transferunt, tmarv^T, farpwTXi ri xifro;
scientia vero stratus est cetus; Symmachus, TjyUf
áuCcvíxv, *confringit arrogantiam*, scilicet æstuan-
lis maris, aut celi ferocis, et importuni maris ty-
ranni; quo quidem celo seu balæna ludente in-
spire tempestatem ferunt. Hæc autem ad litleraiu

sire de mori ipso sive do ceto afferri solet interpretatio; et quia diabolus tempestates ciere et concitare solitus est, ut contra domum primogeniti Job cap. i, 9 concitavit repente ventum vehementem a regione deserti, et *ibid.* cap. xii, 22 « fervere facit quasi ollam profundum mare; »

Super- ideo interpretes fere omnes hic diabolum per antonomasiam *superbum* inelligunt. Quis autem non n uiam videat sub hoc æstuanlis maris schemate perquam d i boiui. eleganter depingi spiritalem maris hujus sæculi effervescendam diabolo maris hujus ceto tumultuante et fluctus ciente; sed a Deo sedante percusso, et sapientia superato, imo etiam illuso, ut csl in *Psalm.* cm, 26, ubi facta maris ac fluctuum mentione subjungitur : a Draco iste, quem formasti ad illudendum ei. » Quippe in quo spiritali congressu et mystica superbientis diaboli compressione magis quam in coercendis ad litteram maris tempestatibus Dei prudentia sapientiaque eluxit; quo recte referas et illud *Psalm.* lxxiii, 13: « Tu confirmasti in virtute tua mare; contribulasti capita draconum in aquis. Tu confregisti capita draconis. » Et illustrius non sine clariore ad compressum in mari Pharaonem respectu *Psalm.* uxxvin, 10: « Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus (u mitigas. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. » Eodem quoque respexit Isaias dicens cap. li, 9: a Numquid tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? » etc. Porro mysticum hunc sensum illustrans Gregorius lib. XVII *Moral*, cap. xviii: « Quis, inquit, alius hic *superbus* appellatur, nisi ille qui dixit *Isii.* xiv, 14: *Ascendam super altitudinem nubium?* » eie. Ul autem hæc cum superioribus cohareru ostendat i. addit : « Quid aliud *maris* nomine quam præ s us sæculum designatur, in quo corda hominum diversis cogitationum fluctibus intumescunt; qui dalionesuperbiæ concitati, dum alterna intentione se impetunt, quasi adversante sc unda collidunt? » nimirum diabolo maris hujus tyranno mare lotum ciente, et fluctus ad usque sidera excitante, id csl ad superbiam incitante. Etenim *Job.* xli, 25, « rex est super omnes filios superbite, » quorum ipse parens, magister ac dux et caput existit, ut non minim si *superbus* per antonomasiam hoc loco dictus sit diabolus, et superbia ipsa passim Sappimi a Patribus diabolicum vitium nominetur. Pulchre ooo^tim aulcni atiera cap. xviii superius citato expendit fortius- sanctus doctor, cur superbum diabolus prudentia Dei potius quam fortitudine dixerit esse percussum: « Nam quamvis, inquit, propter naturam na persimplicem Dei fortitudo sapientia sit, neo aliud esseri aliud sapore, nec aliud sapere, et fortem esse; Dominus tamen diabolus, quantum ad faciem spectat, non virtute, sed sapientia superavit: ipse namque diabolus in illa nos parentis prima radice supplantans, sub captivitate sua quasi juste tenuit hominem, qui liber arbitrio conditus d injusta suadenti consensit; ad vilamque conditus factus est debitor mortis. » Cumque adir-

lilitum a divina Sapientia remedium fuso exposuit, « suinpta » nimirum nostra « natura, non culpa; » itum demum percussum sapientia Dei superbum, et morte indebita debitum mortis solutum ostendit: vide plura apud S. Gregoriani loco citato. Cæle-ruin alia polenliæ sapienliæquo divinæ opera enarrare pergit.

13. Spioitus ejus oinavit cortos : et odstetiu- vñ a CANTE MANU EJUS EDUCTIS EST COLUBBR TOHTÜSÜS, — Hic duo potentia divinæ opera tanquam excellentissima expendit, primum cstornalus coelorum, de quo ait : « Spiritus ejus ornavit cados » : in llebrado est mSv? *siphra*, quod verbum hoc uno tantum loco repentur, et ab aliis vertitur *pulchre fecit* : II. Abraham reddit *decoravit*; expressius noster alludens ad vestes opere digitorum acu filisque perfectas, *ornavit*. Alterum est productio aut parturilio colubri tortuosi, qui nascitur manu ejus agente officium obstetricis, et extrahente eum ex visceribus, ubi gignitur. Quoad primum nota csl D. ThonueI, *Qucest.* LXM, exS. Patribus sententia, p u»»* quam communi sensu theologi sequuntur, opus loi ordi- creationis distinctum luisse ab opere perfectionis ni. vel ornatus: nam sicut statuarius primum imaginem ex ligno nudo producile! facit, quam postea vivis coloribus, et superinducto auro et argento pulchram vividamque reddit : ita Deus primum ex nihilo coelos produxit omni pulchritudine desitutos, quamvis stalim aliqua luce illi tempore et occasione congruente illustraverit dicens *Gcn.* i, 1 : « Fiat lux ; » postea tamen, die scilicet quarta, illos ornavit cum dixit *ibid.* cap. i, 14: « Fiant luminaria in firmamento cæli, » tunc enim produxit solem, et lunarn, cistellas, quibus cados reddidit pulcherrimos. Et observandum csl verbum illud *ornavit* alludere ad illud *Gcn.* n, 1 : « Perfecti sunt cadi, et omnis ornatus eorum, » ubi in llebrteo habetur vox ON3İ *tsebaam*, quæ significat *exercitum uul militiam*, unde multi legunt, *perfecti sunt cadi et omnis militia eorum*. Quod dictum est ratione Sibn solis, lunæ et siderum, quæ m Scriptura communi voco dicuntur miliua cadi, quia per hæc non so- ^7/ him Deus pulchros reddidit cados, sed etiam potentissimos, et magna vi ac roboro præstantes. Horum namque sidennu virtute ubique pertinent, operantur, et quasi loti terræ dominantur sicut rex per potentem exercitum; quia propter solis, (pii vicem tenet ducis supremi, et lunæ, quæ illius vicem tenet noctu, et stellarum influxum, ubique cæli penetrant, omnia producunt, etiam in visceribus lerræ aurum, argentum, ferrum, æs etcæ lera metalla, et in cavernis illius fontes, in superficie herbas, in arboribus fructus, in aquis pisces, etc. Cados itaque Deus creavit, ut in totum terrarum orbem agerent, et sub molti snoot ductu inferiora omnia continerent, quos propterea ornavit stellis, quæ non solum pulchros redderent, sed eliam quasi militibus munivit et armavit, quorum potenti viriule omnia inferiora tam terræ quam moris subjecta tenerent, et pene-

irarent, cl ubique operarentur, producentes aurum, argentum, gemmas, herbas, fructus, pisces, etc. Hoc igitur primum opus divinæ polenliæ satis per se evidens et omnibus conspicuum.

Quoad alterum mijor est difficultas, nec ita notum quis sil ille *coluber tortuosus*, quem obstetricante Dei manu eductum dicit : in miras raximeque varias hic interpretes abeunt sententias. Sunt qui sub hac metaphora censeant voluisse Jobum describere fulminis productionem, quod ex nubibus quasi ex utero materno Dei manu agente prodiro videtur; et volunt quidem dici *colubrum*, quia in modum colubri prolongatur; *tortuosum* vero propior motum* huc illueque tendentem : qua dc causa quasi proprio nomine a philosophis vocatur *obliquum* fulmen, ul dicit Seneca in *Thicst.* act. ii, quod oblique feratur. Et sane inter alias exhalationes ignitas refertur quædam, quæ ab astrologis dicitur *draco volans*, quia cum accenditur draconis volantis similitudinem gerit.

Verbo autem *obstetricandi* aiunt optimo declarari fulminis ortum ex nube : illa etenim intra se recipit exhalationem, quæ materia est fulminis, si cui mater recipit semen, ex quo fœtus formatur; quam postquam inira seipsam tanquam in utero fovit el gestavit, suo tempore maximo tonitruo edito, quod clamoris aut gemitus tenet vicem, parturit, el in lucem dat fulmen. Id aulem (it Dei manu aul potentia obstetricante, hoc est educente ex intimis nubis et emittente fulmen, accendente scilicet illam exhalationem aut vaporem tenuem, et virtutem invictam illi tribuente. Quæ est Pined® sententia.

Alii colubrum tortuosum intelligunt illustre ali- quod cœlorum ornamentum, quod per syncdo- litam cben alia complectitur, quibus cœlorum species variatur et illuminatur. Quod tamen illud sit obscurum est : Babbi Levi et Vatablus putant esse circulum illum vulgo lacteum, qui ab omnibus in cœlo illustris notatur, cl ob varias intor- tas stellas serpentis quamdam speciem præ se fert; unde poetice coluber nuncupatur. Eranciscus Valesius lib. *De Sacr. Phil.* cap. xlvii, de zodiaco sermonem esse putat, qui obliquus cs1, et illus- tribus excolitur ac distinguitur signis. Stunica ait esse sidus draconis, quod est juxta Ursam mi- norem cl polum arcticum. Eadem ratione pos- set accipi sidus anguis, quod est juxta arclurum et booten; aul sidus hydras, quod est ingens et maxime tortuosum juxta leonem. Sane alia sidera notasse Jobum, cl illorum virtutem ac proprie- tatem agnovisse, ex cap. ix, vers. 9 et cap. xxxvin, vers. 31 probatur. Ut autem istis locis j>cr synec- dochē pauca sidera pro omnibus sumuntur, sic etiam per camdem figuram in serpente tortuoso, qualis in boreali cœli plaga describitur, cadera omnia sidera totaque cœli species inlelligilur. Di- citur autem obstetricanto divina manu eductus ille coluber, Idumæorum ut opinor proverbiali forma loquendi, quia scilicet cœlum. annd nri-

um a sideribus vacuum creatum fuit, deinde peperisse ac produxisse videri potuit stellis quasi germina quædam aut filios, quos suo contineret et foveret amplexu : qiiōs ut in lucem ederet, ac- cessit Dei quasi obstetricis, aul ut poete nigan- tur, Lucin® manus, quæ in lucem hominumque conspectum evocarit, id quod tanquam in semine cœlorum virtus per modum uteri a principio con- ceperat. Hic porro loquendi modus Idumæis in eadem materia inusitatus non est, qui pariendi, gignendi, aut etiam parentum vocem in rebus etiam inanimalis usurpant. Plura nobis exempla suppeditant, ubi Deus sic ad Jobum loquitur cap. XXXVIII, 28 : a Quis est pluvi® pater? vel quis ge- nuil stillas roris? De cujus utero egressa est gla- cies? et gelu de cœlo quis genuit? » Cum autem generationem et uterum spectemus, quid mirum si *obstetricis* nomen et *manum* audiamus? co- tetri porro nomine rliquæ etiam constellationes et imagines intelligi possunt, quas velul in opere phrygio vult Job artificiose cœlis insulas a Deo , opera digitorum suorum quasi acu illos pin- gente. Aptissime autem dum manus et digiti fi- guras illas in telis acu laboriose depingunt, a D. Jobo dicuntur in lucem illas obstetricando pro- ducere. Propterea vero alibi *digitis* hoc opus tri- buitur, alibi *Dei spiritui* : quia quod opus acu pingendo et punclim fit, id summa attentione el digitis fit; unde el istis tribuitur ut proximis in- strumentis, et spiritui prudenliæque digitos diri- genti; in quem sensum dicit alibi David *Psalms.* cxxxv, 5, ufecisse Deum cœlos in intellectu, » arti- ficiose nimirum illos ornasse : quam artem alibi expressit *opera diqitorum Du* cœlos appellando.

Alii putant simplicius posse accipi de quovis colubro naturali maxime marino; unde ChAdæus vertit *Leviathan* seu balænam, cele grandia, im- nianes dracones et serpentes, c quibus rcque ut ex cœlorum fabrica Dei potentiam commendaro solei Scriptura. Alii denique Luciferum mlerpre- tantur, qui in sacris litteris *coluber* ac *serpens* di- citur, tortuosus nempe, quia habitus ille colubro familiaris est, nipote qui sese sinuat multiplici volumine; tum quii callidus est, et suas fraudes variis spiris et Hexibus occultat : ita S. Grego- rius, Philippus, S. Thomas, Lyranuset alii, quæ explicatio minime contemnenda est, cum habeat magnos patronos, nec a textu violenter extorta sil : imo Septuaginta non obscuro hanc appro- bant dum sic vertunt,

àir.aTxrr.v, *præ:cpto autem peremit draconem desertorem*; Symmachus reddit, riv apouju. xuhvTx, *serpentem qui concludit*, seu ut alii ex Ile- ci m- bræo inlerpiolantur, *serpentem vectem*, id est co- lubrum circumplicantem se gaxis occultis; dra- et v conem thesauris invigilantem, inutilium opurn cl p•as ite- reconditarum genium. Ille nimirum vectes ahe- neos machinatur, ille seras molitur et claves, illo velul horrorem inducit avaris, ut non magis clau- sam opulentiam quam ærarium sanctius audeant

Alii eo.
Inbrum
mtur>
km io-

i di-
t

Ideai di-

”

Fulmen
qnomodo
diutnr
cololrr
tortilo
iJS.

Falman
tx nnk
pttori-
tur qnl
ebiehi.
Urtò
EUDÜ
DU.

QnYnani
iteli*
litam
tortor

aqiagerc. Quare ubicumque videris defossas opes et stupentes, neque unquam educi ad opera bona et «audabilia obeunda, nihil mihi dubites illic draconem tenebrarum amicum regemquo versari, adamantinumque vectem imponere. Indi notabilem modum adhibuerunt ad dracones evocandos et capiendos; do quo video in doctorum monumentis proditum : pallium enim coccineum litteris aureis supcrinlextum ante cubilia oppandunt, quarum vi dracones emergunt : magiam quamdam cl incantationem in ea re esse putabant mirabilium operatricem, cujus potenti energia e latibulis suis belluæ educerentur. Verum absque maleficorum superstitione et carmine impio, si tantum purpuram et aurum ostenderis, hoc est potentiam magnam sive amplissimam dignitatem cl superbas opes demonstraveris, draco subito o cavernis stygiis erumpit, cl adrepil, et in thesauro volutatur : nam clara inter homines auctoritas cxuberantesque divitiæ sunt duo fontes vitiorum ut duo lustra serpentium funestorum, et per duos illos aditus dæmon in cor hominum animumque invadit, ni favor Numinis singularis tncifer gratiaque tueatur. Si ergo cum S. Thoma Lucifer Dd nu- rum intellexeris, dicitur eductus illo coluber ob- b sletricante divina manu, quia sicut obstetrix mortui. tum fœtum, sic ex maternis visceribus extrahit scienter et caute, ne quid ex illo infelici partu mater patiatur incommodi; sic Deuse cælo caduque sanctorum spiritus depulit apostatas, ul tamen bonorum angelorum maneret intemerata societas, neque ex cadorum ornamento, quod angelos esse putabat S. Thomas, quidquam cadente colubro decideret.

Tarli- Tropologice vero idem tartareus coluber, qui rui eo- pCr |ct;fçniIn peccatum animas hominum ingre- confido, ditur possidelque, eliamnuin quotidie m sacra- tji- mento pœnitentiæ confessarli quasi marni obste- ellor‘ tricante per confessionem educitur, cl ejicitur Dei gratia e mentibus pœnitentium.

Ven. 14. I i. ECCB IIJEC EX PARTE DICTA SVNT VIARUM EJUS : ET CUM VIX PARVAM STILLAM SERMONIS EJUS AUDIERIMUS, QUIS POTERIT TONITRUUM MAGNITUDINISILLIUSINTUERI? — Hæc, inquit, quæ modo per me enarrata sunt, lanium pars quædam sunt Dei operum mirabilium, quæ agit ille in omnipotentia fortitudinis suæ; paucula quædam sunt de plurimis, minima de maximis; quod si igitur nos homines præ debilitate et obscuritate intellectus vix paucula quondam et exigua audire atque intelligere de illius magnitudine sufficimus, quæ in comparatione ad infinitam illam plenitudinem divinæ majestatis non aliud sunt quam stillala aut guttula aquæ cum immenso pelago comparata; quis posset audire ac pleno intelligere illa altissima quæ de infinita porrectione divinæ majestatis adhuc dici possent, sed incognita et inaudita sunthominibus; quæ merito validissimi tonitruui sono videntur comparanda propter suam dignitatem el nimiam excellentiam humani ingenii captum superantem ;

quemadmodum validi tonitruui sonus male contentemperatus est humanarum aurium infirmitati, cl propter defectum proportionis commode non potest percipi. Ex his igitur, inquit, o amici, satis aperte potestis intelligere excellendam divinæ potestatis mihi non esse incognitam, neque opus esse ut supervacaneæ hisce de rebus me admoneatis quasi vel ignorantem vel inconsiderantem. Cæterum cum hoc capite nulla tangantur mysteria, spiritalem eorum quæ dicta sunt sensum breviter retexamus. S. Job, cum eximius propheta esset, sub magnarum, quas narravit, rerum involucrio magna et stupenda Dei opera prophetasse erendendus est : nam si attente totius capitis seriem consideres, videbis ipsum cum amicis suis agentem, cl illos volentem redarguere, tria de Deo supposuisse, *primo* vers. 2, illum esse potentissimum et fortissimum : a Qui foriis, inquit, csl. » Secundo vers. 3, esse sapientissimum ac prudentissimum : « Qui habet, ait, sapientiam. » *Tertio* vers. 4, illum esse totius vitæ et respirationis principium : a Qui fecit, inquit, spiramentum. »

Quibus non incongrue tres divinas personas vo- Attrito- luit ex appropriati* attributis describere, quia Patri tribuitur potentia, l'ilio sapientia, et Spiritui tñom) Sancto respiratio aut vita. Postquam autem po- penan- tentiam Patris el sapientiam Filii quibusdam peculiaribus operibus prænunliavil, sub cortice quorundam naturalium operum progreditur ad ostendendam virtutem Spiritus Sancii, qui *spiritus Dei* dicitur; cujus singulare appropriatumque opus voluit describere dicens vers. 13 : « Spiritus ejus ornavit codos, et obstetricante manu ejus eductus est coluber tortuosus; n illudque sub involucrio operum naturalium depingit. Non igitur do cælis materiatis, aut ornatu eorum visibili, aut de fulmine aut fulgure ex nubibus cura sensibili tonitruo erumpente præcipue loqui voluit, neque hujusmodi opera principaliter declarare, id namque debile depressumquo esset subjectum illi, quem insignem prophetam confitemur; qui si talia solum vellet describere, superflue Spiritui Sancio peculiariter tribueret : nulla enim ratio subesi, cur ornatus codi, et colubri tortuosi parturitio, aut fulminis vis aut motus peculiariter Spiritui Sancio magis quam Patri aut Filio tril ui possit. Cælos ergo illos intellexit, quos et David, Oli quando dixit *Psalm*, xvm, l : «Cæli enarrant gloriam Dei, n quod Paulus do apostolis sanctis intelligendum docuit *Horn*. vm. Hos, qui in se nihil erant amplius quam pulvis cl cinis, primo Christus verbi sui virtute tanquam cados produxit, illud adimplens *Isai*. lxxv, 17 : «Ecce ego creocælos novos, » quos postea Spiritu suo ornavit : *primo* namque illos vocationis suæ voco quasi pro- A] ducere visus fuit, quando vidit Petrum cl Andræain, el vocavit eos; Jacobum similiter el Joannem, Mallhæum el alios, quibus slatini lucem «uirs quamdam imperfectam illi tempori congruentem dedit : nam misit illos evangelizare, et prædicare

Apoitoli
mī or-
nati b
Spirila
Sucto.

InSrmi-
t »s.ra
tum Spi.
rUnl
S4Ct l'

rjosfrm
JXti-
rrntam
Mi-
l,l °

regnum Dei, sanaro infirmos, ele.; non tamen (uno pleno ornavit, quos ordinandos Spiritus Mii virtute servabat, quibus dixit *Joan*, xvi, 12 : « Mulla habeo vobis dicere, quæ non potestis portaro modo : cum venerit Spiritus veritatis ille docebit vos omnem veritatem. » Tunc ergo, inquit Gre-

gorius, hos cœlos ornavit Spiritus cum replevit, quod Luca referente didicimus, qui ait Act.11,2 : « Factus est repente de cœlo sonus tanquam adven-

nientis spiritus vehementis, cl replevit totam domum ubi crant sedentes; et apparuerunt illis disperlilæ linguæ tanquam ignis, sedilque supra singulos corum,ctrcplclisuntomncsSpirilu Sancto.»

Ex co acceperunt amaīnenla villulis, quos im-

mensa ante possederat foeditas timoris : scimus namque quod ille apostolorum, id est cadorum primus, ante acceptam hujus Spiritus gratiam quoties mori timuit, vitam negavit; qui non poe-

nis, non afflictionibus, non terribili potestate cutusquam, sed unius mancipii sola est interrogacione prostratus, et quidem mancipio, no eexus

firmior terribile quid demonstraret, ancilla est inquirente tcnlalus, rursusque ut (alis sexusin-

firmitas etiam officii sui dejectione vilesceret, non ab ancilla tantummodo, sed ab ostiaria est ancilla requisitus. Ecco quam vilis ad lentandum persona est requisita, utapeito proderetur, quanta cum timoris infirmitas possideret, qui nec anlc vocem ancill© ostieri© subsisteret. Sed hic jam paulo ante timidus, qualis post adventum Spiritus exstiterit videamus. Certe Luca le tante didicimus contra sacerdotes et principes quanta Dominum auctoritate praedicavit : nam cum facto miraculo quæslio fuisset exorta, et sacerdotum principes, seniores ac senbæ in apostolorum persecutionem concurrerent, cos in medio statuentes, in qua virtute miraculum fecerint curaverunt percunctari : quibus repletus Spiritu Sancio Petrus dixit *Ador*, iv, 8 : « Principes populi, et seniores» nos hodie dijudicamur in benefacto

hominis infirmi, in quo isto salvus factus est, hoc notum sit omnibus vobis et omni plebi Israel, quia in nomine Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. » Cumque erga hæc persequentium furor excresceret, cosque sacerdotes ac principes Jesum praedicaro prohiberent, Petrus dixit *Actor*, v, 29 : a Obcdire oportet magis Deo quam hominibus. » Sed cum auctoritatem praedicantium resistentium praecepta non premerent, ad flagella pervenitur: nam tunc principes sacerdotum cwsis denunciaverunt, ne loquerentur in nomine Jesu ; sed apostolorum virtutem flagella premere non potuerunt : nam *ibid*, vers. 41 « illi ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habili sunt pro nomino Jesu contumeliam pati ; » omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et evan-

gelizantes Christum. Ecce ille paulo ante timidus, jam linguis loquitur, coniseli miraculis, infidelitatem sacerdotum ac principum libera voce increpat, ad praedicandum Jesum exemplum auctoritatis cwtcris praestat, ne in nomine ejus loqui debeat verberibus prohibetur; nec lamen compescitur, contemnit flagella credentium, qui paulo ante requirentium verba timuerat, cl qui ancili@ vices requisitus expavit, vires principum casus premit : Sancti namque Spiritus jam virtute solidatus erat. Hæc sunt ornamenta cœlorura : jla S. Gregorius supra citatus.

Sed hic etiam recolendum est, quod paulo ante AppteU dicebamus, ornatum cœlorum, aut stellas quibus cœli fuerunt exornati, vocari mīhüam cœli, quia | c*» vere per virtutes cl dona Spiritus Sancti, quibus Deus hominem ornat, ita etiam munitum relinquit, ul non jam minus redditus sit fortis, quam si grandi cs el exercitu, quo bellum gereret, roboratus : virtutes namque et dona Spiritus Sancti non solum ornant animam, sed sunt quasi milites potentissimi ad debellandas omnes mimicas potestates. Hos ergo cœlos (apostolos inquam) ornavit stellis, id csl virtutibus cl donis Spiritus Sancti; quibus iUos ila munivit clarmavit, ut totius mundi impeí dloium, regum, sapieulum, imoct totius inferni vires enervarmi, et omnem orbem subjecerint, cl ad abditissimas ac remotissimas orbis lerræ partes eorum virtus pervenerit, mira stupeudaque in cordibus hominum operando. Hoc quidum primum opus. Alterum etiam in ipsis fecit, quod do colubro tortuoso aut fulmino dixit Job vers. 13: quapropter Christus *Matth.* x, 16 imítenseos ad praedicandum jussit esse a prudente* sicut serpeóles. » Erant sane apostoli ex scmebpsis voluti vapor quidam levis, aut exhalatio quædam sicca, aut fumus nullius ponderis, quia nulla virtute praestabant : nec cnimerant sapientes, nec potentes, nec cUucendiviles, aut fortes, sed contemptibilia mundi, cl orbis peripsemata; igue tamen cadesti Christus eorum corda succendit, ctqui m camaculo quasi in quadam obscura nube aut nubis utero conclusi tenebantur, statini hoc igne succensi, sicut e nube fulmen maximo tunc strepitu tumlruoque audito egressi sunt tam validi ac potentes, ul omnes principum, sacerdotum, regum, imperatorum, imo et diaboli ac (otius inferni potentias facillime xicerint. Em veratis se illis orbis opposuit, omnis potentia sæculi m cos insurrexit, cl excitata est; at illi omnia virtute Spiritus superarunt. De illi* propterea egregie B. Augustinus illud intelligit l^atm. xcvj, 4 : « Illuxerunt fulgura ejus orbi lera ræ, vidit, et commota est terra : » fulgore namque doclrmæ et miraculorum lucebant, et lota terra commuta est bis fulgoribus a nubibus erumpentibus, cl tanquam putentia fulmina virluio potenti omnia sibi subiciebant, ul D. Gregorius lib. XXX *Moral*, cap. ni imius prosequitur.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit Job fortiter inculcare suam vita totius innocentiam, et rejecta amicorum calumnia causas adfert, tur adeo studuerit illi fovendae et conservanda; nempe quia impios nihil boni manet post hanc vitam.

I. Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit : 2. Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum, et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam. 3. Quia donec superes! halitus in me, el spiritus Dei in naribus meis. 4. Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. 5. Absit a me ut justos vos esse iudicem : donec deficiam , non recedam ab innocentia mea. 6. Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram : neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. 7. Sit ut impius, inimicus meus : et adversarius meus quasi iniquus. 8. Quæ est enim spes hypocrita» si avare rapiat, el non liberet Deus animam ejus? 9. Numquid Deus audiet clamorem ejus cum venerit super eum angustia? 10. Aut poterit in Omnipotente delectari, et invocare Deum omni tempore? II. Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam. 12. Ecce, vos omnes nostis, et quid sine causa vana loquimini? 13. Hæc est pars hominis impii apud Deum, et hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient. 14. Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane. 15. Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduæ illius non plorabunt. 10. Si comportaverit quasi terram argentum , el sicut hilum præparaverit vestimenta: 17. Præparabit quidem, sed justus vestietur illis : et argentum innocens dividet. 18. /Edificavi! sicut linea domum suam, et sicut custos fecit umbraculum. 19. Dives cum dormierit, niliil scum auferet : aperiet oculos suos, et nihil inveniet. 20. Apprehendet cum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. 21. Tollet eum ventus urens, et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo. 22. Et mittet super eum, el non parcat : de manu ejus fugiens fugiet. 23. Stringet super eum manus suas, et sibilabit super illuni, intuens locum ejus.

Ver», i. i. Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit. — Cum Job intermisso ut apparet sermone aliquantulum siluisset, ut loquendi spatium aliis concederet, si forte quispiam eorum, prout hactenus fecerant, respondere aliquid vellet; nemo autem amplius ei quidquam reponeret, aut obstrepere ulterius auderet, resumptis novis animis novam quoque parabolam assumit. Est autem, In *para/olia* sermo gravis et sententiosus illius. Item aliquam doctrinam continens, et plerumque ad mores ac prudentem rerum usum accommodatus; unde et Salomonis sententiæ *paraboles* vocantur, quæ præcepta sunt ad conformandos honeste mores opportuna. Licet autem parabolæ similitudinem aliquam et comparisonem juxta vocis etymologiam importent, involvanlque plerumque aliquid obscurum et affino ænigmati, non tamen illud necesse est, dummodo gravis sit utilisque sententia. Plura de vocis illius significatione et usu vide fusius et erudite a patre nostro

Salazar in *Prov.* cap. i, vers. 1 annotataci disputala. Cæterum Job ad mentis suæ conceptum el animi corporisque dolorem plenius exprimendum prosequitur eum, quem superius instituerat, sermonem, scilicet se nequaquam ob scelus aliquod a se commissum tam duriter tractari; et si causam suam velit agere, superiorem in ipsa se futurum non quidem adversus Deum, sed adversus illos, qui ipsum tanquam improbum arguere volebant, et concludere afflictiones, quas patiebatur, magnitudini peccatorum ipsius respondere. Job igitur luetur Deum non inductum fuisse ad se tam graviter affligendum, eo quod ipse aliis longe sceleratior fuerit; sed causam aliquam arcanum esse et incognitam hominibus, aliusque ascendendum quam ad justitiam illam ordinariam, quic delictorum præcise vindictam spectat. Ul vero id quod asserit plus ponderis et auctoritatis habeat, a protestatione incipit, quæ jurisjurandi vim obtinet.

view.ſ. o. Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, et
 Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam
 Formam meam. — Ista verba, vivet *ſieris*, splendorum conti-
 *uniſſi nenſi j,iran<,' formulam, vel, ut alii volunt, as-
 tumve. soverandi tantum, in Scripturis obviam, pnnscr-
 w.h tim in libris Regum, ubi saepissimo repetitur :
 U but-. ° '*vſ Dominus. » Cum autem Hebræi dicant

Abrahamum coluisse Deum ex amore, Jobum vero
 ex timore, u quo sapientia incipit; aliqui ex hoc
 loco colligunt etiam Jobum sanctum amoris gra-
 tia fuisse : nam per quem quis jurat, eum amat,
 sic per vitam regis non jurat, qui cum non amat,
 et reveretur. Quod autem Job subdit, Deum abs-
 tulisse judicium suum, videtur quodammodo
 Deum insimularo injustiliro, el quod addit, Om-
 nipotentem ad amaritudinem adduxisse animam
 suam, crudelitatis quamdam et violentiæ redolet
 accusationem : quæ duo sane mira et absurda
 videri possint, nisi Jobi scopus et intentio intel-
 ligatur. Notandum igitur, Jobum, cum dicit Deum
 *Siatb *PS' Jui^c'unſ s*vc Jus suum rapuisse, non signi-
 Drama- i'care sibi ab eo fieri injuriam, aul scita justum
 r:e ju- esse, ut Deus non habeat ipsum adhuc asperius
 luim'' ,iactant**justam occasionem; sed potius id quod
 in lego scriptum est de justitia illa vindice ordi-
 naria, quæ iu sceleratos exerceri solet; tum eo-
 rum, a quibus condemnatus erat, sermones res-
 picere, qui ultra vel supra illam justitiam non
 sunt progressi. Hoc ergo sensu Job ait Deum abs-
 tulisse, id est, abscondisse judicium suum, eo
 quod illud nondum orbi patefaceret, cur tantis
 lurumnisobrueretur; nequaquam autem ait, Deum
 ita ipsum tractando uti ratione tyrannica; neque
 significat so ejusmodi jus Inhere, ut possit cau-
 sam oblinero et absolvi, si se non pece isso con-
 tenderit; sed tantum declarat, afflictionem, quam
 patiebatur, instar densæ nubis judicium suum
 obscuraro, quo minus innocentini ac rectitudinis
 suæ cognitio fiat manifesta : nam quamdiu non
 intelligiinus cur illum Deus sic afflixerit, ecce ju-
 dicitum ejus quasi ablatum absconditum et sepul-
 tura, ita ul hominibus sceleratus ac detestabilis
 videri possit.

Jadila Itaque notandum hic eum loqui secundum ju-
 hl oc- dicitum commune, nec negare quin Deo, et qui-
 culu- lem, n ipsius arcano consilio, suorum judicio-
 t) i-r- rum constet ratio; ad quam intelligendam sursum
 f'',M- nobis ascendendum est, et spissæ omnes illæ nu-
 bes, quæ veritatem obscurant, trajiciendæ sunt :
 nhoquin Jobi justitia non innotescet. Dubio* nimi-
 rum et ancipiti» judicii divini rationes effleunt,
 ut jus el judicium homiuissil tanquam abscondi-
 tum et sepultura : nam Deus, ut quidem videtur,
 deberet ejus qui coram ipso rectus et integer est
 causam statini tueri el omnibus reddere manifes-
 tam, quod lamen non facit, sed dissimulat; unde fit
 ul inter atrum et album sæpe discerni non possit,
 et optimi servi Dei calumniis el conviciis proscin-
 dantur. Cur vero id? quia dum vident illos affligi
 homines, prout sunt natura proclives ad delra-

hendum de aliis, eorum afflictiones semper m de-
 teriorem partem interpretantur. Ecce igitur honos
 plus quam oppressos; interim vero Deus quasi
 secedit, nec præ se fert se illos pro justis habere;
 sed potius ipsis bellum inferre, et eos longe su-
 pra alios condemnaro velle videtur. El hoc modo qumjo.
 hic etiam Johns lamentatur sibi judicium abla- M»
 tum, et in amaritudinem adductam esse animam
 suam; eum tamen nihilominus pro Deo suo ha- piotar,
 bet, el se majestati ejus submittit : neque enim
 ita loqueretur : « Vivit Deus, » nisi illi honorem
 exhiberet dicens : Domine ego sum misera crea-
 tura, tu omne in me imperium obtines, pro li-
 bitu tuo de me dispone, hoc enim sibi vult illa
 jurandi formula, qua Deum tanquam judicem
 suum agnoscit, auctoritatem debitam ipsi tribuit,
 sistit se coram throno ipsius, totumque judicium
 suum sibi quidem absconditum, ipsi vero notis-
 simum plena resignations animi commilli. Hic
 est verissima Jobi philosophia, quæ nobis hic pro-
 ponitur, ut illam exemplo ipsius ad praxim re-
 vocemus; et quamvis temper non possimus com-
 plecti causam eorum quæ Deus erga nos agit, ni-
 hilominus ad hanc humilitatem semper veniamus,
 ut dicamus : Domine disponas de nobis ul vide-
 bitur tibi; vivit Deus, qui modo aufert et abs-
 condit judicium nostrum, donec ei plaeuerit il-
 lud patefacere, et lætitiā nobis salutaris nostri
 restituere, qui modo ad amaritudinem adducit
 animam nostram. En quid nobis ex hoc loco dis-
 cendum sit; siquidem ad hanc doctrinam aplau-
 da? et applicanda sunt scutculiæ sequentes.

3 et 4. Quia donec siterest halitus in xe, et vta> 3
 spiritus Dei in naribus mſis, non loqlentir labia <<.
 MBA INIQUITATEM, NEC LUNULA MEA MEDITABITUR MENDA-
 CUM. — Donee, inquit, vivam in hae vita mortali, job ,
 quæ aeris inspiratione ac respiratione ducitur,
 non committam, ul ob cujusquam sive gratiam
 sive melum per labia mea ullam loquar iniqui- umi/nu».
 latera, ita ut pro vero aliquid afflrmein, quod
 conscientia mihi testificelur esso falsum; unde
 neque vobis exspectandum est, ut contra con-
 scientia* meæ testimonium in vestri gratiam profi-
 tear me propter peccata mea enormia miseriam
 istam perpeti, quod hactenus tantopere ursistis.
 Pulchra sane et urgentissimaratio tanto viro digna,
 non loquendi iniquitatem, non proferendi ver-
 bum, quod Deo displicet : a quia spiritus Dei erat
 in naribus ejus, o quasi diceret patienlissimus
 homo : Quomodo fieri posset, ut eodem Dei spi-
 ritu et flatu, quo ipse me sustentat, et ego susten-
 tor, eodem prorsus loquar mala, et quæ ei dis-
 plicent? et eodem medicaminlo, quo ipse utitur
 ad me sublevandum, et in vita sustentandum,
 codem ego utar ad illum offendendum, et me oc-
 cidendum, ita ul spiritum vitæ, quem Deus mihi
 tribuit ad respirandum, ego in spiritum vertam
 mortis? Qui enim spiritu illo et aura quam ducit, yen h-
 el ad verba eflormanda exspirat, ad mendacia c'oa*
 effingenda et falsa testimonia dictanda abutitur,

dignus est ut Deo spiritum intercludente dispen-
sât ; unde Salomon ait Prov. xix, 9: « Qui loqui-
tur mendacia peribit : » in Hebræo est, *qui spirat
mendacia peribit* : sic alio loco Prov. n, 22, ubi in
Vulgato legimus, impii *de (erra perdentur*, in He-
bræo est proprie, *mendaces eradicabuntur* : nam
Hebræi peccantes in Deum a *mentiendo* nominant,
ut notat Cajetanus.

Mradt- Hinc liceat mendacii gravitatem et turpitudi-
cũTjĖT nem aB^oscel,ç nu^d tam fœdum, tamque Nu-
mini odiosum est, ut ab eo nefarium omne sce-
lusa. lus appelletur. Quid dicam minari Deum sempi-
ternum exitium et atroces pœnas iis qui ad men-
tiendum lingua et sermone abutuntur : nam Sa-
piens horribile id fulmen jacit *Sap. i, 11* : « Os
quod mentitur occidit animam, » quæ pœna est
ejusmodi, ut extrema omnia complexa videatur:
nam mors animæ absolute mors dicenda est; cu-
jus mors corporis, tametsi omnibus suppliciis co-
mitata , est umbra tantum, et volatica velut effli-
gies quæ finitur, cum illa duret in omnem reler-
nitatem. Ul omittam stagnum ardens, sulphur,
ignem et alia cruciamenta quæ mendacibus indi-
cuntur in Apec. XXI, 8, et aliis voluminibus coe-
lestium Scripturarum, ad cumulum omnigenum
calamitatum illud accedit, quod nunquam bea-
tissima Dei gloria perfruentur Apoc. xxn, 15:
« Foris canes, et venefici, cl impudici, et homi-
cidæ, et idolis servientes, et omnis qui amat et
facit mendacium, » inquit Joannes. Quæ el similia
cum essent magni viris cognita, sæpiusque me-
ditata, semper a mendacio velut a peste et perni-
ciosissima fiamma refugiebant. Talis utique fuit
Job, qui omne mendacium ut scelus horrendum
vehementeraversabatur, et recusabat maxime spi-
ritum et halitum, quem ad mentem proflatis ver-
bis promendam Deus impertit, ad eamdem men-
daciis tegendam convertere.

Veri. 5. 5. Absit a me ut justos vos esse judicem : donec
Migni- DEFICIAM, NON RECEDAM AB INNOCENTIA MEA. — Nun-
Dimi est quam, inquit, fatebor vos recta sentire aut judi-
TiriiDti^ care, dum obstinato et frequenter affirmatis a
etntum 1,00 nou n*s^ 8cc^eralos et impios acerbe vexari :
n. quare cum ex dolorum, quos palior, gravitale
sceleratum me esse tam constanter asseratis, ad
mortem usque innocenti® mere defensionem per-
sequar, in qua justorum omnium causam suscep-
sisse videor, quos aliquando exercet et vexat m
hac vita fortuna severior. Hoc nempe est gravis
et constantis ac magni animi viri veritatisque
amatoris : sic Paulus in epistolis suis acriter pro
sua pugnat innocentia, ut se a pseudoaposlolis et
subdolis operariis, qui hos Jobi amicos imita-
bantur, defenderet; unde illorum maledictis et
calumniis coactus, iis se laudibus ornat invitus,
quas recenset dicens 11 Corinth, xi, 21 a In quo
quis audet, audeo et ego, etc. Ministri Christi sunt,
et ego : ut minus sapiens dico, plus ego : in la-
Chrttu boribus plurimis, » etc., eodem modo Christus,
nnuiM qn, m Job etiam in hac re referebat, donec defe-

cit, non recessit ab innocentia sua; sed divinila- ti io>-
teru et infinitam bonitatem suam, nullis invi-
dis cl malevolis repugnantibus, forliler defendit :
et cum in jus iniquum esset adductus, multisque
contumeliis laceratus, et indignis modis vexalus;
ab iniquo tamen cl perduto iudice quisnam esset
interrogatus, non ut recte judicandi rationem in-
iret, sed ut injuste opprimendi occasionem inve-
niret, tamen Christum verum Dei Filium se esse
confessus est, ne veritati testimonium negasse vi-
deretur.

Observemus igitur diligenter, quam hic Jobus Qji m
viam sequatur : primum enim quid intelligcret
significavit, et ostendit sc falsa opinione nulla <h:loh
imbutum fuisse, et quæ dixerat nullo errore in-in-
fecta, sed ipsissimam esse veritatenr. Hoc post-
quam declaravit, modo profitetur, sc nunquam
a proposito suo, quod rectum et justum esse cog-
noverit, dimotum iri. En duo quæ nobis hoc loco
imitanda proponuntur, unum, ne simus temera-
rii ad rem nobis incognitum, et de qua certo per-
suasi non sumus, tuendam; sed prius dijudice-
mus, ut ad recte judicandum moderatum et bene
compositum animum adieramus; hoc ubi prosti-
timus, postquam a nobis res bene cognita est,
veritati adhaereamus, nec ab illa divelli nos un-
quam patiamur. Quod in rebus fidei præcipuo lo-
cum habere debet, postquam per ejusdem notas
nobis sufficienter propositæ fuerint ad iudicium
prudens credibilitatis earum efformandum. Ure-
terum quando Jobus hic dicit : « Absit a me ut Xon lt.
justos vos esse judicem, » observemus quoque mob>.
non parvum coram Deo esse delictum, cum quis-
piam simulat se consentire cum illis qui malam 00:>>
causam tuentur, et veritali repugnant : nam etsi wi >u>
id ex animo non faciat, sed aliter apud se con-
stilucrit, in eo tamen Deus blasphematur, scimus
enim quantopere ipsi sua veritas sit pretiosa. Si
igitur sint aliqui qui malam causam tueantur,
qui adversus veritatem insurgant ad illam obs-
curandam, qui denique mali aliquid moliantur;
si vel duntaxal simulaverimus nos ipsi et illorum
in maleficio sociis adhrercre, certum est, nos co-
ram Deo ejusdem iniquitatis reos fore. Non abs
re igitur tanta vehementia animi Jobus loquitur,
et ait : « Absit a me, » idque ul rem nimis tur-
pem et infamem toto animo execratur, cum justi-
ficatur iniquitas : quia id perinde est, atque si
ordo Dei perverteretur.

Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
— Amici Jobi tolis viribus et nullis rationum ar-
gutiis intendebant sanctissimo viro persuadere
ul se peccatorem existimaret, palamque profite-
retur, sc ob propria flagilia a Deo tot pœnarum
cruciamentis acerbe vexari. Hunc quidem fuisse
amicorum animum, ex contextu satis perspicuum
est, sed quorsum Jobus respondet amicis id im-
pense procurantibus, sc ab innocentia non reces- m> d>
surum? quasi amici prælendercnl, ut a probitate lur iM>
descisceret, quod neque in mentem illis venerat :

potius enim intondebant, ut Jobus sibi persuade-
ret sc peccatorem esso, et palam omnibus id fa-
teretur, etsi ejusmodi confessione aliquam jactur-
ram faceret boni nominis, quod ipse dc se alii-
que conceperant. Ipse nihilominusrespondet con-
stanter renuendo inquires : « Donee deficiam,
non recedam ab innocentia mea; o plane bonam
de sc opinionem appellans suam innocentiam ;
et quidem sapientissime ac verissime conspicuum
nomen innocentiam suam vocat : nam innocen-
tia cl sanctitas sæpe a bono nomine csl, bono
nomine alitur, et bona opinione fulcitur. Porro
fercnonsalis firmavirtus est, quæ arce bonæ exis-
timationisnonmunitur:nam innocentia bonreopi-
nionis fulcris sustentatur non raro, quibus defi-
cientibus etipsa nutat,et non semel corruii : qua-
re a Jobo bona opiniojure merito innocentia nun-
cupatur, a qua minime se recessurum profitetur.

vm.#. g. Justificationem meam, quam cocci tenere, non
DESERAM : NEQUE ENIM REPREHENDIT ME COR MEUM IN
omni vita mea. — Nullis, inquit, difficultatibus,
calamitatibus aut calumniis ajusta virtutis ac in-
nocentiæ defensione advocari me sinam ; sed cum
virtutem et sanctitatem creteris omnibus chario-
rem habeam, ab ejus arctissimo amplexu nun-
quam discedam; prius reliqua omnia disperdam
quam pretiosam istam gemmam dimittam. Aptis-
simam sane ac dignam tanto viro causam reddit,

Jhfni cur a beo acriter exceptus, et tanquam sceleratus
cascieo- severe punitus, ab amicorum officiis desertus, el
ti>- acerbis eorum sermonibus graviter reprehensus,
contumeliis et ignominiis impetitus, tamen suam
innocentiam defendat, seque culpa tanto suppli-
cio suppari tota sua vita vacasse constanter allir-
mel, quia videlicet nullius tanti sceleris cum con-
scientia sua reprehendat. Qui locus valde quidem
notandus est, ut ex eo intelligamus, quantam
bona conscientia confidentiam præstet, quippe
quæ singulariter possit nos in extrema quoque
rerum desperatione sustentare : sacra enim fit-
tene fundamentum quoddam solidum fiduciæ
nostra in sceleris vacuitate innocentiaque repo-
nunt. Diserte charus Deo Joannes monet i *Epist.*
m, 20 : « Si cor nostrum non reprehenderit nos,
fiduciam habemus ad Deum. » Si tuta placida-
que csl conscientia, si nulla synteresis immu-
rat, si mens in recessusct latebras animi con-
tuens nihil videat, quod divinæ legi voluntatiquo
repugnet; oritur illa dulcis et jucunda fiducia
propria filiorum Dei, et tristibus in rebus atque
deploratis vadimus ad bonum et oinantissimum
genitorem, et depressum animum et regrum at-
tollimus certa spe opis et humanitatis. Plura do
honre conscientia® securitate diximus cap. xxn,
20; c contra vero quam semper timida sit ne-
quitia, et sæva prresumat perturbata conscientia
vide supra ad cap. xv, 24 el alibi.

Veru. 7. Sit ut impius inimicus meus, et adversariis
meus quasi iniquus, — id est, uberiorem ab hosto
vindictam cuperc nequeo, quam quod habeatur

ut impius, et non bonam de eo existimationem
habeant homines : malum enim quod mihi inten-
tat, et impense procurat, in suum ipsius caput
recidet, et ruet praeceps in omnia mala : hrec la-
ciunt lucem iis qure dicta sunt vers. 5. Septua-
ginta reddunt, w pr» Ji iũ.ĩ *ĩfr.txt cl* ũstrj
t, *riřt* imCũz, xzt d ir:' lui i ;xMenũna *ũmf*
t, ázũXĩtx *râi* *verumtamen sint inimici moi*
sicut eversio impiorum, et qui contra me insurgunt
sicut perditio iniquorum, id est, impietatis convin-
cantur, et causa cadant, qui contra me insurgunt
integritatem et innocentiam meam oppugnando,
ubi ostendit sc causas suæ bonitate ut firmissimo o«-,-n>ĩa
praesidio niti, et in Dei veritate firmiter fundatum
esse; a qua nunquam dimovendus, nec conlra
eam cuin adversariis vel in minimo consensurus miivn-
sit, quos ul impios abominatur. Unde intelli-
mus quonam zelo nos proditos esse oporteat non
solum ad confirmandam veritatem a nobis cog-
nitam, et declarandum eam nobis probari, sed
etiam ad omnibus erroribus et falsis opinionibus
resistendum : ejusmodi enim virtute, qualis hic
nobis in Jobo describitur, nos inflammari oport-
tet. Notemus igitur, quod cum agiturde doctrina
salutis, et de eo quod perlinet ad cultum Dei, et
ad religionem, non solum nobis recipiendum id
quod verum el bonum es«c intelligimus, et qui-
dem recipiendum animo (oc ii el obedienti; sed
etiam nobis detestandas esse omnes opiniones fal-
sas, qure veritali adversantur, et cum ipsa pugnant,
carumque auctores el architectores velut impios
impostores exsecrandos et odio habendos esse.

Creturam pro exactiori hujus et sequentium ali-
quot versuum intelligentia sciendum quomodo
in procedentibus disputationibus Jobum non raro
urserint amici sui, dicentes illum hypocritam
fuisse; qui etsi bona exterius fuisset operatus,
gloriatu tamen humanam pro eis captare voluis-
set, ideoque juste a Deo punitum, etc., c jus oc-
casione nulla in suis colloctionibus dc hypo-
critarum moribus tradiderunt. Voluit ergo S. Jo-
bus ostendere se non solum hypocritam non fuisse,
sed et hypocritarum vilium summo odio semper
prosecutum : quippe quod intelligebat omnibus
modis exsecrandum. Hac occasione infelicem hy-
pocrite sortem elegantissime describit: « Sit, in-
quit, ut impius inimicus meus, et adversarius
incus quasi iniquus. » De hypocrita eum loqui
verba sequentia, qure statim subinferemus, cla-
rissimo ostendunt; et recte illum vocat *impium, ĩřpaeti.*
quia Patris sui coelestis gloriæ detrahit, sicut im-
'St
pius Absalomus glori® patris sui Davidis detraxit: eia ĩni-
similiter recte illum vocat *iniquum* ad exprimen-
dam grandem illius malitiam; quamvis enim, in-
quit S. Gregorius, inter iniquitatem el peccatum
nihil distare perhibeat S. Joannes apostolus, qui
ait 1 *Epist.* h i, 4: « Iniquitas peccatum est; » ipso
tamen usu loquendi plus iniquitas quam pecca-
tum sonat, et omnis homo se libere *peccato/cm* fa-
teli^mr^uuni vero dicere nonnunquiun erubescit;

et ideo S. Job ftypocri/am iniquum vocat, imo cl
hypocmím alibi cap. xxxi, 28 iniquitatem maxi-
 mam appellat. Cum ergo hic ait: «Sit ut impius
 r' inimicus meus,» etc. credo cum voluisse uti com-
 muni loquendi phrasi, qua, cum alicujus infeli-
 cissimam sortem explicare contendimus, dicere
 solemus : id accadat inimicis meis quod illi. Ita
 quærenti David, osseine pax puero Absalomo,
 respondit Chusi II *Reg.* xvni, 32: «Fiant sicut puer
 inimici domini mei regis, et universi qui con-
 surgunt adversus cum in malum. » Illa et prudens
 Abigail ad David I *Reg.* xxv, 26 : « Fiant sicut Na-
 bal inimici tui, et qui quærunt domino meo ma-
 lum : » sic et Daniel cap. iv, IG ad regem Baltas-
 sar: a Domino mi, somnium his qui te oderunt,
 et interpretatio hostibus tuis sit. » Voluit itaque
 Job dicere : Si inimicum haberem, cui summa
 mala liceret optare, nullum aliud malum ei pre-
 carer, quam ul similis fieret hypocrita*, aut infe-
 licem ejus sortem incurreret. Hujus autem ratio-
 nem elegantem reddit cum subdit :

VerfcS. S. Quæ est enim spes ihtociut.e si avarerapiat ,
 Vini Er NON LIBEHET DEUS ANIMAM EJS? — Quid enim,
 by. inqait, sperare potest, qui sub fucata religionis
 * specio eo preceps rapitur, quo vocat avaritia,
 qui cum Deum infensum habeat, ab illo impen-
 dentis mali nullum obtinebit effugium? Regia
 legunt, *quæ spes hypocritæ, si Deus evellat ani-*
nam ejus? quam lectionem nulli hebraizantes
 sequuntur; Tigurina autem, *quid hypocritæ spe-*
randum csl, cum Deus extrahet illius animam? ex-
 pendendo vim illius, si avara *rapiat*, q. d. Rapiat
 quantum voluerit, idquo *avare*, id est, ardenti
 suæ cupiditati pleno satisfaciatur. Quæ est ejus spes?
 quid ei sperandum restat, cum Deus extrahet ejus
 animam? Pulchre autem exemplum hujus inan-
 Annii spoiponit in homine avaro : omnis enim avarus
 bjra.- hypocrita est: si ad usuram tribuit, fingit so pe-
 ti. cunias tribuisse ad necessitatem proximi suble-
 vandam, quia illa pecunia, quam ad usuram
 presto, possem, inquit, aliunde majora conse-
 qui lucra; et quia lucrum cessat, vel damnum
 emergit, ideo pro mutuo lucrum accipio. Simili-
 ter in aliis avarus so hypocritam prestat, dum
 prudentiæ tribuit acquirere multa, el acquisita
 servare. Prudentem ergo avarus clpium se exhi-
 bere contendit, unde merito *hypocrita* nomina-
 tur. Quod si negligenciam suæ salutis illi objicias,
 spem se in Deo firmam respondebit habere, sibi-
 que divinam misericordiam facilem pollicetur :
 cum enim nullas pecunias habeat, eis se Domi-
 num placaturum in morte confidit : Faciam, in-
 quil, amplas eleemosynas, sacraque mulla fieri
 mrabo, et testamento ad pias causas plurima le-
 gabo, quibus quis dubitet me Deum placaturum,
 etc. Huic ergo sic (emere presumendi ait S. Job :
 « Que est spes hypocrita, si avarerapiat, el non
 libere' Deus animam ejus? »

Anri i Eodem (ere modo Christus cos qui ardore
 magno divitiarum in thesauris colhgendis occu-

pantur reprehendit ut stultos, cœlestium ignaros, **W**
et preter expectationem ab hac vita et usura for-
 lunarum eripiendos: attulit enim de homine quo-
 dam similitudinem, qui bonis circumfluens ani-
 ma; suæ talissime gratulabatur, quod haberet
 bona in multos annos reposita, cumque merito
stultum vocat, sive, ut est in Greco, *vecor-*
dem, sine mente, sine judicio, insipientem : quippe
 cum sibi perennes prope delicias el longissiuue
 vilæ amoenitatem polliceretur, homo fatuus illa
 ipsa nocte vita et opibus spoliatus fuit *Lue.* xn, 20:
 a Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te;
 quæ autem parasti cujus erunt? » Tum ore sacro
 ad suorum omnium documentum divinum hoc
 monitum addit: « Sic est qui sibi thesaurizat, et
 non est in Deum dives, » hoc est, stultus pariter
 est, el in nocte rapiendus, inquit Boda. Sic cuili-
 bet accidit, qui congerendis studet opibus, ut

tissimæque fortune, preter omnium spem, et cum
 minime putat, eripiat e vita; el quæ sedere ac
 infinitis prope animi angoribus conquisivi! aliis
 fruenda relinquat. Ille quidem magnifice incedit Allinat
 omni copiarum genere abundans, el inflatus pe-
 cuniæ magnitudine beatus apud omnes el dives
 habetur; sed ut Jesus clare denuntiat: « Non est tei **Bl-**
 in Deum dives, » Dividit omnes qui fortunis abun-
 dant in divites sæculi el diviles Dei : quod etiam tio oUo.
 in illius schola eruditus fucili). Paulus I *Timoth.* vi, romqu.
 17 : « Precipe, inquit, divitibus hujus sæculi, »
 etc. Quid est igilur divitem esse in Deum? divi-
 tem esse virtutibus, inquit Eulhymius : reple ille
 quidem, nam vere Christianorum divitiæ sunt
 pulchre et preliosæ virtutes, charismata, gratiæ ;
 opes sane auræ, gcmæque coelestes. Verum hic
 de illo agitur, qui thesauros habet reconditos et
 opulentos: quare D. Ambrosius ita nominari pu-
 tat qui propter Deum parat opes, ut non sibi soli
 recondat, sed cum pauperibus eliam partiatur.

Alii malunt divitem in Deum dici, « qui non
 sperat in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui
 prestat omnia nobis abunde ad fruendum, » ut
 loquitur magnus Apostolus modo citatus, res meo
 judicio breviter exponi atque uno verbo nequii. Dhrfta
 In dicto quidem evangelii loco *dives in Deum* mi-
 hi a Servatore dici videtur, non qui pauper est
 propter Deum, solis virtutibus et coelestibus do-
 nis cumulatus, qualis proprie videretur esse di-
 ves in Deo, sed qui divitias refert in Deum, et
 sanctissimam ejus voluntatem sequitur ducem el
 moderatricem in administrandis aut continendis
 pecuniis : qui tantum habet et possidere cupit,
 quantum summo rerum omnium Domino placet,
 ratioquo boni et honesti juslitæquo patitur. Hic
 thesauros, si videbitur, colliget non adamantinis
 seris clausos, sed promptos et obvios, atque cro-
 gari faciles, cum Dei nutus significaverit : itaque
 et pauperibus tribuet humanissime, el in operi-
 bus pietatis, quando fuerit opus, magnifice et pro-
 lixe impendet; unde quia divitias suas non tam

sibi et avariti®, quam auctori bonorum omnium Deo servire cupit, *dives in Deum* recte nominatur. Huic Christus illum stultum opponit, qui «thesaurizatur in malis, et non in bonis» vel, ut est in Græco, tauri», *sibi ipsi*, uniunt qui non Deum intuetur in fortunis cumulandis, nec magnopere animo et cogitatione cœli intentus ut intelligat, quid potissimum requirat ab illo numen, aut officium hominis Christiani postulet; sed hoc spectat unum, ut cupiditali serviat, et quam sibi animo lingit delicat® vil® felicitatem et magnis copiis affluentis omni ratione consequatur. Ille thesaurizat, et est vulgi opinione locuples et pecuniosus, sed non dives in Deum; quem Christus *stultum* Job *hypocritam* appellat, cujus spes sterilis, inanis et fallax est, et a Deo in necessitatis et angustia® tempore rejicitur. Unde subdit :

9. Numquid Deus audiet clamorem ejus cum vberibus clamaverit surta eum angustia? — Tempore nimirum cum inciderit in angustiam animam evellit, in angustia homo constituitur, et dicere potest cum Susanna Dan. sili, 22 : «Angusti® sunt mihi undique.» Amici in sæculo manent, quos delectabant relinquenda sunt, temporalia bona non comitantur, solus miser homo coram Deo in judicio constituitur; superne adest judex juslus rigidusque, inferne tarlarus ardentissimas flammæ eructans; intus conscientia clamat et accusat; latera cingunt inimici dæmones apertis faucibus clamantes Thren. n, 18 : «Devorabimus : hæc est dies quam expectabamus :» tantum ei restat, ut ad Deum deprecandum se convertat, et in eo delectetur proponenda bona, quos in illius obsequium gessit, clamando cum Ezechia Isai. xxxviii, 3 : «Obsecro Domine memento quæso, quomodo ambulavi coram te in veritate et in corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim.» Numquid audiet Deus hypocritam sic clamantem, qui uou in oculis Dei bonum perficere curavit, sed lanium in oculis hominum? «In tempore afflictionis sue dicent, ait Jeremias cap. n, 27: Surge, et libera nos,» et respondet: «Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? surgite, et liberent te in tempore afflictionis sue.» Quid respondit Abraham diviti in angustia consolationis, et clamanti Luc. xvi, 24 : «Pater Abraham miserere mei? Fili, inquit, recepisti bona in vita tua, nunc vero es in dolore. Et respondit Deus: Recipisti mercedem tuam, nullusquo deinceps in eternum manebit locus aut tempus Deum invocandi aut rogandi. Potesne excogitari sors infelicior? Videbit miser hypocrita in tempore angustia® in extremo judicio Itine damnari quidem peccatores propter eorum peccata, adulteria, furta, homicidia, quorum damnatio manifeste justa est: justum est enim ut convertantur peccatores in infernum, et mala recipiant, qui mala egerunt. Videbit inde justos ineffabili premio et gloria allici propter bona opera, quia eleemosynas largiti sunt, jejunaverunt, orationibus institerunt, etc.; se autem, qui horum opera fecit, et ab illorum

peccatis se continuit, ab istorum societate et gloria expelli, et illorum consortio conjungi, et pena affici. Damnari se videbit cum homicidis, latronibus, perjuris, ebriosis, luxuriosis, qui ab homicidio, latrocinio, perjurio, ebrietate et luxuria se continuit; et privari se videbit ineffabili premio, quo affectos inspiciet sanctos jejunatores, eleemosynarum largitores, suæ carnis mortificatores, qui non minus quam illi tenuit jejunia» fecit eleemosynas, carnem mortificavit ac maceravit.

Hanc intempestivissimam sortem considerare videtur D. Chrysostomus hom. 2 in *Joan*, ex eo quod miser hypocrita pœnas cum peccatoribus recipiet, quorum voluptatibus non fuit oblectatus : erit illis socius in pœna, quibus socius non fuit in voluptate. Statuit Deus neminem posse habere duplicem paradysum, neque duplicem consolationem, in hac scilicet vita et in futura, qui clamavit Luc. vi, 24 : «Vobis, qui hic habetis consolationem vestram;» et *ibid.* vers. 23 : «Vobis qui ridetis, quia flebitis;» et Juan. xii, 25 et Matth. xvi, 25 : «Qui amat animam suam, perdet eam; qui autem perdidit animam suam propter me inveniet eam.» Qui in presenti vult paradysum habere, in fuluro infernum inveniet; qui autem in presenti pali eligit, in fuluro reculo habebit delectationes usque in finem, id quod in epulone divile et Lazaro eleganter Christus expressit, et exposuit Abraham diviti dicens Luc. xvi, 25 : «Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.» Peccatores in hac vita gaudere eligunt, cap. xxi, 12, «tenent tympanum et citharam, et gaudent ad sonitum organi; ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Justo e diverso eligunt affligi in vita presenti, «semper H *Corinth*, iv, 10 mortificationem Jesu in corpore suo circumferentes, » ut qui modo socii sunt passionum, sint postea et consolationum *ibid.* cap. i, 7. Sed longe miserrima est hypocritarum sors, qui neque in hac vita cum peccatoribus, neque in futura cum justis delectationes capiunt, et ulrorumque pœnis conficiuntur: nam in hac quidem vita mortificationibus se conficiunt, exterminant facies suas, orant, vigilant sicuti justo, et in fuluro reculo æternis ignibus una eum peccatoribus addicuntur : nempe in hac vita laborem, quem justo bene operando sentiunt, sine futura delectatione sustinent, et postmodum adhuc pœnas peccatoribus reservatas sine ulla precedenti voluptate in inferno sustinebunt. Itaque, ut pulchro observat S. Chrysostomus hom. 21 in *Natth.* illud solum, quod durum simul et onerosum est hypocritis, tam in hoc quam in fuluro sæculo sive cum justis sive cum peccatoribus commune habent. Unde patet eorum conditionem esse omnium mortalium miserrimam iniquissimamquo, nullo omni delectatione destitutam, ac Deo invisam; a quo nullam in miseriis suis consolationem expectent. Unde subdit:

Virtió. fO. Alt poteiut in Omnipotente delectaiu, et
ixvocate Beisi omni tempore? — Scilicet impius
*d*ou d;v;liisc*deliciis florens nequit sicut justus rorum-
><nnh nosus et calamitosus « delectari in Omnipotente; n
«t n u- ncque est extismandum vocem illam *Omnipotentē*
" "■ casu ac temere ex ore Jobi cecidisse : vult enim
dicere hominem calamitate actum et oppressum
sic in Omnipotente delectari, ac si tota Dei om-
nipotentia occuparetur in recreando homine tri-
bulationibus prostrato; unde Jacobus ait *Epist.* i,
2 : « Omne gaudium existimate, fratres, cum in-
tentationes (id est tribulationes) varias incideri-
tis. » Profecto omnis gaudii nomine indigitari so-
let ecclesiis beatitudo, ac si significare vellet ho-
minem justum calamitate oppressum tanto gau-
dio politurum, ut possit quodammodo cœleslom
æmulari beatitudinem. Septuaginta vertunt, uñ
iy.u Ttvà ■ STSCffreixv f«wn áurw;í ó; twxalicatur.u cw t fü
doncósirat *i>m;habetncfiduciam coram co? aut tan-*
quam si invocaverit cum exaudiet cum? exosus enim
liniri- Deo est omnis hypocrita, quod careat animi can-
*1.3!et° dore ac vera simplicitate, qu® sunt fundamenta
orandi a- fiducia et exauditionis. E contra vero *Prov.* m, 32,
docb.ii. „ cnm simplicibus sermocinatio ejus; n et *ibid.*
cap. X, 9, » qui ambulat simpliciter ambulat con-
fidenter, d nihil metuit divina fiducia plenus, et
in sua innocentia et integritate securus est; unde
S. Gregorius papa magnus lib. Nil *Moral.* cap. xxi
simplicitatem vocat *arcan fortitudinis*, videlicet
ob tranquillitatem securitatis ; cl *ibid.* reliquit hoc
axioma : « Nihil simplici corde felicius. » Hac fe-
licitate ac fiducia simulator et hypocrita omnino
careat nccesse est, quia « non poterit in Omni-
potente delectari, et invocare Deum omni tem-
pore : » quamvis cnim os apertum habeat ad
Deum invocandum, nihil tamen aliud facit, quam
profanare nomen sanctum ejus : quia nihil in ipso
est recti et integri ; unde mirum nobis videri nec
debet, nec potest, si hypocrite et scelerati, cum
ad Deum accedunt, repulsam patiantur : neque
enim libera voluntate aut affectu puro accedunt,
quin, etiamsi possint, Deum libenter fugiant;
sed quoniam ipso carere non possunt, eum inviti
et coacti adeunt.

Hinc bene Job ait hypocritam « non invocare
Deum omni tempore : » nam etiamsi aliquando
simulet se precari, nihilominus in eo non perse-
verat, ncc constanter et perpetuo tenore utitur,
nypocri- ei in eo quidem hypocritarum preces a precibus
iûôraB filiorum Dei differunt : hypocrita cnim non ex-
Dei pr- minato corde suo faciet quidem in speciem id
quod faciunt filii Dei quando Deum deprecantur,
"nat/* 'I"ia rebus suis conducere in(elligit;sed si mi-
nima tentatio ingruat, et non ex volo succedant
res, illico excandescit, ncc amplius Deum ad au-
xilium suum invocat, sed adversus ipsum ob-
murmurat, et ejusmodi rabiem despumat, ul sa-
tis ostendat, se anlca nihil a J)co exspectasse aut
sperasse, nec ipsum corde inlegro, sed ficto et
simulato duntaxat quaesivisse. Hic itaque admo-

nemur Deum serio, sincere ac semper deprecari,
ul existimemus nihil profuturum nobis, si longo
intervallo, el impetu quodam animi, non certo
consilio et ordine Deum adierimus, opem et mi-
sericordiam ejus imploraturi; sed in eo officio
obeundo diligentiam nobis adhibendam esse, et
unumquemque scipsam debere acuere et sollici-
tare, seque cum mane tum vesperi quasi ad tri-
bunal Dei citare, ubi animi sui statum discutiat,
ut intelligat, quid sibi adhuc desii. Videmus igi-
tur qu® sit rite precandi ratio; ne primum sum-
mam et extremam necessitatem exspectemus, sed
potius ipsam prævertamus, sicut opus esi pro-
cantes, ut Dei bonitate præveniamur. Cæterum iijp.n.
observatione quoque dignum quod Job ait, hy-
pocrilam non «posse in Omnipotente delectari;» £'7 7 '
ex quo cognoscimus omnes improbos, quamvis lecurt
omnium maxime felices esse videantur, infelices
tamen esse, nihilque in ipsis prrolcr miseriam ex-
sistere; contra vero probos, quamvis hic afflic-
tionibus atterantur, et homines nihili æstimentur,
ipsos tamen esse felices, quia se oblectant in Deo;
in quo solo verum ac solidum gaudium reperitur;
sine quo nemini unquam bene, et cum quo ne-
mini unquam male fuit. Ut igitur Deus gaudio
nostro benedicat, ipsum probet, alque hoc pacto
nos tanquam in conspectu Dei eo fruamur, Deum
respiciamus, nos ab ipso bonum omne habere
agnoscamus, gratiasque illi agamus, et ita in ip-
sum spem et expectationem nostram reponamus,
ut rebus præsentibus non adhrorcescamus, nec il-
lis animum nostrum affigamus, scientes hunc
mundum præterire, nobisque duntaxat per ip-
sum transeundum esse, et quidem cito, non ipsi
adhærendo, sed ad Deum semper tanquam ad
verum nostrum scopum aspirando.

I). Boemo vos run manum Dei quæ Omnipotens verni.
HABEAT, NEC ABSCONDAM, — id CSt, Ut D. ThoniOS Ct
Vatablus intelligunt, docebo vos Beo benejuvante
et sermonem subministrante, ita ut existimare
debeat non tam me quam Deum ipsum per me
loqui. Dicitur srope Deus in Scriptlira locutus «in
manu prophetarum,» IV *Peg.* xxi, 20, 11 *Par.* xxxvi,
15 ctBar. n, 21, id est in eorum persona. Job igitur
dicit se loqui per *manum*, vel, ut est in llebræo,
in manu Dei, id est in persona ipsius Dei. Septua-
ginta vertunt, Sr, àvaqqtlû tí <otw iv /u; i
Kyjtw, i ion Tîijà iTMTCxiatopt, *quapropter annuntiabo* Quii »*
vobis quid sit in manu Domini, qua- sint «pud Om-
nipotentem, id est, qu® Deus providenti® suro recta qni.
dispositione, quam *Dei manum* vocat, ordinati
tenet. Quem sensum secutus S. Augustinus, credit
Jobum voluisse dicere : Annuntiabo vobis quid
disponat Deus. Jobus quidem satis superque om-
nia distinxerat; sed vult adhuc amplius confir-
maro suum sermonem, quem jam habuerat : qua-
propter utitur hac prrofatione, dicens se ostensu-
rum id quod est in manu Dei, sive quod Omni-
potens habeat, persequiturque hunc sermonem
quem jam habuerat nempe, cum recte volumus

judicare, nobis hic inferius non esse subsistendum, sed fide nobis mundum trajiciendum, nobisque alia ratione judicia Dei contemplanda : nam in hoc adversarii Jobi decipiebantur, quod secundum praesentem hujus mundi statum omnia metirentur, et in rebus hisce inferioribus defixi haererent.

b. « in Jobus igitur ostendit altius nobis ascendendum, i t cl manum veniendum, atque notandum nolu judicia Dei arcana esse, quæ licet per indicia qu®- q " n»- dani nobis ex parte subinde patefaciat, plurima ««alu. tamen »n nianu sua reservat occulta, sicuti princeps non aperit omnia sua consilia, sed edictorum tantum, quantum ad subditorum gubernationem expedire novit, promulgat, reliqua, qu® declarare non expedit, penes se reservans. Quod si homines mortales sibi permittunt ejusmodi licentiam, quid nobis de Deo statuendum est? Numquid oportet Dominum nobis hic omnem justitiam et sapientiam ita patefacere, tjusque judicia nobis omnia ita nota esse, ut nihil ejus solius cognitioni reservetur? quonam res abiret? Videmus igitur modo quænam sit Jobi mens, scilicet perversam hominum superbiam arguere, eo quod potentiam, justitiam et sapientiam Dei in hoc praesenti statu mundi, qualis nunc animadvertitur, velint inclusam ; qu® nullis tamen terminis circumscribitur, nec ulla etiam angelica mente comprehendendi potest. Cum itaque viderimus simpliciores, et eos, qui dum vixerunt nemini injuriam ftmj., ullam intulerunt, ad finem usque vexari, el quasi ppre dre exponi, Deo interca nullo modo præ se ferente, quod velit illos liberare; contra vero improbos triumphare, in suis malis obdurescere, ipsique Deo hæc omnia dissimulanti quodammodo insultare, ne tamen perturbemur et scandalizemur, res ita confusas et inordinatas esse, Deumque non statim remedium adferre animadvertentes, sed in memoriam nobis revocemus id quod hic declaratur, Deum scilicet multa in manu sua habere qu® penes se servat : cum enim hoc pacto velit fidem nostram exercere, nosque experimento discere quid sit patientia, no omnem nostrum sensum eljudicium ejus consilio subjicere recusemus.

Vfii. 11. 12. Ecce, VOS OMNES NOSTIS, ET QUID SINE CAUSA vana loquimini? — Septuaginta vertunt, iñu «w w t k ci-îxt », in xtvà rivsî; çmCxAtat, CCC6 omnes nostis, quia vana vanis adjicitis; S. Augustinus, quia tane vana loquimini : in llebræo est, ccce vos omnes vidistis, vinum ct cur hoc, ut evanescatis vanitate? id est, experient r\ / «?e l*a didicistis qu® dico, vobisque nota sunt et ex de Deo et plorata, idcoque majori reprehensione digni <s-judicib iis, quod hæc scientes tam vana et falsa dogmata 'JUI proponitis; et prorsus evanescitis tam inique sentiendo et judicando do mea miseria Deiquo providentia. Nihil enim vanius prava opinione de Deo ejusquo judiciis, non enim ex his qua' in hac vita Deus dat justis et peccatoribus eorum premia vel supplicia expendere debetis, sed ex iis qu® in futuro sæculo recepturi suut ; ita S. Gregorius lib.

XVili *Moral.* cap. vu, locum hunc exponere videtur. Cæterum cum Deus nobis ex parte hic opera sua patefaciat, ne ilacæ ei simus, ut nihil prorsus cernamus in iis qu® omnino patent et obvia sunt oculis nostris. neque enim longior inquisitio nobis instituenda est, ut harum rerum gustum aliquem habeamus, cum attendere et intueri voluerimus, salis est unde possimus doceri. Ne sponte igitur et data opera claudamus oculos, eosque de quibus hic loquitur Jobus imitemur, ut in vanitate evanescamus, et sine causa vana loquamur : cum Deus nos excitat, sciamus ipsum velle nos ita sua opera agnoscere, ut illi meritum honorem tribuamus, nec in rebus præsentibus haereamus, sed concludamus judicium esse, quod nobis sit expectandum, ibique res in integrum restituendas, et unicuique pro meritis retribuendum esse sive premium sive supplicium. Unde de impio loquens quid illi expectandum sit subdit :

13. Ilxc est pars hominis impii apud Deum, et Ven. ii. HJEREDITAS VIOLENTORUM, QUAM AB OMNIPOTENTE SUSCIPIENT. — Illa vox pars in llebræo est pSI *heleth*, pjr« i*, quod significat portionem *legitimam*, quam tandem pater dat lilio, qualis fuit illa, quam homo ille dives in evangelio habens duos filios dedit filio «a <h- suo juniori eam petenti, et dicenti Luc. xv, 12 : l'ira^ « Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit : » Deus habet duos filios, justos scilicet et peccatores. Vult igitur Job explicare quamnam pariem Deus pro legitima portione reservatam teneat impiis, et quidnam hæreditatis vice sint recepturi : qu® enim bona vel mala Deus in hac vita IribuR non sunt legitima hvredilatisportio, quam neque justis neque impiis in hac vita confert Neque vero de omnibus impiis Job loquitur, sed singulariter de *violentis*; in llebræo est *tyrannis*, duris, potentibus, quo nomine divites avaros divitiis repletos voluit intelligere : nam hi sunt, qui per vim cl tyrannidem ac violentiam omnia quæ volunt agunt, conculcantes pauperes, contemneulles inopes, devorantes pupillos cl simplices ; eva-?a dunl inhumani, crudeles, ferrei, sic ut aliena calamitate non commoveantur, cl damnum aliorum prædam suam fieri optent : sæpo enim dice contempla, et posthabitis legibus tum divinis tum humanis, rapiunt non sua; et dum bene sibi sil, quam male sit aliis non vehementer curant, cum sæva et impotens illa animi affectio humanitatem omnem ejecerit. Itaque Aristoteles lib. I *Ethic.* cap. m, ait illum, qui studio augendæ quærendæque pecunie ducatur, *fa*™ *violentum*, asperum, importunum. S. Chrysoslomos vero avaritiam nuncupat çut, » xal *Sierccw*, *inhumanam et crudelem dominam*, ejusdem discipulus S. Isidorus lib. III *Epist.* 209, auri argentique cupiditatem vocat çp» xxi TvpxnrtxW tfwTz, *crudelem et tyrannicum amorem*, ulpote qui homines quos invasit crudeles ac tyrannos efficiat. Istiusmodi ergo hominis avari ac violenti sortem hic describit dicens*

ii. SI MILTIFICATI FUERINT FU.» EJUS IN jLADIO V«i» H

nDXT> NFT0TEi; FJi;s ^05 SATURABUNTUR PANE.—
rc.í-lra- Un qualis sit sors impii, præserlim avori, quam
tiwi et momentanea incerlaque felicitas, quam tristis exi-
inaiu. tUSj quam d;ract execranda calamitas:Si abun-
daverit, inquit, numerosa sobole, et rebus omni-
bus ad domesticos usus el domus ornamenta ne-
cessariis, his omnibus tandem spoliatus contra-
riam experietur fortunam : nam et filii ejus gla-
dio cadent hostili; et eo necessitatis adigentur ne-
FHH im- potes, ut ad explendam famem panis deficiat, id
p oHjm ipsum sæpius hoc libro repetitum est, el a nobis
tractatum, scilicet posterilalem impii, quantum-
b per- vis multa fuerit, extinguendam esse : vide quæ
fQDU hac de re dicta sunt cap. xv, 30-34 et cap. xvm,
<9 et cap. XX, 26 et seqq.; ex quo intelligible hoc
oportere assidue cogitare cos, qui genus el pos-
Genni et icritalem suam pro virili parte propagare student,
p^b-n. nullatenus ficji posse, nisi mulla virtute mu-
DISI mola mantur, quod ut quisque possit per se prestare,
virt<i>i« efficere tamen non potest, ut a posteris suis præ-
psmT stctur, ut unius aut alterius stultitia fiet, ut ma-
són po jorum virtute bene stabilita domus corruat, aut
maximam jacturam faciat : ita temeritate ac sce-
lere posterorum Davidis regnum, genus et fami-
lia ejus prope hæsit ad metas, nisi Christi infinita
virtute restitueretur. Quare dubium non est quin
vanum et leve sil nimio propagandi generis sui
studio efferri, id quod Ecclesiastes hoc argumento
persuadere conatur dicens cap. n, 18 : « Itursus
detestatus sum omnem industriam meam, qua sub
vmnm sole studiosissimo laboravi, habiturus haeredem
pwjidT Posl inc» (Iucm ignoro utrum sapiens, an stultus
P itfriij- futurus sit, el dominabitur in laboribus meis, qui-
*4l m** bu3 desudavi, et sollicitus fui, el csl quidquam
iam' tam vanum? » Hanc vanitatem vide eleganter
quasi ob oculos posilam a Tollenario nostro qui
citatum Ecclesiastic locum in *Spec, vanii*, pulchra
paraphrasi metrica el simul exegesi prosa illus-
trat. Illud autem, et *nepotes ejus non saturabuntur
pane*, Psaltes quoque regius impio minatur di-
cens *Psalm*, eviti, IO : « Nutantes transferantur filii
ejus, et mendicent, » in quem locum vide *Expos.*
Patr. Greet., quam nuper c tenebris eruimus, et
latina interpretatione nolisque illustravimus.
v»». ti J5. Qui reliqui fuerint ex eo sepeliemur ix ix-
Filii ira- TERITU, ET VIDUE ILLIUS NOX PLORABUNT. — Si qui,
purom” inquit, ex impiorum filiis reliqui fuerint ab bos-
que mil» lili ferro, non tamen magis honestam consequen-
jkrtnot. tur sepulturam : sic enim sepelientur, nt videri
possint omnino petiisse, cum non inferantur in
tumulum pretiosum, qui illorum ad posteros
memoriam transmittat, neque comitetur uxorum
jam viduarum lugubris planctus, sed ut in bellica
strage, aut pestilenti clade, accrvatim cum aliis
cadaveribus projiciantur in foveam, ubi sine ullo
funeris honore putrescent. Eadem fere phrasi usus
est David dicens *Psalm*. 1xxvii, Gl : « Sacerdotes
ejus in gladio ceciderunt, et vidute ejus non plo-
rabantur, ubi in llebræo activa voce ponitur
non ploratunt, quo significatur, vel quod justa non

facient viris suis aut propier inopiam, aut prop-
ter exitiosa el calamitosa tempora, quibus omnia
agitabuntur, conturbabuntur, et vastabuntur; vel
quia tantum erit exitium, tanta reipublicæ vasti-
tas, ul viri simul cum uxoribus intereant; vel de-
nique non deflebunt defunctum maritum, quin
potius gaudebunt, quod eo liberali sint, vel prop-
ter improbitatem ejus, vel propter alias causis,
ut plurima; sunt, qua; viduas exhilararo possunt.
Sepelientur in interitu, vel ut ex llebræo alii ver- impii <«
tunt, *in morte*, scilicet secunda, quæ mors animæ Kll"?"
dicitur, et a nostro interprete mento vocatur m- mofU.
teritus. S. Ambrosius lib. *De Fide resur*. Ires mor-
tes recensens : «Tertia, inquit, est de qua dictum
legimus : *Dimittite mortuos sepelire mortuos suos*.
Ea morte non solum caro, sed etiam anima mo-
ritur. » S. Augustinus numerat quatuor mortes,
prima est, cum corpus cxlinguitur; *secunda*, cum
in peccatis versamur; *terlia*, cum anima puni-
tur sine corpore; *quarta* est mors animæ cum
corporç in inferno. Hoc observat in *Dial, quasi*.
LXV quæst. 32; impii ergo sepeliuntur in morte,
et pii in vita : vide quæ supr. cap. xx, 2G, dicta
sunt.
1G el 17. Si comportaverit quasi terram arcén- v»». n
TUM, ET SICUT LUTUM PRÆPARAVERIT VESTIMENTA ! eUT'
PR.ĪPARABIT QUIDEM, SED) JUSTUS VESTIETUR 1LUSJ ET
argentum innocens dividet. — Amplificatio est fe- Qu ia-
licitatis nimium brevis, et erroris quo seducitur pii
impious injuste opes congregans, qui in caput Ia- 'gre;i.
boratsuum ; quandoquidem judicio divino sæpe rant *it-*
laboribus suis minime fruitur, sed in usum pio- l
rum transferri conspicit, ut male parta bene im- niBW"
pendantur : ita evenisse legimus *Gen*. xxx ut opes
nullæ Labani darentur Jacobo, et diviliæ impio-
rum regum Chanaan ad pios Hcbræos transfer-
rentur, sicut scriptum est *Psalm*. civ, 44 : « Et de-
dit illis regiones gentium, et labores populorum
possederunt, ut custodiant justificationes ejus, et
legem ejus requirant : » eodem modo regnumSau-
lis collatum fuit Davidi, qui bonis viris pollice-
tur dicens *Psalm*. xxxvi, 34 : « Exspecla Dominum,
et custodi viam ejus, et exaltabit te, ul hæreditale
capias terram; cum perierint peccatores videbis.»
ilæc autem Jobi sententia, qua impiorum bona
piis attribuit, in vita impiorum interdum, quan-
doque vero in interitu coruindem vera est, at non
universe accipienda, neque enim mens est asse-
rere opes ab impiis congestas ad pios semper de-
volvi , quia, ut supra monuimus, temporales is-
tiusmodi promissiones, uti et minas non videmus
in hoc sæculo semper impleri : nam aliquando T,aliS.
etiam Deus rapit et aufert bona justorum, et pro- nlupo
lis ipsorum, empie concedit latronibus et piratis,
qui illos spoliant omnibus facultatibus suis. Cur WlQ(£, a
vero id facit? causa, quam ponesse arcanam ha- «•mp'r
bet, nobis est incognita; intelligimus tamen id
ipsorum bono fieri : eo pacto enim ipsos vult in l
patientia exercere, aut vult ipsis tollere occasio-
nem somno so in his lenis obruendi, aut denique

vult ex illis purgationis causa mittere sanguinem : quia videt copiam quam possident illis instar noxi® redundantia® futuram. Discamus igitur ita contemplari judicia Dei temporalia, ut ipsum ad eodem semper modo agendum non astringamus : magnum enim est inter id quod vitam presentem» spectat et arcana Dei judicia discrimen.

Idem judicandum de promissionibus, quas similiter videmus non eodem semper tenore impleri, sed prout Deus novit expedire; ad vitam autem presentem» quod attinet, verum est in genere nos nobis polliceri posse, fore ut in ea nobis Deus sit (pasi viæ dux, el quamdiu nos in ea esso voluerit nos sustentet sua bonitate, nosque sub umbra et protectione sua habeat; sed non possunus exPresse statuere, utrum abunde bona sil daturus nobis, utrum valetudinem ; utrum sit nos ex manu hostium liberaturus; utrum denique nobis sil hac vel illa ratione opitulaturus. Nobis nihil horum designare et certo polliceri possumus, sed nos ad particularem istorum in spe nostra designationem quod attinet obvolutis oculis esse oportet : nam etiam Deus vult nos hic quasi in perpetua pugna esse, et quidquid nobis immiserit æqui bonique consulere, atque totos cum fiducia el resigalionc ex ipsius dispositione satis aptos pendere, illique in omnibus acquiescere. Verum quidem est filios Dei, quoniam in simplicitate et integritate ambulant, nullis rebus opus habere posse, illisque ita imminere paupertatem, ut de die in diem ipsos invasura esse videatur; sed Deus ita illis plerumque prospicit, ut semper ulterius pergant. Nonnunquam etiam accidit, ut cum improbi argentum, aurum et supellectilem nullam collegerint, probi postea illorum spoliis induantur; sed hic nulla, ut dixi, regula generalis constitui debet, cui Deum astringamus. Decet igitur nos tenere suspensos. Cæterum si do manibus improborum bona Deus avellat, intelligamus eum minas, qu® hic proponuntur, implere; si id non faciat, pro certo habeamus, ipsum sibi in ultimum diem sui iudicii exeeutionem reservare ; nec modo velle res in perfectum statum asserere; ut spem nostram alat, coque ut presenti mundo addicti non simus, et hic inferius tanquam in paradiso felicitatem nostram non qtuvramus, sed sursum sublato oculos habeamus, cfe eo expeditius hanc inferiorem vitam tanquam viam aliquam decurramus; nosque in his terris peregrinos et advenas esse, ideoque nobis semper ad cœlestem illam et permanentem hæreditatem adspirandum esse cognoscamus. Eodem modo intelligenda sunt quæ sequuntur.

ver», f. 18. zEdificavit sicut tixea domum suam, ft sicut impio- CUSTOS FECIT UMBRACULUM. — DliabuS aptissimis mm do- comparisonibus hic explicat Jobus, quam parum tlnw?ct habitura sil firmitatis domus, quam sibi ex alienis sumptibus et rapinis molitur impins, quæ non coloco»- crj(diuturnior quam domus, quam sibi in ligno ttJ“ “autlaneo vestimento construxit tinca, qu® oris

flatu convellitur; et umbraculum custodis vine® •inii* vel cucumerarii, quod levi manu exstructum, exiguodunlaxal tempore, quo uvee fructusque maturi custodiuntur, usui est, ac deinde slatini dissipatur. Ac tinca quidem aedificat domum suam cum alterius jactura et injuria, corrodendo suaviter el insensibiliter quod alienum esi, et tantum extendit domum suam, tamque amplam eximit, quantum alteri detrahit : similiter impius ædificat domum suam cum alterius jactura corrodendo aliena, sibiquo usurpando, virum simplicem suaviter et insensibiliter decipiendo, innocentem circumveniendop, per usuram palliatam et opertam injustitiam recipiendo ea quæ aliorum sunt; et tantum opibus crescit, domumque suam extendit, quantum aliis detrahit; unde D. Hieronymus cpisl. 131 *atl Algas*, quæst. 6 annotavit Christum Dominum *Lue. xxi, 0* apte vocasse divitias *mamonam iniquitatis*, quia de iniquitate collect® sunt. Aut certe ideo comparatur impiorum domus cum linearum domiciliis, quia sicut tineas, cum domum construit, illius fundamenta corrodendo debilitat : nam si in lignis habitat, ligna corrodit et perforat, facilque ut labante domo non possit esse diuturna commoratio : sic impius non tam difleat quam evertit domum, ut revera dum bene acquisitis male acquisitas facultates adjungit tine s inducat, quæ si quid est solidi corrumpunt atque evertunt. Septuaginta aliam addiderunt similitudinem, qu® satis indicat quanta sil eorum futilitas, qu® impiorum comparat el molitur solerla : sic autem illi, à-iór, *Si ç cLcc; 4»t »5 çwt? <t k, xxi çofitp if-ijvn, evadet autem domus ejus sicut tineat, et sicut aranea* : quam sit futilis domus, qu® ex araneorum tela construitur, quamque solvatur miu ut facile, res ipsa loquitur, qu® etiam jam apud Hebreos in proverbium abiit : vide qu® diximus supra ad illud cap. vin, 11 : a Sicut tela araneorum fiducia ejus. »

Eandem quoque divitiarum fragilitatem apte umhn- exprimit similitudo umbraculi seu tugurii, quod («l»l» excitat custos v. g. cucumerarii aut vine®, nec diutius durat quam necessaria videatur cucumerarii vinearumque custodia, quorum gratia a custode levi manu atque opere excitatum fuerat, quamdiu nimirum fructus sunt in suis plantis maturi et esculenti, id est exiguo tempore, et menso plerumque non amplius uno, quia stalim dissipatur. Et si endos iste pecorum sit, mullo solvitur Iransforturque facilius, quia sicut pastores, sio etiam eorum tabernaculum sequitur gregem, qui alia subinde atque alia loca mutaro solent, neque in uno commorari, nisi unum aut alterum diem. Sicut faciunt Cedareni, qui rei pecuari® assiduam daul operam; el quia pascua mutant, quotidie figunt et refigunt tabernacula. Quare tabernaculum hujusmodi proverbiali specie pro re sumitur BA-ul' 4 momentanea, quæquo ita dissolvitur, ut illius {,7hirr nullum supersit vestigium : sic Isaiasait cap. i, 8 : pouiur « Relinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, Pro K

et sient tugurium in cucumerario, » hæc enim peracta vindemia colleclisqtic fructibus sic dissipantur, ut neque speciem habeant ullam neque usum ; idem alibi cap. xxiv, 20 ait : a Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, auferetur quasi lavato- bernaculum unius noctis. » *Hoc* tabernaculum aut ""jeu' Pas^ornm csb non c°dem sæPc loco pernoc- tant, sed ut mutant pabula, sic eliam alio atque >ot p»»- alio transferunt umbracula; aut certe viatorum, urom. nam vin delicati atque potentes cum domo exeunt, tabernacula sccum gestare solent : cum enim non raro contingat ul nox obrepat, antequam com- modum inveniant hospitium, ne cogantur per- noctare sub dio, mobile secum tectum circum- ferunt; quod statim atque illuxit dissolvunt. Ta- bernaculorum certe pastorum meminit Ezechias apud Isaiam, dum suæ vitæ curriculum confec- tum jam esse meditabatur cap. xxxviii, 12: «Ge- neratio mea abluta est, et convoluta est a me quasi tabernacula pastorum. Præcisa est velut a texente vita mea; dum adhucordirersucciditme.n

E quibus satis constat in Scripturis passim *um- braculum* seu *tabernaculum* sumi pro re mutabili fragilique, uti bene Sanctius observai : quapropter per illud apte divitiarum frequentissimo do- minos suos mutantium inconstantia denotatur. Dum autem custodis meminit, avari hominis in- dolem expressit, custos enim vinero, ut ante dice- bam, facit umbraculum, ex quo attendat racemis custodiendis in alterius utilitatem : perpetuo cu- rat, vigilat, circumspicit, anxiat, hoc conten- dens, ut intacti omnes racemi conserventur do- mino qui vincam vindemialurus est. Non potuit meo iudicio melius explicari conditio divitis avari quam sub hoc hicroglyphico : non est ille doini- nus pecuniarum, sed servus et custos, id quod J0™ ril supra demonstravimus, el expresse Spiritus Sanc- ŷd' cm- lus exposuit per Salomonem illis verbis expen- to» <t sione dignis Érete. vi, 1 ; « Est malum quod vidi sub sole et quidem frequens apud homines (hæc scilicet nostra miseria est, quod grandia mala, quibus afficimur, non attendimus, quantumvis frequentissima sint). Vir cui dedit Deus divitias, et substantiam, cl honorem, et nihil deest animte suæ ex omnibus quæ desiderat ; nec tribuit ei po- testatem Deus ut comedat ex eo, sed extrancus vorabit illud. » Expende illud : *Nec tribuit ei* po- testatem Deus : Olympiodorus intelligit de divina permissione, qua Deus permittit tanto affectu di- vitem tradi amorì divitiarum, ut non permittat amor, quo eas diligit, easdem tangere vel consu- mere : qui enim nimis aliquid diligit, nulla ra- tione permittitur ab amore illud perdere aut dis- trahere. Sicut ergo superbis quibusdam Deus per- misit suas passiones sequi, quos proplerca dici- tur Rom. i, 24, tradidisse in passiones ignominiae, cl quod colerent tanquam deos serpentes, volu- cres, et reptilia : ita propter iniquitatem avari eum dimittit, qui concupiscentia sua inflammetur erga pecunias, quas tanquam deum habeat cl venere-

tur. Itaque hic grandis pecuniarum amor, quo di- vitias diligis, o avare, juxta Olympiodori senten- tiam, Deo singulariter permittente, ad tui perdi- tionem contingit. S. Gregorius Thaumalurgus et Cajetanus *in Eccle.* cap. vi, non de sola permis- sione inlcelligunl, sed de voluntate Dei positiva, qua non vull concedere avaro usum bonorum suorum, a quo juste vult subtrahere auxilium effi- cax (manento tamen illius libertate) ne divitiis suis utatur : sicut c contra de justo dixerat idem Sa- lomon *Eccle.* v, 18, quod « potestatem ei tribuit, ut comedat ex bonis suis. » Quoniam autem do- minium est potestas utendi re in quemcumque usum licitum, sicut dicitur Deus auferre potesta- tem avaro utendi rebus cl bonis suis, ita dici po- test auferre ab illo dominium eorum. Quomodo ergo illa retinet? utique tanquam custos : cum enim Deus cum fecisset dominum, ipso se nudum et merum fecit custodem, qui toto pedore intacta nititur conservare bona non sibi, sed hroredi; ideo ipso non audet ca tangere, ul ex cis comedat : alius autem tanquam dominus veniens vorabit om- nia. « Custos ergo es, inquit S. Ambrosius lib. De *Nab.* cap. xiv, non dominus tuarum facultatum, qui aurum terræ infodis, minister utique ejus, non arbiter : n habet se itaque dives avarus tanquam custos vineæ in tabernaculo domus suæ, eo enim moriente venit lucre tanquam dominus, et om- nes racemos quasi vindemiam sibi repositam ra- piet colligetque. Talis csldivesin vita sua; sed qua- lis in morte? id explicat aptissime Job subdens :

19. Dives cum dormierit nihil secum auferet : v«*. i». **APERIET OCULOS SUOS, ET NIHIL INVENIET, — Iibi 110- Vila bM** tandum, vitam hanc *somnum* , et mortem vocari MMI"? *vigiliam* : « Dives, inquit, cum dormierit (id est, “giJ/ postquam dormierit, post somnum hujus vitro) aperiet oculos suos, et nihil inveniet : » quia ni- mirum phantasma totum orat et insomnium, quod hic videbat; cui consentit illa Davidis sententia *Psal.* lxxv, 0 : « Dormierunt somnum suum, et Q«iH» nihil invenerunt omnes viri divitiarum in mani- “l,din' bus suis; n in quem locum ita pulchre S. Ambro- sius : « Quia, inquit, divites somnum suum dor- mierunt, non habent Christi quietem, non surgunt Christi resurrectione. » Dormiunt ergo somnum suum potentes impiique, in illo non virtutes, non imitationem Christi, non bona somniantes opera, quæ vere sunt res, sed vanitates, sed peccata, sed dominationes et principatus; et hinc est, ul evi- gilantes non inveniant ea in altera vita, in qua nihil boni nisi quæ sunt Christi; hoc autem ipsi habere non possunt, quia hic non dormiunt Christi somnum, ctsic evigilantes, ibi nihil inventientes, tunc videbunt hæc omnia non fuisse nisi insomnia, et vere nihil : quia tota hæc vita nihil aliud csI nisi somnus, et res ejus insomnia. Pulchre Philo lib. *Quoti Deus sit inimut.* ita Moysem introducit loquentem cum rege Edom, cl rationem reddentem cur ab ejus bonis se abstineat : « Nam ista, inquit, tibi chara omnino nihil sunt : an putas mor-

talem rem ullam vere esse et subsistere, et non
viti bre tanquam in suggestu quodam ab inani et incerta
°Vioionc sustineri non aliter quam somniorum lu-
uuuúaBk diera?» Cui accinens S. Hieronymus in allata verba
Psalmi : Vere, inquit, hæc vita somnus est, et di-
vitine : quando enim videmur eas tenere, staimi
amittimus, sicut illud quod scriptum est in Pro-
pheta : Sicut cum aliquis dormit sitiens, si inve-
nerit aquam bibit, postea cum evigilaverit ipsa
silis manet : ita sunt et divili® in hoc mundo, dum
tenemus amittimus.» Dormiunt impii in hac vita,
el ejus sitiunt res; bibunt quidem, el possident,
red quid? possidendo eas amittunt, et evigilant
in morte, atque evigilando siti pereunt. Duo ergo
mala habebunt, scilicet amissionem illarum slatini
ac eas acceperunt, et pœnam non solum amissio-
nis, sed etiam deceptionis ; sentient enim se de-
ceptos, putantes hrce esse aliquid, cum nihil sint.
Mor»cor- Sed mirandum est valde, inquit S. Gregorius
i XVII! *Moral*, cap. xii, «quoddicitur : *Cum doe-*
iQbie *micril, aperiet oculos suos* : ul dormiamus quippe
dIJM* claudimus, et non cum dormimus oculos aperi-
o? mus, sed cum evigilamus. Hac tamen in re quia
homo ex anima constat el corpore, cum unius
rei *somnus* dicilur, alterius *vigilia* demonstratur,
quia cum corpus obdormiscit in morte, tunc ani-
ma evigilat in vera cognitione. El dormit ergo di-
ves, et oculos aperit, quia cum in carne moritur,
ejus anima videre cogitur, quod videre antea con-
tempst; tuneque evigilat, et oculos aperit, quia
quales sint res vere cognoscit, n Oculos corporis
el concupiscentiae apertissimos habet dives dum
vivit, omnia attentissimo circumspiciens quæprae-
sentia sunt ; sed oculos mentis habet clausos, no-
lens conspiceret et prospicere futura : in morte
oculos corporis claudet, ideoque dicilur *dormitu-*
rus; aperiet autem oculos mentis, et id cogetur
vel invitus videre, quod dum viveret videre con-
tempst; id quod ex epulone illo evangelico *Luc.*
xvi, 23, comprobatur Gregorius, qui dormiens el
mortis somnum incurrens oculos aperuit : vidit
enim tunc Lazarum, quem dum viveret nunquam
vidit, quamvis ad ejus januam jaceret, per quam
sæpe quotidie egrediebatur et ingrediebatur; sed
mortuus dum esset in tormentis vidit Lazarum;
tunc aperiens oculos nihil invenit, qui nec aqu®
guttulam secum tulit.

Alio quoque modo potest inlelligi quod S. Job
dicit : « Aperiet oculos suos, et nihil inveniet : d
Apertio *apertio* enim *oculorum* in Scriptura sacra significat
oculo brevissimum, momentaneum et imperceptibile
leinus; undo Apostolus, ad judicandum quam
timo brevi tempore futura sit in judicio rorum omnium
Umporo discussio, dixit I *Corinth*, xv, 52 : a In ictu oculi, »
i · j ur. ut \$ Augustinus annotavit epist. 49 *ad Dcograt*.
quæst. 1. Itaque idem est, *aperiet oculos*, ac si di-
cas : In apertione oculorum omnia illi evanescent,
et inveniet se omnibus bonis spoliatum et nu-
dum : transibit subito a grandi abundantia ad
summam mop am, et omnia derepente ex oculis

evanescent, ut in divile epulone voluit textus evan-
gelicus demonstrare, de quo tradit *Luc.* xvi, 22 :
« Mortuus est dives, el sepultas est in inferno, »
ubi observat S. Augustinus lib. XIII *be Civil.* cap.
xi, vim illius verbi *mortuus* est, quietam subitum
transitum indicat, ut simul fieri et factum esse
declaret. Ex eo autem quod dives hinc nihil se-
cum auferet, nihilque ibi reperiet eorum quæ hic
tenuerat, sequitur ipsum summam incursurum ino-
piam : non enim ibi quis invenit, nisi quod se-
cum portaverit, neque ibi datur alicui, nisi quod
ipse hinc eo prius transmiserit, ut optime D. Au-
gustinus m *Comm. ad Psalm*, XLvni, ostendit. Ende
bene subdit S. Job :

20. APPREHENDET EUX QUAS! AQUA INOPIA : NOCTE Ven. 10.
OPPRIMET EUM TEMPESTAS, — *q. d.* Sicut aqua de Impii
cælo cadens, hominemque in agro reperiens, sic pra-
vitâ functum assequetur el comprehendet inopia,
et opprimet eum cumulus tribulationum quasi «u
sæva tempestas; idque nocte, id est insperato, cum °P?rU
senus ent, nec spes superent aul effugii aut re-
medii : hisce verbis grandia tremendaque conti-
nentur mysteria, quæ allenta mentis cogitatione
expendenda sunt. D. Gregorius lib. XVII! *Moral*.
cap. xii *tempestatis* nomine divinum iudicium in-
telligit aul mortis horam, qua divino iudicio quis
sistitur : hæc opprimit cum nocte, qua tempus
improvisum designatur : idcirco dixit Apostolus
I *Thcss.* v, 2 : « Dies Domini sicut fur in nocte ita
veniet. Cum enim dixerint : Pax et securitas, tunc
repenlinuscissuperveniet interitus.» Ipsemet Apo- impio-
stolus, inquit S. Augustinus epist. 80 *ad Ilcsych.*, Uopw.
quid *noctis* nomine intelligeret explicare voluit Att-
subdens : « Cuñ dixerint : Pax et securitas, » id
est, cum minus exspectatur mors aut adventus
Domini, ideoque repentinus superveniet interitus;
hinc, inquit Gregorius loco citato, subdidit idem
Apostolus : a Vos autem fratres non estis in tene-
bris, ul vos dies illa tanquam fur comprehendat :
omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei; non
sumus noctis neque tenebrarum. » Non erant in
node, qui attentata consideratione mortem el Do-
mini adventum exspectabant. Nocte ergo divitem
opprimit tempestas, quia advenit ei mors cum mi-
nus eam sperat, quando magis implicatus est cu-
ris hujus vitæ, et quando dicit: uPax et securitas;»
unde Pagninus hoc loco legit, *nar furatus est cum*
turbo, id est, venit turbo node, et furatus est cum,
qui nullo modo sibi a morte cavebat. Id quod,
ut idem S. Gregorius loco supra citato annotat,
Christus indicare voluit do quodam divite agens,
qui cum nihil minus quam de morte curaret, sed
totus intentus esset vilæ presenti, quam longam
sibi promittebat dicens *Luc.* xu, 19 : « Anima mea
habes mulla bona reposita in annos plurimos, re-
quiesce, comede, bibo, » etc. Tunc cum multo-
rum annorum, inquit S. Basilios hom. 6 *in ditiesc.*
delicias sibi ipsi imaginabatur, subilo ad cum
facta est vox : a Stulte hac node repetent animam
tuam; et quæ parasti cujus erunt? » In hujus

confirmationem et explicationem expendit idem S. Gregorius lib. XXXV *Moral*, cap. i, quod Meliti asseruit de divitibus et potentibus agens cap. XXXIV, 20 : « Subito morientur : quamvis enim scro de hac vita tollantur, subito et repente tolluntur : quia finem suum cogitando providere nesciunt. Subitum siquidem est homini quod cogitare non potuit, nec cogitavit : » ita S. Gregorius.

Observe item illud : *Opprimet cum tempestas* ; in Illebrao pro *tempestate* habetur nomen HD1D *suphah*, quod significat *turbinem* aut tempestatem turbulentissimam et violentissimam ex grandi vento concitatam, quomodo Vulgatus aliquando hanc vocem transtulit *supr.* cap. xxi, 18 et *Isai.* v, 28; quomodo et Pagninus hoc loco legit, *furatus* inferi- csj cum : accidet itaque ci siculi Pharaoni, noo.« Cll)us casum elegantissime Moyses descripsit. Deo «t trpu» agente apertum fuit mare, et parata via, per quam Nicolii" *srac^læ transirent Eroil/, xv, 8 : a In spiritu, in- impfo. quit, furoris tui congregatae sunt aquæ, stetit unda fluens, congregatae sunt abyssi in medio mari. » *Spiritum furoris* Deivocat ventum validum, quem Deus misit ad aperiendum mare et sternendam viam, quo flante, ut in Illebraeo habetur, *coagulata: sunt abyssi in medio maris*; hinc apparet manifeste, inquit Cajelanus in *Exod.* cap. xv, quod ventus a Deo immissus non solum fuit ad *exsiccandum* locum maris et terram, super quam aquæ fuerant, sed etiam ad *coagulandam* aquam hinc et inde super mare. Per modum itaque congelationis aqnre steterunt tanquam muri, et acervi aquarum effecti hinc el inde super mare. El ad exaggerationem miraculi dicitur in *cor ie maris*, quia coagulatio maris in superficie et ad oram naturaliter fieri potest; sed in corde, hoc est in profundo el medio maris id fieri miraculum est. Dicitur autem ventus ille immissus a Deo *spiritus furoris ejus*, aut quia vehemens, aut quia potius ab ejus indignatione contra Pharaonem procedebat, ut B. Hieronymus censet in *Ezech.* cap. svi : non enim tam Israelitas illo medio liberare, quam durum et rebellem Pharaonem punire intendebat : potuit namque Deus Israelitas inultis modis a Pharaonis potentia liberare; sed summe illi indignatus, hunc elegit, quo illum tanquam in muscipula et laqueo comprehenderet,

runo- Ende oranti Moysi, cum videbat contra se et : i. wru- populum Dei advenientem Pharaonem, dixit Deus u í r' tíf Exú(l- x,v >>> ° Eleva virgam, et extende super r max mare : ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut persequantur vos : et glorificabor in Pharaone; » elvere ita factum fuit. Ingressis enim Israelitis fugientibus, videbis Pharaonem post illos secure et sine timore mareingredientem, et arrogantissime dicentem *Exod.* xv, 9 : « Persequar, et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima raca, evagiuabo gladium meum, et interficiet eos manus mea. » Quis explicare valeat quanta superbia inflatus incederet Pharao? Secum ducebat excellentiores duces exercitus, quos *electos* principes Moy-

scs vocat, *triastas* Septuaginta transtulerunt ; quos ait Hieronymus dici apud Græcos *principes* secundi gradus post regiam dignitatem. Omnem item /Egypti gloriam secum trahebat: ut enim Scriptura sacra refert *Exod.* xiv, 7 « junxit currum, et omnem populum suum assumpsit secum: lulitque sexcentos currus electos, et quidquid iu Ægypto cinruum fuit, el duces totius exercitus. » Sed quid factum est? quando magis se credebatur securum *Exod.* xiv, 27, « reverso sunt aquæ, el operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, » etc.: sicut enim cum primo jusserat Deus Moysi ut manum extenderet ad mare ad viam aperiendam, extendente Moyse manum misit Deus ventum qui aquas divideret, ut dictum fuit: ita nunc jubente Deo ut extenderet manum ad viam concludendam, « flavit spiritus ejus, » id est grandis ventus aquas concitans, impellens et acuens; « fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aquæ, et involvit cos Dominus in mediis fluctibus. » Tempestas scilicet valida ac violenta aquas concitans, agitans et impellens excitata fuit, qua aquæ, quæ divisai exstiterant, fuerunt conjuncte, viaque conclusa, ab iliaque tempestate miser Pharao oppressus fuit : id enim significat involutum fuisse in mediis fluctibus, ubi omnia quæ habebat penitus vi tempestatis amisit, nec adfuit ex tot curribus unus quo se fluctibus subduceret, nec ex tot principibus, ducibus, militibus aul equis unus qui auxilio foret; sed ubique fluctus et aquæ opprimentes ac sulfocantes.

Hoc sine dubio peccatoribus accidit, qui contra Deum tanquam Pharao suis militant peccatis, signanter autem diviti avaro, de quo bene dicit Job, quod « nocte opprimet eum tempestas. » Incedit ille tanquam alter Pharao superbus, crudelis, divitiarum jactantia gloriosus, Dei pauperes persequens, et omnia sibi rapere contendens ac dicens *Exod.* xv, 9: « Comprehendam, implebitur anima mea. » Sed quando majori se credit consistere securitate, respicit Deus, el oculos convertit ad enormia ejus facinora punienda, et ex columna suro divinæ justitiro emittit infirmitatem subitam et insperatam, quro conterat currum corporis, rotas sensuum el virium corporalium, unde miser remanet attonitus conlurbalusque mente; et anima, quæ tanquam eques est, in terram cadit non valens recte discurrere, nccattenderciis quibus operteret. Cupit jam fugere, et vitam in melius mutare, sed longa restat ei via: nam habere veram contritionem, ex animo et mente perfecto converti in Deum, difficillimum est, et singulari supernaturali opus est auxilio. Ille insuper impeditus est propter corporis currum contritum, el rotas sensuum eversas. Venit statini tempestas mortis valida, quro undique miserum involvit fluctibus, quem omnibus quæ habebat destitutum dimittit. Bene ergo dicitur : « Nocte opprimet eum tempestas ; » simul autem « apprehendet cum quasi aqua inopia, » quibus verbis primo indicat inopiro

rhino
typus
precito*
ri«ñ.na
oppu-
gniùtii.

Mon
InopiM
obralt
p"¿cito-
rci.

magnitudinem, qu® omni ex parte cum circum-
dabit et cinget : sicut enim quando tempore di-
lunii aqua advenit, el homines comprehendit,
ubique eos cinxit et conclusit, nec tantum exte-
rius, sed etiam interius omnia penetravit et re-
plevit; ita inopia miserum illum omni ex parte
cinget, ut nihil penitus in ipso sit, quod non
grandi inopia crucietur. Nec erit talis hæc inopia,
irt ab illa possit homo liberari po>t diem, aut
mensem, aul annum, ant saltem post mille an-
nos, sed in icternum duratura eo ino 'o quo dixit
David *Psalm.* XLviii, 20: «Inreternum non videbit
lumen:» *luminis* enim nomine bona solent intel-
ligi inScriptura, sicut *tenebrarum* typo mala.Nul-
lum igitur bonum aut solatium habebit, idque in
aternum.

Ven. ii. 21. Tolle eum ventus urens, et auferet, et ve-
Quid per **LUT TURBO RAPIET EUM DE LOCO SUO. — In Hebræo**
«itnm csl (oi[ct eum curu\$ ventus vehementissimus in
luthdgi- terra Israel ab oriente Hans; quem ideo onp ha-

lur. d<m vocant: nammpKedem oriens est, sive plaga
orientalis. Sunt qui euronoton hoc nomine signi-
ficari tradunt; est autem calidissimus, utpote a
zona torrida profectus, unde a Graecis xxúau», id
est *ventus urens*, redditur, qui in illis regionibus
tam vehemens est, ut etiam naves in mari per-
fringat, juxta illud *Psalm.* XLVii, 8 : a In spiritu ve-
hementi conteres naves Tharsis, » ubi in llebræo
habetur per *ventum* QHp K«dtm, sive orientalem:
quocirca violentas vocatur a Symmacho »6id.
Eo Mare Rubrum pervium reddidit Deus Ezod.
xiv, 21, et *Psalm*, 1xxvii, 2(1, coturnices adduxit
in castra Israelitarum dum in deserto essent. Di-
cit ergo Job fore ut impius tandem a vento urenti
sive orientali abripiatur, et loco suo pellatur;
significat autem hac similitudine improbum, li-
cet ad tempus floruerit, opibus et potentia value-
rit, abreptum tamen cl prostratum iri, non secus
ac si ingens aliqua tempestas repente exoritur,
aut ventus, qui omnia pessmndot: turbo enim ve-
hemens et præceps quacumque permeat, late om-
nia conturbat, arbores ab radicibus convellit, in-
gentia saxa circumactu rotat, el ejaculatur pro-
cul, navigantium vela disjicit el disrumpit, navi-
gia ipsa contorquet, et nonnunquam in altum
abripit: ila divites judicarii turbinis incursus ad
tribunal abripiet divitiis omnibus spoliatos. Quod
etiam regius \ .ites expresse cecinit *Psalm*, 1xxv, 6:
u Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt
omnes viri divitiarum in manibus suis, u A falla-
cissimis divitiis nihil patrocinii sperandum esse
accurate observans S. Chrysostomus hom. in *Ei-
trop.* : «Si unquam antea, inquit, nunc maxime
licet dicere : *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*,
ubi nunc inclytus ille consulatus splendor? ubi
illustres ili® faces? ubi applausus illi ac chorea-
epulæque et festi conventus? ubi corona: et au-
lica? ubi strepitus urbis, et illae circensium spec-
tatorum fausto: acclamationes atque adulationes?
Omnia illa perierunt : procella vehemens folia de-

jecit, arborem spoliata reddidit jam radicitus
vacillantem : tantaque vis venti impacta est, ut
cum nervos ejus universos concusserit, tum ipsam
funditus prosternere minetur,» etc. Vere Job ait :
« Tolle cum ventus urens,» id est, morbus vehe- u'r« «I
mens, aut mors subitanea vento urenti similis ““o,bM
cum dolore vehementissimo illum auferet de me- rtau «t
dio viventium; et quomodo venii turbo stipulam **tortini**
subito gyrat, et ranit a loco suo, ac projicit in lo-
cum alterum, ita sententia divini judicii ad instar
turbinis impetuosissimi impium illum auferet de
statu prosperitatis temporalis, in quo ad tempus
visus csl consistere, projicietque « in tenebras ex-
teriores, ubi erit fletus et stridor denlium, *Mallh.*
XXII, 13.0 Recle autem mors impii vocatur *ventus*
urens, quia non solum corporis humorem, sed pe-
nitentis spcmsiccal omnem: *turbo* vero dicitur ob
celeritatem ac vehementiam, qualem ventus fert
contortus ac rapidus, qui arbores saxaque bene
fixa convellit : de vi turbinis vide quæ dicta sunt
supr. cap. ix, 17.

22. Et mittet sorra elm, et non parces : de manu Vm»tx
EJES FUGIENS FEGIET. — SupCT impium, IHqUlt, in Dna
profundo inferni jacentem mittet justus scelerum
ultor pœnas horribiles cl omnis generis tormenta, ju
quæ hominis ingenium nec enumerare nec exco-
gitare sufficiat, quot et quanta isthic miser susti-
neat • Deus enim tunc absque misericordia seve-
rissime in illum animadvertet faciens illi judi-
cium sine misericordia; quemadmodum ipse dum
viveret noluit misereri proximorum. Quod autem
ait, «fugiens fugiet,» id est fugere conabitur, sed
effugero nequibit: hebræa enim verba actum in-
choatum tantum sæpe significant.

23. Stringet serra elm manes seas, et sibilabit
SUPER ILLUM INTIENS LOCUM EJES. — PotentissiiUUS
autem judex Deus sic illum manibus omnipoten-
tia? suæ stringet, ut elabi nusquam possit aut ulla
ratione effugere : adeo vero nulla super illum
commiseratione movebitur, ut quasi sibilando ir-
rideat eum complacens sibi in executione sever®
jusliliæ suæ. Quemadmodum quoque ad impios
Sapientia dicit *Uror.* i, 26 : «Ego quoque in inte-
ritu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis id
quod timebatis advenerit: cum irruerit repentina
calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit :
quando venerit super vos tribulatio el angustia.»
Dicuntur hæc id est *humano more, Questo*
nec enim risus, qui fit deducto ore, nec santi®, lh'ur æ'
quæ fiunt contracto naso, nec ira ullave passio den* n
cadit in Deum, qui incorporeus est cl immulabi-
Jis. « Tu enim Domine potentissime et justissime,
ait S. Augustinus lib* 1 *Conf.* cap. iv, stabilis et
immutabilis es; amas, necæsluas; zelas, et se-
curus es; pœnitel te, cl non doles; irascersis, cl
tranquillus es. » Igitur hic *risus* cl *subsannatio* sig-
nificai Dei grave juslumque odium, quo aversa-
tur et graviter plectit impios sui contemptores;
non quod Deus delectetur torlura impiorum, sed
quod delectetur justitia juslaquo vindicta, qua

Turbinis
imp-tui
«ituntas.

juste plectuntur scelerati : ita S. Bernardus serin. ¶ in *Psalm.* : *Qui habitat*: «Quid ergo, inquit, in insipientium interitu Sapiential credimus placitum, nisi justissimam suam dispositionem et irreprehensibilem ordinem rerum? Sane quod Sapientiæ tunc placebit, sapientibus quoque placeat necesse est universis.» Unde Job ait : «Sibilabit super illum intuens locum ejus: » Deus enim, ut *ibid.* S. Bernardus observat, gaudet cum res quinqué suo loco collocatur, ut sit ordo congruus rerum in toto universo. Locus autem piorum est coelum ; locus impiorum est infernus. Gaudet ergo cum quisque piorum in cœlo, et quisque impiorum in inferno, loco et gradu suo pro meritis vel demeritis collocatur : gaudet enim ordine rerum, siquidem ordo est commune bonum totius universi, et consequenter singularum ejus partium.

Ridet igitur, inquit Cornelius in *Prov.* cap. i, 26, et subsannat sive exsibilat Deus sceleratos et impios sui contemptores, primo, dum eos hostiliter, sed juste pro meritis acriter punit, omnibusque irridendos et subsannandos objicit. *Secundo*, cum eis sua scelera exprobrat, uti immisericordiam exprobrabit impiis a se in judicii die damnandis. *Tertio*, dum de illorum justa pœna gaudet, facitqucut omnes angeli et sancti gaudeant, uti gavisuros de excidio Babylonis docet S. Joan-

nes in Apocalypsi dicens Apoc. xvnr, 20: *Exsulta super cam cadum, et sancti apostoli et prophetae; quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa.* *Quarto*, dum cos hostibus, praesertim diemonibus, tradit, qui illos torquendo et cruciando irrideant et subsannant. Fusius hæc vide apud Cornelium nostrum supra citatum; et consule quæ superius diximus ad cap. xxn, 19: «Videbuntjusti, et letabuntur,» etc. Septuaginta pro, *stringet super cum manus suas*, cum Hebræo et Chaldæo legunt, xps-*-r.au In' ʒjt w ; t o ; -/ .lipa; ʔuwÿ, plaudet super cum* marmitis suis: sicut nimirum victores peracto praelio manibus complosis laetitiam, sibilis vero victa; gentis derisum significant, cum summa voluptate pedibus suis substrata intuentes caesa inimicorum corpora, gentemque victam, ac vinculis ad triumphum obligatam. Pro verbis autem illis, *et exsibilabit super illum intuens locum ejus*, Septuaginta legunt, xal «rjftii ivrvr i/. Tcû Tsrw dhrcO, *et exsibilabit eum de loco suo*, hoc est, cmn irrisione sibilove pellet impium de sancto loco, scilicet ipsius Dei : quod cum sensu vulgato facile coliaeret; nimirum Deum a se cum derisu repellere, et pulsum a se cum derisu despicere, ad rem nostram prope idem est, loci, a quo impius rejicitur, et in quem projicitur, observato discrimine vel successu; in quo est mira proportio atque connexio. Cæterum quis hunc Dei despectum non formidet?

CAPUT VIGESIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Secundam hic causam recenset Job, cur adeo studuerit semper innocenti® : quia hæc unica via est ad obtinendam veram sapientiam; quæ licet in Dei sinu occulta, inaccessa et inscrutabilis maneat, homini tamen particula illius aliqua communicatur per sincerum timorem Dei : qua particula jubetur in hac vita contentus esse, integra sapientia fruiturus in futura Dei visione.

1. Habet argentum venarum suarum principia : et auro locus est, in quo conflatur.
2. Ferrum de terra tollitur : et lapis solutus calore, in æs vertitur.
3. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, et umbram mortis.
4. Dividit torrens a populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hominis, et invios.
5. Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est.
6. Locus sapphiri lapides ejus, et glebæ illius aurum.
7. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.
8. Non calcaverunt eam filii institutorum, nec perlransivit percam læna.
9. Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes.
10. In petris rivos excidit, el omne pretiosum vidit oculus ejus.
11. Profunda quoque fluviorum scrutatus est, et abscondita in lucem produxit.
12. Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentiæ?
13. Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.
14. Abysus dicit : Non est in me : et mare loquitur : Non est mccum.
15. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus.
16. Non conferetur tinctisIndiæ coloribus, nec lapidi sardonycho pretiosissimo, vel sapphiro.
17. Non adaequabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur oro ea vasa auri : 18. Excelsa et emi-

nentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis. 19. Non adæquabitur ei topazius de /Ethiopia, nec tincluræ muadissimæ componetur. 20. Ende ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentia? 21. Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque coeli latet. 22. Perditio et mors dixerunt : Auribus nostris audivimus famam ejus. 23. Deus intcUigil viam ejus, et ipse novit locum illius. 24. Ipse enim fines mundi intuetur : et omnia, quæ sub cælo sunt, respicit. 25. Qui fecit ventis pondus, el aquas appendit in mensura. 26. Quando ponebat pluviis legem, et viam procellis sonantibus : 27. Tunc vidit illam, et enarravit, et præparavit, et investigavit. 28. El dixit homini : Ecce limor Domini, ipsa est sapientia : et recedere a malo, intelligentia.

Ven. I. i. Habet argentum venarum suarum principia : LI AIRO LOCUS EST, IN QUO CONFLATUR. — PHCmtilt Jobus hoc nonnulla pretiosa et mirabilia, ut gradum sibi faciat ad sapientiæ contemplationem, quæ sublimissima est; videtur autem amicos suos eleganti et vario rerum excursu velle mulcere ad veræ sapientiæ studium persuadendum. Tangit argentum et aurum, quorum alterum in modum arboris lerræ visceribus infusæ c primordio uno in ramos spargitur, qui sunt similes venis in varias corporis partes a natura diductis. Alterum, scilicet aurum, locum habet suum, retati nostra si unquam notissimum, in orbe pnesertim novo, ubi non modo in glebas terra permixtas coit, verum alicubi purum defæcalumque in grana crescit; quæ aurum aliud natura prius fæculenlum, et arte purgatum atque conflatum pulitale exequant : quod est plane mirabile. El quidem cohærens est explicatio de auro tam a natura puro conflato, defecato, quam de artis conllatoriæ opere, ut oratio de mirabilibus Dei operibus vario tenore procurat, cujus scopus esi ostendere multa esse in mundo arcana, quæ nulla ratione certa fieri videntur; el tamen tandem ratione non carere comperiuntur, sed sapientiæ Dei summum nunquam posse comprehendere, nunquam homines tam alte posse ascendere. El hæc quidem comparatio a minori ad majus ducitur, quasi Jobus diceret : Eia agile amici mei, rationem el viam inire, qua aurum el argentum lapidesquo pretiosi in terra visceribus inveniuntur, arduum quidem el difficile est ingenio humano ; verum esieo perveniri posse, sed tamen id potest jure *arcanum natura*: appellari. En igitur res obscuras, quæ in hoc mundo cernuntur, et humano ingenio eruderantur; sed longe aliud quidpiam est sapientia Dei, quam nemo investigando assequi potest : a Videtur mihi, inquit S. Hieronymus ad hunc locum, quod per ænigraa el parabolam sub horum nominibus metallorum mores hominum el virtutes animorum describat, minime ordinis observantiam prophetarum more custodiens. *Argenti* vero et *auri* vocabulum secundum auctoritatem Scripturarum verbi eloquium et sensus animi iudicaro voluit. Hæc disserentes, nos ita dicamus : *Habet* (lr, *Ann venai'uiii suarum principia, et auro locus* es/, *in guo conflatur*. Vena argenti, id est initium eloquii, al) anirnæ sensibus oritur: sensus vero

aureus rationis ac sapienüæ iudicio fabricatur; et ul til optimus, ab igne divinæ examinationis probatione conflatur. » Eodem fere sensu S. Gregorius lib. XVII! *Moral*, cap. xiv, bone locum explicat dicens: « Hujus spiritualis auri locus non est profecto abus quam catholica Ecclesia; et hujus *argenti cena* non est alia nisi Scriptura divinitus inspirata; ad cujus gnomonem universa quæ corde credimus ad justitiam, aut ore confitemur ad salutem referenda sunt. » Hujus porro mineræ locus ditior, in quo et argentum purius, et aurum invenitur pretiosius, est status religiosus, uti bene probat Alvarez noster de Paz tom. 1, lib. I, part. III : Sicut enim, inquit, in venis argenti el auri aliqua receptacula inveniri solent plena metalli purissimi, quæ crumenæ metalli vocantur, in quibus auri argenlive major el purior esi copia quam in aliis vena* partibus, quæ metalla hæc continent lapidibus et terra permixta : ita in hac vena vera sapientiæ et verbi Dei, quæ est sancta mater Ecclesia, vitam religiosam et a curis rerum mundanarum avulsam reperimus tanquam metalli thecam, in qua el argentum sermonis pulchrius el clilacius gignitur, et aurum sapientiæ purius effoditur. Sapientia cor mundum amat, et mentem curis sæculi vacuam in sui domicilium requirit : scriptum est enim *Psalm*, c, 2 : « Psallam el intelligam in via immaculala; » et rursus *Psalm*, cxvni, 10! : a A mandatis tuis intellexi, » quia vita munda el immaculata ad divinorum custodiam mandatorum aditum scientiæ aperit, ul in abdito cordis introeat. Inde Cassianus *Collât*. XIV, cap. ix, egregie ait : « El idcirco si scientiæ spirituali sacrum in corde vestro vultis tabernaculum preparare, ab omni vos vitiorum contagione purgate, et curis sæculi presentis exuite: impossibile namque est animam, quæ mundanis vel tenuiter distentionibus occupatur, donum scientiæ promereri, vel generatricem spiritualium sensuum, aut tenacem sacrarum lectionum fieri. » Anima ergo religiosa mundando cordi el curis sæcnlaribus evacuandis intenta ap-tissima est, ut auro sapientiæ spiritualis ornetur. Eloquium vero ad animas movendas dlleax, <piod pravos affectus evellat, et bonorum operum desideria plantet, non inter curas divitiarum, inter ambitiones honorum et corporis delicias acquiritur, sed in sancte meditationis studio, in orationis

Argen-
foui clo-
qallmys-

wrum
dirin>
Mpien-
Ui *ym-
tolom.

SUt
rebpo-
fui m
veni la-
n iri a-
tique rpi-
ntil LA
d ilkli-

ulb.

ac gemituum frequentia, in afflictione corporis et despectu omnium terrenorum comparatur : quem enim unquam vidisti cupiditatibus servientem, vanisci ineptis confabulationibus vacantem, et suis divitiis et dignitatibus iuh.rrcnlcm, qui verbo corda permoveat, et vitiis irretita in justorum libertatem educat? Certe nullum, quare recte dicit S. Gregorius Nazianzenus in *Sentent.* : « Aul docendi monere abstine, aut moribus viqueque probitate doce, ne alioquin discipulos altera manu trahas, altera repellas: minus tibi sermone opus erit quæ facto opus sunt facienti. Pictor non t. m sermone quam penicillo atque exemplo docet, » Cum itaque religio sit meditationis domus, orationis schola, fletuum et gemituum administratrix, deliciarum corporearum aversatrix, honorum ac divitiarum contemptrix, omniumque virtutum magistra, utique cultoribus suis verbum potens administrabit; quod adjunctum operi cordium saecularium duritiem emolliat, et ad Christi pauperis et patibulo affixi imitationem impellat. Oratur nimirum anima in religioso statu argento et auro, quia eam vitam profitetur, cui a Domino sapientia vera, et eloquium castum et velut igne examinatum conceditur.

Veri. ! 2. Ferrum de terra tollitur : et lapis solutus
Ferrum Calore in æs vertitur. — Ferrum quoque post-
et » i quam dudum latuit sub terra tandem eruitur, et
a SC01*a purgatum ad usus hominum adaptatur :
reitur. similiter ex certo quodam lapide metallico in fornacem injecto vi caloris agentis æs eliquatur; hic autem lapis vocatur *cadmia* teste Plinio lib. XXXIV, cap. X et Galeno lib. *WSimpl. medie.*; Dioscorides quoque lib. V, cap. x docet ex pyrite et lapido conflari metallum ieris : vide Franciscum Xalesium *De Sacr. j'philos.* cap. xlix. Sensus ergo Jobi est, *q. d.* Horum omnium, uti et sequentium mirabilium locus, materia et origo inventu sunt facilia; sed non illi sapientia: primi enim undecim versiculi hujus capituli pendent ex vers. 12, ad quem referuntur. Ex hoc autem et præcedenti patet, artem eruendi, purgandi et fundendi metalla esse antiquissimam.

MyiUca Mystice quatuor metalla pradicla sic exponit
giutaor S. Gregorius, ut *argentum* sit sacra doctrina, *aurum*
■aüillo- martyrum diari(os, *ferrum* soliditas proborum, *lavado.* *p s* cor durum solutum a Deo, et resonans jam ut
ro® ei- æs verba divina : vide hæc apud eundem pulchre ac fuse deducta et moralizati lib. Will *Moral.* cap. xiv-xvii. Breviter S. Hieronymus ad hunc versum : « Fortitudo, inquit, quæ *ferri* nomine appellatur, est, qua terram, id est carnis nostire malitiam, in nubis tollimus, *lapidis* quoque nomine cordis figuratur durities, quæ per calorem et fervorem fidei resoluta mollescit, ut primum possit in se verba scribentis recipere : deinde velut in æs, quod canorum est, merito sanctitatis proficiens, ad laudes et gratias Deo offerendas fidei soliditate proficiet; » hoc autem lotum tñ igne exandescentia et corruptionis ardore, quo durus ut

lapis peccator in ;r. sonorum liquatur. Vides igitur quot mala auferat ignis ille artificialis, quot bona introducat; proinde si desit animadversio- nui"M' nis flamma, et impura non purgabuntur, et inchoata non perficientur; frigida non calefient, dura non liquefient, aspera non lenientur, neque quid boni poterii in rebus humanis reperiri. *Ferrum* itaque *de (erra tollitur*, quando ex molli et imbecilli homine Dei gratia fit vir ad virtutis arduitatem superandam robustus; *et lapis solidus calore in as vertitur*, quando ex duritie cordis lapidea, Spiritus Sancti ardore liquescens, fœcibus culpæ secretis atque rejectis, novo Dei robore ad labores duratur atque fulcitur.

3. Tempos posuit tenebris, et universorum fixes v«r» ;. IPSE CONSIDERAT; LAPIDEM QUOQUE CALIGINIS ET UBRAM mortis. — Deus, inquit, certum et deiermi- Dont-; natum *tempus constituit tenebris*, hoc est metallis Ina!"a aliisque rebus in tenebris latentibus, quamdiu latere et occultari pro qualitate et exigentia natura suæ debeant, donec ea certis indiciis prodit, ut ad utilitatem hominum, propter quos facta sunt inferiora omnia, in lucem producantur : ipse quo- an pro- que finem et consummationem omnium rerum istarum considerat, exacte sciens quando et res ipsa; in genere suo perfect®, et quamdiu duratura sint. *Lapidem quoque caliginis*, id est gemmas et lapides pretiosos in densissimis et profundissimis tenebris ac subterraneis terra visceribus quasi in umbra mortis absconditos videt Deus, et suo tempore eruderat, et profert in lucem : ita Olympiodorus. Duo in primis considerata sunt data a Simal Deo tenebris et umbra mortis, nimirum et predosa quæque sive auri, sive lapillorum, aut margaritarum in orientis occidentisque latebris ab- l i, strusa, et simul incolarum anime, non abs re ob hnonn- ignorantiam et errorum caliginem vocat® *lapides caliginis* et *mortis umbra*. At nec lapillorum pretiositas, nec Indorum illorum animai perpetuis crani tenebris occultando;; sed Deus eorum tenebris terminum posuerat, et infinita sapienliæ suæ vi ordinarat, quando sedentibus in regione umbra mortis lux veritatis apparitura erat. Non disjungit in sua consideratione Dominus tempus adducendi in lucem auri lapillonunquc pretiositatem et animas Indorum; sed simul ut a radicibus montium, a cubilibus draconum dedit posse trahi in lucem orientales occidentalesque divitias; dedit etiam ab umbra mortis et densissimis ignorantibus tenebris revocari posse animas Indorum, et ad veri Dei fidem et agnitionem adduci. Sequitur :

4. Dividit torrens a populo peregrinante eos QUOS OBLITUS EST PFS EGEXTIS HOMINIS, ET INVIOS.— Alicubi, inquit, lorrens separat incolas a peregrinis, facitque terram inviam, ita ut egentes et mentonwto dici, qui omnia pervagantur, eo non transeant, *q. d.* Licet hi populi aliis hominibus exteris incogniti sint, Deo tamen optime noti sunt, qui aliquando iter ad eos pandet, ut fecit hoc sæculo in

Indias poruanam et mexicanom. Illo Incus in Hebraeo valde intricatus est, et diversimode illum varii interpretantur, ut videre est apud Stunicain : Terens potest autem sic verti, *erupit torrens a peregrinante*, (luenl torrentem merito confert Hugo cardinalis a («opnio cum torrente sapiential, quippe inter quærendas ptegr- abstrusas orientis occidentisquo divitias sapientia» tn.^Uü cbrislian» torrens erupit a populo peregrinante, tJiim, nimirum populo Hispano et Lusitano in illis regionibus peregrino et advenlitio, qui fidei notitia discernit et dividit regionum incolas, eos nimirum, quos oblitus est *pes egentis hominis*, hoc est pes apostolorum pauperum ; de quibus Isaias ait cap. 1 u, 7 : « Quam pulchri super montes pedes annuntiantisel praedicantis pacem! n vel, ul ex Hebraeo legit cum Procopio et Eusebio Leo Castrius/ *annuntiantis et pradican- tis fetum*. Hi pedes quasi obliti sunt Sinas, Japonios, Peruanas et alias remotissimas et pene inaccessas regiones praecipuo pauperibus hominibus : quis enim spiritu pauper indagasse! prima auri diviliarumque incunabula? el quis censu pauper posset pervenire ad illas regiones, ad quas non sine ingenti sumptu in navibus comparandis pervenitur? etenim ubi tantum fuit *pes pauperis*, oblivioni datæ sunt renio- tibjani tissim© orientis occidentisquo regiones; at ubi J p n'l" Pes (^viluin cœpil apparere, hoc est, ubi Hispani q irrnnt, et censu et animo et cupiditate divites apparuere, r iMiu emperuntque mundi thesauros investigaro, orann niaque naturae repagula revellere, indomita maria domare, draconum cubilia versare, terne viscera scrutari, et solis cunas et sepulcra lustraro, slalim a peregrinante hoc populo per mundi extrema Christian® sapienti© torrens exundat, qui cum auro et gemmis animas simul Indorum cru t amortis umbris, ita ut non pervenerit auri cupiditas, quo non etiam simul ingens Hei sitis, ac salutis animarum zelus penetrant.

Huc forsân spectat illud Gen. n, 11, ubi de fluviis paradisi dicitur : « Nomen uni Phison : ipse est qui circuit omnem terram lievitali), ubi nascitur aurum. Et aurum terre illius optimum est, ibique invenitur bdellium et lapis onychinus : » nec mysterio vacat, quod de solo hoc fluvio locutus Moyses notet divitias regionis, quam rigat; de aliorum regionum fructibus prorsus sileat. Et cur de aliis silens hujus regionis notat divitias? Hifwi Phison idem est quod *os mutationis* sive *alterationis* (IU0 significatur genita Dei sapientia, nimirum ejus Filius, potens verbo virtutis suæ omnia ad se vocaro et convertere; unde merito notantur ab hoc jam flumine rigari omnes regiones auri- fer® et pretiosorum lapillorum productrices, ne putetur posse avaritia hominum pervenire ad locum, e quo torrens illo Christian® sapienti® non exundet. Non mullum ab hac explicatione discrepat D. Anastasios Sinaila lib. Vili in *Hexacm.* dicens : « Dei Filius dicitur *Phison*, qui est os Patris, cInluldV^ Bcnus nostrum a corruptione in incorruptionem, et circuii et custodii omnem terram

lievitali) : quamobrem subdidit dicens de bac spi- <pi a- rilali Hevitath, quod illic est aurum, > etc. : ex riatto quo enim aurum et gemma orientis venerunt in notitiam, simul apparuit sapienti© divinæ fluvius nox 4n- regiones rigans in fructus vita*; nec potuit avaritia (rimana co duci, quo non simul Christian® fidei scaturigo perveniret. Preclare notabat Plinius : « Imus in viscera terrae et in sedes inanum, opes quærimus, ill® nos ad inferos agunt : » hæc ille in *Troann.* lib. XXXIII; et deinde cap. iv ubi agit de naturali ratione inveniendi aurum : « Eo tendit avarili© ardor, ut nihil immotum maneat, dum aurum innotescat, ipsos altissimo* montes excavat, reversat, naturae leges evertit, sollicitat manium sedes, inferos ipsos pulsat, imo et premil.» Et quis affectus hunc avariti© ardorem superabit? unus sane affectus amoris in Filio Dei erga suos Chruu homines reperitur, qui avarorum in quærendo »1°* *- auro ardorem longe excedat, siquidem illorum furor ipsamtl terrae viscera rimatur naturae repa- inco- glila rumpens, et pene ad îrcdes manium et inferos ipsos penetrat, ul aurum inde extrahat. Asl 4^a.° Dei nostri amor e cælo descendens in terris visus run. e l, imo in corde terra abditus inviolabiles tartari leges evertit, vectes ferreos confregit, tenebrosis inferorum spelæis lumen intulit, ut sibi inde acquireret hominem qui perierat; id quod apud Ecclesiasticum cap. XXIV, 45 clamaî incarnata Sapientia : « Penetrabo omnes inferiores partes terrae, et inspiciam omnes doráronles, et illuminabo omnes sperantes in Domino. » Nunquam avariti© ardor pervenit eo quo pervenit Dei Filius; ut hominem quærat, penetrat viscera terrae, vere it in sedes manium, et evacuat ipsas inferorum sedes, naturae repagula et leges evertens.

De hoc divini amoris ardore ait Jonas cap. n, 6 : « Pelagus operuit caput meum, ad extrema montium descendi, terne vectes concluderunt me, d ubi Glossa notat : a In Christo homine quasi caput Cbrhtas fuit anima, quæ descendit ad inferiora loca, ubi animæ hominum sul) diaboli potestate tenebantur : isti sunt *vectes*, qui prohibent animas ab in- iuu tne- leris exire; hos vectes frangit Dominus, cfeos qui illo clausi tenebantur liberat. » O divinissima Dei nos- pñfe^ora tii avaritia, non pro auro, sed pro homine suo ac- rr*. quirendo penetrat omnes inferiores partes lerræ, nigris tartari spelæis lumen primus invehit, omnia evertit repagula, extrema montium pulsat, atque inferorum sedes evacuat. Nescio si huc raspimi Isaias dicens cap. xi, 8 : a Delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis ; et in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet : » erat apud veteres tritissima et receptissima persuasio, scilicet spelæis, ubi aurum gignebatur, dracones et serpentes venenatissimos incubare ; neque adeo evidens periculum potuit ardorem avarili© restinguere, quo minus horrendos lerræ hiatus de draconum veneno suspectos intrarent homines, ut inde divitias eruerent. Quantum hoc ud Dei nostri amorem? qui innocentia

infans aspidum foramina ludibundus intravit, ut detentos ibi sanctorum spiritus liberaret. Dem ita pulchre depingit D. Damascenus oral, *in Sabb. sanet*, dicens : a Natus datusque nobis puer, in foramen aspidum descendens vexat, interimit, perdit arrogantem illum magnaue jactantia insolentem. Nunc inferorum sedes cœlum quoddam efficitur : infima terre luce complentur, cœ-
 Anrt »l- cisque visus restituitur. » Nullum draconum cu-
 iiii mH > bile, nullam aspidis foramen tam horridum ava-
 mm riha sollicitat, ut aurum inde extrahat, quo longe
 «mor horribilius Dei Filius non sit ingressus, ut lucem suam ipsis inferorum tenebris invehens captivum hominem liberaret. Remotissima et inaccessa orientis et occidentis claustra perrupit hispana avaritia, ut de montium visceribus, de proruptis, de spelæis draconum, de aquarum abyssis aurum eriperet, et gemmas ac lapillos pretiosos erueret; sed dum ad inaccessas nationes auri causa peregrinantur Ili-pani, cœleslis doctrina; copiam remotissimis illis nationibus refundunt. Et visus est erumpere fluvius de fontibus Salvatoris inter cos, quos solus ditescere cupiens animus invisit, uti ingeniose Baeza noster speculatur lib. XVI, cap. xiv.

Vm.5. 5. Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igni subversa est. — Septuaginta vertunt, -p. ij «uni; iÇtAlûarraî apre; (ikowítw çjt t; ècrtl trûp, fP"Ta ex ea cgreliui p inis, de sublus ea versatum est sicut ignis; Greci vel de insito calore ad procreandas segetes apto accipiunt, vel priorem partem de terra frugifera, secundam de sulphurea; S. Augustinus reddit hoc modo, *temi, de qua egressus est panis, et eam incensurus est*. Significat terram fertilem et frumenti feracem temporis progressu reddi sterilem et adustam; aut eadem terra, quæ superne frumentum proferi, inferne sulphurea est cl ignea, ac proinde sterilis et infrugifera, ut sensus sit : Sub terra, c qua frumentum egreditur, versus est locus, ut sit igni similis, hoc est igneus, Ternin-aut sulphureus. Non modo lapidem caliginis cl
 Ijw tub-ditum el latentem Deus in lucem evocat; quod
 vertitur factum fuisse constat, quando Deus in vindiciam
 * iJdt?" nefflndi peccati pluit ignem et sulphur de cœlo su-

per Sodomam et Gomorrhā, quo terra illa prius frumenti rerumque omnium feracissima plane subversa et sterilis effecta fuit : idem quoque aliis ex causis heri compertum est, ut cum terra uberima el panis feracissima igni ex ea orto subvertitur, et tota sterilescit. Quod naturaliter tien pote*!, si terra fuerit cavernosa, el sulphur intrinsecus alat, ac ventorum flatibus pateat : ventus enim cavernis inclusus diu colluctatus concipit ignem, quem subito erumpere ncesse est, et agrum vastare ac sterilem eiliccre, quemadmodum superioribus hisce annis cum magno vicinorum damno contigit Vesuvio cl Ætnæ montibus, e quibus cum ingenti fragore erumpentes flammarum et cinerum gurgites vicinos longe lateque agros subverterunt, et multis pagis oppidisque vastitatem in-

tulerunt. Sanctius noster juxta superiorum ver- Dtai 4fc
 suum explicationem ait hic ostendi alium modum, quo Deus aperit latentes in terne visceribus the- teain
 sauros : ul enim aquis utitur torrentibus ut terram Um
 excavet, et inde metalla pretiosa nitentesque la- l
 pillos eflbdiat; et ventis, ul terra gravi concussa m
 motu suas humanis oculis divitias ostendet : sic etiam igne, qui ubi silvas corripuit, suo ardore liquefecit metalla, quæ ab illius calore soluta defluerunt non secus atque aquarum rivuli, ut do
 Pycnæis montibus tradit Diodorus lib. VI; unde noverunt homines metallorum ibi latere venas, quas deinde variis modis scrutati sunt : quare terra frumenti ferax, et agricolarum vomere ante subacta, ab igne subversa, non jam frugum extulit, sed auri argentique proventus. Unde sequitur:

G.LOCUSSAPPHIRI LAPIDES EJUS, ET GELILE ILLIUSAU- Veri e.

RON. — Dationem reddit cur terra illa frumenti mi- pm
 nus ferax facta sit, quia nimirum in isliusmodi lo- aanP l
 cis processu temporis virtute nimii coloris atque flammarum ardentium terra nimis induratur, ita cor »l
 ut inter alios nullius pretii lapides jam illic gene- frnfl
 rentur sapphiri alique lapilli pretiosi, qui percaloris vehementiam islhic decoquuntur; atque ex eadem causa glebæ illius antea trilici feraces nunc in auri inassas indurantur, ita ut possit ex iis aurum eliquari. Unde hominum ardens avaritia non sinit agros illos agricolarum operi servire, cum a sapphiro atque auro major quam ab alia quacunque semente possit sperari proventus : videmus enim terras agricolarum usibus quondam opportunas, metallorum purgamentis et cineribus plenas, quas neque vomer subigit, neque carpunt armenta. *Sapphirus* autem gemmarum prestantissima atque pulcherrima est, neque nisi in terra quæ sit auri ferax reperitur. *Glebæ* vero illius luci ubi sapphiri generantur dicuntur *aurum*, quia nempe in iis aurum concrescit.

Habet autem sapphirus nomen a pulchritudine, Sibul-
 lam T3D *saphir*, ut doctissimus ait Hieronymus, r«
 hebreo syroque sermone *pulchrum* sonat; effecit quoque sapphiri eximia formositas, ul olim *gemma gemmarum* diceretur, ut notat Abulensis in q« »
Exod. cap. XXVIII, quod ejus decus lapidum alio- ^ ^
 rum splendorem atque dignitatem superare viderur. Species aulcm colorque sapphiri est ejusmodi, ut perspicue sacrorum hominum vitam ante oculos subjiciat, est enim cærulei coloris gemma, quæ serenum cœlum representel, ut e sanctis litteris colligimus *Excd.* xxiv, aureis guttis interstincta, scintillante lumine, ul cœlum te videre putes fulgentibus stellis aptum et distinctum; hinc Theophrastus sapphirum nominat xpudnxrw, *aureis notis variatum* } ut inlelligamus sacros homines cœleslem agere vitam oportere virtutibus undique radiantem. Praeterea videmus antiquissimis quoque temporibus hanc multis nationibus mentem fuisse injectam, ut sapphirum eximium quiddam, sacrum et augustum putarent : «Supremam, inquit Rueus lib. II *De Gem.* cap. n, olim

sapphirum apud homines auctoritatem habuisse et apud divos gratiam ipsa perhibet antiquitas:» dicit *apud divos*, quod Ium gratum atque jucundum esse numinibus sacrificium opinarentur cum offerretur in sapphiro. Quin et muli prodiderunt ea gemina et imperium summum cl sacerdotium significari, quod primum a sacris Ægyptiorum litteris profectum ad alias gentes manavit ; hinc ortam esse consuetudinem volunt, ut purpuratis patribus recens in numerum cardinalium ascitis summus Pontifex sapphirum mittat, ul constet cos Ecclesia; esse principes, sacerdotio insignes, fundamenta sancire civitatis, totos sapphirinos cœleslesque esse debere, cum apostolorum gradum excipiant; quos ut aureos æthercosque sapphiros in Ecclesias fundamentis posuit Isaias, cap. liv, il.

Sipphi- Tropologice sapphirus coelestia desideria signi-
m» quid fica(. Locus autem, hoc est animus, ubi ea desi-
tropolo- deria generantur, auri, id est sapienti© spiritali-
gice. liumquo divitiarum ferax est. Versum hunc nos-
ter Alvarez de Paz tom. 1, lib. 1, pari. II, cap. xxix,
ita pulchre applicai viro religioso dicens : Eras
in reculo, o religiose, terra si forte non sterilisci
infrugifera, sed ad summum de qua oriebatur
panis, quia aul bonis temporalibus abundabas,
aut nobilitate fulgebas, aut scientia et litteris
splendebas : hæc tibi apud tuos aliquem hono-
rem, nonnullam laudem afferebant, sed divini
amoris igne concepto vcluli fuisti subversus, dum
hæc omnia, quæ mundus amat et veneratur, tan-
quam vilissima stercora pessumdedisli, et abo-
minatus es. Jam divitias in paupertatem conver-
tisti; jam aut nobilitatem ingentam, aut digni-
fRlcin industria quæsitam pro vilissimis religio-

Slatai
teliglo-
âi Tt

jninni
inri
gemmi
ronque
9pù
riUlium
imam.

nis obsequiis vendidisti; jam copiosas bibliothe-
cas, cl jurisperitiain vel alterius scienti© usum
pro simplici libello ad movendum affectum edi-
to, cl pro fletu et compunctione commutasti. Igni
subversus es; helare tamen, quoniam veniet
tempus, el prope est, quando locus sapphiri la-
pides tui, et glebæ luæ aurum, quando scilicet
mundanis ruderibus hujus splendoris effossis, et
jacto supra petram cordis tui humilitatis funda-
mento, *sapphiri*, id est sapienti© coelestis, et auri,
hoc est charitatis et omnium virtutum structura
consurget. Tunc non apud tuos tantum, sed apud
universos in honored admiratione eris, cl quod
optabilius est, ipsum honorem et admirationem
contemnes; tunc eris utilis et fructuosus non pau-
cis hominibus, qui ex tuo splendore pendebant,
sed univers© Ecclesiæ Boi, quam sanctitatis exem-
plo, orationis vigore et verbo praedicationis ju-
vabis. Sic ille.

ven. 7. 7. Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam
Aari ei oculus vulturis. — Explicat quam abstrusus sit
locus ille, in quo sapphiri et alii lapides pretiosi,
ai ib- aurumque ac metalla generantur atque prove-
iuuqji. ninni, ut ipsis etiam avibus ignotus sit, atque
adeo no vulturi quidem, visu alioquin perspicacissimo, et odore sagacissimo, aditus ad cum pa-

teat. Allegorice Jesus lapis est sapphirus ab auri- Chriitui
fera B. Virginis terra ortus, adeo occultus et inter Ml
peccatores latitans, et persecutionum nubibus
obductus, ut ad semitam ejus, id est ad ipsius canali-
imitationem, oculatissimi cl pennati sapientes hu- b**Ua^
jus sæculi, qui et remotissima divinare solent, °

minime pertingant: qui enim more vobicrum fa-
melicarum ad pastum inhiantium ad terra deli-
cias anhelant, ignorant loca deserta, ubi a soli-
tariis contemplatoribus aurum sapienti© et sap-
phirus coelestium desideriorum invenitur. Non Awam
sine mysterio quoque nominavit *oculum vulturis*, ‘pl
quo carnales designantur, ea enim avis, quæ ocu-
los vulturis habet, nequit semitam aquile aut «Bt«u
nosse aut sequi : ita carnalis homo licet avis sit n-Q,0Te’
propter pennas vanæ glorie, elationis et super- ttraU-
biæ; quia tamen oculos vulturis habet, ad vola- *»«• h*-
tum spiritalem minime potest ascendere, nec ad ,auulofo
sapphirum coelestium desideriorum pervenire.
Sunt enim vultures avidissimi terrenorum et car-
nalianum ciborum, ita ut dicat Epiphanius in *Phy-
siol.* cap. vu voraciores esse cunctis avibus, adeo vnihi-
ut quadraginta diebus continuis se cibo invento n,m mi-
ingurgitent ; et Plinius lib. X, cap. vi ait vultures ri rora-
biduo triduo ante congregati ubi futura sunt GIU.
cadavera, adeo eorum sunt avidissimi; unde et
Martialis dixit :

Cujus vulturis cni hoc cadaver?

El Orígenes bom. 7 in *Levit*, propterea prohibi-
tas has cl similes aves asserit, quia illis semper
mortuorum corporum cibus est, cl cx mortuis
cadaveribus vivimi; qui ergo oculos habent vul-
turis, ad immunda scilicet morticina cl terrena
intentos, quanlumcumqie ad volatum superio-
rem cl spiritualem invitentur, provocentur et al-
liciuntur, semitam prorsus ignorantes ad jmásese
dimittunt et convolant.

8. Nox CALCAVERUNT EAM FILII INSTITORUM, NEC ••
PERTRANSIVIT PER EAM LEENA. — *Institor* CSt qUCIU latter
mercator negotiationi pneticit, cujusmodi sunt ii q
qui tabernis a mercatoribus præponuntur, et qui-
bus merces vendendæ mandantur, qui avidissimi
sunt, quia in ipsa lucri cupiditate assidue ver-
santur : quare res eas diligentissime odorantur
cl scrutantur, in quibus uberrimum quæstum fa-
cere possint. Quamobrem apte ne istiusmodi qui-
dem homines *sonitam* illam *sapphiri calcare* dicit,
ut abditissimam esse significet, satis rem abstru-
sam exaggerans, quam scilicet institores (quibus
nihil inaccessum urgente avaritia vel impervium)
non agnoscant, horum videlicet oculi vulturis
acie perspicaciores sunt; quibus apte leæna præ-
dæ cupidissima conjungitur, quum per sapphiri
semitam non irrumpere Jobus ait, ut locum vo-
lucris, reptilibus et hominibus incognitum in-
nuat. Versus hic cum precedenti arcane notai lo-
cum sapphiri, ubi coelestia desideria coalescunt,
prudentibus mundi, qui sunt vultures visu per-
spicaces; avaris, qui sunt institores; sanguinariis,

Calcite
desido-
rioni
mondi
pradea-

tiiai, sive immitibus, qui sunt leænæ sive Icones, esso
"rVl inexploratum. Discamus igitur, quamvis inge-
boigno. nium nostrum sit idoneum ad discernendum hic
mo. inferius ea quæ ad vitam terrenam spectant, non
tamen inde sequi ut possimus ad coelum usquo
ascendere, et arcana Dei consilia penetrare; sensu
denique et cerebro nostro ea quæ Deus apud so
occulta esse voluit includere. Denique omnia quæ
vitam æternam spectant sciamus captum nostrum
superare, et oportere ut Dominus operelurin no-
bis, el quidem supra ordinem naturæ, nec nos
illuminet duntaxat quatenus homines sumus, sed
det nobis lucem novam, quæ nobis est abscon-
dita, quia promanai a Spiritu Sancto, et ordinis
est naturæ captum transcendentis.

Ver». », 9-1 L Ad SILICEM EXTENDIT MAXIM SUAM, SUBVERTIT
° et A RADICIBUS MONTES. IN PETRIS RIVOS EXCIDIT, ET OMNE
PRETIOSUM VIDIT OCVLVS EJVS. PROFUNDA QUOQVE FLU-
VIORVM SCRUTATVS EST, ET ADSCONDITA IN LUCEM PRO-
Drn» M- duxit. — Ilis versibus Jobus Dei sapientiam po-
rai ii'i - {cnt*amffue commendat, ipse enim ubi visum sibi
qn» cum fuerit manum potentiæ suæ ad petram aut rupem
voluerit durissimam extendit, facitque ita dissilire mon-
prófrt'' ,cs ³ut e,*ani radicitus corruant, fianlque hoc

modo loca pervia quæ ante erant inaccessa, pos-
sintque calcari a peregrinis; ul quæ in iis late-
bant abscondita multa naturæ mirabilia cognos-
cant, et in hominum usum plurima inde eruant
opportuna. Nonnunquam quoque Deus cernens
loca aquis destituta, per media saxa, quod ho-
mines ne suspicari quidem possent, rimas agit,
et aquam multis divortiis ducit, terrasque fecun-
dat, simulque pretiosa metalla detegit : modo
etiam imos fluminis alveos nudat, ut gemmas re-
velet; vel certe homines instruit, ut se in pro-
funda demergant, margaritasque scrutentur, et
in lucem proferant.

s. Join. Allegorico Baeza noster lib. XIV, cap. i, hæc de
Chris- S- Joanne Baptista Christum voluti sapphirum no-
tum li- bis manifestante sic explicat : Joannes, inquit,
cst is, qui dum Christus voluti lapillus pretiosus
Shunto' la, 'lat>ad silicem extendit manum suam, hoc est
Ruolo ad duritiam gentium suæ prædicalionis brachium
l x- extendit, et fecit peccatorum montes a radicibus
' ' commoveri; dumque ad fluviorum ripas baptis-
mum pœnitenliæ predicaï, fontisque Christiani
præferl dignitatem, omne pretiosum videt oculus
ejus, el facit ut abscondita vitæ semita appareat,
et Christus velut lipis pretiosus affulgeat creden-
tibus : Joanni etenim debemus, quod abstrusus
Jesús appareat, el salutiferi fontis vena prosiliat.
In quem apto verba Ruricii episcopi lib. 1, epist.
3 ad Hcsp. sic scribentis : « Te elicitorem el for-
matorem lapillorum nobilium el rimatorem auri,
te repertorem aquæ latentis elegi, qui sciret abs-
trusas lapidibus gemmas proprias reddere gene-
rositati : quæ utique in tanta rerum confusione
amitterent nobilitatem, si indicem non haberent :
aurum quoque arenis vilibus mixtum, nisi artifi-
cis solertia Invelar aqua, ignibus eliquetur, nec

splendorem poterit retinere, nec meritum. Sepias
etiam aquarum venas, et obductum terra fluenti
alveum, nisi diligentius eruderaverit apparitoris
industria, laticis unda non fluet, n Hæc ille, qui-
bus nos beneficia a S. Joanne in mundum pro-
fecta noscimus decantata : ipso primus salutiferi
fontis venas indigitavit, et inter vivida fluenta
pretiosissimam gemmam, inter turbarum confu-
sionem pene ignobilem dum indicat, anliquæ
reddidit generositati; ipse verum aurum cœles-
lium bonorum ab arenis mundialium libidinum
discretum ostendit, et universas virtutum marga-
ritas pretiososque lapillos ab aquarum fluentium
gurgite nobilis urinator extraxit.

12. Sapientia vero ubi invenitur? et quis ESTVw il
locus intelligently? — Totum hoc caput in hao&ptaa
sententia explicanda et ornanda versatur; **Orna**—,o
vit autem illam ex rebus dissimilibus ita ratioci-
nando, q. d. Res occullissimæ et abslmsissimm mc i»
in terris reperiuntur, sapientia vero in tota terra Uni re-
non reperilur; quare rebus omnibus quæ in terra piritur.
sunt occultior et pretiosior exsistit : cum itaque
in terris non inveniatur, in cœlis quærenda est,
quod nimirum hominibus præ cunctis rebus aliis
sit magis necessaria. Id quod poche philoso-
phi intellexisse videntur, in fabulis suis traden-
tes Prometheus, á-ó t úí zpcjxr,8fh{, id est a provi-
dentia, sic dictum, cum ignis ad homines infor-
mandos in terris inveniri non posset, auxilio Mi-
nerva cœlum ascendisse, faculaquo in sole ac-
censa nonnihil luminis ad homines, quos e luto i'm@*
fecerat, absolvendos perficiendosquo detraxisse.
Cujus rei fabulam nullis Plato in *Protag.* prose-
quilor; nullis etiam in toto *Menon.* disserit, nui-U*•?=
los in orbe terrarum virtutis, quam vera sapientia
postulat, esse magistros. Lumen autem est (ut ad firtaui.
fabulam revertamur) sapientia, quo lumine ani-
mus illustratur, et homines terreni informantur,
ut ipse Plato interpretatur : quæ si e cœlis non sit
delapsa, nusquam in terra reperielur; id quod
Plato his verbis in line *Men.* concludit : Ájit t . óv<ír,
cCt » çñott, «5t » JtSaxTw, àXzà Otía jMtpa icapappejxúr,
á/tu vw ctj âv Tapa^i-pTiTii, *virtus ncque est nobis na-
tura insila, neque doctrina comparata, sed divina qua-
dam sorte nobis tribula sine mente ejus in quo sit.*
Porte Plato cum *sine mente* dicit, illud significavit
quod D. Augustinus in definienda infusa virtute
ponit, quam Deus in nobis sine nobis operatur.
Docet igitur in hoc reliquo capile Job *primum* sa-
pientiam in terra non esse, quare qui tantum ter-
rena sapiunt minime sapientes esse possunt; *deinde*
sapientiam longe pretiosioreni esse rebus omni-
bus quæ. in terra pretiosæ habentur; ac *tertio* soli
Deo per se vique sua nolam esse, ab coque esso
petendam; *quarto* denique, in quo posita sil vis
sapientiæ. Ante omnia autem prudenter inquiri
ubinam sapientia inveniatur, et quis sit locus in-
telligentiæ : neque cnim cst mediocris sapientia
scire, unde sapientia ipsa peti ethauriri possit; quod Vu »•
ul sciatur, tenenda est primum via negationis,

pilor ad quam in rebus occultis, maximo divinis investi-
r r s in- Banc^s aptiorem ac veriozem esse docet S. Diony-
votigin. sius lib. *De Cad. Hier.* cap. n, et alibi passim. Ut
dis. ergo Job certior via el ordino sapientiæ locum in-
vestigaret, prius edisserit ubi non sit, quam ubi sil.

Ven. 13. 13. Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in
Vera n- terra suaviter vivENTH M. — Loquitur hic Job do-
plentia vera sapientia, in qua nostra sila sit bealiludo, sci-
pretium licet tam do sapientia increata et æterna, quæ est
iDT r l f- ipse Deus primus totius scienti® et sapientiæ fons,
ciabilc. quam de creata nobis ab ipso infusa, qua cum
cognoscimus, amamus, colimus, et quæ recta sunt
juxta ipsius voluntatem peragimus. Utraque, in-
quit, adeo pretiosa est, ut nesciat homo pretium
ejus, quia, ul dicit D. Gregorius lib. XVII. *Vora/*,
cap. xxii, non habet pretium, nec digne æslimari
potest : csl enim inaestimabilis, cl omnibus pre-
tiosis infinito pretiosior, nec propriis viribus, me-
ritis vel industriis aut ullis bonis temporalibus po-
teslemi, acquiri aut inveniri. Peculiariler vero enu-
merat quædam loca, in quibus si quæratur non
invenietur, quæ fero videntur coincidere cum lo-
in molli cis a sponsa commemoratis *Cant.* m, I, dum cœ-
vit/wn leslem sponsum, qui Sapientia est reterai Patris,
recitar quæsivit, el non invenit, dicens : « In lectulo meo
Dei a- per noctes quresivi quem diligit anima mea; quæ-
vialia. s j v j ¶ non inveni; n et quare non invenit?

quia, ul Job ait, a non invenitur in terra suaviter
viventium,» nccaquærenlibuseuin in lectulo suo,
quod idem est. *Lectulus* enim csl locus quieti et
deliciis deputatus; quo sensu Amos propheta cap.
ni, 12, regiones opulentas, in quibus Judæi tran-
quille et jucunde requiescebant earum fruentes
lAtnlo» bonis, vocat *plagam* seu regionem *lectuli* cl *graba-*
• id nimirum unicuique hominum csl
loni qui- lectulus, in quo suam quæril requiem, et quod
etis ct lectulus, in quo suam quæril requiem, et quod
volupta- sibi prrefigit tanquam finem cl bealitudinem, in
tis. qua tanquam in suo centro quiescat. Qua ratione
cupidis lectulus sunt divitiæ, ambitiosis honores
el dignitates, carnalibus voluptates; in eo tamen
ncc Deum nec veram bealitudinem reperire pos-
sunt, quia cuncta hæc longissimo distant a vero
ultimo fine; nec veram requiem et satietatem tri-
buere queunt, quia cum anima retenue sil dura-
tions, hæc autem tempore consumantur, necesse
est, si illa solum quæril, in æternum manere mi-
seram. Profecto actiuosa illa sapientia, quæ digito
monstrat quanti caduca quanti sint æterna, non
reperilur in redibus, quas abundantia et opulentia
beant, ubi bacchanalia vivere quotidiani moris
est : hic abundanti® et opulenliæ incuria, stulti-
tia, insania, cognai® dece semper sunt proxim®.
Eni invero quid stultius, quam rerum vilissimarum
lucro lætari, et æterna bona perdere? S. Grego-
rius in hunc locum id asserens : « Tanto, inquit,
verius stulti sunl, quanto majora oerdentes in mi-
nimis Iretantur. »

Qui tir- Hominibus itaque notio veræ sapientiæ denega-
reni M- tur, illis videlicet qui lanium homines sunl, qui ter-
pilliii rena sapiunt, qui nihil sublimo, nihil supra id quod

videtur oculis, cl percipitur senitbus, testimoni; con u-
ncc invenilur apud cos qui suaviter vivunt, qui
nimirum suis desideriis parent, rerum suavium
appetitionibus delectantur, cl in nullo sibimetipsis u ml
contradicunt : a hanc enim divinam Sapientiam,
inquii S. Hieronymus ad hunc locum, non habet
quisquam, nisi carnem suam crucifixerit cum vi-
tiis et concupiscenliis; nisi vixerit ut Paulus apos-
tolum el omnes sancti in tribulationibus, perse-
cutionibus, angueis et pressuris. El ideo *suaviter*
sunt dicti *vivere* illi, qui nullo iugo disciplina te-
nentur, cl effrenes ac precipites in labem pro-
rumpunt vitiorum. » Ab his abscondit se virtutis nrtntu
sapientia, qmm mundi salor opifexque Deus in
arduo sitam esse voluit, unde illius form® nitor * i u.
et pulchritudo illustrius rutilat, ad nostram poten-
ter exstimulandam et commovendam atque inci-
tandam voluntatem. Quæ cnim formositate sunt
eximia, dignitate prima, salutaria usu, Ireta et ju-
cunda , co vehementius generosum animum ad
poliundum solent incendere, si diillcullalibus ob-
sepla via est atque interci isa : sic longe amabilius
graliusquo videri solet lilium inter spinas, rosa in-
ter aculeos, margarita in ostreo, in glareis aurum,
in meta bravium : omnium enim quæ labore et
studio exquisito parantur longe dulcior est fruitio,
et voluptas inde major liquidiorque percipitur.

Duo poctæ longe antiquissimi et iudicio magno vu itr-
inslrucli virtutem in arduo iugo cl horrenti posue-
runt, cl hinc inde viam omnem sudoribus imple- Lorthu.*
runt; sunl illi Hesiodus et Pindarus, qui suavibus
inventis plasmalisque poeticis aurea sæpe dicta
monitaque illigaverunt : posterioris illud est effa-
tum in *Olymp.* od. 5 : Âil á ^ ' « : < r a u < r t r ? c v o ; t c i r c a
virtutis continuo lalior est; Hesiodi autem gnome in
ore est omnium, et olim a pueris parvis non iu
Grecia modo, verum eliam in Italia studiose ad-
discebatur. Aquibus mutuatus Plato lib. II *De Rep.*
viam virtutis dixit á v x m , *acchvem*, difficilem et
laboriosam; quem deinde tota natio academico-
rum secula el doctissimi quique viri, ul Themis-
tius Ora/. 1, alique ingenii sui commentationes
colore platonico exornaverunt : Simonides apud
Clementem Alexandrinum lib. IV *Sfrom.* : a Fama,
inquit, csl virtutem habitare
in rupibus difficilem ascensum habentibus : » tendit
eodem oraculum illud, quod e Porphyrio Theo-
dorelus memori® et posteritati commendavit :
X o O x o J i t x r . Or j ; i i z ; , v i t i q U (V a d D e o s p e r d u c i t
ere *munita est*. Sed illud ipsum a S. Patribus sivo
clarorum virorum imitatione, sive potius c pro-
prio sensu dicitur longe divinius, quale est sa-
piens D. Cypriani dictum : a Durus el arduus est
limes qui tendit ad gloriam, » quem secutus D.
Gregorius Nazianzonus OraL i, sua lingua hoc pro-
tulit ora Illum : X r r Á r . o v a t i c
rara et ardua est virtutis a mplio: illustrat rem cam-
dem D. Basilus *hom.* 21, cum de legendis profa-
norum libris sapienter moro suo disputat. Quæ om-
nia preclare probant sapientiam, quam a vera vir-

tute non discernimus, uti Job monet, in terra suaviter viventium minime inveniri; hæc autem a magnis Ecclesiæ doclorihus in medium adducuntur nonad tardandam ullius contentionem inparanda virtute sapientiæ graviorum difficultatum obtentu, sed potius ad languorem et socordiam excutientdam, ut in re omnium, ul dixi, pulcherrima inflammato omnes studio et industria elaborent.

Ver«**. H. U, ABTSSVS Dicit : NOX EST IX ME; ET MARE LO-**

Sipfeatb quit i'r : Nox est mecum. — Pergit porro dicere ubi non 5,l sapientia, et ait neque in abyssu reperiri in miri neque in vastis oceani gurgitibus, q. d. Ne existit Tei 4by>- me[is sapientiam ex eo esse rerum pretiosarum genere quæ sub aquis nascuntur, et a mortalibus ingeniose extrahuntur : non enim ita so res habet, nam licet gemmas omnes quotquot mare nutrit exemeris arenis in acervos congregatis, no micam quidem in iis sapientiæ repones. Tropologice, vide quomodo ipsi peccatores sapientia so esso vacuos fateantur : quid namque *abyssus* et mare significant nisi scienliæ multitudinem vitiis coopertam el moribus depravatis fædatam? undo Richardus in *Cant.* cap. xu, ait : « De hac spiritali sapientia *abyssus* humanæ sapientiæ dicit : *Non est in me; el mare* (id est amaritudo viliorum) dī- 'tAnbui'Clt : ^on est mccum' Abjicienda est ergo hæc camano" IC. Iis sapientia, et commutanda pro bac spiritali; irritar et sic emendum aurum mundum et ignitum, et probatum, ul locupletes fiamus, cl hoc aurum possideamus. » Superba nimirum et arrogans scientia, quam vitia et peccata damnant, homines vere sapientes non facit, sed stultos et cæcos derelinquit : hi profecto sunt qui suaviter et læte vivunt, sicut ille dives epulo, qui *Luc. xvi*, 19, «induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide, » a quibus vera sapientia fugit, quæ « non invenitur in terra suaviter viventium : » scriptum enim est *Ente*, vu, 5 : « Cor sapientum ubi tristitia esl; el cor stultorum ubi lætilia. » Non itaque sapientes suut qui rerum solum naturas cognoscunt, cum eorum cognitio tam exilis sit, ut nec quæ judicat bona suscipiat, nec quæ videt mala repellat : si cniin secundum sæculum stultus est, qui videns thesaurum non accipit, et videns praecipitium pedem non refert : quarc secundum Deum stultus non erit, qui peccati malitiam cognoscens ei se libens subdit, et virtutis pulchritudinem ore laudans operibus vituperat, etaseipso vitæ institutione propulsare contendit? *Mure* igilur, ideslanimi æstus impiusque furor infandas opiniones tueri cupientis, prompta illa iinminensque impudentia ad oppugnandam veritatem, ille accrvusmendaciorumetsimulalionisa6i/sus, clare dicunt aureum hunc sapientiæ fætum nunquam apud se natum, nunquam nascilurum.

v«**n 15. 15. Nox DABITUR AURUM OBR1ZUM PRO EA, XEC APPEX-**

d ubi DrrLn ARGEXTUM IX COMMUTATION EJUS. — NUDO agit Tib*. de sapientiæ veræ inæstimabili pretio, quod tantumestjutilliuscomparalioncvilescantomniaquæ ' u*.n' ab hominibus habentur pretiosa, id quod etiam

ethnici intellexerunt, cum ipsimet veræ sapientiæ exsortes aliquam duntaxat ejus umbram et imaginem obscuram cognovissent : sic Menander ait :

Oux tari y.Tzaa riattórcpcv :
Nulla possessio pretiosior sapientia est.

Similiter alius in *Florii*, incertus auctor habet :

Scatat irldircu xttjax Ttuíúnpcv :
Plus opibus ipsis sunt opes sipicnliæ.

El Sophocles :

Ilpovotaç cuJiv (çu
KipScç XaCñv áytnev cófi vçu :
Quæstus non potest major dan
Quam mens subacta regulis prudenti».

Sed ipsiusmel Sapientis longe luculentio rem hac in re sententiam audiamus, quam ex hoc Jobi oraculo deprompsisse videtur *Prov.* vin, i l : « Melior est, inquit, sapientia cunctis opibus pretiosissimis : et omne desiderabile ei non potest comparari ; » eam deinde sic loquenlem introducit *ibid.* vers. 19 : « Melior est enim fructus meus auro et lapide pretioso, et genimina meaargcnlo electo : » *fructus* enim ejus, uti paulo ante dictum est, non Fratto» viscera terræ pariunt virtute codi et calore solis tepefacta, non cavernæ et mottes hujus infimi cie-onoium menti proferunt, non flumina ad mare amarum preUwli- feslinantia edunt, sed Sap. iv, 18, « gratia Dei (in iH3us' lucem emittit), quæ simul oum misericordia esl in sanctos ejus, et respectus in electos illius. » Hic autem *respectus* Dei, respectus utique sapientiæ, bonitatis et polenti®, quemnam thesaurum in nostris visceribus procreabit, nisi illum, qui omnis virtutis lucem el pulchritudinem et divitias contineat? unde non incongrue interrogatus I). Basibus in *lieyul. brev.* Quisnam esset thesaurus bonus; ille scilicet, cui Dominus cælorum regnum comparaverat, respondit: «Sane quidem prudentia omnis, quæ est in Christo, virtutis ad gloriam Dei thesaurus bonus est; » quibus verbis nomine *thesauri* perfectionem intellexit, quæ breviter appellatur *omnis virtutis prudentia*, sive sapientia, el hunc thesaurum non auri aut argenti esse, quæ fures effodiunt el furanlur, sed omnium esse virtutum el omnium bonorum spiritualium manifestissime explicavit.

Septuaginta pro eo quod interpret noster habet , *non dabitur aurum obrizum proca*, ex IlebræO vertunt, cv Jóctt cirpOaiapiQl «vr' áurf.;, *non dabit con-* Auras
elusuram pro ca; monet autem S. Gregorius Na- ^ I^ *
zianzcnus ita nuncupari divitias, quoniam has diligenter ul tuta» sint concludimus : quare S. Au- a,atBr-
guslinus hoc loco legit, *non dabitur aurum pro ca inclusum*; hinc in arcanis litteris avari dicuntur *concludentes*, qui pecuniam sitientissime colligunt et includunt, de quibus ita loquitur Isaías cap. XXXII, 7 : « Fraudulenti vasa pessima sunt, » ubi pro *avaro* D. Hieronymus *fraudentum* vertit, ab eorum hominum genio cl consuetudine, quod

magnarum fortunarum cupidi, struendis fraudibus et machinandis sint obnoxii. Sed ad Debrai vocabuli vim et significationem propius accedunt eruditi quidam interpretes, qui vertunt *parcum*, tenacem, avarum : in stylo Isaie est *Ac/ai*, quæ vox proprie *concludentem* significat, a *n*Sd *hala*, id est *conclisit* ; notat nimirum pius vates avarorum illud genus, qui omnem mentem et industriam collocant in accumulandis omni artificio pecuniis, quas domi ita includunt, ut nihil exire possit ad ullius bonum et utilitatem; auctor vero hujus inclusionis est sine dubio malus dremon, et qui terra vescitur serpens, et prono corde ad opes abjicitur : quare causa fuit, cur antiqui sapientes draconem incubare thesauris dicerent, ut Romanus Clemens in lib. IV *Const. Apost.* cap. m, et S. Rasilius *Hom.* 24, animadvertunt. Vide quæ diximus *supr.* cap. xvi, 15.

V fi.16 IG Ct 17. NON CONFERETUR TINCTIS IICDĪÆ COLORI-
et 17 BUS, NEC LAPIDI SARDONYCHO PRETIOSISSIMO, VEL SAP-
PHIRO. Non adequabitur ei aurum vel vitrum, nec
Quare COMMUTABUNTUR PRO EA VASA AURI. — Postquam
vitrum rebus pretiosioribus prreforlur sapientia, nempe
lar auro tinctis Indire coloribus, lapidi sardonycho, sap-
et gem- phiro, etc., cur etiam *vitri* mentionem facit, il-
»b* ludque inter gemmas et metalla pretiosissima
collocat? Uree difficultas industriam fatigavit in-
terpretum, et quidem vix rimari datur, cur Jobus
inter summi pretii geminas et metalla vitro fra-
gili tribuat restimationis principatum. Quid vitro
cum principe materia argenti et auri et adaman-
tis? esto remuletur vitrum venustatem auri et unio-
num, at in soliditale et diuturnitate vincitur: bre-
ve enim est vitri revum, leni spiritus sufflatione
tumescit et fingitur, et lievi attactus injuria Iredi-
tur et frangitur; unde ergo olim vitro tante res-
timalionis census fuit? Argute Clemens Alexan-
drinus lib. II *Virdag.* cap. m : « Curiosa, inquit,
ac superflua tornatorum in viiro vana gloria :
ad frangendum propter artem paratior; quæ si-
mul docet et timere et bibere, » etc. Ex fragilitate,
inquam, vitri ejus pretia exaggerantur, nam cum
vitrum transparentia in crystalli remuletur, et cum
auro et gemmis certet de nitoris gratia, vincit
omnia fragilitate; siquidem et materiæ natura et
ingenio artis ad frangendum paratior est crater
ex vitro figuratus, docet quo simul timere et bi-
bere : conscientia enim fragilitatis census est pre-
tiositatis; nec tam quis bibit in vitro vetustum
phalerum quam gratum timorem fractionis : po-
tator non fatue satiat appetitum bibendi, quin
polum admisceat titillatione blandientis periculi,
nec minus deliciatur in cautela fragilis nitoris
quam in potu vetusti liquoris; non satis sapiunt
deliciæ, quas aliqualis amissionis limor non con-
dit et mcllit: tædium movet non voluptatem, quod
securissimo placet, quia quod diu placuit displicet,
nauseamus enim ad diurne possessa : ali-
quis amissionis metus titillatio concupiscenlireest,
et ingenium placendi et opposito auxiliaos. Ita

ingeniose Celada noster in *Judith*, cap. i, § 20.

Est igitur ejusdem sententiæ amplificatio, qua Siptootu
veram sapientiam gemmis aliisque rebus pretio-
sissimis merito anteponit : « Infimius enim the- preUo-
saurus est hominibus, quo qui uti sunt, partici- «tor-
pes facti sunt amicitie Dei, propter disciplinre
dona commendati, n ut Sapiens ait *Snp.* vn, 14 :
quare infinitus? ideo profecto, quia sapientiæ the-
saurus omnium opum, quare homini contingere
possunt, summa est atque compendium : nam si
intima familiaritas alicujus hominis cum rege
terreno est honorum, et dignitatum et magnarum
divitiarum origo, familiaritas cum rege cœlesti, Idoiui
cujus potentia largitas in amicis suosest infinita,
cujus boni non erit initium? Quid deerit illi, qui
Deum amicum habet? cujusnam rei indigebit, qui
Deum ipsum et ejus gratiam et amicitiam possi-
det? quis non magno honore illum afficiet, quem
Deus in hac vita honore prosequitur, et in alia
magnificat, propter disciplinæ perfecte custo-
diam? Hic ergo sapientiæ thesaurus pene infini-
tus est, qui non aliquod speciale bonorum genus,
sed omnia bona animæ continet. Et ideo non mi-
nus vere quam audenter ait *Prov.* vin, 18 : « Me-
cum sunt divitiæ et gloria, opes superbæ et jus-
tilia : » secum enim adfert vera sapientia spiri-
tuales divitias, id est omnium virtutum actiones
et purissimas voluptates, quæ non carnis obsce-
ludicem, sed pacatam conscientiam comitantur,
ut verissimum honorem, qui non ab hominibus
querendus est, ut S. Paulus ait I TAos. n, sed a
Deo ipso suos honorante et extollente suscipitur.
Iste vero virtutum divitiæ non exiles sunt aut
moderate, sed opes superbæ, id est eminentes et
cumulate, et tales, quare virum sapientem, et apud
homines admirabilem, et apud angelos magnum,
et plane beatum efficiunt.

Sed oblectemus nos parumper hujus conside-
ratione thesauri, et forte ipsa consideratio cordis
nostri duritiem emolliet, et ad illum querendum
excitabit. Possumus autem thesaurum duplicem
considerare, *unum* scilicet *simplicem*, qui magna
copia divitiarum unius generis constet, vel auri
soli, vel argenti, vel gemmarum, *alterum* vero
multiplum, qui universas omnis generis divitias, sive
vel aurum, et argentum, et gemmas, et vasa pre-
tiosa, et vestes, et utensilia domus, et alias opes
valoris immensi comprehendat. Huic postremo
similem putamus sapientiam, quare eam *thesau-
rum multiplicem* sive omnes divitias animæ conti-
nentem appellamus; cui nihil omnino ad veram
et omnimodam animæ puritatem et sanctitatem
comparandam delicias. Sicut enim qui invenisset
illum thesaurum, quem vocavimus *multiplum*,
omnia haberet, quibus et sibi ipsi sufficeret, et
sociorum sive amicorum necessitatibus provide-
ret : ita inveniens hunc sapientiæ thesaurum om-
nia habet, quare viro spirituali et angelorum ami-
co, et cœlestis patriæ civi, et Dei per adoptionem
filio sunt necessaria, quorum possessione et sibi

ipsi sufficiens csl et aliis quibuscuni vilain agit, usui et emolumento. Quo namque indiget verus sapiens? nonne vita? nonne salute? nonne cibo et polu et vestimento? nonne deliciis? nonne honoribus? nonne dignitate? nonne opibus, quibus cl usque ad sanctum luxum sibi serviat, et ad alios largus imo et profusus exsistat? Sed hæc omnia cœlestis sapientia complectitur, universa ista unus thesaurus perfectionis habet, quare nemo inficiabilur, veram sapientiam jure optimo *thesaurum multiplicem* appellari.

v«n. is. 18. Excelsa et eminentia nox jiemorabuntur com-
paratione EJUS : TRAHITUR AUTEM SAPIENTIA DE OC-
Sjpifnth cultis, — Postquam sapientiam cœterisrcbus om-
«oi' n'^us tpantumcumque occultis, pretiosis, exccl-
' sis et eminentibus anteposuit, tandem unde pe-
tenda et accersenda sit declarat, dicens eam « tra-
hi de occultis, n nempe cœlorum sedibus, e sinu
Dei Patris, seu, ut ait Apostolus Jacobus *Epist.* i,
5, a a Patre luminum, n a quo nascitur increata
sapientia Verbum Patris unigenitum, quod causa
ct fons est omnis creatæ sapientiæ, ut ait *Dar.* in,
Sipfentij 12 ct seq. : itaque in cœlum omnino abeundum
tœl' est, ubi tabernaculum suum collocavit, unde fui-
mum po» gurat, unde in puras mentes lumen spargit : illuc
»oit. nobis evolandum est, ct cogitandum simile quid-
dam fieri oportere, quod Aristeas, priscæ philo-
sophi® columen, sibi evenisse comminisceba-
Arl.tea tur: dicebat enim Proconnesius ille vir ó u Si f o x t o ; ,
Lbuiau U| jjaxjmus Tyrius *Dissert.* 22 refert, animam
pientUm suam relicto corpore recta cœlum petiisse; inde
> «quiren- Graecorum el Barbarorum lenam universam, om-
nes insulas, fluvios ct montes circuiisse, tandem-
que in hyperboreis constitisse finibus; hinc sc ri-
tus omnes, omnium rerumpubhearum obser-
vasse mores, terrarum omnium ingenia, muta-
tiones aeris, alluvione- maris, fluviorum ostia :
quin et cœlum ipsum multo facilius quam info-
catiti» riora lustrasse. Denique mirabilem animai pere-
6™a«onem exponebat, qua divinum cognitionis
iipicntii. genus consecutus fuisset, cum significare opinor
vellet, a Deo atque a cœlo maximarum rerum in-
telligentiam hominibus accidere. Quam utinam
nos peregrinationem adhiberemus ad percipien-
dam sapientiam, quæ a sublimibus Dei thesauris
igneoque solio arcessenda est. Christus Jesus, in
quo thesauri sunt reconditi omnes scienti® et sa-
pientias Dei, promus-condus cl diribitor illius est,
quod D. Joannes arcano suo dicto admonuit
l *Joan.* cap. n, 27 : « Unctio ejus docet vos de om-
Chistei nibus, » ubi Christus sive sapientia vocatur unctio,
jXtTâ- illoC est *unguentum*, ut S. Hieronymus aliiue ver-
T'otiim tunt, proprie autem oleum odoratum cl divinum,
splendidum igne, ad fovendum ct corroboran-
dum aptissimum, unde sequitur lux, calor, for-
titudo : unctio enim, sive intimum istud oleum
sapientiæ, oculos mentis fulgore suo illustrat et
erudit, ut cognoscamus et virtutis pretium atque
pulchritudinem, et vitiorum deformitatem, ct
mundi fraudes, et Salame dolos, el salutis viam,

el Dei providentiam, judicia formidanda, sum-
mum erga nos amorem, ct alia similia, quæ sciro
pulcherrimam el salutarem dico esse sapientiam.
Hoc oleum effundit in mentem Christus, cujus
oleum effusum nomen est *Cant*, i, 3, quique ab
unctione nominatur, ct dicitur etiam aliquando
unctio, ut apud Danielcm cap. ix, IG: « Occidetur
Christus ; » in Gr.vco est , *chrisma*, unctio :
itaque vertit eo in loco Tertullianus *Contra Jud.*
cap. vm , *exterminabitur unctio* : ille csl enim in-
tra velum magister, in animæ penetrali doctor,
quem ait eleganter D. Augustinus cathedram ha-
bere in cœlo, qui corda docet, quam ob causam
Joan, vm, 12, vocat etiam so *lucem mundi*: vel
unctio fit a Spiritu Sancto, qui lucernam accen-
dit, et siparium dejicit, ut clara in luce ponantur
veritates; qui, ul Davidis præconio intelliginius
Psaln, xeni, 10 : « Docet hominem scientiam : »
unctio illius csl donum intellectus, quo vulnus
ignoranti® curatur, tenebroso; mentis nebulæ dis-
jiciuntur, grata lux oboritur. S. Irenæus lib. IV
cap. xml, *chrisma veritatis* nominat; Gregorius
Magnus lib. V *Moral*, cap. xix, vult esse *allocutio-
nem intima: inspirationis*, quæ humanam mentem
contingendo sublevat : ita reconditam et Deo dig-
nam sapientiam illi attribuit I). Paulus I *Corinth.*
XII, 8 : « Alii per Spiritum datur sermo sapien-
ti®. » Verum nihil refert Christo an Spiritui Sancto
id attribuamus. Constat hoc quidem certe, ama-
torem hominum Deum istam unctionem oleuin-
que sapientiæ spargere per eorum mentes admi-
rabiliter lucentis, qui clarissimis ejus luminibus
obsecundant, neque nubem malitiæ obtendunt.
Itaque gentium Doctor instruens Timotheum I *Ti-
moth*, n, 7 : « Dabit, inquit, libi Dominus in om-
nibus intellectum. »

Bene habet : jam cognovimus unde sit evocan-
da sapientia. Divine S. Jacobus *Epist.* i, b, el fe-
licissime ad humani generis bonum cl consol-
ationem : « Si quis indiget sapientia, postúlela
Deo. » Quis vero non indiget? In his mundi ut Omw»
.Egypti tenebris, in circumfusa errorum caligine
quam vitium in orbem inducit, in consilii ino- p»r,t4
pia, quam inexplebiles cupiditates el tumultusilll » *
affectionum ingenerant, nisi nobis sapientia ad- 2
luceret, quis tandem esset finis malorum ? In lar- u
tareo flumine concupiscentiæ, quo ut sævo el ine-
luctabili torrente tam nulli ad orcum ct justis-
simas scelerum pœnas rapiuntur, quis reperire
vadum posset, nisi duce cl monstrante viam sa-
pientia? Cum tam multie sint apertæ vite damna-
tionis, et scientia inflet, cæca præcipilet ambitio,
diro in luto libido volutet, el velut in vvxtcuix,js
fnnestoque in *nigra nocte predio* tam multi vulnera
morlesque excipiant, quis salutis cl vitæ locus
foret, ni sapientia nos tantis periculis circumses-
sos velut c fati faucibus ct calamitate eriperet?
Sic aliquis in terra pollens magno ct amplissimo
dominatu, sit in opum abundantia delicatus, sil
omnigenæ compos eruditionis, ct ingenii magni-

Indine possit æstimare sæculum; ait denique, ut Salomonis ore dicam Sap. ix, G : « Consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia, in nihilum computabitur. »

Vera ta* Hæc est autem vera sapientia, sapere quæ Dei
pieulla sunt, cl cognitionem ad bonam vitam, et Dei cul-
uplt tum gloriamque referre, non inflante scientia tu-
que Dei mescere el efferri, eorum more sapienlum, qui
sunt. cum sibi viderentur sapientes, ob superbiam cl
impiaemontis inanitatem stulti facti sunt, ail D. Pau-
lus Rom. i, 22. Eleganter Papa Gregorius omni ra-
tione Magnus lib. II *Dialog*, in Præfat. D. Benedic-
tum appellat *scienter nescientem et sapienter indoc-
tum*, qui despecta pompa garrientium philosopho-
rum, cl crepante eloquentium bombo, ad quæ-
rendam cl perficiendam Dei voluntatem magno
animo se contulerat. Quod tamen non dicit, ut
ostendat, humanam eruditionem atque doctrinam
esso alienam a viris probis cl religiosis; sed ul
potius intelligamus, mullum abesse a splendore
vere sapientiæ, ad quam alia mulla et magna re-
quiruntur. Cujus perfectio inde animadverti po-
test, quod cœli fœtus sil, non soli; el proinde a
Jacobobo apostolo dicitur *Epist.* m, 17, « quæ de-
sursum esi sapientia : d et longe ante Baruch cap.
ni, 12, Deum *sapientiæ fontem* nominaverat; et ve-
tustior quoque Salomon clare dixit *Eccli.i*, I, «om-
nem sapientiam esse a Deo ; » qui omnes divini-
tus affiati homines procul dubio præsens hoc, de
quo agimus, Jobi oraculum jam ante consulue-
rant, et ex eo unde petenda forci sapientia probo
intelligentes, ad arcanum ejus fontem Dei munere
penetrarunt, atque aliis deinceps ad veram sa-
pientiam divini duces cl fidi manu ductores facili
sunt.

Sipientii
cali fa-
ina dc-
lorsnm
ut.

Neque vero existimare debemus similes aliorum
fuisse homines illos quos Deus voluit esse inter-
nuntios atipie interpretes suæ voluntatis et divinæ
gcholæ magistros; de quorum præstabili dignitate
et amplitudine sacra? eruditionis si quis loqui ul
par csl vellet el cogitare, intimum usque in ani-
mum penetrare opus esset, atque ad illum succe-
dere, quem mirifice l). Petrus I *Epist.* m, 4, stylo
cœli et inusitato « cordis hominem n dixit *abscon-
ditum* cl arcanum; ibi sine dubio videremus ut
in propria sede morantem sapientiam, quemad-
modum excellenter mihi exposuisse visus et pre-
dicasse D. Ambrosius *Epist.* 27 : « Exterior, in-
quit, homo plurima in se membra habet; interior
autem cordis homo totus sapientia est, plenus
gratiæ, plenus decoris. »

Sipirntia g
tedem fi-
git in
cordia
homine
ibxonJi-
io.

Omnia
plori»
mima
»pìrihu-
ll» ab in-
tni cat.

Hoc ipsum more suo, hoc est aureis symbolis,
illustravit regius Vales, cum Ecclesia' typum ascii-
tiis pigmentis convenustat ad omnium admiratio-
nem : ita enim canit *Psalms*. xi.iv, II : « Omnis
ggorjn ejus filia regis ab intus : » illud *ab intus*
salis innuit loqui illum de abscondito cordis ho-
mine, ubi non minus sapienti® quam sanctimo-
nia? domicilium est, unde vera et ingenuo ammo
digna Idusglonaquo redundat. Eamdem rem insi-

nuant commutatis verbis Septuaginta, qui sic ha-
bent, KM* *i* to-ptpç

omnis gioia ejus filia: regis Heseban, quam ultimam
vocem Didymus in *Caten*, ait significare kencjù»,
cogitationem, cl dici omnem gloriam animæ peti
a rege llesebon, hoc csl Deo, rege cogitationum,
qui cum in conic sacrorum hominum velut in au-
gnatali verendoque sacrario versetur, splendidis-
simas cl pulcherrimas cogitationes in id immittit
lumine sapientiæ fulgurantes. Unde quidam Gre-
ci, ut notat S. Hieronymus, pro eo quod nos ha-
bemus *ab intus* legunt <5 *ex cogitationibus*,
quæ incredibili varietate exornantis animum sa-
pienti® decorem efficiunt : quo referri quoque
potest vocis *llesebon* interpretatio, quod docti vo-
lunt præterea significare opus textile cl variega-
tum, recondite cujusdam artis excogitatione per-
fectum. Nihil sane varium magis ipsa sapientia,
nihil csl magis compositione aut insigni pulchri-
tudine speciosum : quare cum sacri homines do-
cent cl eructant verbum bonum, tunc reclusis pre-
tiose apothecæ valvis inlimæ illæ divitiæ pandun-
tur, quasi de illis Job tanto ante præmonuisset :
« Trahitur sapientia de occultis, » ab animæ vi-
delicet penetrati, ubi sapientiæ gemmæ recon-
duntur, vel quiddam etiam omni gemma pretio-
sius, quod hebreos textus sic cllet, *pretiosior est
sapientia margaritis*; Septuaginta vero hoc modo,

ctz.r'f 5zł3 tx iawTXTx, *trahe sapientiam super
intima*, vel plus qu&m intima. Vocant *intima*, quæ
noster *occulta*, ea videlicet quæ recondi soleat,
orcanisque in thesauris ob pretium spcc'emque
mirabilem servari : ut enim in principara viro-
rum ædibus oculi solent et tutissimo in loco te-
neri uniones, pretiosi lapilli, aurum, argentum,
purpura ditiorque supellex, cum tamen reliqua
domus satis ornate videatur : ita in sacris homi-
nibus cum species cullusque exterior, el commu-
nis in publica luce conversatio incredibili modes-
tia refulgeat, tamen intus copiae longe pulchriores
tenentur, quæ uno sapientiæ nomine comprehen-
duntur. Ua pulchre Cresollius noster *AnthoL* cap.
vi, hunc locum illustrat, et aptis similitudinibus
exornat : vide plura copiose el sublimiter de sa-
pientia S. Dionysium *De Dit. Nom.* cap. vu.

19. Nox ADJEQVADinn El TOPAZIUS DE .ETHIOPIA,
XEC TIXCTI RÆ MLXDISSIMÆ COMPOXKTUR. — Idem C>t
sensus cum jam dictis, aliis verbis expressus ad
majorem exaggerationem inæslimabilis pretii,
quo gemmas el stragulas vestes preliosissimassi-
ne comparatione superat et excedit valor sapien-
tia', cum qua nulla esse potest topazio, nulla la-
pillis vario colore radiantibus aliisve rebus de
pretio ac venustato contentio; id quod Salomon
quoque æquissimus rerum (Estimator hand obs-
cure significavit his verbis : « Optavi, et datus csl
mihi sensus : et invocavi, et venit in me spiritus
sapientiæ : et præposui illam regnis, et sedibus;
et divitias nihil esse duxi in comparatione illius:
nec comparavi illi lapidem pretiosum; quoniam

SapfeotU
tnbitar
d* oxul-
tb
UUM
bb<u.

V#n l>.
Sapita-
li» prt-
tium

omne aurum in comparatione illius arena est exigua; et tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius : super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam, » etc.

Sequitur in textu :

Vtr». 10 20 Ct 21. U.NDR ElinO SAPIENTIA VEXIT? ET QUIS EST
'l il- LOCUS INTELLIGENTI F.? ABSCONDITA EST AD OCULIS OM-

NIUS VIVENTIUM, VOLUCRES QUOQUE COELI LATET. —

Est repetitio vers. 12 et 13 ad majus sapientiae desiderium inflammandum, studiuique excitansipratu dum proposita rei celsitudine, q. d. Illec sane saraùr"» P*cnl'a tam pretiosa, ut diximus, tam fugiendis riw»m-peccatis et prosequendis virtutibus necessaria, HoMri- haudquaquam in saeculo isto cieco et insipiente commoratur : non est enim illius origo sub cœlo, cum etiam cœli aves lateat; significans eam in regione sublunari et ætherea, quam pervagantur aves, nunquam inveniri, cum sit supercaelestis, ut quæ in veris virtutibus Deique cognitione supernatural! consistat, ideoque nec hominibus, quos per viventes intelligit, neque angelis, quos cali volucra metaphorice appellat, nolam esse, quod plane verum est, si naturalis duntaxat commoratur. Twnl rum VIS spectetur. Tropologice, vera sapientia, el mun- qu® neque ab homine, id est terrena sapiente, d»ni cognoscitur, neque in suaviter viventibus et carupka- nalibus invenitur, quam neque abyssus, hoc est Um», astutus, possidet, neque iracundus et instar maris turbatus assequitur; quæ neque inter viventes sibi ipsis et propriis passionibus servientes, neque inter volucres, hoc est superbos et arrogantes, inhabitat; manifestum est, quoniam a sæculo excluditur, et cum impiis et peccatoribus minimo commoratur : ita P. Alvarez de Paz tom. I, lib. I, part. 1, cap. vu. Hunc sensum B. Gregorius lib. XVIII Moral, cap. xxiv et xxv confirmat, qui nomine terra animam humanam, nomine abyssi corda hominum, et nomine maris inquietudinem mentium sæcularium intelligit; in quibus ait sapientiam non inveniri, quia neque hujus mundi voluptatibus pascitur, neque duplicitate et astutia humani cordis possidetur, neque curarum sæcularium inquietudine delectatur.

Mundi»! Sed ad quid rationum momentis aut Scriptur®
rapiant sacræ testimoniis indigemus, cum ipsos mundanos sc esse sapienti® hostes et inimicos audiamus? Isti cniin sunt, qui cap. xxi, 15 « dixerunt Deo : Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus; ¶ qui moniti a Domino, ut interrogarent de semitis antiquis et de via bona, ut ambularent in ea, dixerunt Jerem. vi, 16: « Non ambulabimus; » et rogati ut audirent vocem tub®, responderunt : a Non audiemus. » Frustra testes adferuntur, ubi ipse mundus procaciter suam insipientiam confitetur. Quamvis nutem mundani verbis non dicerent se esse insipientes atque ignorant, opera tamen illorum id manifeste testantur : si enim Genes, xix, 11, cæci erant illi miseri et impuri Sodomitæ, qui cum essent prope domum justis, ostium tamen ejus invenire non pote-

rant, multo magis cæci nunc habitatores Sodom®, r«eti»- id est mundi hujus, qui inter tot magistros, qui eos erudiant, atque in media Evangclii luce, non inveniunt ostium justitiæ, neque in januam salutis incurrunt. Capti erant oculis Syri IV Ilcg. vi, 19, dum putabant se amicum sequi, cum tamen Eliscuin hostem sequerentur, qui eos collocavit in medio Samarite, et hostibus sanguinem Syrorum sitientibus tradidit. Et mullo magis lumine capti mundani, qui ab Ecclesia et ministris ejus proprii periculi admoniti, dæmonem deterimum hostem tanquam fidelem amicum sequuntur, qui eos non in Samariam inferat, sed in gehennam locum tormentorum deliudat; de quo subditur :

22. Perditio et mors dixerunt : Auribus nostris ven.» AUDIVIMUS FAMAM EJUS, — id CSt, perditum mortali Quomr.lo homines non viderunt nec possederunt sapientiam, sed aliquam duntaxat ejus famam percep- rant; primo, quia in morte et inferno videtur insipientia peccatorum, et per consequens contraria sapientia quasi umbra tenus cognoscitur : norunt quippe infelices illi sotes se fuisse damnatos, quiasapientia Dei minime studuere; quod nihil est aliud quam sapienti® famam velut aure sive per auditum nosse, ut discriminentur ab electis, qui et audierunt, et strictissimo amplexu sapientiam tenuerunt. Secundo, quia quando primum peccatum et mors per Ad® peccatum ingressa sunt in orbem, sparsus est rumor et fama de Mes-sia scu Christo, qui cJ sapientia Patris, in terram aliquando venturo; et sic illi qui Jobi tempore adhuc in limbo erant patres, quamlmncumque hic longævi fuissent ac docti : damnati item et dæmones, quantumcumque sagaces, non nisi exiguam habuerunt scientiam et notitiam ver® sapientia. Tertio, quia pholosophi gentiles et infideles, qui in inferno versantur, umbram aliquam sapienti® cognoverunt. Quarto simplicissime, 7. d. Sapientia sese quidem excrit ad vitam et ad mortem, aerem et terram, et loca subterranea, ipsaque penetralia mortis, et centrum terr®, quo penetrat fama ejus; ipsa tamen sapientia et fons sapienti® non ibi, sed in Deo et solio divinitatis quærenda est : nam uti subjungitur,

23. Deus intelligit viam ejus, et ipse novit locum ver® ti. cum illius. — Deus, inquit, ex se pernoscit viam, Solu» qu® creaturas ad sapienti® amplexum perducit, creatur® vero minime, nisi ex Dei beneficentia up;ia. et largitale. Via sapienti® lex divina est, sive ipsius legis disciplina, quod Sapientia ipsa sic testatur Prou, vin, 32 : « Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, et estote sapientes, » q. d. Carpate viam et acquirite me. Locus sapientia Deus csl, sicut ipsa docet Eccli. xxiv, 5 : a Ego ex ore Altissimi prodivi. » Ergo et viamet locum nosse Dei esta natura, cælerorum a gratia. Locus sapienti® dicitur Deus, vel sapienti® increata, quæ in co inest formaliter, ut schola loquitur; vel crealæ, qui in eo non inest, sed ab eo

genus ducit et efficitur : nos enim Dominus hac grafia ct honore dignatur, ut nobis sapientiam suam, quæ est thesaurus absconditus, thesaurus inæstimabilis, offerat : ad illam nullum natura nostra aditum habemus ; et tamen illam Deus nobis offeri, ila ul nobis ad eam inveniendam longis viarum circuitibus minime sit utendum. Curverò? Duntaxat patiamur nos a Deo nostro doceri, cl hic thesaurus nobis offeretur. Bonum igitur hoc singulare el eximium est quod Deus nobis tribuil, quando ipsi visum est nobis id, quod ita a nobis alienum erat,elquo privali eramus,communicare.

Vide quæ superius de hac Dei sapientia diximus cap. IX, 6, quibus hic adde cx S. Dionysio *De Div. caP- vii* : a Dei sapientiam incrcalam omnis mentis et rationis,omnisque sapienti® cl intelligenti® causam esse,ct ipsius esse omne consilium, el ab ea omnem scientiam el intelligenliam proficisci, et *Coloss.* ii, 3 in ea omnes thesauros sapienti® et scienti® Dei absconditos esse : etenim convenienter iis quæ antea dicta sunt, causa supraquam sapiens, ct omnia sciens, per se sapienti®, ct totius sapienti® tam universalis quam singularis effectrix est: ex ea intellectiles ac intelligentes angelicarum mentium virtutes simplices ac beatas habent inlclligenlias, dum non dividuis, aut c dividuis, vel sensibus, vel divisis rationibus ratiocinando divinam colligunt scientiam; nec iisdem communiter adhaerent, sed ab omni materia pluralitateque puræ, spiritali a mal ria secreto atque uniformi modo ca capiunt, quæ in divinis intollogi possunt : cstquo illis vis spiritalis atque operatio impermixta ct immaculata puritate resplendens, ct conspicas divinarum intollegenliarum; quæ divisionis ac materica carentia, nec non deiformi unitate, ad divinam etplusquam sapientem mentem ac rationem, quantum fieri potest, per divinam sapientiam ctformatur. Hinc etiam animæ ratiocinandi vim obtinent, quæ dum per digressus quosdam ct per ambages rerum investigant veritatem, propter divisam et omnifidam varietatem non parum ab unitis illis mentibus deficient; sed ubi demum e nullis in unum sese colligunt, angelicas etiam, quantum quidem animabus congruit, intelligenlias icmulanlur. Quin d sensus ipsos si quis sapienliæ quemdam sibi- lum esse dixerit, nequaquam a vero aberrabit : nam et (hemonum quoque mens, in quantum mens csl, cx ipsa csl; in quantum vero amens est, et id quod appetit nec scit nec vult assequi, verius *a sapientia defectio* dici debet.

Est igilur divina Sapientia ipsiusmet sapienliæ creat® atque omnis etiam mentis, rationis ac sensus principium, ct causa, cl procreatrix, cl perloieipw. fectio, et custodia,et terminatio;quam porro sublimi modo ac ratione ista omnia complectatur, idem S. Dionysius paulo post edisserit : a Mens, inquit, divina comprehendit omnia cognitione quadam eminenti, qua secundum ipsammet omnium causam in se omnium cognitionem anlici-

pal, prius quam angeli fierem cognoscens angelos, cosque creans, cæteraque omnia intus et ab ipso, ul ita dicam, exordio noscens, cl in rerum naturam proferens; idque arbitror Scripturam significare cum ait *ban.* xiii, 42 : Qui novi/ omnia priusquam / iant : non enim ex rebus ipsis res discens novit eas divina mens, sed cx seipsa et in scipsa secundum causam omnium scientiam el notionem cl essenliam præhabct, et ante comprehendit, non singulis secundum cujusque speciem intendens, sed secundum unicam cause completionem cuncta sciens elcontinens: sicut et lux secundum causam tenebrarum notionem anticipat, non aliunde quam ex luce tenebras noscens.Seipsam igitur divina Sapientia noscens sciet omnia; materialia immaterialiter, divisibilia indivise, el multa unice, ipso uno omnia et cognoscens et producens: nam si secundum unam causam Deus omnibus esse impertit, secundum eamdem unicam causam sciet omnia tanquam ex se existentia, ct in scipso anlcpæexsislenlia; et non ex rebus rerum accipiet notionem, sed ct ipsis singulis ipsarum aliisque aliarum notitiam largietur. Non habet itaque Deus peculiarem scientiam sui, aliam voro communem res omnes complectentem : ipsa enim omnium causa seipsam cognoscens, nullo modo ea quæ ab ipsa sunt, cl quarum causa est, ignorabit. Hac igitur Deus res cognoscens non scientia rerum, sed scientia sui ipsius ipsas novit, n Quibus verbis S. Dionysius ad Dei sapientiam investigandam el pro captu nostro cognoscendam viam aperit prorsus admirabilem.

2-Lipseemm fixes jil mh iml et vr ; ET OMNIAQUÆ sen coelo sijxt respicit . — Hæc ex præc. vers. al- latis clara sunt ct perspicua : Intuetur, inquit, cl respicit omnia singulari quadam observatione et circumspectione, ul rerum ordinem intueatur, el sine læsione naturæ carum finem a se destinatum attingat: qui enim credibile est, utilia quis ignoret quæ ingenio designavit, ct arte perfecit? nam *Sap.* xi, 21 omnia quæ mundi complexu tenentur, « in numero, pondere et mensura» confecit, hoc est, co molimine sapienliæ, ca consilii luce et miranda moderatione, qua major cogitari nequit. Et quemadmodum videmus solem naturæ suæ bonitate radios undique spargere suos,ct calor sui divitias ultro fundere, sic immensa illa Sapientia infiniti sui luminis scintillas mittit, ct undique universum beat. Ab illa ul uberrimo el copiosissimo fonte omnes artes ct reconditoscienliæ, atque arcana el magnifica ingeniorum vis profluxit: quam ob causam l itq/ .n matrona illa nobilis parens Samuelis divino instinctu *bcumscientiarum* nuncupat. Ab illo ordo in omnibus, et mirabilium operum pulchritudo, ct velut in concentu symphonia, omne artificium et admirationem superans manavit : itique S. Paulus *Ephes.* m « multiformem sapientiam Dei» prædicat, et David *Psalm.* lxxvi, 13, cantu extollit « ejus adinventiones,» vel, ut vertit Symmachus,

IMii
cmnix
iolueUr.

Sip.enlu
lki
/increata

»ipieutiæ
C-iUSI.

Ex <!
•n.cli
babnt
qnod
tint in-
tellecti,
les

Ab bac
amni®
inni ri-
tionalci.

S*D5UI
ii: ꝯbn
iumdivi-
DI l
picn-
tix.

Ibnt
omnbim
noliitlim
anticipai

machinamenta, excogitationes rerum mirabiles, molitiones inauditas, quas non nisi interminata Numinis sapientia potuit concipere; quarum hic aliquas Job recenset.

¶ **Q**ui fecit ventis pondus, et aquas appendit
in mensura. — Significat in primis Deum suum
cuius vento indidisse pondus, hoc est vim et
propensionem ad certum quemdam impetum et
cursum ex uno loco in alium : alia est enim vis,
alius impetus et cursus per orbem zephyri cicuri,
aquilonis item et austri. Ne vero quispiam puta-
ret scientiam ventorum vel tenuitate ac vilitate
materiæ, vel facilitate noscendi non magno æsti-
mandam, Salomon in Sapientia inducitur inter
alia præcipua, quorum scientia sibi divinitus data
fuerat, ventorum cognitionem commemorans: sic
enim ait Sap. vii, 17: « Ipse dedit mihi horum quæ
sua scire veram : ut sciam dispositionem or-
bis terrarum, etc. commutationes temporum, stel-
larum dispositiones, naturalium differencias vir-
gultorum, virtutes radicum, vim ventorum, cogi-
tationes hominum, et quæcumque sunt absconsa
et improvisa didici: omnium enim artifex docuit
me Sapientia. » Et vero arduum est nosse quæ sit
materia ventorum, unde cujusque origo, quæ
causa Lanii et tam pertinacis impetus ac celerita-
tis, a quo singulis suorum cursuum discreta et
dimensa fuerint spatia, quemadmodum sua cui-
que periodus et duratio præfinita sit; qua ratione
ventorum vicissitudo et alternatio tam constanti
ordine certaque lege procedat; unde ventis tanta
vires, tantaque mirabilium effectuum diversitas.
Ergo tenuis quidem res ventus est, at ejus scien-
tiam callere non tenuis est gloria, nec minima
sapientiæ pars : inter ea enim quæ difficile phi-
losophia nostra assequitur est cognitio naturæ
ventorum; in qua explicanda valde se philoso-
phorum princeps Aristoteles torquet ; et post om-
nia ejus documenta et ratiocinationes id verissi-
mum est quod Christus dixit Joan. iii, 28 : « Nec
scis unde veniat, aut quo vadat, » id est, ignoras
unde processerit et quo tendat, ideoque illum pe-
nitus ignoras, cujus principium et finem non cog-
noscis. Levissime fertur ventus, extollitur et vo-
lat, facillimeque dissipatur, de quo si quæras quid
remanserit, nihil penitus invenies; hæc tamen Dei
potentia, « quæ fecit ventis pondus. » Quod ideo
dictum credo, quia vere qui omnia disposuit in
numero, pondere et mensura, ita attemperavit
ventorum flatus, ut non nisi secundum divini or-
dinis dispositionem discurrerent, prout conserva-
tioni expedit universi, juxta illud quo S. David
postea dixit *Psalm.* cxi viii, 8: « Spirilus procella-
rum, quæ faciunt verbum ejus, » id est mandatum
ejus: nec enim ventus oritur ad sui libitum, aut
sine libramento et pondere, sed tali impetu quali
Deus concedit *Exod.* xiv, 21 misit ventum qui
exsiccaret aquas maris, ut viam Praelitis faceret:
ita etiam Jon. i, 2 et mare perturbaret, et gran-
dem tempestatem excitaret, quo Jonam fugientem

revocaret: ita etiam *Exod.* x, 12, *Num.* xi, 31 et *Psal.*
lxxvii, 20, ut ortygometra aut coturnices quasi in
alis suis ferrerei alibi vel locustas Ægypto expel-
leret, etc. Qua in re Dei potentia manifesto cons-
picitur, qui rem, quæ tam aliena videtur mensura
et pondere, non esse aut fluere permittit, nisi sub
determinato pondere et mensura, quam ille statuit.
Cæterum B. Gregorius lib. XIX *Moral.* cap. iv, Anln, »
aliquid altius in his verbis contemplatur : « Velo-
citate, inquit, ac subtilitate ventorum in Scriptura
sacra solent animæ designari, sicut per Psalmistam
Deo dicitur *Psalm.* xvii, 11 : *Qui ambulat super
pennas ventorum*, id est, qui transgreditur virtutem
animarum ; » de quibus et illud intelligi potest
Psalm. cxxxiv, 7 : « Qui producit ventos de the-
sauris suis. » Animas namque hominum ipsemet
de suæ omnipotentis thesauris creando producit,
et quasi alludere videtur ad illud *Gen.* ii, 7, quod
animam hominis producturus Deus dicitur « in-
spirasse in faciem ejus spiraculum vitæ, » quasi
ex intimis, reconditioribus et ditioribus pectoris
et cordis sui thesauris illam educens. Quoniam
igitur anima quasi ventus et spiraculum quoddam
est, periculum habet imminentissimum, ne su-
bito se extollens dissipetur et pereat: nihil enim
facilius dissipatur et absumitur quam ventus, co-
videlicet ipso, quod e terræ cavernis ortus supra
terram elevatus discurrit, et fluit. Nihil facilius
est quam animam nostram per elationem et su-
perbiam absumi, et dissipari omnem illius virtu-
tem : considerans enim naturam suam excellen-
tem nobilemque, se supra seipsam extollit; id-
circo ad sui conservationem fecit Deus ventis
pondus, hac de causa illi adjunxit terrenum cor-
pus, cujus gravitatis pondere contineatur ne dif-
fluat : a corpus enim quod corrumpitur aggra-
vat animam, » *Sap.* ix, 10. Pulchre hoc expendit
S. Chrysostomus hom. 12 in *Genes*, ad illa verba
Gen. ii, 7 : *Et formavit Deus hominem pulverem de
terra:* u Deus, inquit, cui tanta est salutis nostræ
cura, ad nostri eruditionem Prophetæ linguam
sic direxit : nam cum superius Scriptura dixerat :
*Et fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fe-
cit illum, et dedit illi omnium visibilium potestatem*,
nec ignorando, quomodo constitutus sit, magnus
sibi videatur, et præscriptos sibi limites transeat;
repetendo docet formationis ejus originem, et
quomodo productus sit, » etc. Pondus itaque ei
subjecit, ut in humilitate se homo contineret, ne-
que limites suos transgredi auderet.
Tropologice igitur « Deus fecit ventis pondus, »
hoc est animis ventorum instar virtutum levitate
præditis, et per coelum volantibus pondus adjecit
tentationum: « *pondus enim ventis facere*, » ait D. Grc-
gorius loco supra citato, est concessam electis do-
virtutibus gloriam permixta infirmitate tempe-
rare; » et in sequentibus: « Sancti, inquit, viri,
qui sancto sublevantur spiritu, ad summa rapiun-
tur, quamdiu in hac vita sunt, nec aliqua elatione
superbiant, quibusdam tentationibus rej imun-

tur, ulneqinquanni tantum proficere valeant qu in-
tum volunt; sed no extollantur superbia, fit in
cis ipsarum quædam mensura virtutum,© etc.
Confirmat hoc Elite exemplo, qui miraculi patra-
bat; cl tamen mulierculam Jezabelem fugiebat,
mortemque a Deo petebat, et addit: a In illis vir-
tutibus Elias quid do Deo acceperat; in istis in-
firmitatibus quid de so etiam poterat agnoscebat.
Illa potentia virtus fuit, ista infirmitas custos vir-
tutis; in illis virtutibus ostendebat quod accepe-
rat, in istis infirmitatibus hoc quod acceperat
custodiebai; in miraculis monstrabatur Elias, in-
firmitatibus sanabatur,» etc. Hem: «Ad ima per-
trahit caro, ne extollat spiritus; et ad alta sustol-
lit spiritus, ne prosternet caro. Spiritus levat, no
j iccainus in infimis: caro aggravat, ne extollamur
ex summis. » Lege plura in hanc sententiam eo-
dem loco el cap. v.

Et aquas appendit in mensura, — ubi notat Pi-
neda noster recte *mensuram* aquis congruere, ut
suis quæque rationibus accomodata et opportu-
nis examinet el dijudicet Deus : nam *numerat* ca-
quæ multitudine constant; *ponderat* quæ mole et
magnitudine; at liquida et effluentia *mensurat*-
quapropter propriissime ventis *pondus*, aquæ
mcnswain adhibet. Porro arcano Deus vento, hoc
est *spiritui*, *facit pondus*, afflans hominis animum,
ut a spiritu agatur quo decet : *aquas appendit in
mensura*, dum sitiendi arentique animæ stillicidia
quædam divinæ suavitatis inniltitca proportionem
quæ arentem recreet, nec perfundat.

Vers. 16 2G et 27. QUANDO PONEBAT PLUVIIS LEGEM, ET VIAM
els7« PROCELLIS SONANTIBUS Î TUNC VIDIT ILLAM , ET ENAR-
A mundi RAVIT, ET PRÛPARAVIT, ET INVESTIGAVIT, — id CSt,
Gordio ab exordio creatur©, in ipsa creatione rerum,
Quando Deus pluvialibus aquis, no nhi certis tem-
iaam poribus et mensura defluerent, et maris procellis
"urir* son*In terribili ©stuanlibus, ne terminos statutos
excederent imperabat. *Tunc vidit*, id est, visibi-
lem fecit Deus sapientiam per suos scilicet effec-
tus, per quos el angelis et hominibus innotesce-
ret : quibus *et enarravit* cam declarando et com-
municando uti cl aliis creaturis, prout vers. 23
dictum csl. Vel potius figurate enarravit, quia m i-
tertam probullcam enarrandi, cœli enim *Psalm*.
li'1' v XV., D 1, cl omnia creata enarrant gloriam cl sa-
pienti© picnium Dei quasi interpretes, cl, ul Trismegistus
r'ei. ait, liber divinitatis; hinc S. Chrysostomus boni.
10 *ad popul*. Antioch, ait cœlum positum esse a
Deo fii&to* pdqwTcv xod ïiiórxi; xaî aoçcî; , *maximum
librum et idiotis et sapientibus*; addit, iraatv
Zpwtpev, *omnibus gencratim qui terram incolunt esse
utilem librum* : vide quæ in *Expos. Pair. Græc. m
Psalm*, annotavimus ad *Psalm*, xviii. *Et prepara-
va*, id csl, aptavit cl attemperavit eam hominibus
et angelis, sapienti© capaces ac participes red-
dendo; vel certo omnia sapientissime el elegan-
tissime condendo cl ornando, dum res universas
attingens a fine usque ad finem fortiter suaviter-
quo disposuit

Et investigavit ,—id est, fecit investigari ab ho- Mondai
minibus, eainque ab iis exegit, el tanquam ra-
tione utentibus requisivil, ut eam agnoscerent,
agnitam venenarentur, eique obsequerentur el pa-
rerent in omnibus : hic enim finis et scopus est
omnis eleganti© cl ornatus cœli ac terne omnium-
quo creaturarum, ut ex iis sapientiam Dei disce-
remus , cl per pulchritudinem creaturarum con-
templemur cum qui fecit illas. Itaque S. Basilius
hom. 10 tn *llcxacin*. mundum eleganter appellat
JiJajxx>4tecv *commune quod-
dam auditorium*, exedram sapienti©, ubi mira-
bilia doceantur : quem opinor secutus Pisides in
Hexacm., *a/tih* x-naxaru/, *creaturarum scholam* no-
minavit. Mirabantur philosophi quidam B. Anto-
nium, cumque negabant ulla in parte humanita-
tis atque sapienti© posse excellere, cum libris et
bibliotheca destitueretur; at ille codicem suum
aiebat esse rerum naturam , in quibus verba Dei
legere consuevisset. Sic Leo Magnus Pontifex Ma- Oemrn-
ximusserin.7 *Liejqun. dec. mens*, elementa mundi u n»»t
vocat *publicos paginas*, quibus erudimur. Et alio
quodam loco Serm. 8, ad eruditionem nostram «wjge-
ailomnia elementa servire, «dumper ipsiusmundi IU q**
cardines quasi per quatuor cvangelia incessabili
tuba discimus, quod cl prodicemus et agamus.»
Eadem fere sunt apud S. Prosperum lib. II *De
Vocat. Gent.* cap. i, qui in paginis elementorum
et voluminibus temponnu divinæ institutionis
communem doctrinam legi prodique monet.

Adjiciendi sunt igitur oculi ad librum univer-
sitalis, ne quis doctrinarum ignorationem aut li- Dii uti-
brorum inopiam causetur : in eo libro non modo
S. Antonius, Bernardus, alique Ecclesiæ Dei lu- piQau
mina, verum etiam et summi philosophi multa
miranda el egregia didicerunt: quare Alhanago-
ras, scriptor vetus et Christianus, Platonem ait,
cum in hujusmodi considerationem incubuisset,
mundum appellavisse tq.w Ttverô, *Dei artificium*,
in quo divinæ sapienti© lumen ostendisset. Illo
studio gemmei libri alque pulcherrimi usi olim
sapientes ad arcana Dei cognoscenda penetra-
runt, et ad sempiternam ejus virtutem cl divini-
tatem, ut ait Apostolus *Rom.* i, 20. In hunc rerum
apparatum cum aciem intenderet Philo llebroo-
rum doctissimus lib. II *tie Monarch*, mundum hunc
universum sibi videri aiebat Dei templum augus-
tum, cujus sacrarium sit cœlum in tota rerum na-
tura pneslantissimum ; donaria vero sidera; sa-
cerdotes atque æ dilui, potestates angelico?, animæ
corporibus carentes, Deo linilimæ; et alio in opere,
lib. De *Som.* ait mundum hunc spectabilem esse
domum Dei cl portam cœli, quemadmodum Ja-
cob patriarcha dicebat; quod per illum ad intel-
ligibilis mundi cognitionem pervenire liceat. Sed
non est opus ut in antiquos sophos intueamur,
qui evanuerunt in cogitationibus suis, nec cogni-
tum c mundi opificio Deum glorificaverunl, cum
in nostris habeamus hujus meditationis et invita-
menti et exempla. Divinitus illud a Salomone

«O

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XXVIII.

mihi dictum videtur *Prov. i,20* : «Sapientia foris
predicai, » vel,ut est in llebræo apud Cajelonum,

sapientia foris cantabunt : breve oraculum est, sed
insigne, iribus verbis ut pyropis illuminatum at-
que distinctum, quæ opere pretium est attingere.
p(/ns cum dicit, extra hominem esse nulla signi-
ficat sparsa ubique terrarum, quæ reconditam
sapientiam contineant, unde paulo post sequitur
de Sapientia : « In plateis (vel, ul est in llebræo,
in latitudinibus) dat vocem suam, « nam intuea-
mur hunc omnem mundi complexum quam lon-
gus et latus est, ab oriente sole ad occidentem,
a polo ártico ad antarcticum, plena omnia sunt
magni opificis admirabilitate, et nihil vacuum sa-
pientia. Itaque mihi considerate dixisse videtur
Salomon numero multitudinis -.*Sapientia foris can-
tabunt*, ut intelligamus in omni re atque loco mul-
tiplex nobis artificium a divinæ mentis sapientia
objici, et proponi ad intuendum, ut inlcelligen-
tiam acuentes, et singula considerantes, utilia do-
cumenta capiamus.

illæ vero sapientiæ note tam in oculos incur-
ninl» tamque animum excitare possunt, ul *can-*
Buntimi fare dicantur, et tantum non maxima et claris-
Conditio- ſma voco jn omnium auribus clamare, ut re-
»n«m. ru,n omnium Architectum et agnoscamus et vene-
remur, et pectore omni amemus. Sed quod in
Hebreo est *cantare*, apud nostrum interpretem
csl *pradicarc*, apud Septuaginta (pvtwfeu, *hymnis*,
cantu et laudatione prosequi : illa enim quæ vi-
demus omnia e tenebris et nihilo educta, tanta
nature varietate, vi multiplici, dotibus longe dis-
paribus instructa, magnam illam Creatoris poteu-
tissimamque manum concelebrant, fontem illum
cl thesaurum, verius dicam, infinitum in omnem
pariem bonorum omnium oceanum undique exu-
berantem, alto quodam et vocali silentio conci-
nunt el in laude ponunt, ul verissime fuerit dic-
tum : « Sapientia foris predicai, » ubi sapientia
foris ludens in creatis rebus quodammodo pingi
videtur instar mesochori aut chorodidascali vo-
cum peritissimi, in musica excellentis, quæ non
modo cantui predicatque, sed omnes universi
naturas ciet ad mundi Auctorem summum plenis-

Mundu* simo et dulcissimo concentu laudandum; aut le-
hic *qnui* nere manu veluti Timothei cuiusdam lyram au-
rojo-o- testudinem, cujus nete sint beali spiri-
la hi tus,et cœlesles orbes atque lumina; hypate vero
hatrn terra, mare, dementa; medi® chord® reliqua;

quæ tanto urlilicio composita sunt alque tensæ,
olque ita omues consentiunt, ut suavissima oria-
tur symphonia Numinisque prædicalio. Itaque Or-
pheus m hymnis suis mundum esse aiebat musi-
cam cl mirabilem *symphoniam* quæ Demiurgum
laudet; Athenagoras autem eumdem appellat qx-
iv *concinnum et musicum*
organum *quod movetur numero*, cujus aspectu in-
cilamur, ul pnestantissimum illum Opificem, qui
tangit tides, el jucundam modulationem c dissi-
millimis naturis velut sonis cilicii, studio omni

et religione veneremur. Cæternm ipsiusmct in-
create Sapientiæ doctrinam nobis maxime salu-
tarem audiamus.

58. Et dixit homini : Ecce timor Domini ipsa est Vm-H.
SAPIENTIA, ET RECEDERE A SIALO INTELLIGENTE. —
Putaverat homo stulte deceptus a dæmone bonis D*ew>
ejus invidento sapientiam in edendo fructu vetito fata rp-
esse positam, in hac enim ineptissima opinione M.
dærnnon ei insidias omnes instruxit dicens mulieri pifLiil
Genes, 111, 5 : a In quocumque die comederitis ex decipL
eo aperientur oculi vestri, et critis sicut dii scien-
tes bonum et malum; » at malo et incommodo Inillnm
magno suo eruditus cognovit, non in ea re quam el perfec-
putarat, sed in timore Dei, qui faceret ut amalo tio 11-
et scelero nefario recederet, et legem Dei violare plentii
non auderet, sapientiam et intelligentiam versari. timer
Quod quidem supplicio magno angelorum et ho- DooxioL
minum satis aperte jam indo a mundi principio
hominibus demonstratum est : quocirca dicit Ec-
clesiasticus cap. i, 16 et 22 : « Initium sapientiæ
timor Domini, « et paucis interjectis addit : a Co-
rona sapientiæ tiinor Domini : » itaque alpha et
omega (ut B.Joannis ratione dicendi utar) id est,
consummatio totius sapientiæ est tiinor Dei. Quod
notissimum erit, si de quo timore, et de qua re-
cessione a malo Job hic loquatur intelligamus :
neque enim timorem servilem *sapientiam* appel- Tinier
lat, quo spiritu servorum concepto Deum prop- Rrrflii
ter horrorem pænæ limemus, et ante illum qui non at
nos potest perdere et in gehennam mittere tre- saplen-
pidamus; sed illum liliorum timorem, ad quem, til. H
ul notavit Cassianus *collât. XI*, cap. xiii, non pee- inilina
calores, sed sancti propheticis invitantur elo- «pien-
quiis, dicente Psalmographo *Psalms*. xxxm, 10 : ti», »t
« Timete Dominum omnes sancti ejus : quia nihil dicitur
deest timentibus eum, » qui timor a charitalis initial*.
magnitudine generatur, et in quadam verissima
reverentia erga Deum, et in sanctissimo metu of-
fensam aliquam incurrendi consistit : ille nam-
que limor, qui proprius servorum et mancipio-
rum est, non *sapientia*, sed *initium sapientiæ* no-
minatur, juxta illud Davidis *Psalms*, cx, 10 : «Ini-
tium sapientiæ timor Domini, » quod iisdem ver-
bis Ecclesiasticus loco supra citato enuntiavit.
Quod autem initium tantum est sapientiæ, non
potest ipsa totalis sapientia aut sapientiæ consum-
matio existimari. Est ergo alius timor a perfecta Timori-
charilate generatus, illique inseparabiliter cohæ-
Tens, quem perfecta charitasforas non ejicit,sed Ttri u.
continuo secum habitare permittit, imo et ma-
nere gestit; qui non *initium sapientiæ*, sed (*ota-*
lis et perfecta sapientia nuncupetur; a quo illa
recessio a malo statim exoritur, qua mens nostra
ab omni culpa se subtrahit, non quia pœnam ti-
met, non quia infamiam ac dedecus exhorret,
non quia premium laboris sui et merccdem ex-
spectat; sed quia propter Dei amorem vel mini-
mam offensam perpetrare formidat.

Auscultemus Bedani an ita hunc locum inlelli-
gat: «Alter, inquit, timor est, ne quisquam Deum

offendat; alter vero, si offenderit : illo prior sanctus et laudabilis, iste alius non habens charitatem, sed pœnam. Proinde de hoc practicabili timore dicit Psalmista *Psalm. xviii*, <0 : *Timor Domini sanctus permanens in saeculum sacculi*. De alio timore loquitur evangelista Joannes in Epistola sua dicens I *Joñi*, iv, 18 : *Timor non est in charitale; sed perfecta charitas furas mittit timorem* : qui timor utique pœnam habet, quia dilectionis meritum non habet, p Hic autem liliorum timor, et hæc a malo recessio, quam magnitudo charitatis gignit, et omne bonum faciendum continet (quoniam non facere bonum quod debeas quoddam malum est, et ab hoc etiam limor iste recedit) ab ipsa perfectione separari non potest. Quare hic timor Domini et recessio a malo consummata sapientia est, in qua vitæ Christianæ perfectio versatur, hic enim timor imprimit cordi magnam reverentiam erga Deum, et in prosperis et adversis perfectissime nos divinæ voluntati subdit; imprimit etiam castam quamdam erubescientiam in conspectu Dei, praesertim si mens in aliquo deficiat et inclinatur ad despicientiam sui ipsius; confert deinde sollicitam diligentiam in divinis obsequiis. Quare hic dicitur : a Timor Domini ipsa est sapientia, et recedere a malo in intelligentia, » quia videlicet limor quasi intellectum acuit, ne in aliquo id eo quod est Deo placitum exorbitet. Insuper et timor hic sanctus rejicit omnem timorem servilem de morte, de judicio, de inferno, et mundanum de pœnis et confusionibus hujus vilæ; et solum recessum a Deo, et teporem charitatis ac diminutionem virtutum metuit; mortificat insuper omnem sinistram intentionem, et facit ut homo in suis exercitiis non seipsum, sed Deum quæret; ac tandem parens est profundissima humilitatis, qua quis se omnium vilissimum et indignissimum putat. De hoc timore ait S. Augustinus lib. XIV De civitate cap. vii : « Non est timor exterrens a malo quod accidere potest, sed tenens in bono quod amitti non potest : ubi enim boni adepti amor immutabilis est, profecto, si dici potest, mali cavendi limor securus est : *timoris* quippe *casti* nomine ea voluntas significata est, qua nos necesse erit nolle peccare ; et non sollicitudine infirmitatis, ne forte peccemus, sed tranquillitate diuturnis cavere peccatum, » Dicit autem hæc de isto timore in statu beatitudinis, ubi omnino perfectus est : de quo vide quæ diximus cap. xxvi, II.

Apte ad hunc locum S. Bernardus lib. *De Vita solii, ad frat. demon. Dei*: « Sapientia, inquit, pictas est, hoc est cultus, Dei amor, quo cum videre desideramus, et videntes in speculo et ænigmate credimus et speramus, et in hoc proficimus, ut eum videamus in manifestatione. Abstinere vero a malis scientia temporalium est, in quibus nos sumus, in quibus tantum abstinemus a malis, in quantum ad bona studemus. Ad hanc scientiam et ad hanc abstinentiam spectare inveniuntur primo omnium virtutum exercitia, deinde omnium ar-

lium vitæ hujus, in qua versamur, disciplina; quorum alterum, id est studium virtutum, respicere potius videtur ad superiora, quasi superioris sapientiæ præferentia virtutem, et redolentia suavitatem. Altorum, quod circa corporalia fit exercitia, nisi fidei religione religetur defluit in inferiorum vanitatem, et Ceterum non hic presse quærendum, an Jobus proprie dictam sapientiam scholastico more definire voluerit, neque enim id est illa vel locus iste deposcit ; sed gravi sanctoque ipiritu sensu verba accipienda, qui et apud ætalis nostræ sapientes piosque creberrimus est, ut timorem Dei, mortis meditationem, rerum cœlestium studium, contemptum mundi, et in genus alia quæ hominem Deo sapientiæ auctori conciliant, *veram sapientiam* appellare consuescant ; late enim luce patet, et uno verbo explicari nequit ; sive appellare libet cognitionem rerum maximarum per altissimas causas, seu rerum cœlestium doctrinam, seu quærendæ et promovendæ salutis scientiam, et eorum quæ ad sempiternam gloriam nos ducant ; sive nostra imbecillitatis malitiæque intelligentiam, e qua Dei timor oriatur ; sive divinæ bonitatis comprehensionem, quæ gratos et sanctimonios cupidos facit ; seu Numinis colendi scientiam, et in omni vita religiosissime venerandi : quam hoc loco Septuaginta uno verbo vocant, omnibus enim hisce modis in divinis codicillis exprimitur, et a magnis et sanctissimis viris explicatur. Isaías cap. xxxiii, 6 curam salutis in ea requirit, et sapientiam *divitias salutis* appellat ; ne quis putaret, cum de pulcherrimo et mirando mentis ornamento loqueretur, et sapientiæ meminisset, illum intelligere curiosarum rerum intelligentiam, et gloriosam pompam optimorum verborum, ob quam nonnulli vel sapientes gloriantur ; in iis cognoscendis, quæ ad salutem et beatam vitam faciunt, laudem omnem sapientiæ collocavit, et nuncupavit, ut aiebam, *salutis divitias*. Lactantius lib. III, cap. vii, cum illa nobili et sublimi scientia virtutem adjungit, et definit sapientiam, *virtutem cum scientia conjunctam* : B. Macarius Horn. 17 vult esse vitam secundum interio-

rem hominem, quod esse genus sapientiæ magnificum putavit : « Qui ducuntur, inquit, secundum interiorem hominem, ii sunt sapientes, mites, fortes et philosophi Dei. » Quidam ad nobilem diuinam cognitionem *saporem* adjungunt, id est affectum pium atque motum bonæ et devoti voluntatis suavissime divina gustantis, sine quo non sit vera sapientia : D. Bernardus serm. 81 in *Cant.* : « Sapientia, inquit, a *sapore* denominatur ; nec dixerim reprehendendum, si quis sapientiam saporem *boni* definiat. » 1). Augustinus lib. IV *De Trin.* magnam illius partem in cognitione sui reposuit ; nec dubitavit dicere, in humano genere meliores scientiæ terrestrium cœlestiumque rerum antepone *nosse semetipsos* ; omnium esio laudabiliorum, cui nota sit infirmitas sua, quam qui ea non perspecta vias siderum scru-

tatur, ignorans ipse qua via ingrediatur ad salutem. Quod secutietiam alii Patres, finem esse Christian® sapientia? volunt introire in intimos animi sinus, ibi appetitiones ad rationis dominatum adjungere, impium scelus vi mentis et divinæ gratia? superare. Quod magnus Ecclesi® veleris Concionator ita celebravit *Eide, vu*, 20 : «Sapientia confortavit sapientem supra decem principes civitatis; » in Græco est, *sapientia* Pw.0w«, *juvaM*; praesidio erit, vim cl robur conciliabit homini plus quam magna multitudo dynastarum et principum civitatis, qui alioquin potentissimi inter suos elgenerosissimi esso videantur. Eximie rem illustrat Chaldaea paraphrasis in hunc modum, *sapientia auxiliabitur sapienti, qui subegerit concupiscentiam malam, ideo ut non peccet magis quam decem imperatores qu> fuerint in civitate*. Et nescio an huc intuebatur S. Augustinus lib. I *DeSerm. l)om*. cap. «■ num m, sed profecto paria dicit : a Sapientia, inquit, '/ m i.' esl conll'mP'a° veritatis pacificans totum homi-

homo in luce veritatis se atque sua cognoscit, clara victoria concupiscentiam subigit, turbulentos animi motus et perturbationes coercet, inde jucunda pax consequitur, et gratia, et virtutum vivi et eximii colores, qui Dei similitudinem expriment, qui mihi gradus verre sapient® luminosus el expetendus omni studio videtur. Sed D. Paulus ipsius sapienti® florem esse putat in cognoscendo redemptionis opere et percipiendis vita? Christi Sspiralh mysteriis; quam *sapientiam in* mysterio vocat nitni- n,m arcanain> ncque mundo cognitam, propriam cbr°Uh> autem filiorum Dei : itaque l *Corinth. n,7*, de se cred# aiebat,ct profitebatur sc nihil sapere, nihil scire, « nisi Jesum Christum crucifixum ; » hanc esso nobilissimam pariem et Colophonem vene sapientti®, in qua primi religion s satores apostoli excellere pulchrum putarunt, hanc se docere et loqui Cmicx- inlgr perfectos. In cruce pulpit.un inveniebat, et '!r h^ suggestum eruditionis honoratum, in quo justius fluam in sepulcro Phercocydre Syri elogium illud n». magnificum inscriberetur : Tí; c5?íx; -r.im- h ijwl tí c;, *in mc omnis sapientia: finis et perfectio*.

lrlnJ In mirandis Christi operibus et vitre cursu vide- cj, l bat ? holas continua capientire voce resonantes,

quæ docerent humilitatem aniinìque demissionem «wah- esse Deo charam cl pretiosam ; quæslum magnum esse pietatem cum sufficientia, paupertatem esse anteponendam opibus el supellectili conquisito?; esse gloriosum Dei causa contumeliam pati; magni esse animi indicium donare injurias, non ulcisci ; ante oculos semper habendam esse Dei voluntatem, illam sequendam, et vel dispendio vitæ suæ obedientiam illi praestandam, quam ipse mundi liberator cibum suum esse aiebat; delicias et corporis voluptates, et mundi pompam amhitionemque fugiendam, undo funestæ trepe clades et huinanre salutis ruinre sequerentur; nihil esso beatius quam pura frui conscientia, quam nullus peccatorum nrevus commaculet; hic laborandi et patiendi campum ctpalæstram esse, post hanc vitam gloriarum esse tempus et prormiorum; brevi vita emi posse felicissimam immortalitatem. Hæc el alia infinita cum D. Paulus in exedris illis sapientia? meditando cognovisset, atque alte in animum demisisset, ardebat incredibili desiderio Christum Jesum imitandi, et rapere omnes secum eo cupiebat *llebr. xm*, 13 : « Exeamus, inquit, ad cum extra castra improperium ejus portantes. » Oardorem ! o mysticam et prrestabilissimam theologiam. laureis baccis et amaranthine corolla dignissimam! o sapientiam vere cœlestem, quam cimai filii hujus sæculi opinantur stultitiam ! ita est, inquit idem magnanimus Paulus l *Cor. iv*, 10 : « Nos ,f'úíítu. stulti propter Christum. » Quinam illi? apostoli primmn, deindo apostolici viri, pii denique omnes christiani ; et usque nunc verre sapicnliæ amatores, non discipuli mundi, sed Dei, sacram insaniam insaniunt; dicerem cum rhetore græco *pn'.TMauream insaniam*: est enim quædam insania sanctorum, quæ magna sapientia est, quam D. Ambrosius *in Psahit. XXXIX*, veram *insaniam* appellat; cum in muedanis sint « falsa? insanire,» ulregius vates meminit *Psalm*, xxxix, 5. Doctor gentium l *Corinth*, i, 25, vocat «stultum Dei, quod sapientius est hominibus.» Sed merito sim longior, si modos omnes recenseam, quibus coelestium litterarum monumenta aut divini Patres de sapientia loculi sunt : quos fusius recenset Cresollius noster in *Anthol.* cap. vi, unde hrec compendio deprompta.

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job ut rcfellat iniquité? afficta sibi ad Eliphazo scelera, sigillatim recenset virtutes suas, quibus ab adolescentia perpetuo emicuit; sed quos jam defectu virium et mediorum el multitudine miseriarum occultabantur ; unde uptat pristina vestitui felicitati, quo rursum palam innotescant.

1. Addidii quoque Job, assumens parabolam suam, et dixit : 2. Quis mihi tribuat, ul sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me : 3. Quando splen-

débat incorna ejus super caput incuto, et ad lumen ejus ambulabam in tenebria : 4. Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo; 5. quando erat Omnipotens mecuin, et in circuitu meo pueri mei; 6. quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivos olei; 7. quando procedebam ad portam civitatis, et in platea parabant cathedram mihi? 8. Videbant me juvenes, et abscondebantur : et senes assurgentes stabant. 9. Principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo. 10. Vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adhaerebat. 11. Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi, 12. eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum, cui non esset adjutor. 13. Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduæ consolatus sum. 14. Justitia indutus sum : et vesti me, sicut vestimento et diademate, iudicio meo. 15. Oculus fui cæco, et pes claudus. 16. Paler eram pauperum : et causam quam nesciebam, diligentissime investigabam. 17. Conterebam molas iniqui, et de dentibus illius auferebam pradam. 18. Dicebamque : In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies. 19. Radix mea aperta est secus aquas, et ros morabitur in messione mea. 20. Gloria mea semper innovabitur, et arcus meus in manu mea instaurabitur. 21. Qui me audiebant, exspectabant sententiam, et intenti tacebant ad consilium meum. 22. Verbis meis addere nihil audebant, et super illos stillabat eloquium meum. 23. Exspectabant me sicut pluviam, et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. 24. Si quando ridebam ad eos, non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram. 25. Si voluissem ire ad eos, sedebam primus : cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.

Ven i. 1. Addidit quoque Job assumens pauadum suam, et dixit. — Ilis verbis insinuat Jobum aliquantulum tacuisse, ut amicis, si vellent, locum dicendi concederci, at cum nihil reponerent, ad pnesentes suas miseras amplius exaggerandas, prosperam, qua olim usus fuerat, fortunam, in memoriain revocasse : nam miserum profecto est homini calamitoso felicem fuisse, ca do cau a quam •u fuis- (radit Euripides :
M Mi-
cem. KttXr.utvt) <h ççjrt uaxapit> zeri
At {itTftCcXat Xunr.pcv • w ï'ahi r.xxð;
Ear' GÜjiv áXjit íúarnto; wv :
Titulum beati qui tulit fati vices
Haud facile tolerat. Non dolet quisquis nnhs
Suetus miseriam vertit in tuores suos.

job prb- Ilursus igitur sermonem produciens commemorat
r pristinam felicitatem, cujus desiderium exprimit;
ikitattm desiderium, inquam, partis inferioris bene valere
«ibi rei- florereque cupientis; aut eliam superioris, actu
Uloi- deliberato id optantis ad Dei gloriam amplifican-
dam, promulgata recia de ratione divinte provi-
denti® doctrina, quæ ex ipsius calamitato fuerat
oppugnata. Oratio autem ejus ad commiserationem plurimum valet, quam sic exorditur :

Veai. 2. Quis mihi tribuat, ut sim juxta jukkses pristinos, SECUNDUM DIES QUIBUS DEUS CUSTODIEBAT MB? — Prima quidem specie hic videtur Job tempus præleritum desiderando dolere quod Dets mutavit ipsius conditionem, et pro eo quod olim ipsum rebus prosperis florentem reddiderat, nunc cum tam aspere affligat; red hæc non est ejus

mens et scopus : dirigit enim sermonem suum ad eos qui male de ipsius afflictione judicabant, non secus quam si homo quispiam a Deo reprobatus esset; vult igitur ostendere illos perversum iudicium habere, eo quod illa duntaxit quæ in sensus incurrunt intueantur, nec longius respiciant. Jobus autem (sicut in conclusione videbitur) ostendit, si ex rebus externis de ipso iudicium esset faciendum, prosperitatis suæ tempus potius respiciendum fuisse. Observemus igitur hic nequaquam Jobum indignari aut lamentari, quod vidual so bonis sibi < Deo olim datis spoliatum, sed potius adversarios redirguere. ostendendo eos male in iudicio, quod de ipso faciebant, procederemo quod ex status mutatione, quam in ipso animadvertabant, eum pro hominu penitus damnato haberent, nec ejus temporis, quo olim ipsum tanquam eximium aliquem et selectum virum reveriti erant, meminissent. Ad antiquum igitur felicitatis suæ statum merito sic aspirat, 7. d. O utiñamad pristinum meum statum revocarer, in quo innocenlior mihi vita fuit, et a culpis remolior : nam insana luec calamitas irritamentum mihi est ad delinquendum; longius sane a vitiis aberam cum regno et opibus florebam, « in quibus Deus custodiebat me, » id est, ut S. Thomas exponit, *promovebat me*, scilicet opes augendo, meque ad honores in dies promovendo, et novis fortune accretionibus felicitando, ita ut ipsamet felicitas mihi custos foret sanctitatis. Neque hoc est insolens in Scriptura, siquidem *Geri.* 11, fS « tulit Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso

Tif.
tuti»,

valupfahs, ut operareturet custodiret illuni, » ubi ex mente S. Augustini lib. VIII Dc *Gen. a l lilt.* cap. X Deus posuit hominem in paradiso voluptatis, ut in eodem custodiret hominem paradisiaca voluptate, hoc est amoeniori quadam felicitate. Ad quem locum allusisse videtur Job, cum asserit fortunatissimum olim statum pro custode fidelissimo sini fuisse, non secus ac Deus olim Adamum posuit in paradiso voluplalis, *a* ut custodiret illum, p scilicet *Adamum*.

I*,filie
Jo'o sen
ebfce-
rim » ft l
prófut-
not l'
ulnltni

Non est itaque quod miremur Jobum pristinum optare felicitatem, noverat quippe vir sanctissimus quas divitias et quæ bona requirat : illa nimirum bona el felicitatem antiquam requirit, quro ut a Deo in illum profecta fuerant, sic Dei in illo amicitiam promovebant, ut nequaquam illum a recta via deflette re sineren!. Quo spectans Olympiodorus in *Calen. Crac*, sic ail: s Non speciosam tantummodo sobolecm, et magnas ac locupletes copias, divinam custodiam atquo opem dixit, sed multo magis ; quia in tanto splendore, divino septus prresidio, jus summopere tuebatur : idcirco igitur in illum pristinum statum sc re-litui cupit; quia tanquam Dei amans in ejus lîele et tutela optat esse. » Expertus fuerat vir sanctus pristinas divitias a Deo in se profectas fuisse tantis virtutibus connexas, ulex iis nihil nisi sanctum el justum ad Dei amicitiam perlinens prosiliverit: quare non quascumque divitias exoptat, non solam (elicitMem postulai, sed illam suum *pristinam*, quæ ul a manu Dei venerat, sic nihil produxerat, quod non spiraret amicitiam divinam.

Tempo-
ralU lo-
ri fuot
e-ijtn
Del bent-
dictio.

Huc refero illud *Prov. x*, 22 : a Benedictio Domini divites facit, ncc sociabitur ei afflictio , » quasi nequeat bonis a Deo acceptis amaritudo aut afflictio se commiscere peccati ; unde dona a Deo orta nomen *benedictionum* sibi acquisivere, juxta ■ ilud *Psalm. CXLIY*, lf> : u Aperis tu manum luam, ' l imples omne animal benedictione : n procul enim est maledictio a Dei donis. Sapienter Eliu *infr.* cup. xxxu, 13, cavet ne felicitas temporalis justorum putetur ad divinam reprobationem perlinere : ait enim : o Ne lorie dicatis : Invenimus sapientiam, Deus projecit cum. » Solent nimirum hrerclici felicitatem Ecclesiæ divinæ tribuere reprobationi, quibus cum Eliu respondet D. Gregorius lib. XXIII *jporal.* cap. iv : « l'or hoc quod sanctam Ecclesiam in honore hominum tlorere temporaliter cernitis, projectam cama Domino non credatis ; scit enim redemptor ejus et in hoc itinere solatia venienti tribuere, cl pervenienti ad retenían: patriam superna prremia reservaro : inca«-um igitur dicitis, quia Deus eam projecit, cum venerari illam a cunctis fere hominibus videtis ; quia sic ci tórreme gioîre adjumentum tribuitur, ul per hoc multiplicius etiam ad cœleslia subvehatur : » sic eliam ex temporalibus bonis felicitas retorna justorum claret.

Uree igitur Deu *custodia*, quam Jobus memorat, ea fuit, quam .egeirime tulit Satan dicens cap. i,

IO : a Nonno tu vallasti eum ne domum ejus? » etc. Deus nimirum ipse, non angeli modo, in hominis bonum intentissimus, vallat, ambit, circumdat illum tanquam murus rencus, qui non valet perrumpi; custodia ergo hrec, qua: animam, corpus, bona temporalia complectitur, a Jobo hic expetitur. Dicens autem se olim a Deo sic servatimi el custoditum esse, tacile insinuat sc modo ab ipso derelictum esse ; non quod fixam et firmam illam opinionem habeat, sed ex sensu suo naturali, prout solent interdum sancti Deum pro-cantes, loquitur, quasi Deus ipsum oblivioni tradidisset, prout nimirum hominibus videri poterat, quodque sensu suo naturali concipiebat, quamvis ipsi ope fidei resistat, qua in omnem Dei voluntatem erat perfectissime resignatus.

Istiusmodi quoque sunt voces Ecclesiæ , cum pro suis membris fores divinæ misericordia: pulsat dicens *Thren.* v, 21 : «Converte nos, Domino, retat» ad te, ct convertemur : innova dies nostros sicut r, ' '***' a principio : » quin et singula Ecclesiæ membra I'ri'ir' e andem vocem emittunt, cum eorum quisque «îkiu-verba Jobi innumeris calamitatibus afflicti sibi w ipsi accommodant, et non pro dolore corporis, sed pro cruciatu anirnæ a peccato proveniente sibi convenire pronuntiant : « Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me?» *Vies* quippe *nostri* sicut a principio ct *menses pristini* tempus grafite designant, ad quos redire cupimus, cum Dei vocationem nos a vetustate peccatorum ad novitatem vitæ revocantem allectamus : cui vocationi, licet a Deo incipienti, quia non sine graliæ auxilio, (quod præslo nobis est), nos respondere oportet; ideo per Joelcm prophetam cap. n, 12, ad conversionem excitamur, cum tubam prpredicationis insonantem audimus : « Convertimini ad me in tolo corde vestro, in jejunio, et in fletu, el in planctu ; n ct rursus ait Dominus *Zach*, i, 3 : a Convertimini ad me, ct ego convertar ad vos, » g. d. Prius quidem ego converti me ad vos a somno peccatorumcxcitando, ct vestram molliendo duri-tiem; convertimini igitur vos ad me vocationi mere respondendo, ct meam inspirationem accipiendo, ut ego tandem convertar ad vos justificando, ct gratiam atque amicitiam meam vobis dando.

Hanc enim praelautissimam el desiderabilem amicitiam non natura procreat in nobis, non facultas liberi arbitrii progignit; sed Deus ipse in parvulis quidem per lavacrum regenerationis, in adultis vero, qui post baptismum graviter deliquerunt, per pœnitentiæ sacramentum aut re aut voto rite susceptum, meritis Jcsu Christi exigentibus, simul cum gratia et vita spiritali anirnæ in voluntatem nostram clementer infundit; quod S. Paulus Boni, v, perspicuis verbis testatus est, charitatis causam non aliam quam Spiritum Sanctum liberaliter dantem, ct misericorditer eam in nos effundentem agnoscens : quam charitalcm licet homo adultus, qui semel aut sæpe aliquod

crimen commisit, non ex merito habeat (nunc enim parvulos mittimus sola virtute sacramenti cl pnevia matris Ecclesiæ fide justificados) non tamen sine dispositione aut præparatione aliqua particeps tam eximios virtutis efficitur : nam primo clemcnlissimus Dominus et verissimus miserationum paler peccatorem in peccatis dormientem excitat, fugientem vocat, cl nullis ejus postcentibus meritis, imo mullis divinam indignationem provocantibus demeritis, ad supernaluralem

0 s amicitiam suam et familiaritatem invitat. Hic etiam tint de* notandum, caput hoc animis internam desolatio-

rTmquk ucmDeiquarcpulsam patientibus esse aptissimum, lehini- ac dulcissimis querimoniis plenum ; et ut ab hoc nnrom. versu ducamus exordium, satis frequenter viri rerum cœlestium studio addictissimi, quos Deus olim suavissimis inspirationibus ac blandimentis demulcebat, cernentes sc in derelictionem, anxietatem , ariditatem, tenebras interiores a Deo ad experimentum depulsos, hujusmodi verbis uti solent : « Quis mihi tribuat, ul sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat mo ? » *q. d.* Profecto graviter me Deus repulit, imperiose rejecit me, lactabat me olim, aciu deliciis habebat; modo vero, postquam me ablactavit, videtur oblitus mei : gaudebam ego tutela ejus, ac prosperabar; nunc tamen a custodia illa procul actus el derelictus exlabesco. Hæc justorum lamenta boni consulenda, neque arctandus animus, ne dolorem exhalet suum, uti Joannes a Jesu Maria ad hunc locum monet.

ver*. 23. 3. Quando splendebat lucerna ejus super caput MEUM, ET AD LIMEN EJUS AMBULARAM IN TENEBRIS? — Lucerna Ulinam, inquit, res succederent ut quondam, cum (H'üüii hæerna (id est, favor et benignitas Dei me dirigit b/oi- 6cns> læuucans cl prosperans) m tenebris, » id fniutem est in difficultatibus et doloribus affulgebat mihi, Dd. ul inter calamitates ac perplexitates caliginosas hujus vitæ inoffensus incederem: quando, inquam, illuminatio graliæ ejus quasi fax aut candela lucens super apicem mentis sive verticem rationis meæ splendebat, moque in omnibus cre-

hHjn' W- lendis et agendis illuminabat; cl ego minime retr.

bellis nec inobedions lumini ducatum ejus diligenter sequebar, omnia mea secundum divini luminis instructionem sollicito dirigens; ul sic omnia agerem , quomodo Deo quam maximo grata esso intellexissem, idque in densissimis hujus mundi tenebris, ubi vel maximo opus est lumine divino, sino quo velul in obscura nocte caligamus et impingimus : quanlumcumque enim quis lucernam ad excipiendum lumen aptaverit, nisi tamen ignis accesserit, ardere non potest : sic eliam anima nostra nec sibi ardere, nec aliis lucere potest, nisi divinum gratiæ lumen acceperit. Ha pulchre S. Augustinus in *Psalm*, cxix, ait : « Nemo enim justo vivit nisi justificatus, id est, (ustus cfleclus; ab illo autem lit homo justus, qui nunquam potest esse injustus. Sicut lucerna non a seipsa accenditur; ila neque anima sibi

praestat lucero, sed clamat ad Deum **Mi** ». xvn, 29 : *Ta illuminabis illuminas} lucernam meam Damine*, » q. d. Tu luce grati® ac favore auxilii specialis benigne me dirigens, Imtificans ac prosperans, in tenebris difficultatum, dolorum et periculorum anirnæ et corporis affulges mild, ut Inter calamitates caliginose® hujus vit® inoffenso pede incedam. Nos quippe in hoc inundo tanquam in tenebris versamur el multis undique doloribus, ærumnis et periculis circumdamur, ita ut, nisi elementissimus Deus per lumen grati® suæ nobis præfnlgeat, non possimus gradum unum promovere, quin statim in multas miserias incidamus : tunc autem omnibus illis periculis occurrit, quando nobis lucernam suam exhibet cl accendit.

t. SICIT FCt 15 DIF.BVS ADOirscmi E MBİ, QVA5D0 Veri. ». SECRETO Devs ERAT IX TADERXACELO MEO? — DieSQaoiJob *adolescencia*: vocat dies lætæ conslanlisim.cquepie- ,oetl latis, quando velul in flore quodam suo est animi religio, cum devotio est robustior, cl nonnullam <«. maturitatem consecuta. Vatablus vertit *dies autumn*i, quasi vellet Job id tempus significare, quo mens pia uberem quamdam fructuum opimitatem ut in autumno producit : quo facit græca lectio *Sillín*. *BtU.jên fur.i cum eram «jr»:-* tescens.quod Scholiastes eleganter in hunc modum illustrat, *sicut frurtuosx arbores onustus tram bonis*. In illo igitur beatissimo tempore, cum virtutum florerent baccae, et cœlestia dona exuberarent, cum mentem suam in oratione ad S. Numen attolleret : « Secreto , inquit, Deus crai in Qiom&io tabernaculo meo, » hoc est, mirabili quodam l'""la modo velul in augustali suo Rex regum in domicilio pectoris mei habitabat, in adyto , in pene- u-rrin-trali, in arcano animi sinu morabatur. Hanc sententiam Ha extulerunt Septuaginta, ón ı 0^; itu ì-iezom'## Iz'Aihz Ttû uwj uw, *cum Deus visitationem faciebat domus meæ* , hoc est, cam in me benignitatis suæ oculos injiceret, cum invitatus pia cl humili oratione mea, ut amicus et dulcissima fami' Barilaie conjunctus visitandi gratia intimum in animum penetraret.Symmachus vertit, Wn jyixaan ; tt.v <t w jaw , *quando circumsepiebat Deus tabernaculum meum*, ut cflechini divinæ il-Draucilius visitationis et conjunctionis exponat; cujus proprium estconsepire devotumanimum suo pnesidio , el undique circumvallaro adversus ifflpo- n* vai. lentium inimicorum vim et impressionem : neque enim in aliis magis quum in deditis orationi salutaris illius præsidii vis et virtus elucet. Hinc divinæ littera*, ubi do Salomone magnifici operis duce ita loquuntur ll *Paralip*. iv, 9: Fecit «atrium sacerdotum, xal x>).ww jarpAv; » S. Hieronymus vertit, *basilicam magnam* : in Hcbrieo est, *atrium prasidii* sive adjumenti, vox enim min haznrah, ut noster Vilalpandus notat, *opem ferre cl auxiliari* significat. Locus igitur dio in templo, in quem omnes conveniebant orationem facturi, et Numinis opem et præsidium imploraturi , dicebatur

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XXIX.

alnum adjutorii, quasi dicas *auxiliatorium* ; idem-
que ἁγιό, *basilica* sive *regia*, quod Deus ibi sit ut
in aureo pulcherrimoque palatio, cujus domus
est domus orationis ad repugnandum eltuendum
opportuna : quod ad pue orationis commenda-
tionem valet plurimum.

Interior
conrem-
ilo et M-
crrtni
com Deo
mccInc

Cælerum ille dicendi modus : « Quando secreto
Deus eral in tabernaculo meo, » significat secre-
tum agendi cum Deo morem, ita ut Jobus Dei
praesentiam sentiens, pula dum clauso cubiculo
orabat et meditabatur, animadverteret Deum sibi
esse propitium, ex quo ad ipsius cultum arden-
tius inflammaretur : quod profecto in retate ado-
l scentire, quæ vix frrenipatiens esse solet, saecu-
lo praesertim illo inculto, mirabile est. Atque hæc
nimirum est illa *conversatio interior*, quam spiri-
talis vitæ magistri vehementissime commendant
ut gymnasium quoddam virtutis, ut beata? vitæ
plironsliterium, ut divinæ legis arcanum. Dicitur
autem *interior*, quod intimo in corde versetur illa
ccelo digna solitudo; nominatur vero *conversatio*,
quod religiosa? mentis homines nunquam soli sint
vel cum soli sunt, sed clarissimis comitibus so-
ciati : quemadmodum S. Ambrosius lib II De *Vir-
gin.* de sanctissima Dei matre : « Comites, inquit,
non desiderabat, quæ bonos comites cogitationes
habebat : quin etiam tum sibi minus sola vide-
batur, cum sola esset, u Ad illam internam cum
Deo conversationem S. Patres invitant, et quod S.
Hieronymus scribit *ad Hcmctr.*, hoc omnibus om-
nes dicunt : « Adhibe etiam tibi in urbe solitudi-
nem, et remota paulisper ab hominibus propius
Deo jungere. »

„uc vc,pnim vafuni prædictioncs referenda?
Nrn»cu- sunt, cum monent quosdam « redire ad cor, »
loto. *psal.* xlvi, 8; unde velut placido c portu et amico
ejecti in turbulentissimam jactationem incidissent.
Huc quoque spectat illud quod IVum. iv, jubet
Deus, ut sacerdotes curent interiora velaminis ta-
bernaculi, ubi Orígenes *Horn.* 10 tabernaculum ait
esse hominem ex I). Paulo monente **ingemiscere**
nos gravatos, qui sumus in hoc tabernaculo :
« Igitur interiora, **inquit**, velaminis, ubi **inacces-**
sibilia conteguntur, principale cordis **dicemus**,
quod solum recipere potest mysteria veritatis et
capax esse arcanorum Dei. » Quo in loco vir doc-
c r did- tissimus principalecordts appellat ΤόίΤtuLínx-v, quod
^a^cs reg*115 *taedium domus hieroglyphico* nomi-
p.nctp*. navit *Psalm.* c, 2 : « Perambulabam in innocen-
lia cordis mei in medio domus mere. » S. Chry-
sostomus eam picturam illuminans : « Medium do-
mus, inquit, vocat w t / .ajííx;, » et sen-
sum istius loci hunc esse ait, Juwir.w và
mt * mcipsum *considerabam ac perscrutabar*,
num videlicet cor innocentia conservata virtutes
sibi omnes conciliaret. S. Ambrosius lib. De *Noe*
cap. xt, dixit *anima: principale*; et in rem nos-
tram aliud divinæ Scripturo? oraculum mirificum
in modum illustrat : nam exponens illud Genes
ia inni» vn, 1 : *Ingredere tu et omnis domus tua,* » sic

loquitur: « Hoc dicit Dominus justo : Intra tu, hoc cnm pm
est, intra teipsum, intra luam mentem, in ture '*
animre principale : ibi salus est, ibi animo? guber-
naculum, foris diluvium, foris periculum. » Nihil
dici mihi videtur potuisse elegantius, nihil divi-
nius. Sic Gregorius Nyssenus consummata? vir sa-
pientiæ serm. De *Resurrect. Christi* cor nuncu-
pat íaríav rw voü, *domicilium mentis*; quod in eo
iytpvivm seu *principale* esse creditur. S. Augus-
tinus serm. 63 De *Verb. fíom.* « secretarium Sorui-
conscientire » dixit : « Intra te vide si habes illic
aliquod secretarium dulco conscientia? ture, ubi ti«.
non perstrepas, ubi non litiges, aut lites pa-
res, » etc. Climacus gradu quarto vocat *abditum*
cordis, et pulcherrimum documentum religiosis
hominibus consignat in hunc modum : « Studio-
sus silentii appropriat Deo, ipsique jugiter in ab-
dito cordis assistens ab eo illustratur, n S. Chry-
sostomus lib. II *DeCompunct.* nominat *ivxmv>, se-*
cretum, solum locum et desertum a turbis, sacrum
silentium clquietem; nec dubitat dicere, virtutis
viam ineunti « ante omnia necessarium esse, ria
ifx/r.t «uri/ áyuv ria icar.rc», *ut anima in hujus-*
modi secreta ducatur non tam loco, quam pro-
posito et voluntate ab omnium rerum inanitate
sejuncta. Servator mundi in Evangelio *Mallh.* vi,
fi, cubiculum id vocavit : « Intra in cubiculum
tum, et clauso ostio ora Patrem tuum in ab-
scondito. n S. Augustinus serm. 50 De Temp,
illud cubiculum ait esse « cordis nostri secre-
tum. n Atque hoc est istud tabernaculum, in quo
Deus secreto agebat cum Jobo. Tale similiter
sponso tabernaculum aedificaverat in medio cor-
dis sui, et ubique circumferebat Catharina virgo
Senensis non vulgari sanctimonia prredita, in
quo semper cum Deo agebat, cl dulcissimis ejus
colloquiis et amore (ruebatur, ut in *Vita* ejus nar-
ratur.

5. Quando erat Omnipotens mecum, et in cincin- ver» s.
tu meo piT.ni mei? — Explicatio est versus præcc- 0«»
denti-, neque enim videtur aliud, secreto esse
Deum in Jobi tabernaculo, quam esse cum Jobo, qn^3l,
et illius commodis invigilare. Eo autem tempore qu
nihil Jobo defuit, quod ad illius faceret luculentos
usus et regire dignitatis ornamenta: habebit filios, '
qui tantam exhilarabant ornabantquo familiam,
copiosum famulitium ctnobile, quo ad domestica
et publica munera utebatur : utrumque enim si-
gnificant illi pueri, qui in Jobi circuitu constitisse
dicuntur, vox enim puer ex llebrreorum idioinate
non minus servorum quam filiorum conditionem
importat : ita Sanctius. Creteruin si de filiis pro-
prie dictis sumere volueris, significabitur fuisse
Job velati centrum in medio filiorum suorum :
solet enim parens triplici de causa dici centrum Pw«
filiorum, *primo*, quia sicut centrum non magis ad
unam quam ad alteram partem circuli accedit, tm». i-
ita pator non debet magis in unum quam in alium iforum.
filium propendere. *Secundo*, quia sicut totum cen-
trum terminat omnes lineas et totum súmulas,

Filii Jo-
bl trini
piberno
pietati!
JUIIàIO-
ccs.

ila tolus paler débet omnibus filiis cl totus singulis instruendis occupari. *Tertio* denique, quia sicut omnes lincae in centrum, ita filiorum mores in parentum incurrunt, scu illis omnino conformantur. Sic ostensum esl *supr.* cap. i, 13, in priori felicitatis statu Jobi filios paterno; pietatis aemulos exstitisse; ad quam gloriam modo orbus in sterquilinio suspirans ait : « Quando erat Omnipotens mecum, et in circuitu meo pueri mei. » Quomodo enim apud Omnipotentem tam acceptus fuisset pater, nisi de filiorum comitatu in operibus virtutum? Pulchre id Nicetas exponit in Cafen. in persona Jobi loquens : a Res, inquit, meas Deus visitatione sua dignabatur : multa mihi materies divitiarum suppetebat; ipsius vero divitias ac nobilem sobolem virtutis materiam mihi ego met statuebam, cum et divitias in egentes conferrem, et liberos Dei arbitrio ac voluntate educarem. » Prudentissime scilicet lotam materiam negotiandi cum Deo referebat eo Job, ut filios virtutum suarum comites curaret habere, nec unquam Deum sine filiis accederet : nulla enim remagis parentum sacrificium exornatur quam filiorum consortio.

Pírea-
(um n-
crifldum
filiorum
consortio
bon•ri-
tur.

Quo mystice spectat illud *Psalm*, cxxvn, 3 : « Filii tui quasi novella; olivarum in circuitu mens® luæ, » quasi cœleslis vivificique sacrificii mensa non adeo grate capiat parentes, qui sine filiis suis accedunt. Quis neget parentibus dulciores esse dapes in mundialibus conviviiis, cum epularum consortes habent filios in circuitu suo? Quis parens non putet sibi felicissimum diem, quo una cum filiis adest conviviiis? Id sciens Psaltes parentes monet, in quo sit eorum felicitas, non in eo quod in convivio mundiali habeant filios in circuitu suo, sed in mensa, in qua pabulum ministratur divinum; ibi summa est patris felicitas, quod habeat filios in circuitu suo. Ita D. Hilarius : « Non in convivii, inquit, circuitu futuros ait esse filios, sed mons® : mensa enim Domini, ex qua cibum sumimus, panis scilicet vivi est, et mensa lectionum, in qua spiritualis docirin® cibo alimur. » In circuitu harum mensarum habeat paler filios suos, si velit placere in illis : l'œdum enim esl patrem frequentem adesse cadesti mens®, et filios permittere interdum comessationibus, cl ebrietati et scenis servire. Samuclis mater rogata ut in templum adoratura iret, respondit I /leg. i, 22 : « Non vadam donec ablactetur infans, et ducam eum, ut appareat in conspectu Domini. » Curcnuilsinc filio coram DominocomparcreîS. Chrysostomus hanc reddit rationem : « Non existimabat esso tutum relictâ domo ascendere in templum, quod cum accepisset donum, non sustineret absque dono comparerè. » Praeclarissime dictum hoc est, quia cum certum sit patres ex Dei dono filios habere, nunquam satis illis tutum est sine filiis in Dei conspectura venire, hoc est, nunquam tutum est parentibus non sic filios instituire, ut illos possint habere comites religionis suæ :

vide plura de recta liberorum institutione cap. i, 13 et seq.

6. QUANDO LAVABAM PEDES MEOS BUTYRO, ET PETRA Ver*. «.

FUNDEBAT MIHI RIVOS OLEI? — Est metalepsis, *q. d.* 0«n

Tanta mihi erat rerum omnium ad familiæ sustentationem necessariarum abundantia, ut quasi iwiæ pro aqua mihi esset lac atque butyrum; ita ut si F^ »b^“ voluissem, in lacte aut butyro pedes potuissem IT””

abluerò, quemadmodum in aqua solent ablui, nec vel tantillo damno id mihi fuisset. Similis periphrasis ubertatis est illa Jacob in benedictione Jud® *Genes.* xlix, 11 : « Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uv® pallium suum; » quod vero additur: « Petra fundebat mihi rivos olei, » perinde est ac si Jobus diceret : Non solum fecunda terra, sed et sterilis et petrosa, propter Domini benedictionem, magnam olivarum dolci copiam profundeabat, ut quasi per rivos ultro fluere videretur. Septuaginta reddunt, *ii.ivr.* 'xí

¿3cí JA'. 'jfkutÚfO, TX 5« ¿fT. Ì/ JwT. -JÌÀXZTI, cum /lue-

Inni vice butyro, et montes mei /luebant lacle,

quibus verbis significat Jobus se a Deo in ejusmodi deliciis, ut sibi nihil deesset, constitutum fuisse, *q. d.* En Deus me preterito tempore ita tractavit, ut quasi non ambulare super terram,

nullam soli duritiem sentirem, sed potius mihi Deus ex butyro et rebus mollibus pavementum stravisse videretur. Denique significat se quasi ex communi cæterorum in hominum conditione exemptum natasse in omni voluptatum genere, non quod in illis se helluouum, ebriosorum cl dissoluta» vit » hominum more inebriarli, sed quod a Deo illi tam florens et prosper rerum status olim concessus fuerit, ut satis ipsum nisi modum verborum excedendo exprimere non potuerit. Et in eo quidem animadvertitur, ipsum quantum maxime potest beneficia Dei erga se extollere et amplificare, siculi etiam a nobis fieri par est. Cæterum sic etiam hæc explicari possunt, *q. d.* En in quantam ego calamitatem inciderim, qui olim lacte el oleo cæteris quo bonis affluebam, quasi terra mihi ad nutum deserviret : profecto nunc pro rivis lactis et olei cerno ex hoc meo corpore tabido et ulceribus exeso rivossanieiacpurulenlæ tabis effluere.

Tropologice S. Gregorius lib. XIX *Moral*, cap. x :

« Butyro, inquit, pedes lavantur, quia prædicatores sancti bonorum operum pinguedine replentur : etenim vix ipsa prædicatio tunc aliquo transilur admissio, nam quilibet prædicans aut ad Ju»»I», quantulamcumque indignationem trahitur, si contemnitur; aul ad quantulamcumque gloriam, si ab audientibus veneratur. Unde et apostolis pedes loti sunt, ut a quamlibet parvo contagio in ipsa prædicatione contracto quasi a quodam itinere collecto pulvere mundarentur. Pedes ergo lavantur butyro, quia pinguedine boni operis infunditur atque mundatur collectus pulvis do gloria prædicationis. Vel certo butyro pedes lavantur, dum sanctis prædicatoribus debita ab audientibus stipendia confeiuntur; el quos fatigat

botyri el
Udii de-
licijf
mana»
<bs|.

injunctus praedicationis labor, exhibita a discipulis pinguedo boni operis fovet. non quod ideo predicent ut alantur, sed ideo alantur ut predicent, id est, ut predicare subsistant, non ut intentionem sumendi victus transeat actio praedicatoris, sed ad utilitatem praedicationis deserviant ministeria sustentationis. Unde a bonis praedicatoribus non causa victus predicado impenditur, sed causa praedicationis accipitur vicius. El quoties praedicantibus necessaria ab audientibus conferuntur, non solent de rerum munere, sed conreo» ferentium gaudere mercede, » etc. Per *petram* la@ to- au,cul ^cm s- Gregorius cap. xi, intelligit virtututii; tern, quæ dura pluribus cl aspera instar lapidis '«"Vu* v'delur> præcipue iis qui lyrocinium non exegeFf(r;cit runt. Verumtamen hæc, quam inilio pclram du« *: ui rissimam judicant, decursu temporis vertitur in vaiporir. oicun)í c{ valde jucunda efficitur. Quo sensu exponit *ibid.* Gregorius illa verba *Isai.* x, 27 : « Computrescet jugum a facie olei, » id est, virtus, quæ instar jugi colla premit tyronum, ipsa consuetudine nullo negotio sustineri poterit, grave pondus deponet instar ligni putridi cl vermibus exesi : verba ejus sic habent : « Potest nomine *olei* ipsa S. Spiritus unctio designari, de qua per Prophetam dicitur : *Computrescet jugum a facie olei.* Jugum quippe a facie olei computrescit, quia dum S. Spiritus gratia ungimur, a captivitatis nostræ servitute liberamur, o etc.

hoatnb „orro *n sensu arcano Joannes a Jesu Maria ipnt»l hunc Jobi versum viro justo a Deo repulsam pas- hur <tf . 0 ac desolato sic attribuit, *q. d.* ilei mihi, quam Ml,u- rideor mihi mutatus ab illo qui quondam fui!

Recordor ego puro divinæ consolationis balsamo me solitum fuisse adeo copiose perfundi, ul non mens lanium, sed corpus quoque usque ad ipsos ul ita dicam pedes coelesti voluptate afficeretur : tunc sane petra, hoc esi aspera duraque virtutis disciplina, fundebat mihi rivos olei, adeo ut ex ipsis vitæ austerioris exercitiis, jejuniis, verberibus, vigiliis delicias castas elicerem : nunc vero versa est in lucium lætitia, nihilquo nisi moeslum, durum aculeatumque succedit. Precor ergo, qui videor obiisse, renascar. Et hic profecto sensus arcanus mirifice Jobo ipsi congruit, quem interna desolatio immaniter divexavit; at p... mti et aliis Jobo simillimis consentit. Quin et damna- /•iict' lis istiusmodi voces acommodat Drxelius noster b»» iu libello vere aureo *De Ætern.* Non enim nesciunt, ; ' C inquit, damnati quantis olim divitiis affinxerint : illis jus coeli transcriptum erat : hæc deus regni potuissent esse modo voluissent. Recordantur divina graliæ butyrum copiosissime sibi fluxisse, quo lavari licuisset; id tamen a se repudiatum esse. Meminerunt olei rivos e petra, divini amoris et misericordia} fontes e Christo sibi emanasse; hæc omnia tamen suo vitio a se neglecta. Jam clamant, sed frustra : Quis nobis tribuat ut simus juxta menses pristinos, quando lavabamus (certe lavare poteramus) pedes butyro, et petra Christus

fundebat nobis rivos olei sanguinis sui? Jam nec olei, nec butyri guttula Huit amplius : divinæ misericordia! fons exaruit : divini favoris rivuli sunt exsiccati. Coelestis agni sanguis pro nobis frustra fusus est : cruciatus et mors Christi nobis non prosunt amplius : incassum recidit omnis impensa. Eheu actum est de nobis! sic ille pie meditatur.

7. Quando procedebam ad portam civitatis, et in platea paradant cathedram mihi? — Hactenus do rebus ad vitam instructumque familiæ necessariis; jam agit de auctoritate quam habuit apud omnes, et dignitate regia, quam cum omnium approbatione sustinuit. Sed cur ad urbem januam rex, aut ibi quam ob causam sedile? Nonne a regia severitate alienum in communi loco cum multitudo versari? quare idemmet Jobus si/pr. cap. m, II de regibus cl consulibus loquens dixit illos sibi solitudines ædificare, quia nimirum sub aureo laqueari interquo parietes eborc distinctos latent absconditi, nec se vulgo mortalium patefaciunt. Sed sciendum olim judicarium tribunal prope urbium introitus fuisse collocatum, regesque ipsos judicum fungi munere non aspernatos. Procedebat igitur ad fores civitatis Job inclutus, ut litium arbiter fieret altercantibus, componeretque discordes, et scelera ulcisceretur: in portis enim fieri hominum conventus, et ibi discip- Cmt m- !"* "J* tari atque agitari causas legitimo judicio solere, ex aliis quoque Scripture libris constat: sic Pier. «oiebanL xxxi, 23 de conjugio mulieris fortis dicitur : «Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terre. » Huic autem ordini ac senatui quasi princeps et antistes praeerat Jobus; atque ideo illi in honesto illo ac legitimo loco statuebatur cathedra, ubi supremam ac regiam majestatem ostenderet; undo patet ad quantum honorem Job evectus fuerit. Quando autem sic loquitur, nequaquam ea profert ad ostentationem (contra enim cum omni humilitate sibi a Deo impositum opprobrium tolerat) sed redarguit adversarios, *q. d.* Vos hodie judicatis me esse hominem damnatum cl maledictum : cur vero? ecco enim me tanquam miserum cadaver omni ope destitutum unusquisque irridet. Considerate vero, num apte judicetis? nam non ita pridem ab omnibus honore afficiebar, vosquem mihi tunc plausissetis. Vestrum igitur judicium non rectum est, nec æquum ; propterea quod in robus visibilibus lueretis, cum vobis longius respiciendum fuisset. Porro de judiciis in porta exerceri solilis vide quæ *supr.* cap. v, 4 annotavimus.

8. Videbant me juvenes, et abscondebantur : et v«n.n. SENES ASSURGENTES STABANT.— Quando, inquit, in- Job h cessu regio progrediebar ad portas, ubi legitima, uti dixi, exercebantur judicia, ab omni gentium JXX ordine sic observabar, ut omnes publicum mihi «onta- deferrent honorem : ac juvenes quidem cedebantur 15 de via, et ne illorum mores severo corripere 01D01 abscondebantur; senes vero et viri graves cum me viderent advenientem, in signum honoris ac

reverenti© mihi assurgentes tantisper consistebant in pedes, donec ego pertransissem. Quid autem impellebat juvenes ut se occultarent, nisi eximia Jobi virtus ac morum gravitas, quæ ipsum illis venerabilem ac formidabilem reddebat? Si enim vir aliquis jam provectus celatis vitiis deditus fuerit, potius inde juvenes ad male agendum, cum ejusmodi fautorem habebunt, licentiam summent, ipsique colludent, et insultabunt. Cum igitur Jobo ea reverentia exhibita fuerit, ut juvenes ab ipso occultarent, signum est in ipso eas virtutes fuisse, ut propter ipsas, non propter opes, illum honorare cogerentur. En quod nobis hic primo loco notandum est. Sed notemus etiam hoc vocabulum *abscondendi* innuere pudorem aliquem, quo detinentur ii, qui solius Dei timore et amore non satis in officio continentur : nam quidquid citius latet, atque coram hominibus continentur, nec pecioni volunt turpitudinem et dedecus suum cognosci ; viri 8« præsertim si virum aliquem gravem, maleficium suum, castem et spectatorem habituri sint, ejus præsentiam fugiunt, qui male agere volunt. Xidemus igitur pudore isto, quo afficiuntur homines dum male agunt, Deum illos reos peragere, et convincantur, et quæcumque subterfugio opponant, quasi proprio sigillo et propria confessione omnia vitia esse vitia, et se condemnandos esse obsignent.

Sed quare non etiam senes ejus conterriti aspectu latebras petebant? videlicet *juvenum* ii significantur nomino, qui nulla legibus habita reverentia luxum, et voluptates sequuntur; *senes* vero inlelliguntur, quorum compositi mores et vita innocua. Quoniam igitur ob iudicis adventum lætantur et exsultant; mali autem sibi male metuunt et formidant; propterea juvenes abscondebantur, et senes assurgebant, unde S. Gregorius lib. XIX *Moral.* cap. xiv : « Sanctam, inquit, Ecclesiam vident nunc juvenes, et absconduntur, senes vero ei assurgentes assistunt; quia vigorem ejus atque rectitudinem immaturi formidant, grandævii glorificant : vident ergo hanc juvenes, et absconduntur, quia deprehendi in suis occultis actibus metuunt ; senes vero assurgentes stant, quia perfecti quique ex humilitate indicant quantum in bona operatione profecerunt. » Sed numquid ex senibus etiam mali omnibusquo foedati vitiis quidam sunt, quemadmodum et inter adolescentes reperiri virtutum clarissimarum fama laudatissimi? Quamobrem ergo non et se abscondere qui senes reputantur perhibeantur? Adverto subtilitatem : omnis cor-
" hi I' rec,*o adversus juvenes solus est, non quia de senibus cuncti probi sint, sed quia vilium sententia confirmatum velut irreparabile censeatur ob difficultatem salutis. Concipitur in quo Jobus quasi hos ob desperationem quamdam penitus relinquat, (egritudine quodammodo ob immanitatem medicinæ beneficium respiciente; non quoniam non converti et salvari ipsimet valeant, sed ut quam sil ardua provincia demonstretur. Sciens

ergo propter neglectam adolescentum edneationem spreteque sub initiis mala in tantam deinceps ruere insaniam, ut miraculi instar propemodum habeatur resipiscere, optimus morum moderator in juvenes severius animadvertibat, quo scelerum exordia amputaret: idcirco disciplinam veriti adolescentes, specialim memorantur, simul ac prodibat, ejus fugere vultum solitos, et se abscondere.

Hanc igitur doctrinam ex hoc loco colligamus, quod nimirum nos Dominus admoneat, cum pudore aliquo male agentes afficimur, hominum conspectum fugimus, nec ita notam esse nostram fæditatem volumus; ut intelligamus, frustra nos in vitiis nostris nobis blandiri, et caque legere conari, sed potius debere discere ipsa condemnare. Cæterum si ejusmodi confusione coram hominibus afficimur, sciamus nos præsentiam et conspectum Dei non posse contigere, frustra nos latibula quæsituros : ejus enim conspectui nos nudos et resectos esse, et ab eo non solum opera quæ hominibus innotescunt, sed etiam abditissimas et maximo arcanas animi cogitationes observari. Discamus igitur non solum homines, sed imprimis iudicem illum cælestem, qui nos intuetur, timere. Cæterum ut ad Jobum revertamur, significat non tantum homines plebcios ac vulgares, sed etiam viros principes atque primarios omnem sibi honorem detulisse, de quibus subdit :

9 et 10. PRINCIPES CESSABANT LOQUI, ET DIGITUM SUPERPONEBANT OKI SUO. VOCEM SUAM COHIBEBANT DUCES, ET LINGUA EORUM GUTTURI SUO ADHÆREBAT, — id est, ipsi quoque principes se præsentem hunc non audebant, et lahiis digito compressis, quem inchoarant, imperfectum relinquebant sermonem : quin et duces, quibus militum studium audaciam alit et loquendi licentiam, cohibebant tamen vocem suam, quasi lingua eorum faucibus adhæsisset, et sermonis facultas prorsus fuisset ablata. Hic igitur admonemur, ut nos Deo, ejusdemque vicariis, sive doctoribus ac rectoribus ab eo missis dociles ac morigeros exhibeamus; cum homines auctoritate et prudentia præditi Jobo se dociles præbuerint, nec doceri recusarini; unde quamvis omnium excellentissimi simus, non debemus tamen ejusmodi perfectionem nobis arrogare, cui non opus sit semper amplius proficere. Cæterum Jobus statim declarat se honoratum et æstimatum fuisse, non solum quod acuto et subtili ingenio esset, sed quoniam inter homines rectum et justum lueretur : quid enim Job inter hæc adeo splendida et gloriosa? numquid tyrannum agebat et pauperum oppressorem, ut Eliphaz cum sociis ei objecerant? Audi quid sequatur :

11 et 12. AUMS AUDIENS BEATIFICABAT ME, ET OCULUS VIDENS TESTIMONIIS! REDDI DATIUM. EGO QUOD LILASERASSEM PAUPEREM VOCIFERANTEM, UT PUPILLUM, CUI CURILUS NON ESSET ADJUTOR. — Jobus hic antiquam nominis sui claritatem commemorat non vano conflatum. sed ab egregiis virtutum, misericordia; præ-

anta salim acjuslili®, actibus exortam, ut ex his verbis perspicuum fit : boni quippe principis est ejusmodi operibus nomen parare, ac amplificare suum, qu® animos subditorum concilient, quos Boni in principe ipso spem firmiter collocare decet pr'K'pi» affuturum sibi, si quid ingruat adversitatis. Pro in quo iccto bene respública temperatur, ubi potentiores iitnn ac insolentiores comprimuntur, et indigi ita sublevanlur, ut principi ex animo fausta precenlur, et velul parentem ac tutelarem suum intucaatur. Ergo Jobus fama clarus apud externos auditu res ejus gestas accipientes, et apud suos, rerum ipsarum spectatores ac testes oculatos, qui et faustis acclamationibus cum prosequabantur, uti sequens versus declarat :

V«n 13. 13. BENEDICTIO PEIUTURI SUPER ME VENIEBAT, ET COR Jobi in viDUJE consolatus sum, — id est, qui vel suo inforuni0 vc* al'cna malitia perire debuisset, mea t» t«oe* ope liberatus me benedicebat. Pro verbis illis, fecatii. *ror vidua consolatus sum*, Septuaginta legunt, <rrw.x it jé;>; (m os *vidua benedixit me*. Aliqui ex Hebrreo vertunt, *cor vidua canere feci* : qu® omnia in miseros et afflictos preserlim morituros præsenlissimum Jobi auxilium et beneficentiam commendant, qu® magnam promeretur apud Deum et homines benedictionem. Ad hoc autem imperliend® benignitatis studium multa sunt qu® uniuscujusque animum exacuere et inflammare debeant. Nam ut omittam nos satisfacere illo modo communi humanitati, et eo genere benefici® consequi, ut cum in similem casum et fortunam inciderimus, aliorum consolatione perfruainur; illud mihi plurimi semper faciendum mirandumque visum fuit, quod cum sit opus excellentis charilalis, illi Deus non communia merita, ut in aliis operibus solet, verum privilegia rara quædam et singulares grati® dotes adjunxerit, quas Job divinitus afflatus breviter quidem, sed arcano et magnifico sensu *benedictionem perituri* seu morituri nominat.

O í. «a Quod si meis potius verbis quam D. Ambrosii 'omorî c'ara saP'cnl*a illustrare coner.siin opinor reprehendendus : nam doctor illo sanctus lib. *De Don. morí*.cap. vin graviter in hunc modum expendit : a Si quem viderimus debilem, non deseramus; si quem in extremis positum, non relinquamus; occurrat et nobis dicere : *Benedictio morituri in me veniat*. Laudetcttcunusquisque moriturus, unusquisque depositus ®vo, unusquisque confectus vulnere gravi, unusquisquemorbo absumptus, etjam morti proximus. Hic versiculus quantos benedici fecit? quoties mihi pudorem incussit? si moriturum preferii, si non visitavi graviter ægrum, si fastidivi inopem,» etc. Hic vir divinus in se nobis et exemplar clarissimi presulis, et hujus misericordi® dignitatem ac magnitudinem expressit : in conspectu divinæ majestatis totus erubescbat, cíp - dore velul diploide operiebatur, si moriturum pr®lenisset, si graviter ægrum non visitasset. Excitabat igitur se ad opus illud charilalis, et amore

benedictionis, quam morituri piis adferunt, procul a se amoliebatur, si mollioris animi delicatum fastidium et valetudinarii horror insurgeret; et lubensso ad eorum numerum et sapientissima® choream adjungebat, quos Deus propter illud genus miserationis eximiis animi donis et benedictionibus ornavisset; quos fuisse bene multos illis verbis ostendit; «Illic versiculus quantos benedici fecit?» Quod esso verissimum c sacris regum annalibus constat. Joas enim rex Israel morituri benedictionem obtinuit IV *Ilcg*. xni, cum regrotum adiissel Eliseum, qui plenus Deo et beatam spirans immortalitatem eo morbo occubuit: hic cum arcum et sagittas in manum regis posuisset, robur indidit, et voluti consecravit adi® tas victorias referendas; et prodixit fore, ul ler gloriosa tela sua per Syriam, et regium pugionem lauro et palmis inclytum circumferret. Apostoli omnessingulari pietate et reverentia discedenti ab hac vita Dei genitrici adfuerunt: quis dicat, quot et quantas benedictiones adepti sunt? Qua de re cum S. Joannes Damascenus De *Dorm. Deip.* ex S. Dionysio Areopagita Divin. *Norn.* cap. m memorat : « Illi, inquit, conversi sunt ad hymnos, qui dicuntur in excessu divina impleti gratia, et hos commodantes spiritui una cum emigrante Dei matre emigrare cupiebant, quoad ejus fieri poterat vehementi animi studio promigrantes. Postquam vero omnes ut ex multis floribus sic variis hymnis sacram contexuere coronam, benedictionem tanquam aliquem a Deo thesaurum accepere.»

Hæc morituri benedictio omne quidem emolumentum genus ambitu suo continet, quod officiosa in ægruin misericordia tribuere potest. Qu® si probe apud nos reputemus, non dubito, quin sanctus (inoque in nobis ardor excitetur ad perfruendum illa benedictione, qu® in hujusmodi charilalis officiis tribuendis percipitur : nam cum Christus merita illustrium facinorum exponeret, qu® sublimes evehunt animas ad bcalissim® glori® communionem, inter alia sic denuntiat *Mallh.* XXV, 36. «Infirmus fui, et visitastis me,» etc.: sic enim fore dicit, ut in decretorio illo magno die illos piædicet, (nos nominat *benedictos Patris* in ævum sempiternum coronandos. Hoc officium Christian® pietatis sine dubio ad omnes perlinet qui vivere digne Deo cupiunt, et suavissimum illud Servatoris proconium : «Venite benedicti Patris mei, infirmus fui, et visitastis me, » plurimorum animos commovit, et compulit in nosocomium, et chlamydes regum purpureas, et diademata candida, et triumphales (lucum palmas, et infulas pontificum gemmeas, et omnium conditionis hominum contentionem et amorem incendit ad consolandos regros et levandos. Hæc utique erat *benedictio perituri*, quæ super Jobum veniebat, qui non tam Idumære princeps, quam nobilis constanti® rex et virtutum omnium imperator fuit. In ulraquo fortuna documentum fuit exemplarque mortalium, quod jus fasque etlau-

Oprn
D11MIL-
cordu
meren-
tur i> i
Ittudk-
liotMB.

dulie vite excellentia a præstanti viro petat in felici rerum cursu et Indissima abundantia difficile dictu fuit, an re magis et opulenti® communicatione quam verbo el sapientia prodesset aliis, populumque juvaret. Hoc constat, neminem fuisse in ærumnis positum, et humanis calamitatibus oppressum, quem non ultro el incredibili cbaritale voluti manu erigeret, et consolaretur : de se enim ita hic vere pronuntiat: a Cor viduæ consolatus sum : » neque leviter illud quidem atque in speciem, verum contentione mirabili el dexteritate, quæ omnem doloris aculeum evellebat Itaque hunc locum ita quidam vertunt ex llebræo, cor viduæ commovebam adjubilum. Pectus illius ræroribus circumsessum dulcissim® vi consolationis adeo permulcebam, ut erumpens in lætitiā plenissimā humanitatis doloris prope sui oblivisceretur. Sed unde a iudice tam insignia humanitatis facinora emanarint ipse pandit, cum ita subdit dicens :

« **I. J. STITIA INDUTUS SUI! : ET VESTIVI ME SICUT VES-**
 job » « timexto et diaddiat b iudicio jico, — ubi notandum
 r vñi- 'Hll^ vestivi *me*; quibus verbis haud obscure sig-
 dici, nificatur suapte natura Johns ad boni iudicis mu-
 nus aptus et comparatus fuisse, uti pulchre D.
 »3°pr*- Chrysostomus in *Caten*, ad hunc locum notat di-
 na eut cens : a Sed nimirum quis cum iudicem consti-
 tuit? A seipso, hoc est, ab ipsa virtute creatus est
 iudex quemadmodum Moyses. Tales videlicet de-
 cebat esse principes. » Ulinam ad munera obeunda
 soli illi assumerentur, quos bona natura: indoles
 inspecta designaret: fallar, nisi ii optima sui mu-
 neris opera præslarent. Quis natur® propria: re-
 pugnans opus regulariter perfecte conficiat? Quis
 non perfectissime exsequatur iussus munus illud,
 cujus opera ex sua propria natura amat? quod
 enim ex propria cujtsque natura venit, id certo
 sperari consuevit in homine quocumque, ut indo-
 dicat Nazianzenus epist. ad *Eudox.* : « Quæ ad
 natur® ductum fiunt, plerumque bene succedunt;
 qua vero pruder naturam præsumuntur, frustra
 lentantur, n Frustra speratur fructus, quem non
 fert arboris natura; frustra in homine opera spe-
 rantur, quibus natura adversatur, ex quo fit, ut
 a Deo communiter in ea evehantur munera cujus-
 que consentanea natur®. Id quod notat I). Chry-
 sostomus hom. 7 *De Laud. S. Pauli*, ubi immensa
 hujus sancti miratus facinora : « Undo, inquit,
 Paulus talis emersit ac tantus? et ex proprio vi-
 delicet, et ex Dei : et idcirco ex Dei, quia de pro-
 prio. » Inde regulariter cognosces te a Deo voca-
 tum ad munus, si munus fuerit propri® consen-
 taneum natur® : habet enim id Deus propriissi-
 mum, quod communiter gaudeat ex propriis re-
 lum naturis sua perficere.

jo' n00 Job itaque a Deo sortitus animam bonam, et
 totum indolem ñachis ad omnem virtutem suapte natu-
 ra maximo propensam, haud contentus erat pro-
 eihm o pria conscientia in plenitudine gratiarum et vir-
 um ho- tutum, qu® intus in corde ab illo administraban-

tur, nisi eam insuper justiti® plenitudinem pro- olnbn»
 curarci, c qua emanaret in superficiem, ema- nb?®
 naretinhabilum illustris quidam splendor virtutis, °s*
 ut qualis esset in conscientia, talis etiam aliis vi-
 deretur, providens (ut inquit Paulus II Cor. vm,
 21) « bona non solum coram Deo, sed etiam coram
 hominibus. » Sic igitur Job circumamiciebatur
 justitia, ut nihil in eo appareret nudum, nihil ina-
 ne : « Sapiens enim, inquit D. Ambrosius jib. II
De Jac. cap. v, nunquam inanis est, semper in se
 habens amictum prudenti®; qui potest dicere :
Justitiam induebam, vestiebam judicium. Quomodo
 inanis qui de plenitudine Christi accipit, et ser-
 vat acceptum? Quomodo inanis, cujus repleta est
 anima, qu® accepta grati® vestimenta custodit ?
 sic se vestit et ornat sapiens, ul nihil nudum, ni-
 hil inane permittat in se videri. Nec solum vesti-
 tur undique justitia, sed etiam in tanta plenitu-
 dine recipit, ul ab intus emanet in habitum, et
 eructet a conscientia in superficiem, ne sit in illo
 vel fimbria exterior qu® possit inanitatem osten-
 dere, vel possit merito reprehendi. Quod habeat
 nccessum est, qui de Christi plenitudine splendet.
 Significatur itaque justitiam exterius manifestan-
 dam, et sicut pallium circumvestiendam, per
 opera nimirum et actiones externas. Indumentum tndo-
 enim virtutis actio est, sicut docet S. Chrysoslo-
 mus hom. 70 tnJfiiHA. ethom. 25 in *Rom.* : « Chris- Mtio
 tum induamur, inquit, cumque illo perpetuo si-
 mus; quandoquidem istud demum est indutum
 esso, nunquam ab illo deseri, ipsumque undique
 in nobis per nostram sanctimoniam mansueludi-
 nemque conspicuum esse, n Sic dicitur *Psalm.*
 cxxxi, 9 : « Sacerdotes tui induantur justitiam, »
 ubi Bellarminus noster: Non solum, inquit, justi
 sint intus et in corde, sed etiam exterius in omni
 eorum vita, in verbis et operibus cernatur justiti-
 tia, etc.; Undo S. Bernardus Epist. 23 : « Sacerdo-
 tes, inquit, Dei induantur justitiam, el multo uli-
 que decentius el ditius quam auro et serico : »
 item *Epist.* 113 Sophiam virginem alloquens :
 « 111®, inquit, fili® Babylonis induuntur purpura
 et bysso, et subindo conscientia pannosa jacet;
 fulgent monilibus, moribus sordent; e contra tu
 foris pannosa, intus speciosa resplendes, » etc.
 Nazianzenus quoque lib. *De Virgin.* : « Vestimen-
 tum, inquit, fero aureis excussum texturis, Chris-
 tum iinim® me® occultum pulcherrimumque or-
 namentum, » etc. Eleganter Cajetanus ad locum
 illum *Jud.* vi, 21 : *Spiritus Domini induit Gedeonem*:
 Reluxit, inquit, in eo Spiritus divinus, quemadmo-
 dum in induto regia veste relucet regius fulgor.

Job igitur de istis indumentis atque ornamentis
 gloriatur dicens : « Justitia indutus sum, el ves- Ju» Uth
 livi me sicut vestimento et diademate iudicio meo; ■ » «
 innocentiam et anim® puritatem jii-lictuwi suum vo- f, t jo-
 cans, quia sicut vestimento ex omni parte circum- bi t » U-
 damur, ita ille, inquit S. Gregorius lib. XIX *Moral.*
 cap. mi, justitia vestiebatur, quia se undiquo
 bono opere protegebat, et nullam partem actio-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XXIX.

nis suns ad peccata nudam relinquebat. Pulchra) profecto vestes, quibus primus parens noster Adam e manibus sui creatoris exivit indutus: pres-ela» enim dixit S. Bernardus serra. l *DeAnnunt.*: « Videre mihi videor, dilectissimi, quatuor virtu- tibus his amictum primum hominem ab ipso sua? creationis exordio cl vestimento salutis indutum.» Per quatuor autem virtutes, *misericordiam* et *veri- tatem*, *justitiam* et *pacem* intelligit, de quibus re- gius vales concinuit *Psalms*. lxxxiv, il : « Miseri- cordia et veritas obviaverunt sibi, justitia cl pax osculatasunt.» Virtutes itaque vestes animæsnnl: nam sicut vestis non est aliquid naturale nobis- cum exoriens (nudus enim egressus sum de utero matris meæ, inquit Job cap. i, 21, et nudus re- vertar illuc,) sed extrinsecus corpori adhærens: ita virtus non est cognata homini in iniquitatibus concepto, cl in peccatis in lucem edito, sed Dei munere, laboro nostro cooperante conquisita. Vestis ad operiendam nudi>atom et fovendum cor- pus inventa est, et virtus ul ignominiam nostram cooperiat data est, et ut animam defendat et fo- veat : et si illa corpus exornat, et aliquando ho- minis aut statum aut munus aut dignitatem de- monstrat; hæc mentem venustat, et quis sit jus- (Us ac De, filius convenienter ostendit. Sed quare judicium istud diademati comparavit? nempe quod in co spem retributionis æternæ quasi fun- det : quisquis enim in hujus vitæ mortalis de- cursu adversus semetipsum judex irremissus est, et delicta vindicat, cum ad adorni Judicis subse- lia pervenerit, remuneratorem experietur, coro- nabitur ab eo, et non plectetur. Quod cum Jo- bus optime nosset, fidenter attestatur judicium sibi in diadema conversum iri; uti pulchre his verbis Gregorius lib. XIX *Moral*, cap. xvi declarat: «Justorum judicia recte diademati comparantur; quia per magni operis gloriam ad retributionis ducunt coronam, n

Ver«. 15. 15. Ocul' LUS FUI CæCO ET PES CLAUDO. — Non dicit, cæco se ducem præbuisse, qui illum duceret; nec <reo <t claudio baculum ministrasse, cui adhærescens in- i'l dm- cederet; sed cæco se fuisse oculum et claudio do' pedem : ita enim exacte et perfecte eorum derec- tum supplebat, ul oculos et pedes ipsis carenti- bus restituere videretur. Hinc iis, qui vel igno- rantia vel imbecillitate judicii quasi mentis ocu- lis capti sibi ipsis consulere non valebant, aderat sapienti et fideli consilio; et qui propter inopiam facultatum vel amicorum penuriam claudorum instar progredi et expedire sua non poterant, eo- rum ipse negotia promovebat et confecta dabat.

Trinar* Observandum hic, principem ita roipublicæ caput esse debere, ut eloenius cæcorum et pes debili- um plerumque fiat : mirifice quippe hæc officia di- gnalali supremæ congruunt, cum inter mortales onus rcipublicæ administrandae ila principi im- ponatur, ul pondus gestare, non excutere ac pro- culcare debeat. Allegorico S. Gregorius lib. XIX Ecdtiu Moral, cap. xiv, hunc versum ad 8. Ecclesiam ty-

pica interpretatione sic referi : ' Ipsa est, inquit, "t ** *oculuscaco*, quia per verbum lucet : ipsa pes *claudio*, quia per adjutorium continet : cæcos enim præ- diut'o- dicendo illuminat, claudos vero opitulando sus- «“>. u lentat : cæcus quippe est, qui adhuc quo pergat tllJ non videt; claudus autem est, qui non potest ire 'q.iiX' quo videt : crebro namque peccatum aut igno- ttaiw. ranfia aul infirmitate perpetratur, ul vel nesciat homo quid velle debeat, vel non omne quod vo- luerit possit, » etc.

10. Patch unají paltehuji : et causasi quaji nes- Veu.i. CIEDAJI DILIGEXTISSIJIE. INVESTIGABAM. — Egentium Job t jt ait se fuisse patrem, quia in ipso egentes non af- H*" fedirai duntaxat pium, sed vere paternum ex- periebantur, æquo cis faciebat ac filiis, eorumque inopiam sublevabat non minus quam si pater il- lis fuisset; non ut alii passim homines, qui etiam misericordes audiunt, qui cæco alicui mendico duos ad summum dipundios erogant, et claudio forsitan quadrantem impertiunt, et non raro etiam bene precando inanem dimittunt; ille vero tan- tum cis impertiebatur, ut illius potius filii vide- rentur quam mendici : « Pater, inquit, eram pau- perum. n Non largitor solum, sed pater. Dormii filius in utramque aurem, et pater in lecto jacens huc illuc se convertens dormire nequit, curis fi- liorum excitatus. Sic Job cum pauperes ipsi dor- joh j>,, mirent, ipso vigilans cogitabat, quomodo orphano Pr- ilii favere posset, quomodo viduæ illi remedium præstaret, quomodo xenodochio lectulos et ne- cessaria sufficeret. Talis est *Psalms*. x1, 2, «qui in- telligil super egenum et pauperem; » de quo pro- nuntiat Propheta beatum esse, quia beatorum et prædestinatorum hic affectus proprius est. Pul- chre ad huno locum S. Gregorius lib. XIX *Moral*. cap. xiv : « Plerumque, inquit, multa homines pauperibus largiuntur, non quia eosdem paupe- res diligunt, sed quia si minime tribuant, iram supremi judicii formidant : qui si Deum non me- tuerent, quæ habent dare noluissent. Quia igitur aliud est bonam opus ex *praecepto*, aliud vero ex *affectu* facere, sanctus vir, 'ut mentem nobis suæ operationis insinuet, dicit : Pater *eram pauperum* : non enim *patronum* so, vel *proximum*, vel *adjuto- rem* pauperum, sed *patrem* fuisse testatur : qui ni- mirum inagno charilatis officio studium miscri- cordke vertit in allectum naturæ, ul cos quasi fi- lios cerneret per amorem, quibus quasi paler praeerat per perfectionem : » sic ille. Ex cujus doc- trina constat, qua mento Christus nos securos red- dere voluerit, nihil omnino defuturum iis qui pa- trem haberent Deum, quando ipse sollicitus ad- modum de filiis et quærit sollicitudine amoris et impertitur parentis allectu omnia necessaria.

Hanc opinor ob causam nostra mater Ecclesia Boi «i Deum Spiritum Sanctum in Sequentia Missæ Pen- i"" Iceosles voluti titulo gloriosissimo *Patrem paupe- nun indigilal* ; de quo David, cum arcana summtB mentis insueta luce pertigisset, mira cecinit, atque in primis illud in hymno [xjrrr.ficiJu magnificum

psalm. cviii, 31 : « Adstilil a dextris pauperis : » pictura est Davidico penicillo digna : facit pauperem tuto et beate gradientem, *adstare* autem *a dextris* Deum ul byperaspisten, fidum armigerum, fortissimum invictumque latronem, qui opposito scuto amoris providentiæquo suæ defendat pauperem; vel *adstare a dextris* oluw ítyí», *felix augurium*, omen salutaro, certum auspiciu secul ira' felicitatis, qui pede dextro, ulalxcicacus quidam Hercules et sospitator accedat; vel *adstare a dextris*, ul qui manus habet aureas plenas hyacinthis, in dexteram inopis dona sua et copiae cornu injiciat; vel denique *a dextris*, ut pauper per se nudus, spoliatus el egens, qui imbecillitate sua corruat, imposita velut in humeros manu illo ipso nitatur, qui portat orbem. Sed idem ipse purpureus Canior aliam quamdam pingit imaginem ad eamdem rem significandam : vult enim ul mensæ apparatus cogitemus pontificum cœms ditio-rem, sedere autem inopem, ministrare Deum, genialiter illum suavissimeque vescentem, hunc lautia huic suggerentem; et ad pii luram addit hoc epigramma *Psalm.* lxxvii, 11 : « l'arasti in dulcedine tua pauperi Deus. » Qtue omnia eo tendunt, ut intelligamus, beneficentissimum Deum gerere maxime eorum hominum curam, et providentissime illis prospicere, qui angustia rei familiaris, inopia el mendicitate promuntur. Quod deces B. Numinis, quantum mortalis potest, imitari Job voluit, qui *patrem pauperum*, quam Idumææ principem, aut, ul eum quidam vocaut, › *regum*, appellari se malebat. Sequitur :

j n Et caesam quaji nesciebam diliuentissijie INVESTIGABAM. — Non sane quiescebat ia throno apparato s'ljí, *n circumstante satellitio; sed et tunc totus cnu!» erat in pervestigando oppresso, el ibat investigans, si quis miser jaceret, cui opem præstnet «ti.'X suam : a Neque enim uxpectibat, inquit S. Chryd.sHpro-sostomus in *Caten. Crac*, dum ad cum ii, quibus i.orca- fac,a oral ¡njurja> accederent; verum ipse pnever- tens lustrabat omnia, cos quærens qui læsi essent injuria; nec quoquomodo quaerebat, sed multa adhibita vigilantia : ncc enim dixit : *Quasivi*; verum : Causam *quam ignorabam investigavi*, scrutatus sum; studiosus disquisivi, omnia movi, ut calamitosos reperirem, nevo quispiam violatus injuria u-piam lateret. Genus praefecturo vides, » etc. : hanc sibi profecturo doctrinam ebibaut omne» principes, persuasi so inter universas principatus glorias hoc semper debere agitari stimulo, hio sollicitari cura, qua omnia pneverlant, omnia moveant, ne lateat vel unus miser, sed quisquis sil, ad remedium possit reperir!. Vere regius ille Theodori animus, qui aiebat apud Gassiodorum lib. IH Variar, cap. XX : « Inter gloriosas reipublica* curas, quas perpeti cogitatione Deo auxiliante revolvimus, cordi no tro est levamen humilium , ut contra potentiam superborum nostra pietatis erigamus obstaculum; ncc liceat quidquam apud no.' audacie?, cuju» est propositi su-

perba calcare, n Vere rex est et vere princeps, quem totum minime occupant gloriosæ reipublice cune, sed inter gloriosas scit sollicitari misselli ejusque cura, qui causam quam nescit non solum interrogat, sed diligentissime investigat.

Proh Deus immortalis! si reges non ad verba, sed ad vestigia ministrorum suorum diligenter n-r* attenderent, quot fallaciarum abscondita etiam in iis qui sancti et sinceri videntur deprehenderent : regina erat, et uxor rogis illa, cui dictum est ve»tl?u *Cant. i, 7* : a Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, » «tux etc. Consultius videretur esse regina) ad depellendum ignorantiam, si interrogaret sapientissimos sui gregis, et ad eorum dicta prudentesque sermones attenderet : at non dicitur illi ut interroget, nec ut attendat ad verba, sed ut vigili cura abeat *post vestigia gregum*. Et fallar, nisi universas ignorantias et errores depellat rex, qui paulisper surdescens ad verba mullum vigilat ad suorum vestigia deprehendenda. Pulchre Sidonius Apollinaris lib. V *Epist. 7*, gloriatur ase homines deprehensos, cl regi cl regno valde infensos : « Indigivimus, inquit, qui germani tui et novi principis amicitias criminarentur; si tamen fidam sodalium sagacitatem clandestina delatorum non fefellere vestigia; hi sunt quos hæc peculiariter provincia manet, inferre calumnias, deferre personas, alTerc minas, auferre substantias : quorum si nares allavciil uspiam rubiginosi aura marsupii, confestim videbis illic et oculos Argi, et manus Briarei, cl Sphingarum ungues, cl perjuria Laomedontis, et Ulyssis argutias, et Sinonis fallacias adhiberi. Uls moribus obruunt virum non minus piet;te quam potestate prostantem. Ad quorum consilia Phalaris cruentior, Midas cupidior, Tarquinius superbior, Nero impurior, Domitianus truculentior redderetur.» Expende unde potuerit bonus regis amicus has cognoscere regni pestes; nimirum ipse ait, « lidam sodalium sagacitatem clandestina delatorum non fefellere vestigia. » Dum ip.-i multa apud regem comminiscuntur, blandisque verbis et zelo plenis obruunt virum, bonus indagator Sidonius non compositas hominum orationes attendit, sed perfidos sodales eorum, nititur clandestina indagare vestigia : ex quibus homines invenit perditissimos, iliisque moribus compositos, qui procul dubio perderent et regninoci principem. Quo reteri Rodulphus gloriam regum, de qua Salomon ait l'iw. xxv, 2 : u Gloria regum investigare sermonem, » quasi inde gloriosi redantur reges, quod non hæreant in blandis compositisque sermonibus ministrorum, sed insuper investigent, hoc est, eorum vestigia attendant, olandosUnosque eorum semitas speculantur. Quod faciebat Job cum ait : « Causam quam nesciebam diligentissime investigabam : » non ait diligentissime *interrogabam*, sed *investigabam* : ul enim bonus canis venaticus non tam ad voces quam ad semitas, quam ad vestigia attendebat.

ver», i?, jy. Conterebam molas iniqui, et de dentibus il-
 Nâiint LIUS AUFEREBAM PRÆDAM. — Sub metaphora bt'Sliæ
 rr^P?i alicujus sanguinarim ex rapto viventis et prædain
 defcMf- dentibus dilacerantis designat hominem in alios
 ^rTab *njuræsuiib Ql» fortunas diripit alienas, vel fa-
 kjurib. mam lædit, vel quoquo modo alium divexat; qui-
 bus infestum se fuisse dicit, ut pauperibus et in-
 firmis opem ferret; qua ratione loquendi David
 etiam usus est *Psalm*, in, 8 : « Quoniam tu per-
 cussisti omnes adversantes mihi sine causa, den-
 tes peccatorum contrivisti, » quod maxime decet
 potenteshomines, cos praesertim qui in magistratu
 sunl; quod per Davidem Deus fieri præcipit *Psalm*.
 lxxi, 4 : « Eripite pauperem, et egenum de manu
 peccatoris liberate. » Optimus ergo judex Job di-
 vilum potentiumque improbitatem conterebat, et
 vehit ex ore luporum iraclis eorum dentibus prae-
 dam injustam eripiebat : ita nimirum ille qui Deo
 inter- vacans ipsum secum commorantem sentiebat, et
 onUoae bprtyro intern@ suavitatis ac oleo consolationis
 vacan- pedes eluebat; nihilominus adeo totus erat ope-
 ribus charitatis intentus, ut nullum amoris erga
 bnjCi Ji* proximos oillicitim omitteret, atque ad molesta,
 micor- humilia et abjecta obsequia descenderet, et nihil
 duriu- horum suæ mentis tranquillitatem impedire pu-
 tii v.cc- taret. Quid ergo ex hoc loco vir spiritualis addia-
 mo*. cet, nisi ul quamvis butyro et oleo divinarum con-
 solationum abundet, ad proximorum tamen mi-
 serias sublevandas condescendere non erubescat,
 et illam dulcedinem pro charitate interim inter-
 mittat; et hanc dejectionem et humilitatis exerci-

ti) Scitum est Jobum iis verbis longioris vitæ felicitatem sibi augurari ; utrum vero produci sibi vitam *palmtr*, vel potius *phoenici* parem optaverit, an tot sibi vitæ annos, quot maris arenis sunt, deprecatus sit, ambigitur: denique utrum similitudo ex phœnice, an ex palma, an ex arena c littore maris ducta sil, inter auctores disputatur. Hæc nobis in præseuti discutienda sunt. Profecto si hcbraici textus verba satis haberentur explorata, nullus esset controversial locus : sola enim sententi@ ad litteram expositio interpretum dissidia componeret, neque magnopere cune esset, quid veteres pravam interpretationem secuti cemuerint : illos interpretes inter veteres nobis sequentibus, qui maxime rem assecuti crederentur. Curn vero rabbini ul veteres interpretes, quorum sententia in Scripture versione gravior est, non satis inter se constant, et incertam vagamquo harum vocum significationem reliquerint, integer nobis manet labor et locum et precipuas versiones expendendi, ul inter varias illorum sententias optimam pro viribus seligamus.

Et equidem phimo, quam ejus loci versionem dederunt Septuaginta, ea variis opinionibus occasionem prebuil et lomentum: utuntur enim voce *pkœnix*, quæ in greco tria vel quatuor maxime diversa significat : *palmam* nempe, *phamicem* avem, et *Phoenicium*, nempe *Phoenicia* incolam, ac demum *herbam*, quam nos *Iolium marinum* appellimus (Dioscorides, lib. IV, cap. xxxix). Hancæquivocalioncm sensisse illi, et subducere voluisse videntur, addentes vocem *truncus* : a Et sicut truncus phoenicis (sive *palme*) multiplicabo dies : » quæ enim voci *phoenix* congruere potest significatio, nisi palmæ, si truncus addatur? His tamen minime persuasi plure*, lucum interpretati sunt de phœnice ave, totam sententiam Ha legentes (Mercer. Tir. in hunc læum, llebran apud Val. Gruí. Cûdurc. Drus.) : *Sicut corpus (vd foetus} phanicif mirili-*

talionem utilom putet, qua et Christum ipsum imitatur propter nos ad infima descendantem, et exacto externo labore cœlestiu clarius et subtilius intuetur. Optime enim ait S. Gregorius lib. XIX *Moral*, cap. xiv : « Nec taedere animum debet, si Fensus ejus contemplationi spiritualium semper intentus aliquando dispensandis rebus minimis quasi minoratus inflectitur, quando illud Verbum, per quod constat omnis creatura, ut prodesset hominibus, assumpta humanitate voluit paulo minus ab angelis minorari. Quid ergo mimm, si homo se propter hominem retrahit, dum Creator hominum et angelorum formam hominis propter hominem suscepit? Nec tamen minoratur sensus cum sic attrahitur, quia tanto subtilius superiora penetrat, quanto humiliter pro amore Conditoris nec inferiora contemnit. Quid indignum nobis vel difficile est, si supra infraque animum ducimus, qui eadem manu corporis lavamus faciem qua etiam calceamus pedem? » Confirmari et hoc Bonaventura *De Inform*, novit, pari. II, cap. iv, sic scribens : a Bona actio maxime condita pinguedine charitatis, et obedientiæ vel alterius virtutis lælificat conscientiam, et dat fiduciam spei in Deum, etsi ad horam intercipit devotionis quietem; tamen meretur postea majorem dulcedinis infusionem et gratiam puritatis, n

18. Dicedamque : IX mdulo meo moriar, et sicut PALMA MULTIPLICABO DIES (I), — id CSI, domi mCfU, non apatrio solo exactus, meos inter liberos ævum transigam, ibi consenescam, ibi morlem obibo ;

plicabo dies. Tini uberem vero ingeniosarum siinilludinim materiam hinc nati sunl, ut non raro pro resurrectione mortuorum argumentum ex illa derivarim. Erroris fomentum præbuerunt verba statini antea in textu legenda : « Dixi : In nidulo meo moriar, et sicut phœnix multiplicabo dies : » prunum est cnim ul nidus de ave exponatur, et de ave potissimum ejus nominis, tota antiquitate celebratissima, deducendis figuris et allegoriis maxime opportuna.

Phœnix, avis Arabice teste Solino, cap. il li, aquilæ magnitudine, capite honorato, in conum plumis exstantibus, cristatis faucibus, circa colla fulgure aureo, postera parte purpureus, atque cauda, m qua roseis pennis cæruleus inscribitur nitor: vide et Plin. lib. X, cap. n, et lib. XIII, cap. iv. Addunt, oculos micare ceu sidera, unicum esse in terris, Tacitus lib. VI *Annui*. : « Unum in terris, n Mela lib. II, cap. ix : « Avis setnper tñica n ; vitam alii ad quingentos annos, Ilorus *Hicrogl*. 33; Seneca *Epist*. 42; Tacitus lib. M *Annal*.; Herodotus lib. II, cap. m . Alii ad millenos (Auctor poeinat. *De phan*., sub nomine Lactantii et Claudiani, etc.). Alii ad septies millenos (Chæremon apud TrcU.), producerà aiunt ; Plinius lib. X, cap. u, ad 600, vel 500, seu 521 annos; varia cnim sunt exemplaria. Solino vero 540 annorum avis esi. Parem novem conorum generationibus autumat Hesiodus; corvum veru novem humanis generationibus parem constituit. Albertus Magnus intra 340 annos pbœnicis vitam definit. De phœnice ita scribit Tacitus *Annui*. cap. vi : « Paulo Pablo, L. Vitellio Coss. Tiberio principe, post longum ravulorum ambitum, avis phœnix in Ægyptum verni. Sacrum Eoli id animal.... De numero annorum varia traduntur. Maxime vulgatum, quingentorum aimorum spatium. Sunt qui asseverant, mille quadringentos Ecxagir. u unum intcrici, prioresque ejus generis aliter

at mea senectus placida et tranquilla non molestiis noclium et rerum infeliciū casibus opprime-

Sesostride prirnurn, post Amaside dominantibus, dein Ptolemaeo Ia ergete, in civitatem cui Helopolh nomen, advolavisse. Sed antiquitas obscura. Inter Ptolemæum ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. Unde nonnulli falsum hunc phœnicem, neque Araburn, e terris credidere, m̃hilquo usurpavisse ex bis quæ vetus memoria firmavit.» Hic Taciti numerus annorum inter Evergclcm et Tiberium cum veritate quidem non conflât • certo tamen quingenti anni ca temporis intercapedine non fluxerunt. Quare falsa licet autumaverit semper tamen verissime asserit, eorum opinionem, qui nonnisi post evolutos quingentos annos phœnicem reducunt, fidei esse levissimæ. Quin si unus tantum phœnix in mundo esse credatur, quod antiquorum consensu assertum est, cum nullus post Tibenī ætatem apparuerit, Jam dedisse phœnicem certissimo statu- ndum est. Singulis recurrentis anni, quem astronomi *magnum* vocant, conversionibus phœnicem panier reduci tradit Manilius, apud PII». lib. X, cap. n; camque veterum nonnullorum fuisse sententiam, Solinus cap. alii animadvertit. Sed quis cudi ferit avem producere vitam p ssc non ad quingentos modo, quæ sane ætas fidem excedit, sed ad duodecies mille nongentos quinquaginta quatuor annu s, qui periodum magni anni conficiunt; cum nempe cali omne? et corpori cadesti* ad idem punctum recurrerunt, voluti si tum primum motum suum exordirentur? Cornelius Valeriuvis, teste Plinio lib. X, cap. n, phœnicem devolasse in TEgyptuin tradit, Q. Plautio, Scxl. Papinio Coss. Allatus e.4 et in urbem, Claudii principis calura, anno urbis 800, et incomitio propositus, quod actis testatum est, sed quem falsum esse nemo dubitaret.)

Nec minus de genere mortis, roparalaeque post funus vita, res eti inter varias auctorum sententias ambigui. Cum ad vitæ exitum, evoluta annorum, quos natura constituit, periodo, devenerit, sequo in moitem urgeri provida avis intellexerit, ipsa sibi ex odoris arborum ramis feralem rogum struit, in cineres resoluta primo vermiculus nancitur, qui paulalim crescens, tandem mutatur in avem; et cum primum volatui explicando se parem experitur, cineribus paternis et nido ubi vitam absolvit, onustus, omnia defert ad solis aram, ad insulam Panchæam in Occano: vid. Euhcmcr, apud Euseb. lib. II *PrcDpar.* cap. n, sive in provincia ejus nominis in Arabia Felici; Virgilios 11 *Georg.*; Servius *ibid*»; sivo in Troglodytide, Vo&ius ex Mela, lib. IH, cip. viii; sivo in /Egypto juxta Heliopoliin, Plinius lib. X, cap. u; Ilarduinus *intumd*»; de situ enim Pandiæ, priscis celebratissimæ, in incerto venamur. Herodotus lib. II, cap. Lxxiii, id solum scribit, deferri ab Juniori ave parentis corpus in myrrbino feretro, humeris impositum, ad templum Solis, in Heliopoli Ægypti urbe, nihil addens sive de mortis, sive de reparat® vit® talione. Addunt nonnulli phœnicem constructo ex gummiferis uromaliscisque lignis nido, excussione alarum ignem excitare; coque assumptum et in cineres redactum, iterum in vermiculi speciem renasci, paulatimque explicari in phœnicem. Item aliter narrat Tacitus lib» VI /Imta/. «Contecto annorum numero, ubi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiquo vim genitalem offundere, ex qua fætum oriri, et primam adulto curam sepeliendi patris, neque id temere, seti sublato myrrh® pondere, tentatoque per longum iter, ubi par oneri, par meatui sil, subire patrium corpus, inquosolis aram perferre atque adolere. Hæc incoila, et fabulosis aucta. Cæterum aspici aliquando in ÆgVpto eam vulucrein non ambigitur.» Paria Herodoto do phœnice habet Origenes lib. IV *Contra Cels.*, sed rem non negans, ambiguo tamen de illa plurimum se demonstrat. S. Clemons in I CoruIL'i., Pseudo-Lutanthr in *Cann.*

tur; sed longos dies ac lætos soles ducet, tam firma vegetaque ad extremum uti palma in or-

de Phm.t S. Basilius Magnus lib. Vili *Hexarm*», S. Cyrillus Hierosolymitanus *Cateeh.* 18, S. Ambrosius lib. VI *11 zaem.* cap. xeni, idem sena. 19 *in Ptaltn.* cxvnr, n. 13. (Phœnix coitus corporeas ignorat, libidinis nescit illecebras, sed do suo resurgit rogo, sibi avis superstem, ipsa et sui hærcs corporis, et cineris sui fœtus), veritatem ejusdem avis persuasivam habere visi sunt; tum et ex illa argumentum pro resurrectione derivarunt: inter quos S. Ambrosius tanquam rem e Scriptura mdobiutam asserit. Hoc relatione crebra et Scripturarum aactorilate cognovimus, etc. (Lib. II *De Fide Hrturrect.* n. 59). Hæc plane S. Docloris verba non aliud Scripturæ testimonium spectasse videntur, quam Jobi, narraimox historiae satis congruens: Sicut phœnix multiplicabo dies; quemadmodum enim avis illa in cineres resoluta iterum nascitur, et sinu mortis ad novam vitam reparatur phœnix; ila ego, post oblatum Deo vitæ meæ Eocnfkium iterum renovator, atque et sepulcro iterum vivens resurgam.

Phoenicia exemplum aflcniunt pariter, ut resurrectionem probent, Tertullianus *De Heiurr. cam.*; et S. Epiphanius in *Anch.* Idem pro adimenda virginitate Maris, et prater mortalium inorem Jesu Christi nativitate, laudat S. Cyprianus in *Sgrnb.* Frustra essem, n omnium testimonia ca in rc congerere conarer. Profecto si UI probatissimi testes pro aiEtrucnda phœnicis veritate satis non habeantur, ca quæ a nobis addi possunt, minons semper momenti viderentur.

Sel, ut vera fatear, de phœnicis ventate, deque tot hist Miarum ille plurimum, nec immerito ambigator: vide Bocb. lib. VI *De Anim. goer.* part. II, cap. v. Qgi ci do et scripserunt, interse non constant, alii alia narrantes, turn de vitæ diuturnitate, tum de genere mortis*, turn de reparandæ vitæ ratione. Alii se dubitare aiunt; alii fabellas veritati plurcs admixtas agnoscunt; ac Undem jþç.irei natura ita singularis est, et supra fidem, ut humanam credulitatem superet. An vero phœnix, fabulosa, uti quidem credimus, avis cum ave paradisi, cujus veut dem omnes fatentur, coufusae^t? Avis joradid, plumarum elegantia insignis: vide, si lubet, Dellonium, lib. III *Observât.* cap. xxv; Cardanuin lib. X *De Subtd.*; Georgiom *De Sep.* de Bom. Soclel. Jos. Mus., plumis octo digitorum uniatur. Cauda ad paxunem accedens, colore aureo, varietate insigni coruscat. Cullo est breviori, ut deesse prorsus videatur. Caput et n sirum amplum et tenue, cujus radices alis ipsis infiguntur. His plumis ornantur principes insularum quas .Uo/uaof vocant, iisque lulo sese a vulneribus arbitrantur. Militum præturianorum, quos *Jannizzaros* nominamus, apud Turcas crisi® illb pariter distinguuntur. Magnitudine est pulli galli gallinacci. Ferunt paradisi avem semper in motu el libratu in aere pennis versari, cum pedibus carral; pasci rore ex acre matutino stillanti. Fabellas huic historia! admisceri plurimas non ambigimus. Hæc certa sunt: Figura ci pium® avis, alterius plane tant a caeleris formæ: vix aliquando quiescit: pedibus sive brevissimis utitur, sive penitus caret: insectis, vel suaveolentibus lloribus alitur. Ferunt juxta ramos arborum quietem capero, ad quos vel plumis vel filis quibusdam nigris circa caudam nalis adstnngitur. An vera sit avis, minime ambigitur, cum plurescaruinavium exuvieinter cimelia PP. Jesuit irum Item® specianlur. Solus superest dubitandi locus, utrum ætale scriptorum de phœnice agentium innotuerit: neque enim de ætate Jobi quidquatn dixerim, cum ille ncc de phœnice, ncc de ave paradisi facile unquam cogitaverit. Verum si India et Oceanus Indicus jam indo a Salomonis ætate exploratissimi erant, cur nota in iis regionibus avis, Graces Homanosque apud quos de phœnice sermo est, latere deluit? Si noverunt,

Ium assurgens : (am dulcibus perfructur virtutum bonarum fructibus, sicut palma prædulces expandit dactylos. Pro eo quod hic in Vulgata ponitur *palma*, interpretes alii ex proprietate vocis originalis *arenam* posuere, ut dicat Job : « Et sicut arena multiplicabo dies meos, » id est, dies mei multi erunt instar arenæ; R. Salomon, Merccrus, Vatablus et alii vertunt *sicut phoenix*, ut respondeat precedenti, *in nidulo moriar*; Septuaginta reddunt, *ζμπ* *ζμπτ*; Quod licet proprie cum FWnix dunt, *ζμπ* *ζμπτ*; Quod licet proprie cum qn*d ao oiympiodoro el Augustino de trunco palmæ, quæ Græcisosivi?dicitur, accipiatur; alii tamen de corpore avis phoenicis accipiunt; unde Philippus : Fieri, inquit, potest, ut Job in similitudinem avis illius significet so per mortem in cinere carnis velut in nido pro tempore moriturum, et inde resurrectionem lanquam phoenicem in gloriam et

qubl prohibet, quin ejusdem avis historiam sub *phoenicis* nomine tradiderint! Hæc, illius veisionis causa, et sicut phoenix multiplicabo dies, disputanda fuerunt.

Altóla versio : *Et sicut patina multiplicabo dies*, majori ascensu probatur: ita legunt Septuaginta, Vulgata, vetus Italica, et tota ferine vetustas cum pluribus recentioribus. Quin et satis expressum in antiquitate testimonium pro lectione de phœnico utrum demonstrari possit, ambigo. Quidquid in toto Jobi textu legitur, optime cum palma congruit. Arbor csl maxime annosa, cæsa facile germinat (Plinius lib. XIII, cap. iv: Sunt et cæduæ palmarum quoque silvæ, germinantes rursus ab radice succis) clad miraculum usque fœcuuda. Ipsum *phoenicis* nomen ex palma derivatum ierunt, quod arbor annosa sit, et voluti pusi cineres renoscens, redacto enim incineres trunco, nova c radice germina erumpunt (Plinius lib. XIII, cap. iv : Mirum de ea accipimus cum phœnico ave, quæ putatur ex hujus palmæ (syagrorum) argumento nomen accepisse, emori ac renasci a seipsa). Ferunt insuper proceras palmas circum habere ingentium silvam (ad vigiliis enumerant) ex eadem radice, quanquam interse distinguuntur, germinantium, Bellon, lib. II *Observat*, cap. xiv : Procerioribus silva arbore ex ipsa. Plinius lib. XIII, cap. iv : vir fide dignissimus, qui decennio in locis palmiferis moratus est, testatur, nunquam c radice palmæ germina onrl, sed c nucleis in terram lapsis, non nisi certe in locis humenlibus, vel humore aliquo irrigatis. Vix latam radices emittore, idem Plinius csl auctor: Et ab radice avulsa vitalis est salus et ramorum tenerrimis. Gaudet et riguis, lotoquo anno bibere. Quod maxime cum Scriptura (*Job. xxix, 19*) congruit: Radix mea aperta csl secus aquas, cl ros inorabitur in messione mea.

Ad palmæ@talem quod allinei, juventam suam arborum emissis germinibus reparare, et ad radices usque casam iterum crescere, jam observavimus. Longissimo ævo vivere, asserit Theophrastus, lib. 11 *De Cous*. cap. xvi; el de pilma Deli hæc Plinius lib. XVI, cap. xuv : Ab ejusdem dei (Apollinis) @tale conspicitur. Magna sunt hæc, el exaggcraione fonasse aucla ; sed communem saltem persuasionem de longissima ejus arboris ælate demonstrant. Hæc probabiliora pro vindicanda versionis hujus veritate afferuntur ; versionis-, inquam, qua Jobus, Dei ope, annos sibi palmæ pares ominabatur, quanquam doloribus cl morbo oppressus mortem capili suo imminentem cemba! Nec auctoribus sacris novum est cl insuetum, ut similitudinem c palma, arbore inter Judæos et Arabes celebratissima ducant, *Psalm. xci, 13*: Justus ut palma florebit. Sponsus proceram sponsæ staturam palmæ coin-l'arai, Cant, vu, 1. Sponsæ coma ramis palmarum similis

multitudinem diorum æternHatis. Licci enim Ulysses Aldrovandus in *Ornith.* et quidam moderni avem hanc fabulosam putent; tamen omnium, inquit Pierius in *Ilierogl.* veterum auctorum, scilicet Oppiam, Victoris, Manilii, Herodoti, Suidæ, Philostrati, Claudiani, Lactantii et aliorum, quos citat Gcsncrus, concors est sententia phoenicem esso, et mortuum renasci ; licet in modo quo id fiat variant, et posteriores commentis commenta addiderint : quin imo Albertus Magnus et Ægyptii phœnieem usurpant ut symbolum restorationis et resurrectionis. Verum quidquid hac de re sit, Judai certe nusquam non sibi promittit multiplicationem vir justus etiam in casu : sive enim cadat in ptaoid terram, ex terra sicut palma exsurgit; sive cadat in aquam, non ideo minuetur, ut arena non minuitur in aquis, sed ibi augetur; sive cadat in

esso dicitur *Cant, v, M.* Ipsa de sc Sapientia testatur, *Eccli. XXIV, 18*, cælera omnia infra se despicere, voluti palmam in agro Cades; cl *ibid.* cap. 1, 4: Filii Aaron sacerdotes nobili corona Oniam summum sacerdotem ambiunt, voluti pabn@ proceram circa palmam salæ.

His omnibus, quæ in rem presentera congruere videntur, unum opponunt, quod pluribusæquivalet, nenipa vocem hebream *chol* nullibi in Scriptura palmæ designando occurrere. Sæpius quidem de palma, arbore Pajæslinæ frequentissima upud auctores sacros, cosque non nisi voco Tbamr usos legimus. Frequenter apud illos quidem vox *ckol* occurrit, nunquam tamen pro pabua. Nec Septuaginta vocem *chol* alibi unquam quam in hoc Jobi loco, palmam reddiderunt. Aliena est etiam ea nominis significatio in lingua chaldaica, syriaca el arabica, hebraico allnibus, ex quibus radicum Hebraicarum significatio quandoque derivatur. Quare sive aliam Hebraici textus lectionem secutos esse Septuaginta, sive mendose legisse lateamur oportet ; id quod etiam ante nos recentiorescjus quique interpretes agnoscentes, illos hac in re descrueruni.

Tertia superest lectio in hunc sensum : *Dicebam : In nidulo meo moriar, et sicut arenam multiplicabo dies*: quemadmodum enim Jobus florentibus rebus suis, el vitam suam proborum operum exercitio felicem ducens, lælam sibi mortem quielamque domi suæ, lectulo liliorum corona cincto nminabatur : ita pariter, cum in summas angustias, malis oppressus, lepra allectus, veribus exesus, devenisset, nullum sibi kciam diem sperare audebat : cum tamen aversos a calamitate sua oculos iu Deum figebat, extinctæ spei igniculos excitans, læliora sibi et augurabatur et sperabat, tum futuram vitam animo contemplatus, carnis suæ resurrectionem cl immortalē vitam post corruptionem sibi spondebat- Neque id solum, sed et Jesu Christi resurrectionem predicil, qui e pulvere et favilla sepulcri vitam sibi excitans, resurrectionis suæ exempto cæteros in spem resurrectlunis perennisque vitæ erexit. Hanc inlerprelalionem indicant, 1º ipsa rei perspicuitas : ducta enim ab arena similitudo, ob annorum el bonorum multitudinem exprimendam, Scriplure maxime familiarisest. Genuina vocis hcbreæ significatio, quæ variis Scripture locis consonat. 3º Pcrlissirnorum interpretum ea in re consensus, ut ChalJæi, Syri, Arabis, Montani, Pagnini, Munstercii, Castaltonis, Junii, Ticmdlii, Mercuri, Vatabli, Codorci, et plurium aliorum. Demum rabbini, qui vocem *chol* reddunt *avem* quamdam immortalem, quæ velilo fructu abstinerit, fabellam venditant adeo putidam, ul nullam fidem nullamqm* animadversionem mereaniur. Postrema igitur hæc explicatio præferenda cælens videtur. Aug. Calinet.

flammas, indo ut phœnix renoscetur. Igitur et planta est, et arena est, et phœnix est vir justus, ne ullo sciat cedere elementa, sed ex omni contrario gloriæ recipiat augmentum.

In nidulo meo MoniAD. — Magno sane iudicio et divj uo affatu cor suum appellat *nidulum*, in quo ad 11011 modo cum Numine sancio *morari*, sed chain morteiu *mori* cupii, nec latum unguem ab illa Dei habita* ns,iuo tioncdiscedere; quod sil forte velut caverna ina-lbo com- ceriæ, ad quam devolet c cælo columba, ut D. Spi-morau- ritus nidumeldiversorium opportunum; vel quod J,m* animæ pte sint aviculas in nidulo suo tutæ, extra nidum prædæ exposite et cupiditati, unde *pennata* a Sapiente nuncupantur *Prov. i, 17*. Sed opinor ad hirundines præcipuo respectum habuit; quarum nidus luteus quidem est, sed in co chelidonia reperitur tam salutaris atque potens, ul visum non juvare modo possil, verum cl cæcis quoque restituere. Sic cor nostrum luteum est, atque, ut dicitur in arcanis litteris *Job. iv, 19*, « habitamus domos luteas : » verum in eo nido reperitur chelidonia, Deus ipsepolcntissimum alexipharmacum, et ut stylo Tertulliani dicam, « remedialor valetudinum, » qui oculis medeatur, lucem animo conciliet, diem faciat, reddat vitam. Probi in corde salutisquo amantes suæ cum in humanis tantam caliginem animadvertunt, et sæculi noctem mentis luminibus objectam, a Deo collyria petunt chelidonia ad animi aciem medicandam : cum Ezechia *Isai. xxxviii, 11*, sicut pulli hirundinis cl-

mani, ut columbæ in nidulo meditantur. Jobus igitur non male providus futuri, cum cliamnum Iclicissimus ageret; mortis tamen nunquam oblitus nidum sibi struxerat quotidiana meditatione. Nam sicut aviente nidulos sibi ædificanl frequenti ramulorum aut glebularum congestu ; ita Jobus quotidie prævidit mortem, quotidie scema agitavit iudicium, caque ratione velut sedula hirundo glebas comportavit ad struendum nidulum in quo defungeretur. Nos Jobi exemplo nidulum nobis eligamus mature, in quo moriamur, cumque in loco alto aut luto statuamus.

Allegorice S. Gregorius lib. XIX *Moral*, cap. xvi locum hunc ad pacem Ecclesiæ refert his verbis : « Quid hoc loco per *nidum* exprimitur nisi tranquiia ndei quies? nisi enim S. Ecclesia infirmos quosque filios nunc in pacis nido cnulrict, non diceret regius Vates *Psalm, lxxxiii, 4* : *Etenim passer invenit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi reponat pullos suos*. Turtur enim invenit sibi nidum, quia Ecclesia amore Conditoris crebris gemitibus utitur, et velut nidum sibi, id esl pacatissima, fidei quietem construit, in qua crescentes filios quasi plumescences pullos, quousque ad superiora evolenti, charitalis gremio calefactas fovet; recte aulem subjunxit • *Et sicut palma multiplicabo dies* : palma enim lardo proficit, sed diu in viriditate subsistit. » Quæ omnia in spiritualem mentis solitudinem apte conveniunt, qua voluti in nido animus conquiescit, plumescitque virtutum pennis.

Quo etiam perlinet illud *Psalm, ci, 7* : « Similis factus sum pellicano solitudinis in tecto, » quo loco Prilla* per *pcUicanum*, qui pullos dicitur occidere, cl postea tribus diebus lugendo sanguine suo ad vilain excitare, accipiendi sunt pœnitentes, qui peccando uum. opera sua modificaverant ; postea autem lugentes per poenitentiam tribus diebus, hoc est Iribus actibus pœnilenliæ, videlicet contritione, confessione el satisfactione vivificant. Quoniam vero hoc m spirituali mentis solitudine efficitur, additur *solitudinis*. Ejusmodi solitarium commendat Jeremias dicens *Thrcn. vi, 27* : a Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua; sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit se supra se : n so- Sditi-litarins enim est, qui in sui cordis intimo secessu ri0> P® elevat se super sc per contemplationem, se inquam spiritualem super se carnalem. Ita hunc lo- toper r : cum intellexit D. Ambrosius serm. 9 in *Psalm, cix*, quamvis aliter legat, *sedebit singulariter, et silebit, quia tulit jugum grave*; et quidem multi codices corredi habent, *guia levabit super se*, nimirum jugum Domini ; cujus paulo ante facta fuerat mentio : a Quis tot, inquit Ambrosius, *qui singulariter sciet*, nisi qui sæcularibus voluptatibus abdicatis molestiorum omnium excludit tumultus? » Illud tamen adverte ex eodem Ambrosio lib. 111 *Offic. cap. i*, hujusmodi virum solitarium, quanquam otiosus videatur, maxime tamen esse actuosum; quemadmodum ipse elegantibus verbis explicavit : « Non primus Scipio scivit solus non esse cum solus esset; scivit ante ipsum Moyses, qui cum laceret clamabat, cum otiosus staret præliabatur : adeo otiosus, ut minus ejus alii sustinerent: ncc minus quam cæteri negotiosus, qui otiosis manibus expugnabat hostem, quem non poterant vincere qui dimicabant. Cujus autem majora negotia quam hujus otia, qui quadraginta diebus politus in monte totam legem complexus est? Quando ergo justus solus est, qui cum Deo semper est? quando solitarius esl, qui nunquam superatur a Christo? »

Hæc Ambrosius, qui fusius eadem prosequitur epist. 91 *al Sab.*; quæ ad hunc Jobi locum spiritaliter interpretandum conducunt, uti el illa quæ Thomas de lîcmpis auctor piissimus lib. I *De [mit. Christ. cap. xx* de cella, religiosorum hominum nidulo, scribit his verbis : a Cella continuata duiceit, et male custodita tædium generat: si in principio conversionis tuæ eam custodieris, erit poslea libi dilecta amica, et gratissimum solatium. Cogea ergo teipsum, ut in ea mancas; et sapienti quodam ac sancto dolo temelipsum decipe. Ad quid nunc sine necessitate cellam deseram? Quid extra illam nisi novitates, et verba oliosa et detractaria, vel ad minus consumptionem temporis, vel alia quæ me distrahant inveniam? Nunc certe in ea manebo, post unam aut duas horas, nisi prius ab obcdienlia fuero vocatus, exhibo. Nunc profecto voluntati meæ ac levitali meæ in hoc nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies. Quantum enim apud me maneo, clad vana

non exeo, tantum diebus meritorum adjicio. » Quibus verbis et aliis similibus tanquam vinculis suavissimis poterit se religiosus quisque in nidulo suo intra cellæ ambitum continere. Quod ei facilitate limum simul et suavissimum erit, si non deses et otiosus ac dormiluriens in ea resideat, sed scindalo»- per uliliter occupetur; nunc orans, nunc psallens, et preces suas debite persolvens; nunc libros spirituales, sanctorum gesta et historias ecclesiasticas legens, et quibus incubuit litteris studens, theologiam, Scripturam sacram ac precipue S. Patres evolvens, ut scientiam comparatam servet ac provehat; nunc scribens, et scripta sua recognoscens, aut aliorum transcribens, aut in compendium redigens. Quæ breviter vulgato hoc versu commendantur :

Nunc lege, nunc ora, nunc cum fervore labora ;
Sic erit hora brevis, sic labor ipse levis.

Quisquis hanc vivendi normam constanter tenuerit, cum B. Jobo jure dixerit : « In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies : » nidulus enim ejus status fervoris est, in quo felicissime, et quod ad merita augenda attinet, utilissime conquiescet. In hoc nidulo, in hoc fervore morietur, quia nunquam ad lepidam vitam et ignavam deflectet; sed sicut palma multis annis semper vivens, semper victor, et semper fructificans vivet.

Sed quorsum annos suos palmæ potius quam cuilibet alteri plantæ comparat? sane alia silvarum arbusta radices dilatant, et quod in imo est stipitis : itaque initia vasta sunt, robusta, ad omnem firmitatem composita : itur in superna, quantumque ad æthera fertur lignum, tantum sibi dissimile, et sustentat immensus truncus gracile cacumen deformi generatione partuque inæquali. O slygiis dicatum ærumnis infelix lignum, quod intumescit, et distenditur qua parte glebam occupat, qua Olympum prospectat, sine viribus, hæc decore est! Non sic palma (ideo et justorum di nîtu- *n arcano sermone egregium symbolum) ab exordio leute crescit, inchoamenta obscura sunt, quæ e(infantiam sapiant; quasi invita terram occupat arbor gCnerosa} et mœrorem testatura indignos

induit vultus; gracilis est primus truncus, rudimenta sanctorum innuens : mox ut assurgit, magis magisque roboratur, donec pulcherrimas comas effundit, cœlique spatia quanto liberius occupavit, tanto formosiori cacumine est. Gaudet agricola, quem initia terrebant exilia, deceptum se a ramorum et magnitudine et forma et utilitate, discitque excelsiora evadere quorum despecta origo. Cedat nostra oratio Gregorii Pontificis Maximi de palma loquentis oraculo lib. XIX Afora!. cap. xiv : « Habet quidem aliud palma, quo a cunctis arborum generibus differt : omnis namque arbor in suo robore juxta terram vasta subsistit, sed crescendo superius angustatur ; palma vero minor ab imis inchoat, vastior ad summa succrescit : quibus itaque alia arbusta, nisi terrenis mea-

tibus inveniuntur esse similia, inferius vasta, superius angusta? quia nimirum omnes hujus sedili dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in coelestibus debiles. » Verum properemus ad institutum a nobis præcipuum sensum : « Sunt vero nonnulli (subdit) qui cum coelestia appetunt, ab inchoatione sua quotidie inconstantie pusillanimitate deficiunt : quibus hos nisi arbuslis reliquis similes dixerim, qui nequaquam tales superius surgunt quales inferius oriuntur? Ili quippe ad conversionem venientes, non tales quales coeperunt perseverant; et quasi more arborum inchoatione vasti sunt, sed tenues crescunt : quia paulisper per augmenta temporum patiuntur detrimenta virtutum; palma vero, sicut dictum est, vastior in summitate est quam empium esse ex radice; quia sæpe electorum conversio plus liniendo peragit quam proponit inchoando. » Sic ille. Sed undenam Jobus, innocentie ac patientie magister, hanc sibi felicitatem palmarum pollicetur? Ex eo sane quod subjungit :

19. RADIX MEA APERTA EST SECUS AQUAS, ET ROS MORABITUR IN MESSIIONE MEA , — id est prosperitas mea posita, lixa et radicata est juxta aquas divine gratie ac favoris, ul diutissime vivat et vireat; et radix mea aperta est, ut irriguum humorem assidue exsugat : sic ros divini influxus in me meisque bonis morabitur, ut ea ad bonam maturitatem ac lætam senectutem perducatur. Vide quæ Psalm i, 3 annotavimus in Expos. Græc. in Psalm., ubi juslus arbori juxta aquas consitæ comparatur. Tropologice radix nostra cor nostrum est, a quo sicut a radice vita procedit : quod tunc secus aquas aperimus, cum divine inspirationi recipiendæ subjicimus : tunc autem ros moratur in messione nostra, id est in justis actionibus nostris, quæ rore , nimirum superna gratia desuper cadente crescunt, et ad perfectionis maturitatem perveniunt. Tunc pulchritudo mentis nostræ augeatur, et fortitudo succrescit : quia Dominus sibi obdientibus suis alloquia recipientibus largam benedictionem immittit. Bonum est itaque audire Deum, et non tantum ejus præceptis omnibus in commune propositis, sed etiam specialibus inspirationibus obedire quæ custoditæ nos malis liberant, et bonis cumulant, et ad ampliora bona recipienda disponunt.

Quod si aquarum nomine Spiritus Sancti gratiam velis intelligi, certe apertio radices secus aquas erit ipsa oratio, qua et sibi homo et aliis gratiam et divinam miserationem impetrat : quare Richardus Victorius in Cant. cap. xxiv de his aquis et de viris justis sic scribit: «Ad quas aquas anhelant corda bonorum, quia sicut in Job legitur : Radix eorum aperta est secus aquas, id est, occulta cogitatio et mentis intentio expansa est ad percipienda fluentia gratie et dona Spiritus, has aquas sitiunt, et ut has percipere digni fiant, a carnalis delectationis aqua arescunt, et vacui sunt. Pro quibus impetrandis etiam ad aquas,

ven. i.». A M gnlu oinmi rirfor.

Cor tps- IrD“ nibu ul’

io on- ti(** <’

quæ super cœlos sunt, oratione el contemplatione conscendunt, ad omnes spiritus cœlestes videlicet qui laudant Deum, cl torrente voluptatis ejus inebriantur. Quomodo vero non hunc fontem hauriat et aquas gratiæ anima percipiat, quæ ad omnes coelestes spiritus aperta est, et se expandit desiderio , ct precibus omnes pulsat? quæ si se denique sic dilatet ct expandat, ut sicut sibi ab omnibus gratiam postulat, ita quoque omni homini hanc desideret el poscat ; nonne tanto largius hac infundi merebitur, quanto ampliori charitale et ad multos dilatatur? Hem cum ad omnes illos spiritus extenditur, nonno singulos, quibus custodia humana delegata csl, complectitur? Cum itaque omnibus spiritibus sinum cordis expandit, ut spiritualia dona capiat, ct gratiam attrahat, et ad singulos versa vice desiderio extenditur, cl quidquid oblinere potuerit vel desiderare, hoc eisdem concedatur ct refundatur in salutem sibi commissorum, merito exauditur, qui intercessores suos el advocatos sic juvat, sicut eorum adjutorium et patrocinium flagitat : optant enim ipsi sibi commissis misericordiam, cl gratulantur col-laborantibus sibi circa eorum salutem. Merito talis anima advocatos suos propitios in prece habet, quæ tam præslarc cupit quam accipere ; merito beata est anima, et Deo graia, quæ ita seminat super omnes aquas, cl semen orationis jacet, ut nec teme inimicorum hoc semen subtrahat, sed pro eis quoque ex charitate intercedat. Mullum aperitur radix ejus, quæ ad Los omnes spiritus expanditur, et ad omnes homines pariter dilatatur, qua? adaquas superiores spirituum ascendit, el omnium hominum necessitates inferius comprehendit. Mullum aperitur; cum æqualisad omnes spiritus intentio pro omnibus hominibus dirigitur, et æqualilcr omnibus hominibus sicut silfi gratiam obtinere conatur. »

Hactenus Hichardus Victorious; oratione igitur rigamur, aut ad aquas quibus rigamur aperimur : quare sine ca non valebimus neque in nobis Dé- que in aliis fructum abundantem generare. Quan- jo aU(cm radicem, id csl intentionem nostram, cl messem; id est curam laborandi et bene ope- randi, saluberrimis aquis continuai orationis irri- gabimus, neque spiritus vetustatem, neque fer- voris imminutionem, neque vacuitatem merito- rum pertimescemus : a A fervore etenim men- tis, inquit S. Gregorius lib. XIX *Moral*, cap. xvi, vel inler spirituales inimicos vel inter carnales quosque proximos ipso aliquo modo vivendi usu veterascimus, et assumpte novitatis speciem fus- camus; a qua tamen vetustate quotidie si studio circumspectionis invigilamus, orando, legendo, bene vivendo renovamur : quia vita nostra dum lacrymis lavatur, bonis operibus exercetur, sanc- tis meditationibus tenditur, ad novitatem suam sine cessatione reparatur. » Nec solum virtute hu- jus aquæ in nobis ipsis proficiemus, sed alios quo- que verbo ct exemplo el precibus nostris ad san-

ctam conversationem convertemus. Unde subdit :

20. Gloría mei semper ixrovabitcr, et arcis v«j_t0. MEIS 15 MA5U MEA.15STACRAB1TLR.— HæC OIDOía re- fcnintur ad verbum *dicebam*, vers. 18 positum, ç. *d*. In priori illa mea felicitate pollicebar quo- que mihi gloriam perenniter amplificandam, et robur arcu notatum semper auctum iri; in sensu autem arcano idem est, 7. *d*. Ex illis orationis aquis superiori versu commemoratis habebit bo- num exemplum vilæ mcæ ut semper innovetur, ct alios quotidie potentius ad sui imitationem tra- hat. Ex eisdem etiam accipiet arcus doclrinæ mea?, ut quasi ad feriendum instauratus audientes casto timore percellat, et sancto amore inflammet : nam si gloria honorem ac dignitatem et arcus fortitu- dinem et robur significant, certe dignitatem au- ges, et fortitudinem provehis, aut hæc a Domino aucta experiris, cum fervorem et devotionem au- gere contendis. Hujus nimirum vitæ mortalis pro- pinili! est, ut omnia senescant, et sensim ad in- teritum eant, nullisque adversum nos emergenti- bus incommodis sola temporis lapsione ad senec- tutem tendimus, ct ad mortem properamus. De ipsis calis incorruptibilibus dixit S. David *Psalm*. ci, 2G : a Opera, Domine, manuum tuarum sunt cœli, ipsi penbunt (quia a præsentí stata muta- buntur) tu autem permanes; et omnes sicut ves- timentum veterascent, et sicut opertorium muta- bis cos; » si autem cœli quasi senescent, quia mutatione et innovatione indigebunt, quanto magis corruptibilia ad vetustatem festinabunt? Vel si per *calos*, ut S. Augustinusmyslice vult in- telligi, sanctos intelligamus, illi certe non tantum quoad corpus, quod instar vestis atteritur, sed etiam quoad spiritualem animæ vitam quasi ad senectam el vetustatem eunt ; quia nonnullam qualitatem corruptibilem mutuantes, ad tepidila- tem segnitiemque proficiscuntur: ea enim est hu- mante mentis imbecillitas et inconstantia, ut nemo diu in eodem vestigio hærere possit, qui non sæpe vires suas ct veluti novum animum exsuscitet et instauret.

Divine animadverit S. Dionysius *De Dw. Nom*. cap. IX, proprium esse Dei *eodem modo sc habere*, quod nec crescere, nec imminui, nec immutari ulla ratione possit, alia omnia et muta- tionem pali, el perfectionem habere propositam longe el late patentem, in quam se extendant; et alio quodam in opere, scilicet *De Cal. Hier*. cap. x, ait nihil esse a^cdii; xzi dwTctXi;,, *nullius rei indi- gum ct perfectum a scipso*, uno excepto Numine; adeo ut angeli atque homines profectu et perfec- tione indigeant. Quam diam rem Theodorus ab- bas, vir cadesti consilio proditus, divino quodam genere orationis apud Cassianum Vi *Collât*, cap. xiv, exponit : non enim posse hominem diu in eodem statu versari, et proinde esse necessarium, ut renovatus spiritu mentis suæ per singulos dies proficiat, aut redeat retro et labatur : paria prope dicit Ml *Collât*, cap. iv. Serenus consimili dono il-

Onomcdo
cor in
nratinoo
dilitjn-
dum sit.

Oratio
menlcn
rigat ut
fructus
ferai a-
lur.âD-

onuc ii
ipih
innova-
tur spiri-

In lue
viti
ommi
sen»^
aut. et
vl in'c-
rilQQ
verzuQL

Sancti
rtiim
supto
ritan
id ltp>
rtci un-
dici.

Solus
lfcus iob*
mutibi»

nullius
eseox

RSA	COMMENTARLI IN LIDRUM JOB, cap. XXIX.
<p>Mrtihn- luminatus, apud quem mens sive w5; delinitur ««- ®'ra <fane >uù «diwcmirc;, <i>semper mobilis et multum mo- a-i'i'l lilis; quæ causa eliam fuit, cur Salomon, Sap. ix,</i> 15 inquit, mentem vocaverit <i>multa ct varia agitantem</i>, versatilem, de genere ver- tnmnorm, mutabilitati obnoxiam. Nihil igitur est facilius, quam ut tam vaga el mutabili ratione prædita mens a proposito declinet suam deilec- tatque sententiam, atque meliora deserat; undo lumina Ecclesiæ Patres, quos beate vitæ magis- tros habemus, necessariam esse renovationem di- cunt adnævum illum familiarem cluendum, quem divino S. Leo serm. G De <i>Quadr. rubigine™mor- talitatis</i> nuncupat ; cujus necessum est ut pul- cherrimum el ore magno dignum oraculum au- diamus : a Semper necessaria est omnibus contra robiginem mortalitatis quotidiana renovatio, et inter profectuum gradus nullus est qui non sem- per melior esso debeat : » pari sapientia I). Au- gustinus serm. 03 De <i>Temp</i>, continuam expolitio- nem in nobis simillimam ob causam requirit : a Quamlumlibet, inquit, caste et sobrio mortalis hæc vita ducitur, quodam tamen pulvere Ierren® conversationis aspergitur; et nitor mentium ad Dei imaginem conditarum non ita a fumo totius vanitatis alienus est, ut nulla possit sorde fuscari, et non semper indigeat expoliri. » Ejus rei quædam cttllgics in omni universitale pingitur, ubi lluxus inanium rerum est perpetuus el continua redintegratio : quare doctissimus Ter- tullianus lib. <i>De Besurr.</i> cap. xii, hanc renovatio- nem in natura omni animadvertit : a Reaccen- duntur enim el sleliarum radii, quos matutina sue- censio exstinxerat; reducuntur el siderum absen- quas temporalis distinctio exemerat; redor* nantur et specula lunæ, quæ menstruus numerus attriverat. Quin etiam terne de cælo disciplina est arbores vestire post spolia, llores denuo co- loraro, herbas rursus imponere, exhibere eadem quæ absumpta sunt, » etc. Omnia denique quæ in hac mortali vita esse habent aliquando inno- vantur, ne pereant; et quæ non innovantur, quan- tumvis diuturna sint, tandem intereunt. Hinc ipsa etiam regna innovantur, quapropter Samuel ad populum ail l <i>lieg.</i> xi, Iira Venite, et eamus in Gaigaia, et innovemus ibi regnum ; » civitates reæ- dificantur, quare Jonathas habitaturus in Jerusa- hnovut, km, cœpit ædificare et innovare civitatem; lein- fi* l *nslauranlur> uam el Israelite post captivita- tem III <i>Esdr.</i> v, H venerunt a innovare el susci- tare templum in loco suo; n amiciliæ resarciun- tur, unde et Jonathas l <i>Machab.</i> xii, i a misit viros Romam statuere et renovare cum cis ami- citiam. » Imo et ipse homo post peccatum o pa- radiso ejectus est, ne se esu ligni renovans, eliam quoad corpus in perpetuum viveret : nam Gen. m, 3 • emisit cum Dominus Deus de paradiso volup- tatis, • cl antea præmiserat, vers. 2 : « Nunc ergo c forte mittat manum suam, et sumat etiam de ligno vite, et comedat, et vivat in æternum. »</p>	<p>Qui ergo vult perfecte vivere, ad constituta tem- pora seipsum renovet; innovet regnum suum, quo super cor suum et allectus ejus regnat; rete- dilicet civitatem animæ suæ, et quod ex virtutibus lapsum per incuriam est erigat; instauret tem- plum spiritus sui, in quo habitat Deus, et sancto- rum desideriorum accessione exstruat; amicitiam ad Deum aliquantulum tepefactam actibus oratio- nis accendat; mittat per imitationem Christi ma- num suam ad lignum vitæ, ut postmodum felici- ter et nunc in hac vita vivat ut sanctum decet vi- rum, et contractas ex humana conversatione im- perfectiones relinquat : ita Patres ædificandam esse vite novitatem dixerunt. Inter quos elegan- ter S. Paulinus <i>Epist.</i> 2 : « Novitatem, inquit, vitæ in nobis ædilicanles, necesse est ut vetustatem destruamus, » etc., ac subdit : « Moriamur qui- bus viximus, et vivamus vieissimhls operibus ac studiis, quibus mortui fuimus, cum vivorum es- semus mortui, el mortificantia gerentes in mor- tuis viveremus. » Cum renovatione autem copu- latum necessario est promovendi studium et pro- grediendi ad majorem perfectionem : nullus enim n/ terminus virtuti constituitur, ul olim Herculis co- lumnæ, quas ultra nemini progrediendum esse putabant. Egregie lyricus princeps in <i>Olymp.</i> od. 0 ; Etal -ji? ¿Jw k ¿Jet rrqa'.rqai, <i>Stint alic aliis viis vice ulteriores.</i> Neque modo dynaste unius purpu- rati symbolum est, sed piorum omnium votum, <i>plus ultra</i>, qui nihil majus aut sibi aut aliis op- tare possunt, quam ut se liant meliores : itaque olim inter Christianos commune votum amicorum fuit, ut se mutuo hac formula adjurarent : « Sio melior sis, sic meliorem te videamus, sic de te melioro gaudeamus, » ut memorat D. Augustinus in <i>Psalm</i>, xxxii : id divino Sapientis oraculo ju- beri S. Gregorius Nyssenus putat, quo toties spon- sæ dicilur <i>Cant</i>, n, 10 et 13 : « Surge, veni; » ait- que Deum, qui ad gloriosam illam contentionem invitat, facultatem eliam concedere ascendendi. Quod ipse eloquenlissimus Pater uberius exponit homil. 5 in <i>Cant.</i>, quo ego pium lectorem ut ad penum sapientias remitto. Nos interim Jobi textum prosequamur. 21-23. Qui me audiebant exspectabant sentin- V««ñi, TIAM, ET INTENTI TACEBANT AD CONSILIUM MEUM (110C ad illam gloriam spectabat, quam innovatum iri exspectat Jobus : illud enim erat omnibus de Joli Jobi prudentia el ingenii maturitate judicium, ut quidquid ex illius ore caderet oraculum puta-do meto- rent, neque ulterius judicarent deliberandum; tte- neque dum suam sententiam diceret quisquam aul avertebat aures, aut loquebatur, aut existi- mabat bis quæ ab ipso dicta forent aliquid addi oportere, ubi circumstanti® expensione dignas sunt, avida exspectatio, silentium auditorum, as- sensus consiliis præstitus, verborum, quibus nihil addebatur, aestimatio. Unde subdit) Verbis meis ADDERE NIHIL AUDEBANT, ET SUPER ILLOS STILLABAT ELOQUIUM MEUM. EXSPECTABANT ME SICUT PLUVIAM,</p>

FT OS SUUM APERIEBANT QUASI AD IMBREM SEROTINUM. — Rhetorica simul et poetica amplificatio. Jnt e'lo- cs' farnæ' qu® de Jobi sapientia percrebuerat ; quentia metaphora? autem a rore, pluvia et imbre pe- ecdoctri- titæ perquam opportun® sunt ad animos si- ^Voh"! Rentes doctrinæque cupidissimos significandos : pluviam enim symbolum esso eruditionis atque facundia; tum sacri tum profani auctores volue- runt. Gricci proinde cum arcanis fabularum in- volucris sapientiam suam obtegerent, aiebant eo dic, quo Minerva doctrinarum praeses in lucem edita fuit, auream e cœlo pluviam cecidisse; .E- gyptii vero cum eadem eruditionem atque Pi- lilos suavitatem hieroglyphicis suis notis adum- braro vellent, cûyzw fWwxvra, coelum aut splendidam nubem dulcissimo rore stillantem pingebant, ut Ilorus Apollo testatur. Itaque Moyses cum abditis eorum disciplinis eximie foret instruc- tus, illis forte hauriens e fontibus ita cecinit *Dcut.* XXXII, 2 : « Concreseat in pluviam doctrina mea, iluat ut ros eloquium meum, » ubi duobus cla- rissimis symbolis magnæ copiae in dicendo suæ dulceditudinem et doctrina? præstantiam illuminat: quam ob causam paraphrastes Chaldæus ita ver- tit, *suaris sit sicut pluvia doctrina nica*. Sed necesse non est ad Ægyptiorum abditos fontes recurrero, cum ejusdem rei documenta in divinis oraculis habeamus : nam orando sublimis Isaias cap. I v, 10 verbum Dei vocat *imbrem de cado venientem et inebriantem terram* : atque ut linguæ sancti® ma- jestatem et divinitatem prope dicam in signifi- cando videamus, eadem vox apud Ilebræos et do- cere et pluere significat : ita in Osca? prophetia de Christo cap. x, 12 : « Qui docebit vos justitiam, » Isidorus Clarius et Forsterus ex Ilcbræo vertunt, *donec pluât justitiam vobis*. Et Joel cap. n, 23, cum cumdem Servatorem *doctorcm justitia* nominavis- set continuo subdit : « Et descendere faciet ad vos imbrem matutinum, » ubi in fonte est dictio **nuo morah**, quæ et *doctorcm* et *pluviam* sonat; unde Ilebræi montis Mori® nomen deducunt, et ii' *ÎID *moreiah*, id est *doctrinam Domini* interpretantur, ut animadver- Iunterudili. ElcganIerautcm dictum : *Stillar.* — SUPFLI ILLOS STILLARAT ELOQUIUM MEUM, — **ubi** VCT- VwnHnr' 'nuu ^>flandi idem significat ac continenter ac ia &ri- Ilucnle oratione loqui, ut patet ex Ezechiele, cui piara, dieit Dominus cap. xx, 40 : « Pone faciem tuam contra viam austri, et stilla ad africanum, et pro- pheta ad saltum agri, n El iterum cap. xxi, 2 : « Pono faciem tuam ad Jerusalem, et stilla ad sanctuaria. » Similisque loquendi forma reperitur *Hitch.* n, 6 : « No loquamini loquenles : Non stil- labit super istos; » Chaldæus reddit, *ne prophetetis prophetantes; Aquila, ne stilletis stillantes*; quod S. Hieronymus sic explicat, quodam idiomate he- braico eloquium ab eo quod fluat, et ad aures perveniat audicnlium in similitudinem pluvi® des- cendentis *stillationem* vocans. Similia habet idem propheta i et idem sanctus doctor eodem in cap. vers. 11. Unde jam patet idem esso hoc loco *stil-*

lare atque *loqui*, ubi S. Hieronymus metaphoram aperiens ait, *sensim utique sermo doctrina mea di- ligentia mea diligentium me viscera penetrabat*; Phi- lippus, *sensim interiora viscerum penetrabam*; Olym- piodoriiSjCum *siti atque aviditate audiebant*; Chal- dæus, *pulcher erat cis sermo meus*. At D. Gregorius **Doctrina** hic in voco *stillandi* observat quamdam in do- 611 2, di" cento curam et studium, quo se suaque verba accommodet captui auditorum, ut qui cum sint angusto» mentis, quasi angusti orificii vascula humoris copiam continuo ne respuant : sic enim habet : « In hac stillatione eloquii quid aliud quam mensura prædicationis accipitur? quia oportet ut exhortationis gratia singulis juxta ca- pacitatem ingenii conferatur : debet enim ad in- firmitatem audientium semetipsum contrahendo descendere, ne dum parvis sublimia, et idcirco non profutura loquitur, se magis curet ostendere quam auditoribus prodesse : hic ille. Id autem quod sequitur :

Expectabant me sicut pluviam, — hunc sensum habet, *q. d.* In expectatione ac desiderio eraldoc-, ot', nt trina mea, exoptata sicut solet esse pluvia ab arente terra; nec humano favore ingenio et arte de- «j}-uu. promptum censebatur emanare eloquium meum, sicut irrigationes aquarum, quæ arte et industria agricolæ deducuntur et derivantur; sed sicut plu- via quæ *de calo descendit* a Deo, ejusque jussu in terras defluit : non enim pluvia aut ros ejusmodi sunt, ut ab homine sint expectanda, sed Dei beneficia sunt Deique munera, quemadmodum Michæas ait cap. v, 7 : « Quasi ros a Domino, et quasi stili® super herbam, quæ non expectat virum, et non præstolatur filios hominum. » Vel potest etiam esse sensus, *q. d.* Sicut pluvia terram fœcondat, ideoque expectatur summo desiderio, sic mea doctrina audientium mentes irrigabat, et fœcundabat ad fructus bonorum operum profe- rendos, juxta illud *Isai.* I v, <0 : « Qilomodo des- cendit imber de cœlo, et inebriat terram, et ger- minan? eam facit, » etc. Pulchre item subdit : *Et Ori» ».* os suti® *aperiebant quasi ad imbrem serotinum* : 1 1 — 4- ect enim aperire os sæpe habitum loquentis red- dat, nunc e contrario tacentis, audientis et in- qnemû hiantis ad rem aliquam salutarem demonstrat, 2?l instar arid® terræ, quæ in scissuras finditur et cultui- panditur, patenteque ore pluviam de cœlo præ- u». slolatur; unde David dixit *Psalms*, cxviii, 132: « Os meum aperui, et attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam, n ubi maximum Dei deside- rium hoc habitu corporis indicat, ut qui ardenti cupiditate rei alicujus æsluant, aut siti maxima laborant, aperto ore spiritum sorbent : *imber* porro *serotinus* est, qui ad finem anni agricola- rum in ore computati decidit ad fruges maturan- das, ut laboris totius fructus obtineatur.

21. Si QUANDO RIDEBAM AD EOS, NON CREDEBANT, Veii. 1. ET LUX VULTUS MEI NON CADEBAT IN TERRAM. — **Mila** severitas, magnus servorum timor, ne dicam stupor, ut sic secum familiariter agenti domino

atquo arridenti non credant : imo et hoc augetur
ex eo quod S. Gregorius hic annotat, Jobum alibi
se pauperum dixisse viduarumque consolatorem;
que summam dicunt affabilitatem. Unde ergo
nunc tantus cis tremor? respondet 66M. S. Gre-
gorius, quia Job figuram gerebat Christi Domini
nostri; cui sancti « quasi ridenti non credunt,
dum multis ejus donis attestantibus, et gratiam
favoris ejus accipientes, tamen adhuc sub ejus
judicio de sua infirmitate titubant : » egregie ti-
tubant, metuunt non tantum ipsum quantum so-
hinc, ut idem ait sanctus : « Inter gaudium spei
et tentationis melum confidunt et timent, confor-
tantur et titubant, cœrlifcantur et suspecti sunt :
quia corpus quod corrumpitur aggravat ani-
mam. » Pulchre autem addit : *Et lux vultus mei
non cadebat in terram*, id est, oris decoret honesta
species gravitatis, quam præ me semper ut in vita
sic in sermone ferebam, non imminuebatur; auc-
toritatem meam non spernebant; me nihilominus
revereabantur. Orígenes ita locum hunc illustrat,
q. d. «Nec effusus eram, nec trisliliæ sevrila-
tisquo studiosus : illud enim levitatis signum est,
hoc solitudinis privationisque societatis, » ubi
duo tangit in hominum congressu secundum
prudentiæ regulam cavenda, ut conversatio nos-
tra nec sit tristis nimium et morosa, nec effusa
nimium et dissoluta. Quod officii genus D. Chry-
sostomus hom. it in *Episf. a! Coloss.* eleganter
expressit in morati hominis forma delineanda,
cum recte duo extrema fugienda monet, videli-
cet *w/ ifwsiv, frontem capcratam*, tristem, vultuo-
sam austeram, et *ituttyypír.v, nimium dissolu-*
iati iit, tam et dillusam : ulrmnque fini vehementer in-
commodat, quem viri pr.vserlim religiosi aut sa-
m«oM. rns initiati intueri in communi cum hominibus
usu debent ; quibus propositum est virtutis am-
plificatio dominatum, dulces adhibere stimulos
ad divinum timorem, ducere comiter ad Chris-
tianos mores et felicitatem : quod nulla ratione
consequi possunt, nisi apud eos gratiam et fidem
obteneant, cum quibus agent. Tollit gratiam et
benevolentiam imminuit, si severus lotus sis et
in agendo horridior, ut quasi patruus durus et
inhumanus arguere semper velle videaris; quod
merito D. Chrysostomus vocat *àzîi*, iis qui ad-
sunt *injucundum* et molestum. Parum proficias in
eorum cœtu quos offendis, quique non conci-
liati, sed aversi, importunum monitorem fugiunt
et abhorrent : durities claudit fores gratiarum,
quas humanissimi animi comitas sermonibus ope-
ribusque interlucens et benevolentia manus so-
lei recludere. Sic contra nimia solutio, index le-
vitatis atque animi juvenilis, neque salis ad mo-
destiun compositi, fidem elevat monitorum et
monentis aucto. j. atom.

Condienda est nimia illa austeritas urbanitate
et ilas gravitale; unde sapiens illud præ-
ceptum I- ralis cum Nicoclem ad excellentiam
vitæ institui : Stude, inquit, esse iirifcê <j<k,

urbanus et gravis : praeclare, sed duarum istarum
rerum conjugationem difficillimam esso conten-
dit; quod mihi quoquo vero simillimum esso vi-
detur, si naturæ motus et impetum consideremus;
quam tamen virtus et maxime considerati animi
prudentia franare potest, et cum divino priesidio
componere. Cumquo duo illa extrema fugienda
sint ut indecora et inutilia ad honestæ vilæ fruc-
tus officiendos, tolerabilius tamen est illud pri-
mum, quod durities illa major et austeritas ora-
tione atque vultu significata non vulgaris sapien-
tial et sanctitatis opinione sublevetur, quam quis
sibi clavis facinoribus anteactæ vilæ peperit. Sed
extremum aliud omni studio et contentione vi-
tandum est, ne quis animi levitatem indecore
lascivientis et rididuli in conventu hominum ob-
jiciat, dum videri vult bellus et festivus, et faceti
gloriam aucupatur. Quod si Patres jure asse-
runt sacrorum hominum vitam atque ordinem
esse *deifican professionem*, ut *Ecoles. Hier.* cap. i et
alibi passim docet S. Dionysius; certe male de
communi hierarchia meretur, qui inepta, curiosa
et putida conversatione splendorem inobscurat
vilæ, et professionem dehonestat : neque enim
spectat ad viros Deo dicatos et Ecclesiæ lumina
in aliorum cœtu lenocinium facere, aut ullam de
profanis minus erigere scenam ad captandum
risum et petulantiam commovendam. Quid enim
est alienum magis ab eorum dignitate, aut fortius
graviusque virorum sapientoni oculos ferit, cum
potius sua præsentia et insigni gravitate inconsi-
deratam aliorum omnium levitatem et petulantiam
animi insolentiam comprimere oporteret? a In
congressibus, inquit Epictetus in *Enchir.* cap. i iv,
absit ut risum moveas : res enim est, qua procli-
vis sit in plebeium vilemque morem lapsus ; et
hæc una potest remittere apud familiares obser-
vantiam tui et venerationem : » hæc e profana
philosophia vir magna mente, iudicio et pruden-
tia ornatus, qui vim honesti splendoremquo vi-
debat. Sed audiamus et Christiano lycco nobilem,
sanctum, eruditum, de nugis atque ridiculis men-
tem suam aperientem D. Hieronymum *Episf.* 8 :
« Rideri et ridere sæcularibus derelinque : gra-
vitas tuam personam decet : » quod si jocandum
aliquando videatur, hilariusquo agendum, id
fiat ea temperatione, ut fugiatur immodestia, et
indecora animi corporisque remissio et dignitas
retineatur.

In eo genere Job fuit mirabilis, quem in cœtu
loquentem et nonnunquam etiam jocantem au-
diebant omnes cum honore tacito et reverentia
ut li! iam dorico more suavissime gravissimequo
resonantem : «Si quando ridebam, inquit, ad
eos, non credebant mihi, » *q. d.* Tanta mea erat
gravitas, ut si quando cum illis loqueos riderem
adhuc tamen limèrent, et reverentiam servarent:
illud enim significati verba illa, «lux vultus inci-
non cadebat in terram : » pro quibus habetur in
Ilebræo, fucem *vultus mei non abjiebant*, vel non

Levitai
magli
aveuli
qnita
au»t» ri-
ti <

Job
ctijm in
ij* i jet-
«tat
Rr*iu ‘

faciebant cadere, quod Eugubinus magis exponit, *non sinebant cadere*, id est, vultum meum Icelum atque hilarem non contemnebant. Quam expositionem sic paucis complectitur D. Gregorius lib. XX *Moral*, cap. m : a Talis, inquit, debet esso dispensatio regiminis, ul is qui praesl ea se circa subditos mensura moderetur, quatenus et arri-dens timeri debeat el iratus amari, ut eum nec nimia lælitia vilem reddat, nec immoderata se-veritas odiosum,n Unde Cajctanus per *lucem vul-tus* hic intelligit quasi radios ipsorum oculorum el conjectum ipsius visus, qui observabatur a Jobi subditis, qui excipiebant illius oculos et aspec-tum non tanquam vanum aliquid et infructuosum aut vile, sed tanquam pretiosum,utile magnique faciendum. Porro mystico quasi ex persona Dei loquentis : « Lux vultus mei non cadebat in ler-rain : » Qu>a divina illustratio terram diligentibus non apparet : sic alibi ait cap. xxxvni, 13 : « Au-feretur ab impiis lux tua,n ubi S. Gregorius lib. XX *Moral* cap. iv : « Neque Dei lumen illustrat cos qui iniquitatis suæ malitiam *fidei* nomine pal-liant, » etc.

25. Si voluissem ire ad eos, sededam phimus : CUMQUE SEDEREM QUASI REX CIRCUMSTANTE EXERCITU, ERAM TAMEN MOERENTIUM CONSOLATOR. — IIIBC pOS-trema perspicua sunt, neque lucem desiderant ab interprete, tantum enim indicant, primam Jobo ut datam esse cathedram ut regiam decebat ampli-tudinem, et circumstare alios non aliter atquo duces exercitus circumdant; neque tamen sic ab impenso honore immoderate insolescere, ut con-temneret aut respueret alios, sed potius solaretur, si ægro essent animo, eleorum liberali manu ino-piam sublevaret : ita Sanctius noster. Porro illud *quasi rex* non elevat vim, ac si Jobus non fuerit verus rex, sed aliquid regi similo : modus quippo ille familiaris est Scriptura, juxta quem *Joan*, i, 11 Christi gloria dicitur « quasi unigeniti, » id est vere unigeniti ; et Christus ipso dicitur *Philip*, n, 7 « habitu inventus ut homo, » id est verus ho-mo. Quod autem hic additur *circumstante exercitu*, Septuaginta transferunt iv uîveÇw/sk, *in accinctis*; sunt autem monozoni milites honoratiores divite l)alle0> inquit Olympiodorus; vel ordines milita-res, ut vult Isidorus : llesycbius vocat xxrowxmtw,, *speculatores hostium*, aut pugnaces in militia dex-teros, in pugnando exercitatos : ulrobiquo vigi-lantes, et in opere strenuos pingi video et repra-sentari, ut ea virtus prope heroica dici posse vi-deatur.

Observe vero quanta Job animi contentione ac pietate ferebatur ad levandam aliorum calamita-tem; unde sup. n, vers. 13, sc « cor vidua) con-solatum » asserit, et hic iterum voluti glorioso honoris titulo se *maerentium consolatore*m appellat. Huc aspiciant pii principes et religiosi sacerdotes, quos in tanto infelicium numero et calamitatum varietate afflicil Dei bonitas, et commovet, ut luctu et mo rore disjectis consolationem impertiantur :

bæc sunt ubera quæ b. Bernardus serm. 10 *in s«*rdo. Cant*, in sacris hominibus requirit, negatque cos J,'t Il' qui sunt, ut ipse loquitur, de patrimonio Cruci-fixi dici posse *matres*, nisi ubera duo praferant; r> at»r-quæ laudans sponsus ait esso meliora vino et fra-u,,on'l granita unguentis optimis : neque enim cessare illi0Qll. cos debere exprimere de ubere quidem congra-tulationis *lac exhortationis*, de ubere vero com-passionis *lac consolationis*, ut qui ex monitione l). Pauli Rom. xii, 15, norint gaudere cum gau-dentibus, flere cum flentibus. S. Gregorius lib. XX Jforo/. cap. vin, ponderans hnne Jobi locum hor-ia rep-tatur proflatos ut severitatem benignitate tem-perent exemplo illius Samaritani, qui ejus qui in- Unisni-ciditin latrones vulneribus vinum simul et oleum uu ua-infudit Luc. X, 31 : « Ut per vinum, inquit, mor-i*nall-deantur vulnera, per oleum foveantur. » Quare miscenda est lenitas cum severitate, faciendum -que quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, ne-que nimia benignitate solvantur; unde est illud *Psaln*, xxn, 4 : a Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt : *virga* enim percutimur, el *baculo* sustentamur; si ergo est districtio virgae quæ feriat, sit et consolatio baculi quæ sustentet ; id quod etiam in arca foederis fuit expressum, in qua cum legis tabulis virga simul et manna con-juncta fuerunt, quia cum Scriptura sacra scientia in boni rectoris pectore virga distractionis et man-na dulcedinis esse debet.

Significat itaque hoc loco Job se conjunxisse simul duo illa maxime in imperanto commen-data, clementiam et severitatem; hanc ul time-retur, illam ut amaretur; hanc dum dicit *maeren-tium se* fuisse *consolatorem*; illam dum adjungit se-dere se solitum *circumstante exercitu* ; quod utrum-que primum omnium requirit in rege regius Vates dum canit *Psaln*. c, 1 : « Misericordiam et judi-cum cantabo tibi Domine. » Vel certe, quod pro-babilius est, significat non arbitratum esse alie-num a regia majestate, si in illo culmine digni-tatis constitutus demitteret se ad cos qui in luctu versarentur consolandos; hoc autem maximorum semper virorum munus eximium extitisse ex sacris juxta et profanis historiis patet : nam et Jeremiam cap. xvi!, virum in tota Judæa genere clarissimum, hoc maxime officio fungi solitum indicat, quod Deus ad calamitatem Judæorum exaggeraudam prohibet illum domus ulla funestas adire ad quemquam consolandum. Denique in Novo Tes-tamento *Joan*, xi, ad Mariam el Martham Laxa-rum fratrem lugentes Hierosolyma Judæorum principes adveniunt, ut cas consolentur : nec mi-nus in chrisliana Ecclesia semper in usu fuit, ut quo quisque dignitate, moribus et eloquentia in-ter alios excelleret, etiam aliis omnibus in hoc humanitatis ollicio pneiret : quod cum coram non poterat, per litteras et libellos absens exe-quebatur, unde tot exstant eloquenlissimorum vi-rorum luculenta scripta in morto plurimorum,

Job Yt-
dtu min,
el mu-
renlntn
coDioh-
lor.

Ckmsn-
lii cam
severita-
te tempe-
randi.

Conso-
landi
munus
semper
fuit vire,
rumDU-
xnuorutu
pr>.
tnum.

D. Hieronymi ad Paulam in morte Blesilte, ad Eislhochium in morte Paute, ad Oceanum in morte Lucinii telici, ad Eliodorura in morie nepotis : Ambrosii ad Gratianum imperatorem in morte Valentiniani, ad Faustinam in morte Seridi : Paulin! ad Pammachium in morte uxoria. Quod minus mirum est eos factitasse, cum longe ante gentiles quoque id religiose servaverint: nam et Plutorchi exstat adhuc libellus consola-

tionis ad Appollonium, et Senecæ tres consolationes ad Polybium, Elviarn, Martiam. Erant ergo, ut dicebam, consolatores isti; nec plane eodem luctu implicati, ne et ipsi solatio potius indigerent; nec omnino a causis lucius immunes, non mirum non esset eos siccis oculis alios consolari, quos nullus doloris sensus vellicarci: crant etiam auctoritate maxime conspicui, ut quæ dicebant altius descenderent.

CAPUT TRIGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job post commemoratam procedenti capite pristinam suam ex divino beneficio felicitatem, jam illi opponit calamitatem maximam et gravissimas animas presentes quibus obruitur, et summo radii gloria: ad infimum ignominiat deturbatus.

1. Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei : 2. Quorum virtus manuum milii erat pro nihilo, et vita ipsa putabantur indigni ; 3. Egestate et fame steriles, qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate et miseria. 4. Et mandebant herbas, et arborum cortices, et radix juniperorum erat cibus eorum. 5. Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. 6. In desertis habitabant torrentium, et in cavernis terræ, vel super glaream. 7. Qui inter hujusmodi laetabantur, et esse sub sentibus delicias computabant. 8. Filii stultorum et ignobilium et in terra penitus non parentes. 9. Nunc in eorum canticum versus sum, et factus sum eis in proverbium. 10. Abominantur me, et longe fugiunt a me, et faciem meam conspuere non verentur. 11. Pharetram enim suam aperuit, et afflixit me, et frenum posuit in os meum. 12. Ad dexteram orientis calamitates ineam illico smrexcunt : pedes meos subverterunt, et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. 13. Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, et prævaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium. 14. Quasi rupto muro et aperta janua, irruerunt super me, et ad meas miseras devoluti sunt. 15. Redactus sum in nihilum : abstulisti quasi ventus desiderium meum, et velut nubes pertransiit salus mea. 16. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis. 17. Nocte os meum perforatur doloribus, et qui me comedunt non dormiunt. 18. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitis tunica succinxerunt me. 19. Comparatus sum luto, et assimilatus sum favilla et cineri. 20. Clamo ad te, et non exaudis me : sto, et non respicis me. 21. Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuæ adversaris mihi. 22. Elevasti me, et quasi super ventum ponens elisisti me valide. 23. Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventis. 24. Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam : et si corruerint, ipse salvabis. 25. Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. 26. Exspectabam bona, et venerunt mihi mala : præstolabar lucem, et eruperunt tenebrae. 27. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prævenierunt me dies afflictionis. 28. Mœrens incedebam, sine furore; consurgens, in turba clamabam. 29. Frater fui draconum, et socius struthionum. 30. Culis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt præ caumate. 31. Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium.

1. Nunc autem derident mb juniores tempore,
QUORUM NON DIGNABAR PATRES PONERE CUM CANIBUS
UidUffx gregis mei : — hæc dicit per anlithesim eorum
P i quæ SUP* caP* narraverat de priori sua prosperi-
tvrMffi talc et auctoritate; ex quo intelligi licet quam
foitnnitn misera sit vitæ noslræ ratio, quæ tam gravem in
cin)(‘u’ brevi et tam celerem commutationem accipiat:
quid enim est sæculum hoc nisi rola quædam vo-
lubilis omnia movens, universa consumens et
conterens; in qua nihil est quod stabile el con-
stans perseveret? Hodie quemdam honoribus ex-
tollit, postera die ignominia et infamia dejicit :
jam opibus ac rerum temporalium fortunis auget,
statim vero penuria ac miserabili mendicitate pre-
mit : nunc amicorum et familiarium turbis cir-
cumdat; et in ictu oculi solitarium et inglorium
derelinquit. Ostendit hoc nobis in seipso illud
admirabile exemplum palicnllre Job cap. xxix, 8,
cujus aspectum, ut paulo ante dictum est, ita uni-
versi suspiciebant, ut ad ejus ingressum juvenes
absconderentur, et senes assurgentes starent, prin-
cipes cessarent loqui, et ut advenientis senten-
tiam attentissime audirent, digitum superponerent
ori suo : loquente illo vocem suam cohibebant
duces, cl lingua eorum gutturi suo adhærebat;
repente tamen a tanta prosperitate deturbatus
est, et in sterquilinium dejectus; et ad mutatio-
nem status aliorum opinio et existimatio muta-
tur : a Nunc autem, inquit, derident me juniores
tempore, n etc. Unde quam misera fuerit Jobi
commutatio videre licet : cum dives esset a viris
principibus colebatur; fortunis amissis vel a vi-
lissimis cl abjectissimis hominibus contemnitur,
qui ei valde molesti fuisse, cl vehementer sto-
machum movisse videntur: nam eorum vilitatem
nullis exsequitur dicens :

Homo Quorum non dignabar patres ponere cum canibus
mot pro- gregis mei. — Hoc notat Sanctius Idumaeorum esse
«rHo proverbium, quo significabant genus alicujus esse
r V m» °^) SCurunî el v, læ modum usque adeo sor-
didum, ul videretur indignus quem alii ad ami-
cet aut citiam, imo el ad vilissimum aliquod ministerium
PK t accessprenlr Quale esset aut canes alere, aut cum
canibus ali, eodem videlicet alimento quo canes
nutriuntur. S. Thomas hunc locum explicat, quod
propter sordidam et infimam conditionem non
dignaretur illis simulcum suis canibus custodiam
gregum; quod videbatur esse totius domus vilis-
simum cl extremum ministerium : sic Martialis
ad quemdam vilissimum, qui tamen magnorum
virorum amicus videri volebat, scripsit :

Dispcrcam, si tu Pyladi prxstaro matellam
Dignus cs, aut porcos pascere Pyrillioi.

Hanc autem vilitatem cl sordes cum comparatione
ad aliorum gloriam sic per proverbialem formam
explicant Latini : « Indignus es qui hujus vel illius
porcos pascas; qui illius calceamentorum corri-
giam solvas; qui illi matellam porrigas; » et si-
mililia. Quarc si illorum juvenum qui Jobo insul-

tabani patres consideres, indigni sunt qui Jobi
pascant canes, aut qui in illius domo sordidum
quodque ministerium obeant; id quod adhuc ma-
gis exaggerans subdit :

2. Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, Venu*.
et vita ipsa putabantur indigni, — id est, erant Homtoi
prorsus inutiles, sic ut frustra vivere viderentur, ‘nQllh*
in quorum quemlibet recte quadret adagium -jr:

telluris onus, vel, ut poeta dixit, mw bi

telluris inutile pondus : quod de homine
vehementer inutili usurpatur, qui nihil aliud quam
terram suo pondere gravet, idcoque vita indignus
habeatur : cum cnim cunctis animantibus vita
data sil propter quasdam vel utiles vel honestas
actiones; has qui non præslat, nec vita ipsa di-
gnus est : do quo jure dici possit id quod acute
quidam de sue dixit, animam ci datam esse pro
sale ne pulcrsceret. Quoad primam versus partem
eodem modo illam transfert Chaldæus, eademem-
que Græci habent sententiam, qui verbum de verbo
Hebræa transtulerunt. Et vita ipsa putibanlur in-
digni : hoc per paraphrasin a Vulgato redditum
videtur : nam ita ad verbum est in llebræo, super
ipsos periit senium, et ita vertit Chaldæus; Sep-
tuaginta vero, ζJTÛ; ζ«ζirce vjrnÛMn, super cos
peribat consummatio, quod Scholion exponit
guvt O.cóyw » it sî; Zriy tórrela, eorum guce ad vitam
conferunt bona copia; Symmachus, «iwUn© ararci;
tò perierat illis quidquid ad vitam facti :
quæ verba eadem sententiam habent cum Vul-
gata. Id est, inutiliter fruslraqueælarem exegerunt.

Videtur hic prima specie Jobus fastu et arro- Car Job
ganlia quadam inflatus loqui, quæcumque cnim
potest colligit ad despiciendos eos a quibus fue- judeprí-
rat irrisus; sed quomodo jam antea sæpe a nobis
declaratum est, ipsum Icnlationes quas sensit,
quamvis ipsis non consenserit, expressisse ; sic no-
bis hoc in loco relinendum est, Jobum hic rem
(pialis erat in se considerasse; nihilominus inte-
rim cum suis indignationibus, quæ illi cor et me-
dullas exedebant, eo ul patienter ejusmodi op-
probria ferat colluctatur. In hunc finem, ut vidi-
mus, sup. cap. pristinum honorem ac dignitatem
suam commemoravit, ut ex comparatione oppro-
brii, in quo tunc erat, se eo majorem tristitiæ ma-
teriam habere ostenderet, sibique eum dolorem
intolerabilem esse, quod se ita proculcari ab iis
qui vilissimi erant videret: hoc enim est naturale,
ut cum quispiam in dignitatem evectus est, si vi-
deat se conculcari, id longe magis ipsum excru-
ciet, lanoque amplius, quanto ab indignioribus Vjrrurn
el vilioribus id patiatur. Vilis cl abjecto» conditio- prioci-
nis quispiam, qui domi suæ ruri semper vixerit,
nec unquam honorem ullum aut pompam gus-
taverit, etiamsi irrideatur, in nulla existimatione rideri et
habeatur, in ipsum denique signum aliquod con-
temptus edatur, non curat, id sus deque habet;
sed qui in amplissima dignitate et opum copia vi-
xerit, nullum opprobrium pali potest, quin le-
lliale vulnus accipiat, et quamvis convicium ipsi

in os non fiaī, si indircela aliqua ratione, quæ tamen ad ejus contemptum spectare videatur, pers-tringatur, valdo indignatur. En igitur rem natu- ralem, quod nimirum ii qui in honore aliquo fue- runt non possint sui contemptum pati, ipsumque, si acciderit, longo ægrius ferant. Id nunc Jobus declarat, ostendens ex quanta gloria in tantam contumeliam incidisset : certum enim est, cum ab iis, qui nihil in se laude dignum habent, despi- cimur, id longe nobis durius accidero, et ejus- modi adversariorum conditionem, opprobrium, ul eo vehementius afficiamur, magis insigne red- dere. En igitur quod hic spectat Jobus, cum ait homines abjectissimos et ab omnibus spretos ad- versus ipsum insurrexisse.

Notemus vero Jobum superius declarasse, se ne-quaquam honoratum fuisse tanquam divitem, di- gnitatis aut nobilitatis eximiæ virum aliquem : in iis enim rebus se minime fundara!; sed quod iu ea integritate ambulasse!, ut qui virtutes, quas in ipso Deus collocami, intuerentur, cogerentur ip- sum revereri, se vero illis donis et gratiis minime abmum fuisse : atque hoc est, cur nunc, cum ita contemnitur al) iis qui nihil laude dignum habe- bant, id ipsi durius et acerbius vidcalur. Cæterum ad utilitatem et doctrinam nostram cum Jobum eo usque dejectum videamus, si Dominus velit nobis idem accidere, nos hoc exemplo confirmari de- bere intelligamus : quamobrem quamvis ea res nobis dura cl admodum gravis esse vidcalur, ita tamen nobis moderemur, ut quamdiu visum fue- rit Deo nos affligero caput demittamus. Quanquam etiam ratio naturalis nos adversus ejusmodi op- probria munire debeat; cum neque novum, ne- que mirum sit, si homines infames, qui nihil ho- nesti in se habent, antiquum suum obtinent, et optimos quosque contumeliis afficiant el convi- ciis proscindant, id enim quotidie fieri videmus; quod autem tam usitatum est ac frequens, minimo insolens videri debet, ut eo tantopere commo- veamur, sed ei nos assuetos esse oportet, et jam pridem occalluisse. Sed praeter eam ralionem nat- uralem, cognoscamus, ul jam attigi, Dominum nostrum co magis probare velle patientiam el vir- tutem nostram, quando nos ita opprobrio vilis- simorum et despiciatissimorum exponit, perinde ac si belluæ potius quam homines in nos impetum facerent : hoc enim ideo facit, ut nos deprimat. Cæterum quam viles et miseri fuerint qui Jobo in- sultarint adhuc amplius describens subdit :

3-5. Egestate et fame steriles, qui rodebant in SOLITUDINE, SQUALENTES CALAMITATE CT MISERIA. Et MANDEBANT HERBAS ET ARBORUM CORTICES, CT RADIX JUNIPERORUM ERAT CIBUS EORUM. QUI DE CONVALLIBUS ISTA RAPIENTES, CUM SINGULA REPERISSENT, AD EA CUJI Irrito CLAMORE CURREBANT. — Est amplificatio sortis Ví- ra-n Jr.'i ipsitnæ atque indolis ac vivendi rationis ferirne i di n- prorsus acbeUuinæ juvenum, aut certe parentum lia. eorumdem qui Jobo afflicto insultabant, et irri- sionibus opprobriisque molestias facessebant : qui

cum, uti vere. 2 dictum est, manus haberent iner- tes ct languidas, steriles erant ab omnibus com- modis quibus indiget natura mortalium; atque ideo fame et egestate premebantur, cogeabantur enim urgente fame arrodere silvestres atque feri- nos cibos in solitudine, cum civium oculos subire non auderent; ex quo fiebat, ul ex agresti vita longaue illuvie squalidi essent cl plane horridi. Quis enim color esset oris, quis succus et nitor, cum herbis vescerentur cl arborum cortice, cum juniperorum radicibus austeris simul ct duris ale- rentur? Quæ tamen sic erant in ea solitudine rara, ut si quando se famelicis offerrent, omnes ad illa ccrlatim advolarent. Quod autem de *corticum* esu Cml <h Job ait durius aliquibus visum quam ut Mudatimi- '* •,l” scrini, atque adeo varias nobis lectiones obtrus- ÍUí4 erunt a Vulgata versione dissitas ct discrepantes; qwma ac Pagninus quidem ex originali vertit, *qui sue- ci.lcbant herbam cx virgulto*; Vatablus vero, *qui de- cerpebant malvah juxta arbusta*; Septuaginta, cl óX'ia z • cít wi; r;î òuitùv tx orra, *qui circuibant alima in resonante; quorum qui- dem alima crai corum cibaria*. Circuibant vero, in- quit Scholion, quod propter egestatem necesse haberent circuire ad quaerendas herbas.

Nonnulli codices ct Complutenses habent ~qt- rJxi/ TK, *qui confringebant*; Symmachus, àrr./ .x^orn; çJxuû; çutù/, *qui vellicabant*, aut, ut reddit S. Au- gustinus, *qui radebant cortices arborum*. *Alima* vero, juxta Chrysostomum, quædam herba est, qure cito implet comedentem, ct satietatem adfert; illam autem quærcbant *in resonante*, id est in convalli- busetlocis petrosis,locaenimejusmodi sunt bene sonantia, ct respondent loquenlibus; aut eliam *resonantem* dicit locum nemorosum, in quo qui- dem spiratio ventorum movens silvam sonum effi- cit. Symmachus, >cal fiÇa árov áqjúiv r, áírr.ai; áurüv, *et radix frumentorum agrestium erat alimentum co- rum*. Verum cum Vulgatus constanter legat *arbo- rum cortices*, ejus lectio cuderis merito praferenda, quam Novarrinus lib. V *Sacr. elect*, cap. iv, pul- chre vindicat stabilitque, qui juro miratur Pine- dam nostrum, satis accuratum alioquin Jobi in- terpretem , dc hoc esu corticum quodammodo subdubitasse, eo quod « inter corticis usus, ut ipso ait, nunquam cibatus meminit Plinius lib. XVI, cap. IX. » Verum, ut bene Novarrinus, nihil refert id Plinium non dixisse, quia neque omnia nove- rat, neque omnia qure noverat monumentis con- signavit. Aliunde certe satis constat arborum cor- ticibus aliquos nonnunquam ad esum usos; at- que in primis ex Snida, qui verbo ntpXimvvifcitāt i> ta verba Herodoti lib. Vili *De Eam*. dicentis : K» ->» SwSfiw/ tw nifàùwri;,, xxi ri xarx- ýpfctvric xzTT.a0tw, *et arborum corticem undique de- trahentes, et folia decerpentes comedebant*. Ilegcsip- pus quoque lib. V *Dc Excid. Micros*, cap. xviii, famis magnitudinem, qua Judæi premebantur, describens : « Plerique, inquit, eliam beneficium putantes mori, egrediebantur urbem ut herbas

vellerent, vel radices depascerentur, aut cortices arborum detraherent, si quid in his viriditas ad cibi solamina subministraret : quos inventientes Romani necabant. » Quæ verba quantam lucem huic Jobi l jco adferant agnoscet is, qui ea quæ hic do barbaris quibusdam a Jobo dicuntur in Judiéis postmodum re ipsa consummata considerabit. Quid? quod do Indis loquens Ccelius Rhodiginus lib. XVIII *Lect.* An/ ûj. cap. x. xxi: «Alimenta, inquit, suggerebat arboris cortex, quæ illarum gentium vocabulo *sala* nuncupatur : in cujus fastigio prodeunt velut cucurbitulæ agrestes cujusmodi in palmis convisuntur, nec non ferarum in coctacaro n Quibus omnibus Vulgati lectio satis illustratur.

Orkem Tropologico locum hunc exponens Glossa: « Ar- «'Juiuh-„orum' inquit, *cortices* mandunt, qui in sacris vo- ir, mia- luminibus solam littera superficiem venerantur;» l«>- quibus addi jure possint illi, qui divinarum Scripturarum suavitate contempta sæcularium litterarum vililati adhærent, de quibus S. Paschasius Radberlus in prol. lib. V in *Malth.* : a Siliquis, inquit, porcorum, sæcularium litterarum adhuc pueri vel cortices rodunt. » Corticibus similiter vescuntur, qui S. Patrum sapidissimis ferculis repudiatis, profanæ et exlernæ incumbunt eruditioni, de quibus optime Petrus Ccellensis abbas lib. VII *Epist.* 19, ait : « Curiositas, an studii assiduitas te urgent vilissimi hominis herbas et cortices insipidos mendicare, cum sedeas ad mensas divitis Augustini, benigni Gregorii, pecuniosi Hieronymi, gloriosi Ambrosii, Bedæ omnium monetarum nummularii, profundissimi tanquam maris, Magni Ililarii, suavissimi eloquii Origenis, et aliorum innumerabilium, quorum nec micas sub mensa dignus sum colligere?» Utile similiter est, quod ex juniperorum foliis radicibusque expressit Glossa hæc Jobi verba explicans, et ad mores flectens, his verbis : « Juniperi pro foliis quasi spinas habent; spina vero est omne peccatum, quia dum trahit ad delectationem quasi pungendo lacerat mentem; per *radicem* ergo *juniperi* avaritia desinit » j- gnatur, quæ radix est omnium malorum quasi "cf'/t" £P*naruin- » Quibus adjungit Interlinearis : « Radix juniperorum, quia avaritia latet in corde, sed punitiones peccatorum omnium potenter producit in opere. » Porro si quieras, quid sibi velit post tot enumeratas ærurnas hujusmodi conclusio : *Et mandebant herbas*, etc., quæ non multum habere videtur roboris, et minimum energiae. Respondet Magnus Gregorius, *primo* quidem habita maxima decoris ratione adumbratos quasi leviter fuisse scelestos, quos juro optimo et ignobiles, et Hrpoeri- miseros, et squalidos et luridos nuncupabis : qui- oani -nj bus ita constitutis reliquum erat, ut omnium flagitiosissimos describeret, coriimque faceret men- ioi quitj- gitiosissimos describeret, coriimque faceret men- 'VLnx l*onem; qui nipote mortalium perditissimi maxima diligentia sunt cavendi, dicit ideo : « Mandebant herbas, et arborum cortices. » Audi S. Pontificem lib. XX *Mural*, cap. xv, circa medium sic loquentem : « *Herbas mandere* esi levia quædam ac tenera

de antiquis Patribus imitari; *arborum* vero *cortices edere* est eorum opera superficie tenuis agere. » Qui se luxuriæ, iræ, superbire et similibus turpi admodum contagione fœdavit, inter ignobiles, inter miseros, inter ærurnos censeatur. Quid adhuc mali superest? quid majoris incommodi aut sceleris gravioris reliquum est? Dicam brevissime, auctoritate fretus maximi et sanctissimi pontificis, si herbas comedat, et corticibus pascatur, id est, si hypocrita fuerit : hic enim veronecesse esimalo sil peior, hic pessimo habeatur nequior, hic scelesto nocentior prodicetur; quandoquidem, quidquid agit superficie tenuis agit. Postquam vilissimorum hominum cibum descripserat, eorumdem deinceps indicat habitationem.

O et 7. IN DESERTIS UABITABAXT TORREXTICM ET IX Vtra. ».
CAVERNIS TERRAI, VEL SLPER GLAREAM. **Qi! IXTER HO-**
JISCEEODI LETABAXTLR, ET ESSE SLB SEXTIBVS DELI-
CIAS comvltabaxt. — Habitabant, inquit, in locis desertis et inviis prope torrentes in saxorum cavernis et ferarum lustris, ul inde sicut pecora ad sua pabula prodirent : quod si cavernarum non suppeteret copia, sub cælo in nuda et sabulosa humo pernoctabant; quoruinsie erat misera rerum-nosaque conditio, ut hæc illis vivendi ratio videretur non injucunda, et in vepretis vivere magnas judicarent esse delicias : ita Sanctius noster.

Tropologice S. Gregorius lib. XX *Moral*, cap. ix et seq. hæc omnia quæ de Jobi irrisoribus hactenus commemorata sunt, de hærelis pulchre ac fuse exponit; ac cælcris quoque peccatoribus, præscrecato- tini contumacibus, recte accommodari possunt : hi enim non sunt digni, qui ul Chananæa cum catellis comedant de micis gratiarum, quæ cadunt de mensa Domini Dei, sed famem patiantur ut canes rabidi per deserta vitiorum vagantes, ubi pro virtutum egestate et fame verbi Dei misere contabescunt, ac prorsus steriles effecti, quod nullos bonorum operum fructus ferant, squalentes calamitate et media spiritali consumuntur : quin imo in ferarum quodammodo naturam degenerantes, herbis et arborum corticibus, belluarum cibus, victitant, dum fluxis carnis voluptatibus inhiantes et brutalibus suis affectionibus indulgentes frustra illis animum suum pascere conantur. Quod enim peccatores propter sceleris infamiam atque sordes in belluarum conditionem simililudinemque demigrent, expressius in Nabuchodonosore declaratum fuit; de quo per septem annos dubitari potuit, homine an fera esset; quam metamorphosim non Medæ succi aut lycanlhroplia Livonum, sed tumidi animi superbia et crimen effecerat. Id quod apto etiam emblemate illustravit propheta Joci, dum tardam aliquam languid inique pecudem pingebat quæ in mediis sordibus putresceret, ingrato spectaculo et pernicioso; cui addit hoc epigramma cap. n, 17: « Computruerunt jumenta in stercore suo : » *jumenta* vocat homines rationis inopes, in carnem et terram effusos, inertes, fanaticos et vecordes, io Mm.

qui scelere el maleficio pascantur -.stercus appel-
lat malos mores et facinorosos,odore et exemplo
tetros, imitatione pestilentes, qui ingratis-
simi Deo cæteris noceant. Sæpe igitur computruerunt ju-
menta in stercore suo, quod ad intemperantes
B. Hieronymus refert; S. Gregorius Papa ad libi-
dinosos, quorum foedi obscœniqtie mores in pu-
tidam bellnam degenerant. Veruni in emnes pec-
catores id quadrat, qui vitio ct improbitati cal-
lum obduxerunt, quique sordibus involuti, in fi-
meto oletoque maliliæ vitam agunt; quod regius
quoque Vates animadverterat dicens *Psalm. xm,3* :
«Omnes declinaverunt,simul inutiles facti sunt:»
cx llebræo vertunt, omnes putruerunt, *et rancidi
facti sunt, marcidique*, ubique tetrui-
n spargunt odorem, mephitim exhalant, puticulos olent; me-
taphora ducta a rancidis corruptisque cibis, qui
putruerunt, et propterea nauseam partant, ct
maxime ab honestis et delicatis hominibus repu-
diantur.

Sexcenro sunt hujusmodi imagines, quibus scc-
lens conditio pingatur; hinc in sacris oraculis
nequitia vocalur *absinthium*, quod amaritudine
sua miserum animum vexet ct conficiat : Rex sa-
piens ait Prov. v, 4 mella esse in ore meretricis
ad maleficiu-
m titillant-
is; anoviss-
ima autem
illius amara
quasi absin-
thium,» quod
ad culpam re-
ferendum
esse vult Ly-
ranus. Prodit
autem Oríge-
nes adeo ama-
rum esse abs-
inthium, ut si
forte in mei
iniciatur, ama-
ritudine sua
vincat mellis
suavitatem,et
dulcedinem
illam omnem
corrumpat.
Quod rem no-
stram mirifico
illustrare potest,
nam libido
voluptatis licet
habere aliquid
mellis videatur,
tamen subito
migrat in absin-
thium, in cam
videlicet ama-
ritudinem, qua
vix major cogi-
tari ulla potest,
quæquo omnem
delectationis
sensum obtundat.
Ob eamdem
causam Job in ar-
cano sensu
crimen hic *sent-
es* aculeatas
nuncupat,
quæ videlicet
mentem pungant,
ct continuo di-
lacerent : effatum
sane illud est
verissimum f.w.
xl viii,22: «Non
est pax impiis,
dicit Dominus.»
Hoc experientia,
hoc omne genus
litterarum clamat,
hoc sancti Vates,
hoc docti Patres,
hoc vetusti
sapientes ore
uno et perenni
consensione
pronuntiant :
hoc millies S.
Chrysostomus
subjicit ante
oculos, et velut
in theatrum inducit;
a quo lubet
quaedam decerpere
ad rem illustran-
dam, cum hom. I
De *Laz.* loquitur
de beatulo illo,
ut nulli quidem
opinabantur,
epulone evangelico
: «Ne mihi dixeris,
inquit, illum mensa
sumptuosa frui,
vestibus circumdari
sericis, mancipiorum
greges circumferre,
alios summove-
rcin foro; sed
explica mihi illius
conscientiam, ct
videbis intus
gravem peccatorum
tumultum, jugem
metum, tempestatem,
turbationem :
videbis velut in
judicio mentem
ad thronum
conscientiæ
conscendisse
regalem, et tanquam
judicem quem-
piam sedentem,
ct cogitationes
loco carnificum
adhibentem, in
equuleo suspendentem,
latera conscientiæ
radentem ungulis,
pro commissis ve-

hementer inclamantem : cum nemo sciat, nisi
quod solum Deumhæc videre noverit,» etc.Per-
git in adultero illud idem graphice ostendero;
verum de omni graviore peccato idem est judi-
cium, in quo, si S. Jobo credimus, velut sub
sentibus miser animus cubat. Semper enim malacon-
scientia pungit et cruentat, eldiurnæ ac nocturno
quietis partem omnem adimit, semper ut Tantalosaxum
metus imminet, et turbida) semper cogitationes
ut Ixioniæ rotæ animum rapiunt atque dilacerant.
Verumtamen tanta est hominum vesania, ut
esse sub sentibus delicias reputent, quod plane
phreneticorum proprium est; unde et hujusmodi
homines *stultorum filios* appellat dum subjungit:

8. Fan stultorum et ignobilium, et in terra penitus non parentes, — id est, erant vere stulti et ignobiles; quique propter vitæ familiare dedecus et domesticas sordes cum hominibus agere et inter illos apparere non poterant: tropologice, talessunt impii ac peccatores, qui frequenti Scripturæ phrasi vocantur *stulti*; hos igitur filios impiorum etiam *ignobilium filios* appellat, nam virtus sola veram nobilitatem continet. Addit etiam, quod *in terra penitus non appareant*, quia ignobili loco nati sunt, ct vix parentes aut undo genus trahant ostendere possunt: de quibus ita S. Gregorius lib. XX *Moral*, cap. xvii : « Sicut enim, inquit, plerique qui in terra sunt, cl a cognitione hominum abjectione vilitatis suæ quasi quadam superductione velaminis absconduntur : ita sunt quidam in Ecclesia,quidumseabjectioni pravorum operum subdunt, divino conspectui noti non sunt; quibus ct quandoque dicendum est *Mallh. XXV, 12: Amendico vobis : Nescio vos. Esse ergo in terra etapparere*, est in fide recta per virtutem operisnobilitalem mentis ostendere: *esse vero in terra, ct penitus non apparere*, est in Ecclesia quidem per fidem consistere, sed nihil dignum fidei in opere demonstrare: sunt itaque intra sanctam Ecclesiam divinitatis oculis, cl videntur per judicium, et tamen per bonai vitæ meritum non videntur; quia ea quæ consistendo tenent vivendo non exhibent, de quibus Paulus dicit *Tit. i, 10 : Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*. Hi in sancta Ecclesia fidem, quam tenere se asserunt, premunt potius quam venerantur; dum sua magis illius nomino quam ejus adipisci lucra concupiscunt.»

9 cl 10. Nunc in eorum canticum versus sum, et FACTUS SUM EIS IN PROVERBIUM. ABOMINANTUR ME, ET

LONGF. FUGIUNT A ME, ET FACIEM MEAM CONSPUERE NON verentur. — Postquam in superioribus versiculis satis late ac luculenter probaverat illorum illiberale ac stolidum ingenium, el natalium sordes, et inopiam; nunc quæ ab illis ad ignominiam foeda et ad dolorem acerba pertulerit ostendit et amplificat. Profecto viri justissimi despectus non videtur ulterius valuisse procurrere : versus enim fuit in canticum, ut de ipsius calamitate inepta carmina vulgo jactarentur: factus fuit in proverbium, hoc est calamitatis exemplum, ad impre-

J..U *
in conit
ptui.
J.U
lull
in conit
ptui.
cbdeid
M>Ujû*
torum
hupiii
gull
tant
ipwucn-
h-
fa
n-undo
fuínU»u-
nas ho-
Bl' el
«***,

cationes vel hyperboles, ut cui malum vulgares homines imprecando dictitarent; contingat tibi Jobi calamitas : vel cum ærumnosissimum aliquem describere vellent, dicerent : E-dJobocerum-nosior. Quod vero de facie sputis deturpata sub-
junKIII*r, ut jacet accipiendum est. Vero scilicet petulantes homines in Jobi faciem inspuerunt: neque subest ratio efficax aul valde nervosa ad rem in hyperbolcm aut metaphoram detorquendam. Nicetas in *Caten*, simpliciter locum hunc exponens: «Ubi, inquit, ad mo propius accesserint, sputisque foedaverint, longe recedunt. » El Theophanes Nicamus in sua *Epist.2*, quæ est de patientia ad omnes christianos, hunc ipsum Jobi locum elucidans ait : « Servi abjecti et viles illudentes, et deridentes conspuentesque in ipsum, calamitates assidue exprobrare non desistebant. » Ex his liquet Jobum etiam in hoc Christi figuram preluisse, qui derisus et consputus fuit, quemadmodum discipulis Jerosolymam ascensuris de se predixit *Mallh.* xx, 18: «Ecco ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condemnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum, » etc., ubi expende illud *ad illudendum*, hoc est, ut pro lusu et materia risus et lælitiæ in suis tormentis habeatur.

Quippe lanienæ justorum virorum voluptuosis hominibus festiva sunt spectacula. Audisti amphitheatre Romana plena festivis spectaculis quæ populos aspergerent gaudiis? novisti inibi ferarum pugnas, quarum lanienæ miram hilaritatem spectaulium animis ingenerarent? sic justi Jesu et Jobi clades, sic laniena sancti hominis nunquam non pro festivo spectaculo impiis accidit. Rem ponderat Chrysostomus serm. 5 De Pass, dicens: «Ilis discipulos suos simul et iterum premonebat, ponens ante oculos eorum, et velut arenam suæ constituens passionis, et inducens in eam quot contumeliarum genera tot genera bestiarum. » Ecco tibi Dominus quoties loquebatur de sua morte, sic loquebatur quasi de arena amphitheatri, in qua impiis nihil non ludibundum, nihil non festivum apparebat : sic contumelias omnes æstimal quasi immanissimas feras, quarum unguibus laniatus nobilis athleta gaudia impiorum aspectantium cumlaret. Ad hæc aiebat Paulus I *Corinth*, iv, 9 : « Puto quod Deus nos novissimos apostolos ostendit tantamquam morti destinatos ; quia spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus : » expendit *spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus*, hoc est, ila se habent res nostra; ut spectaculorum in arena lusus, ad quos voluptatis causa confluunt universi; sic ad pugnas nostros universi concurrunt tam boni quam nudi, tam qui mundani sunt quam qui angelici; sed hi ut exempla mirentur, illi ut delectationem percipiant. Id quod pulchris verbis notat D. Anselmus aiens : « Sicut omnes concurrunt ubi jocus celebratur, vel pugiles certant, aut aliquod monstrum produci-

tur : sic omnes boni vel mali conveniunt ad aspiciendas pomas nostras. Spectaculum sumus et angelis, et hominibus tam bonis quam malis. Boni angeli conveniunt ad spectaculum passionis nostre, ut nos presentia sua confortent, et cæteros ad exemplum nostri certaminis incitent; mali vero, ut gaudeant, cum nos suos adversarios cruciari videant, et cæteros a fide metu pomorum defleant : boni homines, ut laudent; mali, ut insultent: boni, ut exemplo nostro confortentur; mali, ut ex pœnis nostris delectentur. »

Sic semper justorum lanienæ jucundissima faciunt impiis hominibus spectacula, amplissimamque suppeditant materiam cantibus improborum; hinc Jeremías ait *Thren.* m, fit : a Audisti opprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversum me : labia insurgentium mihi, et meditationes eorum adversum me tota die : sessionem eorum et resurrectionem coxim vide; ego sum psalmus eorum : reddes eis vicem, » etc. Ita » justus vir petit a Deo, ut videat nimirum hominum impiorum conventus, meditationes, concursus singulis horis, singulis momentis, tota die coactos, insuper sessiones eorumdem, hoc est, juxta Glosam interlinearem), *sessiones quasi magistrorum*, non verorum magistrorum, qui veritatis doctrinam probent; sed *quasi magistrorum*, nimirum de solis magisterii fibulis tumentium; in hoc crebro convenientium, ut innocuam et justam gentem lacerent, etc tanta laniena cachinnos excitent, immensaque sibi gaudia condiant, a Ego sum psalmus eorum : » hi enim cantantur psalmi in choro malignantium, in choro impiorum, videlicet laniena justi hominis; hanc vocant ad sua carmina, hanc ad pleetra adhibent, ut dum rumpitur justus, ipsi exultare possint. Preclare igitur Job dum se deridentium exprimit conditiones ait : u Nunc in eorum canticum versus sum; » Septuaginta reddunt, >- Oi?x ivù liai ájt òv, *cithara corum ego sum* ; et quidem pulchre justus vocatur *cithara impiorum*, non solum quia sicut ex percussis cithare fidibus dulcis percipitur sonus, sic ex justo percusso, imo laniato, impii voluptatem percipiunt et lælitiam; sed quia ut ad percussarum cithare fidium numerum psalli et saltari solet, sic ad numerum justi hominis cladium mundiales homines et carmina concinunt, et festivos saltus componunt, ut dicat Nicetas in *Caten. Græc.* : *Cantio itaque et carmen effectus sum coruin, mcasque calamitates pro quovis alio sermone habent in ore.* Et carminibus et cantibus et universis lælitiis impiorum hæc additur inexhausta materies, scilicet calamitas justorum : luce illis pro cantu, pro saltu, et ulinam in has chordas non videantur alicujus mutati chori, nec inter psalmos et canticum organi tales fabricentur cantiones, quæ in sancti alicujus hominis personam infamiam.

II. PIURETHAM EXIM SUAM APERUIT, ET AFFLIXIT Ven II. me, et rii.tMM posuit ix os meum. — Elegans em- Qimwo-blema est, in quo pingitur Deus pharetram ges-Jo

i»pü»
jocund.*,
'iou'
Jobjuit
citbiri
sibi illu-
denti-
bui.

r*ir»- Ians, aperiens, sagittas promens, arcui adaptans
a rl et excutiens: pingitur etiam ut validus equorum
domitorfranum indens,adstringens, ulea ratione
¿«tur. calamitas, qua homo subjugatur, *frtsno* notetur;
quemadmodum *pharetra* significatur divina pro-
videntia, c qua sagitta* calamitatum promuntur,
quæ in homines collimantur, ac in finem divinæ
glorire tandem diriguntur. Potest autem Job ita
loquens induci, *q. d.* Hæc porro ab hominibus
indecore patior, quia Deus, ul me exerceret atque
probaret, illorum manus et linguas istiusmodi
spiculis armavit : continuerat hactenus sagittas
suas in pharetra, cum me paterno studio custo-
divit, et quotidianis ornavit beneficiis; nunc au-
tem inclusas ad hoc usque tempus sagittas ex-
prompsit, quibus confixus sum; et sui timore at-
que observantia, ne quid insultantibus respon-
derem acerbius, quasi quodam fræno linguam
meam severe oonstrinxit. Veletiam sic, *q. d.* Deus
in me jacula vibrat, me frano compescit, doleo-
que vehementer : nam neque hostis ejus sagittis
petendus sum, neque indomitus equus, qui vali-
de domari debeam, cum semper illum coluerim,
semper jubenti morem gesserim, et ad nutum
ejus obtemperaverim.

iko o@- In llebrao est : *Quia funem meum solvit, et*
*fr*bo- *ffa:awn a facie mca laxaverunt.* Ilis verbis in-
nii dos-
un vio- nuît omne robur sibi ademptum fuisse a Üeo,
cuam omnemque potentiam et auctoritatem imminu-
niïro'* ,am> cl sc fluas* caP**is diminutionem passum
<mal- esso, ut ab unoquoque posset impune contemni :
itu», «i hoc enim intelligit ea similitudine,cum ait Deum
solvisse funem sive vinculum ipsius. Dum enim
manu Dei sustinemur, id perinde est, atque si vin-
culo aliquo firmo constringeremur : quod si Deus
soivat aut frangat, illico effluimus, nec quidquam
in nobis firmum validumve consistit, sed omnia
dissipantur. En Jobi scopum; nempe quod ho-
mines contempti et nullius auctoritatis, de qui-
bus antea locutus est, non ausi fuissent in ipsum
ita superbe involare, et impetum facere, nisi ip-
sum Deus suo vigore destituisset. Quod enim
seipsum continere non potest, opus habet ut colli-
gatur, et externo aliquo adminiculo contineatur.
Nos vero ita sumus a natura comparati, ut nihil
habeamus quod nos possit sustinere et conservare,
nisi Detis nos conservet et vinciat : quare si hoc
conservationis nostræ vinculum dissolverit fre-
geritve, nihil amplius nos potest tueri et fovere,
ita ul vel abjectissimi quique in nos imperium
et auctoritatem obtineant.

v<n n. 12. Ad dexteram orientis calamitates hñ illico
SUBREXERUNT : PEDES MEUS SLRVERTERUNT, ET OPPRES-
SERINT QUASI FLUCTIBUS SEMITIS SUIS — Illud *al*
dexteram orientis in Hebræo est, *addexteram efflurcs-*
centis vel germinantis, *q. d.* Cum in me effloruit
et coortus est Deus, sive manus Dei, qui me his
malis affligi voluit, non secus atque arborem
seu truncum rami comitantur atque circumdant ;
ita calamitates multæ ac graves ad dexteram

meam illico insurrexerunt, et undique circumde-
derunt, quasi jam ante paratæ ad nutum illius 0 - 1
me invadere et affligere, metaphora nimirum a \r'/. f
ramis truncum comitantibus deducta, vel potius
a prætoro per satellites suos quempiam cingente, C
et manus ei ac vincula injiciente, *q. d.* Simul ac
Deus velati prator me invasit, statini etiam cala-
mitates glomeratim quasi lictores in me insilie-
runt; quemadmodum ubi prator signum dederit,
a latere, maxime dextero, ubi solet adhiberi vis
atque defensio, insiliunt lictores, apprehendunt-
que ac stringunt captivum. Et quemadmodum
lictores postquam in captivum irruerint, statini
pedes illius subvertunt, et iu terram eum pro-
sternunt, ut pro suo libito ligent cum vinculis:
ita, inquit, afflictiones istæ statini me pessumde-
deruñ, cl quasi in terram subito prostraverunt.
Et *oppresserunt quasi fluctibus*, id est, quemad-
modum fluctibus aquarum quis obruitur, sic el
ego illarum multitudine et magnitudine cala-
mitatum obrutus et oppressus jaceo, in multa
angustia, obrutus illis, et quasi calcantibus caput
meum. Septuaginta vertunt, ¿ni íiVü* pxsrw i-x-
víarr.oxv, rrcJa Mriw tÿ'niwi, xxt ùScritfiavn i.t' lui
Tjiosu; íkumíx ; íjt úv, *ad dexteram germinis insurre-*
xerunt, pedem suum extenderunt, et straverunt super
me semitas perditionis ipsorum : Scholiastes inter-
pretatur, quod sibi quondam rebus dexteriselse-
cundis florenti vel operibus ipsius bonis insulta-
runt, omnia deteriore in partem interpretantes,
quasi non pure pietatem coleret. Sed alius for-
tasse, et proprius llebrao potest esse sensus, ut
intelligatur cos, qui in flore ætatis sunt, iu Jobum
consurrexisse : sic enim ex llebrao quidam ver-
tunt, *juvenes surgebanl a latere, constringebant pe-*
dis meos, quin semitas meas cingebant suis offensio-
nibus. Significat nempe juvenes a latere insurre-
xisse, qui antea coram ipso procubuissent, cos
nunc ipsum supplantare conari, et illi quo offen-
dat et impingat saxa ante pedes in via ponere :
hoc nimirum pacto satis indicat se undique irri-
deri, seque ca reverentia, qua se olim affectum
fuisse commemoravit,penitus spoliatum esse. De-
nique intelligit se omni calamitatum et malorum
generi a Deo expositum fuisse.

In sensu arcano ad dexteram orientis illi cala-
mitâtes adveniunt, cui æquo animo susceptæ ad
salutem ac vitam aïternam proficiunt: nihilquippe
justo viro, etsi durum, etsi acerbum, non expe-
diens saluti a Deo amante paratur, in cujus rei
symbolum crucifixi Domini latus dexterum lan-
cea perfossum fuit Joan,xii,34, «ctcontinuoexivil *d »'«•
sanguis ctaqua;» *aqua* quidem, quæ baptismum tMl
adumbraret; *sanguis* vero, qui tribulationum el
passionum calicem fidelibus porrigeret. Sed cur
tristia et acerba tribulationis signa non magis a
sinistris notabantur? Utique ut designarentur tri-
bulationum, quæ justis accidunt, qualitates, quæ
dextera sunt etnuntiæ venientis felicitatis : ideo,
ail D. Bernardus serra. 7 in Psalm. *Qui habitat :*

« Dominus meus Jesus eliam dexterum sibi propter me passus est latus fodi, quod videlicet non nisi de dextera mihi popinare vellet. » Passionum, dolorum, tribulationum calicem propinat; sed non nisi quæ dexleræ justis veniant et plenæ felicitatis: exsurgunt tribulationes, exsurgunt pralia cl dolorum occasiones; at quæ expediant justis illosquo in Dei dextera considerare efficiant. Hoc igitur non sine mysterio Job significat dicens: a Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt:» nulla calamitas ulli acerbior unquam accidit quam Jobo acciderint calamitates suæ, quoniam illum et dolor, et intolerabilis fœtor, et hostium rapinæ et amicorum mordacitas vehementer alligebant; cl nihilominus de his malis locutus ait, *ad dexteram orientis* calamitates suas suriexisse. Ad dexteram ais, o bone ! an dexter fuit impetus Chaldæoruin adversus greges tuos ? an dexter fuit ventus, qui concutiens filiorum domum septem tibi diarissima pignora eripuit, et orbatum reliquit? Pulchre ait Guilbertus abbas scrm. 38 *in Cant.* : « Jure ventum illum *dexterum* vocavit, qui nihil quæsivit sinistrum inferre : quin eliam coronæ gloriæ viro justo comportavit augmentum, quando virtus probata cu ituit, et quando provocata excrevit. » Nihil adversi, nihil dotons excitatur in viros justos quod illis ex dextera non soleat evenire, quod illos non magis impellat ad dexteram Christi.

v.u ia. 13. Dissipaverunt itinera mea, insidiati sent Mini, ET I'RAIVALUERUNT, ET NON FUIT QUI FERRET auxilium, — id est, hostes mei interceperunt me iter facientem; ex insidiis me adorti proslraverunt me, neque fuit qui cudenti adesset: in Hebræo Lombo» est *destruxerunt semitas meas*, scilicet ul nulla, mt tan- per quam cllugiam, via supersit. Est rhetorica pi io- summa alUictionis descriptio, qualis fere estilla e.m nul- jercmjæ *j'Iiren.* ni, 9 : « Conclisit vias meas lapidibus quadris, semitas meas subvertit; » vel quia insidias ei in itineribus struebant, ne sine damno perlransirel. Cujus expositionis causimi addit \ ulgalus : « Insidiali sunt mihi, et prævaluerunt. » Planius in Hebræo, *in perniciæ mea profecerunt*, id est, ea mihi damna et detrimenta inferunt, quæ cogitant et optant, nec ullam eorum injuiiam propulsare possum. Id quod alia phrasi declaravit David dicens *Psalm*, 1xxxviii, 43 : « Exaltasti dexteram deprimentium eum, Letificasti omnes inimicos ejus; » id autem Græci omiserunt, clejus loco posuerunt, iUSvss» -ji? jxw *arO.i.y, exuerunt enim me stola*, id est, me gloria et amplitudine mea privarunt : ex quo fit ut nihil me reve-reantur. Pro co autem quod Vulgatus habet, *et non fuit qui ferret auxilium*, Septuaginta legunt, fiiXtatv àurei xarwcivTiai (xt,*jaculis suis vulneravit me*; quod simile est ejus quod dixerat paulo aule vers 11, ex versione eliam Græcorum : a Pharetram suam aperuit, cl atllxil me.»

Ven. n. U. Quasi rupto muro li atería jama irruerunt SII'LII ME, ET AD MEAS MISERIAS DEVOLUTI SUNT. —

Ad fert metaphoras multiplices nunc a latronibus Job w» clam insidiantibus, mox palam aggredientibus;^’ nunc a militibus muro everso,porlisve captæ ur- twubci bis effractis ad pnedam diripiendam valide se fmpm- proripientibus : quod et ad primos prædonum tM Sabæorum el Chaldirorum insultus, et ad Satans, domum, ubi Jobi liberi vescebantur, concutientis impetum, et ad posteriores hostes atque irrisores, demumque ad ipsas calamitates, dolores, angores, ma-rores pertinet, *q. d.* Eo impetu irruerunt in me, quo disjecto muro aut perfractis foribus inimici; aut quo lapides e montium fastigio ad subjecta loca precipiti rotatu descendunt. Tro-pologice S. Gregorius lib. XX *Moral*, cap. xx : « Quid hoc loco *muri* nomine nisi Redemptor hu- CERuuu mani generis appellatur? de quo pro sanc-læ Ec-clesiæ ædificatione per Prophetam dicitur *Tsai. nie.* XXVI, 1 : *Ponetur in ca murus et antemurale*. Sed quasi murus rumpitur, cum pravorum persuasionibus fides, quæ in Redemptore nostro est, in quorumdam corde dissipatur. Cumque perversis in hac vita potestas tribuitur, quid aliud quam janua erroris aperitur? Quasi rupto ergo muro et aperta janua super bonos irruunt mali, cum accepta temporaliter potestate perversi ipsa quoque in quorumdam corde destruere munimina fidei conantur; de quibus apte dicitur: *Et ad meas misérias devoluti sunt*, quia videlicet prius ad riid suas : nisi enim perverse vivendo ad suas mise- “ rias caderent, nequaquam ad cas postmodum et iM j,*. alios suaderent. Sed post suas reprobi et ad nos- mmnt. Iras misérias devolvuntur, quando ad ea mala, in quibus jam ipsi implicati sunt, eliam quosdam nobis unitos trahunt. Potest quoque intel-ligi *muri* nomine munitio disciplina:, Salomone attestante, qui dicit Prov. xxiv, 30:» *Per agrum hominis pigri transvi, et per vineam viri stulti; et ecce totum repleverant urtica:, operuerant superficiem ejus spina, et maceria lapidum destructa erat*. Quasi ergo hostis ingreditur, cum vel malignorum spirituum vel pravorum hominum persuasionem callida disciplina munimina in corde dissipantur. » Sic ille.

Possunt hæc quoquo de tentatione violenta Tenuti» quam optime intelligi, quæ adeo fortiter et acriter impugnat, ut ab humana imbecillitate super- qui rari vix possit, nisi abundantísima gratia hujusmodi impugnationi resistat : hanc passi sunt martyres tormentis, et morte ad deserendam fidem adacti; banc expertus est beatissimus pater Benedictus tam acribus carnis stimulis agitato, ut ncccsse fuerit ad spinas cl tribulos el ad remedia insuda confugere, et carnis pruritum sanguino ex vulneribus erumpente sullocare. Quod si ad sacras Litteras oculos convertamus, non paucos ex viris justis hac tentatione pulsatos cognoscemus. Nonne Paulus de hac tentatione conqueritur cum ail H *Corinth*, 8 : « Supra modum gravati sumus, supra virtutem, ila ul tæderctnos vivere? » El David hanc camdem sentiebat *Psalm*.

imii, 4: « Ecce inquit, ceperunt animam meam, irruerunt in me fortes, » Patientem quoque Jobum similis tentatio pulsabat cum luce dixit : « Quasi rupto muro et aperta janua irruerunt super me : » nam sicut rupto muro el aperta janua civitatis vix superest spes evadendi, ita hominis pene virtute sublata el irrumentibus hostibus difficile est se in innocentia continere ; unde subdit :
Ven. is. is. Redactis sua ix nihilum : abstulisti quasi
VENTUS DESIDEBIUJ MEUM : ET VELUT SUBES PERTBANS-
Qi oioJ. ut salus mea. — Nullum, inquit, mihi reliquum nñüinn^ est consilium, quod in tantis malis suscipiam, nulla
«e red»c- salutis spes qua nitar : eodem modo David locus tam di- est *Psalm*. 1xxii, 21 : « Inflammatum est cor meum, CIU et renes mei commutati sunt, et ego ad nihilum redactus sum,, et nescivi; » hebraico tamen hic ad verbum est, *conversi sunt terrores in me*, quod Septuaginta reddunt, imerfiçwwu **Jé P** ai ζ5úw«, *convertuntur dolores mei*, quibus ita conturbor, ut fere consilii mefitisque sim impos : secundum corpus enim effectus sum miser totus ac miserabilis, penitus deplorato valetudinis, ac proximus nihilo, utpote cui nulla sit spes humanitus recuperandæ salutis, et qui jam jam sim morte consumendus, quantum ad humanam attinet facultatem. Et quemadmodum ventus vehemens nubem celeriter transire facit, atque etiam alia de loco suo rapit in impetu suo : sic omnipotens Deus sua permissione, el adversarius meus sua malitia, omne desiderium meum, id est, quidquid mihi posset esse desiderabile in rebus mundi hujus, a me abstulit spolians me liberis, famulis, gregibus, omnibus facultatibus el honoribus : insuper et sanitas mea corporalis, qua prius gaudebam præ aliis mullis, simul ablata est mihi, et perlransiil celeriter ad modum nubis quæ a vento agitur aut rapitur, aut dispergitur in nihilum; cujus post t I'au^u*um nullum apparet vestigium. Nubes enim 'ζζ"J' et nebula et furnus per proverbium dici solent de iantine- re valde fragili, inconstante et transitoria; unde a(j humante vito brevitatem indicandam dicitur loifliu-' *Sap.* n, 3 : «Transibit vita nostra tanquam vestitine de- gium nubis, et sicut nebula dissolvetur, quæ fufeuouix gata est a r£Kii;5 solis, et a calore illius aggravata : »
Præmiscrat paulo ante *ibid.* vers. 2 similem locutionem de fumo, dicens anhelitum, quo vitam significat, similem esse fumo : « Fumus flatus est in naribus nostris; n græcc, *i mi. b* ftoiv
Ubi subauditur nota comparisonis r.tmi ò;
sicut fumus; quemadmodum alibi dicit cap. v, 15: «Tanquam fumus qui a vento diffusus est; » et David *Psalm.* xxxvi,20 : « Deficientes tanquam fumus deficient; » et iterum *Psalm.* ci, 3 : «Defecerunt sicut fumus dies mei. n Seneca similiter in Troud. w **H** describit,
Cum profugo spiritus halitu
Immistus nebulis cessit in aeri;
el mox subdit duas has comparationes.
VI calidis fumus ab ignibus
Vacescit ipatium per breve sordidus;

Ut nubes gravidas, quas modo vidimus,
Arctoi Borcæ dissipat impetus ;
Sic hic quo regimur spiritus effluet.
Homerus similiter ait *iliad.* ty, vers. 100 :
Ji xxt x /Oovo; ζure xxzvò;
fty.cTO TiTf.yj'x :
Anima autem sub terram tanquam fumus
Abiit murmuro stridens.
Sic vapori comparant alii, qui et ipse fumo similimus « Quæ est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, » ait Apostolus Jacobus *Epist.* iv, 15 : vide quæ diximus cap. vu, vers. 9. Porro illud quod ait :
Abstulisti quasi ventus desiderium meum, — sum- Diiide-
mam quamdam afflictæ animi desolationem et rium
quasi spiritus ipsius defectionem significat; quod nimirum cor nimio mœrore oppressum in pia m». exercitatione non. satis libere, ut solet, ad Deum attollere valeret : quamobrem non satisfaciebat ipse sibi, cum lentior et remissior frigidiorque esse videretur, et cadesti desiderio se prope nudum atque vacuum agnosceret. Hujusmodi sano desiderium, quasi tepidus jejunosque foret, optabat regius Propheta dicens *Psalm*, cxviii, 20 : «Concupivit anima mea desiderare, » vel, ut vertit S. Hieronymus, *desideravit desiderare anima mea*. Motus animi, vim mentis, pietatis ardorem amplificare in dies cupiebat, et desiderii vela intendere. Talis quoque fuit Daniel, qui *vir desiderio- rum* in divinis oraculis dicitur : plus enim desiduriis piis quam aere ipso spiriluque vivebat; de eteortfc
cujus sacrosanctis affectionibus in augusta ejus dklul-
historia proditur : quoties eniin apud se quotidie de magnifico Salomonis templo et religione cogitabat, de captivitate, de miseriis et calamitatibus hujus vito, de poenis sceleratorum, qui divinam justitiam irritant, de providentia, do Numinis clementia et insuperabili bonitate? in quarum et similium rerum consideratione dici vix potest quam sitienter optaret et finem icrumnaruin, quibus ipse et probi omnes in hoc cursu brevis ævi conflictantur, et Messiaæ adventum, et domicilium Dei reclusum, et pacem mundi, et Numinis regnum sempiternum; ad quod fruendum omnes conditi et beneficentissime recreati sumus. Hæc fuere tanti viri desideria, quibus suspirabat et ardebat, el aperiebat animi os ad attrahendum spiritum, ad divinum quemdam aerem vito concipiendum.
Eosdem igniculos pietatis adhibuere viri omnes cbriviki
sancti, qui vito puritate atque innocentia Deo placere studuerunt, qui arcanis animi votis abjectas in terram curas in sublime sustollebant, et recen- undo-
tis auræ accessione cor implebant suum. Hanc ,7B'
opinor ob causam in mysticis servatoris nominibus *desiderium* ponitur, quod arcanum sponsa enucleat, cum de sponso in epithalamio ita canit *Cant.* v, 10 : a Totus desiderabilis,» el longe ante radiatus vultu Moyses in Cosmopoeia eumdein illum indigilaverat Genes. xnx,26: «Desiderium collium

reternorinn : » in Aggreo pariter cap. u, 8 : « El
venid desiderium cunctarum gentium, » quemad-
modum in llebræo legitur. Hujus igitur tantæ au-
ctoritatis principem cl devotionis magistrum pii,
ul dixi, probique omnes, atque viri desideriorum
pro virili parte imitari contenderunt. Quos utinam
d nos quoque aemularemur, et inter restum pro-
fanorum negotiorum os s@po desiderio sanctis
aperiremus ad concipiendum ardorem pietatis :
iit enim srepe ut desideria cordis nostri aut repen-
tia sint, aut humi strata, lita frece, et mundi sor-
dibus obsoleta, aul etiam nulla sublimium rerum
d appetendarum : d si quæ forte nos aliquando
evehant ad Deum, atque ad sempiterna! glori@ cu-
pidoatem, subito auferuntur ut levissimo vento,
quod de sc Job mœrcns et afflictus querebatur.
viri pii Et tamen cupit Deus, ut simus omnes illa terra
ri'lld i desiderabilis, quam instincti a Deo Vates prreili-
j-nt jk “aKl : Sic enim orc Malachite, cap. iti, 12 Numen
edicat : « Et critis vos terra desiderabilis;» Sep-
tuaginta vertunt, i>; ff. fit).r,ri, *sicut terra voluntaria*
sive volita. Lingua sancta dicit, *critis terra* |*an
chphets, hoc est *voluntatis*, sive *desiderit*, cum si-
gnificare vellet terram cordis nostri pro motu vo-
luntatis et frequentium desideriorum aspiratione
disponi ad optimos satus capiendos, et uberrimo-
rum fructuum copiam et maturitatem.
vu».i«. 16. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea,
ET POSSIDENT ME DIES AFFLICTIONIS, — (]. (i. Ablata
sanitate maicescit nunc in me anima mea, dcficit-
que vigor et vita corporis mei, tolumque me oc-
cupat, sibique quasi subjectum et totum suum Cr-
ina possessione delinet tempus afflictionis ac tri-
bulationis; qure tanta est, ut nullam admittat con-
solationem. Hisce verbis innuit se medullitus vul-
nerari, potest enim fieri ut aliquis irrideatur, nec
tamen id valde curet. Jobus aulcm ostendit, ejus-
modi opprobria et contumelias, quibus petitur,
ad cor usque penetrasse; ideoque dicit animam
suam vexatam fuisse, el salutem suam sibi erep-
tam esse. Sensus igitur est ejusmodi : Quod pro
eo, quod olim magna dignitate ornaretur, modo
plane contemnatur, et pro eo quod ila probe mu-
nitus erat, ut ad ipsum nulla pertingere calamit is
ullo modo posse videretur, jam sanitas ejus om-
nino sit prostrata, nec ullius ope aut consolatione
sublevetur; maluin autem ejus internum erat, nec
dumtaxat irrisionibus, opprobriis el contumeliis
sibi iliatis premebatur, sed prostratus erat in seip-
so, et animo excruciabatur; prre cujus nimio an-
gore marcescebat. Tropologice S. Gregorius, lib.
Job et XX *Mor.* cap. xx : « Electorum, inquit, anima nunc
eiretihic marcescit, quia in illa postmodum reterna exsul-
cn't.t. Sñt itione viridescit : modo cos dies afflictionis pos-
m «ter- sident, quia dies Irelilire post sequuntur. Scriptum
flu'PP° CS! i>ce/ ?- i, 13 : *Timenti Deum bene erit tn*
extremis. Et rursum de Ecclesia dicitur *Prov.* xxxi,
25 : *Ridebit in die novissimo* : nunc enim tempus
afflictionis est bonis, ut sequatur cos exsultatio
quandoque sine tempore, hinc ab cis alias dicitur

Psalm. xliiii, 20 : *Humiliasti nos in loco of/lidionis* :
locus namque afflictionis est vita praesens; justi
ergo hic, id est in loco afflictionis, humiliati sunt,
quia in æterna vita, id est in loco gaudii, subli-
mantur. Cum vero marcescere animam diceret,
recte etiam præmisit, in *memetipso*, quia in nobis-
metipsis quidem affligimur, sed in Deo mens nos-
tra refovetur, tantoque a viriditate gaudii longe iit,
«pianto adhuc ab auctoris repulsa lumine ad se re*
«lit; tunc vero ad vera lælitiæ viriditatem perve-
nit, quando per æterna contemplationis gratiam
sublevata etiam semetipsam transit. »
17. Nocte os meum perforatur doloribus; et qui v«x it.
me comedent non dormient. — Maximis, inquit, Jobo
conficior doloribus, de quibus hebraei dicunt, quod
ossa conterant, conturbent, dispergânt, ut David Um «q.
ait *Psal.* xxi, 5 : « Dispersa sunt omnia ossa mea ; » **cedebam**,
et Ezechias Isai. xxxvnr, 13 : « Quasi Ico sic con-
trivit omnia ossa mca. El qui me ccwnedunt, » sci-
licet pediculi atque alii vermes, « non dormiunt; »
id est, nunquam cessant me arrodere. Alii meta-
phorice id exponunt de febribus, aliisque dolori-
bus el calamitatibus seu corporis, seu animi. Sed
si historien intendimus patet causa, quoniam S. Jobi
corpus per sinus ulcerum scaturiens vermium mul-
titude lacerabat : ita S. Gregorius lib. XX *Moral.*
cap. XXI hæc secundum litteram interpretanda do-
cet: a Si vero allegoriae mysterium perscrutamur, **Ossa for-**
quid, inquit, per *ossa* nisi fortes quique in sancte **tes in Ec-**
Ecclesie corpore designantur? qui quasi suo ro- **citi'i**
bore membra continent, dum mores infirmantium **d«i-**
stabiliter portant. Sed cum tribulationis ullimæ **caint.**
contra eam fervor excreverit, in nocte os illius per-
foratur doloribus, quia nonnunquam tormentis
victi etiam ipsi ad perfidiam defluunt, qui ad fidem
alios tenere videbantur : ait ergo : JVocte os *meu:n*
perforatur doloribus, ac si aperte dicat : Tribulatio-
nis tenebris pressi ita afflictione tenebrantur, ul et
ipsi, qui in ine habebant vigorem fortitudinis, qua-
si jam quoddam habeant foramen timoris. Bene
autem dicitur : *Et qui me comedunt non dormiunt*,
quia maligni spiritus, qui camales quosque de Ec- **Milioni**
clesia consumunt, tanto magis quiescere a tenta- **ipiriins**
tione nesciunt, quanto nullo carnis pondero gra- **nan-**
vantur. » Acres enim ac vividum de die, de nocte **qua tn**
semper cl ubique robore omni suo perfruuntur: **dnr***
neo somno egent, ul pole spiritus : quare S. Isidorus **tniuuL**
Pelusiotæ lib. li *Epist.* 164, dæmonem ait, ut nos
decipiat, semper rjpzvav, *insomnem esse*, in perpe-
tua «piasi vigilia excubare: cumque celeritate sint
mirabili, omnibus locis adeunt; dum abiisse pu-
tes, advolant, cl celerius aillant pestilentem ignem
quam fieri posse quisquam dubitavisset : quorum
tantam el tam præsentem nocendi vim cum regius
videret Vates, neque unum aul paucos sciret vo-
litare dæmones, sed numerosissimas legiones alis
igneis velocissime divagantes, pestem et exitium
ubique spargentes vocat *Psal.* lxxvii, 48 a im-
missiones angelorum malorum,» vel, ut Vatabhis
vertit, *cacodamonum incursiones*. Impiæ illæ men-

tes semper in actu vigiles, et stimulis invidile feroces, tot sæculorum intercapedine jam inde ab initio ad fallendum et vexandum erudite, strenue se in hoc opificio versant expoliuntque, ut bene dixerit Tertullianus lib. *De Pat.* cap. i : a Lata atque diffusa csl operatio mali multiplicia spiritus incitamenta jaculantis. n Jacui intern facit spiritum nequam ul inimicum, ut cor ipsum vitaliaque ferire cupientem : educit autem e pharetra sua grandi et abominanda multiplicia incitamenta, fraudes innumeras, scelerum modos prope infinitos, quos in animam jaculatur.

Ven.18. 18. 1X MULTITUDINE EORUM CONSUMITUR VESTIMENTUM MEUM, ET QUASI CAPITIO TUNICA SUCCINXERUNT ME. Pelli» et — Vestimentum suum poetica metaphora vel pellem vel carnem suam vocare videtur, quæ verum multitudine consumebatur : in Hebreo ad verbum est, *in multa vi mutatur vestimentum meum*, id est, morbi magna vi vestimentum meum immutatur, illa ul non pelle carneque sicut antea, sed ulcere et sanie tegi videar. Illud autem, *quasi capitio tunica*, clarius est in Uebrao, *sicut os tunice® mece*, ubi os *tunica*: voc ile videtur foramen ejus quod collum cingit. Sicut igitur tunica colliu cinocn — deinde ad pedes usque corpus complectitur, ita ergo, inquit, sanie et tabe totus contaminatus sum; illud ulcus perstringens, de quo cap. u, 7 dictum est ; a Percussit Job ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem ejus: » quia ergo ulcus ejus lotum corpus pervaserat, co sicut capitio tunicæ totus succinctus esse dicitur. *Capitium* autem *tunica* vocat os tunicæ, sive orificium ejus quod collo inseritur : nova significatio, nam *capitium*, si Nonio credimus, est tegumentum capitis; Varroni autem aliud est, et Ulpianus recenset inter vestes muliebres. Septuaginta versum hunc ita reddunt, *í» w/ùl c-ú.á-GTo* [*«u t í; cTci.r,, óamp -rè xtp-arcpuv t w -/it ùz.!*; uw zijiisx»u.í. m *multa virtute apprehendit stolam meam, cl quasi ora vestimenti mei circumdedit me* : -e?icTÌ-pw vetus interpres *capitium* reddit; lexicon vero rictus, ab Hesychio exponitur s t í; ínrfXuaofís; t ǵ-s; v» t w *lingua: focus in gutture jinde* Pg.y/. wTr.f, ipiæ est vestimenti apertura, qua collum inseritur inter induendum, nonnulli *oram* interpretantur : malim os *tunica*: appellare.

Ec-ie-ia Allegorico S. Gregorius lib. XX *Moral.* cap. xxii : " *Vestimentum*, inquit, est sancte Ledeste fidehum vita : nam sicut tola simul Ecclesia vestnncntum Christi, illa fideles quique ejusdem Ecclesiæ vestimenta deputantur; hinc Paulus ait *Ephes. v, 27* : *VI exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, uon habentem maculam aut rugam*. Hinc per Prophetam Dominus ail *Isai. xLix, 18* : *Vivo ego, quia omnibus his velut ornamento vestieris*. Sed cum procella suæ persecutionis oboritur, plerique fidelium ab ejus amore separantur, qui ei sedulo inhterere videbantur. Porro tunicæ capitium collum circumdat induculis; collum vero cum siringilur, vocis usus et vitali* Palus necatur. Sanciam ergo Ecclesiam

reprobi quasi *capitio tunice® constringunt*, quia in ca persecutionibus suis vitam fidei et prædicationis vocem exstinguere conantur.

19. COMPARATUS SUM LUTO, ET ASSIMILATUS SUM PA- V«rt It. villa et cixr.ni. — Ad summam vilitatem perductum se dicit, ut qui vulneribus et sanie sicut lutum computresceret ac fœteret; et omnino inutilem, nisi ul in sterquilinum projectus jaceat, qui similis cineri sil effectus : ita Philippus cl alii.

Tropologice luto comparantur, et in luto lue- c>nn'u rent atque indignis modis inficiuntur, qui nimium corpori afficiuntur, et imperiis illius obtemperant : corpus enim lutum est, et, ut elegantissime «ab- dixit Tertullianus lib. *Dcllesurr.* cap. xvi : « Limus titulo hominis incisus; u quod veluli imitatur consimili certe venustate D. Gregorius Nyssenus Magni Basilii frater orat., l *De Beat.*, hominem vocans ■pit-rt» àvîplxvTK, *luteam statuam* : addit Isidorus Pelusiota lib. 11, *Epist. 5*, remque etiam amplificat, corpus nostrum esse rrô>vj *r.tm*; dwOiwonfcv, *omni luto imbecillius*. Qui igitur studio amoris impotenti in hoc lutum sive corpus feruntur, ab antiquis significantissime olim dicti *pclusiotæ*, toti lutei, et, ut Tertullianus loquitur, *elimo figulati*, niliil supra lutum sentientes : -rp.i; enim, unde illa vox facta est, *lutum* significat; cujus rei ita meminit S. Hieronymus in epist *ad Pammach.* : « Pclusiotas nos appellant el luteos, animalesque et carneos, quod non recipiamus ea qua? spiritus sunt : » nec sine ratione doctissimus Pater addidit *carneos*: nam Sybillas, cum divino cntliusiasmo hominum imbecillitatem miseriamque pangerent, eosdem appellavisse axfw-iwî, *carneos*, variegato in opere suo lib. III *Strom*, notavit Clemens Alexandrinus, et Theophilus lib. 11 *ad Autol.*, apud quem csl illud hemistichium,

īājz.'r.t ,
Carnei et nihili homines.

Eosdem Illos pclusiotas, carni suæ auctoratos et sordidis affectionibus illitos, ut luteos imperatores S. Chrysoslomos in *Isai.* cap. vu, vocat *sensu crassiori*, abdomine suffarcinatos, cl oy.jawj;, *humi repentes*, vilissimis rebus affixos, corpore suo tanquam in luto immersos.

An non igitur fœdum est atque miserrimum, Anima pulcherrimam animam, divinæ particulam aurai, non modo ut hirundinem innocentem in lutconido circumcludi, verum etiam prepostera audacia carnis arbitrio pessumdari, et crudeli corporis dominatione affligi? Lactantius lib. VI, cap. i, in hominum impietatem invehens : « Quoniam, inquit, sensum illum coelestem corpori mancipaverunt, libidinibus fræna permittunt, tanquam secum ablaturi voluptatem, quam momentis omnibus capere festinant, cum animus ministerio corporis, non corpus ministerio animi uti debeat. » Hinc Cydonius in orat. *De Contení. mort*, egregio dixit, hoc unicum esso animi probrum et princeps damnum, a.jxi <tai>lv<rai, MUTaúrþ aj;j.xkúiaOzi,

Anima
circi K>
Tire qì-
pru:a ri
ledi-
gQQQ
Ut

an ni servire, et ejusdem amore implicari. Quam infelicitatem epud so reputans anima, non potest non profecto ingemiscere, et optare propheticae columbe tergo inauralo pennas, quibus supra carnis affectiones evolet. Statuit olim Deus *beu-* d»'i>nJi ,er' ,2' ul vas fitl;le aul terreum, si imrnundum facium fuisset, contereretur et projiceretur : jubet, quod non tam pro vasis materialibus dictum voluit, quam pro hominibus qui vasa fictilia sunt; el a vasa figulinæ sæpo in Scriptura vocantur, *Eccti*, xwii,fi;/ sai. xxx, 14 et *Jercm.* xix, it. Et quid mirum? si videres aliquem principem, cui immunditia esset tam invisæ, ut vasa pretiosa auri et argenti, lapidibus pretiosissimis exornata, eo ipso quod videt immunditiam contraxisse, contereretur, et in sterquilinum mitti in perpetuum juberet : quid credis facturum de vasis terreis el fictilibus, si immunda fieri videret? Deus ita immunditiam peccati aversatur, ul vasa illa aurea angelica; naturalai, pretiosissimis lapidibus donorum fulgentissimorum ornata, qualia describit *Ezech.* xxvin, 13, eo ipso quod videt immunditiam et ærugmem superbiæ contraxisse, æternæ damnationis sententia tanquam virga ferrea contrivit, et in sterquilinum inferni in perpetuum projecit. Quid ggSSI SÜWMHV Jæ .e«

bus viderit inquinatum?

c. j. Ihvc considerasse visus fuit S. Apostolus Petrus qnidptc- U *Epist.* ii, 4, qui postquam expendit, quomodo cato in- ang tqos peccantes Deus projecerit, quid de ho- ianD"rsi minibus fecerit considerat : « Si enim Deus an- » t*» gelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus 'tur'"* inferni detractos in tarlarmi! tradidit cruciandos; cl originali mundo non pepercit; et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens eversione damnavit, » etc. Quasi antecedentis loco supponere videtur, quæ cum angelis peccantibus Deus fecit, illos a se in perpetuum abiciens et a terna damnatione puniens (antecedentis enim vim habet conditionalis illa : « Si Deus angelis») ut inde inferat : Non mirum, si similiter mundum carnalem et terreum, atque impudicas el immundas civitates evertens projecerit et damnarit. Si enim vasa aurea, quai lapidibus pretiosis existerant ornata, eo ipso quod immunda fuerunt reddita, projecit, quid mirum, quod vasa fictilia undique sordibus plena abjecerit, et in sterquilinum miserit? hinc cum abjiciendum Jochoniam regem in sterquilinum Babylonia Deus prædicerel *Jerein.* xxn, 28 » : Numquid, inquit, vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? numquid vas absque omni voluptate? id est utilitate? « Quare abjecti sunt ipso cl semen ejus, et projecti in terram? » quasi dicero volens : Quid agendum est mihi do vase fictili immundo, sordibus pleno, et inutili reddito? Ita el cum *Ose.* vin, 8 duabus tribubus comminabatur, sc illas projecturum et in perditionem daturum : a Devoratus est, inquit, braci (id est contritus sicut cibus qui devoratur)

nunc factus est in nationibus quasi vas immundum; » Septuaginta transtulerunt exrôt *i/jrmi*, *vas inutile*, qma vas fictile, quod immundum et contritum est, inutile penitus judicatur, idcoque projiciendum. Magno igitur timore deberent peccatores affici, videntes sc vasa fictilia, immunditiis et sordibus plena, peccatorum ictibus contrita, et propterea tanquam inutilia penitus rejicienda; quorum quivis dicere potest *Psalms*, xxx, 13 : « Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde; factus sum tanquam vas perditum : » mortuus deficiente anima ad omnia redditur inutilis, ideo in sepulcrum projicitur, oblivioni traditus, ibi penitus absumendus; ctvas fictile inutile redditum ad nihil valet, nisi ut projiciatur, et sicut lutum conculcetur, unde S. Job, postquam omnia recensuit mala, ad quæ deductus fuerat, in sterquilinum quasi conjectus, el ad omnia quasi inutilis factus, concludit : « Comparatus som luto, » etc.

20. CLAMO AÛ TE, ET NOS EXAUDIS SIE : STO, ET 50X ²«*- î0- ni spicis me. — Hic conquerendi modus plane amatoriusesl, a conscientia puritate profectas, q. d. Valde illud meam aggravat miseriam, quod in U'm tantis cruciatibus innocenter degens, consolatio- *nl,n nem aul levamen nusquam invenio ; clamo enim itdJPJiilVi/ ma fimmuu «*» •'-* relevetur dolor meus, cl paululum liceat respirare ; tu vero non me videris exaudire in hac postulatione mea, relinquens me absque levamine in acerrimis doloribus meis : quin et assisto, ut famulus Ubi quam possum exactissime obtemperaturus, nec dignaris me saltem intueri. Sed quantum hoc, quod Deus non respiciat, et prætereat hominem jam lutum cl limum facium? Multum profecto, el peno inauditum m Deo, qui ac in hu> homine humili sibi complacet, ut in hoc humili- bcutar tatis humanæ luto pene maneat infixus, juxta illud “ ' Davidis *Psalms*. Lxviii, 3 : « Infixus sum in limo profundi. » Audi quid de limo dicat Tertullianus lib. De Resurr. : « Limus, inquit, in manus Dei pervenit, satis beatus, et solummodo contactus : recogita lotum illi Deum occupatum ac dedicatum manu, sensu, opere, consilio, ipsa in primis effectione, quæ lineamenta docebat. » Sic limus totum Deum rapit, et ejus tenet cogitationem, oculos, manus; cl tamen lotum hoc limi illicium apud Deum in Jobo deficit : ipse namque ad limum redactus totum suum objicit Deo lutum, et Deus lutum pertransit, nec ibi figit oculos, neque aures accommodat : « Comparatus, inquit, luto clamo ad te, et non exaudis me esto, et non respicis me.»

Nihil scilicet in hac vita sic Deum apprehendit quod non a Deo prætereatiir : in nullo sic Deus figitur et hæret, do quo non evolet, et longius abeat; adeo ut pluries sc sine Deo possit lugere, quam cum præsentē Deo gaudeat. « In lectulo meo, inquit sponsa *Cant*, m, t, per noctes quæ-sivi quem diligit anima mea. » Nescio an unum diem integrum a spousa cum Jesu invenies ac- ueuUr

tUxadi- tum; et plures noctes vides, in quibus Jesu præ-
fectu » seDtja caret. Hinc dicebat Guilielmus abbas serra.
dit. l ,n Ca, 7. : a Noctes ejus frequenter interpolantur
absentia sponsi : cum adest, lux est; cum abest,
nox esL Ideo multa: sunt noctes sponsæ; quia
multi sunt elapsus sponsi, et mulleo latebrae. »
Quandoquidem nox correspondet absentiæ Dei,
necesse est multas esse noctes, quia mulkeetfre-
quentissimæ sunt Dei absentiæ, ne quis putet ver-
bum Dei posse esse alligatum, ut illud pro qua-
cumque hora homo voluerit habeat : sæpe enim
praesumunt multi de Deo certis temporibus ha-
bendo, et misere se fallunt : audi quid de sponsi
fuga multiplici dicat D. Bernardus serm. 32 in
Cant. : a Cum, inquit, vigiliis, et obsecrationibus,
et multo labore et imbre lacrymariim quæsilus
Dominus affuerit, subito dum teneri putatur da-
bitur; et rursum lacrimanti et insectanti occur-
rens comprehendi patitur, sed minime retineri,
dum subito iterum quasi munibus evolat. El si
institerit precibus el fletibus devota anima, denuo
revertetur, el voluntate labiorum ejus non frau-
dabit eam; sed rursum mox disparebit, et non
videbitur, nisi iterum toto desiderio quaeratur.
«i in hnr cnruore potest esse de præsen-
tio lælilicat, sed molestat vicissitudo, n
Negli- llæcqiiaeso expendant omnes, qui otiosam vitam
Of*unt in mundi ,lUJUS foro, d dum in cupidita-
<iblls suis implendis sunt toti, nullam salutis sol-
mi[,t de licitudinem, nullam de Deo propitiando cogila-
.uxiib tionem habent; nec magni ducunt, hos et illos
dies, imo hos et illos annos negare Deo, ejusqua
vocationi repugnare, negotium animæ vel non
curantes, vel in aliud tempus differentes, ac si
certi forent Deum pro quacumque hora ipsi vo-
luerint ad nutum eorum paratum et expeditum
adfuturum, ut <jis efficacia auxilia præstet el sin-
gularem sui assistentium. Sed unde hæc sibi pol-
liceri aut contingere præsumunt?Sane etiam illi,
qui omni studio et labore cum lacrymis et solli-
citudine Deum quærunt, talia sibi promittere vix
possunt, quandoquidem Deus, licet amicissimus,
non tamen assiduus, el peculiariter iis semper as-
sistit, nec pro quacumque hora et momento ad
nutum eorum adest, sed frequentibus fugis se il-
lis eripit, el suavem suam faciem abscondit. Si
ergo etiam laborantes, el anxie quærenles pro
quacumque hora certo Deum sibi peculiariter as-
sistentem non inveniunt, sed illum lugent absen-
tem; qui oliosi in foro vivunt, in lecto stertunt,
nec ulla Deo placendi sollicitudine tenentur, qua
temeritate pnesumunt illum sibi præsto futurum
pro quacumque hora ipsi voluerint? Adfuit ali-
quandiu sponsæ foribus Cant, v, 2, « vox dilecti
pulsantis : Aperi milii soror mea, amica mea, co-
lumba mea, immaculata mea. » Quid tunc? ipsa
dicit itui. vers. 6 : a Pessulum ostii mei aperui
dilecto meo : at ille declinaverat, atque transie-
rat » Quis crederet non magis expectaturum

eum, qui sic ad ostium dilectæ et immaculatae
pulsabat ? Quæ dilecta non presumerei a se inve-
niendum illum, quem sen'icbat pulsantem et ad
januam vocantem ? Et nihilominus dum paulisper
cunctatur, cum vult admittere, jam non invenit
quem admittat. Scilicet non pro omni hora qua
vult homo adest Deus efficaciter vocaturus, sed
frequenti fuga et inopinata absentiam et aliena-
tionem ostendit suam. Unde Job subdit :
2t. Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia Ven.n,
MANUS TUE ADVERSARIS MIHI, —q. d. Qlli in te ípSO D-m ti-
crudelitatis nil habes, mihi, quem respirare a
percussione non sinis, crudelis videris : ita enim
Deus crudelis esse non potest , sicut nec mutari
ullatenus potest. Sed quia omnino in Deo nun-
quam nec crudelitas nec mutabilitas venit, dum
mrtt dicit, quod in semelipso Deum nec crudelem
ncc mutabilem sentiat ostendit : nam dum circa
nos quædain prospera et adversa variantur, in
eo quod nos mutamur, quasi ejus circa nos mu-
tatum animum suspicamur. Ipse vero in se in-
commutabilis permanens, aliter atque aliter in
cogitatione sentitur hominum pro qualilate meri-
torum : sic et lux solis, cum nequaquam sit sibi-
metipsi dissimilis, infirmis aspera, sanis autem
iinn «n'n enriiin videlicet immutatione,
non sua, unde, ul prædiximus, dicens : .nutatus
es, adjunxit mihi, ut ipsa luec crudelitas atque
mutatio non sit in qualitate judicis, sed in mente
patientis. Quod verbis quoque aliis retextit dicens :
Lt i/i durit>a manus tute adversaris mihi : manus
enim Dei dura creditur, cum voluntati nostra:
contraria hoc quod ci in nobis displicet feriendo
persequitur, et flagella ingeminat, cum dolentis
anima clementiam exspectat. Quæ tamen juxta
allegoriie mysterium bene sanclæ Ecclesiæ verbis
congruunt, ex vocibus infirmorum, qui plerum-
que se plus feriri æslimant, quam mereri putant,
et quasi crudelitatem arbitrantur judicis distric-
tionem æquissimam rationis : quia et cura vulnus
ægri medicinali ferramento abscinditur, medicus
crudelis vocatur, qui tamen per secantis manus
duritiam adversatur vulneri, sed concordat sa-
luti : ita pulchre S. Gregorius lib. XX Moral, cap.
XXIII, ubi vide illum fusius.
22. Elevasti me, et quasi suder ventum ponens
elisisti me valide. — Septuaginta reddunt,
Ji (xi wt&vxi-, xat ixi òzi uurr.pi*, statuisti
autem me in doloribus el projecisti me a salute : in
Hebræo est, tollis mc ad ventum, quo innuit insta-
bilem suam conditionem : nam vento nihil le-
vius, nihil instabilius : interdum celeritatem ar-
guit, ut quando Deus dicitur volare super pennas
ventorum ; hinc a cento tolli idem est quod velo-
citer tolli; vel Psalm. xvn, 11 : n Tollis me in ven-
tum, » id est aufers me ut penitus evanescam. Eo-
dem spectat quod sequitur : « Equitare facis mc, »
scilicet super ventum, ul quam celerrime auferir
c medio : nam venti celeritas in proverbio est.
Cæterum sensus est, q. d. Ex sublimi felicitatis Gmlw

re «o- fastigio, in quod mo evexeras, nunc in profundum malorum barathrum precipitas eo acerbiori cl magis miserando casu, quo e sublimiori fortuna : postquam enim sic mo in altum nullo stabili fundamento nixum quasi supra ventum sublimaveras, subito mo permisisti e supremo felicitatis gradu ad iniimam usque sortem et extremam calamitatem decidere ; voltili si quis ex suprema vel media regione aeris in profundum terre puteum corrueret; quibus in verbis demonstrat so maximo dolore affici recordatione preterite felicitatis, dum presentem miseriam intuebatur : « Levior enim dolor est, inquit Seneca *De Tranq.* non habere quam perdere; tolerabilius non acquirere quam amittere. » Itaque teliores videbis quos nunquam fortuna aspexit, quam quos deseruit : non enim bona non accipere adeo gravo est quam acceptis privari; cl nihil magis miserabile est quam ex beato fieri miserum, id quod expressit Pompeius apud Lucanum cum dixit :

Dedecori est fortuna prior.

Dolebal hoc quoque David dicens *Psalm*, ei, 18 : « Quia elevans allisisti me; » qui locus huic omnino similis est, eundemque sensum habet : significat enim se a Deo in sublimiorem dignitatis ac potestatis gradum evectum, ac deinde ex eodem dejectum, deturbatum, precipitatoli!, gravissime loisum atrpie collisum fuisse ; unde accidit, ut longo molestior accideret hujusmodi humiliatio. Tropologice S. Gregorius lib. XX Jfora/. cap. xxiY, interpretatur hoc de transitoria felicitato : a Quia, inquit, presentis vite gloria quasi 'VitoHi' 'n a'l° ccrn*!ur> EcJ nu*!a siabilitate solidator; 10per velut elevatur, el super ventum ponitur, qui pros- «uinn» peritato transitoria lætatur : quoniam ad hoc solum hunc fugitivæ felicitatis aura sublevat, ut repente deterius in infimis sternat, d

Ven >>. 23. Scio quia morti trades me, uni constituta est domus omni vivENTI, — *q. d.* In omnibus autem his non aliam habee consolationem temporalem, nisi quod cognosco non esse durabilem istam tantam calamitatem, sed morte brevi finiendam : hoc enim scio, te post istam calamitatem, cum tibi visum fuerit, ad mortem usque me perducturum : ad quam velut ad communem domum el generale hospitium migrare oportet sine exceptione universos qui vivunt super terram; quemadmodum ii qui in proteritis generationibus vixerunt illuc jam processerunt, et subsequenter nos qui post nascituri sunt in futuris generationibus : Un® iit omnibus enim hominibus statutum est mori. *Uti in iXr constituta est domus omni viventi* : expende in priuUnu- mis vocem *domus* : in Scriptura enim maxime fiderunt domus el tabernaculum : nam *tabernaculum* est mansio constituta ad habitandum non permanentor, sed ad breve tempus; illudque exstruitur levissimo aut nullo fundamento supposito, fixis tantum in Ierra baculis, superponendo illis pelles aut cortinas cilicinas; quomodo *Hahae*, m,

7 dicuntur « pelles terra; Madian : » cujusmodi habitationibus utebantur filii Israel per desertum ambulantes, figentes tabernacula in locis ad quæ noctu perveniebant, inde statim discessuri ; unde et dicitur *Isai.* xxiv, 20 : « Tabernaculum unius noctis. » Domus autem dicitur habitatio constructa ad habitandum permanentor, cui solidum firmunque fundamentum, ut stare possit, substernitur; super quod firmi eriguntur parietes; unde Jonadab hoc filiis suis imposuit *Jerem.* xxxv, 7 : « Domum non ædificabitis, sed in tabernaculis habitabilis, » ubi tabernacula domibus opponit. Iliae locus ille, in quo arca Dei primo habitabat, quia mutabilis erat, cl minime permanens vocabatur *tabernaculum*, ut tabernaculum Silo *Psalm*, lxxvii, G0; sed templum, quod a Salomone constructum fuit, ut permanerei in illo perpetuo, vocatum fuit *Domus Domini*, III *Deg.* vili, 20.

In hac vita non habet homo locum, in quo habitet tanquam in domo, sed tanquam in tabernaculo : quia nullus est in hac vite locus, in quo sit permansurus. In sepulcro autem constituta est tibi domus, ibi permanebis toto tempore quo mundus perduraverit. Cui concinuisse videtur David, ut S. Augustinus elegantissime annotavit <n demon. *Psalm.* XLviii loquens de divitibus et potentibus, qui ampla exstruunt palatia, domos laqueatas ædificant, tanquam si in eis perpetuo essent permansuri, dicens, hujusmodi aedificia non domos, sed tabernacula esse *Psalm*, xlviii, 12 : « Sepulcra eorum domus illorum in aeternum. Tabernacula eorum in progenie et progenie vocaverunt nomina sua in terris suis : d diligenter annota, prius dicere hominum sepulcra esse *domos diorum*, cl domos quidem in *aternum*, aut in sæculum, id est dum mundus duraverit. Deinde habitacula, quæ in terra posteris suis relinquunt, ad nomiuus sui celebritatem instructa, non domos, sed *tabernacula* vocat; recte quidem, quoniam in habitaculis super terram exstruetis minimo tempore manere sinuntur, nec ulla in eis firma aut fixa statio est. Frequenter contingit, ut mox nidificato palatio morte absorbeatur dives, imo et noununquam priusquam structura ad perfectionem fuerit perducta; cogaturque velit nolit erecta nullis laboribus et sumptibus palatia posteris relinquere, nec eis permanendi ibi facultas conceditur : et si conceditur, certe breve nimium est quod conceditur. Quilibet enim homo confiteri debet se peregrinum super terram, ideoque nec habere in civitatem permanentem aut fixam domum : nam uli quis advena est, ibi domum fixam non habet. Deinde notum est, militiam esse vitam hominis super terram; milites autem non fixas habent domos, sed in tabernaculis agunt: sepulcra vero eorum recte *domus illorum* vocantur, propter stabilem et longissimam mansionem, in qua in æternum manebunt, dum mundus perdurabit. Recte ergo, inquit S. Augustinus, *tabernacula* vocantur, in quibus temporaliter manserunt; sepulcra au-

(em *domus*, in quibus quasi in aeternum manebunt. Tabernacula suis dimittent, ubi manebunt brevi (empore vilæ, et transibunt quasi ad domos æternas ad sepulcra. Quid illis prosunt tabernacula « in generatione et generationem. » in filios, nepotes, pronepotes? quid? audi *ibid.* vers. 12: a Vocaverunt nomina sua in terris suis, n Ibi parietibus exstructis procurant nomina sua vocari, etc. in apnb in sepulcro igilur constituta est tibi domus morienti, cui viventi tantummodo locus conceditur, nini in quo brevissime tanquam in tabernaculo decentuto- hili et infirmo possis habitare. Apte autem dici- u' fur *domus constituta* : in Hebræo est nyto mog/icd, quod proprie significat locum statutum, ut in eo illuros congregentur, aut in unum convenient; quomodo dantur in civitatibus domus communes, ad quas omnes conveniunt, ubi omnes promiscue congregantur, qualis erat synagoga, apud Judæos, et templa apud nos; Pagninus vertit, *ad domum congregationis omnis viventis*; Regia, *ad domum conventus omnis viventis*. In mundo unusquisque locum suum habet ab alio separatum, dives a paupere, nobilis ab ignobili, dominus a servo; sed in sepulcro constituta est domus, in qua omnes congregentur, simul in unum dives et pauper. « Parvus et magnus ibi sunt, inquit Job cap. ni, 19, et servus liber a domino suo. » Quamvis princeps Isboeth et dux Abner dum viverent grandi dissidio ab invicem fuissent separati IV Hcg. iv, 13, demortui tamen, « tulerunt caput Isboeth, et sepelierunt in sepulcro Abner, n Inscachorum ludo, quamdiu calculi super tabulam stant erecti, unusquisque locum suum tenet juxta suam qualitatem ac dignitatem; dum tamen e tabula extrahuntur, omnes turmatim uno codemque includuntur sacco : « Aperi sepulcra, inquit S. Augustinus serm. 48 *al Fratr. in erem.*, cl vide, an discernere possis, quis dominus, quis servus, quis pulcher, quis deformis, quis dives; quis pauper, n Et propterea funera vocamus *exsequias*, quia mors omnes exroquat. Aliqui dicunt vocem *moghcd* significare *testamentum*; ut vertere possis, *da constituta est domus testamenti cunctis viventibus*, id est, domus jure testamenti omnibus conveniens. Hæc domus testamentario juro tibi convenit a primo omnium parente, qui jure hrereditario hoc solummodo tibi reliquit: per illum enim *Hom.* v, 22 ingressa est mors, actita in omnes homines mors perlransit. »

Vtn. M. 24. VeRUMTAMEN NON AD CONSUMPTIONEMEORUMEMIT-
TIS MANUM TUAM; ET SI CORRUERINT, IPSE SALVABIS.—

la morte Non autem ideo, inquit, per mortem spero libert'nVoPl' rar *|| m*seria> Quod peream arbitrer me prorsus roa «bo- consumendum et secundum corpus et secundum lit» c r- animam : tametsi enim in mortem trades omnes i ' ' rt homines, ut separetur ad tempus anima a corpore; À non tamen emittes manum luam ad totalem eorum consumptionem; nec extends potentiam tuam, ut penitus homines in nihilum redigas, ita ut neque corpus remaneat post mortem, neque anima,

vel ulnunquamrcunianlurcorpusct anima; quem- admodum bruta animalia dum moriuntur penitus intereunt, etiam secundum animam et sine spe resurrectionis prorsus consumuntur. Imo vero eliamsi homines per mortem cadant, et ad tempus deficiant per separationem animæ a corpore; tu tamen dextera omnipotentias tuæ salvabis cos. Universos quidem et bonos et malos servabis secundum animam, non permittens animam cujusquam secundum substantiam interire cum corpore. Item universos servabis ad resurrectionem, sic ut suo tempore resurgant in corpore et anima vel ad gaudia, vel ad supplicia. Bonos vero speciali ratione salvabis omnes ad vitam Sr.d> et gaudia sempiterna. « Justus autem, inquit Sapiens *Sap.* iv, 7, si morte preoccupati» fuerit, in rrf.a refrigerio erit. » Hanc justorum morlem ut sortem 't- felicem laudavit S. David, cujus carmen est *Psahn.* cxv, 15 : « Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus : » *pretiosa* quidem, sive quia ut sortem magni valoris non permittit Dominus passim et temere ab impiis inferri; sive quia pro ea cohonestanda atque lenienda Filius ipse Dei non erubuit carnem induere; sive quia hujusmodi mortem consuevit mercede amplissima remunerare. Hæc igitur mors a sapientibus et prudentibus vitæ merito præponitur, quod aliquid magnum et pretiosum habeat absconditum, cujus gratia ipsa quoque sit bona atque pretiosa. Et revera ita est, nam hæc justorum mors finis est laborum, principium quietis, fuga trisliliæ et adventus læliliæ; sedatio tempestatis et initium tranquillitatis; consummatio exsilii et reditus in patriam; in quam tot periculis superatis, tot laboribus exantlatis, et tot afflictionibus sustentatis, conati sumus repedare.

O vere felix et beata sanctorum mors, quam tot Quini> ac tanta bona i obilitant! quis enim somnum non Sint ,0 amet, ex quo in vitam immortalem evigilet? quis non peregrinationem suscipiat, non jam ut sanctorum reliquias veneretur, sed ut sanctis sanctus factus assideat? Quis non libens se dedat itineri, quo in patriam desideratam veniat? quis non transitum a terra in cælum, ab exilio in regale palatium, a mortalitate ad immortalitatem gaudens exsultansque suscipiat? Quis non calicem amarum dispensatione Domini cdulcatum gustet? quis non carcere exeat, ergastulum fugiat, peccandi occasiones relinquat? Quis non in curiam regiam triumphator ascendat, in qua eum angeli ob victorias de mundo, de diabolo et de carne reportatas coronatum læli et exsultantes excipiant? quis tandem non alacer revertatur in domum suam, ubi cos amplexetur, quos aut ex facie novit, aut nosse desideravit, et cum eis semper vivere concupivit? Illec autem domus patria coelestis est quam justus clavis mortis aperit; «ubi coscharorum numerus exspectat, ut verbis S. Cypriani utar, parentum, fratrum, filiorum, frequens cos et copiosa turba desiderat, jam de sua immortalitate secura clad-

huc de eorum quos diligunt mortalitate sollicita, n
nim ri- Omnibus quidem moriendum et hinc emigrandum
tun w- est; sed qui pretiosam sanctorum mortem conse-
quitor. qUj desiderat, eorumdem quoque vivendi ratio-
nem teneat nccesso est. Huc spectat prudens illud
ac salutaro monitum S. Bernardi *Epist.* 105 sic
scribentis : a Volo te, inquit, mortem etsi non ef-
fugero, certe vel non timere. Juslus quippe mor-
tem etsi non cavet, tamen non pavet : denique
Sap. iv, 7 *si morte prcvoccupatus fuerit, in refrige-
rio erit.* Moritur quidem juslus, sed secure, quip-
pe cujus mors ut praesentis est exitus vitae, ita in-
troitus melioris : bona mors si peccato moriaris,
ut justitiæ vivas. Hæc mors necesse est ut præcur-
ral, ut sequatur illa secura. In hac vita quamdiu
durat, compara tibi illam quæ semper durat. Dum
vivis in carne morere mundo; ut post mortem
carnis Deo vivere incipias : quid enim si conciderit
mors saccum corporis tui, dum te subindo
circumdet lælitia? O quam beati mortui Apec, xiv,
13, *qui in Domino moriuntur*, audientes a spiritu,
ut requiescant jam a laboribus suis. Non solum au-
tem, sed et succedit jucunditas de novitate, ac do
æternitatosecuritas. Bona proinde morsjusti prop-
ter requiem, molior propter novitatem, optima
propter securitatem : » sic ille. Discamus itaque
mori, ut bene moriamur, quia nemo bene facit
quod nunquam præslare didicit; vivamus sancte,
ut in perpetuum vivamus, colamus perfeclam jus-
titium, quæ nos in vita dirigai per semitas æquita-
lis, cl in morte defendat ab operariis iniquitatis,
et post mortem in sedes immortalitatis deducat.

Vers. ss. 25. Flebam quondam super eo qui afflictus erat,
JuM ET COMPATIEBATUR ANIMA MEA PALPEM, — id CSt, CX
afleclu misericordiæ condolebam miseris, lugens
ifflictM cum lugentibus, et flens cum flentibus; neque
eiimiM verbo aut signo commiserationem tantum osten-
tabam, verum ex intimo cordis affectu illis con-
dolebam, atque etiam re ipsa pro mea virili illo-
rum miseriis succurrero studebam : ita *sup.* cap.
XXIX, 13 et 25 se « cor viduæ consolatum » asseruit,
el glorioso honoris titulo » mearentium consolato-
rem et patrem pauperum » appellavit, ubi vide
quæ de eximia Jobi in egenos misericordia nota-
vimus; quibus hic tantum addo quod habet Chry-
sostomus ad hunc locum hom. IG in *Malth.* : « Si,
inquit, certa est merces etiam gemituum ac lacry-
mamm, quando et verbum et studium aliaque
plurima concurrerint, considera quanta sil retri-
butio conferenda : nam ipsi quoque cum inimici
essemus Dei Unigenitus nos ci reconciliavit, ir..to
medium se inferens cl opponens, qui et plagas pro
nobis suscepit et mortem. Studeamus igilur et nos
cos qui affliguntur de malis innumeris libera-
ro, » etc. Ita D. Chrysostomus, qui nobile quod-
dam eleemosyna) genus esso dicit « mvaftir, *ingemis-
cere* et flere propter eos qui affliguntur. Hinc viri
misericordiarum in hac hominum societate com-
munique nexu religionis, cum mysticum omnium
efflicianl corpus, si quod malum in alium cadit,

illud minime a se alienum putant, sed potius
æquum honestnmque opinantur, alienis dolori-
bus affligi. Omnes quidem ad il am invitat Sapien-
tis monitio *Eccli.* vn, 37 : a Ne desis plorantibus in
consolatione, et cum lugentibus ambula; » in ar-
cano autem sermone *ambulare cum aliquo*, est il-
lius mores et agendi rationem imitari : quare *cxm
lugentibus ambulare* nihil est aliud, quam cum illis
se quoque luctui lamentisque tradere, unde illud
Apostoli Jlo/n. sii, 15 : « Flere cum flentibus. » Quod
praeceptum longe ante religiosissime Job tenuerat,
ut qui fuerit collactaneus miserationi, quam inde
ab infantia uberibusque hauserat, de sc enim hic
vere testatur in hunc modum . « Flebam quon-
dam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur
anima mea pauperi : » hoc præsertim nomine Jo-
bum apud suos regium nomen consecutum puto,
imperiiique insignibus ornatum; quandoquidem
ex mente D. Chrysostomi nemo videri debeat ad
alios moderandos idoneus, quam qui noverit <n-
vzi-pb, *condolere*, flere cum flentibus, miseriisque
aliorum tangi et calamitate : propter illud virtu-
tis ornamentum tam excellens, ut cognatum cælo
videatur, ait Moysen evectum a Deo fuisse *ÍŁ-
ve* t i; Jraifu-jia;,, *ad thronum publici dominatus* et
populi gubernationem, cum sæpe jam specimen
suæ humanitatis pignusque dedisset, et acerbo
gentis casu sic afflictus commotusque fuisset, ut
mærore plenus lacryrnisque se deleri de libro vi-
te peteret, ne populus infando exitio premeretur.
Hæc est plane regii animi nota et heroicæ chari-
talis, alienas miseras ducere suas, diasque pro-
prio suo dolore mitigare atque minuere.

2G. Exspectabam bona, et venerunt mihi mala : Ver*.». .
rn r.STOLABar lucem, et eruperunt tenebre. — Con- M pro
queritur maxime de suis ærumnis, eo quod post
multa patrata bona tot in cum irruerint mala, *q. d.*
Cum semper in alios fuerim misericors, sperabam
fore ut etiam mihi consimilis exhiberetur et a Deo
et a proximis misericordia, si quando in casus
adversos incidissem; sed e contra evenerunt mihi
pro exspectatis bonis inexpectata mala, nec Deo
miserente, scilicet quantum ad externam consola-
tionem, nec homine, quoniam etiam illi qui ad
consolandum me accesserunt longo gravius afflic-
tum animum meum exulcerarunt. Porro *lucem*
pro prosperitate, *tenebras* vero pro adversitate po-
nit, *q. d.* Putabam reliquum vil® tempus me per-
acturum in jucundo statu pristinae felicitatis, co
quod tam devolo corde Deum timuissem, el pau-
perum misertus fuisset; sed subito cl ex impro-
viso obruerunt me adversitates quibusvis tenebris
lelriorcs. Annotat hic Joannes a Jesu Maria, ple-
rosque piissimos Dei cultores, tunc præsertim cum
religiosius agunt, et exitnia pietatis opera exer-
cent, ut merito sibi videantur peculiario aliquod
divina: benevolenti® signum exspectare, gravius
premi, ac in tristio rem animi ariditatem ac deso-
lationem incidere.

27. Interiora mla efferbuerunt adsqle ulla re

J b rrrt que, pr.«VENERUNT ME DIES AFFLICTIONIS. —Sed pa-
rrrii- r,im> inquit, fortasse videretur,si tantum in su-
tu. perficio camis aut in extremis partibus corporis
ista desæviret afflictio; nunc vero etiam usque ad
intima viscerum, nervorum, ossium et medulla-
rum penetrat horrenda corruptio ac tabes, quæ
calore supra modum effervescente quasi infiam-
mai, et ebullire facit omnia intestina, unde con-
tinuus nascitur in toto corpore cruciatus, qui
nullam mihi quietis partem concedit. Philippus
nescio quem ingentem cruciatum significari exis-
timat inferni similem : « Magnos, inquit, dolores
gehennarum significat, dum suas cum illis com-
parat poenas quibus ejus viscera interno fervore
coquerentur; n deinde vero quod additur « abs-
que ulla requie n sic interpretatur, « quod dolo-
ribus simul et cogitationibus cruciaretur, n Sed
prior sensus est simplicior, cl est Tilelmanni, Pi-
neda* et aliorum passim interpretum. *Provene-
runt me dies afflictionis*, id est, ex improvise nihil
talo cogitantem oppresserunt : gravissima csl
enim ærumna, quæ incautum occupat. Porro *dies
afflictionis* Septuaginta vertunt r,u'fxt wt mxmoî, *dies
mendicitatis*. Alii referunt ad diem mortis, quod
videret so juvenem aut virum robustum morte
prævenlum, et jam jam moribundum in dimidio
dicrum suorum. Philippus ad internum judicii
appropinquantis timorem referi.

Ver», s»». **28. MOERENS INCEDEBAM SINE FURORE, CONSURGENS**
Jobi in turba clamada». — Omnia, inquit, ægerrimi el
nmnn» lni«Crrimi animi ac conditionis calamitosissima
documenta præbui; sed quod ait : « Mcerens in-
cedebam, » obscuritatem adfert, quæ est mæren-
tis animi tristitia, aliena ab omni luce et jucun-
ditate : quare ex llebræo legi potest, *obscurus in-
assi*, contencbralus, aut quid simile : sic *Jerem.*
iv, 28, *lugere* terra et *mæro* cœli dicuntur cum
obducuntur tenebris. Solent autem tristibus el mi-
seris videri omnia tenebrescere, occupantibus ce-
rebrum spiritibus obscuris, atris et lucis exper-
tibus : quare et illa melancholiam generant quæ
nigra sunt ; hinc fit ut obscuritas ad lugubrem et
nigrum lugentium habitum referatur. Significat
ergo sc sibi jam brevi morituro quasi funebrem
lucium impendere, quod nemo futurus sit ex ami-
cis ci superstes, qui defunctum lugeat, et supre-
mum funeris honorem impendat : ita Pineda.
Quod autem addit «ine *furore*, suam mansuetudi-
nem declarat, qua in tantis doloribus sic ab omni
furore iracundiæ sibi temperabat, ut præ doloris
vehementia nemini convicium aut blasphemiam
ingereret : solet enim furor nonnunqtiam ex mæ-
rorc nasci, cum homo eos ulcisci quærit qui sibi
moerorem attulerunt, aut cum maeroris causas a
sc repellere conatur. Cæterum, inquit, ad satis-
faciendum nonnihil dolori meo, cumque vel in
aliquo mitigandum, post sessionem mihi ipsi mo-
lestus, ut solet evenire iis qui graviter torquen-
tur, «consurgens in turba clamabam, » id est,
inter circumstantes me homines miseriam meam

lamentabiliter ejulabam, et explicabam dolorem
menni, si forte, ul fieri solei, ex hoc aliqua mihi
posset provenire consolatio. Sed quid? perparum
a proximis inveni consolatiouis ; undo subdit :

29. Frater fuidraconum et socius struthionum, Vta.li.
— 7. d. Concives et cognati mei crudeles sese mihi
exhibuerunt ad similitudinem draconum, non so-
lum non consolantes vel alleviantcs meum dolo-
rem, verum etiam suis venenosis sibilis, id est
maledicis detractionibus clconviciis, mea vulnera
aggravantes; quibus tamen ego nunquam aliter
quam fratrem me exhibui, omnem illis ostendens
familiaritatem cl charilatem. Socii quoque mei, jon ,>
cum quibus ego non aliter quam amice et socia- cH <in< -
liter convixeram, facti sunt erga me crudeles et
immiscericordesquasi struthiones, quibus non sunt mbn»
viscera misericordi®, et qui vix propriorum fee-
tuum miserentur : dicuntur enim struthiones ova
sua passim in viis aut arena a quovis eo acce-
dente proculcanda diripiendave deserere : sic ni-
mirum etiam socii ac sodales, qui Jobum fovero
ac solari in tantis doloribus debuissent, eum de-
reliquerunt. Alii ideo censent Jobum sc draconum
nc struthionum fratrem appellasse, quod ea ani-
mantia tristes voces edant, quales Jobus, immenso
malorum pondere degravatus, promebat. Inter
dracones porro et struthiones habitare Job dici-
tur, quia eorum societatem cogeatur ferre, qui
instar draconum varii, versipelles, subdoli el vafri
sunt; tum etiam qui ore venena vomunt, et dic-
teria scommataque quasi e plaustro jaculantur,
tabe obvios quosque aspergunt; tum etiam stolidi
sunt, et capite censi : cl tamen tot iniquis homi-
nibus undequaque septus, nunquam eorum in-
genium moresve hausit, impietatem ebibit, aut
vitium imbibit. S. Hieronymus exponens ista verba
socius struthionum ait : « Fatuus factus sum et in-
sapiens sicut struthio avis stultissima, » 7. d. *Ne*
arbitremini me sapientiam ostentare, cum ar-
gutias vestras callidas et malitiosas cludo; cum
nulla tacco, et plura dissimulo, fatuus factus sum
cl insapiens apud vos; at re ipsa magis sapiens,
nam hæc affectata ignorantia diserta sapientia est,
elqui sic magis desipit sapii magis : porro sen-
sum hujus loci tropologicum vide apud S. Gre-
goriani lib. XX *Matai*, cap. xxix, qui per *dracones*
vult designari malitiosos, per *struthiones* vero si-
mulatores et hypocritas.

30. Cutis mea denigrata est super me, et ossa
MEA ARUERUNT PR E CAUMATE. — Vi morborum et I b n. t-
ærumnarum et maximo mærore non tantum fa- l'» t-
cicm et carnes extenuatas, sed etiam ipsas ossium „ffunl.
medullas absumptas esse significat : simili sensu ui t»i.
David *Psalm.* xci, t1 ait ossa sua sicut cremium
aruisse. Sane illud notum est *Prov.* xv, 22 : « Ani-
mus gaudens ætatem floridam facit : spiritus tris-
tis siccatur ossa : » moeror enim vitalem calorem
absumit, et nutrilionem partium minuens paula-
tim tabem inducit : idcirco Plato in *Cratyl.* censet
ex Chrysippi et Socratis sententia XGw, *molestiam*

j mi ir- *animi*, quasi Xisw diclam, hoc est totius corporis
*4'irun „isso,ul*onem’ Tropologice S. Gregorius lib. XX
lnr 'l *Moral*, cap. xxx hunc versum exponens, hoc per-
uu - fectis esse omnibus commune prodit, ut dum in-
firmi cœlestiui obliti alquo sui ad vitiositatem et
scelus prosiliunt, ipsi magno sint in moerore, at-
que intimo igne crucientur : Dei cnim zelo urun-
tur et liquefiunt animne sancire, et velul in equuleo
distenduntur, cum perire illos vident et divinis
bonis spoliari, quos Deus evangelii lumine col-
lustrat, el amantissime invitat ad sempiternam
felicitatem; et libenter quidvis paterentur, ne mi-
seri in calamitosissimam pestem et salutis perni-
ciem corruerent. Cum Deus Noe diceret homini in-
nocentissimo, et in quem oculos benevolentiae suas
conjecerat *Gen.* vi, 13: a Ego disperdam eos cum
terra,» S. Chrysostomusaii illum perditioni mundi ins-
taurarorem, tametsi virtutum omnium presidio
sepium, exhorruisse tamen in formidabili Numi-
nis oraculo, et prope immenso animi dolore illud
audivisse : justi enim, quos zelus et divini hono-
ris amorsalutisque mortalium inflamat, pro alio-
rum, inquit, salute ferre qurelibet eligerent, et
mirum quantum solliciti sunt. El certe apostoli
docti a Christo, et qui deinde eorum vitam el pie-
tatem secuti sunt, tum dictis suis tum facinoribus
ostenderunt, hujus zeli proprium esse devorari,
el comedi, et tabescere, el irasci, dolere, exani-
mari : vide quæ in Expos. *Pair. Gra'. in Psalm.*
ad Psalm, lxvii, 10 notavimus.

v«« 3i. 31. Versa est in luctum cithara jiev, ft orga-
num MEUM IN VOCEM FLENTIUM. — Proverbiali* Cst
sententia, qua magna significatur rerum conver-

sio; an autem Jobus usus fuerit cithara el organo
sicut David, vel domi habuerit symphonicos pue-
ros, quorum numeroso cantico laxaret animimi,
et ad cadestiiim rerum contemplationem excitaret
spiritum, incertum est. Hoc tamen certum, in ei- Citta»
thara el organo felicem significari fortunam el hi- 'l ®J*-
larem animum; in cocc autem */lentium* et lugubri
sono infelicem, et ærumnosam sortem, et anxium tatusi*
animum, et mœrore contracium : quare captivi
Babylonii cum nihil sibi in alieno solo jucundum
promitterent, mcerentes animis ac diffuentes la-
crymis *Psalm*, cxxxvi, 2, ad Babylonica fluentia in
salicibus organa sua suspenderunt. Id quod ad
custodiam castitatis referens Methodius : *Organa*,
inquit, vocant habitacula sua, quæ suspenduntur
a funibus castitatis, ul tangant laquearia, ne rur-
sum abjecta in intemperantiæ lacu volutentur •
hæc cnim castorum princeps cura est et conti- CmH or-
nuuin opus, sese a terra disjungere, attollere men-
tem el cogitationem in cœlum, beato suspendio
esse elevaros, ncc permittere ul animus et ipsa d-mt.
membra, quæ organa sunt Spiritus Sancti, ulla
contagione polluantur; in *salicibus* autem *suspen-*
duntur, dum omnem speciem inhonesti motus re-
fugiunt, coercent corporis sensus, et nimiam eo-
rum libertatem comprimunt : denique *Jient super*
/lumina Babylonis, dum Sionis recordantur, et de-
plorant hujus vitre miserrimam et continuam ca-
lamitatem, in qua semper domi el foris sunt hostes
omni ratione metuendi, qui insidias pudicitia:
moliantur : contra quos quomodo Job sese ar-
maverit defenderstque, audies scq. cap. vers. J
ac scq.

CAPUT TRIGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Postquam Jobus suas recensuit calamitates, subdit eximiorum operum catalogum, quo evincat se non ob
anteada crimina in avumnas incidisse : ducit autem exordium ab exactissimo ac plane mirabili casti-
monia cultu : deinde plurcs enarrat altas virtutes suas, quibus a puero assuevit; removens a se suspi-
cionem scelerum quæ semper exhorruit : denique Deum ipsum citat, et innocentia sua judicem optat*

1. Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. 2. Quam enim partem haberet in me Deus desuper, et hærcdilatem Omnipotens de excelsis? 3. Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus injustitiam? 4. Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? 5. Si ambulavi in vanitate, et festinavit in dolo pes meus : G. Appendat mo in statera justa, et sciat Deus simplicitatem meam. 7. Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculos meos cor meum, et si manibus meis adhæsit macula : 8. Seram, et alius comedat : et progenies mea eradicetur. 9. Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum : 10. Scortum alterius sit uxor mea, et super illam incurventur alii. 11. Hoc enim nefas est, et iniquitas maxima. 12. Ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina. 13. Si contempsì subire iudicium cum servo meo, et ancilla mea, cum disceptarent udver-

sum me. 14. Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? et cum quæsierit, quid respondebo illi? 15. Numquid non in utero fecit inequi et illi operatus est : et formavit me in vulva unus? 16. Si negavi, quod volebant, pauperibus, et oculos viduo», exspectare feci. 17. Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea : 18. (Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris meae egressa est incum.) 19. Si despexi pereuntem, eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem : 20. Si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium meorum calefactus est : 21. Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem : 22. Humerus meus a junctura sua cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur. 23. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus ejus ferre non potui. 24. Si putavi aurum robur meum, et obrizo dixi : Fiducia mea. 25. Si lætatus sum super nullis divitiis meis, et quia plurima reperi manus mea. 26. Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare : 27. Et lælale est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo. 28. Quæ est iniquitas maxima, et negatio contra Deum ollissimum. 29. Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exsultavi quod invenisset eum malum. 30. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus. 31. Si non dixerunt viri tabernaculi mei : Quis det de carnibus ejus ut saturemur? 32. Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. 33. Si abscondi quasi homo peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem meam. 34. Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me : et non magis tacui, nec egressus sum ostium. 35. Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens : et librum scribat ipse qui iudicat. 36. Ut in humero meo portem illum, et circumdem illam quasi coronam mihi? 37. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, et quasi principi offeram eum. 38. Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent : 39. Si fructus ejus comedi absque pecunia, et animam agrorum ejus afflixi : 40. Pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina.

ven. i. i. Pepigi foedis cum oculis meis, ut «b cogita-
Job pie- nni quidem de virgine. — Jobus hic de oculis suis
Mm KO. «P*5* de inimicis loquitur, a quibus salus impe-
lli: et teretur, cum quibus honoratum fœdus ineundum
censui : nam cum nervos eorum omnes elisisset,
et in primis curiositatem domuisset, unde erum-
pit impudicitia, ita victor pactus est, et hanc le-
gem sibi sanctissimo et religiosissime indixit, ut
oculi ad res necessarias, et praestandam erga alios
charitatem, quando esset opus, aciem intenderent,
nunquam autem ad ministerium cupiditatis,
aut perfruendae pulchritudine voluptatem, et
immittendas in animum minus honestas et pudicas
cogitationes. *Ut ne cogitare quidem de virgine,*
ubi modum loquendi observa : neque enim dixit :
« Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne intuerentur
quidem virginem; » sed, « ut ne cogitare quidem
quidem de virgine : » videbat quippe vir sapien-
tissimus ex aspectu virginis ita facile cogitationem
accendi perpetrandi sceleris, ut jam ipsa visio
sit velati cogitatio, quoniam ea aspectum continuo
sequitur, cogitationem delectatio, delectationem
consensus; unde merito dicitur *Thren. m.*,
51 : «Oculus meus depredatus est animam incam. n
Porro eleganter ait se fœdus pepigisse cum oculis
quia sicut in foederibus et compositionibus qui

foedera percutiunt, aliquid ex utraque parte de
suo jure deperdunt, ita cupiebat Job, ut oculi de
suo jure aliquid perderent non videndo interdum
quæ liceret, neque omnem etiam licitam intuendi
occasionem arripiendo; ipseque etiam animus de
suo jure aliquid remitteret, id est voluptatem,
quam ex pulchrarum rerum aspectu licite poterat
accipere.

Cajclanus observavit in foedere hoc, quod Job cor Job
pepigit cum oculis, indicari propositum firmum « «J'
et inviolabile non aspiciendi curioso feminas, eo quod
quod pacta et todere nullo pacto licet violare et de-
infringere; sancit igitur fœdus cum oculis, ne co-
gitet, quia incautus corpore pulchritudinis in-
tuitus turpium cogitationum ac motuum semina-
rium est. Quare significantius dixit : « Pepigi to-
dus, ne cogitare, » quam si dixisset : « Pepigi
fœdus, ne intuerer, » ut per hoc ipsum pateat ap-
positum esse ad colendam castitatem consilium,
oculos cohibere; quod est primos orsus mali sua-
viter serpentis præcidere : nam qui amant oculos
præsertim intuentur, ut ex Aristotele prodit *Athc-*
næus lib. XIII. Præterea cum prodeat animus per
oculos in apertam lucem et conspectum, in iisque,
ut in tabella bono in lumine collocata, tacitæ ani-
morum affectiones pingantur, clarum est, ita re-

>im»-
«Q|*
° **

gendos atque omni providentia componendos videri, ul nullius mali facinoris indicium prae- bere possint : est enim illud Plinii verissimum lib. XI dicentis : « Profecto in oculis animus inha- bitat; n et majori auctoritate D. Hieronymus *Epist.* 40 : « Taciti, inquit, oculi cordis fatentur arcana; • hinc disertissimus Chrysostomus hom. 13 in *Colos.* oculos vocat rz; *membrum animi*, quod iis tangi quodammodo ipse et prehendi videatur; vel jxtXc; *animi cantum*, quod iis velut tibiis per- foratis resonet, el arcanas notiones eloquatur : eosdem etiam Nonnus in lib. HI *Dion*, venuste no- minat á/ xjJix; *præcones tacitos*, sine voco clamorosos, qui dum silent loquantur, qui foras eminentes intimum tamen animum patefaciant, quibus voluti apertis carceribus abdit© animi af- fectiones in apertum excurrant, seque in com- muni luce ostentent. In iis mœror, in iis gaudium, in illis hians et indomita cupiditas, in iis venus et libido cubat, in iis quoque modestia mentis expingitur : quo vel solo nomine habendam eo- rum in primis rationem et diligentem curam esse Oculi f - constaret. Quid quod oculi sunl « fencslræ ani- >nbr™ morum » » ut COS appellat I). Gregorius hom. G in ron per *Evang.*, pontifex vere magnus, qui tropbæisvir- tutum insignibus Capitolium exornavit, per quas quw non la- fenestras non mors una, sed mull© mortes trat. introeunt; parumne declami, quam in iis mode- randis cauti, et diligentes atque in omnem par- tem intenti esse debeamus? Nyssenens Gregorius, non virtute minus quam eloquentia nobilis, cum serm. 5 *De Orat*, attulisset illud *Jerem.* ix, 2 1 : « Mors intrat per fenestras, n quas interpretatur *corporis sensus* : « Vere, inquit, sæpe oculus voXlwv ivjcixt *mullis mortibus introeundi aditum præbet* videt iroseentem, et æmulatur; commoda fortuna utentem, et invidet; superbum, et odit; suavitate oris venustam, et concupiscit.

Itaque hoc mihi dignissimum videtur prophe- ticis illis fontibus lacrymarmn, quod in his par- tibus humani corporis tam pretiosis el tam charis malus dæmon armamentarium suum ponit ad acropolim animi quatiendam, et miserrime cru- delissimcquo delendam : nam ut Iconum vis om- nis constat in oculis auctore Plinio lib. Vili, cap. XVI : sic ille, ut a I). Petro nuncupatur I *Epist.* v, 8, *leo rugiens* vim inaliti© omnem immittit m ocu- los, ut nefariam cupiditatem inflammet in illis qui prompti sunl ad vilia, ul amorem, ut avari- tiam, ul invidiam exsuscitet, ul cæteras animi pestes, qu® per oculos in penetrabile cordis ingre- diuntur. Per has portas impius ilio pnedo in cas- tellum innocenti© primum scelus, morlem, aegri- tudinem et omne genus calamitatis invexit. Vidit enim magna hominum parens Eva lignum vitæ *lien*, m, 6, quod esset « pulchrum oculis aspec- tuque delectabile, » illisquo tubis canalibusque animi veneni vim exhauriens, se nosquo immen- sis doloribus objecit; hinc opinor insita nobis et innata mirifica a natura videndi cupiditas, quæ

saliari posse non videatur, quam Salomon in mi- randis suis concionibus in hunc modum expres- sit *Eecle.* i, 8 : « Non saturatur oculus visa, » et ab eo forte sumens Aristoteles lib. I *Metaph.* cap. i : Étiam, inquit, nihil acturi, vi *ipsum videre*, præ omnibus aliis, ut ita dicam, eligimus. Neque vero modo Satanas boo genere doli et maleficii grassatur, verum etiam mundus, alter mentium inimicus, cum oculis societatem coisse videtur ad debilitandum animi robur cl honeste vitæ fruc- tus elidendos : illum Joannes evangeli! scriptor, et a Christi sinu tantus, quantum humi strati vi- demus, divino penicillo adumbrat ut Iricorporecm quemdam Geryonem triplici armorum genere in sacrum Deo pectus ferocientem, atque in primis dat illi « concupiscentiam oculorum » ut telum acerrimum : quo telo eheu ! in maxima hominum parle sanguis animi ad pietatis el virtutum om- nium internecionem funditur I *Joan*, ii, IG: « Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, cl superbia vitæ. » Hinc Orali sf- ili© iusidiæ infandæ et salulis proditrices, quas « k40-l appellat *seductiones oculorum* D. Augustinus lib. X *Conf.* cap. XXXIV, de quibus felicissime superatis adorea nobilis et triumpho gloriosus epinicia Deo canit, et in futurum illius opem præsidiumque implorat : a Resisto seductionibus oculorum, ne implicenlur pedes mei, quibus ingredior viam tuam, cl erigo ad te invisibiles oculos, ut lu evel- las de laqueo pedes meos. »

Expertus vim illius pestis Propheta regius in O»u a sacris hymnis consimili devotione precatur *Fsalm.* CKviii, 37 : « **Averte oculos meos no videant vani- tatem**, n ubi S. Hilarius divine : « Orat, inquit, averti animi et corporis oculos, eos scilicet qui in theatralibus ludis captivi incubant, cos qui vestium pretia mirantur, cos quos auri splendor et gemmarum varietas occupat,* etc. : hæc enim omnia quæ in mundo bland untur Prophet i pius unius vanitatis nomine jnielligli, pro qua dixit Chaldæus paraphrastes *mendacium*, quod sint ple- nissima inanitatis, cum tamen beatissimam sor- tem et choragium liquidarum voluptatum præ se ferre videantur. Ab his ergo S. David orat oculos averti suos, et potentissime a Deo sevocari, ne polliceant ad immoderatam cupiditatem, nc in fraudem scclusque inducant; et alio in loco *Psalm*, xxxtx, beatum illum prædicat, « qui non res- pexit in vanitates cl insanias falsas : n dixit *fal- sas*, hoc est *mendaces*, ul vertit S. Augustinus e Septuaginta, qui ponunt **p o n a ; insanias men- daces**; D. Hieronymus eleganter ex Ilebræo reddit pompam *mendacii*, nam vere, ut antea innueba- mus, pompa omnis cl pollucens illa pereuntium rerum felicitas velut arte praestigiatorum illudit oculis pernicioso mendacii genere, animique ap- petitionem inanem dimittit, ut beatissimi jure vi- deantur, qui avertunt oculos, ne ruant in cam- dem insaniam, qua multi bracteato mendacio illusi bacchantur. Itaque Asterias Amase© ponti-

Le-Qum
vii ia o-
calli.

Innata
Tideali

..urtod-
tu.

UltDOD
et IDUO-
dru eeo-
lit iboti-
Ur.

Orali sf-
« k40-l

-J'iodi
pomps
mendi-
ca.

AM	COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XXXI.	
<i>fex</i> in bom. <i>De Villic.</i> nit illos obnubendos esso parapetasmate, ut ego interpretor, manu prudenti® texto et elaborato : nani do cura loquens oculorum, si quid forte sc luminibus objiciat, quod perniciem animæ atque damnum adferro possit : Fuge, inquit, prætercurre, x-ai ísvtííit oíut ú		luptatem incendat, illumquo adeo ossa npayo-p x.ai «fqxvxarep», <i>ducem premium ct pronubum</i> , ut ita loquar, ejus conjunctionis, quam libido voluptatis effleit. Quin ct genus quoddam fascinationis Fudu. eruditissimi quidam viri esse putant, quæ ipso intuitu animam conficiat, et tabem furiosi amoris immittat : oculi enim amantium spiritu quodam igneo et radioso complentur, qui cum tenui vapore delatus ferit primum oculos, subit deinde subtiliter usque ad cor, et illa ciet cupidinis miracula, de quibus cogitantes stupemus.
Ocnii xw.ujtua, <i>velumgue ne videant obducito</i> . Hæc cl jllura similia adferri possent ad declarandum multiplex		Hinc Zaleucum multi, ut acerrimo judicio præditum ct intelligentem, suis laudibus ct honorato preconio in cælum extulerunt, quod adulteris lumina eruenda lege sancivi!, quod oculos esso videret luxuriæ fontes et abominandi flagitii, quo alienus lectulus indigne violatur, proindeque pœnas ab illis peti oportere; id vero si cui forte incredibile videretur, oculosque negaret esse lenones humanæ voluptatis et nequiliæ deteslandæ, is si mentem in veterum saeculorum ætates memoriamque intendat, videbit sano multos qui non alio quam oculorum telo primum vulnus pudicitiae imposuerint, alios offenderint, conscientiam suam lacerarmi. Quid enim aliud pracipitum
ri» tico- periculum, quod in vitam salutemque importafiiuti». rc(ur> ni aspectum summa diligentia, cura et sollicitudine moderemur; siquidem nullus est pa-		lem egit Davidem, alioqui sanctum et prophetam, ('r el a pudoris et graliæ possessione dejecit? res J'"'"cl7n
(enlior aditus quam per oculos ad nequitiam ct libidinem intromittendam. Oculi sine dubio sunt non modo <i>porta: solis</i> , ut aiebat olim Pythagoras, verum etiam <i>amoris introitus</i> , per quem in intimi sc animi arcanum insinuat : est enim amor GSpf-		tota prostat in sacris monumentis. Cum somno lapmia meridiano sc mollius recreasse!, surrexit e lcc-
sive <i>argento vivo</i> persimilis, qui rimas vel		tulo regio , captare liberiolem auram voluit, urit
Amor minutissimas liquido modo subeat; hinc <?<*>, id		deambulavit in solario domus regiæ, unde liber in omnem viciniam prospectus fuit; circumegit
*7*7 651 ut Plato monet in <i>Cralyl.</i> , dictus fuit a		curiose oculos II <i>Reg. xi</i> , 2, « viditque mulierem
vndedlc- sapientibus, quod in <i>animos influit</i> : patere		sc lavantem ex adverso; n cujus forma et eximia pulchritudo ad omnetn venustatem excelluisse
tu. oculi non possunt, quin subito ingrediatu. Quo refertur aliorum quoque sententia, qui hoc est <i>amare</i> , dictum aiunt ab l-(iv, a <i>videndo</i> : quæ non magis sono vocis quam ipsa ro similia sunt; cum naturale sit omnibus, ut qui vident formosum quidpiam et concinnum, co ipso ad amandum incilentur, et qui amant, avidissime cupiant rem amatam pervidere.		dicitur, sic ut nulla videretur esse posse ornatior : vidit ct subito a formoso illo spectaculo radius, ct cum radio fulgur, et in fulgure vibrans ignis amoris interiora depascens, unde illa consecuta sunt, quæ cum legimus, vel audimus, incredibile miseratione commovemur. Deus bond
Stat ergo amor dolose in insidiis, ct in ipsis dicam palpebris nidulatur, ut cum lumina aperta senserit, in arcem ipsius castimonia) ct pudoris		quænam hæc mutatio est? Quid foedam ct luctuosam illam cladem in beatissimi viri mentem ir.«
Et oca- violentus invadat. Post videre est continuo exo-		vej.it, quro deinde tot lamenta, cinerem, et cilicium et perennes fontes lacrymarum excivit? Magnus ille Mcssiæ pater, ille a Deo coronatus et vaticinio pollens, in cujus puro et niveo pectore ut in opportuno diversorio S. Spiritus domicilium posuerat, unde velut e tripode loquebatur; ille præco mirabilis atque pictor evangelii futuri, ct Ecclesiæ olim triumphantis, cujus omnia arcana cognorat; ille divinitus amplissimo dominatu fruens, cadi donis cumulatus, sapientia illustris, domus Saulis et gentium barbararum victor, cui ad cumulum humanæ felicitatis nihil admodum deesse videbatur, uno contuitu fuit stratus et ab-
wæapiZ r,r* ^inc inde symplegadas inter se concurrentes,		jectus, c puro incestus, c nitido maculosus, cx innocente reus, e victore captivus, e libero servus libidinis, e vidente cæcus, e Dei amico hostis, ex opulento spoliatus ct miser evasit. Ita ele-
«atJa duo castella in adversis amantium oculis ædifi-		
«tiittun- Cata; hinc inde amores e pupillis armatos ignea		
ur‘ tela jaculari, quorum flamma sit jwGwtci, omni		
malleolo et igne græco <i>potenlior</i> ad inflammandum. Incredibile dictu est, quam subito uno ex visu cl conjectu oculorum, ut tenui e <i>scintilla</i> , magnum erumpat incendium ; quod vix ullus imber lacrymarum ct momentis rationis contentio restinguat : a Ut vidi, inquit ille, ut perii : »		
<i>aspicere</i> prope est uri et perire; et tanta est amoris impotentia insanusque furor, ut perire delectet, atque in luis contagione immori. Quam ob causam meo judicio Vates, cæli oraculo ct divino spiritu afflatus <i>Ezcch.</i> xxm, 16, « <i>insanam</i> concupiscentiam oculorum n nuncupavit; hinc obscoeni motus libidinis, hinc maculatus pudicitia; candor, hinc corporis turpitudine, hinc venercæ insidiæ, hinc tbori geniales polluti, hinc stupra adulteria-		
Oculi que gignuntur. Itaque S. Chrysostomus ait oculi		
u-t* u-lutn noQ coercitum, quo quis male utatur, fieri		
tilinii. sirpe pc'.v/ «xi «puw, <i>adulterii conciliatorem</i> ; quem-		
admodum longe ante gravissimus Tertullianus lib. <i>De Cult. fan.</i> cap. n decorem muliebrem eleganter invitatore <i>libidini!</i> appellaverat; et eadem mente S. Basilius, excellentis et divinæ vilæ magnus auctor, in lib. De <i>Virgin.</i> ait contuitum veluti quemdam esse tactum, qui titillet et vo-		

ganter Cresollius noster lib. IV *Myst.* cap. x, ubi ampie, et adhuc fusius *Aidhol.* cap. XI, sect. G hoc argumentum prosequitur.

J>b qu». Incredibile sane dictu est, quam prompta subitoque s* oculorum actio, quamque facile possie i., sint in labem cl impudicitiam incurrero : quam r® in- ut penitus caveret Jobus, hanc sibi rigidissimam J “nl’ continenti® legem indixit, ne cogitaret quidem de virgine : quod ut a se impetraret : u Pe- pigi, inquit, fœdus cum oculis meis, n Quem locum B. Laurentius Justinianus lib. *De Perfect, grad.* cap. iv sic illustrat : « Inlcilige bal quippe homo sanctus sapientia et virtutibus plenus impudici aspectum oculi noxiis cogitationibus cor maculare, et delectatione inficere, atque rapissimo ad peccati consensum impellere : quamobrem ut mala hæc omnia superaret resistendo, virtutis censura ac etiam divini timoris studio corporali-um luminum procacitatem coercebat, quæ semper viget, frequenter etiam affectum continentium virorum evertit, et in impuditiæ præcipitium trahit. Membrum est oculus lubricum, instabile, semper nova inspicere cupiens, et inspecta repetere; huc illueque reflectitur, curiositatem suam implere volens nec valens; vacantis animi sibi connectit ignaviam, atque in propatulo rerum expositus mentis intentionem rapit, dissipat prudentiam, cogitationes sine intellectu reddit; nisi subji- ciatur sapientiæ jugo, et intenlæ considerationis refrenetur arbitrio. Merito igitur illo commendandus est vir, qui vigilantia cura ita se utiliter exercet in mente, ut insaturabilem oculorum appetitum gravitatis virtute substernat, » etc.

Sed argutius Septuaginta legunt, ItaiiUw í6áw» **rei**; [x-v, *testamentum posui oculis meis*; non quolibet pacto, non qualibet so obstrinxit lege, ne libidinum incentiva videret; sed lege et pacto *testamenti*, in quo et translatio omnium bonorum, et mors civilis, quæ fit per amissionem libertatis, aut mors naturalis intercedat necesse est : itaque S. Job sic accedit ad tractatum de fugiendo conspectu libidinum, quasi accederet ad le?lainentum condendum ; universa bona, et libertatem et vitam spondens, dummodo pretiosam cæcitatem acquirat, qua molestissimam sibi fugiat faciem voluptuosorum. Et quidem Seneca» tam pretiosa erat libidinum apparentium fuga, ut vel oculorum amissione putaret emendam : sic habet in lib. *De Item. fort.* : « Oculos perdidit. Quam multis cupiditatibus via incisa est, quam inultis rebus car- chis, quas ne videres, oculi eruendi erant. Non intelligis partem innocentiae esse cæcitatem? Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic urbem et mala omnia, » etc. Quam voluptuosorum fugam emit gentilis homo oculorum amissione, cur non emat fidelis omnibus bonis, etsi libertatem amittere oporteat? Invictus illo castitatis athleta Joseph post importunum Ægyptiæ for- niri congressum accusatus est apud dominum suum *Gen.* xxxix, 20, «qui iratus est valde, tradi»

ditque Joseph in carcerem, ubi vincli regis custodiebantur : et erat ibi clausus. » Quid tunc Joseph nigro in carcere clausus? an calamitatem luxit? absit : suam cecinit felicitatem, quando tenebris carceris occlusus hoc habuit, ne amplius videret in Ægyptia domina voluptatum simulacra; sic in *Test. XII Painarch.* cap. xi ait ; ■ Rursus conjectus sum in carcerem : ego autem hilari voce gaudens glorificavi Deum meum solum, quod per hanc occasionem amovebar ab Ægyptia. » Sunt nimirum piis viris et tenebræ et cæci carceres pro deliciis; quandoquidem illis comparant hoc, ut fugiant conspectum libidinum ac voluptatum, quem maximum esse oculorum morbum putant. Qua in opinione, teste Plulostrato *De tal* “ Vitis *Soph.*, fuit etiam Issus, non magis oratione quam vita concinnus, a quo forte cum aliquando quæreretur de formosissima muliere, quæ erat in conspectu, num eam pulchram judicaret : « Desii, inquit, laborare ex oculis : » et ne illius quidem vultum vel tenui oculorum conjectu intueri voluit. Talem ostendit in luminibus temperandis modestiam et prudentis animi lumen Alexander Magnus, qui Darii victi filias, quæ pulcherrima oris specie nymphæ quædam augustiores videbantur, noluit aspicere; ne mens illa nobilis, et generosi animi fortitudo, virorum fortium victrix, muliebri jugo et tyrannidi amoris subderetur.

Oraculum est Hippocratis medici, prudentia et cognitione principis, Ub. VI *De Mori*. *propr.* sect. iv : « Oculi ut validi fuerint, ita et corpus; s quod illustrans Galenus : « Si, inquit, oculi bonum habuerint colorem, et totum corpus bene valere significant : » quæ sane ego libentius ad animi sanilitatem referam. Si oculus purus est, et minime vagus et curiosus, sed modestiæ voluti claustris cohibitus, ex eo colore bono et suavi conjicere non dubitem esso animi eam valetudinem, quæ deceat et laudabilem morum et motuum temperationem. Apparetque verissimum esse illud etiam crassiori modo intellectum *Hat Ih.* vi, 22 : « Si oculus tuus simplex fuerit, etiam totum corpus tuum lucidum erit. » Ex quo plane constat singularem diligentiam et moderationem oculorum adhibendam esse omnibus qui pudicitiam conservare cupiunt animique puritatem. Quod studium commendatissimum ohm fuisse Christianis c scriptorum monumentis liquet : nam a teneris pueritiæ annis imbuebantur monitis verecundiae, et in primis docebantur, ne curiosos et elatos haberent oculos, sed honesta modestia dejectos. Itaque Julianus imperator, qui malitia cæcus, et improbissimis studiis a religione defecit, cum in sinu pioium parentum educatus fuisset, gloriatus est aliquando se a pædagogis instructum d;

demisso in terram vultu esse consuevisse; quam pudoris honesti laudem 1). Paulo jam natu grandi et magistro aliorum tribuit S. Cbrysostomus; et Satyro fratri D. Ambrosius : « In ceriti virorum, inquit, rarus attollere os, elevare ocu-

piiaç.

OCT-

lomo
cooU3ta*

tja crr-
pnrii
quia
l2JLXX.

Coa
©calo-
niai ma-
gma, i
vetat»
christit»

los, referre sermonem; quod pudico quodam mentis pudore faciebat. » Didicerant id a mundi servatore Christo, qui virtutum omnium scholam cum publice aperuisset, in primis istius moderationis oculorum excellenter magisterium fecit, quod a Boda video scriptore nobili et erudito animadversum : is cum D. Joannis verba exponeret, ubi Jesus dicitur oculos sublevasse : « Hoc, inquit, memoravit, ul disceremus quod oculos non erigebat huc atque illuc, » etc. Hinc, ut aiebam, a primis annis christiani instituebantur ita compositos habere oculos, ut modestiam sibi cum maxime commendatam verecundiamque putarent: tum fere omnes habuerunt illam, quam Greci dicunt ««uvsrpscusi», hoc est *ons gravitatem* el speciosissimam oculorum modestiam ; omnes oculum, ul verbo utar S. Gregorii Nazianzeni *Orat.* 9 zatía'ju-jwuiíw, modestia: frano decenter tn *officio suo coercitum* et moderatum, quem esso gratum et praelatum Deo munus asseruit. Tum licuit TertulLano in *Apolog.* cap. XLVi suo jure dicere, cum evangelica vitæ professionem contra gentiles veris laudibu» extolleret, « Christianum salvis oculis feminam videre, animo adversus libidinem cæcum esse. » Quod nimirum omnes sic domitam et compressam haberent Dei gratia et virtutis vi concupiscentiam oculorum, ut non magis illis ad lasciviam abuterentur, quam si penitus orbi essent, el usura luminis destituui. Plura de oculorum mortificatione vide apud P. Jacobum Alvarcm de Paz tom. II, lib. H, pari. II, cap. iv.

Ver» S. 2. QIUJI EMM I'AUTEM IIAEERET IX ME DEUS DESU-
PEH, ET HEREDITATEM OMMPOTEXS DE EXCELSIS? —
SoUcuU llalionem reddit tantæ oculorum continentis,
«t "Ijl" Guoniot,º habitaret in me, mihique sua gra-
dhuDeL ha et favore quasi filio et hæredi adesse vellet
Deus nisi ab omni prorsus labe immaculato, cum soli casli sint lilii, haeredes, et templum Dei; im-
puri vero et incontinentes dæmonum sint eloae el inferni mancipia : proinde nisi ita serio cave-
rem, nisi occasiones tam studiose declinarem, nisi omnem malam cogitationem mox animo pro-
scriberem, nisi denique parva magnificerem, aliquod haud dubie lascivum desiderium in me
oriretur, per quod Deum amitterem. In quo ca-
codæmon exercitatum furem feliciter sæpo imi-
tatu» : hic namque clausam domum expilaturus, si quod foramen vel fenestellam sibi patefaciat, quæ tamen hominem adultum non admittat, pue-
rum per illam immittit, ul his ac ratione in do-
mum illapsus magistro suo januam reseret, quo rem suam intus agat. Pari modo diabolus cogita-
tiones impuras, jactus oculorum curiosos, lectio-
nem incautam, voces el gestus parum verecundos veluti furunculos previos intromittit in animum, qui veluti ostium pandant, viamque faciant in-
gressuro. Unde maximi refert, summa hic cautione uti, occasiones etiam minus cavere, nihil v«lut reni parvam negligere, nec tantum libidinem om-
nem, sed et libidinis umbram aversari et fugere.

Est illa communis omnium nationum lox, quæ non a licta veterum academicorum politia eru-
ditis in disputationibus, sed a nature principio Deo in omnium mentibus alto impressa est atque prodita: a Ad deos caste adeunto. » Vel in magna
superstitionis obscuritate, in qua tanquam in an-
tro platonico umbra tantum rerum videbantur, hoc tamen cognoverunt, omnes animi corporis-
que sordes impuramque libidinem a sacro alie-
nam esse, et verissimum id videri quod e Latio Poeta cecinit :

Cista placent superis.

Itaque in propylæo fani magnificentissimi in Epi-
dauro inscriptum fuit illud pulcherrimum et me-
morabile monitum, quod Clemens Alexandrinus ad ælernam prædicationem lib. V in *Strom*, suis posuit,

Ay»w vr.cĪG CjtiTtc; ivre; íwvx
Éautvxi,

Esse docet purum sancti qui limina templi
Ingreditur.

Sapiens quidam e gentilibus hoc dixit, el inscrip- pnniult
sitad mortalium documentum, quod illustrans uuio». Clemens ita subdit : Á-piói ian çwv;iv íoix, *puritas nil* ,3,0
autem est sancta cogitare; vere quidem illud dicitur, sed moniti vim omnem atque amplitudinem «1“
non comprehendit : neque enim solis animi co-
gitalionibus sanctorum hominum puritas casli-
moniaque definitur, verum eliam ad verba et to-
tius corporis statum et morum pertinet.

In hujus rei symbolum S. David divinitus illuminatus, cum pulcherrimo animarum sponso regique Christo palatium inquisivissct ea gloria el magnificentia dignissimum, « domum eburneam u illi tribuit *Psalm*, xuv, 9; non qualem habuisse rex Achab dicitur III *Rcg.* xxn, 39, ad splendoris regii magnitudinem gloriamquo significandam, sed qualem vir doctissimus piusque Arnobius oratione sua expressit : « *Eburnea do-* Ebonn
mus, inquit, est corpus castum, in quo tineam non facit ullam libidinem peccati. » In hoc sane pul- «num.
chro domicilio multo libentius quam Salomon in solio suo eburneo Deus considet, coque lætatur. Quod etiam propter singularem animi sanctita-
tem, quæ pudicitiam comitatur, *templum* appella-
ri solet: sic enim perspicue D). Paulus I *Corinth.* cap. ni, 17: «Templum Dei sanctum est, quod estis vos;» el alias *ibid.* cap. vi, 19, cum horiatur Corin-
thios ad luxuriæ sordes el contaminationem om-
nem fugiendam : « An nescitis, inquit quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est? » Hinc Tertullianus elegantissime lib. Dc *Cultu femin.* cap. i pudicitiam exornans :
« Cum, inquit, omnes templum simus Dei, dialo
in nos et consecrato Spiritu Sancio ejus templi
ædilua et antistes pudicitia est, quæ nihil immun-
dum nec profanum inferri sinat. » Isidorus quo-
que Pelusiota lib. III *Epist.* 75, corpus nostrum vocal Tijuts; r, i-pi-a; *castitatis delubrum*

Adn-nm
euh
icc-dtu-
dnuu

DOSIII
SUDI
teœploa
Del Mtt>
tam,
cujas
xdilai
est pu
dxi.u.

atquo rempfum, in quo perpetua religione hostia vivens offeratur Deo; victimam autem gratissimam esso Numini castimoniam. Ex hac consideratione efflorescit illud admonitum S. Ignalii martyris *Epist.* 40 *ad Ilcron. diacon.* : « To castum el purum conserva ul domum Dei templum Christi, organum Spiritus Sancti. » Quod diaconum non modo *templum* nuncupat, verum etiam *organum* sive *instrumentum Spiritus Sancti*, non abludit ab eo quod in oraculis suis ponit Isafas cap. 1 u, ii, qui corpora sacrorum hominum vasa *Domini* appellat, cl augusta ciboria, ut anathemata religiosa, ul hicrolhecās venerandas; caque perfectissima castitate expolienda et mundanda jubet : « Mundamini qui feriis vasa Domini; d vel, ut est apud Septuaginta, àçofcôr.Ti, *separamini*. Hoc enim referi ad corpora Orígenes hom. il *in Levit.* : « Segrega, inquit, te tanquam phialam sanctam et thuribula sancta, solius templi usibus et Dei ministerio vacans. » Tunc ait vere futuros sanctos, quod Deus jubet magnifico illo effato : « Sancti estote, quoniam ego sanctus sum : » nam ¿71^, j c ç¿t *sanC(iUn* deducit a nominerà, *terra*, cl x privante particula, ut sancti sint proprie absque terra, segregati ab omni corporis contagione atque libidine, excitata vita et cadesti, exsules mundi, corpore et animo sanctissimi. Quales, ut aiebam, nobilis Vates cupiebat esse illos qui ferant vasa Domini, qui sacris templis cærimoniisque præficiuntur, ul mudentur in dies magis, et singularem puritatem atque innocentiam concipiant. Quo forte intuens S. Dionysius Areopagita *De Eccles. Hier.* cap. i, monet Timotheum, ut pontificio jure edicat initiatis, xx'jx^ô; ¿çxk-TicOxt, *mundi ut munda contingant*.

Ap:»
Krxco
dictum
qtmí u-
no terra.

Pndkílu
tribnit
Sduciim
ad
Deqdl

Ubi m aJ Junonium fucum el regalem paraturam, alibi phd-DeuSj j b, pudicitia,» ut gravissime dictum aTer-juinù tulliano lib. *De Cult. fem.* cap. vm; cl Isidorus l'e-cuü m-lusiola lib. II, *Ephi.* 180, non dubitavit asserere, du Dd. jqumen divinum aptiorem sibi nullam ac familia-

riorem sedem constituisse *puram et castam animam* : quod iis oculis, quibus divina contuebatur, vidit etiam 1). Paulinus; cujus aureum dictum bic apponam sic scribentis *Epist.* 35: aAnima quanto castior membris, tanto vivacior sensibus; et quanto mundior corde, tanto capacior Christi esL» Propter hoc sacras pudicitiae cum beo commercium, divinissimi aiunt viri illam homines ellicere iiftx?iS?sj; Oiü, assosson.scomilesque *Dei*; quemadmodum platonici animas puras cl beatas nominabant imv dsaJw; quasi honorarios *stipalcres lateris* et familiares. Sed longe plalonicis omnibus sapientior Salomon illud vere et mira* l'jliter pronuntiavit *Sap.* vi, 20; «incorruptio facit

Incorni-

esse proximum Deo,» quod S. Bonaventura alii- ptiofidi que ad castimoniae vim atque decus retulerunt. Imo vero co usque progrediuntur quidam in hoc || tanto bono exponendo, ul dicante beatissima illa conjunctione et usu consequi, ut homo quodammodo migret in Deum, quod sanctissimus et eloquenli.-simus Gregorius Nyssenus lib. *De Virgin.* cap. ix e D. Pauli sententia comprobat : qui aggressus ad puritatis virginem commendationem, paucis verbis omnem omnium laudum amplificationem superavit, cum eam animam, quæ pre- entity stabilis castimonie ornamentis sil insignis, rjte Kxi nominat, *sanctam* videlicet, et ab omni labe ac reprehensione alienam. At cum illæ voces, etimmi- inquit Nyssenus, proprie ad divinitatem referan- cohu». lur, cum principem rerum omnium Deum xzt nominemus, liquido constat eos qui virginitatem summo studio coluerint, seque ad beate mentis communionem et societatem adjunxerint, esse divinos: nec veretur pronuntiare, eximiam illam virtutum omnium dominam tesew, cûicere homines non *pares* modo cctUUbus, qui felicitate potiuntur; verum eliam, quod mirabilius merito videatur, *simillimos Deo*. Merito igitur Qstitu Jobus tam corporis quam animi puritatem usque adeo studiose sollicileque semper coluit, ne pretiosissim'imsuam partem et hereditatem Dei omit- oos. teret : aQuain enim, inquit, partem haberet in me Deus, « etc., hoc est, quæ pars mei cederet in selectum peculium et velut hereditatem Dei? «Pars enim Domini, inquit Moyses *Dcuter.* xxxii, 9, populas ejus: Jacob funiculus hæreditatis ejus.» Nimirum pars maxima generis humani cedit m pre-das dæmonis: at et clemenlissimus Deus sibi parlem lectissimam adoptat, ad quam Jobus pertinere impense optavit, a qua excidere timuit. Unde subdit :

3. Numquid nox perditio est iniquo, et alienatio vm.3. OPERANTIBUS INJUSTITIAM? — Altera ratio, CUrJo- Loxuru bus vel minimum luxuriæ horreat appulsum, hoc csl : quia vitium hoc innumerabilia gignit et in-gigxiit.ei vehit mala, et quem semel occupavit, ad omno aJimt virtutis opus languidum reddit, cl animi vires ab omni- bñs rpe-frangit cl enervat; et omnino quem sibi subjicit Hbmix>: devorat ac perdit : nihil enim in homine relinquit, per quod Dei manus cæno absorptum apprehendat, teneat, atque extractum foras educai; non animi sensa, non mentis cogitatum, non ons preces, non studium curamque virtutis : bona quippo omnia pessumdal. a Videlicet, inquit D. Tilomas, a bonis operibus et a bonis etiam prædicationibus discedunt homines luxuriosi, » ac proinde omnia, quæ ad resurgendum ex suis sceleribus habere possent remedia, sibi præripiunt. Privato sacerdos quidam ex nostris sermone de Luxu- riosus divinis rebus, de Dei timore, amore virtutis, cæli gloria, inferorum incendiis, cl id genus aliis cum perdilo quodam nebulone, qui exreligioso slatu reía» di. in volutabrum vitiorum, luxuriæ præserlim, ce-T,ni* cidental, prudenter pieque ogebat aliquando, ut

«OR		COMMENTARE IN LIBRUM JOB, cap. XXXI.	
		<p><i>scilicet hominem</i> ad prisfintim statum meliorem-que vitam traduceret. Quid ille? cessa, inquit, pater, surdo loqui : scito, postquam excidi, nihil mihi tam molestum atque intolerandum videri, quam audire dc Deo deque coelestibus rebus sermocinantem. O dictum impium ! o hominem infelicissimum ! quam apte in ipsum quadret illud Jobi : «Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus injustitiam? » ubi <i>perditio</i> quidem exitium interitum ve significat; <i>alienatio</i> vero aversionem, repulsam et separationem a Deo notat.</p>	
Lorario.	Vere in hoc vitio verificatur illud <i>Eccle.</i> ix, 18:	«Qui in uno peccaverit, multa bona perdet:» alii	
J'a	perdet,	vertunt, <i>bonitatem nullam perdet</i> ; conturbabit videlicet ipsam animi politiam, quæ in bonitate ut possessione longe pulcherrima conquiescebat : proniorem se reddit ad maleficiū et improbitatem. Qui status videri debet tum deformissimus, tum etiam miserrimus, quo malitiæ velut regnum cl dominatus instruitur. Chaldæus rem illustrans	
Mui-	ita vertit, <i>peccans occasionem adfert, ut perdatur</i>		
onm*	,l(>num ma9nurn cx mundo : per bonum magnum in-	telligit opinor gratiam, qua nibil est in hoc mundo	
nâ			
diinr fer	prastantius aut melius : quid enim est aliud gra-		
	effulgens in animo splendor aeternitatis,		
	feliciū animarum insigne, cœlestis radii illumi-		
	natio, participatio divinæ mentis, semen gloriæ,		
	tessera immortalitatis? Hem stultitiam hominum inauditam! pro re nihili sibi jacturam tam incre-		
	dibilem accorsero. Sed Chaldæi mens alio etiam		
Pe<j-	modo explicari potest: <i>Occasionem</i> , inquit, <i>adfert,</i>		
	<i>ut Pedatur bonum magnum ex mundo</i> , hoc est, ut		
freuò.	ego interpretor, ut integritas et perfectio mundi		
ormnni-	itbefacletur, ut tollatur suavissimus ille concen-		
vn'	tus et harmonia, quam partes mundi omnes inter		
	se habent. Sic enim Demiurgus sanctus mundi opificiū molitus est, ut omnes partes esso voluerit, quemadmodum S. Dionysius lib. De <i>Div. Nom.</i> cap. iv de elementis dixit, xxt ix>.r?.wz.ix;,,		
	<i>colwrentias quasdam atque nexus</i> ad unius lotius pulcherrimi effigiem coagmentandam : sic omnia sunt artificiose et divine structa, ut mutuo sc contineant el sustentent, ut jungantur Deo : eo conspirant universa, ut summæ mentis modulato velut ductu perveniant ad felicitatem : hæc mundi aurea catena est belle nexa et implexa rotundis et fulgentibus circulis, cujus primus annulus Numon est. Qui peccat sesc avellit ab ordine illo		
re«*-	i n) –magnifico et beato, et imminuit universi decorem, ..^' / Ğ'injuriam inferi mundo, cujus violat bonum et		
	creatarum rerum symphoniam, quæ pari motu in		
coy	oeum feruntur, ut verissime dicat Salomon, peccantem elliccre ut perdatur bonum magnum ex inundo. Nam ut perverso ordine universi terra movetur, effervescit marc, cœleslia mugiunt tonitrua, presteres et typhones generantur, stellæ currunt, el jaculantur incendium, mors telo furit, et triumphat; sic illa divina politia criminum labe violata, et mtempo providentia» cti^ n, quo heus		
		totum hoc quod luemur apte nexum el consortum ad se trahit, sequi necesse est mulla ct grandia incommoda, quæ mundi statum et pulchritudinem dehonestent. Sed in eodem loco Salomonis latius patet Vulgalæ nostræ lectio et insigniter ostendit quid scelus atque vitium in nobis efficere soleat: « Qui in uno peccaverit, multa bona perdet; » alii legunt, <i>peccans unus</i> : utrumque verum est, et vel peccatum unum et unus peccans multa bona perdit; <i>sua</i> dicam, an <i>aliena</i> / vere dixerō, et <i>aliena</i> quidem certe, cl in primis <i>sua</i> : quis enim ignorat, ut exemplo rem illustremus, unum Adamum unico suo peccato non modo multa, quod ait Ecclesiastes, sed prope dicam infinita bona perdidisse? O pomum omni ratione funestum! sed ingratam potius voluntatem et cæcam mentem, quæ omni humano generi luem, mortem et omnigenas calamitates invexit, quæ vestem innocentis spoliavit, quæ virtutum corollas et singularia ornamenta contrivit.	(Id fñi tQDI U- pemolti ntCcl
		Sed non excurro in flebilem elegiam el recensionem eorum malorum, quæ consecuta sunt, quæque omnes luimus, experimur et mæremus. Recordemur quæ tempore Josué acta sunt, cum Ach» <i unus Achan in gloriosissimo illo exercitu Dei Numin scelere impio contempsisset: quam ob can-	
	sani punientis Numinis manus et ultor gladius in	tdJ pi> palai loiL	
	totius populi caput et vilain incubuit <i>Josué</i> vii, 5. Illud gravius quod Davidi contigit sive adulteranti sive populum annumeranti, cujus peccatum in totius pene populi communem perniciem redundavit : nam constat ad expiandum conceptum illud facinus septuaginta hominum millia subito uno impetu cæsa et confecta fuisse. Illam stragem innumerabilium hominum, quæ Judæam fletu et plangore complevit, non rhomphæa magnanimi angeli divino imperio grassantis, sed Davidis scelus effecit. Ob illud crimen strata civium cadavera patentibus in campis jacuerunt : atque haud scio, an divinus Ecclesiastes ante oculos illud habuerit cum diceret: a Peccans unus multa bona perdet. » Cæterum nc rarius id putemus evenisse, ut unius hominis crimen in inultorum exitium pœnamque redundet : quod non semel, ut videmus, in divinis oraculis proditum est, quotidie fieri sentiunt, qui suis momentis res ponderare solent. Nam propler unius civis indignum facinus et conceptam improbitatem communitas ipsa et ornake aliquando urbes multa ct gravia patiuntur, ut divinitus magno Poeta ingenio mihi dixisse videatur		
		nfAÂàxt; /al Çùjinaax jcoxçù àvopx inaudit :	
		Sæpe omnis populus luit improba crimina civis.	
		Ut eniin fel in corpore sæpe in omnes sese artus noxia derivatione spargit, quæ eoiolem totius corporis immutet et debilitatem adjiciat; sic ex unius ielle et acerbitate et importuni animi maleficio in toto corpore, cujus ille pars est, non levia detri-	

menta sequuntur. Hæc pluribus ostendit Cresolius *Anthol.* cap. m, ubi peccati mala recenset.

Ven. 4. 4. Nonne **irsi**, considerat vias meas, et cunctos emissus meos dinumerat? — *Vias* pro actionibus, *gressus* pro affectibus, quibus ad Deum accedimus vel recedimus, posuit, 7. d. Singulas actiones meas considerat, singulas cogitationes meas dinumerat. Nihil humanarum rerum Deum fugit, nihil non explorât magnus ille rerum mundialiū præsēs, et velut ex alta specula suorum acta diligentissimo pensitat, omnia scrutatur atque di-

Deus mundi
judicat. Unde cl / Egyptii Deum *mundi oculum* ap-

B- Augustinus epist. *HI ad Portan.* : «Ego, inquit, Ub.qni* dico quod Deus totus oculus csl, totus manus, et omnia n-totus pes : quia omnia videt, omnia operatur, cl

ubique est. » Quid ni videat omnia qui ubique præsens adest, omnia implet? hoc sibi volunt illa *Jerem.* xxm, 23: a Pulasne Deus e vicino ego sum, dicU Dominus? et non Deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis, et ego non videbo eum, dicit Dominus? Numquid non terram et coelum ego impleo, dicit Dominus? » ac si diceret, neminem a Dei notitia subduci, quia nullus lo-

Deasom- cus ab ejus præsētia non impletur. Chaldæus qni/ lit. l. *la poterna refert : «Num putat homo se latitare, qnr pr -cum in occulto est? An non coram revelatus csl, u- dicit Dominus? Nonne coelum et terram implet <u> gloria mea, dicit Dominus?» Recte S. Chrysostomus in *Caten. Grate.* Jeremiæ, ubi ex Dei præsētia certissimum hanc ejus scientiam ila arguit:

« Nam si prophetis non præsētibz dat sæpe ipse ut sciant quæ ubicumque aguntur, multo magis ipse scit. At non dicit hoc, sed Deus appropinquans ego sum, ubique præsens sum : quod indubitatum csl iudicium mhl illum nescire. » Igitur sicut nullus locus est, quem non repleat, nullo loco quidquam agitur, quod ille non sciat.

Lyncei oculi in proverbium abiēre : hi enim qui perspicacissime quæque intuentur, occulta quosque pervestigant, el mhl fere lam abditum, quod ab eorum notitia subducatur, *lynceos* habere *oculos* dicuntur, a *lynce* animali, ut aliqui volunt, quæ, ut fama csl, vereor ne res sil, visus acie vel parietes ipsos penetrat. Dubietatem ab-

Lyncei
Dd ocu-
li cuncti
seca, rem certissimam cense, cum de Deo loquimur, ipse lynx occulta omnia penetrat, abdita

Inni. quæque apertissimo videt, ut jure Apostolus dixerit *llebr.* iv, 13: «El non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo : » omnia scrutatur, omnia intuetur Dei oculus. Audiendus S. Petrus Daimanus, qui lyncis naturam explicans ita ad divinam cognitionem flexil *Opuse.* lII, cap. XXI : a Lyn& quoque tam incomparabile visus acumen habet, ut non modo quodlibet corpus solidum, sed et lapideos paneles penetret. Quod nimirum hoc modo probatur : quia si lynx ex una parietis parte consistit, caro vero allrinsecus ponitur, tanquam nihil intersit, ad eam pro-

tinus inhiat, atque ut sibi præbeatur anhelat. Si ergo mutum pecus tam vivax intuitus acumen habet, humante mentis inluna Deus omnipotens quanto profundius videt *llebr.* iv, H : Vtruj est enim sermo *Da*, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti; pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, campagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis; et nulla creatura est invisibilis in conspectu De\ : omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus : » sic ille. Cum igitur nihil Dei oculos effugiat, nihil sit quod illo non videat, ea omnia a nobis vitanda, quæ tantam majestatem offendere possunt:lynceosquisque habeat oculos, quibus se suaque consideret, nc lynceis Dei oculis impurus el immundus appareat.

Quid magis abditum inviumque quam huma- cor bo- num cor? et tamen hoc Dei notitia permeat, hoc ^*anru scrutatur *Jerem.* xvn, 9 : « Pravum est cor omnium el inscrutabile : quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda et probans renes : » crassus iste paries densusque, sed lynceis Dei oculis omnia patent. Scite hic B. Chrysostomus in *Caten. Græc.* : « De cogitationibus ipsis loquitur, quod et latentes Deo pateant : nil tam absconditum ut cor hominis. Idcirco alius legit : *Profundum cor et latens homo est; et quis cognoscet eum?* Portasse latitare putatis ait : non ita est, omnia quæ agilis novit. » Cui non timorem incutiat lynceus hic Dei oculus? cui non pudorem ac rvereuliamhæc Dei notitia? Solerler B. Ephrem Syrus, qui hac Dei em- cogilatione meretricem a nefario opere deterruit, n^,ohji' ac ad melius vitæ genus revocavit, a prostibulo co^uo ad monasterium duxit, et in castitatis castris pu- cattiti- gnavit, quæ ante in lupanaribus sub unpudicæ teuJ Veneris vexillis militavit. Cogitavit Deum adesse, ac videre omnia, el statim timore correpta ac verecundia, noluit ante Deum agere, quod ante homines erubesceret. Fac tu similiter, ut castitatem colas, ut saucius evadas; habes monentem S. Augustinum serm. 46 De *Verb. Dom.*, ubi sic ait : « Ipse tiinendus est in publico, ipse in secreto. Procedis, videris : intras, videris : lucerna ardet, videt te : lucerna exstincta est, videt te : in cubiculum intras, videt te : in corde versaris, videt te : ipsum lime, illum, cui cura est, ut videat te, et vel timendo castus esto; aut si peccare vis, quære ubi te non videat; el fac quod vis. » Vides nihil esso quod Dei conspectum fugiat, quod Deum lateat, et timorem ab hoc prospectu nasci, ab hoc timore castitatem. Tremendum sano illud quod Jobus ait : *Ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat* : ad calculos quippe omnia revocanda, ul quisque pnemium pœnamve recipiat. Omnes semitas nostras Deus exactissime observat. Deos mb minima quieque diligentissime dinumerat; nihil lam leve tamquo minutum, quod ab ejus censu dum o subducatur; mhl lain exile quod ipso non n- rit- merei, etiam usque ad capillos capitis nostri, juxta illud *Matih.* x, 30 : « Vestri autem cnpilli capitis

omnes numerali sunt; » quid ni opera, verba at mores cognoscat et minierei, qui capillorum numerum novit? ila arguii quoque S. Augustinus scrm. 6 *De Verb. Doin.* dicens : « Capilli nostri numerati sunt Deo. quanto magis inores nostri, cui sic noti sunt capilli nostri?» Quam pura ergo debent esse cogitationes cl affectiones nostræ, quæ a Deo notantur, et adeo exacte supputantur?

5 et 6. Si oiniiAVi in vanitate, et festinavit in
ft °’ DOLO PES MEUS ’ APPENDAT ME IN STATERA JUSTA, ET
s. job sciat Deus simplicitatem meam. — S. Jobus purga-

h’ssimæ conscientie fiducia fretus ad justissimam
ràm Dei. divini judicii stateram appellat, ç. d. Si in operi-
bus meis atque consiliis unquam vanitati servivi,
si cum aliud spectarem aliud dolosa simulatione
præ me tuli, exquirat hoc Deus, et ad severam
trutinam quam fieri possit diligentissime expen-
dat : « et sciat (id est, publica scientia notam fa-
ciat) simplicitatem, (vel, ut alii ex Hcbrao vertunt,
perfectionem, sive *integritatem* \ meam : » neque
euim optat Jobus ut Deus adhibito judicio sciat
tandem simplicitatem ejus, quasi vero ante non
sciverit; sed hoc vult, ut Deus publico judicio se
examinet, quo sic omnes scire faciat simplicita-
tem suam. Alludit autem ad consuetam auri et
argenti examinandi rationem : solent quippe ar-
tifices, ut auri massam aliquam explorent, partem
aliquam primum in statera appendere, deinde
vero igni excoquendam tradere, el iterum ad tru-
tinam vocare ; quantum autem de pondere ignis
detraxit, lanlumdem sordium aut alieni metalli
habuisse comprobatur : quod si nihil ponderis de-
tractum est, tunc aurum purissimum et dcfæcatis-
simum fuisse constat. Huc ergo Job spectans ait :

Job m Appendat me in statera justa, et sciat Deus
S,MPIJC,TATEU meam, — id est, jam inde postquam
Ldatio- die tribulationis igni excoquendum tradidit ite-
hii pro- nnn ad trutinam vocet atque tribulationem an-
Icactam, n*bil de inorum meorum gravitate de-
jjititia traxisse comperici; adeoque nihil in me vanum,

subdolum aut fucatum unquam exstitisse. At
quffinam est isthæc trutina, in qua simplicitatem
et integritatem suam examinari cupit? non alia
sane, nisi divinæ æstimalionis et æquitatis libra
do qua David ail *Psalm*, xvi, 2 : a De vultu tuo ju-
dicium meum prodeat, etoeuli tui videant ©quî-
tales. Probasti cor meum, et visitasti nocte : igne
me examinasti, cl non est inventa in me iniqui-
tas, » id est, non est inventa in me ulla inæqua-
litas : nani Lanlumdem post tribulationem mo-
menti habui quantum antea, cl mihi semper æqua-
lis cl similis omnino fui. Ad hanc trutinam el auri
explorandi rationem alluisse similiter videtur Ja-
cobus cum dixit in Canon, cap. i, 2 : « Omne gau-
dium existimate fratres, cum in varias tentatio-
nes incideritis, scientes quod probatio fidei ves-
tra patientiam operatur : patientia autem opus
perfectum habet, ut silis perfecti cl integri, in nullo
deficientes : » nimirum qui tentationibus proba-
tu* patienter sustinet. « opus perfectum habet, »

id esi, tanquam aurum igni traditum nulla ex
parte deficit. Ergo patienter, inquit, sustinete, « ul
silis perfecti el integri, in nullo deficientes : » ul
nimirum tunc, cum Deus æstimalionis et æquitatis
su® libra fidem vestram et virtutem explorabit,
et integros vos, et nulla ex parte detritos aut pon-
dere imminutos fuisse comportât.

Non modo autem justorum opera et merita li-
bræ suæ examine probat Deus, sed etiam impio-
rum, ut patet ex tribus vocibus, quas apud Da-
nielem manus illa horrendum in modum ex pa-
riele exstans exaravit; quarum secunda erat T/*e-
cel, quam deinde Propheta sic exposuit *Dan.* v, open «i-
27 : « Appensus es in statera justa, et inventus es ic b u
minus habens. » Utitur autem Deus ad opera li-
minum ponderanda *statera* el *libra romana* : quia nuter i
non lanium gravissima quædam opera mala vel
bona juslitie suæ libramine examinat, sed eliam
levissima quæque æquitatis suæ examine librat.
Urceus aquæ ex misericordia tribulus pauperi mo-
mentum habet apud ipsum, el de verbo otioso
rationem exposcit; qui ad calculos omnia revocat
justus Judex, merita cum pramiis, el scelera cum
suppliciis componens. Nola quidem est *libree ro-* M™
mance structura, quam R. David in lib. *Radie.* ad
hunc modum exposuit : « Est virga pralongasi- net
gnis ad cognoscendum pondera, et appendunt in U*01:
summitate virg® lapidem ponderis, » etc. Illud
vero in hac roman® libra structura admirationem d,qj ja
moveret, quod leve admodum pondus in extrema
virgæ parte appensum gravissima ex adversa
parte momenta elevat, igitur Dei justitia in præ- tQn
miis bonorum operum pendendis romana libra l-
est, nam in ca levissima quædam opera nostra,
quasi in extremo virgæ suspensa, ingentia proe-
mia elevat seu attollunt : audi Paulum || *Corinth.*
iv, 17 : a Id enim quod in præscnli est momenta-
neum et leve tribulationis nostra, supra modum
in sublimilate æternum glorile pondus operatur
in nobis. » Sic item divinam justitiam in suppli-
ciis imponendis romanam esse libram dixerim,
nam levissima etiam momenlaneaque hominum
peccata cum in justiliæ divinæ libramen veniunt,
gravissimum similiter et æternum supplicii pon-
dus elevat; cl quidem dé hac justiliæ divinæ
romana libra respectu deliciarum illud mihi in
mentem venit, quo longius per virgam trahitur
pondus extremum, eo majus ex adverso pondus
attollitur. Exspectat ergo nonnunquam Deus im-
pios, et supplicium eorum producit; id vero nihil
aliud est quam pondus peccatorum ac scelerum,
quod in dies impunitate crescit, per justiliæ suæ
virgam longius trahere, ut ex ratione gravius ad
extremum suppliciorum onus elevent : pari ra-
tione de justitia Dei inconferendis pramiis contem-
piari licet, nonnunquam enim servorum suorum
gloriam differt, ut ineritis in dies incrementa ca-
pientibus, et per justitia; suæ virgam longius de-
ductis, majus denifjuc glori© pondus attollant.
Quid plura? in expendendis pramiis aut suppli-

ciis futur® vitæ Deus quidem romana libra utitur : quia utraque magnaci ingentia sunt, nam ingentibus ponderibus librandis romanara libram, levioribus stateram adhibere solet, quemadmodum acute ac erudite observat cl notat noster Salazar ad illud *Ptov. ivi, II* : u Pondus et statera iudicia Domini sunt. »

Chrinui Allegorica S. Gregorius lib. XXI *Moral*, cap. v: a Quis' ilKluil> stateras nomine nisi mediator Dei et hominum designatur? in quo æqua lanee oninja merita nostra pensantur, clin cuius præceptis agnoscimus, quid in nostra vita minus habeamus. In hac autem statera appendimur, quoties ad vil® ejus exempla provocamur ; hinc namque scriptum est I *Pct. n, 21* : *Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus*; ac si aperto dicat : Si qua unquam leviter, si qua perniciose perpetravi, Dei et hominum mediator appareat, ut in ejus vita cognoscam, an ego veraciter simplex fuerim : vanitas quippe ad levitatem, dolus vero ad malitiam pertinet. El nonnulli plerumque ad quædam post malitiosa perveniunt, quia prius levia non decimant : » ita S. Gregorius ad hunc locum. De statera vide plura *supr.* cap. vi, vers. 2 notata.

V*ri 7 1 c1 8. Si DECLINAVIT GIU SSLS MEL'S DB VIA, ET SI SECUTUM EST OCULOS MEOS COR MEUM, ET SI MAMDUS MEIS ADUÆSIT MACULA : SERAM, ET ALIUS COMEDAT : ET PROGENIES MEA ERADICETUR. — Si inquit, a justic till® via deflexi, et intuens alienas opes eas desideravi; munera accipiens manus foedavi meas, cipiim tegetes meas alieni demetant, cisque frumitur, el virtui a- proles mea prorsus intereat. Plures hic egregios virtutum principi congruentium actus commemorat, *primus*, non recessisse ab eo quod justum esset, quæ est via recta; *secundus*, non optasse aliorum bona, quæ tyranni inox ul aspiciunt, non cupiunt modo, sed eliam occupant; *tertius*, non accepisse mdnera, quæ manus principimi ac iudicum inficiunt. Porro illud, si *secutum est oculos meos cor meum*. Septuaginta interpretes sic efferrunt, ei Si xzi Tw ÌTnixXcùOr.aiv r. / .z^nz peu, v1/ sí oculo obsecutum est cor meum; in Hebræo est, si abiit cor meum post oculos : quæ verba sic paraphraslice exponit Philippus, *ncc cor meum acquiescens sccuttvn est oculos meos, cum concupiscentia imagines illi i (ferrent*. Hinc manifesto apparet desiderium et concupiscentiam ideo aliquando oculis attribui, quod illorum concupiscenti® obsequatur et acquiescat voluntas, cuius proprium est desiderare. Sic Ecclesiastes postquam dixerat cap. n, 10 : « Omnia qu® desideraverunt oculi mei, non negavi eis, » statini subjungit : a Nec prohibui cor meum quin omni voluptate fruerclur, » ubi, ut Pineda noster hic annotavit, advertere licet importunitatem quamdam in postulando el pctendoipsis oculis attribui; sed negandi ac concedendi auctoritatem cordis esse prærogativam. Uuare quod Salomon non negabat, obsecutus ni-

mirum oculorum concupiscenti®, qu® avidissime voluptatibus inhiabat; negabat utique constanter sanctissimus Job, cuius cor nunquam pravo aliquo affectu excæcatum oculorum concupiscenti® (lucium seqt ebalur; sed objectis sibi per imaginationem voluptatibus frugalissime abstinebat, oculorum vota sistebat, speciatas delicias refutabat, et imagines concupiscenti®, quas voluptas fallaciter colorat, constanter excutiebat.

Et si maribus meis adhxsit macula. — Septuaginta sic reddunt, i' St. /xi t z?; xl?0' vel Montra sí *manibus meis tetigi dona* : cx quo efficitur, ut idem sil, *adharerc maculam manibus, el manibus attingere dona*, quibus iudices atque principes corrumpi solent, ut rectum iudicium non reddant : qua versione Græci significarunt Jobum luisse iudicem el principem, el hac culpa vacasse. Quo scelere quia iudices et principes se contaminare solent, Samuel magistratu se abdicaturus, m conspectu novi regis a se facti el totius populi de hoc sc in primis crimine purgavit I *Reg. xu, 2* : « Ecce Sawaelti præsto sum, inquit, loquimini de me coram Domino el coram Christo ejus, uirum bovem cuiusquam tulerim aut asinum : si quempiam calumniatus sum : si oppressi aliquem : si de manu cuiusquam munus accepi : el contemnam illud hodie, restituanique vobis, n Nititur probare tria bona, fortune, fam® el vitæ, nunquam a se per injustitiam violata : *bona* quidem *fortuna* illis verbis : u Utrum bovem aut asinum, » etc. nam cum hæc duo animalia apud llebræos fuerint maxime servilia, et ad externas opes curandas accommodata, illorum nomine omnia bona forimi® comprehendit : dicite igilur. inquit Samuel, uirum vos in externis bonis forimi® defraudarim. *Pona fami* illis verbis : « Si quempiam calumniatus sum; » cum autem calumnia plerumque fiat objiciendo falsum crimen, quo bona lama obscuratur, non immerito *calummæ* nomme obscuratio bon® fam® significatur, </ d. Loquimini de me, utrum fictis criminibus vestram famam obnubilarim. *Bona vitæ* illis verbis : « Si oppressi aliquem, » g. d. Loquimini de me, an unquam vos in bonis corporis læscrim auloiïenderim. Itaque Samuel omnium iudicio definiendum reliquit, an ipse aliquando ullum ex his tribus bonis, fortune?, fanne ac vil® arripuerit, aut quovis modo dissipaverit; sed quia iustitia non solum violatur, cum aliena bona per vim eripiuntur, sed eliam cum ad injustitiam exercendam acceptantur, subdii : a Si demanucuiusquaiu munus accepi. » Septuaginta reddunt, iÇiXauuaxjd aut *de manu eujsquam ucccpiprvpitationcm aut calceamentum*, id est abjectissimum munus: Chaldæa paraphrasis habet mamwo/ ia/ ii/ d/ siiafi^ideolfdlsumavaritiinidolum; ul ostendat huiusmodi munera esse quædam inania idola, quemadmodum illorum cupiditas G<z/. v, 20, dicitur *idolorum scrvitus*. Ab his igitur muneribus exemplo Jobi liberum se fuisse Samuel contendit: ila Mendoza *inlBej.cdp. xn, 1e i5*, ubi fusius

Smraelis integritatem in muneribus rejiciendis illustrat. Cæterum Job ad majorem innocenliæ et integritatis sum confirmationem addit hanc imprecationem :

lijnito- Sera», et alius comedat, — q. d. Si manibus n.m [j- meis avaris atque rapacibusex alienis opibusquid- m qm' quam adhæsit, idem precor ab hoste aut præda- iniqw tore contingat mihi; metat alienus quæ ego semi- l'7/. navi» ethisfruatur bonis, quæego mihi liberisque npun- meis providus paravero; hæc scilicet pama ac- «w. commodatissima est ad mulctandum scelus eo- rum qui alienas fortunas invadunt, ut suis non friantur ; quemadmodum vaticinabatur Amos cap. v,t l : a Idcirco,pro eo quod diripiebatis pau- perem, et prædam electam toll- bâtis ab eo, domos quadro lapide nidificabitis, et non habitabilis in cis: vineas plantabitis amantissiinas, ctnon bibetis vinum carum.» Quare Solon sapienter dicebat :

Xiriaix S' jin /M• àSizo; it -ni-âaOxi
Où» iOixt) • 'icui úan^; r.Zûi iar, :
Divitiis habuisse veliti), sed non bene partas
Non cupiam : seris pœna venit pedibus.

Et Menander :

nXtsvtVx pdpercv á<0;úrci; xxxív ' Oi fxp MAcrtf irpseXxCtiv t x t w v ziZx,,
A-srvy/.xviuix it oMá z i; vucúfitvct,
Tí 3' ííix «fiXTiOiasi t ú; óMxt jfm; :
So nmuin est aviditas generis humani malum :
Alena namque pro suis qui vindicant,
l'crs.tpe non liotum improba spe decidunt
Vidi, sed apponunt el alienis sua.

Qnomodo Non est autem hic cunctandum, quasi Jobus fi- vi'cti» 1*s or^at,ls 'I,CP|0 s*b> eorum extinctionem im- j *b jm. procetur dicens : « Et progenies mea eradicetur : »

i-celar nam et aliis bonis exspoliatus, segetum furta inter imprecationes recenset : optandi quippe modus «natio- est, qui nihil nisi affectum requirit; potuitque cu- «*m. pere mala sibi inferri, si status id ferret : prreter- quam quod, uti probabilius est, filios ex aliis uxori- bus, quæ concubince appellabantur, suscep-erat, quos mors illa infausta non sustulerat.

Vrr». « 9 Cl IO. Si DLCEt*TCM EST COII MEUM SUPER MULIERE: ct 10 I T SI AD OSTIUM AMICI MEI INSIDIATUS SUM : SCORTUM ALTERIUS SIT UXOR MEA, ET SUPER ILLAM INCURVEN- TUR a l ii. — Removet a se interposita jurisjurandi religione omnem adulterii suspicionem; et negat se unquam cordis sui habenas laxasse, ul tam indignum atque execrabile flagitium in animum admitteret. Decipi autem cor super muliere elegan- Eiiiiii ler ac theologice dicitur, fallax quippe gratia cl r t tor. vana corporis pulchritudo, quæ aliud videtur esse *i quam sit, incautos animos seducit, et quæ non m. est redditura pollicetur : pulcherrimæ enim et ve- / j, p na*tissimæ formæ, quæ luminibus objiciuntur, pernicitate prope incredibili igneaeque evolant, nisi quædam in vitioso animo earum efligies ut perniciosi lemures ad cruciandum insideant. Alia pariter inania delectamenta obscomique motus

corporis, qui luxuriæ et libidini serviunt, promittunt potius quam exhibent ullam voluptatem, cum subito et præter opinionem effluent et vanescant, ul falli cos opinione sua atque illudi sit necesse, qui diuturnam ullam cupiant in eo genere suavitatem, aut studiose moroseque laborent, ul quam diutissime illa potiantur. Eleganter D. Gregorius Nyssenus tract. l in Psalm, cap. iv voluptatem similem ait esse çirxrrA&v tpxvTMuaruv, fallacium phantasmatum, quæ cum teneri a voluptatum amatoribus creditur, subito evanescit, et in nihilum recidit; illius autem spectri inanis unicum vestigium relinqui post recessionem rr,v awxûw, pudorem. Ad hunc voro pudoremjungitur ut pluri- Db.u mura dolor et dissoluti animi molestia; quod sin-P04^ gulari Dei providenliacomparatum est, ut cupiditalum illecebris et blandimentis sensuum irretiti a p>l vitiosa corporisvoluplalc abhorreant. Id vero tam certum est atque exploratum, ut omnium sæculorum prudentes tum sacri tum profani doctissimis suis monumentis celebrarmi. Intemperantisemper voluptas adferl dolorem, inquit Aristoteles lib. Ill Ethic. cap. xiii cl XIV : cum enim abest, fert iniquius nullam se corporis haurire suavitatem; cl in ca poliunda insaturabiliter ita gestit atque inhiat, ut nulla ipsius copia abundantiaque expleri possit. Illudil inde voluptuarios in rota et equuleo deliciantes, aitque videri absurdum propter voluptatem angi et dolore confici.

Longe ante de sapientibus Græciæ unus Solon, vir et animo el virtute præcellens, aureum illud dictum ut præslanlis ingenii pignus reliquerat : ftlevir/ çîûp, voluptatem fuge : addebat rationem: Cirporo Aúct v runt, ægriludinem et acerbum animi sensum progenerat; quæ molestia profecto et amari animi i X u sensus mullum illius suavitatem exsuperat, si Ba- betqMn silio magno credimus, quem eerie ob illustrem i animi sapientiam et amare claudire debemus omnes : Oblectatio, inquil, voluptatiscorporcæ k Xiw» ri ç-iuvr.jZi i/ u Tcùr.ît'c;, plus doloris habet quam jucunditatis; alque ul omittam quod Tertullianus asserit, miserrimam sæpc animam libidinibus et concupiscentiis evigorari, certe constat in usu voluptatum senio plurimos cl ægriludine contabuisse, cum vim animi omnem et velut succum illa boni hirudo exsugeret. Hanc opinor ob causam divinus Jeremias Thrcn. iv, 3, voluptatem nominavit Lamiam :olim enim opinabantur dc genere Lcmu- VoloptH rum esse Lamias, seu dæmoncs in formosarum t*11l- mulierum effigiem indutos, quæ juvenes pronos in nequitiam delicato sensu voluptatis inescatos vorabant, ut ait l'hilostratus Dc Vita Apoll. Hæc igitur Lamia, blanda inquam et perfidiose ridens, corporis sensuumque voluptas quot et quantos voravit? quot ad vite finem intempestive raiserabiliterque deduxit? qui passi propemodum id videntur quod Glaucus Minois filius, quem .Eneas Gazæus melle suffocatum ait fuisse. O mortem melleam ! atrocem polius ego dixerim calamitosi adulescentis, qui in melle non apum dulcedinem, sed

aculcum morlis invenit : sic nimirum Asoti in mediis illecebris ut in colchico mello venenato immoriuntur.

Hinc etiam Clemens Alexandrinus in *Adhort.* sua vocat cl@Ennler voluptatem wpníuv *f»rmo-* *sam meretriculam*, quæ in modum Circes aul Sire- *romean-* narum blando voluti cantu ctmodulata sympho- *tui|Omi-* nja homines in perniciem et naufragium lucluo- *w'* sum illiciat; ubi vir ille magnus, in omni doctri- narum genere expolitus, recte Sirenas cum Circe conjungit, ad mirabilem vim explicandam voluptatis in humani animi commutatione : nam quasi ad Sirenas quidam appulissent cantatrices, quæ blandæ vocis lenocinio uterentur, ad suadendum et frangendam animi constantiam erudite, voluptuarii fiunt, molles et effeminati, qui copia voluptatum gestiant, et deliciarum multitudine el varietate in feminam prope dicam frangantur. Alii divertunt ad Circæam haram, qui mellito et infausto poculo in belluas similitudine vite morumque transeunt.

Belle item Seneca *Epist.* 51 voluptatem com- *limiis* ponit cura Philetis in Ægypto, latrocinio et im- *pUftPhi.* sanitate notissimis, qui quos cepissent amplec- *letis.* tendo necabant, et monet in hunc modum sapienter : « Volrotates præcipue exturba, et novissimas habe, latronum more, quos *Philetas* Ægyptii vocant : in hoc nos amplectuntur ut strangulent. » E quibus patet quanta sit in voluptatibus atque libidinibus deceptio, qua se minime seductum fuisse Job merito gloriatur; dum autem negat se insidiatum esse alieno videlicet toro, aul excubasse ad amici seu proximi januam, ostendit amantium consuetudinem, qui ul libidinem suam expleant, omnem captant opportunitatem, et totam interdum aut bonam partem noctis ducunt insomnem : insidiari enim ad ostium adultera; familiaris abusus intemperantium est ul opatis fruuntur, vel eliam ut homicidium adulterio permisceant. De hisce adulterorum machinationibus vide plura *supr.* cap. xxiv, 15 et 16 annotata.

Job tibi Huic vero tetro criminipœna, quam sibi Jobus *71* >raPrecalur, justa proportionem respondet; ut vitererum delicet conjux illius qui alienam deturpat uxorem paotm simili dedecore fœdelur : sic uxores Davidis, qui *ti fuerit* cum Urite conjugo adulterium perpetraverat, ab euhur' ipso ejus filio Absalomo pollute fuerunt; ac David quidem occulto, Absalomus vero palam hoc egit : sic Jobus, si quid clam peccasset in hoc genere, publicam ignominiam sibi poscit impingi, ul scilicet ejus conjux sit scortum alterius, quod sane publicam impudentiam olet. Quare subdit:

Ver». II. II. Hoc EXIM NEPAS EST ET 1XQUITAS MAXIMA. — *Adulte-* *Nefarium* dicitur *scelus* adulterium *el iniquitas ma-* *'diuù7* xima> flu*n nimirum cœteris criminibus majora higoitai generi humano inducit detrimenta : quam ob cau- ramnii. sam *Prov.* vi, 32 Salomon adulterium cum furto componens, illud longe majora damna secum afferre luculenta utriusquo collatione decernit: nec insolens est his, qui adulterii gravitatem ex-

tollere volunt, illud cum aliis vitiis gravissimis conferre. D. Chrysostomus hom. 6Î in *Joan*, comparat cum idololatria, et nescio quid majoris gravitatis in sacrilega violatione conjugii subodorarne, ex eo quod Paulus infideli uxori cohabitare permiserit (siquidem id sine injuria fidei fieri possit) adulteram vero dimittendi copiam faciat; imo, ut ipse Chrysostomus existimat, suadeat Rursus in quodam sermone, cujus titulus ; Carats *concupiscentiam ne sectemur*, inter adulterium et homicidium facta collatione præfert adulterium. Thales Milesius, ut auctor est Laertius in ejus vita, percontanti adultero, an jurare liceret se non admisisse adulterium ; respondit, perjurium adulterio gravitate criminis cedere : quod ita intelligendum est, quia majora adferre solet incommodatum adultero tum reipublicæ. Quare a profanis etiam adulteris gravissima sunt instituta judicia : vide Andreæ Tiraquellum lib. XIII *De Leg. connub.* et ibid. *De adult, gravit.* num. 9, ubi ex sententia S. Petri Clemens papa in *Epist. ad Jacob*, fratrem Domini docet, in omnibus peccatis adulterio nihil esse gravius : rationem reddit Clemens idem lib. VI *Const it. Apost.* cap. xxvn: « Quia adulteri injuriam aliis faciunt cum aliena matrimoniaviolant; et quod a Deo factum est unum in duo dividunt, ac liberos faciunt suspectos, et legitimum matrimonium insidiis exponunt : » idem pene ad hunc locum habet S. Thomas.

Cum autem in omni, ut reor, ælatc, quæ sæcula ræm Jobi consecuta est, gravissima adulteriis imposita fuerint supplicia, non tamen levia fuisse existimo ante Jobum, qui ex eorum severitate *nefas* *ti-* esse *grande el iniquitatem maximam* adulterium collegit. Palæslini tempore Isaaci *grande peccatum* dicunt esse adulterium, et illud non solum ad moechum el adulterum, sed etiam ad totum populum pertinere; unde *Gen.* xvr, 10 dixit Abimeleeh ad Isaac, a quo uxorem abstulerat : « Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, et induxeras supra nos grande peccatum. » Multari porro hoc ipso Jobi tempore adulterium igne non obscure colligitur ex *Gen.* xxxvin, 24 : cum enim apud Judam nurus ejus Tamar accusata esset adulterii, is eam jussit ad ignem duci : a Producite, inquit, eam ut comburatur. » An hoc genus supplicii tunc llebræis in more et O@ P*- instituto fuerit, an id potius illi usurpaverint se- “mit? eundum leges et instituta earum gentium, quibus-fo«nt m cum mixti vivebant, mihi quidem nequaquam ex- 3'latu* ploratum est. Sacerdotis certe filia deprehensa in rM* stupro flammis exurebatur, ut est in *Levit.* xxi, 19 : lex quoque iôid. cap. xx, 10 præcipiebat adulterium morteutriusque adulteri vindicari; verum quod esset illud genus morlis non videtur expressum lege, nisi quod scribit Moyses *Deutr.* xxn, 23 : « Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum ea, educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur : » similis pœna in-

fertur puellæ, quæ in domo patris sui voluntario perdidit virginitatem, ut eodem loci (raditur. bpidi- Fuisse tamen pœnam adulterorum secundum Icdta^rv #cm mosa,cam lapidationem non sinit nos dubi-onijoirii lare, quod scribæ et pharisæi, ut refert Joannes idniiení cap.vin, 8, dixerunt Salvatori nostro adducentes p,rr ad cum mulierem in adulterio deprehensam : « Magister, inquiunt, hæc mulier modo deprehen-sa est in adulterio : in lege aulcm Moyses man-davit nobis hujusmodi lapidare. » Ezechiel quo-que cap. XVI, 38 satis indicat id genus supplicii in adulteros fuisse apud Judæos constitutum, sic enim inducit Deum loquenlcm : «Judicabo te ju-diciis adulterarum, etc. et adducent super te mul-titudinem, et lapidabunt te lapidibus, » etc.

Apud n- Sciendum quoque apud varias gentes varia fuis-sc adulterorum supplicia; quin etiam apud cam-faisje dem gentem non semper idem, sed alias mitius, ahitero- alias vero gravius et severius. Dicam primum de rificiú! Romanis. S. Augustinus lib. III De Civit, cap. v : « Romani, inquit, antiqui in stupro detectas Ves-tales vivas etiam defodiebant ; adulteras autem fe-minas quamvis aliqua damnatione, nulla tamen morte plectebant. » Fuit igitur apud ipsos varia diversis temporibus adulterorum pœna, vel nota publicæ ignominie, vel muleta pecuniaria, vel ex-silium, vel verbera, vel contusio nervorum, vel n mino, castratio, vel etiam mors. Valerius Maximus lib. rom la ... aduHerw 'b cap. b commemorans eos qui in vīndicādo >oppi- adulterio publica pœna usi sunt : « Sempronius, ca* inquit, Musca C. Gallium deprehensum in adul-terio flagellis cecidit : C. Menius L. Octavium si-militer deprehensum nervis contudit : Carbo Ac-tienus a Dibieno, item Pontinus a P. Cerniō depre-hensi castrati sunt, n Julius Cæsar libertum sibi gratissimum, ob adulteratam equilis romani uxo-rem, quamvis nullo accusante, pœna eadem pu-nivit : lege Suetonium in utriusque Vita. Julius Capitolinus scriptum reliquit, Macrinum impera-torem adulterii reos vivos simul incendisse junctis corporibus : Aurelianus quoque imperator, refe-rente Vopisco, militem, qui adulterium cum hos-pitis uxore commiserat, ita punivit, ut duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligatas subito dimitti jussit, ut discissus ille utrinque penderet. Constantinus Magnus legem sancivil, qua violatores conjugii gladio plecteban-tur. Tempore S. Hieronymi, qui Constantio impe-rante natus est, adulterium morte puniri solitum patet ex ipsius epist. ad Innoc. de muliere sep-ties icta.

Enero. Transeo ad alias gentes. Parthos nulla delicta adulterium gravius vindicasse auctor est n* up. Justinus lib. XLI : apud Ægyptios in adulterio de-vlkù. prehensus virgis cædebalur ad mille plagas, mu-lier naso mutilabatur; si quis prreterea mulierem liberam violasse!, virilia ei amputabantur; quo-niam uno crimine tria non parva damna intulis-set, injuriam, corruptelam el liberorum confu-sionem: vide Diodorum Siculum lib. II Bibhoth.

cap. ii. Zaleucus, Locrensiū legislator in primis nobilis, legem tulit, ut adulteris uterque oculus erueretur; cum autem filius ejus in adulterio es-sol deprehensus, et tola civitas in honorem patris pœnam ei remitteret, aliquandiu repugnavit : ad ultimum vicius populi precibus, suo prius uno, deinde filii adulteri oculo eruto, debitum suppli-cii modum legi reddidit; mirabili requilalis tem-peramento sese inter misericordem patrem et jus-tum legislatorem partitus, voluti scite scribit Va-lerius Maximus lib. VI, cap. v et Ælianus lib. XIII Var. Ilistor. Ac licet apud Athenienses ex lege Solonis, ut in ejus Vita tradit Plularchus, is qui libera? mulieri vim attulisset decem tantum drach-marum pœna mulctaretur; attamen Hippomenes imigob Athenarum princeps cum filiam in adulterio de-prehendisset, eam cum equo junxit : qui clausus iabât cum alimentis careret dentes in puellam ingessit : fliim ia adulterum vero testatur Suidas per regionem At-ticam fuisse ab equis tracium atque discerptum. Saletas Crotoniensium princeps legem tulit, ut mæchi cremarentur vivi; at cum ipse fratris uxo-rem polluisset, cl cives oratione ejus permoli pœ-nam illam in exsilium commutare vellent, ille magnitudinem culpre animo suo reputans in ignem sponte insilili, sicut refert Lucianos in Apoloy. pro iis qui mercede conducti serviunt. Apud Tureas ex lege impurissimi Mahumelis, adulterii convic-tus centum ictibus flagellatur. Ex quibus omni-bus luculenter apparet adulterium communi na-tionum omnium consensu iniquitatem semper ma-ximam fuisse existimatam, cum illud plerique le-gislatores gravissimis quibusque suppliciis afli-ciendum esse statuerint. Plura de libidinis malo vide apud Cresollium lib. IV Mystag. cap. iv-vi.

12. IGMS EST ÜSQÛE AD PERDITIONEM DEVORANS, ET Ven. IL OMNIA ERADICANS GENIMINA. — Crimen hoc VlliSVC^ ExitUlb racissiinus appellatur, quoniam sicut flamma dc-eilfl^ vastat domum aut silvam penitus, sic adulterium m0|k consumit omnia, scilicet opes, nomen, valetudi-nem corporisque vitam; quod tremendis constat exemplis, ut interitum animæ, quod malorum ca-put est, sileamus. Hic ipse ignis eradicare dicitur ycnúnuia, quia prolem aufert legitimam, pro qua adulterinam ingenii damno piaculoque supponit; radicitus etiam evellit omnium bonorum, qum in homine vel natura vel gratia unquam plantavit, stirpes; atque adeo exstirpatis radicibus extinctis-que seminibus hujusmodi bonorum, sumina dif-ficultas est ul repullulent, ut reviviscant; cl ex assuetudine peccandi resurgat, atipie c cœno ad puritatem emergat libidinosus. « Quin nimirum (exponit S. Gregorius) reatus luxuries non solum usque ad iniquitatem maculat, sed usque ad per-ditionem vorat. Et quia quælibet alia fuerint bona opera, si luxuria? scelus non abluitur, immensi-tate hujus criminis obruuntur : » sic perdit, sic vorat reliqua, si adessent, bona vel naturæ vel moris una ipsa flamma libidinis. Adjungit S. Gre-gorius: « Ignis est eradicans genimina, quæ sunt

animæ operationes bonæ : cui tamen ri perverso ordine caro dominatur, igne luxurira ornnia bene prolata concremantur : » ita S. Gregorius lib. XXI *Moral*, cap. ix. Ventus est urens prata, nemora, segetes; raroque videas florentem virtute ulla e moralibus animam, quæ libidinis exardescit incendio : quod si ulla forte apparet turpitudinis aspersa fuligine, parvam aut fere nullam apud homines commendationem adipiscitur. Eleganter hanc flammam depingit Tollenarius noster in *ytetr. Varaph.* sect. G in *Eccle.* cap. xi sic exclamans :

O quibus facibus furens
Generosa juvenum studia pe^usumdat Venus !
Et corda calo na U collidit solo,
Penitus medullas igne ludifico vorans!
Non sic amana prata dispoliat vapor,
Dum fervet æslu media solstitii dies,
Noctemque brevibus luna precipitai rotis;
Non sic honore frondium ornatum nemus
Spoliat superbis (lamina populatrix comis;
Non emicantes fontium e venis aquas
Ua sorbet alto Sirius latrans polo,
U! ignis ille Cypridis depascitur
Animi vigorem, et corporis succum bibit.

Rem hanc illustrat S. Gregorius in I *Reg.* cap. xv ad tanti mali cautelam in primis accommodatam ingerens monitionem : « Quid est, inquit, libido ignis? et quid de carne et mente exorte virtutes nisi flores? quis enim nesciat, quia si in paleis ignis negligenter exstinguitur, ex parva scintilla omnes palcæ accenduntur : qui ergo virtutum incrementa non vult exurere, ita debet libidinis ignem exstinguere, ut per tenuem scintillam nunquam possit ardere, » Aliquanto fusius eandem rem declaravit D. Basilius lib. *De Vera virg.* indicans ne manum quidem virginis contrectandam esse; sic ergo ait : « Sicut cum ignem (angimus ignis indicia per adustiones excipimus, et aul bullæ repente tactum consecute turgescunt, ad dolorosa per fervorem et inflammationem ulcera mox rumpenda minantur : ita possibile non est, quem ignis amoris attigerit ejusmodi tactum innocuum inviolatumquo perferre; sed aut simili ratione bulte per tactum manus cordi clam subrepunt atque intumescunt, dirasque amoris perturbationes ferventibus elæstuanlibus incontinctissimisque agitationibus pariunt, ac peccati ulcera continuo rumpenda minantur; aut animum totum in intimis tam graviter exulceratum indicant. *Ignis enim ardens, inquit Job, est in omnibus membris : in quem vero supervenit, eum a radicibus perdidit.* Itaque quoniam in membris omnibus ignis hic ardet, his qui corpus adustione liberum servare instituunt, membrorum omnium contactus vitandus est, non ardentem ignis operationem in membro per tactum non in ea solum parte quam tetigit, sed in toto corpore atque in anima ipsa suscipiant. Si enim dum caudam quis tantum serpentis attingit, caput, magna licet corporis prolixitate disjunctum, ad caudæ lactum repente vertitur; et si digito pedis nostri impingente capilli

capitis mox in sublime feruntur, et vitiosus profecto contactus etiam, si manu tantum flat, a capite tamen usque ad extremos ungues ad consensum voluptatis pro ejus qui tetigit nutu pertrahit corpus. Ac sicut lapis in aquam cistemoe coniectus non solum adjacentem aquare partem, in quam cecidit, agitatur, verum orbis alios perpetuis vicibus excitans, eos interdum ad ultimos lacunæ margines agitando perducit : ita et lascivus obtutus, vel sermo voluptatis delinitus illecebris, in virginis animam velut in undam purissimam vehementer injectus, alias post alias quasi in profundo cogitationes amatorias excitat, ipsamquo totam ejus, qui fecit, imaginem sauciam fluctibus agitatur. » Ita recte Basilius : nam cl Ecclesiasticus ait cap. ix, 9 : « Propter speciem mulieris multi perierunt : et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. » El mox addit *iLid.* vers. li : a Speciem mulieris alieni multi admirati reprobi facti sunt : colloquium enim illius quasi ignis exardescit. »

Verum si quis illam tangat æstu libidinis quodammodo furentem, multo magis concitabit animum, atque ardore incendet eo potentius, quod **delicatiorem habet lactum, et liquidius voluptatem** illius persentit; hinc S. Gregorius Nazianzenus *Orat.* G, «gr» Xot w vxv vocat, *tactum vdui rabie laborantem*, quem esse perquam studiose coercendum aiL Itaque putant magni viri nullum esse vehementiorem in homine sensum, nullum magis in scelere et flagitio impotentem aul periculosum magis : vere et sapienter Chmachus *Grati.* 13 : « Fit, inquit, nonnunquam ut ex solo tactu corpus inquinetur : nihil quippe sensu isto gravius, nihil periculosius. » Addit prudens unius factum, qui non a matre quidem tangi voluit, cum puritatis amans et innocenti periculum exhorresceret : tactus enim tam est potens et violenta contagio, ut vel nolenti maculam possit et nequitiae stillam aspergere : quæ de re Theodorus Studila, vir sanctitatis opinione clarissimus, de sensuum moderatione loquens serm. i *Catech.* ita monuit : « Attrectavit quis nolens feminam, et incensus libidine scelus contraxit, » Atque ul melius quod in tactu periculum est inlelligamus, aiunt viri sapientes xesumina provisione curandum esse, ut non modo non corpore corpussive carnem attingamus, præserlim mulierum atque pulchrorum, unde castimoni labes oriri possit; sed ne res quidem alias, quæ proxime illos attingunt, cum in illis quoque fomes sit libidinis cl voluptatis. In vestitu, in chirotheca, in sudariolo delitescit Cupido telum igneum ferens : tetigisse uri est. Non est ulla venenis tam presens, tam noxia : vix tetigit, cum ad cor penetrat, cum vite arcem mors subit : « De vestimentis procedit tineas, et a muliere iniquitas viri, » ait Sapiens *Eccli.* xlii, 13. Tange muliebrem stolam, aut mitram, aut tenues vittas, cl theristra, non tineam videbis caput exerentem, sed iniquitatem ul c cesto Veneris prodeuntem, seque in venas atque pectus insinuantem; hinc vere sapien-

Canlac-
tus
omnis vi-
tandui,
quoignii
libidinis
SuiciU-
tnr.

grifen
aut Tet-
Us mu-
itercnx
101 for-
groiet*-
IL*re'

terque D. Hieronymus In Vita S. *Hilar*, asseruit, tactum et jocos esse « moritura virginitatis principia. » Atqtle illud est maximum dæmonis illi- cium, ut ex contactu viri et mulieris, tanquam o leonis ossibus, flamma exsistat et impura libidi- nis ardor, unde certa animi pernicies sequitur; quod declarat id quod proditum est a Gregorio Magno lib. III *Dialog*, cap. vn de Andrea Funda- næ urbis episcopo, quem salutis inimicus Satan impulit, ut sanctimonialis virginis tergum per jo- cum et lasciviam manu tangeret; quo ex tactu eos ignite luxuriæ aculeos persentit, quos nisi divino presidio confirmatus superare non potuisset.

Atque baud scioan boc ipsum Deus in vetustis ocremoniissignificare voluerit,cum in *Levit*, xv, 22, non modo qui polluti corpus tangit, verum etiam qui lectum , sedile, vestem, divino judicio immundus pronuntiatur; et in eadem lege innu- mera prope sunt immunditiæ quæ tactu concipiebantur, e morticino, ex hominis cadavere, ex aliis rebus, de quibus Moyses accurate summi Numinis imperio edixit, quasi tactus epistomium esset infamis pulidæquo eloaeæ, unde sordes et maculæ indecentes copiose fluerent ; hinc forte apud Hebreos *tangere* idem fuit quod *pollui*, quod aspergi maculis et contaminari. Certe lepra, ut quæ notaret legali immunditia, et ipsum corpus inficeret, dicta fuit apud illos *ncggahlt*, id est *tactus*, a radice JJ33 *nagahh*, quod *tangere* signifi- cat. Quare prudens optimumque est D. Hieronymi consilium, qui monet, ne quis a virgine aut alia qualibet ejusdem conditionis atque sexus ore de- gustatos cibos attingat : si non caves, non tam in stomachum melicam placenlulam quam in ani- mum lelhale venenum dimittis : tacte aconito carnes necant protinus illum qui gustaverit; quo pantheras modo capi aiunt ferocissimas belluas, et rabie impotentes : ob id aconitum *pardaHanches* appellaverunt, ait Plinius lib. XXVII, cap. n. Vere dicam, nullum aconitum tam celeriter tactu perdere : itaque miserrimi illi mihi videntur ama- æunni 'orcs iuvenes ,a cupidine, hoc est perniciosissimo cuU * dæmone, subornati ad luxuriam et intemperan- qnim tem voluptatem, qui virginum crines aliaque rau- *Liii nuscu^a amicularum in sinu gerunt, ut blando et insidioso attactu ipsam apppetitionem proritent et libidinem incendant. Hoc profecto csl quod aiebat D.Jacobus *Epist.* v, 5, ain luxuriis enutrire cordasua,nelbabylonico igni semper novam ma- teriam suggerere,donec Erebi os aperiatur,undo sempilcrnæ flainmæ erumpentes libidinosos ex- cipiant. Præclare S. Hieronymus lib. I *Contr.* Jo- ña. periculosissimum esse hoc pronuntiat, et non minus quidem quam si quis ignem violentissi- mum contigisset; additque ad rem illustrandam : « Narrant et gentilium fabulæ Milhram et Erich- LnViLo tbonium vel in lapide vel in terra de solo cestu B libidinis esse generatos; unde et noster Joseph, tu hpi- quia tangere illum volebat Ægyptia, fugit ex ma- dJ^ *ul mbus ejus, el quasi ad morsum rabiosissimæ ca-

nis,ne paulatim virus serperet, pallium quod tetigerat abjecit : » hæc ille. Quod si tanta sa- pientia compos et illustris Paler censet lapidem, terram, pallium ob mulieris tactum libidinem crearo posse, ctab eo viros sanctos ut a morsu rabiosissimæ canis præsentique veneno refugisse, an exspectemus ut lapides ipsi exclament et mu- te res periculi magnitudinem denuntient? Ncque voro fidero sibi ullus debet, quod ado- jfw0ii lescentiæ annos prætervectus, jam ætalis quam- dam maturitatem, ul quidem opinatur, constan- dja. tiamquo attigerit : homo os, ot recusaro non po- kU»Hri tes, quin quæ humana sunt, si Deus sinat, paliare. tot too* Aden Concupiscentiam forte liberius exsultantem iusa- débet. nientemque domuisti, sed non oppressisti peni- tus, ncque exstinxisti. Ut serpens quæ appetita la- pidibus et corpore in media via contuso exanimis videbatur, quæ deinde vi naturæ moluquc exci- tata petit latebram, inde rursum emergit, vibrat linguam, et venenum spargit : ita voluptas, quam jacentem vi vitæque spoliata esse putabas, levi tactu exstimulata resurgit et mordet, et virus ef- fundit, ut nulla ætas ab eo periculo el labe im- munis esse videatur. Quod cum perspicua et quo- Serzt tidiana exempla declarant, et prisca illa c divinis jUmH- lilteris senum, qui non plus annis quam sceleri- Indo c * pit bus onerati in Susannæ concupiscentiam exarse- runt; lum facium unius viri sanctissimi ad inter- nara memoriam eximium clare ostendit. Is fuit Ursinus presbyter, qui cum vitam summa in se- veritate castimoniaque egisset, pene in ipso gre- mio virtutis alrioque cœli educatus, in morbum incidit, qui lelhalis illi fuit : cumque motu et ca- lore omni destitutus jam animam exhalavisse crederetur, accessit illius quondam uxor, cujus rob chrotn tactu atque omni familiarilate quadraginta jam facina* annos abstinuerat : quod omne tempus in sacro- Urdu presby- sanctis Ecclesiæ ministeriis et divinarum rerum teri. commentatione posuerat : illa dum explorat, an flatus superesset aliquis, el vestigium animæ non- dum abeuntis, tetigit, ul fit, ore suo hominis os atque vultum cura ipsa morte luctantis : qui mu- lieris tactum sentiens, ardore magno collegit vi- res omnes quæ in corpusculo esse potuerunt ad ea dicenda, quæ pro monito salutari futura es- sent orbi terrarum : Recede, inquit, mulier, ad- huc igniculus vivit, paleam tolle. Hanc tuendæ pudiciiliæ curam el superioris vite merita post paulo benignissimus hominum Parens singulari benevolentia compensavit : nam cœpit æger mi- rifico gestire gaudio, et oculis lælitiæ magnitu- dine ridentibus humanissimoque vultu salutare beatos, gratesque iisdem agere, quod ab arcano cœli domicilio ad solandam humilitatem suam reficiendamque venissent. Ii erant apostolorum duces et chrisliani mundi poli duo, Petrus el Pau- lus; in quorum plausu et foetissima societate, Deo in æternum fruiturus, corpus reliquit. Historiam hanc narrat D. Gregorius lib. IV *Dial.* cap. xi. 13. Si COXTEMPS! SUBIRE JUDICIUM CUM SERVO MEO ‘ *.U.

ET ANCILLA MEA, COM DISCEPTARENT ADVERSUM ME. —
 Job eum Rem hic piissimo ac mitissimo principe dignam
 [' Jobus commemorat, quare universorum princi-
 pi - pum animis adbrerere deberet, noluisse videlicet
 ute, *cl go res, quas famuli ancillrevc controverlendis
 /luitit» censerent, puta operarum increcdem vel rerum
 proadiL aliarum pretia, pro summa potestate decernere,
 sed aliorum judicum arbitrio ambigua decidi :
 non enim supercilio potestatis adversarias sibi
 servorum rationes abigebat aut contemnebat, sed
 potius sic se servis et subditis accommodabat, ut
 si ipse in eadem esset servili fortuna constitutus,
 possit se ab illis defendere, et illos vincere. Quod
 adslupens D. Gregorius lib. XXI *Moral*, cap. x ait :
 « Ecce apparet miro modo in potestate principi-
 bus potentior, in certamine servis requalis, in
 cœtu principum memor regiminis, in certamine
 famulorum memor conditionis : » sic jus admi-
 nistrat, ut potestatis non meminerit, sed ea fa-
 ciat, quare possit sustentare sub habitu servili. Nec
 otiose vir sanctissimus, dum Jobi juris adminis-
 trationem commemorat, usus est verbis *in certa-*
mine; sed ut ostendat, quam par debeat esse ho-
 nor magistratum honori pugilum, pugil enim
 in certamen provocatus inexpugnabilem exuit lo-
 ricam, nudat pectus, foedissimum sibi reputans,
 si superiori ferri potestate putetur solum posse
 Migii- vincere : sic magistratus, sic judex in certamine
 intus judicii rem sibi facit turpissimam, si in eo non
 Mn/p' perficiat, quare etiam nudus et privatus non li-
 te, uuil meat. In hoc enim stat tota dignitas et praestantia
 'iu*.4c" judicii, quod non timeat a potestatis fine, sed et
 Petite sine potestate timores fugiat ; id quod pulchre
 po.iitde- monet Cassiodorus lib. VII, dum judicem sic in-
 feodete. s(ru;[: «Nec quidquam prresumas facere, nisi quod
 privatus possis legibus vindicare : ipsa est enim
 reda administratio, quare et sino potestate defen-
 ditur. » Turpis et infamis est administratio, quare
 solum habet potestatis patrocinium, adeo ut ex-
 tra potestatem posita necessum habeat in concul-
 cationem venire : illa administratio et reda, et
 prreclara, et ingenuo homine digna, quare om-
 nem potestatem exuens in ratione et legibus de-
 fensionem invenit, qua vincat.

Job opti- Potest quoque *judicium* hoc loco sine forensi
 strepitu accipi, ul dicatur Jobus non contemp-
 prex». sisse subire judicium, hoc est, in rebus agendis
 non aspernatum fuisse famulos; sed iis ex requo
 et bono, non vi cl pro summo potestatis jure im-
 perasse ; nihil illis prrecepisse, nisi quod ratio et
 eorum officii munus pos ulard, ita ut si, cur ita
 juberet, aut fieri vellet, disceptantes interdum,
 prout servorum usus est, imperitimque renuen-
 tes qurererent : non ut alii summa potestate uten-
 tes imperiose responderet :

Sic volo, sic jubeo, sil pro ratione voluntas ;

sed modeste eis officii sui rationem exponeret, cl
 rationibus illorum leniter auditis, ex requo res
 incidentes judicio quodam domestico suavitate

temperato decideret : huc facit quod Apostolus
 monet *Coloss. iv*, { : « Uomini, quod justum est
 et requam servis prreslate : scientes quod et vos
 hominum habetis in cœlo. » Cui certe monito con-
 gruit ratio a Jobo subjecta cum ait :

14. Quid enim faciam cum surrexerh ad judicun- v»r», «*
 dum Deus ? et cum qv.esier it, quid respondebo illi ?
 — Sciebat Jobus habere se superiorem et judicem
 Deum, cujus esset censorios oculos et judicium V'
 subiturus; a quo ut gratiam iniret, sibi que patro- diandi,
 num potius pararet quam irritaret, aut inflam-
 maret judicem; nihilo se in causa disceptanda- ^ . ^
 servis suis et ancillis superiorem judicabat, cum renant
 didicisset Deum miserorum ac pauperum esse vin- °0?
 dicem, qui seepe ab inimicis judicibus corrupto
 judicio cl vi aut metu a potenlioribus dominis
 opprimuntur. Ne igitur Deus haberet postea quod
 judicaret et puniret, rem prius voluit esse judi-
 catam ab humano, et quantum ipse conjectaro
 poterat, integro atque incorrupto judice : ita Sanc-
 tiip noster. Non ignorabat utique Jobus, id quod
 Sapiens postmoderni in suis oraculis expressit
 Sap. vi, G : « Quoniam judicium durissimum his Car pro-
 qui præsunt fiet; » sed qua ex parte erit durius
 et horribilius judicium faciendum cum præsuli- L' r< h-
 .bus, quam judicium faciendum cum populari- cium da-
 ims? An quia peccata principum majori examine n. 31-
 discutientur, vel majori castigatione mulclabun- mam
 tur? minimo gentium : omnium enim peccata ut.
 pari discussione proponentur, et debita pana
 idedentur, sive sint peccata popularis sive prin-
 cipis. Unde ergo durius erit judicium principum?
 cx eo quod principes d prelati nullum aliud
 unquam subierint judicium, sed tunc primo el ul-
 timo aderint judicio. Sic Galfridus apud Titelman-
 num in AHeg. : « Judicant quotidie in Ecclesia
 Dei prelati subditos : semel veniet Dominus ju-
 dicare prelalos. Quotidianum monachis suis ab-
 bates videntur exhibere judicium; sed numquid
 melior est abbatum conditio, qui videntur expec-
 tare novissimum? Et quam miseri sunt, qui glo-
 riantur, quod videantur humanum evasisse; quam
 trepidi venient ad divinum? Quam terribile illud
 capitulum erit, quod semel et nihil deinceps sus-
 ceperint corrigendum? » Terribile profecto et ^ Uxipi
 plano formidandum, quod homo ad supremum l/Tmuni
 judicium adeo plenum periculi et discriminis eo- -judicium
 patur tantum semel venire. Felix qui non semel, h,c J041*
 nec tunc primum sese judici sistit, sed frequenter
 tribunal intrat, examen sustinet, et sententiam rabit,
 subit, et pœna afficitur; hic non habet quod ti-
 meat in supremo judicio.

Aiebat Dominus Joan, xii, 31 : « Nunc judicium
 est mundi : nunc princeps hujus mundi ejicietur
 foras; o et cur princeps mundi periit tunc, et
 ejectus fuit foras? inter alia plurima hrec causa
 insinuat etiam ibi his verbis : « Nunc judicium
 est, » 7. </ . Nunc primum in Dei judicium venit
 nullum antea passus examen a seipso nec ab
 alia creatura passus judicium; hinc monebat D.

Mi³nim
ftcnrib-
Um in
jadíelo
divino
pneiUt
Lie intM
fniiL ja'

Bernardus milites Templi serm. ad illos habito cap. vnr : « Nunc, inquit, iudicium est mundi ; nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. Erit iudicium cœli, quando ipsum vocabitur cœlum desursum et terra discernere populum suum : in quo sane timendum, ne projiciaris tu cum ipso et angelis ejus; si tamen inventus fueris injudicatus. » Expende qualem causam apponat timoris, nimirum si ad iudicium veneris injudicatus, hoc est, nullum antea expertus iudicium. Plena utique timoris res est, si nullum expertus iudicium divino te sistas judici, quando mundi princeps nec a se nec ab alio dijudicatus in Dei iudicio causa cecidit. Unde S. Petrus exhortans primitivos christianos dum ad tribunalia traherentur ait l *Epist.* iv, 17 : « Tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei. » Et cur Dei domestici sic anticipata tribunalia et judicia sustinerent, aptam D. Bernardus loco supra citato reddens rationem : « Propter hoc, inquit, iudicium incipit a domo Dei, ut suos, quos novit iudex, cum venerit inveniat iudicatos; et jam nihil de eis habeat iudicatum. care : n qui enim alia novit subire judicia, cum ad divinum venerit, vix invenit quod timeat. Ea causa D. Paulus dum securitati hominum consulit, horrificum tribunal instruit hominum generi formidandum, quod semper in memoria atque mente circumferamus : « Omnes, inquit *Illum.* xiv, 10, stabimus ante tribunal Christi. » Et ne quis forte vitæ impuræ et profani animi reus latere se posse putet, claro præconio sic alio in loco denuntiat II *Corinth.* y, 10 : « Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. » Quare Magnum Constantinum, cum a tam inultis nationibus timeretur, pia in schola eruditum, de divino tribunali loqui solitum, atque illud ut paresi timuisse prodit Eusebius in Fita ejus lib. IV, cap. n, atque inter alia suis inculcavisse, « cunctos mortales magno Regi aliquando rationem vitæ suæ relato-ros: » veniet cnim dies *Eccle.* m, 17, cum « justum et impium iudicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit. » Si nunc a potenlioribus conculcaris, tantisper sustine : « Salis idoneus patientiæ sequester Deus, inquit Tertullianus, si injuriam npudeum deposueris, ultor esl; si damnum, restitutor est; si dolorem, medicus est; si mortem, restaurator est. »

Ikni in-
fedoninj
jodícñm
,*akn.
l dia?0

Hujus igitur tribunal ne parvi ducas : veniet dies, cum inferiorum iudicum sententias exacte perpendet. Provocarunt aliquando ad hoc tribunal duo Carvajalii fratres a Ferdinando IV Hispania rege oppressi, cum suspecti essent de occulta «cæde Bcnavidii viri primarii; sed neque testibus convicti, neque crimen fassi, nihilominus a rege, qui præceps ac durus erat in iudicando, jussi sunt duci, cl ex alta rupe precipites dari. Cum id fit, clamant innocentes se mori, et quoniam regis aures justissimæ defensionio obstructæ essent, ad summum iudicem se provocare, et regi diem dicere ab isto trigesimum. Dicta nihil valuerunt :

sententia tenuit, sed et ipsorum vadalio. Ipso dio trigesimo rex levi morbo lentatus, eodem paulo post in lecto exanimis repertus est. Rem narrat Lipsius in *Mon. Polit.* cap. xi. Si quid hic intervenit divini, est sano cur timeant iniqui iudices. Prudenter sane monet Sapiens *Eccli.* v, 7 : « Si videris calumnias egenorum et violenta judicia, et subverti justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio, quia excelso excelsior est alius, et super hos quoque cminentiores sunt alii; et in super universæ terra rex imperat servienti, n Est optimus et huic loco valde affinis locus alius apud Isaiam cap. x, 1, qui cum lugeret illorum slitum qui causam evertunt miserorum et viduarum, pupillorumque fortunas diripuerunt, subdit : « Quid facietis in die visitationis? » Gravissime autem sic illis minatur Sapiens *Sap.* vi, 2 : u Audite ergo reges et intelligite : discite iudices finium terne. Horrende et cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his qui presimi fiet : exiguo enim conceditur misericordia : potentes autem potenter tormenta patientur. » Huc oculos convenant, qui in hac cæca mortalium confusione palpitali : hic gressum figant, qui in hac tam vana tamque ancipiti rerum humanarum vicissitudine fluctuant : « tempus enim omnis rei tunc erit » *Eccle.* in, 17 : tunc neque temporum neque officiorum vicissitudo nos ulla jactabit, sed stabilis nos excipiet æternitas ; cl qui nature opera intellectu consequi non potuerunt, cx illis tenebris aliquando tandem emergent; et qui addendo ac detrahendo cogitationes suas exercuerunt, jam in Dei operibus ac judiciis acquiescent, omniaque perfecta ac justa esse cognoscent; et quibus iniqua judicia moerori fuerunt, jam divinam providentiam venerabuntur; cl qui iniquis judiciis oppressi sunt, in supremi iudicis aquilate respirabunt; cl ipsi iniqui iudices digna factis supplicia persolvent : ita Tollenarius noster »n *Eccles.* cap. m, sect. 5.

10. Numquid nox in uteho fecit me, qui et illum V«n.«. OPERATUS EST, ET FORMAVIT ME IN VULVA UNUS? —

Alia ratio cur Jobus servos et ancillas non con- s*?0' tempserit, neque a familiari et privato aut a pu-*^®|^

blico legitimoque iudicio repulerit, ea est, quia origini idem omnibus hominibus genus est, eadem natura, idem formatorei origo. Formavit in utero, rw' compegitque unus, id esl Deus, tam reges et dominos, quam pauperes et servos; neque plus opera aut studii posuit in formando rege quam humili et inope servo; neque ex alio luto aut in alia officina finxit vas in honorem , quam quod futurum esset in contumeliam. Qua de rc nulla tam sacri quam profani scriptores a Sanctio citati, qui pro servis contra dominos acriter neque immerito pugnant, et contendunt deberi servis a domino erectionem, hoc est benevolentiam el humanitatem, qua nimiis laboribus oppressos, inopia dejectos, morbo debilitatos, casu afilfelos recreet atque reficiat : qui enim vivit in servitute,

Srrrlí
domiDO
debelar
elecUO.

eum necesso est nulla et gravia pati mala; unde illud in legibus, Regul. *Juris* 209 : «Servitutem mortalitati comparamus; d el ut dixit eleganter Seneca *De Tranq.* cap. x : « Omnis vita servilium est. » Servorum vita quale et quantum servitium erit, quantis miseriis et vexationibus obnoxium? Perlinet igitur ad domini humanitatem illos sublevare, ne continuo et durissimo labore frangantur. Disputat hac de re divino et egregie Pædagogus apud Clementem Alexandrinum lib. III, cap. xi, negatque utendum famulis

Non
ntcDdjim
hmulis
ut ju-
meDiif»

tanquam jumentis. Licet domini sint nobiles et ad magnam dignitatem evecti, honorati, titulis gloriosis illustres; sic lamen existimaro debent, parem omnium esse naturæ conditionem, fortunam dissimilem, neque ullum proprie vilem et despiciendum videri oportere, qui divino beneficio sit Dei filius, et bonorum ccelstium haeres, pro quo mundi liberator sanguinem omnem suum profuderit. Quod cum apud se reputaverint, facile opinor adducentur, ut et labores moderentur suorum, et iisdem salaria honesta constituent, et liberalis animi beneficentia prosequenlur : « Summum enim hominum inter se vinculum est humanitas, inquit Lactantius lib. VI, cap. x, quod qui diruperit, nefarius et parricida existimandus est : nam si ab uno homine, quem Deus finxit, omnes orimur, certe consanguinei sumus; et ideo maximum scelus putandum est, odisse hominem vel nocentem. » Quantum ergo facinus esse arbitramur despiciere pauperes et innocentes? Merito igitur Job summam semper eorum curam gessit, ut ipse de se abundo testatur cum subdit :

ven. ie. 16-22. Si negavi, quod volebant, pavpekidvs, et
17.IS.I9, OCULOS VIDUFI EISPBTARE FECI. SI COMEDI BECCI ILOI
•' n CI MEAM SOLES, ET NON COMEDIT PVPILLVS EX EA : (QUIA

AD INFANTIA MEA CREVIT MECVM MISERATIO : ET DE UTERO MATRIS MEÆ EGRESSA EST MECUM.) SI DESPEXI PEREUNTEM, EO QUOD NON HABUERIT INDURINTIM, ET ABSQUE OPERIMENTO PAUPEREM : SI NON BENEDIXERUNT MIHI LATERA EJUS, ET DE VELLERIBUS OVIVM MEARVM CALEFACTVS EST : SI LEVAVI SUPER PUPILLVM MANVM MEAM, ETIAM CVM VIDEREM ME IN PORTA SUPERIOREM IN HUMERVS MEVS A JUNCTURA SVA CADAT, ET BRACHIUM MEVM CVM SVIS OSSIBVS CONFRINGATUR. — Septem ini mise-jlOS versus, ante (luoTUin ultimum sensus non iiiiuitres. expletur, connectera ac simul exponere operæ pretium visum est, quibus enumerat Jobus eximios virtutum, præserlim misericordiæ, actus, de quibus ita Petrus Damiani *Opuse*. IX, cap. iv : « Vide, inquit, quam longus sit misericordiarum iste catalogus; ut nil prorsus omittat, quin omnium necessitatum modis occurrat, cunctis egestatum vulneribus velut medendo subveniat. » /'ritus igitur actus est, indigis non abnegasse quod vellent, hoc est, non eos severe a januis inanes repulisse. *Secundus*, viduas non retardasse; quod est genus nobilioris oleemosynæ, quando mulieres non sine rubore poscunt, neque sine discrimine exspectant. quibus confesliu ac pudice

erogare consilium saluberrimum est *Tertius*, non pransum fuisse solum. quod bifariam exponitur : vel enim e mensa citarum partes pupillis mittebat, vel etiam invitabat, ut desolatos solaretur et aleret. *Quartus*, qui jugem bonorum operum tenorem prodit, a prima retatale misericordiam coluisse, quæ ut parius uterinus cum eo simul fusa videretur, quod et ad indolem et ad educationem referendum est : condiscunt quippe, et velut lactis succo concipiunt misericordiam, qui parentes pios ac beneficos sortiti sunt. *Quintus*, non abjecisse cum contemptu inopem pereuntem, quod nudus foret; imo et vestigio illum convestisse, et ad suas laudes oblectum ac recreatum impulsisse. *Sextus*, non levasse mnnnm, hoc est, non terruisse minis aut plagis afflixisse pupillos quibuscum forte litigaret, licet jure ipse potior esset; at eos leniter accepisse ac perhumaniter fovisse.

Denique nisi hæc ita se habeant, humeri pro- Job mit digiosam a corpore divisionem totiusque brachii ****"- contrilionem sibi imprecatur; ubi nota Jobum ea virtutum encomia complexum fuisse, quæ per- Chmti pauci Christiani promerentur, mirumque videri, hominem in regione Ausitide commorantem an- bant (everso tempore non secus evangelica consilia explesse, quam si et Christi ore illa præsens accepisset. Inspiraverat nimirum mundi opifex istud genus humanitatis et benevolentia», atque jam inde ab ipso malis ulero in Jobi animum immiserat, ut Christi politiam adumbraret ; cum enim esset rex in oriente clarissimus, dives, honoratus, priusquam ad experimentum invicte patientiæ divino imperio vexaretur, orbem semper aliquem, a bonis et fortuna derelictum ad suam mensam adhibebat, ut Gregorius Magnus, pauperum et ipse curator humanissimus beneficentissimusque pater, ad hunc locum annotavit. Quod cum Platoni suboluisset, ut erat judicio excellenti, nec improvidus rerum (estimator, ait deos coli maxime ab iis quos miseratio caperet et rr; utili»; solitudinis et orbitatis pupillorum, quique adversus illos se benignos humanosque præberent. Sed in Novo Testamento post Filii Dei ad homines adventum illius splendor humanitatis vehementer eluxit : nam principes religionis Apostoli cum ejus cune meritum amplissimum et sanetissimis Christi monitis et exemplo didicissent, ut ruta ca. qui viduæ luctu et mœrore confecti inusitato pro- n maxidigio consolationem attulisset, ad hoc genus charitatis omnium Christianorum animos excitaverunt. Itaque S. Jacobus *Epist.* i, 27, inter opera sanctiæ religionis, quibus homines viam sibi muniunt ad æternitatem, ponit : a Visitato pupillos et viduas in tribulatione eorum : » Tertullianus ad *Scapul.* cap. iv, communem in eo morem Christianorum sic exponit : « Pupillos pie tractamus, indigentibus refrigeramus. » Sed lotius Ecclesiæ judicio id solandi genus semper existimatum fuit sacrorum hominum esso proprium : ita Justinus

martyr *Apolog.* cap. n piorum antistitum, qui singulas ecclesias moderabantur, fuisse munus ait, ἱσv.cjf4iv ἰkt i'.'; ti xa! yVpat;, *opitulari pupillis ti viduis*; el illo antiquior S. Ignatius, B. Joannis auditor, cum Ilcronem diaconum instituit, inter alia sic monet, cpçoww» *f. .ḏirws, pupillis assistito* : Deus enim pupillorum pater est. Porro in pupil- lis atque viduis intelligunlur etiam alii omnes, qui propter inopiam consilii et fortunarum inju- ri» expositi sunt, seque salis tueri nequeunt, cum alieno studio et charitate spolientur : quos patres in Synodo Chalcedonensi vocant ispc/niro»; , qui- bus nullus providet, quorum nemo curat nego- tia : vide quæ cap. vi, 27, et cap. vii et ix de pu- pillorum, viduarum et egenorum cura et elee- mosynis erogandis fusius a nobis dicta sunt.

J.lo non Ab INFANTIA MEA CREVIT MECUM MISERATIO, CtC., — Q””l-’* a(l misericordiam tam propensus esset, ut qnim eam non acquisitam, sed innatam habere viderc- liniu (ur : juvat textus hebraicus sic habens, *ab infan- TuUj* lia mta CTCsfrc mc fc^l s,c,,t paler*, scilicet ipsa miseratio : nam sicut Jobus omnibus miseris pa- ter erat, uti cap. xxix, 16 dicium csl, ita et mi- seratio parens erat ipsi Jobo, quæ cum ab infan- ta nutriebat. Quam naturalis enim est inler filium et patrem **cognatio**, tam naturalis erat inler Jo- bum et miserationem conjunctio : porro cum mi- sericors esset, et vivos hausisset a natura ad bene merendum igniculos, minime despiciebat pau- peres, liceteos in veste videret despicabili ac sor- dida, imo omnino nudos : quia non alterius pu- tabat esse naturæ quam divites, neque illos mi- nori esse Domino curæ quam qui opibus abun- dant, et regio cultu ac majestate fulgent.

M-.&Joi Si despexi pereuntem, etc. : — solent quippe PanPercs> cl nobilitatis, opum ac amicorum præ- lidMdef. sidiis destituti, haberi contemptui, et ab omnibus sperni, irrideri ac conculcari : quia hæc est anti- qua mundi consuetudo (ob quam profecto solam esset fugiendus) quod neminem propter seipsum diligit, aut honore afficit; sed propter divitias, quas possidet, propter vestes aut corporis amic- tum, quo splendet, propter familiaritatem, aut amicitiam principino, in quam seipsum insinuat, vel propter sodales et amicos nobiles, quorum favore et potentia fulcitur. Hinc fuerunt superiori ævo et nostro etiam saxulo quam plurimi, qui pauperes fastidiunt, et a suo congressu procul arcent, el si squalentes videant, neque intueri volunt nisi dolentibus atque infensis oculis, et stomacho interea nauseante : quibus tamen si in- dumentum dederis paulo nitidius, displicere de- sinunt, et ad congressum atque convicium non difficile admittuntur; aut quia nihil habent aut horreant molles et elegantes oculi, aut quia cum indigere non putentur, nihil videntur petitori : quod homines immisericordes et avari in amici- Uis eligendis maxime expendunt. Contra faciunt ’ misericordes, quos eo inclinât naturæ propensio, ” ut aliorum investigent necessitates, quas mise-

rendo levent, neque aliquid capiant ex illorum «itui» squalore ac nudilate fastidii. Hanc mundanorum ”””j; consuetudinem ignoranti» subnixam jure meri- lissimo reprehendit Jacobus Apostolus cum ait *Epist.* n, 2 : « Si introierit in conventum vestrum vir aureum annuhim habens in veste candida, in- troierit autem et pauper in sordido habitu, et in- tendatis in eum qui indutus est veste præclara.et dixeritis ei : Tu sede hic bene ; pauperi autem di- catis : Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum : nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis iudices cogitationum iniquarum?» Hac oratione eos damnât, qui, quod allinet ad inte- riorem reverentiam et æstimalioncm, solius an- nuli, hoc est fnnbriæ aurcæ in veste candida, quod erat nobilitatis insigne, rationem habent, el vir- tutem atque vit» innocentiam mendici hominis aspernantur. Hoc autem stultum esse et perver- sum mundi iudicium non solum viri sancti divina fide perfusi mente suntassecuti, sed ethnici quo- que in magnam quamdam ignorationem prolapsi cognoverunt. Quare memoriæ proditum est phi- losophum quemdam contemptibili habitu amic- tum a domo principis non sine irrisione repul- sum, habitum vilem in alium pretiosum ac splen- didum commutasse: quo indutus cum statim non sine honore in palatium esset admissus, pallium quod gestabat osculari coepit dicens : « Honoran- tem honoro : quod virtus non potuit vestis obti- nuit. »

Sed aliud Jobi fuit iudicium, qui pauperum Job p»- sordes non exhorruit, imo amanter est consolatus et amplexus, neque a mensae societate et mullo u, i- minus a congressu atque colloquio separavit : non »» despexit enim nudum hominem et rigentem ac per- euntem frigore. Vere dicit *pereuntem*, quia frigus solum necare potest : Ego talem, inquit Job, Dei gratia non sprevi. D. Gregorius legit, s» *vidi præ- tereuntem*, hoc est, si non statim ac vidi cucurri post eum, domi recepi, et operui ; nec nudum so- lummodo terræ meæ, sed peregrinum. Ignoto ni- mirum proximo misertura sc indicat, quem præ- tercuntem vocat : quia apud piam mentem plus natura valet quam notitia. In Hebræocst, si *videbo pratereuntem*, hoc est, si quem semel nudum vidi, nudum amplius videbo. O eximiam viri charila- lem ! Non exspectabat hiemis rigorem, nec pau- perum clamorem, sed statini ac cos videbat con- suit vestes, quibus frigentia ac peritura membra calefaceret. Porro *a lateribus ovium vellere munitis, a frigore benedici* Jobum nihil est aliud, quam prop- ter illud pietatis opus videri laudabilem; aut eo argumento moncri homines ul Jobum a clemen- tia et humanitate commendent. Neque est in Scrip- tura novum, ut opera illa dicantur commendare aut accusare aliquem, quæ sunt virtutum aut vi- liorum monumenta, quæ alios ad commendatio- nem aut reprehensionem invitant: sic *laudare ali- quem* dicuntur opera ejus, juxta illud *Prov.* xxxi, 31 : « Laudent cam in portis opera ejus. » Quod

Eleemo-
»ym o
tian
pauperis
pro uobif
oral* eat-
•jnr sa-
crificii
g-nui.

si *benedico* idem csl quod *bene alicui precari*, aut *deprecari*; *malum ab aliquo*, eadem videtur hujus loci sententia quæ illa *Eccli.* xxix, 13 : « Conclude eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo : » nam pia erogatio propiliatorii sacrificii vim cl rationem habet, ut hostia averrunca, ut victima sospitatrix et apotropæa, conciliatrix gratiarum. Quam ob causam I). Augustinus in lib. L *Horn.* hom. 29; eleemosynam vocat *sacri'ficiu Christianorum*; quod idem alii Patres magna consensione animorum faciunt. Eleganter sane I). Chrysostomus hom. 20 tn || *Corinth.* : « Cum, inquit, vides pauperem, corpus Christi, aram Christi tc videre puta, et reverere, ac clcc-mosynæ sacrificium offer; unde gloria et gratiarum actio quasi fumus ascendat ad Deum. » Sumunt Patres a D. Paulo, qui || *Corinth.* ix, 12, beneficentiam et communicationem bonorum ad sublevandam pauperum inopiam, appellat -pxv, sacrum cl augustum *ministerium*, divinam prope sacerdotis operationem. Sed disertius *IlcLr.* mu, 1G nominat *hostias*, quibus Deus promeretur, id est, quibus conciliatur Deus; est scilicet potenlissimum illud sacrificii genus ad Deum conciliandum, quod in odorem suavitatis cum penetraverit in cœlum, quod vult obtinet, el in primis remissionem peccatorum. Itaque opes Dei causa cl religionis impensas D. Hilarius oraculorum cœli conscius in *Psalm.* 1 i, vocat « ambitiosas apud Deum legationes; » item, « potentia deprecandorum criminum et vera suffragia. »

Izrirc
minum
io per
aliqui in
•H i ii-
gmficcl.

SI LEVAVI SUPER PUPILLUM MANUM MEAM, CtC. —

Idem est, *q. d.* Si gravis exactor fui, aut pupillum fortunis exui, etiam mihi per sententiam iudicis addictis : significat scilicet se nulla unquam asperizie* rigore aut inclementia usum fuisse, sed omni mansuetudine, lenitate et humanitate. Obtinuit autem ul contra aliquem, *super aliquem* vel in aliquem *manum levare* \ el *extendere* ponatur pro *ulcisci*, ferire, opprimere graviter, juxta illud Davidis *Psalm.* Lxxiii, 3 : « Leva manus luas in superbias eorum in finem, » id est, tandem ulciscere, et prorsus preme. Plura de hac loquendi forma vide apud Percrium nostrum in *Gen.* cap. xiv. Ul igilur se ab omni violenti aliorum oppressione prorsus alienum fuisse comprobet, dignum sibi barbano crudelitatis supplicium imprecatur, ut nimirum manus sua obrigescat et torpeat, imo ul brachium confringatur, cl humerus a sua sede atque colligatione divellatur cl excidat, si ulli unquam vim intulerit aut molestiam.

Veri. 13.

23. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus ejus ferre non potui. — Hunc locum Greci ita transtulerunt, çofc; 7«? Kupíw ovviaci jxi, Kit áizó TcûÀryaaTo; çurcu eux ùzciaw, id est, *timor enim Domini contmuit me, et captionem ejus non feram*; cujus loci literalis sensus is est, 7. *d.* Præterquam quod turpo sil pupillos el pauperes opprimere, alia tamen me quoque causa deterruit, nimirum Dei timor, qui solet in eorum op-

pressores graviter animadvertere; quare « limui captionem ejus, » id est, ne ab illo caperer et acerrime flagellarer : et secundum nostram editionem, timui ne ab eo tanquam a gravissimo pondere opprimerer. Id quod dixit etiam Salomon *Prov.* xxiii, 10 : « Ne attingas parvulorum terminos, et agrum pupillorum ne introeas : quos enim illorum fortis est, et ipse judicabit contra te causam illorum, » ubi per *propinquum* Deus rom p*- ipse intelligitur; pro quo græce est, ç7 «

árrel; K Uri, hoc est, *redimens illos Dominus fortis est* : cui concinit quod sequitur, r.xi xfr.t rry xptav ôurûv jura « tu, *et judicabit iudicium illorum tecum*, hoc est, causam illorum defendendam suscipiet, juxta illud *Psalm.* ix, U : « Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor : » afflictus et desertus ab omnibus pro beatissimo perfugio habet Deum, illi relictus est, illius curæ tum maxime committitur, cum neminem habet alium qui curet. Quemadmodum Deus peculiarem providenti® suæ partem dicitur tribuere viduæ, præsertim, ul loquitur S. Paulus, juocw juvt., *desolala*, destituta ab omnibus, calamitati et injuriis objecta : nam ea est in destitutos cl calamitatibus obnoxios illius benignitas el singularis benevolentia, ut velut glorioso et honorifico Ululo excellentis glori® in divinis litteris *Psalm.* 1 xviii, G, appelletur *Pater orphanorum* et *Judex viduarum*.

Sed cur, obsecro, timorem ex divina justitia C«r U ortum cum timore orto ex procella comparavit? credo duplicem ub causam : unam tradit D. Gregorius lib. XXI *Morat.* cap. XYii : « Quia ricut lem-compart-peslas cogit ad merces m mare projiciendas, ut ur' vita servetur, ita divinus timor impellit ad bona temporalia abjicienda, ne spiritualia amittantur. » *Alleram* vero non alienam puto, nam sicut coorta tempestale omnes in preces et vola et lacrymas solvuntur, omnes prælerita crimina abjurant, nova vivendi exordia promittunt, divinam gratiam humiles deprecantur : ita plane timore divino intra præcordia çestuante etiam sanctissimi viri hat omnia exsequuntur. Significantissime igitur et incredibili artificio Jobus hic expressit suum quem gereret iudicii melum : « Quasi tumentes, inquit, superine fluctus timui Deum. » Cum rapax flumen insolenter auctum jam ruptis aggeribus aut in vicinam planitiem excurrit, aut præceps per saxa ruit, aut aquarum montem in domum invehit, viator qui obvius tendit ineluctabilem moriendi necessitatem in oculis habet : viam relegat? cursu superabitur a flumine, el dum fugiet comprehendetur. Hac illae declinet? ubique el undique aqu® : contra flumen eat? presentissima mors : locus effugii nullus : sic angoribus pene ante mortem exanimatur. Eadem est ratio, cum aut subitus imber et procellosa tempestas aut cataracta viatorem mediis campis deprehendunt, aut cum in mari decumani fluctus m navim se infundunt : nusquam hic effugium ; mors proxima est. Ita Jobus : Divini tribunalis horror, inquit,

velui ingens aquarum mons conira me in capul
meum devolvitur, quacumque fugero non effu-
giam : quidquid adversus aquæ impetum obmo-
litus fuero, heu non effugiam iudicium, Dei tri-
bunal ineluctabile : scio me Deo iudici sistendum :
censorios Dei oculos et iudicium subiturus sum,
scio. Quid igitur consilii? quid opus est facto? qui
fluctus tumentes timet, mutata navigatione in tu-
tum se recipit locum : sic qui Deum timet, mu-
tata velificatione in meliorem se recipit frugem,
ut ejus iram evadat. Qui fluctus limet, navis ab-
jicit onera, sentinamque exhaurit : qui Deum ti-
met, pondera abjicit peccatorum, fœdissimamque
scelerum sentinam ejicit. Nisi venti spirent, maris
fluctus non tumescunt; nisi peccata perpetrentur,
ira Dei non commovetur. Ventis fluctus inflantur;
peccatis ira Dei concitatur, cujus pondus merito
U*^l fe^{TM} Se nOn I,0lu*SSC : S* Cn'm nav*s AUC-
v>irt ' tuum pondus ferre non potest, absorptaque mer-
gitur, multo minus homo divini furoris pondus
0Wfc ferre poterit, vide plura *supr.* cap. i, 13, de furo-
ris et ine Dei gravitate notata; quæ huic quoque
loco quadrant.

v«r», u 24 et 25. Si putavi aurum robur meum, et obrizo
<« dixi : Fiducia mea. Si lætatus sum super multis ni-
fi. **Jeb Villis MEIS, ET QUIA PLURIMA REFERIT MAXUSMEA.** — SÏ-
nuilam gnificat vir piissimus se, cum divitias amplissimas
ánto'd'i" possideret, non soldum iis animum defigere, vel
ritilique voluptatem inde ullam capere, sed aspernari; quod
idaciuD. ex communi sapientum opinione Sozomenus lib.
VI, cap. is, non dubitat dicere « sf-j/. w w rf. çûs-
s; -çíz, *in pia vita ratione ac disciplina rem unam om-
nium prastantissimam*, quæque facile primas ob-
tineat. Cujus dicti veritas ex eo constare potest,
quod sit necessaria præstans quædam animi celsi
et elati fortitudo, ut in mediis commodis et copia
fortunarum insignium atque lautarum modestia
retineatur, et se quisque ab insidiante voluptate
Prce-ii tutum et erectum conservet : est enim vis pecu-
ler pro n|æ mirabilis ad sui amorem excitandum et in-
riunì cendendam hominum voluntatem; unde sancta
c 'p'diu- lingua argentum vocat JpD *chcseph*, cujus etymon
l m' Hebraeorum sapientes, et cum illis viri doctissimi,
petunt a *chasaph*, hoc est *amare*, concupisce-
re, desiderare. Vidisti argentum, concupisti, cap-
tus es, per oculos lubrica veneni vis introiit : si
ad aurum luminum aciem converteris, non me-
tallum, sed amatorium philtrum experieris, quod
tibi cor eripiat, subito insanit et furit cupiditas.
Antii Cum formosissimus sol omnium sit quæ in aspec-
tum cadunt, cum auro tamen compositus nullis
t.4C- vilescit, qui, ut ait S. Basilios Ho/n. in ditescentes,
«libentius vident aurum quam solem,» illud ho-
norant, in pretio habent, suaviantur, ab illo feli-
cissimam in hoc mundo vitam et jucunditate ple-
nissimam exspectant, spem et animi consolatio-
nem prope omnem el fiduciam in eodem repo-
nunt; a qua vecordi impietate S. Jobus tam se
alienum iuisse profitetur, ut non renuat tristissi-
mis hujus vitæ æruumis et suppliciorum omnium

acerbitati se objicere : « Si, inquit, putavi aurum
robur meum, » etc.

Merito igitur illos sæpo flagiliorum ultor Deus, d^{TM} h
et improbæ cupiditatis, jactura luctuosa et spolia-
lione fortunarum punire solet, atque monere, ni- |çj;af
lil esse communibus illis fortune bonis incertius
nihil mutabilis. Quam veritatem in divinis ora- lp0,ht-
culis expressam videmus, nam Ezechias llebræo-
runi dominus, cum misisset ad illum Babylonice
rex legatum cum muneribus el amica salutatione,
exea re inusitatam animi lætitiā percepit, et
elatus animo atque gestiens, quasi magnus qui-
dam esset atque potentia insuperabilis, in cujus
sinum bona fortuna copi@ cornu immisisset, qui- Ek cMu
que fontes haberet aureos uberrimæ felicitatis; os- ûr bu|
tendit illi barbaro domum aromatum, aurum, ar-
gentum, pigmenta varia, supellectilem pretiosam, ipolbtoi
armamentarium suum, quidquid denique in the-
sauris suis reconditum cimeliisque habebat. Irri-
sit fatui hominis levitatem Deus, et prophetam mi-
sit ad illum grandi voce tonantem Isaiam, qui de-
nuntiaret futurum aliquando tempus, cum illa
omnia, quæ vanissimo ac magnifice ostentaverat,
in Babylonem asportarentur. Quia, inquit Proco- 0{M
pius *in IVlieg.*, cum Dei potentiam et imperii cu-
ram providentiamque docere oportuisset, ipse pa-
rens universitatis ostendit, illius opes omnes, in djmen.'
quibus mirificum in modum confidebat, nihil ha- tom.
bere firmum et stabile : et sane cum perdi criti-
que possint, in iis spei suæ fundamenta collocare
improvid@ mentis fuerit animique rerum inscien-
tis. Quare Petrus Blcsensis *Epist.* 60, eleganter TerfiDI
opes nominat *sophisticas*, hoc est, opinor, deccp- op mot
trices, inanem pompam habentes, usiiranique fu-
gilivam; sed divilum illa fiducia, quod merito
videri debet gravissimum, in communi orbis thea-
tro illudenda proponetur : avarum enim Dei obli-
tum atque opibus nimium præfidnlem «justi,
inquit David *Pstfm.* 11, I, ridebunt, et dicent : Ecce jn jnau
homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed cio ^de-
speravit in multitudine divitiarum suarum. » Est
pius sarcasmos, opportunus ad notandam cupi- bai coq.
dorum insaniam, qui in hujus vitæ navigatione 6w
aurum et argentum pro Helice et Cynosura se-
quuntur; opes, supellectilem pro velis et ancho-
ris habent; (pii denique obrizo dicunt : « Fiducia
mea. » Davidis verba notanda sunt : *Ecce homo* :
in Hebræo est *geber*, hoc est proprie *foriis*,
strenuus, q. d. Ecce ille Thraso gloriosus, qui ob
cupiam se divitiarum magnifice et superbe cir-
cumspiciebat, qui nummis aureis atque argenteis
ul rotundis clypeis prope innumeris se tutum sa- Stoll.
lis cl munitum opinabatur adversus omne forlu-
n@ genus et futuros casus; ecce homo, qui Dei rdkfcio
præsidio pro nihilo habito, nec optato, spem om- lrl
nem suam in fluxis et vanissimis rebus posuit. °

Miseris quoque cl spe sua delusis Baruch in-
sultat cap. m, 18 : « Ubi sunt qui argentum the-
saurizant et aurum, in quo confidunt homines, et
non est finis acquisitionis eorum? » ingrate item

anim® nec divinum beneficium agnoscenti exprobrat Isaias cap. xvii, 10 : « Forti* adjutoris tui non es recordata:» duo in Deo notat, singularem in juvando benevolentiam, et insuperabilem potentiam, qu® efficacissima sunt ad gignendam hominum in eo fiduciam, nisi bonorum vilium cupiditas animi lumen exstingeret. Plus enim tam fortis et beneficus adjutor prodesse potest quam acervi pecuniarum, quam montes aurei, quam agrorum ingentium proventus, quam sicul® el african® messes, quam imperium orbis terne; siquidem hæc omnia relinquunt sæpe invitos, nullo fructu atque oper® pretio inanesque deserunt : plura de fallacia divitiarum vide superius ad cap. XV, vers. 29.

jutu nec Allegorico S. Gregorius lib. XXII *Moral.* cap. ii, ingetnn anrum a(j subtilitatem ingenii et *obrizum* ad hu- ideuüia man® mentis dona refert; unde est, ac si S. Job ma «Q- dixisset : « Nec qu® veraciter intellexi meo ingen- fl.hDi. n;0 tr;bu;. nec menti propri®, si qua egisse me bona contigit, hæc principaliter deputavi. » Nequaquam igitur in auro fulgentissima scienti® sitam esse suum fortitudinem putat, qui omnem scientiam humanam experientia docente infirmam el errori subjectam existimat; nec in obrizo ejus veritatis, quam minus indagavit, confidit, quia ex consortio Domini non solam lucem, sed et mansuetudinem, qua non resistit contraria cum validiore ratione docentibus, ac docilitatem mutuavit. Id autem proprium esse justorum S. Gregorius *ibid*, in hunc modum explanat: a Sancii viri, inquit, robur suum aurum non deputant, quia quantolibet ingenio fulgeant, nihil se esse ex suis viribus pensant; el cum sentire omnia valenter possunt, prius intelligere semetipsos cupiunt ; quatenus lumen ingenii more solis prius illustret locum in quo oritur, et postmodum cætera, ad qu® procedendo dilatatur, ne si intendendo cognoscendis aliis semetipsos nesciant, ibi solis radius ubi oritur obtenebrescat. Ingenii itaque virtutem ad cognoscendam propriam infirmitatem dirigunt, atque ex infirmitatis su® melius cognitione convalescunt. Aurum ergo robur non creditur, si in accepto ingenio fiducia non habetur. Quod bene Salomon admonens ait *Prov. m, 5 : Habe fiduciam in Domino in toto cordo tuo, et ne innitaris prudentia tuæ »*

s jéotia Qu® Pr°ko cognita cum haberet D. Gregorius eldoctri. Nazianzenus *Orat.* 9 gravissimum illud Sapientis mai» «non absimile monitum adhibuit : «Qui litteris * d.. operam datis, ne doctrin® atque eloquenti® vestr® magnopere confidatis, nec immodice et plus quam ratio postulet sapientes silis : » sciebai enim pontifex illo sanctissimus, qui perfectam eloquentiam erat consecutus, perexiguum esso humani ingenii lumen, nisi a divino sole illuminetur, nec ab eo quidpiam magni exspectari aut confici posse. Dictum est antiquum el venustum: «Lun® radiis non maturescit botrus : » sic a maligna luce cognitionis atque doctrin® non est speran-

dum, ut feliciter res maturari et confici possint et deduci ad suam quamdam perfectionem, nisi princeps luminum Deus vim et opem suam communice; quam proinde quotidiana precatione et devoti animi sensu petere oportet Calendulas sapientes esse putem aliosque llores, quos solares dicunt, qui de nocte se constringunt, et penitus claudunt el continent; deinde cum aurora tenue Doctrina suum lumen coeperit ostendere, quamvis nonnihil commoveri videantur, non tamen plane el per- unuoUfecte aperiunt se atque explicant, nisi cum sol benefico suo lumine irradiaverit : ita prudentes modestique viri tametsi nonnullum splendorem habeant eruditionis variæque doctrin® ul lun® vel auror® debilius adlucentis; non tamen se penitus effundunt et explicant ad agendum, nisi prius vim, lumen, gratiam, ab intelligenti® sole mutuentur per orationem el rerum divinarum meditationem. Est enim illud D. Pauli verissimum et generalim pronuntiatum I *Corinth*, vm, I : «Scientia inflat, » magnos animos spiritusque gignit, tumidos facit, et mani sui opinione atque superbia inflatos; ubi autem tumor est, sanitatem ibi non esse aiunt Patres. «Inflatio, inquit D. Augustinus in *Psalms*, xxxvm, et tumor imitantur magnitudinem, sed non habent sanitatem; » el eadem mente S. Chrysostomus hom. 17 in I *Timoth.* : To çXxpiaôcv ó *quod turgidum est non sanum dicimus.* Inflantem ergo scientiam describit Apostolus, quæ morbum animi insaniamque significet eorum hominum qui propter eximia talenta et multiplicem rerum scientiam non putant opem sibi a Deo petendam, cum alioquin admiranda se facturos opinentur.

Inconsideratam illam temeritatem vidit Anna prophetica illa heroína, de qua multa in sacris annalibus; qu® cum Numen in suo cantico celebraret, inter alia sic infil I Beg. u, 3 : «Deusscientiarum Dominus est, » ubi Procopius sapienter: a Commode, iuquit, illorum qui efferuntur atque superbiunt spiritus compescuit, omnem notitiam peuWa. omnequè discendi studium a Deo hominibus inesse pnedicens. » Quam igitur excusationem habere possunt apud Deum tumidi illi arrogantes, qui nimium in abundantia ingenii sui doctrinisque confidunt, nec auctorem omnium Deum humilitatis suæ professione venerantur? Doctus præsul Nyssæ Gregorius *Orat.* I, cum disputat de oratione, indignatur a plerisque negligi in vita, et omitti « sacrum hoc el divinum opus, » ut ipse loquitur, et paulo portait, prope omne hominum genus summo mane alia omnia tractare: mercatores, sellularios opifices, judices, illos etiam qui studiis el humanitati operam navant, spem suam præsidiumquo ponere in manibus, arte, ingenio conlinuiquo laboris industria; divini autem numinis adjumentum, quod oratione quaeritur, existimare xpqcv n /. zuà, *iners quidpiam* atque inutile sibi esse ad propositum finem consequendum : Ideo, inquit, abundat ia vita peccatum omnibus

(eræ dominationes et potestates magis non sunt, cum nullibi sint stabiles aut permanentes. Ubi etiam Chrysosloinus relatus a Pineda nostro ait : « Si ea quæ in cælo sunt astra usque lucentia, vicissitudini tamen sunt obnoxia (sol enim deQcit, el luna minuitur) an non extrema hoc fuerit dementia*, quæ terrena sunt ea stabilia ac firma putare? Hæc nimirum causa erat, cur illum humana hæc bona neque oblectarent præsentia, neque absentia angerent. » Etsubjungit statim « Si id quod usque adeo utile ac necessarium est, quo sublato vita est erepta mortalibus, commutationem tamen admittit; mullo magis ea admittent quæ tum supervacanea sunt, tum nullam nobis necessitatem adferentia, » etc. Eodem modo exponit Olynpiodorus in *Caten*, dicens : « Ut sol deficit, ac luna divino jussu consenescit, sic ego quoque de divitiis, tanquam de re quæ nusquam consistit, cogitabam; illudque didici, nequaquam esse mentis aciem in incertas opes intendendam, » etc.

Er letatum est in abscondito con MEUM. — Septuaginta reddunt, xal ci ʒzairAn x ju», et si *deceptum est clam car meum* ; Symmachus legit iu.z).iTx.&n, *dilatatum est*, quasi tumens præopum

i.iibo e. magnitudine. Ubi vides hujusmodi tumorem, elationem et lælitiam in dignitatibus et prosperis sueutiburt cossibus esse potius deceptionem ; quorum perpetuam vagationem et circumlationem tanquam « i » ui nwTdi corPoruIU coelestium pulchre depingit græcus ceptio

orator Isocrates in *Arcevp*. sua dicentia Quam plurima sunt exempla, quæ docent, nedum privatas res, sed etiam publicas frequenlis. > imis mutationibus esso expositas : nam el nos vastata a barbaris urbe (scilicet Atheniensi) ob causam et diligentem rorum adminislrationem principes Græcorum evasimus : cum autem nos potentia esse præditos insuperabili putaremus, urbis excidium vix evitavimus. Et Lacedæmonii ex obscuris olim el parvis oppidulis progressi vitæ modestia et disciplina militari Peloponnesum subegerunt; post autem fastu el superbia elati, cum terræ marisque imperium adepti essent, eadem quæ nos discrimina subierunt. Quisquis igitur hujusmodi mutationes non ignorat, el cum lautas opes tam subito eversos videat, præsentī statui confidit, ainens est, » etc. Hanc igitur insaniam et deceptionem a se prorsus abjecisse testatur Jobus. Unde S. Chrysosloinus hom. 22 in *Matth*. unte medium

job non ait : « Job erat quidem dives, non tamen pccu- iudiri- niæ serviebat; sed habebat divitias, cisque utcon- iimm, gruit imperabat: nec erat famulus earum pro- •fd do- fedo se j dominus : sicut enim alieni patrimonii dispensator, ita illa omnia possidebat, non modo aliena non rapiens, sed propria quoque indigentibus largiens; quodque bis majus est, nec habero se illa gaudebat, quod hinc intelligitur: *Si lutatus sum*, inquit, *quia mihi essent multæ divitiæ*. Unde etiam convenienter, quia gaudium de possessione non habuit, dolorem de amissione non pertulit. An non tales nostra ætate sunt locuple-

tes, sed captivis omnibus deterius affecti, et sicut cuidam tyranno tributa pendentes, non quiescunt a miseria servitutis? quasi enim arcem quamdam, ita eorum mentem amor auri insedit, Endo per dies singulos preceptuéis plena iniquitatis imponit; nec est omnino aliquis, qui nen obediat imperanti. » Sic ille ostendit Jobum neque lætalum fuisse in divitiis, neque eis subditum : quod maximum malum est divitum, principum ac regum, de quo predare S. Paulus in epist. *ad Rom*. ait: « Blandum nomen bonos, mala servitus. »

Jobum igitur nullatenus deceptum prosperis minime fregerunt adversa, nam sicut dixit S. Augustinus in *Psalm*, Lxxxni: « Nulla infelicitas frangit, quem felicitas nulla corrumpit; » sunl nempe r>j prospera omnia et preclara mundi bona aspectu quidem lucida sicut corpora ccelesia, inalai (ameu eorumdem instabilia el convertibilia; unde : nîuf ; spkndenlis fortunæ felicitas ostensa est Josepho, umbicum Gtn. xxxvii, 9, vidit solem el lunam el slcl- le*. las ipsum adorantes, quo itidem admoneretur, Res f.r. nullatenus fidendum felicitati volubili, quæ per ton» pelua varietate rolalur. Hinc Amasenus pra^ul <on'il ° Asterias in hom. *De Villic*. irridet eos, in quorum Tuf-

repe ore est : « Prædium meum, domus mea, » etc., mirari enim se, quonam modo quæ ipsorum non sunl mani syllaba juû sibi vendicene, tribusque fallacibus litteris *mea* aliena capiant : m communibus enim terre bonis id evenire quod in histrionibus, quorum proprie el singulariter possidet nemo, verum ad usum quisque sumit quod person@ convenit : sic terram, et quæ in ea circumferuntur : quasi vestes ex abis alios sumere, quibus deinde alii ulentur. S. Basibus hom. cm titulus : *Non adherrendum rebus s&culanbus*, alia similitudine re.n declarat, monctque bona in continuo esso tluxu, et commeare ab uno in alium ʒ5015 ò /.SCwi zif.rp&saq, *ut in talorum circumvolutionibus* fieri solet rebus continuo mutatis; nec esse magis possidentium quam quorumlibet aliorum. Eam ob rem vetusti sapientes fortunam super cylindro pingebant, quæ, inquit Artemidorus lib. II, cap. XIII, in somnis visa mala omnibus significat Sii (b'aiw; ʒzudvSuw, *propter basis ipsius periculosam volubilitatem*/ cylindrus enim continuo volvitur, fortunamque volvit vertilque, et, ut verbo homérico dicam, facit summa instabilitate modo *ad hunc* modo *ad alium divertentem* . • « preterii enim figura hujus mundi, » ail Apostolus 1 *Corinth*, vu, 31. Ut enim comœdia res aguntur nostre, continuo scena commutatur, alia atque alia rerum facies objicitur: quæ fortune dicuntur bona bumma instabilitate pretereunt, et hiantes avidosque deludunt; quod cum perspectum haberet vir sanctus, cæci putavit faluique animi proprium, affectionem ad opes adjungere lum lluxas, et tam brevi dominum relicturas.

Er osculatus sum manum mkam ohe meo. — Hoc owuitmi nonnulli quoque ad idololalricum solus uc lume cultum referunt; ted, ul paulo ante d xi, verius prupn*

<pid h<c videtur nullum hic esse sermonem de adoratione
• •* solis, tum quia cum suas narraret Jobus virtutes
eximias, non videbatur idololatrire odium positu-
rus : quid enim tantum est impietatem illam ex-
horruisse, quam etiam illi, qui profligatissimis
essent moribus et omnium vitiorum turpitudine
contaminati, aversarentur; neque prælerca erat
cur Jobus hoc a sc idololatriæ crimen aut suspi-
cionem depelleret, cum illud non foret ab amicis
objectum : nam reliqua, quæ de se tam hoc quam
vigesimo nono cap. prædicavit, aperte confutant,
quæ ab insultantibus amicis in maledictis audie-
rat : ita Sanctius noster. Quare placet quod ex
græcis Patribus visum est Nilo et Olympiodoro,
Job non- etcxlatinis Augustino et Gregorio, nempe non co-
ip>im in g (a.sc Jobum quidquid haberet divitiarum astia
funi'ri* habuisse solerlia et manu; atque ideo quod di-
lui. ves esset et potens non esse tribuendum Dei be-
n'0l^ n'Rn*,a,b SC(l dcxlcræ,quæres magnas esset con-
n'ôti.tn> slanter aggressa, et easdem obtinuisset feliciter;
foiL quæ illi esset pro Deo, atque ideo illam religioso
veneraretur cultu, et tanquam divinum aliquid
oscularetur. « Quæ est iniquitas maxima, et ne-
gatio contra Deum altissimum. » Uanc autem esse
Ulympiodori sententiam patet ex ejus verbis sic
in *Caten.* dicentis : « Sæpenumero nonnulli cum
sua facta efferunt manus osculantur suas. Dicit
igitur : Si ego aliquando in mea potius domina-
tione atque in meis egregiis facinoribus quam in
Deo spem atque fiduciam collocavi, plane menti-
tus sim veritatem; cum non a nobis ipsis, sed a
divina gratia omne sit auxilium. Ergo si deceptus
tale quid passus sum, in scelere id mihi ponatur
gravissimo. » Cui expositioni *ibid.*, ita subscribit
Nilus : n Cur igitur spe a Deo sejuncti carne bra-
chii sustentamur? divinamque providentiam nos-
tris manibus dimetimur? Et ad ipsum, quod Jo-
bus maxime criminosum sibi fore precatus est,
ori manum suam impositam osculari, facere ipsi
haudquaquam veremur? Multorum enim hic mos
csl, manibus suis suavium dare, ut quidquid in
iis opis facultatisvo est a scipsis habere testen-
tur , » etc. S. Augustinus quoque in Anno.'. ad
hunc locum : « Quod si osculatus sum manum
meam ponens ad os meum, id est, gavisus sum
tanquam de operibus meis. » Sed omnium claris-
li>nam simeS. Gregorius lib. XXII *Moral.* cap. v:*Manum*
•u mes- MZUM> jnquit, *osculatur ore suo*, qui laudat quod
quVhL fecit, et testimonio propriæ locutionis sibi virtu-
id (em tribuit operationis. Qua in re quis despicitur,
qjvMv jjsjsj js qUj jp^j OpCran(Ji munera largitur? » etc.
Uanc autem esse summam iniquitatem et voluti
Dei negationem patet ex eo quod, quantum qui-
dem ex nobis est, Deum gloria et laude sua, quam
unicam a nobis requirit, sacrilege fraudemus, et
quasi spoliemus.
Manifestum id fiet, si juxta doctrinam S. Au-
gustini lib. X De *Civit.* cap.v, vi, vu, et S. Chryso-
slo mi hom. 20 in *Rom.* verba quædam Dei, quæ
per os Davidis locutus est, expendamus ; a Audi,

inquit *Psalms.* xlix, 7, populus meus, et loquar;
Israel, et testificabor (ibi : Deus Deus tuus ego
sum, » id est, ut exposuit S. Augustinus ad dic-
tum Psalmi locum : Israel audi, populus meus
audi : Israel nomen electionis est *Gen.* xxxn, 28 :
Non vocaberis, ait, *Jacob, sed vocaberis Israel.* Ergo
audi Israel, videns Deum etsi non in specie, sed
jam in fide : qui habet aures audiendi audiat, qui
habet oculos videndi videat. *Et testificabor tibi*
tanquam rem certam, securam et firmam : quid
loquitur? quid testificatur, qui tantam petit at-
tentionem? *Deus Deus tuus ego sum.* Illoc tanquam
primum totius ædificii fundamentum supponen-
dum est, quod me debes habere et colere tan-
quam verum ac legitimum Dominum Deum; cui-
cumque autem legitimo domino impendenda
sunt a servis aliqua servitutis officia, quibus il-
lius dominium et suam profiteantur servitatem.
Quid igitur, inquit S. Augustinus, quærit ab ho- Deum
mine Deus noster, imperator et rex noster, qui «l'l'l'l
hoc statutum esse voluit, Deus Deus tuus ego
sum? quod vectigal nobis indicii? quid a nobis «4 iw'
exigil? Audiamus *Psalms.* xlix, 8 : « Non in sacri- JKa
ficiis tuis arguam te : » non tibi dicam : Quare ” ”*
non mihi pinguem taurum mactasti? quare non
de grego luo optimum hircum elegisti? quare
aries ille ambulat in ovibus tuis, cl in ara mea
non ponitur? Non dicam : Inspice agros tuos el
hortos tuos quarendo quid mihi des. Non super
sacrificia tua arguam te : hvc abunde mihi of-
fers, el perpetuo altaria mea plena sunt. « Holo-
causta autem tua in conspectu meo sunt semper.
Non accipiam de domo tua vitulos, etc., meæ sunt
omnes ferie silvarum, » *ibid.* vers. 8 et 9. Quid a
te quieram? quod ego condidi? Magisne est hoc
tuum, cui possidere dedi, quam meum qui feci?
Sed forte ait Israel : Bestiæ Dei sunt illæ feræ in
montibus discurrentes, quas non includo in corte
mea, quas non alligo ad præsepe meum : cætc-
rum bos et ovis et hircus mea sunt : « Jumenta
in montibus, et boves, » *ibid.* vers. 10 : mea sunt
illa quæ non possides; mea sunt ista quæ possi-
des, si enim servus meus es tu, totum peculium
tuum meum est. « Cognovi omnia volatilia cœli, »
ibid. vers. 11 : cl numerum eorum apud ine de-
scriptum habeo; tanquam quæ subsint omnia di-
tioni meæ, cl quæ singula possim propriis nomi-
nibus advocare, et dicent : Adsumus. « El pul-
chritudo agri mecum est, » *ibid.* vers. 11; aut, ul
S. Hieronymus legit, *universitas agri*, hoc est,
quidquid in campo pulchrum est et speciosum
mecum est, id est, adest mihi priesens, ut non
oporteat longa agere itinera ad illud tenendum,
u Si esuriero, non dicam tibi, n etc., *ibid.* vers. 12.
Dic ergo, Domine Deus noster, inquit S. Augusti-
nus, quid indicis populo tuo, Israeli tuo? quid ab
illo postulas? quid tibi præstari vis, quo profi-
teatur te tanquam legitimum suum Deum habere?
a Immola Deo sacrificium laudis, n *clc., ibid.* vers. Del liu
Ji : Deo aliquod offerre tenemur servitutis offl- Pr>

prtum cium, quo profiteamur nos illum tanquam Deum
ti^no veru,n bibero et colere. Et quidem nuda sacri-
 u* em- Acia aut animalium oblationes puras ille non re-
 cium quirebat, quæ ipsi parum poterant prodesse, qui
 bonorum nostrorum non eget : quod potissimum
 requirit est sacrificium laudis. Quid esl *samfi-*
cium laudis? Sacrificium glorificat/ ; nis, inquit S.
 Basilios, cum scilicet omnium bonorum nostro-
 rum laudem et gloriam in ipsum tanquam in eo-
 rum auctorem referimus. Et alludere visus est
 David ad sacrificia, quibus Deus thus lucidissi-
 mum admisceri volebat, ul thus coram ipso cre-
 maretur, sacrificiorum vero carnes m sacrifican-
 tium utilitatem cederent, quo indicaret, solum
 fumum laudis et glorile sibi ex sacrificiis reser-
 vari; unde in lanium sacrificia præcipiebat el ac-
 ceptabat, in quantum illa ad ipsius laudem et
 gloriam referebantur, u ideo dicebat, inquit Chry-
 sostomus m *Psalm.* xxxvi . *Sacrificium laudis hono-*
rificabit mc; et iterum *Psalm.* lxyui, 31 : *Laudaba*
nomen Dei cum cantico ; et placebit D<o plusquam
 Qui *vitulus novellus cornua producens et ungulas.* » Uie
 io^lur aclus quo Deum singulariter colimus,
 iwQut, (luo profiteamur nos illum tanquam verum legili-
 mum mimique Deum habere : quem qui Deo exhibere
 tegit. rcnujij ac sibi alterive sacrilege usurpat, Deum
 ipsum allissimum negare censendus est.

Veri. T9 29 et 30. SI GAVISUS SUM AU RUINAM EJUS QUI ME
 II*o4 ODERAT, ET EXSULTAVI QUOD INVENISSET EUM MALUM.

Nox enim dedi ad peccandum guttur meum, ut lx-
 Job per. PETEREM MALEDICENS ANIMAM EJUS. — **Significat SO**
 Hi n i Pel^cclam habuisse charilalcu, qua etiam ini-
 iaimico- micos diligeret non fide aut simulate, sed c\
 rom di- corde, do bono illorum gaudento, nullum eis
 malum imprecando, sed illud quoad poter 4
 amoliendo, el benevolum se iis qui ipsum ode-
 rant ac benevolum se iis qui ipsum oderant ac
 beneficium exhibendo. Nondum legem audiverat
 præcipientem *Mutili*, v, ii: a Diligito inimicos
 vestros, benefacile his qui oderunt vos, u etc.,
 el perfectissimo illa quæ legis sunt præstabat;
 quin imo polius ante legem ipsimet legi se nor-
 mam exhibebat, el exemplo suo quid præcipien-
 dum foret ostendebat. Hoc autem ul clarum no-
 bis fiait, vim mandali de diligendis inimicis ex-
 QuomoJo pendamus. Qui præcipimur diligere inimicum,
 Ū lenemur pnmo fifi vello et optare quod bonum
 iftimkvi. 051 fifi, simpliciter et absolute loquendo; in pri-
 mis bonum spirituale, quod ad animæ salutem
 special, gloriam, gratiam, spiritualia dona : nec
 id solum, inquit S. Basilios in *ieeg.brev.* interrog.
 170, sed el eu temporali i bona, quæ illi neccsa-
 riasunlad vitam spiritualem et corporalem : con-
 stat enim homo ex anima et corpore ; el cum
 ulrumque diligendum sil, utrique debemus velle
 bona commensurala. *Deinde* tenemur laetari de
 bonis quæ illi eveniunt, et trislori de malis quæ
 illi accidunt : ut enim demonstrat B. Augustinus
 lib. XIV *De Civit*, cap. vu el ix, cujus doctrinam
 sequitur, explicat el confirmat D. Thomas in **III**,

Qnetti- XV, art. 2 el *Quast.* XXVIII, art. 6, amor
 quando est in corde excitat lætitiā de bono,
 quod advenit amato, et tristitiā de malo, quod
 illi accidit. Quæ omnia complexus est S. Basilios
 in *Ilcg.brev.* ioterrog. 175 interrogans: « Quomodo Et qro
 deprehendatur aliquis quod fratrem diligat ex
 mandato Domini, et quomodo item convincitur he^zrr
 quod juxta hoc mandatum non diligat ; » el res- w^r m
 pondet : « Cbaritalis precipua sunt hæc duo, do-
 lerccl angi in his rebus, in quibus lædihir is erga
 quem chantas habetur; simibterque ipsius utili-
 tate lælari, et pro co laborare. Beatus igitur qui-
 cumque mæret propter illum qni peccat; cum ejus
 periculum adeo sil metuendum; et lætilia affici-
 tur propter illum qui recte Lcit, cum ejus lucrum
 incomparabile sil, sicut scriptum est Quinci hoc
 etiam Paulus apostolus testatur cum ait I *Corinth.*
 Xu, 26 : *Sí i>ati(ur unum membrum, compatiuntur*
omnia membra; et si glorificatur membrum,
congauknt omnia membra. Q; i autem hoc modo
 varie non aificitur, do hoc pronus dubitari non
 potest, quod fralrcin ex mandato non diligat : »
 ila S. Basilios. 7ieulcrgo exeo irptelligin;usinem-
 brum participare spinlum vitdem corporis si
 compatitur, el quæ i tristatur ad dolorem al(eriū>
 membri, et si congauget ad gaudium alterius
 membri : ita ex eo quod quis tristatur ad alterius
 læàonem, et Islatur ad ipsius gaudium, indicat
 so vivificari Spiritu illo a quo proib ii chantas, de
 quo dixit Apostolus *Dam.* v, 3: « Chantas Dei dif-
 fusa esl in cordibus nostris per Spiritum Sanc-
 tum, qui dalus est nobis. »

Ex his imertur primo, non posse hominem pro- Naatat
 sequi odio mimicum suum : hoc enim expresse
 Chrutus piohibet, el evidenti ratione comproba-
 tur ex eo quod impossibile sit unam el eandem UU opta-
 rem absolute diligere, el absolute o lio habere. " ma<
 InLrlur *secundo*, homini non licci c desiderare ma- uiul
 lum inimico suo : si tnim tenetur eum diligere, ta-
 et diligere est velle el oplarc bonum, non poterit Ur
 ci desiderare malum. Sequitur terho, hominem
 non posse la-tari de malo quod accidit inimico :
 ex amore enim erga dilectum non sequitur nisi
 tristitia de ejus malo : ila B. Anselmus in I *Co-*
rinth. xiii, 5, expendil illud quod Apostolus, post-
 quam dixit de cbarilate : o Non irritatur, non co-
 gilat malum, « subdit : c Non gaudet super iniqui-
 quilale, a id est, non de perdilione adversantium
 exultat. « Sunt enim, inquit, nonnulh qui nec fa-
 ciunt malum, nec facere cogitant eis, a quibus
 adversa perlerunt; sedai facium illis ab aliis fue-
 lil lætanlur; et ideo nunc quando dictum est :
Chantas non irritatur, id est, non provocatur ad
 iram, el injuriis laeessita ad nullos se ultionis
 motus excitat; *ucn cogdat malum*, id est, non co-
 gitat, quomodo ci, qui sibi facit injuriam, vicem
 reddat; additur : *Non gaudet super iniquitate*, i l
 est, non ei placet, si quid inique passus fuerit vt l
 ipso qui ci adversatur. » Atque hoc est quod hoc
 loco Jobussignificai cuma t : « Sigavisus sum ad

ruinam ejus qui me oderat, et exsultavi quod invenisset eum malum. » Quæ verba sic egregie expendit S. Gregorius lib. XXII *Moral*, cap. vi : « Sciendum est, inquit, quia inimici dilectio tunc veraciter custoditur, cum nec <le profectu addietro ciinur, nec de ruina illius lælamur : nam sæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, et seque hunc diligere existimat, si ejus vita: contrarius non existat. Sed dilectionis vim obfulte et veraciter aut profectus inimici aut casus interrogai : hac etenim de re ad plenum semetipsum mens hominis nescit, nisi cum, quem sibi adversarium credit, in defectu vel profectu mutasse modum sui status invenerit : si enim de prosperitate addicitur, et de calamitate se odientis lætatur, constat quod non amat, quem non vult esse meliorem, cumque etiam stantem voto prosequitur, quem cecidisse gratulatur. »

Vtn.ii. 31. Si nox dixerunt vini tabernacoli hei : Quis DET DE CARNIBUS EJUS UT SATUREMUR? Aliqui acciderunt hunc symbolum amoris, q. d. Domesticis meis tam benevolum et suavem me exhibui, ut carnis sive corporis mei præsentia nihil ipsis esset fastidiosa. Quæ caque saturari nequirent : ita mihi eos affixi, ut artus meos absorbere meque intra sua viscera condere peroplarerent ; amor enim vis unitiva est : ita S. Chrysostomus, S. Thomas, et Sanctius noster. Alii tamen malunt esse signum odii famulos incilantis ad vorandam Jobi carnem, quod obsequia ab eis accurata requireret : ita Philippus, Olympiodorus, Paulus Burgensis, Slonica, Mercerus, Vatablus, Tirinus, R. Abraham, et passim Hebrei, q. d. Optarent me dentibus discerpere ac devorare : cui enim hoc extremi odii indicium, ut passim alibi in Scriptura et in communi sermone accipitur. Posset etiam referri ad inimicum Jobi, de quo immediale sermo processerat, q. d. Tam injusto mihi fuit inimicus, iam indignis modis me lacessivit, ut domestici mei, mihi alioquin amarissimi, injurios tamen atrocitate commoti, viderentur cum devoraturi; nisi illos compescuissem, præ nimia mansuetudine, quantumvis irritatus, nullam ab eo vindictam sumi volens. Et quidem terlius hic exponendi modus, uti et primus, congruentior videtur : nam secundus friget, cum Jobus catalogum virtutum ac rerum amabilium recenseat, cui cohæreulior est prima et tertia explanatio. Certe plures, præsertim Patres, de ardentissimo amore, quo famuli Jobi prosequabantur, locum hunc inleprelatur.

Allegorico S. Chrysostomus hom. GI *ad populum*. hoc applicat venerabili Eucharistiæ de Christo discensu. a prope circa semelipsuin nobis immiscuit, et corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid efficiamur tanquam corpus capiti coaptatum : ardentem enim amantium hoc est. Hoc itaque Job insinuans dicebat de servis suis, quibus erat supra modum desiderabilis, quod desiderium ostendentes dicebant: *Quis det nobis ut de carnibus ejus satuiemur?* Propterea quidem Christus id fecit

in majorem nos inducens charitatem, et suum erga nos ostendens desiderium, non tantum te prtebens cupientibus videndum, sed et palpandum, et comedendum, et carni dentes infigere, et complicari, et omne desiderium impleri, » etc. Ubi S. Chrysostomus ostendit, quanto predinoti beneficio nos affecerit Christus Dominus quam Veteris Testamenti etiam electos reges : illi enim tantum templum Domini videbant, nos vero Christum ipsum tangimus et sumimus.

32. Foris non mansit peregrinus : ostium m. l. m. Ver*jl viatori patuit. — Significat se extraneis hospitalem totum et liberalem exstitisse peregrinos quolibet ex longinquo advenientes sub tectum colligendo, et in domum propriam introducendo, ac benigne illis præbendo etiam quæ ad victum essent necessaria : videre mihi videor alterum in Jobo Abrahamum, qui etiam ignotis occurrebat, et de via ad se invitabat, et tantum non cogebat invitos. Quæ res magnam admirationem omnibus creabat, qui genus illud humanitatis et beneficentiæ summis laudibus in coelum ferebant. « O praedarum virum et hospitalitatis egregium magistrum, exclamat Ambrosius lib. I de *Abrah.* cap. v, suo quidem exemplo docuit qualis debet esse hospitalitas; nimirum ut presto sit advenientibus, et occurrat obviam, et itinera exploret, et adsit non quærentibus, et rapiat prætergredientes. Ante ostium sedebat Abraham, sedebat meridie, quando alii requiescebant ; iste hospitum explorabat adventus : » hæc Ambrosius de Abrahamo, quæ mutato nomine de Jobo eodem veritatis jure dixeris, ut cujus a ostium semper viatori patuit, et foris non mansit peregrinus. » Expende studium patriarcharum, cum plurimos haberent servos, quibus eam curam explorandi hospites demandare poterant; nulli tamen eam commiserunt, sed tanquam pretiosum thesaurum aut etiam honorem amplissimum sibi ipsi reservarunt. Tradunt de Abrahamo sacræ litteræ *Genes.* XVIII, 1, sedisse ipsum festivo tempore in ostio tabernaculi sui ad captandam auram in meridie, et precipue ad speculandum, num forte illæ transirent peregrini, quos exciperet hospitio : ad meridiem enim maxime viatores lassitudine, fame silique confecti divertere ac recipere se ad hospitium consueverunt. Et quidem in ipso fervore diei, quasi locus alius vel ad quietem captandam, vel ad testum, vitandum nullus esset aptior quam ostium tabernaculi. Sed justum nulla coeli retardat intemperies ; cum tamen pigri et socordes quolibet aeris inclementia consternamur, atque ab operibus pietatis et charitatis desistamus. Explorat Abrahamus peregrinos, et indigos vel procul transeuntes; et nos pauperulis occurrentibus faciem avertimus, et qualemcumque stipem postulantes contumeliose aut certo perquam molesto repellimus. Iura pulchre ac fuse de Abrahami hospitalitate vide apud S. Chrysostomum in *Gen.* cap. xvi!, quæ et optime in Jobum quadrent.

ven. 33. 33. Si arſcondi quaſi homo peccatum meum, it
CELAVI m SINU MEO INIQUITATEM MEAM. — Loquitur
apto do confessione peccatorum, ſi quæ unquam
commiſſeſet, humiliter, poſtpoſita omni confu-
ſione, inſtituenda; id quod Septuaginta expreſ-
ſius dixerunt, hæc cum ſequenti verſu ita con-
jungentes, ut ex utriſque una iſtiusmodi exſiſ-
tat ſententia, <í xxl áaxprfo ázojr'w; fxp vÇx
áuaiTtav 'm'j * où JuTp w tē u ui

Laud*- tÇafopiñHxt tvúzw* aunó*, ſi etiam non ſponte peccans
J.* 'b abscondi peccatum meum : non enim expavi turbam
u >ui multitudinis, quo minus confiterer coram ipsis. Hæc
Micia Jobi laus duplici ſenſu accipi poſteſt, quorum
Cⁿrk" P^mus eſt, peccaſſe quidem, ſed non obtexiſſe
culpam, imo aliquo ſigno, puta ſacrificio pro
peccato, prodidiſſe, ne ſanctior quam eſſet ha-
beretur; ſecundus eſt, non commiſſiſſe quidquam
quod abſconderet, cum tamen ita eſſet animo
comparatus, ut ſi pro fragilitate humana pecca-
ret, minimo id tegeret. Quod ex Olympiodori ex-
poſitione deducitur, quæ ſic habet : « Peccati
voluntarii nullius ſibi conſcius erat, uſque eo ad
virtutem vitam exercebat; verum quia non id
fert human® naturæ conditio, ut qui homo eſt,
non aliqua noxa, quæ minime voluntaria ſil, te-
neatur, idcirco perſpectam ſibi prolapſionem poe-
nitentia atque confessione curabat, nec ejus rei,
quæ non eſſet ad rectæ rationis legem expreſſa,
confessionem reformidabat. « Prudenter ſane Job
primis parentibus cautior promptus erat ad pro-
denda crimina, alienus ab excuſandis, ut prop-
terea non minorem videatur laudem mereri dum
culpas ſuas humiliter aperit, quam cum virtuti-
bus honeſtatur: «Rectefactorum, inquit S. Chry-
ſoſtomus in *Caten.*, nullum ſibi teſtem quærebat ;
erratorum autem cunctos eſſe conſcios optabat. »
Longe aliter homines hodie uſurpant, qui vilia
quidem occultant, et ſi quid boni habent, in
vulgus et in forum educunt.

Nola pro illis verbis, ſi abscondi quaſi homo, he-
braico dici ut Adam, qui ſimul atque peccavit il-
lico nuditatem vel arreptiliis obtexil foliis, et ab-
ſcondit ſe : abscondi verbum, hebraico ROD *caſah*,
ſignificat etiam *veſtire*, operire; undo cubah,
pectus, ſinum, latibulum ſignificare dicilur. Hæc
ſcilicet eſt vitioſa filiorum Adam conſuetudo, ul
vitia ſua gerant el foveant in ſinu, in latibulis ha-
beant abſtruſa, ne prodantur; etſi in ſacramentali
confessione omnia fateantur, veſtire ſoleant nefa-
rio quodam amictu excuſationum : vide S. Grego-
rium lib. XXII *Moral*, cap. ix, ubi confessionis hu-
militatem laudat, damnat excuſationis velamenta,
ailque non minus virtutibus eſſe Jobum admirabi-
tunT^oc- *cni quam humili peccatorum devotione. Viden-
cuintnm dus quoque in hanc ſententiam S. Raſilius in *Pſalm*.
coDKien. XXXVII, ad illa verba : Quoniam iniquitates meae su-
Him inf- pergreſſæ ſunt caput meum, ubi oſtendit hoc oſſo
focat. ſcleratiſſimorum hominum ingenium, ut pec-
cata et abſcondant, et animo recondant; at pro-
borum, ut ſi quando delinquant, quam citiſſimo

I)co aperiant : « Quemadmodum, inquit, in febrī,
quæ ſi intro altiusve ſerpat, morbum longe va-
lidiorem facit; ſi vero in apertum ſe promoverit,
ſpem remiſſionis vel uti indice promittit : ſic et
animæ contingit. Qui inexorabilis et obduratus
fuerit, ſecundum duritiā ſuā et impœnilens
cor theſaurizat ſibi iram in die iræ, adjungens
peccatum peccato, et pròpria adaugens mala : ete-
nim peccator cum in profundum malorum vene-
rit contemnit. Contra, qui probe eſt mentis, ſi CoMtofo
interim vel ſemel per diaboli ſubreptionem of-'nv
fendent, ejus conſcientia maximopere gravatur, r<CC4u.
ut quod admiſit tacere aut occultare nequeat, p etc.
Pulchra ſimilitudine hoc explicat Orígenes ad illa
verba *Pſalm*, xxxvi : Quoniam iniquitatem meam
annuntiabo : a Vide quid docet nos Scriptura, quia
oportet peccata non celare intrinſecus : fortassis
enim ſicut hi qui habent incluſam eſcam indiges-
tam aut humoris vel phlegmatis, ſtomacho graviter
et moleſte imminentia ſi vomuerint, relevantur :
ſic etiam ii qui peccaverunt, ſiquidem occultant
el retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgen-
tur, el propemodum ſuffocantur a phlegmate vel
humore peccati. Si autem ipſe peccator ſui accu-
ſator flat, dum accuſat ſeiſum, et confitetur, ſi-
mul evomit delictum, atque omnem morbi cau-
ſam digerit, d etc.

34. Si EXPAVI AD MULTITUDINEM NIMIAM, ET DES- 31
TECTIO PROPINQUORUM TERRUIT ME : ET NON MAGIS TA-
CUI, nec egreſſus ſum oſtium. — Quantum ad ju- la
dicis et gubernatoris popub officium ſpectat, non Cl
ſic unquam Jobus timuit multitudinem popula- Deumja-
rem, ut propterea omitteret arguere, vel prohi-
bere, aul agere vel dicere quidquam corum, quæ q J(SQdil
illi dicenda vel agenda ſecundum Deum vide- colum-
bantur : neque item ipſum ab hujusmodi officio
deterruit deſpectio propinquorum vel activa, qua
ſolent propinqui ut familiarioreſ coſ qui magnum
aliquid attentant facilius deſpicere quam alieni
aut extranci, propter familiaritatem quæ parit con-
temptum ; vel paſſiva qua ſolent nonnunquam ve-
nire in contemptum propinqui propter odium judi-
cis aul gubernatoris populi, maxime cum ſc oppo-
nit multitudini, aut magni aliquid alieni li : imo
cum potuiſſet tacendo el diſſimulando odium de-
clinare, el negotium ſubterfugere, quietemque
ſervare, noluit potius tacere quam loqui, ceſſare
ipiam agere quæ dicenda vel agenda ex officio
cl pro temporis ratione judicabat. Scilicet arx in-
victa bona conſcientia eſt, qua Jobus ubique tu-
tus nihil timuit, ncque a juſliti® cultu reſceſſit :
frequenter populum rexit, neque ſibi viſus eſt
cuiquam injuriā irrogare : conjunctoſ ſanguine
vel familiaritate ita excepit, ut in jure dicendo
ſolam juſtitiaerationem haberet, tametſi propterea
cognati vel neceſſarii excandecerent, ac in illum
inveherentur : maluit quippe correptioneſ ſive
objurgationeſ patienter ferre, quam juſ ulla ex
parte violare. Ergo exantlavit injurias, ne ullam
injuriā inferreL

prorsus esse coelestem ac puram, ipsique coelo pretiosam; utpote per quam fiat separatio justorum et in justorum. Porro Deum opera hominum sive bona sive mala, operibusque congruentia præmia et supplicia quasi in libro exarare hic et alibi sæpe in Scriptura testatum habemus: ita Jeremias Taren. i, 14, ait « iniquitates in manu Dei convolutas; » id Vatablus in hunc modum interpretatur, quasi Deus quibusdam notis peccata in manibus suis designarit, ut illorum recordetur. Pius Vates meo iudicio volumen intelligit, quod moro antiquo circum umbilicum convolvitur, in quod Deus atramento illo Ezechielis omnia hominum dicta, facta, cogitationes refert, et in sua manu, hoc est potentia divinitatis suæ, et aperta scientia conservat, ne unquam excidant et obliuerentur, sed semper sint in conspectu, et clarissime perfectissimeque legantur. Hoc ipsum innuit Isaías cap. lxxv, G: « Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam et retribuam in sinum eorum: » id etiam perspicue dicit Joannes Apoc. XX, 12: « El judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum. » Quæ et alia divinarum litterarum arcana monita probi omnes et salutis suæ amantes viri ante oculos habere solent atque expendere ad necessariam cautionem, ut cum nullum Deo scelus tectum esse possit atque incognitum, mature obviam eant periculo suo, et peccata defleant, puniantque in se ipsi, ne deinde omni acerbitate ab æquo iudice puniantur.

Job sane vir tantus, quantum nobis cæli scribæ et atque annalium monumenta dicunt, non saluti indormiebat suæ, nec exspectabat illud tempus ultimum, dum Auctor universitatis atque iudex nigrum theta in commentario suo pingeret, sed abjectus coram Deo pœnitensque provolvebatur: cumque foret non pœnitentiæ modo; sed maximarum quoque aliarum virtutum coronis undique redimitus, cum tam purus et innocentis conscientiæ, ut cor suum nunquam illum reprehenderet, cumque dicta factaque sua referri in divinum librum peteret, ad æternam propositi sui et devoti animi memoriam (id enim ea verba ipsius volunt: *Et librum scribat ipse qui iudicat*), hic vir, inquam, simplex, et rectus ac timens Deum, et quotidianis sacrificiis intentus, inter Hussilas sanctioniæ quoddam miraculum et exemplar; cum tamen apud se reputaret lucidum Dei oculum forte quiddam in se animadvertere, quod ipse non videbat, divinæ iustitiæ et bonitati contrarium, anxius et maerens obsecrabat dimitti se ut plangeret paululum antequam iret ad terram tenebrosam et operiam mortis caligine, quo iudicem propitiare posset, et animi abiectione aliquo lacrymis illius mentem ad misericordiam et lenitatem commovere. Quamobrem etiam prudenter Jobus hic ante extremum iudicii diem desiderium suum audiri et libellum scribi postulat, ut portet illum in humero; quibus verbis se iustum operatorem co-

ram Domino constituere nititur, divina scilicet adjuvante gratia, ut iusta præcepta Domini in libro legis contenta operetur. « Litterum quippe in humero portare, inquit S. Gregorius lib. XXII Moralium cap. xiv, est Scripturam sacram operando perlicere; et notandum, quam ordinate describitur, est iustum et prius in humero portare, et postmodum sicut corona circumdari: quia videlicet sacri eloquii mandata si modo bene potiantur in opere, post nobis victoriam exhibent in retributione, » etc. En quomodo nobis propria operaci merita coronam concilient et operentur, tandemque cum manibus nostris ad caput progrediantur. In hoc ergo sensu, juxta S. Gregorii expositionem, adiutorem divinum postulat Job, ut gratiæ coelesti cooperando gloriæ coronam promereri valeat. Quare etiam S. Paulus ait II Corinth. vi, 1: « Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei accipiat, ubi S. Anselmus: « In vacuum, inquit, gratiam recipit, qui cum ea non laborat, nec ei suum studium adjungit; quique per desidiam facit, ut in se gratia sit otiosa, dum eam bonis explere operibus non satagit, » etc. Ea igitur ratione Job adiutricem gratiam postulabat, ut cum ea posset laborare et mereri, sciens quia neque sine gratia posset meritum comparare, neque sine labore coronam oblinere. Quod autem subdit:

Per sexaginta gradus meos proxvntiatio illum, — ai ifc- idem est, q. d. Ego omnem meam actam vitam in medium proferam, singulasque actiones et cogitationes meas ei contulabor, omnesque mei cordis recessus ad unum retegam. S. Gregorius loco supra citato exponit tropologice de gradibus meritorum, de quibus per Psalmistam dicitur *Psalm. Lxxxix, S: Ibunt de virtute in virtutem*: a Neque enim, inquit, repente ad summa pervenitur, sed ad virtutum celsitudinem per incrementa mens ducitur. Ille ad doctrinam Dei veraciter ascendit, qui ad obtinendam hanc gradibus sanctæ operationis eruperit; et quasi per singulos gradus suos librum pronuntiat, qui percepisse se ejus scientiam non per verba tantummodo, sed etiam per opera demonstrat. Unde adhuc subditur: *Et quasi principi offeram illum* et *Quoniam* enim quod offerimus in manibus tenemus. Venienti ergo ad iudicium principi librum offerre est verba præceptorum illius in actione tenuisse. » Septuaginta longo aliter locum hunc totum transtulerunt, sic enim tres versus hos interpretati sunt, et;

ἔγωγε τῶν ἡμετέρων;

Κῆρυξ ἐγὼ πῶς

ἔγωγε τῶν ἡμετέρων, ἔγωγε τῶν ἡμετέρων, ἔγωγε τῶν ἡμετέρων;

Κῆρυξ ἐγὼ πῶς ἔγωγε τῶν ἡμετέρων, ἔγωγε τῶν ἡμετέρων;

Κῆρυξ ἐγὼ πῶς

quis mihi tribuat auditorem? Job pm-

Et manum Uomini si non timui; synarapham vero

quam habui contra quempiam, in humeris utique cir-

cumponens coronam leycbam, et si non scindens eam

reddidi, nihil accipiens a debitore. Qua versione il-

lud officii munus Jobum prostitisse significarunt, et

quod præcipit Isaías dicens cap. lxxviii, G: a Dis-

solve colligationes impietatis, solve fasciculos de-

primeóles, dimitte cosqui confracti sunt liberos, et omne onus disrumpe, » hoc est, ne divites tabulis et scriptis pauperes debitores suos opprimerent; sed pecunias creditas eis potius condonarent, job Habebat autem codicem Job, in quem rationes Xi ré- r< ferebat datæ mutuo pecunie, ut eorum levaret miMiin » indigentiam; servabat syngraphas et schedulas «.•o.-»- satisfactionis propria manu debitoris subscriptas; °r* ad constitutum tempus remittebat famulos qui pensum pectini® exigent; debitores domesticis difficilitalibus impediti, aut angustia rei familiaris oppressi, pensitandi pecuniam non habebant facultatem. Quid faciebat Job? miltc balne exactores, qui iudicis edicto ærc alieno constrictos ad solutionem cogere, aut debitores suffocarent instar mali servi, aut traderent custodi® et vinculis? minime gentium. Magna animi celsitudine cautiones et chirographa coram debitoribus et stipulatoribus in minutas partes distrahebat, ut abo- Triom- lita cl oblivione obtuta manerent debita. « Et si 'o?*-!' non scindens reddidi, nihil accipiens a debitore.» Jd.Aum Mira Jobi benignitas. Sed cur discindit syngraphas, rumpitque cautiones diademate coronatus? debite- jripbu"„oc ’ndicant verba Septuaginta, *circumponens coronam legebam*; S. Augustinus legit, *et coronatus publice legebam*; S. Ambrosius lib. *De Tab.* cap. xvii, *imponens coronam legebam*; Glossa Lyr® habet, *tantumquam sua victoria vatillum*. Neque minus sane illustro facinus condonaro injurias, probra, maledicta, quam debita. Qui æris sui vincula proximo relaxat, quibus tenebatur adstrictus debitoribus suis remittit, et ab obligatione nominum eos absolvit, Dei munificentiam in dimittendis debilis et solvendis peccatorum vinculis æmulatur: is dignus regiis infulis, imperatoriis paludamentis, ut rex augustus incedat coronatus.

v'r? 38-40. Si adversum me terra mea clamat, et {t ° CUM IPSA SULCI EJUS DEFLENT: SI FLUCTUS EJUS CO-

MEDI ABSQUE PECUNIA, ET ANIMAM AGRICOLARUM EJUS AFFLIXI: PRO FRUMENTO ORIATUR MIHI TRIBULUS, ET Job jgri- rno n0nt)E0 spixA. __iniquum merito putat vir di- optime- vinus, si agrorum suorum operam solum nossent ut hi» laborare, et sub laboribus gemere, et nullam vi- nboj. ferent mercedis jucunditatem sudoribus madidi,

sicci et arentes solatio; quam iniquitatem sic ob- jicit D. Jacobus divitibus mundialibus dicens *Epist.* Mek'c j, 4: a Ecco merces operariorum qui messuerunt regiones vestras clamat; cl clamor eorum in au- ir , liu res Domini Sabaoth introivit: » et quando mer- cb miti» ccs el soladura negatum operariis non clamat ad- d» ¿ni. versus dominos, et coelum clamoribus implet? Itaque Job quasi dira sibi imprecatur, si unquam vel subditorum lacrymas vel sanguinem sitiverit, sic subditos vexando exactionibus, ut cogere cl illos plus solito terram sollicitare et vexare, quo possint persolvere tributa: ita Auctor *Caten*, (*irae.*, q. d. • Hæc patiar mala, si causa mea terra a suo domino est aliquando gemitu debilitata; aut si sulci ejus ab aratoribus, atque ab his, qui eam sciderunt, flere aliquando coacti sunt: » quippe

merito tot sibi calamitates a Deo inflictas putaret bonus rex, si quando libuisset de terne vulnere aut de subditorum sanguine bibere, cos sic promendo tributis, ut ingenti labore ægre ac difficulter satisfacere vix possint.

Hic nempe mundialium tyrannorum est mos, qui subditos gravibus exactionibus et laboribus supra quam ferre possint onerant, nec ullam eis requiem aut solatium concedunt; boni vero do- Boot d> mini est sic labores inter servos partiri, ut im- l pertiatur eliam solada: sic Deus Gen. iv mandavit rnta ij. homini labores, sed ex quibus cibus nascatur; bon'! X'.l* minatus est soli sterilitatem, elementorum inde-

mendam; sed et vestes paravit, ut tanquam a n«- bono domino venirent in servos labores mixti, imo et attemperati solatiis. Id quod pulchro observavit Rupertus lib. HI De *Trinit.* cap. xxvii cum ait: « Habes itaque duo miserite solatia cum labore et indigentia homini proposita, victura scilicet et vestitum: victum, ubi paulo ante dixit: *In sudore vultus fui vesceris pane tuo*: vestitum, ubi nunc dictum est: *Fecit Dominus Ada et uxori ejus tunicas pelliceas, cl induit eos.* » Proh optimi et celsissimi Domini conditionem! Servituti addicit homines, ingentes illis labores mandat; sed et simul providet illis victus vesdtusque solada, et ut in laboribus immittendis severus, sic bonus in parandis solatiis apparet: hinc merito David mundialium principimi iniquitatem atque duri- imi» tiem a Deo longissime removebat dicens *Psalm.* xeni, 20: « Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? » plano iniquilas magna est, quod in domini alicujus præ- v coptis tantum videantur labores ac sudores man- ->>" » l dati, et nullum ibi appareat solatium. Pulchre ait *ub£ 'M' D. Laurentius Justinianus in *Fase. amor.* cap. vi: nuuuii»v « Aperte dicit Psalmus: Neque iniquus neque im-

mitis es, ut laboriosa mandes, et absque delectationis suffragio operarios fatigari sinas: » non potest dominus, qui iniquus non est, qui immitis non est, decernere labores servis absque ullo delectationis suffragio; non potest dominus, qui iniquus non est, sinere fatigari subditos in adimplendis mandatis, et non curaro de illorum victus vestitusque solatio, Unde de se et pro se aiebat Job: « Si adversum me terra clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent, » etc.; et qualis esset ista Jobi iniquitas, quam terra clamaret, quam sulci ejus deflerent? Utique hæc esset, si agros suos iti sudoribus et laboribus operarum impleret, ut laborantibus excolentibusque cos solum liceret gemere et lacrymari sub labore, percipere autem aliquod solatium mercedis nunquam liceret. Sic exponit locum hunc Nicetas in *Calen. Gray.*: « Sed neque meos agros ac sulcos, neque terram meam quisquam coluit, qui non esset pretio atque mercede conductus, ne forte eum gemitu lacrymisque vexarem, si ipsius operam certam mercede spoliasset. »

Juxta mentem S. Grogorii lib. XXII *Moral*, cap. Q«l fr

hrrtmei xy ferra hoc loco significat terram desertam et voleos ri- squalentem jejunaque glarea sterilem; e contra gntur? vero suici felicem glebam et subactam terram.

Juxta anagogen *terra clamat*, id est imperiti vel impii homines; *sulci* vero qui in virtute profecerunt; utrique ergo coram Deo clamant, scilicet tam impii quam pii adversus praelatos, cum se illorum cura destitutos conspiciunt: nempe impii homines ad pietatem reducerentur, si eorum curam praelatus ageret, et pii in virtute proficerent; unde merito utrique de praelato conqueruntur. In quem sensum adducit S. Gregorius verba ejusdem Jobi vers. 39: « Si fructus ejus comedi absque pecunia; et animam agricolarum ejus affluxi: » fructus terne absque pecunia comedit ille, qui cum præsint aliis, et ob hanc causam honorem accipiat et annuos redditus, ipse tamen omnino injuncti muneris curam abjicit: oves quidem tondet, non tamen ad pascua reducit, neque lupos arcet. « Perfecti namque », inquit S. Gregorius, cum semper de spiritualibus moveantur, tanto sciunt de alienis corporalibus damnis ingemiscere, quanto jam edocti sunt non

dolere de suis. Omnis ergo qui præsint, si perversa in subditis exercet, contra hunc *terra clamat*, et *sulci deflent*, quia contra ejus injustitiam rudes quidem populi in murmurationis vocibus erumpunt, sed perfecti quique pro pravo ejus opere se in fletibus affligunt; quodque imperiti clamant et dolent, hoc probatioris vitæ subjecti deflent et tacent, etc. Idem hom. 17 in *Evang.* hunc Jobi locum exponens: a *Terra*, inquit, *contra possessorem suum clamat*, quando contra pastorem suum juste Ecclesia murmurat: cujus etiam *sulci deflent*, si corda audientium, quæ a praecedentibus sunt patribus praedicationis voce et vigore invectionis exarata, vident aliquid quod lugeant de vita pastoris. Cujus videlicet *terree fructus* possessor bonus *sine pecunia* non *manducat*: quia discretus pastor prorogai talentum verbi, ne ad damnationem suam de Ecclesia stipendium sumat alimenti: tunc enim de terra nostra cum pecunia fructus comedimus, quando sumentes ecclesiastica subsidia in praedicatione laboramus: praecones namque venturi judicii sumus. » Hæc p'o ac sapienter Gregorius.

CAPUT TRIGESIMUM SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Irascitur Eliti tam Jobo, quod suam tantopere justitiam predicassif, quam amicis, quod rationis Jofciim refellere nequivissent. Quare ipse prafatus modeste veniam, quod curam senibus adolescens loqui audeat, docet adolescentibus interdum divinitus inspirari sapientiam; cujus rei asserit se accepisse experimentum, ideoque longe aliis ac validioribus argumentis Jobum convicturum.

1. Omiserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod justus sibi videretur. 2. Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachei Bnzites, de cognatione Ram: iratus est autem adversum Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo. 3. Porro adversum amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Job. 4. Igitur Eliu exspectavit Job loquentem: eo quod seniores essent qui loquebantur. 5. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer. 6. Respondensque Eliu filius Barachei Bnzites, dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam. 7. Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam. 8. Sed, ut video, spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. 9. Non sunt longævi sapientes, nec senes intelligunt judicium. 10. Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam. II. Exspectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus: 12. Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est qui possit arguere Job, et respondere ex vobis sermonibus ejus. 13. Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo. 14. Nihil locutus est mihi, et ego non secundum sermones vestros respondebo illi. 15. Extimuerunt, nec responderunt ultra, absluleruntque a se eloquia. 16. Quoniam igitur exspectavi, et non sunt loculi: steterunt, nec ultra responderunt. 17. Respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam. 18. Plenus sum enim

sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei. Í9. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas disrumpit. 20. Loquar, et respirabo paululum : aperiam labia mea, et respondebo. 21. Non accipiam personam viri, et Deum homini non æquabo. 22. Nescio enim quandiu subsistam, et si post modicum tollat me Factor meus.

vtn. t. 1. Omiserunt autem tres viri isti respondere Job , eo quod justus sibi videretur. — Cum longam Jobus et continentem orationem habuisset, quam non minus sex capitibus absolvit: a Finita sunt verba Jobi, » quemadmodum ad calcem cap. super, in latino textu adjungitur ; Septuaginta vero inde hujus capitis initium faciunt, cum aiunt, Xii ἑπτὰ φίλοι • r.rr/jtavi Si xii ci rpil; 2. Et IRATUS INDIGNATUSQUE EST Eliu FILIUS Ba —Vert. L RACHEL BuZITES, DE COGNATIONE RAM : IRATUS EST AUTEM ADVERSUM JOD, EO QUOD JUSTUM SE ESSE DICERET coram Deo. — Hic Eliu fuit ex progenie Eliu, Buz filii Nacbor, fratris Abrahæ, de quo agitur Gen. xxii, 21, de cognatione Ram; Septuaginta addunt τίς; Ἰουθις; -ύς?»; , Ausitidis regionis, in qua eadem erat terra Ilus patria Jobi, ut vidimus cap. i, i ; Chaldæus vertit de cognatione Abraha; alii appellative vertunt de cognatione illustri : nam Ram illustrem significat. Recte et vere omnes. Sed falso Ilebræi putant hunc Eliu Balaam fuisse, qui tempore Moysis maledixit Israelitis : nam Eliu cum Jobo longe antiquiores sunt Moyse, uti Tirinus in Citron, alique ostendunt. Plura hic de Eliu quæri solent curiosius quam utilius : nobis sat fuerit, nosse mores hominis, quos ipse dum loqueretur expressit. Portasse cum esset bussita, sive ex ausitide regione, ut Septuaginta interpretes habent, et trium regum adventum intellexisset, quorum tamen neque socius neque comes fuit, sponte sua accurrit juvenis, ingenio acer ac vehemens, si quid novi esset exploraturus; cceptaque disputatione captus exitum exspectavit, donec ipse in re gravissima sententiam diceret. Vir sano illustris fuisse videtur, qui inter viros tantos non incongrue loqui posset. Quod et nominis paterni Barachel et cognationis Bain mentio indicant, quæ hic tanquam celebria scribuntur ; licet incertum sil quis Barachel. Quis Ram fuerit. Elia vero urbanitas ex hoc ipso palet initio, quod neque Jobum neque tres concclatores interpellaverit, sed impetum represserit, donec pro ætatis ratione suain sententiam subtexeret: pictas vero posthac spectabitur, Deo litem dirimente ; verosimile lamen est eum in eodem cum Iribus amicis Jobi errore versatum, existimasse Jobum obanteaclæ vitæ scelera mulctari : id quod non obscure ipsius adversum Jobum ira et indignatio manifestant : eo quod justum se esse diceret coram Deo, id est non habere talia aut tanta ulla peccata, quæ potuisset ita Reus in eo punire tam gravi plaga. Hæc enim verba severius expendens, et alia intentione accipiens quam a Jobo fuerant prolata, superba et impia reputabat : neque salvalidæ ei videbantur excusationes, quibus hactenus coram tribus amicis se expurgaverat, ut solent juvenes esse senioribus magis ferventes ad contentionem, tardiusque placari utcessent a contentione, propter fervorem sanguinis juvenilis. Tropologiam hujus versus vide apud S. Gregorium lib. XXI Moral, cap. li.

um çl>4iijrcûirtà-»Tî:-cMùS,ctcessavit Jobaverbis: cessa-
mle0 veruni autem ct tres amici ejus ultra contradiccreJob :
ua .j. quia scilicet ipsum a sua sententia deducere se
itrtit re- posse desperabant ; neque quidquam habebant,
a,“tL quo illum urgere possent vehementius. Quod au-
tem pro ratione additur : eo quod justus sibi vidue-
tur, ambiguam facit orationem : nam relativum siW
potest ad tres amicos vel ad ipsum Jobum referri.
Ad tres viros referendum putarunt nonnulli in-
terpretes lafini, ut S. Gregorius, Odo, Tilelman-
nus, et alii, quasi nimirum hac prolixa Jobi ora-
tione lres amici convicti, præserlim illa officio-
rum ejus narratione, et quod illam diram impre-
cationem, si secus esset, adjunxisset, sibi jam
persuasissent ipsum esse justum. Quæ sententia
probatur Græcorum versione, nam Septuaginta
id plane ad viros retulerunt vertentes, ἦ 7 < 1^3
erat enim Job justus coram cis.
Hctorii Qua interpretatione bonorum virorum victoria
representatur, qui tandem adversarios suos se
sanctos esse convincent, sicut ipsos dicturos Sa-
pientia scribit Sap. v, 4 : « Nos insensati vitam
illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum
sine honore : ecce quomodo computati sunt in-
ter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est, n
de Christo etiam scribitur Apoc. i, 7 : « Ecce ve-
nit in nubibus, et videbit eum omnis oculus, et
qui eum pupugerunt, n Veruintamen illud relati-
vum sibi non ad lres viros, sed ad ipsum Jobmn
referendum esso probatur ex eo, quod ita purior
sit latina locutio ; tum quod in Ilebrao et Chal-
dæo plane ipsum referat Jobum : est enim re-
lativum singulare tertia: personen in Ilebrao qui-
dem tau, in Chaldæo vero iod. Adde, quod
aptius sit ipsi textui, ut relativum sibi Jobum
ipsum, non ejus amicos referat : nam ipsis mi-
nime visus est justus, quousque a Deo convicii
sunt, et jussi ab ipso Jobo veniam impetrare,
quo ipse Deum pro illis precaretur, ut in fine li-
bri narratur. Significat ergo tres viros omisi-
0 respondere Jobo, « eo quod justus sibi videre-
tur, » hoc est, tot pœnas non commeruisse, in
quo tota inter eos disputatio versata erat ; omi-
serunt igitur ipsi loqui, quia quid amplius dice-
rent non habebant ad sententiam suam proban-
dam : ita Sluica, Pineda, Sanctius, et abi pas-

Vert. 3. 3. Ponno ADVERSUM AMICOS EJUS INDIGNATUS EST, EO QUOD NON INVENISSENT RESPONSIONEM RATIONABILEM, SED TANTUMMODO CONDEMNASSENT JOB. — Contra tres, inquit, amicos istos, qui hactenus Jobum oppugnaverant, non minus exardescebat ejus iracundia, propterea quod non adinvenissent neque adduxissent contra Jobum responsionem suo iudicio rationabilem aul urgentem, id est argumenta satis valida et efficacia ad confutandum illum et occludendum illi os vi argumentorum; sed tantum visi essent ipsum Jobum calumniari el condemnare absque sufficienti ratione, simpliciter asserendo ipsum impium esse, et propter peccata sua puniri, sed non salis probando vel ipsum redarguendo. Non est autem hoc virorum sapientum sine idonea ratione quemquam condemnare, cum hoc non aliud sit quam calumniari; ex quo clarum fieri videtur illud relativum siti», de quo vers. t diximus, ad amicos non referri: non enim, si justus eis visus fuisset, hic diceretur quod eum condemnassent. Verumtamen non debebat Eliu hac de causa indignari, cum admodum difficile sil veritatem eloquenter et ingeniose defensam confutare, prudentiusquo sit tacere quam ei verbis repugnare: nam tandem contradicentis apparebit stultitia; unde merito S. Gregorius lib. XXIII *Moral*, cap. m, notat per Eliu speciem amatorum van® glori® designari: 'tî mn- "lobum quippe de præsumpta justitia, amicos Unm: vero ejus de stulta responsione redarguit: cuncti enim van® glori® sectatores dum se omnibus præferunt, alios quidem de fatuis sensibus, alios autem de indignis meritis reprehendunt, id est alios censent nihil scire, alios non bene vivere, » etc.

vir», i. 4. Igitur Eliu exspectavit Job loquentem: eo Sffiori- QUOD SESIONES ESSENT QUI LOQUEBANTUR. — Cuius initio interfuisset disputationi, nuditi» mo- vissetque omnia ultro citroque dicta tum ab ipso r<m (c- jobo tum ab amicis ipsum impugnantibus; tamen rll' quamdiu Jobus ipse cum amicis loquebatur penitus tacuit, illis, utpote senioribus, morem gerens, nec verbum ullum interponens; unde satis clucet vel hominis a'cl®tatis illius disciplina. Cum enim junioribus, juxta monitum Ecclesiastici cap. XXXII, 10, vix in conspectu senum loqui liceat cum decoro, nisi forte interrogentur, ut quam brevissime respondeant; multo minus absque dedecoro eis licebit majorum sermonem importuna loquacitate interrompere *ibid.* vers. 13: « In medio magnatorum, inquit Sapiens, non præsumas. » Qu® monitio, ut bene notant Cornelius et Bonarlius, perlinet ad juniores instituendos, 7. d. janiori- \ ide adolescens ne præsens viris principibus tu» co- aliquid çjeas, vel facias, vel praisumas, quo te ipsum illis cx®ques (hoc enim Septuaginta dicuntur, fci» et volens sapientiam tuam ostentare, et ante bu»°u. canos sapere; vel ca libertate loquaris inter seniores qua illi, qui auctoritatem dicendi longo sibi usu vel®tate compararunt: lioc enim signum est arroganti®, audaci® et impudenti®, quo of-

fensi magnates, et indignantes, quod te illis ^equiparare velis, cum sis inferior, in le insurgent, toque verbis et factis quoad poterunt depriment; ut qui volueras esse æqualis summis, fias parimo inferior infimis. Eadem ob causam iUd., «ct ubi sunt senes non multum loquaris, » quia per ttulu' hōc vidēns te eis æquare, eorumque gravitatem, ta3j u-auctoritatem et prudentiam tibi arrogare: quare (pen-dasi. illos offendes, ipsique tuam arrogantiam carpent et obtundent. Huic affine est S. Bonaventuræ monitum: « Inter multos ne mullum loquaris, » tum ut multitudinem reverearis, tum ut vites confusionem, tumultum, contradictionem et reprehensionem cujuslibet e multis. Hinc omnium gentium rilu juvenus honorat senes, cisque defert honorem sedendi et loquendi: unde Macrobius lib. III *Satum.*: aSenectus nobis, inquit, si sapimus, adoranda est; » et Valerius Maximus lib. H, cap. r, scribit juvenes olim ita honorasse majores natu ac si ipsi communes omnium forent parentes; quam autem Esseni honorarint senes vide apud Philonem lib. *De Essen.*; quantum / Egyplii, vide apud Herodotum in *Eutcrp.*: plura de honorandis senibus vide apud Ciceronem lib. I *Offic.*, Platonem *De Lcj.* Aristotelem lib. IX *Ef/uc.* dial. 9, cap. n. Hoc igitur et sequentibus versibus gloriatur Elia se natu majoribus, uti decebat, morem gessisse; sed tamen contra illos graviter postea peccavit, ut mox videbimus, multa fulililer eructans, seniores arguens, Jobum reprehendens, el plenis buccis sapientiam suam crepans: unde subditur:

5-7. Cu. I AUTEM VIDISSET QUOD TRES RESPONDERE Ven. 5, NON POTUISSENT, IRATUS EST VEHEMENTER. RESPON- 6 'I 7'

DENSQUE ELIU FIUUS BARACHIEL OUZITES DIXIT: JUNIOR SIM ÎEMPORE, VOS AUTEM ANTIQUIORES, IDCIRCO DEMISSO CIHTE VERITUS SUM VORIS INDICARE ME OI SENTENTIAM. SrF.RAB.LM r.NIM QUOD JETAS PROLIXIOR LOQUERETUR, ET ANNORUM MULTITUDO DOCERET SAPIENTIAM. — IlaC- Kilillito

tenus quidem pro ratione æntis su® siluerat Eliu, donec saniorum aliquis aut Job loqueretur; velor Úrum posteaquam conspiceret neminem ex tribus lor''»- illis qui adversus Jobum contenderant ultra respondero, sed cedere ipsi Jobo, el prorsus præbere silentium; hinc videlicet juvenilis in eo sanguinis ardor efferbuit, et iracundia magna permotus, quasi ex zelo quodam tucnd® veritatis, quam ipse periclitari et succumbere existimabat ex silentio trium amicorum, si Job non confutaretur, quem existimabat male locutum contra Deum, ac proinde confutatione dignum. Ipse igitur aliis omnibus silentibus, tempus opportunum loquendi nactum se existimans; primum quidem adversus tres amicos pauca, deinde adversus ipsum Jobum multa loqui cœpit, ea quo magna sati* vehementia, præinissa ampla, et, ut videtur, pomposa satis præfatione rhetorica juvenilem quamdam çAzunsv et ostentationem redolente; qua etiam nimis juveniliter et mordacius quam ipsius ®tati videatur convenire, seniores ipse junior non solum arguit, verum eliam irridet et

subsannat, ut palam imperitos, elocuturus nempe suam sententiam, in hunc modum prafari coepit: Ego quidem Eliu, quod ad ætatem attinet annorum, agnosco et fateor me omnibus vobis junio- rem, et vus ut tempore ælateque seniores pluri- mum veneror : ac propterea meae juventutis ac vestræ senectutis intuitu hactenus ego vobis lo- quentibus ac verbis prolixè disceptantibus silui, capite demisso in terram cum humilitate et atten- tione eorum quæ a vobis dicebantur. Et præ re- verentia ælatis vestræ et verecundia juventutis meæ huc usque vobis meam proponere senten- tiam erubui : existimabam enim vos, ulpotè se- niores allaturos sufficientia et efficacia ad rem propositam argumenta, quibus vestram senten- tiam stabiliretis ac veram sapientiam edoceretis, qua spe lactatus et adductus hactenus audire vos malui, et humiliter attenteque audiendo discere, quam superbe et intempestive loquendo doctoris officium, quod ætati meæ minus convenit, usur- pare.

Ver*. 8 8 et 9. Sed, ut video, spiritus est in hominibus, H9, ET INSPIRATIO (HINIPOTINTIS DAT IXTELUGENTIAI I. NOX

SINT LONGÆVĪ SAPIENTES, NEC SENES INTELLIGENT JU-

Sipienth Diciiii. — Verumtamen, inquit, hoc ego experior
A DCO nunc verum esse, quod frequenter alias quoque
iaspin- mecum cogitavi ; nimirum ipsum esso in homi-
lur. nibus Dei spiritum, qui veram docet homines sa-
pientiam, et Dei inspirationem dare hominibus
veram et salutarem intelligentiam; ideoque sa-
pientiam et intelligentiam donum esse omni-
potentis Dei, qui per Spiritum suum Sanctum qui-
bus vult, et quando vult, et quantum vult, ea
impertitur tam juvenibus quam senibus non ba-
bito ætatis aul personæ respectu. Non enim vera
ista sapientia sic ætati aut annorum numerositati
alligata est, ut oporteat cos omnes qui annos
multos vitæ transactas numerare possunt sapien-
tes haberi ; aut cos omnes qui dierum multitudine
senes vel cani videntur prudentes ob hoc existi-
mari, et verum æquitalis iudicium inelligere. Ne-
que iterum sic est alligata sapientia annis, ut
oporteat omnes cos qui sapientia predili sunt an-
nos plurimos numerare, aul capillorum canitiem
ostentare : contra enim experimur, mullos ætate
senes et capillorum canitie perfusos, qui tamen
stulti sunt et pueri moribus : quales sunt pueri
centum annorum maledicti a Domino, de quibus
Isaías ait cap. I av, 20 : « Quoniam puer centum
annorum morietur, et peccator centum anno-
rum maledictus erit, Iterum alios videmus ætate
quidem juvenes, sed iudicio maturos et moribus
senes, qui Sap. iv, 13, « consummati in brevi
tempore explorunt tempora nulla.» Unde clare palet,
ut do- scientiam et rerum prudentiam non tam ex mul-
BumUi. ys ann.s (jUain ex ycj jjenciici0 ponderandam

esse, ul is prudenior habeatur, non qui plures
annos habeat, sed cui maiorem Deus prudentiam
prestiterit Qure verissima sententia est : « nam om-
nis sapientia a Domino Deo est, » ul ait Ecclesias-

ticus cap. i, I ; et ita sæpe factum est, ut nulli
juvenes singulari sapientia Dei beneficio excellue-
rint, ut Joseph, David, Jeremías, Daniel, Joannes
Baptista, Joannes Evangelista, et multi alii. Certe
David divini Spiritus instinctu pro testimonio di-
cit *Psalm*, cxviii, 100 : Super senes intellexi, quia
mandata tua quæsivi; » et Sapientia cap. iv, 8 :
« Senectus, inquit, venerabilis est, non diuturna,
neque annorum numero computata. Cani autem
sunt sensus hominis, et ælas senectutis vita im-
maculata. »

Hanc ob causam sæpe a Deo juvenes magno Junen
pretio æstimantur, senes vero pro nihilo habentur b"ai
tur : quia hi morum levitate repuerascunt; illi
virtutum maturitate consenescent, id quod D. Ig- xoiUt
natus epist. 6 ad Magn. pluribus exemplis de-
monstrat; e quibus probat, non tam adolescen-
tiam quam prudentiam spectandam : « Nec enim, Auctori,
inquit, annosi sapientes continuo sunt, nec senes
intelligentiam possident; sed spiritus qui in ho- tur mu
minibus est. Daniel enim ille sapiens, cum duo-
decim esset annorum spiritu Dei affiatus erat; et 1

senes frustra canos ferentes, calumniatores et
alienæ formæ appetentes esse coarguit; Samuel
autem puer parvulus lleli nonagenarium repre-
hendit, quod suos filios plusquam Deum honora-
ret.» Et post alia exempla Jeremiæ, Salomonis et
Josiaë, qui admodum juvenes res preclaras edi-
derunt, concludit : « Adolescentia igitur non est
contemnenda, quoties Deo dedita consccralaque
fuerit ; verum is contemnendus est qui pravo est
animo, tametsi malorum dierum tempore ple-
nus sit. » Hinc est illa frequens sacrarum littera- Sen? »
rum consuetudo, ut seniores propter morum in-
temperantiam pueri dicantur; juniores propter
virtutum excellentiam *senes* appellentur, quasi p«ri Ni-
nnila annorum, sed morum ratio habeatur, canlllr

Quod recte observavit Philo llebræus lib. de his
verbis : *Resipuit Noe*, ubi hoc pluribus osten-
dit : « Hic certe, inquit, mos est legislatoris, ut
et pro vectos ætate appellet *juvenes*, et eos qui non-
dum senuerunt *seniores*, non respiciens annorum
numerus, aul tempus breve longum ve, sed po-
tentias animæ, qua: movetur melius aut deterius. »
Id quod pluribus exemplis illustrat : nam in pri-
mis juniorum nomina tribui senioribus, si malis
moribus imbuantur, probat primo exemplo Chain,
qui inter filios Noe dicitur minor non ætate, sed
levitate : « Junio-rem, inquit, filium dicens non
ætatis nomen scribit, sed qualibus moribus pre-
diti sint rerum novarum amatores indicat, » etc.
Contra vero eos, qui virtutibus procedunt, quam- vhintla
vis annis adhuc reptent, *seniores* appellari non pwririi
paucioribus neque obscurioribus exemplis *ibid.* “

Philo demonstrat : « Jam ostendimus, inquit, non
ætate, sed honore prestantes nominari *seniores* ; » uitrm.
et in primis ab illis duobus conjngibus S. Patriar-
chis, Abraham et Sara, exorditur, qui omnium
primi in Scriptura senes appellantur : « Erant, in-
quil textus Gen. xviii, 11, ambo senes pro vectæ-

quo ætalis, n non quod ætate, sed quod sancti-
tate alios præcesserint.

El rursus de Abraham dicitur *Genes*, xxii, I:
« Erat autem Abraham senex dicrumque multo-
rum; et Dominus in cunctis benedixerat ei; » ad
Ahn- quem locum alludens Philo : a Quis ignorat, in-
quit, quod ille sapicnlissimus Abraham brevior

di- r*s æv< Quam ullus pene omnium majorum suo-
cnniorin rum inducitur ? illorum tamen, qui diutissime
Scrini- vixerunt, nemo quod sciam, sed solus hic seri-
bilur senior. Dicunt igitur sacra oracula, quod
Abraham erat senior ætatis provecta?; et Dominus
benedixit Abraham rebusque ipsius omnibus.
Quod mihi videtur subjunctum tanquam causam
præcedentium, cur *senior* dicatur ille sapiens :
cum enim a benigno Deo bene ofllcitur animæ
pars rationalis, nec unam modo , sed omnes be-
nedictionis species accipit, seniliter sapit, atque

Nou in. ita fit senior. » Itaque Abraham elSara cum mul-
u<jrnlo- l*s anll(lu*s Patriarchis ætate fuerint juniores, om-
biutiZei niuin tamen primi *senes* appellantur, ut matura

prodeo- filis fuisse non tam ætatis quam sanctitatis, ne-
t«ctni5* q110 tain annorum quam benefactorum senectus
itiendeo- ostenderetur. Ea de causa D. Paulus *Act.* xvi, t
«l»• ct Horn, xvi, 21, elegit Timotheum, quamvis nulli

tunc essent etiam in ipsa Ecclesia senes : quando
enim *Philipp, u*, 20 et l *Thess.* m, 2, vidit virum
illum eximium (ut qui non solum ab hominibus,
sed etiam a Spiritu Sancto testimonium haberet)
illum senioribus prætulit l *Timolh.* i, 18. Eam ra-
tionem modo sequitur Eliu, qui auditis senioribus
dicit so cognoscere Spiritum Dei esse qui inest in
hominibus, d. Verum est nos, re non satis
cognita et explorata, non debere judicare senes
delirare, aut ipsis non esse loco cedendum; sed
potius hunc honorem illi relati deferre debemus,
ut dicamus : Vir qui multa vidit poterit nos do-
cere; sed si animadvertamus ipsum non fungi
munere suo, aul tempus quod vixit in mundo
perdidisse, tunc si Spiritus Dei sit in juvene ali-
quo proferat se oportet, et in ordinem nalurre do-
minetur, ul inlelligamus, quia « inspiratio Omni-
potentis dat intelligentiam, » qure donum csl spe-
ciale, quod Deus privilegio quodam concedit,
quando vult aliquem aliis intelligenliorem esse.
Sed Eliu nimis temere et arroganter sibi prrecre-
teris excellens illud donum divini Spiritus mu-
nere concessum esse jactitans, docendi partes
sibi sumens subdit :

Vm io. 10. Ideo dicam: Audits me, ostendam vobis etiam
Eliti jie- EOO MEAM SAPIENTIAM.—CUID igitur, inquit, vide ilU
tat num neque in senibus ubique esse sapientiam, neque
npieib^m ubique in adolescentibus ignorantiam (homo
tuoi. enim etiam in juventute sapientire est ac disci-
plina? capax, quam Deus hominibus inspirat) non
est quod vos senes soli de sapientia quasi de pro-
pria possessione gloriemini. Quapropter nunc
etiam audite sapientiam mihi adhuc in juvenili
retate communicatam : non enim mihi videmini
satis pro dignitate vestræ retatis locuti, a quibus

longe majorem exspectaveram sapientiam : quare
confidens me non minora nec minus digna pro-
laturum, jure postulo, ut me novissimo loco lo-
quentem patienter audiatist ostendam enim quid
aut quantum sit in me sapientire, ut comparatione
mutua possit elucere cui debeatur victoria. Ve- Sni
rum arrogantia illa, qua juvenis grandia cogi-
tat, docercque constituit, minime probanda est;
quamvis alioquin, si prudentia scientiaque pro-
lixa ætate parta, cum disciplina Spiritus Sancti
comparetur, exploratum sit assertionem Eliu
esse plane verissimam ; sed laus illa propria, qua
sibi cælestem instructionem tribuit, non bene
olet. Quatuor quippe sunt species, uti bene notat Qaitoor
S. Gregorius lib. XXIII *Morat*, cap. iv, quibus om-
nium tumor arrogantium demonstratur, aut cum 2qq,
bonum a semetipsis habere se æstimant, quibus
contra dicitur l *Corinth*, iv, 7 : « Quid habes quod
non accepisti ? » etc. Aut si sibi datum desuper
credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant,
contra quos Paulus dicit *Ephes.* n, 8 : « Gratia
estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis : Dei
cnim donum est : non ex operibus, ut ne quis
glorietur. » Aut certe cum jactant se habere quod
non habent, sicut angelo Laodiciæ dicitur Apee.
in, 17 : « Quia dicis : Quod dives sum et locu-
pletatus, cl nullius egeo : nescis quia tu es miser,
et miserabilis, et pauper, cæcus, et nudus. » Aut
despectis cælcris singulariter videri appetunt ha-
bere quod habent, sicut pharisæus ait *Luc.* xvm,
11 : a Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut
cicteri homines. » Eliu ergo quamvis dari a Do-
mino sapientiam confitetur, in hac tamen elatio-
nis specie labitur, ut sapientiozem se creteris gau-
deat. Vide hæc fusius apud S. Gregoriana jam ci-
tatum.

11 et 12. Exspectavi enim sermones vestros, au- ven. ti
IUM PRUDENTIAM VESTRAM, DONEC DISCEPTAREMINI SER- “

MONIBUS : ET DONEC PUTABAM VOS ALIQUID DICERE CON-
SIDERABAM; SED, UT VIDEO, NON EST QUI POSSIT AR-
GUERE JOB , ET RESPONDERE EX VOBIS SERMONIBUS EJUS

— Jure quidem, inquit, vos mihi saltem nunc lo- Ehamu
quendi locum concedere auremque accommo-
dare debebitis, quandoquidem ego hactenus vos
prolixè disputantes patienter audiui; neque ser- apcwi
mones vestros interrui : non enim quia junior
sum idcirco mihi perpetuo silendum est; m hoc
cutem satisfecisse me arbitror ofilcio meo, quod
vobis hactenus detulerim, prioremque in loquen-
do locum concesserim. Verum post verita vestra amico-
patienter audita et diligenti consideratione per-rumJoLi
pensa, video neminem c vobis Iribus idoneum 'tuaa
essa ad Jobum tam male de Deo loquentem et «Udual
sentientem redarguendum, quique verbis ejus
impiis satis fortiter valeat contradicere, manifes-
tis rationibus ca tam evidenter refellendo et ever-
tendo, ul os ipsi occludatur, et ad metam silentii
redigatur : tametsi enim multa dixeritis, nequa-
quam tamen satis valida videntur aut prregnancia,
cum Job reque adhuc in sua sententia persistere

videatur, et vos illi palmam silentes concedatis.
i r*.ii. |3. Ne forte dicatis : Inveximus sapientiam :
Drrs projecit eum, non nono. — Septuaginta ver-
tunt, í»x *pi* tûmrt, «jfcjm otçistv Ku;to irferf/ixtvet •
isirfiyiTi Xa).f,wi TuaüTS pr';x«ra, *ut ne dica-*
tis : Invenimus sapientiam Domino adjecti : homini
autem permisistis loqui talia verfa; S. Chrysosto-
mus, *neque dicatis : Hoc ipsum sapienter fecimus,*
quod ad Dei partem nos applicavimus, ejusque justit-
tiam defendimus : nihilominus enim peccasiis, quando
Job redarguere non potestis: S. Augustinus hoc aut
propinquo huic loco hæc videtur legisse, quæ
non longe absunt ab Ilebræo, *Deus abjecit eum,*
cl non vir; et sermonibus vestris non respondebo
ftt xb- *ci*. Ubi ostendit Eliu suos sermones non similes
torgmm fore aliorum sermonibus, sed longe alia ratione
n j» cum Jobo agendum quam alii egerint : quam
/ ;adâ- enim rationem illi secuti sunt? Affligeris, inquit,
o*»Dto manu Dei, nec sine causa; concludendum est igi-
d||inter tur te improbum esse : adeo magna et enormis
menü trium est afflictio tua, ut ex omnibus hominibus nemo
amko- sicut lu ve?catus et afflictus sit; unde sequitur te
lobi, omnes iniquitate superare. En fundamentum quod
sumpserunt amici Job cura ipsum redarguere vo-
luerunt. Ehu autem proliletur se non ea ratione
cum Jobo acturum, 7. d. In hoc rei cardinem verti
putatis, nempe Deum, cum Jobum sic premat,
sic affligat, et aspere tractet, ipsi infensum et ini-
micum esse : existimatis, inquam, fundamentum
illud adeo bonum et validum esse, ut nihil su-
pra; inane tamen est et nullius momenti, quem-
admodum jam sæpius declaratum est non sequi,
aliquem improbum esse, eo duntaxal quod a
Deo affligatur. Nam licet Deus transgressoribus
legis sil interminatus se ipsos cum in personis
propriis tum in bonis ac liberis puniturum ; non
tamen hoc lino, sed alia de causa Jobum perse-
quebatur, uti in superioribus luculenter ostensum
est. Quod si ergo Deus minetur transgressoribus
legis, id non impedit, quo minus cum sibi liber-
tatem retineat, ut cum volet fidelium patientiam
exerceat; et quamvis non proponat sibi ab ipsis
commissa peccata vindicare, severum tamen et
asperum se erga illos exhibere possit, ut ipsos
CorDtni humiliet; quæ vel sola ratio debet suffleere : præ-
orca ^eus vu^ servos suos aliis exemplo esse.
r-jY/a' Huc accedit, quod opus sil ipsorum allectus car-
i .Ei- nales edomare et mollificare; unde fit interdum,
ut illi severius quam vel improbi ipsi tractentur :
an propterva ilii improbi habendi sunl? minime.
En igitur argumentum inane, quamvis amici Jobi
eo nixi fuerint, et sapientiam sc invenisse puta-
verint, valde tamen puerile et frivolum fuit.
ía »ffí> Quare hic retinendum id quod jam superius at-
' ?tt tiginus, ut nimirum, cum Deus homines affliget,
i> ^ V prudentes simus, nec temere judicemus cum qui
r a flagellis Dei casus sit condemnandum esse, et ex
fd' ' i*- afflictionibus metienda esse peccata : nam si quis
r cadere regulam aliquam generalem velit con-
stituere, is temere et præcipitanter egerit ; cum

constet Deum varias habere causas cm- hominesTil ®'ll'
affligat. Verum quidemesl,judicium illius ordina- “YJ/ l-
rium ejusmodi esse ut peccata puniat; vult tamen
etiam interdum bonorum, et comm qui ipsum
coluerunt, studiumque suum omne ad manda-
torum ejus obsequium contulerunt, obedientiam
atque patientiam hoc modo probare; unde non-
nunquam accidit, ut illi graviores improbis sus-
tineant persecutiones. Cum itaque Deus sibi hanc
causam interdum proponat, suspensos nos tenere
debemus cum aliquis affligitur; nec propterea
cos, qui asperius tradantur, aliis sceleratiores
esse judicabimus. Cæterum sunt nonnulli qui lo-
cum hunc ita exponunt, quasi tres isti amici di-
xerint, sapienter se et data opera siluisse, et Jo-
bura amplius urgere noluisse, quod a Deo salis
superque vexatus, et de gradu suo dejectus esset,
ita ut ipsa ejus miseria plus quam abunde ipsius
reprimat arrogantiam. Sed melius et congruen-
tius est sic exponere, quasi dicat Eliu : Ne forte
dicatis otiosam fore prorsus et vanam meam dis-
putationem, cum vos quod esset acutissimum
telum in obstinatum virum conjeceritis, cum di-
xeritis percussum esse Jobum a Deo, non ab ho-
mine ; quo existimabatis aperte concludi pecca-
torem esse Jobum, quem Deus tam gravi ac fædo
vulnere percusserit; atque ideo sapientem vos
excusationem invenisse, cur plura de hac re
verba non faciatis. Nam cum ejus miseria con-
flata fuerit a Deo, qui errare non potest, non de-
bemus decreta et judicia Dei accuratius discutere,
ne parum reverenter ea tractare videamur. Quæ
explicatio est Slunicæ et Sanctii nostri; atque ap-
tius cum eo congruit quod sequitur.
I !. Nihil locutus est mihi, et ego non SECUNDUM Vera. 11.
SERMONES VESTROS RESPONDEBO ILLI. — ElîU, inquit Eliu ir-
Sanctius noster, hic grandia pollicetur, eo pec-
cans vitio, quo acres disputatores, relato præscr-
tira juniores, solent, quos experientia defectus tiorapro
facit audaces : recipit ergo se meliora et firmiora b,uru"-
ad rem allinentia prolaturum argumenta, quæ a
Iribus aliis amicis fuerant prætermissa, quibus
Jobi præfraculum debilitet et eo deducat indocile
ingenium, ut tandem convictus fateatur quod an-
tea negaverat ; ideo autem indicat se novis ad
oppugnandum Jobum rationibus uti velle quia
cum nunquam ad illum usque rerum articulum
cum Jobo certavisset, aut cum eo de argumento
simili esset collocutus, non erat cur ad seniorum
rationes el disputandi formam agendi genus at-
temperaret, cum neque ipse quidquam objecis-
set, neque ad ipsum redditum a Jobo responsum
foret : quare integrum ipsi relinquebatur argü-
mentum et agendi modus. Quomodo autem hæc
promissa servaverit, ex sequentibus constabit :
ubi in cumdem errorem incidit, quem in amicis
reprehendit.
15-17. Extimuerunt, nec responderunt ultra : >»,
ABSTULEIUNTQUE A SE ELOQUIA. (HæC ElîU VCI'ba pCE
apostrophem ad aliquos, qui aderant, vel quos

aflesso oratorio more fingeat, diriguntur, et expendenda committuntur; seniores autem post banc etiam increpationem et insultationem Eliu extimuerunt rursus ad stadium redire, et inchoatos cum Jobo conserere sermones; cumque illos adhuc silere videret Eliu subdit) Quoniam igitur **EXSPECTAVI, ET NON SUNT LOCUTI: STETERUNT, NEC ULTRA RESPONDERUNT: RESPONDEBO ET EGO PARTEM ELIU MEAM, ET OSTENDAM SCIENTIAM MEAM.** — Eliu taU- (pam morosus prooemii textor eadem repetit quæ itrjwni- modo protulit, et quid ipse valeat, se experiri M *8 “ vello sæpe decernit: novellorum nempe militum brachia tollentium et vires suas venditantium hic mos est. Ilæc verba satis indicant superiora etiam luisse Eliu, quando parum a prioribus differunt. Ait igitur se exspectasse secundo ut loquerentur seniores, et illos sibi, ut videri poterant, æternum indixisse silentium: quare sibi relictas videt esso partes respondendi, et si quid habet sapientia), quidquid illud sit, coram ostendendi.

Arr0. « Hanc enim partem suam, inquit S. Gregorius nu non ijb. XXIII *Moral*, cap. iv, omnis arrogans æstimat, ”““J” si scientiam non tam habeat quam ostendat, quia <mm os- nimirum omnes elati scientiam habere non appet- tr| tunt, sed ostendere. Quo contra bene per Moysen t im "ni- diciitit Num. xix, lu: *Vas quod non habuerit oper- ator. culum et ligaturam immundum erit.* Tegmen quippe operculi vel ligatura est censura discipline silentii, qua quisquis non premitur, quasi vas immundum pollutumque reprobatur. An non vas sino operculo Eliu fuerat, qui hanc esse pariem suam ipstimaverat, si ostenderet scientiam quam babe- hat? quasi enim vas sine operculo vel ligatura polluitur, qui per studium ostentationis patens nullo velamine taciturnitatis operitur, > etc.

ven. is 18 et 19. Plenus sum enim sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei. En **VENTER MEUS QUASI MUSTUM ABSQUE SPIRACULO, QUOD LAGUNCULAS NOVAS** — Eleganter hominem loquendi cupi- a'p j it dissimum scientiaque turgentem Eliu reprwsen- , mes et tat; ait igitur plenum se esso sermonibus, aut ‘ quia in memoria tenebat omnia, quæ in longa iarKidii*. (JjSpU(aone dieta fuerant a Jobo et tribus senio- ribus, aul quæ ipsi occurrebant ad producendam disputationem opportuna; dicit ergo urgeri se vehementer a verborum copia, quæ sic intima complent distenduntque præcordia, ul timendum sit, no si diu continere luctetur ilia rumpantur. Id quod duplici similitudine ad rem explicandam apposita illustrat; una est a parturientibus; al- leinolo- (era a lagunculis musto ocluso plenis petita; ac ii i” <i Pr*mum quidem ait se videri similem mulieri, j,,rin- in quam dolores partui proximi incubuere, illam- r.enti. que ad enitendum foetum impulere: hanc quippe vim prodit ille dicendi modus: aCoarctat me spiritus (id est vis, vigor, ardor, impetus) *uteri mei*, » quo loquendi modo, aut Spiritu ait se instinctum esso divino, quod indicarat *supr.* vers. 8, cui nemo unquam restitit impune; aut abundare verbis et rationibus, quæ cum erumpere gestiant et

prodire foras, illa velle comprimere magni conatus est et doloris ingeniis. *Spiritus* igitur aut verba sunt, quæ ex aere sive spiritu formantur; aut internus impulsus, qui animum quiescere non sin- nit, donec conceptum sermonem foras effundat. *Vterus* aul memoria est, quæ rerum species aut verborum continet ac servat; aut animus ip=c qni concipit, et concepta parturit. Est autem a partu- riente sumpta metaphora, quæ conceptum et jam maturum fcelum, ul maxime cupiat renitaturque, fieri tamen non potest quin enitatur, atque in lucem edat: ita Sanctius noster, qui addit fortassis banc similitudinem duci ab utribus vel follibus, qui sic vento nonnunquam distenduntur, ut levi interdum motu rumpantur.

Qui autem loquacissimi sunt, et verbis aut re- Verbosi bus abundant, quæ aut effutiant leviter aut detinent superbe, *folles* dicuntur *vento plenti*, quorum uu.. ê. ferrariis usus est; quam similitudinem. Septua- ntribm ginta versu sequenti adjiciunt isti de utribus aut lagunculis musto plenis, dum sic vertunt, t Ji *jasTT.p çxrrtp irai; -jXtiwj; V<a-i t. úcmj çuar.Try y.alxiu; fj *Vinter autem meus sicut uter musto fervens ligatus, aut vcluti follis ararii diruptus*; ubi duas conjungunt similitudines, quarum prima congruit vulgato, secunda eundem sensum amplificat: follis enim fabri ferrarii nimio vento distentus dum nervose constringitur crepat, non secus ac laguncula vel uter musto plenus, nisi respiraculum aliquod apertum habeat Utraque aptissima est et proverbialis comparatio, qua explicatur ingenium loquax et impotens silentii: sunl enim nonnulli quos sic discruciant verba compressa et cogitationes vehementer intlalæ, ut dirumpant viscera: sicut mustum recens expressum a vindemia, nisi apertum sit orificium vasculi aut utris, per quod furor ille tclususque despumet et defervescat, dolia diffringit Ex hoc, opinor, loco orta sunt aliqua proverbia in Scriptura sacra, quæ studium velum ms loquendi significant, quod cum parturientis dolore ac nixu comparatur, quale csl illud *Eccli.* xix, 11: « A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis; n et *ibid.* vers. 40: « Audisti verbum adversum proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. » Neque multum abest ab his verbis Eliu illud *ibid.* vers. 12: « Sagitta infixæ femori canis, sic verbum in corde stulti. » Plura invenies quæ hinc sumuntur, aut huc alludunt: vide quæ diximus *supr.* cap. iv, 2, ad illa verba: « Conceptum sermonem tenere quis poterit? »

Tropologice S. Gregorius lib. XXIII *Moral*, cap. Corn». X, ex hoc loco infert non omittendam esse correptionem, etiamsi audientes nullam ex ea utilitotem capiant: plerumque enim contingit, ut hi enm sa- qui o suggestu loquuntur ad populum, cl alii quibus proximum corripiendi munus incumbit, Do3 pro- libera voce vitia insectentur; si vero animadver- fatur*, terint se oratione sua nihil proficere, sibi silen-

Lum imperent; quos sugillat Gregorius, ostendens quantum malum impendat eis, qui cum ratione injuncti sibi muneris teneantur male agentes correptione retundere, verbis parcunt. Huc autem refert exemplum musti ab Eliu propositum quod e prado expressum dum decoquitur, dum fervet, si contineatur, facile vasa vinaria disrumpil, ita ut vinum ditfundatur : non secus, inquit, qui ex officio tenentur crimina objurgaro, dum silent, tam sibi quam aliis maximum inferunt nocumentum. Continuât porro idem hisce verbis *Jcran.* xx, 9 : « Et dixi : Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius, » *q.* <l. Cum nihil me proficere viderem sermonibus, decrevi silentium mihi indicare, et ultra non loqui; verum quid ex isto silentio passus sit Propheta ostendit dum subdit : a Et factus est in corde meo quasi ignis exæstuansclaususque in ossibus meis, et defeci,ferre non sustinens. » Voluti enim ignis in terne visceribus conclusus terram concutit, et montes evertit, donec via vi facta ductetur, et ad superna loca emergat : non aliter depravatorum morum objurgatio si corde contineatur animum lædit, et reipublicæ officit : vide hac de re fusius S. Gregorium loco *supr.* indicato.

Ven. w, 20-22. Loquar, et respirado paululum : aperiam LADIA MEA, ET RESPONDEBO. NON ACCIPIAM PERSONAM

vinī, et Deum homini non æquabo. Nescio enim quamdiu subsistam, et si post modicum tollat me Fa C-

Eiiu «i- ion meus. — Vim verborum quasi pondus aliquod batían importabile sustinere non poterat Eliu : a quo sic »brum- Pre“«el>dur anguste, ut videretur, si non verba pit at ageret, animam acturus: ait igitur velle sc loqui, iTmh ul forantem spiritum aliquantulum laxet, cl ab illo difficili atque molesto pondere scipsum exoneret : antequam autem id faciat, suam causam el studium commendat, dum ait in hac disceptatione nihil sibi fore veritate potius, atque ita pro Deo constanter esse certaturum, ut nulla ipsum humana ratio aut personarum acceptio transver-

Predic*- sum actura sint a redo sinccroque judicio. iVon ^ 7 – arnpiam, inquit, personam viri,quem locum Sep- cre^r»' tuaginta uberiori paraphrasi sic illustrant,

<l-be it T.'i 7»? tú [ir, • CÙÙÒ ;xrr» tûli Ppcròr cú tir, • tú -jip ixíoTxjxai ò mjmw xi «pwaso, *hominem* cairn non verebor : sed noque erga mortalem confundar : non enim novi admirari facies : loquar, inquit, o Job, clsic loquar, ut veritatem dicam, nulla personarum acceptione interposita, non respiciens ad dignitatem aut ad officium ; canos non reve-rebor, dummodo veritatem, quam profiteor, v>i4 iit tuear. Accipere enim personam familiarissima phra-l ; ■r ' si sumitur pro abusu gratiæ hominum, quod vil-liu,n admittitur, dum plus personae quam veri-tali meritisque tribuitur. Hoc igitur a sc propul-sat Eliu, gravi pollicitatione asserens sc in nul-lius gratiam quidpiam a veritate alienum prola-turum.

Q 1 Dum uomini non jequabo. — Quid est Deum ho- Ex-umho- rn,,u æ51lfre> ui8; uemu homim assimilare, et ita

hominem tractare ac si esset Deus, in quem nulla mihi cadit aut cadere potest iniquitas? unde bene alio* translationes habent, *non mutato nomine loquar*, ita Vatablus; vel *hominem non cognominabo*, ita Pagninus : quid enim aliud est/tamtam *cognominare*, quam tacite suppresso nomine proprio nomen ei aliquod imponere honorificum ac præclarum ? Unde tantumdem est Eliu Jobo dicere : *Hominem non cognominabo*, q. d. Propriis te nominibus appellabo, non ficiliis; si justus eris, justum; si peccator, peccatorem; et ne exspectes a me cognomen aliud, quam proprium tuum erit nomen : non enim te Deum faciam cum sis homo. Sic certe justī in increpationibus ex zelo procedunt justitiæ, ut inflatus ille Eliu ex zelo arrogantī dum sic in vilia invehunt, ut nullam respicientes hominis personam cognomen non imponent : non enim adulantur, nec crudelitatem *justitiam* dicunt, nec tenacitatem *prudentiam*, nec effusionem *liberalitatem*, ut faciunt mali, quorum Miti n> proprium est nomina virtutum vitiis imponere, ut S. Chrysostomus lib. III *Contr. Vitup. vita:* J/o- Tiuuua. nast. his verbis notat : « Homines perditī et vitia i'on^u et virtutes contrariis nominibus vocant : quippe circensibus ludis et reliquis spectaculis jugiter interesse *urbanitatem* et *facetias* vocant; divitiis affluere *liberalitatem*; gloriam amare *magnanimitatem*; *arrogantiam*, *confidentiam*; prodigalitatem, *clementiam* ; injustitiam, *fortitudinem*. Virtutes quoque viliorum nominibus nominant : nam pudicitiam *rusticitatem* vocant ; modestiam *formidinem*; justitiam *imbecillitatem*; conleptumque fastus et gloriæ servilis esse animi æstimantes ; et tandem malorum tolerantiam *ignaviam* et *infirmitatem*. » Quod etiam elegantibus verbis prosecutus est S. Bosilius hom. lo ex variis in *Psalm.* : « Mulli sunt, inquit, qui pro bonis pravas comprobant actiones, et vilia virtutibus vicinis honestare contendunt : nam scurrilia loquentem ut bonum ac lepidum; turpiloquum vero politicum; amarulentum et iracundum neuliquam contemnendum praidicant ; parcum vero ac minime liberalem ut sobrium dispensatorem commendant; prodigum quoque ut liberalem; libidinosum vero et lascivum et voluptuarium animi solutioris virum : utque semel dicam, vitium omne palliaot adumbrata nomenclatura c vicino subjectæ virtutis : unde reos æternæ damnationis ab ea quæ approbant sese constituunt. » Tremenda hæc postrema sancti verba, quorum quid simile hic Eliu se timere significat, si ad aliorum gratiam et non ex veritate loqueretur : « Nescio enim , inquit, quamdiu subsistam, et si post modicum tollat me factor incus,» quasi diceret, interprete Lyrano : Vera loquar, quia alias pro ista taciturnitate condemnabor.

Huc pertinet illa Sapientis admonitio *Eccli.* iv. 24 : a Pro anima tua ne confundaris dicere verum , » quod Jansenius ibi dupliciter exponit, *pro vita tua corporali, vel pro vita tua spiritali*

Veril»» Priori modo sensus est : Pro vita tua temporali
tin th»- defendenda a dicenda veritate ne desistas, hoc est
'libel, * no taceas veritatem , ul vitam tuam temporalem
tuearis; si libi unum e duobus periculis subeun-
dum sil,aut amittendas vitæ,aut occultando;veri-
tatis, illud prius subeas non hoc posterius :æquum
enim est ut veritatem habeas vel vita ipsa chario-
Omni» rem. *Posteriori* modo sensus est : Pro tua con-
lnb«un- 6c'cnl'aa Pacato liberanda verum dicere ne for-
ai ni mides, hoc est, ul conscicnl  tu  consulas ma-
maxien- gtla cum libertate verum loquere; si tacendoin-
» hiur' curras culpam, cave ne taceas : nullus te pudor,
nullus timor ad hanc ignavam taciturnitatem cum
salutis tu  periculo impellat. Et paulo post sub-
dit Ecclesiasticus cap. iv, 27 : « Ne reverea-
ris proximum tuum in casu suo, ne retineas
verbum in tempore salutis,» hoc est, ne propter
intempestivum pudorem aut timorem desinas
corripere proximum tuum, quem vides in pecca-
tum misere corruisse, et speras in priorem statum
per tuam correptionem erigendum. Septuaginta
interpretes sic reddunt ultimum hemistichium,
ii Ji pr. xai  jxiczTt; iJwrat, *ahoguin ctmc tinca:edent;*

quod supplicii genus Jobi calamitati non absi-
mile videtur : tinea enim metaphorice accepta
commodum significatum habet cujusvis vexatio-
nis vel cruciatus, quo homo infestatur atque con-
sumitur. Ratio hæc sane gravissima est, quæque Mort.,
homines maxime a peccando perversoque judi- “ indi-
cio deterrire debet, quia incertum est, quando
cx hac vita hominibus excedendum sit; certum homint»
vero i»ost mortem futurum esse iudicium, ac lan-l
dem posse fieri, ut statim atque suam disputatio-
nem absolverit, ipsum tollat e vivis ille a quo
creatus est, et ad iudicium avocet, ubi iudicetur
reus accept  personæ aut corrupti iudicii. Vitæ
itaque incertitudo et mors, quæ semper ante ocu-
los oberrat, perpetuo nos admonet, ne quid au-
deamus, cujus a nobis severus et incorruptus
Judex exigat pœnas. Addit S. Thomas timuisse
Eliti ne satis a Deo concederetur spatii, ut accep-
tu; personæ aut injusti iudicii crimen poenitendo
purgaret ; et notat in hoc Eliu cum Jobo concor-
dasse , quod retributio peccatorum esset post
mortem : alias enim propter mortis vicinitatem
frustra videretur timuisse Deum offendere.

CAPUT TRIGESIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliti convertit suain orationem ad Jobum, redditque benevolum et attentum cx sui animi sinceritate, qua illius temeritatem coarguit, quod de suis arumnis expostulare aun Deo ausus fuerit; et de ipso conqueratur, quod serpe interrogatus, nunquam tamen ad interrogata responderit : interim docet non inquirendam curiosius ab homine divinatorum operum rationem, sed res nostras illitu arbitratui permittendas; qm solet nihilominus multis modis quid velit aut quid futurum sit non obscure significare; unde Jobum hortatur ad vitæ emendationem et sanctorum invocationem, ut sibi Dcuin hoc modo reddat propitium.

1. Audi igitur Job eloquia mea, et omnes sermones meos ausculta. 2. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. 3. Simplici corde meo sermones mei, et sententiam puram labia mea loquenlur. 4. Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omnipotentis vivificavit me. 5. Si poles, responde mihi, et adversus faciem meam consiste. 0. Ecce, et me sicut et te fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum. 7. Verumtamen miraculum meum uou te terreat, el eloquentia mea non sit libi gravis. S. Dixisti ergo in auribus meis, el vocem verborum tuorum audiavi : 9. .Mundus sum ego, el absque delicto : immaculatus, et non est iniquitas in me. 10. Quia querelas in me reperii, ideo arbitratus est mo inimicum sibi. 11. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas. 12. Hoc est ergo, in quo non es justificatus : respondebo libi, quia major sit Deus homine. 13. Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit libi? 14. Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit. 15. Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lochilo : IG. Tunc aperit aures virorum, el erudiens eos instruit disciplina. 17. Ul avertat hominem ab his quæ facit, et liberet eum de superbia : 18. Eruens animam ejus a corruptione : el vitam illius, ul non transeat in gladium. 19. Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit. 20. Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animæ illius cibus aule desiderabilis. 21. Ta-

bescet caro ejus; el ossa, quæ tecla fuerant, nudabuntur. 22. Appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. 23. Si fuerit pro eo angelus loquens, unus de millibus, ut annuntiet hominis aequitatem : 24. Miserebitur ejus, ct dicet : Libera eum, ut non descendat in corruptionem : inveni in quo ei propitier. 25. Consumpta est caro ejus a suppliciis, revertatur ad dies adolescentia suæ. 26. Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit : el videbit faciem ejus in jubilo, et reddet homini justitiam suam. 27. Respiciet homines, et dicet : Peccavi, el vere deliqui, et, ul eram dignus, non recepi. 28. Liberavit animam suam ne pergeret in intentimi, sed vivens lucem videret. 29. Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos. 30. Ut revocet animas eorum a corruptione, et illuminet luce viventium. 31. Attende Job, et audi me : el tace, dum ego loquor. 32. Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere : volo enim, te apparere justum. 33. Quod si non habes, audi me : tace, el docebo te sapientiam.

1-3. Aubi igitur Job eloquia mea, et omnes
SERMONES MEOS AISCelta : ECCE APERUI OS MEUM, LO-
QUATUR LINGUA MEA IN FAUCIBUS IEIS : SIMPLICI COR-
DS MEO SERMONES MEI, ET SENTENTIAM IURaH LARIA
Elia cip- mea loquuntur. — Disponit artificiose Jobum Eliu
n'vricn" ul æ'luo au'ino ct s'no offensione audiat, quasi
t "'i dicturus sit eximium aliquid ct attentione bene-
ai'faiio- vola non indignum ; Audi, inquit, o Jobe, ser-
nMn: mones meos, cl sententiarum pondere fœcunda
verba diligenter expende, ne ca quæ ad tuam
emendationem et salutem n me proferuntur, tua
oscitantia aut incuria sine profectu ullo libi ab-
eant : ecce jam ccepi ex rationis judicio, urgente
veritatis zelo, non passione aliqua vanitatis im-
pellente , aperire ad loquendum os meum : jam
ad loquendum laxavi linguam oris mei, quam
hactenus silentio constrictam tenui, donec vos lo-
queremini. Quid autem per *apertionem oris* signi-
ficetur passim in Scripturis habes *supr.* cap. m, l
fusius explicatum ; *in fuueibus* vero *loqui* esi si-
lenter dicere, cl non clamoribus vociferari. Cæ-
terum, inquit, mi Jobe, quo tibi amplius profi-
ciant cl ctlicacius precslent remedium verba mea,
hoc tibi jam ante protestor, non in duplicitate
animi aut fraudulentia verborum acturum me te-
cum, sed in simplicitate cordis et verborum rcc-
profite- tiludine, *q. d.* Verum quidem est me loqui lin-
ttf un*ua' et IJa^ato verba mea proferre; sed tamen
donm «t sermones mei sunt rectitudo cordis mei, nec ex
ilweiiu- ore meo quidquam nisi verum ct rectum audies.
tem* En quod profitetur Eliu ut audiatur, sc nimirum
non simulate ct more hominis duplicis locutu-
rum, sed prout res cognoverit, ct sibi ilice fue-
rint reveíala*, illas sincere el ingenue prolaturum.
Veu t. 4. Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omni-
iiomini» potentis vivificavit me. — Alludit ud primi homi-
nts i°r*uaad°nem» quem Genes, n, 7 tinxit Domi-
nus de limo terræ, ct a inspiravit in faciem ejus
spiraculum vitæ, » id est animam ; videtur au-
tem Eliu hoc praemittere, ne contemnatur ejus
ætas, quasi innuat facile esse Deo qui condidit
hominem sapientiam juniori ætati suggerere at-
que inspirare. Videtur etiam cohærens sensus, si
verba illa, Spiritus Dei *fecit me*, ad creationem ;

spiraculum Omnipotentis, ad vitalem quamdammo-
tioneu pertineant, quasi Deus illum ad discep-
tandum impellat. Quamobrcm , inquit, minime
(ibi mirum videatur, si ego mihi videar aliquid
posse adferre auditu dignum coram vobis ælale
senioribus : nimirum spiritus ille omnium artifex,
qui Deus csl ct creator omnium , me fecit homi-
nem rationis participem ad imaginem et simili-
tudinem suam; ct inspirat o omnipotentis Dei
mihi vitam contulit per creationem infundendo
corpori meo animam prædilam ratione, quæ mihi
vilæ principium existit. Anima enim humana Anittt
cum sit spiritus a materia non educitur, nec alio **nnu' •
modo quam cx nihilo produci polcsl et per crea- q.,ID4.
tionem : quæ cum postulet infinitam vim in
agente, solius divinæ potentiæ est, non angelicæ,
multo minus humante, ut subtiles ct accuratæ
scholæ theologorum nos monent. Quamobrcm
hoc loco scile *spiraculum Omnipotentis* nuncupa-
tur, cujus est expressa quædam efligies, quantum
illa interminata vis ac natura omni cogitatione
major hoc restricto et exiguo in opere reprtesen-
tari potest. Ex illo Ionie lucis prodiit hic purus
radius ct candor lucis ælernæ. Tanti patris hæc
aurea est proles, de Numinis prosapia, cœli hæres
divina, de qua loquens Nazianzenus *Orat.* I he-
roico stylo more suo ita prædicat : É* Otw Otia. x«<
ir,; á/wOii lùqoiîa.; [uríy/.ucx, *ex Lieo divina superna:-*
que nobilitatis particeps, in ca est imago divinita-
tis, in ea similitudo. *Imago* ad naturam special,
similitudo ad divinos mores, est enim in humana
anima trias quædam cum unitate copulata, in
qua fit illa admiranda divinæ mentis expressio ;
ct licet unius illa naturæ, lres lamen in se digni-
tates habet, intellectum, voluntatem ct memo-
riam, in quibus noster interior homo Numinis
imaginem mirabiliter gerit; unde ex illis quasi
excellenteribus animæ dignitatibus jubemur di-
ligere conditorem, ut in quantum intelligilur di-
ligatur, el quantum diligitur semper in memoria
habeatur; et ideo juste mihi videtur dictum,
interiorem hominem imaginem esse Dei. Simili-
ludo autem, ulaiebam, in divinis moribus elucet,
in bonitate, in sanctimonia, in gratia, in virtu-

tum illustrium apparatu, in reliquis dotibus ac S. Spiritus donis, quibus Deo parenti suo similis efficitur. Postquam ergo, inquit Eliu, talem Deus me creavit, nihil mirum si eliam ego quædam possim auditu digna ex Dei omnipotentis inspiratione sive naturali sivo gratuita proferre,

Vei». 5. 5. SI POTES RESPONDS MIHI, I.T ADVERSES FACIU

Eliu pro- meam consistere. — Provocai Eliu Jobum ad singu- roeit Jo. jare certamen iis verbis utens quæ ardentem æta- iüuguli- lem iDdicont, militis scilicet recenter in anna ve- re cena- mentis, qui maximarum rerum ampla cogitatione men- intumescit : Age, inquit, mi Jobe, lu ipse mccum ceitamen rationabilis disputationis aggredere, ul iis, quæ a me contra te objicienda sunt, si poesis, respondeas, caque congruis rationibus dissolvas : descende mccum in arenam , pedemque mecum conferto , el ex adverso contra faciem meam te opponito, ut experiaris, utrum impetum verborum et argumentorum meorum valeas sustinere. Ille dicendi modus : *Si potes responde mihi*, etc., nescio quid elationis portendit, quasi Jobum Eliu præ se despicial et contemnat, id quod S. Gregorius lib. XXIII JforaE cap. ix, bene annotavit : « Ecce, inquit, dum narrat ordinem vera conditionis, in lastuin subito superbæ elationis erumpit, » cujus rei rationem paulo ante *ibid.* cap. vu

Dottrina irrogantium in- ciu 6u dederat dicens: « Hoc enim habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant interrè quod docent, et recta quæ sapiunt recte ministrare non possint : in verbis enim eorum proditur, quod cum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere, cosque quos docent, ul longe infra se positos, velut in imo respiciunt, quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur*.

Vendre- tout0 vehementius hoc elationis vilium per cogitem re- talionem fugit, quanto ardentius verborum suorum jaculis ipsum magistrum elationis insequitur : humilitatem namque magistram omniurnque matrem virtutum et loquendo dicere et vivendo conantur ostendere, ul eam apud discipulorum veritatis plus moribus quam sermonibus eloquuntur. Hinc Paulus ait i *Thess.* n, 7 : *Facti sumus parvuli in medio vestrum*, d Ubi ostendit quodnam sil officium boni doctoris, ut nimirum diligenter se intueatur antequam os aperiat : quia illi, quibus non satis sua fragilitas cognita est, proximorum commiseratione non tanguntur; cumque volent cos qui peccarunt redarguere, ca violentia et impetu procedent, ut miseros erroneos poliusa via longius abducant, quam in ipsam reducant : cumque consolandum erit, nulla ejus rei facultate præditi crani: si docendum sit, cum fastidio eo munere fungentur. Ut ergo rite alios doceamus, ante omnia nostras ipsi infirmitates cognoscamus oportet; quibus cognitis ad modestiam et mansuetudinem adducamur, quo spiritu leni et mansueto peccantes corripere el ignorantes instruere valeamus : qui enim miseras suos non cognoscit nulla commiseratione ducitur, qua se

ad alterius tristitiam componat ipsique respondeat. Si igitur volumus consolari miseros afile- los, sciamus quid sit miserum esse, non ignari simus illius conditionis; afflictione et tristitia tangamur, eo ut consolemur nos una cum iis qui tristes sunt, et ad ipsos nos accommodare polimus. Iam Eliu ul facilius id quod intendit, Jobo persuadeat, ipsi se in omnibus quoad fieri potest assimilare non dubitat dicens :

G et 7. Ecce et me sicut f. t te fecit Decs; ft de EODEM LUTO EGO QUOQUE FORMATES SUM. Ver UMTAMEX * MIRACULUM MEUM NON IE TERREAT, ET ELOQLENTIA MEA non sit tibi gravis.— Inducit Eliu creationis mentionem parem, sed disparem sapientiam eleloquentiam, ne Jobus juniorem ex ælate, sed ex collato sapientiæ dono censeat, judicetque non dignum Mptanu modo cum quo decertet, sed tanto sapientiore in, et f” ut ad ineundum cum eo certamen animum robore opus sii, q. d. Non est, o Jobe, quod recuses rr m j» disputare mccum, quasi cum impari et indigno uu quocuru agas, (pieraadmodum solent nonnunquam seniores superbe contemnere juniores etiam rationabilia loquentes : ecce enim unus idemque Deus omnipotens, qui ambos nos fecit secundum animam ad imaginem et similitudinem suam ratione et intellectu pollentes; ex eodem limo pariter utriusque corpus idem ille artifex cformavit. Unde sive animam speciemus, hac ex parte squalis invenimur dignitatis, ut non debeat alter alterum quasi fastidiendo spernere; sive corpus istud crassum et corruptibile consideremus, eadem similiter est indignitas aut malerbe vilitas utriusque, ut neque hac ex parte possit aller præ altero infiori, aut alter alterum dedignari. Rursum vero, inquit, et illud te promoneo, si forte, cum rem ipsam eloqui aggrediar, sermo meus tibi videbitur pro ratione meæ « tatis nimium excellens et admirabilis, et quasi miraculum quoddam obtanlæ sapientiæ in tantilla ælate raritatem el insignem excellentiam, ne ob hoc terrearis, aut conturberis, sic ut propterea non audeas respondere mihi, vel obstupefactus négligés attendere ad ea quæ loquar.

In ilcbræo versus hi ita sonant, cees *ego secundum os tuum pro Deo, ex luto excisus fui etiam ego : ecce (error meus non exterrebit (e, et manus mea super te non ent gravis*, ubi Eliu respondet ad id quod Job superius postularet, ut nimirum Deus sine eo terrore, quem sentiebat, accederet dicens cap. xiii, 21 el cap. xvi, 22 : « Formido tua non me terreal : voca me, et ego respondebo tibi : aut certe loquar, et tu responde mihi. Atque utimini sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicaretur filius hominis cum collega suo. » En quomodo Job loquebatur, cui Eliu hic ita respondet: a Ecce me secundum os tuum,» id est secundum id quod tu postulasti; vel, ut alii exponunt, ecce *me secundum mensuram tuam*, hoc est, tibi sum similis (utrumque enim hebræum *kephicha* significat) ul sit sensus, ac si dicat se non

crevit, quodeumquo tandem sive de probis sive de reprobis facturus est iudicium. Quod autem Deus semel dicit, id non minus firmum fixumque est quam quod dictum millies : decreta enim Dei immutabilia nec syllaba, nec litterula, nec apice mutari possunt ; verbis suis insistit Deus : eadem omnino phrasi David usus ait *Psalm*, lxi, 12: «Semel locutus est Deus, duo luce audiui, n etc.; ad quem locum consule nostras *Annoi*, tom. II *Expos. Pair, graie, in Psalm.*, quæ huic quoque loco mutuam lucem addent.

Tropologice semel omni homini per Scripturam loquitur Deus, nec ulterius singulis hominum cognitionibus per prophetarum voces vel angelorum ministeria interrogatus respondei: ita S. Gregorius XXXIII *Moral.* cap. xi, cujus hæc sunt verba : « Deus singulorum cordibus privatis vocibus non respondet; sed tale eloquium consilium per angelorum cunctos quæstionibus satisfacit:

Uti in Scripturæ quippe ejus eloquio causas nostras singuli, si requirimus, invenimus; nec opus est in eo, quod specialiter quisque tolerat, responderi sibi divina voce specialiter quærat: ibi enim nobis omnibus in eo quod specialiier patimur communiter respondetur; ibi vita procedentium sit forma sequentium. » Sed quamvis fatear non esse privatas a Deo locutiones requirendas, cum una Scriptura divinitus inspirata satis sit ut omnibus satisfiat; adhuc nihilominus inquiri potest, cur ipsa Scripturæ vox tam diversos ad prophetas ac tam diversis temporibus exhibita, semel tantum facta dicatur cum *Hebr.* i, l multifariam ac multis modis pronuntiata ab Apostolo affirmetur? Ratio plane mihi videtur optima ad rem præsentem: quia quamvis in Scriptura multiplex

locutio includatur, si verba ipsa attendantur, est tamen si omnium veritas et consensus spectetur, vox una est: nam sicut fieri nequit ut una tantum vox sibi repugnet, ita neque ut tota Scriptura sibi

ipsi adversetur. Fuerint illius terreni Salomonis III *Deg.* IV, 32, «tria millia parabolarum, et quinque millia carminum, quia si humanum ejus ingenium attendatur, non solum diversa loqui poterat, sed etiam adversa; hujus tamen æterni ac divini Salomonis vox sine dubio vox una est: «Semel loquitur Deus: «nam sicut unum ab æterno Patre Verbum exprimitur, quod non solum verum, sed clara ipsa veritas est, nec duplex potest cflormari: ita necesse fuit, ut non nisi una vox illi Verbo redderetur: una, inquam, propter summam rerum omnium quas exprimit concordiam et concentum. Unam tantum vocem habuit Jacob, quam mutare nunquam potuit: nam quamvis se totum in fratris sui cultum et habitum conformaret, tamen ejus vocem nunquam potuit ementiri patre ipso testante *Gen.* xxvn, 22: «Vox quidem vox Jacob est: » cum enim Esau grossiori et rigidiori voce uteretur tanquam vir agrestis; Jacob autem subtiliori et suaviori tanquam urbanus, ut D. Thomas ad cum locum observat,

facere non potuit Jacob, ut suavitatem vocis suæ cum asperitate vocis alienæ commutaret: vocem sibi semper retinuit eandem, ut hac unica voce unicam mentis fidem et sinceritatem testaretur. Talem esse oportebat vocem æterni Verbi unicam et eandem, quæ scilicet contrarios sensus non indicaret, sed explicationes sententiarum inter se mirifice concordantes oblineret.

18 et 16. Per somnium in visione nocturna, quando non irrumpit sopor super homines, et dormiunt in lectulo: TUNC APERIT AURES VIRORUM, ET ERUDIENS EOS instruit disciplina. — Traditur hic alius divinæ eruditionis modus, quo solet Deus non justos tantum, verum etiam impios alloqui, atque a sceleribus per visa terroresque divertere: sic *Gen.* xx, 3 Abimelechum, ne Sara abuteretur, coercuit: sic *ibid.* cap. xxx, fi Laban, ne Jacobo officeret, admonuit: sic *ibid.* cap. xu, l et *Dan.* n, l Pharaonem et Nabuchodonosorem erudiit. Animum ergo hominis somno indulgentis, a tumultibus rerum aspectabilium atque exteriorum avocatum, et divinis monitis per quietem accipiendis aptatum Deus ita instruit, ut ejus aures, hoc est intellectus vim percepticem, aperire eleganter dicatur, ignota aliqua occullaque illi manifestando quibus ad disciplinam instruat. Eodem pertinet illa Prophète locutio *Isaï.* L, 5: « Dominus Deus aperuit mihi aurem, » hoc est, ut Oleaster in suis *Ilebr.* exponit, *rem mihi ignotam manifestavit.* Cæterum notemus Deum in nobis geminam aurium apertionem efficere: interdum enim aures aperit nobis, ut cogamur sentire ipsum esse qui loquatur; sed tamen interim obstinati sumus, doctrinam et correctiones, quibus erga nos utitur, repellimus, nec castigationem ullam ad nos corrigendos admittimus. Est altera auris apertio melior, cum Deus ita flectit et emollit animos nostros, ut sponte quæ proponit accipiamus, nosque attentos, co ut penitus doctrinæ ipsius subjiciamur, probeamus. Quando igitur hic dicitur Deum aperire aures, non inde sequitur omnes promiscuo dociles se præbere, omnesquo ad ipsi obediendum dispositos esse; sed hic agitur tam de reprobis quam de filiis Dei, reprobis enim etiam quodammodo auris aperitur; quin inviti sentire coguntur Deum ipsos alloqui, sed quia cani cogitationem repellunt, semper tanquam surdi remanent. Interim boni inde capiunt utilitatem, dum agnoscunt non esse Deo reluctandum.

Et IRIDIENSES INSTRUIT DISCIPLINA. — In Hebræo dicitur, *en in vinculo suo claudet*, quod clarius figurative vertit, *disciplinam eorum velut impresso sigillo consignat*, ubi castigationes et flagello eleganter ejus vocat *sigilla eruditionis*, loquens de iis qui ita adversus stimulum duri sunt, et ita refractarii, ut verbo Dei domari nolint. Qui itaque sic omnem doctrinam repudiant, Deum alio modo loquentem audiant oportet, hoc est percutiantur; illosque Deus magnis ictibus erudiat, et ostendat se in ipsos imperium et dominatum oblinere: eo enim

oom not care videntur verba illa : *Et liberet cum de super-*
afUign. c[quidern hic est divinæ instructionis fructus
primus, qui animum a culpa repurgat : mox an-
nectitur secundus, qui liberationem a pœna cul-
pæ inferenda complectitur, hoc cnim sibi volunt
verba illa : «Eruens animam (hoc est vitam; ejus
a corruptione (id est a morte) et vitam illius, ut
non transeat in gladium, » id est, ne incidat in
structas sibi inimicorum insidias, infestisque nece-
tur ensibus, vel certe publico gladio iudicum rem-
publicam administrantium peccator contrucida-
tus intereat. Ait igitur Eliu Deum, doctrinam suam
afflictionibus obsignantem, non hoc duntaxat
spectare, ut verbum suum magnificet, quo ma-
jestatem suam obtineat, sed in eo etiam simul
vtilias salutem hominum procurare. Quamobrem finis
riT r pi- lieus s*ki proponit nos affligens, debet
iit qui esse instar sacchari ad acerbitatem et amariludi-
aarbita- nem illam, quæ alioquin se in afflictionibus exhi-
,cm‘ bel, dulcedine temperandam : opus cnim est ut
nos sic Deus ad se revocet, hoc est afflictionibus,
quas nobis immittit, nos a levibus et temerariis
ausis el coeptis retrahat; unde magnam nos con-
solandi occasionem habemus. Cum cnim natura
nostra peccato vitiata nunc adeo ferox et refrac-
taria sit, ut nunquam ad Deum sponte acceda-
mus, quid esset nisi ab eo inhiberemur, ut sub
fræno obedientiæ contineremur, ne ferarum ins-
tar in devia præcipites feramur, sed a superbia
liberati, sub potenti manu ejus humiliemur?

Adidio- Notemus itaque præcipuum, quod nobis in af-
D-i sunt flidionibus nostris faciendum sit, hoc esse, ut dis-
prium camus nos deprimere, nec amplius tam stulti et
xcmo- temerarii esse, ut plusquam Deus nobis permittit
conua aggrediamur; sed sub ejus ductu ambulemus, ut
mper. in iis quæ jubet, nihil viribus et virtutibus nostris
bnm. attribuentes, acquiescamus : quoniam ea est per-
ditio hominum, cum sic inflantur, el plus quam
ipsis licitum est se promovent. Nullum igitur op-
portunius remedium est ad nos de superbia libe-
randos, et impediendum quo minus casu Icthali
præcipites cadamus, quam ut Deus nos afflictio-
nibus retineat. Eliu autem magis id ipsum expri-
mens addit, etiam animam nostram hac ratione
erui a corruptione, el simul impediri, ne vita nos-
tra transeat in gladium ; unde patet Deum hoc pac-
to salutem nostram procurare, cum nos humiliat.
Corruptionem autem hic vocat morlem animæ, quæ
el mors altera sive secunda nuncupatur, qua ho-
mo moritur una cum anima totus, quantus quan-
tus est ælernæ damnationi obnoxius, sempiternis
ignibus cruciandus : vita porro *transit in gladium*,
quando homo gladio necatur; quemadmodum
autem hio vita *transire* dicitur *in gladium*, sic ali-
bi anima dicitur *occidi*, quæ tamen proprio dicta
occidi nequit ; sed anima, ul dixi, pro *vita* usur-
patur; sicut ergo anima sic etiam vita occiditur,
quando alteri adimitur. Septuaginta denique duos
hos versiculos ita transferunt, **áncar^xi ¿¿prctv**
iin iVixtxT, tó **Si** awpix ¿insù cbw mcjpaTCç

St t t ; * >yj: 5ar«TW,xai ur, inaivi áuriv
ívzO/jxw, ut avertat hominem ab injustitia, et corpus
lÿus a ruina liberavit. Pepercit autem anima ejus a
morte, et nc cadat ipse in bello : propterea nempe
Deus hominem admonet, et afflictionibus excr-
eet, ut cum a morte tam hac quam altera conser-
vet. En igitur causam cur non pereamus, quia ni-
mirum Deus paterne nos erudit, et castigat nos
flagello filiorum, nc in bello incidamus in gla-
dium inimicorum ; ubi cum S. Gregorio notandum,
quomodo Deus prius nos a *corruptione* et postmo-
dum a *gladio* liberet, quia nimirum illius vitam
illic eripit ali ultione supplicii, cujus hic mentem
subtrahit a delectatione peccati. Sequitur :
19-22. IXCREPAT QUOQUE PETI DOLOREM 15 LECTULO, Veri. 19
ET OM51Á OSSA EJUS MARCESCERE FACIT. AdOUIXABILIS 21 H
EI FIT IX VITA SCA PAXIS, ET A51MJÎ ILLIUS CIBUS A5TE
DESIDERABILIS. TaDLSCET CARO EJUS : ET OSSA , QUJB
TECTA FUERAXT, SUDABUXTUR. APPROPINQUAVIT COR-
RVPTIOXI ANIMA EJUS, ET VITA ILLIUS MORTIFERIS. —
Aliud sermonis genus producit Eliu, quo Deus Dotat,
interdum utitur ut homines admoneat, el a pee-
cando deterreat : mittit enim dolores el ægrilu-
dines, quas per *lectulum* explicat, quiaægroti ple- loiter
rumque in lectulo decumbunt; et eo redigit, ut
non solum caro , quæ fluxa est, sed etiam ossa,
quæ dura sunt, et minus labi ac putredini ob-
noxia, marcescant, et a sua firmitate solvantur.
Hoc idem de se dixerat Jobus cap. xxx, 16 :
«Nunc autem in memetipso marcescit anima mea :
et possident me dies afflictionis: nocte os meum
perforatur doloribus, n De *cibi* autem *nausea* Jo-
bus non pauca dixit cap. m, 24 : « Antequam co-
medam suspiro,» etc.; el cap. vi, 7: «Quæ prius
nolebat tangere anima mea, » etc. De *tabe* quo-
que *carnis el ossium* multa passim retulit cap. xix,
20 : « Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os
meum; » et cap. xxx, 30 : a Cutis mea denigrata
est super me : et ossa mea aruerunt præ cau-
mate. » De die porro *mortis* instante dixit cap.
x, 20 : « Numquid non paucitas dierum meorum
finietur brevi? » et cap. vu, 15 : a Quamob rem
elegit suspendium anima mea, et morlem ossa
mea, » etc. Ad quæ loca vide quæ a nobis an-
notata sint. Cum autem per hæc omnia loquatur
Deus, el hæc omnia sibi contigisse fateatur Jobus
consequens est, ul inultis variisque modis divi-
num de se responsum audierit.
Iis sane, qui divinæ providentiæ mirum ordi- amuo
nem observare ac perpendere assueverunt, per-
spectum esi morbos a Deo immitti solere, ut ho-
mines feri mitescant, peccata odisse ac deflere,
Deum serio implorare condiscant. Quocirca qui
graves affectiones explorant, disertam ibi linguam
Dei loquentis et erudientis dignoscunt, quæ uni-
versorum mortalium eloquentiæ debel anteferri :
schola cnim Dei est afflictio, qua homines, qui-
bus plerumque sacra verba frigent, mirifice eru-
diuntur, et ad pietatem colendam permoventur.
Ibi se prodit Dei cœdenlis majestas, cui omnino

cedendum *osse* viribus fractis, alilieto animo, subeunto lethali anxietate, vel ipsi obdurali peccatores coelitus eruditi animadvertunt. Ergo ad exprimendum morem hunc loquendi, quo Deus hominem instruit, pingit Eliu ægrotum in lecto jacentem, doloribus transverberatum, tabe marcescentem, nausea quadam molestissima in sumptione ciborum divexatum, consumptum, solaque propemodum ossium structura constantem, et morti denique proximum. Quod sane spectaculum excitat animum, ut consideret rem minime fortuitam esse, sed «eterno Dei consilio dispositam, ut ibi velut in tabula quadam Dei timorem legisque divinæ custodiam expressam intueatur ac legat. Potest autem Eliu ad hunc modum exponi, *q. d.* Quorsum nova Dei responsa reposcis, mi Jobe? an desiderantur Dei verba? Ecce libi diserte locutus est, imo in ipso corpore tuo responsa plurima eruditionis plena conscripsit: dolores quippe hi, sanies, inappetentia, moeror, anxietas, et horrenda corporis deformatio, quid aliud sint quam Dei te admonentis verba, ul resipiscas, culpas expies, legi divinæ acquiescas, Deique paco fruaris? Ergo ago, oracula Dei, quæ in teipso scripta et alte impressa cernis, lege, recole, expende: neque supervacanea responsa, qualia Deum minime decent, insolenter exquiras. Ita Sanctius et Joannes a Jesu Maria.

tfcto Tropologice S. Gregorius lib. XXIII *Moral*, cap. xv: “ In Scriptura, inquit, saeva *lectus, sive* grabatum, sive stratum aliquando voluptas carnis accipitur, ut illud *Joan*, v, 8 : *Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam*; aliquando repausatio in bonis operibus, ul illud in Actibus : *Ænea, sanet te Dominus Jesus Christus, surge, et sterne tibi, Act.* ix, 34 : *surgere* enim est mala perpetrata relinquere; *sternere* autem, mercedis causas, in quibus requiescere debeat, operari. Aliquando vero requies temporalis accipitur, sicut scriptura est *Psalms*, x1, 4 : *Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus*, ac si diceret : Omne quod sibi paravit ad requiem hoc ei mutasti occulto judicio ad perturbationem; quia nos in praesentis vitae requie vel tenlationisstimulis vel flagelli afflictione conturbat. *Et omnia ossa ejus marcescere facit*, Job. utij’iy’ xxxni’ 9’sa *n Scriptura sacra virtutes accipimus, sicut scriptura csl *Psalms*. xxxm, 2f : *Dominus custodit omnia ossa eorum; unum ex his non conteretur*. Et quia in ea requie, quam nobis ab hoc sæculo præparamus, flagello tentationis afficimur; qui fortasse de virtutibus nostris inflari potuimus, cognite infirmitatis tedio attenuamur, » etc. Vide hæc ipsa fusius apud S. Gregorium cap. xv et sequentibus deducta atque explicata. Itaque in hac vita, quæ infirmitas et imbecillitas quædam est, *stratum*, id est quies, in turbationem vertitur, dum etiam occulta, et a negotiis libera, in quibus pausare solemus, impulsu alicujus tentationis turbantur; et experimur illud quod hic ait Eliu : Increpat Quoque per *dolorem in lectulo*, etc. :

nam in loco quietis et pacis fentalionem sentimus, et ossa virtutum exsiccari vento urenti impugnationis pertimescimus. »

Abominabilis ei fit in vita sua panis, etc., — ac Pnj si aperte dicat.: « Afflicta mens sibi in amaritudinem verti considerat quidquid se antea blande u’séX libenterque satiabat. In Scriptura enim sacra *panis* aliquando ipse Dominus, aliquando spiritualis gratia, aliquando divinæ doctrinas eruditio, aliquando haereticorum praedicatio, aliquando subsidium vite præsentis, aliquando jucunditas humanæ delectationis accipitur : » ita S. Gregorius Dam a. lib. XXIII *Moral*, cap. xvii, ubi hæc ipsa fusius exponit. Apto autem subjungitur illud: *Tabescet caro ejus, et ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur*, quia dum caro per tribulationem patienter toleratam atteritur, multiplex virtus in corde latens demonstrator, quemadmodum idem S. Doctor cap. xvni fusius declarat.

23 et 24. Si fuerit pro eo angelus loquens unus ve« n DE MILLIBUS, UT ANNUNTIET HOMINIS ÆQUITATEM : JII- et « SEREBITUR EJUS, ET DICET : LIBERA EUM, UT NON DESCENDAT IN CORRUPTIONEM : INVENI IN QUO EI PROPTIER. — Postquam Eliu disseruit de afflictionibus, quas Deus immittit fidelibus, et ostendit oportere cos tanquam funditus everti antequam Deus illos instauret, subjicit, Deum, cum vult, tandem efflicere ut sentiant ipsius bonitatem et gratiam, mittendo scilicet angelum, qui nuntium adferat reconciliationis, quo postquam semianimes fuerant inslaurentur; unde patet Deum, cum nos affligit, salutem nostram, quamvis non videatur, procurare. Verum quidem est, reprobos quoque affligi; sed afflictionibus illi indurantur, fremunt, et indignantur adversus Deum; tanlumque abest ut allictioncs illis prosint, ut eo magis iniquitatem ipsorum detegant, et ad summum usque adducant. Sed cum Deus suos electos visitat, sic domat et mortificat ipsos, ut coram majestate ipsius tremant, et sint confudi, et ad ejus misericordiam supplices confugiant; ubi consolatur ipsos sua bonitate, atque declarat se paratum esse ipsis sua peccata condonare. Quamvis itaque afflictiones nobis utiles sint, et medicinæ vicem obeant, id nihilominus non nisi ipso exitu apparet; exitus autem hic nobis ostenditur, quando nimirum Deus nobis manum porrigit, confirmans se, quidquid sil, velle nobis esse propitium, quamvis nos aspere tractarit. Inducit ergo Eliu hac oratione Jobum ad considerationem beneficii plane maximi, quo Deus homines auxit, dum singulis angelum tutelarem praececit, ut ex hoc ipso capite pernoscat Jobus sal sibi verborum et oraculorum a Deo reddi, qui quasi pædagogum cœlestem ei destinavit, a quo instrueretur, fulciretur, in patriam deduceretur.

Cætrum expendenda hic versio Clialdæi quæ Angelo legit, si *est in co meritum, præparatur angelus jactetur, unus de millibus* : scilicet custos angelus, qui divina offleia exercet, *paracletus* dicitur, quod est epithetum Spiritus Sancti familiare, et quo

denotatur, quanta cordis lætitia homines muneret, quam liberaliter illis impetrel gratiæ dona et gloriæ lumina : enimvero munificent'! agnatum est umoris elogium, imo veri amoris medulla. Vis nosse velut effusam angelorum liberalitatem erga homines? adverte ad oraculum Jacobi dicentis *Epist. i*, 17 : « Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, » ubi in comperto est *Patre luminum*. Deum significari. Sed dubium est, quorsum, cum prædicalur ab Apostolo largior Dei munificentia, dicatur *Pater luminum* : quæ sunt ista lumina, quorum Deus appellatur *Pater*, quando largior munerator exsistit? Aliqui interpretes secuti S. Kazianzenum orat. 2 *De Pascli*. censent *luminum* nomine sanctos angelos intelligi. Scilicet cum omne datum optimum et omne donum perfectum emanare dicitur a Deo tanquam a liberalissimo hominum muneratore, tunc speciatim nominatur *Pater luminum* seu angelorum, ul inde apud homines nobilitetur summa Dei liberalitas (a prolis angelica) liberalitate. Sic ab angelorum pr^o crRa]10in]nes beneficentia commendatur liberalitas» min De* munificentia. O quam benefica hrgioris pietatis officia obeunt angeli hominum beneficio! Vide quæ de his dicta sunt ad cap. v, vers. I. Hisce igitur et sequentibus versibus Eliu complectitur dogmata mulla, quibus orationem exhortatoriam contextit, quam cupit a Jobo perpendi : et primum quidem angelorum pro hominibus interpellantium preces piaque opera Deo offerentium munus attingit; numerum quoque beatorum spirituum innumerabilem indicat: angelis præler ea officium homines ægrotantes curandi imperari a Deo notat per illa verba : *Libera eum. ut non descendat in corruptionem*, hoc est mortem Inqui' nllin nu ij (|c]n]Je rcln p]lane sUQVCm , Deum SCllii et nonu an- d, ir, pi- captare miserendi occasiones, casque repertas tirtor. gratissimas habere, per illuti : *Invent in quo ei propitier*, tpiasi clemenlissiius Deus diceret : Observavi ego actus hominis flagitiosi, an intermicaret aliquid, ex quo ansam large miserendi arriperem , diuque conspicatus reperire non potui ; at ex quo gravi morbo tactus ad me suspiravit, inveni, in quo ei propitiarer, ac lubens id accepi. Mox angeli deprecationem subtextit in hunc modum.

v<n 15. 25. CONSUIPTA EST CARO NCSSA SUPPLICIIS, REVERTATUR AD DIES ADOLESCENTIÆ. SUÆ. — HOC CSt, FCS- pice Deus, qui gaudente invenisse in quo clementiam exerceas, hominem cruciatibus confectum : redeat obsecro flos primaevus, renascatur caro absumpta, quasi nunc adolescentia ipsa vigeret. An;U Ecco libi, qui præ fastidio cibum antea desiderabilem abominabatur, adeo ut mallet mori quam p,.,uie edere, ubi angeli verba excipit, misericordiam consecutus, ad juveniles annos rediit ; quæ ver- r'?' a! b*1 tantum fastidium sustulerunt, et tam validum l ira juventutem causarunt? Ait Vatublus, *si fuerit an- Ctn"r' ^onus> flui PO,,af a, itc oculos hominis millesimain partem beneficiorum Dei, et annuntiet homini*

ipsi Deum omnia juste facientem, et homo acquiescat; tunc miserebitur ejus Deus, *et revertetur addies adolescentia* suæ. Ille nimirum est scopus castigationis Dei, ut qui prosperitate superbierat, et ab humilitate status innocenti discesserat, doloribus eruditus, ad florem illius spiritualis adolescentiæ, in qua Deo subdebatur, redeat; multiplici autem flagello justis ad humilitatem revocantur : nam aliquando doloribus, angoribus, nigritudinibus, persecutionibus et aliis adversitatibus atterit eos Deus, ut humiliter de se sentiant, et Miam imbecillitatem advertant. Ob hanc causam Agar afflicta a Sara est, et fugæ ac quasi exsilii incommoditates experta, quare monetur ab angelo *Gen. XVI, 9* : « Devertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius, » ut scilicet humilitatis itinere segura domum tuam repetas, et ab heræ percussionibus libereris. Similis fere est hæc angeli pro Jobo deprecatio, cui subnectitur exauditionis promissio in hæc verba :

20. Detrecabitir Devm, et placabilis n erit : Ven-M. ET VIDEBIT FACIEM EJES IN JIBILO, ET REDDET BOJUM justitias suam. — Videtur hic alludi ad perfectissimum sanitatis modum, qui nullum transacti «* “* morbi vestigium relinquit : qualis IV *Reg. v*, 11 fuit restitutio illa Naamani Jordanis aqua eluti, ura coo- cujus caro, quæ ante fuerat lepra exesa et macu- fert losa, restituta fuisse dicitur non secus ac pueri parvuli sive infantis caro, in qua nihil sordidum, nihil non candidum appareret. Videfit *faciem ejus in jubilo*, hoc perinde est, ac statuet se coram Deo lælus, exsultans gratias agens ob valetudinem recuperatam : qui certe mos nunc quoque familiarissimus est, nam postquam quis Dei ope e morbo convaleuit, templum gratias acturus petit, ubi Dei faciem videt, hoc est, intuetur locum, ubi Deus praesentiis suæ signa exhibet, et quasi faciem spectandam offert. *Et reddet homini justitiam suam*, hoc est, restituet hominem in gratiam justificationis quam amiserat : ita enim ex Dei praescripto iit, ul tangente Deo cor hominis, ipsoque homine resipiscente, justificationis gratia ei conferatur ; quæ prioris ruinæ reparatio est, priorisque *justitia redditio* hoc loco appellatur. Unde palet quanti ponderis et momenti sil pia Fructai Numinis deprecatio, sine qua nequaquam fruct- {il'.@' '* lum gaudii ejus, cujus hic fit mentio, percipere ^njnn/. valemus; in quo tamen omne nostrum bonum tio eam consistit, siquidem tunc libere et confidenter Dcinn D*0' adire possumus, tanquam in ejus sinu cum affligimur conquiescere, ipsumque adeo juxta promissa sua nobis esse velle propitium experimur. En summum nostrum bonum quamdiu hic vivimus, quoniam per orationem Deo appropinquamus : jim enim nobis fide ambulandum; Deus voro, quod ad aspectum attinet, a nobis abest, et quamvis in nobis virtute sua habitet, nobisque suæ gratiæ fructum communicet; sumus tamen, quod ad speciem attinet, tanquam ab ipso remoti et absentes; sed ipsum pie deprecantes in

cerium mente ascendimus, nos coram ipsius majestate sistimus, denique cum ipso jungimur. Atque hoc est quod in textu dicitur, Deum illi faciem suam ostensurum, et hoc pacto justitiam illius ad ipsum reversuram, aut hominem Dei faciem conspecturum. Sic porro animus divinæ gratiæ lumine illustratus ingenuam delicti confessionem expromit, quod subjectis verbis indicatur.

vtn it 27 et 28. Respiciet homines, et dicet : Peccavi, rt 18. Er vrBE DfxIQir> ET [T ERAJI DIGXLS NON RECEPI. LI-

BEBOÏT ANIMAM SUAM NE PERGERET IN INTERITUM, IWn» bo- SED VIVENS LUCEM VIDERET.— HOC CST, CUIII publica 7ii" • con@e8s,one hominibus dixerit se peccasse, el pro jiXtur. scelerum magnitudine leviora subiisse supplicia,

accipiet bona, quæ cum peccator esset ante perdidit, seque ipsum ab eo, qui jam impendebat, intentu liberabit; potest autem hujus ultimi versus pars prima de anima proprie accipi, non pergeret in interitum sempiternum; pars secunda de vita corporali. Quæ satis apto significatur hoc hemistichio. *Sed vivens lucein videret.* Croterum locus hic a quibusdam exponitur, quasi Eliu de Deo loqueretur, inquit Deum intueri homines: quod si dicat aliquis: *Peccavi*, tunc Deum animam ipsius ab interitu eripere, et vitæ lucem ipsi restituero, pro eo quod in tenebris mortis jaccabam. Sed quia c verbo ad verbum est: *Respiciet coram / homines, et dicet: Peccavi*, etc., facile palet Eliu lanini- continuare sermonem suum, ostendendo eum bucoa- qui sic humiliatus fuerit, ut agnoscat peccata sua, migaifi-l et a lema redactus fuerit, cum Deus ipsi hanc ori mi- gratiain largitur, ut eum ad se revocet, illi vilæ damDei sPcni ^ar' ' ^u'n clia,u cor *PS*US exhilarari, ut 'ni ' possit Deum coila cum fiducia invocare; ac postea se ad homines convertere, ut ipsis suas miseriae exponat, et bonitatem Dei infinitam, quam senserit, magnificet. Atque hic secundus est fructus remissionis peccatorum, cum miser peccator cognoscit se a Deo non fuisse repudiatum: quamobrem oportet ut bonitatem illam Dei apud homines confiteatur, nec pudeat ipsum miseriam, qua, donec illum Deus ex ipsa misericordia sua liberarit, delinebatur, ostendere. Neque enim salis est, ut privatim quisque Deum precetur; sed gloriam ejus a nobis magnificari oportet, et unumquemque incumbere ad proximos incitandum, ut sic alii ab aliis nificemur; utque cum sic conspirabimus simul Inudes Dei prædicemus.

Vidisti summum in homine fastidium, quo universos cibos abominabatur, adeo ut pene enectus inedia animam exhalaret: simul et vidisti Dei in illum misericordiam, qua a tanto inedito periculo liberatur, et in floridam juventutem ac fervidam revirescit. Sed quo medio tam fastidioso homini juvenum vires donantur a Deo; imo juvenum fames paratur inter adeo lethalia tædia? a- 'i Modo explicatum est remedium vers. 23: Si w»0"?*! ^Jr,t P10 eo angelus loquens, etc.: nimirum si ex I, ud- angelico impulsu poenitentia-verba assumat in t»a. oro, quibus pristina vilia detestatur. Ubi enim

poenitentia vera adesi, nullus panis non dulcescit; etiam panis lacrymarum avide editur, totumque lethale fastidium aboletur. Audi Nicelam in Catena Græca sic loquentem: « Si perpersionis suæ cans im in peccato consistere intellexerit, atque ad Deum do errato suo confessus se converterit, impendentem mortem inhibebit, etiamsi sexcenta sint quæ mortem lacesant et accorsane» Omne lethale arcetur per poenitentiam, et fastidium et tædium mortem adferens tollitur; multaque apparent incitamenta, quæ appetitum humanum moveant, ut vitro aspera avide capessat; unde dicebat Cellensis abbas lib. XII *De Panibus*: a Lacryma aul facit aut invenit paradisum: cum enim profusione lacrymarum tota irrigatur conscientia, ligna producuntur fructum vitæ facientia. »

29 et 30. Eco?, ii.rc omnia operatur Deus tribus Ver», n VICIBUS PER SINGULOS. ÜT REVOCET ANIMAS EORUM A el J0' CORRUPTIONE, ET ILLUMINET LUCE VIVEN HUM.— Militi- QuU b1(plex est tres has vices exponendi modus, *primus*, per tre» isque maxime literalis, est, qui numerum ternat- Tic*'.Ia' riunì pro incerto quovis magno numero accipit, q. d. Mullis vicibus sive sæpius loquitur, et erigit Deus singulos hominum: vide dicta Jobi cap. v, 19: ternarius enim significat universitatem, uti et septenarius. *Secundus* est, quo per tres vices tres viæ intelligantur, quibus Deus cum sceleratis hominibus agere solet, conformiter græco textui, qui sic habet, lidi tiât z -z«t z iyperrat ó liw; t siîç [Mtâ àvS'^.â, ecce hæc omnia operatur foriis tribus viis cum viro, scilicet verbis horribilibus, somniis et morbis, vol dicendo, mirando et puniendo: ita Olympiodorus in *Calen.*: « Hæc sapientis at-Tre»m» que adeo robusti Dei sunt opera, ut tripartitali' »o-quadam ratione peccantes convertat; verbis, in- TCr'^ni' (piam, horribilibus, somniis, morbis. Illis viis tri- Deum, bus is, in cujus nutu ac potestate cuncta vertuntur, cum unoquoque agit homine, ut una aliqua ex his, is qui noxa tenetur, eruditus vitet interitum, atque Deum in vita laudibus efferat. » Similia fere habet S. Chrysostomus *ibid*, in *Caten*, dicens: « Is qui sic hominum rationibus moderatur vitam impertitur; rerum necessariarum disciplinam tradit, recteque factis mercede in persolvit, atque supplicia flagitiis decernit: itaque cum hominibus agit, ut coarguat, increpet, nocturnis terroribus minitetur, loquendo doceat, ægrolationibus atque imbecillitatibus cruciet. » *Tertius* has tres vices explicandi modus est S. Gregorii lib. XXIV *Moral.* cap. vu, ubi per tres vices accipit tres modos conversorum, scilicet inchoationem, progressionem et perfectionem vitæ christiæ, sive tres gradus perfectæ libertatis, scilicet ipsam conversionem, tentationes, formidinem mortis, judicii et rolernitatis. Si enim tres sunt justorum status, *primus*, quo ad bonam frugem convertuntur; *secundus*, quo in virtutis itineribus progrediuntur; *tertius*, quo ad finem viro, scilicet ad perfectionem perveniunt: quid erit tribus vi-

cibus per singulos Dominum suos electos affligere, nisi in ipso virtutis initio, atque in progressu, nec non in virtutis culmine consolationibus pressurisque probare? quemadmodum Paulus de se et de omnibus perfectis dixit *Actor*. xiv, 21 : « Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. » Quod quidem cum excelsum sit pusillis et magnis, ascensum habet perdifficilem, quos omnes infirmitas carnis onerat, et qui ex eo ceciderunt adversarii circumdant. Plura vide in S. Gregorio loco citato.

ver*.3i, 31-33. Attende Job, et addi me ; et tace dum
Jet 33. rG0 loquēOB : SI ALTEM HABES QUOD LOQUARIS, RESPONDE MIHI, LOQUERE : VOLO ENIM TE APPARERE JUSTUM : QUOD SI NON HARES, AUDI ME : TACE, ET DOCEBO te sapientiam.—Quemadmodum Jobus saepe cum stomacho similes voces ab amicis audierat, sic etiam verisimile est ; hæc quoque verba Eliu durius accepisse, neque dubiis id signis ostendisse, avertendo nimirum aut distorquendo faciem, aut aliquo alio modo, quo audaci et sciolo adolescenti silentium indiceret. Quod videtur impatienter tulisse superbus adolescens, quem do vana opinione sapientiae tumor inflabat ; unde Jobum inurbanus atque imperiosus alloquitur, quam modesti® ratio et juvenilis retas postulabat, «/d. Quid tacite, o Jobe, contra me tecum obmurmuras? quid faciem stomachosius avertis, quasi quæ a me dicuntur superbe despicias? Audi jam, et adverte faciem, neque me loquentem impedias obstrependo ; quod si quidquam habes quod obloquaris, aut tuam innocentiam probes, audiam non invitatus : ut enim cupio te esse, sic etiam

aveo te apparere justum : quod si nihil habes, quod in tua; cans® defensione respondeas, aut quo te sapientem esse doceas, tace, et audi, fortasse ex mea sapientia incipies esse sapiens : ita Sanctius.

Crederem ut hinc etiam aliquid in usum nostrum decerpamus; hic in persona Jobi admone-mur tacendum esse nobis, ut doceamur. Omnis enim vera hominum sapientia in eo posita est, ut sc Deo dociles praebeant, seque iis quæ in nomine et auctoritate ipsius proponuntur penitus subjiciant. Estque hæc admonitio valde utilis : sentimus enim fere semper in nobis repugnantias esse, ne se ingenia nostra ea qua par esset humilitate verbo Dei accommodent ; neque si nobis bona et sancta aliqua doctrina proponatur, sumus ea modestia præditi, ut illam admittamus; sed ea plerumque superbia laboramus, ut nulli alii quam voluntati nostræ obnoxii esse cupiamus. En naturam nostram ita vitiatam, ut adversus Deum insurgat, et adversus verbum ipsius fere semper recalcitret. Cum igitur ejusmodi vitio tim malo et detestando laboremus, nobis hic propositam admonitionem observemus; ut nimirum dociles simus, cum Deus efficit, ut nobis sua veritas proponatur. Atque hoc primum nobis observandum est in exhortatione, quam hic Jobo Eliu proponit. Alterum, quando ait se cupere ut Noacoa-Jobus absolvatur, in eo admonemur, ne acerbilate quadam animi aut contentionis studio duca-mi telo inur ; quomodo fere solent homines in adversarios suos ferri; sed zelo rectitudinis et aequitatis solius Dei gloriam et proximorum redificationem spectando.

CAPUT TRIGESIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jobis adjactabundi hominis verba prudenter silente, Eliu novis animis prosequitur disputationem, et totus jam in eo est, ut ostendat Deum in omni rerum administratione esse aquissimum : hoc autem jacto fundamento vult concludere, Jobum nihil iniquum pati a Deo, et inique conqueri de divino judicio.

1. Pronuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus est : 2. Audite sapientes verba mea, et eruditi auscultate me : 3. Auris enim verba probat, et guttur escas gustu dijudicat, i. Judicium eligamus nobis, et inter nos videamus quid sit melius. 5. Quia dixit Job : Justus sum, et Deus subvertit judicium meum. 6. In judicando enim me, mendacium est : violenta sagitta mea absque ullo peccato. 7. Quis est vir ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam : 8. Qui graditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat cum viris impiis? 9. Dixit enim : Non placebit vir Deo, etiamsi cucurrerit cum eo. 10. Ideo viri cordati audite me, absit a Deo impietas, et ab Omnipotente iniquitas. 11. Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. 12. Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet judicium. 13. Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? 14. Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et Halum ad se trahet. 15. Deiciet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur. 16. Si

babes ergo intellectum, audi quod dicilur, et ausculta vocem eloquii mei. 17. Numquid qui non amat iudicium, sanari potest? et quomodo tu eum, qui justus est, in tantum condemnas? 18. Qui dicit regi : Apostata : qui vocat duces impios : 19. Qui non accipit personas principara : nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem : opus enim manuum ejus sunt universi. 20. Subito morientur, et in media node turbabuntur populi, et pertransibunt, et auferent violentum absque manu. 21. Oculi enim ejus super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. 22. Non sunt tenebrae, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. 23. Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium. 24. Conteret mullos, et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. 25. Novit enim opera eorum : et idcirco inducet noctem, et conterentur. 26. Quasi impios percussit eos in loco videntium. 27. Qui quasi de industria recesserunt ab eo, et omnes vias ejus intelligere noluerunt : 28. Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum. 29. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum et super gentes et super omnes homines? 30. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. 31. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo. 32. Si erravi, tu doce me : si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. 33. Numquid a te Deus expetit eam, quia displicuit tibi ? Tu enim empisti loqui, et non ego : quod si quid nosti melius, loquere, 34. Viri intelligentes loquantur mihi, et vir sapiens audiat me. 35. Job autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. 36. Pater mi, probetur Job usque ad finem : ne desinas ab homine iniquitatis. 37. Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur : et laudetur ad iudicium provocet sermonibus suis Deum.

Vni. I. I-i. PRONUNTIANS ITAQUE ELIU ETIAM IHC LOCUTUS
i, Jet 4. BST : AIDITE SAPIENTES VEHBA MEA, ET ERUDITI AUS-
CULTATE ME : AURIS ENIM VEHBA PROBAT, ET GUTTUR
ESCAS GUSTU DIJUDICAT. JUDICIUM ELIGAMUS NOBIS, ET
INTER NOS VIDEAMUS QUID SIT MELIUS. — Cum a Jobo
 nihil exspectaret Eliu, seque ab illo contemni
 Eimpro-putaret, viros advocat, qui presentes aderant
 i' m quasi ^Pæ 0108» a quibus petit, ut ipsi judicent
 •ipiea- an juste accusetur Jobus, et sua verba ab illo tan-
 luo. quam inania judicari debuerint. Quod autem ait :
 « Auris enim verba probat, » etc., supra cap. xn,
 vers. II, explicatum est; ubi hæc eadem senten-
 tia repetitur, videlicet fuisse Idumæis attentionis
 captanda forma familiaris. Quoniam ergo arro-
 gans et invidiosum erat postulare, ut illum juve-
 nem sapientes et eruditi audirent, lenit invidiam
 ad ipsorum iudicium provocans, et rem totam
 ipsis discernendam relinquens. *Judicium elijamus*
nobis, id est, in modum iudicii publici pro tribu-
 nali causam hanc excutiamus, disceptemus inter
 nos justis rationibus; et videamus uter nostrum
 melius sentiat, et verum dicat, *q. d.* Vos appello
 et facio iudices. Electionem autem postulat non
 iudicii capti, sed absoluti : nam iudicium boo
 loco di-cussio, collatio, exploratio est, quam vul-
 go revisionem vocant, per quam cognoscitur quod
 est omnium optimum atque verissimum, cujus
 delectus, rejectis parum piis ac veris sentiis,
 haberi debet. Et quidem hac dicendi ratione aeta-
 tim excusat, quasi non quaerat sibi, sed rebus ip-
 sis adhiberi fidem, quo per sententiae discussio-

nem collimai. Subjicit autem nonnulla Jobi dicta
 examini postulado :

5 et G. Quia dixit Job: Justus sum, et Deus sub- Veri.»
 VERTIT JUDICIUM MEUM. IN JUDICANDO ENIM ME MENDA- et
 CIUM EST : VIOLENTA SAGITTA MEA ABSQUE ULLO PEC-
 CATO. — Quoniam iudicium postulavit, quo ferre- Eliu m
 tur de suis et de Jobi dictis sententia, adfert Jobi
 verba, ut cum illis conferat sua, quibus ea con- Tert<.,
 tat. Asserta vero hæc quæ profert ex Jobo Eliu ad mm Jobi
 examen non uno sensu ab interpretibus accipiun-
 tur. Nos tantum ea quæ coh.'crere videntur dice-
 mus, videlicet cap. xiii, 18 : a Si fuero iudicatus,
 scio quod justus inveniar; » capito vero xxvii, G :
 « Justificationem meam quam ccepi tenere, non de-
 seram, » ubi aperte constat Jobum se justum asse-
 ruisse. Quod vero ad secundum assertum pertinet,
 « Deus subvertit iudicium meum, » cap. xxvii, 2,
 sic habet : « Vivit Deus, qui abstulit iudicium
 meum : » capite autem xix, G sic dixerat : « Sal-
 tem nunc intelligite, quia Deus non æquo iudicio
 afflixerit me. » *Subvertere iudicium* hic, quod ad
 rem attinet, idem est quod *auferre iudicium*, non
 æquo iudicio affligere, vel quid simile. Quod vero
 ait : *In iudicando enim me mendacium est*, si verba Job nt.l-
 speclemus, nullibi de Deo a Jobo dictum vide- l'b*
 tur; at quod ad rem spectat ipsam sa,pe de ami- mPndcll
 cis id videtur affirmasse, dum contendit eos aperte argui
 falli, false opinari illum peccasse, qui fuisset
 innoxius; et quidem ita se res habet, amicos vi-
 delicet Jobi in eo iudicando fuisse mendaces, cum
 longe aliter quam veritas requireret asseverarmi.

Illud denique : *Violenta sagitta mea absque ullo peccato*, respicere videtur verba illa cap. xvi, 18 : « Hæc passus sum absque iniquitate inanus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces : » violentum quippe juxta opinionem Eliu foret, graviter torqueri absque culpa, cum minime nossct aliis de causis insontes a Deo exerceri. Interest nullum, quo sensu verba sincere “prolata accipiantur : neque enim quod ex alicujus verbis argutando colligimus, continuo sequitur id ab illo directo, et, ut aiunt, formali sensu fuisse prolatum; quo sensu autem Jobus illa dixerit, quo hisce criminationibus accusat et damnat Eliu, diximus suis locis, ubi illa a scelere et errore vindicavimus ; neque illa hoc loco repetere necessarium est. Hic tantum nota illud : *Violenta sagitta mea*, hebraico haberi >i*n tfUN *anusch chitzi*; quod alii vertunt, *valida sagitta mea*, alii *infirm* violent*, *languida*, alii *insanabilis*, alii *desperata*: quæ omnia aPPr*mc conveniunt afflictioni Job, quæ hic vocatur *sagitta*; satis quidem illa homini fragili qui patitur violenta, insanabilis, desperata; satis vero infirma respectu Dei omnipotentis, qui multo acerbioribus potest hominem poenis excruciare; infirma etiam homini, qui Dei adjutus ope æquanimiter fert ; infirma denique homini, sicam comparet cum gehennalibus incendiis.

Itaque Eliu præcipue Jobum hic accusat, quod conquereretur vulnus suum, et quidem sine prævaricatione ulla sua, grave esse, Deumque ita jus ipsius pervertisse, ut se mendacem inveniri oporteret, quamvis vere haberet unde posset se justificare. Septuaginta vertunt, ón típpuv ’lúS* a úw m’f iúm, ó Kúftcf àzriXXxÇt [Acu tð xfiux, *quia dixit Job : Justus sum, et Dominus removit judicium meum*; Scholiasles exponit *immutavit*, alienavit; Olympiodorus, ó 5* 0»ç; vð xpreuèv cjax içô-XaÇt, *Deus autem mihi facultatem judicantem non custodivit. juxta* Symmachum et Aquilam, xxiàwrrww àn’ ijuû xjiua, *pervertit et amovit a me judicium*. Cæterum aufertur judicium ejus qui non potest se judicio defendere, aut jure causam suam prosequi; quod Job summopere desiderabat; aut cui jus petenti denegatur. Quando igitur Eliu Jobo exprobat ipsum dixisse : *Justus sum, et Deus subvertit judicium meum*, hoc non ita crude accipiendum, quasi Jobus sic præcise Deum voluerit accusare, quod is jus ipsius pervertisset; sed hoc illi vitio vertit, quod cum homo mortalis esset, adversus Deum jus suum præcise tueri velle videretur; cum id fieri non possit, quin Deo obtrechet, et adversus ejus justitiam insurgat. Quo etiam spectant verba sequentia : *In judicando enim me mendacium est*; Septuaginta vertunt, i|w-axTo Sí t ú «pigxTÍ|*a», *mentitus est tn judicio meo* : in Hebræo est, in *judicio meo mentior*. Quod Merccrus explicat, in meo jure cl causa mendax habeor et falsus, quasi injuste me luear, et me falso dicam innocentem : itaque tyrannice quoquo jure quaque injuria punior et condemnor. Mentior er-

go, id est, mentiri videor in meo jure, et quasi mendax et injustus damnor. Quo significet se non admitti ad causæ suæ defensionem; idque perinde esse, atque cum judices sunt iniqui et crudeles, et sua auctoritate bonum aliquod jus volunt opprimere. En quomodo Eliu nunc Jobo exprobet, quod Deum accusant : quamobrem in ipsum tanquam in impium et blasphemum acrius invenitur dicens :

7-9. QciS EST VIR CT EST JOB, QCI BIBIT SUBSAXXA- Ven. 7,

110XEJ1 QUASI AQUAM : QUI GRADITUR CUM OPERAM-TIBUS IMQUITATEM, ET AMBULAT CUM VIRIS IMPIIS?

Dixit exim : NOX placebit vir Deo, etiamsi cucurrerit cum eo. — Contendit Eliu Jobum, ut projectissimte audacite hominem, Dei irrisorem ac contemptorem redarguere, *cj. d.* Quis est, o viri tum Msapientes, tam insigniter impius, et ad omne seelus usque adeo projectus, quem Jobi non superet insolens audacia? qui nihilo difficilius subsannat »oU*ne alios, et impudenter insultat, quam sitiens bibit aquam, qua ardorem æsluantis stomachi restinguat. Ubi obiter nota illud, *bibere sicut aquam iniquitatem aut subsannationem*, proverbialem habere speciem, qua significetur iniquitas aut subsannatio non solum avide, sed etiam sine sensu, sine scrupulo aut remorsu conscientiae temere admitti. De qua loquendi forma vide quæ cap. xv, 16 dicta sunt. *Qui graditur cum operantibus iniquitatem*, etc. : lue modus loquendi licet societatem Q»o «a-indicel, quam frequens usus congressusque alit »Q’r atque confirmat ; aliquando tamen non tam signi- «ridi beat vitæ familiarem consuetudinem quam similitudinem morum, cum aliqui, licet vitæ genere atque instituto et locorum diversitate distantes, um. conveniunt tamen similitudine et exemplo; ita ut quilibet aliorum exprimat mores et ingenium, ita ut si hunc noris, cæteros noris : hoc sensu dicilur *Psalm*, i, 1, justus non stetisse in via peccatorum, atque non ambulasse cum peccatoribus, id est, non fuisse peccator. Et alibi de impio dicilur *Psalm*. XLix, 18 : « Si videbas furem, currebas cum eo, et cum adulteris portionem luam ponebas, » id est, eras fur et adulter. Hoc opinor sensu dicilur Jobus ab Eliu *ingredi cum operantibus iniquitatem*, et *ambulare cum impiis*, quia iHum iniquitatis et impietatis accusat : de alia enim societate non ausus esset quidquam allirmare, quia semper improborum societatem exhorruit, neque unquam cum impiis conversatus fuit. Huic allinis est ille dicendi modus, quo qui moribus sunt similes *fratres* appellantur; juxta illud *Prov.* cap. xviii, 9 : « Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis ; » et Ecclesiasticus ail cap. xxxiv, 27 : « Qui ellundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. » Quam explicationem probat id quod proxime sequitur :

Dixit Imm:Nox placebit vir Dlo, etiamsi cucurrerit cum eo,—id est, exsecutus fuerit festinanter im. ejus mandata, quasi currens cum eo ; *currere* enim

COMMENTARIA IN UBRUM JOB, cap. XXXIV.

Hbm scu ambulare *atm Deo* aut coram Deo, est ad Dei
r exemplum et similitudinem vivere, ac divinæ vo-
luntati amice, reverenter et fideliter per omnia se
accommodare. CarpilEliu Jobum, quasi sentiat fru-
stra Deum coli, qui nihil boni suis cultoribus et se-
quacibus conferat, fortasseque malus interpretes al-
ludit ad illud Jobi assertum cap. ix, 22 : « Inno-
centem et impium ipse consumit; » vel ad illud
cap. x, i5 : « Si impius fuero, væ mihi est; et si
justus, non levabo caput saturatus afflictione et
miseria. » Vel certe ex eo collegit, quia se justum
Jobus *sæpe* appellavit, et se dure tractari con-
questus est; unde Jobi hanc interpretatur men-
tem, quasi putaverit non placere hominem Deo,
etiamsi cum Domino perpetuo currat, id est, ab
eo nunquam oculos avertat, sed illum habeat sua-
rum actionum vivum quoddam exemplar. Hoc
enim est concurrere sive ambulare cum Deo, in
quo perfectionis florem atque fructum esse posi-
tum cœnsuerunt sapientes; unde illa velut preci-
pua sanctimoniæ laus et predicatio tribuitur Noe
Gen. vi, 9, quod a cum Deo ambulavit : o ita nimi-
rum ille in terris atque inter homines versabatur,
ut non in lulo volutaretur, et plebei voluptatis
appetitione serperet humi, sed a terrena omni af-
fectione defaecatus ambularet cum Deo, et illius
voluntati lota mente inhæreret. Ad eandem alti-
tudinem animi celsi et humana omnia contemnen-
tis Abrahamum invitat, et attollit Deus suavissimo
illo monito *Gen.* xvn, t : a Ambula coram me, et
esto perfectus : p nam *ambulare coram beo* et *cum
beo concurrere* res eadem est, et quod jungit, esse
perfectum atque sanctum. Septuaginta *ibid*, le-
gunt ὁ ἄνθρωπος ὡς ἔστιν *plUCC*
in conspectu meo, et esto inculpabilis. Denique *am-
bulare coram beo*, vel *cum beo*, est vi amoris et pu-
ritate sanet moni Deum comitari non circa cœli
cardines ambulanti, sed ab omni viliorum con-
tagione secretum, liberum et exsolutum ab omni
labe, undique perfectum, et quantum homini li-
ceti ejus puritatem aemulari; quod cum Jobus in
ultraque fortuna vel ipsiusmet Dei testimonio ac-
curato semper fecerit, immerito ipsum accusat
Eliu, quasi dixerit, nihil profuturum homini, quod
cum Deo ambulavit aut concurrerit. Septuaginta
legunt, ὁ ἄνθρωπος ὡς ἔστιν • Un cūx forat dhripoç, xal
ἀνὴρ ἱραπὰ Κνπτοῦ, *ne enim dixeris : Non erit
visitatio vmi, et visitatio ei a Domino*; apud Olyin-
piodorum Theodotion hoc ila reddidit, fu tini* •
x.vijnúait à»T.p ò ri» ὅτι γὰρ πῶς οὐκ, *quo-
niam dixit : Non periclitabitur vir dum ipse bene
complacuerit cum beo*; Symmachus vero, ὁ ἄνθρωπος
crrxi *non salvabitur vir?* Et verba quidem Theo-
dotionis per enuntiationem legenda sunt; Symma-
chi autem morale et per interrogationem S. Augus-
tinus transtulit, *dixit enim : Non visitabitur qui am-
bulavit cum beo?* hoc Persius dixit *vivere aim beo* :
• iboe rçguiUtum digito terebrare salivam
Coulempus perages, si vivere cum Jove tentes.

Vm. io. 10. Ideo tibi cmiDvn audite me, adsit a Deo im-

pietas et ad Omnipotentem iniquitas. — Cum nihil
sanum a Jobo exspectaret Eliu, quem sceleratum
esse et insipientem crederet, neque speraret futu-
rum facilem aut docilem auditorem, convertit se
ad viros cordatos et sapientes, et apud illos quan-
tum ingenio atque sapientia possit ostendit, dum
Jobum impietatis accusat, et Deum ab omni im-
pietatis et iniquitatis suspicione vindicai. Est au-
tem hujus disputationis necipuum caput et argu-
mentum, quod paucis verbis hic propositum est:
Absit a Deo impietas, et ab Omnipotente iniquitas, ut
videlicet homo post impletam omnem Dei volun-
tatem apud Deum adhuc inimicus et puniendus
inveniat (quemadmodum super, vers. Eliu ca-
utb el
lumniose hoc affinxerat Jobo, qui tamen nihil tale
^in-
dixerat, sed solum, tractari interdum perinde a
Deo pios sicut impios, nempe quoad externos ca-
sus et eventus cap. xxi et alibi expressos; nus-
quam vero negavit justos placere Deo, vel pre-
mium habere repositum apud Deum) : Deus enim,
qui fidelis iudex est, bonus etiam, justus et rec-
tus est, quod raro invenitur in iis qui fortes po-
tentesque sunt. Nam sicut notavit hoc in loco Ca-
jclanus, rarus fortis, qui vel non iniquus sit, aut
fallax; qui jus suum unicuique reddat, qui in om-
nibus rectitudinem servet; sed non sic Deus om-
nipotens, qui neque impius neque iniquus esse
potest : pugnant enim hæc cum Dei natura. Ergo
non possunt, qui eum sequuntur, qui eum imitan-
tur, boni denique viri ei non placere, ab eo non
amari, et aliquid ab eo boni non habere : sicut
enim seipsum, ita et sui similes debet diligere :
scilicet enim amari, cum viros bonos amat; siquidem
amat in illis id bonitatis, cujus ipse fons est, et
quæ ab ipso in illos derivatur : ila S. Paulus ar-
gumenlatur II *Timoth.* n, 12 : « Si sustinebimus,
et conregnabimus : si negaverimus, et ille negabit
nos : si non credimus, ille fidelis permanet, negare
seipsum non potest. »

Quapropter illud omnino certum et constitutum Deum
habere debemus, Deum esse justum, quia ejus
voluntas omnis iustitiæ et rectitudinis regula est : agnosce-
ila ut quidquid ab ipso promanai nobis sit ad o-rc J-bc
randum, quamvis absurdum, et aliter habere se
|
debere nobis videatur. Hoc igitur timore retinea-
mur, ut quoniam Deus est omnis iustitiæ fons,
quidquid agat, probandum nobis esse confitea-
mur. Propterea ut eam justitiam in omnibus iis
quæ in mentem et cogitationem veniunt agnosca-
mus, hoc semper nobis occurrat : « Justus es, Do-
mine *Psal.* cxvni, 137 : et rectum iudicium tuum; »
v. g. videmus improbos dominari et regnare; id
male nos habet : inierim Deus nobis videtur in
cælo quasi dormire; et si non statini his malis et
confusionibus medeatur, videtur nobis suo mu-
nere non fungi; in his lamen omnibus Deum jus-
tum esse confiteamur oportet. Preterea cum cru-
ciamur et affligimur modo in bonis nostris, modo
in personis, Ecclesiam in genere videmus pedi-
bus proculcari, improborum tyrannidi obnoxium;

bldlim hæc cogitatio animum nostrum ferii. Quid hoc sibi vult? Deum tamen confiteamur, et agnoscamus justum oportet; cumque ita se res habeat, exspectemus, dum nobis declaret, cur res lam male nostro iudicio se habere videantur, et sciamus non sino causa ipsum hic statuere. Quare claudamus oculos, cum res prorsus contra opinionem el sensum nostrum evenient; hoc duntaxat constitutum habeamus et dicamus : Domine, tu justus es, et hac justitia contentus ero, donec me introducas in tuum sanctuarium, et intelligam, cur sic de statu generis humani constituas. Cælerum Septuaginta versum hunc ita reddunt, iw <nr.nd xiphia; xxsúaxvt [uu ' ar, act dr, fvx.Tt Kufʷ» «etCf,axt, xxi Ivxvn nxvTwcpàrofcçTctpàÇa» -r» ίίxxtov, *quare intelligentes corde audite ine : Absit a me coram Domino*

Procul *impie agere, et coram Omnipotente turbare justitiam ;* infici» Symmachus, àíuvn tēū Ō:ū àvcutx, xal vw Ir.ar.v iot-u»B^<b *a' a^stl a ^c0 *Equitas, ct a -u/ ficienti injustitia :*

Onnipo- in llobræo esta Deo *saddai*, quem Uxw reddit; Unl! •. quod suo contentus sufficienter habeat omnia ad quia sibi vitam beatam necessaria. Dixit igitur Eliu procul iuCicil. c?e iniquitatem ab Omnipotente, scu sibi sufficiente, *q. d.* Longe abest iniquitas a Deo, non tantum quia beatus est, quia immutabilis, etc., sed etiam quia sibi sufficiens est, et nullius rei indigus: quia si insufficiens sibi esset, et aliqua re indigens, forte non abesset a Deo iniquitas, nam dira indigentia adeo sæpe instigat ad iniquitatem, ut vel Deus justus et sanctus forsitan non esset, si indignus esset. Sapienter ergo Eliu dixit : « Absit a Deo impietas, el ab Omnipotente iniquitas, n quæ sententia adeo illustris olim fuit, ut meruerit Davidem commentatorem, qui sic accinil *Psalms*, xv, 2 : « Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges, » id est, quia tibi ipsi sufficiens es, ac si Deus nec summe beatus, nec justus, nec sanctus foret, nisi esset sibi sufficiens, et minime indigus aliorum bonorum : nam si aliquo egeret, Deus non esset. Ex dictis porro sequitur id quod subjungitur :

Vers. 11 II et 12. Opus enim hominis reddet ei, et juxta et 12. **VIAS SINGULORUM RESTITUET EIS. VEHE ENIM DEUS NON CONDEMNABIT FRUSTRA, NEC OMNIPOTENS SUBVERTET JUDICIUM.** — Ilæc aperta sunt et clara ; ex eo enim d<l. „n^ quod Deus injustus esse nequeat, sequitur ipsum reddere cuique quod commeruit, neque condemnare *frustra*, hoc est, absque peccato quod plcc-n *?*, lendum sit. Iluc spectat illud Pauli loquentis de Deo in præmiis suppliciisque distribuendis fidelissimo *Hain*. n, 0 : u Reddet, inquit, unicuique secundum opera ejus : iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam el honorem el incorruptionem quærunt, vilain æternam : iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt aulem iniquitati, ira et indignatio. n Ubi distinguenda sunt duo antithesis membra : nam bonis dicitur Deus redditurus vi-0 in modo (:Un ætemain; m ilis autem non dicitur redditu-L'tu' “l rus pcenam æternam, ut consequenter dicendum

fuisse videbatur; sed solum dicitur malis affutura pramio-ira et indignatio; quia Deus non hujus pœnæ, sed rn^'J^ a illius gloriæ prædicare se voluit auctorem. Quod inctor. Orígenes lib. II *in Epist. ad Horn*, recte ponderavit : propterea enim docet Apostolum ca loquendi diversitate usum fuisse, « ut per hoc ostenderet ca quidem quæ bonis reddenda sunt per Deum reddi, id est vitam æternam; ea vero quæ sequuntur malos non a Deo dari; cujus dona ipso digna sunt : sed in his qui operantur malum ira et indignatio erit, secundum ca quæ thesaurizaverunt sibi ipsi. » Quod statim deducit ex diversitate illa loquendi : « nam sicut ibi vitam æternam casu nmun-accusalivo protulerat; ila et hic iram et indigna-lum «• tionem casu accusativo prolulisset; si id ad reddentis Dei personam referre voluisset. » Hinc est quod nukd c-maledictionibus, quæ peccatoribus inferebantur Uonoa. *Douter*, xxvii, 15, universus populus acclamabat: Arnen; benedictionibus aulcm, quibus justidona-bantur, nullum *Amen* a populo reddebatur Deuter. xxvin, 1, ut significaretur, D. Hieronymo interprete, maledictiones quidem ab hominibus, benedictiones aulcm a solo Deo emanare.

Vere enim Deus non condemnabit frustra (id est sine peccato, ut Eliu recte pronuntiavit) nec Omni-roTENS subvertet juiciUM : — nam, ut Paulus ait J cium Dpi est se-CUDduni ▼ trita-tela. Itom. n, 3, u iudicium Dei csl secundum veritatem : » quapropter bonis retribuet premia, et malis supplicia; omnibus vero et cuique secundum operum qure fecerunt et conditionem et numerum el qualitatem. Quæ omnia ut de ultimo iudicio et a ternis bonorum præmiis ac malorum suppliciis intellecta prorsus sunt verissima et infallibilia, sic de solis hujus vitæ bonis ac malis, ut Eliu et casieri disputatores intellexerunt, accepta nihil omnino habent certitudinis aut veritatis. Enimvero iu pwesenti vita Deus non reddit homini secun-Din» i» dum opera ejus: nam et peccata dissimulans, non punit hic, et quandoque male agentibus gratiam p., di-cni- largitur, sicut ipsi Paulo, qui prius fuerat bias-phemus et persecutor; el nihilominus tamen tan-«“fndn*? tam est a Deo consecutus misericordiam, ut non open modo christianus fieret, sed etiam talis tantusque eJ“- Apostolus. Al vero in die iudicii non ita fiet: tunc enim tempus erit iudicandi tantum secundum justitiam, sicut dixit Deus *Psalms*. I xxiv, 3 : « Cum accepero tempus, ego justitias iudicabo. » Si quis aulem dicat, non fore in die iudicii retributionem secundum opera, quia peccalo temporali retribuetur poena æterna; respondendum est secundum B. Augustinum lib. XXI *De Civit*, iu retribui-Qnomob (ione iustitiæ non considerari æqualitatem tempoms inter culpam et pernam : nam etiam secundum u iujto humanum iudicium pro culpa adulterii, quæ bre-««pon- vi tempore committitur, infligi solet peena mortis; in qua non attendit legislator brevem illam Dl. inoram occisionis, sed id potius spectat, quod illo per mortem perpetuo excluditur a societate viventium. Similiter etiam homo pro culpa temporali «nmd æterna punitur: quod quidem justissimum

34 : « Venito benedicti Patris moi, possidete pa-
ratum vobis regnum a constitutione mundi : esu-
rivi enim, el dedistis mihi manducare,» etc.
operibus Quibus verbis aperte declarat Dominus vitam æ-
ternam retributum iri hominibus propter bona
eorum opera, præcipue autem propter opera mi-
sericordiæ, quorum proprie merces est regnum
calma. ctt|oninit Unde s. Chrysostomus liom. 32 úi //etr.
de miseratione loquens : « Huic , inquit, porta*
cæli aperiuntur, et voluti regina intrante nullus
janitorum, nullus custodum, qui portis assistunt,
audet dicere : Quæ es tu, aut unde? sed omnes
eam prompte conlinuoque suscipiunt, n Fallun-
tur quidem gentiles, cum genium quemdam in-
ducunt Mercurium /tegementium et psychopompum,
hoc est *ducem* et perductorem *animarum* cum solu-
ta; a corpore fuerint : sed doctus a Deo Chrysos-
tomus loco jam nunc citato pie misericordiam
induxit ut virginem niveo vultu el amiculo deco-
ram, et alis prædilam aureis, quæ ad sublime
Dei solium nos evehat. Unde negat S. Augustinus
in *Psahn.* cn, aliud esse vehiculum, quo perdu-
camur ad patriam. Et S. Ambrosius lib. VII in *Luc.*
ea causa eamdem vocat *prædiam calentium man-*
sionum , quæ nimirum aditum pundit ad felicitatem :
« Sola virtus, inquit, comes csl defunctorum :
solanos sequitur misericordia, quæ cæles-
fitiin prævia mansionum, pecuniæ vilis usura ta-
bernacula defunctis acquirit æterna. »

Ven. 13. 13. QUEM COKSTITUIT ALIUM SUPER TERRAM? AUT
QUEM POSUIT SUPER ORBER, QUEM FABRICATUS EST? —
tkninoa Duo paucis firmissima tangit argumenta ad pro-
bandura id quod proxime dixerat, Deum neque
qnim si- frustra condemnaturum, neque iudicium subver-
ti mna*) surum , lum quia omnia ab ipso fabricata sunt,
dom re- tum quia res omnes gubernat ; non potest autem
podara non amare quod fecit, et non curare quod regit,
commi- quemadmodum pulchre S. Gregorius lib. XXIY
ni. *Moral*, cap. xi, ad hunc locum docet his verbis :
« Per se quippe mundum regit, quem per se con-
didit ; nec eget alienis adiutoriis ad regendum
qui non eguit ad faciendum. Sed hæc idcirco col-
liguntur, ut liquido indicet, quia omnipotens
Deus si per semetipsum regere non negligit quod
creavit, quod bene creavit utique bene regit :
quia quod pio condidit impio non disponit, et
qui necdum facta curavit ut essent, quæ facta
sunt non deserit. Quia ergo præsens est in regi-
mine, qui auctor exstitit in creatione, ideo curam
nostri non præterit : » sic ille. Vis ergo rationis
ab Eliu allatæ petitur vel a divina providentia ,
quam oportet esse perfectissimam, et cui accidero
nequit immoderatus aliquis allectus aut rerum
ignoratio, ul iudicium pervertat ; vel a Dei amo-
re, quo suas prosequitur creaturas, juxta illud
Snþ. xi, 21 : a Diligis omnia quæ sunt, et nihil
odisti eorum quæ fecisti : nec enim odians ali-
quid constituisti aut fecisti. »

Peomoo Ex quo duci potest argumentum, incredibile
esso a deo corrumpi iudicium erga res quas im-

pense amai : nequii enim credi Deum, qui abs-
que detrimento illo beneficentiam exercere po-
teti, gratis excruciare alLigereve innoxios, vel
non sincere iudicaro» Sicut enim semper Deus
est, ita el justus , ul nihil ipsi magis convenial
quam justitia et tequilas : hanc quisquis Deo de-
rogai, essentiam ejus violat, quia non esi Deus
ut sit idolum, ut sit res mortua et otiola; sed
Deus csl ad mundum regendum, ideoque habet
in se summam majestatem, ut cum judicet; cum-
que iudex sil, cum ila æquum esse oportel, ut
nihil in ipso culpari possil : sciamus itaque hice
duo vinculo indissolubili conjuncta esse, Deum
omnia fecisse el omnia regere. Numquid igitur
existimamus Deum vocare et asciscere sibi so-
cium, qui ipsum in regendis suis creaturis ad-
juvet? verum quidem est Deum uti mediis et
causis inferioribus ad mundum regendum; id ta-
men ejus auctoritatem non imminuit; supra om-
nes siquidem dominatur. Quid sunt magni reges
nisi manus Dei? Ipse vero illis, proul ipsi videtur,
utitur, sicut per Prophetam superbo illi Senna-
eberib exprobrat, qui se omnia sua industria ef-ll BH.
fecisse existimabat *ysai* x, 15: « Numquid gloria-l n^tta
bitur securis con Ira cum qui secat in ea? aulexal-
pultat, labitur serra contra cum a quo trahitur ? » id est,
si homo quispiam serram aul cultrum tractet, eo
sccel aul utatur pro arbitrio, numquid instrumen-
tum adversus hominem potest insurgere? Mini-
me. Quod ostendit hominem non solum posse
uti manibus el brachiis, sed etiam habere ea quæ
sunt extra se in potestate sua» Num quæ est vir-
tus in creaturis mortalibus nisi a Deo vivente ?
nonne omnia suum esse ab ipso habent ? Nihil
igitur sumus a Deo separati, in quo *Ador*, xvn,
28, « vivimus, movemur el sumus. » Cognosca-
mus itaque, cum Deus hujus mundi media adhi-
bet, el hominum opera utitur lanquam instru-
mentis, id non eo referendum esse, ul ejus po-
tentia imminuatur aul circumscribatur, sed polius
co ostendere se ipsos regere; si jubeat duntaxat
et sibilet, homines præsto esse ad voluntatem ip-
sius exsequendam : quin etiam inferni diabolos
eo adigi, et quamvis id nolint, idque omnino
contra ipsorum scopum el voluntatem liat, Deum
tamen illos potentia violenta inducere ad id
quod in concilio suo decrevit exsequendum. Un-
de subdil :

14 CI 15. Si DIREXERIT AD EUM COR SUUM, SPIRITUM Ven. G
ILLIUS ET FLATUM AD SE TRAHET : DEFICIET 0MM5 CA- el |5'

RO SIMUL, LT UOMO LX CIXEREM REVERTETUR.— COD-
venil inter omnes interpretes et expositores de
horum verborum, licet obscura videatur, expli-
catione, </. d. Si Deus hominem vellet aul univer-
sum quod creavit omnino delere, cum id facere
sua voluntate posset; non esset opus calumnias
struere, aut iudicia subverlero, quod faciunt ini-
qui; sed salis esset, ul omnem carnem el rerum
universitatem dissolveret, illud lanium voluisse
simpliciter : dirigere enim aul *apponere cor* idem

Rejet
cmoes

tranwn-
eherib exprobrat, qui se omnia sua industria ef-ll BH.
fecisse existimabat *ysai* x, 15: « Numquid gloria-l n^tta

pultat,

Deoj >>
lo nula
el volún-
talo jx>.
Usl 40-
winemet
universa
dolere.

<st quod *velle*, aul ad aliquid curandum adver-
tens seu inclinare cor sive ad bonum do rebus
sive ad malum statuendum, quomodo cap. *vu*,
17 dixit Job : « Quid est quia magnificas cum, aut
quid apponis erga eum cor tuum? » *Spiritus* vero
seu *fatum adse trahere* perinde est ac intercipere,
perimere, exstinguere, quod videtur alludere ad
hominis creationem *Genes. it*, 7, in qua factus est
homo in aniimm viventem, mox ac inspiravit
Deus in faciem ejus spiraculum vitæ. Nostro quip-
pe more intelligendi Deus ad hominis corpus pro-
pius accedens quasi inhalavit, flavit, sive halitum
suum infudit, inspiravit ut viveret : quapropter
a contrario sensu eleganter dicitur Deus, dum
interficit, *fatum*, quem emiserat, *ad se trahere*.
Cum itaque a Deo assidue conservemur, de ipso
nobis sentiendum est in bonitate, quod unoquo-
que (emporis momento non pereamus : qua enim
aha re opus est ad nos in cinerem et nihilum pe-
nilus redigendos, quam solo Dei aspectu vel fla-
tu? a Aspexit, inquit Ilabacuc cap. *ni*, 6, justo
videlicet furore inflammatus ; quid igitur inde se-
quitur? et dissolvit gentes, » vel ut est apud Sep-
tuaginta, xxi íuraár, *i>r.*, *et distabuerunt gentes*. Sic
alibi dicitur Deum in homines sufflare, tunc om-
nem ipsorum vigorem statim mutari, marcescere
et exarescere. Propheta Isaias sic loquitur de vir-
tute hominum, quando ipsos herbæ aut flori com-
parat clamans cap. *xi*, 6: «Omnis caro farnum,
et omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum
est farnum, et cecidit flos; quia spiritus Domini
sufflavit in eo,» ubi dicit Deum, si sufflet, duntaxat
nobis fore instar venti, qui exsiccatur herbas : sic
exarescemus. Atque illud est quod etiam *Exod.*
XV, 10 in cantico Moysis dicitur; verum hic est
alia comparatio, quæ tamen tendit ad eundem
finem, si nimirum Deus ad se spiritum et halitum
suum retrahat nos perire, sicut etiam dicitur
Fsal. cm, 29 : «Auferes spiritum eorum, et deficient,
et in pulverem suum revertentur, » quod con-
gruit cum eo quod hic habetur. Cum enim non
subsistamus, nisi quia placet Deo spiritum suum
super nos effundere, si vim illam subtrahat, sta-
tim pereamus necesse est ; quo admonemur nos-
tra» fragilitatis, ul intelligamus nos a Deo susten-
tari ac tolerari; cumque vel momentum temporis
super terram manemus, id ejus gratiæ acceptum
referendum esse.

Dum Di Mystice locum hunc sic recto exposueris, ut
ia 54115115 511 : Si Deus apposuerit cor suum erga ho-
Bamar. minem amore illum prosequens, et consequenter
ipii suo amore eum inflammans, trahit ad se spiri-
tū* lum iUius et id est animam seu mentem,
at <ka- et omnes ejus internas ac externas operationes
quæ hominis propria sunt, et ad spiritalem vi-
tam diriguntur; simul autem quidquid carnale in
eo est deficient et consumetur, ac revertetur in ci-
nerem : de quo vide D. Gregorium lib. XXIV *Mo-
tui*. cap. ii. Caeterum siculi vis mortis aliter os-
tenditur in bestiis et in hominibus . animas enim

bestiarum penitus exstinguit, et in nihilum redi-
git, animam vero hominis minime, sed in novam
mutat vitam a corpore independentem ; corpus
autem consumit, et in pulverem convertit : sic
charitas omnes bestiales motus carnis penitus ab-
sumit, spiritum vero hominis in melius mutat,
et ad Deum elevat, ut in ipso vivat rejecta super-
flua carnis cura, et tanquam vilem pulverem re-
putans quidquid ad ipsam spectare videtur.

16 et 17. Si habes ergo intellectum, audi quod TêaU
DICITUR, ET AUSCULTA VOCEM ELOQUII MEI. NUMQUID et 17.
QUI NOX AMAT JUDICIUM SANARI POTEST? ET QUOMODO
TU EUM, QUI JUSTUS EST, IN TANTUM CONDEMNAS? —
Avertit Eliu sermonem ab aliis, et refert ad Jo-
bum, quem insipientem judicat, dum de illius
inllegcnlia dubitat dicens: «Si habes ergo intel-
lectum, » etc. *q. d.* Tu igitur, o Jobe, si quid ha-
bes mentis audi quod jam dicam, quod si attente
consideres, magno tibi erit usui : si sanari desi-
deras, neque ab alio salus quam a Deo sperari
potest, quomodo illum iniquitatis arguis, et per-
versi ac violati judicii tam aperte condemnas?
» Manifestum est, inquit Philippus presbyter ad
hunc locum, quia is qui juste et recte judicare cina ti
non diligit, neque sanare avitiis neque corrigere
quemquam potest : » quæ eadem verba habet oportet*
Deda; sensusque est: Qui non amat judicium sa-
nare non potest : propterea Deus sanat, quia di-
ligit judicium, et ex amore justitiæ judicat. Illoc
est quod dixit regius Vates *Vsalm. xliiv*, 8; «Dilu-
xisti justitiam, et odisti iniquitatem,» ubi verbum
diligendi in originali est ardens et vehemens, ad-
fertque aliquid affectione plenum, a qua etiam
voce dictum est *Isai. lxi*, 8 : «Ego Dominus dili-
gens judicium.» Unde S. Basilius citato loco Psalmi
indicat dicto diligendi verbo significari non tam
labore et exercitatione partam dilectionem, quam
insitam a natura justitiæ affectionem; quam obrem
additur: «Propterea unxit te Deus, Deus tuus
oleo lætitiæ,» quod S. Augustinus ad Christum
refert dicens : Propterea ut diligeres justitiam,
et odio prosequereris iniquitatem, unctus es. Quo
sensu videtur dictum illud *Luc. iv*, 18 : « Propter
quod unxit me, evangelizare pauperibus,» id est,
ad cum finem veritatis et sanctitatis docendæ et
justitiæ servandæ pauperibus uncus sum : is enim
Deus, qui justitiam diligit, quia justus et rectus
est, adeo diligit justitiam, ul pro illa servanda et
docenda miserit Filium suum. Neque vero salis jodta
justissimo Deo fuit, si justitiam diligeret, nisi etiam
et principes ac judices voluerit dilectores esse jus-
titæ, ut sic melius innotesceret, qualiter Deus jutu
erga justitiam alliceretur; unde per Salomonem
ait *Sap. i*, 1 : «Diligite justitiam qui judicatis ter-
ram. » Quo loco verbum græcum *diligendi* vehe-
mens est, et inculcat non quomodolibet, sed toto
animo sectandam justitiam. Quod etiam inculcasse
videtur Christus Dominus quando dixit *Matth.*
V, 6 : «Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam : »
sic enim exponit S. Chrysostoinus hom. 6 ex va-

riis *in Matth.* in medio, ut dicta verba spectent ad iudices, qui non quoquo modo debent justitiam administrare, sed veluti qui sitiunt et esuriunt : « Nota, inquit Chrysoslomos, cum quanta id ponit excellentia : non enim dixit : *Beati qui justitiam vendicanti* sed : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam* ; ne simpliciter, sed omni studio ea obeamus; quoniam hoc avaritire præserlim proprium est, » ele. S. Bernardus quoque lib. III De *Consid.* ail : u Parum est iustitiam tenere, nisi etiam diligas : qui tenent tenent; qui diligunt zelantur. Amator iustitiæ inquit justitiam, et prosequitur eam, » etc.

Viri. U 18 CI 19. Qui dicit regi apostata : Qui vocat du-
ces impios : qui non accipit personas principum :
nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra
pauperem : opus enim manuum ejus sunt universi,—

Ostendit quam alienum a Deo sit iudicium sub-
vertere, cum ipso reges, principes et magistratus
omnes in iudicium vocet; et qua ratione admi-
nistraverint et iudicium reddiderint quæstionem
instituit, et verbis cos gravissimis et acerbissimis,
inquit, qui pietatem prodiderunt, nulla adhibiti
real.

vocis moderatione, *impios* appellat; qui reges a
recto delicientes, quasi nullis essent alligati legi-
bus, libera sive compellatione sive convicio *apo-
statas* vocat. Quo autem vultu illos ita reprehen-
deret, si eodem ipse vitio contaminatus esset?
nam qui æqui et iniqui regula futurus est, debet
ipse omni iniquitate vacare. Ex quo intelligitur,
quantum oporteat eum illo crimine carere, cujus
alium reprehendit. In originali prior hic versus
per interrogationem exprimitur hoc modo, *and-
(Ur regi, nequam es? impius es principibus?* quod
diversum a Latino sensum facit, et a Septua-
ginta sic vertitur, «siCr.; *i* ikiatAii* Hifswqxit;
aotCt<na.Tt rei; cqxwaw, *impius est qui dicit regi :
Injuste agis, impiissime principibus* : in quibusdam
Codicibus habetur «atG-tnxrc; *impiissimus*; et ex-
ponitur a Scholiaste, *qui dicit regi: Injuste agis,
sicut impiissimus iudicatur a principibus*, q. d. Si

si w. regi terreno, qui est caro et sanguis, hoc non li-
cet dicere, multo minus regi coelorum, qui est
"Ū1,0118 benedictus in sæcula. Quæ enim inter ipsum
et principes terrenos est comparatio? rex quan-
tumvis majestate aliqua præditus sit improbus
esse poterit; principes vero et gubernatores, cum
improbi sunt, et pessime officio funguntur, nihilo-
minus tamen propter dignitatem, qua pollent,
ipsorum nomini et famiæ parciunt. En vero tibi
Deum, qui non accipit personam, omnes istos
magnos secundum mundum honoratos conterit,
exscindit ipsos non secus quam intimos, et osten-
dit se nihili omnium suarum creaturarum subli-
mitatem facere. Quis ergo audebit adversus ipsum
os aperire? regem timebimus; est et ille timen-
dus : gubernatores et præsides provinciarum ve-
rebitur; id quoque æquum est, cum Deus illos
eo honore affecerit. Sed quid est universus mun-

dus præ eo qui omnia habet in manu sua? «Om-
nes gentes quasi non sint sic sunt coram eo : et
quasi nihilum et inane reputale sunt ei, » inquit
Isaías cap. vi, 17 : et reges et gubernatores cum
omni hominum multitudine tenet instar grani
pulveris. Cum igitur sic se res habeat, audebi-
musne adversus ipsum insurgere? quæ causa est au-
dacia? quapropter non alia opus est condemna-
tione in eos qui indignantur et insurgunt adver-
sus Deum, quare ea reverentia, quam hominibus
exhibent. Ratio igitur leniter decurrit, qua Eliu
probare pergit a Deo iudicium minime corrumpi :
nulla enim creatura vel potentissima est, cujus
causa credi possit a Deo jus perverti : nihil enim
ab eis sperat, vel timet, eidum a recto aberrant,
graviter objurgat; in iudicio vero tanti apud eum
ponderis inops quam dives ac potens est, cum
omnium dominatu reque potiatur.

Non accipit personas principem, nec cognovit tyran-
num. —Septuaginta legunt, *teww&r, -z-i-*
out ttevirnucUjCtôt clfi t iu. d. f&io ô h *n-i- M;n jn*

aurôr», *non est veritus faciem honorati, neque no-*
vit honorem ponere potentibus, admirari facies eorum.

Accipere autem personam est non æquitatis, sed
qualitatis personæ, vel quia dives, vel quia pau-
per, vel quia amicus, vel inimicus est, in iudicio
rationem ducere. Ut si quis iudicet secundum di-
vitem, non quia jus habet, sed quia dives est,
quæ iudicandi ratio valde aliena est a Dei iudicio,
cum nullum neque principem neque tyrannum
revereatur, sed jus reuale in omnibus statuatur :
quare non potest frustra condemnare, aut iudi-
cium subvertere, quia tunc personæ potius qua-
litate quam reuitate iudicium dirigeret. Huc spec-
tat locus ille *Deutcr.* i, 17, ubi Deus ait: «Nulla erit
distantia personarum, ita parvum audietis ut
magnum : nec accipietis cujusquam personam,
quia Dei iudicium est;» ubi vides rationem reddi,
cur in iudicio exercendo acceptio personarum

nullatenus esset admittenda, quia scilicet iudi-
cium Dei est, qui personarum acceptor excep-
torve minime est. Unde et qui in hac parte defue-
rimi officio acriter reprehenduntur, ut videro est
lib. I Itti/, vili, 3, et *Isai.* i, 17, et cap. v, 23 et x, 2
et sæpe alibi, videndusque erit S. Hieronymus *in
Van.* cap. vu, ubi visionem illam, quæ *Apoc.* i, 14,
continetur, exponit : « Vetus, inquit, dierum ille
qui apud Joannem in throno sedet, quod capilli
ejus lanæ mundissima » comparantur, purum os-
tenditur sincerumque iudicium, et nullam perso-
nam in iudicando recipiens : senex quoque descri-
bitur, ut maturitas comprobetur senectutis, » etc.
Quibus similia habet idem S. Hieronymus ad illa
verba *Ezcch.* xuv, 24 : «Cum fuerit controversia
(Septuaginta addunt *sanguinis*) stabunt in iudiciis
meis. # Ait ergo S. Hieronymus : « Stabunt sacer-
dotes non ut iudicent secundum honorem, nec
accipiant personam pauperis sive divitis in iudi-
cio, sed stent in iudiciis Dei, et recordentur illius
Psalm. Lxxxix, 1 : *Detis stetit in synagoga Deorum ; in*

n- medio autem Deos dijudicat: deos appellans, qui habent judicandi de hominibus potest item; qui in quo judicio judicaverint judicabitur de eis. » (-r.:u- jfa s. Hieronymus ostendit Hei judicium rectum ronj' et sine acceptione personarum; quale praecipit fieri a judicibus, qui eumdem imitari tenentur.

Prosequitur hoc argumentum Salvianus lib. I De Provid. ad finem in supplicio a Deo illato Aaroni et Marias: « Maria, inquit, contra Moysen loquitur, nec punitur tantum, sed more judicii punitur. Primum ad judicium vocatur, deinde arguitur, tertio verberatur. In lepra autem patitur piaculum criminis; quamvis coercitio istiusmodi non Mariam tantum, sed Aaronem humiliavit, quia etsi deformari lepra summum antistitem non oportuit,ct ipsum tamen Domini castigatio flagellavit. Nec solum hac in pœna, quam Maria patitur, Aaron etiam quasi culpæ particeps coercetur. Maria enim supplicio allicitur, ut Aaron confusione mutetur. Porro autem ut inexorabilem in quibusdam agnosceremus formam divini esse judicii, ne illius quidem intercessu, qui læsus fuerat, induisit, » etc. Ubi ostendit Deum inflexibilem adeo, u! nec etiam intercedente Moyse, qui injuriam passus fuerat, voluerit Deus placari. Ubi jam vides non solum non accipere personas hominum, sed nec eliam prece aliquando flecti, sicut nec miseria paupertateve; unde el ita exerceri judicium mandavit Exod. xxv, 3 : « Pauperis inquit, non misereberis in judicio, » etc., ubi Procopius ait : « Opus est sapientia ad discernendum justum, nec temere et importune decurrendum J*®* * ad misericordiam; » et S. Augustinus ad eum- 'oX d' IU locum : a Nisi addidisset, inquit, izi *judicio*,

pi rrr.ee magna esset quæstio, sed intelligendum esset, etiamsi scriptum non esset; sed cum additum est, utitur nulla quæstio est, hoc esse pneceptum : ne forte cuñ judicamus, videamus injustitiam esse pro divile contra pauperem; el nobis recte facere videamur, si contra justitiam pauperi faveamus causa misericordia!. Bona est ergo misericordia, sed non debel esse contra judicium. Judicium sane illud appellat Scriplura, quod juslum est. n El S. Isidoros Pelusiota lib. \I, Epist. 250 expendens dicta verba Exodi ait : a Propterea his verbis usus est in judicio : *Non misereberis pauperis*: etenim ipsius quidem misericordia afflicti convenit, sed non cum litigat, sed cum obsecrat : si autem preces in accusationem vertat, justitia misericordiis anteponenda est : neque enim jus corrumpi justum est. »

Merito igitur illi a Domino eliguntur in principes et judices populi, quorum talis indoles est, ut nesciant aliud quid præter meritorum dignitatem respicere. De ipso Deo, qui essentialiter et a propria natura judex est, ait Ecclesiasticus cap. Hiv, 15 : a Dominus judex est; et non est apud illum gloria personae, n hoc est, ut digna gloria videatur persona non habet id ex eo quod adjuncta sit principi } nec ex alio aliquo principi

adjuncto, sed ex valore proprii meriti. Id quod pulchro exemplo explicabat Ægidius diaconus lib. De Dcg. *prine*, dum ait : « Ne sil specularis, sed opacus princeps. » Natura speculi est, quod referat colorum facies; sed si quæras quas facie: referat speculum; an pulchras, an deformes? an cui m candido coloro lucentes, an fusco? Sane speculum parum curat has differentias, illa quæ magis vicina et adjuncta est speculo ab illo repricscnetabitur, quæcumque sit, caderis omnibus quavis excellentia præstantibus prætermisissis. Dum Æthiops speculo adhaereat Phœbum ipsum vincet; quia repraesentatio non agitur ex his quæ ad valorem pulchritudinis conducunt, sed ex his quæ apud speculum sunt. Optimus ergo judex cavet, ne speculum sit, hoc est, ne apud illum sit gloria personæ; nec persona in illo gloriosa appareat ex eo quod vicina seu magis adjuncta sit, sed ex eo quod dignior. Expende modo quales sint illi Cormpu judices, qui in præmiorum societatem eos solos admittunt, qui cives el vicini sunt : hi non a na- znaj. lura, non a Deo judices sunt, sed ab artis humanæ malitia inventi instar speculorum. Quos autem facit aut Deus aut natura principes ct judices, non *speculares*, sed opaci exsistunt, qui nec vicinos agnoscunt, nec facile contra veritatem franguntur : quippe speculares illi ut habent instar speculi, quod ab adjunctis et vicinioribus præoccupentur, ita similiter habent instar speculi, quod vitrei sint, et vel levi munere corrumpantur. Id quod affirmat Veritas ipsa dicens *Prov. xxvm, 21* : « Qui cognoscit in judicio faciem, non bene facit iste : et pro buccella panis deserit veritatem. » Novit sane Spiritus divinus affectus humanos, et qualiter inter se conjuncti sint; et is asserit htec duo esse conjuncta in malo iudice, et cognoscere faciem , et pro buccella panis descrece veritatem. Sed non talis Deus, qui personam non accipit tyrannorum et principum, si quando cum paupere controversiam inierint : quia ut creator est omnium, sic etiam omnium æque curator est, et sicut leges statuit, sic etiam illarum est custos el vindex.

20. Subito morientur, et in media nocte turba- Ven.w. BÜNTUR POPULI, ET PERTRANSIBÜNT, ET AUFERENT VIOLENTUM absque manu.— Tantum abest ut tyrannos et potentes homines reveatur, si contra pauperem inique disceptent, ut per ipsos pauperes gravissimo nonnunquam eos supplicio constringat : contingit enim aliquando iniquis modis a tyranno ignobile vulgus oppressum, ut subito in eum sæviat, magnoque tumultu in civitate excitato, node intempesta ipsum quærat, et inveniat, facileque, nemine ei auxilium ferente, vitam crudeliter auferat. Hoc enim significat hebraismus ille *absque* Tjnnrá mana, id est facile : ita Julio Cæsari, Neroni, He- ,llph,ri' liogabalo aliisque regibus et imperatoribus evonisse niemoriæ proditum est; ut bene cecinerit Juvenalis *Satyr. 10* :

Ad generum Cereris sine cæde ct vulnere pauci
Descendunt reges cl sicca morte tyranni.

Septuaginta vero interpretes hanc sententiam, quam et hebræa verba declarant, prætermiserunt, et aliam textui quidem aptam ejus loco posuerunt, quæ sic habet, *xxiv. 23. Et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.* id est, tanta integritate et severitate Deus jus dicet principibus atque tyrannis, ut nullis clamoribus nullisque eorum precibus flectatur, nedum quidquam eorum personas revereatur. El juro quidem optimo tam se-vero cum iis se geret, qui tam iniquo potestate quam habebant sunt abusi, pauperes et infirmos homines parlim in exsilium parlim c vita expelleudo. Non desunt tam in sacra quam in profana historia exempla eorum, qui dum imperium exerc-cent tyrannicum, facto in eos populari impetu mortem obierint non incruentam, sicut paulo ante citatus de principimi fato cecinit Juvenalis. Dicuntur autem hi *absque manu* periisse, quia externas cogere acies et alienas manus conducere necessarium non fuit ad reges extinguendos, cum salis in illos arderent domesticorum et subditorum odia, qui in communem hostem incredibili conspiratione conspirarunt; aut quia eo adegerunt reges pessime de sua republica meritos, ut antequam irruerent hostes, mortem anteverterent, et sua sibi manu mortem consciscerent. Qualis in annalibus sacris traditur fuisse Zambri rex Israel III *Heg.* XVI, 18, qui cum videret se urgeri a potentiori hoste, et omne desperaret effugium, a ingressus est palatium, et succendit se cum domo regia. » Quod item fecisse Judæos tradit Josephus I b. Ili *De nell. Jud.* cap. xiv; et idem de Sardapalolo scribit Justinus lib. I. Vel fortasse *absque manu* dicitur auferendus tyrannus, quia illum internus dolor et subitus exstinguet, non vis extrinsecus allata: ita Sanctius et Slunica. Neque obstat huic tremendo judicio multiplex dolus et ingeniosa scelerum occultatio.

Vers il et 21 et 22. Od'LI ENIM EJUS SUPER VIAS HOMINUM, ET OMNES GRESSUS EORUM CONSIDERAT. NON SUNT TENEBRA, ET NON EST UMBRA MORTIS, UT ABSCONDANTUR IBI QUI OPERANTUR INIQUITATEM. — *Oculi Clliin rjus Stiper* Quia Dio °@0'* VJ((S etc. : hoc gravissimum et firmissi- ç'n >num argumentum est ad probandum Dcmn non t;t in subversurum judicium: ab hominibus enim ob cnire° cara rcm su^vcrI^ur> Quod eos res multa? lateant, neque tacitas cogitationes et animum impii hominis iniquum penitus cognoscant; facileque eorum mentis acies externa auctoritate et divitiarum splendore perstringitur, ut secundum divilem sceleratum judicent; quam ob causam boni viri vchemcnler reformidant in hominum judiciis cum sceleratis hominibus contendere. At non ila, inquit Eliu, in Dei judicio accidet: nihil cniin eum latet, sed omnes omnium hominum gressus et viæ, id est vivendi rationes, ei patent: quare minime in judicio errare potest: «Tu autem Domine

Sabaoth, qui judicas juste, et probas renes et corda, n dicebat Jeremías cap. xi, 20, significans conjuncta et consequentia esse illa, scilicet, juste judicare, et probare renes et corda. Ilac de re luculentissime disserit liber Sapientis» dum ait cap. i, 7: «Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum, etc. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec præterit illum corripiens judicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur.» Jeremías etiam ait cap. xvi, 9: «Pravum est cor omnium et inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes: qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum.» Vide quæ ad cap. xiv, 16 de hoc argumento diximus. Eodem spectat id quod Kd sequitur: *Non sunt tenebra, et non est umbra mortis, ut abscondantur*, etc., id est, nihil quantumvis occultum latere potest eum qui omnia fecit, et omnia conservat: nam, ut Paulus ait *Ilebr.* iv, 13, «non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus.» Dei cniin visus perspicacissimus cum sit, in ipsis antris latentes peccatores aperte cernit, adcoque severe plectit, ut nullum redintegrandi judicii locum eis relinquat. De hac Dei perspicacitate etiam occulta cordis penetrante vide quæ cap. x, 4, cap. xxii, 2 et 13, cap. xxiv, 15 notavimus.

23. Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in judicium. — Cum igitur Deus Jodit abditissima quæque videat; neque homo peccator c, nm D aliquid ad Dei judicium adferre possit novi, quod Ille non viderit, non est cur speret retractatum irj judicium, quod tunc fieri assolet in humano S O - foco, cum nova accedit rerum cognitio, quæ de priori consilio aliquid mutat. Non ergo est ultra in hominis damnati potestate, ut in judicium Dei rationes novas producturus revertatur. Ex quo profecto efficitur, ut Deus nullo modo judicium pervertat, cum non sit regressus vel appellatio ab ejus sententia, uti esse deberet, si ulla culpa in jure dicendo foedari posset. Septuaginta ex Ilebreo vertunt, c«x i~' sôJpx iwn in • i lqíf Kújio; jmw t xí *quoniam super virum non ponet ultra: Dominus enim omnes inspicit*: exponunt Græci, quod post mortem non sit amplius in hominis potestate clectio agendorum. Symmachus, cù -fa in' à. Ofww x»'íai *In, non tn / tornine situm est amplius.* Quidam vero sic accipiunt, quasi Deus homini non amplius oneris quam debeat, aut quam ipse homo ferre possit, imponeret; sed cum continui series textus de judiciis agat, de iisdem explicandum est: nempe hominem non posse Dei sententiam reddere irritam. aut arguere injustitias. Et quamvis possemus Deum in jus vocaro, ipseque nobis respondero teneretur, et eorum quæ agit reddere rationem, nobis quo liceret ad ipsi

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. XXXIV.

resistendum os aperire, id (amen nihil profutu-
rum mam tandem rationibus et calculis diligen-
ter subductis invenietur Deus nos nequaquam ni-
mis et prater aequum premere. Cur? quia peccata
nostra ipsi penitus cognita sunt, et ita explorata,
ut castigationis etiam, quam meremur , mensu-
ram exacte norit; quæ delicta minime excedit,
adeo ut Deus necessario justificetur in semetipso,
et semper vincat cum judicavit. Caveamus igitur
nobis hoc sumere, ut litem adversus ipsum sus-
cipiamus : quamvis enim speciosam causam co-
ram hominibus habeamus, quando coram Deo
compaiendum erit, in iis omnibus quæ objicere
et in medium adferro volumus confusi erimus.

Virt. 21. 24. COXTERET MULTOS ET IXXÜMERABILES, ET STARE
r>m pro faciet alios mo eis. — Uree contra principes et
tyrannos dicuntur, quorum Deus non accipit per-
sonam : de quorum numero putat esse Jobum,
i»» wb- quem hoc loco et hac oratione præcipue pungit
Uiiuit. g|ju . ajt jgj(nr jn pc0 eam cssc potentiam, eam
in tyrannos virosque opibus atque auctoritate
principes libertatem, ut illos momento temporis
de solio depellat; et alios eorum loco cum eadem
aut etiam majore auctoritate sufficiat. Quod acci-
disse affirmat Jobo, aut illi eventurum esse mi-
natur. Contigisse porro hæc aliquando ante Jobi
sæculum verisimile est, licet id ignoremus. Aliis
deinde temporibus sic accidit frequenter, ut la-
rvai a horis videatur otiosi id velle confirmare. Porro
u'^@C non s°luin *n tyrannos et principes sæcula-
l.UJ »u- res dicuntur qui potestate sua abutuntur, verum
fan m- etiam in malos pastores et iniquos sacerdotes in
tÁu>J''t Pr'm*s quadrant, a quibus sacerdotium auferen-
io offio- dum significatur. Quem sensum D. Hieronymus
niiran». Cx illis verbis dicit hanc comminatoriam senten-
fc/U tiam illustrans exemplis de lidi et Samuele, de
Saule et Davide, de Judreorum populo et gen-
tium, quorum alios de sua dignitate dejecit, alios
eis successuros excitavit. Aliquam incuriam sal-
tem leviozem circa oves gubernandas incurrit
olim episcopus Ephesinus, juxta illud Apec. n, 4 :
« Charilatem luam primam reliquisti, » hoc est,
interprete litigone, reliquisti tuam illam pristinam
diligentiam in tuis gregibus pascendis, quamvis
in tuis moribus gubernandis laudabilem te exhi-
beas : quam igitur pœnam illi Deus comminatur?

i'..- u « Memor, inquit *Apoc.* n,5, esto unde excideris :
l ' 7 'i" °l a8c Pœn'tcnl'ani : et prima opera fac : sin au-
'.'j.tem, venio tibi, et movebo candelabrum tuum
ti pu- de loco suo; » ubi *candelabri* nomine episcopal-
irrii^p- dignitas intelligitur. Non dixit *destruam*, aut exs-
flictuzi. Unguam, sed *movebo*, hoc est, a te in alium trans-
feram, qui tuam negligenciam resarciat et insta-
rect, et quem tu intuens tuo munere donatum
multo magis crucieris.

putes prelati Verissimum igitur fuit illud oraculum Eliu do
divina providentia dicentis : « Conteret multos
innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. » Qui-
it- bus verbis non solum multitudinem negligentium
"k- pralalorum exaggerat vocando *innumerabiles*, sed

etiam potentiam et opes, vocando *multos*. Non
enim sensus est fuisse multos numero, sed fuisse
fastu et majestate præcellentes, ut Pineda noster
advertit; nihilominus eos omnes ait a Deo detur-
bandos, neque defuturos, qui ex pulvere assumpti
in eorum locum excitentur ; causam vero tanti
supplicii fuisse, quia oves non pascebant, sed per-
debant, quas ad clamores apud Deum querela-
rum plenos excitandos sua perversa dominandi
libidine provocabant, id quod significat dum
paulo post subdit cap. xxxiv, 28 : « Ut pervenire
facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vo-
cem pauperum. » Hoc infortunium vaticinatus est
David Judæ proditori *Psalm*, eviti, 8: « Episcopa-
tum, inquit, ejus accipiet alter: » quam enim ille
indignissimus amisit dignitatem, Matthias dignis-
simus recepit ; scilicet pastoris munere spoliari
oportebat cum, qui lupos in dominicum gregem
incitabat, et qui divinum illum agnum Christum
dominum luporum faucibus ingerebat, non pas-
toris, sed tortoris munere fungebatur. Cælorum
Septuaginta locum hunc ita vertunt, & xxraXop&MH
cni^xvtxara, í«-í;;á n , xxi inaiata , &v èùz. farn áfAx;;,
*qui comprehendit non investigabilia, et gloriosa, et
magnifica, quorum non est numerus* : in Ilebræo est,
conterit fortes absque investigatione sive inquisitio-
ne. Quod sicut de numero accipi potuit, ita etiam,
inquit Pineda, nihil obstat, ut ad occultum Dei
judicium nobis incognitum et inexploratum re-
ferri possit, 7. *d.* Principum interitus et intereundi
causæ in Dei rationario sunt ; nos non sumus eo-
rum judices, sed Deus, quem minime latent: ex-
plorata ille habet corda regum inscrutabilia, et
mille finibus flexionibusque prava. Quare Deo De»»»
non opus est more judicum terrenorum inquisi-
(ione uti : sunt enim illi crealuræ; multum est in mi jndi-
ipsis ignorantiae; mediis igitur illis utantur oport-
tet, neque enim divinare possunt. Quia vero
omnia Deo patent, ipse homines, etiam non ser-
vato ordino, qui hic inferius in judiciis humanis
locum habet et servatur, judicabit : cum enim
homines aliquem in judicio publico condemnant,
modus et forma judiciorum usitata observatur,
ita ut tota res vulgo innotescat, elogium et titulus
rei divulgetur, ab eo perpetrata crimina cognita
sint, et quomodo convictus fuerit declaretur. Sed
Dei potentia et auctoritas ejusmodi legibus hu-
manis non est adsrlingenda : quia conterit sino
impiisilionc, hoc est, non declarata nobis causa;
omnia tamen cum æquitate et justitia facit.

Tropologice S. Gregorius lib. XXV *Moral*, cap.
vin, hinc nos ad humilitatem adhortatur dicens :
« Hac sententia, qua narratur aliorum erigi, alio-
rum autem vita confringi, et spes nutritur humi-
lium, et elatio premitur superbiorum, dum et illi
bona possunt amittere, de quibus superbiunt, et
isli ea percipere, quæ, quia non habebant, con-
temnuntur. Formidemus igitur in his quæ acce-
pimus ; nec eos qui illa necdum assecuti sunt des-
piciamus. Quid enim sumus hodie novimus, quid

Et illo
rum ille
pia ad
humili-
tatem
erudi-
mur.

Qnomodo
poinmus
perdere
ccronim
robii
prprari-
Uia.

Uuomodo
q<iis >>
"roMm"
ilurioj.

autem post paululum possimus esse nescimus; hi vero, quos fortasso despiciamus, et tarde possunt incipere, et tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. » Hoc nimirum est quod angelus episcopum monet dicens Apoc. m, 11 : « Tene quod habes, ul nemo accipiat coronam tuam; » quem locum Rupcrlus in*Comm.* suis explanans : a Quid est, inquit, istud? » cl mox respondens subdit : « Hoc nempe : Tu in humilitate firmo pede consiste, ne moto pede corruas, cl corruendo coronam tibi præparatam amittas, et alius in locum tuum succedens illam accipiat, quapropter David rogabat Dominum dicens *Psa/m. XVI, 5* *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.* Et quidem hoc fieri non potest, ut perdat coronam quisquam eorum quos Deus præscivit, et ad coronam prædeslinavil: verumtamen et fieri potest, cl factum est, ut is coronam perderet, quem Deus ad coronam vocavit vocatione visibili, sive qu® ab hominibus potuit videri. Nam exempli gratia, Judam Dominus ad coronam vocavit apostolicam, quem tamen ad coronam non prædeslinavil, quia corona indignum fore præscivit; unde et coronam ejus, scilicet aposlolatus honorem, alius accepit, in locum ejus suffecto Matlhia, sicut in *Psalm. evui, 8* scriptum est : *Fiant dies ejus pauci, et episcopatum ejus accipiat alter*, quodB. Petrus do Juda interpretatus est Actor. 1,20. Nemo itaque quamdiu certat, mullum de corona confidat : quia si omnium præscius Deus te in fine dignum corona foro scit, tu tamen nescis. »

Hinc I). Thomas I, *Quast.* XIII, G, disputans an prædeslinatio sit certa, cum ex loco Apocalypscos supra citato argumentatus esset, non videri certam, quia corona, quæ est prædestinalionis effectus, potest amitti, et ab uno in alium transferri, sicut dicitur in dicto loco Apocalypscos : ad hoc ipse respondens ait dupliciter coronam dici alijus: uno modo ex divina prædestinalione, quod is sit ab retorno prædestinatus a Deo ad coronam coelestem; et sic nullus coronam suam amittit, dicente Augustino lib. *De Bon. Perscv.* cap. xiv; prredcslnalionem esse prrescienliain et prreparationem beneficiorum Dei, qua certissime liberantur quicumque liberantur. Alio modo dicitur corona cssealicujus nonex divinaprædestinalione, sed ex merito grati®, quam illo habet : quod enim meremur quodammodo nostrum est; sic autem quis potest amittere coronam, perdendo scilicet meritum suuin propter lapsum in peccatum mortale. Alius vero coronam illam amissam dicitur accipere, eo quod in locum ejus subrogatur • non enim permittit Deus aliquos cadere, quin alios in eorum locum erigat, secundum illud quod hic ait Eliu : « Conteret multos et innumerabiles, et stare faciei alios pro eis : » sicut in locum angelorum cadentium substituti sunt homines, et in locum Judreorum gentiles. Preclarum hujus rei exemplum habemus in illis 40 mar-

tyribus, quorum natalem martyrii celebrat Ecclesia 9 martii. Substitutus autem in statum grati® loco alterius, etiam quantum ad illud coronam accipit illius cadentis, quod de bonis qu® alius fecerat in æterna vita gaudebit: ubi quisque gaudet de bonis operibus tam a se quam ab alio quolibet factis. Ita D. Thomas.

25. Novit exim opera eorum : et manco inducet ▼ ««. «. noctem, et CONTERENTUR. — Non ignorat Deus quales fuerint futuriqu® sint in posterum hi tyranni ac principes, atque ideo, ut universi administrationi provideat, illos conterii, ut meliores substituat; ideo illorum splendori noctem obducit, et eos qui antea erant gloriosi reddit inglorios, deposita corona, cl assumpto gregali atque servili sacco, aut sublatis de viventium numero : id enim valet *nox*, in qua rerumnosura aliquid quocumque in genere significatur. Inducere ergo *noctem* idem csl ac inferre mortem, quæ adimit hujus vilæ lucem ; vel certe idem hoc loco valet tu et nox quod stupor aut ignorantia, quæ excæcanl homines quantumvis acutos et solertes, ne quid faciant prudenter, sibiquo caveant ab impendente malo, quod indicat S. Thomas ad hunc locum. Septuaginta vertunt, i daw»ri fir-a, <i «rpí-Çu vixi», xai rxmwOricrrzi, *qui cognoscit coruin opera, et vertet nodem, et humiliabuntur.* Santes interpretatur , *cognoscere faciet* : nam tam potest reddi *cognoscens* quam nota *faciens*, utrumque enim hoc verbum significat. Sed ambigua reducenda sunt ad veritatem hebraicam, ideo bene vertit interpretes romanus, qui *cognoscit*, quanquam et illud, *qui nota reddit*, id est, facit ut ab omnibus eorum scelera cognoscantur, sententiam continet non inelegantem, uti et illud quod addit : *Et vertet noctem*, id est, quam cito diem convertit in noctem, tam cito conterentur ab eo improbi : sic in Proverbiis dicitur Prov. xn, 7 : a Verte impios, et non erunt, » hoc est, citius quam veritas eos peribunt improbi.

26. Quasi bivios percussit eos in loco videntium, **Ven.». —** id est manifeste percussit eos omnibus videntibus, et justam Dei vindictam cognoscentibus : locus enim videntium locus patens, frequens, ce- L<xaj »< lebris, omnium oculis expositus est : significat di^ a itaque tyrannos publice a Deo puniri in conspectu omnium, ut eorum supplicium terrori aliis esset et exemplo : cum enim Deus punit peccatores, id non fit eo duntaxat, ut peccata ab illis commissa unusquisque cognoscat, sed ut omnes inde exemplum capiant, juxta illud Iiai. xxxvi, 9 : a Cum feceris judicia tua in terra, justitiam discent habitatores orbis. » Non frustra igitur ait Deum percussisse impios in *loco videntium*, id est in oculis hominum, quo admonemur, ut attentiores nos præbcamus ad diligenter notanda et observanda Dei judicia : magna sane est hæc gratia, quam nobis concedit, cum nos aliorum damno vult erudire; si autem tunc claudimus oculos, cl stupidi sumus, quis excusationi locus erit? Quo-

m prin-
cipal
íObítl-
uUí.

*8 «™"

tiescumqne igitur Deus peccatores punit, attendat unusquisque pro parte sua, et communem inde instructionem capiat, ne flagellorum istorum fructus in se pereat : certe si ex eo quod Deus nobis ante oculos ponit ad nostrum fructum et utilitatem applicaremus, unius castigatio ad sexcentorum instructionem prodesse posset; sed quoniam instructiones et documenta, quæ Deus nobis proponit, sino fructu præteriri sinimus, et ea negligimus, unusquisque suo ordine vocatur, et singuli nos sistamus oportet. Unde sequitur :

V rs. 17. 27. Qui quasi de industria recesserunt a eo, et
r< »iri OMNES VIAS EJUS INTELLIGERE NOLUERUNT. — Taxat
'c'''..?' eOs ^U' prudentes et scientes Dei legem neque
iBkiike- servare neque intelligere voluerunt; sed ignore-
re ut be- rantiam affectant, ne vitam corrigant, ultroquo
De suppressum omnem delectum boni et mali, quia
meliores esse nolint : scimus rationem ad bene
agendum hominibus ducem esse; eam reprobi
fugitant, ne vitam suam in melius corrigere cogantur.
De talibus autem S. Dionysius Areopagita *Eccles. Hier.* cap. ni, loquens : « Impudenter, inquit, salutarem divinæ cognitionis disciplinam repudiant, eloquiisque sacris exitiose prorsus obstrepunt, «Jcú; aw tiItwi w fkjwuTti, *vias tuas scire nolo*; quibus propterea jure meritissimo Dominus vicissim his verbis repulsam minatur *Ose.* iv, 6 :
o Quia tu scientiam repulisti, repellam te, n quod extremum est exterminium, et malorum omnium gravissimum. Hujusmodi homines aptissime Apostolus *Ephes.* iv, 19, vocat *desperantes semelipsos* : in Græco est D. Hieronymus vertit *indolorias*, qui videlicet de nequitia et maleficio nullum dolorem concipiant. Et quoniam placuit semel gnaviter fieri impudentes, non pseudotbyro, sed apertis januis omnes intromittunt voluptales; et male agendi consuetudine non feruntur in malum, sed ruunt : « Quibus, ait S. Paulinas epist. 7 *ad Sever.*, dulce est quod amarum, et turpe, quod castum, et hostile quod sanctum, n Quare non miror, quod cum in suum et aliorum exitium desperata mente rapiantur, D. Apostolus eos nominavit *desperantes seipos*, ut qui medicinam omnem respuant et proculcent : loquitur enim de illis qui non solum præcepta Dei violant, sed etiam perfidi sunt, et religionem contemnunt, et numen abnegant, qui non indebitas sceleribus suis pœnas luent.

28. Ut PERVENIRE FACERENT AD EUM CLAMOREM EGENI, ET AUDIRET VOCEM PAUPERUM. — HÍC Eliti speciem peccatorum notat, quam Deus in hominibus punit, et quidem omnium maximo evidentem : cum enim violentire committuntur, alienari
Dr si °PCS <l*r'P'unlur» <!'** affliguntur, omni ope et
r auxilio humano destituuntur, ad Deum clamant,
?l - quærelæ audiuntur, unumquemque ipsorum conimiseratio capit, sed in primis Deum, qui voces eorum non gravate audit, et ulciscitur injurias. Neque enim inultos relinquet eos, qui injuste pauperes afflixerint et vexarint; verum quidem est

tyrannos ad male agendum audaciam et licentiam sumere, cura vident pauperes omni præsidio destituì, neminem iis opitulari, cognatis et amicis carere; quæ causa est, curse ad omne scelus projiciant, et quidlibet sibi licere putent. Sed diligenter nolemus dici Deum ipsorum *causam suscipere*, atque ita, quo magis pauperes omnibus injuriis, nemine ipsis opem ferente, expositi fuerint, eo majorem Deus se ostendet ipsorum curam gerere, ut illos ulciscatur. Et quamvis pauper injuriam sibi factam patienter ferat, clamor tamen ejus ad coelum perveniet, isque a Deo exaudietur. Quod sane pauperibus debet esse maximo solatio, quod se videant in Dei protectione esso; et si ipsos improbi vexent et atUigant, Deum tamen iis invigilare, et tandem ostensurum, se nunquam illos oblivioni tradidisse. Vide quanti pauperem Deus faciat : clamat ille, et exauditur : gerit scilicet secum paupertatem, cujus in gratiam Deus majestatis se inclinat. Hinc illud egregie dictum a S. Ambrosio *Apolog.* cap. xi : « Bona paupertas, quæ si thesaurum non habet pecuniæ, habet tamen thesauros sapientias et scientiæ. Nolite filii vilem despiciere paupertatem : *Pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum*, Psahn. xxxin, 7. Nolite quasi magnis invidere divitiis : divites eguerunt, et esurierunt : » sic ille. Cæterum pauperes hic vocantur non tam pecuniis egeni, quam omni auxilio et robore destituti. Ait ergo istiusmodi tyrannos usque eo immites et crudeles erga pauperes se exhibere, ut Deus pauperibus subsidio adesse decernat, et acriter in tyrannos istos animadvertere, sicut ait David *Psalms.* ix, 13 : « Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est; non est oblitus clamorem pauperum. Quoniam non in finem oblivio erit pauperis : patientia pauperum non peribit in finem. » Ad quem Psalmi locum vide quæ annotavimus tom. I *Expos. Pair. Græc. in Psalm.*, item ad *Psalms.* xi, 6 et *Psalms.* xxxin, 7 et *Psalms.* x1, 2 : quæ omnia hunc locum illustrant.

29. Ipso enim concedente pacem, quis est qui con- Veri- n
demnet ? EX QUO ABSCONDERIT VULTUM, QUIS EST QUI
CONTEMPLETUR EUM ET SUPER GENTES ET SUPER OMNES
homines?— Quoniam do supplicio impiorum egit, Pian
et præc. vers, salutem quoque piorum attigit, qnitn
apto utrumque hoc versu conjungit, docens in Dei Pens dat
testato esse et pacem facere, et bellum inferre, et *«t m-
perdere, et servare, ita ut nemo possit eam pacem et salutem impedire, quam attulerit ipse; nemoque illam calamitatem depellere, quam ipso conflaverit. Eadem doctrina, licet aliis verbis *Apoc.* ut, 7 et *Isai.* xxn, 22 traditur : « Qui aperit, et nemo claudit : claudit, et nemo aperit : » hanc enim pacem firmissimam Christus mundo reliquit dicens Joan, xiv, 27 : a Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis : non quomodo mundus dat, ego do vobis, n quam scilicet nulla vis, nulla tanta mundi et inferni potentia infringere ullo modo aut debilitare potest. Dicit enim non

potest, quam tula ei tranquilla sit ea pax, quæ optimorum consiliorum conscientia et Dei subsidio nititur; contra vero illud exilium insanabile, cum se nobis Deus immutat, et a nobis multum absconditur, ut dicit Eliu. Quod quidem perditum alio modo et sceleris conscientia comparat. Absconditio autem vultus signum iræ, sicut ostensio benignitatis: quam observasse videtur, qui dixit *Psalm.* Lxxix, 4: « Ostende faciem tuam, et salvi erimus. »

Et super gentes et super omnes homines. — Clare significat, hanc tutam et integram salutis conservationem non solum homines singulos, sed etiam civitates et regna, provincias atque nationes a Deo habere; ita ut incolumitas reipublicæ et felix ejus status Deo in primis sit acceptus referendus; et ob eam rem dicebat David *Psalm.* cxLYii, 1: « Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortavit seras portarum tuarum; benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satiat te. » E contrario vero si Deus reipublicam non respiciat, sed vultum abscondat, in eas ingruent calamitates, quæ nullis consiliis dimoveri possint. Quam utilissimam doctrinam ut facilius disceret Jeremias, et aliis traderet, jussit cum ire in domum figuli; ubi vidit figulum dissipantem vas quod in manibus habebat, et deinde ex eodem luto aliud sicut placuerat ei facientem; ac deinde Deus hoc Jeremias reddidit responsum cap. xvm, (i): « Numquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israel, ait Dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversus regnum, ut eradicem, et destruiam et disperdam illud, etc. Et subito loquar de gente et de regno, ut ædificem ei plantem illud, » etc. Salus igitur et incolumitas potius officii muneribus quam copiarum praesidiis præslabilur. Neque ulla major regni ruina est quam rex iniquus, qui Dei iram improbis suis facinoribus provocare non dubitat; quapropter sequitur:

Virr. 30. Qui REGNARE FACIT HOMINEM HYPOCRITAM PROPTER peccata populi. — « Facit (id est permittit, scilicet Deus) regnare hypocritam, » id est principem tyrannum, qui sub purpura et tiara corruptos et propter pueriles mores et effeminatum animum gestet; peccataque illudat populis suæ curæ commissis: significant enim hypocrite non dissimulatores modo, sed etiam illusores, de quibus Isaias ait cap. xxviii, 14: « Audite verbum Domini viri illusores, qui dominamini super populum meum. » Magnum sane Dei supplicium est, ei in scelerum poenam populis inflictum, cum permittit eis sceleratos principes precesse: nam, ut bene Origenes hom. 4 in *Judie*, annotavit, « non semper princeps populi et Ecclesiæ iudex per Dei arbitrium datur; sed ut merita nostra deposcant. Si mali sunt actus nostri, et operamur malignum in conspectu Domini, dantur nobis principes secundum

cor nostrum; » et statim rem confirmat ex illo oraculo *Osa.* vili, 4: « Ipsi regnaverunt, et non ex me: principes exsultaverunt, et non cognovi; » quod de Sanie interpretatur, « quem, inquit, ipse Dominus regem fieri iussit; sed quoniam non secundum voluntatem Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum sua voluntate vel consilio constitutum. » Idem napirt Origenes lib. IX in Rom. paulo post initium ad illa verba ex cap. xii: *Qua sit voluntas Dei*, etc., distinguit voluntatem beneplacentem et irascentem: « Dei, quidem, inquit, voluntas semper bona est; » sed non semper ejus bona voluntate dispensari meremur, neque beneplacita et perfecta, v. g. Ut ungeretur Saul in regem fuit quidem voluntas Dei, sed non beneplacita, neque perfecta: irascens enim paupulo, qui recusaverat Deum habere super se regem, regem eis hominem jussit institui. » Divus similiter Augustinus in *Psalm.* xxxi Sint datus initium: « Saul, inquit, rex non ad pennanendum electus fuit a Domino, sed secundum populi cor durum et malum datus ad eorum corremplionem, non ad utilitatem. secundum illam sententiam: *Qui regnare ferit hominem hypocritam propter perversitatem populi.* » Idem sanctus Doctor lib. V *Conlr. Julian*, cap. m vocat Saulem *peccantium*, hoc est, datum in pœnam iis qui Samuel contempserunt, et regem postularunt, « ut r. » D. Cyprianus epist. 38 ad *Rogat*, locutus de peccato populi Samuel contemnentis, « ut hoc, inquit, ulcisceretur Dominus, excitavit eis Saul regem, qui eos injuriis gravibus affligeret, et per omnes contumelias ei pœnas superbum populum calcaret et premeret, ut contemptus sacerdos de superbo populo ultione divina vindicaretur. »

S. Sixtus III, Pontifex Maximus in lib. *De Divi.* a bou m definit, quod a Deo principium sumptum serit; non bonum vero, cujus exordium non Dei s. dignatione, sed humana præsumptione censeatur, » et exemplo rem ostendens: « Ut rex, inquit, Israel, quem non tam Dei voluntate quam populi pravitate legimus ordinatum. » Ubi etiam significat male petitum regem in male petentis populi vindictam divinitus concessum. Clemens Alexandrinus lib. III *Padag.* cap. iv: « Per Samuellem, inquit, prophetam verbum protestans, petenti regem populo non humanum pollicetur; sed quemdam insolentem minatur tyrannum libidini et voluptati deditum. » Tyrannum autem si non in potestate, saltem in usu potestatis, quis dubitet in vindictam populi institutum? Clarius olim Deus *Ose.* xiii, II: « Dabo, inquit, tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea. » Quem locum licet alii de aliis regibus Israel interpretentur; tamen Rupertos mihi videtur ad litteram de Saule interpretari, quem Deus regem dedit in furore suo, ut populum injuste possidentem justissime puniret: et abstulit iu indignatione sua, ut de ipso iniquo punitore æquisiine ulcisceretur. Unde D. Hieronymus addit,

pessimos reges malo petentibus in furore datos : « Non quod Dominus, inquit, tales eos voluerit habere reges; sed quod dimiserit eos voluntatibus suis; ul comedentes et incrassati carnibus nausearent, devomerent per nares suas, et odisse inciperent eos, quos tanto studio sequebantur. » Nec mirum, reges Israel datos a Deo in pœnam populi, cum de aliis quoquo regibus Patres universalius loquantur, idque pariter testentur : permittuntur enim a Deo etiam in aliis populis fieri mali reges, ut sub iis mali subditi puniantur. D. r .« « Irenæus lib. V, cap. xiv : a Cujus, inquit, jussu x>eo io homines nascuntur, hujus jussu et reges constitui7nñU- luuntur; apti his qui in illo tempore ab ipsis reijtiija gantur : quidam enim illorum ad correctionem tuoHor et «Mutera subjectorum dantur et conservatio- nem justitiæ; quidam autem ad timorem et pœnam, et increpationem; quidam autem ad illusionem, et contumeliam, et superbiam. » D. Gregorius lib. XXV j[oral. cap. xiv expendens illud : Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi, illum hypocritam interpretatur Anli- ihriitM christum, ¶ qui sanctitatem simulat, ut ad iniquitatem, n b ^ a l;# et slatini ad rem praesentem : « Nullus, inquit, qui talem rectorem patitur, eum quem patitur accuset, quia nimirum sui fuit meriti per-versi rectoris subjacere ditioni . culpam ergo proprii magis accuset operis quam injustitiam gubernantis. » In quam sententiam late spatia-tur D. Isidorus Hispalensis lib. Ili Sentent, cap. xl viii, ex verbis Apostoli Hom. xui, l : a Non est potestas nisi a Deo, » recte colligit bonam malamque po-B -> n teslatem a Deo ordinari : « Sed bonam, inquit, propitio malam irato; » et ulterius pergens : « Re- ikotTdi. ges, inquit, quando boni sunt, muneris est Dei; quando vero mali, sceleris etl populi. Secundum enim meritum plebium disponitur vita rectorum; » quod probans ex Jobo etl Osca citatis coucludit : « Irascute Deo talemreclorem populi suscipiunt, qualem pro peccato merentur, n

Huc spectat illa Dei comminatio Zach. xi, 16 : M*In» 0 eccc Cg0 suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, et pn-K.i contritum non sanabit; et id quod stat non cnu-triet; et carnes pinguum comedet, et ungulas eorum dissolveth. O pastor et idolum derelinquens gregem, gladius super brachium ejus, et super oculum dexterum ejus. » Suscitabo, inquit, id est, suscitari, et vires ad regnandum assumere per-mittam, qui derelicta non visitabit, hoc est lassa etl aegrotantia pecora, quæ inter ambulandum reli-quum gregem assequi non valent, certo loco relin-quuntur a pastoribus, et postinodum requisita cæ-teris adjunguntur. Contritum vero vocal oves, quæ pedes fractos aut luxatos habent; id vero qucdstat, hoc est, quod subsistit, etl ambulare nequit, cui nccesso est ut cibus adferatur a pastore ; vel certe significaijuxta Septuaginta integrasset sanas oves. Porro cum subdit: Ungulas carum dissolveth, robusto pede dillindel ungulas, ut incedere non valeant. O

pastor et idolum, nimirum qui non regis, sed per- Miu vertis populum, et adorari vis quasi Deus, gladius r-””^ super brachium ejus. Dei ultio contra fortitudinem et potentiam ejus insurget, ut ad nihilum tandem re-digatur : neque id lanium, sed contra oculum dex-terum ejus veniet, hoc est, omnem in adminis-trandis rebus providentiam perdet, etl nihilum recident omnia ejus consilia tanquam infatuata. Et vero quamvis de Antichristo hæc sint a Deo dicta ; de iniquis tamen caeleris pastoribus et rec-toribus vere etiam accipi possunt : permittit enim aliquando Deus, ut hi in pastores ac principes as-sumantur, quos novit certissimam luem etl per-niciem subditis esso allaturos ; qui cum pastores dicantur, idola verius sunt extrinsecus prajsulum imaginem præ se ferentia, intus vero vana et inu-tilia sunt idola. An non tu hos idola dixeris, qui oculos habent, etl non vident ; aures, et non au-diunt ? Dicam clarius, qui detestanda et publica flagilia dissimulant ; qui veritatem moniti audiri nolunt. Narrai Anastasias Quast. XV, tom. I liibl. Pair, illustria duo exempla huc pertinentia, nec dissimulanda : « Quando Phocas tyrannus factus fuit imperator, et per Bonosum lictorem eas cœ-pit facere sanguinis effusiones; quidam mona-chus in civitate Conslantinopolitana, vir sanctus, et qui ad Deum magnam habebat fiduciam, cum Deo disceptabat dicens in simplicitate : Domine, cur cum fecisti imperatorem? deinde cum permul-tis diebus hoc dixisset, vox ad eum venit a Deo dicens : Quoniam non inveni pejorem. Fuit etiam quædam alia civitas in Thebaide iniqua, in qua vir quidam perniciosissimus angeli monitu elec-tus est episcopus, qui ob id ccepil apud se esse ela-tus et sibi valde placere. Accedens autem angelus Domini ei dicit : Cur superbis, et magnifice tibi pla-ces, o infelix ? Pevera non tanquam dignus sacerdotio factus es episcopus ; sed quia hæc civitas tali digna erat episcopo. » Subdit deinde Anastasius : « Quam-obrem quando videris indignum aliquem prin-cipem et episcopum, ne mireris, neque Dei accu-ses providentiam, sed disce, et crede, quod prop-ter nostras iniquitates tradimur ejusmodi tyran-nis, et ne sic quidem a malis abstinemus.

31 et 32. Quia ergo ego locutus sum ad Deum, Veri-ii TE QUOQUE NON PROHIBEBO : SI ERRAVI, TU DOCE ME : etl 3L

SI INIQUITATEM LOCUTUS SUM, ULTRA NON ADDAM. — Postquam Eliu longiorem de Deo sermonem in-stituisset, ne minus urbane aut nimis insolenter egisse videretur, quasi in judicio constitutum per-mittit Jobum interloqui, ut si quid minus vere aul caute dixisse existimetur, illud aul retractet, aut explicet. S. Gregorius lib. XXVI Moral, cap. i, in Supra-bis verbis Eliu notat indolem doctorum superbo-rum dicens : « In locutionibus suis hoc arrogan- iDgf. tes viri habere inter alia proprium solent, quod nim et ab auditoribus suis, no quid fortasse inordinatum ^" in-dixerint, tunc requirunt, cum se laudabiliter ali- gi quid dixisse cognoscunt : hæc videlicet faciunt, t»r»t. non quo de dictis suis ambigant ; sed quo ab tum

w x dl- audientium iudicio favores quærant. Nam invc-
k?;*J niri facile poterunt, quo animo percunctantur, si
quisquam cum eorum bona laudai, cliam mala
reprehendat : certum quippe est, quia sicut in-
nantur laudibus, ita correctionibus inflamman-
tur, et a quolibet se vel juste reprehendi despi-
ciunt; moxque in malis suis fomitem defensionis
exquirunt, n etc.

•»» 33. 33. NUMQUID A TH DEUS EXPETIT EAM, QUIA DISPLI-
CUIT TIBI ? TU ENIM COEPISTI LOQUI, ET NON EGO : QUOD
SI QUID NOSTI MELIUS LOQUERE. — 1ÜC VCrSUS Valde
obscurus est, quod illius relativi eam non constet
quodnam sit antecedens, neque illius verbi *dis-
plicuit* quodnam sil suppositum ; ut igitur hæc
sensus congruentem reddant, intertextis quibus-
dam verbis aliis procul dubio explenda sunt.
Paulo ante vers, super, *iniquitatem* nominaverat,
quam respicere videtur relativum *eam*, ut sensus
Eliu sit : Numquid a to, o Job, expetit Deus ini-
im Inin- quilatcm, seu ut inique sentias, iudices, et loqua-
'•ii. ris de Deo, quia ipse displicuit tibi, justo suo ju-
dicio flagellans te ? *q. d.* Extreme Deo displicet
hæc tua obmurmuratio, qua adversus Deum coe-
pisti obloqui : ita Tirinus noster. Vel etiam hoc
sensu exponi potest, *q. d.* An Deus exquirat, exi-
git, exposcit a te iniquitatem, ut propterea libi
velut injustus postulator tantopere displiceat ? ita
Joannes a Jesu Maria. Vel denique sic, ut sil sen-
sus : Quia Deus libi displicuit, cl ejus de te judi-
cium et vindicta, ideo iniquo de Deo seniis et lo-
queris ; hanc antem iniquitatem non exigit a te
Deus, sed reprobatur, cl condemnat, *q. d.* Cavo ne
me refellendo ut iniquum ipscmel sis in Deum
iniquus : etiamsi enim ego in verbis prædictis
loculus essem aliquam iniquitatem aut falsitatem,
quæ merito esset redarguenda, illam timen non
expeteret a te Deus, non te requireret fleri judi-
cem meum et reprehensorem, non quæreret ipso
per te vindicari de mea falsitale, co quod ipso
Deus libi displicuit, quia ipsum Deum exosum
habuisti, simulque iudicia ejus exsecratus es,
quemadmodum tuis verbis blasphemis satis in-
dicasti. Unde cum tu prior illum oderis, et ad-
versus eum blasphemaveris, non cupit Deus per
te corrigi aut redargui, etiamsi quid ego falsum
dixerim : nec ad eam rem tu videris idoneus,
qui Deum tibi non piacere, et male contentum
te esse de ejus iudiciis aperto salis jam ante de-
monstrasti : tu enim empisti hanc disputationem :
tua verba blasphema et impia, quæ ab initio dis-
putationis hucusque loqui non desiisti, mead
loquendum compulerunt propter zchnn justiliæ
Dei, quam tu blasphemias. Non autem ego prior
inceppicx memclipso hanc disputationem, sed co-
actus cl quasi invitatus loquor quæ loquor ; unde
etiamsi quid erroneum loqui me contigerit, ero
ego plus quam tu excusabilis ; imo in te potissi-
mum culpa mei quoque errati recidet, qui me
tuis impiis sermonibus ad loquendum cogis. Ni-
hilominus si quid melius, verius aut certius tu

noveris quam quæ ego jam dixi, aut quo putes
te posse desk aero ea quæ jam dixi, conceditur
tibi locus eloquendi el meliora proferendi. Sep-
tuaginta legunt, [ir. dhw «tú *iurh*, ín cb «Rç-
«rr,; Z-t cb , xai cix • xal ri , ZóZzc-i,
*numquid a te reddet eam, quia (u expelles ? quoniam
tu eliges, non ego : quod si nosti melius, loquere.*
Nonnulli codices et Polychronius habent, in *t-ç-*
CQ, el S. Augustinus, *quia repulisti*. Scholia>tes
videtur legisse, Sn px *i~àrr*,, *quare ne repellas* : ita
enim interpretatur, *nonne tu debes reddere vices
sermonum meorum ? Ne igitur repellas, sed redargue
qua dicta sunt. Tuum enim est eligere et judicare,
utrum Lene an secus dixerim, non autem meum, qui
dixi*. Si quid ergo, inquit, nosti aut habes quod
opponas, profer et loquere ; loquitur autem in
iudicio qui causam suam tuetur sive per se sive
per advocatum. Tacet, qui seipsum non defen-
dit, qui causam suam deserit, et indefensam re-
linquit.

34 et 33. Vibi intelligentes loquantur miui, et ven. -s
VIR SAPIENS AUDIAT ME : JOD AUTEM STULTE LOCUTUS 9 iS-
EST, ET VERBA ILLIUS NON SONANT DISCIPLINAM. —
Eliu significat se de Jobo tanquam de ámente et Elio
stolido nihil curare, neque cum illo ulterius ver- Un'
ba facere velle. « Dedignatus videlicet, inquit
S. Gregorius, si Jobus loqui præsumeret, qui >odua-
quasi ejus intelligere verba non posset : et quia
non solum ad loquendum, sed etiam audiendum
indignum fuisse indicavit, ait : Vir sapiens *audiat
me*, ac si diceret : Huic loqui injuste conceditur,
qui etiam audire verba sapientum non meretur.
Porro Eliu B. Jobum stulte ac sino disciplina lo-
cutum credidit : quia justum se in suis operibus
fuisse memoravit. El verum fortasse Eliu diceret,
si ca quæ B. Jobus de seipso narraverat, non de
illo hæc eadem disciplinæ auctor æstimasseL In-
nocentem enim Jobus se asserit flagellatum, quem
Deus etiam perhibuit frustra percussum. Quid er-
go vox percussi superbum sonuit, quæ a senten-
tia ferientis nullatenus discrepavit ? Incaute sunt
humiles, qui se mendacio illaqueant, dura arro-
gantiam vitant ; imo mentiendo superbiunt, qui
contra veritatem se erigunt, quam relinquunt :
qui enim necessitate cogente vera doso bona lo-
quitur, tanto inagishumililatijungitur, qu mto el
veritati sociatur. » Ita S. Gregorius lib. XXVI *Moral.*
cap. ni.

36 cl 37. Pater mi, probetur Job usque ad fi- ver».;o
NEM : NE DESINAS AB UOMIN'B INIQUITATIS. QUIA ADDIT el j7,
SUPER PECCATA SUA BLASPIEMIAM, INTER NOS INTERIM
CONSTRINGATUR : ET TUNC AD JUDICIUM PROVOCET SER-
MONIBUS suis Deum — Deum appellat *Patrem* ; unde eiiut oU
Chaldæus addii : *Qui es in calis*, cujus honorem, *
uti decet filium, lucri adnititur Eliu ; obsecrat viiu»n7-
ergo Deum, cædal Jobum usque iu fiuem vitæ, geltinia
si in culpa persistat, vel usque ad finem sceleris, fiocin'
si désistat : *Ne desinas*, inquit, *ab homine iniquita-
tis*, hoc est, familiari phrasi hebraica, ab homine
iniquissimo cadendo, affligendo elexcrucciando :

qui supra omnia peccata sua priora, quæ anic
plagam istam commisit, etiam nunc adjicit aper-
tam blasphemiam, imputando videlicet Deo in-
justitiam, perinde quasi non suffecerint priora
illa tam multa et tam magna peccata, quæ ante
commis rat, nisi hunc horrendum illud blasphe-
miæ scelus adjecisset. En quam enormiter aberrat
0°*®; Eliu, et quam vehementer pia, ut putat, mente
præcipitat: accusat Jobum et pro peccatis suis fla-
jsdicio gella meruisse, et post flagella blasphemando pec-

casse. Longe vero aliter Dominus judicat, qui et Del <<
frustra flagellatum insinuat, et bona duplicia post
flagella retribuit, uti cap. xui videbimus: pcena
enim debetur culpæ, non præmium. Concludit
autem facta ad circumstantes apostrophe: *Inter*
nos *interim constringatur*, id est nostrum omnium
communi calculo el judicio condemnetur Jobus,
el falsitatis ac blasphemiae reus declaretur: hoc
solum jam postulo: tum per me licet, provocet
ad divinum tribunal quamdiu lubebit.

CAPUT TRIGESIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit Eliu falso accusare Jobum, quasi dixisset, Deo cordi non esse pios præ impiis; docetque, si non Deo, certe ipsi homini, et pietatem prodesse et impietatem obesse plurimum.

1. *Igitur* Eliu hæc rursum locutus est: 2. Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut
diceres: Justior sum Deo? 3. Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi
proderit, si ego peccavero? 4. Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis te-
cum. 5. Suspice coelum et intueri, et contemplare æthera quod altior te sit. 6. Si pecca-
veris, quid ei nocebis? et si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
7. Porro si juste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? 8. Homini, qui
similis tui est, nocebit impietas tua: et filium hominis adjuvabit justitia tua. 9. Propter
multitudinem calumniatorum clamabunt: et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.
10. Et non dixit: Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? 11. Qui docet
nos super jumenta terræ, et super volucres coeli erudit nos. 12. Ibi clamabunt, et non
exaudiet, propter superbiam malorum. 13. Non ergo frustra audiet Deus, el Omnipotens
causas singulorum intuebitur. 14. Etiam cum dixeris: Non considerat: judicare coram
illo, et exspecta eum. 15. Nunc enim non inferi furorem suum, nec ulciscitur scelus valde.
16. Ergo Job frustra aperit os suum, et absque scientia verba multiplicat.

vm » 1 et 2. Igitur Eliu ileo rursum locutus est: Num-
” ” QUID ÆQUA TIBI VIDETUR TUA COGITATIO, UT DICERES:
rim ni- Justior sum Deo?—Instimulalas acrius Eliti, quia
in-iv a J°bosecontemni arbitrabatur, in illuni non nui-
nus guainante impatienter invehitur, et quædam
objicit impia atque stulta, quæ aut ipse lingit,
aut ex verbis Jobi male ratiocinando componit;
quæ dum sapienter confutare se putat, impie ipse
et insipienter agit. Notat ergo in primis Jobum
blasphemiae, quod dixerit se Deo justiore esse.
Sed ubi hoc dixerit Jobus non habemus, neque
ostendere potest Eliu, et est sine dubio longe fal-
sissimum; unde tamen aut malitiose aut insipien-
I: . >j ter illud intulerit exploremus. Potuit videlicet Eliu
i tum ex variis Jobi assertionibus prave intellectis;
j i h- Ium ex constanti Jobi asseveratione, quæ inson-
urjr ». lem esse, et a Deo absque culpa cædi defendit,
seibum istiusmodi deducere: eo quippe ipso,
quod Jobus sine delicto se plecti affirmavit, visus
csl Lhu sicut el primis certatoribus Deo nolam in-

justitiæ impingere, ac proinde se Deo, uli minus
justo, aut certe injusto, anteferre. Dixerat enim
Jobus cap. xix, 6, aut dixisse videbatur, se justum
esse atque innocentem, el tamen a Deo injuste pu-
niri: « Saltern nunc intelligito, quia Deus non
tequo judicio afflixerit me; » oleum Jobus cupere
se dicebat venire cum Deo in judicium cap. xxiii,
3, ostendere videbatur justiore esse suam quam
Domini causam. Sed hæc, ul suis locis et proxime
præced. capit, docuimus, sensum habent modes-
tum ac pium. Quando enim Jobus de sua justitia Job cpH-
locutus fuit, huc spectavit, ul ostenderet, se non m*edj^**
ecundum peccata puniri, nec improbum judican- justitii n
dum esse, eo quod a Deo gravius quam reliqui ‘uim’
homines affligeretur: nam superius aliquoties de-
claratum Euu Deum affligentem homines non sem-
per hoc spectare, ul ipsorum peccala puniat; sed
velle ipsorum patientiam probare, quomodo Jo-
bo accidit, cum Deus Satanæ laxavit habenas. Non
enim hoc eo factum est, quod Jobus vias suas do-

pravassel, mit magnis criminibus iram Dei provocasset; minime : sed quamvis Satan non inveniret quid in illo reprehenderet, potestatem tamen ipsum cruciandi obtinuit. Ergo causa Deo proposita in Jobo sic alligendo non fuit, quod Deus ipsi infensus esset; sed hoc pacto voluit ejus patientiam probare, ut nobis speculi loco esset. Jobus igitur recto contendit, cum asseruit se minime propter peccata, sed alia de causa sic affliclum fuisse.

veri. 3. 3. Dixisti exim : Non tibi placet quod rectum est : **VEL QUID TIBI PRODERIT SI EGO PECCAVERO? — Neque** illud uspiam a Jobo dictum fuisse reperietur, sed operæ prelium est intelligere quid his verbis Eliu calumniatur, ut ubi calumnias ansam repercrit deriuflu- monstremus; calumniatur autem Jobum Dei ab- l' * negasse providentiam, neque probis consulere, * 'çviè ' * u improbos animadvertere, neque ullam

n'i pro-ulrorumque curam gerere; et propterea dicit: '»lin “ ^*x*sl* cnnn : N°n üb* placet quod rectum est, » etc., id est, neque ad te, o Deus, perlinet quod rectum faciam, neque quod peccem; utrumque parum attendis, quod nihil emolumenti nibilque detrimenti ad te ex utraque re veniat. Hebræa ad verbum reddita eadem habent sententiam, licet obscurius, *quoniam dixisti : Quid pruderit (ibi, aul quid commodi capiam ex peccato meo?* Ex uno contrario ulrumquo vult Hebraus intelligi : quocirca bis dixit eadem sententiam, *quid proderit tibi, aut quid commodi capiam*, subaudi a te, ex *peccato meo?* id est, non curas, utrum ego peccem nec ne. Aliqui vertunt, *quid commodi capiam ex expiatione mea* : et quadrat hebræo KtSH *bala*, quod et *peccatum* significat el *sacrificium pro peaa'o*; et eo-dem modo ex uno contrario alterum intelligendum. Et ita optime explicarunt Septuaginta interpretes, qui totum hunc versum ita transferunt in plerisque codicibus, ἰν Σίχxií; tíjii iwwnsv Kupw · cti ì;ìì;Tì neuaQ iuxjrùv, *quoniam dixisti : Justus sum coram Domino; quoniam dices : Quid faciam cum peccaverim?* id est, sive bonus sim, sive scelus faciam, quid hoc ad Deum spectat? cum ipse nihil ex utraque re commodi vel incommodi percipiat. Videtur autem Eliu sententiam hanc expressisse ex verbis illis qua: legimus cap. ix, 12 ; « Innocentem et impium ipse consumit, » et statim : ul)cpoenis innocentam rideat;» et cap. x, tu: « Si justus uero, non levabo caput, » hoc est, non relevabor, honorabor, remunerabor, si juste egero; ex quo videtur cilici ad sensum Eliu, Deo non placere quod rectum est; quandoquidem non illud remunerat. Illud denique : *Quid tibi proda t s' C° Peccavero?* attribuit Jobo Eliu ex verbis illis capitis ejusdem : « Quare mundum me esse non j'<o m pateris? » ac si Deus ideo non pateretur Jobum 'incniii csso Purum> (Ill0tl aliquid lucri ei proinde accedere. deret, nipote quem putaret humanis iudiciis esse similem, qui hominum ideo peccatis gaudent, quia habent quos iudicent et condemnent, et ex eorum iudicio aliquid lucri faciant. Quomodo eliam medici grassari morbos optant, precantur-

que hominum, maxime locupletum, corpora teneri, ut aliorum incommoda ipsis divitias pariant. Ita puto secum cogitabat Eliu dum hæc verba affingit veritali, et adscribit Jobo, dum ait illum dixisse : *Non tibi placet quod rectum est*. Significat nempe Deo virtutem et pietatem non placere, quia non habet ex quorum damnatione compendium capteret : illa Stunica et Sanctius noster. Recte autem ad hunc locum notat S. Gregorius lib. XXVI *Morat*. cap. vu : « Si tota libri series attenditur, nihil horum beatus Job dixisse monstratur. Sed arrogantes viri, sicut et superius diximus, habere hoc proprium solent, ut dum in nimia invectione prodeunt etiam invehendo mentiantur : et cum non possunt reprehendere juste quæ sunt, reprehendunt mentiendo quod non sunt. »

4 etti. ITAQUE EGO RESPONDEBO SERMONIBUS TUIS, ET Ven. 4

amicis tuis TECUJi (insolenter simul et arroganter Eliu jaciat se responsurum esse Jobi sermonibus impietatis et insipienti® plenis, et docturum Jobi amicos, quomodo Dei causam et nomen a maledico sermone tueantur, et JobG de ipsorum victoria exsultanti silentium indicant). Suspice coelum, ET INTUERE, ET CONTEMPLARE ÆTHERA QUOD ALTioR te sit. — Arguit modo Jobum quasi aliquando dixerit Deum ex hominum peccatis aliquid captare compendii, dicitque Deo neque quidquam accedere posse lucri ex hominum justitia, neque ex eorum iniquitate nocumenti, quia Deus in cælo procul ab hominibus est, quo hominum opera, qualiacumque fuerint, pervenire non possunt. Qui gravis est et infantilis error, cum Deus ubivis Eli locorum sit, et universa compleat. Argumentum 1- p»ut igitur, quod ad hujus pronuntiati confirmationem utitur Eliu, illius indicat insignem ignorantiam : « ododi. concludit enim in cælo Deum, ita ut neque terram neque universum compleat, neque cum hominibus sit. Unde S. Hieronymus et Beda arrogantem illum philosophastrum crassee cujusdam ignorantia® coarguunt : lota enim ea ratio in locorum distantia ac diversitate consistit, quasi ad Deum, qui tanto ab hominibus intervallo disjungitur, pervenire nihil possit, perventurum utique, si proponos esset, aut ubi a nobis adiri aut conveniri difficile non posset. Ita Sanctius noster.

Secundum anagogiam autem hic invitamur ad Caliaccoli contemplationem, ut exinde animos ad Numinis cognitionem amoremque attollamus : cœ- »j Dei lum enim maximo naturam divinam et procreantis omnia vim, potentiam et inexplicabilem sapientiam eximie declarat, hinc S. Chrysostomus hom. 10 *ad l'opid*. ait coelum positum a Deo [xt-pow xxi l\$í<ánu;xxt acç.î;], *maximum librum et idiotis et sapientibus : additi:»™^; omnibus (çncratim utilem esse*. Liber ille tam apertus, tam pictus, et tanta varietate pulcherrimus, clarissima in luce, ut Psalmographus canit *Psalm*, xviii, I, a enarrat gloriam Dei; » vel, ut vertunt Septuaginta, *claritatem*, existimationem, magnificentiam; vel, ut Chaldæus, *pretiositatem*; vel, ut

doctores hebrei, rim, valorem, gravitatem; vel, ut Patres, *divinitatis imaginem atque dotes*. Itaque animadvertit S. Gregorius Nyssenus in *Vita Greg. Thaum.* Abrahamum, cum apud Chaldaeos in philosophia esset institutus, et cœli apud se pulchritudinem ordinemque siderum, vim et efficientiam reputaret, earum rerum cognitione usum igitur; Cáljx, ut *scala et adminiculo* ad superi boni contemplationem fuisse, et per ea quæ videntur ad divina, quæ tantum inlelligenlia percipiuntur, religiose pervenisse. Etsi enim cœli corpora quidem muta sint et inanima, nihilominus adeo aspectu pulchra videntur, ut visa defixos teneant oculos, et cum intuentium oculis pariter pensitantium animi et animorum desideria in cœlestem illam beatorum patriam intendantur. Hinc S. Pater noster Ignatius, rerum coelestium contemplatione absorptus, sæpenumero exclamasse solitus fertur; « Quam sordet mihi terra cum coelum aspicio! » Profecto coelum et Dei predicaï omnipotentiam, et pulchritudinem ostendit, ut illius aspectu invitati et prorsus convicti de infinita conditoris ejus pulchritudine philosophamur; ad hoc Minutius Felix in *Octav.* nos invitans: « Coelum, inquit, ipsum vide quam late tenditur, quam rapide volvitur, vel quod in nodem astris distinguitur; vel quod in diem sole lustratur; jam scies, quam sit in eo summi moderatoris mira et divina libratio: ut sancti quippe viri non hærent in sola calorum aut siderum consideratione; sed ulterius mentem referunt ad laudandum et amandum eum, qui tantum opus tam exquisito artificio est molitus.

vtn. «. g. Si peccavebis, quid ei nocebis? et si multiflicataj puebint iniquitates tue, quid facies contra eum? — Neque enim peccatum in detrimentum Dei, contra quem admittitur, sed ipsius peccatoris, a quo committitur, terminatur; unde D. Augustinus in illo *Dcutr.* xxxn, 5: « Peccaverunt ei, et non filii ejus in sordibus, » cum Septuaginta legit, *peccaverunt non ei filii ejus vituperabiles*, et rationem reddit: « Quoniam, inquit, qui peccat, non peccat ei, id est, non Deo nocet, sed sibi ipsi: non et congruit Chaldæus transferens, *dissipaverunt se ipsos, et non illum*. Nullum enim Deo, maximum autem peccatori ex suo peccato infertur nocumentum. Quod si D. Gregorius Nazianzenus *Orat.* 12 dicit: « Prolapsionibus nostris Deum nostrum allicimus detrimento; » tamen statini rationem reddit: « Nam Deus, inquit, pro divitiis nos habet, » ubi sicut nos metaphorice *divitias Dei* vocavit: ita Deum ex nostris culpis affici detrimento improprie dixit, quamvis hoc detrimentum, quodcumque sit, potius ipsarum divitiarum est, quæ misere disperduntur, quam ipsius Dei, qui nullis externis opibus indiget, infinitis sibi intrinsecis abundans. Non obscure hoc significavit ipse Deus de Judæorum idololatria locus *Jercm.* u, 1: « Populus, inquit, meus mutavit gloriam suam in idolum, » Chrysostomus orat, i *advert. Jud.*: « Non dixit, inquit: Mutastis *Deum vestrum*; Deus

enim non mutatur; sed: *Mutastis gloriam vestram*: neque enim me læsislis, inquit, neque ulla noxa ad me pervenit: vos melipsos alecislis ignominia: tamen meam gloriam non imminuistis, sed vestram ipsorum. » In eadem sententiam conspirat D. Paulus, qui postquam innumera gentium peccata commemoravit subdidit *Hom.* i, 25: « Servierunt creature potius quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Amen, » ubi postquam Deum multis hominum injuriis et opprobriis et maledictionibus impetum esse dixit, tunc benedictum in sæcula appellavit; ut significaret Deum ex tam multis injuriis nullam sui gloriosi nominis jacturam incurrisse, neque minus quam coelestibus laudationibus benedictum coruscasse. Quod D. Chrysostomus hom. 3 in *Rom.* recte expendit: « Quanquam illi, inquit, injuriam fecerunt; tamen ipse non accepit: neque enim ejus gloria aliqua ex parte lacerata aut mutila facta est; sed manet ipse omnino laudandus. » Non ergo læditur Deus peccatorum jaculis: imo sagittæ, quas in Deum jaciunt peccatores, in ipsos retorquentur; hinc inter gravissima mala, quæ David Judæ posteris imprecatur, unum est *Psalms*, cxxv, l. « Fiant contra Dominum semper, » Atqui hoc, dicit aliquis, potius est Deo quam hominibus malum imprecari: Absit profecto; imo nulla esse potest acerbior in homines imprecatio, dum enim contra Deum insurgunt, Deo prorsus illæso, ipsi infinitis malis substernuntur: vide plura de peccati damnis et molestiis cap. iv, 8 et passim alibi.

7. PoilBO SI JUSTE EGE BIS, QUID DONABIS EI, AUT Vm.T. QUID DE MANU TUA ACCIPIET? — Quibus Vclbis non negat Deo placere officia nostra et virtutum opera, quæ intuitu ejus operamur; sed tantum affirmat, quod illa Deo infinito et per se immensa gloria referto nihil adjumenti, quo ille egeat, adferre posse, quod q. d. Nihil prorsus de tuo, quod ab illo non acceperis, donare Deo potes. Quo sensu olim Deus ad populum suum *Psalms*. xi. ix, 9: « Non accipiam, inquit, de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos, » scilicet tanquam a te mihi donatos, et non potius restitutos, quasi a tuo dominio in meum transferantur; cum tamen nunquam ita fuerint sub tuo dominio, ut de meo exierint. Quam rationem statim reddit: « Quoniam meæ sunt omnes feræ, » etc. Quibus verbis significat se omnibus divitiis affluere; neque nostras tanquam alienas emendicare, sed pro arbitrio et jure suo quando voluerit exigere; unde David l *Paral.* XXIX, l i, contemplatus illa ingentia donaria, quæ et ipse et cœleri principes in templi fabricam liberaliter conferebant, inter alia, quibus Deo gratulatus est, « Quis ego, inquit, et quis populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? Tu autem domine omnia; et quæ de manu tua accepimus dedimus tibi; » et iterum in humiles gratulationes effusus w. vers. IG: « Domine Deus noster, ter omnis hæc copia, quam paravimus ut (edificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est,

el hm sunt omnia : n eo cnim mngis Dcum sibi conciliabat, quo humiliter fatebatur nihil so illi offerre, quod ab eo non accepisset.

Jam vero spiritualia dona quæ possunt a nobis offerri Deo, nisi prius a Deo in nos ipsos deriventur? ita plano testatur D. Augustinus lib. IX *Con-* onni» A*. cap. sui : « Quisquis, inquit, tibi Domine, l' « de. enumerat vera merita sua; quid tibi cnume- b-ut", ral njs; mįnera tua? » Et rursus epist. 105 od no., *Sixt.*: «Cum Deus, mqmt, coronat menta nos- h'i<- Ira, nihil aliud coronat quam munera sua,» ubi n'ufc plane fatetur ea, quæ Deo offerimus, non solum prius in nos a divina liberalitate derivari, sed etiam adhuc sub divina potestate contineri. Eleganter de hac re D. Bernardus serm. De *Quadr. dcb.*: « Totum, inquit, quod es illi debes, a quo totum habes; » et paulo ante: o Cum, inquit, ci donavero quidquid sum, quidquid possum; nonne istud csl sicut est stella ad solem, gutta ad fluvium, lapis ad montem, granum ad acervum? » ubi nulla de hac rc, quibus non solum asserit exigua esse munera, quæ Deo offerre possimus; sed etiam plane fatetur nihil nos habere offerendum, quod Deo pluribus nominibus non debeatur. Idem rursus in tract. De *Dilig.* Deo: «Si totum, inquit, mc debeo pro me facto; quid addam jam pro refecto? In primo opere me mihi dedit, in secundo se : et ubi se dedit me mihi reddidit. Datus ergo et redditus me pro me debeo, et bis debeo. Quid ergo retribuam pro se? nam etiamsi millies me rependere possem, quid sum ego ad Deum? » Vides ut nihil se habere fateatur quo divina beneficia compenset; cum sua omnia Deo, a quo accepta fuerant, debeantur. Itaque Deus quidem, cum sit infinite perfectus, neque suæ felicitatis detrimentum patitur, quantumvis foeda peccata perpetrentur; neque incrementum, quantumvis eximia pietatis opera augeantur; attamen externa ejus gloria apud homines peccatis obscuratur et egregiis operibus clarescit. Quod Eliu parum expendisse videtur. Deum ergo interne tantum consideravit, atque in eo sensu idoneum argumentum confecit : tametsi ad Jobi animum expugnandum frigeat, qui hæc et his majora minime ignorabat.

v»r«. 8. 8. Uomini, qui similis tui est, nocebit impietas tua : et filium hominis adjuvabit justitia tua, — Uomini. < d. Homo, qui in eodem teemn loco atque or- lo i un-dine vivit, tua sæpe opera ac patrocinio juvari, pleIMH cl tu*s*nsidiis ac fraudibus lædiac violari potest: prodiit «piare illi tua justitia proderit, aut nocebit impic- jMtftli. tas, in nullis enim adjuvare eum potes consilio cl auxilio, ul bona sibi congruentia acquirat, mala sibi adversantia effugiat. Ita quidem mirum in modum potest homo homini vel per justitiam suam prodesse, vel per injustitiam obesse, ut merito proverbio vulgato celebratum sit, hominem homini Deum esse, rursusque, hominem homini Deo nui- esse dæmonium. Ipsi autem Deo nullius obesse lu pro- valet injustitia, nullius prodesse justitia; multo

vero minus ab homine quidquam exspectat emolumentum aut auxilium implorat. Verum quidem est nos, cum Deum offendimus, quantum in nobis est violare ejus justitiam, eoque pacto magnam ipsi facere injuriam; sumus igitur rei cum peccamus æque ac si Dei majestatem imminuissemus : scimus quæ sit norma ejus rectitudinis quam a nobis exigit; cum in contrarium tendimus, id perinde est atque si ipsum impedire vellemus, quo minus regnaret, quasi ipsum ex suo tribunali avelleremus, quasi ipsum pedibus proculcaremus. Omnium igitur eorum homines sunt rei; sed tamen in se Deus nec augeri nec diminui potest. Sciamus igitur nos nullum ipsi damnum inferre cum peccaverimus, sed nobis ipsis, in quorum capita peccata recidunt; atque ita homines non possunt adversus Deum insurgere nisi in suam confusionem. Quare pro conclusione retinendum est, quod hic paucis Eliu pronuntiat; nempe peccata nostra hominibus nocere, non Deo; pariterque nostram justitiam hominibus, non autem Deo prodesse.

0. PnOPTlt MULTITUDINEM CALVMNIATOBVM CLAMABUNT IUT EJULABUNT BOPTE VIMBBACUIITYBA5N0BUM. Vers. «.

— Probat quod proxime dixit, hominibus hominum impietatem nocere, et misericordiam ab aliis levare posse calamitates : alioqui qui calumniis violentorum et tyrannorum manibus opprimuntur non clamarent ejularentque, ut vel Deus, vel homines potentes ac pii suppetias ferrent laborantibus, et vim injustam justa vi repellerent. Eliu igitur omnia illa comprehendit, et ostendit in anime mirandum esse, si Deus, cum sit patiens, sinat res male se habere, nec prospiciat simul atque ipsum invocamus, quia etiam serio et ex animo non precamur. Primum autem hic declarat homines non dignos esse ul Deus ipsis in necessitate opituletur : quia si opprimantur, injuria aut vis aliqua ipsis adferatur, verum quidem est ipsos vociferari, tumultuari, lamentari; sed tamen propterea non confugiunt ad Deum. Audiuntur itaque clamores et ululatus eorum qui malum patiuntur; Deus tamen illos non exaudit, quamvis ejus munus sit illis qui injuste opprimuntur subvenire : quoniam ipsum non respiciunt, nec ad eum precibus confugiunt, sed confuse lamentantur. Modo etiam verum est, confusiones tam horrendas esse in mundo, ut doctis, quin toti cohorrescamus, cogitare non possimus. En bella, quæ multis in locis grassantur, et regionem vastatam; miseri homines nesciunt quid amplius agant; incensas domos videas, fortunas omnes diripi. En igitur populos ita vexatos, ut illis trucidari quam sic languere satius sit. Si quis regionem circumeat, illic multas querelas et expostulationes audiet : nec tam procul eundum est; qua milites tanquam tempestates aliquæ transeunt, nemo est qui non vociferetur se ad ossa usque exedi. Interim numquid homines ad bonam frugem redeunt, et ex toto corde Deum inquirunt?

po-

tiooibo*

°it

no» io-

'riXinl-

rm.io. io. Er non dixit : Ubi est Decs qui fecit mb, qui Car in DEDIT CARMINA IN NOCTE?— EaiU jgítur ob Causam i3, bur'» ^eus non onin*^uá oppressis auxilium fert, quia «i / >> non omnes spem suæ salutis in Deo ponunt, ne- 4» t a que ejus ex animo præsidium petunt, sed alias *¿1 Pcss*mas forte ineunt rationes, quibus cum mala urgent liberentur. Quorum hominum absurdissi- mum esse consilium duobus argumentis breviter ostendit : quoniam a quo potius deberent con- servationem el liberationem sperare quam ab eo a quo facti sunl? nam qui præstilit cis ut essent, cum nihil ab eo peterent, multo melius factos ser- varet, si ejus clementiam et benignitatem implo- rarent, et amorì ejus responderent; tum vero etiam ratione potentiæ ejus, qui dat carmina, id est causas cantandi in nocte, quando in mediis calamitatibus afflictos exhilarat, et tyrannos in- terimit.

AnrJo- q vi ün)IT CARM|j;A |N nocte. — Septuaginta red- f:4n in dunt,i xxTXTaaauv w|KVewi;quÍ distribuit CUS- r cie. lodes nocturnos, hoc est, ut vult Orígenes, *angelo- rum excubias*, adversus latrones impios et crude- les animorum inimicos. Pium igitur et prudens consilium est, ut omnes in lectum ituri amicam illam beatarum mentium manum et maxime tu- telarem invocent; et si quando evigilaverint, cum iisdem choros ducant, et velut astra matutina ju- bilent, et una cum illis recitent pia carmina in nodo. S. Ambrosius contra insidias dæmonis, noctu venenum spargentis suum, potenlissimum quoque suggerit alexipbarmacum, quo prieser- tim religiosæ animæ et sacris altaribus servientes magno suo bono frequenter uti solent: nam cum *Exod.* XII, i vidisset llebræos in Ægypto, quod agnum edissent, liberos fuisse ab immani et fu- nesta clade, quam sævus de node speculator di- vino imperio confecerat; singularis illo doctor asseruit, Christianos longe felicius tutos et defen- sos a nocturna calamitate futuros, qui ad sacram Domini mensam el immaculati Agni cruorem ac- cesserint; hanc vero subdit rationem: aCum hos- pitium tuum adversarius viderit occupatum cæ- leslis fulgore præstanliæ, intelligens locum tenta- mentis suis interclusum esse per Christum, fugiet, ac recedei, el in mediam noctem sine ulla offen- sione transibit:»ita S.Ambrosius *inPsalm*,cxvm.

frutti- Dine porro gaudium in animo existit, quo pius t 'óì" quilibet roboratur ad pugnandum, et ad vielo- F-niiou riam oblinendam accenditur : nam quis nesciat l! ' ex tentatione victa gaudium nasci, et voluti stil- lam futuri præmii slatini proforibusexsultationem adesse? Equidem nullus ignorat filios Israel vic- tis el suffocatis Ægyptiis ingenii lælilia fuisse per- fusos, qui, ut est *Sap.* xix, 9, «tanquam equi de- paverunt escam, et tanquam agni exsultaverunt, magnificantes te, Domine, qui liberasti illos.» Ili autem justorum exstiterunt figura, quorum corda victis suis adversariis et in sanguine Christi de- mersis vehementer exsultant: « In mari, inquit S. Dorolhe is *Instil.* 12, dum tempestas excita-

tur omnes semper affliguntur; postquam autem tempestas desaeviit, continuo sibi invicem cum gaudio quæ in ea contigerint narrant. » Ita pror- sus turbine tenlationis instante magna mentem subit afflictio; ac tentatione rejecta, el cordo Vic- toria» obtenlionc sedato Dominum victoriæ auc- torem laudamus, nobis ipsis congratulamur, el ex adventu tanlæ tranquillitatis arrham adesse cœlestis præmii sentimus. / Equum ergo est non solum ul vincere tentationes curemus, sed ut in mediis tentationibus do spo tantorum bonorum gaudeamus; cujus gaudii inter tenebras quoquo tenlationum lucentis Dominus ipse dator et effec- tor est, juxta illud : « Qui dedit carmina in nocte. » Quid enim aliud est Conditorem nostrum in nocte Camn nobis carmina dare, nisi ex spo retributionis gau- dium in media afflictionis tentatione concedere? ¿a ia' o Carmen in nocte, inquit S. Gregorius lib. XXVI tribali- *Moral*, cap. xii, est lælilia in tribulatione : quia l,w*' etsi pressuris temporalitatis affligimur, spo jam tamen de æternitate gaudemus. Carmina Paulus in nocte prædicabat dicens *Hom. xu*, 12 : *Spe gaudentes ; in tribulatione patientes*. Carmen in nocte David sumpserat, qui dicebat : *Psal.* xxxr, 7 : *Tu mihi refugium a pressura quæ circumdedit me : exsultatio mea, redime [eruc] me a circumdan- tibus me* (Vulg. : *Tu es refugium meum a tribula- tione*). Ecce noctem *pressuram* nominat, et ta- men liberatorem suum inter angustias exsultatio- nem vocat. Foris quidem nox erat in circumda- tione pressuræ, sed intus carmina resonabant de consolatione læliüæ. » Ilæc lætiliæ carmina reso- nent in cordibus nostris cum lentamur, et similes illis erimus, dc quibus scriptum est l *Mach*, m, 2 : « El præliabantur prælium Israel cum lælilia. » Lælilia autem impatientiam et tristitiam depellet, ardorem in pugna adjiciet, hostes percellet et effringet. Sic tandem ad tantam felicitatem assur- gemus , ut ex lælilia hujus temporis vera, quæ tota in Dei obsequio collocata est, ad æternain Itelitiara transeamus, et ut in futuro sæculo gaudiis et pace perfruendo et in hoc passiones sustinendo be- temur.

il. Qui DOCET NOS SUPER JUMENTA TERRÆ, ET SU- V«r». II per volucres coeli érudit nos.— Alio argumento demonstrat valde absurdum esse, hominem in rerum discrimine ad Deum non confugere, a quo tam singulare accipit beneficium, ut ipse unus inter cætera animalia mente et ratione polleret; quam ipse præterea nullis modis imbuìt, et ad veram doctrinam informat; unde S. Paulus ad Romanos scribens ostendit homines etiam genti- les non posse excusari per ignorantiam, si non servent præcepta moralia, cum ab ipsa natura lu- men in corde impressum habeant, quo Deum el illa cognoscant. Quod ut clarius intelligamus, in Nitnnl» primis statuendum est in hominibus lumen esse lnnin quoddam clarissimum, in cujus possessione mens lætitia inexplicabili perfruitur : hoc animadvertit ad b,u Cassiodorus lib. De Anim. atque lumen aliquod rl nul*

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XXXV.

substantiale animas habere, quod in Evangelio
Joail' |(g, dicaiur lumen *illuminans omnem homi-*
nem venientem in hunc mundum :« et in cogitatione,
inquit, positi, nescio quid tenue, volubile, cla-
rum nobis inesse sentimus, quod respicit sine
sole, quod videt sine extraneo lumine. » Id meo
quidem iudicio Vates regius *lumen vultus* Dei no-
minavit *Psalms*. iv, 7 : Ecclesiastici auctor cap.
XXIV, 44, *antelucanum* illuminatum omnibus; mag-
nus Apostolus *notum Dei* in omnibus manifestum
dixit Hom. i, 19 , quod Orígenes vult esse *notitia*
divina irradiationem ; sanctus vero Hieronymus,
et D. Augustinus *illuminationem rationis*, quæ di-
vinitatis imago est impressa in animo, et insignita.

Id quod hominis dignitatem mirum quantum
commendat, et supra omnes creaturas eilert : quæ-
wt Hei cumque enim in hoc orbe aspecclabdi a nobis vi-
iimilitn- dentur tantum exhibent vestigium aliquod divinæ
d0, illius sempiternæque mentis : unus homo ejus
imago quædam et voluti expressa similitudo est,
siquidem in homine semetipse impressit et ex-
pressit Deus velut in cera molli, nuda tabella,
pretioso numismate, signaculo similitudinis, de
quo pulchre Rupertus lib. II in Genes, cap. xu :
n Tanquam cera, inquit, sigilli testatoris imagine
signata, sic imagine Dei signatus est homo. » Hoc
ipsum Tertullianus lib. V in Abire. cap. xi, vocat
lumen persona Dei, ut sit Numinis quædam voluti
ex irradiatio. Ad hæc, exposuit Deus et objecit ho-
crexinrix ni;nuin sensibus et mentibus tot et tanta opera
rio» ch- sua > quæ in hoc mundo perfecit : ex quorum as-
ti co- pectu et contemplatione facile possent quasi manu
«test deduci in effectoris eorum cognitionem, sicut ex
pulchritudine opificii artificis præstantia cognos-
citur.

Catharinus præter hæc hisce modis, quibus Deus
aiinper se suaque manifestavit etiam ethnicis hominibus,
r,,i, is addit alium modum manifestandi se per ange-
tnanife». los, videlicet interius illuminando hominem, et
u' applicando mentem ejus ad capessendam Dei cog-
nitionem : nuda quippe cognitio Dei ex creaturis
tantum petita, ob infirmitatem humanæ mentis,
et præstigias ac fallacias dæmonum, facile potest
vel contrariis argumentis in speciem probabili-
bus vel dæmonum fallaciis inlirmari et labefac-
tari, nisi Deus singulari quapiam illuminatione
precipue hominem juvet firmelque in sui cog-
nitione. In quam sententiam S. Anselmus exponit
illud Pauli Hom. i, 19 : « *Deus enim illis manifes-*
tavit, id est, non solum naturalis ratio ad id pro-
fuit illis, sed Deus etiam quotidie adjuvit, ne sola
natura sufficere videretur. Judæis porro manifes-
tavit multa Deus non modo supra sensus, verum
etiam supra humani intellectus facultatem, de
quo præ gentibus merito gloriantes et cxsultan-
Onomodo tes cantabant *Psalms*, lxxv, 2 : *Notus in Judaa*
olim in *jeust* ,, C[C]} notitia scilicet non solum generali,
mX* ni qualis fuit in gentibus, præsertim philosophis, e
EoclnU sensu creationis et naturæ operibus hausta, verum
etiam speciali, per gratiam, Scripturas aliasque

revelationes propheticas comparata; cujus finis nfi,ln' est Dei cultus, fides, religio, amor, metus. Unde DiQt

præter illa quæ philosophus de Deo novit, id est,
esse conditorem, moderatorem, motorem pri-
mum, primam causam, finem rerum omnium,
actum purum, incorporeum, seipsum et in seipso
cuncta intelligentem, alia multa jam Christianus
cognoscit, quæ Dei naturam maxime explicant;
ut, Deum esse unum et trinum, omnipotentem,
adeo ut ex nihilo cuncta produxerit tali tempore,
non prius vel posterius, et nunc omnia regat,
conservet, portet verbo virtutis suæ, etc., quæ
seipsis verissima sola fide et auctoritate dicentis
demonstrata sunt atque stabilita.

Multipliciter itaque erudit nos Deus, ac *primo* Enidh
quidem per gratiæ inspirationem sicut pater fi-
lium, juxta illud *Deut.* vm, 5 : « Sicut erudit ho- «tar.
mo filium suum, sic Dominus Deus erudit te, ut
custodias mandata ejus; » unde TtT.n, it « apparuit
gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut
abnegantes impietatem et sæcularia desideria,
sobrie, pie et juste vivamus. » *Secundo* erudit nos
per Scriptura consolationem sicut magister disci-
pulum : per Scripturas enim nos erudit quid cre-
dendum, quid sciendum, quid fugiendum, quid
sequendum, juxta illud II *Timoth.* in, 16: « Omnis
Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docen-
dum, ad arguendum, » etc. *Tertio* nos erudit per
creaturarum contemplationem, sicut artifex eru-
dit discipulum per imagines et opera suæ artis :
sic contemplando opera Dei erudimur de Dei pro-
videntia, bonitate et benignitate. *Quarto* erudit
nos per disciplinam flagellationem, sicut dominus
servum, quando ipsum rebellem reperit, flagellis
erudit, juxta illud *Isai.* vm, 11 : « In forti manu Optici
erudivit me, ne irem in viam populi hujus. » projriu-
Quinto denique cæteris eminentiori quodam modo ume »
erudit eos, qui per Dei gratiam ad eam mentis
puritatem evecti sunt, ut continua Dei unione per-
fruantur juxta supremam illam, cujus capaces
sunt mortales, divini amoris influentiam : hi enim
propriissime a Deo erudiuntur, et, ut divini Dio-
nysii verbis utar, « ab ipsamet divinitate sacris
mysticis initiantur, dum ad Deum per dilectionem
surriguntur, nec non in eo summa puritate sum-
maque constantia stabiliuntur, atque supernatu-
ralibus divinorum operum rationibus ab ipsomet
divino principatu tao\$ i&xTw; ujo-ri-forpai; erudiun-
tur. » Tales sunt vere mystici theologi, de qui-
bus vide nostram *Isagog. ad Myst. theol.* S. Dio-
nysii Areopagitæ tom. II. Illa igitur tam excellens
et multiplex eruditio, qua Deus super jumenta
terne et super coeli volucres hominem informat,
deberet illum in malis jacentem, ad memoriam
ejus, a quo tot habet bona, excitare, et ejus ex Co-qui-
animo auxilium petere, in coque omnem salutis
suæ spem collocaro, præcipiente præsertim ipso, ^ i&iO
ut ejus verbis ait David *Psalms*, xlix, 15 : « Invoca non »iu
me in die tribulationis, et eruam te. » Oportet
ergo, ut nos vindicet a malis, ipsum ex animo

invocare. Cum autem multi a potentibus oppressi id non faciant, sed aliis viis suam salutem investigent, mirum esse non debet, quod eis nullum subsidium prastet. Quapropter subjungitur :

Vfrs. II. **ja.** JU| CLAMABUNT, ET NON EXAUDIET, PnOPTEU SU-
r'! ii rEnBUM malorum.—In tyrannica, inquit, vexatio-
*cj!.*ja ne egentes inermcsqio oppressi vociferabuntur
riiau#. propter superbiam aggressorum, et tamen Deus
v⁷ toa non exaudiet, hoc est, non continuo oppressos li-
berabit, aut oppressores coercebit : quia nimirum
ad Deum non clamant, sed vel lamentantur de sua
fortuna, quaerendo auxilium a cognatis aut amicis
aut potentibus hominibus; vel si Deum invocant,
non ejus gratiam et benevolentiam in primis quæ-
runt, sed a malis tantum liberari cupiunt : itaque
non tam honestatis quam utilitatis titulo Deum
sibi adesse optant. Quamobrem non est mirum si
Deus istiusmodi clamores non curet, ul illis ad
auxilium ferendum moveatur : de iis enim dicit
David *Psalm*, xvii, 42 : « Clamaverunt, nec erat
qui salvos faceret, ad Dominum ; nec exaudivit
eos; n et ipse Deus *Jcrem.* xi, 11 : a Clamabunt ad
me, et non exaudiam eos, » etc. In hac igitur in-
fidelitate sua et cæcilate homines isti providen-
tiam Dei considerara nolentes, cum clamaverint
de tribulationibus, quas ex oppressione tyranno-
lum sustinent, non merebuntur exaudiri a Do-
mino : quia videlicet non in humilitate sc sub-
dunt divinæ providentiæ, neque in tide supplices
ad eam confugiunt ; sed in superbia sua Deum
contemnunt, ejusque providentiam negant el blas-
phomanL Frequenter autem accidit, ut istiusmodi
re» çeri- divini Numinis contemptores, qui postquam pro-
to non phetaruin voces ita respuerunt, ut penitus obsur-
diüntür dutssc viderentur, tandem et ipsi necessitato com-
* bea. pulsi clament ad Dominum, qui eos non exau-
diat. Justissima sane punitio, ut Deum non au-
dientes a Deo non audiantur. Sic impius Esau,
qui non vacando in tabernaculis doctrinæ stude-
bat, sed vagando in agris venationi insudabat,
negligens doctrinæ auditor, postquam salubres
præceptiones contempserat, ne quidem clamans
el ejulans a Deo exauditus fuit: «non enim, inquit
Apostolus *llebr.* xn, 17, invenit pœnilentiæ lo-
cum, quamvis cum lacrymis inquisisse! eam. »
Similiter Antiochus rex, cura sæpius a Deo de sua
superbia admonitus, non audiret l *Mach.* ix, G,
« et nullo modo a sua malitia cessaret : » hanc
quoque justam poenam meruit impius surdaster,
ut in extremis augusliis magnis Deum clamoribus
deprecatus minime audiretur, juxta id quod de
ipso scribitur *ibid.* vers. 13 : «Orabat autem hic
scelestus Dominum, a quo non esset misericor-
diam consecuturus, n

VrrKil. **13.** Non ERGO FRUSTRA AUDIET DEUS, ET OINIPO-
Iv ' =a TENS CAUSAS SINGULORUM INTUEBITUR. — Non itaque
'h -w» ^eus quoslibet indiflenter exaudiet quomodo-
ca-ia «i cumque clamantes, sed illos tantum qui propter
* d»- humilitatem el tidem suam, ex qua procedit eo-
rum oratio, merentur exaudiri : rationem adhuc

magis aperit et amplificat, et docet, non sine tmlii
causa Deum quorundam preces non admittere,
sed potius illos hinnies relinquere et miserabiliter
clamantes, quia videlicet in illis nulla invenit me-
rita, quæ ipsius misericordiam sollicitent et flec-
tant. Et licet alii aliter sentiant, quia hic auctores
varie dissentiunt, ego tamen cura Sanctio conse-
quenter superiora hæc ad miseros et oppressos
pertinere arbitror; qualis tunc erat Jobus, qui cum
clamaret urgentibus malis, clausas tamen vide-
batur Dei aures habere aut inexorabilem animum,
quia, ut cogitabat Eliu, frustra clamabat, qui cum
Deo sibi nullam inierat gratiam, beneficiorum
memor atque laudator, sed potius oratione blas-
phema atque impia illius animum procul aver-
tisset. Ait igitur Eliu Deum singulorum causas di-
ligenter expendere, neque ignorare quid quisque
faciat cogitetve : quare si hunc audit benigneque
complectitur, illum vero deserit, et in suo squa-
lore tabescere permittit, non esse sine causa : il-
lum enim pium et humilem esse novit, hunc vero
impium, superbum et totius humanitatis exper-
tem. Quare licet aliquando sero, quia patienter
exspectat, ut meliorem amplectatur vivendi for-
mam ; punit tamen aliquando, et a sua miseri-
cordia prorsus excludit : ita Sanctius noster. Quæ
videtur salis ad textum et mentem Eliu accommo-
datu sententia : alias omitto, quia variae sunt, nec
omnino solutæ, et ego longus esse nolo, liic so-
lum observa, negationem prioris hemistichii re-
petendam esse in posteriori, quod apud Hebraeos
usitatum est, in hunc sensum, q. *d.* Non ergo Deus
sine causa a miserorum precibus aures, el non
sine causa ab illorum miseriis oculos avertit, ab
humanis scilicet membris phrasi Scripturae usitata
divinas potentias denominando. Tunc autem Deus Aunnm
similis est non audienti, quando is qui oralindi-cl
gnus est audiri; vel quod humilitate, fiducia cæ- awnio
terisque ad bonam orationem requisitis careni;e»i «i-
vel quod adhuc peccator sit, qui necdum cogitet lran'ül(l
de pœnilenia, tunc vero oculos avertit, cum in- orífnJj*.
commodis afflclit, et iratus esse videtur; transla- nt«.
tionc ab hominibus petita, qui nolunt eum intueri
erga quem gravi animo sunt : sic e contra *respi-*
cere dicitur Deus, cum favet, et malis medetur.
Qua etiam phrasi auctores profani utuntur : « nam
nisi quis nos Deus respexerit, » scribit Attico Tul-
lius, id est, subsidio fuerit. Avertitur porro a no-
bis in hac vita Deus, ut magis nos alliciat, quem-
admodum etiam insanus amator, cum quem amat
despiciens derelinquit, haudquaquam ipsum ex
animo ejiciens, sed eum converti volens. Unde
sequitur:

14. Etiam cum dixeris : Non considerat : judi- Veri. u.
care coram illo, et easpecta eum. — Sibi persua-
scrat Eliu Jobum de providentia Dei non recto
opinari : quocirca monet illum non ex iis quæ
oculis carneis patent censeat sed mentem alius
attollat, sciatque Deum omnia pervidere, et ty-
rannorum insolentiam et inopum anxietatem in-

tueri; non tamen confestim innoxios eripere,noxios plectere; neque vero frustra videre, sive audire, cum tempora discreverit, sinens *Apoc.* xxn, **il**, ut *a* qui in sordibus est, sordescat adhuc : et qui justus est, justificetur adhuc : » ea nempe ratione graves peccatores ad necem, insontes ad palmam festinare. Quod si igitur a miseriis suis liberari velit, a verbis blasphemis absterneat, qualia sunt illa : « Deus nostra non considerat; » sed potius (inquit), « judicare coram illo, id est interprete Psalmita *Psalm.* xxxvi, 5 : « Revela Domino viam luam; » introspecte in te ipsum, in mentem, in voluntatem, in affectiones tuas, in flexus et mæandros cordis, el sublato velamento arcana pectoris tui expande. Vel, ul Hcbræi le-
« *revo^ve super Dominum indigentiam tuam*, et in eum conjice : « et spera in eo (non in re alia ulla), el ipse faciet, » id est, spem luam ad lælum exitium finemque perducet. Si quæ le prendi, inquit, difficultas in vita; si quod onus incumbit, quod ferre nequeas, Deum adiutorum opitulatorem; pondus illud tuum cumulumque molestiarum in eum devolve; cum illo jugum excipe, cujus onus ille valentior totum feret : ad-
junge te illi per conscientia puritatem et similitudinem morum divinorum, et viam tuam atque vitam in eum volve, sive, ul loquitur S. Petrus, I *Epist.* v, 7, projice in eum sollicitudinem luam et bealæ vitæ curam. Quid vero inde consequetur? regius Vales ita pergit exponere : u Spera in eo, el ipse faciet; » si piis votis et obsecrationibus illi omnia tua commendes, « ipse faciet; » fidelissime tibi aderit, successum rerum dabit expectatione omni tua feliciorem : tu tantummodo
« exspecta cum, » et, ut idem David alio loco *Psalm.* XXVI, 14 monet, « viriliter age, el confortetur cor luum » el sustine Dominum. » Ad quem
viriliter locum S. Augustinus eleganter quærit, el respondet quæsito : « Sed quando istud erit? arduum est mortali, tardum est amanti; sed audi non fallacem vocem dicentis : *Sustine Dominum*, tolera unctionem renum viriliter el unctionem cordis fortiter : non tibi negatum putes, quod nondum accipis, » etc. : expressius in eodem locum S. Hieronymus sic commentatur : « Exspecta primum, ut contra certamina mundi a Deo conforteris : exspecta deinceps, ut victor ab eodem Domino coroneris. » Quid trepidas quid diffidis pavidissime mortalium? ul enim Deus votorum nos compotes faciat, curas nostras spe et patientia in cum conjicere oportet : quisquis buie consilio parebit, ex horribili, quo se frustra passim omnes fatigant, labyrintho emerget, quia ubi negotia nostra Deus regenda suscepit, nunquam deerit felix successus.

Ven. is. 15. Nunc enim non in fuit furorem suum, nec ul-
r*« cisci Tun scelus valde. — Non dicit Deum in hac
rani pi- vija non tnferre pccnain, sed non inferre furorem seu
en@ cum acerbissimam poenam; neque dicit absolute non
ulcisci, sed non ulcisci valde, ut severior ultio in

futuram vitam reservetur, quod fortasse significare voluit divus Gregorius lib. XXVI *Moral*, cap. xvii, dum ait « inconversis mentibus æterni jam judicii sententiam propinari : n nam verbum *propinandi* significat poculum porrigere, non ut exhauriatur, sed ut prægustetur, </ d. Mali in hac vita solum prælibanl divinæ iræ calicem, ut eum totum usque ad fæccs exhauriant in futura. Supplicia enim, quibus peccatores in hac vita plectuntur, si vel gravitate vel diuturnitate comparentur cum suppliciis, quæ post hanc vitam peccatores manent, levissima profecto sunt, et tanquam nihili : ira quoque, quam in peccatores Deus iu hac vita exerit, parva est, et mollis admodum ac levis, præ illa quæ erit futura post hanc vitam contra peccatores. Hoc ipsum discipulos suos docere voluit Dominus cum dixit eis *Luc.* xn, 4 : « Dico vobis amicis meis : Ne terreamini ab Iris qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant : ostendam autem vobis quem timeatis : timete eum, qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam : ita dico vobis, hunc time. » Atque ad
hanc rem mehus animo el intelligentia concipienda gradus voluti quosdam ponit, quibus hecat
mentem attollere ad formidanda judicia divinitatis pervidenda el ponderosam illius manum metuendam : a Ne terreamini, inquit, ab his qui occidunt corpus. » Quid igitur? neminem moveat tyrannorum immanium furor, qui expromunt omne genus crudelitatis ad miserorum hominum vitam excruciamdam ? Nonno videmus quosdam generosos et animi constantia præditos, cum equulei, fides, scorpiones, cum ardentes laminæ, cum diræ belluæ, rotæ, cruces, cum unci ferrei lampades quo cum tunica molesta proponerentur, homines se professos expalluisse metu, atque m
sævo illo apparatu animo cohorruisse ? Sed « ne terreamini, inquit Christus, ab his qui occidunt corpus : » nam ille furor immanium dynastarum hujus vitæ finibus circumscribitur, el possunt quidem exquisito supplicio corpus anima spoliare, sed animam ipsam post migrationem ab hac luce attingere non possunt; ille ille vere formidandus est, qui non modo corpus, sed animam quoque ipsam perdere in gehennam potest. Non vult Christus ita naturam nos exuere omnem, ut eorum, quæ in vita formidabilia sunt, nidio sensu commoveamur, sed docere quæ dura el aspera in hoc vitæ cursu eveniunt nihili facienda videri, præ illis quæ post mortem sceleratis mentibus a Deo inferuntur; quæ quanta sint, nullius hominis cogitatio consequi potest. Non igitur homines, sed unum illum esse metuendum, qui corpus hominum cum arbitrio suo laceraverit, potest quoque animam ipsam inexplicabilibus tormentis pœnisque allicere. Hos igitur poni gradus a magistro humani generis Christo aiebam, ut timorem concipiamus; ut cum illius sanctissimo oliato constet, quæ formidamus in hac vita nihil esse, com-

futuri,

prs

omall°»

poit.t

iDInum
perdere
la gthett-
UIOL.

parata cum illis quæ pesi hoc vitæ curriculum
eveniuntjiistissímasilliuslogesviolaretímeamus,
ct iracundiam provocare, (pii in omnem partem
immaniter cruciatos in gehenna perdere potest.
Tu rotam atque ignem brevi peritulum nec tan-
gentem animam exhorreas, non reformides ador-
naro mortem,et Cocytum luctu et lamentis in hor-
ribilem modum redundantem?
c um!- Hoc idem pii vates singulari verborum gravi-
fale more suocxPresserunL hominesque monue-
>lam runt, ævi hujus orones calamitates a Deo illatas
pete pjeta esso infortunia, post hanc vitam mera suj>-
,n hoc reculo impiorum hominum pce-
unfok nam esse misericordiam, in altero justitiam : ita-
que hujus temporis acerbitates quamlibet rev®,
et omni genere cruciatuum horribiles, quas Nu-
men ad vindicandum scelus adhibet, in divinis
litteris *stillæ* dicuntur. Habet enim formidandus
ille mundi Judex in manu sua calicem luroris, c
quo stillat in hac vita, gultatimque spargit, in se-
quente lotum effundit : ita Josias II *Paral*, xxxiv,
2i : «Magnus, inquit, furor Domini stillavit su-
per nos,» eo quod non custodierint patres nostri
verba Domini;» et Daniel pari modo cap. ix, II :
Paror a Stillavit, inquit, super nos maledictio, et detes-
¿ ^a,J0 Mu® est *n hbro Moysi, n Acerbissi-
viu io- mas illas intlligitexsecrationes ct horribiles cla-
lqj aut- des, quas legis promulgator Moyses iis impreca-
Xu tf-tur' <IU* divinum jus violaverint: quarum solum
fundi- auditione cum tinniant aures,et animi intelligen-
te* lium loti exhorrescant; eas tamen Dei afflatu Da-
niel *stillas* vocat. Quid igitur tum erit futurum,
cum potentissimus mundi arbiter non stillabit,
sed diluvium iræ suæ in capita scelerata effundet?
quam effusionem incredibiliter obstupefactus mi-
rabatur Nahum cap. 1, 6 : « Indignatio , inquit,
ejus effusa est ut ignis; d non ul ille pentapolita-
nus, quo Sodoma et vicinæ urbes hauste sunt,
verum omni cogitatione acerbior; unde addit :
« Etpetræ dissolute sunt ab eo, » ubi dictio he-
brea HIX *tsur* non *petram* quamlibet significat,
sed *fortissimam* ct robustissimam *cautem*, silicem
durissimum; quæ tamen iracundi® divinæ ar-
dore tabescunt et solvuntur, utinlelligamus vin-
dicem Deum incredibili modo sævilurum. Illis au-
tem an gravius quidquam dici potest? aut si ni-
hil obduratos hæc homines movent, ad judicia
Numinis iramque metuendam quæ deinceps gra-

viora excogitabuntur? Sapienter divus Hierony-
mus m *Nah.* cap. i, prophète verba sic expendit:
« Si stilla indignationis ejus consumit principatus,
quid fieret, si tota in nos Dei ira funderetur ?
Praestet Jesus ut auferatur a nobis cor lapideum. »
O votum illius hominis sanctimonia dignum! Quis
mihi det ut alta e specula exclamem, sic ut om-
nes mortales exaudiant : Timete Dominum omnes,
non sancti modo, sed mullo magis scelere cooper-
ti, a dæmonio illusi, vecordes, ingrati : exhorres-
cite divina judicia, rubensquo fulmen, el vibran-
tem jam manum, in funestum exilium armatam :
ne thesauros iracundi® Dei contemnito, ne com-
movete stillantem calicem , priusquam perditos
oceanus furoris obruat, ct exundet ignis : ne an-
gustam Numinis voluntatem inanissimis mundi
ludibriis, avariliæ, libidini posthabete : verum
pio timore abjecti et reverentes, Domino gloriæ
et majestatis mentum cultum honoremque defer-
te. Sed quid ago? cur obtrudo verba mea, cum li-
ceat ore sacro divinæ Sapientiæ loqui *Luc.* xii,5:
« Timete cum, qui, postquam occiderit, habet po-
testatem mittere in gehennam : ita dico vobis,
hunc timete. » |
IG. Ergo Job frustra aperit os suum, et absqie
scientia verba multiplicat. — Ex jam dictis con- Elfo»*
eludit Eliu et infert verba Jobi fuisse nihil aliud
quam vacuos et sine mente sonos, in quibus ni- gaitüsü
hil esset, quod scientiam oleret aut sanam men-
tem; dicitur autem os suum *aperuisse frustra*, aut
quia nihil dixit, quod viri probent prudentes et
pii; aul quia, dum petit a tot rerum ct corporis
incommodis liberari, assequatur nihil : quia lin-
gua petulanti atque impia divinam in se inflam-
mavit iram, neque illam oratione supplice cl mo-
rum mutatione placare studet. Imputavit autem
Eliu Jobo superbiam, blasphemiam, divinæ pro-
videnti® reprehensionem. Quod si verum foret,
profecto verba, quibus ca temeraria asserta pro-
tulisset, et vana, ct stulta ct impia censeri debe-
rent. At error in Eliu interpretamentis inest, quæ
correctione indigent; recta quidem multa enun-
tiavit Eliu, sed non recte; vera quoque multa ,
sed falso afflicta Jobo ; multa etiam sincere, sed
importune protulit, Jobus quippe ex sapientiæ,
pietatis, integritatis capitibus neque recte, neque
pie, neque juste accusari, redargui vel sperni po-
tuit : ita Pineda, Sanctius, ct alii»

CAPUT TRIGESIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliu aquitatem divini iudicii tuetur, qui percutit, ut erudiat; loquitur, ut ad se redeant; redempta a flagellis liberat. Hortatur itaque Jobum ut se ex animo convertat ad Deum, utpote quem suis sceleribus, ac nominatimi injustis pro tribunali sentiatis, provocarit ad tantam iram; resipiscenti autem cuncta prospera pollicetur.

1. Addens quoque Eliu, hæc locutus est : 2. Sustine me paululum, et indicabo tibi : adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. 3. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo justum. 4. Vere enim absque mendacio sermones mei, et perfecta scientia probabitur tibi. 5. Deus potentes non abjicit, cum et ipse sit potens. 6. Sed non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit. 7. Non auferet ajusto oculos suos, et reges in solio collocat in perpetuum, et illi eriguntur. 8. Et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis : 9. Indicabit eis opera eorum, et scelera eorum, quia violenti fuerunt. 10. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat : et loquelur, ut revertantur ab iniquitate. 11. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria : 12. Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia. 13. Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. 14. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos. 15. Eripiet de angustia sua pauperem, et revelabit in tribulatione aurem ejus. 16. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, et non habente fundamentum subter se : requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine. 17. Causa tua quasi impii judicata est, causam iudiciumque recipies. 18. Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas : nec multitudo donorum inclinet te. 19. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. 20. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. 21. Cave ne declines ad iniquitatem : hanc enim coepisti sequi post miseriam. 22. Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. 23. Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere : Operatus es iniquitatem? 24. Memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri. 25. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul. 26. Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram : numerus annorum ejus inaestimabilis. 27. Qui aufert stillas pluviae, et effundit imbres ad instar gurgitum. 28. Qui de nubibus fluunt, quæ prælexunt cuncta desuper. 29. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, 30. et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. 31. Per hæc enim iudicat populos, et dat escas nullis mortalibus. 32. In manibus abscondit lucem, et præcipit ei ut rursus adveniat. 33. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere.

Ven. I, 1-L Addens **QUOQUE ELIU** nÆC **LOCUTUS** est : **sustine me paululum, et indicabo tibi : adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. Repetam scientiam meam a principio, et operatorem meum probabo justum.** Vere enim absque mendacio sermones mei, et Eliu *ci-* perfecta scientia probabitur tibi. — Captata rhe-
tui ito- (Orum more benevolentia atque attentione in-
rum de- choatam disputationem prosequitur Eliu promit-
neioien- tiuo, «i tñs uon longe se progressurum esse dicendo; et

eo præsertim orationem incumbere, ut Dei cau- renem
sam pro virium suarum facultate tueatur; cujus III' u^' o"
nomon Jobus audaci, ut ipso putabat, lingua
violaverat : Repetam, inquit, quod pridem me-
cum meditatus sum, quodque esso volui mete
philosophi® primum maximumquo principium :
nempe in factore meo nullam inveniri posse in-
justitiæ labem. Neque quidquam, o Jobo, affin-
gam veritati, neque tu, ut opinor, scientium meam

Qnjr –l et ejus fundamentum improbabis : ita Sanctius.
Observat autem hoc loco S. Gregorius lib. XXVI
Moral, cap. xvin, in Eliu arrogantium hominum
ingenium, qui in sua sibi sapientia placent; et
« grave se damnum perpeti judicant, si scien-
tiam suam loquendi brevitate constringant : tanto
enim semetipsos credunt doctiores ostendere,
quanto se potuerint multiplicitate loquacitatis
aperire, » etc.
5 el 6. Deus potentes non abjicit, cum et ipse
SIT POTENS : SED NON SALVAT IMPIOS, ET JUDICIUM
pauperibus tribuit. — Ducit orationis initium a
Dei potentia atque justitia, bonumque a malo dis-
cernit; et primum hoc statuit, non ideo homines
a Deo contemni atque abjici, quod potentes sint:
quia aliter Deus eodem scipsum judicio damna-
ret, cum et ipse sit potens, sed in hominibus po-
tentibus impietatem et violentiam puniri : a cujus
indignatione neque alieni sunt pauperes, nisi
manus aut animum a scelere contineant. Si enim
potentes humiles sint, si spiritu pauperes, si quam-
vis dignitate ac potestate fulgeant, in sua tamen
sint existimatione pusilli, Deus non abominatur
cos, non despicit illos, imo diligit, in magno pre-
tio habet, cisque libentissime opem defert; at
impios, id est superbos, de sua potestate præsu-
mentes non salvat, sed extremo supplicio plec-
tendos reservat. Merito vero Deus potentes humi-
D., Rri. Ics diligit, quoniam cos similes Filio suo, poten-
tiæ et humilitatis plenissimo, reperii : merito eos
diligit, quia rara el vix inventa amabilia sunt;
et rarum est, potentem, et in dignitate sublimi
positum, humilem invenire. Quam mirabile id sit
docet in hunc modum S. Gregorius lib. XXVI
Moral, cap. xix : « Mirum valde est, cum in cor-
dibus sublimium regnat humilitas morum ; unde
pensandum est, quia potentes quique, cum hu-
militer sapiunt, culmen extraneo? et quasi longe
posilo? virtutis attingunt; et recte hac virtute Do-
minum quantocius placant, quia illud ei sacrifi-
cium humiliter offerunt, quod potentes invenire
vix possunt, » etc.
Si itaque divites et potentes ob humilitatem
grati Deo sunt, certe eorum thesauri ipsorumque
potentia non lain in divitiis atque potentia quam
in humilitato consistit, qua? illis apud summum
omnium rerum Condito rem gratia peperii et fa-
miliaritatem. Ergo quicumque humiles, licet se-
cundum leges hujus sæculi pauperes sint et ab-
jecti, magni revera et potentes existimandi sunt;
quorum sola vita et sancta conversatio Deo no-
biles et divites et potentes commendat. Et vere
ita est : quis enim humiles non magnos el poten-
tes judicet? siquidem mente excelsa el aliis cogi-
tationibus et desideriis prediti sunt : equidem
judico magnos non tam metiendos esse divitiis
aut temporali potestate, quam magnanimitate et
studiis præcisis ac desiderio virtutis; humiles
autem in tanta modestia, in tanta rerum tempo-
ralium parciteate mirum est quanta magnanimi-

tate polleant, et ad quam ardua et sublimia con-
tendant. Magnum est, quæ magnates hujus speculi
magna existimant, parva æstimare, et ut vilia ac
nullius pretii contemnere; sed hæc contemnunt
humiles, qui honores et dignitates hujus temporis
prorsus indignas judicant, in quibus amor nostra?
mentis collocetur. Magnum est vultum polonium
non vereri, minas eorum et indignationem non
timere, et quidquid possunt facere pro nihilo du-
cere : id faciunt humiles, quia cum nihil a po-
tentibus exspectent, et Deum protectorem sen-
tiant, illos qui solum possunt occidere corpus,
non timent. Magnum est intimam Dei amicitiam
percuperc, et ad imitationem angelorum aspi-
rare : id aggrediuntur humiles, qui ob id tem-
poralia aspernantur, ut ælcerna el coelestia perci-
pian; sunt ergo illi magni, qui dum magnitu-
dinem creatam rejiciunt, quodam modo magni-
tudine increata vestiuntur, et vere divinas pro-
prietates participant. Tales ergo « Deus potentes
non abjicit, cum et ipse sit potens, n Quid enim Qo» n
in causa est, cur homo mortalis proximo suo no-
cero studeat, nisi invidia et æmulatio, qua alii in
alios laborant ; præterea etiam timor, quia timen-
tes sic secum cogitant : ille poterit mihi nocere,
quantum ille promotus fuerit, tantum mihi dece-
det. Quia igitur tanta imbecillitas est in homini-
bus mortalibus, semper timent ne proximi nimis
attollantur, et illos qui in auctoritate et dignitate
sunt constituti imminutos cupiunt; sed hæc in Deo
locum non habent, qui nimis magnus est, ut no-
bis invideat : neque enim ipsi damnum inferre,
aut ejus honorem imminuere poterimus, cum val-
de magni erimus; unde etiam non est quod ti-
meat, ut nos dejectos velit.
Sed non salvat impios. — Septuaginta ex Ile- Dw»
bræo vertunt, où rð Cu4irdr.au, *impium non vi-
vtfirabit*, id est, vivere sinet, in vita conservabit, gu||Ilea
quod noster dixit *salvat* : nam salvat qui a morte connm
vindicat. Quidam huc accommodant illud Sapien-
lis *Prov. X, 27* : a Anni impiorum breviabuntur : »
contra pietas producit vitam; quæ, ul Paulus ait,
« ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ,
quæ mine est, et futura?. » Pios autem hic vocat
pauperet.; quibus Deus «judicium tribuit, » id est,
singulariter prospicit; juxta illud Psalmista? *Psalm.*
X, 5 : « Oculi ejus in pauperem respiciunt; » quæ
oculorum divinorum in pauperem respectio sin-
gularem quamdam benignissimi Numinis erga
egenum curam et accuratam omnino providen-
tiam declarat, qua ipsum quodammodo in oculis
suis ferre videatur. Hinc ubicumque est pauper,
subito respicit et accurrit clementissimus Deus,
iliumque amplexus dulcissime suaviatur, in sinu
condii, in visceribus reponit, præsidium illi est,
illuin luetur, el ea quidem humanitate, ul justo-
rum aliorum invidiam quodammodo sollicitare
posse videatur. Dc hoc inexplicabili amore Dei
erga pauperes mulla in divinis litteris sunt admi-
rabilia, et cum omnes quidem justos compiccia-

Et eoi
aliorum
judices
c asti-
tuit.

tur, pauperum tamen velut bonus et amabilis tutor proprie osso videtur. Verum illud mirabile quod sequitur : *Et iudicium pauperibus tribuit*, quibus verbis prædicat fore, ut in extremo iudicio pauperes jus dicant, et aliorum iudices statuuntur; quod multis de causis faciendum scribit Gregorius lib. XXVII *Moral*, cap. xxvii, in primis, quia rerum indigentia plurima infert mala, et omnes fero difficultates, quas homines patiuntur, ex paupertate oriuntur : nam sicut divitiæ omni voluptatum generi fomenta ministrant, non aliter paupertas omnes ærumnas et calamitates secum adferit. Jure igitur cæteris omnibus præferuntur, qui plus reliquis perpassi sunt; tum etiam pauperes ad tribunal evehit, quia paupertas omnia vilia ex animo pellit, atque adeo pauperes vix habent crimina in illo iudicio eluenda : nam sicut rerum copia temporalium vitiis omnibus fomenta suppeditat, ita paupertas omnium virtutum est nutrimentum. Quamobrem pauperes non tam iudicandi quam iudices aderunt in extremo iudicio, quod intelligendum de iis qui propter Christum evangelicam amplexi sunt paupertatem, apostolos æmulati, quorum propterea prorsus jure merito gaudent.

ven.7, 7-9. Non auferet a justo oculos suos, et reges
seto. IN SOLIO COLLOCAT IN PERPETUUM, ET ILLI ERIGUNTUR. Et SI FUERINT IN CATENIS, ET VINCIANTUR FUNIBUS PAUPERTATIS : INDICABIT EIS OPERA EORUM ET SCELERA EORUM, QUIA VIOLENTI FUERUNT. — Scilicet

lia his versibus comprehensa perspicua est; illud vero est omnium suavissimum : *Non aufert a justo oculos suos*, quasi Deus voluptatem capiat ex iustorum aspectu; quo spectat etiam illud Davidis *Psalms*. XXXIII, 16 : « Oculi Domini super justos : » felices plane qui divinitatis inspectionem merentur, quibus protegendis et conservandis tota invigilat Dei providentia : a aspectus enim, inquit Salvianus lib. II de *Provid.*, divinitatis propitiæ munus est conservationis humanæ. b Oculos ergo Dei ad servandos suos cultores intentos esse dicens, de præsentis ejus auxilio certos reddit, modo sub ejus providentia quieti maneant : itaque non iusti impiorum sed libidini expositos esse putent, speciali quadam providentiæ ratione eos a Deo respici declarat. Quamobrem etiam Dominus Davidi intelligentiam et directionem ac favorem suum liberaliter addicens, emphatice : a Firmabo, inquit *Psalms*, xxxi, 8, super te oculos meos, » q. d. Non auferam oculos meos a te,

Et Dei quia tu assiduo levas oculos tuos ad me. Haud ropecia Oculos Dei respectus, sed sui nobis immani priant imaginem, et in se transformari : omnes vernata», enim id a Dei oculis habemus, ut ad Deum tendamus, et eum aspiciamus in omni opere, et in imaginem Dei transformemur, juxta illud Pauli II *Corinth.* m, 18 : « Nos vero omnes, revelata facio gloriam Domini speculantes, in eadem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a Domini Spiritu ; non quid est a claritate

in claritatem? S. Anselmus exponit, aliter una clara visione in aliam : itaque quæ nos transformant in Dei imaginem, quæ nos faciunt ire in similitudinem Dei, visiones ejusdem Dei sunt. Sed unde habemus tam claros oculos, qui Deum intuentes, nos Deo similes faciant? a speculo, respondet S. Chrysostomus : ut enim in speculo accedentis ad ipsius oculi exprimuntur : nec aliunde speculum bonos oculos habet, nisi ex eo qui ad illud accedit : sic nos instar speculi Deum referentes, clarissimis Dei oculis insignimur, quibus Deum videntes, crebra visione in imaginem Dei transformamur : ut speculum scilicet nos Dei faciem De quo oculos excipimus, et inde in nobis oculi excitantur non otiosi, sed qui nos Deo faciant assimilati. Quo spectat illa Dei ad Davidem promissio *Psalms*, xxxi, 8 : a Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris : firmabo super te oculos meos, non nimirum super nos, ut super speculum, Deus oculos suos firmans intellectum dat, hoc est, mentis oculos dat, qui imaginem Dei referant. Ubi enim prius ipse Dominus oculos suos ad animam vertit, illa instar speculi totam recipit Domini venustatem; itaque de pulchra Dei facie in nobis quasi in speculo expressa habemus pulcherrimos illos oculos, quibus in imaginem Dei transformamur.

Porro justos hac divina regalique nota insignitos, tametsi ignotos ac inopes, ad solium regum a Deo vocari tum ex aliis tum ex Davidis liquet tota historia; reges tamen regnandi gloria abutentes et a Deo exturbari ex sacris et profanis notissimum est: sic li *Mach*, xi, II, Antiochus judicavit se ob crimina peracerbe cædi, ac infelicitate interire, ut pateat ex vulgatissimo exemplo, Deum reges impios persequi iudicis et tunc ipsi scelera eorum, quibus violenter innoxios oppresserunt. Porro funes *paupertatis*, vel, ut ex Hebreo aliqui vertunt, *funes aerumnarum*, sunt funes seu vincula afflictionis, quæ scilicet afflictionem afferunt, graviter vexant, premunt, adstringunt. Quod si igitur pauperes ipsi egestate premantur, neque ab illa minus quam a ferreis vinculis constringantur; si tamen illi tyrannorum ingenium et mores imitati violenti fuerint, et aliis cooperti flagitris, non levius quam tyranni ac reges puniuntur. Ut enim Deus non abjicit potentes, quia potentes sunt, sed quia infirmi opibus, et abusi potentia tenuiores bene quam opprimunt, et a Dei observantia impudenter recedunt: sic etiam non favet pauperibus, quia pauperes sunt, sed quia humiles, modesti, addicti dei voluntati, et qui in eo spem locarunt suam : nam si illi crudeles fuerint, raptores, violenti, non alio illos loco Deus habebit quam potentes, et qui tyrannicos spiritus imbiberunt. Hoc autem modo Jobum in paupertate ac dolore, cum clamat assidue, a Deo tamen exaudiri negat, quia reges adhuc alit spiritus, neque adhuc tyrannicum exuit ingenium. Ubi observandus dicendi modus, quo pauperum significatur aut ferinus animus, qui m

MO		COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. XXXVI.	
riiêtic	rd	aliorum diripienda bona aut etiam caedem	venturum ait ad domum furis, et ad domum ju-
		anhelat; aut præceps alius et immoderatus affec-	rantis in nomine Dei mendaciter: quo gladio Deus
i	«	tus, qui tamen non erumpit in opus, quia a pau-	populi suis scelera se ulturum minatur dicens <i>Isai.</i>
		perlatis incommodis impeditur. Sicut mulli tam-	i, 20 : a Quod si nolueritis, et me ad iracundiam
mo,		diu furorem a vindicta cohibent, manus a rapina,	provocaveritis, gladius devorabit vos.» licete au-
		lascivos motus a damnata venere, quia clausi te-	tem addit: <i>Et consumentur in stultitia</i> : nulla enim
		nentur in custodia, neque manus a manicis, ne-	Mitiw
		que pedes a vinculis expeditos habent : sic quos	major stultitia, quam Deum totius scientire elsa-
		paupertas impedit, neque quidquam ad vim et	pientire fontem, atque adeo tanquam patrem ani-
		aedem facultatis concedit, licet manus habeant	madvertentem non audire, sed ejus consilia el
		inermes, animos tamen habent armatos et spiran-	officii præcepta negligere. Quamobrem scelerati
		tes iram, quam explere non possunt. Hos itaque	homines, licet sapientes nonnullis quidam illorum
		pauperes judicat Deus, et punit severe, non secus	videantur, <i>stulti</i> non raro in Scripturis appellan-
		ac tyrannos, quia tyrannico sunt animo, etiamsi	tur. In Hebræo ad verbum est, <i>peribunt, eo quod</i>
		manus habeant innocentes. Dixit hoc perquam	<i>non scientiam</i> , subaudi <i>habeant</i> , sicut dicebat Ocas
		optime Seneca <i>Epist.</i> 42, cujus ista sunt verba :	juxta textum hebraicum cap. iv, 6 : Perui <i>popu-</i>
Multi	þ3	n Multorum, quia imbecilli sunt, latent vitia, non	<i>lus meus, eo quod non habuerit scientiam : quia tu</i>
		lortoM minus ausura, cum illis viressureplacucrint. quam	<i>scientiam repulisti, repellam te</i> ; ut autem intelli-
tynnni-		illa quæ jam felicitas aperuit : instrumenta illis	gantur Græci liberiori paraphrasi nonnunquam
«•		explicando; nequitire desunt. Sic luto serpens	usi fuisse, ita hunc versum, licet in eamdem sen-
lʹfèibo?	c,	iam Pilifera tractatur dum riget frigore : non	tentiam, reddiderunt, àoioiij Si cú çixaúfri, wojà rè
•jxritiu.		desunt tunc illi venena, sed torpent. Multorum	<i>pi</i> tkôhaOiiâuTCʹjçtiJùit <i>ñt</i> Kúpiev, xxʹt Jiít ivʹʹj0it w u iw
		crudelitas, et ambitio, el luxuria, ne paria pessi-	ávrxcu çaav, impíos vero non facit salvos, <i>co quod no-</i>
		mis audeat, fortune favore deficitur : eadem vello	<i>luerunt scire Dominum, ct quia admoniti obedire re-</i>
		eos cognosces, da posse quantum volunt, o	<i>cusarunt</i> .
Ver*, 10,		10-12. REVELABIT QUOQUE AUREM EORUM, UT COR-	13. Simulatores et callidi provocant iram Dei, ver* ij.
11,1	“	RIPIAT : ET LOQUETUR, UT REVERTANTUR AB INIQUITATE.	NEQUE CLAMABUNT CUM VINCTI FUERINT.—Quidam CX
			Hebræo ita vertunt, <i>hypocrita: falsi cordis iram coa-</i>
			<i>cervabunt</i> , nomen enim DJD <i>chaneph</i> Vulgatus fero
			semper <i>hypocritas</i> transferre solet, quamvis hoc
			loco <i>simulatores</i> transferat, quia <i>hypocrita</i> : nomen
			simulatorem significat. « Apte autem cum simu-
			latores dixisset, inquit S. Gregorius lib. XXVI
			<i>Moral</i> , cap. xxvni, addidit <i>et callidi: quia</i> callido
			procedit quicumque simulator est, unum tenens,
			ct alterum ostendens. » Quod et D. Augustinus
			observavit lib. v <i>[]e Civit</i> , cap. xix, dc iis autem
			non dicit quod mereantur iram Dei, sed quod
			<i>provocent</i> , ut <i>ibid.</i> S. Gregorius observat : quia non
			tantum iram Dei sicut cæteri peccatores promeren-
			tur, sed eam urgent, ct excitant contra seipsos.'
			Septuaginta juxta Hebraeum vertunt o-jpww
			<i>ordinabunt furorem</i> , quod græci patres ita intelli-
			gunt; simulatores ipsos contra se ordinare divi-
			num furorem, Dei fulmen in caput suum evocare,
			dictare quodammodo sibi futurum exitium, retor-
			no furori esse obnoxios, omnem denique Dei fu-
			rorem contra seipsos dirigere ct ordinare, eo
			modo quo per oppositum sponsa dixit <i>Cant</i> , n, 4
			sponsum suam in ea ordinasse charitatem, id est
			totum suum amorem, ita ut illam totius amoris
			sui fecerit quasi terminum. Pagninus vertit, po-
			nunt <i>furorem super se</i> , id est, firmiter statuunt, ct
			disponunt eo modo quo dux dicitur ponere for-
			titudinem exercitus super aliquam civitatem; ct
			Deus ad Ezcchielem constituit <i>Ezech.</i> iv, 2, ut «po-
			neret arietes (id csl instrumenta quatiendi) in
			gyro Jerusalem; » Regia legunt, ponent <i>nasum</i> , id
			est vehementem iram, quam Scriptura per nasum
			solet significare, quo fortiter spiramus quando
			forti ira succensi sumus.

Huc etiam pertinet ea quæ proprie in Evange-
•u quid.]jo dicitur hypocrisis, quod est genus quoddam
simulationis et vitium, quo quis fictis et ascitiis
operibus callido artificio usurpatis, ad sanctimo-
niam in hominum luco oculisque ponendam, fa-
mam sibi et nominis existimationem aucupatur :
res clara est in divinis cvangelislarum commen-
tariis, gravissimis a Christo verbis damnata, ut
cui toties væ magnum et formidandum impreca-
tur. Cumque acerbum, durum, inusitatum et sce-
leratis hominibus ropositum vellet Christus sup-
plicium exponere, dixit *Matlh.* xxiv, 51, «ponere
partem illius cum hypocritis, » quasi hypocritis
Dei fulmen, quantum quantum est, et gravem ma-
num experturi sint aliquando vindicem illius si-
mulationis. Quod etiam pii prophetæ haud obs-
curo denuntiaverunt : David mœrens, et eorū
hominum exitio conturbatus, suam ad lyram id
canebat *Psalms*, 1 u, G : « Deus dissipavit ossa
eorum qui hominibus placent, n quos S. Cyril-
lus interpretatur tncxpiroq, *hypocritas*, bonitatis
et virtutum simulatores, ut hominibus placeant.
Horum omnium ossa, id est robur vimque Deus
extenuabit, fictas et fucatas virtutes in ventum
nihilumque disperget, quarum pretium fuit ina-
nitas, gloriolæ captatio, vani fumus honoris.
Apud Sophoniain cap. i, 8 quoquo isliusmodi mi-
nas intentat: «Visitabo super omnes qui induti
sunt veste peregrina,» ubi *visitare* sacri sermo-
nis usu est punire, severitatem expromere ; per
vestem autem *peregrinam* Rupertos inteUigil hypo-
crisin, quasi filis simulationis opere plumario et
levissimo contextam, et velut latum clavum in
humeros impositam ad decorem futilemque pom-
pam. Hoc inane paludamentum mendacio illu-
sum visitabit excutictque Deus, exuretquo in
theatro mundi atque in luco omnium populorum
et vulpeculas illas ex involucris simulationum
eductas ad sempiternam hominum contumeliam
exponet: ita Cresollius *Anlhol.* cap. x, sect. 4. Hi
itaque qui sanctitatem simulant, et honestatis fu-
cata sPec'c turpitudinem celant, furorem in se
divinum acuunt; neque dum diris urgentur in-
commodis utiliter clamant, quia non bene cum
hypocrisi convenit supplex oratio; quandoqui-
dem conscientia, quæ diu Deum repulit, ægre
possit ingruente procella coeleste auxilium fiden-
ter imploraro : antcackc nimirum turpis vitæ me-
moria animum enervat, quemadmodum iustitiæ
cultæ recordatio roborat. Qualis porro plerum-
que sit simulatorum exitus subjungit :
ven. n. 14. Morietur in tempestate anima eorum, et vita
Hypotri- EORUM INTER EFFEMINATOS. — Hypocritis ctsimulato-
Vnt' r'^us» *n*or Quos Jobum censet, mortem immatu-
oortrm ramet infelicem denuntiat, qualis solet in tempe-
infeiiam tatcaulsubitaruinacontingcro; et vitam ignobilem
et vium aC sor(Hdam, qualis esso solet hominum effemina-
IgQnbl-
lem. torum etcynœdorum, qui infamia publica notan-
tur. Dicitur autem in *tempestate mori*, cui vis aut
alia quævis causa gravis et turbida vitam adimit,

neque illum pacate natura: vis mitior aut nocet- Oni' di-
sitas exstinguit ; quod opponitur morti pacific®,
qua videlicet homo in Scriptura dicitur *in pace taie*
mon.-sicili Reg.n,9 præcepit David Salomoni filio, * Hull
ne canos Joab, quem expertus fuerat infidelem,
ad sepulcrum deduceret pacifice. Quo loco Sanc-
tius noster docet pacifice seu in pace mori illos,
qui non vi extrinsecus allata perierunt, sed aut
senio confecti, aut morbo consumpti, ita ut non
tam homo a ferro aut hominum injuria, aut su-
bita ruina , aut tempestate, quam a natura ipsa
mortali videatur exstinctus. Hoc nempe significa-
tur *in tempestate*, quæ plerumque repente ingruit,
et securum hominem ante suum tempus abripit
et perimit, ul in naufragio experiuntur quotidie
qui absorbentur a fluctibus, et quos vibrata e nu-
bibus fulmina conficiunt. *Mori* itaque *in tempe-* Mniu
tate idem est, quod immaturam mortem oppetere,
id quod Septuaginta expresserunt dum vertunt tunfu-
t-ouTT.Ti, *in juventute* : quod item alii fere omnes
cx Hebræo transtulerunt, licet non eodem sensu :
nam quidam in juventute ælatem considerant im-
maturam et infirmam, et hoc communiter; alii
stuporem et ignorantiam, ut expresse reddidit
Tigurina, *moriatur anima eorum per juvenilem sto-*
liditatem. Ubi forte insinuatur mors effeminato-
rum aut immatura ob veneris intemperantiam;
aul stolidi et voluti brutalis sine contritionis sen-
su ac pœnitentiæ fructu, sine Dei vitæque æternæ
recordatione, sine cura proprite salutis, ac si tem-
pestas, venti, maria, naufragia omne rationis ju-
diciū absorberent. Nihil certe verius, quam quod
tempestas quædam sit ipsa juvenus, in qua tam
crebra, tam fœda naufragia. Proh quam nullis in
adolescentia ingruit vitiorum colluvies, qua sub-
mersæ percuntin sempiternum animæ infeliciū !
« Vitiosos, inquit ad hunc locum I). Hieronymus,
et vitia esse noverimus, quæ sicut de virtutibus
animi nihil in se habent quietum, virile et frugi,
sed totum turbulentum, remissum ac fragile : ita
nccesse est, ul velut tempestate animam semper
suis illecebris inquietent, porlumque virtutum
hominem non sinant apprehendere : et fit istis
talibus Ructibus quod Salomon ait, ut jaceat ani-
ma tanquam in corde maris, et velut gubernator
in magna tempestate. » Sic ille.

15. Eripiet de angustia sia pauperem, et reve-
labit in tribulatione AUREM ejus. — Longe aliter,
inquit, accidet his, qui ut pauperes sunt, sic etiam
ad suum statum consentanee vitam agunt piam
atque humilem, longe a tyrannorum et hypocri-
larum ambitione diversam : hos enim benigno
alloquetur Deus, et a malis urgentibus eripiet, li-
cet omni penitus auxilio esso orbatī videantur,
ut in se expertus dicebat David *Psalms*, xxxiu, 7 :
« Iste pauper clamavit, et Dominus exaudivit eum :
et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum. »
Quod autem Vulgatus ibi vertit *salvavit*, in lle-
bneo csl *firp çchalets, id esi eruet*, liberabit, quod
verbum etiam hoc loco ponitur ; sed illud per

Ven. 15*
Deus
panpe-
peruta
libera-
tor.

melathesim litterarum Græci vel legisse vel intellexisse videntur ynb’ *ielahcts*, id est *opprimet*, aut *affliget* : nam ita vertunt hunc versum, **W i’** זְּטַנִּי xxi תּוֹוֹוֶרֶע**, eo quod afflixerunt infirmum cl imbecillum.* Et est apta sententia contextui, ulsit alterius causa; redditio, cur tam cito iniqui viri, ut vers, super, dixit, animam agent, similis ejus, quam Sophar posuit dicens cap. xx,f8 : a Luet quæ fecit omnia, etc. Quoniam confringens nudavit pauperes, n etc. Quod autem subdit: *cl revelabit in tribulatione aurem ejus*, S. Gregorius lib. XXVI *Moral*, cap. xxiii sic exponit : « *Aurem in tribulatione revelare*, est auditum cordis verberum plagis aperire; » viris igitur bonis calamitates non solum nullo detrimento erunt, sed etiam commodum maximum hoc ex eis reportabunt, quod illis ad pietatem informabuntur; et divinæ doctrina; petiliores fient, id enim significat *aurem ejus revelare*, id csl docebit eum. Dicit enim non M*” ”” potest, quanta quamque divina prudentia eum augeant calamitates, qui patienter eas et requo num animo tolerat, Dei fretus præsidio : hunc fructum prwirn. se ex *H’S suscePlsse maximum in teiligebat David tum. dicens *Psalm*, civili, 71 : a Bonum mihi quia humiliasti me, ul discam justificationes tuas. » Septuaginta hoc hemistichium ita vertunt, **Ji** «?x- *itnixbi.au, judicium vero mansuetorum exponet*, tunc scilicet, cum morte mulctabuntur impii, ul vers, super, dixerat, quemadmodum dicebat David *Psalm*, cxxxix, 12 : a Virum injustum mala capient in interitu. Cognovi quia faciei Dominus judicium inopis cl vindiciam pauperum. » Itaque auris eorum Græcis fuit judicium eorum, quoniam nullus antea judex cos audiebat, ut æquum judicium redderet, et ab indigna improborum oppressione liberaret : quam tunc omnes iniquam fuisse intelligent, cum improbos debitas pamas persolvere viderint.

’ rj.iU. j(i, Igit vb **SALVABIT TE DE ORE ANGUSTO LATISSIME, LT NON HABENTE FUNDAMENTUM SUBTER SE : REQUIES AUTEM MENSÆ TUÆ ERIT PLENA PINGUEDINE.** — citu Jo- Oratio parænelica est, qua Eliu Jobum ad pœni- 11’iJci? Antiam hortatur, spondelquo fore, ut Deus eri- prosperi piat cum de ore angusto, hoc est do calamitate, d-uun- qnæ similis est puteis foveisque os angustum bacnlibus ; quibus si semel homo absorbeatur, UiL non superest spes emergendi. Qua metaphora usus esi David dicens *Psalm*, lxviii, 17 : « Non absorbeat me profundum : neque urgeat super mc puteus os suum ; » in eaque re Deus amicis suis quam eximius patronus sil luculenter declarat, cum in summa rerum desperatione summam salutem affert, quam Hgnilicat *latissime* dicens, id esi latissime salvabit, cx magna rerum angustia in amplissimam vindicans latitudinem, ut dicebat regius Vate» *Psalm*. xvu, 19 : « Prævenerunt me in dic afflictionis meæ ; et factus cst Dominus prolector meus ; et eduxit mc in latitudinem ; salvum mc fecit, quoniam voluit me. » Sed quoniam llebræum lī *tsar* non solum *angustum*, ut vertit Vul-

gatus, sed etiam *hostem* et inimicum, qui arctet el affligat, significat, aliter Græci hunc locum verterunt; tum quia quod *salvabit* Vulgatus vertit, hebraico est verbum fil0 *sut*, quod proprio *removere* significat. In eam ergo partem Græci verba hæc acceperunt, ut illis adhuc iniqui hominis scolerà exponantur, propter quæ pœnani illam matura; morUs commeruit, ita vertentes, >wù *r.irt.ai ai ix. arcuare; IxDicù, ct SUpcrdcccpit tc ab ore inimici*, ubi Polychronius el Scholion legunt xxi irpe;, fruì *inarrai at, ct praterca, quoniam dcccpit te* : putant cnim post brevem illam interjectionem do judicio mansuetorum redire ad causas memorandas, cur hypocritæ male pereant, et interpretantur wfcj, id est *-fi;* *icút ci;*, *ad hac*. S. Augustinus legit, *et quia decepit te*; est autem hominis iniqui ad omnem malitiam et fraudem versaro mentem suam, et dolo malo agere : « Non est in ore eorum veritas : cor eorum vanum est, linguis suis dolose agebant, judica illos Deus, » ait David *Psalm*, v, 10.

Non habente fundamentum sudter se : — hyper- sicut ia bolica abyssi sive profunditatis, cujus fundum invenire non datur, similitudine gravissimam no- f““ /n tat ærinnam, e qua vix subsit spes evadendi; «rali usus quoque David simillima phrasi ait *Psalm*. v0 ^ ’ lxviii, 2 : « Infixus sum in limo profundi, et non nuui cst substantia, « hoc est, nihil firmum substat, wasútea quo nitar; quid autem sit infigi in limo profundi,||l el non invenire *substantiam* seu *fundamentum*, sic exponit Euthymius : « Fæcem, inquit, illam Propheta significare voluit, quæ sub profundo aquæ cssesolet. Qui igitur in hujusmodi fæce infixi sunt, *substantiam*, hoc est stabilitatem nullam inveniunt, ipsa nimirum fæce ob carnosam ac fluxam illam materiam semper magis infra concidente. » Per hunc *limum* sive *facem* fluxæ libidinis voluptates adumbrantur, sicut enim qui limo profundi infiguntur, propter fluxam et cœnosam materiam stabilitatem amittunt, et deficit quidquid stabile et firmum illos posset sustentare ne perirent : sic qui fluxis et cœnosis carnis voluptatibus se dedunt, qui turpibus et fœtulentis libidinibus infiguntur, Christi stabile fundamentum a se rejiciunt, et inter instabiles concupiscentias fluitant perituri. Et sane a lascivo homine bonorum omnium stabile fundamentum Christus fugit ; solum illi manent aquarum fluctus, hoc est fluxæ voluptates carnis, inter quas naufragio perdendus fluitet. Post malorum autem liberationem Eliu addi- Eiin Jo- cit Jobo, si resipiscat, summam bonorum omnium copiam et stabilem ac plenissimam salutem JjXait on>»m dicens : *Itcguies autem mensa tua erit plena pinguedine*, id csl ad mensam bonis omnibus abundantem sedebis. Id quod aliis verbis probis viris pollicetur David *Psalm*. xxxv, 9: « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ ; et torrente voluptatis tuæ potabis cos » (addunt Patres Græci in *Caten*.) *pin- joiðl guedine lita aterna*, quasi illa Jobi mensa, quæ eucharislicam repræsentabat, ipsius æternitutis euci''

deliciis ei pinguesceret, et suos convivas impinguaret. Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XXVI *Moral*, cap. xxiv : « *Requies*, inquit, *mensa* est refectio satietatis internæ, quæ pinguedine plena dicitur, quia in æternæ voluptatis delectatione præparatur. » Sequitur :

17. Causa tua quasi impii iudicata est ; causam iudiciumQUE recipies.—Gravem hæc sententia continet exhortationem comminatione permixtam, cuius sensus est : Deus te ut impium mulctavit, ut imrecipies uti egeris ; pœnam, si male ; præmium, si recto. *Causa enim et iudicium* pro termino caudtur. sæ sive discussionis alquo iudicii, premio scilicet pœnavo ponuntur, *q. d.* Hactenus te quasi magnorum scelerum reum iudicavit Deus, et vehementer afflixit, quia convictus es impietatis : sed jam resili si sapis, et evita deinceps peccata ob quæ puniris ; nam si in posterum honeste vixeris, non minus tua merita liberali atque paterna manu compensabit ; ita Sanctius et Tirinus : varias alias casque diversissimas hujus loci interpretationes vide apud Pinedam. Tropologice S. Gregorius lib. XXVI *Moral*, cap. xxv, hinc docet sanctos quasi impios ab hoc mundo iudicari, apud Sucti Deum vero iustitiæ suæ coronam accipere : « BonOruin, inquit, causa iustitia est, quorum causa quasi impii iudicatur : quia eorum hic iustitia paterno flagello fatigatur, ut ad ampliorem vigilantiam præceptione non solum mandatorum, sed etiam verberum percussione doceantur ; sed causam iudiciumquo recipiunt : quia ex ea iustitia, qua modo vivunt, tunc in culmine iudiciariæ potestatis enitescunt, ut tanto tunc potentius cuncta iudicent, quanto nunc in eis subtilius cuncta iudicantur. » Allegorico hæc Christo conveniunt, ti° Plind CUJUS causa *n passione quasi impii iudicata est, inipuij cum injuste iudicatus fuit ab hominibus, et cum jodies- iniquis deputatus est ; sed causam iudiciumquo ta judi* recipiet, quando in extremo iudicio iuste iudicabit ut bit omnes : ita S. Augustinus tract. 19 in *Joan*, : iustas n Forma illa erit Judex, quæ stetit sub iudice ; i"11, illa iudicabit, quæ iudicata est, » etc. ; et *serm.* ult.

De Verb. Dom. : « Sedebit Judex qui stetit sub iudice ; damnabit vero reos, qui falso factus es reus, » etc. Item in *Psalm.* xxxv : « Oportebat ut Christus taceret in passione, non taciturus in iudicio : iudicandus enim venerat, qui postea iudicaturus veniret ; et ideo cum magna potestate iudicaturus, quia cum magna humilitate iudicatus, » etc. : æquum enim erat ut cuius apparuit summa humilitas, appareat summa gloria : idem in *Psalm.* lxxxv : « Videbitur terribilis, qui visus est contemptibilis : demonstrabit potentiam, qui demonstravit patientiam. In cruce patientia erat ; in iudicio erit potentia, » etc.

18. Nox TE ERGO SUPERET IRA, UT ALIQUEM OPPRIMAS : NEC MULTITUDO DONORUM INCLINET TE, — *q. d.* Si quando vero divina te benevolentia ad priorem fortunam et iudicialem potestatem reducat, ne rursus ab illo deturberis, eo tibi diligenter

enitendum est, ne ira præceps aut conturbato animo ad iudicandum accedas, nec le donorum multitudo a recta iudicandi via aliorsum agat : quæ duo sunt monita omni iudici cumprimis observatu necessaria. *Primum* autem documentum In T,1J< est, ne quis ira præceps aut conturbato animo ad iudicandum accedat : neque enim qui sui impositus est de aliorum causa recte iudicabit, neque is æquum se præbebit, quem amentem cæca illa animi violentia præcipitat ; prope autem est ut innocentes opprimat, si in illos tunc temporis occurrit, quando furore cæcus, æquum ab iniquo discernere non potest. Hoc documentum omni tempore maxime necessarium est illi qui multitudini præest, ne qua in illo immoderatio affectio dominetur ; sed præcipue dum alienas iudicat causas, et suum cuique jus servare sancte atque legitime debet. Ante omnia autem faciendum est, ne in turbulento illo animi statu penas iratus ab illis petat, in quos habet imperium et auctoritatem ; ne adminiculantur fastidio animi et ardore limitem iusti atque æqui prætergrediatur ; sinat paulatim exhalare incendium, impetumque illum nimium frangi ac debilitari, quo redeat in se animus, et a gravi jactatione in humanitatis veluti portum succedat. Sic fecisse magnos videmus viros anliquæ memoriæ fama celebratos, qui irati servos suos aut aliis plectendos verberandosque demandarunt, aut nullam poenam intulerunt. Quo nomine Cicero IV *Tusad.* et Valerius Maximus lib. IV, cap. i, miris laudibus extollunt celebre illud dictum Archytæ, cum merito excandisset in servum : « Sumpsissem te supplicium, nisi tibi iratus essem. » *Alterum* documentum non minus iudici necessarium est, ne se muneribus corrumpi patiat. Quamobrem hoc ipsum prohibens subdit : *Kec multitudo donorum inclinet te*, hoc est, quanliscumque muneribus obruaris, tamen ut palma contra pondus renitere, et nunquam ab æquitate tui muneris te inflecti patiaris. Nec immerito iram cum hac munerum appetentia conjungit : quia ut illa hominem excæcare solet, excæcatumque in vindictam præcipitare ; ita et hæc tanta mentem caligine obscurat, ut in prava iudicia compellat ; hinc illud Syracidis *E:eli.* Aam > vin, 3 : « Multos perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. » Ubi tanta auri et argenti vis significatur, ut non solum him pauperum animos pertentet et expugnet, sed etiam principum ac regum, qui minus auro indigent, invadat, et, interprete Lyrano, a veritate in falsitatem eorum iudicium convertat.

Nihil sano est in república perniciosius quam iudices Jo^á-jci, ut Hesiodus appellat, hoc est, *munerum voratores* : patet in primis in filiis Samuelis, qui iudicium propter munera pervertentes, et se et rempublicam perdiderunt, de quibus D. Petrus Damianus lib. II *Epist.* 2 : a Filii, inquit, Samuelis nullum aliud crimen habuisse leguntur, nisi quia munera dilexerunt : et quia pa-

i,at3t

«”>“-

51*“

pUUUU

iiasrn

Tiau

Aam >

ctelu01 r²-

pagniù

Nihil

<n<eimu-

wrnn*

'

temæ mundiūæ non sequebantur exemplum, irrecupcrabiliter amiserunt plebis Israelitica; principatum. Et notandum, quia cum do illis Scriptura dicit : *Declinaverunt post avaritiam, acceperunt munera* ; protinus intulit : *Perverterunt iudicium*. Vicinum quippe est atque contiguum, ul post munus acceptum pervertatur etiam corrupto censore «abTu iudicium.» Itaque munerum acceptio duo praei-
 diu- pue mala iudicis afferre solet, *unum*, ul in judi-
 doat. ciis ferendis penitus caecutiant; *alterum*, ut in
 peccatis arguendis penitus obmutescant, aut sal-
 tam fallaciter adulentur. Utrumque malum olim
 in *lege* exprimebatur *Exod.* xxm, 8 : « Nec acci-
 pies, inquit Deus, munera, quæ etiam excæcant
 prudentes, et subvertunt verba justorum; » et
 rursum *Dcuter.* xvi, 19 : a Non accipies personam
 ncc munera, quia munera excæcant oculos sa-
 ft,ii?ti* Illicn,um' cl mutant verba justorum, » ubi vides
 ta æu* duas maximas virtutes, sapientiam in iudiciis
 «ribo» formandis, et justitiam in sententiis ferendis, per
 plùdr.' munerui largitiones facile corrumpi; unde recte
 Salomon *Eccli.* xx, 31 : «Xenia, inquit, et dona
 excæcant oculos iudicum, et quasi mutus in ore
 avertit correptiones eorum. »

Quæ posteriora verba difficiliora sunt : Janse-
 nius e Græco legit, *et quasi framum in oro*: nam
 sicut equi frano domantur, et in quam pariem
 sessor voluerit inflectuntur, ita iudices muneribus
 coercentur, et in quam partem voluerint litigan-
 Wo,f,,í tes se abduci patiuntur ; at vero Lyranus et Dio-
 dietim nysius legunt, *et quasi rana* in ore, et sic inlerpre-
 tram. tantur ex Strabone : nam quemadmodum, in-
 n*t' quiunl, datur quoddam genus ranæ, quam Graci
 obfflotei- vocant xa)jtuir«v, *calamilam*, quæ in os canis in-
 ten. siliens canem tacentem reddit, et latrandi eripit
 potestatem, ita plane et munera iudices efficiunt
 mutos et elingues, ne quidquam adversus peccan-
 tes eloquantur. Alludere etiam potuerunt ad ran-
 nas seriphias ab insula Seripho, ubi ranæ multe
 inveniri dicuntur : quasi hi iudices ore muneribus
 obstrudo tanquam ranæ seriphie obmutescant ;
 et sicut illæ ranæ monstrosæ sunt, quia prae-
 ter naturam ad coaxandum quodammodo faciam
 perpetuo silent : ila et hi iudices monstri similes
 habeantur, quia cum dicendo juri vacare de-
 jj ivn beant, tamen reticendo potius incumbunt. Notan-
 J°iacn" dum porro maxime est verbum *inclinat*, alludit
 tint, enim ad id quod in bilance contingit, ubi si in
 una statera quid gravius apponatur, eam depri-
nt, alleram vero sursum elevat : sic et munera
 iudicem inclinant, cl deducunt, ul eo propendeat
 iudicio et sententia, quo data inclinant : ab hoc
 enim verbo dicitur *Prov.* iv, 27 : « Non declines
 ad dexteram, neque ad sinistram; » et de pravis
 etiam iudicibus dicitur l *Hc'j.* vm, 2 : « Declina-
 verunt post avaritiam, acceperuntque munera, et
 perverterunt iudicium, o Opus igitur est redo ju-
 dici ut cum illis rectis aggregetur, de quibus
 dicitur *Cant.* i, 3 : « Recti diligunt te, » quod
 bene explicavit Alonas dicens : Qui non incur-

vantur, sed diriguntur, æqtia etiam libripende,
 ut pro æquitate, non pro iniquitate appenso mu-
 nere deprimat elevetve iudicis mentem, neque
 respiciat data, sed probata ; non iniquitatem, sed
 æquitatem; non aliorum munera, sed proprium
 justitiæ munus et officium.

19. Depone magnitudinem tuam absque tribula-**vm. tt.**
TIONE, ET OMNES ROBUSTOS FORTITUDE. — **Monet** Judici
 Jobum, ul si quando prislinæ dignitati restitua-
 lur, omnem superbiam a se rejiciat, et elati àni-
 mi fastum sua sponte deponat; antequam novis
 a Deo afflictionibus vel invitus humilietur, et in
 ordinem redigatur : altus enim ille et magnis as-
 suetus animus, qui potentiæ alis supra verticem
 aliorum attollitur, cito plerumque indignans ar-
 dorem concipit, et prono cursu humanæ imbecil-
 litatis it sæpe in furias, pœnas petit non ratione
 definitas, sed impetu animi violentici crudelitate.
 Hos igitur motus coercere Jobum jubet, atque in
 alta potestate constitutum omni animi mansuetu-
 dine et humanitate ad inferiores sese accommoda-
 re, eosdemque complecti, quos dignitate et insigni-
 bus anteiret. Personarum autem cum sil magna
 dissimilisque varietas, sicut erga morigeros co-
 mem, et in supplices facilem ac indulgentem: sic
 erga robustos sive iniquos aliorum oppressores
 fortem seu rigidum vult esse atque severum. Unde
 prudentissimus Jesus Sirach, de officio iudicis
 agens, primas partes tribuit fortitudini dicens *Ec-
 cli.* vu, G : « Noli quærere fieri iudex nisi valeas
 virtute irrumpere iniquitates : ne forte extimescas
 faciem polentis. » Ad quem plane modum S. Isi-
 doras Pelusiota lib. III *Epist.* 175, optimi iudicis
 effigiem delineans: «Judicem, inquit, oportet et
 sagacem et integrum esse, pudoreque ac blan-
 ditiis et metu superiorem : nam cuius horum af-
 fectuum succumbat, totam iudicii religionem ob-
 teret. » Quamobrem alta mente David iudices is-
 tiusmodi affectibus obnoxios graviter increpans,
 ex persona Dei iudicum supremi iudicis sic allo-
 quitur *Psal.* Lxxxi, 2 : « Usquequo iudicatis ini-
 quitalem : et facies peccatorum sumitis? » id est rom «-
 quousque iniqua facitis iudicia? quousque opu-
 lentorum rationem et delectum habetis, iisque in-
 dulgelis et favetis? quousque in gratiam poten-
 tiorum tenuiores condemnatis, non ad causam et
 jus, sed ad personas attendentes? reprehendit
 quippe in iudicibus vrfwwscXr^txv, *personarum ac-
 ceptionem*, et Jufcícixíxv, id est *munerum accepta-
 tionem* : quæ maxime sunt iudiciorum corrup-
 tela. Pulchre autem Heracleota in commentario
 ad istum Psalmi locum observat, *facies peccato-
 rum* dici pro *divitum* : « Divitiarum enim ama-
 tores appellavit *peccatores*, quia omnis qui divi-
 tias amat non veretur peccatum, » sic ille sa-
 pienter; unde tanquam ex re communiter acci-
 dente credo natum diverbium : « Omnis dives
 aut iniquus, aut iniqui hæres; » et in Evan-
 gelio divitiæ *mammona iniquitatis* nuncupantur.
 Porro ad diligentiam Jobum excitans subdit :

Ven. ō. 20. Ne PROTRAHAS NOCTEM, UT ASCENDANT POPULI
 \ izihn- mo eis. — Commendat Jobo vigilantiam, vetans
 Ui prin- ne dormiendo vel comessando noctem protrahat,
 cipi <1 sed sibimelipsi subditisque invigilet, ne ob ejus
 jtūlci in judicando oscitantium segnitiemque populus
 inuiort facta seditione in ipsum irruat, et ascendat sive
 necessā- insurgat *pro cis, scilicet robustis* (quorum versu
 ril. præcedenti mentionem fecerat) populi oppresso-
 ribus, quos non satis fortiter coercuisset ac pro-
 hibuisset. Cum enim istiusmodi seditiones ac tu-
 multus populares non sine maximis civitatum ac
 provinciarum periculis accidant, summopere pro-
 videndum est principibus eornmque praeffectis ac
 iudicibus, ne per suam oscitantiam ac negligon-
 tiam huiusmodi malo præbanc occasionem :
 quamobrem cos non decet integram dormire noc-
 tem, uti ex Homero Dio Chrysostomus orat, t *De
 Ilcgn.* sic monet : « No somnum quidem per to-
 tam noctem capere se debere putet, ut cui nul-
 lum sit otium ad socordiam; » imo vero ne vix
 quidem somnum videre, uti de bono consule aie-
 bat Cicero lib. VII *Epist.* 30 : « Vigilantia mirifi-
 ca fuit, qui suo toto consulatu somnum non vi-
 dit. » Ut vel hinc videant, quam stricta lege te-
 neantur omnes diei partes publicis curis impen-
 dere, ne bonas horas male sive inutiliter collo-
 cent : nam in primis scire debent id quod Marcel-
 linus Ammianus lib. XXIX, graviter pronuntiavit :
 « Imperium curam esse salutis aliena* : » quare
 principes ac iudices perspectum habere debent,
 se sibi minime natos esse, sed sui populi commo-
 do et utilitali. Ihc certe communis omnium sen-
 Ddpht- sus fuil jnm *ncIc co temPore › Quo plfiloso-
 *bótinu phari homines atque in rerum cognitionem in-
 ii*. en- cumbere'cæperunt ; qui communibus tacitisque
 Tni't suffragiis, velut in comitiis universitatis, regium
 principatum inter marinas belluas Delphino tri-
 buerunt : non quod ille mirabili in natando ce-
 leritate feratur, sed quod in eo insignis quædam
 vigilantia notetur atque celebretur. Delphinum
 enim rerum naturalium interpretes aiunt, cum in
 summa se aqua composuerit ad necessarium som-
 num capiendum, pondere corporis feiri ad imum
 solum, cujus contactu excitatus iterum ad sum-
 mum se attollat, tum iterum subsidat reciproco
 el perenni motu; adeo ut in modico illo somno
 et toties interrupto plus vigilare quam dormire
 videatur, lloc igilur velut commune humani ge-
 neris edictum est, vigilantiam aut facere reges,
 aut regum esse maxime propriam, qui res multas
 atque magnas administrant.

Huc spectat perelegans Alciati emblemata, quo
 pingit Delphinum anchor® implexum cum hac
 inscriptione : « Princeps subditorum incolumita-
 tem procurans : » quemadmodum enim Delphi-
 nus, teste Plinio lib. XVIII, futuram tempestatem
 præsagens, ù; *ut hominum amator*, si
 navem veniis agitatam offenderit, tutius ut figa-
 tur, anchoram quasi humano quodam instinctu
 dirigit: sic princeps quisque suorum maxime stu-

diosus esse debet, potissimum vero sæviente tem-
 pestate et impetu belli, vel etiam infortunio quo-
 dam alio imminente, ne reipublic® status per-
 turbari aut etiam detrimentum capere ullo modo
 possit. Hinc qui amplitudine illa dignitatis ornan-
 tur moliri semper aliquid debent el excogitare,
 quod ad magnam eorum curam pertineat, et in
 commune bonum redundet. Qualem fuisse lego
 Magnum Constantinum, de quo Libanius in basi-
 lica sua oratione sic ait : < Attentam operibus
 habebat et manum et mentem , et neque jubare Uni m*.
 exorto neque nocte adventante posset quis dice-
 re illum cessavisse aut ab utroque aut omnino paui
 ab altero. » Cambyses quoque, Xenophonte lib.
 I *Cyrop.* teste, cum præceptis plenis prudenti®
 instrueret Cyrum ad bellum cum exercitu abeun-
 tem, inter alia sic monuit: Mdiswi ff«
nunquam esto sine cura seu sollicitudine : consilium
 sane delphico propylco dignum, nam rectores
 populorum atque domini se instar habent capitis
 in humano corpore, in quo totus vigilantiæ ap-
 paratus est, et nervorum fons, principium motio-
 nis, unde functiones vivæ ac mirandae: illorum
 ergo proprium est agere, illuminare, speculari, sua
 cuique numerata tribuere, vim el motionem imper-
 tiri, omnia, ut uno verbo dicam, providere.

21. Cave ne declines ad iniquitatem ; hanc enim
 CCEHSTt SEQUI POST MISEIUAM. — Lilasphcmiom Jobo n'.itpiu>-
 prohibet, quam hoc loco *iniquitatem* vocat iwwc- mll rit
 fixunxi; , utpote crimen gravissimum et odiosissi-
 mum Deo, ut S. Patres animadvertunt, et punien- pexaun
 tia jura declarant: quamvis enim Deus in caleris
 delictis connivere diu soleat, nescio quos tamen
 ejus furori stimulos addere videtur blasphemia :
 nec mirum : « nihil enim horribilius blasphemia,
 inquit S. Hieronymus in *Isai* cap. xvni, quæ ponit
 in excelsum os suum : omne quippe peccatum
 comparatum blasphemies levius est. » Hoc autem
 crimen infandum ait Jobum empisse sequi post
 miseriam : notat enim, ut apparet, Eliu, nunquam
 ante miseriam loculum esse Jobum verba bias-
 phemiæ; fecisse tamen plurima avare et crudeli-
 ter et omnino tyrannice cogitabat, licet sua ipsum
 cogitatio falleret; sed linguam antea exeruisse
 blasphemam non putabat, quod nuper significa-
 vit cum dixit cap. xxxiv, 37 : « Quia addit super
 peccata sua blasphemiom, » scilicet ad antiqua
 peccata novam blasphemiam. Uude patet verba
 illa, *hanc enim capisti sequi post miseriam*, non ita
 accipienda, quasi Jobus juste prius egisse, at mi-
 seria instigante peccasse existimaretur; sed quasi
 prreteritis sceleribus novum illud horrendumque
 blasphemiae peccatum apponeret c multis capiti-
 bus conflatum, puta ex assertione propriæ justi-
 tiæ et reprehensione divinæ providenti® : ita Sanc-
 tius noster et Joannes a Jesu Maria, el ante illos
 S. Gregorius lib. XXVI *Mural*, cap. xxix : a Iniqui-
 tatem , inquit, post miseriam sequitur, qui post
 mala, quæ pro correctione sustinet, ferventi cor-
 de impatienti® se facibus inflamat, quod H. Jo-

bum perpetrale Eliu credidii, qui eum inter flagella positum liberis effari vocibus audivit; videlicet nesciens, quia omne quod dixit, non hoc de iniquitate impatientiæ, sed de virtute veritatis protulit : quia ab interni iudicis sententia nec cum se justificaret erravit. »

Vir*.ii. 22* KcCE DEUS EXCELSUS IN FORTITUDINE SUA, ET NULLUS EI SIMILIS IN LEGISLATORIBUS. — **Oplarat Jobus** examen, et rogarat, cur ita cum Deus iudicaret, aliaque id genus : quibus occurrit Eliti, Dei fortitudinem et sapientiam, cui nemo ex legislatoribus parem adeptus esset, proponens, ul Jobus legi divinæ collum subderet, bonique consuleret calamitatem a Deo illatam, quam ex divina f t legis praescripto patienter ferre deberet. Sed quina i te- nam crant hi legislatores quibus Deum preferi? quos enim celebravit antiquitas, quosque refert D. Isidorus el ex illo Gratianus in Decreto : Moyses, qui leges dedit Hebraeis, rex Phoronæus Graecis, Mercurius Trismegistus / Egyptiis, Solon Atheniensibus, Lycurgus Lacedæmoniis, Numa Pompilius Romanis, etc., omnes sunt posteriores ipso Elio et Jobo. Legislatores certe illo tempore erant tyranni, qui potentia et viribus praevalebant, qui coderas per vim sibi subjugabant, subiectosque tenebant : hi leges imponebant secundum suæ tyrannidis affectum, qui propterea praecipiebant id quod durum, asperum, importabile ac sæpe cral impossibile; Deus autem cum illis omnibus sun sil potentior, nou tamen leges stiæ polenliæ coirintas mensuratas imponit, sed quæ congruant potentiae cum it-ac facultati eorum, quibus legem imponit, Hoc trmpc-it sensu potest intclligi id quod ad litteram ex Christi persona dixit Isaias, postquam a Patre missum tanquam lapidem angularem exhibet *Isai.* XXVIII, 17 ; a Et ponam in pondere iudicium : » in Hebreo est verbum *sukal*, quod proprie est *librare in statera* aut balance; eo modo quo dicitui Deus *ibid.* cap. XL, 12, *librat e in pondere montes et colles in statera*, q. d. In balance statere librabo et ponderabo iudicium. *Judicii* nomine sæpe in Scriptura sacra intelligitur lex, quæ nihil aliud est quam iudicium quoddam rationis aut mentis legislatoris, quod tanquam sententia firma in subditos profertur : ita David *Psatrn.* xviii, 1U : « **Judicia**, inquit, Domini vera justificata in semelipsa; » et iterum *Psalm*, civili, 62 : « Superjudicia justificationis tuæ. » Et Deus ipse conqueritur Eicc/i. X, 13 : « Quoniam iudicia mea projece- runt; » el *Jerem.* vm, 7 : « Populus meus non cognovit iudicium Domini. » Hoc iudicium tradit quasi librando in statura ; ita enim fert legem suam evangelicam Christus, ut libret ac ponderet vires el facultates hominis, cui legem tradere parat, ul non sit majoris ponderis lex quam sit virtus propria, vel emendicela humeri illius cui est imponenda. Phariseos arguit Christus Dominus *Natth.* xxiii, t, quoniam « alligant, inquit, onera gravia el importabilia, el imponunt in humeros hominum, » quia ea precipiebant quæ vires

excedebant humeri subditorum; Deus aulem legem daturus ponderat prius quasi in una balance vires hominis, ut lex in alia balance posita non sit majoris ponderis quam ille portare aul sustinere possit.

Hæc omnia mire complexus est diligens ille divinæ legis scrutator dicens *Psalm*, cx, 8 : « Fidelia omnia mandata ejus, confirmata in sæculum sæculi, facta in veritate et æquitate, » ubi expendits. Basilius illud signum universale *omnia* : non sunt mandata ejus talia, ul unum sit justum et conveniens, alterum injustum et disconveniens : *omnia mandata ejus fidelia*, id est firma, summa firmitudine stabilita; quæ propterea nulla contraria consuetudine abrogari possunt. Et merito, quia omnia facta sunt « in veritate et æquitate, » in *veritate* quidem, quia recta sunt, utpote summæ veritati intellectus divini conformia, ideoque, inquit S. Basilius, nihil obliqui, nihil tortuosi, nihil obscuri, sicut humanæ leges continent; in *æquitate* vero, quia omnia ad nostram commoditatem sunt instituta; aut in *æquitate*, quia secundum æquitatem constituta sunt, ideoque possibilia, non enim æqtium esset, ut dominus sub gravi pa-na praeciperet servo id quod illi esset omnino impossibile. De illis ipse David ait *Psalm*, cxviii, 172 : « Omnia mandata tua tequilas ; » Pagninus ex Hebraeo vertit *justitia*. Talia ergo sunt ejus mandata, ut in se sint recta, el in ordine ad nos possibilia et convenientia : justitia namque est, quæ æqualitaleni facit et attendit, quare si inæqualia essent viribus nostris Dei favore adjutis, utique injusta essent, quod de mandatis divinis dici non potest, cum sint omnia in veritate et æquitate.

Praeceptum quidem dilectionis inimici quibus- l., j. dam visum est impossibile, quia videtur contra naturalem cujusque inclinationem, quam nemo potest tollere; aliis, contrarium propriæ conscr- gnuu- vationi et saluti : nulla enim res conservari po- >"lS '@- test, si contrariis non resistat et repugnet, ul docuit Aristoteles lib. II De *Calo*; aliis oppositum est Tildi rationi et æquitati, secundum quum sicut justum est diligere diligentem, et benefacere beneficienti, r ʻ\$ 'pj videtur justum odisse odientem, el malefacere malefacienti, id namque est æqualitatem servare. Ita multi gentiles antiquitus sentiebant, imo el quam- pom. plurimi, qui se fideles praedicabant, ut ex Marcelino *Epist.* 4 apud Augustinum; Justino martyre *Apolog. contr. Gerit.*, S. Hieronymo in *Maith*, cap. v, et aliis Patribus constat. Vcrumtamen Deus noster, cui, ut dixit Eliu, « nullus ei similis in legislatoribus, » tam sapienter procedit, ul legem istam promulgans et statuens simul rationes efficacissimas tradat, quibus demonstrat illam non impossibilem, nec injustam, nec rationi aut propriæ utilitati contrariam; quin potius possibilem, justam, secundum rationem, propriæque utilitati ac saluti maxime convenientem.

Hinc etiam illam ante Evangelium David divino instinctus spiritu agnovit, et exactissime servavit

quando ab iis, in quos maxima beneficia contulerat, atrocissiinis injuriis affectus, et ad mortem quæsitus, non tamen ipsos ullus est, sed etiam benignissime habuit, dicens *Psalms*. vu, 5 : « Si reddidi retribuentibus mihi mala, v etc. Et alibi eamdem sibi ut optimum vim ducem præfigi posici Dei tñlat cum ait *Psalms*, cxvin, 33: «Legem ponemidibfrh. ¶J, Domine, viam justificationum tuarum, et ex-oi4cr- tabor legem tuam : et custodiam illam in toto unJl' corde meo. » Primo petit legem, quæ sit via ad veram justitiam et æquitatem tenendam : ut enim annotavit B. Ambrosius in *Psalms*, cxvin, octon. 5, vers. 2, hæc debet esse precipua hominis cura, quæreret legem, secundum quam sine errore viam vitre teneat, per quam juste vivat, et ad vitam veram tendat, ad quod institutum expendit illam divinam admonitionem *Jerem*. vi, 16 : « Hæc dicit Dominus : State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris; » stare autem super viaa est attentissime considerare quænam via tenenda sit. Et certe nullum negotium gravius se potest homini offerre, quam quod ad rectam viam tenendam pertinet : si enim ab ea aberraverit, irreparabile malum incurrit ; propterea huic negotio summa est adhibenda cura magis quam pecuniis, et quibusvis rebus sceculi. Recto ergo Deus clamat: «State super vias; » et quoniam non potest homo a seipso veram viam invenire, hortatur Deus, ut interroget et quærat ab eo qui illam potest docere : « Interrogate de semitis antiquis, n id est securis et certis, quas antiqui patres tenuerunt. David itaque desiderans rectam viam tenere, a Deo postulat ut eam sibi designet et statuatur dicens *Psalms*. cxvin, 33 : «Legem pone mihi Domine viam justificationum tuarum. » Et recte quidem ad Deum et ipsum recurrit, pruno, quia leges imponere proprium est regum et dominorum, qua de causa qui regnant dicuntur Prov. viti, 15, « legum conditores, qui justa decernunt : » dominus est, qui legem imponit servo; rex, qui legem in república statuit; intelligens ergo David supremam Dei potestatem et absolutum dominium, seque illius servum profitens, legem sibi ab eo imponi postulat. *Secundo*, quoniam intelligebat se a Deo creatum ad æternam beatitudinem, cujus viam solus illo noverat, qui illam tanquam finem instituerat, qui solus sufficienter potest ad eam ordinare. Observant S. Ambrosius et Hilarius in dictum Psalmi locum, Davidem, cum hanc politionem fecit, memoria tenuisse id quod Deus cum antiquis patribus egit, quibus, quando eos ex Ægypto eduxit, ut in Terram Promissam introduceret, quoniam per desertum erat iter agendum, facileque poterant a recto itinere deviare, columnam illam celebrem nubis et ignis, quæ per diem solis aestum temperaret, et noctu viam ostenderet ambulanti- bus, et tenebras fugaret, prestitit. Hocque, inquit

Ambrosius, est quod David dixit *Psnlm*. xcvni, 7 : « In columna nubis loquebatur ad eos : » per illam enim non minus clare quam si verbis ageret et loqueretur docebat et instruebat, quando, quomodo et per quam partem iter esset agendum. Lex ergo *viat*, inquiunt Ambrosius et Hilarius, **Cotanti** columna diadici poterat, quam divina providen- rui"“ rt lia, non humanum arbitriiim constituit. Et recte quidem ad Deum pertinebat hanc vjæ regulam **dirigent** dare populo, qucin ad terram illam, quam nunquam viderat, et cujus viam ignorabat, destina- v.. rat. Similiter intelligens David sibi ad ætemam patriam proficiscendum, et nimis facile posse hominem a scopo aberrare, si suæ rationis ductum solummodo sequatur, petit a Deo sibi legem statui, quæ sit tanquam via, qua rectum iter teneat, per quam sine errore procedat. Cæterum non, tantum petila Deo, ul legem sibi imponat, sed et postulabat ab eodem intellectum ad eam intelli- gendam : « Da mihi intellectum, et scrutabor legem luam : » ut enim demonstrat D. Thomas in I II, *Quast*. XC, art. 1. Lex est actus intellectus et ra- ux bonis illius qui illam imponit, et lex divina est ‘a- actus quidam intellectus divini; ea autem quæ ad intellectum divinum pertinent nemo novit, nisi Deus ipse revelet. Lyncurgus, Solon alique legis- latores, quos antiquitas commendavit, cum leges ferebant, carumdem legitimam intelligenfiam tra- debant : quoniam erant actus intellectus eorum; quos nemo recte poterat capere, nisi ipsimet eosdem explicarent. Mullo magis hoc ipsum dicen- dum est de illo, de quo scriptum est *Psalms*. xxxin, 26 : a Nullus ei similis in legislatoribus, » cujus cogitationes tam altæ excelsæque sunt, ut dicat David *Psalms*. xxxix, G : « Cogitationibus tuis non est qui similis sit Ubi; » et I *Corinth*, n, **II**, si aquæ sunt hominis, ut inquit Apostolus, nemo scit, **Quomodo** nisi spiritus hominis qui in ipso est; » multo mi- **Reux lpió rrt dñt** nus ea quæ Dei sunt cognoscet, nisi spiritus Dei, **I'xe® juun.** qui in ipso est, nobis revelet. Id quod Deus ipse demonstrare voluit, quando in monte Sina apparuit Moysi deferens in manu sua legem igneam, splendentem ac fulgidam *Deutcr*. xxxin, 2 : # Dominus, inquit, de Sinai venit, et de Scir ortus est nobis; apparuit de monte Pharan : in dextera ejus ignea lex; » quem juxta aliquorum sententiam similiter descripsit Habacuc cap. in, 3 : « Deus ab austro venit, et sanctus de monte l'h.iran, etc. splendore ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus. » In Hebraeo est, cornua *a manibus ejus* : describit Deum ferentem legem in manu sua, et eximios splendoris radios ab eadem manu emittentem, quos *cornua* vocat, id est flammæ ignis aut radios splendoris; eo modo quo facies splendida Moysis *Eacod*. xxxiv, 29 dicitur *cornuta*, quia radii splendoris tanquam pyramides et cornua ab ea proce- debant, ut non possent in eam intendere filii Is- rael. In manu ergo Dei erat lex, et in eadem manu erat lux et claritas : quia sicut lex divina ab ejus manu procedit, ita et lux ad eam intelligen-

dam; elsieutlex divina non potest ad nos nisi ipso operante et agente pervenire; ita neque possumus legitimam ejus intelligentiam consequi, nisi ab ejus manu el potentia lucis radii ad nos procedant. Sequitur :

Ver», n 23 et 24. Quis poterit scrutari vías ejus? aut et !4. QUIS POTEST EI DICERE : OPERATUS ES INIQUITATEM?

Memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerint viri. — Ait neminem posse *vias*, hoc est opera sive actus Dei, perscrutari, vel injustitiæ ipsum incusare, cum sit inscrutabilis et ineffabilis ac natura justissimus : propterea urget Jobum ut recordetur se modici captus esse, ignorareque mira De> facta, virosque antiquiores non sic egisse,

« nnt ut opera Dei scrutarentur aut reprehenderent, sed cum animi demissione decantarent. « Ne innitaris prudentia! tuæ, » monet Salomon *Prov. m, 5*, est enim baculus arundineus, cui si innitaris frangitur, innitentemque vulnerat. Innitamur ergo omnes baculo fortissimo, cui etsi totis viribus incumbamus, minime frangetur; innitamur inquam fidei Deique omnipotentia», cujus opera adeo sunt sublimia, ul humana ratione comprehendendi non possint. Unde *D. Augustinus* epist. 3 *ad Volas.* : « Tota, inquit, ratio facti est potentia facientis, » etc., id quod Apostolus quoque non obscure insinuat dicens *Ephes. m, 20* : « Qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligiraus, n etc. Si naturo: opera intelligendo complecti nequimus, qui fieri potest, ut opera illa, quæ naturam vincunt, complectamur? « Quomodo ignoras quæ sit via spiritus, inquit *Ecclesiastes cap. xi, 3* : et qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei qui fabricator est omnium. » Ignorat homo corporis sui in utero fabricationem, animum ignorat suum, naturæ arcana mille ignorat, ut *S. Augustinus* docet lib. XXI De *Civit.*; ignorat artificum mille opera, qua? nisi videret facta, fieri non posse judicaret ; persuadeat ergo sibi Deum omnipotentem multa et posse facere el fecisse quæ ipse ignoret, intellectusque acie attingere nequeat. Unde perquam acute ac vere *S. Gregorius* lib. XXVII *Afora!*, cap. i sic infert : a Cujus perscrutari actio non potest, quo pacto reprehendi potest? nemo enim bene judicat quod ignorat. Tanto ergo debemus sub ejus judiciis silendo quiescere, quanto et rationem judiciorum illius nos cernimus non videre : » sic ille. Vide quæ notavimus ad cap. ix, II.

y<n.ss. 25. Omnes homines vident eum, unusquisque in Dm» pi-tuetur procul. — Probaturus Eliu Dcbm inco-'SmiBe' 8Q^um cssc J°Do, ponit ipsum ab omnibus quidem hominibus naturali lumine videri, hoc est tatuili agnosci; procul tamen, hoc est exiliter, tenuiter, qualis est notio rerum longe dissitarum, quas «*l pet!- conspectu vel intuitu parum discernimus; et quidem cognitionem hanc asseruit Apostolus aiens Jlom. i, 20 ; < Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspi-

ciunlur, sempiterna quoque ejus virtus et divinitas. » At cognitio illa exigua est, ita ul verba *conspiciuntur* et *videat*, quibus Apostolus et Eliu usi sunt, pro *cognoscuntur* et *intelligunl*, et modice id quidem, accipienda sint : nam omnes quidem homines rationis beneficio utentes aliquatenus Deum agnoscere possunt, et cognitione aliqua, saltem tenui et imperfecta, ad eum pertinere, considerantes in creaturis quasi in speculo creatorem; in opere artificem quasi in ænigmalo contemplantes; attamen nemo potest illum perfecte sicut in se est cognoscere, quemadmodum ca cognoscimus, quæ e propinquo videmus, nostris oculis proxime objecta; sed cognitione admodum imperfecta, et nimis exigua scientia; quemadmodum ca quæ longe a nobis distant, et quæ a longinquo respicimus, admodum tenuiter cl imperfecte cognoscimus. Septuaginta versimi hunc ita legunt, *i-Afw.of uAiv it íxjtú  jet riTftt-oxqttwí i.ai PpcTsl, omnis homo videt in ipso quicumque vulnerati sunt mortales*; cujus sensus est, om- ip»Bi- nes quidem homines in seipsis vel ex sibi insita pril vi naturali possunt videre el contemplari Crea- **^7 torem, a quo vitam et omnia bona recipiunt; Domi», maxime autem hoc assequuntur quicumque, vul- tl0Ct nerati sunt mortales : ex eo enim quod in sc intuentur tot vulnera totque miserias in mortem cos pertrahentes, fortius aperiunt oculos mentis, ut Deum omnium providenlissimum liberatorem intueantur. Si pauper es, ipsa pauperies tc excitat ut Deum quæras, cui facile est subito honestare pauperem : si famelicus es, ipsa te famemes urget, ut ad Deum tendas, qui dum aperit manum suam *Psalms, cxliv, 16*, « dat omnibus escam in tempore opportuno, el implet omne animal benedictione : n si infirmus es aut vulneratus, ipsa te vulnera provocant, ut mentem eleves ad Deum, qui l *Reg. u, 6*; percutit et sanat, vulnerat et medetur, « mortificai et vivificat, deducit ad inferos et reducit » adcoque immensa est ejus charitas, ut providerit cellaria et apothecas congruis remediis refertas ad corporis auimique vulnera curanda.

26. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram : Vers. tl« numerus annorum ejus inestimauh.is. — Ait nos Dew littllo Deum nullo modo posse comprehendero, quod modopo I reliqua sua oratione persequitur, id probans ex mirabilibus ejus operibus, quæ eo pertinent, ut bis coa- probel cum Deo, ut Job optabat, non esse disputandum, neque rationes consiliorum ejus indagandas. « Quis enim, inquit Apostolus *Rom. xi, 31*, cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? n Subjiciamus ergo summæ veritati intellectum humiliter; mysteria vero divina ne scrutemur superbe. « Mei invenisti, inquit Sapiens *Prov. xxv, 10*, comede quod sulllelit tibi : n mella dulcissimi sunt divinitatis mysteria, sed quod sufficit comedendum, hoc est, ut i*|*TM exponit interlinearis Glossa, a non plus sapientum quam oportet supere. » Dionysius Caribù-

Divina
mysteria
non tant
operi»

sianus ad eumdem locum : a Si mol, inquit, invenisti, id est, Deum contemplari empisti, et Scripturarum dulcedinem aliququaliter degustasti, comedo quod suffleat tibi, id est, juxta capacitatem iulellectus tui te refice; neque incomprehensibilia comprehendere nitaris. » Item eodem cap. vers. 27 ait Salomon : « Sicut qui mol multum comedit non est ei bonum : sic qui scrutator est majestatis opprimetur a gloria : p opprimetur a majestate el gloria Dei arrogans intellectus, qui illius unitatem arroganter scrutatur, ut is stomachus a meile opprimitur, qui mei mullum comedit; el is homo ponderi succumbit, qui pondus vires excedens in humeros tollit. D. Gregorius lib. XIV *Moral*, cap. xiv : « Dulcis, inquit, est requisitio majestatis, sed qui plus hanc scrutari appetit quam humanitatis cognitio permittit, ipsa hunc ejus gloria opprimat : quia velut immoderate sumptum mcl perscrutantis sensum dum non capitur rumpit : o sic ille. Quemadmodum qui solis splendorem fixis in eum oculis contemplatur, solis ipsius luco nimia obruitur et exerceatur : sic qui divinitatis radios ardentissimos temere et insolenter intuetur, coruscantieorum splendore opprimitur : a Al-bora te ne quæsieris, inquit Ecclesiastes cap. m, 22, el fortiora te ne scrutatus fueris. » Altius nostro intellectu est mysterium Divinitatis et fortius: non potest parvus intellectus ad altissimum pertingere mysterium ; imbecillis mens non potest fortissimum capere arcanum.

Duplex autem est causa, cur ad tantum mysterium non pertingamus; altera est in nobis, altera in ipso mysterio : in mysterio est infinita altitudo, quæ omnem superat intellectum, juxta illud cap.

Dei XXXVI, 20 : « Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram, » id quod David etiam significat dicens *Psalms*. cxxxvni, G : « Mirabilis facta est

latente- scientia tua ex me (id est præ me, nam captum meum excedit) : confortata est (id est, fortis facta est) et non potero ad eam » ascendere, non potero ei prevalere. In nobis vero est causa magna imbecillitas, unde D. Gregorius lib. IX *Moral*, cap. xi : « Qui, inquit, in factis Dei rationem non videt, infirmitatem suam considerans, cur non videat rationem videt; » el post pauca tōlti. subdit: o Nequaquam sullicit sensus carnis, ut secreti penetret majestatis, » etc. Sed heus tu, o Eliu, quid mirum, si magnus Deus surc majestatis magnitudine humanam scientiam et intelligenti unexsuperet? longo majus prodigium, quod Deus humilis et humiliatus vincat scientiam nostram :

N a n>ulto cniin minus admiror, cum Deum nescio, l*1 m*- quia se alius elevat, quam quia se humiliter ab-jicil; plus stupeo, cum Deus præ humilitate exi-hamiii nan**us a meis oculis disparet, quam cum præ-tu i. j- altitudine surc majestati? co subvellitur, quo nec i?p-Vii v*sus nec sc*cnl*a inea pertingit. Majus denique Ki-n- signum Dei humilis profunditas quam Dei altis-**oni**? s*,n* magnitudo : audiendus hic D. Augustinus ftaii*m. jib. IV *De Trinit*. do cognitione no irrc infirnvta-

iis agens : « Scientiam, inquit, terrestrium coelestiumque rerum magni restimaro solet genus humanum; in quo profecto meliores sunt, qui huic Sol scientis prreponunt nosse semetip?o-; laudaliorque est animus, cui nota est vel infirmitas «tuior q**» sua, quam qui ea non respecta vias siderum scrii-lalur etiam cogniturus, aut qui jam cognitatus tenet, ignorans ipse qua via ingrediatur ad salu-KrnU- tem el firmitatem suam, n Idem argumentum videtur quondam Thaleti factum : is enim, ut est apud Alciatum m *Embl*. tot, cum aliquando stellas inspecturus astrolabium in cælum intenderet, casu factum ul in foveam incideret; tunc subridens ejusdem Thaletis famula : Ileus, inquit, qua ratione cælum intueberis, qui nec terram potis es intueri? Non sunt ergo superbe perscrutanda altiora mysteria, perscrutanda potius sunt humiliter Dei mandata, ut illa exsequamur, juxta illud *Psalms*, civili, 69 : « In loto corde meo scrutabor mandata tua : » item ifcid. vers. 33 : « Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo : » quamobrem Sapiens postquam dixit Etc/e. m, 22 : « Altiora te ne quæsieris, » etc., illico addit : a Sed quæ praecepit tibi Dominus illa cogita semper. » Plura de Dei incomprehensibililate et incognoscibilitate ejus vide sublimiter apud S. Dionysium Areopagitam lib. *De Dio. Nom*. cap. i et *Myst. Theol*. cap. i et jv, et *ibid*, nostras *Annoi*.

Nljieuv s annobum ejvs i.NXSTiMADiLis. — Peri-Æural-phrasis est aeternitatis, quæ lempora omnia sino ullo successu complectitur, sed ad captum nostrum per jnoistimabilem annorum numerum ex- im-plicatile: ita D. Gregorius lib. XXVil *Moral*, cap. Bore® tv : « Dicere utcumque rclernilalem voluit, et ipsam rcternitalis longitudinem *annos* vocavit : cum eoan-cnim brevitatem temporis dilatare volumus, momenta per horas, horas per dies, dies per menses, menses autem per annos extendimus. Quia ergo peramplum quiddam dicere voluit, sed quid diceret latius non invenit; ideo annos sine æsli-mutione numeri multiplicavit dicens ; *Numerus annorum ejus inaestimabilis*, ut dum ea quæ apud so sunt prolixa multiplicat, rcternitatis longitudinem se metiri non posse infirmitas humana cognoscat. Tende itaque oculum in rclernilalem, ut Ddzur- videas Deum, vel quando est a principio, vel n,l'« 'lt quousque;etnusqiiamflnissuperior,quiaessenon J,' 'l'". incipit : nusquam finis inferior, quia esse non de- h m o .e. sinit ; intra ipsum omnia coangustantur, ipso vero circa omnia sine spatio extenditur, sino loco dilatatur, » etc. : sic ille. Huic tam salubri considera-tioni lubet paulo diutius admirando immorari, ut soli Deo rcterno vivere et placere consuescamus.

Ætemus Deus dicitur rnisio, quia infinito intervallo ante omne tempus imaginabile fuit, et infinito intervallo seu infinitis srcculis post omne pu<., it tempus imaginabile erit. Concipo retro ante omM-mundum conditum tot myriades saxulorum (sa u'-culum voco durationem centum annorum) quot luit.

sunt arena? In omnibus littoribus; quot guttæ in omnibus aquis; quot folia in omnibus arboribus; quot gramina in omnibus pratis; quot semina in agris; quot pili in omnibus animalibus: et huic incomprehensibili numero adde tot miliones sæculorum, quot pulvisculi sunt necessarii ad implendum totum universum corporeum (de quo fuse noster Clavius in *Sp/nrr.*) adhuc Deus totum illud temporis incomprehensibile spatium, <piod nobis videri possit instar cujusdam æternitatis, infinitis sæculis cl sæculorum infinitis millionibus antecessit. Ilis adde longe majora: multiplicetur totus iste numerus sæculorum intellectu angelico, ratione quadrata vel cubica, semper ascendendo, quantum per mille annos iste aetus repeti pote.U, adhuc infinito intervallo et infinitis sæculis Deus prior et antiquior deprehendetur. Idem dicendum, etiamsi tot flant cubicae multiplicationes ordine recto ascendendo quot arena sunt necessaria? ad implendum universum. Nul-lus numerus annorum vel sæculorum tam ingens a mente creata retrorsum concipi potest, quin tandem desinat in certum terminum, et ante il-lum terminum supersint infinita sæcula, quibus Deus illum terminum antecesserit. Ob hanc cau-sam vocatur *ban.* vn, 9, *antiquus dierum*, et *Apoc.* i, 17, *primus ac novissimus* : simili modo concipienda æternitas in futurum. Concipe in futurum tot milliones sæculorum quot modo assignavi-mus, exactis omnibus illis adhuc rest ibunt alii milliones sæculorum, el quidem infiniti, quibus ^cus cum sanetis suis regnabit, et damnati apu-lia» inferos torquebuntur; nec potest ulla mente creata lan,a muMudo sæculorum concipi, quin illa bile. exacta el post illam adhuc alia multitudo sæcu-lorum infinita non sit subsecutura. Ubi adverten-dum est, integram æternitatem, quatenus dicit quamdam dnrationis extensionem, nostro modo concipiendi quasi duabus constare partibus, etsi in seipsa sit tota simul, et partibus carcat; qua-rum *altera* concipitur ut exsistens complete ante omnia sæcula imaginabilia, quasi semper exacta, hæc soli Deo convenit; nec puto ullam creaturam illius esse capacem, ul bene probal Lessius noster lib. IV *De Perfect*, cap. ir. *Altera* concipitur ut exsistens post omnia sæcula imaginabilia, quasi semper futura, ita ut nihil unquam de ea decer-patur quo possit imminui : hæc communicari po-est rebus creatis, sic enim et mundus renovatus, el beatitudo sanctorum et tormenta peccatorum ætema erunt.

D>tu ab SecvxDo Deus dicilur *retenus*, non solum quia ante omne tempus concepibile infinitis sæculis ex'blit, d pod omne tempus conceptibile cxsla-P-rfMii*-bil; sed eliam quia omnia bona sua. omnem po-* , ' f; ■ tentiam, sapientiam, bealiludinem, omnia g india u et oblectamenta, quæ per infinitum tempus ac-quirere posset, perfectissime in unum collecta habet, et immutabiliter ex omni sternitale in om-nem atemilatem absque omni inilio et line pos-

sidei, ita ut nulla ci fieri possit accessio, nulla decessio. Nemo in hac vita potest omnes volup- Giulia» tales, omnes oblectationes et gaudia, quibus toto vitæ decursu fruitur, simul habere collecta, ul riu< simul omnia illa sentiat el percipiat, iliisque si- 114- mul frualur : imo non posset ea simul perferre, **** sed moreretur gaudii magnitudine, corde se ni-mium dilatante, ut constat multis exemplis eo-rum qui gaudio ex una aliqua re insperala con-cepto repente expirarunt. At Deus omnia gaudia, et omnem delectationem, quam infinito tempore de infinitis bonis percipere posset, simul et col-leclim per totam æternitatem possidet; unde tri-plici ratione gaudium Dei est infinitum, *primo*, quia est de bono infinito, nempe de essentiæ suæ excellentia, idquo tanta cum perfectione, ut ei omnino exæquetur ; et ulterius est de bonis infi-nitis, quæ in essentia divina eminenter continen-tur. *Secundo*, quia simul et conferte habet omne gaudium, quod per infinitum tempus successivo percipi potuisset. *Tertio*, quia hoc tolum simul possidet uon finito aliquo tempore, sed per om-nem æternitatem. Siculi si daretur lux corporalis intensive et extensive infinita, cl tota perfectio extensiva contraheretur in punctum; et illa lux sic contracta esset in infinitum diffusa, ubique tota perfecte exsistens : pari modo Deus omnes n,tlI suas cogitationes, omnia consilia, omnia decreta °@l'' simul ab (eterno immutabiliter concepit et reti- “juu^ net, ita ut nihil novi possit cogitare, nihil novi n^,coo. ei posset occurrere, nihil etiam velle aut decer-nere, quod ab æterno non cogilarit, voluerit, „nl statuerit, decreverit ; nihil permittere fieri in tem- «terno pore, nisi quod decreverit in aeternitate. Semper enim æternum decretum circa omnia el singula Mne<<pit debuit præcessisse, sine quo in tempore nihil fieri et nü-potest; non quod Deus absolute non possit facere n<u alia quam quæ fecit aut facturus est, absit : po- test enim alia et alia sine fine, etsi re ipsa non decreverit facere: fieri tamen non polest, ut re ipsa aliquid faciat, nisi decretum faciendi ab te-lerno præcesserit. Itaque potest omnia absolute , considerata ipsius potentia et sapientia, et summa libertate ab æterno quidlibet decernendi : non potest omnia ex suppositione, nempe supposito quod decretum non præcesserit : postulat enim ipsius eminentissima ælernitas et immutabilis cel-situdo, ut omnia quæ fiunt in tempore, et quæ non fiunt, in sua luce infinita tam perfecte con-sideraverit, expenderit, ponderaverit, atque si infinito tempore de singulis deliberasset et con-sultassct. Unde facile illa fuit de omnibus et sin-gulis statuere scine! et simul quæ infinito post tempore facienda vel permittenda erant : imo id erat necessarium, ne voluntas ejus circa aliqua objecta maneret quasi suspensa, quod est imper-fectionis , quare nulla est in eo actuum infelice- In Deo tus aul voluntatis successio. Quod semel cogitat *I"o^A aut videt, semper cogitat et videt; (piem semel ulleciM amat, semper amat, sed pro eo tempore quo et votan-

iiiiinui-erat amabilis, nempe pro tempore status gratiæ; quem semel odit, semper odit, non absolute, sed pro tempore quo odio dignus est; pro alio vero tempore, quo amore dignus est, illum amat. Ili actus, qui nostro modo concipiendi in Deo existunt ab iclemo, non cessant proprio, nec extinguuntur, neque de novo emergunt vel eliciuntur, sed manent invariables respectu sui objecti pro certo tempore, quo objecta in certo statu existunt, et pro illo tempore quo in eo statu existent vel exstiterunt.

Tertio Deus dicitur celemus tanquam supra æternitatem, et ut causa aeternitatis in creaturis: ipse enim suo potentissimo, assiduo et immutabili influxu, quo omnia creat et conservat, est causa cur mundus, angeli et homines in æterniis sint permansuri et duraturi una cum statu gloriæ vel damnationis. Denique res omnes suam durationem, ætatis mensuram, spatia vivendi et essendi, tempus nascendi et moriendi, pro sua qualibet conditione ac natura ab ipso acceperunt, uti pulchre docet S. Dionysius lib. *De Div.* noni, cap. x. Vide quoque Lessium lib. IV, de perfectionibus divinis, et Drexelium nostrum in opusculo de æternitate.

Ven. 17 et ts. 27 CI 28. Qui AUFERT STILLAS PLUVIÆ, ET EFFUNDIT IMBUES AD INSTAR GURGITUM: QUI DE NUDIDUS FLUUNT, QUÆ PRSTEXUNT CUNCTA DESUPER. — Postquam de incomprehensibili scientia Dei egit, ad ejus opera transit, proferens exemplum ariditatis et pluviae, quod in superioribus quoque, præserlim cap. xxvi, 8 et cap. xxviii, 2G expensum est; cujus perfectionem hominibus non contingere rationibus nullis asseritur; ut ex hoc pateat exactam divinorum operum notitiam a mortalibus minime parari, ac proinde a curiosa eorum discussione abstinendum esse. Eodem argumento usus est Siracides dicens *Eccli.* i, 2: «Arenam maris, et pluviae guttas et dies saeculi quis dinumeravit?» etc., probat impossibilem esso divinæ Sapientiae cognitionem argumento a minore ad majus: si enim res linitas et terminatas certis numeris et mensuris definire nequaquam possumus, qua ratione poterimus brevi circumscripuloque modulo nostri intellectus infinitam atque immensam Dei sapientiam investigare? Tante igitur pluviae nobis innumerabiles sunt, licet liuitæ, numerantur autem a Deo solo; unde Septuaginta hunc locum ita vertunt, ἄλλοι οὐρ. τὸν **Ji** cœjtw craqꝓn; virCJ, *numerabiles autem ei stillae pluvia*, ubi S. Chrysostomus scientiam et providentiam notat. Ex quo loco videtur mihi colligi posse, ut pluviae guttæ scientiam humanam significant, quæ licet haberi possit (humana enim est et linita) non tamen habetur omnis; et hæc etiam quæ non habetur, si cum divina comparetur, non secus erit, ac si pluviae guttæ cum fluminibus conferantur. Pluviae nimirum stillæ sunt sapientia nostra: quare Moyses *Douter.* xxxii, 2: «Concrescat, inquit, ut pluvia doctriua mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi

imber super herbam, et quasi stillæ super gramina: et tibi stillæ pluviae; has tamen aufert Deus: stillæ enim et guttæ humame sapientiæ evanescent, si cum divina quæ ad instar gurgitum Huit, conferantur. *Et effundit imbres ad instar gurgitum*; gurges autem proprie est locus in fluvio profundus, in quo aqua congeritur et circumvolvitur, accipiturque pro ipso aquarum periculo, ut apud Virgilium I *Æncid.*:

Apparent rari mntes in gurgite vasto.

Quare loci hujus sensus etiam esse potest, *g. d.* homines enavigare gurgitem divinæ Sapientiæ absque naufragii periculo nequaquam posse: nam Deus magnus est, vincens scientiam nostram, atque gurgitessapientiae illius nos obumbrant; unde subdit: Qui *de nubibus (luunt, quæpratexunt cuncta desuper*; pro quo S. Augustinus legit, *tenebrescent super homines plurimos*. Sequitur:

29 et 30. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum: et fulgurare lumine suo desuper, et cardines quoque maris operiet. — **Vocat autem nubes tentorium Dei**, quod nube quasi tectus et inclusus apparere soleat, ut narratur *Ecod.* xvi, 10: «Gloria Domini apparuit in nube,» adeo ut regius Vales quasi ovantis nobile spectaculum laude et prædicatione consecutus exclamari! *Psalm.* Lxvii, 33: «Magnificentia ejus in nubibus,» quam magnificentiam ab æterno Patre in veteri lege patefactam tantum abest ut Filius Novo in Testamento imminuisse putandus sil, ut etiam cumulari!: nam in sua gloriosissima transfiguratione, ubi eluxit «magnifica gloria,» ut D. Petrus II *Epist.* i, 17, testis oculatus prodidit, pro regifico instructu et splendore exiuitæ pompæ grande veluti et blatteum adhibuit conopeum roseæ nubis, non divinilato minus quam argentea luce radiantis. Eleum victor remearet in coelum domita morte, creboquo spoliato, non Iconibus, ut quidam in Capitolium, non elephantis, ut alii, neo ut communis triumphantium mos fuit, insignibus equis in Empyrcum esi invectus; sed Aci. i, 0 a nubes suscepit eum; » et, quod subtiliter fuit notatum a S. Chrysoslomo, paternum currum deligere voluit jam toties a divinitate usurpatum, ad indicandam augustissimam dignitatem. Inde quoque *Matth.* XXIV, 30, ad decretorium magnum diem et tribunal universitatis cum gloria et majestate in nubibus est venturus, ut Evangelium monet. Non solum autem Deus in signum majestatis extendit nubes quasi tentorium suum, verum etiam ad defensionem et protectionem suorum, quemadmodum in sacro hymno David cecinit *Psalm.* civ, 39: «Expandit nubem in protectionem eorum, » vel, ut vertit S. Ambrosius, *ad protegendum cos*, quam nubes Vales purpureus recte nominat *protectionem*; S. Hieronymus vertit ex llcbræo *tentorium*; ahi *umbraculum*: paraphrastes Chaldaeus, *expandit*, inquit, *tentorium suum in nubibus tanquam velamen*. In libro Sapientiae cap. x, 17, dici-

Ver» 19
D. H. ii
Diihibm
(Mlfrlit
glocosi
tinni.

Nabei
est Telut
curmi
n i ol-
D^ 11*

NuI^
sunt
elūai
ijmto-
lam t. n>-
teclioais
Di.

Scientia
humana
pluria
gnllii
iuimf-
btar.

in cœlum tollitur , inhiatquo divinis rebus. Et certo ob eamdem ipsam rationem D. Thomas *in Hebr.* viros sanctos appellari *nubes* in divinis monumentis ait. Sed idem Plato in *Phad.* Deo optimo maximo m r ò *currum volucrem* attribuit, < um
T0* a divinis litteris id fuisset mutuatus, ut vult Jus-
pfOt|. tinus martyr in *Paræn.* cl opinor ejus late palen-
death. toni ct in omnes paries fusam providentiam vo-
luit innuero : « attingit enim, ut ait Salomon Sup.
vm, i , a fine usque ad finem, » mirumque in
modum semper immotus in perpetuo voluti cursu
csl ct volatu, ut bene de omni hominum genero
mereatur. Ad cujus so exemplum accommodan-
tes viri apostolici, magno quodam sinu amoris
totius mundi regiones complexi, evolare ad om-
nes gestiunt, atque animas, si fieri posset, omnes
secum in cœlum evehere. SicThcodori lus in *Cant.*
monet, Isaiam longe ante prospicientem sanctos
apostolos, tanquam aligeros quosdam universum
orbem terrarum pervolantes, magna voco cla-
masse : « Qui sunt isti, qui ul nubes volant? »
s. Pm-Talis fuit D. Paulus omni laudo superior, cujus
l« « Z ard°r immonsæ charitatis unius Judææ finibus
iim jxr contineri non potuit, sed cupidus omnium salu-
orbem tis et felicitatis, ut nubes volans adit Corinthum,
uaiTer- in Peloponnesum, in Macedoniam ; irrigat Asiaj
sum. urbes atque Europæ; lustrat Hispaniam; insulis
quoque per /Egieuin mare sparsis Evangelii lu-
cem impertitur; in Italiam cataplum cœlestium
bonorum inducit; pluit undique aureum imbrem
religionisetsanctitatis.O mirificam nubem! quam
sol magnus ad mortalium bonum alte sustulit, ct
uberius illuminavit, atque, ut sequitur, fecit e un
« fulgurare lumine suo desuper, » id est miracu-
lis coruscare. «Quid enim sentire fulgura, inquit
S. Gregorius *ibid.* cap. iv, nisi miracula debemus?
de quibus per Psalmistam dicitur *Psalm.* xvii,
Fulgura jji : *pulgura multiplicabis, cl conturbabis cos.* Per
tui mī- has ergo nubes lumine suo desuper fulgurat, quia
nenla per prædicatores sanctos insensibilitatis noslne
pedica- tenebras etiam miraculis illustrat. Cumque nubes
torum, Èsito verbis pluunt, cumque miraculis vim coruscos
lucis aperiunt, extremos etiam mundi terminos
in divino amore convertunt. Unde recte subditur :
Cardines quoque maris operici : omnipotens enim
Dens coruscantibus nubibus cardines maris ope-
ruit , quia emicantibus prædicatorum miraculis
ad fidem etiam terminos mundi perduxit. Ecco
enim pene cunctarum jam gentium corda pene-
travit : ecco in una fide orientis limitem occiden-
tisque conjunxit. »
Veri. 31. 31. PER ILRC ENIM JUDICAT POPULOS, ET DAT ESCAS
Dempta- MULTIS MORTALIBUS,—id CSt, per nubes ct pluvias,
vii et pcr figura et tonitrua ct similia mille Deus ho-
tiüfui minibus calamitates adferl cl commoditates, son-
milo» tibus supplicia ct insontium meritis mercedem
' bðne/l rcPen<iens : noluni enim csl pluviis 0 nubibus
4lin<< effusis aliquando quidem homines puniri; non
raro vero etiam recreari et ali, et ex iisdem nunc
copiam nunc inopiam exsistere. Hujus rei varia

Deus documenta præbuit, primum, cum Gen. vu,
8, ruptis coeli cataractis Noetico saeculo mundum
delevit, el deinde *Eiod.* ix, 24, Ægyptios gran-
dine afflixit; de ccelo quoque Jud. iv, 15, contra
Sisaram dimicatum esse dicitur ; quin el tonante
cado perterriti atque fugati fuerunt Palu-slini, ita
ut qutedam arma Dei in nubibus dicantur esse
reposita, de quibus vide *infr.* cap. xxxvni, 22. Vi-
cissim etiam per nubes Deus hominibus alimenta
præbet, dum ex illis opportunos effundit imbres,
el exhilarata herbarum viriditate terra, hominum
etiam animos confirmat ctexhilarat:ita Sanctius.
Mystice S. Gregorius lib. XXVI *lierai*, cap. vi :
« Per hæc, inquit, nimirum verba prædicatorum, v»rh»
id est guttas nubium, per hæc fulgura miraculo- >
rum Deus populos judicat, quia eorum corda ter- mb,
rila ad poenitentiam vocat : nam dum superna «m* «.
audiunt, dum mira opera offendunt, mox
corda sua redeunt, et se de antcactis pravitatibus
affligentes æterua tormenta pertimescunt. Sed per
easdem nubes, per quas terror infligitur, etiam
esca datur, quia magna prædicatorum dispensa-
lio csl, ul sic sciant superbientium mentes affli-
gere, ul etiam afflictas noverint consolationis elo-
quio nutrire; quatenus et peccantes de æternis
suppliciis terreant, et pœnitenles de superni regni
gaudiis pascant, » etc.
32 et 33. h manibus abscondit lucem, et pasci-
riT El UT RURSUS ADVENIAT. ANNUNTIAT DE EA AMICO e' 31'
SUO, QUOD POSSESSIO EJUS SIT, ET AD EAM POSSIT AS-
CENDERE, — id est, lucem ea facilitate dispensat, D">10-
diffundil ac condit, qua nos illa ostendimus, aut J"»
claudimus, quæ gestantur in inanibus, quro ex itcu
plicata porrigimus manu, et eadem contracta ne-
gamus. Sic nullo negotio potest Deus abscondere '
lumen ne nobis in terra appareat, v. g. per noc-
tem, per nubes densas, per subtractionem radio-
rem iniraculosam, ul *Eaod.* x, 22 fecit in Ægyplo,
et *Matth.* xxvn, 45 in passione Christi; run>um-
que ubi voluerit splendidum solis jubar terra
restituere, vel post noctem reducturus diem, vel
post tempestatem redditurus serenitatem, ex ip-
sius præcepto, decreto ct ordinatione post oc-
cultationem iterum sese mortalibus ostentat. Eam-
dem porro lucem quasi possessionem propriam tttiur.
suis Deus amicis promittit el annuntiat, dicitquo
illos visuros esse post tenebras lucem, ct ad illam
reversuros esse fortunam, cx qua prius ad mo-
dicum tempus exciderant : in luce cniin non so-
lum intelligitur illud quod proprie sonat, sed
etiam quod in ea metaphorico sensu significatur,
nempe quidquid kelum et optabile est. Est autem
theologicum id quod Eliu his ultimis verbis insi-
nuat, dum cx aspectabili luco sese ad lucem im-
mensam, divinam et æternam effert; ad quam
Dei amicos ascendere posse testatur. Et quidem
apposite, nam solis lux nobilissima, quie mun-
dimi exhilarat, fovet, illuminat, idoneis rerum
divinarum contemplatoribus usui maximo est ad
ascensum in divina, quibus immortalis animus

Ex luco
hu
1'pecla-
bili id
dirioato
lucem
animus
cit (ri-

illustratur et pascitor, uti pulchre docet S. Dio-
oysius Areopagita lib. De Diu. nom. cap. iv. Po-
test item versus iste ultimus sic accipi, quasi Deus
t, Dei. moneat amicum suum fidelem, quod sol lucens,
sive cœlum lucidum, sit possessio, hoc est locus
possessionis ejus : quia locum illum gloriæ bea-
torum destinavit, ad quem bonis operibus para-
tur ascensus; et in hac expositione lux pro cor-
pore lucido accipienda, et pro cadesti fabrica
illa, quæ tenebrarum expers est, uti decet locum
divinæ lucis consortio decretum. Potest denique
» «ai. Sic versus idem explanari, quasi Deus annuntiet
a. amico sive homini gratia divina illustrato, quod
lux solis pertineat ad possessionem sive opes
suas : nam sicut qui male agit odit lucem, ut non
arguantur ejus opera; ita o contrario qui recte
agit amat et quærit lucem ut rem sibi congruen-
tem; cui apte dicitur, posse ad illam ascendere,
hoc est ad loca conspicua prodire ubi lux alltil-
get, ut eo ipso discernatur a peccatoribus, qui
latebras exquirunt, et hominum conspectum con-
scientia carpente refigiunt.
chrittai Allegorico recto diei potest Christus in mani-
MhMtá* b’’s SUIs divinitatis et gloriæ lucem abscondisse,
n io«m quando homo factus nostra; mortalitatis vestem
divinità- induit, et deitatis suæ gloriam celavit : apte vero
'tiuM ’n ’«anibus abscondisse dicitur, quia lux in ma-
nibus abscondita vix potest ita celari ; quin per
digitorum saltem rimas aliquo modo ejus splen-
dor non cmicet : ita Christi divinitas et gloria
quasi in manibus celabatur assumplæ humanita-
tis , per quam velut per manus operabatur Deus :
erat enim illa conjunctum divinitatis organum.
Cbriitoj Quamvis autem sic Christus vere Deus abscondi-
g ’nra’vo* *us esset, quandoque tamen gloriæ suæ radios
n» qnui per humanitatem emittebat, dum vel mortuos ad
vitara vocabat, cascis visum restituebat, cura-
bat infirmos, dæmones pellebat; presertitn vero
oikaliL cum in monte Thabor gloriosus apparuit, tunc
precepit luci, hoc est gloriæ deitatis, ut rursus
adveniret : singulari cnim modo tunc divinitatis
suæ et gloriæ dedil indicia. Nec mirum, quia in
manibus suis absconderat lucem, promptumque
erat illi, quoties libuisset, et abscondere et ape-
rire gloriam suam; sed cur id tunc potissimum
prostiterit sequentia verba declarant :
AXXCXTIAT DE EA AMICO SIO, QUOD POSSESSIO EJUS
sit , etc.:—nam ut annuntiaret amicis suis de hac
suæ gloriæ luce, quod possidere eam cl ad cam
ascendere possent, ideo gloriosus apparuit; ideo
divinitatis suæ sic voluit radios quosdam emittere;
ideo Petrum, Jacobum et Joannem testes gloriæ
suæ esse voluit : nimirum, ut ita suorum spem
erigeret, et qui ipsum ducem sequi vellent, in-
telligerent posse se post laborum et crucis tole-
onj ’izt ranliatn ejusmodi gloriam adipisci. « Electo enim
—*Tiù cl dilecto, inquit S. Bernardus *ad Fratr. de Mont.*
’l ja«u *Dei*, aliquando vicissim lumen quoddam vultus
pj ostenditur, sicut lumen clausum in manibus
patet el latet ad arbitrium teucalis, ut per hoc

quod quasi in transcurso vel in puncto permitti-
tur videre, inardescat animus ad plenam posses-
sionem luminis ælerni et hereditatem pleno; vi-
sionis Dei : cui ul innotescat aliquatenus id quod
ei deest, nonnunquam quasi pertransiens gratia
perstringit sensum amantis, et eripit ipsum sibi,
et rapit in diem, qui est a tumultu rerum ad gau-
dia silentia, cl pro modulo suo ad momentum,
ad punctum id, ipsum ostendens ei videndum
sicuti est; interim etiam et ipsum edicit in idip-
sum, ut sit suo modo sicut illud est. Ubi cum di-
dicerit quid intersit intermundmn et immundum,
redditur sibi, et remittitur ad mundum cor, ad
visionem, ad aptandum animum, ad similitudi-
nem, ut si aliquando rursum admittatur, sit pu-
rior adhuc ad videndum, et stabilior ad fruen-
dum. Nusquam enirasc melius deprehendit mo-
dus humante imperfectionis quam in lumine vul-
tus Dei, in speculo divinæ visionis. Ubi in dic qui
est, plus et plus videns quid sibi deest, emendat
in dies similitudine quidquid deliquit dissimili-
tudine, similitudine ei appropinquans, a quo
longe factus est per dissimilitudinem. El sic ex-
pressiorem visionem expressior semper simili-
tudo comitatur. »
Tropologice luci ac soli comparari labor po- Quod la»
test, ut sicut corporeo oculo ad videndum neces-^'j^
saria lux est, sic et mentis oculo labor, ut virtu-
tum actiones attingere possit, quod eleganter his
verbis explicat Philo Judæus lib. De *Sacr. Adelis*
et *Caini* dicens : «Labor inter precipua bona nu-
merandus, bellum cum voluptate gerit perpe-
tuum : hunc enim, si verum dicendum est, om-
nis felicitatis omnisque virtutis principium homi-
nibus Deus declaravit; sine quo nihil honestum
apud mortales esse invenies. Nam sicut sine luce
videre non possumus, quia nec colores, nec oculi
ad videndum sudicioni : hanc enim ceu vinculum
natura pneparavit, quo coaptaretur colori oculus:
nam in tenebris neutersuam vim exserit: eodem
modo animæ oculus nullam virtutis actionem po-
test attrectare, nisi a labore ceu luce adjutus. »
Quam ingenii luce perfunditur qui laborat! quan-
tis tenebris obsidetur qui otium quierit, laborem
fugit! et cui non grata lux, non gratus sol! cur
igitur non sit et labor, qui mentis lux et quidam
sol est? Preclare profecto Eliu potentiam Dei ef-
ferens ait illum in manibus suis lucem abscon-
dere, cique rursus præcipere ut adveniret, hoc
est, ut exponit S. Thomas hic : « Per opera virtù- Qnid 11
tis suæ facit, ut quandoque lux solis et stellarum ”
nubibus occultetur; sed quia hæc occultatio non
est perpetua, sed ad tempus, præcipit ei ut rur-
sus adveniat, videlicet descendentibus nubibus.»
Diceres et homines in manibus suis lucem abs-
condere, et lucem ostendere : nam dum labo-
rando operi manum admovent, lucem ostendunt;
si otio torpeant, abscondunt : aut certe tunc abs-
condunt lucem cum operantur quidem, sed la-
bores suos legunt, legunt opera, nolunt videri.

derf.

Luccm certo in manibus habent laborantes, quia ipsi luco perfruuntur dum laborant, et exteros quoque luce perfundunt dum videntur.

Uboran- Hinc intelligiinus quid sibi illa Davidis verba iert lu" vc^nl> SCIPSO ait *Psalm.* Lxxvii, 72 : « Et in pavit cos in innocentia cordis sui : et in intellectu minibus. bus manuum suarum deduxit eos : in itane vero intellectus manibus inest, inest lux? utique prædilæ luco sunt manus, quia lucem laborantium quin et spectatorum manibus immittunt, dum qui præest operi manus admovet, et manibus laborat. Numquid etiam Christus operum luce præditas esse manus voluit, cum illis lucernas affixit *Luc.* xi!, 35 : a Sint, inquit, lumbi vestri præcincti, et lucernas in manibus vestris, d quæ verba sic ad nostram mentem interpretatur B. Gregorius hom. 13 in *Evang.* : a Lucernas ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus, de quibus profecto operibus Dominus dicit *Matth.* v, IG : *Luceat lux vestra coraia hominibus, ut videant opera vestra bona, et*

glorificent Patrem vestrum qui in cadis est : » caret hac luce, caret hisce lucernis, qui otio torpet, desidi® atque socordi® laboris hostis indormit Lux Soli* ei manibus et operibus inest luce gravidus labor, ut non abs re tantam cum sole cognationem nexumque labor habere videatur, ut exoriens ad laborandum homines evocet, requiem ubi abierit concedat. Pulchre Richardus Victorinos explicans illa verba *Eccle.* i, 3 : Quo *Morat sub sole*, ait : « Fortasse simpliciter accipiendum est, quia homines in hac mundi parte inferiore degentes desuper solis lumen accipiunt, cl ad agenda opera usibus humanis necessaria illuminantur, ut videant; sicut scriptum est *Psalm,* cm, 22 : *Ortus est sol, et exhibit homo ad opus suum, et ad operar (ionem suam usque ad vesperam.* » Invitat igitur ad laborem mortales omnes sol dum oritur, refrigerium ubi recesserit permissurus. Sed hic laboris et solis nexus tacite hoc etiam indicat, laborem laborantibus lucem Litviltc, ut ex Philone dicebamus.

CAPUT TRIGESIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Ex fulmine, tonitru, ventis, imbribus et horum mirabilibus effectibus concludit Eliu inscrutabilia esse Dei judicia ; sicut etiam est ejus potentia, majestas et sapientia; unde monet Jobum, ut se nutui divino penitus subjiciat, intcejrque permittat.

I. Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo. 2. Audite auditionem in terrore vocis ejus, et sonum de ore illius procedentem. 3. Subter omnes cœlos ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae. 4. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ; et non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus. 5. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia. G. Qui præcipit nivi ut descendat in terram, et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suæ. 7. Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua. 8. Ingredietur bestia latibulum, et in antro suo morabitur. 9. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab arcturo frigus. 10. Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissimæ funduntur aquæ. II. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum. 12. Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum. 13. Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri. 14. Ausculta hæc Job : sta, et considera mirabilia Dei. 15. Numquid scis quando præceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus? 16. Numquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias? 17. Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? 18. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt. 19. Ostende nobis quid dicamus illi : nos quippe involvimur tenebris. 20. Quis narrabit ei quæ loquor? etiamsi locutus fuerit homo, devorabitur. 21. At nunc non vident lucem : subito aer cogetur in nubes, et ventus transiens fugabit eas. 22. Ab aquilone aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio. 23. Digne eum invenire non possumus : magnus fortitudine, et judicio, et justitia, et enarrari non potest. 24. Ideo timebunt eum viri, et nun audebunt contemplan omnes qui sibi videntur esse sapientes.

I. Sopen noe expavit con meum. et emotum est
Saper db loco suo. — Quanquam hoc caput explicatio
hé sitaulconbnuatiopræcedentis,inquoadmirabilia
«jpirw. quædam et arcana proponuntur, ad quorum per-
feclam cognitionem pervenire non potest humana
solcrtia; incertum tamen quid præcire designet
Eliu pro materia proxima sui terroris cum ait :
« Super hoc expavit cor meum, n etc. Græcus
Scholiastes hoc ad Dei sapientiam refert, q. d. Ex
hac consideratione incomprehensibilis sapientiæ
Dei expavit cor meum, eie.; latini vero interpre-
tes fere referunt ad ea quæ præced. cap. dicta
sunt; el nominatim Sanctius noster refert ad can-
ticum illud vulgare, cujus in superioribus est
facta mentio, quod æquitatem in Deo et provi-
dentiam commendat, docetque altiera magisque
occulta esse divina consilia, quam quæ homo
scrutari debeat aut possit : quare dicit admirari
se supra modum, et omnino expavescere, ila ul
apud seipsum non sit, cum videat vilem homun-
cionem ingenio inculto et hebeti non solum su-
blimia Dei explorare consilia, sed eo pervenisse
demenliæ, ut in illis æquitatem et providentiam
requirat, q. d. Vix sum apud me præ admiratione
sluporeque vehementi, cum videam hominem, in
cujus auribus egregium illud vulgatumque car-
men toties personuit, sic esse aut imprudentem
aut stolidum, ut in Deo deprehendat quod nolet
ac damnet. Impium nempe ac blasphemum Jo-
bum judicarat Eliu, quia, ut ipso male cogitabat,
tntyuum in *judicando* vocaret Deum, et in illo ad
res administrandas desiderabat providentiam.
Quæ omnia licet non improbabili ratiocinatione
versum hunc ad præcedentia referendum probare
videantur; mihi tamen cum Stunica cl Pineda
probatur magis, ut ad sequentia referatur, quæ
proxime nunc denuo proponet, q. d. Magna dixi,
dicam majora et maxime stupenda, quorum ter-
rore animos auditorum excitat vers. scq. Sic vi-
detur nectere Symmachus, xxt ri?! rw:w irrwon rj
x.apSîx jico, *eliam de his expavescit cor mcum*; et
S. Augustini lectio, sed *et in hoc obstupuit cor meum*.
Et respondet llebræo, quod a simili particula ex-
orditur ntfib-JjN *aph-lezot* : quod Septuaginta red-
dunt, zii *iiA -riirr.*; *et ab hac*; sed sciendum Ik;
bræos femininum pro neutro usurpare, quæ est
ratio, cur Septuaginta eodem genere expresse-
runt : sic alibi *Psalm.* xxvi, 4 : f,rr.ox|*r» wxfâ

unam petii a Domino, id est *unum* : item
Psalm, cxvu, 23: nxjx Kupicj iqwtTo aCm, *a Domino
facta est hcee*; latine, *factum est istud*, aut hoc. *Su-
per hoc* itaque, id est ob tonitru, se expavisse sig-
nificat : quis eniin eo audito non consternatur ?
vel ipsimet athei expavescunt tonante Deo, qui
tamen nullum Deum esse credunt. Atque hoc est
omnibus generale; sed increduli quantum pos-
sunt pavorem et terrorem istum, quo illos mo-
veri el affici oporteret, exstinguunt ; fideles in
ipso proficiunt, et sponte se sollicitant ad expa-
vescendum, ut cum omni humilitate et reveren-

tiaDco debitum honorem exhibeant, linde subdit;

2-5. AUDITE AUDITIONEM IN TERRORE VOCIS EJUS, ET Ven I,
SONUM DE OHE ILLIUS PROCEDENTEM. SUBTER OMNES 3,,e1”
COELOS IPSE CONSIDERAT, ET LUMEN ILLIUS SUPER TER-
MINOS TEHRE.E. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce
MAGNITUDINIS SUÆ, ET NON INVESTIGABITUR, CUM AU-
DITA FUERIT VOX EJUS. TONABIT DEUS IN VOCE SUA MI-
RABILITER, QUI FACIT MAGNA ET INSCRUTABILIA. — Per-
git Eliu in describendis aliquot naluræ cfFcclis
mteoricis plane mirabilibus, quibus Deus morta-
libus terrorem incutit, quorum causas finesquo
perfecte cognosci nequeunt, ut ex hoc divinam
potentiam sapientiamque commendet, hominum-
que Dei opera scrutantium audaciam frangat. In
primis *tonitruum* hic amplificat, quod Tonimi
auditionem in terrore vocis Dei, et sonuin do ore dei”“
illius procedentem, sonitum rugientem, vocem-
que magnitudinis Dei appellat. *Post eum rugiet so-
nitus* : significat nostro intelligendi more Deum
quasi super ventos rcgioneinvc aeris alte gra-
dientem, transitnque suo terribiles illos crepitus
excitantem, ut homines ad sui timorem permo-
veat. Alii opinantur verba illa: *Post eum*, perinde
esse ac post fulgorem seu fulgur, quia physice
agendo prius cernitur fulgur, postea tonitruum
auditur, quod cum motu successivo ad aures
perfertur.

Non INVESTIGABITUR, CUM AUDITA FUERIT VOX EJUS :
— hoc referri potest et ad sonum incerto ex loco
delatum, et ad fulmina et conflagrationes horren-
das, quæ passim contingunt incertis in locis, quæ
certo sciri non possunt; et denique ad multa na-
turae mirabilia ibi latentia, quæ salis comprehendi
nequeunt, tametsi incendia et fulmina quando-
que investigentur. Praemisit porro Eliu tonitru
mentioni verba illa : « Subter omnes coelos ipse
considerat, n ut significaret jactus fulminum, to-
nitru
terrorem, cæteraque omnia, quæ fortuita
et nullis legibus adstricta videntur, divino consi-
lio regi, ut ne minima quidem coruscatio hiant
nube vibrata extra Dei decretum splendeat. Est
autem perelegans ordinis ratio, nam post verba
ista, « Subter omnes oælos ipse considerat, » sub-
jungit : « Et lumen illius super terminos terræ; »
terlioque loco tonitrua commemorat, quasi nos-
tro dicendi moro Deus primum consideret, mox
fulguribus subitis illa, quæ in orbe densis nubibus
obducto geruntur, retegat, denique peccatores lo-
nitruis et fulminibus terreat ac puniat: ita Joannes
a Jesu Maria, qui recte notat Eliu videri idoneum
contemplatorem mirabilium Dei operum, quæ
mentem ad sapientiæ ac potentiæ divinæ admi-
rationem extollant. Et sane cum ingruunt fulmi-
na, tunc mirabilia et prope incredibilia fiunt : vi-
dere enim erit hominem in cinerem redactum , lr'in,'l'
qui figuram humanam retinebit, vix foramen pisi,
magnitudine repcrielur, et tamen ecce hominem
intus exesum et consumptum. Ferrum etiam ab-
sumetur, vagina, qua conditum est, quia cedit,
integra permanente. Arbores interdum radicitus

exstirpantur, interdum quasi secantur, interdum ita absumuntur, ut nullæ ipsarum reliquia? appareant : idem in ædificiis accidit. Denique si fulminum omnia effecta considerentur, tanta sunt, ut credi non possint, nisi experientia cognita essent. Par est igitur ut hic homines se humilient conspecta sensuum suorum infirmitate et operum Dei magnificentia.

Precito- Tropologice S. Gregorius lib. XXVII Afora/, cap.

X : ° Notandum, inquit, est, quod vox Dei non in gaudio, sed in terrore audiri perhibetur : quia

«ventu, nimirum peccator quisque dum sola quæterrena '¿¿tuo 5,11111 c°g>tat, cium cor oppressum infimis cogi-

tationibus gestat, si repente divinæ gratiæ aspiratione tangitur, hoc ante omnia intelligit, quod cuncta quæ agit districta sterni iudicis animadversione puniantur. Auditio igitur vocis Dei prius in terrore fit, ut post vertatur in dulcedinem, quia ante nos districti iudicis timore castigat, ul jam castigatos supernæ dulcedinis consolatione reficiat, etc. Sequitur: *Subter omnes calos ipse considerai, et lumen illius super terminos terra*, ac

ProTi- si aperte diceretur : Qui summa regit, etiam ex-

Mti*c trema non deserit : quia sic impeditur maximis, htindir 111 tamen hæc eadem cura regiminis non pnepe-

tniimi», dialur a parvis : qui enim ubique præsens elubi- nt mini- qUC ffiqUaijs est etiam in dissimilibus sibi ipsi

ntgiigiū dissimilis non est. Æque ergo respicit, æque cuncta disponit, qui in omnibus locis prasens ncc lo-

caliter tenetur, nec varia curando vanatur, n Pos- sunt quoque *cali* nomine sancti prædicatores designari : hinc enim scriptum est *Psalm.* xvm, 2 :

Call « Oceli enarrant gloriam Dei ; » sunt namque non-

nulli, qui cum mira apostolorum opera audiunt,

rrX-nuiaha5 virtutes nunc in Ecclesia non vident,

torn, subtractam ab Ecclesia supernam gratiam suspi-

cantur, nescientes quod sicut dicit Apostolus I Cor. xiv, 22 : a Linguae in signum sunt non fidelibus,

sed infidelibus, u Sed elevatis cadis Dominus in-

feriora considerat, quia et ablatis summis prædi-

catoribus incessanter eliam infima nostræ infir-

mitatis curat ; cl quasi subter cælos lumen illius

terræ terminos respicit, quia post sublimem vitam

priededenlium, eliam peccatorum niores actus-

que gratiæ suæ illustratione comprehendit : qui

etsi virtutum signa nunc per vitam fidelium cre-

bro non excrit, ab eisdem tamen fidelibus per

virtutem operum non recedit.

Termini Potest eliam intelligi *lumen illius super termini s*

urrs fenæ, quod prædicatio supernæ gratile, dum gen-

nrjhomV-tcs ad tldem colligit, intra semel ipsam mundi li-

nam peo- mites clausit. Vel certo *termini* knæ sunl fines h<>-

atorum. rajnurn peccatorum ; et sæpe contingit, ut pleri-

que Deum deserant, et vitæ suæ tempora in de-

sideriis carnalibus expendant ; sed liiuen cum

superna gratia respicit, in extremis suis ad Deum

redeunt, quæ sint iudicia æterna cognoscunt,

cuncta quæ se perverse egisse meminerunt fleti-

bus puniunt, atque hæc vere se insequi rectis

operibus ostendunt ; quibus subséquente justitia

profecto totum dimittitur **quod** ante deliquerunt.

Hæc per compendium ex S. Gregorio dicta sunt,

quibus non dissimilia S. Hieronymus adfert in

hunc locum, docens eos habere lumen perfecti®

cognitionis, qua percipiant vanitatem sæculi, et

elevantur ad capscscnda vera bona, qui terrenos

terminos excedunt, super illos elevati et excelsi

constituti. « Termini, inquit, sive fines terræ ipsi e«x'i

sancti sunt, finem terrenis passionibus et cupidi- 'nr,‘

talibus imponentes, eo quod non sint in medio rs qno«

Babylonis, ncc sæculi hujus vitiis circumdentur, iU

secundum quod Pétrus Apostolus ait II Epú/. n, 11: l

Christus igitur in tam passus reliqui/ nobis exem-

plum. Qui passus est in carne desiit esse a pecca-

tis, ut jam non hominum desideriiis, sed volun-

tati Dei, quod reliquum est in carne, vivat tem-

poris, id est vivens pro tempore, desinentibus in

carne peccatis, velul in finibus habitet carnis. In

his finibus posita regina Saba, quæ typum gere-

bat Ecclesiæ, veri Salomonis meruit audire sa-

pientiam. Tales igitur terminos Deus lumine gra-

liæ suæ atque agnitionis illustrat. » Ita S. Hiero-

nymus. Quod autem addit : *Post cum rugiet soni-*

tus, de pænilenliæ gemitibus ita pulchre exponit

S. Gregorius XXVU *Moral*, cap. xu : « Quem enim G@2'l

Dominus illustrando repleverit, ejus vitam pro-

cui dubio in lamentum vertit, atque illuminat® im ut»-

menti quo macis æterna supplicia insinuat, eo

hanc durius de transacta nequitia gemitibus fa-

tigat, et dolet homo quod fuit ; quia bonum jam

incipit videre quod non fuit : odit qualem se fuisse

meminit ; amat qualem se esse debuisse cognos-

cit ; et solam jam pænilenliæ amaritudinem dili-

git, quia caule consideratio quantis voluptatibus

sua delectatione peccavit, etc. Unde post pæ-

nilenliæ rugitum apte subjungitur : *Tonabit coce*

magnitudinis suæ : voce enim magnitudinis suæ

Deus tonat, cum se nobis bene jam per lamenta

pneparatis quam sit magnus in supernis insi-

nuat, » etc.

G. Qui rxncipiT kivi ut descexdat ix terbam, ei v r>-«.

HIEMIS VLWHS, ET IMKA1 FORTITVDIXIS SUS. — POT- Nil 't

sequitur alia meteora ad explicandam Dei poten-

tiam ; est aulem nivis efleclio prorsus mirabilis, « onit-

ex qua etiam Deum præcipit laudare David, dum mUcm

creaturas omnes in choream adducit ad laudes

Numinis celebrandas ; inter quas eliam citantur

Psalm. cxLin, 8 : « Ignis, grando, nix, glacies, spi-

ritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus, »

utres illæ, quæ impetu celerrimo feruntur, et

absque consilio accidere videntur, præcepto Dei

ordineque miro succedere demonstrentur, quod

congi uit asserto Eliu dicentis : « Qui præcipit nivi,

pluviis, imbri fortitudinis, » hoc est fortissimo,

per phrasim Hebræis familiarissimam. Eo autem

ipso quod ex Dei præcepto hæc contingant, mul-

tiplex divinæ sapientiæ ac polentiæ et justitiæ laus

ex hoc textu conflatur a mensura, distributione,

effectis aliisque capitibus, quæ novit ipse rerum

conditor et servator : ipsius enim præcepto, de-

crclo et ordinatione nix ipsa certis anni temporibus desuper cadit super terram, eamque cooperit pro utilitate term germinum ; ut videlicet terra frigidissimis cooperta nivibus intra se calorem seminalem multiplicet, semina quoque ipsa in terra delitescant melius mortificentur ad proferendum fructum multiplicem, ac deinde resoluta in aquam nivis materia terram ipsam subingrediantur, et circumdant eam. Neque vero minor elucet in pluviis imbribusque opportuno tempore dispensandis Dei providentia.

Nii rym- Anagocic S. Gregorius lib. XXVII *Moral*, cap. boiniti xiV. « Quid, inquit, hoc loco *nivem*, nisi per lustr'iori, cem iustitiæ candida accipimus corda sanctorum ? jnjtkk». aquæ autem ductæ in superioribus constipantur, ut nives fiant; sed cum hæ ipsæ nives ad terram veniunt, in aquarum iterum liquorem vertuntur. Aquæ igitur sunt prædicatorum mentes, quæ dum ad contemplanda superna se erigunt, altiori intellectu solidantur : cumque in summa consideratione rapiuntur, virtutem confirmationis accipiunt; sed quia adhuc in terris fraterna dilectione retinentur, semelipsas ab alto intellectu modificant, et infirmis humiliter predicantes, moreniviuin corda arentium liquate rigant. Nives ergo ad terram de coelestibus veniunt, cum sublimium corda sanctorum, quæ jam solida contemplatione pascuntur, pro fraterna charitate ad humilia prædicationis verba descendunt. Sicut enim nix terram cum jacet operit, cum vero liquatur rigat, ita sanctorum virtus per firmitatem suam apud Deum vitam peccatorum protegit, et per condescensionem suam quasi liquefacta arentem terram ut fructus proferat infundit. Et quia aqua prius ab infirmis trahitur, ut post a superioribus sparsa reddatur: sancti quique etiam cum in virtutis arce consistunt, unde elevati sunt, considerant, ne alienæ infirmitatis abjecta contemnant. Quasi ergo aquæ ad terras, de quibus sublevate sunt, redeunt, dum condescendentes iusti peccatoribus reminisci non desinunt quod fuerunt, » etc. Sic ille, qui per *pluvius, et imbres* et *nivem* verba concionatorum intelligit.

Frr.l o- Cælerum quid est quod verba concionatorum pluviis comparentur, non vero *astatis*? i emu, Illicms dicitur pnsens sæculum; hoc autem tem- ei car. pOrc jngruunt imbres, id est frequenter monemur vel Deo interius ad cor pulsante, vel concionatore aut alio pio viro ad aurem insonante ; cum vero homo diem suum obierit, Ire admonitiones cessabunt, una conscientia supererit, quæ reprobos torqueat, discruciet, pungat et lancinet : itaque tunc cessabunt ea omnia quæ prodesse poterant, iis tantum permanentibus «pire dura, gravia et toleratu acerba erunt. Vel certe sensus est, imbres, pluvias et nives hiemis quidem tempore agris utiles exsistere; si vero per restarent ingruant, non modo nullam utilitatem afferre, verum etiam nocumentum frugibus, perniciem arboribus, interitum oleribus ac stragem vitibus inferre. Idem

quoque in spiritualibus imbribus usu venit; siquidem monita salutis, quæ vel de suggestu (licta audimus, vel a viro pio nobis instillantur, vel ex spiritali lectione aut meditatione haurimus, valde nobis utilia sunt dum vivimus; impiis vero jam vita functis et in tartara detrusis non modo nihil utilitatis afferunt, verum etiam ipsamethoruin recordatio damnatorum animos mordet, corda depascitur, aures vellicat, mentem lancinat. Imber quidem est, sed per restarent ingruens, qui nihil commodi, nocumenti vero plurimum adfert, uti pulchre Gregorius lib. XXVII *Moral*, cap. xviii his verbis edocet : « Ite nimirum pluviae hiemi congruunt, restate cessabunt: quia cum nunc carnalium oculis vita cœlestis absconditur, necesse est ut sanctorum nobis prædicatio irroretur; cum vero æterni iudicii restus incanduerit, nullus verba prædicantium necessaria tunc habebit, quia veniente Iudice ad cor suum quisque reducit, ut sancta jam cum agere non valet sentiat, et rectum, quod sequi debeat, ex fortitudinis suæ pœna cognoscat. »

Sed hic ulterius quæret aliquis, quid sit, quod precipue de nive dicatur ad Dei præceptuâ de codo ad terram descendere : sane iam nix quam ros aut imber, quæ terram irrigant, juxta anagogen superius ex Gregorio allatam, Christiani oratoris eloquium adumbrant. Cæterum nix ob candorem, quem a supernis locis trahit, eam orationem notat, quæ nos ad pietatem inducit, et animorum motus ciet : Christiani enim oratoris partium est docere, delectare, movere auditores : docet enim dum animos instruit, et difficilia aperit; delectat autem, dum comptam et ornatam orationem profert, movet vero cum ad pietatem auditores suos pertrahit. Ergo nix ob candorem eximium cum dicendi modum in concionatore designat, qui populos ad pietatem permovet. Hinc est quod nix potius Deo deferatur quam imber aut res : quia forte queunt homines auditorum animos demulcere, nrentes declinare elaborato eloquio et oratione ad numerum fluente; possunt etiam inulta docere et naturæ aperire arcana, verum eos ad christianam pietatem inducere unius opus est Dei. Quocirca etiam David orat *Psalm.* 1, 9 : « Lavabis me, et super nivem dealbabor; » utique eloquium illud exoptans, quod animo candorem virtutis inducat nivis instar albicantem, quo instruat ad pietatem. Hinc etiam Christi vestimenta cum nive composuit Evangelista, dum latentis intus Numinis indicia exterius promicare voluit, dicens *Matth.* xvii, 2 : « Resplenduit facies ejus sicut sol : vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix; » unde et Pater coelestis his vestibus Filium indutum videns, nobis illum Dorem præfecit de cœlo insonans *ibid.* vers. 5 : « Hic Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. » Talibus nempe concionibus nos adesse Deus vult, quæ potius animum percellant quam oblectent; quæ potius aures vel-

licent quam pruriant; quæ ad pietatem trahant, non demulceant. Addit S. Marcus *ibid.* cap. ix, 2 : u Vestimenta ejus facta sunt splendentia et candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere, » id est, nulla humana ars vel industria vim hanc verbis tribuere potest nisi solus Deus, qui possit animum quo velit inflectere.

v.n. 7. 7. Qui in manu omnium hominum signat, ut novem hint singuli opera sua. — Locus hic varie a variis M>nn» t' exponitur, *primo*, q. d. Qui facit ut quisque in afidi manu sua legat quasi in organo organorum de- oouil scriptum ejus suumque officium : sicut enim agricola per ligonem et falcem sui monetur officii, ita homo videns manus suas monetur sc natum ad laborem, ad artes exercendas, et Deo servien- dum, etc. : ita Franciscus Valesius *De Sacr. Vhi-* Mimii /os. cap. XXXII. *Secundo* pressius: « Qui in manu lnm'òpè- (*d est in vi operativa et industria executiva, cun- ntknij. jus symbolum est manus) signat, n ulex eo quod manibus libenter et quasi naturaliter tractant homines, videant inclinationes omnium hominum, ut ex illis quisque sciat opera sua ad quæ quas: natus est, ut in iis excellat : ita Tilelmannus. *Ter-* modum tio' ^ 'ranus et Thomas : « Qui signat in ma- eT' çin- nu> ” est in potentia et industria operativa ho- pas opt- minum, ut sciant opera sua, scilicet quo modo nudi. c(tempore quæque sint exercenda, v. g. quando serendum , quando plantandum, metendum : aliis enim operibus aptius est tempus siccum, aliis humidum, aliis calidum , aliis frigidum; et sic melius consentit cum vers, præced. et seq. Et Quarto, Valesius supra citatus hoc accipit de chi- 'doiis/^ romantia non magica, sed physica et naturali : manus enim post vultus physiognomiam maxime indicat indolem hominis : de qua re ipsum con- Hic Dæi stile. *Quinto*, et omnium optime, ad litteram Tiri- tu ù dè- nus noster hæc exponit de manu seu potentia Dei, ligoit. el in verbis istis : « Qui in manu omnium hominum signat, » hebraismum notat, ut sensus sit : Qui manu scu potentia sua divina (quam singulariter excriit, dum tonat, pluit aliasque tempestates excitat) aperte ostendit, se omnium hominum personas et res omnes obsignatas habere quasi sera, claustro vel sigillo, ut habent Septuaginta, qui utuntur verbo r.xraaç?*-pT«t. In Hebræo est, *in manu omnem hominem clausum tenet* : nam tonando, fulminando, pluendo, ningendo, el quasvis pro libitu tempestates ciendo, re ipsa demonstrat, et quasi sigillis signat, sc absolutum esse dominum universi et omnium hominum, « vultque ut singuli noverint opera sua; » id est, opera hæc omnia a Deo esse, et a manu divina. Frustra ergo Franciscus Valesius el quidam alii conantur ex hoc loco astruere cbiroinantiam physicam seu naturalem, qua ex manu hominis colligatur indoles animi ejusdem, sicut ex phjsiognomia vultus : neque enim hic sermo est de manu hominis, sed de manu Dei sive potentia ejus. Minus Sexto denique S. Gregorius lib. XXVII *Moral.* cap.

xv) : Qui *in manu hominum omnium signat*, sic ex- P™ wn. ponit, q. d. Qui homini indit rationalem mentem wnÜ4, et conscientiam, qua bona opera a malis discernat ; unde Philippus per mnum accipit potestatem liberi arbitrii. Septuaginta pro istis verbis ultimis : « Ut noverint singuli opera sua, » vertunt, *va pw *r.i; á-AfUTTt; vr.i* iccmS àcSiuti-», *ut sciai omnis homo infirmitatem suam*, quam scilicet Deus in omnibus operibus homini objicit.

8-iO. Ingredietur bestia latibulum, et in antro Ven. », suo morabitur (non hominibus solum signa de-9 dit Deus, sed etiam mutis rationisque expertibus ,01 q animalibus, ut futuras agnoscant temporum mutationes ac tempestates, sibi que ab illis matura fuga aut occultatione caveant, Deo enim agente MrT et instigante norunt besliæ sua cubilia, quasi domos in pluvia, in nocte, in æslu : tropologice S. Gregorius per *bestiam* intelligit diabolum, qui in reproborum cordibus quasi in antro suo latet: vide cum lib. XXVII *Moral*, cap. xvn.) Ab interioribus EGREDIETUR TEMPESTAS, ET AB ARCTURO FRIGUS. FLANTE Deo CONCRESCIT GELU, ET RURSUM LATISSIMA FUNDUNTUR aquæ , — id est a meridie, et australi plaga InUrion et polo antarctico, qui nobis perpetuo absconditur, et quasi intra terræ viscera conditur, ideo- tni. que *interior* appellatur, quia plaga illa nobis abs- «r. condita est, ut solent esse interiora domus loca; et quidem Septuaginta pro *ab interioribus* aptissima metaphora posuerunt íx touúuv, *de promptuariis*, quasi venti in cellariis quiescant, e quibus, ubi opus est, a Deo promantur. Inde ergo Deo sic disponente oritur ventus tempestuosus, humidus et calidus, pluviae ac morborum parens; unde Septuaginta pro *egredietur tempestas* vertunt cnp-y.wTit *iitmi*, *superveniunt dolores*, eo quod australi vento flante morbi maxime propagentur, qui varios ac multiplices adierunt dolores. Ab *arcturo* autem , id est septentrione et polo ártico, ubi est arcturus, sive constellatio illa quæ dicitur *Ursa*, egreditur frigus et ventus borealis, quem constat esse frigidissimum : vide quæ do plagis ac ventis istis annotavimus supr. cap. ix, 9 , in illa verba : *Qui facit arcturum, et oriona, et lujadas, et interiora austri*. Jam vero quod subtexitur : *Flante Deo concrescit gelu, etc.*, idem est, g. d. *Deo* frigidus ventos emittente, aqua coit ac congelascit, èl induratur; austro vero aspirante intepescit cælum, et coactæ prius aquæ funduntur et colliquantur; quod ad sermonem arcanum, ubi Deus animam nunc velut congelare sinit, mox calore divino in dulcissimas lacrymas resolvit, eleganter traducitur.

11-13. Frumentum desiderat nubes, et nubes ver», ii, SPARGUNT LUMEN SUUM. QI.E LUSTRANT PER CIRCUITUM, ,iel **.

QUOCUMQUE EAS VOLUNTAS GUBERNANTIS DUXERIT, AD OMNE QUOD P'RÆCEPERIT ILLIS SUPER FACIEM ORBIS TERRARUM : SIVE IN UNA TRIBU, SIVE IN TERRA SUA, SIVE IN QUOCUMQUE LOCO MISERICORDIS SUS EAS JUSSERIT inveniri. — Frumentum, inquit, et alia terræ semina irrigari cupiunt ob aquarum pluvialium in-irulBea‘

tu Tipo-fluxu : quorum volis nubes opportuna largitate
q vi ió- rCsPondent; quarum imber agrorum juro oplimo
ttoifrx- vocari potest lumen et vita, quia illo demisso vi-
i inii rescunt, et quodammodo illuminantur fruges;
Ubot0 <IU® cum marcescerent obscura videbantur et
mortuæ. Ilæ porro nubes totum orbem incredi-
bili celeritate permeant, quocumque illas guber-
natoris sui voluntas impulerit, sive ut irrigatis
frugibus sedata atque benigna pluvia homines
exhilarant, sive ut frigore et grandine conturbent
et exterreant; utrumque autem divinæ miseri-
cordia) opus csî, quæ tum prosperis tum adver-
sis nostram salutem operatur. Si consulas in *Ca-
te*». *Grece. Patr.* coronam, invenies hic per *nubes*
principes designari, quibus incumbit directionis
suæ imbre humanas regni segetes fecundare ac
promovere, ut quemadmodum herbescens viri-
ditas, quæ nixa libris stirpium, sensim adolescit,
culmoque erccla geniculato vaginis jam quasi pu-
bescens includitur, et pluviis nutritur, ul ad ce-
lerem uberemque maturitatem assurgat : sic re-
gni humana sala a principe tanquam a nube, quæ
Dei nutu dirigitur, velut pluvia, qua irrorantur,
et in auctiora incrementa proliciunt, imperii di-
rectionem exspectant. Sed operaprelium est scire,
in quo vis potissima comparisonis firmetur, cum
Prinàpw principes Spiritus Sanctus appellat *nubes* : fit
u. exemplis res manifesta. / Estivo tempore præ ni-
mia caloris intemperie sitiunt segetes, et humidi-
tatis inopia lassantur et languent, pascua ares-
cunt, arva rimis hiant, faliscensque terra quasi
aperto ore imbrium nutrimenta implorat; inci-
pit in aere conflari ex vaporibus nubes, cl sicut
pellis super agros evolvi ; et vix humorem inchoat
spargere, cum subito vel concitatur boreas, qui
eam extenuando dissolvit, el inter juges flatus
evanescit ; vel cam in aliam provinciam impellit,
cogitque ul regioni, in qua nata esi, se exhibeat
ingratam, cxtraneæque faveat.

Atque id est quod innuit Job : Site *in una tribu
site in terra non sua, sive in quocumque loco mise-
ricordia! sua: cus jusserit inveniri*, ex interpretatione
Lyr.v dicentis: « Quia aliquando contingit, quod
in eadem regione vapores elewantur, cl in nubes
condensantur, clin pluvias convertuntur; aliquan-
do autem contingit, quod moventur ad aliam re-
gionem antequam convertantur in pluviam. » Vel
flante subsolano urnlo frigida nubes per anli-
perislasin incipit comprimi el coarctari, clin gran-
dinem durissimam concrescere, quam illico a se
explodit, scgetesque diverberat atque dilacerat ;
et quæ inilio favor apparuit, demum fit agrorum
calamitosa perniciēs. Quis audeat ingratitude
incusare nubem, eo quod pluviam ubi coacta est
fuerit inficiata, alienis arvis liberalis effecta? vel
quis cam vocabit in crimen, co quod favorem et
fertilitatem promittens pepererit excidium? nam
poterit nubes respondere, si increpetur, se non
quidem a se agitari, sed supremi arbitrio guber-
natoris, cui ad nutum ipsa paret; et Deum quis

audeat interrogare, qui per hanc rerum varietatem,
vel injustorum eruditionem vel pravorum puni-
tionem molitur. Ex his igitur desumitur ad prin-
cipis comparisonem disciplina, qui Linquam nu-
bes optima: gubernationis pluviam portat; squa-
lent et arent quandoque subditorum inores, egent
ejusmodi humani agri præclaræ dispensationis et
egregia) pluvia institutionis. Principes strenua con-
cipiunt consilia, inveniunt decreta, madent salu-
bri moderandi ratione, ut ea omnia nubium ins-
tar in subditos effundendo velut opportuno rore
eos fecundenlet nutriant. Sed evenit, ut quod sa-
lutaris imber cl sapiens consilium putabatur ad
regnum locupletandum, exterorum regioni fiat
proficuum, el propriae segeti adversum; et quæ
putabatur prudenter optima) gubernationis plu-
via nubes tumens, tandem fulminet et grandinet
in subditos, supremaque illorum strages existat.
Numquid istiusmodi inexpectati eventus erunt
principum piacula? numquid æquum erit ul ob
eos principes publice arguantur? Insilientne me-
rito jure in majestatem oblatrantes et mordentes
concionatores? apage, nam cur nubes in culpa
erunt, si ab alio poleniori regantur? hrec etenim
fiunt sive ad nocentes corrigendos, sive ad alio-
rum ulilitatem, sive ob alias causas nobis minimo
perspectas.

Mystico frumento eliam electi et concionatores
nubibus comparantur a S. Gregorio lib. XXXII
Moral. cap. XIV, ubi hanc comparisonem fuse ac defciou
pulchre deductam vide. Has tamen salutare nubes
interdum prohibet iratus Deus regiones ali-
quas lustrare; unde fit ul fames ingens illas oc-
cupet : audi quid Spiritus Sanctus dicat Amos
vin, 11 : « Millam famem in terram, non famem
panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum
Domini, » idque fit, « quando, ut ail S. Hierony-
mus, propter peccata populi doctrina deficit in
Ecclesia. » Nec est silentio pratermittendum quod
subdit Amos : « In die illa deficient virgines pul-
chra et adulescentos in sili; » in quem locum idem
S. Hieronymus: « Deficient, inquit, virgines, quia
verbum Domini non invenient. » Ex quo intolli-
gimus, quando doctrina non fuerit in Ecclesia,
perire pudicitiam, castitatem mori, omnes abire
virtutes : quia non comederunt verbum Domini.
Quis ergo ita mentis inops est, ut non videat, Dirin*
quantopere operarii, tanquam nubes cœleslcs a
Deo missi, necessarii sint ad terram animæ nos-
træ irrigandam et fecundandam, ac famem sitim-
que spiritalem depellendam ? Quemadmodum igi-
tur, cum exaruit terra ob aquæ penuriam, solem-
nes solent preces institui ad divinam opem im-
plorandam, nimirum, ut de thesauro suo digne-
tur Deus arentem terra faciem irrigare : ita cum
desunt divinæ prædicationis pluvix, atque adeo
arescunt hominum animi, summis precibus exo-
randus est Deus , ul coelestes nubes mittat, quæ
salutaris doctrinæ aqua arida hominum corda ir-
rigent et fecundent. Sunlenim instar nubium Ec-

**»•

desi® doctores, pastores, et divini verbi præco-
nes, quos Deus quocumque vult transmittit tan-
quam nubes vel ad hos vel ad illos populos cdo-
ccndos super faciem orbis terrarum. Cæterum si-
cut singulari Dei misericordi® tribuendum est,
quod terrestres ist® nubes hanc vel illam fœcun-
dent terram; contra vero juslitiro, ut agri aresce-
re permittantur, prohibitis nubibus ne dent tem-
poraneum lerræ imbrem, juxta quod ait *Amos* iv,
7 : « Plui super unam civitatem, ct super alteram
civitatem non plui: pars una compluta est, ct
pars, super quam non plui, aruit, » Ita mullo etiam
illustrius Deus liberalem suam bonitatem ct gra-
tiam oscndit, dum suos prredicatores tanquam
spirituales nubes ad cœlestis doctrinæ imbrem
clTundendum ad aliquas genios mittit; contra vero
justiti® ullionisque divinæ signum clarissimum
est, cum eas nubes vel imbrem negat illis cœles-
tem. El vero quemadmodum nubes prompt® obe-
dienti® symbolum sunt, et exhibent eximiam
quamdam Creatori obcdienliam, quod non sint
uni vel altori loco alligatæ, sed quocumque eas
spiritus impulerit convolant : ita et in hoc simi-
litudinem referunt ministrorum Dei, qui in uni-
versum mundum mittuntur ad prædicandum
Evangelium omni creatur®. De quibus paedica-
toribus *Isaias* ait cap. 1 x, 8 : « Qui sunt isti, qui
ut nubes volant, ct quasi columb® ad fenestras
suas? » quibus verbis declarat gratiam D. Spiri-
tus, qui apostolos et divini verbi ministros colum-
barum ct nubium instar impellit ad varias mun-
di paries, ut illas salutari doctrina perfundant, et
amore filiorum spiritualium, hoc est, ut infi-
deles ad fidem perducant, el pravos homines ad
meliorem vitam convertant, cxcilalad quærendos
corumdcm infidelium vel pravorum hominum ex-
tremos recessus et occultas abdilasquo cavernas.

Vers. 14 14 ct 15. Ausculta djje Job : sta, et considera
ti 15. mirabilia Dei. Numquid scis quando prjeceperit
Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus?

Prokit a —Acriter instat Eliu rogans multa, quorum notio
nóii' rsL m°d>ca cst, ut cx hoc struat argumentum, cvin-
um Dro catque, ab homine ignaro non esso cum Deo con-
rpnku gressum faciendum : proponit igitur duo illa mc-
'lulD' teorica, scilicet effusionem pluvi®, ct lucem sive
fulgure nube micans, ul ignis ct aqu® mistionem
quamdam miram neque salis cognitam repræsen-
tet, q. d. Qui tibi videris omnia scire, scisnc quo
tempore et qua ratione nubes, tolæ aqua cum
sint, tamen fulmen cl ignem ejaculentur? Vides
o Job, quam sint admiranda et stupenda ista opera
Dei; ausculta proinde diligenter, dum tibi pernio
enarrantur, el erecta mente in cœlum contemplare
mirabilia opera Dei tui, ul vel sic illum discasaf-
fectu debito revereri, neque tam licenter in ipsum
tuas ejacularis blasphemias : tu enim quis es, qui
illum in jus voces, qui neque istorum, qu® quo-
tidie ante oculos nostros fieri cernimus, operum
Dei possis comprehendere vel reddere rationem?

veri. io. 10. Numquid nosti semitas nubium magnas et ier-

PECTAS scientias? — Petit quoque an noverit «se-
mitas nubium, » hoc est cursus varios, flexus, re-
flexus, elevationem, depressionem motusque mul-
tiplices, quos exacte nosse difficile est. Pro semi-
tis in Hebræo est *miplas*, id est *pondus*, li-
bramentum et differentias : quidam hoc loco *li-
bramentum* significare putant, quos Vulgatus secu-
tus fuisse videtur, q. d. *Nosti nubium pondus et li-
bramentum*, scilicet quo pacto usu veniat, ut tanto
ct non majori intervallo a terra eleventur atque
ferantur. Quod *nubium semitas* docte Vulgatus ap-
pellavit, alii *nosti nubium differentias* exponunt, id
cst, nosti cur ex alia nube imber tenuis, cx alia
imber vehemens, ex alia nix, cx alia grando dif-
fluat; quæ eliam quadrat expositio, et Græcis pla-
cuit, nam ita convertunt Septuaginta, w-
*differentiam nubium. Magnas et perfectas scien-
tias*, id est, res multas scitu cognitioneque dignis-
simas, qu® de nubibus dici possunt; sed pro O*ITT
degim, id est *scientias*, quod est in Hebræo, græci
interpretes û»)jn *ragim*, id est *impios*, legisse vi-
dentur : sunt enim 1 *dalet* et n *res* litterae adeo
similes, ut vix ab Hebræis distinguantur : quare
mirum non est unam pro altera irrepsisse. Ex quo
fit ut ita traducant Septuaginta, ὡς ἡ ἀνα Si
ἰωνιφῦι», et *ingentes lapsus malorum*, ut sic miracula
moralia cum naturalibus jungat ad potentiam
Dei infinitam comprobendam, id quod hoc libro
sæpe usurpatum esse vidimus. Mirabile autem est,
ct quod homines vix accidere posse crederent,
tantam quorundam impiorum hominum poten-
tiam tam subito et quasi unico fortun® reflatu
corruisse, sicut cujusdam ruinam miratur *Isaias*
dicens cap. xiv, 12 : «Quomodo cecidisti de cœlo
Lucifer, qui mane oriebaris? » etc.

17. Nonne vestimenta tua calida sunt, cum per-
flata fierit TERRA AUSTRO? — Meridionalis venti
calidis vaporibus gravidi, ct obvia quæque hu-
mectantis ac tepefacientis mentionem inducit, q. d.
Nosti cur perflante austro vestimenta tua concepto
cx illius aspiratione calore tepescant? Quod si «r
hæc sublunaria atque inferiora non assequeris,
quomodo putas cognoscere te posse coelestia? ut
autem hujus rei causam ignorabat Eliu, sic eam
etiam Jobo cl aliis obscuram putabat esse; ct for-
tasse in rudiori illo el ἡliterato sæculo res erat
ignota. Nunc vero philosophi nostri causam inve-
nerunt, camque assignant istam, quia nimirum
ventus ille aspirat a meridie : quare a calida re-
gione ipsius quoque halitus calidus est: ita Sanc-
tius noster. Sed cur austro tribuit Eliu, quod ves-
timenta nostra calida sint, cum potiuri jure hoc lroveni-
deferre deberet innatu hominis calori, qui adhæ-
lencia corpori indumenta calefacit, qu® a per-
lor inflantibus austris valde parum vel potius nihil ca-
loris trahunt? S. Gregorius lib. XXVII *Moral*, cap.
XXV, rem ad moralem locum inflectit, nempe ves-
timenta significare auditores, qui concionatorem
circumstant non aliter ac corpus vestimenta; hi
autem spiritalem virtutis calorem non tam hau-

semiti
nubiani
gus.

p-oja.,
Lbra-
rcubi.

w-

y«
. n.

Auiier
“t

Luilor*

riunì a calore ipsius corporis quod contegunt quam ab austro'; auster enim frequenti metaphora Scripture sacra: Spiritum Sanctum notat. Est ergo sensus, audientes non tam ad virtutem trahi oratione leviter fluenti oratoris chnsliani quam virtute Spiritus Sancti, cui profectus et proventus omnis deferendus est.

Urt 1«.   **18. Tu** FORSITAN CUM EO FABRICATUS ES COELOS, QUI
n-30 solidissimi quasi ære fusi sunt. — Arguta est de-
Deamju- risio Jobi : nemo quippe Deum adjuvit cive mi-
TerraU<t° nistravjt dum cados conderet, preserlim cum
ne. creatio solius Dei opus sit; et quidem licet Deus
creatura aliqua in opere illo usus fuisset, certe
non Jobo, quem nondum creaverat. Dicuntur au-
tem cœli *fondissimi* et quasi *arci* ob incorrupti-
bilem materiam, eo quod apud homines fusa ex
caa ære videantur solidissima. In tanta quoque cliri-
rectttiiK (a(e ej limpiditate conditi sunt cœli, ut videantur
* quasi speculum œncum politissimum. In Hebræo
est jjpn raca/di, quod et *calos* significat, et *nubes*
sive *aerem*, et maxime superiorem ejus partem,
quæ *ather* dicitur; idque a subtili el tenui eorum
substantia, verbum enim hebraicum significat *ex-*
tendere, expandere, extenuare; unde Stumca, Mcr-
cerus el alii hic vertunt *nubem* vel *athera*, qui li-
cet rarus sit el diductus, firmus tamen consistit,
et suase voluti virtute continet. Melius tamen cum
S. Thoma et aliis hoc de propriis cœlis accipimus;
de quibus communi philosophorum sententia ve-
rissimum est quod solidissimi sint tanquam ære
fusi, pro quo hebraico habetur, *fortes sunt sicut*
aspectus fusionis; quod etiam Septuaginta reddide-
runt, crqtúcti; io/upat úf í;z<n; *im/iaiu*., *firmationes*
calida ul visio effusionis, id est, utres fusa et con-
flata, aul ut speculum fusum, id est extensum, du-
rum, firmum, nitidum et splendens, ut olim ænea
habebant specula. Hinc Homerus lib. I *Iliad*, et
alibi sæpius cœlum vocat íç>, *are nixam*
domum.

Duilia- Verum non satis constat adhuc inter aslrolo-
t lidteu Gos²an maler*acœlorum solida sit, an vero liqui-
U cœlo. da, ita ut sidera non affixa sint cœlis, sed per ip-
sos cœlos ferantur non aliter ac pisces per undas;
et tamen juxta hoc dictum Eliu solidissimi dicun-
tur. Sane, juxta placitum Petri Chrysologi, per
calos hoc loco bealitudo ipsa intelligitur : nam
ibi locus proprius est, in quo Deus seipsuin pa-
lam ostendit. Hæc autem *solida* dicitur et velut
ære fusa, quia reliqua omnia præter ipsam vana
sunt et omni virtute vacua; una est gloria cœles-
tis, quæ firma est et stabilis, el homines firmos
ac stabiles reddit : S. Gregorius lib. XXV11 *Moral.*
cap. xxn- per *calos* angelos intelligit : quem vide
loco indicato. Sunt etiam justi sicut cœli, qui si-
ne ulla intermissione ordinalis molibus volvun-
tur, et in loco, in quo a Deo positi sunt, torpore
seposito moventur, nunquamquo eumdem teno-
rem sanctæ vitæ relinquunt; sed semper ad vir-
JoiU futem incilantur, vel potius ex una virtute ad
issi ca- aliam, et ex ista ad illam circumvolvuntur. Hi sunt

cœli non jam in suprema orbis visibilis regione, ii terw-
sed in imo terra: fabricati, ut Dominus etiam in 'r,i *
terra habeat cœlos non undecim, sed innumera-
biles, in quibus libentissime conquiescat. De his
cœlis pulchre dixit S. Ambrosius in *Psalm*, cxvin,
serm. 12 : « Sunt in terris cœli qui narrant glo-
riam Dei : qui sunt isti cœli? audi dicentem I *Co-*
rinth. xv, 49 : *Sicut portavimus imaginem illius ter-*
reni, portemus et imaginem hujus cœlestis :n isti igitur
sunt cœli, qui etiam in terris positi audent di-
cere *Philip*, nr, 20: «Nostra autem conversatio in
cœlis est. » Isti sunt cœli, in quibus fides, gravi-
tas. continentia, doctrina, vita cœlestis est : nam
quemadmodum *terra* dictus est, qui lapsus ex illa
prævaricatione cœlestis graliæ, et in hæc vitia ter-
rena dejectus, prevaricalionis suæ se vinculis re-
ligavit : ita e contrario *calum* dicitur, qui vitam
angelorum custodia integritatis exercet, et corpus
suum continenti sobrietate moderatur, mentem
quoque suam miti tranquillitate componit, pecu-
niam pauperibus misericordi liberalitale dispen-
sat. Est ergo et in terris cœlum, in quo possunt
virtutes esse coelestes. III mn puto cœlum, ad cu-
jus animam venit Christus, et pulsat januam; et
si aperuerit, ingreditur.

Sancti igitur et perfecti viri sunt cœli claritate
perspicui, quos radii juslitiaæ solis illuminant; in
cujus lumine dum fallacias sæculi et virtutis di-
gnitatem intuentur, vident veritatis lumen. Ipsi
sunt instar cœlorum capacitate maximi, quos so-
lus Deus replet, et omnis creatura vacuos dere-
linquit; quorum confessio est *Psalm*, xvi, 15: «Sa-
tiabor cum apparuerit gloria tua. » Ipsi sunt non
corpore, sed mente rotundi, siquidem quidquid
cogitant, quidquid desiderant, quidquid ut bo-
num faciunt, vel ut malum omittunt, id totum a
Deo incipiunt, et in eodem Deo tanquam in puncto
circuli finiunt, habentes cum Paulo *Horn*, xv, 17,
« gloriam in Christo Jesu ad Deum, » et non va-
num honorem ab hominibus quærilantes. Ipsi sunt
semper mobiles, quia nunquam otio torpent, nec
socordia tepescunt, sed ordinalis motibus et assi-
duis virtutis operibus in idem punctum, scilicet
in Deum, a quo progressi sunt, incessabiliter
tendunt : nam *Psalm*, xxi, 32 et vita ipsa « an-
nuntiant hi cœli justitiam ejus populo, qui nas-
cetur, quem fecit Dominus. » Ipsi sunt virtute in-
fluendi precipui, qui in alios homines innume-
rabilia bona a Deo impetrata efficacia orationis
effundunt; unde Salomon ait *Prov.* xi, 10 : a In
bonis justorum exaltabitur civitas, clin perdi-
tione impiorum erit laudatio. » Ipsi sunt a terra
valde remoti, quia nec affectibus terrenis sub-
serviunt, nec temporalibus occupationibus deti-
nentur, sed una eis sollicitudo est, intellectu et
affectu divinis inhærere, et a sæculi vanitate se-
parari; Deum thesaurum cordium suorum achaj-
reditatem desiderabilem æslimantes. Ipsi deni-
que sunt sedes et domicilium Dei; et ille qui dixit
Isai. lxvi, i ; « Cœlum sedes mea, terra autem

Vln
uodl
hilxnt
propri*
li,

scabelhim pedum meorum, » etiam Prophetam regium ad hoc scribendum incitavit *Psalm.* v, 12 : « Et lætentur omnes qui sperant in te, in internum exsultabunt, » « habitabis in eis : » habitat in eis tanquam in templo sancto suo, et plane tanquam in cocio, in quo sincerissimo amore diligitur, et cunctis purissimo colitur et adoratur. Sancti ergo et perfecti viri adhuc in terra degentes rempublicam illam felicem constituunt, et omnibus modis suscipiendam, quam proprie satis vocamus regnum cœlorum ; quoniam jam habet inchoata et inempta, quæ illud cœlorum regnum, quod speramus, et pro quo indefesse et humiliter supplicamus, habet absoluta atque perfecta. Ita noster Alvarez de Paz lib. IV De *Perfect*, pari. I, cap. iv, ubi hæc ipsa fusius prosequitur.

Vrr*. t». 10. OSTENDE NOBIS QUID DICAMUS ILLI ; NOS QUIPPE Eli» » involvimur tenebris. — Ureo cum stomacho aut j per irrisione subamara videtur dixisse, quasi in sua tnm do- disceptatione superior et de Jobo triumphans Eliu, «fi eu- q. d. Age nunc, o Jobe, quando tam te sapientem et justum esse putas, ut de sapientia alque Ilt* justitia cum Deo ipso certare posse tibi videaris, Ostende nobis quos prie te nihil esse arbitraris, quique ignorare fatemur ingenue illa, de quibus modo te cogitare volui. Si Deus velit nunc nostram explorare sapientiam, et de his rebus interrogare, quarum obscuram diximus esso cognitionem, et humano captu superiorem; quid illi respondere non inepte possumus, vel inertie atque ignorationis declinemus infamiam, videamurque non esse omnino rudes, et in re philosophica prorsus ignari. Tibi enim, vel præ te non obscure fers, hæc omnia nota, cui lux affulsit major; nos horum nihil videmur assecuti, quibus ignorationis profumine offusas sunt tenebrae, neque spes ulla superest caliginis discutiendae. Sic quidem Eliu Jobum irridet; interim vero ea doctrina nos omnes spectat, ut nimirum qui hoc sibi sumet et arrogabit, ut cum Deo velit agere et disceptare, is ostendat quomodo Deum simus allocuturi, et quid adferre possimus, ut ostendamus in ipso et ejus operibus aliquid carpi et reprehendi posse. Ac sime quid nobis tantam licentiam et audaciam dat, vel adversus Deum nonnunquam indignemur et irritermur, hoc vel illud ipsi objiciamus, nisi quod majestatem ejus non respicimus? Discamus igitur, quotiescumque lentamur ad carpenda opera Dei, coram ipso nos sistere, et ea quæ hic continentur nobiscum reputare. Quomodo illum alloquemur? unde initium faciemus? Tunc nos reprimendi occasionem habebimus, caque stultitia, quæ in nobis prius erat, dometur et concidat oportebit; quando autem nos tenebris involvit, manifestius adhuc ignorantia hominum exprimitur : hic enim sumus quasi tenebris implicati, ita ut nihil cernamus. Quomodo igitur sermones nostros poterimus adversus ipsum disponere? Unde subdit :

Vers. 10. 20. QUIS NARRAVIT LI QU.B LUQUOR? ETIAM SI IO

CETUS FUERIT HOMO DEVORABITUR. — Qui», inquit, On! comcrii adco sapiens, qui cum Deo de his qua» promo ft "1|* disserere audeat? quantumcumque enim quis Xn- pro captu hominis diserte loquatur nihil prohibet; neque, vero quidquam loqui videbitur, quemadmodum tenuis rivulus qui in oceanum influit, et absorbetur immensis maris aquis, nihil esse videtur. Solent homines, cum magna quædam coguntur exprimere, salivam glutire, et verba mandere ; at qui ad Deum loquitur, et magnalia divina conatur explicare, non solum salivam glulit, aut verba mandit, sed totus ipse voratur, et penitus evanescit. Ad hæc D. Gregorius lib. XXVII *Moral*, cap. xxv : Homo, inquit, cum de Deo tacet, per rationem, in qua conditus est, esse aliquid videtur; at si loqui de Deo cœperit, illico quam sit nihil ostenditur, quia magnitudinis illius immensitale devoratur, et quasi in profundum raptus absconditur; quia fari ineffabilem cupiens, ipsa suæ ignorantiae angustia deglutitur : sic ille. Potest quoque verbum *devorabitur* significare supplicium hominis cum Deo disceptare audentis, quem mors ultrix voraret.

21. AT NUNC NOX VIDENT LUCEM : SUBITO AER CO- Veri II. GETUR IX NUBES, ET VENTUS TRANSIENS FUGABIT EAS. — Revertitur hic ad meteora, ex quibus disparitateli! divinæ scientie humanam cognitionem vincens amplificat; proponitque nubes nunc coactas terram obumbrantes, lucemque prohibentes, nunc vento disjectas cœli serenitatem exhibentes. Vis autem argumenti ejus talis est : Si homines non intelligunt rationem et modum et causam lucis corporea*, imo nec lucem cœli quantumcumque fulgentissima!!! videre possunt, cum nubibus aer obducitur; multo minus capient rationem lucis spiritualis et aliarum rerum arcanarum, precipuo divinarum. Mystice S. Gregorius lib. XXVII *Moral*, cap. xxv : « Quid, inquit, per S«al*- aciem nisi mentes saecularium designantur, quæ innumeris hujus vitæ desideriis deditæ, huc illuc», nri lueque more aeris fluidæ disperguntur? Sed aer «pinui-» in nubes cogitur, cum fluxiv mentes per superni respectus gratiam virtutis soliditate roborantur, m. l. <3. vel intra sinum cordis recta sentiendo se colligant, et in vanis cogitationibus non liquescant. Ventus autem transiens nubes fugat, quia mortalis vita percurrens predicatorum sanctos a nostris oculis corporaliter occultat : » sic illo. Itaque justi antequam justitiam sunt quasi vapores, quos levis aura tentationis fugat; post justitiam verosunt quasi nubes cadesti virtute densate, et ad pluviam bonorum operum dandam congelati; quas in cœlum levallas minime terrena conturbant : has ventus transiens fugat, quia vita transiens a conspectu eorum, quibus exemplo et doctrina prosunt, occultat. Qui tamen justi in hoc a nubibus distant, quod nubes transeuntes evanescunt, justi autem hinc emigrantes premium stabilitatis suæ æternitatem recipiunt.

22. Ab aquilone album venit, et ad Deum formi- Ven, M.

dolosa laudatio. — Septuaginta legunt, dirè B:jjà
ttnall wrr aquilone nubet aurei fulgoris :
vento enim aquilonari discussis nubibus serenatur aer, et aurea lux solis el cœli emicat, et sic cohæret versui procedenti,7. d. Si aureum jubar solis oculo luo ferre non poles, qui poteris lucis illius inaccessae et divinæ majestatis radios tolerare? ita Titelmannus, Vatablus, Merceras. Quamquam etiam, ul in Latino sonat, proprie verum sit ex aquilonalibus regionibus aurum prodire.
lo vidi ego ipse non paucas in Bohemia auri argenlique fodinas; et qui de metallis scribunt, PanFkMih» noniam quoque et Citeriorem Germaniam inter nutaju-feraces auri provincias numerant; cl llungarici "rttux0"nc Salisburgenses aurei, quos *ducatos* appellant, abunde satis id testantur, quorum aurum purissimum in istis partibus eruitur cl cuditur. Et hoc sensu sic formandum essel argumentum : Quid jactas le divina arcana pendrare, qui capere non potes neque exponere hoc naturo arcanum, quomodo videlicet aurum non modo in calidis, sed etiam in frigidis regionibus nascatur, et quidem nobilissimum ac proslantissimum. Id vero fit tum per occultas cadi influentias, tum per anliperistasin, calore sc intra viscera tērro ob externi frigoris vim cogente et condensante : ita Tirinus noster. Allegorico auster est Judæa, aquilo frigida gentilitas : calor est fidei fervor, aurum charitas, justitia gloria sterna; ad. Deum autem ipsius auri opificem reddit formidolosa laudatio, id est plena timoris et reverential laus, dum talia ejus opera consideramus : vide hæc fusius apud S. Gregorium lib. XXVII *Moral*, cap. xxyi.
vwctj 23 et 24. Digne bum invenire non rossimis:magKUS FORTITUDINE, ET JUDICIO, ET JUSTITIA , ET ENARRARI non potest. Ideo timebunt eum vini, et non AUDEBUNT CONTEMPLARI OMNES QUI SIBI VIDENTUR ESSE
r;sdll sapientes. — Hic prolixi sermonis conclusio est, «i i«-qua Eliu duo pronuntiata complectitur; *unum*, l' r'on posse nos Dei cognitionem suprema illa nawbooa tura, potentia, sapientia, justitia dignam in hac
* mortali vita invenire, ob ineffabilem divinæ majestatis sublimitatem ; *alterum*, viros quosvis, etiam cos qui sapientia prostant, si sapiant, non ausuros Deuii ipsiusque opera curiose perscrutari; præserlim cum Deus in divinis litteris dicatur *occultus et absconditus*, qui neminem ad cognitionem sui admittere videatur. Hinc D. Paulus l Tiriol/i. vi, 10, illum ait « lucem habitare inaccessibilem ; » et David insuper addit Psalm. xvii, < iatini H, Deum «posuisse tenebras latibulum suum; » t» l ?" eumdemque ipsum constat Moysi et prophetis sese nube vclut sipario tectum ostendere consuevisse, ul inelligamus hominum generi vix concedi, ut aciem mentis in eas tenebras cl inaccessam lucem inlclndat. Id Sapientes omnium temporum sacri et profani viderunt, qui clarissimo testimonio sunl professi, nimium quantum esseldifficile Deum invenire, ut ex Platone prodit

Lactantius lib. I *Instil*, cap. vin, indicari autem in vulgus et explicari nulla ratione posse. Quod Ilebræi significare cupientes, nomen Dei aiunt esse
D»w , *inexplicabile*, dici et nominari non posse ; a quibus opinor capientes Ægyptii, tUu. principem Deum suum nuncupavere *Amun*, quem Græci Laiinique dicunt *Ammonem* : quod nomen ait Muncthos significare *occultum* sive *occultationem*; hinc Saitæ, inter illos sapientiæ nomine celebrati, in propileo templi Minerva nobilem illam inscriptionem posuerant : « Meum peplum nemo unquam mortalium detexit. » S. Justinus martyr *Adhorl. ad Gent*, ait Acmonem philosophum ea causa Deum nominasse *prorsus occultum* ; et Pachymetes *in Epist.* 3 S. Dionysii Areopagitæ animadvertit eum pro Deo ponere x;ûçwi, et divinitatem appellare xpuçwmra : de quo vide quid ad dictum S. Dionysii locum et in *Myst. Theol.* cap. l annotavimus, lline factum credo ut omnes S. Patres cum D. Damasceno lib. l *De Fide* cap. XIII, communi animorum consensione Deum vocent áxxTáXr.iTTCí, *qui comprehendi nequit* : vide quæ præc. cap. fusius a nobis hac de re dicta sunt ad vers. 26.
Cæterum Septuaginta hæc ita vertunt, xal wx íjj'ox'.ixt» <íx>.w ójx'.iw iji loyûi àurei, *et non invenimus ahum similem virtuti ejus*, pro quo Symmachus vertit, rtv «««iv cùx. ic,vjp.<r/.'.y.n f *sufficientem non invenimus*. Sequentia deinde per interrogationem eflerunt hoc modo, í ~í Sixma. xptvuv, cùx cfu liraxcún» çjtiv, *qui justa judicat, non putas exaudire eum?* quod Aquila reddit, xal xpíatv xal irXñOc; Jtxatecúvr.; ci *Mxwzfau, d judicium et multitudinem justitia: non affliget* : affligit autem et vexat judicium, qui pervertit jus, alque immerentem punit, aut saltem plus æquo ; significat ergo Deum non affligere quemquam temere et sine causa, dut præler jus el æquum, licet immensa ejus potentia sit. Ultimum deinde versum ita exprimunt, Jó avrò ci ávífunc*. • Si aùrò xal ct a?ci xapóía, *propterea timebunt cum homines; timebunt quoque cum et sapientes corde*, id est, quibus cor sapii : cor enim sedes est sapientiæ, unde qui hac polent cordali dicuntur; sicut e contra qui illa carent vecordes et excordes appellantur. Pro conclusione igitur hortatur Eliu, ut tantam Dei fortitudinem atque æquilatem supplices colant mortales omnes, ne experiri suo malo illius potentiam et vindictam coganlur : quare viri sapientes Dd miæ cordati nunquam arcana Dei consilia curioJfsUl sius perscrutari lentabunt, neque sublimius, "ç"ud** quam pro eorum captu divina fert illustratio, M »i>- insolenter aliquid præsumunt, ne in præccps perversa propensione labantur; sed, juxta D. Dionysii consilium De *Div. nom.* cap. i, divinas lances imitando, summæ quidem divinitatis arcanum illud, quod oinnem intelligentiam transcendit, a scrutatione vacuis animi venerationibus, ineffabilia vero modesto quodam silentio proscquentes , sacris eloquiis attendent ;

quorum deinde luce ad divinos hymnos exci- semper simul sit ad Deum islmsmodi formido-
tentur; ila tamen ut, sicut supra dictum luit, losa laudatio.

CAPUT TRIGESIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Deus ipse disputationi se interponit, cl reprehenso Eliu ac silere jusso, docet Jobum ceterosque omnes, di-
vinam potentiam ac sapientiam suam esse homini prorsus incomprehensibilem, inductione facta per vana*
creaturas, ct creaturarum operationes ac proprietates, qua aciem mentis humana penitus effugiunt.*

1. Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit : 2. Quis est iste involvens senten-
tias sermonibus imperitis? 3. Accinge sicut vir lumbos tuos : interrogabo te, et responde
mihi. 4. Ubi cras quando ponebam fundamenta terne? indica mihi, si habes intelligen-
tiam. 5. Quis posuit mensuras ejus, si nosti ? vel quis tetendit super eam lineam? 6. Super
quo bases illius solidatæ sunt? aut quis dimisit lapidem angularem ejus, 7. cum me lau-
darent simul astra matutina, el jubilarent omnes filii Dei? 8. Quis conclusit ostiis mare,
quando erumpebat quasi de vulva procedens : 9. Cum ponerem nubem vestimentum ejus,
et caligine illud quasi pannis infanliæ obvolverem? 10. Circumdedi illud terminis meis, et
posui vectem, et ostia; 11. et dixi : Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic con-
fringes tumentes fluctus tuos. 12. Numquid post ortum tuum praecepisti diluculo, et osten-
disti auroræ locum suum? 13. Et tenuisti conciliions extrema terræ, et excussisti impios
ex ea? 14. Restituetur ul lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum : 15. Auferetur
ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur. 16. Numquid ingressus es profunda
maris, ct in novissimis abyssi deambulasti? 17. Numquid apertae sunt tibi porlæ mortis,
el ostia tenebrosa vidisti? 18. Numquid considerasti latitudinem terræ? Indica mihi, si
nostis, omnia, 19. in qua via lux habitet, et tenebrarum quis locus sit : 20. Ut ducas unum-
quodque ad terminos suos, el inlelligas semitas domus ejus. 21. Sciebas tunc quod nasci-
turus esses? el numerum dierum tuorum noveras? 22. Numquid ingressus es thesauros
nivis, aut thesauros grandinis aspexisti? 23. Quæ preparavi in tempus hostis, in diem
pugnæ él belli? 24. Perquam viam spargitur lux : dividitur æslus super terram? 25. Quis
dedit vehementissimo imbri cursum, cl viam sonantis tonitruui, 26. ut plueret super ter-
ram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur, 27. ul impleret inviam
et desolatam, et produceret herbas virentes? 28. Quis est pluviae pater? vel quis genuit
stillas roris? 29. De cujus utero egressa est glacies? et gelu de coelo quis genuit? 30. In si-
militudinem lapidis aquæ durantur, ct superficies abyssi constringitur. 31. Numquid con-
jungere valebis micantes stellas pleiadas, aut gyrum arcturi poteris dissipare? 32. Num-
quid producis luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terræ consurgere facis?
33. Numquid nosti ordinem cœli, el pones rationem ejus in terra? 34. Numquid elevabis
in nebula vocem tuam, el impetus aquarum operiet te? 35. Numquid mittes fulgura, et
ibunt, et revertentia dicent tibi : Adsumus? 36. Quis posuit in visceribus hominis sapien-
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? 37. Quis enarrabit coelorum rationem, et con-
centum cœli quis dormire faciei? 38. Quando fundebatur pulvis in terra, et glebæ compin-
gebantur? 39. Numquid capies lænæ prædam, et animam catulorum ejus implebis,
40. quando cubant in antris, et in specubus insidiantur ? 41. Quispræparat corvo escam
suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eo quod non habeant cibos?

v«r».i. i. Respondens autem Dominus Job db turbimi 'EXidw tîç i kù?wç t í liG Jià XaîXatre; xa»
dixit ; — Septuaginta vertunt, jmt « Ji to KaúoacAxi wpn,postquam autem cessat it Eliu loqui, dixit Do-

Curici minus Jobo per turbinem et nubes, id est, cum per-
 |B 10 / rorasset Eliu, suam Deus disputationem exorsus
 »pp*n\ u csl> et de turbine, vento videlicet in seipsum ve-

hementer contorto, aut de nube voi caligine pro-
 cellosa cl quodammodo tonante, quæ Jobo in-
 cubuit ea propinquitate, qua vox Dei post stre-
 pitum fragoremquo turbinis posset commode au-
 diri, quasi de sua cathedra sermonem ad Jobum
 habuit. Sic in turbine etiam cum Moyse et Elia
 locutus csl *Exod.* XIX, 9 etili *Hcg.* xix, quo signi-
 ficaretur divina majestas, et quam longe a nos-
 tris sensibus absit, ul dixerat super, cap. Eliu :
 nos quippe involvimur tenebris; tum quod tara
 infirmæsinl res corporis participes cum suprema
 illa natura comparala!, et si se adesse declaret,
 ejus præsenliam ferre non valeant, sed totæ com-
 moveantur et contremiscant, quasi tantæ majes-
 tatis pondus declinare satagentes. Adde quod
 turbo quoque potuerit fuisse symbolum calami-
 tatis quæ Jobum oppresserat, in qua Deus appa-
 ruit ei, quia longe maxima amicitia Deus illum
 sibi per calamitatem adjunxit : quare viri probi
 cum in graves miserias et acerbis calamitates in-
 ciderint, persuadere sibi debent eas turbinem
 esse, in quo Deus ipsis adsit; quem omnino tan-
 dem visuri sunt, si prudenter se gesserint. Nam
 IV *heg.* n, 11 cl Elias dicitur per turbinem in
 cælum ascendisse. Ea de causa igilur Dominus
 illum turbinem excitavit, ut Jobus cognosceret,
 cum quo Domino sibi res esset. Hinc passim iu
 Scriptura *Exod.* xix, 9 et I *Heg.* vm, 10, Deus di-
 citur habitare tanquam in nube obscura aut cir-
 cumdatus esse luce, ad quam accedere non pos-
 simus; quod si velimus ipsum contemplari, sen-
 sus nostros illico caligare, atque inter illum et
 nos nimis densam obscuritatem interjectam esse :
 ita nimirum in genere de gloria Dei verba fiunt,
 ne presumamos de consiliis ejus incomprehensi-
 bilibus curiose nimis inquirere, sed de illis gus-
 temus id quod libet ipsi nobis patefacere ; inte-
 rim cognoscamus sensus omnes nostros deficere,
 nisi placeat ipsi nobis appropinquare, aut nos ad
 se attollere. *Nubes* ilaque etturðo presentísdivinæ
 majestatis indicium est, quo etiam usus fuit in le-
 gis promulgatione, quando excitavit tonitrua, vo-
 luitque tubas in acre audiri, omnia tremere ac
 trepidare, ita ut populus eo usque perterreretur,
 et se excusaret *Ucbr.* xu, 19, « ne eis fieret ver-
 bum. » Nequaquam tamen voluit Dominus popu-
 lum a se abigere, ne ab ipso audiretur; quin po-
 tius noluit frustra legem suam dare, sed hac ra-
 tione illam altius ipsorum animis imprimere. Is-
 tiusmodi enim turbines et tempestates, quas in
 aere excitavit, preparations loco fuerunt ad po-
 pulum rite disponendum, qui alioquin sine notis
 illis ac signis, quæ adjuncta fuerunt, Dei verbo
 non obedivisset, neque loquentis auctoritatem
 cognovisset ; unde videmus non fuisse superva-
 caneum, quod Deus ex turbine sic locutus fuerit.

Cæterum observa Deum in prioribus istis trium

amicorum cum Jobo dissertationibus nihil omnino
 fuisse interlocutum, sed postquam Eliu longissi-
 mam a cap. XXXII usque ad ca;). xxxvn inclusivo
 contra Jobum disputationem texuisset, in qua
 multas ei contumelias impegemat, tum demum ad
 illud jurgium dirimendum advolasse et pro Jobo
 respondisse. At cur Deus in priori contentione ta- Qui a.
 cct, cl in hac posteriori loquitur ? Respondet ap- “H” *
 posite Lyranus, quia Job in hac posteriori tace-
 bat : nam qui pro se loquitur Deum pro se lo-
 qnntcmnon habet; qui vero tacet, Dei palroci-
 nio suscipitur defendendus : sic cum non leves na
 quoque calumnias Maria et Aaron fratri suo
 Moysi intulissent *Num.* xu, 2 : « Dominus, inquit
 textus, iratus est : erat enim Moyses vir mitissi-
 mus, » etc., ubi vides Deum statini adfuisse Moysi
 defensorem : quia Moyses singulari peditus man-
 suetudine omnem sui defendendi curam in Deum
 rejiciebat; undeRupertus lib. I in *Num.* cap. xxxiv:
 « Moyses, inquit, nullo modo seipsum defende-
 bat, et hoc pacto quasi legitima causa defen-
 sorem sui Deum magis constituabat. » At veroTheo-
 dorelus quæst. XXII in *Num.* : « Per hæc, inquit, do-
 cemur, non ulciscendum esse de his qui inferunt
 injuriam, sed exspectandam sententiam divinam,
 quæ maxime consolatur injuriam passos, quem-
 admodum et tunc, tacente Moyse, Mariam lepra
 percussit. » Unde Tertullianus lib. *De Pat.* cap. xv:
 a Satis, inquit, idoneus palicnliæ sequester Deus:
 si injuriam deposueris apud eum ultor est; si
 damnum, restitutor est; si dolorem, medicus est;
 si mortem, resuscitator est. Quantum patientiæ
 licet, ul Deum habeat debitorem ? » sic ille. Quia
 igitur Jobus silebat, Deus ipsemet causam ejus
 suscepit defendendam; et postquam viros istos
 terruit, el animos ad attentionem excivit, e vero
 externoque turbine, vero externoque sono, qua-
 lem requirit geminus hujus loci intellectus, ita
 Jobum atTalus est.

2. Quis EST ISTE INVOLVENS SENTENTIAS SERMONI- Verl' **
 bus imperitis ? — Hæc verba scriptores aliqui de
 Jobo, alii de Eliu dicta contendunt, argumentis
 in utramque partem minime spernendis : ego
 censeo de Eliu dicta, nam de ipso illa exponunt
 S. Gregorius, Stunica, Titelmannus, Emmanuel
 Sa, Sanctius, Joannes a Jesu Maria, Tirinus, et alii
 quidam. Et est hoc probabilius quamul Jobo ap-
 tentur, qui jam pridem siluerat, Eliu vero tum
 demum sermonem expleverat; ut verosimile sit,
 vix ullam inter finem orationis Eliu et turbinis
 ortum intercessisse moram, quemadmodum con-
 textus ipse videtur exposcere. Cohæret quippe,
 ut oratorem prolixum vix finem dicendi facien-
 tem coortus e vestigio turbo quasi præoccuparit,
 ne de integro sermonem instauraret. Cohæret
 etiam, ut Deus cum Jobo loquens, rogansque :
Quis est iste? etc., interroget non de Jobo ipso,
 sed de alio quopiam, neque succurrit alius, quam
 qui recenter siluerat; si tamen siluerat, el non
 potius orationem pertexere cogitabat. Nam et in-

ter dicendum argute ab interpretibus observatum est Eliu aliquoties tantillum exspectasse, si forte Jobus responderet; moxque nullo accepto responso, dicere perrexisse. Cohæret denique ipse

Eiin verborum sensus : a Quis est iste involvens senten-
'vnuu-l tenl'as sermonibus imperitis?» hoc est, qui eifert
tu> »r. pia asserta et crudita, sed imperite, hoc est im-
tuouibui prudenter, <7. d. Quis est iste tam inurbanus cl in-
ia£rl' s°lcns> Qll* sententias neque leves neque imperi-

tas, imperitis tamen sermonibus includit atque contaminat? Quoiestas Eliu, et fastus et sermo audax arrogantia vitiatu obtrususque Jobo notatur. Eliu ergo tacere jusso, convertit Deus sermonem ad Jobum; simul tamen cum Jobo volebat aliis quoque pratentibus sua dicta intimari.

Veri. 3. 3. Accinge sicut vir lumbos tuos ; interrogabo
Propri te, et responde mihi.— His verbis Dominus de tur-
indigni- bineJobum aggreditur, ut quem peracto certamine
gniUo" ornare vult, ignoranliæ prius manifeste convin-
gridui cat, clper sui ipsius majorem cognitionem ad ma-
iluti" j°ra cl*ani beneficia disponat. Cum enim hæc
nem. cognitio indignitatis propriæ, et hic sanctus hu-
militatis affectus, quo quis se indignum donis re-
putat, sit quasi scala ad eadem dona percipienda;
ideo Dominus, qui ordinis amator est, prius jus-
tos suos ad hunc affectum consequendum adju-

Dtui vat, et postea cos suis donis multiplicat. Volens
Jobntn ergo S. Jobum ad magnam gloriam et ad dupli-
rw prini catas °PCS c^errc> Prius illum nullis tribulatio-
inemoiem nibus attritum difficillimis insuper percunctatio-
ficitpro- nibus deprimit, ut ad dona recipienda indignita-
digniu-' l's suæ sensu se præparet : a Accinge, inquit, si-
tii «t cut vir lumbos tuos, » quasi mccum sis in are-
uonii* nam descensurus. Tu quidem, o Jobe, jam ante
oni" cum amicis tuis loquens ausus es in disputatio-

Awincti industrius, et *discinctus*, qui négligeas est. ilincqui
anitre Pr0UIP^ vigilesque sunt et strenui in exsequendo
s nui. officio, quod lex et ratio et Deus ab unoquoque
postulant, ii *præcincti* dicuntur *Luc.* xu, 35: «Sint
lumbi vestri præcincti : » nam precincliio parato-
rum et vigilantium nota est, qua a Christo servatore
adoperam strenuoctconlinuo ponendam vigilan-
tiamque impellimur. In scriptis quoque apostolo-
rum l *Petr.* i, 13 dicuntur *succincti luinbos*, qua-
les omnes Christianos D. Petrus apex theologo-
rum, cl doctor gentium esso voluerunt; in effatis
insuper divinorum valum nominantur *accincti*,
quomodo Habacuc cap. m, 10 Christianam gen-
tem adumbians vocat *populum accinctum*. Eodem

ergo sensu Deus Jobum jubet esse accinctum :
ego enim, inquit, ad declarandam excellentiam
magnitudinis meæ (cui tu, si non animo malo,
tamen verbis minus caute prolatis visus es non
parum derogare) interrogabo te de his quæ in
propatulo universis cl in prospectu tuo sunt, et
apparebit, an scias respondere mihi.

Sic ergo Dominus suam interrogationem est innjw-
orsus, qua modum loquendi Jobi liberiores
compescuit:hanc enim ob causam, auctore S. Gre-
gorio lib. XXVII1 *Moral*, cap. 1, tantis Job inter- mimi
rogationibus percussus est, ut humilitate pericu-
lum elationis evaderet, quic facile ex tanta inno-
centia suboriri poterat, et se ad capienda am-
pliora dona disposeret: «Quid, inquit, pejus ple-
rumque animam quam conscia virtus interficit?
quæ illam dum consideratione sua inflat, a pleni-
tudine veritatis evacuat; et dum se ad percipienda
præmia sufficere suggerit, eam a meliorationis
intentione distendit. Justus igitur Job ante flagella
exstitit, sed justior post flagella permansit ; et
laudatus antea Dei voce, poslmodum crevit ex
verbere. Profecto velut tuba ductilis ex percus-
sione producta in laudem Dei tanto altius eleva-
tus est, quanto majori est castigatione percussus.
Sed humiliandus erat iste, qui prostratus ulceri-
bus sic virtutibus stabat : humiliandus erat, ne
tam robustissimum pectus elationis tela confode-
rent, quod constabat certe quia et illata vulnera
non vicissent : » itaS. Gregorius. Jubet ergo Jobo La»M
Deus non jam lumbos carnis, id est peccata gra-
via, a quibus ipse jam se immunem ostenderat, peru,
sed lumbos quoque mentis precingere, id est a «t *
modicis defectibus temperare : quia isti defectus
instar nebulæ inter mentem nostram et lucem di- <n m^i-
vinam interjacent, et quasi importuni clamores ,le-
vocalis divinæ, quæ est instar sibili aure tenuis, r

auditionem impediunt. Cor namque ad ima de-
pressum nequit in altum oculos mentis attollere,
et imperfectiones amans nequit puritatem per-
fecte diligere, cl manus habens terrenis opibus
occupatas non valet ad cœlestes thesauros diri-
piendos efferre. Ad quam rem asserendam opti-
me lliehardus Victorious ait : a Anima, quæ ad
sublimiorem gradum vult conscendere, etiam
multitudinem venalium et minores concupiscen-
tias debet cavere, ut proficere et ampliorem gra-
tiam mereatur accipere : debet enim vitare cogi-
tationes carnales et vanas, et item cogitationes
suspicionis, ira el amaritudinis, et hujusmodi
consolationes etiam terrenas, in cibo videlicet et
potu, in colloquio, in videndo, in audiendo, in
curiositate, in vestibus, in somno, in qualibet
libertate : quia quantum delectationes istas mor-
tificat cl respuit, et carnaliler consolari renuit,
tantum spiritualité!- merebitur consolari, el in gra-
tia vivificari : quantum ab istis vacuum cor re-
perii gratia, tantum replebit : quantum caduca
ista aliquis contemnit et supergreditur, tantum
ascendit * quia tantum do infimis ad superna

pergit. Post mortificationem itaque majorum peccatorum , etiam minora mortificare el calcare oportet proficientem animam, et ad spiritualem vit.im conscendere volentem, p Ista venerabilis Richardi sententia compertum efficitur, operre pretium esse ei, qui vult ad perfectionem ascendere, non tantum gravia peccata fugere, sed leviam quoque declinare : quod est mentis lumbos accingere.

Veri. 4 4. Ibi eras quando ponebam fundamenta terræ, INDICA MIHI SI HABES INTELLIGENTIAM. — Incipit jam Deus interrogare atque urgere Jobum, et eo paulatim adigere, ut sc rerum ignarum esse cognoscat, et ingenue fateatur; et primum interrogat, quo tunc esset loco, quando prima Ierren® molis fundamenta ponebat, quæ, cum nondum natus, videre non potuerit; neque dum humanis oculis appareant, necesse est ut a Jobo ignorentur omnino. Loquitur autem de universi fabrica eo prorceainne 8I,S ni0° > (Iuo Qu's molitione aliqua vulgari quisi de loqueretur ; cum tamen hæc ab illa loto distaret •dificii cœlo. Quare in hac admirabili constructione audim dimus fundamentum, angularcm lapidem, lineas, •trnetio bases, mensuram, quæ vulgo adhibere solent arDeloqni-ghitecti, dum vulgarem aliquam fabricam inoliintur; quæ tamen omnia cordati homines removenent ab universi molitione; quia summo rerum Opifici necessaria non fuerunt, neque opportunum aliquem usum videntur habere potuisse. Sic sane Cicero lib. be Nat. beor, ubi Platonem reprehendit, quod novam quamdam rationem ostendit , qua Deus universum architectatus est : « Quibus, inquit, oculis intueri potuit vester Plato fabricam illam tanti operis, qua construi a Deo atque (edifican mundum fecit? Quæ molitio, quere ferramenta, qui vectes, quæ machina, qui ministri tanti operis fuerint? Quemadmodum autem obedire et parere voluntati architecti aer, ignis, aqua, terra potuerunt? n Qua ergo ratione negat Cicero Platonem scire potuisse, quem in universi fabrica Dominus servant modum ; eodem nunc Deus aut probat, aut indicat hoc ipsum ignoratum a Jobo, q. d. Misera creatura, cum quo tibi rem esse putas? te parem meum esse oporteret, et ad meam inlelligenliam accedere; quanto vero intervallo ab ipsa distas?

FnodA- Tropologice Deus Jobum virum sanctum, et varm rjj8 tcnlationibus probatum ac fidelem inventum hac interrogatione ad sui notitiam sensu albori piitio et abstrusiori vocat, cum ad illum ait : a Ubi cras 9uan(10 ponebam fundamenta terræ ? » Cogita, uus et inquit, ubi eras antequam in te virtutis fundamenta jecissem, et antequam te in virtute sokuu,‘ dassem, ut ob mea dona gratias agas, et ne de alienis superbias : ila S. Gregorius lib. XXVIII Moiul. cap. vi, ubi hæc fusius prosequitur. Invenit plane Deus justos, quando eos justos fecit, peccato sordentes, et instar illorum septuaginta seniorum Israel , quorum Propheta meminit, monstra viliorum adorantes. Fodit Ezechiel cap.

vin, 8, «jussu Domini templi parietem, et ingressus per ostium a se apertum aspexit: et ecce omnis similitudo reptilium, et animalium, abominatio, et el universa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. » Hæc eadem quisque nostrum in se vidisse testabitur, si cor suum, antequam a Deo ad justitiam vocaretur, aspicial: nos enim sumus temida Dei per baptismum divino Numini consecrata ; sed per peccatum profanata el delubra idolorum effecta. Si irre et appetitui vindici® subjacuisti, serpentem adorasti; si luxurire servisti, equum okscœnum et inhiantem ad fœminam veneratus es; si avariti® te dedisti, ante lupum voracem procubuisti. Uree et similia Dem monstra in te, o homo, depicta erant, qu® Deus misericordia motus delevit, ut suam imaginem reformaret. Canilque David Psalm. lxxii, 20 : a Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua delet jnrnti- imaginem ipsorum ad nihilum rediges : » nos ci- tiini. vitas tua sumus, o Deus meus, civitas antea solitaria, nunc, si ad justitiam redivimus, beneficio tuo plena populo; antea quasi vidua, nunc desponsata tibi, et facta domina gentium; antea sub tribulo, nunc eorum, quibus tributa pendebat, princeps effecta est. El quare princeps, nisi quia tu, Domine, non solum substantiam, verum et imaginem illorum viliorum, quæ dominabantur ci, ad nihilum redequisti, et non aliter quam leve somnium eorum qui expergiscuntur ablegasti? in perfectis enim viris sæpe et peccata destruis, et memoriam peccatorum pretoritorum expellis, ut ad te confidentius accedant; ipsi vero non raro Orna» ad seipsos redeunt, et quales prius fuerint advertunt, ul hac consideratione sui sibi ipsis nullum sidente bonum adseribant, el a bonis Dei sua mala discernant. Omnes ergo tam mali quam boni, tam imperfecti quam perfecti, se ipsos ante se statuunt, et nunquam propri® mendicitatis et miseri® obliviscantur : si mali et peccatores sunt, seipsos agnoscant, ut justitiam non deponant ; si mali sunt, sciant se esse cæcos et regros, Deoque et omnibus civibus curiæ cœleslis ingratos.

Î». Quis POSUIT MENSURAS ejus, si NOSTI? VEL QUIS Ven. 5. TETENDIT SUPER EAM LINEAM ? — Pergit DeUS Jobum in eadem metaphora interrogare, quis fuerit universi status antequam singula in partes discederent; quere ratio mersa et confusa diduxerit; quis loca rebus assignaverit; et ut suapte natura graviam descenderint, evolarint leviam ; et quere prreter nisum pondusque corporum alliorvis legem singulis dixerit; quis denique fuerit is architectus terræ qui tam concinna forma illam construxit, et quasi circino vel linea circulari circumducta rotundam descripsit. Mensura certe et linea imperium Dei certam quantitatem, formam modum-vc prrescribenlis est : nam Sap. xi, 2 i, omnia quere mundi complexu continentur, « in numero, n™ pondere el mensura n confecit ; hoc est eo moli- n mine sapientia», ca consilii luce et miranda mo- deratione, qua major cogitari nequit. Quis ergo, ri.

inquit Deus, nisi ego in amplissima, sed certa ac mensurata magnitudine orbem terre feci? quis, nisi ego terræ partes ad Irneam directionis exegi, el certo limite ac terminata quantitate conclusi?

r«ui cor Mystice in hac terra aliam terram, cor videlicet nn*nUn« hunianunb intueri licet, post magnos conatus in «feritur quibusdam donis a se desideratis exiguum, et angunt* post desideria non nimis accensa in donis minus ternun'? ardenter quæsitis magnum, ut dona dona esse, cnuclu- et non propriam industriam inspiciat: concludit <ht- ipsum Deus nonnunquam angustis quibusdam virtutis terminis, et post multos labores pauperem derelinquit, ut hanc salutarem scientiam propriæ cognitionis acquirat. Meditatus est id S. Gregorius Magnus lib. XXVIII *Moral*, cap. vi, hunc cumdem locum explanans, ubi sic ait: a Nonnunquam clandestina elatio etiam sollicitis cordibus surrepere solet, ut bonorum cogitatio, licet subtilis sit ac pressa, cum valde in virtutibus crescit, oblita infirmitatis propriæ, nequaquam ad memoriam revocet quid in vitiis fuerit. Unde et omnipotens Deus, quia augeri infirmitatem etiam de remediis salutis conspicit, mensuram ipsis nostris profectibus imponit, ut habeamus quædam virtutum bona quæ nunquam quaesivimus; et quæramus quædam, nectamen habere valeamus: quatenus mens nostra dum hæc non potest habere quæ appetit, et illa se inlclligat de semelipsa non habere quæ habet, et per ea quæ adsunt, considerentur illa quæ desunt; et per ea quæ utiliter desunt, serventur humiliter bona quæ adsunt.» Sic ille.

Ubi hu- Magna profecto res est, quam Deus in nobis tam caro pretio mercatur, ut etiam exiguitate profectus nostri velit ad hūmame imballicitalis notitia- tiam excitare; et summopere nobis expedit hanc ubi ibiruini dentiam addiscere, ob cujus absentiam sæpe ,runu* multis bonis concupitis privamur, divina familiaritate frustramur, et pauperes et nudi derelinquimur. Deus enim, qui summo bonus est, el nunquam mala nisi propter aliquod bonum permittit, judicat satius nos in sterquilinio tepiditalis el in cæno imperfectionum relinquere, quam in sublimi perfectionis positos, ob elationem ex defectu propriæ nolitiro conceptam, bono, quod receperamus, privare. Ubi enim humilitas, ibi securitas est, ibi confirmata fortitudo; ubi superbia, ibi imbecillitas, ibi ruina: quamobrem prudenter David suæ conscius fragilitatis sic deprecatur *Psalm*. XXXV, 12: a Non veniat mihi pes superbi©: » bene ait pes, non pedes, superbo enim pes est unicus; ideoque sicut diu consistere non potto! qui unico tantum stat pede, coque lotam incumbentis corporis molem sustinet: ita nec diu Sorerbia stare potest superbus, nutabit enim, dubiumque tsi com- librabit corpus, ac tandem præceps in ruinam. Unde stalim subdit: « Ibi ceciderunt omnes, 0 pulchre rationem reddens, cur tantopere sibi titium. meat a superbia, quia scilicet communis csl scopulus, in quem fero omnes impingunt quotquot

pere» nt: «Quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit eam adimplebitur maledictis, et subvertet cum in finem, » ait Ecclesiasticus cap. X, 15: hæc Luciferum cnm complicitibus suis precipites egit e cudo, Adamum et Evam ejecit e paradiso, quia per eam peccatum in orbem intravit, quod lotam humani generismassam infecit.

6. SUPEH QUO BASES ILLIUS SOLIDAT* SUXT? ALT QUIS DEMISIT LAPIDEM ANGULAREM EJUS. — Nota ter- Baili et ram proprie non habere bases, fundamenta vel 10* lapidem angularem, ut cap. xxvii, 6 ostensum est: quare est hic metaphora sumpta a domo fir- ipu ej» ma, significans terræ firmitatem, immobilem consistentem, velnt admoto lapide angulari adnixam basi, qui utrumque latus constringat. Bases ergo el lapis angularis sunt ipsa terræ a Deo indila stabilitas, qua in loco suo firmaci immola consistit, perinde ac si basibus inniteretur, et lapidibus angularibus latera undique stringentibus vinciretur: ita passim doctores. Unde non est quod pro his basibus cum Valesio De S<vr. PAiZos. cap. ui, confugiamus ad imam terræ partem circa centrum, quam dicit esse gravissimam, solidissimam et quasi adamantinam; multo minus cum Thalete sentiendum, terram aquis velul lignum innatare; minime omnium cum Xenophane el Empedocle, immensam esse terre profunditatem.

Mystice S. Gregorius lib. XXVIII *Moral*, cap. vi: yerTl « Terra bases, inquit, S. Ecclesia? doctores sunl, tw* qui dum recta predicant, elpredication! suæ vivendo concordant, omne pondus Ecclesia* fixa mo- dartotu rum suorum gravitate sustentant,© etc. Tropologice, n bases uniuscujusque animæ sunt intentiones suæ: nam sicut fabrica columnis, column© autem basibus innituntur, ita vita nostra in virtutibus, virtutes vero in intima intentione subsistunt; et quia scriptum est l *Corinth*, m, 11: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, prater id quod positum est, quod est Christus Jesus*, tunc bases in fundamento sunt, cum intentiones nostre in Christo roborantur. Incassum vero alta super se bases ces. ædificia erigunt, si non ipsæ in fundamento solidata» consistunt: quia nimirum quamlibet summa opera inaniter faciunt, si intentiones cordium extra æternitatis certitudinem deflectuntur, et vilæ vere premia non requirunt: tantoque graviora ruinæ super se damna ædificant, quanto idtiora ædificia extra fundamentum portant; quia cum æternæ vita* præmiis non intendunt, quo plus se quasi in virtutibus erigunt, eo in gloriæ inanis foveam profundius cadunt. 0 Sic ille. Christus chrbito* itaque fundamentum est bonorum operum, in quo sane non collocantur, si per intentionem in eum actu vel virtute non tendunt; si vero actu ©oruax el expresse propter illum fiant, tunc firmius et °P«ru®- indissolubilius erecta consistunt: quando itaque virtutes ex hac prestantissima intentione fiunt, sunl voluti column© pulcherrimæ, quibus capitella et bases decorem adjiciunt. Actiones enim sunt *columna* virtutis honestate recte, et firmitate

robusto; capitellum singularum est prima illa intentio, qua in virtutis honestatem tendimus, quia ab illa tanquam a capito et a principio operari incipimus; *basis* vero est alia intentio altior et excellentior, qua Deo placore cupimus, et ejus ardentiores amatores fieri : quoniam cum in hac intentione opus figimus, illud quasi in suo fundamento solidamus. Porro lapidem angularem idem S. Gregorius allegorico exponit eumdem Christum: « Do quo, inqwt, scriptum est *Psalm*, cxvn, 22 : *Lapidem quem reprobaverunt adificantes, hic factus est in caput anguli*, qui dum in so judaicum genlilemquo populum suscepit, in una Ecclesiæ fabrica quasi duos parietes junxit : hinc enim scriptum est *Ephes*, n, 14 : *Fecit utraque unum*, qui angularem se lapidem non solum in inferioribus, sed et in supernis exhibuit : quia in terra plebi israelitica) nationes gentium, et utramque simul angelis in coelo sociavit, » etc.

Ven.7. 7. Cum me laudarent simul astka MATUTINA, ET Qnom-do JUBILARENT OMNES FILII Df.1?— illis Vctbis DeUS si- Dfām pñifical, statini atque stolte factæ sunt, illud fuisse Uudiot. tanquam cantum ordinatum et concentum ad ipsum glorificandum; non quod stellai canant, aut sint creature sensu predite, sed quod in illis suam magnitudinem, bonitatem, virtutem et sapientiam Deus patefecerit, id perinde est atque si illae clara et alta voce loquerentur. Quoties igitur oculos cœlum versus attollimus, concentum stellarum debemus audire, quomodo illæ a sua creatione coeperunt canere; et certum est ejusmodi harmoniam et concentum debere nos excitare et sollicitare ad canendas laudes Dei, et ad ipsum glorificandum : sane nisi plusquam surdi essemus, aures cordis nostri ad ejusmodi cantus tam harmonicos essent nobis accommodanda). Astra ruioiim jgj(ur matutina sunt sidera proprie dicta, quæ feU 2e- summo illo mundi mane lucere coeperunt : vel 12. allegorico angeli, qui *matutini* vocantur ; non quod ante mundum creati sint, ut voluerunt Basibus, Nazianzenus, Orígenes, Hieronymus, Ambrosius, Hilarius, Damascenus in *Caten.*; sed quia sub prima mundi initia creati sunt : ita concilium Lateranense el doctores passim, qui addunt, angelos bonos propter excellentia tum nature tum gratiæ dona merito comparari astris semper lu- Angiii centibus, nunquam cadentibus, lidem propter lyi 1U eximiam sanctitatis excellentiam vocantur hic *filii* aotor. ilci» ul patet cx versione Septuaginta, quæ habet «retí 2qrúcí [Aw, *omnes angeli mei*, confoi initer Hebreo etChaldæo; a Vulgato tamen optime *filii Dei* nominantur, sicut el Dan. m, 92; *primum* quidem, ut auctor est D. Thomas IH, *Quast.* XIII, quia illi ante alios adoptionem filiorum receperunt. *Secundo*, quia in rerum gerendarum alacritate et obedientiæ prompliludine filiis simillimi sunt. Tertio, quia Dei optimi parentis erga res humanas cbaritatem referunt et imitantur. *Quarto*, quia Dei administri et discipuli, et ideo filii Dei, ut olim *fila prophetarum*, dici possunt Postremo,

quia egregiæ nature præslantia et Hlustribus dotibus plusquam reliquæ omnes res croate ad Deum accedunt. Ut autem vere Dei filios esse, affeelumquo filiorum erga Deum habere se ostenderent, initio conditi orbis creatori Deo laudes cecinerunt.

Duobus autem modis hæc angelorum laudatio A-i'h accipi potest, *primum* quidem ut dicamus sua ipsa pulchritudine et nature, qua conditi erant, pres- wtio tuntia, additis tot ac tantis etiam gratiæ orna- J"ll' mentis, slatini commendasse Deum tanti operis auctorem crehtorcme suum, quomodo dicere nnt, u solemus opus artificiosum et affabre eflectum elegantem artificis manum commendare; præsertim vero, quia cum se ipsi viderunt tot tantisque a Deo affectos esse beneficiis, et insignibus multis sive nature §ive gratiæ dotibus auctos esse, pro acceptis beneficiis coeperunt tunc, nec unquam desinent, Deum laudare, iUique continenter gratias agere : nam, ut Theodoretus ait : « Qui creatus est laudat, Creator laudatur; et ingratus, qui Conditorem non laudat. » Hic ergo est primus laudationis angelorum modus communis fere cum astris et reliquis creaturis : nam *Psalm*, xviii, 2 et « cœli enarrant gloriam Dei. » *Alter* modus hujus laudationis est, ut cum molitione aliarum rerum, quæ tunc a Deo creabantur, jungatur hymnus angelorum, præsertim quando velut primus lapis primaque totius mundi fundamenta jacta sunt, id est terra creata : etenim terre creationem comitata est statini laetitia, jubilus et acclamatio angelorum, divinam bonitatem efferentium in nova nascentis orbis creatione ; deinde etiam aucta magis magisque est hilaritas et gaudium, cum etiam cœli et sidera ipsa tanquam illustria quædam lumina Deo creante prodierunt. Hinc Septuaginta hoc loco aiunt, Óre í-pvr.frr.iw áorja, rntat-2 ju 2wvf[m-•jóXip «2mc íffiXoí [i'.u, *quando facta sunt sidera, laudaverunt me voce magna omnes angeli mei*; et S. Chrysoslomos : a Angeli, inquit, ipso aspectu obstupuerunt, cum multitudinem, pulchritudinem, dispositionem, utilitatem, varietatem, ornatum, splendorem, concentum, cæteraque omnia, quæ multo illi quam nos melius vident, intuerentur : n Anastasius item Sinaitalib. IX *Ilexacm.* eam angelorum laudem potissimum refert ad incarnati Verbimysteriumsicscribens: a Hymnis Deum Angeli etiiim nijiiteriam io* celebrarunt : quamobrem? quoniam facta sunt astra. Non certe propterea, sed cum vidissent cvmio- solem e terra recurrentem, in mysterio didicc- runt Christi incarnationem, et c terra assumptionem; el ideo cum vidissent cum cxS. Virgine ium lia- tanquamex abyssu exortum, statim exclamarunt dibu»«t- dicentes Luc. u, 1Í : *Gloria in excelsis Deo*; » ubi talerunU Anastasius videtur dicere astra et solem prius in terra facta esse, ac deinde cœlo fuisse inserta, quod falsum est, ac proinde allegorico sumenda est ejus expositio, quamvis non negem angelos bonos summis laudibus Dei bonitatem extulisse post revelatum ipsis mysterium incarnationis. Igi-

tur primo ipso molitionis mundi exordio vere Dei filios so exhibuero angeli, Deum omnium rorum molitorem ao suæ ipsorum naturæ conditorem mirandum in modum extollentes.

Ex hac descriptione creationis terra, astrorum ac proindo orbium cœleslium, quorum partes sunt astra, et angelorum, firmissimum struitur argumentum ad revincendam hominum ignoran- itano .0|Unem' l'a,n- ' rat'on*s hiCC csl: ^gO, inquit Deus ad Jo- ignonni bum, jam inde a primordio mundi is eram, qui non po- nossem ab ætemo rationem architectonicam fa- D»o "d™ bricœ mundi et natura angelico», quod est subii* putire, mitis : tu vero nondum creatus fueras; quomodo ergo inecum disceptaro cupis, vel ais te id vehe- menter optare? Observandum hic coelum et terram simul creata, licet distinctis diebus ornata, fuisse; observandum etiam fieri hic expressam angelo- rum mentionem, quam in Genesi Moyses non fe- cit, quod est expensione dignum; observandum denique ad sensum arcanum, creaturas nobilis- simas recens conditas c vestigio in sui condi- toris laudem conspirasse. Quod sane studium et pueris rationis luce uti incipientibus et universis hominibus summo mane evigilantibus impense iku » commendandum : Deus nimirum summo jure pri- crMtorii mittas ejusmodi requirit. Qua certe in re dolen- bu ha- dum est, quam sint contraria mortalium vota et dii pri- studia; qui vix somno soluti multiplices cogita- >^hii tjones et affectus parum pios patentibus animi portis admittunt, quibus Deo se insinuare cu- pienti viam intercludunt. Sane ex hoc capite non congruit eis hoc illustre cognomentum, *filii Dei*. In his illud quoque observatu dignum, quod in tota admirabili terra conditione non memine- rit Dei laudes, nisi ubi ad luminaria cœli ventum est conditur firmamentum, et silet; conditur terra, flrmaturque, et se promit silentio; condun- tur luminaria, et statim vox laudis auditur, et astra, et planeta, et angeli portitores sese effun- dunt in laudes Dei. Cur quæso solum inter lumi- num creationes Dei laudes reboant? In solis sci- licet luminibus condendis sentitur obedientia a creaturis prestila Dei verbo : etenim dicitur Gen. i, l : « In principio creavit Deus cœlum et terram : et spiritus Domini ferebatur super aquas. Dixitque nattant Deus : Fiat lux, et facta est lux. » Expendo, cui uUiri' ^CUS ut ficret' nc,nPe luci, et statim lux di- l'ü- v*no obedivil verbo : quæ obedientia lucis Dei dea verbo prastita ubi apparuit, divinæ laudes non tbedirn P°*uerunl amplius sileri. Huc spectat B. Basilios t!li'"" Seleuciensis inquiens *Orat.* I : « Cœlum prodtic- crMtnrii tum est et terra cum aquis, cum vox anteverteret vero cum producebatur, Deus voce liti, præivit. Merito nunc loqui incipit, ut* ejus quod fit sensu et admiratione angelorum turbas mo- veat, quo imperium effectione rei comitatum con- spicati, coquo perculti spectaculo ad cognitionem et hymnum Creatoris convertantur. Dicit enim Deus cum Jobo disserens : *Cum astra faciebam lau- dabant me omnes angeli mei,* » quasi unum Dei im-

perium effectione rei comitatum efflcacissimum omnium esset ad divinas la ides extorquendas. Posset tota orbis creatio, imo ipsa lucis conditio, illaudata manere, nisi imperium Dei voce mani- festaretur; at ubi verbo divino creatura parent, jam Deus non poterit manero illaudatus : « Simul enim angeli (inquit Gregorius Venetus in *Harm, mundi* eant, v, ton. 8, cap. i) ipsaque coelestia corpora suas laudes vocesquo gratulatorias ad- jungunt pra admiratione Creatoris. » Sed lucu- lentius elegantiusque communis barmoniæ gra- tiam expressit Ambrosius in *Prerfat.* Psalmorum dicens: a Laudant angeli Dominum, psallunt ei potestates cœlorum; ctante ipsum initium mundi cherubim et seraphim cum suavitate canora vocis suæ dicunt : *Sanctus, santtus, sanctus* : innumera angelorum millia assistunt : seniores, et turba magna, sicut voces aquarum multarum, conci- nunt : Alleluia. Ipsum axem cœli fert expressior sermo cum quadam perpetui concentus suavitate versari ut quædam secreta naturae. » Ncc id ab usu natura alienum videtur : quandoquidem vox missa gratiore plausu in montibus resonat, et sua- viore sono reddunt ipsi quod accipiunt.

Cæterum argute quærit Celada noster bened. 5 *De Ephr. et Man.*, quam ob causam astra matu- lina effusius pradice n l opificis Dei laudes linguato luminis splendore; cum potius quæ tola node splendidius scintillaverant, aurora exortu suos contrahant radios, et sui occasus metu rara al- bescant instante vicinæ mortis presagio : solaris enim luminis opulento jubare tumulantur. Quare non cum plena lampade noctu micant, sui occa- sus immemores, laudes Dei modulari dicuntur, sed dum eorum splendor instantis lethi sui pa- vore languescit? O rem expensione dignissimam! scilicet dum astra matutina instante suæ mortis metu expavescunt et expallescunt, et« velut fu- nerem faces in occasus suos quasi quibusdam de- ducuntur exsequiis, » ut eleganter loquitur serm. *De Ilcsurr.* Zeno Veronensis, tunc, tunc quidem languidæ sure lucis sumptuosiori pompa divinis laudibus ambiciosius militant, et obitus sui pallido aspectu splendidius Deo scintillant, quasi placendi gratiam et officiositatem modulandi non ab opu- lentia nocturnre lucis, sed a matutino languore mutuentur. Sic astra occasus sui ambitioso nitent ornatu : sic matutinus pallor sidera adornat ad gratiam : sic spectati obitus sui squalore inornan- tur. Tantam vicinia mortis sideribus conciliat gra- tiam. atque ita mortis aspectus placendi favorem meritorum blandimento subornat.

8-11. QUIS CONCLUSIT OSTIIS MAKE, QUANDO ERUM- PEDAT QUASI DE VULVA PROCEDENS, CUM PONEREM NU- DEM VESTIMENTUM EJUS, ET CALIGINE ILLUD QUAS! PAN- NIS infantia obvolverem? Circumdedi illud termi- nis MEIS, ET POSUI VECTEM ET OSTIA : ET DIXI : US- QUH HUC VENIES, ET NON PROCEDES AMPLIUS, ET HIC CONFRINGES TUMENTES FLUCTUS TUOS.—Tangitur hic aquarum creatio a Deo velut ex utero, in quo la-

Atta

pr<aiM pin*-

p u - ceno*

Vtn. s, 10 el

Mirabili»

*'iu*r'ua

rrodw- tent omnium creaturarum rationes quasi foetus
 u.' «t u erumpentium, hoc est vehementer emanantium
 CTn> eco- pro rei genere : impetus quippe ille congruit natu-
 fregitw. ræ liquidæ, quæ sese praecipitat quousque rem
 consistentem offendat, qua contineatur et deter-
 minetur. Similitudo autem infantuli recens a vul-
 va fusi apte consentit, cum corpusculum tunc
 molle ac humidum et quasi aqueum sil, varieque
 formari possit, compressione, depressione, ex-
 pressionem, antequam obdurescat. Jam ergo Deus
 aere caliginoso sive tenebris nuper creatas aquas
 obduxit, de quibus dicitur Gen. i, 2 : « Tenebrae
 erant super faciem abyssi. » Est autem insignis
 divinæ potentiae ac sapientiae laus, quod rem in-
 domitam, tumentem, mugientem, quæ terram
 universam ambiebat, velut inertem ac nudum in-
 fantulum nutricis manibus exceptum, resistere
 non valentem, traclarit, et in locum unum impe-
 rio compulerit. Mox nimirum immensitas illa aqua-
 rum loco cessit, et in cavitatem sibi destinatam,
 quasi pavens divinam majestatem, extemplo con-
 cini fluxit. Inter omnia sane quæ divini praecepti vim
 nobis manifestant est obedientia ista quam mare
 rrJCT. ei exhibet : nulla enim fera magis effraenis quam
 ptum mare, quod nullius subjacet imperio, nullius ma-
 ics*aleni vel leviter reveretur; et nihilominus sum-
 mam ad Dei praeceptum exhibet obedientiam,
 quam Deus ipse ad suæ potestatis manifestatio-
 nem hoc loco cum Jobo agens expressit : « Quis
 conclusit ostiis mare?» etc. Est quidem mare,
 juxta multorum sententiam, altius ac superius
 multo terra ipsa : quis igitur ejus ingens pondus
 continet, et immensam comprimit molem, ne in
 terram defluat? certe divinum praeceptum et ver-
 bum, cujus virtute quasi infantulus fasciis ligatus
 intra cunas continetur, et in morem criminosis fa-
 cinorosique hominis vectibus et portis inclusum
 tenetur. Non autem muris lateritiis aut lapideis
 propugnaculis, aut vectibus et portis æreis, aut
 virgis ferreis illud continet Deus, sed leviculo are-
 næ pulvere; quod perpetuo miraculo S. Patres,
 Chrysosloinus in *Caten.* Basilii hom. 4 in *Ilexaem.*,
 Ambrosius lib. III in *Ueaaem.* cap. ii et m, Theo-
 doretus in *Psalm.* cm, D. Thomas I *Quast.* LXIX,
 art. I ad 2 et 4; alique tribuunt (si tamen mira-
 culum dici potest, quod in communem legem
 verbo Dei statutam transivit). Clarius autem hæc
 maris obedientia ad divinum praeceptum osten-
 ditur, cum agitur ventis, et intumescunt fluc-
 tus ejus : aliquando enim ita erigit suos fluctus,
 ut ad ccelum pertingere videantur, et tanta vi ac
 impetu in terram irruit, ut eam penitus obru-
 turum appareat; hoc tamen ipso quod arenæ
 Mu *m* pulveres infirmos et leves attingit, ita se conti-
 nel> ul nullatenus illos transgrediatur. Et qui-
 priopto dem arena non est, quæ illius impetum detinet,
 ut ostendit D. Thomas prima parte citato loco,
 el I II O<<L CIV, art. 5, ad 2, tum quia mare
 altius est terra, tum quia illa infirma est, quam
 vel levis aura propellit; sed ipsummet mare se-

ipsum continet obediens praecepto Dei dicentis :

Usque nunc venies, et non procedes amplius, et
 uic confringes tumentes fluctus tuos. — Certe mare
 nequaquam obedire diceretur, si coacte ac vio-
 lenter divini verbi virtute contineretur, ul indica-
 vit D. Thomas li II *Quast.* CIV, art. 2, ad 1, et III,
Quast. XLIV, art. 2 ad 1; et docuit expresse B. Au-
 gustinus lib. XXVI *Contr. Faust.* cap. in, quem ip-
 semet D. Thomas I *Quast.* CVI, art. 6 egregie ex-
 plicat. Illis ergo verbis praeceptum imponi pelago,
 ne ultra littoris terminos effluat, et violenta elu-
 vione terras obruat, fere convenit inter exposito-
 res Bibliorum; quod ipsum tradit acute Basilii
 Seleucia *Orat.* I dicens : a Post Deus nudat aquis
 terrae dorsa quibusdam velut in cellis mare con-
 cludens, dum imperio in abyssum utitur pro claus-
 tro; » et statim subdit : « Fertur illud quidem
 fluctibus alte elatum; ubi vero terminos attigerit,
 revertit refugitque, et Domini vocem littoribus
 inscriptam cum intuitum fuerit, curvatis fluctibus
 termini positorem adorat. » Verum probabilior M<<- u-
 philosophia docet mare naturaliter contineri in-
 tra vastas, quas nunc occupat, cavitates, ibique
 a natura sua stagnare, nullaque appetentia insti-
 copre gari, ut supra terras violenter peregrinelur. Quod
 cum ita sit, plane oboritur dubium argumentum,
 quare Deus ligaverit mare divino imperio, ne i i
 terras prolabatur; siquidem in loco, quem modo
 occupat, naturaliter jacet, et velut in centro quies-
 cit : imo nisi violente inde extrahi non potest.
 Aptene imperatur valles lri fonticulo ne conscen-
 dat ad praealta montium cacumina? aut reptili-
 bus, ne avium more per aera volent? Hoc naturae
 pondus naturaliter vetat, non praeceptum, ad id
 supervacaneum aut forte ridiculum. Quid ergo
 Deus imperio in abyssum utitur? cur imperiose
 dicitur pelago : « Huc accedes, el hic confringes
 tumentes fluctus tuos? » Profecto etiam nemine W r*
 jubente terminos illos egredi neque vellet, neque,
 etiamsi vellet, posset; cum ultra proprium cen-
 <torn trum nullum agens naturale sponte feratur. Verum
 nPri >> mare immanis bellua est, effera, turbulenta, cru-
 u>. delis, peccatoris symbolam exprimens, ut adver-
 lit Nazianzenus orat, tn *Laud. Bastiti.* / Equum er-
 go fuit ut belluæ flagitiosissimis moribus perdi-
 tissimæ imponatur praeceptum, ne conetur ultra
 id quod potest : neque enim flagitiosior malit a
 continetur intra suæ sphæræ cancellos, sed ultra
 id quod potest irrumpere intentans, temerarie su-
 pra vires audet, et conatur ultra potentiam; undo
 ut maris audacissimam temeritatem reprimat Deus,
 illi imperat ne prolabatur ultra id quod potest
Prov. vm, 29 : « Et legem ponebat aquis, ne trans-
 irent fines stios. »

Hanc ipsam maris legem optime exprimere vo-
 luit Sapiens, eam tanquam ultimum quid subin-
 ferens ad divini verbi aut praecepti potestatem
 demonstrandam : incæpit hanc commendare a
 creatione cœli et firmamenti ex productione stel-
 larum, solis et lunæ, iridis, pluviae, fulminum, etc.

tandemquo tanquamrem supremam subjecit Ecd». **Venti et mire obediunt Dea.** **xm** l, 23 : « In sermone ejus siluit ventus, et in cogitatione sua placavit abyssum, n Ventus per scipsum res est indomita, qui nullicedil, qui cum pertlat valide ac horrisono, ita ¶ ubi vult spìrat *Joan.* in, 8 (ut qui inter homines omnes potontior est non solum non possit compescere) sed nescit unde veniat, aut quo vadat ; » el agitans mare tam eiTræue illud reddit, ul nulla omnium hominum potestate possit vel leviter compesci. Tanta est autem divini imperii potentia, ul horrisonum impetuosissimumquo ventum solius vocis suæ levi sono silere faciat; et sola ipsius cogitatio placat abyssum, et ejus impetum quietai *Ledi.* x l iii, 23 : u In sermone enim ejus siluit ventus, et in cogitatione sua placavit abyssum ; n ubi in primis expende, quam egregio venti et maris spontaneam, ut ita dicam, obedienciam ad Dei præceptum exprimat : loquitur enim metaphora sumpta a servo, cui valide vociferanti jubet domius silere: tunc enim ad domini sui sermonem, omni clamore deposito, ipsemet silentium tenet. Similiter tunc homo iratus dicitur placari, quando ad alterius sermonem et exhortationem deponit iram, qua fervebat. Non ergo violenter ventus a Dei prrecepto continetur, sed sponte, ut ita dicam, ad ejus imperium omnem clamorosum sonum et velocissimum cursum continet; nec mare violentiam passum ad Dei praeceptum continetur, sed potius ipsummet quasi in corde recipiens Dei præceptum, iram suam deponit, ipsius Dei ordinatione placatum. *Uic confringes tumentes fluctustuos*, quod Tertullianus lib. *üe Trinit.* cap. i expendens recte observai, Deum facili quodam aggere arenarum hoc implacatissimum elementum circumdedit : « Quo cum frequens, inquit, linctus, et ex alto sinu spumans unda venisset, rursum in se rediret, nec terminos concessos excederet, servans jura præscripta : ut divinas leges tanto magis homo custodiret, quanto illas etiam elementa servassent. » Exsecranda igitur hominum ad sua scelera propensio et pertinax voluntas, quam nulla divini juris repagula coerceant; cum tamen vastissimi cl turbulentissimi elementi minas levis quidam arenarum agger frangat et contundat.

Homines» ib cle- menti» divini in legem custodire docentur. Allegorico *maris* nomine populus ille antiquus merito exprimitur, qui non minus huc illueque suis affectibus excitantibus, quam mare ventorum impulsu ducebatur; erupit autem quasi de vulva, quando do Ægypto egressus est : sicut enim mulier suscepto semine illud multo tempore retinet, ut crescat, formetur et efficiatur puer, postea vero illud magnis doloribus enititur : ita Ægyplus suscepit illos primos patriarchas tanquam semen, quos sub parvo numero septuaginta duarum animarum Scriptura sacra *Gen.* x l vi, 27 expressit, ibique crevit, et populus formatus est talis ut timorem incuteret Pharaoni el habitatoribus Ægypti dicentibus *Exod.* xn, 33 : « Ecco populus iste Israel magnus est. » Tunc ipsomet Ægypto enitente

Populus lJ«brani miri comparita».

(urgebant cnim Ægyptii filios Israel, ut egrederentur de Ægypto) magnis et ingentibus doloribus, quos Ægyptus sustinuit per plagas et submersionem Pharaonis et exercitus illius, erupit populus tanquam de vulva procedens. Unde et seepe in Scriptura sacra egressio illa vocatur nativitas aut partus Ægypti; signanter *Ezech.* xvi, 4 dies, qua Synagoga egressa fuit de Ægypto, vocatur *dies nativitatis* aut ortus illius. Tunc autem populum illum conclusit ostiis, præceptis scilicet antiquæ legis : nam post quinquaginta dies ah egressu ab Ægypto lex data fuit in monte Sina. Egre- rapaio i già vero metaphora exprimit legis precepto, qui **ImA prre- ptis re- lut Lis- ais con- strictus.** bus populum tunc constrinxit : « Cum ponerem, inquit, nubem vestimentum ejus, et caligine illud quasi pannis infanti® obvolverem. » Puer statim ac ex utero prodiit vestitur ab obstetrice, vestibus quidem a patre pueri traditis illi ætoti convenientibus, pannis scilicet et fasciis slringentibus; et colligantibus brachia, manus, crura, pedes et lotum corpus : quoniam, namque tener tunc est, oportet omnia membra, ul servantur, colligari et involvi. Moyses obstetricis officium gessit, et vestimentis a Deo datis, præceptis inquam legis, qu® Deus Moysi tradidit, totum puerum omni ex parte exterius colligavit : mirum est enim, quot quantaque præceperit; nulla siquidem res externa est, circa quam præceptum non fuerit impositum. Præcepit enim circa cibum, polum, vestes, domos, lectos, quomodo el quid comedere deberent; quomodo et quid bibere ; quomodo domus essent extruendæ, et cælera; quæ quamvis Deo videbantur indigna, omnia tamen ista insignia excellentissimæ continebant sacramenta, quæ propterea vocat nubem et caliginem : o umbram enim habebat lex futurorum bonorum n *Ilebr.* x, it; nihilque erat quod non mysterium aliquod subilla caligine reservaret, a Nubem ergo, inquit S. Gregorius, Deus vestimentum posuit, dum populum Judæorum ab errore perfidile eripuit, nec tamen illis claritatem sui luminis patefecit; quasi ex tenebris eos abstulit, sed adhuc nube vestivit: quem etiam verborum suorum caligine quasi pannis infanti® involvit, dum non aperto spiritus prædicatione, sed præceptis litter® adslrinxit. Infirmus namque populus cum preceptorum pannos nolens pertulit, ad firmiorem statum ex ipsa sua ligatione pervenit.» Vide lib. XXVIII *Moral.* cap. ix, ubi plures alios sensus allegoricos adferl.

Tropologice quasi inundans mare profundum ira >ra- et immensum ira est, et diversis truculentisque cogitationibus quasi magna ventorum vi agitare P*JS'' totum atque turbare hominem solet; et effervescens quodam quasi æstu, quidquid adversatur conatur obruere. Hoc ergo mare intumescere cum incipit, terminis rationis obvallandum fortiter est, et ne illos transiliat ac supergrediatur diligenter cavendum; quin audire etiam compellatur jubentem Deum: a Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctustuos, »

Topaia» lirici nube its- titas.

hoc est : No a mo positos rationis terminos excedas. Raque prudenti sapientium consilio monentor irati antequam quidquam designent, dicant, faciant, ratione adhibita expendere omnia, et no quid contra Dei jussa committant diligenter advertere. Ut enim nautre prresentientes tempestatem anchoris firmant naves, ita, priusquam ingruat tempestas iracundia», ratione firmandus animus, et in diversum nitendum, ut Plutarchus in *Moral.* ait. Plores alios sensus tropologicos seu mondes ad hunc locum accommodatos vide apud S. Gregoriani lib. XXVI *Moral*, cap. ix, quibus confort

Qofd ia miter D. Petrus Damiani *Serm.* 13: a Quid, inquit, myuirt pCr mysterium *mare* nisireprobos homines et infideles insinuat; qui nimirum quadam carnalis *ton^i* ingenii salsugine callidi, sed odiis ac simultatiarcen' bus invicem inveniuntur semper amari, et velut mare diversis tentalionum flatibus intumescunt, cupiditatumque carnalium procellis ac tempestatibus quatiuntur? Quid voro *arida*, nisi animam designat fontem fidei sitientem, vel ad creatorem suum ardenti desiderio tanquam sitibundis faucibus anhelantem? Ab arida ergo maro dividitur, quando Deus omnipotens a se sitientium reproborum impetus reprimit, el tanquam littus marinis fluctibus objicit, dum conatibus fervescentis insanire sure moderaminis limitem figit. Quod profecto illa Dei vox probat, qua dicit : *Quis conclusit ostiis mare?* etc. Enimvero recto per mare cor pravi hominis designatur, quod videlicet furore est turbidum, rixis amarum, elatione superbire tumidum, caligine malitiosre fraudis obscurum. Separavit ergo tunc Deus mare, et minaces fluctus ab inundatione terra; compescuit, ut terra virentesherbas et ligna pomifera germinaret, ac deinde n»probi segetum fructus afferret. Separat eliam nunc ab Mmpèr electis suis reproborum turbines persequentium, et quasi furentes coercet impetus tempestatum, quuDtur, quos etsi furere usque ad infligenda corporibus tormenta concedit; ne tamen animas lædant, ind*re non victa cos atquo pervigili brachii sui protectione v*lenu custodit, quodammodo dicens mari : *Huc usque venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos*, ac si patenter dicat : Usque ad inferenda corporibus te tormenta relaxo ; ne autem usque ad animam cumulis intumescentibus profluas, legis mere tibi littus oppono, ut dum furori fluctuum tuorum littus objicitur, terra cordis ad proferenda fructuum germina libera relinquatur. »

Vtrt i!. 12. Numquid post ortum tuum pracepisti diluculo, F.T OSTENDISTI AURORA LOCUM SUUM? — Congruenter post terræ, cœlorum et angelorum creatiooem el aquarum congregationem progreditur «pw. Deus ad opus dici quarti, in quo creatus est sol; ad quem aurora pertinet et diluculum, occasus el ortus, id est orientalis et occidentalis plaga ; qu® ab oriente et occidente sole nomen acceperunt, *q. d.* Numquid natus eras, o Jobe, quando formatus est sol ; nut posteaquam in vivis esse

coepisti, prrescriptsisti illi, quomodo suos obiret cursus constantes et ratos ? ostendisline locum, ubi occidens absolveret cursum suum, et oriens inchoaret? *Pracipere* autem *diluculo* idem est quod ostendere aurora; locum, id est loca illa definirè unde quotidie sol oriatur : singulis enim diebus ortus sui locum in finitore mutat; eadem tamen loca sol singulis annis peragrat. Uree ergo sapientissima dispositio (qua sol terram universam lustrat, a neque est, quise abscondat a calore ejus, » ut ait David *Psalm*, xvin, 7, quie et *natura! leges* appellantur, quoniam ab Auctore natur® latre et inventa» sunt) *pracipere diluculo* et *ostendere aurora locum* merito dicitur : quamvis enim oriens sit semper in certa aliqua regione, animadvertitur tamen solem secundum anni tempus modo altius, modo ex inferiore loco oriri.

Mystico accipiendo bree nova est interrogatio, Aoror» el satis stupenda : nam diluculum et aurora precedunt ortum solis; quomodo ergo sol justitiæ ortu dicit: Nunquid tu es sicut ego, qui post ortum Verbi i meum prrecepti diluculo ut surgeret, et aurorre Pllrt' ostendi locum suum? utique hcc æternitatem verbi divini indicat; cujus ortus a Patre ælernusest, juxta illud *Psalm*, cix, 7 : « Ex utero ante luciferum genui te; » et quia idem estlux vera el splendor paternre glori®, a quo procedit lux matutina, et quidquid in hoc mundo lucis est particeps, ideo per ejus voluntatem oritur diliculum, et aurora consurgit, omnesquo sancti resurgent nova luce splendescentes ; sed præ omnibus ejus mater, tanquam nova aurora consurgens, cui ostendit locum suum, hoc est omnium supremum post ipsum, ad suam dexteram ei assignans thronum, sicut Salomon matri sure.

Aliter D. Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. ii, hæc accipit, non de ortu a Patre antesæcula, in quo dicator non est prius et posterius, ante et post, cum sit retemus ; sed de ortu temporali ex matre in Belli- ln B'lh. leem, post quem Ecclesiæ significate per *diluculum* et *auroram*, quæ ex tenebris ignorantia® lendit ad verum lumen fidei, præcepit ut locum quæreret, in quo plenitudinem lucis inveniret, et ipsum ei locum ostendit, ut re inventa fruerelur. « Quid est, ait D. Gregorius, *locus aurora*, nisi perfecta claritas visionis internæ, ad quem cum docta venerit, de transaclæ noctis tenebris nihil habebit? Locum suum aurora considerat, (piando sancta anima ad contemplandam Conditoris sui speciem flagrat : » ita Gregorius. Quæ recto ad contemplationem Christi jam nati applicantur, qui Ecclesiæ illius temporis præcepit ut ipsum quærcret, et locum ubi ortus est ostendit; pastoribus quidem per angelos, *Lue.* n, 9, dum claritas Dei circumfulsit illos; magis vero per stellam *Matth.* n, 2, quæ illos excitavit et deduxit ad locum ubi natus erat, ut hic applicare liceat quod scriptum est *Isai.* xm, 2 : « Quis suscitavit justmn ab oriente : el vocavit cum ut sequeretur sc? » id est ego, et non alius, suscitavi congregatiuau-n

lam illam justorum, quæ in oriente erat, et traxi eam ut me quærcret et inveniret; ac meipsum palam manifestavi, ut mea gauderet præsenlia. Undo non immerito hoc festum Ecclesia nuncupavit *Epiphaniam*, id est *manifestationem*, quia Christus Dominus mirabili quodam modo gentibus, idque in oriento, unde lumen nascitur, se manifestavit.

Veri. 13. <3. Et TEXUISTI COXCUTIEXS EXTREMA TERRÆ, ET excussisti impios ex ea? — q. d. Rogo eliam te, mi Job, an lucem usquo ad ultimas orbis terrarum oras sicut ego lucis auctor diffuderis? item, an extrema terræ solaribus radiis illustrans impios lucis inimicos, cædibus et prædis noctu intentos, in sua lustra latebrasque abegeris? ubi docet duo lucis eflecta, scilicet *extrema terræ concutere*, hoc est illustrare quasi feriendo et verberando, quæ videtur esse proprietas radiorum, quæ in terram velut spicula jaciuntur seu feruntur, *et excutere impios ex ea*, hoc est abigere et arcere : noctu enim prodeunt ad prædas, mane ut lux emicuit timore perculsi recedunt, et se in latebras abdunt. Convenienter ergo Deus dum lucem a se factam commemoravit, exclusionis quoque impiorum meminit : sicut enim lucem consequitur ut tenebras pellat, quia ejus contrarij sunt; ita et impios, qui lucem oderunt, et tenebras amant; et sicut lucem fecit Deus ad tenebras expellendas, ita et ad impios e terra viventium evertendos. Ex quo non levis conjectura est, ea de causa in historia creationis primo die lucis mentionem esse factam; licet quarto die luminaria clTecla narrentur ; quod primo die sicut angeli simul sunt cum coelis procreati, ita iniqui angeli facti cacodæmones eo fuerunt dic c coelo ejecti, et æternis tenebris mandali. Pro comperto enim theologis esi, brevissimolemporciniquosangelosincælofuisse; ne fluotl non nis*divina luce factum fuil; congruum autem erat, ut eo dic, quo tam copiosa lux creatur® spiritali orta csl, oriretur quoque creatur® materi® corporisque participi. Suut autem impii quii l'lei contrarii> s*vc lux materialis sive spiritalis sil : nam iniqui materialis etiam lucis osores sunt qUja delitescere cupiunt, ut copiose supr. cap. XXIV demonstratum fuit; quod et Christus docet Joan, m, 19 : « Lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem : erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui malo agit odit lucem, et non venit ad lucem, ut nou ar8uan,ur opera ejus. » Utraquo etiam lux ejicit impíos e terra; de luco quidem *spiritali* id satis clarum fit in Evangelio, quod tot improbos homines, improbos mores, improbas htereses lumine suo clarissimo dejecit . do luco vero *materiali* constat, quia ipso assiduus ortus et occasus solis hominum vitam consumit, quod Ecclesiastes indicavit dicens cap. i, 4 : a Generatio proterit, et generatio advenit, » cujus rei statim causam addit : a Oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur, ibiquo renascens gyrat per meridiem,

et flectitur ad aquilonem. » Cum igitur ipso lucis motu ad exitum vitæ quotidie vocentur improbi, apposite *a luce*, e vita *expelli* dicentur; viris vero probis licet etiam ipsa dies vitam minuat, quia tamen ad aliam veram vitam vocantur, et cum morte potius restituantur quam absumantur : non ita lucis motu *a terra pelli* dicentur ; viris autem impiis siluec vita adimatur, nulla eis alia reliqua est, sed mors tantummodo sempiterna.

Caderum adhuc ad litteram, quamvis improbi in terra aperta luce habitent, et suas confusiones exerceant; Deus tamen adhuc illos delegit, coque pacto illos cohibet, ul illis quodammodo terra purgetur quando sol oritur, non dico vaporibus qui noctu regnant, et aliis corruptionibus, quibus aer condensatus inficitur. Sed Deus eliam terram improbis purgat, quia tunc illi non habent illam libertatem quam cuprent; tuneque digito scelerati et nefarii possunt monstrari, quo fit ut illos adhuc pudor aliquis retineat : loquor de impudentibus, qui oculos quasi obvolutos habent : adhuc sentiunt illi aliquos conscientiaæ stimulos et aculeos, ita ut sibi non permittant ad suminum usque suarum iniquitatum venire. En igitur quomodo aurora prosit ad terram aliquo modo, quamvis non penitus, purgandam. Astcur non Jobum Dominus percunctatur, an ex medio terra iniquos expulerit, sed tantum de principio et mela quæslío est? terram hanc, de qua Jobus examinatur, intellige naturam humanam : homo Scio» quippe malis infestatur sub initium, cum concipitur in peccato originali; sub medium, dum ex miam i prava sua libertate scelera sceleribus conjungit; cnJp* sub exitum, dum in poenam primi delicti, quo infecula est tota propago, in pulverem revertitur, et corpo, i in sepulcro computrescit. Peccata igitur omnia ac- “sP- inalia, quæ scilicet mortalia nuncupantur, evitare 7,^ ”

homo potest; at ne in primo animationis instanti originalem labem contrahat, et ne post mortem cadaver in pulverem dissolvatur, in nullius situm csl potestate, sed opus est prorogativa prorsus singulari, quam conferre solus potis est Deus : idcirco medii prætermissa memoria, de solis finibus seu extremis interrogat. Verum quod homines non possunt Deus effecit, quando purissima? illius terra virgine®, do qua « Verbum caro factum est, » extrema sic præservavit, ut neque in conceptione originalem labem contraxerit, neque post mortem experta sit corruptionem. «Ad quod innuendum (verba sunt Ilichardi a S. Laurentio lib. III *De Laud. B. Marier*) quasi de illa loquens Dominus ad Job : *Numquid tenuisti concutrens extrema terra, et excussisti impios ex ea?id* est motus pravos, quasi diceret : Non tu hoc fecisti, sed ego. Extrema hujus terra dici possunt conceptio carnalis et mors corporalis : a primo extremo excussit, ut dictum est, fomitem et motus pravos in sanctificatione; ab ultimo extremo excussit putrefactionem, vermem et pulverem ia resuscitatione. »

Allori- *Äiegorice* S. Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. III : II Extrema, inquit, terne Dominus tenuit, judaica quia in fine saxulorum ad destitutam jam et alie-Perfida nis regibus subdilam synagogam venii, atque ex eTatre.' >Ua impios excussit, quia spiritualia fidei prædi-ma ho- carneóla renuentes, eliam a carnalis sacrificii gloria repulit; vel certe extrema terræ tenuit, «iiuiM, quia ex Judæa paucos abjectos et Immiles elegit, et legis doctores deserens peccatores assumpsit ; dumque ejus extrema tenet, ex ea improbos ex-cutit; quia dum infirmos fideles roborat, fortes in illa infideles damnat, » etc. Tropologice *ibid*. S. Gregorius per *extrema terræ* interpretatur ex-trema opera peccatoris, qui ex terrenis deside-riis, quibus immergitur, terra efficitur; docetque Deum, qui judicat fines terne, ultimis praedesti-natorum actionibus impensius invigilare, ut cor-rigat; sollicitius concutere extrema terræ, ut emen-det; efficacius terrero duras atque insensibiles mentes, « ul quæ, inquit, pessima securitate du-ruerant, salubri timore mollescant; quatenus vel sero redeant, et hoc ipsum saltem, quod diu ex-spectati sunt, erubescant : n necesse enim est, ut praesentem vitam bonis actionibus claudant, qui apti ad ©ternam auspicandam judicabuntur. Sed quid? solasne extremas actiones judicaturus est Deus? absit. Sed idcirco has solas expressit, ne aut justus de prioribus bonis confidat, aut injus-tus propler priora mala desperet; sed uterque extremum vitæ finem sollicitus attendat; malus quidem sperando meliora, bonus autem pejora formidando, de quibus uterque judicetur : ita D. Gregorius : « Quia, inquit, fines terræ Domi-nus judicat, conversus peccator priora sive me-dia non expavescat ; justus inchoata justitia non præsumat. » Concinit D. Isidorus lib. II De *Offi*^.

Deus *Eccl.* cap. XVI, de pœnilenlibus ita loquens: a Si qurm^ñe quis c*rca ^neiu suum per poenitentiam desinat ¿muscat esse malus, non ideo debet desperare, quod in aoi di- termino est ultimo vitæ : quoniam Deus non res-n- P*C^ quales anlea fuimus, sed quales circa finem u. vitæ existimus : ex fine enim suo unumquemque aut justificat, aut condemnat, sicut scriptum est l *Rey.* n, 10: *Ipse judicat extrema terræ*; cl alibi *Job.* XXVIII, 3 : *Universorum finem ipse considerat.* » Ubi quamvis nihil dicat de bonorum pnesump-tione omnino cohibenda per illum melum, ne forte ad vitæ exitum male impingant, qui antea inoffenso pede decurrerunt; tamen salis exprimit spem malorum sine dubio erigendam, si vel ad finem vitæ convertantur, addila tamen optima Moa eit præmonilione : « Non dubitamus, inquit, circa •dTòtm ^nern j^tificari hominem per pœnilenliæ com-mit* "î"" punctionem;sed quia raro id fieri solet, metucu- lereodx dum est, ne dum ad finem differtur conversio, incerta occupet mors, priusquam veniat poeni-tentia. Pro qua re etsi bona est ad extremum con-vendo; tamen nullo melior est, quæ longe ante finem agitur, ut ab hac vita securius transealur.» Sic ille.

14. Restituetur ut lutum signaculum, et STABIT v.m *u.* sicut vestimentum : — in Hebræo ad verbum est, nn™m *convertet se ut sigillum luti*, id est, terra, ex qua impii vi lucis excutiuntur, convertet se ut sigil-lum luti : *luti* enim *sigillum* facile nullas accipit et expellit formas seu figuras, ita terra plurimas suscipit et excutit impiorum generationes, juxta meatio, quod Salomon ait *Eccle.* i, 4 : « Generatio præle-rit, cl generatio advenit; terra autem in æter-num stat. » In hunc modum optime eliam exponi potest Vulgatus interpres, ut sit sensus, terram tam facile variis hominum impiorum generatio-nibus renovari quam luium, in quo vari® form® imprimuntur atque signantur. *Et stabit sicut ves-timentum*, id est, unaquæque impiorum genera-tio stabit in terra sicut vestimentum , quod tan-dem vetustate consumitur, el ejus loco aliud as-sumitur, ita nimirum praeterit una generatio ini-quorum, et altera advenit : eodem modo expo-nitur quod est ad verbum in Hebræo, *stabunt si-cut vestimentum*, scilicet impii similes erunt ves-timento quod non diu durat, sed vetustate vel tineis consumitur, juxta illud *ysai.* i, 9 : « Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tiuea co-medet eos : » eamdem rationem dicendi usurpa-vil David cum de impiis ait *Psalms*, ci, 27 : a Ipsi peribunt, tu autem permanes, et omnes sicut vestimentum veterascent, et sicut opertorium mutabis cos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni lui non deficient. » Porro ille dicendi modus : *Restituetur ut lutum signaculum* > non in-commode quoque sic exponitur, ut sit sensus : Sigillum illud seu forma rerum, quæ luco se pro- Lux «st dit, tenebris velul emoritur, apparente luce re-ponitur, restituitur, reparatur; qua facilitate lu- formio tea materia in varias formas compingitur, va-riasve impressiones, signacula vel sigilla recipit : etenim a philosophis lux dicilur forma colorum, qui noctu emortui interdiu redivivi videntur. Quod certe assertum ad res omnes aspectabiles eleganter transfertur. Illud vero : *Stabit sicut ves-timentum*, significat lucem esse pulcherrimum quoddam rerum corporearum velut indumen-tum, quod apposita translatione noctu exui, mane resumi dicilur : noctu enim Ierra prope informis est, nihil in ipsa cernitur, perinde est igitur, at-que si magnum aliquod lutum, in quo nihil dis-cretum esset, discerneretur. Quando autem sol in-cipit lucere, perinde est atque si ex massa aliqua argillæ vasa figulina fingeret, et diligenter orna-ret : en terram formatam, quæ antea figura ca-rebat; quando igitur Deus diei lucem mittit, pe-rinde est atque si universam terram formaret ad dandum ipsi speciem et decorem, ut eam cum admiratione intueamur; atque ita ipsam vestit, pro eo quod prius nuda erat, constrictu et steri-lis. Certe ad oculos nostros quod attinet (hic enim agitur de aspectu hominum) noctu terra voluti deserta et vacua est, cum in ea nihil appareat; die vero, in quamcumque partem oculos conji-

cimus, variis cam herbarum, florum fructuum* quo, quibus a Deo decoratur, ornamentis vestitam cernimus : atque hic sensus mihi cum Pineda videtur maxime litteralis.

Homiali Aliam adhuc explicandi rationem probent no-
uadeiu- Septuaginta legentes,-; ob «tAw *felaes*
to. Çô&v, xai EaXrròv Bvj cnl >atx/ *tu sumens ter-*
ram lutum plasmati animal, et ipsum ad loquendum
idoneum posuisti super terram; quæ sententia licet
verbis hebræis parum conveniens sit, tamen ap-
tissima est contextui, ut ex opere sexti dici, sci-
licet ex animalium creatione, Dei summa et in-
finita potentia probetur, sicut ex aliarum rerum
creatione probata est. Sic ergo opportuno dici
possit nunc post alia creationis opera indicari a
Deo hominis formatio ex luto, tum etiam natura
illius terrea et fragilis, divina tamen potentia
consistens et erecta. Quod cum nostra lectione sic
recte conciliatur, ut homo dicatur *signaculum*
quasi passive, id est Dei similitudine signatus :
aut, ut Nicetas ait in *Caten.* , « quod pro anteris
rebus homini Deus tradiderit suum insigne, sci-
licet rationem; qua reliquæ res omnes carue-
runt : n quod signaculum restitutum est ut lu-
tum, id est, versum el conversum est, rursusque
reversum; primum cum lutum ipsum versum est
in hominem, deinde cum homo ipse signatus di-
vina similitudine reversus est in lutum et terram
de qua sumptus est. « Ego , inquit S. Chrysoslo-
mus in Cafen., utroque nomine Deum admiror,
vel quod corruptioni obnoxium humanum cor-
pus confiant, vel quod in ipsa corruptione vim
ac sapientiam suam expresserit. » Plures alias
casque maxime varias hujus loci expositiones
adfert et rejicit Pineda noster; sensus autem al-
legoricos et tropologicos vide apud S. Gregorium
lib. XXIX *Moral*, cap. iv.

Ve», is. 15. Auferetur ab impiis lux sua, et brachium
Upto- excelsum confringetur. — Sententia facilis est,
shjnfic&ns ab impiis lucem vitæ, prosperitatis et
gu tur. gloriæ auferendam : vide quæ *supr.* cap. xviii, 5
el 6, el cap. xxi, 17 dicta sunt, ubi hæc repetun-
tur, et fusius explicantur; « brachium autem ex-
celsum (id est, potentia superba tyrannorum et
iniquorum hominum qui rerum potiuntur, et pe-
nes quos est summa potestas) confringetur, p el
in nihilum redigetur. I raclam siquidem esse quis
ignorat Alexandri, Cæsaris, Nabuehodonosoris el
aliorum superborum potentiam, quantumvis in-
superabilis quando florebant videretur; tempore
lynnnl tamen ita consumpta est, ut nullum modo ejus
fer® mi- vestigium appareat : « quoniam brachia pecca-
l eunt/ torum conterentur, » ait David *Psalm*, xxxvi, 17.

Post iniquitatem quippe et peccatum necessario
sequitur contritio et mors funesta : evolve regum
fastos, et arrogantiam potissimum mulctari ani-
madvertes; Ezechielem perlege, et rapinas, Joc-
lem, el lasciviam variis cladibus puniri cernes.
Plena omnia divinæ justitiæ exemplis : quantum
calamitatis in reges Israel, in Contas, in Sodo-

mitas, in Dathan et Abiron asseclas, in Judæo-
rum populum, m infinitos alios peccatum non
immisit? plura de misero iniquorum regum ac
tyrannorum statu ac tragico exitu vide svpr.cap.
xviii, 5 el scq. et cap. xxxiv, 20 et passim alibi.

16 et 17. Numquid ikgbbssus es profunda maris, Ven.
ET IM NOVISSIMIS ABYSSI DEAMBULASTI? NUMQUID et
APERTÆ SUNT TIBI PORTA MORTIS, ET OSTIA TENEBROSA
vidisti?— Dixerat superius de luce, quæ occulta
detegit; nunc Jobum interrogat de rebus abdi-
tissimis, quæ maris aquis, et inferorum foveis ac
portis mortis, ostiisque tenebrosis, quæ idem
significant, celantur. Quæ sane omnia Deo tam
pervia el aperta sunt, quam quæ meridiana luce
splendescunt. Septuaginta,*^ St Ssxia-
ctç, ðl St t/vtotv ;Cóoeo iverprrii ci
iriXai taww, St áJco vLSti; ci fxrrçav ;
aut venisti ad fontem mans, aut in vestigiis alassi
ambulasti? aut tibi aperiuntur metu portee mortis,
aut janitores inferni videntes te timuerunt? Quæ
postrema verba Græci Patres in *Caten*, de co tem-
pore accipiunt, in quo Christus ad infernum
descendit, ut quos ibi profundus ille locus in-
cluserat ad lucem evocaret et gloriam. De portis
et umbra mortis vide quæ cap. m, 5 et cap. x,
22 et cap. xn, 22 et cap. xxvnr, 3 annotavimus.
Tropologice per *profunda maris* ac *portas mortis*, *Profm-*
graves tenlaliones ac pericula peccati designan-
tur, quibus anima deprimitur el ad mortem ad- ve» ua-
ducitur. Quapropter gemens exclamat David uuoz**
Psalm. LXXVUI, 3 : Hitar ii: t x frifrr, rf; OxXisar.;, *veni*
in profunda (Vulg. *altitudinem*) *maris*, a quibus li-
berari po>tulansmox subdit *ibid.* vers. 16 : a Non
me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat
me profundum. » Venerat nimirum in profunda
maris, et jactabatur fluctibus, undarum pila et
lusus, et conjecerant illum in hoc sorbere et nulli
parcere assuetum mare peccata Belhsabæ, Uriæ,
numerali populi, quamobrem eximi quibus con-
volvebatur fluctibus rogat, ne ab irrespirabili
profundo integatur, neve sorbeatur in æternum.
Idem quoquo alibi *Psalm. ix, 15* Deo, qui exaltat
cum « de portis mortis, » laudes concinit, ubi per
porta* mortis Heracleotes in *Comm.* inlelligit pe-
riculorum multitudinem ac varietatem; Or/ge-
nes in *Caten*, peccata mortalia, quæ nos ad mor- in-
toni anirnæ adigunt; alii extremum periculum; cadipe.
ad quod introitus ingressusque ad mortem pro- ncuLu
tinus sequitur; Huflinus autem exponit pravos
cupiditates, quia per illas itur ad mortem; deni-
que S. Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. vin, *por-*
tas mortis dicit esse « pravas cogitationes, quas
Deo pandimus, quando cas in pœnitentia flendo
confitemur : quas eliam non confessas intuetur,
sed confessas ingreditur. »

18. Numquid considerasti latitudinem terræ? vert.is.
indica mihi, si nosti omnia. — Latitudo terræ et **latitudo**
hujus universi non eodem modo accipitur a phi-
losophis ac mathematicis : illi enim ab Aristotele do^cooX
lib. ðl *De Casfo* cap. n, accipiunt ab ortu ad oc- dwitur.

casum : appellant enim *orientem* dextrum coeli, *occidentem* sinistrum ; mathematici vero considerantes terram prout habitatur, definiunt latitudinem ab equatore versus polos. Attamen hoc loco nec mathematicos nec philosophos consulendos existimo : reor enim per *latitudinem terra*: ejvucíoxixóí omnem ejus dimensionem significari, id est omnem illius ambitum, positionem, circumferentiam. Terræ autem consideratio multo pl^{us} habet difficultatem : si enim de figura loquar, alii globosam eam arbitrati sunt; alii latam, et ut tympanum expansam : lege Aristotelis lib. I, cap. xii, ejus profunditatem ut», ei inquiras, infinitam credidit Xenophanes Colophonius, ut Plutarchus lib. III De *Placit.* cap. ix clxi testatur. Sed R. Paulus Ægidius lib. II in *l'hexaem.* cap. xxii; Burgensis in *Gen.* cap. i, minorem aqua; majorem putavit Picolominius lib. De *Quant. terre*, Scaliger in *Cardan*, exerc. 39; Conimbricenses nostri lib. III De *Calo* cap. v, quæst. III, art. 2. Stare terram cum philosophi ac theologorum mathematici omnes asseverant; at Niceas Syracusanus illam volvi summa velocitate existimavit; Thales aquis sustentatam more navigii vehi; Philolaus verti in gyrum ; Ponticus Heraclides et Ecphantus agi velut rotam ; Democritus a prima origine aberrasse, verum temporis decursu addensatane constitisse. De quorum opinionibus lege Aristotelem supra citatum, Plutarchum lib. III De *Placit.* cap. xiii et xv; Albertum lib. II De *Calo* tract. 3. De ejus autem ambitu, quod magis rem præsentem tangit, mirum in quam varias abiere sententias Hipparchus, Eratosthenes, Ptolomæus, Alfraganus, Almeon, Thebilius, Fernelius, Ambianus, Cosmoltheoria : lege Plinium lib. II, cap. cxi; Macrobius lib. I De *Somn. Scip.*; Bedam in lib. De *Hep. temp.*, Basilium homil. « in *Hexaem.* (Juo autem pacto illius magnitudinem comprehendant lege Maurolicum, Ptolomæum *Cosmog.* dialog. 5; Joannem de Sacro Bosco *Sphar.*, cap. i, ibique Clavium nostrum. Cum igitur opinionum varietas tanta, tanta etiam incertitudo in singulis quæ ad terram perlinent difficultatibus, quid dicendum de universis? Bene igitur ex terræ ignorance, quam langimus, quam terimus, divinæ sapientiæ ignorance in Jobo concludit et inferi Deus : si enim terræ latitudinem quantum pateat nemo dimensus est, cum tamen finita sit; sapientiam infinitam quis dimetiatur?

Virio» Tropologico S. Gregorius lib. XXIX *Moral.* cap. viiUj hæc de virtutum latitudine exponit : virtus diluuii, quippe ita animum dilatat, unde rebus asperis et difficilibus gaudeat : a nisi enim virtus animum dilataret, nequaquam Paulus diceret II *Corinth.* vi, 13 : *Dilatamini et vos, et nolite jugum ducere cum infidelibus.* Solertius vero intuendum est quod dicitur -. *Considerasti latitudinem terra?* Latitudo namque bonorum interiorum nequaquam comprehenditur nisi caute consideretur. nam plerumque eos exterius inopia humiliat, pœnæ cruciatus an-

gustat; sed tamen inter hæc semper interior fortitudo se usque ad speranda coelestia dilatat. Angustati apostoli exterius fuerant, quando flagella sustinebant; sed in magna stabant intus latitudine liberi, qui apud se hæc eadem flagella in gaudium vertant. Scriptum namque est AcL v, It : *Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Hanc latitudinem inter angustias Paulus invenerat, qui dicebat *Philip*, i, 13 : *Scire autem vos volo fratres, quia qua circa me sunt magis ad profectum venerunt Evangelii!, ita ut vincula mea manifesta fierent in omni prætore.* Hanc latitudinem David inter angustias obtinebat dicens *Psalm.* iv, 2 : *In tribulatione dilatasti mihi.* Tunc itaque hæc terra, id est sanctorum conscientia, dilatur, cum mundi hujus adversitatibus exterius premitur : nam cum a præsentis vilæ securitate repellitur, intus ad se impingitur, ut ad speranda superna tendatur : cumque evagari exterius non permittitur, quasi insium suum revocata dilatur.» Sic ille. Hinc fit ut sancti in tribulationibus glorientur, in fame, in sili et in infirmitatibus carnis exsultent, qui licet gratiam induerint, cum tamen naturam non exuerint, non possent in his laboribus exsultare, nisi eos allectos aliqua voluptate sentirent : sicut enim visu non nisi lucidum aut coloratum percipitur, et sicut auditu non nisi vox aut sonus auditur, ita voluntas non nisi de aliqua voluptate aut consolatione lætatur. Atque adeo sancti et justi viri in studiis virtutis exsultantes, quæ insuavitate et amaritudine obruta apparent, non modicam in eis voluptatem consolationemque percipiunt; sed quid nullis opus est? sane vera voluptas, quæ animum saliet et quietet, sol» « non nisi ex virtute percipitur : nam terrena onerantia, cum summis labiis attinguntur, dulcia videntur, at dentibus experientiæ mansa et deglutita, conscientia morsibus amarescunt. Virtus autem eminus conspecta ingenita sua gravitate nonnullum timorem incutit, sed gustata et amplexata dulcescit; stultum ergo est in alio quam in vera virtute et in studiosis operibus gaudium et voluptatem inquirere.

19 et 20. IX QUA VIA LUX HADITET, ET TENEDRAHCM Ver». 19
QUIS LOCUS SIT : UT DUCAS UNUMQUODQUE AD TERMINE- et 10,
NOS SUOS. LT INTELLIGAS SEMITAS DOMUS EJUS.— Cum tori» et
lux et tenebræ alternatim statis horis velut e domicilio ad terram occupandam procedant et re-ri
deant, poetico pro libri hujus stylo interrogatur Jobus, quis sit lucis et tenebrarum locus, quæ via, quis recessus : videtur enim obscuritas nocturna velum quoddam, quod nocte appetente explicetur, orbique terrarum injiciatur, summo mane replicetur, seponaturque in locum abditum, in solis occubitu resumendum; et quidem res mira contemplantibus videtur lucis ortus, et Tuscio/nle-
rilus, tenebrarum refusio, protensio atque discussio. Hinc ergo Deus Jobi ita redarguit ignorantiam dicens : Si confidis in nosso omnia, ut

mecum valeas disputare, et de singulis interroganti mihi reddere rationem, indica mihi, ubinain sit locus determinatus et præcisus habitationis ipsius lucis; et quis ex adverso sit determinatus et præcisus locus tenebrarum, ubi ab invicem dividuntur lux et tenebræ; ut sic unumquodque possis reducere ad suos determinatos limites, et unicuique sic præcise suum assignare habitationis locum, ut intelligas exacto singulus semitas, vel singulos angulos habitationis ejus, tam lucis quam tenebrarum. Quemadmodum norunt homines ea quæ sibi familiaria sunt exacte distinguere, et singulis suos terminos locaque determinata assignare, dicentes: Hæc hujus est domus, illa illius; hæc est hujus possessio vel predium, illud alterius. Vide igitur, inquit, mi Job, an sic possis mihi determinatam et precisam invenire atque assignare distinctionem inter lucem et tenebras, ut sic probetur perfectio scientiæ tuæ: si enim in luce et tenebris, quæ quotidie sub oculis tuis versantur, id nequeas præstare, multo minus in aliis occultioribus rebus id poteris, quæ latent aspectum tuum, vel non ita familiariter se quotidie tibi offerunt: ita Pineda, Tietlmannus et Tirinus.

jmiiih Tropologice S. Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. »si Int, ix: «Quid, inquit, *lucis* nomine nisi justitia accutebr** P'lur> et 'lu*d Pcr *tenebras* nisi iniquitas designatur? unde quibusdam dicitur *Ephcs.* v, 10: *Eratis aliquando tenebræ, nunc aulcm lux in Domino*. Eide quibusdam in peccato manentibus memoratur l *Thess.* v, 9: *Qui dormiunt nocte dormiunt*, ac si beato Job diceretur: Si plenam te habere scientiam suspicaris, dic vel in cujus corde ea quæ nunc deest innocentia veniat; vel in cujus corde ea quæ nunc est malitia perseveret: *In qua via lux habitat*, id est cujus mentem veniens justitia impicat; *et tenebrarum quis locus sit*, id est, in quo iniquitas cæca perduret, ut *ducas unumquodque ad terminos suos*, id est, ut dijudices, si vel is, qui nunc iniquus cernitur, in iniquitate vitam finiat; vel is, qui justus cernitur, extremitatem vilæ suæ cum justitiæ perfectione concludat; *et intelligas semitas domus (jus)*, id est consideres atque discernas, vel cui bona actio perseverans æternam mansionem præstet in regno, vel quem usque ad terminum suum actio prava constringens in internum damnet supplicium, » etc.

Ven.ii, 21. Sciebas tunc quod «asciturus esses? et numerum dierum tuorum noveras?—Interrogatio hæc necti potest cum tota oratione præcedenti, ubi de creatione terræ, maris, ccelorum, angelorum dictum est, ita ut illud tunc referat tempus creationi proximum, sive momentum creationis ipsius. Potest quoque referri ad versum proximum, ubi de semitis lucis ac tenebrarum dictum est; de quibus cum rogasset Heus, intelligendus est indicasse rem Jobo incompetam esse, sibi vero a primordio mundi compertissimam, cum ipso ab initio discrevisset tempora, diemquo ad noctem

alternis succedentem. Tunc autem cum Jobus natus non esset, certum procul dubio nosse minime potuisse, an esset nascilurus, vel quidquam omnino aliud; ergo mens Dei est se sempiternum esse, qui antecesserit mundi creationem omniaque norit; Jobum autem paucos ante annos natum, ac proinde sapientiam divinam infinite perfectam aonerari debere, nec illam curiosius perscrutari. Septuaginta legunt, 𐤇𐤍𐤁𐤏 in wn -yrji/ wai, Si iri» cw «vi; , novi igitur quia tunc natus es, et numerus annorum tuorum multus: in aliis codic. et græcis comm. est 𐤇𐤍𐤁𐤏, et sic exponitur: Si ista nosti, scias necesse esse teco tempore natum esse quo hæc sunt ordinata; aut si hoc non est, certe neque illud: S. Augustinus legit, *numquid scis quia tunc natus es?*

22 et 23. Numquid ingressus es thesauros nivis, Ven. n AUT THESAUROS GRANDINIS ASPEXISTI? QUJE PREPARAVI *l t l IN TEMPUS HOSTIS, IN DIEM PUGNA ET BELLI?—A Sole et luce ad aeream regionem descendit, et tradit ea quæ ibi apparent admirabilia, quæ divinam sapientiam assidue predicant et commendant, ut aulcm prius luci ac tenebris certum constituit locum, ubi se definitis temporibus conderent, aut unde ad suos sive diurnos sive anniversarios cursus efferrent; sic etiam nunc grandini ac nubi sua tribuit quasi reconditoria ac horrea, quæ *thesauros* appellat, ubi illa servet ad tempus pugnae, et e suis voluti armentariis ad hostium suorum oppugnationem expromat. *Thesaurus* enim nihil est aliud quam conditorium secretum cujuscunque rei, non solum pecuniæ, cui quidem per synecdochen appropriatimi est *thesauri* nomen, ita tamen ut aliis etiam rebus conveniat, quemadmodum aflirmat Agellius lib. II, cap. x, ex sententia Valerii Sorani, quando dixit: «Quos *thesauros* greco nomine appellaremus, priscos Latinos *flavissas* dixisse, id est cellas quasdam et specus ad custodiendas res veteres religiosas:» Plinius etiam hiatus et recessus oris satyrorum *thesauros* dixit: «Thesauros maxillarum, in quos satyrorum et sphingiorum genus cibum condit; b in sacris etiam l l *Paral*, xxi, 3, cellæ vinariæ et apollicæ olei nomine originali dicuntur *thesauri vini* et *olei*: quin et cavernæ, quibus aquæ marina: vis ingens continetur, *thesauri* nuncupantur, juxta illud *Psalm.* xxxn, 7: «Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.» *Thesauri* igitur nivis et *grandinis* nihil aliud sunt quam conditoria secreta nivis et grandinis, quæ «preparavi! in tempus hostis, in diem pugnae et belli,» quasi diceretur illas esse ejus bombardas, NI* lanceas, enses, quando cum hostibus suis vult congregi. Deus porro illa similitudine prelii et ml ir i pugnae sine dubio vult significare, sc, quando d“ cum eo belligeramus, ita instructum omni genero ** armorum et præsidiorum, ut nos perire oporteat; neque enim vires aut virtutem habemus, qua possumus ejus manui resistere: frustra arma capiemus, et omnia humana auxilia colligemus. Quu

Tketau-
tignis-

ex Dei manu se expedire poterit, cum sic ad præ-
lium omnes creaturas instruxerit, ipsisque præce-
perit, ut nobiscum congregiantur, et in nos im-
petum faciant? Discamus igitur primum Deo non
opus esse ut mutuetur auxilium, cum volet se de
hostibus ulcisci; sufficit ut rem decreverit in con-
silio suo, dum laxal verbum proferat, et suam ape-
riat voluntatem: en coelum et terram, quæ arma
innumera ipsi adferent, nam quemadmodum ad
pedis unius aut duorum altitudinem nive terram
contegit, cum voluerit etiam in triginta orgyarum
altitudinem, qua penitus sepeliamur, nivem ex-
tollet.

MUeri- Tropologice S. Chrysostomus et Olympiodorus
é*r 10 *Calen.* thesauros nivis et grandinis aiunt esse
diutar peccata, e quibus Deus thesauros bonorum elicit;
tf.tmu- U(au(Cm nescitur unde nix decidat, sic etiam ta-
rt grm. lis effectus causa ignoratur. Ilac ratione potest
<«»<▶ misericordia ipsa divina *thesaurus nivis et grandin-*
nis dupliciter appellari, *primo*, quatenus in se
peccatores includit, qui sunt veluti grandines
charitate frigidi: sic *thesauros grandinis et nivis*
Magnus vocat Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. xi,
«dura æfrigida peccatorum corda,» non simpli-
Ptttito. citer, sed quatenus objecta sunt misericordia) di-
vasaiIue preparala ad sanctitatem et jus-
ttm d». titiam, quæ Deus ex malis reddit bona, et ex
tieni vasis contumeliæ vasa iustitiæ ac sanctitatis: «In
TCfiur^ n'vc* *randinc' inquit, frigida vel dura acci-
fnndi- piums corda peccatorum; sed quia omnipotens
niietni- Ileus sanctos suos de talibus eligit, apte thesauros
Tli- nivis et grandinis habere se perhibet. » Ergo pec-
catores ad sanctitatem destinati thesauri sunt ni-
vis; quod cum sit opus immensæ Dei misericor-
diæ, optime ipsa Dei misericordia etiam *thesaurus*
nivis et grandinis dici potest, quatenus immensa
sua bonitate in se includit, amplectitur ac fovet
Mix-rl- omnes peccatores. *Secundo*, etiam *thesaurus nivis*
eordudi- dici potest, quatenus in se gladium divinæ recon-
Anm ditjustit*«» et non sinit cum calefieri, nec acui
Muau. vel accendi, etiamsi ingens sit materia accensio-
r>« «t- nisque occasio: frigidus quippe hic divinus ma-
ru.qi'ü net giadius cum tanta gl[accensionem materia;
vindicis non alia utique de causa, nisi quia Deus immen-
rtecodi. iUm cum tenet in misericordiæ suæ thesauris ni-
tdiur° VIS et &rand'n's» frigiditate sua peccatorum incen-
dium superantibus. Hoc acutissime consideravit
Philo Judæus ponderans illa verba *Douter*, xxxii,
37: «Nonne hæc condita sunt apud me et signata
in thesauris meis?» in quo loco animadvertit,
quod cum ibi conquereretur Deus de peccatis jam
Dtu, contra illum factis, et quæ in dies fiebant, tamen
inm n loqueos de vindicta et pœna, affirmat illam ob-
signatam et reconditam, ne in publicum slatini
Dim te-prodiret, a Moyses enim, inquit Philo, exagge-
B*. «Ui- rans diam Dei liberalitatem et gratificandi stu-
g iUm. dium, non solum reliquo tempore ait thesauros
malorum obsignatos, sed et cum omnia lapsa fue-
rint in via recta rationis, quando merito pœna
digni videri poterant, in die ipsa ultionis indul-

gens tempus ad pœnitentiam et errati curatio-
nem. » Tanta enim est Dei nostri bonitas, et tam
ægre ducitur ad puniendum, ut non solum gla-
dium suum et fulgur non accendat, quando ma-
teria ei non præbelur, nec adest; sed etiam quan-
do adest, gladium suum obsignet ac recondat, et
voluti ab igne exhalationis peccatorum elonget,
in misericordiæ suæ thesauris illum reponens et
voluti immergens, ne inflammetur: qui ob hanc
rationem optime vocantur *thesauri nivis et gran-*
dinis.

Sed dicet aliquis: Numquid in grandine the- Qmki
sauri esse possunt? imo destructio esse videtur,
nam grandine adveniente absumuntur omnia; et g., ^.
ideo Deus volens terram Ægypti depopulari gran- ten-
dinem misit *Exod.* ix, 25, et et grando vastabat
omnia; » sed vere si ex grandine thesauri extrahi
non possent, utique non diceret: *Numquid the-*
sauros grandinis aspexisti? Inimicus persequens lofeiou
grandini similis est, quia omnia vastare videtur,
honorem, quietem, divitias et vitam; sed ingen- gnatai
tes thesauri ex eo possunt extrahi, si ex amore «inuii.
Dei sustineatur, quin imo diligatur. Consulto au-
tem non dixit Deus se grandinem congelare aut
efficere, sed ea uti ad pugnam contra hostes; ex
quo ingentes thesauros extrahit: cum enim no- Demoa
mine *grandinis* impii persequentes et impie agen- âdl fe-
tes intelligantur, Deus illorum voluntatem non ^ ilir
facit pravam, nec in frigidissimum grandinem id M-
converlit (id enim operatur malitiæ frigiditas,
quæ in illa repentur); ipsa tamen Deus apte uti- rilB,
tur in die belli ad victoriam de inimicis suis re-
portandam. Sæpe namque per impios, tanquam
immisso grandine omnia vastante, illos qui se
offendunt punit, quomodo per reges Chaldæo-
rum Jerosolymam ejusque populum castigavit,
qui *Isai.* x, 5 et Assur propterea vocavit *virgam*
furoris sui. Hoc ergo grandine agit contra offen-
dentes se, inde magnos thesauros trahens: nam
per hujusmodi flagella, virgam et persecutiones
eos qui peccaverant ad poenitentiam adducit, cul-
pas eorum pernisi excutit, et trahit ut convertan-
tur ad Deum punientem, quem benigne agentem
contempserant. Hoc nempe consideravit David vi-
dens Semci verba contumeliæ effutientem, et la-
pides contra se mittentem; quod quamvis Deus
illius voluntatem non fecisset iniquam, ea tamen
uteretur ad vindictam de peccatis suis sumen-
dam: quapropter non attendebat ad illa quæ Se-
mel faciebat et dicebat tanquam ab ipso prod-
euntia, sed tanquam flagella, per quæ Deus illius
delicta castigare intendebat, et sic diram illam
persecutionis grandinem sibi in thesaurum con-
vertebat. Adde, quod etiam in improbis ipse Do-
minus thesauros habeat: quia multos electos, qui
emendandi sunt, inter pravos esse cognoscit, quos
in tempus hostis et in diem pugnae et belli præ-
parat: quia coruin mira conversione et inculpa-
ba vitæ exemplo et doctrina sanctissima omnes
iniquos impugnat, et multos expugnat, uti in

S. Paulo et sexcentis aliis factum legimus in *Vitis Sanet, et Annal. Eccl.*, quos non allinei hic commemorare.

Tantalio- Denique S. Hieronymus hic per *nivem*, quam
 niVi ftJvcr8Ur>us inunilit, varia lentamenla inlellig t,
 h rud- quibus diabolus homines pulsat; et merito mala,
 dialcom-quo diabolus suggerit, cum nive grandineque
 prity. componit, nam aquæ frigore duratro in nivem et
 grandinem coeunt et rigescunt : non aliter diabolus
 nihil aliud intendit quam fugare charilatem, et
 animum nostrum frigore in lapidem vertere. Cælerum
 hanc nivem et grandinem Deus thesauros vocat, quia
 omnia illa quæ diabolus in nostram perniciem molitur,
 Deus in nostram utilitatem vertit. Et pulchra similitudine
 a nive desumpta id evincit : nempe nix, quæ in segetum
 perniciem missa videbatur, nullam ulil talem salis
 adfert, nam dum terram operit, neque calidas exhalationes
 effluere sinit, magis cam fovet; lum etiam dum sensim
 liquefit, terram uberius utiliusque quam imber imbut.
 Quamobrem pulchre cum nive tantalio componitur, quia
 videtur quidem malum inferre, sed plurimas adfert utilitates.
 Hoc autem efficere dicitur *in diem pugna et belli*, id est,
 ut hac ratione de hostibus suis triumphet : cogit enim
 Deus diabolum inservire profectui nostro spirituali :
 nam dum mala nobis immittit, plurimas nobis utilitates
 invitus accessit, quapropter eum suis annis expugnat :
 ila S. Hieronymus, cujus ista verba sunt : « Sub nivis
 nomine prconfiguratum hoc loco corpus adversariarum
 potestatum colligari, quod a charitate Dei longe discessit.
 Hos thesauros, qui per ænigmata nives et grandines
 nominati sunt, ait Deus se *præparare in tempus hostis*. »

Vcw. u. 21. Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus
 super terram? — Variæ sunt loci hujus interpretationes
 propter hebrroa verba quæ ambigua sunt, nam quod
 Vulgatus *lucem* vertit, in Hebrroo est "ntfor, quæ
 vox et lumen et *pluviam* significat ; quod vero *astum*
 interpretatur hebraico est DHP cadim, quæ vox præter
astum significat etiam *eurum* ventum : quare Chaldæus
 vertit hoc modo, per *quam viam suscipitur lux, dispergit
 sc ventus orientalis super terram* ? quocirca ventus idem
subsolanus vocatur, quod ab ortu solis perflet. Cælerum
 cum vox "HXor significet etiam *exhalationem*, quod
 facile lumen concipiat, quidam ex Hebrroo vertunt,
 per *quam viam spargitur exhalatio, dividuntur venti
 subsolani, et cometa qua ex illa fiunt* ? Septuaginta
 autem non exhalationem neque lucem, sed *pruinam*,
 et non subsolanum, sed voTcv, *austrum* ventum traduxerunt
 in hunc modum,

-&rc; u; ri.v b* unde autem proce lit pruina,
 aut dispergitur auster in eam qua sub calo? id est,

Ludi et quis pruina et austrum fecit? Quo interpretatur

*Ud, i liones omnes licet sint aperi contextui, sicut Pirus
 rukab!0 neda noster bene declarat; Vulgata tamen lectio

u*. cæteris merito praeferenda, quo et proprie intel-

ligenda de lucis divisione et rostar partitione mirabili,
 quam necesse est a mortalibus tenuiter cognosci, vel etiam
 ignorari. Sunt enim quorodam loca ubi raro nubes coeunt
 lucemque adimunt; alia item ubi frequenter ccelum atris
 nubibus obducitur, et serena solis facies absconditur. Sunt
 item quaedam loca sole torrida, alia diversis gradibus
 rostar hiantia vel algore rigentia; quorum exactas rationes,
 et cur a Deo ita statutum sit, plane nescimus.

Tropologice hæc lux, quæ super terram hu- Lox h
 mani cordis spargitur, et hic æstus, qui super eandem
 terram dividitur, non sunt aliud quam perfectio virtutum;
 quæ sicut vera lux hominem nruui. de agendis et
 omittendis illuminat, et sicut verus cestus et accidiæ
 frigus omnino consumit, et mentem ardore charitalis
 inflamat Ista lux alque iste æstus nescii humana
 ignorantia per quam viam aut spargatur in nos,
 aut qua mensura dividatur, secundum illud quod
 legimus Joan, in, 8 : a Spiritus ubi vult spirat,
 et nescis unde veniat, aut quo vadat : sic est
 omnis qui natus est ex spiritu. » Profecto in hac
 luce quam Dominus hoc loco commemorat, S. Gregorius
 lib. XXIX *Moral.* cap. xii, sanctitatem intellexit,
 cum ait : « Dic quo ordine justitiam meam occultis
 sinibus Vjrfntif cordium infundo, cum et per
 accessum non video; et tamen visibilia opera
 hominum invisibiliter immulo ? cum unam eandemque
 mentem modo hac modo illa viriate irradio ; et
 tamen per sparsam lucem adhuc ex parte aliqua eam
 in lentalionis tenebris remanere permitto ?
 Requiritur homo nesciens per quam viam spargitur,
 lux, ac si patenter dicatur : Dum dura corda emollio,
 dum rigida inflecto, dum aspera mitigo, dum
 frigida accendo, dum debilia roboro, dum vaga
 stabilio, dum nutantia confirmo, intueri, si vales,
 incorporaliter veniens quibus ca meatibus illustro.
 Hæc quippe omnia nos facta cernimus, nam qualiter
 intrinsecus cflicianlur, ignoramus, p Ita S. Gregorius,
 qui duplicem quaestionis partem, qua Deus Jobum
 urget, pro nobis exponens, ubi prius de luco sic
 inquisivi!, quam scilicet viam capiat, dum ad nos
 de cælo venit; subdit etiam xjuis aliam de via quam
 æslus agit, dum nobis se objicit : et sicut per
 lucem virtutem, ita per astum laborem intelligit.
 Itaque post lucem statim æstus boni, adest, quia
 virtutis studium multis difficultatibus implexum est :
 ubi enim primum a Deo in intellectum nostrum
 coelestis gratias lumina infundantur, statim a
 diabolo in voluntate quædam inferiorum incendia
 excitantur. Sic enim D. Gregorius n h iu loco citato
 ait : a Cum divina lux in mentes humanas
 spargitur, mox ab occulto adversario contra
 fulgentem mentem tentamenta succrescunt; v
 et statim : « Hostis namque callidus quos
 iustitiæ* luce splendescere conspicit, eorum mentes
 illicitis desideriis inflammare contendit; o et
 rursum : a Post lucem ergo æstus sequitur : quia
 post illuminationem divini muneris tentationis
 certamen Dutn L^QJ IUM

gntu augetor, » ele. Ubi B. Gregorius annotat apte Deum
" rrJ h.Tc duo conjunxisse, sparsionem lucis c cu lo
cl unio rem æstus super terram : nam hoc ipso
mí,di»- quod Deus e cælo lumen spargit , quo aliquem
illustrat, et fulgore sanctitatis clarum facit, mundi
iaSita- rectores aut principes tenebrarum, qui in terram
m>t »»ia missi dicuntur, rabido æstu inflammantur, ac-
c'pMiü- ccnĵnn[l|r atque excitantur, ut contra eum agant
el perdant; et eo ipso quod quis bonorum ope-
rum claritate lucet, æstus ardoris invidia; succen-»
dit dæmoncm, ut variis diversisque modis illum
expugnandum assumat. Precipua enim causa, ut
sæpe demonstravit I). Basibus, ob quam diabolus
nos expugnare contendit, est invidia : nec enim
ferre potest, ut homo vilis vermiculus e pulvero
terra conditus, r.d cam perveniat beatitudini» et
glonæ celsitudinem, quam ille , qui excellentio-
rem habet naturam, amisit' Recte igitur obser-
vavit B. Gregorius id quod Deus dixit ad B. Jobum :
Dividitur astus super terram, intelligi apte de æstu
tentationum, qui dividitur super terram, quia non
una eademquo tentatione diabolus impetit omnes
homines, sed diversis, juxta propensionem quam
in unoquoque videt. Cæterum qualo sit lumen seu
lux anirnæ vide superius cap. xxiv, vers. 13, am-
plius explicatum.

Ver-, «s, 25-27. Quis dedit vehementissimo imbri cursum,
* el ET VIAM SONANTIS TONITRUI : UT PLUERET SIPER
TERRAM ABSQUE HOMINE IN DESERTO, IUI NULLIS
MORTALIUM COMMORATUR : UT IMPLERET INVIAM ET
DESOLATAM, ET PRODUCERET IERDAS VIRENTES? —
q. d. Numquid assecutus es, quis nimbo aul tur-
bini cursum dederit et impetum vehementem,
aut tonitruo, qua se lato diffundat, viam aperue-
rit, ut imbrem effundant in ipsam etiam solitu-
dinem, ubi neque mortalium ullus commoratur,
cl ibi convestiant et exhilarent agros, unde ad
homines nulla possit provenire commoditas? vide
quæ superiori capite cl cap. xxvni, vers. 20, do
ImUr et imbre el tonitruo dicti sunt. Allegorico *imber ve-*
binvmtissimus et *ioaans tonitruum* nihil aliud esi-
nm tu quam prædicalio evangelica, quæ instar imbris
«nupli-corda hominum rigat, cl instar tonitruui mentes
''cJuo- *niPioruni asterrei. *Desertum* autem sunt mun-
it corj dani homines, *mundi* et *saeculi* nomine signati quos
Deus verbo prædicalionis rigat, si forte compun-
gantur, et desideria virtutis concipiant; unde
S. Gregorius lib. XXIX *Moral.* cap. xiii : *a* Sunt
plcrique, inquit, ad verba Dei v.dde insensibiles,
qui fidei quidem nomine censentur, verba vitæ
auribus audiunt; sed ea transire usque ad inter-
na cordis minime permittunt : hi quid aliud quam
deserta terra sunt? (*Jutu* scilicet *terni hominem non*
habet, quia eorum mens sensu rationis caret. *Et*
nullus mortalium in hac terra commoratur, quia etsi
quando in eorum conrcientia rationabilium sen-
suum cogitationes veniunt, non persist ini : prava
enim desideria in eorum cordibus sedem inve-
niunt, recta vero, si quando venerint, ac si im-
pellant r, decurrunt, n Merito autem deserti nomi-

ne mundus significatus est, quoniam desertum, h'e d*.
ut ipsum nomen sonat, locus est inhabitabilis et M,">”
solitarius, incommodis multis refertus, et omni-
Lus bonis destitutus; desertum locus est infruc-
tuosus et vepribus plenus, cestibus ac solis ardo-
ribus patens, bestiarum immanium latibulum, in-
vius el inaquosus, solo aspectu melum et borro-
jim iucutiens ; quæ omnia profecto quadrant in
sa-culum.

28. Quis est pluvia pater ? vel quis genuit stil- vwi u
las roris? — Ad hanc quæstioncm responderent Cioiit,
mundi sapientes Jovem esse, quem ea de causa
nominavere Greci «d (iinw, Latini *pluvium*;
cui sacra faciebant Indi; aram exstruebant Albe- p i i.
nienses; Domani, ul Tertullianus referi in *Apol.*
« Aquilicia immolabant; » et quidem eum ipsum,
quem dixere *sote rem* Jovem, habitum quoque fuis-
se àjyrp», *pluvia largitorem et moderatorem*,
prodii Alhcnæus lib. XV. Sed eos irnpix vanitatis
coarguit Jeremías aculeato hoc dicto cap. xiv,22 :
« Numquid sunt in sculptilibus gentium qui Sota
pluant?» q. d. Est solius veri polcntissimique Nu-
minis habere suminum et perfectum imbris do-
minatum. Ilino bebram thcologiæ principes, cum l0,a Pi-
lleo quatuor claves tribuerent, quas ille nec ulli 'ċ .j.'
angelo ac ne seraphino quidem unquam dedisset, tu.
primo loco reponebant *elavem pluvix* rita sup. cap.
xxvni, 26 Deus dicitur » ponere pluviis legem, »
atque, ut est in alio Iqco cap. xxw, 8, « aquas in
nubibus ligare. » Aristoteles de pluvia disputans Arinote-
ait fieri circulum quemdam et reciprocum voluti j,ls
oceanum circa terras in ea generanda; vapores
enim a praesente sole attolli, eosdem illo absento pbix
fluere in imbres atque labi, iterum erigi, mox de-
cidere continuo quodam et conversione. Sed
nos alio quodam modo de mystica pluvia philo,
sophemur, presente videlicet et favente jusliliae
sole Deo illam generari, absente exarescere : si
afflaverit spiritus ejus, fluent aquæ; si recesserit,
mneum fit cadum atque adamantinum. Cum ille
verbi Dei concionatores ul mysticas nubes diari-
late sua donisque imbuerit, tum sapienliæ fluenta
manabunt, tum ros quidam ab illis divine spar-
sus in teira flores, in ostreis uniones, in alveari-
bus mcl ambrosiamque generabit. Dicam planius
Psal. lxxvii,34 : « Dabit illis; vocem virtutis, » ut
doctrinæ collestis communicatione clirislianum
populum ad omnem vitæ perfectionem incendant.
Absque illo sole brulæ sunt hæ nubes atque ina-
ni bombo resonantes, cymbala, ut Apostolus ait
l *Corinth*, xiii, I, tinnientia, crepantesque vesica:, ru eoa-
quæ puerili potius ludo quam veritatis preconio
serviant : itaque mihi maxime prædicauda illa
videtur ecclesiastaruin pia consuetudo, qui cum »i* taro-
verba facere volunt ad populum, et cum .Moyse
concrescere in pluviam doctrinam suam *Deuter.* viigiui*
XXXII, 2, clui rorem fluere eloquium, in ipso con- *n ġl"-
cionum exordio suspiciunt in cælum, elsalutatio-
nis angelicæ recitatione magnai .Mentis et inagnæ >>
Matris opem auxiliumquu implorant • pio et sa-

piante? ad solem principem lunam roris effectri-
RosJorii cem adjungunt, *caeli reginam*. Alemanns poeta in-
et prudens crudito invento Rorem
dixit Jovis et Lunas filium esse : et Græcos scimus
vocare plenilunium *Sf.t-ZeMi*, *rorem jaciens*, ut vim
lunæ in roro efficiendo proderent. Ita vero est,
nostræ nubes, et divinorum mysteriorum inter-
nuntii, si faventem habuerint hanc lunam, rorem
mittent copiosius, atque in populo erudiendo
fructu longe uberiori contendunt : tunc erunt, ut
cum Michæa loquar cap. v, 7, « quasi rosa Domi-
no, el quasi stillæ super herbam, p Tunc Ecclesia
liet paradisus Dei, qf< (*erra promissionis*,
in qua olim, cum a maio mense ad oclobrem us-
que nulla foret pluvia, ros vitalis divino benefi-
cio stillans fruges omnes animabat; quo Propheta
intuens sic Deum loquentem inducit *Ose*. xrv, G :
« Ego quasi ros Israeli, » quæ magnifica et plena
humanitatis est pollicitatio, cum rerum omnium
ubertatem præsidiumque suum bonus omnium
parens Deus suis promittit : ita Crcsollius noster
lib. I *Mystag.* cap. xu, ubi pluribus agit de mys-
tica pluvia.

Vert. i> 29 et 30. De cujus utero egressa est glaces? et
tl GELU PE COELO QUIS GENUIT? ÎN SIMILITUDINEM LAPIDIS
AQUÆ DURAMUR, ET SUPERFICIES ADYSSI CONSTRINGI-
t ir . — Sicut præcd. vers. Deus se *pluvia patrem*
Pem metaphorice appellat, ila et hic in generatione
T»»l' glaciei et gelu se matrem non obscure indicat,
giarZi dicitur, dum rogat, o cujus ulero glacies prodierit, etc.,
dum per hoc non paternam providentiam modo,
sed maternam quoquo indulgentiam el amorem
Minbiii> signified. Alterum quod commemorat est aquæ
giickiin congelatio durissima, quæ crystallum efficit:
"iúm crystallum quippe glaciem esse pro explorato ba-
con- betur, tanta enim est vis gelu, ut cura aquæ sint
trcÜ0' natura molles et humidæ, gelu concreta ita ri-
gescant, ul tanquam lapides dura reddantur; et
quod est mirabilius, etiam a superficies abyssi
Mare constringitur, » id est, mare cum sit natura sua
lpTM'' calidius, et propter magnam aquarum vim æstu-
cütur. fervent, concrescit tamen : id quod in mari gla-
ciali sub aquilone præsetlim conspicitur, ubi non
secus ac in continenti iter agitur, ædificatur, pu-
gnatur. Ex quibus contextitur argumentum, quo
Jobus coinincitur, divinæquo sapicnliæ ac poten-
tia? cedit. Cæterum vide hunc locum in S. Grego-
rio lib. XXIX *Moral*, cap. xv allegorico simul ac
tropologice de Judæis ac Satana eleganter expo-
situm; ex cujus doctrina colligitur Satanam no-
bis superficiem aquæ gelu duratam et constrictam
Dittata ob oculos ponere. Sed quænam hac aqua est,
cllius superficies nobis a diabolo congelata obji-
wi*], nt cit»r? cum tamen inferiores aquæ decurrant, si-
«tabilM culi fieri solet in fluviis hiemali glacie duralis :
ti'inT'l c^en'lu inferiores aquo defluunt, et in maro dila-
niti'0 bunlur stanto superficie congelata et indurata.
Quis nescit vitam nostram instar aquæ perpetuo
defluentis se habere, juxta illud II *lleg.* xiv, 14 :
« Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in

terram; » et cum hoc verum et certum sit, super-
ficiem aquæ nobis diabolus constringit, geluque
solidam el stantem objicit ac depingit, quo exis-
timemus nos longe adhuc a morte degere, imo
in ea stare, quin defluamus, sed potius perma-
nentes consistamus; proinde posse adhuc delin-
quere, cum tempus poenitendi suppetat : nam si-
cut dixit Tertullianus lib. *De Cult. fem.* cap. n :
a Qui presum'd minus veretur, minus præcavet,
plus periclitatur. » Hinc et diabolus, cum audit
mulierem ob oculos mortem habentem, stahm
dixit *Gen.* in, 3 : « Nequaquam moriemini, » etc.,
ablato enim timore præccpli et mortis, rem facile
conficiendam circa peccatum, quod suadebat, pu-
tavit: nam sicut dixit Clemens Alexandrinus lib. I
Strom.: « Quem timorem genuit lex (illius scilicet
secundum quam statutum est hominibus mori) is
est misericors ad salutem : hunc igitur abolere
nititur diabolus, mortemque longissime distare
suadet, ut liberior delinquendi locus supersit. »

31. Numqcid conjungere valebis micantes stel- ViM< ''
LAS PI EIADAS, AUT GYRUM ARCTURI POTERIS DISSIPARE?
— *Pleiades* sunt sidus stellarum septem caudæ
Tauri inhærentium, Latinis diciæ *Vergilia*, quia
ten's *nuntia*, ac consequenter Horum ac fructuum uuo «t.
omnisque amoenitatis réductrices; unde hebraus
textus illas vocat *delicias Pleiadum* : quarum situs
mirabilis est, neque satis a mortalibus capitur,
curita conjuncta sint, et quid arcanum in ea pro-
pinquitate lateat, quidve inde in orbem hunc in-
fimum proveniat. Ille autem modus rogandi : *num-
quid conjungere* valetis? idem valet ac : Num con-
juncias creare, disponere, ordinare poteris? *q. d.*
Tunc vinculum Pleiadum, tunc has septem stellas
in hoc sidere junges, ut ego feci? vel magis eas
junges quam ego junxerim? Ita S. Chrysostomus
el Olympiodorus in *Caten.* Potest etiam verti, *tunc
ligabis Pídalas?* ut scilicet hiemis asperitatem in
vernam amœnitatem resolvere nequeant, *q. d.*
Tunc cœli, temporum et terra ordinem poteris
immutare? *Aut gyrum Arcturi poteris dissipare*,
hoc perinde est ac disjicere, destruere, ut signifi-
cet a nemine posse ordinem constellationis illius
inverti aut mutari; quod syncdochice do univer-
sis sideribus accipiendum, nam e parte insigni
apte totum opificium coelorum intelligitur: potest
eliam exponi dissipatio Arcturi, ut sit stellarum
sidus illud constituentium, et longe distantium,
et velut dissipatarum mira dispositio : de qua vi-
de quæ *supr.* cap. is, 9 annotavimus ad illa ver-
ba : *Qui fecit Arcturum, et Oriona, et llyadas*, etc.,
quæ huc valde faciunt.

Mystice S. Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. xvi
per septem *Pleiadas* accipit septiformem gratiam 'tl.' quiJ
Spiritus Sondi, de quo vide ipsum fusius loco in- mpuesr
dicato, per *Arcturum* vero intelligit Ecclesiam mi-
litantem : nos eadem ratione qua ille ducti, intel-
ligere possumus et triumphantem, nam et Arctu- Arctaro»
rus, quæ est constellatio aquilonaris, eo differt a
cæteris slclbe, quod cæteræ oriantur et occidunt,

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, CAP. XXXVIII

iHt>« appareant et evanescant, oceano immergi, inde-
sUra- que emergere videantur; Arcturus vero ita verse-
tur circa polum, ut nunquam occasum subeat,
semper conspicuus appareat; unde a Poeta *axis inocciduus* appellatur; et Mantuanus poetico qui-
dem schemate canit illud :

Arctos oceani metuentes ¡njuore tingi.

Utsignificenlhasstellasasuis locis nunquam rue-
re, sed semper conspicuas apparere : ita plane
regnum illud beatorum co n caeleris regnis tem-
poralibus separatur, quod hæc perpetua; vicissi-
tudini subjiciantur, incipiant ac desinant floreant
et areant, nascantur et moriantur; illud perpetua
siabilitate firmetur. Nullus ibi occasus, nullaruina.
Ver>.il, 32. NIIQUID PRODICIS LUCIFERI » IN TEMPORE SUO,
et Vesperum **sum** filios terræ consurgere facis?
Masa. — Pro *Lucifero* hebraico est JTHTO *Mazaro*th, cu-
r<>'A-jus significatio, quod hoc uno loco reperiatur,
qo"Ir non salis comperta est; Septuaginta nomen he-

bræumin sua versione reliquerunt legentes, ¿Jtx-
vubi; iuxaifâ aÛTwi an *aperies Mazuroth in*
tempore suo? Symmc-chus vertit, i sbaq>>>í r< azsp-
, xxrà xatfiv aÛTCû feaarw; *numquid produces*
qua sparsa sunt, unumquodque juxta tempus suum?
S. Chrysostomus et Cyrillus MxJ>?à8 signa Zodiaci
esse opinantur, ut notat Scholiastes in bu?c ver-
ba : Ms£cupúí t « auarwMerx t ú» àsTtpa-/ , á iv rii aun,Dux
WSix xxXcüvrtii, id est, *Mazuroth sunt collectiones si-*
derum , quæ usus obtinuit ut vocentur Wkia., quasi
parva animalia; et subdit 5> oxit NxÇcupûS iZ-
pxiz.v.v [xiv tivat 'i;¿i Mçiv , CT.IAXÍvilv Ji TCV áoTfÚCV Xj'ZX,
alti vero inquiunt Mazuroth dictionem quidem esse
hebraicam, sed significare sidereum canem. Lucifer
naqudj autem est eadem stella quæ Vesperus : sidus enim
Vencrissolemantcgreadiens Lucifer est,subsequens
vero Vesperus : de quo vide quæ cap. xi, 17 an-
notata sunt. Allegoriam porro et tropologiam hu-
jus loci vide apud S. Gregoriura lib. XXIX *Moral.*
cap. xvi! ubi Luciferum Christo et electis, Vesper-
um vero Antichrislo ac reprobis applicat.

Vm. 11. 33. NvMQUID NOSTI ORDINEM COELI, ET PONES RATIO-
Caii or- >EM 018 lfi TEnRA? — q- d. Non poteris nisi me
do min- docente intelligerc quam admiranda ratione cœli
ba“ ipsi inter se apte collocentur, quam ordinate mo-
veantur, quam constanter vim illuminandi et
opera sua efficiendi retineant; nec poteris inves-
tigare, quomodo ipsi cœli terram el inferiora gu-
bernent, et in his quasi sua jura omnimode ser-
vanda præscribant, et annos ac tempora ætates-
que disponant,et ad utilitatem hominum univer-
sa sibi subjiciant. Pro certo enim habent omnes
philosophi hæc inferiora superioribus cœli latio-
nibus gubernari; et ad hoc perlinet illud quod
scribitur Gen. i, 16: a Fecit Deus duo luminaria
magna; luminare majus, ut præssset diei, et lu-
minare minus, ul præssset nocti, et stellas : et
posuit eas in firmamentocœli, ut lucerent super
terram, et præssenl diei ac nocti. » Itaque bei
sumina potentia atque sapientia declaratur non

solum in eo quod cœlum et terram fecit, sed etiam
in eo, quod sapientissime ea inter se adaptavit
atque conjunxit.

Deus amator ordinis est, quemadmodum in om- Dut
nibus rebus videro licet : quia illas non solum da"
interseo coagmentavit atipie connexuit, verum et
in unaquaque earum mirum partium atque per-
fectionum ordinem collocavit; adeo ut Propheta
regius clamet *Psalm.* cm, 24 : « Quam magnifica-
ta sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fe-
cisti : impleta est terra possessione tua. » Sapien-
tia namque sua sic Deus illa disposuit, ut magna
et admiranda cunctis appareant, et cernentes in
laudem Creatoris et gratiarum actionem impel-
lant. Implevit ipse terram creaturis suis, neque
illas confuse et perturbate coacervavit, sed ordi-
natissime quamque carum aliis subjici vel super-
eminere fecit. E terra et aliis clementis, quæ inter Qn>iii
sc magnum ordinem habent, mixta inanimata “i"TMP
perfecit; his arbores et plantas aliquam vitam °aboril?

habentes proposuit; hæc animalibus in usum at- utb.
tribuit; animalium ac cæterorum homini domi-
nium praerogavit. Hominibus quippe dictura est
Gen. i, 28 : « lleplcte terram » non aliter quam
possessores et domini; « et subjicite eam, et do-
minamini piscibus maris et volatilibus cœli, et
universis animantibus quæ moventur super ter-
ram : » inter homines ipsos ordinem servari vo-
luit, ita ut quidam imperent, cæteri illis obediant;
isti doceant, alii vero doceantur; cl per eos, qui
dignitate aut talentis majores sunt, reliquis bona
administrentur. Quod si rebus humanis ordo non
deficit, in quibus tanta sunt, quæ ab æqui et bo-
ni scitis exorbitent; quis non videat cœlos et an-
gelicos spiritus admirando ordine esse dispositos
et pulcherrimo superiorum et inferiorum foedere
colligatos? Denique universus aut ordo creatura-
rum est, aut certe sine ordine et recta partium
collocatione non est : unde Dominus Jobum in-
terrogans ait : « Numquid nosti ordinem cœli, et
pones rationem ejus in terra? » ubi *ordo cœli*
omnia quæ ad conversionem orbium illorum,
dispositionem, ornatum, influxum pertinent com-
plectitur : diciturque is ordo in terra poni ab ef-
fectu, quia inde terra vim et ornatum concipit.
Pro *rationem ejus* Hebraeus habet TTJÚO *misturo*, Inf(.rion
hoc est *præfecturam ejus, imperium ejus*, q. d. Num- lut.ni-
quid cœlis dabis potestatem, modum et rationem bos coli
terram totam cl omnia quæ sub cœlo sunt guber- guber-
nandi? hæc enim inferiora, inquit Aristoteles, Diûton
superioribus cœli lationibus seu motionibus gu-
bernari necesse est.

Tropologice S. Gregorius lib. XXIX *Moral*, cap. Jodtéi
xviii : a Ordinem, inquit, cœli nosse, est super- Del X*
narum dispositionum occultas praedestinationes culli.
videre ; rationem vero ejus in terra ponere, est
supernorum judiciorum mysteria vel consideran-
do discutere, vel loquendo manifestare; quod
utique nullus facere potest in hac vita constitu-
tus. » Aliter etiam ordo cœli ponitur in terra, ia-

ferior quando ox vi partis superioris, (jure in homine
'nwii* Jus[^] cocesti ordine regitur, pare inferior vim con-
in» cipit, ul passionibus edomitis, et sedata pçrlur-
riori. balione, piis operibus et puris affectibus assues-
cat. Denique hæc cœli a terra dependentia spiri-
taliter cernitur in pernitentibus, quorum exem-
plum manifestum habemus in Ninivitis Jo». m, M,
quorum operibus cœli iudicium attemperatur;
siquidem ipsis in terra peccantibus cœlum offen-
ditur, morlisque sententia interminatur ; pœniten-
rnunti» tibus vero reconciliatur, vitæque promittitur. Quin
fwmuur Luc' xv ' 7 ' cl “ gaudium erit in coelo super uno
Mtrr. peccatore poenitentiam agente ; » unde natum est
doti, illud diverbium : *Sententiam Petri sequitur senten-
tia cœli*, ex quo nimirum una cum clavium tra-
ditione dixit ei Christus *Malth.* xvi, 19 : « Quod-
cumque ligaveris super terram erit ligatum et in
coelis : et quodeumque solveris super terram erit
solutum et in caelis. »

ver». 34 34 et 35. Numquid elevabis in nebula vocem tuam,
*US' ET IMPETUS AQUARUM OPERIET TE? NUMQUID MITTES
FULGURA, ET IBUNT, ET REVERTENTIA DICENT TIBI : AD-
SUMUS ? — Hæc elevatio vocis imperium Dei est,
elegansque significatio contentai vocis, quæ lon-
ginquis terræ marisque regionibus materia nu-
bium aut nebularum evocetur, ut statim concres-
cal et resolvatur. S. Thomas *vocem* tonitruum esse
voit Deî putat, quod *vox* dicitur *Dei*, et in nubibus, quæ
onl- etiam vocantur *nebula*, resonat et mugit : quare
loqui censetur cum tonat Deus, juxta quam sen-
tentiam sensus est, *q. d.* Numquid, o Jobe, tona-
bis, sicut ego facio, in nubibus, aut ex illis vim
aquarum maximam effundes, quod ego sæpc fa-
cio, ita ut te copiosus imber operiat et obruat?
aut micabit te jubente cœlum coruscante fulgure
quod tuo statim obsequatur imperio, sive abire
jubeat, sive emissum revocet? Revertuntur autem
fulmina ad Deum peracto motu et officio suo,
quod per poeticam catachresin dictum : Deus enim
ubique est. Ille vero sermo tribulus fulguribus,
quo dicunt : *Adsumus*, prosopopoeia est, et nota-
tio divinæ potenliæ, cui res, quæ videntur preci-
pites, concitatæ, indoinitæ, ad nutum obediunt :
fulmina enim et omnes creaturæ ita Deo parent
ac si ratione prreditæ essent, idque tam in ortu
quam in occasu suo, semper so ad Dei nutum et
arbitrium promptissime accommodantes, ut Deo
aliquid imperante nullam omnino moram , nul-
lam dilationem faciant : quare recto dixit David
Psal. cxlviii, 8 ; « Ignis, grando, nix, glacies,
spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus. »

OMleni Tropologice hic legitimæ ac celeris obedientiæ
fdX\rl ^orina exprimitur : obediens enim sive ad cun-
tuo »l- dum, sive ad redeundum, vclut fulmina quædam
mili», velocissime parent. Ubi notandum est, quod in
originali hebræo vox *fulgura* non solum *corusca-
tionem fulgurantem*, sed etiam *telum* ipsum *fulmi-
nis coruscantis* significet, sicut de animalibus mys-
ticis dicitur *Euch.* i, 14 : a Animalia ibant et re-
vertebantur in similitudinem fulguris coruscan-

tis. » Illud ! ufem , tre et *reverti*, et *dicere: Adsu-* OUDI»n-
fziHS S. Thomas existimat esse periphrasim feli- “*lu
citer obedientis, qui ad ulrumhbet est paratus,
sive ad eundum, sive ad revertendum ; et cum
omnia legitime perfecit, adhuc habet pedem
extensum ad eundum, quo jubentis direxerit vo-
luntas ; et ideo ait : Adsumus ad iterum eundum.
Sed numquid ob solam indifferentiam et agilita-
tem comparatur fulmini verus obediens ? nequa-
quam : habet enim hoc etiam fulmen, quod nulli
obstaculo cedat, imo tunc fortius irruat et acrius
feriat, cum aliquod illi opponitur impedimentum :
non rumpit ensis vaginam, quia illa cedit ; rum-
pit et comminuit ensem, quia ei obstat. Sic verus
obediens nescit impedimentis cedere, quin potius
tunc redditur fortior, et acrius irruit in obstan-
tia : sic B. Paulus, cujus verbum non potuit si-
mul cum ipso alligari, nec quia vincula et carce-
res in Jerusalem sibi parari nosset, eo proficisci
recusavit ; quin imo cum a Judæis et gentilibus
impediretur, acrius instabat, et animarum curam
gerebat : sic S. Andreas in cruce vehementius
crucis virtutem prædicabat, etc.

Sub symbolo igitur *fulguris* hoc loco Dominus Fnlnr
obsequentissimorum famulorum expeditissimam
simul et efficacissima!!! describit promptitudinem : pt0h“
Sunt mei, inquit, servi velut fulgura, sic parati, effici-
expediti, celeres, rapidique ut eant, quo a me
mittentur. Recte quidem *fulgura*, non *tonitrua* :
hæc enim tardius ad aures quam illa ad oculos
perlabantur : deinde illud magis amplificat cita-
tissimam obedientiam, quod non missa, sed re-
vertentia dicunt : *Adsumus* : nec enim ante opus
completum, vel tantulam dicendi : *Adsumus* mo-
rulam consumi patiuntur. Priusquam jubeantur
fulgora eunt, revertuntur, et dicunt : *Adsumus*,
tam videlicet prompta et expedita obtemperandi
fuit contentio, ul prope rem ipsam prius confe-
cisse videantur, quam de illa facienda quidquid
agnovissent. Cujus rei clarum exemplum prostat
in B. Epiphanio Ticinensi episcopo, de quo ad-
huc diacono, cum presuli Crispino inserviret, lo-
queas Ennodius in ejus Vita ila predicaî : a Pes
illius erat, oculus, dextera ; cujus ministerio quid-
quid optassel fieri, ante jussionem suam videbat
impletum : præsentiant enim bonæ mentes eorum
desideria quibus cum integritate famulantur. »
Vides ut semper sint in promptu ? eunt et rever-
tuntur ; imo prius eunt et revertuntur, quam di-
cant : *Adsumus* : quia tam celeriter mandata exse-
quuntur, ut cum se offcniint ad exsequendum,
jam executioni dedisse videantur. Loco *adsumus*,
Septuaginta ponunt, Ji «»• Tí fora, et dicent
tibi : Quid est ? Exponit Nicolas, *quid cst quod
optas facere ?* in quo quidem, si ad rem jam ab-
solutam respicias, admirabilis promptitudo in pa-
rendo innuitur : iam celeriter enim mandata Do-
mini exsequuntur illius servi ac nuntii, ut simul
atque mittuntur opus compleant, et completo
opere se offerant sciscitantes : Quid osi, Domine,

quod optas facere? anne illud ipsum quod de tuo nutu conjectavimus, subitoque sumus exsecuti? Quod si de futuro interrogantes intelligas, mira etiam cernitur obedientia: dicunt enim : Fecimus quod jussisti, Domine, en adsumus; quid reli-

Obftiies- quum est peragendum? infatigabili enim studio
l ‘ ,cfl’ etiam ubi revertimur rursus ibimus : tuum erit
Uè ,l““ mittere ; nostrum ire et redire, atque in orbem

jugiter redire et ire. Incredibilis plane obedien-
tia , atque ardentissimus erga Dominum suum
amor servorum Dei hoc loco exprimitur, de quo
pulchre Hieremias noster Drexelius lib. II *Ilcliotr.*
cap. iv, § 3 : « Fulgur, inquit, et fulmen ignes
subtilissimi natura petunt sublime; at quia Deus
deorsum illa mittit, suæ naturæ oblita incredibili
celeritate ad ima ruunt, ferrum, rupes et quid-
quid resistit perruptura. Christi fulgura dixeris
eos qui suam voluntatem pessumdant, ut pateant
divinæ; alta quidem aspirarent, si suos impetus
sequerentur; sed quia Deus vult aliud, ad infima
seso non inviti demittunt, idque alacritate sum-
ma; difficultates omniaque impedimenta perrum-
punt, nec itione tam crebra fatigantur, jussis per-
actis instar fulgurum illorum revertuntur, Domi-
noque suo se sistunt : *Eae adsumus*. Quid jam ?
parati sumus etiam occumbere : jube quod vis.
Sicut autem fulgura (quod hic observes) non ex
aqua vel terra, sed e nube densa beneque clausa
prosiliunt, ita prompta hæc ad omnem obedien-
tiam ductilis voluntas provenit ab oratione et me-
ditatione, quæ nubium instar sublimes volant
sensibus corporis undequaquo clausis. Si quis
enim attente consideret quibus obsequiis in cælo
tot nülliones angelorum subserviant Numini, qua
ratione ipse Dei Filius Patris voluntatem in pre-
sepi, in pannis ac paleis, in itineribus, in crucia-
tibus, in cruce sit amplexus, non se continebit,
quin velut fulgur promptissimam obedientiam
polliceatur, suamque voluntatem cum divina in-
tegerime conjungat.

Vfrt. M. 36. Quis POSUIT IX VISCERIBUS HOMIXIS SAPIEXTIAM?
Uosa» vr.L QUIS DEDIT GALLO IXTELLIGEXTIAM? — Postquam
dc rebus animæ rationisque expertibus egit Deus;
krij mi-l <l animantia deducit interrogationem, in quibus
uMiiboi majora operata est divina solertia, el primum
““JTM* ‘78*] dc animalium omnium nobilissimo scilicet
homine, ut qui propemodum ad nature divinæ
communione sit admissus, cum intimis visceri-
bus a Deo insitam acceperit sapientiam ceu divi-
næ particulam aure. De cujus prestabili digni-
tate et amplitudine si quis loqui ut par est vellet
et cogitare, intimum usque in animum penetrare
opus esset, atque in illum succedere, quem mi-
rifice D. Petrus I *Epist.* m, 4, stylo cæli cl inusi-
tato *cordis hominem » dixit, absconditum et ar-
carum. Ilasine dubio videremus ut in propria sede
morantem sapientiam, nisi quis degener et tene-
bro lanium decus repudiasset; quod excellenter
mihi exposuisse visus et predicasse D. Ambro-
tius Epii. 27 : « Exterior, inquit, homo plurima

in se membra habet; interior autem cordis homo
totus sapientia est, plenus gratiæ, plenus deco-
ris. » Hoc ipsum more suo velut aureis quibus-
dam symbolis illustravit regius Vates, cum ita
canit *Psalm*, xliiv, 14 : a Omnis gloria filiæ regis
ab intus. » Illud *ab intus* salis innuit loqui illum Sijtaii
de abscondito cordis homine, ubi sapientiæ do-III Mi*
micilium csl; unde vera et ingenuo animo digna
laus gloriaque redundat. Hoc ergo opus longe ima.
cæteris supra numeratis præstantius est, in quo
expressius Dei vestigium relictum fuit, et divina
mens et ratio velut in imagine propria nobilissi-
mis sapientiæ splendoribus illustrata refulget: id
vehementer miratur David pre stupore excla-
mans *Psalm.* vni, 5 : « Quid est homo, quod me-
mor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas
cum? minuisti eum paulo minus ab angelis : glo-
ria et honore coronasti eum, et constituisti eum
super opera manuum tuarum. » Itaque homo
propter sapientiam, qua ejus viscera imbuta sunt,
antecellit cæteris Dei operibus quæ in Genesi nar-
rantur. Septuaginta hoc prius hemistichium le-
gunt 110C modo, t f; cJoz.i -puxidi/ v^aatixTc; acçtxv
i MuctXnxfo knarf^r/i; *quis dedil mulieribus texendi Mallem*
sapientiam aut variegandi scientiam? ubi magnum
aliquid videntur significare Septuaginta cum le-
xendi opus et illustrem in opere textili picturam
in qua mullum est ingenii atque artis, mulieribus
attribuunt ; cujus inventrix Pallas existimatur a
gentilibus, quibus ars illa digna visa est, cui dea
preesset. Hic ergo declarat Deus se veram causam
esse omnis sapientiæ et cognitionis tam in homi-
nibus quam in animalibus : nam ipsius sapientia,
ut pulchre docet S. Dionysius lib. *De Divin. Nom.*
cap. vu, etiam causa est illius tenuis cognitionis
omnisque induslriæ quæ in animalibus reperit-
ur : de qua subdit :

Quis DEDIT GALLO LXTELLIGENTIAM? — In HebræO
est riDü *secui*, quæ vox hoc tantum Scripture
loco reperitur, qua de causa præ explorato non
est quid precise significet; Chaldæus et quidam
Hebræus *gallum* sicut Vulgatus interpretantur;
ponit autem Chaldæus in eo galli intelligentiam, q,,,
quod laudet Dominum suum ; Hebræus vero, pili in-
quod media nocte surgere doceat hominem ad '*
laudandum Deum. Alii vero cum Sante Pagnino
pro gallo *cor* transferunt, ut ejus radix sit rjDü
saca, id est *vidit*, propterea quod corde videmus
sive intelligimus : itaque idem est ex horum sen-
tentia ponere in corde *intelligenliam*, quod ante di-
xerat, *ponere in visceribus sapientiam*. Hinc Merce-
rus vertit *imaginationem*; Arias *contemplationem*,
alii *intellectum*. Sed merito præferenda est Vulgati
lectio, quæ *gallum* transfert, quomodo etiam le-
gunt thalmudici et veteres hebræi. El quidem
quod ad gallum spectat, notum est illum horas
cantu distinguere ac si nosset siderum rationes,
et noctu productionem vocem tollere, et quasi
castrensi vigilia homines ad laborem excitare, ut
alia hujus animalculi mira prælcramus, quæ as-

Cur pl- siduitato vilescent. Porro causa cur gallus post
l^ol, ^ lu medium noctis et ante solis ortum statis tempo-

ribus canat, varii variam dant rationem; sed hæc
verior videtur, quod sicut Deus aliis creaturis pro-
pria quædam, ita et gallo ex vi nativi sui tempe-
ramenti, aerei et ignei hoc indiderit, ul ei tali
tempore solvantur sensus, tum quia præcalidus
est, et facile cibos digerit; tum quia solis appro-
pinquai; tisintluxum percipit; unde instinctu phan-
tasi® mox in canium et alarum plausum erum-
pit. Plinius lib. X, cap. xxi, rem totam nobis ele-
ganter describit bis verbis : « Ili nostri vigiles,
inquit, nocturni, quos excitandis in opera morta-
libus rumpendoque somno natura genuit, norunt
sidera, el ternas distinguunt horas interdiu can-
tu : cum sole eunt cubitum, quarlaque castrensi
vigilia ad curas laboremque revocant ; nec solis
ortum incautis patiuntur obrepere, diemque ve-
nientem nuntianteantu, ipsum vero cautum plausu
laterum. » Hæc ille.

Sed nostrum uobis cor id officii prrestare de-
bet, non injuria gallo conferendum : nam ubi
habemus : « Quis dedit gallo intelligentiam? »

cor no»- alii, ut diximus, legunt *cordi* ; cor igitur nostrum
unta no» ¿je nocluque ad instar galli excitare nos debet
K»llUEi nd laudandum Deum ; no qua pars temporis
galli ex- diurni noclurnique sine fructu elabatur; neque
ciurede- diurni noclurnique sine fructu elabatur; neque
Ut ad vero illius tantum diligentia contenti esse debe-
hodts mus, vel determinato aliquo tempore, post quar-
Dei. tam nimirum vigiliam, ut ex Plinio retulimus, sed
omni tempore, omnibus horis, ante omnes vigi-
lias, opportune importune adslandum illi, ut ve-
rum sit nullam particulam diei, nullam portio-
nem temporis sinere nos sine fructu præterlabi.
Egregie id præstabat David, ul habemus *Psa/m.*
cxviii, 147 : « Præveni, inquiens, in maturitate
et clamavi : » S. Hieronymus legit, *surgebam adhuc
in tenebris*; alii, *ante diluculum*, in Græco est, *iv*
àwfia, *in immaturitate*, quod S. Augustinus expli-
cat, *in galli cantu*, vel *intempesta nocte*. *Maturum*
igitur idem dicitur et *immaturum*, eademquo vox
tempestivum ctintcmpcslivum significat, nimirum in
laudes Dei : nullum intempestivum tempus non
tempestivum ; nullus, quamvis immaturus appa-
reat, non maturus fructus; quia omni tempore,
singulis horis orandum. Subdit autem : « Præve-
nerunt oculi mei ad te diluculo, u In velcro *Psal-*
terio, el apud S. Augustinum et Prosperum, *pro-*
venerunt oculi mei ad matutinum. Habent, uti dice-
bam, galli determinatum tempus, suas nimirum,
ut Plinius ait, vigiliæ; sed eædcin illo», licet dili-
gentissimi animalis, præveniendæ : apposite legit
S. Hieronymus, *provenerunt oculi mei vigiliæ*, quod
David alibi repetit *Psalm. i. xxvi*, 5 : « Anticipave-
runt vigiliæ oculi mei. » Nullum igitur determi-
natum tempus, nullo» statuta; vigilia), semper oran-
dum, semper bene agendum : si enim nullum
est tempus, hora nulla, quam Deus abire sinat,
absque eo quod nos beneficiis cumulet; cur eam-
dem abire nos sinamus, nec beneficia beneficiis

compensemus, aut orando aut rdia virtutis opera
exercendo?

Pulchre S. Gregorius lib. XXX *Moral*, cap. iy, rr»dio-
divini verbi prædicatores assimilai gallo, de quo *?»»»«•«
Dominus ait ad Jobum ; « Quis dedit gallo inlel-
ligenham? » id est, quis nisi ego dedit prædica-
toribus ut sciant, quid, quando et quo modo de-
beant venturum mane annuntiare? Hæc autem
scientia maxima ex parte in co sila est, ul sicut
gallus in profundioribus noctis horis valentiores
el productiores edit cantus; postea vero, cum
matutinum tempus appropinquat, leniores ac
minutiores : sic prædicatores cum iniquis et pro-
tervis mentibus prædicant, altis et magnis voci-
bus oderni iudicii terrores intimant; cum vero
illis, quibus jam veritatis lumen illuxit, clamons
sui magnitudinem in lenitatis dulcedinem ver-
tunt, et ea quæ sunt blanda de præmiis profe-
runt : sunt enim lanquam docti palresiamilias,
« qui *Matth. xxi*, 51, de thesauro suo proferunt
nova et vetera, » id est, ca quæ amorem legis no-
væ proprium, vel quæ terrorem, qm est legis ve-
teris, annuntiant.

37. QUIS EXABRADIT COELORUM RATIONEM, ET CON-

CENTUM coeli Qtis dormire FAC.iET? — S. Thomas Galli
priorem hujus versus partem ad gallum refert, run mo-
et ad intelligentiam admirabilem, qua cœlorum. ina urlo-
motus cognoscere, et illorum paries cantu distin- rum ia-
guere videtur : quare hemisliclrium prius sic C X — •',l
plicat : o Quis enarravit gallo cœlorum rationem,
id est, proportionem coelestium motuum, ul pos-
sit ex hoc determinatas horas cognoscere seu dis-
cernere ad cantandum? » cum S. Thoma sentit
Lyranus. Neque deest qui de gallo etiam in-
terpretetur, quod statim subditur de coeli con-
centu, quem separabit nemo aul silere faciet,
quasi nemo possit prohibere, quin suis tempori-
bus cantet gallus, el nocturni temporis spatia dis-
tinguat; usque adeo illi constanter et sine erroro
Deus indidit canendi tempus et modum, ita ut cum
temporibus abis quiescat et dormiat, dormire ta-
men el quiescere non possit, quo tempore man-
datum a Domino accepit, ut homines ad diurnas
occupationes aut cœlesliim rerum meditationem
exsuscitet. Alii hic nihil putant affirm ri de gallo, Mineo-
sed de cœlorum specie varia, ex varia astrorum
dispositione el ordine : quem vocan putant rufio- lyiOpho-
nenci atipie *concentum*, quæ tunc primum apparue- «t
runt in co lo, quando creata sunt astia et duo lu-
minaria : quo tempore ebani cadi moveri cape- quo eoa-
runt, el suo molu diurno, menstruo clanniversa- w>uu
rio distinguere dies, menses et annos. Ex quibus
motibus, licet diversis, mira tamen ratione atque
ordine consentientibus, efficitur ille concentus et
harmonia, quam *sila e nemo*, aut, quod idem va-
let, (*turnare* faciei : ita Sanctius noster, qui bauc
explicationem cæteris prafert.

Alii denique non de orbibus cœlestibus, sed de p«r
nubibus intelligunt, quia in Hebræo est D'pîTO «ttoem
sehacim, quæ vox proprie *nubes* significat, id quod cœli hio

Orne
tempos
opportn-
num ora-
tioni rt
bon» ac-
tioni.

totttri- etiam Septuaginta expresserunt per vocem viç»,
Br- ç. d. Quis satis enarrare poterit nubium naturam,
el qua ratione in cœlo cogantur? nam licet de
hac re philosophi verba faciant, non demonstrant
se omnes ad unum causas nubium et aliorum me-
teororum comprehendisse. Cœlum ergo hic pro
acre ponitur : ad quem sensum volucres cœli dic-
Onid r*r litamus. Hinc pro *concentu cali* paraphrastes Chal-
tom caii dæus vertit *nubes cali*, quem secuti quidam recen-
hie »igni- liores opportune reddunt hunc locum, *nubes*
Mur. *cali quis quiescere faciet?* R. David exponit utres
coli, qui sunt, inquit, nubes. Est enim in (Icbræo
vox *733 *nebel*, quæ proprie significat *utrem* sive
lagenam, qua voce Jeremías utitur cap. sut, 12,
ubi noster interpres vertit *lagunculam* ; Septuaginta
«««», *utrem*; Symmachus, ut ait S. Hieronymus,
cratercm; Theodotion <nwüc«, *vas*, nimirum fictile
sive hydriam, sed vulgo sumitur pro utro coria-
ceo. Unde *733 *nebel* significat aliquando musicum
instrumentum in modum utris, quod inflatum
per adjunctas fistulas, digitorum motu atque ar-
tificio modulatum edit sonum. Dicitur a quibus-
dam *chorus* et *tibia utricularis*, hinc *choraula*, *as-*
caula, *utricularii* nominali. Itaque S. Hierony-
mus in hoc Jobi loco *nebel cali* vertit *concentum*
cali; alii, ut dixi, *nubes cali*, sive utres cœli; et
R. Moyses eumdem locum illustrans ait ita vocari
nubes, quia sunt plenæ aquis ul uter vino. Quæ
omnia confirmant hic non de orbibus coelestibus,
sed de nubibus esse quastionem. Quæril ergo a
Jobo Deus :

COXCEXTUM COELI QUIS DORMIRE FACIET? — q. (l.
Quis strepitum, crepitum, fragorem nubium dis-
ruplarum, imbres fundentium, fulgura fulmina-
que vibrantium silere et cessaro faciet, nisi ego?
ad cujus imperium ac nutum quantumvis magnæ
tempestates cl procellæ extemplo evanescent, con-
sopiuntur, sedantur, subeunto mox aurea sere-
nitate et defæcatissima aeris tranquillitate : ita
Stunica, Pineda et plerique recenliores hunc lo-
cum exponunt. Eslque sensus iste magis litteralis
quam priores, ipsique textui conformior; in quo
sermo ferme totus est de melcoris. Nec abs re *con-*
centus dicitur strepitus ille aeris nobis inconditus :
quod enim ad Deum perlinet, harmonice tempe-
ratus ac dispositus est, cum Dei jussis ad nume-
rum consonet. Tropologice hic concentus dormit
sive quiescit, cum incredibiles animi perturba-
tiones, quibus Dei cultores nonnunquam infestari
solent, Dei jussu sedantur. Mystico quoque sensui
plurimum conducit secunda expositio ; pro qua
cum Sanctio observandum *rationem cati* esse cœ-
lorum dispositionem cl ornatum, qui est ad spe-
ciem praeclarus, et ad hominum usus necessa-
rius, præsertim cum ex illorum motibus multi-
plex fiat planetarum congressus, et ex co in terra
mira rerum vicissitudines. Iste cœlcrum ornatus
cl ordo concentus quidam est et admirabilis quæ-
dam harmonia ; qualis esse solet in vocibus; qua-
rum cum alias acute sunt, aliæ graves, aliæ ex

ulrisque temperata;; sic lamen illas in cantu et
cithara moderatur magister, ut ex mullis una
exsistat symphonia, quæ mirum in modum com-
plet et recreat sitientes aures. Ex hac vocum so-
norumque consonantia sive concentu multe du-
cuntur translationes, quæ varias in rebus con-
sensiones ostendunt : sic *virtutum concentus* di-
citur illa virtutum omnium conspiratio, quæ ad
unum aliquod opus mutuo se juvant : sic actio-
num, quæ ad unum finem spectant, congressio
concentus vocatur : sic humante aut alterius na-
turæ consensio partium ad actiones alias et ip-
sius naturæ *conservationem* eodem appellatur no-
mine : sic Cicero stellarum ex dissimilibus moti-
bus congressionem *concentum* appellavit, quem
prohibere non poterit aut mulare vis ulla creata,
aut humana solerlia.

Mitto hic cogitationem illorum, qui ex cœles- Eimi).
tium corporum collisione cieri crediderunt per-
petuos et numerosos sonos, *cujus* sententia auc- j,liTl.
tor fuit Pythagoras, quem alii deinde secuti sunt: tutoria*
in quibus fuit Philo Judæus lib. *De Somn.* ubi cœ- °^<n'
lum vocat *archetypum musica instrumentum*, atque
ideo tam scite atque affabre fuisse elaboratum :
plura alia addit in cam sententiam, quæ libens
omitto, ne illa præteream quæ in *Somn. Scip.* in
eamdem sententiam adduxit eleganter Cicero, qui
eadem sensit cum Pythagora, apud quem sic Sci-
pio : a Quis hic, quis est, qui complet aures meas
tantus cl tam dulcis sonus? Hic est, inquit ille,
qui cum intervallis conjunctus imparibus, sed ta-
men pro rata proportionem distinctis, impulsu et
motu ipsorum orbium conficitur; qui acuta cum
gravibus temperans varios æquabililer concentus
cilicii. Neque enim silentio tanti motus incilari
possunt; et natura fert, ut extrema ex altera parte
graviter, ex altera autem acute sonent. Quam ob
causam summus ille cœli stelliferi cursus, cujus
conversio est concitator, acuto et excitato mo-
vetur sono, gravissimo autem hic lunaris el infi-
mus. » Ilæc Cicero ; sed plane alius est coelorum
concentus, qui divinas laudes perpetuo personat,
de quo David *Psalms.* xviii,2: «Cœli, inquit,enar- Call
rant gloriam Dei;» quæ verba mysteriorum plena
sunt, el hominum intelligentiæ proponuntur, ul (pec|r
animos ad Numinis cognitionem amoremque suos velut
attollant. Cœli cniin maxime naturam divinam,
et procreantis omnia vim, potentiam, mœxplica-
bilem sapientiam, aliaque decora summæ Mentis » o I>|
eximia quadam ratione et admirabili prorsus con-
ceniti declarant; unde subdit a In omnem ter-
ram exivit sonus eorum. » Itaque stellæ et varie-
gati illi orbes, qui diurna cl nocturna mundo be-
neficia conferunt, mille habent voces, inde usque
in omnia regna terrarum provinciasque resonan-
tes, quibus ad Dei laudem invitent, quæque a
probis diligenter excipiuntur.

Quem enim non moveat pulchritudo solis atque soli»
stellarum, sed præsertim solis, qui est princeps pulcbr-
luminuin reliquorum; cujus tanta tamque eximia ud' 14'

est naturæ conditio, ut antiqui Numinis vim at-
que potestatem illi tribuerint. Imo vero vetustis-
simi o Gracia, apud quos viguit humanitas cru-
dilioquo litterarum, cum sole in hoc universo
viderent CăSe augustius atque divinius, ab

Sol dici- Sed remota superstitione impia et figmentis ani-
ur r>> libus veterum, non est negandum, quin sol unum
elinsru- sil de pulcherrimis Dei operibus, quod omni ho-
IWlitUÜ minum generi suspiciendum videatur: itaque il-
Admira* lum exornant divinæ litteræ, et, ut sil in excellen-
bl?.. tium rerum admirabilitate exponenda, variis, ut
ita dicam, emblematis adumbrant. Syracides
Ecclt. xi. 1, 2, nominavit *vas admirabile opus Excelsi*,
hoc esi, Demiurgi palmarium opificium atque
princeps. Dicitur autem vas *admirabile*, quod sit
divinæ mentis et potentiæ instrumentum : hoc
enim griecum nomen quod esi apud Sep-
tuaginta, significat : quomodo magnus Paulus
Actor, ix, 15 vocatur **τὸ ὄργανον**; ix'wyf, vas *electionis* :
aliqui vertunt *instrumentum electum*, quidam *orga-*
num. Illa certe a Mercurio Trismegisto sol dicitur
ὄργανον, *instrumentum*, quod, ul ego interpretor, a
rerum molitore Deo adhibeatur ad generationes
et corruptiones, ad concentum omnem universi,
ad effectus denique suspiciendos, quos nulla
mens consequi potest. S. Joannes Damascenus lib.
II *De Fule*, cap. vu. Solem vocat pulchritudinem
et ornamentum aspectabilis omnis creatura : ele-
gantissime D. Ambrosius lib. IV *Hexacem.* cap. i:

tura. » Quid majus dici potuit ad formosi utilissimique sideris commendationem? nisi forte paulo etiam magnificentius illum in coelum Magnus Dionysius sustulerit, qui lib. *De Divin. Nom.* cap. iv. solem dixit τὸ ἰσχυρὸν; τὸ δὲ ὄν, *claram expressamque divinam bonitatis imaginem esse*: quam bonitatem in homines omnes effusam sol lucis et caloris sui communicatione imitatur.

verens atque humi stratus aiebat cap. xlii, 5 :
«Magnus Dominus qui fecit illum, et in sermoni-
bus ejus festinavit iter. » In eo agnoscit comme-
morandam Numinis magnitudinem, non modo
quod uberrimum illum fontem lucis e nihilo erue-
rit, sed quod nutu ejusdemque imperio sol orbem
suum conficiat celeritate mirabili et æquabili, at-
que nunquam interrupta conversione temporum
varietatem impertiat ad humani generis utilitates.
Ejusmodi fuere curricula mentis et quotidiana
I). Ambrosii exercitatio, cum in sole contem-
plando versaretur, lib. IV *Ilcxacm*. cap. i: «Quando
hunc miraris, inquit, lauda ipsius creatorem. Si
tam velox iste, ut rapidis cursibus die ac nocte
lustret omnia; quantus ille, qui ubique semper
est, et majestate sua complet omnia? p etc. Jam
vero si religione clari viri atque sapientia unius
astri considerationem tantas habere opportunita-
tes putaverunt ad Deum melius cognoscendum
puriusquo venerandum, quid de cœlo universo
dicemus, in quo sunt innumerabiles stellæ vi et
magnitudine longe dispaes, e quarum dissimili
cursu et varietate suavissimus exoritur concentus,
cujus hic non e somniis pythagoræorum, sed ar-
cano e mysterio fit mentio? Alios hujus loci sen-
sus tropologicos el anagogicos vide apud S. Gre-
goriani lib. XXX *Moral*. cap. v.

compingebantur? — Ad sensus plenitudinem aliquid c

```
cedenlibus subaudiendum, v. g. « Numquid adfuisti, n vel quid simile, q. d. Ibi cras Jobe, quando ego terram ex genere suo aridissimam moleque pulcrismaxima constantem, aquis obrutam, quasi glebam pluvia immissa humentem compegi, strinxi et constipavi? Ille modus dicendi: «Quando fundebatur pulvis,» perelegans est: quasi in prima creatione Deus ingentem pidveris molem apparere jusscrit, et e nihilo quasi fuderit, e vestigioque, ne pulvis dissiparetur, aquam immensam circumiluere imperaverit, qua pulvis consisteret. Congruit hoc naturæ lerrcæ; quæ nisi aqua humoreve aliquo temperetur, dissolvitur, el in pulverem dispergitur. Tropologice in arcano sensu pars hominis inferior et vere terrea incredibili fragilitate resolvitur, nisi cadesti humore aquæ salientis in vitam ælernam, hoc est divina gratiæ, coagmentetur, roboretur atque consistat: ita Joannes a Jesu Maria. Elegantissime Kril'uro autem S. Gregorius lib. XXX Moral, cap. vi: «Quid in pulvere, inquit, nisi peccatores accipimus? qui nullo rationis pondere solidali cujuslibet temptationis fiala rapiuntur, de quibus scriptum est Psahn. i, 4: Non sic impii, non sic, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terra. Pulvis r» ergo in terra fundatus est, cum peccatores vocati in Ecclesiam tradidæ fidei sunt ratione solidati; ut qui prius inconstantia mobiles tenlationisaura levabantur, immobiles postmodum evutra tenta-
```


menta consisterent, et Deo perseveranter inhærentes, fixum bene vivendi pondus tenerent. Glebæ vero ex humorc coagulantur et pulvere. In hac itaque terra glebæ compacto sunt, quia vocati peccatores, et per Sancti Spiritus gratiam infusi, in collectione sunt charilatis uniti, » etc.

v<r>. j» **39 et 40.** Numquid capies lexn.e prædam, et animam catulorum ejub implebis, quando cubant in antris, et in specubus insidiantur? — IIHC **putant** multi incipiendum esse cap. xxxix, quia absolutis meteoris novam quamdam de rebus inferioribus disputationem aggreditur Deus, ubi agit de animantibus, quæ gradiuntur in terra, quæ volant in aere, quæ natant in aquis :quæ distinctio non displicet nostro Sanctio neque mihi. Sed quocumque distinguas modo, parum aut nihil refert, cum eadem sit sententia, et eadem firmitas et pondus argumentorum. Postquam ergo de rerum creatione Deus egit, ac meteora multa recensuit, quibus potentiam sapientiamque suam infinitam Jobo repraesentavit, subjungit tractatum animantium, in quo cum potentia sapientiaque sua miram providentiam connectit, qua Jobus facile perspicial *so non* desertum iri a Deo, qui animalia tara provide curet, pascat et servet. Exorditur autem a leone, qui animantium rex est, » fortitudine roborevo præcellit, impavidus constansquo decertat, et quibusdam magnanimitatis ac aliarum virtutum vestigiis signisve clarescit. Producit vero Deus maternam lænæ curam, industriam, ausum, prædæ capturam leunculorumque saturitatem : in quo mira sunt plurima, sive feræ illius vires, sive venandi sagacitatem, sive celeritatem, sive sollicitudinem nutriendi fœtus expendas. De quo sic ad Jobum Deus : Tunc, inquit, o Jobe, lænam doceas, quomodo sibi et catulis venctur prædam, et tam suam expleat quam catulorum famem? tunc maxime, quando in suis latent cubilibus, neque satis habent ad prædanduin virium, cum infirma est telas; sed prædam interim el insidias meditantur, quas in ætate adulta utiliter exerceant, *g. d.* Non tu, sed Icæna ipsa docta est catulis suis cibos et alimenta suppeditare, quæ ego ei procuro dum ad prædam egreditur, et revertitur, pascilque catulos juvenculos adhuc venandi ignaros; sed conantes tamen, stimulante fame, ex ipsis specubus infirma animalcula prope repentia adoriri atque depascere. ttoc eo Deus adfert, ut ostendat se omnia nosse, gubernare, alerc, nihilque ex iis quæ condidit oblivioni tradere aut aspernari : est hæc comparatio valde notanda, nam si Deus leones immanes feras pascit, quomodo non alet homines, quos ad imaginem suam condidit, quosque in filios adsciscit?

Ort^' . TopologicoS. Gregorius lib. XXX *Moral*, cap. xi
*(locura hunc exponit de iis qui tempus capiant
<f;w. aptum ad inferendam correptionem, nam si obtn-« »d-jurgatio tempestive adhibeatur, mullum juvat; kj-A-ib. vero intempestive, nocere solet : sicut enim

leones cubaresolent in locis abditis et specubus, ut opportuno ad prædam prosiliant nihil minus timentem, et ex inopinato aggrediantur, dum fugam capessere non possit : non aliter is qui alios corripit, tempus opportunum exspectare debet, quo peccantes pungat, ut hac ratione cos a criminibus abducat. Sensus ergo verborum Job est istiusmodi, *q. d.* Ego quidem omnium conditor hanc naturam Iconi indidi, ul locum et tempus aptum observet ad prædam, et tunc in cani insiliat, et discerpat, ut per hanc feram eos docerem qui errantes corrigunt, ne temere inferant objurgationem, sed pro oblata occasione, ne bedani et exulcerent, dum sanare cupiunt. «Neque enim, inquit Gregorius, cuncta tempora doctrina* sunt congrua, nam plerumque dictorum vis perditur, si intempestive proferantur : sæpc enim quod lenius dicitur, conventu temporis congruentius animatur : » hæc ultima S. Gregorii verba videntur alludere ad naturam lænæ, quam nonnulli tradunt deformes parere catulos suo rugitu sensim excitandos. Cum itaque læna non statim perfectos pariat catulos, sed exspectet tempus donec sensim perficiantur, discant prælati, et penes quos est cura corripiendi, non statim debacchari, si quos viderint vel ad illicita ruere, vel corripiendi non parere, sed exspectent tempus, donec improbam incntem deponant, vel saltem impetus animi deferveat, ut correptio vel supplicium utilitate non careat.

41. Quis PRÆPARAT CORVO ESCAM SUAM, QUANDO Ven.41. PULLI EJUS CLAMANT AD DEUM, VAGANTES, EO QUOD NON HABEANT CIBOS? — Eodem COPVi CXCMplo Ct Dei Ia argumento usi sunt David et Christus ipse ad divinam erga creaturas suas providentiam commendandam, simul et nostram in tam benignum el liberalem Dominum fiduciam erigendam; ille quidem Deum laudans *Psalm. cxlvi*, fi : « Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum : » hic vero nos ab omni rerum temporalium supervacanea sollicitudine liberos volens *Luc. xii, 24* : « Considerate, inquit, corvos, quia non seminani neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? » Sunt corvi, Corri ut notat Aristoteles lib. \ l *Hist. anim.* cap. vu, voracissimi, multiplicique utuntur escarum genere : fimi. nam vescuntur carnibus, fructibus arborum, seminibus, vermibus, et aliis mullis; et tamen cum non habeant cellarium seu promptuarium, in quo recondant carnes, nec horreum, in quo semina et fructus terræ congregent, Deus abundanter pascit illos, ejusque materna providentia habet ubera nutrimentis plena ;estque illis instar promptuarii et horrei. Multo ergo abundantius hæc hominibus præstabit, ac suis charissimis filiis indulgebit. Non frustra autem pullorum quoquo meminit, Coni feruntur enim corvi derelinquere pullos suos (ul P“ll> notant l). Gregorius, Hieronymus, Thomas et alii urterei plures Patres a Pineda nostro ad hunc locum ci-

tali) co quod recentor exclusi ex ovis albescre
videantur, et donee nigrescant ut ipsi, non eos
agnoscere pro suis. Tunc autem pascit eos divina
providentia vel rore coelesti, ut ait D. Ilicrony-
mus, vel parvis quibusdam bestiolis, quæ intra
nidum procreantur, ut dicit D. Chrysostomus in
Caten. : aut forte quia corvi naturali quadam im-
pietate, ut scribit Aristoteles lib. IX *Ilist. animal.*
cap. XXXI, cum degunt in locis arctioribus, ubi
non satis cibi est pluribus eorum, pullos simul
ac volare possunt primum nido ejiciunt, deinde
e lota regione pellunt. Tunc autem divina provi-
dentia eos vagantes alit, et escas convenientes
ipsis præparat. Qui ergo matrem agit corviculo-
rum, et eorum inamoenas crocitationes audit,
cum fame oppressi ad Deum clamant, et ex suis
uberibus cibum suavem ac delicatum pnebet ;
quanto magis mater erit hominum, eorumque
clamores et orationes exaudiet, suisque uberibus
abundanter reficiet?

Sed adhuc mullo excellentius suam providen-
tiam Deus, cum non solum materna pie-
tate desertos pullos nutrit, sed etiam parentibus
desertoribus escam præbere non desinit, idque
longissimo tempore : sunt enim mullum vivaces

corvi, suæque voracitati adeo intenti, ut merito
ctiam benefactores obliviosos, et ingratos, in
aliosque crudeles et impios, ac denique cunctos
avaros, teste D. Basilio hom. in *dicit. atar*, re-
presenten!. Et quid magis obliviosum et ingra-
tum, quam digressum ex arca.ubi liberaliter ali-
tus fuerat, et hospitis, et hospitii ac hospitalis
vicius oblitum, non illuc revertisse, ut carnivo-
ram aviditatem ex cadaveribus expleret? Si ergo
adeo ingens est Dei providentia atque benignitas,
quod tales corvos pascat, quid ni pascat homi-
nes,etiam eos qui corvinos imitantur mores? Quod
si illos, quid ni Jobum inter homines pietate con-
spicuum? Potest ergo Deus sic ad eum loquens
induci,7. *d.* Ego tempus antevertō, et corvo, qui
videtur neglectu dignus, cibum preparo, quem
liguriat, ejusque pullis,sive in nido implumibus,
sive extra nidum fame incitatis, circumvolitanti-
bus el crocitantibus pastum congruentem pre-
bco; quid ergo, rm Jobe, erga te non agam?
Perculi te calamitate hac; verum hanc in bonum
converto tuum, lautasque ex ipsa epulas paravi,
quibus felix lælusque vescaris. Opiparum convi-
vium est ærumna patienter exhausta; cujus me-
moriam animus alitur et vires acquirit.

CAPUT TRIGESIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Proponit Deus quorundam animalium admirabilem naturam, in quibus magis apparet divina providentia cum admirabili sapientia conjuncta, arguens Jobum, quod cum ipso contendere voluerit et expostulant ; quibus Job commotus, culpam suam agnoscit, et se temere locutum fatetur.

I. Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti?
2. Dinumerasti menses conceptus carum, et scisti tempus parius earum? 3. Incurvantur
ad foetum, et paviunt, et rugitus emittunt. 4. Separantur filii earum, et pergunt ad pas-
tum : egrediuntur, et non revertuntur ad eas. 5. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula
ejus quis solvit? 6. Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula ejus in terra salsuginis.
7. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. 8. Circumspicit mon-
tes pascuæsua, et virentia quæque perquirat. 9. Numquid volet rhinoceros servire tibi,
aut morabitur ad presepe tuum? 10. Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo?
aut confringet glebas vallium post te? 11. Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine
ejus, et derelinques ei labores tuos? 12. Numquid credes illi quod sementem reddat tibi,
et aream tuam congreget? 13. Penna struthionis similis est pennis herodii, et accipitris.
14. Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? 15. Obli-
viscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. 16. Duratur ad filios suos quasi
non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente. 17. Privavit enim eam Deus sapien-
tia, nec dedit illi intelligentiam. 18. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit : deridet
equum et ascensorem ejus. 19. Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis
collo ejus hinnitum? 20. Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium ejus terror.
21. Terram ungula fodit, exsultat audacter : in occursum pergit armatis. 22. Contemnit

pavorem, nec cedit gladio. 23. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeua. 24. Fervens et fremens sorbet terram; nec reputat tuhæ sonare clangorem. 25. Ubi audierit baccinam, dicit : Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, et ululatum exercitus. 26. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum? 27. Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? 28. In petris manet, et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. 29. Inde contemplatur escam, et de longe oculi ejus prospiciunt. 30. Pulli ejus lambent sanguinem : et ubicumque cadaver fuerit, statini adest. 31. Et adjecit Dominus, et locutus estad Job: 32. Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? utique qui arguit Deum, debet respondere ei. 33. Respondens autem Job Domino, dixit : 34. Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? manum meam ponam super os meum. 35. Unum oculus sum, quod utinam non dixissem : et alterum, quibus ultra non addam.

Vert. I. 1-4.NUMQUIDNOSTI TEMPUSPARTUS IBICUM IN PETRIS,
J. Jetl. m PARTURIENTES CERVAS OBSERVASTI? D1KUJIERASTI
MESSES CONCEPTIS EARUM, ET SCISTI TEMPUS PARTUS
EARIH? Incurvantur ad foetum, et parient, et ru-
gitus emittunt. Separantur filii earum, et per-
gunt AD PASTUM : EGREDIUNTUR, ET NON REVERTUNTUR
ad eas. — Sub finem cap. præced. cœperat Deus
quæslionem instituero de animantibus, quam
modo prosequitur, de partu ibicum ac cervarum
Jobum interrogans. Sunt autem ibices caprarum
genus silvestrium, cujus totam historiam Plinius
lib. VIII, cap. Iui sic brevissime est complexus :
ibicum « Capræ, inquit, in plurimas similitudines trans-
puTmô- Ggurantur. Sunt capræ, sunt rupicapræ, sunt
eitu-ibices pernecitatis mirandæ; quanquam onerato
capite vastis cornibus gladiatorumquo vaginis, in
hæc se librant, ut tormento aliquo rotiti in pe-
tras, potissimum e monte aliquo in alium transi-
lire quicrenles; atque recussu pernecius quo li-
buerit exsultant : o hæc ille. Et Albertus Magnus
nullum ait animal cursu cl agilitate tantum pol-
lere, et simul tam ingentia cornua habere quam
caper montanus, quem latine *ibicem* vocant : hu-
jus enim cornua a capite usque ad clunes pro-
tendi : dum cadit ex alto totum corpus inter cor-
nua protegere a collisione, et ictus lapidum mag-
norum excipere cornibus. Idem eliam in Catal.
quadrup. alphabetic© *ibicem* ait animal de genere
capri, colore fulvum, in Alpibus Germaniæ abun-
dans, magno etiam hirco majus, summas rupes
ascendere, et cum alius ascendero nequit, con-
versum aliquando venatorem dejicere niti. Plura
de illorum indole, venatione et capiendi ratione
aliisquo proprietatibus vide apud Aldrovandum
lib. I Uè *Quadr. binile*, cap. xiii, ubi tamen de il-
lorum partu nihil observat peculiare, uti nec
Ælianus, aliique physiologi qui de ibice scri-
bunt. Esse nihilominus aliquid in horum partu
notabile, in quo divina providentia eluceat, ex
hoc loco verisimile fit; quod tamen ideo ignora-
mus, quia in petris locisque abditis et abruptis
pariunt, ubi a mortalium nemine aut nunquam
aut non nisi perquam raro videri possunt. Sep-
tcagmUprimum verum ita reddunt, ti xau-

f» Textnu TpiyiXx^Mi» irirpa;, *si nosti tempus parius tra-
gelaphoruin pelræ* 7quasi dicas *bircicervofim, nam
tfáp;*, *hircus*, unde TpxyOjcçeç, animal hirci et cervi
figuram habens, c quibus duobus animantibus
quasi mixtum est; cujus cum alii meminerunt,
tum Plinius lib. Vili, cap. xxxii : « Tragelaphus,
inquit, eadem est specio cum cervo, barba tan-
tum cl armorum villo distans, non alibi quam
juxta Phasin amnem nascens. »
Quidquid sit de his bestiis, quarum naturas Cwn-
philosophis indagandas relinquimus, certum est re@!'»'
in iis miram elucere Dei providentiam, quæso ad
belluas usque profert. Quando igitur hic dicitur
tempus partui cervarum et ibicum praestitutum
non cognosci ab hominibus, hoc significat, non
esso hominum tempus illud praeфинire. Cum au-
tem hæc quæ in terra fiunt a feris occultentur,
quid mirum si homo divina, quæ longo superiora
sunt, non assequatur? In cervarum quoque puer-
perio hinnulorumque nutritione aliquid sine
dubio majus est et admirabilius quam scriptores
de ro naturali cognoverunt prodideruntque ; nam
quæ illi tradunt, aut communia sunt cum aliis,
aut certe non admodum diversa. Illud videtur
certum ex hoc loco, qui plus affert lucis ad cog-
noscendum parium conceptumque cervarum
illarum parium esse difficilem, et nixum cum
gravissimo dolore conjunctum; quod satis indi-
cant illa verba : *Incurvantur ad fatum, et pariunt,
et rugitus emittunt*, quæ omnia gravissimi dolo-
ris documenta sunt. Ad quam difficultatem le-
niendam aliquibus Deus benigna sua providentia
levamentis olrtetricalus est; primum incidit cer-
vis paulo ante durum pariendi conflictum, ap-
petitum studiumque quærendi herbam, quæ ute-
rum laxat, cl claustra mollit; quæ *seselis* dicitur,
de qua Cicero lib. It DeiYaL *beor.* : « Cervie, in-
quit, paulo ante partum perpurgant se quadam
herbula, quæ *seselis* dicitur : » idem tradit Pii-
nius lib. Vili, cap. xxxii, et addit, statini a partu
contra dolorem, opinor, et languorem a partitu-
dine et enixu contractum adhibere cognitam sibi
medicinam : « Feminae, inquit, ante parium pur-
gantur herba quadam quæ *seselis* dicitur, faciliori

Cm»
pl,tnBl
pr*pi-
ftoU

ita utentes ulero : a partu duas habent herbas, quro *arox* et *seselis* appellantur. » Qui locus cum ex Aristotele translatus sit, non immerito a quibusdam putatur depravatus : nam pro quod est *involucrum foetus*, vel vertit, vel legitur, quod cum Aldrovando Dalcchampus quoque elGesnerus animadverterunt. Hoc autem docet Aristoteles lib. IX *De Ilist. animal*, cap. v, ubi dicit, slalim atque enixa est feetur cervam comedere sesclim, et involucrum, in quo fœtus involutus fuerat : cui vis medica inesso existimatur, ut ipse docet ad finem capitis.

Czrri to- bitin id putum rilor. Illoc cum in cervarum partu videantur admiranda, illud sane divinæ solerliro argumentum est, quod eo tempore contingat cervarum partus, quando frequentia sunt tonitrua ; quro cervas natura timidas el partitudinum dolorem refugientes horribili sonitu sic afficiunt, ut phantasiam avertant a dolore et melu, et tandem ad majorem nixum préparant, et cunctantes acuunt. Quod indicavit David dicens *Psalm*, xxviii, 8 : « Vox Domini prroparanlis cervos; n vox autem *Domini* tonitruum est. Atque ideo, ut docet Aristoteles lib. VI *Ilist. animal*, cap. xxix, ab Arcturi oriucervæ Ineuntur a maribus, id est mense augusto; et mense Septembri implentur atque concipiunt; cum autem eodem teste octonis mensibus uterum ferant, Decesse est ut partus in mensem aprilem incidat, id est in vernale tempus jam adultum, quando cum fulmine et fulgure increbescere incipiunt et inhorrescere tonitrua. Vide Plinium lib. II, cap. L, ubi causam reddit, cur horrificæ iste impressiones in vere potius autumnoque contingant : hoc de conceptus tempore et de octomestri utero docet etiam Plinius lib. A III, cap. xxxii, uti bene Sanctius hic annotavit. Addit propterea etiam Aristoteles cervro solerliam exaltaturus, quo hinnulum suum ducens in stabula assuefacit, quod refugere debeat : saxum hoc esse ait abruptum uno aditu; quo loco cam si quis nva(lit, exspectare repugnareque affirmat : re- petit autem hoc alias Aristoteles. Addit insuper Plinius, cervam partus suos exercere cursu, et fugam meditari docere, ad prrupta ducere, saltumque monstrare ; Solinus vero etiam ait cervas parius suos educare, teneros studioso occulere, et absconditos inter profunda fruticum, vel herbarum, pedum verbere castigare ad latendum; cum maturuerit ad fugam robur, exercitio docere cursus, et assuefacere salire per abrupta. Plura in hanc rem vide apud Ulyssem Aldrovandum lib. I *De Quadr. bisul*. cap. xxvii, ubi de cervis fuse tractat. Cæterum quod Vulgatus hic transtulit : « Separantur filii earum, » in Hebræo est, *convalescunt filii carum*, id est, valent et sani sunt : licet matres difficilem partum habeant, filii tamen salvi et incolumes sunt beneque valent, pinguescunt, et vegeti sunt. Septuaginta vertunt, ànefjX.uai t t tixv àTüw, *abrumpent filios suos*; S. Augustinus legit, *abrumpent filii carum* : c?d Grœci

volunt significari, num sciat Job, quomodo matres malernro charitatis oblitro adultos filios separent, et abrum pant a se; et tamen illi exeuntes ad pascua multiplicentur et convalescant.

Tropologice S. Gregorius lib. XXX *Moral*. cap. Minitri ix, per *cervos* et *ibices* tradit magistros spirituales Pl'110* designari, qui in arcanis Dei symbolis *cerei* nominantur, quia serpentes spiritales, id est peccala, edunt; de quibus Propheta ait Ose. iv, G : wr!U « Peccata populi mei comedent, » hoc est minuent, ut notat Hugo cardinalis, veluti absument et devorabunt, ut ne tenues quidem reliquiro eorum supersint, quemadmodum digerebat venena Mithridates. Et quidem colubri effigie peccatum Sapiens a Deo instructus adumbrat *Dedi*. xxi, 2 : « Quasi a facie colubri fuge peccata : » imo hydri omnibus colubri>que animi crimen est funestius atque tetrius. Cantu igitur et laude prosequitur David Numinis sapientiam in legendis ordinandisque Ecclesia: moderatoribus, cujus *Psalm*. xxviii, 9 vox prroparal cervos, non cornutos illos silvis, sed hos mysticos peccatum absumentes; ad quem Psalmi locum pulchre I). Basilii : « Ubi, inquit, cervi praesentia est, omnium ibi serpentoni malitia fugatur : » odorem cervi nulla ferunt animalia venenata, quando vel ad suffitum cornu cervini secedunt reptilia. Sane felices illi nostri erunt cervi, si ubicumque fuerint hoc consequantur, ut serpentes venenatos, hoc est peccata, comedant et exterminent, quod opus est longe gloriosissimum et divinum. Hi porro cervi spiritilales licet quoad vigorem disciplinæ patres sint, tencritudine tamen viscerum nil matribus concedunt; quippe qui summis laboribus ac doloribus lacrymisque filios suos diritto pariant : audi Paulum instar parturientis cervro clamantem *Gal*. iv, 19 : ufilioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis;» quanto autem zelo rostuaret abunde declarat dicens Rom. ii, 2 : « Quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo : optabam enim ego ipse anathemaesse a Christo pro fratribus meis. » Propter Hebræos hoc dicit, quos videbat a Deo et salute alienos, pro quibus ad beatam vitam et Christum adducendis vel ipsam animam profundere voluisset : propterea illos perditos et in perniciem suam ruenles ipse merrebat, et tristitiam continuam patiebatur : ita nimirum divinus ille vir ardebat, et quotidiana parturitione cruciabatur. Cæterum hic etiam expendendum illud in spiritualium cervarum partu, quo pacto « incurvantur ad fœtum, et pariunt : » nisi enim de sublimi contemplationis specula quandoque descendereut, et auditorum captui sese accommodarent, minime illos Christo parerent ; unde Paulus I Cor. ix « Factus suiu, inquit, infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem : omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos : » ecco quomodo incurvetur hoc cerva H Cor. v, i3 : « Sive enim, inquit, mente excedimus Deo (altissima nimirum contemplationis ex-

stasi lotus abreptus in Deum) sive sobrii sumus vobis (discipulorum captui attemperatus) chantas Christi urget nos : n item alias I Cor. n,6 : « Sapientiam loquimur inter perfectos ; n alias vero I Cor. ni, 2 : «Tanquam parvulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam : nondum enim poteratis. » Atque hoc modo tanquam cerva par-
turiens se incurvabat ad foetum.
Ckrito» Cæterum cervo quoque Salvatorem nostrum el
Davidem regem prophetamque assimilati appo-
luimi- site docet in hac verba D. Ambrosius præfaturus
hntar- in Psalm, il i : « Mulli quidem, inquit, deplorave-
runt infirmitatem fragilitatis humanæ; excellen-
tius tamen cælcris S. Job et S. David : ille supe-
rior, directus, vehemens et acer, et quasi gravi-
bus exasperatus doloribus, majore cothurno; hic
blandus, placidus atque mansuetus mitiore af-
fectu, ut vere, quem imitandum sibi proposuit,
cervi imitaretur affectum. Nec te moveat, si tan-
tum Prophetam feræ similitudine videar prati-
care, cum legeris ad Apostolos dictum Matth. x,
16 : Estote *astuti* (Vulg. *prudentes*) *sicut serpentes, et*
simplices sicut columba. Sed tamen quamvis istius-
modi similitudines piis adslruantur exemplis, sit-
Crro- que innocens et mitis natura cervorum, illum
nm tu- cervum ad imitationem Prophetæ propositum hoc
ti»M X I°co arbitror, de quo Salomon paternæ mentis
assertor Prov. v, 19 : *Cervus amicitia et pullus gra-*
tiarum confabulentur tibi (Vulg. *cerva diarissima et*
gratissimus hinnulus). Verus enim Dei Filius in
semelipso naturam, quam animantibus ipse do-
navit, expressit; qui in hunc mundum tanquam
cervus advenit, » etc. Hæc Ambrosius : et mox
rursus explicaturus Psalmi exordium, quod est:
Chrbtns ° Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, n etc.
io! Tri xu’ subdd : ° Cervi similitudinem sus-
ion?’ C’P’l cljam Christus, quia veniens in terras scr-
myitid penlem illum diabolum sine ulla sui offensione
protrivit : cui calcaneum suum obtulit, sed ejus
venena non sentit. Unde dictum est ei Psalm.
xc, 13 : *Super aspidem cl basiliscum ambulabis;*
simus ergo et nos cervi, ut super serpentes am-
bulare possimus. Erimus cervi, si vocem Christi
sequamur, quæ nos el præparat cervos, et facit
morsus serpentium non timere: ac si qui forte fue-
rint vulnerati, aufert eorum dolorem solvendo
delicium. De his cervis dicit Dominus ad Job :
Observasti partus cervarum, numerasti autem menses
carum, plenos partus ? dolores autem carum solvisti,
enutristi filios earum , ut non timeant? Audi quo-
modo non timeant filii cervarum talium. Doceat
te Isaías dicens cap. xi, 8 : Et *puer parvulus mittet*
manum in cavernam aspidum, et non illi nocebunt.
Et ut agnoscas, quod Ecclesiæ filios significare
videtur, addidit : *Partus autem carum emittes, di-*
rumpent filu earum , et multiplicabuntur in genera-
tione, exhibunt, et non revertentur retro. Nemo enim
Luc. IX, 62, *mittens manum ad aratrum, et respi-*
ciens retro, habilis (Vulg. *aptus*) *est regno Dei.* Me-
rito ergo cervus factus est Dominus, ut tales sibi

cervos Domini vox præpararet, de quibus ait
Mare, xvi, 17: *In nomine meo damonia ejicient,*
linguis logucnlur novis, serpentes tollent, el ti mor-
tiferum quid biberint, non eis nocebit, » etc. Plura
de cervorum natura mystice exposita vide in
Expos. Patr. Grece. tn Psalm. xxYiii et xu. In ar- Asin
cano igitiiir sensu anima adinstar cervæ incur-
valur ad partum, quando Christi jugum subit,
quæ prius collo erecto superbierat : tunc conci- u
pit a timore Dei, tollit onus impositum velut ute-
rum ferens; mox parturit conatu multo, ct bono- eoa-
rum operum foetus, multa demissione animi cur-
vaia ac pœnitentiæ exercitio prona, cum rugitu,
hoc est gemitu, enititur.
5-8. QUIS DIMISIT ONAGRUM LIBERUM, ET VINCULA '»'I
EJUS QUIS SOLVIT? CUI DEDI IN SOLITUDINE DOMUM, ET
TABERNACULA EJUS IN TERRA SALSUGINIS : CONTEMNIT
MULTITUDINEM CIVITATIS, CLAMOREM EXACTORIS NON AU-
DIT : CIRCUMSPICIT MONTES PASCUB SUX, ET VIRENTIA
qu eque perquir it. — Onagrum sat notum est esse Ow «
asinum silvestrem, cujus feracissima est Asia ct
Africa, ut Plinius scribit lib. VHI, cap. xv; de quo bim
vide quæ supra annotavimus ad cap. vi, 5, cap. Ti"aj
xi, 12, cap. XXIV, 5 : ubi Job ejus mentionem fe- n *
cit. Ilie autem Deus describit onagri mores inge-
nuos; in quibus mulla sane mira latent, quæ ho-
mines exacte callere nequeunt, v. g. cureum Deus
liberum creaverit absque vinculis, quibus jumen-
ta servituti destinata stringuntur; et assignaverit
ei pro stabulo solitudinem, pro domicilio terram
sterilem, ubi tamen illum non deserit; quomodo
libere vegetur, quasi spernens urbium commer-
cia, nolens imperantem et labores dueros exigen-
tem audire, cum copiosa illi suppetat annona in
montibus herbosis atque virentibus, quos ille pro-
cul conspicatus, ad pabulum se celerrime prori-
pit. Sed quæres, cur magis de onagro quam de Cor bl:
aliis animalibus hæc dixerit Deus, quibus hæc °TM'
magis convenire videntur, qualia sunt cervus, quiin at-
capreæsilvestres, unicornis, etc. hæc namque ma- terin» te-
gis ab hominum frequentia separata vivunt, et
liberiora a vinculis manent; quippe quæ nun-
quam capta cicurantur, et hominibus non inser-
viunt sicut onagri; de quibus dixit Varro eos
captos mansuefierî, et maximo capientibus usui
esse; præsertim ad seminationem cl agriculturam.
Hinc ego ducor ut sentiam cortici litterae non ni-
mis hic adhærendum, quasi Deo maxima cura
esset de onagri libertate, et de solutione vinculo-
rum ejus, et de pastu illius esset valde sollicitus.
« Numquid de bobus cura est Deo? » inquit Apo-
stolus I Cur. IX, 9; cura quidem illi est, qui
Psalm. cxLiv, 16, » aperit manum suam, el implet
omne animal benedictione; » præsertim cum Chris-
tus dicat Matth. x, 29, quod nec unus passerculus
cadat in terram sine l'aire coelesti; non tamen de
iis præcipua cura, sed de illis quos ipsorum vo-
luit figura el typo significare. Unde similia ani-
malia describens, sæpe dicit quæ illis difficile,
iis vero, quos sub eorum nomine exprimit, mi-

Oojflrr
>i;nUR4t
mHla-
rimi.

ijflcc congruunt. Onagrum itaque hic assumpsit ad insigne quoddam mysterium explicandum. Onagrcnminllcbtnco vocatur K'iflp/ tere,etquamvis hoc nomen absolute feram omnem silvestrem, fugientem hominum consortia significet (unde forte latimim *fera* nomen deductum est) peculiariter tamen onagro tribuitur, quia nomen illud ducitur a verbo T13 *pharad*, quod est *separare se et dividere*, ut idem sil *phere* quod *solitarius*, aul se separans et dividens. Cujus vocis significatum onagro in primis convenit, ut cui juxta vulgarem opinionem solitudo gratissima est; et maxime satagit se ab hominum frequentia el convictu separare atque dividere, cum sit animal natura sua valde timidum, juxta illud Poelæ :

Sape etiam cursu timidos agitabis onagros.

Quare nusquam se reputat securum nisi in solitudine, ab omni hominum frequentia semotum. Quam ob causam Deus sic ipsum a solitudine descripsit *Jercm.* ii, 24 : a Onager assuetus in solitudine, » uIS. Gregorius lib. XVI Mora/. cap. xxui annotavit ; et dicitur *Ose.* vin, 9 : o Onager solitarius sibi, » id est qui solitudinem tanquam suam i/o »' cl sibi propriam reputat. Hujus autem pr.rda leo ^iJUtur summopere delectatur, ut annotat Alberiti''Magccjroj nus lib. *Ite Animal.* : quia nimirum ipsum vehementi cur. menti odio prosequitur, et ejus esum gratissimum ducit; quod et Spiritus Sanctus docuisse visus est, cum vocans *venationem leonis*, cum ait *Eccli.* sin, 23 : « Venatio leonis onager in eremo; sic et pascua divilum sunt pauperes. » Pro nihilo ducit leo alias feras capere, onagri i venationem in prelio et deliciis habet. Onager tamen liber a vinculis et laqueis venatorum, Iconis quoque insidias cavet, dum juxta nominis sui significationem ad solitudinem se recipit, et ab omnibus se separat. Quando igitur hic mentio til onagrorum, hoc eo Deus facit, ut ostendat non esse nostrum illos liberos sinere. Quod perinde est alquo si diceretur : Nos, cum contemplamur asinos silvestres, debere sic statuere, omnes homines simul congregatos non jrosse dare illis eam naturam qua prediti sunt. Confiteamur igitur Deum omnia disposuisse supra vires cl facultatem nostram ; et si in ipsius operibus aliquid desideremus aul reprehendamus, id a temeritate nimis stulta promanare; hoc quo unum superesse, ut oculis sursum sublatis cum, qui ejusmodi cl tam immensam potential! videntam nobis exhibet, adoremus. Illoc enim exemplum adfert Deus, ul redarguat homines, qui se magni faciunt, nec de conditione sua cogitant, falsa sui opinione decepti. Certe si tales sui cum asinis silvestribus comparisonem instituunt, invenient onagros aliquid longo præstantius et optabilius quam ipsos habere, nempe liberiitem; qua ipsi so privant, dum durissimam omnium viliorum serviunt servitutem.

Tropologice S. Gregorius lib. XXX *Moral*, cap. Oaiger xu, per onagrum hic jnielligli cum, u qui cordo

saltem remotus a turbis et a negotiis srecularibus rpnbo- soli Deo et sibi vacat; et si aliquam externam oc- lom bo' cupationcm sustinet, eam non in. aliquod temporale emolumentum, sed in Dei honorem et ohe- b«« m- dientiam refundit. » Quis ergo potuithominem cui is terrenis affectum, etdesideriis rerum carnalium u. obductum ad similitudinem onagri hujusmodi curis et desideriiis eximere, nisi ille, qui absolutam potestatem in cor nostrum habens, valet rerum hujus mundi exilitatem ostendere, et rerum coelestium dignitalem aperire, et absque ulla vi, imo cum summa voluptate humanam voluntatem ab illis avellere, et in istis occupare ? Hic dum coelestia perquirat, el a curis terrenis liberatur, apte dicitur *liber*, inquit S. Gregorius : « quia magna est servitus saecularium negotiorum, quibus mens vehementer atteritur, quamvis in eis sponte desudet. Cujus servitutis conditione carere, est in s*cnU mundo jam nihil concupiscere : quasi enim quoddam jugo servitutis premunt prospera, dum appetuntur ; premunt adversa, dum formidantur, • etc. Non sunt igitur divites liberi, qui divitiarum pondere pregravati non solum auro et argento serviunt, sed iis, a quibus opes accipiunt, aut a quibus ad eorum conservationem et augmentum juvantur, miserrime se subjiciunt. Non sunt potentes liberi, qui dum dignitate potiuntur, litigantium clamoribus obruuntur, querelis quasi vinculis cruciantur; et eorum, quibus presunt, curis cl negotiis tanquam servi abjectissimi proteruntur. Non sunt liberi ipsi reges et principes saeculi, iv-rw qui onere regnorum pressi gemunt; etsi non gemunt, stultorum el amentium more inter vincula uim et compedes se solutos esse conjiciunt. Sed liber ^3 UEt est, qui sola Dei possessione contentus nihil terrenum cogitat, nihil caducum amat, nihil quod praeterit concupiscit : Cui, inquit Dominus, *dedi in solitudine domum*, quia in quadam rerum penuria constitutus umbra meæ specialis cure protegitur. *Et tabernacula ejus in terra salsuginis*, quia in statu rerum terrenarum sterili et vacuo, tranquillitate et donorum coelestium abundantia recreatur. Ille *contemnit multitudinem civitatis*, dum a consortio stultorum liberatus, cum Deo et angelis nititur inire commercia; et *clamorem exactoris non audit*, dum nihil temporale cum urget, ut animæ suæ profectum acceleret, et ab eo quod spirituali profectui non conducit, curis rei familiaris abdicatis, tempestive discedat Ille denique *circumspicit montes pascua sua*. et vitam illam coelestem, quam imitatur, attente perlustrat, et *verentia quaque perquirat* : nam virtutum opera, quæ nunquam delicient, el nunquam a sua pulchritudine cadent, in pabulum hominis interioris assumit.

Expende autem duo quæ Deus facit, ul liber Duo «u3 servetur onager a vinculis, primo ad solitudinem ducil, quam non transcursim, sed permanenter Ubemm, inhabitet : a Cui, inquit, dedi domum in solitudine. « *Secunlo* ejus tabernaculum facit tanquam 10 H

t/TrjMl- terram salsuginis : 'quidam ad lilteram ideo hæc dicta credunt, quod onagri nascantur el vivant in Arabia, qure solitaria maxime est; et ideo vocatur *Arabia deserta*, ubi herbis salsuginosis sustentantur; sed qui hujus animalis naturam describunt, non hæc annotarunt : nec enim in Arabia sola vivunt, ut superius ex Plinio dictum est, nec salsuginosa* terra solum herbis aluntur; quin potius, ut Oppianus apud .Elianum lib. V, cap. xi, dixit, onagri pastu aluntur herbarum, quas abunde fundit terra; quæ autem salsuginosa est non abundanter fert herbas. Aliquid ergo altius voluit Deus indicare, duo scilicet quæ in justo operatur, ut eum liberum servet a laqueis et vinculis diaboli. Primo eum separat a populorum frequentia, et mundanorum consortio et multitudine civitatis; quo nomine impiorum el carnalium cogitationem intelligit, quorum infinitus est numerus: pauci sunt in civitate qui justitiam undequaue teneant: «Circuite per vias Jerusalem, inquit Dominus *Jercm.* v, t, et quærile, si inveniatis virum facientem judicium,» etc. Hanc multitudinem vir justus contemnit, et ab ea se separat, et mundum fugit; deinde tabernaculum suum constituit)» wrl *n terra salsuginis. Tabernaculum justus est ejus caro vel corpus, in quo illius spiritus sicut in tabernaculo habitat, dicente apostolorum Principe *Petr.* i, 14 : « Velox est depositio tabernaculi mei; » de quo argumento fuse loquitur Pineda noster ostendens apte *tabernaculi* nomine humanum corpus designari : hoc porro ponit in terra salsuginis, notum est enim terram fertilem el herbarum feracissimam reddi sterilem si salsuginosa fiat, et sale conspergatur. Sic Deus *Psalm.* evi, 34 in pœnam peccatorum reddidit aliquando « terram fructiferam in salsuginem, n quæ si aliquid profert, id minimum est et parvi momenti. Est caro nostra terra, quæ abundantissime herbas illas noxias profert, quas Apostolus enumerat *Gal.* v, 19 : « Manifesta sunt opera carnis; quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, » etc. Per *salem* igitur mordentem pœnitentiæ et mortificationem hæc terra comprimitur, no hujusmodi *ma^a 6crm^na Pr^lcral^* tabernaculumque spirituum* *n ferra salsuginis erigitur. His autem auxilioribus diaboli remotis, facile erit illum superare, et ejus vincula laqueosque evadere. Undo subdit :

Clamorem exactoris nox audit.—Quis alius nomine *exactoris* debet intelligi nisi importunus iUc persuasor, de quo dixit Dominus *Luc.* xii, 31 : « Et judex tradet te exactori? n hujus vox est tentatio misera suggestionis quam, qui mundum fugit, et carnem compressit, non audit, nec admittit; sed libere repellit, valideque obsistit. Mundo namque relicto et carno superata, invalidus hic exactor redditur, qui illis sociatus vires quasi insuperabiles resumpserat : idcirco igitur pauci sunt qui hujus evadant laqueos, liberosque se a vinculis peccatorum servant; quia pauci sunt, qui so-

onagros exhibeant, fugientes mundanorum consortium, elcarnis lasciviam comprimentes. S. Grc- Cmgorius lib. XXX *Moral*, cap. xni, nomine eiiamta'u-*exactoris* carnem ipsam intelligit, quæ tanquam durus exactor quæ sibi sunt necessaria exigit; et, ut dixit S. Gregorius Nyssenus lib. *De Bcatit.*, per famis affectionem propemodum vocem emittens, se nunc egere cibo declarat. Ubi Magnus Gregorius argute expendit vocem illam *clamorem*. Non enim dixit : *Sermonem* exactoris non audit, sed *clamorem* : quapropter «magnus, inquit, discretionis labor est, huic exactori et aliquid impendere u*-ct aliquid denegare, et non dando gulam restringere, el dando naturam nutrire, quæ fortasse discretio subinfertur cum dicitur : *Clamorem exactoris non audit*. Sermo namque hujus exactoris est, necessaria postulatio natura; clamor vero ejus p-utu mensuram necessitatis transiens, appetitus gulæ. ludQ,fu Hic itaque onager exactoris hujus sermonem audit, clamorem non audit; quia discretus vir ac continens, et usque ad temperandam necessitatem veutrem reficit, et a voluptate restringit, s Ita ille.

Hinc facium est, ut sancti viri, cum caro fame, specti siti, vigiliis et lassitudine affecta petebat cibum, «üu potum, somnum et requiem sibi concedi, summo studio expenderent, an vere peteret ea quæ præcise ad jus suum spectabant; et quoniam sæpe id ignorabant, id eidem denegabant, etiam cum aliquando vere necessarium erat : et considerantes illam B. Basilii sententiam serm. 1 *De Jejun.* : « Quantum carni detrahis, tantum facis animam spiritali bona valetudine relucere, » excedebant aliquando circa carnis mortificationem. Unde ut refert D. Thomas *Quodl.* V, art. 18, egregie de hac re disputans, B. Bernardus se accusabat, quod aliquando corpus suum jejunando et vigilando nimis debilitasse!; et B. Franciscas morti proximus, cum lacrymis veniam petebat a corpusculo suo, quod plus justo illud afflisset; S. Petrus martyr religionem ingressus tam constanter carnis restitit petitionibus, ut necessaria etiam eidem denegando mortis pericula incurrens, a pralatis fuerit reprehensus : ita quidem illi, timentes ne carni concederent superflua, negabant necessaria. a *Nec* id mirum, inquit S. Augustinus lib. *Quast. ex utr. Test.*, nam quanta solertia attendit medicus iUaa-infirmo corpori et febricitanti alimenta prabere, u °oa quæ febrem non accendant, et vitam conservent; ^i^ade tanta sollicitudine viri justus attendere debent ila nenu carni necessaria ministrare ad vitam, ul non potius sanguinis calorem accendant. » Et iterum lib. *De Confi, virtut. vittor.*: « Sicut æger, inquit, ad medicinam, sic ad sumendas dapes debet quisque accedere, nequaquam videlicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens. Hinc Veritas dicit *Luc.* xxi, 44 : *Attendite ne graventur corda vestra crapula et ebrietate*. Sustentanda igitur sunt corpora, non gravanda; et quemadmodum medicamenta sic sunt alimenta sumenda. » Sic

vir wti- ille. In arcano igitur sensu onager liber, vir con-
 Uriu⁶ temptationi deditus csl; qui cum corpore caleris
 phtloni hominibus similis sit, ut asellus silvestris domes-
 (i ditas tico; moribus tamen cl exercitiis tam longe dis-
 <0:r[D ri- crcPat quam vir patritius nobilisve ab ignobili
 tur servitutis vinculis obligato. Hic libera Deo dimit-
 titur solutis temporalis vilæ ac sollicitudinis nexi-
 bus. Designat ei Deus in locis desertis antra pro
 domo, ubi animi libellas, rerum cœlestium æsli-
 malio, mundi ac polilicæ vilæ contemptio suc-
 crescunt; neque auditur vox ullius mortalis do-
 mini, qui ab homine ingenuo operas et negotia
 sæculi hujus exigat, lime efficitur, ul perspicaci
 mentis acie circumspiciet liber montes pascuæ
 suæ, hoc est cœlos, in quos suspirat; ubi viror
 arridet æternus cl amoenitas, quæ nunquam lan-
 guebit, quam perenniter contemplatur, qua pas-
 citur et roboratur, tametsi in eremo sterili inter
 scopulos et spineti moretur.

0-12. NUMQUID VOLET RHINOCEROS SERVIRE TIBI,
 10,11 cl a IJT MORABITUR AD PRÆSEPE TUUM? NUMQUID ALLIGI-
 786 BIS RHINOCEROTA AU ARANDUM LORO TUO? AUT CON-
 FRINGET GLEBAS VALLIUM POST TE? NUMQUID FIDUCIAM
 HABEBIS IN MAGNA FORTITUDINE EJUS, ET DERELINQUES
 EI LABORES TUOS? NUMQUID CREDES ILLI QUOD SEMEN-
 TE)! REDDAT TIBI, ET AREAM TUAM CONGREGET?—Quæ
 hic de rhinocerote dicuntur co cdferunlur, ul os-
 tendat Deus illum indocilis esse natura, neque
 condocefieri ab homine posse, ut jugum subeat,
 aul frænum seu lorum patiatur, ulex ejus robore
 aliquam homo commoditatem capiat, sicut ex
 equo aul bove : hæc omnium quæ hic de rhino-
 cerote dicuntur summa complexio csl. Feram is-
 tam Aristoteles nolam non habuit; jejune præter
 morem suum delineavit Plinius lib. Vili, cap. xx:
 Rhinocre- " Rhinoceros, inquit, unius in nare cornu, alter
 m»qn»ls hic genitus hostis elephanto, cornu ad saxa limato
 præparat se pugnæ, in dimicatione alvum maxi-
 me petens, quam scit esse molliorem; longitudo
 ei par, crura inulto breviora, color buxeus. » Ha
 remisse ac parce ille, quod parva admodum eo
 adhuc sæculo istius quadrupedis Romanos atti-
 gisset notitia; nec quidquam Juba Mauritania rex,
 cujus auctoritati plurimum Plinius defert, super
 eo i rodidisset. Uberius Agalharcides Polyhistor,
 Oppianus et alii apud Ulyssem Aldrovandum lib.
 l iie (*Juadr. binile. cap. xxxin*, ubi vide de illo
 Rhiooe- plura. Aliqui rhinocerota cum monocerote con-
 si tn fundunt; Plinius, Solinuscl alii aperte distinguunt,
 nec niale ex Profanorum scriptorum usu, apud
 roi. quos monoceros longe diversum u rhinocerote
 animal, nipote cui formam equi, caput cervinum,
 cornu quatuor pedum oblongum, idemque in
 fronte, pernicitatem denique summam ac ferita-
 tem tantam, ut nunquam vivus capi possit, tri-
 buant. Si tamen ex Scriptura) usu loquamur, vi-
 detur idem rhinoceros qui et monoceros ; nam
 vox hebræa ONT *rean*, quæ hic habetur, ubique
 a Septuaginta g-cviufo; seu *unicornis* redditur.
 S. Hieronymus vero modo reddit *rhinocerota*, ut

hic et *Num. xxm, 22* el cap. xxiv, 8; *Denier. xxxm*,
 17; *Psalm*, xxviii, 6; modo *monocrota* vel *unicor-*
nem, ut *Psalm. XXI, 22*; 1xxv h, 75, et xci, 10 et
 litri. XXXIV, 7. Credit Pineda noster rhinocerota,
 cujus fortitudinem videtur Scriptura ubique prae-
 dicare, esse illud acimai, cui in nari cornu est;
 quod colligit ex hoc loco, ubi videtur tacita fieri
 hujus feræ cum bove comparatio, quæ optime
 congruit rhinoceroti ; siquidem rhinoceros Pau-
 taniæ est bos indicus vel æthiopicus, el Festo
 Pompeio bos legyplius; beet in eo quod Ægyp-
 tium dicat vel auctoris lapsus vel mendum vi-
 deatur. Qua de re consulenda sunt historia ani-
 malium : nec enim mei muneris est hæc fusius
 disputare, aul perfectam historiam scribere, cl
 integram adferre enumerationem proprietatum
 quæ insunt in animalibus, quorum hic exempla
 proferuntur; sed intra limites interpretationis con-
 sistere, ea dunlaxut ex historiis obiter delibando,
 quæ sacrum textum illustrent, el moribus rite
 componendis utilem doctrinam suppeditent.

Dicitur hic ergo rhinocerota non fore nobis sub- Rhinou-
 dilum, nec eo nos uti posse ut bove, equo el TM h'-
 asino ; nunquam posse ipsum cicurari, nec un-
 quam araturum, aut sementem redditurum, et ju
 aream congregaturum. Ubi, sive *arca* proprie pro ha-
 loco accipiat, in quo grana excutuntur aul ven- “
 lilanlur, vel ad quem convehuntur, uti Lyranus,
 Pineda et alii exponunt; sive mclonymice pro
 frugibus ipsis in arcam convehendis, aut inde
 evehendis, uti Novarrinus lib. V *Elect*, cap. ix,
 operose probare conatur, sensus eodem recidit;
 quia utrovis modo æquo probatur rhinocerotis
 ad humanum obsequium ineptitude; nec in ho-
 minis potestate esso ipsum ita cicurare, ul ejus
 imperio parcat ; quod hoc loco tantummodo si-
 gnificatur cl inculcatur, ut cognoscamus non esse
 nostrum disponere de operibus Dei. Nam si rhi-
 nocerota vel aliam similem feiam domare non
 possumus, quomodo universum mundum rege-
 mus ? quomodo os nostrum adversus Creatorem,
 qui omnia sapientissime disposuit, ut nihil sit
 in operibus ejus culpandum attollemus et aperie-
 mus? Videmus igitur, quomodo nobis hic locus
 ad nostram instructionem applicandus sit. Ac Uewfcio
 primum quidem hinc discere debemus, quando Dd »“
 nobis serviunt animantia, id eo fieri, quod Deus
 ipsa donici, et nobis quasi in manum et potestà- deuren-
 tem nostram tradat, ut illis uti possimus ; cur lor 7)
 enim Juco'», m, 3, « equis fræna in ora mittimus Jiru'u.
 ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum
 circumterimus? » cur morigeris bobus, asinis et
 mulis utimur? cur sinunt se ab homine regi, tra-
 hunt aratrum, aut onera ferunt? nisi quoniam
 Domino visum est nobis ali quod imperium in ipsa
 tribuere. Ille igitur bonitatem Dei nostri contem-
 plemur, quando ad usum et ministerium nostrum
 applicuit belluas, quæ alias solo suo aspectu nos
 ita perterrefacere possent, ut ad ipsas appropin-
 quare aut accedere non auderemus : jam vero

puerulus ꝑHas regit; ita ut boves jugo assucti ba-
dilo contineantur, non invili ingens illud suum
collum jugo submittant, et demittant cornua pro
nutu pueri dirigentis ac minantis eos. Cum id vi-
demus, agnoscamus benignissimi erga nos Dei
liberalitatem ac bonitatem, qua humano generi
de tam utili ad vita» hujus labores sublevandos
jumentorum presidio prospexit; quando voluit,
ul illa» tam grandes belluæ ad usum nostrum et
0<j<rf ministerium adhiberentur et cicurari possent. Con-
rwooc** (pavero quando animadvertimus rhinocerotam tam
iwh »cd pertinaciter insitam sibi a natura ferociam reti-
prtt nere, illa ut omnes homines conducti in unum
“**!■ n sua indura suisque viribus non possint ipsum
tn^ fo domare et subjicere; agnoscamus unde id pro-
»Quest, manet, nempe ex peccato Adami et nostra perversi-
tate, simulque ex eo quod in illum, qui nos in
hoc mundo principes constituerat, omnesque adeo
creaturas in manum cl potestatem nostram tradi-
derat, rebelles fuimus. Placidum enim et quietum
imperium in omnia animantia retinuissemus, nisi
erga Deum nostrum ingrati fuisset, illi debi-
tum honorem denegantes.

GentiBf Allegorico *D.* Hieronymus in commentariis hu-
«k r«- Jus ꝑoci iclꝑus ^positionem obiter perstringen-
diuuo. dam duximus) per *rhinocerotam* gentilem populum
r>"o intelligit, qui antea superbus et indomitus, lan-
m r a ^ein v*clꝑJS prædicatione evangelica Ecclesiæscr-
rhinoca- vivit, alligatus nimirum charilatis loro : « *Lorum*,
>< inquit, charitalem Christi inicilligere debemus, de
qua loqueos Apostolus ait *Colos*, n, 2 : *Copulali
in choritate*: cujus vinculis colligandos mortales
Isaías olim prædixerat cap. xlv, 14 : *Labor JEgypti,
et negotiatio Æthiopia, et Sabaim viri sublimes ad
te transibunt, et tui erunt; et post te ambulabunt,
vincti manicis pergent.* Et David exponens quem-
admodum charilatis vinculis per ministros verbi
Dei vinciendi essent credentes, ita loquitur *Psalm.*
cxlix, 8 : *Ad alligandos reges eorum in compedibus,
et nobiles eorum in manicis ferreis.* Quorum vincu-
lorum nominibus charilatis Christi fortitudinem
voluit demonstrare, quoe etiam fortis cl potens in
manicis ferreis ad amorem Domini constringit. »
Hæc S. Hieronymus. Plures hujus loci sensus al-
legoricos, tropologicos et anagogicos vide fuse
ac pulchre apud S. Gregoriani lib. .XXM *Moral.*
cap. ii, m et iv.

vem ii 13. Penna struthionis civilis est pennis herodii
Vari et accipitris. — Versus hic admodum diverse ab
bufilo interpretibus effertur; ac in llebræo quidem est
nī31 nTon n'13x °'3r' n33»
oh m renanim ncgelasah,im-ebrah chasidah vcnotsah; quod
nr gh aliqui quidem sio interpretantur, *ala cxsultan-*
bum lata, an penna ciconiæ et pluma? alii vero sic,
alis pavo exsultavit, numquid pennas struthioni et
plumas dedisti? vel etiam sic, *numquid pavoni ex-*
sultantes alas dedisti? an item pennas ciconiæ et stru-
thioni? Quod pro eo habendum ac si dixisset :
Pavones exsultant alis suis, vel, quod malim,
permis suis, ul pennas caudæ pavonum innuat,

quibus illa constat. Siquidem penna durior est,
ut pluma mollior; unde aves volaro pennis dici-
mus, non plumis. Pavo autem de cauda potius
exsultat quam de ala. Septuaginta vertunt, rripA
TipffcuZvMvvu).acax, *penna Icetantium ncclassa* : Sym-
machus, ζ^Aaxàpxû TfiftçùiTxt, *penna exsulta-*
tionis circumnectitur; Aquila, ataforw am-
vx?r).ixn, *ala canentium complicatur.* Olyrnpiodorus
illud *ncclassa* pro avi accipit, ita enim habet, t ij-
zviv tWt rf Oía *i 'ateam, jucundum quiddam aspectu*
est ncclassa ; et Scholiastes, vtiXaaax k w &v mixta» xxi
wpia* il#cv TT.v rriptûaw, xal ttXĭcv t cû raúvc.; *ncclassa*
volucris est pennas habens varias et pulchras, atque
adeo magis pavone. Sequitur, ζáv auXXá&þ à-iiSa xai
víaax, *si conceperit asida el nessa*, quod Symmachus
Iranstiilit, tç íva-pcauaiTai ζ xúl.**c; írriXct; aór&ú, *si am-*
plexabitur cycnus plumis suis; Olyrnpiodorus ait,
cbíSa ζ cfCûSu* ion xarft A/ úXxv, i ó; wiç í^a-
aav, cu x,aXw; vcxaavTí; *asida est herodius secundum*
Aquilam, aut ciconia, ut nonnulli dixerunt, non Lene
considerantes. Scholion exponit : H Si ζolía xxl *i*
fiaax íTTXvâ xat ζuva, ^.ry áv<r,Ta xxl * etc
cxo^íaaí, |xr. c ^ cĭxĭv(üv t wv -p>vr,<xá:o/ áurr.; * -p?
ζ 0xð; * t gOt o *jap xaTtaiÓTniatv aurñ; t g ac^/.v, *asida et*
nessa sunt et ipsæ aves, sed stolidæ et robustæ: frustra
laboraverunt, cum salvos non præstilerint filios
suos : abstulit enim Deus illis sapientiam : hoc enim
significatur verbis illis : Quia *tacere fecit ejus sa-*
pientiam.

Cæterum ut ex hac tanta lectionum varietate doti «
obiter aliquid ad nostram instructionem elida-
mus, juxta textum hebræui in *pavonis alam* ocu- c,
lum conjiciamus . nonne illic artificium tam ad- rindan,
mirabile est, ut quid dicamus non habeamus,
nisi quod Deum glorificare nos oporteat? Si igitur
vel unica pavonis penna nos in sui admira-
tionem rapiat, et quasi obstupescere cogat, quid
faciet totum illud artificium, quod in hoc mundo
apparet; qualis el quanta quæso nobis speciali-
ter videbitur gubernatio generis humani? et ta-
men in eo hallucinanlur et potissimum caecutiunt
homines, quod velint mundum ex ipsorum arbi-
trio regi. Id vero ex eo est, quod desideriorum
suorum non fiant compotes, cosque Deus ex animi
illorum sententia cl voto non tractet. Nos tamen
plus quam convictos officii nostri esse oportet, si
ea quæ oculis nostris exhibet velimus conside-
rare. En igilur Dei in hoc loco scopum. De *cico-*
nia quoque loquitur, quæ in llebræo a pietate
nomen invenit, qua in parentes nemini cedit;
quocirca *pielati-cultrix* a Petronio Arbitrio voca- Cíwnii
tur, cum in illa plus humanitatis quam in horni- colini,
nibus sæpius interdum rcpçñalur. Parvas cmm
ciconiæ cum adoleverunt parem gratiam referunt
patribus cl matribus, ipsosque in senectute alunt,
ul beneficium, quod ab illis in juventute acce-
perunt, rependant. Id vero si diligenter conside-
ratum fuerit, sufficiet ad liberorum, qui erga suos
parentes rebelles sunt, ingratitudinem condem-
nandam. Vulgatus porro interpres comparisonem

liic instituit alarum *struthionum* cum pennis herodii et accipitris : sed cum potius intendat immorari in eo quod subicit de stoliditate et levitate, simulque robore illi animali insito, quid de his tradat audiamus.

14-18. Quando derelinquit Ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea ? Obliviscitur QUOD PHS CONCULCET EA, AUT BESTIA AGRI CONTERAT. Duratur ad filios suos quasi non sint sui ; frustra LABORAVIT NULLO TIMORE COGENTE. PRIVAVIT ENIM EAM Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cum TEMPUS FUERIT, IN ALTUM ALAS ERIGIT; DERIDET EQUUM Miu ft ascensorem eius. — Singularem Dei erga slru-àm"iorâ iMocamelum providentiam declarat, quod cum prori-avis proprie non sit, alas tamen illi herodii aut dentia, accipitris similes affixerit, ut illius in tanta mole tarditatem acueret; et cum propter insignem stuporem ova in pulvere peritura relinquat, quod nemo posset sua prrestaro solertia, Deus illa calefacit; et quod maternus alias efficit incubitus, solius Dei providentia ex illis maturos et vitales fœtus excludit. Neque enim mater amplius de sobôle aut ovis curat, neque illis ab hominum scu bestiarum injuria cavet, aut ullam servat sobolis excludendre aut fovendoe memoriam; neque magis filios suos aut amat aut curat quam alienos. Quare suum laborem, quem in ovorum nixu pertulit, perire sinit; quod facit, non ut oblatum a potentiori hoste periculum evitet, sed cogente nemine, propter stuporem suum et animi duritiem, qua suorum studium et curam abjecit. Quæ tamen licet in filiorum cura atque custodia stolidasit, in sua tamen saluto procuranda neque iners est; neque desunt illi a natura et a divina providentia subsidia. Cum enim id exigit temporum angusta necessitas, alarum adjumento ea se alacritate incitat ad cursum, ut neque equum neque equitem curet, quorum præverlit cursum, et studium eludit : ita Sanctius noster in paraphrasi. Ou» ili Sed absurdum fortasse cuipiam videatur, harum nfiuur av*um» struthionis, inquam, herodii et accipitris pennas inter se comparari, cum non uno nomino discrepent : struthio enim pilis similes et lanuglinosas quodammodo plumas habet, præter non tri,, solum accipitrum, sed et crelcrarum avium morem. Verum hoc loco advertendum est id tantum agere illis verbis Prophetam, ut ex lino qualicumque harum avium similitudine maximam ingenii actionumquo carum diversitatem innuat ac declaret, g. d. Pennæ struthionis cum pennis accipitris in eo conveniunt, quod utræque reque penntesint, nec hæ magis pennre quam Hire cendendo: sint, adeo ut plumarum ratione, quæ utrique ex requo dalre sunt, pari etiam volandi pernicitate prreditre esso debere videantur; vel, ut Glossa interlinearis exponit, et res ipsa etiam testatur: Penna struthionis similis est pennre herodii et accipitris, nimirum colore castaneo et nigro; usu tamen et viribus toto hre distant cœlo : accipiter enim phimis densissimis, quæ exi-

gure molis corpus obvesliunt, celerrimo per aera fertur volatu ; struthio vero etsi pennas habeat, quæ reliquis avibus ad volandi usum concessre sunt, vix tamen hisce suis ab humo sese polis est attollere ob ingens corporis pondus; ideoque ad cursus tantummodo velocitatem ei serviunt.

In llebræo hic habentur nomina, quæ varie ab hebrazanlibus transferuntur; recte Limen Vulgatus *herodium* et *accipitrem* posuit, quomodo S. Paires passim legunt : voluit enim Deus eas aves exprimere, quæ in sublime pernici volatu feruntur, ut naturam struthionis declaret; hre autem sunt herodius et accipiter, quas notum est, inquit S. Gregorius, cretcras omnes volatus sui velocitate transcendere. Struthio igitur primo pennas quidem Strnlh10 habet in genere pennarum similes pennis herodii et accipitris, sed subtiles, magnas, latas, et u» forodiversas ab illis : nam cum accipiter et herodius dtl per pennas quas habent sublimia pelant, et cœ- ç'i' n*ú lum ipsum contingere videantur, struthio nequa- ToUtom. quam se a terra elevat; unde medium quid dicitur a Diodoro Siculo lib. III *Iter. Antiq.* inter aves et pecora : habet enim alas sicut aves, sed a terra non elevatur magis quam pecora ; ideoque credo struthiones ab eodem Diodoro lib. IV et Strabone lib. XVI vocatos aves *cervinas*, quod etsi alas ha- Slhra' beant sicut aves, per terram tamen currant sicut cervi : cursu enim velocissimo feruntur, ul Ælia- »iu, «i nus lib. XIV, cap. xx, Plinius lib. X, cap. i et Xc- TOrT nophon lib. I De *Cyri exped.* dixerunt Id ostendit agilitatem, qua ingens illa bellua pollet, est enim semiavis et semianimal terrestre, caque gravitas est in corpore struthionis, ut non possit se attollere ad alte volandum ; sed ila volitai, ut nemo ipsum assequi possit : frustra citato cursu ruas, non valebis illimi apprehendere, nam ex parte imis plantis subsultans, ex parte volitans, equorum et aliorum animantium omnium pernicitatem superat. Hoc insuper habet admirabile quod in via fugiens lapides ungulis bisulcis comprehendat, et in sequentes projiciat : alis itaque utitur struthio non ad volandum, sed ad currendum ; propter quod Deus dixit : a In altum alas erigit, et deridet equum et ascensorem ejus : » velocius enim alis erectis currit quam velocissimus equus. *Secundo* habet hoc struthio, quod « derelinquit ova sua in terra ; obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat : » fœcun- struthio dissimulæst inter aves slruthio, adeo ut plusquain octoginta ova ex seso pariat, sicut dixit Ælianus OVI SUI i ft pui], lib. XIV, cap. Nix, XX et xxi, nullum tamen connu »°n p«- protegil aut fovet, inquit D. Isidorus lib. XII, cap. eiu vu, sed in arena aulpulvcre omnia relinquit, non attendens neque curans quod viatorum pedibus aut bestiarum incessu conculcentur et dissipentur. Mirandum sane quod ova, quæ dolore magno peperit, omni cura destituat: nec tantum ovano-gligit, verum etiam pullos jam ex ovis enatos.

Duratur ad filios suos quasi non sint sui, etc. — Pagninus vertit, *crudelis fuit pullis suis, ac si non*

essent suf; Regia, *duriter tractat filios suos, non si-*
f.mhio- 6i;quod ut intelligatur, observandum eslinScrip-
 B” m – [Ura duo ꝑc struthione dici quæ contraria viden-
 Herode tur: ꝑTimuBi, quod pullos suos summo amore
 Uui ia diligit, ita Deus indicavit *Midi, i*, 8, et Gylus ex
 J’l^* Æliano lib. XIV, cap. xxi; aliisque auctoribus
 ’ comprobavit. *Secundum*, quod erga filios suos sit
 omnibus animalibus crudelior, cum illos neque
 foveat neque pascat; quo alludere videtur Jere-
 mias dicens *Thren.* iv, 3 : « Filia populi mei cru-
 defis quasi struthio in deserto. » Hinc Philippus
 diaconus illud quod Job dixerat cap. m, 29, ex-
 plicavit, socius *fui struthionum* : in Hebræo habe-
 tur, *socius filiabus struthionis, q.* d. Sicut enim fi-
 lli struthionis a parentibus deseruntur, absque eo
 quod aliquam eorum pascendorum curam ha-
 beant; ita ab hominibus relictus sum, ul nullus mei
 vel levem curam habeat. Ulrumque autem verum
 est; nullum siquidem animal ita filiorum visu de-
 lectatur sicut struthio; et nullum est, quod mi-
 nus curet eos alere, servare et defendere. Unde
 subdidit Deus : *Frustra laboravit nullo timore co-*
gente: Pagninus et Regia reddunt, *in vanum labor*
ejus absque pavore : loquitur de labore, quem in
 r-of cor partu struthio sustinuit. Naturæ Auctor, ul bene
 "i lfijh *>ine^a noslcr annotavit, parentibus in partu et
 jurtoi educatione filiorum laborem immiscuit el dolo-
 tdjnnie- rem, ulille amorem erga filios augeret. Quæ enim
 rit cum labore acquirimus amplius diligimus; el quo
 majori labore proles stetit, co plus a parente di-
 ligitur; unde aiunt plus a matribus quam a pa-
 tribus prolem diligi, quæ majoribus matris dolo-
 ribus editur; et ab utroque parente filios primo-
 genitos magis amari, quod prima procreatio ubi-
 que parenti laboriosior existat. Unde Jacob allo-
 quens primogenitum suum Rubén *Gen.* XLix, 3 :
 Alter a Tu, inquit, principium doloris mei.» liic amor,
 quem in parentum visceribus naturæ Auclor in-
 asdicci didit, duos allectus excitat in eis: unum audaciæ
 n tin i- ct fortitudinis, ideoque animalia el aves limidis-
 d’i fœcL bjmās f-mit audacissimos; alterum timoris et an-
 xii’ sollicitudinis, ideoque animaba fortissima
 reddit timida, ut illo limore sollicita sint et anxia
 ad servandos fœtus : ita Plutarchus annotavit lib.
De Amor, prol.; imo et Spiritus Sanctus loquens
 de parente filios difigente *Eccli.* xxx, 7 : « Pro
 animabus filiorum colligabit vulnera sua (id
 estéril audax, ut vulnera non timeat pro eorum
 defensione) : et super omnem vocem turbabun-
 tur viscera ejus. » Quidquid enim audit slatim
 sollicitum reddit, ut de filiis defendendis cogitet;
 Struthio autem nullo Umore sollicitus aut anxius
 redditur ad lifios servandos, nec illorum limet
 amissionem : omnis propterea labor, quem sus-
 tinuit ova pariendo, inanis est et frustræneas: pul-
 lorum suorum amissionem non timet, inquit Ni-
 cetās, et ita omnem operam sino dolore perdit.
 Hinc recte de illo dicitur :
 I’mitamt kob eam Deus sapiextia : — nempe
 si.uth o symbolum fuit struthio stullitiæ et stoliditatis, ut

Pierius lib. XXV *Hieroglyph*, annotavit, ostendens *tr*^.
 avem esse stultissimam; quod vel ex eo statini*nm *?*.
 conjici potest, quia cum omnibus avibus major
 sit, ipsi camelœqualis (unde *struthiocamclus* com-
 muniter vocatur) et altitudinem equilis equo in-
 sidentis excedens, ut dixit Plinius lib. X, cap. i,
 caput habet parvum ad modum anatis : et cer-
 tum est parvitatem capitis stoliditatem et insipien-
 tiam apud physiognomicos indicare. Sed quis
 credat Deum tam late et ex professo hæc tractaro
 voluisse, ut solummodo struthionis exponeret
 stultitiam et naturam? si enim de bobus, quando
 de eis locutus fuit, non curabat, ul dixit Aposto-
 lus I *Corinth, ix*, 9; sed quæ ab hominibus requi-
 reret indicare per boves contendebat; credisnc Sub
 totam ejus curam de sh’ulhione fuisse, cum de •r@Wi’
 struthione locus fuit? « Mullis quidem senten- mJ’
 tiaj, inquit S. Gregorius lib. XXI *Moral*, cap. i,
 tanta allegoriarum conceptione sunt gravidæ,
 ut quisquis eas ad solam historiam tenere nititur,
 earum notitia per incuriam privetur. » Oportere
 propterea nos sancio patriarchæ Jacob similes
 esse debere admonet, qui virgas populeas, ac vi-
 rides amygdali, el ex plalanis, parlim decorti-
 cavit, oculisque ovium corlice detracto expo-
 suit, ut congruos sibi prolieuosque fœtus conciperent et ederent. Unde in eam sententiam addu-
 cor, ut credam multa admiranda opera naturæ
 a Deo producta fuisse, ul eis mentem nostram
 juvaret ad opera mysteriorum gratiæ facilius in-
 telligenda. Quando igitur hic dicitur « Deus pri-
 vasse sapientia struthionem, » cognoscamus eo
 nos admoneri, quod cum judicio et ratione præ-
 dili sumus, eo magis Deo obstringimur, qui hoc
 bonum inæslimabile nobis concessit : quantum
 enim illud est posse bonum a mulo discernere, et
 intelligere quodnam sit officium nostrum, non
 solum ad ambulandum in hoc mundo, sed elioni
 ad aspirandum ad vitam ccelstem? Quando igi-
 tur ecr judicio valemus, ut possimus inter turpe
 el honestum, virtutem et vilium distinguere, cæ-
 teroquin etiam Deus nos Sancto suo Spiritu illu-
 minat, ita ut quodammodo coeli nobis sint aper-
 ti, quoad angelorum societatem et ad vitam im-
 mortalem transeamus, per Dei gratiam facti cives
 sanctorum et domestici Dei : quando, inquam,
 id habemus, quantas Deo gratias debemus, no
 stolido struthioni similes simus?

Theologice D. Gregorius lib. XXXI *Moral*, cap. strnthio
 v, censet Deum hoc in loco hypocritam deseribendum ex professo assumpsisse, illius stultitiam pochtx.
 et stoliditatem exponendo, ut inde nos sapientes
 efficiat, id quod ex nomine hebræo, quo liic *stru-*
thionem vocat, apte satis colligi videtur. Decem
 enim vicibus in Scriptura struthio nominatui, sci-
 licet *Levit, xi*, 16, *Deuter.* xiv, 15, *Job.* xxx, 29,
Isai. xi», 2i, *ibid.* cap. xxxiv, 13 et cap. xli h,
 20, *Jcrem.* l, 39, *Thren.* iv, 3, *Mich.* i, 8, et hoc
 ipso do quo agimus loco. El novem ex illis in sirothi»
 Hebræo vocatur H3p’ *iaghenah*; et tamen nunc

enite d- vocatur a Deo 0'25*1 *renanim*, quod nomen est
piíctt. nnmeri pluralis, tantummodo hoc in loco totius
Scripturæ sacre positum, quod propterea dubium
est quid significet : ducitur enim a radice p*i *Ta-
nan*; quæ significat *lætari*, gloriari, ovare, ut
transferre possis lætantes ovationibus, el vocibus
laudum intendentes ; unde hebraizantes trans-
ferunt *pavonem*, ac si Ileus dicat se illi pennas tam
pulchras et formosas contulisse, ut inde gloriatur,
el ovationes ac laudes exspectare videatur. Unde
Pagninus transtulit, *alis pavo exsultat* ; Chaldæus
tamegol expressit, id est (*galium silvestrem*, qui
etiam instar triumphantis erecta crista exsultat
ovatque. Septuaginta legunt, rif«u.tw< vu-
)iaoa, *penna latantium neelassa*; Symmachus, «rtph
dcjijüopwU rtfufúnat, *penna exsultationis circumnec-
titur*; Aquila, irnfvpw alv«6vTuv «w w i-)áu, *ala ca-
nentium complicatur*. Sed excellenter Vulgatus stru-
thionem expressit, in quem manifeste quæ Deus
dixit conveniunt ; qui quoniam non tam illum
describere curabat quam hypocritam, quem stru-
thionis symbolo nostris oculis objicere cupiebat ;
non illum consueto nomine n5>” *iaghcnah*, sed
appositissimo tZj’357 *renanim*, in plurali vocaro
voluit; quo indicaret totam illius mentem et cu-
ram positam in ovatione, laude populi ac homi-
num acclamatione, de quibus Christus dixit *Malth.*
vi, : 1G « Omnia faciunt ul videantur ab hominibus ;
et exterminant facies suas, ut appareant homini-
n>(«ri- bus jejunantes, n Vide igitur quam excellenter cos
ut opê- describat : « Pennæ struthionis similes sunt pen-
njuitiinis herodii et accipitris : » *herodii* et accipitris
nom’nc v’ros sanctos intelligit, qui in sublime so-
ron ç’elevant, nubes transcendunt, et suo volatu coelos
nator a ipsos contingunt ; qui corporo in terra positi, co-
tem, et gitatione et aviditate in æterna patria conversan-
tor’ tur, ex quorum persona dixit Apostolus *Philip.*
ni, 20 : « Nostra conversatio in cœlis est. » *Pennæ*,
per quas disponuntur ad volandum et se elevan-
dum, sunt opera mortificationis, jejunia, vigili®,
disciplinæ, quibus carnem extenuant, ul mens
elevari possit. Ideoque Deus *Isai.* xxxm, 16, mu-
nimenta *saxorum* vocavit justī viri sublimitatem :
« Munimenta, inquit, saxorum sublimitas ejus; »
operasiquidem mortificationis et pœnilenliæ sunt,
quibus so muniunt contra inimicos, et quibus præ-
parant so ut ad sublimia eorum animus feratur ;
lantoquo sunt habiliores ad petendum sublimia ,
quanto majorum horum saxorum congeriem co-
pularint. Similes pennas habent struthiones, by-
pocritæ inquam, et tamen nullatenus a terra ele-
ctili» oil vantur : jejunant, mortificant carnem, conficiunt
pioiunt. semetipsos jejuniis, vigiliis et abstinentiis, oratio-
nibus insistunt, eleemosynas largiuntur ; sed nul-
latenus terram transcendunt, aut ab illa elevan-
tur , quia hujusmodi pennas non ad volandum
producunt, sed ut hominum, qui in terra com-
morantur, oculis videndas conspiciendasque ex-
ponant. Miseri profecto illi qui laborant, et opera
pœnitentiæ, mortificationis et cælarum virtutum

excreent similia operibus justorum; sed tamen
cum per ea justī coelum attingant et consequan-
tur, illi e contra terram non deserunt, et nil ere-
leste adipiscuntur, quin potius semetipsos adhuc
magis deprimunt, clin infernum demergunt : ita
de la Noza *Trart.* II, num. 143.

In eo autem præcipue stoliditas et stultitia stru- rr«i-
thionis ostenditur, quod ova sua, quæ cum dolo-
re el labore edidit, quamvis ex una parte plus
quam aliæ aves æstimare videatur, ex alia parte »>«. w
nil penitus curet, sinens cain terra aut in pulve-
re, ut a transeuntibus conculcentur et percanl. qncdoda
« Privavit, inquit, eam Deus sapientia, nec dedit CTrttlJ
illi intelligentiam; » quibus verbis similiter indi- Hl
eat Deus, se non lam de struthione loqui quam ««*■
de hypocrita, quem struthionis typo voluit adum-
brare, ubi expende cum D. Gregorio lib. XXXI
Moral, cap. ix verbum privavit, quo Vulgatus uti-
tur. Ille namque privari *aliqua re* dicitur, qui ejus
est capax, et aptus est eam habere : est enim pri-
vatio negatio formæ in subjecto apto ad eam;
ideoque sicut proprie loquendo Deus non dicitur
privare lapidem visu, quia lapis aptus non est ad
visum recipiendum, ita nec struthionem proprie
loquendo sapientia et intelligentia privavit, ad
quam recipiendam aptitudinem non habet. Nihi-
lominus apte dictum est : Privavi! *eum*, ul intel-
ligamus, non tam de struthione ipso quam de hy-
pocrita, quem describere volebat, locutum; cui
Deus exigentibus ipsius flagitiis lucem sapientiæ,
quam habere poterat, non contulit. Hæc itaque
est struthionis stultitia et stoliditas, fœtus suos,
quos cum dolore et labore pepcrit, relinquentis
in pulvere conculcandos, et transeuntium pedi-
bus conterendos. Omnia animalia fœtus suos ser-
varo satagunt, ideoque, quantum fieri potest,
quærunt loca secūra, ubi ova reponant, et filios
constituant. Passeres quærunt loca eminentia,
aquilæ inaccessas rupes, vulpes foveas abscondi-
tas, lepores cl mures abdita receptacula; solus
struthio relinquit omnibus transeuntibus exposita
ova, conculcanda et proterenda. Vide num pos- ^y'v, l*
sil vivacioribus coloribus hypocrita depingi, cui
hoc proprium est, quod bona opera, quæ lan-
quam fœtus anirnæ parit, ex una quidem parte
videatur, summopere diligere, et maximi cesti- j.a u
mare, cum ab omnibus illa laudari et jestimavi
concupiscat, nihil operum suorum oculos spec-
tatorum fugere cupiens, vehementer sibi in illis
complacens; adeo ut justī nunquam habeant tan-
tam de suis operibus æsimationem, quantam
hujusmodi struthiones authypocritæ, qui laudan-
da propinant opera sua. Ex alia tamen parte ta-
les fœtus suos nihili faccro comprobatur, quod
illos non in abditis aut securis locis curet collo-
care, sed potius in publico omnibus videndos,
imo conculcandos el perdendos constituat. Dere-
linquit igitur ova, id est opera sua, in terra, mi-
nime curans si pes inanis gloriæ ea proterat, aut
bestia agri, nempe diabolus, in ipsa imperfec-

tiones conjiciens, suis malis artibus destruat. Vide hanc struthionis cum hypocrita comparationem pulchre ac fuso diductam a S. Gregorio lib. XXXI *Moral*, cap. v, vi, vir, vm et ix.

<9-25.NŦMQUID PRÆBEDISEQUO FORTITUDINEM, AUT
!.* W* c,nci MORBIS COLLO EJUS HINNITUM ? NUMQUID SUSCITA-
II et !X IUS 11 M QUASI LOCUSTAS? GLORIA NARIŦM EJUS TERROR.

Terram ungula fodit, exsultat audacter : in occursum PERGIT ARMATIS. CONTEMNIT PAVOREM, NEC CEDIT GLADIO. SUPER IPSUM SONABIT PHARETRA, VIBRABIT HASTA ET CLVPEUS. FERVENS ET FREMENS SORBET TERBAM, NEC REPUTAT TUBÆ SONARE CLANGOREM. UBI AUDIERIT SUCCINAM DICIT : Vah! PROCUL ODORATUR HELLUM, EXHORTATIONEM DUCUM ET ULLTATUM EXERCITUS. — Est graphica generosi equi descriptio, in qua admirandam equi fortitudinem expendit Deus, quæ a natura ipsa videtur ad victoriam adornata. Unde quod Vulgatus posuit *fortitudinem*, in Hebræo est gatar, quæ vox *dominium* et *triumphum* significat, quia inter omnia animalia videtur comparata equi fortitudo ad triumphum et victoriam : quapropter eam homines in bello sperant, fidentes in curribus et equis, ut sacræ litteræ sæpissime testantur. Unde cl Plutarchus in *Qucest.* Romanis Marti, bellatorum duci, victorem equum immolari solitum commemorat: quia animosa, inquit, csl bestia, per quam quia victoria comparatur, dum hæc offertur Marti, significatur tali Deo victoriam acceptam ferendam. Quod et Deus expressisse videtur subden- :
Equos Vbi audierit buccinam dicit: Vah! dictio vah inter-
bocciai jectionis est lætantis, aut excitantis, quod equus
ezdU- quasi gaudens sit, et exsultans audacter, et seipsum
gami acuens ad bellum, cum buccinam audit :
xlu, lal- significatquo Deus hoc diflerre equum ab aliis
niliiiTi- animalibus : alia namque dum audiunt buccinam
riuoL fugiunt, aut certe terreŦiunt; sed equus
«piasi agnoscens se natum ad bellum, hoc ipso quod buccinam audit, seipsum ad illud excitat, et, ut dixit Aristoteles lib. III *Ethic*, cap. vii, fervidus fit et ardens. *Procul odoratur bellum* : præsa-
giunt enim, inquit Plinius lib. VIII, cap. xlu, equi bellum, tanquam rem ad quam productos se agnoscunt; unde et Virgilios lib. I *Æneid.* dicit Carthaginenses terram ciTodientes, et equi caput inveni-
entes, illud tanquam belli augurium accepisse; aitque patrem Anchisem, cum quidam illi narraret se quatuor equos in gramine vidisse, tanquam belli omen interpretatum visionem dixisse :

Bellum o lena bospila portas.
Bello arman- tur equi : bellum hæc armenta minantur.

Quomodo autem ad bellum procedat equus explicat Deus dicens :

Epi rl TERRAM UNGULA FODIT, EXSULTAT AUDACTER, IN OC-
cursus pergit armatis. — Non contentus est fortitudinc, quam ab auctore naturæ accepit, sed ut UK' u». armatos impetat, terram ungula fodit, a Non solum. inquit S. Gregorius lib. XXXI *Moral*, cap. sin, contra vementes mínicos non induit, sed cl in

eorum occursum pergit: » vires quoque resumit, et seipsum fortio- rem reddit, dum prius terram ungula fodit. Hoc namque legitimi validissimi- Epu que equi proprium est, dum inimicos impetere a' parat, terram prius ungula excavaro; a quo ca- ats',-.
lalli nomen apud Latinos, Hispanos, Italos Gal- cefwn losque sortiri visus est. Quod et annotavit Virgilios lib. I *Georg.* :

Cavalque
Tellurem, et solido graviter sonat ungula cornu.

Hanc autem pedum concitationem et excavationem terræ quidam ad generositatem magnitudinemque animi referunt. Ita Nemissianus cecinit :

Nec pes officium standi tenet, ungula lerram
Crebra ferit, virlusque artus animosa fatigat.

Similiter et Ovidius :

Qnatn tumidus, quantoque venit spectabilis actu,
Compescitque solum generoso concita pulsu
Ungula?

De quibus videndus est Ælianus lib. IV, cap. xix, de equo agens. Vere tamen ad quamdam naturæ Equai inclinationem referendum est, ut per illam exea- vationem terræ animos sibi faciat, vires acuat et <lam ter- augeat, eo modo, quo qui cursum celerem ag — “* gredi vult, prius quosdam retro passus remittit, *ul^ il' cl seipsum huc illueque impellit, inde in scipso vires, agilitatem el robur acturus. Undo postquam terram ungula valide perfoderit, *exsultat audacter* : iu hebræo habetur iu *fortitudine, vel fortiter*, quasi inde se fortissimum redditum sentiens, et vires suas exacutas agnoscens. In *occursum pergit armatis*, militibus, inquam, loricatis, omni armorum genere instructis et refertis; Septuaginta legunt, iiczcfi6ivai Ji ii« it cJiw iv Ì07.Û, *procedit in campum in virtute*, id est, postquam terram ungula perfoderit, quasi jam inde robur et virtutem auxerit et traxerit, in arenam descendit, ut simile sil ei quod dicit Virgilios lib. I *Georg.* :

Hinc bellator equus campo seso arduus infert.

Sed difficile videtur quoil in hac equi descrip- Quomoh tione sub initium ait:El *circumdabis collo ejus hin- : quomodo enim hinnitus equi potest coi- lum ejus circumdare? numquid ex hinnitu potest darettl- catena valida contici, qua collum ejus circumde- f,u ' tur et ligetur? Notum est *hinnitui* esse vocem equi, quam, quasi suam nobilem fortitudinem jactans, a longe adhuc positus emittit ad terren- dum hostem in bello, quomodo dixit Jeremías cap. vin, 16 : «A Dan auditus est fremitus equo- rum ejus : a voce hinnituum pugnatorum ejus commota est universa terra : » *fremitum* vocat hinnitum, quia equus hinni- ens ad bellum fremere videtur, et hinnitu quasi fremitu terrere. In Hebraeo habetur dictio ilOJH *ragmah*, quæ hoc tantum loco in Scriptura ponitur; quæ significat *tonitruum* seu *strepitum terrentem*, a verbo Opn *ragliarli*, quod tonare aut tonitruum emittere signi-*

fleat : generosus enim equus hinnitum tam validum emittit, ut tonitruum effundere videatur : hunc hinnitum circumdat Deus collo ejus; itaque proterquam quod equi sint robusti, videmus ipsos ad bellum ex parte natos esse, et in pericula precipites ruere. Est furia quædam quæ illos inflammata, ita ut inter ipsos attubas magnosque strepitus arcanus quidam consensus esse videatur : quin etiam ipsos homines audaces reddunt. Hæc quidem cum a Deo tradita sint, nequaquam vacua celestibus mysteriis erunt credenda, ut superius dicitur. Hæc Gregorius proponit, explicans D. Gregorius monuit : nam si solummodo nunc de equo, quæ in cortice sonant voluisset Deus proponere, non viam sapientiæ profunditatem ejus verba haberent; nec altius mentis ejus conceptus procederent quam philosophorum et poetarum, qui naturam, generositatem, audaciam fortitudinemque equi numeroso versu et soluta oratione miro prosecuti sunt. Quare in similibus descriptionibus in mente habenda est illa Pauli sententia I Corinth, ix, 9 : « Numquid de bobus cura est Deo? » utique propter nos hæc dicta sunt, quos sub typo eorum, quæ in quibusdam naturæ operibus expendit, altiori sapientiæ consilio vult instruere; considerata igitur sunt naturæ opera, sed ad altiora mens nostra est erigenda. Nec dubium esse potest, his verbis Deum viros sanctos describere voluisse, quos, ut hic annotat D. Gregorius, sæpe *equorum* nomine et specie in Scriptura sacra depingit, ut cum ait *Habae, vi, 13* : « Viam fecisti in mari equis tuis. » Et *Zach. x, 3*, a posuit cos ut equos gloriæ suæ in bello. » Sicut enim equus ad bellum est conditus, et in mundo constitutus : « Equus paratur in diem belli, » inquit Sapiens *Prov. xxi, 31* ; ita ad hoc in mundo constitutus est homo, ut bellum agat contra dæmonem, mundum et carnem; quos inimicos capitales superando victorias coronam assequatur : cuius propterea vita dicitur militaria, ut supr. cap. vi, I demonstratum est.

Tropologico equus symbolum est sanctorum et fortium Christi militum, maxime martyrum, uti S. Gregorius lib. XXXI *Morat. cap. x* et seq. ostendit. (end; t# | fl8 ergo verbis ita declaravit Dominus fortitudinem a natura insitam equo, ut simul significaverit invictam fortitudinem per gratiam infusam justo, qui *equus Dei* dicitur: huic Deus fortitudinem dat, nam *Psal. lxxvii, 36*, a mirabilis Deus in sanctis suis: Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem; » nec enim posset sine illa inimicos suos vincere. Hujus equi hinnitus vox valida est, qua magno cum gaudio exsultans se esse Christianum et Christi militem ejusque evangelicam legem colere profitetur: hoc hinnitu tantum tonitruo valido antiqui illi martyres, et etiamnum in Japonia moderni, terrebant tyrannos, imperatores, iudices, imo et omnem inferni exercitum. Hunc hinnitum collo ejus circumdat Deus, quia illo (auquain fune et catena valida

obligat ejus voluntatem : in Scriptura enim JExod. XXXII, 9 et XXXIII, 3, *collum* significat voluntatem, quæ instar colli lege tanquam fune ligatur, cui ejusdem legis jugum imponitur: quam legem qui recusant vocantur *Actor, vn, 51, durm cervicis; Psalm. n, 3, dirumpentes vincula, et projicientes jugum*. Hinnitum ergo collo circumdat Deus, quia voco, quam ab intimo pectore Christianus hinniens et exsultans profert ; Deus ipsum ligat et obligat : nam ex hoc ipso quo quis gloriatur se esse Christianum, intelligere debet se esse obligatum ad tenendam vitam Christianis praescriptam. Alioquin, a quid proderit, inquit S. Jacobus *Epist. n, t 1*, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? n Unicuique animæ, cui Deus misericorditer præsidet, ante omnia fidei fortitudinem probet, de qua divus Petrus ait I Epiri, v, 8 : « Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret : cui resistite fortes in fido. » id est per fortitudinem quæ innitatur fidei. Hæc autem licet potissimum insit animo, tamen sicut equus suam ostendit nativam fortitudinem externis signis, hinnitu et igneo fumo, quem per nares spirat, quasi incutiens terrorem; sic etiam justus cum oportet suam animi fortitudinem et invictum robur externis signis et factis, spirans flammam ardentis zeli contra virtutum hostes, manifestat.

ille igitur qui perlinet ad equitatum Dei in Iribus potissimum fortis ostenditur, primum quidem in velocitate currendi per viam mandatorum Dei, et consiliorum ejus, per magnos saltus quasi locusta volans, per domos et foveas transcurrentis et transiliens, id est, per cuncta aspera transiens, et omnia offendicula prætervolans, ne offendant, vel in peccatimi aliquod labatur, et hoc est quod dicitur : *Numquid suscitabis cum quasi locustas ?* nani Deus ipse est qui sua forti inspiratione justum excitat, et facit ita currere, et saltare, et quasi volare, ut in dies proficiat, et scandalum ex periculis occurrentibus non patiat. Deinde robur suum in bello contra inimicos domesticos, carnem scilicet et appetitus inferiores, ostendit, coramque pravos propensiones puniendo viriliter elidit non occidendo carnem, sed eam jejuniis, disciplinis atque ciliciis domando; et hoc est *terram ungula fodere*. Contra vitia vero et concupiscentias ejusque ad interitionem magno spiritus fervore pugnandum est, et hoc est *ferventem et frementem sorbere terram*, id est, ardenti zelo sanctoque furore quidquid terrenum et vitiosum est mortificare ac penitus consumere : nam *Galat. v, 14* « qui sunt Christi » am suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. » Tandem fortitudinem suam exerit contra hostes externos sive invisibiles sive visibiles, qui quovis modo virtutem sive verbis et argumentis fallacibus, sive minis et terroribus, sive vulneribus et tormentis oppugnant. Eortis autem in Domino omnia hæc quæ pavorem incutiunt contemnit, Forti*

nec cedit gladio vel cuius tormento, nec por-
 cula moris pertimescit; sed potius cum oportet
 alacri audacia *in occursum pergit armatis*, sicut
 Christus Dominus perrexit in occursum militibus
 qui veniebant comprehendere illum. Imo et *aim*
audierit baccinam dicit : VoA/ quia *Hom.* v, 3 gaudet
 in persecutionibus et tribulationibus pro Christo,
 et *Jac.* r, 2 omne gaudium existimat iu varias in-
 cidisse tribulationes. Nequaquam tamen hæc for-
 titudo est temeraria, sed prudens et sagax, nam
 procul odoratur bellum, et præ sagit tentationes
 prius quam veniant, ut se præmuniat : nam ja-
 cula previsa minus feriunt. Et ante languorem
 præparat medicinam; nec suo se sensu ducit, sed
 libenter exhortationes ducum, et monita præla-
 torum auscultat, ut per eorum consilia vigor
 animi accrescat, confortetur cor, et ad pugnan-
 dum vires resumat.

Talis igitur est justus, qui Dei *eguius* nominatur,
 Q00 dicitur *Zach.* x, 3 : « Posuit eos quasi equum
 gloriæ sut in bello, n id est, quasi equum glo-
 riosum, phaleratum et ornatum, sicut pulchro
 ornati solet ad bellum; el quæ sunt iste pretiosæ
 phaleræ nisi virtutes, quæ fortitudinem comitan-
 tur, et animam coram Deo pulchram reddunt et
 hostibus formidabilem? Cujusmodi sunt tempe-
 rantia, humilitas, continentia, et reliquæ, quæ
 terrena bona despiciunt. Unde statim subdit Pro-
 pheta : a Et erunt quasi fortes conculcantes hi-
 lum viarum, in prælio bellabunt, quia Dominus
 cum eis; et confundentur ascensores equorum;»
 et quid est *lutum viarum*, nisi carnis illecebra?,
 vanitates mundi, fallaces divitiæ, et quidquid vi-
 tiorum csl fomes et materia? hæc omnia concul-
 cant fortes in Christo, et ideo superant, et pro-
 sternunt ascensores equorum et potentes sæculi,
 quia Dominus est cum sanctis suis. Declarat hæc
 I). Ambrosius lib. I *Offic.* cap. xxxvi fortitudinis
 laudes decantans his verbis : « Revera juro ea
 fortitudo vocatur, quando unusquisque seipsum
 vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur
 atque inflectitur, non adversis perturbatur, non
 extollitur secundis, et quasi vento quodam varia-
 rum rerum circumfertur mutatione. Quid autem
 excelsius et magnificentius, quam exercere men-
 tero, affligere carnem, et in servitutem redigere,
 ut obediat imperio, consiliis obtemperet, ut in
 adeundis laboribus impigre exsequatur proposi-
 tum animi ac voluntatem? » El iterum : « Non est
 igitur mediocris animi fortitudo, quæ sola defen-
 dat ornamenta virtutum omnium, el judicia cus-
 todiat; el quæ inexpiabili prælio adversus omnia
 vilia decernat : invicta ad labores, foris ad pe-
 ricula, rigidior adversus voluptates, dura ad-
 versus illecebras; quibus autem deferre nesciat,
 nec, ut dicilur : Ave dicat : pecuniam negligat,
 avaritiam fugiat, tanquam labem quamdam quæ
 virtutem effeminet. » Hæc D. Ambrosius, egregie
 depingens equum phaleratum gloriæ Dei, virum
 fortem, cui Deus insidet, cujus fortitudinem in-

victam in duobus generibus spectandam dicit f
primo, ut externa corporis pro minimis habeat,
 et quasi superflua, magis despicienda quam ex-
 petenda ducat; *secundo*, ut ea quæ summa sunt,
 omnesque res, in quibus honestas cernitur, pre-
 clara animi intentione usque ad effectum perse-
 quatur.

Talis itaque vir foris optat bellum, in quo gra-
 vir t " lia Dei vincat; cupit pugnam, in qua a Domino
 adjutus hostem prosternat; desiderat occasionem, in
 qua se fidelem Domino manifestet : sicut enim Del p ».
 jurisperiti quærunl lites, quarum causa clientulos Ul T, >
 sibi commendatos defendant; et milites deside- M'
 rant bellum, in quo adversus hostes prelienlur,
 et nomen victorum ac divitias lucrentur; ita just
 possunt tentationes percipere, ex quibus a se Dei
 auxilio viciis, et honorem victoriæ, et virtutum
 merita et gloriæ premia conquirant. Et quidem
 mentium fortissimarum indicium est, hostium in-
 cursus non timere, nec tentationum molestia tris-
 lari; quorum robur Dominus hoc loco sub figura
 illius mystici equi pulchre describit, ubi inter alia
 ait : « Terram ungula fodit, exsultat audacter : iu
 occursum pergit armatis : contemnit pavorem,
 nec cedit gladio : ubi audierit buccinali), dicit :
 Vah ! » Justus quidem, ut diximus, *terram ungula* Ju, 10'
fodit, cum tentationis tempus esse persentiens,
 corpus suum, ne insolescat, et hostibus se adju- altara
 gat, spiritus fortitudine ferit : sic enim Paulus
 generosus equus, cui Dominus ad mundum pe- T c
 ragrandum et hostes proterendos insedit, terram
 ungula mortificationis pulsabat, cum I *Corinth.*
 ix, 27 corpus suum castigabat, et in servitutem
 redigebat. Insuper *exsultat audacter*, quia sancta
 quadam elatione, nui polius spiritus magnanimi-
 tate, de imminente tentatione quasi de occasione
 patiendi et proficiendi congaudet : nam et ipso
 Paulus ait II *Corinth*, vn, 4 : « Repletus sum con-
 solatione, superabundo gaudio in omni tribula-
 tione nostra. » Quin et *in occursum pergit armatis* :
 dum enim videt se ab inimicis invadi, non fugit,
 non se præ affectu timoris abscondit, sed in oc- obrbm
 cursum hostium advenientium ipse procedit ; in
 cujus exemplum, uti dicebam, Dominus *Joan.* c(Ub
 svili, 4 a militibus ad crucem quæsitus « proces- dhbofo.
 sit obviam eis, et dixit : Quem quieritis? » Quin
 el magnus Antonius, ut in V71e ejus narrais. Atha-
 nasius, a dæmonibus laniatus, et semimortuus
 relictus, provocabat eos dicens : « Ecco ego hic
 sum Antonius, non fugio vestra certamina; etiamsi
 majora facialis, nullus me separabit a charitale
 Christi; » psallebatque dicens *Psalms.* xxvi, 3 : « Si
 consistent adversum me castra, non timebit cor
 meum. » Insuper el vir justus fervore charitatis
 accensus *contemnit pavorem*, id est, spernit sagit-
 tas hostium et jacula, dicilque in divina gratia
 confisus Jlom. vm, 35 : « Quis nos separabit a cha-
 ritate Christi? Tribulatio, an angustia? » an ce-
 tera quæ sequuntur? quæ omnia, ut impotentia
 ad suum robur spiritus superandum, contemnit

el ridet. *Non cedit gladio*, quoniam enses diaboli jam emicantes, et ictus inferentes frangit, dum valide cuique suggestioni occurrenti resistit. Ac t <ndem, *ubi audierit buccinam*, *dicit* : *Vah !* nam, ut ait S. Gregorius lib. XXXI *Moral*, cap. xvi : « Cum certamen passionis sibi propinquare considerat, do exercitio virtutis exsultat, nec terretur pugnæ periculo, qui vicloriæ lætatur triumpho : n sic ille, quem vide fuse ac pulchre a cap. x usque ad cap. xvn inclusive.

En igitur quomodo ad instructionem nostram, omnia quæ hic per partes de eqnis narrantur, re-
^rre debeamus : quin eliam ex alia parte obser-
citn», vanda quoquo Dei bonitas est, in eo quod sic do-
met equos, ut ipsos hominibus subjiat, et ad ip-
sorum ministerium accommodet. Alioqnin num-
quid existimabimus equum, qui natura sua in-
tiomilus esl, quique etiam quasi natus sit ad præ-
liim, passurum se ita regi et tractari, nisi Deus ferociam illam insitam auferret, quo homines ipso
, possint uti? numquid ex nobis ipsis cum domare
el tractare auderemus? Concludamus igitur Deum nobis suam virtutem declarare, quando ejusmodi
audaciam equis dedit, cosque ita feroces reddi-
dit; nobisque singulare etiam bonitatis et amoris testimonium dedisse, quando nos, qui nihil sumus, equos sic domare possumus, ut illis utamur,
cl patiantur ipsi se a nobis fatigari, adhiberi ad cui rus trahendos, et alia ministeria. Quando igitur
equi se sic regi patiuntur, minime dubium est, quin Dominus ostendat, quantopere sit liberalis erga nos, idque re ipsa cognoscendum nobis exhibeat.

26. Numquid rr.n sapientiam tuam plumescit accipiter, EXPANDENS ALAS SUAS AD AUSTRUM? — *q. d.* Non tuum, sed meum opus est, quod accipiter ad cal°reiu austri alas expandat, ul hujus venti tepore membra ejus ad laxandas plumas veteres
ni» pin-et novas induendas concalescant, Precipua, et maximo theologorum, Ægyptiorum mystarum, philosophorum aliorumque scriptis decantata accipilris affectio, est pennarum casus cl renovatio, quam Ælianus lib. XII *lie Anim.* cap. iv, quando fieri soleat, ita indicat : « De accipitribus, inquit, audire memini, solere cos antequam Nilus inundet, et agros operiat, ex pennis illas, quæ jam consenuerint, dimittere (ut rami fruticum jam arida folia) cl alias novellas cl elegantes producere, similiter ut arbores comam, n Tempus vero inundationis Nili ex Claudiani hisco versibus discere licet, ubi ait :

Cumque die Titani canis flagrmior armat,
Et rapit humores muirlos, venasquft calore
Compescit, radiisquo potentibus æstuat axis t

quibus verbis dies caniculares describit. Verum scire licet hoc fero tempore, nempe sub initium augusti mensis, accipitribus plerisque, quibusdam sub medium, nonnullis etiam sub finem pennas novas pcrfici, et inulto ante veteres de-

eidero; nempe primo vere, mense marlio et aprili : tunc enim primum mutare plumas incipiunt, et veluti senectam deponere, vestemque obsoletam pennarum priorum ejicere, in quarum locum paulatim succrescunt novæ, sub finem Undem æstatis perfectionem adepturæ, ita ut in toto habitu nulla plumarum diversitas aut dissimilitudo conspiciatur. Qua vero ratione isifaxec renovatio peragatur, pulchre describit D. Gregorius lib. XXXI *Moral*, cap. xnn : ■ Quia, inquit, per annos singulos pennam veterem accipiter nova nascente projiciat, ac sine intermissione plumescat, pene nullus ignorat. Non autem hic illud plumæ tempus dicilur, quo in nido vestitur; quia tunc nimirum adhuc pullus ad austrum alas expandero non valet; sed illa annua pluma describitur, quæ laxata veteri penna renovatur. Et quidem domesticis accipitribus, quo melius plumescere debeant, húmida ac tepentia loca requiruntur ; agrestibus vero moris est, ut flanto austro alas expandant; quatenus eorum membra ad laxandam pennam veterem venti teporconcalescant. Cum vero ventus deest, alis contra solis radios expansis atque percussis tepentem sibi auram faciunt, sicque capto tepore, apertis poris, vel veteres exsiliunt, vel novæ succrescunt «Hactenus ille. Teporem nutem hujusmodi renovationis istius effectricem esso causam vel ex eo liquere potest, quod quotidiano experimento venatores comprobarunt, mansuefactos accipitres ægre admodum pennas veteres cum novis commutare, nisi loco undequaque obturato ac tepente recludantur : ita Ulysses Aldrovandus lib. IV *Ornith.* ubi fuso ac docte de accipitribus disputat

Tropologice S. Gregorius lib. XXXI *Moral*, cap.

sviti : « Quid est, inquit, *accipitrem in austro plu-* iw'jr
mescere, nisi quod unusquisque sanctorum tactus flatu S. Spiritus concalescit, et usum vetuste con-

versatiouisabjiciens, novi hominis formamsumit? d'-
quod Paulus admonet dicens *Coloss. m,9:Exspo-* b*mw'

fianfes vos *celerem hominem cum actibus suis, et induentes novum. Et rursum It Corinth, iv, 16* : Licet is *qui foris est noster homo corrumpatur; tamen is qui intus est renovatur de die in diem.* Vetustam autem pennam projicere, est inveterata studia dolosæ actionis amittere, et novam pennam sumere, est mit m ac simplicem bene vivendo sensum tenere. » Hæc ille. Sicut autem fieri non potest, ut avicula novas plumas induat, nisi veteres exuat, ita impossibile est, ut quis non abjectis actuum vitiosorum vestibus, bonorum habituum, id est virtutum indumentis decoretur. Illos autem vitiosos actus solum studium abnegationis depellit, quia nemo potest quod placet abjicere, cl quod delectat relinquere, nisi sibi ipsi contradicens flagello mortificationis utatur. A nobis igitur

mottis-
mortificationis gladio imperfectiones et superflua desideria præcidamus, ut cœleslibus desideriis ad ij0 'w
omnem virtutem incitemur : nam hæc desideria robur ad prosequendam mortificationem adjitM r'00

nileem cient, et studiosarum actionum erunt initia, qui-
T «*i* ^us virlus JPsa generatur, et semel genita con-
servatur ac crescit. Expende hic in quo Deus sa-
pientiæ noslræ summam constituat, in renova-
tione nimirum accipitris, qui veterascentibus plu-
mis, imo gravantibus et deprimentibus, ore ad
austrum flantem converso, eum desuper calorem
ebibit, quo, depositis vetustis plumis, in eo ju-
ventutis flore appareat, quo a parentibus fuit et
cognitus cl educatus. Olympiodorus in *Caten*,
gear, de hac accipitris innovatione loquens : « Di-
citur, inquit, accipiter versus austrum explicatis
alis ferme erectus in aere consistere : » non su-
pinus, cætrorum animalium more; sed erectus
in medio aere constitutus, dimissis vetustis, pri-
mas nativitatis plumas explicat. In quo præclare
totam sapientiam hominis recognoscit Rupcrlus
lib. II *De Opr. Spir. Sancti*, lib. I *De Sap.* cap. xxi
aiens : « Quid est ergo *accipitrem in austro plu-*
mescere, nisi quod unusquisque sanctorum tactus
flatu S. Spiritus convalescit, et usum vetustæ con-
versationis abjiciens, novi hominis formam su-
ver» n- mit? n Ille vere sapiens, ille vere in se ostendit
in10'»> s°Picntiani divinam, qui desuper afflatus vetusta
ipjiaj ibjicit, mundana despicit, novitiam illam, in qua
reoon- a Deo primum conditus est, ostendit reclitudi-
coMuüt ncm' qua non huni' Procum^cns instar quadru-
' pedum , sed rectus Deo novus homo exhibeatur
et filius. Hujus innovationis mysterium S. Grego-
rius supra citatus ita prosequitur : «Dicatur ergo
B. Jobo : Numquid per sapientiam plumescet ac-
cipiter, expandens alas suas ad austrum, id est :
Numquid cuilibet electo, tu intelligentiam con-
tulisti, ut flante S. Spiritu cogitationum alas ex-
pandat, quatenus pondera vetustæ conversationis
abjiciat, et virtutum plumas in usum novi vola-
tus assumat? » In meditatione nimirum spiritales
reddimur accipitres, ut quidquid Deo displicet
abjiciamus, et virtutum gloria tanquam reccu-
A-cipiter tium plumarum vestitu circumdemur. Porro ac-
p/oicien- c'P'lcr» ut Ælianus lib. XIV, cap. xii tradit, soli a
uutn « delusa antiquitate consecratus, optime prolicien-
ptrfecio- Gura ac perfectorum csl typus; quod omnem vi-
rum' tam suam soli iustitiæ consecrant, cl fulgori ac
calori divini amoris se dicant : hi namque more
accipitrum alas vehemcnliorum affectuum ad
austrum ventum calidum, nempe ad Spiritum
Sanctum expandunt ; non tam ut veteres pennas
clpristina vitia, quæ jam abjecerunt, deponant,
quam ut ad modum vulturum, qui vento calido
fœcundanlur, ex divino illo Spiritu nova perfec-
tionis desideria concipiant.

vn. n. 27-30. Numquid ad prjeceptum tuum elevabitur
**• M *QVILA» tT ARBUI5 PONET NIDUM SUUM? IN PETRIS
MANET, ET LN PRÆRU PTIS SILICIBUS COMMORATUR AT-
QUE INACCESSIS RUPIBUS. LNDE CONTEMPLATUR ESCAM,
ET DE LONGE UCUL! EJUS PROSPICIUNT. I'ULLI EJUS LAM-
BENT SANGUINEM : ET UBICUMQUE CADAVER FUERIT STA-
TiM adest .—In eodem genere rapacium volucrum
utw*el aliud profert exemplum divinæ solerliæ, quæ

aquilarum generi illam indidit naturam, ul alta «ititas-
peteret; neque tamen quæ longo distaret præda
in depressis terræ locis aquilinos lateret oculos
aul ungues effugeret; quod dum facit aquila, di-
vino non humano obsequitur imperio; a quo id
accepit, ut inclinationem habeat et impetum ad
ardua, el non nisi in præruptis atque inaccessis
scopulis aut sublimissimis arboribus nidificet:
idem propheta Jeremías innuit dicens cap. xlix,
IG : « Si elevaveris ul aquila nidum tuum, indo
detraham te. » Solerter admodum hoc faciunt,
quo nempo, ut affirmat Philosophus lib. IX *De*
Nat. animal, cap. xxxii, ab animalium cæterorum
insidiis tutæ degant, nove serpens aut aliud ani-
mal noxium veneno aul strage prolem encctet,
atque ne corporis mole sublimem aera subitane
impediantur, cum difficulter a terra tollantur:
præterea, ne cum aliis avibus rapacibus quid com-
mune habeant, prout silvestris ac solitaria fera-
que earum natura est. Ab omnibus enim homi-
num aedificiis atque ab aliarum avium rapacium
nidis semota procul affectant loca, cum ut pulli,
sicut diximus, extra omnem periculi metum de-
gant, tum ne ob loci propinquitatem cum aliis
de præda contendendum sil, mullæque muluæ
sustinendæ molestæ. Ila Aldrovandiislib. I *Ormili*.
ubi plura vide de aquilæ volatu, ingenio, victu
aliisque proprietatibus : inter quas cum etiam illa
censeatur, quod cadavera et exanima corpora
non tangat; hic autem el in evangelio *Matth.* xxiv,
28, dicantur aquilæ cadavera sectari : « Ubi-
cumque fuerit corpus, illic congregabuntur el
aquilæ; » accommodum utrique reconciliando
loco, cl veritati historiæ naturalis maxime con-
sonum erit, existimare cum Aristotele lib. IX *Hist.*
Animal, cap. xxxii, aquilas, quæ cadavera sectan-
tur, vulturinas esse, et vulturis speciem referre,
dubii nempe inter hunc el illam generis. Unde et
sub aquila: latinis cl *b-it-zi* vel-pwúwi, id est, *vultu-*
rina aquila, græcis dicuntur, nempe degeneres et
victu inertes. Ilac itaque ratione cum D. Chrysos-
tomo bom. 49 in *Matth.* cap. xxiv, *vultures* cum
Evangelista et ipso Deo apud Jobum hoc loco
aquilas vocabimus ; utroque modo apte, cum
ulriusque naturam referant.

Quod ad potum vero attinet, Aldrovandus alii- Aq«ii»
que tradunt aquilam sine ullo potu vivere : siti
enim superior, et inaudita fortitudine temperan-
tiaque in victu præserlim prædila, fontes minime
quirit, nec pulverulentas volutiones, ut Ælia-
nus, nec arenam ejus firmitudo desiderat, ul Sui-
das ait, neque siti nisi frigore victa, laboris alle-
vationem extrinsecus objectam exspectat,et aquas
et requiem præclare contemnens. Sunt qui existi-
ment, inter quos est Suidas, eam idcirco aquam
non bibere, quod ad potum sanguis eorum ani-
malium quæ cæpcrii ipsi sufficiat. Et Ægyptiis,
teste Oppiano in *Ixcut*. placuit, aquilas non aquam,
sed sanguinem bibere scu sorbiilare ; quod ne
cui dubium relinquatur, irrefragabili ipsiusmel

Doi auctoritate adstruitur, do aquila ad Jobum hoc loco dicentis : u Pulli ejus lambunt sanguinem. » Cæterum si forsan aliquando aquam bibisse visæ sunt, non potus sed medicinæ gratia id fecisse putandum erit, ut notat Aldrovandus.

Direni- En igitur aquilas quæ sunt ad prædam nalæ ; et
tiinatu- qUiJem ab ortu hoc habent insitum, quod san-
rtmm in guinem sugant : mirum sane est aves sic se pas-
LestHs a cere el alere sanguine ; ea igitur natura (sapiens
 MU quilibet inferet) aliunde promanet oportet. Undo
 autem ejusmodi diversitas inter aves quæ ex pue-
 da vivunt et alias, nisi ex eo quod Deus illas dis-
 tinxerit, nobisque suæ providentiæ signa dede-
 rit? ita ut cogamur confiteri ipsum omnia regero
 et disponere, avesque adeo ipsas, quomodo se
 uon crearunt, quantum ad essentiam suam atti-
 net, ita etiam sibi non dedisse cam inclinationem
 quam habent ; sed eam aliunde accepisse, Deum-
 que sc illic patefacere, et providentiæ suæ nolas
 exprimere. Sic cum minus etiam ad plurima mil-
 itaría cadavera odorantur, ut in cam partem se
 vibrent, clarum fit Dominum ipsis motum quem-
 dam arcanum indidisse : neque enim fieri posset,
 ut id ex seso aquilæ haberent, nisi Deus naturæ
 inclinationem ad id ipsis dedisset, aut in illis nes-
 cio quid, in quo se admirabilem exhibet, impres-
 sisset. Quando igitur huc el illuc oculos conjece-
 rimus, cieam varietatem operum Dei animad-
 verterimus, cogemur vel inviti agnoscere creato-
 rem aliquem esse qui dominetur : nam si omnes
 bclluæ ejusdem naturæ et inclinationis essent,
 providentia Dei non ita appareret. Quapropter ex
 tam diversis bestiarum naturis hoc capite propo-
 sitis discamus non esso cæci, sed divinam in iis
 potentiam ac providentiam contemplemur adeo
 manifestis sese indiciis prodentem, ut si modo
 oculos aperiāmus, latere aut ignorari non possit.

Aquii* Mystice per *aquilam* significatur ea anima, quæ
 d°uo contemplationis est prædila; hæc autem non
 wTt'm- ac* præceptum hominis elevabitur, sed manu et
 pillivi, potestate Domini in tanta sublimitate statuatur
Isai. LViii, Ii: «Sustollam te, inquit, super alti-
 tudines terne, el cibabo te hæreditatē Jacob patris
 tui : » ad hoc enim in altum crigilur, ul amoris
 ardentissimi suavissimo cibo pascatur. « z\ d pne-
 ceplum Domini in arduis nidum ponit ; » quia in
 rebus supernis consilium ac desiderium figit.
 « Non vultsc in ima dejicere, inquit S. Gregorius
 lib. XXXI *Moral*, cap. xix, non vult per abjectio-
 nem conversationis humanæ in infimis habitare:
 in petris manet, et in præruplis silicibus commo-
 ratur atque inaccessis rupibus : » quoniam dum
 illa elevatio perseverat, voluti so in luto positam,
 no telo dæmonis feriatur, ne lentalione aliqua il-
 lidatur, agnoscat. Deo tamen sic ordiuante ad ter-
 ram redit, et humanos affectus sentit, ne de so
 aliquid supra se putet, et propriæ fragilitatis me-
 mor, humilitatem et sui contemptum servaro cu-
 ret. Quare benignissima Dei dispensatione quasi
 ub illa altitudine deturbatur, ut in vera altitudine,

scilicet in humilitate cl in omni virtute servetur.

Hinc tropologice aquila etiam quemvis sancta» Ec-
 clesiæ operarium designarci merito sane, quo-
 TPn»T*- niam universarum avium regina exsistens, ejus
 vitam exprimere debuit, quæ inter vitæ spirilua- <m jn
 lis partes præcipuum et plane regium locum ob-
 linci. Hæc ergo vita, aut hujus vitæ amator et cul-
 tor, cum inter homines utilitatis eorum causa
 conversatur, non propria voluntate illectus, sed
 divino jussu vocatus, statutis diei horis in cœles-
 tium rerum contemplationem effertur; in sanc-
 torum stabilitate commoratur, angelorum pro-
 prietates mentis oculis lustrat, et divinas perfec-
 tiones attente considerat; non tamen ita contem-
 plationis jucunditate absorbetur, ut penitus infe-
 rió: a contemnat : quinimo inde contemplatur ani-
 marum escam, ut eam a manu dæmonis rapiat;
 et commiserationis oculis eos prospicit, quas per
 ubjectionem vitæ longe a se positos esse cognos-
 cit. *Pulli ejus*, hoc est filii ejus spirituales, quos Pnin.M
 verbo prædicationis Christo genuit, *lambunt tan-* -l
guinem, dum Salvatoris passionem meditari do- 2 mal
 centur, cl ejus purissimo cruore satiari. Ipse vero utionr
 qui istos genuit perfectiori cibo divinitatis pastus,
 ejusdem divinitatis amore, velut alter Tobias cap.
 ii,3 : a Qui exsiliens de accubitu suo, relinquens Umlaut
 prandium, jejunos pervenit ad corpus,» delicias
 contemplationis deserit, mortuos Deo et tabidos esroii.
 putredine peccatorum inquirat. *El ubicumque cada-*
ter fuerit statim adest, omnis enim qui in peccati
 mortem ceciderit, non inconvenienter poterit ca-
 daver vocari : quasi exanimis namque jacet, qui
 juslitæ vivificantem spiritum non habet.

Qua de re S. Gregorii lib. XXXI *Moral*, cap. xxn, spwu-
 hanc expositionem confirmantis verba audiamus: *n>i-

« Quia saucius quisque prædicator, inquit, ubi
 peccatores esse considerat, illuc anxie pervolat, ut <.imr,
 in peccati morte jacentibus lucem vivificationis os- id «l
 tendat; beue de hac aquila dicitur : *Ubicumque ca-*
dater fuerit statim adest, id csl, illuc tendit, ubi v.rieo-
 ulilitatem prædicationis prospicit, ut ex eo quod dani-
 jam spirilualiter vivit, aliis in morie sua jacenti-
 bus prosit, quos corripiendo quasi edit, sed ab
 iniquitate ad innocentiam permutando , in sua
 membra quasi edendo convertit Ecco ipse, quem
 ad testimonium jam sa»pe deduximus, Paulus cum
 nunc Judæam, nunc Corinthum, nunc Ephesum, s. fia-
 mme Hornam, nunc Ilispanias peteret, ul in pec-
 cati morte jacentibus æternæ vitæ gratiam nun- *uu.

liaret, quid se aliud quam esse aquilam demons-
 trabat, quæ velociter omnia transvolans, ubicum-
 que jacens cadaver quærebat; ut dum voluntatem
 Dei lucratis peccatoribus faceret, quasi escam
 suam in cadavere reperirei ? Esca quippe justor-
 um est conversio perversorum; de qua dicitur
Joan, vi,29: Operamini non cibum qui perit, sed qui
permanet in vitam aternam. » Tales profecto aq-
 ilæ post apostolos, et pontifices et Ecclesiæ doc- nnmion-
 tores, fuerunt sanctissimi Patres nostri religionum
 fundatores, qui curam suarum ovium agentes, f,r 7ual

et actionibus charilatis instantes, amore Dei ar-
/pntni- jetant, et perpetu® orationi ac contemplationi
se dabant. Talis fuit beatus Pater Dominicus pr®-
dicatorum fulgentissimo* patriarcha, qui in cor-
pore degens, et inter peccatores vivens, animo
semper cum Deo et angelis loquebatur, et dies
proximis impertiens, noctibus ferventissim® con-
templationi vacabat,- et inter fratres humanissi-
mus existens, Deo instantissimis precibus inh®-
rebat; ita ut *Psalm.* xxix, fi, « ad vesperum demo-
s. Fnn« raretur ei fletus, et ad matutinum lætitia. » Talis
npb. aquila B. Pater Franciscos, non jam homo dicen-
dus, sed seraph cœlo delapsus, qui tractos et de-
tentus a turbis, compressus quoque et multipli-
citer attrectatus, in exstasim raptus, insensibilis
videbatur ad omnia, cl velut corpus exanime nil
penitus sentiebat; et a suis eam actionis mensu-
ram, qu® non suffocaret spiritum orationis, pru-
s Iro» dentissime efflagitabat. Talis item aquila B. Pater
nosler Ignatius, novissimo tempore datus in co-
' *» lumnâ Ecclesi®, qui fidem ab hæreticis oppug-
»<iuîia natam sustineret, et divinam gloriam per univer-
caîutú. sum orj r m propagaret. nam immensis animarum
salvandarum curis circumdatus, singulis horis
intra scipsum se colligebat, et an aliquid minus
esset compositura coram oculis iudicis cuncta cer-
nentis minutissime examinabat. Singulis actioni-
bus finem divin® glori® actuali recordatione et
humillima oblatione præfigebat : singulis in re-
bus, qu® sensibus objiciebantur, Deum assisten-
tem omniaque sustentantem et vivificantem cer-
nebat; cl singulis tandem momentis in cumja-
8. x»re- cula ardentissimi amoris evibrabat. Hunc tan-
«Iuam genuinus aquil® filius æmulatus B. Pater
Franciscus Xaverins, magnus totius orientis Apo-
iiiü. slolus, inter tot infidelium myriadas in ovile Chri-
sti pastoris adductas non contentus sæpissime in
mentis excessum rapi, et animum in Deo, quem
tantopere sitiebat, habere defixum; statum ta-
men ac certum quotidie seponebat tempus, quod
ereptum negotiis contemplationi rerum coeles-
tium, et precipue ardentissim® meditationi vil®
morlisque Christi tribueret, ac purissimum inno-
centissimi Agni sanguinem ut genuinus aquil®
pullus indesinenter lamberet.

agalla Quomodo autem in Scriptura sacra vocabulo
in aquila aliquando maligni spiritus raptores ani-
ra «ccipi- marum, aliquando presentis sæculi potestates,
tor. aliquando vero vel subtilissimæ sanctorum intel-
ligenti®, vel incarnatus Dominus ima celeriter
transvolans et mox summa repetens designetur,
pulchro docet S. Gregorius lib. XXXI *Moral.* cap.
xr, ubi, sicut el apud S. Ambrosium lib. *De Sa-*
loon. cap. ii cl lib. III *in Luc.* cap. in et v, et S. Chry-
sostomum *in Psalm*, en : vide plures aquil® pro-
prietates allegorico, tropologico et anagogico ex-
plicitas.

Ven. II 31 et 32. Et adjecit Dominus, et locutus est ad
Ü3.J. Job : Numquid qui contendit cum Deo tam facile
CONQUIESCIT? UTIQUE QUI ARGUIT DEUM, DEBET RES-

ponderi» el — Postquam Deus ignoranti® convicit Deni «r-
Jobum, cl suam ostendit sapientiam singularem,
et in universi adminislrationo providentiam et °”,”*
admirabile consilium, neque interrogatus respon- «lml
deret Jobus, nam, ut vides, interrogando Deus
illum urgebat, addidit aliquid, non tam ut novam
aliquam adduceret rationem, quam ul illum ser-
monis non adeo considerati, cimine silentii, cum
argumentandi modus responsionem exigebat, ar-
gueret, q. d. Qui Deum audebat ad disceptandum
provocare, qui fit, ut ab eo tam facile victus ta-
ceat? Facilis merito h®c vocatur victoria, qu®
sola commemoratione horum operum Dei con-
stat, si conferatur cum illo sermone, qui dc infi-
nitis Dei operibus esse posset : ita eliam ad ver-
bum ex llebrao reddi potest, num *contendere cum*
Omnipotente est erudire? id est eruditio, ut quidam
Debrai interpretantur. Hoc est, ex his qu® nar-
ravi facile congnoſccs, num sapienter optaveris
cum Deo contendere. Vel etiam sic accipi potest,
quasi dictum esset : Homo qui litem adversus
Deum intendit, numquid preparaise ad corrigen-
dum ? imo polius indurat se : atqui vera nostra
sapientia in eo posita est, ut nos corrigamus et
emendemus, miserias nostras cognoscamus, ut in
illis ita confusi simus, el carum ita nos pudeat,
ut nihil aliud nobis supersit quam Deum precari,
ul nos in gratiam recipiat, et nostri misereatur;
en qu® sil vera hominum sapientia. Contra con-
cludendum est, cos qui sic adversus Deum insur-
gunt esse penitus dementatos; sententia autem
semper eodem recidet, nec sermonis ulla erit di-
versitas; sed cumdem habebit scopum doctrina,
nempe homines non solum non satis prudentes,
sed sensu ac ratione captos esse, quando sic ad-
versus suum creatorem disceptaro et contendere
volunt : nam, ut sequityr,

Utique qui arguit Deum, debet respondere ei, — omnii»
id est, oportet non omnino tacere, sed aliquid
respondere cum, qui Deum ausus est arguero,
ubi nota verbum *arguit* duplici sensu accipi posse, d » wa-
primo, ut significet idem quod *redarguit*, seu re- leode'e'
prehendit; quod egisse visus est Jobus ex con-
certantium sententia : etsi enim nihil carperet,
ex modo tamen loquendi consuerunt illi Jobum
Deo nolam aliquam inurere. *Secundo*, istud *arguit*
potest sumi pro *argumentatur*, cl licet in ista si-
gnificatione vocis hujus acceptio minus latina sit,
placet tamen nonnullis interpretibus, el sic con-
sentit cum verbis præiyjdnntibus : *Numquid qui*
contendit cum Deo? ubi Deus de *disceptatione*, non
dc *reprehensione* agero videtur. Cæterum hæc in-
terrogatio et admonitio Dei non obscuro docet
temerarium omnino esse, vello cum Deo conten-
dere. Quamobrem notemus, si sponte nolueri-
mus nos emendare, et quidem ab omnibus ob-
murmurationibus abstinendo; et os clausum ha-
bendo, Deumque nullo modo arguere audendo,
nos invitos eo pertractum iri. Postquam enim diu
mullumque litigaverimus, Deus satis habebit, un-

dû so do nobis uliscatur, siquidem armabit omnes suas creaturas advenus ejusmodi insensatos, et tot habebit advocatos ac procuratores, quot sunt volucres in aere, pisces in mari, et quot sunt animalia in terra; denique ad omnia Dei opera nobis respondendum erit, si volumus ipsum arguere. Animadvertentes igilurnos ejusmodi oneri impares esse, discamus nos humiliare sub potenti manu Dei, et quietos nos continere, ac pati ut nos regat quomodo ipsi videbitur : inierim si tractet nos ratione quæ nobis dura et molesta videatur, id totum æquo animo ieramus, ipsumque pœcemur ut nos consoletur, nosque ita in suo amore confirmet, ul quidquid sit nunquam adversus ipsum obmurmuremus.

view. 33 33-35. Respondens autem Jod Domino dixit : Qui
34 ti 35. LEVITER LOCUTUS SUM RESPONDERE QUID POSSIM? MANUM MEAM PONAM SUPER OS MEUM. UNUM LOCUTUS SUM, QUOD UTINAM NON DIXISSEM, ET ALTERUM, QUIBUS UL-

JoW in- tra non addam. — Duo hic poncudā, unum, inge-
&en,u* nuam esse Jobi confessionem, se leviter locutum ;
iio. alterum, omnes propemodum interpretes existimare verbis illis, unum *elalterum*, duplicem verborum lapsum a Jobo designari. nimirum alii notarunt duo illa, quod disputare cum beo expelisset, suamque justitiam verbose commendasse!; alii vero aliter. Et quidem asserta et vota reprehensione carent, modus tamen intemperans fuit; nihil ergo in doctrina, sed in sermonis modo carpitur, quemadmodum propriis in locis observatum

Facili» est. Ex hoc plano liquet, perquam rarum esse,
bpiu» verba ita trutinare, ul lingua nihil non expensum
imçnr. |iin(ltunlque producat. Clarissima sanctitatis lumina verbis labuntur : quid non peccent mortales linguæ licentiæ nimis assueti? Recte profecto monet Sapiens *Ecclē. v, 1*, et *Ecclē. iv, 34* et *xxi, 28* : « Ne temere quid loquaris. Noli citatus esse in lingua tua. Verba prudentium statera ponderabuntur; o quæ nihil aliud significant, nisi quod proverbium dicit, ut verba prius veniant ad limam quam ad
vert» I*niſuani : lima verborum est ratio, est prudentium ad I*a, est consideratio. Hæc ergo prius sermonem
liDgnam examinent, el ab his probatum os dicat, impro-
viniani vero rejiciatj et quidem licet universas actiones hominum debeat mentis deliberatio præcedere, maximo ad loquendum requiritur, quia facillimum est lingua labi, et mentem verborum effusione distrahere. Cum igitur vir unquam possit quis tanta circumspectione linguam moderari, quin interdum per ignorantiam, aut per inconsiderationem, aul aliis modis sermone delinquat, Boni» enitendum est sanctis operibus jugiter et ferventibus
optribu» dè-ler *nslarc> ut illicitam locutionem bona operatio
juut fremito- tegat, et sermonis ineptias, aliquando nobis nocuiioni». lentibus irrumpentes, multitudo studiosarum actionum absorbeat. Hoc remedio usus est B. Job, qui de se ait :

Manum meam ponam super os meum, — quod ad litteram quidem nihil est aliud, quam sibi silentium indicare el tacere : do qua loquendi formula

proverbiali vide quæ *supr.* cap. xxi, 5 notavimus. In arcano tamen sensus significat probis actionibus linguæ defectus operire : « usu enim sacri eloquii, inquit S. Gregorius lib. XXXII *Moral*, cap. n, in manu operatio, in ore locutio solet intelligi; manum ergo *super os ponere*, est virtute boni operis culpas tegere incaute locutionis; » et infra : « Sancti, inquit, viri ante Dei oculos student culpas linguæ tegere meritis vitæ, student bonorum operum pondere premere immoderata verborum; unde in S. Ecclesia manus super os ponitur, dum electis ejus quotidie otiosæ locutionis vilium bonæ actionis virtute operitur : » hæc ille. Bonas igitur operationes Domino pro vitio incaute locutionis non semel offeramus, ut quoniam operatio est locutione præstantior, in hoc magis eluceat nostra compunctio, quod pro levi verbo, quod vento rapitur, minus circumspecte prolato, non jam solo verbo, sed etiam actionibus solidia satisfacimus, et veniam majoris obsequii oblatione postulamus. Nec in hoc tantum sanctus vir imitandus est nobis, sed el in ratione quoque, qua ipse se a paulo liberiori el minus modesta locutione purgabat : quid enim ipse ait? *Unum*, inquit, *locutus sum et alterum* : ecce sincerissimam oris confessionem. *Quod uliuam non dixissem* : ecce verissimam cordis detestationem. *Quitus ultra non addam* : ecce stabilissimum emendationis propositum. Verba ergo nostra minus cauta vere et ex animo detestemur, non quasi ex consuetudine, sed cum dolore et gemitu fateamur; el firmo proposito ab illis abstinere deliberemus : sic enim jam incaute effusa purgantur, et similia in potestatem ab ore nostro removentur. Discamus igitur et nos et quidem malum, cui nimis assueti sumus, odio prosequentes reprimere : quia enim tam faciles el proclives ad male loquendum sumus, danda nobis est opera, ut ejusmodi vitium corrigamus. Ac sane uon salis est cognovisse, sed ad remedium veniendum est.

Cum itaque Jobus et alii sancti prophète ma- Com Dca
num ori apposuerint, in eo ipsos imitemur, hoc est, cum sollicitabimur ad obmurmurandum ad- dum. • 1
versus Deum, quamvis non desint nobis inventio- euoppi-
nes salis subtiles, quibus veritatem coloremus, ^ '*.'
eamquo in mendacium convertamus, ei perversi- <jJO.
tati resistamus, adversus malum illud depugne-
mus, animadvertentes id ipsum perversum esse, et a Deo condemnari. Quomodo vero? manum
ori nostro apponamus, hoc est, obicem nobis ponamus : nam instar ferocium belluarum frenandi sumus; unusquisque igitur sibi attendat. Sin
vero accadat ut affligamur, aut aliud aliquod ob-
jectum se offerat, quod hunc exacerbet, ahum irritet, et virulenta ira repleat, ita ut ad male loquendum sollicitemur, reprimamus nos; et si ex humana fragilitate semel iterumque exorbitavimus, ultra non addamus, neque nobis in nostris vanitatibus blandiamur. Nam quamvis speciosos prictexlus et argumenta firma el valida ad cau-

sam nostram tuendam habere nobis videamur, nihil adversus Deum valent, omniaque adeo concidere necesse est; et tandem nobis veniendum erit ad id quod superius tractatum fuit, scilicet Deum mille articulos pro uno habiturum. Caveamus itaque nobis, ne cum eo disceptemus et contendamus cap. ix, 3, sed cum Jobo victi ac poenitentes manus illi supplices porrigamus : *manum* porro *super os ponere* gestus est agnoscentis peccatum oris et verborum, sicut manu pectori admota agnoscimus et falemur peccatum cordis. Ah manum imponat ori et auri, quisquis turpiloquium unquam vel mutua colloctione vel auditione benevola promovit; doleat talia dixisse, ac detestetur dicta, sed iis ultra non addat; excutiat a se

viperinam linguam. Paulus orbis ecclesiastes, cum post longissimam navigationem cœlo frigido ac pluvie in insula Mitylene focum strueret, eique sarmenta pabuli vice ingereret, serpens sarmentis immixtus ab igne resiliit, et Pauli manum invasit : a Et ille quidem, inquit sacer textus Actor. xxviii, 5, excutiens bestiam in ignem, nil mali passus est. » Turpiloquium reptile viperinum est, quod aures invadit, et inde per omnem animum virus suum dividit : excutiat hanc viperam, qui lædi non vult; et illos ignes æternos consideret, in quibus non epulonum duntaxat aethelluonum, sed vitiosorum omnium linguæ ardebunt, guttulam in refrigerium mendicabunt; sed et guttula iis negabitur.

CAPUT QUADRAGESIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Deus adhuc post confessionem acrius instat, arguens Jobum, quod visus sit divina justitia detraxisse; ostenditque ei potentiam suam in Behemoth et Leviathan, Jobo tandem silentium indicens,

ī. Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit : 3. Accinge sicut vir lumbos tuos : interrogabo te, et indica inibi. 3. Numquid initum facies iudicium meum : et condemna- bis me, ul tu justificeris? 4. Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas? 5. Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus. 6. Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia. 7. Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo. 8. Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam. 9. Et ego confitebor quod sal- vare te possit dextera tua. 10. Ecce, Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos come- det. 11. Fortitudo ejus in lumbis ejus, et virtus illius in umbilico ventris ejus. 12. Strin- git caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum ejus perplexi sunt. 13. Ossa ejus velut lislulæ ;vris, carlilago illius quasi laminæ ferreæ. 14. Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium ejus. 15. Huic montes herbas ferunt : omnes bestiai agri lu- dent ibi. 16. Sub umbra dormii in secreto calami, et in locis humenlibus. 17. Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum salices torrentis. 18. Ecce, absorbebit fluvium, et non mirabitur : et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus. 19. In oculis ejus quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares ejus. 20. An extrahere poteris Le- viathan hamo, et fune ligabis linguam ejus? 21. Numquid pones circulum in naribus ejus, aul armilla perforabis maxillam ejus? 22. Numquid multiplicabit ad te preces, aut loque- lur tibi mollia? 23. Numquid feriet locum pactum, et accipies eum servum sempiternum? 24. Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis? 25. Concident eum amici, dividunt illum negotiatores? 26. Numquid implebis sagenas pelle ejus, et gurguslium pis- cium capite illius? 27. Pone super eum manum tuam : memento belli, nec ultra addas lo- qui. 28. Ecce, spes ejus frustrabitur cum, et videulibus cunctis praecipitabitur.

Virt i i el 2. Respondens autem Domuws Job db turbine
•I * dixit : Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo
te; et indica mihi . — Septuaginta interpretes le-
gunt, (iwXa&w ĩ t ú luo i> t w

adhuc suscipiens Dominus dixit Job de nube; qualo-
quendi ratione etsi secundum Scripturae phrasim
tantum indicetur voluisse Deum se convertere ad
respondendum ipsi Jobo, sicut Luc. x, 30, «susci-

COMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XL.

Domh pions Jesus *legisperito* dixit, » etc. Græci Patres pro- tamen hic magnam Dei benignitatem exprimi arX cretlinil; unde sic exponunt ruscípiení, id est m» erf- complectens aut complexus, quod quasi ad corn- ili adío- plectendum Jobum se Deus converterit, eo modo O – n (1110 I>ius Píller ftd filium, quem aliquandiu di- ducti. misit in tribulatione clamantem, sc tandem con- vertit, cumque complexibus suscipit. Ha Olym- piodorus in *Caten*, : « Incredibilis hoc loco Dei erga homines perspicitur benevolentia: quia cium Jobus ea quæ se digna erat sanctitate disputare cum Deo recusara!, ac se nihil esse confessus erat; ideo illum rursus Deus blande ainiccque compellat : Noli, inquit, silentio uti; loquere; te ipse collige; vir esto; ægriludinempelle; animo- que complexus quid respondere oporteat, viro dignam da responsionem.p Similia ibidem adfe- rens Orígenes: «Etenim, inquil, tanta Dei est be- nignitas, ul non iudicis, sed ejus qui in iudicium vocatur, personam suscipiat. Ex quo genere csl cl illud *Isai*. i, 18 : *Venite, et disceptemus* ; nec non illud *Midi*, vi, 3: *Popule meus, quid feci tibi?* Ecce tibi Deus Jobum praemio afficit, cum interrogat hominem, cum audit, cum ei potestatem facit respondendi, p etc. Deus ergo ex gnccorum Pa- trum sententiaquasi benigne Jobum complectens, ad loquendum cum fiducia sic excitabat dicens: Non rid *Accinge sicut vir lumbos tuos*, ubi expende quem nr per- admittat Dominus ad sccum colloquendum de (gn d o turbine ; haud alium sano quam illum, qui ex- de inibi- clusa feminea infirmitate virilem accinxerit vir- ie coi!< tutem; ad quæ verba Orígenes in *Caten*, ait: «Nec opmph’ enim qua par csl dignitate cum Deo loquatur, Moysh ei nisi lumbis succinctis atque compressis. Non igi- a h o x pir |)co quisquam,.prius respondeat, quam vir absolutus exstiterit, hoc csl, ad spiritualem æta- lem pervenerit. » Omne exuat femineum, qui de sublimi dignitatum cum Deo colloqui habet; nec prius co accedere profumai, quam perfectus vir existat. Ubi lex dabatur in monte Sina inter den- sissimam caliginem, inter flammaram lampades coruscantes, unus Moyses et Aaron tenebant mon- tis cacumen, et ad turbinem penetrabant, ut de gregali multitudine dicitur *Exod*. xx, 18: «Cunctus autem populus videbat voces et lampades, el so- nitum buccio®, et montem fumigantem. »

Populo Admillilur Moyses ad cacumina montis terenda, lilii wl ad scrutandam el penetrandam caliginem, ad •udirò scribendam legem; verum gregalis multitudo ul vacem infirma minime admillilur: imo in eo vita cujus- putorli vis popularis et infirmi hominis consistit, quod «t Dei. monti non appropiet, sod solum voci audiendæ et percipicndæ incumbat. Ludo pulchro l). Na- zianzenus *Orat*. 29 : u Primum, inquit, ex ipso Moyse audio quo tempore oracula ci Deus ede- bat, quamvis ad montem nulli acciti essent, inter quos Aaron etiam erat cum duobus filiis, iisque sacerdotibus; tamen cederos omnes minus adoraro jussos esso, Moysem autem solum ad eum propius accessisse, populum vero ne simul

quidem ascendisse. Atque alios fulgura, tonitrua, tubarum clangor, et mons fumo circumfusus, et horrenda; comminationes alquo hujusmodi terro- res deorsum sistebant; adeo ut ipsi preclare se- cum agi arbitrarentur, quod vel solam bei vo- cem audirent.» Expende in quo praeclarissimum Sno- beneficium populares homines acciperent, nimi- rum, quod solam Dei vocem audirent : nunquam enim tutum fuit, sed maxime timendum homini idbncm- infirmæ virtutis aliud quid sublimius spectare, quam ul vocem audiat et percipiat pastoris di- vini. Cave igitur tibi, quisquis adhuc infirmus es, qui nondum virili el perfecta virtute viges, ne velis in potentias Domini introire : mirum enim erit, si inter magnalia Dei non pereas, ubi mon- tis caligo et turbo adeunda sunt, non ovis acce- dat, sed pastor; non populus, sed Moyses; non femina, sed qui perfecta et virili virtute insig- niuntur. Atque hoc est quod ait Dominus ad Jo- bum : « Accinge sicut vir lumbos tuos, » id est, præsla te virum, ul mihi valeas respondere. In llebræo est 133 *geber*, quod vocabulum innuit vi- rum *fortem* ac strenuum; et cerio lalius est pro- prium accingi; unde *milites accincti* dicuntur ge-fotvj Ce- nerosi ac strenui, qui et decus et gloriam inclytis facinoribus et labore sequuntur, et ab ignavia refugiunt : hi supr. cap. xxix, 25, a Septuaginta vocantur pcv&mt : qui sunt mililes honoratiores divile balteo, ut *ibid*. notat Olympiodorus; vel ordines militares, ut vult Isidoras, in opere stre- nuos, in pugnando exercitatos. Hic mirum videri possit, quomodo Deus Jobum iterum modo for- midabili alloquatur, et ipsum ad certamen pro- vocet, ejusque arrogantiam irrideat, cum ipse in se prostratus fuerit. Sed sciendum, in eo Deum non loqui duntaxat pro Jobi persona, sed sine ulla exceptione universum genus humanum al- loqui el erudire, g. *d*. Homines huc omnes suas vires conferant, præparent sc quantum volent, omnibus suis præsidiis instructi accedunt, quid adversus me proficient? En quomodo Deus om- nes magnos æque ac parvos ad certamen provo- cet, ut ostendat ipsos nullam virtutem, quæ sit ipsius virtuti par, adferre posse. Unde subdit :

3. Numquid iuuut um facies iudicium MEUM, ET CON- FI UNABIS ME, IT TU JUSTIFICERIS ? — IOteiTog&tfo hæc vehemens ad hunc modum exponi potest : Tu Job conquestus es de mc, quod te insontem ceciderim, et ita locutus es, ut videreris velle mo coarguere, mecum in iudicio disceptare, nubi in iudicio quasi injusto vexatori prævalere; quod ni- hil videtur aliud, quam me injustitia» damnare, ut tu tandem justus appareas: *irritum* enim *facereju- dicio*, est non rectum fuisre ostendere, quare ju- dex xcl iniquitatis vel ignorantia® condemnatur, cum ejus iudicium revocatur. Cum ergo Job tam aperio jactaret cupere se cum Deo de reddito ad- versus se iudicio disputare, adeoquo causæ æqui- tali confiderei, ul Deo dicere non dubitaret cap. xur, 18 : « Si fuero iudicatus, scio quod justus inveniar.

Qnil ut irritate facere judi- eta*.

Quis Oft, qui judicetur mccum? Voca me, el ego respondebo libi : aut certe loquar, et tu respondo mihi :o pillare videbatur se Deum in dispulaliono victurum; quod si faceret, et irritum Dei iudicium se esse facturum, cl cum condemnaturum. Acutissimo igilur Deus hoc incommodo gravis-
M rei simo urget eum. Sed minime putandum est Jo-
c de i)Um ij aperte sensisse, voluisseque Deum con-
7' demnare, et ejus iudicium non rectum fuisse os-
nprnie tendere : esset enim hæc impia, nefaria et sacri-
>*■""« lega cogitatio, cum nulla possit in Deo hærcere
<fl' culpa, ac jure suo Satan gloriaretur sanctum vi-
rum atque adeo Deum ipsum a se in hoc certa-
mine superatum, quo cum Deo de integerrima
sancti viri pietate certabat; nec Deus postea di-
ceret Eliphazo cap. XLli, 7 : a Non estis loculi co-
ram me rectum sicut servus meus Job.» Hic ergo
sensus Dei est, quo non sententiam Jobi piam et
castam, sed liberio-rem sermonis modum repre-
hendit: quod nimirum Deo vellet aperte resistere,
cum tequilas nullo modo resistat ei; erant igilur
imperila verba Jobi, licet animus minime impius
esset, sed imperitus, quod non pro dignitate suam
sententiam explicaret : *quare Deus* argumentatur
urgendo incommodum, quo verba imperita esse
doceat. Nequaquam vero Job tantum incommo-
dum concederet, quia ob eam rem se insipienter
loculum fuisse fatebatur, ne ad tantum compell-
leretur absurdum, ut justificaretur Deus in ser-
monibus suis, et vinceret cum judicaret, sicut
dicebat David *Psalm*, 1, G.
Del «n- Vim prodit ille dicendi modus: a Numquid irri-
'rrlk/ .QUi iac'cs iudicium meum? » irrita quippe fieri
iXX s°lct crudelium ac iniquorum iudicum sententia,
i.Eftiom dum, uti diximus, eorum udus a superveniente
" ^ 7 iudice infirmantur ac rescinduntur, quasi dicat
Deus: Profecto non is iudex sum, qui a superiore
alio juris custode corripiendus, nedum corrigendus
sim; et tamen ita loqueris, ac si actus mei
justa trutina perpensi, gratia tua rescindi leges-
que mcæ abrogan deberent: ita Sluuica et Joannes
a Jesu Maria. Non recte igilur quidam hunc
locum explicant, dicentes Jobum putasse Deum
injuste hæc inferiora administrare, deque ejus
providentia dubitasse : absit a sanctissimo viro
istiusmodi blasphema cogitatio, ut cam unquam
in animum admiserit, aut Deum injustitia) accu-
j to per sarit, quasi ab ipso sine causa alligeretur. Sed
idc °zj- intciuij notemu> ipsum præ dolorum magnila-
Tfrl,, dine quasi extra se raptum, incondita quædam
«l »Jus et m uus limata verba, tanquam spumas quasdam
interdum æstu abreptum eructasse; el quamvis
<. :ir/ patiens esset, ac perpetuo sibi proponeret Deum
»■»*) glorificare, ita tamen subindo perturbatum ac
prostratum fuisse, ul nesciret quo se verteret, nec
satis attenderet ad ea quæ dicebat. Undo vide-
mus eum suam quam oportuit acrius causam
tuendo, et se contra Deum justificare volendo,
in verbo lapsum, justam Dei reprehensionem in-
currisio. Sed longe alio sensu Septuaginta ver-

sum hunc efferunt hoc modo, oíu Ji y.t *iou*; «i
xiXfr.uaTT.xtai, û ta ctaçxvji; Sócate;; *an pulas ine
aliter tibi respondisse, quam ut appareas jussus?* hoc
est, *q.d.* Quam aliam ob rem permisi ut tentatio-
nes te invaderent, nisi ut justitia tua elucescat,
ac vivendi ratio amorque erga Deum ipsi diabolo
omnibusque hominibus usquo ad consu **Htt** atio-
nem mundi manifestetur?
•i. Et si iiaDfs BiucniUM sicut Deus, et si voce Vtrt l
simili toxas? — Brachium hic robur ac forlitudi- Bn-
nem denotare nimis notum est quam ut egeat ex-
plicatione, ut sit sensus: An eo robore prædilus e , i/iuLw
quo est Deus? Septuaginta legunt, *¿ p?ax^7°d*
X7.Tí Tcü Kuftw, *numquid brachium tibi est contra Do-*
rn.num? in llebræo est bx by *hhal cl*, id est, *con-*
tra Deum : sed solemne est Septuaginta interpre-
tibus Dominum cum Deo confundere. Cæteruni
licet etiam vertere, *brachium qualo Dei est?* alia
Dei potentia, alia hominis; nulla comparatio
est : vox porro Dei est tonitru ; quis potest to- Todtni
nare sicut Deus? indicat autem Deus per to- e'lvrlKI
nilru singularem potentiam suam, maxime cum
cedros frangit, cervas parturire facit, et alia
opera insignia edit superius commemorata. Hic
ergo nobis ostenditur, quid nos præ Deo simus,
ut loquacitas nostra reprimatur, ac sane hoc est
quod homines ad humilitatem debet adducere,
cum suam conditionem respiciunt, tum etiam
quæ sit gloria cl majestas Dei cognoscunt : nam
si hommes se duntaxat respiciunt, sibi semper
aliquid attribuent, seque vana fiducia efferent;
sed cum oculos in altum tollunt, et Deum con-
templantur, ac postea in se descendunt, ecce illos
penitus prostratos. Certe si homo brachium suum vireii-i-
intueatur, imo vero omnes mundi vires, quid in nolb
ipsis inveniet præ immensa illa potentia infinita, «n n-o
quæ in omnia dominationem et imperium obti-
net? Verum quidem est satis slultiliæ in homine
futurum, et vires suas magnas esse putet, cum
non longius aspectum suum proferet; sed statim
atque Deus se excrit, cætera omnia concidant ne-
cessse est. Cæterum quantum attinet ad id quod
hic addilur : *Et si voce simili tonas*, verum est lio- adrcrfni
mines nimis alta voce interdum clamare, sicut Deomit.
animadvertitur ipsos linguas suas acuere ad bias-
phemandum adversus Deum et cum detestandum,
juxta illud Psalmista *Psalm*, 1xxii, 8 : « Iniquita-
tem in excelso locuti sunt : posuerunt in cælum
os suum : et lingua eorum transivit in terra. »
Eccc igitur homines qui strepitum quidem edunt;
sed Deus tamen ipsis, quando illi videbitur silen-
tium imponet. Et certo quando tonitru fácil, ut
reboent montes, aer horrisono sonitu findatur,
terra tremat, arbores commoveantur, scopuli ex-
pavescant; quando illa omnia audimus, quis nos-
trum amplius sibi sumat adversus Deum loqui?
habet enim vocem quæ nobis silentium imponet.
Alto et pleno gutlure vociferemur, invitis tamen
nobis Deus audietur, et omnes nostræ murmura-
tiones concidant onorlcbit : quamvis enim Deus

non tonet eo modo, nobis tamen declarans suam voluntatem, os nobis claudet, omnesque adeo nostros clamores exstinguet, etquam vox sua formidabilis sil ostendet.

ven s. 6. Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, ET ESTO GLoriosus, ET SPECIOSIS INDUIRE VESTIBUS. — In llebræo est, ornare nunc *magnificentia et altitudine, et maiestate decoris induaris*, quod Septuaginta sic transferunt, ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ἐκτίσις καὶ ἡ ἐκδοχή. Si rzd ʔur.v áu^foox, *assume nunc altitudinem et virtutem, gloriam vero et honorem induc*: dicimur etiam indui decore vel ignominie di-njQj nam qUûreornamur autdecoramur, ea eleganter indui dicimur. Utriusque significationis exemplum habemus in Psalmis, ubi *Psalms*, xxxiv, 26, inimicis quidem suis optat David ut a induantur confusione; v Deum vero *Psalms*, cm, l introduci! « decorem indutum, et amictum lumine sicut vestimento. » En quomodo Scriptura de Deo loquitur, quin potius res ipsa clamat: quid enim cælum, nisi sedes Dei? quid sol, nisi tabernaculum ejusdem? quid ipsa denique lux, nisi pallium Decor et regale, quo Deus amicus est? ita ut cogamur ad / uinr revurentiam moveri et affici, quando creaturas Dei ves-contemplamur: nihil enim est quod non inserviat Uitenu. ad ornandam Dei maiestatem, ul ipsa, prout par csl atque meretur, a nobis adoretur. Nunc ergo, ul cum Deo congregiamur, et singulare certamen suscipiamus, similia primum conquirere jubet ornamenta: quis autem phrygio aut sarior ejusmodi texere poterit? valde igitur dementati sint homines oportet, cum eo usque excecantur, cl seipsos obliviscuntur, ut adversus Deum obmurmurent, seque ipsi adversarios constituent, et cum adversus se irilient et provocent. Hoc est quod nobis hic insinuat, dum Job nimis temere cum Deo congredi voluisse convincitur; pulchre autem Deus, postquam ad certamen accingi Jobum jussit, similibus quoque secuin ornamentis instructum esse cupit, ut paribus veluti armis et æquo marte ex agonali lege decertet.

ciiriu Simili fere ratione David *Psalms*, xlv, 4, in crnimeD- *Cantico pro dilecto*, simul atque introduxit Dei Fili qai- limn tanquam ducem et imperatorem ad bellum iaT sc accingentem, pro sponsu dicente: « Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime; » statim ornamentorum quoque subintulit mentionem, immediate subjungens: « Specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede, et regna; » ubi docti notant *gladium*, de quo prior fit mentio, designare fortis animi vim et excelsitatem, et eundem mox vocari *pulchritudinem*, ut virtutem ipsam matrem esse venustatis et speciosissimæ dignitatis intelligamus. Vera enim et glorianda pulchritudo manat a virtute, qua speciosius nihil dici potest; et proinde prisci sapientes, cum fortitudinem summam esso virtutem putarent omniumque pulcherrimam, ejus nomen omnium virtutum generi imposuerunt: nam ἡ ἀρετή, hoc est *virtutem*, deduxerunt ab «cr., a *Marte*,

belli genio, et apud profanos clarorum facinorum deo; in quo maxime constanti® lux et pulchritudo emicaret. Qu® quoniam in humanis rebus boni decus et magnum instar obtinet, propterea factum est, ul quod est forte, non modo pulchrum, sed idem nominetur et bonum: sic bonus miles apud varias nationes dicitur strenuus, audax, bellicosus. Hac ergo pulchritudine, decore ne gloria, qu® a virtute promanant, haud dubie Deus Jobum hic indui præcipit. Pulchre B. Firjo versum hunc et procedentem Pellegrinus noster in *Natth.* cap. i, parad. 8, B. Virgini sic applicans: « Eadem, » inquit, proponamus conditionem cntDem, Virgini, dicamusque: « Si habes brachium sicut Deus, et simili voce tonas, in sublime erigere, et Bit.Mto esto gloriosa. » Profecto inveniemus utrumque, s^noa. *habet nempe brachium sicut Deus*: a Quia brachium Dei Christus est, » inquit S. Augustinus lib. l De Cens. Etang, cap. ni, et simul etiam simili voce *tonat*; quia Dei vox prima et precipua non alia fuit, quam illud celeberrimum *fiat*, quo moles universitatis amplissima exstructa fuit; et Virgo per illud *fiat*, quo cadesti nuntio responsum dedit, extruxit digniorem non terrarum, sed gratiarum orbem, id est Christi humanitatem. Habet igitur cl brachium sicut Deus, et simili voce tonat, cui ideo dicitur merito: a Circumda tibi decorem, cl in sublime erigere, et esto gloriosa. . In hoc autem laudum et gloriarum capite collocatur, quia Dei mater est.

0-9. Disperge superros ix furore tuo, et respice v«. «, CIENS OMNEM ARROGANTEM HUMILIA. RESPICE CUNCTOS 7' 8 '1

SUPEREOS, ET CONFUNDE EOS, ET CONTERE IMPIOS IN loco suo. Absconde ros in pulvere siml, et fagus EORUM DEMERGE IN FOVEAM. ET EGO CONFITEBOR, QUOD SALVARE IE POSSIT DEVIERA TUA. — Tota Vls hujus ratiocinationis brevi hoc syllogismo comprehenditur, q. d. Ille solus potest cum Deo de justitia aut de potenti virtute contendere, qui æqualc cum illo brachium seu potentiam habet: atqui tu, o Jobe, non habes potentiam Dei parem; ergo non potes cum eo certare, neque tuam adversus illum innocentiam seu justitiam tueri. Argumentum hoc Dei Jobum carpentis et ironice irridentis argutum et lepidum est; vis autem rationis ex eo perspicitur, quod nemo alium ad duellum provocat, qui paribus aut certe majoribus se viribus aut dexteritate pollere non censeat. Quod adeo certum ac testatum est, ut vix credi possit quemquam in certamen descendere, qui ea opinione saltem seductus non accedat; quod cum plane verum sit, eo ipso quod Jobus se cum Deo congredi optare asseruit, pares ac divinas vires se habere non sano credidit, at credere seu jactare visus est. Sed vexatio, ut diximus, verba minus limata extorsit, mens casta pique permansit. Quare Deus, ul hanc Jobi licentiam loquendi reprimeret, et imperitiam corrigeret, quædam illi proponit, e quibus possit virtutis atque potentiæ suæ experimentum capere,

Dem es- tendit Jobo quita temere M j>cure- rii cnm Deo Telle judicio contendere.

antequam temere jactet se cimi Deo velie contendere, q. d. Tunc, o *Jobo*, in judicio priores partes tibi concedam, et triumphali more offerri gloriose paliar, et pretiosis indutum ornamentis in altum attolli, cum eamdem mecum in tonando m pro- et fulminando potentiam ostendes ; cum super- <-7,n?u- b°s spiritus in furore tuo disperges et deprimes, jxrbc» et eorum potentiam, quam ipsi tanti faciunt et deprime- amant, inanem esse ac futilem demonstrabis. Tunc re. enim ostendes te aliquid habere divinum, si quot-quot in orbe superbo sunt animo, solo lanium oculorum conjectu confundas et deprimas, et impios in eodem loco, in quo immoderate superbiunt et exsultant, exstinguas, et in sepulcrum ac foveam, tanquam ignobilis turbæ, illorum cada- vera ignominiose conjicias, llæc ego nullo obniente ac retardanto facio ; quod si tu, o *Jobe*, pra?slare potueris, tunc tibi in tua causa disceptanda victoriam concedam, ex te innocentem iniquo judicio damnatum esse confitebor.

t*> gto- Hic autem semper est ca comparatio quam jam
TM mk ut ncmPe> cum qu*d sil Deus ejusque na-
wriiiop- tura et officium cognoverimus, vicissim nos in-
ponde- tueamur, ul id ex una parte Dei gloriam incom-
raedi. prchensibilem, ex altera tot miserias, quæ in no-
bis sunt, magis elucere faciat. Cæterum nobis hoc in loco significatur Dei munus esse, solo suo aspectu omnes superbos in abyssum præcipites mittere, et improbos exterminare; cumque regnare et triumphos suos agere videbuntur, cos de terra deletum iri: a Aspexit, inquit llabacuc cap. m, 6, et dissolvit gentes, » vel, ut est apud Septuaginta, *liquefacta sunt gentes*. Quando nimirum placet Deo mundum punire nequitia pollutum, magnis sceleribus contaminatum, ad nutum æstuantis oculi ejus defluunt gentes, montes liquefiunt, terra dehiscit, coelum ut liber involvitur, natura tabescit. Nunc vero an idem possint efficere homines? numquid aspectu prediti sumus, qui hostes nostros abolere, et in primis improbos extinguere et delere possit? hoc itaque cum non possimus, nequaquam nobis cum Deo congregi aut disceptare lutum aut consultum esse inelligamus. Ubi notanda est doctrina quædam singularis, cum ironice nobis exprobrat neminem posse se suis viribus servaro : id enim ostendit, nos nobis omnibusque adeo virtutibus nostris diffidere debere; nosque ita deprimi oportere, ut nullum, nisi in ipso solo, præsidium et quietem habeamus. Denique ostendit, Deum immanes quasdam cum in mari tum in terra creasse belluas, quæ nobis terrorem incutere debeant, ne amplius tantopere nos in ipsum insurgendi titillet desiderium. Diserte vero mentio fit *Behemoth*, de quo subdit :

Ym.10. IO. Ecce BEHEMOTH, QUEM FECI TECUM, FOEXUM Quid m Quxsi bos comedet. — Quoniam hæc difficilia sunt, Br>e. mysteriaque divina continent, ante omnia hic inmoM i- vestigandum, quid per nomen *Behemoth* inelligew' ‘ galur; omnes quidem tam greci quam latini Pa-

lres et auctores summo consensu intelligunt nomen *Behemoth* esse nomen plurale apud Hebreos, quod græce Or.fía, prout Septuaginta transtulerunt, latine zeslías sonat; quid autem harum bestiarum nomine significetur, varie ipsi declarant. Quidain Atque enim ex grecis Patribus, ut tradit D. Julianus in *Caten*. Qnrc., credunt significare similitudinem vernium, qui ipsi S. Jobo adhærebant. quos, propter wu voracitatem et edacitatem carniū illius, *hesitas etsL* vocat Deus, qui quoniam tantum comedebant carnem illius, quam *fani* nomine intelligendam dixit Deus *Isai.* x1, G, cl ejus solam pulchritudinem devorabant, animam autem ejus et spiritualem illius pulchritudinem non solum non absumebant, sed splendidiorem reddebant, dicuntur *comedere fanum* : quod et Olynpiodoro non displicuit. Alii ili- aūi is- dem ex grecis, ul idem Olympiodorus in eadem *Caten*, recenset, *bestiarum* nomine dæmonum innu- diua. meram multitudinem intelligunt, quos David *bestias* vocat dicens *Psalm*, 1 x xiii, 19 : « Ne hadas bestiis animas confitentes libi, » quod ex professo persecutus est Orígenes hom. IG in *Levit.*; secundum quem sensum voluit Deus indicare magnam dæmonum congeriem, et ingentem exercitum eorum fuisse, qui ad B. Jobum expugnandum processerunt : ita etiam censent aliqui ex latinis, ut Ccijetanus ad hunc locum, imo et D. Augustinus lib. XI De *Civit*, cap. xv, el seq. : item lib. XI in *Gen. ad lilt.* cap. xx el seq. Alii nomine *Behemoth* ab- Alii ?< solve intelligunt *Satanam*, quem Deus in plurali ****o*

vocet *bestias* : quia etsi ipse unus sit, omnium Limen bestiarum feros et immites mores conlinet : ita ex Grecis Orígenes, Olympiodorus, Gregorius Nazianzenus, Athanasius, Didymus in *Caten.*; et ex Latinis S. Augustinus supra citatus, Gregorius ad hunc locum, Isidores lib. Vili *Ethic*, cap. xi. Urbanus papa in *Psalm*, 1 el alii. Mulli nomine *Behe- Alii moth* intelligunt *bestiam* aliquam *terribilem*, in qua tanquam in typo et figura coram oculis nostris exprimeret Deus diaboli tyrannidem, nequitiam, fraudes, fallacias, machinas : ita S. Chrysosloinus in *Caten*, sentit. Quænam autem sit talis bestia, difficile est explicatu : mirabiles quasdam fabulas confingunt rabbini, ul eam explicent, indignas quæ a nobis referantur, de quibus vide Hieronymum a Sancta Fide lib. I *Contr. Jud.* cap. ix.

Denique D. Thomas in *Job*. cap. x1, lect. 2, om- s. Itonium optime nomine *Behemoth* ait circumscribi ‘V *elephantem*; cujus passimsententiarasequunlurom- eleph«i- nes Latini. Hujus autem appellationis congrucn- t»n>: a lia, cur plurali nomine *Behemoth* sive *bestia* vocetur, passim ca traditur, quia unus cum sit, om- verttu/. nium bestiarum in se claudit quantitates et qualitates : quantitates quidem , quia, ut Aristoteles lib. IV *Ilist. Animal*, cap. iv, et Plinius lib. Vili, cap. i, dixerunt, est omnium animalium maximum : cujus ingentem magnitudinem Ælianus lib. I, cap. n et xxxi describit : qualitates autem et proprietates, quia, ul *ibid.* Aristoteles indicat, habet dentes fortissimos sicut leo; quos eboris

Elepbii
lubel
qualità
tu

omnium natura demonstrat; cornua valida sicut taurus,
^um* non a caP*lü»se(* 010 procedentia ; serpentis
agilitatem in proboscide aut tuba, quam huc il-
lueque versat, ideoque *anguis* a quibusdam voca-
tur ; lupi el ursi voracitatem, nam ingentem cibi
copiam absumit: cervorum vivacitatem, cui Ari-
stoteles ducentos annos vitæ concedit, Plinius tre-
centos, Strabo quingentos; tigridum iram et fu-
rorem, summe cnim excandescit in offendentes;
ovium mansuetudinem erga pastorem suum,
quem ut superiorem agnoscit el reveretur. Qua
de causa Ælianuslib. 1, cap. xxxix, duplici corde
et sensu illum prestare confirmat, quorum uno
ira accenditur, allero mitigatur, ut vere nihil aliud
elephas esse videatur quam congeries quædam
bestiarum. Idcirco igitur ab llebræis recte dictus
est *Behemoth*, id est *bestia?*, juxta eorum phrasim,
qua rem aliquam supremam naturas inferiorum
continentem nomine plurali illarum appellare so-
lent : est enim elephas animantium terrestrium
maximum, quasi belluas omnes gregatim repræ-
sentans. Mens autem Dei animal grande descri-
bentis est, Jobum urgere, ul consideret divinam
potentiam in animantis mole immani, altiusque
humilitatis ei sensus imprimatur, quo ediscat hu-
manam virtutem divinæ posthabere. Illa verba :
Quem feci tecum, sic intelligi possunt, *q. d.* Simul
te el illum creavi : sexta quippe die homo reli-
quaue animantia terrestria condita sunl. Pro *fe-
cum* Septuaginta vertunt «op ad, *apud te*, *q. d.*
Tam grandem et terribilem bestiam cicuravi, ut
Elephas tecum habitet tuisquo usibus serviat. Dicit enim
i ii vL Aristoteles lib. VIU *Hist. Animal*, cap. ix, quod
malibai præ cæleris familiare animalium silvestrium sit
id natu- elephas, et inter omnia animantia nullum magis
mhisK- naturam hominis accedat : quia videtur parli-
cedii. ciparc aliquid rationis et prudenti», adeo ut Ci-
cero non vereatur affirmare, non paucas homi-
num nationes sensuel ingenio esse illo inferiores.
Et vere talia facit, quasi rationis esset compos,
quorum mulla refert Plinius lib. Mil, cap. ni, iv
et v, ingenii admiral one digna: nam et adorare
reges docentur; « quod non ideo dicitur, inquit
D. Thomas ad hunc locum, quia habeat intellec-
tum , sed propter bonitatem naturalis (estimati-
va. » Postquam autem descripsit elephantis cum
homine convenientiam, subjungit ejus proprie-
tates; ac primum recenset ea quæ ad vicius ra-
tionem perlinent dicens : *Farnum quasi bos come-
det* : ad litteram enim non vescitur carnibus ut
leo ; sed herbis, fæno, arundinibus, el aliis hu-
jusmodi, ad modum bovis vili el obvio pabulo
contentus.
fi the- Mystice *Behemoth*, seu elephas, est typus dæmo-
n*S> iIucra Deus propriis coloribus depictum B.
U Jobo et nobis omnibus ob oculos ponit, ejusquo
naturam ad vivum exprimit, utillum non tintura
deforis el superficie tenus, sed intus etiam et in
cute, ut aiunt, cognosceremus. Iste sane super-
bus tyrannus non tantum contendit dominari in

terra, sed cliam in mari ; qua de causa quando
co lo expulsus dicitur, clamavit angelus *Apoc.* xn,
12 : *a* Væ terra: el mari, quia descendit diabolus
ad vos. » Voluit ergo terram el mare tanquam
sua possidere: idcirco, juxta probabilem senten-
tiam, idolum illud Dagon *Jud.* xvi, 23, quod Phi-
lisltti tanta veneratione colebant, superius ani-
malis terreni, inferius vero immanis piscis tene-
bat effigiem, qua diabolus ementitam divinita-
tem in terra el mari dominantem voluit exprime-
re. Inde sicut Deus alibi *Ezech.* xxxii, 2, super-
bum Pharaonem describens, qui in terra et mari
sc dominari jactabat, nomine duplicis animalis
expressit, unius terreni, alterius marini : « Leoni
inquit, gentium et draconi, qui est in mari, assi-
milalus es : » ita loquens cum B. Jobo, dæmonis
supremam superbiam descripturus, sub duorum
animalium typo cum depingit, quorum unum
primas tenet in terra; alterum, quod supremum
cst, in mari. Sunt autem illa elephas, quem vo-
cat *Behemoth*, et cetus, quem vocat *Leviathan*. Ob-
servat autem hic D. Thomas, Deum quidem in
corticc horum animalium naturas describere vo-
luisse, non tamen de eis precipue agere mien-
disse, sed de dæmone ipso; sicut sæpe in Scrip- aobb
tura sacra agere consuevit, dum secundum cor-
ticem et superficiem de re aliqua loqui incipiens, l^erT
verius alleram in illa describere intendit; ideo-
que multa sæpe dicit, quæ rei, de qua loqui ca-
perai, non videntur posse convenire ; quæ egre-
gie quadrimi in cam, ad quam exprimendam con-
vertit sermonem : hujus sunt innumera exempla
in Scriptura sacra , de quibus alibi. Etsi ergo de
his duobus animalibus sermonem instituisse vi-
deatur, primario tamen diabolum describendum
assumpsit, quod el ipsemet ita clare manifestat,
ul non credam aliquam subesse posse dubitatio-
nem : nam de *Behemoth* agens, et volens expli-
care quisnam esset, subdit vers. 14: a Ipse est
principium viarum Dei;» quo nomine dæmonem
postea descripsit *Ezech.* xxvin, 13. De Leviathan
similiter inferius agens, tandemque volens signi-
ficare quisnam esset, de quo precipue loqueba-
tur cap. XLi, 25 : « Ipse, inquit, est rex super uni-
versos filios superbi», » quod soli dæmoni con-
venire manifestum est. « Quod ergo Veritas per
seipsam exposuit, inquit D. Gregorius hom. 15 in
Evang., hoc aliter humana fragilitas explicare non
presumati p Ait ergo ad Jobum Deus : « EcccBe- ien-
liemolh, quem fecitecum, fænum quasi bos come- »»
det, d ubi per *Behemoth* diabolum intelligendo lo-
quitur, ut annotavit D. Augustinus lib. XI *Dc Civit.* faaun
cap. xv, non de productione dæmonis secundum
naturam (hæc enim precessi! hominis conditio-
nem, nam dæmon primadie crealusest, homo vero
die sexta) sed de eo quod Deus dæmoni conces-
sit, ut in mundo remaneret cum homine, toto
tempore quo homo viveret super terram, ut sit
sensus : Ecco diabolus, quem feci tecum, id est,
cui concessi ut tecum in mundo manerei, cui et

permisi ut fecum congregederetur, tecum bellum gereret, et omnes vires suas in te converteret. Non tamen proplerea iniquum aliquid egi, quoniam etsi crudelis, immanis et insuperabilis hæc bestia videatur; feenum tamen tantummodo comedit et consumit.

BuMui Quæ verba duobus modis exponi possunt, si- u um cul vox Z*1" ³duo significat, primo bona terrena, divitias, facultates, salutem, valetudinem eor- M«ater- poris, et quæ ad mundi gloriam el prosperitatem itítimé- Perl*ncnt» Quæ omn'0 *fanum* dicuntur propter in- te constantiam, instabilitatem, brevitatem el modicum valorem : ila *Jsai.* xi., G : «Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri : exsiccatum cs!fœnum, et cecidit llos. » De qua re videndus est D. Augustinus in *I'sulrn.* lxxi, et D. Gregorius in *Psaln.* ci, qui supponit neminem esse, qui nesciat quam tenera et fragilis herba sit fœnum, et quam expers fructus, qui in horrea possit congregari. Vide quoque S. Hieronymum in *Psaln*, cxxviii, et S. Ambrosium lib. III *Hcxaem.* cap. IV. Juxta hunc sensum igitur vult Deus respondere querimoniis B. Jobi, ut nolat Philippus, dicens, quod quamvis ipse tradideriteum in manus inimici, solummodo potuisse illum bona temporalia auferre et consumere, non in perditionem ipsius Jobi, sed ul virtus animi ipsius cresceret, ac splendidior apparerei, *q. d.* Verum quidem est, a me hoc esse dispositum, aul potius peculiari providentia permissum, ut elephas iste horribilis tecum ageret, in te irrueret, et lotam suam rabiem contra te converteret, non tamen ad lui exilium aut interitum ; qui lanium potuit substantiam et facultates tuas, quæ fœno comparantur, devorare, cl solummodo vilia quæque et temporalia tua auferre; nullatenus autem potuit, me adjuvante, quæ magna cl grandia sunt, scilicet animæ ornamenta, vel leviter attingere. Ex quibus explicari potest, quod Deus dæmoni dixit cap. ii, 6 : « Ecco in manu tua cs!; verumtamen animam illius serva. » Tantum ergo potest bellua hæc externa devorare. *Secundo*, sumitur Dimon *fanum* pro hominibus carnalibus, qui externa tantum gloria nitent, nullumqun intrinsecus fructum referunt, juxta illud *Psaln.* xci, 8 : « Cum in ta- exorti fuerint peccatores sicut fumum ; » el ile- num. «i rum *psaiJJK* cxxvm, G : « Fiant sicut fa num teclo- a ce» ruIn : " Ha exponit D. Gregorius hom. 15 in*Evang.* cuuiiis. illud Isa». XL, 7 : « Vere farnum est populus. » Vult igitur Deus dicere : Non est cur tu, o Jobe, tantas querimonias effundas, quod te tradiderim in inanus Satanæ, et quod ei concesserim ut te oppugnet, teque sagittis suis venenatis impetat : ille namque tantum devorat et absumit homines cornales, deliciis deditos, fragiles, fa*no similes, qui præsenlia solum cogitant, et externam duntaxat gloriam affectant, interius autem vacui sunt robore ac virtute; non tamen vires habet contra viros strenuos , qui pœnitentiæ operibus dediti, non solum non ab eo superantur, sed illum po-

tius facili negotio superant et devincunt. Huno sensum sequi visus est B. Antonius, qui exploratam habebat Satanæ fortitudinem, suisque monachis dicere solitus erat, illis qui recto corde Deum diligunt, vigiliis sacras agunt, jejunia celebrant, orationi intendunt, non esse hanc bestiam formidandam; ut qui non solum non vincantur ab ea, sed pplius egregias de illa victorias reportent : ita S. Athanasius in Fila S. *Ant.* Primum ergo declarat Deus, unde procedatD»E. , diaboli impugnado, docens eam procedere cx ,Bf- peculiari Dei providentia permittente, ut nobiscum ille congregiatur: « Ecce, inquit, Behemoth, quem feci tecum. » Deus autem in Scriptura satera *facere* dicitur non tantum quod directe operatur, sed etiam quod juxta sapientiæ suæ ordinem peculiariter permittit, ul cum dixit *Ezcch.* xiv,9: « Ego Dominus decepi prophetam illum; » ctÉrod. vu, 3 : « Ego indurabo cor Pharaonis, » etc.Vullergo dicere: Ego sum qui permisi diabolo ut tecum esset, te impugnaret, tecum manus consereret; qui sane id nunquam agere posset, nisi id ego illi permisissem, ad bonum certe et utilitatem hominis, ut dictum est. Sed sicut *Tob.* vi, 1G angelus a Tobiic animo melum, quem conceperat cx daemonis impugnatione, excussit, demonstrans in quos ille prævaleat : (« Audi me, inquit, et ostendam tibi qui sunt, quibus prevalere potest dæmonium, ») et docuit illos esse, qui voluptati carnali se tradunt tanquam equus et mulus : ita et Deus docet dæmoncm tantum prevalere contra eos qui carnalia sectantur, quos *fani* nomine exprimit dicens : « Fœnum quasi bos comedet. » In llebræo est TVT1 *hhatsir*, quæ vox Cihu significat *fanum crassum*, quod in locis incultis nascitur, tantummodo aptum ad cibum animalium cum viride est, et ad nutrimentum ignis fœQU«»: aicæ oaii Vr10 Cl. postquam est exsiccatum. Loquitur, ut dîximus, de dæmonc sub typo elephantis , quem , ul ail b«u mi Strabo, apud Indos herba vel arundine viridi reficiunt; cl hujus *fani* nomme illi homines expriuroibi. muntur qui fœno similes sunt, tantum curantes carnis pulchritudinem et nitorem. Hi sunt quos diabolus expugnat, et prævalet, « qui operatur, inquit Apostolus *Ephes*, iv, 19, in filios ditfidentiæ, qui scipsos tradiderunt impudicitiae in immunditiam, » quos Deus ipse *terram* vocavit, quoniam terreni sunt, et in cibum serpentis infernalis destinavit, cui dixit Gen. m, 14 : « Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. » Ili ergo, qui carnalia sectantur *fanum* dicuntur, qui dum vivunt pabulum diabolo præstant, et post mortem ignibus tradendi sunlæternis. Sequitur .

11. Fortitudo ejus in lumbis ejus, et virtus il- vmlH LIUS IN UMBILICO VENTRIS EJUS. — LOCUS hic difficilis videtur, sed facilis evadet, si S. Hieronymi epist. 8 *ad Dcmetr.* et epist. 22 *ad Eustoeh.*, *Olympiodori* in *Calen*, et S. Gregorii Nazianzeni orat, t» S. *Bapt.* sententiam sequamur, et dicamus sub metaphora ab elephante desumpta, in cujus typo

io quo daemon intelligitur, Deum pergere explanare quod
 explicandum assumpserat. Et quidem quamvis
 tirobor, omnia animalia dicantur habere fortitudinem in
 lumbis, ut annotavit Ilcsychius *in Levit, cap.* ili;
 signanter tamen per excellentiam præ cæleris ele-
 phas eam dicitur habere *in lumbis*, scu, ul Sep-
 tuaginta transtulerunt, super lumbo, 'Aquila
 reddit tei vót o, super *dorio*; Symmachus ἄλφα*,
 tn *latere*; aut, ut alii volunt, is ὅp.51; *super hume-*
ris. Nam ut constat ex iis qui elephantis naturam
 describunt, ingens pondus dorso aut lumbis sus-
 tentat : dorso nudo, inquit Ælianus a Pineda ci-
 tatus, tres bellatores fert, alterum dextra alterum
 sinistra pugnans, ac simul quartum, qui bes-
 tiam dirigat. Quin imo certum est tantam esse
 u fenot fortitudinem lumborum elephantis, ul super illos
 «eri. turres ligne® construantur, quibus, ul inquit Phi-
 lostratus lib. II, decem aut quindecim armati ho-
 mines insistent, qui ex illis turribus tanquam ex
 propugnaculis in hostes jaculantur, aul arcu sa-
 gittas intorquent. Sed non egemus profanorum
 auctorum testimonio, cum Scriptura sacra Mai 7i.
 riqhin- vi, 37, narret in exercitu Antiochi fuisse elephan-
 u.g^rri* lcs lr*8*nla ('uos ad prelium, cl turres li-
 gneas desuper cos firmatas, ac protegentes super
 singulas bestias, et super cos machinas, et super
 singulas viros triginta duos, qui pugnabant de-
 super ; cl Indus magister besliæ. Quapropter Plin-
 ius lib. Mil, cap. x, vocat humeros turritos,
 quia lures ferunt : cl Lucretius lib. V, turrito
 corpore cos vocat. Ingens ergo elephantis forti-
 tudo in lumbis, aut humeris aut dorso sita est.
 Quod si quæras unde tanta fortitudo proveniat,
 respondet :

Ekphin- Et VIRTUS ILLIUS IN U3IBILIC0 VENTRIS EJUS.— Mi-
 quôæ'do ruin csl> ex umbilico ventris tanta forti-
 prore- ludo procedat : nihil enim debilius aut infirmius
 'uobii?* *n co rePcr^ur (luam umbilicus ventris, nam, ut
 UUDCO.H Plinius lib. VIII, cap. x, ait, sicut durissimo tergo
 elephas est, ita ventre maxime molli ; cl ita refert
 rhinocerotem cum elephante pugnans, alvum
 aul ventrem præcipue cornu petere, quem natu-
 rali instinctu novit molliorem : quod et vir ille
 nobilis Eleazarus observavit ad elephantem illum
 ingentem deiciendum. Existimo autem *umbilici*
 nomine exprimere voluisse ventrem (ita Symma-
 chus legit, ut observavit Olympiodorus in *Caten.*)
 non quomodocumque, sed appctentissimum cibi
 et potus : nam in primis animalia in utero matris
 per umbilicum attrahunt et sugunt alimentum,
 quo nutriantur, augeantur et roborentur; unde
 communi locutione, quem videmus cibi appeten-
 tissimum, cl comessionibus deditum, dicimus
 valido umbilico prestare. Vult ergo Deus expri-
 mere a quonam fortitudo lumborum clephanlis
 proveniat : illa enim oritur ex eo quod valido
 cibi potusque appetitu prestot, multumque co-
 medat et bibat, voracissimum enim est animal,
 Elipbm- nipote quod, ut Aristoteles lib. I *list. Animal.*
 teiquim cap 1x, et / Elianus cap. xmi tradunt, mullos hor-

dei modios macedónicos quotidie edit, minias- fiot V!>
 que metrelas lacedæmonicas bibit. Tam avidus racu 6l
 est cibi, ut, testo Plinio lib. XIII, cap. x, palmas
 excelsasque arbores prosternat, ul earum fructi-
 bus pascatur, ct, sicut dixit S. Ambrosius lib. VI
ilex acm. cap. v, nemora involvat ad sui escam,
 et tanto polii utitur, ul dicat Deus *infr.* vers. 18,
 quod fluvium absorbere videatur, ipsique mon-
 tes *ibid.* vers. 15 herbas ferant Quod nulli prop-
 ter voracitatem elephantis dictum credunt, cui
 videntur montes herbas ferre, quasi ipse solus
 sit qui omnes illas devoret. Fortitudo itaque hu-
 jus animalis juxta mentem S. Hieronymi, el Olym-
 piodori et S. Gregorii Nazianzeni locis supra ci-
 tatis, in lumbis est aul in dorso; super quod et
 turres exstruuntur, ex quibus milites validajacula
 emittunt; sed hæc fortitudo vim et robur accipit
 ex umbilico ventris, id est ex nimio cibo cl polu,
 quem elephas nimis appetit et assumit. Unde
 i *Mach*, vi, 34, et ad acuendum eorum robur os-
 tendebatur eis sanguis uv® el mori, quem vehe-
 mentissime cupiunt .appclunlque.

Mystice his verbis dæmonem expressit Deus,
 cujus a fortitudo in lumbis ejus ; » *lumborum no-* fertiUhh
 mine caro ipsa ejusque effectus et motus desi-
 gnantur, ul S. Patres non solum docent, sed ex hmbto
 Scripturis sacris confirmant, ut S. Iberonymus
 epist. 22 a l *Eustoch.*, qui el varia loca expendit *m*
Ezech. cap. xvi; et S. Basilus in illud *hai.* xv, 4 :
 « Lumbus Moabitidis clamat ; p et S. Gregorius
 hom. 13 in Ecanj. ex illo Apostoli *licbr.* vu, 5,
 quod Levi decimatus est in lumbis Abrahæ; et ex
 eo quod dictum est ad Jacob *Genes.* xv xv, U ;
 a Reges de lumbis tuis egredientur. » Et ila in-
 telhgat ille varia loca, quæ exponit lib. XIII Mo-
 ral. cap. lx cl lib. XXN III, cap. vn. Orígenes, Theo-
 dorelus. Basilus et Didymus ad carnis motus re-
 ferunt illud *rsalm.* xxxvii, 8 : « Lumbi mei im-
 pleti sunt illusionibus, » ubi S. Hieronymus legit
ignominia : mirum est enim quam ignominiosi
 motus ex carne oriantur; slatini ul eos senserunt
 parentes primi, verecundia sunt affecti. In hujus-
 modi lumbis sila est da monis fortitudo, nam ex
 carne affectus excitat, quos contra animam tan-
 quam jacula cl validas sagittas expellit; undo
Lue. xu, 25 cl Christus Dominus primum hortatus
 est lumbos precingere el comprimere, ut anno-
 tavit S. Hieronymus *Epist.* 22, et in *Ezcch.* cap. xyi
 citatum, varia loca ad hoc institutum expendens :
 nam *Exod.* xu, 12 qui pascha factururus est, ac-
 cinctis mortificalisque lumbis faccro precipitur.
 El ad Jobum *supr.* vers. 2 dixit Deus : « Accingo
 sicut vir lumbos tuos; » et S. Joannes Baptista
Mare, i, G dicitur cinctus « zona pellicea circa
 lumbos suos, » cl *Lue.* xu, 35, apostoli jubentur
 accinctis lumbis Evangelii tenere lucernas. Ex Lumbi
 lumbis igitur diabolus extrahit desideria quæ mi- ^llar^ x
 litant adversus animam; et quamvis caro in so
 infirma sil et imbecillis videatur, id inteUigen-
 dum est ad bonum : a Non enim habitat in carne

mea bonum, » inquit Paulus Rom. vir, 18. Sed ad malum potentissima est, tatuque valida, ul super eam diabolus machinas ac turres exstruat, ex quibus illa venenata jacula emiltat, quæS. Paulus expressit *Galat*, v, 19 : «Manifesta sunt attieni opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia,luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectae, invidiai, homicidia. »

Et forte id quod paulo ante diximus *Psalm.* xxxni, 8 : « Lumbi mei impleti sunt illusionibus, o potest ex hac doctrina explicari, ut *illusiones* vocet eas machinas aul turres bellicas, quas instar elephantorum diabolus super lumbos ejus exstruebat,ut ex illis tanquam cx munitis arcibus sagittas venenatas, id est inordinatos affectus et motus mitteret. Commune est enim, in Scriptura sacra *ludum* pro bellico certamine accipi, et ita *illusiones* vocari poterunt machinæ bellicae, quibus qui utuntur, illudere inimicis contendunt. Hic ergo arcem suam diabolus statuit: « In lumbis fortitudo ejus,» aut propugnaculum, vel arx, ex qua bellum crudele indicit el exsequitur; virtus tamen, a qua pendet el procedit talis fortitudo, est « in umbilico ventris, » in nimio videlicet appetitu,et usu cibi et potus, quo roboratur caro el incrassatur,el apta redditur ut innumeros inordinatos motus excitet,quibus contra animam diabolus agat. Ex his intelligitur quod ad Jerusalem aut synagogam dixit Deus sub specie mulicris,EsecA.xvi, 4 : «In die, inqyit,ortus tui non est Præc'sus umbilicus tuus ; » *dies* autem *ortus* synagogre dicitur, cum de /Egypto eductus est populus ambir» ꝑRe ; tunc enim quasi formatus est peculiaribus legibus el cæremoniis a Deo institutis; cui dedit DeusMoysen tanquam nutricem, qui *Num.* xi, 12 populum illum ex /Egypto tanquam ex utero,quo tenebatur inclusus,prodeuntem reciperet et portaret in sinu suo, sicut solet nutrix infantulum portare. Volens ergo Deus indicare, unde populus ille tot mala incurrerit, unde et diabolus tantam habuerit fortitudinem contra illum agens, ut ad suprema vitia etiam idololatriæ pertraxerit : « In die, inquit, ortus tui non esl prtccisus umbilicus tuus : » *umbilici* nomine indicat nimiam ciborum appetentiam et usum; ab illa siquidem die, qua eductus est populus de /Egypto, cœpit tradere se comessalionibus et ebrietatibus *Exod.* xxxii, Get II Cor. x, 7 : «Sedit enim populus manducare el bibere, et surrexerunt ludere ; » unde factum uldæmon tantam contra eos fortitudinem adeptus sit, iisque prævaluerit, et usque ad summum illud idololatriæ facinus pertraxerit.

Tvi.It (J. St bixgit caudam suam quasi cedrum : **SERVITESTICULORUM EJUS PERPLEXI SUXT.** — Cum lÜC de Behemoth seu elephante sermo sit, difficile esl explicatu, quomodo ejus cauda cum cedro comparetur : constat enim in primis cedrum esse arbo-rem altissimam, omnes arbores superantem, ut patet ex Scripturis, et indicatur apud Ezechielem

cap. XXXI, 3 et 8. Constat etiam caudam elephantis breviorẽ esse caudis omnium animalium, comparate loquendo : omnia enim animalia, teste Plinio lib. XI, cap. xxv, caudas habent a natura corporum suorum magnitudini respondentes : solus elephas esl, qui cam habeat brevissimam, strictam, nullis pilis vestitam, adcoque ne muscis quidem abigendis idoneam; quas idcirco cutem in rugas contrahendo comprimit et occidit. Quomodo igitur possit elephantı convenire, quod «stringat (in llebræo est ꝑ'SH *hhaphast*, quod quidam vertunt *elevat*, erigit) caudam suam quasi cedrum? » verum divina Sapientia non tam elephantis caudam quam daemonis actiones voluit describere. Brevissima sane est elephantis cauda, et nihilominus eam adinstar cedri erigere, elevare ac stringere conatur. *Caudas* nomine Scriptura de dæmonc agens ejusdem tenlalionem intelligit, metaphora a serpente sumpta, qui cauda J'ferit, vel a scorpione, qui per camdein venenum «m n- instillat : nam, ul Plinius ait, scorpionis cauda iuU semper in ictu est. Nullo momento diabolus meditari cessat, ne quando desit occasioni : ita Apoc. ix, IO locusta* illæ, quæ ex puteo abyssi ascenderant, « habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis carum, » quibus varias et validas diaboli tentationes Spiritus Sanctus expressit : ita *ibid.* cap. xii, 4 draco perhibetur «cauda sua traxisse tertiam partem stellarum cœli; » quia tentatione et suasionẽ sua multos et innumerabiles ad ima pertraxit.

Cauda ergo hujus Behemoth brevissima est, sed eam stringit et erigit tanquam cedrum; quia si vere attendantur bona quæ lentando promittit, ad quæ animum allicere cupit, et mala quæ tentando fugienda proponit, a quibus nos avertero conatur, brevissima sunt et decurtata. Sunl enim temporalia bona cimala, unde tam bona quibus allicit, quam mala quibus terret, brevissima sunt; n»'l illa tamen erigit et extollit quasi cedrum, et quasi suprema exhibet : quia bona, ad quæ excitat, in, tu@ proponit tanquam excellentia, et mala tanquam 'n b 'a omnino intoleranda, et remedii expertia; quo fit, ul cor hominis hoc ipso stringat, el quasi ad extremas ducat angustias. Quis enim dicere potest, quomodo objiciat mulieri necessitatem, quam patitur tanquam supremam el extremam, quasi jam nullum remedium supersit, nisi illa egerit quæ ipse suadet? quis explicare possit, quomodo stringat cor hominis familiam alentis et prolem copiosam, persuadens ei nullum superesse remedium, nisi manum ad illicita extendat? Quis dicat? quomodo Judæ imposuerit ipsum non posse vivere inter homines, qui tam detestandum facinus commiserat, nec aliud tanto malo remedium superesse præter laqueum? Christum ipsum in deserto lentans hoc modo stringere conatus est, proponens ei necessitatem famis, quam patiebatur, talem esse, quam, nisi miraculum induceret, evadere minime posset; cum tamen ibi Christus

haberet quod edero posset, accommodans sciloco et tempori, cibo utens quo Joannes se sustentaverat. Ita quidem tu, o mulier, attende quod vero habeas media tuæ sustentationi accommoda, labora, manuum operibus intende, alteri inserto, ele. Tu itidem homo contentus esto cibo vesliluque communi, ele. Ita Hieronymus de la Nuza *Tract.* 7, ubi de jejunio et tentatione Christi agit.

Allegorico S. Gregorius lib. XXXII *Moral*, cap. X, Per *caU(^am Behemoth* intelligit Antichristum; tum quia in fine reculorum venturus est, crilque ultimus qui partes diemonis acturus sit; tum quia vilissimus homo erit, ac promde merito cauda elephantis, inter omnes animalium vilissima et brevissima, typice adumbratur. Hic instar allissimæ cedri eriget se el extollet ope dæmonis, a quo immensas thesaurorum copias accipiat, quibus ad se homines allicial, atque prodigiosis illusionibus seducet. Quod egregie dixit Daniel cap. vm, 24, ut annotavit S. Gregorius loco citato: *Roborabitur fortitudo ejus non in suis viribus*, quia Satanæ virtute divitias, quibus ad se homines alliciet, obtinebit; *et interficiet*, inquit, *robustos*, id est eos qui sanctitate videantur firmali; *et in copia rerum omnium occidet plurimos*, quod de morte peccali precipue intelligendum: innumeros enim trahet ad negandum Deum, else adorandum: ita Daniel. Bene autem dixit Deus de dæmone agens: « Stringit caudam suam quasi cedrum, » quia per Antichristum, quem ditissimum faciet, stringet firmissime ac valide corda sanctorum: nam nihil magis cor arctat, stringit et quasi compellit ad aliquid, quam abundantissima divitiarum et omnium temporalium bonorum promissio.

Nfrvi testiculorum ejus perplexi. — Mirum est sane Deum ad pudenda elephantis describenda sermonem suum demittere: certe in eo aliquod latere mysterium Decesse est; idque tanto amplius credendum, quanto similibus verbis nunquam Deus in Scriptura usus fuit. In primis enim vox hebrea *nnD phahhadau*, ul notat Brixianus, hoc lanium loco in Scriptura legitur; quare videtur deduci a verbo *THD phahhad*, quod significat *timere*; et quia ea quibus timemus abscondita servamus, deductum est nomen *phahhad*, quod *pudenda* aut *verenda* significat, quæ abscondita propter honestatem sunl. Unde alii transferunt, *nmi verendorum ejus*; et transferre possumus, *nervi absconditorum ejus*. Deinde etiam verbum *sarag* solummodo hoc in loco in tota Scriptura repentur, quod Vulgatus transtulit *perplexi sunt*; Septuaginta reddunt *oupttfrltxrat, complicati sunl*; alii *ramificati sunt*, a verbo enim *rro sarag* deducitur nomen *tZWKf sarigim*, quod significat *palmites* seu propagines vilis; sic a perplexitate dictas, quod multis hinc et inde abundet surculis, quos *clavículas* aut *capreolos* vocamus; quia ad utramque partem quædam cornicula quasi clavicles habent, quibus palmites hinc aut inde ar-

boria ramos apprehendant, et quasi colligatos teneant, quibus implicati adhæcant; propter quos palmes vere ramificatus est, aut perplexus dici potest. Haudquaquam sane Deo cune fuisset tam minulim abscondita aut pudenda elephantis describere, nisi per illa aliquid altius intendisset circa dæmonem explicare. Per narros igitur *pudendorum* ejus significantur da monis tentationes, quibus peccatum generare conatur, ipse est eni u gnifent mendacii et peccati paler, auctoret genitor, porro *untaloramifi'atæ* dicuntur istiusmodi tentationes ad modum palmitum qui varios clavicles habent, ut vel ex hac vel ex illa parte mentem comprehendere et religare possint. Varia namque diabolus lentans intendit, ut si lentatio ex hac parte non apprehenderit, apprehendat ex illa, v. g. cum inducit te ut ad domum ludi te conferas, multa intendit, aut te in perjurium et furorem concitare, aut exponere ut bona tua perdas, ex quo tibi innumera mala nascantur: cum inducit ut ad periculosa spectacula accedas, intendit ut *ibid*, comparèntes mulieres aut virgines concupiscas, aut detractionibus vaces, etc. Vide S. Gregorium lib. XXXII *Moral*, cap. xni.

13. Ossa ejus velut fistula færis: cartilago il-

Lies quasi lamixæ ferret. — Hæc verba quidam de elephante dicta credunt propter dentes, qui fortissimi et quasi ærei sunl, nulla cavitate vacui; alii propter omnia ejus ossa, signanter costas, dicti volunt, utpote quæ propter duritiem et fortitudinem eximiam *arca* vocentur. Unde Septuaginta vertunt, *ai fiUupal àjTcû tritolai ysá)xuxit r. d't rcû GiSr.p< / vice, costee ejus costee anca, et spina ejus ferrum fusile*; sed nec magnum quid hæc sententia continet, si do ossibus elephantis duntaxa loquatur: quare verius est Deum voluisse dæmonis ossa describere. Vocantur aulcm dæmonis ossa tentationes, suggestiones, machinationes, *con-* silia fraudesque ejus, ut greci Patres docent; et jure merito, nam sicut in ossibus positio corporis roburque subsistit, ita in fraudulentis consiliis lota se ejus malitia erigit. Hæc autem *cerca* dicuntur propter obstinationem et pertinaciam inflexibilemquo malitiam: ita Olympiodorus in *Caten.*: quippe indefessa est dæmonis in lentando constantia; noncum frangit temporis diuturnitas, non ilium moræ tædet, nec si iterum iterumque ac sæpius repellatur, animum despondet, aut in pugnandi contentione languet. Uti enim ossa non Comua-flectuntur, nec mollescunt, ita dæmon non incur-valut domitus, non cedit victus, non continuo fugit pulsus: musca est impudens, identidem redit, eisi centies rursumque centies abigatur. Et sicut in exagitanda et persequenda preda non fatigatur, ita etiam in retinenda impigerrimus, nulli parcit operæ: ex ejus unguibus non minus difficile extorseris prædam, quam, ut vetus est verbum, ex Herculis manibus clavam aut a leonis unguibus semesum agnum. B. Gregorius lib. XXXII *Moral*, cap. xiv addit et aliam rationem, cur

hæc dæmonis ossa *arca* vocentur, quia scilicet *dulciter* suavilerque sonare videntur : notum est enim in Scriptura sacra *aris* nomine eloquentiam significari, quapropter, ut annotavit D. Hieronymus in *Dan.* cap. it, in illa statua, quam vidit Nabuchodonosor, venter ærcus significabat Grecos, quia eloquentia ac sapientia vigeant : « /Es enim, inquit, est vocalissimum maximequo sonorum, »

Diabolo* Eloquenter igitur et suaviter ad modum fistularum ærearum diabolus sonare videtur, et variis **suinter** tentationibusagens quasi variis fistulis personat : **culi** in organo variæ sunt fistulæ ærcæ, quas sapiens **dan** pulsator ordinatissime pulsat : primo enim personat fistula depressum sonum emittente, et subito convertit manum ad eam pulsandam, quæ ollissimum aculissimumque reddit; et ita acutum sonum cum depresso temperat, ut mirum concentum reddat. Idem in tentationibus observat diabolus, quia maxima dexteritate velut insignis modulator non nudas tentationes proponit, sed suaviter sonans animum demulcet et disponit, ut placeant, et earum delectationem velut gratissimam modulationem mentalibus cujusvis auribus inferre contendit.

Portila- Unde non est dubium, ut scito hic advertit Pineda, quin ex utroque nomine tum *ceris* tum ossium *ingens* diaboli fortitudo et vires significentur, non eæ scilicet, quibus alienos muros valeat **æubi-** confringere, sed callida* artes et subdolæ machinationes, quibus animum blande pelliciat atque seducat. Aperit has fistulæ æris imago, qua innuitur pessimum hunc impostorem ex hominum nutu atque sententia tibia canere sive tympanum pulsare. Quod luculenter persequitur S. Gregorius lib. *XXIX Moral.* cap. xn, dum ea Jobi verba cap. xxxvni, 21 : *Dividitur astus super terram*, sic premit : « Recte vero etiam *dividi* æslus dicitur, quia nimirum non singuli omnibus, sed quibusdam vicinis ac juxta positis vitiis fatigantur : prius enim conspersionem uniuscujusque antiquus adversarius perspicit, et tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius tristibus, alius **timidis**, alius elatis moribus existit. Quo ergo occultus adversarius facile capiat, vicinas conspersionibus deceptiones parat : quia etenim lælitiæ voluptas **juxta** est, lætis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile lobitur, tristibus poculum discordiæ porrigit : quia timidi supplicii formidant, paventibus terrores intentat; et quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quasque voluerit blandis favoribus trahit Singulis igitur hominibus vitiis convenientibus insidiatur : neque enim facile captivaret, si aut luxuriosis premia, aut avaris scorta proponeret; si aut voraces de abstimente gloria aut abstinentes de gulæ imbecillitate pulsaret; si mites per studium certaminis aut iracundos capere per pavorem formidinis quæreret. » Hæc Gregorius. Solet etiam diabolus non raro aliqua bona suadere, ut ad malum valeat pertrahere; et sic malum colore ali-

cujus virtutis contegit, atquo sub esca pietatis hamum malitiæ abscondit, de quo dicitur : « Cartilago illius quasi laminæ ferreæ; » ubi *cartilaginis* nomine S. Gregorius lib. *XXXII Moral.* cap. xvii hanc ipsius hostis nostri versutiam intelligit : « Quid enim, inquit, per *cartilaginem* nisi simulatio ejus accipitur? cartilago namque ossis ostendit speciem, sed ossis non habet firmitatem. El sunt nonnulla vitia, quæ ostendunt in se reclitudinis speciem, sed ex pravitatis prodeunt infirmitate : hostis enim nostri malitia tanta se arte palliat, ut plerumque ante deceptæ mentis oculos culpas virtutes fingat, et inde quisque quasi expectet præmia, unde dignus est æterna invenire tormenta : » ita S. Gregorius, qui id latissimo adhibitis exemplis declarat. Postquam ergo Deus expressit, unde procedat diaboli impugnatio, et qui sint quos diabolus revincit, insuper quibus viribus et armis agat, jam tandem exponit, quonam esset gladio feriendus dicens :

14. Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum **Vw***. u applicabit gladium ejus.—Ut superius notabamus, coepit Deus describere dæmonem sub Behemoth aut elephantis specie; et ita quamvis aliqua dixisset quæ vere in elephantem quadrant, tamen ita sermonem ad dæmonem describendum convertit, ut difficile possint ea quæ subdit elephanticonvenire, commodissime autem dæmoni aptantur, qualia sunt hæc, quæ non nisi violenter, ut D. Thomas ait, ad elephantem applicant aliqui. Quomodo enim dicitur ille principium viarum Dei? Quisnam gladius est, quem Deus applicat contra eum? dæmonem ergo, et quæ circa eum sunt, hæc verba mire describunt : dicitur enim diabolus « principium viarum Dei : » pro quo Septuaginta legunt, **twTÍTíw** **lAróia**; **Kupíw**, *hoc est principium formationis* Domini. quia inter omnes creaturas, quas Deus formavit, illo principem tenuit locum secundum naturam, et secundum dona gratiæ quæ tunc recepit. In cujus confirmationem S. Gregorius lib. *XXXII Moral.* cap. xviii, late prosequitur illud *Ezech.* **XXYiil**, 13 : a Omnis lapis pretiosus operimentum tum, » etc.; et iterum *ibid.* cap. **XXXI**, 8 : « Cedri non fuerunt aliores illo in paradiso Dei : abietes non æquaverunt summitatem ejus : platani non fuerunt æquæ frondibus illius : omne lignum paradisi Dei non est assimilalum illi et pulchritudini ejus: quoniam speciosum fecit eum in multis condensisque frondibus, » etc. Dicitur itaque de diabolo sive Lucifero, quod sit ipso *principium viarum Dei*, quia nimirum omnibus creaturis est excellentior secundum naturam, ul lato Deus ipse prosequitur. Quoniam autem, ut B. Dionysius Areopagita lib. *De Divin. Nom.* cap. iv docuit, ad naturam sequitur potentia; et unaquæque res tanto majoris est potentia*, (piano est excellentioris naturæ; et hoc ipso quo fatetur Deus illum esse omnibus superiorem, videbatur inferendum, quod consequenter omnes quoque creaturas secundum potentiam excede-

IHibolai
ule*

tutet
Ob*TTIt

Ueno
n.uri.

lit pria-
dpion
v ùnta
Vei.

Pi'M «
Mean-
dum ni-
tanin
nmnes
saperti
ernia-
ri*.

ret, adeoque nobis impossibile esse illi obsistere; idcirco subdit :

Deu r*- Qui fecit eum applicabit gladium ejus, — Quæ
ptinrt V(jjja egregiam continent doctrinam excellentem-
tDm dû- (luo Dei promissionem : nam qui fecit eum Filius
b li, et Dei est, per quem *Joan*, i, 3 omnia facta sunt; qui
fniidM jieit jsai# LIV |G : a Ego creavi fabrum, » id est
cii. dæmoncm, ut S. Hieronymus exponit; ille ergo
qui in mundi initio fecit cum applicabit gladium
ipsius. Verbum *applicandi* in Hebræo est CÎ3 *na-
gas*, quod aliquando in Scriptura sacra significat
offerre; et ita illud transtulit noster Vulgatus in-
terpres *Amos*, v, 25 : a Numquid hostias et sacri-
ficiu obtulisti mihi?» et iterum *Malach.* n, 12 :
a Offerentem munus Domino; » et *Isai.* l ui, 1 :
a Oblatus est, quia ipse voluit; » cl alibi sæpe.
Quoniam autem in oblationibus interiora anima-
lis nudabantur et fiebant manifesta, oculisque om-
nium exponebantur, idcirco verbum illud signifi-
ficare potest aperire, manifestare, nudare quæ
abscondita erant, ul sensus sit : Qui fecit cum ma-
nifestabit, nudabit, explicabit gladium ipsius : ip-
sius inquam diaboli, ut explicant S. Gregorius,
Beda et Philippus in hunc locum. Deus ergo, qui
dicilur fecisse dæmoncm, non solum quia creavit
eum secundum naturam, sed eliam quia peculiari
sapientiæ suæ dispositione illi permisit, ul homi-
nem impugnaret, sicut explicat D. Augustinus lib.
XI *De Civit*, cap. xv cl xvii, et lib. XI *De Genes, ad
lilt.* cap. XXII, ita se gessit, ut quo facilius homo
dæmoncm vincere, et semetipsum armare conlra
illius impetus posset, manifestarli, explicaverit,
et in lucem emiserit gladium, id est, vim et for-
titudinem ipsius, qua homines impetit, aperlissi-
me declaraverit. Vel eliam sic, ut *applicare gla-*
di *2C°cù* (*ltum* idem sit quod restringere, replicare, impli-
twirin- care, vel involvere ad cum modum, quo acutum
fi< *gia-* gladium vagina implicamus et involvimus, qua
i' K»' eJus ac*es 'nclllsa tenetur, ne ferire possil. Si ergo
tini i<lii- diabolus sibimelipsi relinqueretur, sicut omnes
boM' creaturas secundum naturam suam superat, sic
utique easdem etiam secundum potentiam supe-
raret, quam *gladii* nomine Deus expressit; verum
hæc potentia comprimitur, involvitur reslringi-
turque a Deo, ut non quantum vult, sed quantum
ei permittitur, agere possit.

Pulchre S. Gregorius lib. XXXII *Moral.* cap. xix :
« Gladius, inquit, Behemoth istius ipsa nocendi
malitia est; sed ab eo, a quo bonus per naturam
factus est, ejus gladium applicatur : quia ejus ma-
litia divina dispensatione restringitur, ne ferire
tantum mentes hominum quantum appetit per-
mittatur. Quia ergo hostis noster et multum po-
test, et minus perculit, ejus gladium pictas Con-
ditoris adstringit, ut replicatus intra ejus cons-
cientiam lateat, et ultra quam desuper juste dis-
ponila?. sese in mortes hominum ejus malitia non
extendat. Quod igitur ad multa fortiter prævalet,
hoc de principio magnæ conditionis potest; quod
vero a quibusdam vincitur, ejus nimirum gladius

ab auctore replicatur. Iste namque Behemoth, qui
principium viarum Dei est, cum contra S. Job
licentiam tentationis accepit, gentes movit, greges
abstulit, ignem de coelo deposuit, perturbato aere
ventos excitavit, domum concuticns subruit, con-
vivantes filios exstinxit, uxoris mentem in dolo
pravæ suasionis exercuit, mariti carnem inflictis
vulneribus confodit ; sed ejus gladius a Conditore
replicatur cum dicilur cap. n, 6 : *Animam illius
serva*. Qui replicato gladio quantæ sit infirmitatis
Evangelista testante describitur; quia nec manere
in obsessio homine potuit, nec rursus invadere bru-
ta animalia non jussus præsumpsit dicens *Mallh.*
vin ,31 : *Si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum*.
Malitiæ quippe ejus gladius quam sit replicatus
ostenditur, cui si potestas summa licentiam non
pri.bcrct, nOc grassari in porcorum gregem va-
leret. » Ex quo recte infert idem S. Gregorius di-
cens: a Quando ergo iste sua sponte nocere factis
ad Dei imaginem hominibus audeat, de quo ni-
mirum constat, quod non jussus contingere nec
porcos præsumat? » Sicilie. Hoc ipsum ex hac
eadem historia similiter D. Thomas III *Quast.* XLIV,
art. 4, ex B. Chrysostom! horn.24 *in Matth.* expen-
dit. Vult ergo Deus dicere ad Jobum, non esse
cur diaboli potentiam nimis timeat, quæ etsi mag-
na sit, tamen ita Dei virtute comprimitur, ut nul-
lam vim ipsius possit voluntati inferre. Peculia- D™#000
rem hac de re tractatum edidit B. Chrysoslomus ^X'ail
horn. G5 *ad popul.* ostendens nos Deo gratias agere taou™
debere, quod commensurata nobis certamina lar- nllri Ti*
gilus sit; ex quo hanc sententiam liceat clarius
explicare, quam si recte expendamus, videbimus
vere B. Paulum eam explicandam assumere vo-
luisse cum d.xit I *Cor.* x, 13 : « Fidelis Deus, qui
non patietur vos lentari ultra id quod potestis, »
etc. Verbum enim *applicandi*, quo Deus hic utitur,
propriu est medicorum medicamenta applican-
tium : vox autem *gladii* in Scriptura sacra, juxta Voi g/a-
SS. Patres, Hieronymum misai. cap. l xv; Augtis- *'"* v™
tinum *epist.* G9. *ad Paul*, atque *in Psal.* civ, el Gre- tLtur in
gorium lib. XXXIV *Moral.* cap. iv : id proprie sig- SoipU-
nitical, quod ad alterius destructionem, exitium ""
vel malum admovetur, quodque tribulationem
inducit. Ita dicitur do peccatoribus *Psalm*, l viii,
8 : « Et gladius in oro ipsorum; » el iterum *Psalm*.
LVi, 5 : « Lingua eorum gladius acutus : » ita per-
secutio illata S. Joseph dicitur *gladius aut ferrum* :
a Ferrum, inquit David *Psalm*, civ, 19, periransiit
animam ejus; » et *Luc.* n, 35, tribulatio B. Virgini
inflicta in Christi morte dicilur « gladius pertrans-
iens animam, » idque confonniter ad vim he-
bræi sermonis, quo gladius dicilur Din *hhereb*,
propriequo significat *exsiccationem*, desolationem,
vastationem, ut Brixianus annotavit.

Undo B. Gregorius supra citatus recto colligit
gladium diaboli hoc loco dici ejus malitiam et
iram, qua nos vastare, desolare ac perdere nili-
tur. Quo supposito, elegantissime dixit Deus : « Qui
fecit cum, applicabit gladium ejus, » ut locutio

dmni sit desumpta metaphora a medicis applicantibus
medicamenta, qre in se sunl contraria ctdestruc-
toria natura? : qualia sunt purgantia, urentia, ex-
siccantia, mordicantia, qre in se ita sunt natura?
contraria, ut vere dicantur ejus venenum; quale
estdiagridium, scamonea, colocintidre, caustica :
et hrec quidem qre talia in se sunt, moderata ct
contemperala a medico, cl applicata in determi-
nata quadam mensura, vim habent medicamen-
torum, et maximo proficua ipsi naturre reddun-
tur. Unde ct medicus eorum malignitate utitur ad
salutem hominum promovendam, temperando
eorum malitiam, mordacitatem, noxiam vim ac
facultatem : qui solummodo ea applicat, cum ad
salutem sunt necessaria, aut ad superfluos noxios-
que humores expellendos velexsiccandos ; id ta-
men prrecipue observat in eorum applicatione ,
ut nullatenus ultra vires patientis applicari per-
mittat : metitur propterea cl ponderat ca non tan-
tum secundum libras ct uncias, sed ct secundum
drachmas et scrupulos, imo ct secundum grana,
sciens horum vim contra naturam nostram, qre
nisi temperatissima applicentur, exilium ctmor-
QicmoJo tem certissimo inducent. Ita ergo Deus se habet;
boiim»' est s,Qu,^cm diaboli malitia iniqua, et mala in se
litum ū conlrariaque naturre nostra?; cujus exitium omni-
Dtiliu- bus viribus desiderat et procurat; temperata ta-
tem cos- men a crelesti medico, nobis redditur proficua ad
tam DO» bU it- superbiam purgandam, torporem excutiendum,
ump- exercendas virtutes, acuendas vires spirituales,
reL animamque ad excellentiorem coronam dispo-
nendam. « Non quasi crudelis suscitabo cum, »
inquit Deus ad Job mfr. cap. xu, I, agens de dæ-
mone sub specio ceti. Crudelis esset medicus, qui
lanium ad torquendum hominem et comburen-
dum cum applicaret ei polionem amaram, aut
gladium scindentem carnes, aut serram secantem
crura, aut cauterium ardentissimum ; similis pro-
fecto Neroni, qui tantummodo ad comburendam
Romam jussit ignem applicari. Pius tamen cl be-
nignus est, qui hæc quanlumcumque aspera, acria
et mordicantia applicat ad salutem ct bonam va-
letudinem. Non ergo Deus dæmonem suscitāt, id
est permittit adversus nos exsurgere ct suscitari
quasi crudelis, sed tanquam pius benignusque
medicus, ad nostram salutem, videlicet cum id
nobisulile expediensque est. Idcirco nequaquam
concedit, ut absolute diaboli malitia nobis appli-
cetur; nec cum sinit agere quantum vult, quin
potius maliliæ ipsius vires ac facultates contem-
perat, et nulla ratione nobis applicari ordinat,
nisi secundum mensuram determinatam, a Men-
surata, inquit S. Chrysostomus supra citatus, nobis
Deus dedit certamina : n metitur enim cl expen-
dit attentissime, qui cordis nostri intima lustrat,
vires cujusque, non tantum eas, quas a natura,
sed præcipue quas ab auxilio gratiæ quivis ha-
bet; nec ullatenus ultra tales vires permittit no-
bis diaboli malitiam aut actionem applicari.

Ttrt. IX. <5. HVIC MOXTES UERBAS FERUNT : 0M5ES BESTLE

aghi LUDEXT idi. — Hoc do elephanto quidam ideo
dicium existiman! , quod voracissimus sii, ad
quem unum sustentandum videntur necessarii
omnes montes herbiferi; qui cum in illis pasci-
tur, ita se mitem exhibet, ul coram eo cretera ani-
mantia adeo sine timore subsistant, ul ludere di-
cantur : elephas enim sanguinarius non est, sed
clemens; non carnibus, sed herbis vescitur. Tra-
dunt aulcm illum tanta esse mansuetudine præ-
ditum, ut si quando pcr greges animalium trans-
eat, ne forte ejus conspectu terreantur, proboscide
velut manu significare se nihil Iresurum, sed inof-
fense transiturum : quibus aliquo modo concinunt
qre de elephante Pliniusscripsit lib. Vili, cap. vir.
Verum commodius bree de (hemone, quem Deus
hic prrecipue describere intendit, explicantur;
ita nimirum, ut loquatur de mystico ejus corpore,
quod sunt iniqui, voluptatum et deliciarum ama-
tores, ut saepe B. Gregorius annotavit. Cui expo-
sitioni concinunt Septuaginta, qui sic vertunt,
in' c-c; óxootεucv i—cir.ai -/afuevr.-/ TITpanor.v
iv t ú ?»?•«?»?, *accedens autem ad montem prærup-
tum / tal lætitiam quadupedibus in tartaro*, id est,
diabolus ad lentandam Ecclesiam multos detraxit
in tartara : vel, ut Olyrnpiodorus exponit, *acce-
dens ad occidendum Christum lætificavit suos socios
ct impios*. Loquendo igitur de dremone, quantum
ad corpus ejus mysticum, « huic montes herbas
ferunt : » nam ad hoc dremonis corpus impin-
guandum, delectandum ct voluptate afficiendum
omnia fructificare videntur : ad illius delicias,
voluptatem et gulam serviunt montes el valles,
campi el horti, maria et aera : ad voluptates il-
lius qreruntur herbre deliciosæ in montibus, fruc-
tus suaves in vallibus, extrahuntur pisces maris,
aves aeris capiuntur, ct nemorum ferre conqui-
runtur. Sed quid inde sequitur ?

Ojixes bestle aghi LUDEXT ibi. — *Bestiarum* no-
mine vitia intelliguntur, qre quia tunc libero
oriuntur ct procedunt , dicuntur ibi ludere :
ex nimia enim voluptate carnis illa vitia oriuntur
qre S. Paulus enarrat *Galat.* v, 19 : « Fornicatio,
immunditia, impudicitia, iræ, rixæ, » etc. ; ct vere
accidit quod dixit Isafas cap. xiii, 21: « Requies-
cent ibi bestiae, et replebuntur domus eorum dra-
conibus; et habitabunt ibi struthiones, et pilosi
saltabunt ibi; ct respondebunt ibi ululre in redi-
bus ejus et sirenes in delubris voluptatis. » Quem
locum egregie S. Chrysostomus hom. G in *Matth.*
ad nostrum explicat institutum : « Quid mirum,
inquit, si videas tot tantaque vitia libere in teipso
discurrere ct quasi ludere, si corpus tuum ita vo-
luptatibus impinguas, ul facias omnes mundi de-
licias ipsi servire? si ventri tuo inserviant montes,
valles, maria,» etc. Ex hac ergo radice diabolus
talìa germina producit. D). Thomas ct Cajclanus
hunc locum similiter de diabolo interpretantur,
cujus agricolatio est in montibus, hoc est in prin-
cipibus malis : ibi enim seminat exempla pessima
in populum, quare « omnes bestia: agri ludent

Elephu
anitu!
rorida-
liana.

Eleplu
anlnul
mioior
lum

Iniqui
tuoi
myiti-
cum cor-
pas da-
merui
cui tuon-
ici frac-
tiflucU

Terreni
ostali
servían
rola-
ptuos'i.

villii
beilli»
compi-
notar.

Dxmonia
agriCOh-
tio 111
KIOM/i-
bJit il
eat prin-
cipibus

ibi, » id est adhærebunt ei impii asseoira : per principes enim malos lucratur sibi diabolus *pulum* malum. Quod si vero *montium* nomine, ut sæpe in Scriptura contingit, justis, *elbestiarum* appellatione iniqui et peccatores significantur, quis non videat bestias draconi ludere, dum illum suis flagiliis oblectant, et justos, pro dolor! herbas offerre, dum bis saltem peccatis levibus, quæ nianant ex impugnatione vitiorum, ipsum utcumque sustentant? Mons ergo, id est justus, qui cupit non offerre diabolo hujusmodi pabula, radices herbarum, id est vilia, ex quibus defectus isti manant, exscindat : nam his omnino destructis, non erit difficile herbarum pabulum auferre, id est notabilia ista et crassiora peccata devitare.

Porro id quod Vulgatus reddit *ludent ibi* in *Hebræo* est verbum *pTO sahhak*, quod proprie significat *illudere*, irridere; quod quidam ita explicant, ut voluerit Deus rem mirabilem circa elephantem explicare : ipse quippe est, qui inter animalia terrena primas tenet; nihilominus hæc illius grandis miseria, quod a minimis animalibus ita impetitur scensentiat, ut iis sese irridendum propinet, nam lacessitus ab eis, motibus furiosis etiam a el inordinatis circumagitur : videns quippe murcm> Quem maxime odit, vehementer conturbatur : chamæleon ab ipso nesciente inter pabula ^cvoralus adinslar veneni lotum ejus corpus infHride ^cslat commovetque : suis sive porci grunnitum, * tur. * teste Plinio lib. Vili, cap. x, ita graviter fert, ut quamvis a primo ælalis tempore mansuefactus domitusque fuerit, tanquam furiis incitatus, nullum ordinem teneat : cujus rei exempla refert/Elianus lib. I, cap. xxxm, hirundine in potu hausta intolerabili dolore afficitur, et mirum in modum torquetur a vermiculis cœruleis prope Gangem. De quibus omnibus vide Plinium lib. Vili, cap. x et XVII, Solinum lib. IX, cap. xv, etAldrovandum De *Quadr. solid.* Certe res admiranda est, tantum tamque grando animal, quod omnibus aliis eminet, ita a minimis bestiolis conturbari posse, ut illud totum trementem ac rugientem reddant. Sed magis mirandum est, hominem prudentem ac strenuum, qui ratione eminet, per quam possit cognoscere, quam exigui momenti sit verbum hominis sibi impropertantis, nihilominus vel a minimo verbo ita conturbari, ut seipsum vix contineat quin fremat pera indignatione, ac loto pectore contremiscat et inflammetur.

Vers 1« 16 Et 17. SUN UMBRA DORJUT IX SECRETO CALAMI, ET H 17, IX LOCIS NUMEXTIBUS. PROTEGUNT UMBR.« UMBRAM EJUSJ Qoibu» CIRCUMDABUNT EUM SALICES TORRENTIS. — LOCUS describit, in quibus elephantes versari solent : proprium enim, inquit Ælianus ex Aristotele lib. IX *Hist. Animal*, cap. xlii, elephantorum est naturæ roscida et palustria amare, et amnes amplecti, ubi versari maxime student; unde etsi fluviales non sint, *riparios* dicere possumus. Plinius quoque lib. VIII, cap. x, gaudere omnibus maxime tradit, et circa fluvios vagari, sed propter magni-

tudinem natario non posse; Aristoteles vero non simpliciter non natario posse ait, sed non satis id posse propter pondus sui corporis : idcirco autem humidis locis delectantur, quod vehementi sili urgeantur, ut scq. vers, declarabitur. Secretum ergo calami locum calamis obiectum appellat : elephas quippe loca uliginosa ad quietem amat; quod vero additur : *Protegunt umbra umbram ejus*, etc., ejusdem rei amplificatio est. Quidam non indocte hos duos versus per interrogationem legendos esse credunt negatione solvendam, *g.d.* « Numquid in secreto calami esse potest, aut ejus umbram umbra protegent, aut circumdabunt cum salices torrentis? » Minime, cum tanta sit corporis vastitate, quæ calamos salicesque longe superat. Tropologice *Behemoth*, qui figuram refert Cd *TM» diaboli, diverticula quærit, latebras seciatur, in quibus somnos captet; precipue autem conquirit calami umbram, in qua requiescat; quid autem est quod calamos quærat ad cubandum? quia nimirum inani foliorum sonitu arundines ablandiuntur, et somnos conciliant. Sensus autem moralis assentatores calami sunt, qui vellevi aure cedunt, et modo in illam modo in contrariam partem inflectuntur prout mollis aura adspiraverit; et assentatores modo aliquid laudant, modo etiam illud ipsum vituperant, juxta principis voluntatem, ad quam omnino se effingunt Tum etiam arundines nullum fructum ferunt, sed inani foliorum viriditate luxuriant; sic assentatores nullum quoque fructum ferunt. Arundines humoris abundantiam amant, et adulatorem principum virorum lateri continenter adhrærent; oderunt autem viros pauperes, humilesque contemnunt.

lite autem arundines dum inani motu ludunt, diabolum ad somnum et quietem trahunt. Sane diabolus dicitur tenere omnium iniquorum corda, «i ear. verum in præcordiis aliorum peccatorum vigilat, in animis vero adulatorum, et eorum quibus assentantur, dormire perhibetur; in primis, quia dum adest assentator, non habet diabolus quod agat, atque adeo quam optime potest dormire et requiescere, nam qui aliis blanditur vices gerit diaboli; neque diabolus habet quid faciat, unde placidos captat somnos, et in utramque aurem stertit. Tum etiam dicitur dormire, quia securus degit, neque timet ab aliquo exterreri ac suscitari : milites dum hostem timent, vigiles adhibent, qui illos dum hostium adventu moneant, sed si non adsit inimicus, securi degunt : ita etiam diabolus dum aliorum iniquorum corda possidet, vigilias agit, sibi que consulit, ne expellatur; sed dum adulatorem tenet dormi, neque adversarios limet. Tum etiam dormire dicitur, quia dum adest assentator longiores in homine moras trahit; cumque somnus homini a natura datus sit ad fessas animi vires instaurandas et robur recolligendum : ita etiam diabolus per adulatorem vires colligit, ut commodius homini nocere pos-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XL.

Non ergo diabolus magni facit, aut sollicite satagit, ut devoret avaros, superbos, iracundos, luxuriosos, qui naturæ corrupte cursum sequentes, ad æternæ mortis mare perenni cursu pergunt. Id quod summopere exoptat, et vehementer expetit, est deglutire justos ac sanctos, in quibus divinas personas commorari conspicit; quos divinis donis cælo delapsis plenos videt, a Anlinunmo (lul,s hostis> inquit S. Gregorius loco superius citato, hoc pro magno non habet, quod sub jure devorare, suæ tyrannidis terrena quærenles tenet; Propheta quippe attestante *Habac. i, 17*, cognovimus, quia *esca ejus electa*: neque enim mirum deputarsi eos absorbeat, quos superbia erigit, avaritia tabefacit, voluptas dilatat, malitia angustat, ira inflammat, discordia separat, invidia exulcerat, luxuria inquinans nccât. *Absorbebit* ergo /lultum, *et non mirabitur*, quia pro magno non æstimat, cum eos devorat, qui per ipsa suæ vite studia deorsum currunt; sed illos magnopere rapere nititur, quos despectis terrenis studiis jungi jam coelestibus contemplatur, v Ita S. Gregorius; quibus et illud quadrat, sicut expendit B. Hieronymus lib. II *Contr. Jovin.*, quod dixit Dominus *Luc. xxii, 31* : « Ecce Satan as expetivit vos ut cribare; sicut Iri-^{*22(2} t, cum : B cribro, inquit Euthymius, triticum lo^ eri- transfertur, concutitur et confunditur : ideo cri- bure. *brave est turbare*, movere, concitare; vel, ut Theopbylactus ait, *cribrare est turbare*, nocere, tentare : hoc Satan as expetivit, concupivit, et appetiit. Jam quidem Judam, sacerdotes, scribas, pharisæos judæosque absorbuerat, quos omnes tanquam fluvium ad mare perditionis fluentem intuebatur : id non magni faciebat, expetivit nempe tanquam rem sibi gratissimam et palato suo maxime delectabilem apostolos : « Expetivit vos, » inquit Christus *Luc. xxii, 28-31* : quid csl vos? respondet idem Christus: a tos estis, qui permansistis mccum in tentationibus meis : et ego dispono vobis, etc. ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo, et sedeatis super thronos, » etc. Hoc, inquit Euthymius, Satan as expetivit, cujus mos est præslanliores expetere ad palæslram : hoc enim ipso quod aliquem videt Deo familiarem, ejus donis illustrem, et ab ipso commendatum, summa siti illum expetit, sicut et B. Jobi docet historia. Cum namque tunc totum P imi. r mundum quasi fluvium absorbuisset videretur, op te. illud non pro magno ducebat; sed beatum Jobum, bitsatin quem quasi Jordanem clarissimis virtutum aquis fluentem a Deo videbat laudatum, concupiscebat deglutire clcxpugnarcritact apostolos, quos vidit a Christo laudatos, quod secum permansissent in tentationibus, et cælestibus ac divinis promissionibus auctos ferre non valens, statim expetivit et appetiit. Optime S. Hieronymus *Epist. 21*, cum Euslochium admonuisset, illam celeberrimam B. Petri vocem expendens l *Epist. v, 8* : *Adversarius vester diabolus tanquam Ico rugiens circuit quarens quem devoret*, subdit : « Non quærit diabolus

homines infideles, non eos qui foris sunt, et quorum carnes rex Assyrius in olla succendit, de Ecclesia Dei rapere festinat : *ejus*, secundum Habacuc cap. î, 7, *docta sunt*. Jobum subvertere cupit, et devorato Juda ad cribrandos apostolos expetit potestatem : p ita S. Hieronymus. De qua re videndus Orígenes, qui fuse ac pulchre docet diabolum nihili facere gentiles cunctis vitiis addictos, sed singulariter desiderare baptizato* nova regeneratione natos deglutire; similem Pharaoni, qui pueros populi Dei, hoc ipso quod nascebantur, et in lucem prodibant, suffocare et perdere nitebatur.

19. IX OCULIS EJUS QUASI HAMO CAPIET EUM, ET IN Ven. 19. sudibus perforabit nares Ejus. — Qui hæc ad litteram de elephanto explicare contendunt, se in omne latus vertunt et torquent, quærenles quidnam in illo animali reperiatur, ratione cujus hac verba in ipsum quadrare possint; et quamvis Onwnoio varii varia expendant, illud non incongruum videtur, quod quidam existimant hoc ideo dictum esse, quod venatores ad elephantem capiendum vinculis laqueisque absconditis isliusmodi cibum superponant quem elephanto gratum norunt, quo viso ad illum deglutiendum accurrens laqueis irretitur, et capitur non secus ac piscis hamo, quem esca tenebat opertum. Qui modus csl unus ex illis quos tradunt auctores, qui de capiendoelephanto scribunt, ut Aristoteles lib. IX *Hist. Animal.* cap. i; Plinius lib. Vili, cap. vm; Strabo lib. XV et XVI; Ælianus lib. XV, cap. xvi, et D. Ambrosius lib. VI *Uexacm.* cap. v, quos cilat Pineda noster. Nonnunquam elia in venatores elephantum, quem capere volunt, in foveam ad id paratam delapsi, oculos maxime ac nares, ul cæteris partibus tenuiores, ob idque feriri et dolore affici promptiores, percutiunt; sed superveniente alio, nam adversus percussores elephantum simulante, prohibenleque, ne amplius cum feriant, quin etiam cibum ei gratissimum hordei porrigente, statim is mansuescit, et sese illi, ut liberatori et benefactori suo, in servitutem libenter tradit, sessoremque et rectorem sui libentissime patitur. Narrat Philostralus lib. II, cap. v, Apollonio juxta Indum fluvium occurrisset puerum annos non plus tredecim natum, qui elephanto insidens summa omnium spectantium admiratione acriter stimulis tantam belluam urgebat; bacillo ipsum quocumque vellet dirigens agitansque. Etsi igitur elephas maxima sit corporis proceritate ac robore, facillime tamen se domari et in servitutem hominis redigi patitur, præsertim oculis naribusque percussus.

Mystice sub hoc typo Deus descripsit modum, quo (temonem capturus esset, quem et nunc tenet : se ipsum enim coram oculis ejus exposuit ceped. famelicum et infirmum, in similitudinem carnis peccati, ad quem propterea tanquam ad cibum sibi congruum subito accessit, ut devoraret; qui tamen latente divinæ virtutis laqueo captus man-

<p> "W sit. Hunc sensum sequitur B. Gregorius lib. XXXIII <i>Moral</i>, cap. vu, annotans nos dici id <i>in oculis habere</i>, quod coram nobis positum videmus. Exsultabat diabolus se homines comprehendere in oculis Comodo eorum, sicut <i>Eccle. ix</i>, 12 «aves capiuntur la- dútoiui qUC0 C(pisces hamo : » quia exhibebat eorum oculis quod concupiscerent, sub quo laqueum peccati et perditionis tendebat; ideoque illos currentes ad apprehendendum id quod sibi delectabile aul utile conspiciebant, laqueo tenebat comprehensos, quales erant illi, dc quibus Apostolus ail <i>II Timoth. i</i>, 26 : « Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. » Quomodo et nunc mullos comprehendit ostensa voluptate carnis, alios exposita divitiarum jactantia, mullos exhibita honoris gloria : vere enim ex eo quod vident capiuntur in oculis suis, sicut pisces capiuntur hamo. Simili modo volebat Deus illum, qui alios capiebat capere, cui prædixerat <i>hai. xxxiii</i>, l : « Qui prædaris, nonne et ipse prædaberis? et qui spernis, nonne et ipse sperneris? » Itaque in oculis ejus, dum Christus humanitatem suam dæmoni instar escæ, ad quam degluliendara avide accurrebat, objecit, ipsum hamo divinitatis ChrUtoi captivum cepit, uti Patres loquuntur. Profundius niuiifM- ergo aliquid hæc verba continent, quibus, juxta ióm'wpH superius dicta, verius quæ ad deemonem quam «e trian»- quæ ad elephantem perlinent Deus expressit; cujus vLitit. postquam vires, astus machinasque descripsit, rem totam concludens, modum tradit, quo a se capienda erat crudelis ista bestia, dicens : « In oculis ejus quasi hamo capiet eum. » Id autem dicitur <i>feri in oculis</i>, quod manifeste, clare et evidenter iit, quodque nulla ratione polest abscondi : quare voluit dicere se comprehensurum illum tum clare tamque aperte, ut captivitatem suam nulla posset tergiversatione obscurare. Nihil enim magis diabolus satagit, ut indicat B. Chrysostomus hom. 3 <i>in Coloss.</i>, quam, cum ab aliquo vincitur, illius obscurare victoriam, et suadere se non victum, sed victorem potius evasisse; more scilicet quorundam militum superborum, qui quando majori lapsu victi sunt, magis sibi victoriam cessisse jactitant. Ideo Christus assumens hunc inimicum expugnandum et revincendum, tam manifeste voluit illum superare, ut illi cælerisque omnibus victoria foret evidentissima : hoc est quod Paulus ait <i>Coloss. n</i>, 15 : « Spolians principatus, ct potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso : » expende illud, <i>palam triumphans</i>, id est aperte, clare, manifeste, utin oculis suis vere captus esse dicatur. Idipsum et nunc Christus Deus per sanctos suos præstat, in quibus palam et manifeste de diabolo triumphat. Quomodo autem id perficiat, aptissime subjungit dicens : Is SUDIBUS PERFORABIT NARES EJUS. — NarCS ClC- •uLi pro- Pianti sunt tuba illa, quam <i>proboscidem</i> aut pro- tau <i>nomvlam</i> Galenus vocat; hæc illi pro naribus, «jai. quæ ad extremum duo habet foramina, quibus </p>	<p> COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XL. odoratur et respirat; quam propterea Aristoteles lib. I <i>Hist. Animal</i>, cap. xi, <i>narem prolixam</i> validamque vocat : hac illo utitur ad ea capienda quæ vult : cujus si foramina sudibus occludantur, omnis ejus respiratio intercipitur, virtusquo ita remanet compressa, ul seipsum omnino victum exhibeat: « Quid aliud <i>sudes</i>, id est palos, inquit Gregorius lib. XXXIII <i>Moral</i>, cap. vm, accipimus, qui videlicet acuuntur, ul figantur, nisi acuta sanctorum consilia; quæ hujus Behemoth nares perforant, dum sagacissimas ejus insidias el vigilando circumspiciunt, et superando transfigunt. Per nares vero odor trahitur, el deducto flatu hoc agitur, ul res eliam quæ longe est posita cognoscatur. Naribus ergo Behemoth callidæ ejus insidiæ designantur, per quas sagacissime nititur et occulta cordis nostri bona cognoscere, et hæc pessima persuasione dissipare. In sudibus itaque Dominus nares ejus perforat, quia callidas ejus insidias aculis sanctorum sensibus penetrans enervat, » etc. Hactenus de diabolo sub specie terrestris belluæ; jam de eodem sub typo belluæ marinas, omnium maximæ ac lerribilissimæ subjungit : 20 et 21. An extrahere poteris Leviatoan hamo, Ven w ET FUNE LIGARIS LINGUAM EJUS? NUMQUID PONES CIRCULUM IN NARIBUS EJUS, AUT ARMILLA PERFORABIS maxillam ejus? — Quid Leviathan vere el proprie significet dubium est, llebræi enim varias fabulas confingunt in suo Thalmud, indignas quæ a no- guacen bis referaniur : nonnulli auctores censent esse draconem aul terrestre animal ingens ferocissimnmque, ut Camcrensis, nostri temporis diligens auctor lib. IV <i>De Animal</i>, cap. vi et seq. fuse disputat. Constans tamen et indubitata fere omnium tam græcorum quam laünorum Patrum sententia est, Leviathan esse vastissimum piscem, qui omnes alios magnitudine ac voracitate superet; quod B. Gregorius lib. XXXIII <i>Moral</i>, cap. ix, ex ipso contextu Jobi demonstrat, et Cajctanus <i>in Psalm. cxL</i>, apud Hebræos ex nominis significatione confirmat : Leviathan enim significat <i>ad-ditamentum eorum</i>, id est piscem lantæ magnitudinis, ut ad magnorum piscium quantitatem adhuc addat, illam longo excedens intervallo. Quibus concinunt alii auctores, qui dicunt vocem <i>Leviathan</i> significare <i>congregationem eorum</i>, scilicet piscium, quasi dicas acervum piscium, eo quod tantæ sit magnitudinis, ut in illo uno omnes alii coacervati videantur, co modo quo de elephante diximus vocari a Deo <i>Behemoth</i>, id est <i>bestia</i>, in plurali; quia unus cum sit, omnes bestias in sc continere videatur. Nomine <i>Leviathan</i> ergo Deus supremum piscem omnium suffragio significari voluit; quoniam autem omnibus certum csl piscem omnium maximum esse cetum, idcirco communior veriorque sententia est, Leviathan significare <i>cetum</i>. Quamvis autem nomen Nomen <i>ceti</i> commune sit, el genricum ad omnes majores 'iuil pisces, balænam, physiterem, phocam, orcam, “¿q' </p>
---	--

pristen, lamiam, caniculam, similesque ingentis magnitudinis marinas bestias, ut ex variis auctoribus tam sacris quam profanis constat; quoniam tamen, ut Plinius lib. IX, cap. m et iy dixit, inter omnes hujusmodi belluas balæna noliior est, et omnibus major, nomen *ceti* communiter assumitur ad balænam significandam; cujus magnitudinem, qui de rerum naturis disputant, quasi ialini immensam describunt : Solinus enim cap. xxxvi, ct Plinius lib. IX, cap. in, iv, vi, expresse asserunt, dari cetum tantæ magnitudinis, ut occupet quatuor jugera terne, hoc est tantum spatium, quantum quatuor diebus par boum arare potest, adeoque magno monti æquale. Quod et Cajetanus loco supra citato tanquam communem sententiam affirmavit; ct divus Ambrosius lib. V *llexacm.* cap. x, asseruit se id didicisse ab illis qui viderunt. « Constat, inquit D. Basilius hom. 7 in *llexacm.*, hæc animalia tantæ esse molis, ut maximis montibus aequentur; quæ cum ad summam aquæ superficiem cnalarint, instar insularum sæpenumero apparent, ideoque vocantur *cete grandia* : » sic ille. Leviathan ergo *cetum* significat. Quod et manifeste satis indicat Isaias, qui cap. XXVII, 1, quem primo vocat *Leviathan*, postea nominat *cetum*, qui est in mari.

Homini Hoc supposito, admiranda apparent, quæ Deus bnTTjt h,J *PF* Jobo proponit dicens : a An extrahere halcum poteris Leviathan hamo? » non quamcumque expiscationem B. Gregorius intelligendam voluit himo m- (dantur enim modi apud aliquas nationes, quibus facile hanc belluam expiscantur, quos S. Basilius hom. 10 in *llcxaem.* recenset) sed de piscatione quæ fit per arundinem, lineam, aut funiculum, et hamum; quam ideo tanquam rem omni admiratione majorem el humanis viribus superiorem Deus proponit : « An extrahere poteris Leviathan hamo? » Qui enim fieri possit, ul accipiens homo arundinem, lineam et hamum ex ea pendentem, talem belluam valeat expiscari? Certe llabacuc cap. i, 15 varia instrumenta piscandi ponit, « sagenam, rete ct hamum; » duo priora ad majores pisces, hamum ad minores : ct satis notum est, cum qui arundine ct hamo ad piscationem procedit neque intendere, neque posse capere nisi pisciculos parvulos, unde el talem piscatorem sæpe irride mus; quomodo ergo tam ingens belino ita extrahi poterit? Quin imo Deus ipse paulo inferius fateri videtur, tam grandem esse hanc bestiam, ut nec sagena nec reti capi possit; undo interrogat vers. 26 : « Numquid implebis sagenas pello ejus, ct gurgustium piscium capite illius? » *gurgustium piscium* vocatur instrumentum vimineum, quo pisces concluduntur, quasi indicans, nec diis cunctis instrumentis piscatoriis, quibus capiuntur alii pisces, cetum seu balænam capi posse; quomodo igitur hamo posset extrahi? Hæc quidem admiranda sunt, el vires ac facultatem hominum excedunt; Deo tamen facilia sunt, qui non tantum se id facturum polli-

cetur, sed insuper linguam ejus fune ligaturum : Er FLXE LIGABIS LIXGUAM EJCS. NtMQUID POSES CIR- De® f«d- CCLIM m KARIBLS EJUS, AUT ARMILLA PERFORABIS maxillam EJUS? — .Miranda res, quæ namque man- fUlja nus tam valida esse potest, ut draconis hujus os ouimu aperiat, et dentes ejus minime reformidans, lin- , "a,r' guam ejus apprehendat et liget? et quis funis * tam validus, ul dentibus ejus possit resistere, el linguam illius ingentem colligare? Preterea prodicit se immissurum circulum in naribus, id est ejus superbos conatus compressurum. *Numquid pones circulum in naribus ejus* 2 S. Hieronymus transfert, *circumdabis capistrum naribus ejus* : ha- qu* bent balænæ, ut ait Plinius lib. IX, cap. ti, foramina aut orificia quædam in frontibus (Ælianus MI>* lib. X, cap. i, *fistulas* appellat) per quæ spirant; quæ propterea *nares* vocantur ; per quæ ingentem aquanim copiam cillant ct eructant Imo B. Isidoras *Lala-mt* nomen deductum censet ab *emittendo* seu *effundendo* aquas : enim grace significat *emittere* seu ejicere; ct quidem Plinius lib. IX, cap. iv, id peculiare demonstrat de quodam balænarum genere, quod propterea cjtittt.? a Græcis dicitur, id est *flator*, quod reflando soleat ingentes nimbos emittere, de quo Strabo lib. XV, ct alii quos citat Pineda noster. Idcirco Deus paulo post sternutationem Leviathan formidabilem notat dicens cap. xu, 9 : « Sternutatio ejus splendor ignis, » quia nimirum aquarum nimbos maxima vi per nares eructat; qui luce perfusi flammaram instar resplendent, ut vere videatur igneos fluvios per nares ciliare, ut D. Thomas seq. cap. annotavit lecl. 2. Idcirco igitur tanquam rem summe difficilem proponit Deus: « Numquid pones circulum in naribus ejus? » quo scilicet nares hujus immensæ bestię possis comprimere. Id Deus se facturum pollicetur; neque hoc solum, sed el frenum validum se immissurum in os ejus, quo crudelis illa bellua non secus quam equus duro robustoque freno contineatur, quod explicat subdens : *Aut armilla perforabis maxillam ejus?* *armillæ* nomen etsi communiter si- çuidt gnificct ornamentum brachii in modum circuli, ut idem sit quod brachiale; vox tamen hebrea significat instrumentum curvum instar uncini aut hami acuti; el hoc in loco capistrum seu validum frenum exprimit, quod ex uncinis componitur; et non quodeumque, sed acriter pungens et perforans labia et fauces, quibus ita infigitur, ut nullatenus exculi valeat; unde et Theodorelustrantulit, *freno perforabis maxillam tjus*.

Mystice hæc omnia complevit Deus cum homo factus est, quæ mire explicat B. Gregorius lib. XXXIII *Moral*, cap.ixelseq. clante ipsum explicuerat D. Chrysostomus hom. 5 *m Matth.* ex variis. Et Lmii. certe concors est S. Patrum sententia, Deum sub than eat typo *Lceiathan* ita dæmonem ipsum exprimere .•n*? voluisse, ut inultā dicantur hoc in loco, quæ menu tis convenire nullatenus aut difficile possint ; sunt autem ipsi dæmoni propria, querneum prius ex-

pressisset ac delineasset sub specie *Behemoth*, qui est infer animalia terrestria ferocior; deinceps eumdem describit sub specie *Leviathan*, qui inter animantia aquatilia primas tenet. In primis enim, u1S. Gregorius annotavit, et S. Patres, Hieronymus in *Isai.* cap. xxvn, et Philippus, Beila, S. Thomas et alii hoc in loco expendunt, nomen Levzathan egregie in dæmoncm quadrat : *Leviathan* enim, ut diximus, significat *additamentum eorum*, cl derivatur a verbo mS *lavah*, quod significat *addere*, adjungere, applicare, copulare, sociare ; aut, ut alii clarius vertunt, idem est ac *sibi copulans*, aul adjungens, vel associans. Unde cl tertius Lire filius vocatus estabeaLcii,qiirepostqnam peperit dixit Gen. xxix, 34 : « Nunc quoque copulabitur mihi vir meus, » id est, mihiudhrerebit, sociabitur, etc. Unde et recte in balaenam tale nomen quadrat, aut quia unus piscis cum sit, in seipso omnes alios quasi copulatos et junctos tenet; quippe quæ habet omnium aliorum voracitatem, crudelitatem, agilitatem, etc., aut quia omnes pisces et quidquid invenerit sibi copulat et incorporat, deglutiens quidquid sc illi obtulerit. Quapropter ut Jonas a pisce deglutiretur, prreparatus est cetus a Deo : cum enim animal hoc tam ingentis sit magnitudinis ac molis, summa fame ita perpetuo urgetur, ut ne omnes pisces maris Mediterranei devoret, a Deo summa providentia cuncta disponente per fretum Gaditanum, tanquam per ostia valida, in magno Oceano tanquam in carcero inclusus sit, ut notants. Patres in illud Noneaet cap. vu, 12 : « Numquid cetus ego sum, quia tiffol / X conclusisti me carcere? » Oplime ergo dremoniriffMflu talc nomen convenit, qui unus omnium piscium opliflce imo et omnium bestiarum in seipso unitos habet eoovenit noxios crudelcsque mores, ut alibi dictum est : diàbolo. qui non solum nunc, ut Christus dixit *Matih.* xn, 41, sirpenumero alios spiritus immundos et inimicos ad nos expugnandum sibi adjungit; sed et ab initio conatus fuit sibi copulare omnes angelos, quorum Apoc. xn, 4 tertiam partem sibi adhrerencilcm traxit, sicut et a mundi exordio humanam naturam universam deglutire sibique copulare studuit; perpetuoque id satagiiut omnes devoret et in corpus suum trajiciat; quod ex ingenti iniquorum multitudine, quos sibi copulavit, tanquam ex membris constituitur, ut Deus *ibid.* describit, et II. Gregorius hic exponit.

Chriau **Et quidem Christus Dominus caput, cujus Ec-** tL"l*. clesia est corpus, quod spiritu suo vivificat et regit ; ac propterea omnes homines conatur sibi copulare et adjungere Patrem rogans Joan, xvii, 21, « ut omnes unum sint; » conaturque omnes in corpus suum trajicere, ut tanquam membra sua suo spiritu vivificentur. Unde et ipsi primo pastori, inquit S. Gregorius lib. XI *Moral.* cap. xiii, dictum est Actor, x, 13: « Macta, et manduca : a qui mactatur quippe vita privatur ; id vero quod comeditur in comedentis corpus commutatur. Macta igitur, inquit, et manduca, id est pec-

cato, in quo vivunt, priva; et a seipsis illos in tuumcorpusconverle, etc. Diabolus e diverso impiorum omnium est caput, quorum universitas “J* est ipsius corpus, quod ille regit, gubernat, etnot spiritu suo iniquo animat; quem propterea *ibid.* «Hh u cap. xn, 25 Deus, eamdem sequens loquendi rationem, *caput omnium iniquorum* appellavit : a Ipse wxpr*- est caput super universos filios superbire, » quos n- tanquam corpus ejus describit dicens cap. xli, 6: « Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis sc prementibus : » hrec idcirco summa ipsius cura, omnes homines sibi sociare, in tale corpus trajicere, et in membra qure sibi cohre-rcant transmutare. Ille ergo Leviathan aul balrena erat in hoc mari magno supremam habens potestatem, ut pleno ore illius *princeps* diceretur, nec ullus erat qui hanc vastissimam belluam posset expiscari, neque potestas erat in terra qure ei posset comparari. Quare Deus nostri misertus, sua- DeiuJ»». que omnipotentia usus, manum apposuit, ut eam caperet, ligaret, infrenaret, et jam infirmam no- TÍDÍU'I' bis exponeretrevincendam, juxta id quod eidem aracha. sub typo Pharaonis regis Ægypti comminatus fuerat *Ezech.* xxix, 3 : « Ecce *ego* ad te draco io o- magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, et i*- dicis : Meus est fluvius, etc., extraham te de medio fluminum, et ponam frrenum in maxillis tuis, » etc. Eum itaque Deus cepit, et extraxit hamo : Christus enim Dominus recte *hamus* vocari potest, hamus namque piscatorius in se ferream aut rercam habet naturam fortissimam ; sed ita coopertus est rubra carne vermiculi, ut vere nihil aliud quam quidam vermiculus videatur. Ita Christus in se veram habebat naturam divinam, nam verus erat Deus, requalis Patri, coopertus tamen carne rubra vermiculi, id est hominis, qui in Scriptura sæpe *vermis* dicitur; atque hoc modo *Bom.* vin, 3, « factus est in similitudinem carnis peccati, » taliterque ea fuit coopertus, ut ab omnibus velut vermis, id est communis homo et peccator haberetur; unde et per os David de se prredixeral *Psalms*, xxi, 7 : « Ego autem sum vermis. » Ostendit autem Paulus naturam ejus divinam, fortitudine plusquam ferream, infirmitate carnis convestitam, dicens *Philip*, n, C: « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se requalcm Deo : sed semelipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus; » quod et B. Joannes significavit cum dixit Joan, i, 14 : a El verbum caro factum est. »

Ecce ergo hamum esca carnis vestitum, quem Dem et>- Deus Leviathan, id est diabolus objecit; qui videns vermiculi speciem, accessit pleno ore Christum volens deglutire : nec enim fore suspicababum»m- tur, ut humanitatem et infirmam carnem aggres- . u"î?. sus in divinitatem incurreret. Sicut ergo appositi mam hamo esca pisces decipimus, qui videntes escam, >caie hamum non considerant, et volentes escam cadnuuU* pere, hamo capiuntur ic et diabolus contigit, dum tantum corpus hominis in Dei Filio consi-

deral, et Reum in corpore non agnoscit, quasi ad prreparatam sibi prædamsolita aviditate festinat; sed dum vult avidus prædam rapere, ipsemet draco velut piscis adductus in hamo præda Domini factus est. *Et posuit circulum in naribus ejus* : nares enim in Scriptura sacra indicant iracundia et superbire spiritum : qui namque eo agitur, narium respiratione illum demonstrat. Hanc ergo helluam cælo expulsam Joannes visus est conspiciere maxima ira concitatam quasi ingentes aquarum nimbos naribus efflantem, et terne marique exilium minitantem, quapropter clamat Apec, xn, 12 : a Vre terre et mari, quia diabolus descendit ad vos magnam iram habens; » sed Christus audacem ac superbam ejus iracundiam, qua in homines sreviebat, ita compressit, ut jam coram servis Dei vix audeat hiscere aut respirare. *Et armilla perforavit maxillam ejus*, id est tam valido freno repressit, et ita violentum ejus impetum coercuit, ut vel pueri jam illudere illi possint. Pulchro ad hunc locum B. Petrus Damiani *Serin.* 18 : a Per *Leviathan*, inquit, cetus ille devorator humani generis designatur, qui dum se divinitatem homini addere spopondit, immortalitatem sustulit : qui prrevaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasionem multiplicat, pœnaseis sine cessatione coacervat. *Armilla* igitur Dominus per electos *suos maxillam Leviathan* perforat, quia ineffabili misericordi® sure potentia malitire antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam, quos jam cepit, amittat : et quasi ab ore ejus cadunt, qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt, Quis enim ore illius semel captus maxillam ejus evaderet, si perforata non esset? » Idem hom. 4G *De Nativ. jJ. Maria* : : a Hunc ergo, inquit, Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit; in quo et caro passibilis videri posset, et divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius vero eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces deglutientis tenuit, dum in illo esca carnis apparuit, quam devorator appeteret; et divinitas passionis tempore latuit, quare necaret. In hamo ejus incarnationis captus est, quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis: ibi quippe inerat humanitas, quare ad se devoratores duceret; ibi divinitas, quare perforaret; ibi aperta infirmitas, quare provocaret; ibi occulta virtus, quare raptoris fauces transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit, unde momordit, et quos juro tenebat mortales perdidit : quia cum, in quo jus non habuit mortis, appetere in morte prresumpsit. »

'KS.2J 22 Et 23. NUMQUID MULTIPLICABIT AD TE PRECES,
* M* AUT LOQUETUR TIBI MOLLIA? NUMQUID FERIET TECIM

PACTUM, LT ACCÍPIK3 EUM SFRVUM SEMPITERNUM? —

Qui victi sunt a potentiori hoste, et periculum imminet servitutis aut credis, cum lacertis ac viribus nequeunt propulsare periculum, ad preces confugiunt et supplices lacrymas, quantumvis prius spiritus habuerint arrogantes. Petit ergo n Jobo Deus, numquid eo adacturus sit prostratum jam marinum hoc monstrum, ut despondeat animum, et nihil in suis viribus putei esse subsidii, et ad supplices preces, quod hostes faciunt superati, confugiat; vel, numquid ad eam conditionem adducturus sit cetum, ut vitam, quam jure Mon victor jam victus amiserat, cum reterna servi-eom «'• tute commutet. Notum est enim perpetuo servitutis nexu redimi vitam, quare fuerat ferro legitime un ioti- devota : nam qui jure belli occidi poluit, non du- «' ram subit conditionem, si paratam mortem cum longa servitute commutet; neque cum illo injuste agit aut crudeliter victor, si servilibus nolis ingenuam compungat faciem, dum vitam concedat, quam amittere potuit, qui ad illum usque articulum eripere studebat alienam. Sic III *Reg.* xx, 32 sane fecit Benadad cum victus esset ab Achab, eo se demittens subita rerum inclinatione percussus, ut servum se ultro offerret, vitæ tantum possessione contentus; sed nunquam, inquit, istiusmodi conditionem accipiet Leviathan: quia nunquam quis illi sub suam potestatem adducet : ita Sanctius noster. Allegorico S. Gregorius lib. XXXIII *Moral.* cap. xn : a Si, inquit, ad personam Filii hęc verba referantur, incarnato ei mollia loquebatur cum diceret *Mare*, i, 24 : *Sco guia sis Sanctus Dei*. Ad quem Leviathan iste multiplicavit preces, cum per subditam sibi legionem dixit *Luc.* iv, 31 et *Matth.* vin, 31 : Si *ejicis nos, mitte nos* isla je- ta *gregem porcorum*. Quamvis intelligi potest aperteio. tius, quia ad Dominum preces multiplicat, cum extremi die judicii iniqui, qui ejus corpus sunt, sibi parci deprecantur; cum membra ejus, videlicet reprobi, sero clamantes dicunt *Matth.* xxv, 11 : *Domine, Domine aperi nobis*, quibus protinus dicitur : *Nescio vos*. Tunc etiam Domino per membra sua mollia loquetur, quando multi ex ejus corpore dicturi sunt *ibid.* vii, 22, *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus?* » etc. : ita Gregorius, qui *ibid.* cap. xiii pulchre ostendit, quomodo diabolus in hac vita nesciens sanctorum usibus servit, et lenalationis licentia quasi ex pacto accepta voluntatem suam implet tentando; sed voluntate Dei ligatur, ut electos et volens tenet et nesciens probet.

Nulla sano vis, nulla oppositio, nulla adeo est ip»mei contraria potestas, quare justis viris non serviat, coa'??- ut juxta prrescripti a Deo finis viam vadant : regnum Josepho prrescriptum, ut eliminarent fratres «rriunt Josephum vendunt, et Ismaelitarum servum faciunt. Quid regi magis contrarium quam servi et conditio et habitus? attamen quando ad servitutem, tunc ad regnum abiit : sic D. Gregorius homil. 21 in *Ezcch.* ; a Quia, inquit, mutari Dei con-

silium non valet; quem ideo vendiderant, ne adorarent, adoraverunt, quia vendiderunt.» Quidquid in contrarium moliaris, resistente licet universa creatura, pugnantibus tenebrarum potestatibus, per eas ipsas contrarielates justus vir vadit secundum quod scriptum est de eo; nec ulla est rerum contrariólas, quam sibi servire divina sapientia non faciat. De maximo igitur omnium adversariorum diabolo sic hoc loco divina sapientia gloriatur : « Numquid feriet tecum *pactum* » *et acc'Plcs c,nn* servum sempiternum? » quasi ipsa 8^ola adversariorum machinas sibi faciat prorsus inservire. Id quod expendit Rtipcr-
* Vi«'r' *us lib* ü   *Oper-* S- Spir. et lib. I *DeSap.* cap. XXV, ponderans quam serviret diabolus Christi Domini itineribus ad gloriam, dum po4 nulla sic ait: «Intendebat Dominus facere irritam venditionem, qua semclipsum primus homo vendiderat; adjuvit et hanc intentionem bonam servus nequam faciendo, ut venderet hunc hominem traditor. Intendebat divinitas huic homini dare regnum, et subicere potestati ejus omnia regna mundi; adjuvit et in hoc servus iste agendo, ut per furiosum jocum purpura vestiretur, sceptro, id est calamo, donaretur, coronaretur, et regio nomine salutaretur. Et quia cogitaverat Dominus ponere in eo (nempe Christo) iniquitates omnium nostrum, spinea erat corona; ne posset negare servus illusor, quin iste Dominus omnium spinas portaverit peccatorum nostrorum, n Sic inser-
viente contrario, ministrantibus ipsis contradictionibus, Filius hominis vadit, imo volat in sibi prteinilam el pr.rordinatam gloriam. Respice iterum Jonam illum, qui ut a Dei fugeret obedientia, quot se contrariis commisit? mittebatur in Niniven, ipse vero se navi dedit; insuper furenti mari committitor, rursus a ceto voratur, quo penitus a via sibi imperata videbatur impeditus; tamen hæc omnia impedimenta illum, licet ignorantem, deducunt in Niniven : ita I). Gregorius lib. VI *Sforai*, cap. xxn : « Ecce, inquit, fugitivum Dei tempestas invenit, sors ligat, mare suscipit, bellua includit; et quia auctori suo obedire renititur, ad locum, quo missus fuerat, suo reus carcere portatur.» Sic contraria etiam impedimenta Deo serviunt in deducendis suis placitis ad finem.

Vr«. 21.   24. NtMQUID ILLUDES ET QUASI AVI, AUT LIGABIS
Ptr» et eum Axenus tuis? — Notum est silvestres feras et
«v ut- montanos volucres, maxime si in ælate teneriori
•m'.' *. capiantur, tractatione molli mansuescere, et ho-
niba« d- minibus prebere assiduos neque injucundos lu-
cori»- dos : quales sunt e genere volatili psittaci, corvi,
' pica», et oves ali®, qu® usu condocefactæ neque
)«u. horrent domesticos, neque illis horroni sunt aut fastidio. Idem dicendum de terrestribus feris, qu® cicurat® familiariter inter homines vivunt, et non ligat® solum, sed etiam soluta: ludunt et gestiunt, et mille hominibus allerunt voluptates : ut sunt cervi, dorcades, etc. Quin et apud /Egyptios Uudii Ajlionus bb. XVil *Ihstor. Animal*, cap. v

cicurari aspides, simulquo cum infantibus innoxios vivere, et in mensa comedere; h®o autem nullus homo obtinebit a Leviathan, etiamsi capiat, et in domum adducat. Soli nimirum Christo Sola» hæc potestas Leviathan, id est dæmoncin ligandi, et ita violentum ejus impetum coercendi reser- ui» «. vaia fuit, qui per crucem et passionem suam ita g»»it, ei vires ejus enervavit, et quasi valido freno compressit, ut jam quasi cum ligato passerculo pos- undii.' sint pueri parvuli et infirmo) pueli® ludere. In quibus et potentia Filii Dei et infirmitas diaboli iwiu demonstrata est, quem jam ligatum lanquam passerem exhibet. «Vinxit namque, inquit Olympiodorus in *Calen.*, hostem Dominus noster, cumque vinculis constrictum, iis qui conversi sunt, et effecti sunt parvuli, uti passerem quempiam illudendum objicit. »S. Hieronymus similiter epist. 8 *ad Dcmetr.* : « Salvator, inquit, generis humani, qui virtutum et conversationis suæ reliquit exemplum, post baptismum statim assumitur a Spiritu, ut pugnet contra diabolum, et compressum atque contritum tradat discipulis suis conculcandum : » quibus consentiens Orígenes in *Caten.* : «Magni, inquit, et corroborati animi perfectionem declarat; quandoquidem ei perinde draco traditus est ut passer puerulo, a quo parvulus lædi non possit : passer autem quo pueri voluntas tulerit circumfertur. Nimirum hoc pacto Domini benignitate ac munere vinctus Satanás, infantibus et lactentibus, e quorum ore *laudem perfecisti, Deus*, subjectus est : » vide S. Gregorium lib. XXXIII *Moral*, cap. xiv et xv.

25 et26. Coxcioext eum amici, dividext illum xe- v«m,»
GOTIATORES? NUMQUID IMPLEBIS SAGENAS PELLE EJUS, * ' +
ET GURGUSTIUM PISCIUM CAPITE ILLIUS? — Petit a Jol)O
iv i r non hd-
uCUS) an cetum concisum in frusta inter se pos- ie
sint dividere amici et negotiatores, uti solent bo- abboni-
ves et merces dividere, q. d. Non potest cetus ab homine capi ac dividi, sed tantum ascipso, si videlicet in siccum se conjiciat, aut ad vadum incautus nimirum accedat, vel anchora velut esca devorata seipsum interimat : vide quæ *supr.* cap. m, 8, de captura ceti seu Leviathan annotavimus. Septuaginta pro *concident exim amici* transtulerunt, iwro&vtat St tv forð ífrm, *pascuntur eo (jentes*; Pagninus et Vatablus *comabunt*; Cajetanus *prande- bunt*. Comedere autem aliquem, est illum omnino et summa facilitate revincere ac superare, ut annotavit Oleaster in *Num.* cap. xiv, 9, ubi dicitur : a Sicut pancin ita possumus devorare cos, » id est, prævalebimus, sicut in panem prævalet qui illum dividit et comedit. Quod observaverat prius D. Augustinus in illud *Psalm*, lxxiii , 14 : a Destisti eum escam populis Ælhiopum. n Mystice Chrlrtai hæc omnia complevit Deus cum homo factus est; ldiabo* qui dæmonem tam invalidum reddidit, ut pos- pu, ligi, sint amici Dei et negotiatores regni cœlestis cum vit h concidere et dividere, id est, verbi Dei gladio percutere, et ad nihilum redigere ; quod revera subjecit, sanctos viros fecisse compertum est, si eorum

villini consideremus; quos videmus illudentes diemoni, et eum verberibus affligentes. Ludebat enim cum eo U. Dominicus, et illudebat ei, ut in *Histor.* part. III D. Antoninus enarrat : similiter cum contemnebat S. Antonius, ut in *Vita* ejus D. Athanasius lato prosequitur; et quasi omnino inermem et infirmum spernebat S. Benedictus, ut tradit D. Gregorius lib. II *Dialog.*

TMtimo- Ilæc omnia Christus Dominus nobis praestitit, (lu® egregie consideravit et expendit B. Augustinus serin. 197 *De Temp.* exponens quomodo David in deserto superbiam Goliæ dejiciens, fastum vincens, vires enervans, caput amputans, et relinquens viribus privatum, typum tenuerit Christi Domini : « Ante adventum, inquit, Christi, fratres diarissimi, solutus erat diabolus : veniens Christus fecit de eo quod dictum est *Matth. xu, 21*) : *Nemo potest intrare in domum foris, et vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem.* Venit ergo Christus, et alligavit diabolum. Dicit aliquis : Si alligatus est, quare adhuc tantum praevalet? sed tepidis et negligenter libus, et Deum in veritate non timentibus dominatur : alligatus est namque tanquam innexus canis catenis; et neminem potest mordere, nisi eum qui se illi securitate mortifera conjunxerit. Jam videte, fratres, quam stultus est horno ille, quem canis in catena positus mordet. Tu te illi per cupiditates et voluptates saeculi noli conjungere, et ille ad te non præsumet accedere : latrare potest, sollicitare potest, mordere non potest, » etc. : ita ille. Dane Christi victoriam a Davide prophetatam et decantatam considerat S. Ambrosius lib. IV *in Luc.* : a Innumeris, inquit, validisque laqueis diabolus orbem repleverat; sed videt David eos omnes et contritos, idcoque exultans canit *Psal. cxxxi, 7* : *Ánima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium; laqueus contritus est, et nos liberati sumus;* et quasi audiret interrogantem : Quisnam hos laqueos contrivit, nosquo in libertatem reduxit? respondet: *Adju-torium nostrum in nomine Domini,* prophetans, quod venturus esset in hanc vitam, qui contereret laqueum diaboli præparatum. Sed non potuit melius conteri laqueus, nisi prædam aliquam diabolo demonstrasse!, ut dum ille festinaret ad prædam, suis laqueis ligaretur. Quæ potuit esso pñeda nisi corpus? Oportuit igitur hanc fraudem diabolo fieri, ut susciperet corpus Dominus Jesus, et corpus hoc corruptibile, corpus infirmum; ut dum diabolus infirmitate excitatus in eum irrueret, captus per divinitatis vim remaneret, quem jam omnes vincere possemus. » Hæc et aha S. Ambrosius : vide quoquo S. Gregorium lib. I *Moral.* cap. xiv, xv, xvi, xvii.

ver». 17 27 et 28. Pone sursa eum manum tuam : memento
ii BELLI, NEC ULTRA ADDAS LOQUI. ECCE SPES EJUS FRUS-
TRABITUR EUM, ET VIDENTIBUS CUNCTIS FñXCIPITAIU-

tur, — id est, si aggrediaris cum ut capias, ita te Perknh lædct, ul recorderis tam temerarii praelii, nec ultra quid simile cogitare aut loqui audeas : qui * °* sensus planus est, et idem valet quod Latinorum eodem argumento proverbium : « Piscator ictus sapiet, » quicumque enim marinum illud monstrum temere attentarli, frustrabitur eum spes ejus, quam de illo capiendo ceperat. S. Hieronymus et Beda paulo aliter hoc exponunt ; quasi hoc modo Jobum Deus alloquatur : Tu, o Jobe, capere non poteris aut domare Leviathan, illumque ancillis illudendum tradere; sed ego id faciam, et ita tibi subjectum et obsequentem dabo, ut imponas illi manus atque demulceas, non secus ac si dorcas esset aut agnus. Quare memento belli quod frustra et non impune suscepturus esses, quodque ego suscepi cum hoc marino monstro feliciter ; et gnarus virtutis meæ et infirmitatis tuæ, querelas mille non te sæpius iteratas, et æternum tibi carendum indicito silentium. Ita ferme S. Hieronymus, qui dicit juberi a Deo Jobum ut recorderetur, quam durum a diabolo certamen sustinuerit, et inde colligat, se non tam sua quain divina potentia in eo congressu fuisse superiorem; et potius gratias agat Deo, quod sibi in illo agone patronus adfuerit, quam queratur se ab illo in eo discrimine fuisse derelictum. Tropologice, qui cum Twpote. immani bellua, id est dæmone infernali, certamen suscipere voluerit, necesse est ut se ad magna quod comparet bellorum discrimina, juxta illud Sa-'umcnm pientis *Eccl. n, 1* : a Fili accedens ad servitutem temoM Dei sta in justitia et timore, et prepara animam 'æ Tmp® tuam ad tentationem;» in quam sententiam nulla Patres caque gravissima. Qui ergo voluerit manum ponere super hunc Leviathan, id est illi bellum inferre, necesse est belli meminerit, neque vitam sibi putet futuram otiosam et inertem. Allegorico, Christus insignem de terribili ceto victoriam reportavit, ejusque spem frustratam reliquit, cum diabolus illum lentans nihil eorum quæ intendebat ab ipso potuit oblinere : nam nec Christum potuit inducere ul suam personam manifestaret, neque ut aliquod vel minimum peccatum committeret : in vanum ergo et sino causa consumpsit miser fortitudinem suam : nec tantum infelix sua spo frustratus mansit, sed videntibus cunctis fuit præcipitatus : coram multis namque angelorum agminibus, qui aderant ad spectaculum istud, projectus fuit. Aut vero dicitur præcipitalus cunctis videntibus, ad significandum tam evidentem et patentem fuisse victoriam, ut omnium oculis manifesta esse possit. Manifesto ergo præcipitatus est : in Hebræo habetur verbum quod significat *ejicere*, projicere, manu valida expellere : ita nimirum Christus expulit Leviathan verbi sui potentia, et in tartara præcipitem dedit.

CAPUT QUADRAGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

fuítuá explicat robur Leviathan seu balance, ut inde clarius eluceat divina potentia et sapientia et dominium absolutum etiam in omnes alias creaturas.

1. Non quasi crudelis suscitabo eum : quis enim resistere potest vultui meo? 2. Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ sub coelo sunt, mea sunt. 3. Non parcam ei, et verbis potentibus, otad deprecandum compositis. 4. Quis revelabit faciem indumenti ejus? et in medium oris ejus quis intrabit? 5. Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido. 6. Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. 7. Una uni conjungitur, et ne spiraculum quidem incedit per eas : 8. Una alteri adhaerebit, et tenentes se nequaquam separabuntur. 9. Sternutatio ejus splendor ignis, et oculi ejus, ut palpebræ diluculi. 10. De ore ejus lampades procedunt, sicut ledæ ignis accensæ. 11. De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque ferventis. 12. Halius ejus prunas ardere facit, et flamma de ore ejus egreditur. 13. In collo ejus morabitur fortitudo, et faciem ejus præcedit egestas. 14. Membra carniū ejus cohaerentia sibi : mittet contra eum fulmina, et ad locum alium non ferentur. 15. Cor ejus indurabitur tanquam lapis, et stringetur quasi malleatoris incus. 16. Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, et territi purgabuntur. 17. Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta, neque thorax : 18. Reputabit enim quasi paleas ferrum, et quasi lignum putridum, aes. 19. Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versi sunt ei lapides fundæ. 20. Quasi stipulam aestimabit malleum, et deridebit vibrantem hastam. 21. Sub ipso erunt radii solis, et sternet sibi aurum quasi lutum. 22. Fervescere faciet quasi ollam profundum mare, et ponet quasi cum unguenta bulliunt. 23. Post eum lucebit semita, aestimabit abyssum quasi senescentem. 24. Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret. 25. Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ.

1. Non quasi crudelis suscitabo eum : quis enim resistere potest vultui meo? — Persequitur mirabilem ceti descriptionem, diluitque primum tacitam objectionem quæ posset opponi : cum enim belluam adeo immanem condiderit, videri posset alicui rem minus pensitanti non esse æquam providentiam, quæ maris tyrannum, cui non posset repugnari, permittit. Hanc elidit, testatus se non ad crudelitatem, sed ad intinitæ potentine suæ ostensionem cetum creasse ; neque velle suscitare, hoc est excitare, urgere illum, ut noceat : constat quippe neminem repugnare valiturum, si belluam excitaret ; *vultum* autem hic pro ira vultu expressa posuit. Ait ergo non crudelitatis indicium esse, quod bestiam tam immanem excitant et creaverit, sed potentiæ suæ intinitæ parvam esse portionem et argumentum, q. d. Si huic bestie resistere nequis, qui, quaeso, meam ferre poteris majestatem ? De dæmone, inquit de la Nuza Tractat. MU, num. 143, sub ceti typo agens, cuius

vires fortes validasque et quasi insuperabiles miris coloribus hic depingit, ne homo ejus terrore nimio corriperetur, cum tam immani bellua sibi nobis opposcerandum esso cernens ; neve Deum ut crudelem periculis incusaret, quod tam potentem et natura viribusque longe superiorem homini infirmo hostem opposuisset : Deus in hoc totus est, ut ostendat nequaquam se illi rem nimis duram impossibilemve imposuisse ; quippe quod facile sit inimicum revincere, qui, quantumcumque in se potens sit ac validus, quia tamen ligatus est, exerce vires nequit. Supponit ergo Deus se eum tenere hamo captum, fune ligatum, ita ut etiam qui exiguis viribus prædili sunt, quos sup. cap. *ancillas* vocat, possint illi illudere. Ex quo hæc infert : « Non quasi crudelis suscitabo eum : » in llebræo est vox "DDK *achzar* ; quæ tantum ter aut quater in Scriptura reperitur, significans *crudelitatem* et sævitiam, qua quis utitur, dum eum, quem protegere tenetur, reliquit sævis inimicis aut crudeli-

bus bestiis devorandum : ita Jeremías *Thrcn.* iv, 3 : « Filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto ; » dicitur autem struthio *crudelis*, quia relinquit ova sua pedibus transeuntium conculcanda, uti dictum cap. xxxix, 17. Eadem voce usus fuerat Job cap. xxx, 21, suas ad Deum instruens querimonias: « Mutatuscsmihi in crudelem , cl in duritia manus tuæ adversaris mihi : » *crudelis* vocaretur paler, qui filium Iconibus objiceret, eorum dentibus et unguibus lacerandum. Videbatur ergo Deus Jobose crudelem exhibuisse, quod cum dæmonis furori objecisset, qui non solum exteriora ejus bona dissipavit, sed et carnem ipsam innumeris plagis laceravit, adeo ul in unoquoque verme, inquit Orígenes, Jobus unum dæmonem carnem suam devorantem conspiceret. Deus idcirco eadem voce usus : « Non , inquit, quasi crudelis suscitabo cum : n in llebræo est verbum myg/ iur, quod animantis est et excitantis aliquem, ut fortiter agat contra alium, ut cum dicitur *Isai.* x, 2G : « Suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum ; » et *Zach.* xhi , 7 : a Framea suscitare super pastorem meum. » Deus propterea fatetur se dæmonem excitasse contra Jobum, non ut superaret eum, sed ut ab eo victus confunderetur : cum enim dæmon totius orbjs domjnum se insolentius jactilaret, Deus in medium adduxit beatum illum virum dicens cap. i, 8 : « Numquid considerasti servum meum Job ? etc., quasi illum eidem opponens, in quem malifiæ ac fraudis suæ tela converteret. Hæc quidem et similia agit Deus exponens sanctos suos inimici ictibus impetendos; sed nullatenus propterea crudelis debet judicari, quippe cum ita comprimatur et enervetur hujus validi hostis vires, ut nullam possit violentiam inferre; cui tantum concedit verbis, suasionibus et hortationibus nos impugnare. Vide quæ cap. xi , 14 dicta sunt, ubi ostenditur Deum certamina viribus nostris attemperaro.

Vers. Ȳ. 2. Quis ANTE DEDIT MIHI, UT REDDAM EI ? Ū3INIA QUÆ SUR COELO SUNT MEA SUNT. — Docet CUM Deo minime expostulandum, quod ceto præ aliis vim tniunec *^ain fortissimam contulerit : quis enim prius cum' eo illum muneribus obligavit, ut similem vim quasi fiposta- emptam pretio reciperet ? Deus omnibus dominatur creaturis, singulisque distribuit ingenia pro consilio sapientiæ suæ, quoro reprehendi non potest : acutissimam sano reddit rationem, cur possit vires atque potentiam cui voluerit prestaro, sic ul nemo possit ejus rei vires infringere, quam ipso validiorem esse voluit : quia cum sil auctor bonorum omnium, sic ut nomini, si summo juro agatur, gratiam ullam aut beneficium debeat, juro suo potest bona cui voluerit arbitrato suo tribuero, sic ut nulli injuriam faciat, nec crude-

Dcumui- |;Sj ut Vulgatus transtulit, sed bonus ac dives judicari debeat. Probat autem illud, quod nemini iuùibmo dicari debeat. Probat autem illud, quod nemini jure iSl. gratiam, si summo jure agatur, aut ullum beneficium debeat : nam tunc deberet, si aliquod prius ab alio quam ipse daret beneficium accip-

isset; nemo autem est qui ullum possit Deo prius beneficium conferre, et id significat dicens : « Quis ante dedit mihi ut reddam ei? » probat autem fieri non posse, ut quispiam ei prius aliquid det, quid enim daret? cum omnia quæ sub coelo sunt ejus sint. Nihil igitur reliquum ulli est quod Deo præstet; cum igitur Dei omnia sint, nihilque ulli debeat, potest bono quemcumque ut sibi placuerit augere, eritque temerarius et insanus, qui hoc ejus consilium voluerit impedire : cujus enim præsidio aut quare nixus impedit, si res omnes quæ sub coelo sunt Dei sunt? quare cum voluerit ipse vires tantas ac magnitudinem lantani ceto suppeditare, temerarius erit qui eum incitaverit, aul qui Deum crudelem, quod eum talem fecerit, indicaverit. Simile est argumentum Ehtio S. Pauli de Deo dicentis R>m. xi, 35. « Quis prior dedit illi, et retribuetur ei? » quæsenlenlia videtur desumpta ex his Dei verbis : « Quis ante de- nonadit mihi ul reddam ei? » Paulus autem loquitur eo loco de æterna electione et prædestinatione tantum, hominum ad vitam æternam, et de vocatione eorum ad gratiam Dei; non vero de redditione vitæ æternæ, quæ fit hominibus justis post hanc vitam. Nemo autem hominum ullis suis operibus mereri potest ælernam electionem ac predestinationem, quippe quæ non sit ex previsionem bonorum operum, sed ob gratuitam Dei voluntatem et misericordiam : vocatio etiam prævenit omnia opera hominum, quæ non solum vocationem, sed etiam justificationem subsequuntur. Ergo quamvis priora sint bona opera quam redditio vitæ æternæ; ipsa tamen bona opera tripliciter Deus prævenit, primo per electionem cl prædeslinalionem ab æterno, tum in tempore per vocationem et gratiam prævenientem et auxiliantem; ac demum per gratiam sanctificantem et justificantem; ex quo potissimum et principaliter habent opera justorum, ut sint condigna merita vitæ æternæ.

3. Nox PARCAM EI, ET VERBIS POTENTIBUS, ET AD DE- Veri. 3. precandum compositis. — Licet Leviathan, inquit, Dei non tantus sit, tam potens, tam foriis, ut nemo illi per se valeat resistere ; tamen si mihi libuerit eum thuipperdere, propter nullius minas aut preces illi « parcam, sed liberrime interimam : pro non parcam, Septuaginta ex llebræo transferunt w aiumj-non tacebo, verbum enim hebræum cnn hitaras significat *silere*, tacere, dissimularo; et ex consequenti permittere, qui enim tacet et dissimulat, consentire aut saltein permittere videtur. Ita de Saule dicitur l *Heg.* x, 28 : « Ille dissimulabat se audire ; » et *Habac.* i, 13 : « Quare taces, (id est permittis) conculcante impio justiorem se? » el habetur *Num.* xxx, 4 : « Mulier si voverit quæ est in domo palris, et pater tacuerit (id est consenserit aul permiserit) voti rea erit. » Vult ergo Deus dicere : Non permittam Leviathan, id est diabolum, agere quidquid voluerit; non eum sinam ut ad sui libitum manus moveat; sed hoc tantum, ut agere possit «verbis potentibus et

Open
noitn
boni
Deai IH-
pUciter
r Wail,

ad deprecandum compositis : » in Ilebræo est vox 13 *bad* aut **O** '13 *baddim*, quæ *vedes* significat : quapropter Pagninus vertit, *vectes ejus et verbum fortitudinum*, quia *vectis* in Scriptura symbolum est fortitudinis et firmitatis ; quia tota firmitas roburque portarum aut domus vel civitatis in vectium et serarum fortitudine sita est. Ideo *Psalm*, cxi v u, 2 dicitur Deus supernam Jerusalem firmissimam extruxisse : « Quoniam confortavit seras portarum ejus;» et *Prov.* xvm, 19: «Frater qui adjuvatur a fratre quasi civitas firma : et ju-
Tot» d*- dicia quasi vectes urbium.» Vult ergo dicere, to-
jXatî» tam dæmonis potentiam et fortitudinem, quam
ia wbu Deus illi permittit, sitam esse in verbis composi-
ornatis, fucatis ac deceptoriiis : vox enim he-
aptarih. bræa "pjz *gharach* significat proprie componere
aut ornare aliquid, ita ut per illud aliquis decipiatur, vel alliciatur, aut provocetur; hinc voco illa utitur Scriptura Jos. n, 6, cum Rahab composuit stipulas super exploratores : « Ipsa enim fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuilque eos stipula lini, quæ ibi erat, » id est, composuit super eos stipulam lini, ut deciperentur quærentes illos, R. David et Complutenses idcirco vertunt, *non tacebo mendacia ejus*, id est verba fallacia deceptoriaquo, quia nihil aliud dreinon agere potest nisi mendaciis et ornatis ac compositis verbis, aptisque ad decipiendum locutionibus excitare et inducere. Hoc sine dubio eleganter agit, mirum est enim quomodo rationes componat, quo pacto res foedissimas repræsentet pulcherrimas, et fulgentissimas illas quæ obscurissimæ sunt, ac proficuas eas quæ extremam inducunt perditionem. Quibus concinit quod a Davide dictum est *Psalm*, xxxvii, 13 : « Qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates, el dolo
d » s'loq los tota die meditabantur. » Notandum quoque vocem CD'13 *baddim* in Scriptura sæpe sumi ad trolojw. significandas prædictiones divinorum aut astrologorum, quos *judiciarios* vocant, quæ ut plurimum mendaces sunt; hinc *Isai.* xvi, 25, ubi noster Vulgatus legit, *irrita faciens signa divinorum*, in ilebræo habetur, *labefactans signa baddim*, id est astrologorum, et *Jerem.* i., 36, ubi Vulgatus legit, *gladius ejus super divinos ejus*, in Ilebræo est, el *gladius ejus super baddim*, id est astrologos. Et quia ut plurimum astrologi mendaces sunt, ideo et pro mendacio hoc nomen ab ipsomet Jobo usurpatum eleganter legimus : nam cap. xi, 3, ubi noster legit, *tibi soli tacebunt homines*, in Ilebræo est :|'13 *baddecha*, id est, *mendaciis suis silebunt homines* : talem astrologum agit dæmon, do quo idcirco dicit Deus : « Non tacebo mendacia,» sive *astrologationes* aut *divinationes ejus* : mendaciis namque agit ad modum astrologi, semper futura prædicit, ut homines decipiat et incautos fallat Unde apposite subjungitur :
Voi. 4 4 CI B. QUIS REVELABIT FACIEM INDUMENTI EJUS? ET
rt * 1H «IDIVM ORIS BJUS QUIS IXTRABIT ? PORTAS VULTUS
EJUS QUIS APERIET? PER GYRUM DEXTIUM EJUS FOR-

mido, — id est, quis cetum audeat excoriare, aut pellem ei detrahere? hebraïsimo enim *facies indumenti* vocatur superficies aut aspectus pellis :
« Et in medium oris ejus quis intrabit? (id est, quis ceto frænum in os injiciet, et) portas vultus,» hoc est, os labiaquo quis audeat aperire, cum tam terribili dentium vi armata sint? Verum hæc, uti et præcædencia, de dæmone etiam ad litteram explicantur, *q. d.* Quis diaboli vestem ex exteriori specio, forma et habitu, vel iis quæ aforis eam circumstant, valebit discernere? Plerosquo homines ex habitu et schemate solemus dignoscere; alium enim reges, alium induunt nobiles, igno-
biles alium et vulgares; dæmonem vero nequaquam possumus; quia nullus est ei habitus certus, nullus firmus color, discolor semper et varius, assidue mutat personam, et ad uniuscujusque indolem moresque se conformat, et cujusque cupiditatum atque appetitionum colores in se exprimit, ut facilius unumquemque decipiat ac perdat : cum lascivo enim lenonis cum avaro furis, cum principibus superbire, jactantire cretcorumquo contemptus, cum iracundo eliminati srevi Martis larvam induit; serpit sub uniuscujusque desideriiis et studiis, ut venena evomat antiquus hostis. Ideo Job ait : « Quis revelabit faciem indumenti ejus? » venuste sic locum interpretatur Origenes in *Calen.* : «Quamobrem non dixit: *Quis revelabit faciem ejus? sed* addidit *indumenti* : quid hoc loco vox sonat *indumenti*? ut id quod dicitur planius percipi possit, a larvis et personis, quæ imponi solent hominibus, exemplum putemus. Sumunt igitur ii qui in scenis versantur histriones personas nonnunquam profectorum, interdum regum, aliquando etiam mulierum ; et quidem illorum quæ est propria persona latet ; et quod sunt id non vocantur; existimantium enim judicium fallunt. Talis est draco, nunquam personam suam palam ostendit; verum ejusmodi personam gerit, qua fallere queat homines : el hic quidem hostis varias tuetur suslinctque personas, et ad singula vitia aptat singulas; ergo quis demonstrare, quis retegere, quis in lucem aspectumque proferre possit intus latentem draconem?» sic ille.
Tropologice igitur hic docetur quam difficile aliquando sit cognitu, an aliqui impulsus, quibus homo excitatur, a Deo sint, an potius a dæmone : ita enim aliquando Satanase se transfigurat, et talia suadet, talibusque rationibus utitur, ut videatur angelus lucis. Quod ipse Deus hic testatur agens de dæmone sub specie ceti, qui postquam promisit, cum agere verbis dolosis, el sermonibus ad decipiendum aptissime compositis, subdit : « Quis revelabit faciem indumenti ejus? et in medium oris ejus quis intrabit? » faciem enim suam, id est iniquam mentem, ita operit aliquando indumento justitiæ, ut difficile sit eam detegere; et verba oris ejus tanta duplicitate constant, ut ad intimum eorum difficile sit pervenire. Hac de causa maxime laboraverunt S. Patres proseri-

Ot03
eicorhre
djffijh
UL

Dilbo-
lam a
bibita
igcojce-
ria'@ll-
hantm

Dtarttio
spin-
imi in ru
diffidili
esL

bentos regulas ad discernendum spiritus et impulsus, quales post Cassianum aliosque asceticos divina prorsus luco plenas tradit S. Pater noster Ignatius in lib. *Spirit. Exercit.*

Diabolus «liter ffiloi rt «liter bo dos ag-greditur.
Audi Magnum Gregorium eximium morum instructorem lib. XXXHI *Moral*, cap. xxii : « Leviathan, inquit, aliter religiosas hominum mentes, aliter huic mundo deditas lentat: nam pravis male quere desiderant aperte objicit; bonis autem latenter insidian» sub specio sanctitatis illudit : illis velut familiaribus suis iniquum se manifestius insinuat ; istis vero velut extraneis cujusdam velut honestatis prrelexu se palliat, ut mala quere eis jmblice non valet, tecta bonre actionis velamine subintromillat, » etc. Probandi igitur sunt spiritus, ul docet S. Joannes l *Epist.* iv, l : « Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunl : quoniam multi pseudopropheta: exierunt in mundum. » Hinc Josuo cap. v, 13, « virum (angelus is erat) cum vidisset stantem contra se evaginatum tenentem gladium, ad eum perrexit, et rogavit : Noster es, an adversariorum ? » Idem nobis faciendum, exploranda negotia, exploranda hostium castra, explorandi pseudoprophete sunt, consiliarii, amici, et ne decipiamur probandi spiritus. Pulchre in hanc rem S. Chrysostomus hom. 15 *ad Popul.* : « Obumbratus, inquit, est laqueus; quandoquidem uon aperte mors apparet, neque manifesta clades, sed undique oblecta adjacet, multa tibi opus est consideratione et diligenti scrutatione : sicut enim pueri terre laqueos, sic diabolus vitre voluptatibus peccata contextit. Sive consulat quispiam, sive aduletur, sive obsequatur, sive honores polliceatur, sive quodeumque aliud, omnia cum diligentia examinemus. Si lucrum occurrat, scrutare, no forte peccatum intra lucrum sit absconditum ; si voluptas, ne voluptatem solum respicias, sed no forte iniquitas aliqua in voluptatis profundo obumbrata sit considera, » etc.

Izrii- lbiD ty-pas An-Udiiisti.
Allegorico sub nomine *Leviathan* non inconcinno hrec ad Antichristum etiam referri possunt, q. d. Quis *revelabit faciem indumenti ejus?* hoc est fraudem et malitiam sub specie sanctitatis tanquam sub vestimento occultatam. *Et medium oris ejus quis intrabit?* id est, quis calliditatem verborum ejus poterit introspicere? *Portas vultus ejus quis aperiet?* habebit enim vultus, hoc est externa demonstratio, varias et sibi invicem occurrentes multisquo flexibus et incandris implicitas portas propter astum et fraudulentiam ; itaquo quemadmodum qui in domum aliquam, quere multas hinc inde fores habet, ingreditur, non potest deinde facile egredi: ita qui vultum Antichrist!, ojusquo inores et progressum contemplatur, non poterit facile secum statuere, utrum eum sectari an insectari debeat; atque adeo ejus rebussignisquo ac prodigiis quasi labyrintho aliquo implicitum so sentiet. *Per gyrum dentium ejus formido*, id est in praedicatoribus ejus, qui *dentes* illius appellan-

tur, quod ejus nefariam doctrinam aliis comedendam terant, erit conjunctus terror principum, qui vi et armis mortales ad parendum Antichrislo compellent.

6-8. Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum SQUAMIS SE PREMENTIBUS. UNA UNI CONJUNGITUR, ' »1^{6*}
ET NE SPIRACULUM QUIDEM INCEDIT PER EAS : UNA ALTERI ADILEREDIT, ET TENENTES SE NEQUAQUAM SEPARABUNTUR. — Describit marinum illud monstrum undique lectum et munitum quasi rereis scutis squaraatim consertis, quæ neque ferro discindi, icque ulla vi aut machinatione divelli aut diffibulari possint. Squamre enim quasi e duro cha»ybc formata; ita so in prodigioso corpore tegendo constringunt et complicant, ut in unam omnes coaluisse videantur : quare neque patere potest vulneri locus hiantibus aut dissociatis squamis, neque perforatis adigi lethnle spiculum. Sed hrec balrenre non videntur congruere, cujus pellis neque adeo dura est, neque squamis obducta, sed glabra et mollis, uti testantur illi qui eas viderunt et contrectarunt; unde colligitur hic aliud quodpiam monstrum marinum describi a balrenis nobis notis diversum. Cæterum ca forma, qua magistra et mater natura corpus Leviathan squamis stricte munivit, cl inter se colligavit, ac firmiter sic conjunxit, ut omnibus telis aditus intercludatur ; eadem et corpus diaboli contra Christum armatum ex tot squamis compactum est, quot fuerunt reges, principes, gentes et populi, qui licet in reliquis dissidentes et inimici, tamen contra illius Ecclesiam convenerunt. Unde S. Bernardus serm. 21 *in Cant*, optimis coloribus horum concordem discordiam et inimicissimas amicitias conciliatas describens dicebat : a Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordem ad discordiam; conciliant interse inimicissimas amicitias, et pari consentanea; malignitatis affectu celebratur odiosa collatio. Haud secus egere quondam Herodes et Pilatus; de quibus narrat Evangelium Luc. xxi, 12, *quod facti sunt amici in illa die*, hoc est in die Dominicae passionis. » O amicitias inimicissimas ! o concordias maxime discordes ! o pax amara, quere Deum pacis, et eum qui est pax nostra, et pax dulcis, amarum reddidit, et ad arma incitavit !

Adversus eosdem etiam S. Hieronymus locum hunc explicans : « Corpus, inquit, *diaboli* omnes consortes ejus intelligendi sunt, quos tanta consensione atque conspiratione Deus dicit illi conjunctos, ut indissolubili connexione sint eidem copulati. Quod autem *scutis fusilibus* comparantur ideo est, ut significetur pertinax repugnantia.» S. Gregorius vero lib. XXXIII *Moral*, cap. xxiv explicat prredicta verba de dæmone, cujus *carnes* asserit esse reprobos omnes, *membra vero carnum* impios unitos, inter quos major est unio quam inter fratres : nam fratres inter se separantur, cum membra carnibus realiter uniantur. Quod magis amplificat Eugubinus cum ait ; « Particulre

m i,
TUM SQUAMIS SE PREMENTIBUS. UNA UNI CONJUNGITUR, ' »1^{6*}
ET NE SPIRACULUM QUIDEM INCEDIT PER EAS : UNA AL-
TERI ADILEREDIT, ET TENENTES SE NEQUAQUAM SEPARA-
BUNTUR. — Describit marinum illud monstrum
undique lectum et munitum quasi rereis scutis
squaraatim consertis, quæ neque ferro discindi,
icque ulla vi aut machinatione divelli aut diffi-
bulari possint. Squamre enim quasi e duro cha-
»ybc formata; ita so in prodigioso corpore tegendo
constringunt et complicant, ut in unam omnes
coaluisse videantur : quare neque patere potest
vulneri locus hiantibus aut dissociatis squamis,
neque perforatis adigi lethnle spiculum. Sed hrec
balrenre non videntur congruere, cujus pellis neque
adeo dura est, neque squamis obducta, sed
glabra et mollis, uti testantur illi qui eas viderunt
et contrectarunt; unde colligitur hic aliud quodpiam
monstrum marinum describi a balrenis nobis
notis diversum. Cæterum ca forma, qua magistra
et mater natura corpus Leviathan squamis
stricte munivit, cl inter se colligavit, ac firmiter
sic conjunxit, ut omnibus telis aditus intercludatur ;
eadem et corpus diaboli contra Christum armatum
ex tot squamis compactum est, quot fuerunt reges,
principes, gentes et populi, qui licet in reliquis
dissidentes et inimici, tamen contra illius Ecclesiam
convenerunt. Unde S. Bernardus serm. 21 *in Cant*,
optimis coloribus horum concordem discordiam et
inimicissimas amicitias conciliatas describens dicebat :
a Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordem
ad discordiam; conciliant interse inimicissimas
amicitias, et pari consentanea; malignitatis affectu
celebratur odiosa collatio. Haud secus egere quondam
Herodes et Pilatus; de quibus narrat Evangelium
Luc. xxi, 12, *quod facti sunt amici in illa die*, hoc
est in die Dominicae passionis. » O amicitias
inimicissimas ! o concordias maxime discordes ! o
pax amara, quere Deum pacis, et eum qui est pax
nostra, et pax dulcis, amarum reddidit, et ad arma
incitavit !

farpas
(bibeli
fiutile
Uri*,
tbin.

Impio-
rum in
malo
concor-
da

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XL

«ive membra, quæ in aliis animantibus sunt se-
parala ad invicem, in co unita sunt, connexa et
cohærentia. » Videndus pro hac unione Philo lib.
De *Conf. ling*, ubi asserit malos non solum con-
junctos esse inter sese conceptionibus animorum,
sed etiam verbis *Genes*, xi, fi : « Ecce unus est po-
pulus et unum labium omnibus, » ad malum sci-
licet , ut quotidie videmus ac deflemus. De im-
proborum concordia passim queruntur prophelæ,
atque in primis Regius *Psalms*, i.xxxii, fi, suis ni-
mirum periculis ac laboribus edoctus : ¶ Quoniam,
inquit, cogitaverunt unanimiter adversum te, »
etc., ubi D). Hieronymus merito exclamat : a In-
felices nos ! infelix populus Dei ! non potest in
bono tantam habere concordiam quantam mali
habent in malo. » Infelix sane populus Dei, quia
nihil plane absurdius, quam ut populus Dei, qui
unus est, et unitatis pacisquo amator, dissidiis
laceretur. Sed hoc ipsum audi elegantiore verbo-
rum ne sententiam ornatu a Gregorio Nazian-
tino in orat, *ad Episc. Aegypti* : a Absurdum est,
inquit, cum ii qui summum Numen contumeliis
insectantur, inter se consentiant ac concordent,
ac privatam cujusquo imbecillitatem communi
consensu et conspiratione, non secus ac funiculi
illi qui mutuo nexu roborantur, suffulciri putent;
nos contra ea esse amentia, ul cum iis concordias
fœdere astringi nequeamus, qui nobiscum in re-
ligionis causa consentiunt ; quod tamen multo
æquus erat, cum ipsi divinitatem quoquo conjun-
gamus. » Sic ille, el quidem pulcherrime : quid
enim ab omni ratione magis alienum est, quam
ut qui Deum colunt, et secum habent (si tamen
habent, cum inter se dissideant) discordiis atque
odiis mutuis exardescant; et filii diaboli concordi
voluntatum unitate inter se vivant? ut Turcæ,
Mauri, hæretici, infideles.

De hac improborum unitate plura in sacris lit-
eris colligens D. Bernardus serm.
5 *De Assumpt. D. Haría* : « Alia, inquit, est unitas
sanctorum, quam ex Scripturis jam commenda-
vimus; alia est facinorosorum, quæ nihilominus
ex iisdem Scripturis ostenditur, et improbatur ;
de hac enim scriptum est Psalm, n, 2 : *Astiterunt
reges terræ, el principes convenerunt in unum adver-
sus Dominum, et adversus Christum ejus*; de hac
apud Matthæum cap. xxii, 15 : *Abeuntes pharisai
consilium inierunt, ut caperent Jesum in sermone* ;
et Joan, xi, 47 *collegerunt pontifices et pharisai con-
silium* : ut quid hoc? ul interficerent *Jesum*. Quam
vero pertinax silista reproborum unitas docet ipse
Dominus, qui de corpore diaboli ad B. Job loqui-
tur dicens : Corpus *illius quasi scuta fusilia, et com-
pactum squamis se prementibus. Una uni conjungitur,
et ne spiraculum quidem incedit per eas* : una *alteri
adharebit, et tenentes se nequaquam separabuntur*.
Talis unitas, imo vero perversitas, solei esse ali-
quorum fratrum tepide conversantium, quibus si
quid honestatis aut insigne cujusquam bonæ con-
suetudinis persuadere velis, promptiores sunt ma-

jore dispendio ac difficultate majori resistere,
quam facili compendio assequi velle quod rec-
tum esse constiterit. Perversa et exsecranda talis
unitas : hac ergo a cordibus et sermonibus nos-
tris exclusa, illam quæ bona est, el tantum bono-
rum est, prosequamur. » Ita Bernardus. Allego-
lico hæc in Antichristum quadrant, cujus corpus
dici potest quasi *scuta fusilia compactum squamis*, ,,
quia totus erit ex sceleribus sibi invicem cohæ-
rentibus concretus; *sese invicem prementibus*, quia
singula vilia mutuas sibi praestant operas, sequo
invicem premunt ac roborant; *et ne spiraculum
quidem incedit per eas*, quia nullum permittet lo-
cum divinis inspirationibus pervium. Sunt enim
qui existiment tantam futuram naturæ perversi-
tatem et obstinationem ad malum in Antichristo,
ut nullam unquam sit admissurus inspirationem
sive divinam sive angelicam. Ita Suarius noster
in III part., D. Thomæ *Quast.* LIX, disp. 14, et
confirmatur ex his verbis quæ sub typo Leviathan
de dæmone accipiuntur, el ad Antichristum com-
mode referuntur.

9. Sternutatio ejus splendor ignis, et oculi ejus
ut palpeurs diluculi. — Tanto scilicet impetu et Q“1 di
vi eructat aquam, ut dispersa et dissiliens in sub-
tilissimas guttas vel vapores, a solis radiis aut uiio.
lucido aere illustrata, eminus ignis potius fulgens
quam aqua videatur; hinc S. Chrysostomus in
Calen, et S. Thomas hic dicunt cetum dum ster-
nutat videri flammam ignis ejaculari. *Et oculi ejus
lucenles ac flammei*, quod noctu maximo adver-
titur; *ut palpebra diluculi* scu aurone, ut vertit
Chaldæus. Septuaginta reddunt, el 5«
dñt; læaçf'u, *et oculi ejus species Luciferi* : quem,
quia auroram præcedit, vocat Olaus Magnus *pal-
pebras aurora*, label enim cetus oculos lucentes
et flammeos, quasi cum primum palpebras suas
videtur levare diluculum seu aurora, quod poetice
dictum est: poelæ enim palpebras tribuunt auro-
ræ; sic autem vocant primos illos radios lucen-
tes, qui dant diei principium, per quos videtur
dies aperire oculos suos. Unde cetos in oceano
boreali ex oculorum fulgore eminus vident et de-
vitant nautæ. Tropologice S. Gregorius lib. XXXI *stet i«-
Sloral.* cap. xxv : « In sternutatione, inquit, infla-
tio a pectore exsurgit, quæ cum apertos ad ema-
nandum poros non invenit, cerebrum tangit, et im «•
congesta per nares exiens, totum caput protinus i's "°-
concutit. In hoc itaque Leviathan corpore, id est,
sive in malignis spiritibus, sive in reprobis ho-
minibus, qui illi per similitudinem iniquitatis in-
hæserunt, quasi inflatio surgit a pectore, dum
elatio se erigit ex præsentis sæculi potestate, quæ
quasi ad emanandum poros non invenit : quia
in hoc quod contra justos extollitur, disponente
Deo quantum appetit prævalere prohibetur : ex-
surgens autem cerebrum concutit, quia sensum
Salanæ in fine mundi arctius perculit, el caput
turbat, dum per Antichristum persecutionem fi-
delium vehementer excitat, » etc. ; ita S. Grego-

COMMENTARIA IN LIBRUM JOB, cap. XU.

rius, et ex ipso Odo abbas. *Oculi ejus ut palpebra diluculi* : non dicit esse similes crepusculo *noctis*, cum dies finitur, sed crepusculo *aurora*, cum dies incipit; *oculorum* siquidem nomine consilia cogitationesque mentis solet Scriptura indicare, per quæ animus exhibetur videns. Cogitationes itaque et consilia, quæ ille iniquus infert, semper sunt quasi lux auroræ, cui longa dies succedit : quia semper exponit et suadet longum adhuc tempus superesse; et semper quasi in vitæ inilio nos esse suggerit, quibus longa adhuc dies supersit hinequo nos in omne quod vult peccatum demittit, et in omne vitium homo cadit sublato a memoria mortis clavo. Si timeres, qui ingredisdomum mulieris alienæ, ibi mortem te expectantem ingrederisme? si attenderes mortem imminentem tibi, antequam illicitum contraclumpcrficias incurrendam ; perficeresne? sicogitares mortem te incursum, cum manum ad rem alienam surripiendam extendis, antequam eam apprehendas, aut cum eam apprehenderis; extenderesne? Hæc nosiræ perditionis origo, quod hic timor memoria excidat, et obliviscatur homo mortis sure.

Ve u. io, 10-12. De onE ejus lampades procedunt sicut
11 ““ U' TEDA! IGNIS ACCENSIS. De NARIBUS EJUS PROCEEDIT HUMUS SICUT OLLA! SUCCENSf ATQUE FERVENTIS. 1)ALITUS EJUS PRUNAS ABDERE FACIT, ET FLAMMA DE ORE EJUS
Ao H egreditur. — Describit hic ceti halitum, qucin uir«pi" dum recentis acris captandi gratia eructat, quasi «at. flammas evomere videtur, ubi quereri posset, an pisces respirent : quæ quæslio sane curiosa est, et a physicis ventilata. Ac in primis omnes pisces respirare senserunt Democritus, Anaxagoras, Diogenes apud Aristotelem lib. *Do Ilcsp.* cap. n, Tertullianus item lib. *De Anim.* cap. x, et Plinius lib. IX, cap. vu, qui nullis probat omnibus animantibus halitu aliquo et acre opus esse tum ad uutrillionem et refectionem spirituum animalium, tum ad caloris nativi refrigerium. Sed contrarium, idque verius, cum suis tuetur Aristoteles lib. *De Ilcsp.* cap. i, ubi docet ea omnia et sola respiraro quibus inest pulmo; piscibus autem passim ad refrigerium sufflccro aquam, et ad spiritus exiguos, quos habent, fovendos sufflccro calorem nativum ac sanguinem : cum enim continuo sub aquis degant, ubi nullus, vel exiguus est aer, non videtur undo cum haurire possent.

Dicendum ergo ex Aristotele lib. I *De Rcsp.* cap. i, et Rondelcto lib. I *De Pise.* cap. m et aliis passim, certum esse quosdam pisces habere pulmones, ac per eos respirare, videlicet delphinos, physeteres, balrenas et similes; undo fistulam in capite habent eminentem, perquam spirant; verum quia frigidiore sunt, ideo minus frequenti indigent respiratione; idcoque pulmones habent nimis exsanguet et fungosos; qui ubi semel aerem imbiberunt, pisces hi ab eo diu refrigerari possunt absque recentis acris accessione. Quod si tamcu aliqui diutius sub aqua detineantur, emoriuntur; uti quandoque accidit delphinis reli deprehensis. Vide hac do

re pluribus Conimbricenses lib. De Resp. cap. v. Tropologice S. Gregorius, lib. XXXIII *Moral.* cap. XXVI et seq. hæc exponit de Lucifero et Antichrist@ aliisque ministris eorum qui odium et minas irasque, quæ per ignem et flammæ designantur, spirant et evomunt in Christianos, ut in eis prunas, id est concupiscentiæ ignem, accendant. Prunre autem in Hebrreo dicuntur nbna *gah-* Diiboin» *helelh*, qure vox significat *carbonem*, qui cum in rtsu”If” se nigerrimus sit, flatu tamen aut halitu splendissimus redditur, ut velit dicere : Flatu aut ha- «pitali- litu oris sui carbones atros obscurissimosque reddit fulgentissima? el splendentes ac micantes prunas, ut solis cujusdain clarissimi aut fulgentissimi} stellæ speciem tenere videantur. Hoc diabolus agit, hæc ejus vis et astutia, qui res proponit in se quidem viles el contemptu dignas, sed quas suasionis sure halitu et instigationis suæ flatu ita accendit, ut eas splendentes reddat ac fulgentes. Videbis hominem loto pectore affectum muliercula: vilissima: ac immundre, et miraris, quomodo vir cordatus id agere possit; sed ratio est, quia diabolus suggestionis et suasionis suæ halitu eam menti illius tanquam splendidissimam pulcherriamque exhibet. Videbis alium summo conatu divitias optantem et querentem, qure nihil aliud sunt quam vile ac a densum lutum,» ut dixit Habacuc cap. n, C; sed diabolus eas refert quasi fulgentes stellas, ex quarum influxu omne mundi bonum proveniat. Invenies similiter hominem suprema diligentia quærentem honoris locum, qui in se vanior est ipsa vanitate ; sed diabolus eum exhibet tanquam fulgidum sidus. Et sic « halitus ejus prunas ardere facit. »

libi si inquiras, cur non dixerit *ligna*, sive *carbones*, quod majus videbatur, sed *prunas*, quæ ex seipsis jam ardent, ardere facit; respondebo ex Isidoro Hispalensi lib. III *Sent.* cap. v : « Diabolus KlboU, non est immissor, sed incentor potius viliorum : Dea u a neque enim alibi concupiscentire fomenta **succen** ->*,^{dister} dit, nisi ubi prius pravæ cogitationis delectationes **quim to-** aspexerit ; quas si a nobis spernimus, sine dubio **crnlor** ille confusus abscedit, slatimque franguntur **v ilio-** **rum.** jacula concupiscentire ejus, conlemppteque jacent et sine luce faces. » Ac si do iis sermo sit, de quibus dicebat Cyprianus : « Quamvis nullo concubitu misceatur, desiderio tamen, visu, colloquio, conjunctione semper oblectatur. » En concupiscenti@ fomenta, qure dremon succendit; sed quomodo? num plurimum id illi negotii facessit? minime? Imo vero « halitus ejus prunas ardere facit, » levi scilicet flatu, uullo fraudum sive technarum sumptu ; sed vili quapiam esca, tanquam stolidre ac rudi avicula* palam apposite : ita omnino Gregorius Magnus lib. XXXI *Moral*, cap. xxx, ubi cum dixisset : *a* Hostis itaque callidus contra cœlestem militem diversa percussio- num vulnera exquirens, modo ex pharetra per insidias cum sagitta vulnerat; modo ante ejus faciem hastam vibrat, quia videlicet vitia et ulia sub virtutum

specie contegit, et alia nt sunt aperta, ejus oculis opponit; n subjicit : « Ubi enim infirmari Dei militem conspicit, ibi fraudis velamina non requirit ; ubi autem sibi resistere forte considerat, illic contra vires procul dubio dolos parat : nam cum infirmum quempiam in carnis illecebra videt, aperte corporis speciem, quæ concupisci valeat, ejus obtutibus offert. » Hæc et alia S. Gregorius : quem vide fusius hac de re lib. XXXII *Moral*, cap. XXVII Et XXVHf.

V rJ li. 13. h COLLO EJUS MORABITUR FORTITUDO, ET FA- Collaffl ciEM bus PRECEDiT egestas. — Egit hactenus de ftuuiBQ capite Leviathan, nunc ordine suo descendit ad 'gnom collum, quod caput cum reliquo corpore conjungit ; poiue in collo Leviathan significari dicunt d*0'l' illius robur, et dum in co fortitudinem morari audiunt, fortissimum illum esseintelligunl; quod Aristoteles docuisse videtur in *Physiog.* dum ait illos *esse* fortes, qui collum habentgrossum, imbecilles autem, qui illud habent gracile. Verum cum Sanctio nostro magis probo *fortitudinem* hic sumi pro potenti et immensa ingluvie ac voracitate Leviathan, quæ in collo est, et in faucibus, in quibus hæc morari dicitur; quia nunquam saliat fames, nec expletur ingluvies; usque adeo, ut quodeumque illi pabulum objeceris, egestatem esse putet, quæ potius acuat et proritet, quam obtundat famem saturetve. Ad cujus rei explicationem recte subditur : *Et faciem ejus præcedit egestas*, quia nimirum cetus omnia devorat vel) ,t : < ja fugat, ideo ante cum est vastitas; unde Septuaginta vertunt, fysrpsaôw dwrai Tfty.u ázóUia, *ante cum currit perditio*, pernicies scilicet omnium piscium : ita S. Thomas. Itaque egestatem precedere faciem ceti perinde est ac ante faciem ceti omnia consumi, confici, ad inopiam converti : omnia quippe depascit, pisces coram natantes, navesque interdum ipsas; quæ rerum demolitio *egestas* appellatur.

Cottam Tropologice S. Gregorius lib. XXXIV *Moral*, cap. iiMnm t| ; « Quid, inquit, *collo Leviathan* istius nisi elationis ostensio designatur? qua contra Deum se erigens, cum simulatione sanctitatis etiam tumore P0,es,al*s extollitur, » etc.; et *ibid.* cap. in : t-eiia- * *Egestas*, inquit, *faciem illius precedere* dicitur, lem «pi- quia prius facultas virium perditur, ul quasi per familiaritatem ita postmodum ejus notitia cognoscatur; vel certe, quia multis ita fraudulenter surripit, ut ab eis deprehendi nequaquam possit, et sic eorum virtutes evacuat : quatenus astuti® suro malitiam non ostendat, faciem ejus egestas præire perhibetur, ac si aperte diceretur : Quia cum insidians tentât, priusquam videatur exspoliât, » etc. Optime ergo Deus dc diabolo sub specie Leviathan dixit : « Faciem ejus præcedit egestas b - iu4* Q'lod ct'am exponi potest hoc modo, ut egestas «vino ostium patens exhibere dicatur tentationi diaboli : tccuui- nam hoc jpS0 quod videt aliquem egere, sequitur statim lentator, cx ipsa egestate viam sibi *^*, «demens, inducensque ad illicita ; quo pacto mu-

liorem egestate afflictam inducit ad luxum, hominem inopia affectum iuducit ad furtum. Sed apte etiam verba ista sic accipi possunt, ut Deus iis exprimere voluerit modum, quo sæpe diabolus ad lentandum procedit : id enim facit operiens faciem suam velo el operculo egestatis, ut sub titulo necessitatis ad id quod vult inducat. Neque DüUhi enim solum sub tali specie inducit mulierem ad «at» »i*- illicitam conversationem, cl mercatorem ad usuram, et ad furtum illum qui eget, sed et viros sanctos, coram quibus pallio egestatis se induit, jai. t et velat faciem, ad vitro laxitatem inducit, suadens eis necessarium esse indulgere carni et eam nu- ua. trite, ut inservire Deo, et proximorum saluti aptius intendere valeant, et ut vires habeant, quibus orationi vacare possint. Caput namque, ait ille, ventre vacuo minus sibi constat : venter esuriens non sinit labori studiorum attendere : cerebrum vigiliis lassatum inepte dispositum est ad acutos mentis progressus : corpus leguminibus pastura infirmum est ad laboriosam concionandi exercitationem : aquro polus phlegmata et cruditates in stomacho generat, etc. Difficilis sane obscuraquo tantalio, qua sæpe viros spirituales diabolus pertrahit ad hoc, ut saluti aliorum consulentes corpori suo nimis indulcant, et temporalibus ac terrenis nimis afficiantur, et saecularibus curis tradantur, et sic tandem reprobi evadant.

14 et 15. Membra carniū ejus coherētia sibi : VMi.u MITTET CONTRA EUM FULMINA, ET AD LOCUM ALIUM NON eHS. ferentur. Cor ejus indurabitur tanquam lapis, et STRINGETUR QUASI MALLEATORIS INCUS. — Descendit a Cetimir* collo ad reliqua membra, quorum ca est compa-doriti», ges atque durities, ut vel ipsa fulmina ab impenetrabili corpore resiliant, neque ad interiora corporis loca ferantur, sed in ipso corporis tegumento deficient, cor autem illius usque adeo durum est cl impavidum, ut neque silici cedat, neque incudi ferrero, quam assiduis ictibus mallei diverberant. Cor in croteris animalibus, ut Aristoteles lib. III De *Part, animal*, cap. iv et Plinius lib. II, cap. xxxvii dixerunt, carneum est el nervosum : quippe cum in illo validius vis animalis et sensitiva debeat vigere; cetus tamen, ut Plinius observat, cor habet durissimum, rigidum et hirsutum, ul totum osseum, lapideum ac ferreum videatur; imo duritiem tenens incudis, quro quo validius percutitur, majorem duritiem contrahit. Et quidem D. Thomas alique auctores hoc ideo de ceto dictum credunt, quia cetus aul balrona tali cordis audacia ob suam fortitudinem prrostat, ut neque tempestatibus, neque maris ictibus aut agitationibus, quibus autori pisces concutiuntur et debilitantur, aliquatenus cedat, quin potius majori tunc agilitate feratur. Tropologico diabolo per *Leviathan* significatus habet membra sibi etd*mn*. cohrorentia, impios videlicet homines inter so con- u in &*- nexos, mutuoque ad maleficia faventes. Deus ja- lor^[la' culatur fulmina in dromonem, valide cum ferit et torquet; ille vero ultionis divinæ tela excipit, tan-

tumque abest ut molliatur, ut potius lapidescat, et velut incus percussa plus obduretur : similem autem duritiem in suis creat membris, et ad statum obstinationi lartareæ quasi contiguum impellit. Vide grandem illius obdurationem, quem nec immissa fulmina loco moveant. *Aci locum alium non ferentur* : alii explicatius legunt, *locum in quo stabat non mutabit*, a Quid appellatione *fulminum*, inquit S. Gregorius lib. XXXIV *Moral.* cap. v, nisi Iremendi illæ æterni iudicii sententiæ designantur? » Videbis Deum per *nubes*, id est praedicatores, fulmina mittere in peccatorem, quem reteram damnationis sententia ferit; qui tamen nullatenus a peccato dimoveatur : quippe cujus cor induratum sit quasi lapis, et quasi raaHcatoris incus, quam crebri ictus nullatenus emolliant. Damnatorum itaque catervam, quæ cor dæmonis est, apta similitudine cum incude confert, cujus opodum faber ferrarius varia instrumenta conficit, et mira arte induslriaque elaborat, ipsa quidem ictus recipit, sed pristinam suam formam minimo mutat, nec ad meliorem refingitur. Haud aliter incusso gehennæ metu Deus dum timore adirne suo praeditos ad meliorem frugem reducit, damnati nunquam suam ipsorum mentem aut ingenium mutant, sed semper in eodem sensu perseverantes instar incudis meliorem formam respuunt. a Recte ergo Leviathan iste, inquit S. Gregorius lib. XXXIV *Moral.* cap. vi, incudi comparatus est, quia nos illo persequento componimur, ipse autem et semper percutitur, et in vas utile nunquam mutatur. »

ver». i«. 10. Cum sublatus fuerit timebunt angeli, et ter-
Crnn te- riti purgabuntur. — In Hebræo est verbum NW
na<a' iIu°d cum puncto cibolet significat *ciccare*,
mrigan- aut in altum erigere, quia, ut B. Isidoras explicat,
ll' ..*7' cum cclus caput elevat, aul super aquas quasi
rentar, assurgit, summo timore atllcinnlur navigantes,
et por- quos angelos, id est nuntios, hinc inde discurren-
ganton tes vocat. In Hebræo est O'bx ehm, id est
fortes et potentes *timore purgabuntur*. Quod quidam de purgatione peccati accipiunt, quia fortiores epibatre ubi cetum ex aquis caput erigentem viderint, prie timore totos se ad Deum convertunt, et ob imminens mortis periculum do peccatis per contritionem purgandis cogitant. Cum puncto autem sibolclh verbum NüJ *nasa* significat *percutere*, vel *destruere*, ut sit sensus : Cum percussus vel gravi vulnere sauciatus fuerit, tunc fortissimi milites, qui cum percusserunt, vehementer timebunt, non ignorantes illius besliæ rabiem implacabilem, ut quæ quanto majori plaga feritur, tanto majori rabie contra percutientes excitetur, mare conturbans et fluctus commovens, quibus in vitæ discrimen adducantur. Tropologice, cum adversarius noster diabolus caput erose-
Contra anu ti- rit, et in viros justos insurrexerit, tum illi qui imi-
iri a,iono sunt angeli casto timore silique abnoga-
ùgunL done so munient, pravis actionibus abstinentes, precibusque ac piis operibus, quibus vita corri-

gitur atque expiatur, sedulo vacantes. Allegorico Epmpl»
S. Gregorius lib. XXXIV *Moral.* cap. th : « Dia- ***
boli, inquit, lapsus angelos terruit et purgavit, ter-
ruit ne conditorem suum superbi despicerent; eridl-
purgavit vero, quia exeuntibus reprobis actum mut.
est, ut electi remanerent, » etc. Sic qui cadunt congregationem terrent et purgant : terrent, no conditorem suum offendant; *purgant* vero, quia cadentibus atque exeuntibus improbis fit ut probi purgati maneant, juxta illud S. Augustini lib. De *Ovib.* cap. x : « Tua separatio illorum est purgatio, » etc. : hunc in modum sublato et separato improbo Juda purgatum est apostolorum sanctum illud collegium. Hisco conformiter Isidoras Hispalensis lib. I *Sent.* cap. xxix ait : a Dum sublatus fuerit diabolus ut damuetur, nulli electi, gitnr
qui in corpore sunt inveniendi, Domino ad iudicium veniente metu concutiendi sunt, videntes MUe-
tali sententia impium esse punitum : quo terrore b°-
purgandi sunt, quia si quid eis ex corpore adhuc conun*
peccati remanserit, metu ipso, quo diabolus damnari conspiciunt, purgabuntur. »

17-20. CUM APPREHENDERIT EUM GLADIUS, SUBSIS-Ver». 17,
TERE NON POTERIT NEQUE UASTA, NEQUE THORAX : Re- j” 19 °

PUTABIT ENIM QUASI PAULIS FERRUM, ET QUASI LIGNUM PUTRIDUM A?S. Nox FUGABIT EUM VIR SAGITTARIUS : IX STIPULAM VERSI SUNT EI LAPIDES FUNDS. QUASI STIPULAM XSTIMABIT MALLEUM, ET DERIDEBIT VIBRANTEM HASTAM. — Est paraphrasis sane pulchra ferocissima! belluæ, quæ vires omnes frangat, et nullo impetu mortalium deterreatur; in huiusmodi autem ceti conditionibus Satanæ fortitudinem chalybeam et adamantinam eleganter expressit, cujus in malo ita est obstinata obdurataque voluntas, ut nullis ictibus frangatur aut emolliatur; quin potius, quo Dimoab
validius percutitur, durior reddatur. Ex quo id t'ubS
evenit, ut etiam angeli, ut paulo ante dictum est, mtunul-
roborc illo invicto immanique territi illum li-lls ir lü°
meant. Et merito quidem tunc majori timore pavent sancti viri, cum validiori ictu aut vulnere
inimicum istum percusserint : quando namque aliquis contra illum inimicum agit, qui quo validius fuerit percussus, hoc magis debilitantur ejus viresci conatus enervantur, ad majorem inimici percussionem minus timet; sed quando talis est inimicus, ut ad majorem percussionem conatus ejus augeantur, magis roboretur viribus, validiusque congressuras assurgat; certo majorem percussionem major timor consequitur. Talis autem est inimicus noster, qui non frangitur ictibus, non cedit percussionibus, id quod hæc verba declarant : « Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit neque hasta neque thorax, » etc. Omnia ferine bellica instrumenta, quibus milites in bello uti solent, Deus hic recenset, gladium, lanceam, vibrantem hastam, thoracem, arcum, sagittas, fundam, malleum, jacula ærea, etc., quibus omnibus quantumcumque inimicus hic percutiatur, nequaquam perit, quin potius ad majores congressus seipsum excitat. Gladius qui con-

tra cum admovetur « non subsistit; » id est, non prevale! : nec enim potest gladius ipsum discindere aul enervare. Quando Aod percussit regem Eglon *Jud. m*, 22, «non eduxit gladium, sed ita ut percusserat reliquit in corpore. » Et merito quidem, quippe cum unicus illius ictus suiliciens fuerit ad occidendum regem. Similiter cum Joab gladio percussit Amasa II *Deg. xx*, to, « nec secundum vulnus apposuit,» nec apponere curavit; Dimsn quia primo ictu illum confecit. At non talis est {l inimicus noster, in quem etsi divini verbi gladium Dp>nto» distringamus, non omnino cum conficimus, aul Mt.une occisum relinquimus; quin potius valide percussus valido consurgit, percussorem suum valide et «n- impetiturus. Idcirco sancti viri tanto vehementius uni d>- timent, quanto acriori vulnere illum percusserint, et acutiori sagitta confixerint; qui propterca tunc orationibus, humilitate el mortificationis operibus seinetipsos purgare contendunt, et hoc modo se disponere ac preparare, ul aptiores sint ad sequentes congressus revincendos.

Hanc hujus loci interpretationem tradidisse visus esl validissimus illo Christi miles Antonius, hujusmodi bellorum scientissimus, qui siculi omnes principis tenebrarum acies invicte Dei auxilio munitus superavit; ita el omnes illius astus, machinas callidasque cogitationes egregie calluit. Is autem, ut refert B. Athanasius in ejus *Vita*, quam elegantissime descripsit, crebro asserebat talem a se visum diabolum, qualem eum Dominus B. Jo-victorti ho hoc capite sub typo Leviathan depinxit : du-fñ Aal(h r t*cm autem obstinationem, qua nobiscum agit, dims:», exprimens dicebat, dæmones quidem orationibus ac jejuniis vinci posse; sed solent, inquit, saucii gravius assurgere, et mutata arte pugnandi acrius in eos qui se vicerant agere. Imo, sicut idem Athanasius retulit, cum egregiam Antonius de diabolo lentante victoriam reportasset, neque Antonio, inquit, securitatem dedit hic unus triumphus, nec diabolo semel fractæ defecere vires : nam et isto ut Ico rugiens quærebat aditum, per quem posset irrumpere, el ille Scripturarum doctus eloquio non ignorabat multas esse dæmonum captiones, propter quod solerti propositum labore servabat, considerans, quia posset Satan as in carnis colluctatione superatus novarum adversus se artium machinas acrius commovere : idcirco magis ac magis subjugabat corpus suum, ne victor aliorum in aliis vinceretur. Unde quomodo hic angelus, eo ipso quod inimicum hunc valide percussisset, timore angatur, et seipsum per eximia mortificationis opera purgare contendat, sciens inimicum suum primo certamiue victum statini aliud gravius bellum inducturum. Nemo igitur securitatem sibi promittat, quantumcumque tenpon ri-lllorem devicerit : quem enim de gula lentan-Tia J tem fortiter percussisti, stalim experieris ad superbiam vel inanem gloriam excitantem : et quem pero- in luxurix materia Deo adjuvante superasti, su-*Kzi tu*» bito senties, si attendis, ad murmurationem vel

detractionem vel aliud vitiorum genus pertrahere conantem. Nullius quippe hominis virluto elges-tienlis animi fiducia a conatu furioso et impres-sione revocatur; imo vero lum maxime ut myrmillo in retiarium sic in hostem irruit, cum ob-jectum videt fortem et erectum animum, quem elatus victoriæ spe aggrediatur. Vidit hoc Enno-dius in *Vita S. Ant.* et sic admonuit: «Acrius circa robustos diaboli certamen est, el majoribus copiis illos aggreditur, » etc.; et D. Cyprianus *Epist.* 6 : « Fortiorem, inquit, quemque magis aggreditur, el acrior factus hoc ipso quod victus est, superantem superare conatur. » Similia quædam multo ante gravissimus Tertullianus prodi-derat, qui cum lib. *De Pænit.* cap. vu dixisset per-vicacissimum hostem nunquam maliliæ suæ otium facere, subdit: «Atqui tunc maxime sævit, cum hominem sentit plane liberatum : tunc pluri-mum accenditur dum exstinguitur.» Nec eleganter minus atque vere Fulgentius *Epist.* 3 : « Armis, inquit, quibus eliditur surgit, et virtute qua deji-citur dejicit. »

21. Sin IPSO ERUNT RADII SOLIS : ET STERNET SIBI Ven.II.
aurum quasi lutum. — Locus hic, inquit Sanctius, sicut varie a variis redditur, sic etiam in varia auctorum judicia distrahitur. Hebræi pro *solaribus radiis* accula supponunt testarum frag-menta; quod item secundo loco faciunt pro *auro*, et usque adeo duram esse putant cutem aut squa-matam lorica m Leviathan, ut in acutis testis aul petrarum acuminibus ita placide dormiat, ac si supra lutum subactum et molliter solutum re-quiesceret. Non longe ab Iris recedit translatio Septuaginta, quæ sic habet, dtorit»

«x; xpai; Ollaare.; l'is' aúrsv úastp it dXð; cwi-(hîTOi, *lectus ejus obelisci acuti, et omne aurum maris sub eo sicut lutum inenarrabile*; Thcodotion pro obe-liscis vertit at-Vi.f.x t/x.t cví;,, *ferramenta fabri*; Aquila i/vr/ríff; i«Tcáxiiv, *acumina testarum* : eodem ferme modo Chaldæus. Ratio autem tantæ diversitatis orta est ex duabus vocibus liebraicis, quæ ambi-guam habent significationem : prior est >ilin *chadude*, quæ significat acumina, quæ figuram re-ferunt radiorum qui acuminati sunt : posterior est vtn *chores*, quæ *testam* valet, et levi permuta-tione *solem* significat. In Vulgata translatione nos-tri etiam interpretes non satis inter se conveniunt: quidam in *auro radiisque solaribus* squamas intel- Qnid ptr ligunt splendentes, quibus incubans Leviathan quiescat et dormiat: alii, tantam esse mole m pro- ^,O, digiosæ belluæ, ut umbram longissimam tan-N® 'ne-quam mons allissimus effundat. Alii radios sub celo exponunt, tales quæ minime valeant ipsum calefacere, quasi in eo genere radii vincantur, et sub ceto proinde esse dicantur. Alii dicunt sub ipso esse radios solis, quia illos quasi in sua potestate habeat, ul quando vult incallescere, diductis loricis et squamis pro libito cos exci-piat; sin nolit, conclusas teneat, et quasi fer-reum el impervium montem sese illis opponat.

Milii aulem hoc loco *radii solis* videntur metaphorice sumendi, prout Sanctius et Joannes a Jesu Maria recte observarunt, pro rebus quibuscumque maximi splendoris ac pretii, ut sit sensus : Res pretiosas et instar radiorum solis illustres sub ceto jacere in imis cavitatibus maris, quibus ille incubat; ubi quoque merces aureas et gemmeas, quæ ex transmarinis regionibus magna copia navibus quaquaversum vehuntur, ipse diripit, dissipat, dispergit, ipsis navibus ever- sis et confractis; nec immensos thesauros pluris facit quam lutum, quod pedibus conculcatur. Aut denique intelligit nomine auri *et radiorum solis* excellentes militum exercitus, qui omni armorum genere muniti procedant, inter quos quidam reperiantur, qui spectantium oculos rapiant; aut quia ita auro repleti sunt, ut nihil in eis nisi aurum appareat; aut quia lucidissimis armis induti radios adinstar solis a seipsis emittere videantur : hos quidem homines magni faciunt, et inimici superare contendunt, ipse tamen floccipendit.

DI!X- hunc esse legitimum horum verborum sen-
ijto à ut sum puto, uti clarius patebit consideranti, Deum
impioi. ibi sub typo *Leviathan* exprimere voluisse diabo-
leJ"tvi*lum nullos militum incursus formidantem, oni-
ro» iU.C-
us n- maque armorum genera, ferrea, ærea, argentea
P'II' vel aurea pro nihilo ducentem : non enim appe-
tit ille hominem, quem in hoc mundo divitiis aut
gloria corpôrisve robore pollentem viderit; sed
«caput, inquit, ejus in navibus piscatorum est,n
ita legit S. Hieronymus supr. vers. 1G, quod in
i ostra Vulgata habetur: *Cum sublatus fuerit time-
bunt angeli*. Piscatores autem sunt apostoli et
viri apostolici, qui omnia pro Christo reliquerunt,
sesequie totos ejus obsequio dicarunt, et quos Do-
minus ut se sequerentur vocavit, in his est *caput
ejus*, id est, hos appetit et concupiscit, omnem-
que movet lapidem ul hos capiat, sibique subji-
ciat. In arcano igitur sensu *radii solis* et *aurum*,
hoc est pretiosa quæque cimelia spiritualia vir-
tutesque divinæ, sub dæmonc esse dicuntur,
quando viros sanctimonia vilæ insignes proster-
nit : non res intimas contemplatur, nec oculos
ejus rapiunt homines perdit, qui seipsos eidem
tradiderunt; sed viros sublimes, quos excellen-
tiori sanctitate fulgere videt, vehementius insec-
talur. Quamobrem dæmon optime a S. Chrysos-
tomo *Illum*. 3 in verba Isai® : 17dt *Dominum*, etc.
piratæ comparatur, qui omni ope atque opera
nos bonis omnibus conatur evertero : Ut enim
prædoncs, inquit ille, non solventem e portu na-
vim inanem et merces aliunde petentem invadunt,
sed onustam in reditu observant atque diripiunt:
ita diabolus, ubi complures virtutes magno studio
collegeris, tum vero in te quasi in onustam mer-
cibus navim impetum facit. In quo quidem, ut
bene admodum IL P. N. Claudius in epistola sua
Dellcnov. spir. animadvertit, illius præda non so-
lum magna est, quod de nostris bonis prædatur,
sed etiam quod offensio nostra ad directionem

valet aliorum, qui nostro exemplo in fraudem ac
perniciem inducuntur. Eodem spectat quoque
magna illa ccelebrisque S. Antonii visio, quam
B. Athanasius refert in ejus *Vila* : « Quadam Diiboii
enim nocte, inquit, cubiculo inclusus suo audi- UDClusU
vit vocem clamantem et dicentem : Antoni, crsurge,
exi, et vide; qui exsurgens, et egressus, elevatis Tebemea-
ad cælum oculis vidit quemdam longum atque
terribilem caput usque ad nubes attollentem; vi-
dit etiam pennatos quosdam se elevare cupientes
ad cælum, atque illum extensis manibus prohi-
bere transgressum : c quibus alios apprehensos
elidebat ad terram; alios frustra retinere conten-
dens, dolebat super se ad coelestia evolare; et
maximum gaudium mixtum moerore victi victo-
resque tribuebant. Stalimque ad cum vox facta
est dicens : *Animadvertite quod vides*; et tunc coepit
illuminato corde intelligere animarum esse cons-
censum et diabolum prohibentem, qui et sibi
retineret obnoxios, et in sanctorum, quos deci-
pere non poterat, cruciaretur volatu,n scilicet ad
eos potissimum devorandos rapitur, qui virtutum
pennis evolant ad cælestia.

22. Fervescere faciet quasi ollam profundum Ven.it
MARE, ET PONET QUASI CUM UNGUENTA BULLIUNT,— id
est, hac bellua natante tanto fervet æstu pelagus,
ut tanquam unguentorum olla juxta ignem ebul-
lire videatur. Tropologice ponit hic duas meta-
phoras aptissimas, ad explicandum quid diabo-
lus in iracundis, qui illi obsequuntur, efliciat.
Prima desumpta est a mari fervescente quasi olla.
Consueverat S. Gregorius Nazianzenus, ut ipse re-
fert *Orat.* 28, aliquando a studiis et negotiis, quæ
pastoralis cura secum fert, defessus ad maris oram
recreandi animi gratia accedere, ubi nec a sanc-
tis cogitationibus vacabat; quin potius ex iis quæ
in mari videbat ad philosophandum adduceba-
tur: illud-autem diligenter attendebat, quomodo Mire
mare aliquando quidem placidum quietumque
staret, aliquando vero instar ebullientis ollæ fluc- tyi,nslo-
tus validos emitteret, quibuscum una densam @jdk
spumam fœcesque immundas, quas prius tene-
bat absconditas, ad littus effundebat. Qua in re
cor hominis S. Gregorius considerabat: «pravum
est enim cor hominis et inscrutabile, tJerem. xvn,
9, et nemo scit queenam in tra se contineat, sicut nec
quid mare sinu suo foveat: nam dum homo qui-
dem cor suum quietum tenet, placidam faciem,
gratos oculos, aspectum jucundum videntibus
offert; ubi autem vento ine aul maligna dæmo-
nis instigatione agitur, mirum esi quantas im-
munditias, quot maledicta, convicia, verba foeda
clinordinatos incompositosque motus eructet, ut
recte in ipsum quadret quod sanctus apostolus
Judas de quibusdam dixit *Epist.* i, 13, vocans eos
« fluctus feri maris despumantes suas confusio-
nes. » Addit Deus secundam metaphoram : *Et po-
net quasi cum unguenta bulliunt* : cum unguenta-
rius ex diversis radicibus et oleis unguenta con-
ficit, ignemque cacabo vel caldariæ admovet, mi-

rum est hoc ipso quanta illico impuritates ac sor- des in partem superiorem et externam enatent, ul adstantes manibus nares obturare cogantur. Idem accidit iis quos diabolus ira succendit, po- nit enim eos quasi unguenta dum bulliunt, et fa- cit ut exterius impura fœtidaque verba effutiant, iMiMtti quæ circumstantes plurimum offendant. Aliter Hæronymus (si ejus sunt illi commentarii) hoc concipi*- loco per *mare* hunc mundum intelligit, quem dia- «oiiiK- bolus quasi olla carnali accendit concupiscentia, “°J°U ut ferveat ad amanda terrena. Illud autem quod sequitur: *Quasi am unguenta bulliunt*, sic intelli- git, ut quemadmodum sancti spiritualium gratia- rum amore in Spiritu Sancio fervescunt, ila ad amorem mundi homines præsentisvitæ desiderio quasi quibusdam succensionibus exardescant. Il- lud eliam existimo indicare suggestionem et ten- tapn-bi talionem Leviathan, quæ facit ut improbi tau- 'untnr! ffl13111 0Ha carnalibus desideriis effervescant, eam- f»dnn>, dem, cum bonos exagitat, cfflccrc ut eorum pre- Pomoli° t°osa et suav*8s*ma virtutum unguenta, quæ abs- condita animo latebant, tenlalionis igne calefacta «u&l ebulliant, et incredibilem ex se fragrantiam et odorem afflent : itaque quo tempore nefarii ho- mines tanquam ollæ carnalibus desideriis fer- vent, eodem in ipsamet tenlacione sancii quasi pulcherrimæ phialæ unguentis virtutum ebullien- tibus mirifice redolent. Quod autem virtutes *un- guanta* appellantur sponsa ipsa confitetur *Cant, i, 3* : «Trahe me : post te curremus in odorem un- guentorum tuorum ;n quæ Christi unguenta, cum ardentissimo passionis igne ebullierunt, univer- sum orbem suavissimo sui odore impleverunt.

v«rt.w. 23. Post eum lucebit semita, æstimadit abyssum O» io quasi SE.XESCEXTEM. — De ceto in cortice loquitur, "VVdf* qui tanta aviditate et celeritate incedit ad capien- ariUtu dam prædam,quam videt, ut semitam quamdam •t diti- spumosas albicantemque super aquas, quas con- citat, post se relinquat; unde in locis, ubi pisca- tores cetos piscantur, per multa miniaria vident eos venientes aut discurrentes : hocquc illud est :

- Post eum lucebit semita, » color enim albus, lucens ac *splendens* in Scriptura vocari solet. Si quaeras, quidnam cum urgeat, ut tanta celeritate et diligentia feratur, respondet, quia *aestimabit abyssum quasi senescentem*, id est propinquum de- fectioni et fini: «Quod enim antiquatur et senes- cit prope interitum est, » ut dixit Apostolus *Hebr. vin, 13, q. d.* velocissime excitari ad capiendam prædam, quia reputat abyssum ac mare quasi jamstatim defecturum et finiendum. Illoc simili- liter de accipitribus Norvegianis dicitur, quod velocissime volent ad prædam, quia in illis re- gionibus dies tantum per lres horas durat, et re- putantes diem cito finiendum et quasisenescentem, perniciosissimo volatu feruntur. Itac de cæco non assertive accipienda sunt, sed juxta communem phrasim, qua, cum volumus explicaro avidita- tem, qua quis ad aliquid fertur, dicimus velocis- sime ferri ac si jam omnia sibi crederet deficere.

Tropologico autem do diabolo est legitima ho- Mil rum verborum intelligentia, quem Deus, ut sæped jam monuimus, sub typo ceti principaliter de-‘pJX pingendum assumpsit; de quo inter alia hoc tra- «jin- dit, quod incredibili celeritate et diligentia fera- w tur ad captandam animam justī ; unde cl B. Pe- trus I *Epist. v, 8* illum tanquam Iconem rugien- tem expressit circumdantem omnes, et quæren- tem quem devoret. Et si quieras hujus rationem : « Æslimat, inquit, abyssum quasi senescentem. » Constituit Deus dæmonem in mundo, cui induisit et concessit homines, praesertim sanctos et pios, tentare; non tamen ei indicavit quando futurus sit finis mundi : hoc tantum in Scripturis novit a Deo dictum, quoniam novissima hora est, et tem- pus quod restat breve. Idcirco ille reputat mun- dum quasi senescentem, id est proximum fini et morti ; ideo tanta velocitato fertur, non exspectat annum sequentem, ncc mensem imo neque diem crastinum, aut vero horam futuram : nescii enim an futurus sit dies crastinus, an potestas tenlandi et impugnandi sibi concessa hora sequenti sit duratura. Hoc nimirum est quod sanctus Evange- lista Joannes audivit coelesti preconio hominibus intimatum, quando diabolus coelo pulsus fuit : audivit enim vocem clamantem *Apoc. xn, 12* : « Vae terre et mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. » Sed quomodo modicum tempus T«j« habet? jam post illam vocem transacti sunt fere ζ"i°? mille et sexcenti anni, et nondum finis, et modi- n modi- cum tempus habet. *Modicum* tempus dicitur *pri-wm ejL mo*, quia, ut S. Hieronymus epist. 3 *od Jleliod.* et S. Gregorius lib. XV *Moral*, cap. n, observant, mo- dicum vere dici potest omne tempus quod finitur. *Secundo*, quia nescit ille, si hodie, aut cras aut anno sequenti erit finis temporis sibi concessi ad tentandum aut durationis mundi : scit ille totum tempus durationis mundi futurum modicum, et timet qualibet die, ne illa sit extrema; hæc au- tem latio vehementius illum urget et acuit erga quemcumque hominem singularem. Scit diabo- lus mortem cujusque propinquam esse, et ne- scit, an qui surgit mane ad vesperam sit perven- turus, et qui nunc vivit, an hora sequenti vic- turus sit; ideo non exspectat horam sequentem aut tempus futurum ad te impugnandum.

Si igitur diabolus, quia reputat mortem tuam propinquam, tanta diligentia ac veloci sollicitu- dine procurat te a gratiæ statu dejicere, timens ne si nunc non te dejiciat, morto tua interve- niente deficiat sibi tempus : tu, qui minorem ha- bes do vita tua certitudinem, quomodo in pec- cato permanere audes? quomodo exspectas non horam, sed annum, imo et annos sequentes ? quo- modo ad peccatum secure tendis, tibi secure mul- n0(1 pr ô. tam longainque durationem promittens? Male- cn»u- dictam securitatem istam vocat S. Bernardus, scrm. de verbis *Job v, 19* : *In sex tribulationibus*, ^tio. ' et omnium malorum causam. « Ipsa est res, in-

quit S. Augustinus serm. 16 *De Verb.* Dornin.,quro inultos occidit cum dicunt cras, et subito ostium clauditur. Remansit foris cum voce corvina; quia non habuit gemitum columbinum. Cras, cras vox corvi est. Geme ut columbus, et tunde pectus, n etc. » Nihil ita decipit humanum genus, inquit S. Hieronymus *Epist.* 139, quam quod dum ignorant spatium vitæ suro, longiorem sibi sæculi hujus possessionem repromittunt; undo et illud dictum est egregie, nullum tam senem esso et decrepitiili rotatis, ut non se adhuc uno plus anno vivere suspicetur. » Plura de vitro hujus brevitate et incerliludine vide *supr.* cap. xiv, l et seq. Porro illa verba : « Æstimabit abyssum quasi senescens » sic exponit S. Gregorius lib. XXXIV *Moral.* cap. XXVI, ut significetur eo pervenire diabolica serpentina Leviathan astutia, ut pronarum abyssum amaritudinumque immensitatem reputet quasi posse senescere et hebetari : « Leviathan, inquit, isto æstimabit abyssum quasi senescentem, quia reproborum corda sic infatuat, ut suspicionem eis do venturo judicio, quod quasi finiat, infundat : abyssum namque senescere rostimat, qui terminari quandoque in suppliciis supernam animadversionem putat. » Proh mens diabolica! proh imprudentissima perditorum stultitia! fingunt miseri veterascentes pronas et senescentem divini judicii aculeum, ut magis in eorum animis vitia adolescant. Nec pudet diabolum tam insigne mendacium hominum cordi inseminare, quando et Deus et tota Scriptura clamat vindices inferni flammæ in dies repuerascere, et nunquam pati diminutionem. Turpissime ergo a diabolo fallitur, qui vel post longam temporis diuturnitatem aliquid mitius in inferno posse enasci putat : ibi enim poenæ nesciunt mitescere, nesciunt a primo vigore declinare, sed singulis momentis instaurantur.

Ver. 1 et 25. NON EST SUPER TERRAM POTESTAS QUI

COMPARETUR EI, QUI PACTUS EST UT NULLUM TIMERET, et IS. Omne SUBLIME VIDET, IPSE EST REX SUPER UNIVERSOS filios SVPERBIE. — Conclusio est longæ descriptionis ceti sive Leviathan, cujus sive molem sive vires spectentur, nihil est in terris quod cum eo non possit comparari : quamobrem illi hoc a natura concessum est, ut nulli cedat, nullum timeat, quia scilicet suam super omnes excellentiam agnoscit. Porro « omne sublime videt, » id est res omnes ingentes et egregias pro se despicit, quia ipse est rex super universos filios superbiro, pro quo Chaldæus vertit, super omnes *filios montium* : Hebraeus habet, super *[dios elationis]*, id est super omnes elatos, vel omnia elata et immania alia. Septuaginta vero transtulerunt, *J* fimo*; *h t*; *ihm*, ipse aulem rex omnium quæ in aquis; Symmachus reddit, *sstrè*; *feiuáJw*;, id est, *omnis natura reddentis virus*; Theodolion, *p*»xwíx*;, *filiorum tumoris et arrogantiae*, q. d. Ipse est rex omnium animalium, et maximum inter ea Dei opificium et vestigium : sic enim Hebraei tribuunt bestiis *[dii]* nomen, juxta *illud Psalm.* xxviii, i : « Allerte Domino filios arietum : » ita Merceras, Vatahlus, Aben-Esra, et alii. Verum Diabolus hoc magis proprie de dromone dicuntur, quem « Il Deus sub typo ceti seu Leviathan prœcipue voluit describere; et ut intelligamus non tam de balrona quam de dromone sermonem institui concludit : *Uor*. *Ipse est rex super omnes filios superbi*, q. d. Is, de *o* nin *<i-*quo omnia quæ prœdixi intelligenda volo, est *lunu*. Lucifer, qui dicitur rex super omnes filios superbiro : ejus regna sunt vilia, quæ inhabitant diversi generis homines, in his scilicet regnat, quos inquinat, et in iis quæ polluit dominatur. Propterea Clemens Alexandrinus in *Orat, adhort. adv. Gent.* vocat diabolum principem aut regem vitiorum, in vitiorum enim malitia dominatur ille, et principatum tenet, præsertim in superbia : vide fusius hac de re S. Gregoriani lib. XXXI *Moral*, cap. xviir.

CAPUT QUADRAGESIMUM SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Job iterato culpam agnoscit coram Deo, veniamque petit, et impetrat : laudaturque a Deo prae amicis, qui jubentur per holocausta et intercessionem Jobi reconciliari Deo. Job duplicia omnia recuperat; et plenus dierum in pace quiescit.

1. Respondens autem Job Domino, dixit : 2. Scio quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. 3. Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? ideo insipienter locutus sum, et quæ ultra modum excederent scientiam meam. 4. Audi, et ego loquar : interrogabo te, et responde mihi. 5. Auditu auris audivi te, nunc aulem oculus meus videt te. 6. Idcirco ipse me reprehendo, et ago poenitentiam in favilla et cinere. 7. Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem : Iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.

8. Sumite ergo vobis septem tauros, et septem arietes, et ite ad servum meum Job, et offerte holocaustum pro vobis : Job autem servus meus orabit pro vobis : faciem ejus suscipiam ul non vobis imputetur stultitia : neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus meus Job. 9. Abierunt ergo, Eliphaz Themanites, et Baldad Subites, et Sophar Naamathites, et fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, et suscepit Dominus faciem Job. 10. Dominus quoque conversus est ad poenitentiam Job, cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia quaecumque fuerant Job, duplicia. 11. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, et universa sorores suæ, et cuncti qui noverant eum prius, et comederunt cum eo panem in domo ejus : et moverunt super eum caput, et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum : et dederunt ei unusquisque ovem unam, et inaurem auream unam. 12. Dominus autem benedixit novissimis Job magis quam principio ejus. Et facta sunt ei qualuordecim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille juga boum, et mille asinæ. 13. Et fuerunt ei septem filii, et tres filiæ. 14. Et vocavit nomen unius Diem, et nomen secundæ Cassiam, et nomen tertiæ Cornustibii. 15. Non sunt autem inventae mulieres speciosae sicut filiæ Job in universa terra : deditque eis pater suus hæreditatem inter fratres earum. 16. Vixit autem Job post hæc, centum quadraginta annis, et vidit filios suos, et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, et mortuus est senex et plenus dierum.

v«« i i et 2. Respondens autem Jod Domino dixit : Scio
*! *• **QUIA OMNIA POTES, ET NULLA TB LATET COGITATIO.** —
Postquam præcedentibus quatuor capitibus potentiam et sapientiam suam Deus mirifice commendassel satis longo mirabilium operum catalogo contexto, ut Jobus animadverteret, omnesque intelligerent, cum majestate divina minime disceptandum, neque anxio disquirenda consilia judiciave divina, sed humiliter suscipienda, et Job Dei animo demisso colenda esse. Job iterum respondit. Tpo- dero jussus sje aci ucum locutus est ; « Scio quia t! omnia potes, » nihilque est tibi factu impossibile, nihil luæ potenti® non subjectum : a et nulla vü :- lc told c°g*totio, » Id est, omnia nosti etiam antnr et tequam fiant; et non habes opus consiliario, cum »n»sciL secretissimas etiam cogitationes vix conceptas introspicias quantumvis abditas : homo quidem videt quæ patent, tu autem intueris corda; cui tanquam proprium illud tribuitur *Psalms*, vn, 10 : ^soioj 0 Scrutans corda drenes Deus. » Hoc superbiam « ut rel clalos hominum spiritus, si quid habent juri te- dicii, comprimit; hoc justo metu et horrore cont,,u licit, quod ne proprii quidem ipsi animi sui latebras pervideant, neque intelligent, verum odio an amore digni sint. Est enim profundum cordis impenetrabile humano lumini, nec in vastos illos sinus implicatosque mæandros, ubi nngna malitia sæpe delitescit, nostro mentis acies pertinere d usque ad oram ultimam progredi potest, nisi divinæ misericordiæ lucerna pandat viam d dirigat. Quam in rem grave illud d metuendum monitum est D. Bernardi, cum de vidente omnia Deo et audiente memorat *Epist.* 42 : « Cujus utique sc entiam non subterfugit, etiam quod propriam latet conscientiam. » Audit Deus in corde cogitantis, quod non audit ipse qui cogitat : ita-

que nihil fallere illum potest, nihil aciem mentis effugere, nihil inscientia præteriri. Hinc quantumque in abscondito quis peccat, invisus potius Deo est quam non visus, cui obscura clarent, tenebro fiunt meridies, pervium est omne solidum, d apertum omne secretum; cujus oculus infinities splendidior sole crates ipsius pedoris latebramque omnem pervadit usque ad animi fundum d abstrusas voluntates. Atque hoc est quod regius Vates in hunc modum infit : « Scrutans corda d renes Deus; » in Græco est fcafev, exactissime acerrimeque inquirens. Quod S. Rasilius ait dici proprie, cum a iudicibus omni genere tormentorum fit acerba criminum inquisitio, ut si rei sint conscii rerum arcanarum, quæ in quæstione posite sunt, ferro d igne cl cruciamentis adacti eas claro el dilucide proferant; hac nimirum severitate usurum Deum, cl acerrime inquisiturum in corda et renes, videlicet in abditas cogitationes d occultas appetitiones d vetite libidinis motus, in vite actiones : id porro Dei judicantis et in scelus inquirentis examen esso àsapaXi-paTw, falli et errare non posse, nec "rlificio ullo deludi. Itec cum Jobus secum serio perpenderet, erupit affectus vehemens, quo sibi ipsi succensuit, de se nimirum sub tertia persona sic loquens :

3. **QUIS EST ISTE QUI CELAT CONSILIUM ABSQUE SCIEN-** Veri 1.
TIA ? IDEO INSIPIENTE!! LOCUTUS SUM, ET QU.E ULTRA
MODUM EXCEDERENT SCIENTIAM MEAM. — Jam Slipr. Qnwtntn
cap. xxxix, 35 videramus quem fructum attulerat Ik1
admonitio illa qua Deus erga Jobum usus fuerat; ti0Depro.
sed postquam Deus iteravit sermonem suum, ad- fecerit-
huc magis et apertius nobis apparet, quemad-
modum Jobus sub ejusmodi correctione profecerit : jam ipsum poenituerat, modo magis ad vi-

vum affectus est. Sic videmus, postquam Deus nos jam erudierit, sæpius id ex parte duntaxat profecisse; et quamvis existimemus nihil amplius in nobis desiderari posse, nosque ad summum pervenisse, levem tantum in nobis esse præparationem. Deus igitur pergat nos docere oportet, ul doctrina, quam jam audivimus, melius radicetur in animis nostris, nos moveat et afficiat, et in ipsa penitus acquiescamus. In summa, videmus poenitentiam non perfici statim, sed opus esse ut Deus, postquam nos exasciavit, denuo poliat, quemadmodum cum quispiam opus ex Iap:de aut ligno vult cfliccre, malleus sæpius adhi-

Júbæn- tendus, et ictus ingeminandi sunt. Job igitur hac
pruJen- secunda Dei admonitione majorem in modum
compunctus, adhuc magis quam antea ignorantiam et temeritatem suam humiliter confitetur, et infinitam Dei sapientiam et potentiam suppliciter adorans semetipsum acriter increpat, q.d. Ecquis ego sum, qui celavi, id est tacui, non decantavi, non celebravi consilium tuum, imprudenter agens, et in querimonias iustitiæque proprio» assertionem linguam solvens? debueram scilicet, ex quo plagam accepi, ex tempore animadvertere, sai esse a te, clementissime Deus, calamitatem inferri, ut continuo mirarer arcana consilia tua, mihi que imperarem, nollemque causam scrutari, sed firmius sperare omnia bene cessura: multa quippe in salutis humanæ procuratione patras, quæ longe excedunt mortalium adcoque meam scientiam. Quamobrem, inquit, Domine, merito me superius condemnasti, quod vellem tuum consilium involvere, nesciens quo sermones et disputationes meæ tenderent: scio modo stulle in eo me gessisse, meum enim erat simpliciter admittere et accipere quod tibi libel de me statuere: volui autem hic doctoris, non frequentata prius schola, partes suscipere; ergo agnosco, Domine, te jure meam stultitiam arguisse.

D. UJ te- Quando autem sic ista accipiemus, Jobus ejus-
iuom ab- modi confessionem edet, ut Deo consilium cum
icondi- omni scientia conjunctum attribuat: hic enim est
Kieat? tanquam oppositio quædam inter Deum et homi-
nes. Heus habet suum consilium absconditum, sed novit cur: causa ejus ipsi semper in promptu et præsto est; nos vero, quando consilium Dei plus quam nobis licitum est detegere volumus, nihil aliud agimus, quam quod ipsum magis implicamus; idque fit sine scientia, ita ut quo plus docti esse volumus, eo magis inscitiam nostram prodamus. Discamus igitur Dei esse consilium suum penes se servare, ut ipsum nobis non declaret; et quidem si animadvertat ipsum captum et tenuitatem nostram superare, Deus id quod nobis aptum est revelat, sed multa obscura penes se servet ac rectineal nccesso est: quia nimis adhuc debiles sumus, ut tam alte possimus ascendere. Deus igitur consilium abscondit, sed cum scientia: ipso enim nihil ignorat; nec id eo facit, quod non possit nobis ostendere, cui hoc vel illud fa-

ciat, sed quia non expedit. Quando igitur plura quam nobis permissum est scire volumus; confusi plane hæremus; et quo magis conatur homo mortalis sapiens videri non sequendo ductum Dei, eo magis vanitatem ostendit, et confusionem suam despumat. Septuaginta nonnihil aliter hunc versum reddunt, vi; 7«? i>> i <n fcoi.ri; çu-Jd-u-ic; St fTiAirui xxi et círrxi xfiwrtr»; *quis enim est qui celat te consilium? parcens autem verbis et te putat celare?* id est, quis est iste tam audax, tam perfricta* frontis, qui celare speret, velit aut possit consilia sua, ut nesciantur a Deo? quasi videlicet Deo aperire quis aliqua de novo vel illum docere se posse praisumat. Pro verbis autem istis: *Ideo insipienter locutus sum*, etc. ipsi vertunt, rí;í« (f« á cvz f.Siw, prráXxxat Oxu;xasrá ácuúixte-T«ar.<; *quis autem annuntiabit mihi qua non nori, magna et mirabilia qua nescivi?* q. d. Ex hoc intelligo te nihil latere, quod res tantas tamque mirabiles, quas ego prorsus ignorabam, mihi nuntiasti. In quo autem imprudenter loculus sil subdit:

4. Audi, et ego loquar: interrogabo te, et res- vfn, a.
roxDE Mini. — Hæc illa duo verba sunt, quæ cap. u qno
xiii, 22, insipienter locutus est dicens Deo: «Voca
me, et ego respondebo tibi: aut certe loquar, et
tu responde mihi, b de quibus ut a se nimis au fuerit
dacler ac temerarie diets se dolere significavit
cap. XXXIX, 35, ideoque retractat, et non dicta esse
optat, nipote tanta: majestati ac potentiæ, cum
qua agebat, minime consentanea. Quod si igitur
in tam inculcata vita eximiaque virtute, postquam
in tanta rerum difficultate et angustiis tam admi-
rabile patienLiæ suæ invictæ specimen dedisset,
in his levibus delictis, scilicet verborum lapsu,
Deus offensus non dissimulavit, sed tam acriter
tantoque verborum pondere ea increpuit; quid
nobis miseris futurum putamus, cum tanta quo-
tidie flagitia suscipiamus? sane vel ex hoc fa-
cile cognoscemus quam verum sit illud Christi
oraculum *Matth. xu, 36*: «Dico autem vobis, quo-
niam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint
homines, reddent rationem de eo in die judicii.»
Quamobrem si sapimus, nunquam loquamur aut
cogitemus de arcanis Dei judiciis nisi cum omni
reverentia et humilitate; et si quandoque plus
forte quam par erat oculi fuerimus, aut temera-
rius aliquis et inconsideratus sermo nobis exci-
derit, stultitiam nostram agnoscamus, una cum
Jobo immoderatam nostram arrogantiam con-
demnantes, ul in posterum simus prudentiores.
Non salis autem est, ut quomodocumque peccala
nostra agnoscamus, sed ad remedium simul ve-
niendum est; sicut etiam nos suo exemplo Jobus
docuit, postquam enim dixit se prius quam rem
intelligeret temere loculum esse, subjicit velle so-
reprimere, quod se limitibus suis non continuis-
set, sed instar equi ferocientis disrupto framo ex-
currisset. Nequaquam igitur hic peccatum suum
confitetur more multorum, qui se absolutos et li-
beratos esse putant, cum uno verbo dixerint: Pec-

xerim, et me sine causa pati pronuntiaverim: *El* ago panitentiam in favilla et cinere : hic antiquu poenitendi ritus est : « In favilla et cinere poenitentiam agere, inquit S. Hieronymus ad hunc locum, est contemplata summa essentia nihil aliud quam favillam et cinerem se cognoscere. Ac si aperte dicat : De nullo auctoris dono superbio, quia sumptus ex pulvere per illatæ mortis sententiam ad pulverem me redire cognosco. » Pro favilla in Ilcbræo habetur nomen *ghaphar*, quod significat tenuissimum minutissimumque pulverem, quo nomine Scriptura uti solet ad rem omnium minimam abjectissimamque exprimendam, quam quævis aura levis propellit et circumducit. In pulvere igitur ac cinere agit pœnilentiam Jobus, seipsum viliozem el abjectiorem cinere et pulvere repræsentans, ut Dei misericordiam flecteret : pauper namque qui alicujus divitis misericordiam interpellat, suam quantum potest exprimit miseriam, tanto securius illam exspectans, quanto potentius el manifestius hanc repræsentat.

Hanc autem esse consuetudinem Dei, ut nos per cognitionem peccatorum ad compunctionem el pœnilentiam trahat, regius quoque Propheta non

ad tacuit *Psalm*, l ix, 4 : « Commovisti, inquit, terram' conlurbasti eam : sana contritiones ejus, quia commota est : » interrogat eo loco S. Augustinus: « Quomodo conturbata est terra? » respondet autem sibi ipsi : a Conscientia peccatorum : n sapiens quidem et vera responsio. Cum enim homo in corde suo delicia el peccata invenit, quæ antea ignorabat, tunc dolore compungitur, tristitia commovetur, timore turbatur, ut a Domino pci* gratiam sanetur : ipse enim punit, ut mulceat ; movet, ut quietet; turbat, ut turbatum præ compunctione animum a malis, quorum causa turbabatur, eripiat. Quod in hac quoque

compunctione factum observare licet : nam ex ista apparitione divina, atque familiari pater- noque colloquio post compunctionem sanctus vir fuit omni tentione et miseria liberatus et sanatus, non solum corpore, sed et ammo tanta consolatione et dulcedine spirituali repletus, ut is solus novit qui sensit. O quantas tunc exhibuit gratiarum actiones, quantas Deo laudes et prædicationes ! o gaudia spiritualia! vere potuit dicere , si quis unquam alius *Psalm*, xeni, 19 : « Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam ; » et cum Apostolo exclamare \\ *Corintl*. i, 4 : « Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, p Hæc vero non contigerunt propter Jobum solum, sed in exemplum omnium nostrum scribi, legi et prædicari per totum orbem voluit Spiritus Sanctus, ut discamus fortes et constantes esse in rebus adversis, a fide et spe in Deum nunquam deficere,

certi Deum nobis suo tempore adfuturum. Volunt etiam nonnulli B. Jobum tunc omnino spiritum propheticum, quo antea non tam pleno claruit,

copiose accepisse ; quod testetur dicens : • Oculus cumU- meus videt te, » nempe more prophetarum : oculo videt jam propheta factus, quoniam *videntes* dicti sunt prophetic; unde ab Ilcbræis quoque tametsi plurimum in gentiles invidis, in catalogo prophetarum connumeratur. Jobi rursum exemplum ffoa u i- plo monemur nunquam adversus Deum disputare, nunquam de occultis judiciis ejus temere loqui; sed cum omni humilitate potius nos noslraque occulti iisdem subicere. Sic quondam I *Beg*. in, 18, Heli, quando Samuel retulit ei ex ore Domini filios ejus immatura morte perituros, ipsumque sacerdotio privandum esse : o Dominus, inquit, est, fiat quod bonum videtur in oculis ejus; » et David ait *Psalm*. cxvni, 137 : a Justus es, Domine, el rectum judicium tuum, o Semper Deus vincit cum judicatur; id quod egregio schemate significatum est Esdræ pro Hierosolymorum instauratione nimium zelanti, cui sic ait angelus IV *Esdr*. iii et iv : « Pondera mihi ignis pondus; mensura flatum venti; revoca diem prælerilum; et dicam tibi vius Altissimi. » Imbecillitatem sane suam ignorantiamque profiteri S. Propheta coactus fuit. Jobus itaque jcoobts temeritatem suam humiliter confessus, el pœnilu- «'«- dinvm promittens, exemplo nobis esse debet, ut delicta nostra et plura et majora humiliter agnoscamus, confiteamur clemendemus; siquidem velimus, ut Dominus ea remittat, nosque tam dormire quam animo sanet atque justificet. Cæterum jam Deum pro Jobo contra adversarios ejus judicantem audiamus.

7. Postquam autem locutus est Dominus verba Vrn.7. iiee ad Jod, dixit ad ElipuaZ Tuemanitem : Iratus EST UROR MRUS IN TE, ET IX DUOS AMICOS TUOS : QUOMAM NON ESTIS LOCUTI CORAD ME RECTUM SICUT SERVUS meus Job. — Vidimus superius quemadmodum Deus Jobum redarguerit, nunc secundo loco ejus socios redarguit, el quidem longe asperius : nunc enim ipsum approbat, reliquos vero condemnat, q. d. Vos Eliphaz, Sophar et Baldad interrim dum Jobum emendo forsitan existimatis inipune evadere, nullamque in vobis culpam inveniri, quæ a me arguatur; forsitan etiam in vobismetipsis gloriamini quasi vietores, eo quod audis Jobum increpari de quorundam verborum temeritate, quam dolor extorserat; fortassis etiam vos apud me invenisse gratiam putatis, quasi ex zelo justitiæ mcæ recta oculi sitis : ego autem, ne falsa opinione superbiatis, palam edico vobis, dicta aciaque vestra contra Jobum servum meum me minimo approbaro, sed damnare ac reprobare : quapropter inardescit adversum vos ira mea. Licet enim quasi ex zelo vindicanda? justitio) mcæ videamini locuti, attamen judicio meo nec vera nec recta protulistis : tota enim disputatio vestra falso nixa est fundamento, quasi Job propter peccata sua plagas istas sustinuerit : (piare falso simili olimpie judicastis eum esse hominem hypocritam, impium, pauperum oppressorem, crudelem, barbarum, inhumanum, etc.

Kan t« Careamus igitur nobis a temeritate, quando vi-
^L*n.U demus Deum aliquem aspere vexare, ne levi ju-
da*. dicio pronuntiemus adversus ipsum, illum dig-
num esse qui sic tractetur; et contra, illos, qui
otio et quiete fruuntur, quasi a Deo maxime de-
lecti sinl,(estimemus: id enim fuerit nimis temere
judicare. Nam si causas quæ nobis in Scriptura
designantur intueamur, eos qui maxime eximii
Dei servi sunt, sæpius omnium asperrime, ita ut
videatur nobis Deus hostem ipsorum esse, trac-
tari comperiemus; sed tamen de illis ex sensu
nostro non judicabimus. Cum eam modestiam
servabimus, Deus semper nos sublevabit quando
affligemur; sed si crudeles fuerimus, et nimia
stultitia precipites feramur ad temere pronun-
tandum de aliis, eadem quoque mensura nobis
rependetur. Cælerum ut eo melius comprehen-
damus id quod hic dicitur : *Quoniam non estis fo-
rati coram me rectum sicut servus meus Job*, memo-
ria retinendum id quod superius declaravimus,
nempe Jobum, quamvis in quibusdam verbis
peccaverit, nihilominus tamen bonam causam
habuisse, cum Deus, qui solusidoneusjudex erat,
sic pronuntiant : contra, quamvis ejus amici spe-
ciosa, nt quidem videbatur, argumenta attule-
rint, nihilominus hic reprobantur, quia ipsorum
fundamentum erat malum : cx thesi cnim gene-
rali argumentabantur, Jobum propter maleficia
sua puniri, ipsum pro improbo et exsecrando ha-
bendum esse, cum Deus ejusmodi severitate ad-
versus ipsum uteretur : preterea doctrinam etiam
falsam et perversam protulerunt, cum dixerunt
Deum homines semper in hoc mundo prout ipsi
promeriti sunt tractare. Illud vero erat spem om-
nem vitæ æternæ precidere, et gratiam Dei in hac
vita fragili et caduca sic includere, ut etiam bo-
norum premia cum ea terminentur. Quare me-
nto hic a Deo condemnantur, ita tamen ut simul
erga illos vel sic immensam suam bonitatem at-
que clementiam declaret, quod non dedignetur
etiam profanis, ingratis atque injuriosis istis ho-
minibus apparere , loqui, judicia sua revelare,
eosdem monere ethorlari ad reconciliationem tam
secum quam cum Jobo, in quos multipliciter et
graviter offenderant.

Est etinhoc mirabile atquestupendumjudicium
Dei, quod hi qui judicio suo putabant se recta
locutos, imo et causam justitiamque Dei egregie
propugnasse, Dei judicio coarguantur atque dam-
ntmtki nentur ut minus recte, imo et impie locuti : sic
haeretici, gnostici, sabelliani, ariani, nesloria-
to.pi ni, pelagiani, quibus addere licet lutheranos, cal-
t v*n'anos> anabaptistas, putantes se recte et dicere
» d scribere do Deo et rebus divinis, pro certo tur-
tur. piter fallunt, et falluntur. De his Sapiens ait *Prov.*
xN, <5 ; « Via stulti recta in oculis ejus : qui au-
tem sapiens est audit consilia; » iterum *ibid.* cap.
XIV, 12 : « Est via quæ videtur homini justa; no-
vissima autem ejus deducunt ad mortem; » et Do-
minus ait tau.1 v, 8 : « Non sunt viæ meæ viæ vos-

tra,» etc. Subjicit ergo Deus modum ac rationem
illos secum et cum Jobo reconciliandi, ostendens
ipsis opus esse sacrificiis quibus expientur, cl
mediatore Jobo, qui paret ipsis aditum ad se et
gratiam conciliet; quemadmodum videmus in
lege *Exod.* xxx, 6 Deum constituisse sacerdotem
qui solus in sanctuarium nomine totius populi,
cæteris procul foris stantibus *Levit*, xvi, 17, et eo
pacto cognoscentibus se indignos esse qui ad pne-
sentiam Dei accederent, ingrederetur. Id cnim
figurabat, sine mediatore, qui Deum nostro no-
mine adeat, nunquam licitum nobis fore Deum
precari, nosque merito rejectum et exclusum iri.
Jobus igitur hic tenuit locuin et officium sacerdo-
tis, quando pro amicis suis intercessit : neque
hoc sibi sumpsit, sed ad actum illum institutus
fuit a Deo : nam, ut ait Apostolus *Ilebr.* v, -t, ne-
mo debet honorem illum sumere, sed qui a Deo
constitutus fuerit ille verus et legitimus est sacer-
dos. Unde intelligimus, quando venia peccatorum
nostrorum petenda est, non debere quemquam
seipso fretum se offerre, sed Jesum Christum ejus-
demque in terris Vicarium hoc muneris habere,
ut nobis aditum præbeat, et potestate clavium
sibi commissorum peccata remittat, codi januam
aperiat, nosque Deo Patri conciliet. Cæterum quid
amicis Jobi Deus ad gratiam secum et cum Jobo
instaurandam præccperit sequentia declarant:

8. Sumite ergo vobis septem tauros et septem vm.i.
ARIETES, ET ITE AD SERVUM MEUM JOB, ET OFFERTE HO-
LOCAUSTUM pro vobis: Job autem servus meus ora-
bit PRO VOBIS : FACIEM EJUS SUSCIPIAM, UT NON VOBIS
IMPUTETUR STULTITIA : NEQUE ENIM LOCUTI ESTIS AD
me recta sicut servis MEusJob.— Iratum se pro- d «m
filetur Deus, neque mox ulciscitur; sed, quod est
luculentissimum clementiæ exemplum, docet of- ci's Joy
fensores ipsos quemadmodum propitiandus sit : moJam
proscribit tauros, vitulosve ac septem arietes (nu-
merum scilicet a primordio mundi, ob creationem
die septima quieti destinata absolutam, religio-
sum) jubetque adeant prius Jobum, quem vexa-
verant, anteverso nempe consilio evangelico,
quod per Matthæum cap. v, 24, evulgaturus erat,
ut non prius ad altare munus offerat qui proximo
irrogavit injurium, quam offenso reconcilietur :
injungit prolearea ut Jobus oret, sacrificans nem-
pe, ac simul preces fundens ut verus sacerdos,
cui sacra exercenti qui adsunt assistunlve offerre
dicunlur : quo certe modo amici holocaustum
obtulerunt. Job igitur mediator et sacrificus cis Jobditor
datur, quem tot injuriis vexaverant, totquo ca-
lumniis deformaverant, et disputationibus fatiga- “m“ ot
verant, ut sancti viri dignitate et gratia, qua Deo ipso» Deo
charus erat, et auctoritate, qua valebat, probe
cognita, illum in posterum suspicerent ac venera- t
rentur, nec ulterius offenderent. *Faciem ejus sus-
cipiam*, hoc est placabor, admittam, amplectar,
non repellam, non rejiciam oblationes et oratio-
nes ejus pro vobis. Non ante tamen Deus ipse vult
procedere u*l veniam eis concedendam quam vi-

deal Jobum injuriosis amicis parcentem : Susci-
 Peoinon piaro, inquit, faciem Jobi, *q. d.* Notabo prius qua
 wui'?! Quo vu^u erga vos sibi injurios homines
 ciompi sit Job, et ejus secutus morem, inde post ipsum
 io git- ad veniam el largitiones procedam. Ad hrec D.
 ri' Gregorius lib. XXXV *Moral.* cap. vu : « ĩnluen-
 mnicum dum, inquit, est, quia ita caule ordo accepte ve-
 ti» T'os niæ custodiatur, ut in sacrificiis Dominus non il-
 forum, 6C<l B. Job faciem suscepisse referatur,
 qui tanto citius audiri meruit, quanto devote pro
 aliis intercessit; » ubi maximo ponderanda sunt
 illa verba: *Ordo accepta: vciùæ custodiatur.* Quippe
 ille semper a Deo in danda venia ordo servatur,
 quo non ipso primus procedat ad veniam, sed
 alterius præter ipsum offensi prius faciem susci-
 piat. Hinc paulo acerbius hæc Septuaginta sic
 transtulerunt, &i ĩ&a> tGÇtraĩ ĩnp Gfròv, ĩn
 u p.*ñ ĩJpatMZCv àĳTGŪ * ti ĩi áurĩv ázóMax
 áv fyxá:, *Job autem famulus meus orabit pro vobis,*
 Propter quoniam non nisi faciem rjus accipiam : nam nisi
 ^DeuT ?rol)icr O)sum perdidissem utique vos. Sed cur no-
 scit luit Deus amicis parcere, nisi Job interveniret?
 ejusam- Optimam hujus rei rationem reddit S. Ambrosius
 cl\$* lib. III *Offic.* cap. xvi, ubi ait : a Ignoscere his
 per amicum maluit Dominus, ul amicitis suffra-
 gium remissio fieret peccatorum. Proficit illis
 amicitia, quibus obfuit insolentia. » Ostendebatur
 scilicet quo deberent fœdera amicitiae spectare,
 nimirum ut amicorum peccata do medio tolle-
 rent. El quando non est bonus qui non dormitet
 aliquando, qui non corripitur subinde peccati
 sopore, felix erit, si habeat amicum, qui accedat
 el excitet cum a somno, ut ainicitiae suffragium
 fiat abolitio vitiorum. « Illud etiam docet, inquit
 S. Chrysostomus in *Caten.* haud illa satis futura
 esse sacrificia ad expiationem, nisi Jobi quoquo
 merita accessissent. »
 ntfod- Validissima profecto sunt nobis sanctorum pa-
 tornm trocinia pio cultu beneicentiaeque operibus pro-
 muitom curata ctextorta; el quæ nihil obtinerent per so
 pXiuu sacr*ficJai amicorum coelestium favore adjuncta
 homines a perditione liberant, solet cnim Deus
 in sanctorum suorum gratiam multa dissimulare
 in peccatoribus. Sic de Achabo dicitur li *Paral.*
 xxi, 6: « Et fecit malum coram Domino, noluit
 autem Dominus perdere domum David propter
 pactum quod inierat cum eo ; » peccante scilicet
 Achabo et regio? domus ruinam merente potue-
 runt Davidis merita Deum a vindicia revocare,
 ut qui sciat in suorum sanctorum gratiam vivis
 peccatoribus aliquando favero. Ubi autem Sanc-
 torum orationes desunt, etiam viri justi commo-
 smeto- (ps |UUi(ĳs carent. Unde bene B. Chrysostomus
 a>mPad hom. I in *Thc*ss. cx hoc el aliquot aliis locis pro-
 mniujn- bat bonum esso sanctorum precibus frui ; sed
 TauL quando et ipsi seduli et vigiles fuerimus. Illoc ni-
 mirum ipsa ratio jubet, et voluntas S. Numinis
 expressa divinis monumentis diserte pronuntiat.
 Imo vero suavissimus Dei Spiritus clarissimorum
 hominum oraculis mundum instruens cum na*

turee inter omnes communionem et gratte posuis-
 set, præserlim in Novo Testamento, vult ut mu-
 tuam sibi omnes charitatem exhibeant, so juvent,
 opem et præsidium alii aliis conferant, donec om-
 nes in parentis omnium Dei sacram familiam et
 perennis glorte tabernaculum conveniamus : om-
 nes unum corpus effecit, cujus caput Christus est,
 quodque Dei pagino? rMpudqripw vocant, ita
 membris undique aptum et mirificum in modum
 cohærens, ut nihil videatur esse conjunctius. Ita-
 que jubet Apostolus *Gal.* vi, I alterum alterius
 onera portare, et præcipuo studio fraternitatis
 charitatem meminisse, pali omnia propter elec-
 tos. Quæ omnia frustra dicerentur, nisi homines
 pie el caste in mutuo illo subsidio nonnihil opis
 alque fiducte collocare possent. Ille ipse Doctor S.Paulos
 gentium fidelis populi orationibus commendabat -l• J
 se, el ab iisdem vim et robur exspectabat ad fran- c'bn? *>-
 gendos inimicorum impetus atque superandos ; hi con*.
 quod tum sæpius liberiusque faciebat, cum ad nx-otUrc'
 spargendam Dei religionem, et Evangelii lucem
 aperiendam illis qui in tenebris jacuerant, ostium
 magnum sibi apertum videbat et adversarios mul-
 tos. Hoc convenit suavissimas Dei providentiæ,
 qui nos coelestibus el terresiribus auxiliis promo-
 vet ad quærendam felicitatem : nam *Psalms*, xc,
 11 de nobis angelis suis mandavit, el monet a
 principibus illis pendere, qui de die el de nocte
 nobis adsint ad cœli viam ineundam, ut nemini
 dubium sit quin plurimum in eorum benevolen-
 tia el chiaritale fidere et sperare possimus. Sic
 cum solus omnia possit, et sapientissime omnes
 moderetur, jussit tamen antiquissimis temporibus
 ut S. Job cap. xiJi, 8 pro adversariis suis oraret,
 et *Genes*, xx, 7, Abrahamus pro Abimelecho rege,
 ul illi (pii rei tenebantur violate innocentia* el di-
 vinæ majestatis se a duobus illis viris, Dei amicis,
 beneficium accepisse cognoscerent, et debere mul-
 tum illis faterentur, Iluc spectat propheticum il-
 lud dictum, ut qui sibi opibusque suis diffidit, ad
 aliquem sanctorum convertatur. Do quo vide plu-
 ra supra cap. v, vers. t.

9. Adierunt ergo Eliphaz Themanites, et Baldad ver*.*.
 SvnITES, ET SOPUAR Na a MATHITES, ET FECERUXTSICIT
 LOCUTUS FUERAT DOMLNUS AD EOS, ET SUSCIPIT DOMI-
 NIS faciem Job. — Tres igitur illi viri, Eliphaz,
 Baldad, et Sophar, ut erant religiosi ac timentes amici Jo-
 Deum, humiliter statim ad vocem Domini pœni- b" J*000*
 lenliam agentes, ad satisfactionem exactam per- tur. ipd
 solvendam se parantes, pro consequenda peccati
 venia abierunt ad greges, vel ad locum ubi sibi
 arietes et tauros iu numero taxato compararent; pro M
 assumplisque illis, venientes ad Jobum, humili- l'<0
 ter illi reconciliali sunt, postulantes dictas victi- reD **
 mas por illum offerri Deo in holocaustum pro
 peccatis suis; ita se libenter propter vocem Do-
 mini coram amico offenso humiliantes, ut peccati
 sui veniam impetrare possent. Hic quidem non fit Eliapr*
 mentio Eliu; at verosimile est, ipsum quoquo
 vocem Domini audivisse, adiisso Jobum, eumque exidefo.

honorasse ac sacrificio interfuisse, ut qui in eodem errore cum Iribus versatus fuerat eodem holocausto expiaretur. Jobo igitur pro ipsis deprecante el sacrificium offerente Dominus exaudivit orationem ejus, et per ipsius intercessionem propitius factus est peccatis illorum, ostendens mani-
Jobi «i feste quantum Jobum diligeret; et maxime gratas, «**** acceptas et efficaces esse preces sanctorum viro- rum, sive adhuc in terris degant, sive jam in ccelis ««. ævo felici *et* perpetuo secum perfruantur. Expres- siusid Septuaginta transtulerunl^xaiQuot áurw;Jii :ç>ó,ctsolvitpeccatumipstspromptcrJob. Quid estilludpropplr Jo&?nimirum prospiciens Jobi auc- toritati et gloriæ, pepercit Dominus injuriosis ami- cis ejus, quando illum in pristinam gloriam resti- tuebat: minueretur enim mullum Jobi beneficium, si de ruinis amicorum fieret : sic Olympiodorus in *Caten.* : a Etenim, inquit, ea res damno Jobo fuis- set, si amici, qui consolationis adhibendæ causa ad ipsum commcarant, pœnas interitu persolviss- sent. » Luctuosum esset Jobi beneficium, quod »>ku cum flagello et pœna aliorum veniret : praeterita prou- ncmPe calamitas amicos verterat in hosles, nam tur gn- quos ut amicos anlea colebat, jam probaverat ul inimicos; pro iis autem intercedens ipsos Deo si- br^t ini- bique conciliat. Venia vero, quam Deus falsis ami- mico*. cis indulge!, bonum Jobi csl, ut plane dicat Deus se *faciem* Jobi *suscipere* ut illam largiatur ; scilicet grande beneficium Jobo confertur, eo quod non solum non puniantur ejus dolosi amici, sed ut veniam impetrent, et in veteres amicitias redeant. Nihil erat quod ab Eliphazo Themanihc et Baldado Subite sibi timeret Job, ulpote superior regno, opibus et potentia; quosque jam calamitate pro- stratus ratione qua tunc pugnabant devicerat; verum Deus largissime munificus in Jobum ad exteras prosperitates, quibus eum cumulavit, hanc addidit, ne haberet inimicos. Unde hoc be- neficium totum in Jobum collatum est : et recte facies Jobi suscipitur ; cl Deus, qui acceptor per- sonarum non est, personam Jobi quasi accipit, ut magnum donum illi condonet, neque enim illus- trem patientia virum perfecte prosperaret Deus, si inimicos adversa fortuna factos felix jam reli- neret : nam agere inimicitias etiam adversus im- becilliores, et a quibus nihil timet, magna cala- mitas est.

- Ver». 10. 10. Donnaís QUOQUE CONVERSUS EST AD POENITEN- TIAM Job, cum oraret ii.le pro amicis suis. Et ad- didit Domines omnia qujecumque fuerant Job du- plicia. — Eleganter Deus dicilur ad pœnitentiam converti more nostro juxta illud *Jerem.* xvm, 8 : Qdcracdo „ si pœnitentiam egerit gens illa , etc., agam et ^citurl" c8° pœnitentiam super malo, quod cogitavi ut coaw facerem ci : et subito loquar de gente, clcdc reg- no, ut (edifieem el plantem illud : » hac nimirutn •u^ phrasi favor divinus notatur, quem absque ulla uLi mutatione Deus, qui prius affligebat, impendii. 11. Sed quid? num tunc et non prius pœnitentiam egerat? Cur ergo tunc ad pœnitentiam Jobi con-

versus dicitur Dominus ? sane, quod tunc potis- simum quodeumque bonum Jobi opus Deo ma- xime placuit ; tunc ipsius poenitentia ad cum po- tissimum clamavit : tunc Dei voluntas de opibus et regno ipsi restituendo omnino firmata est, cum ipse non curabat quod sibi utile esset, sed quod nullis. Nulla siquidem re magis divina manus se UH «i ibix- dindsi. riUi prx conspicuam agnosce Dei manum. « Dominus, in- limi.ih eit iLc1 diDifn- tii hi. quit, conversus est ad pœnitentiam Job, cum ora- ret ille pro amicis suis, n Quin verba argutius in rem praesentem transferunt Septuaginta legentes, 6 Ji Kúpte; xuÇr.ai t w Tu o ' »ùÇhuikcu Ji durcü xal Tifi *tûi oíiat* á'jTw, áyñx.iv àurei; tt.v ápapríav, *Dominus autem auxit Job : et cum tile precatus etiam esset pro ami- cis suis, dimisit cis peccatum.* Quasi innuant inde perspicuum esse Jobi augmentum a Deo venisse, quod sic supereffluxerit gratia, ut ad alios etiam redundari! : ubi enim donorum respicis redun- dantiam, ibi agnosce divitem Dei gratiam. «Quare si nos ipsi, inquitCatenægræcæ auctor, inhis quo- que temporibus egentem quempiam hominem vi- derimus, eumdemque pro cælcris supplicantem, atque ejus supplicationem eventu comprobata, divitem Domini gratiam admiremur. » Quovis enim tempore, quo sic replentur et augentur ho- mines donis, ut ex iis in alios supereffluat, non angelica, sed divina islhic pnedives manus agnos- citur , quæ non nisi affluenter dare consueverit. Cælcrum hic quæret aliquis, cur hæc Jobi oratio pro inimicantibus revera amicis effusa *pœnitenlia* dicatur : nempe dum Jobus pro inimicis suis Jobean- do pro inimicis felicili- tem sibi ImptriU orat, ejus oratio voluti ad propri® pœnitentire elogium acceptatur, et amicis sibique impetrat, atque pro inimicorum impetranda venia orando amissa pridem bona cum auctario recuperat. Ora- tio enim pro inimicis sic Jobo profuit, ut a Lau- dunensi Anselmo ad hunc locum et a tot calami- tatibus assertio ac prislimc felicitatis auctior res- titutio illi merito adseribatur.

Porro ex hoc textu aliqui salis apte colligunt Jobum dum oraret sanitali perfecte restitutum, quasi Deus observarit dcslinarilque horam illam miraculosæ sanitati, qua Jobus eximia in proxi- mos, a quibus laccessitus fuerat, charitate flagra- bat. Instaurata ergo valetudine opportune sub- textitur addita fuisse bona duplicia, ut prospere valenti cuncta felicius acciderent. Illec autem bo- norum ipsius duplicatio præmium fuit consum- mate exspectionis ac sufferentiæ. Ea enim vide- bantur Jobi mala, sicque auxilium Dei exterius fuerat dilatatum, ut-vel aliene® spes sive exspecta- tiones possent millies defecisse ; et tamen ejus ex- spectatio et sufferentia nullis dilationibus labeba- tur, nullis ictibus ruebat; digna sane cui omnia bona duplicata recurrerent. Non enim alio diffe- rebat Deus Jobi auxilium, nisi ut duplicaret bona illius, quando hoc præcipuum habet bona exspec- tatio et longanimis sufferentia justí, ut duplicia

Fractos sustinen- tur Jobi.

nona parturiat. Verum quidem est non ut plurimum eventurum, ut Deus duplo augeat dona sua temporalia illis qui afflicti fuerint, ita ut appareat ipsos longe ditiores quam fuerint antea evadere, aut denique liberos et prolem, quidquid denique in mundo optabile est habere : sic quid unicuique conveniat; nosque dispositos esso oportet ad accipiendam nostram portionem et mensuram, qualem nobis distribuere, tanquam patrifamilias, qui optime novit quid conducat familiis sute, ipsi visum fuerit. Sed tamen nobis hæc regula generalis constituenda est, Deum non solum finem afflictionibus nostris impositurum quando tempus erit; sed etiam ipsas in salutem nobis conversurum, ita ut sensuri simus ipsum nequaquam nos oblivioni tradidisse eo tempore quo nos affligebat, sed potius semper patrem se erga nos exhibuisse, quando noluit nos nimis in hoc mundo sopitos et somno sepultos esse : postquam enim sic prostrati fuimus, melius dispositi et praeparati sumus ad aspirandum ad vitam cœlestem, et ad salutem spiritalem, quæ nobis paratu est, eo melius gustandum. Si igitur vel hoc ipsum duntaxat habuerimus, nonne debemus agnoscere id quod hic de Jobo scriptum est in nobis impletum esse nosque verum ejus exemplum habere? permittamus igitur Deo ut nos tractet, nobisque dona sua largiatur prout ipsi videbitur; sed quidquid sit, si modo patientes fuerimus, certi sumus exitum afflictionum nostrarum semper felicem fore. Hinc postquam desævii tempestas calamitatum, quas obstinata fere patientiæ gloria gloriosissime per tulit Job, successit bene tranquillitas : a Et addidit Dominus omnia quaecumque fuerant Job duplicia: n nempe Deus multiplicavit Jobo armenta, greges, agros, censum, ælatem, gloriam; fideos vero non multiplicavit, sed eodem numero quod amisit tot recepit.

Arcana
Cribi Utilia.

Cujus rei causam reddit Tertullianus lib. *De Pat.* cap. xiv his verbis : « Jobus quod amiserat reduplicata possedit, et si filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur; sed maluit in illo die reddi sibi tantum gaudii : sustinuit jam voluntariam orbitatem, ne sino aliqua patientia viveret. » Scilicet Jobus amissa bona feliciter recuperat aucto numero, ultro recusat redivivam charæ sobolis restaurationem sustinens voluntariam orbitalem, ne sino aliqua patientia deinceps viveret : maluit enim in illa die reddi sibi tantum gaudii. Quasi non tantum pristino; felicitatis restauratio, sed etiam lugubris filiorum orbilas faceret ad gaudium tolerantissimi viri : imo inter primas telitæ causas collocat funesta filiorum funera : ait enim Tertullianus, perspicax patientiæ interpretes, quod Jobus noluit restitui sibi filios ne sine orbitatis patientia viveret : a Sed maluit in illo die reddi sibi tantum gaudii. » Quid est *tantum gaudii*, nisi luctuosam dilecte sobolis orbitatem? O arcanum patientiæ sacramentum! qui pie ac christianè patitur, beate spei beneficio glo-

riatur in tribulationibus. Movent denique nonnulli hoc loco quaestionem, cur postquam tribulationum turbo desævierat, et bona temporaria duplicato incrementum restituta Jobo erant, nullum deinceps de ipsius in pauperes beneficentia verbum habeatur. Num fortasse Jobus de opulentiæ felicitate avarior post calamitosam inopiam factus est? an potius Jobi largitas propriis calamitatibus edocta copiosius benefacere adeo erudita est, ut id referre supervacaneum putaretur? argute Tertullianus lib. *De Pat.* cap. vii : « Palien- Wfaau tía, inquit, in detrimentis exercitatio est largiendi et communicandi. » Nimirum Jobus in prospera tantum quondam opulentia dives etiam benignitate fuit, «"du- ci in egenos pie misericors; at ejus olim misericordia quasi inerudita et exlex fuit, cum hactenus <b. felix experimento nesciret, quantum egestas gravet, quantum dolor excruciet, quantum orbitas premat, quantum contumelia urat, quam ægre bonorum detrimenta ferantur; quæ postquam experimento novit, ad beneficentiam uberiores eruditus est, dum tolerantius se in duris exercuit. Quamobrem postliminio multimoda calamitate sua doctus, « condolendam velut lata lege sanxit, ex eadem nimirum infirmitate ad pietatem et humanitatem erudita. » Ita Tertullianus auctor longe gravissimus rationi ac natura prorsus congruenter: nam qui in se nescit pati difficile aliorum * miseretur; exacerbata vero in propriis detrimentis patientia meditatio quædam seu exercitatio pietatis est.

II. Vexerint autem ad eum omnes fratres sui, vñ. ibi ET UNIVERSA SORORES SVJB, ET CINCTI QUI NOVERANT EUM PRIES, ET COMEDERUNT CUM EO PANEM IN DOMO EJUS ; ET MOVERUNT SUPER EUM CAPUT, ET CONSOLATI SUNT EUM SUPER OMNI MALO QUOD INTULERAT DOMINUS SUPER EUM : ET DEDERUNT EI UNUSQUISQUE OVEM UNAM ET INAUREM AUREAM UNAM. — Postquam CfgO Jobus divina apparitione et colloctione ab omni molestia ægritudineque sanatus, et pristino honori reu- ngraduique restitutus fuit, iterum cognoscitur et visitur a cognatis, fratribus, sororibus, amicis et his qui prius quidem in rebus prosperis illum isarfd- noverant, sed in adversis deseruerant. Venerunt itaque ad eum, Domino sic disponente, et corda eorum ad hoc movente, tam viri quam femine ad ipsum salutandum, et cum consore solito colloquendum; ut qui cum rursum sibi in principem et rectorem confirmarent, quem plagarum tempore despexerant et neglexerant. Sed o pigrum adventum et scam commiserationem! (quando jacebat Jobus calamitate prostratus non venerunt ejus cognati, ut caput moverent super eum, et blanda commiseratione ærum atroci- tatem lenirent; et cum pristina felicitati restitutum vident adsunt celeres, et compatiuntur pii. Tarda profecto est ejusmodi miseratio, et, nisi fallor, importuna : potius enim videntur adulari felici quam compati pristina infelicitati. Imo vero est opportuna et maximo tempesta : nam, ut

roJt cáh- uil Litera cportana MI coai- uiixi- (io.

egregie notavit S. Gregorius lib. XXXV *Moral.* cap. vin hæc verba expendens : « Percussi mœ- rorem consolari, est ei post percussionem de ve- nia congaudere : nam quanto quisque de resti- tuta proximi salute cernitur hilarescere, tanto se judicat do ablata doluisse. » Quasi intempestiva sit commiseratio, quæ præsentē calamitate exhi- betur : potius enim videtur presentare causas do- loris, et miserabilem ostendere, quam miserum allevare : quid enim gravius est homini quam commiseratione dignum videri? Ergo amici Jobi onerosi fuerunt consolatores, vel tacite ipsa com- miseratione miseriam exprobrantes : nam osten- derunt Jobum fuisse dejectum usque ad amico- rum suorum, vel, quod grave est, contumeliam, vel, quod gravius, misericordiam ; igitur fratres et affines Jobi opportune miserationem post aerum- nam exhibent, ne videantur ipsa commiseratione causas miserite exprobrare.

Quali» In his porro cernimus mundi ingenium et mo- 'urhm' res' flu* PauPcrC9 fct miseros aspernatur tanquam uifcitu. a Deo rejectos; divites cl felices honorat, ut vere dici possit,

fa pretio pretium nane est : <fst census honores, Census amicitias : pauper ubique jacet.

Sic apud homines saeculares valent humanæ for- tunæ, ad quas solas currunt. Nullus frater, nulla soror, nullus propinquus defuit, qui ad Jobum divitem non veniret, et cum illo comederet pa- nem. Et quanta hæc Jobi felicitas? cur hoc notat Dominus in rediviva felicitate Jobi? crediderim, Dominum in notando hoc propinquorum con- cursu non attendisse ad Jobi felicitatem ostenden- dam, sed ad carpendam temporalium hominum consuetudinem festinantium ad felices. Id quod Ni- cetas in *Caten. greet.* his verbis observavit : a For- tassiss etiam propinquorum inhumanitatem di- vinus sermo perstringit, qui simulatam amicitiae propinquitatisque speciem imitarentur; quando- quidem ab eo cum premeretur ærumnis longius abfuissent, ubi vero esset rebus tranquillitas res- tituta, tunc auditione superiora acceperant, atque gratulandi causa advolavissent, n Fuit ista felici- tas in Jobo velut efficacissimus illex, qui illico ingentem propinquorum catervam attraxit. Sed jobi ia quid ad illos Jobus? Omnes humaniter et pla- 'a- Cld° suscipiens nihil exprobrat, injuriarum ae- di bu-ceptarum non reminiscitur; et ante predicatimi -«i|»l' mundo Evangelium plane Evangelice vivens, cunctisex animo condonat, universos amplexatur, omnibus congratulatur : quin etiam jam utcum- que reparata domo, et cibariis quibusdam collec- tis, eosdem invitat, simulque mira charitate cum illis epulatur. Illi vicissim pre admiratione et ap- plausu tamcapitisquam pectoris nutibussignificant non fictam esse reconciliationem, sed ex toto animo, viribus et facultatibus suis ; denique illum sponte resumentes in principem et rectorem suum, id mu- neribus significant, atque coram protestantur :

Et dederunt ei unusquisque ovem unam et inaurem Qnîlfl auream unam. — Quid autem hic ad littteram pro- prie per *ovem* et *inaurem auream* mtelhgatur sunt ObilU< diversæ interpretum discrepantesque sententia;, quas referunt examinuntque Pineda et Bolducus; quorum alii quidem *ovem* in propria sua signifi- catione pro animali. Alii vero, quibus tot ovium in principis aulam adductio indecens videbatur, pro nummo ovina forma et specie insignito acci- piunt; similiter el *inaurem* pro numismate auris figuram exhibente; quod olim pecuniam, uti no- minis etymologia insinuat, pecudis effigie primum insigniri solitam constet, et numismata ctiam- num antiquissima auris aliarumque corporis par- tium figuris effigiata expressaquo reperiantur. Absurdum enim iidem arbitrantur, viro principi, presertim forti ac generoso, et luxui nequaquam dedito, tot inaures, quæ mollium et effeminato- rum imo muliercularum delicatissimarum orna- menta sunt propria, deferri. Verum cum islius- modi a quibusdam apprehensæ incongruentiæ non tanti sint momenti, ut propter eas S. Scrip- ture verba a propria et simplici significatione ad impropriam et fralalitiam detorqueri possint ac debeant, presertim cum eo (empore potissimæ in armentorum et pecorum gregibus divitiæ cense- rentur, cl *inaurium* nomine pretiosissima queteque monilia, quæ ad capitis ornamentum adhibeban- tur, passim (ut ex aliis Scriptur® libris Pineda probat) intelligcrentur, simpUeiler *ovem* et *inau- rem* accipienda censeo; maxime quod illa munera mysterio non carerent, a Dederunt *igitur* ei unus- quisque ovem unam, » quæ ad gregum abacta- rum reparationem initium faceret, « et inaurcin unam, » id est monile quoddam pretiosum, quod esset regii capitis ornamentum et future symbo- lum obeditionis; unde *Ezcch.* xvi, 12 Deus piam animam sic alloquitur : o Dedi inaurem super os tuum, et circulos auribus luis, et coronam decoris in capite tuo. »

Hos *circulos annum* Theodoretus ait esso *audi- i «ri» tionem verbi;* Orígenes autem clarius *legis obedi-* ,l" *tiam*, quæ sane pulcherrima est inauris et eoe- cb*dje> leste animi ornamentum. Unde quidam pro *cir- ,Li* culis* vertunt *globulos inauribus*, quasi diceret unio- nes, non illos olim Cleopalræ pellucida undique rotunditate mirificos et pretiosos, verum divinio- res; sed magno mysterio Septuaginta vocant v?c- y.iixwt, *rotulas*, ubi pius Vates videtur alludere ad ea quæ alio loco dixit de curru Dei mystico e multis et mirabilibus rebus composito, qua di- vina et coelesti carruca S. Numinis providentia, mundi gubernatio; et totius obedientiæ cursus variis symbolis exprimitur. Ait autem rotas fuisse *oculis* in *circuitu plenas*, quo docet obedientes esse in omnem partem intentos in mandata suorum ducum atque rectorum, ut perfectissime illa sequi possint, et studio magno explere; erant quoque *volubiles*, quo significatur obedientiaru promptam et facilem esse oportere, ut vel levissimo nutu et

impulsu agantur. Has ergo rotulas pro inauribus dat Deus beneficio, ut dixi, magno et singulari, ut continuo pulcherrim® hujus virtutis omnes sint memores, et eadem ul re pretiosissima ornentur. Quin et ovis quoque, quam singuli Jobo obtulerunt, ad eandem virtutem significandam non incommode assumi possit, quippe qu® pastoris vocem audiat et sequatur : aliam ejus proprietatem adferat. Basilius, qu® tamen commode eodem recidit : ovis enim, inquit, nullam habet cixt-cw wtow, *propriam prudentiam*, nisi agatur a pastore. Qu® ovium Christi propria est conditio, qu® alieno judicio subdunt suum, et volentes se pastoris prudenti® committunt, in quo splendor laudabilis obedienti® maxime lucet : quare ejusmodi oves a S. Gregorio Nazianzeno dicuntur i-ior.u/ i, *divino caractere insignes*, qu®, inquit, in coelestibus canalibus concipere didicerunt : sic Abraham filium suum Isaac *oviculam* appellat, ait Basilius Seleuciensis *Orat.* 7, quod par sit ovis et loinri» obsequentissimi simplicitas. Coelorum natali quontMti' 3ue am 'cornm dic inaures aureas muneris locolitium, donari solitas ab llebræis ad hunc locum notat R. Salomon, quo item spectat illud Plauti dicentis in *Epid.* : « Non meministi me inaurem auream ad te afferre natali die ? » Cum itaque dies illa, qua cessabat Jobi calamitas, et ejusdem prosperitas reviviscebatur, alter quasi natalis ipsius erat, juro optimo amici singuli inaurem illi auream unam pro natalilio munero afferebant.

Ovi» in- Tropologice S. Gregorius lib. XXXV *Moral*, cap. buris 7, x cl x » *n ove innocentiam, in *inaure* obedientiam ob dien- intelligit; quid erit igitur viro isti ovem ettnaurem tiæ »ym- *offerrc*, nisi obedientiam et innocentiam sorores v esse patefacere? istudque esse mysterium hujus loci S. Gregorius autumat, qui et optime exponit, quare inauris aurea sit, et quare una ovis tantum, el una inauris ab unoquoque amicorum offeratur. Ejus verba sunt ista : « Notandum vero est, quod hoc loco cum inaure ovis, cum ove inauris offertur; quia nimirum innocuis mentibus ornamentum semper obedienti® jungitur, Domino attestante, qui ait Joan. x, 27 : *Oves mea vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me*. Beato igitur Job nomo inaurem sine ove, nemo ovem sine inauero obtulit : quia profecto redemptori suo non obedit, qui innocens non est; el innocens esso Car na» non potest, qui obcdire contemnit. Quia vero ipsa obedientia non servili metu, sed charitatis afatiris of- fectu servanda est, non terrore pœn®, sed amore fenciar. justili®, cuncti qui ad convivium veniunt auream inaurem obtulisse perhibentur; ut videlicet iu ca qu® exhibetur obedientia charitas fulgeat, qu® virtutes omnes quasi auri moro cætera metalla transcendat. Sed quia nulla esse innocentia, nulla esse vera obedientia in multiplicibus haereticorum divisionibus potest, ad cognitionem fidei venientes offerant ovem, sed unam; id est, tales veniant, qui in unitate S. Ecclesi® innocui obedientesque persistent. Unum quippe dividi per numeros non

potest, quia et hoc ipsum unum quod dicimus numerus non est. Offerant igitur ovem, sed unam; offerant inaurem, sed unam, id est, ad S. Ecclesiam cum innocentia atque obedientia venientes eam mentem deferant, quam sectarum schismata non dividant. » Hæc ille, ostendens quam cohærentiam habeant charitas et obedientia, et quam promplitudinem requirat Dei sequela, ut idem sit Deum audire, atque veluti ovem sequi, et ad nutum obedite.

12. DOMINUS AUTEM BENEDIXIT NOVISSIMIS JOB MAGIS VO, ti.

QUAM PRINCIPIO EJUS : ET FACTA SUNT EI QUATUORDECIM MILLIA OVIVM, ET SEX MILLIA CAMELORUM, ET MILLE juga boum, et uillf. ASixE. — Fuerunt nempe illi Job® qualuordecim millia ovium pro septem millibus in libri hujus primordio recensitis; sex milliaca- piui». melorum pro tribus millibus; mille juga boum pro quingentis; famulis etiam pro horum sufficienti administracione duplicatis. Mira certe facultatum copia post tanfam jacturam : sic felix est exitus laborum, patienti®, humilitatis, pœnitentiæ et obedienti®. Unde eleganter S. Gregorius lib. XXXV *Moral*, cap. vin : o Cuneta, inquit, qu® amiserat duplicia recipit, quia per pietatem benigni judicis tentationis nostr® dispendium vincunt suffragia consolationum. Minus autem lentat probatio quain remuneratio consolatur, ut ex retributonis merito leve fuisse quod toleravit agnoscat, qui ex persecutionis pondere grave se aliquid tolerare judicabat. Unde alliel® quoque Judæ® dicitur [sai. Liv, 7 : *Ad punctum in modico dereliquite, et in miserationibus magnis congregabo te, v etc.* Sic ille : utique fidelis est Deus, et ablata restituit justorum duplicato augmento. Sed hoc uni tantum Jobo et semelduntaxa conligisse dictitabis; quot autem e contrario et legimus in historiis, et quotidie cernimus, quibus oves, boves, liberi, domus, opes, possessiones nec simpliciter tantum rependuntur.

Respondeo *inprimis* plerosque in harum rerum Cur pl*- amissione nec patientes esse, nec Deum benedici- r ^ s cere, nec a malo recedere, sicut B. Job, sed obmurmurare el blasphemare, quibus æterna supplicia merentur. Respondeo *secundo*, hæc non esse scripta propter Jobum tantum, sed et propter nos omnes, quibus consimiliter Deus operabitur, si ablatas vi facultates divinis ejus manibus magna fide et spe commiserimus dicentes *Job.* i, 21 : « Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit ita factum est : sit nomen Domini benedictum. » An non idem Deus et Dominus nunc, qui el tunc Jobo adfuit? aut non easdem nobiscum facias habemus promissiones? imo longe clariores : Centuplum, inquit Christus *Matth.* xn, 29, *Mare*, x, 30, accipietis in hoc sæculo, et vitam æternam in futuro : an non verissima el certissima promissio comperla per apostolos II *Cor.* vi, 10 : « Nihil habentes, et omnia possidentes? » quibusque *Luc.* xxi!, 33 sine baculo, sino pera, et sino argento peregrinantibus per orbem nihil do-

«*•
titaio-
tor.

ler omnes orientales, etab omnibus tanquam rex
 Cnr prl- colebatur : quoniam tamen hic status íulgentissi-
 Diek mus ^cs*v*! *n miseria, significavit eum
 , “ per *Diem*. Dies enim clarissimus el lucidissimus
 in noctem obscuram devenit, in qua tanta est te-
 nebrarum obscuritas, quanta praecesserat dici
 claritas, ut B. Gregorius annotavit lib. IV *Moral*.
 eap. xvi, in Hebræo vocatur riD’O’ *iemimah*, a ra-
 dice C3V *iom*, quod est *dies*, quasi dicas *diaria*,
 quia ille status tantum fuit quasi prosperitatis cu-
 jusdam diari®. *Secundus* fuit, quando contritus
 flagellis et infirmitatibus suavissimum odorem et
 fragrantiam emisit, patientiæ singularissimum et
 Cnr re-heroicum præbens exemplar; quem propterea
 Cl|»l*»h" designavit nomine secund® fili®, quam idcirco
 c»»*h *Cassiam* vocavit. Est enim cassia frutex aromati-
 ippelh- cus, cujus in Arabia magna est frequentia, ul
 dixit Dioscorides lib. I, cap. xn, aptus, ul Plinius
 lib. XXI, cap. ix tradit, ad coronas odoralissimas
 coiltexendas: quare Virgiliuscassiam inter herbas
 coronarias recenset ita canens *Edog. 2* :

Tum casia atque aliis intexens suavibus herbis,
 Mollia luteola pingit vaccinia caltha.

Tertius fuit plcn® et perpetua», dum vixit, felici-
 tatis et abundantia®, quo omnibus bonis amplius
 Cur ter- multo quam prius redundavit: quem apte ex-
 'con us*! l>rcss*! nom*ne terti® fili®, quam hac de causa
 tibT vel vocavit *Comustibii* : Græci legunt ’AuakOaia;

Amat- *Amalthææ cornu*, quod famosissimum fuit el in
 tbxæcor- usu sapienimn at} omnium bonorum hujus vit®
 copiu. abundantiam indicandam. Fingunt enim gentiles
 Amalbtæam, sive nympa fuerit Jovis nutrix,
 sive capra, cujus lacte fuit nutritus, ab eo pro
 beneficio suscepto accepisse cornu ; ex quo quid-
 quid optaret abundantissime proflueret. De qua
 fabula Ovidius lib. V *Fastor.* et IX *Metam.*, Strabo
 lib. X; Diodorus Siculus lib. IV, cap. v; Lactan-
 tius lib. I, cap. XX, et Nicetas in hunc locum scri-
 bunt : subdilque Nicetas Scripturam sacram ali-
 quando fabularum nomina usurpare, utilitatem,
 quam ill® includunt, non falsitatem propinare
 volens. Nescio tamen an tam vero quam acuto
 hoc dictum sit : existimo enim tempore B. Job
 nondum Amalthæ® fabulam fuisse confictam,
 cum gentilium fabulæ, ut B. Augustinus lib. XVIII
De Civit, cap. xin ostendit, post Moysis imo et
 Josuo tempora incœp rint, qui Jobo erant poste-
 Cormu- riores. Unde existimo *Comustibii* significare vas,
 ubli quod securo omnem ornatum, et quidquid ad
 lU’l pulchritudinem facit, servet. Ex cornibus enim
 tunc vasa fiebant firma, ul in Scriptura sacra
 s®po indicatur, quibus qu® secure servanda erant
 imponebant : *stibii* autem quamvis varias signifi-
 cationes tradant auctores, conveniunt tamen om-
 nes in hoc, quod significet id quod maximo or-
 nat et pulchram reddit faciem mulieris. Undo
comustibii est vas continens id quod ad ornatum
 et pulchritudinem facit; continens inquam abs-
 que periculo confractionis, quasi dicas, vos fir-

num totius pulchritudinis et ornatus; quo signi-
 ficare voluit vir sanctus, statum illum ultimum
 non conterendum aut finiendum dum viveret, sed
 perpetuo duraturum, abundantem eo omni quod
 ad ornatum completum et plenum faciebat; ha-
 bebat enim divitias, facultates, salutem, filios, fi-
 lias, longam vitam, etc.

Allegorico S. Gregorius lib. XXXV *Moral*, cap.
 xin, per tres filias Jobi intelligit tres status gene-
 ris humani. Qui enim *Dies* sive lux fuimus per
 innocentiam conditi in paradiso; et nunc re- haxmi
 dempti sumus *Cassia*, id est fragrantis fortitudine,
 poenitentia et patientia; erimus aliquando *Cornu-* deltref
 süôiiivcl Amallhææ cornu in resurrectione, ubi
 cornu copite, ubi clangor et exsultatio laudis æ-
 terme. Vide fusius S. Gregorium loco indicato.
 Tropologice in *Caten*. Olympiodorus : *Dies*, in-
 quit, sumus, cum Lucifer Domini ortus fuerit in
 cordibus nostris ; *Cassia*, cum sumussuavis Christi
 odor progressu virtutum; *Coinustibii*, cum spi-
 ritualium charismatum ubertate complemur, el
 ad perfectionem properamus.

15. Non sunt altem invents muueies speciosa Vef.ts.
 sicli niJÆ Job in universa terra : deditque eis
 PATER SLLS IIÆREDITATEM INTER FRATRES EARLH. —
 Tres illæ iiliæ Jobi, quas post pressuras et cala- ennt f<-
 mitates jam in prosperitate positus genuit, uni-
 versassuæ ætalis mulieres externa corporis forma lUtii
 superarunt; sed cur tanta pulchritudo in Jobi pukh^r-
 domo nascitur? ut nimirum vir piissimus ærum- nmi.
 narum et laborum oblivisceretur, videns coram
 se pulcherrimas tiliarum facies. Ita Calenæ græcæ
 Auctor dum ait : « Filias quoque liberali spiritu
 atque egregia forma suscipit, ut earum aspectu
 omnis superioris ærumnæ memoria funditus in-
 teriret. » Hoc mysterium est animarum sancta- oal
 rum, quas Christus per passionem el mortem pas mi-
 suam generavit : nom interna venustate comma- fteta:
 nes animas etiam justorum ita procellunt, ut
 jure dicatur nullas alias in universa terra similes
 reperiri. Quod S. Gregorius palam animadvertit
 in hunc modum scribens lib. XXXV *Moral*, cap.
 xiv : a Electorum animæ omne humanum genus,
 quod in terra secundum hominem conversatur,
 suæ pulchritudinis decore transcendunt ; quan-
 toquo se exterius affligendo despiciunt, tanto se-
 verius intus componunt. Hinc est enim quod S.
 Ecclesiæ, quæ electorum pulchritudine decora-
 tur, per Psalmistam dicitur *Psalm. xliiv, 12* : *Con-*
cupivit rex speciem tuam, de qua paulo post sub-
 ditur : *Omnis gloria ejus filia regis ab intus* : nam
 si foris gloriam quæreret, intus speciem, quam
 rex concupisceret, non haberet, » etc. Hoc autem
 mirabile est quod sequitur : *Deditque eis pater cum in-*
sutis hareditatem inter fratres earum : insolitum
 quippe ut vivente masculina prole feiiniæ hære- uiwnid-
 (les instituantur, nam quod *Num. xxxvi*, legun-
 tur filiæ Salpbaad possessiones accepisse, id ob
 defectum omnis virilis sobolis contigit. Verum
 ubi genitores isliusmodi instituta observaverint,

non Jobus, qui coelestem Patrem remulari voluit, qui non solum viros robustos ac fortes, sed feminas natura sua infirmiores ad aeternam hrereditatem admittit : amplissima sane fuit Jobi possessio. Meliora quidem dabantur filiis sexuique robustiori, sed erat insuper quod acciperent virgines, nec defraudabantur agrorum et ipsæ parte aliqua : de quibus vide S. Gregorium lib. XXXV *Moral*, cap. xrv.

16. Vixit actes Jod post itec centum quadraginta asms, et vidit filios suos, et filios filiorum siorum usque ad quartam generationem, et mortuus est senex et plenus dierum. — Per eorum qui censent 140 retatis suæ anno Jobum subiisse diras ærumnas, quas passus fuit

a malo dæmone : sic desæviit in Jobum tune grandævum, ut tantum non mortuus fuerit acerbitate dolorum ; sed qui dum tot calamitates subiit pene consuaverat vitæ periodum, ab ærumnis, a molestiis, a plagis, a calamitatibus pie exantlatis geminat vitæ annos, et jam adate senex renovatur in annos juventutis, resculpsit donno floridam ætatem, et ærumnarum felici malo fauste ægrescit ad juventutem. Quod de cervo dixit Tertullianus lib. *De Pall.* cap. m : « Taceo, inquit, cervum, quod et ipse ætalis suæ arbiter, serpente pastus veneno languescit in juvenlutem : » sic Jobus dum veternosi serpentis rerumnis ad satietatem pascitur, molestiarum veneno senium deponit, et annos juventutis resumat arcane languescens in pristinam juventutem. Id ipsum de serpente eleganter dixerat *ibid.* idem auctor his verbis : « Nominandus est serpens, nam et quod sortitus est convertit corium et revum : siquidem ut senium persensit, in angusta se stipat, pariterque specum ingrediens, et cute egrediens, ab ipso statim limine erasus, exuviis ibidem relictis novum se explicat : cum squamis et anni recurantur. » Itaque homo est sure retatis arbiter, et in senili retate evalet virtutis artificio restaurare florem juventutis : sola enim virtus curat incurabilem senectutis morbum. Hinc pronum est plures animare ad pietatis ærumnas, quos temporalis vitæ amor et prrepropene senectutis timor exanimat: nolunt pietatis molestias, ne immaturam sibi morlem accersant; cum tamen o diverso a virtutis incommodis propagaturi essent felices annos juventutis.

Alterum ergo quod ad Jobi felicitatem perlinet est, quod diutissime post has ærumnas vixit divina undique affluens benedictione : Ueberleinamque aiunt eum post hrec vixisse 140 : Giteci legunt, Criei 3i iùò imt í t v v rArqxv irr, ixariv iC^cur, wvra* vi St ni.ra irr, Svaz.crtá rwaapaxwra, et turd *Job* posi *plagam annos centum septuaginta: omnes autem annos vixit ducentos quadraginta* : in nullis codicibus est Suonatarwaapáxcvra sarð, ducentos çuadragùda *octo* ; sed magare semper in numeris varietates : Complulensis codex hrec postrema omittit ut liebræus; et salis verosimile est

scriptorum incuria in græcis codicibus mendum irrepsisse, uti præserlim in numeris proclive est fieri. Vidit quoque Jobus longam nepotum se-Job videria, videlicet filios filiorum, non solum usque ad secundam generationem, quod frequens est; in quoar. nec solum usque ad tertiam, quod rarius; verum etiam usque ad quartam, quod rarissime solet evenire. Atque hæc vitæ felicitis diuturnitas ad illas temporales benedictiones perlinet, quas servis suis dudum Deus promittebat *Exod.* xx, 12 : a Ut sis longævus super terram; » et *Psal.* xc, 1C et *Psal.* xx,5 : «Longitudine dierum replebo eum. Vitam petiit a te, et tribuisti ei. » Sic Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Tobias, David obiisse dicuntur senes et pleni dierum, quia hinc meritorum pleni decesserunt : tunc enim quis usque ad senectutem et satietatem vixit, quando merita, ad quæ destinatus erat, abundantissime bene vivendo est assecutus. Qui igitur eo modo quo S. Jobnw- Jobus in virtutum actiones incubuerit, similiter atque ille plenus dierum morietur ; quia postquam optime fuerit vita perfunctus, non erit cur illum amplius vivendi desiderium teneat. Nec mi- Ali» verum nobis videatur Deum olim voluisse istiusmodi prosperitate terrena et caduca declarare t u- amorem suum ega fideles, neque enim tunc talis t^ull erat revelatio vitæ ccelstis, qualis est hodie in Evangelio : Jesus Chrislus nondum patefactus erat, qui descendit ad hæc loca inferiora, ut nos sursum attraheret; qui carnem nostram induit, ut ostenderet nobis Deum habitare in nobis, nosque cum gloria sua et immortalitate conjunxisse : illa nondum erant Jobi tempore .oportuitigitur fideles tunc tractari ex parte tanquam puerulos. En cur quando in Scriptura mentio fit veterum patrum , expresse dicitur Deum ipsis benedixisse in prole, in pecore, possessionibus et rebus similibus, atque adeo etiam in longa vita; quia illos iis mediis adjuvari oportuit, expectantes dum vita codestis nobis patefieret; quemadmodum Dominus noster Jesus Christus suo adventu paradisi janua nobis aperuit, ut nos sursum secum eveheret.

Cæterum nobis hic in memoriam revocandum Job in est id quod dicit D. Jacobus *Epist.* v, 10: « Exemplum accipite fratres exitus mali, laboris et pa-bisaDeo tientire prophetas, qui locuti sunt in nomine Deo-proposimini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Suf- ,Ui- ferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis; quoniam misericors Dominus est et miserator. » Ostendit nobis afflictiones quas Deus immittit filiis suis esse temporarias, quin etiam ipsarum exitum felicem esse, et longe ipsis prreslare sic affligi ad tempus, quam si semper otio et quiete fruantur. Hoc pulchre probat exemplo Jobi, in quo voluit Spiritus Sanctus relinquere nobis monumentum et documentum gralire Dei ad nostram instructionem; ulnon sine causa nobis illud speculum proponat D. Jacobus tantum non dicens : Amici mei verum quidem est palienliam molestam, duram et difflcilem esse latu: quia quando

Romines cruciantur, id eorum naturæ adversatur; sed tamen Deus totum illud sic convertit ad ipsorum salutem, ut postmodum intelligunt sibi longe utilius fuisse sic castigatos esse, quam si Deus illos nimis tolerasset, et indulgenter Imbuisset. Cum ita se res habeat, non debet nobis durum et molestum esse quando mediocriter affligimur, Deus quo unumquemque nostrum ratione habita nostræ infirmitatis prout competit nobis castigat: id mirum nobis videri non debet, sed hanc historiam præ oculis habeamus, ac finem et exitum ejus intueamur. Si enim extremum illud malorum omnium sentiremus, in quo Jobus versatus fuit eo tempore quo Deus ipsum persequebatur, heu nimium perterreremur memo esset qui animum et omnia non deponeret. Sed cum in finem et exitum afflictionum Jobi respicimus, en in quo habemus unde nos consolemur. Juvat hic cum eruditissimo Tertulliano lib. *Ue j'at.* exclamare: « O felicissimum Jobum, qui omnem patientiæ speciem adversus omnem diaboli vim expunxit; quem non abacti greges, non illæ in pecore divitiæ, non filii uno ruinæ impetu adempti, non ipsius denique corporis in vulneribus cruciatus, a patientia, fide Domino dedita, exclusit, quem diabolus totis viribus frustra cecidit: neque enim a respectu Dei tot doloribus advocatus ille est, sed constitit nobis in exemplum

et testimonium tam spiritu quam carne, tam animo quam corpore patientiæ perpetranti®, ut neque damnis sæcularium, nec amissionibus charissimorum, nec corporis quidem conflictationibus succidamus. Quale in illo feretrum Deus de diabolo exsultavit? quale vexillum de inimico gloriæ suæ extulit, cum ille homo ad omnem acerbum nuntium nihil ex ore promeret nisi Deo gratias, cum uxorem jam malis delassatam et ad prava remedia suadentem exsecraretur? Quid? ridebat Deus: quid? dissecabatur malus, cum Job i ⁱⁱⁱⁱ undam ulceris sui redundantiam magna æquanimilate dstringeret, cum erumpentes bestiolas inde in eosdem specus et pastus foraminosa carnis ludendo revocaret. Itaque operarius illo victoria Dei, retusis omnibus jaculis lentationum, lorica clypeoque patientiæ et integritatem mox corporis a Deo recuperavit, et quæ amiserat reduplicata possedit. » Atque hæc est felix vitæ B. Jobi catastrophe, cui finem imponimus istis antiquissimi doctissimique Adamanti! Origenis verbis lib. III Comm. in Job sic concludentis: « Beati qui te fuerint imitati, o beatissime Job: beati, qui tua vestigia fuerint secuti: beati, qui similiter ut tu in fide et pietate atque omnium sibi accidentium tolerantia consu ⁱⁱⁱⁱ ali fuerint hi requiescent in perpetuum apud Deum Patrem; cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. »

INDEX

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ

QUÆ IN HOC OPERE EXPLICANTUR.

LOCA QUÆ EX UDRÒ JOB IN HOC OPERE CITANTUR, STUDIO IN HOC STOICE OMITTUNTUR,
Quia toto opere l fider job explicatur.

EX VETERI TESTAMENTO.

Prior num crus paginam, secundus columnam designat: si unicus tantum occurrat numerus, ad precedentes referri indicio est

EX GENESI.—Cap. r. 3. Fiat lux, etc., 526, 9 : *vers.* 0. Congregentur aquæ, etc., 190, 2.—Cap. n, 3. Quod creavit Deus ut faceret, 130, 1 : *vers.* 6. Fons ascendebat do terra, etc. 136, 1 : *vers.* 1. Formavit Deus hominem de limo terræ, 251, 1 : *ibid.* Inspiravit in faciem ejus, etc. 126,2; 571, 1; 642,1 : *vers.* 11. Nomen uni Physon, etc. 547, 1 : *vers.* 15. Tulit Deu* hominem,zct posuit eum in paradiso, etc. 130, 2;563, 9.—Cap. in, 9. Adnni ubies? 24, 1 ; 412, 1 : *vers.* 17. Maledicta terra in opere luo, etc. 130, 2 : *vers.* 19. In sudore vultus lui vesceris pane tuo, 132,1 : *ibid.* Pulvis es, el in pulverem reverteris, 382, 1 : *vers.* 24. Collocavit ante paradisum voluptati* cherubim, 261, 2. — Cap. iv. 1. Possedi hominem per Deum, 10,2 : *vas.* 5. Respexit Dominili ad Abel, etc. 215, 2 : *vers.* 7. Nonne si bene egeris, recipies, ele. 204, 2 : *vers.* 9. Obi est frater tuus?24,1 : *vers.* 10. V'ox sanguinis fratris tui clamat ad me, etc. 367, 2; 498, 1 : *vers.* 16. Egressus est a facie Domini, 34, 1. — Cap. vi. 4. Gigantes autem erani super terram, etc. 345, 1 : *ibid.* Potentes a sæculo viri famosi, 472. 2.—Cap. xi, 4. Venite, faciamus nobis civitatem , etc. 336, 2; 345, 2 : *vers.* 28. Mortuus csl Aram ante Tbarc, etc. 445, 1.—Cap. mi. 8. Nequæso silJurgium inter me el te, etc. 177, 1 : *vers.* 16. Faciamque semen tuum, etc. 151, 2. — Cap, xv. 1. Ego ero merces tua magna nimii, 183, 1. — Cap. xvi. 0. Ecce in manu tua est, etc. 475, 2. — Cap. xvit. 1. Ambula coram me, cl esto perfectus, 5, 2; 654,1. — Cap. xvtii. 9. Ubi est Sara uxor tua 7 24, 1 : *vers.* 11. Erant ambo senes, etc. 636, 2: *vtrs.* 20. Clamor Sodomorum ct Gomorrh® multiplicatus est, clc. 498, 2 : *vers.* 27. Quantulus sum ego, ul verbis meti loquar, etc. 231, 1 ; 241, 2 : *vers.* 30. Nc quæso in. digneris Domine si loquar, 100, 2. — Cap. xxn. 17. Multiplicabo semen tuum, 9, 2 ; 151, 2. — Cap. xxiv. 1. Erat autem Abrialiam senex, 637, 1. — Cap. xxv. 22. Collidebantur in utero, 239, 1 : *vers.* 23. Du® gentes aunt in utero luo, 14, 1. — Cap. xxx, 1. Da mihi liberos, 10, 1. — Cip. XXXI. 7. Mutavit mercedem meam decem vicibus, 398, 2 : *vers.* 24. Cave nc quidquam aspere loquaris, etc. 31 J1 — Cip xml, 30. Vidi Dominum facie ad faciem, clc. 310 t. Cip. XXXIU, 5. Parvuli sunt quos donavit mihi Dominus, 10.1. —Cip. xxxvn. 34. Scissisquevestibus,etc. 41, 2. — Cip xxxvin. 24. Producile eam ul comburalur, M3, Î. — Cap. XLiii. H. Deferte viro munera, 2, 2. — Cip'. XLT. 8. Non vestro consilio, sed Dei volúntale huc missu» sum, 40, 2. — Cap. xlvii. 10. Benedicto rege egressus est, 18, 1 : *vers.* 31. Adoravit Dominum con-

venus ad lectuli capul, 162, 2. — Cap. xlix. 3. Ruben primogenitus men*, etc. 101, 1 ; 740, i : *ibid.* Tu principium doloris mei, 740,1 '.*vers.* 4.ElTiisus essicut aqua,etc. 503, 2 : *vers.* 11. Lavabit in vino stolam suam, etc. 567, 2 : *vers.* 26. Desiderium collium æternorum, 592,2.—Cap.l, 19. Num Dei possumus resistere voluntati? 491, 2. EX EXODO.—Cap. i. 21. Ædideavi! eis domos, 287, 1. — Cap. m. 3. Transiens videbo visionem hanc, 333. 1. — Cip. v. 2. Quis esi Dominus, ut audiam vocem ejus, etc. 450, 2. — Cap. vili. 16. Perculepulverem terræ, ele. 459,2. — Cap. i, 22. Foche sunl tenebra» horribiles, 80, 1. — Cap. xiv. 16. Eleva virgam, cl extende, clc. 542, 1.—Cap. xv. 3. Omnipotens nomen cjus. 135, 1 : *vers.* 8. In spirilu furoris lui congregai® sunt aquæ. 106, 2. — Cap. xvi. 10. Gloria Domini apparuit in nube. 691, 2. — Cap. XVIII. 13. Sedil Mosses ut judicaret, etc. 22, 1. — Cap. xix. 9. Veniam ad te in caligine nubis, clc. 524, 1 : *vers.* 10. Sanctifica illos hodie el cras, etc. 16, 2. — Cap. XXI. 23. Reddet animam pro anima, 54, 2.—Cap. xxn. 21. Advenam non contristabis, 280, 1 :*vcrs.* 26. Si pignus a fratre luo acceperis, clc. 466, 1 : *vers.* 28 : Diis non detrabes, 418, 1. — Cap. xxiii. 3. Pauperis non misereberis in iudicio, 660,1 : *vers.* 8. Nec accipies munera, etc. 684, 1. — Cip. XXXI. 18. Dedit Dominus Moysi duas labulas testimonii lapideas scriplas digito Dei, 413, 2. — Cap. xxxii. 6. Sedit populus manducare et bibere, clc. 17, i. — Cap. xxxiv. 29. ignorabat quod cornuto cssel facies, 281, 1. EX LEVITICO. — Cap. xix. 15. Non consideres personam pauperis, clc. 300, 2. EX NUMERIS. — Cap. xu. 6. In visione npparebo ei, etc. 111, t : *vers.* 8. Ore cniin ad os loquor ei, etc. 263, 2. — Cap. XIII. 28. Ad terram quæ Huit lacle cl melle, 431, 2. —Cap. xiv. 18. Visites peccate patrum in fill 197, 1. EX DEUTERONOMIO. — Cap. i. 17. Nulla crii distantia personarum, 300, 2; 659, 2. —Cap. x. 17. Qui personam non accipit, ncc ninnerà, 351, 2. — Cap. xi. 10. Ubi Jacio semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ, 13G, 1 : *vers.* 24. Omnis locus quem calcaverit pes vester, vester erit. 26, 1. — Cap. xix. 14. Non assumes el transferes terminos, clc. 406, 1. — Cap. xxi. 20. Filius noster iste protervus, etc. 2,2. — Cap. x x x ii. 2. Con-crc<calio pluviam doctrina mea, etc. 225, 2; 581,1; 691,1: *vers.* 6. Ilæccinc reddis Domino popule stulte ct insipiens? 67, 2; 475, 1 : *vers.* 7. Momento dierum antiquorum, etc.

207, t : vert. 13. Conililuiteiimiuperexcclfain lccram, etc. 347, i : *vers.* 2«. Geni absque consilio est, etc. 452, 2 ; *vers.* 33. Venenum aspidum įmanabile, 419, 2:vrss. 34. Nuiiiquid liée condita sunt apud me, cl signata in thesauri, luci?» 330, 1 : *vers.* 87. Ubi sunt dii eorum? 24, 1. —Gip. xxxin. 2. Et in desterà cjus ignea les, 265, 1.

EX JOSUE.—Cip. X. 12. Sol conira Gabaon, etc. 223,1 : *vers.* 24. Ponile pedes super colla Regum. 403, 2. — Cap. XXIII. 13. Sudes in oculis vestro, 408, L

EX JUDIO. — Cip. ix. 10. Dixerunt ligia ad arborem ficum, clc. 467, 2. — Cap. ivi. 25. Præccprunl ut vocaretur Samson, el ante eo\$ luderet, clc. 897, 2. — Cap. xix. 23. Cerate ab liac slullilia, 67, 2.

EX REG. udrò i. — Cap. i. 22. Non vadam donec ablactetur infans, 567, 1. — Cap. n. 3. Recedant vetera de ore vestro, 279, 2 : *ibid.* Deus scientiarum Dominus, 463, 1 : *vers.* 8. Suscitāt dc pulvere egenum, etc., 137,2. — Cap. in. 17. Hæc faciat Deus, cl bxc addat, 32, 1 : *vers.* 18. Dominus csl, quod bonum est in oculis suis faciat, 16, 2. — Cip. vin. 3. Declinaverunt post avaritiam, 282, 1. — Cip. xi. 14. Innovemus ibi regnum, 580, 1. —Cip. xu. 3. Loquimini de me coram Domino, clc., 611,2. —Cip. XIII. 14. Inveni David virum secundum cor meum, 319, o. — Cap. xix. 5. El posuit animam suam in manu sui, 304, 2. — Cap. xx. 22. Ecce sagillæ intra le sunt, 157,L—Cap. XXIV. 15. Quem persequeris rex Israel? etc., 311. 2.

ex Llno n. — Cip. i. 11. David vestimenta sui sci-dii, etc.,41, 2 ;*vers.* 1«. Sanguis luus super caput tuum, 337,2. — Cap. il 14. Surgant pueri, cl ludant, 40, 1. — Cip. ni. 31. Scindilo vestimenta vostra, vie., 41, 2. — Cip. vii. 9. Feci tibi nomen grande, eie., 13, 1. —Cap.xt, 2. Vidilquc mulierem sc lavantem, 604, 2. — Cap. xu, 8. Et si parva sunt ista, clc., 206, 1 : *vers.* 12. Tu fecisti abscondite, etc., 302, 1. — Cap. xiv. 12. Loquatur ancilla ad dominum meum,100,2.

ex LiDio m. — Cap. nt. 12. Dedi tibi cor sapiens, 279, l. — Cap. xiv. 31. Dormivit Robaim cum pitnbus suis, 85, 1. — Cap. xix. 11. El ecce Dominus transit, etc. H2, 2. — Cap. xu 10. Benedixit Deum cl regem, 31, 2 itera. 27. Operuit cilicio carnem suam, etc. 3b3, l.

k udrò iv. — Cip. xix. 26. Facti sunt velut fenum agri. clc. 210, 2.

EX PARAL, udrò i. — Cap. xxix,15. Peregrini enim sumus, etc. 207, 2.

ex unno n. — Cip. iv. 9. Fecit atrium sacerdotum, 565, 2.

EX LIBRO li ESDRÆ. — Cap. l. 4. Sedi, cl flevi, cl luti, 61, 2.

EX LIBRO TOBIÆ. — Cap. ii.il. Vere vana fida al spea tua, 06, 2. — Cip. in. 6. Pr.vcipe in pace recipi spiritum meutn, 162, 2 : *ibid.* Expedi imiti mori magis quam vivere, 92, 1.—Cap. iv. li. Eleemosyna ab oium peccalo liberat, 152,2.

EX LIBRO ESTHER. — Cap. v. 2. Osculala csl summitatem virgæ ejus, 163, 1 : *vers.* 13. Nihil me habere pulo, qiamdiu videro Blardochæum Judæuin, etc. 420, 2.

EX PSALMIS. — Psal. i. 4. Non sic impii non sic, clc. 454, 1 : *ibid.* Tanquam pulvis quem projicit ventui, 109, 2. — Psal. il. 4. Qui habitat in cœlis irridebit eos, clc. 146, 2; 368, 2, — Psal. hi. 8. Denles peccatorum contrivisti, 574, l : *vers.* 9. Domini est salus, 166, 1. — Psal. tv. 9. In pace in idipsum dormiam, clc. 85, 2. — Psal. v. 5. Non Deus volens iniquitatem tu cs, 216, 2 ; *vers.* 6. Ncque habitabit juxta (e malignus, clc. 215 2 : *vers.* 13. Sculo borne voluntatis tuæ coronasti nos, 131, 2. — Psal. vi. 3. Conturbala sunl ossa mea, 112, 1 : *vers.* 8. Turbatus csl a furore oculus meus, 365 ; 2. — Psal. vii. 5. Si reddidi retribuentibus mihi mala, 687, 1 : *vers.* 10. Scrutans conia ct rones Deus, 866, 1 : *vers.* 11. Qui salvai facit rectos corde, 7, 2 :

vers. 14. Sigillas sum ardentibus effecit, 15«, 2 : *vers.* 15. Ecce partorii! injustitiam, etc. 140, 2; 352,2 : *ibid.* Concepit dolorem, et pepcril iniquitatem, 389, 2. — P.*al. vin. 5. Quid est homo quod memor es ejus, 2, l ; 196, 2; 319, 2. — Psal. ix. 7. Periit memoria eorum cum sonitu, 187, 1 : *vers.* 16. Infixa* sunt gentes in interitu quem fecerunt, 139,1 : — *vers.* 21. Constitue legislatorem super cos, 9, 1. — Pal. x. IL X Dum superbit impius, incenditur pauper, 377, l : oca. 4. Secundum multitudinem iræ «uz non quærel, 330 , 1 : *vers.* 5. Auferuntur judicia tua facie ejus, 228, 2 : *vers.* 14. Vides quoniam tu laborem et dolorem consideras, 131,1 : *ibid.* Tibi dercclictus est pwper, 140,2; 176, 1; 574, 1; 621,2 : *vers.* 17. Dedderium piuperum exaudivit Deus, 482, 2 — Psalm x. L. 1. In Domino confido, 134, 2; 372, 2 : *vers.* 7. Pluet super peccatores laqueos, ete* 436, 2. — P>al. xi. 3. In corde et curde locuti sunt, 263, 1 : *vers.* 4. Disperdet Dominus universa labia dolosa, 339, 1 : — *vers.* 9. Multiplicasti filios hominum , 294, 2 Psal. xu. 3. Usquequo exaltabitur inimicos meus super me, 343, 2 — P-al. xin. Contritio el infelicitas in viis coruin, 342, 2 : *vers.* 4. Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, 451, 1 : *ilid.* Qui devorant plebem meam. etc. 141, 1 : «er/. 5. Illic trepidaverunt timore ubi non erat timor, 168, 2. — Psal. xv. Nec memor ero nominum eorum, 304, 1 : *vers.* 8. Provi-debam Dominum m conspectu meo, etc. 314, l. — Pisi, xvi. 3. Probasti cor meum, el visitasti, etc. 197, 2; 610, 1 : *vers.* 5. Perfice gressus meos in semitis tuis, etc. 4S0, 2. — Pial, xvii» 5. Circumdet uni me dolores mortis, etc. 106, 1 : *vers.* 12. Posuit tenebras hlibulum suum, etc. 524 , 1 : *vers.* 17. Absumpsit me de aquis mulus, 469, 2 : *vers.* 29. Quoniam lu illuminas lucerniin, etc. 294, 1 ; 568 , 2. — PmI. xvtit. 1. Cali enarrant gloriam Dei, 224 , t : *vers.* 18. Judicia Domini sera, etc. 686, 1 : *vers.* 13. Delicte quis intdligit, 219, 2; 235; 2; 515, 1 : *ibid.* Ab oculus meis inunda me, 328, l.—Psal. xu. 7. Ego autem sum vermis > etC.7G8, 2: *vers.* 13. Tauui pingues obsederunt me, 339, 1 : *vers.* 15. Dispera sunl omnia ora mea, 593, 2 : *vers.* 21. Erue de iDtnu canis unicam meam, 277, 2: *ceri.* 26. Vota mei reddam, etc. 481, 2. — P-aL xxu. 4. Virga tua el baculus tuus ipsa me consolante sunt, 46, 1; 383, 2. — Psal. xxiv. 7. Doluti juventutis meæ, cl ignorantias meas ne memineris, 312, 2 :*vers.* 16. Respice in me, el misere mei, clc, 311,1. — Psal. xxv: 11. lu iuuocculia mea ingressus sum, 5,2; 6, 1. — Psal. xxvn. 5. Destrues illos, el non ædificabis cos, 587, 1, —PmI. xxvi». 3. Deus majestatis intonuit, 230, 1 : *vers.* 9. Vox Domini przp rantis cervos, 733, 1 : *vers.* ti. Benedicet pupulo suo in pace, 143, 2. — Psal. xxu. 8. Avelisti faciem luam a me ,etc. 311, 1. — Psal. Xix. 13. Factus sum tanquam vas perditum, 595, 2: *vers.* 21. Abscoudes cos in abscondito *had* tuæ, 94, l. — Psal. xix!. 4. Gravata est super me manus tua, 410, 2; 4Sl, 2: *vers.* 8. Firmabo super le cculos meos, 000: *vers.* II. Gloriamini omnes recti corde, 210, 1. — Pal. xxxii. 10. Dominus dissipat coo-ilia gentium, etc. 138, 1: *vers.* 13. Deus de cælo prospexit, etc. 471, 2 : *vers.* 13. Qui finxit sigillatilo conia eorum , 320 , 2. — Psal, xxxin. 7. Isle pauper clamavit, clc. 137, 2 : Wrr. 16. Oculi Domini super justos, 679, 1. — Psal. xxxiv. 6. Fiat via illorum tenebræ, etc. 139, 8 : *vers.* 13. Induebam me cilicio, 366, l. —Psal. xxxv. 7. Judicii tu i abyssus multa, 264, 2; 442, 1 : *vers.* 9. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, etc. 682,2 : *vers.* 12. Non veniat mihi pes superbia*, 909, 1. — Psal. xxxvi. t. Noli æmulnri in malignantibus, etc. 124, 2 : *vers.* 10. Que-rc locum ejav, et non invenes, 1G9, 2; 189, 1 : *vers.* 17. Brachia peccatorum conterentur, 717, t : *vers.* 19. In diebus famis durabuntur, 146,1 : *vers.* 23. A Domino gressus tiomiuu dirigentur, 132, 2 : *vers.* 24. Cum

ceciderit, non collideiur, 323, 2 : *vers.* 84. Cum porie rint peccatores videbis, 533, 2 : *vers.* 35. Vidi impium superexaltatum, etc. 126, 1 ; **421,2: *vers.*** 38. Reliquia) impiorum interibunt, 118,2; 476, 2. — Psal. xxxvii. 3. Sâgdlæ tuæ infixæ sunl mihi, 150, 2 : *vers.* 5. Quoniam iniquitates meæ supcrgres«æ sunl rapui meum, etc. 786, 1 : — *vers.* 8. Lumbi mei impleti sunt illusionibus, 757, 9; 753,1 : — *vers.* H. El lumen oculorum meorum non esi mecum, 364, 1 : *vers.* 12. Amici mei cl proximi mei adversum me appropinquaverunt, cic. 407, 2. — Psal. xxxvni. 4. In meditatione mea exardescit ignis , 192, 2 : *vers.* 6. Ecce memurabiles posuisti dies meos, 321, 1 : *ibid.* Universa vanitas omnis homo vivens, 259, 2; 269, 1 ; 422. 2 : *vers.* 7. Veruintamen in imagine pertransil homo, 269, 2 ; 422, 2 : *vers.* 8. Exspectatio mea apud te csl, 416, i : *vers.* 12. Tabescere fecisti sicut araneam animam ejus, 212, 2; 455, 1 : *vers.* 13. Auribus percipe herymas meas, 369, 1. — Psal. xxxix. 9. Et legem luam iu medio cordis mei, 478, 1 ; 490, 2. — Psal. xu. 4. Fuerunt mibi lacrymæ meæ panes, 96, 1.

PsaIm. xliiii. 23. Exsurge, quare obdormis Domine, 206, I. — Psal. xliv. 2. Eructavit cor meum verbum bonum, 279, 2 : *vers.* 4. Accingere gladio tuo super femur, etc. 372, 2; 753, 1 : *vers.* 7. Virga directionis, clc. 204,1 : *vers.* 14. Omnis gloria ejus filix» regis ab intus, 555,1 ; 726,2.— Psal. xlv. 2. Deus refugium nostrum, clc 142, i. — Psal, xlvii. 8. Iu spiritu vehementi conteres naves Tbarsis, 543, 1. — Psal. xlviii. 8. Frater non redimit, redimet homo, 404, 2 : *vers.* 12. Sepulcra eorum domus illorum, 88, 2; 371 , 1, 597, 2 : *ibid.* Vocaverunt nomina sua in terris suis, 303,2; 304, 2 : *vers.* 17. Ne timueris cum dives factus fuerit homo, etc. 88, 1 : *vers.* 18. Cum interierit non sumet omnia, etc. 439, I.— Psal. xlix. 9. Non accipiam de domo tua vitulos, 670, 2: *vers.* 14. Immola Deo sacrificium laudis, 481, 2: *vers.* 18. Si videbas furem, currebas cum eo. 653, 2. — Psal. L. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, etc. 315, 2; 320, 2. — Peal. u. G. Dilexisti omnia verba præcipationis, 156, 1 : *vers.* 7. Proplerea Deus desiruet te in finem, clc. 217, 2 : *vers.* 9. Ecce homo qui non posuit Deum adiutorem, 622, 2. — Psal. Iii. 6. Deus dissipavit ossa eorum, etc. 307, 2; 681 , L — Psal. Iiv. 7. Quis dabit mibi pennas sicut columba», 87, 2 : *vers.* 22. Divisi sunl ab ira vultus ejus, 417, 1 : *vers.* 24. Viri sanguinum el dolosi non dimidiabunt dies suos, 350, 1.— Pul. Iy. 9. Vitam meam annuntiavi tibi, 318, 2 : *vers.* 12. In me sunl, Deus, vola tua, 482, 1.—Psal. Ivi. 5, Dentes eorum arma el sagillæ, 141, 2; 412, 2 : *ibid.* Lingua eorum gladius acutus, 140, 2 : *vers.* 8. Paralum cor meum Deus, etc. 131, 1. —Psal. Iviî. 1. Recta iudicate filii hominum, 7,2; 178,1 : *vers.* 4. Alienati sunl peccatores a vulva, clc. 95,2 : *vers.* 10. Priusquam intelligerenl spinæ vestræ rhamnum, etc. 350, 2. —Psal. Iviîi. 7. Famem patientur ut canes, 127, 2; 388, 2: *vers.* 18. Deus meus misericordia mea, 167, 2. — Psal. Iix. 3. Deus repulisti nos etc. 281, 1 : *vers.* 4. Commovisti terram, et conturbasti eam, etc. 787, 1 : *vers.* 10. In Idumæatn extendam calceamentum, 26, 1 : *vers.* 13. Vana salus hominum, 166, 1 ; 172, 2. — Psal. Ixi. 10. Verumlamen vani filii hominum , etc. 269, 2 : *vers.* ii. Diviti* si affluent, nolite cor apponere , 318, 1 : *vers.* 12. Semel oculus est Deus, duo bæc audiui, 615,1; 656, 1. — Psal. Ixil 1. Deus Deus meus ad tc de luce vigilo, î05, 1 : *vers.* 12. Obstructum estos loquenlium iniqua, 142, 1. — Psal. Ixiu. 2. A timore inimici eripe animam meam , 168. 2 : *vers.* 4. Quia exacuerunt ut gladium Unguas suas. 398. 1 : *ibid.* Intenderunt arcum rem ih w iid, etc. 407, 1 : *vers.* 8. Sagitta) parvulorum facis sunl ptagT eorum, 362, 1. — Psal. Iiv. 10. Visitasti terram, et inebriasti eam, 197, 1.— Psal. Ixyh. 2. Exsurgat Deus, etc. 46, I I vere. 6. Pater orpbanorum, el iudex

i viduarum, 176, 1 : *vers.* 35. Magnificentia ejus in nubibus, 524, 1 ; 691,2. — Psal. Ixviii. 2. Intraverunt aquæ usque ad animam meam , 469, 2: veri. 3. Infixus sum in limo profundi, 595, 2 ; 682, 2 : *vers.* 9. Extraneus factus sum fratribus meis, 404, 2 : *vers.* 12. Posui vestimentum meum cilicium, 363, 1 : *ibid.* Factus sum illis in parabolam, 375,2 : *vers.* 13. In me psallebant qui bibebant vinum, 175, 1 : *vers.* 16. Non absorbeat me profundum, 682, 1 : *vers.* 27. Quem Iu percussisti persecuti sunt, 298 , 1 ; 411,2: *ibid.* El super dolorem vulnerum meorum addiderunt, 298, 1 ; 362, 1 ; 411, 2. — Piai. Iix. 6. In (c confirmatus sum ex utero, etc. 255, 1. — Psal. Lxxi. 1. Bonus Israel Deus iis qui recto sunt corde, ¿97, 2.

PsaIv. Lxxii. 2. Mei pone moti sunl pedes, clc. 357, 2; 373, 2 : *vers.* 3. Zelavi super iniquos, etc. 442, 2 : *vers.* 4. Non esi respectus morti eorum, etc 237, 1 ; 447, 1 : *vers.* 5. In labore hominum non sunl, clc. 13), 1 : *vers.* 7. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, 346, 2 : *vers.* 9. Lingua eorum transivit in terra, 399, 1 : *vers.* 20. Dies pleni invenientur in eis, 152, 1 : *vers.* 13. Ergo sine causa justificavi cor meum, etc. 241 , 1 : *vers.* 18. Dejecisti eos dum allevarentur, 346,1 : *vers.* 20. Velul somnium surgenlium, etc. 422 . 1 ; 708, 2: *ibid.* imaginem ipsorum ad nihilum rediges, 270, 1.— Psal. Ixxiii. 13. Tu confirmasti in virtute tua mare, etc. 526 , 1 : *vers.* 23. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper, 346 , 1. — Psal. LXXiv. 3. Ego justitias iudicabo, 232, 1 ; 249, 1 ; 655, 2 : *vers.* 0. Culix in manu Domini, etc. 000, 0 ; 465, 1 : *vers.* 11. Exaltabuntur cornua iusti, 364, 1. — Psal. Lxxv. 6. Dormierunt somnum suum, el nihil invenerunt viri divitiarum, etc. 324, 2; 422, 1 ; 452, 2 ; 543, 1 : — *vers.* 13. Qui aufert spiritum principum, 520, 2. — Psal. Ixxvi. 5. Anticipaverunt vigilias oculi mei, etc. 460, 1. — Psal. Ixxvii. 39. Recordatus est quia caro sunt, etc. 186, 2 : *vers.* 72. In intellectibus manuum suarum deduxit cos, 695, 1. — Psal. Ixxix. 15. Visita vineam istam, etc. 198, 1. — Psal. Ixxx. 1. Deus stetit in synagoga deorum, etc. 456, 1 : *vers.* 2. Usquequo iudicatis iniquitatem, etc. 684, 2. — Psal. Ixxxiv. 9. Audiam quid loqualur in me Dominus, 110, 1. — Psal. Lxxxvii. 9. Traditus sum, el non egrediebar, 05, 1 : *vers.* 11. Numquid mortuis facies mirabilia, 58, 2 : *vers.* 21. In me transierunt iræ luæ, 158, 1.— Psal. Lxxxviii. 7. Quis in nubibus aequabitur Domino, 136, 2. — Psal. Ixxxix. 2. Priusquam montes fierent, etc. 338, 1 : — *vers.* k. Quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt, 195, 2 : *vers.* G. Mane floreat, et transeat, 118, 1; 210, 1 ; 317, 5 : *vers.* 9. Anni nostri sicut aranea meditabuntur, 212, 1 : *vers.* 10. Quoniam supervenit mansuetudo, etc. 162, 2 : *vers.* 11. Quis novit potestatem iræ tuæ i 240, 1 : *vers.* 15. Lætali sumus pro diebus quibus nos humiliasti, etc. 77, 2. — Psal. xc. 13. super aspidem et basiliscum ambulabis, etc. 360, 1 : *vers.* 16. Longitudine dierum replebo eum, 152,1. — Psal. xci. 15. Adhuc multiplicabantur in senecta uberi, 152,1. —Psal. xcii. 1- Etenim firmavit orbem terræ, etc. 222, 2. — Psal. xeni. 7. Non videbit Dominus, etc. 439, 2 : *vers.* 15. Quousque justitia convertatur in iudicium, 232, 1. — Psal. xciY. 8. Hodie si vocem ejus audieritis, etc. 644, 2. — Psal. xcvi. 6. In tubis ductilibus, clc. 47, 1. — Psal. C. 1. Misericordiam cl iudicium cantabo, 583,2 : *vers.* 2. Perambulabam in innocentia cordis, etc. 567, 1.— Psal. ci. 5. Oblitus sum comedere panem meum, etc. 95,2: *vers.* 11. Quia elevans allisisti me, 597, 1 : *vers.* 12. Dies mei sicut umbra declinaverunt, etc. 819, 1 : *vers.* 18. Respexit in orationem humilium, 166,1 : *vers.* 25. Ne revoces me in dimidio dierum meorum. 850,1 : *vers.* 27. Omnes sicut vestimentum veterascent, 579,2; 716, 2._ PsaL Cli- 10. Non secundum peccala nostra fecit nobis, 155, 2: *vers.* 15. Uomo sicut fœnum dies ejus, etc 319,

1 : — *vers.* 16. Spiritus pertransibit in ilio, etc. 188, 1 ; 189, 1 ; 422, 5 : *vers.* 20. Ad audiendam vocem sermonum ejus, tío, 1.—Psal. cm. 2. Extendens cœlum sicut pellem, 208,2 ; 224, 1 ; 522. 1 : *vers.* 3. Qui ambulat super pennas ventorum, 187, 1 : *vers.* 5. Fundasti terram super stabilitatem suam, etc. 222, 1 : *vers.* 7. Ab increpatione tua fugient, etc. 190, 2 : *vers.* **ii.** Exspectabunt onagri in siti sua, 159, 1 ; *vers.* 14. Producens fœnum jumentis , etc. 210, 1. — Psal. civ. 3. Lætetur cor quærentium Dominum, etc. 133, 1 : *vers.* 30. Expandit nubem in protectionem, 69), 2 ; 692, 1. — Psal. cv. 2. Quis loquetur potentias Domini, 220, 1 ; 268, 1 ; 286, 1 : *vers.* 7. Non fuerunt memores multitudinis misericordiæ, 475, 1. PsAL. evi. 25. Dixit, et stetit spiritus procellæ, 525, 2 : *vers.* 40. Effusa csl contemptio *uper principes, 293, 2 ; 294, 1 : *vers.* 42. Iniquitas oppilabit os suum, 142, 1 — Psal. eviti. 7. Cum judicatur exeat condemnatus, 127,2 ; 219.1 : *vers.* 8. Episcopatum ejus accipiat alter, 662,2 : *vers.* 10. Nutantes transferantur filii ejus, tic. 423, 1 : *vers.* **ii.** Diripiant alieni labores ejus, 128, 1 : *vers.* 23. Sicut umbra cum declinat ablatus sum, 207, 2 : *vers.* 29. Induantur qui detrahunt mihi pudore, 216, 2 : *ven.* 31. Adslitit a dextris pauperis, 573, 1. — Psal. cix. 3. Ex utero ante luciferum genui te, 381, 2. — Psal. cx.2. Magna opera Domini, 135, 2 ; 226, 1 : *vers.* 8. Fidelia omnia mandata ejus, etc. 686, 2. — Psal. exi. 2. Potens in terra erit semen ejus, 10, 1 : *vers.* 5. Disponet sermones suos in judicio, 262, 2 : *vers.* 7. In memoria æterna erit Justus, 276, 2 : *vers.* 9. Cornu ejus exaltabitur in gloria, 364, 1 : *vers.* 10. Peccator videbit, et irascetur, 28, 1 ; 45», 1. — Psal. cxu. 5. Qui in altis habitat, et humilia respicit, 137.1 : *vers.* 7. Suscitans a terra inopem, etc. 137, 2. — Psal. cxv. 15. Preliosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus, 598, 2. — Psal. cxvu. 9. Bonum est sperare in Domino, etc. 172, 1 : *vers.* 13. Impulsus eversus sum ut caderem, 162, 2. — Psal. cxvni. 20. Concipivisti anima mea desideraro, 592, 2 ; *vers.* 37. Averte Oculos meos ne videant vanitatem, 603, 2 : *vers.* 53. Defectio tenuit me pro peccatoribus, etc. 441, 2 : *vers.* 69. Multiplicata est super me iniquitas superbiorum, 298, 1 : *vers.* 109. Anima mea in manibus meis semper, 305, 1 : *vers.* 131. Os meum aperui, et attraxi spiritum, 478,2 : *vers.* 133. Non dominatur mei omnis injustitia, 393, 1 : *vers.* 147. Præveni in maturitate, 17, 2 : *ibid.* In verba tua fidei feci, 305,2 : *vers.* 155. Longe a peccatoribus salus, 127, 1 : *vers.* 103. Pax multa diligentibus legem tuam, 479, 1. — Psal. cxix. 5. Ilei mihi quia incolatus incus prolongatus est, 161, 2 : 332, 1. *ibid.* Habitavi cum habitantibus Cedar, 4,1. — Psal. cxx. 5. Dominus protectio tua, etc. 373, 1. — Psal. cxxi. 2. Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Jerusalem, 313, 2. — Psal. cxxn. 1. Ad te levavi oculos meos, etc. 273,2 ; 368, 2. — Psal. cxxv. 1. hi convertendo Dominus captivitatem Sion, etc. 216,2. — Psal. cxxvi. 1. Nisi Dominus edificaverit domum, 10,1 ; 287, 1 : — *vers.* 3. Merces, fructus ventris, 9, 2. — Psal. cxxvii. 3. Uxor tua sicut vilis abundans in lateribus domus tuæ, 10, 1 ; 151, 2 : *ibid.* Filii tui sicut novella olivarum, etc. 567, 1. — Psal. cxxviii. 6. Fiant sicut fœnum lectorum, etc. 210, 1. — Psal. cxxxi. 9. Sacerdotes tui induantur justitiam, 571, 2 — Psal. cxxxiii. 2. Extollite manus vestras in sancta, 366,2. — Psal. cxv. 4. Qui facit mirabilia magna solus, 135,2. — Psal. cxxxv. 6. Mirabilis facta csl scientia tua ex mo, etc. 484, 1 ; 521, 2 : *vers.* 7. Quo ibo a spiritu tuo, etc. 491, 1 ; 521, 2 : *vers.* 17. Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Dens, etc. 276, 2. — Psal. cxxxix. 4. Acuerunt linguas suas, 141, 1 : *vers.* 8. Obumbrasti super caput meum, etc. 573, 1 : *ven.* 10. Labor labiorum ipsorum operiet eos, 175, 1 : *vers.* 11. In miserii* non subsistent, 40, 1 ; 344, 1 : *vers.* 12. Vir linguosus non dirigetur, 175, 1 : *ibid.* Virum Injustum mala capient, etc. 204, 2. — Psal. cxl. 2.

Elevatio manuum mearum nocturnum vespertinum, 366, 2 : *vers.* 3. Pone, Domine, custodiam ori meo, 48,2. — Psal. cxu. 5. Periit fuga a me, 277, 1. — Psal. cxu. 12. Non intres in iudicium cum seno tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omni* vivens. 115,1 ; 242,2. — Psal. cxliiii. 4. Homo vanitati similis factus est, 196, 1 : *ibid.* Dies ejus sicut umbra prætereunt, 208,1 : *vers.* 8. Dextera eorum dextera iniquitatis, 262, 1 : *vers.* 11. Quorum filii sicut novellæ plantatione* in juventute sua, etc. 151, 2 : *vers.* 13. Promptuaria eorum plena, etc. 444, 1. — Psal. cxlv. 2. Nolite confidere in principibus, etc. 173, 1 : *vers.* 8. qui operit cœlum nubibus, etc. 138, 1. — Psal. cxvi. 9. Qui dat jumentis escam ipsorum, et pulli* corvorum invocantibus cum, 176, 1 ; 730, 2. — Psal. cxlv. 14. Fines tuos pacem, 148, 1. — Psal. cxlviii. 8. Ignit, grando, nix, glacies, etc. 107, 1 ; 697, 2. — Psal. cxv. 5. Exsultabunt sancti in gloria, etc. 475, 3. EX PROVERBIIIS.—Cap. i. 17. Frustra jacitur rete ante oculo* pennatorum, 132, 2 : *ver**. 20. Sapientia fons prædicat, 283,2 ; 560,1 : *vers.* 24. Extendi manum meam, etc., 262, 2 : *vers.* 26. In interitu vestro ridebo, 147,1 ; 543, 2 : *ibid.* Cum vobis id quod timebatis advenerit, 96, 2. — Cap. n. 1. Qui lælatur cum mate fecerint, 270, 2. — Cap. in. 5. Nt innitatis prudenti* tuæ, 688, 1 : *vers.* 21. Fili, ne diffluas, 175, 2 : *vers.* 31. Abominatio Domini omnis illusor, etc., 215, 1. — Cap. iv. 18. Juclorum senni! quasi lux, etc., 386, 2 : *ver**. 25. Oculi tui recta videant, etc., 489,2 : *rcrr.* 27. Ne declines ad dexteram, etc., 684, 1. — Cap. v. 4. Novissima illius amara quasi absinthium, 423, 2 ; 553, 1 : *vers.* 21. Respicit Dominus vias hominis, 501, 1. — Cap. vi. 16. Sex sunt quæ odii Domini, etc., 144,1 ; 453, 1. — Cap. vii. 4. O viri ad vos clamito, 2, 2 : *vers.* 11. Melior est sapientia cuncti* opibus, etc., 552, 2 : *vers.* 15. Legum conditores, qui iusta decernunt, 687, 1 : *vers.* 18. Mecum sunt divitiæ et gloria, 553,1 : *ver**. 25. Ante omnes colles ego perambulabo, 338, 1 : *vers.* 30. Cum co cœlam eunda componens, etc., 2 : *vers.* 31. Delicis meæ esse cum filiis hominum, 461, 2 : *ver**. 32. Beati qui custodiunt vias meas, etc., 556, 2. — Cap. ix. 7. Qui erudit derisorem, etc., 335, 2 : *vers.* 18. Ibi sunt gigante*, etc., 520, 1. — Cap. x. 7. Memoria iusti cum laudibus, etc., 395, 2 : *ibid.* Impiorum nomen putrescet, 303, 1 ; 473,2 : *vers.* 14. Os stulti confusioni proximum est, 299, 2 : *vers.* 15. Substantia divitis urbs fortitudini* cjuæ, 392, 8 : *ven.* 22. Benedictio Domini divites facit, 564, 1. — Cap. xi. 3. Simplicitas iustorum dirigit eos, 7, 1 : *vers.* 10. In bonis iustorum exaltabitur civitas, etc., 502, 2. — Cap. xii. 1. Qui odit increpationem insipiens est, 300, 1 : *vers.* 5. Cogitationes iustorum iudicia, 192, 2 : *vers.* 13. Propter verba labiorum ruina proximat malo, 338,1 : *vers.* 15. Via stulti recta in oculis ejus, etc., 783,1 : *ver**. 21. Non contristabit iustum quidquid ei acciderit, 75, 3. — Cap. xiii. 9. Lux iustorum Letificat, etc., 386,2. — Cap. xiv. 13. Rito* dolore miscebitur, 421,1 : *vers.* 24. Corono sapientum divitiæ eorum, 30, 1 : *vers.* 26. In limbo Domini fiducia fortitudinis, 104,1 : *vers.* 32. Sperat nutem iustus in morte sui, 93,1. — Cap. xv. 15. Secura mens iuge convivium, 216, 2 ; 480, 2. — Cap. xvi. 2. Spirituum ponderator csl Dominus, 232, 1 ; 247, 1 : *ter**. 11. Pondus el statera iudicia Domini, 155, 2 ; 611,1 : *vers.* 27. Vir iniquus fodit malum, etc., 176, 1 ; 199, 2. — Cap. xvii. 3. Sicut igne probatur argentum, etc., 488,2 : *rcr**. 6. Corona senum filii filiorum, 402,1 : *vers.* 7. Non decent stultum verba composita, 279, 1 : *vers.* 2. Spiritus tristis exsiccatur ossa, 600, 2 : *vers.* 27. Pretiosi spiritus vir eruditus, 49, 1 : *vers.* 28. Stultus si tacuerit sapiens reputabitur, 298, 2. — Cap. xviii. **IL** Substantia divitis urbs roboris ejus, 429, 1. — Cap. xix. 9. Qui loquitur mendacia peribit, 532, 1. — Cap. xx. 9. Quis potest dicere : Mundum est cor meum. etc., 235, 2 : *ver**. 17. Suavi* est homini panis mundici. etc., 426,2 : *vert.* 25. Ruina est devoratio

aneto, eie., 156, 1. — Cap. xxr. S0, Non est consiliumi
 contri Dominum, rie., 139, 1.— Cip. xxii. 1. Moltas est
 nomen bonum qriam diviti» muli.?, 395,2 : *veri*. 1L Qui
 diligit cordis munditiam, etc., 483, 2. — Cip. xxtii. 10.
 Non attingas parvulorum terminos, ele., 496« 11 621, 2.
 — Cip. **vv**. 16. Septies in dic caditjustus, 141,2:*vers*.30.
 Peragrum hominis pigri transivi, ctr , 171, 2. —Cip. xxv.
 2. Gloria regnm investigare scrmnncm, 573, 2 : *vers*. 11.
 Mili aurei in ĩeciĭ«argenteis, qui loquitur verbum in tem-
 pere rao, 49, 1; 166, 1. — Cip. XXvii, 15. Stillicidia eji-
 ciunt hominem *in die* hiemali de domo sui, 174, 2 : *vers*.
 18. Qui <cnit *ficum comedet* fructus ejn«, etc. 13, 2. —
C p. xxrm. 6. Ambulans in simplicitate, 5, 2 : *vers*. 21.
 Qui cogno<cit in judicia faciem, ele., 660, 2. — Cip. xxv.
 80. Lzn fortissimus bestiarum, etc., 256, 2. — Cip. xxxi.
 23. ffobilisin porti** vir ejus, etc., 568, 2 : *vers*. 31. Lau-
 dent crm in portis opera ejus, 630, 2.

EX ECCLESIASTE. —Cap. *i*. 4. Terra autem in »ternum
 stat, 222, 1 : *vers*. 16. Ecco magnus efferius sum, 13, 1 ;
vers. 18. Qui addit scientiam addit ct laborem, 133, 1. —
 Cip. it. 7. Possedi servos et ancilla*, H, 2. — Cip. ut. 7.
 Tempus tacendi, el tempus loquendi, 49,1 : *vers*. 11. Mun-
 dum Indidit disputationi eorum, 283, 1 : *vers*. 17. Tunc
 erit tempus omnis rei, 475,2.—Cip. iv. 2. Laudavi magis
 mortuos quam viventes, 76, 1. — Cip. v. 9. Avarus non
 implebitur pecunia, 434, 1 : *vers*. 11. Saturitas divitis non
 finit eum dormire, 435, 2 : *vers* 14. Sicut egressus est
 nudp* de utero mains suæ, etc., 43, 2 : *vers*. 28. Cui
dedit Deus divitias, etc., 30, 2. — Cip. vu. 5. Cor snpien-
 tum ubi tristitia od, 552, 1 : *vers*. 8. Calumnia conturbat
 sapientem, 145,2 : *vers*. 12. Utilior est sapientia cum di-
 vitiis, etc., 30, 1 : *vers*. 14. Nemo potest corrigere, cie.,
 288, 1 : *vers*. 80. Fecit hominem rectum, 7, 1; 8, 1. —
 Cap. **n**. 1. Nescit homo utrum amore antodio dĭgnussit,
 t35, 2: *vers*. 12. Nescii horno finem suum, 93, 1 : *ibid*.
 Sicut avos capiuntur liqueo, etc., 7G6, 1 : *vers*. t8. Qui
 in uno peccaverit, mulli bona perdet, G08, 1. — Cip. x.
ii. Si mordeat serpens in silentio, etc., 412, 1 : *vers*. 12.
 Labia insipientis pradpitabunt eum, 330, 2. — Cip. xi.
 5. Qu.imodo ignorasqiiæsil *via* spir itus, 688, 1. —Cap. xn.
 5. Florebit amygdalus, etc., 276,1 : *vers*. 13. Deum time :
 hoc est enim omnis homo, 8, 2 : *vers*. 14. Cuncti quæ
 flout addocet Deus in judicium, etc. 499, 1.

EX CANTICO. — Cip. i. 1. O.culclur me osculo oris
 sui, 478, 2 : *vers*. 3. Curremus in odorem unguentorum
 tuorum, 782, 1 : (*bid* Exsultabimus et litabimur in te,
 91, 2 : *ibid*. Recti diligunt te, 7, 2 : *vers*. 4. Nigra sum,
 sed formosa, 125, 2 : *vers*. 7. Abi post vestigia gregum
 tuorum,573. 2 : *vers*. 10. Murenulas aureas faciemus libi,
 38!, 2. — Cip. ii. 12. Flores apparuerunt in terra nos-
 tra , etc. 317, 2 : *vers*. 14. Sonet vox tua in auribus meis,
 110, 1. — Cap. in. 4. Inveni quern diligit anima mea,
 113, 1. — Cap. v. 1. Messui inyrrbam meam, 307, 1 :
vers. 2. Vox dilecti pulsanti*, 59G, 1 : *vers*. 3. Livi pedes
 meo/, quomodo inquinabo illos? 313, 2. — Cip. viri. 6.
 Limpides ejus lampades ignis, 132, 1 : *vers*. 7. Aquæ
 multe non potuerunt exstinguere charilalcin, etc.,4G9, 1.

EX SAPIENTIA. — Cap. 1. 5. Spiritus Sanctus disci-
 plini» effugiet fidum, 170,1 : *vers*. 11. Os quod mentitur
 nccijit animam, 532, 1. — Cip. n, 3. Transibit vita nostra
 ũDquim vestigium nubis, etc., 592, 1 : *vers*. 4. Nemo
 memoriam habebit operum nostrorum, 207, 2 : *vers*. 5.
 Umbra enim transitus csl tempus nostrum,207,2 : *vers*. 17.
 Videamus si sermones ejus veri sint, 416, 2. — Cap. in,
 1. Justorum animi in manu Dei sunt, 8, 1; 105, 2. —
 Cap. iv. 7. Justus si morte præoccupilus fuerit, in refri-
 gerio trit, 449, 2 : *vers*. 19. Dbrutnpet illos infialo* sine
 voce,eie., 473, 1.—Cip. v. 1.Tuuc stabunt justi tu magna
 coodinGa» de., 280, 2 : *vers*. 6. Erravimus a via venla-
 libele., «7, t trrs. 9. Transierunt omnia fili tanquam
 umbra, 207,2; 816, 1 : *vers*. 13. Nos nati continuo deti-

« vironso, 89, 1 ; 420, 2 : *vers*. 15. Tanquam furoiis qnl
 a vento «lifTusuv est, 592, 1 : *vers*. 16. Cogitatio enriirn
 apud Allissimum, 214. 2. — Cip. vi. 6. Judicium duri**i-
 mnm his qui prasunl fiet, 617, 2. — Cip. vii, t. In ventre
 matris figuratus sum caro, 250, 1. — Cap. vili. 1. Attingit
 a fine usque ad finem, 693, 1 : *vers*. 9. Omne aurum in
 comparatione illius arena est exigua, etc., 56, 1.—Cip. ix,
 14. Cogitationes mortalium timido?, 138, 1 : *vers*. 15. G)r-
 pns quod corrumpitur aggravat animam, 117,2. — Gip. x.
 10. Justum deduxit Dominus pervias rectas, 7, 2; 379, 2.
 — Cip. xi. 23. Tanquam momentum staterx, etc.
 266, 2. — Cip. xvir. 2. Vinculis tenebrarum et longu
 noctis compediti, 3(1, 1 : *vers*. 10. Semper rava præsiimt
 perturbila conscientia. 216, 1; 480, 2.

EX ECCLESIASTICO. — Cap. r. 2. Arenam maris, etc.,
 quis dinumeravit? 691, 1 : *vers*. 27. Timor Domini ex-
 pellit peccatum, 9, 2 : *vers*. 28. Iracundia enim animosi-
 tatis illius subversio ejus, 386, 2. — Cap. tir. 20. Quanto
 magnus cs humilia te in omnibus, etc. 137,1 : *vers*. 22.
 Altiora te ne quæsieris, 689, 1. — Cap. iv. 24. Pro anima
 tua non confundaris dicere verum, 309, 1 ; 640, 2. —
 Cip. vi. 7. Si possides amicum , in tentalionc possido
 eum, etc. 71, 2 : *vers*. 8. IM amicus sociimlim tempus
 suum, etc. 168, 1 ; 405, 1 : *vers*. 15. Amico fideli nulla
 csl comparatio, 732 Cap. vir. 6. Noli qiiærcrc fieri ju-
 dex, etc. 681, 2 *vers*. 13. Non irrideas hominem in ama-
 rlũdine animæ, etc. 280, 1 ; 338, 1 : *vers*. 25. Filii libi
 sunt? erudi illos, 446, 1. — Cip. vin. 3. Multos perdidit
 aurum, etc.683, 2. — Cap. ix. 20. In medio laqueorum
 ingrederis, etc. 180, 2; 469, 1. — Cap. x. 10. Nihil csl
 iniquius quam amare pecuniam, etc. 30, 2 : *vers*. 17. Se-
 des ducum superborum destruxit Deus, etc. 214, 2. —
 Cap. xi. 9. Do ea re, quæ te molestai, ne certeris, 177,1.
 — Cap. xiu. 10. Ne seductus in stullitam humilieris, etc.
 297, 1 : *vers*. 23. Venatio leonis onager, etc. 735, 1. —
 Cap. xiv. 5. Qui sibi nequam, cui alii bonus erit? 102, 1 :
vers. 18. Omni? caro sicut fœnum veterascet, etc. 317,2.
 — Gip. xvir. 6. In quibus Deus creavit scientiam spiri-
 tus, etc. 337,2. — Cip. XIX. 1. Qui spernit modica, piu-
 lalirn decidet, 118, 1 ; 206, 2 : *vers*. 28. Est correptio men-
 dax in ira contumeliosi, 390, 1. — Cip. xx. 31. Xenia cl
 dona cxcæcant oculos judicum, etc. 684,1. — Cap. xxi. 2.
 Quasi a facie colubri fugo peccata. 733, 2. — Cap. xxu.
 13. Luctus mortui septem dios ,73, 1. — Cap, xxiii. 2.
 Quis dederit in monte mea flagella, etc. 193, 1 : *vers*. 28.
 Oculi Domini mullo piu? lucidiores super solcm, etc.
 227, 2; 247, 1. — Cap. xxiv. 5. Ego cx oro Altissimi pro-
 divi, 556, 2. — Cip. xxvin. 21. Plaga linguæ comminuet
 ossa, 146, 1 : *vers*. 29. Verbis luis facilo slâlcram, 49, 1.
 — Cip. xxx. 7, Pro animabus filiorum colligabit vulnera
 sua, 740, 1 : *vers*. 26. Zelus et iracundia minuunt dies,
 886, 1. — Cap. XXXIV. 9. Qui non est tenlatiis, quid scit?
 33, 2. — Cap. XXXV. 15. El non est apud illum gloria per-
 son», 660, 1 : *vers*. 21. Oratio humiliantis se nubes pe-
 netrabit, etc.312,1. — Cap. XXXIX. 6. Cor suum Iradii ad
 vigilandum diluculo, 205, 1. — Gip. x1. 1. Jugum grave
 super filios Adm, 43, 2; 401,2 : *ibid*. A die exitus de ven-
 ire matris eorum, etc. 43, 2. — Cap. i1 i. 15. Curam
 habe dc bono nomine, 305, 2. — Cap. x1 h. 13. Dc vesti-
 mentis procedit tinca, etc. 615, 2. — Cap. XLiih 25. In
 sermone ejus siluit ventus, 713, 1 : *vers*. 30. Gloriantes ad
 quid valebimus, elc. 266, 1.—Cap. XLtv. 11. Cum semino
 coruin permanent bona, etc. 9, 2. — Cap. x1 vi. 14. Sit
 memoria eorum in benedictione, 394, 1.— Cap. x1 ix. 1.
 Memoria Josiæ in compositione odoris fida opus pigmen-
 tarii, 277, 2.

EX ISAIA. — Cap. i. 6. Vulnus ejus et livor, etc. 63,
 1 : *vers*. 8. Ul umbraculum in vinea, elc. 539, 2 : *vers*. 23,
 Principes tui infideles, socii furum, etc. 351, 2 : *vers*. 30.
 Erunt quasi terebinthus decidentibus foliis, 50G, 2. —
 Cap. m* 3 Consiliarium virum auferam, 290, 1 : tvrr 10.

Dicite justo quoniam bene, 215, 2 : *vers.* H. Væ impio in mnlum, etc. 423, 2 : *vers.* 10. Ambulaverunt filii Sion extento collo, 345, 2. — Cap. v. 8. V/o qui conjungitis domum ad domum, ctr. 347,2*. *vers.* 13 Propterea captivus durius est populus meus, etc. 342,1 : *vers.* 20. Dicerò malum bonum, etc. 502, 2 : *vers.* 30. Aspiciemus in terram, et ecce tenebræ, etc. 344, 1. — Cap. vi. 2. Stantes seraphim, etc. 22, 1 : *vers.* 5. Dominum exercituum vidi oculis meis, 310, 1. — Cap. viti. 21. Et veniet super eos dira fames, etc. 392, 1. — Cap. x. 27. Computrescet jugum a facie olei, 568, 1. — Cap. xi. 3. Replebit eum spiritus timoris Domini, 8,2 : *vers.* 8. Delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, etc. 547, 2. — Cap. xiv. 2. Erunt capientes eos qui se ceperant, etc. 475, 2 : *vers.* 12. Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, etc. 340, 1 ; 701, 2 : *vers.* 13. In cœlum conscendam, dc. 340, 1 : *vers.* 20. Ille cœli manus extensa, etc. 410, 2. — Cap. xvii. 4. El pinguedo carnis ejus marcescet, 316, 2. — Cap. xvm. 1. Væ terræ cymbalo alarum, etc. 209, 2. — Cap. xix. 14. Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis, etc. 290, 2. — Cap. xxî. 4. Emarcuit cor meum, etc. 447, 2. — Cap. xxiii. 9. Ut deliraret omnem superbiam gloria», etc. 421, 2 : *vers.* 11. Manum suam extendit super mare, etc. 345, 1. — Cap. XXIV. 18. Qui fugerit a facie formidinis cadet in foveam, etc. 437, 1 : *vers.* 20. Auferetur quasi tabernaculum unius nodis, 510, 1 ; 597,2 : *ibid.* Gravabit enim cum iniquitas sua, etc. 447, 2. — Cap. xxvi. 14. Visitasti et contrivisti eos, 197, 1. — Cap. xxvin. 17. Ponam in pondere judicium, 155, 2 ; 086, 1 : *vers.* 10. Vexatio intellectum, 487, 2. — Cap. xxx. 8. Sicut somniat esuriens, etc. 422, 1. — Cap. xxx. 15. In silentio et spe cuncti fortitudo vestra, 74, 2 ; 104, 2. — Cap. xxxii. 7. Fraudulenti vasa pessima, 552, 2 : *vers.* 17. Erit opus justitiæ pax, etc. 477, 1 : *vers.* 18. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, 149, 2. — Cap. xxxiii. 14. Qui poterit habitare cum igne devorante? 260, 1 : *vers.* 16. Munimenta saxorum sublimitas ejus, 741,1. — Cap. xxxvi. 3. Joalie filius Asaph a commentariis, 319, 1 : *vers.* 7. In Domino Deo nostro confidimus, 134, 2. — Cap. xxxviii. 12. De mane usque ad vespeream finies me, 118,1 ; 185, 2 : *vers.* 15. Recogitabo tibi omnes annos meos, etc. 190, 1. — Cap. XL. 0. Omnis caro funium, etc. 186, 1 : *vers.* 22. Qui extendit velut nihilum cœlos, etc. 522, 1 : *vers.* 31. Assument pennas ut aquila?, etc. 367, 1. — Cap. xli. 2. Quis suscitavit justum ab oriente? 714, 2. — Cap. xlii. 3. Cunctum quassatum non confringes, 512,1. — Cap. xliii. 2. El rectissime, quem elegi, 7, 1. — Cap. xlviii. 22. Non cœli pax impiis, 588, 1. — Cap. xlix. 1. Dominus ab utero vocavit me, etc. 258, 1 : *vers.* 3. Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor, 26, 2 : *vers.* 8. In die salutis auxiliatus sum tui, 486, 2. — Cap. i. 4. Dominus erigit mane, etc. 197, 2 : *vers.* 5. Dominus Deus aperuit mihi aurem, 615, 2 : *vers.* 0. Corpus meum dedi percussioni, dc. 539, 2 : *vers.* 8. Juxta est qui justificat me. etc. 372, 1. — Cap. lti. 7. Quia pulchri pedes annuntiantis dei prædicantis pacein! 547,1 : *vers.* 11. Mundamini qui fertis vasa Domini, 607, 1. — Cap. lvi. 4. Vere languores nostros ipse tulit, etc. 5, 1 ; 200, 2 : *ibid.* Nos putavimus eum quasi leprosum, dc. 264, 2 : *vers.* 12. Cum sederatis reputatus est, 100,1. — Cap. liv. 7. Ad punctum in modico dereliqui te, etc. 310, 1 ; 103, 2. — Cap. lvi. 10. Canes multi non valentes latrare, 98, 1 : *vers.* li. Canes impudentissimi, dc. 391, 2. — Cap. lvii. 1. Justus læti, et non cœli qui recogitet, 105, 2. — Cap. lix. 4. Conceperunt dolorem dei, etc. 352, 2 : *vers.* 5. Telas araneæ texuerunt, etc. 211, 2 : *vers.* 8. Semita eorum incurvata? sunt, 170, 2. — Cap. lx. 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volani? 692, 2 ; 701, 1 : *vers.* 16. Sugeres lac gentium, dc. 430, 2. — Cap. LXi. 8. Ego Dominus diligens judicium, 658, 2 : *vers.* 9. Isti sunt semen cui benedixit Dominus 215, 2. — Cap. lxii. 8. El cris coroua gloria?

in manu Domini, 26,2. — Cap. lxiv. 2. Aquæ arderent igni, dc. 260,1 : *vers.* 6. Omnes in terra nostro quasi pannus menstruata», 231,2 : *ibid.* Cœditus quasi folium universi, dc. 319, 1 : *vers.* 7. All isti nos in manu iniquitatis nostra?, 201, 2. — Cap. liv. 6. Et scriptum est coram me, dc. 320, 1 : *vers.* 17. Ecce ego creo cœlos novos, 528, 2 : *vers.* 24. Erit quia antequam clament ego exaudiam, 482, 1. — Cap. livi. 1. Cœlum sedes mea, etc. 523,2 ; 702, 2 : *vers.* 24. Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, 65, 1.

EX JEREMIA. — Cap. r. 5. Priusquam te formarem in utero novi te, etc. 258, 1. — Cap. n. 11. Populus meus mutavit gloriam suam in idolum, 670, 1 : *vers.* 19. Vide quia malum et amarum cœli quoti dereliquisti me, dicit Dominus, 450, 1 : *vers.* 21. Onager assuetus in solitudine, 735, 1 : *ibid.* In menstruis ejus invenient eam, 228, 2. — Cap. in. 5. Numquid irasceris in perpetuum? 330, 1. — Cap. iv. 19. Ventrem meum dolco, 279, 2. — Cap. v. 13. Prophète fuerunt in ventum oculi, 333, 1. — Cap. vi. 16. Interrogate de scilicet antiquis, etc. 687,1. — Cap. vii. 14. Faciam domui huic, etc., sicut feci Silo, 213,1 : *vers.* 18. Dolor meus super dolorem, etc. 362, 1. — Cap. viii. 16. A Dan auditus est fremitus equorum ejus, 742, 2. — Cap. ix. 5. Clinique agerent laboraverunt, 106,1 : *vers.* 21. Mors intrat per fenestras, 603, 1. — Cap. xu. 1. Quare via impiorum prosperatur, etc. 125,2 ; 442, 2. — Cap. xiii. 23. Si mulare potest æbiops pellem meam, etc. 127, 1. — Cap. xiv. 22. Nunquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant? 136, 1. — Cap. xv. 19. Si eduxeris pretiosum quod vili, dc. 478, 2. — Cap. xvi. 1. Peccatum Juda scriptum est stylo ferreo, 413, 2 : *vers.* 6. El non videbit cum venerit bonum, 166, 2 : *vers.* 8. Non erit sollicitus in tempore iocunditatis, etc. 214, 2 : *vers.* 9. Præsumptum est cor omnium, dc. 609, 2 ; 781, 2. — Cap. xvm. 8. Si poenitentiam egerit gens illa, etc. 790, 1. — Cap. xix. 8. Ponam civitatem lune in stuporem, etc. 396, 1. — Cap. xx. 28. Numquid vas fictile, etc. 595,1. — Cap. xxii. 12. Via eorum erit quasi lubricum, etc. 139, 2 : *vers.* 15. Cibabo eos absinthio, 426,1 : *vers.* 19. Ecco turbo Domini, etc. 233, 2 : *vers.* 24. Numquid non cœlum cunctum terrain ego impleo, etc. 609, 1. — Cap. xxx. 23. Ecco turbo Domini furor egredietur. 80, 1 ; MO, S ; 139, 1 ; 301,1. — Cap. xlii. 7. in Uberraculi lubitabit, 597, 2. — Cap. xliii. 10. Edificabo vos, el non destruam, 287, 1. — Cap. XLv. 21. Quasi vituli saginati versi sunt, etc. 346, 2. — Cap. L. 17. Ovis errans Israel, 451, 2. — Cap. li. 16. Qui levat nubes ab extremo terre, 136, 2 : Pers. 30. Fati sunt quasi muliere*, 315, 1.

LX TIARENIS. — Cap. li. 10. Sederunt in terra, etc. Cl, 2 : *vers.* 11. Defecerunt propter Uerjinis oculi mei, 364, 1 : *ibid.* Conturbata sunt viscera mea, dc. 361, 2. — Cap. in. 9. Conclusit vias meas lapidibus quadris, dc. 401,1 ; 591,1 : *vers.* 14. Factus sum in derisum, 373, 2 : *vers.* 28. Sedebit solitarius, el tacebit, 577, 2 : *vers.* 30. Dabit percussio mihi maxillam, etc. 389, 1 : *vers.* 51. Oculus meus deprædatus est animam meam, 602, 1 : *vers.* 61. Audisti opprobrium eorum Domine, 589, 2. — Cap. iv. 2. Filii Sion inclinati, etc. 101,1. — Cap. v. 9. In animabus nostris afferebamus propter llenmele. 344, 1 : *vers.* 21. Couverte nos Domine ad te, et convertemur, etc. 504, 2.

EX EZRA. — Cap. it. 31. Dubo cis cor, et intelligent, etc. 109, 1. — Cap. ni. 18. Ubi sunt qui argentum labeauriunt? 622,2 : *vers.* 23. Filii Agiir qui exquirunt prudentiam, etc. 452, 1. — Cap. iv. 25. Super cervices ejus ascendes, 360, 1.

EX EZECHIELE. — Cap. vin. 12. Dicunt enim : Non videt Dominus nos, etc. 471, 1. — Cap. ix. 2. Et atramentarium scriptoris ad renes ejus, 329, 1. — Cap. xvi. 4. In die ortus tui non est præcisus umbilicus tuus, 758, 1 : *vers.* 12. Dedi in aurem super os tuum, etc. 792, 2. — Cap. xvii. 3. Aquila magnarum alarum, etc. 468, 1. —

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTŪRÆ.	
<p> fidi Cip. XX. 46. Stilli ad Africum, 369, 2. — Cap. xxn. 27. Principes ejus quasi lupi, etc. 468, 1. — Cip. xxv. 7. <i>Idcirco ecce ego</i> extendam manum ineam super fc, etc. 345,1. — Cap. xxvm. 12. Tu signaculum similitudinis, etc. 1(H, L —Cap. nix. 3. Ecce ego ad le draco magne, etc. 763, 2.—Cap. xxii. 18. ipse est Pharao, et omnis multitudo eju% 521, L — Cap. xxxiv. 4. Quod inflrmum fuit non consolidastis, 102, 1. — Cap. XLV. 8. De terra crieri ci po«eS”i« in Lrad, 112, 1. EX DANIELE. — Cap. n. 21. Ipse mutai tempora et ælates, 291. l : <i>vers.</i> 22. ip<c revelat profunda, etc. 291.1. — Cip. in. 1. Feeitqiie statuam auream, etc. 342. 2 : rm.29. Peccavimus, iniquitatem fecimus, 53,1. — Cap. v. 5. Apparuerunt digiti quasi hominis, 458, 2. — Cap. vi. 18. Almi iu domum suim, ct dormivit inrœnatu<, 459, 2. — C«p. vir. 2. Videbam in visione mea nocte, 111,1. — Cip. vin. 2L Roborabitur fortitudo ejus, etc. 759, 1. — Cap. iI IL Sldlivit super nos maledictio, 676, 1. — Cip. X. 8. Ego aulem relictus solus vidi visionem grandem hanc, etc. 112, 1. EX OSEA. — Cap. tv. 6. Periit populus meus, eo quod non habuerit scientiam, 733, 2 : <i>ibid.</i> Quia tu scientiam repulisti, repelí un le, G6i, 1 : <i>vers.</i> 9. Sicut populus, sic el sacerdos, 293, 2. — Cap. v. 10. Super eos efluïdam quasi aquam iram rneain, 341, L — Cip. vili. 4. Piuicipes exstiterunt et non cognovi, 24, 1; G05, 2 ; <i>vers.</i> 6. In araneorum telas erit vitulus Samaria?, 212, 2 : <i>vers.</i> 8. Dévoraius est Israel, etc. 595, 1.—Cap. x. 2. Divisum est cor eorum : nunc interibunt, 418, 1 : <i>vers.</i> 12. Qui docebit vos Justitiam, 225, 2. — Cap. xi. 7. Peudebit populus meus ad reditum meum, 195, L — Cap. xil. L Ephraim pascit ventum, 212, 2. — Cap. xiii. 9. Perditio tua Israel, 12, 2 : <i>vers.</i> IL Dil>o tibi regem in furore meo, etc. 665, 2 : <i>vers.</i> 12. Galligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus, 417, 2. EX JOELE. — Cap. i. 17. Computruerunt jumenta in stercorc, 587, 2. — Cap. n. 12. Convertimini ad me in toto corde, 564, 2 ; <i>vers.</i> 28. Senes vestri somnia somniabunt, etc. III, L EX AMOS. — Cip. m. 8. teo rugiet, quis non timebit? 303, L — Cip. iv. L Audite verbum hoc vaccæ pingues, etc. 316,2. — Cip. v. 12. Hostes Justi accipientes munus, dc. 308, 2. — Cip. vi. 3. Væ qui separati estis in diam malum, 229, 1. — Cap. vu. 8. Ecce Dominus stabit super murum lilUiD» 29, 1. — Cap. Viti. 11. Millam fa-</p>	<p> l mern in terram, 391, 2; 700, 2. — Cap. ix. 1. Avaritia in l capile omnium, 433, 2. EX ABDIA. — Cap. 1.12. Et non despicias in die fratris tui, 396, t : <i>ibid.</i> Non magnificabis os tuum, 339, 1. EX JONA.—Cap. n. 6. Pelagus operuit caput meum, ad extrema montium descendi, etc. 547, 2. EX MICHÆA. — Cap. v. 7. Quasi ros a Domino, etc. 581, 2 — Cip. vu. 4. Qui optimus in cis est quasi paliurus, 282. 1 : <i>vers.</i> 5. Non credere amico, etc. 404, 2. EX NAHUM. — Cap. i. 2. El jrásceos ipse inimicis suis, 330, l : <i>vers.</i> 6. Ante faciem indignationis ejus quis stabit? etc. 229, 2 ; 302, 2; 616, 1 : <i>vers.</i> 9. Non consurget duplex tribui itio, 308, 2: <i>vers.</i> 14. Non seminabitur cx nomine luo amplius,303,2.—Cip. ii.3.Clypcus fortiumcju\$ignitus,c(c. 513, 2.—Cap. in. 17. Custodes tui quasi locuste, 12, 1. EX HABACUC. — Cip. i. 10. Tyranni ridiculi ejus erunt, 147, 1 : <i>vers.</i> 16. Cibus ejus electus, 23, 2. — Cap. n. 1. Figam gradum super munitionem, 378, 1 : <i>vers.</i> 16. Vomitus ignominia}, super gloriam, 427, 2. — Cip. m. 3. Deus ab austro venit, etc. 087, 2 : <i>vers.</i> 5. Ante faticaid ejus ibit mors, 230, 1 : <i>ibid.</i> Egredietur diabolus ante pedes ejus, 132, 1 : <i>vers.</i> 6. Aspexit, cl dissolvit gentes, 754, 1 : <i>ibid.</i> Contrili sunt montes sæculi, 338, 1 : <i>vers.</i> IL In luce sagittarum tuarum ibunt, etc. 157, 2. EX SOPHONIA. — Cap. i. 7. Silete a facie Domini, 110,2: <i>vers.</i> 8. Visitabo super omnes qui induti sunt veste peregrina, 307, 2; GSI, i : <i>vers.</i> 12. Scrutabor Jerusalem in lucernis, 232, 1 : <i>ibid.</i> Visitabo super viros defixos in fæcibus suis, 473, 2. — Cap. m. i. Væ provocatrix el redempta civitas, columba, etc. 347, 2 : <i>vers.</i> 11. Auferam de medio tui magniloquos, etc. 339, L EX ZACH MUA. — Cap. i. 3. Convertimini ad inc, etc. 206, 1 ; 561,2 : <i>vers.</i> 8. Vidi per noctem, cl ecce vir ascendens, etc. 111,1. — Cip. n. 5. Ego ero, nil Dominus, murus ignis, 29,1. —Cap. iv. 10. Quis despexit dies parvos? 206, 2. — Cap. X. 3. Posuit cos quasi equum gloria?, ele. 743,1 ; 744, 1.—Cap. xiii. 5. Homo agricola ego sum : quoniam Adam exemplum meum, ele. 131, 1. EX MALACHIA. — Cap. n. 7. Labia sacerdoti» custodient scientiam, el legem requirent cx ore ejus, 478, L — Cap. m. 3. Colabit filios Levi, 232, 1 : <i>vers.</i> 14. Vanus est qui servil Dco, ele. 451, 1. — Cap. iv, 1. Ecce dies veniet succensa quasi caminus, etc, 213,2« EX II MACHAB. — Cap. vin. 8. Illi quidem armis conüdunt, etc 134, 2.</p>

EX NOVO TESTAMENTO.

EX MATTIIÆO. — Cap. i. 18. Antequam convenirent inventi «t m utero habens, 259, 2. —Cap. n. 18. Rachel plorans filios fuos, quia nun sunt, 188, i. — Cap. m. 4. jfibcbat vestimentum de pilis camelorum, 363, 2. — Cap. iv. 9. Il ee omnialibi dabo, si cadens odoraveris me, 26, 1 : *vers.* 10. Deum tuum adorabis 8, 2. —Cap. v. 2. Aperiens os suum docebat eos, etc. 75, 1 *vers.* 6. Beati qui esununl el sitiunt justitiam, 658,2 : *vers.* 16. Sic luceat lui vestra coram hominibus, etc. 257, 2 : *vers.* 22. Gehenna ignis, 504, 2 : *vers.* 40. El qui vult tecum judicio contendere, etc. 177, 2. — Cap. vi. 9. Paler nosier qui es in ralis, 368, 2: *vers.* 10. Adveniat regnum tuum, 161, 2 : tere. 16. Exterminant facies suas, etc. 214, 1; 741, 1 : *vers.* 22. Si oculus tuus simplex fuerit, etc. 605, 2: *vers.* 26. Non serunt neque metunt, etc. 128, 2; 132, 1. — Cap. vit. 12. Que vultis ulficient vobis hommes, etc. io5, 1 —Cap. vin. 3t. Si cjicis imite nos in porcos, 33,1 : i*ri. 3t. Recede a nobis, scientiam viarum tuarum iiolunu*. 450, 1.—Cip. v. 16. Edule simplices sicut columhr, 5, 1 : *vers.* 26. Nihil enim opertum quod non reveletur, etc. 204 1 ; *vers.* 43. Quicumque polum dedent uni

ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, etc. 4G6, 2. — Cap. xi. 28. Venite ad me omnes qui laboratis, etc. 482, 1. — Cap. xn. 34. Ex abundantia cordis os loquitur, etc. 336, 2 : *vers.* 36. Reddent rationem de eo in die judicii, 783, 2 : *vers.* 37. Ex verbis tuis justificaberis, etc. 337, L — Cap. ivi. 26. Quam dabit homo commutationem pro anima sua? 55, 1. — Cap. xvii. 2. Resplenduit facies ejus sicut sol, 698, 2. — Cip. xix. 28. Dives difficile intrabit in regnum cœlorum, etc. 29. 2. —Cap. xx. 19. Tradent eum gentibus ad illudendum, 589, 1. — Cap. xxi. 21. Si munii huic dixeritis : Tollo, etc. 221, 2. — Cap. xxil, 13. Ibi erit Belus el stridor dentium, 543, 2. — Cap. xxiii. 4. Alligant onera gravia, 413, 2; 686, 1 : *vers.* 12. Qui sc humiliat exaltabitur, 482, 2. — Cap. xxv. 12. Amen dico vobis : Nescio vos, 214, 2; 521, 2. — Gip. xxvi. 13. Dice-tur el quod hæc fecit m memoriam ejus, 395, 1 : *vers.* 24. Dunum erat ei, sl natus non fuisset homo ille, 76, 1 : *vers.* 39. Procidit in faciem suam, 42, 2 : *vers.* 50. Arnicc, ad quid venisti? 24, i.

EX MARCO. — Cap. ix. 49. Pacem habete inter vos, 477, 1» —Cap. X. 18. Nemo bonu* nisi unus Deus, 340, 2.

EX LUCA.— Cip. L 13- N'6 timeas, Zacharia, 112,1 : *vers.* 52. Deposuit potentes de sede, etc. 137,2: *vers.* 7R. Viscera misericordia, etc. 167, 2 : *vers.* 79. Qui in tenebris el umbra mortis sedent, 79, 2. — Cap. in. 4. Redas facito semitas ejus, 8, 1. — Cap. iv. 23. Medica cura teipsum, 102, 2. — Cap. vi. 25. Væ vobis qui ridetis nunc, 90, 2 : *vers.* 45. Bonus homo de thesauro suo profert bonum, 74, 2. — Cap. vin. G. Quod cecidit super petras, etc* 21A, 1 : *vers.* IA. Quod autem in spinas cecidit, etc. 29} 2: *vers.* 52. Non est mortua puella, se<i dormit, 85, L — Cap. x. 5. Pax huic domui, 149, t : *vers.* 13. In cilicio et cinere sedentes pœnitcrenl, 363, 2. —Cip. xi. 34. Lucerna corporis lui est oculus tuus : si orulu> tuus fuerit simplex, etc»7,1 ; 339,2 : *vers.* II. Date eleemosynam,etc. 150, 2. — Cap. xn. 4. Ne terreamini ab bis qui occidunt corpus, etc. 675,2 : *vers.* 18. Destruam bom a mea, dc. 30,2 ; *vers.* 19. Anima holies multa bona posita m annos plurimos, etc. AA,2; 541,2: *vers.* 20. Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te,etc. 88,2; A52,1 : *vers.* 33. Facile vobis thesaurum non delicientem in cœlis, etc. 27G, 1 : *vers.* 35. Sint lumbi vestri procincti, 707, 1 : *ibid* Lucernas ardentes in inanibus vestris, 693,1 : *vers.* 58. El Judex tradet tc exactori, 736, 1. — Cap. xvi. 2. Quid hoc audio de te? 21,1 : íóid. Redde rationem villicationis lu®, 277, 2: *vers.* 22. Mortuus est dives, et sepultas c*t in inferno, 5AI, 2. — Cap. xv. 10. Dicite, servi inutiles sumus, A6A, 1.— Cap. xix. 22. De ore luo te judico, serve nequam, 337, 1 : *vers.* 43. Circumdabunt te inimici lui vallo, etc. 343, 2.— Cap. xx.20. Ut caperent eum in sermone, 416, 2. — Cap. XXI. 28. Tunc levate capita vestra, 475, i, — Cap. XXII. 71. Quid adhuc desideramus testimonium? etc. 337, 1.

EX JOANNE. — Cap. i. 5. Lux in tenebris lucet. A, t; 499, 2 : *vers.* 9. Erat lux vera, etc. A99, 2: *vers.* 13. Deum nemo vidit unquam, 226, 1. — Cip. m. L In ventrem matris suæ iterato introire, A3, 2 : *vers.* 19. Lux venit in mundum, etc. 715, 1 : *vers.* 20. Qui mile agit, edit lucem, 173, 1 ; 502. 1. — Cnp. v. 38. Venit hora, m qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei, 327, L — Cap. vin. A. Hæc mulier modo deprehensi est in adulterio, etc. 014, 1 : *vers.* 12. Ego som lux mundi, 199, 2 : *vers.* AG. Quis ex vobis arguet me de peccato? 173, 2. — Cap. xi. II. Lazarus amicus noster dormit, 85, 1.— Cap. xn. 31. Nunc Judicium est mundi, 617, 2. — Cap. xv. 12. Hoc est prvceptuin meum ul diligatis invicem sicut dilexi vos, 265, L —Cip. xvi. 8. Arguet mundum de peccato, 173, 2: *vers.* 33. In mundo pressuram habebitis, 236, 2.— Cap. xx. 15. Si tu sustulisti cum, dicito mihi, AA, L

EX ACTIS APOST. — Cap. i. 9. Nubes suscepit cum, G9Î, 2. Cap. vn. 59. Obdormivit in Do nino, 85, I. — Cap. vin. 23. In felle amaritudinis video te esse, 361, 1 ; A26, 1. — Cap. XIV. 16. Qui non sine testimonio semel ipsum reliquit, etc. 136, 1.

EX EPIST. PAULI AD BOM. — Cip. i. 17. Justus nutem cx fide vivit, 8, 1 : *vers.* Í9. Deus enim illis manifestavit, 673 , 1 : *vers.* 29. Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi per ca quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus cl divinitas, 688, I. — Cip. n. 1. Inexcusabilis es o homo qui judicas, clc. 202.1 : *vers.* A. An divitias bonitatis, clc., contemnis? 509.1 : *vers.* 6. Reddet unicuique secundum opera ejus, 655.1 : *vers.* 8. Qui sunt ex contentione, 178, 1 : uerx. 21. Qui alium doces, teipsum non doces, 102, 1. — Cap. m. 23. Omnes peccaverunt, etc. 240. 2. — Cap. iv. 17. Qui vivificat mortuos, etc. 327, 1. — Cap. v. 3. Tribulatio patientiam operatur, 377, 2 : *vers.* 12. Et ita in omnes homines inors pœlransiit, 398, 1. — Cap. vi.23. Gratia Dei vita æterna, 25A, L — Cnp. vn. 15. Quod enim operor non nilelligo, 219, 2 : *vers.* 18. Non habitat in carne mea bonum, 701, t ; *vers.* 24. Quis me liberabit de corpore mor-

tis hujus? 117, 2; 161, L — Cip. vin. 18. Non sunt con- ii gu c pastiones hujus temporis ad futuram gloriam, etc. 183, 1 : *vers.* 19. Expectatio creaturo revelationem filiorum Dei exspectat, etc. AI5, 2 : *vers.* 28. Electis omnia cooperantur in bonum, 50A, 1 : *vers.* 35. Quis nos sepe- rabil a chántate Christi? etc. 58, I ; 744,2 : *vers.* 36. Propter te mortificamur tola die, etc. 305, 2. — Cap. x. 10. Corde creditur ad justitiam, ore autem eonfc«sio fit ad salutem, 262, 2. — Cip. XI. Í6. Si delibatio sancta est, et massa, etc. 126, 2 : *vers.* 34. Quis cognovit seniotn Domini? etc.215, 1 ; 2GC, 1 ; 495, 2; 638, 2. — Cap. xn. 8. Qui tribuit in simplicitate, 6, I : *vers.* 15. Flere cum flentibus, 72, 2; 590, 2: *vers.* 18. Cum omnibus parem habentes, 477, t. — Cip. x 10. Omnes stabimus ante tribunal Christi, 618, I : *vers.* 14. Confido in Domino Jew, 134, 2.—Cap. xv, 5. Deos patienti® elsolillii, 138, L

EX I AD CORINTH. — Cap. i. 20. Stultam fecit Deus sapientiam hujus mnndi, etc. 338, 2; 573, 2. — Cap. nt. 3. Cum *il inter vos xelus el contentio, etc. 177. 1 : *vers.* 8. Unusquisque propriam merccdein aenpiet,656.2 : *vers.* 17. Templnm Dei sanctum est, etc. 606, 2: *vers.* 19. Sapien- tia hiiijis ninnili stultitia est apud Deum, 99, 1 ; 378. 2: *ibid*. Comprehen.lain sapientes in slulii eorum» 138, I. — Cap. iv. 4. Nihil mild mnsems sum, etc. 115,2; 231,2; 265,1 ; 340, 2 : *vers.* 7. Quid hsbes quod non accepisti? 637 , 2 : *vers.* 9. Spectaculum farti sumus inundo, etc. 26,2: 589,1 **vers.* 10. Nos stulli propter Chrütum, 5G2, 2: *veri*. 12. Maledicimur, et benedicimus, 401, L — Cap. v. 5. Judicavi (radere hujusmodi Satans m interitum carnis, etc. 57, 2. — Cap. vi. 7. Quare non magis injuriam accipitis? etc. 177,2. — Cap. vu. 28. Tribulationem tamen carnis habebunt ejusmodi, 383, 2. — Cip. vin. 1. Srientia inflat, 623, 2. — Cip. ix. 9. Numquid de bobus cura c<t Deo? 734, 2; 743, I : *vers.* 22. Factus sum intir- inis infirmus, 734, t : *vers.* 25. Omnis qui in agone contendit, etc. 41, I. — Cip. x. 13. Fidelis aulem Deus, qui non patietur vos tentaci supra id quod potestis, 31, 2. — Cip. xi. 31. Si noMnelipso* dijudicaremus, clc. 308, 2. — Cap. XIV. 9. Erilis cnirn in aera loquentes, 335, I i *vers.* 38. Si quis ignorai ignorabitur, 150, 2. — Cap. xv. 6. Quidam autem dormierunt, 85, 1 : *vers.* 8. Novissime aulem omnium tanquam abortivo visus est el mihi, 89, 2 : *vers.* 19. Si in hic vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus, 456, 1 : *vers.* 22. In Christo nmnes vivificabuntur,85, 2: *vers.* 32. Ad bestias pugnavi Ephesi, 147, 2 : *vers.* 51. Ommsqui- «leni resurgemus etc. 327, 1.

EX H AD CORINTH. — Cip. i. 3. Pater misericordiarum, cl Deus totius consolationis, 138,1 ;356,2 : *vers.* 12. Gloria nostra live est, testimonium conscienci® nostro, 2i3, 1. — Cap. in. 13. Sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, etc. 281, 1- —Cap v. 10. Omnes nos manifestari oportet ante tribun il Clirhli, 618 L — Cip. vi. 10. Nihil habentes, et omnia possidentes, 793,2.—Gip x, 18. Non qui seipsum commendat ille probatus est, Í.U, 2. — Cip. xi. 23. In laboribus plurimis, 131, 2.

EX EPIST. AD GALAT. — Cip. t. 10. An quaero humi- nibtH placere? 173, 1. — Cip. IV. 19. Filioli mei, quos iterum parturio, 733, 2. — Cap. vt. 8. Quæ seminaverit homo, lue ct metet, f06, I.

EX EPIST. AD EIGIES. — Cap. i. 2. Qui operatur in filhos diflidenli.v, 756, 2 — Cip. n. 4. D*»us qui dives est in misericordia, 167, 2; 415, 2 : *vers.* 14 Ipse e4 pix nostri, ole. 149, I ; 477, t. —Cap. m. 20. Qui potens c>l omnia ficere superabundanter quam petimus aut inlcilli- gimus, 688, I. — Cap. iv. 29. Omnis sermo malus cx oro vestro non procedat, 32, t. — Gip. v. Ii. Nolito commu- nicare infructuosis operibus tenebrarum, 80, I.— Cap. vi. 11. Induite vos armaturam Dei, ul possitis sture, etc. 217, 2 : *vers.* 11. Non est nobis colluctatio adversus car- nem el jangumem, etc« 52, 1 ; 217, i.

EX EPIST. AD PHILIPP. — Cap. i. 23. Desiderium habens dissolvi, etc. 93, 1. — Cap. n. I. Si qua viscera misericordie in vobis, 167, 1 ; vers. 3. Nihil per contentionem, etc. 177, 2: vers. 15. Lucetis sicut luminaria in mundo, etc. 281, 1. — Cap. in. 20. Nostra conversatio iocœlis est, 414, 2; 702, 2; 741, J. EX EPIST. AD COLOSS. — Cap. i. 15. Primogenitus omnis creatura», 890, 2 : wt j. 27. Christus in vobis spes gloria», 415,2: vers. 29. In quo et laboro certando, 13!, 2. — Cap. n. 15. Palam triumphans illas in semetipso, 750, 1. — Cip. tu. 3. Vila rutra abscondita est cum Christo in Deo, 94,1 : rere. 12. Indulte viscera misericordia?, 101,1. -Cip. tv. 6. Sermo rester semper in gratia «ale sit conditus, 159, 2. EX I AD THESSAL. — Cap. iv. 15. In jussu cl voco archangel!, etc. 327, 1. — Cap. v. 2. Dies Domini sicut fur in nocte, 541,2. EX II AD THESSAL. — Cap. it. 10. Mittet illis Deus operationem erroris, 290, 2. EX I AD TIMOTII. — Cap. r. 19. Habens fidem el bonam conscientiam, 557, 2. — Cip. it. 14. Mulier enim seducta in prœvarcatione fuit, 815, 1. — Cap. vi. 7. Nihil intulimus in hunc mundum, etc. 43, 2 : vers. 9. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem cl laqueum diaboli, etc. 29, 2; 354, 2; 375, 1 ; 430, 1 ; 434, 1 : errs. 10. Lucem habitai inaccessibilem, 227, 1. EX II AD TLMOTIL —Cap. it. 14. Noli comendero verbis, etc. 177, 1. — Cap. iv. 2, Argue, obsecra, increpa, 458, 2 : rers. 8. Quam reddet mihi in illa die justus Judex, 229, 1 : *ibid.* lis qui diligunt adventum ejus, 213,2. EX EPIST. AD TITUM. — Cap. t. 9. Potens sil cos qui contradicunt arguere, 173,2. —Cap. it. 13. Exspectantes beatam spem cl adventum gloria» magni Dei, etc. 414,2. EX EPIST. AD HEBR. — Cap. i. 11. Administratorii spiritus, 22, 2. — Cap. iv. 13. Non est ull i creatura invisibilis in conspectu ejus, 23, 2; 301, 2; 521, 2; 561, 1 ; C09,1.— Cap. vi. 7. Terra venientem super se bibens imbrem, etc. 435, I; 523, 2. — Cip. x. 31. Horrendum incidere in manus Dei viventis, 230, 2; 303, 1 : vers. 32. Magnum certamen sustinuistis passionum, 400, 1. — Cip. xi. 4. Abel testimonium consecutus est esse Justus, etc. 309, 1. — Cap. xu. 0. Quem enim diligit Dominus castigat, 40,1 ; 142, 2; 444, 1. — Cap. xiii.8. Jesus Christus heri et hodie, etc. 207, 2 : vers. 9. Optimum est gratia stabilire cor, 125, i : vers. 13. Exeamus ad eum extra castra improperium ejus portantes, 5C2, 2. EX EPIST. JACOBL — Cap. i. 2. Omne gaudium

existimate fratres, etc. 47, 1 : vers. 5. Si quii Indiget sapientia, postulet n Deo, 554, I : *ibid.* Qui dat omnibus affluenter, 6, 2 : vers. 8. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis, 170, 1 : vers. 10. Dives sicut illos fœni transibit, etc. 317, 2: vers. 14. Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus, etc. 85, 1 : vers. 20. Ira viri justitiam Dei non operatur, 385,2 : vers. 27. Visitare pupillos ct viduas in tribulatione eorum, G19, 2. — Cap. ir. 2. Si introierit in conventum vestrum vir aureum annutum habens in veste candida, etc. G20, 2.— Cap. in. 2. Si quis verbo non offendit, hic perfectus est, 7, 2; 49, 2; 179, I : vers. 3. Equis fræna in ora mittimus, 737, 2 : vers. 6. Lingua ignis est, etc., 176,1. — Cap. iv. 11. Qui enim detrahit fratri, detrahit legi, 418,1 : vers. 15. Vapor est a«J modicum parens, 19G, 1 ; 208, 1 : vers. 16. Nunc exultabllil in superbiis vestris, 282,1.— Cap. v. 10. Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, et patienti e. prophetas, etc. 790, 2. EX I S. PETRI. — Cap. iv. 17. Tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei, G08, 1. — Cap. v. Deus superbis resistit, etc. 311,2 : vers. 8. Tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, 25, 1; 107, 2; 713, 2. EX H S. PETRI.— Cap. r. 14. Velox est depositio tabernaculi mei, 736 , 1. — Cap. n. 8. Aspectu ct auditu justus erat, 3, 2. EX I JOAN. — Cap. n. 27. Unctio ejus docet vos de omnibus, 551, 1. —Cap. m. 21. Si cor nostrum non reprehenderit nos, etc. 243, 2; 249, 1 , 336, 2. — Cip. iv. 1. Nolite omni spiritui credere, 775, 1 : vers 4. Major est qui in vobis est quam qui in mundo, 373, 2. EX EPIST. S. JUDÆ. — Cap. i. 35. Soli Deo gloria ct magnificentia, 268, 1. EX APOCALYP.—Cap. u. 4. Charitateni luam primam reliquisti, 662, 1 : vers. 10. Ecco missurus csl diabolus aliquos cx vobis in carcerem, etc. 60, 1 ; 398,2. — Cap. in. 11. Ecce venio cito, 229, 1. — Cap. vi. 10. — Usquequo non Judicas, etc. 175, 2. — Cap. ix. 5. Quaerent homines mortem, cl non invenient cam, 93, 1. — Cap. xiL 3. Ecce draco magnus ct rufus habens capita septem cl cornua decem, etc. 520, 2: vers. 12. Væ terræ et mari, quia descendit diabolus ad vos, C0, 1; 755, 2; 782,2.— Cap. xiv. 13. Beati inortui qui in Domino moriuntur, etc. 85, 1 ; 234, 1. — Cap. XX. 2. El apprehendit draconem, etc. 37, 1 : vers. 12. El judicati sunt mortui, etc. 329, 2.— Cap. xxi. 3. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, 392. 2: vers. 4. Mors ultra non crii, etc. 381, 2. — Cap. xxn. IL Qui in sordibus est, sordescat adhuc, 675/ 1 : vers. 15. Foris canes ct venefici, etc. ^32, i.

INDEX

RERUM ET VERBORUM MEMORABILIMUM

QUÆ IN HOC LIBRO CONTINENTUR.

A.		
Abnegado sui necessaria,	<i>pag. 377, col. 2.</i>	
Abortivus pro non nato censetur, 258, 2:	abortivi qui, et	
quales,	89, 1.	
Abraham spe praemiorum suffultus fuit, 183, 1:	se ipsum	
<i>terram</i> et <i>cinerem</i> vocat, 332, 1:	cum Sara dicitur a	
Scriptura senex, cur?	637,1.	
Absinthium peccati symbolum.	583,1.	
Abundantia rerum terrenarum noxia,	281,2.	
Acceptio personarum invisæ Deo,	300,2.	
Accincti idem qui strenui,	707,1.	
Accincilio fortes decet,	751» 2.	
Accipiter quomodo plumas innovet, 745, 1 :	typus proli-	
cientium et perfectorum,	716, 1.	
Acerba dulcescunt consuetudine,	160, 1.	
Achab cilicio Deum placavit,	863, 1.	
Achiloplielis consilium dissipatum,	138, 2.	
Actio est virtutis indumentum,	571, 3.	
Adolescentia est index futuræ senectutis, 421, t :	adoles-	
centis dies quales,	565, 1.	
Adventus Christi desiderandus,	416, 9.	
Adversa in prosperis præmeditanda, 97, 1 :	adversa* res	
subserviunt justis ad gloriam,	769, 2.	
Adversitas justis prospera iit,	<84, 2.	
Adulatio noxia,	175,1.	
Adulter amat caliginem, 501, 1 :	est timidus et fugax.	
501, 1 ct 2; 502, 1 :	adulterorum pœna* quales, 013,2.	
Adulterium iniquitas maxima,	613, 1.	
Ægros solandi ratio Christianorum,	409, 2.	
Ærurnis cinguntur electi,	359, 2.	
Æ<lus est symbolum laboris el virtutis,	721, 2.	
Æternitas qualis, 6S9, 2 ; 690, 1 :	omnia simul habet, ct	
soli Deo competit, 247, 2; 248, 1 :	æternitalis est utili»	
consideratio,	276, 1.	
Affectus pius est medulla orationis, 271, 2 :	affectus sunt	
animi pedes,	313, 2; 490, 1.	
Afflictio Jobi sine ccssatione, 233, 2:	non e4 addenda	
afflicto, 312, 1 :	non semper ob culpam venit, 130, 1 :	
afflictio temporalis non est signum vitiositatis, 638, 1:		
afflictionis piorum ct impiorum discrimen, 256, 1:	affl.c-	
tiones Jobo gloriosae, 54, 1 :	sunt remedium superbi»,	
647, 1.		
Afflicto insultaro ferinum est, 2S0, 1.	Afflictum affligere	
crudelitatis est,	4M, 2.	
Altercatio vitanda,	177,1.	
Aman repente factus miser,	126, 2.	
Ambrosius spo praemii multum inmorte solabatur, 183, i :		
libere reprehendit Theodosium,	459, 1.	
<i>Ambulare cum Deo</i> quid,	653, 2.	
Amici ficti qui, 405, 2 :	infidi amici cum torrento com-	
parati, 167, 2:	non permanent in tribulatione, 16S, 1.	
Jobi amici quales 99,1 ct 2 :	erant viri probi, 120, 1 :	
amici sunt pauci in adversis, 71, 2:	amicorum affectus	
ægrorum solatium est,	409, 2.	
Amicitia humana fallax, 168, 1 :	vera amicitia unde	
noscatur,	71, 1.	
Amor prolis quantus,	740, 1.	
Angeli dicti <i>filiæ Dei</i> , et cur, 21,2; 710, t ;	erga homi-	
nes munifici, 648, 1 :	inducunt ad poenitentiam. 650,	
1 :	sunt innumerabiles, 514, 1 :	
laudant mysterium		
incarnationis, 710, 2 :	negotia nostra moderantur, 22,	
2:	non sunt mundi cum Deo comparati, 340, t :	
nos ad		
Deum convertunt, 649, 1 :	nos illuminant, 121,2:	
sunt omni studio venerandi, 122,1 :	quomodo assistant	
Deo, ct quomodo sint in loro, 111, 1 el 2 :	sunt milites	
Del, 514, 1 :	preceptores hominum, 121, 2 :	
tutores		
nostri, 121, 1 :	122, 2 :	
angelorum custodia in nocte		
qualis, 672, 1 :	conferentia quillis, 21, 2 :	
varia ange-		
lorum circa homines ministeria, 22, 2 :	angelica no-	
tura qualis; etiam defecit,	115, 1.	
Anima carni serviens misera, 594, 2 :	omnibus potior est,	
31, 2 :	quo pergat a morte , 517, 1 :	
rebus omnibus		
præferenda , 56, 2 :	vento comparata, 558,1:	
anima		
peccatricis fœlor ingens, 185, 2:	<i>animan in manu por*</i>	
<i>lare</i> qui dicantur, 304, 2:	animam pluris facit diabolus	
quam ipse peccator,	156, 2.	
Animus inordinatus sibi pœnaest, 199, 2.	Animus Jobi in-	
fractus,59,2 :	animi demissione mitigatur Deur, 3! 1. 2.	
Antichristus cx sceleribus conflatus,	776,1.	
Antidota amara sunl valutaria,	69, 1.	
Antiphon instituit artem consolandi mœrentes,	355, 1.	
Antiquilas consulenda,	206, 2.	
Anxietas spiritus omnium gravissima,	401, 1.	
Apostoli fulminibus comparati, 529,2 :	gaudebant afflic-	
tionibus pro Christo, 400, 2:	sunl mystici rodi, 528,2:	
sunt mystici ceni,	734, 1.	
Apparitiones spirituum bonorum et malorum quales,	112, 1.	
Appellatio non datur apud Deuro,	529, 2.	
Aqua etiam rupes excavat, 331, 2 :	hieroglyphicum abun-	
danti», 341, 1 :	hieroglyphicum tabulationis, 469, 9.	
aquæ lustralis ritus antiquus, 241, 2:	aquæ symbolum	
foecunditatb, 28S, 2; 466, 1 :	aquarum magna differen-	
tia, 364, 2 :	earum productio mirabilis,	
711, 2.		
Aquila typus hominis contemplativi, 747, 1 :	aquila spiri-	
talis qualis, 747, 2.	aquila* natura et nidificandi ratio.	
746, 1:	aquila varia acceptio,	
748, 1.		
Aquilo serenat acrem,	704, 1.	
Aranea symbolum tabitudinis, illius tela res futilis ,211.	1 ; 212, 1 el 2.	
Arbores quomodo vivant el moriantur,	323, 1.	
Arcturus symbolum cœlestis gloria»,	723, 2.	
Arguere impium potentem difficile, 458, 1.	<i>arguere</i> quid	
significet,	173, 2; 459, 1.	
Armilla quid,	767, 1.	
Arrogantium species quatuor, 637, 2 :	eorum doctrina in-	
flata,	639, 1; 643, 1, 678, 1,	
Arundo symbolum assentatorum,	763, 2.	
Aspectus Del aniinam venustat, 679, 1 :	mortuorum as-	
pectus nos erudit, 459, 2.	Aspectus el auditus pec-	
cati illices,	3,2.	
Astra matutina casui proxima Deo placent,	711,2.	
Ale malefica dea,	25,	

Allii cœli portitor, 231,1.
Atlantes solem exsecrantur, 81,2»
Athli miser exitus, 80, 2*
Attentio Jobi in orando, 366, 2*
Aadorihs non debetur annis, sed moribus, 636, 2.
.fura *tenuti* vox quid significet, 113,2.
Aures audiendi quales, 109, 1.
Aumra solis iustitii qu®, 714, 2 : auror® palpebri quales, 83, 2.
Aurum araris sole gratius, 622, 1 : cur omnipotens dicatur, 480,1 : at symbolum divinæ sapienti®, 545, 1 : etiam regum animos oppugnat, 6S3, 2: non hominis, sed domus gloria at, S3, 2: non satiat hominem, 11, 1. Auri ct argenti proventus quilis, 545 1!
Auster cur sit calidus, 701, 2. Austri interiora qualia, 225, 2; 699. 2.
Auxilium Dei facile, 4S2, 1.
Avarus caput aspidum sugit, 429, 2: cor habet in nummis, 429, 1 :est divitiarum servus, 540, 1 : cst hypocrita, 534, 1 ; insatiabilis, 433, 2. Avari opes male pereunt, 128, 1 : avari chimiras sibi tingunt, 434 , 1 : devorant pauperes, 433, 1 :stint idololatrae cl truciPenti, 282, i cl 2; 537, 2. Avarorum inhumanitas, ct status detestandos, 428, 2 ; 465, 2; 466 , 1. Avaritia expellit omnem virtutem, 433 , 2 : avarili® fœtus pestilentes, 436, 1 : illius tyrannis magna, 282, 1,

IL

Dalma captu difficillima. 767, 1 : non cicuratur, 770, 1.
Bildad promittit Jobo converso omnia prospera et bona prioribus majora, 206, 1 : provocat ad antiquitatem, 206, 9.
Billassaris fatum, 155, 1 ; 417, 2.
Bilious quid, cl unde dictus, 291, 1.
Baptizad nou sunt tenlaliouum expertes, ut docet Jovi inu«, ISO, 1.
Basis terra qualis, 709, 2.
Beatitudini! desiderium ejusdem pignus est, 415, 9.
Behemoth quid significet, 754,1 : typusAnlichrisli,759, 1: typus diaboli, 755, 1.
Bellum hibernus expers induciarum, 180, 1.
Benedicere per anliphrasiu quid, 31, 2 : quid in Scripturis, 28, 1 : benedictio morituri qualis, 570, 1.
Beneficia preterita futurorum arrhæ, 415, 1.
Benignitas Dei in peccatores quanta, 474, 1 ; 509, 2.
Bestie sua quoquo tempora observant, 699, 2 : sanctis obsequuntur, 147, 1.
Blispbcmia quale peccatum , 685, 2.
Boni cl non *boni* definitio,665, 2 ; bona minora pro maioribus expendenda, 515, 2 : numquam in peprcin paran interpretanda, 28, 2: temporalia bona pro salute anim® deserendi, 55,1.
Butyro pedes tacare quid sit, 507, 2.

C.

Calamitates a peccatis cw<mtur, 129, 1 : picta* sunt calamitates hujus vitæ respectu futurorum, 676, 1.Cui liceat imprecari calamitates, 436, 2 : calamitosum est fuisse felicem, 563 1.
Calamus <t symbolum assentatorum, 763 2 : calamus quassatus non confringendus, 312, 1.
Calumnia magnanimitate superanda, 146, 1 : quintum milum sit, 145, 2.
Calumaiantium arma qualia, 412,2. Calumniatoris lingua armata. 141, 1 ct 2.
Cantas mollis animum effeminat, 446, 2.
Cipdium tunic® quale, 594, 1.
Cardines cwlt qui, 470,2.
Carnea id nocte cal lætitia in tubulatione, 672, 2.

Carnales homines vocantur lutei, 117, i; 594, 2 : carnalium dulcedo vermes, 506, 1.
Caro libidinosi dolet, 333, 2 : caro nostra cst exactor rigidos, et est cum discretione regenda, 736, 2. Carnis bellum intestinum, 181, 2 :carnis peccatam abominabile, 393, 2 : putredo, 185, 1 : carnem laceraro qui dicantur, 304, 1.
Cassia qnid, 795, L
Casti organa lascivi® suspenount, 601,2 : sunt hæreditas Dei, 606, 1. Castitas reddit hominem sanctum, 607, 2: cst regalis virtu«, 291, t.
Castigatio filiorum qualis, 411, 1.
Causa cadit quisquis cum Deo contendit, 114, 1.
Cella continuata dulcescit, 578, 1 : cl cst nidus religiosorum, 577, 1.
Celt? quid, 413 1.
Certaminum spcclator Deus, 237, J.
Cervarum partus difficiles, 732,2.
Cetus quid significet, 766, 2 : cur a Deo creatus sit, 772, 1 : non facile potest ah homine capi, 770, 2 : potens in vorando, 778, 1 ; 782, 1 : terret navigantes, 779, 1. Coli min /urities, 778, 2 : illius sternutatio qualis, 776, 2; cetum excoriare difficile, 771,2.
Chaldci prædones, 36, 2.
Charitas aliena bona sua facit, 91, 2: est mensura grati®, 790, 2: lex charitas lex Christi, 265, 2.
Christus egros visitavit dligenter, 410, 1 : cervo assimilatile, 734, 1 : de solis contumeliis in passione queritur, 398, 1 : diabolum alligavit, 770, 2 : Christus est caputEcclesia*, 768,2: est corona B. Virginis, 102, t : cst desiderium sanctorum, 592,2 : flagellis circumdatus, 360. 2; 332, 1 : iu signum expositus chnritatis, 360, 1 : lapis angukaris, 710, 1 : lux in tenebris, cl sol noster, 4, 1 ; 213, 2 : pacem dedit discipulis hæreditatem, 471, 1 : >.cpe flevit, 364, 2. Christi arma cl ornamenta quæ, 753, 1. Christi irati vultus gehenna terribilior, 325, 2.
Christiani expositi in signum persecutionis, 360, 2 : sunt orientales, 13, 2 : inesscm Judæonim comedunt, 128, 2 : ad mortem damnati gratias agebant, 112, 2.
Chrysostoinus (S.) consolator insignis, 353, 2.
Cibi fastidio sunt tristi, 95, 1.
Ciconia pietatis cultrix, 738, 2.
Cilicii antiquus usus, 363, i.
Ciniphcs sunt typus inquietudinis, 159, 2.
Cippus quid ? 313, 2.
Circuitus diaboli qualis, 25, 1 ; 51, 2,
Citimi i symbolum felicitatis, 601, 2.
Cito impetrare non est cerium signum propilmliunis, 83, 1.
Civi»s filionnn Jobi funestissima, 37, 1.
Clementi i elucet in omnibus Dei operibus, 199, 1 : clementia cum severilalc temperanda, 583, 2.
Clypeus poeticus qualis, 180, 2.
Cælum dicitur Dei babilalio, 368 , 1 : est Dei solium, 693, 2 : extenditur super vacuum, 899, t : obsignatur quasi liber, 293, 2. Cu lum cl terra ulci<cunlur implosi 438, 2. Cœli contemplatio ad Dei cognitionem ducit, 669, 2. Cœli cursus Dei nutu sistitur, 223, L Cœli ordo mirabilis, 724, 1. Ocii symphonia qualis, 727, 2; 798, 1. Cœli enarrant gloriam Dei, 224, 1 : sunt solidi, 709, L Ociorum ornatus a Deo est, 526, 2.
Cogitatio srumnarurn erumnîs gravior, 158, 1. Cogitationes hominum timide æe fallaces, 138, 1 : omnes not® Deo, 311, 1; 327, 1 : sunt cordis possessiones, 379, 2 : sunt radices operum, 211, 1; 394, t : cogitationes terrene dissipantur morte, 379, 2.
Cngnilio Dei ex creaturis qualis, 285, 1 ; 693, 1 : cognitio grati® pendet a nullis qu® possunt fallere, 235,2. Cognitio sui altera regeneratio, 389, 1 : est difficillima, 'l.cd utilis, 297, 1 ; 328, 2 ; 089,2 : esi gradus cxalUlio-

nis, 707, 1 : est fundamentum virtutis, 708, 2 : scientiarum maxima, 193,1 ; 310, 2.

Collum crassum est signum fortitudinis, cl collum erectum superbis, 778,L

Coluber tortuosus quid signet, 527,2-

Columba hlcrnglyphicum simplicitatis, 96,t.

Columns cœli quæ contremiscant, 525, 1 : column@terr@ qurnam, 222,1.

Commiseratio post calamitatem opportuna, 791, 2.

Compunctio inducit pœnilcntlatn , 787, 1. Compunctionis motiva quatuor, 646, 2: utilitas, 193,1.

Concordia improborum contra Deum, 775,2; 776, 1 : in cœleslibus quanta, 511, i : cordis et linguæ debet esse concordia, 262, 2.

Confessio delictorum panacea, 306,2 : quomodo fleri debeat, 190, 1 : confessio humilis placai Deum, 650, 1 : sit spontanea, 629, 2.

Confidens in Deo arbori fructifer@ assimilatur, 166, 2.

Congressus hominis cum Deo impar, 242, 2.

Conqueri de Deo potest nemo, 399, 2.

Conscientia bona fiducia fundamentum, 2 Í9, 1; 297, 1 ; 336, 1 : reddit audaces, 370, 1 : mala conscientia timidos reddit, *ibid.* : est tortor sui, 343, 1 ct 2 : conscientia pura, in morte segura, 275, 1 : conscientia bon@ jubilus, 21G, 2 : securitas, G33, 1 : conscientia cruciatus morte acerbinnr, 553, 1 : testimonium quale, 234, 2; 243, 2 : tranquillitas magnum bonum, 480, 2 : tribunal quale, 486, i : prae omnibus consulendum, 641,1. Conscientiam examinandi ratio, 192,1 ; 308, 1 ; 310, 2.

Consilium Dei absconditum, 785 , 1 cl 2. Consilia Dei sunt hominibus arcana, 495, 1; 498, 2 : consilia impia tandem fiunt manifesta, 294, 1 : 139,1. Consiliarius qualis esse debeat, 290, 1 ; 408, 1 : consilarii infidi quales, 408, 1.

Consolandi modns quis optimus, 72, 1 : munus quale, 355, 1 ; 350, 1, 583, 2 : experientia discitur, 386, 1 ct 2: consolatio sequitur afflictionem, 618,2 Consolator dicitur Deus, 197,2; 356, 2. Consolutores Jobi medici futiles, 298, 1 : medici onerosi quales, 351, 1.

Consortii mali damna quanta, 3, 2.

Constantinus Magnus quam fuerit diligens, 685, 2.

Consuetudo peccandi pessima, 160, 2; 288, 1; 388, t.

Contemplatio cum actione coniungenda, 184, 2 : cst mysticum sepulcrum, 93, 2.

Contendere cum Deo temerarium, 219, t; 220, 1; 2:6, 2; 748, 2.Contentio cum Deo perniciosi. 749, 2; 787, 2. Contentio fugienda, 177, 1 ; 178, 1 ; 242, 2 : quam sit indi. 177,2

Contumelia toleratu gravissima, 397, t 2 : contumeliis non respondendum, 30, t.

Conventus olim in portis haberi soliti, 568,2.

Conversatio interior cum Deo qualis, 566, 1 : conversatio qu ilis esse debeat, 582, 1.

Conversio ad Deum triplex, illius e/Tectus, 649, 2; 650, 2: non differenda ad finem vit@, - 716, 1.

Convivia quæ bona sint, 14, 2 :conviviadie non noctis sint opera, ct qui frequentanda, 15, 1.

Cor Deo patet, 609, 2; 784 1 : divinis inspirationibus aperiendum, 578, 2 : cst hominis principale, 556, 1 : pertinet ad intellectum, cst radix consilii, et symbolum vii@ deiformi*, 279, 2; 367, 1. Cor principis in manu Dei, 294, 2. Cordis cl linguæ concordiasit, 262, 2.

Cornu quid in Scriptura significet, 363, 2.

Cornustibii quid, 795, t.

Corona preparala qui perdatur, et corona alterius qui capiatur, 963, t.

Corpus hominis qualiter formatum, 240,1 ; 250, 1 el 2; 251, 1 cl 2 : non est upus diaboli ut volunt iii.uhc lit i, 181,2: est anim@ career, 117, 1; 191, 1 : est domus lutea, 116,2; 251,1 cl 2 : exemplar optime symmetric,

250, 1 : in pulverem rcsoivendum, 251,2; 252,1 : corpus mentem aggravat, 117, 2: e<t tabernaculum anim@, 392, 2. Corporis prostratio qualo signum, 421, 1. Corpora damnatorum inconsumpta, 432, 2.

Correctio adhibenda non temere, sed opportune, 730, 1 : correctio aliorum difficilis, 299, 2 : esi amanda, 300, 1: correctio Dei utilis, 142,2; 786, 1 ; correctio etiam adhibenda cui scitur non profutura, 637, 2 : correctio proximi quibus incumbat, 299, 2.

Cortices arborum cibus aliquorum, 586, 2: qui spiritaliter mandent, 587, 1.

Curvus est symbolum ingrati et pullos deserit, 730, 2; 731, 2 ; corvorum pulli a Deo nutriuntur, 176, 1.

Cralo cujutvis bestiae conditionem hominis conditioni praeferit, 374, 1.

Creata omnia veterascunt, 580, 1. Creatur@ ad Creatorem nulla est collatio, 218, 2. Creatur@ annuntiant Conditorum suum, 265, 1 ; 283, t ; 560, i : quasi hymnis Deum laudant, 284, 1 : sunt arma Dei, 288, 2.

Crimina sunt sentes, 588,1.

Crux cathedra sapienti@ Christian@ : sapientia in mysterio est Christus crucifixus, 562, 1.

Cucurbita symbolum inanitatis, 349, 2.

Cupiditate* strenue debellanda. 182,1.

Custodia Dei firma, 199, 1 ; 373, 2 : custodia angelorum in nocte, 672,1.

D.

Daemon ad nocendum promptus, 34,2 : amat otiosos, 764, 1 : astulus lentator, 35, 2 : concilium sanctorum reveretur, 33, 2 : est mendax astrologus, 774, 1 : fit custos virginitatis, 57, 2 : frustra Jobum afflixit, 53,1 cl 2 ? esi impostor, 114,2; '58,2 : in malo obduratus, 778, 2 i in morie sævil ,108, 1 ; 277. 2 : Jobi custos constituitur, 57, t et 2 : ml potest sine permissu Dei, 31, 1 ct 2; 33, 2: 38, 2 : nullis armis obstinatio ejus cedit, 779,2 : omnia facit ut noceat, 114,2 : cst piral@ similis, 781, 1 : sancto cœlui sc ingerit : 52, t : sanctis potissimum inhiat, 781, 1 et 2: se cuique accommodat ul fallal, 3S9, t : semel vicius non cessat pugnare, 51,1 : tenebris involvit omnia, 763, 2; 764, 1 : vigilantissimus est in nostram perniciem, 25, 1 et 2. Dæmonis constantia in lentando, 759,2: illius fortitudo in lumbis, 757, 2 : *temonis ossa* vocantur tealalioncs, 759, 2.

Demonos in malum conspirant,38,1 : ubique latent in insidiis, 180, 2.

Damnati frustra optant dies pristinos, 568, 1 : in malo obdurati, 778, 2 : moriuntur ubi vellent vivere, cl contra, 438, 1 : parum de posteris sunt solliciti, 455, 1 : puniuntur sine misericordia, 543, 2 : eorum pœnæ sunt perpelu@, 432, 2.

Daniel vir desideriorum, 592, 2.

David in omni necessitate cilicium adhibuit, 363, 1 : pr@ zelo deficiebat animo, 441, 2.

Deceptores Deum non latent, 289, 2.

Decretum Dei nemo potest impedire, 492, 2. Decreta Dei ælcrna, 690, 2 : immutabilia, 645, 1.

Defectus obliterandi probis operibus, 749, t.

Defuncti memoria recolendi, 460, 2 : eorum hæreditas putredo et vermes, 383, L

Delici@ peccati vertuntur in fel, 426,1.

Delicta omnia notantur a Deo, 312,2.

Delphinus symbolum vigilantia), 685, 1.

Denarius nola perfectionis» 898,2.

Derideri ab amico durum, 280, 1.

Descensus in puncto qui fiat, 447,2.

Desiderium cadeste non repentur a carnalibus, 549, 2i nec ab avaris, 550, 1 : desideria pia sunt anim@ vita, 592, 2 : sunt signum grati@, 435, 2.

<i>Desolatio</i> civitatum esi Dei flagellum, 347, 2. Desolationis tempus vacuum, 183, 2.	795, 1 : dies peccati detestanda, 77, 1 et 2; 79, 1 : perditionis manet impios, 458, 1 i pro calamitate sumitur, 396, 1. Dies animæ sunt virtutes, 350, 1 : dies antiqui recogitandi, 460, 2 t dies nostri similes mercenarii, 182, 2 : dies suslinentiæ sunt) proprie] nostri, 77, 2: vitæ dies cursori similes, 238, 2; 320,2.
<i>Destruere et (edificare</i> quid, 287, í.	Diluvia ab irato Deo immissa, 289, l.
Delnctor tres simul lædil, 141, 1; 175,1 : detractores quales, 81, 2; 407, 1; 411, 2.	Diogenes vanæ gloriæ mancipium, 211, l.
Detrimenta hujus vita» parvi facienda, 383, 1.	<i>Disputare cum Deo</i> quid, 297, 2. Disputationes quomodo instituenda», 178, 1.
Deos auctor temporis el supra omne tempus, 495, 1 : cordium scrutator, 781, 9 : custos hominum maxime pernitentium, 199, 1 : etir diabolum suscitet contra nos, 772, 1 et 2: dissipat conatus impiorum, 138, 1 : dominium habet perfectissimum. 268, 2 : csl oceanus consolationum, 138,1 : est pator pauperum, 573, 2 : est patronus egenorum, 140, 2; 142, 1,621, 2 : esi totus oculus cuncta perlustrans, 301, 2; 471, 2 : etiam de improbis moretur bene, 474, 1 t etiam dilectis se abscondit, 251, 2; 595, 2 : etiam duin ferit pater est, 68, 2 : etiam jiBtillas judicabit, 232. 1 ; 240, 1 : exaudit invocatus, 489, 1 : expers iniquitatis, 233, 1 ; 216, 1 ; 654, 2 : gloriat in sanctis suis, 20, 2: Incomprehensibilis, 266, 1 ; 688, 9; 689, 1 ; 691, 1 : immen<us, 266, 2 : aeternus, 247, 2; 248, t : Invisibilis, 226, 2; 227, 1 ; 488, 1 : invocandus in necessitale, 133,2Judicium judex, 618,1 : juMus judex, 158, 1 ; 630, 2; 631, 1. Medicus dum tribulat, 143,1 ; 157, l : multipliciter nos erudii, 673, 2: naturæ lamine cognoscitur esse, 283, t : nemini quidquam debet, 773, 1 : non opus habet nostro consilio, 719,1 : non passim omnes exaudit, 674, 1 : non permittit diabolo quod vult, 773, 2 : non potest corrumpere iudicium, 657, 1 ; 659, 1 : non tenetur uti forma Juris terreni, 662, 2 : nullius auxilio eget, 518, 2 : nunquam affligit aliquem injuste, 492, l : nunquam deserendus, 491, 1 ? nunquam suos deserit, 255, 1 : occultus ct ineffabilis, 701, 1 : omnia videt, 246» 2; 609, 1 : omnipotens, 135,1 ; 268, 1 : ordinis auctor cl omnior, 724, 2: qua ratione sit altissimo®, 469, 2 : quxrendusa elione cl contemplatione, 133.2: reddit cuique pro t irJ.is 655,1 : regit mundum, 657, 1 : replet omnia, l entia-rum Dominus, 285, 2: 463, t : scutum ir.expugnnbile, 134, 2 ; 144, 2 : sibi ipsi sufficit, 655, 1 : ubique adest, 267, 1; 470, l; 521,1 ct 2: videt omnia, 246.2; 80!, 2. Deo debentur omnia referri accepta, 691, 1 ! nihil absconditum, 52!, 1 : soli innitendum , 481,1.	Dives aut iniquus, aut iniqui haeres, 348, 2 : dives pius ab avaro qui differat, 30, 2. Divites ægre moriuntur,535,1: sunt dispensatores, non domini, 467, 1 : sunt in morte inanes, 453, 2 : non sunt liberi, 735, 2: obligantur nd opera misericordiæ, 466, 2 : divites sæculi qualos, 535, t.
Dorotlo vera non nisi suspiriis ct lacrymis obtinetur : illius pabulum fletus, 96, 1 ct 2.	Divitiæ curas partant, 430, 2 : fluxa non sunt in nostra potestate, 451,2 : malo part® dilabuntur, 348, 2; 427, 1 : mentem obtundunt, 317, i : nil prosunt avaro, 432,1 :non habentur sine amaritudine,801,2: non sunt mate, sed earum cupiditas, 30,1 : non sunt stabiles, 317,2: nubem exhalant sordidarum affectionum, 428, 1 : olim sepeliebantur cum defundis, 88,2 : quæ minus noxiæ sint, 10, 2 : quando prosint vel obsint salutis, 29, 2 : senectutem accelerant, 443, 1 : sunt steriles vidulum, S5l, 2 : sunt arma iniquitatis, 346, 1 : densum lutum, 428, l : sunt fragile fundamentum fiducia», 622, 2: sunt retia diaboli, 317, 1; 375, 1 : vomitus fortune, 429, 2 : divitiis fidere stultum est, 44, 2.
Dextera symbolum potenti® et auxilii, 327,2.	Docendi modus Dei qualis, 647, 2. Doceri ab imperito periculosum, 399, 1 ; 673, 2.
Diabolus a Christo captus, 770, 2 : ad fallaciam compositus 191, 1 ? est archipirata, 181, 1 : avi comparatur, 132, 1 : bona extenuat, 28, 1 : celo et draconi similis, 190.2 : circuit ut explorator, 25,1 : cognitu difficilis, 774.2 : cur dicatur non esse, 393, 2t diligens venator animarum, 782, 1 : dux superborum, 346, 1 : elerlis maxime insidiatur, 23,1 : est caput impiorum, 768,2 : inducit egestatem spiritalem, 778,2 : leo rugiens, 107,2: morosus in tormentis inferendis, 60, 1 : mortis memoriam nobis obliterare conatur, 777, 1 : nunquam dormit, 593, 2 : observat cujusque propensionem, 760, 1 : omnia in malam partem trahit, 56, 2: peccatorem ligat, 238, i t pœnas inferni extenuare conatur, 783,1 : quomodo capiat homines, 766, 1 : quomodo examinetur a Deo, 23,2 : quomodo sit principium viarum Dei, 760,2 : res viles ut splendida proponit : 777, 2 : est rex superbi®, 783, 2: seducit amplis promissis, 375, 1 : suaviter cantando decipit, 760, 1 : sub specie necessitatis laxitatem inducit, 778, 2 : superatus magis timendus, 780, 1 : terram perambulat, 24, 2. Diaboli fortitudo in quo sila sit, 760, 1 : manus quovis tormento gravior, 59, 2 : illius potentiam Deus reprimi, 761, 1 cl 2; 762, 1. Diabolum suscitatur qui ad perfectionem aspirat, 82, 2.	Doctoris munus quale, 543, 1. Doctores exemplo docere debent, 413,2 : doctores mali quales, 292, 2; 666, 2. Doctrina captui auditorum accommodanda, 581, 2 : non temere ostentanda, 623, 2 : doctrina spiritalis non tenero effundenda, 523, 1 : doctrina vera redolet humilitatem, 648, l.
Dies «nlonomislicc iudicium extremum, 229, 1 : mortis sanctorum felix, 77, 2 i dies nativitatis a mundanis celebrator, 78, 2. Cur prima Jobi filia dicta sil <i>Dies</i> ,	Dolor Jobi inconsolabilis, 356, 2 : doloris signa externa cum virtute consistunt, 41, 2; 96, 1*
	Dolus malus injure prohibitus, 170,2.
	Domus spiritalis virtutibus construitur, 197,1. Domus impiorum tinca consumuntur, 213, 1 ; 393,2; 539, 1.
	Dualitas est causa dissensionis, 13, l.
	Dulcedo impii desinit in vermes, 506, 1.
	Duplices exosi, 263, 1 ; 417, 2 : duplicitas cxecebrabilH, 170, 1 ; 2G3, 1.
	AuaCcuXix quantum malum sit, 290,3.
	Ecclesia auroræ comparatur, 84, 1 : est vestimentum Chriiti, 591,1. Ecclesia luctus qualis, 357, 2.
	Educatio filiorum maximi momenti, 445, 2; 446, 1 : mala educatio viros effeminat, 423, 2 : educationis liberorum neglectus quam sil noxius, 18,2; 19, l.
	Egestas multis occasio lenalalionis, 778, l.
	Electi etiam inter gentes inventi, 4, 2; 359, 2 : hic marcescunt ut in æternum floreant, 593, 1.
	Eleemosyna est genus sacrificii, 621, 1 : tollit peccatum, 150, 2.
	Elementa sunt quasi Evangelia, 2S3, 2 ; 559, 2.
	Elephas qualis bellua, 754, 2 : ad naturam hominis accedit pr® cæteris, 755, 1 : est animal voracissimum, 762, 2 : quo cibo vescatur, 756, 2. Elephantis bibacitns magna, 764, 1 : illius cauda qualis, 758, 1 : illius robur in quo silum sit, et vis ejus cx umbilico, 757, 1. Elephantes quibus locis delectantur, 763, 1 : quomodo capiantur, 765, 2 : sunt turrigeri, voraces cl bibaces, 757, t ; 764, 1.
	Eliæ zelus inflammatus, «bi;

S ii

F.

Galli intelligenti»* qualis,	726, 2 ; 727, 1.
Gaudium Dei infinitum, 690, 2: gaudium justorum quantum , 69, 2 ; 216, 1 : gaudium Deus admiscet tribulationi,	672,1.
Gemitus Jobi dolore minor,	154,
<i>Genethlion</i> unde dicatur,	179,
Gigas pro quo sumatur, 362, 1 » gigantes qui sub aquis gemant, 520 , 1. Gigantes sunt principes ei tyranni, 520, 2 t sunt typus superborum, 345, 2: unde dicti et quales,	472, 2.
Glaciei concretio qualis,	723, 1.
<i>Gladius</i> pro supplicio ei vindicta,	417, 2; 761, 2.
<i>Glarea Cocyti</i> quid,	461, 1.
Gloria Dei nostris miseriis opponenda,754, t • propriis commodis prohibenda, 92,2 t gloria humana fallax et caduca, 317,2; 318,2: gloriari de puritate sua nemo potest, 339, 2 • gloriari in gladiis et vilificare solitudinem, quid, 86, -; gloriatio in scelere pessima, et in justis cavenda,	270, 2; 271, 1; 707, 2.
Gratia Dei sola stabiles facit, 116,2: csl anim® vita. 253, 2; 254, 1 : grati® status ueinini perspectus,absque speciali revelatione divina,	235, 1.
Grati® Deo in adversis agende, 69, 1 : gratiarum actio afflictiones alleviai,	42, 2;313, 2.
Gratitudini* nota qualis,	47, 1 ei i.
Gressus proborum perficiuntur,	
<i>Gurges</i> quid,	691, 2.
Gustus refugit insulsa,	159, 2.

n.

Habitare in civitatibus desolati*, quid,	847, 2.
Habitu* <u>iil vestigia actuum procedentium,	490, 1
Hærelici nituntur falsis fundamentis, 665, h 721,2; 788	
1 : sunt contentiosi, ct onagris similes,	159,1; 177, 9.
Halitus leonis teter ct gravis,	160, 1.
Harpocrates silentii deus,	442, t.
Hebrous populus mari comparatus,	713, 1.
Helluonis angusti® quales,	435, 1,
Hereditas nostra non datur in Lac vita,	M7, 1.

Hippomenis insignis severità* in filia in in adulterio «lepre» · bennm,	614,2.
Hirundines infidi amici symbolum,	405,1.
Hispani dum aurum quærunt, veram fi«lcm in Indias in- vehunt,	517,1.
Ristori® utilitas,	208,1.
<i>IJodie</i> el <i>heri</i> quid in Scripturi*,	207,2.
Homo bulla. 195, 2: compositus Deo non Justificatur, 219, 1 : consumitur sicut vestimentum, 314, 2 : creatus ad laborem, 130, 2; 133, 2: duplex non cst integer, 6, 1 : homo esi Dei tabernaculum, 506, 1 : evanescit ul nubes, ISO, 1 : ct se nihil est, et potest nihil, 165, 2: homo felix a se calamitoso diversus, 72, 1 : csl forma- tus ad Dei imaginem et similitudinem, 6(2, 1 : homo est herba» similis, 195, 2; 316, 2: incertus, an a Deo exauditus sil, 232, 2 : esi ipsa calamitas, 401, 2: nas- citur in peccato ct exosus Deo, 3 40, 2 : nescit quid sibi prosit vel obsit, 227, 2 ; csl putredo cl vermis, 516, 2 : quomodo spiritaliter reviviscat, 323 , 2. Homo super- bus est vacuus, 270,2: transii in imagine, 39 4,2; 422,2 : est vanitas cl vapor, 208, 1 : est vas cinerum, 332, 1 : vilis Deo comparatus, 515, 1 : homo universa vanitas, 269. 1 cl 2; 270, 1 : ul flos perit, 189, 1. Hominis ma- gnificatio mira, 196, 2; hominis obliviosi Deus memor est, 196, 2; ejus structura mirabilis, 252, 2: 284, 1. Homini impressa Dei similitudo, 673, 1. Homines vere a diabolo oppugnantur, ct ab angelis defenduntur, 21, 1 ct 2 : ignorant consilia Dei, 495, 1 ; 498, 2: ut fo- lia cadunt, 311,1 : malum est hominibus placendi stu- dium,	173, 1.
Hospitalitas Jobi quanta,	628, 2.
Humiles a Deo eriguntur, 119, 1; 678, 1 : cos exaltat Deus quia solam illius gloriam quaerunt, 137,1. Humi- lians so exaltatur, 483, 2. Humilitas coram Deo nos exaltat, 197, 2 ; 678, 1 : Deo placet, 595, 2 : csl segura, 709, 1. Humiliter agendum cum Deo,	231, 1.
Illus patria Jobi ubi sila, et qualis,	3, 1.
Hyades doctores,	235, 2.
Hypocrisis quid, 211,1 cl 2 ; 307,2; 681,1 :a Deo alienat, 214, 2: iniquitas maxima, 587, 1. Hypocrita cst impius cl iniquus, 533, 2 : futilis cl stultus, 213, 1; 351, 1 : hic cl in fuluro sæculo miser, 535,1 : laboral sine fructu, 213, 1; 741,1 ct 2 : csl martyr diaboli, 211,2 : non habet fiduciam orandi, 536, 1; 681, 1 : scirpo compa- ratur, 210, 2; 213, 2 : sterquilinio similis, 422, 1. Hy- pocrite congregatio sterilis, 351, 1 : illius regimen cst poma peccantium, 663,1 et 2. Hypocrita» habenl mor- tem infelicem, 681, 1 : operibus suis torquentur, 423, 1,	
Ibicum natura ct mores,	739, 1.
Idololatria non divinam sed suam gloriam perdii, G70,l.	
Idolum nequit consolari,	298, 1.
Ignatius (S.) aquila cœtestis,	748, 1.
Ignis inferni qualis, 437, 2. Ignis utilitas maxima, 51G. 1 : ignis est symbolum sapientiæ,	550 2
Ignorantia affectata pessima,	664
Imaginatio ærumnæ ipsainct ærumna gravior,	191
Imbris dominatus penes Deum est,	523
Immisericordes non reperient misericordiam, 497. 2; 506, 1 : peribunt in die iræ,	169, 1
Immodestia in templis quantum mali sit,	31» 1
Immundities tactu maxime contrahitur,	616, 1
Immutatio sumitur pro resurrectione gloriosi,	326, Q
Imperfectorum semita? involuta?,	171, 1
Impius Deum oppugnat, 345, 1 : elevatus deprimitur, 411, ' ; inferis gratus accidit hospes, 461,2 t malis suis circumdatur, 344, 1 e li. Impii radix excscinditur, 349,1; 394, t. Impii abutuntur patientia Dei, 507, 2: carnem poscunt, el animam negligimi, 507,1 : Denm a sc repel-	

hint, 450, 2 : exterminantur, 214f 2 : facile pereunt, 118, 2; 119, 2 : non implent dies suos, 350 , 1 : non reverentur Deum, 473, 2 : non sunl in memoria Dei, 506. 2 : putant sen Deo non videri, 471,1 : sæpe the- saurizant justis, 128, 1 ; 538, 2 : sibi ipsis subvenire nequeunt, 118,2 : sicut fumus pereunt a Judicio, 169, 2: subito succidentur , 118, 1 ; 5 »7, 2 : sunt in malo con- cordes, 775, 2 : sunt sicut pale® ante faciem venti, 453, 2 : sunt stulti ct ignobiles, 588, 2 : tabescent in judicio, 454,2. Impiorum lilii egestate atteruntur. 127, 2:423, 1: malo pereunt, 350, 2 : impiorum porlio ma- ledici*, 504,1 : eorum superbia pauperes nllligil, 377, 1. Impios hic nnn puniri malum est signum,	4(3,2.
Importunitas ubique noxia,	114, 1 ct 2.
Improbilas unde dicatur, 353.1 : improbis dulcescit ma- lum,	4*2», 2.
Impunitas impiorum plurimos offendit,	499, 1.
Inauris symbolum obedientia»,	792, 2.
Incertitude grati® magna, 235, 1 : incertitude mortis ti- morem Dei suadet,	228, 2.
Indi una cum auro c tenebris ignorantiae educti,	546, 2.
<i>Indui</i> quid proprie significet,	185, 1.
Indulgentia perdit liberos,	445, 1.
Infernus csl locus miseria?, 259, 2 : confusionis et borro- ri*, 260, 1 : est officina dolorum , 326, 1 : profundissi- mus quis, 383, 2. Inferni æslus el frigus quale, 504, 2; 505, 1 : inferni consideratio amuletum peccati, 325, 2 : locus qualis, 43S, 1 : tenebra? quadruplices , 259, 2. <i>Inferni</i> nomino quid significetur,	3*5, 1.
Infirmi non est medico praescribere modum quo cure- tur,	143, 2.
Ingenio et scientiæ non præfidcndum,	621,1.
Ingratitudo Israelilanim in Deum, 471, 2: ingratitude maxime infamo vilium, 32, 1 : siccat iluenla gratiarum, 210, 2.	
Inhumani a societate hominum excludendi,	465, 2,
Inimicus quomodo diligendus,	627, 1 ; 686, 2.
Iniquitas bibitur ul aqua, 340, 2: dolorem parit, 106, 1 ; 288, 1 : semper timida, 343, 2: subservit probationi electorum, 488, 2 : e4 tenebricosa, 719,1 : iniquitates virum venantur, 20!, 2. Iniquus facile desperat, 344» ! : semper dolet, 342, 2: iniqui sunl corpus mysticum dæmonis, 762, 2: vocantur divites,	456, 2.
Injurias reponere pusillorum cst, 400, 2: qui injurias tacendo sustinet Deum habet defensorem,	706, 2.
Injusti quæ pararunt alieni rapiunt, 612, 1 : injustis gra- via sunt verba justorum,	202, 2.
Innocenter pali præslal quam nocenter, 360, 1 ; 371, 2. Innocentes pauci volunt pali, 53, 1 : innocentes hic nulli patiuntur, 237, 2. Innocentia Jobi irreprehensi- bilis, 173, 2: sæpe Dei testimonio probata est, 368, 2. 369, 1 : sibi aliisque fuit utilis,	483,
Inquilini qui sint,	405,
Insensibilitas non est virtus,	165,
Insidiatores suis retibus capiuntur.	139, 1
Insomnia sunt mali ominis,	380,
Inspiratio divini est verbum absconditum,	110,
Intentiones quoquo Deus trutina!, 232, 2; 241, Invidi palpant in meridie, 110, 1 : sunt imitatores dia- boli, et subito pereunt,	56, 2; 125, 1.
Invidia est vitium pusillorum, 124, 1 non est in cœlo, 91, It destruit suum possessorem, 123, 1. Invidi® re- medium est contemptus terrenorum,	125, 1.
Inundationes aquarum terribiles,	288, 2.
Ira pro moerore ac animi ægritudino, 154,2. Ira Dei for- midabilis, 229, 2; 622, 1: reservata gravior, 329, 2; 330, 1 , 720, 1 : variis symbolis expressa, 229, 2 : mari et vento comparata, 106, 2 ; 713, 2. Ira occidit animam, 123, 2; 385, 2 ; possessorem suum destruit, et vix distat ab insania,	123 1 et 9.
Iracundus sibi ipse nocet,	385, 2.

Irrisiones Impiorum conlemnendr, 377,1. Imiorum Jobi
ferina Indoles, 585, 2; 586, 1.

J.

Jactabundus est omnibus odiosus, 270,1. Jactantia sui ip-
sius insipida, 637, 2.
Jecur csl officina sanguinis, et designai locupletes, 86!, 2:
Ecclesia» jecur quando effunditur, 361, 2.
Joannes Baptista (S.) cilicio usus csl, 863, 2: Christum
inundo indicavit, 550, 1: cur nemo illi similis, 27, 1.
Job quis cl quando vixerit, *Præfat.* i.x : ab uxore neglec-
tus cl contemptus, 42, 2 : ad iudicis munus a natura
comparatus, 57!, 1 : ad nihilum redactus, 592, 1 : æqui
rectique tenax, 629, 2: a propriis servis despectui ha-
bitus, 405, 2 : amicos Deo conciliat, 788, 2; 789, 1 :
Christi figura perfecta, 406, 1 : fuit circumdatus afflic-
tionibus, 063, 2: contemplor rerum inaniam, 624, 2 :
contemptus el illus, 588, 2 ; 580, 1 ct 2: contra Sa-
lonam inducitur in duellum, 27, 2 : coram Deo cl ho-
minibus virtute fulgebat, 571, 1 : cur in sterquilinio
sederit, et lesto saniem raserit, 60, 2; 61, 1 cl 2; 62,
2 ; 63, 1 : datur in mediatorem, 788, 2 : eloquens rhe-
tor, 300, 2 : erat oculus caeco ct pes claud, 572, 1 :
erat pater pauperum, 572, 2: cx qua uxore posteriore,
filios genuerit, 701, 1 : exemplum pœnitentiæ. 787, 2:
igne tribulationis excoctus, G10, 1 : iu amicis excipien-
dis humanus, 792, 1 : in exemplum nobis datus, 796, 2:
in quo insipienter locutus sit, 785, 1 : in signum expo-
situs toleranti®, 360, 1 : in summis doloribus cilicio
usus, 363, 1 • in verbis consideratus, 75, 2: in verbis
non peccavit, 48, 1 el 2 : oral longævus, 796, ! «t 2:
nngnus inter orientales, 13, 1 ct 2 : mala recipit pro
bonis, 599, 2: miserorum causas investigabat, 573, 1 :
inœrenliuin consolator, 583, 1 : nihil cx impatientia
dixit, 75, 2: non crai servus divitiarum, sed dominus,
625, 1 : omnia recepit duplicia, 793, 2: pabulum ver-
mium, 593, 2 : p.ictum in it cum oculis, 602, 1. Deo
chorus fuit, ct perfectissime rodus ac justus, 5,1 ; 8, ! :
perfectissime sanctus 27, ! : prophetico spiritu dolatus,
787, 1 : proverb um infelicitatis, 375, 2: qualiter uxo-
rem reprehenderit, 66, 2 : quanto tempore vexatu* fue-
rit. 61, 1 ct 2 : quantum profecerit Dei monitione,
78G, 1 : quibus armis decertaverit, 61, 1 ; 64, 2; 65.
1 : fuit recti tenax, 611, 1 : restitutus pristina) felicitati
iterum agnoscitur ab amicis, 791, 2. Effli rex et sacer-
dos, *Præfat.* Lxi : spectaculum Deo gratissimum, 58,2 :
lentatus Deum glorificat, 69, 2 : 70, 1 : tribulationibus
circumdatus, 590, 1 cl 2 : typus Christi, *Præfat.* I x i i i u
Jobi commiseratio in afflicto eximia, 599, 1 : illius
fortitudo quanta, 40, 1 : ejus genus ct familia, ct illius
in servos@quitas, 617, 1 : ejus tnœror ingens, C00. 2:
ejus verba non indignationis, sed doloris, 156. 2. Jobi
fiber esi vera historia, cl canonica) auctoritatis, diffici-
li* cl obscurus. *Præfat.* I x i. Jobo cur nemo similis di-
catur, 27, 1.
Jordanis viros sanctos designat, 701, 2.
Joseph exemplar divinæ providentia), 139, 1.
Josué solis cursum stetit, 223, 1.
Judæorum inaluin ex umbilico incircumclso, 750.1 : eo-
rum messeci comedunt Christiani, 123, 2.
Judas apostolaluin amisit, et l i queo se suspendit, 353, J ;
662, 2.
Judex Dei nullus 243, 1 tab ira sibi caveat, G83, It mu-
nera recuset, G83, 2 : persono non accipiat. 681. 2 :
sit incorruptus, 660, 2. Judices pupillorum ct vidua-
rum brachia sint, 468. 2 : sine oculis cl mSnibu* cur
pingerentur, 238.1. Judicum perversio quantum mali,
ct eorum dignitas quinta, 290, 2.
Judicium Dei nb humano diversum. 369, 2 : in memoria
sanctorum, 319. 2: irrefragabile, 617, ! • 661, 2 : tre-
mendum, 201, 1 ; 517, 1. Judicium est diadema viri

justi, 572, 1 : extremum terribile, 277, 2 : etiam justis
formidabile, 188,2; 302, 2 : principibus durissimum
erit, 617, 2 : temerarium cavendum, 788, 1. Judicii
dies ordinabit omnia, 475, 2 : divini severitas, 232,1 ;
240, 2; 320, 2. Judicia Dei arcana sunt reverenda, ea
improbare vanum cst, 531,1 ; 537,1 ; 724. 2 : metuenda,
228, 1 ; 302,1 : nos perplexos reddunt, 531,1. Judicia in
corde disponenda, 486, 1 : cur olim judicia in portis
civitatis habebantur, 127,2.
Judith cilicio se muniebat, 363, 2.
Juniperi radix avaritiam refert, *587, 1.
Jurandi formula llebræorum, 531, 1.
Jurisdictio Dei in omnes, 456, 1.
Justitia Dei incorrupta, 203, 2; 204, 1 : cuique dat pro
meritis ,147, 2 ; 610, 2 : ubique agnoscenda , 654, 2.
Justitia est lux, 719,1 : csl statera œquitatis, 610, 2: fons
omnis justitia), sive homini sive angelo, 203, 2: jus-
titia humana incerto el imperfecta, 231, 2.
Justus acervo tritici comparatu*, 152, 1 : addit manibus
fortitudinem, 377, 2; 378, 1 ; circumvenitur dum ar-
guit peccatorem, 458, 2 : nemo compositus Deo, 115,
1 ; 218, 2; nescit an Deo placeant opera sua, 96, 1 ;
235, ! : solus *vir*i nomen meretur, 3, t ct 2. Justum
non perire quomodo inlciligendum sit, 105, 1. Justi ab
impiis ludibrio habentur, 589, 1 el 2: defectus quoti-
dianos non intelligunt, 219, 2: dicuntur peregrini vii@
hujus, 457, 2: chain in bello tuti, 145,2: iniquus
derident, 147, 1 : lucebunt in Judicio, 2S0, 1 : non «ti-
dinnt vocem exactoris diaboli, 90, 2 : non pereunt fime,
144, 2 ; 145, 1 ; 146, 2: non possunt certo scire se esse
in gratia, 340, 2 : obtinent npes impiorum, 128, ! :
post mortem vivunt Deo, 367, 2 : probantur ul aurum,
4SS, 2 : subannatu it impios in judicio, 475, 1 : sunl
homines coelestes, 70i, 2 : tacent in judicio iniquo,
308, 2 : tenaces virtutis, 141, 2 : vocantur pauperes in
Scriptura, 456, 2 : telo Dei tabescunt, 601, 1. Justis
quintum gaudium, 216,1 : justos Deus servat, 110, 1.
Juvenes probi praeferendi senibus alutiis, 630, 2: sileant
coram senioribus, 635, 1. Juventus prona in voluptates
445, 2.

L.

Labia dolosa execranda, 292, 2; 417, 1 : labia Jobi cur
integra relicta sint, 408. 2.
Labor impiorum perit, 170, 2: libor est lux mentis,
691, 2 : lælitiam parit, 536, 2. Lal>orc\$ compensantur
in cœlo, 274, 1 : sunt justis compedes, 191, 1. Laborum
linis gloriosus, 131,1 et 2.
Lacrymx bon@ quæ, 364, 2 : infantibus prosunt, 865, 1 :
lacrymæ mil@ el indifferentes quæ, *ibùt.* : omnes la-
crymæ non decent virum, 865. 2 : quæ sint laudabiles,
365, 1. Lacrymarum magín differentia, 364, 2.
Lactis et *mellis* nomine quid deuotetur, 43), 1.
Lamentatrices quales, 81,2.
Lampas contempla lucet coram Deo, 280, 1 ; 281. 1.
Lapsus aliorum nos docet humilitatem, 662, 1 : lapsus cx
alto gravior, 101, 2 ; 596, 2.
Laquei quid in Scripturis, 463. 2.
iMirones qui olim dicti, 403. 2.
Laudatio sui quando licita sit, 297, 1. *Laus* pro statu flo-
renti, 419, 2. Laus Dei maxima liberare oppressos, 58,
2 : laus solida ct vora, 26. 2 ; 27, 1. Laut fœtcl in ore
proprio , 234, 2: laus hominum fallax, 26, 2 ; 27, 1 :
laus justis est fl igclluin diaboli, 28, 1. Laudis prirniliæ
Deo offerenti®, 71!. 1. Laudem pro sacrificio requirit
Deus, 481,2; 620,2. Lindes occupari vanum esi, 271,1.
Lectus (luid mystice, 55!, t; 648. 1.
Leo (S.) furorem Allii@ et Genserie! compescuit, 342. t.
Leo insidiatur onagro, 735, 1 : symbolum fortitudinis,
256, 2 : symbolum regis ac tyranni, 107. 2.
L prosi exsecrabiles, 61,1.

Leviathan foid/SI, 1 ; 706, 2; 783, 3 : a foto Christo domatur, 770,2: est squamis munitus ct typus dæmonis ft Antichrist), 707, 2; 775 , t.	Malefici tenebras ornant, 502, 2.
Lentas magis carenda quam austeritas, 582, 2.	Alili fuga est primus gradus justiliæ, 9, 1. Mili n Deo egredi dicuntur, 34, 1 : oderunt lucem, 173,1.
Ut quid, 6S7, 2. Lex Dei quid, 477,2 : de ore sacerdotis suscipienda, 479, ! : diligenter servanda, 687, 1 : in corde scribcnda,4I2, 1 :in medio flamtnæ cur sit data, 353, 1 : multiplex ct una, 264, 2 : reficit animam, 478, t. Leges Deus nostris viribus attemperat, 6S6, 1.	Maligni tantum in vitia intenti, 358, 2 : eos Deus aver-satur, 215, 2. Malignitatis ingenium quale, 28, 2.
Legislatores primi qui, 686, 1,	Mammon® stulti serviunt, 451,2.
Liberaldas eximia Dei in pœnitentcs, 206, 1. Liberales sunt divites Dei, 534, 2.	Mandata Dei fidelia, 686, 2 : in sinu cordis sunt ab-scondenda, 490,2-
Liberi sunt possessio parentum, 10, 2. Liberorum copia nI benedictio Veleris Testamenti, 9, 2.	Mane diluculo ad Deum consurgendum, et mane Deus pla-cabilis, 205, 1 el 2.
Libertatis spiritu aguntur filii Dei, 201,2.	Manus Domini quid, 310, 1 ; 410,2 : manus symbolum operationis, 699, 1 : maniis aggravali® quid, 484, 2-
Libido pudorem ct dolorem gignit, 612, 2 : libidinis (lim-ma exitialis, 614, 2.	manus cl oris nexus, 262, 2. Manum osculatur qui sua laudat, 626, 1. Manus pune ad Deum levanda, 366, 2 : sunt organum organorum, 272, 1 : symbolum opera-tionis, 366, 1. Manuum extensio est antiquissimus orantium habitus, 271, 2; 366, 2.
Libre reman® structura cl usus, 610. 2.	Mare Christo el sanctis vadabile, 224,1 et 2 : symbolum peccatoris, 712, 2: tempestuosum cst symbolum homi-nis turbati, 781, 2 : mare terminos suos noti egreditur, 712, 2. Maris summa obedientia, ct illius termini qui, 524, 2; 712, 1 ; 713, I : maria ct torrentes separant re-giones, 546, 2.
Libri Job argumentum, cl causa finalis, Pnrfat. Ixiv. Libri sunt doctores muti et oblivionis medicamentum, 208, 2; 209, 1.	Matutinum tempus propitiando Deoaptissimum, 17, 2.
Lingua astuta cor dicatur blasphema, 337, i : est gladius oris, 140, 2 : lingua magniloqua Deo odiosa , 339, t : lingue continentia difficilis, 100,2: flagellum quale, 145,2: lapsus facilis. 719, 1 : cst lubricum instrumen-tum, 48, 2 ; 175,2 : est malum multiplex, 141,1: lin-guam domare difficillimum, 48,1. Linguosus non pros-perabitur, 175,1.	Maxilla pars sacerdotis e victima, 478, 2. Maxilla per-cussio summum opprobrium, 359, 1.
Locutio Dei qualis, 263, 2: quomodo cum angelis loqua-tur Deus el angeli Deo, 24,2.	A/ocaro/A quid, 724, 1.
Longanimitate Dei abutuntur homines, 329,2.	Mediator inter Deum el hominem Christus, 243, 1.
Loquax est similis parturienti, 639, 1 : loquacis anima distillai, 174, 2 : loquacitas quale vilium, 174,2 ; 261,1.	Medicamenta sunt tormenta, 449, 2. Medicinal amaræ sa-lubres, 143, 2. Medicus vulnera explicat ut curet, 143,1.
Lotio aqu® purificatio antiqua, 241, 2; 242, 1.	Medici gloria csl talus ægri, 200, 1 : medici spiritualis munus quale, 102, 2; 355, 1.
Lucerna designat favorem, 565, 1-	Meditatio clavis veritatis, 192, 2 : illuminat spiritum cl accendit ignem amoris, 274, 2.
Lucifer dictus coluber tortuosus, 528,1 : lucifer et vespe-ma quid, 724, 1.	Melchisedech rex cl sacerdos, 292,1.
Lucrum dulce, sed noxium avaro, 430, 1.	Memoria Dei amuletum peccati, 301, 2; 314, 2 : fugat peccatum, 470, 2. Memoria impiorum peribit, 303, 1 ; 314,2: memoria Justi sempiterna, 276, 2 : inemori® in-teritus magnum censetur malum, 394, 1.
Lucius mortui septem dierum, 73, 1 : lugentium gestus quales, 72, 1.	Memorialia regum qualia, 329,1.
Lumbi implentur illusionibus, 758, 1. Lumbi mentis ac-cingendi, 707, 2 : sunt armamentarium diaboli, 757, 2.	Mendacium occidit animam, 263, 1; 531,2: mendacii pa-nis lapidescit, 426,2.
Lumen anima quale, 499, 2 : illud excludunt impii, ibid. : lumen naturæ discernit bona cl mala, 672, 2.	Menelaus cordatus, 208,2.
Luna el stelis diam obfuscanlur, 516, 1.	Mercenarii dies quales, 322, 2 : omnes numerandi, 183,2.
Lutum est corporis nostri materia, 250, 2; 251, 1 cl 2.	Merces operariorum non fraudanda, 632, 1. Mercēs ullro-troneæ vilescunt, 305, 1.
Lux a Deo dispensatur, 693, 2 : amica boni*, 173, 2 ; 604, 1 ; est velul forma rerum, 716, 2 : lux impiorum ex-stinguitur, 717, 1 : Justorum qualis, 386, 2» lux est pra-vis inimica, 502, 1 ; 715, i : symbolum telili®, 693, 2 : symbolum virtutis et honestatis, 83, 2; 721,2. Lux cl fumen in quo ddTcrant, 499, 2: duo praecipui lucis effec-tus, 715, 1; 718, 2.	Meridiari quid significet, 498, 1.
Luxuria gignit innumera mala, 503, 2; 607, 2.	Messem impii comedunt alieni, 128, 1.
	Metallorum mystica explicatio, 546, 1.
	Meteora Dei potentiam declarant, 512, 2.
	Militia nostra qualis, 164, 2; 182, 2. Miles Christi gaudet adversis, 743, 2.
	Milvus hieroglyphicum rapacis, 318, 2.
	Miseria nunquam deest in bac vita, 333, 2. Miseria hujus vitæ sunt omnibus communes, 255, 2 : nos faciunt Deum agnoscere, 688, 2 : tenebris comparat®, 94, 2.
	Misericordia quid sil proprie, 167, 1 : in Deo eminet præ caleris, 167, 2 : Jobi quanta, 619,1 cl 2 : misericordia nobis utilis, ct honorifica Deo, 200, 2 : nulla damnatis, 505, 2; 522, 1. Misericordi® opera merentur Dei bene-dictionem, 570, 2 : ipsis promissum est cœlum, 657. 1 : misericordi® cur viscera tribuantur, 167, 1.
	Misero gravissimum non videre eiTugium, 401, 1 : miseris non insultandum, 399, 1 : miserorum lutor Deus, 280, 1.
	Molesta cur accidunt Justis, 237, 1.
	Moeror compressus magis torquet, 239, 2. Mœrentiuin consolator Deus, 137, 2: artis consolandi mœrentæ institutor Antiphon, 355, 1.
	A/onozonf quales, 589, i.
	Montes absorpti el in planitiem versi cl inter se collisi,

331, **i** x montes aurei symbolum felicitatis, 479, 2 :
Ignivomi sunl fumariola inferni, 325, 2.
Morbi spiritualis indicia, 311, 1; 452, 1 : morbi nos ad
inferni cogitationes admonent, 326, 1.
Mores pravi difficile obolentur, 424, 1.
Mors quid, 598, 1 : calcat impios ul rex, 392, 2 : est tineam
corporis, 117, 2 : mors impii ac pii valde diversa, 440,
2 x mors impii tristis, 275, 1 : mors impiorum plerum-
que improvisa, 447, 2; 54!, 2; 542, 2. Mors spei funda-
mentum Jobo, 305, 2 : mors justo læla, 93, 2; 94, 1 ;
162, ! ; 274, 2; 275, 1 ; 599, 1 x minime timenda justis,
25, 2 ; 275, ! cl 2 : mors mystica Justorum qualis, 87, 2.
Mors omnia iqual, 9!, 1 x omnibus imminet, 469, 2 :
optata justis, 86,1; **93**,1; 94, 1 ; 235,2 : primedilanda,
260, 2 : privat bonis omnibus terrenis, 439, 1 : csl re-
medium omnium malorum, 89, 1 ; 92, 2 : mors sancto-
rum pretiosa, 276, 2; 598, 2 : mors sanctorum requies,
85, 1 ; 234, 1 ; 276, 1 x sanctis nunquam improvisa,
93,1 : somno comparata, 85, 1 ; 234, 1 ; 276, 1 : subi-
tanea olim erat genus felicitatis, 447, 1 : vento urenti
similis, 513, 2 : vitæ misera? preferendo, 92,1 : vil@
similis, 424, 1. Mortis meditatio necessaria, 87, 1 : vitam
pai it spiritalem, 381, 1; 382, 2. Mortis regio confina,
259, 1 : mortis viæ plurimi, 449, 1. Mortem exoptant
sancii, 161, 1 ct 2 : cam optare nonnuiquam licei,
236, 2 x quirenli mors peril, 92, 2.
Mortificatio passionum cēl genus martyrii, 376, ! : quietem
adferl, 90, 1.
Mortuus naturæ viribus revocari nequit ad vitam, 324, 1.
Mortui e sepulcris vocandi, 327, 1 : non curant res
mundi, 333, 1 : mortui sicuti curis liberali, 90, 1.
Mulieris forma fallax, 612, 1 : mulieres texendi arte præ-
»**ml**, 726, 2.
Mundani respuunt sapientiam, 550« **!**»
Mundus concupiscentia plenus, 782, **ix** datur disputationi
hominum, 283, 1 ; mundi pompi mendaces, 603, 2 :
mundus csl circus ngomlis, 179, 2 : schola sapientiæ,
559, 2. Mundi opificium Dei sapientiam dcomen<trat,
285, 2; 559, 2 : illius laudem resonat, 560, 1.
Munditia qui salutaris sil, 483,2.
Munera corrumpunt iudicia, 683, 2. Iudicum manus infi-
ciunt,011,2 : non diligenda, et iudicibus interdicta, 35!,
2; 352, 1 : qualia Jobo oblata, 792, 2x tollunt liberta-
leni. 352, 1.
Musica instrumenta lascivii fomenta 446, 2.
Myrmicolcon symbolum diaboli, 109,1.
Mysteria Dei inscrutabilia, 688, 2.
Mystica theologia qualis, 112, 2 : mystici theologi a Deo
erudiuntur, 073,2

N.

Nabuchodonosor exemplum repis impii, 312, 2.
Natura rerum codex S. Antonii, 134, 1; 283, 2.
Necessitates Deo revelandi, 675, 1.
Negitio politionis consenti st pe utilior, 233, 1.
Negligentes ternero prisuniunt de auxilio Dei, 596, 1.
Nequitia semper timida, 343, 2.
Nervus quid, 313, 1.
Nestor eloquens, 298, 2.
Nix el grando sunt arma Del, 719, 2 : nix ct pluvia dispen-
dantur a Deo, G97, 2»
Nominis boni memoria.est merces virtutis, 395, 1, Nomi-
nis Job interpretationes ct mysteria, 4,2 : Christo con-
gtuunt,
Notitia Dei qualis, 247, 1 ol 2: cx creaturis qualis, 2G5, t
ct 2 : cst obscura, 688, 2 : per negationes perfectior,
113, 2. Notitia sui Ipsiuss necessaria, 150, 1.
Nox quieti deputata, 386, 1 : revelationibus accommoda,
110, 2 : symbolum calamitatis, 663, 2. Noctes quæ fes-
tival sint, 81, 1.
Nubes est Dei lbronus, 523, 2 : symbolum vanitatis, 189,

i; 592, 1. Nubes mystice sunt predicator*, 692, ! :
sunt Dei thronus el currus, 523, 1; 09!, 2 i symbolum
prompti obedienlis, 70!, 1 : symbolum protectionis,
687, 2; 691, 2; 692, 1. Nubium pondos quale, 701, 2.
Nuditatis triumphus qualis, 41, 1; 45,1 et 2.

O.

Obduratio quid, 287, 2.
Obediens fulguri comparatus, 795, 1 : obedientia infatiga-
bili sil, 726, 1.
Oblivio beneficii summus gradus ingratitudeinis, 210, 2 :
oblivio extremorum periculosa, 229, 1.
Occulta Deo operta sunl, 261,1 : res occultis reddit Deus
manifestas, 294, 1 ; 650, 1.
Oculus affectionum index, 602, 2 ; 605, 2 x maxime custo-
diendus, 602, 1 ; 603, 1 ; 605, 2 : oculus simplex quid,
7, 1. Oculi impiorum aperiuntur in morte, 454, 2 :
oculi sunt proxeneta? libidinum, 604, 1 x seducunt ani-
mum. 603, 2 : sunl indices animi, 339, 1. Oculorum
aversio cst signum ira», 674, 2.
OEconomiae rallo qu@ sit optima, 150, 1«
Omnipotens quomodo Deus, 135, 1 cl 2.
Onager qualis bestia, 158, 2; 734, 2 : symbolum hominis
solitarii, 735, ! cl 2; 737, 1 : symbolum vecordis cl in-
sani, 271, 1 x typus demonis cl peccatoris, 159,
Onus peccati gravissimum, 20!, 1.
Opera Dei consideranda, 290, 2 : sunt magnifica et infinil i,
135,2; 223, 2 : non curioso scrutanda, 688, 1 : sunt in
pondere ct mensura, 240, 1 ; 708,2. Opera justiliæ nobis
prosunt, non Deo, 464, ! : Deo grata sunt, 464, 2.
Opes sunl fomes superbi@, densum lutum, et fices quibus
infiguntur avari, 281, 2; 428, 1 el 2.
Opportunitas servanda in monitionibus, 114, 2.
Opprobria superare gloriosissimum, 400, 2.
Oratio mentem rigat, 578, 2; 579, 1 : cst levamen afilie*
lionum, 309, **i** : non petat cupidilati grata, 34,1 : pro
inimicis accepta Deo, 790, 2. Orationis fructus cst coi>
unctio cum D. o, 619, 2: ejus fundamenta quæ, 273, 1 :
antiqui in finem orationis pedem attollebant, 367,1.
Oratoris chrisliani munus, 60S, 2.
Orbis Iribus Dei digitis suspensus. 286, 1; 522, 1.
Orbitalis tælitia csl arcana, 791, 1.
Ortus hominis cx muliere fons miseri@ 315, 1.
Os csl promptuarium sapientia», 176, 2. Ore proprio dam-
nari quisdicatur,337,1.Orisaperlio signum aulioqnentis
nui corde auscultantis, 58 , 2.
Osculum manus suæ quid designet 625, 2.
Ossa designant fortes Ecclesia?, 593, 2.
Orrcxz/rc; quid, 111, 2, **Ili**, 1.
Ovis symbolum innocentia@, 793, 1.

P.

Palista quid, 32!, 1.
Palma cst symbolum justi, 570, 2; 578, L
Papyrus quid, vjusdemque usus, 209, 1.
Parabola quid, 209, 1 ; 530, h
Parci tres, 186, 1,
Parentis vitium (Iliorum exitium, 120, 2: parentes filio
rum pœnis torquentur magis quam sub, 423, 1.
Pars inferior superiori subdita sit 490, ! ; 720, 2.
Parva non parvi (adeuda, 206, 2.
Pûmîo Domini prædicanda, 368, 1.
Passionum sedatio necessaria oranti, 273, ! : sedes passio-
num qur, 18!, 2: passioness cohibere difficile, 376, t.
Pastor malus cst gregis pernicies, 666, 1.
Paler sit centrum (iliorum, 566, 2. Palrisfamilias offi-
cium quale, 150, 1.
Patientia in propriis detrimentis liberalis, 79t, 2: pa-
tientia Justorum recreat Deum, 237, 2 t prestai citeris

virtutibus, 39, 2. Patientia Dei non abutendum, 499, 1 : patientia alii salvantur, alii damnantur, 509, 1. Patriarchi probi erant inter improbos, 4, 1. Patrocinium Dei implorandum, 372, Í : patrocinia sanctorum valida, 7S9, 1. Paulos (S.) exemplar laborantium, 131, 1 ; 692, 2: fidelium precibus sc commendabat, 789, 2. Pauper Deo curæ, 140, 2; 176, t : illius refugium Deus, 141, 2; 572, 2. Pauperum oppressio clamat vindictam, 498, 2 : pauperum lutor Deus, 146, 2; 678, 2; 679, 2; OSI, 2: ultor Dens, 604, t. In paupere sola natura ct egestas consideranda, 151, 1. Pauperes scandalizare gravissimum, 497, 1. Pax Dei concordat omnia, 513,1 : est inconcussa, 664, 2. Pax bonorum complementum, 148, 2: pax domestica qualis, 149, 2 : pacis apprccalio formula salutandi, 149, 1 : pax habenda cum Deo, proximo et nobis ipsis, 477, 1 : pax vera cx conviliorum victoria, 400,1 et 2. Pacis actiones quales, 477, 2. Peccalor nusquam tutus, 224, 2 : sibimel gravis, 199. 2 : sibi, non Deo nocet, 199, 2; 670, 1 ct 2: solus causa perditionis suæ, 129, 2: slpltus sero post pœnam sopit, 451, 2 ; traditur in manos iniquitatis, 204, 2 : peccatoris agricultura qualis, 105,2: peccatores addunt vulnera super vulnus, 352, 2: belluis comparantur, 3, 1 ; cæci et in tenebris ambulant, 139, 2 ; 295, I ; 387, 1 ; 556, 2 : Dei vultum non sustinent, 188, 2 : onagro similes, 228, 2; 587, 2: eorum misera conditio, 587 a * sunt pulveri similes, 720, 2. Peccatores sumos ab utero, 315, 2 : peccaturos sunt luci rebelles, 499, 2; 500, 1 ; 502, 1 et 2 : timidi ct suspicaces, 3S9, 2. Peccatura corruptio cl sordes, 587, 2 : cur in Scriptura <i>clamor</i> vocetur, 498,2 : Deum provocat ad vindictam, 107, 1 : ecclesiasticorum peccatum gravius quam sæcularium, 101, 2: in conviviis facile contrahitur, 17. 1 : inducit rerum confusionem, 608, 1 : sibi poma fit, 106,1 cl 2; 201.1 ; 588,1 : solum est malum, 23,1 : peccatum solus Deus emundat, 320,2 : peccatum sui ipsius carnifex, 201, 1 ; 389, 2 : temporale peccatum juste punitur aeternum, 655, 2 : tenebras menti offundit, 140, 1 : tollit perfectionem universi, 608, I : est tyrannicum, 388, 2, 393, 1. Peccati cognitio utilis, cl ad pœnitentiam inducit, 783.1 cl 2. Peccali dolores parturientium, 352, 2 : genitura qualis, 85, 1: lapsus facilis, 515, 1. Peccata a nobis punienda ul ea Deus ignoscat, 308, 2: etiam post remissionem molestant, 255, 1 : omnia in libro Dei exarata, 328, 2. Peculium est homini simile, 348, Pecunia* proritant cupiditatem, 6*2; Pedem in oratione attollendi ritus, 367, 1 Vellicanus symbolum pœnilenliæ, 577, 2 <i>Pellit</i> nomen quid significet, 54, 1 Perdix hieroglyph irum versuti ct contumeliosi 2G3, 1 Perfectio in minorum observatione relucet, 152, 2: lacryinis impetranda, 96,1. Perfectus homo suum lucrum ©•limat quod aliis tribuitur, 91, 2. Persæ flagellati gratias agebant regi, 143, 1. Personarum acceptio quid in Iudicio, 610, 1; 659, 2 ; 684, 2; velatur, 300, 2 ; 301, 1. Perturbatio rerum non debet nos percellere, 492, 2 : perturbationes radices habent o corpore, et sunt Satana) characteres, 181,2; Í82, 1. Petra symbolum virtutis, 668,1. Pharao typus peccatoris, 509, 1 : 542, 2 : illius arrogantia punita, 542,i. Pharetra Dei qualis, 589,2. Pbarisaicum est omnia in pejorem partem accipere, 203, 1. Philosophia Jobi in adversis, 42, 1 ;44, 2 ; 45, 2 ; 48, 1 : 257, 11 philosophorum in frenandis animi passionibus perfectio, 148, 2: eorum sensa dc aeternitate, 247, 2. <i>Philon</i> quid, 547, 1. Phœniv nn ct qualis avis sil, 175, 6. Pii mortem optant, 332, 1 : sunt terra desiderabilis, 593, I 1. Pietas terram sterilem fœcundat, 148, 1. Pietatis cura precipua sil, 18,1. Pingues ut plurimum stupidi, 346, 2. Pisces an et qui respirent, 777, 2. Plasmatio Dei smnus, 249, 2 ; 250, 1 ct 2. Pleiades quales, 723, Plenitudo dierum qualis, 350, 1 Pluvia fœcunditalis ct supplicii instrumentum, 136, 1 et 2: csl symbolum eruditionis et eloquenti», 225, 2; 581,1 ; 691, 1. Deus perfectum habet imbris dominatum, 136, 1 cl 2; 523, 1 ; 722, 2 : pluviae prodigioso* exempla, 289, t. Pœna afflictionis non semper ex culpa, 155, 2: pœna est medicina peccati, 330, 2 : nunquam apud Deum excedit culpam, 155, 2: propter culpam instituía, 100. 1. Parva) sunt pœnæ hujus vilæ cum futuris comparata), 675, 1 : quomodo dulcescant, 46,1 el 2 : pœnæ impiorum quales, 437, 2 ; 504, 2. Pœnitentln facilis el utilis, 307, 1 : in cinere ct cilicio qualis, 787, I. Poenitentia Jobi accepta Deo, 790,1 : non procrastinanda, 260, I ; 782, 2 : reserat et delet peccata, 339, 2 : pœnilenliæ aquæ frugifera?, 206, 2 ;209, 2 : fructus qualis, 480, 1. Poenitentia abolentur mala 273, 2. Pœnitentiam procrastinantes in line pereunt. 169, 1. Poenitendum de occultis, 328, 1. Pœnilentis veri partes quæ, 245, 1. Penitentes liberaliler excipiuntur a Deo. 206, 1. Porte mortis sunt pericula peccati, 717, 2. Posterii impiorum peribunt, 118, 2. Potentes secali moriuntur miseri, 452, 2 : eorum humiliatio, 303, 2 : maximi periculi est arguere potentes, 459, 1. Potentia Dei elucet in mundi fabrica ct concordia, 286, 1 ; 515,2 : nos debet excitare ad fiduciam, 134, 2 : Putentia Dei elucet in aquis coercendis, ct in montibus transferendis, 220, 2 ; 221, 1 et 2 ; 525, 2. Prædeslinatio non cadit sub meritum, 773, 2. Prxdicatioigni cl tonitruo comparata, 722, 1 : prædicationis divin©necessitas, 700,2: sine Dei gratia frustra csl omnis predicalio, 287, Í. Praedicatores sint gallo similes, 727, 2 : sunt iny-licæ nubes, 523, 1 ; 692, 2; G97, 1 : sunt quasi fulgura, 693, 1 ; 696, 2. Prædicalor tacens consumitur, 309, 1 : quomodo increpare debeat, 604, 1. Prædonum studium quale, 427, 2; 497, 1. Prelati negligentes officio spoliandi, 617, 2; 662, 2. Promiorum spe animus erigitur, 182. 2. Pre-ens tempus bene collocandum, 184, 1. Præsentis Dei consideratio amuletum peccati, 249, 1 ; 301, 2. Pre-senti© Dei consideratio utilissima, 249, 1 ; 471, 1 ct 2. Præsidium Dei firmum, 372, 1 : sanctis patet, 372, 2. Preces impiorum irrita) in iudicio, 769, 2: preces qu©sint mtindæ, 360, 2. Pretium salutis quate, 349, 2. Primogenita mors qualis, 390, 1. Princeps avarus lupo aquilæque similis, 408, 1. Princeps debet esse oculus rcipublicæ, 572, 1 : inorum modicus sit oportet, 102, 1 : sit vindex pauperum, 574, 1. Principis boni officium quale, 98, 1; 570,1. Principem a fæcc hominum irrideri indignum, 585, 2 : principes agre audiunt veritatem, 440, 2 : principes mali contemptibiles, 293, 1 : magnum Dei flagellum, 293, 2: nubibus comparati, 700, 1 : nunquam soli pereunt, 520, 2: sunt orbis portitores, 230, 2: eorum favor instabilis, 173, 1 : gratia fallax, 404, 2. Probi non liment argui, 173, Í t probum inter malos esse laudabile est, 3, 2 ; 4, i. Proles numerosa Dei benedictio csl, 151, 2; erat benedictio Veteris eliam Testamenti, 443, 1.
--

Promissiones temporales non semper implentur, 538, 2
 Proposita bona flori olivæ comparata, 351, L
 Prosperitas facile mutatur in adversitatem, 507, 1 : hujus
 vilæ somno similis, 422, 1 t impiorum ruina, 44 4, 2 ;
 453, 1 ; instabilis, 597, t, 625, 2. |
 Protectio Dei quali*, 140,1 : est murus adamantinus, 29,
 2 : protectio nostra Christus 372,
 Providentia Dei circa animalia mirabilis, 730, 1 : in cor-
 vos, 730, 2 : cuilibet naturas congruenter agit, 130, 1 :
 erga hominem miranda, 19G, 1 i gubernat omnia. 129,
 1 ; 138, 2 ; 492,2: sustinet universum, 522, 2; 693, 1.
 Providentia: est mala Futura prospicere, 97, 2 : punire
 impios, 438, 1 ; 455, 2.
 Proximus est alter ego, 150, 2: proximum cx nobis me-
 tiri debemus, 151, 1,
 Prudens respondet pro veniate, 154, 1. Prudentes pauci-
 loqui, 298, 2. Prudentia sæculi prepostera, 451, 1.
 Pudor quomodo indui dicatur, 216, 2.
 Puerilis ælas flexibilis, 454, 2:
 Pulvis sepulcralis nos excitat, 460, 1.
 Punctum honoris qualo, 420, 2: punctum jungit el ter-
 minat lineas, *ibid.*
 Pupilli a legibus defenduntur, ct Deo cur@ sunt, 175, 2 ;
 619, 2 : sunt injuriis expositi, *ibid.*
 Purificatio præmilleuda orationi, 272, 2.
 Puritas accessum habet ad Deum, 17,1 ; 607, 2 : cordis
 Deum videt, 273, 2; 340, 1 : csl servanda, 606, 2: csl
 quieta dormitio cl mystica solitudo, 87, 2. |
 Pulredo corporis Jobi quanta, 184, 2 : putredo nobis pater
 et mater, 38!, 1 ; 383, 1.
 P}thagoras silentii magister, 299, 1.

Q.

Qnæstiones quomodo decernendos, 178,1.
 Querela) Jubi rationabiles erant, 70, 1 ; 241,1.
 Querimonia moderata non illicita, 189, 2.
 Quies non est hujus vil@, 86, 2 : quietis symbolum csl lcc-
 tuU', 551, 1.

R.

Rapina quantum sit flagitium 433, 1. Raptores male per-
 eunt, 427, 1.
 Ratio reddenda csl omnium, 320, 1. Rationum codicem
 Deus habet, 329,2.
 Rectitudo quotuplex ct qualis, 7, 1 ct 2.
 ReFtigiui nostrum Deus, 142, 1 ; 491, 2.
 Rex idem quod *basis populi*. 230, 2. Reges ad vestigia
 suorum attendant, 573, 2 : debent justitiam diligere,
 658,2 : sunt mortales ul plebeii, 87,1: orbein portant, 231,
 1 : non debent subditos nimium gravare, 468, 1 : repen-
 tinis mortibus expositi, 448, 1 : sunt instrumenta Dei
 in pœnam vel utilitatem, 657, 2 ; 666,
 Religiosi se suaque Deo debent, 58, 1
 Remoræ in mari vis quanta, 62, 1
 Renovatio spiritualis qui liat, 745, 2; 746, !
 Repente lain bona quam mala accidunt, 31.
 Reprehendere quam reprehensionem ferre facilius, 355,
 2 ; 459, 1. Reprehensio post laudem amarior, 101, 1.
 Reprobatio culpam sequitur, 287, 2.
 Designatio perfecta qualis, 16,2.
 Resistere Deo nemo valet, 287, 1.
 Respondere Deo difflcile csl, 228, 2; 234, 2.
 Resurrectio a Jobo prædicla, 413, 2; 411, 1 est altera
 nativitas, 326, 2 : Jobi solatium, 414, 2 : non ante finem
 mundi fiet, 324, 2: spiritalis qualis 327, 1.
 Retributio cuique lit post hanc vitam, 456, 1.
 Rhmoceros quale animal sil, 737, t <1 2.
 Robur humanum mera imbecillitas, 90 !
 Ros symbolum eloquenti@, 581, !
 Rugæ sunt symbolum duplicitatis, 358 2
 Rugitus leonis terribilis, 107, 2.
 Ruinis aliorum erudimur, 779, t.

Sibri latrociniis dediti, 35, 1.
 Sacem quid? est signum Includit panilenti@, 362, 2
 antiquus illius iwus, 263, 1.
 Sacerdos o» *Domini* dictas, 473, 1. Sacerdotes a Deo ho-
 norati. 291,2 : olim principes, 191, 1 : indigni vitu-
 perabile*, 291, } et 2: mali deponuntur a Deo, 662, 1.
 Sacramenti (SS.) communio indigna mon 434, 2
 Sacrificium laudis quale, 481, 2: prirequiril purificatio-
 nem, 16, 2.
 Sæculares crei sunt in spiritualibus, 452, 1. Qnalis corum
 amicitia. 792, i.
 Sigili@ Domini sunt magne tribulationes,
 Sal symbolum gratis atque prudenti@, 159, 2.
 Saliva quid mystice, 198, 2.
 Salus hominum sana, 166, t.
 Samson impatiens illusionis, 397, 2.
 Samuelis in Judicando integritas, 611, 2-
 Sancti quales, 148. 1 el 2 : a cœlo suspensi vivunt, 161,1;
 195, 1 : a dæmone impetuntur, 765, t : cur naevis non
 carean!, 83, 2 : curam nostri gerunt, 122,1 el2 : etiam
 delinquunt in nullis, 515, 2 : judicantur ul impii. 683.
 1 : multipliciter probantur, 158, t cl 2; 237, 1 : jtu-
 peressi quam meruerant, 15G, ! : quidam vestem ra-
 diis solis su<pcnderuul, 223, 2 : portant orbem, 231. i :
 se ul peregrinos hic gerunt, 332, 2 : »unt domicilium
 SS. Trinitatis, 764, 2 : sani termini terræ, et tentoria
 Dei, 692, 1 ; 697, 2: sanctorum commemoratio in Mis-x.
 122. 2 invocatio antiqua, 12!, 1. Sanctos Deus educit
 e vulva, 238, t.
 Sanctitatis divitis tribulatione conteguntur, 2S0, 2: ex-
 perimentum qualo, 70, 2. Sanctitatis cl lucis magni
 consensio, 15, 2.
 Sanguis Christi misericordiam clamat, 36S, 1. *Sanguis*
 sumitur pro peccalo ct vindictam clamare dicitur, 367,2
 Sapiendum ad sobrietatem, 519, 2. Sapiens nemo sibi sit.
 378,2: qua ratione Deu- est sapiens, 220, 2: sapiens sibi
 difficile docetur, 338, 1. Sapientes mundani s@pe impin-
 gunt, 373, 2. Sapientes taciturni, 50, 1.
 Sapientia a Deo accipienda, 623, t ; 636, 1 : Christi sa-
 pientia est mundo stultitia, 562, 2. Sapientia Dei in sce-
 leratis puniendis, 221, 1 : relucet tu creaturis, 285. 2;
 572, 2. Sapienti i increata eU omnis sapienti@ causa,
 557, 1. Sapientia mundi stultilii ol apud Deum, 373,
 2. Sapientia cœhtus pilendi, 554, i; 023, 2 : csl virtus
 regalis, 341,2 : homini competit, 726.1 : in corde habet
 domicilium, 555, 1 ; 7'6,2 : in mysterio est Christus cru-
 cifixus, 562, ! : maximo necessaria, 554, 2 : optima rei-
 publicft tutrix. 341, 2 : mpit quæ Dei sunt. 554, 1 ;
 555, 1 ; 562, 1 : trahitur ab occultis, 554, 1 ; 555. 1 :
 sapientia vora non reperitur in terra. 550, 2 ; 554, t;
 555, 1 : nec in mari voluptuoso, 552, 1 : nec in molli
 vita, 551,1. Sapienti@ fructus pretiosissimus, 552, 2 :
 pretium ejus inestimabile, 551, t; 553, 2; 555, 1 :
 illius thesaurus infinitus, 553,2. Sapientiam solus Detis
 docet. 554, 1; 556. 2.
 Sapphirus gemma qualis, 548, 2 : tropologice quid, 549. 1.
 Satan cur petat a Deo Jobum flagellari, 34.1 : Jobi leni v
 tor qualis, 21, 2 : ubique lentat, 23,1 cl 2. Salanæ fai-
 lendi artes multiplices. 25 i.
 Saturitas somnum impedit, 435, 2
 Scandalum proximi Jobum maxime urebat,
 Schola Dei qualis, 647, 2.
 Scientia qu e inflat noxia est, 613,2. Scientiam Dei nihil
 clFugil, 403, 1 : superat nostrum intellectum, 6S9, t.
 Scirpus symbolum human@ felicitatis, 209, 2; 213, 2
 Scriptura est unica Dei vox, 645,1 Scriptura suut animi
 delici@, 481, ,
 Secura mens juge convivium, 480, î. Securus a tentatiouu
 in hac vita nemo 780, t •

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM.

Simen hominis quomodo immundum sit, 320, i. *Scntcn*
pro «obole et pro genie, 151, 2.
Senectuti honor debetur, 635, l ct 2.
Septenarius est onmcrus multitudinis, 144, 1.
Sepulcrum domus uniuscujusque, 371,1 ; 597, 2: 598, l :
est fhmus stern i 371, 1 : justi gloriosum, 94, 2 : se-
pnkri m-moria utilis, 44, 1.Sepulcra docent nos veri-
Litem, 459, 1 : juxta (lumen fieri solita, 461, 1 : sunt
natane mysteria, 465, 1.
Sepultori' meditano utilis, 275, 2.
Sermone Dei m corde ponendi, 478, 1. Silo prudenti@
sermone' maxime condiendi, 159,2. Sermo jactanti@ de-
l >[krifa D, 279, 1.
Servitale vita redimitur, 769, 2 : serri dominis ruitura
/equitas, 618, 2 : nnn opprimendi laboribus, 619, ! ;
632, 2 : servil quid domini debeant, 618, 2,
Siccitati* exempla rara, 288, 2.
Silendum est animæ custodia, ct silens cherubino simi-
lis fit, 261, 2 : silentium in afflictione res ardua est,
74, t et 2: ed necessarium ut instruamur, 651, 2 : ho-
mines loquendi, Deus tacendi magister, 299,1. Silentio
stultitia tegitur, 399, 2.
Simplicitas quilis virtus, 5, 2; G, 1 : Deo grata, 215, 1 ;
280,1 : simplices Deo grati, 215, l ct 2.
Simulatores provocant iram Dei, 680,2.
Sinceritas Deo cl hominibus grata, 2G3,1.
Silis impiorum peribit, 888,2.
Sodomorum *excidium quale*, 393,2.
Sol est vas admirabile, 729, 1 : solis ortus est quarti diei
opus, 714, 1 : sauciorum vocibus obedivil, 223, 1 et 2.
Solis elogia ex Patribus, 729,1 : vari@ obtenebratione',
223, 2. Solis cl laboris nexus, 695, 2.
Solitudo est nidus animæ, 577,1 : serval a peccato, 736, 1.
Somnia divina qualia, 646, 1 : afflictis somniorum dira
tormenta, 193, 2.
Somnus animanti necessarius, 101, 2: divilum qualis,
510, 2 : somnus esi donum Dei, 192, 1 : esi imago mor-
tis, 85, i ; 325, t : naturælevamentum, 435,2. Somnus
cl evigilatio quid in Deo symbolice, 205, 2.
Sophar Jobo indignatur temere, 262,1 : optai Deum loqui
Jobo ipsumque convincere, el censet Jobum Dei alloquio
indignum, 263, 1 cl 2. SopharJobo ad Deum converso
omnia prospera pollicetur, 271, 1 : pradicit Jobi feli-
citatem, 27G, 1.
Species pro uxore, 149, 2.
Spes animæ fortitudo, 103, 2 : crescit pro mensura tri-
bulationis, 306, 1 : est solatio afflictis, 193, 2 : in ad-
versis ipsa patientia polior. CG, 1 : in solo Deo collo-
canda, 172, 2 : spes Jobi divina nititur providentia,
305, 2 : spe< nostra Deus, 142,2 : spes temporalis fri-
vola, 461, 2 : spei van@ molestia ingens, 83, 1.
Spicarum summitates sunt symbolum superbi, 510,1.
Spiritalis fœcundilas uberrima, 443, 1.
Spiritus multiplex quid, 202, l : spiritus maxima est ha-
benda cura, 55, 1 cl 2 : renovatio necessaria, 579, 2,
580, 1 et 2. Spirituum apparitionis timorem incutiunt,
111, 2; 112, 1 : mali spiritus nunquam dormiunt,
593, 2 : spirituum discretio difficilis, 77i, 2.
Spithama, quid. 321, 1.
Splendor verus a virtute, 13, 2.
Statera pro Dei justitia, 155, 1 ; 610, 1 : Christus ct crux
ejus, 155, 2; 611, 1.
Status religiosus est vena aurea, 545, 2.
Stell@ Deum laudant, 710, i. Stellarum magnitudo cl mo-
tu? velocitas, 286, L el 2. Stella Veuerissymbolum ulrius-
que fortun?, 27 4,1.
Stillart pro *loqui* in Scripturis, 369, 1; 581, 1.
SIOKorum stulta indolentia, 96, i.
Slotnohum ardore implere, quid! 335, 2
SUulhio quale amimi -il, 739, l cl 2; 741,1 . 1^eritov >
tOC, 2;739 2t sjmbclom hypuentr, cl tlohdi, 740 2.

Stultus quis, 67. 2; 88, 2; 99, 2; 124 , 2; 407, 1 ; 452, l ;
622, 2. Stulti loquaces, 50, 1 : silentio stultitia legi-
tur, 299, 2. Stulti sunt qui terrena sapiunt, et non cae-
lestia, 88, 2; 452, t.
Subul.v oculi quales, 358, 2.
Superbia quid, 342, ! : superbia diaboli Deum oppugn.it,
26, 1 : superbia est scopulus virtutum, 709, l : oculis
sc prodit, 339, l ; 482 , 2 : ejus remedium nfiliciones,
647, 1. *Superbia* pro gloria ct splendore, 421, 2,
Superbus antonomastlce diabolus, 526,1 : superbi ad sanc-
torum depressionem conspirant, 510, 2 : corruunt,
510, t : despiciuntur a Deo, 679, 2 : Deum oppugnant,
345, 2 : subito pereunt, 125, l ; 303, 2 : h ramiidem
exercent, 3(2, 2; 346, l. Superborum ingenium quale,
262, l : superbis resistit Deus, 346, 1. 421, 2. Superbos
deprimere proprium est Dei, 754, t.
Supplicia damnatorum qu dia, 504, 2.
Suspendii mors infamis, attamen suspendium mysticum
honoratum, 194, 2.
Sustinenti@ fructus qualis, 100, 2.
Susurrusquid, i 09, 2. Susurrones sunt alien@ fain@ ever-
sores, 176, f.
Symbolis (sub) latent mysteria, 710,2.
Synagoga Christi halitum exhorruit, 406,2.

T.

Tabernaculum impiorum perit, 217, 1.Tabernaculi adorno
(inferenti.i, 597, l.
Tactus mulieris maximo periculosus, 615, 2 : est lepra
similis, 616, i.
Tannin quid significet, 190, 2.
Taprobanica herba qualis, 86, 1.
Temporalia bona sunl etiam Deibenedictio, 206,2; 564, 1 :
sunt pro salute animæ deserendi. 55, l.
Tempus cuique rei præstitutum a Deo, 546, 2 : tempus
hujus sæculi modicum, 782, 2 : tempus omne opportu-
num bonæ actioni, 727. 1 : omnia consumit, 331, 1 :
tempus pœoitentiæ summum beneficium, 508, 2.
Te/ietra pro infelici statu, 294, 1 ; 469, 1 : tenebræ peccali
quanlæ, 79, 2; 83, 1; 502, 2.
Tenlatio est cos virtutis, 39, 2 : sensim c iisumit homi-
nem, 118, 1 : violenta qualis, 591, 2 : tenlatio mora
gravissima, 67, 1. Tenlaliouis genus duplex, 351, 2.
Tenlandi faculta* a Deo modificatur, 53, 1. Tenlalionc;-
grandini comparat@, 721,1 : graves sunl velul profunda
miris, 717, 2 : nos circumdant, 361,1 : prosunt ad sa-
lutem, 57, 2: viriliter sustinendx, 69, 2. Tenlationum
initiis obsidendum, 52, 2; 717, 2 : modi septem, 144,
1 : pondus humiliat, 558, 2.
Tepidilalis remedium quale, 171, 2.
Tciminoi um summa religio, olim eos violare scelus erat
maximum, 496, 1.
Terra appensa est super nihilum, 522, 1 : quæ sint co-
lumn@ terra, 222, ! : terra aurifera cur frumenti minus
ferax sit, 518, 2 : terra communis muter csl, 43, 2 : est
impiis permissa, 237, 2 : naturaliter non movetur, 222,
1 : subinde igne subilo evertitur, 548, 1. Terra latitudo
qualis, 717,2.
Terrores Domini quales, 158, 1. Terribilis solus est Deus
qui in animas el spiritus habet potestatem, 512, 1.
Testa symbolum fragilitatis, 63, 2
Testes Christi quales, 257, 1 ct 2.
Testimonium sapientis cslmagni ponderis, 341, 2.
Themanll@ sapientia celebres, 338, 2.
Thersites loquax, 298, 2.
Thesaurus quid proprie, 719, 2: thesaurus grandinis qua-
l S, 720, 1.
Tigris symbolum feroci@ el diaboli, 108,1 ; 109, 1.
Timor pro re linienda sumitur, 96, 2. Timor Dei caelus
quis, 493, 1 et 2 lrænum peccali, 9, 2, 240, 1 : fun-
damentum salillis, 103, 2 s idem quod religio, 8, 1 et 2 t

initium sapientiæ, 240, 1; 560, 1 : quantum boni rit: j
R, 1 et 2; 9,1 ct 2 : tempestati comparatus, 621.2. Ti-
mor Jobi qtianluy, 289, 2: timor inanis quis, 168. 2,
mortis csl frænum peccati, Cil, 2 : mundanus noxii s;
les, 2: supervacaneus quis in Jure, 169, L Timor re-
vcrentialis in cœlo manet, 493, 1; 525, L
Tonitru quale, 696, 2 : est vox Dei, 722, 1; 752. 2.
Tondo capitis quid designet, 41, 1.
Torrentes mellis cl laciis quales, 431, L
Traditiones magni facicndæ, 207, 1.
Tribulatio ad patientiam inungit, 68, 2 : tribulationes cor
emolliunt, 493, 2 : justis prosunt ad salutem, 486, 2 ;
.»90, 1 : sanctis glorio?®, 184, 1 ; 718, 2.
Tri'lilia non dejicit justum, 75, 1.
Turbo est symbolum iræ divinæ, 80, 2; 233, 2.
Turpiloquium cavendum, 750, 1.
Tyrannus regnat propter peccata populi, 665, 1. Tyranni
opulentia est paupertas subditorum, 498, 1. Tyranni
celo similes, 190, 2; 230, 2 : in infirmos crudeles, in
fortes violenti, 507. 1 : ul plurimum male pereunt,
660, 2; 717, 1 : eorum vis in morte cessat, 89, 2.

U.

Ulcera Jobi qualia, 50, 1 cl 2.
Ulysses vehemens 299, 1.
Umbra mortis qualis, 70, 2: 80, 1 : futurum tempus si-
gnificat, 207, 2.
Umbraculum est typus mutabilitatis, 539, 2.
Urbanitas cum gravitale sonanda, 582, 1. Eliu urbanitas
qualis, 632, t.
Ursini presbyteri pulchrum facinus, 616,2.
Uxor Jobi qualis, 65, 2 ; 66, 1.

V.

Valetudinarium Dei domicilium, 410, 2.
Vasa immunda Deus perdi jubet, 505, L
Venatio catulorum tigridis qualis, 108, 2.
Venenum aspidum dulce, sed lethale, 429, 2.
Venivi* Jobi a planctu combustus fuit, 361,1.
Ventosa lingua el verba quæ, 335, 1 el 2; 355, 2.
Ventus est vita nostra, 186,2 : non revertitur, et est sym-
bolum velocitatis, 187, 1 : urens qualis, 543, 1. Venii i l
mare obediuni Deo, 713,1. Ventorum cognitio difficilis,
eorum pondus quale, 558, 1.
Verbum absconditum quid significet, 109, 1 : in silentio
audiendum 110, 2 : verbum opportunum valde prel o-,
sum. 49, 1 : verbum Dei alimentum spiritalo, 203, 1 :
quo spiritu annuntiandum sit, 519, 2: scutum contra
lenlationcs, 144, 2. Verba mala laborem pariunt, 175,
1 : maturo proferenda, 156, 1 : verba oliosa qualia, 174,
1 : verba sunl statera ponderanda, 49,1 : verba ventosa
quæ dicantur, <74, 1 ; 855, 2. Verborum factormnque
cognatio, 262, 2.
Veritas defendenda, el quomodo investiganda, 177, 1 ;
532, 2: est vita charior, 309, 1 ; 611, 1.
Vermes Jobi cognatio, 381,1 ; 593, 2: a vermibus omnes
æque comeduntur, 456,2.
Vestigia Dei sequenda, 489, 1.
Vestimenta Dei qualia, 753, L
Vestium scissio quid designet, 41,2.
Vexatio utilis, 487, 2.
Via justi recta, 377, 2 i viæ justorum jucumlæ, 504, 1 ; i
viæ sæculi quales, 472,2.
Victoria proborum qualis, 034,I.
Viduarum oppressio est summæ crudelitatis, 468, 2 ; 196,
2 i carum cura habenda, 619,2.
Vigilantia in servitio Dei adsit, 197, 2: est principi neces-
saria, 087, L
Vir a puerili stultitia alienus sit, ct femineis vestibus
nun induatur, 2, 2; 3, i • vir şaliens habet Deum

defensorem, 766,2 : perfectos est (tomos Dei, <96, i.
Virgo (B.) culpæ originalis expers, 715, 2 : cur, gloriosa
dicatur, 753,2.
Virtus animum dilatat, 718, 1 : eum erigit, 481, t : e«t
fundimentum pacis, 14, I; 488, 2 t lætitiā adfert,
216, 1; 718, 2: perficitur advenitote, 161, 2: pueri*
conciliat auctoritatem senilem, 636, 2: reddit hominem
honorabilem, 5G9, 1 : sui admirationem parit, 26, 2.
Virtutis perfectio in quo considat, 70, 2: ejus via est
ardua, 551, 2: virtutes sunt anima vestes, 57î, 1.
Viscera Jobi effusa, 361, 1.
Visiones in somniis accidebant. Ht, 1. Visio Eliphaz.
qualis, 112, 2 : visio S. Carpi, 164, 1.
Visitare quid proprie 409, 2. Visitatio ægrorum m.xximæ
charilalis esi, 409, 2: visitatio Dei quali?, 176, Ici 2;
<98, I ; 253, 1 el 2.
Vita æterna est merces operum bonorum, 656, 2 : vita
brevis, ars longa, 207, I : vita hominis brevis, 316, 1;
320, 2: 321, 1 : flori similis, 317,1 x fragibs, 316.1 : in-
certa,539,1: laqueis plena, 179,1 ; 180,1 et2:vitalong
premium virtutis, 152,1: tucernæ com parata, 453.2. Vil»
est mililia, 179, i : miseriis referta. 316, 2: 421, 1 :
navium cursu celerior, 238, 2: neniis fuso comparata,
185, 2; 186, 1 : nihili est, 195, 2: pendet a respiratio-
ne, 186, 2 : est peregrinatio, 332,2 : periculo salutis ex-
posita, ICI, 2: rot® similis, 186,1 : somnium et fluxus.
195, 2: somnus et insomnium, 540, 2 ; 541, 1 : teta
similis, 185, 2: tentalionum laqueis exposita, 469, 1 :
vapor, 196, 1 : variabilis, 332, 1 : umbra, 207, 2: um-
bra fugacior, 518, 2 : votata aquile comparata, 239, 1.
Vita spiritalis qualis, 253, 2 ; 254, 1 : vita* emendatio
non procrastinanda. 783,2: incerlitudo summa, 186,1 ;
187, 2 : puritas quietem parit, 87,2 ; vita? summa bre-
vitas, 25S, 3.
Vitium est obscurum, triste, cl temulentos farii, 216,
I ; 295, 2. Vilia cognoscenda ul emendentur. 310, 2:
juventutis senectute solid wlur, 423, 2 : vilia senum
incurabilia, 569, 1 : sunl dxmonis retia, 387, 2 ; sunt
monstra, 708, 1 : virtutis specie decipiunt, 71, 2. Vi-
tiorum oblectamenta fallacia, 353,2.
Vilis est regis avari typus, 467,2.
Vilium cur auro præferalur, 553,1.
Vocabula turpia fugienda, 31,1.
Vocationi divins diligenter respondendum, 327, 1.
Voluntas Dei duplex qualis, 665, 2. Voluntas homini?
inconstans, 404,I.
Voluptas corporea plus doloris habet quam deliciarum,
612, 2: citcæo poculo similis, 013, I : est limus pro-
fundi, 682, 2 : fugienda, 425,2 : voluptas malorum esca,
425, 2 : mortis indidum, 69, I. Voluptatis illecebra
periculosa, .388, I : voluplali repugnare difficile csl, 17.
1 cl 2. Voluptate trahuntur omnes, 425, I. Voluptate-
corporea? sunl dolium pertusum, 503, 2. Voluptuarii
effunduntur ut aqu-i cl in tenebris agunt, 502, 2.
Vola inimicorum qualia, 8J, 1 : in periculis fieri soliti
4Sl. 2 : Deus prævcnil, 482, 2 : reddenda Deo, 481, 2.
Vox quid proprie, 2, 1 et 2. Vox Dei in quick
innotescit, 616, t. Vox *homa* denotat imbecilitalem, 2,
1. Vox vir fortitudinem designat, 2, i cl 2: est titulo-
honoris, 2, 2.
Vulva (e) Deus viros sanctos peculiariter educit, 258,1.

Xaverius (S.) Bigularum impetum sistit, 342. I.
Xerxis In militibus gloriatio vina, 86, 2

Z.

Zaleuci memorabile facium, 614, 2
ZeliK quid el qualis, 124, 2; 441, 2 : ictus animarum
superat siimi divitiarum, 547, 2.

INDEX

MATERIARUM MORALIUM

EVANGELIA DOMINICARUM AC FESTORUM ALIQUOT ET FERIARUM PER ANNUM ACCOMMODATARUM, IN GRATIAM
CONCIONANTIUM.

PROPRIUM DE TEMPORE.

DOMINICA I ADVENTUS.

Eicxrsigna, etc. Eue. xxi, 25.—Cœlum obsignatur quasi liber, 223, 2 : illius ordo mirabilis, 724, 1. Creatura sont arma Dei, 288, 2; 438, 2 ; 719, 2 : creatura» expeditio qualis, 415, L Torrores Domini quales, 158, 1. Slellæ Deum laudant, 710, 1. Tunc videdunt filium ūominis, etc. — Christus est caput Ecclesia», 768, 2 : lux in tenebris, 4,1 ; 213, 2: occulta revehi, 294, 1 ; 650, 1 : iudicum iudex, GI8,1. Christi adventus probis desiderabilis, 416, 2 : improbis terribilis, 416, 2; 454, 2 : iudicis irati vultus gravissimus, 325, 2. Iudicium Dei formidabile, 188, 2; 228, 1 ; 231, 1 ; 232, 1 ; 240, 2 ; 277, 2; 302, 1 ; 531, 1 ; 537, i : irrefragabile, 617, 2; 661,2 : nb humano diversum, 369, 2: in memoria sanctorum, 275, 2; 319, 2. Iudicii dies ordinabit omnia, 475, 2. Iudicum dignitas quanta, 290, 2 : munus quale, 683, 2. Nubes est thronus Dei, 523, 2; 691, 2. Deus videt omnia, 246, 2 ; 314, 1 ; 328, 1 ; 521, 1 ; 609, 1 : nolal omnia delicta, 312, 1 ; 328, 2 : non e»l acceptor personarum, 300,2; 659,2 : scientiarum Dominus, 283, 2 ; 463, 1 ; 784, 2. Dei codices quales, 829, 1 : decreta immutabilia, 645, 1 : ira terribilis, 229, 2; 325,2 ; 329,2; 330, 1 : iustitia incorrupta, 147, 2; 203, 2; 204, 1; 610,2; 654, 2. Deo resistere nemo valet, 287, 1. Appellatio non est apud Deum, 229, 2. Dies sumitur in Scriptura pro dic iudicii, 229,1 : dies peccati detestanda, 77,1 et2; 79,1 : dies perditionis manet impios, 458,1. Conscientia bona segura, 533, 2: conscientia mala tortor sui, 343, 1 cl 2; 389, 2; 392, 2: conscientia cruciatus morte acerbior, 353, 1 : tribunal quale, 192, 2 ; 481,1. Sancti navis non carent, 83, 2 ; 339, 2. Justitoni homines calesles, 702, 2 : lucebunt in iudicio, 280,1 : non audient vocem exactoris, 90, 2. Reprobatio culpam sequitur, 287, 2. Antichristus qualis, 775, 1 ; 776, 2. Peccatum solum csl malum, 23, 1 : dicitur m Scriptura domor, 498, 2 : e^l corruptio el sordes, 5S7, 2. Deum provocat ad vindictam, 107, 1 : dolorem parit, 106, 1 cl 2 : juste punitur aternum, 655, 2 : tenebras <(Tundit, 79,2; 140, 1 ; 502, 2. Peccati genitura qualis, 85, 1 ; 201, 1 ; 352, 2. Peccator sibi non Deo nocet, 199, 2, 670, 1 <t 2: est solus causa perditionis suæ, 129, t. COCUI est, 139, 2 ; 295, 1 ; 387, 1 ; 556, 2 : putat sc non videri a Deo, 312, 2; 471, 1 : malis suis circumdatur, 344, 1 el 2 : exscindetur, 319, 1 ; 394, 1 : inferis trdus ha»pes, 461, 2 : odit lucem, 173, 2; 490,2: !'/>, 1 ; 502, 1 cl 2 ; sicut fumus deficient in iudicio, 170. 1 : io fine peni, 277, 1 ; 473, 1. Immisericordes peribunt io disire, 169, i ; 497 2 * 506. 1. Imp Mo-

res Deum non latent, 2S9, 2. Anima peccatoris fœtet, 185, 2. Animus inordinatus sibi pœna est, 199, 2. Labor impiorum perit, 170, 2. Sitis impiorum peribit, 388, 2 ; 501, 2. Virtus fundamentum salutis, 14, 1 ; 480, 2 : animum erigit, 4SI, 1. An ardore altem fici, etc. — Ficus avari regis typus, 467,2. Mors privat omnibus terrenis bonis, 439, 1 : impiorum pessima, 449, 2 ; 454, 2 ; 541, 2 ; 542, 2 : sanctorum felix, 77, 2 ; 103, 2 ; 274, 2; 276, 2 ; 598, 2. Mortis meditatio necessaria, 87, 1 ; 275, 2 ; 326, 2. Mortui c sepulcro vocandi, 327, 1. Resurrectio quando futura sit, 324, 2. Angeli tutores nostri, 21, 1 ; 121, 1 ; 122, 2. Diabolus leo rugiens, 107, 2; 782, 1 : vigilans in nostrum interitum, 25, 1 cl 2 ; 34, 2; 35, 2 ; 593. 2 . bona extenuat, 28, 1 : nil potest sine permissu Dei, 31, 1 et 2; 33, 2 ; 38, 2 : omnia in malum trahit, 56, 2 : morosus tortor, 60, 1 : sanctis insidiatur, 23, 1 ; 781, 1 ct 2. Damnatorum pœnæ perpetua, 432, 2; 778, 2. Inferni locus qualis, 437, 2 ; 138, 1 ; 504, 2. Vita æterna csl merces operum bonorum, 656, 1.

DOMINICA II ADVENTUS.

Joannes ccm audisset in vinculis, clc. *Matth.* xi, 2. — Amici pauci in adversis, 71, 2. Afflictio temporalis non csl signum vitiositatis, 638, 1. Corpus est animæ career, 117, 1 ; 191, 1. Juslus circumvenitur dum arguii peccatorem, 458, 2 : probatur ut aurum, 488,2 : vocatur pauper in Scriptura, 456, 2. Sancti Judicantur ul impii, 683, 1 : portant orbem, 231, 2 : sunt in hoc mundo peregrini, 332,2. Sancti cur multa patiantur molesta, 237, 1 : in occasu lucent, 711, 2. Sanctitatis cl lucis consensus, 15, 2 : experimentum quale, 70, 2. Homo simplex sit cl rectus, 7, 1 cl 2; 233, 1. Simplicitas Deo grata, 215, 1; 280, 1. Principes agre audiunt veritatem, 440, 2. Mundani respuunt sapientiam, 556, 1. Peccatores sunt luci rebelles, 499, 2; 500, 1 ; 502,1 cl 2 : Deum a se repellunt, 450, 2; 473,2: vocantur *divitet* in Scriptura, 456,2, 471,1 : voluptuarii, 503,2. Adulter amat caliginem, 501,1. Tyrannus regnat propter peccata populi, 665, 1 : in infirmos violento*, 507, 1. Saculares coci in spiritalibus, 452, 1 ; 792,1. Zelus quid, 124, 2;441,2. Correptio etiam adhibenda ubi scitur non profuturo, 637, 2. Doctrina spiritalis non ternero effutienda, 523, 1 ; 581, 2. Innocentia sibi aliisque utilis, 483. 1. Innocenter pali gloriosum, 360, 1. Ventas vita charior, 309,1 ; 641. 1 : quomodo indaganda, 177, 1,532,1. Quid existis in desertum viderf.7 clc.— Solitudo c.«l nidus anirnx, 577. t.S. Joannes cilicio usus, 363,2. S. Jonnni netno similis, 27, 1. Deus gloriatur in sanctis, 26, 2 : nui-

INDEX MATERIARUM MORALIUM,

RÎL

lius eget auxilio, 518, 2 : vindex pauperum, 661. 1 ; 678, 2; 679, 2; 681, 2. Viriti! fui admirationem p.irit,26, 2: virtutis via ardua, 551,2. Gratia Dei stabiles facit, 116. 2. Laus Dei solida. 26,2;27,1 :laus falci in ore proprio, 211, 2. Mudes hominum aucupari vanum est, 271, 1. Lampas contempta lucet coram Deo, 280, 2. Judirium Dei ab humano diversum, 369,2. Notitia Dei qualis, 247, 1 ct 2. Gloria humana fallax, 317, 2; 318, 2; 401, 2. Favor humanus parvi faciendus, 441, 2. Arundo rst symbolum i<-sentatorum, 763, 2. Vita nostra nihili est, 195, 2; 207, 2. Spes temporalis frivola, 461,2. Homo vanitas, 269, 1 et 2; 270, 1. Deo soli innitendum, 481, 1. Visitatio Dei quali*, 197, 1 et 2; 198,1 ; 253, 1 el 2. Sermones Dei m corde ponendi. 478, 1 ; 490, 2. Opera Dei magna, 135, 2; 225, 1 ; 296, 2. Verborum f.ictorumquc cognatio c4, 262, 2. Vita spiritalis qualis, 253,2; 251, 1. Castitas regalis virtus, 291, 1. Monozoni quales, 585, 1. Quies non est liuju* vitæ. 86, 2. Secura mens juge convivium , 180, 2. Humiles solarn Dei gloriam quærunl, 137, 1 : humilitas coram Deo nos exaltat, HO, t ; 137, t ; 482,2 ; 678, L

DOMINICA III ADVENTUS.

Misfrunt Jpdx i, etc. *Joan*, i, 19. — Amici ficti qui, 405, 2. Cogitationes hominum timida, 138, 1. Mdignitatis ingenium quale, 28, 2. Tcntalannes salutare, 39, 2; 57. 1 ; G9, 2. Virtus sui admirationem parit, 26, 2; 569, 1; 572, 1. Duplicitas exsecrabilis, 5, 2; 6,1 ; 170,1 ; 263, 1 ; 417, 2. Adulatio noxia, 175,1. Tu quis es? — Notitia sui necessaria, 150, 1; 193, 1 ; 310, 2; 382, 1 ; 623, 1. Homo ex sc nihil, ct potest nihil, 165, 2; 189,1 ; 195, 2; 208, 1 ; 270, 2. Conscienti c testimonium quale, 234,2; 213, 2; 297, 1. Et confessus est, etc. — Confessio humilis Deo placet, 650, 1. Jactantia sui odiosa, 279, 1 ; 271, t ; 338, 1 ; 637, 1. Lingua lubricum instrumentum, 48, 2; 100, 2; 175, 2. Verba statera ponderanda, 49, 1; 156, 1j 523, 2. Silentium est animæ curiodia, 261, 2. Prudentes pauciloqui, 50, 1 ; 298, 2. Sapiendum ad sobrietatem, 519, 2. Animi demissione placatur Deus, 311,2. Superbia Deum oppugnat, 26, 1 ; 125, 1 ; 303, 2. Juslus nemo compositus Deo, 115, t ; 218, 2 : justi virtutis tonaret, 141, 2. Ego vox cumantis, clc. — Docturis munus quale, 5 S3, 1; 547, 2; 647, 2. Doctores exemplo doceant, 413, 2 : sunt myslicæ nubes, 692, 1 ; 608, 1 • lumbos mentis accingant, 707, 2. Vocationi divinæ respondendum, 327, 1. Cum Deo ambulandum, 653, 1. Conversatio cum Deo triplex, 619, 2. Humilitas accura, 709, L Via justi recta, 377, 2. Rectitudo quoluplex, 7, 1 et 2. Simplicita* vera virtus, 5, 2 ; 6, 1 ; 215,1 el 2. Virtutis perfectio in quo sita, 70, 2. Veritas quomodo tractanda, 532, 1 el 2. Sancti sunt termini terræ, G92, 1. Ego baptizo in aqua, etc.— Aqua symbolum abundantia, 34!, 1; 288, 2; 466, ! : aqua pernitentia» frugifera, 206, 2; 209, 2; 245, ! ; 260, 1, Poenitentia peccati smegma, 273, 2 ; 787, 1. Spiritalis fœcundilxs summa, 443, 1. Mysteria Dei inscrutabilia, 688, 2.

DOMINICA IV ADVENTUS.

Anno quinto decimo, etc. *Luc.* ill, 1. — l'yranni regnant propter peccati populi, 665, 1 : subito pereunt, 125, 1 ; 303, 2. Tyrannorum vis in morte cessat, 89, 2. Tempus omnia consumit, 33!, 1 t tempus præsens bene collocandiim , 184, L Factum est verbum Domini, clc. — Notitia Dei obscura, 638, 2. Verbum Dei alimentum animæ,203, 1 : quo spiritu annuntiandum sil,519,t; 523,1.Opera Dei consideranda, 296, 2 : prædicant creatorem, 283, 1. Cognitio sui scientiarum maxima, 193, 1 ; 328, 2; 689, 2. Abnegatio sui necessaria, 377, 2. Educatio magni momenti, 445, 2; 446, 1

Adventus Christi extpectanduf, 416, 2. /ititantia in fervi- (lo Dei necessaria, 197, 2; 205,2. PR FDICANS BAPTISMCMPOVNITENTLe. etc.—Predioilio igni d tonitruo comparata, 722, 1. Pœnilentia delet peccata, 273, 2; 306, 7; 307, 1 et 2 ; 339, 2 : quas putes habeat, 2 »5.1. Pœnilcnliam procrastinantes pereant, 169.1. Prnæ quomodo dulcescant, 46. 1 et 2. Penitentes accepti Deo, 206, 1 ; 209. 2. Tempus pœnilcnhæ r<l tempos «lulis, 508, 2. Fklnsesl pemtenliæ condimentum, 96, 2. Patientia virtus prestantissima, 39, 2. Itaphzili non sunt expertf« tent ili'Uiuni, 180,1. Parate viam Dòmini, etc. — Doctrina captui auditorum accommodanda, 58!, 2; 623,2 : vera redolet humilitatem, 643, 1. Aures audiendi quale*, 109, L Vie justorumJurundæ. 50 4,1. Vestigi i Dei sequenda, 489, 1. Affectus sant animi pedes,313, 2 ; 190, 1. Deos invisibilis, 226, 2 ; 227. 1 ; 488, 1 : occulta in lucem profert, 294. 1 ; 650, 1 : amni humilia, 595, 2 ; 678, ! ; 709, 1. Vir piat est habitatio Dei, 197, 1 ; 566, 1 : est terra desiderabilis, 593, L Gratia etl vita anime, 253, 2; 251, 1. Puritas conlis Deum videt, 273, 2: 340, 1. Superbi reprimeolui »21. 2; 754, L Morer pravi difficile abolentur, 424, 1. Conversatio qualis esse debeat, 582, L Sapientia unde petenda, 554, 1; 623, 1 ; 636, 1 : non repentur in terra suaviter viventium, 550,2; 551, 1; 555, 1.Spiritalis facunditas magna, 443, 1. Com-punctio inducit pœnilenliam, *87,1.

NATIVIT. DOMINI SACRUM NOCTIS.

Exiit edictum, etc. *Luc.* n, t. — Providentia Dei inomnibus miranda, 195, 1 ; 192, 1 el 2; 522, 2; 523, 1 et 2; 693, i. Prudentia teguli preposta^ 451, L Sapientiam solus Deus docet. 554, 1; 55G, 2. Viæ «culi quales, 472, 2. Adventus Christi desideratus, 416,2. Uomineeignoraut consilia Dei, 495,1 ; 498, 2. Inauris csl symbolum ohedien-U.r, 79.'. 2 Non rRAT ei locus in diversorio.— Peccatores Deum a se repellunt. 450, 2: sunt luci rebelles, 49 ,2; 500, 1; 502, 1 el 2. Divites obligantur ad opera misericordi v, 466, 2. Nuditatis triumphus, 41, ! ; 15, ! ct 2; 46, 1. Inhumani a societate hominum exUudendi, 465, 1. Dtriderium cœleste non reperilur in carnalibus 549, 2. Virtutis via ardua, 551, 2. Christus corona m itris suæ, 402, t : sapieatia increata, 557, 1 ; 562, 1 : desiderium sanctorum. 592, 2 : in signum claritatis expositus, 360, 1 : lap s angularis 710, 1 : lux in tenebris el sol mundi, 4,1 ; 213, 2: prvteclio nostra. 372,2. Christiani sunt orientales, 13, ~ Et rece angelus Domini stetit, etc.—Angeli erga hirmines munitici, 648, t : laudant mysterium Incarnationis, 710,2 : ad Deum nos convertunt, 649, 1. Angelorum natura qualis, 115,2: circa homines ministeria, 22, ! el 2 : custodia nocturna, 672. 1 : apparitio qualb, 11L 2. Inspiratio Dei est ierbum absconditum, HO, 1. Nox quieti deputata, 280, 1 : metationibus apta, 110, 2: symbolum calamitatis, 063, 2. Opera Dei magna, 135, 2; 225, 2. OH etnrranl gloriam Dei, 224, t. Visitatio Dei qualis, 197, 1 cl 2 ; 198. 1 ; 253, 1 el 2. Vox Dei in quiete innotescit, 646, 1. Aures audiendi quales, 109, L Lux est velut forma rerum, 716, 2 : symbolum virtutis, 81, 2; 721, 2 : pravis inimica, 502, 1 ; 715, L Sanctitatis et lucis consensio. 13, 2. Puritas accomuni habet ud Deum, 17, 1 ; 87, 2; 607, 2. Simplicitas qualis virtus, 5, 2; 6. 2. Virtus osi fundamentum pacis, 14, 1;480, 2. pax bonorum omnium complementum, 148, 2. Pax Dei iucuhcu^u, 661, i.

SACRUM AURORÆL

Pastores loquebantur, etc. ꝓuc. n, 15. — Pastoris munus qualo, 102, 1 ; 200, 1 ; 355, i ; 614, 1. Pastor malus gregis pernicies 666, L Humiles eliguntur a Deo, 119, t; 137, t ;b78,1. Pauperes Deo. curæ, 140, 2, 176,1 ; 572,1;

678, Î. Simples Deo grati» 215, ! el 2; 263, 1 ; 280, t. Pielitis cura precipua, 18, 1. Vigilantia in servitio Dei necessaria, 197, 2; 687, 1. Vestigia Dei sequentia, 489, 1. Affectus sunl animi pedes, 313, S; 490,1. Vocationi divin@ respondendum, 327, 1. Lumbi mentis accingendi, 707. 2. Mane ad Deum currendum, 207, 1 el 2. Videntes autem cognoverunt, etc. — Aspectus Dei animam illuminat, 679, 1. Opera Dei consideranda, 296, 2. Cor perlinet ad intellectum, 279, 2. Meditatio illuminat et accendit, 274, 2. Lux symbolum lætitiæ, 693, 2 : justorum qualis, 386, 2, Virtus admirationem parit, 20, 2 : animum erigit, 4SI, L Conversatio interior rum Deo sit, 566, 1. *Oratio* mentem irrigat, 578, 2. Eruditio Dei qualis, 673, 2; 680, L Consolandi munus quale, 583, 2. Conversio ad Deum triplex, 649, 2. Corporis prostratio signum venerationis, 42, I. Vola reddenda Deo, 481, 2. Testes Christi quales, 257,1 et 2. Labor laetitiam parit, 536, 2. Gratitude nola quæ, 47, ! cl 2»

SACRUM DIEI.

Ix rn«ctp;o erat Verbum, etc. *Joan*, r, 1. — Dens occultus ct ioeffdbilis, 704, 1 : auctor temporis, ante tempus, 496, 1 : incomprehensus, 266, ! ; 688, 2; 689, 1 ; 691, ! : multipliciter nos erudit, 673, 2; 680, ! : invisibilis, 226, 2; 227, 1 : 488, 1 : videt umilia, 246, 2; 609, 1 : omnipotens, 135, ! ; 268, 1 ; gloriatur in sanctis, 20, 2: revelat occulto, 294, 1 ; 650,1 : natur@ lumine noscitur esso, 283, J. Verbum Dei csl anim@ alimentum,203, 1 : scutum inexpugnabile, 144, 2. Et vita erat lux hominum, etc. — Vita hæc lurernæ comparala, 453, 2 : vita spiritalis qualis, 253,2; 251, 1. Lux el lumen qui differant, 499, 2; 715, 1 : a Deo dispensatur, amica bonis, 173, 2; 694, 1 ; 715, 1 : symbolum virtutis,83, 2; 721,2. Lumen anim@ quale, 499. 2 : natur@ discernit bona et mala, 672, 2. Plasmatio Dei sumus, 249, 2; 250, 1 et 2. Notitia Dei qualis, 247, 1 H 2. Et mundus eum non cognovit. — Peccatores cæci, 139,2; 295, 1 ; 387, 1 ; 556, 2; 719, 1 : sibimelipsi graves, 199. 2 ; 200, t ; 201, ! ; 203, I. Ignorantia affectata pessima, 6G», 1. Voluntas hominis inconstans, 404, 1. Homo vanitas, 208, 1; 269, l ct 2; 270, 1. Ingratitudo siccat fontem gratir, 210, 2; 474, 2. Creata omnia veterascunt, 5S0, 1. Reprobatio culpam sequitur, 287. 2. Quotquot actem receperunt eum, etc. — Christus desiderium sanctorum, 592, 2. Cor hominis Deo palet, 609, 2; 784, l « cor purum Dei tabernaculum, 566, 1. Castitas reddit hominem sanctum,607, 2. Sancti multipliciter probantur, 158, 1 cl 2 : a cælo suspensi vivunt, 161, 1 ; 195, i; 231,1 : sunt in hac vita peregrini, 332, 2 : ambulant cum Deo, 653, 1.

FESTUM S. STEPHANE

Mitto ad vos pbophetas, etc. *Matth.* xxm, 34. — Justi probantur ut aurum, 488. 2 : ab impiis ridentur, 589. 1 et 2 ; icio Dei tabescunt, 601,1. Innocentes multi patiuntur, 237, 2 : pauci tamen volunt pali, 53, 1. Afflictiones viro (urii glorio*@, 54, 1 ; 185, 2; 718, 2 : prosunt ad salutem, 54,1 ct 2; 718, 2. Sancit multipliciter probantur, 158,1 el 2 : exoptant mortem, 93, 1 ; 94; 161. 1 Î 332 , i. Christiani expositi persecutionibus, 360, 2. Tribui.ilio id patientiam inungit, 68,2; 184, 2; 193, 2. Accincti sunt strenui,787, i. Labuiutn linis gloriosus, 131, 1 et 2. Fiducia in Deum sanctorum propria, 134, 2-, 305, 1. Spes crescit pro mensura tribulation s, 306, t. Vir patiens habet Deum adiutorem, 700, 2 : spectaculum Deo gratissimum, 68. l ct 2; 486. 2. Tentado esi cos virtutis, 39, 2; G9, 2. Comohlio equitur tribulationem, 648, 2. Deus certaminum »pedator, 237, 1 : nunquam suos deserit, 119, 1; 255, l : gloriatur in sanctis suis, 26, 2 ; 273, 1 et 2. Veritas vita polior, 309 i. Mors «otuno comparata 85, 1. Ty-

rannorum vis in morte cessat, 89, 2. Anima omnibus potior, 33, 2; 56, 2. Resignado perfecta qualis , 46, 2, P<rn@ quomodo dulcescant, 46, l ct 2. Relinquetur vobis domus vestra deserta. — Obduratio quid, 287. 2; 778, 2. Mili n Deo egrediuntur, 34, 1. Ingratitudo detestando, 32, 1; 474, 2. Invidia vitium pusillorum, 124, 2. Invidi palpant in meridie, 140, 1. Peccatores bellitls comparati, 3,1 ; 159,1 ,228, 2 : excavantur, 79, 2; .18!, ! ; 500, 2; 501, 1 cl2 : non ferunt monita justorum, 188, 1 el 2; 202, 2. Impii subito succidentur, 118, 1 ; 119. 2; 541, 2. Peccatum ecclesiasticorum gravius aliis, 1 1, 2: provocat Dei ultionem, 107, 1. Prelati negligentes< ffleio spoliandi, 617, 2. Parentum vilium filiorum exitium.126, 2; 454, 1. Filii culpæ cl pœnæ parentum hæredes, 127, 1:454, 1. Judæorum niesseni comedunt christiani, 128, 2. Patrocinia sanctorum valida , 789, 1. Oratio pro inimicis accepta Deo, 790, 2.

FESTUM S. JOANNIS.

Dixit Jesus Petro : Sequere me, *Joan*, xxi, 20. — Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Ambulandum cum Deo, 6.73, 1. Affectus sunl animi pedes, 313, 2; 490, 1. Schola Dei qu dis 647, 2- Quem diligebat Jesus, etc. — Amicitia vera unde noscatur, 71, 1 : amicus alter ego, 150, 2; 151, 1. Simples Deo grati, 5, 2 ; G, 1 ; 215, 1. Castitas virtus regia, 291, 1 ; 607, 2 : facithæredes Dei, 606, 1 : quietem anim@ adfert, 87, 2. Cor est hominis principale, 566, 1 : symbolum vit@ deiformis, 279, 2;367, 1 : cordis puritas Deum videt, 272, 2 ; 340, 1. Desideria pia sunt anim@ vita, 592, 2. Spiritus habenda cura precipua, 55,1. Sapientia trahitur do occultis,554, 1 ; 555,1. Occulta revelat Deus, 294, 1 ; 650, V Caligo sub pedibus Dei, 524. 1. Lumen anim@ qualo, 490,2. Meditatio clavis veritatis, 192, 2; 383, 2. Contemplatio jungenda actioni, 181, 2. Mysteria Dei inscrutabilia, 688, 2. Mystica theologia qualis, 112, 2. Mystici theologi a beo docti, 073, 2. Gratia Dei cor stabilit, 116, 2; 270, 2; 271, 1 ; 707, 2. Bic autem quid? — Linguam continere dflflcilo csl, 48, 1 cl 2; 49, 1; 100, 2. Loquax similis parturienti, 619, 1. Silentium necessarium proficere volenti, 651, 2: est anim@ custodia, 261, 2. Opportunitas ubique servanda, 114, 2. Cogitationes hominum timid@, 138, 1 ; 495, 1 ; 498, 2. Justitia Dei est statera cequitalis, 610, 2. Quies non csl hujus vit@, 86, 2. Gloria Dei omnibus præhabend i. 92, 2. Vila longa premium virtutis, 152, i. Consilia Dei arcana, 495, i ; 498, 2. Chantas csl mensura grati@, 790, 2.

FESTUM INNOCENTIUM.

Angelus Domini apparuit, etc. *Matth.* if, 13. — Angeli sunl milites Dei, 514, 1 : tutores hominum, 21,2; 22, 1; 121, 2; 648, 2. Angelorum apparitiones quales, 111,2; 112, 2 : custodia in nocte, 672, 1. Somnus cl insomnia quid, 540. 1; 541, 1 et 2. Somnia divina qualia, 646, 1. Visiones in somnis accidere solent, 111, 1. Deus novit uinnia, 285, 1 ; 301, 2; 463, t : occulta revelat 291, 1 ; 650, 2: tutor pauperum, 678, 2; 679, 1 ; 681, 2: dissipat conatus impiorum, 138, 1: malignos aversatur, 215, 2 : certaminum spectator, 237, 1. Dei vox in quiete innotescit, 616, 1 : Dei protectio qualis,29, 2 ; 146,1 : providentia reguntur omnia, 129,1 ; 138, 2 ; 492, 2: eruditio qualis, 673, 2 • Dei opera non scrutanda, 688, 1. Nox symbolum calamitatis, 663,2. Surge, et accipe puerum, etc. — *Surger*c quid significet in Scripturis, 40, I. Filii sunt possessio parentum, 10, 2: sunt corona parentum, 401, 2. Homines ignorant consilia Dei, 495, l ; 498, 2. Fuga mah primus gradus ad virtutem, 9, 1. Sancti *unl termini terne, 692, 1. Tunc Herodes videns, etc. — Tyrannus regnat propter

peccata populi, 065, 1 • itiflrmo« opprimit, 507, 1 : celo comparatur, 190, 2; 230,2. Tyrannorum vii in morte cc«*al, 89, 2. Amici fleti quale*. 405, 2. Hypocrita implui ct iniquus, 532, 2; 587, 1 : sterillii, 351, 1 ; 413, 1. Male- } llei tenebrai amont. 502, 2. Nequitia timida, 343, 2 ; 370, 1. Malignitatis ingenium quale, 38, 2; 358, 2. Mali a Den } abeunt, 84, 1. Insidi sunt imitatores diaboli, 56, 2; 125, 1; 140, 1. Animus inordinatus sibimetipsi gravis, 199, 2; 204,2; 342, 2; 410, 2. Impostores Deum non latent, 289, 2; 337, 2. Insidiatores suis retibus capiuntur, 130, 1. Vilia vir tutis specie decipiunt, 71,2. Peccata chmant in colum, 498, 2. Impii Deum repellunt, 450, 2. Vita bæc brevis ct fragilis, 310, 1 ; 320, 2; 321, 1. Mors sanctorum requie*, 85, 1 ; 234, i ; 276, 1 : vita misera potior, 92, 1 et 2. Affliclio non semper ob culpam venit, 130, 1 , 638, 1. Res adverso Justis prospera, 184, 2. Terra impiis permissa, 237, 2. tentationes salutare, 57, 2. Innocenter pali glo- riosum, 360, 1. Parentes filiorum pœni* torquentur magis quam propriis, 423, 1. Ventus urens qualis, 543, 1. Pu- sillorum oppressio gravissima, 496. 2 ; 498. 2. Vox in Ra ía addita est, etc. — Lament itiones quales, 81, 2. Doloris signa cum virtute consistunt, 41, t ; 96, L Lacrymariim genera varia, 364, 2; 365, i. Ecclesia» luc- tus qualis, 357, 2. Lugentium gestus varii, 72, 1. Orbitatis laetitia arcana, 791, 1. Sustinentis fructus qualis, 790,2.

DOM. INFRA OCT. NATIVITATIS.

Erant Joseph et Madia mater Jesü mirantes, *Luc.* ii, 83. — Virtus admirationem parit, 26, 2: reddit hominem honore dignum, 5G9, 1. Opera Dei magna, 135, 2; 225, 2. Visitatio Dei qualis, 197, 1 el 2; 198, 1 ; 253, 1 et 2. Sermones Dei in corde ponendi, 478, 1. Et benedixit illis Simeon. — *Benedicere* quid in Scrip- turis, 18, 1; 31,2. Justus est tenax virtutis, 141, 2: (erra peregrinus, 457, 2 : tenet viam rectam, 337, 2: a Deo servatur, 119, 1 : repletur gaudio, 216,1. Theologi mys- tici a Deo erudiuntur, 673, 2; 6S0, 1. Puritas accessum habet ad Deum, 17, 1 ; 340, 1. Conscientis bona» jobi- tos qualis, 216, 2 ; 219, 1 ; 480, 2. Positus est nic in ruinam et in (insurrectionem mul- torum, etc. — Christus in signum expositus, 360, 1 : est desiderium sauciorum. 592, 2 : lux in tenebris, 4, 1 ; 213, 2. Consolatio sequitur afflictionem, 648, 2. Et erat Anna prophetissa, etc. — Pietatis cura preci- pua, 18, 1. Reverentia in templo exhibenda, 34,1. Sancti» talis et lucis consensio, 15, 2. Spiritus cura maxima, 55, 1 ; 253,2. Nox revelationibus apia, 110, 2. Mystica theolo- gia qualis, 112, 2. Affectu* pius est medulla orationis, 271, 2. Desiderio pia sunt signum graliæ, 592,2. Grati i Dei sta- biles facit, 116,2. Meditatio<lavis veritatis, 192,2 , 274,2. Contemplatio jungenda actioni, 184,2. Matutinum orationi aptissimum, 17, 2; 205, 1 el 2. Orationis fructus est con- junctio cum Deo, 649, 2. Cor Deo sacrandum, 279, 2; 367, 1. Ambulare cum Deo quid, 653, 1. Pii sunt terra desiderabilis, 593, 1. Exspectatio est substantia justorum, 103, 1; 410, 1. Fiducia sanctorum propria, 131. 2. (nno- centia sibi cl aliis prodest, 483, 1. Statu* religiosus est ve- na aurea, 515, 2. Lux justorum qualis, 356, 2. Fama bona ingens bonum, 895, 2.

FESTUM CIRCUMCISIONIS.

Postquam consummati suxt dies octo, etc. *Luc.* n, 21. — llom<» nascitur in peccalo, 340,2; natu* ad liborcín, 130,2; 132,2.Fundamentum hominis terrenum, *It*7,1.Quii.* nun est hujus vita», 80, 2. Christus flevit sæpe, 364, 2: lux vera, 4, 1; 213, 2: mediator Dei cl hominum, 243, 1. Chris- tiani sunl orientales, 13, 2. Vita nostra militia csl, 179, i ; 182, 2: miseriis refería, 316, 2; 421, 1. Nuditatis triumphus, 41, 1 ; 45, 1 cl 2. Aurora soils Juilili* qualis.

714,2. Mortificationis frucIns, 90,1. Fletas eU condimen- tum pœnitentiæ, 96, 2. Pœnæ quomodo dulcescant, 46, 1 cl 2. Patientia virtus presuntísima. 39, 2; 108, 1 et 2; 237, 2. CerUminum spectator Dens, 237, 1. Virtutis via ardua, 551,2. Gloria Dei nostris commodis prebibcn- (U, 92, 2. Sapientia vera qualis, 550, 2; 551, t ; 555» 1. Deus vulnera explicat ul curet, 143. 1 ; 157, 1. VuilaUp Dei quali*, 197, 1 el 2 ; 198, 1 ; 233, 1 el 2. Deo nihil abditum, 264, 1 ; 470, 1. Judaeorum malum cx u.nhilico jncircumriw, 758. 1. Sustinentiae fructus qualis, 798, 2.

EPIPHANIA DOMINI.

Ecce magi ab omette venerunt » etc. *liattk.* n, L — Electi etiam inter gentes, 4, 2; 359, 2. Christiani sunt orientales, 13. 2. Sanctitatis ct lucis cous-emio, 15, 2; 83, 1 el 2. Lux symbolum teliti*, 693, 2. Luck cflfedns qui, 715, 1 ; 718, 2. Stella» Deum laudant, 710, 1. Cœli contemplatio ad Deum adducit, 669, 2. Vigilantia neces- saria, 197, 2; 687, 1. Cognitio Dei ex creaturis qua» », 285, 1; 559, 2; 560, 1; 673, 2. Eruditio Dei qualis, 671, 2 ; 680, 1. Providentia Dei reguntur omnia, 129, t . 18, 2 ; 492, 2. Deus quærcndus, 1 3, 2 : pmp t u 1 s præponendus, 91,2: gaudium admiscet tribulationi, 672, 1 : justos senat, 119,1; 255, 1 : dissipat conatus Impio- rum, 138, t. Audiens autem Herodes, etc. — Tyrannus regnal prop- Ur peccata populi, 665, 1. Hypocrisis iniquitas maximi, 533, 2; 587, 1; G8I, 1. Hypocrita laborat sine fructu, 74!, 1 ct 2: scirpo similis, 211, 2; 213, 2: 351, 1 ; 423. 1. Humo duplex non est integer, 6, 1 ; 170, 1 ; 263, 1. Ne- quitia semper timida, 343, 2. Iniquitas dolorem parit» 206, 1 ; 199, 2; 204, 2. Impius non reveretur Deum, 473, 2. Invidia csl vilium pusillorum, 124, 1. Invidi sunl imi- tatores diaboli, 50, 2: palpant in meridie, 140, 1. Mali- gnitatis ingenium quale, 28, 2; 2Í5, 2. Amicitia humana fallax, 1G3, 1 : amicitia vera unde noscatur, 71, Î. In- sidiatores suis technis capiuntur, 139, 1 ; 289, 2. Doto malus quis, 170, 2. Et coTGaRCANs omnes raiNCtres, etc. — AntiquoiUs con- sulenda. 206, 2. Cogitationes hominum timidæ, 138, L Ignorantia afflectnla pessima* 664, 1. Timor mundanus no* xiu*. 168, 2. Consciente mah timidos reJdil, 153, 1; G0» 1 ; 3S9, 2. Mysteria Dei inscrutabilia» 68\$, 2. Ah>s “can- dalisare gravissimum esi» 497, 1. Qui c» m avdissext regem, abiircnt . clc. — Mali fuga primus gradu* jiistitim, 9, 1. Vestigia Del sequendi. 489, 1. Conversio ad Deum triplex, 649, 2. Justi sunl in terra peregrini, 457. 2 : a cœlo suspensi, 161, 2; 195, L Ei procidentes adoraverunt, etc. — Punt i* habet ac- ce*>uin avi Deum, 17, 1. Voti reddenda Deo, 481, 2. Lau- di* pnmiti.o Deo ulTerenda?, 711, 1. Thesaurus quid pn>- piie, 719. 2. Aurum cur omnipotens dicitur, 480, 1. Di- rifir non sunt male» sed earum cupidit à mordinau, 29. 2; 30, 2 : 485, i. Desideria pia sunt signum grati*» 185, 2 ; 550, 2 ; 592, 2. Obedlcus fulguri simili*» 723, L Mu- nera qualia siul Jubo oblata, 792, 2. Et responso accepto in soMNij, clc. — Svmnia divina qud>a,6ÍG, 1. Visiones iu somnis accidebant, (II, 1 : bo- na» cl mal* quales, li2, 2; 1G4, i. Inspiratio divina «jua- lis, 110, 1. Vox Dei in quiete innotescit. G46, 1. Virtus perllcitur adversitate, 161, 2. TenUlio est cos virtutis, 39, 2; 57, 2; 69, i; 469, 1. Fiducia m arduis ducet, 303, 1; 859, 2. Soli Deo fidendum, 134, i; 4SI, 1. Gratia Dei con- tinuat cor, 116, 2. Angelorum cura quanta, 22, 2; 115» 2 ; 121, 1 ; 122, 2.

DOM. INFRA OCTAV. EP1PHANÆ.

CIM PACTUS ESSET ANNORUM DUODECIM, dc. *LUC.* i, 41 — Filii sunt possessio parentum, 10, 2: adsiul sacrificijs pa-

renium, 567, 1: sunl corona parentum, 401, 2. Filiorum educatio summi momenti, 445, 2 : cura magna gerenda, 18,1 el 2. Puerilis ælas flexilis, 445, 2. Adolescentia est index reliquæ statis, 421, t. Molesta cur justis accidunt, 237, 1.

Invenērunt illum in TF.Mri.0, etc. — In templo modestia serranda, 34, 1. Anima omnibus polior, 31. 2; 56, 2. Schola Dei qualis, 647,2. Deus scientiarum Dominus, 285, 2; 403, 1 : occulta revehi, 294, 1 ; 650, 1 : multipliciter no< docet, 673, 2 ; 680, 1 : qua ratione sapiens sit cl dicatur, 220, 2: quaerendus, 132, 1 ; 133, 2: mœrentium consolator, 137, 2. Lex Dei ex ore sacerdotis suscipienda, 479, 1 : in corde scribenda, 413, 1. Veritas quomodo investiganda, 177, t ; 532, 2 : vita charior, 309, t ; 641, t. Silentium necessarium est discere volenti, 651, 2. Lingua continentia difficili', 100, 2. Verba statera ponderanda, 49, f. Doctrina non temero effutienda, 523, 1 ; 581, 2; 623, 2. Sapientes sunt taciturni, 50, 1. Sapiendum ad sobriota-lem, 519, 2. Sapientia trahitur de occultis, 554, 1 ; 555, i : in corde babel domicilium, 555, t ; 726, 2. Cor perii- net ad intellectum, 270, 2. Aures audiendi quales, 109,1. Doctoris munus quale, 543, 1 ; 647, 2. Doctores exemplo doceant, 413, 2. Doceri ab imperito periculosum, 399, 1 ; 673, 2. Nemo sibi sal sapiens est, 378, 2. Notitia sui scien- Uarum maxima, 193,1 ; 310, 2 : altera generatio, 382, Í. Sal symbolum prodentia», 159, 2. Scripturæ sunt animæ delici», 4SI, 1. Disputationes quomodo instituendo», 178, 1. Contentiones vitanda», 177, 1; 178, 1 ; 212, 2. Con- tendere cum Deo temerarium est, 219, 1 ; 220, t ; 226, 2; 748, 2. Zelus quid, 124, 2; 441, 2.

Dolentes quæredamus t b, etc. — Amor prolis quantus, 740,1. Doloris signa cum virtute consistunt, 41, 2; 96, 1. Fragilitas humana merito timet, 163, 2. Insensibilitas non csl virtus, 165, 1. Vexatio dal intellectum. 487, 2. Tonta- tio est cos virtutis, 39, 2 ; 57, 2 ; 69. 1 ; 130, 1 ; 4C9, 1. Tristitia non dejicit justum, 75, t. Metus ipsis ærnnmis gravior, 158, 1.

Quid est qujd me qu.ereb.vtis? etc. — Correptio Dei utilis, 142, 2; 299, 2; 637, 2; 7S6, 2. Sanctitatis experimenlum quale, 70, 2. Opportunitas servanda in monitio- ne, 114,2. Vestigia Dei sequenda, 489, t. Gloria Dei omni- bus præferenda 92, 2. Spiritus cura potissima, 35, 1. Vi- gilanti i in Dei servitio necessaria, 197, 2. Opera Dei con- sideranda, 296, 2. Homo natus ad laborem, 130, 2; 132, 2. Locutio Dei qualis, 263, 2. Judicia Dei io corde ordi- nanda, 4S0, 1. Sermones Dei corde excipiendi, 478, 1. Consolatio sequitur afflictionem, 618, 2; 672, 1.

DOM. II POST EPIPHANIAM.

Nuptie pact s sunt, etc. *Joan.* ii, 1. — Convivia quæ bona sint, 14, 2; 15, 1 : peccato obnoxia, 15, 2. Voluptati repugnare difficile, 17, 1 el 2. Fœcundilas est donum Dei, 10, 1 : fœcunditas spiritalis maxima, 443, 1. Patrisfa- irillias officium, 150, 1. Educatio liberorum maximi mo- menti, 445, 2. Homo natus nd laborem, 130, 2; 132, 2. Vocationi divinæ respondendum,327, t. Christus est corona B. Virgin; 1.

Vimm non habent. — Humiliter agendum cum Deo, 231, 1. Deus invocandus in necessitate, 133, 2; 372, 1 et 2; 675, 1 ; omnipotens, 135, i ; 263, 1 : oceanus consolati- onum, 138, 1 ; patronus egenorum, 140, 2; 142, 1; 621, 2: nullius eget, 518, 2. Oratio non petat cupiditali grata, 34, 1. Miseriæ omnibus communes, 333, 2: faciunt nos Deum agnoscere, 688, 2. Afflictiones salutare, 54, 1 ; 68, 2; 130, t : non addendi afflicto, 312, t. Patrocinia sanc- t-rum valida, 789, 1. Amicitia vera unde noscatur, 71,1.

Quo miui er tibi est, MULIER ? etc. — Correptio Dei utili- lia, 142, t ; 680, t , 786, 1. Cito impetrare non est cer- tum < gnuro propitiationi!, 33, t. Spes animæ fortitudo, 103, 2. Tenlatio est cos virtutis, 39, 2; 57, 2; 69, t; 138

1 et 2. Fiducia in Deum necessaria, 134, 2; 142, 1; 166, 2; 172, 2: in arduis elucet, 305, 2 ; 359, 2.

Implete hydrias aqua. — Opportunitas ubique captanda, 114, 2. Verbum opportunum valde pretiosum, 49, 1. Aqua symbolum abundantiae, 288, 2; 311, 1: 466, 1. Providen- tia Dei miranda, 196, 1 ; 522, 2. Potentia Dei in aquis, 525, 2. Opera Dei magna, 225, 1 ; 296, 2 : in pondere cl mensura, 708, 2. Mysteria Dei inscrutabilia, 688, 2. Aqua» pœnitenliæ quales, 206, 2; 209, 2. Consolandi munus quale, 355, 1 ; 336, t ; 583, 2. Tempus omne opportunum bonæ actioni, 727, 1.

DOM. III POST EPIPHANIAM.

Eccf. leprosus veniens adorabat eum. *Matth.* vm, 2.— Leprosi exsecrabiles, 61, t. Morbi spiritalis indicia quæ. 311, 1; 452, 1. Pœna propter culpam instituta, 100, 1. Miseria hic nunquam deest, 333, 2 ; 421, 1. Deus medi- cus e>l dum tribulat, 143, 1: maerentium consolator, 137, 2; 138, 1 ; 280, t : exaudit ad utilitatem, 232, 2; 482, 1 : humiles exaltat, 137, 1. Manuum extensio est gestus adorantium, 271, 2 ; 366, 2. Oculi sunt indices animi, 339, 1. Auxilium Dei promptum, 482, 1.

Accessit ad eum centurio, etc. — Militia est vita homi- nis, 179, 1; 182, 2; 316, 1 cl 2. Vilæ sumina brevis, 258, 2. Homines ut folia cadunt, 311, 1 ; 314, 2. Servis quid domini debeant, 6(8, 2 ; 632. 2. Famuli ad quid habendi, 11, 2; 12, 1 et 2. Principis boni officium, 98, 1; 570, 1. Affectus sunt animi pedes, 313, 2; 490, t. Prudentes l uriloqiii, 298, 2.

Ego veniam, et curado eum. — Fragilitas humana mi- seratione digna, 319, 1. Medici gloria est salus ægri, 200, 1. Consolatio sequitur afflictionem, 618, 2; 672, 1.

Domine, non sum dignus, etc. — Notitia sui necessaria, 150, 1; 165, 2; 193, 1 ; 328, 2; 382, 1. Humilitas Deo chara, 595, 2. Fiducia in Deum sanctorum propria, 134, 2; 142, 1; 166, 2 ; 172, 2 ; 305, 1 ; 359, 2. Confodio hu- milis Deum placat, 650, i. Rectitudo quoluplex, 7, 1 ct 2. Lius Dei solida, 26, 2; 27, 1. Favor humanus vanus, 411, 2. Virtus reddit honorabilem, 569, 1 ; 572, t. Splendor ve- rus ex virtute, 13, 2. Adversæ res subserviunt justis, 184, 2; 769, 1.

DOM. IV POST EPIPHANIAM.

Ascendente Jesū in naviculam, etc. *Matth.* vm, 23. — Vila nostra variabilis, 332, 1 ; 333, 1 ct2 ; 539, 1 : navium cursu velocior, 238, 2; 518,2: lcnlalionibiis exposita, 469, Í. Aqua symbolum abundantia». 341, t ; 466, 1 ; hicrogly- phiemn tribulationis, 469, 2. Mare tempestuosum quale, 781, 2. Christo vadabile, 224, 1 et 2. Homo natus ad la- borem, 130, 2; 132, 2. Umbra mortis qualis, 79, 2 : 80, t. Ærumnls cinguntur electi, 359, 2. Tentationcs nos cir- cumdant, 361, 1. Tenlatio violenta quali*, 591, 2; 717, 2; 721, 1. Ventorum pondus quale, 558, 1. Quies non est hu- jus vilæ, 86, 2.

Ipse vero dormiebat. — Somnus ct evigilatio quid in Deo, 205, 2 : natura» levamentum, 435, 2 : diviluin qua- lis, 540, 2. Somnia divina qualia, 466, 1.

Domine, salva nos. pedimus. — Deus invocandus in necessitate, 133, 2 ; 675. 1 : totus oculus, 301, 2 ; 471, 2; 521, 1 : suos servat, 119, 1 ; 184, 2; 2i0, 1 ; 255, 1 ; 482, 1. Deus refugium nostrum, 142, 1 ; 280, 1 ; 491, 2 : cer- taminum spectator, 237, 1 : multipliciter nos erudit, 673,2.

Quid timidi estis modice fidei? — Cogitationes homi- num timida», 138, t. Fragilitas humana merito limet, 163, 2. Correptio Dei utilis, 142, 2; 299, 2; 786, t. Adversa in prosperis præmeditauda, 97,1. Felicitas nimia est mali ominis, 125, 2. Afflictionum utilitas, 54, 1 ; 047, t. Si- lentium in afflictione difficile, 74, 1 et 2. Mata quomodo sustinenda, 68, t. Fiducia in arduis elucet, 305, 1 ; 359, 2. Eruditio Dei qualis, 680, 1. Opera Dei consideranda,

INDEX MATERIARUM MORALIUM.

SIS

Î96, 1 : magnifica, 134, 1 , 225, 2. Solo Dro nitendum, 4SI, I, Providentia Dei miranda, 129, 1; 138, 2-, 196, 1; 492, 2; 693, 1. Custodia Dei firma, 199, 1; 373,2 Mare ac venti obediunt Deo, 712,2; 713,1. Consolatio sequitur afflictionem, 648, 2; 672, 1.

DOM. V POST EPIPHANIAM.

Vexit inimicus homo , et superseminavit zizania , etc. *Matth.* xiii, 24.—Terra impiis permissa, 237, 2. Diabolus nunquam dormit, 593,2 : ubique insidiatur, 181,1 ; 191, 1; 375, 1 : impostor, 758, 2 ; 760, 1 ; 766, 1 : amat otioso*, 76», 1 ; 777, 2 : ubique tentai, 23, 2; 21, 2; 25, 1; 35, 2 : nocendi promptus, 31, 2; 114, 2; 781, 1 : omnia in malum trahit, 57, 2 ; 777, 1 : nil potest sine permistu Dei, 31, 1 cl 2; 33, 2; 38,2. Vilia virtuti affinia, 71, 2 : parva non parvi facienda, 206, 2 : sunl dæmonis semina, 387, 2; 388, 1. Defectus quotidiani non intclliguntur, 219, 2. Voluntas hominis inconstans, 404, 1. Voluptate trahuntur omnes, 425, 2. Carnis peccatum lubricum, 393, 2 ; 757,2. Somnus animanti necessarius, 192, 2; 435, 1 : palet illu-sionibus, 758, 1. Tenlatio sensim hominem consumit, 118, 1 : cos virtutis, 39, 2; 57, 2 : ah initio cavenda, 52, 2 : qualiter sustinenda, 69, 2 : multiplex, 144, 1. Peccatum menti tenebras offundit, i 40, 1 : Dei provocai vindiciam, 107.1. Iusti tabescunt zelo Dei, COL, 1. Sinite utraque CRESCERE, etc. — Fragililas humana com-miscratione digna, 319,1. Sancti quoque nævis non carent, 83, 2. Festinatio in calamitate periculosa, 103, 1. Oppor-tunitas ubique servanda, 114, 2. Pœnilenlia non procrastinanda, 2G0, 2 : delet peccata, 273, 2 ; 339, 2. Tempus lœnitenliæ csl summum beneficium. 508, 2. Benignitas Di magna, 474, 1; 509,2. Misericordia in Deo eminet, 1G7, 2; 200,1 ct 2; 280,1. Mala juste permittit Deus, 246, I. Patientia Dei non abutendum, 499, t ; 509, 1. Expec-tatio creatura* qualis, 415,1. Consilia Dei hominibus ar-cam, 495,1 ; 498, 2. Angeli tutores nostri, 121,2; 648, 1 ; 672, 1 : varia habent ministeria ,22, t ; 22, 2. Vocationi Dei respondendum, 327, 1. Nessem impii comedent alieni, 128, 1. Iustitia Dei statera æqnilalis, 155, 1; 610, 2. Re-tributio cuique est post hanc vitam, 456, t. Iudicium Dei irrefragabile, 617, 2; 061, 2 : severum, 232 , 1 ; 210, 2 ; 320, 2; 517, t. Reprobatio culpam sequitur, 287, 2. Im-piorum porlio maledicta, 504, 2.

DOM. VI POST EPIPHANIAM.

Simile est regnum coelorum grano sinapis, *Matth.* xm, 31. — Doctrina Dei qualis, 647, 2 ; 6S0, 1. Verbum Dei quo spiritu prædicandum, 519, 2 ; 523, 1 cl 2 : est cibus anima?, 203, 1. Virtus animum erigit, 4SI, 1 : sui admi-rationem paril, 20, 2. Pietatis cura prædpua, 18, 1. Hu-militas segura, 709, 1 ; exaltatur, 119, t ; 137, 1; 311, t ct 2; 678, 1. Parva magni facienda, 206. 2. Cognitio rui scientiarum maxima, 310, 2. Mysteria Dei inscrutabilia , 688, 2. Vigilantia necessaria, Í97, 2. Gratia Dei efficax, 116, 2; 253, 2; 254, 1 ; 270, 2; 271, t; 707, 2. Ita ut volucres colli veniant, etc. — Phœnix an ct qualis avis sil, 576, 1. Accipiter quomodo plumas renovet, 715, 1. Aquila? natura et nidificandi ratio. 746, 1. Aquila spiritalis qualis, 747, i el 2; 748,1 el2. Conscientia? bona* jubihis, 216, 2; 234,2; 243, 2; 219, 1; 480, 1. Peregrini sumus in hoc mundo, 332, 2. Vocationi Dei respondendum, 327, 1. Desideria pia sunl signum gratia*, 485, 2. Medita-tio illuminat cl accendit. 274, 2. Justis quantum gaudium sit, G9, 2; 216, t. Cœli enarrant gloriam Dei, 224,2. Sancti portant orbem, 231, I. Christus noster mediator, 243, 2. Deus refugium nostrum, 140,2; 141. t ct 2. Vir perfectus est Dei habitaculum, 197, I. Hyades sunt doc-tores. 225, 2.

Simili est recnim coilorim fermento, etc. — Sinceri-

lai Deo grata, 263, 1 ; 280,1. Puritas cordis Deum videt, 310, 1. Cupiditates debellandae, 182, 1. Memoria iusti sempiterna, 276, 2; 303, 1; 314, 2,

DOMINICA SEPTUAGESIMA.

Simile est recnum coelorum homini fatrifamilias, etc. *Mallh. ix*, 1.—Patrlifamíliai officium quale, 150,1. Famuli ad quid habendi, 11, 2; 12, 1 ct 2;C19tI: stipendila non fraudandi, 183, 2; 632, 1. Vita nostra militia, 179, t. Mercenarii dies nostri, 183, 2; 322, 2. Homo natu* ad la-borem, 130, 2; 132, 2. Vil« incerliludo summa, 186, I; 187, 2; 316, 1 ; 332, 1. Vita brevis, ars longa, 207, 1 ; 320, 2. Tempus cuique præUitulum, 546, 2. Vocationi di-vinæ parendum, 327, i. Przsens tempus bene collocan-dum, 184, 1. Qcin mc statis tota d'e otiosi? — Otium pulvinar diaboli, 764, 1. Labor est lux mentis, 694, 2 : Ixtiliam pa-ri!, 536, 2. Laborum finis gloriosus, 131, i ei 2 : ponde-rator Deus,237, 1 : praemium est cœlum, 274,1. Mme surgendiim ad Deum, 205, 1 ct 2. Conversio ad Deum tri-plex, 649, 2. Correptio Dei utilis, 142,2; 299, 2. Patientia Dei non abutendum, 499, i. Manus sunt organum or-ganorum, 272, 1 ; 699, 1. Præmiorum spe animus est eri-gendus 182, 2.

Et acciffientts murmurabant, etc. — Imperfectorum w-mitæ involuta?, 171, i. Retribuitur unicuique secundum opera, 456, 1. Mysteria Dei inscrutabilia, 688,2. Gratis Deo semper agenda?, 69, 1. Charites aliena bona sua re-putai, 91, 2. Invidia pusillorum csl, 124, 1 : vilium dia-bolicum, 56, 2; 91, 1 : excreat, 140, 1. Susurrone qua-les, 81, 2; 141,1; 145, 2; 176,1. Disputare cum Deo te-merarium, 287, 1 ; 297, 2. Astus symbolum laboris, 721, 2. Accincti jidem qui strenui, 707, 1. Deus experts iniqui-tatis, 654. 2: regit mundum , 657, 1 : iudex incorruptus, 158, 1 ; 660,2; 664, 1 : extrema hominis excutit, 716, i : reddit cuique pro meritis, 655, 1 : dominium habet per-fectlsMmulii, 268, 2 : non habet iudicem supra se, 229, 2; 232, 1 : non tenetur forma juris terreni, 662, 2. Corona qui perdatur, 663, 1 : alterius qui rapi ilur, 663, 2. Messem Judæorum comedunt Christiani, 128, 2. Vita sterna est merces operum, 656,9,

DOMINICA SEXAGESIMA.

Exiit qui seminat, etc. *Luc.* vm, 5. — Visitatio clegres-sus Dei qualis, 197, t ct 2. Doctrina quomodo seminanda, 523, 1; 581,2. Dottori* munus quale. 543, 1; 693, 2; 697, 1. Docendi modus Dei optimus, 647, 2; 680, I. Verbum Dei est semen spiritale, 203, t : corde excipiendum, 478, 1. Vigilantia necesaria, 197, 2. Desideria pia sunt semen gratiæ, 485, 2; 519, I cl 2. Anima casta est terra deside-rabilis, 593» I ; 607, 2. Cogitationes sunt operum radices, 214, 1 ; 394, 1. Pietas terram sterilem Arcundam reddit, 14S, 1. Vita spiritalis qualis, 253, 2 ; 54, 1. Spiritalis fœcundilas maxima, 443, 1. Sapientia ubi reperiatur, 550, 2; 555, I, 557, 1. Silentium animæ custodia, 561, 2; 299, 1. Cogulio sui scientiarum maxima, 310, 2. Incertitude gratiæ magna, 235, t. Sancti a Deo educuntur e vulva, 258, 1: multipliciter probantur, I5S, 1 et 2 ; 237, L Justus acervo tritici comparatus, 152, L Præseus tempus bene collocandum, 184, 1. Opportunius captanda iu monitio-nibus, 114,2. *Sci/ich* pro sóbele et progenie sumitur, 151, 2 : hominis quomodo ituinuuduui sit, 320, i. Diabolus se-minator immunditfaj 759, 1 et 2 ; 760, 1 : aiu ti cl occu-pat otiosos, 764, 2 : astulus lentator, 34, 2; 35, 2; 782, 1 terram perambulat, 24, 2 ; 25, i ct 2 ; 52, 1 : electis insidiatur, 23, i; 781. i: avi comparatur, 132, 1: nil potest sine permissu Dei, 31, I et 5 ;33, 2 ; 38,2. Volup-tas malorum esca, 388, t ; 425, 2. Viliorum oblectamenta fallacia, 353, 2. Libido pudorem et dolorem gignit, 612,

t. Cimis odium intestinum, 181,3. Passionum sedes quæ, 181, 2. Diviti® ex sese indi(Terentes, 29, 2; 30, 1 : Hunt **irmi** iniquitatis, 316, 1 : mentem obtundunt, 347, 1 ; 452, 1 **et** 2. FelieiUs nimia est mali ominis, 125, 2; 126, 2. Siculires cæri in spiritalibus 452, t. Crimina sunt sentos, 588, 1. Milvi sunt rapices, 318, 2. Terilationum initus occurrendum , 52, 2 : modi septem, 14 í, 1 ; 331, 2 ; 361, 1. Vilia virtutis specte fallunt, 71, 2. Hypocrita* sunt sterilos, 211, 1 ; 213, 1 ; 831, 1 ; 7(1, t ct 2. Peccatoris agricultura qualis, 105, 2; 170, 2; 199, 2; 670, 1 cl 2. Obduratio quid, 287, 2. Parabola quid, 209, 1 ; 510, 1. Aures audiendi quales, 109, 1.

DOMINICA QDINQUAGESIMÆ.

Assumpsit Jrsrs duodecim, etc. D/c. xvm, 31. — Jesus occulta revelat,294, 1 ; 328,1 el 2 ; 650, 1 : prævidetomnia, 216,2;263, 2; 463, t ; 471* 2; 521,1 : mediator hominum, 243, ! : miserorum lutor, 2.80,1 : mœrentium consolator, 1 7, 2; 356, 2; vulnera explicat dum curat, 143, 1 :157, 2 lux in lconebr.s, 4, 1 ; 213, 2. Medici spiritalis miniti*, 102. 2;351, ! : gloria cU salus ægri, 200, 1. Miles Christi gaudet adversi*, 743, 2. Militia est vita nostra, 164,2; 182, 2. Miseris hujus vil® «uni omnibus communes, 255, 1 : faciunt nos Deum agnoscere, 688. 2. Adversa in prosperi! premerlitanda, 97.2. Consilia Dei nobis occulta, 495, 1; 493, 2; 785. ! el 2. Judicia Dei stiul reverenda, 531, 1. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Etiam sancii nœvis non carent, 83, 2; 219,2. Cacus quidam sedebat, etc. — Peccatores cæci, 139, 2; 295. 1; 387, 1; 556, 2. Tenebræ peccali quant®, 79, 2; 83, 2; 502, 2. Peccatum inducit confusionem, 608, 1. Umbra mortis quali*, 79, 2. Pœnx hujus vitæ breves vel parvæ, 675, 1. Plasmatio Dei sumit*, 249,2; 250, 1 el 2; 642, 1. Hominis structura mirabilis, 252, 2 ; 284, 1. Corpus est animæ career, 117, 1: Í91, 1. Tribulatio ad patientiam inungit, 68, 2. Spe* animæ fortitudo, 103, 2, Fiducia in arduis elucet, 305, 1 ; 359, 2. Sanctorum propria, 134» 2; 160, 2. Imaginatio aliquando ipsa æriimna gravior, 158, 1 ; 194, 1. Innocentes multi patiuntur, 237, 2. Acerba dulcescunt consuetudine, !60, 1. Dens invocandus iu necessitale, 133, 2. Aff. cius pius est medulla orationis, 271, 2; 313, 3 Lui symbolum virtutis, 83, 2; 721, 2, Coii olatiu sequitur afflictionem, 648, 2. Sustinenti® fructus toltiti 790, 2.

DOM. I QUADRAGESIMA

JISVS DICTIS EST IN DESERTUM, CIC. Maith. IV, 1. — Solitudo est nidus animæ, 577, 1: servat a peccato, 736, 1« Teutalio est vita nostra, 179, 1; 316,2; 332, 2, 469, 1 ; «Icos virtutis,39,2; 57, 2 : sensim consumit nos, 108,1 . lenialio violenta qualis, 591, 1: qualiter sustinenda, 69, 2. Tentalionum initiis resistendum, 52. 2: modi septem, 144, 1; 331, 2; 361, 1 : pondus Immillai, 558, 2. Diabolis nvj comparatus, 132, 1 ; 846, 1 ct 2: cognitu difficilis, 774, 2: a Christo captus, 770,2:ad nocendum promptus, 24,2; 15,1;1142 leo rugiens, 107, t: ubique lentat, 23, 1 cl2; 24, 2; 25 1 et 2; ISO, 2 ; 593, 2 : ceto similis, 190, 2: peccatorem ligat, 288, t: superbi® princeps. 342, 1; 346, t: cuique FC accommodat ul fallat, 389, 1 ; 760, 1 : semel viclu* non cemt, 5!, 1 : 759, 1 ct 2 : nil potest <ine Dei pcrtni <u, 3!, 1 ct 2 ; 33, 2 ; 38, 2 : frustra Jobum afflixit, 53, 1 ct 2. Jobi custos factus est, 57, 1 cl 2: homines oppugnat,21,t et Î; 163,1 :animajn pluris facit quam peecolor, 56, 2 ; impostor, 114, 2 ; 758, 2 ; 774, i ; 778. 1 el 2. Diabolum suscitatur qui ad perfectionem atpirat, 82, 2. D»C VT LARDES 1*11 PANES FIANT, CIC. — CanflS bellum jDte<tinum, 181, 2; 333, 2. Cupiditates debclland®, 182, 1. VolupUs cxi limus profundi, 682, 2. Voluptati repugnare ddb ile, 17, t ct 2. Mendacii panis lapidescit* 426, 2

Nox in solo fane vivit nono, etc. — Verbum Dei est l scutum anime, 144, 2. Justi non pereunt fame, 114, 2; 145. 1; 146,2: probantur ut aurum, 488,2. Spes animæ fortitudo, 103, 2: in solo D«*o locanda, 114, 2; 172, 2; 46!, 2; 48!, 1. Mortificatio quietem affert, 90, J, Memoria Dei fug.it peccatum, 301, 2; 314, 2; 470, 2. Gratii D cor U H»ilit 116, 2. II.ec OMMA Tini dabo, etc. — Diviti® sunt fonte* peccati, 281, 2: flux® non sunt iu npsira poleslate, 451, 2. Monies aurei sunt >yinbolum felicitatis, 479, 2. Divitiis filiere stultum est, 44, 2. Superbia Deum oppugnat, 26, 1 ; 845, 2. Vitiorum oblectamenta fallacia, 353, 2. Vade, sat a m, etc. — Deus nunquam deserendus, 49i, 1 : certaminum spectator, 237, 2. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Gloria Dei propriis commodis preferenda, 92, 2, Protectio Dei qualis, 29, 2; 146, 1 ; 280, 1 : oblenlu facili*, 482, 1. Fortitudo justi fundatur in fido, 743, 2. Adversitas justi prospera til, 184,2. Vigilantia necessaria, 197, 2; 205, 1 el 2 ; 687,2. Contendere cum Deo temerarium, 219, t ; 220, 1 ; 226, 2 ; 297, 2; 749, 2, 787, 2. Vexatio utilis, 487, 2. Bona minora pro majoribus exponenda, 55, ! ; 545, 2. Quies non est hujus vitæ, 86, 2. Mala quomodo sustinenda, 68, 1. Tribulatio patientiam parit, 68, 2; 280, t ct 2 ; 486, 2. Dies suslinenliæ sunt proprie nostri* 77, 2. Designatio perfecta qualis, 46, 2. Virtutis perfectio in quo sila sil, 70, 2 ; 161, 2. Virtus enitet in adversis, 16!, 2; 551, 2. Præiuiorum spe animus erigen lus* 182, 2. Et ecce angeli accbssbruxt, etc. — Christus est caput Ecclesiae, 768, 2 : mediator noster, 243, 1 : quibus armis pugnet, 753, 1: diabolum alligavit, 770, 2. Angeli tutores nostri, 12!, 2: spiritus ministri, 22, 1 el 2. Spirituum discretio difficilis, 774, 2. Gratiarum actio necessaria, 142, 2. Cœli enarrant gloriam Dei, 224, 1.

DOM. II QUADRAGESIMÆ.

Et transfiguratus est ante eos, etc. *Mauh.* xvii, 2. — Christus lux in tenebris, 4, 1; 213, 2 Lux est quasi forma rerum, 716, 2; symbolum Incliti®, 693, 2. Splendor verus a slrtule, 13. 2. Sanctitatis et lucis consensio, 15, 2: 83, 2. A*peclus Dei animam venustat, 679, 1. Puritas accessum habet ad Deum, 17, 1 : cordis Deum videt, 340, 1. Virtutes sunt animæ voles, 572, 1. Deus glorificatur in sanctis, 26, 2 ; incomprehensus, 266, 1 : invisibilis, 188, 1 : occantis consolationum, 138,1 el 2; 556, 2: scientiarum Dominus, 285, 2. Dei locutio qualis, 24, 2 ; 263, 2 : inspiratio est verbum absconditum 110, 1: Dei consilia hominibus arcana, 495, 1 ; 498,2; mysteria inscrutabilia, 688, 2: majestas non scrutanda, 231, 1 : 689, 1 ; 70 4, 2; Dei notitia qualis, 247, 1 cl 2 : opera consideranda, 296, 2 ; doctrina qualis, 647,2 ; 680, 1 : vox in quiete innotescit, 646, 1; 651, 2: sermones corde excipiendi, 478, t; 490, 2 ; visitatio qualis, 197, 1 et 2 ; 198, 1 ; 253, 1 et 2. Notitia sui e*! fundamentum virtutis, 708, 2; esi difficillima, 227, 1, 328, 2; 689,2: est altera regeneratio, 382, t. Quies non est hujus vit®, 86, 2. Et ecce vox de kube, etc.— Nubes est thronus Dei, 523, 2; 691, 2' synrbidum ubedientiæ, 701, 1. Pietatis cura præcipun, 18, t. Nox revelationibus apta, 110, 2. Meditatio illuminat et accendit, 274, 2:clavis veritatis, 192, 2. Purificatio præmillenda uralioni, 272,2. Preces qu® sint inundæ, 366, 2. Allectus sunt animi pedes, 490, 1. Conversatio interior qualis, 566, 1. Cor divinis inspirationibus patc.it, 578, 2. Desiderium cœlèste est anim® vita, 549, 2; 623, 2. Desiderium cadeste non rcperilur a carnalibus, 549, 2. Oratio non petat cupiditati graia, 31, t. Anima putior omnibus, 31, 2; 3G, 2. Contemplatio actioni iungenda, 184, 2: est mysticum sepulcrum, 93, 2. Mystica theologia quali*, 112, 2; 673* 2; 658, 1 el 2. Expeclatio creatur* qualis, 415

DOM. III QUADRAGESIMAS.

Erat ejiciens dfmonium, etc. *LUC.* xi, 14. — Drmon ninni otiosos, 764, 1 : nocendi studiosus, 50, 2: terram perambulat, 24, 2; 25. t ct 2; 52, 1; 107, 2: nobis Insi diatur, 21, 1; 23, t; 132, 1; 180, 2 : fallax, 25, 1 ct 2; 35, 2 : malignus, 28, 1; 57, 2; 114, 2: in morte wvioi mns, 277, 2 : peccatores ligat, 288, t. Dæmonis fortitudo in quo sila sit, 754, 2; 768, i : OS*a sunt tentationes, 752, 2: vires Deus reprimit, 760, 1 et 2; 760, 1; 762, 1 ct 2; 770, 2; 773 t et 2. Corpuse4 animæ career, 117,1; 191, 1 : montem gravat, 117,2. Peccatum solum est malum,23,1.

Cum fortisarmatus, Cie.— Protectio Dei murus adaman tinus, 29, 2 ; 142, í cl t; (46, 2; 372, 2. Tyranni puperes opprimunt,507,2; 520,2. *Destruere et edificare*quid,287, 1. Deus gubern ii mundum, 657, 1 : multipliciter nos erudit, 673, 2; 680, 1 : superbis resistit, 346, t ; 481, 2 : custos hominum, 199, 1 ; 280, *IcI2* ; 555, t. Mali a Deo egredi dicuntur, 34,1. Vilia sunt dæmonis arma,387, 2. Carnales sunt lulea vasa, 117, 1; 594, 2. Iniquitates virum venan tur, 204, 2. Voluptas malorum esca, 425, 2. Voluntas ho minis inconstans, 404, 1. Vita tentationibus referta, 179, 1 ; 180, 1 ct 2; 469, 1. Vir perfectus est Dei habitatio, 197, 1. Memoria Dei fugat peccatum, 470, 2 : impiorum perit, 303, 1 ; 314, 2. Vigilantia necessaria, 197, 2. Fra gilitas hominis magna, 319, 1. Residere Deo nemo poled, 287, 1 ; 297, 2. Cor hominis est Dei tabernaculum, 566, 1 | 609, 2 ; 787, t. Tabernaculum impiorum perit, 217, 1. Gratia Dei sola cor stabilis, 116, 2.

DOM. IV QÜDRAGESIMÆ.

Sequebatur eum multitudo magma, etc. *Joan*, vi, 2. — Temporalia saluti animæ postponenda, 55, 1. Vestigia Dei sequenda, 489, t. Ambulandum cum Deo, 653, 1. Puritas accessum habet ad Deum, 17, t ; 607, 2. A(Tectus sunt animi pedes, 313, 2; 490, t. Abnegado sui necessaria, 377, 2. Fiducia in arduis elucet, 305, 1. Locutio Dei qualis, 263, 2. Verbum Dei est pabulum animæ, 203, 1 : cordo excipiendum, 478, 1. Predicado igni cl tonitruo compa rata, 693, 1 ; 722, 1. Vit lulis via ardua, 551, 2. Virios animum erigit, 481, 1: adversitate perficitor, 161, 2. Ac cincti jidem qui strenui, 707, 1. Obedientia sii infatiga bilis, 720, 2. Christus cervo assimilato*, 731, 1 : deside rium sanctorum, 592, 2. Sancti sunt termini terre ct ten toria Dei, 69?, 1 ; 697, 2.

Unde ememus panes, etc.—Deus omnipotens, 135,1 -.268, 1 : patronus egenorum, 140, 2 ; 142, t ; 621, 2 ; 678, 2; 679, 2; 681, 2: mœrenlium consolator, 137, 2; 280,1. Caro nostra rigidus exactor, et discrete regenda, 736. 2. Divites obligantur ad opera misericordia», 460, 2. Cogita tiones hominum timida?, 138, 1. Misericordia in Deo eminet, 167, 1 ct 2 ; 200, 1 el 2. Necessitates Deo revo landa?, 675, 1. Tentutio est cos virtuti*, 39, 1; 57, 2; 69, 2. Spes in solo Deo collocanda, 172, 2. Sancti a cado suspensi, 161, 1; 195, L Exspectatio est substantia jtido lum, 416, 1.

Facite illos discumbere, clc,— Visitatio Dei qualis, 197, 1 el 2; 198, 1; 253, t el 2. Atixdiuin Dei in promptu c.-t, 482, 1. Providentia Dei reguntur universa, 129, 1 ; 138, 2; 196, 1; 522, 2; 693, 1. Concilia Dei hominibus arcami, 495, 1 ; 498, 2. Convivia qua* hom sini, 14, 2: quomodo frequentanda, 15, 1. Justus non |>cril fame, 105, 1; 144, 2: 145, t i 146, 2. Labor lætitiam paril, 536,2; 691,2. Ser vis quid domini debeant, 618, 2, Mcrcenuii dies quilo*, 322, 2. Negligentes temere presumimi do auxilio, 596, 1. Resignado perfecta qualis, 46, 2. Consolatio sequitor afflic tionem, 648, 2; 672, 1. Beneficentia preterita est future arrha, 415, 1. Opera Dei magna, 225, 2 • 296, 2. Sapien ti# pretium inrsliniabile, 551, 1 ; 533 2«

DOMINICA PASSIONIS,

Qris EX VOEU ARGUET ME DE PECCATO ? JOCO. VIII, 4G. —

Opprobria superare gloriosissimum, 400, 2. Simplicitas quanta virtus, 5, 2; 6, 1; 215, 1; 280, 1. Rectitudo quo lупlex, 7, ! cl 2. Detractor 1res Udii, 141, 1. Susurrone! quales, 176,1. Maledici Deo exosi, 417, 2. Justus circum venit a peccatoribus, 45S, 2. Iniquitas sub<ervit proba tioni Justorum, 488, 2. Peccatore* luci rebelles, 499, 2; 500, 1 ; 502, 1 el 2. Impii Deum a se repellimi, 450, 2: in malo concordes, 775, 2. Mundani respuunt sapientiam, 556, 1. Correptio adhibenda etiam ubi non profutura sil, 637, 2 : discrete tractanda, 730, 1. Judicium temerarium cavendum, 788, 1. Malignitas bona extenuat, 28, 2; 56, 2-, 358, 2. Malignos Deus aversatur, 215, 2. Contumelia toleratu gravissima, 397, 1.

Doionium habes. — Blasphemia quale peccatum, 685, 2. Lxmon homines obsidet, 21, 1 ; 34, 2: electis insidia tur, 23, 1 ; 25, 1 ; 52, 1 ; 180, 2 : caput impiorum, 768,2 : a Christo ejectus, 770, 2. Ingratitudo vitium infame, 32, 1. Invidia vitium pusillorum, 124, L Invidi palpant in me ridie, 140, 1. Lingua gladius acutus, 140,2. Perturbatio nes sunt diaboli characteres, 181, 2; 182,1.

Ego D-EMonivm non habeo, etc. — Veritas vita cbxrior, 309, 1 ; 611, 1. Contentio fugienda, 177, 1; 178, t; 242, 2 : cum Deo temeraria, 219, 1 ; 220, 1 ; 226, 2 ; 749,2; 787, 2. Resistere Deo nemo valel, 287, 1 | 297,2 : superbis resblil Deus, 346,2; 421,2. Correptio Dei utilis, 142,2-, 299,2 ; 786, 1. Laudes aucupari vanum est, 271, 1, Gloria humana fallax, 317, 2; 318, 2. Vi» sxculi quales, 472,2. Antiquitas consulenda, 206, 2; 460, t. Memoria justi sem piterna, 276, 2; 160, 2. Æternitas soli Deo competii, 247, 2. Ignorantia affectata pessima, 664, 1,

DOMINICA PALMARUM.

Cum ArnoHXQCAssET Jésus Hierosolthis, etc. *.Uatth.* XXI, 1. — Justi sunt peregrini *upcr terram, 332, 2; 457, 2. Visitatio Dei qualis, 197, 1 cl 2; 198, !j 253, t cl 2. Adventus Christi desideratus, 46. 2; 592, 2. Vestigia Dei sequenda, 489, t. Notitia sui scienda maxima, 193,1; 310, 2; 528, 2. Vocationi divini* respondendum, 327, 1. Re sistere Deo frustraneum est, 287, 1. Prudentia *t.cuÍ prepostera, 551,1.

Ecce rex tuus venit, etc. — Triumphus simplicitatis, 5, 2; 6, t; 41, 1; 45, 1; 215, 1; 280, L Virtus sui ad mirationem parit,26,2i honorabilem reddii,569, 1. Splen dor verus ex virtute, 13, 2; 15, 2. Famæ bom odor opti mus 277, 1. Reges non debent subditos nimis gravare; 468, 1. Superbi tyrannidcm exercent, 342, 2; 346, 1. Hy pocrita) congregatio sterilis, 346, 1 ; 351, 1.

Et adduxerunt asinam, etc. — Onager symbolum insani, 271, 1 : item hominis solitarii, 733, ! ct 2; 737, 1. Humi litas segura, 709, 1. Humiles Dei gloriam quærunt, 137, 1; 231, i. Simples Deo grati, 215,1 el 2; 263, t. Puerilisætas flexilis, 4(5, 2. Palma est symbolum jusli, 576, 2. Puritas habet acce<snm ad Deum, 17; t, 340, 1. Cœli enarrant gloriam Dei, 224, 1. Creatura: predicant Creatorem, 283, 1. P*ix quomodo colenda , 477, 1 cl 2 : pax Dei incou cussa, 664, 2. Opera Dei magnifica, 135, 2; 225, 2j 296, 2.

Hosanna filio David, etc. — Conscienti# bon» jubilus, 216, 2; 249, 2. Sicrificiim tandis Deo gratum , 481, 2, Doctrina Dei qualis, 647, 2; 673. 2 : corde excipienda, 478, 1. Mysteria Dei inscrutabilia, 688,2. Bona non male in (erpretauda, 28, 2. Voluntas hominis inconstans, 401, 1. Advena in prosperis meditanda, 97, 1. Salus hominum vana, 166, 1; 173, 1 el 2;3It, 1. Humana gloria caduca, 317, 2; 318, 2 : felicitas transitoria. 421, t cl 2; 538, 1. Favor popularis parvi fadendn*, 441, 2; 461, 2. Amici iuüdi WM) permanent in tribulatione, 16«, 1,

VaLDB MANO UNA SADBATOREM, CtC. *Marc.* XVI, 2. — Matutinum tempus orationi aptissimum, 17, 2. Aurora» palpebra» quales, 83, 2. Nox apti revelationibus, 110,2. Virtus perficitur adversitate, 161, 2 : in arduo sila, 551, 2. Vigilantia necessaria, 192, 2 ; 205, 2 ; 687, 2. Aficclus sunt animi pedes, 313, 2; 490, 1. Defundi memoria recolendi, lCO, 2. Sepulcri memoria utili*, 44, t ; 275, 2. Sepulcrum iusti gloriosum, 94, 2 : est domus nostra, 371, 2 : docet nos veritatem* 459,1; 460,1. Contemplano est mysticum sepulcrum* 93, 2 Deus quærendns actione cl contemplatione* 133, 2; 184, 2 : mœrenliim consolator, 137,2. L'r vexicit is ungerent. — Amici pauci in adversis, 71, 2. Fama bonas odor optimus 277,1. Sinceritas Deo grata, 263, 1 ; 280,1. Spes anim e fortitudo, 103, 2: nostra Deus, 142, 2. Christus c<t desiderium sanctorum, 592, 2 : caput Ecclesiæ* 768, 2 : sapientia in mysterio, 562, 1. Quis revolvēt nobis lapidem? — Cogitationes hominum tñniidæ, 138, l ; 163, 2. Petra symbolum virtutis, 568, 1. Liborum finis gloriosus* 131,l cl 2 ; 536, 2. Deo soli in-nitendum, 48!, 1. Auxilium Dei facile, 482, 1. Gratia Dei stabiles facit, 116, 2. Et INTROEUNTES IN MONUMENTUM, etc.— Angeli sunt milites Dei, 514,1 ; 710, 1 : qnnmodo appareant, 21* 2; 111, 2; 112, 1 : testes Christi* 257, 1 Ct 2; 557, 1 Ct 2. Deus admiscet gaudium tribulationi, 648, 2; 672,1. Lux symbolum virtutis* 15, 2,- S3, 2 ; 72/, 2. Mors somno comparata* 85, 1; 234, 1; 276, 1 : iusti* empiala, 93, 1 et 2; 161, 1 cl 2. Resurrectio est supernaluralis, 324 , 1 ct 2 : alieni nativitas* 326, 2 : a Jobo pntdida, 418, 9; 414* 1 : expectatio crcaturæ,415* 1. Phœnix est symbolum resurrectionú, 576, 1 cl 2.

FERIA li PASCILE,

Uro EX DTSCIFULIS JESn IDANT, CtC. *LUC.* XXIV, 13. — Via iusti reda* 377,2; 489, 1 ; 504, 1. Sancti in hoc mundo peregrini, 332, 2 ; 457, 2 : ambulant coram Deo, 651* 1 : nevit non carent, 83, 2 : multipliciter probantur, 158, 1 ct 2; 237, 1. Tcnlialio cos virtutis, 39, 2; 57, 2 fortiter sustinenda, 69, 2 : initio rivenda, 52, 2. Conversatio qualis esse debeat, 582,1. Imperfectorum semita» involuta», 171*1. Anxietas spiritus gravissimi, 401, 1. Viti hæc miseriis referta, 316, 2; 421, 1. Spes temporalis frivola, 461, 2. Lugentium gestus quales, 72, 1. Et ipse Jrsrs appropinquans* etc. — Deus nunquam suos deserit, 255, 1 : invisibilis* 488, 1 : multipliciter nos erudit, 673, 2 mœrenlium consolitor, 137,2 : medicus animarum, 143, 1 cl2. Christus lapis angularis, 710, 1. Miserta» h nebris comparais, 94,2. Peccatum obtenebrat, 140, l; 387, 1. Querimonia moderata non est illicita, 189, 2. Fragilitas humani commiseratione digna, 319, t. Desiderii pia sunt signum gratis, 592, 2. Notitia Dei obscura 688, 2. O STULTI ET TARDI CORDE, ClC. — Correptio D i liths* 142. 2; 299, 2; 637, 2; 786, l : occulti revelat, 294, 1 ; 650* t : corde excipienda* 478, 1. Schola Dei quillis, 647, 2 Scriptura est unica Dei vox, 045* t. Mila quomodo sustinenda sint, 68, 1. Tribulatio ad patientiam inungit, 68, 2; 647,1. Perturbatio non debet nos percellere, 492, 2. Fortiludo christtani fundatur in fide, 203, S; 743* l. Spes in adversis patientia polior, 66, 1; 103,2; 305, t. Robur bumvnum est mera imbecillitas* 90, 1. Homo natus ad laborem, 130, 2; 132, 2; 179, 2; 182* 2. Sapiens nemo •ibi, 378,2. Medici spiritalis munus, 102, 2. | Noxxr cor nostrum ardens edat, clc. — Inspiratio divina c>t verbum ab*conditum, 109, t. Meditatio csl clavis veritatis* 192* 2. Verbum D i illuminai et accendit, 274, 2: est anime alimentum* 203* 1. Crux Christi est sapientia In mjlleno* 562* 1.

Stetit Jesús jx medio* etc., *Lue.* xxiv* 30. — Jesus lux in tenebris* 4, 1 ; 213, 2 ; medicus spiritalis, 143, 1 ; 200, 1 : consolator verus, 137* t ; 356* 2 : expositus in signum charitatis, 360* 1 : protectio nostra, 372* 2 : dat pacem discipulis* 477* 1 : cervo assimilatili, 734, 1. Pax triplex, 477, l : concordat omnia* 51J, l : inconcussa, 661, 2, Secura mens iuge convivium, 480, 2. Quid turbati istis, clc. — Consolandi munus quale, 355, 1 ; 583, 2. Fiducia sanctorum propria, 134, 2; 176* 2. Tristitia non dejicit iustum, 75, 1. Gratia Dei stabilīt cor, 116* 2. Humiles a Deo eriguntur, 119, 1; 137, 1. Deus ubique adest, 267, 1 ; 470, 1 ; 521* 1 el 2. Aspectus Dei recreai» 679, l Videte manus meas, etc. — Nuditatis triumphus quantus* 41, 1 ; 45, 1 et 2. Visitatio Dei qualis* 197, 1 et 2; 198, 1; 253* t ct 2. Faciem ostendere ctabdere quid, 311, 1. Veritas quomodo investiganda, 77, 1; 532* 2. Puritas cordis videt Deum, 273, 2; 340, 1. Hominis structura mirabilis, 232, 2 ; 284, 1. Opera Dei magna, 135, 2 ; 225* S: consideranda, 296, 2. Experientia rerum magistra, 338* 2. Spirituum apparitiones quales, 111,2; 112, 1. Resurrectio gloriosa dicitur immutatio, 326* 1 el 2. Lumen anirnæ quale, 499* 2. Mystici theologi a Deo docti, 672, 2. Consolatio sequitur ailliclionem, 648, 2; 672* 1.

DOMINICA IN ALBIS.

Pax vobis, *Joan*, xx* 19. — Pax bonorum complementum, 118* 2. Pacis actiones quales, 477, 2. Deus omnipotens, 135, t . inœrentiuiin consolator, 137, 2 : custos hominum* 199* 1 : omnia penetrat, 261* 1 ;204, 1 ; 748, 1 ; 783, 2 ; occulta profert in lucem, 291* 2; 650, 1 : cordium scrutator* 609, 2; 784. Thomas autem unus ex duodecim, etc. — Homo ex se nihil sine gratia Dei, 165, 2: ignorat consilium Dei, 495, 1 ; 498, 2. Diabolus electis insidiatur, 23, 1. Tenlatio consumit hominem* 118, 1 ; 141, 1 : prodest ad salutem, 39, S; 57,2. Peccatum tenebras oiTundit* 140* 1; 295, 1. Contendere cum Deo temerarium, 219, 1 ; 220, 1 ; 220, 2. Eliam iusti defectus suos non intelligiint, 219* 2. Cognitio sui necessaria, 150, 1 ; 310, 2; 708, 2. Fragilitas hominis commiseratione digna, 319* t. Peccati lapsus facilis, 515, 1. Sapiendum ad sobrietatem, 519* 2. Deinde dicit Tuomæ, clc. — Hominis obliviosi Deus memor est, 196, 2. Christus mediator noster, 243* 1 : vulnus explicuit ut curet* H3* 1. Calamus quassatus non frangendus 3l-» !• Medici spiritalis munus quale, 102, 2; 200* 1. Spiritus maxima cura sil, 55. 1 el 2. Opportunitas in monitionibus scitanda* 414*2. Dexterā symboluui auxilii, 327, 2. Auxilium Dei in pruiptu csl, 482, 1. Schola Dei quili<* 647, 2 ; 671, 2 ; 680, 1. Gloria medici csl salus ægri, 200, t. Dow M s meus, et Deus meus. — Peccatum cognoscendum ut curetur* 780, l ct2. Compunctio inducit pœuitentiam* 193, 1 ; 787, l Compunctionis motiva quatuor, 646, 2. Conversio ud D irn triplex, 649* 2. Pœnilcntis veri partes, 245, t. Pœmteulcs liberaliler excipiuntur a Deo* 206, 1. Pœnilentia delet peccata, 273, 2 ; 307, 1. 339, 2. Confessio humilis Deum placat, 629, 2-, 630, 1. Resignatio perfecta qualis, 46, 2. Gratia Dei est vita anima», 253* 1 ; 254, 1. Cor perlinet ad intellectum, 279* 2 ; 367, 1. Sipienli i trahitur de occultis, 55i, 1 ; 555, l ; 625, 2. Spiritalis resurrectio qualis, 326, 2; 327, 1. Mysteria Dei inscrutabilia, 688, 2; 704, 2. Mystica theologia qualis, 112* 2. Laosus aliorum nos erudit, GG2, 1.

DOMINICA li POST PASCI! V

Ego sim vistor bonus, c4c. Joan, x* 14. — Deus cx-

pcrs iniquitatis, 654, 2. Deui regit mundum, 657, 1 : lo-
(m oculus, 471, 2. Christus pastor hominum, 100, 1 :
nunquam nos deserit, 146, 1 ; 255, 1 ; 873, 2. Sermones
Dei cordo excipiendi, 478, t. Doctrina captui auditorum
accommodanda, 58!, 2. Doctoris munus quale, 513, 1.
Pastor malus est gregis pernicies, 666, i. Vestigia Dei se-
quenda, 489, 2 , 490, i. 653, 1. Educatio puerorum ma-
ximi momenti, 18, 2; 19, t ; 445, 2. Ovis symbolum in-
nocenti©, 793, 1. Simplicitas qualis virtus sit, 5, 2 j 6, 1.
Vili nostra militia, 179, i. Vigilantia necessaria, 197, 2;
205, 2 ; 687, 1. Providentiae est malis occurrere, 97, 2 ;
19G, 1. Officium pilrisfamilias, 150, 1. Aures audiendi
quales, 109, 1. Dei jurisdictio in omnes est, 456, 1 : laus
maxima est liberare oppressos, 5S, 2: gloria propriis com-
modis praeferenda, 02, 2 : gratia stabiles facit, 116. 2. Ne-
mo sibi Fatis sapiens, 378, 2, Puritas accessum babel ad
Drum, 17,1 ; 607,2. Iusti non audiunt vocem diaboli, 90,2.

Mercenarius autem, etc. — Mercenarii dies quale*, 183,
2; 322, 2. Princeps debet esse vindex pauparum, 572, 1;
574, 1; 660, 2: princeps avarus lupo similis, 468, 1. Ty-
ranni suos opprimunt, 507, 1. Prelati negligentes officio
privandi, 617, 2. Impostores fiunt manifesti, 289, 2. Doc-
tores mali pestes, 292, 2. Vilia sunt dæmonis retia, ¿77,
2 ; 295, 2; 387, 2 : noscenda ul corrigantur, 310, 2. Ma-
ligni tantum in vitii intenti, 358, 2. Prædonuin studium
quale, 427, 2; 497, 1. Diabolus avi comparatus, 132, 1:
dux superborum, 316, 2: lco rugiens, 107, 2: cuique
accomodai ul fallat, 389, 1 : in murie sævit, 108 1 ; 277,2.

DOMINICA III POST PASCHA.

Modicum, et jam non videbitis me, etc. *Joan*, xvi, 16.—
Vita brevis, 207, 1 cl 2;3IG, 1; 320, 2; 321, 1: miseriis
referta, 316, 2; 421, 1 : vita spiritalis qualis, 253, 2; 251,
1. Tempus edax rerum, 331, ! : cuique rei prostitutum,
616,2: tempus protons bene collocandum, 181,1. Creala
omnia veterascunt, 580, 1. Quies non csl hujus vitæ, 86,
2. Repente tam boni quam mali accidunt, 4, 2. Deus di-
l Tîis se ab iit, 25i, 2; 595, 2. Exspectatio creatura* qualis,
415, 1. Cogitationes hominum timiJæ, 138, 1.

Plorabit, it flebitis vos. — Vexatio utilis, 487, 2.
Tentalionum modi septem, 57, 2. Molesta cur accidunt
justis, 237. 1 ; 216, 1. Anxietas spiritus gravissima, 401,
1. Lugentium gestus quales, 72, 1. Doloris signa cum vir-
tute consistunt, 41,2. Labores sunt justi compedes, 191,
1. Detrimenta hujus vii© parvi facienda, 883, 1. Pertur-
batio rerum non debet nos percellere, 492, 2. Smeli mul-
tipliciter probantur, 15S, 1 cl 2; 237, 1 ct 2; 488, 2. Pa-
tientia prostat cælcris virtutibus, 39, 2. Dies sustinenti©
sunt fructuosissimi, 72, 2 ; 390, 2. Mortificatio quietem
affert, 90, 1. Glorn Dei nostris commodis proferenda, 92,2.

Nlndus autem gaudebit. — Prosperitas impiorum ruma,
441, 2; 453, 1 ; 473, 1 : facile mutatur, 597, 1 ; 625, 2:
plurimos ofiendit, 357, 2; 376, 2; 499, 1 ; maledicta, 561,
2. Homines ut folia cadunt, 311, 1. Divites in morte inane-
s, 453, 2 ; 451, M. Musica instrumenta lascivi© fomenta,
410, 2. Favor humanus fallax, 441, 2: 455, 1.

Iterum autem videbo vos, clc. — Visitatio Det qualis,
197, 1 ct 2; 198, 1; 253, 1 cl 2. Spes est solatio allliclis,
193, 2. Presentia Dei amuletum peccati, 249, 1 ; 301, 2.
Conversatio intonor cum Deo qualis, 566, 1. Virtus ani-
mum erigit, 4SI, 1. Somnus ct evigilatio Dei qualis, 205,
9. Ju.ii ambulant vias rectas, 377, 2 : post mortem vi-
vunt Deo, 367, 2. Consolatio sequitur allliclionem, 618,2;
672, 1. Iudicii dies ordinabit omini, 475, 2 ; 517, 1 ct 2.

DOMINICA IV POST PASCHA.

Vado ad eum qui misit me, clc. *Joan*, xvi, 5. — Buna
minora pro majoribus relinquenda, 51, 2. Gloria Dei nos*

tris commodis prohibenda, 92,2. Spiritui curi precipui
sil, 55, 1 cl 2. Homo nilus ad laborem, 130, 2; 182, 2.
Liborum finii gloriflius, 131, ! eli. TcnUtioncs utiles ad
salutem, 57. 2. Mortis meditatio necessaria, 87, 1 ; 229,
1 ; 260, 2. Fletus pumilenti© condimentum, 96, 2. Per-
fectio hcr)mis impetranda, 9G, 1. Deus mœrenlium con*
solator, 137, 2. Virtus in adversitate perficitur, 1GI, ¿;
184,2. Spes m adversis sustentat, 66,1. Pas*iones sedan he,
273, 1. Fragilitas humana timida, 163, 2; 310, 1.

Et cim venibit ille, aicüet mundum, etc. — *Artpirrt*
quid, 173,2; 459, 1. Correptio Dei utilis, 142, 2; 299, 2.
Deus iudex justus, 630, 2; 631, 1 : scientiarum Dominus,
285, 2; 463, 1: consolator verus, 197, 2; 356. 2: occulta
profert in lucem, ¿94, 1; 650, 1 : videt omnia, 246, 2;
261,1 ; 314, 1 ; 463. 1 ; 521, 1 ; 609, 1 : dissipat conatus
impiorum, 138, 1. Peccatores Dei vultum non sustinent,
188, 2. Peccatum solus Deus emundat, 320, 2. Iudicium
eliam justis formidabile, 188, 2; 22S, 1; 232. 1 ; 240, 2;
277, 2; 531, i; 537, 1 : iudicium Dei est in memoria
{anctorum. 319, 2 : csl irrefragabile, 617, 1 ; 661, 2. Res-
pondere Deo difficile, 228, 2; 234, 2; 297, 2. Cogitationes
omnes Deo patent, 314, 1 ; 327, 1. Conscientia mille tes-
tes 192,2; 313, 1 ct 2; 486. 1 ; 531,1 ; 641, 1. Consilia
impii tandem fiunt manifesta, 291, 1. Justitia Dei incor-
rupta, ¿03, 2 ; 651, 1 cl 2 ; 775, 1 el 2 : buuunx juililta
incerta, 231,2 ; 235, 1: 339, 2. Justus nemo compositus
Deo, 115,1; 218, 2. Mali oderunt luc<*in, 173, 1. Repro-
batio culpam sequitur, ¿87, 2. Delicta omnia notantur a
Deo, 31¿, 2. Stulti terrena sapiunt, 88, 2; 452, 1. Se-
cutares in spiritualibus cacci, 452, 1. Peccatum menti
creai tenebras, 140,1 ! 295, 1.

Docleat vos omnem veritatem, clc. — Doctrina Dei vora,
647, 1 et 2. Sapientia trahitur de occultis, 551, i ; 555, 1.
Veritas quomodo investiganda, 177, 1; 532, 2. Nolilu sui
scicutia maxima, 193, 1; 310, 2; 328, 2; 382, 1.

DOMINICA V POST PASCHA.

Si quid PtTitaiTis Patrem, etc. *Joan*, xvi, 23. —Homo
cx se nil potest aut habet, 165, 2. Fragilitas humana com-
miscrationc digna, 319, 1. Patrocinium Dei implorandum,
872, 1 : obtentu facile, 482. 1. Deus quærendus aclionerl
contemplatione. 133, 2; 184, 2: invueaudus in necessi-
tate. 133, 2; 675, 1 : non dosent suos, 255, 1 : patronus
egenorum. 140, 2: 141. 1; 176, 1 ; 572, 2; 621, 2: exaudit
ad ulilitalcm, 233, 1 el 2 : csl oceanus consolationum, 13S,
1. Negligentes frustra prasumunt de auxilio, 596, 1. Fi-
ducia in Deum sanctorum propria, 134, 2. Vitæ puri-
tas habet accessum ad Deum, 17, 1 ; 607, 2. Animus ante
orationem purgandus, 272, 2. Vigilantia in oratione ne-
cessaria, 197, 2; 205, 2. Humiliter agtudu n cum Deu,
231, 1. Corpus prosternendum in oratione, 42, 1. Tempus
niatutinuin orationi aptissimum, 17, 1. Oratio non petat
cupiditati grata, 34, 1. Allectus pius est medulla orationis,
271, 2: est signum gratiæ, 485, 2. Meditatio c4 datis
tcrllilis, 192. 2: illuminat el accendit, 274, 2. Verbum
Dei est cibu> anhux, 203, 1. P*© preces sunt pretium sa-
lutis, 825, 2. Spes auimx forbtudu, 103, 2: m advenis
elucet, 66, 1. Confessio delictorum panacea, 306, 2 : non
procradiu inda, 169, 1 ; 260, 1 ; 508, ¿ ; 629, 2 ; 782, 2. 5 o*
cationi divin© respondendum, 327, 1. Cur perlinet ad in-
tellectum, 279, 2. Labor est lux mentis, 694, 2. Ambu-
l induin cum Deo, 653, 1. Conjuuclio cum Deu est fructus
orationis, 649, 2, Beneficentia preterita est arrha futura*,
415, 1. Somnus el evigilatio quid m Deo, 205, 2. Faciem
ostendere cl abscondere quid, 31), 1. Saucii sunt terræ
peregrini, 332, 2. Maeror compressus torquet magis, 239.
2. Patientia tandem obtinet, 32, 2. Rcsignalio perfecti
quæ, 4G, 2. Misericordia eminet in Deo, 167, 1 ; 200, t
vl 2 : habet viscera, 167, 1. Saucii eliam invocami», 121.
1; 161, 2; 789, 1: nostri curam gerunt, 122, 1 et A

fino

INDEX MATERIARUM MORALIUM.

Eleemosyna tollit peccatam, 150, 2. Justum non perirò
quomodo dicatur, 105, i; 119, 1.

regit, 190, 1; 492,2; 512, 2. Conscienti© prob© securi-
tas, 533, 1.

IN FESTO PENTECOSTES.

IN DIE ASCENSIONIS.

Aptabuit illis Jescs, etc. *Mare.* xvi, <4. — Jesus lux
▼en, 4, l» 213, 2: caput Eccledæ, 768, 9: mediator nos-
ter, 243, 1: desiderium nostrum, 592, 2: diabolum nilt-
gavit, 770, 2. Splendor term o virtute, 13, 2; 15, 2; 83,
2. Nuditatis triumphus 41, 1; 45, 1 cl 2. Deus corrigit
ut pater, 68, 2; 411, 1. Correptio Dei utilis, 66, 2; 142,
2; 173, 2; 299, 2; 637, 2; 680, t; 7S6, 1. Justus nemo
compositus Deo, Í15, 1; 218, 2. Dissimulatio peccatorum
noxia, 98, 1. Sancti nævis non carent, 83, 2. Compunctio
inducit pœnitentiam, 192, 1; 616, 2; 787, 1. Admonitio
sil opportuna 114, 2. Medici spiritalis munus, 102, 2; 143,
2; 200, 1.

Eunt es ih mundom universum, etc. — Homo natus od la-
borem, 130, 2; 132, 2. Tempus bene collocandum, 184,
1. Quies non est hujus vitæ, 86, 2. Vita nostra militia,
179, 1; 182, 2; <68, 1 cl 2. Prædicalionis necessitas, 702,
2. Cngnillo sui difficilis, 328, 2: altera regeneratio, 382,
1; 707, 1. Animi omnibus potior, 31, 2; 56, 2. Dies ani-
mæ sunt virtutes, 350, 1. Allectus sunt anim© pedes, 313,
2; 490, 1. Vitia cognoscenda ut emendentur, 310, 2. Vita
spiritalis qualis, 253, 2. Apostoli sunt mystici cœli, 195,
1; 528, 2: enarrant gloriam Dei, 224, !: testes Christi;
257, t et 2. Opera Dei magna, 225, 2.

Vim GALIL.FJ, QCIO STATIS ASPICIENTES IN COELUM? CIO.
Actor, i, 11.— Angeli nos illuminant, 115, 2; 121, 1 cl 2.
Adventus Christi desideratus, 416, ?.. Expectatio creatura)
qualis, 415,1. Labores compensantur in cœlo, 274, 1. H©-
reditas non datur in bac vita, 537, 2. Resurrectio spirila-
lis qualis, 327, 1. Consolalm sequitur afflictionem, 6*8,
2; 772, 1. Orbitatis lælitia arcana, 791, 1. Majestas Dei
non scrutanda, 689, 1; 704, 2: replet omnia, 267, 1.
Gaudium Dei infinitum, 690, 2. Cœlum est Dei solium,
523, 2; 526, 2: contemplandum, 194, 2; 271, 1 ct 2.
Æternitatis memoria utilis, 276, 1. Justi lucebunt in judi-
cio, 280, 1;

DOM. INFRA OCT. ASCENSIONIS.

Cum vemebit Paráclitos, etc. *Joan.* XV, 26. — Deus
consolator, 137, 2: spes nostra, 142, 2; 193, 2: occulta
revelat, 294, 1; 650, 1. Visitatio Dei qualis, 194, 1 el 2.
198, 2; 253, 1 el 2. Locutio Dei suavis, 24, 2; 263, 2.
Veritas vita cliarior, 809, 1; 641,1. Apostoli testes Christi,
257, 1 el 2. Testimonium sapientis csl magni ponderis,
3♦1. 2. Lex Dei diligenter servanda, 687, 1. Spiritus sil
cura precipua, 55, 1.

Absqub synagogis facient vos, etc. — Tcntatio esi cos
virtutis, 39,2; 57, 2; 69. 2; 141, 1. Vexatio utilis, 487,
2. Scaudalixare pauperes gravissimum, 497, 1. Adversa
pruneditanda, 97, 1; 260,2. Afflicto non semper ob cul-
pam accidit, 130,1; 155,2; 237,2: pro Deo gloriosa, 54,1;
C8, 2. Vita brevis cl fragilis, 316, 1; 317,1: periculo sa-
lutis oposita, 164, 2. Bellum habemus induciarum ex-
pers, 180, 1 ct 2. Mala cur permittat Deus, 246, 1. Su-
perbi lyrannidcm exercent, 312, 2; 346, 1: Deo inimici,
345, 2; 450. 2. Impii in malo concordcs, 776,1. Haeretici
nituntur falsis argumentis, 665, 1; 788, 1. Peccatores
caci, 295. 1; 387, 1; 556, 2. Principes ægre audiunt ve-
ritatem, 440, 2. Sancti terne peregrini, 332, 2: in bello
tuti, 145,2: animam in manu portant, 304, 2: duris pro-
bantur, 70,2; 153, 1 et 2. Tristitia non dejicit justum,
75, 1. Spes animi fortitudo, 60,1; 103,2. AbuegaLio sui
Docenaria, 377, 2 Apodoli gaudebant pro Christo pati,
400, 2: Rigettali laudabinl Deum, 162, 2. Pœnæ quomodo
dulcescant, 46, 1 el 2. Patientia justorum recreai Deum,
237, 2. Gratie iu adversis agende, 69, 1. Gloria Dei uos-
* (n< CjUlluvJli prxfercnda, 02, 2. Providentia Dei omnia

Si quis diligit he, sereonem meum servabit, etc. *Joan.*
xiv, 23. — Doctrina Dei qualis, 647, 2; 673, 2. Mandata
Dei lldelia, 686, 2: diligenter servanda, 687,1. Sermones
Dei corde fovendi, 473,1. Vocanti Deo parendum, 327,
1. Visitatio Dei qualis, 194,1 el 2; 198, 1. Spiritus maxi-
ma cura sit, 55, 1: renovatio necessaria, 580, 1 el 2. Do-
mus spiritalis virtutibus struitur, 197, 1. Virtus animum
erigit, 481, 1. Deus inviribilis, 226, 2; 488, 1: paler
pauperum, 140, 2; 176, 1: medicus animarum, 143, 1
el 2: consolationum oceanus, 197, 2; 356, 2: replet om-
nia, 267, 1: nunquam suos deserit, 255, 1: scientiarum
Dominos, 285, 2; 463, 1.

Pacem relinquo vobis, etc — Pax triplex. 477, 1 el 2:
cd Christi hæreditas, 477, 2: pax Dei inconcussa, 664,2.
Pacis actionesquæ, 477,2: fundamentum est virtus, 14,
1; 480, 2. Præsidium Dei flrmum, 29, 2; 134, 2; 138, 1;
144, 2, 146, 1; 199, 1; 372, t; <82, 1. Homo fit Dei ta-
bernaculum, 566, 1. Viti spiritalis qualis, 253, 2; 254, 1.
Spiritalis ltecuuditas maxima, 443, 1. Vitæ puritas quie-
tem affert, 87, 2. Gaudium justorum stabile, 216, 1. Mors
justi tata, 271, 2; 275, 1; 305, 1; 359, 2. Memoria justi
œterna, 276, 2. Præsentia Dei consideratio utilissima, 471,
1 el 2. Desideria pia sunt signum graliæ, 485, 2.

Non turbetur con vestrum, etc. — Perturbatio rerum
non debet nos percellere, 492, 2. Mundus esi circus ago-
nali, 179, 2. Teutationes nos circumdant, 361, 1. Justi
probantur ul aurum, 488, 2. Iniquitas subservit proba-
tioni justorum, *ibid.* Providentia est futura prospicere,
97, 2. Spes animæ fortitudo, 103,2; 305, 1 et 2: in solo
Deo locanda, 172, 2. Lumbi mentis accingendi, 707, 2.
Diabolus est mundi princeps, 23, 1 et 2; 24, **leti**; 25,
1: caput impiorum, 768, 2; 450, 1 et 2: nocendi stu-
diosus, 34, 2; 35, 2; 38, 1 el 2: vicius non cessat, 51, t;
780, 1: Jobum frustra afflixit, 33, 1 et 2. Principes mali
satellites diaboli, 293, 1; 472, 2; 498, 1.

FERIA II PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit mundum, etc. *Joan*, ni, 16.— Deus ipse
regit mundum, 657,1: multipliciter nos erudit,673,2; 680»
1. Christus desiderium sanctorum, 502, 2: lux vera, 4, 1;
213, 2: protectio nostra, 372, 2. Splendor verus a virtute,
13, 2; 14, 1 ct 2. Lux amica probis, 173, 2; 380, 2; («93,
2: symbolum virtutis, 83, 2; 721, 2. Lex lux, 687, 1 ct
2. Dies anima» sunt virtutes, 350, 1; 499, 2. Virtutes sunt
animæ vestes, 572, 1. Justi sunt tenaces virtutis, 141, 2:
post mortem vivunt Deo, 367, 2. Veritas vita cliarior,
309, 1; 641, t. Providentia Dei in omnibus elucet, 129t
1; 138, 2; 492, 2; 693, 1. Sapientia est regalis virtus
341, 2.

Dilkxerunt homines magis tenebras, etc. — Tenebra)
peccali quanta», 79, 2; 83, 1; 502, 2? 387, 1. Mali ode-
runt lucem, 173, 1. Prudentia sæculi prepostera, 451, 1.
Sapientia mundi stultitia est apud Deum, 378, 2. Vi© sæ-
culi pravæ, 472, 2: imperfectorum involute, 171, 1.
Peccator cæcus, 139, 2; 204,2; 295,1: onagro similis,
228, 1; 280, 1 cl 2; 587,2: csl rausa suæ perditionis,
129, 2; 109, 2. Peccatum corrumpit omnia, 587, 2. Iniqui-
tas dolorem parit, 106, 1. Morbi spiritalis indicia qua»,
311, 1; 452, 1. Carnales sunt lutei, 117, 1; 594, 2. Simu-
latores provocant iram Dei,080, 2. Voluptuarii in tenebris
agunt, 502, 2. Susurrones sunt fain© eversores, 176, 1.
Spirituum discretio difficilis, 774, 2. Experientia rerum
magistra, 333, 2. O.uli impiorum aperiuntur in morte,
454.2 Judicii dies ordinabit omnia, 475,2. Impiorum portio
maledicta, 504, 1: eorum memoria peribit, 303, 1: 314,
2; 349# 1

FERIA III PENTECOSTES.

Qui non intrat rrrn ostium , etc. *Jonn.* x, 1. — Impoi-
toruv sunt Deo manifesti, 139, 1; 289,2. Duplices Deo
exmi, 263, 1 ; 417, 2. Pastor malos est gregis perniciēs,
CGC, I. Doctores inali pestes, i92, 2 ; 666, 2. Hirtlici con-
tentiosi, 159, 1; 177,2. Principes mali reipublicæ ever-
sores, 193, 1 cl 2 Tyranni siolenti, 507 , 1. Oppressio
puporum síndktam clamat, 498, 2. Maligni tantum in
vilia intenti, 353 » 2. Malefici tenebras quærunť, 502,2 ;
in malo concordēs, 776, 1. Amici fidi quales, 405, 2. Præ
donum studium c?l rapere, 427,2 ; 497, 1. Raptore» male
pen uni, 417, 1. Sacerdotes mali cxauclořandi, 662, 1.
Vilia virtutis specie decipiunt, 71, 2; 387, 2. Iniquitates
virum venantur, 204,2. Educationis magna cura ut, 81,
1 cl 2. Vigilantia necessaria, 197, 2.Terra Impiis permis-
sa, 237, 2. Miseria hic nunquam deest, 333,2; 359,2.
Finis impiorum perditio, 169,2 ; 277, i ; 473, 1.
Ego sum ostiim, etc. — Christus est caput Ecclesie,
768, 2 : lux vera, 4, 1 ; 213,2 : multipliciter nos erudit.
673, 2 ; 680 , 1 : pauperum patronus, 140, 2; 141,2;
176, 1. Spes in solo Deo, 172, 2. Amicitia humana fallax,
IGS, 1. Simplicitas Deo grata, 280, 1. Aures audiendi qua-
les, 109, 1; G4G, 1. Affectus sunt animi pedes,271,2;
813,2; «90, 1. Deus justos servat, 119, 1 : gloriatur in
saiiHis, 2G, 2; 33, 2 ; 3«, 2 : benignus in peccatores, 474,
1; 509, 2 Justī non audiunt vocem exactoris, 90,2.

IN FESTO SS. TRINITATIS.

Data est Mini omnis potestas, etc. *Maith.* xxvin, i8.
— Christus est caput Ecclesia, 768, 2. Deus auctor tem-
poris ante tempus, 496, i : incomprehensus,266,1 ; 688,
2; 689, 1 ; 691, 1 : invisibilis, 226, 2; 227, t ; 488, 1 : le-
ges nostris viribus attemperat, 686, 1 : omnipotens, 135,
1 ; 268, 1 : alfitsimus, 469, 2 : ubiquo prrsens, 267, 1 ;
470, 1 ; 471,1 ; 521, 1 : regit universa. 129. I ; 138, 2 ;
196, 1: nunquam suos deserit, 119,1 ; 254,2 ; 255, 1; 48?,
1 : etiam de improbis meretur bene, 474,1 : cognoscitur ex
creaturis. 283, 1. Gloria Dei omnibus preferendo, 92, 2.
Decreta Dei æterna, 690, 2. Majestas Dei non scrutanda,
231, 1 ; 689, I ; 701, 2. Mystica theologia qualis, 112, 2.
Eûmes ergo docete omnes **giw**, etc. — Jurisdictio
Christi in omnes, 456, 1. Prædicaliô igni el tonitruo
coinp irata, 722, t: necessaria, 700, 2. Veritas vita putior,
809,1 ; CII, 1. Eruditio Dei qualis , 648, 2; 673,2; 6S0,
1. Via justī recta, 377, 2; 386,2. Vestigia Dei sequenda,
489, I. Sermones Dei corde excipiendi, 478, 1. Magistri
spiritalēs cerva? parturientes. 733, 2. Spiritualis fœcunditas
magna, 443, 1. Aquæ lustralis ritus antiquus, 241,1. Vita
spiritalis qualis, 253, 2; 251, t. Daptitali etiam lenian-
tur, 180, 1. Christiani sunt orientales, 13, 2. Prelium sa-
luti* quale, 349,2. Timor Dei fundamentum salutis, 103,
2. Status gratia? occultus, 235, I. Peccatores nascimur ex
utero, 815, 2; 340 , 2. Peccatum solus Deus delet, 320, 2.
Lumen anim@ quale, 499, 2. Sapientia omnis n Deo, 554,
1 ; 555, 1. Conversio ad Deum triplex, 649. 2. Fides be-
neplaciti qualis, 378, 1. Spes est solatio afflictis , 193, 2.
Vita æterna csl merces operum, G56, 2. Sacerdotes a Deo
honorati, 291, 2 : negligentes officio privandi, 662, 1.

DOM. I POST PENTECOSTEN.

Est ot b misericordes, etc. *Z.uc.* vi, 36.—Misericordia quid
proprie, 167,1 : in Deo eminet. 167, 2,199,2: omnibus uti-
lis, 200, 2: Jobi quanta, 619,1 ct 2: tollit peccatum, 150,
2; 620, 1 cl 2: meretur Dei benedictionem, 570, 2; 656,
1 cl 2. Divites obligantur nd eleemosynas, 466, 2 Immi-
sericordes peribunt in iudicio, 169, 1; 497 , 2; 506, I.
Commiseratio post calamitatem oportuna, 79!, 2. Conso-

land! munus quale, 355, 1 ; 356, I ; 583 , 2. Chantas est
mensura gratiae, 790,2.

Nolite judicare, etc. — Judicium temerarium caven-
dum, 788 , 1. Intentione* Deus trutinat, 232, 2; 211, 1.
Lingua: continentia difficilis, loo, 2. Bona nunquam male
Interpretanda, 28, 2. Vitii virtuti affinia, 71 ,2; 387, 1
el 2. InnoH-nlci multi pituntur, 237, 2.

Nlmqvid potent ceccs c »cum Ductu? etc. — Pecca-
tore* <æci, 139, 2 ; 295, 1 ; 556, 2. Doctores exemplo do-
ce nit, 413,2 : mali quale*, 292, 2 ; 666, 2. Sui nntitn in
primis necessaria, 150, 1; 310,2; 328 , 2; 382 , I. Vili*
cogimscenda ut emendentur, 310,2. Medici munu* quale,
102, 2. Fragilitas juvanda, 319, 1. Rectitudo qualis, 7, t
cl 2 ; 377» 2. Smeli quoque n*vis non carent* 83, 2. Ma-
cula in pulchro fœdior , 98, 1. Invidi palpant in meridie»
140, 1. Duplicitas exsecrabili*, 170, 1. Correctio proximi
cui incumbit, 299,2. Doctrina non ostentanda, 623, 2;
643, !. Jactantia sui insipida , 637, 2. Seculares caci in
spiritualibus, 452, 1 ; 472, 2.

Aut quomodo potes dicebe, etc. — Superborum inge-
nium quale, 26i, I. Sermo Jactanti@ dedecet imperitum,
279, t. Amici fleti quales, 405, 2. Conscient@ propri@ in
primis consulendum, 641 , 1. Opportunitas servanda m
monitione, 114,2. Pharisaicum est omnia in malum ver-
tere, 203, t. Hypocrisis <jui<l, 211, 1 <1 2; 307, 2; 537 ,
1 ct 2; 643, 2 : a Deo alienat, 214, 2 : hypocrita» Mori-
lcs, 351*4; 423, 1 : provocant iram Dei, 681, I et 1 I
regnant propter peccata populi, 665, 1.

IN FESTO CORPORIS CHRISTI.

Caro mfa vere est cintra, etc. *Joan.* n,56. — Caro
Christi est cibus anim@, 628, 1 : indigne sumentibus
innr», 434, 2. Verba Dei spiritus et vita, 203, 1. Viti spi-
ritalis qualis, 253, 2; 254, 2. Christus in signum charita-
tis expositus, 360, 1. Puritas accessum habet ad Deum,
17. 1 ; 273, 2 ; 340, I. Casti Deo apti, 606, 1 ; 607, 2 Sta-
tus grati@ nemini ccrllu*, 235, 1; 340 , 1 et 2. Fragilius
liuir.ana merito timet, 163, 2. Timor Dei quintum boni
sit, 9, 2. Deus incomprehenso', 688, 2; 689, I ; 691, i :
invisibilis, 226, 2. Visitatio Dei quilis , 197, 1 el 2 ; 198,
1 ; 253, 1 el 2 ; 509, 2. Conversatio interior cum Deo ha-
benda, 506,1 ; 582. I. Desideria pia sunt vili anim@. 592,
2. Conscientia examinanda, 192,2 ; 310, 2; 327, I. P.i<-
siones sedand@, 273, 1. Cor symbolum vile deiformi?» 279,
2; 367 , 1. Affectus *uul animi pedes» 313,2; 4V0, I.
Opera Dei magna, 135, 2; 225, 2. Prelium salutis quale,
349, 2. Sîpicntia trahitur de occultis, 554, t; 551, 1. Sa-
piendum ad sobrietatem, 510, 2. Caligo sub pedibu* Dei,
524, 1. Mystici erudiuntur a Deo, 673, 2; 680, t. Confes-
sio sil spontanea, 629,2 : humilis placat Deum, 650, I.
Resurrectio spiritalis quatis, 327 , Í. Homo Dei taberna-
culum, 566. t. Justī sunt homines cœlestes, 702, 2 : p<ut
mortem vivunt Deo, 867, 2. Sacerdotes a Deo honorati,
£91, 2 : laudem pro sacrificio debent, 626, 2.

DOM. II POST PENTECOSTEN.

Homo quidam fecit coenam magnam » etc. *Luc.* xiv, 10.
— Convivia qu@ bona sint, 14, 2; 15, I : peccatis ob-
noxia, 17, 1. Vocanti Deo parendum, 327, 1. Ingratitudo
ini nue vilium, 32, 1; 210, 2. Mundus plenus concupis-
centia, 782, 1. Deus nullius eget, 518, 1 et i : queren-
dus actione el contemplatione, 133, 2, Peccatore-scorci,
139, 2; 295, I ; 387, 1 ; 556. 2. Cogitationes hominum ti-
mid@, 138, 1 : terrena» dissipantur, 379, 2. Timor muudi-
nus noxius, 168,2. Temporalia pro salute deserenda, 55.
I; 3S3, I. Cupiditates debellando, 182, i. Avariti@ ly--
raunis magna, 282, I ; 433» 2; 436, t. Avarus divitiarum
servus, 610,1. Aurum non saliat hominem, 11» 1 ; 88 2
Disili@ mentem ob undnul, 847, i; 4x8, 1; 443, 1: uuu

habentur «ine amarore, 361, 2; quæ prosint vol obtint, 20, 2; 351, 2: sunt densum lutum, 42St 4 : nil pro. <nnt araro, 432, t. Divites sæculi quales, 535, 1 : in morte inanes, 453, 2. Mundani respuunt sapientiam, 556, 1. Mammons stulti serviunt, 88, 1 el 2; 451, 2; 452 , 1. Fortuna cæcact insana, 126, t ; 625, 2. TenUliOnum modi aeplem, 144, 1, Luxuria gignit innumera mala, 503, 2; 612, 2; 614, 2. Peccatoris agricultura qualis, 105, 2. Tcxo iratus paterfamilias, etc. — ira Dei formidabilis» 229, 2; 531, 1 ; 622, L Judicium Dei severum, 211 , 5 et 2; 232, 1 ; 517, 1 : irrefragabile, 617, 1. Tempus omnia consumit, 331, 1 : præsens bene locandum, 184, 1 : cuique pncslilutum a Deo, 546, 2. Homo natus ad laborem, 130, 2; 132,2: terrenum habet fundamentum, 117, 1. Silus hominum vana, 166, 1 ; 495, 1. Mors impiorum pessima, *18, 1 ; 541 ,2; 542, 2: exterminium, 204,2; 214, 2 ; 217, 1 ; 277, 1 : oculos aperit, 454 , 2, Reprobatio culpam sequitur, 287, 2. Mcssein impii comedunt alieni, 188, 1 i messim Judæormn sumunt Christiani, 128, 2. Virtutes sunt anim@ vestes, 572, 1. Vita ælcrna est merces operum, 656, X

DOM. HI POST PENTECOSTEN.

Murmurabant Pharisai, etc. *Luc.* xv, 2.— Pharisæicum est in malum omnia accipere, 203, 1. Susurrones noxii, 176, 1. Malignos Deus aversatur, 215, 2. Hypocritæ exosi Deo,211, 2; 213,1; 214, 2; 351, 1 ; 533, 2; 587, 1. De tractores maledici, 81 , 2; 140, 2; 141,1 ; 357, 1 ct 2; 407, 1;411, 2. Invidia vitium pusillorum, 124, 1 : a cœlo ciual, 91, 2. Judicium temerarium cavendum, 788, 1. Quis ex vobis homo, etc. — Ovis symbolum innocnll.c, 793, 2. Benignitas Dei in peccatores magna, 47», 1; 509, 2. Medici oflkiuin quale, 102, 2; 355, 1 : ejus gloria salus ægri, 200,1. Clementia Dei elucet in omnibus, 199, 1. Miscncordiæ viscera qualia, 167, 1 ; 399, 1. Fragilitas commiseratione digna, 319, 1. Insensibilitas non est virtus, 165, 1. Calamus quassatus non conterendus , 312 , 1. Pœniletilia non differenda, 1G9, 2; 260, 1 ; 782, 2 : frugifera, 206,2; 209, 2; 480, 1 * quas paries habeat, 245, 1 : delet peccata, 273, 2 ; 339, 2; 787 , 1. Deus pater pauperum , 572, 2 ; 664, 1 ; 678, 2; 679, 2; 681, 2 : occulta in lucem proferi, 294, 1 ; 650, 1 : solus peccata dimittit, 320, 2 : patronus miserorum, 140, 2; 141, 1; 280, 1. Judicia Dei ab humanis diverso, 369, 2 ; 617, 1 ct 2 : reverenda, 531, 1 ; 537 , 1 ; 724,2. Personarum acceptio non est apud Dcuin, 300, 2 ; 301, 1 ; 640, 1 ; 659, 2; 684, 2. Resistere Deo nemo valet, 287, 1 ; 297, 2. Sapientia Christi mundo stultitia, 562, 2. Spirituum discretio difficilis, 774,2. Impii Deum a sc repellunt, 450, 2. Sscularcs cocci in spiritalibus, 452, 1. Consolatio sequitur afflictionem, 648» 2; 672, 1.

DOM. IV POST PENTECOSTEN.

Ascendens autem in unam navim , etc. *Luc.* v, 3. — Doctrina non temere effutienda, 523, 1 ; 581,2 ; 623, 2. Vocationi divinæ respondendum, 327, 1. Mare tempestuosum, 781, 2. Nemo sibi sal sapiens, 378, 2. Locutio Dei qualis, 263,2. Visitatio Dei fructuosa, 192, 1 et 2 ; 198, 1 ; 253, 1 ct 2. Vita nostra militia, 179, 1 ; 182, 2. Tempus bcue impendendum, 184, 1. Quies non est hujus vil@, 86,2; 130, 2; 132. 2. Ptn TOTAM NOCTEM LABORANTES, CIC. — NOX Symbolum calamitatis, 663, 2 : quieti deputata. 386, 1. Homo ex sc ml potest, 165, 2. Patrocinium Dei implorandum, 372, t; 079,1. Deus certaminum spectator, 237, 1 : patientia nostra recreatur, 237 , 2 : omnipotens, 268, 1 : hominum cust i, 199, 1 ; 373, 2 : occulta revelat, 294, 1 ; 650, 2 : dilectis etiam sc abscondit, 595,2« Mane «urgendum ad

Deum, 197, 2; 205, 1 ct 2. Negligentes temere auxilium exspectant, 596, 1. Fiducia in arduis elucet, 305, 1 t in Deum habenda, 134, 1 d 2;172, 2; 481, 1. Spes anchor» in adversis, 66, 1 ; 142, 2. Dies anim@ virtutes, 350, 1. Labor lætitiam parli, 536, 2; 694, 2 : compensatur a Deo, 274, 1. Auxilium Dei promptum, 482, 1 Opportunitas captanda, 114,2. Laborum Unis gloriosus. 131, 1 el 2. Virtus in adversitate perficitur, 161, 2 Quod cum viderit Simon Petrus» etc. —Virtus admirationem paril, 26,2. Corporis prostratio signum reverentia, 42» L Humiliter agendum cum Deo, 231 , 1. Compunctio utilis, 193, 1 ; 616 , 2. Justus nemo compositus Deo, 115, 1 ; 218 , 2. Peccator Dei vultum non sustinet, 188, 2. Lux symbolum h'tiliæ, 693,2. Rcsigmilio perfecta qualis, 46,2. Graliludinis nota vera, 47, 1 cl 2. Virtù? perficitur adversitate, 161, 2. Experientia rerum magistra, 338, 2. Aquæ symbolum fœcundilalis, 288, 2 ; 341, 1 ; 466, 1. Spiritualis fœcundilas magna, 443 , 1. Consolatio tribulationem sequitur, 648, 2 ; 672, 1.

DOM. V POST PENTECOSTEN.

Nisi abundaverit justitia vestra, etc. *Mallii*, v, 20. — Justitia humana incerta, 231,2; 340, 2. Justi probantur ul aurum, 488, 2. Pharisæicum vilium quale, 203, 1. 219, 2,213,2. Hypocritæ congregatio sterilis, 351,1;422, 1; 533, 2. Impostores Deum non latent, 289,2 ; 435, 1. Jactantia sui insipida , 637,2. Simplicitas quanta virtus, 5, 2 ; 6, 1 ; 215,1 ct 2 ; 280, 1 ; 281, 1. Rectitudo quoluplex, 7, 1 cl 2. Splendor verus ex virtute, 13, 2 ; 386, 2 ; 481, 1. Mandala Dei corde excipienda, 499 , 2. Doctores exemplo doceant, 413,2 ; 513, 1. Doctrina Dei qualis, 673, 2; 680,1. Dictum est antiquis, etc. — Ira possessorem suum destruit, 123, 1 et 2. Passiones domandae, 182, 1 ; 273, i. Calumnia est grave peccatum, 111, 1 el 2. Susurrones noxii, 17G, 1. Altercatio vitanda, 177, 1. Fomes cst tinca peccati, 117, 2. Cogitationes sunt radices operum, 214, 1; 394, 1. Intentiones Deus trulinal, 232, 2; 241, 1 ; 340,2. Iujurias referre pusillorum est, 400, 2. Fratrum quoque gratia rara est, 404, 2. Judicia Dei metuenda, 228, 1 ; 232, 1; 240, 1 ct2; 302, 1 ; 531, 1; 537, 1 ; 724, 2. St LRGo offers munus tuum, etc. —Sacriilciuiu prærequiirit expiationem, 1G, 2 ; 481 ,2. Conscientia examinanda, 192, 2; 216, 2; 219 , 2; 297, 1 ; 486, 1. Judicia in corde disponenda, 486 , 1. Lumen natura: discernit bona et mala, G72, 2. Proximus alter ipse , 150, 2. Status grati@ incertus, 235, 1 ; 253, 2 ; 254, 1. Respondere Deo difficile, 2i8,2; 234 , 2; 242 ,2. Timor Dei castus quis, 493, 1 el 2. Charitas cst mensura gratis, 790, 2 : omnia bene accipit, 91, 2.

DOM. VI POST PENTECOSTEN.

Vide Dom. iv Quadragesima, cum cujus Evangelio coincidid

DOM, VII POST PENTECOSTEN.

Attendite a falsis prophetis , etc. *Maiih. vit*, 15. — Vitia virtutis specie fallunt, 71,2, Pastor malus cst gregis pernicies, 666, 1. Doctores mali sunt pestes, 292, 2; 666, 2. Sacerdotes pravi exauctorandi, 662, 1. Duplices Deo exosi, 263, 1 ; 417, 2. Hypocrisis sterilis, 210, 2 ; 213, 1 ; 351, 1 ; 587, 1; 741, 1 ct 2. Vitium obscurum, 205, 2, Maligni tantum vitiis intenti, 358, 2. Peccatores sunt luci rebelles, 499, 2; 500, 1 ; 502, 1 ct 2. A fructibus eorum cognoscetis eos. — Flores sunt propter fructus, 351 , 1. Peccatoris agricultura qualis, 105, 2: 449, t el 2; 454, t. Fomes peccati qualis, 117, 2. Perturbationes sunt satanæ characteres, 492, 2. Animus inordinatus sibi ipsi pœna, 199, 2. Voluptas malorum esca, 425, 2. Carnalium dulcedo vermes, 506, 1. Luxuria

gignit innumera mah, 503, 2; 607, 2 Crimini «uni «rule*, 588,1. Peccati fructus corruptio et ionie*, 587,2. Fructui timentium Deum bonui, 0, 2; 477, 1 et 2. Virtus est fundamentum picis, 14, 1 **e li**; 26, 2; 21G, 1; 481, 1. Sanctitatis el lucis consensio, 15, 2; 83, 1 ct 2. Charitatis fructus qualis, 91 ,2. Timor Dei fundamentum M-lulis, ÍO3, 2. Pœnitentiæ aquæ frugifera?, 200, 2; 209,2; 245, 1. l'ainæ borne odor optami*, 277,1. Sapienliæ fructus pretiosissimus, 552, 2. Casti sunt hæreditas Dei, 606, 1. Spiritualis fœcundilas maxim#, 413,1. Filii plerumque pitrissmt, 12G, 2; 127,1; 4M, 1. A\ in Op S pereunt, 126, 2; 351, 2; 433, 2; 43G, 1; 443, 1. Proborum hb> rum (inis gloriosus, 13), 1 et 2. Memoria justi eterna , 266, 2; 391, 1. M ile parta male ditabuntur, 427, 2. Potentes sæculi moriuntur miseri, 452, 2. Quisque recipiet pruni gessit, 456, 2; 475, 2,

DOM. Vili POST PENTECOSTEN.

Homo quidam ruat dives, eie. *Lue.* xn, 1. — Dires plerumque aut iniquus aul iniqui lu res, 318, 2: obligatur ad misericordiam, 466, 2. Divites Dei sunt liberale*, 534, 2. Diritto sunt vomitus fortune, 429, 2; 443, 1; 451, 2. Vita brevis, 207, 1 el 2; 258, 2; 316, 1; 320, 2; 321, i; valde incerta, 185, 2; 186, 1; 332, 1; 539, 1. Mors privai bonis lerronis, 439, 1; 447, 2; 452, 1: impiorum inopinata, 447, 2; 511, 2; 512, 2: semper mcdilanda, 87, i; 260, 2; 381, 1; 382, 2. Vexatio utilis, 487, 2.

III dDE RATIOREM VILLICATIONIS TUJL — Visitatio Dei qualis, 197, 1 ct 2; 253, 1. Deus novit omnia, 246, 2; 314, 1: cuique dal pro meritis, 610, 2; 617, 2. Judicium Dei terribile, 232, 1; 238, 1; 240, 2; 370, 1: semper m memorili sit, 319, 1; 470, 1; 517, 1. Notitia sui necessaria, 150. 1 j 310, 2; 3S2,1. Judicia in corde disponendo 486, 1. Conscienliæ præ omnibus consulendum, 641, i: ejus cruciatus murie gravior, 353, 1; 370, 1. II jundue Deo difficile, 287, 1; 297, 2.

Ait autem villicus lierai se. etc. — Fragilitas humana melilo lunet, 163, 2; 319, 1. Peccator nullibi tutus, 224, 2. Peccatum parit dolorem, 100, 1; 106, 1; 107, 2 852, 2. Homo ex se nil potest, 165, 2. Cogitationes sum operum radices, 214, 1. Cor pertinet ad intellectum, 270, 2; 367, 1. Opportunitas non negligenda, 114, 2. Exir -morum utilis cogitatio, 229, 1. Sapienti@ prelium ina li inabile, 551, 1 cl 2. 552, 2. Necessitates Deo revelanda" 675, 1. Temporalia pro salute expendenda, 55, 1. Anii 4' rebus omnibus præfercnda, 56, 2. Sancii invocandi, 1 cl 2. Patrocinium Dei implorandum, 372, 1. Confessio placat Deum, 650, 1. Pœnitentia delentur delicta, «73, 2; 306, 2. Pretium salutis quilo, 349, 2. Misericordias opera morentur benedictionem, 570, 2; 657, 1. Charitas cst mensura gratto, 790, 2: aliena bona sibi oppropnat, 91, 2. Eleemosyna delet peccata, 150, 2j 621, 1 j 657. 1. Finis vitæ a Deo attenditur, 716, 1.

DOM. IX POST PENTECOSTEN.

VIDERS CIVITATEM FLEVIT. Ctc. *LitC.* XIX, 41. — ChristUS sæpe flevit, 361, 2. Fletu* est pœnitentiæ condimentum, 06, 2. Providenti@ osi futura mal' prospicere, 97, 2: punire impio*, 138,1; 155, 2. Reprobatio culpam sequitur. 287, 2. Justitia Dei est libra aquilalis, 610, 2. Jurisdictio Dei in omnes, 456, 2. Judicium Dei ab humano diversum. 369, 2. Pœna medicina peccati, 330, 2: propter culpam instituta, 100, 1. Lapsus cx alto gravior, 101, 2; 596, § Deus superbis resistit, 316, 1 j 421, 2

Et ingressus templum, etc. — Templum decet sanclilud*, 34, 1. Gloria Dei omnibus preponendo, 92, 2. Zelus quid 124, 2; 441, 2. Correpito Dei ulitis, 142, 2; 173, 2; 27 î; 488, 2; 637, 2; 680, 1; 786 1. Ira Dei gravi*, 229, 2; 829, 2j 720, 1. Castigatio liliorum qualis, 411, 1. FU-

getta Dei salutaria, ICI, 2; 416, t; 486. îj 596, 2. Flagelhti Dco gratis debentnr, 143, L Avaritto tyrannis magna, 282, 1; 433, 2; 465, 2. Pecunie proritant cupiditatem, 822, 1: aunt arma iniquitatis, 346, 1; 427, 1; 451, 2. Peccatum provocat Deum ad vindicum, 107, !. lot, 1 cl 2: solum malum, 23, 1: peecatam eccleeíastieorum gruinv, 101. 2. Peccatoris MgricuUnn quihi, 105, 2. Peccatores Dei vultum nnn supinent, 183,2; 451,1 et 2-vocantur divite*, 456, 1. Peccati genitura quali*, 85, 1; 140,1: tenebræ quanto, 79, 2; 83, 1; 219, 1; 295, 1; 502, 2. Peccatorum diMimulatio noxia, 93, 1. Remedia amara salutaria, 69, 1; 143, 2; 449, 2. Dens cium dum L ni pater est, 68, 2,

DOM. X POST PENTECOSTEN.

PIIAMISEUS STANS n EC APCD SC OBABAT, etc. *¿UC.* XVIII, 10. — Pharisaicum vilium quale, 203, 1; 210, 2; 213, 2. Superbus vacuu*, 276f 2; 335, 1; 355, 2: repellitur a Dco, 346, 1; 421, 2: alium deprimit, 510, 2: corrui, 510, 1: subito perit, 125, 1; 303, 2. Superbii quid, 343, 1; 316,1: sc prodit oculis, 339, L Deum oppugnat, 26, *; 345, 2 Arrogantium species quatuor, 637, 1; C39, 1; 613, 1; 678, 1. Jactabundus est omnibus odioxis, 279, 1; 341, 1 ct 2; 637, 2. Hypocrita non habel fiduciam orandi, 536, 1; 681, 1. Vir linguosus non prosperabitur, 175, 1; 335, 1 cl 2; 353, 2. Jn multiloquio non deest peccatum, i-; , i. mt t.

Et mtiCAXUS a longe stans, eie. — Notila sui necessaria, 150, 1. Humiliter agendum cum Deo, 231, t. Corpus prostrandum in oratione, 42, 1. Compunctio gignit pœnilenliam, 787, 1. Compunctionis motiva quatuor, 646, 2. Necessitates Deo exponendæ, 675, 1. Silentii magister Deus, 299, 1. Confessio humili» Deum pheat, 650, 1. Humiles a Deo erigantur, 119, 1; 482, 2; 678, 1. Pœnilenlis veri partes quæ, 245, 2; 261, i cl 2; 308, 2. Pœailenlcs a Deo suscipiuntur, 206, i; 307,1. Pœnitentia delet delicta, 307, 1 cl 2; 339, 2: 480, 1. Meditatio illuminat el acccudil, 274, 2. Pretium salutis quale, 349, 2. Desideria sunt signa grab@, 592, 2. Lumen animæ quale, 499, 2. Timor Domini castu*, 493, 1 cl 2.

AmIr dico vobis, etc. — Simplicitas Deo placet, 5, 2; 6, 1; 516, 1 el 2. Splendor verus a virtute, 13, 2; 15, 2. Lau» Dei solida, 26, 2; 27, 1. lugrslitudo infime vitium, 32, 1; 210, 2; 474. 2. Mali a Deo egrediuntur, 34, 1. Justus nemo compositus Deo, 115, t; 218, 2; 242. 2. Micula in pulchro fœdior, 9S, 1. Salus hominum vana, 166. 1. Laudes aucupari vanum est, 271, 1. Paupere* scandalinire grave cst, 497, 1. Reprobatio culpam sequitur, 287, 2. Resurrectio spiritalis qualis, 327, 1.

DOM. XI POST PENTECOSTEN.

Adducint ei surdvm et mutum, etc. ifnre. vu, 32. — Miserorum tutor Deus, 280, 1; 572, 2. Visitatio ægrorum est maxime charilatis, 400, 1 et 2. Miserto tenebris conipirato, 91, 2. Medici spiritalis munus, 102, 2; 143, t; 200, 1. Tenebræ peccali quanto, 79, 2; 83, 1. Oculi seducimi animam, 603, 2. Hominis structura mirabilis, 252, 2. Plasmatio Dei sumus 219, 2; 250, 1 et 2. Spiritus maxima cura sit, 55, 1 cl 2. Afl&tus pius est medulla orationis, 271, 3. Adventus Christi desiderandus. 416, 2. Vila hæc referti miseriis, 316, 2 j 421, 1. Deo solo Innitendum, 4Sl, 1. Auxilium Dei pnesens, 482, 1. Tribulatio patientiam operatur, 68, 2. Fiduch in arduis elucet, 805, 1; 359, 2. Consolandi munus quale, 355, t; 356, 1; 583, 1. M inus Domini quid, 310, 1 j 410,2. Lumen animæ quale, 499, 2.

Ex KirUENS tetigit lingcam ejus, etc. — Saliva quid mystice, 198, 2 Laus Del maxima liberare oppresso*, 58, i. Opera Dei magna, 225, 2: consideratione digna, 296,

2. Proxidenli.1 Dei in hominem mira, 196, 1 ; 199, 1. Corpus nostrum domus lutea, 116, 2 ; 251, 1 et 2 : mentem aggravai, 117, 2. Animi demissione mitigatur Deus, 311, 2. Lampas contempla lucci coram Deo, 280, 1 ; 281, 1. Virtus sui admirationem parit, 26, 2 ; 569, 1 ; 572, 1. Consolaiio sequilar afflictionem, 648, 2 ; 672,1. Grati- tud nis nota qualis, 47, 1 et 2. Deo gloria danda, 22«, 1. t ama bona csl merces virtutis, 595,2,

DOM. XII POST PENTECOSTEN.

Et proximum reni Starr teipscm, clc. *LUC.* xx, 27. — Proximus alter ipso, 150, 2: ex nobis metiendus 151, 1. (¿baritas est graliæ mensura, 790, 2, Mandala Dei corde cuModi* n ia, 477, 2 ; 490, 2 ; 687, 2. Homo formatus nd - ffililfludinem Dei, 642, 1 ; 673, 1. Notitia sui scientia maxima, 191, 1 ; 310, 2. Non disputandum cum Deo, 297, 2. Spirituum discretio difficilis, 774, 2. Homo quidam descendebat, etc. — Homo imbecillis, 2, 1. Spiritus primi cura sit, 55. i el 2. Temporalia pro sa- lule expendenda, 55, 1. Mundus hic circus agonalis, 179, 2. Iniquitates virum venantur, 204, 2. Vita miseriis re- ferta, 316, 1 ct 2 ; 421, 1. Sindî terræ peregrini, 332, 2. Latronis qui olim, 403, 2. Prædonum studium quale, 427, 2 ; 497, 1. Salus hominum van i, 166, 2. Ulcera Jobi quinta, 59, 1 el 2. Mila quomodo sustinenda, 68, 1. Ca- llaras quassatus non frangendus, 312, 1. Sacerdotes mali eviuclo nndi a Deo, 662, 1. Amicitia vera unde noscatur, 71, 1. Medici spiritalis officium, 102, 2 ; 143, 1 ; 733, 2, Opportunitas servanda, 114, 2 ; 730, 1. Virtutis via ardua, 551, 2. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Amici fidi qui, 405, 2. Amicitia vera unde noscatur, 71, 1. Consolandi modus optimus, 72, 1 ; 409, 2 ; 583, 2 ; 599, 1. Immise- ricordes peribunt, 169, 1 ; 497, 2 ; 506, 1. Commiseratio quæ fit opportuna, 791, 2. Misericordia quid, 167, 1 ; 200, 2 ; 570, 2 : Jobi quanta, 619, 1 el 2 ; 628, 2 ; eminet in Deo, 200, 2. Medici gloria est salus ægri, 200, 1. Visitatio Dei qualis, 197, 1 cl 2 ; 198, 1 ; 253, 1 ct 2. Christus noster mediator, 743, 1 : verus consolator, 356, 2: in si- gnum charitalis positus, 360, 1 : protectio nostra, 372, 2. Prelium salutis quale, 349, 2.

DOM. XIII POST PENTECOSTEN.

OCCUBERINT EI DECEM VIRI LEPROSI, CIC. *LUC.* XVII, 12. — Leprosi execrabiles, 61, 1. Afflictio facit nos Deum agnoscere, 647, 1 ; 688, 2. Lugentium gestus qui, 72, 1. Corpu* animæ career, 117,1 el 2. Vita miseriis plena, 316, 2 ; 421,1 ; 333, 2. Deus invocandus in necessitate, 133, 2 ; 372. 1 ; 675, 1 ; nunquam deserendus, 491, 1 : memor hominis obliviosi, 196, 2: refugium miserorum, 289,1 ; mœrcntium consolator, 137, 2 ; 140, 2 ; 356, 2 ; 409, 2: gloriatur in sanctis, 26, 2 : peccatum solus emundat, 320, 2. Aspectus Dei illuminat, 679, 1. Auxilium Dei in promp- tu tsl, 482, 1. OBTENDITE VOS SACrRDOTIBCS, CtC. — Sacerdotes 3 DCO honorati, 291, 2* Lex Dei diligenter servanda, 687, 1. Con- fessio sil spontanea, 629, 2 ; 650, 1 : delictorum panacea» 306, 2 ; 330, 2 ; 650,1. Vitia cognoscenda ut emendentur, 310,2. Carnis peccatum abominandum, 393, 2. Vestium scissio quale signum, 41,2. Peccatoris fœlor ingens, 185, 188,1 d 2. Fucatus et duplex fugiendus 417, 2. Ser- mones Dei in corde custodiendi, 478,1. Misericordia* vis- cera qualia, 167, t ; 200, 1 et 2. Medici gloria salus ægri, 200, 1. Pretium salutis quale, 349, 2. Vola reddenda Deo, 461, 2. Aquæ lustralis rilus, 241, 2. Ums autem ix illis, etc. — Puritas accessum habet •d Deum, 17, 1 ; 273,2 ; 366. 2. Corporis prostratio sig- num venerationis, 42, 1 Gratiludinis nola qualis , 47 , 1 <12;69,i Cor pertinelad intellectum, 279, 2. Affectassunt animi pedes, 277, 2 ; 313, 2, 490 î0. Prubum inter malos

esse laudabile, 3, 2 ; 4,1. Ingratitudo infame vitium, 82, 1 ; 210, 2 ; 474 , 2. Inhumani n cœtu hominum arcendi, 465, 2. Correptio Dei ulitis, 142, 2 ; 173, 2 ; 279, 2 ; 488, 2 ; 637, 2 ; 680, 1 ; 786, 1.

DOM. XIV POST PENTECOSTEN.

Nemo potest dūdūs dominis servire, ole. *Matih*, vi, 24.— Gloria Dei omnibus præbabenda, 92, 2. Soli Deo innitendum, 481,1. Mammonæstulli serviunt, 451, 2. Homo ex se nil est, et nihil potest, 165,2 ; 195,2: est vanitas, 269,1 et 2 ; 270, 1 ; 442, 1 : transit iu imagine, 422, 2. Vita est brevis, 316, 1 ; 3io, 2 ; 321, J : flori similis, 317, 1 : incerta, 186, 1 ; 187, 2 ; 258, 2 ; 317, 1. Diviliæ sunl instabi- les, 347, 2 ; 451, 2 : arma iniquitatis, 346, 1 ; relia dia- bolica, 346, 1 ; 452, 1 ; fragile fundamentum flduciæ, 44, 2 ; 622, 2 : fomes superbia), 287,2. Diviles siculi quales, 535, 1 : non sunt liberi, 735, 2 : obligantur ad eleemosy- nam, 466, 2. Gloria humana fallax, 317, 2 ; 318, 2. Mun- dus concupiscenliæ plenus, 782, 1. Mundani respuunt sa- pientiam, 556, 1. Avarus cor habet in nummis, 465, 2 ; 466, 1 ; 433, 2 : est inhumanus, 465, 2 ; 466,2 : divitiarum servus, 540 , 1. Cucurbita symbolum vanitatis, 349, 2. Avantiæ fœtus pestilentes, 436, 1. Aurum cur omnipotens dicatur, 480, 1 ; est domus gloria, non hominis, 88, 2. Nonne anima plus est quam esca. clc.— Anima rebus omnibus polior, 3!, 2 : carni serviens misera, 59\$, 2. Co- gitationes terrenae dissipantur, 379, 2. Bona temporalia pro spiritalibus exponenda, 55, 1. Diabolus seducit pro- missis, 375, 1 ; 389, 1. Mors praemeditanda, 260, 2. Pro- videntia) est mala futura prospicere, 97, 2. Fiducia in Deum sanctorum propria, 134, 2 ; 166, 2. Providentia Dei mira, 196, 1 ; 522, 2 ; G93, 1. Creaturae prædicant Crea- torem, 265, 1 ; 283, 1 ; 560, 1 : sapientiam Dei declarant, 285, 2 ; 559,2. Sapientia) pretium inxstimabilc, 552, 1 ; 553, 2. Casti sunt hæreditas Dei, 606, 1. Thesaurus quid proprie, 719,2. DOM. XV POST PENTECOSTEN. ECCO DEFUNCTUS EFFEREBATUR, etc. *LUC.* VII, 12. — Dc- fuuclisunt memoria recolendi, 460, 2. Mors calcat omnes, 392, 2: 469 , 2 : vitæ plerumque similis , 424, 1 : sancto- rum felix,77,2;93,1 ; 01,1 ;231, 1 ;27\$,2;598, 1 : somno comparala,85,1 ; 234, 1 ; 234, 1 ; 325,1 : remedium malo- rum, 69,1 ; 92, 2 : omnes exaequat ,91,1 ; 469, 2 : vitæ misera) præferenda, 92, 1 : tineæ corporis, 117, 2 ; 439, 1 ; 598, 2. Mortis viæ multæ, 449 , 1 : meditatio necessaria, 87, 1 ; 260, 2 : inccrlitudo timorem suadet, 228, 2. Luc- tus mortui septem dierum, 73,1. Lugentium gestus qua- les, 72, 1. Doloris externa signa cum virtute consistunt, 41,2. Lamentatrices quales, 81, 2. Mœror compressus magis torquet, 239,2. Lacrymnrurn diversa genera, 36\$, 2 ; 365, 1. Homo vanitas, 189, 1 ; 195, 2 ; 314, 2 ; 422, 2. Hominis structura mirabilis, 252, 2 ; 284, 1. Homines ul folia cadunt, 311, 1 ; 3t6, 1 et 2. Fragilitas humana commiseratione digna, 319, 2. Vita humana lelæ similis 185, 1 ; 207, 2 ; 212, 1 ; 258, 2. Corpus est domus lutea, 116, 2 ; 117,2. Anima vento comparata, 558, 2 : quo per- gat a morte, 517, 1. Adolescenti! dies quales, 565 , 2. Dies vitæ cursori similes, 238 , 2. Sepulcrum csl domus uniuscujusque, 371, 1 ; 597, 2 ; 598, 1 : justi gloriosum , 94, 2. Sepultura) meditatio utilis, 275,1. Defunctorum hæreditas vermes, 383, 1 • 456, 2. Mortui e sepulcro vo- candi, 327 , 1. Miseria) tenebris comparati, 94, 2 : om- nibus communes, 255, 2« Noli fleqb, etc. — Christus mediator, 243, 1 : lutor miserorum, 280, 1 ; mœrenlitim consolator, 137, 2 ; 356, 2. Stoicorum stulta indolentia, 96, 1. Consolandi munus quale, 355,1 ; 350, 1. Parentes filiorum malis torquentur, 423, 1. Consolatio sequitur afflictionem, 648 2 ; 672 , L

Aaspectus Christi salutaris, 679,1 : mortuorum nor erudit, 450, 2. Citumus quassatus non conterendus, 312, 1. Dextera symbolum auxilii, 327, 2. Resurrectio csl supra vires natura), 327, 1 : altera nativitas, 326, 2.

DOM. XVI POST PENTECOSTEN.

Et ipsi onsenVAHAMT eum, Lwc. xiv, 1.— Duplex homo non cst integer, 6, 1 ; 170, 1 ; 263, 1 ; 290, 1. Maligni quales, 28, 2; 358, 2. Detractores maledici, 76, 1 ; 81. 2 ; 141, 1 ; 145, 2. Insidiatores suis technis capiuntur, 139, 1. Hypocrita detestabilis, 210, 2 ; 213, 2 | 351, 1 ; 533, 2; 587, 1 ; 687, 1. Contendere cum Deo stultum, 219, 1 ; 220, 1 ; 220, 2. Impostores Deo noti, 289, 2. Amici ficti quojcs, 405, 2. Impii Deum repellunt, 450, 2. Inhumani a cœtu hominum excludendi, 465, 2. Homines ignorant consilia Dei, 495, 1 ; 498, 2. Pauperes scandalizaro gravissimum, 497, 1. Ingratitudo infame vitium, 32, 1; 219, 2. Convivia qui frequentanda, 14, 2; 15, 1. Medici spiritalis munus, 102, 2; 143, 2; 200, 1.

Et ecce homo quidam utdropiccs, etc. — Passiones sedando;, 273, 1. Ortus ex muliere fons miseris, 315, 1. Afflicto non est addenda ofiliclio, 280, 1 ; 312, 1. Morbi spiritalis indicia, 211, 1; 452, 1. Vexatio utilis, 487, 2. Voluptati repugnare difficile, 17, 1 el 2. Spiritus prima cura sit, 55, 1 el 2.

Si licet sardato curare ? — Verbum opportunum pretiosum, 49, 1. Importunitas ubique noxia, 114, 1 el 2. Clementia Dei ubique elucet, 199, 1. Deus nunquam deserit, 255, 2. Omnia Deo patent, 265, 1 ; 294, 1; 314, 1 ; 327, 1. Christus in signum charilatis positus, 360, 1. Auxilium Dei præsens, 482, 2.

Dicebat autem et ad ikvitat os, ole. — Prudentia siculi præposlcra, 451, 1. Urbanitas cum gravitate servanda, 582, 1. Virtus rcddil honorabilem, 569, 1. Ostentatio fugienda, 623, 2; 637, 2. Superbia scopulus virtutum, 709, 1 : Deum oppugnat, 26, 1 ; 342, 2; 346,1. Superbi subito pereunt, 125, 1; 361, 1. Superborum ingenium quale, 262, 1 ; 679, 2. Humiliter agendum cum Deo, 231, 1 ; 311,1 ; 595, 2. Humiles exaltantur, 119,1; 137, 1 ; 678, 1.

DOM. XVII POST PENTECOSTEN.

Accesserunt ad Jesum piiarisæi, etc. *Maith.* xxii, &4.— Maligni quales, 28,2; 215, 2. Pharisæicum vitium quale, 208, 1. Hypocrita scirpo similis. 210, 2; 213, 2; 351, t; GS1, 1. Duplices odiosi, 170, 1 ; 263, 1 ; 417, 2. Occulta Deo aperta sunt, 264, 1 ; 295, 1. Deceptores Deum non latent, 289,2. Doctores mali quales, 292,2: 666, 2. Amici fieli qui, 405, 2.

Diliges Domixum Deum tuum, etc.— Chantas est plenitudo legis, 790, 2 : fructuosa, 91,2 : doctrina Christi, 513, 1 ; 617, 2; G80, 1. Pietatis cura precipua sit, 18, 1. Virtutis perfectio in quo consistat, 70, 2. Sanctitatis experimentum quale, 70, 2. Proximus ex nobis metiendus, 151, 1. Inimici etiam diligendi, G27, 1; 686, 2. Rectitudo quotuplex, 7, 1 cl 2. Zelus quid, 124, 2; 441, 2. Lex Dei iu corde scribenda, 412, 1. Sermones Dei corde excipiendi, 478, 1 ; 490, 2. Soli Deoinnilendum, 4SI, 1. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Virtutis via ardua, 551, 2. Misericordiae opera merentur benedictionem, 570, 2.

Interrogavit eos Jêsus, clc. — Deus scientiarum Dominus, 285, 2; 463. 1. Correptio Dei utilis, U2, 2; 299, 2. Os csl promptuarium sapientiæ, 176, 2. Humiliter agendum cum Deo, 231,1; 311,1; 595, 2. Contendere cum Deo temerarium, 219, 1 ; 280, 1 ; 226, 2 ; 242,2 ; 287, 1 ; 297. 2. Prudentia sæculi præposlcra, 451, 1 ; 472, 2. Sapientes mundi upe impingunt, 373, 2 ; 378, 2. Peccatores luci rebelles, 499, 2 ; 500, 1 ; 502, 1 el 2. Spes tem-

poralis frivola, 461,2, 476, 1, Desiderium cedeste non repentur a carnalibus et avaris, 549, 2; 550, 1.

DOM. XVIII POST PENTECOSTEN.

umiEBANT ei paralyticum, etc. *Malth.* n, 2. — Necessitates Deo revelanda:, 675, 1. Corpus est anime carcer, 117,1 ; 191,1. Caro libidinosi dolet, 333, 2. Peccati onus gravissimum, 201, 1. Con<uetudo peccali pessima, 1CO, 2; 288, 1. Fiducia in arduis elucet, 305, 1 ; 359,2. Fragilitas misericordiam meretur, 319, 1. Peccatam solum est malum, 23, 11 solus Deus remittit, 320, 2. Conscienti! potissima cura sil, 641, 1. Anima rebus omnibus potior, 56, 2. Medici spiritalis munus, 102, 2; 200, 1 ; 355, 1. Opportunitas servandi. 114,2. Pœniteulia non differenda, 260, 1 ; 430, 1 ; 782, 2. Confessio delictorum panacea, 306, 2 ; 328, 1 ; 330,2; 650, 1 : spontanea sit, 629,2. Auxilium Dei in promptu est, 482, 1.

Ut quid cogitatis mala, etc. — Deus cogitationes inspicit, 314, 1 ; 327, 1 ; 609, 2 : occulti revehi, 294, 1 ; 463, 1 ; 650, 1 : silentii magister, 299, 1. *Arguere* quid proprie, 173, 2: 459, 1. Judicium temerarium cavenJum, 788, 1. Invidi sunt imitatores diaboli, 56,2; 125, 1. Salsurrones pestilentos, 176, 1. Detractores malevoli, 407, 1; 411, 2. Reprehendere facile est, 355, 2; 459, 1. Maledicentia noxia, 141, 1 ; 393, 2. Sapientia hominum stulta, 378, 2; 452, 1. Qui sapit in oculis suisigre docetur, 333, 1 ; 378, 2. Ingratitudo infimo vilium, 32, 1. Injustis gravia sunt verba justorum, 202, 2. Opera Dei consideranda, 296, 2. Prelium salutis quale, 349,2. Virtus reddit honorabilem, 569, 1. Locutio Dei est efficax, 263, 2. Te«t«s Christi quales sint, 257, 1 el 2. Famæ boni odor optimus, 277, 1.

DOM. XIX POST PENTECOSTEN.

Vide qucB ad Dom. xi post Pentecoste* notala suni, qua* et huic Evangelio conveniunt.

DOM. XX POST PENTECOSTEN.

Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur *Joan.* iv, 46. — Filii sunt possessio' parentum, 10,2 : bene educandi sunl, 18, 1 el 2 : lilii improborum non >uot vitales, 349, 2. Adolescenti! diesqu. lc*, 565, 2. Miseris hujus **vili** omnibus communes 255,2 : tenebris comparantur, 94, 2. Adversa* res salutare, 184, 2 ; 4S7,2. Vil i bruisci fragilis, 316. 1; 318,2; 320,2; 321, 1 : est incerta, 539, 1 : evanescit ut nubis, 1S9, 1 ; 207,2 : teli similis, 185, 2; 258, 2 : vento comparatur, 186,1 el 2 ; 187, 2 ; 196, 1. Homo peregrinus suptr terram » 332. 2, 421, 1 el 2 : vas cinereum, 332, 1. Fragilitas merito limet, 163, 2 ; 319,1. Alors somuo similis, 85, 1 ; 231, i ; 276, 1 : est tineæ corporis, 117, 2 : vento urenti similis, 543, 2. Mortis viæ plurimi, 419, 1 : 469, 1 et 2 : cju« regio confusi, 259.1 : mortis innJitalio necessaria, 85, 2 ; 229. 1 ; 260, 2; 381, 1. Divitiis fidere stultum est, 44, 2. Necessitates Deo aperiendi, 675, 2.

Nisi sigxa et prodigia videriti -, clc. — Correptio Dei utilis, 142, 2; 173, 2; 299,2; 637, 2. Arguere potentes difficile, 459, 1. Humilitor agendum cum Deo, 234, 1 ; 311, 1. Christus desiderium proborum, 591, 2. Visilatio Dei qualis, 197, 1 et 2; 198, 1; 647, 2. Deus cordium scrutator, et refugium nostrum, 142, t ; 491, 2 : medicus animarum, 143, 1 el 2 : consohlor optimus, 138, **teli**: non est acceptor personarum, 300, 2 : omnipotens ct clemens, 199, 1 ; 268, 1 : nunquam suos deserit, 255, 1. Soli Deo fidendum. 4SI, 1. Spes animi fortitudo, 103, 2. Opportunitas captanda, 114, 2. Conversio ad Deum triplex, 649, 2. Notitia Dei obscura, 682, 2; 689, 1 ; 704, i. Chantas est mensura **gratu**, 790, 2. Compunctionis

INDEX MATERIARUM MORALIUM.	
<div>motiva quituor, 646r 2. Medici gloria esi salus ægri, 200 1. Consolatio sequitor afflictionem, 648, 2 ; 672, 1</div>	<div>18. — Miseriæ nos adducunt ad Deum , 688 , 2. Fiducia l in arduis elucet, 305, 1 ; 359, 2. Mortuus naturaliter re- suscitari nequit, 324 , 1. Mors tinca corporis, 117, 2 : l somno similis, 85, 1 ; 234 , 1 ; 276, 1 : aequat omnia, 91, l 1 ; 392, 2 : omnibus imminet, 469, 2. Mortis viæ pluri- me, 449, 1 : ejus meditatio utilis, 87, 2; 229, 1 ; 260, 2. Vita nostra militia est, 179, 1 ; 182, 2 : ejus incerta, 539,1 ; 207, 1 : referta malis, 316, 2 ; 421, 1 : tel@ similis ,185, 2; 193, 1 et 2; 258,2:031 ventus, 186,2; 189,1 ; 196, 1 ; 207,2 ; 316, L Miseri@ vit@ omnibus communes, 255, 2; 333, 2; 421, L Vexatio utilis, 487, 2; 493,2; 647,1. Et ecce mclier, qd.e sanguinis fluxum patifdatur , etc. — Æjros visitavit et curavit Christus , 409, 2. Ærumnis cinguntur electi, 359, 2. Fiducia sanctorum propria, 134 , 2. Spes in adversis animat, G6, 1; 172, 2. Pius affectus medulla orationis 271, 2 ; 313, 2. Simplicitas Deo grita, 215, 1 ; 280, L Lampas contempla lucet coram Deo, 280, 1 ; «81 , t. Christus verus consolator, 856, 2; patronus miserorum , 140, 2; 572, 2; G78, 2. Misericordia in Deo eminet, 167, 1 et 2. Medici gloria salus ægri, 200,1. Oc- culta revelat Deus, 294, 1 ; 650, 1. Fides beneplaciti qua- lis, 378,1. Non e&t mortua puelli, sed dormit. — Lugentium gestus quales, 72, 1. Lamentatrices quæ, 81, 2. Resurrec- tio est supra aires naturæ, 324, 2 : altera nativitas, 326 , 2. Anima quo pergat n morte, 517, 1. Benedictio mori- turi qualis, 570, 1. Consolatio‘equitur afflictionem, 6*8 , 2 ;672, 1. Virtus admirationem parti, 26, 2. Deus est om- nipotens, 135, 1; 208, 1.</div>
<div>DOM. XXI POST PENTECOSTEN.</div>	
<div><i>ridf quæ notata sunt ad</i> Dow. vm post Pentecosten.</div>	
<div>DOM. XXII POST PENTECOSTEN.</div>	
<div>Abeunt es pd a it smi, etc. <i>Matth.</i> xxii, 15. — Pharhai- rum vitium quale, £08, t. Hypocrita impiusct iniquus, 211, 2; 213, ! ; 351, 1; 533, 2; 587, t. Duplex homo non at inl' gcr, 6, ! ; 170, 1 ; 261, 1. Simulatores provocant iram Dei, 680, 2. Insidiatores suis technis capiuntur, 139, t Impostores Deo 0011,289,2; 291. 1 ; 521, 1. Pruden- ti sicuti prepusiera, 451, 1. Scientiam Dei nil effligit, 463, 1 ; 609 ,1. Adulatio noxia , 173, 2. Contendere cum Deo temerarium, 219, 1 ; 220, 1 ; 220, 2. Cnrs est imago hæc, etc. — Ilomo c.-t imago Dei, 612, 1. Verba matare proferend i , 156, 1. Meditatio cli- vis feritatis, 292, 2. Quæstiones quomodo instituenda , 178, 1. Prudens respondet pro Tentate, 151, 1. Veritas filaèhrior, 309, 1 ; 641, i. Justitia incorrupta, 203, 2; 201, L Justi tacent in judicio iniquo, 303 , 1. Denarius, nota perfectionis, 398, 2. Videt Deus omnia,246, 2; 327, i ; 609. I. Verba statera ponderanda, 49, 1. Providenti@ est futura prospicere, 97, 2. Causa Cadit qui cum Deo contendit, 114, <i>I.</i> Con ilii Dei hominibus occult i, 495, I; 408, 2; 531, 1 ; 557, <i>L</i> Os ChrMi promptuarium spien- ti@, 176, 2. Mundi sapientes repe impingunt, 373, 2.</div>	
<div>DOM. XXIII POST PENTECOSTEN.</div>	
<div>Damine, filia mea modo defuncta est, clc. <i>Matth.</i> ix ,</div>	<div>DOM. XXIV POST PENTECOSTEN.</div>
	<div><i>Vide</i> Dom. I Adventus, <i>et quæ ibi annotata sunt.</i></div>

PROPRIUM SANCTORUM.

FESTUM S. AKDBEÆ.

lybilans Jtsus juxta mati-, etc. *Matth.* IV, 18. — Am-
! dire cum Deo quid, 653 , 2. Mire tempestuosum, 781 ,
2 :o bedit Deo, 712, 2; 713, l cl 2. Aquarum mira pro-
ductio, 711,2 Aspectus Dei l ilutan?, 679, 1. Christus lux
iu tenebris, 4 , 1 ; 2’3, 2 : desiderium proborum, 592,2.
Vox *Andreas* fortitudinem fonal, 2, 1 cl 2. Simplicitas
U?o grata, 5, 2; 6,1; 215,1 ; 4S3 1. Homo naius ad labo-
rem, 130,2; 132, 2. Labores sunt justi compedes, 191, 1.
Pnesens tempus bene collocandum, 184, 1. Vigilantia ne-
cessaria, 197, 2,204,2. Humilitas Deo placet, 593, 2 ; 678,
1 ; 709» **I.** Providentia Dei mira, 196,1.
Venite tost me, etc. — Vocanti Deo parendum, 327, 1.
fctplralio Dei verbum absconditum, 110 , 1. Aures au-
diendi quotes, 109, 1. Schola Dei qualis, 647, 2; 6S0. 1 ;
Consilia Dei arcana, 495,1 , 498, 2735, 1 et 2. Mandat i Dei
«or b» excipienda, 413. 2; 477,2; 490, 2. Locutio D.i qu i-
li*. 16J, 2. Ju-ti vocantur pauperes, 436, 2 : sunt peregrini
in hac vitn, 437. 2 ;702, 2. Conversio a l Deum triplex, 649,
2»Rcsignalio pei fed i quilis, 46,2 Abnegatio sui necessaria
S77, ». Rectitudo multiplex, 7, 1 et 2. Puritas habet ac-
cessum ad Deum , 17,1 ; 173,2. Anima omnibus polior ,
31, 2; 56, 2. Nuditati- triumphus, 41,1 ; 43, i cl 2. Glo-
ria Dd omnibus praferenda, 92, 2. Sancii a solo Deo pen-
dent, 161, 1 ; 193,1; 481,1. Apolidi suiti jinstici cali,
518,2. Alectus sunt an ini pedes, 313, 2; 490, 1. Vesti-
gli Christi sequenda, *89,1.

FESTÜM S. NICOLAI.

H io qt iDAi FE1EGRE P1OFiCiSC;n s, etc. *Matth.* **ixv** ,

14. — Homo ndus ad laborem, 130,2; 132, 2. Labor
lælitiam parit, 536, 2 ; 691, 2. Vita nostra militia cst, 179,
1 : peregrinatio super terram, 332, 2; 457, 2; 702, 2. Fa-
muli ad quid habendi, 11,2; 12, 1 ct 2; G19 , 1 : oliusi
sunt perniciosi, 12,1 ct 2 , 13, 1.

Lccratus est alia quinque.— Charilas multiplicat bona,
91, 2, Misericordia meretur benedictionem, 150,2; 167,
1 ; 200, 1 e12; 570, 2; G19,1 cl 2. Temporalia pro spiri-
talibus expendenda, 55,1. Liberales sunl divites Dei, 534,
1. Divites obligantur ad eleemosynas, 466, 2. Auront cur
omnipotens dicatur, 480,1. Justi sunl tenaces virtutis, 141,
2; 377, 2 ; 378, l : non pereunt fime, 141,2; 143, 1 ;
146, 2 : acervo trilici comparati, 152,1.

Qui autem unum ACcepebAt, clc. — Mali a Deo abeunt,
34, L Actio virtutis indumentum est, 571 , 1. Præsens
tempus bene collucandum, 184,1. Negligentes temere spe-
rant, 690, t. Ingratitudo vitium infame, 32, 1.

Post moltum vero temporis, clc.— Ratio reddenda Deo,
320,1. Providentiæ est futura prospicere, 97, 2. Sapientia
est virtus regia, 342, 1 ; mfindina sæpe exerrat, 373, 2;
378, 2 ; 451, 1 ; 554,1 ; 55G, 2. Sapienti@ fructus pretio-
in, 552, 2. Nemo sibi sal sapiens, 378, 2. Gloria Dei pro-
priis commotiis præbab’nda, 92, 2. Proximus cx nobis
metiendus, 150, 2; 151, 1, Pretium salutis quate, 349, 2.
Splendor verus cx virtute , 13, 2; 280, 1. Deus gloriatur
in sanctis, 26, 2 : justus servat, 119, 1 : retribuii cuique
pro meritis, 456, 1 ; 655, 1 : non polesl corrumpere judi-
cium, 657, 1 ; 659, 1. Hæreditas non datur in hac vita,
537 , 2. Labores compensantur in cœlo » 274 , 1. Merces
d inda esi operariis, 632, 1. Corona parata qui perdatur,
rt corona alterius qui capiatur, C6’, l cl 2. Iniquitas d<do
rem parit, 106, 1 ; 288, 1. Respondere Deo difficile, 228,

†j 231,2. Calibi cadit qui cum Deo ontcodit, 114,1. De- i
tiactores maledici, 81, 2.

IN CONCEPTIONE B. VIRGINIS. <

Ltnr.n ersilationis Jesu Christi, etc. Ataf/A. i, 1, — l
Fœcundilas csl donum Dei, 10, l ; UI, 2; 443, 1. Filio- l
nini educatio magni momenti, 423, 2 ; 445, 2. Roges mo-
riuntur ut atteri, 87,1 ; 118. l : ad vestigia suorum at-
tendant , 573. 2 : nnn soli pereunt, 520. 2 : sunt Instru-
menta Dei, G57, 2 ; 660, t : reges mali sunl contemptibiles,
293» 1. Regis probi officia, 98, 1 ; 570, t : regum gratia
fallax, 404,2. Viæ sæculi qualos, 472,2. Memorialia regum
qualia, 329, 1. Lapsus e sublimi grarior, 101, 2 ; 596, 2 ;
Magistratus quomodo gerendus, 617, 1. Vita brevis, 258,
2 ; 316, l ; 320,2 ; 321,1 : vita longa est premium virtutis,
152,1 : vila peregrinatio, 332, 2 : variabilis, 185,2 ; 186,1 ;
332. 2. Vita salutis periculo exposita, 104,2. Romines ut
folia cadunt, 311,1 : consumuntur ut vestimentum, 314,
2. Luxuria gignit mala innumera , 503,2 ; 607, 2 ; 612, 2 ;
614, 2. Mulieris forma fallax, 612,1. Sanctos Deus edu-
cit e vulva, 258, 1. Casii Deo diari, 606, 1. Providentia
Dei mira. 196,1. Decreta Dei æterna, 690,2. Mysteria Dei
inscrutabilia, 688, 2. Opera Dei magna, 225, 2 : conside-
randa, 296,2. Soli Deo innitendum, 481, 1 ; 490 , 1. Vo-
cationi divinæ respondendum, 327, 1. Filii impiorum cito
moriuntur, 349,2. Justi post moitem vivunt Deo, 367,
2. Cognitio sui altera regeneratio, 382, l. Fama bona quo-
modo quærenda, 395, 2. Memoria justi sempiterna, 276,
2. B. Virgo expers culpæ originalis, 715, 2. Christus est
corona B. Virginis, 402, 1 : desiderium nostrum, 592*,
2 : mediator noster, 243, t ; 320, 2 : protectio nostra,372,
2. Adventus Christi exspectatus, 4to, 2.

IN FESTO S. TI10MÆ.

Vide Dominicam in albis, et quee ibi annotata sunt.

CATHEDRA S. PETRI ROMÆ

Quem dicunt homines esse filium hominis? òfatth. xvi,
13. — Vox homo denotat imbecillitatem, 2, 1 ; 90, 1.
Ronio vanitas, 208, 1 ; 269, 1 el 2 ; 270. 2. Hominis obli-
viosi incinor est Deus. 196, 2. Sacculares aeci in spirita-
libus, 452, 1 ; 472, 2. Stulti sunt qui terreni sapiunt, 88,
2-, 452, l. Tentatio csl cos virtutis, 39, 2. Traditiones
magni faciendos, 207, 1.

Tu es Christus, Filius Dei vivi, etc. — Lumen animæ
quale, 499, 2. Veritas quomodo investiganda, 177. l ; 532,
2 : vila potior, 309, 1 ; 641, 1. Prudens respondet pro
veritate, 151, 1. Vocationi divinæ respondendum, 327, l.
Testimonium sapientis cst magni ponderis, 341. 2. Fides
beneplaciti qualis, 378, 1. Confessio sit spontanea, 306,
2 : placet Deo, 650,1. Christus est ollissimus, 469, 2 : cst
caput Ecclesiæ, 768, 2 : desiderium sanctorum, 592, 2 :
japis angularis, 710, 1 : mediator noster, 243, 1 : Deus
csl invisibilis, 226. 2 ; 227, 1 ; 468, 1 : omnia videt et est
scientiarum Dominus, 285, 2j 463, 2.

Beatis es Simon Bar-Jona, etc. — Laus Dei solida ct
vera, 26, 2 ; 27, 1. Deus gloriatur in sanctis suis, 26,2.
Splendor verus ex virtute, 13, 2 ; 15, 2 ; 26, 2 ; 569, 1.
Inspiratio Dei qualis, 110, 2 ; 294, 1. Mystici erudiuntur
n Deo, 673, 2. Mysteria Dei inscrutabilia, 688, 2. Aures
audiendi quales, 109, 1. Gratia est vita animæ, 253, 2 ;
254.1. Cor palet Deo, 609, 2. Cali enarrant gloriam Dei,
224.1. Deo soli innitendam, 481, 1 : Deodebentur omni*
accepta. 691, 1. Memoria justi sempiterna, 276, 2. Judi-
cium Dei irrefragabile, 617, 1. Justus non perit, 105, 1 ;
144, 2 ; 145,1 ; 146,2 ; 152, 1. Protectio Dei est firma,
29, 2 ; 146, 1 ; 481, 1. Diabolus nil potest sine permissu
Dei, 31j 1 Ct 2 ; 33, 2j 38, 2.

IN CONVERSIONE S. PAOLI.

Ecce nos melxqūimus omnia, clc. Matth. xix, 27. — Nu-
ditatis triumphus, 41, i ; 45, t et 2. Re- ŷnatio perfecta,
46, 2. Temporalia pro salute deserenda, 55, 1. Religiosi
Deo dicati, 58, l ; 195, 1 ; 231, 1. Abnegatiti >ui necessa-
ria, 377, 2. Saucii terre peregrini, 332,2 ; 457, 2. Con-
versio ad Deum triplex, 649, 2. Perfectio in quo siU fit,
70, 2. Homo Datus al laborem, 130, ī ; 13ī, 2 ; 179, 2 ;
182, l. Pretium salutis quale, 349, 2. Diviti@ Uerilrs vir-
tutis, 351, 2 ; 361,2. Spes temporalis frivola, 461,2. Ves-
tigii Dei sequenda, 489, 1 ; 653, 2. Viæ justorum jucundi,
584, 1. Liberales sunt divites Dei, 534, 2. Virtutis via
ardua, 55!. 2. Tempus bene collocandum, 181, 1.

Centuplum accipietis, etc. — Deus est pater pauperum,
140,2 ; 146,1 ; 176,1 ; 255,1 ; 572, 2 : cuique retribuit pro
meritis, 610, 2. Primiorum spe animus erigendus, 182,
2. Pauperes beati, 456, 2. Justi oblinent divitias impio-
rum, 128, 1. Spes animi fortitudo, 103, 2. Virtus lati-
ti .m parit, 216, 1 ; 718, 2. Secura mens juge convivium,
234, 2 ; 243, 2 ; 480, 2 ; 533,2. Vite puritas quietem art-
ieri, 87, 2. Sanctitatis divitiæ tribulatione teguntur. 280,
2. Hæreditas nostra in cœlo est, 456. 1 ct 2 ; 537, 2. Vir
perfectus cst habitatio Deo» 197,1. Status religiosus est
iena aurea, 545, 1. Mors mystica qualis, 87, 2. Humiles
a Deo eriguntur, 119, 1 ; 137, 1 ; 199, 2, 482, 2. Castitas
cst virtus regalis, 291, 1. Vocanti Dei parendum est,
327 , 1. Præsidium Dei tirmura, 372, 1. Aspectus Dei
salus animæ, 679, L

PURIFICATIO B. VIRGINIS.

Postquam impleti sunt dies purgationis, etc. Luc. n»
22. — Purificatio præmitte.ia orationi, 272, 2. Puritas
accessum habet ad D.uin, 17, t ; 273, 2 ; 366, 2. Pietatis
cura præcipua, 18, l. Splendor verus a virtute, 13, 2 ; 15,
2 ; 70, 2. Modestia in templo necessaria, 34,1. Deus qu.c-
rendus actione cl contemplatione, 133, 2 ; 184, 2. Filii
sunl possessio parentum, 10, 2.

Et homo isti justus et timoratus, etc. — Justus tenax
virtutis, 141, 2 : probatur ul aurum, 488, 2 : simplex ct
rectus, 5, 2 ; 6, 1 el 2 : timens Dominum, 8, 1 cl 2 ; 9,
2 ; 493, t el 2. Via justi recta, 377, 2 ; 489, 1 cl 2. Vir-
tus c«l fundamentum pacis, 14, 1 ; 4SI, 1 ; 533, 1. Inno-
centia sibi alnsquc utilis, 483, l. Resignatio perfecta quæ,
46, 2. Vita longa premium virtutis, 152, 1. Sinceritas
Deo grati, -63, 1 , 2S0, 1.

Nunc dimittis servum tuum, clc. — Visitatio Dei qua-
lis, 197, i ct 2 i 198, i ; 253, ! el 2 ; 409, 2. Christus
csl desiderium justorum, 416, 2-, 592, 2 ; in siguurn cha-
rilalis expositus, 360,1. Desideria pia sunl signum grati@,
415, 2 ; 485, 2. Mor> optata justo, 93, 11 94,1 ; 161, i ct 2 ;
234,1 ; 230, 2 ; 276, 2 ; 332, t cl 2 : prxwedilanda, 602,
2 ; 38!, l j 38?. 2 ; vitæ similis, 4M, 2 ; 449, L Corpus
est career animæ, 117, 1 ; 19!, l. Benedictio morituri qua-
lis, 570, 1. Cor divinis iuspiratiouibus aperiendum, 57\$,
2. Conversatio interior qualis. 566, t ; 654, 2. Sapientia
trahitur de occultis, 554, 1 ; 555, 1. Mystici OicJWxrct,
673, 2. Casti Deo chai i, 606, 1. Contemplatio est mysti-
cum sepulcrum, 93, 2. Sancti a cœlo suspensi, 161, ! ;
195, 2 : portant orbem, 231, 1 ; 702, 2. Sacrificium lau-
dis qualo, 481, 2. Sacerdos os Domini dictus, 478, i.
Anima quo pergat a mixte, 517, l. Pax Dei inconcussa,
604, 2. Lux symbolum honestatis, 83, i j 721, 2 : qui
differat a lumine, 499, 2. Labor est lux mentis, 694, 2.
Aspectus Dei est vita animæ, 679, L

CATHEDRA S. PETRI ANTIOCHIÆ.

Vide Cathedram S. Petri Rome cum tit idem Evang[^]
Hum.

Quia abscondisti **nix** a «amentibus, etc. *Uatlh.* xi, 25. — Sapiens in oculis suis difficile docetur, 333, 1. Sapiendum ad sobrietatem, 519, 2. Sapientia Christi qualis, 557, 1 ; 562, 2. Prudentia sxculi praepostera, 451, 1 ; 454, 2. Saculares crei in spiritualibus, 452, 1, Superbia Deum oppugnai, 26, 1 ; 262, 1. Superbis resistit Deus, 316, 1 ; 421, 2. Humilitor agendum cum Deo, 231, 1 ; 311, 1 ; 595, 2. Humiles exaltantur, 119, i ; 137, 1 ; 482, 2. Simplicitas Deo 'accepta, 5, 1 ; 6, 1 ; 215, 1 ct 2 ; 263, 1 ; 280, 1. Puntas aceesMim Inbol ad Deum, 17, 1 ; 257, 1. Aures audiendi quales 109, 1. Deus patronus egenonoram, 140, 2, - 141, 1 ; 176, 1 ; 180, 1 cl 2 ; 572, 2 : est hominum custos, 199, 1 : Invisibilis, 226, 2-, 227, i ; 458, 1 : e«t silentii magister, 299, 1 : scientiarum Dominus, 285, 1 ; 463, 1 : consolator verus, 356, 2. Locutio Dei qualis, 263, 2 ; 477, 2. Doctrina Dei arcana, 673, 2 ; 680, 1 : audiloribus aptanda, 581, 2. Notitia Dei obscura, 688, 2 : notitia sui «cientia maxima, 310, 2 ; 328, 2 ; 382, 1. Consilia Dei nos latent, 495, t ; 498, 1. Mystica theologia qualis, 112, 2. Desiderium cœlestc non est in carnalibus nec in avaris, 549, 2 ; 550, 1. Impii Deum repellunt, 450, 2. Vocationi divinæ respondendum, 327, 1. Doctores exemplo doceant, 413, 2. Pii sunl terra desiderabilis, 593, 1. Providentia Dei gubernat omnia 492, 2. Judicia Dei reverenda, 531, 1 ; 537, 1 ; 617, 2 ; 661, 2. Vedigia Dei sequenda, 489, 1. Passiones sedanda», 2 3, 1 ; 376, 1. Par vera est vitiorum victoria, 400, 1 et 2. Anxietas spiritus gravissima, 401, 1. Consolandi ratio quæ, 409, 2. Verbum Dei cibus anima», 203, 2. Occulta revelat Deus, 294, 1. Veritas vita potior, 309, 1 ; 641, 1.

ANNUNTIATIO B. VIRGINIS.

Missus est angelus Gabriel, clc. *Luc.* i, 26. — Angelica natura qualis, 21, 2 ; 22, 2 ; 115, 2. Angeli habent varia ministeria, 21, 1 et 2 ; 22, 2 ; 514, 1 : cur filii Dei dicti, 710, 1 : laudant incarnationem, 710, 2 : omni sludio vconerandi, 122, 1. Spirituum apparitiones timorem incutiunt, 111, 2 ; 112, 1. Fragilitas humana merito timet, 138, 1 ; 163, 2. Humiliter agendum cum Deo, 231, 1 ; 311, 2 ; 595, 2. Lampas contempta lucet coram Deo, 280, 1 ; 281, 1. Conversatio interior qualis, 566, 1. Mptki 673, 2, Casti sunl thronus Dei, 606, 1 ; 607, 2. Orationis fructus est uuio cum Deo, 649, 2. Pietatis cura præcipua, 18, 1.

Cogitabat qualis esset ista salutatio. — Cogitationes sunl cordis possessiones, 379, 2. Sapientes taciturni, 50, 1 ; 299, 1 cl 2. Verbum absconditum quale, 109, 1 ; 110, 2. Consilia Dei hominibus arcana, 495, 1-, 498, 2 ; 088, 2. Vigilantia necessaria, 197, 2 ; 205, 1 cl 2. Meditilo illuminat mentem el cor accendit, 27», 2. Sanctitatis experimentum quale, 70, 2.

Ne timeas, Maria, clc. Humiles eriguntur a Deo, 119, 1 ; 137, 1 ; 482, 2 ; 678, 1. Occulta revehi Deus, 294, 1 ; 650, 1. Fiducia in arduis elucet, 305, 1 ; 359, 2. Virtus animum erigit, 481, 1 ; 5G9, 1. Justi prubaulur ul aurum, 488, 2. Lumen anima quale, 499, 2. Oculus simplex sit, 7, 1 : 275, 1 et 2. PuriUs Deo placet, 17, 1 ; 257, 1. Castitas virtus regii, 291, 1. Decretum Dei immutabile, 492r 2 ; 645, 1 ; 690, 2. Fœ unditas dunum Dei, 10, 1. Protectio Dei lula, 29, 2 ; i46, 1 ; 372, i. Opera Dei magna, 225, 1. Corporis humani formatio qualis, 249, 1 ; 250, 1.

Ecce ancilla Domini, etc. — Resignatio perfecta qui-tó, 46, 2. Verba statera ponderanda, 49, 1 ; 156, 1. Os promptuarium sapicnliæ, 176, 2. Notitia sui scientia maxima. 310, 2 ; 328, 2 ; 381, 1. Vocationi divinæ respon-«l n lum. 327, 1. Deo debentur omnia accepta, 671, 1. Doctrina vera redolet humilitatem, 643, 1. Adventus Christi txspecUlui, 416, 2. Cbnslus corona B. Virginis, 402, 1,

Designavit Dominus et alios, etc. *Luc.* x, 1. — Providentia Dei mira, 190, t ct 2. Christus est caput Ecd * siæ, 768, 2. Verbum Dei est cibus anima», 203, 1 : quo spiritu annuntiandum sit, 519, 2 ; 523, 1 ; 581, 2 ; 623, 2. Prædicatores mystice nubes, 692, 2 ; 693, 1 ; 690, 2, 700, 2. Apostoli mystici cœli, 528, 1 : peregrini in terra, 332, 2 ; 457, 2 : monozoni, 583, 1 : portant orbem, 231, 1. Zelus animarum quMi<, 124, 2 ; 441, 2 ; 517, 2. Medici spiritai s officium, 102, 2 ; 200, 1. Animarum cura pr.r-criptia, 31, 2 ; 56, 2. Spiritualis fœcundilas maxima, 413, 1. Docturis munus quale, 543, 1. Simplicitas segura, 7, 1 ; 215, 1 et 2 ; -480, 2. Nuditatis triumphus gloriosus, 41, 1 ; 45, 1 cl 2. Abundantia rerum noxia, 281, 2 ; 435, 2. Vocationi divinæ respondendum, 327, 1. Passio Domini predicando, 368, 1. Irrisiones iiftpiorum contemnendo», 377, 1. Detrimenta temporalia parvi facienda, 383, 1. Tyrannorum vis in morte cessat» 89, 2. Peccatores cæci, 295, 1 ; 387, 1 ; 556, 2. Impii Deum a sc repellunt, 450, 2 ; 473, 2. Resistere Deo nemo potesl, 287, 2 ; 297, 2. Protectio Dei segura, 29, 2 ; 146, 1.

Dicite : Pax huc domui, etc. — Pax Dei inconcussa, 65 4, 2. Virtus est fundamentum pacis, 14, 1 ; 480, 2. Opportunitas captanda, 114, 2. Contentio fugienda, 177, 1 ; 178, 1 ; 242, 2. Passiones sedanda», 181, 2 ; 273, 1. Cor perlinet ad intellectum, 279, 2 ; 367, 1. Experientia rerum magistra, 338, 2. Vestigia Dei sequenda, 489, 1 ; 653, 2. Firn@ bnnæ odor optimus, 277, 1. Castitatis regalis virtus, 291, 1. Veritas ipsa vita polior, 309, 1 ; 641, 1. Pauperes scandalizare gravissimum, 197, 1. Sapientia csl virtus regia, 341, 2. Dissimulatio peccatorum noxia, 98, 1. Ingratitudo siccat fluenta gratia», 2)0, 2 ; 465, 2. Reprobatio culpam sequitur, 287, 2. Impiorum radix exscindetur. 319, 2 ; 394, 1. Labor læliliam paril, 536, 2 : compensatur in cœlo, 274, 1.

FESTUM S3. PHILIPPI ET JACOBI.

Non turbetur cor vestrum, etc. *Joan.* xiv, 1. — Cor pertinet ad intellectum, 279, 2 : divinis inspirationibus aperiendum, 578, 2. Fides beneplaciti qualis, 378, 1. Lumen nnimæ quale, 499, 2. Doctrina auditoribus accommodanda, 523, 1 ; 581, 2 ; 623, 1. Tentatio csl cos virtutis. 39, 2 ; 57, 2 ; 69, 2 ; 331, 2. Homo naius ad labo* rem, 131, 2 ; 132, 2. Vita nostra militia, 179, 1 ; 332, 2 ; 333, 1 Ct 2. Sanctitatis experimentum quale, 70, 2 ; 158, 1 et 2 ; 237, t. Spes animo» fortitudo, 103, 2. Fiducia in Deum sanctorum propria, 134, 2 ; 166, 2 ; 172, 2-, 305, 2 ; 359, 2. Sancti a cœlo suspensi, 161, 1 ; 195, 1. Domus spiritualis virtute struitur, 197, 1. Virtus læliliam udferl, 216, 1 ; 481, 1 ; 718, 2 : animum erigit, 481, 1 : pellicitur adversitate, 161, 2. Labor læliliam parit, 536, 2-

Ego sum via, et veritas, et vita. — Christus mediator noster, 243, 1 : est desiderium sanctorum, 592, 2 : lux in tenebris, 4, 1 j21 -, 2. Christiani sunt orientait i9 - i et 2. Deus oceanus consolationum, 138, 1 ; 142, 1 ; 356, 2 : gloriatur in sanctis suis, 26, 2 : est invisibilis, 226, 2-, 227, 1 ; 488, 1 ; 688, 2. Mystica theologia qualis, 112, 2. Puritas cordis Deum videt, 273, 2 ; 306, 2. Conversatio interior cum Deo qualis, 560, 1 ; 053, 2. Sapientia trahitur de occultis, 554, 1 ; 623, 1 : respuitur u mundani*, 556, 1 et 2. Lampas contempla lucet coram Deo, 280, 1 ; 281, 1. Providentia Dei gubernat omnia, 129, 1 ; 462, 2. Cœlum Dei habitaculum, 368, 1 ; 523, 2. Beatiludinis desiderium ejusdem pignus, 415, 2. liæredilas datur in cœlo, 537, 2. Memoria Dei utilissima, 301, 2 ; 314, 2,

IN INVENTIONE S. CRUCIS.

Erat uomo ex tharisJUS Nicodemus, ele. *Joan.* m, t. —

Vox *homo* lml «celililûlem sonni. 2,1; 165, 2; 199,1. Probum inter malot CMC laudabile, 3, 2; 4, 1. Simplicitas Deo eliacā, 3, 2; 0, 1; 215, 1 cl 2; 280, 1- Splendor venū cx virtute, 13, 2; 15, 2. Puritas accessum habet ad Deum, 17, 1; 87, 2; 170, 1; 2G3, 1; 272, 2. Virtus admirationi csl, 26, 2; 82, 2: animum erigit, 481, 1. Principis boni cilicium quale, 08, 1, 102,1; 518,1. Principes aegre audiunt veritatem, 440, 2.

Amen, amen dico Tini, ele. — Sermones Dei corde excipiendi, 478,1; 490, 2. Aures audiendi qualos, 109, L Inspiratio divina verbum absconditum, 110,1. Homines ignorant consilia Dei, <95, 1; 498, 2: carnales homines sunl ulci, 117,1, 591, 2. Formatio corporis mira, 252,2. 253, 1 <1 2; 281, 1. Resurrectio est altera nativitas, 326, 2. Spiritus cura precipua, 31, 2; 55, 1 el 2; renovatio necessaria, 580, 1 el 2. Vila spiritalis qualis, 253, 2; 271, 2. Precatum solus Deus delet, 320, 2. Mortis meditatio vitam paril, 381, 1; 382, 2. Prudentia Fæculi praepostera, 451, 1. Deus incomprehensus, 688, 2-, 689, 1; 691, 1: eliam dilectis sc obdit, 55, 1; 254, 2; 595, 2. Cœlum Dei solium, 523, 2. Homo Del tabernaculum, 566, 1.

Et sicut Moyses exaltavit serpfntem, ele. — Christus in signum expositus, 360, 1: desiderium sanctorum, 592, 2. Suspendium honoratum quale, 194, 2. Afflictiones gloriosa?, 54, 1. Gloria Dei omnibus preferencia, 92, 2. Virtus adversitate perficitur, 161, 2. Abnegatio sui necessaria, 90, 1; 377, 2 Nuditatis, triumphus, 41,1; 45, 1 et 2.

FESTUM S. JOANNIS BAPTISTA.

Elisabeth impletum est tempus, etc. *Lue.* r. 57. Tempus cuiusquerçi, 546, 2. Fœcundilas esidonum Dei, 10, 1; 443, 1. Liberi sunt possessio parentum, 10, 2. Dies nativitatis soleinnis, 73, 2. Filii sunt corona parentum, 401, 2.

Et audierunt vicini, etc. — Famæ bons odor optimus 277, 1. Splendor verus cx virtute, 13, 2; 15, 2; 83, 2, 280, 1. Virtus admirationi est, 26, 2: reddit honorabilem; 569, 1; 636, 2: læliliam pant, 210, 1; 481, 1; 718, 2, Gratia est vita anima», 253, 2; 234, 1. S. Joannes aurora Folta justitiæ, 40G, 2; 550, 1; 714, 2. Sanctos Deus educit e vulva, 258, t.

Innuebant autem patri, etc. — Providentia Dei reguntur omnia, 129, 1; 138, 2; 19G, 1; 492, 2. Silentium est anima» custodia, 261, 2: necessarium ul instruamur, 657, 2. Sapientes taciturni, 50, 1. Sanctitatis experimentum quale, 70, 2. Occulta revelat Deus, 294, t; 650, 1. Vocationi divina» respondendum, 327, 1; 489, 1. Sapientia de cœlo venit, 554, 1.

Et factus est timor, clc. — Timor Dei salutaris, 9, t cl 2; 103, 2. Sancii sunl termini terræ, 692, 2; G67, 2: homines cœlostes, 161, 2; 195, 1; 702, 2. Deus gloriatur in sanctissuis, 2G, 2: quaerendus actione cl contemplatione, 133, 2. Chantas communicat bona, 91, 2. Verborum factorumque cognatio est, 2G2, 2. Juventus index rcliquæ vilæ, 421, 1. Lux juFlornm qualis, 386, 2; 499, 2; 693, 2: via justi recta, 377, 2. Manus symbolum operationis 866, 1. Magna opera Domini, 135, 2; 225, 2. Consilia Dei miranda, 495, 1; 498, 2; 531, 1; G88, 2. Sermones Dei corde excipiendi, 478, 1. Innocentia sibi aliisque utilis, 483, 1. Justus tenax virtutis, 141, 2: terra desiderabilis 593, 2: ambulat coram Deo, 653, 2.

FESTUM SS. PETRI ET PAULI:

Vide festum Catuedræ S. Perni Roma, ami *idem tit Evangelium.*

VISITATIO B. MAREE VIRGINIS.

Exsurgens Manu abiit, etc. *Luc.* i, 39 — Vigilantia necessaria > 197, 2; 205, 1 cl 2. Quies non csl hujus vitx t

86, 2; 130, 2; 132, 2; 164, 2. Vita nostra militia est, 164,2; 179, 1; 182,1: prrrgrinalio, 332, 2 t vita spiritalis qitalif, 253, 2; 254, 2. Labor lætitiam péril. 536, 2; 694, 2. Negligentes temere sperant, 596, 1. Amicitia vera quæ, 71, 1. Pietatis cura precipui rit, 18, 1 Affectos sunt animi pedes, 318, 2; 490,1. Consohndí mlinut quale, 355, 1; 356, 1; 583, 2. Chantas eri mensura graliæ, 790,2.

Et factum est, ut ACoiviT, etc. — Visitatio Dei qualis, 197,1 el 2: 198, 1; 253, 1 el 2. Laui Del est liberare oppressos, 58, 2. Medici gloria salus ægri, 200,1. Orlos cx muliere csl fons miseria?, 801, 2; 314, 2. Fomes peccati est linea animx, 117, 2. Peccatum solum est milorn, 23,1. Inspiratio divina qualis, 110,1. Vocationi divina* respondendum, 317, 1. Desideria pia sunl signa graliæ, 485, 2; 592, 2. Christus lux in tenebris, 4, 1: mediator noster, 243, 1. Lampas contempla lucet coram Deo, 280, 1. Providentia Dei mira, 196, 1; 492, 2; 522, 2. Custodia Dei tuta, 373. 2. Juslus non peni, 105, 1;119, 1;152, 1. Occulta Deo aperta, 264, 1; 294, 1; 609, 2. Tempus cuique rei prestilutum, - 546, 2.

FESTUM S. MAREE MAGDALENÆ.

Rogabat Jesfm quidam, etc. *Luc.* vu, 36. — Convivía quæ frequentandi, 14,2; 15,1; 17, 1 el 2. Timor Dei frenum peccali, 9, 1 ct 2; 103, 2; 560, 1. Inspiratio Dei qualis, 110, 1: 566,1. Compunctio utili», 193. !; 646, 2: indurii pœnitentiam, 787, 1. Onus peccali grave, 201, 1; 38!, i el 2; 388, 2; 393, 1. Lapsus in peccatum facili», 515, t; 687, 2. Fœlor peccali gravis, 185, 2. Vitia cognoscenda ul emendentur. 310, 2. Lumen animæ quale, 499, 2. Cognitio sui est altera regeneratio, 382, 1. Voluptates corporeæ dolium pertusum, 503, 2; 607, 2; 612, 2; 682, 2: luxuriam frenare difficile est,17, 1 ct 2; 425, 2. Conscientiæ cruciatus acerbissimus, 353, 1; 486, 1;641,1. Dolores peccatoris parturientis, 352,2. Tempus pœnitenli@ summum beneficium, 508. 2. Pœnitenliæcondimentum est fictus, 96, 2: fructus quabs, lacrymarum genera diversa, 361, 2. Lugentium gestus quales, 72, L Pœnilentis qux partes sint, 245, 1; 263, 1. Pœnilentes a Deo libcrahter accipiuntur, 206, 1 el 2; 209, 2 Expiatio necessaria accedentibus ad Deum, !6. 2; 578, 2. Humiliter agendum cum Deo, 231,1; 319,1. Passiones sedandx, 273, 1; 376, 1. Silentium est animi custodia, 261,2; 651, 2. Confessio delictorum panacea, 306, 2; 330,2; 629, 2. Lalor læliliam paril, 536, 2; 694, 2. Animum m manu quis portet, 304,2.

Videns autem rnAisxvs, clc. — Pbarisaicum csl omnis in matam partem accipere, 203, t. Afilielo non est addenda afflictio, 312, 1; 421, t. Detractores maledici, 81, 2; 141, 2; 176,1. Judicium temerarium cavendum, 788, 1. Malignitatis ingenium quale, 28, 2; 142, 1; 215, 2; 358, 2. Diabolum suscitāt qui ad virtutem aspirat, 82, 2. Zelus quid, 124, 2,441,2.

Dixit Simoni: Vides hanc mclierem? clc. — Opportunitas iu monitione servanda, 114, 2. Judicium Dei abhumano diversum, 369, 2; 531,1;537,1; 724, L Benigmtas Dei mira in ixcnitentes, 509,2. Auxilium Dei promptum, 482,1. Chrtalu» in signum cbarilaUs expositus, 360, 1; 592, 2: occulta revelat, 294, 1;521,1; G88, 1. Misericordia Deo, propria 167, 1 el 2: 200, 1 el 2. Visitatio Dei qualis, 197, 1 et 2; 198, 1; 253, 1 cl 2. Medici gloria salus ægri, 200, 1. Pretium salutis quale, 390, L Chantas est mensura graliæ, 790, 2. Desideria pia suntanlmæ vita, 592, 2. Sapientia trahitur dc occultis, 554, 1 el 2. Resurrectio spiritalis qualis, 327, 1; 745, I CIY.

FESTUM S. JACOBI APOSTOLI.

Accessit ad Jesummater, etc. *Ualifi.* xx, 20. — Fibl su:it posseniu pareuluiD; 10, 2: bene educandi, 18, 1 et

2; 445,2. Oratto non pela, cupiditati graia, 34 , 1. Lingin lubrica, 48,2; 175, 2. Sermo jactanti? odiosus, 279, 1; 33S, t. Verbis statera facienda, 49, 1. Zelus quid, 124, 2; H0, 2; 441, 2. Æmulatio non est in cœlis, 91,1. Cogitationes bominum timid?, 138,1. *imperfectorum somitæ insolute*, 171, 2. Stulti sunt qui terrena sapiunt, 452, 1; 561, 2. Seculares cæci in spiritalibus 452, 1. Faroe humónos parvi faciendus, 4M , 2. Sindi etiam nævis non carent, 515, 2. Noctis quid petatis. — Corruptio Dei utilis, 142 , 2; 637, 2; 641, 1; 647, 1. Negatio sæpe consensu utilior, 233 , 1. Gloria humana fallax, 317 , 2; 318, 2. Superbis Deus resistit, 346. I ; 421, 2,- 510,1 ; 679, 2. Temporalia spiritalibus posthabenda, 55, 1. Quies non est hujus vitæ, 85,2. Notitia sui necessaria, 150, ,2; 310,2; 327, 1. Cupi* dilates debellami?, 182, 1 ; 376 I. Mors premeditando, 1'60, 2. Abnegado sui necessario, 377, 2. Humiliter agentim cum Deo, 251, 1 ; 311, I i t 2. Intentiones Deus trutinale, 232,2; 231, 1 ; 463, I. Macula in pulchro fœdior, 98, L Voluntas hominis inconstans, 40!, 1. Negligentes temere sperant, 596, 1. Affectus sunl animi pedes, 271» 2; 313,2 ; 490, 1. Vocationi divinæ respondendum, 327, 1. Doctores exemplo doceant, 413, 2. Virtus reddit honoribiler, 369,1. Iusti post mortem vivunt Deo, 367, 2. Iudicium Dei ab humano diversum , 3C9,2; 617, 2; 601, 2. Acceptio personarum non csl apud Deum, 300, 2. Deus cuique dat pro meritis, 610, 2; 655, 1.

FESTUM S. LAURENTII MARTYRIS.

Nisi ebantm raUMKti, etc. *Joan*, xii, 24. — Mortificatio passionum est genus martyrii, 370, 1 : quidem nft rI, 90,1 ; 274, L Abnegatio sui necessaria , 377, 2. Voluptati repugnare difficile, 17, 1 el 2. Libor csl lux mentis, 694, 2. Laborum finis gloriosus, 131, 1 ct 2; 274, 1. Iusti pauperes, 456, 2: probantur ulaurum, 488, 2 : tenaces virtutis, 141, 2 : post mortem vivunt Deo, 367, 2. Avariti@ tyrannis magna, 282, 1 ; 433, 2 : 465,2 ; 466,2 : fœtus pestilentes, 436, 1. Avarus princeps lupo similis, 40S 1 ; 468, 1 ; 498, 1. Putentem impium arguere difficile, 459, 1. Principum gratia fallas, 4 4,2. Tyranni in subditos violenti, 507, 1. Sancti multipliciter torquentur, 158, Í cl 2; 237, 1 : a cœlo suspensi vivunt, 161, 2; 195,1. Sanctitatis divitia leguntur tribulatione, 280, 2. Patientia justotum recreat Deum, 237, 2. Deus gloriatur in sanctis, 26, 2 : certaminum spectator, 237, 1. Tenlatio est cos virtutis, 39, 2 ; 57, 2 ; 69, 2; 18S, 2 ; 487, 2. Medicina» «ruara salutarcs, 143, 2, Pœnæ pro Deu tolerat@ dulcescunt, 46 , 1 d 2. Doloris signa cum virtute consistunt, 41 ,2 ; 06, 1. Mors sanctorum felix, 77, 2; 78,2; 85, 2 ; 92, 1 el 2 ; 161,1; 332, 1. Veritas vita polior, 309, 1 ; 641, 1. Gratia esi animæ vita, 253, 2 ; 254, I. Lux justorum qualis, 386, 2: symbolum virtutis, 83, 2; 721, 2. Temporalia pro spiritalibus exponenda, 55, 1. Spes animæ fortitudo, 103,2; 142, 2. Fiducia in asperis elucet, 805, 2; 359, 2. Cogitationes sunl cordis possessiones, 370, 2. Secura mens iuge convivium, 481, 1. Eleemosyna csl sacrificii genus, 621 , i. Consolatio sequitur afflictionem, 643,2; 472, 1.

IN ASSUMPTIONE D. VIRGINIS.

binaviT Jesus in quoddam castuum , etc. *Luc*, x, 38. — Uxc vita peregrinatio, 332, 2 ; 457, 2. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Via iusti reda , 377 , 2. Domus spiritalis virtutibus struitur, 197 , 1. Virtus csl fundamentum pacis, 14, 1 : lætiliam affert, 216,1; 4SI , 1 ; 718, 2. Deus incomprehensus, 26G , 1 ; 688, 2; 689, t ; 691, 1 : verus conwhtor, 356,2 : invisibilis, 220, 2 ; 227, 1 ; 488, 1. Vox Dei auditur in quiete, 646, 1 ; 680, 1. Silentium est animo cudodia, 261,2. Passiones sedanda», 273,1 ; 368, 1. N^rt^itatas 6 o vpcriendæ, 075,1. Homo natus ab labo-

rem, 130, 2; 132 . 2. Actione et contemplatinnn cokndu* Doui, 13.1, 2 Zelus quid, '41, £ Mama OPTIMAM pABtesi mugit , etc. — Iudicium Dei ab humano diversum, 369, 2. Corruptio Dei utilis, 1 2; 299,2; 786, I. Oratio non petat transitoria, 84, 1. Minora pro majoribus deserenda, 54,2. Spiritus prima cura sit, 55, 1 el 2. Contemplatio mysticum sepulcrum, 93,2. Simplices Deo grati, 915, 1 d 2; 280, I. Vita spiritali* qualis, 233, 2. Affectus pius medulla orationis ,271, 2; 314, 1 et 2. Meditatio illuminat et accendit, 271, 2; 565,2. Notitia sui scientia maxima, 310, 2; 382, 1 : Dei qualis, 688, 2. Preces quæ sint munda», 366,2. Sacrificium laudi* quale, 481,2. Sermones Dei corde excipiendi, 264 , 1 ; 827, 1 ; 478 , 1 ; 490, 2; 565, 1 ; 646, 1. Lumen animæ quale, 499 . 2. Anima quo pergat post vitam , 517,1. Hæredilai non datur in hac vita, 537, 2. Sapientia trahitur <lc occultis, 554, 1, 555, 1. Humilitas Deo placet, 595, 2. Cor hominis Deo palet, 609, 2; 781, 1. Aspectus Dei animam illuminat, 679, i. Mutica theologia qualis, 673, 2. B. Virgo gloriosa, 75 L 2.

FESTUM S. BARTHOLOMÆI.

Exiit Jesis in moktem orare, de. *Lue*. vi, 12. — Jesus lux in tenebris, 4, 1 ; 313, 2 : suos non deserit, 255, 1 : pater pauperum, 572, 2 ; 578, 2 ; 681, 2 : ægrorum solatium, 409, 2; 410, 1. Preces quæ inundæ sint, 366,2. Orationis fructus est conjunctio cum Deo, 649 , 1. Ecclesia similis aurora», 84, 1. Dies animæ virtutes, 350, 1. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Eruditio Dei qualis, 617 , 2; 680, 1. Providentia Dei mira, 196, I ; 492, 2, 622, 2. Apostoli fulminibus comparali, 528, 2 : a Deo dodi, G73, 1 : enarrant gloriam Dei, 224, 2; 529, 2 : terræ peregrini, 457, 2 : portant orbem, 132, 2 : gaudent pro Christo pali, 400, 2. Christiani sunl orientales, 13, 2. Deus gloriatur in sanctis, 26, 2 : cos educite vulva, 258, 1 : jurisdictionem habet in omnes, 456, 1 : erigit humiles, 119, 1 ; 137, 1 ; 678, 1. Iudicia Dei reverenda, 531, 2; 537, 1; 724 , 2. Judas apostolato excidit, 353,1 ; 662, 2. Virtutis via ardua, 551, 2. Predicatore* mystica? nubes, 692, 2; 697, 1. Religiosi Deo dicati, 58, 1. Memoria iusti æterna, 276, 2. Sacerdotes a Deo honorati, 291, 2: os *Domini* vocali, 478, 1. Zelus animarum major quam divitiarum, 547, 2.

FESTUM NATIVITATIS B. VIRGINIS.

ride Fbstüm Conceptionis, *ct ibi notata*.

EXALTATIO S. CRUCIS.

Fide Inventionem S. Cnticis, kt idid. Evangelium.

FESTUM S. MATTHÆI.

Vidit Jésus hominem sedentem in telonio, etc. *Matth*. ix, 0. — Avarus divitiarum servus, 451 , 1 el 2; 540,1 : devorat pauperes, 434 , 1 cl 2. Avariliæ fœtus pestilentes, 436, 1. Aurum non satiat hominem, 111,1. Diviliæ non habentur sine amaritudine, 361,2 : sunl densum lutum, 428, I cl 2. Divitiis fidere stultum, 44, 2; 88, 1 cl 2. Divites obligantur ad eleemosynas, 4G7, 1 : non sunt liberi, 735, 2. Vilia cognoscenda ul curentur, 310, 2. Consuetudo peccandi pessima, 160, 2; 288, 1; 388, 1. Cupiditatesdobellandx, 182, 1. Sequkbbb me , etc. — Visitatio Dei qualis, 197 , 1 ; 198, 1 ; 253, 1. Vocationi divinæ respondendum, 327,1. Abnegatio sui necessaria , 377,2. Temporalia pro salute deserenda, 53, 1. Pœnilenlia non differenda, 169, 1 ; 202, 2; 2G0, 1 t delet peccata, 273, 2 ; 307 , 1 el 2; 480, 1. Vitia sunt dæmonis retia, 387,2. Vitiorum oblectamenta falla, citi, 35^,2. Conversio ad Deum triplex, 649, 2. Adventus

Christi salutaris, 410, 3. Aspectus Christi qualis, G79, 1. Præscnlîæ Dei utilitas, 471 J cl Î, Auxilium Dei In promptu est, 482, 1. Sermones Dei corde excipiendi, 478, 1 ; 400, 2. Cor hominis Deo patet, 609,2. Affectus sunt animi pedes, 318,2; 490, 1. Compunctionis utilitas, 103, 1. Timor Dei frenum peccati, 5, 1 cl 2 ; 0, 2. Mali fuga primus gradus juslitîæ, 8, 1 et 2. Peccatum solum malum, 23, 1 ; 140, 1. Notitia sui necessaria cl altera regeneratio, 382,1. Fides beneplaciti qualis, 378, 1. Nuditatis triumphus ,

Discumbent» eo, etc. — Convivia quæ bona, 14,2: quomodo frequentanda, 15,1. Voluptati repugnare difficile, 17, 1 ct 2. opportunitas monendi captanda, 114, 2. Bona nunquam male accipienda, 28, 2. Invidia est vitinni pusillorum, 124, 1 ; 140, 1. Detractores maledici, 81, 2; 141, 1; 407, 1 ; 41!, 2. Pbarisaicuin csl omnia secus capere, 203, 1. Sapientes mundi sæpe impingunt, 373, 2 ; 378, 2. Simples Deo grati, 6, 2 ; 215, 1 ct 2; 280, 1. Medici gloria csl salus ægri, 200, 1,

FESTUM S. MICHAELIS.

Et advocans Jêsus parvulum, etc. *Matth*, xvm. 2. — Simplicitas Deo grata, 5, 2; 6,1 ; 215,1 et2. SinceritasDco amica, 263, 1 ; 280, i. Puritas accessum habet ad Deum, 17, 1 ; 607, 2 : puritas cordis Deum videt, 273, 2; 340, 1. Puerilis ætas flexilis, 445, 2. Virtus pueris conciliat auctoritatem, 636, 2. Innocentia sibi aliisque utilis, 4S l, 1. Judicium Dei ab humano diversum, 369, 2. Schola Dei qualis, 647, 2. Humilitas Deo placet, 595, 2 : humiliter agendum cum Deo, 231, 1. Superbia Deo invisâ, 26, 1 ; 345, 2; 421, 2. Sapiendum nd sobrietatem, 519, 1. Scientia quæ inflat noxia est, 623, 2. Mundani respuunt divinam sapientiam, 556, 1. Casti Deo accepti, 606, 1. Cognitionis sui scientiarum maximo, 93, 1 ; 310, 2; 328,2; 382, 1. Lampas contempla lucet coram Deo, 280, 1; 281, 1.

Vb mundo a scandalis. — Scandalum proximi detestandum, 77, 1. Pauperes scandalizare gravissimum, 497, 1. Pupilli injuriis expositi, 175, 2 j 619, 2. Fragilitas humana magna, 163, 2. Iniquitates virum venantur, 204, 2. Innocenter nulli paliunlur, 237, 2. Vita militia, 179, 1 ; 182, 2 : incerto, 186,1 ; 187, 2 ; 539, 1 : variabilis, 332,1. Cor symbolum vitæ deiformi*, 279, 2; 367, 1. Ruga symbolum duplicitatis, 358,2. Subulæ oculi quales,358,2.

Angeli eorum etc. — Angeli sunt custodes nostri, 21, 2 ; 121, 1 ; 122, 2 ; 672, 2 : cur sint filii Dei dicti, 21, 2 ; 710, 1 : laudant Incarnationem, 710, 2 : omni studio venerandi, 128,1 : praeceptores hominum, 22, 1 cl 2; 128, 1 : milites Dei, 514, 1 : assistunt Deo, 22, 1 ct 2. Deo patent omnia, 246, 2 ; 812, 2; 813, 1 ; 327, 1. Patientia Dei non abutendum, 490, i,

IN FESTO S. LUCÆ.

Vide Festum S. Marci, cum *fit idem Evangelium*,

FESTUM SS. SIMONIS ET JUDÆ.

Mando vobis, ut diligatis invicem, *Joan* xv, 17. — Charatas csl mensura grati®, 790, 2 : communicat bona, 91, 2. Proximus alter ipse, 150, 2; 151, 1. Inimicus etiam diligendus, 627; 1 ; 686, 2. Doctores exemplo doceant, 413, 2. Anima omnibus proferenda, 81, 2; 56, 2. Amicitia humana fallax, 168, 1 ; 404, 2; 441, 2.

Si mundus vos odit, etc.— Afflictiones pro Christo gloriosa», 54, i ; 68,2; 143,1 ; 280, 2. Sondi multipliciter probantur, 158, 1 et 2; 161, 1 : animam in manu portant, 304, 2. Vexatio utilis, 487, 2. Quies non csl hujus vit®, 86, 2; 130, 2; 132, 2; 179, L Terra impiis permissa, 237, 2. Innocentes multa patiuntur, 237, 2. Christiani persecutionibus expositi, 360, 2, Iniquitas subservit probationi

justorum, 488, 2. Peccatores red, 295, I ; 387, 1 ; 451,1 ; crudeles, 352, 2. Tyranni violenti, 507,1 ; 468, 1 : in morte cessant, 80, 2. Injustis graves sunt monitiones, 208, 2. Justi tacent iu jn licio iniquo, 308, 2 : addunt manibus fortitudinem, 377, 2 : 378,1 : circumveniuntur a peccatorihut, 458, 2 : non pereunt, 105, 1 ; 119,1 ; 144,2 ; 145, 1 ; 146, 2 ; 152, 1 lucebunt in Judicio, 280, I. Deus certaminum spectator, 237, 1 : suos non deserit, 199, ! ; 255, 1 : gloriatur in vinculis, 26, 2. Labores compensantur in cœlo, 274, 1 ; 536, 2. Mors «anctorum prefitta, 276, 2 j 332, 2, Sanctitatis cl lucis consentio, 15, 2. Tristitia noe dejicit justum, 75, L Veritas viU chador, 309, 1. Filii impiorum etiam scelerum hæredcs, 451, 1. Viæ sæculi quales, 472, 2. Reprobilio culpam sequitur, 287, 2. Homines ignorant consilii Dei, 495, t ; 498, 2. Consolatio sequitur afflictionem, 648,2; 672, 1. Finis impiorum perditio, 277, 1.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM

Beati pauperes spixitu, clc. *Matth*, v, 3. — Pauperes Deo curo, 140.2; 176. 1; 493, 2; 572, 2: cur vocantur justî, 456, 2. Temporalia pro Clirutó deserenda, 55, t Humiles exaltantur, 137, 1. Nuditatis triumphus, 41, I; 45, 1 el 2. Aurum non satiat hominem, iI, 1 ; 88, 2.

Beati mitts, etc. — Passiones cohibere difficile, 376, 1. MorliOcalio quietem affert anirn®, 00,1. Abnegatio sui necessaria, 377, 2.

Beati qui lugent, etc.— Ecctesi® Inclus quilis. 357, i. Lacrym® quæ bon®, 361, 2; 365, 1. Trbtilia non d*j cil justum, 75, 1. Fidus pœnitentiæ condimentum, 9G, 2. Perfectio hcrymis impetranda, 96, I. Deus est biodientium consolator, 137,2; 583, 2. Cnn-olalio sequitor luctum, 048, 2; 672, I

Beati qui esuriunt ct situât justitiam, dc. — Zelus quid, 124, 1 cl 2 ; 441, 2 ; 547, 2. Justi Ubescunt zelo Dei, 607, 1. Desideria pia sunl signum grati®, 485, 2

Beati xisebicordes.—Misericordi® cur viscera tribuantur, 167, 1. Eleemosyna est sacrificii genus 621,1. Misericordia est virtus divina, 167, 1 ct 2; 208, 2. Misericordi® opera merentur benedictionem, 570, 2; 657, L Divites obhgantur ad eleemosynas, 466, 2. Commiseratio post calamitatem opportuna, 791, 2. Immisericordes pereunt in judicio, 169, 1 ; 1SS, 2; 498, 1»

Beati modo cobde. — Puritas acceduta habet ad Deum, 17, 187, 2 : cordis D» uin videt, 273, ■ Cor symbolum vita deiformi*, 279, 2 ; 367, 1 t est hominis principale, 560, 1. Oculus simplex quis, 7, 1. Cisti sunt portio Dd, 606, 1. Aspectus Dei est decor animi, 679, 1,

Beati pacifici. — Pax bonorum complementum, 148, 2 : triplex habenda, 477, 1 : Dei inconcussa, 664, 2. Pacis actiones quales, 477, 2: fundamentum csl virtus, 14, 1.

Beati qui pemsecutionlm patienter, etc — Afflictione pro Christo glorias®, 54,1 ; 68,2. Innocenter pauci volunt pali, 53, 1. Tenlatio csl cos virtutis, 39. 3; 57,2; 69, 2. Patientia virtus prestantissima, 39,2 : delectat Deum, 237, 2. Grati® agenda in.adversis, 69, t ; 142, 2. Sancti multipliciter probantur, 158,1 cl2 : cinguntur æurnnis, 359,2.

Beati estis cum maledixerint, etc. — Vexatio utilis, 487, 2. Justi ludibrio habentur ob impiis, 589, 1 cl 2. Quies non est hujus vitæ, 86, 2; 130, 2; 132, Î. Perfectio in quo sita Sit, 70, 2. Gloria Dei omnibus prehobenda, 92, 2. Lampas contempta lucet coram Deo, 280, 1.

FESTUM S. MARTINI EPISCOPI,

Nemo lucernam accendit, etc. *Luc*, xi, 33. — Lumen nnimæ quale, 499, 2. Lux symbolum virtutis, 15, 2; 83, 2 ; 173, 2 : justorum qualis, 386, 2 : mentis labor, 693, 2. Lex Dei in medio flammæ data, 353, 2 : in corde scribenda, 413, 1 Oculus simplex quis, 7, t ct 2. Oculi sunl

indices animæ, 339, t : bene custodiendi, 603, 1 et 2. Vilia >uiil obscura, 295, 2 : virtutis specie fallunt, 71,2. Peccati (onebræ dens@, 79, 2; ito, 1; 295, 1; 387, 1; 556, 2- înrîdi palpant in meridie, HO, 1. Saculares ejeci iisplritilibus,452,1* Notitia sui necessaria, 150,1 ; 310,2; 328,2. Nemo sibi sal sapiens, 378, 2. Doctores exemplo præeanl, 413, 2; 643, 1. Sapientes mundi hallucinantur, 373, 2. Doceri ab imperito periculosum, 673, 2. Cogitationes sunt operum radice*, 214, 1. Conscienti@ probæ fiducia, 249, 1 ; 533,1. Virtus lætitiam parit, 216, 2 : admirationi est, 26, 2 : animum erigit, 4SI, 1. Christiani sunt orientales ct lucidi, 13, 2. Eam@ bon@ odor optimus, 277, 2; 395, 1. SacerdolesaDcohonoralî, 29t,2. Simplicitas Deo grata, 215,1 cl 2; 263, t ; 280, t. Veritas vita charior , 309, 1. Via justi recta, 377,2. Dies animæ virtutes, 350, 1. Prælati negligentes officio privandi, ci 7, 2. Lampas contempta lucet coram Deo, 280,1; 281. 1. Misericordi@ cur viscera tribuantur, 167, 1 : promissum est cœlum, 200, 2 ; 657, 1. Liberales sunt divites Dei, 534, 2.

IN FESTO S. CATHARINÆ.

QCÆ ACCIPIENTES LAMPADES SUAS, CtC. *Mattii*. XXV, 1. — Sanctitatis et lucis consensio est, 15, 2; 499,2. Nodes quæ fesliv@, 81, 1 : nox opta revelationibus, 110, 2. Çoslitas virtus regia, 291, 1. Voluptas esca vitiorum, 425, 1 ; 503, 2. 612, 2: voluptati repugnare difficile, 17, t et 2. Vila lucernæ comparala, 453, 2 : periculo salutis exposita, 161, 2. Praesens tempus bene locandum, 184, i. Vilæ iticeriitudo magna, 186, t ; 187, 2; 539, 1 : summa brevitâs, 258, 2. Dormitaverunt omnes, etc. — Corpus mentem aggravat, 117, 2. Somnus et evigilatio quid in Deo, 205, 2 : imago mortis, 85, 1 ; 325, 1 : divilurn qualis, 540, 2. Nox symbolum calamitatis, 663,2. Adventus Christi exspeclandus, 416, 2. Vigilantia necessaria, 197,2; 685, 1. Deus quærcndus actione ctcontemplatione, 133, 2. Mors præoeu- lis habenda, 87, 2; 260, 2; 381,1 ; 382, 2 : vitæ similis, 421, 1 : sanctorum felix, 234, 1 cl2; 276, 1 el 2 ; impio- rum improvisa, 447, 1 ; 541, 2; 542,2.Morlis regio confusa, 259, 2. Oculi impiorum aperiuntur in morte. 454, 2. Mor- tui e sepulcris vocandi, 327, L Etoile paratæ ERANT, etc. — Cor perlinet ad intellcc- tum, 279, 2. Justi lucebunt in iudicio, 280, 1 : servantur a Deo, 119,1 ; 199,1. Laborum finis gloriosus, 131, 1 et

2; 27\$, 1. Secura mens juge convivium, 480, 2. Lux sym- bolum virtutis, 83, 2. Opportunitas captanda, 114, 2. Ju- dicii divini severitas, 232, 1 ; 240, 2; 320, 2; 617, 1 cl 2. Reprobatio peccatum sequitur, 287, 2. Conscientia mali csl tortor sui, 313, 1 et2j 353, 1 ; 370, 1 ; 389, 2; 486, 1. Damnatorum pœnæ perpetua}, 432, 2. Inferni locus qualis, 438, 1 ; 50\$, 2. Peccator sero sapii, 45\$, 2. Excusationes non valent apud Deum, 463, 1. Negligentes temero spe* rant, 596,1. Judiciî dies ordinabit omnia, 456, 2; 475, 1. Judicium Dei irrefragabile, 617, 1j 661,2.

IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Perambulabat Jericho, etc. *LUC.* xix, 1. — Jesus me- diator noster, 243, 1 ; quomodo quarendus, 133,2 : est caput Ecclesia}, 768, 2 : desiderium proborum, 592, 2 : peregri- nus in terra, 332, 2; 457, 2. Divitia) fomenta nequitia), 281,2; 346, 1 ; 347, 2: densum lulum, 428, 1 : non ha- bentur sine amaritudine, 361,2: nil prosunt avaro, 438, 1 : sunt steriles virtutum, 351,2 : transitori@, 622, 2 : irritant cupiditatem, 622, 1 : non saliant hominem, 10, 2. DivOg iniquus aut iniqui bæres, 348, 2. Onus peccali grave, 201, 1. Vitia obscura, 216, 1; 295, 2: sunt dæmonis retia, 387, 2. Stollî terrenis inhiant, 82,2, 452, 1. Zach.ee, festinans descende, etc.— Vocanti Deo paren- dum, 327, 1. Loculio Dei qualis, 263, 2. Aures audiendi necessari@, 109, 1. Opportunitas non negligendo, 114, 2. Sermones Dei corde excipiendi, 478, 1. Desideria pia sunt anime vita, 592, 2. Affectus sunt animi pedes, 313, 2; 490, 1. Vestigia Dei sequenda, 489, 1. Convivia quæ bona, 14, 2 : quomodo frequentanda, 15, L Et cum viderent omnes, murmurabant, etc. — Phari- caicum vitium quale, 203, 1. Judicium temerarium caven- dum, 788, 1. Malignitatis ingenium quale,, 28, 2; 56,2. Invidi palpant in meridie, 140, 1 cl 2. Susurronea pes- tilentes, 276. 1; 406, 2; 411, 2. Ecce dimidium bonorum, ele. — Abnegado sui necessa- ria, 377, 2. Temporalia saluti impendenda, 55, 2. Pœni- lenlia non differenda, 307, 2; 360, i; delet peccala, 273, 2; 330, 2. Ratio omnium reddenda, 320, 1; 329, 2. Li- berales sunt diviles Dei, 534, 2. Simplicitas Deo placet, 5, 2; 6, i ; 215» 1 el 2. VirtusIsliliam parit, 210,1 ; 481, 1. Vola reddenda Deo, 481, 2. Hærcdjlas nostra in cœlo, 357, 2. Laus Dei perfecta, 20,2; 27,1»

